8
4 N
1

Digitized by Google

GLOSSA
IN TOTAM S. SCRIPTURAM.
TOMUS PRIMUS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Dom. Prof. Rom. S. I. Bibl. Com. Cat. Inscrip.

A.R.P. BARTHOLOMÆI DE BARBERIIS A CASTRO-VETRO

PROVINCIÆ CAPUCCINORUM Lombardiæ Definitoris, & S. Theologiæ Lectoris,

GLOSSA SEU

SUMMA EX OMNIBUS S. BONAVENTURÆ expoſitionibus in Sacram Scripturam exactè collecta, & in facilem uſum Studioſis, ac Concionatoribus ſecundùm ordinem biblicum concinnata.

TOMUS PRIMUS.

Continens Libros Geneſis, Exodi, Levitici, Numerorum, Deuteronomij Joſue, Judicum, Ruth, Regum, Paralipomenon, Eſdræ, Tobiæ, Judith, Eſther, & Job.

LUGDUNI,
Apud ANISSONIOS, & JOAN. POSUEL.

M. DC. LXXXI.

CUM APPROBATIONE SUPERIORUM

Digitized by Google

8. 4. N. 1

DE PRÆSTANTIA
S. SCRIPTURÆ,
ET INTENTIONE AUTHORIS.
PROLOGUS OPERIS.

*IN humaniſſime Lector poſt enavigatos fluvios Philoſo-
phici Curſus, quem tibi ad Mentem Seraphici Doctoris S.
Bonaventuræ anno elapſo veluti Paradiſum inferiorem
propoſui: poſt deguſtatos flores, & fructus Tabulæ gene-
ralis, ſeu ſummæ Operum ejuſdem Seraphici Doct. quam
veluti Paradiſum terreſtrem omnibus arboribus, floribus, & fructibus re-
fertum tibi expoſui, nunc ad altiora, & ſublimiora te invito, nempè reli-
ctis hiſce terrenis, & inferioribus rebus ad ingreſſum in Sacræ Scripturæ* Op Princ. S.Scrip.
*Paradiſum cæleſtem à Seraphico Doctore toti Eccleſiæ expoſitum, quam
meritò nomine Paradiſi cæleſtis, imo ſupracæleſtis appello: Quia Sacra
Scriptura Paradiſus eſt (ait S. Damaſcen* lib.4. de fide orth cap. 18.)
*Paradiſus inquam odoriferus, & ſpecioſiſſimus, qui intellectualium vo-
lucrum cantibus amœniſſimus circumſonat aures noſtras, qui tangit corda
noſtra, & mentem noſtram contriſtatam conſolatur, ſicut Columba dear-
gentata, cujus poſteriora in pallore auri. Quarè meritò viri illuminati,
dum Sacram Scripturam audiunt, tunc Litteras de patria noſtra cæleſti* Serm. 3. Dom. 2. Adv.
*recipere putant. Hujus Paradiſi cæleſtis ortum, progreſſum, felicitatem,
ſtatum, fructumque volens D. Joannes Apoſtolus exprimere, in hac
verba prorupit.* Oſtendit mihi Dominus fluvium aquæ vivæ ſplen- *Apoc. c. 22.*
didum tamquam cryſtallum, procedentem de ſede Dei, & agni: In
medio plateæ ejus, & ex utrâque parte fluminis lignum vitæ, afferens
fructus duodecim: *In quibus verbis (ait Seraph. Doct.* op Princ. S.
Script.) *comparat Sacram Scripturam ſex rebus ſublimiſſimis, nempè
ſolio, & ſedi Dei, & agni, quo nihil eminentius; fluvio cæleſti, quo
nihil affluentius; aquæ vivæ, & chryſtallo, quo nihil tranſlucentius,
& clarius; ligno vitæ, quo nihil virtuoſius, & efficacius; ſplendori cœli,*

Digitized by Google

quo nihil ſpecioſius; medio item plateæ, quo nihil communius: primum importat authoritatem inviolabilem: Secundum profunditatem imperſcrutabilem: Tertium certitudinem inconfutabilem: Quartum impretiabilem valetudinem: Quintum incontaminabilem pulchritudinem: ſextum incoarctabilem amplitudinem diffuſionis perennis: Idem licet diverſis terminis, intendit S. Paulus Apoſt. in Ep. ad Epheſ cap.3. *ubi latitudinem, longitudinem, ſublimitatem, & profunditatem hujus Paradiſi, ſimulque ortum, progreſſum, & fructum proponit. In quibus verbis inſinuant nobis iſti duo Apoſtoli ortum debere attendi ſecundùm influentiam Beatiſſimæ Trinitatis, progreſſum ſecundùm exigentiam humanæ capacitatis, ſtatum, & fructum ſecundùm ſuperabundantiam ſuperpleniſſimæ felicitatis. Hæc eadem & ego in hoc Opere ante omnia propono, & breviori ſtylo, quo poſſum, expendo, ut aliqualem notitiam ſublimiſſimæ præſtantiæ Sacræ Scripturæ Menti humanæ ingeram.*

Epheſ.c.3. Op.Brevil. in proæm.

Et primò quoad ortum docet non eſſe per humanam inveſtigationem, ſed per divinam revelationem, quæ fluit à ſede Dei, & agni, ſcilicet Ieſu Chriſti, ſeu, ut ait Apoſtolus, *à Patre luminum, ex quo omnis paternitas in cœlo, & in terra nominatur, à quo per filium ejus Jeſum Chriſtum manat in nos Spiritus Sanctus, & per Spiritum Sanctum dividentem, & diſtribuentem dona ſingulis, ſicut vult, datur fides, & per fidem habitat Chriſtus in cordibus noſtris. Hæc eſt notitia Jeſu Chriſti, ex qua originaliter manat firmitas, & intelligentia totius Sacræ Scripturæ: quarè dicitur procedere de ſede Dei, & agni? quia per Verbum increatum eſt edita, & inſtituta: per Verbum inſpiratum recitata: per Verbum incarnatum conſummata: per Verbum authenticatum promulgata: dicitur enim verbum Dei verbum verbi incarnati, verbum veritatis, & ſapientiæ, verbum virtutis, & potentiæ, verbum vitæ, & verbum gratiæ: Undè fides Chriſti infuſa eſt lucerna, janua, & fundamentum totius Scripturæ, nempè eſt fundamentum omnium ſupernaturalium illuminationum, quamdiu peregrinamur à Domino, & fundamentum ſtabiliens totam Eccleſiam: eſt lucerna dirigens, & janua introducens, & per conſequens menſura menſurans omnem notitiam nobis divinitus datam; ideo hac fide mediante datur nobis notitia Sacræ Scripturæ ſecundùm influentiam beatiſſimæ Trinitatis: Et hinc quo vivacior eſt Chriſtiani fides, quo intenſior, quo clarior; eò etiam major, lucidior, & clarior eſt notitia myſteriorum Sacræ Scripturæ.*

Epheſ.c.3.

Secundo loco proponitur progreſſus, ſeu proceſſus, ſeu forma Sacræ ſcripturæ, quæ eſt ſecundùm ſtylum Spiritus Sancti, qui eſt calamus ſcribæ velociter ſcribentis: Progreſſus igitur Sacræ Scripturæ non eſt coarctatus ad leges ratiocinationum, diviſionum, & definitionum more aliarum ſcientiarum, quæ ſunt determinatæ, & reſtrictæ ad aliquam

Pſalm.44.

partem

partem veritatis: ſed ſicut Empyreum continet intra ſuam capacitatem omnes alios orbes, ſic & Scriptura Sacra eſt veluti Empyreum continens univerſum Orbem: Cum enim ſecundùm lumen ſupernaturale procedat ad dandam homini viatori notitiam eorum, quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem, partim per plana, partim per myſtica verba deſcribit totius univerſi continentiam quaſi in quadam ſumma, in qua attenditur latitudo ejus: continet & decurſum temporum, in quo attenditur longitudo; continet & excellentiam finaliter ſalvandorum, in qua attenditur ſublimitas; continet & miſeriam damnandorum, in qua attenditur profunditas & univerſi, & divini Judicii; In hoc progreſſu elucet mirabiliter divina ſapientia, pietas, & providentia in nos miſeros: Nam cum Sacra Scriptura contineat veritates increatas, excellentiſſimas, & aciem mentis humanæ excedentes, ne obtunderetur, voluit divina ſapientia, ut faciliter poſſemus ſpatiari in hoc Paradiſo ſupercæleſti, hanc lucem contemperare obtutibus noſtris luce creata ſenſibili, nempè manuductione rerum naturalium ſenſibilium nobis ipſas divinas veritates notificando: Vide igitur hic, quanta ſit divina largitas in nos; cum enim mundus inſerviat homini quantum ad corpus, magis quantum ad animam, & vitam, & maximè quantum ad ſapientiam: & cum in ſtatu innocentiæ homo haberet cognitionem perfectam creaturarum, per quam ſine obſtaculo ferebatur in Deum, ad ipſum laudandum, venerandum, & amandum; ad hoc enim factæ ſunt creaturæ à Deo, ut in ipſum reducerent animam: cadente autem homine, cum amiſerit cognitionem, non erat, qui reduceret in Deum; undè iſte liber, ſcilicet Mundus erat veluti mortuus, & deletus in anima hominis facta eſt tabula raſa; ſtante autem homine in hoc miſerrimo ſtatu, vide quid operatus eſt Deus miſericors: Ecce quod providit nobis alium librum, ſeu ſpeculum, quo illuminaretur mens noſtra ad accipiendum, ſeu utendum metaphoris rerum. Hic autem eſt liber Sacræ Scripturæ, qui continet, & ponit ſimilitudines, proprietates, & metaphoras rerum in libro Mundi ſcriptarum; Undè liber Sacræ Scripturæ eſt reparativus totius Mundi ad Deum cognoſcendum, laudandum, & amandum; Et ideo voluit Deus, ut omnes illuminationes naturales ſpectantes ſive ad artes mechanicas, ſive ad ſcientias intellectuales ſubordinarentur veluti ancillæ ipſi Sacræ Scripturæ, & in ejus cognitione haberent ſtatum, & veluti complementum.

Serm. 13. Hexaem.

Op. de reduct. art. & Præfat. in Pſalm.

Eſt autem advertendum, quod hoc diſcrimen potiſſimum eſt inter cæteras ſcientias, & doctrinam Sacræ Scripturæ: quod cæteræ ſcientiæ ſunt contentæ ſub uno ſenſu, & in his ſolæ voces ſignificant res, quia unaquæque eſt determinata per ſigna ſibi convenientia: At in Sacra Scriptura eſt multiplex, & multiformis ſenſus, ſignificatque & voces & res: & ratio eſt, quia Deus eſt cauſa animarum, & vocum, & rerum, quarum ſunt voces: & ideo non tantum loquitur per vo- *Serm. 13. Hexaem.*

ces

ces, ſed etiam per facta, quia ipſius dicere eſt facere, & omnia creata tanquàm Dei effectus innuunt ſuam cauſam; Ideo in Sacra Scriptura & verba, & facta, & res ordinata ſunt ad exprimendas veritates increatas. Hinc pro vocibus, & nominibus aſsignavit Deus litteralem ſenſum, & qualiter verba exterius ſonant: & pro rebus aſsignavit triplicem ſenſum, nempè quia Deus ſe manifeſtat in qualibet creatura tripliciter, ſcilicet ſecundùm ſubſtantiam, virtutem, & operationem, ideo omnis creatura repræſentat eum, qui Trinitas eſt, & in Trinitatem conducit, per ſubſtantiam in Patrem, per virtutem in Filium, & per operationem in Spiritum-Sanctum: Et quia per fidem, ſpem, & charitatem pervenitur ad Deum; ideo omnis creatura inſinuat, quid credendum de divinitate, & humanitate Chriſti per ſenſum allegoricum: quid operandum per tropologicum: & quid expectandum per anagogicum. Meritò igitur nos invitat Apoſtolus ad comprehendendam latitudinem, longitudinem, altitudinem, & profunditatem hujus myſtici Paradiſi Sacræ Scripturæ, ut tandem pervenire poſsimus ad percipiendum optatiſsimum, & dulciſsimum fructum ipſius. Si autem quæratur, quæ ſit latitudo Sacræ Scripturæ. Reſpondet Seraphic. Doctor, quod conſiſtit in multitudine ſuarum partium, quarum primæ ſunt vetus, & novum teſtamentum: primum continet libros legales, hiſtoriales, ſapientiales, & prophetales: ſecundum habet & alios conſimiles veteribus correſpondentes: nam legalibus correſpondent Evangelia: hiſtorialibus Actus Apoſtolorum: Sapientialibus Epiſtolæ Apoſtolorum, præcipuè Pauli: & Prophetalibus liber Apocalypſis, ut ſic ſit inter utrumque teſtamentum mira conformitas, non ſolùm in continentia ſenſuum, ſed & in quadriformitate partium: Et hoc eſt, quod vidit Ezechiel in cœlo, nempè rotam quatuor facierum, & rotam in medio rotæ, quia vetus eſt in novo, & è converſo: nam in libris legalibus, & Evangelicis eſt facies Leonis propter magnificentiam, & excellentiam authoritatis: in hiſtorialibus eſt facies Bovis propter exempla virtutum: in Sapientialibus eſt facies Hominis propter prudentiam ſagacem, & in Prophetalibus eſt facies Aquilæ propter intelligentiam perſpicacem: Rota etiam hæc quatuor facierum ordinatur ad quadruplicem ſenſum Sacræ Scripturæ: nam facies Hominis indicat litteralem ſenſum, facies Leonis allegoricum, facies Bovis tropologicum, & facies Aquilæ anagogicum.

Op. Brevil. Proœm. — Cap. 1.

Sed cur Sacra Scriptura dividitur in vetus, & novum teſtamentum: & non potius in theoricam, & practicam, ſicut Philoſophia? Reſpond. quod in Philoſophia Theorica eſt ſeparabilis, imo ſeparata à practica: illa agit de vero nuda ſpeculatione conſiderato, iſta de veritate, & directione morum: A Sacra Scriptura, quia fundatur ſuper cognitionem fidei, quæ eſt fundamentum morum, & totius vitæ

rectæ,

recta, ideò notitia ejus eſt notitia illuminans quidem mentem, ſed ſimul movens voluntatem ad bonum, & revocans à malo, & hoc per timorem, & amorem; ideò non poteſt in ea ſequeſtrari notitia credendorum, & morum; & hinc dividitur in vetus teſtamentum, in quo principaliter incutitur timor, & in novum, in quo relucet principaliter amor. Et quia quadrupliciter quis poteſt revocari à malo, & moveri ad bonum, nempè vel per pracepta potentiſſima Majeſtatis: vel per documenta ſapientiſſima veritatis: vel per exempla, & beneficia innocentiſſima bonitatis, vel ex his omnibus in unum collectis; ideò tam in veteri, quàm in novo teſtamento ſunt quadriformiter traditi libri continentes totam Sacram Scripturam ſecundùm correſpondentiam ad quatuor pramiſſa: nam libri legales movent per pracepta: hiſtoriales per exempla: ſapientiales per documenta: prophetales ex omnium pradictorum aggregatione, quia ſunt compendium totius legis, ſapientia & doctrina Sacra Scriptura: Vide igitur, quomodò verificata eſt illa prophetia Eſther cap. 10. *de fonte parvo, qui crevit in* Eſther. cap. 10. *fluvium maximum, & deindè in lucem, ſolemque converſus eſt redundans in aquas plurimas illuminationum, & influentiarum. Nam Sacra Scriptura primò apparuit fons parvus in libris legalibus, & in legis datione: poſt crevit in fluvium magnum in libro Joſue, Judicum, Regum, Eſdra, Judith, Tobia, Eſther, & Machabaorum: Et poſt converſus eſt in lucem maximam Prophetarum, & deindè in ſolem doctrina Evangelica revelata à Deo per os carnis Chriſti prolata, per Evangeliſtas conſcripta, & per ſanctos Apoſtolos divulgata: & tandem in aquas plurimas redundavit, quia doctrina Evangelica addita ſunt documenta, qua Spiritus ſanctus ſuper Apoſtolos veniens docuit nos per eos, ut ſic omnem veritatem per Spiritum ſanctum juxta promiſſum divinum edocti, omnis veritatis doctrinam Chriſti Eccleſia darent, & Sacram Scripturam conſummando, veritatis notitiam dilatarent: Ecce quanta, & qualis latitudo Sacra Scriptura: Poſt latitudinem proponit Apoſtolus Sacra Scriptura longitudinem, qua conſiſtit in deſcriptione tam temporum, quàm atatum à principio, ſcilicèt mundi uſque ad diem judicii: deſcribit enim per tria tempora mundum decurrere, ſcilicet per tempus legis natura, legis ſcripta, & legis gratia; & in iſtis tribus temporibus ſeptem diſtinguit atates correſpondentes ſeptem atatibus hominis, & diebus, quibus completus eſt mundus, de quorum correſpondentia agetur in expoſitione Geneſis; & ſic Scriptura eſt longiſſima, quia in tractando incipit à mundi, & temporis exordio in principio Geneſis, & pervenit uſque ad finem, ſcilicèt in fine Apocalypſis: Et in*

hoc mirabiliter elucet divina ſapientia, & bonitas, quia cum mundus per decurſum temporis, varietatem, & multiplicitatem, & æquitatem, ordinem, rectitudinem, & pulchritudinem multorum divinorum judiciorum procedentium à ſapientia Dei gubernante mundum repræſentet veluti pulcherrimum carmen, & ſicut nullus poteſt videre pulchritudinem carminis, niſi aſpectus ejus feratur ſuper totum verſum, ſic nullus videt pulchritudinem ordinationis, & regiminis, niſi eam totam ſpeculetur; & quia homo nullus tam longæ vitæ eſt, quod totam poſſit videre oculis carnis ſuæ, nec futura per ſe poteſt prævidere, hinc providit Spiritus ſanctus librum Scripturæ Sacræ, cujus longitudo commetitur ſe decurſui regiminis univerſi &c. in quo clarè noſcit præterita, contemplatur præſentia, & prævidet futura.

Tertio loco proponitur ab Apoſtolo ſublimitas Sacræ Scripturæ, quæ conſiſtit in deſcriptione Hierarchiarum gradatim ordinatarum, ſuntque Eccleſiaſtica, Angelica, ſeu cæleſtis, & divina ſeu ſupercæleſtis, ita quod primam patenter deſcribit: ſecundam aliquantulum magis occultè: tertiam adhuc magis occultè: Ex deſcriptione primæ Hierarchiæ Scriptura Sacra eſt alta: ex deſcriptione ſecundæ eſt altior, & ex deſcriptione tertiæ eſt altiſſima: Unde Sacra Scriptura veluti ſcalam myſticam Jacob nobis erigit, quæ in ſui infimo tangit terram ſubſternendo ſibi philoſophicam cognitionem, & aſſumendo de naturis rerum, quantum ſibi opus eſt ad fabricandum ſpeculum, per quod fiat repræſentatio divinorum, & in ſuo cacumine intrat Cœlum, & hoc totum per illum unum Hierarcham Jeſum-Chriſtum, qui non tantùm ratione naturæ humanæ aſſumptæ eſt Hierarcha in Eccleſia militante, verùm etiam in Angelica Hierarchia, & eſt media perſona in illa ſupercæleſti beatiſſimæ Trinitatis, ita quod per ipſum à ſummo capite Deo deſcendit unctionis gratia non ſolùm in barbam, ſcilicèt in Jeruſalem cæleſtem, ſed etiam in oram veſtimenti, ſcilicèt in militantem: Vide igitur, quomodò Sacra Scriptura habet altiſſimam materiam, per quam in altum, imò in Cœlum levat intelligentiam mentis, & ſimul cum ſit venuſtiſſima, miro modo intellectum noſtrum delectat, & ſic magis, ac magis delectando aſſuefacit ad divinorum ſpectaculorum contuitus, & anagogias. Et hæc eſt ratio, quare Scriptura Sacra explicitè tantùm tradit conditionem hujus corporalis machinæ innuens ſolùm diſtinctionem orbium, nihilque explicitè tradens de motibus, virtutibus eorumdem corporum, & multò minùs de conditione ſuperiorum ſpirituum; quia cùm primum principium reddat ſe nobis cognoſcibile & per ſcripturam, & per creaturam, per librum creaturæ ſe manifeſtat ut principium effectivum, & per librum ſcripturæ ut reparativum; & cum hoc non poſſit cognoſci, niſi cognoſcatur effectivum, ideò Sacra Scriptura licèt principaliùs agat

Opuſc. Brevil. p. 2. c. 5.

de

Digitized by Google

de operibus Redemptionis, & reparationis, debet tamen priùs agere de operibus conditionis, in quantum tamen ducit in cognitionem principii efficientis, & reficientis: & hæc eſt ratio, quare Sacra Scriptura incipit ſuam narrationem à creatione mundi; & hinc in nobis reſultat cognitio ſublimis, & ſalutaris; ſublimis, quia eſt de primo principio effectivo, & docet ipſum eſſe omnium creatorem, & ens primum, & ſummum, à quo omnia alia dependent, & ad hoc ſufficiebat deſcriptio creationis in quadam generalitate, & ſecundùm diſpoſitionem, & influentiam quoad naturam luminoſam, opacam, & per viam, ſcilicèt cæleſtem aqueam, & terream per quem ordinem naturæ rerum, ſcilicèt in ſummo, medio, & infimo inſinuatur ordo Sanctiſſimæ Trinitatis: eſt & hæc doctrina ſalutaris, quia eſt de primo principio reparativo, ſcilicèt de Chriſto ſalvatore, & mediatore, & ideò non tractat de opere conditionis niſi propter opus reparationis; ideò tacetur ſecundùm litteram exteriorem Angelorum conditio, & lapſus, & glorificatio: ſed quia ſublimitas Sacræ Scripturæ non permittebat iſta omnia reticeri, ideò ſpiritualiter intellecta ordinatur ad deſcribendam Eccleſiaſticam, & Angelicam Hierarchiam, quæ in illis tribus naturis in Geneſi expreſſis ſpiritualiter continetur, ſcilicèt in nomine Cœli Angelica, in natura terræ Eccleſiaſtica, & in nomine aquæ, quæ eſt intermedia gratia, per quam utraque irrigatur: vel nomine Cœli inſinuatur Hierarchia divinarum perſonarum; nomine aquæ Angelica: & nomine terræ Eccleſiaſtica: Igitur ſublimiſſima, & altiſſima eſt notitia Sacræ Scripturæ. Ad hæc conſequitur quarto loco profunditas Sacræ Scripturæ, hæcque conſiſtit in multiplicitate myſticarum intelligentiarum, quâ abundè paſcitur mens intrantis in hunc Paradiſum: nam præter litteralem ſenſum habet in diverſis locis exponi tripliciter, ſcilicèt allegoricè, tropologicè, & anagogicè, ut ſuprà innuimus: Allegoria autem eſt quandò per unum factum indicatur aliud, quod credendum eſt: Tropologia, quandò per id, quod factum eſt, datur intelligi aliud, quod faciendum eſt: Anagogia, id eſt ſurſum ductio, quandò datur per aliud intelligi illud, quod deſiderandum eſt, ſcilicèt æterna felicitas: Rectiſſimè autem hic triplex ſenſus competit Sacræ Scripturæ ſubjecto, Auditori, Origini, & fini: nam ſubjectum radicale ſacræ Scripturæ eſt Deus, integrale eſt Chriſtus, univerſale eſt credibile: Deus autem eſt unus in ſubſtãtia, & trinus in perſonis, ergo rectè in unitate litteræ continet Scriptura informitatem intelligentiæ: Chriſtus eſt unum verbũ, per quod omnia facta dicũtur, & in ipſo relucẽt, ergo in una ſapientia rectè eſt multiformitas intelligentiarũ: Chriſtus itẽ ut Redemptor, cũ ſit unus multa opera ad reparationem noſtrã patravit; ideò Sacra Script. cum ſit multiplex ad unam Chriſti oblationẽ habet aſpectum. Credibile item di-

Lib. 1. quæſt. 1. in proœm. & Brevil. in proœm.

verſimodè relucei ſecundùm diverſum ſtatum credentium, ergo rectè ſcriptura, cum ſit una ſecundùm litteram, multiformem parit intelligentiam ſecundùm diverſitatem ſtatuum credentium. Competit & auditori, qui debet eſſe humilis, mundus, fidelis, & ſtudioſus: ideò ſub cortice litteræ apertè occultatur myſtica, & profunda intelligentia ad comprimendam ſuperbiam, ut ipſius profunditate in humilitate litteræ & ſuperbi contemnantur, & immundi repellantur, & fraudulenti declinentur, & negligentes excitentur ad intelligentiam myſteriorum. Addimus: Et quia auditores hujus ſacræ doctrinæ non ſunt omnes ejuſdem generis, & qualitatis, & omnes ſalvandos oportet de ipſa ſcire, ideò ipſa multiformem habet intelligentiam, ut ſic omnem intellectum capiat, omni intellectui condeſcendat, & omnem intellectum ſuperexcedat, & omnem intellectum ſibi diligenter intendentem multitudine radioſitatis ſuæ pariter illuminet, & inflammet: undè licèt abyſſalis profunditas ejus nobis inſcrutabilis ſit, diſpenſativè tamen à Spiritu ſancto actum eſt, ut in hoc fluvio maximo civitatis Dei Agnus peditet, ut Elephas natet, ut dicit Sanctus Gregorius; Competit & principio; à quo eſt, quia eſt à Deo per Chriſtum, & Spiritum ſanctum loquentem per ora Prophetarum, & aliorum, qui hanc doctrinam ſcripſerunt, & quia loquitur nobis non ſolùm per verba, ſed, & per facta, ideò in ipſa recondidit multiplicem intelligentiam. Et cùm Chriſtus doctor eſſet humilis in carne, & altus in deitate, hinc decebat ipſum, & ejus doctrinam habere humilitatem in cortice, & ſermone cum profunditate ſententiæ; ut ſicut Chriſtus fuit panniculis involutus, ita ſapientia Dei in ſcriptura figuris quibuſdam involveretur: Et cum Spiritus ſanctus diverſimodè illuſtraret corda Prophetarum, ipſum etiam nullus latere poteſt intellectus; qui miſſus erat docere omnem veritatem, ideò in uno ſermone competebat, ut contineret multiplices intelligentias: Competit & fini: quia ſcriptura data eſt, ut per ipſam dirigatur homo in cognoſcendis, & agendis, ut tandem perveniat ad optata: & quia omnes creaturæ ad hoc factæ ſunt, ut ſerviant homini tendenti ad ſupernam patriam; ideò ſcriptura aſſumit ipſarum creaturarum ſpecies diverſas, ut ſic per eas doceat nos ſapientiam dirigentem ad æterna credendo, operando, & deſiderando per fidem, ſpem, & charitatem, ut tandem perveniamus ad bravium ſupernæ felicitatis.

Opuſc. Princ. S.Script.

Brevil. in proœm.

Dubitabit hic aliquis inſipiens, cur Sacra Scriptura utatur rebus tam humilibus, ut jugulatione pecorum, lepra domorum, vel veſtium, contextione genealogiarum, aliiſque conſimilibus, quæ parùm, aut nihil ad ſapientiam, vel bonitatem conferre videantur, cùm tam ars, quàm virtus conſiſtant circa arduum, & difficile? Item cur ver-

bis

bis tam humilibus , & ſimplicibus utatur , & omni ornatu Rethorico incultis? Item cur ad modum aliarum ſcientiarum non traditur, quæ procedunt ſecundùm artem per modum quæſtionis, reſponſionis, oppoſitionis , ſolutionis nunc definiens , nunc dividens , nunc arguens, nunc concludens ? In hos errores ceciderunt Auguſtinus ante ſuam converſionem , & Hieronymus , antequam ad meliorem frugem reduceretur , qui fatentur id eveniſſe , quia cùm in cæcitate immerſi, & obtenebrati eſſent , lumen cæcis oculis non videbant , putantes non oculorum , ſed ſolis culpam eſſe ; ſed illuceſcente poſteà luce cœleſti aperti ſunt oculi amborum ad videndum ſublimitatem hujus ſacræ doctrinæ. Reſpond. ergo primò , quod cum Sacra Scriptura ſit de Deo tamquam de ſubjecto nobiliſſimo , & arduiſſimo , ideò in ea omne genus veritatis , & ſapientiæ reperire contingit , quia quicquid extra Sacram Scripturam homo didicerit , ſi noxium eſt, ibi damnatur , ſi utile eſt , ibi reperitur utilius , & abundantius: nam Sacra Scriptura multis modis genera ſuæ locutionis exercet, definitionibus ſuccincta , ſchematibus decora , verborum proprietatibus ſignata , ſyllogiſmorum complexionibus expedita , diſciplinis rutilans : omnibus ſcientiis humanis tamquam ancillis , & pediſſequis utens : Hæc propriè in Scriptura relucent , & à Sanctis uſurpantur , ut cunctis appareat prius ad exprimendam veritatem juſtis mentibus datum , quod poſteà gentiles humanæ ſapientiæ aptandum putaverunt : Unde litterarum ſacrarum Authores ita ſacras litteras tradidere , ut nihil ſapientius , nihil eloquentius videri , & inveniri poteſt tranſcendens abſque ulla comparatione omnem ſcientiam , atque doctrinam : Vide , quàm ſit hoc verum : nam vera prædicat , ad cæleſtem patriam vocat , à terrenis deſideriis ad ſuperna amplectenda cor legentis immutat : dictis obſcurioribus exercet fortes , parvulis humili ſermone blanditur : nec ſic eſt clauſa ut paveſci debeat, nec ſic aperta, ut vileſcat, uſu faſtidium tollit , legentis animum humilibus verbis adjuvat , ſublimibus ſenſibus levat, cum legentibus creſcit, ita quod à rudibus lectoribus ſemper quaſi vetus recognoſcitur; doctis tamen ſemper nova reperitur : ſcientias item omnes ipſo etiã locutionis more tranſcendit, quia uno, eodemq; ſermone, dum narrat textum, prodit myſterium, & ſic ſcit præterita dicere, ut eo ipſo noverit futura prædicere : ergo ſic ſcriptura loquitur , ut altitudine ſua ſuperbos irrideat , profunditate attentos terreat , veritate magnos paſcat , & affabilitate parvulos nutriat. Secundò Reſpond. quod præter illum modum ſcientialem tractandi , habet Scriptura Sacra etiam proprium ſibi, qui eſt communiſſimus, & autenticus : intra quem

Op. Princip. S.Scrip. & Brevil. in procem.

Opuſc. Princ. S.Scripr. & Op. Brevil. procem.

continetur modus narrativus, præceptorius, prohibitivus, exhortativus, prædictivus, comminatorius, promiſſivus, deprecatorius, & laudativus: qui modus potiùs ad legem pertinet, quàm ad artem: Ratio autem, quare hic modus à Deo aſſignatus eſt in traditione Sacræ Scripturæ, eſt, quia hæc doctrina eſt ut boni ſiamus, & ſalvemur, & hoc non fit per nudam conſiderationem, ſed potiùs per inclinationem voluntatis; ideò eo modo debuit tradi, quo modo magis poſſemus inclinari, & quia magis movetur per exempla, quam per argumenta, magis per promiſſiones, quàm per ratiocinationes, magis per devotiones, quàm per definitiones, ideò non debuit tradi per modum aliarum ſcientiarum probando paſſiones de aliquo ſubjecto per ratiocinationes &c. Sed oportuit, quod haberet modos proprios ſecundùm varias inclinationes animorum diverſimodè animo inclinantes; ut ſi quis non movetur per præcepta, ſaltē moveatur per exempla narrata: ſi quis per hæc non movetur, moveatur per beneficia, vel per monitiones, promiſſiones, comminationes &c. ut ſic ſaltem excitetur ad devotionē, & Dei laudē, in qua percipiat gratiā, per quam dirigatur circa opera virtuoſa: quoniam igitur hi modi narrativi non poſſunt fieri per viam certitudinis rationum, quia particularia geſta probari non poſſunt; ideò ne ſacra Scriptura tamquam dubia vacillaret, ac per hoc minùs moveret loco certitudinis rationum, providit Deus ipſi certitudinem authoritatis. Et quia non eſt certa authoritas ejus, qui poteſt fallere, & falli, nec ſit ullus, qui falli non poſſit, vel fallere, niſi Deus, & Spiritus ſanctus, hinc eſt, quod authoritas revelantis Sacram Scripturam, & eam tradentis adeò magna eſt, quod omnem perſpicuitatem humani ingenii ſuperexcellit, & ideò cum non ſit per humanam inveſtigationem tradita, ſed per divinam revelationem eſt perfectè autentica: & ideò nihil in ipſa contemnendum tamquam inutile, nihil reſpuendum tamquam falſum, nihil repudiandum tamquam iniquum pro eo, quod Spiritus Sanctus ejus author perfectiſſimus nihil potuit dicere falſum, nihil ſuperfluum, nihil diminutum, & propterea Cœlum, & terra tranſibunt, verba autem Scripturæ Sacræ non præteribunt, donec impleantur, quia ubique in Sacra Scriptura & in ſententiis, & in dictionibus, & in verbis, & in ſyllabis, & in tota, & in apice, & in ordine, & in numeris, & in juncturis, ubiq; inquam regnat in eis veritas, ubique divina virtus irradiat, ubique panduntur humano generi profutura: ergo qui ſolverit ea, & docuerit ſic homines hic minimus vocabitur in regno Cœlorum; qui autem fecerit, & docuerit hic magnus vocabitur in Regno Cœlorum. Ex quibus omnibus patet, quàm verus, quàm certus, quàm ſecurus, quàm copioſus ſit fructus, & utilitas Sacræ Scripturæ toti Eccleſiæ Dei, & nobis miſeris

poſitis

Digitized by Google

poſitis in hac miſeriarum valle, quibus providit Deus miſericors hunc Paradiſum: & ideò rectè aſſimilatur illi flumini, cujus impetus lætificat civitatem Dei: eſt enim fluvius voluptuoſiſſimus propter dulcores ſuaviſſimarum delectationum: luminoſiſſimus propter fulgores limpidiſſimarum ſpeculationum: ignitiſſimus propter fervores ardentiſſimarum inflammationum: impetuoſiſſimus propter vigores ſublimiſſimarum elevationum; & ideò dicitur fluvius voluptatis, fluvius veritatis, fluvius charitatis, & fluvius rapidus: Fluvius inquam, qui egreditur de loco voluptatis, ſcilicet de corde Dei ad irrigandam Eccleſiam, & fidelem animam: qui dividitur in quatuor rivos, & capita, ſcilicèt hiſtoriarum, anagogiarum, allegoriarum, & tropologiarum: Rivi hiſtoriarum retrahunt animam à terreſtribus: Rivi anagogiarum refovent animam in cœleſtibus: Rivi allegoriarum dirigunt animam in credendis: Rivi tropologiarum ordinant animam in agibilibus, ergo rectiſſimè appellatur Sacra Scriptura Paradiſus Cœleſtis, in quo menſa parata eſt epularum æternarum, in qua panis eſt habens in ſe omne delectamentum, & omnis ſaporis ſuavitatem, in qua anima inebriatur ubertate domus Dei, in qua eſt alimentum perfectum pro omnibus indigentiam adimplens, infirmum curans, reflorere faciens, & renovans bonum, affectum donans, à triſtitia liberans, & lætitiam largiens: Et hinc meritò verba Sacræ Scripturæ dicuntur verba vitæ æternæ, quæ ideò ſcripta ſunt non ſolùm, ut credamus, ſed ut credentes vitam habeamus æternam, in qua videbimus, amabimus, & per ſupereminentem ſcientiæ charitatem omnia deſideria noſtra implebuntur. Pſal. 45. Opuſc. Princ. S. Script.

Hoc igitur fine, hac intentione Sacra Scriptura perſcrutanda, docenda, & audienda, hoc eſt, ut cum vera fide ad Patrem luminum accedamus, flectendo genua cordis noſtri, ut ipſe per filium ſuum in Spiritu ſancto det nobis veram notitiam Jeſu-Chriſti, & cum notitia amorem ipſius, ut ſic ipſum cognoſcentes, & amantes ad complementum deſideriorum noſtrorum perveniamus.

Hic igitur eſt ſcopus principalis, in quem collimant omnes expoſitiones à Seraphico Doctore Sancto Bonaventura traditæ, hic eſt finis (humaniſſime lector) laborum meorum, ut legentes hanc Sacræ Scripturæ copioſam Gloſſam Seraphicam accenſi eodem ardore, & amore, quo cor hujus Seraphim ardebat in Deum, & in ſalutem animarum intrare conentur in hunc cæleſtem Paradiſum odoriferum, & ſuaviſſimum, in ipſoque delibare poſſint tam pro ſui, quàm pro aliorum ſalute partem illius dulcedinis, quæ abundantiſſima eſt in Cœlis nobis reſervata, quamque in hac Biblica ſerie uberrimam invenient. Et quia Sacra Scriptura tegit

Opuſc. Brevil. in proœm. ad finem. *ſub una littera multiplicem intelligentiam, & multiformitatem myſteriorum(ut dictum eſt)hinc ejus expoſitor* (ait Seraph. Doct.) *debet abſcondita in lucem producere, expendendo textus, eoſque non ſemper eodem modo explicare,ſed modo ad ſenſum litteralem,modò ad allegoriam, modò ad tropologiam,modò ad anagogiam, prout qualitas textus exiget ſe trãsferre:quod & pleniſſimè,& exactiſſimè,& ſublimiſſimè facit hic Seraphicus Doctor;ut patebit percurrenti hanc Gloſſam Seraphicam.*

In qua tamen diligenter eſt advertendum, quod cùm S. Doctor ex profeſſo ſolùm Pſalmos, librum Eccleſiaſtes, Sapientiæ, Threnorum, Evangeliorum SS. Lucæ,& Joannis expoſuerit: cæteros autem textus ſolùm ſparſim,prout materia,quam in ſuis ſcriptis exigebat,digeſſit,ideò ut plurimùm tantùm in medium protulit ſenſus myſticos: Quæ omnia maximo,improboque labore evoluendo, & percurrendo majori diligentia,qua potui,omnia Seraph.Doct.ſcripta excerpta collegi, & ordinavi ſecundùm ordinem librorum Bibliæ, & ad ſua loca tamquam Margaritas cœleſtes tranſtuli,& aptavi: Quibus tamen licèt rarò, aliquando ſententias ejuſdem Seraphici Doct.ad aliud propoſitum relatas, applicando tranſtuli, quippe quæ omnino conformes eidem textui inveni, ut ſic copioſior Sacræ Scripturæ expoſitio in lucem proderet,uberiorque materia Prædicatoribus pararetur,& pateret,quàm diligens,quàm doctus, quàm accuratus, quàm ſublimis intelligentiæ,quàm illuminatus à Spiritu ſancto,quàm Cherubicus,quàm Seraphicus fuerit iſte vir verè Seraphicus, quod etiam magis pateſiet in curſu Theologico,quem expeditum,& nunc in ſcholis uſitatum, & brevem quatuor annorum curriculum ordinatum ad mentem ejuſdem S.Doctoris pro facilitate, & utilitate profeſſorum ſacræ Theologiæ,ad gloriam Dei,& Seraph. Doctoris ſpero citò lucem aſpecturum.

Sequuntur aliquot regulæ obſervandæ ab expoſitoribus Sacræ Scripturæ.

Q*Uia Sacra Scriptura habet ſpecialem modum procedendi, & diverſum ab aliarum facultatum modo etiam ſuo modo ſpeciali intelligi,& exponi debet: ideò ut id obſervetur, accipe ſequentes regulas traditas, & à S. Doct. adnotatas.*

Primò,quia ſub una littera Sacra Scriptura tegit multiplicem intelligentiam,debet expoſitor abſcondita producere in lucem, & aliquando illam eductam per aliam Scripturam magis patentem manifeſtare,verbi gratiâ,ſi velit explicare illum textum. Pſ. 54. Apprehende arma,& ſcutum,& exurge &c. *ut pateſiat,quid intelligat per arma,& ſcutum, poteſt recurri ad alium* Pſ. 5. & 90. *ubi dicitur*; ſcuto bonæ volun-

tatis

tatis tuæ coronaſti nos:& ſcuto circumdabit te veritas ejus: *per quod patet, quod nomine armorum, & ſcuti divini venit ejus veritas, & bona voluntas: qui modus exponendi eſt digniſſimus, ſublimis, ſecurus, & ab eodem Chriſto etiam, & Apoſtolis ſæpe uſitatus.*

Secundò. Ad uſum talis modi, & ut quis poſſit faciliter explicare textum Sacræ Scripturæ alio textu, requiritur magna aſſuefactio lectionis Sacræ Scripturæ, imò & oportet memoriæ commendare textum, & litteram Bibliæ, vel ſaltem habere maximam, & continuam practicam ipſius: alioquin in expoſitione Sacræ Scripturæ erit valdè deficiens: Verum tamen eſt, quod huic difficultati à Sanctis, & Doctoribus aliqualiter proviſum fuit ad commoditatem ſubſequentium expoſitorum, & hoc inventione concordantiarum Bibliæ: in qua primus inventor fuit S. Antonius de Padua; qui, ut patet in ejus operibus, collegit per ordinem loca principalia Bibliæ, & ad omnia capita rerum prædicabilium ea applicavit: deinde poſt D. Antonium S. Bonaventura compoſuit opuſculum cum titulo, (Biblia pauperum,) *qui fuſiùs, & majori ordine idem fecit; parans menſam optimè refectam omnibus materiis prædicabilibus non ſolùm concionatoribus, ſed & toti Eccleſiæ: Et quia facile eſt inventis addere, poſt hos ſanctos Doctores Ugo Cardinalis compoſuit perfectam concordantiam Bibliæ, eamque digeſſit ordine Alphabetico: opus quidem digniſſimum, & ſuper omnia, quæ hucuſque in Eccleſia prodierunt, utiliſſimum; Quare uſu talis concordantiæ poterit expoſitor facillimè conferre, & exponere textum alio textu Sacræ Scripturæ.*

Tertiò, quod non ubique eſt requirenda allegoria, nec omnia ſunt myſticè exponenda: nam in aliquibus textibus non ſequeſtratur ſenſus litteralis à myſtico, ut eſt in illo apologo arborum in Judic. cap. 9. *qui conſtituerunt ſuper ſe Regem Ramnum: Item & illi Textus, qui nudis verbis ſignificant ea, quæ pertinent ad noſtram ſalutem quantum ad fidem, vel mores: In aliis verò, in quibus ſignificatur aliquis actus particularis, verbi gratiâ, creatio mundi, hominis, tunc adeſt ſenſus litteralis ſignificans primò illam rem, vel actiones, qui ſejunctus eſt à ſenſu myſtico, qui ſecundariò attenditur in dictis verbis.*

Quartò, quando aliqua ſcriptura habet aliquem intellectum litteralem, & ſpiritualem, debet diſcuti, utrum illa attributio conveniat hiſtorico, an ſpirituali ſignificato: ſi utrique competit, tunc debet aſſignari, & exprimi uterque ſenſus, ut in creatione, verbi gratiâ, mundi, hominis &c. ut dictum eſt, ſi verò verificari poteſt tantùm ſpirituali modo, litteralis ſenſus eſt relinquendus: ut quando dicitur Sabbatum legis eſſe perpetuum, Sacerdotium æternum, poſſeſſionem terræ æternam, pactum

circumciſionis

circumciſionis æternum: quæ omnia ad ſpiritualem ſenſum tantùm ſunt referenda: Hæc notantur à Seraphico Doctore in fine proœm. Brevil. qui alias regulas intelligendi Sacram Scripturam deſiderat, adeat Sacros expoſitores &c.

Prologus in Geneſim.

INter quinque libros à Moyſe Spiritu ſancto dictante conſcriptos, qui communi vocabulo appellantur nomine Pentateuchi: primo loco collocatur Geneſis liber, qui ab Hebræis dicitur Bereſith, ideſt in principio; in quo in primis adverte (humaniſſime lector) quod cùm tibi propoſuerim hanc Scripturæ Sacræ Gloſſam Seraphicam, veluti Paradiſum cæleſtem, ſi tibi ad primum aſpectum occurret Paradiſus non cæleſtis, ſed terreſtris diverſis arboribus, & fructibus, & præcipuè ligno vitæ conſitus, & in eo primus homo collocatus, ne tibi aliquis ſcrupulus animo ingeratur, quod eventus ſit contrarius promiſſis: ſed ſiſte gradum, & oculos fige in veſtibulo ingreſſus in hujus Paradiſi Cuſtodem Cherubicum Seraphim, nempè in Seraphicum Doctorem S. Bonaventuram, qui gladio verſatili igneo, ſcilicèt ardore ſuæ charitatis, & gladio doctrinæ Seraphicæ tibi viam parabit ad ingreſſum ex hoc terreſtri in Paradiſum cæleſtem promiſſum; & ut hæc rectè percipias, nota verba, ſigna myſteria: Libri Geneſis materia eſt duplex, hiſtorica, & myſtica: hiſtorica continet res præteritas, nempè narrationem creationis hujus mundi, & omnium rerum factarum à Deo, ornatum, & voluptates, quibus repletus eſt Paradiſus terreſtris, conditionem primi hominis in hoc Paradiſo collocati, propagationem ex ipſo omnium hominum, virtutes, & exempla tot SS. Patriarcharum. Myſtica continet res futuras, nempè delicias Paradiſi cæleſtis præfiguratas in illo terreſtri, nempè Verbi Incarnationem, Conceptionem in utero Virginis, ejus Nativitatem, propagationem ſpiritualem tot filiorum regeneratorum ex ipſo, virtutes, & exempla, & alia tot bona nobis à Christo præparata: Nam in hoc libro Geneſis oſtenditur nobis Deus omnium conditor: Chriſtus præfiguratus in Paradiſo terreſtri, in ligno vitæ, in primo homine ex virginea terra condito, & in eodem Paradiſo collocato, in Abel, in Noe, in Abraham, & cæteris Patriarchis ita quòd animæ percurrenti hunc Paradiſum occurrunt infinita bona; quibus paſci poteſt, & delitiari veluti in Paradiſo, ut patebit in decurſu expoſitionis hujus libri. Intra igitur (ò homo) libenti animo in hunc Paradiſum, & humili, devotoque corde attende ad ea, quæ nunc tibi meditanda, & deguſtanda oſtendit Seraphicus iſte ductor, & Doctor Sanctus Bonaventura.

S.Bonav. in Op. Princip. S.Scrip. & Op. Brevil. l.2.ſerm. 14. Hexaem.

PERMISSIO

PERMISSIO A.R.P. GENERALIS.

NOs F. Bernardus à Portu Mauritio totius ordinis Fratrum Minorum Capuccinorum S. Franciſci Generalis Miniſter (licèt immeritus) opus cui titulus eſt *Gloſſa, ſeu ſumma omnium expoſitionum Sacræ Scripturæ*, quibus Seraphicus Doctor Sanctus Bonaventura ſua ſcripta reſperſit, & dicavit: Authore Patre Bartholomæo à Caſtro Vetro Theologo, definitore Provinciæ Capuccinorum Lombardiæ à quibuſdam Theologis dicti noſtri Ordinis, quibus id commiſimus relectum, & approbatum, ut typis mandari poſſit, ſervatis ſervandis tenore præſentium facultatem concedimus. In quorum fidem his ſolito noſtro ſigillo firmatis manu propria ſubſcripſimus. Datum Parmæ, die tertia Novembris 1679.

F. BERNARDUS
Miniſter Generalis.

APPROBATIONES THEOLOGORUM ORDINIS.

IUſſa exequens A. R. P. Bernardi à Portu Mauritio Fratrum Minorum Capuccinorum S. Franciſci digniſſimi Miniſtri Generalis; Ego ſubſcriptus vidi librum, cui titulus eſt *Gloſſa, ſeu ſumma omnium expoſitionum Sacræ Scripturæ* compoſitum ab A. R. P. Bartholomæo à Caſtro Vetro Provinciæ Lombardiæ lectore celeberrimo, & definitore, quibus Seraphicus Doctor Sanctus Bonaventura ſua ſcripta reſperſit, & nihil inveni diſſonum fidei, atque bonis moribus, imò omnia obſervavi adeò conducentia ad fidem operatricem, atque ad Chriſtianos mores excolendos, ut omnes, præcipuè concionatores Verbi Dei ex hoc myſtico Paradiſo poterunt colligere, non ſolùm quæ ipſis inſervient ad intelligentiam ſacrarum Scripturarum juxta profundas Seraphici Doctoris expoſitiones, ſed etiam ea, quæ excitare valebunt auditores ad compunctionem cordis; quarè tale opus non ſine magno labore confectum, cenſui typis dignum ad utilitatem omnium atque decus totius noſtræ Seraphicæ Religionis; in quorum fidem hæc mea propria manu ſubſcripſi.
Datum Cremonæ, die 18. Octobris 1678.

F. Ignatius à Cremona Guardianus,
olim Philoſophiæ, atque
ſacræ Theologiæ lector.

Juſſu

IUſſu A.R.P. Bernardi à Portu Mauritio Ordinis Fratrum minorum Capuccinorum Miniſtri Generalis vidi ego infra ſcriptus opus, cujus titulus eſt, (Gloſſa, ſeù ſumma omnium expoſitionum, quibus Seraphicus Doctor S.Bonaventura ſua ſcripta reſperſit) & cum nihil in eo invenerim Catholicæ Fidei contrarium, aut bonis moribus repugnans: dignum cenſeo quod publicæ pietati, ac præcipuè concionatorum utilitati typis donatum honorificè in lucem prodeat.

Datum Saxolii, die 30. Septembris 1679.

F. Cherubinus à Corrigio Capuccinorum Saxolii Guardianus, olim Philoſophiæ, ac ſacræ Theologiæ lector.

SUMMA

SVMMA EXPOSITIONVM OMNIVM EX D. BONAVENTURA IN SACRAM SCRIPTURAM

EXACTE' COLLECTA,

ET CONCINNATA AB ADMODUM REVERENDO PATRE BARTHOLOMÆO A CASTRO VETRO CAPUCCINO.

GENESIS CAPUT PRIMUM.

In Principio creavit Deus Cælum, & Terram.

1. *A Deo, non ab alio principio, nec etiam ab Angelis Mundus conditus eſt.*

IN *Principio creavit.* Quæritur, pro quo ſupponat ille terminus, (*in principio,*) an pro creato, an pro increato.

Reſpondetur, quod in hoc verbo apparet, multos textus Sacræ Scripturæ admittere plures ſenſus litterales; Dicitur igitur, (*in principio*) involuendo purè ordinem, unde idem eſt dicere in principio, ac ante alia, connotando privationem reſpectu alicujus temporalis prioris, & ſimul præpoſitionem poſterioris; & per hoc eliditur error Antiquorum Philoſophantium, qui dicebant Mundum eſſe factum ex tempore, ſed mediante Intelligentia, ſcilicet Deum feciſſe primò Angelos, & cum illis, vel mediantibus ipſis condidiſſe Mundum: Si enim Deus in principio conditionis creaſſet Mundum: ergo non primò Angelos, vel Intelligentias. *l. 2. d. 1. p. 1. dub. 2.*

2. *A Deo in principio temporis, non ab æterno conditus eſt Mundus.*

In Principio creavit. Quæritur, utrum quid alioni ſignificet hæc particula (*in principio.*)

Reſpondetur, per hoc nomen importari habitudinem menſuræ; unde idem eſt in principio, ac in primo inſtanti temporis: per hoc eliditur error Ariſtotelicorum, qui dixerunt Mundum conditum ab æterno: ſi enim in principio temporis factus eſt ex nihilo, non ergo fuit ſine principio: qui error ortum habuit ex hoc quod non potuerunt videre, qualiter Mundus inceperit, & quarè tunc, & non ante: vide ergo, quomodò ſine auxilio Fidei deficit ſcientia humana. *l. 2. d. 1. p. 1. dub. 2. & op. Princip. S. Scrip.*

3. *A Patre per filium Mundus conditus eſt.*

In Principio. Quæritur, an alium ſenſum contineat hoc nomen. Reſpondetur, per hoc nomen (*in principio,*) importari habitudinem cauſæ, ita quod ſenſus eſt, in principio, id eſt in Filio; quia notatur cauſa non ſolùm efficiens, ſed exemplaris increata: omnia enim in ſapientia fecit Deus *Pſ.* 103. Et per hoc eliditur error Platonicorum, qui dixerunt, principia Mundi tria eſſe, ſcilicet Deum, Materiam, & exemplar creatum: ſi enim Deus in Filio, ſicut per exemplar æternum condidit Mundum ex nihilo, non ergo requiritur ſecundum principium, quod eſt exemplar: nec tertium, quod ſit materia; qui error ortum habuit ex hoc, quod non potuerunt intelligere omninò, quomodò aliquid fieret ex nihilo. *l. 2. d. 1. p. 1. dub. 2. & art. 1. q. 1.*

4. *Vnus Deus omnium conditor indicatur in principio Sacra Scriptura.*

In principio creavit Deus. Quæritur, an alium ſenſum admittat hoc nomen? Reſpondetur, nobis indicari unum Deum principium omnium rerum, ſimulque ordinem, decoremque Univerſi, bonitatemque, & poteſtatem Dei Creatoris: per hoc elidi-

tur error omnium abominabilior, ſcilicet Manichæorum, qui ponebant duo principia effectiva; unum bonorum, aliud malorum. *l.2.d.1.p.1.dub.2. & a.1.qu.1.& art.2.quæſt.1.*

5. *A Chriſto Domino initium dicendi, & ſcribendi ſumit Sacra Scriptura, & nos idem facere debemus in omnibus noſtris operibus.*

In principio: Quarè Deus voluit, ut exordium potius Sacræ Scripturæ ab illo nomine (*in principio*) ſumeretur, cum aliquid elegantiùs uſurpari poſſet ab eruditiſſimo, & omnium Theologorum facilè Principe Moyſe? Sed nota, quod per principium hic intelligitur propriè Filius Dei, per quem facta ſunt omnia: & ideò non ſine magno myſterio duo illi maximi Prophetæ inceperũt, ſcilicet Moyſes Divinæ Sapientiæ incboator, & Joannes ejuſdem Divinæ Sapientiæ terminator, ſcilicet dictando Incarnationem Verbi: Moyſes dixit: *in principio*, id eſt in Filio creavit Cælum, & terram: Joannes intonuit: *In principio erat Verbum; omnia per ipſum facta ſunt; & Verbum caro factum eſt*: Per hoc intellige, quod ſicut ad notitiam Creatoris omnium conditoris perveniri non poteſt, niſi per id, quod factum eſt, ſic neceſſe eſt, ut ante omnia verbum verax præcedat ſe: quia ſine ipſo factum eſt nihil: *Serm.1.Hexaem, & in Pſal.1.* Ante omnia gitur ſemper confugiendum eſt ad Chriſtum, tanquàm ad omnium bonorum factorem, & Authorem.

6. *Tota Sacra Scriptura eſt de Domino Ieſu Chriſto.*

In principio creavit. Cur dicitur Filius Dei principium, & non potiùs Pater? Quia per Verbum omnia facta ſunt, tanquàm per cauſam efficientem, & exemplarem. Ex hoc intelligendum, quod tota Sacra Scriptura eſt de Domino Jeſu-Chriſto: de ipſo enim ut incarnando eſt vetus Teſtamentum: de eodem ut incarnato eſt novum. *Op. Princip.Sacræ Script.*

7. *Chriſtus Ieſus in veteri Teſtamento ubique præfiguratus, præmonſtratus, promiſſus, & prophetatus.*

In principio. Cur non dixit apertè, In Filio creavit Deus Cœlum? Quia in veteri Teſtamento ſub figurarum velamine proponebatur; præmonſtrabatur; promittebatur; prædocebatur; & prophetabatur incarnandus. Et hinc ſub nomine principij in exordio Geneſis proponitur; deindè figuris remotiſſimis præfiguratur in hoc eodem libro, quoad ortum, occaſum, triumphum, & cultum: ortus figuratur in ligno vitæ: occaſus in Abel paſſione: triumphus reſurrectionis in Noë: & cultus pietatis in Abraham. *Op.Princip.S.Script.*

8. *Creatio eſt ex nihilo, & Dei potentiam infinitam demonſtrat.*

In principio creavit. Cur non dixit, In principio fecit Deus, ſed creavit? Quia creare eſt producere res ex nihilo; facere verò propriè eſt producere ex præſuppoſita materia: unde per tale verbum indicatur Dei potentia infinita. *Op.comp.Theol.lib.2. c.1.*

9. *Per nomen Deus, exprimitur ejus dignitas eminentiſſima.*

In principio creavit Deus. Cur non dixit creavit Dominus, ſed Deus? Nota: non dixit Dominus, Sed Deus: Dominus enim eſt nomen poteſtatis, & commune etiam Creaturis; Deus verò ſumitur à Thein, vel theaſte, quod eſt facere, videre, & ordere; unde ſignificatur Deus creator, rector, & conſervator, ſimulque ſapientia, potentia, & bonitas divina; indicaturque, quod ſicut ſolius Dei proprium eſt creare res, ita & ipſas regere. *l.1.d.2.dub.3. & l.2.d.2.p.1.dub.2. & Op.Principium S. Script. & in ſap.c.15.& ſer.1 in Rogation.*

10. *Idem conceptus confirmatur.*

In principio creavit Deus. In his primis verbis ſignificatur ſuperexcellentia authoritatis Divinæ Eſſentiæ tria comprehendens: Primò primitatem inanteibilem, & imprincipiabilem tam in eſſendo, quàm in dominando: Secundò poteſtatem illimitabilem includentem univerſitatem creatorum, & excludentem omnem terminum durationis. Tertiò æquitatem inobliquabilem. *Op. Principium S. Scrip.*

11. *Creatio Angelorum, materiæ primæ, & omnium elementorum innuitur.*

In principio creavit Deus Cælum, & Terram. Nota: per Cælum, & Terram poteſt intelligi primò una, & eadem materia, ex qua omnia corporalia facta ſunt: Secundò nomine Cæli ſpiritualis ſubſtantia. Tertiò Empireum; Per terram verò intelligitur, vel materia prima, & corporalis Creatura, vel Terra elementaris creata in principio, tanquam fundamentum omnium formarum, vel elementorum; vel per terram omnia viſibilia citra Empireum. *l.2.d.2.dub.1.& d.12.dub.1.& art.1. qu.3.a.2.qu.1.& in Pſalm.102.*

12. *Mundi creatio facta eſt per Verbum, & itidem ejuſdem recreatio, & reſtauratio.*

In principio creavit Deus Cælum, & Terram. Cur in principio Sacræ Scripturæ ponitur in medium Verbum, Filiuſque Dei ſub nomine principij, cum etiam Pater, & Spiritus Sanctus fuerit principium efficiens Mundi? Reſpondetur, id factum eſſe ex myſterio maximo; nam ſicut per Verbum omnia facta ſunt, ſic per ipſum incarnatum omnia reſtaurata, & recreata ſunt: & omnia, quæ dicuntur in veteri Teſtamento, ad Chriſtum, vel litteraliter, vel myſticè ordinata ſunt: unde ſicut in principio Deus creavit Cælum, & Terram per Verbum, ſic etiam per Chriſtum crucifixum reſtauravit Cælum, ſcilicet naturam Angelicam, & animam, & terram, ſcilicet humanam naturam, & corpus humanum: & hinc edocemur, quod Jeſus, qui ſub nomine principij proponitur in principio Sacræ Scripturæ, eſt initium noſtræ ſalutis. *In Pſal.134. & Op.ſimul p.1.c.3.& in Lucam cap.3. in fine.*

13. *Myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis proponitur in principio Sacræ Scripturæ.*

In principio creavit Deus. Cur nomine principij exprimitur Filius, & non potius Pater, cum ipſe ſit prima Perſona Sanctiſſimæ Trinitatis, & principium omnium proviſionum? Sed obſerva, quod cum nomen principij competat tribus Perſonis

Divinis

Divinis in ordine ad creaturas, tamen hîc ponitur ſecunda Perſona ſub hoc nomine principij in obliquo, quia vt dictum eſt, per verbum tanquàm per exemplar omnia facta ſunt; unde in Hebræo textu legitur propter, ſeu per principium; taliſque modus à ſcriptura vſurpatus eſt, ut inoueret tres Perſonas Divinas, nempè ſub oomine Dei, Pater, ſub nomine priocipij, Filius; & deindè ſubdit Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas, ut inuueret tertiam Perſonam: *Breuil.p.2.c.5.* In cujus rei ſignificationem in Hebræu ly, *Deus*, legitur in plurali *Heloim*, id eſt, Dij, per quod indicatur pluralitas Perſonarum.

14. *Creatio mundi fuit figura mirabilis recreationis, quam continuè facit Deus in ſacrificio miſſæ.*

In principio creavit Deus Cælum, & Terram: In his, & ſequentibus verbis exprimitur creatio facta à Deo bujus Mundi, & deindè ſubditur, quod Deus requievit ab univerſo opere: ſi requievit, & ceſſavit ab opere Creationis, quomodò dicitur in Miſſæ Canone à ſacerdote, quod per Chriſtum Dominum hæc omnia bona creat, vivificat, & benedicit, quæ omnia in principio Muodi itidem fecit? Sed jam dictum eſt, hoc fuiſſe figuram eorum, quæ à Chriſto patranda erant in recreatione Mundi minoris, ſcilicet Hominis: idque præcipuè io ſacrificio Miſſæ, in qua veluti de novo creat Cælum, & terram, ſcilicet panem, & vinum, quæ à ſacerdote, ſimulque à tota Trinitate per Chriſtum veluti creaotur, vivificantur, & benedicuntur per tranſubſtantiatiooem in corpus, & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti. *op.expoſ. Miſſæ c.4.*

15. *Chriſtus in recreatione Mundi Terram fecit Cælum, ſcilicet Hominem de terra inani, & vacua tranſtulit in Firmamentum.*

In principio creauit Deus Cælum, & Terram: Si Chriſtus veluti novam creationem Mundi fecit in redemptione, quodnam eſt hoc Cælum, & Terra nova à Chriſto facta?

Nota, quod Chriſtus dicit in Iſaia *c.45. Ego facio nova:* & *c. 65. Ecce creo novos Cælos, & terram novam*: quinam ſunt iſti Cæli novi, & nova Terra? Sed nota, quod Deus priùs Cælum fabricavit, & poſtea Terram: in recreatione verò oppoſito modo proceſſit; nam Terram renovavit ipſam transformando in Cælum, ſcilicet Hominem, qui ante Chriſti Redemptionem dicebatur Terra ioanis, & vacua, poſt aſſumptionem humanitatis factus eſt Cælum novum, & Firmamentum myſticum. *op.de Eccleſia.Hier.p.4.cap.6.*

16. *Chriſtus Ieſus initium, & finis, quieſque omnium Creaturarum.*

In principio creauit Deus: Cur io primis proponitur Verbum tanquam omnium principium, & non potiùs Pater? Quia cum tota ſacra ſcriptura ordinetur ad Chriſti Redemptoris oſteoſiooem: Per hoc voloit nobis inſinuare quod Chriſtus Ieſus, ſicut eſt initium, ſeu principium omnium rerum, ſic eſt finis reparans, promoveos, & finiens eas: unde dicit de ſe ipſo: *Ego ſum Alpha, & omega. op.lignum vitæ in fine.*

17. *Beata Virgo Maria figurata fuit in hoc Cælo ante omnia condito.*

In principio creavit Deus Cælum, & Terram. Cur potiùs Cælum, poſteà terram? Cur cùm Deus proceſſerit in cæteris creaturis ab imperfectioribus ad perfectiora, etiam eundem ordinem hîc non ſervavit?

Nota, quod per Cælum hic intelligitur ad litteram Empyreum, Sed cur Empyreum ante omnia voluit fabricare, quod eſt cæteris nobilius, & perfectius? Sed vide mirabilem Dei diſpoſitionem, cum enim, ut dictum eſt, hæc creatio materialis fuerit figura ſpiritualis recreationis faciendæ à Chriſto Reparatore: voluit nobis indicare, quod ad hanc recreationem faciendam, priùs formandum erat myſticum Empyreum tanquam ſummarium, & veluti compendium omnium aliarum perfectionum, nempè Beatiſſimam Virginem Mariam: Ad hanc enim Deus primò reſpexit tanquàm Empyreum creatione purum (ſcilicet ſine mixtione alicujus impuritatis) ſitu altiſſimum, omnium perfectionum cootentivum, nulli motui imperfectionis ſubjectum, ſed ſummè quietum, & per totum voiſormiter luminoſum: unde Beatiſſima Virgine nihil pulchrius, nibil ſublimius, nihil vtilius, nihil communius, nihil perfectius inter creaturas, & ideò divinæ ſapientiæ penetravit abyſſum. *op.de Eccleſ.Hier.p.4.cap.7.& ſerm. 1. de B. Virg.*

Sed quid dico? Beata Virgo fuit ſublimior Empyreo; quia eius venter continet, quod Cæli non poſſunt continere. *op.Stimul.p.3.c.19.*

18. *Deus in creatione horum inferiorum ab imperfectioribus ad perfectiora proceſſit ad noſtram inſtructionem, ut homo procedat ab imperfectiori ſtatu ad perfectiora.*

Terra autem erat inanis & vacua. Quænam erat hæc Terra? & quomodò dicatur inanis, cum eſſet vera ſubſtantia?

Nota, quod per terram intelligitur hîc materia prima, quæ creata fuit veluti incompoſita, & ad modum Embrionis, & cum inclinatione naturali ad compleri per formam, idque fecit Deus, ut erudiretur homo, ſe debere procedere ab imperfectioribus ad perfectiora, & ad gratiam perfectiorem adſpiraret. *l.2.d.12.a.1.qu.2.& 3.& dub.1.*

19. *Homo in ſtatu peccati debet ad Deum clamare in oratione, ut per gratiam informetur.*

Terra erat inanis, & vacua. Si Deus poterat omnia perfectiſſimè io unico inſtanti creare, cur voluit incipere à ſubſtantia imperfectiſſima materiæ? Vt erudiretur homo, quod ſicut materia prima per ſe ipſam informis exiſtit, ſolùm à Deo formarum creatore poterat formari: ſic & anima non poterit ſe ipſa formari, niſi Deus gratiam ſuam impendat. Et ſicut illa prima materia exiſtens in illo abyſſo imperfectionis clamabat quodammodò ad Deum, ut vlterioribus formis formaretur perfectis: ſic talis anima debet ex abyſſo peccati ad Deum clamare, ut forma gratiæ efficiatur. *l.2.d.12. a.1.qu.2.*

20. *Homo à gratia Dei ſeparatus eſt terra inanis, & vacua.*

Terra erat inanis, & vacua: Cur erat inanis, &

vacua ? Noone fuit illa materia creata cum aliqua forma? Verum eſt creatam fuiſſe cum aliquali forma imperfecta; attamen erat inanis, & vacua omni fructu, quia ei deficiebant formæ ad id neceſſariæ: ut intelligeret Homo, quod ſine gratia Dei eſt terra inanis, & vacua ſine fructu meritorum. *In Pſal.66. & ſerm.3.de B.Virg.*

21. *Homo ſine Chriſto Ieſu eſt terra inanis, & vacua: per Chriſtum verò fit Cælum.*

Cur inanis, & vacua? Vt indicaretur ſtatus miſerabilis hominis per peccatum; erat enim veluti terra inanis, & vacua, ſed ſicut ex hac materia formati ſuot cæli: ſic & per Chriſtum homo transformatur in Cælum. *op. Eccleſ. Hier. p.4.c.6.*

22. *Homo terra inhærens totus terrenus.*

Terra erat inanis, & vacua. Si hic intelligitur materia prima, ex qua formata ſunt corpora cæleſtia, & elèmentaria pulcherrima; cur nomine terræ exprimitur, cum terra ſit elementum omnium imperfectiſſimum? Quia illa materia tuoc erat in ſtatu viliſſimo, ob idque nomine terræ, tenebrarumque appellabatur, ut intelligeremus, quod Homo mundo adhærens, & terreuis ſe immergens, relinquendo fructum vitæ, & venam aquarum viventium paludibuſque turbidis ſe ſatians, eſt terra fætida, omniumque creaturarom viliſſima. *op. Comp. Theol. l.3.c.7.* vide igitur quo ſaltu anima ex ſtatu altiſſimo gratiæ peccando ſe præcipitarit in profundum miſeriæ, & uilitatis ſtatum: Deoque ſuper omnes creaturas exoſa fit.

23. *Homo, niſi ſeparetur ab aquis voluptatum, ſterilis permanet.*

Terra erat inanis, & vacua. Cur vacua, & cur ſterilis tunc erat? Niſi quia erat cooperta aquis, ſed ab aquis ſeparata dedit fructum ſuum. *Pſal.65. &* 103. Sic & homo quouſque immerſus vivit in aquis voluptatum mundanarum, non poteſt dare fructum bonorum operum, nec Deo placere. *Ibidem, & Comp. Theol. l.3.c.7.*

24. *Spiritus Sanctus proponitur in principio mundi.*

Et Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas. Quis eſt iſte Spiritus Dei? Nota, quod litteraliter indicatur, Deum ſuo ſpiritu, & virtute excitaſſe vim ſeminariam exiſtentem in illa materia rudi, ut indè ordinatè educerentur formæ omnes completæ rerum corporalium, ſimulque omnes diſtinguerentur ſecundùm ſuas ſpecies. *l.2.d.14.p.1.a.1. qu.1. & d.18.a.1.qu.2.ad 5. & in Pſal.* 101.

Sed quarè utitur hoc vocabulo, *Spiritus?* Ut innueretur concurſus tertiæ Perſonæ Sanctiſſimæ Trinitatis ſimul cum concurſu Patris, & Filij, ut jam dictum eſt. *Brevil. p.2.c.5.*

25. *Ex Spiritus Sancti adventu in Eccleſiam complementum Fabrica, & omnis pulchritudo Eccleſia.*

Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas. Cur non innuitur ſimul cùm Filio tertia perſona Trinitatis, quando dictum eſt: *In principio creavit Deus Cælum, & terram*, ſed tantùm quando educendæ erant formæ ſpecificæ ad complementum, & ornatum Mundi? Nota: Jam ſuprà dictum eſt hanc creationem fuiſſe figuram recreationis faciendæ à Verbo incarnato: Sed tamen ad complementum fabricæ Eccleſiæ debuit advenire ſpiritus ſanctus? ſicut enim ad Ædificium requiritur primò diſpoſitio in mente Artificis: Secundò electio lapidum: Tertiò fundamentum: Quartò erectio parietum, ſcilicet tectum: ſic in Ædificatione ſpirituali Eccleſiæ ſpiritus Sanctus ferebatur ſuper aquas, ſcilicet adveniens in Mundum ſua omnipotenti virtute primò diſpoſuit: ſecundò elegit lapides vivos, nempè ſanctos: tertiò conſtituendo fundamentum per adventum, & mortem Chriſti: quartò erigendo, & copulando parietes vocatione Iudæorum, & Gentium: & tandem tectum erigendo, & complementum ſuperaddendo per iuſtificationem continuam electorum ad numerum prædeſtinatorum complendum, quæ omnia facta ſunt, & expoſita præcipuè in die Pentecoſtes poſt reſurrectionem, & aſcenſionem Chriſti Ieſu. *In Pſ.5.* ſic S. Ambroſ. *l. de Spiritu S.c.5.* Hinc intellige ſpiritum ſanctum omnium creatorem, & omnem venuſtatem, & pulchritudinem in Eccleſia imbuentem.

26. *Spiritus ſanctus aſſiſtit materiæ ſacramentorum, ipſam elevando, & vivificando.*

Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas. Cur dicit ſuper aquam, & non ſuper materiam primam nomine aquæ expreſſā? Vt innueretur in figura, quid operaturus eſſet Spiritus S. ſuper aquam Bapriſmi, nempè cum Miniſter utitur tali materia in miniſtrando hoc ſacramentum: tunc Spiritus ſanctus concurrit ad mundandam animam, & infundendo ſua dona. *Pſal.* 76. Idem & intellige in cæteris Sacramentis: Spiritus enim ſanctus elevat materiam, & formam Sacramentorum ad ſtatum, & virtutem ſupernaturalem.

27. *Lachrymarum efficacia ex adventu Spiritus ſancti.*

Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas. Cur ſuper aquas dicitur ferri, & non potiùs ſuper terram? Quia illæ aquæ figurabant aquam lachrymarum, & pœnitentiæ, quæ per adventum Spiritus ſancti virtutem habent animam ad Deum formandi, & Deo copulandi. *Pſal.* 76. ſtatim enim ac apparet hæc aqua, advenit tunc Spiritus ſanctus elevans, & vivificans animam.

28. *Spiritus ſanctus videtur mobilis, & inquietus quouſque requieſcit ſuper humilem: unde anima humilis dicitur requies Spiritus ſancti.*

Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas. Quæritur, quomodò Spiritus ſanctus, qui eſt immobilis, dicatur moveri? Reſpondetur, ut requieſcat in anima humili. *In Luc.c.10.v.6.* quærit igitur requiem Spiritus ſanctus in te ô anima, dum tot inſpirationibus, & motionibus te excitat, & vocat ad bonam frugem.

29. *Spiritus Sanctus deſcendit ad fovendum bonos, & puniendum ingratos.*

Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas. Cur ſuper aquas dicitur ſuperferri? Nota, quod hæc dicuntur

ad

ad litteram, ut indiceretur concurſus generalis Dei, ut ſecundùm variam cujuſque rei naturam educerentur formæ: myſticè datur intelligi; quod ſpiritus ſanctus deſcendit non ſolùm ad fovendos bonos, ut ſuprà dictum eſt, ſed etiam ſuper malos: ideòque notanter dicitur, *ſuper aquas*; aquæ enim figurant populos fluentes aqua concupiſcentiæ, ſuper quos ſpiritus Dei fertur in morte ad ipſorum punitionem. *Pſal.* 76.

30. *Verbi Divini productio, & omnium rerum à Deo facta, ſimulque eius Divina omnipotentia exprimitur per verbum (dixit & fiat.)*

Dixit Deus fiat lux. Quid eſt hoc dicere Dei? forſan uſus eſt verbo vocali in productione rerum? minimè ſed per hoc verbum altiſſimè exprimit ſacra ſcriptura productionem æternam verbi, & temporalem rerum; dicere enim in Deo eſt verbum gignere; & quia Deus dicendo facit, hinc dicitur Deus ab æterno produxiſſe verbum, & in ipſo omnia diſpoſuiſſe in temporeque produxiſſe, *l.2.d.3.dub.3.& ſerm.3.Hexaem.*

31. *Dei facilitas in producendo tot Creaturas.*

Dixit Deus fiat lux, & facta eſt lux. Cur addit ſacer ſcriptor ad fiat, & facta eſt lux? Certum enim eſt Dei dicere eſſe idem, ac producere, ut dictum eſt; unde videtur fruſtratoria hæc additio? Sed nota mirabile myſterium horum verborum; nam per illud verbum, *dixit*, importatur ipſa actio in ſe, & per aliud, *fiat*, importatur ipſius effectus manifeſtatio; ideò præmittitur verbum dicendi verbo faciendi, ut in hoc oſtendat, quod Deus maxima facilitate produxit ſingula abſque eo, quod aliqua vox creata rerum productionem præceſſerit, *l.2.d.13.dub.3.*

32. *Dicere in ſacra ſcriptura multiplicem ſenſum admittit.*

Dixit Deus. Quid eſt hoc dicere in Deo? Sed notandum, quod dicere aliquando connotat effectum in actu, idemque eſt ac effectum producere, in quo Deus dicens ſe expreſſit: & in hoc ſenſu producendo creaturam ſe declarat Deus, vel inſpirando aliquid animæ voluntatem ſuam manifeſtat: ſic pluries in ſcripturæ ſumitur hoc verbum dicendi in Deo: aliquando dicere importat actum quaſi exterius relatum ad interius verbum conceptum, per quod dicens ſe, & omnia loquitur, quod *in Pſal.* 61. dicitur: *ſemel locutus eſt Deus*, id eſt Filium genuit, per quem omnia diſpoſuit: & hoc pacto dicere connotat effectum in habitu, & diſpoſitione: aliquando dicere importat actum intrinſecum, & abſolutum, ſcilicet dicere eſt videndo intueri: ſic quælibet Perſona Divina dicit ſe, & aliam, & huic dicere non reſpondet verbum conceptum; quælibet enim Perſona ſeipſam videt, & ſeipſam intuetur: unde dicere non connotat effectum nec habitu, nec actu; ſed in his verbis Geneſis, *Dixit Deus*, ſumi poteſt primo, & ſecundo, non tertio modo, cum connotetur effectus vel in habitu, vel in actu: *l.2.d.13.dub.3.*

33. *Lux facta in principio erat ſubſtantia lucida ſuo motu faciens diem, & noctem, licèt imperfectam.*

Dixit Deus, fiat lux. Quæritur, quid ſit iſta lux? Reſpondetur, quod ad litteram intelligitur productio lucis corporalis, ſcilicet ſubſtantiæ lucidæ cum aliqua opacitate, ex qua facta ſunt Luminaria Cæli, inter quæ principatum tenet Sol: *l.2.d.13.dub.2.& a.p.qu.p.& 2.*

Hæc autem ſubſtantia lucida erat ad modum nubis lucidæ, quæ ſecundùm Aliquos facta eſt in meridie, & poſt ſex horas, quando fuit creata materia prima, quibus computatis completa eſt dies viginti quatuor horarum. Probabilius tamen dicitur fuiſſe factam in principio creationis Cæli, & Terræ in Oriente, ſuaque revolutione perfecta feciſſe diem, & Noctem: ſicque præceſſerunt tres dies ad productionem Solis, Lunæ &c. *l.2.d.13. dub.2.& a.1.q.2.per tot.*

34. *In prima die facta eſt ſubſtantia Angelica ante omnem corporalem.*

Dixit Deus fiat lux. Per hanc lucem intelligitur litteraliter quidem ſubſtantia lucida corporea, ut dictum eſt, ſed allegoricè ſubſtantia Angelica facta in prima die. *l.2.d.13.a.1.qu.1. & Brevil.p.2. c.2.& op.Eccleſ.Hierarch.p.2.cap.3.*

Angeli verò dicuntur rectè lux propter irradiationem à ſuperna luce ſecundùm ſtatum naturæ, & ſecundùm plenitudinem gloriæ, *l.2. d.14. a.3.qu.1*

35. *Angeli ſunt lux quia illuminant bonos, & relinquunt malos in ſua improbitate.*

Fiat lux. Cur nomine lucis voluit Deus indicare Angelos? Quia ſicut lux tranſparentia, & diaphana perfectè manifeſtat; terreſtria verò propter craſſitiem ſibi reſiſtentem non penetrat, nec immutat: ſic Angeli ſunt lumina per ſe apta illuminare Homines; ſed tamen modo peculiari ſibi appropinquantes per bona opera perfectiùs illuminant, & illuſtrant, & ubi inveniunt obſtaculum improbæ voluntatis, ſe non diffundunt, *op. Eccleſ.Hierarch.p.3.cap.3.*

36. *Angeli facti à Deo ut lux, vel lumina nos illuminantia.*

Fiat lux: id eſt Angelica ſubſtantia: Angeli ergo rectè dicuntur lux: ſicut enim lux ſeipſam manifeſtat, & alia manifeſtate facit: ſic Angeli in ſeipſis ſunt lumina intrà ſe nitentia: animam verò noſtram etiam illuminando, non quidem quoad infuſionem lucis in portione ſuperiori animæ; hoc enim ſpectat ad ſolum Deum; ſed in portione inferiori, ſuggerendo, & excitando bonas cogitationes (loquendo de bonis Angelis), & malas, loquendo de malis: & conſequenter etiam excitando, & adjuvando ad inflammandum affectum, *l.2.d.13.a.2.qu 1. & 2.* De cuſtodia Angelorum vide, *l.2.d.10.per totum, & d.11.*

37. *Angeli non æqualiter cuſtodiunt bonos, & malos.*

Fiat lux: ideſt Angelica ſubſtantia. Cum dictum ſit Angelos eſſe lucem, & ſe non diffundere ad improbos: Quæritur, an Angeli deſinant cuſto-

Digitized by Google

dire aliquando obſtinatos. Reſpondetur, quod reſpectu corporis Angeli boni nunquam deſerunt Hominem quantùmcumque malum, non patientes ipſum à Dæmonibus opprimi, vel occidi, niſi quando Divina ſententia aliter exigit fieri: reſpectu verò animæ, nunquam Angelus deſerit Hominem etiam peſſimum quantùm ad actum cuſtodiæ, qui reſpicit malum, quia ſemper retrahit, quantùm eſt in ſe, hominem, ne labatur in peiùs: quantùm verò ad bonum obſtinatos deſerunt; ideò ex hac parte Antichriſtum non cuſtodient, videntes ſe fruſtrà exerceri circa obſtinatos, & excæcatos, qui non recipiunt inſtructionem, nec exhortationem. *l.2.d.11. a.2.qu.1.*

38. *Angelorum cuſtodia effectus duodecim.*

Fiat Lux. id eſt ſubſtantia Angelica &c. Si Angeli ſunt lumina nos illuminantia, & inflammantia. Quæritur, in quibus iſta exerceant? Reſpondetur, Angelos primò Hominem pro delictis increpare (ut habetur *Iudic.c.2.v.1.*) Secundò à vinculis peccatorum abſoluere (ut habetur *Act. Ap 12. v.7.*) Tertiò eſt auferre impedientia ad bonum (ut habetur *Exod. c.12.*) Quartò eſt Dæmones arcere (ut habetur *Tob.ult.*) Quinto eſt docere (ut habetur *Daniel.c.*10. Sextò eſt ſecreta revelare (ut habetur *Gen.c.*18.) Septimò eſt conſolari (ut habetur *Iob.5.*) Octavò eſt in via Dei confortari (ut habetur 3. *Reg.c.*19. (Nonò eſt in via deducere, & conducere (ut habetur *Tob.5.*) Decimò eſt Hoſtes deijcere, (ut habetur *Iſa.*37.) Undecimò eſt tentationes mitigare (ut habetur *in Geneſ.c.*32.) Duodecimò eſt orare, & orationes Deo offerre (ut habetur *Tob. cap.*12.) ſic *l.2.diſt.*11.*a.2.qu.*1.

39. *Quomodò facti ſint Angeli.*

Dixit Deus, fiat lux, & facta eſt lux: Nota, quod in formatione aliarum creaturarum dicitur, fiat, fecit, & factum eſt: in productione verò lucis, & ſubſtantiæ Angelicæ dicitur tantùm, fiat, & factum eſt, vel facta eſt: quia cæteræ creaturæ habent triplicem modum eſſendi, ſcilicet in cauſa producente, & in mente rationali, ſeu idæali, & in corporali materia, ſeu mundo ſenſibili, à quo eductæ fuerunt: de quibus ideò dicitur, & fecit, ſcilicet eas in materia: & factum eſt, ſcilicet completæ ſunt in ſe: at Angelica ſubſtantia ſignificata in hac luce habuit tantùm duplex eſſe, ſcilicet in verbo, quod ſignificatur per fiat; & in ſe ipſa, quod ſignificatur per factum eſt: non enim educta fuit à materia corporea. *l.2.d.*12.*a.*1.*qu.*1.*corp.& ſerm.*1.*Hexaem.*

40. *Quarè in ſcriptura expreſsè non traditur formatio Angelorum.*

Fiat lux: ſcilicet ſubſtantia Angelica. Quæritur, quarè non expreſsè, ſed tantùm allegoricè explicatur creatio, & lapſus Angelorum, ſcilicet creatio in his verbis, *fiat lux*; lapſus verò in malis, & ſtatio in bonis in his verbis *& diviſit lucem à tenebris*? Reſpondetur; quia principaliter intendit ſacra ſcriptura agere de operibus reparationis humanæ, ideò expreſsè tantùm tradit formationem corporalium, Hominis, & ipſius lapſum; tum etiam quia ſcriptura primatiò tradita eſt genti rudi, quæ tota intenta erat ad ſenſibilia (per quæ tamen poterat intellectus illuſtratus lumine fidei manuduci ad ſpiritualia intelligenda) unde non indoctè per formationem lucis intelligi poteſt formatio lucis Angelicæ, principaliùs tamen corporeæ. *l. 2. d. 13. a.1 . qu.1 ad 2.*

41. *Beata Virgo Maria lux, & ante omnem Creaturam excellentia, & dignitate à Deo ordinata.*

Fiat lux. Cur primâ die facta eſt lux, & non alia Creatura? Quia lux figurabat Beatam Virginem, quæ luci comparata ſive Angelicæ, ſive corporeæ, prior, potior, dignior, & purior invenitur. *op. ſpec. B. Virg. lect.* 3.

42. *Lux Chriſtus in Nativitate.*

Fiat lux: Quis unquam vidit ſolem oriri media nocte? Orta eſt lux in principio Mundi in media nocte tenebrarum: ortus eſt Chriſtus lux, imò ſol poſt quinque millia annorum eodem die, in quo dixit Deus: *fiat lux in medio noctis curſu*, ſcilicet in profundo ignorantiæ, & peccatorum mundo obtenebrato lux venit in Mundum, ſed (proh dolor) dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem; ideò etiam media nocte veniet ad judicium. *ſerm.2.in Dom.3.Aduent.*

43. *Lux Chriſtus in Cruce.*

Fiat lux: Scilicet Chriſtus in mundi recreatione Chriſtus in Cruce fuit lux, expellens omnes peccatorum tenebras, per ſui præſentiam faciens diem, & per abſentiam noctem. *op. ſtim Div. am. p.1 .cap.7.*

44. *Lux fides, quæ dividit lucem veritatis à tenebris ignorantiæ.*

Fiat lux: Scilicet fides adveniens intellectui obſtinato ipſum irradians ad cognoſcendam veritatem ſupernam. *ſerm.4. & ſeq.Hexaem.* nam fides illuminat interiorem partem animæ, per quam cognoſcitur veritas, & Deus immittit conſolationes ipſi animæ. *In Pſalm.*118.*cap.4.v.*8. Per hanc enim Deus diviſit lucem à tenebris ignorantiæ, in quas involuti erant Philoſophi gentiles. *ſerm.7.Hexaem. & in Lucam.c.2.v.*21.

45. *Cognitio creaturæ, niſi ordinetur in laudem, & dilectionem Creatoris magis obſcurat, quàm illuminet.*

Fiat lux: Ad quid facta eſt iſta lux? Sed iam dictū eſt, quod per iſtam lucem factum eſt veſpere, & mane: fuitque figura eorum, quæ homini ſpiritualiter contingunt: nam hæc lux eſt interior mentis illuminatio. *Pſal.* 118.*c.*4. *v.* 8. Per hanc lucem veſpere, ſcilicet habetur cognitio creaturæ in ſeipſa, quæ in ſeipſa adveſperaſcit: & mane, quando anima conſurgit ex tali cognitione in laudem, & dilectionem Creatoris; hæc enim in noctem non vergitur, niſi cum Creator amore creaturæ relinquitur. *l.2.d.4.a.3.qu.2.*

46. *Videre Dei eſt ſe manifeſtare, & approbare.*

Vidit lucem: Quomodò nunc dicitur Deus videre? Nonne prius videbat? Id dicitur ad manifeſtationem noſtram: Videre enim Dei eſt intelligentibus manifeſtare bonitatem ſuam, ſimulque approbare obiectum viſum. *op. de Inviſibilit. Dei.*

Lux

Digitized by Google

47. ***Lux eſt decor totius Mundi corporei, nobiliorque qualicunque alia forma corporea.***

Vidit lucem, quod eſſet bona: Quomodò dicitur bona, & non potius pulchra, cum pulchritudo, non bonitas ſit objectum viſus? Nonne aliæ formæ, reſque producendæ erant bonæ? Sed notandum, quod in ſenſu Hebræo nomen, Tob, idem eſt ac bonum, pulchrum, decorum, & beneplacens: dicitur igitur lux bona, pulchra, decora, & beneplacens; quia inter alias formas hæc creata fuit perfectiſſima, cum alia corpora à luce recepturа eſſent decorem, bonitatem, & pulchritudinem. *l.2.d.13.dub.2.& art.2.per totum.*

48. ***Deus in Animam primò infundit lumen innatum ipſam dirigens in iis, quæ ſunt de dictamine legis naturalis.***

Vidit Deus lucem, quod eſſet bona: Cur primò creauit lucem, & non aliud corpus, vel ſubſtantiam? & cur primò à Deo approbata? Quia cum per cælum figuretur anima, & per terram corpus Hominis, qui eſt Mundus minor; ideò in medium appoſuit primò lucem; quia hoc eſt donum primum innatum, quod Deus animæ infundit, irradiando in nobis lucem veritatis rerum, ſignorum, & morum, per quam homo dirigitur in ordine ad principia univerſalia, tum in cognoſcibilibus, tum in operabilibus, quæ ſpectant ad dictamen legis naturæ. *ſerm.4.& 5.Hexaem & l.2.d.39.a.1. qu.2.*

49. ***Beata Virgo Maria lux puriſſima ante omnem creaturam à Deo approbata.***

Vidit lucem, quod eſſet bona, & diuiſit lucem à tenebris; Cur primò ante cætera lux à Deo approbata, & tunc à tenebris diviſa? Cur non primò fuit diuiſa à tenebris, & poſtea laudata? Nota, quòd hoc totum factum eſt in eodem inſtanti: Ad creationem enim lucis tenebræ exulârunt. Sed quodnam myſterium hic invenitur? Sed nota,

Hæc lux fuit figura Beatæ Virginis, ut ſuprà dictum eſt, diciturque prior cæteris creaturis, non tempore, ſed dignitate, ad quam primò reſpexit Deus: Ipſa enim fuit ſtatim carens fuligine culpæ, cæteriſque præbens lumen; ideò prior omnium à Deo approbata. *op.ſpec.B.Virg.lect.3.& in op.Laus B.Virg.ſig.12.*

50. ***Bonorum, & Malorum ſimul ſocietatem Deus prohibet: Peccatumque non poteſt ſtare cum gratia.***

Et diuiſit lucem à tenebris: Quomodò facta eſt hæc diuiſio, ſi tenebræ ſunt pura priuatio, imò nihil? Nota, quod hîc innuitur diuiſio facta à Deo inter Angelos bonos, & malos, inter quos prælium factum eſt magnum in cælo. *l.2.d.13.a.1. q.1.d.4.& op.ſpec.B.Virg.lect.3.* ut videas quàm ſit neceſſaria ſeparatio bonorum ab impiis, quia eorum ſocietas eſt peſſima, & facilè inficiens etiam Angelos.

51. ***Quid dies, & quid nox.***

Appellauitque lucem diem, & tenebras noctem: ſi Deus hoc nomen expreſſit diei, & noctis, quibus perſonis id expreſſit? & ad quid tunc hoc expreſſit? ſed id refertur ad hominem, in cujus notitiam Deus voluit, ut poſteà adveniret, quid eſſet Dies, & quid nox: dies inquam per claritatem lucis, & nox per occultationem eiuſdem lucis. *l.2.d.13.a.1.qu.2.ad 4.*

52. ***Quo ordine dierum Deus in creatione rerum proceſſerit.***

Et factum eſt veſpere, & mane dies unus: Veſpere, & mane ſunt media inter diem, & noctem ſecundùm acceſſum, & regreſſum: mane autem per acceſſum ſolis ad noſtrum hemiſpherium: veſpere per declinationem ſolis ad occaſum. Hîc autem quæritur, quarè cùm priùs ſit mane, poſteà veſpere, primo loco ponitur veſpere, & ſecundo mane, ordine præpoſtero?

Reſpondetur, quod ratio litteralis eſt; quia prima dies non habuit noctem præcedentem, ſed ſtatim lux incepit ſecundùm ſuam totam poteſtatem illuminare ac ſi eſſet in meridie; ideò non dicitur feciſſe mane, ſed priùs veſpere, quod eſt finis diei, & poſtmodùm mane, quod eſt finis noctis: quia priùs fecit diem, & poſteà noctem. Alij dicunt probabiliter, quod illa dies non habuit mane, quia incepit in meridie, & poſteà mane; cùm priùs rediret ad occaſum, quàm rediret ad ortum; ſic hæc prima dies copulatur nocti ſequenti conſtituens ſpatium viginti quatuor horarum. *l.2.d.13. dub.1.& a.1.qu.2.ad ult.*

53. ***Ratio myſtica ordinis Diei, ſcilicet à veſpere ad mane, & inde ad veſperam.***

Et factum eſt veſpere. Reſpondetur, talem ordinem ſeruare ſacram ſcripturam, ut indicaretur per copulationem Diei, ſeu illius plenæ lucis cum nocte ſequenti lapſus futurus à luce gratiæ in tenebras culpæ: In cæteris diebus fit computatio à veſpera ad veſperam, ſcilicet noctis præcedentis cum die ſequenti, & practicatur ab Eccleſia in obſeruantia ſolemnitatum ad ſignificandum, quod eramus aliquando tenebræ per peccatum, nunc lux rediit nobis per Chriſtum: Computatur autem dies à veſpera, prout eſt principium noctis præcedentis ad veſperam, prout eſt finis diei ſequentis. *l.2.d.13.dub.1.*

54. ***Differentia qualis dierum apud Hebræos, Græcos, Aſtronomos, & Eccleſiam.***

Factum eſt veſpere, & mane dies unus. Cur tali ordine fit computatio dierum, quæ non ſeruatur ab Eccleſia, nec ab omnibus gentibus? Reſpondetur, quod talis computationis ordo ab Hebræis ſervatur, quia perſiſtunt in cortice litteræ: Græci verò computant diem à mane ad mane, quia tunc primò apparet ſol: Aſtronomi à meridie ad meridiem, quia tunc ſol eſt in maiori virtute: ſancta Eccleſia à media nocte ad mediam noctem, quia tunc natus eſt ſol Chriſtus Ieſus: ne autem videatur omninò reiicere ordinem hic poſitum, in celebrando ſolemnitates incipit à veſpera, & procedit ad veſperam. *l.2.d.13.dub.1.*

55. ***Quarè primus dies dicitur unus, & non primus.***

Factum eſt veſpere, & mane dies unus. Nota: dicitur dies unus, non primus: ſicut dicitur de cæteris dies ſecundus, tertius &c. & hoc; quia ſicut unitate numeratur omnis numerus; ſic hoc motu omnis

motus,

motus,& omne tempus, & ſicut unitas eſt principium omnium numerorum; ſic hic dies dicitur unus; quia fuit principium omnium aliorum dierum, figurabatque diem Dominicam reſurrectionis, quæ fuit principium omnium illuminationum: unde in illo die, in quo primò facta eſt lux, reſurrexit Chriſtus de tenebris mortis, & Inferni ad lucem vitæ. *In Pſal.* 118.*c.* 6. *v.*11. *& Luc.c.*24. *verſ.*1.

56. *Privilegia dominici diei.*

Et factum eſt veſpere,& mane dies unus: Iſta dies appellatur Dominica ab Eccleſia, & ſuper omnes alias privilegiata: primò, quia fuit prima: ſecundò erit ultima: tertiò, quia nox illam non præceſſit, nec nox illi ſucceſſit: quartò, quia in illa creata fuerunt Cælum,& terra; quintò in ea Angeli converſi ſunt ad Deum: ſextò in ea fuerunt data mandata filijs Iſraël: ſeptimò in ea Chriſtus natus eſt, & reſurrexit, & deſcendit ſpiritus ſanctus in Apoſtolos: octavò in ea omnes reſurgemus,& iudicabimur: nonò, quia in ea abſque tenebris ſuccedentibus perpetuò electi continuabunt in laude Dei. *Opuſc.Comp.Theol.l.*2.*c.*10.

57. *In via perfectionis ſemper eſt progrediendum, nunquam quieſcendum.*

Factum eſt veſpere, & mane dies unus: Nota per (*veſpere*) ſignificatur perſeverantia in opere virtutis: per (*mane*) inchoatio virtutis *in Pſ.*29. ut videas, quod in via Dei nunquam debes quieſcere: ſed ex conſummatione operis ad inchoationem novi itineris debes procedere uſque ad finem: debemus igitur eſſe perſeverantes, ut imago Dei in nobis deformata per peccatum, reformetur per perfectionem operum. *Pſal.*129.

58. *Hæc vita eſt mixta ex tribulationibus,& proſperitatibus, & nihil purè triſte vel lætum in mundo.*

Factum eſt veſpere,& mane dies unus: In veſpere ſignificatur adverſitas, in mane proſperitas. *Pſ.*29. ſignificaturque, quod ſi in Inferno eſt nox ſine die, in patria dies ſine nocte, in hac vita tamen eſt dies cum nocte, ſcilicet proſperitas cum adverſitate; quia humana felicitas variis amaritudinibus eſt reſperſa, quæ nobis faciunt unum Diem. *Pſal.*129.

59. *A lacrymis, & ab exercitio pænitentiæ fit tranſitus ad lætitiam (ad veſperum demoratur fletus,& ad matutinum lætitia) Pſal.*29.

Factum eſt verſpere, & mane dies unus: In veſpere ſignificatur adverſitas, in mane proſperitas: priùs eſt tribulatio, poſteà exultatio. *Pſal.* 29. & 129.& 142. Hic enim eſt ordo à Deo inſtitutus: à triſtitia ad lætitiam, à pœnitentia ad gloriam.

60. *Reſurrectio à peccato per pænitentiam priſtinam innocentiam reſtituit.*

Factum eſt veſpere, & mane dies unus; Per veſpere ſignificatur peccatum, vel vita in peccato: per mane virtus, vel exercitium virtutis, & pœnitentiæ. *Pſ.*29. *& l.*3.*d.*31.*a.*1. *qu.*3. *arg.*3. Et hinc rectè deducitur, quod iuſtorum caſus, ſi fiat reſurrectio per pœnitentiam, non ei imputatur, Deuſque oblivioni tradit peccata, quaſi nulla nox interfuerit inter veſperam lapſus, & mane reſipiſcentiæ, ſic *& Steph.Cantuar.in allegor.Filman.*

61. *In Chriſto veſpere, & mane factus eſt dies unus: in nobis factum eſt veſpere, ſed expectamus mane, ſcilicet reſurrectionem.*

Factum eſt veſpere, & mane dies unus: Quarè hic dies, quo lux facta eſt, dicitur unus, & non primus, ſicut reliqui dicuntur ſecundus, tertius, &c. Iam ſuprà dictum eſt hunc diem fuiſſe nominatum dominicum; quia in eo facta eſt reſurrectio Chriſti, futuraque eſt reſurrectio mortuorum, & adeptio futuræ felicitatis, in qua unus erit perpetuus dies ſine noctis viciſſitudine. *In Luc.c.*24.*v.*1.

Dicitur igitur, unus, non primus ſine ordine ad ſecundum; quia eſt dies perennis, ſic autem celebramus ſolemnitates Chriſti, ſcilicet Natalis, Paſchæ, & Pentecoſtes abſque die Octaua; quia reſurrectio Chriſti, & glorificatio iam præceſſit, nec eam expectamus: celebramus autem ſolemnitates ſanctorum, quia non adhuc eſt perfecta hæc dies; quia expectamus eorum octavam, ſcilicet glorificationem perfectam in corpore, & anima, ſcilicet tres dies per ordinem ad animam, ejuſque potentias, & quatuor ad corpus propter quatuor elementares qualitates: unde in Chriſto eſt unus dies completus, in nobis expectamus mane, & complementum. *Pſal.*29.& 119.

62. *Peccatum facit veſpere: charitas mane.*

Factum eſt veſpere,& mane dies unus; Per veſperam peccatum, in quo quis cecidit: per mane charitas, in qua,& per quam reſurgit Homo: rectéque comparatur charitas luci matutinæ propter novitatem (renovat enim animam) & propter ordinem, quia per eam anima creſcit ad meridiem. *l.*3.*d.*31.*a.*1. *qu.*3.*ad* 3.

63. *Cognitio creaturarum ordinata in Deum facit diem perfectum animæ.*

Factum eſt veſpere,& mane dies unus: Cur à veſpere ad mane procedit ſacer textus, & non è converſò? Nota quòd iſte dies nobis inſinuat creationem inchoatam rerum;& cum primò ſe offerat lux, & hinc aliæ creaturæ poſtea creatæ, datur nobis intelligi, quod lux condita in anima à Deo, ſi ſiſtit in cognitione creaturæ facit veſperam: ſi ad Deum ordinat cognitionem creaturæ, facit mane, cognitionemque matutinam vergentem ad perfectionem, & meridiem ingerit. *l.*2.*d.*4.*a.*3.*qu.*2.*& d.*29.*a.*1.*qu.*2. Creaturarum igitur cognitio manuducere nos debet in notitiã,& amorem creatoris.

64. *Chriſtus per motum ſalutarem gratiæ præceſſit omnes dies; eſt enim lux vera; ideò non dicitur primus, nec ſecundus, ſed unus, ſcilicet in quo præceſſerunt mirabilia.*

Factum eſt veſpere, & mane dies unus: Quarè non dicitur primus, ſed unus? Dicitur unus, quia fuit principium omnium aliorum per motum circularem: myſticè; quia fuit dies gratiæ per motum ſalutarem verbi Dei. *Pſal.*118.*c.*6.*v.*11.

65. *Hæc*

65. *Hæc lux facit cognoſcere Deum primam veritatem, ita ut non poſſit cogitari non eſſe.*

Factum eſt veſpere, & mane dies unus. Nota ad exortum lucis à Deo productæ, ſactus eſt dies integer ſine tenebris: ſic lux ſpiritualis à Dro animæ indita(de qua dicit *Pſal.4.ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus tui*) taliter irradiat animam, ut ſaciat diem neſcieotem occasû, ſeilicet cognitionem de Deo, ut etiam non poſſit cognoſei non eſſe, nec exprimi, quin bomo ſibi eontradicat. *ſerm. 4. Hexaem.in Princ.& l.1.d.8.p.1.a.1.qu.2.*

66. *Hic dies dicitur unus; quia fuit principium omnium dierum, & veluti dies dierum: ſic commendatur unitas tanquam principium omnis boni.*

Factum eſt veſpere,& mane dies unus: Quarè dicitur unus, & non primus? Rrſpondetur, ad commendandam unitatem,& concordiam.*l.2.d.14.p.1.dub.1.*ut hinc diſcas, quod unitas, & concordia eſt principium,& radix omoium bonorum.*op.de Eccl. Hier.p.4.cap.4.*

67. *Timor Domini fundamentum primum omnium bonorum ſpiritualium Animæ.*

Factum eſt veſpere, & mane dies unus. Cur reticetur meridies? quia ſubintelligitur. Sed adverte, quod neceſſariò intrr mane,& veſperam intercedit meridies: ſeptem autem dies exprimuntur in Sacra Scriptura ob myſterium; nam figurabant ſeptem dona Spiritus Sancti,quibus Anima præparatur ad illud grande convivium Patriæ:hine primus dies eſt eorum qui timore Domini prrmanent in ſæculum ſæculi: hujus diei mane oritur, quando per gratiam Anima rigatur, oritur meridies per eharitatem: & quando à labore requieſcit,& ſpiritualiter anima reficitur, tunc veſperaſcit. *Op.de ſeptem donis cap.1.& de dono timor.cap.3.*

68. *Hic primus dies fuit figura primi ſtatus hominis.*

*Et factum eſt veſpere &c.dies unus.*Nota quod ſicut Deus ſrx diebus Mundum fecit, & in ſeptimo rrquievit,ita Corpus Chriſti myſticum ſex habet ætates;quarum prima ſignat primum tempus, quo datur Homini lux,& cognitio,& hæc eſt inſantia, quæ oblivione deletur: ſic quicquid actum eſt uſque ad tempus,quo per diluvium deletum eſt omne animal, præter illa,quæ fuerunt in Arca Noë. *ſerm.15.Hexaem.*

69. *Gratia à Chriſto ab initio nobis præparata.*

*Et factum eſt &c.dies unus.*Cur à luce voluit Drus incipere curſum dierum? Nota: formatio lucis in hac die facta eſt, quæ fuit ſeminarium, & origo formationis Naturæ, figurabatque tempus myſticum eollationis gratiæ factæ à Chriſto ſeipſo, & per Apoſtolos,alioſque miniſtros primitivæ Eccleſiæ.*ſerm.16. Hexaem.*

70. *Firmamentum ſumitur pluribus modis.*

Fiat firmamentum. Nota,firmamentum aliquando ſumi largè proCælo continente omnes Cælos, ut hîc ſumitur:aliquando ſtrictè pro octava ſphæra, in qua poſitæ ſunt ſtellæ, ut infrà *ad* 81. Firmamentum autem largè ſumptum dividit aquas elementares à cæleſtibus, ſcilicet à Cælo chryſtallino: hinc & continet ſeptem Orbes Planeratum, qui inter ſe diſtinguuntur oon per diſcontinuationem, ſed per diverſitatem motuum. *l.2.d.14.p.1.in dub.1.& art.1.qu.1.& 2.& p.2.a.1.per totum,& Centil.p.3.ſect.11.& 12.& Brevil p.2.c.3.& ſerm.3.de B.Virg.*

71. *Cælum Chryſtallinum in quo ſenſu dicitur in Sacra Scriptura aqueum, vel aqua.*

Fiat firmamentum in medio aquarum. Quæritur, an aquæ ſuperiores ſint ejuſdem naturæ cum inferiotibus? Reſpondetur negativè: Aquæ ſuperiores propriè dicuntur de Cælo chryſtallino, quod dicitur aqua,non quod ſit ejuſdem naturæ formaliter,ſed ob ſimilitudinem in prrſpicuitate,& quatenus dicitur habere frigiditatem, & gravitatem virtualiter tantùm, & effectivè. *l.2. d.14.p.1.a.1. qu.1.Brevil.p.2.c.5.*

72. *Firmamentum quomodò dicitur firmum, ſimulque mobile.*

Fiat firmamentum in medio aquarum. Nota dicitur firmamentum hoc Cælum continens ſeptem orbes, non quod ſit immotum, cum pateat ad ſeoſum ipſum moveri: ſed dicitur, quia inter aquas ſuperiores,& inferiorés, quas dividit, oniſormiter ſe habet, & ſemper incedit, oec unquam à ſuo ſtatu toutatur.*ſerm.1 de B.Virg.*

73. *Firmamentum differt à cæteris Cælis, ejuſque nobilitas qualis.*

Fiat firmamentum. Hoc firmameotum differt ab Empyreo,& à chryſtallino Cælo; nam firmamentum eſt mobile, & Empyreum immobile, & uniforme: chryſtallinum eſt mobile, & ſimul uniforme; firmamentum verò eſt difforme, ſubjectumque variis motibus, quibus Cæli Planetarum moventur. *Brevil.p.2. c.3. & op. Eccleſ. Hier. p.4.cap.6.*

Nota etiam: Empyreum factum eſt prima die cum luce,& in eadem die: in ſecundo inſtanti firmamentum com cæteris ſtellis ſactum ex lucida ſubſtantia non ſubjecta qualitatibus contrariis. *l.2.d.14.p.2.dub.2.& 3. & a.2.q.1.& d.12 a.2.qu.2. & d.2.p.2.dub.2.*

74. *Figura Incarnationis Divini Verbi nobis à principio mundi manifeſtatur.*

Fiat Firmamentum in medio aquarum. Nota: in prima die creavit Deus Empyreum, quod oobis eſt inviſibile: in ſecunda die firmamentum nobis viſibile; aquam verò, ſcilicet Cælum chryſtallinum poſuit inter utrumque: Quarè hoc?

Reſpondetur, quod hoc myſticè factum fuit, quando verbum aſſumpſit naturam humanam; in Chriſto enim eſt Divinitas oobis inviſibilis, & humana viſibilis media incarnatione: Chriſtus autem ut homo dicitur firmamentum primò ratione fixæ,& firmæ unionis cum verbo:ſecundò,quia eſt firmum fundamentum totius ædificij ſpiritualis Eccleſiæ: tertiò quia eſt mediator Dei, & hominum, nunc dividens merita bonorum, & malorum, ſuperiorum,& inferiorum, poſtea in judicio diviſurus præmia,& flagella: quartò quia continet intra ſignum ſuæ poteſtatis prædeſtinatos, & præſcitos,illos reſervans ad gloriam, iſtos ad gehen-

Chriſtus firmamentum Eccleſiæ, & animarum.

Digitized by Google

nam: quintò quia eſt ſingulare divinitatis habitaculum, in quo Deus hominem per ipſum tanquam propitiatorium, audit, & condeſcendit: ſextò quia motum circularem fecit, nempe de ſinu patris in Virginis uterum, & deinde per lymbum, & mundum progrediens reverſus eſt ad Patrem: ſeptimò quia eſt lux vera illuminans omnem hominem: octavò quia inflammat ſibi conjunctos ſpiritualiter: nonò quia mutabilitatem non patitur, non valens humana perverſitas ejus bonitatem ſuperare, vel alterare: decimò quia ſicut firmamentum apparenter videtur conjungi cum noſtro Horizonte: ſic Chriſtus in terra viſus eſt cum homine converſans nihil differre à cæteris mortalibus. *Op.Eccleſ.Hier.p.4.c.6.*

75. *Chriſtus in Cruce factus eſt firmamentum in medio aquarum.*

Fiat firmamentum in medio aquarum, &c. Hic eſt Chriſtus in Cruce dividens conſolationes temporales ab æternis: vel aquas ſapientiæ humanæ ab aquis Divinæ ſapientiæ: vel dividens aquas vitiorum ab aquis gratiarum: vel aquas tribulationum ab aquis divinarum conſolationum. Item in Chriſto crucifixo congregatæ ſunt aquæ, quæ ſub Cælo erant, quia Deus poſuit in eo omnes iniquitates noſtras, ſcilicet pœnas pro noſtris iniquitatibus debitas, & in eo facta eſt congregatio aquarum, quia in eo fuit diluvium paſsionum, amaritudinum, & opprobriorum, & ideò gratia ſui terra apparuit arida; qui enim pro peccatis noſtris digni eramus inundatione omnis pœnæ, liberati ſumus merito paſſionis ſuæ. *Op. ſerm. din. am.p.1.c.7.*

76. *Chriſtus ut Iudex eſt firmamentum dijudicans inter bonos, & malos.*

Fiat firmamentum in medio aquarum. Hoc firmamentum eſt Chriſtus timentibus ſe, in medio Populorum ſtans, & dijudicans bonos, & malos. *ſer.1. fer.3.Paſc.*

77. *Beata Virgo in paſſione Chriſti fuit firmamentum in medio aquarum.*

Fiat firmamentum in medio aquarum. Hoc firmamentum myſticè eſt Beata Virgo, dividens aquas ſuperiores ab inferioribus, ſcilicet in ea vires ſenſitivæ fortiter fuerunt concuſſæ in paſſione Filij ſui; pars tamen ſuperior non fuit à pace, & quiete permota. *ſerm.1.de B.Virg.& op.Eccl.Hier.p.4.c.7.*

78. *Prælati Eccleſiæ debent eſſe firmamentum in medio aquarum: eorumque obligationes quales.*

Fiat firmamentum in medio aquarum. Hoc firmamentum myſticè ſignificabat Prælatos Eccleſiæ, qui fidei firmitate, & fortitudinis robore contemplativos quaſi aquas ſuperiores ſurſum tenent, ne labantur ad inferiora, & ſæcularibus negotiis ſe implicent; ſæculares verò implicatos quaſi aquas inferiores coërcent per correctionem: Eorum vita etiam inter contemplationem, & actionem in medio confirmata, & quaſi ex utraque compacta; ideò eorum diligentia ſe medij debent interponere inter mundi Principes Tyrannos, & pauperes, infirmoſque, ne Divitum violentia opprimat pauperes; & è contra ne fraus, inſolentiaque pauperum tranſeat in contemptum, & damnum Dominorum. *Op.Eccleſ.Hierarch.p.4. cap.3.*

79. *Fides & ſpes ſunt firmamentum ſublime, ſtabile, & ſpecioſum.*

Fiat firmamentum, &c. Sicut hoc cælum eſt ſublime quoad ſitum, ſtabile quoad formam, & ſpectabile qooad claritatẽ: ſic viſio fidei, ſeu fides Theologica, ſcilicet ſublimis reddens animam ſublimatam ſuper omnia creata: ſtabilis excludens omnem dubitationem, & ſpectabilis quoad multiplicem claritatem: & ſicut duplex eſt altitudo firmamenti; altera reſpiciens ſuprema; altera infima: ſic fides facit Deum cognoſcere, & trinum unum: ſpes item eſt firmamentum: eſt enim anchora, & firmitas, animæ in iis, quæ ſunt Chriſti. *In Lucam c.2. v.2.ſerm.8.Hexaem.*

80. *Doctores, & Prædicatores, Iuſtique ſunt firmamentum Eccleſiæ.*

Fiat firmamentum in medio aquarum. Myſticè hoc firmamentum ſignificat juſtos, præcipueque Paſtores, & Prædicatores, qui ita ſunt firmi, & conſtantes per omnimodam patientiam, quod de nullius contrarij motus impetu poſſunt diſſolui, & ſicut firmamentum non deprimitur à ſuperioribus aquis, nec elevatur ab inferioribus: ſic Juſtus non deprimitur per puſillanimitatem in adverſis, nec erigitur in proſperis. *op.de Eccleſ.Hier.p.4.c.5.*

81. *Natura, & proprietates firmamenti enarrantur.*

Et vocavit Deus firmamentum Cælum. Nota hîc, quod licèt ab Aliquibus hîc pro firmamento ſumatur Cælum largè ſumptum continens omnes Cælos Planetarum, igneam, & aëream ſphęram, de quo S.Bon. *l.2.d.14 p.2.a.1.qu.3.in corp.* & ſic dicitur Cælum quaſi Cavum, ſignificans naturam paſſivam, contentivamque: vide *l.2 d.14.p.2.dub.3.& p.1.a.1.qu.1.2.& 3.*

Attamen probabiliùs Cælum dicitur à cœlando, & ſtat pro octava ſphæra, & Cælo ſtellato quaſi ſculpto luminaribus, & ſtellis. In hac autẽ ſphæra poſuit Deus plurimas ſtellas, ſicut in inferioribus unicam tantùm; & hoc quia octava ſphæra maximè eſt cauſa vitæ inferiorum præ cæteris ſphæris, & hæc non poteſt eſſe, niſi per diverſum lumen in diverſis ſtellis: ſecundò quia Natura temperavit, ut daret inferioribus ſphæris, quæ plures habent motus, ſtellam unam, & ſuperiori, quæ habet pauciores, daret ſtellas multas: tertiò quia motus influit à ſuperioribus orbibus in inferiores; ideò ob prædominantiam ſuperioris in inferiores, debebat præcellere inferioribus, quos movet, abundareque in corporum luminarium multiformitate. *l.2. d.14. p.2.a.1.qu.1.ad ult.*

82. *Angeli, Sancti, Prælati, juſti, & divina judicia nomine Cæli ſignificantur in Sacra Scriptura.*

Et vocavit firmamentum Cælum. Nomine Cæli in Sacra Scriptura intelligitur, vel puritas Angelorum: vel dignitas Sanctorum: vel poteſtas Eccleſiaſtica: vel converſatio Juſtorum: vel occultatio Divinorum judiciorum. *op.Eccleſ.Hier.p.4.c.1.*

83 Bea

83. *Beata Virgo Maria Cælum, & firmamentum myſticum.*

Et vocavit firmamentum Cælum. Hoc Cælum eſt myſticè Beata Virgo unifurmem ſemper habens moınm per patiennıæ firmitatem, & Cælum eſt ſydereum, ſeu ſtelliferum per omnium donorum, & gratiarum copioſitatem; ſicut enim Cælum non eſt potoſum, ſed ſolidum, ſic pia Mater Dei nullo modu fuit poroſa, vel vacua, ſed ſolida, quia omni gratia fuit plena, cujus admirabilis ſoliditas tunc maximè clarint, quando prædulcem Filium mori conſpexit: & licèt aquæ inferiores tunc fuiſſent conturbatæ, ſcilicet vel pars ejus inferior: vel Eccleſia primitivorum in fidei deficientia: tamen ejus pars ſuperior immota permanſit in patientia ex fide. *ſerm. 1. de B. Virg. & op. Eccleſ. Hier. p. 4. c. 7. & ſerm. 1. de B. Virg. & op. Pſalt. min. in quinq. 2. quat. 19.*

84. *Apoſtoli ſunt Cæli.*

Et vocavit firmamentum Cælum. Hoc firmamentũ ſunt Apoſtoli, per quorum miniſterium deſcendit ignis Spiritus Sancti in homines conſumens peccata, & carnalia, & tanquam ſyderei refulſerunt in miraculis, & prodigiis. *op. Eccl. Hier. p. 4. c. 2.*

85. *Angeli ſunt Cæli.*

Et vocavit firmamentum Cælum. Nota hoc nomen Cæli datum eſt non ſolùm octavæ ſpheræ, ſed etiam aliis orbibus: unde per Cælos ſignificantur Angeli, tum ob naturæ ſuæ puritatem: tum ob perſpicacem ſubtilitatem intelligendi: tum ob naturæ ſuæ ſtabilem perpetuitatem: tum ob magnitudinem virtutis, quoad præceptorum Divinorum altiſſimam impletionem, latitudinem charitatis, & profunditatem quoad ſecretorum cognitionem: tum ob ſcientiæ claritatem: tum ob diffuſionem lucis in inferiora: tum ob ſupereminentiam ſuper omnes alias Creaturas: tum quia cum ſint in ſe ordinatiſſimi, aliorum ſunt ordinativi. *Op. de Eccleſ. Hier. p. 4. c. 1.*

86. *Chriſti Humanitas eſt firmamentum Eccleſiæ.*

Et vocavit firmamentum Cælum. Hoc myſticè dicitur de humanitate Chriſti, quæ cum eſſet priùs terra ſubjecta pœnis, & doloribus, aſſumpta à Verbo converſa eſt in firmamentum, & ſuper Angelus ſublevata in ſtatum incorruptibilitatis. *Op. Eccleſ. Hier. p. 4. cap. 6.*

87. *Prælati ſunt Cæli.*

Et vocavit firmamentum Cælum. Cæli ſunt Prælati boni ob luciditatem bonæ conſcientiæ in ſe, & diffuſionem luminis ſpiritualis in alios: velociſſimi in omnibus motibus ſpiritualibus, & regulativi motuum ſubditorum. *Opuſ. de Eccl. Hier. p. 4. c. 3.*

Et ſicut firmamentum voluitur ab Oriente in occidentem, & iterum redit ab occidente ad orientem: ſic & viri perfecti à quiete contemplationis procedunt ad laborem prædicationis, & ab hoc iterum ad orationem redeunt. *ibid.*

88. *Religioſi, & contemplativi ſunt Cæli.*

Et vocavit firmamentum Cælum. Cæli ſunt Contemplativi, & Religioſi, ſcilicet remoti à mundanis, veloces in exercitio obedientiæ, concordes in operando, humiles per occultationem Divinorum, diffuſivi in alios. *Op. Eccleſ. Hier. p. 4. c. 4.*

89. *Beata Virgo Maria Cælum.*

Cælum item eſt Beata Virgo Maria, quia ipſa nihil purius, ſublimius, pulchrius, utilius, communius, velocius, perfectius, durabilius. *Op. Eccl. Hier. p. 4. c. 7.*

90. *Peccatum omne, ſed maximè diſcordia ſummè Deo exoſum, & homini pernitioſum.*

Et factum eſt veſpere, & mane dies ſecundus. Quæritur, quarè cum in omnibus cæteris diebus, & operibus addatur. *Et vidit Deus, quod eſſet bonum*: in hac ſecunda die reticetur hæc laus? Duplex ratio aſſignari poteſt: alia litteralia; alia allegorica: Prima eſt, quia in ſecunda die inchoata fuit diviſio aquarum, ſed non conſummata, niſi in tertio die, & cum divina Scriptura ſignet approbationem poſt perfectionem, hinc reticetur illa laus: alia ſcilicet allegorica, quia binarius numerus eſt primum principium alteritatis, & diviſionis, primuſque receſſus ab unitate, & per conſequens etiam à perfectione, hinc talis approbatio reticetur. *l. 2. d. 14. p. 1. dub. 3.* Vide Ugonem à S. Vict. *lib. de Sacram. p. 1.*

Addit hic Ugo Cardin. Hujus diei non adhibetur benedictio, quia prævidit lapſum hac die futurum: Unde hac die Eccleſia celebrat miſſam de Angelis ad honorem Sanctorum Angelorum. Vide igitur quàm Deo ſit exoſum peccatum, maximéque diſcordia etiam in ſola umbra figuræ: & quàm pernicioſa homini, quia ob illam Deus privat creaturas ſuis benedictionibus.

91. *Dies Spiritualis Animæ fit per Donum timoris.*

Et factum eſt veſpere, & mane dies ſecundus. Donum pietatis facit hunc diem myſticè: initiat autem per inclinationem, & veram compaſſionem quantùm ad ſeipſum influit lumen meridiani fervoris menti in ordine ad Divinum cultum, lumenque tandem veſpertinum in mente terminat, dum inclinat ipſam per miſericordiam in proximum. *op. de Dono piet. cap. 2.*

92. *Diluvij, baptiſmatis, & ſecundæ ætatis Hominis præfiguratio.*

Et factum eſt veſpere, & mane dies ſecundus. Nota, quod hic dies reſpondet tempori ſecundæ ætatis Hominis, & Mundi; nam ſicut in hac ſecunda die factum eſt firmamentum in medio aquarum, dividens aquas ab aquis: ſic in ſecunda ætate, quæ durat à Noe uſque ad Abraham, diviſæ ſunt linguæ, & fœdus factum eſt, ne homines perirent per aquas inferiores: & in pueritia homines diſcunt loqui & loquuntur. *ſerm. 15. Hexaem.* Figurabat item tẽpus purgationis culpæ in lege gratiæ per baptiſmũ ſanguinis, flaminis, & fluminis. *ſer. 16. Hexaem.*

93. *Diviſio Elementorum traditur.*

Congregentur Aquæ, &c. Hic nota, quod Deus in hac die ſeparando aquã à terra, loca propria diſpoſuit elementis: nec fit mentio de aëre, & igne, quia per illa duo, ſcilicet aquam, & terram, quæ ſunt maximè ſenſibilia, & tractabilia, ſubintelligitur aëris, & ignis diſtinctio, quæ ſunt minùs ſenſibus noſtris manifeſta: nota etiam, quod terram, & aquam conjunxit, ut terra germinare poſſit, arefecit enim ſic ſuperficiem terræ, ut tamen ipſius radicẽ aqua impleret, & per decurſum fluviorum eam irrigaret:

appellat antem terram nomine ſingulari, & aqnas plurali, quia humidum iodiget termino alieno, ut terminari poſsit, & ob multiplicitarem terminorũ etiam videtur ipſa multiplicari: terra verò propriè terminat ſeipſam oon termioo alieno. *l.2.d.12.a.1. qu.3.ad 1.& diſt.14.p.2.dub.1.*

Nota etiam priùs terram appellari aridam, poſtea terram; primò enim iodicatur ejus proprietas, ſcilicet ſiccitas: poſtea ejus uſus, & otilitas ex cõmixtione aquæ, ut poſſit coli, ideò dicitur terra qnaſi trita, & hinc hæc terra, quam colimus, non eſt purum elementum, ſed mixtum. *l.2.d.14. ibid.*

94. *Maris natura explicatur.*

Congregationes aquarum appellavit maria. Scilicet aqua amara, nõ quod prima qoalitas aquę ſit amaritudo, ſed qnia conſequitur aquam in ſua congregatione propter craſſitiem partium, quæ remanent ſubtilioribus elevatis ſursùm, vel penetrantibus in terræ profundo; dulces ſunt autem aquæ ex ſubtilizatione ipſarum. Nota etiam, quod Hebræi quamlibet congregationem aquarum appellabant mare, ut patet de Stagno Geoezareth. *l.2.d.14.p.2. dub.1.& Luc.c.5.v.1.*

95. Eccleſia eſt boc mare: Item Sacra Scriptura, quæ babet alueos, ſcilicet profunda ænigmata Prophetarum, ſenſuſque latentes, fluvioſque, & fontes diverſorum ſenſuum ſacrorum.

96. *Chriſtus præfiguratus in mari.*

Congregentur Aquæ &c. Hoc myſticè fecit Chriſtus in ædificatione Eccleſiæ; congregavit enim in Sacra Scriptura, ut in mari magno univerſalitatem Intelligentiarum ſpiritualium, tanquam fluminum trahentium originem à Sacra Scriptura, nempè anagogiam, allegoriam, tropologiam, & literalem, quæ habent multiplicem faciem. *ſerm. 13.Hexaem.*

97. *Chriſtus in Cruce eſt mare figuratum, in quo congregatæ ſunt aquæ peccatorum noſtrorum & dolorum.*

Congregentur Aquæ in locum unum. Iſte locus fuit Chriſtus, in quo Deus congregavit omnes aquas, quæ ſub Cælo ſunt, nempe iniquitates noſtras, & diluvium paſſionum, & amaritudinum totius mundi: & ideo gratia ſui terra noſtra apparuit arida, ſcilicet nos, qui digni eramus inundatione omnis pœnæ, liberati ſumus merito paſſionis ſuæ. *Op. ſtim.div.am.p.1.cap.7.*

98. *Maria Virgo mare plenum omnibus gratiis.*

Congregationes aquarum appellavit maria. Locus iſte in quo congregatæ ſunt aquæ, myſticè eſt B. Virgo Maria, in qua omnia charismata gratiarum Sanctorum, & Angelorum intraverunt. *Op. ſpec. B.Virg. lect.3.& 7.*

99. *Maria in Paſſione fuit mare amarum.*

Congregationes aquarum appellavit maria. Maria in paſſione ſui Filij fuit mare amarum, quia ipſius cor gladius pertranſivit, & ideò pluſquam martyr fuit: imò majorem dolorem habuit, quàm ſalvator, qui tot ſuſtinuit: & in Cruce cor Virginis cum Filio pendebat. *Op.ſtim.div.am.p.1.c.15. in fine op.officium de compaſſione B. Virg. In Luc.c.2. v.35.& in Ioan.c.19.v.26.*

Nota, quod dicitur de Maria, quod majorem dolorem paſſa eſt, quam Chriſtus; intellige ob duo: primò, quia Chriſtus tantùm paſſus eſt in parte animæ inferioris; Maria in utraque: ſecundò, quia Maria per amorem hoſpitabatur in corde Chriſti, tanquam ejus anima, ideo omnes pœnæ eam pertranſibant.

100. *Idem conceptus.*

Congregationes aquarum. Nota, quod Mare eſt congregatio aquarum, quæ in eo dulcedinem vertunt in amaritudinem; ſic Maria in paſſione Fili ſui fuit amarum mare, in qua omnis dulcedo converſa eſt in amaritudinem: unde, ſic in Annunciatione Angelus ei dixit, Ave gratia plena: tunc erat amaritudine plena: ſi Dominus tecum: tunc erat ſine Filio jam in tumulo jacente: ſi benedicta inter mulieres: tunc hæc benedictio ſibi fuit contraria propter mortem Chriſti. *Op. Officium de Compaſſ. B. Virginis lect.3.*

101. *Idem conceptus.*

Congregationes. Maria amarum mare fuit; quia cor Virginis in corde filij tanquam in mari magno, & ſpatioſo intraverat in paſſione ipſius. *Op. ſtim. div.am.p.1.c.15.*

102. *Maria mare amarum, terribileque Dæmonibus.*

Congregentur &c.& appellavit maria. Maria mare amarum fuit Dæmonibus; eſt enim ignia terribilis, ut caſtrorum acies ordinata. *Op. ſpec. B. Vir. lect.*

103 *Vocis Domini efficacia.*

Congregentur aquæ &c. Sicut ad vocem Domini ſeparatæ ſunt aquæ à terra: ſic ad vocem Domini, quæ eſt efficax remedium contra fluctuationem mentis, & carnis, ſeparatur anima à fluxu vitiorum; vox enim Chriſti eſt confingens ſuperbiam, & incentiva carnis. *In Pſal.28.*

104. *Niſi anima à terrenis affectibus ſeparetur, non dabit fructum ſuum.*

Congregentur Aquæ &c. Nota, quod ſicut terra quandiù fuit mixta aquæ erat ſterilis, ſed ſeparata dedit fructum ſuum: ſic nos qui ſumus terra, quandiu ſumus in aqua, ſcilicet in fluxo vitiorum, non facimus fructum; at ſejuncti à vitiis, fructificare poterimus. *In Pſal.65.*

105. *Iuſtus à terrenis rebus ſeparetur.*

Congregentur. Per id datur intelligere, quod in progreſſu virtutis requiritur purificatio à terrenis affectibus, & rebus. *Op.de dec.prec.ſerm.4.*

106. *Non niſi rebus perfectis Deus imponit nomen.*

Vocavit Deus aridam terram, & congregationes. Nota Sacram Scripturam non approbare res niſi poſt perfectionem: ideò ſolùm ſeparationem terræ ab aqua ea approbavit. *l.2.d.14.p.1.dub.3.*

107. *Homo, dum nihil operatur, nullique indigentiæ Hominum ſuccurrit, arida terra vocatur.*

Vocavit Deus aridam terram. Nota primò vocari aridam, poſtea terram: primò enim erat ſterilis, &

& ſicca; ſed poſtea ex commixtione aquæ ejus radicem irrigantis facta eſt fæcunda: ut videas quod niſi opera fructifera produxeris tibi & proximo, proficua eris, velut terra ſterilis. *l.2.d.14.p.2.dub.1.*

108. *Concordia eſt fundamentum profectus ſpiritualis.*

Congregentur aquæ. Nota, quod ut dictum eſt, ex hac congregatione aquarum orta eſt fæcunditas terræ, ſpiritualiter ſignificatur, quod ubi deficit concordia, ibi nullus bonus fructus produci poteſt: contra verò ubi eſt unitas, & concordia in anima, ibi eſt profectus ſpiritualis. *Op.comp. Theol.l.2.c.2.*

109. *Terra, & omnes aliæ res naturales ex Imperio divino faciunt opera naturæ.*

Germinet Terra. Per hoc patet Divina Inſtitutio ordinatiſſima, ſecundùm quam eſt limitatio in naturis rerum, ſecundùm legem, quam ei ab initio condidit: unde dixit, *germinet terra herbam virentem*, non quod germinaret Hominem. *l.2.d.8.p.1.a.2.qu.1.corp.*

Sic patet, quod herbæ, & ligna creſcunt, non ex humano imperio, ſed divino dato ipſi terræ à principio: & hæc eſt ratio, quarè ars non poſſit æquare opera naturæ. *In Luc.c.12.v.27.*

110. *Deus vult cognoſci conditor rerum.*

Germinet Terra. Nota: Deus ordinatiſſime fecit, dum terra eo die, quo producta eſt, ex ea herbas, & ligna prodire fecit: idque primò propter erroris remotionem, ſcilicet ne crederetur, quod Sol eſſet cauſa principalis terræ naſcentium; terra enim eſt mater Plantarum, & Sol Pater: ſecundò quia plantæ, & herbæ ſunt quaſi connaturales terræ, dum ei ſunt radicitùs affixæ trahendo ex ipſa fomentum, & originem. *l.2.d.14.p.2.dub.2.*

111. *Omnes creaturæ ordinatæ ſunt ad hominis utilitatem.*

Germinet terra. Hic quæritur, an tunc terra produxerit ſpinas, & tribulos? Reſpondetur affirmativè, quia tunc perfecta fæcunditas terræ data eſt, nec eſt ulla herba tam vilis, quæ non ſit alicujus virtutis, & utilitatis: & licèt in Geneſi *c.3.* dicatur produci ſpinas poſt maledictionem terræ in pœnam peccati; id tamen eſt dictum, quia in pœnam peccati producuntur ſpinæ, ubi ſeminatur frumentum. *l.2.d.14.p.2.dub.2.*

112. *Mineralia etiam continentur in virtute collata à Deo ipſi terræ.*

Germinet. Hic quæritur, quarè cùm mineralia ſint ex terra ſicut ligna, & herbæ, de illis non eſt facta mentio? Reſpondetur, quod virtualiter continentur mineralia in virtute propagativa terræ, de illiſque non eſt ſpecialis mentio facta, quia recedunt à natura terræ, latentque ſub terra. *l.2.d.14.p.2.dub.2.*

113. *Seminarium formarum inditum eſt in materia prima.*

Germinet terra &c. cujus ſemen: Id eſt ſeminariam virtutem propagativam habeat: ex quo infertur, quod in uno ſemine ſint ſeminaliter ſylvæ ſylvarum, & infinita ſemina. *ſerm.13. & 14. Hexaem. l.2.d.15.a.1.q.1.*

114. *Quarè dicitur herba virens, non vivens, ſicut dicitur anima vivens.*

Germinet Terra herbam virentem. Nota, non dixit herbam viventem, ſed virentem, ut dicitur infrà *producat terra animam viventem*; quia licèt vegetabilia habeant animam viventem, propriè tamen vita exprimitur per ſenſum, & motum, quo carent herbæ. *l.2.d.15.dub.1.*

115. *Eccleſia, vel anima eſt terra, cui præcipitur germinare opera virtutum.*

Germinet Terra herbam virentem. Myſticè Terra hæc eſt Eccleſia, vel anima, & ſicut terra ornata fuit tot herbis, & plantis: ſic & Eccleſia, vel anima exigit ornatum, & productionem omnium virtutum, ut approbatur à Deo. *In ſap.cap.1.& Pſal.95.*

116. *Beata Maria Virgo terra myſtica.*

Germinet Terra &c. & protulit terra herbam. Nota, quod in primis verbis indita fuit terræ virtus propagativa; & deindè exequutivè protulit herbam, & ligna, &c. abſque eo quod coleretur: myſticè hæc terra eſt B. Virgo Maria, quæ primò rorem Spiritus Sancti ſuſcepit: deinde fructum, ſcilicet Ieſum Chriſtum protulit abſque opere virili, ſed inculta tantùm, & mundata per Spiritum Sanctum. *In Pſal.66. & Op. Comp. Theol.l.4. c.11. & ſer.4.in Dom.Sexageſ.*

117. *Idem.*

Germinet Terra. Terra hæc veluti hortus voluptatis fuit B. Virgo Maria inculta, ſed fæcunda, in qua ſunt herbæ omnium virtutum, & flores exemplorum, & dedit fructum, ſcilicet Chriſtum Ieſum. *Serm.4. in Dom. Sexageſ. & opuſcul. Comp. Theol. l.4.c.11.& op.ſpec.B.Virg.lect.5.*

118. *Maria Terra benedicta, quæ peperit fructum vitæ.*

Germinet Terra &c. & protulit terra. Cur priùs terra, quàm Cælum ornatur. Nonne priùs Cælum, tanquam corpus nobilius exigebat primo loco ornatum ſuum? Notandum, quod plenitudo, & perfectio terræ conſiſtit in fructibus: Terra autem figurabat Mariam, quæ Chriſtum peperit: Terra igitur priùs ornata fuit, & benedicta, in qua Deus poſuit totius boni plenitudinem, cujus fructus ſunt opera, mores, exempla, & diverſa merita ejus ſanctiſſimæ vitæ, & ab ipſa ortus eſt Chriſtus lignum vitæ. *Op.ſpec.B.Virg.lect.5.& 7.*

119. *Lignum Crucis magis nobis neceſſarium, & utile, quàm Luminaria, & quodlibet aliud creatum.*

Germinet Terra &c. & protulit terra herbam virentē, & lignum. Quæritur, quarè dictum eſt terræ, *germinet &c.* antequàm Sol, Luna, Stellæ, & animantia producerentur? Terra hæc eſt Eccleſia, & B. Virgo, cui dictum eſt: *germinet Terra herbam, & lignum &c.* ut ſuprà *n.7.& ſeq.* Hoc lignum figurabat Chriſtum in Cruce: cujus radix irrigabatur fonte ſcaturitionis perpetuæ excreſcente in fluviū vivum, & magnum, quatuor ſcilicet capitum ad

arrigandum Eccleſiæ Paradiſum. Porrò ex hujus arboris ſtipite multi rami frondibus, floribus, fructibuſque adornati conſurgunt, ſicque folium eius contra omne genus morbi medicamentum efficaciſſimum tam præſervans, quàm reparans, pro eo quod verbum Crucis, virtus eſt Dei in ſalutem omni credenti. *ex ep. ad Rom. c. 1.* Flos ejus eſt omnis coloris formoſitate decorus, omniſque odoris ſuavitate repletus, qui deſiderantium corda refocillet, & attrahat: fructus autem eſt habens in ſe omne delectamentum, & omnis ſaporis ſuavitatem, qui ſic Domeſticis Dei ad deguſtandum proponitur, ut ſemper eo ſatientur edentes, & tamen nunquam faſtidiant: Et hic fructus eſt, qui de virginali utero traxit originem, & in ligno Crucis ad maturitatem ſaporoſam, per æterni ſolis calorem meridianum, Chriſti videlicet charitatem, pervenit, & in horto cæleſtis paradiſi, in Eccleſia videlicèt Dei deſiderantibus ipſum proponitur deguſtandus, *op. lignum vitæ in præfat.* Vide igitur, quod lignum Crucis eſt magis neceſſarium hominibus, & vtile, quàm luminaria, & quodcumque aliud creatum. Vide etiam, quomodò ab initio mundi fuit præfigurata Incarnatio verbi Dei, & Redemptio.

110. *Anima noſtra quaſi terra, quomodò fructificare poſſit virtute charitatis.*

Et protulit terra herbam &c. Ecce, quomodò terra ab aqua ſeparata ſtatim ad vocem verbi Dei protulit flores, & fructus: ſic & anima ſeparata à fluxu vitiorum, & terrenorum ad vocem Domini profert ſuos fructus. *In Pſ. 28. & 65.* Hinc tunc anima germinat, quando habet virtutem ſeminariam bonorum operum, ſcilicet, charitatem, ſine qua nihil viriditatis habet opus. *In Lucam c. 2. v. 21.*

121. *Quales fructus parturit peccatum, & quomodò eſt cauſa malorum.*

Et protulit terra herbam virentem &c. Terra etiam protulit ſpinas, & tribulos, habent enim ſuam virtutem, & utilitatem: ſed quarè dictum eſt poſteà, poſt peccatum ſpinas, & tribulos germinabit tibi; Reſpondetur id dictum eſſe in pœnam peccati, nempè ut ſpinæ, & tribuli germinarentur, ubi ſeminatur frumentum, ut in pœnam peccati homo plus crucietur, unde deberet habere, unde ſuſtentetur, *l. 2. d. 14. p. 2. dub. 2.*

122. *Verbum Dei receptum in terra cordis noſtri eſt ſemen virtuoſiſſimum.*

Germinet Terra &c. Hoc ſemen myſticè eſt verbum Dei increatum, ut inſpiratum, ut incarnatum, ut prædicatum, & ut exemplatum, quod receptum in corde bono, & optimo habet rationem principij activi, propagativi, & multiplicativi fructuum optimorum. *In Luc. c. 8. v. 16. & v. 17.*

123. *Sacra ſcriptura eſt iſta myſtica Terra &c. eiuſque mirabilis virtus quanta.*

Germinet Terra &c. Hæc Terra myſticè eſt Sacra Scriptura habens figuras tanquam ſemina, multipliciter germinantes, & producentes pullulationes intelligentiarum in anima: eſt enim vivida, vberrima, venuſta, & vigorem mirabilem habens: tradita eſt autem primò ad commendandam, & cognuſcendam gratiam ſpiritus ſancti: ſecundò ad introducendam fidem: tertiò ad reſerandam ſapientiam, quæ ſolùm eſt in iſto ſemine: quartò ad reſtaurandam ſalutem, quæ in hac ſola invenitur, non verò in aliis ſcientiis. *ſerm. 14. & 17. Hexaem.*

124. *Seminarium bonorum operum quomodò germinet: Deſidia in operando quàm noxia.*

Germinet Terra &c. Sicut quælibet herba, & lignum habet virtutem in ſe gignendi ſemen, & quodlibet ſemen aliam herbam, & lignum: ſic bona opera ſi debita diligentia fiant, debitoque vigore vireant, habent ſemen ſui generis in ſe, accendunt enim deſiderium alterius boni, quod quaſi germen pullulat ex priore: ſi autem ex deſidia elangueant, etiam ſemen ipſorum infructuoſum manebit, tædiumque afferet in ordine ad aliud bonum ob defectum affectus devotionis. *Op. de prof. religioſ. l. 2. c. 14.* Ex quibus claret facilè multum proficere illum, qui cum affectu devotionis arripit quodcumque opus bonum etiam minimum & vile, & è contra maximum afferre damnum deſidioſè arripere opera bona.

125. *Donum ſcientiæ ſpiritus ſancti qualem diem animæ producat.*

Et factum eſt veſpere, & mane dies tertius. Nota iſte tertius dies myſticè advenit animæ per donum ſcientiæ Spiritus ſancti, cuius mane eſt lumen ſcientiarum acquiſitarum per ſtudium, & doctrinam, ob id etiam cum aliqua obſcuritate; meridies eſt lumen Sacræ Scripturæ; illuminat enim mirabiliter mentem, & inflammat affectum, veſpere verò eſt lumen ſcientiæ moralis, & agibilium, in quo quieſcit. *Op. de Dono ſcientiæ c. 2.* vnde infertur quod omne ſtudium ſcientiarum debet dirigi ad benè operandum.

126. *Mirabilis eſt ordo Dei in ſuis operibus.*

Et factum eſt &c. dies tertius. Nota, hæc tertia dies figurabat tertiam ætatem Mundi, & hominis; nam ſicut in hac tertia die terra germinavit, & in tertia ætate, quæ durat ab Abraham uſque ad David, cæpit ſynagoga in Abraham, & per circunciſionem factam in carne florere: & in tertia ætate, ſcilicet adoleſcentia homo poteſt generare. *ſerm. 15. Hexaem.*

127. *Idem.*

Et factum &c. dies tertius. Hæc dies fuit terræ fæcundatæ, & figurabat in lege gratiæ tempus generis electæ, & normæ fidei catholicæ; ſecundùm quam ſuccedunt fideles fidelibus, & fuit à Sylveſtro uſque ad Leonem primum. *ſerm. 16. Hexaem.*

128. *Quid ſint luminaria in firmamento Cæli, & quarè creata à Deo.*

Fiant luminaria in firmamento Cæli. Nota, primò nomine firmamenti hic ſumi non ſolùm octavam ſphæram, ſed totum Cælum continens cælos Planetarum. Nota ſecundò ſtellas dici luminaria; vel quia recipiunt lumē à ſole, licèt aliquale lumen in ſe contineant; vel quia communicant lumen cæteris corporibus, ut eſt ſol. Nota tertiò luminaria facta eſſe ex materia lucida, de qua formati ſunt Cæli: ſunt autem lucidiora Cælis, quia ipſa ſunt

aggre

aggregatum majus lucis. *l.2.d.14.p.2.dub.3. & a 2. qu.1.& ſerm.1.2.& 3.de Apoſtol.*

129. *Idem.*

Fecit duo luminaria magna: Scilicet ſolem, & Lunam: ſol eſt luminare majus, Luna minus, quæ dicuntur poſita in firmamento largè ſumpto, nempè in proprijs orbibus. *l.2.d. 14.p.2.dub.3. & l.3.d.14.dub.3.& ſerm.20.Hexaem.*

130. *Idem.*

Fecit duo luminaria, ut praeſſent diei, & nocti, &c. Nota hæc fuiſſe principaliùs ad complementum, & decorem vniverſi: minùs principaliter, ut præſint diei, & nocti *l.4.diſt.48.dub.5.*

131. *Idem.*

Fecit & ſtellas, eaſque poſuit in firmamento; id eſt, in octavo orbe ſtellato, ut lucerent ſuper terram, ſcilicet, ut per lucem lucendo etiam influerent motum, & ſenſum in hæc inferiora. *l.2.d.14.p.2. a.2.& per totum Comp.Theol.l.2.c.5.& ſeq.& ſerm.1. & 6.Hexaem.*

132. *Omnia luminaria patiuntur Ecclypſim.*

Nota etiam, quod ita lucent, quod etiam Eclypſantur. *Op.Comp.Theol.l.2.c.5.* Magis autem paret Ecclypſis Lunæ ob vicinitatem ad nos. *ſer.13. Hexaem.*

133. *Quomodò luminaria ſint in ſigna, & tempora, & dies, & annos.*

Vt ſint in ſigna, & tempora. Nota primò iſta luminaria eſſe poſita à Deo ad ſignandum; ſignant enim futura, ſcilicet imbres, ventos & aëris variationem; item ſunt ſigna temporum anni; item dierum, noctiumque & annorum. Advette tamen eſſe ſigna in ordine ad naturalia non libera, pendentia à libero arbitrio: ſecundò ad diſtinguendum: dividunt enim diem dupliciter, nempè ſecundùm motum irrationalem, quem habent ex motu vltimæ ſphæræ ſuper polos principales ab oriente per occidentem in uno die naturali: diſtinguunt etiam diem ſecundùm augmentum, & decrementum per motum quē habent proprium in obliquo circulo, uel zodiaco per ordinem ad ſolſtitium, & æquinoctium: diſtinguunt item & tempora per motum ſolis in zodiaco provt ad nos accedit, uel recedit, cauſando quatuor Anni tempora, ſcilicet, ver, æſtatem, autumnum, & hyemem: item & Annum ſecundùm motum eiuſdem ſolis in zodiaco. Nota ſecundò Lunam eſſe in diſtinctionem temporum, & dierum, & annorum apud Iudæos, & maximè quantùm ad ſolemnitates. Apud Chriſtianos verò ſol eſt in diſtinctionem dierum quoad ſolemnitates, excepto feſto Paſchatis, & Pentecoſtes; Ratio autem eſt, quia Iudæi in tenebris ambulabant; Chriſtiani verò in lumine veri ſolis. Paſcha verò, & Pentecoſtes ordinatur ſecundùm motum Lunæ, ut faciebant Iudæi; quia non ſolùm celebratur à Chriſtianis in memoriam præteriti myſterij; ſed etiam in præfigurationem reſurrectionis, & gloriæ futuræ, reſpectu cujus ambulamus adhuc in tenebris. *l.2.d.14.p.2. dub.4. op.comp.Theol.l.2.cap.4.Brevil.p.2.c.4.& Centil.p.3. ſect.11.Eccleſ.cap.1.*

134. *In ſole figuratur vnitas, & Trinitas Perſonarum.*

Fiant duo luminaria, &c. Nota: ſol habet ſubſtantiam, ſplendorem, & calorem: ſic Deus habet principium originans, ſcilicet Patrem, ſplendorem, ſcilicet Filium, & calorem, ſcilicet Spiritum Sanctum: Idem ſol in Cælo quantùm ad ſubſtantiam, idem in oculo quantùm ad lumen, idem in corpore quantùm ad calorem: ſic figuratur Trinitas, & unitas Perſonarum Divinarum. *ſerm. 13. Hexaem.& ſerm.4.Dom.Trinit.*

Hoc luminare expoſuit Deus in Eccleſia, & ſacra ſcriptura. *ſerm.13.Hexaem.*

135. *Anima eſt Firmamentum, in qua Deus poſuit Solem, Lunam, & Stellas.*

Fecit duo Luminaria, &c. In anima per contemplationem ſuſpenſa, ponit Deus Solem, Lunam, & Stellas, ut in firmamento: Solem, ſcilicet intelligentiam de Sole æterno Patre, & Filio, & Spiritu Sancto; cognoſcit enim, quod ſicut Sol eſt ſummè vigens, ſummè fulgens, & ſummè calens, & tamen unus Sol: ſic Pater lux vigens omnia vivificans, ſummè fulgens, cuncta illuſtrans, & ſummè calens cuncta calefaciens: ſic Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, & tamen eſt unus Deus: & ſicut vigor in ſole eſt ſplendens, & calens; & ſplendor eſt vigens, & calens, & calor vigens, & ſplendens: ſic Pater eſt in ſe ipſo, & in Filio, & Spiritu Sancto, & filius in Patre, in ſe, & Spiritu Sancto; & Spiritus Sanctus in Patre, & Filio, & in ſe ipſo ſecundùm rationem circumincesſionis, quæ notat identitatem cum diſtinctione. *ſerm.22.Hexaem.*

136. *Chriſtus eſt luminare majus: Anima, & Eccleſia luminare minus.*

Fecit Duo luminaria, &c. Luminare majus eſt Chriſtus, qui ortus eſt in nativitate, & occidit in morte, &c. *ſerm.13.& 14.& 23. Hexaem.* luminare minus eſt Eccleſia, uel anima. *ibid.*

137. *Chriſtus & Maria Virgo eſt luminare majus illuminans diem, & noctem, ſcilicet iuſtos, & peccatores.*

Fecit duo luminaria magna, &c. luminare majus eſt Chriſtus, & minus eſt B. Virgo poſita in Firmamento Eccleſiæ ad ipſam illuminandam.

De Sole Chriſto vide *Pſal.118.v.130.In ſap.c.5. In luc.c.4.v.40.In Ioan.c.8.v.12.& c.12.v.46.& c.1. v.8.& ſerm.1.fer.3.Paſch.& ſerm.1.Dom.22.Pentec. & op.Eccleſ.Hier.p.4.c.6.*

Maria Luna ſuſcipiens lumen ſupernum. vide *op.ſpec.B.Virg.lect.7. & ſerm.1.de B.Virg.& ſer.15.* Hexaem.

Maria item Sol illuminans per omnia, in quo Deus poſuit tabernaculum ſuum. *ſerm.15.Hexaem. & op.ſpec.B.Virg.lect.3.& 11.& 13.*

Eſtque Sol in charitate: Luna in humilitate, & aurora in virginitate. *op.ſpec.B.Virg.lect.11.& 13.*

138. *Eccleſia triumphans, & militans eſt luminare &c.*

Fecit duo luminaria magna, &c. Luminare majus eſt Eccleſia triumphans: & minus eſt militans, hæcque recipit, ut Luna à Sole, lumen ab illa. *ſerm.13. & 20.& 22.Hexaem.*

Teſtament

Digitized by Google

139. *Teſtamentum novum, & vetus luminare majus, & minus.*

Fecit duo luminaria, &c. Luminare majus myſticè eſt teſtamentum novum, & minus eſt teſtamentum vetus, quod recipit lumen à novo, quia ſine ipſo non poteſt iotelligi. *ſerm. 13. & 14. Hexaem.*

140. *Deus poſuit luminare minus, ut nocti praeſſet, ut eſſet homini utilior, & mundus perfectior.*

Fecit duo Luminaria &c. ut praeſſent diei, & nocti, &c. Hoc factum eſt à Deo principoliter ad complemeotum, & decorem uoiverſi; talis enim viciſſitudo mundum teddit pulehtiorem. *l. 4. d. 48. dub. 5.*

Hie nota, quod quando dicitur Lunam factam eſſe, ut præeſſet nocti, non aſſignatur ratio productionis ſubſtantiæ, ſed paucitatis luminis; ſecundùm ſubſtantiam verò facta eſt ob perfectionem univerſi, idcò poſt diem Judicij oon erit nox, ſed dies perfecta, & tunc dobitur Lunæ luminoſitas competeos diei, qualis eſt luminoſitas Solis, Soliſque lumiooſitas creſcet uſque ad perfectum diem. *l. 4. d. 48. ibid.* lux enim ſolis ereſcet ſeptempliciter (ait Iſaias *c. 30.*) ſieut lux ſeptem dierum. *Comp. Thel. 7. c. 28.*

141. *Luminare minus eſt Anima: majus gratia Dei, à qua omnis Lux. Item ſpiritualis vita luminare majus communicans Anima totam lucem.*

Fecit duo luminaria &c. Myſticè lumioare minus eſt Aoima noſtra: majus eſt gratia Dei, à qua omnis illuſtratio ſuperna proveoit.

Vel luminare majus eſt ſpiritualis vita contra tenebras erroris, & vitiorum. *ſerm. 13. Hexaem.* Hinc inferre licet, quod anima ſioe Dei grotia eſt tota in teoebris iovoluta.

142. *Prælatus debet in ſe exercere munus utriuſque luminaris.*

Fecit duo Luminaria magna, &c. Noto, quod Prælatus debet eſſe Luminore majus quantum od documenta virtutis: & luminore minus quantùm ad exemplar, & opera virtuoſa. *ſerm. 13. Hexaem.*

143. *Eccleſia militans illuſtratur à Deo paulatim, & proceſſu temporum.*

Fecit duo luminaria &c. Noto: Luna eſt filia Solis, & recipit lumen ab eo: ſic Eccleſia militans recipit lumen à Sole æterno: & ſicut Luna paulotim recipit lumen à Sole, quouſque veniat ad complementum: ſic Eccleſia militans paulatim recipit lumen, & notitiam myſteriorum cæleſtium. *ſerm. 22. Hexaem.*

144. *Anima Luna dum verſatur in contemplatione, & actione.*

Fecit duo luminaria &c. Luoa illuminatur à Sole plus, & minùs: ſic anima, quando vacat contemplationi, ſummè illuminatur fulgoribus cæleſtibus: quando vacat actioni, tunc minùs illuminatur. *ſerm. 20. Hexaem.*

145. *Anima Chriſto unita eſt myſticum firmamentum Solem, Lunam, & Stellas continens.*

Fiant Luminaria in firmamento, &c. Cur Deus voluit collocare in eodem corpore continuo tantam varietatem ſtellarum? Ut præcederet figura mirabilium, quæ in potiori parte mūdi minoris, id eſt, hominis volebat deſcribere, nempe ut animam Chriſto uoitam tanquam nobile firmamentum exponeret: Hoc firmamentum igitur eſt anima habens gratiam contemplationis: in hac collocat Deus Solem, Lunam, & Stellas: Sol eſt fulgor puritatis, limpiditatis, charitatiſque, & inflammationis: Luna eſt cognitio ſymbolica Sacramentorum, & figurarum: Stellæ manentes io curſu ſuo ſuot firma fixio, refulgentia, & radiatio virtutum. *ſerm. 20. Hexaem.*

146. *Anima fit Sol percurrens conſiderationem myſteriorum fidei.*

Fecit duo luminaria, & poſuit in firmamento. In hoc firmamento Sol per 12. conſtellationes percurrit: & Anima iuſta percurrere debet in zodiaco Sacræ Scripturæ per varias conſiderationes myſteriorum fidei, quæ in 12. articulis ſymboli continentur. *ſerm. 22. Hexaem.*

147. *Gratia Dei facit Animam lucidam. Eclypſis ſpiritualis Anima quomodò fiat.*

Fiant luminaria, &c. & poſuit in firmamento, ut lucerent, &c. Iſta luminaria lucent per diem, & noctem, dummodò oon Eclypſeotur per interpoſitionem alicujus corporis opaci: ſic & gratia Dei eſt lux Animæ die, ac nocte eam illuminans, dummodò non Eclypſetur per ioterpoſitiooem peccati. *ſerm. 11. & 22. Hexaem. & ſerm. 3. de Apoſtol. & in Ioan. c. 13. v. 30. & op. myſt. 1 becl. c. 2. p. 1.*

148. *Sol eſt ſummus Pontifex: Luna eſt Imperator: ſicut etiam Ordo Lectoratus, Subdiaconatus, & Diaconatus ſunt veluti Luminaria Eccleſia.*

Fiant Luminaria &c. ut Luceant, &c. Nota, quod Luminaria illominantia Mundum poſita in firmameoto Eccleſiæ ſunt omnes Clerici ordinibus ioſtructi, ſed præcipue ſunt Acolithi, Subdiaconi, & Diaconi. Primi portant cereos: Secundi leguni Epiſtolas: Tertij Evangelium: Primi debent lucere per exempla exteriora: Secundi per documenta mediocria: & tertij per documeota altiſſima: Hi omnes veluti luminaria in Mundo verba vitæ continentes debent lucere, & illuminare Fideles. *ſerm. 22. Hexaem. op. apol. paup. reſp. 1. c. 2.*

149. *Luminaria in Calo Eccleſia ſunt Sancti Confeſſores.*

Fiant Luminaria &c. ut Luceant, &c. Sancti Confeſſores poſiti ſunt à Deo in Firmamento Eccleſiæ veluti luminaria Mundi: illuminaot enim ſplendore honeſtatis, inflammant fervore charitatis, & ſuperant alios, ut Sol Terram, quantitate virtutis. *Dict. Salut. tit. 10. c. 6.*

150. *Lumi*

150. *Luminare majus eſt anima, & minus corpus in gloria tranſlatum.*

Poſuit luminare majus, ut praeeſſet diei, &c. Poſt diem Judicij non erit nox: & Luna lucebit, ut Sol: ſic poſt diem Judicij, non ſolùm Anima, ſed & Corpus Beatorum erit veluti Sol expromens ſplendorem Solis per dotem claritatis: perpetuitatem per dotem impaſſibilitatis: virtutem activam per dotem ſubtilitatis: & claritatem, velocitatemque per dotem agilitatis. *ſerm.5.de Reſurr.*

151. *Anima ſine gratia eſt ſine Sole, & Stellis.*

Fiant luminaria, &c. Conſidera, ſi modò non eſſet Sol, & Luna, & Stellæ in firmamento, quid eſſet Mundus, niſi quædam maſſa tenebroſa, horribiliſque: ſic eſt de Anima non habente gratiam, ſcilicet firmamentum ſine luminaribus; ſed quæ habet gratiam, eſt firmamentum luminibus repletum: unde talis Anima differt à non habente gratiam, ſicut Angelus à beſtia. *ſerm.20. Hexaem.* Juſtus item eſt dies diviſus à nocte peccati. *Pſal.18.*

152. *Homo eſt Mundus, in quo Anima eſt luminare majus, & corpus luminare minus.*

Et poſuit eas in firmamento, &c. Homo eſt Microcoſmus, eſtque Cælum quantùm ad Animam, & terra quantùm ad Corpus: in anima juſta ſunt Sol, Luna, & Stellæ, ſcilicet Sol Charitatis, Luna continentiæ, & Stellæ virtutum. *In Pſal.134.*

153. *Luminaria firmamenti ante diem Iudicij erunt ſigna indicantia rigorem per ſui obſcuritatem.*

Vt ſint in ſigna, &c. Nota, quod iſta Luminaria ſunt poſita à Deo in firmamento, ut per ſui illuminationem ſint in ſigna diei, & noctis: In fine mundi erunt ſigna judicij per ſui obſcuritatem. *In Luc.c.21.v.25.*

154. *Quarta hac dies reſpondet quartæ ætati mundi.*

Fiant luminaria, &c. Nota; hæc fuere facta quarta die, quæ reſpondet quartæ ætati mundi, & Hominis; nam in hac die facta ſunt luminaria Cæli, & adornatum eſt Cælum: ſic in quarta ætate mundi, quæ durat à David uſque ad tranſmigrationem Babilonis, viguit, & floruit regnum, & ſacerdotium quaſi duo luminaria, & ſtellæ fuerunt Prophetæ, & in quarta ætate, ſcilicet in juventute homo aptus eſt ad ſapientiam. *ſerm.15. Hexaem.*

155. *Quarta hac dies fuit figura legis ſcriptæ.*

Facta ſunt luminaria, &c. ut praeeſſent, & dividerent lucem, & tenebras, & factum eſt Veſpere, &c. dies quartus. Nota, hunc diem lucis ſyderæ figuram fuiſſe in lege gratiæ, temporis legis ſtatutæ, & novæ juſtitiæ? Lex enim fuit in ordine ad cultum Dei per Solem, Lunam, & Stellas, ſcilicet per præcepta cæremonialia, judicialia, & moralia: ſic lex gratiæ in Canones Pontificios: in leges Imperiales, & Monaſticas. *ſer.16 Hexaem.*

156. *Dies quartus myſticè fit Animæ per donum fortitudinis Spiritus Sancti.*

Et factum eſt veſpere, & mane dies quartus. Hunc diem facit Spiritus Sancti donum fortitudinis: cujus mane eſt fortitudo politica mentem erigens ſuper metum periculi, ſolùm turpia formidans, & donans mentis ſerenitatem: meridies eſt virtus purgatoria erigens animam per fervorem charitatis ad ſcrutinandum paſſiones pro Chriſto lætanter: Veſpera eſt virtus purgati animi, erigens animam ad immunitatem ſenſus paſſionum, &c. *Op de dono fortitud.cap.2.*

157. *Luminare majus eſt Sacerdos: minus eſt Princeps temporalis.*

Facta ſunt luminaria, &c. Luminare majus, &c. Patet ad ſenſum Solem eſſe luminare majus, & Lunam minus: ad quid appoſuit diverſitatem majoris, & minoris? Adſuit ad declarandum diſcrimen inter duo luminaria mundi myſtici, nempè Sacerdotij, & regni temporalis: Per ſolem intelligitur Sacerdotium, per Lunam Regnum. *ſerm.15. Hexaem.* Vide igitur, quantùm diſtet Sacerdotium à Regno.

158. *Explicatur ſenſus litteralis hujus infrà ſcripti textus.*

Producant Aquæ reptile animæ viventis, & volatile ſuper terram ſub firmamento Cæli. Circa Textum litteræ nota primò in hac quinta die explicari productionem Animantium, quæ moventur vel tractu, & dicuntur reptilia, ſuntque multiplicis generis, tum in terra, tum in aqua: & eorum, quæ moventur impulſu, ſuntque greſſibilia, vel pedibus, vel alis. *l.2. d.15. dub.1. & 2.* Nota ſecundò quod dixit Deus, *producant aquæ:* ideſt ex ſeminario omnium formarum viventium concreato in materia, & ſimul cum materia prima, à qua educta fuerunt animantia ad complementum in hac quinta die. *l.2.d.15.a.1.qu.1.* Nota tertiò nomine aquæ venire compoſitum ex quatuor elementis, in quo prædominabatur aqua. *l.2. d.15.a.1.qu.2.* Nota quartò quod dicit animæ viventis ad differentiam Plantarum, quæ cum non habeant motum, & ſenſum, per quæ manifeſtatur potiſſimè vita, ideò plantæ dicuntur viventes, non viventes, licèt habeant vitam vegetantem. *l.2. d.15. dub.2.* Nota quintò differre propriè beſtias à Jumentis; nam Jumenta ordinata ſunt ad hominis juvamentum; beſtiæ verò dicuntur quaſi vaſtiæ ad devaſtationem, quaſi ad hominis exercitium poſt peccatum. *l.2. d.15. dub.2.*

159. *Cur in quinta die formati Piſces.*

Producant Aquæ reptile, &c. Cete grandia, &c. Nota; In hac quinta die primò enarratur Formatio piſcium, quæ reſpondet quintæ ætati mundi, & hominis: nam in quinta ætate eſt ſenectus, & deficientia caloris, & ætas mundi fuit à tranſmigratione Babylonis uſque ad Chriſtum, in quo Synagoga cæpit deficere, & ſenuit, & perdidit authoritatem. *ſerm.15.Hexaem.*

160. *Quid ſigurabat diet quintus in ordine ad legem gratia.*

Producant Aquæ, &c. Nota; hic dies fuit vitæ n otivæ, cui reſpondet in lege gratiæ tempus regalis gloriæ, & ſublimis cathedræ: ſicut enim una pars vitæ motivæ fuit repentium, altera volatilium; ſic in Eccleſia una pars eſt Regum, & Pontificum, alia ſubditorum, unde in tempore à Gregorio magno uſque ad Adrianum moratum eſt Imperium, & diviſum in Conſtantinopolim; & Carolus in Eccleſia occidentali fuit primus Imperator, & Rex Italiæ. *ſerm.16 Hexaem.*

161. *Ab imperfectioribus ad perfectiora in via Dei eſt progrediendum.*

Producant Aquæ, &c. Quæritur, quare primo loco creantur imperfecta animantia, & ultimo loco perfecta? Reſpondetur, quod Deus omnia ordinatiſſimè fecit ad hominis inſtructionem, & ut Hominem non ſolùm verbo, ſed etiam opere erudiret. *l.2 diſt.15.dub.5.* nempè procedendo à minùs perfecto ad perfectius; ſic enim ordinatè proceditur. *l.2.d.15.a.2.q.2.*

162. *Bonitas Dei omnia ordinavit ad noſtram utilitatem.*

Producat Terra animam viventem. Quæritur, quarè Deus produxerit animalia noxia? Reſpondetur, quod omnium rerum finis fuit Homo; ideò omnia animalia facta ſunt propter hominem, & ad ejus utilitatem: ideò alia animalia ſunt à Deo facta ad hominis juvamentum, & levamen, ſuntque Jumenta: alia ſunt ad hominis patientiæ exercitium: In ſtatu verò innocentiæ iſta erant apta ad meliùs cognoſcendam perfectiſſimam Dei ordinationem; in ſtatu culpæ actu eruditur homo per exercitium actuale. *l.2.d.15.dub 2. & a.2. qu.1. ad 1.* Quis ergo omnia temporalia, & naturalia Divinæ dilectionis beneficia enumerare valet, quæ nobis de Cælo, de aëre, de aquis, de terra exhibentur. *ſerm.1 fer.2.Pentec.* Patet ergo bonitas Dei in nos in naturalibus bonis, nempè in inanimatis, in vegetabilibus, magis in ſenſibilibus, & maximè in rationalibus, ſi quis diligenter in ſingulis contemplatur Dei ſapientiam. *ſer.11. in die Pentec.*

163. *Finis creationis animalium mortalitati ſubjectorum quis. A Creaturis inſtruimur in Dei cognitione, & amore.*

Producant Aquæ, &c. Quæritur, an Animalia homine ſtante inſervisſent homini? Reſpondetur, quod inſerviſſent: primò ad manifeſtandum hominis imperium ſuper omnes beſtias, dum ei per omnia obedirent: ſecundò ad decorandum hominis habitaculum: tertiò ad excitandum hominis ſenſum ad conſiderationem multiformitatis ſapientiæ Conditoris: quartò ad moderandum ejus affectum, dum videret Animalia ſecundùm rectitudinem ſuæ naturæ operari, & amare illud, ad quod naturaliter ſunt facta, ſicque excitaretur ad amandum Deum. *l.2.d.15.a 2.qu.1.*

164. *Animalia facta ſunt mortalitati ſubjecta; homo creatus eſt ad immortalitatem.*

Producant Aquæ, &c. Quæritur, an homine ſtante fuiſſet corruptio, & mors Animalium? Reſpondetur, quod Animalia ſicut ſua vita habitationem hominis decorant: ſic etiam morte ſua ex ſucceſſione reddunt Univerſum tanquàm pulcherrimum Carmen, in quo ſyllaba ſyllabæ ſuccedit. *l.2.d.15.a.2.q.1.ad 4.*

165. *Quarè ultimo loco Animalia terreſtria fuerint creata.*

Producant Aquæ, &c. Quæritur, quarè in quinta die priùs facta ſint Volatilia, & Aquatilia, & poſteà in ſexto die terreſtria Animalia? Reſpondetur ad ſervandum rectum ordinem; nam ſicut priùs ornavit naturam cæleſtem ſtellis: ſic conſequenter ornavit naturam perſpicuam, ſcilicet aërem, & aquam, & poſtremò terram, quæ eſt ultimum elementum. *l.2.d.15.a.2.q.1.*

166. *Benedixit eis, & ait, creſcite, &c.* Nota; quod hæc fuit ſimplex benedictio, & ordinatio appetitus in Animantibus ad multiplicationem; at quando id dictum eſt homini, tunc fuit idem poſitum ut præceptum morale, & Sacramentale. *l.4. d.26. dub.2.*

167. *Benedixit eis, &c.* Ex hoc patet, quod etiam homine ſtante fuiſſet ſecuta multiplicatio, mors, & corruptio Animalium. *l.2.d.19.a.1.qu.2.*

168. *Verbum Dei efficaciſſimum: Dei enim dicere eſt tam efficax, ut ſit etiam benefacere.*

Benedixit eis, &c. Nota, quod benedicere Dei eſt benefacere; creator enim creaturam benedicit, vel augendo numero, vel merito. *Pſal.27. & hic cap.9. verſ.16.*

169. *Deus contemperat ſuam iram, & miſericordiam nobiſcum; ad patientiam nos inducit Deus.*

Producat Terra jumenta, reptilia, & beſtias terræ. Cur diverſas ſpecies diſtinxit, cum poſſet unico verbo comprehendere. Reſpondetur, quod Deus omnia hæc ad hominis utilitatem produxit; ideò beſtias, & reptilia noxia creavit in pœnam futuri peccati, & ut per ea exerceremur in virtute patientiæ: Jumenta verò ad hominis levamen, ut ſuprà dictum eſt ex *l.2. d.15. dub.2. & a.2.qu.1.* ex quo addiſcere debemus Deum nos in aliquo propter peccata noſtra punire, in alio ex miſericordia ſublevare.

170. *Dei Providentia maxima, etiam circa infima.*

Fecit Deus beſtias terræ, &c. Nota, quod animantia terreſtria: alia ſunt imperfecta tam in organizatione, quàm in duratione: alia ſunt perfecta in utroque. Prima facillimè producuntur etiam operatione agentis diverſi ſpecie: ſecunda verò exigunt agens ejuſdem ſpeciei. Quæritur ergo, quarè Deus cum tanta differentia animantia creaverit? Reſpondet S. Doctor, quod voluit, ut prima, ſicut & ſecunda perpetuentur in eſſe: ſi ergo non impertitus eſſet tantam facilitatem in productione imperfectorum, defeciſſent aliquando in mundo. *l.2.d.8.p.1.a.2.qu.1.* Ex quibus vide quàm exactam providentiam exerceat Deus etiam circa viliſſima animalcula.

171 *Peccatum, & maximè diſcordia, ſicut & ſocietas malorum privat homines Dei benedictione.*

Fecit Deus beſtias terræ &c. Quæritur, quarè volatilibus Cæli dederit benedictionem, non verò beſtiis Terræ? Legitur enim quod Deus benedixerit volucribus cæli, & piſcibus aquæ, poſtea creavit beſtias? Per beſtias terræ intelliguntur homines beſtialiter viventes. *Sap. c. 1. in princ.* Suprà dictum eſt, quod benedicere Dei eſt multiplicare merita: hinc peccatores removentur ab hac benedictione divina. Vide Theophil. *hic.* Adde, quod poteſt etiam inferri omnes beſtias privatas eſſe benedictione cæteris creaturis communi ex ſocietate Serpentis, quem Dominus maledicturus erat: ut videas, quàm nociva ſit ſocietas malorum, & maximè ſerpentum, ſcilicet ſcindentium vinculum unitatis, & charitatis. Vide infrà *ad cap. 3.* Detractor enim, & bilinguis verè eſt ſerpens. *op. diat. ſal. tit. 3. c. 7.*

172. *Explicatur ſenſus litteralis textus infra ſcripti.*

Et ait: Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. Circa textum literæ. Primò: Nota, quod Deus ordinatiſsimè proceſsit in productione rerum, ſcilicet ab imperfecto ad opus perfectum, quod eſt homo tanquam finis, & complementum aliorum. *op. Brevil p. 4. cap. 4.*

Secundò: Nota, quod in cæteris operibus Deus ſolo verbo, (*fiat*) uſus eſt: ſed in productione hominis dixit *faciamus hominem*, adhibendo majorem cogitationem, & deliberationem, ut indicaretur hominem eſſe opus nobilius, capax ſapientiæ creatæ. *In ſap. c. 9. in princ.*

Tertiò: Nota, quando dixit Deus, *faciamus hominem*, non eſſe tunc locutum cum Angelis, ut falsò dixerunt Aliqui ſuſtinentes Mundum à Deo factum mediantibus intelligentiis: ſed eſt verbum Dei Patris ad Filium & ad Spiritum Sanctum, quod patet ex illo verbo, *ad imaginem noſtram*, non verò Angelorum, ut indicaret per ly (*faciamus*) tres Perſonas divinas, & per ly (*ad imaginem*) in ſingulari unitatem eſſentiæ. *l. 2. d. 1. p. 1. dub. 2. & Brevil. p. 2. c. 9. & p. 4. c. 4. & comp. Theol. l. 1. c. 10.*

Quartò: Nota de ſolo Homine dictum eſſe *faciamus Hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram*; quia cæteræ creaturæ ſolùm continent veſtigium creationis, ſcilicet unitatem, veritatem, & bonitatem Creatoris; quia reſpiciunt Deum tantùm in ratione cauſæ efficientis, formalis, & finalis: at homo continet imaginem, ſcilicet repræſentationem Trinitatis Perſonarum per tres potentias Animæ, ſcilicet penes memoriam, intelligentiam, & voluntatem, ideò reſpicit Deum in ratione objecti intelligibilis, & amabilis. *l. 1. d. 3. p. 1. a. 1. qu. 2. ad ult. & op. Declar. termin. Theol.*

Quintò: Nota, quod eadem die facta ſunt Animalia terreſtria, & Homo; ſed diverſo modo exprimitur productio utrorumque, ut indicaretur ipſorum differentia. *l. 2. d. 16. dub. 5. & a. 1. qu. 1. & d. 19. a. 1. qu. 2.*

173. *Homo non dicitur factus ad exemplar, ſed ad imaginem Sanctiſſimæ Trinitatis.*

Faciamus Hominem ad imaginem, &c. Quæritur, quarè non dicatur ad exemplar, ſed ad imaginem, & quid importet hoc nomen Imaginis? Reſpondetur, quod exemplar dicit expreſsionem exemplati per modum activi: Imago verò expreſſionem per modum paſsivi, ſcilicet quod alterum exprimit, & imitatur, hæcque attenditur in Anima, & in tribus potentiis in comparatione ad unitatem eſſentiæ, & pluralitatem actuum, in quibus eſt diſtinctio, & ordo, & origo: mens enim, prout eſt informata ſpeciebus, diſponit ad intelligendum, & intelligentia ad amandum. *l. 1. d. 2. dub. 5. & d. 3. p. 2. a. 1. qu. 1. & a. 2. qu. 1. & 2. & d. 31. a. 1. qu. 1. & l. 2. d. 16. a. 1. qu. 2.* Sic & Scotus. *l. 1. d. 3.*

174. *Quarè homo dicitur ad imaginem, non imago.*

Faciamus hominem ad imaginem. Quæritur, quarè non dictum eſt faciamus Hominem imaginem noſtram, ſed ad imaginem, & hoc de ſolo homine? Reſpondetur hanc imaginem conſiſtere in Anima, & ideò ſolùm poteſt dici homo abſtractivè ad imaginem, impropriè verò, & ſolùm concretivè imago, quia reſidet in potentiis animæ; quia non de eadem natura Dei. Filius verò Dei dicitur abſtractivè imago ſecundùm ſe totum, & connaturaliter, quia eſt de eadem ſubſtantia Patris: dicitur autem de ſolo Homine, ut appareat myſterium Trinitatis occultari creaturæ irrationali; manifeſtari autem ſolum rationali. *l. 2. d. 16. dub. 3. & a. 1. qu. 1. & 2. & op. Comp. Theol. l. 1. c. 6. & l. 2. c. 30. & Pſal. 48. & op. Amatorium poſt principium, & Pſal. 118. verſ. 72. & ſerm. 3. Domin. Trinit.* Hinc infertur, quod in productione hominis manifeſtatur expreſsè myſterium Sanctiſsimæ Trinitatis, in cæteris verò tantùm à longè innuitur: per quod homo excitatur ad Dei cognitionem & amorem.

175. *Quomodò differant eſſe ad imaginem, & ad ſimilitudinem.*

Faciamus Hominem ad imaginem, & ſimilitudinem &c. Quæritur, quæ differentia ſit inter imaginē, & ſimilitudinem? Reſponderi poteſt primò imaginem dicere ordinem ad configurationem trium potentiarum, ſcilicet ad tres Perſonas: ſimilitudinem verò ad unitatem Perſonarum: ſecundò magis propriè ad imaginem quoad naturalia, ad ſimilitudinem quoad gratuita; imago enim dicit configurationem trium Perſonarum in naturalibus; ſimilitudo dicit convenientiam in qualitate, ſcilicet gratiâ Dei, & de hac dicitur, *Pſal. 4. ſignatum eſt ſuper nos Lumen vultus tui, Domine:* tertiò poteſt dici imaginem referri ad potentiam cognoſcitivam, ſimilitudinem ad affectivam. *l. 2. d. 16. a. 1. qu. 1. in corp. & q. ultim. & diſt. 3. p. 2. a. 1 qu. 1. ad 5. & Pſal. 70.* Et hinc additur ad imaginem ſimilitudo, ut pateat, quod gratia Spiritus Sancti illuſtrat in homine imaginem Dei.

176. *Solus homo eſt capax Dei ſuper cæteras creaturas, magiſque debet Deo, &c.*

Faciamus Hominem ad imaginem, &c. Cur non dixit idem de aliis creaturis? Nota, hoc ſolùm dici de Creatura rationali, quia ſola eſt capax Dei, ſcilicet cognitionis ſummæ veritatis, & amoris ſummæ bonitatis Dei: & ſecundùm hanc capacitatem Sola Creatura rationalis nata eſt configurari Deo imagine ſimilitudinis per trea virtutes Theologicas: & hinc oritur virtus unitiva ſummæ poteſtati in operando, talique pacto Deus hominem ad ſe convertendo ſibi aſsimilavit,

ac per hoc cæteris ipſum præpoſuit *l.1.d.3.p.2.a.2.qu.1.& l.2.in prolog.& Brevil.p.2.c.11.& op. Amatorium.* Per hoc intelligere debet homo, quantùm ſupra cæteras creaturas ſuo Creatori debeat. *op. Amatorium in princ. & op.de Dono intell.c.3.*

177. *Quanta facilitas in formatione Hominis, & quantus decor in ipſo.*

Faciamus Hominem &c. Cur primò proponit hominem quaſi formatum cum interventu conſilij trium Perſonarum, dicendo, *faciamus Hominem,* & deinde ſubjunxit: *& creavit Hominem?* Ut exprimeretur facilitas in Artifice, & decor in homine facto. *Pſal.89.& op.de 7.itiner.ater.in Prol.d.7.* ſcilicet voluit Deus in primis verbis exprimere nobilitatem hominis, & in ſequentibus facilitatem omnipotentiæ ſuæ.

178. *Solus homo factus eſt capax Dei mediante Verbo Divino.*

Faciamus Hominem &c.ad imaginem,& ſimilitudinem &c. Cur addidit, *ad ſimilitudinem noſtram?* Quia hîc denotatur capacitas, quam habet homo, qui ita factus eſt à Deo propinquus ſibi, ut eſſet informabilis per gratiam mediante Verbo increato in ſtatu innocentiæ, & poſt lapſum per Verbum incarnatum. *ſerm.2.Hexaem.*

179. *Per Chriſtum reparatur Imago, & ſimilitudo Dei in nobis deperdita.*

Faciamus Hominem ad imaginem, & Similitudinem,&c. Cur addidit, *ad ſimilitudinem noſtram,* & cur uſus eſt his nominibus imaginis, & ſimilitudinis? Nota, quod tunc Deus creavit Hominem materialiter, ſed modò eos creat formaliter; nam Chriſtus ut Deus eſt imago Patris: ut homo, quia formatus eſt ad imaginem Hominis, eſt ad imaginem Dei: unde non ſolùm eſt manibus factus, non ſolùm ad imaginem, & ſimilitudinem Dei, ſed & à Verbo reformatus, unitus Verbo, elevatus ſuper Angelos. *Pſal.101.& 118.v.73.* Vide igitur, qualia ſit dignitas hominis.

180. *Chriſtus quo die formavit hominem, eodem tempore venit ad eum reformandum, ut Deo terra uniretur.*

Faciamus Hominem,&c. Nota, hominem in ſexta die fuiſſe factum, & in ſexta hora, & ſexta ætate,& ſexta die Chriſtum eſſe mortuum, ut impleret humanæ reparationis arcanum. *In Luc.c.23.v.44.& 54.* ſicut primus homo ſexta die conditus eſt ad univerſi complementum, ſic in ſexta ætate ſecundus Homo ad totius mundi reparationis complementum factus eſt, ut primum principium connecteretur cum ultimo fine, ſcilicet terra cum Deo. *Brevil.p.4.c.4.*

181. *Imago Dei in homine ipſum inducit ad cognitionem, & amorem Sanctiſſimæ Trinitatis.*

Per peccatū vitiatur imago Trinitatis: ſitque homo ad ſimilitudinem Diaboli.

Faciamus Hominem, &c. Cur toties replicat hoc nomen imaginis? Quia Imago continet memoriam reſpondentem Patri: item & rationem reſpondentem Filio: item & voluntatem reſpondentem Spiritui Sancto. Per quod patet Hominem ſecundùm naturam exprimere myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis: Væ eis ergo, qui hanc imaginem vitiant. *ſerm.3. Domin. Trinit.* fiunt enim imitatores, & filij Diaboli. *ſerm.2.vigil. Nat.*

182. *Homo majori in pretio eſſe videtur, quàm Angelus.*

Faciamus hominem ad imaginem. Quæritur, quarè non dicitur tanto apparatu factus Angelus ad imaginem Dei, cum certum ſit & ipſum eſſe taliter factum? Reſpondetur Scripturam ſolùm expreſsè determinare creationem hominis in ordine ad reparationem ipſius; ideò implicitè tantùm loquitur de Angelis. *l.2.d.16.a.1.qu.3.ad 1.& 2.& l.2.d.13.a.1.qu.1.ad 2.* Unde patet, quod ratione reparationis humanæ factæ à Redemptore, homo valdè excellit in dignitate Angelum.

183. *Hominis nobilitas an ſit major Angelo.*

Faciamus Hominem, &c. Quæritur, an ratio imaginis ſit æqualiter in Angelo, & in Homine? Reſpondetur, quod ſecundùm eſſentialia eſt æqualis; quoad bene eſſe ſe habet tanquam excedens, & exceſſum. *l.2.d.16.a.2 qu.1.& op.Comp.Theol.l.2.c.62.* Nota hîc, quòd Angelica natura plus Deo eſt proxima in ratione principij: homo verò in ratione finis; eſt enim finis, & complementum Univerſi. *l.2.d.17.a.1.qu.3.ad 1.*

184. *Vir,& Mulier an ſint æquè ad imaginem Dei.*

Faciamus Hominem, &c. Quæritur, an id etiam dicatur de Muliere? Reſpondetur, quod ſecundùm eſſentialia vir, & mulier ſunt paria, quatenus verò imago præponitur aliis, & alia ordinantur in ipſam; imago enim importat ſuperioritatem in alios, principaliùs reſidet in homine *l.2.d.16.a.2.quaſt.2.*

185. *Nihil quod magis ſolicitum Deum reddit, quàm homo; & ideò quaſi conſilio prahabito eum condidit, nempè ad manifeſtationem ſuarum perfectionum.*

Faciamus hominem, &c. Quarè aliarum Creaturarum fuit veluti impræmeditata nativitas; in conditione verò hominis conſilium Deus cæpit dicens, *faciamus &c.* deinde addens, *& creavit hominem ad imaginem ſuam?* Reſpondetur, quod cum Deus univerſa propter ſemetipſum operatus ſit, nempè ad ſui laudem, manifeſtationem, & communicationem, & cum non ſit laus perfecta, niſi adſit, qui approbet, nec perfecta manifeſtatio, niſi adſit qui intelligat, nec perfecta communicatio, niſi adſit, qui bono communicato uti valeat: id autem ſoli homini communicatum fuit, ſcilicet eſſe ad imaginem Dei, per quam poſsit ſe ad Deum convertere per laudem, cognitionem,& uſum aliarum potentiarum ſecundùm imperium voluntatis: hinc ſolus homo maximè exprimit perfectiones divinas. *l.2 d.16.a.1.qu.1.* Hinc agnoſce, ò homo, ex primæ tuæ conditionis honore, quantum tuo conditori debeas. *op. Amatorium.*

186. *Videtur Deus totus occupatus in conferendo bona multiplicta homini.*

Faciamus Hominem, &c. Homo creatus eſt, ut eſſet

compla

complementum, & finis totius univerſi, medians inter purum ſpiritum, & ſenſum: & inter naturam lapſam, & glorioſam, potens tamen cadere à tali ſtatu: ideò Deus dedit illi duplex adiutorium, Scilicet naturæ, & gratiæ: primum naturæ fuit rectitudo conſcientiæ ad rectè iudicandum: aliud Synderefis ad rectè volendum: primum adiutorium gratiæ fuit illuminatio intellectus ad cognoſcendum ſe ipſum, Deum, & mundum ſenſibilem, fuitque gratia gratis data: ſecundum fuit gratiæ gratum facientis habilitantis ipſam ad Deum diligendum ſuper omnia, & proximum ſicut ſe ipſum: unde ſi cecidit, fuit ex ſua culpa. *Brevil. p. 2. cap. 11.*

187. *Imago Dei in homine, Deum in ipſa recognoſcendum, colendumque oſtendit.*

Faciamus Hominem, &c. Cur hominem viſibilem ad imaginem ſuam voluit Deus producere? Reſpondetur, quia voluit in imagine ſua ipſe coli, & honorari, per hocque innotuit modus egregius, quo quis poſſit ſine ſui detrimento fructificare in Proximo: cum ergo vis pro Proximo orare, ei prædicare, lectionem facere, eius confeſſionem audire, vel alia facere talia, primò faciem mentis ad æternum lumen converte, confortare ſpiritu, ut non prævaleat caro, abſtine ab exteriori homine quantùm potes, & tanquam à vanitate viliſſima ad interiorem te converte, conſiderans hominem ad imaginem Dei factum, ſanguine Chriſti redemptum, locum ſpiritus ſancti, habitaculum Chriſti, Dei virtutis, & ſapientiæ ſedem, & ad æternam beatitudinem poſſibilem: & videns iſta per peccatum conculcari, eius imaginem denigrari, te debes inflammari ad lucrum animarum, & honorem ſolùm Dei quærendum. *op. ſtim. diu. am. p. 2. cap. 11.*

188. *Homini præbetur præceptum ordinandi naturalia dona ad ſupernaturalia.*

Faciamus Hominem, &c. Quia imago conſiſtit in naturalibus, ſcilicet, in memoria: in intelligentia, & voluntate, & ſimilitudo in moribus: hinc imago ordinatur ad ſimilitudinem, iubeturque ordinari illa tria ad Deum cognoſcendum, in memoria ſemper habendum, & ad ipſum ardenter amandum. *op. Amatorium poſt princ.*

189. *Invitatur homo ad recognoſcendum beneficia à Deo ipſi collata.*

Et vocavit Deus Hominem, &c. Per hæc, homo, invitaris ad cogitandum, qualem te fecit Deus, nempè ſecundùm corpus egregiè formatum: ſecundùm animam imagine Creatoris inſignitam, rationis participem, beatitudinis capacem. *ſerm. 2. Dom. 12. poſt Pentecoſt.*

190. *Homo compendium perfectionum totius univerſi.*

Faciamus, &c. & creavit Deus, &c. Et vidit cuncta, quæ fecerat valdè bona. Quæritur, quarè ſolùm poſt formationem hominis additum eſt, *& vidit cuncta valdè bona?* iam dictum eſt hominem factum eſſe ut complementum, & finem univerſi, & ut univerſa veluti in microcoſmo compendiarètur in ipſo, & in ipſo perficerentur, & veluti beatificarentur. *Brevil. p. 2. c. 4. & l. 2. d. 16. a. 1. q. 3. ad 4. & 5.*

191. *In Deo ſolo eſt fidendum.*

Faciamus Hominem, &c. Patet ex hoc, quod apud Deum homo eſt in majori æſtimatione, quàm cæteræ creaturæ; & ideò ſi Deo eſt cura de minori, multò magis erit de majori: hinc infertur, quod ſi amicus Dei eſt, immediatiſſimè eſt ſub Dei poteſtate, nec docet ipſum eſſe de ſeipſo nimis ſolicitum: ſic dixit Abrahæ, *Noli timere, quia protector tuus ſum, & merces tua magna nimis. Geneſ. cap. 15.* quaſi diceret: Noli timere, quia nihil potes pati pro defectu auxilij, & ſine retributione. *In Luc. c. 12. v. 7.*

192. *Si dedit Deus homini, quod majus eſt, multò magis dabit, quod minus eſt.*

Faciamus Hominem, &c. ad imaginem, &c. & præſit Piſcibus, &c. Rectè ex ratione imaginis ſubiungitur immediatè: *Et præſit, &c.* imago enim importat principatum, & præſidentiam in alia. *l. 2. d. 16. a. 2. qu. 2.* Ex quo infertur, quod omnia fecit Deus propter hominem, & ipſum hominem propter ſe ipſum, ideò omnem ſolicitudinem in Deo debet ponere; ſi enim dedit, quod majus eſt, etiam dabit, quod minus eſt. *In Luc. c. 12. v. 23.*

193. *Homo quomodò ſuper cæteras creaturas, eſt aliquid divinum.*

Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. Si homo eſt ad imaginem & ſimilitudinem ſanctiſſimæ Trinitatis, ergo ſicut imago eſt aliquid rei imaginatæ; ſic homo eſt aliquid quodammodò divinum: hinc eſt, quod in Genealogia Chriſti primò ponitur Ieſus, deinde Adam, & poſtea Deus; ut videas, quod homo inſignitus imagine Dei eſt aliquid medians inter Ieſum Chriſtum, & Deum, nempe ſuper cæteras creaturas Deo propinquior: ob idque per Chriſtum veluti Dei conſanguineus, & in Deum veluti in proprium centrum, & quietem omnium laborum tendens. *In Luc. c. 3. in fine.*

194. *Homo ſimilis fiat Deo exercitio virtutum.*

Faciamus hominem ad imaginem, &c. & addit *ad ſimilitudinem noſtram.* Nota imaginem conſiſtere in naturalibus, ad hæc addidit Deus *ad ſimilitudinem,* quæ conſiſtit in moralibus, ut dictum eſt, ut addiſceret homo debere fieri ſimilem Deo virtutum exercitio *op. Amatorium, &c.*

195. *Anima ſola Deo poteſt ſatiari.*

Faciamus hominem, &c. Ergo quia ſolus homo habet expreſſam, & perfectam convenientiam cum Deo; ideò ſolo Deo poteſt ſatiari: cùm delectatio ſit convenientis cum convenienti conjunctio; Deus enim ſolus ratione ſuæ perfectionis ſatiat, & explet, & ratione ſuæ infinitatis, & abundantiæ capacitatem hominis excedit, & quietat: ergo quæ ſurſum ſunt, ſapite, non quæ ſuper terram; iſta enim terreſtria aſperſa ſunt amaritudinibus: cæleſtia verò uniunt animam cum Deo, & per unionem eam transformant in Deum. *ſerm. 1. in Dom. ſeptuageſ. & ſerm. 1. Dom. 2. poſt oct. Pentec. & ſerm. 4. Dom. 14. poſt Pentec.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

196. *Anima eſt veluti moneta continens in ſe pretium totius univerſi.*

Faciamus hominem, &c. Quarè vltimo loco factus eſt homo, & ſolus dicitur factus ad imaginem Dei? Reſpondetur, quod homo eſt complementum, & finis totius univerſi, continens in ſe perfectiones (& veluti pretium) omnium aliarum creaturarum; eſt enim microcoſmus, & veluti parvus mundus, *ſerm. 16. Hexaem.*

Hinc iure meritò inſignitus eſt imagine ſupremi imperatoris, quaſi numus, ſeu denarius maximi pretij, & ideò figuratur in decima drachma à Chriſto allata. *In Luc. c. 15. v. 8. & c. 20. v. 24. & l. 1. d. 31. p. 2. art. 1. qu. 1. corp.*

197. *In morte Chriſtus examinabit, an Anima habeat imaginem ſuam, an Diaboli.*

Faciamus hominem ad imaginem, &c. Anima eſt veluti numus, in quo inſculpta eſt imago Dei perfecta cum ſimilitudine: Hanc examinabit Chriſtus in morte, ut imaginem ſuam quærat, & videat, an habeat imaginem Diaboli; ut hanc imaginem in tali numo indelebiliter imprimeret, Chriſtus ſervivit plus quàm triginta Annis, *ſerm. 2. & 4. Dom. 22. poſt Pentec.*

198. *Anima Imago quali nobilitate decorata à Deo.*

Faciamus hominem ad imaginem, &c. Nota hanc imaginem ineſſe ſolùm in anima, unde ſumitur hic totum pro parte: Anima verò, quia eſt principalis pars hominis, eſt numus ſupremi imperatoris imagine inſculptus, quæ imago eſt naturalis, ſpiritualis, & æternalis: ipſius caput eſt ratio, quæ ſicut à Diabolo in Sampſone eſt excæcata, ſic à Diabolo per concupiſcentiam excæcatur: eius venter eſt memoria, in quo non vermes vitiorum, ſed Dominum portare debemus: Pes eſt voluntas conſentiens, vel diſſentiens: hæc imago perficitur primò figura, ſcilicet trium potentiarum: ſecundò colore virtutum ſpiritualium: tertiò in Cælo inſignibus regalibus, nempè amictu ſolari circa ſe, Luna ſub ſe, & duodecim Stellis ſuprà ſe. *ſer. 4. Dom. 22. poſt Pentec.*

199. *Homo imago ſaluatoris, ad quem de iure ſpectat.*

Et creavit Deus ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam: Ad imaginem quippe Dei creavit illum, &c. Nota, quòd primò dicitur Homo creatus ad imaginem ſuam, & poſtea additur; *ad imaginem quippe Dei creavit illum:* ad quid hæc replicatio? videtur quidem fruſtratoria? ſed tamen cum maximo myſterio id voluit facere, nam cum primo loco dicatur homo creatus ad imaginem ſuam à Deo, voluit indicare repræſentationem, quam in Anima facit homo in ordine ad Myſterium ſanctiſſimæ Trinitatis. Addit poſtea, *ad imaginem quippe Dei:* voluit indicare aliquid aliud à Deo de novo faciendum, nempè cum ſit dictum ex *l. 2. d. 16. dub. 3. & a. 1. qu. 1* verbum propriè dici abſtractivè imaginem Dei Patris: ideò dicitur homo factus ad imaginem Chriſti Dei, indicans novam imaginem à Redemptore in homine inſculptam, quia pro ipſa ſculpenda ſervivit pluſquam triginta annis. *ſer. 2. & 4. Dom. 22. poſt. Pentec.*

200. *Amicis, & Inimicis benefaciendum.*

Ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam fecit eos. Vide iterum quod ſup. redditum ſit per Redemptorem, nempè ſimilitudinem Dei: unde ut imago Dei in homine reſplendeat, requirit colores virtutum, & ſimilitudinem Dei: ut autem homo hoc aſſequatur, debet Chriſtum imitari, nempè non ſolum Amicis, ſed & inimicis benefacere, ſentireque in ſe, quod & in Chriſto Ieſu, per exercitia virtutum, in quo ſtat forma huius imitationis. *In Luc. c. 6. v. 35. 36. & 40.*

201. *Imago deturpata per peccatum non agnoſcitur eſſe Dei, ſed Diaboli.*

Faciamus Hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, &c. Nota, quod ſi imago tegitur, vel deturpatur per colores diverſos, tunc non agnoſcitur: ſic imago in Anima deperditur, & deturpatur à Diabolo per ſuperpoſitionem peccatorum. *ſerm. 1. Dom. 3. poſt Pentec.* Et ideò vnuſquiſque iudicandus eſt ſecundùm ſuperſcriptionem, quam habet vel virtutum, vel peccatorum. *In Luc. c. 20. v. 24.*

202. *Deus in homine ſeminavit bonum ſemen: Diabolus ſuperſeminavit Zizania.*

Ad imaginem, & ſimilitudinẽ ſuam creavit eos, &c. Ecce quales fecit Deus primos Parentes: non ſolum enim fecit hominem de terra, ſed in hac terra ſeminavit bonum ſemen in Agro huius Mundi, ſcilicet ſemen ſimilitudinis & iuſtitiæ originalis: ſed cum dormirent per negligentiam, venit Diabolus, & ſuperſeminavit Zizania vitiorum, quod & continuè facit nobiſcum, ut ſuffocet gratiam. *ſerm. in Dom. 5. poſt Epiph.*

203. *Imago dicit eſſe naturæ in homine: ſimilitudo bene eſſe, quod perditur per peccatum.*

Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram: Cur addidit ad imaginem etiam ſimilitudinem? Sed ex hoc patet Dei munificentia in hominem: non enim fuit contentus dare homini eſſe: ſed & voluit addere benè eſſe: eſſe ſubſtantiale, & naturale conſiſtit in imagine: bene eſſe conſiſtit in converſione imaginis, ſcilicet trium potentiarum ad Deum: ut addiſceret homo, quod parum iuvat habere eſſe, ſi caret bene eſſe, quod importat ſimilitudinem cum Deo: undè ſi actualiter convertitur ad Creaturam, perdit ſimilitudinem, & decorem divinum, & cælum. *d. 3. p. 2. dub. 1. & a. 1. qu. 2. & l. 3. d. 36. a. 1. qu. 4. ad 4. & Brevil. p. 3. c. 11.*

204. *Imago deturpata quomodò reformari poſſit per gratiam Saluatoris.*

Faciamus hominem, &c. Ad quid notatur hæc communicatio imaginis, & ſimilitudinis divinæ? ut ſciremus quod ſicut opus Dei, nempè hæc imago fuit completè perfecta per ſuperpoſitionem ſimilitudinis, ſcilicet iuſtitiæ originalis, & gratiarum: ſic in nobis quando eſt deformata per peccatum, non poteſt reformari niſi per perfectionem operum ad ſimilitudinem, & imitationem Dei, nempè per ſimplicitatem, humilitatem contra ſuperbiam, per vnitatem dilectionis contra diviſio-

nem

nem, & per immobilitatem, perſeverantiamque contra inſtabilitatem. *Pſal.*129.

205. *Imago triplex poteſt eſſe in homine juſto: item myſterium Trinitatis tripliciter in homine panditur.*

Faciamus hominem, &c. Dicens *ad imaginem, & ſimilitudinem, &c.* nunquid eſt una, aut multiplex hæc imago? Notãdum, quod in hoc capite ter ſacer ſcriptor replicat hominem eſſe factum ad imaginem Dei: quale myſterium eſt hoc? Imago in creatura rationali eſt, qua repræſentatur expreſsè Trinitas fabricatrix; & hoc tripliciter. Prima eſt imago Creationis, eſtque radicalis, & naturalis, conſiſtens in tribus potentiis, & in unitate ſubſtantiæ animæ repræſentantibus Trinitatem Perſonarum, & unitatem eſſentiæ: ſecunda eſt imago recreationis conſiſtens in tribus virtutibus Theologicis, in fide repræſentante Filium, in ſpe Patrem, & in charitate Spiritum Sanctum, & in unitate gratiæ gratum facientis repræſentantis unitatem eſſentiæ: tertia eſt imago glorificationis, conſiſtens in tribus dotibus glorioſis, ſcilicet in aperta viſione repræſẽtante Filium, in ſecura tentione Patrem, & in perfecta dilectione Spiritum Sanctum: unitas verò gloriæ repræſentat unitatem eſſentiæ: Prima imago eſt animatum à Deo exeuntium per creationem, eſtque naturæ competens Angelis, & hominibus: ſecunda eſt animatum ad Deum redeuntium per iuſtificationem, eſtque tantùm Iuſtorum, non verò Dæmonum, & peccatorum: tertia eſt ad Deum pervenientium per glorificationem & eſt Beatorum. *op. Centil. p.*5. *ſec.*26.

206. *Nota Deum velle diligi magis, ut Patrem: Nota etiam, quod ſolus homo poteſt dici filius Dei, non beſtia, nec propriè peccator.*

Faciamus hominem &c. Nota, quod imago importat conformitatem in eſſe cum Deo; ſimilitudo verò conformitatem in donis gratuitis: hinc de ſolo homine poteſt dici, quod ſit filius Dei ratione ſimilitudinis, vel creatione, vel adoptione: peccator verò tantùm nuncupatione ob deordinationem voluntatis, & deformitatem cum Deo: ideò nec beſtiæ dici poſſunt filij Dei. *l.*3. *d.*10. *dub.*4. Ex quibus inferre poſſumus, quomodò peccatum tollit filiationem cum Deo, & ſimilitudinem in homine imprimit cum beſtijs.

207. *Homo ſecundùm Animam eſt ad imaginem Dei: ſecundùm Corpus ad imaginem Mundi ſenſibilis: ex hoc videre potes, quantus ſit homo.*

Et Creavit Deus hominem ad imaginem ſuam. Quæritur, an ſecundùm corpus ſit homo ad imaginem Dei? Reſpondetur, quod homo ſecundùm Animam dicitur ad imaginem Dei: ſecundùm corpus ad imaginem, vel imago mundi, & ſecundùm hunc reſpectum dicitur microcoſmus; quia in corpore ejus reſidet in virtute quicquid reſperſum eſt per omnes creaturas corporeas. *Pſ.*72. vide igitur quantus ſit, & quàm nobilis creatura ſit homo.

208. *Homo in gratia fert ſecum Chyrographum Cæleſtis gloriæ: in peccato, ſicut latro fert ſecum Chyrographum damnationis.*

Et creavit Deus hominem ad imaginem, &c. Homo creatus ad imaginem Dei quoad naturalia, & ad ſimilitudinẽ ejus quoad gratuita, ſi vivit in gratia, ſemper portat ſecum hanc imaginem rectè coloratam: ſed cadens in peccato ipſam deturpatam fert ſecum cum Chyrographo, & charactere Diaboli, ſicut latro fert inſigne contra ſe. *Ex ſerm.* 4. *Dom.*22. *poſt Pentec. & l.*3. *d.*19. *a.*1. *qu.*2. *ad* 4.

209. *Conjuges ita debent eſſe devincti vinculo amoris, ut quod de uno dicitur, dictum & de altero intelligatur.*

Et creavit Deus hominem, &c. Quarè, ſi mulier eſt creata ad imaginem Dei, ſicut Vir, id non explicitè poſitum eſt? Reſpondetur, quod de uno dictum eſt, de alio dictum intelligi debet; ſunt enim in hoc pares quoad ſubſtantiam imaginis, & nobilitatis. *l.*2. *d.*16. *a.*2. *qu.*2. vide qualem conjunctionem, & quaſi identitatem exigat Deus in conjugibus.

210. *Matrimonij leges debent eſſe inviolabiles, amorque utriuſque conjugis inſeparabilis.*

Maſculum, & fœminam fecit eos, &c. Nota, quòd dicit maſculum, & fœminam, non maſculos, & fœminam, vel maſculum, & fœminas: quarè hoc? Quia jus naturale, & Divinum dictat quod ſolùm una ſit unius, & quòd ſint duo in carne una, & hoc, ut doceret leges inviolabiles matrimonij contra intemperantiam conjugum: & licèt in hoc aliquando Deus diſpenſaverit in lege ſcripta tantùm, id factum eſt ſolùm ad multiplicationem cultus & cultuum Dei. *l.*4. *d.* 33. *a.* 1. *qu.*1. 2. & 3.

211. *Summo amore nos proſequi ad invicem debemus.*

Maſculum, & fœminam creavit eos, &c. Cur non plures viros, & fœminas in principio creavit Deus? Reſpondetur ad commendandam dilectionem, & charitatem, voluit Deus, quòd naſceremur ex eodem Patre, & matre, quòd redimeremur eodem ſanguine Ieſu Chriſti Domini noſtri, & eadem mercede præmiaremur: Ieruſalem enim ædificatur ut Civitas, cujus participatio ejus in idipſum. *In Luc. c.*10. *v.*27. *& Pſ.*121.

212. *Occaſionem merendi præbet Deus homini.*

Ad imaginem ſuam creavit eos. Nota Moyſem hic non addere ſimilitudinem ad imaginem. Cur reticuit hoc? Dictum eſt ſimilitudinem conſiſtere in moralibus & exercitio virtutum, *ſerm.* 2. *Hexaem.* ut præberet occaſionem, & anſam quærendi virtutes, & cumulandi merita, & per hoc adipiſcendi per bona opera Dei ſimilitudinem *op. Amatorium.*

213. *Dicitur totus homo factus ad imaginem, & ſimilitudinem Dei, quia Deus vult ipſum totum ſecundùm animam, & corpus, ſpiritualem.*

Ad imaginem ſuam creavit illum. Si imaginis, & ſimilitudinis

ſimilitudinis ratio ſolùm in anima conſiſtit, cur attribuitur toti homini continenti corpus, & animam? Quarè non dixit, factus eſt ad imaginem ſecundum Animam? Reſpondetur, quia vult Deus totum hominem ſpiritualem: tuncque eſt talis, cum ſpiritus eſt ad Deum erectus, & ei coordinatus, & Deo plenus, & corpus ſpiritui non reſiſtit in his, quæ Dei ſunt, ſed pro modo ſuo promptè ſpiritui obtemperat, nec concupiſcendo mala, nec horrendo dura, vel faſtidiendo mala. *op. de prof. Religioſ. l. 2. c. 1.*

Gratia Dei deificat non ſolum animam ſed & corpus.

Ex quo inferre potes, quod gratia Dei non ſolùm animam deificat, ſed quodammodò etiam corpus. Vide Suarez *in 3. p. tom. 1. d. 18. ſect. 1. pag. 431. col. 1.*

214. *Sine concurſu gratuito Dei, hominis imago ad nihil inſervit.*

Ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam: Nota imaginem importare tres potentias naturales, & eſſentiam animæ; ſimilitudinem verò gratuita: Addidit igitur, *ad ſimilitudinem ſuam*, ut ſignificaret tres potentias, in quibus conſiſtit Trinitatis imago, in ſe ipſis inanes eſſe, & vacuas bonis, indigereque ornari, & repleti ab illo, & de illo, qui illas fecit, hoc eſt à Deo: Ratio ergo illuminatur à Deo ad cognitionem veri: voluntas accenditur ad amorem boni; & memoria tranquillatur ad inhærendum, & fruendum vero bono. *op. de prof. religioſ. l. 2. c. 1.*

215. *Homo factus eſt veluti alter mundus quoad corpus, & animam per novam creationem.*

Ad imaginem quippe ſuam creavit illum, &c. Quæritur, quarè toties loquens de Homine Moyſes replicet factum eſſe ad imaginem Dei; in hoc capite enim *v. 26. & 27.* ter id replicat: *in cap. 5. v. 3. & c. 9. v. 6.* iterum bis repetit? Quia voluit Deus per hanc multiplicem repetitionem hominem excitare ad ſe ſublevandum ad ſtatum perfectiſſimũ; ipſum enim fecit, ut eſſet veluti alter mundus parvus, ſeu microcoſmus: & ſicuti Deus priùs hanc machinam mundi ex nihilo creavit, poſtea ſex diebus diſtinxit, & ornavit: ſic idem quodammodò facit in formatione hominis; primò enim ipſum format ſecundùm corpus in utero, deinde animam rationalem infundit, deinde per intervalla ætatum potentiæ Animæ, in quibus imago Trinitatis præfertur, ornantur; intellectus enim ſecundùm actionem creſcit, voluntas movetur, & memoria viget. Et quia additur ad imaginem ſimilitudo, quæ conſiſtit in moralibus, & gratuitis, hinc idem proceſſus fit in via ſpirituali; nam ornatus rationis eſt lucida intelligentia de his, quæ ſunt de Deo, & ad Deum conducunt, verbi gratia intellectus ſacræ ſcripturæ, rationes fidei, & operum Dei, quid ſit beneplacitum Deo, diſcrimen inter virtutes, & vitia, & ſimilia: ſecundò ornatus voluntatis ſunt ſanctæ affectiones, devotio ad Deum, fervor fidei, fiducia ſpei, dulcedo charitatis, & ſimilia: tertiò ornatus memoriæ eſt ſacrarum copia cogitationum, affluentia utilium meditationum, & ſimilia: ornatus corporis eſt ſubiectio totalis ſpiritui; ſicque fit veluti nova creatio. *op de prof. religioſ. l. 2. c. 1.*

216. *Mirabilis dignitas hominis enarratur.*

Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem, &c. Vide, quanta ſit dignitas hominis, & quantum debet ſuo Creatori, dum non ſolo iubentis ſermone, ut alia ſex opera dierum, ſed conſilio ſanctiſſimæ Trinitatis, & opere Majeſtatis divinæ creatus eſt; voluit enim Deus, ut tantò ardentiùs amaret conditorem, quantò mirabiliùs ſe ab eo conditum intelligeret; & ſi addas ipſum eſſe factum ad imaginem, & ſimilitudinem Dei: videbis, quòd ſuper omnes creaturas privilegium dignitatis ei à Deo collatum eſt. *op. Amatorium.*

217. *Homo repræſentat Deum, & Sanctiſſimam Trinitatem.*

Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinẽ noſtram. Quæres, in quonam conſiſtat hæc imago, & ſimilitudo: Reſpondeo quod ultra conditiones eſſentiales ſuprà enarratas imaginis, ibidem etiam iſta ad majorem dignitatem hominis continentur, nempè quòd ſicut Deus unus ſemper ubique totus eſt, omnia vivificans, movens, & gubernans: ſic anima in ſuo corpore ubique tota viget, vivificans illud, movens, & gubernans; eſt enim tota in toto, & tota in qualibet parte, & hæc eſt imago unitatis Omnipotentis Dei: eſt & in ea ſimilitudo Trinitatis: licèt enim anima ſit unius naturæ, tres tamen dignitates habet, ſcilicet intellectum, voluntatem, & memoriam: ſicut autem ex Patre generatur Filius, & ex Patre, Filioque procedit Spiritus Sanctus: ita per intellectum veluti generatur voluntas, ex hiſque ambabus procedit memoria: & ex his jubemur diligere Deum, ut in quantùm intelligitur Deus, diligatur, & in quantùm diligitur, ſemper in memoria habeatur: ſimilitudo verò, cum in moribus ſit, in hoc conſiſtit, quod ſicut Deus, qui hominem ad ſimilitudinem ſuam fecit, charitas eſt, juſtus, bonus, patiens, mitis, miſericors, mundus, &c. ita homo creatus eſt, ut haberet charitatem, ut bonus eſſet, &c. quas virtutes quantò plùs quiſque in ſe habet, tantò propior, & ſimilior eſt Deo; ſi verò ab his deviaverit per vitia, & criminum divortia: tunc comparatur, & fit ſimilis jumentis. *op. Amatorium.*

Similitudo hominis ad Deum in virtutibus conſiſtit. Diſſimilitudo cũ Deo reddit hominem ſimilem Beſtiis.

218. *Effectus peccati quales.*

Faciamus hominem, &c. Vide quid operatum ſit in homine peccatum? Quia non cogitavit honorem Imaginis divinæ, comparavit honorem ſimilitudinis jumentinæ; quia deſeruit ſimilitudinem divinam additam, factus eſt inutilis demerendo divinam beatitudinem; & quia ſe convertit ad turpitudinem prohibitam, factus eſt abominabilis, maculatus, & deturpatus, ſimileſque iis, ad quæ ſe convertit. *Pſal. 118. c. 6. v. 3.*

219. *In homine perfectiones totius mundi comprehenduntur.*

Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. Cur cum tanto apparatu fecit hominem, & majori dignitate præditum quam cæteras? Reſpondetur, quia in homine perfectiones totius mũdi voluit comprehendere, ipſumque cõſtituere microcoſmum, ſcilicet terram in corpore: cælum in anima; ut ejus converſatio eſſet in Cælis: ſed quemodò anima dicitur cœlum: in eo collocavit ſolem charitatis, Lunam continentiæ, aſtra aliarum virtutum: & ſicut Luna beneficio Solis illuminat no-

ctem,

Digitized by Google

Sol, Luna, Stella quomodò ſunt in homine.

ctem: ſic abſque fervore charitatis meritum continentiæ non valet: & ſicut aſtra non in die, ſed in nocte lucent: ita virtutes non lucent ita in die, ſcilicet in proſperitate, ſicut in nocte, ſcilicet adverſitatis; in adverſitate enim apparant, qui boni ſunt; nam aurum in fornace probatur. *Pſal.* 134.

220. *Ex præſidentia hominis ſuper omnes creaturas patet nobilitas ejus.*

Et præſit Piſcibus, &c. Quia imago dicit principatum, & præſidentiam in alios, ideò jure meritò Deus expreſſit hanc præſidentiam hominis in omnes corporeas creaturas, ut ejus nobilitatem declararet. *l.2.d.16.a.2.qu.1.& 2.& l.2. in prolog.*

221. *Omnia facta ſunt propter hominem, ut in ipſo complementum reciperent.*

Et præſit piſcibus, &c. Ecce quomodò propter hominem omnia facta ſunt, cum ſit finis omnium rerum, patetque, quod homo, cum ſit ad imaginem Dei, ob idque & rationis capax, & libertate arbitrij prædicus natus eſt dominari omnibus rebus, & quia per ſimilitudinem natus eſt in Deum tendere immediatè, ideò omnes creaturæ irrationales ad ipſum ordinantur, ut mediante ipſo in finem ultimum perducantur; cum enim in virtute contineantur in homine, qui eſt veluti mundus parvus, etiam in homine ipſo quodammodò videntur beatificari. *l.2.d.15.a.2.qu.1.*

222. *Quænam præſidentia eſt innata Homini.*

Et præſit piſcibus, &c. Hîc quæritur, an hæc præſidentia innata homini ſit æqualis in ſtatu innocentiæ, & naturæ lapſæ, & an æqualiter competat viro, & mulieri? Reſpondetur, quod poteſtas præſidendi, prout dicit facultatem vtendi ſuis rebus ad libitum, eſt communis omni ſtatui, licèt excellentiori modo fuiſſet in ſtatu innocentiæ: prout verò dicit excellentiam poteſtatis in imperando ei, qui eſt rationis, & præcepti capax: hæc fuiſſet in ſtatu innocentiæ, & eſt etiam communis naturæ lapſæ; nam vir poteſt, & potuiſſet imperare vxori, & Pater filio, & Angeli ſuperiores inferioribus præſunt: prout verò dicit poteſtatem coercendi ſubditos, eſtque propriè dominium, cui reſpondet ſervitus, & quædam arctatio libertatis: hæcque eſt propria naturæ lapſæ, & pœna peccati: & hæc non competit homini ſecundùm naturæ ſuæ ordinem, nec mulier fuit creata cum tali ſubjectione, ſed veluti ſocia, non ancilla, nec Domina, ideò de latere formata, non de pedibus, vel capite, ſubjecta tamen viro in pœnam peccati *l.2.d.44.a.2.qu.2.* Nota etiam, quod in ſtatu naturæ lapſæ non dedit Deus mulieri præſidentiam, ne ſuperbiret: ſic plores DD.

223. *Quanti faciat Deus hominem.*

Et præſit piſcibus, &c. Vide, quomodò majoris pretij eſt homo, quàm brutales Creaturæ; homo enim immediatiſſimè eſt ſub poteſtate Dei; cæteræ verò Creaturæ ſubjectæ homini. *In Luc.c.15. n.7. & 23.*

224. *Servitus homini inducta ob peccatum.*

Et præſit, &c. Homo naturaliter factus eſt Dominus, vel Rex, ſed ob peccatum ſubdidit ſe ſervituti *l.2.d.44.a.2.qu.2.* vide igitur, in qualem vilitatem inducatur homo per peccatum.

225. *Homo peccator, & beſtia propriè non poſſunt dici filij Dei, ſed ſolùm Iuſtus.*

Et præſit piſcibus, & beſtiis terræ. Quia piſces, & beſtiæ ſunt ſubjectæ homini, & ſolus homo habet ratione imaginis, & conformitatis cum Deo præſidentiam in ipſis; ideò de ſolo homine, & præcipuè de Iuſto poteſt dici, quod ſit filius Dei: peccator verò nuncupatione tantùm, ſicut nec Beſtiæ poſſunt dici filij Dei, *l.3.d.10.dub.4.* Hinc vide, quomodò per peccatum deperdit homo hanc poteſtatem dominij, beſtiiſque comparatur.

226. *Dominium proprium, & magis intentum à Deo in homine eſt ſuper peccata, vitia, & paſſiones.*

Et præſit, &c. beſtiis terræ, &c. Nota, quod per beſtias myſticè intelliguntur peccata, & iniquitates: hinc infertur, quod Deus faciens hominem ad imaginem, & propter dona gratuita ad ſimilitudinem ſuam, voluit ut his beſtiis, & vitæ beſtiali dominaretur. *In ſap.c.1.in prin.& ſer.2.fer.3.Paſcha.*

227. *Dominium homini datum eſt ſuper Dæmonem & homo ſtultè per peccatum ſe ſubijcit voluntariè Diabolo.*

Et præſit piſcibus, & beſtiis terræ, &c. quænam ſunt iſtæ beſtiæ? myſticè ſunt Dæmones: igitur Homo à Deo factus eſt Princeps, & Dominus omnium Creaturarum, & beſtiarum, ſed peccando ſe diabolicæ ſervituti ſubdit: ſe peiorem beſtiis facit, animam fætidam, & abominabilem exhibet, eam ſuper omnem caliginem denigrat, & in tantum eam alterat, ut creatura tam nobilis cognoſci non poteſt. *op.ſtim.Divin.am p.3.c.15.*

228. *Qualis tyrannis exercatur à Diabolo ſuper peccatorem.*

Et præſit beſtiis, &c. Beſtiæ ſunt Dæmones. *ſer.3. Dom.quinquag.& op.com.Theol.l.2.c.28.* Ergo homo deberet his beſtiis dominari; ſed (proh dolor) ſe ſubdit Diabolo, à quo ducitur ligatus ut porcus, & bos ad macellum, nec ſtringit eum nimis per adverſitatem temporalem, ne clamet per confeſſionem, vel orationem, & ſic liberiùs eum ducat ad macellum Inferni: Imò nec ipſe ſentit ſe eſſe ligatum, niſi quando infelix ducitur ad infernum. *op. Diæt.ſal.tit.1.c.5.*

229. *Vide Dei clementiam, & bonitatem, cum etiam id, quod eſt pœnale, vertat in commodum, & utilitatem hominis.*

Et præſit Piſcibus, & beſtiis terræ. Quæritur, quarè cum hoc dominium ob peccatum fuerit amiſſum in homine, ſolùm tamen aliqua animalia ſunt homini noxia, non autem omnia? Reſpondetur, quod, ut pateret magis Dei bonitas in homine, voluit, ut aliqua animalia inſervirent pro hominis levamine, & iuvamento: alia verò in pœnam peccati eſſent homini noxia, & inobedientia, ſed tamen etiam ea voluit ad exercitium eius patientiæ. *l.2.d.15.dub.2.& a.2.qu.1.*

230. *Vide, quomodò inobedientia hominis reddidit ei inobedientes creaturas.*

Et præſit Piſcibus, &c. Et dominamini, &c. Si Deus dedit hoc abſolutum dominium

homini ſuper omnes creaturas corporeas, quarè poſt-à idem ab ipſo abſtulit, & privavit? Reſpondetur id factum eſſe à Deo in pœnam inobedientiæ hominis. *ſer.4. Dom.11. poſt Pentec. & op. Centil. p.2. ſ.1. & op. Amatorium*: unde ſi homo non peccaſſet, nullus eum ignis ureret, nulla aqua ſubmergeret, nulla beſtia noceret: ſed hæc pax per inobedientiam perdita eſt. *ſer.2. fer.3. Paſcha.*

231. *Deus vult omnia homini ſubjecta, ut per ipſa feratur in ſolum Dei amorem.*

Et dominamini, &c. Vide, ô homo, quomodò omnia propter te facta ſunt, ut tibi ſerviant, omnis natura namque ad hũc finem curſum ſuum dirigit, ut obſequiis tuis famuletur, & utilitati tuæ deſerviat, tuiſque oblectamentis pariter, & neceſſitatibus ſecundùm affluentiam indeficientem occurrat: hoc Cælum, hoc Terra, hoc Aër, hoc maria, cum eis, quæ in eis ſunt univerſis, explere non ceſſant: hoc ſervitus temporum annois innovationibus, & redivivis partubus, antiqua innovans, delapſa reformans, conſumpta reſtaurans, paſtu perpetuo ſubminiſtrat: multò ergo diligendus eſt, qui tantùm dare potuit, & qui tantùm dare voluit, multumque dilexit: Totus mundus tibi ſubjectus eſt, & tu vilem creaturam in ſocietatem tui amoris admittere non aſpernaris: certè ſi hæc diligis, ut ſubjecta dilige, ut famulantia dilige, ut munera amici, ut beneficia Domini: ſic tamen, ut ſemper memineris, quod illi debeas: nec iſta pro illo, nec iſta cum illo, ſed iſta propter illum, & per iſta illum, & ſuper iſta illum diligas. *op. Amatorium, & ſap.9. & 10. in princ. & l.2. in prolog. & ſer.1. Dom.8. poſt Pentec.*

232. *Dominium in ſuperioribus debet potiùs eſſe motivum timoris, non gloriæ, & ſuperbiæ.*

Et dominamini Piſcibus, & beſtiis, &c. Cur non addidit Deus, & dominamini hominibus, ſed beſtiis, & animalibus? Nonne dominium hominis ſuper hominem à Deo fuit inſtitutum? Reſpondetur dominium hominis ſuper hominem eſſe quidem à Deo. *l.2. d.44. a.2. qu.1.* Sed tamen eſt advertendum, quòd ſecundùm ſtatum naturæ inſtitutæ non adeſt dominium in homine ſuper hominem; quia omnes ſunt in hoc æquales, ſed tantùm in tali ſtatu adeſt dominium ſuper Animalia, & alias res, quibus poterat homo uti pro libito: at dominium, prout dicit quandam arctationem libertatis, & reſpectum ad ſervitutem, additum eſt in pœnam peccati, & ut exerceatur juſtitia in bonum ſubditorum. *l.2. d.44. a.2. qu.2.* Ex quo patet in Principatu nihil eſſe gaudendum, vel ſuperbiendum, cum non propriam gloriam, ſed ſubditorum juſtitiam quærere debeant Prælati.

233. *Dominium, quod inſtituit Deus in homine ſuper cæteras corporeas Creaturas, infert obligationem reducendi ipſas in ſuum ultimum finem: peccando ergo non ſolùm offendit Deum, ſed & omnes creaturas.*

Et dominamini, &c. Cur Deus dominium indidit homini ſuper cæteras creaturas? Nonne hoc poterat eſſe occaſio nimis ſe extollendi? Jam dictum eſt tributum fuiſſe ſoli homini dominium hoc; quia ſolus factus eſt ad imaginem Dei, quæ involuit principatum ſuper ipſas: hinc tamen non eſt, cur de hoc principatu ſe extollat, imò potiùs metuere debet divina judicia (ut ait S. Gregor. Naz.) nam cum homo ſit natus in Deum immediatè tendere, ejus munus etiam eſt, ut per ſuam perfectam converſionem in Deum cæteræ Creaturæ, quæ veluti in ipſo, ut in parvo Mundo continentur, in ultimum finem perducantur, & quodammodò beatificentur, & in hoc ſenſu homo in Sacra Scriptura pluries nomine omnis Creaturæ venit. *l.2. d.15. a.2. qu.1. & d.16. a.1. qu.3. ad 5. & lib.3. d.2. a.1. qu.2. & Brevil. p.7. c.4. in fine.* Hinc infertur fundamentaliter, quod homo peccando non ſolùm Deum offendit, ſed & graviſſimè lædit omnes creaturas.

234. *Deus ordinatiſſimè diſpoſuit regere inferiora mediantibus Creaturis rationalibus.*

Et dominamini, &c. Cur Deus non ſibi ſoli, ut ſupremo Domino, gubernationem, & dominium immediatum ſuper omnes Creaturas reſervavit, ſed voluit hoc communicare Creaturæ rationali? Reſpondetur, quod Deus licèt ita omnibus præſit, ut ab ipſo ſolo accipiunt, quod ſunt & habent, & poſſunt; tamen propinquiores ſibi non loco, ſed ſimilitudine pleniùs accipiunt ab ipſo, quod inferioribus, & ſibi propinquioribus influant, & illa iterum ſuis inferioribus uſque ad infimum, ut inferiora ſuperioribus ſubdita ſint, & ſuperiora inferioribus præſint, & ea regant, ut ſumma mediis, & media præſint imis: ſic Angeli ſuperiores Inferioribus præſunt, & cæleſtia terrenis, & irrationabilibus rationabilia; per quod major pulchritudo Univerſi apparet. *op. de prof. Religioſ. lib.2. c.39.*

235. *Immunitas Eccleſiaſtica in Clericis poſſidentibus bona temporalia innuitur in principio Mundi.*

Et dominamini Piſcibus, reptilibus, Iumentis, &c. Si hoc dominium competebat homini ratione imaginis Dei, in qua creatus eſt, & ob id ei videtur debitum naturaliter, cur poſt peccatum, vel ablatum, vel diminutum eſt? Reſpondetur, quod licèt hæc diminutio advenerit homini in pœnam peccati. *lib.2. d.15. dub.2. & a.2. qu.1.* Tamen renovatum eſt à Deo in Eccleſiaſticis, quibus data eſt poteſtas, & immunitas ſuper bona temporalia. *op. de Eccleſ. Hier. p.2. c.1.*

236. *Obedientia virtus evehit hominem ad recuperationem gratiæ ab Adam in ſtatu innocentiæ amiſſæ.*

Et dominamini, &c. Cur Deus voluit, ut homo poſt peccatum ſubderet ſe alteri homini, cum ſecundùm ſtatum naturalem omnes ſint æquales? Sed nota miram Dei providentiam: homo enim ſuperbiendo noluit eſſe ſub Deo, & ſic perdidit Dei gratiam: voluit igitur Deus hominem homini ſubjicere, ut per hanc ſubjectionem ſatisfaciat ipſi Deo, & ita per humilitatis, & obedientiæ meritum gratiam Dei, quam amiſit, recuperet: hinc infertur, quod quanto major, &

purior

purior, & promptior fuerit humiliatio, tantò plenior erit gratiæ recuperatio, & gloriæ remuneratio. Nota autem, quod magnitudo humiliationis oſtenditur in difficultate injuncti operis, paritas in ſimplicitate intentionis, & promptitudo in alacritate executionis. *op. de prof. Religioſ. l. 2 cap. 39.*

237. *Chriſtus recuperavit nobis pleniſſimè, quæ Adam perdidit.*

Et dominamini, &c. ſi Adam per peccatum amiſſurus erat hoc dominium, cur ei datum fuit fruſtratoriè? Reſpondetur non ipſi datum fuiſſe fruſtrà; quia ſicut in ſexta die formatus eſt, & conſtitutus cum tali dominio, ita in ſexta ætate formatus eſt Chriſtus, ut eveheret hominem ad priſtinum ſtatum, recuperaretque dominium amiſſum ſuper omnes creaturas. *ſer. 16. Hexaem. & op. com. Theol. lib. 4. c. 5.*

238. *Homo factus eſt à Deo Dominus beſtiarum, & peccando ſeipſum fecit veluti beſtiam.*

Et dominamini piſcibus, & beſtiis. &c. Vide malignitatem peccati, & ſtultitiam hominis, qui factus ad imaginem, & ſimilitudinem Dei convertendo ſe ad ſenſualitatem, & ad peccatum factus eſt ſimilis beſtijs, ſimilitudinem hanc horrendam comparando. *l. 2. d. 24. p. 2. dub. 3. & Pſal. 118. c. 6. n. 3.*

239. *Deus accumulavit beneficia beneficiis in homine.*

Et benedixit illis Deus, dicens creſcite, & multiplicamini, &c. Ad quid iſta benedictio, cum Deus creaverit hominē ad imaginē, & ſimilitudinem ſuā, quo nihil pretioſiùs? Nota, quod dicitur, *benedixit illis,* nec addit, quomodò benedixerit, an dextera, an ſiniſtra? Reſpondetur, quod benedictio Dei in hominem manu ſiniſtra eſt largitio honorum temporalium: benedictio manus dexteræ eſt largitio gratiæ, & gloriæ: ſic *in Pſal. 66. & 128.* Dixit igitur, benedixit illis ind finite, ut pateat Deum non contentum hominem formaſſe ad imaginem ſuam, ſed addidiſſe benedictionem, ſcilicet largitionem, & donationem omnium bonorum temporalium, & ſpiritualium.

240. *Benedictio hominibus data eſt uberior, quàm collata animantibus.*

Et benedixit illis, dicens creſcite, &c. Quodnam privilegium eſt hoc datum homini, ſi idem dedit & animalibus? Reſpondetur, quod animantibus data eſt benedictio ſolùm virtutis generativæ: homini verò & benedictio, & præceptum, quod fuit morale, & Sacramentale: morale, ſcilicet pro loco, & tempore: Sacramentale; quia tunc fuit inſtituta conjunctio Adæ & Evæ, quæ poſtmodùm ſecuta eſt in ſignum conjunctionis Chriſti, & Eccleſiæ. *l. 4. d. 26. dub. 2. & ar. 1. q. 1. fund. 2. & qu. 3.*

241. *Præceptum datum homini circa conjunctionem Viri, & Mulieris erat pro tempore determinando à Deo.*

Et benedixit illis, &c. Creſcite, &c. Hoc fuit præceptum affirmativum obligans ſemper, ſed non ad ſemper, ſed pro loco, & tempore, in ſtatuque innocentiæ determinatio fuiſſet facta à Deo ex revelatione divina; & ideò primi Parentes in ſtatu innocentiæ illud non obſervarunt. *l. 2. d. 20. dub. 3.*

242. *In primordio erat præceptum nubendi: nunc virginitas præfertur matrimonio.*

Et benedixit illis, & ait creſcite, &c. ſi Deus hoc præceptum dedit primis Parentibus, quarè nunc Virginitas præfertur Matrimonio? Reſpondetur, quod tunc obligabat, & obligavit poſt peccatum in illis primis temporibus, ut repleretur mundus hominibus: nunc autem non ampliùs viget, ſed virginitas præfertur matrimonio. *l. 2. d. 20. dub. 3.*

243. *Quarè nunc concurrat majus meritum in cælibatu, quàm fuiſſet in ſtatu innocentiæ.*

Et benedixit illis, &c. Creſcite, &c. Nota, quod in ſtatu innocentiæ non fuiſſet majus meritum continere, ſed nubere; quia tunc non fuiſſet ulla pronitas, vel incentivum majus, quàm applicare nunc manum ad os, ob idque & fuiſſet ſine immoderatione, & rubore: nunc autem quia virtus generativa exit propter peccatum, & iuſtitiæ originalis amiſſionem rationis imperium, idcò laxatis habenis toto impetu ſe præcipitat homo in illud delectabile objectum, non propter virtutis moventis intenſionem majorem, ſed propter virtutis retardantis defectum. *l. 2. d. 20. dub. 3. & a. 1. qu. 3.*

Hinc oritur tantum meritum in cælibatu ſervando. ibid.

244. *In ſtatu innocentiæ nati eſſent viri, & mulieres in æquali numero, & ſolùm prædeſtinati ijdem, qui nunc naſcuntur.*

Et benedixit, &c. Creſcite. Nota, quod in ſtatu innocentiæ in quacumque conjunctione proles eſſet generata, & æqualis fuiſſet marium, & fœminarum generatio; quia vis generativa erat perfectiſſima, perfectèque ſubiecta rationi. *l. 2. d. 20. a. 1. qu. 5. & 6.* Hinc infertur, quod in ſtatu innocentiæ non plures perveniſſent ad gloriam, quàm nunc; nati enim eſſent ſolùm prædeſtinati: unde mali quaſi ex abundanti ſunt, nec ſunt in computatione. *l. 2. d. 46. a. 1. qu. 6. in fine.* vide igitur, qualis ſtatus ſit malorum, iſti enim ſunt veluti monſtra horrenda inter creaturas.

Præſciti ſunt ex abundanti, & extrà numerum, qui ſunt monſtra.

245. *De virtute in virtutem debet homo progredi merito.*

Et benedixit illis, dicens, creſcite, & multiplicamini. Nota, quòd ad benedictionem addidit Deus præceptum creſcendi, & multiplicandi: eſtne in poteſtate hominis creſcere ad libitum, cùm ſit opus naturale? minimè: & quare id Deus homini præcepit? Reſpondetur, hoc præceptū fuiſſe datum hominibus ſecundùm litteram, ut creſcerent non in magnitudine, ſed in numero: ſpiritualiter verò, ut creſcerent in merito; Creator enim Creaturam benedicit rationalem augendo merita: *in Pſal. 27.* Iubet Deus homini contemplativo, ut aſcenſiones ponat in corde ſuo, nempè ut de virtute in virtutem eat; caveat autem deſcenſiones de vitio in vitium. *ſer. 2. Dom. 16. poſt Pent. & op. ſtim. Div. am. p. 3. c. 4.*

Nota etiam, quòd ſicut in augmento corporali naturaliter homo nonquam ceſſat creſcere, donec ad perfectum ſuum ſtatum naturalem perveniat; ſic nec in via ſpirituali unquam eſt ſiſtendum, ſtulti enim ſunt, & quid ſit contemplatio inexperti, qui cauſa reſumendi vires requieſcunt; quia in illa quiete vires non reſumunt, ſed potiùs deperdunt. In aſcenſu igitur montis ſpiritualis, quia ſpiritus promptus eſt, non debet requieſcere, ſed dum fatigatur, tunc aſcendere debet velociùs, currere fortiùs, & recentior fiet, & auidior erit ad majora, & ſibi leviùs apparebit, ſuaviùs, & dulciùs gradietur, non quieſcere eligens pro quiete. *op. ſtim. div. am. ibid.*

246. *Benedictio Dei qualis: benedictio Diaboli contraria.*

Et benedixit illis, &c. Scilicet benedictione dexteræ per gratiam, & ſiniſtræ per bona temporalia à Deo homini impertita, ut dictum eſt *ex Pſal. 66. & 128.* quæ benedictiones ordinatæ erant ad ultimatam, & completam, ſcilicet gloriæ. Sed nota, quòd contra hanc benedictionem Divinam, quæ eſt ſecundùm eſſe, Diabolus opponit benedictionem multiplicem, quæ eſt tantùm ſecundùm diei, & apparens, nempè benedictionem, quæ eſt adulatio deceptionis, qua laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & hæc eſt quæ conſectat peccatores Diabolo, unctioque extrema Peccatorum, qua præparantur igni æterno, ut meliùs ardeant: iſtique à Deo maledicuntur: alia eſt benedictio Diaboli, ſcilicet fortunæ, eſtque vana, quæ plus nocet, quàm proſit, quia hominem à vera beatitudine avertit. *ſer. 4. in Dom. Trinit.*

247. *Creaturæ in homine recipiunt ſui complementum, & ordinem perfectum in mundo.*

Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Nota, quòd ad ſingulas res addidit Sacer ſcriptor, *& vidit Deus quòd eſſet bonum*: non autem ad formationem hominis, ſed omnia uoitim colligendo dicit ea valdè bona. Cur hoc omittitur in homine, & ipſo producto addidit ſuperlativum, *valde bona, &c.* Reſpondetur primò, quòd homo eſt veluti finis; & complementum totius univerſi, ut ſuprà dictum eſt, hinc ex productione hominis res videntur acquirere novam perfectionem: ſecundò quòd cùm res ſint ſingulæ bonæ bonitate propria, & naturali, completa univerſitate ipſarum additur bonitas totius mundi ob ordinem, quem habent ſingulæ in conſtitutione Vniverſi. *l. 2. d. 23. a. 2. q. 3. ad 1. & op. Comp. Theol. l. 5. c. 3. & in Luc. c. 18. v. 19. & ſerm. 2. de B. Virg.*

248. *A Deo eſt bonum, non malum.*

Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Nota ex hoc ſenſu elidi errorem Manichæorum, qui dicebant multas creaturas eſſe de ſe malas, & à Deo malè factas: item & eorum, qui dicunt malum eſſe de complemento Univerſi; ſunt enim omnia valdè bona, ideſt optima, & ſine commixtione mali: unde malum dicitur tantùm de complemento Univerſi per accidens, nempè ratione ſubjecti à Deo ordinati ad divinæ Juſtitiæ manifeſtationem, vel ratione oppoſiti, quod magis eluceſcit, vel ratione occaſionaliter eliciti. *l. 1. d. 46. a. 1. qu. 6. & l. 2. d. 1. p. 1. a. 2. qu. 1. ad 1.*

249. *Solus Deus ex ſe bonus eſt.*

Vidit cuncta, &c. valde bona. Nota illam connexionem, *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat*, ad quam productionem ſequitur, *& erant valde bona*: ergò res ſunt bonæ quia à Deo ſunt factæ, & bonitas à Deo ipſis participata, ergo melior ille eſt, qui ipſas fecit: imò ipſe ſolus bonus eſt, à quo omne bonum. *ſer. 1. Dom. Trinit. & l. 2. d. 41. a. 1. q. 1. ad 2. & l. 3. d. 32. a. 1. q. 2.*

250. *Solus Deus cuncta perfectè cognoſcit.*

Vidit cuncta quæ fecerat, &c. Nota, hoc ſpecialiter eſſe dictum; ſolus enim Deus perfectè cognoſcit bonitatem rerum, cùm ejus cognitio non proveniat à rebus, ſed ab ipſomet Deo, in quo eſt veritas rerum. *l. 1. d. 35. per totum.*

251. *Res creatæ, licèt de ſe ſint valdè bonæ, malis tamen ſunt occaſio mali.*

Vidit cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Quomodò omnia ſunt valdè bona, ſi multa nobis ſunt venenoſa, & noxia? Reſpondetur à Deo facta fuiſſe nobis bona, & utilia, ſed à nobis per peccatum facta fuiſſe mala: unde ſecundùm ſe ſunt bona, ſed malis occaſionaliter ſunt mala, quia impiis, & peccatoribus convertuntur in malum: & quia ex humana infirmitate bona ſunt occaſio peccati, hinc Deus conſulit paupertatem, & rerum abdicationem. *op. expoſ. regul. S. Franc. c. 6. & Eccleſ. c. 2. & Comp. Theol. l. 5. c. 3.*

Conſulitur abdicatio rerũ temporalium.

252. *Vidit cuncta quæ fecerat, & erant valde bona, &c.* Ideſt optima, & nobis utilia. Quomodò cuncta nobis optima, & utilia, ſi multa ſunt, quæ nobis ſunt noxia? item quia multa ſunt, quæ nullam utilitatem nobis afferre poſſe videtur? Ad quid pſittacus, ad quid ſimiæ carnea nobis inſerviunt? Vide, ô homo, Dei bonitatem in nos: omnia animantia inſerviunt homini, vel ad juvamentum, & ſolamen, vel ad exercitium patientiæ. *l. 2. d. 15. d. 2.* Reſpice univerſum mundum iſtum, & conſidera; ſi aliquid in eo ſit, quod tibi non ſerviat: omnia natura ad hunc finem dirigit curſum ſuum, ut obſequiis tuis famuletur, & utilitati deſerviat, tuiſque oblectamentis pariter, & neceſſitatibus ſecundùm affluentiam indeficientem occurrat: hoc Cælum, hoc Terra, hoc aër, hoc maria cum eis, quæ in eis ſunt univerſis, explere non ceſſant: Conſidera item, quæ beneficia communia cum omnibus, quæ ſpecialia cum paucis, quæ ſingularia tibi impertita ſunt, ergo totum te debes illi, qui tanta tibi conceſſit. *op. Amatorium.*

Deus conſulit noſtræ utilitati, & voluptati etiam.

Deus vult à nobis amari.

253. *Deus fecit mundum optimum.*

Vidit cuncta quæ fecerat, &c. valde bona, ideſt optima. Quomodò optima, ſi Deus poterat augere numerum ſpecierum, vel facere multa imperfecta perfecta, vel meliora? Reſpondetur, quod Deus non poterat facere mundum meliorem quoad ordinem partium in toto, & in finem; eſt enim veluti pulcherrimum carmē, quod decurrit ſecundùm optimas conſonantias. *l. 1. d. 44. a. 1. q. 3. & In Ecc. c. 3.*

254. *Sine Deo omnia ſunt vanitas.*

Vidit cuncta quæ fecerat, & erant valde bona, &c. Quomodò valdè bona, ſi cuncta ſunt vanitas, ut ait Salomon? Reſpondetur eſſe valdè bona bonitate naturæ, ſed de ſe ſunt tendentia ad non eſſe, ex quo fuerunt creata: Vnde ſi non continuo concurſu conſerventur à Deo, in nihilum cedent. *in Eccleſ. proœm. & l. 2. d. 37. a. 1. q. 2. & l. 1. d. 8. p. 1. a. 2. qu. 2.*

Hinc

Hinc eliciendum, quòd ſine Deo nihil eſt ſtabile, & verum, idcò magna miſeria eſt homines non eſſe cum Deo, ſine quo non poteſt eſſe; & ò contra plena beatitudo eſt eſſe cum illo, in quo ſimul omnia habentur. *In Ioan.collat.*78.

255. *Dominus morte ſua reparator univerſi in ſexta die, ſicut fuerat illius creator.*

Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona, Cur res dicuntur valdè bonæ ſolùm in ſexta die? Nonnè lux, luminaria, &c. erant priùs valdè bona? Nota hanc ſextam diem fuiſſe figuram ſextæ ætatis, in qua Chriſtus erat naſciturus: item & ſextæ diei, in qua mortuus eſt, & reparavit totum mundum. *Comp. Theol. l.* 41. *cap.* 5. *& ſerm.* 16. *Hexaem. in Luc. c.* 23. *v.* 44. *&* 54. *& Brevil. p.* 4. *c.* 5. Ideò omnia valdè bona viſa ſunt à Deo; quia Chriſti adventus in mundum, & redemptio attulit perfectionem conſummatam mundo. *ibid. & l.* 3. *d.* 1. *q.* 2. *qu.* 2.

256. *Homo non debet eſſe contentus bonitate communi cæteris Creaturis, ſed ad ſupernaturalem, ad quam creatus eſt capax, inhiare.*

Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Quæritur, cur cùm dictum ſit de ſingulis rebus: *vidit Deus quod eſſet bonum*, ſcilicet per acceptationẽ propriæ naturæ competentem *l.* 2. *d.* 29. *art.* 1. *qu.* 1. *& op. de eſſentia Dei*; cur idem reticetur de homine? Nonne homo erat tali laude dignus, cùm ſit veluti finis, & complementum univerſi? Quarè homo privatur tali approbatione?

Nota, quòd, ut etiam dicit Philoſophus, omnium natura conſtantium terminus eſt, & ratio magnitudinis, & augmenti: ideò creaturæ ſunt creatæ à Deo ita perfectæ, & in numero, pondere, & menſura, ut nihil eis omninò addere poſſit, vel detrahi quoad eſſe naturale ipſarum, & in hoc homo etiam communicat cum aliis: Attamen quoad eſſe morale, & gratuitum, & quoad capacitatem majoris boni ſupernaturalis homo non fuit creatus à Deo nec bonus, nec malus, ſed tamen cum capacitate bonitatis majoris, & minoris: *ſerm.* 2. *de Beat. Virg. & l.* 2. *d.* 29. *a.* 1. *qu.* 1. *ad* 1. *& d.* 35. *dub.* 5. Hinc inferri licet, quòd Deus non dixit de homine: *& vidit quòd eſſet bonum*, cùm ad vlteriorem, & majorem bonitatem deberet tendere, & inhiare.

257. *Poſt creationem hominis res dicuntur valde bona, quia in homine habent totalem ſuam perfectionem.*

Vidit Deus, &c. & erant valde bona. Quarè creato homine res dicuntur valdè bonæ, cùm priùs tantùm dictæ fuerint bonæ ſimpliciter? Sed nota, quod homo factus eſt veluti finis, & complementum totius univerſi: hinc creato homine dicuntur res valdè bonæ, ſcilicet bonitate naturæ, fortunæ, gratiæ, & gloriæ. *op. Diæt. ſal. tit.* 8. *c.* 2. In homine enim, & per hominem omnis creatura corporalis, & ſpiritualis vnitur ſuo ultimo fini, perficitur, & beatificatur. *l.* 2. *d.* 1. *p.* 2. *a.* 1. *qu.* 2. *ad* 2 *&* 3. *& Brevil. p.* 2. *cap.* 4.

258. *Beata Virgo Maria fuit complementum mundi in genere naturæ, & gratiæ.*

Vidit cuncta, &c. & erant valde bona: Nota hanc particulam, *valde bona*, ergo cuncta erant bona, & valdè bona, ergo non optima in ſupremo genere bonitatis; licèt enim vnaquæque res in ſuo genere, quoad ordinem univerſi eſſent optima, attamen de ſe non habebant hanc bonitatem in ſummo, quia omnia creavit Deus in numero, pondere, & menſura, & cum inæqualitate perfectionis. *ſer. de Beat. Virg.* Vnde ergo deſumere debebant complementum ſuæ bonitatis, & quare Deus in numero, pondere, & menſura tunc non ipſas fecerat bonas in ſummo? Sed hic vide dignitatem Virginis Beatiſſimæ. Hæc eſt decus mundi totius, & ejuſdem complementum, & conſervatrix. *op. Pſalt. min. quinque p. quat.* 37. *& Pſalt. majus in Pſalt.* 118. *ad v. defecit, &c.*

259. Beata Virgo Maria fuit complementum mũdi in genere naturæ, & gratiæ. Vt autem id pateſiat, Notandum, quòd ad perfectum cujuſlibet creaturæ (in qua rationalis eſt omnium digniſſima, & perfecta) requiritur, ut varientur individua, ut ſe habeant in omnibus tanquam excedentia, & exceſſa; quia ſi eſſent æqualia, fruſtrà eſſent omnia; ſi enim eſſet ſol in natura, omnia ſydera Cæli, ubi Luna, ubi cætera luminaria? & ad quid? & pariter ſi homines omnes eſſent Reges, & ſi omnia membra eſſent oculus, ubi eſſent, qui imperarent, ubi membra corporis humani? differunt ergo omnia individua non ſolùm in eſſe naturæ, ſed etiam gratiæ: ita tamen, quòd in uno aliquo conveniant omnia, quæ per partes in cæteris ſunt diviſa; cùm id ſit veriſſimum in recta Philoſophia, quodnam erit illud individuum in rationali natura, quod ſit omnium maximum, & veluti complementum, & menſura omnium aliorum? Hoc eſt Beata Virgo Maria Regina mundi, in qua omnia ſimul dona tùm naturalia, tùm ſupernaturalia conveniunt, quæ per partes ſunt aliis diſtributa, idcò inter omnes Creaturas puras eſt in ſummo creaturæ perfecta, & in nullo penitùs diminuta, igitur meritò ſuper omnes creaturas in Cælum fuit evecta. *ſerm.* 2. *de Beat. Virg.* Vide *l.* 1. *d.* 17. *p.* 2. *a.* 1. *qu.* 4. *corp. & l.* 1. *d.* 44. *dub.* 3. *& l.* 3. *d.* 12. *a.* 2. *qu.* 1. *& d.* 15. *a.* 1. *qu.* 2. Vide S. Bernardinum *ſerm.* 6. *de Gloria Beatæ Virginis.*

260. *Concordiâ res parvæ acquirunt bonitatem: diſcordiâ maxima dilabuntur.*

Vidit, &c. & erant valde bona: Cur nunc dicuntur valdè bona, cùm antecedenter dicta ſint tantùm bona; certum enim eſt aliqua eſſe aliis meliora? Ex vnione ipſorum inter ſe dicta ſunt meliora; quia concordiâ res parvæ creſcunt, diſcordiâ maximæ dilabuntur. *ſerm.* 2. *in Epiph.*

Quarè ex concordia ſequitur multiplicatio multimodi auxilij, conſilij, iuvamenti, & ſolatij; vnus enim eſt virtute multiplex: ſi vnanimes fuerunt duo, vel decem, non adhuc vnus eſt, qui vnus eſt, ſed decies multiplicatum, vnuſquiſque eorum fit, & invenies in decem unum, & in uno decem, ò maxima virtus concordiæ, & vnitatis. *In Ioan. collat.* 77. S. Auguſt. *lib. de bo. vid. c.* 6. Vbi omnia nominata ſunt, additum valdè bona, meliora enim quædam ſingula, quàm alia ſingula, ſed meliora ſimul omnia, quàm quælibet ſingula.

261. *Creaturæ ſunt Dei flagellum ad peccatores puniendos.*

Vidit Deus, &c. & erant valde bona. Cur addit

valdè bona? Nonne ſufficerent ipſa eſſe bona bonitate naturæ, quòd etiam voluit indicare novam in eis bonitatem? & quomodò id eſt verum, cùm multa licèt habeant ſuam bonitatem naturalem propriam, nobis ſint valdè noxia, & nocivas ſed nemo incuſare audeat creatorem ob eam rem; quòd multa ſint nobis noxia, iſta enim vltra bonitatem propriam à Deo directa ſunt, ut nobis ſint in exercitium patientiæ, & ut flagellum ſint Dei ad noſtrorum punitionem criminum. *l.2.d.15. dub. 2. & art. 2. qu. 1. ſic & S. Baſil. Hom. 9. in Hexaem.*

262. *Peccatum deturpat, & inficit creaturas.*

Vidit Deus, &c. & erant valde bona. Si Deus ea facit optima, quis ea adulteravit, & redegit ad ſtatus imperfectionem maximam, quòd plura plus nobis nocent, quàm iuvent? Reſpondetur hoc eſſe propter peccatum hominis non proper novam potentiam eis datam, ſed propter dignitatis præſidentiam ab homine amiſſam: vnde ſicut oculus ſanus à ſole non læditur, ſed cum efficitur lippus, ſtatim offenditur non propter mutationem factam in ſole, ſed in oculo. *l.2.d.15.a.2. qu.1.ad* 3. ſicut in propoſito: Peccatū enim eſt ſicut putredo in pomo; ſicut enim hæc aufert pomo decorem, valorem, colorem, odorem, & ſaporem; ſic & peccatum aufert animæ vitæ decorem, odorem famæ; valorem gratiæ, & ſaporem gloriæ: Idem & proportionaliter dic de cæteris rebus. *Diat. tit. 1.c.2.* Vide etiam, quòd pax cum beſtijs irrationabilibus perdita eſt per peccatum: & cæteræ creaturæ, quæ, ſi homo non peccaſſet, nobis non nocerent; ob peccatum factæ ſunt nobis noxiæ. *ſerm.2.fer.3. Paſcha.*

263. *Res dicuntur bona, non iuſta, iuſtitia enim competit actui, non natura.*

Vidit Deus, &c. & erant valde bona. Cur etiam non dicuntur iuſta, cùm à Deo ſint, qui eſt ipſamet iuſtitia, ſicut bonitas? Reſpondetur, quòd bonitas eſt conditio operantis, qui reſpicit ipſum ſecundùm naturam, & ideò bonitas communicatur rei productæ, ut rei natura bona, & natura operati bona: Iuſtitia eſt conditio, quæ reſpicit actum operantis, & hæc communicatur non rei productæ, ſed ipſi productioni: ſic Deus eſt iuſtus, & ejus actus, ſed ex hoc non infertur, quod effectus ſit iuſtus, ſicut eſt bonus. *l.4.d.46.a.2.qu.1.ad 2.& 3.*

264. *Creaturæ ſunt ſcala aſcendendi ad Dei iuſtitiam, & amorem.*

Vidit Deus, &c & erant valde bona. Nota, dicitur *vidit*, id eſt approbavit: vel vidit, id eſt videre fecit hæc omnia, *& erant valde bona. op. de inviſibil. Dei*; ſunt enim omnes creaturæ valdè bonæ, id eſt aptæ ad inducendam notitiam creatoris, ſunt enim ſpeculum clarum repræſentans proprietates excellentiſsimas Dei; tùm ſecundùm ordinem ſuæ naturæ in exiſtendo; tùm ordinem ſapientiæ in diſponendo; tùm ordinem bonitatis in influendo. *op. Brevil. p.2.c.5. & l.1.d.3.p.1.a.1 per totum, & op. Itiner. mentis per tot.*

265. *Numerus ſenarius perfectiſſimus, ſeptenarius non habet veſperam.*

Et factum eſt veſpere, & mane dies ſextus. In hoc die ſexto Deus univerſum perfecit orbem: Cur potiùs ſexto die, quàm ſeptimo? vel ſaltem cur non quinto die? Id non ſine myſterio fuit; numerus enim ſenarius eſt perfectiſſimus, qui ex ſuis partibus conficitur nullo exceſſu, vel defectu animadverſo; qui conſtat ex partibus aliquotis, & non aliquotis; & ideò per ſex dies ſex ætates Mundi præfigurabantur, & ob id in ſexto Die homo eſt formatus veluti complementum mundi; & Chriſtus in ſexto menſe à conceptione Ioannis, in ſexta hora, in ſexta ætate, in feria ſexta Chriſtus eſt crucifixus, ut reparatio reſponderet primæ conditioni & ſignificaretur advenire in plenitudine temporum, & perfectione. *In Luc. c.1. v.26. & cap. 23. v.44. & c.13.v.10. & Comp. Theol. l.4.c.5.*

266. *Beatitudo hominis caret labore, & fine.*

Factum eſt veſpere, & mane dies ſextus. Diximus ſupra *ad verſ. 5.* hanc computationem veſpere, & mane fuiſſe factam, quia prima dies incæpit à veſpera, & completa eſt in mane ſequentis diei. *l.2. d.13. dub.1. & ar.1. qu.2. ad ult.*

Hinc illa additio, *& mane* indicabat initium alterius creaturæ condendæ: cùm autem in veſpera ſextæ diei completa fuerit formatio omnium creaturarum, videtur, quòd deberet dici, factum eſt mane, & veſpere, cùm in ſeptima nihil conditum fuerit, & Deus requieverit ab univerſo opere: cur ergo involvit in hac ſexta die mane ſequentis ſeptimæ diei?

At id dictum eſt ad ſignificandum, quòd ſeptima haberet quidem mane, ſed non veſpere, & finem; ſic & ſeptima ætas non habebit veſpere, & finem. Hinc in die commemorationis defunctorum non *In feſto Animarum purgatorii nō cantantur veſpera.* cantantur veſperæ ad ſignificandum, quòd vita eorum non eſt habitura finem, qui dicitur veſpera. *In Pſal. 92. & l.2.d. 12.a.1.qu.2.* Idem eſt in Auguſt. *l.4. in Gen. c.18.* & S. Anſelm. *in ep. ad Hebr. c.4.*

Nota hic, quòd hoc competit tantùm Bonis, nam mali nullum ſabathum habere poſſunt, *ſer. 1. in ſab. ſ.*

267. *Meritò homo factus eſt ſexta die.*

Factum eſt veſpere, & mane dies ſextus. Rectè in hac die formatus eſt homo rationis capax, quia ſexta ætas apta eſt ſuper omnes ad exercitium ſapientiæ, ad remotionem culpæ, ad meritum vitæ æternæ, ad tranſitum de ſtatu miſeriæ ad ſtatum gloriæ. *op. Comp. Theol. l. 4.c.5.*

268. *Donum Intellectus ſpiritus S. competit myſticè ſexta diei.*

Et factum eſt veſpere, & mane dies ſextus. Rectè tribuitur hic dies formationi hominis intellectu præditi, qui reſpondet dono intellectus Spiritus Sancti, quòd facit penetrare velamina Sacræ ſcripturæ, & Sacramentorum, naturarum, & ſuo lumine facit menti noſtræ diem perfectum, cuius mane eſt lumen compunctionis abſtergens tenebras peccatorum de lectulo conſcientiæ: meridies eſt claritas fervida in mente pariter illuminans, & inflammans per penetrationem eloquij Divini ad intima cordis; veſpere eſt ſomnus contemplationis, laborem quotidianum terminans, & reficiens. *op. de dono intellect. c.6.*

269. *Perfectio numeri ſenarij indicat indigentiam, quam habet anima adiutorio Dei, & terminum ipſius Animæ, qui eſt gloria adeptio.*

Et factum eſt veſpere, & mane dies ſextus, Poterat Deus

Deus in unico inſtanti totum mundum perficere, ſed ejus ſapientia voluit id facere per ſex dies: primò ut oſtenderetur univerſi perfectio per numerum ſenarium: ſecundò ut erudiretur homo, quòd ſicut materia corporea per ſe ipſam informis exiſtit, & tunc formata eſt per appoſitionem formæ ei ſuperadditæ per ſex dies: ſic anima ſeipſa formari non poteſt, niſi Deus gratiam ſuã infundat, & deindè per ſenarium huius vitæ percurrat uſque ad ſeptenarium gratiæ conſummatæ, ideóque ſeptenarius non habet veſperam, *l.2.d.12. a.1. qu.2. corp.*

269. Aſcenſus ad Deum per exercitia virtutum proponitur in ſenario conditionis rerum, per quæ fit veluti creatio nova mundi.

Factum eſt veſpere, & mane dies ſextus. Nota per opera ſex diebus facta à Deo invitatur homo ad aſcendendum gradatim ad culmen virtutis, in prima autem die facta eſt lux; ſignificaturque circumſpectio provida, cognitioque ſui, & ſuorum operum: in ſecunda die factum eſt firmamentum dividens aquas, & appellatum Cælum, ſignificaturque intentio recta, per quam homo ſeparet ſe, & cor à terrenis, & in Deum feratur: in tertia die ſeparata eſt terra ab aquis, ſignificaturque affectio pura, per quam ſeparetur voluntas à terrenis rebus: in quarta die facta ſunt luminaria, ſignificaturque electio iuſta, & vera, ut ordinatè fiant opera, quæ debet facere; in quinta die productæ ſunt animæ viventes in aquis, & aëre, ſignificaturque proſecutio vigoroſa in agendo: in ſexta die fecit Deus opera integra ſuperveſtita omnibus circunſtantiis, fecit enim hominem ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam, ſignificaturque informatio charitatis, quæ eſt completio omnium virtutum. *op. de dec. præc. ſerm. 4.*

270. Sanctus Franciſcus proponit fabricam ſpiritualem novi mundi in ſua Regula.

Factum eſt veſpere, & mane dies ſextus. Seraphicus Pater S. Franciſcus videns ſe à Deo poſitum loco Chriſti ad fundandam Religionem veluti myſticum mundum, tradidit ſenarium virtutum in Regula reſpondentem ſenario conditionis rerum, unde ſicut in conditione mundi Deus conſtituit tria veluti fundamenta, ſcilicèt Cælum, terram, & lucem, & poſteà alia tria addidit ad diſtinctionem & ornatum, ſcilicet res inſenſibiles, ſenſibiles, & rationales: ſic S. Pater Franciſcus ſuppoſuit tria fundamenta, ſcilicet tria vota ſubſtantialia: alia verò tria ordinavit ut deſideranda, veluti complementa, ſuntque deſiderium ſpiritus Dei, exercitium orationis, humilitas, patientiaque in perſecutionibus; & tertiò exercitium charitatis in Proximum: ſicque per prima tria vir perfectus crucifigitur Mundo; per alia tria ſequentia fit Deo conformis: Tandem Chriſtus hunc ordinem approbavit imprimendo in ejus carne ſigillum ſtigmatum. *op. apolog. paup. reſp. 1. c. 3.*

271. Formatio ſpiritualis hominis fit per ſenarium ad exemplum ſenarij conditionis rerum.

Factum eſt veſpere, &c. dies ſextus. In ſex diebus formavit Deus machinam mundi majoris: ſic & ſenario numero fabricatur mundus parvus, ſcilicet homo; primò enim format hominem ſecundùm corpus in utero: ſecundò infundit animam rationalem; tertiò lucem Intellectui, & voluntati, & memoriæ infundit: quartò ornat rationem per ſapientiam de Deo: quintò voluntatem per bonas affectiones ad Deum: ſextò ornat memoriam per ſacras cognitiones, & meditationes. *op. de prof. relig. l. 2. c. 1.*

272. Dies ſpiritualis Animæ iuſtæ eſt de veſpere ad mane: Dies impij eſt de mane ad veſpere.

Factum eſt veſpere, & mane, &c. Nota, quod qui Chriſtum corde perfecto ſequuntur, & de ligno hoc vitæ guſtant, faciunt de veſpere mane, ſcilicet illuminantur, & proficiunt: qui verò guſtant de ligno ſcientiæ boni, & mali, faciunt de mane veſpere, ſicut fecit Lucifer, & Adam cadendo in tenebras errorum. *ſerm. 1 Hexaem.*

CAPUT II.

Igitur perfecti ſunt Cæli, & omnis ornatus eorum.

Complevitque Deus die ſeptimo opus ſuum, quod fecerat, & requievit Deus die ſeptimo ab univerſo opere, quod patrarat.

Et benedixit diei ſeptimo, & ſan ctificavit illum, quia ceſſaverat ab omni opere ſuo, quod creavit Deus, ut faceret.

273 PRo explicatione textus: Nota primò, quod in ſex diebus, in quibus, perfecti ſunt Cæli, & terra, & omnis ornatus eorum, leguntur viginti duo opera Domini in Creatione, & juxta hunc numerum in Hebreo ſunt poſita viginti duo elementa, quibus explicantur mirabilia Dei, *Pſal. 92.*

Nota ſecundò, quòd hic dicitur, perfecti ſunt Cæli, & in principio dicitur, quòd creavit Deus Cælum, &c. quia in principio Deus creavit res ex nihilo, poſteà eas diſtinxit per ſex dies: & ideò dicitur, quòd ceſſavit ab omni opere, quod creaverat, ut faceret, id eſt ut compleret, & diſtingueret, ſicque omnia ſunt ſimul creata; ideſt Empyreum, & materiam primam, & in ipſa omnes formas, quas poſteà ex materia extraxit ad complementum. *l. 2. d. 12. a. 1. qu. 2. ad 2. & d. 15. a. 2. qu. 3. & d. 18. a. 1. qu. 3.*

Nota tertiò optimè dici completos Cælos, & terram, & omnem ornatum eorum, quoad exiſtentiam principiorum, & completum numerum ſpecierum, non quoad individua generabilium, & corruptibilium; iſta enim continuè ſubiacent novæ generationi, & productioni. *l. 2. d. 15. a. 2. qu. 3.*

274. Creaturæ pugnant pro Deo contra Peccatores.

Igitur perfecti ſunt Cæli, & terra, & omnis ornatus eorum. Nota, in Hebræo legi & omnis exercitus eorum. Quomodò Creaturæ dicuntur exercitus Cæli, & terræ? ubi milites, ubi Duces? Sed nota, quòd homo cùm ſit per naturam ſuperior omni Creaturæ, peccando ſubijcit ſe omni Creaturæ corporali, offenſo enim Creatore, offendi-

tur

tur omnis Creatura, per quam tanquam per exercitum ſuum exardeſcit adverſus injuſtos ad ultionem inimicorum. *l.1.d.14.a.2.qu.2. ad 5. & in ſap. c.5.verſus finem.* vide S. Aug.*l.1.de mirab.ſac.ſcrip. cap.19.*

275. *Apoſtoli ſunt Cæli donis cæleſtibus ornati in die Pentecoſtes, Et Eccleſia facta eſt Paradiſus Domini.*

Igitur perfecti ſunt Cæli, & terra, & omnis ornatus eorum. Quiſnam eſt iſte ornatus Cælorum? Cur ſolùm dicuntur Cæli ornati; & non etiam terra? Nonne & ipſa fuit ornata variis ſpeciebus? Nota, quòd nomine Cæli ſignificantur Apoſtoli, de quibus dicitur *Iob.c.26. Spiritus Domini ornavit Cælos*, ſcilicet Spiritus Sanctus in die Pentecoſtes ipſos ornavit per virtutum omnium decorem, traducens eos ad vitam cæleſtem, & converſationem ſpiritualem contemnendo omnia, quæ ſunt in terris, ut ſuo Regi Chriſto eſſent ſimiles. *op. de Eccl.Hier. p.4. cap. 2.* Spiritus Sanctus igitur per adventum ſuum terram fecit Cælum, Eccleſiam in Paradiſum convertendo, ait S.Ioan.Chriſoſt.

276. *Prædicatores, & Doctores Sancti ſunt Cæli ornati Sole, Luna, & Stellis.*

Igitur perfecti ſunt Cæli, & omnis ornatus eorum. Cæli myſticè ſūt Prædicatores, & Doctores: & ſicut ornatus Cælorum provenit ex Sole, Luna, & ſtellis: ſic in eis debet relucere ſol ferventis charitatis, Luna miſericordiæ, & pietatis, ſtellæ munditiæ, & caſtitatis: item conſtellationes duodecim ſignorum, ſcilicet, veſtigium vitæ, & converſationis duodecim Apoſtolorum, item hyades, pleiades, oriona cum interioribus, ſcilicet virtutes interiores purgati animi, ſcilicet theologalis ad contemplativam pertinentes, & exteriores, ſcilicet purgatoriæ, & politicæ, ſcilicet Cardinales vitam exteriorem quoad activam dirigentes, ſed (proh dolor) quia iam in Eccleſiæ Doctoribus vix talia inveniuntur, & ideò tota Eccleſiæ ſpecies in tenebram, & deformitatem eſt mutata, ideò imminent mundo pericula. *op. Eccl. Hier.p.4. c. 5.*

277. *Iuſti bona opera perficiunt, aſcendendo de virtute in virtutem: Impy è contra deſcendunt deſerentes opera inchoata.*

Igitur perfecti ſunt Cæli, & terra, & omnis ornatus eorum. Cur hic replicat perfectionem mundi, ſi in præcedenti capitulo id expreſſerat? Nota prius dixiſſe, quòd Deus creavit Cælum, & terram, nunc autem perfeciſſe Cælum, & terram; quia, ut diximus, creatio eſt productio ex nihilo, perfectio eſt ex aliquo præſuppoſito completo. *l 2. d. 12. ſupracit.* Invitatur autem ad imitationem Dei, nempè honorandum eſſe Ieſum perſeverantibus operibus uſque ad conſummationem, quæ fiunt per ſeptem dona contra ſeptem vitia. *ſerm.4. Dom. Palm.* Cauſa autem, quare pauci attingunt ſupercilium montis perfectionis, eſt, quia ferè omnes aliquandò aſcendunt per contemplationem ad perfectionem; ſed poſteà fatigati redeunt ad quieſcendum ad locum, unde receſſerant, ſcilicet ad vanitates, & imperfectiones, & hoc eſt fruſtrà laborare. Illi verò, qui ad imitationem Dei ita aſcendunt, ut ſemper altiùs procedere nitantur uſque ad conſummationem, erunt glorioſi coram Deo, & a tota curia cæleſti prædilecti. *op.ſtim.Div.am.p.3.c.4.*

Ex quibus intelligendum eſt, quod hæc differentia eſt inter iuſtos, & impios: quòd iuſti ponunt aſcenſiones ad Cælum non greſſibus, ſed virtutibus, non corpore, ſed corde euntes de virtute in virtutem uſque ad videndum Deum: imperfecti verò, & Injuſti ponunt deſcenſiones in infernum deſcendentes de vitio in vitium uſque ad profundum Inferni. *ſerm.2.Dom.16.poſt Pentec.* *Iuſti aſcendunt de virtute in virtutem. Impij deſcendunt de vitio in vitiū.*

278. *Privilegium, & finis rerum Deo tribuuntur, à quo ſolo eſt eſſe perfectum.*

Igitur perfecti ſunt Cæli, & terra, & omnis ornatus eorum. Cur fit hæc repetitio, cùm hæc omnia ſatis expreſſa fuerint in præcedenti capitulo?

Reſpondetur; quòd neceſſariò eſt ordo perfectus, & ſtatus in rebus, & ideò omnia reduci debent ad unum principium, quod ſit primum, ut det cæteris ſtatum, & perfectiſſimum omnibus complementum, ideò omnis creatura non ſolùm conſtituitur in eſſe ab efficiente, & conformatur ad exemplar Divinum, ſed etiam ordinatur in idem, ut in finem ultimum, & per hoc creatura eſt una, vera, bona, modificata, ſpecioſa, ordinata, menſurata, diſcreta, ponderata eſt, & completa. *op.Brevil.p.2.c.1.* vide, quomodò qui ad Deum non tendit, deficit ab omni perfectione.

279. *Creaturæ ad Dei contemplationem, & amorem nos debent ducere.*

Igitur perfecti ſunt Cæli, & terra, & omnis ornatus eorum. Sicut in principiū dictū eſt hæc omnia à Deo creata fuere: ſic & nunc dicitur fuiſſe perfectè completa; vult enim Deus, ut animus noſter conſurgat ad conſiderandam Dei potentiam ex ipſarum origine; item ſapientiam ex diſtinctione ipſarum: item & bonitatem ex ornatu ipſarum, ut ſint veluti ſcala ducens animam ad Dei cognitionem, & amorem. *opuſc.Itinerar.mentis c.1.*

280. *Septimus dies finis ſeptimanæ non habens veſperam, nobis indicat Deum optimum, & perfectiſſimum factorem Cæli, & terræ.*

Complevitque Deus die ſeptimo opus ſuum, quod fecerat, & requievit, &c. Nota, quòd licèt Deus in ſexta die poſitiva operatione opus ſuum finierit, tamen die ſeptima finivit per negationem ulterioris operis: ſed ad quid notatur hæc ſeptima, ſi in ipſa nihil Deus operatus eſt? ſed vide Dei optimam ordinationem: dicitur Deus complevíſſe ſua opera ſeptima die, ut conſtitueret ſeptimanam, non procedendo ad octavum, & nonum diem, ſed ut ipſa completa fieret recurſus iterum ad primum diem, quia habetur reſpectus ad primam rerum conditionem, & ideò ſecundùm hunc numerum dierum ſemper terminatur ſeptimana, non ob perfectionem numeri, vel temporis, ſed divini operis. *l.2.d.15 dub.6.& a.2.qu.3.ad* 2. ut hinc videas quòd Dei perfecta ſunt opera.

281. *Quomodò dicitur Deus requieviſſe.*

Et requievit ab univerſo opere, &c. Hic quæritur, quomodò dicitur Deus ceſſaſſe ab omni opere, cum dicat *Ioann.cap.5. Pater meus operatur uſque modò, & ego operor?* Iterum nonne fecit diem ſeptimum differentem à cæteris ſex? Ergo videtur falſum, quod requieverit in hac ſeptima die ab omni opere? Reſpondetur, quòd dicitur quieviſſe, non quidem quietatione à labore, ſed quæ dicit completionem

plectionem operis incepti ſine motu, & variationis ſui: complevit autem oniverſum quoad completam exiſtentiam principiorum, & ſpecierum, non verò quoad multiplicationem individuorum ſecundùm eſſe decurrens, exigens ſucceſſionem per propagatiooem: ſeptimus autem dies non fuit alius à præcedentibus, niſi quod in hoc non noratot veſpeta: idcò nihil de novo producit, quod non fuerit prius, vel in ſimili ſpecie, vel in ratione ſeminali, quæ tunc erant de primaria conſtitutione univerſi. *l.2.d.15.dub.4. & a.2.quaſt.3.& l.3.d.1.a.2 q.4.& in Eccleſ.c.3.*

282. *Deus, quod fecit, nunc conſervat.*

Et requievit ab univerſo, &c. Quomodò igitur. *Ioan. c.5. dicitur Pater meus operatur, & ego operor?* Jam dictum eſt omnia ſecundùm ſuas ſpecies producta eſſe in ſex diebus: addit verò ſe, & denuò operari, quia ex ſua providentia ea conſervat, & mundum gubernat. *In Ioan.c.5.v.17.*

283. *Deus quietus requieſcit in hominis corde.*

Et requievit Deus, &c. Nota myſterium in eo, quod dicitur Deus requieviſſe ab univerſo opere, poſtquam creaverat hominem; hominis enim cor purum eſt requies Dei: ô verè quietus locus, in quo Deus non turbatus ira?, nec velut diſtractus cura perſpicitur: ſed probatur ejus voluntas bona, beneplacens, & perfecta: hic verè quietus Dominus quieſcit. *op.de itiner.ætern.d.5 5 in proœm.*

284. *Deus requieſcit in homine juſto per gratiam.*

Et requievit die ſeptimo, &c. Nota, quod creatis beſtiis non legitur, quod Deus requieverit; ſed tantùm creato homine ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam, ſcilicet juſtitia originali, & gratia præditum, & ornatum: Quodnam myſterium eſt hoc? Datur nobis intelligi, quod Deus ſolùm delectatur, & quieſcit in anima munda, & gratia ornata, unde ait Iſaiæ *c.66. ſuper quem requieſcet ſpiritus meus,* niſi ſuper humilem ſcilicet in proſperis, & quietum ſcilicet in adverſis, & ſuper trementem ſermones in præceptis: In his tanquam floribus ſicut apes libenter requieſcit Spiritus Dei. *ſer.2.in ſabb.Sancto, & in Luc.c.15.v.24.* Vide Ruper. *l.2. in Gen.c.14. & l.2. Epiſt.5.* O quàm beata anima, apud quam Deus ſibi requiem invenit, negare ſiquidem ei Cæli requiem non poterit, qui ſibi in hac vita requiem preparavit. *Solil.c.1.*

285. *Deus in beſtiis ſcilicet in hominibus malè viventibus non requieſcit; peccatum enim expellit ab anima Deum.*

Et requievit, &c. Quare creato homine dicitur Deus requieſcere, & non creatis beſtiis? Per beſtias myſticè intelliguntur homines beſtialiter, & in peccato viventes. *Sap.cap.in principio.* Per hominem habentem ſimilitudinem Dei, intelligitur homo in gratia exiſtens, ut ſuprà dictum eſt. Hinc infertur Deum non requieſcere in anima peccato mortali maculata, ſed tantùm in gratia exiſtente; peccatum enim transformat hominem in beſtiam abominabilem. *l.2.d.24.p.2. dub.3.& Pſal.118.c.6. v.3.* Item reddit ipſum Deo inimicum, & abominabilem. *l.3.d.35.a.1.q.3.ad arg. & d.39.dub.1. & l.3. d.32.a.1.q.5. & Brevil.p.5.c.3 & op.comp.Theol l.7. cap.35.& diat.tit.ſal.1.cap.1.& 2.& ſer.3.Dom.2.poſt. Paſcha.*

286. *In remiſſione, & condonatione peccatorum Deus requieſcit.*

Et requievit, &c. Quarè creato homine dicitur requieviſſe, & non poſt creationem beſtiarum? Nota, quod ſoli homini poteſt Deus parcere, & condonare peccata; ſalus enim peccatoris, & condonatio peccatorum eſt requies, refectio Dei, & Sanctorum. *in Luc.c.15.v.24.* Hinc poteſt inferri, quòd dicitur requieviſſe creato homine, in quo habuit, cui peccata dimitteret: ſic & S. Ambroſ. *lib.6.Hexaem.cap.1.*

287. *Creaverat Deus hominem, & ſibi amicum per gratiam fecerat: igitur in eo dicitur requieſcere, quia homo in gratia, & per gratiam requiem invenit; requies enim noſtra eſt requies Dei. O qualem charitatem Dei in nos.*

Et requievit, &c. Quare producto homine dicitur requieviſſe Deus? Item quomodò dicitur Deus requieſcere, qui non defatigatur labore? Dei requies in nobis eſt noſtra requies in ipſo: quantum igitur nos amat Deus, ut quia requieſcimus in eo, & in nobis ſe dicat requieſcere; non enim ipſe aliquando turbatur. *ſerm 2. in ſabb. ſancto* ſic & S. Auguſt. *lib.de Gen.ad lit. cap.8. à S. Bonav.cit.*

288. *Gloria neſcit occaſum, & finem.*

Et requievit, &c. Nota in ſeptima die dicitur requieviſſe, nec huic addita eſt veſpera, ſed tantùm mane, quarè hoc? Nonne fuit hic dies completus? Nota per ſeptimam diem ſignificari ſeptimam ætatem, quæ non eſt habitura veſperam, & finem; gloria enim, quam per decurſum ſeptem dierum hujus vitæ acquiret, homo nunquam ceſſabit. *In Pſal.91. & ſerm.s. in ſabb Sancto in fine.*

289. *Chriſtus requievit in ſeptima die in anima ſpiritualiter, eſt enim figura ſepulturæ Chriſti.*

Et requievit ab univerſo, &c. Hoc figurat, quod Chriſtus laboravit in ſeptimana pœnoſa ſex diebus & in ſeptima requievit: unde hic dies eſt ſabbati, & requiei, quia in ipſo Chriſtus requievit in ſepulchro poſitus in linteo cum aromatibus, & in lapide ad ſignificandum, quod Chriſtus libenter requieſcit, ut in ſepulcro, in anima munda per pœnitentiam, & gratiam cum aromatibus virtutum, & lapide perſeverantiæ. *ſerm.2. in ſabb. Sancto, & Pſal.91.* Dicitur requieſcere in anima, quando ipſam amplexatur per gratiam, ſalus enim ejus eſt Dei refectio. *In Luc.cap.15. ver 10.& 24.*

290. *Chriſtus dicitur requieſcere per requiem, quam confert animæ.*

Et requievit, &c. Requievit, quia Chriſtus per paſſionem ſuam requieſcere facit animam per ſeptenarium donorum Spiritus Sancti, per quæ præparatur ad requiem æternam; ordinatur enim affectiva per ſpiritum timoris ad Deum; per ſpiritum pietatis ad proximum: & per ſpiritum fortitudinis contra Diabolum, & mundum: Ap-

prebenſiva, ſeu intellectiva ordinatur per ſpiritum ſapientiæ ad ſuperiora: per ſpiritum ſcientiæ ad inferiora: per ſpiritum intellectus ad interiora: & per ſpiritum conſilij ad exteriora. *ſerm.* 2. *in Sabbat. Sancto.*

291. *Septima dies ſignificat requiem Dei, Chriſti, Angelorum, & Beatorum.*

Requievit Deus die ſeptimo, &c. In hac die requievit Deus ab operibus creationis: Chriſtus ab operibus redemptionis, & reſurrectionis: & in hac Angelus requievit per illuminationum extenſionem: & homo requieſcit in gloria. *ſerm.* 2. *in ſabb. Sancto.*

Nota, aliquos Theologos cum Ruperto *l.* 2. *c.* 15. *in Geneſ.* docere Angelos in hac die remuneratos fuiſſe gloriæ præmio.

292. *Boni Sabbatum habent: mali non poſſunt ipſum habere.*

Requievit Deus, &c. Nota, hunc diem propriè eſſe tantùm Bonorum; nam mali Sabbatum habere non poſſunt; quia illis conſcientia nunquam conquieſcit: bonis autem bona conſcientia tranquillitas eſt, & illa tranquillitas Sabbatum eſt: requies hæc autem ſolùm haberi poteſt per decurſum ſeptenarium, ſcilicet per puritatem in cogitatione, per juſtitiam in operatione, per ſinceritatem in locutione, per innocentiam in converſatione, per victoriam in tentatione, per fidelitatem in promiſſione, & per vacuitatem, & immunitatem ab injuſta electione temporalium. *ſerm.* 1. *in Sabb. S.*

293. *Diabolus requieſcit in Peccatore, & Peccator in Diabolo.*

Requievit Deus, &c. Nota, quod Diabolus eſt Simia Dei: & ſicut Deus requieſcit in anima per ſeptenarium virtutum, ut dictum eſt: ſic Diabolus requieſcit in peccatore, & peccator in Diabolo per ſeptenarium vitiorum, ſcilicet per ſuperbiam, invidiam, iram, avaritiam, acedıam, gulam, & luxuriam. *ſerm.* 1. *in Sabb. Sancto* Requies tamen eſt iſta tantùm apparens quia ſicut Diabolus, ſic peccator nunquam verè requieſcit. *op. Diet. ſal. tit.* 3. *c.* 2.

294. *In Maria Deus requievit.*

Et requievit die ſeptimo, &c. Quarè non ſexto die, ſed ſeptimo Dominus requievit? Nota per ſex dies cæteræ creaturæ factæ ſunt, ſed hic ſeptimus dies ſignificabat Mariam Virginem, in qua ſola requiem invenit; dicit enim ipſa, *Eccleſ.* 24. *Et qui creavit me, requievit in tabernaculo meo, & Pſal.* 45. *Sanctificavit tabernaculum ſuum Altiſſimus: ſerm.* 2. *in Sabb. Sancto.* Sic & S. Bernard. *ſerm. de Maria V.* fuit enim Maria Virgo Paradiſus Domini delicioſiſſimus. *op. ſpec. B. Virginis cap.* 11. & 14.

295. *Deus in ſeipſo quieſcit, & vult nos in ipſo ſolo quieſcere, & ſabbatum celebrare laudando, & amando, quia in ipſo ſolo eſt requies.*

Requievit Deus, &c. Quomodò requievit? Requievit in ſeipſo, & invitans hominem ad quieſcendum in ipſo: qui autem Sabbatum quieſcendo non celebrat, pactum Dei cum homine violat (*fecit enim ipſum ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam*) quia vult hominem perfici in ipſo Deo exurgendo ex tot mirabilibus ad Deum laudandum, & in Deo quieſcere, & ſibi per amorem tenaciter inhærere. *op. de prof. relig. l.* 2. *c.* 65.

296. *Benedictio Dei ordinata eſt ad beneficentiam Creaturarum.*

Et benedixit diei ſeptimo, & Sanctificavit illum; quia ceſſaverat ab omni opere ſuo. Quæritur, ad quid tenderet iſta benedictio? an ad res jam factas; an ad diem, & ſi eſt benedictus, quomodo Paulus *ad Epheſ. cap.* 5. dicit, *quòd dies mali ſunt*? Reſpondetur hanc benedictionem ordinatam eſſe ad diem non ſecundùm ſe, ſed prout eſt menſura alicujus operationis, in qua eſt benedictio, & ſanctificatio: & in hoc ſenſu dies dicuntur mali, quatenus ſunt menſura actionis malæ: Dicitur autem benedixiſſe hunc diem, tum ob conſummationem perfectam ſuorum operum, quæ condiderat in ſex diebus antecedentibus: tum quia ipſe poſſidet, continet, & conſervat, quæ facta ſunt. *l.* 1. *d.* 15. *dub.* 2. & *in Io. c.* 5. *v.* 20. & *in Luc. cap.* 13. *v.* 10.

297. *Deus priùs res creavit in principiis ipſarum, poſtea eas ad actum completum fecit.*

Et benedixit diei ſeptimo, &c. Ab omni opere ſuo, quod creavit Deus, ut faceret: Quomodò dicit Deum creaſſe res, ut eas poſteà faceret? ſi jam creatæ erant, ergo habebant eſſe, ergo erant factæ? Reſpondetur quod priùs dicuntur res creatæ, ſcilicet quoad exiſtentiam principiorum in materia, & poſteà factæ ſunt diſtinctæ, & reductæ ad completam exiſtentiam ſecundùm naturam uniuſcujuſque. *l.* 2. *d.* 12. *a.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 2. & *d.* 15. *a.* 2. *quæſt.* 3. Ut videat Deum totum occupatum in beneficium Creaturarum.

298. *Benedicere Dei eſt operari ad utilitatem noſtram.*

Benedixit diei ſeptimo, &c. Cur benedixit hunc diem, & non alios dies? Quid alij dies commiſere, ut Dei benedictionem ſeptimo diei datam non accipiant? Jam dictum eſt nihil aliud eſſe benedicere, & ſanctificare, quam diem tali actioni, ut menſuram, deputari: igitur licèt de Deo dictum ſit, quod die ſeptima quievit, tamen continuè operatur exercendo ſuam providentiam, conſervando, & continendo continuè res jam factas, ut patet de Sole, Luna, de ſeminibus, & habitantibus in terra, quæ nutrit, de fluminibus, & aliis, & tamen non ſoluit Sabbatum. *In Ioan. c.* 5. *v.* 17. & *l.* 2. *d.* 15. *dub.* 5. Ex quibus inferre licet, quòd benedictio Dei eſt operatio, & cùm in ſex diebus operatus fuerit tot Creaturas, id ſufficit ad explicandam benedictionem ſex dierum. In hac ſeptima die autem exprimit benedictionem, ne quiſquam putet Deum ceſſaſſe ab hujuſmodi benedictione, nempe à conſervatione rerum: diſce ergo ex hoc diem illum infælicem eſſe, in quo otioſus fueris. *Dies otioſus dies malus, & benedictione vacuus*

299. Dns

299. *Deus benedixit in hac die operibus, quas vult à nobis in ſui obſequium.*

Benedixit, & ſanctificavit, &c. Dictom eſt benedictionem fuiſſe factam tali diei, ot eſſet menſura actioois faciendæ: Quodnam opus igitur eſt in ſabbato facieodum? ſi Deus nihil de novo fecit? Reſpondetur, quod fecit ad inſtructionem noſtram, ut ſcilicet hominẽ erudiret non ſolùm verbo, ſed & opere, nempè ſicut ſex diebus dedit homini licentiã intendendi rebus ioferioribus, & ſicut ſeptimo die ab omni opere ceſſavit, ſic voluit quod ſeptimo die homo ab omni opere ceſſaret, & per contemplationem inhæreret, & inhærendo quieſceret in Deo; & qoia io hac iohæſione homo obtinet à Deo ampliationem benedictionis, & ſanctitatis, ideò dies ſeptimus dicitur à Deo benedictus, & ſanctificatus non ratione ſui, ſed ratione operum ſanctorum, quibus deputavit talem diem. *l. 2. d. 15. dub. 5.*

Feſti obſervatio qualiter facienda.

Vera quies ſtat in inhæſione, & contemplatione Dei.

300. *Vir iuſtus ſemper tendendo, & intendendo contemplationi Sabbatum celebrat, & nunquã abſtinere debet ab operibus iuſtitiæ.*

Benedixit diei ſeptimo, &c. Dictũ eſt hanc benedictionem ordinatam eſſe operibus ſanctis, quas exigit Deus à nobis: ex quo patet, quantùm Deo placet, quod homo ſibi ſoli intendat, & in eo requieſcat: hinc frequentiſſimè iterat Deus in lege inter omnia mandata præceptum de obſervantiã ſabbati. *l. 2. d. 15. dub. 2.* Iuſtus autem ſemper ſabbatum celebrat: impius autem ſabbatum habere non poteſt. *ſer. 1 in Sabbato Sancto & op. de prof. relig. l. 2. c. 65.*

301. *Deus nunquam ceſſavit, nec ceſſat benefacere.*

Et benedixit diei ſeptimo, &c. Quæritur, quarè tam frequenter Chriſtus patrabat miracula, Evangelizabat verbum Dei, aliaque multa faciebat in ſabbatis, cum eſſet dies quietis? Sed ad inſtructionem noſtram id faciebat, ut ſcilicet indè inciperet reparatio noſtra, unde terminata eſt creatio, & conditio noſtra: nunquam enim Chriſtus ceſſavit operari ad noſtram ſalutem, ut dicit *Ioan. c. 5. n. 17. & Luc. c. 13. n. 10.*

302. *Odium quantum deteſtetur, ejus damna enarrantur.*

Benedixit, &c. Quia in ipſo ceſſaverat ab opere ſuo, quod creavit Deus, ut faceret. Quid ſibi vult illa additio, *quod creavit Deus ut faceret*? Dictum eſt literaliter debere intelligi de diſtinctione completa rerum, quas Deus creaverat in ſemioatio materiæ. *l. 2. d. 12. a. 2. qu. 1. ad 2.*

Sed cur facit hanc repetitionem, quæ videtur ſuperflua? ſed nota myſterium: Multi vertunt, quod fecerat, ſcilicet ad faciendum, ut hoc verbum referatur ad creaturas, nec ceſſarent ab operibus propriis, & ne otioſæ eſſent, ſic Lipoman. *hic*, cum aliis. Hicque nota hoc præceptum à Deo unicuique rei in proprio die impoſitum fuiſſe ſcilicet luminaribus, ut non ceſſarent à lucendo, aquis, terræ, plantis, ut producerent ſibi ſimilia, &c. ſingulariter autem in hac ſeptima die replicatum eſſe præcipuè propter hominem ad ſignificandum, quãtùm abhorrere debeat otium; & meritò, ut ſcilicet (ait ſanctus Doctor) homo addiſceret à corporibus inanimatis, v. g. à Sole, & Luna, quæ quotidie ſurgunt, & perficiunt curſum ſuum; & ab animatis, ut ſunt arbores, & herbæ; quæ licèt in hyeme nudæ ſint, tamen virtutem ſuam ſervant; & in tempore ſuo redeunt ad conſueta: otium enim maledictionem Dei iocurrit, ſpirituale lucrum negligit, incitamenta vitiorum colligit, locum Diabolo præparat, tentationibus aditum aperit, mores prævertit, receptaculum ſordidum cor facit, & ad cæleſtia currere negligit. *op. comp. Theol. l. 3. c. 18.*

303. *Cur Sabbati dies mutata eſt in Dominicam diem.*

Et benedixit diei ſeptimo, &c. Quæritur, cur mutata ſit obſervantia huius diei in dominicam diem? Reſpondetur, quòd in mandato Sabbati erant duo: primum erat ceſſatio ab opere ſervili, ut homo Deo liberiùs vacaret: ſecundum erat ſignificatio diei, & determinatio operum, à quibus erat ceſſandum: primum erat præceptum morale; Deus enim ſemper requiſivit, ut homo, ſibi præpararet habitaculum cordis, & eidem aliquandò vacaret, ut per dilectionem ei adhæreret, & in hoc non tantùm erat morale, ſed veluti origo deſerviens ad integram impletionem aliorum præceptorum; vacans enim Deo meliùs cognoſcit, quid ſit faciendum: ſecundum erat cæremoniale, & figurale, ſignans à quo ceſſandum eſt, ſcilicet à peccato, & quid credendum, & expectandum ſit, nempè quies paſſionis Chriſti in ſepulcro: & ſecundùm hanc partem ceſſavit lex, cùm igitur ſabbatum fuerit impletum, ideò ſucceſſit dies Dominica celebranda; quia iam habentes veritatem diei ſeptimæ per Chriſti quietem, expectamus reſurrectionem, & glorificationem octavæ, quæ jam in capite noſtro inchoata eſt, & in nobis conſummabitur in generali reſurrectione, hinc Dominica dies eſt inſtituta ob memoriam beneficij reſurrectionis, & præfigurationem futuræ reſurrectionis. *l. 3. d. 37. dub. 3. & op. de dec. præc. ſer. 4. & in Luc. c. 27. n. 54. & ſerm. 1. in Sabbato Sancto* Vide, quæ dicuntur in Exodo *ad cap. 20.* de obſervantia Sabbati, & aliorum feſtorum.

304 *Dies ſeptimus figurabat adventum Spiritus Sancti, per quem datur perfecta requies animabus.*

Et benedixit diei ſeptimo. Cur tam privilegiatus fuit hic dies ſuper cæteros. Reſpondetur, quod in operibus ſex dierum figura data fuit oobis de operibus à Chriſto patratis in ſua paſſione, ſcilicet traditionis, illuſionis, flagellationis, conſputationis, occiſionis, & reſurrectionis: ſeptimus autem dies fuit figura miſſionis Spiritus Sancti in Apoſtolos, & Eccleſiam, tunc enim fuit data plena benedictio, & ſanctificatio, & in ſeptem donis perfecta requies. *In Luc. c. 18. n. 33.*

305. *Dies ſeptimus habuit veſperam, ſed non notatur à Sacra Scriptura ad ſignificandum multiplex myſterium, ſcilicet quietem, & reſurrectionem Chriſti, quietem animarum, ſtatum religionis, & cæleſtem beatitudinem.*

Et benedixit diei ſeptimo, &c. Cur non ſubjunxit ſicut in cæteris, & factum eſt veſpere, & mane

 dies

dies ſextus: ſed ſupponitur iam in eſſe, & tantùm benedicitur à Deo, *& benedixit diei ſeptimo, &c.* Nonne fuit iſte dies completus, ſicut cæteri? nonne fuit à Deo factus in complementum univerſi? Reſpondetur, quòd ſi dies ſeptimus conſideratur litteraliter, non fuit opus novum, & de novo factum, ſed quodammodò cum aliis productum, & continuans tempus iam inceptum, & ideò habuit noctem ſuccedentem, quod tamen à Spiritu Sancto non exprimitur ad indicandum maximum myſterium; ſi enim allegoricè ſumitur, figurabat quietem Chriſti in ſepulcro, per quam facta eſt liberatio animatum, ob id dicitur quies animarum ſanctarum: ſi tropologicè, ſignificabat quietem à perpetratione peccati, otium contemplationis, & ſtatum religionis, quæ ſine intermiſſione ab homine exigit Deus, maximè in aliquo determinato tempore: ſi anagogicè, figurabat quietem æternæ iucunditatis, quæ nunquam habebit veſperam, & finem. *l. 2. d. 12. a. 1. qu. 2. & d. 15. a 2. qu. 3. ad 2. & Brevil. p. 2. c. 2. & in Pſal. 92. & in Luc. c. 23. n. 54.*

306. *Debet Homo per ſex ætates laborare, ut in ſexta ſcilicet in morte quietem habeat.*

Et requievit Deus, &c. Quarè, cùm Deus in quolibet die perfecerit aliquod opus, non dicitur: Et requievit Deus à tali opere? Sed tantùm in hoc ſeptimo die dicitur requieviſſe à patratis iam operibus? Id dicitur ad indicandum, quòd licèt Deus compleverit aliquod opus in ſingulis diebus, tamen perſeveravit in operando uſque ad ſextum diem incluſivè, & in ſeptimo ceſſavit: ſic & Chriſtus non ceſſavit operari, & pati uſque ad ſabbatum quietis, & ad indicandum, quod homo debet per ſex ætates operari, & cum Chriſto contribulari, & crucifigi, ut in morte ſua habeat ſabbatiſmum ſecundùm oraculum *Iob. c. 5. In ſex tribulationibus liberabit te, & in ſeptima non tanget te malum:* ſic ſignanter dicitur *Luc. c. 23.* quod ſabbatum illuceſcebat, dum nox incipiebat: quia nox illa terminabatur in lucem: ſic & mors Iuſtorum in lucem terminatur. *In Luc. c. 23. a. 54.*

307. *Perſeverantia in bono exigitur à Deo, & opere, & ſermone à Chriſto commendatur.*

Complevit Deus die ſeptimo opus quod fecerat, & requievit, &c. Nota, quod hîc datur nobis exemplum perſeverantiæ; hæc enim perficit inchoata, impetrat poſtulata, & ſtabilit acquiſita, & hæc ſola inter virtutes coronatur. *op. Diat. ſal. tit. 8. c. 1.*

308. *Quarè dies prima denominatur Dominica: ſecunda dies Lunæ, &c. & quarè Eccleſia numerat per ferias.*

Complevit Deus die ſeptimo opus ſuum, & requievit, &c. Quæritur, quarè non fit enumeratio dierum in Eccleſia eo modo, quo fit hîc in ſcriptura, v.g. dies lucis, dies firmamenti, ſed vtitur aliis nominibus? Reſpondetur, quod licèt in primaria rerum conſtitutione notetur diſtinctio dierum ſeptem ad explicandam perfectionem divini operis, & quietis; nunc verò non appropriantur ad aliquem effectum ſpecialem: Gentiles accipiunt numerum penes dominium Planetarum, ſecundùm quos habet regi, & diſponi tempus; & quia Saturnus eſt primus inter Planetas, dicunt quod dominatur in prima hora diei ſabbati, & ſequens Planeta in ſecunda hora, & ſic uſque ad ſeptem horas: poſtmodum fit regreſſus ad principium, & ſic eſt procedendum: & poſtmodùm ille Planeta, qui dominatur in vigeſima quinta hora, ille eſt principium ſequentis diei, qui eſt Sol, à quo dominatur ille dies: & ſic deinceps procedendo denominant ſeptem dies, quaſi ſeptem Planetas; & quia in tertia die dominatur Luna in prima hora, ſic denominatur dies Lunæ, & ſic deinceps: hunc autem nos Chriſtiani modum denominandi dies, nec omninò tenemus, ne videamur elementia mundi ſervire, nec omninò relinquimus propter conſuetudinem: unde dominicum Diem denominamus nos, ſabbatum Iudæi, in aliis ſervamus conſuetudinem: Eccleſia verò loco nominum Planetarum ponit ſecunda feria, tertia feria, &c. & ſic deinceps, nempe à feriando, & exercendo ſe in obſequium Dei. *l. 2. d. 15. dub. 6.* Nota etiam, quod dies prima dicitur Dominica, id eſt dies Domini; vel quia ea die incæpit creare mundum, tunc enim incæpit eſſe Creatura, cui dominaretur; vel quia ea die innotuit Dominus ſcilicet infernorum, vectes ferreos confregit: item mortuorum, quia multa corpora ſanctorum ſurrexerunt: & vivorum, quia prima hora illius diei ſurrexit. *Pſal. 23.*

Dies dominica quare ſua per omnes dicitur eſſe Domini.

309. *Per ſeptem partes completio habetur mundi majoris, & minoris.*

Complevit Deus die ſeptimo, &c. Cur in ſeptimo, & non in ſexto die explicatur completio mundi? Reſpondetur, quod ſeptenarius numerus eſt univerſitatis, ſignificans completionem mundi maioris: conſtat enim quatuor elementis ſuſceptivis influentiarum cæleſtium, & tribus orbibus cæleſtibus influxivis, & motivis omnium inferiorum: ſignificat & completionem minoris mundi ſcilicet hominis conſtantis quatuor qualitatibus elementaribus, & tribus potentiis ſpiritualibus ſcilicet vegetabili, ſenſibili, & rationali: illæ reſpondent quatuor elementis: iſtæ tribus Cælis, ſcilicet ſydereo, cryſtallino, & Empyreo. *ſerm. 16. Hexaem.*

310. *Omnia tempora legis naturæ ſcriptæ, & gratiæ volvuntur per ſeptenarium.*

Complevit die ſeptimo, &c. Nota, quod ſicut Deus ſeptem diebus concluſit tempora originalia conditionis, & completionis omnium Creaturarum: ſic & voluit omnia tempora figuralia legis naturæ, ſcriptæ, & gratiæ revolui tali ſimilitudine. *ſerm. 16. Hexaem.*

311. *Hominis vita ſpiritualis adaptatur ſeriei creationis rerum.*

Complevit Deus die ſeptimo, &c. Nota, talem ordinem adaptari rerum conditioni, ut inſinuaretur idem ordo ſervandus in complenda perfectione ſpirituali animæ: nam primæ rerum de nihilo creationi reſpondet impij iuſtificatio de nihilo peccati firmamenti productioni, confirmatio boni propoſiti aquarum congregationi, cordis adunatio, vnitas, & concordia Syderum perfectioni, exemplum bonæ operationis piſcium, & Avium formationi, flatus actionis, & contemplationis hominis plaſmationi, rectitudo intentionis: ſeptima verò dies ſignificat æternitatis requiem, & ecce nova creatio, ſeu reformatio hominis. *op. com. Theol. l. 2. cap. 2.*

312. Septem

312. *Septem dona Spiritus Sancti faciunt ſpiritualiter in anima ſeptem diei recreationis myſtica.*

Complevit Deus, &c. Hæc conditio rerum figurabat reformationem ſpiritualem animæ per ſeptem dona Spiritus Sancti, quorum quodlibet habet mane, meridiem, & veſperam, ſcilicet inchoationem, progreſſum, & terminum. *op. de 7. don. in princ. c. 2. & 6. & de dono tim. c. 3. & de dono pietatis c. 2. & de dono ſcientiæ c. 2. & de dono fortitud. c. 2. & de dono conſil. c. 4. & de dono intell. c. 6. & de dono ſap. c. 4. & in Luc. c. 2. n. 2.*

313. *Septem horæ canonicæ, & ſeptem petitiones orationis Dominicæ, & ſeptem dona Spiritus Sancti reſpondent ſeptem diebus conditionis machinæ mundialis.*

Complevit Deus die ſeptimo, &c. Sicut ſeptem diebus Deus complevit totum orbem: ſeptenarius enim numerus ſignificat univerſitatem: ſic & ſeptem horas diei artificialis mancipamus horis canonicis, de quibus dicebat *Pſal. 118. ſepties in die laudem dixi tibi*: item & ſeptem petitiones in oratione dominica facimus, reſpondentes ſeptiformi ſervituti, ſcilicet univerſitati vitiorum, à qua per tale miniſterium ſentimus expiati: item ſeptiformi virtutum, ſcilicet quatuor cardinalium, & trium Theologicarum, quibus illuſtrari deſideramus: item & ſeptiformi chariſmatum numero, ſcilicet donorum Spiritus Sancti adverſus hoſtes fortificantium. *Pſal. 118. c. 11. n. 4.*

314. *Per ſeptem beatitudines, & perfectiones reducitur ad completum eſſe hæc machina ſpiritualis animæ.*

Complevit die ſeptimo, &c. Nota, quod ſeptem diebus datum eſt complementum huic mundo: ſic & ſpiritualiter vir religioſus tendere debet ad ultimatam perfectionem: ſicut enim tres primi dies pertinent ad diſtinctionem rerum, alij tres ad ornatum, & poſteà ſecutus eſt ſeptimus quietis: ſic & primò proponitur paupertas ad ſeparationem temporalium; mititas ad abnegationem propriæ voluntatis: & luctus ad fugam carnalium voluptatum: deinde proponitur eſuries, & ſitis iuſtitiæ, & miſericordia attrahens animam ad piam condeſcenſionem proximi: item munditia cordis, & pax alliciens mentem ad ſuperiora: item & ſupportatio perſecutionum per iuſtitiam quaſi circulum faciens redeundo ad principium, in quo uno ſumma totius perfectionis completur, & habetur quies ſecura. *op. apol. paup. reſp. 1. c. 3.*

315. *Anima eſt veluti materia prima informis ſine Deo, & virtutibus.*

Complevit Deus, &c. Sicut Deus in principio creavit materiam veluti informem, & veluti inhiantem ad formas completas, quas eduxit Deus per curſum dierum ſex, & in ſeptimo completa machina declaratur: ſic ſpiritualiter eruditur homo, qui eſt minor mundus, quod eius anima eſt veluti informis, indigetque gratia Dei, & virtutibus, ut redigatur ad complementum, eique conceditur tempus vitæ præſentis ſignificatum in ſex ætatibus, ut mereri poſſit, & adipiſci tales ſpirituales formas; poſteà ei datur quies gloriæ, quæ non habet veſperam. *l. 2. d. 12. a. 1. q. 2. corp.*

316. *Deus in principio Mundi expreſſit in figura totum decurſum ætatum mundi, & vitæ hominis.*

Complevitque Deus die ſeptimo, &c. Moyſes narrans per revelationem præterita prophetavit de futuris; ſicut enim Deus ſex diebus Mundum fecit, & in ſeptimo requievit: ſic corpus Chriſti verum, & myſticum ſex habet ætates, & ſeptimam, & octavam, quæ currit cum ſeptima: prima ætas hominis eſt infantia: hæcque in mundo fuit ab Adam uſque ad Noe; & ſicut in hac die primò facta eſt lux: ſic primò datur lux infantiæ, quæ poſtea oblivione deletur, ſicut per diluvium deletum eſt omne Animal, præter exiſtentia in Arca: ſecunda ætas reſpondet Pueritiæ hominis, & mundi: & ſicut factum eſt firmamentum, diviſæque aquæ: ſic tunc factum eſt fœdus per arcum, ne homines delerentur per aquas inferiores, & per arcum, ne ulteriùs deleretur per diluvium, & duravit à Noe uſque ad Abraham, & fuerunt diviſæ linguæ tunc, ſic etiam homo in pueritia diſcit loqui: tertia ætas eſt adoleſcentia hominis & mundi; hæcque fuit ab Abraham ad David: unde ſicut in tertia die germinavit terra &c. ſic homo in adoleſcentia eſt potens generare: & in tertia ætate cæpit ſynagoga florere in Abraham, & per circunciſionem: quarta ætas eſt à David ad transmigrationem Babilonis reſpondens iuventuti, & quartæ diei, in qua facta ſunt luminaria Cæli, ideò in quarta ætate mundi floruit regnum, & ſacerdotium, quæ ſunt duo luminaria: ſic & in iuventute floret ſapientia: quinta ætas eſt uſque ad Chriſtum, & ſicut in quinta die facti ſunt Piſces &c. ſic ſynagoga cæpit deficere, ſicut homo incipit perdere calorem. Sexta ætas eſt à Chriſto uſque ad diem iudicij; & ſicut in ſexta die factus eſt homo: ſic verbum factum eſt homo, & ſicut in hac ætate, quæ eſt ſenium hominis, ipſe eſt aptus ſapientiæ, & prudentiæ: ſic & Chriſtus redemit perfectè hominem: ſeptima ætas eſt requies animarum, quam ſequitur octava, ſcilicet reſurrectio mortuorum. *ſerm. 15. Hexaem. & Brevil. p. 1. in proœm.*

Et ſi quæras, quare iſta tempora vocantur ætates? Reſpondetur, quod ſicut in homine, ſic in Mundo dicuntur ætates; quia ſicut homo paulatim proficit in cognitione, ſic & mundus, & dicuntur ætates Mundi, non quia fuerint æqualis ſpatij, ſed quia in qualibet aliquid novum, & aliqua renovatio facta eſt. *l. 4. d. 40. dub. 3.*

317. *Homo in ſolo Deo quietem invenit, & ad hoc omnes creaturæ, & opera Dei, invitant.*

Complevitque Deus die ſeptimo, &c. Si Deus in ſeptimo die nihil fecit, quomodò dicitur cōpleviſſe, & perfeciſſe hac die opera ſua? imò potiùs debuit dici: ceſſavit ab omni opere. Nota pulchrum myſterium: Dicitur Deus in hac die requieviſſe: quomodò requievit? Requievit in ſeipſo: undè cùm per ſex dies antecedentes ſignificentur omnia ab ipſo creata, ad quæ cætera reducuntur: ſeptimus dies ſignificat ipſum Deum in ſe ipſo operantem, & ab omnibus operibus creatis ſuperelevatum, daturque nobis intelligi, quod omnis Creatura de ſe imperfecta eſt, & ipſe Deus eſt omnium operum ſuorum perfectio, & in ipſum reflectitur omnis creatura, à quo fluit, ſicut in primam cauſam, ex quo omnia per cauſam formalem, per quem omnia per cauſam

efficieotem, in quo omnia per canſam finalẽ, & boc fit per glorificationem rationalis Creaturæ, in qua claudontor omnes aliæ creaturæ, cùm propter ipſam ſint omnia creata, & ipſa ſit capax omnium per intellectum, & naturæ ſimilitudinem, & hoc maximè apparet in homine, cui ad ſerviendom omnia iſta viſibilia ſunt creata: Ex hac aotem ſeptuplici ordinarione dierum ſeptuplicem laudis divinæ materiam habemos: primum opus eſt creatio tot rerum: ſecundum eſt gubernatio: tertium redemptio: quartum iuſtificatio: quintum iuſta retributio meritorum bonis, & malis: ſextum gloria beatorum. In prima autem die exprimitur per creationem Divina omnipotentia: in ſecunda die collocata ſunt Corpora cæleſtia ſuper inferiora, ut influerent in ipſa, per quod exprimitur ejus gubernatio: in tertia die, in qua terra apparuit arida, fructifera exprimitur redemptio: in quarta die facta ſunt luminaria, exprimiturque iuſtificatio Animæ per ſolem charitatis, Lunam fidei, & Stellas virtutum: in quinta die formatione ex aquis natatilium, & voluerom exprimitur depreſſio malorum in aquis inferoalibus, & elevatio bonorum per gratiam: in ſexta die formatio hominis exprimit glorificationem: ſeptimus dies noo eſt opus, ſed operia impletio per quietem in Deo, qua Deus quieſcit in ſe, & nos in Deo: unde ſabbatum appellatur requies *op. de prof. religioſ. l. 2. c. 65.*

Iſta ſunt generationes Cæli, & terræ, quando creata ſunt in die, quo fecit Dominus Cælum, & terram.

Et omne virgultum agri, antequam oriretur in terra, omnemque herbam regionis priuſquam germinaret, non enim pluerat Dominus Deus ſuper terram, & homo non erat, qui operaretur terram.

Sed fons aſcendebat de terra irrigans univerſam ſuperficiem terræ.

318. *Iſta ſunt generationes, &c.* Nota boc eſſe dictum per recapitulationem, iſtumque terminum (*in die*) confundi, ut teneatur pro diverſis diebus, vel zeugmaticè ut reddatur aliis membria illius recapitulationis.

Nota etiam, illud verbum (*Creata ſunt*,) ſumi hic æquiuocè, ſcilicet vel pro creare ex nihilo, vel pro facere, diſtinguere, & complere res. *l. 2. d. 12. a. 1. qu. 2. ad 1. & a. 2. qu. 2. ad 1. & d. 17. a. 1. qu. 3. ad 1.*

319. *Deus ſolus independens, omnia creata à Deo dependent.*

Iſta, &c. in die, quo fecit Dominus Deus. Nota, quod in principio huius hiſtoriæ pooitur Deus ſolùm, hic additur etiam Dominus: quarè formatis omnibus Creaturis additum eſt Deo nomen Domini? Cur expectauit ſacer ſcriptor hoc nomen aperire vſque ad conſummationem totius operis? Reſpondetur oomen Domini importare poteſtatem in ſervos: cùm ergo facta fuit creatura, benè innotuit nomen Domini dominantis omni Creaturæ. *Ex Pſal. 23. & l. 2. d. 2. p. 1. dub. 2.*

Vndè licèt Deus eſſet Dominus, habitu, non actu tamen: at creatis rebus, & præcipue homine, quia Dominus, & ſervus ſunt correlativa, appellatur expreſſo nomine Dominus, quod abſolutè non competit niſi ſoli Deo, cùm ſit independens ab omni creatura, & omnis Creatura ab ipſo dependeat. *Pſal. 82.*

320. *In Dominica die epilogantur opera à Chriſto facta, & dies Domini dicitur.*

Iſta ſunt generationes, &c. in qua fecit Dominus, &c. Quiſnam iſte dies? ſi per ſex dies condiderat Deus Muodum, cur non dixit in diebus: Nota, quòd ſolùm connectitur huic diei nomen Domini Dei: & licèt Sanctus Aug. aſſerat in onico die fuiſſe creata omnia, diſtinguiq; hanc diem propter diverſam Angelorum cognitionem, tamen commonis opinio docet verè per ſex dies creata fuiſſe omnia: ſic. *l. 2. d. 13. a. 1. qu. 1.* Sed cur omnes dies redegit hic ad unum Diem? ſed adverte, quòd hæc omnia præfigurabant adventum, & opera à Chriſto facienda ad reparationem mondi, quæ omnia in dia Dominico epilogantur: unde iſta dies dicitur Domini propriè; quia in eo innotuit Dominus infernorum, mortuorum, & viuorum. *Pſal. 23.*

321. *Et omne virgultum agri, &c.* Nota hoc nomine ſignificari plantas, & arbores cuiuſcumque ſpeciei. *l. 2. d. 14. p. 2. dub. 2.*

322. *Deus ex ſe, & ſine alieno adiutorio omnia perfecta producit.*

Non enim pluerat Dominus ſuper Terram, nec erat homo, &c. Ad quid fit hæc additio? Certum enim eſt, quod Arbores fuerunt productæ in perfecta magnitudine: tum etiam quia certum eſt, quòd in tertio die adhuc non erat homo, videtor ergo ſuperflua hæc additio? ſed Deus ordioatiſſimè fecit, & ideò iſta notantur propter erroris remotiooem, ne ſcilicet videretur, quòd ſol, vel alia cauſa creata fuiſſet cauſa iſtarum rerum. *l. 2. d. 14. p. 2. dub. 2.* creatio enim totius ſubſtantiæ ſecundùm totum fuit ſolius Dei, nec potuit eſſe alterius, ſive per alterom. *l. 2. d. 1. p. 1. a. 2. qu. 2.*

Vuluit autem Deus tot creaturas producere ſe ipſo, & noo per alterum ut manifeſtaretur, quòd ſolius Dei, eſt unicè unum principium, ſimpliciſſimum, infioitæ poteoriæ, ſapientiæ, & bonitatis ſummæ. *l. 2. d. 1. p. 2. art. 1. qu. 1.*

323. *Gratiæ neceſſitas ad bona opera quanta, & qualis.*

Non enim pluerat Dominus ſuper terram: nec erat homo, &c. Nota, hanc duplicem rationem ad iodicandum, quod iam producta fuere omnia creata ſolo concurſu Dei: moraliter aotem datur intelligi, quòd ſicut pluvia infuſa terræ facit eam germinare, donec veniat ad fructum completum: ſic gratia infuſa animæ facit germinare booa opera in agro Animæ. *l. 3. d. 33. a. 2. qu. 5. corp.*

324. *Idem.*

Non enim pluerat Dominus, &c. nec erat homo, &c. Nota hanc connexionem: ad quid ad deficientiam pluviæ addit, quod non erat homo, qui terram operaretur? Homo enim tunc non erat productus. Sciendum eſt, quòd nullatenùs poteſt homo aliquod opus bonum, & meritoriè colere terram ſui cordis abſque pluvia gratiæ à Deo in animam immiſſæ: hinc videre poteſt quilibet, quàm neceſſaria ſit hæc pluvia gratiæ, &c. *op. de reſurrectione à peccato.*

Patet igitur, quantùm ſit neceſſaria pluvia gratiæ gratis datæ, & gratum facientis: illa quidem diſpoſitiva ad gratiam iuſtificantem, iſta ad

reſurgendum

reſurgendum à peccato; ad vincendum adverſarium, & ad complendum mandata Dei *l.2. d.28. a.2.quaſt.ult.*

325. *Quia B. Virgo nobis nondùm pluerat Chriſtum, ideò homo, ſcilicet Chriſtus, nondum apparuerat ad colendam Eccleſiam.*

Non enim pluerat, &c. nec erat homo, &c. B.Virgo fuit nubes, quæ Chriſtum pluit de Cælo. *op. comp.Theol.l.4.c.11.* Ergo quia nondum apparuerat nubes hæc myſtica, dicitur, quod tunc non erat homo colens terram. Cum necdum pluiſſet è Cælo, Deus providit fontem aquarum terræ, ut intelligeremus ipſum non deficere in neceſſariis.

Sed Fons aſcendebat è terra, irrigans Univerſam ſuperficiem terræ. Nota, quod Deus, quando ſeparavit aquam à terra, eam appellavit aridam, tunc enim erat de ſe ſterilis, ideò, ut dictum eſt, ſeipſo omnia ad completum eſſe produxit: poſtea eam appellat terram, ſcilicet elementum cum aliis elementis, & præcipuè ab aqua aſcendente de hoc fonte, ex cujus irrigatione facta eſt apta, ut poſſet coli, fructificareque. Hic fons exiſtens in Paradiſo irrigabat univerſam terram, vel ſaltem majorem partem terræ, ut poſſet germinare. *l.2.d.14.p. 2.dub. 1. & opuſ. Brevil. p. 6. cap. 5.* Non ergo Deus deficit in neceſſariis.

326 *Chriſtus fons irrigans Eccleſiam totam.*

Fons accendebat, &c. Figurabat hic fons Chriſtum fontem aquarum viventium, qui per incarnationem egreſſus eſt ad irrigandam Eccleſiam. *ſer.3.in Nativitate.*

327. *Chriſtus fons egrediens de B. Virgine, quæ fuit terra benedicta, & ab ipſo Verbo irrigata gratiis cæleſtibus.*

Fons aſcendebat, &c. Hic fons aſcendebat de terra, & irrigabat terram: quam terram? Et ſi exiſtebat in viſceribus terræ, ad quid hæc irrigatio nova? Erat quidem in viſceribus terræ origo hujus fontis, qui egrediens foras irrigabat ſuperficiem terræ, ut poſſet germinare: ſed quodnam eſt hoc myſterium? Hic fons eſt Chriſtus, qui egreſſus eſt de terra, ſcilicet de viſceribus B. Mariæ Virginis, quæ fuit terra benedicta, de qua formatus eſt novus Adam, terra, inquam, de qua orta eſt veritas: terra fluens lacte, & melle, quæ à Chriſto fonte tota irrigabatur aquis fluentibus gratiarum. *ap. comp. Theol. l.4.c. 11.& ſer.4. in ſexag.*

328. *Fons Chriſtus indeficiens, & ſitim noſtram extinguens.*

Fons aſcendebat, &c. Fons eſt Chriſtus, qui natus de Maria Virgine proponitur indeficiens, & corda reficiens, ut omnes ad ipſum ſolùm currant ad extinguendam ſitim. *ap.comp. Theol.l.4. c.11. & ſerm. 4.ſexag.*

329. *Fons eſt latus Chriſti apertum ad irrigandam, & fecundandam Eccleſiam, & animas noſtras aquis ſacramentorum.*

Fons aſcendebat, &c. Fons eſt latus Chriſti apertum, ex quo exivit ſanguis, & aqua irrigans ſacramenta Eccleſiæ, vitam gratiæ animabus conferens, & in corda devota ſe diffundens, qui fæcundat, & irrigat univerſam terram animæ noſtræ; *ap. lignum vitæ, tit.Ieſus tranſlanceatus.*

330. *Fons eſt Baptiſmus ſolùm felicitatem ſalutis tribuens iis, qui intra Eccleſiæ Paradiſum manent.*

Fons aſcendebat, &c. Nota, quòd hic fons irrigabat non ſolùm Paradiſum, ſed & totam terram, ſed tamen ſolùm in Paradiſo portabat felicitatem: ſic Eccleſia eſt Paradiſus, à qua effluit fons Baptiſmi etiam ad eos, qui foris ſunt, ſed tamen felicitatem beatitudinis non poteſt tribuere niſi intra ipſum Eccleſiæ Paradiſum. *opuſ.Brevil. part.6.c.5.*

331. *Fides eſt fons irrigans Eccleſiam.*

Fons aſcendebat, &c. Hæc Terra eſt Eccleſia, quæ irrigatur ſapientiæ ſalutaris doctrinæ fidei fonte. *op.principium Sacræ Scripturæ.*

332. *Theologia eſt fons irrigans univerſam faciem animæ: non Logica, vel Philoſophia.*

Fons aſcendebat, &c. Fons eſt ſacra Theologia, quæ irrigat Eccleſiã militantem tanquam Paradiſum; facit enim cognoſcere ſecreta, ad quæ nunquam pervenire poteſt Philoſophia Gentilium: docet Diabolo reſiſtere, quod non facit Logica rationalis: docet charitatis exercitiis inſudare, quod non facit Philoſophia moralis. *ap.comp. Theol.in præfat.*

333. *Nota rem mirabilem: à fonte Chriſto irrigabatur B. Virgo, & à Virgine ortus eſt fons irrigans Eccleſiam.*

Fons aſcendebat, &c. Nota myſteria hujus textus: Quomodò à terra oritur fons, & poſteà à fonte irrigatur? Terra Paradiſi ab hoc fonte ſcilicet à Chriſto irrigata fuit B. Virgo, de qua formatus eſt novus Adam: orta eſt veritas fructus terræ ſublimis, fluens lacte, & melle, germinans herbam virentem, & de qua mirabiliter oriebatur fons irrigans totam ſuperficiem terræ. *op. Comp.Theol. l.4.c.11.& ſer.4.ſexageſ.*

334. *Fons B. Virgo rigans mundum, & fæcundans omnibus bonis.*

Fons aſcendebat, &c. Hæc eſt B. Virgo, de qua ſequentes verſus.

Rigans Mundum novo rore
Nova prolis novitate
Nova facis, novo more
Cuncta mira charitate,
Ex divina bonitate
Fons aſcendens in honore,
Rigans terram charitate.
Deo creſcens in amore. op. laus Virgin. fig.1.

335. *Fons B. Virgo.*

Fons aſcendebat, &c. Hic fons eſt B. Virgo: fons pietatis. *op.laus B. Virginis fig.12. & ſtim. Div. amp.3. c.13.* Item fons, qui crevit in fluvium, in lucem, & in Solem in Incarnatione. *lib.1. in proœm.*

Item

Item fons irrigans mundum novo rore; terram charitate Dei. *op. laus B. Virginis fig.*1. Item fons plenus auxiliis. *op.laus B.Virg.fig.*15. Item fons miſericordiæ. *op.in ſalue , & op.lyiania B.Virg.* Item fons ſignatus nunquam violatus. *op.Pſalt.min.* Item fons nectar dulciſſimum orbi propinans. *op. Pſalt. min.* Item fons ſapientiæ clementiæ, & dulcor ſapientiæ. *op.Pſalt.majus B. Virg.in Pſalm.*11.

336. *Lachrymæ ſunt fons irrigans animam.*

Fons aſcendebat, &c. Myſticè ſignificat irriguum lachrymarum oriens à corde compuncto : & idem cor univerſum irrigans, & fæcundans ad producendum fructus bonorum operum *op.diæt.ſal.tit.*7. *cap.*3

337. *Explicatur litteraliter textus verſus ſeptimi. Formavit Dominus Deus hominem è puluere terræ: Et inſpiravit in faciem eius ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viventẽ.* Pro explicatione litteræ, Nota primò, quod cum dictum ſit *in cap.primo, faciamus hominem ad imaginem, &c.* & nunc replicet, *formavit Deus hominem de limo terræ*: per hoc datur intelligi, vel quòd primò factus ſit homo quoad animam, & poſtea quoad corpus, idque eſt probabiliter dictum à S August. & aliis, licèt probabilius ſit dicere, quod totum factum ſit à Deo in unico inſtanti, ideò melius dicendum, quod primum dictum eſt per anticipationem: vel quod hoc ſecundum dictum ſit per recapitulationem replicando, ſcilicet, id, quod in ſexta die factum eſt. *l.2.d.17.a.1. qu.3.*

Nota ſecundò quòd dicitur homo factus de limo terræ, intelligendum eſt quoad materiam, & corpus, addit enim infuſionem Animæ per inſpirationem vitæ. *l.2.d.17.a.1.qu.1.& in Pſal.*68.

Nota tertiò per hunc textum refelli errorem Manichæorum aſſerentium corpora facta eſſe à Diabolo, animas verò à Deo, & ex Dei ſubſtantia. *In Luc.c.11.n.40.& l.2.d.17.a.1.qu.1.*

338. *Convenientia qualis in formatione corporis humani ex limo terræ, & præcipue ad exercitium humilitatis.*

Formavit Deus hominem de limo terræ, & inſpiravit, &c. Cur non potiùs hominis inter animantia nobiliſſimi fuit factum corpus ex materia cæleſti, & nobiliori, ſed de luto, quod eſt vilius inter elementa? Sed nota, quòd convenientius fuit datum homini Corpus ex materia elementari, in qua terra prædominaretur, primò, ut poſſet habere notitiam non ſolùm intellectivam cum Angelis, ſed etiam ſenſitivam per ſenſus, ſecundò ut creaturæ inferiores continerentur virtualiter in homine, ut eſſent ei veluti famulæ, & ut in homine quodammodò aliquando beatificarentur, tertiò ut daretur creatura media inter purum ſpiritum, & purum elementum, quartò ut homo cognoſceret ſuam fragilitatem, & per humilitatem ſubiectionis noſcens ſe puluerem aſcenderet merendo, undè per elationem ceciderit. *l.2.d.17.a.2 qu.1.& Pſal.*89.

339. *Vide Dei munificentiam, format enim hominem ex limo terræ inopem, ut habeat, in quo ipſum cumularet beneficiis.*

Formavit Deus hominem de limo terræ & inſpiravit, &c. In his verbis notatur facilitas in Artifice Deo, & in homine fragilitas, ſimulque capacitas reformationis, & eius decor ex parte Animæ ſuſceptivæ donorum Dei. *Pſal.*89. ſic & S.Iren. *l.4.adv. hæreſ.c.*38.

340. *Vide quale periculum ſit Mulieris, vel malæ ſocietatis conſortium.*

Formavit Deus hominem, &c. Nota, quòd primus homo uſquequo ſolus fuit in Paradiſo, intactum ſe cuſtodivit à peccatis: ſed iam facta muliere effectus eſt tranſgreſſor divini præcepti. *In Sap. c.10.n.1.* ut videas, quàm noxia ſit malorum, & maximè mulierum ſocietas. *In Luc.c.17.n.p.*

341. *Homo denominatur ab humo ad exercitium humilitatis, ut ab homine collocaretur tanquam fundamentum omnium virtutum; vult enim Deus, ut homo ſuæ imperfectionis memoriam perpetuam ante oculos habeat.*

Formavit Deus hominem de luto. Homo conſtat corpore, & anima purè ſpirituali ſimili Angelis: cum id ſit verum, quarè potiùs denominatur ab humo, & luto, & non à nobiliori, ſcilicet ab Anima contra principia Philoſophiæ? ſed attendendum, quod verum eſt, quòd denominatio debet deſumi à nobiliori, quando, ſcilicet, alia ratio urgentior non intervenit. *l.3.d.2. a.2.qu.* 2. *ad* 1. Et quænam urgentior ratio poterat hîc occurrere in denominatione hominis ab humo, quàm exhibitio continuæ memoriæ menti humanæ fragilitatis propriæ, & originis, & excitatio perpetua ad exercitium humilitatis, & ſubiectionis Deo debitæ, dum ſe cognoſcit ortum ex puluere, & luto? ut aſcenderet per humilitatis meritum, unde ceciderat Lucifer ex elationis, & ſuperbiæ tumore. *l.2. d.17.a.2.qu.1 in fine corp.* Vide *ſerm.4.de uno confeſſ.* Vt quid igitur ſuperbis terra, & cinis? Meritò debet eſſe ſubiectus, qui de terra, quæ omnium pedibus conculcatur, eſt ſumptus. *ſerm. 4. Dom. in ſexag.*

342 *Homo ab humo, quia totus in peccatis conceptus.*

Formavit Deus hominem de limo terræ, &c. Si Deus formavit hominem de terra, ergone anima erit facta, vel educta de terra, & non creata à Deo? Et ſi à Deo immediatè creata purè ſpiritualis, quomodò dicitur homo totus de terra factus? Sed attende, quod omiſſa ratione ſuperadducta de primo homine, de nobis verè verificatur hoc nomen (*homo*) ideſt de humo totus, ſcilicet per naturam ſecundùm corpus: per infirmitatem, & per culpam, quia totus concipitur in peccato. *In Io. collat.*12.

343. *Homo ab humanitate denominatur, ut aliis prodeſſe debere cognoſcat.*

Formavit Deus hominem de limo terræ, &c. Nota, quod licèt Deus ab humo denominaverit hominem ad exercitium humilitatis: voluit tamen, ut cognoſceret ſe ad virtutem humanitatis, & beneficentiæ obligatum; homo enim propriè eſt, quia aliis proficit, cum non ſibi ſoli, ſed aliis ſit natus; quare in hoc ſenſu homo propriè dicitur perfectus.

In

In Ioan.c.1.v.10. Homo enim eſt ſocialitate politicus, benignitate benevolus, largitate munificus, omni virtute magnificus. *In Ioan.collat.54.*

344. *Homo arbor inverſa cum capite ſurſū factus, ut ſe ſemper erigat mente ad cæleſtia.*

Formavit Deus hominem. Nota græcè dici, formavit Deus Autropos, ideſt arborem inverſam: ſed cur cum capillis, in ſuperiori, & nō potiùs in inferiori parte, quæ in hac arbore habent rationem radicis. Sed attende, quod ſolus homo inter animantia factus eſt cum erecto corpore ad Cœlum: cujus ratio naturalis eſt, quia in hominis capite non abundat materia terrea deprimens, & deficientia caloris erigentis, ut in cæteris animalibus: Et hoc ut intelligeret ſe obligatum ad rectitudinem mentis ſurſum ad cæleſtia tendentis, ſolúmque ad ipſa debere aſpirari. *op. Compend.Theol.l.2.c.57. & Brevil.p.2.c.10.& Centil.p.3.ſect.25.*

345. *Magna hominis dignitas, Deique munificentia in ipſius formatione.*

Formavit Deus hominem, &c. Nota, quod licèt Angeli ſint perfectiores, tamen de ipſis non dicitur ſicut de homine. *Manus tuæ Domine, fecerunt me. Iob.* 10. Cur hoc privilegiū contulit Homini ſuper Angelos? Cur manus ſuas tornatiles plenas hyacinthis, in quibus ſunt infiniti theſauri, demittit ad hominis formationem: ſed jam dictum intellige ad indicandam magnificentiam, & dignitatem Hominis, Deique largitatem: hominem enim Deus magnificat, quia ratione ipſum ditat, infuſione gratiæ viſitat, honore collatæ virtutis exaltat. *In Ioan.collat.44.& Pſalm.*118.*v.*73.

346. *In Homine Deus collocavit perfectiones omnium Creaturarum, ideò toto orbe ſuperior.*

Formavit Deus hominem de limo terræ, & inſpiravit, &c. Quando audis hominem de limo terræ factum, ne credas hanc humum fuiſſe purum elementum, ſed mixtum ex quatuor elementis. *l.2.diſt.17.art.2.quaſt.1. & 2.* Sed cur non de puro elemento terræ? Quia fecit Deus ipſum quoad corpus Microcoſmum, ſcilicet mundum minorem, continentem in ſe in virtute, quidquid continetur in omnibus ſenſibilibus, & quoad animam ad imaginem ſuam, ſcilicet ut contineret, quod eſt perfectionis in Angelis. *Pſal.72. & 134.*

Unde homo intelligitur nomine omnis creaturæ. *l.2.d.16.a.1.qu.3.ad 5. & l.3.d.35.dub.1. & Brevil.p.7.c.4.*

347. *Hominis dignitas iterum explicatur ex eo, quod manibus Dei formatus eſt, & in ſua dextera protectione collocatus. Per hominem item maximè manifeſtatur divina potentia, ſapientia, & bonitas.*

Formavit Hominem, &c. & inſpiravit, &c. Quarè cæteras Creaturas unico verbo (*fiat*) Deus creavit: hominem verò cum conſilio præconcepto, & manibus ſuis dicens: *faciamus hominem, & formavit,* ideſt manibus plaſmavit quoad corpus, & inſpiravit animam ad imaginem ſuam, &c. Sed vide in hoc dignitatem hominis, quem non ſolùm jubentis ſermone, ſed & cōnſilio Trinitatis, & opere, & manibus majeſtatis divinæ plaſmavit, ſed in dextera ſua collocavit. *Pſ.118.v.73.* Ne igitur credas corpus hominis fuiſſe conſimile cæteris animalium; fuit enim plaſmatum ita perfectum, quod haberet conformationem, & maximam vicinitatem ad animam rationalem, per quod manifeſtaretur Conditoris infinita potentia, ſapientia, & bonitas. *op.Brevil.p.2.cap.10.*

Homo minor mundus includē majorē.

Homo igitur ſecundùm corpus, & animam eſt parvus mundus, in quem per quinque portas ſenſuū intrat mundus major ſenſibilis: per viſum intrant corpora luminoſa, & colorata: per tactum ſolida, & terreſtria: per guſtum aquea; per auditum aërea: per odoratum vaporabilia. *op.Itiner.mentis c.2.* Nota id à Deo factum eſſe, ut homo ex primæ conditionis honore intelligeret, quantum ſuo conditori deberet, & ut tantò ardentiùs amaret Conditorem, quanto mirabiliùs ſe ab eo conditum eſſe intelligeret. *op Amatorium.*

348. *Vide quantam perfectionem Deus in homine concluſit.*

Formavit Deus hominem, &c. Nota, quod dixit, *formavit,* non fecit: quod verbum indicat data fuiſſe homini omnia, quæ ſpectant, tum ad eſſentialem compoſitionem, tum ad integritatem, tum ad decorem, & ornatum. *l.4.d.44.p.1.a.1.q.1. ad 1.*

349. *Hominis pulchritudo egregia quoad formam exteriorem.*

Formavit Deus, &c. Nota, quod per hoc verbum (*formavit*) denotatur ornatus hominis interior, & exterior: fecit enim Deus hominem perfectiſſimum, ob idque & pulcherrimum ut ſicut per faciem elegantem notificatur, gratificatur, & magnificatur: ſic & cognoſceretur interior ſapientia, & perfectio. *Pſ.118.c.9.v.7.& ſer.1.de S.Gregor. & op.amatorium.*

350. *Multiformitas perfectionum hominis indicat in ipſo multiformitatem particularium perfectionum, & in Deo infinitatem ſapientiæ, potentiæ, & bonitatis.*

Formavit, &c. Vt autem manifeſtaretur multiformitas potentiæ, ſapientiæ, & bonitatis divinæ, data eſt homini multiformitas partium Corporis. *Brevil.p.2.c.10.* Item & multiformitas facierum, quilibet enim homo habet diverſam faciem ab alio ſaltem in aliqua parte, per quod manifeſtatur etiam diverſitas inclinationum, & affectionum internarum. *l.2.d.3.p.1.a.2.q.1.in fine.*

351. *Homo liber ſcriptus intus, & foris.*

Formavit Deus hominem, &c. Nota, hoc verbum, (*formavit*) indicare opus artificiale: ſed quid artificiale efformavit in homine Deus. Reſpondetur quod Deus plaſmando hominem ipſum efformavit ad ſimilitudinem libri, nempè ut eſſet liber ſcriptus intùs, & foris ad differentiá cæterarum creaturarum: nam Angelus fuit liber ſcriptus intùs tantùm, habens ſenſum intus ad cognitionem libri interioris, ſcilicet Dei ſapientiæ, & artis: Animalia, & cætera corporalia erant liber ſcriptus foris tantùm: homo verò utrumque habuit: Hoc maximè fuit in Chriſto. *op.Brevil.p.2.c.11. & Pſal.72.*

352. *Homo, vel eſt beſtia per peccatum, vel Angelus, imò Deo ſimilis per gratiam.*

Formavit igitur Deus hominem, & inſpiravit, &c. Nota, Deum formaſſe ſimilem beſtiis, & aliis ſenſibilibus quoad corpus:

Digitized by Google

ſimilem Angelis quoad animam: Sed cur fecit ſic hominem medium? Ut intelligeret, quod ſi in peccata labitur, ſimilitudinem Beſtiarum ſe induit: ſi virtutibus deditus, Angelus, imò & Deo ſimilis apparet; vide ergo, quodnam majus dedecus poteſt eſſe, vel turpior miſeria, quàm ut hac ſimilitudinis gloria ſui Conditoris amiſſa, ad informem, & irrationabilem brutorum animalium delabatur ſimilitudinem; quapropter, ô homo, diligentiùs attende primæ conditionis tuæ excellentiam, & venerandam Sanctæ Trinitatis imaginem in te ipſo cognoſce, honoremque ſimilitudinis divinæ, ad quam creatus es, nobilitate morum, exercitio virtutum; & dignitate meritorum habere contende, ut quando apparuerit, qualis ſit, tunc ſimilis ei appareas. *op amatorium.*

Homo ſpecie ſit natura Angelo inferior, per gratiam tamen, & merita poteſt ei æquiparari, imò ſuperare. l.2.d.9. a.1.qu.5.

353. *Formatio primi hominis fuit figura formationis ſecundi, ſcilicet Chriſti, qui eſt liber ſcriptus intus, & foris.*

Formavit Deus hominem, & inſpiravit, &c. Dictum eſt Deum formaſſe hominem, ut librum ſcriptum intus, & foris: ut ſcilicet per intellectum intus ingrederetur, & contemplaretur Dei ſapientiam, & per ſenſum foris egrederetur, & contemplaretur opera tam varia ſapientiæ Divinæ: intellectum intus illuſtravit, ſenſum foras decoravit, ut in utroque refectionem inveniret, intus ad felicitatem, foris ad jucunditatem: ſed ne ullam excuſationem haberet homo: Deus factus eſt homo, ut eſſet homini liber ſcriptus intus, & foris, ut totum hominem in ſe beatificaret, ut ſive ingrederetur, ſive egrederetur, paſcua in factore ſuo inveniret: paſcua foris in carne Salvatoris, paſcua intus in divinitate Creatoris, ut tota converſio hominis eſſet ad ipſum Deum, & tota dilectio eſſet in illo. *op. Amatorium.*

354. *Vult Deus ab homine haberi perpetuò memoriam mortis, & ut ſe pulverem reputet.*

Formavit Deus, &c. Quarè Deus notat ſpecialiter hominem eſſe factum de limo, ſeu pulvere terræ, cum ſit etiam factus ex anima?

Vult Deus, ut homo ſe pulverem, & cinerem reputet, verſando in mente memoriam mortis, & ſuæ incinerationis imminentis: item ex parte animæ; quia ſicut cinis eſt vilis, quantumcumque fuerit de pretioſa materia; ſic anima per peccatum fit viliſſima. *op. diat. ſal. tit. 7. c. 1.* Si igitur piè, juſtè, & caſtè vivere vis, ſic vive, ac ſi ſcires propriè, & pro certo te eadem die, vel ſtatim migraturum, vel moriturum. *op. ſtim. div. am. p. 2. c. 16.*

355. *Beata Virgo Maria fuit terra, ex qua formatus eſt Chriſtus homo, & ex qua omnia bona habemus.*

Formavit Deus hominem de limo terræ. Nota quòd primus homo formatus eſt de terra Virginali, & non ab homine, ſed tantùm manibus Dei exculta: ſic Chriſtus formatus de viſceribus B. Virginis Mariæ, quæ fuit terra ſine cultura maritali. *ſerm. 3. in Vigil. Nat.*

Unde per terram hanc benè ſignificatur Maria, nam quid terra humilius, quid terra utilius? Terram omnes ſub pedibus habemus, & de terra omnes vitam fovemus, unde & victum, & veſtitum, panem, & vinum, lanam, & linum, & hujus vitæ neceſſaria niſi de terra habemus: ſic quid humilius Beata Virgine, & ipſa quid utilius? Ipſa namque humilitate ſua omnium infima eſt: ipſa plenitudine ſua omnium eſt utiliſſima, ex qua habemus vitæ ſpiritualis omnia neceſſaria, nempe gratiam, opera mores, exempla, & diverſa merita. *op. ſpec. B. Virg. l. 7.*

356. *Chriſtus de terra pura, ſcilicet de Virgine immaculata factus, ex quo orta eſt Eccleſia.*

Formavit Deus hominem de limo terræ. Jam dictum eſt hanc terram puram ſignificaſſe Mariam, ſed Notandum, quod ſicut Adam de terra nondum ſanguine, id eſt peccato infecta, factus eſt: ſic & Chriſtus de Virgine non infecta peccato, factus eſt: & ſicut Eva de latere Adæ formata eſt: ſic Eccleſia de latere Chriſti. *ſerm. 16. Hexaem.* Vide ergo, qualem cooperationem habuit Maria Virgo ad formationem Eccleſiæ.

357. *Facilitas Dei in operando.*

Et inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, &c. Inſpiravit non mediantibus faucibus, ſed verbo ſuo, ſpiritum, animamque creavit, & creando infudit corpori. *l. 2. d. 17. a. 1. qu. 1.*

Ex hoc intellige faciliùs eſſe Deo operari quodcumque arduum opus, quàm nobis flatum emittere.

358. *Anima rationalis non eſt producta ex Dei ſubſtantia.*

Et inſpiravit in faciem ejus, &c. Cum audis Deum inſufflantem, ne credas cum Manichæis animam productam de Dei ſubſtantia; licèt enim Spiritus Sanctus ſpiretur de Divina ſubſtantia, non ſic anima rationalis: nam cum Chriſtus inſufflavit in Apoſtolos dicens, *accipite Spiritum Sanctum*, tunc ſignabatur proceſſio Spiritus Sancti temporalis in eos: nunc autem dicens, *inſpiravit*, idem eſt, ac ſpiritum fecit non ex ſe ipſo, ut ex materia, ſed creando, & creatum, factumque corpori infudit: ratio eſt, quia Deus non poteſt habere rationem materialis ad Creaturas, ſed tantùm efficientis, formalis, ſeu exemplaris, & finalis cauſæ. *l. 2. d. 17. a. 2. quæſt. 1.*

359. *Anima, & corpus habent mutuam dependentiam, & inclinationem.*

Inſufflavit in faciem, &c. Ex hoc collige, Animam non priùs tempore fuiſſe creatam ante unionem cum corpore, ſed in eodem inſtanti creationis fuiſſe infuſam corpori: eſt enim perfectio naturalis corporis, ob idque & naturaliter appetit ei copulari, adeò ut ſine illo eſſe, & ab ipſo ſequeſtrari pœna ei eſſet. *l. 2. d. 17. a. 1. q. 3. corp.* Hinc collige mutuam inclinationem, & indigentiam inter Animam, & corpus tanquam inter formam, & materiam. *ibid.* Collige etiam, quemlibet hominem habere ſingulam, & propriam Animam. *l. 2. d. 18. a. 2. q. 1.* Nec ex traduce, ſive per generationem, ſed per creationem. *Ibid. q. 3.*

Omnes Animæ habent eſſe per creationem.

360. *Unio animæ ad corpus ordinata ad vitam ſpiritualem, & ad unionem cum Deo.*

Inſufflavit in faciem, &c. Cur cum Anima rationalis ſit nobilior corpore non ipſam priùs Deus creavit, ſed ſtatim ſimul eam corpori ex luto univit? Sed ſciendum eſt, quod anima rationalis non eſt tantùm forma corporis, ſed & motor: quia ſine

Anima

Aoima corpus eſſet veluti truncus inſenſibilis, & inanimatus,& ob id nec poſſet mereri,vel demereri : unde ſi eſſet ſine corpore antecedenter creata, puniretur ſine pœna. *l.2.d.17.a.1.qu.3.corp.*

Cogita ergo, ô anima, qualem te fecit Deus, quali conſœderatione compacta ſunt in te caro,& Anima, nempe ut vivens in corpore viveres ſimul in Deo. *op. amatorium.*

361. *Hominis maxima præſtantia.*

Terra in Homine ab anima in ſtatũ ſublimem, & nobilem elevatur.

Inſpiravit in faciem eius ſpiraculum vitæ. Nota, quod ſtatim ac propoſuit Corpus hominis de luto compactum, ſubiunxit, *& inſpiravit in faciem eius animam rationalem:* vt videas, qualis ſit iſte artifex; quia ſuo flatu omnipotente terram illam convertit in aliam qualitatem, & quod de ſe abjectum erat, ipſo expurgato aliquid nobilius elicuit : Agnoſce igitur, ô homo, dignitatem tuam:agnoſce gloriam conditionis tuæ:eſt tibi de Mundo corpus,ſed tibi aliquid ſublimius,hoc omninò comparandum cæteris creaturis:compacta,& conſœderata ſunt in te caro,& anima:illa plaſmata:hæc inſpirata:quis non videat, quantùm Corpori præſtat anima:ab anima enim pulchritudo,ab anima incrementum,ab anima claritas viſus, & ſonus vocis, ab anima ſenſus omnis, & vita,ut per iſta anima, & corpus aſcendant ad vitam in Deo comparandam per cognitionem,& amorem.*op. Amatorium.*

362. *Homo natus ad cæleſtia.*

Et inſpiravit in faciem eius. Cur in faciem, vel caput, & non in aliam partem vel in reliquum corpus?ſed adverte, quod ſolus homo ſactus facie, & capite ad Cælum erecto, ut ad Cælum, & cæleſtia ſemper tendat,& aſpiret. *op. Comp.Theol.l.2. c.57.& Brevil.p.2.c.10.& Centil.p.3.ſect.25.* Idem & Gloſſa interlineatis : vt addiſcas animam tuam ad cælum ſemper debere eſſe erectam.

363. *Anima noſtra quanto in pretio habendà, cum Deus veluti ex ſuis præcordijs eam eduxerit.*

Et inſpiravit, &c. Sicut ſupra dictum eſt, ſolo verbo creavit, & non mediantibus faucibus, cur non dixit fiat homo in animam viventem? ſed per inſufflationem ſignificatur eam creaſſe, & veluti ex præcordijs eduxiſſe? Hoc ſine dubio fuit, ut homo eam in maximo pretio haberet, eamque ſemper immaculatam conſervaret.*op. Amatorium.*

Cognoſce ergo,ô homo, quàm mira,& inæſtimabilis dignitas eſt animæ tuæ; quia inſignita es Dei imagine,decorata ſimilitudine,particeps rationis, capax æternæ beatitudinis.*op.ſolil.c.1.*

364. *Deus creavit hominem ſolo verbo: ſed recreavit ipſum morte ſua, majori ergo in pretio debet habere redemptionem, quàm creationem.*

*Inſpiravit in faciem,&c.*Nota,quòd Deus hominem ſexta die inſpirando creavit, & Chriſtus in ſexta ætate, & die expirando recreavit. *ſerm. 1. in ſabb S.q.d.*Deus creando hominem veluti reſpiravit animam inſpirando : at in redemptione expiravit, & animam,vitámque ipſe nobis perdidit,ut ſalvaret hominem ingratum:quapropter, ô homo diligentiùs attende,quàm mirabiliter te jam ad ſimilitudinẽ ſuã in primo Adam condidit,ſed multo mirabiliùs in ſecundo reformavit : In prima namque conditione gloria præventus es, & honore:in ſecunda pietate proſecutus es,& amore,ut ingratitudinem tuam erubeſceres, & ad conditorem tuum amorem tuum totum converteres. *op. amatorium* (ſubdit *ibidem*) Memento, & ſi de nihilo factum non tamen de nihilo redemptum, ſex diebus condidit omnia,& te inter omnia,at verò per triginta tres annos operatus eſt ſalutem tuam in medio terræ : ut qui te ſemel tantùm, & ſolùm dicendo fecit,in reficiendo profectò multa,& geſſit mira,& pertulit dira,& indigna.*op. Amatorium.*

Vide igitur,ô homo,quod Deus, qui dives eſt in miſericordia, majori pretio voluit nos redimere, quàm nos valeremus, ut eius liberalitatem circa nos cognoſcẽtes, ex totis præcordijs eidem adhæreremus,ut eum diligeremus, ut etiam pretioſitatem noſtram ex tanti pretij immenſitate melius cognoſceremus.*l.3.d.32.a.1.qu.5.ad ult.*

365. *Ad triplicem vitam, ſcilicet naturæ, gratiæ,& gloriæ ordinavit Deus hominem.*

Et inſpiravit, &c. Et factus eſt homo in animam viventem. Hebraica lectio habet. *Et inſpiravit in faciem eius ſpiritum vitarum,& factus eſt homo, &c.* Quot vitæ inſunt in homine:Nonne unica eſt vita formaliter,& eminenter continens vegetantem,& ſentientem cum alia ſuperiori, ſcilicet rationali? ſed adverte quod tunc fecit Deus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam, hoc eſt viventem vita naturali triplici,ut dictum eſt,& vita ſpirituali ex gratia proveniente cum alijs donis ſpiritualibus,per quæ Deum cognoſcebat,& diligebat ſuper omnia : meritò igitur dicitur ſpiritus multiplex vitarum homini à Deo inſpiratus.

Triplex igitur homini vita convenit ; ſcilicet vita naturalis, hæc fuit prima indita homini in ſtatu innocentiæ:ſecunda eſt vita gratiæ, qua anima vivit Deo, & hæc eſt nobilior prima:tertia eſt æternalis gloriæ,ſola beata vita pacifica,& ſecura. *ſerm.1.in Invent.S.Crucis : & ſerm. 5. de plur. Confeſſoribus.*

366. *Quòd Deus donavit homini,hoc violenter ablatum fuit per peccatum.*

Et factus eſt homo in animam viventem, Ideſt habentem animam, qua viveret. Hanc vitam dedit Deus primo homini ſtabilem & indeficientem;ſed per peccatum, & ſeparationem à ligno vitæ facta eſt brevis,vana, & momentanea, caducaque more vaporis.*ſer.1.in Invent.S.Crucis.* Vide,quod peccatum nobis abſtulit pretioſiſſimam hanc vitæ margaritam, quam Deus tam liberaliter tribuerat. *op. Amatorium.*

367. *Mirabilis potentia, & ſapientia Dei conglutinantis lutum,& ſpiritum in unum.*

*Et inſpiravit,&c.*Ecce qualis artifex,qualis opifex rerum,ad cuius nutum ſic ſibi conglutinantur duo tam diſtantia extrema,limus terræ, & ſpiritus vitæ, quem cum in hominem inſpiraſſet, dedit ei ſenſum, & intellectum, ut per ſenſum lutum ſibi aſſociaret, & per intellectum regeret;& ut per intellectũ intus ingrederetur,& contemplaretur Dei ſapientiam;& per ſenſum foris egrederetur,& contemplaretur opera ſapientiæ:Agnoſce igitur,ô homo, dignitatem tuam & gloriam conditionis tuæ. *op. Amatorium.*

368. *Solus homo poteſt propriè loqui:eius proprium eſt Deum laudare : ex eius ſermonibus cognoſcitur vita.*

Et factus eſt homo in animam viventem. Nota, quod Caldæus legit in ſpiritum loquentẽ : ſed quomodò hæc lectio poteſt ſubſiſtere? Nõne & Pſitaci loquũtur? Quomodò exprimitur natura animæ rationalis per ſpiritum loquentem? Optimè : nam loqui propriè, & in rigore, convenit ſolùm creaturæ rationali ; exigit enim inſtrumentorum aptitudinem, virtutem motivam, & directivam, ſcilicet rationem exprimentem conceptum interiorem per vocem externam, quod eſt proprium ſolius hominis. *l.2.d.11.dub.1.& ſerm 4.hom.15.poſt Pentec.*

Cùm igitur locutio propria exigat correſpondentiam cordis, & linguæ, rectè infertur primò loquelam datam homini ad laudandum Deum, & ædificandum proximum, & ad accuſandum ſeipſum. *In Luc. c.11.v.14.* Secundò, quòd loquela indicat qualitates hominum internas. *ſerm.1.de S. Gregor.& ſerm.de S.Eliſab.& ſerm.1.&* 2. *de Evangel.& ſerm.1.de uno S.Doctore, & ſerm.1. de S.Barthol. & ſerm.2. de S. Laurentio.* Tertiò, quod loqui benè, & malè operari eſt habere vocem Iacob, & manus Eſau, & hoc eſt ſe condemnare. *Pſal.118. v.34.& in Luc.c.19.v.22.*

369. *Amor mutuus in Conjugibus præcipitur à Deo.*

Et inſpiravit in faciem, &c. Quæritur, cur hæc dicta ſint tantùm de Viro, & non de Muliere, quãdo fuit ædificata ex coſta Adæ. Fuitne mulier ſine anima rationali? Minimè : nam id ſubintelligitur informatione viri propter conjunctionem, & ſimilitudinem mutuam ipſorum. *l.2.d.18.a.2.q.3. ad* 1. Ex quo infers, quod conjunctio Conjugum, eſt inſeparabilis, & veluti unius animæ amborum.

Plantaverat autem Dominus Paradiſum voluptatis à principio, in quo poſuit hominem, produxitque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuave: lignum etiam vitæ in medio Paradiſi lignumque ſcientiæ boni, & mali.

370. Pro explicatione litteræ, Nota primò, quod cum Deus fecerit Paradiſum terreſtrem tertia die, & nunc replicetur, id ſumendum eſt tanquam dictum per recapitulationem. *ſer.17.Hexaem.*

Secundò Nota, quod licèt Aliqui negaverint hunc Paradiſum corporalem, voluntque id ſumi tantùm metaphoricè, ſcilicet quatenùs primus Homo habuit perfectam cognitionem, & dilectionem Dei, quæ eſt veluti participatio illius Paradiſi, quẽ expectabat : Tamen communis Sanctorum ſenſus, & verus eſt hunc Paradiſum fuiſſe ſitualem, & corporalem, nempe locum amœnum Dei manibus plantatum in Eden, ſcilicet in partibus Orientis, univerſæ exultationis, & gaudij promptuarium; qui locus erat valdè eminens juxta æquinoctialem partem in Oriente, quodammodò vergens ad meridiẽ, eratque tantæ altitudinis, ut illuc non conſcenderent vapores in aëre elevati, à Luna dominati, & ob id ibi erat aer mundus, & purus, & ſtatui perpetuitatis idoneus, & ob puritatem aeris contemperantia caloris ; & quia erat juxta æquinoctialem partem, ibi erat magna temperies temporis. *lib.2. d.17.dub.2. & 3.& comp.Theol. l.2.c.64. & ſerm.4. Dom.12. poſt Pentec.*

Tertiò Nota, quod, quia erat in parte orientali ſub æquinoctiali circulo, habebat ſemper æquinoctium, & ideò etiam duas æſtates, & hyemes. *op. Comp.Theol. ibid.*

Et ſi quæras, an nunc extet iſte Paradiſus? Reſpondetur varias eſſe opiniones Doctorum, ſed probabilior eſt affirmativa, cùm ibi collocaverit Deus Cherubim. *l.2.d.29.dub.3.* Verum quidem eſt occulto Dei judicio nunc occultari. Et licèt Eden, quæ eſt Provincia in Oriente nunc habitabilis extet, tamen poteſt dici, quod Eden hîc non ſignificet peculiarem regionem ; ſed tantùm locum deliciarum nobis ignotum. Vide Damaſc. *l.2.de fide orthod. c.11.* Aug. *l.8.de Gen.ad lit.c.1.* & Pererium fusè in Geneſim de hac re diſſerentem.

Quartò Nota, quòd Deus conſervat hunc locum non fruſtratoriè, ſed ad noſtram eruditionem, & ut occaſionem nobis præbeat requirendæ noſtræ ſalutis. *l.2.d.29.dub.3.*

371. *Homo conditus eſt extra Paradiſum, & in eum tranſlatus, ut cognoſceret non deberi ſuæ naturæ, vel generis nobilitati, ſed gratiæ, & ſe eſſe Peregrinum in hoc mundo.*

Plantaverat, &c. in quo poſuit hominem, &c. Cur non plantavit hominem in Paradiſo, ſed extra, & poſteà illum tulit, & poſuit in eo? Nunne fuiſſet hoc maius beneficium? Sed Deus intendit in ſuis operibus majorem hominis profectum : formavit igitur Deus hominem extra Paradiſum, ut melius cognoſceret beneficium, dum ſe videret, quaſi aliũde adductum, & ut ſciret, quod ille locus non erat ſua propria regio æternalis, ſed ſe ibi ut Peregrinum habitaturum, & aliquando tranſiturum ad beatam patriam. *l.2.d.17.dub.2.*

Et ſi voluit, ut homo in ſtatu innocentiæ cognoſceret ſe peregrinum; quid erit de nobis habitantibus in hac valle miſeriæ? Verè enim peregrini ſumus tum propter laborem, in quo vivimus, tum propter paupertatem, tum ob defectum permanentiæ, tum propter Patriæ remotionem. *In Pſal.114.*

372. *Dei ſingularis eſt erga hominem providentia & benevolentia, dilectioque immenſiſſima, ſtabiliſſima, & communiſſima ſer.1. fer.2. Penteeoſt.*

Plantaverat, &c. Nonne communem locum cum Animalibus potuit habere homo, qui eadem die cum animalibus fuit creatus? Et ad quid inſervire debebat reliqua pars terræ, ſi ipſius locus, & habitatio erat Paradiſus? Adverte Paradiſum locum cõvenientiorem eſſe hominum converſationi ob maximam ipſius aeris ſalubritatem, & temperiem, ſicque ſingularem erga eum providentiam Deus declaravit: & ſi homo ſteriſſet, alia pars Mũdi nõ ſuperflueret, quia beſtiis ſervientibus homini habitaculum præberet, & habitaculum ſua inferioritate excellens oſtenderet, & ſua magnitudine decoraret, ſicut magna platea decorat palatium, & ſicut aula decorat cameram. *l.2 d.17.dub.2.*

373. *Attende, quod Dominus dilexit hominem ante omne tempus, per omne tempus, & ad omne tempus vitæ eius. ſer.1.fer.3.Pent.*

Plantaverat, &c. in quo poſuit, &c. Cur Deus extra Paradiſum, & de terra extranea plaſmavit hominem? Nonne videtur Paradiſus magis congruus ipſius productioni? Maximè, quia ſi ſtetiſſet, multiplicatio

plicatio hominum fuiſſet facta in Paradiſo?Sed vide Dei providentiam totam utilitati noſtræ directá. Produxit Adam extra Paradiſum, ut hoc beneficiũ tranſlationis in Paradiſo eſſet ei incentivum permanendi in obſervantia mandatorum Dei:& quia Deus prævidit lapſum futurum, ejuſque de Paradiſo futuram eiectionem, ideò de terra ipſum formavit, in quam erat poſtmodum rediturus, ut per ejus ejectionem de loco voluptaria ſenſibiliter cognoſceret effectus peccati, & quanta bona ob peccatum amiſerat, & qualis differentia eſſet inter eum, qui Domino obedit humiliter, & eum, qui ipſum contemnit. *l.2.d.17.dub.2.*

Vide effectus peccati inobedientia & quàm laudabilis obedientia, Deoque chara.

Attende igitur, quod maligni, & inobedientes ad nihilum rediguntur in conſpectu Dei, obedientes verò tanquam Amici exaltantur ad magnificentiam amicitiæ, & amoris in præſenti, & gloriæ in futuro: unde homo, niſi obediat Deo humiliter, nũquam dignus eſt ab eo honorari: imò pro nihilo tanquam ſtercus reputari, & rejici: ô amabilis virtus manſuetudo obedientiæ, quæ humiles ad tantam nominis excellentiam ſuſtollit, & ô deteſtabile vitium arrogantia inobedientiæ, quæ de Angelo facit Diabolum, & de innocente Peccatorem, &c. *ſerm.1.Dom.8.poſt Pentec.*

374. *Solus Deus Dominus Paradiſi: Homo advena, & peregrinus.*

Plantaverat autem Dominus à principio paradiſum. Ad quid notatur hæc plantatio à Deo facta? Nonne jam dictum erat in principio Deum creaſſe Cœlum, & terram, & in prima die etiam ornatam terram hanc?Ideò hoc verbo uſus eſt, ut homo ſciret ſe non eſſe Dominum hujus Paradiſi, ſed tantùm Advenam, & peregrinum, ſolúmque Deum eſſe legitimum Dominum. *l.2. d.17. dub.2.* Idem & Rupertus *lib.2. in Gen. c.23.*

375. *Deus hortulanus horti noſtri cordis.*

Plantaverat autem Dominus, &c. Cur non dixit, fecerat autem Dominus, &c. ſed veluti hortulanum, & hominis miniſtrum Deum nominat? Nonne id eſt detrahere excellentiæ, & potentiæ Domini?Sed ex hoc explicatur ſingularis Dei amor in hominē: Verè enim Deus hortulanus eſt, qui in pectore hominis per amoris ſui ſemina virtutum virentia plantavit. Hortus, & Paradiſus eſt verè cor noſtrum, quando eſt virtutibus floridum, & operibus fœcundũ. *ſer.6.in rogat.* Sic & Anaſt.Synait. *in Hex.*

376. *Adam, & Homo ex amœnitate Paradiſi invitabantur ad deſiderium Patriæ.*

Plantaverat, &c. in quo poſuit, &c. Cur poſuit Dominus hominem in hoc loco paulo poſt ejiciendum?Sed providentiſſimus Deus id fecit, quia fuit figura alterius Paradiſi ſpiritualis Sanctæ Eccleſiæ militantis, in qua ponitur homo, ut in via, & ideò ſicut Adam fuit collocatus in Paradiſo tanquam advena, ſic & homo cognoſceret ſe eſſe in via, adſpiraretque ad patriam, nempè ad Paradiſum æternum. *l.2.d.17.dub.2.*

377. *Paradiſus ſpiritualis eſt anima in gratia exiſtens.*

Plantaverat, &c. in quo poſuit hominem, &c. Cur nõ plaſmavit Adam in Paradiſo? Sed id Deus voluit, ut ſciret homo, quod cum poſt ejus formationem in ſua anima infuderit plurima donorum, & gratiarum dona, per ipſa factus erat veluti civitas opulenta, pulchra, & decora; & ſic amœnitas exterioris habitaculi correſponderet deliciis interioribus, quales habet anima, quæ eſt templum Dei, & quales erant in anima ipſius Adæ. *l.2. d.17. dub.2. & ſerm.4.Dom.12.poſt Pentec.*

378. *Nota, quod hominis proprium eſt in publica prodire: fœmina ſecretis penetralibus recondi.*

Plantaverat, &c. in quo poſuit hominem, &c. Cur vir factus eſt extra Paradiſum, mulier in paradiſo, cum vir ſit nobilior muliere?ſane id fuit, ut ſuum cuique locum Deus daret: nam proprium munus viri eſt operari, mulieris cuſtodire domum. *Pſ.118.v.146.*

Hominis proprium eſt in publicum prodire, fœmina ſecretis penetralibus recondi.

Hinc addiſcat mulier eius proprium eſſe manere, & cuſtodire domum, non curſitare foras.

379. *Plantaverat autem Dominus Paradiſum à principio, in quo poſuit, &c.*

Sed cur in principio notatur factus Paradiſus, ſi ſolùm in fine creationis omnium creaturarum, & hominis productione debebat inſervire? & cur non reliquit hominem extra Paradiſum ubi fuerat productus.

Totus Deum occupatus in benefaciendo homini.

Vide ex hoc totum Deum propenſum, & deditum ad felicitandum hominem, ad cuius utilitatem non ſolùm produxerat tot creaturas, ſed & locum omnibus delicijs præditum ei paravit: Attende quales felicitates Deus homini donavit reſpectu corporis, & animæ: Nam quoad corpus, in ſtatu Innocentiæ factus eſt cum maxima perfectione, in illo ſtatu enim animæ totaliter corpus erat ſubjectum obtemperans ſine rebellione, propagabile ſine libidine, vegetabile ſine mortalitate, proportionabile complexione æquali, & ob id ſine pugna rebellionis, ſine pronitate libidinis, ſine imminutione vigoris, & corruptione mentis, ſine pœnalitatibus; natura in eo ſtatu non erraſſet, conceptio fuiſſet ſine pudore, partus ſine dolore, ſine indigentia veſtium, ſine rubore nudus, & tandem vivus ad gloriam tranſlatus eſſet: Animæ item datum fuit quadruplex adjutorium, ſcilicet conſcientia ad rectè volendum: ſynderesis ad murmurandum contra malum, & ſtimulandum ad bonum: ſcientia illuminans perfectè intellectum, & charitas accendens affectum ad diligendum Deum, & proximum. *Comp.Theol.lib.2.c.62.*

Felicitas Paradiſi Terreſtris.

380. *Plantaverat, &c. à principio: quomodò à principio ſolùm Cœlum, & terra leguntur creata?*

Litteraliter ab illo principio quando terram omnem juſſit herbas, & ligna producere, ut dictum eſt: ſed myſticè aliud arcanum nobis inſinuat: dicitur igitur Paradiſus plantatus à principio, ideſt primus hortus, & hic fuit Eccleſia militans, & triumphans, hæc in Empyreo, illa in terra plantata à Chriſto à principio omnium rerum, per quem Deus fecit omnia. *l.2.diſt.17.dub.2. & in Luc.c.23. v.43. & ſerm.1.fer.3. Paſchæ* Sic & D.Auguſt. *l.3.de civit.Dei c.21.*

Eccleſia triumphans, & militans ſignificata per paradiſũ terreſtrem, in quo poſuit Deus lignum vitæ, ſcil. Chriſtũ, qui etiã fuit ipſo ædificator, qui eum plãtaverat.

Sicut in Paradiſo terreſtri collocavit Deus Adam, & lignum vitæ, ſic & in Paradiſo Eccleſiæ Chriſtum, & in Paradiſo Empyreo inhabitat tota Trinitas. *Pſalm.1.*

381. *Plantaverat autem D. Paradiſum à principio.*

Item hic Paradiſus eſt S.Scriptura, in qua conſita ſunt ligna ſuavia, & pulchra, ſcil. Sacramenta

Paradi-

ſus Eccleſia eſt S. Scriptura habens lignum vitæ in medio ſcil. Chriſtũ Deum,& hominẽ.

ſcripturarum, quæ magnam habent pulchritudinem, quorum fixio radicalium virtutum eſt in Patriarchis, viridantia folia in inſtitutione præceptorum, & Sacrificiorum legis: fructus ſunt diffuſiones chariſmatum ſpiritualium factæ per Chriſtum. *ſerm. 14. & 17. Hexaem. & opuſ. Princip. S. Scrip. & in Luc. c. 23. v. 43.*

382. *Maria Virgo eſt Paradiſus Domini.*

Plantaverat autem Dominus Paradiſum à principio, &c. Paradiſus iſte eſt Beata Virgo Maria, quæ eſt hortus concluſus, fons ſignatus, cuius emiſſiones ſunt fructus Paradiſi: ſicut enim Paradiſus à ſe emittit flumina, fonteſq; continuè emanantes, herbas & arbores fructificantes; ſic mater miſericordiæ à ſe emittit rivulos, & fontes gratiarum, quibus corda arida infunduntur, & imbuuntur, & fructus virtutum, quibus affectiones illorum, qui eſuriunt juſtitiam, fructuoſis operibus nutriũtur: ideo ſignanter per Paradiſum voluptatis plantatum à principio, in quo poſuit hominem, quem formavit, ſignificatur, quia in Beata Virgine eſt repoſitus in Incarnatione homo ille cœleſtis, ſcilcet Chriſtus, non ab homine, ſed à ſolo Deo: Hic hortus ad modũ denſi nemoris eſt conſitus; quia in ipſa omnia virtutum genera ſine menſura, & numero ſunt inſerta: hæ plantationes non terrenæ, ſed propriæ Paradiſi, ſcilicet cœleſtes, & ſpirituales ſunt inſertiones: Et ideò, qui ſe aridos, vel mortuos in peccatis ſentiunt, ad mariam debent feſtinare; quia in ipſa veluti in Paradiſo poterunt invenire omnia deſiderabilia. *op. de Eccleſ. Hier. p: 4. c. 7. ad finem.*

383. *Maria Virgo Paradiſus immunis à ſerpente peccati.*

Plantaverat autem Dominus Paradiſũ à principio. Nota myſticè Paradiſus verè delicioſus Dei vivi eſt Beata Virgo, ex qua poſuit Deus hominem, ſcilicet Chriſtum, qui eſt lignum vitæ, de quo qui manducaverit, vivet in æternum. *op. ſpec. B. Virg. ſect. 14. & op. laus B. Virg. fig. 3.*

Nota pro immaculata conceptione B. V.

Nota etiam, quod dicitur à principio plantatus, ſcilicet ante peccatum. *ſerm. 16. Hexaem.* ſic B. Virgo fuit ante peccatum de terra virginea, & puriſſima ab omni fœce peccati ordinata, & præelecta, ob idq; in mente Dei ſejuncta à maſſa infecta aliorum.

384. *Beata Virginis uterus eſt Paradiſus, item cor, & anima.*

Plantaverat, &c. Hic Paradiſus myſticè eſt uterus Beatæ Virginis, in quo Deus Pater poſuit hominem filium ſuum: Ab hoc Paradiſo egreſſus eſt fluvius gratiarum ad irrigandam Eccleſiam. *op. laus B. Virg. fig. 3. & op. ſpec. B. Virg. l. 5. & 14.*

Item Paradiſus eſt Cor, & Anima Beatæ Virginis per gratiam, & dona Spiritus Sancti fructificans diverſas ſpecies virtutum, &c. *ſpecul. B. Virg. l. 14.*

385. *Quarè in oriente poſitus Paradiſus myſticè explicatur.*

Plantaverat, &c. Paradiſum: Septuaginta addunt in Eden ad Orientem: ſed cur ad orientem, & non in alia mundi parte?

Reſpondetur, quia Oriens, ubi lux oritur, eſt melior pars Cæli: & hinc Eccleſia ad orientem orat. Primò quia finis orationis eſt, ut illuminemur: Secundò quia ſignificat veram lucem ſolis juſtitiæ: Tertiò quia adorando quærimus Paradiſum: Quartò quia Iudæi adorant verſus Orientem: Quintò aſcenſus Chriſti in Cælum fuit ad orientem, & adventus eius ad Iudicium erit ex parte Orientis. *In ſap. c. 16. ad fin.* Hinc elice, quod ſolùm etiam nomen Paradiſi debet nos excitare ad opera per deſideria æternorum.

386. *Qui extra Eccleſiam vivunt per fidei, vel gratia defectum, ſed in ſtabulo Diaboli per peccatũ, non poſſunt guſtare lignũ vitæ.*

Plantaverat autem, &c. in quo poſuit hominem, &c. Sed cur poſt conceſſum homini imperium, adbuc plantat Dominus Paradiſum, in quo ipſum concluſit? Cur ipſum non reliquit in ſua libertate permanendi, ubi vellet? ſed id factum eſt, ut poſſit lignum vitæ deguſtare: & quia Paradiſus hic eſt Eccleſia, Chriſtus in medio poſitus eſt lignũ vitæ: hinc intellige, quod hoc lignũ vitæ non poſſunt deguſtare, qui in hoc Paradiſo non habitant per mundam vitam, ſed potiùs vivunt in ſtabulo Diaboli per putridam vitam. *ſerm. 1. fer. 3. Paſcha & ſpec. B. Virg. lect. 14.*

387. *Gratia eſt Paradiſus felicitans animam.*

Plantaverat autem Dominus Paradiſum à principio. Quomodò à principio? ſi in principio legitur creatum Cælum, & terra? ſed adverte, quod cum hic paradiſus per peccatum futurum non inſervire deberet homini, voluit; ut præfiguraret alium Paradiſum præparatum à principio homini, ut poſſet operari, & dona data cuſtodire: quodnam igitur fuit hoc promptuarium plenum delicijs? Hic paradiſus eſt gratia Dei, quæ verè animam delicijs Paradiſi replet: gratia enim, ait Eccleſiaſticus. *c. 40.* eſt ſicut Paradiſus in benedictionibus: nam animam conformat cum Paradiſo; quia ibi ſerenitas aeris ſine nubilo peccati, ibi tranquilitas loci, fertilitas conſcientiæ, decor terræ, ubertas vitæ, ipſius temporis congruitas, ibi ſplendor cognitionis Dei, ardor dilectionis, & ros devotionis. *ſerm. 4. Dom. Trinit. op. Diet. ſal. tit. 5. c. 5. & op. ſpec. B. Virg. lect. 14. & ſerm. 3. Dom. 3. poſt oct. Epiph. In Luc. c. 23. v. 43.* oh dignus & deſiderabilis Paradiſus.

388. *Anima iuſti eſt Paradiſus.*

Plantaverat, &c. Hic Paradiſus myſticè eſt anima Iuſti, quæ eſt Civitas Dei, & dum Cæleſtia meditatur, quaſi in Paradiſo voluptatis delectatur: in hac Civitate totus homo cum tota familia ſua ſpirituali, ſcilicet potentiarum Animæ, vivit benè ordinata, pacifica, & in qua Deus regnat. *op. de 7. itiner. æternit. itin. 7. d. 3.*

389. *Eccleſia Paradiſus, cuius cultores ſunt Prædicatores.*

Plantaverat, &c. Chriſtus fuit, qui Paradiſum in Eccleſia ab ipſo fundata conſtituit, & in hoc Paradiſo ſeminavit bonum ſemen fidei, & ſacræ Scripturæ, inſtituitque Prædicatores, qui hunc Paradiſum colerent. *In Luc. c. 13. v. 19.*

390. *Paradiſus eſt Anima fidelis fide imbuta.*

Plantaverat, &c. Hic Paradiſus myſticè eſt anima fidelis, in qua eſt plantata fides Sacræ Scripturæ, ex qua pullulant innumerabiles ſuavitates, & decores. *ſerm. 17. Hexaem.*

391. *Religioſus ſtatus eſt Paradiſus.*

Plantaverat, &c. Nota, quod Paradiſus erat locus altiſſimus, ad quem non pervenerunt aquæ diluvij, ſignificatque ſtatum religionis plantatum à Chriſto pro fundamento Eccleſiæ in quo Religioſus

vitam

vitam degit eminentem, immunem à ſubmerſione peccatorum, prodocitque lignum pulchrum viſu per honeſtam converſationē, & ad veſcendum ſuave per bonam operationem, & internam devotionem, irrigaturque aquis Divinæ grariæ, quæ dividuntur in quatuor capita per exercitium virtutum cardinalium. *op. diet. ſal. tit.5. c.1. & ſerm.1. fer.2. Paſcha.*

392. *Chriſtus eſt Paradiſus.*

Plantaverat autem Paradiſum, &c. Pater æternos plantavit hunc Paradiſum in Eccleſia militante, & triomphante, ſcilicet, Chriſtum, qui eſt verè Paradiſus, & Paradiſum communicans illis, qui ſecum ambulant, & manent: unde de hac ſocietate loquens dixit Latrooi *Luc.23. Hodie mecum eris in Paradiſo*: quaſi dicat, eris mecum; quia ego ſum & vita, & Paradiſus; quia ubi Chriſtus eſt, ibi gaudium, lux, pax, & iucunditas. *ſerm.2. de Evangeliſtis, & opuſ. itiner. mentis cap.7. & op. expoſ. miſſa. cap.4.*

393. *Vita contemplativa eſt Paradiſus animæ.*

Plantaverat autem, &c. in quo poſuit hominem. Verè homo toms mente, & affectu raptus in Deom transfertur in Paradiſum contemplativæ vitæ, dum per fidem, ſpem, & charitatem, devotionem, admirationem, exultationem, appretiationem, laudem, & iubilationem plena converſiooe vultus aſpiciendo ad Chriſtum io Cruce ſuſpenſum, tranſitum cum eo facit à mari rubro huius muodi intrans deſertum, ubi guſtet manna abſconditum, auditque illa verba dicta latroni: *Hodie mecum eris in Paradiſo. op. Itiner. mentis c.7.*

394. *Homo eſt veluti Paradiſus Dei.*

Plantaverat autem Dominus Paradiſum à principio. Sed ſi plantatus fuit Paradiſus tertia die; cur ſolùm nominatur poſt creatiooem hominis, & quando refertur homo io ipſo collocatus? Sed ex hoc recognoſce, quantùm Deus amet cohabitationem cum homine, eius enim deliciæ ſunt eſſe cum filiis hominum: ſic Chriſtus libeoter cohabitat cum hominibus. *In Luc. c.7. n 36. & c.14. n.1. & ſerm.4. Domin.2. Quad.* ſic & Anſbertus; & Anaſt. Syn. *in Hexaem.* exprimitur. ergo, & io medium proponitur Paradiſus ſimul cum creatione hominis iuſti, & gratia imbuti, quaſi ſit ipſe veluti Dei Paradiſos.

395. *Deus in principio edidit ſeminarium in mundo omnium plantarum ad utilitatem hominis, & ad decorem univerſi.*

Produxitque Deus de humo omne lignum, &c. Quomodo de humo fuerunt iſta ligna producta? Noone ex oibilo fuerunt producta? ſed iam aliàs dictum eſt, Deum creaſſe omnia ſuis in principiis, & poſtea ex humo omnia ligna fuerunt producta, ſcilicet de ſeminario exiſtente in materia, in quo virtualiter continentur infioita ſemioa plantarum. *ſerm.13. Hexaem. & lib.2. d.15. art.1. quæſt.1. & d.18. art.1. quæſt.2.* Vide, quali providentia Deus ad hominis vtilitatem, decoremque univerſi in creatione rerum proceſſit.

396 *Deus non ſolùm neceſſaria, ſed etiam iucunda homini præbet.*

Produxitque Deus de humo omne lignum. Vide iterum, qualem providentiam habuerit Deos cum homine, cui non ſolùm neceſſaria, ſed & iucunda præparavit. Hæc eoim univerſitas ligoorum ſub tribus differentiis comprehenditur, ſecuodùm quod ordinata ſunt ad utilitatem, vel corporis, vel Animæ, vel conjuncti: nam ex parte corporis erant ligna fructifera præbentia corpori alimentum oeceſſariom ad ſuſteotationem: ex parte Aoimæ erat lignum ſcientiæ boni, & mali ad obedientiæ hominis probationem: ex parte conjuocti erat lignum vitæ, quod faciebat ad vitæ humanæ perpetuationem. *l.2. d.17. dub.4.*

397. *Deus voluit, ut Adam ex indigentia addiſceret indigentiam gratiæ in Anima ad opera virtuoſa.*

Produxitque omne lignum, &c. Nota, quod Deus providit Adam de omni lignorum fructu, ut poſſet ſe nutrire, in quo patefit ejus divina providentia, & ſimul myſteriom: nam qoia Adam non poterat per ſe conſervari, ideò indiguit aliquibus, quibus vteretur, ſcilicet his fructibus, ex qua indigentia, voluit Deus, ut homo ad interiora Animæ penetraret, & diſceret, quod Anima non poteſt per ſe vivere: niſi reficiatur à Chriſto, nec ſimiliter per ſe bona opera facere, niſi fæcundetur ab ipſo. *l.4. d.26. a.1. qu.1. ad ultimum. & l.2. d.17. dub.4.* volt enim Deus, ut per viſibilia hæc homo aſceodat ad inviſibilia, quæ Animæ bonum attingunt.

398. *Lignum vitæ qualem vitam conferat? Et lignum ſcientiæ ad quid poſitum in Paradiſo?*

Produxit, &c. Lignum etiam vitæ in medio Paradiſi: lignum quoque ſcientiæ, &c. Quæritur Cur tantum fuerunt nominata hæc duo ligna ſimul?

Reſp. Quod illa duo ligna tantum fuerunt propter ſpeciales effectus: nempe lignum vitæ ab effectu, licèt non ſecuto, ad quem ordinabatur: ordinatum enim fuit, ut per eius ſumptionem reintegraretur ſubſtantia per innatum calorem conſumpta, ſicqoe reddidiſſet hominem immortalem: lignum autem ſcientiæ boni, & mali ſic nominatur ab eventu ſecuto, ſcilicet, quia poſt traoſgreſſionem Adam cognouit bonom, quod perdidit, & malum, quod incurrit; unde talis nominatio fuit veluti tacita admonitio facta Adæ ad conſervandum ſe in ſtatu Innocentiæ. *l.2. d.17. dub.4. & d.19. dub.4. & a.2. qu.2. & d.19. dub.4. & lib.4. d.26. qu.1. ad argumenta comp. Theol. l.2. c.63.*

399. *Amorem cum timore Deus expetit in nobis.*

Lignum vitæ, & ſcientiæ, &c. Cur ligna hæc poſita fuere in medio Paradiſi, & oon potius in aliquo angulo?

Reſp. Quod Dominus unom poſuit ioxta alterom, ut ex uno conciperet homo affectum amoris, & ex altero affectum timoris, ut oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcerent, & ut abſtinendo ſe ab uno, habere mereretur refectionem ſufficientem ab altero. Hine collige, quod Deus vult quidem à nobis amari, & cooſidentiam colloca- *Abſtinētia eſt virtus ſummè à Deo expetita.*

ri

ri ſeoper iu eo, ſed ſimul etiam timeri, & ut ſimul addiſcamus, quod per abſtinentiam habetur gradus ad vitam. *l. 2. d. 17. dub. 4.*

400. *Lignum etiam vitæ*, &c. Quæritur An hoc lignuin vitæ habeat hanc innatam vim conſervandi vitam immunem à morte?

Reſp. ipſum habuiſſe vim diſpoſitivam tantum, ſed ratione virtutis divinæ aſſiſtentis ipſi tanquam ſacramento verè, & perfectè contuliſſet immortalitatem. *l. 2. d. 19. dub. 4. & a. 2. qu. 2.*

Vnde patet, quàm beneficus fuerit Deus cum homine, & quot bona præparata ipſi fuerint, ut gratum ſe exhiberet tantæ munificentiæ.

401. *Chriſtus Dominus lignum vitæ in medio Eccleſiæ, & Sacra Scriptura.*

Lignum etiam vitæ in medio Paradiſi, &c. Cur inter tot ligna pulchra viſu, & bona ad eſcam ſolùm in medio Paradiſi collocauit hoc lignum? Iam dictum eſt fuiſſe poſitum hoc lignum in ſacrameotum: obidque multa myſticè figurabat, ſed præcipuè Chriſtum Dominum lignum inquam plantatum (ait *ſanctus Ioannes in Apoc. c. 22.*) ex utraque parte fluminis, ſcilicet, quia erat finis noui, & veteris Teſtamenti plantatum in medio Paradiſi, nempe Eccleſiæ, & ſacræ ſcripturæ. *op. Principium Sacr. Script. & ſerm. 14. Hexam.*

402. *Hoc lignum vitæ poſitum eſt in medio, quia Chriſtus palam oſtenditur in omnibus myſteriis Sacræ Scripturæ promittens bona, comminando mala: ſicut (&) Antichriſtus, & Diabolus: quod & Diabolus ad damnum noſtrum facit.*

Lignum quoque vitæ, &c. & lignum ſcientiæ, &c. Cur hæc duo ligna oppoſita fuerunt à Domino poſita in medio Paradiſi, & ſibi ipſis proxima? Nonne lux ſemota eſt à teoebris? Quævè conventio Chriſti ad Belial? Reſp. Quod hoc factum eſt, ut utrumque magis eluceſceret: unde in omnibus myſteriis Sacræ Scripturæ explicatur Chriſtus cũ corpore ſuo myſtico, & etiam Antichriſtus, & Diabolus cum corpore ſuo: Chriſtus quidem promittit ſua bona, & minatur æterna mala homini: è contra Diabolus promittit falſa bona, & confert vera mala: idem io fine mundi faciet Aotichriſtus. *ſerm. 14. & 15. Hexaem.*

403. *Chriſtus crucifixus lignum vitæ, ſimulque Paradiſus.*

Lignum vitæ, &c. Cur dicit lignum, & non Arbor? nam lignum propriè dicitur, quod ſciſſum eſt. Arbor, quæ io Terra radicata eſt? ſed nota myſterium, quia figurabat Chriſtum crucifixum, qui fuit veluti lignum diſſectum, perforatum in ramis, & io ſtipite manibus, pedibus, & latere: diciturque lignum vitæ, quia per ipſum vivimus, & vivificamur in fructu vitæ. *ſer. 1. Hexaem. Idem Theophanes orat. 1. in exalt. ſanctæ Cruc. apud Grets tom. 2. de Cruce.* Nota etiam, quod Chriſtus lignum vitæ in medio Paradiſi poſitum, quia eſt & Paradiſus, ad quem per portas Plagarum ſemper apertas habetur tutus ingreſſus. *op. ſtim. diu. am. p. 1. c. 1.*

404. *Chriſtus in medio Eccleſiæ, vel Animæ iuſtæ eſt lignum vitæ.*

Lignum etiam vitæ, &c. Hoc lignum vitæ eſt Chriſtus in medio Eccleſiæ, vel Animæ iuſtæ plantatus vitam gratiæ conferens, & conſervans. Hoc lignum vitæ non deguſtant quicumque vitā degunt in ſtabulo Diaboli per putridam vitam. *ſerm. 1. fer. 3. Paſcha, & ſer. 2. in Pentec.*

405. *Scientiæ humanæ ad Chriſtum ordinatæ cibum vitæ, & lumen veritatis conferunt: è contra in tenebras errorum ſine Chriſto ducunt.*

Lignum vitæ in medio, &c. Hoc lignum vitæ in medio Eccleſiæ eſt Chriſtus Dominus: in medio, ſcilicet medium omnium ſcientiarum, faciens de veſpere mane: ſcilicet illuminans mentem in cognitione Chriſtianæ metaphiſicæ, Phiſicæ, mathematicæ, Logicæ, Ethicæ, Politicæ, & Theologiæ: habens enim Cathedram io Cœlo, docet ioterius in Anima omnes, qui guſtant de ejus fructibus vitæ: unde omnes ſcientiæ verè illuminant mentem, & ad Chriſtum ordinantur. Si verò è contra guſtatur ligoum vetitum, ſcilicet curioſa teioeritate metiendo æteroalia cum experientia rerum naturalium. Tunc fit de mane veſpere, quia in tenebras errorum præcipitatur Anima *ſerm. 1. Hexaem.*

406. *Chriſtus lignum vitæ influens vitam per ſacramenta in omnia membra: eſtque veluti Imperator, Pontifex, Sol, magiſter in medio ſuorum.*

Lignum etiam vitæ, &c. Chriſtus eſt lignum vitæ in medio Eccleſiæ poſitum influens io omnia membra mediantibus ſacramentis vitam: vnde eſt ſicut Imperator in medio militum, ſicut Pontifex in medio Cardinalium, ſicut ſol in medio Cæli, & ſicut magiſter in medio Diſcipulorum. *ſerm. 1. Hexaem. ſer. 1. Dom. 3. Adu. & in Luc. cap. 23. n. 31. & in Ioan. c. 20. n. 27.*

407. *Chriſtus in Cruce ſalutis antidotum confert, ut lignum vitæ hominibus.*

Lignum etiam vitæ, &c Hoc lignum vitæ eſt Chriſtus in Cruce affixus in medio latronum, ibiq. operatus eſt ſalutem in medio Terræ *ſerm. p. Dom. 3. Adu. & op. ſtim. diu. am. p. 1. c. 1.*

408. *Crux lignum vitæ.*

Lignum etiam vitæ, &c. Quare io medio Paradiſi poſitum? Sed ad myſterium Crucis indicandum, quaſi prædicens fore aliquando, ut in medio Terræ ſalutifera Crux plantaretur ferens vitæ largitorem ſuſpenſum: hoc lignum igitur eſt ſancta Crux, quæ quatuor fluminibus Evangeliorum irrigatur. *op. expoſ. miſſæ c. 4. & op. ſpec. B. Virg. lect. 18. & ſerm. 1. in inventione Sanctæ Crucis, &c.* vide quomodò quatuor Evangelia ordinantur ad myſterium crucis propalandum

409. *Lignum Crucis eſt lignum vitæ, eius folia efficacia contra omnem morbum, fructus eſt Chriſtus ex viſceribus Mariæ Virginis trahens originem, & in ipſa Cruce maturatus.*

Lignum etiam vitæ, &c. Vide qualia folia, & quales fructus hujus arboris: Hoc eſt lignum ſanctæ Crucis: ejus folia ſunt efficaciſſimum remedium

diũ,& medicamentum præſervans,& reparans contra omnem morbum: Verbum enim Crucis eſt in ſalutem omni credenti;ait Apuſtolus : ejus fructus eſt omnis coloris formoſitate decoris, omni ſuavitate reſperſus, & refocillans, attrahenſque deſiderantium anxia corda, ita ut ſemper, & ſine faſtidio ſarientur edentes. Hic fructus eſt Chriſtus, qui traxit originem de vtero Virginis, & in ligno Crucis ad maturitatem ſaporoſam per æterni ſolis calorem meridianum, ſcilicet charitatem pervenit; in Hortoque Paradiſi cæleſtis, ſcilicet in Eccleſia Dei deſiderantibus proponitur deguſtandus. *op. lignum vitæ in Præfat. & op. ſpec. B. Virg. lect.* 18.

410. *Ad deguſtandum fructum Crucis debet vitari lignum ſcientiæ.*

Lignum etiam vitæ, &c. Fructus huius ligni eſt Chriſtus Ieſus, qui ſolùm deguſtatur ab iis, qui abhorrent exemplum Adæ, qui prætulit lignum ſcientiæ boni, & mali ligno vitæ: quod vitari non poteſt, niſi rationi fidem, inveſtigationi devotionem, curioſitati ſimplicitatem, & prudentiæ carnis ſacram præferat Crucem, per quam Sancti Spiritus Charitas in cordibus devotis nutritur, & ſeptiformi gratia diffunditur. *op. lignum vitæ in præfatione.*

411. *B. Virgo Maria eſt lignum vitæ.*

Lignum etiam vitæ. Hoc lignum myſticè eſt Beata Virgo, ejus vterus eſt Paradiſus, ex quo editus eſt fructus delicioſus in odore, virtuoſus ad curandum, ad multiplicandum, & ad vitam conſervandam, vel conferendam omnibus. *op. ſpec. B. Virg. lect. 16. & 18. & op. ſtim. diu am. p. 1. c. 7. & op. Laus B. Virg. fig. 2. & op. Pſalt. min.*

412. *Verbum Dei lignum vitæ continens omne bonum.*

Lignum etiam vitæ, &c. Nota, quod poſt enarrationem tantarum frugiferarum arborum, apponit deſcriptionem ligni vitæ, veluti indicans in hac ſitam eſſe in ſumma virtutem cæterarum aliarum Et ſi Paradiſus fuit figura Eccleſiæ militantis, in qua ſunt appoſita tot genera ciborum ſpiritualium, & Sacramentorum, quodnam erit omnium maximum, & veluti virtualiter cætera continens. Sed attende myſteria fidei noſtræ.

Hoc lignum in medio Eccleſiæ plantatum tam virtuoſum, pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuave, eſt verbum Dei, vel Sacra Scriptura, cujus fructus eſt panis, & cibus habens in ſe omne delectamentum ſuavitatis, eſt & potus inebrians animas, eſt alimentum perfectum, indigentiam adimplens, infirmum curans, refloiere faciens, & renovans bonum, affectum donans, à triſtitia liberans, lætitiam largiens. *op. Princip. S. Scrip. & ſerm.* 17. *Hexaem.*

413. *Fides, & Sacra Scriptura lignum vitæ continens omne bonum.*

Lignum etiam vitæ, &c. Nota, quod Deus præcepit Adæ, ut comederet de ligno vitæ, & caveret à ligno ſcientiæ: id figura fuit de fide Chriſti, quæ in fundatione Eccleſiæ poſita fuit ad hoc, ut iuſtus ex ipſa viveret: propoſitum fuit lignum ſcientiæ ad videndum, non ad deguſtandum, ſcilicet legem veterem, unde hoc lignum potes videre, non guſtare ſub pœna mortis, cui ſubiacent miſeri Hebræi, qui ob id ejecti ſunt ab Eccleſia, & diſperſi ſunt, & maledicti in opere ſuo. *ſerm. 16. Hexaem.*

414. *Sacramentum Euchariſtiæ lignum vitæ in medio Paradiſi.*

Lignum etiam vitæ, &c. Hoc lignum vitæ continens in virtute omnia bona cæterarum arborũ myſticè eſt Euchariſtia, per quam purgamur, vivificamur, illuminamur, perficimur, & reficimur. *op. comp. Theol. l. 6. c. 15. & l. 2. d. 19. dub.* 4. Eſt lignum habens omne delectamentũ, & omnem ſuavitatem ſaporis: ſine faſtidij generatione, deſiderij continuatione ſatiat interiorem guſtum immenſitate Deitatis, & exteriorem delectatione humanitatis. *ſer. 4. Dom. 14. poſt Pentec.*

415. *Temperantia lignum vitæ.*

Lignum vitæ, &c. Nota, quod oſtenſis à Deo ligno vitæ, & ligno ſcientiæ, illud propoſitum fuit in cibum, iſtud prohibitum: ut abſtinendo ſe ab iſto reficeretur ab illo: ergo totum innitebatur virtuti temperantiæ; unde hæc poteſt dici lignum vitæ, quia animam decorat moribus bonis, cumulat meritum, naturam conſervat, & ferculis æternis cibat. *op. comp. Theol. l. 6. c.* 35.

416. *Crux, in qua Chriſtus pependit, fuit ex ramo ligni vitæ, vel ligni ſcientiæ ſecundùm alios.*

Lignum etiam vitæ, lignum etiam ſcientiæ, &c. Hoc lignum litteraliter conſervare poterat vitam immunem à morte: myſticè figurabat lignum Sanctæ Crucis, in qua Chriſtus pependit: facta eſt enim ex ramo ejuſdem ligni, vel ſecundùm alios ligni ſcientiæ Seth filio Adam tradito à Cherubim, qui plantatus ad caput Adæ iam ſepulti crevit in arborem, quæ inciſa poſt varios decurſus annorum, fuit poſita in piſcina Hieruſalem, ex cujus virtute ſanus fiebat quicumque primus intraret tempore determinato ab Angelo, & in ea fuit affixus Chriſtus Dominus. *ſerm. 1. Invent. S. Crucis.*

417. *Recordatio frequens pœnæ, & gloriæ, facit maximè ad obſervantiam legis Divinæ.*

Lignum etiam vitæ, &c. Cur utrumque lignum Deus in medio poſuit? Reſpondetur, ut homo ad illud ſemper intueri poſſet, ut intellectum ſuo decore reficeret, & affectum ſuavitate; ut ad amorem, & timorem excitaret: ut promiſſiones, & comminationes divinas in memoria ſemper retineret: ut legis obſervantiam ſemper ante oculos haberet. *l. 2. d. 17. dub. 4. ſic & S. Cirill. l. 3. contra Iulian.*

Lex enim Dei præcipit bonum ſpirituale, & retrahit ab amore fœdo, & carnali, ideò ante oculos ſemper habenda eſt, tamquam teſtimonium fidele ſapientiam præſtans parvulis. *ſerm. 17. Hexaem.*

418. *Sacra Scriptura eſt lignum vitæ plantatum in anima Paradiſo, &c. docens quid amplexandum, & quid fugiendum.*

Lignum etiam vitæ, &c. Nota, quod utrumq; lignũ in proſpectu hominis poſuit, ut pro comeſtionem

Digitized by Google

ligni vitæ reficeretur, & per abſtinentiam à ligno ſcientiæ vetito caveret inobedientiam: Anima verò fidelis eſt Paradiſus, in qua plantata eſt Scriptura Sacra habens innumerabiles ſuavitates, & decores, ſcilicet, Sacramentalia Myſteria, & ſpirituales intelligentias, quibus reficitur mens. *ſer.17. Hexaem.*

Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum Paradiſum, qui inde dividebatur in quatuor capita, nomen uni Phiſon, ſecundi Gehon, tertij Tygris, quarti Euphrates.

419. *Providentia Dei, & affluentia qualis ad vtilitatem hominis.*

Fluvius egrediebatur de loco voluptatis, ſcilicet vel de medio, vel de qualibet ejus parte, habet quæ quatuor proprietates perfectiſſimas, ſcilicet perennitatem quoad durationem, extenſionem quoad ſpatioſitatem, per id enim differt à rivulis: motum quoad circulationem, ſcilicet à mari uſque ad mare: & irrigationem, & emundationem, ex quo videri poteſt, quod Deus nihil imperfectum relinquit ad hominis vtilitatem. *lib.1.ſent.in proœm.*

420. *Sacra Scriptura eſt lacus voluptatis ex quo emanat fluvius ſcilicet Theologia.*

Fluvius egrediebatur de loco voluptatis. Locus voluptatis eſt Sacra Scriptura, à qua egreditur fluvius Sacræ Theologiæ, quæ dividitur in quatuor capita, quorum primum continet emanationem Divinarum Perſonarum: ſecundum productionem creaturarum: Tertium Incarnationem Filij Dei, & quartum Sacramentorum diſpenſationem. *l.1.proœm.*

421. *Chriſtus fluvius irrigans ex ſuo corpore Eccleſiam.*

Fluvius egrediebatur. Hic eſt Chriſtus Dominus verè locus voluptatis, qui ad irrigandum Paradiſum Eccleſiæ affluentia gratiarum dividitur in quatuor capita, ſcilicet in quatuor humores, qui è ſuo corpore exierunt, ſuntque lachrymæ, ſudor, ſanguis, & aqua de ejus latere, per quæ rigavit totum mundum. *ſerm.3.in Nativit.Domini.*

422. *Chriſtus egreſſus de vtero Virginis ipſum irrigabat.*

Fluvius egrediebatur, &c. Si iſte fluvius inerat intus in loco voluptatis, ad quid denuò egrediebatur, ut ipſum irrigaret? Nota, quod mirabiliter egrediebatur de Paradiſo, & ipſum ſimul irrigabat, quia Chriſtus egreſſus de loco voluptatis, ſcilicet de vtero Virginis Mariæ ad irrigandum Paradiſum, ſcilicet ipſam Beatam Virginem, & ſimul Eccleſiam. *op.ſpec.B.V.lect.11. & comp.Theol.l.4.c.5.& 11.* Vide S. Bernardinum *tom.4.* unde quodammodo Chriſtus egreſſus eſt è Beata Virgine, & denuò regreſſus eſt per irrigationem, & affluentiam gratiarum.

423. *Fluvius eſt Eccleſia exiens de latere Chriſti.*

Fluvius egrediebatur de loco voluptatis. De loco voluptatis, ſcilicet de latere Chriſti exivit Eccleſia, quæ eſt myſticus fluvius. *op.ſtim.Div.am.p.1.c.7.*

424. *Sacra Scriptura mirabilia.*

Fluvius egrediebatur, &c. Myſticè hic fluvius eſt idem, quem vidit Ioannes *in Apoc. c.2. dicens, oſtendit mihi Dominus fluvium aquæ vivæ ſplendidum tanquam chryſtallum procedentem de ſede Dei, & Agni, &c.* & eſt Sacra Scriptura, quæ aſſimilatur fluvio per plenitudinem bonitatis, ſcilicet propter dulcores ſuaviſſimarum delectationum; eſt enim mirabiliter dulcis ſapor divinarum ſcripturarum; deſiderium ad cœleſtia ſemper erigens, ſatietas ſine fine, & eſuries glorioſa bonorum: modò ſiquidem charitatem Dei, & proximi movet, modò ut ſæculi peritura contemnas, inſinuat, modò ut illam patriam recorderis, in qua es perpetuò manſurus, infundit: Patientiam prædicat: ſpem tribuit, humilitatem proficuam laudat, ſuperbiam ſemper ruinoſam accuſat, modò eleemoſinam crebertimè fieri perſuadet: quot ſunt ibi verba, tot præmia, ideò dicitur egredi de loco voluptatis, ſcilicet de ſede Dei ad irrigandum Paradiſum, ſcilicet Eccleſiæ militantis, vel fidelis animæ: & dividitur in quatuor capita, ſcilicet in rivos hiſtoriarum, anagogiarum, allegoriarum, & tropologiarum: primus rivus retrahit animam à terreſtribus, & ſcientiis terrenis: ſecundus refovet animam in cæleſtibus: tertius dirigit animam in credendis: quartus ordinat animam in agendis. *op.princip.S. Script.* oh quot miracula continet Sacra Scriptura!

425. *Sacra Scriptura charitas, & lumen quale contra flumina ſcientiarum mundanarum.*

Fluvius egrediebatur, &c. Nota quod, ut dictum eſt, Sacra Scriptura elevat animam à terrenis, ideò in quatuor capita dividitur contra impetum quatuor ſcientiarum ethnicarum, ſcilicet contra quatuor ſcientias illicitas, & contra quatuor licitas: ſcientiæ illicitæ ſunt quatuor comparatæ quatuor fluminibus infernalibus, quæ ſunt primum Stix, quod interpretatur odium, ſcilicet Piromantia: ſecundum Lethes, quod interpretatur oblivio, ſcilicet Hidromantia: Tertium Cocythus, quod interpretatur luctus, ſcilicet Æromantia: Quartū Phlegeton, quod interpretatur ardens, ſcilicet Geomantia, quæ ſunt non ſcientiæ, ſed inſaniæ ſuperſtitioſæ & ab inferno à Diabolo illatæ in mundū: Quatuor licitæ ſunt Logica, Phyſica, Ethica, & Mathematica, quæ ſine adiutorio Sacræ Scripturæ, & fidei potiùs involvunt intellectum, & obſcurant, & earum finis eſt beatitudo creata plena miſeriis, & erroribus, ut manifeſtè viſum eſt in Gentilibus, eas ſine fide profitentibus. *op.Princip.S. Scrip. &c.* de ſuperſtitioſis, & prohibitis *Vide Centil.part.1.ſect.29 & ap.declar. termin.*

426. *Fluvius Veteris Teſtamenti dividitur in quatuor capita.*

Fluvius egrediebatur, &c. Myſticè hic fluvius eſt vetus Teſtamentum, quod dividitur in quatuor flumina, ſcilicet in libros hiſtoriales, ſeu exemplares, in legales, in prophetales, & ſapientiales. *ap.Princip.Sacr.Script.*

427. *Diviſio totius Novi Teſtamenti in quatuor flumina.*

Fluvius egrediebatur, &c. Vel poteſt dici, quod hic

fluvius

fluvius myſticè eſt hiſtoria Evangelica, quæ dividitur in quatuor capita, ſecundùm quatuor Evangelia oſtendentia Chriſtum hominem, regem, ſacerdotem, & Deum: Primum præcipuè fit à S. Matthæo: ſecundum à S. Marco: Tertium à S. Luca: Quartum à Sancto Ioanne.

Vel poteſt dici, eſſe Scripturam continentem cæteros libros novi Teſtamenti, quæ dividitur in quatuor capita: quorum Primum eſt in Apocalypſi, qui eſt liber propheticus, in quo agitur de Chriſto, quoad Iudicij diſtrictionem, & ſempiternam beatificationem: ſecundum eſt in canonicis Epiſtolis continens totius corporis myſtici eruditionem univerſalem: Tertium eſt in Epiſtolis D. Pauli continens eruditionem ſpecialem ejuſdem corporis myſtici: Quartum eſt in actibus Apoſtolorum continens corporis myſtici Chriſti tribulationes. *op. princip. S. Script.*

428. *De anima Chriſti exierunt quatuor flumina lachrymarum: de anima noſtra debent ſimiliter egredi.*

Fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum Paradiſum. Ergone locus voluptatis differt à Paradiſo? nonne idem ſunt locus voluptatis, & Paradiſus? maximè: & licèt ſint unum, & idem, tamen tamquam de diverſis locis fit inſinuatio, quare hoc? ſed nota myſterium: locus voluptatis eſt Chriſtus, in cuius anima, ultra Divinitatem, beatitudo ſemper in ſupremo ſtatu continebatur: ex hoc loco voluptatis egreſſus eſt fluvius lachrymarum diviſus in quatuor capita ad irrigandum Paradiſum totius Eccleſiæ militantis, & animarum noſtrarum: flevit enim in infantia: ſuper Hieruſalem: ſuper Lazarum: & in Cruce, ut invitaret nos, ut de loco omnium ſpurcitiarum, ſcilicet de corde noſtro pleno peccatis egredi faceremus talem fluvium lachrymarum. *In Luc. cap.* 11. *verſ.* 41.

Fluvius egrediebatur de loco voluptatis. Nota non ſine myſterio hunc fluvium dici egredientem de loco voluptatis, & non de Paradiſo; nam locus voluptatis indicat aliquid amplius: ſed quid? Attende ſequentia.

429. *Locus voluptatis eſt Divinitas: flumen irrigans eſt gratia divina: quatuor capita ſunt quatuor virtutes cardinales per quas ab omni vitio ſe defendit anima.*

Locus voluptatis eſt Divinitas, à qua tamquam à fonte perenni egreditur fluvius gratiæ Dei, quæ irrigans animam ipſam transformat in Paradiſum: ab hoc flumine derivans quatuor virtutes Cardinales; anima enim per iſtas ducitur, & fit habitatio Dei, ad poſſeſſionem lucis veritatis, bonæ conſcientiæ gaudium, & charitatis ordinatæ. *l. 3. d. 33. a. 1. qu. 4. in fund. ſerm. 7. in Hexaem. & Diat. ſal. tit. 5. c. 1. & op. de quat. virt. Cardin.*

Peccatoris anima eſt infernus & locus Diaboli. Ex oppoſito nota, quod anima peccatoris, non Paradiſus, ſed infernus dicitur, nam loco Dei in ea habitat Diabolus: loco gaudij remorſus conſcientiæ: loco lucis adſunt tenebræ ignorantiæ: loco charitatis adeſt ignis concupiſcentiæ. *Diat. tit. 5. cap. 1.*

430 *Fluvius lacrymarum ex quatuor capitibus, & motivis.*

Fluvius egrediebatur, &c. Myſticè: anima habens gratiam dicitur locus voluptatis, qui exire debet in fluvium lachrymarum irrigantem Paradiſum conſcientiæ ex quatuor motivis, ſcilicet ex compunctione ſui, ex compaſſione proximi, ex incolatu præſentis miſeriæ, & ex appetitu æternæ gloriæ. *In Luc. c. 11. n. 41.*

431. *Aqua divinæ Gratiæ, & cæleſtium conſolationum non admiſcetur terra, & reddit animam Paradiſum.*

Fluvius egrediebatur de loco voluptatis. Quarè non potiùs dicitur de fonte, ſed de loco voluptatis? ſed nota ſecundum D. D. quod fluvius ortus à fonte non ſtatim exibat ad alia loca, ſed diffundebatur priùs per totum Paradiſum, ibi priùs manens, illum fæcundans, & lætificans, & ideò dicitur exire à loco voluptatis, quaſi ipſum detineret, & cohiberet, ne alibi abiret. Sed quid myſterij in hoc modo loquendi continetur? Nota, quod talis eſt aqua divinæ gratiæ, & cæleſtium conſolationum: Hæc aqua exit à loco voluptatis, ſcilicet à Divinitate, & irrigans Paradiſum animæ, vegetat, fæcundat, conſervat, abluit, ſatiat, conſolatur, & delectatur, & hinc qui bibit de aqua hac non ſitiet ob ejus ſuperabundantiam, efficaciam, & indeficientiam, nec ad aquas concupiſcentiæ, & mundanas ſinit exire. *In Ioan. 3. colla. 21.*

432. *Maria Virgo fuit fluvius de loco voluptatis emittens Chriſtum.*

Fluvius egrediebatur, &c. Quarè non dicitur fluvius iſte egredi de fonte, ſed de loco voluptatis, cùm certum ſit trahere originem de fonte? ſed ſciendum eſt per fontem, & per fluvium ſignificari Beatiſſimam Virginem, de qua dicitur Heſter c. 10. *Parvus rivulus crevit in fluvium, & in lucem, ſolemque converſus eſt*: quis obſecro eſt parvus rivulus iſte, niſi humillima Virgo? hæc crevit in fluvium, cùm generavit Chriſtum à Patre procedentem, qui non ſolùm fluvius per abundantiam gratiæ, ſed etiam lux ſapientiæ, & ſol iuſtitiæ dicitur. *lib. 1. in proœm.*

Ex fonte gratiarum Mariæ viventes aquæ profluunt, & emanant replentes orbem terrarum, & qui hauriet ex fonte ejus, ſaliet in vitam æternam, nec ſitiet unquam. *Pſalt. Beatæ Virg. Pſalm.* 81. 83. *&* 85. *& op. ſpec. Beatæ Mariæ lect.* 15.

433. *Virgo Maria Paradiſus per fluvium gratiarum.*

Fluvius egrediebatur, &c. Fluvius egrediens de loco voluptatis, ſcilicet de Divinitate fuit gratia Dei, quæ irrigans Mariam, ipſam conſtituit Paradiſum deliciarum Dei, & hominum. *op. ſpec. B. M. V. lect. 5.*

434. *Maria Virgo irrigat bonos, & malos.*

Fluvius egrediebatur, &c. Hic fluvius aquarum eſt defluxus cæleſtium gratiarum, qui à fonte Mariæ exit, ſe diffundens in bonos, & malos; colligit enim malos à culpa ad Eccleſiam,

mpinguat bonos gratia, & liberat ab inferno uoiverſos, qoi liberantur. *op.ſpec.B.M.V.lect.5.*

435. *Priùs fluvius gratiarum irrigat Mariam, poſtea alios.*

Fluvius egrediebatur, &c. Nota, quòd antequam iſte fluvius ſe per quatuor flumina extenderet ad univerſas terras, priùs irrigabat Paradiſum: quarè non immediatè ſe ſimul extendebat ad cæteras terras?

At id nobis indicat, quod gratia Dei, antequam ſe diffunderet per univerſum orbem, priùs irrigavit Mariam Virginem: unde dicit Beata Virgo de ſe ipſa: *In plenitudine Sanctorum detentio mea*, ſcilicet in plenitudioe gratiarum Sanctorum; & univerſalis Eccleſiæ detenta fuit Maria, quia priùs omnes gratiæ in Maria ſedem habuerunt, & inde diffuſæ io cæteros, unde omoes dicere poſſunt cum S. Ioanne cap. 1. *De plenitudine ejus omnes accepimus.op.ſpec.B.Virg.lect.6.& 7.*

436 *Charitas ordinatè exerceri debet.*

Et fluvius egrediebatur, &c. Nota hunc ordinem: Primò irrigat Paradiſum, & deinde in quatuor capita dividitur ad alias terras: quarè hoc? cur non potiùs inſimul extendebatur ad Paradiſum, & ad cæteras terras?

Sed hoc debitum tollitur per doctrinam communem circa exercitium charitatis proximi, quæ exigit iure naturali ordinem, ita quod primò homo debet in ſeipſum eam exercere deinde in proximom ſibi conjunctum, & tandem in alienos, qui ordo ſeruabitur etiam in patria; unde Apoſtolus dicit: *operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei.ſerm. 9. de Apoſtol. & l.3. d.29.a.1.per totum,& d.33.a.3.q.3.*

Cum autem cor ardens amore io Deum, & proximum ſit veluti flumen, ſeu fons, & fundeoa aquas charitatis tali ordine debet procedere.*Diat. tit.5.c.2.*

437. *B. Virgo emittit flumen gratiarum in omnes.*

Et fluvius egrediebatur, &c. qui dividitur in quatuor capita, &c. Quarè hæc aqua non continetur intra Paradiſi mœnia, ſed diffunditur ad alienas terras? Sed ad memoriam revoca, quod ſupra dictum eſt, Mariam eſſe veluti Paradiſum, ex quo emittuntur flumina gratiarum: fuit ergo Maria plena gratiarum, & ſuperveniente Spiritu ſancto facta eſt ſuperplena, non tantùm ſibi, ſed nobis, & toti mundo: ob quot gratiæ per hanc venam ad homines defluxerunt. *op. ſpec. B. Virg. lect.13. & 15.* quarè rectè eleemoſynaria Dei eſt Beata Virgo, quia diſpergit gratias ſuas pauperibus, eſurientes fovet & egenos, & per totum orbem eas effluere facit.*Pſalt.B.Virg.Pſalm.11.& 13.*

438. *Eleemoſina ad omnes etiam malos extendenda.*

Et fluvius egrediebatur,&c. Quarè etiam ad terras alienas ſe diffundebat hoc flumen? Adverte, quod hic fluvius procedebat ex fonte: ſic eleemoſyna veluti fluvius manat ex fonte pietatis, & ſicut fons per occultos meatus procedit à mari, ſic pietas hominis, unde manat eleemoſyna, per occultam inſpirationem venit ex gratia Dei: & ſicut fluvius quandoque exit extra ripas, nec eſt contentum propriis alveis, ita & eleemoſyna aliquando danda eſt indifferenter bonis, & malis, maximè tempore neceſſitatis, ſicut Deus ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos.*Matth.5.Diat.tit.2.c.7.*

439. *Beata Virgo Maria fluvius irrigans totam terram.*

Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis. Quarè de loco voluptatis, & non potiùs de fonte? ſed iam pluries dictum eſt, per huoc fluvium exeuntem de fonte, & de loco voluptatis intelligi Beatam Virgioem Mariam, per quam vivus fons emittit aquas ſalutares Chriſtus Ieſus omnium gratiarum ad corda homioum: uode ſalutare quilibet poteſt ipſam his verſibus.

Ave Virgo vena munda
Per te vivi fontis unda.
Mihi ſemper irroretur.
Quo cor meum inebrietur.

ap.ſpec.B.V.lect.5.6.& 7. & op.Pſalter.min. B.Virg. & op.lignum vita fig.1.

440. *Idem confirmatur.*

Et fluvius egrediebatur, &c. Nota, priùs irrigabatur Paradiſus, poſtea reliqua pars terræ: ſic B. Virgo veluti Paradiſus irrigatur, & deinde ex hoc Paradiſo totus orbis terrarum, ex qua irrigatione noſtra terra fructum uberiùs emittit, reformaturque io melius.*op.Laus B.Virg.fig.3.*

441. *Sacra Scriptura inſeruiunt omnes res creatæ, ut ancillæ.*

Nomen uni Phyſon, qui circuit terram Evilath, ibi naſcitur aurum optimum,& bdellium,& lapis onichinus. Nota, quod ad intelligeodam ſacram ſcripturam, Deus ordinauit omnia creata tamquam media deducentia iotellectum fide illuſtratum ad cognitionem myſteriorum, & arcanorum io ea contentorum: patet ex hoc textu, ubi proponitur productio auri optimi, & lapidum pretioſorum, ut addiſceremus, aoimam eſſe Paradiſum, in qua plantata eſt, & infuſa Sacra Scriptura, habens innumerabiles ſuavitates, & decores, & ubi ſcaturit fons ſpiritualium emiſſioonum, ſcilicet Sacramentalium myſteriorom, & ſpiritualium intelligentiarum, & ad hoc utitur formis cæleſtibus, elementaribus, metheorologicis, mineralibus, aliiſque rebus uiſibilibus; unde Theologus modò eſt ut arithmeticus, modò aſtrologus, modò geometer, modò rethor, modò medicus, modo phyloſophus, quia omnes ſcientiæ ſunt aocillæ Sacræ Theologiæ, & Sacræ Scripturæ. *ſerm.17.Hexaem.*

442. *Phyſon ſignificat productionem Perſonarum Divinarum.*

Nomen uni Phyſon. Phyſon interpretatur oris mutatio, ſeu emanatio; rectè igitur ponitur inter hos quatuor fluvios primo loco, quia per iſtos quatuor fluvios iotelliguntur materiæ quatuor librorum ſacræ Theologiæ, inter quas primum locum obtioet materia Diuinarum Productioonum: ſicut enim ex ore materiali procedit verbum, & ſpiritus, ſic ex ore Patris procedit Filius, & Spiritus S.*lib.1 in proœm.*

443 *Phyſon*

443. *Phyſon ſignificat temperantiam, quæ eſt prima inter omnes virtutes.*

Nomen uni Phyſon: Quarè primo loco ponitur iſtud flumen? & quarè notatur productio auri, & lapidum pretioſorum?

Reſpondetur, quòd fluvius egrediens de Paradiſo ſignificat virtutem, & gratiam de fonte Divinitatis egredientem, quæ dividitur in quatuor capita, ſcilicet in quatuor virtutes Cardinales, & principales: inter quas primum locum obtinet temperantia figurata in fluvio Phyſon; temperantia enim eſt virtus expurgans à culpis, aureamque reddens animam, per caſtitatem, continentiam, ſobrietatem, honeſtatem *ſerm 7 Hexaem. & op Diat. ſal. tit. 5. c. 1. & op. de quat. virt. Card. ſic. S. Ambroſ. lib. de Parad. c. 3.*

444. *Chriſtus Ieſus producit aurum omnium bonorum noſtrarum.*

Nomen uni Phyſon, qui circuit omnem terram Evilath, ubi naſcitur aurum. Phyſon, ut dictum eſt, interpretatur, oris mutatio, ſeu emanatio, ſignificatque productionem Chriſti æternam, & temporalem. *lib. 1 in proœm.* Sed quarè de hoc ſolo fluvio notatur fæcundatio ipſius, & productio auri, & lapidum pretioſorum, & de aliis tacetur? Iuremeritò de ſolo Chriſto id notatur, quia ipſe eſt ſolus, qui circuit ſua virtute totam terram animarum noſtrarum, nos aureos efficiens, & cuſtodiens, & ex ipſo ſolo habent vim merita noſtra: ſi enim conſideratur, ut Deus, ipſe ſolus Deus eſt influens gratias: ſi verò ut homo, ipſe ſolus eſt per ſua merita nos præparans, & diſponens ad bonum gratiæ, & gloriæ. *l. 3. d. 13. a. 2. per totum.*

445. *Maria Virgo circuit omnem terram animæ noſtræ, producens aurum omnium bonorum, & lapides pretioſos in ſe continens.*

Nomen uni Phyſon: ipſe eſt qui circuit, &c. Quarè huic ſoli fluvio tribuitur iſte circuitus, & productio auri? nonne in aliis locis naſcitur aurum? Naſcitur quidem, ſed non optimum ſicut hic.

Phyſon interpretatur, oris mutatio, poteſtque intelligi de Maria Virgine dicitur enim in perſona ejus in Eccleſiaſtico *c. 24. Ab æterno ordinata ſum &c. Ego ex ore altiſſimi, &c.* ſcilicet privilegiato modo creata fuit, ut perficeret Cœlum, in quo Deus novo modo reſideret: & ut veluti Paradiſus emitteret à ſe rivulos, & fontes gratiarum, quibus corda arida infundantur, & fructus virtutum, & meritorum, quibus nutriuntur. *op. de Eccl. Hier. p. 4. c. 7.* Maria eſt, quæ in ornamentis portat aurum obrizum: in diademate ſardium, & Topazium: in dextera Iaſpim, & Amethiſtum: in ſiniſtra Berillum, & Chryſolitum: in pectore Hyacinthum & Achatem: in monilibus carbunculos ſcintillantes: in manibus myrrham, thus & balſamum: in digitis ſapphyrum, & ſmaragdum. *op. Pſalt. B. Virg. Pſal. 58. De Myſteriis horum lapidum vide Diat. ſal. tit. 10. c. 5.*

446. *Avarus figuratur in Phyſon, qui ſibi retinet totum, nec aliquid aliis communicat.*

Nomen uni Phyſon, &c. Naſcitur aurum optimum, Cur fluvius iſte, in terram auri fertilem impingit, eamque circuit nec in alias terras elabi dicitur? ſed vide typum avaritiæ, hominiſque cupidi auri: nam ſicut rota in molendino ſemper vertitur, & ſemper in eodem loco invenitur, ſic avarus: eſt enim miſer, quia ſemper laborat, ut divitias acquirat: miſerabilis, quia cum timore eas cuſtodit: pauper, quia cum dolore perdit, & nudus remanet: cæcus, quia nihil aliud reſpicit. *Diat. ſal. tit. 1. cap. 6.*

Nota, quod ſicut hic fluvius impingit tantùm in terram auri fæcundam, ſic & avarus auri cupidus, immemorque ſit Paradiſi, è quo exiit: unde avarus in circuitu curru vehitur, cujus quatuor rotæ ſunt inhumanitas, puſillanimitas, contemptus Dei, & oblivio mortis: equi ſunt rapacitas, & tenacitas: Auriga eſt cupiditas habendi. *in Pſal. 19.*

447. *Differentia qualis inter bona vitæ præſentis, & bona cæleſtis Patriæ.*

Nomen uni Phyſon, &c. Phyſon interpretatur, oris mutatio, ut dictum eſt; ſed cum hic fluvius è Paradiſo egrediatur, quarè appellatur mutatio cum in Paradiſo nulla ſit mutatio? optimè: quia in Paradiſo eſt plenus omnibus deliciis: extra, Paradiſus totus mutatus comparet; quia *temporalis vita æterna vitæ comparata* (ait S. Greg.) *potiùs mors, quàm vita eſt dicenda:* recedat ergo amor vitæ præſentis, & accedat ardor vitæ advenientis, ubi nulla adverſitas turbat, ubi nulla neceſſitas anguſtat, nulla moleſtia inquietat, ſed perennis lætitia regnat, ubi vita ſine morte, iuventus ſine ſenectute, gaudium ſine mæſtitia, pax ſine diſcordia, lux ſine tenebris, & regnum expers commutationis. *op. ſolil. c. 4.*

448. *Creaturæ comparatæ ad Deum ſunt nihil, vel arena.*

Et nomen ſecundi fluvij Gehon, qui circuit omnem terram Æthiopiæ: Gehon interpretatur Arena: ſed quid ſibi vult ex Paradiſo provenire arenā? Reſpondeo, quod in ſecundo hoc fluvio ſignificatur productio rerum facta à Deo, & licèt de Paradiſo, ſcilicet à Deo exeant iſtæ creaturæ, tamen in comparatione ſuæ originis, conſideratæ in ſe, & ut ſeparatæ à Deo, ſunt veluti arena, ſcilicet veluti nihil. *lib. 1. d. 8. p. 1. dub. 6. & 8. & l. 1. in proœm.*

449. *Creaturarum multiplicitas exprimit multiformitatem ſapientiæ Dei.*

Gehon. Hoc nomen interpretatur, Arena, ſignificatque productionem rerum, quæ arenæ maris comparatur ob multitudinem ſpecierum, & individuorum, per quam manifeſtatur multiformitas ſapientiæ Dei, potentia, & bonitas. *l. 1. in proœm. & l. 2. d. 1. p. 2. a. 1. qu. 2. & Brevil. p. 2. c. 2.*

450 *Prudentiæ virtus qualis.*

Gehon, qui circuit terram Æthiopiæ. Myſticè ſignificatur per hoc flumen virtus Prudentiæ, quæ adſpicit ad præſentia, ad præterita, & futura, eaque ordinat ad ultimum finem; unde bene dicitur circuire totam terram Æthiopæ, ſcilicet vitæ noſtræ. *ſerm. 7. Hexaem. & op. Diat. ſal. tit. 5. cap. 1. & op. de quat. virt. Cardin. ſic & D. Ambroſ. lib. de Parad. c. 3.*

451. *Incarnatio Filij Dei ſignificata in fluvio Tygris.*

Nomenq; fluminis tertij Tygris, ipſe vadit contra.

Aſſyrios. Tygris interpretatur ſagitta, & per ipſum ſignificatur Filij Dei Incarnatio : ſicut enim in ſagitta ferrum conjunctum eſt ligno, ſic in Chriſto fortitudo Divinitatis conjuncta eſt molliciei humanitatis : & ſicut ſagitta ex arcu,& ligno volat ad percutiendum adverſarios, ſic de Cruce ſaliens confregit adverſarium : hæc eſt illa ſagitta, de qua dicitur *4.Reg. cap.13. ſagitta ſalutis Domini, & ſagitta ſalutis contra Syriam. lib.1.in Proœm.*

452. *Fortitudo qualis virtus.*

Nomen, &c. Tygris Notanter dicitur hic fluvius ire contra Aſſyrios : quarè vtitur tali modò loquendi,& non potiùs dicit, abluit terram Aſſyriorum ? Myſticè hic tertius fluvius ſignificat virtutem Cardinalem fortitudinis,eſtque contra Aſſyrios, ſcilicet contra Adverſitates : Ita enim ſuſcipit adverſa, & labores, ut nec adverſitatis incurſo, nec proſperitatis blandimento elevatur ,ex hac oritur magnanimitas, fiducia, ſecuritas, patientia, perſeverantia, longanimitas, humilitas,manſuetudo, &c. *op.Diat.ſal.tit.5.cap.1.& op.de virt. Cardin. ſic & D.Ambroſ.lib.de Parad.c.3.*

453. *Iuſtitiæ virtutis qualitates expenduntur.*

Fluvius autem quartus Euphrates. Nota differentiam deſcriptionis fluminis Tygris, & Euphratis, de illo dicitur,quod vadit contra Aſſyrios : de iſto non dicitur abire, vel currere contra aliquem : quarè hoc ?

Reſpondetur, quod in Tygri ſignificatur virtus fortitudinis, quæ contra ictum, & vim adverſitatũ,& proſperitatum pugnat:at Iuſtitia nolli adverſatur,ſed undique extenditur,& ſuum cuique tribuit, hæcque ſignificatur in Euphrate, quod interpretatur frugifer : iuſtitia enim eſt inter omnes pretioſior ordinans hominem ad Deum, ad ſe ipſum, & ad proximum : eſt veluti gemma pretioſiſſima ornans coronam meritorum noſtrorum : eſt veluti ſtella polaris ,circa quam tota vita noſtra tute ducitur: eſt veluti Dea in hoc microcoſmo diſponens noſtra opera in numero,pondere, & menſura, ſcilicet, ut ſit in operibus noſtris numerus bonæ operationis, pondus bonæ affectionis, & menſura rectæ intentionis. *op.Diat.ſal.tit.5.cap.5. & 8. & op.de quat. virt. Cardin. & ſerm.7. Hexaem.Idem & S.Ambroſ.cit.*

454. *Sacramentorum inſtitutionis finis, & fructus.*

Fluvius quartus Euphrates : Euphratès interpretatur frugifer ; ubi nota, quod non dicitur abire ad aliquam regionem peculiarem, nec contra aliquem, quia ſignificabat Sacramentorum diſpenſationem, & inſtitutionem, ordinatam ad abluendum omnes homines à culpa, & ad eos fæcundandum in gratia.*lib.1.in Proœm.*

Tulit ergo Dominus Deus hominem, & poſuit eum in Paradiſo voluptatis, ut operaretur, & cuſtodiret illum.

Præcepitque ei dicens, ex omni ligno Paradiſi comede.

De ligno autem ſcientiæ boni, & mali ne comedas : in quacumque enim die comederis ex eo,morte morieris.

455. *Adam creatus extra Paradiſum, & in ipſum tranſlatus, ut cognoſceret maximum Dei beneficium.*

Tulit Dominus hominem, &c. Per id patet, Adam formatum eſſe extra Paradiſum, & poſtea tranſlatum in Paradiſum, tamquam in altiorem ſtatum, ut meliùs cognoſceret Dei beneficium. *l. 2. d. 17. dub.2.*

456. *Hominis exercitia in ſtatu innocentiæ eſſe debebant pietatis, & cultus Dei.*

Vt operaretur, & cuſtodiret illum? ſed quid operandum ab Adamo erat ? forſan poſitus fuit ad laborandum, & exercendum ſe in agricultura ? minimè : Notandum eſt autem, quod quando infrà ad *cap.3.dicitur Adam ejectus de Paradiſo,* additur, *ut operaretur terram* : Hic autem ſolùm dicitur, *ut operaretur, & cuſtodiret* : ſciendum autem eſt; quòd multiplex eſt exercitium ſcilicet vel manuale, vel civile, vel ſpirituale, & ſecundùm diverſitatem ſtatuum homines ad iſta tenentur : Adam verò tenebatur ad opera Dei, quæ exercitatio eſt ſpiritus ad pietatem. *op. de Paupert. Chriſti qu.2.& ſerm.19.Hexaem.*

Nota etiam, quod Deus vult, otioſitatem caveri in quocunque ſtatu : præcepit enim Adæ in ſtatu innocentiæ, & poſt lapſum, ut operaretur. *op.Bibl.pauper.c.115.*

457. *Religioſus ſtatus eſt Paradiſus, in quo collocatur homo.*

Tulit eum Dominus,ut operaretur: Videtur, quod Religioſus jure naturali teneatur laborare, & tamen oppoſitum videtur ? Reſpondetur, quod Religio repræſentatur in Paradiſo terreſtri,in quo collocatur homo, ut operetur,ſicut tenebatur Adam, ſcilicet opera cultus, & pietatis Dei, & ſpiritualia exercitia, & præcipue in ſtudio Sacræ Scripturæ. *op.de Paupert. Chriſti qu.2.& ſerm.19.Hexaem,*

Vide quod ab initio mundi datum eſt præceptũ laborãdi.

Et ſicut Adam tenebatur operari actum obedientiæ obſervando præceptum diſciplinæ, & cuſtodire bonum datum per obſervantiam præcepti naturæ, ut per primum merendo perveniret ad bonum gloriæ promiſſum, & per ſecundum cuſtodiret bona ſibi collata.*op.Brevil.p.2.c.11.* ſic & Religioſus poſitus in hoc Paradiſo debet id facere. *op. de Paupert.Chriſti, & ſerm.19. Hexaem.cit.* Religioſus ſtatus enim eſt ſtatus cæleſtis:nobilitate ingenuus, elevatus, lætus, ornatus : unde Religioſi ſunt veluti aſcendentes per contemplationem Divinitatis Ieſu Chriſti ; & deſcendentes ad imitationem humilitatis ipſius. *In Ioan. collat. 10. & ſerm. 16. Hexaem.*

458. *Religioſus transfertur de mundo in Paradiſum Religionis.*

Tulit eum Dominus, &c. Ergo alienigena fuit Adam in Paradiſo : Alienigena enim eſt, qui alibi eſt natus, & alibi vivit : ſic & Religioſus natus in mundo tranſiens ad Religionem, transfertur ad vitam ſpiritus. *In Luc.cap.17.verſ.18.*

459. *Eccleſia eſt Paradiſus, in quo collocati ſunt fideles. ſic & op.ſpec.B.Virg.lect.11.*

Tulit eum Dominus in Paradiſo,ut operaretur, & cuſtodiret,&c. Hæc ſunt exercitia potiora Eccleſiæ. Vnde in principio naſcentis Eccleſiæ poſita ipſa fuit

nit in ſtatu Paradiſi, in quo Chriſtiani, & ſequaces Chriſti habebant omnia communia, & toti erant in ſtudio Sacræ Scripturæ, & exercitiis cultus Dei, & pietatis, quia amor Chriſti adhuc recens erat, & multa turba ſacerdotum obediebat fidei: Hæc Eccleſia habuit lignum vitæ, ſcilicet fidem, iuſtus enim ex fide vivit: & lignum ſcientiæ, ſcilicet legem, quæ remanſit ad videndum, & legendum, non ad veſcendum, ſcilicet non ad practicandum, vel obſervandum præcepta ipſius legalia: Hæc Eccleſia cum dicta perfectione modò viget in Religioſis. *ſerm. 16. & 19. Hexaem.*

460. *Beata Virginis mens fuit Paradiſus in quem intrauit Deus.*

Tulit eum Dominus in Paradiſo. Nota, quòd ſuprà nominaverat Paradiſum nomine loci voluptatis; nunc verò dicit Paradiſum voluptatis: nonne ſufficiebat dicere in Paradiſo? cum Paradiſus ſit locus voluptatis? ſed nota myſterium: Ad alium Paradiſum multò hoc terreſtri feliciorem, & delicioſiorem alluſionem intendebat Spiritus Sanctus; & quis eſt iſte felicior Paradiſus? Paradiſus felicior terreſtri fuit primò mens Beatæ Virginis; Secundò ejus vterus: Primus enim locus in quo Maria Dominum ſuſcepit ſpiritualiter, eſt mens ejus pacificata, & quietata, de qua Pſalmiſta *Pſalm. 75. Factus eſt in pace locus eius & habitatio eius in Sion*, quòd interpretatur ſpeculum, vel ſpeculatio: O quis enarrare, vel etiam cogitare poſſet in qualibus quotidie ſpeculationibus Sancta illa Sion, Sancta illa mens Mariæ fuerit, dum omnia illa myſteria præ omnibus mortalibus ſibi nota ferventiſſima mente revoluebat! *op. ſpec. Beata Virg. lect.* 11. verè Paradiſus delicioſiſſimus fuit mens Beatæ Virginis in benedictionibus multiplicium deliciarum ſpiritualium. *op. ſpec. B. Virg. lect. 5. & 14.*

461. *Beata Virginis vterus fuit Paradiſus, in quo poſitus eſt à Deo Filius Dei.*

Tulit Deus hominem, &c. Alius Paradiſus terreſtri felicior fuit Vterus B. Virginis, in quo Deus Pater poſuit in Incarnatione Filium ſuum hominem, eundem Paradiſum largiter irrigantem. *op. ſpec. B. Virg. lect. 11. & 14. & op. laus B. Virg. fig. 3. & op. de Eccleſ. Hierar. p. 4. c. 7.*

462. *Beata Virgo fuit Paradiſus, in quo Filius Deus operatus eſt ſalutem, & quem ipſe cuſtodivit.*

Et poſuit eum in Paradiſo, ut cuſtodiret illum: Aliqui Doctores referunt illa verba, *ut operaretur, & cuſtodiret illum*, ad Deum: quia Deus ſua gratia, & donis perfecit, & cuſtodire eum intendens, donec ad cæleſtem patriam tranſmittendus eſſet.

Hoc optimè fecit Chriſtus poſitus in vtero Mariæ matris: vnde canitur hic Rithmus.

Caſta Virgo te fluvius
Voluptatis irrigauit
Paradiſi, dum Filius
Dei corpus habitauit
Tuum terra tunc donavit
Noſtra fructum vberiùs
Et naturam reformavit
Noſtram Deus meliùs
In Paradiſo poſuit
Deus hominem Filium
Suum, cuſtodem poſuit
Suum corpus egregium
Per Gabrielem nuncium
Dum viſitare voluit
Redemptorem eximium.
Nobis eum exhibuit.

op. laus B. Virg. fig. 3.

463. *Sacra Scriptura eſt Paradiſus.*

Tulit, &c. in Paradiſo, ut operaretur. Myſticè hic Paradiſus eſt Sacra Scriptura, ad quam Deus invitat hominem, ut ibi operetur, & cuſtodiat illum, nempe exercitando intellectum, & exercendo ſpiritum ad pietatem. *ſerm. 19. Hex. & in Luc. c. 27. verſ. 43.* Sacra Scriptura ergo eſt Paradiſus odoriferus, dulciſſimus, & ſpecioſiſſimus, qui intellectualium volucrum cantibus amæniſſimus circumſonat aures noſtras, qui tangit corda noſtra, & mentem noſtram contriſtatam conſolatur. *op. Princip. Sac. Scriptura.*

464. *Paradiſus eſt Eccleſia: Prædicator eſt poſitus in eo, ut per prædicationem operetur, & cuſtodiat fidem.*

Tulit eum Dominus, &c. Per hunc Paradiſum intelligitur Eccleſia militans, quæ eſt hortus voluptatis, in quo creſcunt ſemina virtutum: in quo primò ſeminandum eſt ſemen fidei, ſed hoc fit per miniſterium hominum, ideò dicitur in figura, Tulit Dominus hominem, & poſuit eum in Paradiſo voluptatis, ut operaretur, & cuſtodiret illum: talis fuit Paulus qui de ſeipſo dicit *Ego plantavi, Apollo rigauit, ſed Deus incrementum dedit:* hominis enim eſt prædicare documenta fidei, ſed ſummus Prædicator eſt Chriſtus, qui ſeminauit bonum ſemen, ſcilicet Doctrinam Evangelij in hoc horto. *In Luc. c. 13. verſ. 19.*

465. *Idem confirmatur.*

Tulit eum Dominus, &c. Nota, quod operarij Paradiſi à Deo, non ab hominibus ſunt in iſto Paradiſo collocandi: Tales ſunt boni Prædicatores, qui in hoc Paradiſo mittuntur, ut operentur in illo, & ipſum cuſtodiant, ſcilicet non ſolum ore, ſed & manu boni exempli: qui faciunt quod ore dicunt, non tales autem ſunt malitioſi: qui ſeminant zizania falſæ doctrinæ, qui dicunt, & non faciunt. *In Luc. cap. 10. verſ. 2. & cap. 13. verſ. 19.*

466. *Otioſitatis mali effectus.*

Tulit eum Dominus, ut operaretur, &c. Sed ad quid talis operatio cum ad victum comparandum non eſſet neceſſaria? Reſpondetur, ut operaretur opera ad cultum pietatis ſpectantia, ne deſidia, & otio gratiam amitteret, quam tanta liberalitate ſuſceperat: ut per operationes bonas perveniret ad gloriam promiſſam, & cuſtodiret bona ſibi collata. *Brevil. p. 2. c. 11.*

Hinc ad otium vitandum, quod eſt omnium malorum origo, præceptum datur laborandi, ſcilicet vel opera manualia, vel civilia, vel ſpiritualia, ſecundum proportionem ſtatuum. *op. de Paupert. Chriſti qu. 2.*

Hæc

Hæc autem ſcripta ſunt ad correptionem noſtram, & figura facta ſunt noſtri: Diſce igitur, ô homo, vitare otium, quia multam malitiam docuit otioſitas: occupatus autem à Dæmone uno impugnatur, otioſus ab innumeris dæmonibus; & non ſolùm otium eſt vitandum, ſed & otioſa, quæ nullam vtilitatem, vel vtilitatis intentionem habent. *op. de Prof. religioſ. l. 1. cap. 39.*

467. *Omnis homo poſitus eſt in mundum ut operetur.*

Tulit eum Dominus, ut operaretur, & cuſtodiret illum, &c. Ad quid iſta operatio, & cuſtodia exigebatur à Deo in primo homine tot virtutibus, & gratiis imbuto? ſed adverte quod, ut dictum eſt, intentio Dei fuit, ut evitaret otium omnis mali radicem, ſicque operando opera Dei ad ſuum finem perveniret: Idem & vult à quolibet homine: natura enim rationalis ad hoc facta eſt, ut operationes proprias operetur, & per hoc mediante gratia finẽ ſuum ultimũ conſequatur. Propter hunc enim finem conditus eſt homo, ut opus, propter quod factus eſt, operetur; & non ſolùm ne à vita æterna, ſuoque fine excludatur, ſed etiam ne quaſi ſua naturali perfectione privetur. Vnde non ſolùm exercere debet dilectionem in Deum, ſed & in proximum: qui enim non laborat, non manducet, ait Apoſtolus *ſecunda Ad Theſſalon. cap. 3.* ſic primus Angelus, & primus homo non operantes ſecundùm ſacras ordinationes gratiæ propriæ, (otiando à bono opere) deciderunt in corruptionem propriæ perfectionis, in qua creati fuere. *op. de ſeptem Itiner. ætern. itin. 7. diſt. 2.*

468. *Quomodò anima introduci habeat in Paradiſum voluptatis.*

Tulit, &c. ut operaretur, &c. Ad quid additum eſt, in Paradiſo voluptatis, ut operaretur? nonne ſufficiebat dicere, in Paradiſo, notum enim eſt illum locum eſſe refertum omnibus deliciis? ſed nota myſterium: Poſuit Deus hominem in Paradiſo nõ ſolùm localiter, ſed & moraliter, & ſpiritualiter, ſcilicet corpore perfectiſſimo conſtantem, & anima prædita & refecta juſtitia originali, doniſque ſpiritualibus, ſicque voluit Deus, ut amænitas Paradiſi exterioris correſponderet deliciis interioribus, quales habet anima, quæ eſt templum Dei, & habebat anima primi hominis. *l. 2. d. 17. dub. 2.* Et quia noluit operari, & cuſtodire dona data, hinc cecidit à tanta altitudine.

Quod autem amiſſum fuit ab Adam, poteſt à nobis recuperari, operando, & cuſtodiendo, ſcilicet dirigendo totum hominem in Deum cum tota familia potentiarum, ſicque mens noſtra erit Regnum, & Paradiſus Domini, in qua anima deliciabitur. *op. de ſeptem Itiner. ætern. itin. 7. d. 3.*

469. *Gloria non datur ſine operibus bonis.*

Tulit Deus &c. Vide, locum voluptatis datum eſſe à Deo primo homini, non abſolutè, ſed conditionatè, ſcilicet, ut operaretur: Per hoc edocemur, quòd gloria cæleſtis dabitur unicuique ſecundùm opera ſua, dabitur, inquam, merces delicioſa, copioſa, & ſpecioſa iis, qui operati fuerint terram animæ evellendo ſpinas peccatorum per pœnitentiam. *ſerm. 1. Dom. Septuag. op. Brevil. p. 2. c. 7.*

470. *Paradiſum nobis conſervat gratitudo, tollit ingratitudo.*

Poſuit eum in Paradiſo, ut operaretur, &c. Quarè homo creatus eſt extra Paradiſum, & poſtea poſitus in Paradiſo, ut operaretur? ſed id congruè factum eſt à Deo, ut meliùs homo cognoſcat Dei beneficium. *l. 2. d. 17. dub. 2.* exigebat igitur Deus ab homine, non laborioſum corporis opus, ſed animi gratitudinem, ut ſibi in perpetuum conſervaret Paradiſum.

Multum igitur gloriari poteras, ô Adam, & multùm cuſtodire debueras dona tibi à Deo data, ne ipſa perderes, ne tale ornamentum fædares, ne tantum decorem corrumperes, & eo amiſſo, vel imminuto ampliùs miſer fieres, quàm, eo non accepto, vel non perfecto miſer fuiſſes: iſtud cuſtodiendum & illud cavendum fuerat, ut iſtud cuſtoditum perſiſteret, & illud cautum non eveniret: ſed vide, quid feciſti: Dereliquiſti Deum amatorem tuum, oblitus es Dei creatoris tui, & pro tantis beneficiis condignas gratias non egiſti: oh ingratitudo quàm noxia, & abominabilis! *op. Amatorium.*

Nota, quòd hæc eadem poſſunt dici in confuſionem Religioſi perversè ambulantis.

471. *Gratitudo beneficij ab homine exigita in quibus conſiſtat.*

Conſiſtit autem gratitudo in cognoſcendo ſe ipſum, ſicut miſerum, & incapacem: ſecundò in cognoſcendo Deum, & hoc gratias ei agendo: Tertiò in cognoſcendo donum, refundendo pulchritudinem doni in Auctorem doni: Quartò in cognoſcendo doni principium, quod ſit non impugnando dantem donum: Quintò in cognoſcendo doni finem vltimum, ſcilicet ad quem finem datur donum. *ſerm. 3. Hexaem.* Adam in his omnibus defecit, ideò cecidit.

472. *Maximum hominis bonum eſt Deo obedire, & ad hoc homo ex natura ſua tenetur: ſic operando cuſtodit bona à Deo ſibi collata.*

Tulit ergo hominem Dominus Deus. Nota ſeriem Scripturæ: à principio uſque ad creationem hominis non nominatur Deus Dominus, ſed tantum Deus, ſed ad creationem, & poſitionem hominis in Paradiſo Dominus nominatur: quarè hoc? Deus importat bonitatem (quam in creatione rerum pate fecit) Dominus poteſtatem, & dominium in ſervos: ſic creato homine appellatur Dominus, quia ipſi ut Domino eſt humiliter obediendum, quia talis Dominus eſt omne bonum, & in quo omnia, ſcilicet Paradiſus, & locus totius voluptatis; huic inſeparabiliter adhærendum; & quia verba vitæ habet, ideò audiendus eſt devotè, & diligenter. *In Pſalm. 28. & 82. & in Ioan. collat. 35.*

473. *Ager cordis eſt excolendus, ut ſit locus voluptatis.*

Tulit ut operaretur, &c. Nota, quod etiam in ſtatu innocentiæ poterat homo agriculturam exercere ad moderatum exercitium, ut volunt plures D.D. ſed ad quid impoſita fuit hæc exercitatio, quæ videbatur fruſtratoria? Ut addiſceret, qualiter ager cordis ſit excolendus ad ſuſceptionem ſeminis Divini: Unde dicitur Proverb. *cap. 24. Per agrum hominis*

minis pigri tranſivi, & per vineam ſtulti, & ecce totam repleverant urticæ: per agrum corpus, per vineam anima deſignatur, quæ niſi excolatur per ſanctam diſciplinam, & bonum exercitium, impletur ſpinis vitiorum, & urticis prurientium deſideriorum; Diligenter igitur, ô homo, exerce agrum tuum, ne ſterileſcat ſpinis vitiorum. *ſerm. Domin. 5. poſt oct. Epiphan.*

474. *Proprium viri operari, mulieris cuſtodire domum.*

Ut operaretur, & cuſtodiret illum. Quid eſt operari, & cuſtodire? quodnam munus erat hoc? ſed attende, quod primus homo poſitus eſt in Paradiſo, & data eſt ei uxor in adjutorium, ut ambo operarentur, & cuſtodirent, ſcilicet, ut munera propria exercerent: Proprium enim viri eſt operari, & uxoris, non machinari mortem, ſed interiora domus diſponere, & cuſtodire. *Pſ. 127. & Pſalm. 118. verſ. 146. & in Ioan. c. 11. verſ. 20.*

474. *Omnia fecit ad hominis obſequium, ut operaretur opera Dei.*

Ut operaretur, & cuſtodiret illum, &c. Jam dictum eſt, Adam poſitum fuiſſe in Paradiſo, ut operaretur opera Dei; ſed quæ opera? & quarè ipſum ad hæc opera poſuit in Paradiſo? Nota mirabile artificium Dei: qui hominem principem mundi fecit, ei tot beneficia contulit, ut operaretur: Cœlum enim fecit ad dandum ei lucem in die, ut operaretur ibi: tenebras in nocte, ut quieſceret, & ei utilis eſſet viciſſitudo temporum: Aërem, ut præberet ei utilem calorem, & omne avium genus ad ſuum ſervitium miniſtraret: Aquam fecit, ut potum ſibi tribueret, & ſordes ſibi purgaret, & arentia irrigaret, & diverſitatem piſcium ad ſuum eſum nutriret: Terram fecit, ut eum portaret, pane confortaret, & vino lætificaret: Totus mundus ſervit homini, ut ipſe ſerviat ei, qui fecit mundum, & hominem. *ſerm. 1. Dom. 8. poſt Pentecoſt.* ob quantum debet homo Deo!

475. *Quarè Adæ impoſitum fuit duplex præceptum.*

Præcepitque ei dicens, De omni ligno Paradiſi comede: de ligno autem ſcientiæ, ne comedas, &c. Notandum, quod ſicut homini in Paradiſo collocato datus eſt duplex ſenſus, ſcilicet interior mentis, & exterior carnis: & duplex motus, ſcilicet imperativus in voluntate, & executivus in corpore: duplex etiam bonum: unum viſibile, aliud inviſibile: ſic & duplex præceptum ei eſt datum, ſcilicet naturæ, & diſciplinæ: primum naturæ fuit, & ad conſervationem ſpeciei per illa verba, *Creſcite, &c.* De quibus infrà, & ad conſervationem individui, ut hic, *De omni ligno comede, &c.* Aliud diſciplinæ per hæc verba, *De ligno autem ſcientiæ &c.* Dicitur autem hoc præceptum negativum diſciplinæ, quia hoc præceptum ex ſe ſolo obligat, & non ex alia cauſa; ſic enim per ipſum diſcitur, quanta ſit virtus obedientiæ: unde datum eſt ſolùm ad probationem ejuſdem obedientiæ: Primum fuit ordinatum ad conſervandum bona data: Secundum ad promerendum bonum promiſſum. *op. Comp. Theol. l. 2. cap. 63. & op. Brevil. p. 2. cap. 11. & Centiloq. p. 3. ſect. 26. & 340. l. 2. d. 17. dub. 5. & Pſalm. 116. & op. Bibl. paup. cap. 23.*

476. *Deus in ſuis præceptis ordinat hominem ad Deum, ad ſeipſum, & proximum.*

Præcepitque ei, &c. Vide qualem ordinem Deus ſervet in ſuis decretis; nam per præceptum diſciplinæ homo ordinabatur ad Deum colendum: per præceptum de comeſtione ordinabatur ad ipſum hominem, & præceptum de multiplicatione erat in ordine ad proximum. *l. 2. d. 20. dub. 7.*

477. *Quanti Deus æſtimet virtutem obedientiæ, nempè ſuper cæteras omnes.*

Præcepitque ei, &c. Cur voluit Deus, quod Adam inchoaret curſum ſuæ vitæ ab obſervantia horum præceptorum? Reſpondetur, quod jure merito ſic Deus ordinavit, ut oſtenderet ſuæ juriſdictionis imperium, & ut homo inchoaret viam ex obedientiæ executione, & merito, & erudiretur, cui deberet eſſe ſubjectus. *l. 2. d. 17. dub. 5. & Breviloq. p. 2. cap. 11. & op. Bibl. paup. cap. 25.* Vide igitur quale, & quantum bonum ſit obedientia, quæ eſt melior quam victimæ, & holocauſta, & qua nihil Deo gratius exhibetur, & ſine qua nemo ad perfectionis ſemitam currendam ſit expeditus. *op. ſpec. diſcip. p. 1. cap. 4.* Obedientia mater eſt, & cuſtos omnium virtutum. *Pharetr. l. 2. cap. 43.* Et quia homo inobediens Deo, ipſique ſubjectus noluit eſſe; hinc Deus voluit, ut per lapſum ſe ſubjiceret homini per obedientiam, ut per humilitatis meritum gratiam Dei recuperaret, quam amiſit. *op. de Profec. Religioſ. l. 2. c. 39.*

478. *Ex præſcientia Deus nullum condemnat.*

Præcepitque ei, &c. Nonne ſciebat Deus, primum hominem tranſgreſſurum ſuum præceptum? ad quid ergo poſuit ipſum in Paradiſo mox ejiciendum? Sed vide ordinem mirabilem divinæ Sapientiæ: Nam Deus in conferendo gratiam non attendit futura peccata, ſed idoneitatem, præſentem ad gratiam, ſicut patet, cùm confert gratiam præſcitis, & eis, quos ab æterno reprobavit, & in utroque eorum commendatur Dei largitas, & ſapientia, & arguitur hominis ingratitudo, & injuſtitia in hoc, quod à tam benefico, & tam benigno ſe avertit ſine cauſa. *l. 2. d. 39. a. 2. quæſt. 1. ad primum.*

Nota hic punctum dignum obſervatione pro prædeſtinatione, & reprobatione; hæc enim eſt ex incuria hominis.

479. *Dei providentia quanta erga hominem in his duobus præceptis Adæ factis.*

Præcepitque ei, &c. de omni ligno, &c. Cur Deus præcepit, ut Adam de omni ligno comederet? videtur hic nimius rigor obligatio comedendi de omni ligno? Reſpondetur, hoc non fuiſſe præceptum ſpeciale comedendi, ſed fuiſſe à Deo permiſſum voluntati ejus, ut ex qualibet aliarum arborum, præter lignum ſcientiæ boni, & mali, comederet: Unde hoc præceptum naturæ non fuit expreſſum per verbum, ſed tantùm intus inſpiratum per naturam; cum id nullo jubente ſponte naturæ ſuæ facturus eſſet, ratioque

doceret, quod niſi & mederent, haud dubium moriturus, ob idque graviſſimè peccaturus: Unde hoc præceptum intus per ſenſum, aliud diſciplinæ oppoſitum eſt per doctrinam: hinc donum Dei à Deo datum, vel promiſſum non fuiſſet, niſi ad datum apponeretur cuſtodia, ne amitteretur, & ad promiſſum aperiratur via, & inveniretur. *Pſ.* 116. *l.* 2. *d.* 19. *a.* 1. *q.* 1. *ad* 4. Vide etiam Dei liberalitatem, qui ab una arbore abſtinere hominem voluit omnium aliarum poteſtatem faciens. *Vid. S. Ioan. Chryſoſt. hom.* 14. *in Geneſ.*

480. *In hac vita fruitur Iuſtus Deo, quod Ex parte eſt: in gloria totum, & omne bonum deſiderabile.*

Ex omni ligno Paradiſi comede. Cur non ait, omne lignum Paradiſi comede, ſed de omni comede? ſed nota, quod Adam tunc poſitus erat in via, in quo ſtatu ſolùm poterat cognoſcere, & frui Deum ex parte, quod evacuandum erat poſtea in gloria: Unde dicitur, ex omni ligno, non omne lignum, quia ſolùm reſervabatur in Patris hæc totalitas. Cùm enim venerit (ait Apoſtolus 1. *Cor.* 13.) *quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt:* In gloria enim anima habebit omne bonum, & quidquid voluerit, & quod nollet eſſe, non erit: ibi erit pulchritudo, velocitas, fortitudo, libertas, ſatietas longa, & ſalubris, & æterna vita, melodia, munda voluptas, ſapientia, amicitia, concordia, & gaudium plenum. *op. Brevil. p.* 7. *cap.* 7.

O quàm glorioſum eſt regnum, in quo cum Chriſto regnant omnes ſancti, ibi non erit alicujus boni carentia: ibi aperientur omnes theſauri æterni Dei, ubi ſunt omnes divitiæ, & deliciæ abſconditæ. *op. ſoliloq. cap.* 4.

481. *Obedientia etiam in minimis utiliſſima.*

Ex omni ligno Paradiſi, &c. De ligno autem ſcientiæ ne comedas. Cum homo obſtrictus fuerit duplici præcepto, ſcilicet affirmativo, & negativo: Cur prohibuit eſum unius tantùm ligni? nam per talem obſervantiam ad maxima præmia ordinabatur. Cur tam facile præceptum, & non gravius inditum ei fuit? Jam dictum eſt, id Deum præcepiſſe, ut ex obedientiæ merito homo inchoaret curſum ſuæ vitæ: addidit autem facillimum præceptum, ut nobis inſinuaret, quale meritum ſit obedientia etiam in minimis.

Diſce igitur homo ſemper ſervare illæſam reverentiam devotæ obedientiæ, non ſolùm in magnis, ſed etiam in minimis, non ſolùm majoribus Prælatis, ſed etiam minoribus, imò & omnibus, & in operibus etiam indifferentibus. *op.* 25. *memorialia.*

482. *Iejunium quàm Deo gratum.*

Ab abſtinentia voluit Deus inchoari ſalutem hominis.

De ligno autem ſcientiæ, &c. Cur voluit Deus ſubtrahere eſum ligni ſcientiæ, cum eſſent omnia ordinata ad ſuſtentationem corporis? ſed attende, quod Deus voluit, ut homo inchoaret vitam à jejunio, & merito; nam jejunium eſt opus Deo placitum, quia corporis, & animæ eſt medium reordinativum, ut ſcilicet corpus ſpiritui non repugnet contumaciter, & eidem totaliter ſubjiciatur, ut non crucient æternaliter, & ut æternaliter glorificetur: Unde licèt cætera ligna ad beneficium corporis fuerint ordinata, abſtinentia tamen à ligno ſcientiæ fuit ordinata ad bonum animæ *l.* 4. *d.* 15. *p.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ep. Bibl. paup. cap.* 82.

483. *Circumſpectio, & cautela quàm neceſſaria ſervienti Deo.*

De omni ligno, &c. de ligno autem ſcientiæ, &c. Nota, quod Deus tunc poſuit Adam veluti in ſpecula, ei oſtendendo omnia ligna in Paradiſo plantata, per quæ poſſet elevari ad contemplationem æternitatis luminum; & ne haberet ullam excuſationem, appoſuit præceptum de non comedendo ſub pœna mortis, proponendo ei imminens periculum, ut in operibus ſuis circumſpectionem adhibeat neceſſariam ſervienti Deo. *In Thren. cap.* 2.

484. *Prælati qua moderatione ſubditis imperare debeant.*

De omni ligno comede, &c. De ligno autem ſcientiæ, &c. Nota quod unum lignum ſolum prohibuit, cætera omnia conceſſit: idque fecit ad erudiendum Prælatos, & imperantes, quali modeſtia, & cautela debeant ſubditos tractare. *op. Diat. ſal. tit.* 4. *cap.* 2. qui enim ab uno bono ſubjectos vetat, neceſſe eſt ut multa concedat, ne obedientis mens funditus intereat, ſi ab omnibus bonis omninò repulſus jejunat. *Pharet. l.* 2. *cap.* 43.

485. *Lex Moſaica poteſt videri, non guſtari: lex Evangelica debet ab anima deguſtari.*

De omni ligno comede, &c. De ligno ſcientiæ ne comedas, &c. In Eccleſia Dei lignum vitæ eſt fides catholica, quam Chriſtus docuit in Evangelio: lex autem Moſaica eſt lignum ſcientiæ: hanc Chriſtus voluit ut aſpiceremus, ſed non guſtaremus, ſcilicet obſervando eam, littera enim occidit. *ſerm.* 16. *Hexaem.*

486. *Effectus verus, & realis lignorum Paradiſi qualis.*

De omni ligno, &c. Certum eſt, quod in numero eorum lignorum adnumeratur lignum vitæ: Quæritur, quodnam diſcrimen eſſet inter hoc, & cætera ligna? Reſpondetur lignum vitæ eſſe ad inſtaurandum humidum radicale, cætera ad inſtaurandum humidum nutrimentale: voluit autem Dominus hoc diſcrimen ponere inter hæc ligna, quia lignum vitæ fuit poſitum in Sacramentum: ſignificabat enim interiorem refectionem animæ, quam habuiſſet, ſi ſtetiſſet; Item & Chriſtum Incarnandum. *l.* 4. *d.* 26. *a.* 1. *q.* 1. *ad arg. & l.* 2. *d.* 17. *dub.* 4.

487. *Ordo Divinæ ſapientiæ manifeſtatur in mandatis ſuis; & ſimul eruditio hominis circa meritum obedientiæ & demeritum inobedientiæ.*

De omni ligno, &c. Si ſciebat Deus, hominem hanc prohibitionem non ſervaturum, ad quid id præcepit? & eo maximè quia omnia condita fuerunt ad utilitatem hominis? Reſpondetur, quòd licèt Deus ſciret caſum hominis futurum, tamen convenienter fuit prohibitus uſus ligni ſcientiæ: Primò, ut erudiretur, quale diſcrimen ſit inter obedientem, & inobedientem Deo: Secundò quia

cum

cum totum eſſet ordinatum ad hominis utilitatem, & meriti augmentum, tamen ob eventum contrarium futurum non debuit Deus dimittere tale mandatum, quia ordo, & decor, qui attenditur in operibus ſecundùm Regulam divinæ ſapientiæ, non debet intermitti propter incommodum ſpecialis creaturæ: Tertiò quia prohibere hunc eſum bonum fuit, quia ordinatum fuit ad hominis utilitatem ſpiritualem. *l.2.d.17.dub.5.*

488. *Deus de malis elicit bona: nec tenetur impedire mala in agente libero.*

De ligno &c. ſi ex tali prohibitione ſecuturum erat tantum malum, quale fuit in caſu hominis, ergo videtur, quòd inconvenienter facta fuerit hæc prohibitio? Tum quia qui cauſam mali dat, damnum dediſſe videtur? Tum quia imputari poteſt peccatum ei, qui poteſt illud impedire, & non impedit?

Sed optimè, & optimo ſuæ ſapientiæ ordine Deus dedit hoc præceptum, etiamſi ſciret fore occaſionem peccati Adæ: Primò, quia licet decens ſit, quod homo proximum ſuum adiuvet, vel impediat, ne opus malum faciat, maximè quando ex officio tenetur, Deus verò ad id non tenetur, cum offerat ſuum adiutorium ad bonũ, non ad malum, deret enim ſolem ſuum oriri ſuper bonos, & malos, reſque ita adminiſtrare, ut eas ſuos proprios motus agere ſinat, & maximè in agente libero: ſecundò, quia ipſe ſcit, & novit inde bonum elicere: ſciebat enim ex hoc caſu eliciturum eſſe multò maius bonum, nempè Verbi Incarnationem. *l. 2. d.17.dub.5. & l.2.d.23.a.1.qu.1.corp. & d.29.a.2.qu. 1. & d. 37. a.2.qu.1.ad tertium, & l. 1.d.40.a.4.qu.2. ad arg. & op. Bibl.pauperum cap.2.*

489. *Mors non eſt à Deo.*

De ligno &c. in quocunque die ex eo comederis, morte morieris: ideſt neceſſitatem moriendi, non verò actualem incurres. *Pſalm.17. & in Ioann.c.3. v.18.* Ex hoc patet, quanta fuerit liberalitas Divina in primum hominem, quem perfectiſſimum ità conſtituerat, ut ſtante in innocentia contraria corpus componentia ità erant ad temperiem, & concordiam redacta, ut mutuò non poſſent pugnare: ergo licet mortalitas ineſſet homini quoad aptitudinem, non tamen quoad actum, nec ignis eum urere poteſt, nec aqua mergere, nec aliud noxium ei nocere. *l.2.d.19.a.2.per totum, & art.3.*

490. *Peccatum origo omnium malorum.*

In quacumque die comederis, morte morieris. Vide, quale malum eſt peccatum, quia in pœnam eius introducta eſt mors in mundum. *l.2.d.19.a.2.qu.1.* In hoc enim facti ſumus ſimiles beſtijs, licet poſtea diſſimiles in Reſurrectione futura. *l. 4.d.43.a. 1.qu.3.corp.*

491. *Duplicem mortem incurrit Adam corporis, & animæ.*

In quocunque die &c. morte morieris. Quid eſt morte morieris? Ad quid hæc reduplicatio mortis? Quia per tranſgreſſionem mortalem divini mandati duplicem mortem incurrit: prima eſt mors corporis quoad neceſſitatem aliquando actualiter moriendi: ſecunda eſt mors animæ, quæ ſemper per peccatum mortale contrahitur actu, quia facit perdere vitam gratiæ, & Deum; & obligat ad pœnam æternam. *op. de tribus ternar. peccat. cap. 4.*

De prima ſine ſecunda poteſt dici illud. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur*, quia ſcilicet morti ſubiecti vixerunt benè in Domino: De prima cum ſecunda dicitur, quod tales mortui in diabolo vivunt, & tandem cum ipſo moriuntur. *ſerm. 1. & 2. Dom. 15. poſt. Pentecoſt. & comp. Theolog. l. 3. cap. 7.*

492. *Inobedientia origo omnium malorum.*

Morte moriemini. Iam dictum eſt, quod hic duplex mors aſſignatur, ſcilicet corporis, & animæ, & hæc fuit aſſignata homini à Deo in pœnam inobedientiæ. Oh quàm deteſtabile eſt vitium inobedientiæ, ex qua omnia mala nata ſunt. *ſerm. 1. de ſanctis Philip. & Iacobo. & ſerm.3. Dom. 3. poſt octav. Epiph. & l.2.d.30.a.1.qu.in princip.corp.*

493. *Idem confirmatur.*

* *Morte morieris.* Cur hoc lignum vetuit ſub pœna mortis? Nonne & ipſum bonum erat? vidit enim Deus cuncta valdè bona? Quomodò ex ligno bono deguſtato potuit oriri tantum malum mortis? Reſpondetur, comeſtionem talis ligni non fuiſſe de ſe malam, ſed factam eſſe ex præcepto ſuperaddito, ſcilicet malam, quia prohibitam: mors autem orta non eſt ex ligno, ſed ex inobedientia, ipſamque mortem minatus eſt Deus, & homo incurrit, ut erudiretur, quale diſcrimen eſt inter eum, qui Deo obedit, & eum, qui contemnit mandata eius. *l.2.d.17.dub.5.*

494. *Obedientia mater, & cuſtos virtutum: per ipſam Deo copulamur, & fit homo Dei amicus.*

De omni ligno, &c. De ligno autem ſcientia, &c. Cum in Paradiſum introductus eſt homo, ut Deum coleret meditando, & amando: Cur ei non præcepit aliarum virtutum exercitium, ſed ſolùm obſervantiam huius præcepti? meritò id fecit Deus: obedientia enim ſola virtus eſt quæ virtutes cæteras menti inſerit, inſertaſque cuſtodit, mater eſt quodammodò omnium, cuſtoſque virtutum: Pax hominis, & Dei eſt ordinata in fide ſub æterna lege obedientia. *op. Pharetr. l. 2.cap.43.* Diſce igitur homo, Deo, & maioribus eſſe ſubiectus, ut non quod ipſe vis, eligas, ſed quod ſcis Deo eſſe placiturum. *ibidem.*

495. *Per ſcalam obedientiæ volebat Deus transferre Adam in Cælum; ſed per inobedientiam deſcenditur ad infernum.*

De omni ligno, &c. Certum eſt, Adam poſitum eſſe in Paradiſo terreſtri, non ut ibi æternaliter permaneret, ſed ut tandem ad gloriam abſque ſubiectione aliquando perveniret. *l. 2. d. 20 dub 4.* Sed cur Deus voluit obſervantiam horum præceptorum ante hanc tranſlationem? ſed vide, qualis virtus, & quàm Deo accepta eſt virtus obedientiæ: hæc enim eſt ſcala per quam aſcenditur ad Paradiſum, ſimulque clavis ipſum aperiens: ſicut è contra inobedientia eſt ſcala, per quam deſcenditur ad infernum, & clavis, quæ claudit Paradiſum, & aperit infernum: ſcalæ obedientiæ gradus ſunt ſeptem: Primus

aſt obedire libenter ſine recalcitratione : ſecundus ſimpliciter ſine ſimulatione : tertius hilariter ſine murmuratione : quattus velociter ſine procraſtinatione : quintus viriliter ſine æſtimatione : ſextus humiliter ſine elatione:ſeptimus perſeveranter : Et quia Adam defecit io hoc exercitio, ideò ejectus eſt de Patadiſo.*op.Diat.ſal.tit.4.cap.2.*

496. *Obedientia debet eſſe pura.*

De omni ligno,&c.De ligno autem ſcientiæ nè comedas. Certum eſt quod comeſtio hujus ligni erat de ſe indifferens : Cur ergo Deus prohibuit Adæ hanc comeſtionem, & non potiùs præcepit, ſic enim & hæc fuiſſet meritoria ? Reſpondetur ad oſtendendum, qualem obedientiam exigat à nobis, nempè puram abſque alia intentione,præter Deo obtemperare : ſi enim præcepiſſet comeſtionem ; quia hæc etiam reſultaſſet ad utilitatem corporalem obedientia, potuiſſet eſſe immixta cum imperfectione:ideò hoc præceptum dicitur diſciplinæ,quia per ipſum diſcitur, quanta, & qualis ſit pura obedientia. *op. Brevil. p. 2. cap. 11.& op. comp. Theol.l. 2. cap.63.& l.2.d.17.dub.5.*

497. *Memoria mortis efficax ad vitanda peccata.*

*In quacunque,&c.morte morieris.*Cur non aliam pœnam imponit ? Reſpondetur, quod ob id mortem minatus eſt Deus, quia hæc eſt ultimum terribilium, & privatio vitæ, quæ eſt donum ſuper omnia nobiliſſimum : & quia memoria mortis eſt efficax remedium ad vitanda peccata, ad mundum contemneodum, ad ſe ipſum deſpiciendum ad vitam præſentem rectè agendam, ad deſideraodam æternam vitam : hinc talem memoriam voluit Deus imprimere in mente hominis, ſicut & poſt peccatum, quando ei dixit, *Pulvis es, &c.op. Diat. ſal. tit. 7. cap. 5.*

498. *Hæc ſententia fuit interlocutoria, ut expectaret Adam ad pœnitentiam.*

In quacunque,&c.morte morieris. Cur non ſtatim Adam mortuus, ac peccavit ? ſi Deus illi comminatus eſt mortem ? nunquid ſententia Dei poteſt eſſe fruſtratoria?ſed reſpondetur, hanc ſententiam non fuiſſe definitivam, ſed propter inobedientiam, interlocutoriam, quæ poterat per pœnitentiam ſaltem moderari, vel differri. *l.4. d. 43. a. 1. qu. 1. ad quint.*

Nota plures doctores docere, quòd ſi Adam pœnitentiam egiſſet, non citiùs fuiſſet è Paradiſo. Pœnitentia recuperat quod Adam perdidit.

Vide ex hoc, quantam miſericordiam Deus cum homine exercuit & non cum Diabolo.Pœnitentiam enim Deus ſummè deſiderat : ideò dedit homini naturale judicatorium, cui commiſit Regnum animæ judicandum,& libero arbitrio,ut rationi conformatus vindicaret tranſgreſſionem io ſeipſo. Peccator igitur eſt reus, & judex ſimul, & ideò ſeipſum, tamquam furem, ſuſpendit in cruce pœnitentiæ. *l. 4. d. 14. p. 2. dub. 6. & ſerm. 1. Dom. 12. poſt Pentecoſt.*

Hinc & aliàs illum locum,quem Adam,ob tranſgreſſionem, & defectum pœnitentiæ, amiſit, per ignem, & aquam, ſcilicet pœnitentiæ recuperavit. *ſerm. 2. Dom. 4. Advent.*

499. *Scientia, quando eſt in damnum animæ, fugienda.*

De ligno ſcientiæ boni, & mali ne comedas. Cur Deus vetuit uſum hujus ligni ? nonnè ſcire bonum, & malum eſt bonum concupiſcendum ?

Reſpondetur,eſſe de ſe bonum, ſed malè utenti malum ; quia enim Adam voluit nimia delectatione per appetitum immoderatum ſcrutari præcepta Dei,hinc amiſit felicitatem. *ſerm.5.Hexaem.*

Oh quantos mundi ſapientia maledicta ſupplantat, & conceptum io eis ſpiritum extinguit, quem voluerat Deus vehementer accendi.*op. Pharetr. lib. 3. cap. 32.*

500. *Vir debet eſſe magiſter, &. correctormulieris.*

*De ligno,&c.*Cur hoc præceptum datum eſt directè viro,& non etiam ſimul uxori cum æquè obligaret utrumque ? id factum eſt, quia vir debet eſſe magiſter, doctorque mulieris ; unde præceptum Deo fuit Adæ, & per Adam Evæ. *op. Bibl. paup. cap. 89.*

501. *Vita hominis eſt continua mors.*

In quacunque die, &c. morte morieris. Quomodò verificata fuit hæc ſententia Dei, cum ſupervixerit ferè ad mille annos ? ſed conſidera ſtatum hominis poſt peccatum, quia continuè moritur, ejuſque vita eſt continua mors, & deperditio vitæ. Unde ait Apoſtolus *ad Rom. cap.8.Corpus noſtrum eſſe mortuum, ſpiritum vivum.* Mortuum dicitur corpus noſtrum etiam dum vivimus io hac vita, quatenus mortuum ſumitur, non ut participium, ſic enim ſignificaretur, mortem infuiſſe : ſed ſumitur, ut nomen, ſcilicet ſignificans, mortem de præſenti ineſſe, quatenus continuè tendit ad non eſſe, ſic verificatur, quòd quotidie morimur. *l. 2. d.19. dub. 3. & op. Bibl. paup. cap. 13. & op. ſolil. cap. 3.*

Dixitque Deus : non eſt bonum hominem eſſe ſolum, faciamus ei adjutorium ſimile ſibi.

Pro explicatione litteræ nota primò : hominem, quia eſt animal ſociabile, & quia debebat eſſe ſeminarium generis humani, indiguiſſe muliere ad ſui ſublevamentum, & ad prolem generandam, quæ eſſet ejuſdem naturæ, ſtaturæ, loquelæ ; & præcipuè data ad numerum electorum implendum. *l.2.d.20. a. 1.qu.1.& in Eccleſ.cap.4.*

Ex quo patet, fœminam, non per ſe, ac principaliter, nec primaria Dei intentione eſſe generatam, ſed propter virum, ad finem jam dictum ; unde dicitur mas occaſionatus. *l. 2. d. 44.a.2.qu.2. ad 1.& l. 2.d.20.a.1.qu.6.ad 1.& l.3.d.12. a. 3. qu. 5. in fund.& l. 4. d. 44. p. 1. dub. 2.*

Hinc mulieres incapaces ſunt ordinibus Sacramentalibus, nec poſſunt propriè repræſentare Chriſtum mediatorem, ſed tantùm viri. *l. 4. d. 25. a. 2. qu. 1.* Secundò nota, Adam habuiſſe cognitionem perfectam naturæ & proprietatum omnium animantium, ideò eis nomina propria impoſuit. *l. 2. d. 23. a. 2. qu. 1. in arg. & in proœm. & ſerm.3.Hexaem.*

Tertiò nota, hanc impoſitionem nominum fuiſſe factam ante mulieris formationem : dicitur enim, inter ipſa animantia nullum fuiſſe inventum aptum ad conſervandam ſpeciem humanam. *l. 2. d. 20. qu. 1. & ſeq.* Quartò nota, ſoporem Adæ non fuiſſe ſomnum naturalem, ſed potius ſoporem contemplationis, & extaſis, abſorptionemque

nemque mentis in Deum ex profunda, ac intenſiſſima contemplatione Dei, ac myſteriorum eius, nempè SS. Trioitatis, Incarnationis Verbi, aliorumquè ſimilium. *l. 2. d. 18. a. 1. qu. 1. & d. 23. dub. 4. & d. 29. a. 2. qu. 1. fund. 3. & l. 4. d. 26. a. 1. qu. 2. & in Luc. cap. 9. verſ. 32.*

Quintò nora, coſtam ablatam à corpore Adæ non fuiſſe purum os, ſed ſimul cum aliqua particula carnis, quæ oon erat neceſſaria Adæ ut individuo (ſic enim remanſiſſet mancus) ſed ſolùm ad conſervationem ſpeciei, ſcilicet, ut Adam eſſet principium totius generis humani: & ex hac coſta,& carne facta eſt mulier, non quidem creando novam materiam, vel ab extrinſeco deſumendo, ſed virtute omnipotentis Dei in ſe ipſa magnificata ex virtute ſeminaria, quam in ſe continebat, & ſecundùm potentiam obedientialem, qua ſubiecta erat Divinæ omnipotentiæ. *l. 2. d. 18. a. 1. q. 1. & 2. & d. 27. a. 2. qu. 2.*

502. *Mulier æqualis viro.*

Non eſt bonum hominem eſſe ſolum, faciamus, &c. Nota, quod ſicut dixit Deus faciamus hominem, ſic de muliere faciamus addit, ad declarandum, quod mulier, ſicut vir, facta eſt ad imaginem Dei, & æqualis viro. *l. 2. de 16. a. 2. qu. 2. in fund. & corp.*

503. *Mulier conceptura, & paritura Verbum Dei incarnatum redintegravit damna illata homini.*

Non eſt bonum hominem eſſe ſolum, &c. Quomodò poteſt dici, quod ſuperaddita muliere homini, tunc ſit boaum, & ſine ipſa non ſit bonum, ſi cauſa mulieris ductus eſt homo in peccatum, & in tot miſerias? ſed nota, quod ad id, quod futurum in noviſſimis temporibus hic ſit alluſio: nam ſicut lapſus inchoatus eſt in muliere, & in viro conſummatus: ſic io reparatione, hæc primò inchoata eſt in muliere, & primò incœpit credendo,& concipiendo ſuperare Diabolum in abſcondito, & poſtea filius in manifeſto eum vicit in duello, ſcilicet in paribulo Crucis. *l. 3. d. 22. a. 3. qu. 2. corp. ſic & D. Ambroſ. lib. de Paradiſo cap. 10.*

504. *Maria Virgo adiutorium, & mediatrix inter Deum, & homines.*

Non eſt bonum hominem eſſe, &c. faciamus adiutorium, &c. Certum eſt per huoc hominem figurari Chriſtum, ut ſuprà dictum eſt: ſed quomodò dicitur Chriſtus indigere adiutorio ſibi ſimili? nonne ſolus ſufficere poterat pro Redemptione hominum? ſufficiebat quidem, ſed voluit, ut ſibi adderetur mulier, ideſt B. Virgo Maria in adiutorium: ſed quale adiutorium? ſed nota, quod Maria meriro comparatur Aororæ, quæ inter noctem, & ſolem mediat: ſic Maria inter hominem, & Deum eſt mediatrix, & optima iræ Dei refrigeratrix: Unde ſecurum acceſſum habes ô peccator, ad Deum ubi mediatorem cauſæ tuæ Verbum hominem habes ante Patrem, & ante Filium matrem: Filius nudato corpore Patri oſtendit latos, & vulnera, Mater filio pectus, & ubera: non poteſt ullo modo fieri repulſa, ubi concurrunt, & perorant tantæ charitatis inſignia: Ecce quale adiutorium in Maria. *op. ſpecul. Beat. Virgin. Lect. 11.*

505. *Maria reintegravit, quod Eva perdidit*

Non eſt bonum, &c. faciamus adiutorium ſimile ſibi, &c. Quomodò Eva dicitur adiutorium, & non potiùs ſcandalum, & ruina hominis, quæ tam infidelem ſe exhibuit cum Deo, & cum viro ſuo? ſed optimè, nam hoc adiutorium, quod in Eva defecit, in Maria adinventum eſt: Eva quidem infidelis fuit: Maria fidelis inventa eſt: Eva infideliſſima mediatrix perditionis, Maria fideliſſima mediatrix ſalutis fuit, quæ ſalutis antidotum viris, & mulieribus propinavit. *ſpec. Beata Virg. lect. 9.* Vide quale adiutorium: Maria ſua miſericordia colligit ad Eccleſiam malos à culpa, etiam ab alijs derelictos: impinguat bonos gratia filij ſui, & liberat univerſos à morte æterna, qui libentantur. *op. ſpec. B. Virgin. lect. 5.*

506. *Maria Virgo ſua benedictione maledictionem hominis abſtulit: poſitaque fuit in adiutorium, & ut mediatrix inter Deum, & hominem.*

Non eſt bonum, &c. faciamus adiutorium, &c. Quale iſtud adiutorium, ſi ob ſocietatem mulieris eiectus eſt homo de Paradiſo, & io infinitas pene miſerias cecidit? ſed, ut dictum eſt, hæc verba dirigebantur ad Mariam Virginem: hæc enim fuit delicioſiſſimus Paradiſus, non ſolùm mente, ſed & corpore, continens in ſe lignum vitæ Ieſum Chriſtum, ex quo omoium proceſſit vita, ideo dicitur benedicta ſuper omoes mulieres, quia per eam Dominus homini placabilis eſt,& homo Deo acceptus eſt,& per eam Diabolus homini ſuperabilis eſt: Unde ad ipſam, ut ad medium, ut ad arcam Dei, ut ad rerum cauſam, ut ad negotium ſæculorum reſpiciunt, & qui habitant in Cælo, & in inferno, & qui nos præceſſerunt, & qui nos ſequuntur: illi, qui habitant in Cælo, ut reſarciantur, qui in inferno (ideſt Purgatorio) ut eripiantur, qui præceſſerunt prophetas, ut fideles inveniantur, qui ſequuntur, ut florificentur. *op. ſpec B. Virg. lect. 14.*

507. *Maria adiutorium datum Chriſto exponitur mirabiliter.*

Non eſt bonum, &c. faciamus adiutorium, &c. Si per iſtum hominem intelligitur Chriſtus, quodnam adiutorium poterat ab alia creatura expectare, & indigere. A Maria exigebatur hoc adiutorium, ut reparatio mundi per Chriſtum fieret modo congruo, communi, & completo: nam ſicut genus humanum lapſum eſt per diabolicam ſuggeſtionem, per conſenſum mulieris deceptæ & generationem concupiſcentialem transfundentem originale peccatum in prolem: ſic, ut medicina morbo reſponderet, congruum fuit, ut in reparatione annunciationis ſuaſio angelica, fides, & conſenſus Virginis Mariæ in bonum ſuaſum, & charitas ſpiritus ſancti fœcundans Mariam: Item, ut medicamentum eſſet omnibus commune, decuit ut ad tantùm opus concurrerent Angelus, mulier concipiens, & vir, ſcilicet proles: item & congruum fuit, ut ad completionem reparationis concurreret Virgo Maria ad conceptionem filij Dei abſque viro, fœcundante ſpiritu ſancto, ſicque per matrem voluit redimere mundum. *Brevil. p. 3. c. 3.*

508. *Ioſeph fuit adiutorium datum Mariæ Virgini & Chriſto, ſimile ipſis.*

Non eſt bonum, &c. faciamus adiutorium ſimile ſibi. Quodnam hoc adiutorium eſt? ſi eſt adiutorium ſimile, ergo mutuum eſt, ſcilicet mulier adiutorium viri, & vir adiutorium mulieris: mutuo enim debent ſibi invicem adiuvare, id exigente obligatione matrimonij: ſed quodnam myſterium nobis indicatur hic? Attende pulchrum arcanum: Iam dictum eſt, per hominem intelligi Chriſtum, per mulierem Beatam Virginem: ſed quodnam adiutorium datum fuit Beatæ Virgini?

Hic fuit ſanctus Ioſeph, cui voluit Dominus Mariam deſponſari, ut eſſet ipſi, & Chriſto filio adiutorium: voluit enim Dominus, Matrem ſuam habere ſponſum, ob multas rationes: nempè ne infamaretur gravida, ut viri adiutorio, miniſterio, & ſocietate frueretur & ut partus Diabolo cælaretur: Ioſeph autem curam ſponſæ maximam habuit, ipſam, & filium Chriſtum ſuis laboribus nutrivit: idcò dicitur ſimile adiutorium ſibi, ſcilicet in caſtitate & in omnibus virtutibus eximius. *l. 4. d. 30. a. 1. qu. 3. op. medit. vita Chriſti cap. 16. op. Comp. Theol. l. 6. cap. 38 In Luc. cap. 33. v. 50. & cap. 2. v. 48. & ſerm. 5. Dom. infra oct. Epiph. Vide S. Bernardin. Senen. in ſerm. de S. Ioſeph.*

509. *Propter bonum commune, & maximè ob impletionem numeri electorum, creata eſt mulier.*

Non eſt bonum, hominem eſſe ſolum, &c. Adiutorium, &c. Ex hoc deducitur, quod mulier aſſociata homini addit bonitatem ipſi homini: ſed quæ eſt iſta bonitas, ſi ipſa fuit principium omnis mali? imò potius addidit malitiam, vel corrupit bonum omne per peccatum? Præterea non poterat Deus, & forſan congruentiùs, multiplicare homines abſque media generatione, omneſque ſimul producere, ſicut produxit Angelos?

Reſpondetur, quod abſque dubio poterat Deus ſine media generatione producere omnes homines: ſed congruentiùs voluit, ut generatio, quæ erat perfectio maxima in homine, haberet uſum, & hoc multiplici ratione: Primò ad complendum numerum electorum (& ad hunc finem præcipua providit hominem uxore) ſecundò propter divinæ gloriæ maiorem manifeſtationem: tertiò propter hominum maiorem coniunctionem, & mutuum amorem: quapropter univerſi maiorem perfectionem, & decorem, qui conſiſtit non ſolùm in permanentia, ſed & in decurſu, & ſucceſſione rerum. *l. 2. d. 20. a. 1. qu. 1.*

510. *Deus mavult plures peccatores ſalvos fieri, quàm unum hominem liberum à culpa.*

Non eſt bonum, hominem eſſe ſolum. Sed quomodò id eſt verum, dum homo, quouſquè fuit ſolus, fuit liber à culpa: aſſociatus cum muliere factus eſt peccator, & Deo inimicus, quomodò igitur dicitur, quod non eſt bonum, hominem eſſe ſolum? iam dictum eſt, mulierem creatam eſſe ad implendum numerum electorum, & ad complementum, & perfectionem civitatis ſupernæ: ergo Deus mavult, plurimos peccatores ſalvos fieri, quàm unicum hominem liberum à culpa: Et hoc eſt bonum additum homini ex ſocietate mulieris: voluit enim Deus malum permittere, ſed illud poſtea ordinare in bonum generis humani, & ad ipſius ſalutem; meliùs enim iudicavit Deus de malis bona facere, quàm mala nulla permittere, ut declararet magis ſuam ſapientiam. *l. 2. d. 20. a. 1. qu. 1. & d. 23. a. 1. qu. 1. corp. & ad Tert.*

511. *Mulier dicitur bona ex Incarnatione ſubſecutura ex malo perpetrato hominis.*

Non eſt bonum, hominem eſſe ſolum, &c. Quomodò addidit bonum productio mulieris, ſi per ipſam homo cecidit in peccatum? Verum hoc quidem eſt, ſed quia ex hoc malo ſecuturum erat bonum ſuper omnia maximum, nempè Incarnatio verbi ex muliere naſcituri: hine rectè dicitur mulier bonum, ſeu bonum adiutorium additum homini: nam ex hac permiſſione peccati, & traditione unigeniti ad liberationem ſervi magis manifeſtata eſt eius miſericordia infinita. *l. 2. d. 23. a. 1. qu. 1.*

512. *Dei delicia eſſe cum animabus fidelibus.*

Non eſt bonum, hominem eſſe ſolum, &c. Sed quid bonitatis addidit mulieris formatio viro? cum iam factus eſſet ad imaginem, & ſimilitudinem Dei? ſed adverte, quod per virum ſignificatur Deus, per mulierem anima: & ſicut mulier à viro traxit originem, ſic & anima quælibet à Deo ſolo: & ſicut ad ſolamen viri creata eſt mulier, ſic quodammodò anima ad ſolamen Dei creatur, nam in animabus requieſcit, & quaſi ſoporatur, dum deliciæ ſuæ ſunt eſſe cum filijs hominum, & rationalis ſpiritus à Divino ſpiritu inhabitante conformatur, & roboratur. *l. 2. d. 18. a. 1. qu. 1. corp.*

513. *Datum eſt animæ Corpus, vel Caro, ut eſſet ei adiutorium ad ſe elevandum in Deum, & ut eſſet perfectior.*

Non eſt bonum, &c. faciamus adiutorium, &c. Nota per virum ſignificari portionem ſuperiorem animæ, per mulierem partem inferiorem cum corpore: Additum igitur eſt corpus animæ, & inferior portio ſuperiori, ut eſſet adiutorium, ſcilicet, ut obtemperando ſpiritui fieret perfecta pax ſpiritus. *l. 2. d. 18. a. 1. qu. 1. & in Pſal. 40.*

Nota etiam, per unionem animæ cum corpore, vel carne addi ipſi animæ bonum, quia ſatisfit eius appetitui, & perficitur perfectione totius naturæ, ſic enim homo habet eſſe cum lapidibus, vivere cum plantis, ſentire cum animantibus, & intelligere cum Angelis; unde in tali unione perficitur appetitus totius naturæ. *l. 2. d. 1. p. 2. a. 3. qu. 2. corp.*

514. *Qua de cauſa voluit providere viro uxorem.*

Non eſt bonum, hominem eſſe ſolum. Sed cur non eſt bona hæc ſolitudo? ad quid data eſt mulier ſocia viro? ſed vide Dei providentiam in hominem poſitum in ſtatu innocentiæ, & poſtea eiectum de Paradiſo: Nam in illo ſtatu exigebatur uxor ob duplicem finem. Primò cauſa prolis: ſecundò ad mutuum ſolamen, & adiutorium, concordiamque: In ſtatu naturæ lapſæ non ſolùm ob dictos fines, ſed ob vitandam incontinentiam. *l. 2. d. 20. qu. 1. & l. 4. d. 2. qu. 1. corp. & d. 26. a. 1. qu. 1. & d. 31. a. 1. qu. 3 ad ult. & in Pſalm. 44.*

515. *Chriſtus*

515. *Chriſtus Sponſus Animæ.*

Non eſt bonum, hominem eſſe ſolum, faciamus adiutorium ſimile ſibi. Ergone mulier ſponſa,& uxor viri eſt ſimilis viro? nonne fragilior, debilior, mollior, facilior ad deceptionem, & malum? ſed nota arcanum ſacræ ſcripturæ: id fuit figura deſponſationis Chriſti cum Eccleſia,& anima. *l.2.d.*18. *a.*1.*qu.* 1. mirifica ergo dignatio filij Dei, quod dignatus eſt aſſumere animam peccatricem, vilem, ignominioſam, fædam, deformem, ſanctificando eam, ut ſit ei ſponſa. *in Ioan.cap.3.v.30.& collat.*11.

516. *Eccleſia deſponſata, ut eſſet Chriſto adiutorium ad prolem augendam numero, & merito.*

Non eſt bonum,&c. adiutorium ſimile,&c. Ergone mulier facta eſt, ut eſſet adiutorium viri? nonne cauſa eius ruinæ fuit? Reſpondetur, adiutorium, ſcilicet ad generandam prolem, & poſt peccatum ad vitandam incontinentiam: ſed ſi hoc fuit figura coniunctionis Chriſti, & Eccleſiæ, quomodò Eccleſia poteſt dici data in adiutorium Chriſti? Reſpondetur, Eccleſiam non poſſe dici adiutorium Chriſti in ordine ad incontinentiam, ſed tantùm ad generandam prolem, & augendam & numero, & merito. *Pſalm.*44.

517. *Eccleſia ſimilis Chriſto, quoad pulchritudinem, divitias, mores,& genus.*

Faciamus adiutorium ſimile ſibi, &c. Si Chriſtus deſponſavit ſibi Eccleſiam, quomodò dicitur adiutorium ſimile Chriſto, cum eſſet tota deformia per peccatum? ſed nota, quod hæc deſponſatio facta eſt in utero Virginis per coniunctionem duarum naturarum, in qua natura humana fuit perfectiſſima,& ſublimiſſimè elevata ad Divinitatem: Unde ſicut Chriſtus erat pulcher, dives, bonus, & nobilis, ſic & Eccleſia. *Pſalm.*44.

518. *Eccleſia præſtat adiutorium Chriſto.*

Faciamus adiutorium ſimile ſibi. Sponſus,& ſponſa debent ſibi mutuò præſtare ſuffragium in generatione prolis, in gubernatione domus, &c. ſic & Chriſtus, & Eccleſia mutuò ſibi præſtant ſuffragium in multiplicatione prolis filiorum, & in gubernatione ipſorum. *Pſalm.*44.

519. *Quomodò animantia dicuntur facta ex terra, & aqua.*

Formatis igitur Dominus Deus de humo terræ cunctis animantibus &c. Si ſupra dixit, quod volatilia ex aquis fuerunt formata, quomodò nunc dicitur, formata eſſe ex terra: ſed adverte, quod ſupra aliqua animantia dicuntur ex aquis producta, non quod in ſui conſtitutione plus habeant de aqua, quantum ad ſubſtantiam; in terra enim magis omnia prædominantur, quoad quantitatem molis, quàm in alijs elementis: terra enim eſt, quæ præbet alijs ſtabilitatem, & ſoliditatem; ſed ideò dicuntur ex aqua, quia in his eſt maior conformitas naturæ cum aqua, & hoc vel in ratione humoris fluctuantis, ut eſt in natatilibus, vel in ratione vaporis exhalantis, ut eſt in volucribus, qui vapor cum ſit commixtus aeri, & feratur ſurſum, hinc volatilia in aera ſublevantur quocumque inveniunt aerem humidis exhalationibus pingueſcentem. *l.2.d.*15.*a.*1.*qu.*3.

520. *Adæ cognitio perfectiſſima: quæ ipſo ſtante, transfuſa eſſet in poſteros.*

Adduxit omnia animantia ad Adam, ut videret, quid vocaret ea. Ex hoc, ſequitur, quod Adam habuit pleniſſimam cognitionem omnium naturarum,& proprietatum animantium: Nominare enim aliquem pendet à cognitione rei. *lib.*1. *d.* 22.*a.*1. *qu.* 1. *corp. & l.*2.*d.*23.*a.*2.*qu.*1.*in fund.& l.*2.*d.*38. *a.*2 *qu.*2.*in corp.in princ.*

An autem talis perfectio cognitionis transfuſa eſſet in poſteros, ſi ſtetiſſet Adam, probabilius dicendum affirmativè, ſaltem quantùm ad habitum. *l.*2.*d.*23.*a.*1.*qu.*1.

521. *Homo factus eſt à Deo Dominus omnium.*

Adduxit ea ad Adam, ut videret &c. Nonne Deus poterat hæc nomina imponere? Cur ergo voluit, ut ab homine imponerentur? id fuit ad magnificandum hominem, & explicandum amorem, quo ipſum Deus proſequutus eſt: ideò voluit, ut Adam imponeret nomina animantibus, ut perpenderet, quod ſicut fuit creatus, & conſtitutus in medio inter Deum, & creaturas corporeas, dum eſſet, & ſe conſervaret rectum, converſum, & ſubditum, cætera ei erant ſubiecta: nempe Deum ſubieciſſe omnem veritatem creatam eius intellectui ad iudicandum, omnem bonitatem eius affectui ad utendum,& omnem virtutem eius poteſtati ad gubernandum. *l.*2.*in proœm.*

522. *Vult Deus, ut per cognitionem creaturarum feramur in cognitionem ſui.*

Adduxit ea ad Adam, ut videret &c. Nota finem adductionis animantium ad Adam, ſcilicet, ut videret: forſan hæc viſio ad ſolam nominationem terminare debebat? minimè: Nam per illud verbum, ut videret importat fixam,& internam,& maturam conſiderationem, non ſolùm nominum imponendorum, ſed & finem talis præeminentiæ ipſi à Deo collatæ: Voluit enim Deus, ut ipſius anima reflecteret ſe ſupra ſe, & deinde ſupra proprium corpus, & cætera creata, & tandem tranſcenderet corpus, ſe, & omnia creata, & elevaretur per iſta ad contemplationem Dei, nempe, ut contemplaretur, à quo res oriantur, & qualiter in finem reducantur,& qualiter Deus in eis relucea: inviſibilia enim Dei per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur, ſempiterna quoque eius virtus, & divinitas. *ſerm.*3.*Hexaem.*

523. *Gratitudinem ab homine vult Deus.*

Adæ verò non inveniebatur adiutor ſimilis illi. Nota, quod dictum eſt, ut videret animantia, & deinde addit, non inventum eſſe animal ſimile ſibi: ad quid hæc additio? nonne id patens erat? ſed iam dictum eſt, Deum voluiſſe, ut Adam reflecteret ſe ſupra ſe, & cognoſceret ſuam ſupra cætera creata excellentiam,& ſic in Deum ſe elevaret, exhibendo debitam gratitudinem. *l.* 2. *proœm.* Hinc elice omnium rerum creatarum cognitionem ordinandam eſſe ad gratitudinem cum Deo exercendam.

524. *Adam raptus ad altiſſimam contemplationem, volens ipſum cumulare novis beneficijs.*

Immiſit Dominus Deus ſoporem in Adam. Ut beneficia beneficijs Deus in homine cumularet: rapuit Adam in altiſſimam extaſim, introduxitque ipſum mentaliter in curiam cæleſtem ad videndum Deum: ex quo patet, in ipſo infuſam fuiſſe gratiam ſanctificantem perfectiſſimam. *l. 2. d. 18. a. 1. qu. 1. & d. 23. dub. 4. & d. 29. a. 2. qu. 1. fund. 3. in Luc. cap. 9. verſ. 32.*

In hac extaſi multa myſteria ipſi fuere revelata, ut patet ex verbis, in quæ poſtmodum prorupit prophetando. *l. 2. d. 18. cit.*

525. *Vide mirabiles effectus in Sacramento matrimonij.*

Immiſit Dominus ſoporem in Adam, & tulit unam de coſtis eius, & replevit carnem pro ea. Dubium movetur, quarè dormiente Adam Deus abſtulit coſtam eius ad ædificandam uxorem? numquid non poterat id facere ipſo vigilante, etiam ſine dolore Adæ? Præterea, quare mulier ædificata eſt de ſubſtantia viri, & non ex alia materia, ut factum eſt in animantibus? ſed hoc factum eſt, ut potiſſimè manifeſtaretur ſapientia Dei admirabilis, & laudabilis: Poterat quidem Deus alio modo producere uxorem, ſed eam voluit educere ex coſta, & carne viri, & ipſo dormiente, vel elevato in extaſim: Primùm quidem quia vir, & mulier ſuper omnes alias animantium ſpecies ſic facti ſunt, ut invicem coniungerentur, & ſic unus in alio quietaretur, & unus ab alio ſuſtentaretur, quia igitur forti vinculo, & ſingulari mulier coniungitur viro, & è converſo, ideò unus ſexus productus eſt ex altero; quæ unio non videtur in irrationabilibus: & quia iſta unio dat viro quietationem, ideò ipſo dormiente facta eſt de viro. *l. 2. d. 18. a. 1. qu. 1.*

Ex quibus patet, quàm mirabiles effectus producat in conjugibus ſacramentum matrimonij, nempe fortem, & inſeparabilem coniunctionem animorum, & corporum, & quietationem in viro.

526. *Idem confirmatur.*

Immiſit ſoporem &c. & tulit coſtam &c. Dubium movetur, quarè mulier facta eſt de oſſe, & præcipuè quarè de coſta, & non de alia parte, & an fuerit purum os abſque carne? Reſpondetur, in hoc patefieri mirabilem Dei ſapientiam: nam facta fuit potiùs de oſſe, ſed non puro, ſed ſimul de carne annexa, tamquam minus principali parte, ut ſignificaretur, quòd vir dat mulieri fortitudinem, & ſuſtentationem ſignificatam in oſſe: & quia in omnibus eſt quædam æqualitas mutuæ ſocietatis, producta enim fuit non ut ancilla, ſed ut ſocia, ideò de latere viri: & deinde dicitur, quod Deus replevit locum coſtæ carne, quia per coniunctionem cum muliere vir ſuſcipit infirmitatem, & emollitur, ut experientia continua patet. Ecce quomodò modus formationis reſpondet proprietatibus mutuæ coniunctionis, quæ eſt inter virum, & mulierem: quod verò illa coſta haberet annexam particulam carnis viri, patet ex hoc, quod ſubdit, *hoc nunc os, & caro de carne mea. l. 2. d. 18. a. 1. qu. 2.*

527. *Matrimonium ſpirituale inter Deum, & animam ſignificatur in hac coniunctione viri, & mulieris.*

Immiſit ſoporem, & tulit unam de coſtis &c. Quarè viro dormiente ædificata eſt mulier ex coſta, & carne viri? quarè non ipſo vigilante, & ex aliena materia? Reſpondetur, id factum propter ordinem ſervandum, qui attenditur inter ea, quæ per virum, & mulierem habent ſignari: ſed quodnam eſt hoc ſignificatum? Attende, quomodò Deus per iſta viſibilia ducit in cognitionem inviſibilium myſteriorum: Per virum ſignatur Deus, per mulierem anima; ſicut enim omnes homines ex viro trahunt originem, ſic & omnes animæ immediatè à Deo producuntur, tamquàm à primo principio: & ſicut vir accipit quietationem in muliere, ſic & Deus in anima requieſcit, & quaſi ſoporatur, dum deliciæ ſuæ ſunt eſſe cum filijs hominum, & rationalis ſpiritus à Divino ſpiritu inhabitante conformatur, & roboratur, ſicque optima conſonantia conformatur ſignum ſignato. *l. 2. d. 18. a. 1. qu. 1.*

Sed adverte, quod hoc coniugium, & matrimonium ſpirituale inter Deum, & animam exigit ſupra naturam donum gratiæ ſanctificantis, per quam anima Deo placens conſecratur in templum, adoptatur in filiam, & aſſumitur in coniugium: ipſam enim ſanctificat, aſſimilat Deo, & decoratur eius facies, & apta redditur ad hanc deſponſationem ſpiritualem. *l. 2. d. 29. a. 1. qu. 1. corp. & a. 2. qu. 2. fund. 4.* *Nota effectus gratiæ ſanctificantis, & felicitatem huius matrimonij ſpiritualis.*

Et quia lex matrimonij exigit mutuum conſenſum, hinc qui ità exaltatur à Deo, ipſi unitur, & Deus ipſi, habet Deum, & à Deo habetur ſpecialiter: diligit ſuper omnia Deum & à Deo ſingulariter diligitur, ſicut inter ſponſum, & ſpōſam: Vide ergo, quantum eſt eſſe templum Dei, Dei filium, Deoque indiſſolubiliter, & quaſi matrimonialiter per amoris, & gratiæ vinculum copulatum. *l. 2. d. 29. a. 2. qu. 2. fund. 4. & op. Brevil. p. 5. cap. 5.*

528. *Deſponſatio Chriſti, & Eccleſiæ hic in figura inchoata eſt.*

Immiſit ſoporem in Adam, & tulit unam &c. Quæritur iterum, cur dormienti coſta detrahitur, ex qua coniux ædificatur? quarè Deus aliter talem mulierem non providit? Ex oſſe mulierem efformavit Adam dormiente, & carnem ſolùm pro eo poſuit in homine, ad ſignificandum matrimonium ſpirituale factum inter Chriſtum, & Eccleſiam: Eccleſia enim ex Chriſto formatur, dum de latere Chriſti dormientis in Cruce profluxit ſanguis, & aqua, ex quibus in Sacramentis redundavit efficacia, per quæ Sacramenta fundatur Eccleſia, & ſic vir reſpondet Chriſto, dormitatio morti, ablatio coſtæ apertioni lateris. *l. 2. d. 18. a. 1. qu. 1. & ſerm. 1. Dom. 19. poſt Pentecoſt. ſerm. 9. in Nativit. & ſerm. 4. Dom. 4. poſt octav. Epiph.* Et ſicut Deus ædificavit mulierem, & eam coniunxit Adæ cauſa prolis, & adiutorij; ſic Chriſtus uxorem accepit Eccleſiam cauſa prolis, & adiutorij, unde ſibi mutuò ſuffragium præſtant, ut Eccleſia creſcat & numero, & merito. *Pſalm 44. in fine.* Chriſtus deſponſando ſibi Eccleſiam eam fæcundavit, & ſanctificavit divinitate gratiam infundente, paſſione gratiam promerente, lavacro regenerationis eam deferente. *In Ioan. cap. 3. verſ. 29.*

529. *Dum*

529. *Dum anima convertitur ad hæc inferiora infirmatur, & dormire dicitur ab actu contemplationis.*

Immiſit ſoporem, &c. & tulit unam ex coſtis, &c. Nota huoc ordinem à Deo ſervatum, & ordinatum etiam ad ſignificandam unionem inter portionem ſuperiorem, & inferiorem animæ: ſicut enim mulier ex viro eſt, ſic inferior portio eſt ex converſione ſpiritus ad hæc inferiora, & dum ad hæc inferiora convertitur, ceſſat à vigilantia contemplationis, infirmiorque quodammodò ſemetipſo fit, tendens ad molliciem mulieris. *l. 2. d. 18. a. 1. qu. 1. corp.*

530. *Sapientia Divinæ mirabilis ordo explicatur in formatione mulieris ex viro.*

Immiſit ſoporem, &c. & tulit, &c. Cur potiùs mulierem ex viro efformavit, & non potiùs virum ex muliere: id enim quod eſt materiale, ſe habet ut quid nobilius, ergo ex ignobiliori debebat produci nobilius, ſcilicet vir? Reſpondetur, ex viro mulierem efformatam eſſe, ut Dei perfecta eſſent opera, ut ſcilicet quatuor modi eductionis hominis implerentur: Primus eſt, quando homo de viro, & muliere gignitur, ut naturaliter fit: ſecundus nec de viro, nec de muliere, ut Adam: Tertius de muliere ſine viro, ut Chriſtus de Virgine: Quartus de viro ſine muliere, ut Eva: & iſte modus magis fuit congruus, quia mulier fuit producta de latere, & de parte tantùm viri, tamquàm de parte materiali, ut oſtenderetur, quòd vir caput eſt mulieris, & quòd vir non eſt propter mulierem, ſed mulier propter virum. *l. 2. d. 18. a. 1. qu. 1. ad tert. & l. 3. d. 1. a. 2. qu. 2. ad ult. & comp. Theol. l. 4. cap.* 10. *& in Pſalm.* 126.

531. *Prælati, & Prædicatores eccleſiaſtici debent loco Chriſti generare filios ſpirituales Chriſto.*

Immiſit ſoporem in Adam &c. Iam dictum eſt, per hoc matrimonium ſignificari matrimonium ſpirituale inter Chriſtum, & Eccleſiam: ſed quomodò vigebat poſt mortem Chriſti? ſed nota, quod lex facta eſt in Deuteron. *cap. 25. quod ſi mortuus fuerit unus ex fratribus ſine liberis, frater defuncti debebat accipere uxorem ipſius, & ſuſcitare ſemen fratris, & primogenitum ex ea filium nomine illius appellare:* mortuus eſt igitur Chriſtus antequam perficeretur congregatio fidelium, in qua conſiſtebat Eccleſia: Hinc Deus providit Prælatos, Prædicatoreſque, ut filios ſpirituales generarent Chriſto: Unde qui negligunt hoc facere, pœna plectendi ſunt & eiiciendi de numero filiorum Chriſti. *In Luc. cap. 20. verſ. 28. & op. legenda S. Franciſci cap.* 8.

532. *Matrimonium ſpirituale animæ cum Chriſti Paſſione proponitur.*

Immiſit ſoporem in Adam, &c. Si Chriſtus in Cruce deſponſavit ſibi Eccleſiam, quid remanet nobis ad Chriſtum imitandum? ſed attende, quodnam matrimonium à nobis amplexandum: Chriſtus moriendo reliquit nobis Paſſionem ſuam, ut ſpiritualiter ſecum copulemur indiſſolubili vinculo. *op. ſtimul. Div. amor. p. 1. cap. 15. & cap. 5.*

533. *Maxima unio, & amor inter coniuges exigitur à Deo.*

Tulit unam de coſtis, &c. Cur potiùs ex latere, & non ex parte capitis, vel pedis, vel dorſi? ſed nota arcanum divinum. Id fuit ad oſtendendum, quod creabatur in conſortium dilectionis, ad mutuum obſequium, & ad æqualitatem ſocietatis mutuam: Unde non eſt facta de capite, quia vir eſt caput, non mulier: non de pede, quia non eſt famula, ſed ſocia: & facta eſt mulier de parte viri, non de pulvere, ut maiori vinculo amoris inter ſe connecterentur. *l. 2. d. 18. a. 1. qu. 1. & qu. 2. ad quart. & d. 44. a. 2. qu. 2. ad prim. & comp. Theol. l. 5. cap. 35. & l. 4. d. 32. dub. 1. & l. 4. d. 26. a. 2. qu. 1. & op. Bibl. paup. cap.* 89.

534. *Ex connubio viri mulier firmatur, & ſolidatur.*

Tulit unam de coſtis, &c. Cur ex oſſe, & non de pura carne? Quia mulieri ex connubio provenit fortitudo, ſicut è contra infirmitas viro ex muliere. *l. 2. d. 18. a. 1. qu. 1. corp.*

535. *Ex matrimonio Chriſti cum Eccleſia contraxit ipſa perfectiones plures ſponſi.*

Tulit coſtam, &c. & replevit carnem pro ea, &c. Cur non replevit Deus coſtæ locum alia coſta, ſed carne? Nonne erat coſta pars aptior? Reſpondetur litteraliter non ſubrogaſſe Deum coſtam pro coſta, quia illa coſta erat ſuperflua Adæ, ut individuo, & forſan extra numerum ordinarium coſtarum corpori debitarum: ſpiritualiter autem intelligi debet deſponſatio ſpiritualis facta inter Chriſtum, & Eccleſiam, & animam: hæc de coſta, & carne Chriſti fuit formata, ſcilicet ex hac deſponſatione contraxit attributa digniſſima ſponſi, ut ſunt pulchritudo, nobilitas, fortitudo, divitiæ, honor, factaque eſt in dormitionis requie per has nuptias data eſt requies in Cælo, in terra, in lymbo, in Purgatorio. *l. 4. d. 26. a. 1. qu. 1. ad ult. & ſerm. 1. Dom. 19. poſt Pentecoſt. & in Luc. cap. 1. v. 8. & l. 2. d. 16. a. 2. qu. 2. ad argum.*

536. *Vir ex matrimonio fit mollis, fæmineus, & carnis blanditiys ſubiectus.*

Et replevit carnem pro ea, &c. Nota, quod loco coſtæ, ex qua ædificata eſt mulier, collocata fuit pars carnea in corpore Adæ: ſed cur non repoſuit aliam coſtam? Ut id fecit Deus, ut declararet, quid contrahat homo ex coniunctione cum muliere, ſcilicet non fortitudinem, imò fortitudinis privationem; fit enim infirmus, mollis, & fœmineus, & carni ſubiectus. *l. 2. d. 18. a. 1. qu. 1.*

537. *Vir non habeat plures uxores.*

Tulit unam ex coſtis, &c. Cur unam, & non plures, & ex pluribus coſtis cur non fecit plures mulieres, ut citiùs propagatio fieret in mundo? Id factum eſt, quia vir unus unicam debet habere, ſicut unica eſt ſponſa Chriſti. *l. 4. d. 26. a. 1. qu. 1. ad ult. & l. 2. d. 20. a. 1. qu. 6. corp.*

Hincque dicitur infrà, *Propter hoc relinquet homo, &c. & adhærebit uxori ſuæ,* non dicens uxoribus ſuis:

& licèt à Deo in aliquibus diſpenſatum fuerit ob cauſas rationabiles, nunc tamen non licet uxores plures ducere. *l.4.d.33.a.1.qu.3.*

538. *Deus omnia opera ſua ordinat ad hoc, ut ab homine diligatur toto corde.*

Tulit coſtam, &c. Cur Deus per ſemetipſum, & non potius per miniſterium Angelorum, quo ordinarie utitur in actibus ſuis circa homines? Reſpondetur, quod hoc opus dicitur à Deo immediatè factum, quia fuit ſupra poteſtatem naturæ, & ut homo in utroque ſexu videns ſe à Deo immediatè factum, immediatè etiam rederet in ſuum factorem per cognitionem, & amorem ex toto corde. *l.2.d.18.dub.1.*

539. *Quanti faciat Deus hominem.*

Tulit unam ex coſtis, &c. Cur Deus voluit, ex uno homine omnes alios producere, quod non fecit in cæteris animantibus? Reſpondetur id feciſſe, ut excellentiam hominis ſuper cætera animantia patefaceret, nempe, cum Angeli immediatè fuerint omnes ſimul à Deo, animalia verò ſecundùm utrumque ſexum, at homo medio modo, nempe immediatè à Deo, & ſimul mulier ex viro, ſicque oſtenderetur ſimilitudo, quam habet cum Angelis, & ſuperioritas ſuper cætera animantia. *l. 2. d. 18. dub. 1.*

540. *Deus vult concordiam inter homines, maximè inter Conjuges.*

Tulit unam ex coſtis, &c. Cur Deus non produxit immediatè mulierem ex maſſa terrea, ſicut virum? Et cur ſtatim adiunxit ſociam viro? Alia animalia fecit Deus duplicia, non hominem, cur hoc diſcrimen? Reſpondetur ad conſervandam dilectionem, quam vult eſſe inter omnes homines, nempè ut quilibet homo videns ſe ab uno proceſſiſſe ſicut cæteri homines, alium hominem diligat tamquam fratrem: & præcipuè, ut ſervaretur magis hoc vinculum dilectionis inter coniuges. *l.2.d.18.dub.1.& in Luc.cap.10.v.27.* Voluit igitur Deus oſtendere, quàm ei ſit grata unitas in pluribus. *op. Bibl. paup.cap.48.& 49.*

541. *Incarnationis Myſterium in principio mundi fuit prænuntiatum.*

Tulit unam de coſtis, & ædificavit mulierem, & replevit carnem pro ea. Ad quid hæc repletio carnis? quarè non poſuit coſtam, ſed carnem? ſed transfer mentem ad illa verba *Ioan. cap. 1. Et Verbum caro factum eſt:* quomodò caro, & non potiùs dicitur homo factum eſt? caro hic ſumitur per ordinem ad illud, quod ex ipſa fit, ſcilicet ad hominem, ſumiturque pars pro toto. *l. 3. d.3.p.1.dub.3.& d.9.a.1. qu. 1.corp.* Hinc per id ſignificavit Deus unionem duarum naturarum fiendam in plenitudine temporum in Chriſto. *l. 3. d.1.a.2.qu.2.ad octav.& l.4.d. 7.dub.3.& Brevil.p.6.cap.13.* Ex quo habes, quòd etiam ſtante homine Verbum incarnatum eſſet: vel ſi ſtiendo oppoſitum, dic, quòd Deus voluit ſignificare hanc unionem poſt lapſum.

542. *In utero Virginis celebrata nuptia inter Verbum & humanam naturam.*

Tulit unam ex coſtis, &c. Nota formationem mulieris & eius conjunctionem factam fuiſſe in Paradiſo: Cur in Paradiſo, & non potiùs extra Paradiſum: cum enim intervenire deberet copula carnalis, videtur potiùs locus extra Paradiſum aptior? ſed iam dictum eſt, fuiſſe hoc opus figuram coniunctionis duarum naturarum, Divinæ, & humanæ in Chriſto: hæc facienda erat in Paradiſo, ſcilicet in utero Virginis, ubi Deus Pater fecit nuptias filio ſuo. *In Ioan. collat. 11. & op. ſpecul.B. Virg.lect.11.& op.laus B.Virg.fig.3.*

In Utero B. Virginis, ut in Paradiſo, celebratæ ſunt iſtæ nuptiæ mirabiles, ex quo proceſſit tamquàm ſponſus de thalamo ſuo: ibi conſummatum eſt matrimonium inter Divinam, & humanam naturam, inter Chriſtum & Eccleſiam: ideò hoc Sacramentum matrimonij dicitur magnum ab Apoſtolo.

Sed nota, quòd in Paradiſo Deus paravit eſcas dulciſſimas, quaſi convivium nobiliſſimum: ſic convivium in his nuptijs eſt in ſuſceptione ſacramentorum Eccleſiæ, & documentorum ſacræ ſcripturæ. Ad hoc convivium invitantur omnes, qui ad fidem vocantur per prædicationem veritatis. *In Luc.cap.14.v.8.*

Convivium ſpirituale Eccleſiæ eſt in ſuſceptione Sacramentorum.

543. *Verbum caro factum eſt, ut nos caro eius fieremus.*

Tulit unam ex coſtis eius, &c. & replevit carnem pro ea, &c. Quænam fuit hæc caro? & ad quid poſita fuit hæc caro? Nota, Verbum aſſumpſiſſe carnem noſtram, ipſique copulatum fuiſſe: & ſicut per hoc factum dedit intelligere, quòd Eva producta de latere erat non ſolùm ſponſa, ſed etiam Adæ caro. ſic Eccleſia, & anima eſt producta de latere Chriſti, & facta eſt non ſolùm ſponſa, ſed & veluti caro Chriſti: Filius Dei de carne hominis factus eſt corporaliter, ut nos de carne eius fieremus ſpiritualiter. *ſerm.9.in Nativit. Domini.*

Et ſicut Eva ex viro facta ipſum diligere debuit, ſic utique Eccleſia, & quælibet anima Chriſtum, qui erat Verbum, & caro factum eſt, ut per carnem alliceretur caro, per carnem caro redimeretur, per carnem caro reficeretur, & reformaretur. *ſerm. 8. & 9. in Nativit.*

544. *Chriſtus præparavit carnem ſuam nobis in Euchariſtia.*

Tulit unam, &c. & replevit carnem pro ea. Vide myſterium, Adam Chriſtum ſignificat, qui Eccleſiam produxit, & carnem novam aſſumpſit: qualem carnem? Nota, quòd Chriſtus non ſolùm caro factus eſt pro nobis, ſed ſuam carnem in fine vitæ nobis præparavit edendam, ut per carnem reficeremur. *ſerm. 8.& 9.in Nativitate.*

545. *Mulieris proprium eſt cuſtodire domum: viri exercere ſe in alijs operibus.*

Tulit coſtam, &c. & ædificavit mulierem, &c. Nota illud verbum ædificavit: quomodò ædificavit, & non potiùs formavit? ædificare conſtructionem domus propriè dicit, non viventis formationem? & quarè loquens de muliere dicitur eam ædificaſſe, & loquens de viro dicitur eum formaſſe? cur hoc diſcrimen? ſed nota, quòd Deus virum formavit extra Paradiſum, mulierem in Paradiſo tamquam in propria domo, poſitiſque ambobus in loco voluptatis addit ſacer Textus, *ut operaretur, & cuſtodiret illum:* per quæ verba

verba ſignificatur, quodnam munus debet eſſe utriuſque, viri enim eſt operari, & vagare exteriùs, mulieris intus cuſtodire domum. *in Pſalm.* 118. *verſ.* 146. *& Pſalm.* 127. *& in Ioan. cap.* 11. *v.* 20. Ex quo elici poteſt, quod mulier dicitur ædificata veluti domus: ſicut enim domus protegit à frigore, calore, & alijs incommodis, ſic mulier debet domi manens, & cuſtodire domum, & filios, &c. dum vir ad negotia æconomica eſt applicatus.

546. *Maria ædificata eſt domus Domini.*

Tulit coſtam, &c. & ædificavit ex ea mulierem, &c. quarè utitur hoc verbo ædificandi? cum ſit proprium conſtructionis domus? Jam diximus, Evam ſignificare Mariam Virginem: Hæc meritò dicitur ædificata in domum, quia Mariam extruxit ſibi in domum ſapientia cæleſtis, quæ adeò mentem eius replevit, ut de plenitudine mentis eius fæcundaretur & caro, ac Virgo ſingulari gratia eandem ipſam ſapientiam carne rectam pareret, quam priùs mente conceperat. *op. ſpecul. B. Mariæ lect.* 7. *& in Luc. cap.* 19. *v.* 7. Maria ſingulariter tam corpore, quam anima ædificata eſt aula Dei, domus Dei ſanctiſſima, de qua dicitur. *Pſalm.* 92. *Domum Dei decet ſanctitudo*: domus, quæ ſola inventa eſt digna, ut Rex Regum à regalibus ſedibus veniret, & primam ſibi manſionem eligeret. *op. ſpecul. B. Virg. lect.* 10.

547. *Idem confirmatur.*

Tulit coſtam, &c. & ædificavit mulierem, &c. Quare Adam dormiente ædificata eſt mulier tamquam domus? jam dictum eſt dormiente viro ædificatam eſſe mulierem, quia coniuges mutuò, ſcilicet unus in alio quieſcant. Dictum eſt, figuratam eſſe fabricam B. Virginis Mariæ, & meritò, quia Chriſtus in eius utero requievit, & Maria apud ipſum in cælo requieſcit. Verè domus benedicta fuit Maria, in qua corpus, anima, & divinitas Chriſti locata, ex qua proceſſit omnium vita. *op. ſpecul. B. Virg. lect.* 14.

548. *Anima ædificatur per gratiam, ornatur virtutibus, ut domus, ut ſedes, requieſque Dei.*

Tulit Coſtam, &c. & ædificavit mulierem, &c. Iam ſuprà dictum eſt, per virum ſignificari Dominum Deum, & Ieſum Chriſtum, per mulierem animam: ædificat igitur Deus mulierem, ut in ea requieſcat, dum animam ſuam ſedem, templum, & habitaculum per gratiam reddit, ornatque virtutibus. *Vide ſupra num.* 254.

549. *Nota, quàm prona ſit mulier vagationibus.*

Tulit coſtam, &c. & ædificavit mulierem, & adduxit eam ad Adam. Sed ex quo loco eam adduxit? forſan fuit producta extra Paradiſum? minimè: fuit enim creata in Paradiſo. Huic dubio reſpondet S. Anaſtaſius Synaita. *l.* 9. *Hexaem* quòd Eva ſtatim ac fuit facta aufugit, & procul ſeceſſit à viro, ſed Deus eam reduxit ad Adam: ex quo videri poteſt muliebre ingenium, & quàm ſit mulier prona vagationi, neſcitque vel pauliſper conſiſtere. Addit *D. Io. Damaſc. l.* 1. *Paral.* Mulier fuit creata in Paradiſo, non extra, ne vagari extra diſceret, ſed domi ſe tenere, & in domeſticarum rerum curam incumbere; Unde non eſt mirum, quòd ceciderit à gratia Dei (ait S. Bonav. *op. Bibl. paup. cap.* 129.) quia Eva priùs locuta eſt cum ſerpente, quàm cum Deo ad orandum, vel cum viro ſuo ad aliquam eruditionem percipiendam.

550. *Matrimonium inter Adam, & Evam fuit per liberum conſenſum.*

Et adduxit eam ad Adam. Quænam adductio fuit iſta? Reſpondetur, quòd fuit adductio moralis, ſcilicet Deus ipſam obtulit, & tradidit in uxorem: tunc enim fuit celebratum primum Matrimonium in Paradiſo, mediante Deo: tunc enim Deus non præcepit Adæ, ut duceret Evam in uxorem, ſed illuſtravit eum interius, ut intelligeret, eam ſibi dandam in uxorem, & omnibus poſteris per liberum conſenſum uxores illo modo coniungi: unde ſic illuſtratus dixit, *Hoc nunc os, &c. l.* 4. *d.* 26. *a.* 1. *qu.* 2. *& ſerm.* 1. *Dom. prim. poſt oct. Epiph.*

551. *Conformitas quanta inter virum, & uxorem, inter Chriſtum, & Eccleſiam.*

Et adduxit eam ad Adam. Ad quid iſta adductio? nonne poterat videri ab Adam abſque iſta adductione? ſed iam dictum eſt, tunc fuiſſe illuſtratam eius mentem, ut cognoſceret Evam formatam, non ex terra, ſed ex eius carne, & quod hæc mulier eſſet ſui pars, & ſibi affinis, & conformis, ob idque proportionata ſocia, & uxor. *l.* 2. *d.* 18. *a.* 1. *qu.* 2. *ad quart. & l.* 4. *d.* 26. *a.* 1. *qu.* 2. *& d.* 40. *dub.* 2.

Sed quia, ut ſæpe dictum eſt, per Evam ſignificabatur Eccleſia, per virum Chriſtus: hinc etiam patet, qualis ſit conformitas inter pulchritudinem, *Membra Eccleſia quænam.*
decorem, & alia ornamenta ſponſi, & ſponſæ: Pulcher fuit Chriſtus, fortis, honoratus, nobiliſſimus: & ſponſa pulchra, fortis, honorata, nobilis eſt Eccleſia, quæ eſt tota pulchra in viſceribus, & in membris: cuius oculi ſunt Prælati, & proviſores: os ſunt advocati, & doctores: aures pænitentiarij, confeſſores, & cauſarum auditores: naſus ſunt ſapientes boni, & mali diſcretores, collum ſunt clerici, & cantores: pectus ſunt nobiles, & potentes: ubera ſunt conſiliarij: brachia ſunt milites: manus ſunt operarij, & artifices: coxæ ſunt famuli: pedes, qui portant totum corpus, ſunt ruſtici, & agricultores: Venit igitur Chriſtus totus pulcher ad fœdam, ut faceret eam pulcherrimam. *ſerm.* 1. *Dom.* 19. *poſt Pentecoſt.*

552. *Eccleſia una eſt.*

Ædificavit coſtam in mulierem, & adduxit eam ad Adam, &c. Quarè unam tantùm, & non plures mulieres produxit? Unam tantùm formavit, quia unica Eccleſia ſponſa Chriſti futura erat. *l.* 4. *d.* 26. *a.* 1. *qu.* 1. *ad ultim.*

553. *Principis bona, & vita expendi debent in utilitatem ſubditorum.*

Ædificavit coſtam, &c. Qua de cauſa mulier ex coſta Adæ, & non potiùs è terra formata eſt? ſed attende: Adam fuit caput, & principium mulieris, ideò ipſe erat princeps, mulier ſubdita: & hinc tali pacto ſubdita ex viſceribus viri extracta eſt, ut eam adamaret ut rem propriam: Unde talis formatio faciebat quoddam maius vinculum attinentiæ, dilectionis inter virum, & mulierem, quod non poterat eſſe inter virum, & terram. *l.* 2. *d.* 18. *a.* 1. *qu.* 2. *ad quart. & dub.* 1. *& qu.* 1.

Et quia vir eſt caput mulieris, hinc & in hoc excedit

mulierem, ſcilicet ratione præſidentiæ.*l.2.d.16.a.2.qu.2.* ideò Adam principem ſignificabat, mulier ſubditos: Ex quo elici poteſt, ſubditos à Principibus, non modò ut rem propriam amandos, ſed etiam ipſorum vitam, & reliqua bona è Principis coſtis educenda eſſe in utilitatem ſubditorum.

554. *Deus ultimam perfectionem per mulieris productionem dedit.*

Tulit coſtam, &c. & ædificavit mulierem. Si facta eſt mulier poſt ſextum diem, quomodò dicitur Deus in ſeptima die requieviſſe ab omni opere? Reſpondetur, vel hæc dicta de muliere per recapitulationem, formatamque fuiſſe ſtatim poſt Adam: vel quia mulier producta fuit in ſuo ſimili, & tamquàm exiſtens in coſta ut in ſeminario remoto, & in potētia obedientiali ipſius: hic autem explicatur completio facta à Deo in ſuis operibus. *l. 2.d.18.a.1.qu.2.*

555. *Prophetia primo Parenti conceſſa, præcipuè de Incarnatione.*

Dixitque Adam, hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea. Vnde ſcis, ô Adam, hanc mulierem eſſe ex oſſibus, & carne tua? nonne ſomno indulgebas, quando fuit extracta: Nota, quòd ut dictum eſt, in illo ſomno Adam fuit raptus in extaſim, tuncque illuſtrata fuit eius mens multis myſterijs futuris: & hinc hæc dixit prophetando præſenſia, ſcilicet, mulierem extractam eſſe ex eius latere, & ſibi ducendam in uxorem: item & unionem inter Deum, & animam, & etiam ſecundum probabiliorem ſententiam, Incarnationem futuram Verbi, ſaltem ſecundùm aliquas generales circumſtantias reſpicientes humanam exaltationem. *l. 4. d.26.a.1.qu.2.& l.2.d.23.dub.4.*

S. Auguſtinus notat, Adæ dictum eſſe poſt ſoporem, Benedicta filia tu à Domino: quaſi oculum haberet ad humanitatem per incarnationem ſumendam à Verbo.*op.Princip.ſacra ſcriptura.*

556. *Conſanguinitas impedit matrimonium: item & unitas maxima debet eſſe inter uxoratos.*

Hoc nunc os, &c. Si Eva fuit compacta ex oſſe, & carne Adæ, ergo eius fuit conſanguinea: quomodò ergo ei fuit coniuncta in matrimonium? Reſpondetur, quod conſanguinitas eſt ſtipitis ad ſtipitem per viam generationis: tali autem pacto non proceſſit Eva. *l.4.d.40.a.1.qu.2.ad prim.* Dicitur autem ex oſſe, & carne Adam, ut indicaretur unitas inter virum, & uxorem, veluti unius materiæ, & individui: unde dicitur matrimonium à monus, id eſt unum. *l.4.d.27.a.1.qu.2.*

557. *Matrimonium valdè honorabile.*

Quamobrem relinquet homo &c. & erunt duo in carne una &c. Ex his patet, quàm honorabile ſit matrimonium ob multas rationes: Primò enim fuit inſtitutum, non ab homine, vel Angelo, ſed à Deo immediatè: Secundò, non in vili loco, ſed in Paradiſo terreſtri: Tertiò, non poſt lapſum, ſed ante peccatum, & in ſtatu innocentiæ: Quartò ob ſignificationem ſcilicet unionis inter animam, & Deum, inter Eccleſiam, & Chriſtum.*ſerm. 1.Dom.1.poſt oct.Epiph.* Hinc elice, quàm honorabile ſit connubium, & quàm graviter peccent, qui ipſum deturpant.

558. *Coniunctio animorum, eſt eſſentialis matrimonio, non verò uſus carnalis.*

Quamobrem relinquet homo Patrem, & Matrem, & adhærebit uxori ſuæ &c. Quid ſibi vult hæc adhæſio? ergo non poterit ſubſiſtere matrimonium abſque concubitu carnali, ut ſint duo in carne una? ſed adverte, quod matrimonium eſt coniunctio maris, & fœminæ, non quoad uſum carnalem, ſed quoad vinculum indiſſolubile: duo enim interveniunt in matrimonio: Primum eſt mutua traditio corporum, & hæc eſt obligatio, ſeu contractus humanus, & liber: ſecundum eſt mutuæ obligationis vinculum indiſſolubile, & hoc eſt eſſentiale matrimonio, & ut tale eſt ſignum, & ſacramentum ſignificans coniunctionem Dei, & animæ Chriſti, & Eccleſiæ, & in hoc ſenſu dicitur, quòd homo relinquet Patrem, &c. & erunt duo in carne una, &c.*l.4. d. 26. a.1.qu.2.ad quart.& qu.3.ad quart. & dub.26.a.2. qu.3.& d.27.a.1.qu.& d.29.a.1.qu.2.*

559. *Matrimonium in principio omnes obligabat: nunc autem nequaquam: & cur Abel non peccavit non ducendo uxorem.*

Quamobrem relinquet homo Patrem, &c. & erunt duo in carne una, &c. Si in matrimonio neceſſaria erat adhæſio, & unio in carne inter coniuges, quomodò igitur ſtat in libertate humana contrahere, vel non contrahere matrimonium? & poſt matrimonium quomodò ſe poſſunt continere ab uſu? Reſpondetur, quòd in primordio fuit factum præceptum de nubendo, & de uſu matrimonij carnali: nunc autem non eſt ſic: ratio eſt, quia illud præceptum erat affirmativum, & iuris naturalis obligantis, non abſolutè, ſed pro loco, & tempore, à Deo aſſignato: & cum in principio pauci eſſent homines, ideò ad multiplicandum genus hominum, & numerum electorum, omnes quoſcumque in debita ætate obligabat (nota illud in debita ætate, quia Abel excuſatur à peccato, non ducendo uxorem, quia nondum tranſactum erat debitum tempus.*l.4.d.26.a.1.qu.3.ad 3.*) Et hinc tunc cælibatus non erat perfectior matrimonio ob meritum obedientiæ, ideò cælibatus Ioannis non præfertur coniugio Abrahæ: Nunc autem non eſt ſic, quia iam multiplicatum eſt genus humanum.*l.4.d.26.a.2.qu. 3. & d. 33.a. 2. qu. 2.De maiori merito Virginitatis Vid.l.2.d.20.dub.3.*

560 *Matrimonij munera digniſſimè explicantur.*

Quamobrem relinquet, &c. & erunt duo in carne una. Ex his verbis habentur conditiones, & obligationes matrimonij: ideò dicitur matrimonium Primò quaſi monos, id eſt lex: Secundò quaſi matris monitio, ſcilicet, ut fœdus ſervet viro, & filijs: Tertiò quaſi matris munimentum, & defenſio, defendit enim matrem per virum, & prolem: Quartò quaſi matris munium, id eſt officium, quia ad uxorem maximè ſpectat conceptio prolis, & partus, nutritio, & compaſſio; ideò dicitur data in adiutorium viri, ſcilicet in educatione prolis: Quintò à monus, id eſt unum, ob unionem coniugum: ſextò dicitur etiam coniugium, quaſi commune iugum, vinculum, & poteſtas. *l.4.d.27.a.1.qu.2.*

561. *Matrimonio præfertur Virginitas nunc.*

Quamobrem relinquet homo, &c. Si tantùm extollitur, & ponitur ſub præcepto matrimonium, quomodò ei nunc præfertur cælibatus, & virginitas? Reſpondetur, in principio matrimonium præferri cælibatui, quia tunc mundus indigebat multiplicatione materiali hominum: nunc autem in lege gratiæ quæritur non fæcunditas mentis, & operum, ſed ſanctitas, & puritas, ideò præfertur Virginitas matrimonio. *l.4.d.33.a.2.qu.2.*

562. *Matrimonij bona quanta: item pœna coniugum malorum in filijs infligitur.*

Quamobrem relinquet homo, &c. Ex his verbis colligitur dignitas huius ſacramenti: quia eſt inſtitutum in Paradiſo ante alios ordines, & ſtatus: quia in eo ſunt tria bona: honeſtum quia ſacramentum: delectabile ratione unionis: & utile ratione prolis: ſunt item ibidem amor, honor, & fidelitas: Ex quibus infertur, quàm grave peccatum ſit eius, qui inter coniuges ſeminat diſcordias: & qui non ſervat fidelitatem ſacramento, adulterium enim eſt graviſſimum peccatum; & ideò quia in multis non concurrunt iſtæ conditiones, generantur filij protervi, inobedientes, & infimi. *ſerm.1.Dom.24.poſt Pentecoſt.*

563. *Matrimonium principaliter ordinatur ad bonum animæ.*

Quamobrem relinquet, &c. & erũt duo in carne una. Quomodò ſi matrimonium eſt ſacramentum, ordinatur ad unionem carnalem? Quæ conventio enim eſt carnis ad ſpiritum, & ſanctitatem? Reſpondetur, quod prout eſt ſacramentum, ordinatur principaliter ad bonum animæ, nam unio inter ipſos debet ordinari ad profectum animæ, debentque ſe mutuò provocare ad bonum: item ad fidelitatem ſervandam, quia primariò eſt inſtitutum in officium, ſcilicet ad prolem generandam, & ad complendum ædificium civitatis cæleſtis, ſcilicet numerum electorum, & ſecundariò in remedium, ſcilicet ad vitandam incontinentiam. *ſerm.1. Dom. 24. poſt Pentec. & op.Centil.p.3.ſect.94. & l.4.d.26.a.1.per totum, & d.27.a.1.qu.2. & l.2.d.18.dub.1. & a.3.qu.1.*

564. *Matrimonium, prout eſt contractus humanus, eſt in poteſtate Eccleſiæ, non prout eſt Divinus.*

Quamobrem relinquet homo Patrem, &c. Cur hic ſolùm excipit Patrem, & Matrem, & nunc Eccleſia prohibet affinium, & conſanguineorum unionem? Reſpondetur, quod in ſacramento matrimonij ſunt duo, ſcilicet mutua obligatio, & indiſſolubilitas: Primum eſt contractus humanus, quem reliquit Deus ſub poteſtate Eccleſiæ, non verò ſecundum, in quo conſiſtit eſſentialitas matrimonij: hinc in principio Deus inſtituit matrimonium quoad materiam, & formam, ſed quoad materiam inſtituit, quantum illi tempori congruebat, excipiendo ſolùm Patrem, & Matrem: & quia aliæ perſonæ ſecundùm diverſa tempora debebant congruere inſtitutioni, circa legitimitatem perſonarum relinquit diſpenſandum, & ordinandum. *l.4. d.26.a.2.qu.2. & d.40.a.1.qu.3.*

565. *In matrimonio quarè fuit mutata pluries lex prohibens in conſanguineis matrimonium.*

Quamobrem relinquet homo Patrem, &c. Ergone ob matrimonium debet relinqui amor, & obſequium debitum parentibus? Nonne hoc eſt contra ius naturale? Reſpondetur, hic non excludi cohabitationem filij cum patre, nec item amorem debitum patri, ſed loquitur de commixtione ſexuum: in principio enim tantùm prohibitum fuit matrimonium in primo gradu conſanguinitatis, ſcilicet cum Patre, & matre, idque fuit de dictamine naturæ ob reverentiam, & honorem debitum parentibus; tum & ob ſubverſionem generationis, quæ debet procedere, ſeu deſcendere, non retrocedere: lex autem ſcripta addidit etiam ſecundum gradum, ſcilicet fratrem, & ſororem: in lege poſtea gratiæ Eccleſia addidit in principio alios quinque gradus, ſcilicet uſque ad ſeptimum gradum: ſed noviſſimè Eccleſia reduxit ipſos ad quatuor gradus ob multas congruentias neceſſarias, & ut lex Evangelica ſuperexcederet legem Moſaycam: Hæc autem prohibitio facta eſt ad dilatandam charitatem. *l.4. d. 40. dub. 1. & a. 1. qu. 2. & 3.*

566. *Deus quàm zelet dilatationem charitatis inter homines.*

Propter hec relinquet homo Patrem, &c. Si Deus ſolùm prohibuit matrimonium inter Patrem, & filiam, &c. quarè poſtea addidit alias prohibitiones ad conſanguineos, & affines? Reſpondetur, quòd Deus ordinavit ad utilitatem hominis: & ideò, prout eſt contractus, reliquit ipſum in iuriſdictione ſancti Petri, & Eccleſiæ: unde hæc prohibitio habuit pro motivo dilatationem charitatis: quia enim homo pronus eſt ad diligendum ſibi propinquum magis quàm extraneum, ideò Eccleſia decrevit, ut matrimonia ſe extenderent ad extraneos: Et quia ultimis his temporibus charitas reſtiguit, ideò nunc citius rumpitur vinculum amoris, & parentelæ, quàm in Eccleſia primitiva: hinc decrevit, ut poſt gradum quartum homo revocari poſſet ad priſtinum vinculum: id etiam factum eſt, quia reddebatur difficillimum invenire in terris, & opidis aliquem, vel aliquam, cum qua non eſſet aliqua conſanguinitas intra ſeptimum gradum. *l.4.d.40.a.1.qu.2. & 3.*

567. *Vir unius uxoris debet eſſe ſponſus.*

Propter hoc relinquet, &c. & adhærebit uxori ſuæ, &c. Nota, quòd dicit *uxori* non uxoribus pluribus, & ſi hoc, quarè aliquando conceſſa fuit multitudo uxorum? ſed nota myſterium: Dicitur, *uxori*, non uxoribus, quia ius naturale dictat, quòd una ſit unius, ideò in matrimonio concurrit quædam ſingularitas amoris, non cæteris communis: quod patet in quacumque lege, etiam in irrationabilibus ferè omnibus; Unde amore matrimoniali vir debet ſolùm amare propriam uxorem, & è converſo.

Et ſi aliquando Deus in hoc diſpenſavit, id factum ad multiplicandos cultores veri Dei, quia tunc erant pauciſſimi. *l.4.d.33 a.1.qu.2. & 3. & op Biblia pauper.cap.89.*

568. *Deus zelotypus animæ ſuæ ſponſæ vult, & optat à nobis cor unum.*

Propter hoc &c. & adhærebit uxori ſuæ. Iam dictum eſt per virum ſignificari Deum, per uxorem animam: hinc dicitur, *uxori*, non uxoribus, per quod ſignificatur amor, quo Deus zelat animam, ut nolit eam aliquem alium tantùm diligere, ſic & anima à Deo nullo modo vult propter aliam deſeri, & in hoc patet ſapientia Dei, quæ ſe nobis oſtendit, quid agere debeamus. *l.4.d.33.a.1. quæſt.2.* Vult igitur amantiſſimus ſponſus animæ Dominus Ieſus Chriſtus, ut amori ſuo det amorem, ſcilicet cor ſuum totum, totam animam ſuam, totam mentem ſuam, ſic ut in toto corde, in tota mente nullus omninò cum eo aliquam partem poſſideat. *op. de perfect. vita ad ſoror. cap.7.*

569. *Deus moderavit vinculum matrimonij, concedendo repudium, ne Iudæi præcipitarent ſeipſos in maxima mala.*

Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet. Ergo eſt indiſſolubile vinculum matrimonij? Quomodò ergo Deus permiſit repudium uxorum? Reſpondetur ob triplicem rationem: Primò, quia tunc erat tempus umbræ, nec eis erat revelatum myſterium matrimonij: Secundò, quia ipſi erant imperfecti, nec tantum onus portare voluerunt: Tertiò, quia duri erant, ob id Deus ad vitandas fornicationes, & homicidia eis conceſſit repudium. *l.4.d.33.a.3.q.2.*

570. *Peccator peccans relinquit Patrem Deum, & matrem, ſcilicet gratiam Dei, & adhæret Diabolo, ſumens pro uxore filias ejus, ſcilicet vitia capitalia.*

Et adhærebit uxori ſuæ, &c. Nota illud verbum, *adhærebit*, ubi rectè legit Tertullianus, adglutinabit, ad majorem expreſſionem hujus arctiſſimæ conjunctionis inter virum, & uxorem: ſed Chriſtus loquens de filio prodigo, qui diſceſſit à Patre Deo, utitur eodem verbo, *& adhæſit uni civium regionis illius*: Quænam fuit hæc adhæſio? Et quis eſt iſte civis regionis peccati? Iſte civis eſt unus, ſcilicet primus, & princeps, & eſt Diabolus, cui peccator adhæſit faciens per omnia ejus voluntatem. *In Luc. cap.15. verſ.15.*

Sed quia adhæſio ſignificat conjunctionem matrimonialem, numquid factus eſt conſanguineus Diaboli? Maximè: Diabolus enim habet ſeptem filias ſcilicet vitia capitalia, quas tradit hominibus: Aliquis eſt habens unam, alius plures, alius omnes: quantò plus autem habes filias Diaboli, tantò plus habebis de hæreditate ejus pro dote, nempè de igne æterno: Iſtæ filiæ habent ſuas filias, id eſt vitia de ipſis naſcentia: væ tibi, ſi matrem cum filia habebis! filiæ autem ſunt nequitia operis, conſuetudinis, & obdurationis impœnitentis. *ſerm.1. Dom. tertia Quadrageſ.*

571. *Conjuges ita ſe ament, ac ſi eſſent una perſona.*

Et adhærebit uxori ſuæ, &c. Hæc adhæſio ſignificat arctiſſimam conjunctionem non ſolùm corporum, ſed & animorum: Ideò hîc ſignificatur, quòd, licèt charitas faciat omnia communia, non tamen illa, quæ debet eſſe inter conjuges, inter quos requiritur individua vitæ conjunctio, & mutuus amor, mutuus zelus, & ſingularis. *l.4.d.33. a.1. qu.2.* ideò fit hæc contractio medio annulo, qui in medio digiti ponitur, ad ſignificandam mutuam conjunctionem carnis, & cordis præcordialitatem. *In Pſalm.107.*

572. *Virginale matrimonium quale inter Chriſtum, & virgines Deo conſecratas.*

Et adhærebit uxori ſuæ, &c. Myſticè jam dictum eſt, ſignificari conjugium ſpirituale inter Chriſtum, & animam: id verò maximè verificatur de Virginibus, maximè Deo ſacratis, quæ propter amorem Chriſti Regnum mundi, & ea, quæ ſunt mundi, contempſerunt, iſtiſque datur à ſolo Epiſcopo, tanquam ſponſo Eccleſiæ loco Chriſti, annulus in medio digito in conſecratione, in ſignum conjunctionis ſpiritualis cum Chriſto. *ſerm. 4. Dom. Trinit. & l.4 d.20.p.2.dub.6. & Pſalm.107.* Annulus autem traditur in manu: per annulum ſignificatur fidei ſignaculum, tuncque eſt in manu, quando fides relucet in operibus, ſicque fides per opera clareſcat, & per fidem opera confirmentur. *In Luc. cap.15. v.22.*

Intende igitur, ô Virgo famula, ſponſa Chriſti, quam dilectionem dilectus tuus Ieſus requirat à te: Vult certè, ut amori ſuo des cor tuum, totam animam tuam, totam mentem tuam, ſic ut in toto corde, in tota mente nullus omninò cum eo aliquam partem poſſideat: item ex tota anima tua eum diligere debes, ſcilicet ex tota voluntate tua ſine contrarietate velle, non quod tu vis, non quod mundus conſulit, non quod caro ſuggerit, ſed quod Dominum Deum tuum ſcis velle. *op. de perfect. vita ad ſoror. cap.7.*

573. *Deſponſatio animæ cum Deo fit annulo fidei.*

Quamobrem relinquet homo Patrem, &c. & adhærebit, &c. Myſticè hæc conjunctio Adæ, & Evæ ſignificat conjunctionem animæ cum Deo, ut ſæpe dictum eſt: ſed advertendum, quod in hac myſtica deſponſatione datur annulus in manu in ſignum conſenſus animorum, & carnis: Deus autem animam ſubarrhat in ſuam ſponſam, tradens ei, ſeu imprimens in corde fidem, quam tamen vult in manu; ſcilicet quòd reluceat in operationibus. *In Luc. cap.15. verſ.22.*

Erat autem uterque nudus, Adam ſcilicet, & uxor, & non erubeſcebant: Cur notat ſacer Textus iſtam carentiam erubeſcentiæ? videtur ſuperflua hæc obſervatio? ſed meritò notatur, quia per hoc dat intelligere, quòd in ſtatu innocentiæ nulla eſſet erubeſcentia, quia ibi omnia inferiora erant ſubjecta rationi, unde non fuiſſet major rubor in viſu pudendorum, ac manuum, & faciei, ſicut nec tactu. *l.2.d.20.a.1.qu.3. & 4.*

Ex quo neceſſariò inferri licet, quòd nihil vilius, & turpius, quàm rebellio carnis ad ſpiritum, & quòd peccatum inobedientiæ omnes ferè noſtros motus corporeos confudit, & quòd inhoneſtum, & inordinatum ſolùm eſt pudendum.

CAPUT III.

Sed & ſerpens erat callidior cunctis animantibus terræ, &c. qui dixit ad mulierem, cur præcepit vobis Dominus Deus, ut non comederetis de omni ligno Paradiſi?

Cui reſpondit mulier, de fructu lignorum, quæ ſunt in Paradiſo, veſcimur.

De fructu verò ligni, quod eſt in medio Paradiſi, præcepit nobis, ne comederemus, & ne tangeremus, ne fortè moriamur.

574. *Diabolus aſſumpſit verum ſerpentem ad tentandum hominem.*

Pro explicatione litteræ, nota eſſe maximam controverſiam inter Doctores, an iſte fuerit verus ſerpens, an à Diabolo aſſumptum fuerit corpus aëreum? Sed communior eſt fuiſſe verum ſerpentem, ſed à Diabolo commotum, nam excitabat vim motivam, & adjuvabat, & dirigebat, ut ſerpens poſſet illas voces articulatas formare. *l.2. d. 21. dub.1.*

575. *Prudentia carnis eſt medium, quo Diabolus decipit homines.*

Sed & ſerpens callidior, &c. Quomodò poteſt dici callidior cunctis animantibus, cùm multa animantia inveniantur aſtutiora? & cur in ſpecie ſerpentis, & non alterius animalis?

Septuaginta legunt, ſed & ſerpens erat prudentiſſimus beſtiarum: quomodò prudentiſſimus, ſi prudentiæ munus eſt proportionem medij, & finis invenire, & cognoſcere, & idcircò judicare, ob idque eſt actus rationis, qui ſolùm eſt rationalium? Sed advertendum, quod duplex eſt prudentia, alia vera, & propria, alia adulterina, quæ propriè dicitur doloſitatis, & mundi, quæ eſt ſapientum hujus ſæculi: & hoc etiam habebat ſerpens à Diaboli præſentia, licet aliqualis etiam inſit naturaliter in ipſo ſerpente, ut notat Chriſtus. *Matth. cap.10.* hæcque prudentia doloſitatis fuit initium tentandi hominem. *In Pſalm.13. & l.2.d.21.dub.2.*

576. *Diabolus non habet poteſtatem, niſi excitativam ad decipiendum.*

Sed & ſerpens erat callidior, &c. Quomodò poteſt dici, quòd ſerpens eſſet callidior, maximè ex præſentia, & agitatione Diaboli, ſi, cùm ſit animal irrationale, & mutum, ipſo uſus eſt ad loquendum? Id potiùs videtur ſtulta inventio? ſed Deus optimus maximus, & providentiſſimus permiſit, ut in ſpecie ſerpentis fieret locutio, & excitaretur tentatio, ut ex tali modo, & aſtutia nullam haberet excuſationem homo, & nos multa arcana addiſceremus: Et quid? Vt addiſceremus, primò, Diabolum nihil aliud habere, ut nos tentet, niſi linguam, ſcilicet vim proponendi nobis ſuas fallacias, non autem nos cogendi ad malum: non enim poteſt in hominem aliquid, niſi ipſe homo ſibi aditum præbeat. *l.2. d.21.a.1.q.2. corp. & ad 1.* idque maximè eſt verum poſt Chriſti Paſſionem, in cujus virtute confracta eſt ejus poteſtas, nec nocere poteſt niſi volentem. *l.3. d.19. art.1. quæſt.3.*

Et licèt dicatur *Iob c.47. Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ poſſit ei comparari.* Reſpondetur tamen, quòd poteſtas naturalis Diaboli eſt maxima, ſed hæc non eſt poteſtas nos tentandi, cùm ſit valdè debilis, niſi fortificetur per conſenſum noſtrum. *l.2. d.6. dub.3.* ondè ante conſenſum nos tentat ut Draco, & ſerpens per aſtutias: poſt conſenſum ut Leo; nam cùm peccatum ſit ſimilitudo, & character Diaboli, ſic poteſtatem accipit vexandi exiſtentem in peccato: licèt aliquando etiam bonos torqueat, permittente Deo, ad ipſorum meriti majorem cumulum. *l.4.d.20.p.1. qu.5. & l.2.d.21. dub.3. & l.3.d.19.a.1.qu.3. & l.2.d.3.p.2.dub.1. & In Luc.cap.9.v.32. & cap.4.v.3.*

Diabolus tentat ut ſerpens, & ut Leo: nẽpè quos ut ſerpẽs decipit, poſteà ut Leo interimit, habens poteſtatem in peccatorem factum ſimilem Diabolo per peccatum.

577. *Diabolus loquitur per detractorem tanquam per ſerpentem.*

Sed ſerpens callidior dixit ad mulierem, &c. Ergone ſerpens hoc naturaliter poterat loqui? Proprium eſt ſerpentis ſibilare, non loqui? Sed jam dictum eſt, quòd illa lingua mota, & excitata à Diabolo ita loquebatur, ut nobis innoteſcere faceret, quænam ſit lingua Dei, & quænam Diaboli; nam qui verba ædificatoria loquuntur, tunc loquuntur moti à Spiritu Sancto, qui in eis moratur; qui verba mundana, detractiones, ſcurrilitates, carnalitates, & ſimilia loquuntur, loquuntur moti tamquam ſerpentes à Diabolo; proprium enim Diaboli eſt loqui in ſerpente, & per ſerpentem; unde lingua prava eſt lingua viperina. *ſerm.12.in Pentec. & ſerm.1.Dom.11. poſt Pentec. & ſerm.1. Dom.2. poſt octav. Pentec. & ſerm.2. de Sancto Laurentio.*

Nota, quòd lingua ſerpentis ſibilare poteſt, clamare non poteſt: ſic & oratio linguæ venenatæ non eſt clamor orantis, ſed ſibilus ſerpentis apud Deum. *ſerm.3. Dom.2. Quadr.*

578. *Suſurro eſt ſerpens, per quem loquitur Diabolus.*

Sed ſerpens, &c. dixit ad mulierem, &c. Vide, quomodò Diabolus aſſumpſit ſerpentem, volens ſeminare inter Deum, & hominem diſcordias: nam ſuſurro, & bilinguis verè eſt ſerpens habens linguam bifurcatam, ſcilicet ad duas partes reportando verba ab uno ad alium. *op. Diat. ſal. tit.3. cap.7.*

Hac lingua Diabolus inficit, & vulnerat, tamquam per ſagittam acutam homines in anima, & corpore. *ſerm.3. Dom.2. poſt oct. Epiph.*

Vnde, ſicut ad benè loquendum Deus os aperit; ſic Diabolus ad malè loquendum. *ſerm.1. Dom.11. Poſt Pentec.*

579. *Diabolus non poteſt, quidquid vult, ſed tantùm quod ei permittitur à Deo.*

Sed ſerpens, &c. Quæritur, quarè in figura ſerpentis acceſſit ad tentandum, & non potiùs in figura columbæ? Reſpondetur *ex l.2.d.21. in textu magiſtri*, quòd maluiſſet aſſumere figuram columbæ, ſed non fuit à Deo permiſſum, ne odioſa redderetur homini illa figura, in qua Spiritus Sanctus apparitutus erat: Nec enim, quod Deo deſervire debet, inſtrumentum poteſt eſſe Diaboli; voluit *Spiritus Sancti opera*

ergo

quàm diſtantia à deceptione Diaboli.

ergo Deus, ut Diabolus in figura tali veniret ad tentandum, ut per illam poſſet fœmina animadvertere aſtutiam Diaboli, ue haberet ullam excuſationem.

Hinc vocatur græcè Diabolus, quod interpretatur ergaſtulo elauſus: eſt enim ita clauſus, quòd non permiititur ita nocere, ſicut vellet. *op. comp. Theol.l.2.cap.26.*

580. *Alios peccato inficiens in infamiſſimam beſtiam transformatur.*

Sed & ſerpens erat callidior, &c. Aquila, & alij legunt, erat verſipellis, & nequam:cur hîc ſolùm tribuitur Diabolo nomen ſerpenris nequiſſimi, & venenoſæ beſtiæ, ſi jam ante eeciderat ab altitudine ſua? eur tam infame nomen in boc actu acquirit? Reſpondetur, quòd, antequàm tentaret ruinam alterius, nomine Luciferi appellabatur, ſed qoando in ruinam hominis ſe exercuit, nomen infamiſſimæ, & venenoſæ beſtiæ, & ſerpeutis acquiſivit: Sic Caſſian. *in collat.8.cap.*10.

Diabolus decipiens hominē ſerpentis venenoſi nomen ſortitur.

Hinc permiſit Deus hominem tentari à Diabolo in figura ſerpentis, quia ſuggeſtio propoſita intrat ad modum ſerpentis ad eor, & ibi virus diffundit peecati, ex quo homo ſpiritualiter habet mori.*l.2. d.*21. *a.1.q.2.*

Scandaloſi ſunt ſerpentes, à Diabolo moti, veluti dæmoniaci.

Nota etiam, Diabolum uſum fuiſſe miniſterio ſerpentis, ſicut etiam loquitor, & multa facit per energumenos, & dæmoniacos. *l.2.d.*21.*dub.*1.

Nam mali conſiliari allicientes alios ad peccatom ſunt us Diaboli, ſunt & Dæmones, vel Dæmoniaci, his emm utitur Diabolus tanqoam ſerpeotibus, & inſtrumentis ad trahendum in peccatum, & in infernum animas. *ferm.2. fer.4.Pentec. & ſerm.1.Dom.*14.*poſt Pentec.*

581. *Peccatum transformavit Luciferum in beſtiam.*

Sed & ſerpens callidior, &c. Certum, vel ſaltem probabiliſſimum eſt hunc fuiſſe verum animal:ſed cur Diabolo tribuitur hoc nomen, cum ipſe non ſit animal?Reſpondet S. Bonav.*l.2.d.8.p.1.a.1.q.1, ad* 2. quod dicitur animal non ratione formæ intrinſecæ, ſed ratione operationis conſequentis:ſed quænam fuit hæc operatio conſequens, tribuens nomen heſtiæ Diabolo? Sed nota, quod volens ipſe conſcendere ſuperbiendo, compulſus eſt deſcendere deorſum fluendo: Diabolus autem ſic Dictus, id eſt defluens. *l.2.d.5.a.1.qu.1.ad ult.* & hinc vertens ſe ad inferiora, comparatus eſt jumentis inſipientibus ſimilis factus illis:hoc enim eſt proprium peccati. *Pſalm.*118.*cap.6.verſ.*3.Applica hæc notabilia ad peecatorem. Hinc Diabolus habet furorem irrationalem, amentem concupiſcentiam, phantaſiam protervam.*l.2.d.7.p.1.a.2.qu.2.& Pſal.* 118. *cap.5.verſ.6.*

582. *Non permittit Deus nos tentari ſupra id, quod poſſumus.*

Sed & ſerpens, &c. Cur io forma ſerpentis apparuit Evæ, & non potiùs alterius animalis? Reſpondetur, quod ſic permiſit Deus: quia eſt juſtus & fidelis Deus, non permittens hominem tentari ultrà quàm poſſit, ideò permiſit Diabolum in tentatione ſic latere, ut nihilominùs poſſet ab homine deprehendi. *l.2.d.21.a.1.q.2.corp.*

583. *Peccatum reducit hominem in beſtiam.*

*Sed & ſerpens, &c.*Cur iterùm in forma ſerpeotis? Reſpondetur, quod voluit id Deus, ut per effigiem illam exteriorem pateret finis à Diabolo intentus; intendebat enim, ut homo contempto bono incommutabili, & adhærendo commutabili ibi quieſceret ad ſimilitudioem brotorum, ſicque ipſis efficeretur ſimilis: Peccatum enim traducit hominem in beſtiam. *l.2. d.21.a.1.quaſt.2.corp. & Pſalm.*118.*cap.5.verſ.3.*

584. *Peccati venenum occidit animam.*

Sed & ſerpens, &c. Cur iterum in figura ſerpentis, &c. Reſpondetur id voluiſſe Deum, ot homo addiſceret, quale veoenum diffundat peccatum in animam: diffundit enim virus ad cor, & ioterimit animam, eam privaos vita gratiæ. *l.2.d.21. a.1.qu.1.corp.*

585. *Homo peccando fit totus terrenus.*

*Sed & ſerpens, &c.*Cur iterum In ſpecie ſerpentis, &c. Reſpondetur, id voluiſſe Deum, ut homo addiſceret, quòd peccando faciem, & mentem, & totum hominem converteret deorſum, & proſterneret, & ſicut proprium eſt ſerpentis ſecundùm totum corpus terræ adhærere, ſic & homo fit totus terrenus, & terræ iohærens. *l.2.d.21.a.1.qu.2.*

586. *Familiaritas, & ſocietas malorum quàm noxia: unde ad decipiendum Diabolus utitur amico iniquo.*

Sed & ſerpens, &c. Cur iterum in forma ſerpentis, &c. Nota, quod in Hebræo textu *ly callidior* dicitur gharum, ideſt familiarior apud Velaſquez: unde D.Damaſcen.*l.2.de fide orthod.c.*10. ait, ſolus ſerpens cæteris animalibus familiaris erat, ad hominē frequenter accedens, eique placidiſſimis motibus corporis blandiens: Imò addit S.Bon. *l.2.d.21.a.1.q.2.ad* 2.ex Beda, & Magiſtro *hiſt.ſchol.* quòd Diabolus elegit quoddā genus ſerpentis virgineum habens vultum, de quo Ioſeph. *l.1.antiquit. c.*1. & S.Baſil. *Hom. de Parad.* dicunt habuiſſe vetum uſum loquendi: Ex quo patet, quomodò idoneum inſtrumentum Diabolus elegit ad decipiendum, ſcilicet familiarius & ſimilius.

Sicut enim in hac vita nihil dulcius, ſuavius, & fructuoſius amicitia bona, ſic nihil pejus, & damnoſius amicitia mala. *ſerm.1.de Apoſtol.*

Diabolus autem ſicut de ſimplici charitate amorem conflat illicitum, ſic per ſocietatem, & familiaritatem iodueit interitum. *opuſc. Pharetr. lib.3. cap.26.*

587. *Deus permittit tentationes in nobis ad noſtrum profectum.*

Serpens erat callidior, &c. Miror, quomodò Deus creaturam tam perfectam ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam factam à Dæmone permiſit impugnari? Et cum poſſit, non impedit? Et cur permiſit Deus, ut idem faciat nobiſcum? Id factum eſt à Deo prævidente, quibus bonis uſibus accommodaret, ſcilicet ſanctorum victoriæ, & amplificandæ coronæ: Id permittitur & fieri nobiſcum ad exercitium, & promotionem bonorum, ad quod coſequitur ipſius Diaboli ludificatio, qui dum intendit

Tentatio eſt tactus pulſus, quo Deus vult probare noſtram infirmitatē, & fidelitatem.

tendit dejicere, ſæpe promovet ad bonum. *l.2.d.3.p.2.dub.1.* Tentatio enim eſt veluti tactus pulſus, quo Deus nos probare intendit. *l.2.d.25. a.2.q.1.*

588. *Tentationis utilitates præcipuè ſunt ad divinæ bonitatis declarationem, & noſtrum majus bonum.*

Serpens erat callidior, &c. Cur Deus permiſit tentari hominem à Diabolo? Quia tentatio probat virtutis conſtantiam: erudit, quia per eam homo diſcit, quæ ſit utilitas tentationis, & profectus ex eis proveniens: exercitium virtutum, fidei, ſpei, &c. exhibet: & Deus nos humiliat per tentationes; humiliatur enim homo agnoſcendo, quid ſumus, quid poſſumus, & quod totum noſtrum poſſe eſt ſolùm à Deo. *opuſc. de profect. Relig. l.2 cap. & in Luc. c.11. verſ.4.* O felix tentatio, quæ ad divinos amplexus fugere nos compellit; more enim bonæ matris facit nobiſcum Deus, permittens nos tentari; mater enim filium ſuum à ſe elongatum videre deſiderans, & amplexari, per terribile aliquod timorem inducit, & extendens brachia filium recipit fugientem, cum gaudio ſibi arridet, & oſcula dulcia elargitur; ſic facit nobiſcum Deus, quando permittit nos tentari. *op. ſtim. div. amor. p.3. cap.12.*

589. *A minimis incipit Diabolus noſtrum excidium.*

Serpens erat callidior, &c. In quonam conſiſtebat hæc calliditas? Nam prima facie videtur malè incæpiſſe exordium tentationis, ex interrogatione ſcilicet facta mulieri: nam eſt communis ſenſus Doctorum, quod etiam victa Eva, & ſtante viro, genus humanum non remanſiſſet infectum, cùm à viro dependeret vel ſalus, vel exitium hominum. *l.2.d.22.dub.1.* Cur non ab Adam inchoavit? Sed nota verſutiam Diaboli (verè enim dicitur in Hebræo textu verſipellis & nequam) nam à parte debiliori, & ad peccandum proniori ſcilicet à muliere incæpit. Vnde Deus permiſit hominem tali ordine tentari. Primò ob viri exercitationem, qui adeò fortis erat, ut poſſet & Diaboli, & mulieris tētationi reſiſtere. Secundò, ob removendam excuſationem, quam habuiſſet mulier, ſi vir priùs dejectus fuiſſet. Tertiò, ut nos agnoſceremus, quod Diaboli tentationes nobis eveniunt à parte ſenſualitatis progrediendo ad rationem ſuperiorem. Quartò, ut erudiremur, quod Diabolus ſemper à miniminis, & à parte debiliori, ut in maxima peccata gradatim nos inducat, incæpit. *l.2. d.21.a.1. quæſt.3. & op. Brevil. p.3. cap.2. & op. Bibl. paup. cap.104.*

Mulier levis, & imbecillis.

590. *Tentatio eſt ſerpens ex foramine parvo intrans ad cor.*

Serpens autem erat, &c. Cur in figura ſerpentis voluit Deus tentari primum hominem? Vt detur intelligi, qualis ſit tentatio immiſſa à Diabolo: ſicut enim ſerpens eſt ita lubricus, ut ſi in aliquo foramine intrat ejus caput, totus faciliter illabitur, ſic & ejus ſuggeſtiones: nam ſi capiti, ideſt primæ ſuggeſtioni non reſiſtitur, totus cordi illabitur: ſic & in Evam per auditum intravit caput, & tandem ad cor pervenit, unde ipſa dixit, ſerpens me decepit. *ſerm.3. in vigil. Nativit. & op. comp. Theol. l.3.c.7.* Hinc diſce, quòd peccati natura hæc eſt, ut ad alia trahat ſuo pondere.

Peccatū unum trahit ad aliud.

591. *Peccatum ut ſerpens fugiendum.*

Serpens erat callidior, &c. Quare in figura ſerpentis permiſit Deus, ut Diabolus tentaret hominem? Vt nos addiſceremus fugere ſocietatem ſerpentis: nam peccatum per delectationem ſubintrat ſicut ſerpens, & venena ſua diffundit ad cor, & occidit. Vnde, ſicut ſalutem ſuam corporalem negligeret, qui ſerpentem juxta ſe ſcienter collocaret, ſic qui in tali delectatione advertens periculum, voluntariè verſatur, exponit ſe diſcrimini mortis ſpiritualis. *l.2.d.24.p.2.dub.1.*

Et ſicut horribile eſt homini habere in ventre ſerpentem, multò periculoſius eſt unum peccatum mortale habere in corde, quàm habere mille ſerpentes. *Serm.4. Dom.3. Quadrageſ.*

592. *Per auditum intrat peccatum in animam.*

Sed & ſerpens, &c. Nota, quod per anguſtiſſimum foramen, ſcilicet auditus tot ingentia mala proruperunt. Vide, quale malum aurem porrigere ad principium ſuggeſtionis Diaboli? Qui enim initium ſuggeſtionis occultæ libenter ſuſcipit, & audit, violentis poſtmodum ſe tentationibus devictus tradit. *op. Confeſſion. c.1.p.2. & opuſc. Brevil. p.3.c.3.*

593. *Invidia quale malum.*

Sed & ſerpens, &c. Sed non vides, ô Dæmon inſenſate, quod ex damnatione hominum tuam pœnam creſcere quæris? Non mirum, nam ex invidia proceſſit hæc tentatio, ſcilicet ut hominem à ſuperna felicitate, à qua ipſe ceciderat, impediret. *opuſc. Bibl. paup. cap.42. & lib.2. d.21. art.1. quæſt. 2.*

Invidia enim bonum proximi ſuum malum, & malum bonum exiſtimat, in aliena proſperitate tabeſcit, in aliena adverſitate hilareſcit, & in aliena mendacitate refrigeſcit. *opuſc. de perfect. vitæ c.1. & op. Incend. am. c.1.*

594. *Diſcutere motiva mandantis, & præcipientis ſignum inobedientis animi, & infirmæ voluntatis.*

Cur præcepit vobis, &c. Nota initium tentationis quale: primò interrogat de cauſa præcepti, &c. ut diſcat Religioſus, quod imperfecti cordis, & infirmæ prorſus voluntatis indicium eſt, ſtatuta ſeniorum ſtudioſiùs diſcutere, hæſitare ad ſingula, quæ injunguntur, exigere de iis, quæreque rationem, & malè ſuſpicari de omni præcepto, cujus cauſa latuerit. *opuſcul. Pharetr. lib.2. cap.44.* Hoc autem eſt comedere de ligno vetito ſcientiæ boni, & mali, ait D. Gregor. Vide *ſtim. div. amor. p.3.c.11.*

595. *Curioſitas, & vagatio fons ruinæ propriæ.*

Qui dixit ad mulierem, &c. Dubium ſuboritur, quomodò ſerpens potuerit loqui cum muliere, cum Paradiſus fuerit locus proprius hominis, & non animaliū; cætera enim animalia habebant propriā habitationem extra Paradiſum. *lib.2. d.17. dub.2.* cùm igitur mulier eſſet in Paradiſo, ſerpens extra, quomodò potuerunt ſimul loqui? Nota, quod

Eva primò legitur locuta cum ſerpente, quam cum Deo in oratione, vel cum viro ad eruditionem aliquàm ſuſcipiendam. *op.Bibl.paup.c.*129.

Ergo ſtatim ac fuit creata, virum deſeruit, & vagando ſe contulit per Paradiſum: unde credibile eſt ipſam ad ſepes, vel mœnia Paradiſi, foraſque curioſitatis explendæ cauſa adſpexiſſe, & hac occaſione ſerpens loquutus eſt cum ea. Sic Rupertus *l.*1.*in Geneſ.cap.*3. Sic & nobiſcum operatur Diabolus.

Vide igitur, quòd de agmine columbarum crebro accipiter unam ſeparat, quam ſtatim arripiat, & laceret, cujus carnibus, & cruore ſatietur: & morbidæ oves ſuum relinquunt paſtorem, & gregem, & luporum faucibus devorantur. Nihil ergo tam damnoſum moribus bonis, quàm per curioſitatem, omiſſa circumſpectione ſui, perſcrutari ea, quæ ſcire nulla eſt utilitas. *op.Pharetr.l.*3.*c.*6.*&* 7.

596. *Diabolus paulatim venenum ſuum infundit, ut ad mortem tandem inducat.*

Qui dixit ad mulierem, cur præcepit Deus, &c. Vide, quomodò Diabolus non ſtatim omnia proponit, ſed paulatim, primò interrogando, poſteà promittendo? Ut addiſcas hanc eſſe aſtutiam ſerpentis maligni, nempe infundendo paulatim ſuum venenum: nam prima ſuggeſtio eſt primus motus, qui inchoat, deinde conſequitur delectatio, & tandem conſenſus complet: & ſicut ad modum ſerpentis induxit mulierem ad peccatum, ſic & nobiſcum operatur. *l.*2.*d.*24.*p.*2.*a.*2.*per totum. & op. Compend.Theol.l.*2.*cap.*66.

597. *Tentationes à Deo permiſſæ optimos fructus producunt.*

Cur præcepit vobis, &c. Cur Deus permiſit tentari hominem, qui poſſet cadere, & de facto conſenſurus erat? Nonne potius videretur congruentiùs & divinæ miſericordiæ, ac providentiæ, & homini utilius, ut nullæ tentationi, & caſui ſubeſſe poſſet homo? Minimè. Id voluit, & fecit Deus, primò, ut oſtendatur divina potentia, ſolus enim Deus invertibilis eſt. Secundò divina ſapientia, quæ ſola de malo novit elicere bonum. Tertiò, Dei clementia qua Chriſtus hominem perditum liberavit. Quartò, Dei juſtitia, qua reddit præmium bonis, pœnam malis. Quintò, ut homo non eſſet pejoris conditionis, quàm aliæ creaturæ, quas Deus omnes ſic adminiſtrat, ut eas propriis motibus agere ſinat, ſic & hominem in ſua libertate reliquit. Sextò, eſt laus humana, laus enim magna eſt viri, qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus. Septimò, decor Univerſi, quia oppoſita juxta ſe poſita magis eluceſcunt: ſic mali bonos commendant ad invicem comparati. Octavò quia boni exercentur per malos. *l.*2.*d.*23.*a.*1.*q.*1.*&* 2.*& op.Comp.Theol.l.*2.*c.*65.

598. *Dæmon plus in muliere confidit, quàm in ſuo veneno ad decipiendum.*

Cur præcepit, &c. Cur non immediatè ſerpens aggreditur virum, ſed primò mulierem, & per mulierem ipſum virum? ſed ex hoc modo arguitur, qualis fuerit verſutia Diaboli: primò enim aggreſſus eſt mulierem, qua proſtrata ſciebat, quod vir nollet contriſtare ſuæ ſocietatis ſolatium, ideò per mulierem proſtravit & virum, & totum genus humanum. *opuſcul. Brevil. part.*3.*cap.* 2.*&* 3.

Sic & eadem arte uſus eſt cum Iob, cui ablatis filiis, reliquit uxorem: non imperitus, quantùm eſſet neceſſaria tentatori, ſicut jam in Eva didicerat. *opuſcul. Pharetr. l.*1.*cap.*8. Hinc jure meritò à Sanctis Patribus appellatur mala mulier inſtrumentum, & janua Diaboli, via iniquitatis, ſerpentis percuſſio, nocivumque genus, hominis confuſio, præcipuum prælium, aſpis inſatiabilis. *Pharetr. ibidem.*

Per mulierem maior tentatio ſuboritur viro, quàm per Diabolum.

599. *Per detractionem Diabolus incæpit tentationem.*

Cur præcepit vobis, ne comederetis de omni ligno, &c. Vide verſutiam Diaboli: cur ſimpliciter non proponit ſolùm arborem vetitam, ſed per modum exceptionis non comederetis de omni ligno? Nota, quòd exceptio, & partialitas ex ſua natura eſt exoſa, ideò tali pacto exorſus eſt ſuam tentationem, talis enim eſt mos detractoris, qui ſemper ad partem deteriorem ſe applicat: qui ut canis non carnem, ſed ulcera, & ſaniem lambit. *op. Diæt. ſal.tit.*3.*c.*7.

Detractoris proprium eſt, bonum vel tacere, vel negare, ne fiat manifeſtum, vel pervertere illud in malum ſenſum, vel adinveniendo mendaciter malum fictum. *op.Centil.p.*1.*ſect.*23.

600. *Diabolus diſplicentiam mandatorum ingerit, & opinionum laxarum ſequelam.*

Cur præcepit vobis, &c. de omni ligno. Nota hanc Interrogationem, ejuſque finem à Diabolo intentum: cur dixit de omni ligno, & non potiùs de ligno vetito? Reſpondetur intentionem Diaboli fuiſſe, ut induceret Evam ad dubitandum, an obſervantia talis mandati foret utilis, an noxia: & an verè fuiſſet propoſita ſub præcepto, an ſub conſilio: item, an verè mereretur ejus tranſgreſſio mortem corporis, & animæ: tum etiam, ut diſplicentiam mandatorum Dei ingereret. Ex quo apparet, quod ſæpe dubia interpretatio præcepti (maximè in Religioſis) periculoſa eſt in incerta opinione ſui, vel alterius: & quòd incedere plana, & certa via relictis diverticulis dubietatum, & laxarum opinionum quaſi ſemitis latronum, eſt proprium juſtorum, & Deum amantium. *opuſc.de profec.religioſ.l.*2.*c.*12.

Addit *hic* D. Paſchaſius: omninò conſtat, Deum non dixiſſe, ne comederetis de omni ligno, ſed tantùm de hoc ligno: voluit enim Diabolus præceptum Dei de ſe leviſſimum reddere graviſſimum.

601. *Prædicator bene loquens, & malè operans, vel veris falſa immiſcens vitandus.*

Cur præcepit, &c. Vide ſerpentem diſertè, & facundè loquentem, ſed malè ſuadentem, ideò ob hanc rationem vitandus erat: ſic quia veris falſa permiſcebat, ideò ex hoc ſatis Eva debebat ejus malitiam cognoſcere. Sic Prædicator rectè prædicans, & malè operans eſt veluti ſerpens, & damnatus ſimilis Phariſæis: item & veris falſa immiſcens ſimilis eſt Diabolo. *In Luc. cap.*4.*v.*41.*& in c.*11.*v.*52.

602. *Mulier*

602. *Mulier alloquens alium, quàm maritum, periclitatur.*

Cui reſpondit mulier : de fructu lignorum, quæ ſunt in Paradiſo, veſcimur, de fructu verò ligni, quod eſt in Paradiſo, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne fortè moriamur. Mirum eſt, quomodò mulier ſtatim ſine ulla conſideratione reſponderit ſerpenti, & ſtatim de fructu vetito comederit? Sed nota, quod poſt creationem Evæ non legitur, quod cum viro vel unum verbum alloquuta ſtatim fuerit, ſed ſolùm cum ſerpente. Hinc patet ſtultiloquium mulierum, & ipſarum periculum, dum cum aliis alloquuntur inſcio marito. *op. Bibl. paup. cap.* 129.

603. *Ex defectu orationis ad Deum Eva cecidit.*

Cui reſpondit mulier, &c. Cur ſtatim ſine conſideratione reſpondit hæc mulier admittendo colloquium cum ſerpente? Mirum quidem eſt hoc, quomodò tam citò tentationi in tanto diſcrimine, & in materia tam gravi ſuccubuerit? Imò mirum hoc non eſt. Nota autem, quod non legitur, quod Eva ad orationem confugerit loquendo cum

Vis orationis quanta contra Diaboli.

Deo, ipſi gratias agendo. *op. Bibl. paup. cap.* 19. Ideò enim Deus permittit quandoque hominem tentari, ut excitetur ad orationis ſtudium, & confugiat ad Dominum, & expetiatur ejus auxilium, & ad ejus exauditionis ſolatium amplius in ejus amorem exardeſcat, & ſic tam in merito virtutum, quàm in fiducia dilectionis ejus exerceat. *op. de profec. Religioſ. l. 2. c.* 6.

Vnde non eſt mirum, ſi tentationibus quis ſuccumbat frequenter miſerabiliter, qui ſtudium orationis non exercet, & frequentat. Hoc enim eſt remedium ejus, qui vitiorum tentamentis æſtuat. *op. de perfect. vitæ cap.* 5.

604. *Ad lignum vitæ confugiendum in tentatione, ſcilicet ad Crucifixum, & ad ejus vulnera.*

Cui reſpondit mulier, &c. de fructu lignorum, &c. Nota, quod nullam mentionem facit de ligno vitæ, licèt eſſet tam admirabile, & virtuoſum, ſed omnia ligna in unum collegit: Et cur non viſum, & animum, & verba non direxit ad lignum vitæ, ſed ad lignum vetitum? Hinc ergo miſerabiliter cecidit. Et per hoc nobis regula datur, quod Deus benigniſſimus nos tentari permittit, non ut capiamur, ſed ut timentes ad ipſum, ut portum tutiſſimum fugiamus.

Non ergo te tentationes habere mireris, ô homo, ſed ad Deum fugias expaveſcens: accede ad Chriſtum lignum vitæ, intra in ejus vulnera, ibique te abſconde, & ne timeas, quod ibi te inveniat inimicus. *op. ſtim. p. 3. cap.* 12.

Et licèt fortis valde eſſet Diabolus contra hominem ante Paſſionem Chriſti: nunc confracta eſt ejus poteſtas. *l. 3. d. 19. a. 1. qu.* 3.

605. *Evæ otioſitas cauſa ruinæ: otium radix omnium malorum.*

Cui reſpondit mulier, &c. Nota, quod non legitur Eva in aliquo exercitio ſibi proprio occupata, nempè non in oratione, vel gratiarum actione ob tot beneficia à Deo recepta, nec cum viro ſuo alloquente ad aliquam eruditionem percipiendam, vel in alio opere utili. *Bibl. pauper. cap.* 129. ergo otioſam ipſam invenit Diabolus: quid ergo mirum, ſi tam facilè conſenſit ſuaſioni Diabolicæ. *opuſcul. de 7. itiner. æternitat. itiner. 7. diſt.* 2.

Omnium enim tentationum, & malarum cogitationum otium eſt ſentina, & multam malitiam docuit otioſitas, in deſideriis eſt omnis otioſus, ait Spiritus Sanctus. *Eccleſ. c. 39. & op. comp. Theol. l. 3. c. 18. op. regul. Novit. c.* 8.

606. *Dubium in verbo Dei, effectus eſt tentationis diabolicæ.*

Cui reſpondit mulier, &c. ne fortè moriamur. Nota, ſerpentem interrogaſſe mulierem de cauſa præcepti, ut rationem duceret in dubium, & ipſam mulierem reſpondiſſe, *ne fortè moriamur*, dubitando ſcilicet, vel de eventu comminato à Deo, vel de ſenſu Dei mandantis, vel de veritate eventus: Et hæc dubitatio tentanti præbuit viam, & occaſio fuit ruinæ Evæ. *l. 2. d. 22. art. 1. quæſt. 1. ad* 1. Vt addiſcas, quod effectus maximæ tentationis eſt dubitare quocumque modo de verbo Dei comminantis peccatoribus mala.

607. *A mendacio mundi exitium ortum habuit.*

Cui reſpondit mulier, &c. De fructu autem ligni, quod eſt in medio Paradiſi, præcepit, ne comederemus. Nota, In medio Paradiſi collocavit Deus lignum vitæ, & lignum ſcientiæ: de illo voluit Deus, & præcepit, ut inſerviret pro cibo immortalitatis, & vitæ homini: de iſto vetuit comeſtionem: quomodò ergo dicit iſta mendaciſſima mulier, quod Deus præcepit, ne comederet de ligno, quod eſt in medio Paradiſi, ſi eis præceperat Deus, ut de ligno vitæ comederent, & ut mendacium ſuper mendacium adderet, dixit, *ne tangeremus illud.* Sed, ut videas, quomodò à mendacio ortum habuit exitium totius generis humani, obſerva, quod ad hoc mendacium mulieris aliud conſimile præceſſerat à Diabolo, quando dixit, *Cur præcepit Deus, ne comederetis de omni ligno; &c.* cum ſolùm unicum vetaſſet, & aliud item conſimile conſecutum eſt, quando dixit, *nequaquam moriemini, &c.* Et hinc Diabolus a Chriſto *Ioan. cap.* 8. dicitur, Pater mendacij; quia non aliunde accepit mendacium, non à veritate Dei, ſed à ſemetipſo, Eva autem à Diabolo accepit: ſic & tu, quando loqueris mendacium, à Diabolo accipis. *In Ioann. cap. 8. verſ. 44. & opuſcul. Biblioth. paup. cap.* 67.

Nota hîc diligenter, quod ſicut verum eſt, quod dixit Chriſtus *Matth. cap.* 10. nempe qui loquitur utilia, & ædificatoria verba, Spiritus Patris cæleſtis eſt, qui loquitur in eo: ſic è contra, qui ſcurrilia, mendacia, vana, detractoria, carnalia loquitur, ſpiritus patris infernalis loquitur in eo, qui etiam olim in ſerpente loquutus eſt. *ſerm. 11. in Pentec.*

608. *Detractio initium habuit à muliere, & quale vitium.*

Præcepit ne comederemus, nec tangeremus, &c. Vide, quàm maligna ſit mala lingua detrahens: Deus enim ſolùm prohibuit eſum ligni ſcientiæ, non autem vitæ, quæ ambo erant in medio Paradiſi: item nec prohibuerat tactum illius, & tamen mala lingua ſuperaddit, ne illud tangeremus.

Suprà diximus, excidium mundi inchoaſſe ex detractione facta à Dæmone: Nunc addimus, quòd Eva didicit à magiſtro ſerpente talem modum detractionis; Vnde dicitur *Eccleſ. c.*10. ſi mordeat in ſilentio ſerpens, nihil habet eo minùs, qui occultè detrahit: Proprium autem eſt detractoris audire, diſſimulare, confirmare, aggravare, addere, & imponere; diminuere, pervertere, & negare, ſcilicet vel bonum imminuẽdo, vel malum imponendo. *op. ſpecul. an. c.*1. Addit autem hîc Rupertus Abbas *l.*3. *in Geneſ. c.*5. Iam impatienter ferebat, & murmurabat Eva, quod quaſi parcus, vel avarus Deus pretioſa medij Paradiſi reſervaret, & viliora quæque per circuitum colligendo in cibum homini conceſſiſſet.

609. *Occaſiones peccati etiam in minimis ſunt vitandæ.*

Præcepit, ne comederemus, & ne tangeremus, &c. Iam diximus, Evam ex ſuo ſẽſu, ſcilicet ex tædio, & odio præcepti addidiſſe hæc verba, *ne tangeremus*; quod à multis Sanctis Patribus aſſeritur; Attamen alij videntes tunc Evam non amiſiſſe juſtitiam originalem, dicunt, verè Deum præcepiſſe, non ſolùm ne de illo ligno comederent; ſed nec etiam illud tangerent: ſic Procopius in *Geneſim*, quod tamen Propheta non expreſſit, ſed intendit illud includere in præcepto non comedendi: ſed quomodò poteſt dici, quòd in præcepto non comedendi includatur præceptum non tangendi? Sed nota, quod cauſa, & occaſio peccandi etiam juſtos ſæpe decipit. *op. Pharetr. l.*4. *c.*45. Per tactum autem intrat delectatio ſenſibilis in animam. *op. Itin. ment. c.*2. ob idque & occaſio quædam, & incitamentum poterat oriri ad colligendum, & guſtandum pomum: hinc & potuit Deus ob id prohibere non ſolùm eſum, ſed & tactum ad majorem cautelam, ait Procopius *cit.* Vnde dicit Propheta. *Tu mandaſti, mandata tua cuſtodiri nimis Pſalm.*118. Ex quibus addiſcere debemus, quòd omnes occaſiones peccati à nobis ſunt fugiendæ, non ſolùm in actu, & affectu, ſed & in viſu, auditu, tactu, & cæteris ſenſibus. *ſerm.*3. *Dom. infrà oct. Epiph. & op. Apolog. paup. reſp.*1. *c.*3. *& In Pſal.*118. *v.*4. *& c.*1. *v.*4.

610. *Muliebris ſexus garrulus, malitioſus, indiſcretus, impatiens.*

Præcepit Deus, ne comederemus, &c. Ecce quod ſerpentem non fefellit opinio, quam habebat de imbecillitate muliebri, ob id enim non invaſit primò virum, quia ipſum noverat majori diſcretione præditum, & è contra muliebrem ſexum garrulum, malitioſum, impatientem, & indiſcretum natura. *op. Bibl. paup. c.*54. *&* 127. *&* 128. *&* 129. *& op. Phar. l.*1. *c.*8.

611. *Mulierum garrulitas in Eva manifeſtatur, & quàm Deo inviſa, & hominibus nociva.*

Præcepit, &c. ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne fortè moriamur. Quid dicis, ô mulier, an præcepit vobis Deus, ne tangeretis? Minimè: nam ſolùm dixit, de ligno ſcientiæ boni, & mali ne comedatis, cur ergo hoc aſſeris? Vide malignitatem (ait Chryſoſtomus *lib.*16. *in Gen.*) dixit Eva, quod non erat, ut in colloquium provocaret, anſamque ſerpenti præberet ad continuandum colloquium. Ideò non immeritò invaſit ſerpens non virum, ſed mulierem, tanquam nimis garrulam, & indiſcretam, loquacitatique pronam. *op. Bibl. paup. & Phar. cit.*

Hinc dedit Deus præceptum viro, non mulieri, niſi per Adam, ut mulier minùs haberet occaſionem loquendi, ſed potiùs interrogandi, & diſcendi à viro: legiturque priùs Eva loquuta cum ſerpente, quàm cum viro, quod ſibi, & poſteris damnoſum fuit. *ibidem cap.*93.

612. *Peccata minima diligenter cavenda, præcipuè mendacia.*

Præcepit, &c. ne comederemus, & ne tangeremus. Hæc ultima particula de tactu videtur quidem in ſe minima, cum ad eſum ligni addiderit etiam mulier tactus prohibitionem: undè mendacium parvi momenti videtur; quomodò ergo mulier ex tam modica culpa in lethalem irruit? Nota etiam, quod alio mendacio reſpondit ſerpens, *nequaquam moriemini*, ut videas, quod à mendaciis inchoata eſt ruina mundi. *op. Bibl. paup. cap.*167. Hinc vide, quod ſi circumſpectionis ſollicitudine cor deſtituitur, vulneribus aperitur, quia hoſtis callidus tantò liberiùs pectus percutit, quantò nudum à providentiæ lorica deprehendit; unde ſi curare parva negligit anima, inſenſibiliter ſeducta ſtatim audenter etiam majora perpetrat. *op. Pharetr. l.*3. *cap.*8.

Callidus ille tentator, cum intus aliquem ſcintillæ fomitem deprehendit, plurimas paleas cum magnâ feſtinatione colligit: & ſi prævalendo ſcintilla flammam excutit, & domum pectoris noſtri de noſtro, & ſuo ſimul exurit. *Pſalm.*106.

613. *Incauta, & vitioſa cuſtodito oris, & lingua multa mala animæ cauſat.*

Præcepit Deus, &c. Iam ſuprà diximus primum errorem Evæ fuiſſe admiſſionem colloquij cum ſerpente. *ex op. Bibl. paup. cap.*129.

Nunc verò denuò perpendimus hanc multiplicationem verborum inutilem factam à muliere cum ſerpente, & quæritur, cur illa, quæ tantis donis gratiæ cumulata à Deo fuerat, in hoc multiloquium inutile incidit; ſed ex hoc vide, quomodò ex defectu diſciplinæ oris Eva præcipitavit ſe, & alios, & obtemperavit Diabolo. *op. Specul. diſcipl. p.*1. *c.*24.

Anima enim noſtra eſt veluti manus ſcribens, & imprimens in memoria, quæ ab extra, & per feneſtras ſenſuum, & præcipuè oris, oculorum, & auditus percipiuntur, unde magna diſcretio ad cuſtodiendam domum interiorem requiritur, ne aliquod inutile, vel immundum introeat. In quo miſera Eva erravit, introducens incautè eloquium

Digitized by Google

quium ſerpentis, & dubitationem: Per quod Religioſis datur norma ſecura cavendi deceptiones, & peccata. *op. ſpecul. diſcipl. ibidem; & comp. Theol. l. 4. c. 3. & ſerm. 22. Hexaem.* Vide S. Ambroſ. *Pſalm. 3. 8.*

Unde veriſſimum eſt dictum S. Jacobi Apoſtoli, quòd lingua eſt univerſitas iniquitatis, ex ipſa enim infinita mala prodeunt, ob idque diligentiſſimè eſt cuſtodienda à Religioſis, præcipuèque ſacris Virginibus; magna enim eſt confuſio ſexui fœmineo, & maximum dedecus Virginibus ſacris (nempe in myſtico Paradiſo Religionis incluſis) non habere oris cuſtodiam, non ſervare linguæ diſciplinam, cum cuncta mala in Religioſis per linguæ inquietudinem committantur. Certè igitur fruſtra ille Religioſus gloriatur de poſſeſſione virtutis in corde, qui diſſipat diſciplinam ſilentij per multitudinem multiloquij. *op. de perfec. vita cap. 4.*

614. *Magna ſecuritas fert ſecum magnum periculum.*

Præcepit enim Deus, &c. Vide quanta cum libertate, & abſque ullo metu mulier cum ſerpente alloquitur: Ex quo dicere potes, quòd ubi eſt nimia ſecuritas extra Deum, ibi eſt periculum labendi, & qui amat periculum, in illo peribit: ſæpe enim mens, dum de virtutis ſuæ ſecuritate reſolvitur, inſidiante adverſario inopinatæ culpæ telo perforatur; ſecuritas enim negligentiam parit, negligentia ſæpè incautos ad peccatum reducit. *op. Pharetr. l. 3. c. 9.*

Dixit autem ſerpens ad mulierem, nequaquam moriemini.
Scit enim Deus, quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut Dij ſcientes bonum, & malum.

615. *Diabolus ſophiſta logicam peſſimam docet, contra quam eſt logica Chriſti.*

Dixit autem ſerpens, &c. Nota, Diabolum in hac tentatione ſophiſtarum mores aggreſſum eſſe: iſti enim diſtinctiones adiungere, & verba æquivoca ſolent, ut faciliùs decipiant: Vide igitur hic logicam Diaboli, & Paralogiſmum ſophiſticum ducens ad perditionem: Primò enim ſuppoſuit in corde mulieris quandam propoſitionem, nempe, Creatura rationalis debet appetere ſimilitudinem Creatoris, quia eſt eius imago: hæc eſt per ſe nota, ideò in damnatis erit iſte appetitus in maximam pœnam inexplebilem: minor propoſitio fuit iſta: ſi comederitis, habebitis hanc ſimilitudinem, hinc illatio: ergo bonum eſt comedere. Et quia mulier conſenſit in maiorem, & in minorem propoſitionem, hinc incidit in paſſibilitatem naturæ, in neceſſitatem impotentiæ, & in mortalitatem vitæ: Diabolus ergo, ut ſophiſta, occultat ſub honoribus onera, ſub dignitatibus pericula, & ſub delicijs dolores, ſub divitijs languores.

Et ideò contra hæc ſophiſmata Diaboli debet eſſe logica noſtra in Chriſti ſchola expoſita, ne ſub apparentia boni malum apprehendamus: nam per iſtum paralogiſmum peccant omnes, quia nullus intendens ad malum, malum operatur. *ſerm. 1. Hexaem. & op. de trib. ternar. peccat. cap. 7. & ſerm. de anim. Purgat.*

616. *Diabolus introductor à principio pluralitatis Deorum.*

Eritis ſicut Dij. Cur non dixit ſerpens, eritis ſicut Deus, cum Deus ſit unus? ſed nota fallaciam Diaboli introducentis multiplicitatem Deorum, ob idque & invehentis idololatriam in mundo: ſic D. Ambroſius: Hoc enim nomen (Deus) cum ſit proprium Dei, ſecundùm congruum modum dicendi grammaticalem non habet plurale. *l. 1. d. 4. a. 1. qu. 4.*

617. *Diabolus conatur tollere à cordibus fidelium timorem Dei, & memoriam mortis.*

Nequaquam moriemini; Cur tam impudenter, ô maligniſſime ſerpens contra dictum Dei te opponis, dicens, (*nequaquam moriemini*) ſi Deus iam mortem intimaverat homini, ſi auderet præceptum tranſgredi?

Sed iam diximus ad *cap. 2. v. 10. & l. 2. d. 27. dub. 4.* Deum in his operibus velle quidem à nobis amari ex exhibitione tot donorum, ſed ſimul etiam timeri, ob id lignum ſcientiæ oſtendit cum comminatione mortis tranſgredienti præceptum. Hinc vide pervicaciam Diaboli timorem tentantis ablegare ab anima Evæ, dicendo, *nequaquam moriemini;* tum etiam memoriam mortis reſecando: nec id mirum, nam memoria mortis eſt efficaciſſimum remedium ad vitanda peccata, aliaque plurima bona animæ confert, de quo vide ſuprà. *cap. 2. verſ. 18. conc. 42.*

Timor etiam Dei eſt fundamentum omnium donorum, & bonorum; & ideò primus homo, quamdiu habuit hunc timorem, qui oritur ex amore ordinato in Deum, tamdiù fuit ſine peccato. *op. de Don. tim. c. 1.* Hinc Diabolus contraria via à Deo progrediens timorem Dei à primis parentibus excutere tentavit.

618. *Superbia, gula, & avaritia Diabolus omnes ſibi conſentientes perdit.*

Nequaquam moriemini, &c. eritis ſicut Dij, &c. Nota progreſſum tentationis ſerpentinæ: Primò rationem duxit in dubitationem, dicens, *Cur præcepit vobis Deus, &c.* Secundò abſtulit timorem, dicens, *nequaquam moriemini*, ut iraſcibilem duceret in contemptum præcepti Divini: Tertiò promiſit Divinitatis excellentiam, ut concupiſcibilem duceret in appetitum, & deſiderium talis excellentiæ: ſicque per triplex appetibile traxit mulierem ad conſenſum, ſcilicet per ſcientiam rationali propoſitam, per Divinitatem iraſcibili oſtenſam, & per ſuavitatem ligni expoſitam concupiſcibili: hiſque tribus generibus tentationum Diabolus decipit omnes, quos vincit. *Brevil. p. 3. cap. 2. & Centil. p. 1. ſect. 3. l. 2. d. 22. a. 1. qu. 1. Compend. Theolog. l. 2. cap. 63.*

Vide igitur, quænam ſint vitia præcipua, quibus Diabolus decepit primos parentes, & continuè decipit homines, ſunt namque ſuperbia, vel vana gloria, gula, & avaritia: ſuperbia in appetendo Divinitatem: gula in appetendo ſuavitatem ligni: & avaritia in appetendo abundantiam cognitionis. *l. 2. d. 22. a. 1. qu. 1. & Breviloqu. & Centiloqu. cit.*

619. *Notitia de Deo eſt lignum vitæ: notitia creaturarum ad Deum non ordinata eſt lignum ſcientiæ, & mortis.*

Nequaquam moriemini, &c. ſcit enim Deus, &c.

Vide, quomodò lucifer nullam mentionem in hac tentatione fecit de fructu ligni vitæ, ſed tantùm propoſuit eſum ligni ſcientiæ: cur non etiam cum comeſtione ligni ſcientiæ non propoſuit eſum ligni vitæ? forſan enim tali pacto faciliùs fuiſſet decipere mulierem? ſed vaferrimus deceptor arte ſua ingenioſa uſus eſt ad decipiendum Evam: ſciebat enim, quod ſi comediſſent de ligno vitæ, ob ſuavitatem ipſius contempſiſſent lignum ſcientiæ: ſed quid myſterij latet in hoc facto?

Nota, quòd lignum vitæ ita dicitur, quia conferebat vitam non ſolùm naturalem, ſed & ſpiritualem; erat enim poſitum in Sacramentum, ut iam dictum eſt in *l.2.d.17.dub.4.* Hinc per lignum vitæ ſignificatur ſapientia cæleſtis, quæ eſt charitati, & amori Dei coniuncta: per lignum ſcientiæ ſignificatur notitia pura creaturarum: hinc ſicut primi parentes relinquentes lignum vitæ, ſcilicet Deum, & ſe convertentes ad notitiam creaturarum ceciderunt: (oh quot homines in hoc decipiuntur!) ſic Salomon volens diſputare de rebus creatis, oblitus eſt ſui principij, ideò vanus factus eſt, & cecidit in tot errores, & impietates: ſic plurimi, cum cætera ſciant, ſe ipſos neſciunt, & ſe vertentes per curioſitatem ad ſcientias vanas relinquentes lignum veræ ſapientiæ, & charitatis, ſe ipſos perdunt: unde appetitus ſcientiæ modificandus eſt, & ei præferendum ſtudium ſapientiæ, & ſanctitatis. *ſerm.19.Hexaem.*

620. *Cautela proponitur incumbenti ſtudio ſacræ Theologiæ.*

Hæc cautela maximè eſt advertenda ab ijs, qui ſtudio Theologiæ incumbunt: cum enim hæc cæteris ſcientijs, ut ſuis ancillis utatur, cavendum eſt, ne nimis animus ſe diffundat in humanis ſcientijs, & relinquat lignum vitæ, quod abſconditum exhibetur in ſtudio ſummæ, & æternæ veritatis, unde non ſolùm Theologus debet curare ſcire Myſteria Fidei, ſed & ipſa degustare, ſic enim inveniet refectionem & quietem. *ſerm.17.Hexaem.*

Eritis ſicut Dij, &c. Nota, quod ſicut cecidit Diabolus, quia voluit aſcendere in montem altitudinis poteſtatis: ſic & primis parentibus propoſuit alterum montem, ſcilicet ſcientiæ, & vanitatis, & per talem appetitum ipſus immortalitate voluit ſpoliare. *op. Medit. vita Chriſti cap.35.*

621. *Diabolus homines ex Dijs tentat facere Dæmones ſub ſpecie boni.*

Eritis ſicut Dij. Sed ô ſceleſte, ô malevole, ad quem erit iſta ſimilitudo? & in quo conſiſtit hæc Deitas, quam tu tam impudenter promittis? Reſpondebit, quod in ſciendo bonum, & malum: mutila, & iniqua reſponſio eſt hæc; nam hæc participatio Deitatis ſtat principaliter in ſimilitudine quam habet anima ad Deum per charitatem, & gratiam, & cum primi parentes hanc ſublimiſſimam haberent, hinc verè poterant dici per participationem Dij: Dij enim ſunt omnes iuſti, & recti, & veraces ad ſimilitudinem Dei. *ſerm.4.Dom.4.Quadrageſima.*

Sed quid eſt, quod promittebat Diabolus tentando iſtos Deos? nihil aliud, niſi eos incendere ad iniquitatem, & ſub ſpecie ſimilitudinis Divinæ eos omni bono deſtitutos reddere: ſic continuè facit Diabolus ſub ſpecie boni laqueos parando hominibus iuſtis. *ſerm.1.Hexaem. & Brevil p.3.cap.2.& ſerm.4.Dom.4.Quadrageſ.*

Vidit igitur mulier, quòd bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectuque delectabile, & tulit de fructu illius, & comedit, deditque viro ſuo, qui comedit.

Et aperti ſunt oculi amborum, cumque cognoviſſent, ſe eſſe nudos, conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata.

622. *Quid ſignificat in ſacra ſcriptura videre.*

Vidit igitur mulier, &c. Nota hic viſum ſumi, non præciſè pro ſolo viſu oculi exteriori, ſed etiam pro interiori, ſcilicet pro iudicio. *l.4.d.1.p.1.dub.2.* Attamen in hac phraſi loquendi continentur plura myſteria infrà notanda.

623. *Eva ſe ſubiecit iudicio, & imperio ſenſualitatis.*

Vidit igitur mulier, &c. Si videre hic ſumitur pro iudicio intellectus, quare non dicitur, iudicavit, putavit, &c. ſed nota myſterium: Dixit, *vidit* ut intelligeremus, operationem tam exteriorem, quàm interiorem Evæ circa cognitionem, & iudicium de ligni huius comeſtione fuiſſe ſenſualem, & carnis: Expoſuit enim Deus duplicem librum homini, alterum ſcriptum intus, alterum ſcriptum foris: Primus eſt Dei cognitio, ſecundus cognitio creaturarum, deditque ei duplicem motum, ſcilicet rationis in ordine ad bonum inviſibile, & increatum, alium ſenſualitatis, ad bonum viſibile, ſed hac intentione, ut motus ſenſitivæ, & cognitio creaturarum ſubijceretur rationi, & ad Dei cognitionem, & amorem ordinaretur, ſed mulier ſtulta, relicto libro interiori, & Deo ſuo, ſe vertit ad viſibile bonum, ſicque ſe convertendo ad bonum commutabile, appetijt, quod Diabolus propoſuit, & cecidit à ſua altitudine; ideò utitur hoc vocabulo, videndi, ut intelligatur operatio carnea, & ſenſualis Evæ. *opuſc. Brevil. p.2.cap.11.& p.3.cap.3.*

624. *Primus lapſus Evæ fuit curioſitas: ob id vitanda.*

Vidit igitur mulier, &c. Suprà diximus, ſerpentem occaſionem arripuiſſe tentandi mulierem irretitam vagandi ſtudio: nunc nota ſupradicta verba, *vidit mulier lignum, &c.* ſed cur oculos tam ſixos habuit ad hoc lignum ſupra cætera? Quia cum in ipſius eſu promittebatur cognitio ſciendi bonum, & malum: hinc tota fixa eſt viſio curioſitatis in illud: Unde primum vitium, & lapſus parentum primorum fuit curioſitas ſciendi. *op.Bibl.paup. cap.112.& ſerm. 12.Hexaem.* Sic etiam *in Gen.cap.34.* Dina curioſitatis cauſa volens videre mulieres regionis illius corrupta eſt. *op. de profect. Religioſ. l.1.cap.39.*

625. *Viſus occaſio peccati.*

Vidit igitur mulier lignum, &c. Nonne iam viderat hoc lignum? Ad quid ergo id ſuperfluè notatur, nam ſi de arbore fructum legit, & comedit, certum eſt illud inſpexiſſe? ſed vide ſcalam, per quam Eva in profundum peccati gradatim deſcendit: Eva enim lignum non contigiſſet, niſi prius

incautè

ncautè reſpexiſſet, quarè per oculos ad mortem venit mater viventium. Ex quo debemus addiſcere nos, qui mortaliter vivimus, quod ab illicitis viſum reſtringere tenemur, nec intueri, quod non licet concupiſci. *op.Confeſſionale cap.1.p.3.* Sic & D. Thomas *hic*, & Criſolog. *ſerm. 39. oculi noſtri ſunt veluti quidam raptores trahentes animam ad culpam. ap. Confeſſ. ibidem, & op. Bibl.paup.cap.92.& op.de profect.Religioſ.l.1.cap.39.*

Admonitio ad Confeſſarios. Hinc admonitio præcipuè venit ad Confeſſarios, qui diligenter debent cavere, ne vultum ſibi confitentis, maximè mulieris reſpiciant, ne confitentes confundant, & ne ipſi delectatione illicita capiantur. *op.Confeſſion.ibidem.*

626. *Incauta cuſtodia ſenſuum auditus, viſus, &c. quàm damnoſa.*

Vidit igitur mulier, *&c.* Nota hanc illationis particulam, *igitur*, eſt enim nota concluſionis illatæ ab antecedentibus: quænam fuerunt propoſitiones antecedentes, ex quibus neceſſariò hæc concluſio tam peſſima orta eſt, nempè viſus malus, & comeſtio tam damnoſa? ſed vide proceſſum peccati: Primò mulier audivit ſerpentem, quod non debebat: Secundò cum eo colloquuta eſt: Tertiò quod curioſè inſpexit lignum, & hinc ſequuta eſt tranſgreſſio peccati lætbalis. Ex quo datur admonitio, quanta cura exteriores ſenſus ſint cuſtodiendi, qui ſunt quaſi feneſtræ animæ, per quas mors peccati intrat quaſi fur, vel corruptor caſtitatis noſtræ, dum non cuſtodiuntur: David uxorem Uriæ concupivit, quia incautè reſpexit: ſic Eva vidit lignum, & concupivit: ſic aures, ſic manus, & alij ſenſus, & membra coërcenda ſunt, ne bauriamus per ea mortiferum corruptionis: diligenter igitur cuſtodienda domus interior, ne per ſenſus intrent latrones; Unde boni Religioſi recludunt ſe in cellis, & monaſterijs, quaſi in ſepulchris, ne vel ipſi concupiſcant mundum, vel concupiſcantur: quantò enim rariùs vides, vel audis quæ mundi ſunt, tantò affectus tuus ad ea concupiſcenda frigidior erit, & minus ea cogitabis. *op. de profec. Religioſ. l. 1.cap.39.& opuſ.Biblia paup.cap.112.& ſerm.22.Hexaem.*

627. *Aviditas mulierum maxima.*

Vidit igitur, *&c.* Nota, quod ſtatim poſt inſpectionem fructuum, de ipſis mulier ſumpſit, & comedit: Cur non aliquam moram dedit inter viſum, & comeſtionem? ſanè mirum eſt, quod tam præcipitanter illa, quæ erat tot gratijs illuſtrata, curreret ad cibum lethalem: Imò mirum non eſt, nam aviditas nimia mulierum, ipſas ad adimpletionem ſuarum inclinationum ſine deliberatione arripit. *op.Biblia paup.cap.127.*

628. *Quàm noxium operari ſine conſilio.*

Vidit igitur, *&c.* Quomodò tam præcipitanter mulier in tam grave ſcelus erupit? Quia tantum opus ſine conſilio, & conſultatione viri arripuit; ut addiſcas in arduis conſilium maiorum quærere. *op.Bibl.paup.cap.127.*

Vide igitur, qualis differentia ſit inter conſilium, quod oritur ex propria voluntate, & illud, quod à ſpiritu ſancto: nam qui ſine conſilio vivunt ducti à propria voluntate, præcipitationi ſe tradunt, ſequentes errorem ſuum: Hi ſunt unitatis diviſores, inimici pacis, charitatis expertes, vanitate tumentes, ſibi placentes, & magni in oculis ſuis ignorantes Dei iuſtitiam, & ſuam volentes conſtituere. *op.de dono conſil.cap.3.*

629. *Peccatum Evæ fuit ſuperbiæ, avaritiæ, gulæ, & inobedientiæ.*

Vidit, &c. tulit de fructu, &c. & comedit, deditque viro ſuo, qui comedit, &c. Ex hac comeſtione facta à muliere, quæritur, quodnam peccatum ortum fuerit: Et ſi fuit unicum peccatum, quomodò ex ipſo tot alia reſultarunt? ſed reſpondetur, quod peccatum mulieris inchoatum fuit à ſuperbia, appetendo eſſe ſicut Deus: progreſſum habuit in avaritia, appetendo excellentiam, & ſufficientiam ſcientiæ, & conſummatum fuit in gola, experiendo ſuavitatem ligni vetiti, unde principale fuit inobedientia: Et ideò ex inobedientia principaliter orta eſt ruina totius generis humani. *l. 2.d. 22 a.1.qu.1.& 2.& a.2.& Pſalm.106.in fine.*

630. *Quale peccatum Adæ.*

Et comedit, *&c.* Eva & Adam æqualiter comederunt de fructu vetito: Quæritur, an etiam æquale fuerit peccatum utriuſque? Reſpondetur, quod in ambobus fuit conformitas in tranſgreſſione, non verò in tranſgrediendo: Primò enim uterque fuit inobediens, ſed diverſo modo: quia vir comedit, non propter aſſimilationem concupitam cum Deo in multiplici ſcientia, ſed tantùm, ne contriſtaret delicias cordis ſui; ideò in hac inobedientia adfuit aliqualis ſuperbia, dum ſe nimis apud Deum æſtimans, per comeſtionem illius cibi putavit Deum non inflicturum pœnam comminatam, ſed facilè ſibi veniam conceſſurum; concurrit etiam aliqualis avaritia, volens curioſè ſcire, quod ſibi eveniret: item & quædam laſcivia amicabilis affectionis, ne contriſtaret uxorem, ſicque perductus eſt ad inobedientiam: Et quoad gravitatem, peccatum viri, & mulieris ſe habent tamquam excedentia, & exceſſa: nam, quoad ingratitudinam, graviùs peccavit vir, ſicut & quoad damnum conſequens; mulier verò graviùs peccavit, quoad libidinem, & quoad occaſionem datam viro talis lapſus. *l.2.d.22.a.1.qu.2.& 3.& ſerm.2.Dom.2. Advent.*

631. *Peccatum mulieris attribuitur Adæ, quia omiſit eam corripere, ut debebat.*

Et comedit, *&c.* Si Adam non appetiji dictam ſimilitudinem Dei, quomodò ergo dicitur à SS. P.P. Adam appetijſſe eſſe ſicut Deus? Reſpondetur, hoc dictum intelligendum eſſe impropriè, ſcilicet vel ratione contemptus Divini præcepti, præferendo ſuam voluntatem Divinæ, & ſubijciendo ſe ipſum ſibi: vel per Synecdochen, ſcilicet attribuendo viro, quod eſt mulieris. *l. 2.d.22.a.1.qu.2.* Sed quomodò peccatum mulieris veraciter poteſt tribui viro? Reſpondetur, quia cum eſſet præpoſitus uxoris, omiſit eam corripere, & compeſcere, ſicuti tenebatur, ob id ei hæc culpa imputatur. *l.2.d.22.ibidem & Brevil.p.3.cap.3.*

Nemo igitur vitia palpet, vel peccata diſſimulet, cum viderit fratrem deperire, vel minui diſciplinam: eſt enim conſentire ſilere cum arguere poſſis, ſcimus enim ſimilem pœnam in facientes, & conſentientes manere, *op. Pharetr. l. 4. cap. 38.* Cum autem correctio ſit omnibus præcepta, præcipue tamen Prælatis, quibus hoc incumbit ex *Correctio ſuadetur.*

officio

Digitized by Google

officio; unde ſi negligis corrigere, peior factus es eo, qui peccavit. *op ſpecul. an. cap. 3.*

632. *Ex viro, non ex muliere proceſſit corruptio generis humani.*

Et comedit, &c. Quæritur, an, ſi mulier tantùm, & non vir comediſſet de ligno vetito, humanum genus corruptionem incurriſſet? Reſpondetur negativè: nam in tali caſu, vel homo tantùm incurriſſet corruptionem pœnalitatis, non verò peccati originalis: vel probabilius, Adam non cognoviſſet Evam fœdatam peccato, ſed Deus aliam formaſſet. *l. 2. d. 22. dub. 1.*

633. *Peccatorum connexio, qua peccator de abyſſo in abyſſum præcipitat, qualis, & quanta.*

Et comedit, &c. Certum eſt, Evam, & Adam unico actu tranſgreſſionem præcepti Divini incurriſſe: Quomodò ergo potuit per unicum actum multiplex malum committi? Item, quomodò ex unico actu comeſtionis potuit erompere tanta multiplicitas peccatorum in deſcendentes? Reſpondetur, in hoc peccato plura genera peccatorum concurriſſe ad unicum flagitium perpetrandum: facillimum enim eſt de peccato in peccatum ruere, & quia ortum eſt hoc peccatum ex ſuperbia, hinc & pullularunt cætera vitia: ſuperbia enim, quia vult omnes excellere, dolet, ſi aliquis ei æquetur, & ſic ex ea naſcitur invidia: Invidus, quia de facili iraſcitur ei, cui invidet, ideò ex ea naſcitur ira: ſed ira, cum non poteſt ſe vindicare, triſtatur, ideò ex ea naſcitur accidia: Accidia verò conſolationem quærens in exterioribus, facit avarum, & quia avaritia temporalibus abundat, poteſt magis exercere gulam, & gula propter ventris repletionem de facili ſpumat in libidinem, & ita generat luxuriam: Vide ergo, quomodò de facili unum peccatum naſcitur ex alio, ſicque peccator facillimè de abyſſo in abyſſum præcipitat. *l. 2. d. 22. a. 1. qu. 1. in corp. & op. Compend. Theolog. l. 3. cap. 7.*

634. *Conſideratio gravitatis peccati, & ſeveritatis Divinæ Iuſtitiæ retrahit à peccata.*

Et comedit, &c. Mirum eſt, quomodò vir, & mulier tot illuſtrationibus divites tam facilè ruerint in tantum præcipitium: ſed adverte, quod lapſus talis evenit, non ex ignorantia propriè ſumpta, ſed ex defectu conſiderationis gravitatis culpæ, & ſeveritatis Divinæ Iuſtitiæ. *l. 2. d. 22. a. 2. qu. 1. corp.*

635. *Ex defectu præſentiæ Divinæ conſideratæ Adam cecidit, & quilibet homo peccat.*

Et comedit, &c. Certum eſt, Adam in Paradiſo terreſtri ante lapſum habuiſſe ultra dona naturalia optima, & juſtitiam originalem, etiam gratiam gratum facientem perfectiſſimam: quomodò ergo, cum gratia faciat animam Deo adhærere per intellectum, & voluntatem, potuit à Deo ſeparari? Reſpondetur, quod verum eſt gratiam unire animam cum Deo quoad habitum, ſed multoties tamen homo habens magnam gratiam, inordinatè afficitur ad aliquid creatum, pro eo, quod non ſemper actualiter fertur in illud ſummum bonum & hinc in juſtis oriuntur lapſus, & peccata, ut evenit in Adam, nempe, quia Deum præ oculis non habent, & actu non conſiderant eius præſentiam, bonitatem, maieſtatem, hinc & præcipitant: qui autem Deum præſentem in ſua mente ferunt, impoſſibile ferè eſt ipſos peccare: Hinc quia Adam, & Eva ſe elongaverunt à Dei præſentia, etiam lapſi ſunt in peccatum. *l. 2. d. 29. a. 2. qu. 1. ad tertium.*

636. *Vnuſquiſque ſuo muneri incumbat: ex oppoſito enim venit omnis confuſio.*

Et comedit, &c. Cur comedit vir? Quia mulier dedit viro ſuo cibum vetitum: Vide, qualis confuſio oritur ex eo, quod non attenditur ad exercitium proprij muneris: vir enim debebat præcipere, mulier obtemperare, ſed quia oppoſitum factum eſt, hinc talis caſus fuit ob obedientiam inordinatam: vir enim natus erat ad imperandum, non ad obtemperandum mulieri: mulier è contra ad obediendum. *op. Diæt. ſal. tit. 7. c. 6.*

637. *Deſerens lignum vitæ, ſcilicet notitiam Chriſti, & ſe vertens ad creaturas, ruit in omnia mala.*

Et comedit, &c. Cur, ô Adam non potiùs porrigis manum ad lignum vitæ; hoc enim tibi conferet ad vitam perfectiſſimam, & ad exercitium omnium actuum vitalium, & ex hoc obtinebis & notitiam veritatum æternarum, & guſtum ſuavitatis: Vide igitur perfidiam Adæ, qui potiùs voluit mittere manum ad lignum ſcientiæ, deſerens lignum vitæ, & totum perdidit: quid myſterij latet pro nobis? Verbum Divinum incarnatum eſt medium faciens ſcire, & eſt lignum vitæ vivificans animam totam; qui igitur hoc lignum deſerunt, & ſe diffundunt in vanitates, & inſanias multas, quæ ſunt occaſiones mortis, quia impellunt hominem in amorem pulchritudinis creaturæ, iſti oberrant in veſtigijs Dei, & præcipitant in omnia mala. *ſerm. 1. 17. 18. & 19. Hexaemeron.*

638. *Gulæ mali effectus enarrantur.*

Et comedit, &c. Vide, quomodò ex vitio gulæ omnia mala orta fuere: nam de Paradiſo eiecit hominem, ſpiritualia bona perdit, Diabolo domum præparat, concupiſcentiã contra rationem armat, & animat, luxuriam inducit, & mortem naturæ, & culpæ cauſat. *op. Compend. Theol. l. 2. cap. 20.* Vide ergo, quomodò ſi pro gula unius horæ totus mundus infirmatur, quid erit de gula triginta, vel quadraginta annorum quotidiana. *ſerm. 1. Dom. 20. poſt Pentecoſt.*

639. *Amor nimius in uxorem excæcat mentem: ubi de nimia affectione & vitioſa familiaritate.*

Et comedit, &c. Si vir non fuit ſeductus, ſed mulier tantùm, non enim credidit, quod ſerpens diceret verum; Quomodò tam præcipitanter cucurrit ad tranſgrediendum præceptum Domini? Reſpondetur, quod Adam in hoc fuit iniquiſſimus, dum voluit potiùs Deum contemnere, quàm contriſtare uxorem, quam credebat ſine illo ſolatio contabeſcere, & à ſe alienatam interire. *l. 2. d. 22. a. 1. qu. 2. corp.* Amor igitur uxoris nimius eius mentem excæcavit; ſic enim Diabolus decipit per mulieres

lieres viros, ſunt enim laqoeus venatorum. *l. 2. d. 21. a. 1. qu. 3. & S. Auguſtin. l. 11. in Gen. cap. ult.* Foge igitur familiaritatem mulierum etiam ſanctarum: nam ſi mulier prius tam ſancta potuit vincere eum qui iam erat io Paradiſo, non eſt mirum, ſi eos impediat, & præcipiter qoi nondum ad Paradiſum pervenerunt. *op. de modo confitendi cap. 14. & ſerm. 1. in rogat.*

Ex quo admonentur viri, ne nimio, & laſcivo amore in oxores permittant corda ſua occupati; Patet etiam, quàm ſit damnoſa amicitia, & converſatio malorum, præcipuè mulierum, quandò ſcilicet, oe contriſtentur amici, prorumpitur in Divinam offenſam. *l. 2. d. 21. a. 1. qu 3.*

Amicitia malorum reſcindenda, præcipuè mulierum. Amicitia enim inter malos eſt peſſima, quia malum additom malo, totum fit magis malum, ſicut ex pluribus frigidis fuſiùs venenum producitur, & ſicut quaodo plores malevoli plaocitæ ſimul conjunguntur, fuſius damnum inferunt. *ſerm. 10. de Apoſtol.* Abſcindenda ergo eſt amicitia, ſi per illam aliquod damoum ſpiritoale ſequitur. *In Luc. cap. 17. verſ. 11*

640. *Nimius amor terrenorum, & peccare in ſpe quam noxius.*

Deditque viro, & comedit, &c. Hic nota quod abſque ulla mora poſt comeſtionem ſuam Eva porrexit pomum Adæ, & ipſe ſine cunctatione comedit: quod verè eſt valdè mirandum: Videtur enim impoſſibile, vel ſaltem incredibile, quod non intercesſerit aliqua colloqootio ioter ipſos io re tam gravi: Attamen ex hoc patet, quàm noxius ſit nimius affectus viri ad mulierem: nam, ut dictum eſt, ex una parte ſciebat non poſſe ſatisfacere voluntati uxoris ſine Dei offenſa: ſed tamen ſicut aſpis unam aurem claudit cauda, & aliam terræ infigit, ne audiat vocem veoefici iocantantis, ſic Adam unam aurem mentis clauſit terreno affectu erga oxorem, ne ipſam contriſtaret; & aliam cauda, ſcilicet ſpe finaliter conſequendi veniam de peccato: unde utcumque fieri poſſe credidit, ſcilicet, ut mulieri morem gereret & quod poſt peccatum pœniteret, & veniam impetraret. *ſerm. 2. Dom. 2. Advent. & l. 2. d. 22. a. 1. qu. 2.* Ex quo elice quàm damnoſus ſit nimius affectus ad creaturas, & etiam quàm periculoſum peccare ſub ſpe veniæ, & miſericordiæ conſequendæ: Tales enim rectè comparantur aſpidi ſurdæ, &c. maledictus enim eſt homo, qui peccat in ſpe. *in Pſalm. 30. & op. Brevil. p. 3. c. 3. in fine.*

Peccare in ſpe, ut fecit Adam, quàm damnabile.

641. *Quicumque peccat, de arbore vetito comedit.*

Vidit mulier, &c. tulitque de fructu, &c. & comedit, deditque viro, &c. Quomodò, ô mulier, tibi videtur hoc lignum tam pulchrum, & ſuave? Nonne ex ore tuo te judicas, dum recognoſcis io comeſtione illius venenom, & mortem ibi latentem? ſed ex hoc patet, quomodò immoderatus appetitus excellentiæ cacæcavit mentem ipſius, &c. verè enim de facto experta eſt; quod arbor mala malos fructus facit: Vide igitur, quale ſit hoc lignum, quod mortem affert omnibus peccatoribus; nam mala arbor eſt mala voluntas, cujus fructus ſuot malæ operationes, folia ſunt mala verba, rami ſunt affectiones diverſæ ex mala voluntate procedentes, ſcilicet ſuperbia, avaritia, & gula, radix eſt cupiditas. *op. ſpecul. an. in præfat. & ſerm. 4. Dom. 15. poſt Pentecoſt.*

642. *In omni loco timendum.*

Et comedit, &c. Sed quo in loco erant, quando traoſgreſſi ſunt præceptum Divinum? In Paradiſo: ſed quomodò id factum eſt? ergo nec Paradiſus eos ſervavit à peccato? Minimè: Diſce ex hoc, quod ubique eſt timendum: nuſquam enim eſt ſecuritas, dum ſumus in via, quia locus non facit hominem ſanctum, ſed homo locum: in Cælo Angelus cecidit ſub præſentia Divinitatis: in Paradiſo Adam de loco voluptatis, in mondo Iudas de ſchola veritatis, & ſalvatoris, & in ſtatu religionis. *Pſalm. 150. & op. Bibl. paup. c. 38.* Vide S. Gregor. *Hom. 9. in Ezech.*

Admonitio ad Religioſos: locus non facit ſanctum ſed ſanctus locum.

643. *Solitudinis utilitas.*

Tulitque, &c. deditque viro ſuo, &c. Vide quomodò Adam, quouſque fuit ſolus, innocens fuit: ſtatim autem ac habuit uxorem ſociam cecidit; Ex quo addiſcere debes quod aliquando exiſtens ſolus magis eſt ſecurus, quam comitatus: & quàm ſolitudo ſit utilis volenti ad Deum aſcendere. O ſancta anima, ſola eſto, ut ſoli omnium ſerves te ipſam, quem ex omnibus tibi elegiſti: fuge publicũ, fuge & ipſos domeſticos, ſecede ab amicis, & ab intimis, &c. ſede ergo, ſed mente, noo corpore, ſed intentione, ſed devotione, ſed ſpiritu, & cum opportunè potes, etiam corpore: tunc autem ſola eris, ſi non commonia cogitabis, ſi non affectabis præſentia, & mens per exteriora non effluat, ut te cum ſponſo tuo recolligere poſſis. *op. medit. vita Chriſti. c. 17. & op. Pharetr. l. 4. cap. 18.*

644. *Si uxor non vivit ſubjecta viro, tota domus pervertitur.*

Tulit, &c. deditque viro ſuo, &c. Sed cur, ô mulier, tantùm audes? Nonne tu ſubjecta debes eſſe viro? Nõne ſpectat ad virum te docere, & dirigere? Vide quod prima mulier primò pervertit ordinem naturæ, cum vir eam debuiſſet docere, quid illa deberet comedere, vel vitare. *op. Bibl. paup. cap. 108.*

645. *Mulier importunitate ſua trahit quaſi violenter ad malum, & obtinet quidquid vult.*

Tulit, &c. & dedit viro ſuo, &c. Videtur incredibile, quomodò Adam ſtatim tam præcipitanter accepertt de manu Evæ fructum, & comederit: ſed nota illud verbum *dedit*: ſumitur enim hic aboſivè, ait Rupertus. *l. 3. in Geneſ. c. 9.* ſcilicet dedit imperio, vel importunitate muliebri cogendo: Unde mulier illecta illexit virum, & nolens ſuæ ſocietatis ſolatium cõtriſtare, nec corripere, vel à ſe repellere talem importunitatem, hinc tranſgreſſus eſt Domini præceptum. *Brevil. p. 3. c. 3. & l. 2. d. 21. a. 1. qo. 3.*

646 *Diabolus homicida occidit genus humanum verbis venenatis.*

Et comedit, &c. Quid comedit? Reſpondes, de fructu ligni vetiti, imò de veneno à Diabolo ſerpente propinato, mediantibus verbis mendacibus, & malignis: Hinc meritò Diabolus dicitur homicida ab initio, quia occidit genus humanum, non ferro, ſed verbis venenatis. *In Ioan. c. 8. v. 44.* Igitur ſi malum ſuades fratri, homicida es: homicidium enim ſpirituale committitur malo exemplo, fraude, conſilio, perſuaſione, & acquiritur filiatio Diaboli. *In Ioan. ibidem.*

647. *Chriſti ſapientia, & clementia elucet in ſua Paſſione correſpondente ad omnes circumſtantias peccati primorum parentum.*

Et comedit, *&c.* Mirum eſt, quomodò Deus permiſerit in primis parentibus tam enorme, & noxium ſcelus? Quæritur etiam, cur apertè Moyſes accuratè narrat lapſum hominis, & omninò reticet peccatum Angeli? ſed iam aliàs dictum eſt, hanc narrationem lapſus hominis fieri in ordine ad redemptionem hominis factam à Chriſto: in hoc enim maximè elucet Dei ſapientia, per quam mirabiliter reſpondet medicina infirmitati: nam primò, ſicut mulier de virginea carne facta ſeducta eſt, ſic Chriſtus de Virgine natus crucifixus eſt: Secundò ſicut illa de ligno vetito accepit, & dedit viro ſuo, de quo facta erat, ſic Chriſtus in ligno Crucis paſſus eſt voluntariè, & hanc paſſionem Matri ſuæ, de qua natus eſt, communicavit, cujus animam doloris gladius pertranſivit; & hæc eſt ratio, quarè Chriſtus voluit ſuam dulciſſimam Matrem ſibi aſſiſtere, & ſecum eam immenſo dolore affligi, cum benè nobis ſufficeret ſua paſſio; id enim ſumma ipſius clementia, & ſapientia exigebat, quamvis eſſemus indigni; Tertiò ſicut Eva de latere viri facta principium fuit noſtræ damnationis, quia virum fecit ſibi conſentientem; ſic Chriſtus Ieſus latus aperuit, & inde virtus Sacramentorum emanavit: Quartò ſicut illa vidit lignum, quod erat pulchrum viſui, & ad veſcendum ſuave; ſic Chriſtus conſputus eſt in vultu, & amaritudine fellis confectus; Quintò & ſicut illius pedes cucurrerunt ad lignum, & manus extenſæ ſunt ad fructum: ſic Chriſtus pedibus, & manibus eſt in Cruce affixus; Sextò illa ambitioſa, iſte humillimus; Septimò illa inobedientiſſima, iſte obediens uſque ad mortem; Octavò contra appetitum ſcientiæ ſapientia Dei condemnata eſt; Nonò primi parentes, quando peccarunt, nudi erant, & Chriſtus nudus crucifixus eſt; Decimò illi per peccatum ſe abſconderunt à facie Dei, & Chriſtus poſt mortem in ſepulchro eſt abſconditus à facie hominum; Undecimò illi deſcenderunt ad imum, ut laborarent, Chriſtus deſcendit ad inferos, ut infernum ſpoliaret. *ſtim.div.am.p.1.c.13.*

Maria Virgo Corredemptrix cum Chriſto.

Chriſti Paſſionis circumſtantiæ conſiderantur.

Nota etiam, quod, ſicut primi parentes ex viſu, guſtu, & tactu, & lingua peccaverunt, ſic Chriſtus ex oppoſito in auditu per contumelias, in viſu per lachrymas, in tactu per plagas, in guſtu, & lingua per fel, & acetum paſſus eſt. *In Luc. cap. 23.v.36.& in Ioan.cap.19. v. 6.* Ecce quàm mirabiliter in hac beatiſſima Paſſione ſumma Dei ſapientia, & dignatio, & clementia demonſtratur, & quomodò pro comeſtione illius ligni ipſe voluerit lignum Crucis aſcendere, & pro extenſis ad fructum manibus manus ſuas elevare in Cruce. *op.ſtimul.ibidem.*

648. *Cibus non eſt in vitio, ſed appetitus.*

Et comedit, *&c.* Vide, quod Diabolus non proſtravit hominem carne, vel cibo delicato, ſed ſolo pomo; ut cognoſcas, quod non cibus, ſed appetitus eſt in vitio; ſapiens enim poteſt uti cibo delicato ſine culpa: inſipiens verò cibo viliſſimo ex voracitate: Sic etiam Eſau primatum perdidit pro edulio non carnis, ſed lenticulæ. *op. Apolog. paup. reſp 2.cap.2.*

649. *Qui primæ voci Dæmonis non obturat aurem, ſecundam admittit ruens in perditionem.*

Et comedit, *&c.* Quomodò tam miſerè cecidit in hoc profundum ex tam ſublimi ſtatu? ſed nota originem tanti lapſus: quia primæ voci Dæmonis non obturavit aures, hinc & infallibiliter ſecuta eſt perditio, ſerpens enim, ſi caput figit in animam, totus facillimè ingreditur. *ſerm.3. in Vigil.Nativit.*

650. *Diabolus per mulierem venenavit, & traxit genus humanum ad perditionem.*

Et comedit, *&c.* Vide, quomodò verificatum eſt illud *Ioan. Apoc. c.* 12. nam ſerpens per ſuggeſtionem ex ore miſit flumen veneni, & cauda ſua traxit totum humanum genus in perditionem, ſcilicet mediante muliere, quæ ad ſui imitationem traxit virum. *ſerm.2.fer.4.Pentecoſt.* Nota etiam, quod Adam antequam comederet, iam biberat, & inebriatus erat, ſcilicet nimio amore, & ſolatio mulieris: per quod remanſit abſorpta eius ratio, & poſtea tranſgreſſus eſt Divinum Præceptum. *ſerm. 1.in Rogat.*

Vir ebrius à nimio amore in uxorem.

651. *Peccatum aperit oculos concupiſcentiæ, & claudit oculum rationis ad Deum videndum, & ea quæ ad ipſum ducunt.*

Et aperti ſunt oculi amborum, cumque cognoviſſent ſe eſſe nudos, *&c.* Nunquid antea non habebant oculos apertos? Ergone cæci fuerant ante? ſed vide metamorphoſim peccati: ante peccatum habebant oculos quidem apertos, ſcilicet oculum intelligentiæ, & ſapientiæ apertum ad Deum videndum quaſi aperta facie: item oculum rationis inferiorem ad diſcretionem creaturarum, cui carnalior ſubjectus erat, & deſerviebat: ſed poſt peccatum ille trabe inobedientiæ eſt extinctus: iſte feſtuca obedientiæ inferiori parti factæ eſt turbatus, & confuſus: & tunc oculi concupiſcentiæ aperti ſunt facti cæci ad videndum Deum, perſpicaces ad mundum. *in Pſalm.105.*

652. *Diabolus ſub ſpecie boni inficit hominem.*

Et aperti ſunt oculi amborum, *&c.* Sed quid viderunt, quod priùs non vidiſſent? Viderunt ſe nudos: ſed nonne etiam ante peccatum erant nudi? Reſpondetur, quòd tunc viderunt, quomodò Diabolus eos deceperat, & privaverat omnibus bonis gratuitis: viderunt, quod Diabolus multa promittit, ſed nihil ſolvit: viderunt, quomodò tentator gradatim in tantam perniciem eos dejecerat: ſic facit Diabolus nobiſcum: Primò enim ſola bona proponit, poſteà mixta malis, tandem falſa bona, ſed vera mala poſtremò cum irretierit nos, apertè caput venenatum erigit, & in aperta peccata dejicit, ſicut ſcorpius, qui blandam faciem habet, ſed caudam venenatam, qua occidit. *ſerm.1. Dom. 3. Quadrag.& ſerm.4.Dom.12.poſt Pentecoſt.,& op. de profeſſ.Relig.l.2.cap.5.*

653. *Homo, dum peccat fit cæcus, poſt peccatum ſolùm noſcens ſuum malum.*

Et aperti ſunt oculi amborum. Ergone peccatum facit aperire oculos, & auget cognitionem intellectus? Hoc videtur impoſſibile, cum peccatum ſit cæcitas ſpiritualis: imò, quia cæci antea fuerant, quando peccaverunt, dicitur, quod aperti ſunt oculi.

amborum

amborum nam quando tenebræ peccati intrant in animam, oculus contemplationis ita extinguitur, ut nihil videat: oculus rationis ita fit lippus, ut dubiè videat, & oculus carnis extrinſecus permanet in ſua charitate: ideò aperti ſunt oculi amborum ad videndam vanitatem, in quam inciderant. *Pſalm.* 105. *& in Ioan. coll.* 46.

654. *Homo in ſtatu innocentiæ fulgebat veſtitus radijs, ut ſol, & Angelus: per peccatum remanſit nudus.*

Et aperti ſunt oculi, &c. & cognoverunt ſe eſſe nudos, &c. Quomodò ſolùm poſt peccatum ſe cognoverunt nudos? Nonne erant etiam antea nudi? Minimè: Antea enim erant veſtiti, circumdati, & ornati charitate, gratia, & omni fulgore virtutum: ideò his ablatis veſtibus cognoverunt ſe nudos. *ſerm.* 4. *Dom.* 13. *poſt Pentecoſt.* Addit *hic* S. Baſilius (*Homil. Quod Deus non eſt author malorum*) quod primi parentes ante peccatum erant circumdati fulgore quodam mirabili ad modum Angelorum, qui ex gratia Dei in anima exiſtente ad extra exibat: & ex hujus fulgoris privatione cognoverunt ſe nudos veſtibus.

655. *Peccatum tollit gratiam ab anima.*

Et aperti ſunt oculi, &c. & cum cognoviſſent ſe nudos, &c. Sed quomodò nudos? Nonne antea erant nudi? cognoverunt ſe nudos, & ſpoliatos, quia inciderunt in latrones, ſcilicet dæmones, qui eos deſpoliaverunt gratuitis veſtibus, & vulneraverunt in naturalibus, ſemivivis ipſis relictis. *ſerm.* 4. *Dom.* 12. *poſt Pentecoſt. & Pſalm.* 118. *in prima expoſit. in fine.*

656. *Peccatum eſt veſtis maledictionis, qua induitur anima.*

Et aperti ſunt oculi, &c. & cognoverunt ſe nudos. Ad quid notatur hæc cognitio nuditatis cum eſſent etiam antea ſimiliter nudi? Reſpondetur, quod, cum tunc haberent tantùm apertos oculos carnis ad videndam apparentiam exteriorem: notatur ideò hæc nuditas, cùm non cognoverint adhuc qualitatem veſtium, quibus induta remanſit anima ob peccatum: Induerant enim veſtem, non benedictionis, ſed maledictionis fœtentem. *ſerm.* 3. *Dom.* 19. *poſt Pentecoſt.*

657. *Ex peccato oritur erubeſcentia, & turpitudinis cognitio; item & timiditas.*

Et aperti ſunt oculi, &c. Undenam orta eſt hæc nova cognitio, quam prius non haberent? Ex erubeſcentia, & rebellione carnis cognoverunt ſuam nuditatem: cognoverunt enim ordinem innatum rationis, & ſenſualitatis confuſum, & inordinatum, & rebellionem concupiſcentiæ contra rationem contractam. *Pſalm.* 105. *& Brevil p.* 3. *c.* 4. Vide D. Gregor. Nazianz. *or.* 2. *in Paſch. & op. Bibl. paup. c.* 105.

658. *Peccans tranſit de veritate in vanitatem ſpoliatus habitibus virtutum, & nudus remanens.*

Cognoverunt ſe nudos, &c. Quomodò cognoverunt, & quid cognoverunt? ſed nota, quòd tranſitus iſte fuit ab extremo in extremum: nam, cum fuerint converſi à bono incommutabili, & à ſumma veritate ſapientiæ in qua creati erant, ad bonum commutabile, & ad ſcientiam vanam, tranſierunt in imaginem, ſcilicet in vanitatem, cognoſcentes ſe privatos fuiſſe habitibus virtutum: In quo tranſitu cadit quicunque, relicto Deo ſummo bono, ruit in peccatum mortale. *ſerm.* 19. *Hexaem.*

659. *Peccatum habet pœnam inſeparabiliter annexam.*

Cognoverunt ſe nudos, &c. Iam dictum eſt, hanc cognitionem ipſos habuiſſe ob erubeſcentiam, & rebellionem, quam incurrerunt. Ex quo addiſcere debemus, quòd ad dedecus peccati ſtatim ſequitur dedecus judicij, & pœna: nam ex inobedientia Deo facta ſequuta eſt inobedientia ſenſualitatis, & rebellio contra rationem. *Brevil. p.* 3. *c.* 4. Ex quo patet, quod voluntas, dum inordinatè afficitur, inordinatè movet, & inordinatè movetur: prout inordinatè movet, incurrit culpam voluntariè: & dum movetur inordinatè, incurrit pœnam, ſicque eſt corruptio, actio, & paſſio, & ob id inſeparabiliter peccatum eſt pœna ſui. *l.* 2. *d.* 35. *a.* 1. *qu.* 2. *& d.* 36. *a.* 2. *qu.* 1. Hinc patet, quod impoſſibile eſt peccatum ſejungi à pœna.

660. *Luxuriæ peccata pariunt majorem erubeſcentiam, quàm cætera, & per ea fit homo magis beſtijs ſimilis.*

Cum cognoviſſent ſe nudos, fecerunt ſibi perizomata ex folijs ficus, &c. Sed quarè non potiùs cooperuerunt ſe his folijs? & quarè tam feſtinanter? ſed nota quod fecerunt ſibi perizomata ad cooperienda verenda, non alios artus: & hinc remanſit naturale dictamen in omnibus hominibus.

Sed quæritur, quarè potiùs in hac parte corporis patitur homo ruborem, & erubeſcentiam, quàm in cæteris membris? Reſpondetur, quòd in hac parte potiſſimum habetur erubeſcentia, quia plus in ipſorum uſu homo laxatis ſibi habenis toto impetu, & conatu ſe præcipitat in delectabile ſibi oblatum, in quo homo immoderatè recedit à rationis imperio, & fit maximè ſimilis beſtijs: ideò magis in his partibus, & actibus patitur homo erubeſcentiam. *l.* 2. *d.* 20. *a.* 1. *qu.* 3. *& 8. & Brevil p.* 3. *c.* 4. Imò in hoc homo pejor eſt brutis, quia nec ſervat debitum ordinem naturæ, nec temporis, nec perſonarum. *ſerm.* 1. *de una S. Virgine & op. Diat. ſal. tit.* 1. *cap.* 9. Vide igitur, quod peccatum luxuriæ ſuper omnia alia ob fœditatem eſt abhorrendum, oculoſque hominum maximè offendit. *l.* 2. *d.* 20. *ibidem & ſerm.* 1. *Dom.* 3. *poſt Epiphan.* Peccatum luxuriæ ſuper alia adeò fœdat hominem quantùm ad corpus, & deordinat quantùm ad animam, ut iam non animal rationale, ſed potiùs brutum debeat appellari, eo quod ad modum beſtiæ, quod eſt inferius, ſcilicet ſenſualitas facit, ut dominetur ſuperiori, ſcilicet rationi. *ſerm.* 4. *Dom.* 3. *poſt Pentecoſt.*

661. *Chriſtianus non producens fructus bonorum operum maledictus à Deo.*

Conſuerunt ſibi folia ficus, &c. Nota, quod dicit folia ficus, non fructus, per hocque eſt ſignificatum, quod anima habens folia, ſcilicet verba,

Digitized by Google

& apparentiam, & carens fructibus operum bonorum, comparatur hoic arbori, cui Chriſtus *Luc.c.*13.maledixit; qui enim ad viſitationem Domini eater fructibus,ſubijcitur divinæ moledictioni.*In Luc.c.*13.*v.*6.Cave igitur ab bypocriſi.

662. *Operculum peccatorum in confeſſione areſit, & maledictum eſt à Deo.*

Conſuerunt ſibi folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata. Scilicet ad tegendam nuditatem, ſed fruſtra, nam à Deo correpti,& puniti ſunt. Per hoc edocemur, quod qui abſcondunt ſceleta in confeſſione vel negando,vel palliando, vel dimidiando, ſubijcientur divinæ maledictioni, & Deus revelabit pudenda eorum cunctis gentibus.*ferm.*4. *Dom.*22.*Poſt Pentecoſt.*

663.*Excuſationes peccatorum ſunt folia, quibus volunt abſcondere ſua delicta.*

Conſuerunt ſibi folia ficus. Ad quid ponitur hoc tegumentum factum ex folijs ficus, cum ſufficeret dicere, ipſos ſe coopetuiſſe videntes ſe nudos? Reſpondetur per folia tenuiſſima ſignificari verbo, quibus peccator tentat ſe excuſare in peccatis: unde anima non poteſt ſe defendere non producens fructus bonorum operum, dum prætendit velare ſuam nuditatem varijs excuſationibus. *In Luc. cap.*13.*v.*6.Sic & D. Ambroſ. *lib. de Paradiſ. cap.* 13.

664. *Inobedientia peſſimos fructus in nobis Deus inſculpſit à principio generationis noſtræ.*

Cum cognoviſſent ſe nudos, conſuerunt folia ficus &c. Dictum eſt primos parentes ſe coopetuiſſe ob erubeſcentiam, & rebellionem carnis: ſed cur caro ſibi rebellis? Nonne & dominium omnium, & etiam ſui corporis acceperunt? ſed iam reſponſum eſt, ſe coopetuiſſe maximè ob genitalium inobedientiam: licet enim aliæ partes corporis ad nutum noſtræ rationis ſtent ſubjectæ, hæc una tamen repugnat,& eſt rebellis: & quarè hoc? Quia cum per has partes propagatio totius generis humani eſſet facienda, ideò voluit, ut experirentur homines hanc rebellionem, ut pateret, quales fructus pariat in nobis inobedientia, quæ fuit complementum tranſgreſſionis Adæ:quia uterque parens ſuperbiendo in mente, & guſtando in carne, inobediens fuit ſuo ſuperiori, juſto Dei judicio factum eſt, ut ſibi fieret inobediens ſuum inferius, & maximè quantùm ad partes illas, ſecundùm quas eſt conjunctio utriuſque ſexus, & fienda erat propagatio hominum, & quia hoc non inerat ei à natura, ſed ex culpa propria, ideò erubeſcebant, & cooperiebant ſe. *op. Brevil. p.* 3. *cap.* 4. *& op. Pharetr. l.* x. *cap.* 44. Vide igitur, quomodò inobedientiæ confuſio in nos redundat, & quomodò inſculpta eſt in principio generationis noſtræ, & qualiter à Deo puniatur. Vide S. Grego. Magn. *l.* 26. *moral. cap.*12. Ugo de S. Victore.

665. *Adam, & Eva fuerunt malæ arbores folia tantùm emittentes ad mortem: Vir juſtus bona arbor congregans fructus in vitam æternam.*

Conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata. &c. Quarè folijs arboris voluerunt ſe ipſos tegere? Cur non alia aliqua materia? id factum eſt, ut dignoſceretur differentia arboris bonæ, & malæ:cooperuerunt ſe folijs, ut daretur intelligi, qualis infelicitas eorum, qui inutilia, & vana opera ſibi congregant ad mortem, vel in vitam tranſitoriam; qui autem in omni opere bono fructificant, à Deo benedicti ſunt & congregant fructus in vitam æternam. *ferm.* 3.*Dom.* 7.*poſt Pentecoſt.*

666. *Vexatio dat intellectum.*

Conſuerunt folia ficus, &c. Quis artem conſuendi veſtimenta eos docuit? ſed conſidera primos parentes poſt peccatum in maxima afflictione poſitos: & quia vexatio dat intellectum, ideò ſtatim ad hoc remedium per hanc artem confugerunt. Sic Procop. *hic.*Hinc elice, quod tribulatio, & correctio à Deo immiſſa aperire oculos animæ facit, & videre, quæ ſibi neceſſaria, & utilia ſunt. *ferm.*4.*Dom.Quinquag.*

667. *Peccatum ſe ipſo ſe manifeſtat.*

Conſuerunt folia ficus, &c. Quid facitis miſeri? tegmen quæritis, & profertis ramum? Nonne ramus potiùs eſt præco vendibilium, & ſignum alicujus manifeſtativum? *l.* 4. *d.* 3. *p.* 1. *qu.* 1. Cur ergo folia, vel ramum aſſumitis ad tegendum peccatum? Imò hoc medio potiùs detegitur, cum inſeparabilis ſit à peccato eius publicatio, ut ait D. Baſil. Seleuc.*or.*3. Nec id eſt mirum: Peccatum enim eſt veluti taberna Diaboli; cuius ſigna ſunt ipſius manifeſtativa, & exponuntur ad omne caput viæ, ait Ezech. *cap.* 16. ſuntque ſigna carnalitatis, cupiditatis, doloſitatiſque & ſicut in taberna venditur à Diabolo vinum voluptatis pro pretio animæ. *op. Diat. ſal. tit.* 1. *cap.* 2. *& ferm.* 3. *in Pentecoſt.*

Diabolus tabernarius vendit vinum voluptatis pro pretio animæ.

Et cum audiſſent vocem Domini Dei ambulantis in Paradiſo ad auram poſt meridiem, abſconderunt ſe Adam & uxor eius à facie Domini Dei in medio ligni Paradiſi.

Vocavitque Dominus Deus Adam, & dixit ei, ubi es?

Qui ait, vocem tuam audivi in Paradiſo, & timui, eo quòd nudus eſſem, & abſcondi me, & cætera uſque ad verſ. 19. *In ſudore vultus, &c.*

663. *Iudices in judicando ad ſimilitudinem Dei qualiter ſe debent gerere.*

Et cùm audiſſent vocem Domini Dei deambulantis, &c. Cur deambulatio tribuitur Deo, cum immunis ſit à ſituatione, & motibus corporalibus? ſed quia deambulatio ſignificat lentam ambulationem, & maturam, per hoc ſignificatur magna attentio, maturitas, & diligentia Dei in examinando peccatum Adæ. *in ſap. c.* 12. Per hoc datur inſtructio Iudicibus, qualiter in judicando ſe debeant gerere. Debet enim Iudex non temerè judicare, ſed habere in judicio rectitudinis æquitatem, & notitiæ claritatem. *ferm.* 2. *Hexaem.*

669. *Deus*

669. *Deus tanquam optimus medicus viſitat nos infirmos.*

Et cum audiſſent, &c. Dei deambulantis, &c. Cur, ô Domine, iterum ad hominem ingratum accedis poſt tot beneficia ei collata? Deambulabat ad modum medici (ait D. Chryſoſt, *Hom. 17. in Geneſ.*) ad infirmum viſitandum venientis. Vnde nota, quod cum Adam, & cum totum humanum genus eſſet nudatum gratuitis, & veſtibus virtutum in anima, & vulneratum in naturalibus, venit Chriſtus in mundum, & corpus ſuum nudatum expoſuit in Cruce, ut ſuis veſtibus veſtiret hominem, & vulnera vulneribus curaret. *Pſalm. 118. ad finem, & l. 1. proœm. & l. 4. in proœm.*

670. *Deus incœpit in principio mundi deambulare, ut ad hominem perditum inveniendum, & redimendum, per Incarnationem veniret.*

Cum audiſſent vocem Dei deambulantis, &c. Nota, quod Adam cognovit adventum Domini ad vocem ipſius: quænam fuit hæc vox? Litteraliter fuit vox ſenſibilis, qua vocabat Adam: ſpiritualiter hæc vox eſt verbum Dei, & ipſemet Deus ſigno exteriori ſe oſtendens Deum. *l. 2. d. 10 a. 3. qu. 2. ad* 2. Sed in quonam fuit hæc manifeſtatio? quando ſcilicet tranſivit Paradiſum deſcendens per novem ordines Angelorum uſque ad hominem per Incarnationem. *ſerm. 3. Hexaem.* deambulabat veniens ad hominem morbo peccati languidum, imò mortuum, & tandem in plenitudine temporum apparuit in carne ſalvator ſalvans, afferens antidotum gratiarum ad ſalvandum omnes. *In Ioan. coll.* 84. Et hinc permiſit hominem tentari, & cadere, ut manifeſtaretur ejus miſericordia in mittendo filium ad ſervi liberationem. *l. 2. d. 25. a. 1. q. 1.*

671. *Deus clamabat invitans Adam ad pœnitentiam.*

Cum audiſſet vocem Domini Dei, &c. Ad quid iſte clamor, & vox à Deo fuit immiſſa? Nonne ſufficiebat ejus præſentia? ſed nota, quod vocis magnitudo ſignum eſt magnæ affectionis internæ. *In Luc. c. 1. v. 42.* Hoc igitur fuit ſignum ſuæ miſericordiæ, quam exhibet in condonatione delictorum; Tardius ſiquidem videtur Deo dare peccatori gratiam, quàm ipſi peccatori, qui accipit: ſic feſtinat abſolvere à tormento, quod quaſi ipſum plus cruciet compaſſio miſeri, quàm ipſum miſerum compaſſio ſui. *ſerm. 1. Dom. 4. Quadrageſ.*

672. *In eadem hora, quà homo è Paradiſo deiectus eſt, Chriſtus eum redemit.*

Cum audiſſet, &c. ad auram poſt meridiem. Ergo poſt meridiem Adam fuit ejectus è Paradiſo? Quarè tali tempore? ſed nota, quod ſexta die formatus eſt homo, & hora ſexta ſextæ diei fuit Chriſtus crucifixus, ut redimeretur homo eadem hora, qua fuit formatus. *In Luc. c. 1. v. 26. & c. 23. v. 44 & c. 13. v. 10. & Comp. Theol. l. 4. c. 5.* Id. ò circa horam nonam cum clamore valido, & lachrymis, inclinato capite, & conſummatis omnibus tradidit ſpiritum ad miſerationis erga genus humanum manifeſtandum affectum, & Divinitatis declarandam potentiam. *op. lignum vitæ tit. Ieſus ſol morte pallidus, & in Luc. c. 23. ver. 46.*

Addit Vgo Card. *in Luc.* quod hora nona expiravit, in qua de Paradiſo Adam ejectus eſt. Vnde illa vox Dei deambulantis in Paradiſo fuit aliqua lamentatio ſimilis præſignans clamorem validum, & lachrymas, in quas demum effuſus in Cruce Dominus expiravit.

673. *Abſentia Dei amentem reddit hominem.*

Cum audiſſet, &c. Adam abſcondit ſe. Cur te abſcondis, ô Adam à facie Domini? Nonne ſignum eſt dementiæ te à benefactore tuo abſcondere? ægrotum fugere, & devitare medicum? ſed mirum non eſt: nam omnes peccatores ſunt ſtulti, nec credunt ſe laborare, & infirmos eſſe, & tamen omnis eorum vita eſt amariſſima pœna, cura, & graviſſima infirmitas. *ſerm. 2. de SS. Phil. & Iac. & ſerm. 3. Dom. 2. poſt Pentec.* Signum autem eſt maximæ dementiæ in peccatore, qui dum magis à Deo elongatur, & ſtrictiùs illaqueatur à Diabolo, ſicut piſcis ſe in retibus agitando plus ſe involuit. *op. Diat. ſal. tit. 1. c. 2.*

674. *Abſentia Dei eſt ex noſtris peccatis.*

Abſcondit ſe, &c. Vide Deum Adam inſequentem, & quærentem, & Adam Deum fugientem. Ex quo patet, quod niſi priùs à nobis Deus deſeratur, ipſe nos non deſerit: tunc autem ab anima Deus expellitur, cum expellitur gratia: gratia verò expellitur ab homine, cum ipſe à Deo avertitur, ſicut & conſervatur per converſionem ad Deum. *lib. 2. d. 36. a. 3. quaſt. 2. ad 5. & in Luc. cap. 8. verſ. 37.*

675. *Peccator in peccato, manet in tenebris.*

Cum audiſſent, &c. ad auram poſt meridiem. Legit cum ſeptuaginta D. Ambroſ. *l. de Paradiſo c. 14.* Ad veſperam. Quid eſt deambulare Dei poſt meridiem, ſive ad veſperam? Ergone Deus deambulando quærit tenebras? Sed nota, quod Adam jam ceciderat à gratia Dei: ſe abſconderat à facie ejus; ideò, licèt Deus ſit lux illuminans omnem hominem, tamen dicitur deambulare ad veſperam, quia Adam jam in tenebras peccati ceciderat: per quod patet, quod excæcatio, & obduratio non eſt à Deo effectivè, ſed à peccatore ſe voluntariè à ſumma luce abſentante: peccata enim dividunt, quaſi nubes denſiſſimæ inter nos, & Deum, auferentes à nobis illuſtrationem gratiæ. *l. 1. d. 40. a. 4. quaſt. 2. & l. 3. d. 31. a. 2. quaſt. 3. in arg. 3. & in Ioan. c. 12. verſ. 41.*

676. *Deus nunquam peccatorem deſerit, ſed ipſum quærit, & invitat ad pœnitentiam.*

Cum audiſſent, &c. ad auram poſt meridiem ſive ad veſperam, &c. Nota, quod licèt Adam ſe abſconderat, & Deus ad veſperam incedere dicatur, tamen per hoc ſignificatur, quod non adhuc erat facta nox, ſed tunc aderat aliqua lux: ſed cur non dicitur deambulabat in nocte, cum Adam eſſet immerſus in tenebris peccati? Sed vide ex hoc Dei clementiam; nam numquam ita deſerit peccatorem, dum eſt in via, quod ſemper ei aliquam lucem diffundit: Deus enim vult omnes homines ſalvos fieri, quantùm eſt ex ſe: & ideò dedit ei na-

turam habilem ad Deum cognoſcendum, & amandum, gratiam & obtulit per filium ſuum miſſum in mundum, leges, & mandata ei tribuit ſalutis, & oſtendit: Præſtò eſt omnibus inquirentibus, & propè eſt omnibus invocantibus eum. *l.2.d.46.a.1. qu.1.corp.* Vocat Deus exiſtentes in tenebris ad oſtium luminis, ægrotos ad medicum ſalutis, naufragos ad portum quietis, unde dicit continuè *Venite ad me, qui laboratis. In Pſalm.118.verſ.49. in Luc.c.14.v.14. in Ioan.c.1.v.9. ſerm.1. de Matthæo, & ſerm.2.de S.Matthia, & ſerm.3. Dom.23. poſt Pentecoſt.*

677. *Deus tardus ad pœnam, promptiſſimus verò ad remiſſionem, & pietatem.*

Cum audiſſent, &c. Dei deambulantis. Nota, deambulare eſt lento gradu incedere. Quarè id dicitur de Deo quærente Adam? Dicitur Deus judicaturus deambulare, ideſt cum magna maturitate. *ſap.c.12.* Ideò infertur, quod Deus pronior eſt ad miſericordiam, quàm ad juſtitiam: ad veniam, & gratiam conferendam currit, ad pœnam, & caſtigationem verò lento pede incedit: ejus enim eſt proprium miſereri. *l.2.d.33.a.1.q.2.ad 4.& l.4.* Hic Galfridus in *alleg.Tilm.* obſervat Deum deambulantem ad ſententiam ferendam contra genus humanum, ob id deambulabat, & vi luti errabundus, & errantes quærens: ad ſponſam verò veniens, veniebat ſaliens, & tranſiliens colles.

678. *Conſcientia eſt vox Dei contra nos clamantis; eſt & liber, in quo leguntur bona, & mala opera.*

Cum audiſſent vocem Domini Dei, &c. abſcondit ſe; &c. Cur te abſcondis à conſpectu benefactoris tui? Quia vocem Domini audivi? &c. Sed quam vocem. Non enim alia vox exprimitur, niſi interrogatio hæc, *Adam ubi es?* Ergo nullam aliam vocem emiſit Dominus; cur ergo te abſcondis? Sed ecce vox Dei: hæc vox erat ſynderesis conſcientiæ, quæ contra ipſos clamabat, & remurmurabat: Deus enim indidit in animа noſtra hanc accuſatricem, ut perpetuò contra nos malefacientes clamet. *Comp.Theol.l.2.c.51.& 52.* Omnia poterit fugere homo præter cor ſuum: non enim poteſt quiſquam à ſe recedere: ubicumquè enim abierit, reatus ſui conſcientia illum non derelinquit. *op. Pharetr.l.3.c.2.* Conſcientia adverſus hominem peccatorem exurgit, elata voce clamans accuſando, & eſt veluti liber, in quo anima legit peccatorum magnitudinem, & multitudinem: liber, inquam, inſignitus ſigillo Diaboli, qui & clamabit, & accuſabit contra nos in die judicij. *l.2. d.8.p.2. qu.6.ad 1.& ſerm.8.in Pentec.& ſerm.3. Dom.2. poſt Pentec. & Diat.tit.9.c.1.& in Ioan.c.5.in fine.* Chryſoſt. *Hom.17.in Geneſim.*

679. *Peccator non eſt in loco, ſcilicet in Deo, Deus enim eſt locus animæ.*

Adam ubi es? An ignoras, ô Deus, ubinam ſit Adam? ſed nota, quod locus hominis eſt Deus. *l.2. d.2.p.2.a.2.qu.1.ad 2. & op.de tribus Ternar. peccat. c.7.* Adam erat à Deo moraliter abſens, ſicque extra ſuum locum: ſic Rupert. Abb. *l.3.in Gen.c.14.*

680. *Ingratitudo quàm Deo exoſa.*

Vocavit Dominus Adam, ubi es? Non quærit Deus, perſonam, nec ignorat, ubi ſit, ſed reprobat ingratitudinem, & irreverentiam: ingratos enim quaſi ignotos, ubi ſint, requirit; unde dicitur 1. *Cor.c.14.Si quis ignorat, ignorabitur. In Luc. cap.17.v.17.*

681. *Peccator à Deo ignoratur tanquam reprobus.*

Adam ubi es? Sed forſan à Deo ignorabatur locus, in quo erat Adam? ſed nota, quod notitia Dei alia eſt ſimplex, alia eſt cognitio approbationis, quæ continet judicium rationis, vel beneplacitum voluntatis Divinæ; hinc, quia Adam erat in peccato, & Deo exoſus, oſtenditur Deum ipſum ignoraſſe, ſcilicet approbatione, non verò reprobatione. *l.1.d.36.dub.3.& d.39.a.1.qu.2.& in Luc.c.17.cit.* Vide S. Greg. *l.1. in Iob cap.13.* & S. Auguſt. *ſerm.26. in Eremo.*

682. *Deus vocat peccatorem ad pœnitentiam, quam valdè exoptat.*

Adam ubi es? Cum Deus non ignoraret, ubinam eſſet Adam, ad quid ipſum interrogat? Nonne videtur ſuperflua iſta interrogatio? ſed nota antecedentia verba: *Vocavit Dominus Adam, ubi es?* hæc interrogatio fuit quædam pia vocatio. Vide igitur, quomodò Deus peccatorem ipſum offendentem ſtatim vocat ipſum ad ſe, etiam nolentem, ut redeat, & ut revertatur, non ceſſat vocare. *ſerm. 1.de S.Matthæo Apoſt.* Volebat enim Dominus, quod Adam poſt peccatum recognoſceret culpam ſuam, ideò dixit, *Adam ubi es? op.Bibl.pau.c.106.* Miſericors Deus, licèt à peccatoribus contemnatur, tamen non dedignatur mittere filium, & ab eis petere pacem per inſtantiam gratuitæ vocationis, eo quod avidiùs optat noſtram ſalutem, quàm aliquod aliud ſacrificium. *ſerm.1.Dom.1.poſt octav. Pentec.* Vide Chryſoſt. *hom.17.in Geneſ.*

683. *Pœnitentia cordi hominis veluti innata poſt peccatum, & à Deo inſinuata.*

Adam ubi es? Nota, quod ſtatim, ac Angeli peccaverunt, in infernum præcipitati ſunt per ſententiam abſolutam damnationis. Non ſic egit Deus cum homine, ſed ipſum ſequitur, & quærit, vocans eum, *Adam ubi es?* Cur ſic fecit Deus? Iam dictum eſt, Deum vocaſſe ad pœnitentiam primos parentes: Vnde rectè infertur, quod hic inſinuatur pœnitentia Deo reconciliativa; & ideò per hæc verba Deus monebat Adam, ut rediret ad cor, & ſuo Deo reconciliaretur. *l.4. d.22.a.2.qu.1. corp.& ſerm.2.Dom.14.poſt Pentecoſt.* Ex quibus infertur, quod pœnitentia eſt virtus de dictamine legis naturalis, quæ dictat conteri de peccato. *l.4. d.22.cit.*

684. *Confeſſio peccatorum à Deo inſinuata.*

Adam ubi es? Ad quid voce ſenſibili vocavit Adam? Nonne ſufficiebat aliqua inſpiratio interna? Reſpondetur, quod voce ſenſibili, & viſitatione Dei voluit increpare primos parentes: & ſpiritualiter excitare eos ad confeſſionem ſui peccati, & humiliationem coram Deo. *l.4.d.22.a.2. qu.1.ad 1. & op.Bibl.paup.c.106.*

685. Guloſi

685. *Guloſi maximè Deo exoſi : ieiunantes chari.*

Adam ubi es ? Obſerva intertogationem factam ab ipſo Deo Eliæ moranti in Horeb, cui dixit: *quid tu agis hic Elia ?* Et vide differentiam interrogationis factæ primo homini, *Adam ubi es*? Quarè hæc eſt vox terroris, illa familiaritatis ? Cur diverſimodè tractantur ? Id fuit, quia Elias tunc jejunium colebat, Adam verò gulæ deditus, & præcepti tranſgreſſor; ut diſcas, quale vitium ſit guloſitas, quàm Deo exoſa : & è contra quàm diligat jejunium. *op. Apolog. paup. reſp.*3.4. Idem omninò dicit Tertul. *lib. de ieiun. cap.*16. *& lib. contr. Phiſ. c.*6. Nec mirum eſt, quod tam abhorreat Deus vitium gulæ : quia inficit corpus, & animam, & aperit oſtium, & viam ad omnia alia vitia, ut patet in Adam, & Eva; & ſic etiam idem primò propoſitum eſt Chriſto à Dæmone. *ſermon.* 2. *Dom.* 1. *Quadrageſ.*

686. *Hypocritarum vitium Deo odibile.*

Adam ubi es ? Notant Rabbi Salomon, & Alij, quod dum hæc verba protulit Deus, deambulabat ad auram poſt meridiem : quæ verba ſic transferuntur ex Hebræo Textu, *ambulabat Deus contra ſpiritum meridianum:* ſed quis eſt iſte ſpiritus meridianus, ob quem clamavit Deus, *Adam ubi es*? Nota, Spiritus, vel Diabolus meridianus eſt vitium hypocriſis. Adam enim ſe texerat foliis ficus ad modum hypocritarum, qui abſcondunt, quod ſunt, & mentiuntur, quod non ſunt, & hæc peſtis eſt domeſtica falſorum Chriſtianorum. *Pſalm.* 90. Vide *in Luc. c.*11.*v.*24.*&* 43.*& cap.*20.*v.*47.

687. *Deus vocat peccatorem ad pœnitentiam, ne in maiora peccata elabatur.*

Adam ubi es ? Iam dictum eſt Deum ſollicitè ambulaſſe ad corrigendos primos parentes, in hancque vocem ſeveritatis, & correctionis irrupiſſe ob vitium gulæ, in quod præcipitati erant: ſed cur ſtatim poſt peccatum Deus ſe tamquam judicem, & punitorem oſtendit ? cur non expectavit diutiùs Adam, ut videret, an pœniteret? Sed adverte, quod via lata præcipitandi hominem in omnia vitia eſt vitium gulæ. *op. Apol. paup ſupracit.* & ob id poteſt rectè dici, quod Deus ſedulò properavit contra ſpiritum meridianum, contra ſcilicet hoc gulæ vitium, ne in majora crimina Adam elaberetur. Ex quo videtur, quanta ſit Dei benignitas, quærens, ne de abyſſo in abyſſum homo præcipitet. Idem & Theodor. *in Pſalm.*99. Advertant igitur maximè Religioſi, & Deo dicati, ut in principio ſuggeſtionis, & tentationis abſque moræ diſpendio viriliter obſiſtant, & ad machinamenta Diaboli repellenda ad Chriſtum, qui eſt tentatorum refugium, & debilium fortitudo, recurrant. *op. ſpecul. diſcipl. p.*1.*c.*2.

688. *Crux Chriſti ab initio fuit peccatorum azylus, & lignum vitæ, ſub quo peccator abſconditus ſe defendit ab omni malo.*

Adam ubi es ? Adam ubi tunc erat ? forſitan ad aliquem angulum Paradiſi ſe receperat ? minimè: nam ſacer Textus dicit, ſe abſcondiſſe in medio Paradiſi : ſed cur ad medium Paradiſi ſe contulit, volens ſe abſcondere ? hoc videtur directè factum contra rationem, & intentionem, quam habebat ſe abſcondendi à facie Domini; non enim medium Paradiſi videbatur locus ad id aptus? ſed nota myſterium : Rationabiliſſimè ad locum, ubi erat lignum vitæ, ſe abſcondere conatus eſt : & quarè? id voluit Deus ad præſignandum magnum myſterium; lignum enim vitæ figurabat lignum Crucis, & ipſum Chriſtum, qui eſt fons, & author vitæ : ad hoc lignum peccator accedere debet, ut ſanetur. *op. ſpecul. B. Virg. lect.*18. Igitur eſt ſignum gratiæ collativum pœnitentibus; item pugnantibus impotentiæ firmativum, confortativum, & roborativum : item ambulantibus, & proficientibus intelligentiæ directivum; item amantibus miſericordiæ promiſſivum. *ſerm. in exalt. Crucis.* Et hinc vocavit Deus Adam, dicens, ubi es ? Adam eſt nomen quadrilitterum ſignificans Crucem; ut ipſi in mente imprimeret hoc refugium virtuoſiſſimum contra omne malum. *Pſalm.*95. *& in Luc. c.*3.*v.*38. *Vide Origen. Hom.*4. *in Geneſ.*

689. *Iudices Deus docet clementiam, maturitatem, ordinémque in iudicando ſervandum.*

Adam ubi es ? Cur Deus per ſemetipſum, & non per Angelos vocat Adam ? Item cur non ſtatim ipſum condemnat ? Cur anſam dedit primis peccantibus loquendi, & ſe excuſandi ? ſed nota, quod Deus tunc perſonam Iudicis induit, & ut ait Chryſoſt. *Hom.*17. *in Geneſ.* & D. Ambroſ. *de Cain, & Abel*, tali ordine proceſſit ut edocerentur Iudices, non debere judicare niſi citato reo, cognitaque cauſa. Humana igitur juſtitia divinam, prout poſſibile eſt, debet imitari, & ne erret per ignorantiam, divino lumine illuſtrari : debet autem judex, non temerè, & præcipitanter judicare, ſed habeat in judicio rectitudinem, & legum æquitatem, & notitiæ claritatem, ſeque abſtinere à perverſione judicii, quæ fit timore, cupiditate, odio, & amore. *op. de Eccleſ. Hier. p.*2.*c.*2.*& ſerm.*2. *Hexaem. & op. Phar. l.*1.*c.*45. *& op. Bibl. paup. cap.*60. *& op. libell. apol. qu.*2.

690. *Iniuſta iudicatio quænam ſit in Iudicibus.*

Adam ubi es? Iam dictum eſt, hic dediſſe Deum modum à judicibus ſervandum in judicando: Vnde hic nota, primò inquiſitionem fieri à loco, & deinde à modo, & cauſa delicti, ſicque datur inſtructio judicibus, ipſos peccare, quando non ſubeſt cauſa juſta : quando non ſervatur ordo juris, & quando proceditur contra aliquem corrupta intentione. *in ſap. c.*6.*v.*3.

691. *Deus iudex iuſtiſſimus, omnipotens, & omniſciens timendus.*

Qui ait, vocem tuam audivi in Paradiſo, & timui, eo quod nudus eſſem, & abſcondi me. Sed cur timet ? Reſpondet, eo quod nudus eſſem: ſed nonne ante erat nudus ? Et cur tunc non timuit ? ſed meritò timuit : quis enim non timeret judicem omnia potentem, nullum formidantem, & nullius perſonam accipientem ? Iudicem ſapientiſſimum omnia cognoſcentem, exquirentem, & examinantem ? Iudicem æquiſſimum nulli omninò parentem, ſed pœnam omnibus, ut dignum eſt, inferentem ? quis non timeat eum, qui nullum formidat, qui nullius fallaciis decipi poteſt,

qui

qui nullius mercibus corrumpi poteſt, quia juſtiſſimus eſt? *ſerm.4.de una S.Virgine.*

692. *Peccatum noſtra in dedecus vertit.*

Eo quod nudus eſſem, &c. Sed quarè ob nuditatem antea non timuit? quia ille primus inobediens mox, ut ſuperbiendo peccavit, pudeoda contexit: quia enim contomeliam ſpiritus Deo intulit, mox contumeliam carnis iuvenit. *op. Pharetr. l.2.c.44.* Vt videas, quòd peccatum omuia noſtra in dedecus noſtrum convertit.

693. *Nuditas hominis reintegrata per veſtimentorum, & vitæ depoſitionem à Chriſto.*

Eo quod nudus eſſem, &c. Sed qua nuditate? cum jam antea eſſet nudus corpore? loquitur de nuditate animæ: cum priùs eſſet virtutum habitibus indutus, cognovit,& confeſſus eſt ſe ipſis oudatum: timuit ergo cognoſcens,ſe non poſſe recipere, & ſe reinduere veſtimenta, niſi Chriſtus ſua depooeret, & in Cruce oudus appareret. *in Pſalm. 118. in prima expoſit.in fine.*

694. *Timor ordinatus eſt peccatorum, & mundanorum: Timor Dei filialis iuſtorum.*

Audivi, &c.& abſcondi me,&c. Sed nonne priùs timuit? ergone peccatum timorem ipſi ingeſſit: Nota, dum erat præditus juſtitia originali, timorem ordinatum,& filialem habebat: poſt peccatum occupatus fuit timore ſervili,& inordinato: magis timens pœnam, quàm culpam, ſeu amiſſionem gratiæ Dei; hinc ſe abſcondit: Vide ergo,quid faciat in anima timor inordinatus, & mundialis. *op.de Dono Timor. c.1.* Vide etiam, quomodò peccatum infatuat peccatorem; Adam enim credebat ſe poſſe abſcondere à facie Dei. *op.Bibl.paup.c.105.*

695. *Deus benigniſſimus non vult confuſionem peccatoris, ſed pœnitentiam.*

Qui dixit ei, quis indicavit tibi, &c. Vide Dei clementiam,& urbanitatem, quomodò eam modeſtè in memoriam hominis peccatum,ejúſque miſerias revocat, dicens, *quis indicavit tibi,quod nudus eſſes, niſi quod ex ligno,&c. comediſti?* quaſi diceret, ex quo deſeruiſti lignum vitæ,ſpoliatus virtutibus, & gratia te abſcondiſti. *ſerm. 19.Hexaem.* quis indicavit tibi? niſi quia claudiſti oculum rationis, & oculum concupiſcentiæ aperuiſti? niſi quia, ſpreto incõmutabili bono,quæſiſti in carne delectari? niſi quia inobediens fuiſti? ideò timuiſti, & in erubeſcentiam incidiſti? *Pſal.105.& op. Brevil.p.3.c.4.* Ad-

Admonitio ad Confeſſarios. monitio hic datur confeſſariis,qualiter tractare debeant cum peccatoribus, ſic Procop. *hic.* Apparet hic, quanta debet eſſe pietas in miniſtris Dei ad infirma membra ipſius Chriſti: debent enim conſolari puſillanimes, ſuſcipere infirmos, patientes eſſe ad omnes. *In Luc.c.17.v.14.Vid.op.Confeſſ.c.1.p.2.3.& ſeq.*

696. *Superbia impedit agnitionem peccati.*

Dixitque Adam, mulier, quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno,& comedi. Quaſi diceret, ſi non dediſſes mihi mulierem in adjutorium, de fructu cibi vetiti nõ comediſſem? ſed, ô Adam, nonne ſufficiebat tranſgreſſio præcepti, & cur nunc accuſas Deum, ut cauſam tanti mali? At id mirum non eſt, quia adhuc vigebat ſuperbia in corde Adæ: hæc enim refert in Deum cauſam peccati, nec ſinit agnoſcere culpam: Homo enim, quando ſe immergit in ſtudio curioſitatis, incidit in vanitatem, & litigium contentionis contra illos,qui ei reſiſtunt. *op.de modo confitendi c.5. & ſerm.18. Hexaem. in Pſalm.50.& op.Diæt.ſal.tit.3.c.7.*

697. *Malè confitentes peccata ſua, aliena potiùs revelant, vel culpam in Deum refundunt, vel in deceptionem Diaboli, cum Diabolus neminem cogere poſſit.*

Mulier, quam dediſti mihi ſociam,&c. Vide qualem confeſſionem fecerit Adam,dum in mulierem, vel etiam in Deum culpam vertit: nec abſimilem fecit Eva, refuodens errorem in deceptiooem ſerpentis: ſic autem multi faciunt in confeſſione ſuorum peccatorum, non ſua,ſed aliena peccata confitentes, vel refuodentes culpam in Diabòlum, qui ipſos induxerit ad peccatum: quarè noli confiteri peccata tua, ſicut Adam, & Eva in Paradiſo? *ſerm. 1.Dom.infr.oct.Epiph.& ſerm.2. in Rogat.& op.Diæt. ſal.tit.3.c.7.& op.Bibl. paup.cap.106.* Alij refundunt culpam in malam naturam, eis à Deo datam. *op. de modo confitendi. c.5.*

698. *Chriſtus ſe ſubiecit verbis contumelioſis in Paſſione, ut reſarciret damna illata ab Adam, & Eva per verba fallacia ipſorum.*

Mulier, quam dediſti mihi ſociam, &c. Nota, quod ſicut ad excidium generis humani potiſſimùm verba fallacia mulieris ad virum, & ſerpentis ad mulierem, item excuſationes mendaces utriuſque parentis concurrerunt: ita Chriſtus perfectiſſimus Redemptor ad reſarcienda tot damna voluit ſe ſubiicere in Paſſione opprobriis verborum, & contumeliis injurioſis, & indigniſſimis. *In Ioan. cap.19.v.7.*

699. *Ex latere Adæ prodit mulier inſidiatrix; ex latere Chriſti Eccleſia adiutrix.*

Mulier, quam dediſti mihi ſociam, &c. Si Deus creavit mulierem, ut eſſet in Adjutorium Adæ, quomodò ergo fuit cauſa ruinæ ipſius? quomodò verificatum eſt dictum, & prophetia facta de muliere? ſed attende, quia id fuit figura productionis Eccleſiæ de latere Chriſti fiendæ, ut ſupradictum eſt, *ad cap.2. verſ.19.* Ex quo apparet, quod ex conſortio hominis oritur ſeductrix mulier: ex conſortio Chriſti oritur Eccleſia adjutrix: ab homine omne malum prodiit, à Chriſti omne bonum: Dormit Adam, ut fiat Eva, mater non viventium, ſed morientium, quia ab ipſa provenit omne malum, quod completum eſt in viro: Moritur Chriſtus, ut fiat Eccleſia: facta eſt Eccleſia de latere, percuſſum enim eſt latus pendentis à lancea, & fluxerunt ſacramenta: Dilige ergo anima talem ſponſum, ex cujus latere inter membra Eccleſiæ proceſſiſti. *ſerm.4. in oct. Paſch. & lib.3. d.12.a.3.qu.1.ad 1.*

700. *Mulier fuit decepta, non vir.*

Et dixit Deus ad mulierem, quarè hoc feciſti? quæ reſpondit, ſerpens decepit me. Nota, quod Adam

Adam non reſpondit, mulier decepit me, ſed tantùm id dixit mulier, ſerpens decepit: ſed nonne deceptus eſt Adam? minimè; nam Adam noo eſt ſeductus, ſed tantùm mulier: mulier enim peccavit concupiendo Deo aſſimilari, & credendo poſſe obtinere quod ei ſuggeſſit ſerpens. Adam verò nihil horum credidit, ſed tantùm ſe poſſe de facili veniam obtinere. *l.2.d.22.a.1.q.2. & 3.* mulier igitur faciliùs decipi poteſt, quàm vir.

701. *Confeſſio peccatorum facta cum excuſatione ſui, & accuſatione Diaboli ſimilis eſt confeſſioni Evæ.*

Serpens decepit me. Nonne pretendis, ô mulier, te excuſare cum Deo? cur non dicis, quod ſerpens veluti te invitam coegit? Sed nota, id non dixiſſe, ſed hanc frivolam excuſationem ſolùm attuliſſe, quod ſerpens ipſam decepit: frivola quidem excuſatio, cum Diabolus non poſſit cogere, nec vincere, niſi volentem: latrare poteſt, mordere non poteſt: ſimileſque ſunt Evæ illi, qui in confitendo peccata excuſant ſe, dicentes; quòd Diabolus tantùm me tentavit de tali peccato, quod oportuit me conſentire, nec potui me ullo modo defendere: ſed illa non eſt confeſſio, nec expreſſio cauſæ peccati: imò eſt excuſatio, & accuſatio Diaboli, qui fortè non eſt ibi enlpabilis; non enim ſemper omne peccatum eſt ex ſuggeſtione Diaboli, ſed aliquando ex ſola propria concupiſcentia. *op. de modo confitendi cap.5.*

Non omne peccatum eſt ex Diaboli ſuggeſtione, ſed à propria malitia, &c.

702. *Tentationes in principio reiiciendæ.*

Serpens decepit me. Quando te decepit ſerpens, ô mulier? nonne armata eras donis juſtitiæ originalis? nonne ſignatom erat ſuper te lumen cognitionis Dei, & tui? ſerpens decepit eam culpa ſua, quia dedit primò locum capiti ſerpentis in corde, ſcilicet per viſum; & curioſitatem, & ſic lubricèns ſerpens totus intravit: Cave igitur, ô homo, parva peccata in principio. Admonitioque hæc præcipuè Confeſſariis dirigitur; ne dum peccata pœnitentium audiunt, venenum alicujus noxiæ delectationis ſuſcipiant, alioquin poſtea violentis teotationibus ſuccumbent. *op. Confeſſ. cap.1.p.2. & 3. & ſerm.3. in Vigil. Nativit.*

Confeſſarij admonentur.

703. *Prælati durius Dei iudicium ſubibunt.*

Serpens decepit me, &c. Nota, quomodò Deus in inquiſitione delicti differenter tractaverit virum, & mulierem! nam mulieri ſimpliciter dixit, *Cur hoc feciſti?* homini verò exprobravit nuditatem, inquiſivit ubinam eſſet, arguit ejus tranſgreſſionem. Cur tam ſeverè Deus tractat virum, mulierem verò mitiùs, ſi hæc fuit cauſa totius tranſgreſſionis? ſed nota, quod vir erat ſuperior, & ad ipſum ſpectabat docere, & corrigere mulierem tamquam ſubditam, *l.2.d.22.art.1.quaſt.2. & opuſc. Brevil. part.3. cap.3. & opuſc. Bibl. paup. cap. 89. & 108.* Duriùs punientur Prælati, quàm cæteri. Primò, ratione commiſſi, cui enim plus commendatum eſt, plus Deus ab eo petet. Secundò, ratione peccati, quia, cæteris paribus, graviùs eſt peccatum Prælati, quàm ſubditi. Tertiò, ratione damni, quia alios ſuo exemplo corrumpunt. Quartò, ratione ſcandali, quia Eccleſiam ſcandalizant. Quintò, ratione judicij, quia hic non judicantur, ſed alios judicant; onde in futuro totaliter, & ſimul durius judicabuntur. Sextò, ratione officij, quia etiam officium ſuum indignè exercendo peccant, in quo enim alios judicant, ſeipſos condemnant. Exiguo autem, id eſt infirmo, & humili, qui per ignorantiam, vel fragilitatem, vel neceſſitatem peccaverunt, & humili pœnitentia doluerunt, conceditur remiſſio, & miſericordia. *In ſap.c.6.v.3. & 4.*

704. *Ad Confeſſionem, & pœnitentiam provocat Deus.*

Quarè hoc feciſti? ſerpens decepit, me, &c. Cur Deus mulierem interrogat? nonne ſciebat quid factum erat? ſed jam dictum eſt de Adam, quod Deus interrogavit, ut ipſos ad pœnitentiam, & confeſſionem delicti ſui induceret. *opuſc. Bibl. paup. cap.* 106. Idem facit Deus nobiſcum, dum facit ſynderelim clamare, & murmurare contra peccatum commiſſum. *lib.2.d.39. per tot. & opuſc. Comp. Theol. lib.1. cap.51. & 52.* Chryſoſt. *Homil.16. in Geneſ.* Vide bonum Dominum illorum verbis contentum, & ad plura dicenda non cogentem: quandoquidem enim hoc non ignorans interrogabat, ut conſcius, & valdè conſcius ſuam declararet miſericordiam, ad illorum infirmitatem ſe dimittit, & ad confeſſionem peccatorum provocat. Rupertus Abbas *hic. Mulierem ad conſcientiam vocare voluit, ut recogitaret, & diſceret, quia feci.*

705. *Ignorantia non omnis excuſat à peccato.*

Serpens decepit me, &c. Sed in quo, & quomodò decepta fuiſti? forſan ex ignorantia? & ſi fuit ex ignorantia, ergo ſine culpa? ſed nota; quod ignorantia propriè dicta, dicens privationem ſcientiæ, non fuit in primis parentibus, ſed tantùm fuit in Eva aliqua neſcientia, ſcilicet defectus conſiderationis gravitatis culpæ, & pœnæ: hæc autem fuit in muliere, quia aperuit oculos concupiſcentiæ, & clauſit oculum rationis, non attendendo ad ſuam obligationem, & ad Deum præcipientem. *lib.2. d.22. art.2.quaſt.1. & Pſalm.105. & ſerm.3. Dom. Quinquageſimæ.* Inquiris, quomodò talis ignorantia, vel excæcatio potuit eſſe in primis parentibus? Reſpondetur, quod hæc excæcatio orta eſt ex præſumptione ſcilicet in muliere fuit præſumptio aſſequendi excellentiam: in viro veniam, & hinc deceptio, & poſtea tranſgreſſio. *l.2.d.23.a.2.qu.2.ad 1.*

Præſumptio excæcat oculum rationis.

706. *Chriſtus dedit nobis poteſtatem Dæmones eiiciendi, Serpentes occidendi, &c.*

Serpens decepit me. Sed quomodò te decepit, ô mulier? nonne prædita eras lumine ſupernaturali, & cognitione perfectiſſima? ſed id non eſt mirum: verum quidem Dæmonem ipſam decepiſſe exterius: non enim tentatio potuit eſſe niſi exteriùs. *lib.2.d.21. art.3.q.2. ad 2.* at ipſa, dum ingreſſum dedit præſumptioni, tunc verè ſerpenti, ſcilicet peccato dedit in corde ſuo locum, & Paradiſum perdidit. Chriſtus autem, ut remedium afferret tanto malo, per ſuam gratiam dedit nobis poteſtatem in virtute ſui nominis ejiciendi Dæmones, ſcilicet, peccata de corde noſtro: linguis novis, ſcilicet, ædificatoriis loqui: ſerpentes occidendi, ſcilicet, motus concupiſcentiæ reprimen-

Digitized by Google

di : & mortiferum ſine noxia bibendi, ſcilicet, ſcandalum, & iniuriam quamlibet patienter ſuſtinendi : & quia primi parentes in hoc defecerunt, ideò Paradiſum perdiderunt. *ſermone 1. in Pentecoſt. & ſermon. 4. Domin. 3. Quadrageſimæ & opuſcul. Confeſſion. cap. 1. part. 2. & lib. 2. diſt. 24. part. 2. dub. 1.*

707. *Deus ab homine exigit pænitentiam, non à Diabolo.*

Et dixit Dominus ad ſerpentem, quia feciſti hoc, maledictus es inter omnia animantia, &c.

Nota, quod virum, & mulierem Deus interrogavit ſuper peccatum commiſſum, non autem ſerpentem; ſed immediatè ad proferendam ſententiam contra ipſum proceſſit. Cur ſic egit cum ſerpente? Iam dictum eſt, has interrogationes Deum feciſſe, ut hominem provocaret ad pœnitentiam; eaſdem autem ergo omiſit cum ſerpente, quia ejus peccatum fuit irremiſſibile. Peccatum hominis fuit remiſſibile, quia fuit in carne mortali, in voluntate vertibili, in tranſgreſſione excuſabili : fuit enim ex alterius perſuaſione. Peccatum Diaboli fuit in natura immortali, & quia fuit non ex alterius perſuaſione, & quia in malo totus obſtinatus. *lib. 2. d. 21. art. 3. quæſt. 1. & diſt. 7. part. 1. art. 1. quæſt. 1.* Quamvis Angelus ſit nobilior homine, non tamen tam idoneus ad reparationem, ſicut homo, propter modum labendi, & ſtatum hominis lapſi. hominem enim pœnituit, Angelus fuit obſtinatus : homo totaliter, Angelus particulariter cecidit : homo per alium, Angelus per ſe ipſum. *lib. 3. diſtinct. 20. art. 1. quæſtion. 1. ad 2.*

708. *Deus punit etiam inſtrumenta, per quæ ad peccatum deducimur.*

Quia feciſti hoc, maledictus es inter omnia animantia, &c. Cur Deus maledicit ſerpenti materiali, ſi Diabolus fuit, qui malè perſuaſit? Alius eſt, qui peccat, alius eſt, qui vapulat? ſed dicendum eſt, quod hoc fecit Deus, ad odium, quod ad peccatum habet, manifeſtandum, dum, non ſolùm punit peccatum, ſed etiam inſtrumenta ad peccatum inducentia. Et hinc ignis conflagrationis ante Iudicium univerſale ſe extendet non ſolùm ad hæc mixta, ſed ad aërem, & ad loca, in quibus peccata commiſſa ſunt, ut fæditas ex peccato contracto purgetur. *lib. 4. d. 47. art. 3. quæſt. 3. argument.* Vide Chryſoſtom. *in Geneſ.* & Dionyſ. Cartuſ. *hic.*

709. *Peccatum ex malitia inexcuſabile.*

Maledictus eris, &c. Cur non interrogatur ſerpens, ſicut vir, & mulier? quia hoc peccatum fuit ex pura malitia, non ex alterius perſuaſione. *l. 2. d. 43. a. 1. qu. 1.* Peccatum enim ex pura malitia inexcuſabile eſt, &c. *l. 2. d. 43. a. 1. q. 1.*

710. *Priùs delinquens, priùs punitur.*

Maledictus eris, &c. Hæc fuit prima maledictio à Deo data, quia peccatum Dæmonis fuit primum omnium. *op. Bibl. paup. c. 6.* Priùs enim delinquens priùs punitur.

711. *Diabolus maledictus, quia ſeductor : Seductores, & ſcandaloſi quàm Deo exoſi.*

Maledictus eris ſuper omnia animantia, & beſtias terræ. Cur Deus connectit cum animantibus beſtias? nonne ſufficiebat nominare animantia? Nota, quod jumenta dicuntur, quia juvant ad hominis indigentiam ſublevandam, & beſtiæ, quia noxia ſunt homini, & inſidiantur calcaneo ejus. *lib. 2. d. 15. dub. 2.* In Caldæo legitur: *Maledictus es præ omnibus iumentis, & præ omnibus beſtiis agri.* Sed cur dicitur ſerpens maledictus ſuper omnes beſtias, cum aliæ inveniantur magis noxiæ, quàm ſerpens; ſed Reſpondetur, quod ſerpens eſt Diabolus; qui ſuper jumenta adjuvat hominem ad malum, & ſuper omnes beſtias nocet nobis; ideò dicitur maledictus : Diabolus enim tentat, aut vexando carnem, aut vulnerando naturalia, aut expoliando gratuita : rationem ſeducit per aſtutias; voluntatem allicit per blanditias, virtutes opprimit per violentiam; ideò maledictus eſt, quia hæc omnia adimplevit contra primos parentes. *lib. 2. d. 11. a. 1. qu. 1. & 2. & d. 21. dub. 2. & 3. & l. 3. d. 20. dub. 1.* Ex his elice, quod alios ſeducens, & inducens ad peccatum, dignus eſt maledictione, & morte. *In Luc. c. 17. verſ. 1. 2. & 3.*

712. *Deus facit reſpondere pœnam culpæ.*

Maledictus eris, &c. ſuper pectus tuum gradieris; terram comedes, &c. inimicitias, &c. Nota hic, ultra maledictionem, tres pœnas dediſſe ſerpenti : Sed quarè tot pœnas ſerpenti intulit Deus? ſed id factum eſt à Deo juſtiſſimo judice, ut pœna triplex reſponderet triplici culpæ, ſcilicet invidiæ, mendacio, & deceptioni. *op. Comp. Theol. l. 2. c. 65.*

713. *Diaboli cibus ſunt peccatores, & terreæ affectiones.*

Terram comedes cunctis diebus, &c. Sed quæ pœna eſt hæc? nonne, & Adam non peccante, ſerpentis cibus fuiſſet terra? Prætereà quænam pœna reſultat per hoc Diabolo? Sed nota, quod nomine terræ, vel terrenæ affectiones, vel peccatores, vel infernus veniunt. *Pſalm. 2. & opuſc. myſtic. Theolog. in Pater noſter ad tertiam petitionem, & Pſalm. 95. & ſap. cap. 1.* Hinc eruitur, quòd cibus Dæmonis eſt ineptus, quo in æternum veſcetur, & quod peccatores ſunt cibus Diaboli. Meritò enim homo peccator ſubjicitur Diabolo, quia voluntariè ipſi obtemperat. *lib. 3. d. 20. dub. 1. & ſerm. 5. in Rogation.* Vel per terram ſignificantur peccata, quæ ſunt cibus Diaboli, præcipuè carnalia, cibus, inquam, mortiferus, & afferens mortem. *ſerm. 2. in die cinerum. & in Luc. c. 15. v. 15.*

714. *Diabolus opprimit ſuos ſequaces.*

Super pectus tuum gradieris. Septuaginta legunt, *ſuper ventrem tuum ambulabis.* Quid eſt ſuper ventrem ambulare, niſi ventrem premere? Sed nota, quod ventris nomine veniunt guloſi, & voluptati dediti. *op. Diæt. ſal. tit. cap. 2.* Elice ex hoc, quod Diabolus voluptuoſos opprimit viventes ſub duriſſimo jugo ipſius. *in ſap. c. 10. v. 14. & ſerm. 2. de SS. Phil. & Iacobo. in Luc. c. 14. v. 6.*

715. *Diabolus*

Digitized by Google

715. *Diabolus opprimit voluptuoſos, nec eos unquam quieſcere ſinit, donec ruat eos in infernum.*

Super pectus, & ventrem tuum gradieris, & ambulabis. Cur impoſita fuit hæc pœna ſerpenti, itaut ſuper ſuum ventrem ambularet? Nota, quod venter Diaboli eſt voluptuoſus, luxuriæ, voluptati, & gulæ deditus, ait D. Ambroſius: Meritò ergo iſti ſubjiciuntur Diabolo; quia cum excludant Deum à ſe, & à ſua mente, totaliter abſorpti delectationibus, Diabolus poteſtatem ſuper eos habet, præcipitando de peccato in peccatum, quouſque eos ruere faciat in profundum inferni, ſicut vas, quod tantùm de loco in locum volvitur, donec labatur in foveam. *ſerm. 2. Dom. 3. Quadrag. & ſerm. 2. fer. 4. Pentec. & ſerm. 4. Dom. 11. poſt Pentec. ſerm. 2. de S. Nicol. & ſerm. 1. Dom. 14. poſt Pentec.*

Peccator de peccato in peccatum trahitur à Diabolo.

716. *Peccator exutus ſimilitudinem Dei, induit ſimilitudinem Diaboli.*

Super pectus, & ventrem gradieris, &c. Quid eſt gradieris ſuper ventrem? ſi venter eſt pars corporis, quomodò totum corpus poteſt incedere ſuper partem? ſuper terram graditur corpus, non ſuper ſeipſum? Iam diximus ex D. Ambroſio, ventrem Diaboli eſſe voluptuoſos, qui licèt ſint diſtincti à Dæmone, tamen ſunt ita adhærentes ipſi per voluntatem, ut venter Diaboli dicantur: ſuper ipſos graditur Diabolus, quia in poteſtate ſua traduntur, & recedentes à Dei ſimilitudine, accedunt ad Diaboli ſimilitudinem; ipſoſque paſcens carnis voluptatibus, quæ ſunt ſiliquæ Diaboli. *ſerm. 4. Dom. 18. poſt Pent. & ſer. 3. Dom. 11. poſt Pent. & op. ſpec. B. Virg. lect. 18.*

717. *Super peccatores ambulat Diabolus, quaſi ſuper ſtercus ſuum.*

Super ventrem tuum ibis, &c. Venter Diaboli ſunt voluptuoſi: ſed quid latet in ventre, niſi ſtercus? Super iſtos igitur ambulat Diabolus, ut computreſcant in ſtercore ſuo: quid eſt ſtercus, niſi peccatum? ſtercus inquam Diaboli, & peccatores exiſtentes in peccato ſunt & jacentes, & viventes in ſtercore. *ſerm. 2. in Cœna Domini, In Luc. c. 13. v. 18.*

718. *Super ſuperbos, & luxurioſos Diabolus graditur.*

Super ventrem tuum ambulabis, &c. In ventre eſt tumor, fætor, & abominatio, per quod ſignificatur, quod Diabolus habet poteſtatem ſuper ſuperbum ſignificatum per tumorem, & ſuper luxurioſum ſignificatum in fætore, & abominatione. *ſerm. 4. Dom. 16. poſt Pentecoſt.*

719. *Guloſi ſunt venter Diaboli.*

Super ventrem tuum, &c. Vide figuram guloſorum, quorum Deus venter eſt, qui ambulant, ſcilicet tanto impetu ad cibum beſtialiter feruntur, ut nihil cogitantes de Deo, ſed tantummodò poſſint ſuum ventrem implere, Diabolo vivunt adhærentes, & ſubjecti. *op. ſpecul. B. V. lect. 18. & ſerm. 1. in Domin. 8. Pentec.*

720. *Maria Virgo perfectè devicit Diabolum.*

Inimicitias ponam inter te, & mulierem. Sed quæ inimicitia? & cur dixit inimicitias in plurali; & non inimicitiam? Sed hoc dictum fuit propheticum de Beata Virgine: ſuggeſtio enim Diaboli eſt eius caput. Unde B. Virgo perfectè, & totaliter triumphavit de Diabolo, nec ulla ſuggeſtio in ipſam ingreſſum habuit. *lib. 3. d. 3. p. 1. art. 2. quæſt. 1. in corp.*

721. *Maria Virgo debellavit potentiam Diaboli.*

Inimicitias ponam inter te, & mulierem, &c. ipſa conteret caput tuum. Nota iterum illam vocem, *inimicitias*; non dicit inimicitiam in ſingulari: quarè hoc? & quarè relinquit Deus contritionem capitis Dæmonis in manu mulieris? ſed jam dictum eſt, hic fieri alluſionem ad B. Virginem Mariam. Et quia caput eſt principalius membrum corporis, in quo vigent omnes ſenſus ejuſdem. *l. 3. d. 13. a. 2. quæſt. 1.* Hinc contrito capite ſerpentis, totus contritus remanet: Unde à Phyſicis obſervatum eſt, quod ſi mulier premit caput ſerpentis, totum corpus gerit; quod non evenit, ſi caput ipſius gladio abſcindatur, vel malleo appetatur; ſed tunc remanet ſignum vitæ in cæteris partibus corporis. Ex quo habemus motivum contritionis capitis Diaboli factæ à B. Virgine. *op. Pſalt. B. Virginis Pſalm. 52.* Felix Maria verè bellatrix, quia ipſa primò eum, qui primus Evam ſupplantavit expugnare aggreſſa eſt. *opuſc. ſpec. B. Virginis lect. 12.* Maria eſt virga virtuoſiſſima contra Dæmonem, cui magna virtute dominatur, & ideò Domina tam magna, tam magnæ virtutis meritò à nobis amatur, meritò à nobis laudatur, meritò à nobis exoratur, ut nos contra inimicos iſtos tueatur. *opuſc. ſpec. B. Virginis lect. 3.*

722. *Maria Conceptio Immaculata in principio Mundi inſinuatur.*

Inimicitias ponam, &c. ipſa conteret caput tuum. Quodnam eſt caput Diaboli? Diabolus non habet corpus, ergo nec caput? Sed attende, quod de Diabolo dicitur habere caput morale, ſcilicet peccatum: caput peccati fuit expoliatio juſtitiæ originalis facta in Adam, & Eva, & introductio peccati originalis. Hoc enim eſt initium, & radix omnium aliorum malorum, unde in Hebræo pro (capite) legitur *toxicum*, quod eſt omnium ſuccorum lethalium caput, & pro (conteret) legitur, *exſufflabit*, quod eſt cum peculiari impetu, & vi longè ponere. Ex quo eruitur, quod Immaculata Conceptio B. Virginis, & immunitas ab originali peccato quaſi longè exſufflato hic inſinuatur, & meritò: Maria enim fuit ſine væ, ſcilicet originalis culpæ, & actualis miſeriæ: item ſine fomite concupiſcentiæ, ob id intacta ab omni infectatione Diabolica ſemper. *ſer. 2. de B. Virg. & op. ſpec. B. Virg. lect. 2. & Pſal. min. quinquag. 2. in fine, & opuſc. de contemplat. flore quinto.* Nota hic, quod licèt Seraph. Doctor. *in lib. 3. diſt. 3. p. 1. art. 1. quæſt. 2. & 3.* videatur ſuſtinere partem oppoſitam de immunitate à peccato originali, tamen ſe retractavit in fine vitæ ut patet *in ſermon. 2. de Beata Virgine & in opuſcul. de contemplat. cit.*

723. *Incarnatio Verbi ſtatim ab initio peccati deſignata in remedium illius.*

Inimicitias ponam inter te, & mulierem, inter ſemen tuum, & ſemen illius. Cur dicit inter ſemen mulieris? Præterea in Hebræo dicitur, *ipſum conteret caput tuum.* Quomodò ſemen mulieris conteret caput ſerpentis? Sed nota, ſemen mulieris dicitur Chriſtus, quia ex ſemine Mariæ incarnatus eſt, & ſic dicitur ſanguis, & caro. *lib.3. diſt.3.p.1. dub.3.* ſubdit S. Leo Papa *ex 5. diſt.8. cap. cum enixa.* Statim ut Diabolica malignitas nos veneno ſuæ mortificavit invidiæ, Deus prædeſtinata renovandis mortalibus ſuæ pietatis remedia inter ipſa mundi primordia præſignavit, denuncians ſerpenti futurum ſemen mulieris, quod noxij capitis electionem ſua virtute contereret, Chriſtum ſcilicet in carne venturum Deum, hominemque deſignans. Vnde meritò dicitur in ſalutatione Angelica, quod, *benedictus eſt fructus ventris tui,* benedictus, quia virtuoſiſſimus ad expiationem culpæ, ad curationem infirmitatum noſtrarum, & ad ſalutem humanam. *opuſc.ſpec.B.Virg.lect.16.& 18.*

724. *Per fructum Mariæ contritum eſt ſemen Diaboli ſcilicet peccatum.*

Inimicitias ponam inter te, & mulierem, inter ſemen tuum, & ſemen illius. Quodnam eſt hoc ſemen Diaboli niſi peccatum? jure ergo ſemen hoc Diaboli contritum eſt per fructum ventris Mariæ: gravi enim plaga multiplici plagatus eſt homo, incidens in latrones, dum per originale peccatum tam cæcus ad verum, tam infirmus ad bonum, tam pronus ad malum factus eſt. *op. B.V. lect.18.* ô infelix homo, imò ô felix homo, quia per fructum hunc B. Virginis iſtæ plagæ ſanatæ ſunt.

725. *Maria præparavit antidotum contra venenum peccati.*

Inimicitias ponam inter ſemen tuum, & ſemen mulieris. Nota, quod per eſum ligni vetiti diffuſum eſt venenum mortis, & peccati: huic Deus oppoſuit aliud ſemen, ſcilicet ligni vitæ: lignum vitæ, eſt mater vitæ, ſcilicet Maria, cujus fructus eſt ſanativus, & vitæ ſalutem conferens. *opuſc.ſpec. B.Virg.lect.16.& 18.*

726. *Maria cæpit, & ligavit Diabolum in ſagena ab ipſo præparata in damnum hominis.*

Tu inſidiaberis calcaneo eius, & ipſa conteret caput tuum. Vide anthiteſim: Inſidijs Diaboli oppoſuit Deus contritionem capitis faciendam à Maria Virgine; onde ſi Diabolus decepit Evam, & B.Virgo contrivit caput ejus: Diabolus ſagenam homini præparavit, & ipſe in ſagena B.Virginis captus eſt. *opuſc.Pſalt.Pſal.52.*

727. *Diabolus hoſtis perpetuus, inermis tamen, nec poteſt capere nos.*

Inimicitias, &c. Tu inſidiaberis calcaneo eius, & ipſa conteret caput tuum. Ergone nobis Deus præparavit occaſiones labendi, dum ordinavit, quod inter nos, & Diabolum perpetua eſſet inimicitia, & poſſet inſidiari nobis? Imò ex hoc apparet magna Dei in nos benignitas. Nota autem, quod hæc inimicitia ex parte Diaboli ſolùm poteſt exerceri inſidiis, non autem ulla vi, & violentia: eſt enim inermis contra nos, & ſolis aſtutis ſuggeſtionibus nos impugnat, ſuadendo, ut peccemus non cogendo: ne autem ſuis perverſis ſuaſionibus nos deciperet, præmonuit nos in his verbis, quod perpetua, & implacabilis inimicitia erit inter ſerpentem, & nos, ut nihil recipiamus ab eo, ſcientes, quod nunquam dabit conſilium utile tam crudelis hoſtis. *opuſc.de prof.Religioſ.lib.2.c.2.*

728. *Diabolus inermis nos tentans poſtulat à nobis arma noſtra, ut nos occidat.*

Inimicitias, &c. Tu inſidiaberis calcaneo eius, &c. In quonam conſiſtit hæc pugna noſtra cum inſidiis Diaboli? Ergone nihil amplius contra nos poteſt, ſi non eſt poteſtas in terra, quæ ipſi poſſit comparari? Sed nota Divinam providentiam infinitam. Vidit Deus, quod in nobis eſt, quo peccemus; nempè materia tentationum, quæ eſt concupiſcentia exiſtens in carne, & membris corporis, quæ tamen voluit Deus, ut eſſent inſtrumenta, quibus poſſemus mereri, & veluti armis muniti per ea militando creatori hoſtem noſtrum Diabolum impugnaremus. Cum autem per hæc inſtrumenta poſſimus etiam peccare, & demereri, ipſe Diabolus, quando nobis inſidias, & tentationes ſuggerit, quia eſt inermis, tunc exigit à nobis, ut præſtemus ei arma noſtra, quibus nos occidat, vel ut ea hebetet, & retundat, ut nobis minùs apta fiant, & utilia, & minus acuta, & efficacia ad ipſum per ea impugnandum. *opuſc.de prof.Religioſ.lib.2.c.2.*

729. *Diabolus nihil poteſt in nos, niſi aſſentiamur ipſi.*

Inimicitias, &c. Inſidiaberis calcaneo eius, &c. Ipſa conteret caput tuum. Vide, quàm inæqualis ſit hæc pugna Diaboli cum homine, nam ipſe ſolùm poteſt inſidias tendere calcaneo. Nos autem auxilio gratiæ Dei ipſius caput conterere valemus, ergo ipſe inermis eſt, nos autem ſumus à Deo armati, & ſuperiores Diabolo, nec poteſt vincere niſi volentes, & conſentientes. *opuſc. de prof.Religioſ.lib.1. cap.2.*

730. *Homo per gratiam Dei poteſt Diabolum ſuperare.*

Inimicitias ponam, &c. Tu inſidiaberis calcaneo eius. Vide, quot pericula nobis obiiciantur ex hac perpetua inimicitia. Ergone data eſt tanta poteſtas Diabolo ad damnum noſtrum? Imò nulla: imò ablata eſt ei omnis poteſtas. Et è contra nobis data eſt poteſtas calcandi ſupra ſerpentes, & ſcorpiones quantùm ad inſidias corporales, & ſuper omnem virtutem inimici quantùm ad inſidias ſpirituales, & nihil poteſt nobis nolentibus nocere propter divinam, & ſupernam protectionem. *In Luc.cap.10.v.19.*

731. *Tentatio Diaboli debet in principio conteri, ne in fine nos perdat.*

Tu inſidiaberis calcaneo eius, & ipſa conteret caput tuum. Sed quarè non dixit Deus, & ipſa inſidiabitur calcaneo tuo, ut eſſet æquale certamē? Vel etiam ſicut dixit de muliere, quod ipſa conteret caput tuum, ſic etiam debebat dicere de ſerpente, Tu conteres caput mulieris? Sed adverte, quod, ut

dicunt

dicunt SS. Patres per caput intelligitur initium ſuggeſtionis, per calcaneum, qui eſt extrema pars corporis intelligitur finis actionis: hinc optimè dictum eſt, *Tu inſidiaberis calcaneo eius*, ſcilicet ſuggeſtione tua curabis ad finem perducere tentationem per conſenſum: at ipſa conteret caput tuum, ſcilicet initium ſuggeſtionis, & ſic eam radicitus extirpabit: In principio igitur tentationis debet expelli Diabolus, ne de abyſſo in abyſſum nos præcipitet. *Comp. Theol. lib.* 3. *cap.* 21. *& in Ioan.cap.*13.*v.* 18. Sic & D. Gregorius. *lib.* 1. *Moral.cap.*38.

732. *Diabolus de nobis non eſt contentus niſi in conſenſu peccati & in præcipitio æternæ damnationis.*

Tu inſidiaberis calcaneo eius. Quarè inſidias Diabolus parat calcaneo, & non potiùs capiti, vel corpori? Iam dictum eſt quod per calcaneum intelligitur finis tentationis, & actionis, & per hoc datur intelligi, quod nihil Diabolo de nobis ſufficit niſi completus conſenſus mali, & tandem æterna damnatio; hæc ſunt quæ intendit Diabolus in ſuis ſuggeſtionibus. *Opuſc. de prof. Religioſ. lib.*1.*cap.*2.

733. *Inimicitia qualis inter filios Diaboli, & Dei.*

Inimicitias inter ſemen tuum, & ſemen mulieris. Quid ſit ſemen mulieris iam notum eſt, nam ex muliere naſcuntur filij, ſed quid ſit ſemen Diaboli, hoc omnino ignotum eſt: forſan Diabolus poterit generare filios? Minimè, licèt Tertullianus, aliique pauci inciderint in hunc errorem de Gigantibus.*in Gen. cap.6.* quod falſum eſt, & erroneum, cum non habeant vim generativam, & ſint omninò incorporei, & incorruptibiles.*lib.* 2. *diſt.*8.*p.*1. *art.*2. *&* 3.ergo in alio ſenſu debent hæc intelligi: Attende igitur, quod per hanc mulierem intelligitur Eccleſia de latere Chriſti formata, hujus ſemen ſunt juſti: per ſerpentem verò intelligitur Diabolus, cujus ſemen ſunt perverſi, & maligni, filijque Diaboli; unde Caldæus legit. *Inimicitias ponam inter filium tuum & filium eius.* Iſti inimicantur dum bonis ad culpam vel ad pœnam inſidiantur; quarè per iſtos nititur Diabolus præmere ſemen bonum; & ex hac præſſura juſtorum præmia augmentantur, dum culpam oderunt, & pœnam patienter tolerant, & diligunt. *ſerm.* 4. *Dom.* 4.*poſt oct.Epiph.* Sic & Rupert.*l.*2.*de vict.verb.c.*17.

734. *Inimicitia Diaboli cum bonis eſt iſtis lucroſa.*

Inimicitias inter te, & mulierem, &c. Etgone ſervi Dei habêt inimicitias? Nonne Chriſtus præcipit, ut ſint Agni inter lupos, & Dæmones? ſed nota, quod hæc inimicitia inter Diabolum, & juſtos eſt circa culpam; Diabolus enim non eſt contentus niſi conſenſu in peccatum, ſic adeſt inimicitia inter bonos, & Diabolum. *Opuſc. de prof. Religioſ.lib.*2. *cap.*24 quæ tamen in maximum emolumentum reſultat bonis.*ſerm.*4.*Dom.*4.*poſt Epiph.*

735. *Pax cum Diabolo, & cum iniquis eſt fugienda.*

Inimicitias &c. O Deus, ſi charitatis affectum nutrire amicitijs debemus, imò ſi perfectæ dilectionis cumulus eſt odium amore recompenſare, quomodò nunc inimicitias conſtituis? Nonne pacem inter omnes exoptas? ſed ſciendum eſt, quod duplex eſt pax, ſcilicet bona, & mala: bona eſt Dei, & à Deo, & cum proximo in bona: mala eſt pax ficti, in qua homo voluntariè ſe ſubjicit Diabolo, mundo, & carni: hæc pax eſt prava, falſa, deceptoria, & Diabolica. *In Luc.cap.*12.*v.*31.*& Opuſc. Dictſal.tr.*7.*cap.*6. Pax hæc eſt peccatorum, quæ fuit inter Pilatum, & Herodem *ibidem*: banc pacem cum iniquis Deus deteſtatur.

736. *In fine vitæ acrius impugnamur à Diabolo.*

Inſidiaberis calcaneo eius. Cujus? Hominis: ſed quarè potiùs inſidiatur Diabolus calcaneo, & non capiti? Calcaneus repræſentat extremam partem vitæ hominis, ſcilicet finem vitæ, unde Caldeus legit, *Et tu obſervabis ei in finem*: Sed hic nota, quod licèt Diabolus ſemper inimicitias exerceat in hominem, tamen id magis facit in fine vitæ: *In Thren.cap.*1. *v.* 6. Dæmones enim coanguſtant animam in morte & circundant eam tentationibus, ſtudiſque ut eam proſternant ad Infernum *ſerm.*3.*fer.*3.*Paſcha*, *& ſerm.*3.*Dom.*9.*poſt Pentecoſt.*

737. *Chriſtus ſua morte, & reſurrectione ſpoliavit Diabolum armis.*

Inimicitias ponam inter te & mulierem, inter ſemen tuum, & ſemen illius, ipſa conteret caput tuum. Nota quod 70. legunt, *Ipſe conteret caput tuum*, & Pagnious ex Hebræo cum alijs legit, *Ipſum conteret caput tibi.* Sed ad quem fit alluſio per illas voculas, *Ipſe & Ipſum*? Sed reſpondetur quod ad ſemen Beatæ Virginis, quod eſt Chriſtus: Et quid fecit Chriſtus ut caput contereret Diaboli? Nihil aliud, niſi auferendo ei omnia arma per ſuam paſſionem, mortem, & reſurrectionem, quibus erat armatus, & valebat in hominem: & vices ſuas poſt reſurrectionem reliquit Prædicatoribus, ut tali pacto contererent caput, ſcilicet poteſtatem Diaboli in peccatores. *In Luc.cap.*11.*v.*30.

738. *Multi perverſi præveniunt in malum tentationes Diaboli.*

Inimicitias &c. Tu inſidiaberis calcaneo eius. Iam ſublata eſt poteſtas Diabolo, qui ſolum calcaneo poteſt inſidias tendere, deditque nobis poteſtatem calcandi & conterendi caput, ſcilicet præveniendi illam in tentationibus, ne nobis noceant, ſed vide perverſitatem ſtultorum, qui non expectantes tentationes Diaboli ipſum præveniunt vel in adoleſcentia, vel cooperando malis inclinationibus propriæ concupiſcentiæ, ſunt enim plures, qui ſibimetipſis laqueos tentationum texunt, priuſquam tentator accedat, & quodammodo procurant ſibi, unde tententur, et qui ſponte cogitationes pravas verſant in corde, qui familiaritates incautas admittunt mulierum, qui aſſumunt cauſas turbationum, qui ſuſpiciones in corde admittunt vanas. *Opuſc. de prof. Religioſ. lib.*1.*cap.* 2. *& in Thren. cap.*1.*v.*6.

739. *Tentatio Diaboli vincitur, dum aſpicitur ad finem tentationis.*

Tu inſidiaberis calcaneo eius, & ipſa conteret caput tuum &c. Nota hic Deum nos inſtruere de modo vincendi

vincendi Dæmonem; nam juſtus dum tentatur, ne ſuccumbat, aſpectum figit ad calcaneum, ſcilicet ad finem delectationis, qui eſt mors infernalis, & conſideratio pœnarum æternalium: item & ad propriam fragilitatem, ejuſque finem, qui eſt reſolutio in pulverem per mortem. *Opuſc. Diat. ſal. tit. 5. cap. 5.*

740. *Societas malorum eſt ita nociva, ut omnibus inferat damnum.*

Inimicitias &c. Inſidiaberis calcaneo &c. Hoc dixit unico illi ſerpenti? unde etiam illum ſolùm maledixit, ex quo probabile eſt, ut tunc ei innatum eſſet venenum; & ſi hoc, quomodò cæteri ſerpentes venenoſi ſunt, & inſidiantes calcaneo hominis nituntur inſtillare ſuum venenum? Præterea ſi Dæmon fuit qui malum patravit, cur ſerpenti hæc maledictio, & cum maledictione venenum infunditur? imò & cæteris ſerpentibus? Reſpondet Rupertus Abbas. *lib. 1. de Trinit. cap.* 10. id factum eſſe, quia ille ſerpens ad miniſterium mortis ſua calliditate inſtrumentum Diaboli fuit, ex hocque fuit maledictus, & omnes contraxerunt eandem maledictionem: Ergo inferre licet quod id fuit ex ſocietate perverſa cum Dæmone, &c. Vide igitur, quomodò ob unum ſerpentem omnes maledictionem contraxerunt; Inter bonos bonum eſſe, ait S. Bonaventura, ſalutem habet; inter malos verò & laudem; illud tantæ facilitatis eſt, quantæ eſt ſecuritatis; hoc tantæ virtutis, quantæ & difficultatis: ſicut eſt tangere picem, & non inquinari ab ea, in igne ſine læſione verſari: Ne te dixeris ergo bonum malis innitentem. *Opuſc. Phar. lib. 4. cap. 22.*

Addendum eſt etiam in confirmationem dictæ veritatis, quod Diabolo permiſſa eſt poteſtas à Deo ſuper ſerpentes magis, quàm ſuper alia animalia, plus enim per incantationes ſerpentes, quàm aves capiuntur, & hoc in prioris facti memoriam, nempè quia unus ex ipſis fuit inſtrumentum Diaboli ad decipiendum hominem. *lib. 4. diſt. 34. art. 2. quæſt. 2. ad. 4.* Ex quibus licet inferre quod unius ſerpentis, & maligni ſocietas ſufficit inficere integram bonorum congregationem.

741. *Semen Diaboli ſunt ſuperbia, luxuria, & avaritia.*

Inimicitias, &c. inter ſemen tuum, & ſemen illius. Quodnam eſt hoc ſemen Diaboli? Et quænam eſt hæc terra in qua ſeminatur hoc ſemen? ſemen hoc ſunt radices, quas in agro primorum parentum ſeminavit, ſcilicet libidinem principandi, & dominandi, libidinem delectandi, & libidinem poſſidendi, per has autem excidium paravit mundo, & omnes homines induxit ad peccatum, & his tribus tentationibus Diabolus tentavit Chriſtum. *In Luc. cap. 4. v. 3. & ſerm. 22. Hexaem.*

742. *Ex hac inimicitia major decor univerſi ortus eſt.*

Inimicitias, &c. Cur Deus voluit hanc perpetuam inimicitiam inter Diabolum, & hominem? Nonne infinita peccata in terra erant oritura ex ipſa? ſed vide Dei ſapientiam: multa enim bona, quæ non eſſent facta, ſi peccatum non fuiſſet in mundo, fecit Deus, & facta ſunt, qualia ſunt quæ geſta ſunt in noſtra reparatione, vis enim Divina eliciens bonum ex malo præpotens eſt malo, & ideò bonum quod inde elicit, prævalet bono quod malum corrumpit, ideò plus valet univerſum nunc, quàm valuiſſet ſine peccato: ideò dicitur: *O felix culpa, quæ talem meruit Redemptorem. l. 3. diſt. 45. art. 1. quæſt. 6.*

743. *Quantitas pœnæ reſpondet quantitati culpæ.*

Mulieri quoque dixit, multiplicabo ærumnas, &c. Cur Deus tribus flagellis ſexum fœmineum cruciari voluit: Nonne ſufficiens pœna erat in dolore parere filios? ſed vide, quomodò Deus ſit juſtiſſimus, voluit enim, ut quantitas pœnæ reſponderet quantitati culpæ: Primò enim peccatum à muliere ſumpſit exordium per ſuperbiã eius in mente, ideò ſubjectionem incurrit; Secundò quia lignum vidit, & appetijt, & comedit, ideò dolorem in partu incurrit: Tertiò quia fugit jugum obedientiæ Deo, ideò incurrit vinculum; & pondus multiplicis ærumnæ: hinc ad dedecus peccati ſtatim ſubſecutum eſt decus judicij, & quod inordinatum fuit cadendo ab ordine naturæ, cecidit ſtatim in ordinem juſtitiæ. *Opuſc. Brevil. p. 3. cap. 4.* hinc meritò graviùs Eva punita fuit, quia majori improbitate libidinis majus, & magis ambivit. *In Luc. cap. 4. v. 38. & lib. 2. diſt. 22. art. 1. qu. 3.*

744. *Mulier ad peccatum trahens virum graviter punitur; ſic & qui alteri eſt occaſio peccandi, gravius punitur.*

Mulieri quoque dixit, &c: Cur mulier gravius punita fuit? Iam dictum eſt majori improbitate libidinis ipſam peccaſſe, ſed nonne fragilior vas erat ipſo viro? & ipſa fuit ſeducta, non vir: cur ergo non magis vir punitus eſt? Reſpond. Deum æquiſſimè, & juſtiſſimè in hac punitione proceſſiſſe, licèt enim fragilior eſſet mulier, tamen cum ipſa fuerit occaſio, & ſcandalum ipſi viro, & ab ipſa initium habuerit peccatum viri: hinc meritò gravius punita: licèt enim ex parte peccantis gravius peccaſſe dicitur vir, majora enim dona habuerat, & prælatus erat mulieris: tamen penſatis conditionibus ex parte peccati, gravius peccavit mulier, quia exercuit impietatem in Deum, & iniquitatem in proximum, &c. *l. 2. d. 22. a. 1. qu. 3.* Hinc vide, quàm grave peccatum ſit ſcandalum, & quomodò ſuper cætera gravius punitur à Deo.

745. *Deus contemperat miſericordiam cum juſtitia.*

In dolore paries filios, &c. Mulier data eſt in adjutorium viro ad filios procreandos: cur Deus addidit dolorem huic operi? Reſpond. quia Deus ſemper in ſuo opere contemperat miſericordiam cum juſtitia. *l. 4. d. 46. a. 2. per tot.* Iuſtitia enim elucet in dolore ordinato, & miſericordia in procreatione filiorum, cum non abſtulerit fœcunditatem: & quia ſpes futuri boni in filiorum ortu leviſſimas illas pœnas efficit. *in Pſalm. 133. & ſerm. 16. & 21. Hexaem.*

746. *Beata Virgo immunis ab hac ſententia, quia immunis fuit ab omni culpa.*

In dolore paries filios, &c. Nota hanc ſententiam Involvere omnes mulieres excepta B. Virgine, quia fuit immunis à culpa; ideò dicitur ei, *Ave*, id eſt abſque væ maledictionis originalis parientium, & hinc beata, quæ ſine contaminatione concepit

munditiam

munditiam, & ſine dolore peperit medicinam. *Op. ſpec. B. Virg. lec.* 2.

747. *Maria Virgo oppoſuit vitio gulæ Evæ ſummam temperantiam, ideò benedicta ſuper omnes.*

In dolore paries filios, &c. Peperit B. Virgo filium ſine dolore: ſed cũ non eſſet facta immunis à morte; in pariendo tamen facta eſt libera à dolore, quia cũ hæc pœna fuerit inflicta ob gulæ vitium: Maria è contra fuit benedicta pro ſobrietate, & temperantia, pro qua meruit benedictionis multiplicationem ſuper omnes mulieres, imò ſuper omnes homines. *Op. ſpec. B. Virg. lec.* 15.

748. *Vitium gulæ attulit maledictionem ſpiritualem, & corporalem mulieribus.*

In dolore paries, &c. Vide quale malum eſt vitium gulæ, & quot maledictiones omnibus mulieribus attulit: maledictiones, inquam, ſpirituales in anima, & in corpore. *Op. ſpec. B. Virg. lec.* 15.

749. *Sterilitas ſæpe pœna peccati.*

In dolore paries filios. &c. Si hæc maledictio tantùm fuerit in parturientes: ergo ſteriles ſunt immunes ab iſta? Minimè: tetigit enim omnes mulieres etiam ſteriles, de quibus dictum eſt, *maledicta ſterilis in Iſraël: Deut. c. 7. v.* 14. Steriles enim ſubjectæ ſunt pluribus ærumnis. *Op. ſpec. B. Virg. lec.* 15.

750. *Mulieris fœcunditas cauſa maioris cruciatus.*

Multiplicabo conceptus tuos, in dolore paries filios, &c. Quomodò pœna hæc imponitur mulieribus, ſi iam præcepta eis fuerat multiplicatio prolis? Præterea bonum prolis eſt unum ex fructibus jucundis Matrimonij, quomodò nunc in pœnam mulieribus taxatur? ſed iam dictum eſt, quod Adam ſtante mulieres peperiſſent ſine dolore: unde multiplicatio prolis fuiſſet jucunda: ſed poſt peccatum addita eſt eis maledictio hæc maximi doloris. *Op. Brevil. p. 3. c. 4. & Op. ſpec. B. Virg. lec.* 2. *&* 15. Ut hinc ediſcas, quod ſicut mulieris conceptus eſt maxima pœna, ſic & quo fœcundior, eo miſerior, ſic & Rupert. *Lec. 3 in Gen. cap.* 12. Oh quàm peſſimi fructus peccati! ſive enim mulier ſit fœcunda, ſive ſterilis à peccato torquebitur.

751. *Innumeræ ærumnæ ſunt, quibus ſubduntur nubentes mulieres.*

Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos, in dolore paries filios, ſub viri poteſtate eris, &c. Vide quot pœnas inflixit Deus mulieri: & cur tantam pœnam indixit miſericors Deus? quià ipſa ad peccatum traxit virum, ut dictum eſt ſupra; ſed quænam ſunt iſtæ ærumnæ? Oh ſi ſcirent Virgines, cum quanto dolore florem virginitatis amittunt; cum quanta mutatione corporis fœtum concipiunt, & nutriunt: cum quanto dolore pariunt, & ſæpe pereunt: cum quantis pœnis filios nutriunt: cum quanto dolore eos morientes aſpiciunt: quanta eſt pœna zelotipos viros habere, malos maritos ſuſtinere, bonos perdere, non deſiderarent facilè nubere, ſed libenter in Chriſti, & Virginis glorioſæ amore eligerent Virgines permanere. *ſerm. de S. Agatha.* Si igitur Virgines non ſunt tot ærumnis ſubjectæ: ſaltem odium ad peccatum concipiant.

752. *Peccatum liberos ſervos facit.*

Sub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui, &c. Nonne etiam ante peccatum ſubjecta erat mulier viro? Nota, quod in ſtatu innocentiæ producta fuit in adjutorium, & ſociam viri: nunc poſt peccatum ſubjicitur viri imperio: abutens enim donis à Deo acceptis, eis privatur; meritò ergo alijs ſubijcitur, qui vitijs & Diabolo ſe ſubijcit. *Op. de Eccleſ. Hier. p. 2. c.* 1. & D. Ioan. Chryſoſtomus. *Hom. 17. in Gen.* Hinc ediſce, quod peccatum liberos ſervos efficit. *l. 2. d. 44. a. 2. q.* 2.

753. *Deus nullum peccatum impunitum relinquit.*

Adæ verò dixit, quia audiſti vocem uxoris tuæ, & comediſti, &c. Maledicta terra, &c. Ex hinc & ſuprà notatis patet, quod Deus nullum peccatum impunitum relinquit, ſed ſemper fecit diſtricta judicia de transgreſſionibus præceptorum, ut patet in Angelis, in Adam, in uxore ſua, in Caio, &c. *ſerm. 17. Hexaem.*

754. *Adam fuit punitus ad pœnam, & pœnitentiam: Diabolus ad culpam.*

Quia audiſti, &c. Maledicta terra in opere tuo, &c. Si Adam inobedientiam commiſit, cur non ipſemet punitur? cur non dicitur ei, maledictus tu, ſed maledicitur terra? ſed vide quanta ſit Dei miſericordia; nam cum duplex ſit maledictio, ſcilicet culpæ, & pœnæ, illa data eſt Diabolo, iſta homini. *in ſap. cap. 14. v.* 8. Ideo dæmon damnatus eſt ſtatim, at homo ſtatim ad pœnam, & pœnitentiam vocatus: Vide igitur miſericordiam grandem Dei, nam in terram effuſa eſt hæc maledictio, ut oſtenderet curam, quam habebat de homine. Chryſoſt. *Hom. 18. in Gen.*

755. *Adæ peccatum remiſſibile: Diaboli irremiſſibile.*

Maledicta terra in opere tuo. Vide diſcrimen ſententiæ pœnalis in Dæmonem, & virum; nam ad Dæmonem immediatè extenditur, *maledictus eris, &c.* Sed in hac ſententia extenditur ad terram: cur non etiam ad virum? ſed ex hoc patet, quod meritò peccatum Luciferi fuit irremiſſibile, non verò peccatum hominis, ideò condemnatus fuit ad ſe ſubijciendum pœnalitatibus temporalibus, ex hoc quia habuit corpus adjudicatum mortalitati; & quia alio ſuggerente cecidit, ideò conveniens fuit, ut haberet alium adjutorem, & redemptorem. *l. 2. d. 21. a. 3. q.* 2.

756. *Omnis peccans audit vocem uxoris, ſcilicet ſenſualitatis.*

Quia audiſti vocem uxoris tuæ, &c. Cur hæc verba addidit peccato commiſſo Adæ? nonne ſufficiebat dicere, quia comediſti de ligno vetito? ſed nota, quod per hoc Deus indicavit originem omnium peccatorum provenire ex eo quod vir audit vocem uxoris ſuæ: nam per virum intelligitur portio ſuperior animæ: per mulierem ſenſualitas; Ex hoc igitur quod datur conſenſus animæ ſenſualitati, auditurq; eius vox, & ſuggeſtio, hinc

oritur

oritur peccatum. *lib. 2.'d.24.par.2.a.2.quæſt.1.& 2.*

757. *Qui audit vocem, & ſuggeſtionem ſenſualitatis & non comedit non eſt tranſgreſſor legis divinæ.*

Quia audiſti & comediſti, &c. Cur hæc duo verba copulat Deus in explicando peccato Adæ? Reſpond. quod aliud eſt audire, aliud comedere: audire poteſt quis vocem ſenſualitatis abſq; eo quod conſentiat ſuggeſtioni, ſicq; audiendo ſolùm poterit quis immunis eſſe ſaltem à peccato mortali, & tunc ſola mulier comedere dicitur; at comedendo, ſeu conſentiendo, tunc eſt peccatum mortale. *l. 2. d. 24. p. 2. a. 2. qu. 2.*

758. *Luxurioſus ſe ſubijcit carni.*

Quia audiſti, & comediſti. &c. Nota quod Adam audiendo vocem mulieris, & comedendo mulieri obtemperavit: ut oſtendatur, quod ſenſualitati obtemperans luxurioſus ſe ſubijcit voluntarie carni, tanquam viliſſimo Domino. *Op. Comp. Theol. lib. 3. cap. 21.*

759. *Ex vitio gulæ orta eſt maledictio terræ.*

Quia audiſti, &c.! maledicta terra in opere tuo, &c. Quid eſt in opere tuo maledici terram? ſcilicet ex vitio gulæ, & comeſtionis tuæ maledictio effluxit in genus totum humanum. *Op. ſpec. B. Virg. lec. 15.*

760. *Spinarum, & plantarum inutilium productio in locis, ubi ſeminatur frumentum eſt in pœnam peccati.*

Maledicta terra in opere tuo, &c. In quonam conſiſtit hæc maledictio? quia ſcilicet ſpinas, & tribulos germinabit: ſed nonne terra etiam produxiſſet ſpinas, & tribulos Adam ſtante? quomodò ergo nunc talis productio dicitur maledictionis fructus? ſed attende, quod Adam ſtante terra produxiſſet quidem ſpinas, & tribulos, ſed in proportionatis locis: poſt peccatum verò ob maledictionem in pœnam peccati Deus ordinavit, ut ſpinæ, & tribuli, aliæque plantæ infructuoſæ oriantur ubi ſeminatur frumentum, ut dum colitur, det fructum, unde homo ſuſtentetur, ſed potius producit, unde homo crucietur; quod verò in locis multis generetur ſpina, hoc non eſt pœna, ſed natura. *l. 2. d. 14. p. 2. d. 2.* Vid. S. Baſil. *Hom. 6. tom.* 1. Lippom. hic legit. *Terra non reſpondebit cultura pro voto tuo: labor, & diligentia fruſtrabitur: ex horto fiet tibi ſilva, &. ex agro eremus: degenerabit terra ab originali fœcunditate, ſicut homo ab originali juſtitia.*

761. *Ex peccato ſterilitas terræ.*

Maledicta terra in opere tuo, &c. ſpinas, &c. Sed cur tantum duo iſta arbuſta commemorantur in pœnam peccati? Nonne adſunt alia etiam inutilia, quæ continuè generantur à terra? ſed ſciendum eſt, quod inter omnes herbas inutiliſſima, & magis noxia ſunt rubus, & ſpina, ut ex his appareat fructus peccati, & quomodò peccatum hominis ſua malignitate redundat in terram, inferendo in ea ſterilitatem: unde dicitur, maledicta terra in opere hominis, ſcilicet propter peccatum ipſius: Item & dum opere ſuo colit terram, ut det fructum, loco fructuum ſterilis reddita ſpinas, & tribulos germinat. *l. 2. d. 14. p. 2. dub. 2. & in Luc. c. 6. v. 44. & Op. Comp. Theol. l. 3. cap. 7.*

762. *Ex peccati maledictione oriuntur omnia mala in pœnam hominis.*

Maledicta terra in opere tuo, &c. ſpinas, &c. Sed cur in pœnam peccati hæc maledictio data eſt terræ tantùm, quæ ad uſum, & beneficium hominis inſervire debet? Nonne etiam alia elementa, & cæli facta ſunt ad utilitatem hominis? Cur non etiam hæc fuerunt maledicta? Imò hæc maledicto extenditur etiam ad omnes alias corporeas creaturas ordinatas ad utilitatem hominis: nam ad ſterilitatem terræ concurrunt etiam alia elementa, & cæli per ſubtractionem influxuum, quibus terra indiget, ſcilicet aquæ, aeris, ignis, cælorum: hincq; oritur fames, peſtilentia, aeris corruptio, terræ naſcentia infeſtantia agros, obſeſſio inimicorum, bella, aliaq; mala, quæ omnia propter peccata eveniunt in terra. *ſerm. 4. de dedic. Eccl. & Op. Comp. Theol. l. 3. c. 7.*

763. *Ex inobedientia maledictio: ex obedientia benedictio Dei.*

Maledicta terra in opere tuo, &c. Quid eſt maledicta terra in opere tuo? quodnam eſt hoc opus Adæ? ſed iam Deus ſe expreſſerat: quia audiſti vocem uxoris tuæ, quia comediſti de ligno, de quo præceperam ne comederes: ergo hoc opus, ob quod contracta eſt hæc horrenda maledictio fuit inobedientia: Vide igitur quale malum eſt inobedientia: & hinc ut hanc veritatem Chriſtus exprimeret ex ſuo contrario, dixit, *Beatus es Simon:* Simon interpretatur, *obedientia*, ut ſignificaret obedientiam mereri benedictionem, qua Adam privatus eſt. *Op. diat. ſal. tit. 4. c. 2.* Vide quomodò Adam ex quo fuit inobediens ſuo ſuperiori, omnia inferiora ſua habuit contraria. *ſerm. 5. de dec. præcept.*

764. *Per qua quis peccat per hæc & punitur.*

Maledicta terra in opere tuo, ſpinas, & tribulos germinabit tibi, &c. Quarè Deus non introduxit in pœnam peccati alia mala, ſed ſolùm productionem ſpinarum, & tribulorum? Sed attende quomodò rectè ſpina, & tribulus reſpondeant operi Adæ, ſcilicet peccato commiſſo extendendo manus ad lignum vetitum; nam ſicut ſpina, & tribulus non poſſunt manibus contrectari abſq; læſione, ſic etiam proportionata pœna manibus inflicta eſt. *in Luc. c. 6. v. 44.* Unde inferre potes, quod per quæ quis peccat, per hæc & punitur.

765. *Spinæ, & tribuli magis exprimunt fructum peccati, quàm cæteræ herbæ inutiles.*

Maledicta terra in opere tuo, &c. tribulos, &c. Quarè in terra voluit Deus in pœnam peccati ſpinas, & tribulos? nonne aliqua alia pœna fuiſſet magis apta? ſed optimè dictum eſt, *ſpinas, & tribulos germinabit tibi:* nam cum alijs herbis naſcitur, & maturatur etiam frumentum: at ſi cadit inter ſpinas, & tribulos potius ſuffocatur, nec refert fructum, ideò proportionata magis fuit hæc pœna in punitionem comeſtionis fructuũ terræ: unde ſpinæ totum occupant, ut fructus cum eis naſci nõ poſſit. *in Luc. c. 8. v. 7.* Vide quam perniciem afferat peccatum: ubi enim ingreſſum habet, ibi totum diſperdit.

766. *Sollicitudo*

766. *Sollicitudo mundana, & cogitationes iniquæ reddunt animam maledictam.*

Maledicta terra, &c. ſpinas, & tribulos, &c. Ergo terra producens ſpioas, & tribulos reproba eſt, & maledicto proxima, ait D. Paul. *ad Hebr. c. 6.* ſed nonne & alia teera, & tota terra remanſit maledicta? remanſit quidem maledicta tota terra, ſed magis hæc ad exprimendum myſterium digniſſimum; Nam pee ſpinas, & tribulos ſignificantur mundanæ ſollicitudines, cogitatiooes carnales quæ prævalent in corde carnalium, & quia in his ſemen verbi Dei, & inſpitationum ſanctarnm ſuffocatur, & impeditur., ne fructum det tempore ſuo, ideò dicitor maledicta hæc terta, ſcilicet anima. *in Luc. cap. 8. v. 7.*

767. *Diſcordia, & ſciſſio charitatis affert maledictionem Dei.*

Maledicta terra in opere tuo, &c. ſpinas, &c. Cur terra producens ſpinaa, & tribulos expreſſè magis denotatur maledicta? Nota, quod terra myſticè eſt anima, vel Eccleſia, vel Congregatio Chriſtianoeum; hujus terræ fructus eſt frumentum charitatis, & unitatis chriſtianæ; hæcq; per ſpinas iracundiæ, ſchiſmatis, diſcordiæ ſuffocatur; ideò propter hæc vitia dicitue terra maledicta, labotibus, ſteeilitatiq; ſubjecta. *in Luc. c. 6. v. 44. & ſerm. 3. Dom. 13. poſt Pentec.* Ex quo inferre licet quod diſcordia portat maledictionem animæ, & congregationibus, Eccleſiæq; Dei.

768. *Religio quæ loco frumenti producit ſpinas inobſervantiæ, terra maledicta.*

Maledicta terra in opere tuo, &c. ſpinas & tribulos, &c. Iam dictum eſt pee terram myſticè intelligi animam, & congregationem, ſtatumq; religioſum, ſed qualiter dicitur maledicta. Nota conſequentia: *in opere tuo ſpinas, & tribulos germinabit tibi:* Terrá namq; culta divinis conſilijs, & Chriſti exemplis ſi pro frumento germinabit ſpinas, & tribulos ſubjacebit maledictioni Dei; oempe illa teligio, quæ loco obſervantiæ, obedientiæ, paupertatis, & caſtitatis, aliorumq; operum ſanctorum ad nihilum redigitue per inobſervantias maximè obedientiæ, quæ eſt fuodamentum religioſitatis. *Op. ſtim. div. am. p. 3. cap. 11.*

769. *Anima, quæ non producit fructus dignos pænitentiæ maledicta.*

Maledicta terra in opere tuo, &c. Cur ad terram dirigitur hæc maledictio quodnam peccatum patraverat? Nota, quod terra produxerat arborem mortis: unde ſicut Chriſtus maledixit ficui non habenti fructus, ſed tantùm folia: ſic Chriſtus maledicit terram producentem ſolùm ſpinas, & tribulos: & quænam eſt hæc terra? Anima, quæ opera pœnitentiæ negligit: Vide igitur ô homo quo malo ſit plena iſta terra tua; hinc ſpinæ, hinc tribulus, hinc fœnum: quid agis, quarè vacas? ſpinas incende, tribulos eradica, fœnum ſeca, nova ſemina bona ſparge; non terreat hyems, ſere hyeme, quod metas æſtate. *in Luc. c. 13. v. 5. & ſeq.*

770. *Chriſtus abſtulit hanc maledictionem.*

Maledicta terra, &c. Ad quid maledicitur terra, ſi homo eſt qui peccavit? quia nomine terræ venit homo: Nota igitur quod ante adventum Chriſti homines ſub maledicto legis erant: tempore enim illo fiebant ſacrificia eorum, quæ ex terra producebantur: unde erant onetoſa, ſed per Chriſtum ſublata fuit hæc maledictio. *lib. 4. d. 3 p. 2. a. 1. qu. 1. ad 2.*

771. *Aqua non maledicitur, quia figurabat Baptiſmi Sacramentum.*

Maledicta terra, &c. Cur quæſo ſola terra maledicitur, & non ſimul aqua, cum ſicut à terra nutritur, ſic & aquam homo bibat? litteraliter quià homo peccavit de fructu terræ, quem comedit, & non de aquis bibit: myſticè: quia ſacrum Baptiſma, quo peccata diluenda erant, repræſentabant: Ideò Sacramentum Baptiſmi, quod eſt lex bonitatis, ſuavitatis, & amoris inſtitutum eſt in aqua, quæ facile cedit: Sacramenta autem legis veteris, quæ erat ſub maledicto, erant ex fructibus terræ. *l. 4. d. 3. p. 2. a. 1. qu. 1. ad 2. & l. 3. d. 12. a. 3. q. 2. ad 2.* Ex quo habes immunem eſſe à maledictione, qui in peccato non communicat, ait S. Auguſt. *l. 2. de Mirab. c. 4.* Terræ maledicitue, non aquis, quia in aquis erat peccatum abluendum, de fructu terræ contractum.

772. *Præficere indignum origo omnium malorum.*

Maledicta terra, &c. Sed cur hæc maledictio? quia audiſti vocem uxoris tuæ, & comediſti, id eſt quia ordinem invertit, & cum vir eſſet prælatus mulieris, ei ſe ſubiecit obediendo, & hinc totius tragediæ principium. *Op. Bibl. paup. cap. 108. & l. 2. d. 24. p. 2. a. 2. q. 1. & 2.* Ergo præficere indignum origò eſt omnis ruinæ.

773. *Divitiæ ſunt ſpinæ.*

Maledicta terra, &c. ſpinas & tribulos, &c. Sed quomodò in omni terra id verificatur, cum in multis locis ſit fertilis, & bona? Imò in iſta verificatur quantumcumq; fertili, quia ex ipſa potiſſimè proveniunt divitiæ: divitiæ autem ſunt ſpinæ, quæ & ſi delectare videntur, ſpinæ tamen ſunt, mentem lacerantes poſſeſſorum cogitationum ſuarum punctionibus, quia avidè quæruntur, & ſollicitè ſervantur. *in Luc. cap. 8. v. 15.*

774. *Ex noſtra carne, & affectibus carnalibus ſolùm oriuntur ſpinæ, & dolores cruciantes animam.*

Spinas & tribulos germinabit tibi. Quid eſt tibi germinabit? nonne poſſunt pungere etiam cætera animalia? meritò dicitoe, *tibi*, ſcilicet homini quærenti oblectamenta ex terra, ſcilicet carne ſua: ubi enim credit invenire oblectamenta, invenit cruciamentum: ideò dicit Apoſtolus, *Col. 3. Quæ ſurſum ſunt quærite, non quæ ſuper terram* per depreſſionem, ſcilicet affectus ad terrena, *ſerm. 1. Dom. infr. oct. Epiph.* Vide etiam, quod cum ex hac maledictione terra corporis noſtri ſpinas & tribulos vitiorum ultrò germinabit, quid faciet impingnata delicijs cibo, potuque? tanta erat certè denſitas ſpinarum, quod ſemen verbi Dei in oobis ſuffocabitur totaliter. *Op. de prof. relig. l. 1. c. 39.*

775. *Deus ab initio indicavit velle à nobis frugalitatem, & parſimoniam.*

In laboribus comedes herbam, &c. Ecce qualis cibus aſſignatus fuit ab initio ſæculi hominibus; Hunc ſimplicem cibum debuit Deus reliquis cibis anteferre, quoniam iſte eſt ſobrietatis cibus, reliqui voluptatis, in quo datur nobis frugalitatis exemplum, & parſimoniæ magiſterium, ut herbis, & ſimplicis oleris victu, aut pomis contenti ſimus, quem natura obtulit, quem liberalitas Dei primò donavit; talis fuit virtus Anachoretarum, & perfectiſſimorum virorum. *Op. Apolog. paup. reſp. 2. cap. 2.*

776. *Peccatum traducit hominem in beſtiam.*

Comedes herbam, &c. Sed cur herbam pro cibo ei apponit Deus? Nonne hæc erat cibus proprius beſtiarum? ſed vide quomodò peccatum fecit Adam ſimilem beſtijs; quia enim quoad corpus erat ſimilis beſtijs, indigens reficei cibis, ſicut beſtiæ: poſt peccatum verò quoad animam factus eſt pariter ſimilis beſtijs in beſtialitate, & mentis appetitu. *l. 2. d. 29. dub. 1.* Meritò ergo comparantur beſtijs, qui à Deo avertuntur, & cogunt ſpiritum ancillari, & carnem dominari non intendentes vacati, niſi laſciviæ, gulæ, & luxuriæ. *ſerm. 3. Dom. 3. poſt oct. Paſch.*

777. *Cibus juſtorum Deus: cibus peccatorum cibus beſtiarum.*

Comedes herbam, &c. Septuaginta legunt, *fœnum agri.* Quomodò fænum, vel herbam apponit Deus homini, cui iam conceſſerat edere de dulciſſimis fructibus omnium lignorum? ſed ex hoc vide diſcrimen ciborum viri juſti, & impij; nam cibus juſtorum ante peccatum eſt fructus Paradiſi, nempe Deus: cibus impiorum & poſt peccatũ ſunt ſiliquæ, herbæ, aliaq; propria beſtiarum: nempe delectationes carnales, quæ onerant, non ſatiant animam. *in Luc. c. 15. v. 16. & Op. de prepar. ad Miſſ. c. 7. & op. de prof. relig. l. 2. c. 76.*

778. *Per labores Deus revocat ad pœnitentiam.*

In laboribus comedes ex ea, &c. Vide quid facit Deus cum peccatoribus, quos iam averſos per delectationes revocat ad ſe per afflictiones: ſic fecit cum Adam, ut qui inebriatus fuerat per delectationem, evigilaret per tribulationem, quia vexatio dat intellectum. *in Luc. cap. 15. v. 16.*

779. *Qui dulcia cum Deo recuſat guſtare; amara cum Diabolo cogitur ſumere.*

In laboribus comedes herbam terræ, &c. Si terra ultrò nec germinabit herbam, quomodò in laboribus comedet eam? ſed vide imaginem peccatoris, qui noluit dulcia guſtare in gratia, cogitur guſtare amara: dicit igitur *in laboribus comedes herbam*: quia ſcilicet, quæſiſti delicias vitiorum, ideò eas perdidiſti, viveſq; ſquallens calamitate, & miſeria. *in Luc. cap. 15. v. 16.* Lippom. *hic: Noluiſti arborum fructu veſci, ede ergo herbam terræ tibi contumacis.*

780. *Labor, & ſudor fructus peccati.*

In laboribus comedes ex ea: in ſudore vultus tui veſceris pane tuo, &c. Cur Deus replicat laborem, addens ſudorem etiam, in quo cibum ſumpturus erat Adam? ut appareat fructus peccati: in labore quantùm ad exercitium colendi terram: in ſudore quantùm ad difficultatem recipiendi fructus expectatos. *Pſ. 138.*

781. *Labor ſive corporalis, ſive ſpiritualis præcipitur homini.*

In labore, & ſudore, &c. Hoc dictum eſt Adæ, & poſteris: ſed quomodò id verificatur, cum multi ſint, qui ſine labore habent victum, & edunt? At nemo liber eſt ab hoc præcepto: ſed attende quod labor alius eſt corporis, ſeu corporalis: alius eſt ſapientiæ, ſive alterius generis boni, qui otium excludat: ſed inter omnes utilius, & nobilius eſt ſtudium ſapientiæ: Unde omne genus hominum ad aliquod exercitij genus ordinatum eſt pro loco, tempore, & obligatur præceptoriè in his verbis: quarè qui ad majora apti non ſunt præcepto Apoſtoli labore corporeo ſunt exercendi. *2. Theſ. c. 3. & Op. Expoſ. in regul. S. Franc. cap. 5.* Et hoc fundamento S. P. Franc. obligavit ſuos Fratres ad laborandum vel corporaliter, vel ſpiritualiter. *ibid.*

782. *Labor bonus eſt prædeſtinatorum, malus reproborum: ille benedictus, iſte maledictus à Deo.*

In labore, & ſudore; &c. Ergone ſemper laborandum? ſed vide Dei providentiam, & ſapientiam; nam hanc pœnam propter peccatum homini aſſignatam Deus ordinavit in ſalutem noſtram: voluit enim ut per hoc cognoſcerentur, & diſcernerentur prædeſtinati à reprobis: Poſuit enim nos in agro hujus vitæ, vel Eccleſiæ, ut nunquam otiaremur, ſed Deo conformes, & obedientes laboraremus operando bonum ſecundùm conſilium ſapientis. *Prov. 12. qui operatur terram ſuam ſaturabitur bonis. in Luc. cap. 15. v. 25. & ſerm. 1. in ſexag.* Væ igitur terræ cordis humani, quæ non profert fructus meritorum, ſed ſpinas profert peccatorum: fructus boni cordis ſunt bona opera: mali verò ſunt mala opera: illis à Deo dabitur benedictio: iſtis maledictio. *ſerm. 2. fer. 2. Paſch.*

783. *Vult Deus à nobis laborem ordinatum; & ſine præjudicio animæ*

In labore, & ſudore, &c. Cur voluit Deus, ut cum labore, & ſudore laboraret homo pro cibo acquirendo, cum prohibuerit ſollicitudinem à cordibus ſuorum? ſed adverte, quod Deus vult quidem laborem, & ſudorem, ut victum paremus, ſed tamen abſq; ſollicitudine, & inordinatione. *in Eccleſ. cap. 2.* Vult igitur, ut vitemus inordinatum laborem: & quis eſt iſte labor inordinatus? labor inordinatus, & à Deo reprobatus eſt vel in deordinatione intentionis, præponendo ſcilicet cibum corporalem ſpirituali: vel aggravando ſollicitudinem & nimis cor affligendo: vel in tempore indebito. *in Ioan. cap. 6. v. 27.*

784. *Labor pœna voluptatis: pœnaq; reſpondet culpæ.*

In labore, & ſudore, &c. Ex Hebræo legitur, *cum dolore comedes, &c.* Sed cur aliam Deus non impoſuit pœnam, quàm doloribus affici? At ex hoc apparet qualiter correſpondeant inter ſe culpa, & pœna: quia enim vir ſpreto bono ſummè delectabili, quæſivit delectari in carne, ideò juſto Dei judicio inflictus eſt ei labor, dolor, & defectus famis, & ſitis. *Op. Brevil. p. 3. c. 4. & Comp. Theol. l. 2. c. 21. & Op. de dec. precept. ſerm. 5.*

785. *Tempus hujus vitæ eſt laboris, & vigilantiæ, non torporis.*

In labore, & ſudore, &c. Sed cur ad amiſſionem juſtitiæ originalis pro ſe & omnibus hominibus cum tot ſequelis, & ærumnis conſequentibus addit miſericordiſſimus Deus hanc pœnam? Imò hoc fuit effectus divinæ pietatis in nos: voluit enim nobis indicare in hac vita nobis non eſſe dormiendum, ſed vigilandum, non pigritandum, ſed ſollicitè operandum: & ut oſtenderet, quod qui in hac vita labori pœnitentiæ non incumbunt, amariſſimè in altera vita dolebunt, & plorabunt. *ſerm. 1. de S. Petr. ad Vinc. & ſerm. 4. in Dom. ſexag.* Hinc debes dicere, Da mihi Domine in hoc exilio panem doloris, & lachrymarum, quem eſurio ſuper omnia in copiam deliciarum. *ſerm. 3. Dom. 4. Quadr.*

786. *Panis acquiſitus ſine Dei, & proximi offenſa eſt panis juſtitiæ, & de jure noſter poteſt dici.*

In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, &c. Notandum diligenter hic, quod cum ſuprà dixerit Deus, *in laboribus comedes ex terra*, & deinde addidit, *comedes herbam terræ*: non dixit ex terra tua, ex herba tua: hic verò addidit, *ex pane tuo*: cur hic explicat panem eſſe laborantium, non verò terram eam colentium, & herbam comedentium? ſed obſervandum eſt, quod in terra nullum jus acquiſitum habet homo: item nec in herba, quæ ultrò germinatur ex terra: Terra etiam eſt communis omnibus animantibus, ſicut & herba: Panis verò eſt proprius cibus hominis, ad quem præparandum requiritur proprius labor, induſtriaq; quo pacto dicitur Panis ipſius laborantis, & præparatus cum juſtitia: Hinc dicimus, *Panem noſtrum quotidianum da nobis*, ſcilicet panem juſtitiæ, panem præparatum cum juſtitia, & ſine Dei, & proximi offenſa: unde dicitur. *Pſ. 127. labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit*: quarè panis cœli dicitur qui juſtè acquiritur. Panis inferni, qui injuſtè acquiritur. *ſerm. 3. in Rogat. & infra:* Pro Pane illo parum ſudaut uſurarij, & alij, qui in contractibus multis mendacijs victum acquirunt: non de illo pane, ſed de juſtè acquiſito ſubveniendum eſt eſurientibus, egenis, & animabus Purgatorij, *ſerm. 2. Dom. 4. Quadrag. & in Luc. c. 14. v. 15. & in Orat. Dom.*

787. *In hac vita homo eſt peregrinus, & laborare debet, ut tandem manducet panem in gloria.*

In ſudore veſceris pane tuo, &c. Si voluit ut panis eſſet noſter cibus, cur nunc jubet, ut per labores, & ſudores ipſum acquiramus, & deinde ipſum, quotidie à Deo petamus? nonne præmium juſtè labori debetur? Voluit Dominus indicare nos eſſe peregrinos in hac vita, currentes ad patriam; in qua panis nobis gloriæ præparatus, à nobis eſt ſumendus; & ideò nobis eſt laborandum, ut à labore ad quietem, à paupertate ad abundantiam, & à vanitate ad veritatem tandem perveniamus. *Pſ. 114. & in Orat. Dominic. & in Luc. c. 14. v. 15.*

788. *Panis Euchariſticus eſt noſter, non Angelis, ſed nobis paratus, & cum labore, & pœnitentia antecedente quærendus.*

In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, &c. Cur appellat inter omnes alios tam diverſos cibos nobis præparatos ſolùm panem noſtrum? ſed ad aliud quam ad materiale dirigebantur hæc verba: loquitur myſticè de pane Euchariſtico: hic eſt panis pro nobis expoſitus in Eccleſia, & ideò dicitur noſter, quia ad hunc percipiendum vult præmitti laborem, ſudorem, ſcilicet pœnitentiam, & dolorem peccatorum: Per hunc panem tandem perveniemus ad deguſtandum panem cœleſtis gloriæ. *in Orat. Dominic. & in Luc. c. 14. v. 15.*

789. *Meditatio mortis diſponit ad dignam Euchariſtiæ ſumptionem.*

In ſudore, &c. quia pulvis es, & in pulverem reverteris. Cur ſtatim propoſito pane hoc Euchariſtico, ut dictum eſt, addit poſtea, *quia pulvis es, &c.* qualem connexionem habent hæc verba vel panis, & mors ſignificata in illis verbis, *& in pulverem reverteris*? ſed nota myſterium: addita ſunt verba mortem indicantia, ut eſſent excitantia ad dignam præparationem; ut oſtenderet quod indignè ſumens hunc panem ferietur morte ſcilicet temporali, ſpirituali, & æterna. *ſerm. 6. in Cœn. Dom.*

790. *Euchariſtia ducit ad incorruptibilitatem, & gloriam æternam.*

In ſudore, &c. quia pulvis es; & in pulverem verteris, &c. Quare Deus addidit ad manducationem panis cum ſudore acquiſiti, quod pulvis ſumus, & in pulverem revertemur? ſed nota miram Dei providentiam: Nos in hac vita peregrini ſumus, ut dictum eſt, ad patriamq; tendimus: ideò dixit quod pane noſtro veſcemur, ut feliciter ad patriam per mortem perveniamus, ut de pane ad panem procedamus, ſcilicet de pane vel pœnitentiæ vel Euchariſtico ad incorruptibilitatem perveniamus. *in Luc. c. 14. v. 15. & Op. de prepar. Miſſ. cap. 7.* Nota etiam, quod dicitur *in ſudore veſceris pane tuo, &c.* nempè Panis ille te confortabit mirabiliter in laborioſis hujus vitæ actionibus, & tentationibus. *ſerm. 6. in Cœn. Domini.*

791. *Sacræ ſcripturæ cognitio ſine labore non poteſt haberi.*

In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, &c. Panis item hic myſticè intelligitur ſacra doctrina, & ſacra ſcriptura, quæ cum proponatur ſub velamine, & figura indiget exercitatione, & labore, ut per ipſam cibetur intellectus noſter: ſi enim omnia in ſacra ſcriptura eſſent aperta, eam parvi penderemus. *in Pſ. 98. & 118. in princip. & 138. & in Luc. c. 14. v. 15.*

792. *Conſolatio ſpiritualis per gratiam ſine labore non poteſt obtineri.*

In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, &c. Hic panis item myſticè eſt interna conſolatio ſpiritualis, quam animæ affert divina gratia, & meditatio

myſterioruм ſupernorum : Hæcq; non poteſt haberi ſine labore, & ſudore, ſcilicet exercitatione, & diligentia. *in Luc. cap. 14. v. 15. & in Orat. Dominic.*

793. *Juſtitia Dei ordinatiſſimè procedit in punitione culpæ.*

In ſudore, &c. quia pulvis es, &c. Ad quid Deus hæc addit? nonne ſufficiebat cognitio, quam habebat Adam ex comminatione ipſi facta de morte ſubeunda poſt tranſgreſſionem præcepti? ſed nota antecedentia, & hæc ſequentia verba: voluit enim Deus indicare, quod ipſe rectiſſimo ordine pœnam diſpoſuit juxta qualitatem culpæ: Attende igitur ærumnas in quas incidit Adam per peccatum: quia enim ſuperbiendo; & guſtando in carne inobediens fuit ſuperiori, juſto judicio Dei ſibi factum eſt Inobediens ſuum inferius, ſcilicet pars inferior, & ſenſualitas; & hinc orta eſt erubeſcentia: ſecundò quia ſpreto incommutabili bono, & ſummè delectabili quæſivit in carne delectari; ideò juſto Dei judicio inflictus eſt ei labor, & defectus panis, & ſitis: Tertiò, & quia propter bonum carnis elegit à bono mentis ſeparari, ideò juſto Dei judicio ſubjectus factus eſt morti, in qua anima io vita ſeparatur à corpore per mortem, & incinerationem: & hinc quod Deus dederat homini ſecundùm ordinem naturæ, nempe corpus ſubjectum animæ, propagabile ſine libidine, vegetabile ſine defectione: immutabile ſine morte interveniente: ſic homine peccante ſecundùm ordinem juſtitiæ factum eſt, ut ſubtraheret tanta dona, & infligeret oppoſita, ut ſic culpa non remaneret impunita, & inordinata, quod nequaquam pati debet divina providentia. *Op. Brevil. p. 3. cap. 4. & Comp. Theol. l. 3. cap. 21. & Op. de dec. precept. ſerm. 5.*

794. *Ex inobedientia mors.*

Pulvis es, & in pulverem reverteris, &c. Vide peſſimos effectus inobedientiæ: Deus enim fecit hominem immortalem ex natura ſua; ſed inobedientia abſtulit hoc tantum donum, & reddit eum ſubjectum morti, & incinerationi. *l. 2. d. 30. a. 1. q. 1. & 2. & in Ioan. cap. 3. v. 33.* Vide quantum malum ſit non obedire: cum Adam ex inobedientia in re tam facili in tantum ſupplicium inciderit: S. Auguſt. *lib. 2. de Civ. Dei cap. 15.*

795. *Chriſtus ſua morte voluntariè ex obedientia aſſumpta ſatisfecit culpæ inobedientia hominis.*

Pulvis es, & in pulverem reverteris, &c. Si mors illata fuit ob peccatum, cur Chriſtus, & B. Virgo morti ſubjecta fuere? Reſp. Verbum in Incarnatione aſſumpſiſſe omnes defectus naturales hominis præter illos, qui vitio ſunt annexi: ob idq; etiam mortem, ſed tamen voluntariè, ut ſicut per inobedientiam mors ab homine contracta eſt, ita & per obedientiam Chriſtus ſua morte mortem trucidaret, & occideret, in quo magis relucet divina miſericordia ſimul cum juſtitia. *lib. 3. d. 20. a. 1. q. 2. & in Ioan. Collat. 54. & lib. 3. d. 15. a. 1. per tot.* Et hinc unquam à morte aliquem liberavit tum propter illius ſententiæ firmitatem. *Pulvis es. &c.* tum ut fides habere locum poſſet: ideò nec exemit Mariam Virginem ab ipſa, licèt ab incineratione ſuum corpus liberaverit. *l. 2. d. 33. dub. 4. & Op. ſpec. B. Virg. lec. 2.*

Maria Virgo non fuit immunis à morte.

796. *Chriſtus in ſe mortem aſſumpſit in utilitatem noſtram, & ut mortem vinceret.*

Pulvis es, & in pulverem reverteris; &c. Cur Chriſtus voluit aſſumere in ſe ipſo neceſſitatem moriendi, cum non communicaverit in peccato? venit Chriſtus, ut ſua morte mortem noſtram vinceret, ut dictum eſt: ſed in quonam conſiſtit hæc victoria? Attende ô homo quanta fuerit pietas Domini noſtri Ieſu Chriſti: Ipſe namq; in ſe nihil habebat, ob quod mors in ipſum poſſet: Voluit tamen aſſumere hanc neceſſitatem voluntariè ſcilicet tum ex parte Dei, tum ex parte animæ, & hoc ob multiplicem finem; ſcilicet tum propter pretium noſtræ ſalutis, quia voluit nos redimere non auro vel argento, ſed pretioſiſſimo ſanguine ſuo; & exponendo vitam ſuam pro nobis morti: tum propter exemplum virtutis, ſcilicet humilitatis, patientiæ, & pietatis, quibus mediantibus pervenitur ad cælum: tum propter fulcimentum noſtræ fragilitatis, ut ſcilicet manifeſtando in ſe veritatem humanæ naturæ, fulcimentum præberet noſtræ rationali ad exercitium fidei: & oſtendendo immenſitatem ſuæ miſericordiæ, præberet fulcimentum iraſcibili ad ſperandum: & oſtendendo magnitudinem ſuæ benevolentiæ; fulcimentum præberet concupiſcibili ad ſe amandum. *l. 3. d. 15. a. 1. q. 1.*

797. *Chriſtus confecit, & dulcem reddidit mortem noſtram morte ſua.*

Pulvis es, & in pulverem reverteris, &c. Si Chriſtus eſt vita, quomodò in hac lege voluit comprehendi? Reſpond. ut dictum eſt, id feciſſe non ex neceſſitate, ſed voluntariè: ſed quare? nonne videretur nobilius ipſum fuiſſe immunem à morte? ſed id fecit ad oſtendendam ſuam benevolentiam in nos: dum enim mortalitatem noſtram univit vitæ, & ille qui vita erat, mortuus eſt, facta eſt confectio, in qua, & per quam mortuus reviviſcit, & ex morte ipſius Sacramenta habent vivificandi efficaciam: ſunt enim pigmenta ſuavitatis, & ſanitatis efficaciſſima. *l. 4. in Prol.*

798. *Chriſti mors non fuit neceſſitatis, ſed voluntatis.*

Pulvis es, & in pulverem reverteris, &c. Si Chriſtus mortuus eſt propter obedientiam Patri debitam, quomodò ſua morte neceſſaria potuit pro nobis ſatisfacere? Reſpond. quod aſſumptio mortalitatis in Chriſto fuit facta non neceſſitate generationis, vel corruptionis concupiſcentiæ, ut in nobis; ſed ex diſpenſatione ipſius aſſumentis concurrente ſimul acceptatione voluntatis animæ: & quia ſine debito mortis pertulit mortem, & placere potuit, & placare: placere ex bona voluntate, & placare quia præter neceſſitatem: Et per hoc viam nobis aperuit acceptandi mortem, licèt neceſſariam cum merito: licèt enim in nobis ſit neceſſitas moriendi, tamen poſſumus facere de neceſſitate virtutē. *l. 3. d. 15. a. 1. q. 3. cit. & d. 18. dub. 4. & a. 1. q. 3.*

799. *Memoria mortis, & ſuæ conditionis viliſſima homo excitatur ad humilitatem conſequendam, & præcipuè hæc diriguntur ad Prælatos.*

Pulvis es, & in pulverem reverteris, &c. Hæc pœna fuit aſſignata pro culpa omnibus hominibus; ſed cur

Digitized by Google

cur etiam juſti comprehenſi ſunt in hac ſenteotia? ſed hæc fuit effectus miſericordiæ Dei: nam cum culpam nollet relinquere impunitam, dignatus eſt hanc pœnam ordinare ut medicamantum noſtræ ſuperbiæ: ut ſcilicet homo cogitando, quid ſit retunderet ſuperbiam, & ſe ad humilitatem excitaret: & cum hoc dictum fuerit Adæ Principi aliarum creaturarum, id principaliùs dicitur iis, qui in alto prælaturæ ſunt poſiti. *op. dias. ſal. tit. 1. c. 3. & ſer. 3. Dom. 16. poſt Pentec.*

800. *Memoria mortis, & inſtabilitas vitæ proponitur ad ſuperbiam retundendam.*

Pulvis es, & in pulverem reverteris, &c. Cur diem mortis non aſſignavit Deus Adæ, ſed in incerto ipſum relinquens dixit, *Pulvis es, & in pulverem reverteris*? voluit Deus ita cum homine agere, ut reflectendo ad principium, unde venerit, ſcilicet ad limum terræ, de quo factus fuit, & ad ſtatum, in quo tunc eſſet, ſcilicet in peccato, ob idque exul à patria, & ad terminum, quo tendebat, nempè ad incinerationem, ſe humiliaret, & cognoſceret ſe numquam in eodem ſtatu permanere: quaſi diceret: quid ſuperbis terra, & cinis? ſi hodie es, cras non eris: ſi hodie ſanus, cras infirmaberis. *op. de perfect. vit. cap. 2. & op. Bibl. paup. c. 131.*

801. *Memoria mortis reſiſtitur tentationibus Diaboli.*

Pulvis es, &c. Cur dennò ad memoriam reducit mortem Deus? nonne ſufficiebat Adæ, & uxori dictum, *in quacumque hora, &c. morte moriemini?* Sed adverte, quod hæc pœna illis illata eſt, quia audierunt vocem tentatoris, & ideò poſt peccatum cognoverunt ſe nudos, ideſt titillationibus, & illecebris carnis, & teotationibus ſubjectos. Hinc miſericordioſiſſimus Deus hanc pœnam mortis eis aſſignavit, & expreſſit ſe eſſe morti ſubjectos, ut ſicut aſpis obturat unam aurem cauda, & aliam ad terram eam demittendo, ne audiat vocem incantantis: ſic & homo clauderet aures terra, ſcilicet memoria ſuæ vilitatis, & fragilitatis, & cauda, ſcilicet conſideratione finis, & mortis: ſicque evaderet ab inſidiante Diabolo, & à ſuis tentamentis. *op. Diet. ſalut. tit. 5. c. 3.*

802. *Homo per peccatum fit totus pulvis, & cinis quoad animam, & corpus.*

Pulvis es, &c. Quæ verba à pluribus SS. Patribus ſic leguntur, *Cinis es, & in cinerem reverteris*: nonne homo conſtat corpore, & anima? quomodò ergo de toto homine dicitur pulvis es, cum anima non ſit ex terra? nota, quod non ſolùm homo dicitur pulvis, & terra quoad corpus materialiter, ſed & quoad animam ſpiritualiter in peccato mortali exiſtentem; ſicut enim cinis eſt vilis quantumcumque ſit de pretioſa materia, ſic anima, licèt natura ſit nobiliſſima, tamen in peccato exiſtens, fit viliſſima: & ſicut cinis modico flatui non poteſt reſiſtere, ſic nec anima modicæ tentationi, imò nec ſibilo modici verbi: & ſicut cinis non poteſt redire ad ſtatum priſtinum ſuæ materiæ, ſic nec anima ad ſtatum gratiæ, niſi ſola virtute divina. *op. Dias. ſal. tit. 5. cap. 1.*

803. *Pulvis es, &c.* Certū eſt, quod Adam ante peccatum erat compactus ex terra: cur ei non eſt dictum ſaltem, quod eſſet pulvis? ſed nota, quod ante peccatum erat pulvis ſolùm quoad corpus, nam quoad animam erat cæleſtis: at poſt peccatum meritò ei dicitur, *Pulvis es*, ideſt totus terra, in terram infixus, & ad terram incedens, ſcilicet ad centrum terræ, quod eſt infernus. Anima enim, quæ ſuperiora relinquit, & ad inferiora deſcendit per peccatum, & affectum animi, luteas domus inhabitans, & terrenum habens fundamentum, pulvis, & terra dicitur. *op. de 7. itiner. ætern. itin. 3. diſt. 3. & Pſal. 2. & 95. & in Io. c. 3. v. 33.*

804. *Mors, & omnia mala ex vitio gulæ.*

Pulvis es, &c. Sed cur mortem inflixit homini? quarè non alia adæquata pœna ipſum punivit? ut oſtenderet quale malum ſit vitium gulæ, propter quid hanc maledictionem incurrit homo, qui enim ad menſam Paradiſi poſitus fuerat, nunc in terram collocatur, eique terra proponitur, additque *& in pulverem reverteris*, quia ſuper omnia vitium gulæ ad terram, & ad mortem præcipitat. *op. ſpec. B. Virg. lec. 15. & op. diat. ſal. tit. 1. c. 8. & op. de prof. relig. l. 1. c. 36.*

805. *Per mortem fides ſtabilitur, & multa bona promoventur.*

Pulvis es, &c. Hoc dictum eſt Adæ, & omnibus deſcendentibus; ſed cur Chriſtiani virtute Baptiſmi non immunes ſunt ab hac lege? Baptiſmus enim recuperat quod Adam perdidit, ſcilicet gratiam cum deletione culpæ originalis? Nonne Chriſtus redemptor venit redimere, & recuperare perdita à primo homine, magiſque eluceret ejus pietas, ſi cum peccato originali tolleret etiam omnes pœnas? Sed attende mirabilem Dei redemptoris providentiam, & ſapientiam. Congruum enim magis fuit, ut abſolvendo hominem per Baptiſmum ab omni æternali pœna, delendo omnem culpam, & à pœnis aſſumptis, & impoſitis ob peccatum, ut ſunt jejunia, & exercitia corporalia (Baptiſmus enim delet culpam, & pœnam) relinqueret pœnalitates contractas ob culpam originalem, & hoc tum ad oſtendendam æquitatem divini judicij, & ſententiæ ab ipſo fulminatæ de morte Adæ, & poſterorum: tum ad demonſtrandum fructum paſſionis Chriſti, quia ſi curaſſet naturam, & fomitem, filij non indigerent regenerari à Chriſto: tum ad promovendum meritum liberi arbitrij: dantur enim hæ pœnalitates ad promovendam humilitatem, ſui cognitionem, ſtimulationem ad bonum, exemplum non peccandi, exercitium virtutum. *l. 4. d. 4. p. 1. a. 1. q. 3.*

806. *Memoria Mortis menti hominum proponitur, eiuſque oblivio malorum cauſa.*

Pulvis es, &c. Cur in ſententia contra peccatum pronunciata appoſuit hæc verba, cum jam Adam noſceret ſe moriturum? Id fecit Deus, ut doceret, quod memoria mortis eſt continuè habenda; & quod ſi ad mortem comminatam reſpexiſſet, ipſe non cecidiſſet. Dicitur igitur cuicumque noſtrum, *Pulvis es, &c.* quaſi dicat. Conſidera frequenter, & volue, revolueque diligenter, quod mors non poteſt declinari, quod hora mortis non poteſt inveſtigari, quod tempus à Deo præordinatum non poteſt immutari, quod totum vivere hominis nihil aliud eſt, quàm ad mortem tranſire: cur igitur temporalia diliguntur, quæ tam incerto tempore poſſidentur? cur tanto tempore vitam iſtam deſideramus, in quo quantò amplius vivimus, tantò plus peccamus? quotidie

namque creſcunt mala, & ſubtrahuntur bona. *op. Diat.ſal.tit.7.c.1.& op.ſolil.cap.3.*

807. *Per peccatum homo conſtituitur in numero beſtiarum.*

Pulvis es,&c. Vide quales effectus peccati experitur homo: factus enim eſt immortalis, beſtiæque erant morti ſubjectæ: at per peccatum factus eſt homo ſimilis beſtiis, & in numero earum conſtitutus. *l.2.d.19.dub.1.*

808. *Peccator eſt terra: Iuſtus Cælum.*

Pulvis es, & in pulverem reverteris, &c. Hoc quarè dictum eſt Adæ poſt peccatum? quia exiſtens in peccato terra eſt: ergo in gratia, & charitate exiſtẽs non eſt terra, ſed cœlum: quia in ipſius mente pacifica, & quieta divina virtus tamquam in cælia ſingulariter requieſcit: eſt, inquam, cælum propter remotiſſimam ab amore terrenorum elongationem, propter cordia, & animæ puritatem, omniumque virtutum tamquam ſtellarum ornatum. *op.de Eccleſ.Hier.p.4.c.4.& Pſalm.2. & 95.& in Io.c.3.v.33.*

809. *Vita hac non eſt vita, ſed continua mors.*

Pulvis es, & in pulverem reverteris, &c. Cur addidit, *& in pulverem reverteris?* ut indicaret, quod vita præſens non eſt vera, & pura vita, ſed mixta morti, reſperſaque morte, & vita morientium, vel mors viventium, vel potius curſus continuus ad mortem, ut ad veram vitam mentem hominis excitaret, in qua eſt excluſio omnis differentiæ mortis. *in Ioan.collat.75.*

810. *Peccata Prælatorum redundant in ſubditorum damnum: oratio, & pœnitentia in bonum.*

Pulvis es, & in pulverem reverteris, &c. Certum eſt hanc ſententiam dictatam fuiſſe in totum genus humanum; ſed quomodò deſcendentes ab Adam innodantur hac maledictione, cum non fuerint participes peccati Adæ? ergone alius eſt, qui peccat, & alius eſt, qui etiam vapulat? tum etiam quia *in Ezech.c.*18. dicitur quod, *filius non portabit iniquitatem Patris.* Sed reſpond. id eſſe verum de peccato quo Pater peccat, ut ſingularis perſona, non de eo, quod committitur à Patre ut principium eſt, & ſtipes totius humanæ naturæ. *l.2.d.30 art.1.quæſt.2.* Hinc ad mores infertur, quod peccata Prælatorum, Patrum, & Superiorum maximè publica, maximè nocent ſubditis, ut patet in peccato Davidis numerantis populum: & è contra eorum oratio, pœnitentia, & bonum exemplum maximè prodeſt ſubditis. *l.4.diſt.14.p.2.dub.14.*

811. *Eva mater morientium & mortis. Peccatum enim eſt mors.*

Et vocavit Adam nomen uxoris ſua Eva, &c. Sed cur Eva, & mater viventium appellata eſt, cum ipſa fuerit cauſa mortis? malè igitur appellata eſt hoc nomine, cum fuerit mater morientium, & genuerit filios ſuperbos, præſũptuoſos, ambitioſos, avaros, guloſos, carnales, & inobedientes: ſed vide qualis mater, cum enim nondum concepiſſet, & petiſſet filios: jam in Paradiſo conceperat per conſenſum, & pepererat mortem: ergo mater mortis, non vitæ debet appellari: ſic & quilibet peccans mortaliter. *Pſ.127.& op. Stim. div. am.p.3.c.19.*

812. *Maria figurata eſt in nomine Evæ mater vitæ, & viventium.*

Et vocavit Adam nomen uxoris Eva, &c. Sed ſi falſum Adam pronuntiavit, cur ei permittitur hæc appellatio? Nota, quod hoc fuit dictum veloti propheticè per alluſionem ad aliam mulierem, ſcilicet, ad B. Virginem, quæ nobis peperit vitam, & filios viventes. *op.Stim. ibid.* Unde mors ab Eva, vita à Maria. *op. Spec. B. Virg. lec.14.*

813. *Crux extenſa ad omnes partes mundi, oſtenſa in Adæ nomine.*

Et vocavit Adam nomen uxoris Eva, &c. Quarè poſt peccatum, & ſententiam mortis introducitur hic expreſſo ſuo nomine Adam appellans uxorem Evam? Nota, quod Adam idem eſt ac homo, & eſt nomen quadrilitterum conſtans quatuor litteris græcis *A.d.a.m.* ſignificantibus quatuor partes mundi, ſcilicet Orientem, occidentem, meridiem, & Aquilonem, per quas formata eſt Crux: intelligiturque crux Chriſti extenſa quoad virtutem ad quatuor partes terræ. *Pſ.95. & in Luc.cap.3. v.24.* Hinc poteſt inferri, quod alluſio facta eſt ad Crucem, & Paſſionem Chriſti, per quam totus mundus invenit vitam.

814. *Evæ nomen, quia fuit origo omnium peccatorum reticetur in genealogia Chriſti.*

Et vocavit Adam nomen uxoris Eva, &c. Notandum, quod in genealogia Chriſti, quam S. Lucas ponit, fit mentio de Adam, non de Eva, eſtque ultima in ſerie dicens, *qui fuit Adam, qui fuit Dei.* Sed cur hic exprimitur poſt peccatum nomen Evæ, & in illa genealogia reticetur? Reſpond. quod ad indicandum myſterium ad noſtram ſalutem univerſalem, id factum eſt: hic exprimitur nomen Evæ, ut pateat, unde ortum ſit peccatum: ibi reticetur ob memoriam primi peccati, quia Adam peccavit occaſione mulieris. *in Luc.c.3.n.23. & 24.* Hinc inferre licèt, quod ob id Eva extrahatur à genealogia Chriſti, quia fuit prima occaſio peccati; qui aliis occaſionem præbet peccandi, pariter à numero electorum reſcindetur.

815. *Eccleſia mater viventium, in qua dantur Sacramenta vivificantia.*

Et vocavit nomen uxoris Eva, ſcilicet mater viventium, &c. Si mater eſt morientium, cur vocatur mater viventium? Sed id factum eſt in figuram Eccleſiæ futuræ ex latere Chriſti, quæ eſt mater viventium per fidem, & in qua fiunt ejus filii participes Sacramenti Euchariſtiæ vitam veram largientis: Eccleſia verò dicitur mater viventium virtute Sacramentorum, quæ ab ipſa miniſtrantur, & quæ exierunt cum ipſa ex latere Chriſti. *lib.2. diſt.18. dub.1. & a.1. qu.1.* Sic & S. Auguſt. 12. *contra Fauſt.*

816 *Maria omnium bonorum origo, ob id ei dicitur Ave inverſo nomine Evæ.*

Et vocavit nomen uxoris Eva, ſcilicet mater viventium

tium. Nota, quod ab Eccleſia dicitur Gabrielem Archangelum ſalutando Mariam invertiſſe nomen primæ mulieris, Eva, in Ave. *Sumens illud Ave Gabrielis ore, mutans Evæ nomen.* Sed cur hoc nomen invertit Angelus? cur inverſo ordine Evæ nomen dirigitur ad Mariam? Benè invertitur in ſalutatione Mariæ ad declarandum, quod ſicut Eva fuit origo omnium malorum, ſic è converſo Maria origo omnium bonorum. Quicquid enim maledictionis infuſum eſt per Evam, totum abſtulit benedictio Mariæ. Ipſa enim fuit, ſicut Paradiſus Domini in benedictionibus donorum Spiritus Sancti, quia mundo lignum vitæ contulit, de quo qui manducaverit vivet in æternum. *opuſc. ſpec. B. Virg. lec.* 14.

817. *Idem de Beata Virgine.*

Et vocavit nomen uxoris Eva, ſcilicet mater viventium, &c. Cur mater vitæ, vel viventium dicitur Eva, ſi jam erat in anima mortua, & mortuos filios paritura erat? Sed nota, quod id prophetice fuit dictum de Maria Virgine: unde ut dictum eſt inverſo nomine Gabriel eam ſalutavit dicens, *Ave*, declarans ipſam immunem ab omni væ peccati: & verè vitam, & matrem vitæ. *op. ſpec. B. Virg. lec.* 2. *&* 14. 16. 17. *&* 18. *& op. Contempl. in ſalv. Regina*; ſic & D. Epiphan. *contra hæreſ.* 78.

818. *Ad hanc matrem viventium recurrendum eſt à filiis Evæ.*

Et vocavit nomen uxoris Eva mater viventium, &c. Vide, quàm falsò Evæ tribuitur nomen matris viventium, quod Mariæ meritò competebat, & datum fuit: Nos filij Evæ hanc malam matrem ſequentes, ſicut Eva non ſolùm in nobis nos ipſos peccatis maculamus, ſed & alios: nos tædet veſci de ligno vitæ, & in Cruce Domini contemplari; & manus ad lignum probibitum applicamus: Non curamus Paradiſi deliciis, ſed potius volumus in peccatorum fœtibus habitare. Ad Mariam igitur matrem viventium recurramus, quæ eſt ſolatium miſerorum, refugium expulſorum, liberatio captivorum, medicina infirmorum, mater parvulorum, ſponſa adultorum, regina bellatorum, Domina univerſorum. *op. ſtimul. div. am. p.* 3. *c.* 19.

819. *Per pœnitentiam teguntur peccata.*

Fecitque Deus eis tunicas pelliceas, & induit eos, &c. Cur Deus hanc providentiam adhibuit ad tegendum corpus primorum parentum, & non potius ad tegendam animam jam virtutibus exutam, & nudam? Imò hoc eſt ſignum pœnitentiæ Adæ, & uxoris, per quam veſtiti fuerunt: Sic Olympiod. *c.* 19. *in Eccleſ.* Sic & Præcurſor Domini incedebat veſtitus tunica pellicea in ſignum pœnitentiæ. *in Luc. cap.* 7. *v.* 25. Adam enim effectus tranſgreſſor, eductus eſt à peccato per virtutem pœnitentiæ ab ipſo elicitæ, & remiſſionem culpæ obtentam. *in ſap. c.* 10. *in princip.* Veſtis igitur pœnitentiæ, & bonæ vitæ eſt neceſſaria ad obtinendam remiſſionem, gratiam, gloriam, & ad repellendas tentationes. *ſer.* 3. *Dom.* 19. *poſt Pentec.*

820. *Pompam veſtium abhorret Deus: vilia quærit in nobis.*

Fecitque Deus tunicas pelliceas, &c. Cur non potius aliis veſtibus, verbi gratia, lana, vel lino contextis eos texit? Nonne mulier illa ſapiens ſcilicet Eccleſia. *Prov. c.* 30. quæſivit lanam, & linum, ut cooperiret nuditatem domeſticorum ſuorum? cur etiam & hic Deus non fecit ſimiliter? Reſpondet Chryſoſtomus *Hom.* 18. *in Gen. ut doceret homines mollem, & diſſolutam veſtem fugere, auſteramque amplexari.* Sic & D. Baſil. *reg. in reſp.* 22. Sic ergo & nos contenti ſimus veſtimentis, quibus operiamur, non quibus laſciviamus; non quibus ſuperbiamus, non quibus mulierculis ſimilari, vel placere ſtudeamus: qui vult ergo audiri, inclinare ſe debet amota pompa, ut miſericordiam Domini provocet. *op. Phar. l.* 4. *cap.* 13. Veſtis pretioſa, & vita delicioſa ſunt hominum mundanorum, non virorum ſpiritualium, & Chriſtianorum. *in Luc. c.* 7. *v.* 25. Peccatur autem in veſtibus quadrupliciter. Primò, propter pretioſitatem excedentem proprium ſtatum. Secundò, propter ſuperabundantiam, & ſuperfluitatem. Tertiò, propter curioſitatem, & vanitatem. Quartò, propter indecentiam ſtatus. *in Luc. c.* 16. *v.* 19.

821. *Religioſorum veſtes quales.*

Fecit eis tunicas pelliceas, &c. Sed cur in Paradiſo terreſtri induit eos Dominus veſtibus tam humilibus, & vilibus? nonne meliùs erat priùs ejicere eos de Paradiſo, & poſtea eos ſic tegere? Sed nota, quod alias diximus hominem in Paradiſo collocatum figurare religioſum in religione poſitum; quæ eſt veluti Paradiſus Domini. *op. de paup. Chr. quæſt.* 2. *& ſerm.* 19. *Hexaem.* ergo voluit religioſos Dominus inſtruere qualibus veſtibus utendum ſit. Viris igitur Evangelicis, & Religioſis dirigitur hæc admonitio, ut poſſint dicere verè habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſumus, quibus regantur, dicit, non quibus ornentur, & ſicut Apoſtoli, fortes fuerunt in bello, non molles in ſerico, ergo & tu ſi filius es Apoſtolorum, & Prophetarum fac ſimiliter. *in Luc. c.* 7. *v.* 25. Sed proh dolor! nunc quæritur à multis ad induendum, non quod utilius, ſed quod ſubtilius invenitur: non quod repellat frigus, ſed quod ſuperbiæ competat: non denique juxta regulam, quod vilius comparari poteſt, ſed quod venuſtius, imò vanius poterit oſtentari. *op. Phar. l.* 1. *c.* 22.

822. *Peccator bellua eſt, præcipuè opprimens alios.*

Fecit eis tunicas pelliceas, & induit eos, &c. Vide qualibus veſtibus fœtidis, & ſanguinolentis, & pellibus beſtiarum mortuarum induuntur: cur talibus veſtibus à Deo induuntur? Sed jam alias diximus per peccatum hominem in beſtiam tranſmutari: ergo convenienter (ait S. Gregor. Niſſ. *in vita Moyſis*,) pelle belluina foris veſtiuntur, ut intelligerent ſe ſuperbiendo, & aſpirando ad divinam naturam degenerare in belluinam: Damnatus autem eſt qui habet veſtem extraneam à ſanctorum converſatione: Item & qui habet veſtem ſanguinolentam, & mixtam ſanguine per proximorum oppreſſionem, & violentam prædationem. *ſerm.* 3. *Dom.* 19. *poſt Pentec.*

823 *Homo per peccatum factus eſt beſtia, vel beſtiis ſimilis.*

Et ait: Ecce Adam quaſi unus ex nobis factus eſt, ſciens bonum, & malum. Quomodò id dixit Deus de homine exiſtente in peccato? nonne amiſerat

ſimilitu

ſimilitudinem divinam, quomodò dicitur factus, quaſi unus ex nobis? Sed adverte, quod communiter aſſerunt hæc dicta fuiſſe à Deo per ironiam, & veluti deridendo, vel ſubſannando Adam, & Evam. Imò D. Bern. *ſerm. 61. in Cantic.* putat hæc dicta fuiſſe veraciter, ſed in perſona beſtiarum: ſi enim potuiſſent loqui dixiſſent: Ecce Adam factus eſt quaſi unus ex nobis. Meritò igitur in perſona beſtiarum Adam in peccato exiſtens ſimilis ipſis dicitur: nam cum in honore eſſet, non intellexit, & quia non cogitavit honorem imaginis divinæ, comparavit horrorem ſimilitudini jumentinæ. *in Pſ. 118. cap. 6. verſ. 3.* Excogita igitur quantum eſt malum Chriſto volente nos ex hominibus pares Angelis, facere nos ipſos ex hominibus ad feras tranſportare: Ventri enim ſervire, & pecuniarum concupiſcentia detineri, & iraſci, & mordere, & calcitrare non hominis, ſed ferarum eſt, *ſerm. 3. Dom. 1. poſt oct. Pentec.* Nota hic igitur, quod Diabolus in quibuſdam pingit figuram Leonis, id eſt ſuperbiam: in aliis figuram draconis, id eſt invidiam: in aliis figuram canis, ideſt iram: in aliis figuram talpæ, ideſt avaritiam: in aliis figuram aſini, ideſt accidiam; in aliis figuram lupi, id eſt gulam; in aliis figuram urſi, id eſt luxuriam: nolite igitur conformati Diabolo, & peccatis, vel beſtiis, irrationabilibus. *op. Diat. ſal. t. 10. c. 5. & op. de prof. relig. l. 2. c. 15. & ſer. 6. Dom. infr. oct. Epiph. & in ſap. cap. 11. verſ. 18.*

824. *Per incarnationem homo factus eſt Deus, & recuperavit amiſſa per peccatum.*

Ecce Adam quaſi unus ex nobis, &c. Quomodò dicitur unus in ordine ad perſonas Divinas ſignificatas in illo verbo, *ex nobis?* an ſimilis Patri, an Filio, an Spiritui Sancto, vel cum ipſis identificatus? Nota quod illa particula, *unus*, ſignificat diſcretionem, ſive ſingularitatem: & hic ſolus fuit Chriſtus ſuper alios: ideò de ſecundò Adam hæc Prophetiçè dicuntur. *in Io. Collat. 54.* Dicitur, *Adam*, ſcilicet hominem per Incarnationem fuiſſe factum quaſi Deum, ſcilicet recuperando perdita: factus enim eſt Deus homo, ut homo fieret Deus: Dominus factus eſt ſervus, ut ſervus fieret Dominus: Deus de cælo ad terram deſcendit, ut homo de terris ad cœlos aſcenderet: Deus eſt factus filius hominis, ut homo fieret filius Dei: immortalis factus eſt mortalis, ut mortales fierent immortales: Deus dives factus eſt pauper, ut pauperes fierent divites: *op. Comp. Theol. l. 4. c. 9.*

825. *Homo peccans, divinitatem, quam per gratiam habebat, perdidit, & ad nihilum redigitur.*

Ecce Adam quaſi unus ex nobis factus eſt; &c. Si hæc verba prolata ſunt non irriſoriè, ut multi SS.PP. dicunt, quomodò verificantur? An Adam factus eſt una ex perſonis Divinis? minimè. Sed nota illam præpoſitionem (*ex nobis*:) hæc enim ſignificat ordinem inter extrema. *lib. 1. diſtinct. 25. dub. 2. & lib. 4. d. 11. part. 1. quæſt. 6. in argum. & in Ioan. cap. 1. v. 1.* & in hoc ſenſu dicitur unus extra nos: ſicut communiter qui fuit priùs, & non eſt ampliùs Conſul, Abbas, dicitur exconſul, exAbbas, ſic poteſt dici, quod Adam, qui priùs per gratiam erat Deus per participationem, factus eſt tranſgreſſione extra Deum: ſic Philip. Abbas *cap. 22. de ſalute primi hominis.* Peccator enim peccans recedit à bono incommutabili, à ſumma virtute, veritate, & bonitate: redditur Deo inimicus, & abominabilis. *opuſc. Brevil. part. 3. cap. 1. & lib. 2. diſt. 35. art. 1. quæſt. 3. & diſt. 39. dub. 1. & opuſc. Diat. ſal. titul. 1. cap. 1. & 2.* Et ſi extra Deum deducit peccatum, ergo ad nihilum redigitur. *Pſalm. 118. verſ. 10. & 114.* Homo igitur peccans cadit à Trinitate feliciſſima, ſcilicet à libertate, ab Angelorum ſocietate, à Dei viſione, & incidit in Trinitatem infeliciſſimam, ſcilicet in ſuperbiam, iram & invidiam. *Pſal. 118. verſ. 10.*

826. *Vita longa aliquando eſt nociva bonis, & malis, ideò abbreviatur à Deo: aliquando etiam immittit mortem citò in pœnam peccati.*

Ne fortè ſumat de ligno, & vivat in æternum, &c. Quæritur hic an lignum vitæ haberet ex natura ſua hanc vim præſervandi à morte? Reſpondetur quod habebat quidem magnam virtutem conſervandi vitam diuturno tempore, ſed non omnimodam, requirebatur enim virtus aſſiſtens Dei: unde æternum hic non importat interminabilitatem, ſed quamdam diuturnitatem. *lib. 2. d. 19. art. 2. quæſt. 2. & dub. 4. & ſermon. 1. de Invent. Cruc.* Ideò hoc verbum fuit divinæ miſericordiæ, quia Dominus nolebat ipſum diu vivere in calamitate præſentis vitæ, in quam retruſus erat meritò culpæ ſuæ: poteſt etiam eſſe rigoris divinæ juſtitiæ verbum, quo ipſum in ſui peccati pœnam privavit effectu ligni vitæ: *lib. 2. diſt. 29. dub. 2.* Ex quo infertur, quod aliquando Deus bonis abbreviat vitam, & etiam malis in utilitatem ipſorum; Bonis quidem; quia in vita mortali homo eſt in periculo, in labore, in dolore: poſt mortem eſt in gaudio, ſecuritate, & tranquillitate: malis, quia ipſis utilius eſt mori, quàm vivere, quia quantò plus vivunt, tantò plura mala faciunt; & ſi aliquando elongatur eis vita, ideſt effectus ſeveritatis divinæ. *in Ecclen. cap. 7. verſ. 14. & cap. 8. verſ. 12.*

827. *Sacramentum Euchariſtiæ non eſt ſumendum ab indignis.*

Ne fortè mittat manum ad lignum vitæ, &c. Sed cur Deus cavet, ne Adam ſumeret de ligno vitæ poſt peccatum? Nonne poterat ei etiam poſt eſum ipſius abbreviare vitam? id factum eſt ad myſterium inſinuandum: lignum vitæ figurabat perceptionem ſacramentorum, & præcipuè Euchariſtici cibi: qui eſt panis vitæ; & faciens vivere in æternum: ideò ut indicaret exiſtentem in peccato indignum eſſe ipſo cibari: Dixit, *ne fortè mittat manum in lignum vitæ, &c.* Indigni ergo, & inobedientes arceantur à ſumptione cibi Euchariſtici meritò, quia judicium ſibi manducarent. *l. 2. d. 29. dub. 2. & op. de præpar. Miſſ. cap. 4.* Fuit igitur hoc verbum divinæ miſericordiæ, ne in peius Adam elaberetur. Peccator enim ex Dei miſericordia, & patientia theſaurizat ſibi iram & convertit miſericordiam Dei ad cumulum reatus ſui: fuit & divinæ ſeveritatis in pœnam ſui delicti privati ſumptione, & effectu talis ligni, quod aptandum eſt ſumentibus indignè hoc ſacramentum. *lib. 2. d. 29. ibid. & l. 2. d. 11. a. 2. qu. 1. ad 7.*

828. *Quod*

828. *Quod Adam perdidit Chriſtus nobis recuperavit, providendo cibum vitæ æternæ in Euchariſtia.*

Ne fortè mittat manum, &c. & vivat in æternum, & inde eiicitur de Paradiſo. Maxima quidem fuit hæc pœna, & effectus divinæ ſeveritatis: ſed cur voluit tunc retrahere Adam ab eſu hujus ligni? quia venturus erat in carne filius Dei, Diabolum vincere, arma ejus, ſcilicet peccata auferre, recuperare dona a primo parente perdita; & ideò tamquam ſalvator ſalvans afferens antidota gratiarum ad ſalvandum omnes: ideò loco ligni vitæ exhibuit corpus ſuum in cibum, & alimentum immortalitatis. *l.4.d.8.p.1.dub.2.& a.2.q.1.ad 3.& ſerm.2. Dom.2.Adv. & in Io. collat.*84. Vnde licèt in cæteris ſacramentis detur gratia: tamen maximè id fit in Euchariſtia, quia hic cibus eſt ſummum bonum, ſcilicet Chriſtus Dominus, in eo continetur, & gratia, & fons totius gratiæ, incorporat capiti ſcilicet Chriſto: fortificat, delectat, auget fidem, ſublevat ſpem, dilatat charitatem, remittit venialia. *l.4.diſt.8.p.1.dub.2.*

829. *Peccatum nos expoliat omni bono.*

Ne fortè ſumat, &c. Si ob indignitatem ejectus eſt Adam è Paradiſo, ne ſumeret lignum vitæ: nonne ſi remanſiſſet, & ſumpſiſſet, etiam ipſi obfuiſſet? Cur ergo ejicitur? Reſpond. ideò voluit ipſum ejicere ut indignum, ut indicaret ſe duplici bono privari, ſcilicet ligni eſu, & ligni effectu: factum igitur hoc fuit in odium peccati, ut indicaretur, quod per peccatum homo rejicitur ab eſu cibi Euchariſtici, & Sacramentorum, & a fructu ipſorum. *l.2.diſt.29.dub.2.*

830. *Bonum eſt puniri temporaliter, brevique tempore ducere vitam in hoc mundo.*

Ne fortè ſumat, & comedat, & vivat in æternum. Scilicet diuturnum tempus. Cur hanc miſericordiam non illi tribuit Deus, ut comedendo vitam diuturnam poſſideat? Imò argumentum fuit magnæ miſericordiæ, ne vitam miſeram duceret in mundo diuturno tempore. *lib.2. diſtinct.29. dub.2.*
Ex quo infertur, quam bonum ſit homini puniri temporaliter, & citò è mundo tolli.

831. *Deus ita benignus eſt, ut non per ſe, ſed per ſuos miniſtros puniat.*

Et emiſit eum Dominus de Paradiſo, eiecitque Adam, &c. Nota, quod hæc, & antecedentia; dicta fuere Angelis miniſtris Dei: Vnde ad antecedentia verba: *ne fortè ſumat, &c.* Supplendum eſt verbum dictum Angelis. *Videte, ne forte ſumat, &c.* Et per eorum miniſterium emiſit Adam e Paradiſo. Sic *lib.2. diſt.29. dub.2.* & communis ſententia Patrum apud *Dionyſ. Cartuſ.* Ex quo patet, quàm benignus ſit Deus, qui per ſeipſum non expellit ne quid amori ſuo detrahere videretur. Ideò ad tam luctuoſum miniſterium deſtinare voluit Angelos. Nec hoc mirum eſt: Nam Angeli ſunt ſpiritus adminiſtratorij in miniſterium miſſi hominis, ob idque Deus ipſis utitur, non ſolùm ad cuſtodiendos in bonum homines, ſed etiam ad puniendos, & dejiciendos malos. *lib.2. d.11.a.2.q.1.ad ultim.*

832. *Per pœnas illatas homini Deus vult inſerere cognitionem qualitatis peccati.*

Et emiſit, &c. eiecitque Adam de Paradiſo. Si Deus præſciebat Adam peccaturum, & ejiciendum è Paradiſo, cur ipſum voluit ibi collocare? Reſpond. quod id voluit facere, etiam data futura ejectione, ut per talem ejectionem cognoſceret, quid ſit peccatum: ſcilicet quanta bona ſpiritualia amiſiſſet per culpam, & qualis differentia ſit inter eum, qui Deo obedit humiliter, & eum, qui ipſum contemnit, ut per hoc Deo ſe humiliaret, & pœnitentiam ageret. *lib.2.diſt.17.dub.2.*

833. *Deus providentiſſimus erga hominem etiam in peccato exiſtentem.*

Et emiſit, &c. eiecitque eum de Paradiſo. Certum eſt Deum collocaſſe in Paradiſo Adam, ut ſemper ibi, ut in proprio habitaculo perſiſteret in ſtatu Innocentiæ, donec ad gloriam transferret: Vnde videtur fruſtra productam fuiſſe aliam Terram? At in hoc elucet divina pietas in hominem: nam pro ſtatu ejus Innocentiæ ipſum ditavit Paradiſo voluptatis: Pro ſtatu lapſus, quem Deus prævidebat, providit illum alia Terra in toto orbe Terrarum: Vnde omnia ordinavit ad utilitatem hominis. *l.2. d.17. dub.2.* Vide igitur, quod Deus diligit hominem ante omne tempus, per omne tempus, ad omne tempus vitæ præſentis: Diligit & amicos, & inimicos. *ſer.1.fer.2.Pent.*

834. *Deus tanto odio perſequitur peccatum, ut abiiciat à ſe etiam ſuas chariſſimas, & nobiliſſimas creaturas.*

Et emiſit, &c. eiecitque eum de Paradiſo. Certum eſt, Adam egiſſe pœnitentiam de peccato ſuo, habetur *in ſap.cap.* 10. *in princ.* Cur igitur non expectavit Deus, ut ſatisfaceret per pœnitentiam in Paradiſo, ſed prius ipſum eiecit? Sed mira in hoc Dei Iuſtitia oſtenditur, quæ tantam ſervat Iuſtitiam, ut ordinem inſtitutum nullo modo infringat: Tantùm peccatum odit, ut propter peccatum, quos chariſſimos reputavit, abiiciat: Vnde credendum eſt, quod tam ſpectandum monſtrum divinæ ſeveritatis in Angelo nobiliſſimo, & in primo homine, quorum utrumque propriis manibus plaſmavit, & decoravit, & Deus nobis infirmis præpoſuit, & oſtendit, ut diſcamus quantùm Deus odit peccatum, & maximè ſuperbiam, quod pro uno eſu pomi, & ipſe Adam, & tota poſteritas uſque ad finem mundi, eſt mortalitati, & tot pœnalitatibus ſubjecta, & niſi Deus reliquiſſet nobis ſemen (id eſt in Chriſto Redemptore) *Quam graviter*
quaſi Sodoma fuiſſemus. Ex his ergo efficaciſſimum *Deus puniat peccatum.*
relinquitur argumentum: quod horrendum ſit incidere in manus Dei: Si enim non pepercit nobiliſſimo Angelo, & primo homini tot donis decorato ſuperbienti, quid erit de viliſſimo cinere, & abjectiſſimo in altum ſe extollenti, cum jacere debeat in Cinere, & cilicio? imò in ipſo ſterquilinio. *l.2.d.6.a.1.q.1. ad ultimum.*

835. *Vult Deus in punitione peccatorum cognitionem noſtræ vilitatis, & contemptum mundi.*

Et emiſit, &c. eiecitque, &c. Cur Deus Adam non ſuſtinuit patienter in Paradiſo, ſed voluit eum

O ejice

ejicere? Sed vide Dei miſericordiam relucentem in hac eiectione: Voluit enim expellere hominem è Paradiſo, & collocare eum in hac Valle miſeriæ, ut exiſtens in tali ſtatu miſerabili, & ſciens ſe extra Paradiſum terreſtrem eſſe, quaſi exulem in mundo ſe reputaret, & præſentem vitam contemnendo, ad bona inviſibilia aſſurgeret, & illa deſideraret, & ſic ad illa perveniret. *lib.2.diſt.29. dub.3.*

836.. *Pœnas inflictas peccatoribus ordinat Deus, ut per eas contemnentes terrena, ad cæleſtia aſpirent.*

Et emiſit, eiecitque de Paradiſo. Cur de Paradiſo eiecit? Nonne poterat ibi agere pœnitentiam, & forſan faciliùs? Erat enim ille locus ſacer? Reſpondetur quod aptior locus, & magis congruus erat iſta Vallis miſeriarum: plena morbo enim concupiſcentiæ poſt peccatum corrupta remanſit natura: hinc ſequitur, quod ſi nunc amat temporalia exiſtens in Valle miſeriæ, quantò magis tunc amaret, & ſic impediretur, ne ſpiritualia apprehenderet: Tanta enim adhærentia ex tunc quieti, & rebus temporalibus inhæret, ut numquam æterna requireret: & ideò cum eo actum eſt miſericorditer: Vult enim à nobis terrena deſpici, oblviſci, & cæleſtia amari. *l.2.d.29.dub.3.*

837. *Qui in loco ſacro peccat, ut indignus ipſa debet privari.*

Et eiecit eum de Paradiſo. Non defuere Hæretici, ſicut Iulianus Apoſtata, Deum invidiæ arguentes, eo quod expulerit hominem è Paradiſo, ne degeret vitam immortalem. At cave à tam horrenda blaſphemia, & percipe, quod meritò ab eo expellitur, non ex Dei invidia, ſed ex recta Iuſtitia: Nam ſicut Angelus de Paradiſo, quia ibi peccaverat, & quem prophanaverat, eiectus eſt, & ſe indignum illo loco tam ſacro, reddiderat, ſic & homo de amœnitate Paradiſi terreſtris, quia peccaverat in loco tam ſacro, & ſe indignum illo loco reddiderat, ejici debuit. *lib.2. diſt.29. dub.2.* Vide igitur, ne locum ſacratum prophanes, ne ab ipſo, & vivus, & mortuus ejici merearis.

838. *Deus vult in nobis odium, & deteſtationem peccati, exigit à nobis pœnitentiam, & ut cognoſcatur ſua in nos providentia.*

Eiecit eum de Paradiſo, &c. Sed ad quem locum tranſtulit Deus Adam? Hoc inconfeſſo eſt apud omnes, Adam in Terra Paradiſo viciniori, & ante conſpectum illius habitaſſe: Vnde Septuaginta legunt: *& collocavit Adam contra Paradiſum.* Sed cur non in remotiſſimas partes mittitur ut inter beſtias habitaret tamquam ingratiſſimus? Sed vide Dei miſericordiam: Voluit Deus ad eruditionem ſui, & noſtri, ut occaſionem ei præberet requirendæ ſalutis: nempe primò, ut conſiderans cauſam ſuæ expulſionis, illam maximo odio proſequeretur. Secundò, ut cognoſceret, Deum omninò ipſum non deſeruiſſe. Tertiò, ut excitaretur per pœnitentiam ad recuperandum (quantum fieri poſſet) amiſſa dona. *lib.2. diſtinct. 29. dub. 3.* ſic & Procop. *hic.*

839. *Peccatum inficit tamquam lepra etiam locum.*

Et eiecit eum de Paradiſo. Cur ipſum eiecit? Ejicere eſt cum ira, & furore alienare? Cur ergo tantus rigor? Eiecit meritò Adam de Paradiſo, quia lepram ſpiritualem contraxerat, qua corrupit totum genus humanum: Eiecit ergo eum tamquam leproſum, ne tam amænum locum inficeret. *ſerm. 2. de Evang. Dom.2. Adventus.* Nec id eſt mirum, nam locus, in quo committitur peccatum contrahit fœditatem abominabilem; & ideò ante diem Iudicij ignis conflagrationis purgabit omnia loca, in quibus fuerunt commiſſa peccata. *lib.4. d.47.a.2.quæſt.3.*

840. *Homo poſitus eſt in medio, ſcilicet ſtatu libero vel aſcendendi ad Cælum, vel deſcendendi ad Infernum.*

Eiecit eum de Paradiſo. Scilicet ante conſpectum ejuſdem Paradiſi, ut dicunt Septuaginta Interpretes. Sed cur non expulit eum in profundum Inferni, vel in aliquem locum abjectiſſimum? Vt oſtenderet diſcrimen inter Angelos apoſtatas, & hominem: Nam Angelos malos in imum à ſummo deiecit, hominem verò veluti medium collocavit: Illis enim non erat locus amplius aſcendendi ad Cælum, ſed homo conſtitutus eſt in ſua libertate, ut poſſet pro libito aſcendere ad ſtatum amiſſum per pœnitentiam, & deſcendere ad Infernum per culpam. *ap.Comp. Theol. lib.2. cap.2.*

841. *Solum peccatum, & peccator Deo adverſatur.*

Eiecit eum de Paradiſo. Cur eiecit eum de Paradiſo? Vt nullum ſibi adverſarium in Paradiſo haberet, ſicut & ejecit Angelos malos è Paradiſo cæleſti. Solum enim peccatum, & peccator Deo adverſatur. *ſer.2. Dom.18.poſt Pentecoſt.*

842. *Peccatum inobedientiæ eiicit hominem è Paradiſo.*

Et eiecit eum de Paradiſo. Quarè? ob inobedientiam: Verè periculoſa eſt inobedientia, quia ob tale peccatum ejectus eſt è Paradiſo primus homo: Vnde infertur, quod multi excluduntur è Paradiſo ob inobedientiam, imò privantur plurimis Dei beneficiis: Dignum enim eſt, ut à Dei beneficiis ſit extraneus, cujus nimirum juſſionibus non vult eſſe ſubiectus. *opuſcul. Camp. Theolog. lib.3. cap. 20. & ſermon. 3. Dom. 3. poſt octav. Epiph. & opuſcul. Phar. lib.2. cap.44. opuſcul. Bibl paup.cap.35.*

843. *Inobedientia clauſit portas Regni cæleſtis: obedientia Chriſti eas aperuit.*

Et eiecit eum de Paradiſo. Sed cur eiectus eſt è Paradiſo? Iam dictum eſt id eveniſſe in pœnam inobedientiæ: ſed ut pateat, quam ſit Deo exoſum hoc vitium: Nota, quod per talem eiectionem etiam figurata eſt perpetua clauſio Regni cæleſtis: Vnde nunquam homo aditum ad ipſum habuiſſet, niſi obedientia ſecundi Adam, ſcilicet Chriſti uſque ad mortem ipſum aperuiſſet: Et hinc

datæ

datæ ſunt claves Regni Cœlorum Petro Simoni, qui interpretatur obediens: obedientia enim aperit portas Cæli, & fontem omnium gratiarum. *op. Diæt. tit. c. 8. & opuſc. Bibl. paup. cap. 25. Brevil. part. 4. cap.* 10. oh quam periculoſa eſt inobedientia, quia Adam perdidit Paradiſum, per eam, ſcilicet gratiam Spiritus Sancti. *ſerm. 3. Dom. 3. poſt Oct. Epiph.* Voluit igitur Deus eiicere hominem è loco voluptatis, ut addiſceret, quanta bona amiſerit ob inobedientiam, & qualis differentia ſit inter Deo fideliter obedientem, & ipſum contemnentem. *lib. 2. d. 17. dub. 1.*

844. *Per gulæ vitium perdita eſt menſa Paradiſi: Per ieiunium eſt recuperanda.*

Et eiecit eum, &c. Dictum eſt, ob inobedientiam eiectum eſſe primum hominem è Paradiſo: ſed quia hæc circunſtantia eſt univerſalis in omnibus peccatis: quæritur an ob aliam circunſtantiam magis peculiarem ipſum eiecerit? maximè, ſcilicet ob vitium gulæ: menſa igitur Paradiſi perdita eſt per gulá in Paradiſo, ergo qui vult eam recuperare, per abſtinentiam debet id facere. Et hinc quadrageſimale jejunium inſtitutum eſt. *ſer. 4. Dom. 1. quadrageſ. & ſerm. 4. Dom. 2. poſt oct. Epiphan.* Hinc infertur, quod jejunium hoc, non ſolùm diſponit ad eſum Agni paſchalis, ſed ad menſam Regni cæleſtis.

845. *Peccator à ſeipſo eiicitur è Paradiſo gratiæ.*

Et eiecit eum, &c. Quarè eiecit? quia Eva audivit ſerpentem, & vir, Evam. Sed nota, quod in quocumque noſtrum adeſt ſerpens, mulier, & vir, ſuntque concupiſcentiæ fomes, ſenſualitas, & mens rationalis, prima prurit, ſecunda delectatur, tertia conſentit, & tunc unuſquiſque à ſeipſo, & per ſeipſum ejicitur è Paradiſo, in quo erat Anima ante conſenſum. *Pſal. 77.* Solum igitur peccator de ſeipſo conqueri debet, cum ipſe ſit ſui ſolus malefactor, & carnifex.

846. *Poſt eiectionem è Paradiſo Deus impoſuit remedium contra otioſitatem, ſcilicet exercitium corporale, & ſpirituale.*

Et eiecit eum, &c. ut operaretur terram, de qua ſumptus eſt. Vide quale remedium aſſignavit homini poſt eiectionem è Paradiſo, nempe ſuſtinentiam laborum ſudoris, & exercitium colendi Terram contra vitium otioſitatis, ſcilicet & Terram materialem, & ſpiritualem cordis, & Animæ. *ſermon. 1. & 4. Dom. ſexageſ. & opuſc. Bibl. paup. cap. 115.* Meritò igitur remedium contra otioſitatem Deus imponit: nam otium locum Diabolo præparat: tentationibus paret? mores pervertit. *opuſc. Bibl. paup. cap. 115. opuſc. Comp. Theol. l. 3. cap. 18.* Sed attende, quod Deus vult, ut homo in terra operetur, terram principaliter propriæ conſcientiæ, evellendo ex ea vepres vitiorum, gladio acutæ compunctionis: extirpando ſpinas peccatorum exercitio confeſſionis, & eruendo urticas malorum deſideriorum exercitio mortificationis: taliſque ſatiabitur panibus bonorum operum. *ſerm. 1. Sexageſ.*

847. *Studium Sacræ Scripturæ qualiter exercendum: Item denominatio Angelorum habetur ex revelatione divina.*

Collocavit ante Paradiſum Cherubim, &c. Ex hoc patet, denominationes Angelorum nobis adveniſſe ex revelatione divina: ſed cum tributus fuerit à Deo gladius flammeus huic Cherubim, cur non potiùs Seraphim collocatus fuit, interpretatur enim ardens: Nonne potius ſpectabat ad Seraphim habere gladium igneum? Sed ex hoc infertur, *Studium* quod via ligni vitæ eſt ſtudium legis divinæ, ſci- *Sacræ Scripturæ* licet illuminatio intellectus ſignificata per Che- *quomodò* rubim, quod interpretatur plenitudo ſcientiæ, ad *faciendum.* ipſum tamen debet converti flammeus gladius, ſcilicet amor virtutis, per quam cuſtoditur hæc via contra hoſtes, ſcilicet contra vanitatis, & vanæ gloriæ incurſiones. *op. de Eccl. Hier. p. 1. c. 3. & Pſal. 118. c. 1. v. 5.*

848. *Eccleſia, & Religio eſt Paradiſus, qui cuſtodiendus eſt à Prælatis gladio verſatili.*

Collocavit Cherubim flammeum gladium, &c. Cur Deus voluit Cherubim collocare Ianitorem Paradiſi armatum gladio flammeo, ſeu, ut legitur ex Hebræo, *verſatili*? Nota, quod, ut aliàs dictum eſt per Paradiſum intelligitur myſticè Eccleſia, vel Religio, vel Congregatio hominum: Per Cherubim intelliguntur Doctores, & Prælati; iſtis igitur demandata eſt cuſtodia viæ ad lignum vitæ, ſcilicet obſervantiæ, & arctæ vitæ, ſeu mortificationis, mediante gladio verſatili, ſcilicet vigilantia, & prædicatione verbi Dei. *op. de Eccl. Hier. p. 1. c. 3. & In Io. c. 18. v. 16.*

849. *Verbum Dei prædicatum eſt gladius, quo patet aditus ad reſcindenda peccata, & ad Regnum Cælorum.*

Collocavit Cherubim & flammeum gladium, & verſatilem, &c. Ergonè Cherubim deputatur ad impediendum ingreſſum in Paradiſum? Nonnè omnes Angeli ſunt deputati ad miniſterium, & utilitatem hominis? Sed attende, quod iſte gladius datus fuit evaginatus: Gladius evaginatus eſt prædicatio divini verbi extracti ex Scriptura Sacra. Hunc gladium tribuit Deus Epiſcopo, & per ipſum Prædicatoribus, ut per ipſum abſcindant peccata, & auferant impedimenta ad ingreſſum ligni vitæ. *In Io. c. 18. v. 16. & op. de Eccl. Hier. cit.* Idem, & Barradius *lib. 5. itinerary.*

850. *Chriſtus Dominus aditum Paradiſi nobis reſeravit.*

Collocavit Cherubim, &c. Si poſitus eſt Cherubim, ut impediret aditum ad Paradiſum, idque fuit figura clauſionis Paradiſi cæleſtis: Quis ergo reſerabit illius fores? Hic fuit Chriſtus Redemptor verus Angelus à Patre miſſus, qui reconciliando paſſione, & morte ſua hominem cum Deo, amoto gladio, ſcilicet decreto divinæ ſententiæ, aperuit nobis viam ad lignum vitæ percipiendum. Vnde in Perſona Chriſti dicitur. *Pſal. 23. Attollite portas, &c.* Quaſi diceret: Per meum ſanguinem facta eſt reparatio concordiæ utilis, & relaxatio vindictæ judicialis. *l. 3. d. 18. a. 2. qu. 3. & Brevil. p. 4. c. 10. & ſer. 1. in Paſcha.*

851. *Ieiunium aperit portas Paradiſi.*

Collocavit Cherubim, & flammeum gladium, &c. Nota, quod Chriſtus Redemptor volens tollere iſtum gladium, & omne impedimentum, quod ob vitium gulæ à Divina Iuſtitia poſitum fuerat ad portas Paradiſi: Abſtinentiam, & Iejunium inſtituit in ſe, & in nobis præcipit, ut per oppoſitam viam aditum haberet homo ad Cœlum. *ſer. 4. Dom. 2. poſt Epiph.*

852. *Cor Iuſti cuſtoditur gladio paſſionis ab ingreſſu voluptatum.*

Collocavit Cherubim, &c. Nota hæc fuerunt facta in figuram noſtri. Quid igitur nobis dictat hoc factum? Ecce pulchrum myſterium. Cor Iuſti eſt veluti Paradiſus Domini. Ad cuſtodiendum hunc Paradiſum, ne Coluber tortuoſus, vel muliebris, vana, & mundana cogitatio ibi intret, & ſi ibi inveniatur, ut removeatur, & ejiciatur, aſſumpſit Chriſtus Dominus gladium verſatilem, ſcilicet ſuam paſſionem, & docuit nos ipſum imitari in tribulationibus, pœnis, paſſionibus perferendis pro Chriſto, ſicque veluti Cherubim, ſcilicet purgato corde & mundo ſecurè aditum obtinere ad Regnum cœlorum. *op. div. am. p. 1. c. 7.*

853. *Lancea aperuit nobis aditum ad latus Chriſti, quod eſt Paradiſus Domini.*

Collocavit Cherubim, & flammeum gladium, &c. Alij ex Hebræo legunt *laminam*, ſeu *lanceam*. Sed cur lanceam collocavit in manu Cherubin? Id figura fuit lanceæ, qua aperta eſt Ianua pectoris Chriſti in Cruce pendentis, per quam amotus eſt gladius verſatilis. Proponitur ergo latus Chriſti apertum tamquam Paradiſus, ut quicumque voluerit, poſſit intrare ad guſtandum lignum vitæ. Sed attende, quod prius pedes ſunt collocandi intra fores Crucifixi, ſcilicet affectus Animæ. *op. ſtim. Div. am. p. 1. c. 1.*

854. *Per Baptiſmi virtutem excuſſa eſt vis gladij verſatilis.*

Et collocavit Cherubim, &c. Notandum; quod Chriſtus Redemptor reintegravit perfectiſſimè damna illata per peccatum Adæ. Nam ſicut per Adæ carnalem generationem clauditur Cælum, ſcilicet ob peccatum originale, ſic per regenerationem ſpiritualem Baptiſmi aperitur; & ſicut propter concupiſcentiæ ardorem poſitus eſt flammeus gladius ad cuſtodiam ligni vitæ, ſic per humorem gratiæ mitigantis concupiſcentiam in Baptiſmo, amovetur Romphæa, & aperitur porta: Vnde ad Baptiſmum Chriſti apertum eſt Cælum. *In Luc. c. 3. verſ. 21.*

855. *Per ignem Purgatorij purgandæ ſunt Animæ.*

Et collocavit Cherubim, & flammeum gladium, &c. Quomodò poteſt fabricari gladius flammeus? Sed attende, quod iſte gladius poſt peccatum appoſitus eſt ad fores Paradiſi: Cur ante fores, & non aliunde? Per flammeum gladium intelligi debet quicquid poteſt expurgare peccati ſcoriam, & quia Deus præparavit in Purgatorio ignem ad expurgandam pœnam peccatorum: hinc meritò poteſt intelligi ignis Purgatorij: Dicitur autem poſitus in manu Cherubin, quia Animabus in Purgatorio exiſtentibus aſſiſtunt Angeli: Sic D. Ambroſius *in Pſalm. 118. & ex S. Bonavent. lib. 4. d. 20. part. 1. per totum.* Hinc inferre licet, quod, qui ſe ſufficienter in præſenti non punit, ad ignem Purgatorij velit, nolit, perveniet. *ſerm. 1 de S. Laurentio.*

856. *Os, & linguam bonam cuſtodit Spiritus Sanctus; malam Diabolus inficit.*

Et collocavit Cherubim, & flammeum gladium ad cuſtodiendum viam ligni vitæ. Quænam eſt hæc via ligni vitæ? Forſan aderat unica via? Hæc via erat porta, & quam ingredi poterat ad Paradiſum; ut ſupra dictum eſt. Sed quodnam myſterium ex hoc poteſt erui? Nota quod *in lib. Proverb. cap. 15.* dicitur, *lingua placabilis lignum vitæ*, & conſequenter via ad hoc lignum eſt os. Et quis erit cuſtos hujus viæ? flammeus gladius: nempe, vel Spiritus Sanctus, vel Diabolus: quoties enim verba bona, ſancta, & ædificatoria loquimur, tunc Spiritus Sanctus eſt qui cuſtodit os, & loquitur. Si verò verba mala, detractoria, carnalia, &c. loquitur lingua, tunc ſpiritus infernalis; & immundus eſt, qui cuſtodit os, & loquitur. *ſermon. 11. in Pentecoſt.* Ex qualitate ergo verborum cognoſcitur qualitas cuſtodis. *ſerm. 4. de Apoſtol.* Nota etiam, quod poteſt ſignificari lingua per gladium flammeum verſatilem: quia ignis eſt, vel Spiritus ſanctus ſi bona: vel Inferni, ſi mala eſt. Dicitur *verſatilis*, quia ex omni parte poteſt lædere. Vno enim ictu tres interficit, ſcilicet ipſum loquentem, audientem, & abſentem. *ſerm. 11: in Pentec: & ſer. 2. Dom. poſt oct. Epiph.*

857. *Pectus B. Virginis porta Paradiſi, vulneratum à Chriſto crucifixo.*

Collocavit ibi Cherubim, &c. Nota etiam perbellum myſterium in honorem, & memoriam dolorum B. Virginis Mariæ in paſſione filij. Iam dictum eſt per Cherubim intelligi myſticè Chriſtum crucifixum. Sed quomodò poſitus dicitur ante fores Paradiſi cum gladio igneo? Verte mentem ad verba Evangeliſtæ Ioan. *Stabat iuxta Crucem Maria Mater Chriſti.* Maria eſt Paradiſus, porta hujus Paradiſi eſt pectus B. Virginis. Vide ergo hunc Cherubim, ſcilicet Chriſtum Crucifixum ante fores Paradiſi, non cum gladio ferreo, ſed flammeo, ſcilicet cum clavis, quibus tanquam gladio pertranſivit pectus, & Animam ejus. Stabas igitur, ô Virgo, ô Domina juxta Crucem crucifixa cum filio: ille in corpore, tu in corde, in quo ejus vulnera unita fuere: Ibi Domina lanceatum eſt cor tuum, ibi ſpinis coronatum, ibi illuſum, reprobatum, exprobratum, & contumeliis plenum: ô mira reſtora es in vulneribus Chriſti, totus Chriſtus crucifixus eſt in intimis viſceribus cordis tui. O vulnerata Domina, vulnera & corda noſtra, & in cordibus noſtris tuam, & filij tui renova paſſionem. *op. ſtim. div. am. p. 1. c. 3. & c. 1.*

CAPVT

CAPUT IV.

858. *Sacræ Scripturæ modeſtia in verbis quanta? Caſti etiam in verbis eſſe debemus.*

Adam cognovit uxorem ſuam Evam,quæ concepit, &c. Quid eſt cognovit uxorem ſuam? nonne cognoſcebat antea uxorem ſuam? cur ergo utitur hoc verbo,*cognovit*,ad declarandam generationem? ſed vide ex hoc quàm juſtè loquela hebræa vocata fuit lingua ſeu loquela ſancta, & lex diſciplinæ, ſanctiſſimaq; & graviſſima: in ipſa non invenies nomen unum proprium fornicationis, vel impoſitum alicui membro, vel actioni, quod turpe ſit ipſum nominare: cum enim turpium facit mentionem, ut plurimum utitur periphraſi, quæ figura circuitu; & circumlocutione verborum fœditatem evitat. *Op. principium S. Scrip.* Hinc Rabbi Moyſes dixit, quod antiqui Patres non habebant in lingua hebræa nomina propria talium fœditatum, ſed tantùm tranſumpta, & accommodata; & hoc atteſtatur eorum boneſtati, & caſtitati, nam ita caſti erant, quod etiam hujuſmodi nominare horrebant: addiſcamus & nos idem facere, ſi volumus eſſe veri fideles.

859. *Virginitas eſt ſtatus Paradiſi habitatorum ſtatui ſimilis.*

Adam cognovit uxorem ſuam; &c. Cur non cognovit eam in Paradiſo, cum habuerint ibi præceptum multiplicationis poſterorum? ſed attende qualis virtus ſit virginitas, & totum intelliges: Virgines enim in terria manentes angelicam ducunt vitam, & tantum ſibi interius vacant propter æternum bonum: unde ipſis aſſignatur fructus centeſimus conſtans ex denario in ſe ducto: ergo eſt virtus propria Paradiſi. *Op. Centil. & op. Bibl.paup.c.90.p. 4. ſect.* 1. Virginitas in Paradiſo: extra nuptiæ: nuptiæ Terrã replent: Virginitas Paradiſum. S.Aug.*l.9.de Geneſ.*& S.Hieron.*hic*. Virgines ſunt in terris ſicut Angeli, ut tribulationem carnis non ſentiant, ſervitutem ignorent; divinis rebus mente intendant, ut tanquam exuti corporis infirmitate, non quæ carnis, ſed quæ Dei ſunt cogitent.*op.Phar.l.1.c.*38.

860. *Per flagella Deus nos ad ſe trahit; & illuminat.*

Adam cognovit,&c.quæ concepit,& peperit Cain, dicens, poſſedi hominem per Deum. Quid eſt poſſedi hominem per Deum? ex hebræo legit Ugo Cardinalis,*cooperata ſum cum Deo*: Caietanus, *Acquiſivi virum à Iehova.* Hic valdè notandum eſt, quod non legitur, Evam poſt ſuaſionem, & receptionem tot donorum, nec etiam poſt peccatum antequam ejiceretur à Paradiſo, unquam ſe convertiſſe ad gratiarum actionem ad Deum, ſed tantùm poſt eiectionem, & amiſſionem tot bonorum, & poſtquam in tot errores incidit atquæ tunc ad Deum confugit, recognoſcens Deum datorem, & donatorem omnium bonorum? ſed ſciendum eſt, quod flagellis tanquam funiculis trahit Deus ad ſe Adam, & Evam: ſunt enim media, quibus Deus illuminat & erudit mentem, & ad ſe convertit peccatorem.*ſerm.2.fer.4.Pentec.& l.4.d.15.p.1.dub.* 2.Ipſe homo in intentionibus certius innoteſcit,& juſtè ſalus illa perpetua, quæ turpiter amiſſa eſt per voluptatem, fortiter recipitur per dolorem.*Op. Phar.l.4.c.*48.

861 *Filiorum educatio maximè obſervanda.*

Poſſedi hominem per Deum. Scilicet Cain, qui interpretatur poſſeſſio.*ſerm.3.in Pentec.* Vide quomodò filius comparatur poſſeſſioni paternæ: unde dicitur *Deuteron.c.33.ipſe eſt Pater tuus,qui poſſedit te, &c.* Quarè filius dicitur poſſeſſio? dicitur poſſeſſio optimè, quia ſicut Pater laborat, maximè in augenda poſſeſſione, vel ea conſervanda, ſic & pater tenetur laborare in conſervanda, augendaq; virtute filiorum: ſic ex *D. Ioan.Chryſoſtomo*, ſed heu dolendum, & plorandum valde eſt, quia pagani olim filios, & filias tradebant templis Dæmonum, quos colebant, & ibidem omni tempore ſervire ſtudebant: Chriſtiani verò, ſervi empititij Chriſti ſanguine comparati volunt filios ſuos magis ſervire mundo, quàm Chriſto: magis crudeliſſimo tyranno, quàm pijſſimo Domino: immolantq; filios Diabolo, in vitijs eos educando, vel injuſtam poſſeſſionem eis relinquendo: ſi igitur Deus dedit tibi filium ſuum, & tu meritò debes dare Deo filium tuum, ipſum ſemper ad bonum inducendo, vel ad Dei ſervitium ipſum offerendo. *ſerm.2.fer. 2. Pentec.& ſerm.2.de S.Ant.Patav.*

862. *Non poſſunt amari ſimul conſolationes ſpirituales,& carnales:& amiſſis ſpiritualibus, ſtatim recurritur ad carnales.*

Cognovit Adam uxorem ſuam, &c. Cur ſtatim poſt eiectionem è Paradiſo, notatur hæc conjunctio carnalis, & non aliquod aliud opus? ſed ecce myſterium: Paradiſus ſignificat ſtatum conſolationum ſpiritualium; ut aliàs dictum eſt: per hoc datur intelligi, quod cum Anima non poſſit vivere abſq; aliqua delectatione ut ait Divus Gregorius, qui delectatur in ſpiritualibus; torpeſcit ad ima, & terrena: & è contra, qui à cæleſtibus frigeſcit, ad terrena ſtatim recurrit, & inardeſcit: utraq; enim ſimul, & æqualiter amari non poſſunt. *Op. Phar.l.2.c.3.* Sic & Ugo Card.*hic*.

863. *Amor divitiarum inter omnia vitia principatum obtinet pluribus obnoxius miſerijs.*

Quæ concepit,& peperit Cain: rurſum peperit fratrem ejus Abel. Nota: primus in humano genere dicitur Cain, id eſt poſſeſſio, & hic fuit peſſimus: cur igitur, qui perverſus eſt dicitur poſſeſſio, & non potius vanitas? hoc certè non fuit ſine myſterio: At notandum ulterius, quod addit, nempe, *rurſum peperit fratrem eius Abel*: cur non dicit peperit alium filium, quem appellavit Abel; ſed ſtatim frater Cain; & aliquid ſpectans, & reſpiciens Cain demonſtratur. Obſerva, quod Abel interpretatur luctus, vanitas, vapor, miſerabilis; *In Pſal.* 61. quod verè eſt mirabile: cum videatur hoc nomen magis competere ipſi Cain, quàm ſecundo fratri: At cum myſterio hoc factum eſt, & maximè, quia volunt plures, ambos uno conceptu eſſe genitos, & natos, ideò additum fuit nomen Abelis nomini Cain, ſcilicet nomen ſignificans luctum, vanitatem, vaporem, miſeriam cum Cain, id eſt cum poſſeſſione ſcilicet terrenorum, & car-

 nalium

nalium bonorum : afferunt enim ſuum luctum ſcilicet peccatum, miſeriam, & ſunt veluti vanitas, & vapor. *Pſal.61. & in Eccleſ.proam. & c.1.*

864. *Mundani praponunt temporalia caleſtibus, ideò ſtulti.*

Peperit Cain, & rurſum Abel. Cur primus locus datur in generatione hominum Cain, ſcilicet poſſeſſioni, & ſecundus Abel, ſcilicet luctui? Nota, quod Cain interpretatur poſſeſſio, ſignificatq; acquiſitionem, vel poſſeſſionem cupidam terrenorum, ideò in Cain figurantur homines avari terrenis dediti: In Abel, homines pœnitentes Deo deditι, peccata plangentes. *ſerm. 3. in Pentec. & Pſal. 61. & op.Bibl.paup.c.73.* Per hoc ſignificatur qualis ſit ſtultitia mundanorum, qui pro temporalibus, relinquunt æterna & cæleſtia. *ſerm.5. in Pentec. & ſerm.2.Dom. 2. poſt Pentec.* S. Aug. in Gloſſa apud homines mundanos, prius eſt, quod eſt animale: hinc Cain agricola primò ponitur, id eſt terrenis opibus incumbens & poſtea Abel innocentiam diligens.

865. *Avarus Deum omniaq; contemnit propter divitias.*

Fuit autem Abel paſtor ovium, & Cain agricola. Quis diſtribuit hæc munera, & officia? Reſpondent doctores ex ſcholaſtica hiſtoria hoc evenisse ex libito unius cujuſq;: Cain enim voluntariè elegit agriculturam, & Abel cuſtodiam ovium: ſed quid myſterij latet in hoc? nota, quod terra fuit à Deo maledicta, non verò oves, & alia animalia, imò fuerunt benedicta: Iam verò dictum eſt per Cain ſignificari avarum poſſeſſorem divitiarum à Deo maledictum: per Abel, juſtum à Deo benedictum. *Op.Bibl.paup.c.73. & ſerm.3. in Pentec. & lect. 15. op.ſpec.B.Virg.* Paſtor autẽ dicitur, quia partem dat ovibus ſuis. *Ioan.collat.49.* Avarus autem ſua, & aliena malè retinet: Bonus paſtor ſua dat ovibus ſuis. *Pſal. 19 Centil.p.1. ſect. 22. & parte 3. ſect. 44.* Paulus Burgenſis *hic*: Abel ſe ſeparavit à terræ cultura, tanquam à re maledicta à Deo, eligitq; officium paſtoris ovium, quoniam non erant maledictæ, Cain elegit ſibi agriculturam, quaſi non curans de Dei ſententia: avarus enim omnia contemnit. &c.

866. *Religioſus aliquando minus eſt gratus Deo, quàm ſacularis: & à ſacularibus in perfectione ſuperatur.*

Fuit autem Abel paſtor, &c. Cain agricola. Obſerva, quod iſti duo fratres applicaverunt ſe diverſis exercitijs, non ſolum corporalibus, ſed & ſpiritualibus ut patet ex contextu litteræ: obſerva etiam, quod Cain operam dedit obedientiæ: dixerat enim Deus patri eius, ut operaretur terram, &c. non autem præceperat, ut cuſtodiret oves: quomodò ergo, qui obedientiæ ſtatum amplexus eſt, prior fuit reprobus, & maledictus: Abel autem benedictus & electus, charuſq; Deo? quodnam myſterium nobis in hoc inſinuatur? ſed nota: ex actione ſæcularium ſæpe confunditur actio Religioſorum, dum illi etiam promittendo, non ſervant, quæ in præceptis audiunt: & iſti vivendo ea cuſtodiunt, in quibus nequaquam legalibus mandatis aſtringuntur. *Op.Phar.l.1.c.28.* Vide ergo quomodò ſæpe à ſæcularibus vincuntur Religioſi in via perfectionis.

867. *In electionibus minor natu praſertur majori, ſi virtute eſt praſtantior.*

Fuit autem Abel paſtor ovium, & Cain agricola. Nota, Cain eſt ortu major, & in horum fratrum conceptione & ortu ponitur ſecundùm ordinem naturæ primo loco Cain: deinde in exercendis muneribus ab ipſis aſſumptis, primò loco ponitur Abel paſtor ovium, & ſecundo loco Cain: Cur hæc inverſio ordinis à Spiritu ſancto ſervatur? quia Abel fuit paſtor ovium, ſignificatq; quales debent eſſe, qui ad prælaturam eligi debent: hoc enim eſt diſcrimen inter paſtorem, & mercenarium, quod paſtor quærit bonum, & lucrum ovium ſuarum: mercenarius verò quærit, quæ ſua ſunt. *Pſal.61. In Ioan.cap.10.v.12. & ſeq. ſerm. 1. de S. Matthia & ſerm.4.Dom.19.poſt Pentec.* Sic & Div.Ambroſ. *lib. de Cain, & Abel cap. 3. offic.* Ex hoc diſce, quod in eligendis Prælatis, non ad ordinem naturæ, ſed ad mores, & habilitates, ob quas minor natu præfertur majori, ſi virtute eſt præſtantior. *Op. libellus apolog.quaſt.3.*

868. *Paupertas ſpiritus fundamentum Eccleſia, & totius adificij ſpiritualis.*

Fuit autem Abel paſtor ovium, & Cain agricola, &c. Cur præfertur Abel Cain? jam dictum eſt, quod Cain interpretatur poſſeſſio, ſignificatq; hominem avarum, & tenacem, omniaq; ad ſe trahentem, ob idq; elegit agriculturam: Abel fuit paſtor ſua omnibus diſtribuens, & nihil ſibi retinens, per quod ſignificatur, quod paupertas ſpiritus omnibus virtutibus antecellit: & hinc ab Abel incæpit Eccleſia, non à Cain, quia ſignificavit Chriſtum paſtorem, & caput Eccleſiæ. *Pſal.61.* & hinc in paupertate ſpiritus fundavit Chriſtus Eccleſiam tanquam medicamentum avaritiæ. *ſerm. 4.Dom.4.poſt Pentec. & ſerm.2.in oct.Paſcha & ſerm. 4.Dom.16.poſt Pentec.*

869. *Eccleſia nunquam diſcontinuata à principio Abel figura Chriſti, Virgo, Martyr, & Paſtor.*

Fuit Abel paſtor ovium, &c. Cur hic reticetur nomen Adæ, & ponitur inter natos primo loco Abel ſecundo natus? quia ab Abel, non ab Adam, nec à Cain incœpit Eccleſia: ſed cur non ab Adam? Reſp. ex quadruplici cauſa: primò, quia Adam fuit non juſtus, ſed tantum juſtificatus, ſcilicet aliquando mortuus: Abel ſemper fuit juſtus; ſi verò ab Adam incohata eſſet, aliquando fuiſſet diſcontinuata, & ſine aliquo juſto: ſecundò, quia Abel geſſit tres ſtatus Eccleſiæ in ſe, ſcilicet Martyrum, Virginum, & Paſtorum: tertiò, quia ſignificavit Chriſtum, & ideò dicitur occiſus ab origine mundi: quartò in computatione graduum non incipitur à trunco, ut patet in conſanguinitate. *Pſal.61.*

870. *Cultus Dei eſt de iure natura Deo debitus, & inſitus naturaliter in Anima noſtra.*

Factum eſt, ut poſt, &c. offerret Cain de fructibus terra munera Domino: Abel quoq; obtulit, &c. Cur notatur primò loco inter omnia opera iſtorum Sacrificium Deo oblatum, & non potiùs aliquid præcedenter factum in tempore intermedio? quis hanc legem eis impoſuit? nullibi legitur expreſſum, im

imò ſcriptum eſt in corde uniuſcujuſq; eſt enim de dictamine naturæ aliquod ſacrificium Deo offerre. *ſerm.5.Hexaem.*

871. ***Ab Abel inchoatum eſt ſacrificium Deo oblatum: ſignificavitq; oblationem Chriſti in Cruce.***

Cain obtulit Deo, &c. Abel quoque. Si à Cain incæpit ſacrificium, cur non nominatur in Canone Miſſæ, ſed tantùm Abel? quia Sacrificium Cain fuit oblatum cum immunditia avaritiæ: Abel autem cum omni innocentia: unde Sacrificium exterius Deo debitum, ab Abel inchoatum eſt: ſignificat enim Chriſtum, qui ſe ipſum, ut Agnum obtulit Deo Patri, & à fratribus ſuis, ſcilicet Iudæis occiſus eſt. *Op.expoſ.miſſæ c.4.& op.de dono ſcientiæ c.4.& ſerm.5.& 14.Hexaem & op. principium Sacræ ſcrip.& in Pſal.*140.

872. ***Deus magis aſpicit cor offerentis, quàm Sacrificium oblatum.***

Cain obtulit, &c. Abel quoq; reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius, non verò ad Cain, & ad munera eius. Nota ordinem inverſum in Sacrificij oblatione: primo loco ponitur Cain: ſecundo Abel: in acceptatione, primo loco Abel, ſecundo eius munera, & deinde Cain ſed reprobatus: cur ordo prior invertitur? ut intelligas, Deum prius reſpicere perſonæ offerentis cor, & deinde Sacrificium: ſi enim cor eſt immundum & perverſum, non poſſunt placere Deo munera. *Brevil.p.5.c.a.& op.Bibl. paup. c. 12.* Ideò non Abel placuit ex muneribus, ſed munera ex Abel: arbor enim bona, bonos fructus facit. *In Ioan. c.9. v.31.& collat.28.& 55.& in Luc.c.21.v.4.*

873. ***Optima ſunt Deo offerenda.***

Ad Cain, & ad munera eius non reſpexit; Cur non reſpexit ad munera Cain? nonne rectè offerebat, ut dicit Textus ſeptuaginta Interpretum? quia deteriora, non optima Deo offerebat, cum prius ſeipſum Diabolo per avaritiam, & invidiam obtuliſſet. *ſerm.a.Dom.5.poſt Pentec.*

874. ***Malè vivens, & in eleemoſynis confidens à Deo non recipitur.***

Ad Cain non reſpexit, &c. Et quarè? nonne etiam Sacrificia à peccatore oblata Deo aliqualiter ſunt accepta? Reſpondet Dominus loquens cum Cain: nonne ſi rectè offeras, rectè autem non dividas, peccaſti? ſic ſeptuaginta: ſed quid eſt Deo rectè offerre, malè autem ſimul dividere? quia fructus optimos ſibi retinebat, deteriores Domino offerebat: daturq; nobis inſtructio, quod illi, qui ſunt malæ voluntatis, & de eleemoſynis confidunt, Deo non placent, quia Deus affectat magis fervorem cordis, quàm magnitudinem operis, nec dona iniquorum probat Altiſſimus *In Luc. cap. 2.v.4.& Comp.Theol.l.5.c.4.*

875. ***Eleemoſynam offerens de malè oblatis Deo inviſus.***

Ad Cain, & ad munera eius non reſpexit. Hoc etiam dicitur contra illos, qui de ſubſtantia pauperum, & de malè oblatis eleemoſynas faciunt: qualis eſt enim illa juſtitia de ſanguine miſerorum tollere, & Deo offerre? illud non eſt Deo offerre, ſed violentiæ ſuæ ſocium facere Deum. *Op.Phar.l. 2.c.50.ſerm.2.Dom.5.poſt Pentec.*

876. ***Sacrificium, & operationes bona à primis annis valdè Deo chara.***

Ad Abel, & ad munera eius reſpexit Dominus, &c. Quænam fuerunt munera oblata ab Abel tam Deo chara? certum eſt fuiſſe fœtus ovium, ſcilicet Agnos: oblatio igitur agnorum eſt Deo chariſſima, ſcilicet Sacrificiorum à primis annis oblatorum: tum etiam quia à primis annis ſe Deo in Sacrificijs applicavit: quarè dicitur Aggæi. *cap. 1. mane ſemina ſemen tuum*, id eſt in pueritia: bonum enim eſt viro, cum portaverit jugum ab adoleſcentia ſua. *ſerm. 2. in Dom. ſexag.* Et in hujus rei ſignum dixit. *Prov. 3. ſi quis parvulus eſt, veniat ad me & Luc.c.18.v. 16. ſinite parvulos venire ad me:* puerisq; dedit ſeipſum in exemplum, cum factus annorum duodecim, relictis parentibus, ſecedit in templum: item acceptavit præconium puerorum laudantium, & dicentium oſanna filio David: item & acceptavit martyrium infantium innocentium. *In Luc.c.18.v.16.*

877. ***In Cain Sacrificijs figurantur Sacrificia Hebræorum.***

Ad Cain non reſpexit: ad Abel, & ad munera eius reſpexit. Cur hoc diſcrimen? Cain Judæos ſignificabat, ipſorumq; Sacrificia: Abel Chriſtum ſignificabat. *ſerm. 14.& 16. Hexaem & op. expoſ. miſſæ c.4.* Ut pateat, quod adveniente lege gratiæ Sacrificia Hebræorum Deo fuerunt exoſa: unde ignis deſcendens de cælo ſuper oblata ab Abel ſignificabat adventum ſpiritus ſancti inflammantis cor perfectè offerentium. *Pſal.*104.

878. ***Invidia grande malum, principiumq; eſt duplicis homicidij: Patres item mali cauſa ſunt ruinæ filiorum.***

Iratus eſt Cain, &c. & concidit vultus eius &c. Ad quid iratus eſt Cain: ob invidiam iratus eſt in Abel: vide quale peccatum iræ, & invidiæ, & quos fructus pariat in Anima: priùs enim Cain occiſus eſt ſpiritualiter in Anima, poſtea occidit corporaliter fratrem: ex quo peccato orta eſt corruptio ſpiritualis in ſuâ poſteritatem, & in magnam partem poſteritatis Seth, ex quorum peccatis poſtea venit diluvium. *in ſap.c.10.& op.Centil.p.1.ſect. 19.* unde patet quàm exitioſum, & pernitioſum ſit peccatum Patrum, & Prælatorum.

879. ***Qui vult Deo ſervire, ſtatim adverſarios, & perſecutores habet.***

Iratus eſt Cain, &c. Cur iratus, & contra quem exardeſcit ira Cain? contra Abel fratrem: ſed cur? quia Cain patenter videbat oblationes acceptas à Deo, ſuas verò nequaquam: ſed hoc non eſt mirũ: nam ſemper juſtos viros perſecutionem malorum ſuſtinuiſſe ſacra ſcriptura tradit: & Abel eſſe renuit, quem Cain malitia non exercet. *In Luc.c.21. v.12.& op.Bibl.paup.c.110.& 134.*

880. ***Voluntatis varietas nos acceptos, vel ingratos Deo efficit.***

Ad Cain, & munera eius non reſpexit Dominus, &c.

&c. Cur hoc diſcrimen ? nonne ambo perfectum Sacrificium cum omnibus circumſtantijs debitis obtulerunt ? dicit enim Textus ſeptuaginta interpretum: *nonne ſi rectè offeras*, &c. ergo ambo rectè offerebant, & tamen ſolùm Abel Sacrificium fuit acceptum: hæc differentia orta eſt ex voluntatum, & cordis varietate: quia in Abel erat benè ordinata voluntas, in Cain inordinata, affectus enim nomen operi imponit. *In Ioan. collat.* 28.

881. *Invidia fœda infirmitas totum depaſcit in homine.*

Iratus eſt Cain vehementer, & concidit vultus eius. Quid eſt concidit vultus eius, niſi vultum immutatum, & ad terram demiſſum habere ? ſed cur non extollis in altum vultum tuum ô perfide, ſi Deus ad differentiam beſtiarum hominem ad Cælum erectum formavit ? ſed ne mireris: hoc eſt proprium invidiæ: invidia enim eſt peſſima infirmitas; eſt enim mala dolendo de bono proximi: pejor de malo eius gaudendo: peſſima in utroq; ei nocendo: infirmitas eſt, quæ conſumit hominem, ſenſum devorat, pectus urit, mentem inficit, cor hominis quaſi peſtis depaſcit & merita bona ardore peſſimo & peſtifero devorat, & à Cælo ad terram, imò ad Infernum deprimit, *ferm. 1. Dom. 20. poſt Pentec. & op. Diæt. tit. prim. c. 5.*

882. *Ira reddit hominem inſanum, beſtialem, & arreptitium.*

Iratus eſt, &c. Ecce, unde orta eſt demiſſio vultus ad terram ad modum beſtiarum: ex iracundia: hæc enim transformat hominem in beſtiam ſtultã, & rabidã, tollit rationem & humanitatem: & ſicut aper ad terrã capite verſus currit inſanè ex furore contra gladium: ſic iracundus ad peccatum, ſcilicet contentionem, injuriam, & homicidium: & ſicut inſanus, & arreptitius præcipitat ſe in ignem, vel in aquam, ſic iracundus in quamcumq; malitiam. *op. Diæt. ſal. tit. 1. c. 5.*

883. *Iracundia cogitabundum reddit, & ducit ad homicidium & ad omne malum.*

Iratus eſt Cain, & concidit vultus eius. Quid eſt concidere vultu ? demittere ad terram, ſicut qui crudelia meditantur; ſic Cain invidia, & ira pulſus homicidium meditabatur, & tanquam cæcus ad omne malum currebat. *In Luc. cap. 23. v. 10. & op. Bibl. paup. cap. 96.*

884 *Ira eſt infirmitas Animæ torquens etiam corpus.*

Iratus eſt Cain, & concidit vultus eius. Notat hic ſacer Textus duos effectus peſſimos ex invidia ortos: ſcilicet iram, & demiſſionem vultus: ita hæc dicitur vehemens, ſcilicet maximus livor torquens cor Cain: ex quo patet, hanc peſſimam eſſe infirmitatem animæ, redundantem etiam in corpus, ipſum veluti depaſcendo, & torquendo. *Centil. p. 1. ſect. 19. & ferm. 1. Dom. 20. poſt Pentec. & Diæt. tit. 1. cap. 4.*

885. *Sacrificium à Deo non admittitur, qui alas charitatis non habet in fratrem ſuum.*

Ad munera Abel reſpexit Dominus; non ad munera Cain. Quarè hoc diſcrimen ? nota Cain ex livore cordis demiſiſſe vultum nolentem fratrem aſpicere ex invidia, & odio; hinc fruſtra propitiari ſibi Deum quærit, qui placari in proximo negligit: & è contra: qui alas duas charitatis in Deum, & proximum habet, citò volante amore ad Deum pervenit, & Diabolum effugit. *ferm. 1. in Aſſenſ. & ferm. 3. Dom. 5. poſt Pentec. & Centil. p. 1. ſect. 19.* Oratio peccatoris execrabilis erit; & fruſtra offeret munus ſuum ad Altare, qui conſcius eſt ſibi, quod frater tuus habet aliquid adverſum te: nec Deus reſpexit ad munera Cain, eo quod non rectè ambulabat cum fratre ſuo. *Phar. l. 3. c. 22.*

886. *Homo terrenus cor ſuum figit in terram, Iuſtus in Cælum.*

Concidit vultus Cain. Cur concidit, & vultum demiſit ad terram ? quia Diabolus mentem eius ad terrenas affectiones pertraxit per depreſſionem affectus ad iſta fœda, & immunda: homo enim terrenus ad terram, homo cæleſtis ad cælum, cor & ſe ipſum totum convertit. *ferm. 4. Dom. 14. poſt Pentec. & ferm. in Dom. 3. poſt oct. Epiph. & ſolil. c. 2. & ferm. 2. Dom. 11. poſt Pentec.*

887. *Deus etiam in actu peccati vocat peccatorem ad reſipiſcentiam.*

Cur concidit facies tua? Sed ad quid hæc interrogatio ? forſan Deus ignorabat cauſam mœroris Cain? minimè, ſed ut induceret eum ad reſipiſcentiam, & pœnitentiam: miſericors enim Deus, licèt à peccatoribus contemnatur, tamen non dedignatur ab eis, etiam dum actu ipſum offendunt, & malè vivunt, petere pacem per inſtantiam gratuitæ vocationis. *ferm. 1. Dom. 1 poſt Pentec.*

888. *Conſcientia mala amaritudines inferni.*

Cur concidit facies tua? Quid eſt cõcidere faciem? nota, quod per hoc verbum ſignificatur cor Cain repletum livore, odio, ira, invidia, ob idq; triſtem effectum veluti pallentem, trementem, & afflictum. *Centil. p. 1. ſect. 19.* & per id ſignificare voluit quales amaritudines pariant mala cõſcientia; nam eius remorſus & dolor etiam ad carnem fortis redundat: & hoc etiam erit in damnatis. *l. 4. d. 50. p. 2. a. 2. q. 1.* Vide ergo quomodò peccatum inducit in Animam imaginem Inferni: quia in ipſa ſunt ignis avaritiæ, fœtor luxuriæ, tenebræ ignorantiæ, vermis conſcientiæ, ſitis concupiſcentiæ, Dæmones per effectum, & hujuſmodi. *op. Comp. Theol. l. 3. c. 7.*

889. *Plus cruciat Deum peccatum noſtrum, quàm noſmetipſos.*

Nonnè ſi bene egeris recipies ? ſin autem malè, ſtatim in foribus peccatum aderit ? Quarè Deus hæc verba dixit ad Cain ? nonne ſciebat, pœnam neceſſario ſequi culpam? ſed vide Dei miſericordiam: ſeptuaginta legunt: *peccaſti: quieſce:* Deus enim prævenit peccatorem, ut reſipiſcat à peccato ipſum vocando: tardius enim videtur Deo veniam dare, quàm peccator veniam recipere: ſic feſtinat abſolvere à tormento, quaſi ipſum plus cruciet compaſſio miſeri, quàm ipſum miſerum compaſſio ſui. *ferm. 1. Dom. 4. Quadrag.*

890. Peccator

890. *Peccator à Diabolo ligatur, & cuſtoditur, donec in Infernum detrudat.*

Nonne ſi rectè egeris, &c. ſin autem malè, ſtatim in foribus peccatum aderit. Vel ut habent ſeptuaginta: *peccatum excubabit*; unde ſumitur hæc metaphora? quid eſt excubabit, & in foribus aderit peccatum? nota, quod olim mos erat, ut ſimul cum malefactoribus ſatellites excubabant colligati, ne poſſent effugere: ſic Lorinus in *Acta cap.* 12. *n.* 6. Unde per hoc ſignificatur, quod ſtatim ac homo peccat adſtant, & excubant lictores, & ſatellites divinæ juſtitiæ, ſcilicet Dæmones, qui ipſum ligant in vinculis ferreis, & Diabolica ſuggeſtione, & ſub cuſtodia militum, ſcilicet Dæmonum ad perdendum morte damnationis æternæ. *ſerm.* 4. *Dom.* 18. *poſt Pentec.* Excitatur autem à Deo ad ſurgendum per auxilium virtutis Chriſti confringentis æreas portas Diabolicæ cuſtodiæ *ſerm.* 4. *ibidem.*

891. *Sacrificium Deo oblatum non placet, ſi cor eſt Diaboli habitaculum.*

Nonne ſi bene egeris recipies, &c. Legunt ſeptuaginta: *nonne ſi rectè offeras, rectè autem non dividas peccaſti, &c.* Quid eſt rectè offerre, & non rectè dividere? ſi rectè offerebat, quomodò rectè non dividebat? quia diviſit ſuum cor ab oblatione: oblatio quidem rectè facta eſt quo ad partem exteriorem, ſed cor ſuum diviſit à Deo; obtulerat enim ipſum Diabolo. *ſerm.* 2. *Dom.* 5. *poſt Pentec.*

892. *Oratio ſine eleemoſyna ad Deum non volat.*

Nonne ſi rectè offeras, rectè autem non dividas, &c. Id dici poteſt ei qui Sacrificium Deo offert cum tota integritate, ſed viliſſima, vel nihil pauperibus tradit, hic non rectè dividit. *ſerm.* 2. *Dom.* 5. *poſt Pentec.* Infirma eſt oratio, & Sacrificium, quod eleemoſynarum largitate non eſt munitum: ſed illa oratio, illud Sacrificium, quod eleemoſynarum operibus adjuvant excedit mundum, penetrat Paradiſum, evolat ad ipſum ſummæ majeſtatis Angelo offerente conſpectum. *op. Phar. l.* 4. *c.* 45.

893. *Opus bonum debet benè fieri, ut Deo ſit acceptum.*

Nonne ſi bene, &c. recipies? Cur non dixit, nonne ſi bonum egeris recipies præmium? ſed nota perbellum myſterium: Cain offerendo Sacrificium bonum opus fecit, ſed id non ſufficit ad præmium conſequendum, ſi non rectè fiat: rectum enim non eſt rectum, niſi rectè fiat, ſcilicet diſcretè, qualiter quando, ubi, quarè, &c. *op. de ſex alis ſeraph. c.* 7.

894. *Fides ſine operibus mortua.*

Nonne ſi benè, &c. non autem rectè dividas, peccaſti? Quid diviſit Cain, ob quod Deum offendit? diviſit fidem à charitate: actus Sacrificij fuit actus fidei, ſed oblatum Sacrificium ab ipſo charitate disjuncto non fuit acceptum: diviſit fidem ab operibus. *Comp. Theol. l.* 5. *c.* 9. & D. Bernardus in *Allegor. Tilmani. fides enim ſine operibus eſt hypocritarum, qui confitentur ſe noſce Deum, factis autem negant. In Luc. c.* 12. *v.* 8.

895. *Opus bonum non placet Deo, ſi non eſt factum cum recta intentione.*

Nonne ſi rectè offeras, &c. rectè non dividas peccaſti? Multa myſteria, & valdè utilia hæc tranſlatio ſeptuaginta Interpretum: hinc proponitur dubium, quænam fuerit hæc diviſio peccaminoſa, ob quam rejectum fuit eius Sacrificium? nota, quod ex hebræo fonte legitur: *nonne ſi bene egeris elevare? vel levare;* quænam eſt iſta elevatio ex bona operatione? elevatio eſt intentionis rectitudo: & hinc homo factus eſt capite ad cælum erecto, ut mentis intentionem ad Deum elevatam haberet: & quia Cain diviſit Sacrificium ab hac debita mentis intentione in Deum, hinc peccaſſe dicitur. *op. Bibl. paup. c.* 116. *& Brevil. p.* 2. *c.* 10. Adde, quod, ut ſupra dictum eſt concidit vultus eius, ſcilicet demiſſus ad terram, per quod ſignificabatur eius perverſa intentio. Tendere quaſi in Deum, & non propter Deum hypocritæ planè eſt Animæ, omnem decorem Animæ exterminantis, & totam illam fœdantis propter turpitudinem hypocriſis. *op. de ſeptem itiner. ætern. itin.* 1. *d.* 3.

896. *Peccatum in Anima exiſtens foras erumpit per ſigna victoria in peccatorem.*

Si autem malè, in foribus ſtatim peccatum aderit. Quid eſt in foribus peccatum adeſſe? & in quibus foribus apparet peccatum? nota pulchram metaphoram: mos eſt apud magnates ſupra fores domorum ſtemmata, & gentilitia facinora depingere, ut omnibus innoteſcant, vel nobilitas ipſorum, vel facinora patrata: ſic & Diabolus facit: non contentus imprimere in corde ſuum characterem, ſed etiam ad extra eius ſimulacra depingit in ſignum victoriæ, & poſſeſſionis, quam habet de ipſo: ſed in quonam conſiſtit hæc miſeria interior, & exterior peccati? ſed attende: Cor nequam gravatur doloribus judicij, falſitate, & ſuſpicationis temeritate, livore invidiæ contabeſcit, affligitur, & triſtatur de proximi proſperitate, & proſtituitur dolis, & criminibus: & quia, ait Chriſtus. *Matt.* 15. *Ab intus de corde hominum procedunt cogitationes malæ, ira, nequitia, & dolus*: hinc & ad extra apparent ſigna ad ſormę caput proſtitutionis peccatoris, in ore, & opere, ſcilicet detractiones, murmurationes, carnalitates, injuriæ, & ſimilia. *ſerm.* 4. *Dom.* 21. *poſt Pentec. & ſerm.* 3. *in Pentec. & ſerm.* 1. *in Dedic. Eccleſ.* Vide igitur, ait Chryſologus, quod peccatum non contentum inter cordis penetralia ſe continere, in publicum procedere audet, quaſi famam quærens de hominis ruina.

897. *Merces boni operis poteſt experimento cognoſci, verbis tamen non poteſt explicari.*

Nonne ſi benè egeris, recipies: ſi malè ſtatim peccatum in foribus aderit. Nota, quod dum proponit opus bonum, ei ſuperaddit pro præmio ſolùm hoc verbum, *recipies*, abſq; eo quod aliquod exprimat: loquens de peccato, dicit, *quod ſtatim in foribus aderit*, ſcilicet per ſigna exteriora: Cur hoc diſcrimen ponit inter bonum, & malum? & pro opere bono quid recipies? ſed attende, quod nihil exprimit loquens de præmio boni operis, quia conſolatio, quã ſerviẽs fideliter Deo recipit, non poteſt verbis explicari, & quã nemo novit, niſi qui accipit; ſed tamẽ etiam aliqua ſigna externa exhibentur; nam talea

Digitized by Google

replati apparent conſolatione, ſuperabundantes gaudio, jucundi ſemper, & hilares, ferventes ſpiritu, quibus amabilis diſciplina dulce jejunium, breves vigiliæ, labor delectabilis manuum, & univerſa ſanctæ vitæ auſteritas refrigerium videtur. *ſerm. 1. de dedic. Eccleſ.* de ſignis habentis charitatem operativam. Vide *op. de ſeptem itiner. ætern. itin. 4. d. 4. per totam.*

898. Peccatum, quod per pænitentiam non diluitur in aliud trahit, donec ad infernum præcipitet.

Nonne ſi benè, &c. ſin malè, &c. peccaſti: quieſce. Sic legunt ſeptuaginta: quomodò dicitur, *quieſce?* quænam quies poteſt reperiri in peccatore, cujus conſcientia continuè torquetur? quieſce, ſcilicet ſiſte, & cave, ne addas peccatum peccato; ſubdit enim Dominus, *ſub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius,* ideſt, ut, exponunt Doctores; *liber es, & quodcumq; volueris, cum Dei adjutorio poteris, &c.* Sed quid nobis myſterij innoteſcit? nihil aliud, niſi, quod in ſe expertus eſt Cain, nempe peccatum, quod per pœnitentiam non diluitur, mox ſuo pondere ad aliud trahit: quod evenit in hoc impio Cain, qui ex ſuperbia ſe præcipitavit in nimium amorem terrenorum, & ſui, & hinc in invidiam, & iram, & tandem in homicidium. *op. Comp. Theol. l. 3. c. 7.*

899. Reprobus, ſi egerit pænitentiam, poteſt ſalvari.

Si benè egeris, recipies. Quid recipiet? ſi Cain à Deo eſt reprobatus? quia novit Dominus mutare ſententiam, ſi tu noveris emendare delictum. *ſerm. 2. de plurib. mart.* Hic autem nota, quod reprobatio in Deo non habet cauſam, ſed tantùm in peccatore, ſcilicet peccatum, & demeritum: cum ſit à Dei voluntate non antecedente, ſed conſequente: unde ſi reprobus ſecundùm præſentem juſtitiam egerit pœnitentiam obediendo voci Dei, fiet prædeſtinatus. *op. Comp. Theol. l. 1. c. 7. & in l. 1. ſent. d. 41. a. 1. per totum. & d. 35. dub. 3. & d. 40. & ſeq. & a. 2. q. 1. ad 4. & l. 3. d. 31. dub. 2.*

900. Cogitationes malæ ſtant ad fores animæ, ut in ipſam inducant peccatum.

Si autem malè egeris, ſtatim in foribus aderit peccatum. Quid eſt in foribus? ergo non poterit ingredi intra? &c. ſed attende, quod antequam peccatum intret in cor, priùs apparet in foribus, ſcilicet Diabolus immittendo cogitationes malas: ſic D. Greg. *4. mor. c. 12.* Cave igitur à cauſis, & pravis cogitationibus, ne vel modicum in te morentur, quia citò coinquinant, cujuſcumq; vitij colorem habentem, ut luxuriæ, vanæ gloriæ, odij, vel aliorum. *op. de inſtitut. Novit. p. 2. capite 5.*

901. In noſtro arbitrio eſt non conſentire tentationibus.

Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. Vide, quod Deus manifeſtè hic oſtendit, quod in noſtro arbitrio eſt, ſi velimus cum adjutorio Dei non conſentire Diabolo tentanti. *op. de perfect. religioſ. l. 1. c. 2.*

902. Diabolus inermis eſt, nec poteſt nos cogere, ſed tantùm ſuadere.

Sub te erit appetitus tuus, &c. Ex hoc etiam patet, quod Diabolus contra nos, inermis eſt, & ſolis aſtutiis cogitationibus nos impugnare poteſt ſuadendo, ut peccemus, non cogendo; ex quo apparet mira Dei benignitas in nos. *op. de perfect. religioſ. l. 1. cap. 2.*

903. Qui appetitum ſibi ſubjicit verus Dominus eſt: è contra ſeruus, qui ſe ipſi ſubjicit.

Sub te erit appetitus, &c. Si ſub ipſo erat appetitus, ergo & Dominus? ſed quomodò, ſi appetitus in nobis eſt naturalis, cui imperare non valemus? ſed loquitur de appetitu ſenſuali, ſuper quem homo habet dominium: unde verum, & perfectum dominium hominis eſt in ſe ipſum, & qui obtemperat appetitui ſenſuali, non Dominus, ſed ſeruus eſt. *op. de Eccleſ. Hier. p. 2. c. 1.*

904. Ex mortificatione paſſionum oritur dominium hominis; ex ſubjectione, ſervitus.

Sub te erit appetitus, &c. Vide quodnam dominium eſt hoc: appetitus sẽſualis factus eſt ſubjectus rationi, eiq; tenetur tributum reddere, quandiu ratio copulatur Domino fide, & dilectione: ſicq; appellatur regina, & Domina provinciarum, ſcilicet paſſionum plurimarum, quæ in nobis inſunt: ſi verò à contra ſenſualitas imperat rationi, tunc & ipſa, & totus homo ponitur ſub tributo. *In thren. c. 1.*

905. Chriſti paſſio, & mors figurata in principio mundi.

Egrediamur foras, &c. Cain conſurrexit, &c. & interfecit eum. O Deus cur hominem tam pium, & innocentem permittis occidi? ſed omnia hæc contigerunt in figura: Abel figuravit Chriſtum & in munere, & in morte: Chriſtus enim ductus eſt extra portam, & ibi occiſus à ſuis fratribus Iudæis, & hæc eſt ratio, quarè in Canone miſſæ fit ſpecialis mentio de Abel. *op. expoſ. miſſæ c. 4. & In Luc. c. 23. v. 33. & c. 24. v. 27.*

906. Sine fructu auditur verbum Dei, ſi ad cor non penetrat, ſed inter ſpinas colligitur.

Conſurrexit Cain, & interfecit Abel. Verè mirum eſt videre pertinaciam Cain, qui licèt à Deo admonitus, & correptus, tamen auſus eſt perficere ſuam excogitatam malitiam: imò id non eſt mirum: nam exhortatio exterior ſine interiori parum eſt efficax. *op. Bibl. paup. c. 27.* Verbum enim Dei debet non ſolùm exteriùs audiri, ſed non colligi, vel inter petras, vel ſpinas, ſcilicet inter mundanas ſollicitudines, vel in corde duro, ſed in docili, & benigno. *In Luc. c. 8. v. 5. 6. 7. & 8.*

907. Qui primus in terra juſtus eligitur, in eo totius juſtitiæ forma figuratur, quæ in Chriſto elucet.

Conſurrexit adverſus fratrem ſuum, & interfecit eum. Certum eſt Abel fuiſſe primum juſtum poſt peccatum Adæ: ſed cur permiſit Deus eum interfici? Cur non tranſtulit eum ſine morte, ſicut Enoch? ſed nota, quod cum Abel fuerit primus, & perfectiſſimus juſtus, etiam tota, & perfecta juſtitia debuit in eo elucere; ob idq; omnes ſtatus Eccleſiæ in ſe continuit, Virginum, martyrum, & Paſtorum, ſeu ſacerdotum. *Pſal. 61. In Luc. c. 11. v. 51.* Si autem longiori tempore manſiſſet, abſq; dubio conjugium duxiſſet: ideò Deus permiſit, ut ante conjugium

Martyr,

Martyr,& Virgo occumberet: ſic perfectè Chriſtum figuravit, quia ob id dicitur occiſus ab origine mũdi.

908. *Qui alium occidit, prius ſe ipſum interimit.*

Conſurrexit, &c. & interfecit eum. Cain commiſit primum homicidium in mundo, ſed ne credas fuiſſe unicum: duplex enim fuit, ſcilicet, quia occidit ſe ipſum prius ſpiritualiter, & fratrem corporaliter. *In ſap. c.* 10.

909. *Charitatis fraternæ peccatũ graviſſimũ.*

Conſurrexit in fratrem ſuum, & interfecit eum. Primum peccatum poſt lapſum Adæ fuit hoc peccatum Cain, & fuit omnium graviſſimum, quia primus directè offendit fraternitatis ſocietatem, quod ideò fuit origo ruinæ poſteritatis Cain. *Sap. c.*10. *Sic & D. Theodor. in Gen.*

910. *Invidia origo omnium malorum.*

Conſurrexit in fratrem ſuum, &c. Sed cur ô Cain interficis fratrem tuum? nonne latitudo terræ utrumq; poteſt continere? ſi eum invitum habes, dic, ut à te diſcedat, procul dubio dicto tuo obediet: nihil tale voluit, ſed eum interfecit, & quare? ob invidiam: hæc eſt fera peſſima, quæ omni bellua crudelior eſt, quæ juſtum Abel occidit, ſanctum Ioſeph onuſtum multis doloribus vendidit, filium Dei in Crucem abſorbuit, & totum genus humanum ſpiritualiter interfecit, quia invidia Diaboli mors intravit in mundum: ô ſecretum virus, & peſtis occulta; ô livoris pareus, & criminis fomes, & virtutum erugo, & tinea ſanctitatis, quæ non ceſſas continuè dãna ſpiritualia filijs Adam concitare, inimicitias, & homicidia provocare, unde cruore occiſorum reficiaris: Tollite chariſſimi, tollite iſtam feram peſſimam de medio veſtri, quia ſtatim ceſſabunt omnia mala, & conſurgent omnia bona. *ſerm.* 4. *Dom.* 3. *poſt pentec. & Diat. ſal. tit.* 1. *c.* 4.

911. *Invidus ita ambitioſus eſt, ut ſe ſolum in medio velit eſſe.*

Conſurrexit in fratrem, & occidit eum. Iam dictum eſt, ob invidiam Cain fratrem occidiſſe: ſed quid intendit Cain tollendo de mundo fratrem? nihil aliud, niſi tollere de mundo, ſi potuiſſet omnem hominem, ut ſolus, ſi poſſet in mundo maneret: hæc enim invidet bonis, ſimplicem pati non poteſt, modeſtum perſequitur, probum non diligit, res innocentis ſanguinis invenitur, contra quam innocentis ſanguis exiſtit: hæc ad omnia mala, & contra omnes eſt. *In Luc. c.* 21. *v.* 17. *& ſerm.* 4. *Dom.* 3. *poſt Pentec. & ſerm.* 1. *Dom.* 20. *poſt Pentec.*

912. *Invidia morbus inſanabilis nullum habens terminum in malo.*

Conſurrexit Cain, &c. ô impie, nonne tibi conſulerat Deus, ut ab hoc peccato abſtineres? nonne Deus veluti medicus appoſuit tibi medicamenta tuo vulneri neceſſaria? quomodò non recuperaſti ſalutem? non eſt mirum: nam invidis eſt morbus inſanabilis: cætera vitia habent terminum in ſui conſummatione: ſed invidia, nequaquam. Infirmitas eſt, quæ omne bonum, & totum hominem conſumit, quam ſequitur peſſima mors. *ſerm.* 1. *Dom.* 20. *poſt Pentec.* Idem & D. Ciprianus. M. *ſerm. de zelo, & livore.*

913. *Ex invidia orta eſt diſcordia: Cain primus hæreticus: Abel primus martyr, quia occiſus eſt propter veritatem.*

Conſurrexit Cain in fratrem ſuum. Nota hoc verbum; *conſurrexit* id eſt ſimul ſurrexit: quod poteſt intelligi, id factum eſſe prius verbis, poſtea factis: & hinc in paraphraſi caldaica Ionathæ, & Hieroſolymitana notatur, Cain incæpiſſe prius in verba blaſphemiæ, & hæreſis, negando Deum Iudicem, Proviſorem, aliud ſæculum, vel vitam, vel præmium, vel pœnam, &c. iſtiſq; blaſphemijs ſe oppoſuiſſe Abel, & cum effuſione ſanguinis ipſum interemiſſe: ex quo patet iterum, qualè malum ſit invidia: & qualiter ex ipſa primò ruptum eſt fœdus fraternitatis, & concordiæ. *Bibl. paup. c.* 50. *&c.*

914. *Quando affectio terrenorum prædominatur in Anima, diſſipat devotionem cordis.*

Cain interfecit Abel, &c. Cur voluit Deus, ut interficiens vocaretur Cain, & interfectus, Abel? non abſq; myſterio, qui interfecit Abel fratrem vocatus eſt Cain: Cain interpretatur poſſeſſio, ſcilicet terrenorum: Abel interpretatur luctus: primus ſignificat hominem avarum, tenacem, inhiantem terrenis: ſecundus ſignificat pœnitentiam, cordis compunctionem, & lachrymarum effuſionem, & per hoc datur intelligi, quod nihil interficit magis magiſq; diſſipat lachrymarum irriguum, & devotionem cordis, quam terrenorum poſſeſſio; videmus enim, quod terra turbidam reddit aquam, eamq; in ſe redigit: ſic & terrena affectio diſſipat lachrymas devotionis, & compunctionis. *op. Diat. ſal. tit.* 7. *c.* 3. Cave ergo ô homo, ne Cain ſurgat in te, in Animam tuam, & tibi abripiat ſalutem, & vitam:

915. *Perſecutor fratrum eſt alter Cain.*

Cain conſurrexit adverſus fratrem ſuum, & interfecit eum. Cur ſacra ſcriptura voluit hanc hiſtoriam texere, & mundo exponere, cum tot alia delicta ſub ſilentio abſcondantur? hoc ad inſtructionem noſtram: primò ut pateret, unde ortum eſt primum diſſidium, & ruptum ſit fœdus ſocietatis fraternæ, nempe ex invidia: & deinde, ut pateret quale peccatum ſit, & quàm Deo abominabile, & à Deo punitum peccatum perſecutionis fraternæ; nam tales ſunt veluti homicidæ, & auxiliarij Diaboli: quod enim per ſe non poteſt Diabolus, ipſi faciunt invidendo, & accendendo diſcordiam inter fratres. *ſerm.* 4. *Dom.* 2. *poſt oct. Epiph.*

916. *Obſtinatio peccatum in Spiritum Sanctum graviſſimum.*

Cain conſurrexit, &c. Vide quomodò Cain poſt increpationem à Deo factam pejor fuit, & interfecit fratrem: ex quo patet quale malum ſit obſtinatio, quæ eſt peccatum in Spiritum Sanctum; quæ approbat præteritam culpam, & futuram volt ex malitia mera. *op. Bibl. paup c.* 107. *& l.* 2. *d.* 43. *a.* 1. *q.* 2. *ad* 3. *&* 6. & hæc obſtinatio eſt character beſtiæ, à Diabolo impreſſus, de quo in Apocalip. *l.* 4. *d.* 6. *p.* 1. *a.* 1. *quæſt.* 5. *ad primum.*

917. *Obſtinatio omnia bona in malum convertunt.*

Cain conſurrexit in fratrem, &c. Quomodò tam

enorme ſcelus commiſit poſt inctepationem illi factam? quia hoc eſt proprium obſtinatorum in malo: fiunt enim peiores, & omuia in malum coovertunt. *op. Bibl. paup. c.* 107.

918. *Iudex in ſuo foro debet procedere ſecundùm acta, & probata.*

Vbi eſt Abel frater tuus: quid feciſti? vox ſanguinis, &c. Sed cur uſus eſt Deus hac multiplicatione verborum, & interrogationum? ſi enim omnia ſibi etant notiſſima, cur tali pacto ad modum ignorantis proceſſit Deus? ut doceat methodum Iudices: alio enim modo proceditur in judicio pœnitentiali in foro interno, alio in externo: nam in primo, ut abſolutio habeatur, requiritur accuſatio ſui ante omnia: in externo ſufficit, ſi eſt reus plenè convictus, ſcilicet de delicto ita publico, quod nulla tergiverſatione poſſit cælari: ad rectum autem judicium debet Iudex inveſtigare, exceſſus audire, teſtes recipere, peccantem citare, crimina reo objicere, negantem convincere, convictum, vel confeſſum punire, cōtumacem amplius, ut magis ſervetur arctare, & cogere ad ſatisfactionem etiam invitum. *op. libellus apolog. q. 2. l. 4. d. 17. p. 3. a. 2. q. 2. ad 5.*

919. *Deus ad pœnitentiam nos vocat, & hoc eſt gratius Sacrificium.*

Vbi eſt Abel frater tuus? Nota, quod ſuprà dictum eſt, Deum interrogaſſe Adam ubi eſſet, non ignorans locum, ſed quaſi ad pœnitentiam provocans, ut dicit D. Ambroſ. ſic & nunc interrogat Deus Cain: ubi eſt Abel frater tuus? non de loco quærens, ſed ipſum ad pœnitentiam provocans: Sic D. Ambroſ. *lib. de Cain. cap.* 9. Deus enim tanquam medicus exhibet pro medicina vulnerum Animæ pœnitentiam: hanc quærit, hanc exoptat à peccatore. *ſerm. 3. Dom. 3. poſt Pentec. & ſerm. 3. Dom.* 14. *poſt Pentec.* Unde hic nota, quod non legitur, Deum alloquutum eſſe cum Cain antequam Sacrificium offerret, vel in actu oblationis, ſed tantùm poſt commiſſum peccatum, ut pateat, quod Deus avidius optat noſtram ſalutem, & pœnitentiam, quàm aliquod aliud Sacrificium. *ſerm. 1. Dom. 1. poſt oct. Pentec.*

920. *In Anima peccatoris vitiorum caterva.*

Vbi eſt Abel frater tuus? qui reſpondit, neſcio. Quomodò tam impudenter mentiris ô perfide ipſi Deo omnia perfectè cognoſcenti? ſed id mirum non eſt, quia peccatum ex peccato oritur, ait Chriſoſtomus, & ſupra dictum eſt: Vide ergo ex hoc qualem connexionem habeant vitia inter ſe, nam ex ſuperbia orta eſt avaritia, & hinc invidia, deinde ira, & poſtea homicidium, aliaq; vitia peſſima, & tandem mendacium impudentiſſimum in facie Dei viventis, quod propriè oritur ex avaritia. *op. Centil. p. 1. ſect. 15. & 22.*

921. *Indignè communicantibus dicitur: Vbi eſt Abel ſcilicet Chriſtus? ſunt pejores Diabolo.*

Vbi eſt Abel frater tuus? Certum eſt per hoc verbum, Deum velle objicere Cain ſuum delictum: ſed attende, quod etiam indignè ſuſcipienti corpus Chriſti in Euchariſtia poteſt, dici: ubi eſt frater tuus ſcilicet Chriſtus, quem ſcilicet occidiſti, & de quo reus es? ſic Steph. Cartuſ. in *Allegorijs Tilmani.* Malè autem, & indignè ſuſcipientibus hoc Sacramentum poteſt dici: Vbi eſt Chriſtus frater tuus, ſcilicet quem recepiſti, non ut Diabolus, qui Chriſtum accepit in ſanctam civitatem, & Templum, & montem, ſed Diabolo pejor in Babilonem, in lutum, & in ſentinam. *ſerm. 5. Dom. 1. quadrag.*

922. *Confeſſio eſt Cain reticentium peccata in Confeſſione.*

Qui reſpondis, neſcio. Ergo mendacium potentiſſimum dixit; in quo exprimitur malitia eorum, qui in confeſſione peccatorum, vel negant, vel attenuant, vel excuſant peccata ſua, ſicut Cain negavit in facie Domini homicidium: Iſti non benedictionem abſolutionis, ſed maledictionem Dei contrahunt. *ſerm. 2. in rogat. & Pſal.* 50.

923. *Correctio, & cuſtodia fratris eſt de præcepto.*

Nunquid cuſtos fratris mei ſum ego? Vide impudentiam Cain; nam cum in interrogatione facta à Deo involuatur tacita obligatio ſua quoad cuſtodiam habendam de fratre, & proximo, reſpondit: nunquid ſum cuſtos fratris mei? hæc igitur eſt vox contemnentium correctionem fraternam, & etiam Prælatorum negligentium curam, & ſalutem ſuorum ſubditorum. *In Luc. c.* 17. *v.* 3. Hinc mirum non eſt, ſi iſti à Deo ſeverè puniantur.

924. *Charitas fraterna obligat omnes.*

Nunquid cuſtos fratris mei ſum ego? Certum eſt ipſum Cain non fuiſſe cuſtodem ſui fratris: ideò non videtur erraſſe in hac reſponſione: ideò juſtè eſt à Deo reprehenſus, & punitus, non tantum ob fratricidium, ſed ob defectum dilectionis fraternæ: hæc enim obligat unumquemq; *op. Bibl. paup. c.* 41.

925. *Vox ſanguinis occiſi hominis clamat vindictam, & mortem contra occiſorem.*

Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nota, hanc eſſe metaphoram, & figurativam locutionem; unde ex manifeſtatione, & gravitate delicti, videtur ſanguis effuſus clamare: ſed quid clamabat? clamabat, & invocabat vindictam contra fratricidam: ex hoc patet quàm grave, abominabile, & noxium ſit homicidium. *ſerm. 1. Dom. 15. poſt Pentec.*

926. *Vox ſanguinis occiſi ſpiritualiter clamat contra ſcandaloſum.*

Vox ſanguinis fratris tui, &c. Si ſanguis erat exanimis quomodò clamare dicitur? Adverte, hanc vocem eſſe metaphoricam ad expreſſionem gravitatis homicidij, ſed tamen, quia duplex eſt homicidium, ſcilicet corporale, & ſpirituale, quando ſcilicet, qui occidit per ſcandali occaſionem Animam fratris ſpiritualiter, ideò tunc etiam ſanguis eius clamare vindictam dicitur. *op. Diat. ſal. tit. 3. c. 4. & op. Comp. Theol. l. 5. c.* 64.

927. *Peccatum perſecutoris fratris ſui clamat vindictam.*

Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Si homicidium clamare facit ſanguinem ad Deum, cum ergo qui odit fratrem ſuum ſit homicida, teſte Divo Ioanne 1. c. 3. ſequitur, quod Cain poteſt

dici

diei quicumque perſequitur, vel odio habet fratrem ſuum, vel invidet, vel rumpit fœdus fraternitatis, contra quem clamat vindictam ſanguis, qui effunditur vel verè, vel animo. *ſerm.4.Dom.1. poſt oct.Epiph. & In Luc.c.11.v.17.* quarè chariſſimi, ſi oderitis proximum Chriſti membrum, eritis veluti homicidæ, & ſanguis ejus erit ſuper vos, clamans ad Deum pro ſui vindicta. *ſerm. 2. Dom. 11. poſt Pentec.*

928. *Tribulationes inflictæ innocentibus clamant vindictam ad Deum.*

Vox ſanguinis fratris tui, &c. Quomodò dicitur ſanguis clamare vindictam, ſi Deus præcipit dilectionem inimicorum? Sed attende, quod juſti, qui perſecutionem patiuntur, vel tribulantur ab impiis ore, & corde quidem tacent dimittendo ex corde inimicis, imò clamando, & orando pro ipſis, ſed tamen ſanguis, ſcilicet ipſæ tribulationes ad Deum invocant vindictam. *In Luc.c.18.v.7.*

929. *Sanguis Chriſti clamat miſericordiam in hoc mundo, & in judicio clamabit vindictam in reprobos.*

Vox ſãguinis fratris tui Abel clamat ad me. Si Abel fuit figura Chriſti, ergo ſanguis Chriſti clamabit vindictam in peccatores? ſed quomodò id ſubſiſtere poteſt? nonne effuſus eſt pro reconciliatione hominum cum Deo? Sed attende Divum Paulum hoc dubium ſolventem *ad Hebræos c.2.* ubi dicit, quod *ſanguis Chriſti melius clamat, quàm ſanguis Abel*; Quomodò meliùs clamat? clamat meliùs quia effuſus eſt pro peccato Cain, & omnium hominum: clamat igitur veniam, pacem, & miſericordiam: ſanguis autem Abel clamat vindictam. *In Luc.c.22.v.44. & Diat. ſal.tit.10. c.3.* Sed nota, quod hic ſanguis Chriſti clamat quidem in mundo miſericordiam pro peccatoribus, ſed in Iudicio clamabit vindictam in reprobos. *ſermon.1. Domin. paſſionis.*

930. *Confeſſio peccatorum clamat ad Deum veniam.*

Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nota, quod hæc verba adnotantur hic ad noſtrum profectum; unde poſſunt myſticè exponi in bonum ad laudem Confeſſionis: quia ſanguis Animæ eſt erubeſcentia cum dolore de peccatis: hinc poſtquam frater ſcilicet corpus Animam occidit in tranſgreſſione, tunc, ſi accedit cum rubore, & dolore ad confitendum peccatum, dicitur ille ſanguis clamare veniam, & miſericordiam. *ſerm.3. in die Cinerum.*

931. *Peccata clamant ad Deum vindictam.*

Vox ſanguinis fratris tui clamat, &c. Hoc eſt non latet, ſed clamat fratricidium: ſed quid indicat, noſtra peccata clamare ad Deum? Nota, Deum eſſe benigniſſimum, & ſummè propenſum ad miſericordiam, ſed tamen noſtra peccata videntur ipſum veluti excitare, clamando ad Deum, quando tantum peccamus, quod Deus non vult amplius ſuſtinere. *Pſal.140.* Enormitas ſceleris clamat pro vindicta ad aures Dei. *op. Bibl. paup.c.105.* D. Ambroſius *l.1. de Abraham cap.5. Velut excitatur Deus flagitiorum noſtrorum clamoribus, ut aliquando vindicet, qui libenter ignoſcit.* Sic & Paſchaſius..

932. *Homicidium gravius peccato Adæ.*

Nunc igitur maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os, &c. Nota, Deus ob peccatum Adæ maledixit terram: nunc Cain ipſe maledicitur: Cur hoc diſcrimen? quia homicidium eſt omnium peccatorum graviſſimum, ideò maledixit homicidam, ut homo mirabiliter abhorreret homicidium. *op. Bibl.paup.c.85. & op. ſpecul. B.Virg. lect.15.* Patet igitur, quod maledictio divina ferit omnes homicidas; & è contra, benedictio Dei impinguat habentes charitatem. *Ibidem.*

933. *Maledictionis ſuæ unuſquiſque ſibi author.*

Nunc igitur maledictus eris ſuper terram, &c. Cur non dicit ego te maledico, vel eris maledictus à Deo, ſicut eum benedixit. *Venite benedicti Patris mei*, ſcilicet à Patre meo? Id eſt, quia Deus non author mortis, & maledictionis, ſed unuſquiſque ſibi per culpam inſtigit malum. *In ſap.c.1.* Item & Origenes *hom.9.in Matth.*

934. *Maledictio culpa, pœna, & infamia comitatur peccatum homicidij.*

Nunc igitur maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit, &c. cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus, vagus, & profugus, &c. Sed quid eſt maledictio hæc, quæ contra Cain fulminata eſt? Nota, quod maledicere, eſt alicui plagas, vel pœnas verbo optativo imprecari, ob aliquod flagitium, nempe, vel per imprecationem, vel per opprobrium, & infamiam. *op.declarat.termin.Theol.& in Pſalm.39.* hæc omnia mala contraxit Cain ob fratricidium, ut videas, quàm grave ſit hoc peccatum. *op. Bibl.paup.c.6.& 85.*

935. *Terra & elementa per peccatum Adæ, & Cain maledicta, & per ſanguinem Chriſti expurgata eſt.*

Maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua. An terra habet os? unde ergo deſumpta eſt hæc metaphora? ſumpta eſt ab arida ſitientique terra, quæ in multas fiſſuras aperitur, veluti in multas fauces, ut quaſi multiplicato ore aquam, & remedium à Cælo poſtulet: ſed loco remedij, ecce ſanguis impiè effuſus ad iſta ora deſcendit, ob idque maledicta à Deo: ſed quodnam remedium ad tantum malum? Per Abel ſignatur Chriſtus oblatus in Cruce, ut ſupra dictum eſt: ſed quarè in Cruce effudit ſanguinem, & voluit mori veluti medius inter Cælum, & Terram? non ſub tecto, ſed ſub Cælo Chriſtus immolabatur, ut univerſus Aër in excelſo immolatæ ovis odore attracto mundetur: ſed terra ſimile beneficium ſentiebat, decurſi de latere ſanguinis ſtillatione mundata: quære ergo miſericordiam Dei, non in Inferno, ſed dum vivis in mundo: ibi enim aquam negat; hic ſanguinem dat, fluvioſque ſanguinis miniſtrat. *ſerm.1. Dom. paſſion.* Ergo per ſanguinem Chriſti expurgata ſunt elementa ab infectione contracta per primorum hominum peccata.

936. *Adverſitates temporales pœna peccati.*

Cum operatus fueris terram, &c. V. de ſuprà ad

caput tertium. *verſ.* 17. *& ſequent.*

937. *Homicidarum pœna triplex.*

Vagus & profugus eris ſuper terram. Septuaglota legunt; *gemens, & tremens eris, &c.* Alij legunt ex Hebræo, & Caldæo: *Inſtabilis, mobilis, tranſmigrans, natans, &c.* Sed cur aſſignavit Deus has pœnas Cain? nonne, & Adæ peccatum id merebatur? Nota, quod Caio fuit homicida, pœna verò homicidarum eſt exilium, patibulum, & irregularitas: hæc omnia paſſus eſt Cain, & temporaliter, & ſpiritualiter, ſcilicet exul in mundo, ſuſpenſus in patibulo, cruciatus continoè in conſcieotia, ſeparatus ab amicis Dei, quæ omnia modo, intenſius in Inferno patitur. *Diat. ſal. titul.* 3. *cap.* 4.

938. *Timenti Deum omnia ſunt ſubiecta: Deum non timens timet etiam ubi non eſt timendum.*

Eris vagus & profugus, &c. eris tremens. Cur tremor inflictus eſt ei à Deo? Cain poſt peccatum fuit toto tempore vitæ tremulus in capite, imò, ut dicunt Doctores in toto corpore, ut ſignificaretur, quod qui timet Deum, nihil trepidat, qui Deum offendit, & proximum, timet de omnibus creaturis: unde dicebat: *omnis, qui me invenerit, occides me, &c. Diat.ſal.tit.6.c.1.*

939. *Per quæ quis peccat, per hæc & punitur.*

Addit hic Procopius, quod tremulas habebat manus, & brachia, quia fuerunt inſtrumentum homicidij: per quæ enim quis peccat, per hæc & punitur. *V. cap.* 3. *n.*191.

940. *Deſperatio eſt ex multitudine peccatorum.*

Maior eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear. Vide quibus gradibus in ſchola peccatorum præcipitavit in profundum: primò enim in corde fuit impietas avaritiæ, hinc invidiæ, deinde iræ, & odij, homicidij, mendacij, & obſtinationis, & tandem in deſperationem cecidit, quæ eſt omnium peccatorum maximum. *Pſal.*65. *In ſap. c.*1. *in fine, & in Luc.c.*7.*v.*23.

941. *Deſperatio maximum malum in Spiritum Sanctum.*

Maior eſt iniquitas mea, &c. Quæritur quiſnam ſenſus ſit hujus dicti? Nonne Deum Cain cognoſcebat lumine fidei infuſæ omnipotentem, & miſericordiam infinitam habentem ſuperexcedentem omne peccatum? Sed nota, quod non dixit: major iniquitas mea, quàm Dei miſericordia, ſed quàm venia, ad quam poſſum pervenire: unde licèt Deum cognoverit infinitè miſericordē in communi, in particulari tamen credidit, ſe non poſſe recipere veniam, ob gravitatem peccati ſuperantem divinam voluntatem ad parcendum paratam, & auferentem ſpem in Dei miſericordiam, & hoc peccatum ſuper omnia eſt graviſſimum in Spiritum Sanctum. *l.*2.*d.*4.*dub.*3.

942. *Ex maledictione oritur deſperatio.*

Maior eſt iniquitas mea, &c. Sed unde orta hæc deſperatio? ex maledictione, quam ei inflixit Deus: quia enim cognoſcit per hanc maledictionem ablatum ei fuiſſe veluti ſemen, vel fundamentum in Deum tendendi, hinc incidit in deſperationem, quæ licèt non ſit oppoſita fidei, nec tollat fidem, plus tamen fidem offendit, quàm quodcumqua aliud peccatum, ut dictum eſt *l.*2.*d.*4.*dub.*3.

943. *Deſperati nec volunt Deum expectare per ſpem, nec à Deo expectantur: qualis enim fueris cum Deo talis erit tibi Deus.*

Maior eſt iniquitas mea, &c. hæc eſt vox deſperantium, qui nec expectant Dei miſericordiam, nec à Deo expectantur. *In Pſal.*65.

944. *Confeſſio ſine fide, & ſpe Deo inviſa.*

Maior eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear. Mirum eſt quomodò Cain à Deo condemnatus fuerit: Nonne hic ſuam confeſſionem peccatorum expreſſit? Nonne gravitatem ſuæ culpæ confeſſus eſt? Cur Deus illi indulgentiam non impertivit? Et ſi erravit in tali confeſſione, potius videtur erraſſe ex ignorantia, quàm ex malitia? ſcilicet ignorando, quod miſericordia Dei ſuperexcedit ſuam culpam? Sed adverte, quod aliquando deſperatio venit ex puſillanimitate abſque complacentia deſperationis, hæcque eſt potius ex ignorantia, vel infirmitate: Alia eſt deſperatio, qua quis ſe ſe abſcondit ſe à facie Domini; credens ſuam culpam ſuperiorem eſſe divina miſericordia, volens vitam ſuam ex malitia ſic finire, & non reſipiſcere: & hæc fuit deſperatio Cain, & peccatum in Spiritum Sanctum: & tales deſperatiſſimi frequentiſſimè ſibi ipſis inferunt mortem. Hinc elicitur, quod confeſſio facta ſine fide, vel cum læſione fidei, vel ſpei, non admittitur à Deo. *l.*2.*d.*43.*q.*2.*ad prim. & Pſal.*142.

945. *Deus neminem deſerit, niſi ipſe prius deſeratur: eſt enim ſemper promptus dare gratiam.*

Ecce me eiicis hodie à facie tua, & à facie tua abſcondar, &c. Sed quis te ejicit perfidè à facie, & præſentia Dei? Deus ſolòm tibi intimavit exilium, & alias pœnas temporales, non verò obſeravit portas ſuæ miſericordiæ, ſi volueris pœnitere? Sed nota, quod ſubdit; *& abſcondar à facie tua:* ergo peccator ipſe eſt, qui prius Deum deſerit, & ſe elongat à Deo: Deus enim neminem deſerit, niſi ipſe prius deſeratur. Vnde hoc maximè proprium eſt deſperatorum qui per diffidentiam ſe abſcondunt à miſericordia. *lib.*2. *d.*43.*q.*2. *ad prim.*

946. *Peccator elongat ſe à Deo.*

Ecce eiicis me à facie terræ, & à facie tua abſcondar. In quonam conſiſtit hæc ejectio? Nec exprimitur in Sacro Textu? Sed nota ſequentia: *à facie tua abſcondar*, ſeu, ut alij legunt, *me elongabo à te, in regionem longinquam ibo.* Sed ô Cain, ubi te conferes? ad quem locum, in quo Deus non ſit præſens? Vide malignitatem peccati, & perfidiam peccatoris, qui dum Deum offendit, ſecedit in regionem longinquam cum filio prodigo, quæ eſt peccatum, elongando ſe à Deo, non quantum ad ſitum localem, ſed quantum ad voluntatis diſſimilitudinem; & cum peccatum ſit iniquitas, ſe

elongat

elongat peccator à ſumma bonitate : cum ſit tenebra, ſe elongat à ſumma luce, & veritate : cum ſit nihil, elongat ſe à ſumma æternitate : & propterea meritò peccator, qui ità ſe elongat à Deo, longè etiam projicitur à cæleſti regione in terram tenebroſam, & opertam mortis caligine. *In Luc. cap.15.v.13.*

947. *In peccato perſiſtere periculoſum.*

Ecce eiicis me hodie à facie terræ, & à facie tua abſcondar. Quid eſt à facie tua abſcondar? per hoc patet, quod voluit in peccato permanere, & latere in malo. Tu, ſi tibi contingat à Deo recedere, noli perſiſtere in malo: eſt enim res valde periculoſa. *In Eccl.c.*8.

948. *Invidus eijcitur à Deo.*

Ecce eiicis me à facie terræ. Sed quodnam fuit peccatum, ob quod talis ejectio eſt facta? originaliter fuit peccatum invidiæ, ex quo tot alia mala ſecuta ſunt. *ſerm.4.Dom.2.poſt oct.Epiph.* Invidus igitur inter alios peccatores ejicitur à Dei miſericordia.

949. *Impium eſt Deo ſervire ob favorem temporalem.*

Ecce eiicis me à facie terræ, & ego à facie tua abſcondar. Quarè vis te abſcondere à Deo? quia ipſum Deus ejicit à facie terræ: quid eſt à facie terræ ejici? reſpondet Philo Hebræus ſcilicet privati bonis terræ: Vide igitur ſtultitiam mundanorum, qui ob temporalia, cæleſtia volunt amittere. *ſer.1. Domin.2.poſt Pentecoſt.* Ex hoc etiam condemnatur amor mercenarius; qui principaliter aſpicit ad mercedem temporalem, & propter ipſam ad Deum conſequenter: iſteque à Deo eſt inviſus: hoc enim eſt Deo velle ſervire, & mammonæ, duobuſque Dominis. *l.3.d.27.q.2.& lib.2.d.38.a.1.q.3.*

950. *Peccator formidoloſus, Iuſtus animoſus.*

Omnis, qui me invenerit occidet me. Sed quis eſt, quem times, tè occiſurum, ſi non reperitur in mundo alius homo, niſi pater, & mater tua? ſed non eſt mirum, quia qui non timet Deum, timet omnia, & ad omnia pavet: qui verè timet Deum, de nullo alio timere poteſt. *op.Diat.ſal.tit.6.c.1.*

951. *Invidus ſumit occaſionem mortis ex bono, & malo.*

Omnis, qui me invenerit, occidet me. Quomodò occidet te? credis ne, quod omnes homines ſint ita malè affecti in proximum; ſicut tu? ô quàm bene dixit; *occidet*, ſcilicet tanquam invidum: hæc eſt proprietas invidi: quod omnis homo ipſum interficiet. Si enim invidus videt bonum in homine, tunc dolet veluti ad mortem: ſi malum ſic gaudet, ſic in hominem peccat, & moritur per peccatum. O peſtis virulenta, infirmitas læthalis. *Diat.ſal.tit.1.c.4.& ſer.1.Dom.20.poſt Pentec.*

952. *Peccator exiſtens in peccato ſemper pavidus.*

Omnis, qui me invenerit, occidet me. A quo times occidi? forſan à Patre, vel matre? Sed mirum non eſt: hoc enim eſt proprium peccati ſecum portare pœnam: unde timorem incutit in peccantem, etiam ubi non eſt timendum; & quia mala conſcientia, eſt venenata, ſemper machinatur mala, aſperaque ſibi eventura: hic timor eſt peſſimus inducens non in ſpem divinæ miſericordiæ, ſed in deſperationem. *Sap.c.17.*

953. *Contemnens ſuperiorem contemnetur ab inferiore.*

Omnis, qui me, &c. Sed quo fundamento times ô Cain, quo occidendus ſis ab omni; qui te invenerit, ſi nullus alius homo eſt in mundo, præter patrem, & matrem? forſan id metuis eventurum manibus patris? minimè: omnis, ſcilicet vivens, vel omnis creatura, & meritò: qui enim rebellis eſt ſuo ſuperiori, invenit rebellem inferiorem, & qui contemnit ſuperiorem poteſtatem; contemnetur ab inferioribus. *ſerm.2. de decem præceptis.* Advertant hoc diligenter Prælati ſubordinati aliis majoribus.

954. *Occidere publica authoritate licet: non verò privata.*

Dixit Dominus, nequaquam, &c. Sed omnis, qui occiderit Cain, ſeptuplum punietur. Cur hanc pœnam ſtatuit in defenſionem Cain merentis mille mortes? quia non licèt occidere aliquem privata authoritate quantumcumque impium, niſi fiat in defenſionem propriam cum moderamine inculpatæ tutelæ. *op.de decem præceptis, ſerm.6.*

955. *Iudicans alios debet priùs ſeipſum iudicare.*

Poſuitque Dominus ſignum Cain, ut non interficeretur. Sed cur Deus vetat, ut Cain non interficiatur? Nonne Adam erat Princeps mundi, cur non relinquitur ſuo juri; ut de hoc delicto inquirat, & puniat? Sed attende, quod unuſquiſque de alio judicaturus, de ſeipſo priùs judicare debet, nec in alio errata condemnet, cum ipſe graviora commiſerit: Si Adam ergo erat injuſtus, quomodò poterat alium injuſtum judicare. *op.Phar.l.1.c.45.* Sic & D. Ambroſ. & Auguſtinus. Caveant, & advertant hoc Iudices, maximéque infecti, & complices in eodem delicto. *ſer.15. Hexaem.*

956. *Iudæi permittuntur ad maiorem ipſorum confuſionem.*

Poſuitque Dominus ſignum in Cain; &c. Quod ſignum fuit iſtud? Reſpondent Doctores fuiſſe vel ſupradictum tremorem vitæ, & præcipuè capitis; vel quoddam ſignum in facie impreſſum; ut cognoſceretur: Idque fuit figura Iudæorum, qui interfecerunt Chriſtum, quibus Deus poſuit ſignum, ut non interficerentur; & ut ponerentur in ſignum peccati crucifixionis Chriſti: & voluit, ut eſſent vagi, & profugi ſuper terram. *ſer. 14. & 16. Hexaem.* Hinc poteſt inferri ratio, quarè ex ſacris Canonibus præciperetur, ut Iudæi degentes in Terris Chriſtianorum portent ſignum externum ſuæ ipſorum perfidiæ. Item & quarè diſperſi ſunt per totum mundum, ut ſcilicet per eos, licèt inimicos, exiret ſonus adventus, & mortis Chriſti.

957. *Signum iniquorum, quo diſcernuntur eſt character beſtiæ, ſcilicet avaritiæ, & cupiditatis: ſignum iuſtorum eſt humilitatis, & paupertatis.*

Poſuit Dominus Cain ſignum, &c. Cain ſignificat peccatorem: Abel Chriſtum: quodnam igitur eſt hoc ſignum peccatoris? ſignum eſt Cain, ſcilicet avaritiæ, & cupiditatis, contra quod Chriſtus appoſuit ſignum paupertatis, & humilitatis: Væ igitur habentibus ſignum Cain, & abeuntibus in via ejus. *ſer. 3. in Pentec.* felices è contra, qui ſeipſos muniunt ſignis Chriſti pro Chriſto.

958. *Signa multa imprimit Diabolus in ſuis, ſcilicet Leonis, Lupi, Aſini, &c. ſigna, Chriſti ſunt illis oppoſita.*

Poſuit Dominus ſignum Cain, &c. Sed quodnam ſignum eſt hoc impreſſum in peccatoribus? Sed nota, quod aliter ſignantur juſti, aliter iniqui: primi ſignantur, ſcilicet ſigno Chriſti, quod eſt bona vita, vel virtus nominis Ieſu eis communicata: Iniqui ſignantur à Diabolo charactere beſtiæ: qui eſt multiplex, quia in aliquibus ſculpſit figuram Leonis, in aliis Draconis, vel Canis, vel Lupi, vel Aſini, vel Talpæ, vel Vrſi, &c. dicunturque à Deo ſignati, ſcilicet permiſſivè. *op. de perfect. religioſ. l. 2. c. 15. & ſerm. 6. Dom. inf. oct. Epiph. & in ſap. cap. 11. v. 18. & ſerm. 1. Dom Trinit. & l. 2. d. 8. p. 2. q. 6. ad 2. & l. 4. d. 6. p. 1. a. 1. q. 5. ad primum. & ſerm. prim. de dedicat. Eccleſ.*

959. *Terreni homines fundamentum in Terrà ponunt, non in Cælis.*

Cognovit Cain uxorem, quæ concepit, & peperit Enoch, & ædificavit Civitatem, vocavitque nomen eius ex nomine filij ſui Enoch. Dicunt hic Doctores, quod Cain accepit uxorem ſuam ſororem majorem: Tunc enim non erat hoc prohibitum: ſed cur ædificavit Civitatem pro tribus tantum perſonis, quos perexigua domus capere poterat? Reſpondent Doctores, non ſtatim à nativitate filij ſui Enoch ædificavit Civitatem, ſed in ſenectute, cum quingenteſimum, vel ſexenteſimum annum ageret: tunc enim multiplicati erant homines, ita quod poterant ſufficere, non uni, ſed pluribus civitatibus. Vt autem myſteria hinc eruamus: quæritur cur à Sacra Scriptura poſt filij generationem notatur ædificatio Civitatis, & non potiùs alterius alicujus operationis? & cur non potiùs habitavit in caſulis, ut fecit Abraham? fuiſſent enim magis loca ſimilia apta ad pœnitentiam ſuarum culparum: ſed non eſt mirum, quia proprium eſt avaris ad terrena inhiare, & ſuam habitationem in terra firmare: Iuſti autem non habent hic permanentem civitatem, ſed futuram inquirunt. *op. Bibl. paup. c. 73.*

De avaritia prima Civitatis ædificatio.

960. *Avari finem ultimum in terra habent.*

Et ædificavit Civitatem, quam appellavit nomine filij Enoch. Cur nomen Enoch dedit & filio, & Civitati, & non potius aliud nomen? Enoch interpretatur dedicatio, quæ ſignificat lætitiā: ædificavit igitur Civitatem, quam ſuæ cupiditati, & avaritiæ dedicavit: nam avari, in quibus eſt terrenum deſiderium, & concupiſcentia oculorum, ponunt finem lætitiæ, & ſpem dilectionis in rebus terrenis, & divitiis ſuis, in quorum multitudine gloriantur, & requieſcunt quaſi in ultimo fine. *ſerm. 3. Dom. 1. poſt oct. Paſch. & op. Bibl. paup. c. 73. & In Luc. c. 3. v. 14.*

961. *Impij dedicant Templum Animæ ſuæ Diabolo: Iuſti Deo.*

Et ædificavit Civitatem, quam appellavit nomine filij ſui Enoch. Enoch interpretatur dedicatio: Cur hoc nomine appellavit Civitatem? ut daretur intelligi cuinam dedicaverat ſuam habitationem, ſcilicet Animam: Iuſti enim ipſam Deo dedicant: Iniqui Terræ, mundo, Carni, Diaboloque. *ſerm. 1. in Dedicat. Eccleſ.*

962. *Patres malè educantes filios: vel eis injuſtam hæreditatem relinquendo, eos immolant Diabolo.*

Et ædificavit Civitatem, quam appellavit nomine filij ſui Enoch. Cur voluit, ut filius, & Civitas appellarentur eodem nomine? Iam dictum eſt, Cain dedicaſſe priùs cor terrenis, & Diabolo: & quia nimis amabat filium ſuper cæteros, ideò ei aſſignavit eandem hæreditatem: ſic faciunt illi patres, qui non Deo, ſed Diabolo immolant filios, eos educando in vitiis, vel injuſtam hæreditatem eis relinquendo. *ſerm. 2. Dom. 5. poſt Pentec. & ſer. 2. fer. 2. Pentec.*

963. *Bigamia introducta contra legem naturæ.*

Lamech accepit duas uxores, nomen uni Ada, & nomen alteri Sella. Iſte Lamech à Sacra Scriptura nominatur peſſimus, & ſeptuagies ſepties punitus: Sed cur magis punitus, quàm Adam, quàm Cain? quia primus rupit legem monogamiæ; inſtituit enim matrimonium Deus inter unum virum, & unam mulierem, ut dictum eſt, iſte verò peſſimus primus introduxit Bigamiam: & quia fuit primus tranſgreſſor legis naturæ, & luxurioſiſſimus, ideò tam graviter fuit punitus: fuit enim figura Antichriſti. *l. 4. d. 33. a. 1. q. 2. fundam. 1. & ſerm. 15. Hexaem.* Væ igitur primis peccantibus, & introducentibus malam conſuetudinem.

964. *Per peccatum omnes vires hominis corruptæ.*

Lamech accepit duas uxores, &c. Quia fuit hoc contra legem naturæ, ideò conveniunt Doctores, Lamech fuiſſe adulterum: ex quo patet proceſſus corruptionis peccati Adæ: quia enim per peccatum primorum parentum corruptio contracta eſt in vi rationali, iraſcibili, & concupiſcibili. *l. 2. d. 21. & 22.* hinc patefacta eſt corruptio rationalis in Adā, qui ſubjecit rationalem ſenſualitati, ſcilicet mulieri: Item iraſcibilis in peccato Cain, & concupiſcibilis in Lamech, &c. & quia homines ad luxuriam ſunt propenſiſſimi, hinc ex hoc peccato orta eſt corruptio generis humani, in hac materia, & inde diluvium. *ſerm. 15. Hexaem.*

965. *Ex bigamia naſcuntur peccatorum occaſiones.*

Genuitque Ada Iabel, qui fuit pater habitantium in tentoriis: & nomen fratris ſui Iubal, qui pater fuit canentium cithara, & organo. Ad quid talis impiorum generatio refertur? nonne ſatius fuiſſet ſilentio

lentio eos præterire? ut daretur intelligi, quod ex bigamia gignitur, ſcilicet mala progenies: Nam ex exemplo Lamech cæteri inciderunt in tot luxuriæ peccata, & inde venit diluvium. *ſerm.* 15. *Hexaem.* Notat ad hanc rem Divus Hier. *in qu. Hebræorum*, quod notanter cum myſterio exprimitur numerus filiorum, qui geniti ſunt ex bigamia, Iabel, qui fuit habitantium in tentoriis pater, ſignificatque eos, qui inſtabiliter omni vento doctrinæ circumferuntur: Item & Iubal pater canentium, ſignificat eos, qui ad voluptatem aurium ſe dedicant. Item & Tubal Cain author operum æris, quæ ad crudelitatem bellorum inſerviunt. Item & ſoror Noema, quæ interpretatur voluptas, &c.

966. *Ignorantia facti non excuſat, quando concurrit craſſa negligentia.*

Occidi virum in vulnus meum, & adoleſcentulum in livorem meum, &c. Hic Doctores dicunt, Lamech duos occidiſſe, ſcilicet Cain, & ſuum armigerum: credens enim, Cain (qui in ſylvam ſeceſſerat) eſſe feram, emittendo ſagittã ipſum occidit: Alij dicunt fuiſſe unum Cain vocatum virum, & adoleſcentulum: Sed cur punitus eſt ob involuntariam occiſionem Cain? Reſpond. non fuiſſe excuſatum à peccato, quia nimis incautè proceſſit, nec ullam diligentiam appoſuit, ſicut debebat: ex quo patet quod ignorantia facti non ſemper excuſat à peccato, ſcilicet quando craſſa negligentia concurrit. *op. ſpec. Anima, c.* 3. *& Pſal.* 118. *c.* 9. *v.* 13.

967. *Senex ætate, aliquando adoleſcens moribus.*

Occidi virum, &c. & adoleſcentulum. Secundùm ſenſum plurium Doctorum unus fuit occiſus à Lamech, ſcilicet Cain: ſed quarè appellatur vir, & ſimul adoleſcentulus, cum eſſet ſenilis ætatis; erat enim ad ſeptimam generationem redactus? Id dicitur, quia ætas ſenectutis vita immaculata. *In Ioan. collat.* 91. hac igitur carebat Cain, (ut notat Rupert. *l.* 4. *in Gen. cap.* 4.) hinc adoleſcentulus nominatur; erat enim ſenex fatuus, & ſimilis iis, de quibus dicitur in Ezech. quod tenebant dorſum contra Tẽplum: ſuntque triſtes, impatientes, accidioſi, tenaces, avari, &c. *ſer.* 1. *Dom.* 24. *poſt Pentec.*

968. *Septem modis offenditur proximus.*

Septuplum dabitur ultio de Cain: de Lamech ſeptuagies ſepties. Quid eſt ſepties dabitur ultio de Cain? Nota hic, futurum poni pro præterito, ut legunt Septuaginta: ſed cum myſterio ponitur in tẽpore futuro, ut detur intelligi non ſolùm in Cain, ſed in ejus imitatores cadere hanc ultionem: ſic Doctores: ſed quid eſt ſepties? quia ſeptiformes ſunt tribulationes, & mala impij, quibus proximum lædit, ſcilicet ſeducendo intellectum, corrumpendo affectum, affligendo corpus, ſubtrahendo propria, denegando ſua, verbo lædendo famam, & exemplo vitiando vitam. *In Luc. c.* 17. *v.* 4.

969. *Primus introducens peccatum magis punitur.*

De Lamech ſeptuagies ſepties. Cur hæc multiplicatio ultionis ſupra punitionẽ Cain? quia Lamech fuit primus introductor bigamiæ, & adulterij, ex cujus exẽplo poſteri inciderunt in tot peccata abominabilia, ob quæ venit diluvium. *ſer.* 15. *Hexaem.*

970. *Antichriſtus occidet Iudæos.*

De Lamech ſeptuagies ſepties, &c. Nota etiam, hanc fuiſſe figuram Antichriſti, qui occidet eum, in quo poſitum fuit ſignum, ſcilicet populum Hebræorum, & de ipſo, quia erit immundiſſimus, dabitur tanta ultio. *ſerm.* 15. *Hexaem.*

971. *Qui occidit, occidetur.*

Cur permiſit Deus, ut Cain occideretur? Reſpondet. quia occidit fratrem ſuum. *op. Bibl. paup. c.* 85. *&* 133. omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt. *Matth. c.* 26. Daturque intelligi, quod Deus ſemper ſumit vindictam de homicida. *In Luc. c.* 11. *v.* 51. *& opuſc. de perfect. religioſa, l.* 2. *c.* 46.

CAPUT V.

972. *Vitæ brevitas nobis tollit occaſiones multiplicationis peccatorum.*

Et facti ſunt dies Adam nongenti triginta anni, & mortuus eſt. Cur tandiu vixerunt primi parentes? ſicut etiam viventes in illis primis temporibus? Reſpond. Triplici de cauſa. Primò quia primi parentes de ligno vitæ comederunt: unde quantò magis elongantur filij ejus, tantò minus vivunt, quia minus participant de virtute talis alimenti. Secundò, quia ante diluvium ſaniora & virtuoſiora erant cibaria. Tertiò quia cognoſcebant cauſas & virtutes rerum, curſus ſiderum, quæ brevi tempore comprehendi non poſſunt: Deus enim nobis abbreviavit vitam, ut minus peccemus. *Pſal.* 89. *& In Eccleſ. c.* 7.

973. *Iuſtis dilatio gloriæ maxima pœna.*

Quæritur, cur antiqui Patres, etiam ſancti magis timerent mortem, quàm fecerint ſancti poſt adventum Chriſti; & quare eis Deus dederit tam longam vitam, quam nobis negat. Reſpond. id non eſſe mirum, quia ſciebant ſe non poſſe Cœlum aſcendere, nec divina perfrui viſione, niſi poſt adventum Meſſiæ: hinc tantum timebant mortem, & Deus illis diſtulit eam. *op. Bibl. paup. cap.* 131. *& in Eccleſ. c.* 7.

974. *Tempus huius vitæ quantumvis longum eſt nihil reſpectu æternitatis.*

Facti ſunt dies Adam nongenti, & triginta anni. Nobis videtur hoc tempus valdè diuturnum, ſed in Cœlo eſt veluti nihil. *opuſc. Comp. Theol. lib.* 7. *cap.* 3. Tum etiam quia vita præſens ſemper eſt morti immixta: unde temporalis vita mors eſt potiùs dicenda, quàm vita. *In Ioan. collat.* 75. *& ſerm.* 2. *Dom.* 20. *poſt Pentec.*

975. *Ambulare cum Deo per conformitatem voluntatis quàm Deo charum.*

Ambulavitque Enoch cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus. Hic communiter Patres *ex epiſt. ad Hebræos cap.* 11. docent fuiſſe Enoch translatum ad Paradiſum terreſtrem abſque eo quod moreretur, voluntque ſimul cum Elia ibi per ſum-

ſumptionẽ ligni vitæ conſervari,& conſervaturum uſque ad tempus adverſus Antichriſtum, ut gentibus pœnitentiam prædicent, &c. Sed advertendum, quod bis in Sacro Textu dicitur Enoch ambulare cum Deo: Primò, cum vixit: Secundò, cum tranſlatus eſt: quæritur quid ſit cum Deo ambulare? Reſpond. per totum tempus vitæ Enoch ambulaſſe cum Deo, ſcilicet conformem fuiſſe perfectiſſimè cum divina voluntate per operum bonitatem, ideò tulit eum Dominus, & poſuit in Paradiſo. *In Luc.c.3.in fine,& c.5.v.3.*

976. *Deus ex omni ſtatu vocat ad ſe.*

Ambulavitque cum Deo, & tulit eum Dominus. Nota, Enoch, & Eliam fuiſſe tranſlatos in Paradiſum. Primus fuit conjugatus. Secundus Virgo. Cur hos duos ſtatus in Paradiſum erexit Deus? ut appareat, quod omnes Deus æqualiter invitat ad vitam æternam: non enim eſt acceptio perſonarum apud Deum. *ſerm.3.Dom.23.poſt Pentec.*ſic & Oleſter *hic*.

977. *Anima ambulans per vias perfectionis transfertur in Paradiſum, ſcilicet in Dei fruitionem.*

Ambulavit cum Deo, &c. Cur bis notatur, hunc juſtum ambulaſſe cum Deo? myſticè datur nobis intelligi, quod qui eſt Enoch (interpretatur enim dedicatio) ſcilicet qui ſeipſum totaliter Deo dedicat, qui in virtutibus, in merito, & in conformitate divinæ voluntatis ambulat,& perficit,tandem transfertur ad templum Dei vivi, ſcilicet per transformationem in Deum per quietis contemplationem.*In Luc.c.3.in fine,& in c.5.v.3.*

978. *Ambulare cum Deo, & transferri ad Deum eſt tendere ad perfectionem.*

Ambulavit cum Deo. Quid eſt ambulare cum Deo? forſan greſſibus corporis? minimè, ſed fide ambulavit cum Deo ait S.Paulus,nempe exercitiis devotionis, & greſſibus, gradibuſque perfectionis, ideò tranſlatus eſt ad Deum.*In Luc.c.5.v.4.*

979. *Præſentiæ Dei mirabiles effectus.*

Ambulavit cum Deo. Vide quid facit exercitium divinæ præſentiæ, transfert enim hominem de terra ad Cœlum,ad Deum,& immortalitatem.Servus Dei nunquam deberet nec aliud,nec aliter cogitare,loqui,& operari, quàm ſi Deum facie ad faciem videret:ſic enim movebitur timore, devotione,reverentia, amore, & erubeſcentia peccatorum, ſciens, quod nobiſcum, & in nobis eſt, & omnia intuetur Deus, talique pacto cor ejus abſorbebitur totaliter ab immenſa bonitate divina, & quantò magis illi bonitati divinæ applicabit cor ſuum, tantò melior,& perfectior fiet:& ſi quis in ſummo bono applicare poterit cor, ut penitus omnium oblitus præter Deum toto conatu animi in ipſum tendat, ibique quieſcat, tunc inter conſolationes, & tribulationes,vituperia,& honores, blandimenta,& opprobria,veluti abſorptus dulcedine,& conſummatus in ſtatu inſuperabilis pertranſiet,potiuſque comprehenſor,quàm viator,beatus,non miſer; Angelus,non homo;non peccator, ſed ſanctus fiet veluti tranſlatus in Paradiſum. *op. ſtim. div. amor. l.2.c.9.& in Luc.c.3.in fine.*

980. *Ambulare cum Deo eſt ambulare cum devotione,cautela,& circumſpectione.*

Ambulavit cum Deo, &c. & tulit eum Dominus, Quare tulit eum Dominus, & non alius? quia inter cæteros ipſe ſolus ambulavit cum Deo: quid eſt ambulare cum Deo? ambulare cum Deo eſt ambulare dignè per actus devotionis, & religionis, cautè per diſcretionẽ,ſcilicet per actus magis proprios habenti ſapientiam divinam, & honeſtè per circunſpectionem per ordinem ad proximum.*Pſal. 118.cap.3.v.13.*

981. *Ambulare cum Deo eſt ambulare per viam pœnitentiæ,& puritatis.*

Ambulavit cum Deo, &c. & tulit eum Dominus. Quid eſt ambulare cum Deo,& poſtea à Deo tolli, & ferri in Paradiſum? Nihil aliud eſt, niſi ambulare in via immaculata,de qua dicitur *Pſ.100.Ambulans in via immaculata, hic mihi miniſtrabat:* ambulat autem in hac via, qui primò ſordes amoris immunditiæ à ſe expellit per pœnitentiam, & cõfeſſionem.Secundò qui veſtes ſordidas projicit per debitam caſtigationem diſcretam laſciviæ carnalis, & tertiò ornat ipſam per floridæ caſtitatis ſupererogationem in pura mentis, & corporis conſervatione. *ſerm.1.Dom.1.Adv.*Hoc pacto eſt præparanda à nobis via Domini, &c.

982. *Ambulare cum Deo eſt incedere per viam humilitatis, &c.*

*Ambulavit cum Deo,&c.*Datur per hoc nobis intelligi,quod qui vult pervenire ad Paradiſum, debet ambulare in via,& vita hac cum Deo:ſed quomodò? Ambulare cum Deo dicitur de eo, qui per humilitatem, & paſſionum tolerantiam incedit.*In Io.c.7.v.7.*Via Domini eſt pax, humilitas,patientia, innocentia,& pœnitentia.*In Ioan.collat.7.*

CAPUT VI.

983. *Nimia libido deſtruit, & corrumpit naturam humanam.*

Cumque cepiſſent homines multiplicari ſuper terram,& filias procreaſſent. Quæritur,quarè in multiplicatione hominũ ſpecialiter notatur procreatio mulierum? Nonne etiam in principio procreabantur mulieres? Communiter reſpondent Doctores, hanc multiplicationem maximam maximè factam eſſe in mulieribus: cæperunt enim generari longè plures fœminæ,quàm antea; ratio autem naturalis eſt,quia in natura nõ eſt,quod magis attenuet naturam humanam, magiſque acceleret mortem, quàm actus libidinoſi multiplicatio. *l.2.d.30.a.3.q.1.corp.* multiplicatio autem in natura fit magis in rebus imperfectis,quàm in perfectis,& quia mulieris generatio potiùs quàm viri evenit principaliùs ex debilitate majori viri,quàm fœminæ; hinc etiam cœperunt multiplicari fœminæ.*l.2.d.20.a.1.q.6.& l.4.d.44.dub.2.& ſer.1. de pluribus Confeſſoribus.*Ex quibus infertur, quod libido nimia ſuper omnia alia errorem naturæ poteſt,& diſſoluit virtutem corporum.

984. *Ex multitudine oritur confuſio.*

Cum cepiſſent homines multiplicari ſuper terram. Nota,

Google

Nota, quod Sacer Textus, volens cauſas diluvij afferre incipit à multiplicatione hominum: Sed cur ab hac multiplicatione incipit, & non potiùs immediatè à peccatorum enarratione? primò ex multiplicatione impiorum multiplicantur etiam ſcelera, & ruinæ. *ſerm. 1. Dom. prima infra oct. Epiph.* Secundò, quia ubi multitudo, ibi confuſio, & defectus vitium. *ſerm. 1. de plurib. Confeſſ. & in Sap. in prol.* Hinc etiam oritur, quod nimia multitudo in Religionibus eſt damnoſa: multi etiam non poſſunt tam facilè flecti, ſicut pauci: ſicut navis magna difficiliùs gubernatur, quàm parva, & ubi multa capita, ibi multa cerebra, quæ omnia non tam facilè poſſunt ad unum ſenſum flecti. *op. de termin. ſuper Regul. S. Franc. q. 19.*

985. *A mulieribus peſſimum principium ruinæ hominum.*

Cumque cepiſſent homines multiplicari ſuper terram, & filias procreaſſent. Cur ad declarandam impietatem hominum, immoderatamque libidinem, eorumque tandem punitionem à mulierum procreatione orditur, Cumque filias procreaſſent, non autem à viris? Sed nota, quod ad duo capita reducitur origo ruinæ hominum, ſcilicet ad multitudinem, & pro complemento addit procreationem mulierum: & meritò, quia mulier, cum ſit mobilior viro, magiſque propenſa ad malum, ideò etiam, & proximior origo ruinæ humani generis. *l. 2. d. 16. a. 2. q. 2. & d. 20. q. 6. & lib. 3. d. 12. a. 3. q. 1. ad arg.* Meritò igitur à mulierum procreatione recognoſcitur initium ruinæ totius humani generis, quia nihil fortius muliere ad deliniendum virum, & informandum ejus animum ad quodcumque voluerit, mulier enim eſt hominis cõfuſio, inſaturabilis lætitia, ſollicitudo continua, indeſinens pugna, quotidianum damnum, caſtitatis impedimentum, domus tempeſtatis, adulterij vas fœtidiſſimum, viri, & cõtinentiæ naufragium, præcipuum prælium: & ſi eſt pulchra, & non ſobria, & pudica, eſt præcipitium patens, venenum inſipientibus compoſitum. *opuſc. Phar. lib. 1. c. 8.*

986. *Filij ut plurimum imitantur mores malos parentum.*

Videntes filij Dei filias hominum, quod eſſent pulchræ. Quæritur, qui ſunt iſti filij Dei, & filij, vel filiæ hominum? Aliqui Patres dixerunt intelligi per filios Dei Angelos. Sed tamen communis opinio eſt, quod per filios Dei intelliguntur filij Seth, & per filias hominum, filias Cain: Sed cur filij Seth dicuntur filij Dei? filiæ Cain, filiæ hominum? quia filij dicuntur alicujus, non tantùm ſecundùm carnem, ſed etiam ſecundùm imitationem. *In Ioan. cap. 8. v. 41.* Dicuntur igitur filiæ hominum, ſcilicet Cain ad differentiam bonorum; quia imitatæ ſunt mores Cain: hinc dictum eſt ſuprà, ex Cain principaliter ortam fuiſſe corruptionem poſterorum. *Sap. c. 10.*

987. *Homo magis exaltatus Angelo.*

Videntes filij, Dei, &c. Videtur hic propriè fieri ſermonem de Angelis: nam homines ſunt filij hominum, Angeli verò immediatè à Deo creati: attamen propriè dicitur de hominibus juſtis, quia, ut obſervat D. Gregorius nuſquam in Scriptura Sacra invenitur hoc nomen filiorum Dei Angelis tributum, ſed tantùm miniſtrorum Dei: ex quo apparet quanta ſit dignitas hominis, cui datum eſt fieri filium Dei, & Deum participatione: & hinc eſt, quod Angeli, maximè poſt Incarnationem filij Dei non patiuntur ſibi naturam humanam tam à Chriſto nobilitatam ſubjici, & ab homine adorari. *l. 3. d. 9. a. 1. q. 5. ad 2.*

988. *Gratia Dei facit homines filios Dei.*

Videntes filij Dei filias hominum, &c. Cur filij Seth dicuntur filij Dei? quia prius erant boni: ſicut enim ignis ſeparat metalla à terra, & immutat, ſic & gratia Spiritus Sancti de terreſtribus facit cæleſtes. *In Ioan. c. 1. v. 12.*

989. *Ex conſortio mulierum omnia mala.*

Videntes filij Dei filias hominum, quod eſſent pulchræ. Poſt quæ Moyſes innumera delicta hominum inducit: & unde tot peccata? ex ſocietate, & converſatione mulierum orta eſt tanta corruptio hominum etiam juſtorum, ait D. Eucherius. Vide ergo quàm ſit verum, quomodò concupiſcentia, quæ ortum habuit à muliere, etiam in muliere fomentum habet: hæc enim illaqueat verbis, & aſpectibus, item pulchritudine faciei, item verbis: eſt enim laqueus venatorum, ſcilicet Dæmonum. *In Eccleſ. c. 7.*

990. *Mulieris aſpectus, & ſocietas eſt veluti ſerpentis venenoſi.*

Videntes filij Dei filias hominum, &c. Ex ſolo viſu igitur orta eſt tanta corruptio? meritò igitur hoc notatur, quia nihil eſt in corpore mulieris, quod intuitu non ſagittet cor hominis, ergo qui vult effugere laqueum mortis, fugiet à facie mulieris, quaſi à facie colubri, & ſerpentis, fugiet inquam non ſolum tactus impudicos, ſed vanos aſpectus, vanos auditus, & vanas locutiones. *ſerm. 2. de inventione ſanctæ Crucis.*

991. *Conſortia mulierum, etiam ſub ſpecie boni evitanda.*

Videntes filij Dei filias hominum, &c. acceperunt eas ſibi in uxores. Sed cur ex hac conjunctione notatur origo corruptionis hominum? nonne matrimonium erat licitum, & ſanctum, imò præceptũ à Deo? litteràliter reſpondetur fuiſſe prohibitum filijs Seth, ut contraherent matrimonium cum filiabus Cain: moraliter datur nobis intelligi quod conſortia mulierum, etiam ſub ſpecie boni, & ſanctitatis ſunt cum magna cautela obſervanda: Multi enim ſub ſpecie boni ſcilicet ſpiritualis dilectionis, ſpirituales fœminas frequentaverunt, & orationum ipſarum obtentu: ecce in intentione prima magna puritas, charitas, & devotio: poſtea ſequuntur longæ confabulationes, modò de Deo, modò de ipſorum mutuo amore, & fide, & amoroſi aſpectus, & munuſcula pro memorialibus charitatis: ecce quomodò mixta ſunt bona cum malis: & hinc tandem ſequuntur falſa bona, ſed vera mala. *op. de perfect. religioſ. l. 2. c. 5.*

992. *Societas mulierum ſanctos, iniquos facit*

Videntes filij Dei, &c. Quomodò tanto impetu ſe præcipitaverunt filij Dei, & homines per tot annos Dei perfecti cultores? ex ſocietate mulierum, & filiorum Cain: Unde meliùs eſt habere malorum odium, quàm conſortium: Verè periculoſa eſt ſocietas

cietas mulierũ ubique,in Cælo,in mundo,in Inferno,In Cœlo nàque ſocij Lueiferi cũ eo corruerunt, in mundo ſæpe ſubmergũtur ſpiritualiter ſimul cũ malis:in Inferno, quia hoc cumulat pœnã damnatorum.Ne te igitur ſanum dixeris dolentem latera, hoc eſt malis innitentem,& aſſociatum.*ſer.3.Dom.3.poſt oct.Epiph. & op. Phar. l.4. c.22.* Societas impiorum eſt currus Diaboli, quæ quaſi quatuor rotis, ſcilicet voluntate,operatione, conſuetudine, & obſtinatione multitudinem populorum trahit ad Infernum.*ſer.2.Dom.3.poſt oct.Paſcha.*

993. *Maiorum malum exemplum damna innumera affert Reipublicæ.*

Videntes filij Dei filias hominum, &c. Quomodò in baratrum vitiorum ſe præcipitaverunt filij Dei, & homines tam excellentes virtute? Ex malorum exemplo, ait S.Baſilius,Seleuciæ: Diabolus autem eſt ſerpens, qui ea ore ſuo mittit poſt mulierem, ſcilicet animam juſtam aquam tanquam flumen, & cauda ſua trahit tertiam partem ſtellarum Cæli, *ex Apocalipſi, cap.12.* Os autem diaboli ſunt mali allicientes ad peccatum, qui flumine, multiplicatione iniquitatum cauda trahunt ad interitum imitatores ipſorum. *ſerm.2.ſer.4.Pentecoſt. & ſerm.2.de Apoſt.*

994 *Principum, Prælatorum, & Religioſorum vita mala quàm noxia Eccleſiæ.*

Videntes filij Dei filias hominum, &c. Quomodò corrupta eſt tota poſteritas hominum ex deſponſatione filiorum Seth cum filiabus Cain: Textus Caldæus legit: *Cum vidiſſent filij Principum filias hominum:* ergo per filias Dei intelligit ſacer textus Iudices, Principes, & Prælatos. Ex hoc intellige quanta vis ſit exemplum bonum; vel malum Prælatorum, vel etiam Religioſorum: Iſtos autem poſuit Dominus in exemplum, ut ſecundùm ipſorum imitationem mores pravos corrigant, & contemptis terrenis, cæleſtia appetant; & acquirant: Vnde,ſi ſubditis, & poſteris relinquunt exemplum perditionis, & ipſi ignis æterni pœnam ſuſtinebunt: ratio autem eſt, quia Prælatorum vita cordi ſubditorum imprimetur,ſicuti forma ſigilli ceræ,eo quod plùs movent corda ſubditorum operum exempla,quàm verba: Verè igitur periculoſa eſt mala vita Prælatorum: Nemo enim in Eccleſia magis nocet,quàm qui perversè agens nomen, vel ordinem dignitatis tenet. *ſer.4.Dom.3. poſt oct.Epiph.& ſerm.4.Dom.2.quadrag.& ſerm.4.Dom.4.poſt Pentec. & in Luc. cap.18.verſ.15. & op. de ſex alis Seraph. cap.6.*

995. *Mala cuſtodia oculorum cauſa interitus.*

Videntes filij Dei filias hominum, quod eſſent pulchra. Ad quid appoſuit *videntes*? ut appareat quale periculum, & quot mala trahunt originem ex viſu malè cuſtodito: oculi enim ſunt principales portæ, per quas mors peccati intrat quaſi fur, vel corruptor caſtitatis noſtræ, dum non cuſtodiantur. *opuſc.de perfect. religioſ. lib.1. cap.39. & opuſc. Confeſſionale cap.1. par.3.* Vide etiam, quod pulchritudo viſa mulierum fuit occaſio multorum malorum, *op.Bibl.paup.c.92.*

Aſpectus mulierũ quàm periculoſus.

996. *In matrimonio debet finis honeſtus præfigi.*

Videntes filij, &c. quod eſſent pulchra, acceperunt eas ſibi in Vxores ex omnibus, quas elegerunt. Nota hanc particulam ultimam, *elegerunt ex omnibus*, ſcilicet eas, quæ ſecundùm ſenſualitatem eis placuerunt: quæritur, an hoc fuerit verum matrimonium? Reſpond. fuiſſe quidem, ſed vitioſum, quia ducti ſunt ad hoc, non cauſa prolis,vel remedij,ſed concupiſcentiæ expletionis:Si enim in contractione matrimonij ſiſtitur in pulchritudine, divitiis, ſimilibuſque non fit ſine defectu culpabili. *l.4.d.30. dub.6.* Quando igitur luxuries, vel finis pravus ad nuptias hominem raptat,tunc diluvium ſuppliciorum, & afflictionum creatur, & paratur, ait Sanctus Baſil.Seleuciæ. In his nuptiis,non aqua in vinum convertitur, ſed vinum temporalis laxiviæ in aquam tribulationum, & æterni fletus convertitur.*ſer.1.Dom.1.poſt oct.Epiph.*

997. *Ex Prælatorum mala vita ruina Eccleſiæ.*

Videntes filij Dei, &c. Iam dictum per filios Dei intelligi poſſe perſonas Deo dicatas,& religioſas,quomodò verificatur,quod acceperint ſibi Vxores,& genuerint ex eis Gigantes,ſi id ipſis eſt veritum ex voto? Præclara eſt moralis expoſitio Sancti Thomæ Aquin. Tempore, ait S.Doctor, quo Religioſi,& clerici videntes filias hominum, ideſt Villas,& temporales divitias earum, quod eſſent pulchræ,quod de facili generant multam,& magnam prolem acceperunt ſibi pro libito: Vnde quoque ex iis orti ſunt Gigantes in magnis, & mirabilibus ſuper ſe ambulantes,qui potiùs videntur Reges,vel Marchiones,quàm Epiſcopi,vel Abbates,& hi ſunt fures,vel potentes à ſæculo viri famoſi, & ideò nõ mirum, ſi per eos erigatur imago beſtiæ, & ſtatua Babilonis,& terrena Civitas dilatetur. Iſti ſunt ait S.Bonaventura,qui paupertatem fugiunt, divitias toto animo quærũt,nec attendunt,quod tunc ſunt maximè vacui, quando ſe credunt plenos, vacui ſunt Dei donis,pleni peccatis: vacui in conſcientia,pleni in arca, acquirunt pecuniam, & perdunt Animam, quærunt aurum,& acquirunt Infernum. *ſerm.5.de uno Martyre.*

998. *Luxuria excæcat mentem.*

Videntes filij Dei filias hominum,&c. Si Filij Dei eſtis, quomodò non Filio Dei,ſed Filias hominum vobis conjungitis? ſed ne mireris:nam carnis voluptas, in quam ſe præcipitaverunt,mentem quam inficit obſcurat, ne videre inde luminis claritatem valear,ſed unde interius delectatur,inde caliginem ad ſuperna patiatur:mirum igitur non eſt, ſi excæcantur in Anima luxurioſi.*ſer.3.Dom.quinquag.*

999. *Anima libidinoſa, quod eſt objectum concupiſcentiæ videtur pulchrum, & apetibile,non quod eſt honeſtum.*

Videntes Filij Dei filias hominum, quod eſſent pulchræ. Quarè ſolùm pulchritudinem recognoſcunt in filiabus Cain? Nonne etiam inter filios Seth erant mulieres pulchræ? At id non eſt mirum: Nam ex viſo peccaminoſo orta eſt infirmitas interior Animæ,& cæcitas ſpiritualis: Ideò Animæ carnali concupiſcenti libidinosè, videtur pulchrum omne concupiſcibile,hinc decipit eos ſpecies.*In Io.coll.4.*

1000. *Diabo*

1000. *Diabolus pater voluptuoſorum.*

Videntes filij Dei,&c. Aliqui doctores dicunt, iſtos fuiſſe Angelos malos, diciq; filios Dei, id eſt non carnali generatione creatos, ſed immediatè à Deo creatos, concubuiſſe cum filiabus Cain, genuiſſeq; gigantes: id tamen non poteſt dici ſecundùm rectā Phyloſophiam, & Theologiam: ſed tantùm admitti, quod Dæmon poſſit ſemen viri deferre in vaſa fœminea, ut etiam fertur de Merlino, & ſic dicuntur Dæmones miniſterialiter generaſſe iſtos gigantes, & peſſimos filios. *l.2.d.8.p.1.a.3.q.1.* Sed cur Dæmonibus attribuitur generatio, ſi verè non fuerunt generantes? quia poſteri erant filij Diaboli per imitationem, & imitationis expreſſionem per opera mala. *l.1.d.26.dub.6.& In Ioan.c.8.v.38.*

1001. *Maxima Dei longanimitas in expectando hominem ad pænitentiam.*

Dixitq; Deus non permanebit Spiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt, &c. Quis ſenſus eſt horum verborum? Aliqui exponunt eſſe verba Dei miſerentis, quaſi diceret, non permanebit, id eſt non judicabit eos ſpiritus meus in æternum, ſicut judicavit, & condemnavit in æternum Angelos malos: quia caro eſt, id eſt fragilis naturæ ſunt, ſed hic eos puniam. *In ſap.cap.* 10. *&* 11. Ex quo patet, quanta ſit Dei patientia, & longanimitas in compatiendo, & expectando peccatorem ad pœnitentiam, & ideò notanter dicitur, *quia caro eſt. In Pſal. 2. In Luc.c.20.v.9.& ſerm.3.Dom. 6. poſt Pentec. & ſerm.1.Dom.2.Advent.*

1002. *Gratia non permanet in homine carnali.*

Dixitq; Deus, non permanebit Spiritus meus in homine. Communis ſenſus horum verborum eſt: non perſiſtet generatio iſta peſſima coram me in æternum, quia tantùm carnalibus intendit, ſed delebo eam. Per quod ſignificatur, quod in homine carnali non permanet ſpiritualis gratia, ſed tantum in ambulante ſecundùm Spiritum. *In Pſal.118. c.6.v.9.& l.2.d.21.a.2.q.3.ad 5.*

1003. *Medicina euchariſtica convenienter præparata infirmitati humanæ.*

Non permanebit Spiritus meus in homine, quia caro eſt. Quid eſt, quod non poterat permanere Spiritus Dei tunc in hominibus; quia erant infirmi, nec poterant digerere cibum tam fortem ſcilicet recipere Spiritum Dei: Unde loquitur tanquam medicus, compatiens eorum infirmitati: hinc quia homo caro eſt, ei præparavit carnem, & ſanguinem ſuum, quaſi Spiritum Dei temperantem. Homini igitur, quia caro eſt, Deus præparavit cibum in Euchariſtia convenientem, cibum efficacem, cibum ſanantem, cibum omnibus communem; ideò ſub ſpecie panis conjungendo ei Divinitatem, corpus, & ſanguinem ſuum. *l.4.d.11.p.2.a.1.q.1.& ſerm.4.5.& 6.in Cœna Dom.*

1004. *Maxima Dei miſericordia, cum à nobis pœnas exigit.*

Non permanebit Spiritus meus in homine, quia caro eſt. Spiritus meus, ideſt indignatio mea, ideſt non ita indignabor, quod non velim corrigere eum per flagella temporalia, non æterna. *ſap.c.11.& 12.* Maxima igitur miſericordia Dei oſtenditur, cum à nobis pœnas exigit. *l.4.d.15.p.1.dub.2.& op. Phar. l.4.c.48.*

1005. *Hominis fragilitas movet Deum ad miſericordiam.*

Non permanebit Spiritus, &c. Id eſt irremediabiliter non indignabor: Cur hoc cum homine, quod non fecit cum Angelo? quia caro eſt, id eſt fragilis naturæ. *ſap.c.10.& 11.* Vide ergo quomodò noſtra fragilitas Deum movet ad miſericordiam.

1006. *Vitijs deditus non dicitur homo.*

Non permanebit Spiritus meus in homine, quia caro eſt. Quomodò dicitur, quod homo eſt caro? nonne eſt compoſitus ex carne; ſeu corpore, & Anima? Certum eſt, quod pars conſtitutiva totius, non poteſt de toto in recto prædicari? ſed attende, quod caro in ſacra ſcriptura ſumitur aliquando pro natura, ſcilicet pars pro toto: hic autem tali pacto non ſumitur: Aliquando ſumitur prout ſonat in vitium, & corruptionem, nempe quatenus importat concupiſcentiam, carnalitatem, & ſenſualitatem: ſic ſumitur hic: Caro igitur homo dicitur, qui concupiſcit adverſus Spiritum, qui ad carnalia totus eſt deditus, & cum ipſo non permanet Spiritus Dei. *l.2.d.3.a.2.q.2.ad 5.& d.21.a.2.q.2.& d.32. a.2.q.1.* Elice ex hoc, quod vitijs deditus non dicitur homo, nec in carne requieſcit Deus.

1007. *In caſtis requieſcit Deus; in immundis Diabolus.*

Non permanebit Spiritus, &c. quia caro eſt. Sed quinam Spiritus permanebit in hac carne? non Spiritus Dei, ergo Spiritus Diaboli, & immundus: nihil enim eſt medium, quin homo ſit ſub poteſtate Dei, vel Diaboli: ſi enim Anima eſt vacua Spiritu Dei, tunc occupatur à Spiritu Diaboli. *In Luc. c.11.v.20.& 25.* qui fœdis voluptatibus delectatur ponitur à Diabolo cum immundis ſpiritibus, quos continuè poſuit veluti porcos. *ſerm.4.Dom.3.Pentec.*

1008. *Dei miſericordia in expectando ad pænitentiam peccatores magnificatur.*

Non permanebit Spiritus meus, &c. eruntq; dies illius centum viginti annorum. Cur non ſtatim homines carnales punivit? Sanctus P. Hieró. ne videretur crudelis, adjecit, eruntq; dies illius centum viginti annorum, id eſt tempus hoc ad agendum pœnitentiam. Vide quomodò Deus dicitur patiens & quia malis multa bona præſtat, & quia peccatores diu expectat, & quia conſolatoriè eos punit. *In Pſal.2.*

1009. *Vitam obbreviat Deus propter utilitatem noſtram.*

Eruntq; dies illius centum viginti annorum. Sed cur vitam, quam diuturnam largiebatur Deus, nunc ita eam coarctat? Præterea: Deus promiſerat tempus centum viginti annorum, & tamen viginti annis amputatis, anno centeſimo venit diluvium? cur hoc? ſed attende, quod abbreviantur à Deo anni hominibus aliquando, ne mali fiant, & aliquando, ne pejores fiant. Notandum etiam, quod boni moriuntur in tempore ſuo, id eſt ſuæ ſalutis, ad quam ſecundùm præſcitionem Dei ordinati ſunt: mali

autem moriontur in tempore non ſuo, qoia non perveniunt ad tempus, & ad ſalotem eis à Deo præfinitam in pœnam ſuorum peccatorum. *In Eccl.c.7.v.16.& 18.* Vitæ ſpatium, quod Deus promiſerat imminuit, quia perverſitatis eorum reatus exercuit, quia homo, quod Deo debuerat, non implevit. S. Petrus Dam. *op.c.4.*

1010. *Impudicitia expoliat hominem actibus rationalitatis, & transformat in beſtiam.*

Non permanebit Spiritus, &c. Quarè? quia caro eſt; ſed quomodò caro, ſi etiam conſtat Anima rationali? Reſp. hunc eſſe effectum impudicitiæ, in quam tunc temporis immerſi erant viventes: Carnalitates enim ita expoliant hominem omni actu rationali, ut videantur potiùs bruta, eo quod ad modum beſtiæ, quod eſt inferius, ſcilicet ſenſualitas facit, ut dominetur rationalitati. *ſerm.4.Dom.3. poſt Pentec.*

1011. *Impudicitia, & luxuria ejicit ab homine Spiritum Sanctum, & Angelos.*

Non permanebit Spiritus, &c. Quis eſt iſte Spiritus Dei, qui non permanet cum carne? nonne ipſe Deus eſt Spiritus totus? ſed attende Spiritus hic eſt Deus, & eſt Spiritus Dei, nempe Spiritus Sanctus non permanet, nec habitat in corpore ſubdito peccato luxuriæ: Spiritus Dei ſunt Angeli; adeò enim luxurioſus ſordet, & fœtet ex immundis affectionibus, & inordinatis motibus, & illicitis operibus, ut multò abominabilior ſit Angelicis Spiritibus eum intueri, quam ſanis hominibus leproſum aſpicere. *ſerm.1.Dom.3.poſt oct.Epiph.*

1012. *Impudicitia, & luxuria reddit hominem totum carneum, & adhærere facit Diabolo.*

Non permanebit Spiritus, &c. Quomodò poteſt dici, quod caro ſit totus homo, ſi habet etiam Animam? & ſi Anima eſt potior pars illius? Unde potiùs deberet dici, quod Anima eſt? ſed attende quid facit Diabolus cum luxurioſis: De conjugatis dicitur, erunt duo in carne una, quia ita conjunguntur, ut poſſint dici una caro: ſic qui ſe tradit Diabolo per luxuriam, ita ſe conjungit cum carnalitate, ut unum ſit cum ea: Diabolus enim habet ſeptem filias, quas tradit hominibus, ſuperbiam ſuperbis, &c. ſed luxuriam ſervat pro omnibus, nec ulli parcit; & hæc eſt via lata, & ſpatioſa, per quam multi intrant ad perditionem. *ſerm.1.Dom.3.quadrag.& op.Diat.ſal.tit.3.c.5.*

1013. *Matrimonium ducens ob ſolum affectum libidinis ſubditur poteſtati Diaboli.*

Non permanebit Spiritus, &c. Sed cur Deus tam offenſus oſtenditur? quia caro eſt: ſed quid eſt hoc? nonne matrimonia contraxerant? quale igitur fuit peccatum iſtorum? quia Diabolus poteſtatem in ipſos acceperat: qui enim conjugium ita ſuſcipiunt, ut Deum à ſe, & à ſua mente excludant, & ſuæ libidini ita vacent, habet ſuper eos poteſtatem Diabolus: Homo enim luxurioſus ita abſorbetur delectatione carnis, ut totaliter ſit deditus libidini, ſicut equus, & mulus propter ſubreptionem rationis, & ſuper talem habet Diabolus poteſtatem, præcipitando de peccato in peccatum, quouſq; facit eum ruere in profundum inferni. *ſerm.1.& 2.Dom.3.quadrag.*

1014. *Fama in peccato eſt maxima infamia.*

Gigantes autem erant ſuper terram, &c. Iſti ſunt potentes à ſæculo viri famoſi. Certum eſt etiam alijs temporibus natos fuiſſe gigantes in terra, & tamen non fit de eis mentio, ſicut de his viventibus ante diluvium; quarè ergo non fit mentio tam decoroſa? Dicit enim ſacer textus erant viri famoſi ſuper terram, famoſi, ſcilicet in malo, quia erant maximi peccatores abutentes Dei patientia. *Pſal. 118.c.4.v.4.* ſed quomodò appellantur viri famoſi? famoſi in iniquitatibus, ſicut ſunt viarum graſſatores; unde eorum fama fuit maximæ infamiæ, ait Lipomanus, &c.

1015. *Potentia ad malum eſt impotentia, & defectus, & non à Deo.*

Iſti ſunt potentes à ſæculo, &c. Ergo ne laudantur à ſacra ſcriptura iſti iniqui, & in omnibus ſceleribus immerſi? quænam fuit iſta potentia tam famoſa? Reſp. quod etiam Dæmones appellantur potentes, & principes, ſed tenebrarum: qui enim malè agit, odit lucem: erant igitur potentes in malefaciendo: Potentia enim de ſe eſt donum à Deo datum, ſed ut eſt maleficiendi, & defectiva, & ſceleribus conjuncta, eſt à Diabolo. *In Luc.c.22.v.53.& lib.2.d.44.a.3.q.1.*

1016. *Princeps malus eſt inter peccatores veluti gigas.*

Iſti ſunt potentes à ſæculo, &c. Id eſt Principes dominantes cæteris: ſed cur fit de iſtis tam expreſſa mentio? quia erant quidem Principes, quoad poteſtatem ſæcularem in alios, ſed magis in malè agendo. *Pſal.118.c.4.v.4.* erant de illis, de quibus dicitur. *ad Rom.2.* qui prædicant non furandum & furantur, qui dicunt non mæchandum, & mæchantur, qui ut hypochritæ dicunt, & multa imponunt alijs, & ſuum digitum non apponunt: qui alijs dominantur, ſed ipſi ſunt obtemperantes, & ſubditi propriæ voluntati, ſenſualitati, & vitijs omnibus. *op.de Ecclеſ.Hier.p.2.c.1.*

1017. *Malitia non eſt à Deo, ſed ab homine.*

Videns autem Deus, quod multa malitia hominum eſſet in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta eſſet ad malum omni tempore, &c. Quæritur ad quid hæc malitia ordinatur de ſe? Videtur etiam, quod homo ex origine naturæ ſuæ ſit malignus, & ad malitiam propenſus? Reſp. quod hoc eſt in homine, non ex vi ſuæ originis, ſed ex corruptione contracta ex primo homine, & deinde exercita in diverſis peccatis: Unde patet hominem ex ſe poſſe facere malum, bonum verò ſolùm ex adjutorio gratiæ. *l.2.d.30.a.1.q.1.& In Ioan.c.4.v.36.*

1018. *Peccata in Spiritum ſanctum ſunt ex malitia pura.*

Videns autem, quod multa malitia, &c. Hic exprimit corruptionem peſſimam hominum, qui peccabant, non ex infirmitate, vel ignorantia, ſed ex malitia: & ob id peccata erant in majori parte hominum in Spiritum Sanctum, ſed quænam ſunt: Reſp. eſſe vel deſperationis, vel præſumptionis, vel impœnitentiæ finalis, vel obſtinationis, vel impugnationis agnitæ veritatis, vel invidentiæ gratiæ fraternæ. *op.ſpec.an.c.3.verſus finem.*

1019. *Qui prius filius Dei dicebatur, per peccatum id amittit, & ſortitur nomen filij Diaboli, vel maligni.*

Videns Deus, quod multa malitia hominum, &c. Suprà dixerat de filijs Seth, quod eſſent filij Dei, nunc verò notat omnes in profundo malitiæ collocatos: quomodò tam venerabile nomen adimitur? Vide ex hoc qualis differentia inter Deo, & Diabolo ſervientes: nam Deo ſervitur aſcendendo de virtute in virtutem vſq; in Cælum: Diabolo verò deſcendendo de vitio in vitium vſq; ad Infernum: prius autem ſervitute Dei erant filij Dei, poſtea declinando homines, vocantur maligni. *ſerm.* 1. *Dom.14. poſt Pentec.* D.Aug. *de Civit. Dei l.5.c.23.*

Deo ſervitur aſcendendo, Diabolo deſcendendo.

1020. *Major malitia eſt nunc in mundo, quàm ante diluvium, ob id igne purganda.*

Videns Deus, quod multa malitia, &c. Nota, quod dicit, *multa*: ſed cur nõ dixit maxima malitia? ergone poterat creſcere? quia verè tunc erat multa malitia hominum, ſed modo eſt maxima, majorq; quàm eſſet ante diluvium; quia nunc mundus plus abondat iniquitatibus, laxivijs, furtis, rapinis, oppreſſionibus pauperum: hinc, cum eos Deus punierit aqua, reſtat, ut nunc igne puniantur. *ſerm. 6. de Apoſtol. & op. Brevil. p.7.c.4. & Centil. p.2. c.6. & Comp. Theol. l.7.c.15.*

1021. *Ad cautelam noſtram notatur pronitas hominum ad malum.*

Videns Deus, &c. & cuncta cogitatio cordis prona ad malum, &c. Si hæc pronitas ad malum oritur ex corruptione concupiſcentiæ, quæ eſt in omnibus hominibus: Cur hæc apponitur tanquam ratio punitionis per diluvium? Verum quidẽ eſt, quod in omnibus hominibus inſit talis pronitas ad malũ: ſed ideò proponitur, ut radix & origo tot malorũ, ut caveamus à fomento ipſius, quod non fecerunt illi peſſimi homines, ut ſcilicet magna ſollicitudine occaſiones, & malas ſocietates caveamus, cum ex illis facillimè poſſit ſe voluntas præcipitare in malum. *op. de perfect. religioſ. l.1.c.38. & 39.*

1022. *Ex gula, & laſcivia corrupta eſt generatio humana.*

Videns Deus, quod multa malitia, &c. In quibuſnam actibus dignoſcebatur hæc ipſorum malitia? ſed nota quod ſuprà dixerat, quod homo totus caro factus erat: quid eſt homo factus caro? nempe ex quatuor actibus. Primò ex oſſe & guloſitate. Secundò ex ebrietate. Tertiò ex laſcivia. Quartò quia vivebant firmi, & ſtabiles, in carnalitatibus ſecuri, ob idq; ad interitum magis diſpoſiti: edebant enim, bibebant, nubebant ſolùm ad explendum voluptates carnales. *In Luc. c.17.v.24. & cap. 20.v.34.*

1023. *Deus noſtros affectus videtur ſuſcipere: & ob id peccata in ipſum pœnitentiam ingerere.*

Pœnituit eum, quod hominem feciſſet in Terra, &c. Pœnitet me hominem feciſſe, &c. Ergone Deus capax pœnitentiæ? Reſp. quod Deus non poteſt pœnitere more hominum de tranſactis operibus, ſed pœnitentia Dei eſt mutare ſtatuta, & quod prius inchoatum eſt, in aliquod mutari, ideſt ex bono in malum, ſcilicet pœnæ, id exigentibus culpis. *opuſ. ſumma de eſſentia, & Pſal.* 131. Sacra enim ſcriptura, ſe accommodat noſtræ parvitati, & utilitati, ut incognita ex cognitis cognoſcamus, ut ſcilicet perterreat ſuperbos, excitet negligentes, exerceat quærentes, & alat intelligentes. *op. Bibl. paup. c.*11.

1024. *Deus ad patiendum pro homine à principio mundi ſe diſpoſuit.*

Pœnitet me hominem feciſſe. Ergone pœnitere poteſt Deus de opere tam perfecto, qualis erat homo? Deus dicitur metaphoricè pœnitere, ſed ſine mutatione voluntatis: ſed quomodò poteſt id verificari? Nota, quod dicitur pœnitere Deus, id eſt mutare extrinſecè, quod prius effecerat, ſcilicet vel de bono in malum, ut dictum eſt, vel de malo in bonum: & quale fuit iſtud bonum, ad quod incendebatur? Hoc erat Incarnatio futura, & paſſio pro peccatis ab ipſo ſubeunda: Dicitur autem, *pœnitet me hominem feciſſe*, ideſt, quia hominem feci peccatis ſubditum, ideò pœnitentiam agere me oportet pro ipſo, quem creavi. *op. ſumma de eſſentia. & op. meditat. vita Chriſti c.2.*

1025. *Deus hominem punit veluti coactus.*

Tactus dolore cordis intrinſecus. Quis eſt, qui poſſit tangere cor Dei? peccata noſtra, quæ ipſum provocant, & ſic provocatus aufert patrocinium ſuum, non ex ſua voluntate, ſed veluti coactus: non enim poteſt diſſimulare peccata, licèt tam ardenter nos amet. *In Thren. c.3.* Vide Sanctum Bernardum *ſerm.5. in Nativit. Dom.*

1026. *Amor Dei in hominem quantus.*

Tactus dolore cordis intrinſecus, &c. Si dolor eſt paſſio, Deus eſt impaſſibilis, quomodò dicitur tactus dolore cordis? Nota, quod dolor eſt diſſenſus ab ijs, quæ nobis nolentibus accidunt; quæ nolitio eſt vel voluntate abſoluta & reſultans in ſenſitiva, & cum paſſione: vel non abſolutè ſed voluntate pietatis: unde & dicitur ſpiritus pietatis quo hominem diligit, & iniquitatem odit. *lib.2.d.7.p.1.q.1. in Arg.1. & l.4.d.44.a.3.q.2. & l.1.d.48.dub. 4. & l. 4.d.16.p.1.a.1.q.2. ad primum.* Per hoc igitur exprimitur ſummus amor Dei in hominem & odium in peccatum.

1027. *Pœnitentiam Deus in ſe honorat, ut de ea non erubeſcamus.*

Tactus dolore cordis intrinſecus, &c. & pœnitet me hominem, &c. Quomodò tribuitur Deo pœnitentia, quæ involvit mutabilitatem? Id dixit Deus oculos habens ad futuram paſſionẽ Chriſti, in quo pœnitentiam ex tunc dedicavit. *op. meditat. vita Chriſti c.2.* Ex quo inferri licet, quod Deus in ſemetipſo reddidit pœnitentiam ſanctã, & honoratam ne ab hominibus, ut vilis, & abjecta deſpiceretur: ſic etiam diſcurrit Tertul. *l. de pœnit. c.* 2. Et hinc eſt, quod Chriſtus, licèt non aſſumpſerit in ſe defectos culpabiles: Iſti enim reddunt ſubjectum vituperabile: aſſumpſit tamen pœnales, & pœnitentiales, & in ſe ipſum accepit exercitia humilitatis, patientiæ, & pietatis: ſunt enim materia exercendæ virtutis, ob idq; laudabiles, & meritorij. *l.3.d.15.a.1.q.1.*

Digitized by Google

1018. *Deus cum hominem punit, vult ipſum reformare.*

Delebo hominem, quem creavi à facie terræ. Quid eſt, *Delebo*? Cur non dixit interficiam, deſtruam, annihilabo? Nota cum aliquæ litteræ malè ſiur ſcriptæ, delentur, ita tamen, ut tabula remaneat, in qua aliæ depingi poſſunt: Dicit igitur Deus, *Delebo hominem* ideſt non totaliter, ſed relinquam ſemen in Noe. *In ſap. cap.* 10. *&* 14. Voluit igitur Deus caſtigare hominem, & ſimul ipſum in melius reformare: Et hinc D. Amb. notat lectionem Hebræam, quæ eſt (à ſuperficie terræ) quaſi dicat, tollam florem à ſuperficie, ſed radicem ſervabo: D. Amb. *lib. de Arca, & Noe cap.* 3.

1019. *Deus graviter punit delinquentes, & nihil impunitum relinquit.*

Delebo hominem à facie terræ. Quid eſt Delebo hominem à facie terræ? Nonne Noe cum aliquibus alijs præſervavit, ergo non delevit omnem hominem, ut videntur ſonare hæc verba? ſed nota illam particulam, *à facie terræ*, vel in ſuperficie terræ, ideſt qui ſcripti erant in terra (veluti in tabula) ſcilicet mali, non boni. *ſap. cap.* 10. Peccatores erant terræ, ſcilicet mundi amici, & in terram quoad affectus affixi, &c. *Pſal.* 118. *cap.* 8. *v.* 7. Hinc igitur familia Noe, quia bona, non fuit comprehenſa in hoc excidio.

1030. *Ob odium, quod habet Deus ad peccatum, deſtruit, quidquid inſervit ad utilitatem peccantis.*

Delebo hominem, &c. ab homine uſque ad animantia, à reptili uſque ad volucres Cæli. Sed quod delictum patraverant animantia, item & ipſa terra, quæ tecta fuit, & abſorpta aquis? Attende, & vide ex hoc, quantum Deus deteſtetur peccatum: propter peccatum enim, & in odium peccati ferè diſſipavit omnia opera ſua, ſicut Reges Mundi in præjudicium inimicorum depopulantur terras eorum; ita Deus diſſipavit terram propriam, quia peccatum intraverat ipſam, & non ſolùm habet peccatum odio, ſed quidquid tangit illud. *Opuſc. Diæt. ſal. tit.* 1. *cap.* 1.

1031. *Malum eſſe inter bonos peſſimum ſignum reprobationis.*

Noe verò invenit gratiam coram Domino, &c. Cur in deſcriptione ſcelerum hominum involuit ſacer textus narrationem viri juſti? ad quid hoc? ſi enim hæc narratio ordinatur ad deſcribendas iniquitates, & excidium mundi, videtur quod hæc expoſitio Noe viri juſti ſit extranea omnino: meritò proponitur innocentia, & ſanctitas Noe, ut ex hoc appareat magis iniquorum impietas, inter quos erat vir juſtus, & tam exemplaris. *in Luc. c.* 17. *v.* 18 Ad condemnationem cæterorum & ad expreſſionem pietatis divinæ dicitur Noe inveniſſe gratiam apud Deum. S. Ambr. *lib. de Noe.* Nam ſanctorum vita cæteris norma eſt vivendi: propterea ſanctorum virtutes ad exemplum noſtrum Deus propoſuit, ut quanto de imitatione eorum conferri poſſunt nobis juſtitiæ præmia, tanto de perſeverantia mali ſint graviora tormenta: reprobi autem non attendunt documenta bonorum, quæ imitentur ad melius, ſed proponunt ſibi exempla pravorum, quæ ad ſuorum morum perverſitatem imitentur in pejus. *Op. Phar. lib.* 4. *cap.* 46.

1032. *Qui vult invenire gratiam apud Deum ipſam quærat cum diligentia, & ſtudio.*

Noe verò invenit gratiam coram Domino, &c. Cur ait, invenit, non autem accepit? Item cur dicit invenit, non autem reperit? Nota quod reperire eſt fortunæ, invenire eſt conſilij: ſic D. D. *apud Velaſq.* Invenit igitur gratiam coram Domino, quia ſtudio meditationis, deſiderij, orationis, & bonorū operum quæſivit gratiam, & Deum, & ideò invenit eam: ſic dicitur cuilibet homini quæreris me, & invenietis. *ſerm.* 7. *in Rogat. & ſerm.* 2. *in Invent. S. Cruc. & ſerm. in Dom. infr. oct. Epiph.*

1033. *Gratia excitanti cooperans ducitur ad ſtatum perfectum.*

Noe autem invenit gratiam coram Domino, &c. Quomodò dicitur Noe inveniſſe gratiam propria diligentia: nonne datur nobis ſine nobis? datur quidem gratia excitans nobis ſine nobis: non verò gratia cooperans, & perficiens; datur enim nobis ſed nobis cum ſtudio, labore, & diligentia cooperantibus, & per hoc pervenitur ad perfectam gratiam. *l.* 2. *diſt.* 27. *dub.* 1. *& diſt.* 7. *p.* 1. *q.* 1. *& diſt.* 26. *quæſt.* 6. Hinc dicitur de Noe, quod invenit gratiam coram Domino, ideſt ambulando per vias perfectionis invenit gratiam non ſolùm electionis, ſed & perfectionis, & virtutum. *in Luc. c.* 2. *v.* 30.

1034. *Iuſti omnes unum ſunt, quia ſunt conformes in Dei voluntate: Impij diſperſi in varia capita.*

Noe invenit gratiam coram Domino, &c. Cur de Noe fit tantùm mentio? nonne octo fuerunt inventi juſti in ſua familia? ſolùm fit mentio de uno juſto: quia omnes juſti unum ſunt, ſcilicet, licèt aliquando diſſentiant in fine proximo, conveniunt tamen in remoto, & ultimo: ordinant enim omnia opera, & actus ad Deum: mali autem licèt conveniant aliquando in fine proximo, & in opere, diſſentiunt tamen in ultimo fine, quia quilibet quærit quæ ſua ſunt. *l.* 1. *diſt.* 31. *p.* 2. *a.* 2. *q.* 2. *ad arg.*

1035. *Apud Deum nulla eſt æſtimatio impiorum, meliorq; eſt unus juſtus, quàm infiniti peccatores.*

Noe invenit, &c. Cur fit mentio tam decoroſa de Noe? quia Deus plus æſtimat vitam, & animam unius juſti, quàm vitam innumerabilium peccatorum, præponderatq; ſalvationem unius juſti damnationi multorum impiorum, qui ſunt quaſi ex abondanti, nec ſunt in computatione apud Deum. *l.* 3. *d.* 20. *a.* 1. *q.* 3. *ad* 3. *& d.* 40. *a.* 1. *q.* 2. *ad* 3. *& l.* 1. *d.* 46. *qu. ult.*

1036. *Per diluvium ſanguinis Chriſti expurgata eſt terra.*

Hæ ſunt generationes Noe, &c. Ad quid fit mentio de generationibus Noe? Nonne ſufficiebat in medium afferre juſtitiam Noe? Quia fuit typus Chriſti Ieſu, qui habuit tres filios, ſcilicet Græcos, Iudæos, & Latinos: ob id titulus ſcriptus erat in Cruce litteris græcis, hebraicis, & latinis: Ideò in tempore

pore Noe facta eſt purgatio ſcelerum per diluvium, & per Chriſtum poſtea completa eſt. *ſerm. 14. Hexaem.*

1037. *Vir juſtus non ſolùm coram Deo, ſed & coram hominibus eſt talis.*

Noe invenit gratiam coram Domino, &c. Cur invenit gratiam? quia erat vir juſtus, & perfectus in generationibus ſuis; ſcilicet inter ſceleratos ſui temporis: ergo erat juſtus, & perfectus non ſolùm interius in oculis Dei, ſed & exteriùs apud homines: non enim ſufficit interiùs virtutem colere, ſed & operibus demonſtrare. *in Luc. cap. 1. v. 6. & cap. 17. v. 28.*

1038. *Vir juſtus ambulans de virtute in virtutem beatus, & cum Deo ambulans.*

Noe cum Deo ambulavit, &c. Quid eſt cum Deo ambulare? forſan tranſlatus eſt in Paradiſum, ſicut Enoch? minimè: ſed dicitur cum Deo ambulaſſe, quia vixit cum timore Dei; quia eius opera erant divinæ voluntati conformia, quia ambulabat in via perfectionis de virtute in virtutem, & quia Deum ſibi præſentem continue habebat. *in Luc. cap. 1. v. 6. & cap. 5. v. 3. & cap. 9. v. 57.* Hinc ab excidio diluvij fuit exemptus, felixq; & beatus vitam degebat.

1039. *In via perfectionis numquam quieſcendum.*

Noe vir juſtus, atq; perfectus. Cur dicitur primò juſtus, & deinde perfectus? quia juſtitia ſtat in actibus omnium virtutum ordinantibus hominem ad Deum, ad ſe ipſum, & ad proximum. *1. 1. d. 46. a. 2. q. 1. ad arg. & ſerm. 1. de uno Confeſ.* & per iſta perducitur homo ad perfectionem: & per hoc denotatur; quod homo debet ſemper operari, & numquàm quieſcere. *op. ſtim. div. am. p. 3. cap. 4. & op. de 7. itinis cap. 6.*

1040. *Peccator cum in profundum venit impudens, & contemptor Dei.*

Corrupta eſt autem terra coram Deo, & repleta eſt iniquitate, &c. Cur dicitur coram Deo corruptam eſſe terram? Nonne Deo omnia aperta? corrupta eſt terra, ideſt non in ſe, ſed terram inhabitantibus, qui dediti ad omnia flagitia, peccabant cum tanta impudentia, & ſecuritate, per quam ceciderant in malitiam quoad concupiſcibilem, & in contemptum Dei quoad iraſcibilem; quæ ſunt duæ radices omnium peccatorum. *in Ecclen. cap. 9.*

1041. *Mundus nunc eſt plus corruptus, quàm ante diluvium.*

Corrupta eſt terra, & repleta eſt iniquitate, &c. Nota, quod ſupra dixerat multam malitiam eſſe in hominibus: ergo tunc non eſt impleta mēſura peccatorum: Nunc verò addit corruptam eſſe totam terram, & repletam iniquitate? Vide quomodò abyſſus abyſſum invocat: de peccato in peccatum præcipites ſederunt homines, & in profundum: Omnes enim polluti erant, & veluti canes, & equi ad laſciviam, & alia flagitia currebant: ſed proh dolor! quia modo hæc corruptio patentet videtur inter Chriſtianos, & major, quàm umquam fuerit in paganis. *ſerm. 2. de S. Marc.*

1042. *Inter malos ſæpe latent boni.*

Omnis caro corruperat viam ſuam, &c. Si omnis caro, ergo & Noe? minimè, quia etiam inter malos latent boni. *op. Bibl. paup. c. 113.*

1043. *Maior eſt numerus malorum, quàm bonorum.*

Omnis caro corruperat viam ſuam, &c. Vide quomodò ſemper major eſt numerus malorum, quàm bonorum; & ideò in bonos prævalent. *op. Bibl. paup. c. 112.*

1044. *Mala conſuetudo in profundum redigit peccatorem.*

Corrupta eſt terra, &c. & omnis caro corruperat viam, &c. Vide qualem vim habeat conſuetudo mala: mali enim mala ſua, quod malorum ultimum eſt, amant: tunc autem conſummata eſt infelicitas, ubi turpia non ſolùm delectant, ſed etiam placent; & deſinit eſſe remedio locus, ubi quæ fuerunt vitia mores fiunt. *op. Phar. l. 3. cap. 12.*

1045. *Ex peccatis carnis veniunt pœnalitates in carne.*

Corrupta eſt terra, &c. omnis caro corruperat viam ſuam, &c. In quonam conſiſtit hæc corruptio? Patet, quod hæc corruptio ortum habuit ex voluptatibus carnis, ad quas toti erant homines intenti & quia corruptio fuit in carne, etiam in carne digni erant caſtigatione, & deleri. Ex quo patet, quàm dignè voluptuoſis carnalibus Deus infligat ut plurimum pœnas in corpore. *in Lucæ. 17. v. 27.*

1046 *Peccatum nefandum trahet è cœlo diluvium pœnalitatum.*

Omnis caro corruperat viam ſuam, &c. Quomodò corruperat hanc viam ſuam? quia omnes totaliter abſorpti erant in laſcivijs, rapinis, crapulis, ſed præcipuè in actibus nefandiſſimis: ex quo peccato præcipuè venit diluvium. *ſerm. 2. de S. Marco, & ſerm. 1. de una S. Virgine.*

1047. *Contra Diabolum, mundum, & carnem venit Chriſtus, & armat ſuos ſequaces.*

Omnis caro corruperat viam ſuam, &c. A quo fuit corrupta caro? à mundo, à carne, & à Diabolo: contra quos Chriſtus armat ſuos ſequaces ut eijciantur de ſua habitatione. *ſerm. 2. Dom. 3. poſt oct. Epiph.*

1048. *Gula, & luxuria reducit hominem in beſtiam.*

Omnis caro corruperat viam ſuam, &c. Quænam eſt hæc via, quæ corrupta eſt? ſed nota gradus, per quos præcipitati ſunt, & continuè præcipitantur homines: via noſtra à Deo oſtenſa eſt ſubjectio ſenſualitatis rationi: ſed à peccatore prævertitur: nam vitium gulæ attrahit luxuriam: & hinc ſequitur, quod amiſſo honore caſtitatis prævertitur ordo naturalis, & comparantur iſti brutis animalibus cogentes ſpiritum ancillari, & carnem dominari ad ſimilitudinem porci. *ſerm. 3. Dom. 2. poſt oct. Paſch.*

R 1049. *Via*

1049. *Via ad Deum perveniendi eſt via ſapientia, & juſtitia: Via mundi eſt ſtudium deliciarum, & voluptatum, ſcientiarumq; mundanarum.*

Omnis caro corruperat viam ſuam, &c. Quæ eſt hæc via corrupta? ergone omnes per viam perverſam, & corruptam incedunt? Nota, quod via Dei, & nobis à Deu expoſitæ ſunt juſtitiæ, & æqoitates, & deſideria ſancta, quibus ad Deum, & ad ſupernam civitatem Hieruſalem ſuper omnem rationem, & intellectum, etiam in terreno corpore habitantes, animæ ſublevantur: ob id hæc via eſt triplex, ſcilicet purgativa, qua mens ad diſcendum veram ſapientiam diſponitur: Illuminativa, qua mens cogitando ad amoris inflammationem acceoditur: & Unitiva, qua mens ſuper omnem intellectum, rationem, & intelligentiam à ſolo Deo ſurſum agitur: ſed tamen major pars hominum hanc viam prævertit, & corrumpit: nam tam clerus, quàm populus; & quod magis eſt dolendum, & plangendum etiam viri Religioſi abjecta vera ſapientia, mundanis delicijs, & inutilibus curioſitatibus ſe immergunt: & ſicuti populus Iſraeliticus relicto culto Creatoris ſui manufactis Idolis ſervierunt, ſic relicta vera ſapientia, qua ſolus Deus perfectè interius colitur, & à ſolis amantibus, adoratur diverſis ſcientijs, & fabricationibus multiplicium argumentorum inventitijs, quaſi quibuſdam idolis miſerabiliter mentem implent, in quibus ſic abſorbentur Diabolo inſtigante, & ſic mens ipſorum in iſtis totaliter poſſidetur ut vera ſapientia in eis locum non inveniat. *op. de myſt. Theol. in Prol.*

1050. *Quando eſt completa malitia ſupervenit divina caſtigatio.*

Finis univerſæ carnis venit coram me. &c. Quis eſt iſte finis? certum eſt quod iam decreverat conſervare Noe cum ſua familia: quomodò igitur dicitur univerſæ carnis finis? Nota finis ideſt complementum iniquitatum malorum: cum antem ad hunc terminum pervenit, tunc venit caſtigatio ſeveriſſima Dei: unde quia perverſi tunc excedentes omnem ordinem naturæ contemperant omnem carnem in peccando; hinc venit diluvium. *ſer. 1. de una S. Virg.*

1051. *Idem.*

Finis univerſæ carnis, &c. Nota, quod hæc poſſet verè dicere Deus in hoc tempore, cum omnis caro corruperit viam ſuam, tota immerſa in delectationibus carnalibus, non ſervans ordinem naturæ: unde non reſtat niſi novum diluvium, ſed igneum, & finis mundi. *ſerm. 1. de una S. Virg.*

1051. *Arca fabrica quàm magnifica.*

Fac tibi arcam, &c. Notand. quod machina huius arcæ fuit immenſæ molis; cubiti enim, de quibus loquitur ſacer Textus erant geometrici, quorum quilibet continet ſex cubitos noſtros uſuales, cubitus autem noſter uſualis continet pedem cum dimidio, ſive ſex palmos, & ideò fuit facta cum maximis expenſis, & ſpatio centum annorum, ita quòd nec Rex Franciæ, vel alius quicumq; Princeps poſſet hodie talem facere. *ſerm. 17. Hexaem.* Nota etiam, quòd in inferiori erat tricamerata: in medio b camerata: & in ſummo conſummabatur in cubito. *op. apol paup. reſp. 1. cap. 3.*

1053. *In Noe, & fabrica arcæ præfigurata eſt Incarnatio Verbi, & fabrica Eccleſiæ.*

Fac tibi arcam, &c. Cur potius Noe, quàm alijs demandata fuit fabrica Arcæ? & quid myſterij innuitur nobis in hoc? Noe vir juſtus, & ſanctus fuit figura Verbi incarnati: huic enim dictum eſt à Patre, fac tibi arcam, ſcilicet humanitatem, & corpus humanum, & verum: Item, & corpus myſticum, ſcilicet Eccleſiam, ut videns Chriſtum fuiſſe præfiguratum in veteri teſtamento in ſanctis antiquis. *ſerm. 14. Hexaem.*

1054. *Eccleſia arca tricamerata fide, ſpe, & charitate.*

Fac tibi arcam, &c. Sed cur arca hæc fuit figura Eccleſiæ? Nota in ſacra ſcriptura de duabus arcis fieri mentionem, ſcilicet de arca Noe, & Moyſis, & ſignificant Eccleſiam, & ſacram ſcripturam: Eccleſia enim eſt tricamerata fide, ſpe, & charitate, quæ ſunt veluti cameræ, in quibus homines ſalvantur à diluvio: tricamerata autem dicitur his virtutibus in ordine ad habitatores terræ, Cæli, & Inferni, ſcilicet Purgatorij: Item ſacra ſcriptura eſt tricamerata triplici expoſitione litterali, myſtica, & morali. *Pſalm. 67.*

1055. *Multi incedunt per viam planam; pauci per anguſtam.*

Fac tibi arcam, &c. Arca hæc fuit lata in parte inferiori, & in ſuperiori anguſta: terminabat enim in cubito: cur tali pacto, & figura voluit Deus, ut fabricaretur Arca? quia cum figuraret Eccleſiam, & congregatio fidelium ſignificabatur, quod major pars campeſtria, & viam planam, ſcilicet activam debebat incedere: minor pars verò, & pauci debebant apicem montis, ſcilicet contemplationem aſcendere: unde etiam Chriſtum ad campeſtria ſequebantur turbæ, ad montem ſoli diſcipuli. *in Luc. cap. 9. v. 37.*

1056. *Fidelium perfectio ſtat in Concordia.*

Fac tibi arcam de lignis levigatis, ideſt dolatis, & bitumine connexis. Quarè tali modo voluit fabricari Deus? Iam dictum eſt Noe figuraſſe Chriſtum fabricantem Eccleſiam ex fidelibus per charitatem unitis. *in Luc. cap. 17. v. 27.* Ergo ubi non eſt charitas, ibi eſt ſeparatio ab Eccleſia, & à Deo.

1057. *Sine charitate Dei, & proximi homo demergitur in infernum.*

Fac tibi arcam de lignis levigatis, linies eam bitumine extrinſecus, & intrinſecus, &c. Quarè voluit connectere tabulas glutino bituminis? Nonne majus prodigium, & demonſtratio eſſet divinæ potentiæ, ſi ſine hoc bitumine illa arca conſervata fuiſſet illæſa in aquis? Voluit Deus hoc in figuram maximi myſterij: hoc gluten ſignificat charitatem (intrinſecus, & extrinſecus) ad Deum & ad proximum, ut daretur intelligi, quod ſine glutino lapides vivi non poſſunt ſubſiſtere ſine periculo ſubverſionis manifeſto in Eccleſia, & in qualibet congregatione; ſed cum iſto bitumine conſervantur lapides vivi, & fit murus fortiſſimus contra Diabolum, &c. *op. Diat. ſal. tit. 5. c. 2.*

1058. *Charitas habet pro objecto Chriſtum.*

Fac tibi arcam, &c. Cur voluit, ut infrà hæc arca eſſet lata, & in ſummitate terminaretur in cubito? Iam dictum eſt, quod ligna levigata, & unita ſunt fideles Eccleſiæ in unum per charitatem concordes, ſed ut præſerventur ab omni ictu Diaboli, debent in ſuperiori parte terminare ad Chriſtum per conformitatem operum. *Pſal. 119. & 121. & 149.*

1059. *Religio eſt arca myſtica præſervans à diluvio Inferni.*

Fac tibi arcam, &c. Quarè voluit Deus, quod arca eſſet tricamerata? Reſp. quod per arcam ſignificatur Eccleſia, ideſt congregatio ſancta fidelium, ut dictum eſt ſupra, ergo & ſtatus religionis: tres cameræ, in quibus morari debent, qui in hanc arcam ingrediuntur, ſunt tria vota, ſcilicet paupertas, caſtitas, & obedientia, quæ aufert homini propriam voluntatem, & per conſequens Infernum: paupertas terrenam cupiditatem, & per conſequens omne malum, & caſtitas carnalem fœditatem, & facit Angelum. *op. apol. paup. reſp. 1. cap. 3. & Diat. tit. 4. c. 1.*

1060. *Arca eſt Religio camera inferior, media, & ſuprema ſunt gradus perfectionis.*

Fac tibi Arcam, &c. Hoc dictum fuit à Patre Verbo divino, quando incarnatum eſt ut ſuprà notatum eſt: ſed quænam arca fuit hæc? non quidem materialis, ergo ſpiritualis. Nota, quod hæc arca myſticè fuit ſtatus Religionis: Hæc enim habet triplicem ſtatum, ſicut & tres ordines continebat arca, infimum, medium, & ſupremum: In infimo eſt obſervantia mandatorum legalium, eſtq; neceſſitatis; in medio eſt adimpletio ſpiritualium conſiliorum, eſtq; ſupererogationis, & in ſupremo eſt perfruitio ſempiternalium jucunditatum, eſtq; ultimatæ perfectionis: Voluit igitur, ut Religioſus non contentus perfectione conſiſtente in inferiori parte, ſcilicet in obſervantia præceptorum, nec in media conſiſtente in obſervantia conſiliorum aſcenderet ad apicem. Dicitur autem pars inferior tricamerata; quia tria Vota continet; ſcilicet paupertatem contra concupiſcentiam oculorum, obedientiam contra ſuperbiam vitæ; & caſtitatem contra concupiſcentiam carnis: Pars media eſt bicamerata continet ſupererogativam proſecutionem bonorum per vitam activam, & contemplativam; ſcilicet in condeſcenſione ad proximum, & in ſurſum actione mentis in Deum: Pars ſuperior terminat in cubito, ſcilicet in ſupererogativa perpeſſione adverſi; quatenus ſcilicet non ſolùm ſufferat adverſa per conformitatem ad Dei voluntatem, ſed & ex fervore divini amoris magno deſiderio, illa præoptet, & cum magno gaudio illa ſuſtineat, in quo eſt perfecta conſummatio perfectionis, & charitatis, quod mirabiliter adimplevit Seraphicus Pater ſanctus Franciſcus. *op. apol. pauper. reſp. 1. c. 3.*

1061. *Beata Virgo eſt Arca, ob quam Noe præſervatus eſt à diluvio, & totus mundus cum eo.*

Fac tibi Arcam, &c. Hæc arca eſt Beata Virgo Maria, per quam genus humanum tempore diluvij conſervatum eſt in Noe. *op. laus Beata Virg. fig. 4.* Maria eſt arca nos ſuſtinens, & portans in mari huius mundi: Anchora ſtabiliens, & gubernaculum dirigens. *op. ſtim. p. 3. c. 16.* Vide Bernardinum ſenenſem. *ſerm. 6.*

1062. *Beata Virgo Maria feneſtra Eccleſiæ, per quam venit lux, & omne bonum mundo.*

Feneſtram in Arca facies, & in cubito conſummabis ſummitatem eius, &c. Communis ſenſus fuit, quod plures feneſtræ fuerint in hac arca: ſed quomodò unica tantùm exprimitur? quæritur etiam de qua materia? Communis ſenſus eſt, quod hæc feneſtra fuerit facta ex chryſtallo, ideòq; unica exprimitur, quia figurabat Beatam Virginem, quæ fuit feneſtra Cœli chryſtallina. *op. lytania B. Virg.* & meritò, quia ſicut per feneſtram intrat lux, ſic per Mariam intrat ad nos lux cæleſtis, &c. nec eſt, qui effugere poſſit claritatis ſuæ fulgorem, & ſuæ radios pietatis. *op. ſtim. div. amoris p. 3. c. 16.*

1063. *Oratio eſt per quam venit lux homini.*

Feneſtram facies, &c. & in cubito conſummabis eam. Quarè in cubito voluit, ut terminaretur feneſtra? Gloſſa vult intelligi orationem, quæ in cubito conſummatur, ſcilicet in Deum, eſt enim aſcenſus mentis in Deum: eſt & ſpeculum, per quod illuſtratur mens luce ſuperna, per quam cognoſcuntur defectus, & profectus, & erigitur in Deum, & in actus propriæ vilitatis. *op. de perfect. religioſ. l. 2. c. 66.*

1064. *In domo Dei ſunt diverſa merita.*

Manſiunculas in ea facies, deorſum cœnacula, &c. Cur voluit Deus fieri iſtas manſiunculas? & quarè non dicit manſiones, ſed manſiunculas parvas? Iam dictum eſt, hanc Arcam eſſe Eccleſiam, ligna eſſe fideles operantes, & in ea viventes: Per manſiunculas parvas intelliguntur diverſa merita, quæ hic acquiruntur, quibus in æterna vita poſtea correſpondent manſiones perfectæ. *In Ioan. cap. 14. v. 2. collat. 63.*

1065. *In domo Dei ſecundùm diverſa merita dantur diverſa dona.*

Oſtium Arca, &c. manſiunculas, &c. Cœnacula & triſtega facies, &c. Notandum, quod Arca hæc habebat tres partes principales, infimam, mediam, & ſupremam: & in qualibet erant manſiunculæ accommodatæ pro quolibet genere animalium, ſuperiorq; erat hominum; & quia hæc contingebant in figuris, quæritur, quodnam myſterium nobis exponatur in hac multiplici ordinatione? ſed attende perbellum myſterium; Datur nobis intelligentia, quod per oſtium intrantes ad interiora domus non omnes æqualiter locantur, ſed ſecundùm majora, vel minora merita perſonarum: quidam enim recipiuntur in domum ſanctæ compunctionis, ut Maria Magdalena: quidam in Palatium continuæ meditationis, ut David: quidam in menſam dulcis refectionis, ut Petrus: quidam in cubiculum ſolitariæ contemplationis, ut Ioannes: quidam in amplexus amoroſæ unionis. Paratæ ſunt igitur diverſis virtuti-

bus diverſæ manſiones, quia non perſonæ acceptantur, ſed opera. *op. de ſeptem itin. ætern. in prol. diſt. 2.*

1066. *Maria Virgo feneſtra Eccleſiæ militantis & triumphantis.*

Facies feneſtram, &c. Iam dictum eſt Mariam figuratam in feneſtra Arcæ: eſt enim ipſa, per quam miſericordia, & gratia Dei venit ad exiſtentes in hac Arca Eccleſiæ: quia ejus miſericordiæ lux illuminat mentes, perducit ad ſalutem. *op. ſpec. B. Virg. c. 5. & op. Pſalt. B. Virg. Pſal. 85. & 45. & op. lytania.* Per mariam franguntur vincula, ſolvuntur debita, vincuntur vitia, ſolidantur confracta, reparantur perdita, renovantur vetera, roborantur infirma, cor purgatur, reſulget mens, animus inflammatur, liqueſcit pectus, dulceſcit guſtus, decoratur aſpectus. *op. ſtim. div. am. p. 3. cap. 16.*

1067. *Vulnus lateris Chriſti porta omnium bonorum.*

Oſtium pones in latere deorſum. Cur voluit Deus, ut oſtium poneretur in latere deorſum? Hoc fuit figura lateris Chriſti: Chriſtus enim eſt Arca myſtica, oſtium eſt latus apertum: Unde ſicut nullus evadere potuit diluvium, niſi in Arca maneret: ſic nunc æternalem mortem nullus evadere poteſt, niſi in Chriſto per fidem, & amorem maneat: & ſicut in Arca non ſolùm munda, ſed & immunda animalia collocata ſunt: ſic Chriſtus non ſolùm juſtos, ſed & peccatores colligit: In Arca autem non poterat quis ingredi, niſi per oſtium: oſtium ergo nobis Dominus fecit in Arca, quando latus ſuum perforari voluit. Ecce igitur oſtium in latere Arcæ, quo intrant animalia non peritura diluvio, Gratias ob id agamus Chriſto pro lateris ſui oſtio: licet enim anguſtum ſit, tamen multi intrare poſſunt: quid anguſtius illo foramine? & tamen per ipſum ferè totus mundus intrare poteſt. *ſerm. 4. Dom. in Albis, & in Ioan. c. 19. v. 34. & op. ſtim. div. amor. p. 1. c. 1. & ſerm. 3. Dom. 4. quadrag.*

1068. *Beata Virgo maria oſtium Arcæ myſticè, ſcilicet Eccleſiæ militantis, & triumphantis.*

Oſtium pones in latere, &c. Diximus per hanc Arcam ſignificari Eccleſiam militantem, & triumphantem: in cuius ingreſſum patet oſtium: Hoc oſtium non ſolùm eſt Chriſtus, eiuſq; vulnus lateris, ſed etiam Beata Virgo maria: eſt enim porta vitæ, Ianua ſalutis, & Cæli per quam quicumq; ibi intrant, ingreſſum habent. *op. Pſalt. B. Virg. Pſal. 46. & In Luc. c. 1. v. 38.*

1069. *Prædicatorum officium eſt introducendi intra Arcam Eccleſiæ homines.*

Et ex cunctis animantibus bina, & bina introduces in Arcam, &c. Sed cur cum homine Deus aſſociavit etiam bruta? Nota, quod per beſtias ſignificantur peccatores: Voluit autem, ut Prædicatores exemplo Noe curarent introducere in Arcam Eccleſiæ etiam peccatores, ſed tamen bina, & bina, ſcilicet per exercitium charitatis. *In Luc. cap. 10. v. 1.*

1070. *Sola charitas ſalvat à diluvio.*

Et ex cunctis animantibus bina, &c. Cur voluit bina ex ſpecie qualibet? Cur etiam non aſſignavit cuilibet maſculo plures fœminas? Ad inſinuandum præceptum charitatis, & quod ſolùm charitas Dei, & proximi facit intrare ad Arcam, & ſalvare à diluvio. *In Luc. c. 10. v. 1.*

1071. *Deus reprobat avaritiam.*

Tolles tecum ex omnibus eſcis, quæ mandi poſſunt, &c. Hic quæritur, an Noe præparaverit animalibus carnivoris carnes? & communiter reſpondent Doctores negativè: ſed tantùm fruges, & fructus neceſſarios ad vitæ ſuſtentationem ſui, & animantium: Voluitq; Deus id ad reprobandam avaritiam multorum, qui ſupra neceſſitatem, quo magis accedunt ad mortem, eo ſollicitiores in comparandis facultatibus terrenis, & ſuperfluis ſe oſtendunt. *op. de perfect. relig. lib. 1. cap. 17.* Voluit igitur Deus, ut tantùm cibos frugales præpararet. *op. apol. paup. reſp. 2. a. 1.*

1072. *Deus vult in nobis providentiam neceſſariorum, non ſuperfluorum.*

Tolles de omnibus eſcis; quæ mandi poſſunt, &c. Sed cur Deus voluit, ut Noe præpararet iſtas eſcas ante tempus neceſſitatis? nonne præcipit, ut ne ſolliciti ſimus? quid in craſtina die comedent? Imò hoc tempus erat neceſſitatis imminentia: Vult enim Deus à nobis providentiam de neceſſarijs, non de ſuperfluis. *op. de perfect. religioſ. ibidem:* Vult à nobis ſollicitudinem, quæ provenit ex providentia animi, non ſolùm quæ ex diffidentia Dei. *In Luc. cap. 2. v. 22. & ſerm. 2. Dom. 14. poſt Pentec.*

1073. *Avaritiam ſanctam in nobis exigit Deus, ſcilicet operum bonorum.*

Tolles de omnibus eſcis, &c. Nota hic, quod Deus reprobando avaritiam vitioſam, docet nos apprehendere avaritiam ſanctam: nempe vult Deus, ut ſimus cupidi, & meritorum apud Deum, & magnarum virtutum, & multorum operum bonorum, & ne ſimus contenti de operibus minimis, & de bono iam præparato, ſed aſpiremus ſemper ad perfectiora, ne pereunte mundo, inveniamus, unde vivamus. *op. de perfect. religioſa, l. 1. cap. 17.* Cum operatus fueris multa, imò omnia, tunc primum incipe, quaſi nihil feceris. *op. de perfect. vita cap. 6.*

1074. *Avaritiam ſanctam, & lucrum ſanctum Animarum vult Deus in Prædicatoribus.*

Tolles de omnibus eſcis, quæ mandi poſſunt. Noe fuit præco verbi Dei, ut dicit ſanctus Petrus, & ſi deſtinatus ad hoc miniſterium, cur vult Deus, ut ſit ſollicitus de eſcis corporalibus? Imò in hoc edocentur Prædicatores, ut in præparando cibum animarum (hic enim eſt cibus, quem Deus valdè eſurit) exerceant ſanctam avaritiam, ſcilicet, ut curent ſemper magis & magis lucrari animas Deo, docendo, orando, bonum exemplum dando, nec unquam quieſcant. *op. de perfect. religioſ. l. 1. c. 17. In Ioan. collat. 23.*

1075. *In*

1075. *In vulneribus Salvatoris ſunt parata eſca dulciſſima.*

Tolles tecum de omnibus eſcis,&c. Noe fuit figura Ieſu Chriſti, qui in Cruce Arcam ſui corporis expoſuit apertam in ſuis plagis, ut ſupra dictum eſt: Sed quænam fuerunt eſcæ a Chriſto præparatæ in ipſam intrantibus? Crede mihi, quia ſi meditatione ſpiritualiter intrabis in vulnera Salvatoris, omne triſte lætum, omne grave leve, omne tædioſum amabile, omne aſperum dulce, & ſuave reperies, & poteris dicere cum Beato Iob. *cap.6. quæ priùs nolebat tangere Anima mea, nunc propter anguſtias paſſionis Chriſti cibi mei ſunt, quàm dulcia, & delectabilia facta ſunt mihi. op. de perfect. vita.c.6.* Vulnera Chriſti ſont Apotheca omnibus aromatibus plena. *opuſc. ſtim. div. am. p.1.c.1.*

1076. *Sacramentum Euchariſtiæ eſt omnis eſca parata in Arcâ Eccleſia.*

Tolles de omnibus eſcis, quæ, &c. Quomodò dicitur, quod tolleret Noe de omnibus eſcis, quæ mandi poſſunt, cum certum ſit apud Doctores ſolùm cibos frugales præparaſſe? Sed jam dictum eſt, Noe fuiſſe figuram Ieſu Chriſti, qui in Arca ſui corporis præparavit nobis de omnibus eſcis, quæ mandi poſſunt: Et quænam fuerunt omnes iſtæ eſcæ? omnis eſca nihil aliud eſt, niſi corpus, & ſanguis Chriſti, quod apponitur in Sacramento Euchariſtiæ: habet enim omnis ſaporis ſuavitatem: Hic cibus confert vitam ſanctè ſumentibus, & qui abominantur hanc eſcam, appropinquant ad portas mortis. *In Ioan. collat. 32.33. & 34. & opuſc. de dono ſcientiæ, cap.4.*

1077. *Veritas Sacræ Scripturæ eſt omnis eſca pro qualitate ſingulorum.*

Tolles de omnibus eſcis,&c. Per hoc ſignificatur, quod qui vult evadere iracundiam generalis diluvij, exemplu Noe debet tollere de omnibus eſcis; ſcilicet ex omnibus verbis Sacræ Scripturæ, quæ poſſunt juxta facultatem intelligentiæ eſſe ad conſervationem, & ſalutem animarum, veritas enim fidei dat intelligentiam. *ſer.4. Dom.18. poſt Pentec.* Sacra Scriptura eſt cibus aptus pro ſimplicibus, pro Doctoribus, & pro omnibus ſecundùm capacitatem, & indigentiam uniuſcujuſque. *op. de don. ſcien. cap.4.*

1078. *Prædicator debet maximè intendere ſaluti animarum, nec deſiſtere ob difficultatem.*

Fecit ergo Noe omnia, quæ præceperat illi Dominus, &c. Nota, quod Noe appellatur præco divinæ juſtitiæ, & prædicator verbi Dei; ſed quomodò id dicitur de Noe, cum non inveniatur hoc munus ipſi fuiſſe præceptum, ſed tantùm conſtructionem Arcæ? Reſpond. quod in præcepto conſtructionis arcæ etiam involuebatur præceptum de publicatione imminentis diluvij, & exhortationis ad pœnitentiam: Vnde non ſolùm intentiſſimus fuit in conſervanda arca materiali, ſed magis ad profectum ſpiritualem animarum, licèt deſideretur ferè ab omnibus. *ſerm. 15. & 17. Hexaem.* Vnde Noe tanquam obediens nunquam deſtitit ab opere, licèt à toto mundo deſpiceretur. *ibid. & ſer.1. de una S. Virg. & in Sap. c.10.*

1079. *Fides triumphat de Mundo, Carne, & Diabolo.*

Fecit ergo Noe omnia, quæ præceperat illi Dominus, &c. Quid fecit? Fabricavit Arcam licèt contemneretur ab omnibus, Ingreſſus eſt ſimul cum animalibus, leonibus, tigribus, &c. Sed cur in tot contrarietatibus non deſtitit Noe à conſtructione Arcæ? quomodò non timuit ingredi cum crudelibus belluis? Non eſt mirum: nam Noe fides in Deo erat mirabilis inducens ipſum ad obediendum Deo contra totius mundi judicium, & ſenſum impiorum ipſum deridentium in cujus fidei, & obedientiæ fundamento ſecurus operabatur, & vivebat. *in Luc. cap.17. v.27.* ſic etiam notavit Lipomanus. Fides eſt armatura, qua Diabolus, mundus, caro vincitur, reddit hominem conſtantem, & victorem in rebus adverſis, fugatque Diabolum. *ſerm. 1. de plur. Mart.* Verus obediens mandatum non procraſtinat, ſed præparat aures auditui, linguam voci, manus operi, pedes itineri, & ſe totum colligit intra ſe, ut mandatum peragat imperantis: & talis obediens loquitur victoriam vincendo omnia ſua membra exterius, & voluntatem interius. *ſerm.3. Dom. infr. oct. Epiph.*

Obedientia magnalia enarrantur in Noe.

1080. *Idem de obedientia.*

Fecit ergo Noe omnia, &c. Vide quomodò Noe perfectè obedivit Domino: vult enim Deus mandata ſua diligenter obſervari, etiam ſi videantur de re parva, nam inobedientes graviter punit. *op. Bibl. paup. cap.24. & 25.*

CAPUT VII.

1081. *Deus quàm accuratus in ſeparando bonos à malis.*

Ingredere tu, & omnis domus tua in Arcam, &c. Cur voluit Deus ſalvare per arcam Noe, & ejus familiam? Vt hoc opus reſponderet ſecundæ diei creationis, in qua per firmamentum facta eſt diviſio aquarum ſuperiorum ab inferioribus; ſic in hac ſecunda ætate per ingreſſum in arcam juſti ſalvati ſunt, & ab impiis diviſi, qui in diluvio perierunt. *op. Brevil. in proœm. & ſer.15. Hexaem.*

1082. *Deus non punit, vel præmiat ob futura, ſed ob præſentia peccata, vel merita.*

Ingredere, &c. quia te vidi juſtum coram me in hac generatione. Cur addit, *in generatione hac*? ſcilicet inter tot perverſos? Nonne ex Noe naſcituri erant plures impij? Nonne Cham futurus erat iniquus, & maledictus? Quia Deus non reſpicit in puniendo, & præmiandu ad futura merita, vel demerita, ſed ad idoneitatem, vel peccata præſentia: in quo commendatur Dei largitas, & ſapientia, & arguitur hominis ingratitudo, & injuſtitia in hoc, quod à tam benefico, & tam benigno Domino ſe avertit ſine cauſa. *l.2.d.29.a.2.q.1 ad 1.*

1083. *Iuſtorum merito liberantur alij.*

Ingredere tu, &c. quia te vidi juſtum, &c. Cur non dicit quia vidi te, & tuam domum juſtam, ſed tantùm fit mentio de Noe? Quia ex meritis,

oratione, & affectu, & ſocietate juſtorum Deus ſæpè benefacit aliis. *l.4.d.45.a.3.q.1.2.* & 3. Idem & S.Ambr.*lib. de Arca, & Noe. cap.*11. & S.Baſil. Seleuc.

1084. *Spei longanimitas, & opera bona laudem merentur à Deo.*

Quia te vidi juſtum, &c. In quonam præcipuè ſita eſt hæc juſtitia? Reſpond. in omnibus virtutibus, ſed præcipuè in longanimitate ſpei, & operum, in hoc enim maximè enituit. *Pſ.*131.

1085. *Beata Virgo myſtica Arca, in quam ingreſſus eſt filius, & ſalvatus mundus.*

Ingredere tu, &c. Nota, quod Noe fuit figura Ieſu Chriſti, ſed quando dictum eſt ei ingredere in arcam? quando ſcilicet ei præcepta fuit à Patre Incarnatio: dictum enim eſt ei ingredere in arcam, ſcilicet in uterum B. Virginis, ut per ipſam ſalvetur mundus à diluvio peccatorum. *op. laus B. Virg. fig* 4.

1086. *Dei longanimitas quanta in expectando peccatorem ad pænitentiam.*

Adhuc poſt ſeptē dies pluam, &c. Nota, quod Deus pluries comminatus eſt ei expreſsè, & tacitè diluvium futurum: Nam primò ipſum Noe intimavit, deinde fabricatione arcæ expreſſit, deinde per ingreſſum animalium, & tandem idem nunc replicat, ſcilicet poſt ſeptem dies pluam ſuper terram; cur tanta repetitio? oh incomparabilis Dei bonitas (exclamat Ioan. Chriſoſt. *hom.*24.) poſt tantam longanimitatem etiam nunc ante ſeptem dies prædicit, volens metu emendatiores illos reddere, & ad pœnitentiam reducere, ideò prædicit, ne ea quæ dicit ſuper eos inducat: Verè miſerator eſt Deus, & miſericors, longanimiſque miſerator in parcendo faciliter, & ideò non eſt cur timeat peccator ſeveritatem juſtitiæ proferentis ſententiam, verè miſericors in obliviſcendo, totaliter longanimis in expectando patienter, & ideò ſi diu fuiſti in culpa, non timeas judicij ſeveritatem inferentis pœnam. *ſerm.2.Dom.20.poſt Pentec.*

1087. *Deus incutit timorem pænæ, ut per ipſam retrahat à peccato.*

Adhuc poſt ſeptem dies pluam, &c. Si Deus intendebat retrahere homines à peccatis per has comminationes: ergo intendebat ab eis pœnitentiam ob metum pœnæ. Sed nonne hæc eſt pœnitentia ſervilis, & imperfecta? & ſi talis, quomodò potuillei eſſe ipſi grata? Sed Reſpondetur, quod Deus vult ab homine pœnitentiam quocumque modo etiam ſervili: quæcumque enim neceſſitas contingat peccatorem ad pœnitentiam, non peccati quantitas, nec vitæ enormitas, nec hominis extremitas excludit à venia ſi perfecta fuerit voluntatis mutatio, ſed in ampliſſimos ſinus charitatis miſericordia filios ſuos ſuſcipit revertentes. *ſerm.2. Dom.20. poſt Pentec.* Incutit igitur Deus per comminationes timorem, ex quo poſtea peccator ulterius progrediendo concipit ſpem, & hinc voluntatem revertendi ad Deum: Timor enim eſt veluti ſemen, vel ſeminarium, ex quo generatur pœnitentia. *l 4.d.15.p.1.a.2.q.2.*

1088. *Deus nihil intactum relinquit, ut peccatorem ad pænitentiam pertrahat.*

Poſt ſeptem dies, &c. Si tanta commiſere peccata, & tantum tempus malè expenderunt peccando, quomodò in ſeptem tantùm diebus exigit Deus pœnitentiam? Nonne pœnitentia debet reſpondere culpæ? Nonne abſolutè Deus ſententiam jam pronuntiaverat de ſubmerſione ipſorum futura per diluvium? Sed ex hoc manifeſtatur Dei clementia, quæ omnibus modis hominem ad pœnitentiam excitare contendit: Deus enim non eſt acceptator perſonarum, dummodò pœnitentiam accipiant: non penſat nobilitatem generis, nec diuturnitatem temporis, non multitudinem operis, ſed fervorem ampliorem, & charitatem majorem devotæ mentis, non enim penſat qualis fuiſti aliquando, ſed qualis cœpiſti: malum eſt perdere propter perdidiſſe, & ſtultum eſt nolle proficere propter defeciſſe, ſi non potes ſalvari per innocentiam, ſtudeas ſalvari per pœnitentiam, ſi non potes eſſe Catharina, vel Cæcilia, non contemnas eſſe Maria Magdalena, vel Ægyptiaca: ſi perdidiſti juventutem, noli amittere ſenectutem: ſi vixiſti in maris fluctibus, moriaris in littoris finibus. *op. de quinque ſolemnit. pueri Ieſu, ſol.*1. Novit Dominus mutare ſententiam, ſi tu noveris emendare delictum. *ſerm.2.de plur. Mart. & l.4.d.20.a.1. q.2. ad* 5. Nota etiam, quod Dominus recepit in Arca animalia tam immunda, quàm munda, & cur illa cum iſtis aſſociavit? Sed mente percurre ad linteum, quod fuit oſtenſum B. Petro, in quo erant animalia munda, & immunda, ſcilicet peccatores, qui per pœnitentiam mundati fuerunt recepti in cælo: Verè magna virtus eſt pœnitentia, quæ ſerpentem mundat ſicut Anguillam, Lupum ſicut ovem: Vnde ſicut animalia mundata in linteo recepta ſunt in cælum, ita animæ per pœnitentiam mundatæ aſſumuntur ad regnum. *ſer.2. Dom. 2. poſt oct. Epiph.* Dic ergo, quod animalia immunda recepta ſunt in arcam, ut mundarentur, ſcilicet in Eccleſia per pœnitentiam. *Pœnitentia mundat immunda.*

1089 *Septenarius eſt inceſſus in bonum, & in malum per virtutes, & vitia exprimitur.*

Poſt ſeptem adhuc dies, &c. Cur poſt ſeptem, & non ſex, & non octo? Nota, quod numerus ſeptenarius eſt myſticus, ſignificatque gradus, per quos mali in profundum peccatorũ præcipitantur; & per quos boni aſcendunt ad Dei amorem, & perfectionem: per ſeptem ergo vitia capitalia in poteſtatem dæmonum præcipitantur mali: per ſeptenarium virtutum donorum Spiritus Sancti, & ſanctorum operum ad quietem Dei pervenit juſtus, debet eſſe immaculatus in cogitatione, juſtus in operatione, ſincerus in locutione, fidelis in promiſſione, innocens in converſatione, victorioſus in tentatione, vacuus ab injuſta temporalium collectione. *ſerm.1.in Sabb. Sanct.* Aſſignavit ergo Deus ſeptem dies ad pœnitentiam, ut intelligerent, quod per ſeptem rivos lachrymarum pro ſeptem vitiis capitalibus poterant conſequi remiſſionem peccatorum. *ſerm.3.Dom.2. poſt oct. Epiph.*

1090. *Obedientia Deo ſuper omnes virtutes chara.*

Fecit ergo Noe, quæ mandaverat ei Dominus, &c. Cur denuò repetit quòd Noe perfecerat omnia ei præcepta?

præcepta: Nonne paulò ante idem notatum eſt? ſed hoc factum eſt (ait D. Chryſ. *hom.* 24. cum S. Laur. Iuſtin.) ut appareat quanti apud Deum ſit obedientiæ perfectæ virtus, & quomodò hæc ipſum ad apicem juſtitiæ evexit: Vide ergo quomodò maligni, & inobedientes ad nihilum redacti ſunt in conſpectu Dei; timentes autem Dominum, & obedientes ejus præceptis tanquam amicos glorificat, & exaltat ad magnificentiam amicitiæ, & amoris in præſenti quantum ad dona gratiæ, & in futuro quantùm ad dona gloriæ: Vnde homo niſi obediat Deo humiliter, numquam dignus eſt ab eo honorari, imò potiùs pro nihilo tanquam ſervus reputari: Ob amabilis virtus, manſuetudo obedientiæ, quæ humiles ad tantam nominis excellentiam ſuſtollit, ut potiùs Dei amici, quàm famuli denominentur! Et oh deteſtabile vitium arrogantia inobedientiæ, quæ de Angelo fecit Diabolum, de innocente peccatorem! *ſerm.* 1. *Dom.* 8. *poſt Pentec.*

1091. *Deus ob ſuam pietatem abbreviat vitam peccatoribus in pœnam peccatorum.*

Eratque ſexcentorum annorum quando diluvium venit, &c. Si Deus promiſerat tempus centum viginti annorum, quomodò in anno centeſimo miſit diluvium? Nonne promiſſiones Dei ſunt infallibiles? Sed ſuprà *in cap.* 6. reſponſum eſt homines multiplicaſſe ita peccata, ut menſura temporis illis decreta centum viginti annorum abbreviata eſt: Et quia Deus eis vitam abbreviavit, ne majori pœna afficeretur. Vide D. Chryſoſt. *Hom.* 25. & D. Baſil. Seleuc. *hic.*

1092. *Multi ſunt vocati pauci electi.*

Ingreſſus eſt Noe in arcam, & filij ejus, & uxor ejus, & uxores filiorum ejus, nempe octo perſonæ. Quomodò tam pauci in tot millionibus hominum ſalvati ſunt intra arcam? cur non aliquos alios, ſaltem parvulos? Sed nota, quod cum Noe, filiis, & uxoribus introducta fuerunt in arcam plurima animalia: Iam verò diximus, quod hæc arca myſticè eſt Eccleſia, in quam introducuntur per fidem plurimi: Hinc elice, quod verum eſt, multos eſſe vocatos per fidem, ſed paucos electus finaliter ad gloriam. *ſerm.* 2. *in Converſ. S. Paul. & ſerm.* 2. *Dom.* 2. *poſt Pentec.*

1093. *In ſola Eccleſia Catholica ſalus.*

Ingreſſus eſt Noe, &c. Cur tam pauci introducti in arcam, & reliqui in aqua perierunt? Arca hæc eſt Eccleſia: ut daret intelligere, quod ſicut nullus evaſit aquæ diluvium niſi per arcam, ita nemo evadere poteſt diluvium ignis, niſi per Eccleſiam, qui ſcilicet in ipſa fuerit inventus numero, & merito. *ſer.* 2. *Dom.* 2. *poſt oct. Paſch.*

1094. *Omnes creaturæ pro Deo impugnant peccatorem.*

Anno ſexcenteſimo, &c, rupti ſunt omnes fontes abyſſi magnæ, & cataractæ Cœli apertæ ſunt, &c. Nota apertas eſſe abyſſus, ſcilicet fontes in terra incluſos & cataractas cœli, ſcilicet aërem concurrentibus etiam ſyderibus, ut appareat omnes creaturas pugnare cum Deo, & pro Deo contra peccatores: offenſo enim creatore, omnis creatura offenditur. *in Sap. cap.* 5.

1095. *Dei longanimitas in expectando ad pœnitentiam, & pervicacia peccatoris in obſtinatione quanta.*

Facta eſt pluvia quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, &c. Cur Deus quadraginta diebus voluit perficere hanc conſumptionem, & ſtragem hominum, & non potius uno die, ut poterat? ut appareat (ait Chryſoſtom. *hom.* 25.) quanta ſit Dei miſericordia, & longanimitas in expectando peccatorem ad pœnitentiam: & è contra quanta ſit pervicacia hominis obſtinati in malo: In hoc enim elucet divina miſericordia, quia multa bona malis præſtat; & quia diu expectat ad pœnitentiam, nec ſtatim punit: Vnde *Luc. cap.* 20. dicitur Deus peregrè incedere multis temporibus ob magnam patientiam in expectando ad pœnitentiam, & ne præpropera videretur exactio; ex quo patet quàm inexcuſabilis ſit pervicacia peccatorum. *in Luc. cap.* 20. *v.* 9. *& in Pſal.* 2.

1096. *Spes eſt anchora in adverſis: Fides eſt ſtella in mari huius vitæ.*

In articulo diei ingreſſus eſt Noe, &c. Nota quod Noe ſine ullo metu ingreſſus eſt in arcam cum tota ſua familia: ſed ſub qua ſtella duce, qua anchora, velis, & gubernaculo? ſub nullo alio auxilio præter ſpem, & fidem, quam in Dei promiſſis habuit: in hoc enim maximè ſuper omnes juſtos eluxit: Fides enim eſt, ſicut Stella Maris oſtendens navigantibus portum ſalutis: ſpes eſt anchora ſervans navem contra procellas fluctuum, ſcilicet contra omnium adverſitatum, & tentationum impetum. *op. diet. ſal. tit.* 5. 3. *&* 4.

1097. *Beata Virgo eſt myſtica Arca, in qua quiſque poteſt ſalvari.*

In articulo diei illius ingreſſus, &c. Per Arcam Noe, & ejus familia liberata eſt à ſubmerſione, quid nobis id indicat? Niſi quod cum Beata Virgo ſit Arca tutiſſima in mundo à Deo poſita, qui vult à diluvio peccatorum, & damnationis ſalvari, debet ad ipſam confugere. *op. Lau. B. Virg. ſig.* 4.

1098. *Beata Virgo Maria eſt gubernaculum, & anchora Eccleſiæ.*

In articulo diei, &c. ingreſſus eſt, &c. Quiſnam erit gubernator hujus navis, quænam anchora, & ſtella dux? Arca eſt Eccleſia militans, ut dictum eſt, qui vult ergo in tot procellis, & periculis ſalvus eſſe, ad ſtellam maris, ſcilicet ad Mariam reſpiciat, hanc anchoram, & gubernaculum teneat. *op. Stim. div. am. p.* 3. *cap.* 16.

1099. *Eccleſia eſt aperta omnibus nationibus.*

Ingreſſa ſunt ad Noe bina, & bina ex omni carne, in qua erat ſpiritus vitæ, &c. Quarè bina, & bina? ut ſignificaretur, quòd in Arcam Eccleſiæ Chriſtus voluit, ut ingrederentur Iudæi, Gentiles: omnibus enim eſt oſtium fidei apertum. *in Ioan. cap.* 2. *v.* 7. Item introduxit tres filios, ſcilicet tres populos à Noe deſcendentes, ideſt de omni natione, quæ eſt ſub cælo. *in Ioan. ibid.* Vocat igitur Deus omnes ad Eccleſiam, ad ſalutem, nec apud Deum eſt acceptatio perſonarum. *lib.* 1. *diſtinct.* 39. *dub.* 6.

Google

dub.6.& diſtinct. 46. quaſt.1. & ſermon.3. Dom.23. poſt Pentec.

1100. *Qui intrant in Eccleſiam, præcipuè Prædicatores habeant ſociam charitatem.*

Ingreſſa ſunt bina & bina, &c. Quarè combinata voluit Deus animalia intra atcam ingredientia? Hoc totum factum eſt in figura, nempe Chriſtus figuratus in Noe voluit, ut qui ingrederentor intra Eccleſiam haberent combinationem charitatis: idque præcipuè vult in Prædicatoribus, qoi ſpecialiter introducuntut in Eccleſiam in ſalutem aliorum. *in Luc.cap.*10.*v.*1.

1101. *Tribulationes in iuſtis ſunt ſolùm exteriores: nam interius in eis habitat gratia, & amor Dei.*

Incluſit eum Dominus deforis, &c. Cur Deus voluit deforis illos claudere, & non ab intus? Nota, quia intus erat gratia, & amor Dei, ideò diluvium tribulationum ſolùm deforis erat (ait D.Chryſoſt.) Amor enim Dei dicitur jugum ſuave, & leve, quia ipſum habens vivit vita angelica, & in tanta lætitia, & jucunditate interioris animæ facit vitam iſtam amaram deducere, quia ſibi jam vita gloriæ incipit, ut jucunditas meotis pœnalitates corporis propter ſui abundantiam exciperet abſorbendo: leve etiam dicitur, quia facit, ut mala exteriora, nempe frigoris egeſtas, vel æſtas, vel calor importunus, vel aliod malum pœnale non ſibi ingenerent aliquod nocumentum. *op. Theol. myſtic. c.2.p.2.in quintam petit.orat.Dom.*

1102. *Tribulationis aqua bonos lavat, impios fædat.*

Factum eſt diluvium, & multiplicata ſunt aquæ, & elevaverunt arcam in ſublime, &c. Qua de cauſa refert Sacta Scriptura hanc elevationem arcæ, cum videatur ſuperflua hæc notatio? Vt videas (ait Oleaſter) id, quod, eſt impiis in ruinam, bonis eſt in ſublevationem: diluvium enim ſubmerſit impios, & elevavit bonos, & meritò; nam Aqua tribulationis alios mergit inquinat, & præcipitat, alios purgat, & elevat: Ignis item tribulationis alios comburit ad damnationem, alios probat, & purgat: quia quicquid recipitur per modum recipientis recipitur. *in Pſal.*65. *& ſerm.*4. *Dom.*3. *poſt oct.Paſch. & ſerm.*1.*Dom.infr.oct. Nativit.*

1103. *Meritò per creaturas punitur Peccator, quia Creatorem omnium offendit.*

Et Aquæ elevaverunt Arcam in ſublime, & ſuper montes, &c. Quæritur cur Deus uſus eſt miniſterio aquæ ad delendum impios? Nonne poterat uno ictu, & acto voluntatis ſuæ eos deſtruere? Poterat quidem, ſed ut Creatura Creatoris injuriam vindicaret: quia enim Deum offendendo ratio ſuperior ſubjicitur inferiori, ideò meritò in punitione debet ſubjici creaturæ inferiori, per naturam. *in Sap.cap.*5. *& l.*1.*d.*14.*a.*2.*q.*2.*arg.*5. *ad oppoſ. & op. Brevil.p.*7.*cap.*2.4. *&* 6.

1104. *Diluvij pœna fuit figura finalis Iudicij.*

Operti ſunt omnes montes excelſi ſub univerſo cælo, &c. Nota plures exagerat ſacer Textus, & repetit aquarum magnitudinem, quia vult nobis exponi figuram finalis Iudicij. *in Luc. cap.*17. *v.*27. *& ſerm.*2. *fer.*3. *Pentec.& op.Brevil.p.*7.*c.*4.

1105. *Peccatum fædat loca, in quibus committitur.*

Quindecim cubitis altior fuit aqua ſuper montes, quos operuerat, &c. Cum ſcriptura hic loquatur de cubitis geometticis, ſequitur, quod aqua altior qualibet ſummitate montium eſſet centum triginta quinque cubitorum uſualium, ſed cur ad tantam altitudinem voluit Deus elevare aquas? Nonne ſufficiebat ſubmerſio totius terræ habitabilis? Meritò id voluit Dominus (ait Carthuſ.) quia per aquam voluit non ſolùm expurgare terram, ſed & aerem fœdatum ſordibus, clamoribus obſcænis, operibus, fumis, & fœtoribus peccatorum. Et hinc etiam ante Iudicium ignis tam altè aſcendet ad expurgandam terram, & aerem peccatis fædatum. *lib.*4. *diſt.*47.*a.*2.*q.*3.

1106. *Contemplatio deſerit terrena, & ducit ad cælum.*

Aquæ elevaverunt arcam, &c. opertique ſunt montes ſub univerſo cælo, &c. Quid eſt opertos eſſe montes ſub univerſo cælo? ad quid ponitur hæc particula? Ad ſignificandum perbellum myſterium: ſicut exiſtenti in arca elevata ab aquis ſolùm cælum, non terra apparebat, ſic rapto in contemplationem terrena relinquuntur, & innoteſcunt arcana cæli. *Pſalm.*28.

1107. *Pœnitentia elevat animam in cælum.*

Arca elevata eſt in ſublime, quia aquæ operuerant montes, &c. Quare voluit Deus, ut arca elevaretur ſuper montes? ut ſignificaretur, quod aquæ lachrymarum, & pœnitentiæ elevant animam in altum in contemplationem cæleſtium, *op. diat.ſal. tit.*7.*cap.*1.

1108. *Accidia mala quanta.*

Quindecim cubitis altior fuit aqua ſuper montes, &c. Quare quindecim cubitis, & non ſexdecim? Nota: Aqua diluvij ſignificat accidiam, vel inordinatam, & averſam animam per triſtitiam, & impatientiam ad res divinas: Hæc enim ſuffocat otioſum, quia elevatur quindecim cubitis per quindecim peccata, ſeu vitioſitates, quæ ex ipſa generantur, ſuntque tepiditas, mollities, ſomnolentia, otioſitas, dilatio, tarditas, negligentia, imperſeverantia, remiſſio, diſſolutio, ignorantia, indevotio, triſtitia, tædium vitæ, & deſperatio. *op. Diat.ſal.tit* 1.*cap.*7.

1109. *Iudicium univerſale figuratum in diluvio.*

Conſumpta eſt omnis caro, &c. Nota, quod hoc fuit figura eorum, quæ eventura ſunt in judicio univerſali; ſicut enim per arcam ſalvati ſunt aliqui: Alij demerſi in aquam, ſic & nunc Chriſtus arcam Eccleſiæ fabricat, & in eam congregat fideles: quam conſummatam oſtendet, dum ſua præſentia ad Iudicium venerit & ſicut dum arca fabricabatur, iniqui luxuriabantur, ſic nunc dum Chriſtus intendit complere hanc fabricam per vocationem hominum, iniqui derident, & luxuriantur

tur, quos inopinato ſubmergit in Iudicio, aliis ſalvatis. *in Luc.c.17.v.27.& ſerm.2.Pentec.*

1110. *Extra Eccleſiam omnes damnabantur in Iudicio univerſali.*

Conſumpta eſt omnis caro, &c. Nota, quod ſolùm qui erant in arca ſalvati ſunt, ſic datur intelligi, quod ſolùm ſalus eſt in Arca Eccleſiæ, & qui extra ſunt, damnantur. *ſerm.2.fer.3.Pentec.* Sed adverte, quod ad hoc ut ſalventur homines intra arcam, aſt neceſſe ut in ea permaneant non ſolùm numero, ſed & merito. Vide *ſuprà n.13.*

1111. *Deus nullum peccatum impunitum relinquit.*

Conſumpta eſt omnis caro, &c. Nota, quod per hoc patet, quod Deus ſemper diſtricta judicia ſumpſit de peccatis: nec ullum pecatum unquam remanſit impunitum. *ſerm.17.Hexaem.& op. Brevil. p.3.c.4.& lib.2.diſt.36.art.2.q.1.& lib.4.diſt.46.a.2. q.4.ad 3.& op.Bibl.paup.c.10.*

1112. *Mundus in inventute expurgatus per aquam, per ignem luxuriæ in ſenectute expurgabitur, à frigore avaritiæ per ignem.*

Conſumpta eſt omnis caro, &c. Cur per aquam in illo tempore conſumptis omnibus viventibus, & in fine mundi conſumet per ignem? quia tunc mundus quaſi in juventute indigebat expurgari ab igne, & ſcoria luxuriæ: in fine verò mundi quaſi in ſenectute per ignem propter frigus avaritiæ, & defectum charitatis indigebit expurgari igne conflagrationis: quod vitium, quia eſt maximæ adhærentiæ, exiget, quod purgatio ſit actionis intimæ, violentæ, & acceleratæ. *op.Brevil.p.7. c.4.& Centil.p.2.ſet.6.& Comp.Theol.l.7.c.15.*

1113. *Deus ſummè deteſtatur peccatum.*

Conſumpta eſt omnis caro, &c. Inter viventes erant multi parvuli innocentes, ſic & animalia abſque peccato; cur Deus voluit cum impiis etiam iſta comprehendere? ut pateficret mundo, quantùm Deus deteſtatur peccatum: nam ob peccatum, & in odium ipſius deſtruxit tot opera ſua. *op. Diat. ſal. tit.1.cap.1.*

1114. *Qui in terra ſunt ſcripti pereunt, qui in Cælo ſalvantur.*

Conſumpta eſt omnis caro, &c. Nota, quod Deus conſumpſit omnes homines qui remanſerant in terra, ſolúmque elevatos per arcam ſalvavit: ut daretur intelligi, quod illi, qui ſcripti ſunt in terra, ſcilicet terrenis, & carnalibus affecti divino judicio ſubjacent: qui in altum ad Deum aſcendunt, ſalvantur. *in Sap.cap.10.*

1115. *Crux Chriſti Ieſu lignum ſalutis.*

Conſumpta eſt omnis caro, &c. Quarè voluit, ut per arcam ligneam ſalvarentur octo illi homines, & reliqui perierunt? Nota, quod arca lignea figurabat Crucem: & ſicut arca fuit apud impios contemptibilis: ſic & crux apud Infideles: venerabilis autem apud Iuſtos, qui ſalvantur per virtutem crucis. *in Sap.c.10.* ſic & S.Baſil.Seleuc.*or.6.*

1116. *Deus in ſuis operibus vult manifeſtationem ſuæ potentiæ.*

Conſumpta eſt omnis caro, &c. Scilicet exceptis Noe, & ſeptem aliis per arcam: Cur Deus per hoc lignum voluit hos ſalvare, reliquos conſumere? ut pateficret quàm mirabilis, & miraculoſa ejus potentia, & quòd omnia creata ſuo imperio ſubjaceat. *op. Bibl paup.c.1.*

1117. *Deus deteſtatur multiplicitatem uxorum.*

Conſumpta eſt omnis caro, &c. præter Noe filios, & uxores. Sed cur non plures mulieres conſervavit Dominus, ut faciliùs poſſet genus humanum multiplicari? Nota, quod ſolùm tot uxores ſervavit, quot viros, ut eſſet unica uxor viro: nam Deus deteſtatur multiplicitatem uxorum. *opuſc. Bibl. paup. cap.89.*

1118. *Peccata carnis maximè attrahunt è cælis flagella.*

Conſumpta eſt omnis caro, &c. Cur non dicit conſumpti ſunt omnes viventes ſed caro? ut pateficret, quod propter peccata carnis, & luxuriæ principaliter venit diluvium. *op.Bibl.paup.c.89.*

1119. *Non pervenitur ad contemplationem niſi conſummetur omnis carnalitas.*

Conſumpta eſt omnis caro, &c. Et quomodò? per diluvium: tuncque Deus eſt placatus homini: myſticè datur intelligi, quod Deus non elevat ad raptum contemplationis, quouſque non conſummetur omnia malitia, & carnalitas; & cælum ſolùm, non terra appareat veluti in diluvio exiſtendo. *Pſalm.28.*

CAPVT VIII.

1120. *Providentiæ Dei conſideratio à nobis reſcindere debet nimiam ſollicitudinem terrenorum.*

Recordatus Deus Noe, cunctorumque animantium, & jumentorum, &c. Cur cum Noe recordatione copulat etiam omnia animantia, & jumenta etiam minima, & vilia? ut videas Deum habere providentiam de omnibus, & ut inferas à minori ad majus: ſi eſt Deo omnipotenti cura, & ſollicitudo de minori, multò fortiùs de majori, ſcilicet de homine: majoris autem pretij ſumus nos creaturæ rationales, quàm creaturæ brutales, quàm volucres, quia ad imaginem Dei ſumus, propter quod cætera ſunt ſubjecta homini: & hinc inferre demùm debes, ergo non decet nos nimium ſollicitos eſſe pro nobiſmetipſis; cùm ſimus immediatiſſimè ſub protectione Dei, & maximè id verum eſt de amicis, & juſtis Dei. *in Luc.c.12.v.7.& ſer.2.Dom.14.poſt Pent.*

1121. *Spiritus Sanctus extinguit peccata, & vitam dat mortuis.*

Et adduxit ſpiritum ſuper terram, & imminutæ ſunt aquæ, &c. Quid eſt iſte ſpiritus ex cujus virtute imminutæ ſunt aquæ? litteraliter intelligi-

tur ventus vehemens, vel etiam ſolis ardor, quorum virtus valdè contulit ad exſiccandam terram, ſed ſpiritualiter datur nobis intelligi; quod cum nomine ſpiritus, & flatus veniat Spiritus Sanctus, etiam per Spiritum Sanctum Pater, & Filium exſiccat, & purgat à peccatis, dat & ſenſum, & motum mortuis. *l.2.d.10.quaſt.ult. & d.16. art.1. quaſt. 3. ad ult. & ſerm.3. Domin.3. poſt oct. Paſch. & ap. de 7. don. cap.5.*

1122. *Cùm Deus noſtri recordatur, tunc noſtri etiam miſeretur.*

Recordatus Deus Noe, &c. Quomodò dicitur Deus recordari? Forſan eſt ſubjectus oblivioni? Minimè: ſed Sacra Scriptura ſe accommodat noſtris imperfectionibus, ut imprimat menti effectus, quos in nobis varios producit: dicitur igitur Deus oblivisci, quando non miſeretur, è contra recordari, quando miſeretur, & effectus ſuæ miſericordiæ impertit. *op.de Eſſentia Dei.*

1123. *A Deo ſolo pluviam, & bona temporalia petere debemus.*

Et clauſi ſunt fontes abyſſi, &c. Quid ſignificat, quod ad emiſſionem Spiritus Sancti ventorum ceſſarunt pluviæ, exſiccata eſt terra? ut diſcamus, quod omnia bona etiam temporalia à Deo petere debemus: à quo veniunt pluviæ, ſiccitates, & alia bona temporalia. *ſer.3.in Rogat.*

1124. *Sicut Creaturæ contra Impios armantur, ſic pro Iuſtis militant.*

Et clauſi ſunt fontes, &c. Vide quomodò, fontes abyſſi aperti inſervierunt ad punitionem malorum: Nunc clauſi inſerviunt ad bonorum utilitatem: Creaturæ igitur in ultionem offenſæ Creatoris vertuntur. *in Luc.cap.21.v.10.* & è contra habenti Deum omnia ſerviunt. *op. apol. paup. art.1.ad 9.* Hoc recti judicij Dei eſt, ut Creaturæ bonis ſint in bonum, malis autem in mala convertantur. *l.3. d.9.a.1.q.2.ad 5.*

1125. *Tranſactis tribulationibus Eccleſia requieſcet in monte gloriæ.*

Requievitque arca menſe ſeptimo vigeſima ſeptima die Menſis ſuper montes Armeniæ, &c. Cur menſe ſeptimo requievit arca, & non octavo, vel ſexto? Nota, quod per numerum ſeptenarium ſignificatur dies requiei, ſcilicet Gloria beata indicans nobis, quod licèt nunc arca Eccleſiæ vacillet in aquis miſeriæ, & pugnæ: in ſeptima tamen ætate felix requieſcet ſuper montes, & excelſa cœlorum in ordinibus Angelorum, & Sanctorum meritis. *ſerm. 1. in Sabb. Sanct.* Idem & D. Gregor. Magn. *Ep.40.*

1126. *Idem de Anima.*

Requievit arca menſe ſeptimo, &c. Cur menſe ſeptimo? Nota, quod per arcam ſignificatur anima in hoc corpore exiſtens mortali vacillans per fluctus vitæ hujus miſerrimæ per ſex ætates, & tandem in ſeptima corpus requieſcet in ſepulchro, & anima in Cœlo. *ſerm. Sabb.Sanct.*

1127. *In donis Spiritus Sancti, & per ea Anima inducitur in requiem divinam.*

Requievit poſt ſeptem menſes, &c. Nota in Sacra Scriptura, hunc numerum ſeptenarium eſſe valde myſticum, præcipuéque ſignificare ſeptem dona Spiritus Sancti: Vnde poſt diluvium per ſeptem menſes, in quo ſubmerſi ſunt impij, tandem arca, in qua morabantur Iuſti dicitur requieſcere: Per quod ſignificatur, quod ubi impij ſe in requiem, & poſſeſſionem Diaboli per ſeptenarium vitiorum, ſcilicet ſuperbiæ, avaritiæ, luxuriæ, accidiæ, gulæ, iræ, invidiæ præcipitāt: Iuſti verò per ſeptem dona Spiritus Sancti requieſcunt in Deo: nam per donum timoris ordinatur pars affectiva animæ ad Deum: per donum pietatis ad proximum: per donum fortitudinis contra Diabolum, & mundum: pars intellectiva per donum ſapientiæ ad ſuperiora: per ſpiritum ſcientiæ ad inferiora: per ſpiritum intellectus ad interiora: & conſilij ad exteriora. *ſerm.1.in Sabb.Sanct.*

1128. *Animæ requies habetur in Chriſto monte per ſeptenarium virtutum.*

Requievit arca menſe ſeptimo ſuper montes Armeniæ, &c. Armenia continet plures, & altos montes: poſſibile ne eſt ut ſuper omnes, qui erant inter ſe valde diſtantes ſimul requieſceret arca? Minimè: ſed licèt Scriptura loquatur indefinitè: certum tamen eſt requieviſſe ſuper unum tantùm, & cæteros in altitudine excedentem: dicunt autem multi hunc fuiſſe Barin, vel Taurum; ſed quodnam myſterium nobis indicat? Reſpond. hunc montem ſignificare Chriſtum Ieſum: arca verò volens requieſcere in hoc monte, ſcilicet Anima debet procedere per ſeptenarium virtutum: debet autem eſſe immaculata in cogitatione, juſta in operatione, ſincera in locutione, innocua in converſatione, victorioſa in tentatione, fidelis in permiſſione, vacua ab injuſta temporalium collectione. *ſerm.1.in Sabb.Sanct.*

1129. *Maria Virgo eſt Mons, in quo Eccleſia requieſcit.*

Requievit arca in ſeptimo menſe, &c. Quid nobis iterum indicat mons tam ſublimis, in quo requievit arca? Iſte mons nobis præfigurabat Mariam Virginem, mons enim fuit ſublimis ſuper omnes montes uſurpans ſibi principatum, & imperium, ſuper quem requieſcit Eccleſia, & quælibet anima. *ap.Pſalt. Min. quinq.2. & 3. & ſer.1. de B. Virgin. & Pſalt. Pſalm.75. & opuſc. Laus B.Virgin. ſig.10.*

1129. *Maria Mons, in quo Chriſtus requievit.*

Requievit arca ſuper montes, &c. Hæc arca, ut dictum eſt, myſticè eſt Chriſtus: ſed quomodò requieviſſe dicitur ſuper montes? ſuper montem, ſcilicet Mariæ ſublimiorem omnium montium: requievit enim in tabernaculo illius uteri virginalis. *ſerm.2.Sabb.Sanct.*

1130. *Qui vult ad contemplationis gradus pervenire, relinquat terrena, & aſcendat de virtute in virtutem.*

Requievit arca ſuper montes, &c. Cur ſuper mōtes,

ad

Digitized by Google

ad quos difficilis erat aſcenſus, & itidem ex eis deſcenſus? myſticè voluit Deus, ut filij Patriarchæ Noe, & omnes Poſteri diſcerent, quod qui vult requieſcere in Deo, & in monte contemplationis, debet abjecta, & terrena relinquere, & intentiones, cogitationes, voluntatem, affectiones, & omnia interiora ad Deum convertere, & ſurſum aſcendere. Hæc autem eſt differentia inter juſtos, & impios: quod dum impij deſcendunt de vitio in vitium in Infernum (ut evenit tempore diluvij) Iuſti ad montem ſanctitatis aſcendunt de virtute in virtutem. *ſer.2.Dom.16. poſt Pentec. & in Luc.c.9.v.28.*

1131. *Ieiunij Quadrageſimalis efficacia contra peccatum mirabilis.*

Cumque tranſiſſent quadraginta dies, aperiens Noe feneſtram arcæ emiſit corvum, &c. Cur Sanctus Patriarcha expectavit quadraginta dies, poſtquam arca ſuper montes Armeniæ firma perſiſterat? Nota pulchrum myſterium: Numerus quadragenarius eſt ſacratus per jejuniũ quadrageſimale, poſt quod corvus clamoſus dimittitur de arca conſcientiæ: dum enim aperta oris feneſtra in confeſſione peccati, nigredo ore progreditur, & purgatur à culpa, ſicque dimittitur. *ſerm.3. Dom.4. Quadrag. & ſerm.4.Dom.1.Quadrag.*

Per ieiunium ſit præparatio digna ad Confeſſionem peccatorum.

1132. *Ieiunium quadrageſimale aperit viam ad gratiam, & gloriam.*

Cumque tranſiſſent quadraginta dies, &c. Poſt quadraginta dies aperitur feneſtra arcæ, emittitur corvus: quarè poſt quadraginta dies? Voluit nobis indicare Dominus, quod jejunium quadrageſimale nobis aperit viam ad purgandam culpam, & ad recuperandum perdita, & ad Dei gratiam. *ſer.4.Dom. 1. Quadrag.*

1133. *Nemo debet ſemper facere Quadrageſimam obſervando legem Evangelij, & Decalogi.*

Cumque tranſiſſent quadraginta dies aperuit feneſtram, &c. Cur aperitur feneſtra poſt quadraginta dies? &c. Nota: quadraginta dies ſignificant totum tempus hujus vitæ: quadraginta enim ſunt quater decies: ergo in hoc tempore debet vivere homo ſecundùm legem quatuor Evangeliorum, & decem mandatorum, ſi vult ſibi aperiri Cœlum, & pervenire ad montem Dei, & ad menſam gloriæ. *ſerm.4. Dom.4. Quadrag.*

1134. *Peccator de peccato in peccatum trahitur.*

Emiſit Corvum, qui egrediebatur, & non revertebatur, &c. Quarè non eſt reverſus, quia videns cadavera ſuper aquas natantia, ſuper ipſa intenderat, & tendens aquis eſt ſuffocatus: per quod ſignificatur, quòd Peccator à Deo exiens, & in peccato permanens ad aliud trahitur, donec ſuffocetur. *op. Comp. Theol.l.3.c.7.& in Luc.c.12.v.24.*

1135. *Luxurioſus eſt Corvus inſident in cadaveribus immundis.*

Emiſit Corvum, &c. Cur hoc? quia ſignificat ſpecialiter luxurioſum, qui dimiſſa arca continentiæ, & caſtitatis adhæret cadaveribus, ſcilicet delectationibus immundis. *op. Diat.ſal.tit.1.c.9.*

1136. *Hæretici ſunt Corvi, qui extra Eccleſiam ſuffocantur.*

Emiſit quoque Columbam poſt ipſum, &c. Quarè has duas aves emiſit, & non alias? Nota, quod, ut ſæpe dictum eſt: Arca fluctuans eſt Eccleſia militans, extra quam nullus ſalvatur: unde Corvus extra arcam remanens ſignificat eos, qui extra Eccleſiam incedunt, ſcilicet Hæreticos, qui cum Corvo ſubmerguntur in Inferno. *ſer.2.Dom.Pal.*

1137. *In morte cognoſcitur quis ſit Corvus, & quis Columba.*

Emiſit Corvum, &c. & Columbam, &c. Quid ſibi vult hæc emiſſio Corvi, & Columbæ, & differentia exitus utriuſque? Nota Corvus, & Columba continentur intra arcam Eccleſiæ militantis, ſcilicet peccator, & juſtus: in morte poſteà emittitur Corvus, qui cum ſit vacuus bonis operibus non revertitur, nec recipitur in arcam Cæli, ſed benè Columba ſe præſentans cum bonis operibus, & obediendo revertitur. *ſer.2.Dom.Palm.*

1138. *Qualis differentia inter præſcitos, & prædeſtinatos.*

Emiſit Corvum, & Columbam, &c. Corvus non eſt reverſus ad arcam: Columba eſt reverſa, ſed prima vice cum nõ inveniſſet, ubi requieſceret pes ejus, reverſa eſt ſine ramo viridi: quodnam myſterium eſt hoc? ut ſignificaret diſcrimen inter Corvum, & Columbam, ſcilicet inter præſcitos, & prædeſtinatos: inter ſequentes, & derelinquentes Chriſtum: nam prædeſtinati ſi recedunt aliquando ſtatim, & celeriter ad Chriſtum redeunt: præſciti verò permanentes in peccato, tandem pereunt in diluvio Inferni. *in Luc. c.9.v.10.& ſer.2. Dom. Palm.*

1139. *Corvus detractor, & turpiloquus: Columba, qui loquitur verba ædificatoria.*

Emiſit Corvũ, & Columbã, &c. Si Columba rediit, cur non etiam Corvus? Nota myſticè: per Columbam ſignificari animam Iuſti, quæ fert virentes ramos olivæ in ore, ſcilicet verba ædificatoria, veracia, pudica, pacifica, & utilia: Per Corvum Impius ſignificatur, qui in ore eſt clamoſus, ſcilicet habet detractiones, mendacia, turpiloquia, proditiones, & hujuſmodi, de quo dicitur *in Apoc.c.22. Vidi de ore pſeudopropheta, & beſtia exire tres immundos ſpiritus. ſerm.4.Dom.3.Quadrag.*

1140. *Verbum miſſum in carnem ad remedium peccati.*

Emiſit quoque Columbam poſt ipſum, ſcilicet Corvum, &c. Cur emittit Columbam poſt Corvum? Nota in Corvo ſignificari peccatum, quod Deus permiſit exire per mundum; ſed poſtea emiſit Columbam, ſcilicet Verbum ſuum ad ſumendam carnem in uterum B.Virginis. *op.Comp.Theol.l.4.c.5.*

1141. *Beata Virgo Columba, & pacificatrix Dei, & hominis: Eva Corvus.*

Emiſit Columbã poſt ipſum, &c. Ecce quomodò duas aves Deus immiſit in mundum Evam, & Beatam Virginem Mariam: Eva ſignificata per Corvum infideliſſima fuit, & mediatrix perditionis: Maria fideliſſima mediatrix ferens ramum Olivæ, ſcilicet pacem portans inter Deum, & hominem, ſalutis

S 2 antidotum

antidotum viris, & mulieribus propinavit. *op. ſpec. B.Virg. lec.9. & op. laus B.Virg. fig.16.*

1142. *Maria Virgo Columba ſine felle.*

Emiſit quoque Columbam, &c. Myſticè hæc columba eſt B.Virgo piiſſima, carens omni felle. *op. in ſalv. Reg. & ſer.5. Dom.1. Quadr. & op. Pſalt. Min. B.Virg. in 2. quinquag.*

1143. *Pænitentia facit reverti ad Deum.*

Emiſit quoque Columbam, &c. qua cum non inveniſſet, reverſa eſt, &c. Cur non quievit, ſicut Corvus ſuper cadavera? quia id eſt contra naturam Columbæ: In Columba ſignificatur pœnitens, habens pro cantu gemitum: geme ergo revertendo ad Deum, ô Peccator ut Columba, tunde pectus, & tundendo eſto correctus. *ſer.2. Dom.2. poſt oct. Epiph.*

1144. *In ſolo Deo quies, item in paupertate Chriſti.*

Qua cum non inveniſſet ubi requieſceret pes ejus, &c. Sed quomodò dicitur non inveniſſe ubi pedem figeret, vel requieſceret, ſi jam cacumina montium ſupra aquam apparebant? litteraliter reſpondetur, quod adhuc lutoſa erat terra, ſuper quam Columba non ſolet figere pedem; ideò reverſa eſt ad arcam: myſticè datur intelligi, quod requies non invenitur niſi in arca in Chriſto videlicet: non in mundanis, lutoſiſque rebus, ſed in paupertate, cum qua eſt natus: non in diverſorio, ſed in ſpelunca paupere, vel in Cruce, vel in ſepulchro. *ſerm. 2. in Epiphan.*

1145. *In ſola unitate, & concordia eſt quies.*

Qua cum non inveniſſet ubi requieſceret pes ejus, &c. Vide iterum ubi non invenitur requies? nempe ſeparata à Noe à Chriſto, & cæteris Columbis, ubi non eſt unitas, ubi eſt diviſio, diſtractio, & vanitas: unde reverſa eſt ad arcam ad Chriſti unitatem, in qua ſola eſt pax, quies, & tranquillitas. *ſerm.2. in Epiph.* De agmine Columbarum crebro accipiter unam ſeparat, quam ſtatim invadat, & laceret, cujus carnibus, & cruore ſatiatur, & morboſæ oves ſuum relinquunt gregem, & luporum faucibus devorantur. *op. Phar. lib.3. cap.6.*

1146. *In ſola conſcientia Deo adhærente quies.*

Qua cum non inveniſſet ubi requieſceret, &c. Quarè non invenit requiem? quia extra arcam, ſcilicet in varias res temporales diſtracta, in quibus non poteſt inveniri requies, ſed tantùm in conſcientia interius. *ſer.2. Epiph.* Quicumque à Domino recedit, ſtatim fluctibus quatitur, & moventur pedes ejus. *op. phar. l.3. c.6.* Dum cor noſtrum per deſideria fluere cœperit, quaſi in tot diviſum eſt, quot ſunt ea, quæ concupiſcit: hinc naſcitur motus ſine ſtabilitate, labor ſine requie: ſemperque inquietum eſt, donec in Deo ſolo permaneat. *op. de 7. Itin. ætern. d.7.* Qui ſtatum mentis perdidit, ſubſequenter foras inconſtantia motionis fluit, atque exteriori mobilitate indicat, quod nulla interiùs radice conſtantiæ ſubſiſtat. *op. Phar. lib.3. c.6.*

1147. *In rebus mundanis, & vanis nulla quies.*

Qua cum non inveniſſet ubi requieſceret pes, &c. Sed cur non invenit ubi requieſceret pes ejus? quia extra arcam, ſcilicet Deum omnia ſunt vana: mundus enim iſte non poteſt dare quietem, quia nec permanet, nec quieſcit cum ſit vanus, ſed ſemper circuit, & conſequenter qui ipſi adhæret, debet circuire. *in Ecclen. proœm. & ſer.5. in Pentec.*

1148. *Maria Virgo requies Dei.*

Qua cum non inveniſſet ubi requieſceret pes ejus, &c. Poſſibile ne eſt, ut nihil invenerit, ubi requieſceret pes? nonne tot cadavera, ligna, aliaque natabant ſuper aquas? Sed nota, quod per Columbam ſignificatur Spiritus Sanctus. *l.3. d.1. dub.4. & l.1. d.2. a.1. q.1. ad 3. & in Io. c.1. v.33.* Hæc Columba requiem invenit perfectè ſolùm in Maria Virgine, quæ eſt myſtica arca. *op. laus B.Virg. fig.4. & op. ſpec. B.Virg. c.2. & ſer. de Nat. B.Virg. & ſer.2. in Sabb. S.*

1149. *Anima virtutibus ornata requies Dei.*

Qua cum non inveniſſet ubi requieſceret pes, &c. Nota, quod Spiritus Sanctus ſignificatus per Columbam ſolùm in arca requiem invenit, ſcilicet in anima virtutibus ornata, quaſi tot floribus ditata: dicitur autem in ea requieſcere, qui ipſam requieſcere facit in ipſo: ex quo patet quàm mirabilis ſit in nos ejus dilectio, tunc enim in nobis dicit ſe requieſcere, cum nos in eo requieſcimus, & cum in nobis communicat ſua dona. *ſerm.1. & 2. in Sabb. Sanct.*

1150. *Obedientia columbina quàm Deo grata.*

Expectatis ultra ſeptem diebus rurſum dimiſit Columbam, &c. Quæ privilegia inerant huic Columbæ, ut eadem bis mitteretur? ut quid non potiùs Aquilam miſit? Meritò Columba, & non Aquila mittitur: Columba enim inter alias inſignes proprietates, quibus eſt prædita, habet hoc, quod à nido ſuo non multum elongatur, ſed ipſum frequentat: Vnde ei facilis erat regreſſus ad arcam: & per hoc ſignificatur obſequioſitas obedientiæ juſtorum; iſti enim divino imperio ſubditi volant ad feneſtras ſuas, ſcilicet vel ad cuſtodiam ſen ſuum, vel ad examinationem operum ſuorum, vel ad mandatorum legalium executionem. *ſerm. de S.Cathar. Virg. & Mart.*

1151. *Anima juſta Columba per ſimplicitatem innocentiæ, & virtutum.*

Rurſum emiſit Columbam, &c. Meritò Noe utitur miniſterio Columbæ ad dignoſcendum, ſi jam ceſſarent aquæ diluvij: nam per Columbam figuratur anima juſta: ſicut enim Columba felle caret, roſtro non lædit, prædam non accipit, nec ungulis aves diſcerpit: Item gemitum habet pro cantu, fertiliſque in effectu, frequenter enim in anno pullificat; ſic anima juſta habet ſimplicitatem innocentiæ, & inter alias virtutes pœnitentiam frequentat, & tota eſt in multiplicationem ſanctorum operum. *ſerm. de S. Cathar. Virgin. & Mart.*

1152. *Ad feneſtras vulnerum ſalvatoris introducuntur Columbæ, non Corvi.*

Emiſit rurſum Columbam, &c. Cur iterum Columbam, & non alium Corvum? quia ſciebat Columbam reverſuram ad feneſtram arcæ. Hoc fuit figura,

ra, quod ad feneſtras vulnerum ſalvatoris non Corui: non vultutes Diaboli, ſed Columbæ Dei volant:ad has invitantur animæ fideles, ut io ipſis inveniant ſecoritatem,quietem,& dulcedinem Paradiſi. *ſerm.1.in Cœna Dom. & ſerm. 2. de une S. Doct.A.1.*

1153. *Peccator ad exteriora ſe vertit ad ſui damnum: Iuſtus ad ſui utilitatem, quia per ipſa intrat ad interiora ſecreta Dei.*

Emiſit rurſum Columbam, &c. at illa venit ferens ramum Oliva, &c. Vide quodnam diſcrimeo eſt inter Columbam,& Coruum: Cotuus egteditur, & non revertitur:ſic Peccator impius, & carnalis ad exteriota veniens, ultra ad Chriſtum oon revertitur:Columba ideſt homo ſpiritualis eum ramo boni operis redir, talis Columba volat virtutibus,elongatut à ſæculo, manet io contemplatione,& deſidetio, in converſatione,in ſolitudine Patriæ cæleſtis.*ſerm.2.Dom.6.poſt Pentec.* Vide igitut,quod præſciti ab interioribus ad exteriora volant,nec revertuntur ad interiora: è contra motus omnis electorum eſt in ordine ad Deum.

1154. *Oratio eſt myſtica Columba pacem ferens inter Deum, & animam.*

Emiſit Columbam, &c.at illa venit ferens ramum Oliva, &c. Vide iterum diſcrimeo inter Corvum, & Columbam;Coruus ad extra volavit,ſed ſtatim ſe collocavit ſuper cadavera mortuorum, & tandem aquis eſt ſuffocatus: Columba è contra ſuis alis exit ad præceptum Noe, & iterum ferens ramum Olivæ in ore redijt:quid myſterij nobis hie innuitur?Nobis indicat Spiritus Sāctus,quod Oratio eſt veluti Columba habens duas alas,nempe jejunium, & eleemoſynam:& ſicut Columba ferens ramum Olivæ denunciavit pacem, & ceſſationem diluvij:Sic Oratio denuntiat pœnitentiam, recoociliationem, & veniam peccatorum,portatque ramum divinæ gratiæ. *op. Diat.tit.2. cap.* 5. Et ſicut Columba ſtatim ad arcam redijt,ſic & Oratio per meditationem ad Cælum, & ad interiora divinitatis evolat. *op.de 7.Itin.ætern.itin.2.d.7.*

1155. *Ramus boni operis exigit Spiritus Sancti ſocietatem.*

Emiſit Columbam, &c. at illa venit ferens ramum Olivæ in ore, &c. Cur voluit Deus, ut ramus Olivæ portaretur à Columba, & non ab alia Ave?ut daretur intelligi, quod ramus boni operis non eſt Deo acceptus, niſi per Columbam, ſcilicet per Spiritum Sanctum offeratur Chriſto. *ſerm.1.Dom. infr.oct.Aſcenſ.*

1156. *Spiritus Sanctus aſſiſtit Sacramento Baptiſmi.*

At illa venit ferens ramum Oliva, &c. Cur per Columbam portatur ramus olivæ?Nota,qood Spiritus Sanctus figuratur per Columbam: apparuit aotem Primò in ſpecie Columbæ in Baptiſmo Chriſto: Secundò in nube in Transfiguratione: Tertiò in Igne ſuper Diſcipulos, per quas apparitiones datur nobis intelligi,quod in Baptiſmo cujuſlibet noſtrum affert ramum virentem, ſcilicet innocentiam eum gratia onionis:Item incipientibus affert ramum pœnitentiæ, & meditationis: Secundò proficientibus venit in nube, faciens eos aſcendere de virtute in virtutem,& Tertiò in igne inflammans perfectos per charitatem. *in Luc. cap. 3.v.22.*

1157. *Pax eſt propria mentis interioris, & ab omni tumultu exteriori ſecura.*

At illa venit ferens ramum Oliva, &c. Cur cum ramo olivæ voluit Deus?ut daretur nobis intelligi: quod oliva ſignificans pacem, & traoquillitatem mentis,ſolùm in Area Noe habetur, ſcilicet in interiore mentis, dum in ſilentio Deo tota eſt fixa, eam enim nullus eupiditatis ſtimulos inquietare poteſt, & nullus timoris aculeus agitare: in illa mente pax eſt,& quies, & requieſcit verus Salomon. *op. Incend.amor.cap.2.*

1158. *Pax eſt propria Prædeſtinatorum.*

At illa venit ferens ramum Oliva, &c. Cur cum ramo olivæ, & non potiùs alterius arboris? oliva ſignificat pacem, hæcq; à Spiritu Sancto portatur exiſtentibus ſolùm in arca, ſcilicet prædeſtinatis: hæc eoim eſt propria prædeſtinatorum, & prædeſtinatis propriè aoountiatur. *in Luc. cap.10.v.6.*

1159. *Pax præ omnibus alijs virtutibus cuſtodienda, quia omnes alias fovet, & nutrit.*

At illa venit ferens ramum Oliva, &c. Cur non attulit ramum Palmæ,vel Cedri? Reſpondent DD. quod inter omnes arbores ſola Oliva coοſervavit folia virentia,vel in illis paucis diebus nova emiſit: ſed quarè hoc privilegium datum eſt ſoli Olivæ? Iam diximos, Olivam eſſe ſymbolum pacis, concordiæ,& unitatis;ob id poteſt dici, quod aliæ arbores alias virtutes ſignificent:Per hocq; datur intelligi qualis virtus ſit pax,& quantum emineat ſuper cæteras, & qualiter ſuper omnes ſit cuſtodienda. Pax enim eſt ſerenitas mentis; tranquillitas animi, ſimplicitas cordis, amoris vinculum, conſortium charitatis: hanc quaſi teſtamentum reliquit Chriſtus diſcipulis ſuis; hanc qui accipit teneat, qui perdidit recuperet, & repetat, & qui amiſit exquirat, quoniam qui in ea inventus non fuerit, abdicabitur à Patre, exhæreditabitur à Filio, & à Spiritu Sancto efficietur alienus. *In Ioan. Collat.66.*

1160. *Sacrificia antiqua fuerunt figura Sacrificij Crucis.*

Ædificavit Noe Altare, &c. Nota, quòd licèt ante diluvium erecta fuerint Altaria, ſolùm tamen hic expreſſè traditur, ſolùmq; in Sacrificio tacitè invenitur. cur hoc? quia introductio Sacrificiorum ſuper Altare facta eſt per Abel,& Noe, quia figurabant Sacrificium à Chriſto offerendum ſuper altare Crucis & hinc habito reſpectu ad hoc figuratum dicitur, Dominus odoratus eſt odorem ſuavitatis, quia omnia Sacrificia virtutem ex illo habebant. *ſerm.5.Hexaem.*

1161. *Altare fuit Crux, & Crucifixus.*

Ædificavit Noe Altare, &c. Cur Noe volens offerre holucauſtum ædificavit Altare? quid eſt Altare?Altare eſt ara, ſeu menſa alta, idque figurabat aram ſanctæ Crucis ob immolationem, & altitudinem, in qua oblatum eſt verum Sacrificium, Chriſti Crucifixi:Item ſignificat Chriſtum. *Pſ.25.*

cripta tam piè, tam providè, ut & alijs condeſcenderent, & injunctum laborem viriliter tolerare valerent. *op. apol. paup. reſp. 2. cap. 2.*

1173. *Ciborum uſus, non ingluvies, & exceſſus conceſſus.*

Omnia quæ moventur, & vivunt ſint nobis in cibum, &c. Si hoc Deus conceſſit homini, cur admittuntur Religiones prorſus ab his cibis carnalibus abſtinentes? Et ſi id eſt ſupererogationis, & majoris perfectionis, ut certum eſt: cur poſtea non prohibentur omnibus perfectam vitam ſectantibus maxime Religioſis, & Prædicatoribus? & cur Christus ipſe cum publicanis, & peccatoribus his cibis eſt uſus? Reſpondetur, Chriſtum noſtras infirmitates ſuſcepiſſe; ideò & ciborum lautiorum abſtinentiam in ſe ipſo ſuſcepit, & ſimul etiam condeſcendit noſtræ indigentiæ: factus eſt enim infirmus cum infirmis, & omnia omnibus, ut omnes lucrifaceret: Abſtinere autem, & uti carnibus poteſt fieri perfectè, & imperfectè: ſed abſtinere eſt perfectiùs ex ſuo genere: uti verò carnibus eſt etiam aliquando perfectiùs, ſed tamen ratione circumſtantiæ adjunctæ, cum cibus in culpa non ſit: ſed quid conveniat locis, & tempori, & perſonis diligenter eſt attendendum: cum fieri poſſit, ut ſapiens ſine aliquo vitio cupidinis, vel voracitatis, imò cum maximo merito pretioſiſſimo cibo utatur: è contra inſipiens fœdiſſimæ gulæ flamma in viliſſimum ardeſcat, & ſanius quiſq; maluerit more Domini piſce veſci, quàm lenticula more Eſau, aut hordeo more jumentorum: Unde non cibus, ſed appetitus in vitio eſt. *op. apol. paup. reſp. 2. cap. 2.*

1174. *Deus valde abhorret comeſtionem carnis humanæ, & hominis occiſionem.*

Exceptò quod carnem cum ſanguine non comedistis: ſanguinem enim animarum veſtrarum requiram, &c. Hic prohibetur occiſio, & comeſtio carnis humanæ: cum enim carnem omnium animantium conceſſerit homini, excipit carnem hominis; ex hoc quod ſolus eſt formatus ad Imaginem Dei. *in ſap. cap. 12. & op. Bibl. paup. cap. 85.*

1175. *Homicidæ puniantur à Deo.*

Sanguinem animarum veſtrarum, &c. qui effuderit ſanguinem fundetur ſanguis illius. Hic prohibet homicidium, ſed quomodò dicitur, quod ſanguis effundentis ſanguinem hominis effundetur; cum plures homicidæ moriantur ſine tali effuſione: ſed hic intendit Deus ſtatuere pœnam mortis contra homicidas, contra quos Deus ſumit ſemper vindictam. *in Luc. cap. 11. v. 51. & op. de prof. relig. l. 2. c. 46. & op. Bibl. paup. c. 85.*

1176. *Iris à Deo poſitus in ſignum fœderis.*

Statuam pactum meum vobiſcum, &c. Arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum inter me, &c. Arcus iſte generatur ex radio ſolis in nube concava: eſtq; effectus naturalis, & ſignum propinquæ ſerenitatis: ſed à Deo voluntariè aſſumptum divini fœderis. *op. Comp. Theol. l. 2. c. 9. & ſerm. 14. Hexaem.*

1177. *Verbum in Incarnatione factum eſt Iris, & ſignum fœderis.*

Arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis, &c. Ad quid voluit Deus ponere pro ſigno fœderis inter ipſum, & hominem hunc arcum, qui eſt quid naturale? Arcus iſte figurabat Chriſtum Ieſum, qui conſtat ex radio ſolari divinitatis, & nube humanitatis: & dicitur nubes concava, & rorida ratione plenitudinis gratiæ: dicitur autem poſitus iſte arcus in nubibus, ideſt defectibus carnalibus tenebroſæ humanitatis impedientibus ſalutem in hominibus: Poſitus autem in his defectibus non ut obſcuraret, ſed ut contemperaret, quia eius extrema contingunt Cælum divinitatis, & terram humanitatis: & iſte arcus ſignum eſt fœderis inter Deum, & Creaturas. *ſerm. 1. Dom. infr. oct. Nativit. & ſerm. 14. Hex.*

1178. *Chriſtus in Cruce arcus fœderis.*

Arcum meum ponam, &c. Arcus in nube eſt Chriſtus in Cruce: ſicut enim arcus cæleſtis habet cornua verſus terram, ob idq; non extenſus ad eam feriendam, ſignans pacem, & gratiam, ſic Chriſtus tendens tranſverſaliter brachia; caput inclinavit ad terram, ſignans, ſe ad hoc voluiſſe pati, ut eſſet ſignum gratiæ dandæ homini, & rigoris temperandi. *ſer. in Exalt. S. Cruc. & ſer. 14. Hexaem.*

1179. *Arcum fœderis poſuit Deus in ceſſatione perſecutionum imperatorum in Eccleſiam.*

Arcum meum, &c. Hoc myſticè adimpletum eſt, quando poſt diluvium tot perſecutionum Imperatorum in Eccleſiam Dei venit Conſtantinus, cui oſtendit ſignum Crucis in cælo, in quo vincere debebat, tunc enim pepigit fœdus, quod nunquam Romanorum Imperium perſequeretur Chriſtianos. *ſerm. 16. Hexaem.*

1180. *Beata Virgo fuit Iris, & ſignum fœderis.*

Arcum meum ponam, &c. Hic Arcus fuit figura Beatæ Virginis Mariæ, ad cuius adventum mitigatus eſt Deus erga hominē: eius color ceruleus fuit virginitas, rubeus fuit charitas: aqueus humilitas: in nubibus cæli poſitus, ſcilicet in hoc mundo obſcuro poſitus; ut nos illuminaret virtutibus, & exemplis: Arcus ideò eſt inſuperabilis, potens, fortis, dulcis, amabilis, parens cæli portis poſt præſentis metam mortis. *op. laus B. Virg. fig. 5.*

1181. *S. Franciſcus arcus, & ſignum fœderis.*

Arcum meum, &c. myſticè iſte Arcus poteſt dici P. S. Franciſcus refulgens inter nebulas gloriæ, ſignum in ſe Dominici fœderis repræſentans per vulnera, qui pacem, & ſalutem evangelizavit hominibus, exiſtens & ipſe Angelus veræ pacis. *op. legend. S. Franc. in Prologo.*

1182. *Chriſtus aliquando ſe occultat, ut ardentiùs quæratur.*

Cum obduxero cælum nubibus, &c. apparebit arcus meus, &c. Nota: cælum ſemper eſt ſerenum, & lucidum, quomodò igitur dicitur, quod obducitur; ſeu tegitur nubibus? Hoc dicitur quoad aſpectum noſtrum; ob interpoſitionem vaporum enim apparet nubiloſum. *op. de Eccleſ. Hier. p. 4. c. 4.* Sed quodnam myſterium nobis hic indicatur? quia aliquando Deus nobis occultatur, ut ardentius quæratur. *ſerm. 3. in Aſcenſ.*

1183. Chriſtus

Digitized by Google

1183. *Chriſtus in Eccleſia eſt cælum tectum nube ſpecierum: & arcus fœderis.*

Cum obduxero cælum nubibus, tunc apparebit arcus meus,&c. Videtur, quod non ſemper verificetur hoc promiſſum Dei: ſæpe enim tegitur cælum nubibus,& tamen non ſemper apparet arcus? ſed ad pulchrum myſterium inſiouandum id dicitur: Nubes enim eſt caro Chriſti in Euchariſtia, cum igitur apparet Chriſtus tectus ſpeciebus Sacramentalibus, tunc arcus exponitur, ſcilicet fœdus pacis inter Deum,& hominem. *in Luc.cap.9.v.34. & 35. & in Thren.c.3.v.44.& in ſap.c.16.& ſerm.1. in dedic.Eccleſ.*

1184. *Sacra ſcriptura eſt cælum obvolutum nubibus figurarum, & ænigmatibus.*

Cum obduxero cælum nubibus, &c. Hoc myſticè fuit Chriſtus in ſacra ſcriptura, quæ eſt veluti cælum, cum ſit veritas cæleſtis divinitus inſpirata: apparet enim figuris,& ænigmatibus veluti nubibus involuta, ut carnalibus, & indignis lateant myſteria: quæ tamen pijs mentibus, & ſapientibus lucida ſunt,& aperta: Idem & faciunt exponentes ſacram ſcripturam, vel eam prædicantes, quando ad ſimilitudinem Dei claritatem huius cæli obvolvunt nubibus ſubtilibus ſubtilia ſubticent, & ſimplicibus ſimplicia, & factilia proponunt, quibus hæc ſufficiunt. *op.de Eccleſ.Hier.p.4.cap.4.*

1185. *Sanctiſſima Trinitatis unitas, & Trinitas antiquitus adumbrata.*

Tres iſti filij Noe Sem,Cam, & Iaphet, ab his diſſeminatum eſt omne genus humanum ſuper univerſam terram. Cur ſolùm tres filios voluit Deus ſervari in Arca ad futuram propagationem? Nonne convenientiùs erat, ut plures alij ſervarentur, ut celeriùs mundus repleretur hominibus? Ideò tres filij ex uno Patre, ad deſignandum myſterium Trinitatis, & unitatis. *ſerm.4.Dom.4.poſt oct.Epiph.*

1186. *Charitatem vult Deus ab homine.*

Tres iſti filij,&c. Cur ex uno Patre voluit ſervari tres filios? & cur non aliquis ſervatus eſt ex alio Patre natus? Reſpond. ad commendandam dilectionem fraternitatis, ſic etiam voluit, ut ex uno Adam omnes gignerentur. *in Luc.cap.10.v.27.* Vt homines videntes ab uno ſolo principio ſe eſſe, unitatem inter ſe amarent, & fraternam charitatem exquirerent. *ſerm.9.de Apoſtol.*

1187. *A tota Trinitate creatio animarum: à peccato ſuffocatio ipſarum.*

Ab his diſſeminatum eſt omne genus humanum. Cur à tribus fratribus? ot indicaretur à tribus Perſonis divinis diſſeminatas fuiſſe omnes animas in ſingulis corporibus ſucceſſivè: unde à principio Mundi Deus eſt ſeminator animarum, ſed multoties ſuffocatur hoc ſemen per ſuperbiam, gulam, &c. *ſerm.4.Dom.4.poſt oct.Epiph.* Vide quale malum eſt peccatum, quod animam immortalem ſuffocare conatur.

1188. *Benedictio Domini in hominem qualis.*

Ab his diſſeminatum omne genus humanum ſuper univerſam terram, &c. Vide effectus benedictionis divinæ, nempe propagationem hominum,& poſſeſſionem terrarum: *Vid.ſuprà n.1.*

1189. *Deus nullius ſtatum quantùmcumq; vilem deſpicit, ſed omnes ad ſe vocat.*

Cœpitq; Noe vir agricola exercere terram, & plantavit vineam,&c. Nota, quod Noe caput tunc totius generis humani, & iure Princeps denominatur agricola exercens terram: ſed cur ad miniſterium tam vile ſe applicavit? ut daretur intelligi, quod Deus cum divites ſibi ſubijcit, pauperes non repellit, cum fortes humiliat, ad ſe venire debiles non recuſat, cum nobiles colligit, ſimul ignobiles apprehendit, cum ſapientes ſuſcipit, imperitorum ſtultitiam non contemnit: nulla eſt acceptio perſonarum apud Deum. *ſerm.3.Dom.23.poſt Pentec.* Ex hoc intellige, quod apud Deum juſti ſunt Reges,& Principes, coronam portantes,& per currus varios ad Cælum portantur, ſcilicet in ſtatu Conjugali, Viduali,& Virginali. *ſerm.4.in Aſcenſ.* *Iuſti omnes, etiã natura viles, ſi juſti, ſunt Principes apud Deum.*

1190. *Otium diligenter ab omnibus, maximè à ſervis Dei fugiendum.*

Cœpit Noe exercere terram,&c. Cur ſtatim opere laborioſo colendi terram ſe Noe applicavit? Reſpond. ut otium vitaret: otium enim vitandum omnibus tanquam ſentina omnium vitiorum, & potiſſime his, qui ſe perfectioni aſtrinxerunt: hinc Seraphicus P. S.Franciſcus laborare vel corporaliter, vel ſpiritualiter præcipit ſuis Fratribus. *op. de paupert.Chr.q.2.ad ult.*

1191. *Agricultura animæ diligenter exercenda, ut vepres vitiorum extirpentur ab anima.*

Cœpit Noe exercere terram, &c. Ergo ne totus ſe applicavit labori manuali? Cur non etiam ſpiritualibus operibus? ſed iam ſupra dictum eſt, per ipſum ædificaſſe Altare Domino, &c. Unde eius exercitium fuit quidem extrinſecum in terra, ſed magis interius in anima,&c. Non enim otioſis, ſed operantibus redditur merces æterna: ad excolendam autem terram animæ requiritur, ut à malis radicibus vitiorum, ab urticis malorum deſideriorum, à ſpinis peccatorum exercitio pœnitentiæ, diſciplinæ, & mortificationis, ſic enim homo ſatiabitur panibus operum,& lætificabitur vino devotionis,& gratiæ. *ſerm.2.& 3.Dom.ſeptuag.& ſerm.1.in ſexag.*

1192. *Noe plantavit vineam, & vinum extraxit dictante Deo poſt diluvium.*

Plantavit vineam,&c. Nota non legitur plantata vinea ante diluvium,& tamen certum eſt, quod vites tunc fructificabant: cur poſt diluvium tantùm legitur per agriculturam plantata vinea, & vinum præparatum in potum homini? litteraliter reſpondent D.D. quod ante diluvium cibi erant maximæ virtutis, ideò homo non indigebat vino: poſt diluvium, cum elanguerit terra, & fructus minoris virtutis fuerint; hinc dictante Deo Noe cœpit plantare vineam, vinumq; extrahere, ut tantillum caloris, & roboris adderetur fructibus, & ſtomacho: vinum enim ſumptum cum ſobrietate confert ad ſanitatem. *l.4.d.11.p.2.a.1.q.1.ad arg. & in Ioan.collat.12.& 13.* ſed quid nobis ſpiritualiter

Ex Chriſto vero nobis propinatum eſt vinum Euchariſticum in remediū omnium noſtrorum malorum.

liter demonſtratur? Attende myſterium: Noe plantavit vites, ſcilicet Deus Pater plantavit Chriſtum, qui eſt vitis vera, ex quo extraxit vinum, ſcilicet charitatis ferventiſſimæ, & in Euchariſtia ut vitam nobis conferret. *ſerm. 3. Dom. 1. poſt oct. Epiph. & l. 4. d. 11. p. 2. a. 1. q. 2. & 4. & in Io. Collat. 12. & 13.*

1193. *Chriſtus plantator Eccleſiæ, ad quam invitantur omnes, ut laborent.*

Plantavit vineam, &c. Myſticè hæc vinea eſt Eccleſia, quam Chriſtus plantavit: in cuius vino, ſcilicet in ferventi amore inebriatus, nudatusq; eſt in Cruce. Ad hanc vineam invitantur omnes, ut ſi tu non veniſti hora prima, ſaltem venias hora tertia, vel ſexta, vel nona, vel ſaltem miſer ſenex in undecima. De hac vinea fructum fidei, & amoris, & juſtitiæ reddere debet homo: alioquin per damnationem eijcietur, & alius aſſumetur. *ſerm. 2. Dom. ſeptuag. & ſerm. 3. Dom. infr. oct. Aſcenſ. & ſerm. 3. Dom. 20. poſt Pentec. & ſerm. in Dom. 5. poſt oct. Epiph.*

1194. *Anima eſt Vinea, à qua urticæ, & ſpinæ ſunt evellendæ.*

Plantavit vineam, &c. Vinea hæc eſt myſticè conſcientia, in qua tamen multi habent urticam carnalium deſideriorum, & ſpinas pungentium odiorum pro vino compunctionis, & amoris Dei, & proximi. *ſerm. 2. Dom ſeptuag.*

1195. *Religio, & ſtatus pœnitentialis eſt vinea à Chriſto plantata, in qua eſt nobis laborandum.*

Plantavit vineam, &c. Hæc vinea myſticè eſt Religio, & ſtatus pœnitentialis, cuius flores odoroſi, & fructus ſunt bonæ operationes: in hac vinea Diabolus quærit pro viribus plantare olera exemplo Achab. 3. *Reg. cap.* 21. nempe carnales pro ſpiritualibus. *ſerm. 2. Dom. ſeptuag. & ſer. 10. Pentec.*

1196 *Sacra Scriptura eſt vinea, à qua extrahitur vinum cognitionis ſupernorum myſteriorum.*

Plantavit vineam, &c. Myſticè hæc vinea eſt Sacra Scriptura, quam Deus plantavit in Eccleſia in cordibus ſanctorum tanquam in Paradiſo, cuius fructus ſunt ſenſus ſpirituales ex ea producti: In hac vinea ſunt duo Teſtamenta continentia doctrinam de Chriſti divinitate, & humanitate: Hanc vineam demolire quærunt Vulpes, ſcilicet Hæretici corrumpentes Sacras Scripturas. *ſerm. 2. Dom. ſeptuag. & op. de 7. Itin. ætern. itin. 7. d. 7.*

1197. *Vinea eſt mens animæ rationalis ſanctis inſpirationibus plantata, & à tota Trinitate exculta.*

Plantavit vineam, &c. Vide quot vineas plantavit Deus Pater, ſcilicet mentes humanas capaces odoriferæ illius ſapidæ partis, quæ eſt vera vitis, quam Pater cæleſtis agricola tanquam in horto vinearum ſacris inſpirationibus plantat, Sacramentis vegetat, & bonis operibus maturat, prout gradatim ipſam vineam excolit, ut fructificet: Tota igitur Trinitas has vineas inhabitat, Pater in memoria operarios ad laborandum excitans ſacris inſpirationibus: Filius in intelligentia operarios ad prudenter laborandum claris veritatibus illuminans: Spiritus Sanctus in voluntate operarios ad exemplariter operandum fervidis affectionibus inflammans. *op. de 7. Itiner. ætern. itin. 7. d. 7.*

1198. *Ebrietas aliquando excuſatur à peccato, aliquando non.*

Bibensq; vinum inebriatus eſt, &c. Quomodò Noe juſtus prædicatur, ſi in ebrietatem incidit? ſed reſpond. quod ebrietas non ſemper eſt peccatum, ut cum quis liquoris fortitudinem non agnoſcit: ut evenit in Noe, qui nondum expertus fuerat vim vini: qui verò ex nimia ſumptione vini ſciens vini effectus ebrius fit peccat mortaliter. *op. ſpec. an. cap. 3.*

1199. *Ebrietas mentem alienat, facit inſanum, reddit hominem belluam, & Dæmonem.*

Bibens vinum inebriatus eſt, & nudatus in Tabernaculo, &c. Vide quomodò ad ebrietatem ſequitur nuditas. Sed nota, quod cum eſſet Noe totus nudus, tamen Sacra Scriptura ſolùm indicat verenda eſſe nudata: cur hæc advertentia ponitur? Ad indicandum, quod luxurioſa res eſt vinum: quod ad ebrietatem ſequitur libido in illis partibus reſidens: Ebrietas enim eſt dæmon blandus, venenum dulce, rabies voluntaria, illecebroſa honeſtatis injuria: hanc qui habet, ſe non habet, hanc qui habet, homo non eſt, hanc qui habet peccatum non facit, ſed ipſe eſt peccatum: Dum igitur venter à ſacietate non reſtringitur per concupiſcentiam carnis, ſimul omnes virtutes obruuntur. *op. de ſex al. Cherub. al. 3. & op. de prof. relig. l. 1. c. 39. & ſerm 1. de uno S. Confeſ.*

1200. *Superfluitas maximè in cibo, & potu damnatur.*

Bibens vinum inebriatus eſt, &c. Quomodò vir juſtus judicij rationem tam cito amiſit? ſed mirum non eſt: nam ebrietas eſt inſania vera *in Io. collat.* 12. Iudicium ergo amiſit, quia admiſit ſuperfluum, non contentus neceſſarijs. Qui enim nimium vinum, & pinguia diligit, nunquam in virtutum poſſeſſione dilabitur? Horum quippe uſus permittitur, abuſus; & ſuperfluitas, & concupiſcentia prohibetur: Immundi autem ſpiritus ſe ibi injiciunt, ubi amplius vident cibum, & potum. *op. ſpec. diſcipl. p. 1. cap. 32.*

1201. *Chriſtus inebriatus vino Charitatis, & nudatus in Cruce.*

Bibens vinum inebriatus, & nudatus, &c. Cur hæc ebrietas ſine culpa in medium ponitur? Item & nuditas? Noe figurabat Chriſtum, ut ſæpe dictum eſt, qui plantavit vineam, ſcilicet Eccleſiam, inebriatusq; eſt vino fortiſſimo ſuæ charitatis, quando pro ſalute mundi mori voluit, & nudus exponi in Cruce: ſed quomodò ebrietas dicitur de Chriſto? Vide quomodò Ebrius quandoq; nudatus, & Chriſtus nudatus eſt à Iudæis. Ebrius deridetur, ſicut Noe deriſus fuit a Cain; & Chriſtus deriſus eſt à Iudæis. Ebrius fatuè incedit & Chriſtus ut inſanus reputatus eſt: & ſicut David finxit ſe inſanum, collabebatq; ſalivæ de ore, & Chriſtus alapis, & ſputis percuſſus: Ebrius inermis audacter invadit armatum, & Chriſtus Diabolum ſine armis, ut David Goliam quinque lapidibus vulnerum, & baculo Crucis. *ſerm. 3. in Paraſc. & in Luc. cap. 23. v. 34. & cap. 24. v. 27.*

1202. *Vinum mundanæ delectationis infatuat hominem, & breviſſimam delectationem confert: Vinum cæleſtis delectationis eſt maximum, & diuturnum.*

Bibens inebriatus eſt, &c. Cur proponitur hæc in-

furia viri Iuſti? Ad ædificationem noſtram:daturq; intelligi, quod ſicut ſolatium, quod habuit Noe de hac potatione fuit breviſſimũ, ad quod conſecuta eſt afflictio ſua, & deinde maledictio in filium; ſic & ſolarium mundi comparatur muſto, quod inebriat, & infatuat hominem abſorbens rationem hominis, & uſum eius? Non ſic ſolatium, quod accipit homo à Deo eſt veluti vinum depuratum, quod eſt fortiſſimum, & ſemper durat, & eſt maximum. *ſerm. 1. in Rogat.*

1203. *Prælati incuria à Deo damnatur.*

Bibens inebriatus eſt, &c. Nota non ſine myſterio notatur ebrietas, & nuditas Noe, qui erat veluti Princeps, & Prælatus aliorum: Prælatus enim quando incurioſè, & negligẽter vivit, veluti ebrius nudatur ſancta, & exemplari fama: & tunc in deriſionem tranſit. *ſerm. 4. Dom. 3. poſt oct. Epiph.*

1204. *Ebrietas ſpiritus facit denudari peccata in Confeſſione.*

Bibens inebriatus eſt, &c. Cur ponitur in viro juſto hæc ebrietas? ut ſignificaretur, quod ebrietas ſpiritus in compunctione, & contritione facit denudari turpitudinem in Confeſſione. *ſerm. 3. Dom. 12. poſt Pentec.*

1205. *Vinum Charitatis ex contritione exprimitur.*

Bibens inebriatus eſt, &c. Proponitur hic ebrietas ſpiritualis: daturq; intelligi, quod vinum lacrymarum expreſſum de propaginibus Cõtritionis, Confeſſionis, & ſatisfactionis eſt charitas; quo vino delectantur Angeli, videntes Converſionem peccatoris. *ſerm. 3. Dom. 12. poſt Pentec.*

1206. *Vinum carnalium delectationum abſorbet mentem.*

Bibens inebriatus eſt, &c. Nota, quod Noe inebriatus, & nudatus dormivit in tabernaculo: quid nobis id indicat: quod homo, qui vino delectationis terrenæ ſe abſorbet, denudatur veſte bonæ vitæ, & dormiens vivit, nec advertit mala imminentia. *ſerm. 3. Dom. 20. poſt Pentec.*

1207. *Incautus aſpectus, & locutio quàm damnoſa.*

Quod cum vidiſſet Cham Pater Chanaan verenda ſcilicet Patris eſſe nudata nuntiavit, &c. Vide quibus gradibus præcipitatus eſt in maledictionem paternam: priùs vidit curioſè, & turpiter: deinde nuntiavit Fratribus ſuis, ſcilicet cum deriſione: Ex hoc addiſcere debes quales fructus exhauriuntur ex incauto viſu: Item & ex locutione. *op. Bibl. paup. cap. 92. & 93.*

1208. *Inhonorans Parentes graviter à Deo punitur.*

Quod cum vidiſſet, &c. maledictus Cham, &c. Vide quali pœna punitus fuit Cham ob inhonorationem Patris: ſic enim inhonorantes Parentes maledicti, infames ſunt, & à Deo puniuntur multoties horribiliter, & breviori vita. *op. Diat. tit. 3. c. 3. & ſerm. 5. de decem Præcept.*

1209. *A ſubditis reprobis manifeſtantur delicta Prælati.*

Cum vidiſſet Cham, &c. nuntiavit Fratribus ſuis, &c. Quarè notatur hæc evulgatio facta Fratribus ſuis, &c. ut pateat ex quo fonte orta ſit maledictio Cham: datur enim intelligi, quòd Deus ſpecialiter abhorret vitium detractionis, & ſuſurrationis ſubditorum in Prælatos: Cum enim ſubditus videt aliquem defectum in Prælato, debet non detrahere, ſed compati ei quaſi homini, in quo ferè impoſſibile eſt, ut vivat ſine defectibus: & eo magis, quia ſæpe quod in eo reprehendimus ex noſtro vitio magis eſt, quàm ex eius culpa, imò ſæpe eſt bonum, & ſancta intentione, vel neceſſitate factum: honorandi ergo ſunt Prælati, & Patres, in corde, nec ſperni debent, ne fortè maledictio Cham in nobis deſcendat, & ne fortè Deus in eis ſpernatur. *op. de Inſtit. Novit. p. 1. cap. 3.*

1210. *Honorans Parentes benedicitur à Deo: inhonorans maledicitur.*

Sem & Iaphet operuerunt verenda Patris, &c. & hinc contraxerunt benedictionem, &c. Vt videas quãti meriti apud Deum ſit honor exhibitus à Filijs Parentibus. *ſerm. 5. de dec. præcept.* Et Cham maledictus, quia nuditatẽ Patris deriſit. *op. Bibl. paup. c. 61.*

1211. *Peſſimi sũt effectus maledictionis divinæ.*

Maledictus Chanaan, &c. Quid ſequutum eſt ex hac maledictione? obſtinatio in Cham, & filijs, quia in eis erant qualitates dignæ tali maledictione. *in Sap. cap. 12.*

1212. *Maledicitur à Deo diſcooperiens culpam Proximi.*

Maledictus Chanaan, &c. Hæc maledictio ei fuit inflicta, quia tenebatur operire verenda Patris, & ea potius propalavit: Ex hoc vide qualem maledictionem infligat Deus aperienti culpam proximi ſecretam. *l. 4. d. 21. p. 2. a. 1. q. 3. fund. 3.*

1213. *Vnuſquiſq; eſt author ſuæ maledictionis.*

Maledictus Chanaan, &c. Sed à quo maledictus? Cur non dixit maledictus à me? quia Noe erat figura Dei: licèt enim ſit æquè juſtus, ac miſericors: tamen quia ad opus miſericordiæ non requiritur niſi Dei bonitas; ad opus verò juſtitiæ præſupponitur iniquitas, à qua trahit originem maledictio, & punitio. *in Sap. c. 12. & l. 1. d. 47. dub. 1.* Hinc infertur, quod unuſquiſq; eſt author ſuæ maledictionis.

CAPVT X.

1214. *A tota Trinitate creantur Animæ.*

Per hos tres, à quibus diſſeminatum eſt totum genus humanum intelliguntur tres Perſonæ Divinæ, à quibus originaliter diſſeminantur omnes animæ: quod & ſupra notatum eſt. *ſerm. 4. Dom. 4. poſt oct. Epiph.*

1215. *Ex bonis Prælatis activis, & contemplativis proveniunt fructus boni in alios.*

Hæ ſunt generationes filiorum Noe, &c. Per hos tres ſignificantur illa tria ſata à muliere Evangelica abſcondita in farina, de quibus *in Luc. cap. 13.* & figurabant tres differentias fidelium, in quibus Dei ſapientia dilectionem ſuam abſcondit in via, ſcilicet bonos Prælatos, bonos contemplativos, & bonos activos: Vel triplicem ſubſtantiam in Chriſto incluſam, ſcilicet divinitatem, animam, & corpus. *in Luc. cap. 13. v. 21*

1216. *Antichriſtus ſua auctoritate ſe conſtituet Principem, & Tyrannum, ut fecit Nembrod, qui fuit primus Imperator in mundo.*

Porrò Chus generavit Nembrod, ipſe cœpit eſſe

potens in terra, &c. Nota,quod in illis primis temporibus in qualibet familia primus natu, primus etiam erat auꝺthoritate, & gradu hooris, familiam regens, & lites ditimens. In familia Chus primus natu fuit Saba:Secundò Hevilà:Tertiò Sabbatha:Quattò Regma:Quintò Sabathaca:& Nembrod erat ſextus in ordine: quomodò igitur diceretur hic fuiſſe potens in terra?Quia iſte erat ſuperbus,viribus validus, ſeq; propria auꝺthoritate primum Imperatorem fecit in Babylône:fuitq; figurà Aotichriſti, qui ſua auꝺthoritate, & violentia extolletur ſuper omne quod dicitur Deũs. *ſerm.* 15. *Hexaem.*Fuitq; Diaboli imitator, qui alijs præeſſe ſua auꝺthoritate voluit.*l.2.d.5.a.1.q.1.corp.*

1217. *Princeps verus communem utilitatem fovet: Tyrannus propriam.*

*Ipſe cœpit eſſe potens in terra,&c.*Quis eum conſtituit io hac potentia, & fecit Regem Babylonis, ut dicitur infra? ſua auꝺthoritate, & violentia in alios, dicitur enim robuſtus venator, ſcilicet opprimens alios.*ſerm.*15. *Hexaem.* Hæc autem differentia eſt inter Tyraonnm, & Principem, quod Tyranous quærit propriam utilitatem diſpendio, & cæde ſubditorum: Princeps verò communem ſubditorum utilitatem.*ſerm.*5 *Hexaem.*

1218. *Prælati mali necant animas ſubditorum.*

Et erat robuſtus venater coram Domino. Legunt Septuaginta, *contra Dominum.*Per boc indicatur, quod Nembrod fuit crudeliſſimus, & homines tamquam animália venatione capta opprimebat tyraouide: Ecce figura mali Prælati ait Philip. Abbas. Parum eſt malis Paſtóribus, quod oves languentes, & infirmas, & errantes, & perditas noo curant, ſed etiam ipſas fortes, & pingues necant, ſcilicet malè vivendo, malum exemplum præbendo.*op.Phar.l.*1.*cap.*12.

1219. *Diabolus ad venandas animas utitur miniſterio hominum iniquorum.*

Et erat robuſtus venator; &c. Ad quid ponitur, quod erat veoator?quia, ut dictum eſt, venabatur per violentiam homines, &c. figurabatq; Diabolum:De Dæmonibus dicitur,*in Thren.*3. *Venatione ceperunt me,quaſi avem inimici mei gratis.* Diabolus enim eſca voluptatum capit animas: utiturq; etiam mioiſterio mulierum laſcivarum, hæreticorum, conſiliatiorum, malorum ſociorom, & aliorum ad peccata trahentium: iſtiq; ſunt venatores Diaboli.*ſerm.*5.*Dom.*4 *poſt Pentec.*

1220. *Diabolus habet ſuos venatores in malum:Chriſtus habet in bonum.*

*Et erat robuſtus venator coram Domino,&c.*Quid eſt eſſe venatorem coram Domioo? Nota ex SS. PP. quod illa particula, *coram Domino*, poteſt intelligi in malum,ſcilicet contra Domioum, & in bono,ideſt ad guſtum Dei: Quia Deus habet ſuos venatores, & Diabolus ſuos: mali autem inſidias, & laqueos ponunt, & fundunt ſanguinem animarum, eas occidendo ſpiritualiter,& lucrando pro Diabolo:Booi verò ad Deum, & pro Deo capiunt animas trahentes verbo,prædicatione, & exemplo ad pœnitentiam. *ſerm.* 3. *Dom.* 4. *poſt Pentec.* & *Pſalm.*90.

1221.*Peccator in ſuo opere confuſionē invenit.*

Fuit autem principium Regni illius Babylon, &c. Nota, quod non ſine myſterio notatur regio ſuper quam regnavit primus Tyrannus,ſcilicet Babylon, interpretatur autem confuſio: ſignificatur autem, qood ſi ad tempus ſuperbi florere videntur:ſemper tamen in fine confunduotur,& deijciuntur,ut evenit in monarchia Babylonica, quæ cum videretur eſſe potentiſſima, una nocte tamen capta fuit Civitas,& cùm Rege ſuo ſuperbiſſimo velut ſcintilla ignis perijt.*ſerm.*4.*de uno Confeſ.*

CAPUT XI.

1222.*Deus eſt ſeminator pacis inter homines.*

Erat autem terra labij,&c. Nota hic terra ſumitur pro homine: homines aotem erant unius ſermonis,&c. ut diſcas,quod Deus concordiam inter homines primò ſeminavit, qoam ipſi poſtea fregerunt: Nam teſtamentum Dei, & hæreditas pax eſt, ut à concordibus conſortibus poſſideatur,non à litigantibus dividatur.*op.Phar.lib.*4.*cap.*16.

1223. *Arctam viam derelinquentes recedunt à Chriſto.*

Cum proficiſcerentur ab Oriente invenerunt campum, &c. Quarè ponitur hic receſſus ab Oriente? Nota, quod oriens ſignificat myſticè Chriſtum; in illa parte enim erat Paradiſus terreſtris: Vnde Eccleſia orat ad orientem, ut illumioaretur à vero ſole juſtitiæ. *in ſap. cap.* 16. ſed perverſi recedunt à Chriſto,& ſe collocát in Seonaar,quod interpretatur fœtor,& putredo dentium:collocant ſe ergo In ſtabulo porcorom fœtido,in loco ubi ſéper bellum inteſtinum eſt, ſcilicet ſe immergendo in delicijs mundanis, & ioutilibus curioſitatibus: undè dicebat Hier.*Thren.cap.* 1. *Via Sion lugent, eo quod non ſint qui veniant ad ſolemnitatem*:viæ enim Sion ſcilicet Dei ſunt arctæ: viæ mundi latæ.*op. myſtic. Theol. in præfat. & ſerm.* 1. *de S. Ant. & ſerm.*2.*in dedic. Eccleſiæ.*

1224. *Qui voluptatibus inſerviunt, in luto, & igne ſe immergunt, & Diabolo ædificant.*

Dixitque alter ad proximum ſuum, venite faciamus lateres, &c. Ad quid iſtos lateres? ad conſtruendam Civitatem,& Turrim,quæ ſit altitudinis immenſæ,& durationis perpetuæ:ſed cur non aſſumunt petras, & lapides, ſed lateres coctos? ſed nota, quod iſti impij diſceſſerunt à montibus Armeniæ,in quibus Arca requievit, & deſcenderuot in planum campum ad ædificandam Babylonem ex lateribus igne coctis: ſic faciunt iniqui recedentes à Chriſto, qui eſt petra, & fundameotum Civitatis ſupernæ, & in latere ſe immergunt, ſcilicet io luxurijs, & æſtu cupiditatis, iſtique ædificant Diabolo,non Deo. *Pſalm.*126.& 59.& 26.

1225. *Peccator inſanus, & excæcatus tentat impoſſibilia.*

Et dixit, &c. Venite faciamus & Turrim, quæ pertingat ad Cœlum, &c. Quomodò ad Cœlum? erant ne tam inſani, ut non cognoſce-

tent ſe intentare impoſſibilia? ſed non eſt mirum: Nam nunquam prævertitur affectus, niſi priùs præveniatur judicium, nec prævertitur judicium, niſi aliqua excæcatio ſit in ratione; excæcatio verò pullulat à præſumptione: ſic etiam Diabolus excæcatos appetijt, & attentavit æqualitatem Dei conſequi, quod erat impoſſibile: Hocque eſt proprium ſuperbiæ. *l.2.d.5.a.1.q.1.& 2.* ſic & S. Joan. Chryſoſt. *Hom.* 30.

1226. *Superbia inficit etiam perfectos.*

Venite faciamus Turrim, cuius culmen pertingat ad Cœlum. Nota; hic eſt fructus ſuperbiæ: quæ ſicut turris uſque ad cœlum pertingit, ſcilicet uſque ad perfectos viros, quia inficit omnes *op. Comp. Theol. lib.* 3.*c.*15.

1227. *Concordia bonorum in bono optima: malorum in malo peſſima.*

Venite faciamus, *&c.* Quomodò ſi erant impij tam concordes ſe oſtenderunt, cum concordia ſit tam excelſa virtus? Nota, quod eſt concordia bonorum in bonum & bona, malorum in malum mala: ſicut noxium eſſe ſolet, ſi unitas deſit bonis, ita perniciosum eſt, ſi non deſit malis: Perverſos quippe unitas corroborat, dum concordat, & tantò magis incorrigibiles, quantò unanimes facit. *op. Phar. l.4.cap.*16.

1228. *Invitatoria bonorum in bonum: & malorum in malum qualia in matutino Diaboli.*

Venite faciamus lateres, *&c. venite faciamus nobis civitatem, &c.* Cur bis repetunt venite? Nota, quod Chorus eſt concordia humanarum vocum, in quo Alij, cantantes præcedunt, Alij reſpondent. *Pſal.* 87. Unde ſicut Eccleſia Iuſtorum ſecundùm diverſa feſtorum, diverſa habet invitatoria: ſic & ſynagoga peccantium in matutino Diaboli: unum eſt vanitatis, & ſuperbiæ, venite faciamus nobis Civitatem, &c. Aliud iniquitatis, venite, & occidamus eum. *Gen. cap.* 37. Aliud avaritiæ, & cupiditatis veni nobiſcum. *Proverb. cap.* 1. Aliud voluptatis, venite fruamur bonis. *ſap. cap.* 2.

1229. *In peccato fœtor, & bellum inteſtinum.*

Venite faciamus nobis civitatem, *&c.* In quo loco? in Campo Sennaar: ſed cur permiſit Deus, ut ædificaretur in Sennaar? Sennaar interpretatur fœtor, ſeu putredo dentium, & ſignat peccatum, in quo Civitas Diaboli fundatur: Hæc Civitas eſt habitatio fœtida, & ſtabulum porcorum per luxuriam, & cætera vitia, in qua eſt putredo, & ſtridor dentium, ſcilicet bellum inteſtinum, quia peccator nunquam habet pacem. *ſerm.* 2. *de dedic. Eccl.*

1230. *Tyranni non ſinunt quieſcere ſubditos.*

Venite faciamus nobis civitatem, *&c.* ſed à quonam fuerunt moti ad tantum laborem? Authoritate, & præcepto Nembrod. *ſerm.* 15. *Hexaem.* Hoc enim eſt proprium Tyrannorum nunquam ſinere quieſcere ſubditos, ſic & Philip. Abb. *de ſilent. cler. cap.*11.

1231. *Peccator totis, & omnibus viribus Deum offendit.*

Venite faciamus nobis Civitatem, *&c.* Nota ad conſtructionem Babylonis plures iniqui concurrerunt: ſignificaturque, quod Peccator ad Deum offendendum convocat omnes potentias, & ſenſus, eaſque unanimes reddit in malum. Et hinc docent Theologi, quod licèt peccatum ſecundùm eſſentiam reſideat in anima, ſeu in voluntate, tamen ad ipſum concurrunt potentiæ intellectuales, & ſenſitivæ. *l.2.d.24.p.2.a.1.q.1.& d.31.a.1.q.*2. Unde quando peccat mortaliter invitat omnes potentias ad malum; pedes per malum conſenſum, manus per malum actum, collum per malum verbum, linguam per vitioſum ſilentium, cor per affectum, & delectationem. *ſerm.* 3. *Dom.* 11. *poſt Pentec. & ſerm.* 1. *Dom.* 13. *ibid.*

1232. *Peccator utitur omnibus creatis, & Deo ipſo ad ipſius offenſam.*

Venite faciamus, *&c.* Nota, quod Peccator omnia creata, & increata ordinat ad Dei offenſam: utitur enim fruendis, & fruitur utendis. *in ſap. cap.* 2.

1233. *Quo quis plus aſcendit eo plus deſcendit, & elongat ſe à Deo.*

Venite, &c. cuius culmen ad cœlum pertingat. Sed quid facitis inſani? Verum quidem eſt, quod corporaliter quo quis plus aſcendit, eo plus cœlo appropinquat: ſpiritualiter tamen id eſt magis ſe à Deo elongare: quo enim quis plus per ſuperbiam ſe exaltat, eo magis deſcendit, & à Deo diſtat; & è contra quo quis magis deſcendit, eo plus aſcendit. *ſerm.* 2. *& 3. de uno Confeſ.* Quo quid plus participat de forma rei, eo plus occupat de loco eius: ſed forma capitis noſtri Chriſti eſt humilitas eius; ergo qui plus humilis eſt, plus participat de Chriſti ſublimitate. *ſerm.* 2. *de uno Confeſ.*

1234. *Civitas Babilonis, & Diaboli habèt pro fundamento libidinem: Dei Civitas charitatem.*

Venite, &c. & celebremus nomen noſtrum, &c. Nota quale fundamentum ponant impij in Civitate Babylonis, quæ eſt Diaboli: Civitas enim Diaboli habet pro fundamento libidinem perverſam: Civitas Hieruſalem habet Charitatem ordinatam: Illa ad terrena per libidinem deprimitur, quia in his terrenis beatitudinem ponit: Iſta erigit ad æterna, in æternis quieſcit, & in eis beatitudinem ponit. *In Ecclen. proœm.*

1235. *Deus agens ordinatum in ſuis operibus.*

Venite, &c. & confundamus linguam eorum, &c. Nota, quod hæc fuit ſecunda ætas, in qua diviſæ ſunt linguæ, & reſpondet ſecundæ diei Creationis, in qua per firmamentum diviſæ ſunt aquæ, & reſpondet etiam pueritiæ, in qua homo addiſcit loqui. *ſerm.* 15. *Hexaem. & op. Brevil. in proœm.*

1236. *Potentia perſequentium Eccleſiam diſſipata eſt.*

Atque diviſit eos ex illo loco in univerſas terras, &c. Nota ex hac diviſione lingoarum, orta eſt etiam ſeparatio ipſorum per nniverſas terras mundi, & ſic tunc diſſipatum eſt imperium Nembrod, & Turris Babylonis, quod fuit figura primò diſſipationis potentiæ Imperatorum Romanorum perſequentium Eccleſiam, ad quos ſucceſſit Conſtantinus Magnus. Secnndò diſſiparionis potentiæ Antichriſti futuræ. *ſerm.* 15. *&* 16. *Hexaem.*

1237. *Idiomata hebræa, græca, & latina unde orta.*

Atque diviſit eos, &c. Nota, quod tunc facta eſt diviſio linguarum in præcipua Idiomata mundi, ſcilicet hebraica, græca, & latina: ſed hebraica remanſit in domo hebræa: hæc enim fuit originalis procedens ab Adam, idque fuit figura, quod, facta diſperſione Idololatriæ, remanere debebat Confeſſio Chriſti in populo Chriſtiano. *ſer.* 16. *Hexaem.*

1238. *Concordia res parvæ creſcunt: diſcordia maximæ dilabuntur.*

Atque ita diviſit eos, &c. Vide, quod per diviſionem linguarum etiam diſperſi ſunt in varias terras: quia Concordia res parvæ creſcunt: diſcordia maximæ dilabuntur. Et unitas eſt cauſa omnis boni, & ſalutis: diſcordia interitus: regnum enim in ſe diviſum, quale eſt Diaboli, non poteſt ſtare. *in Luc. c.* 11. *v.* 17. *&* 18.

1239. *Inter malos conſervari Iuſtum eſt maximum Dei beneficium.*

Tulit itaque Tharè Abram filium ſuum, & Lot filium Aran, filium filij ſui, & Sarai, & eduxit eos de Vr Chaldæorum, ut irent in terram Chanaan, &c. Quarè de Vr Chaldæorum voluit Deus ut recederet? quia ibi exercebatur Idololatria, eumque perſequebantur illi habitatores ſic reſpondent DD. Vnde hæc fuit maxima miſericordia Dei, quam in Abraham exercuit eum conſervando ſine querela, & juſtum in medio nationis pravæ, & perverſæ, & ab Adverſariis defendendo, tandemque Terram promiſſionis conferendo. *in Sap. c.* 10. *& ap. Bibl. paup. cap.* 36. *&* 120.

CAPVT XII.

1240. *Malorum ſocietas periculoſa, ideò in Religionibus obſervantibus ejiciuntur mali, ne alios inficiant.*

Egredere de terra tua, &c. Hoc fuit à Deo præceptum Abrahæ: & cur voluit Deus, ut Abraham tam bonus exiret de Meſopotamia ſua Patria? quia in illa terra vigebat Idololatria, unde ne inficeretur ipſe vel aliqui de ſua familia, & ut liberius, & ſecurius colerent unum, & verum Deum, voluit, ut à tali regione exiret. *lib.* 4. *diſt.* 1. *p.* 2. *a.* 3. *q.* 1. *ad* 3. ſic & Abulenſis. Vide igitur, quàm periculoſa ſit malorum ſocietas etiam in Congregationibus Iuſtorum, & ideò juſtiſſimè mali publici ejiciuntur à Religionibus, dum correcti non ſe emendare volunt, tum propter ſcandala evitanda, tum ne alij inficiantur. *op. deter. ſuper Regulam qu.* 14.

1241. *Malorum ſocietas ſæpe privat bonos benedictionibus divinis.*

Egredere de terra tua, &c. Cur cum Deus vellet replere Abraham ſuis benedictionibus, & ſuis muneribus cumulare, tum & viſitationibus voluit, ut priùs exiret de Vr Chaldæorum? Id voluit, ut ſe eximeret à ſocietate Malorum, utque nobis daret intelligere, quot bonis priventur, & benedictionibus cæleſtibus qui inter Malos cum ſui periculo volunt degere. *op. Bibl. paup. c.* 120.

1242. *Cuicumque volenti ſequi Chriſtum, eſt neceſſe, ut omnia relinquat quoad affectum.*

Egredere de terra tua, & de Cognatione tua, &c. In his verbis videtur, quod Deus præceperit expoliationem omnium bonorum Abrahæ, & tamen patens eſt, quod etiam pòſt plurimis ditatus eſt bonis temporalibus? Quomodò ergo inter perfectos obedientes Deo adnumeratur? Sed nota, quod hæc expropriatio fuit præcepta non quoad rem, ſed quoad affectum inordinatum, & in eodem ſenſu à Chriſto præcipitur renunciatio rerum dicente: *Qui non renunciat omnibus, &c.* licèt perfectius ſit relinquere omnia etiam quoad rem. Sic & præcipit S. Franciſcus in ſua Regula; unde quidam Doctor tempore S. Bonaventuræ fuit ab Eccleſia condemnatus, quia docebat eſſe neceſſariam abrenunciationem rerum etiam quoad rem exemplo Abrahæ, quod falſum eſt, quia Abraham tulit ſecum omnem ſubſtantiam, licet quoad affectum omnibus renunciaverat. *op. Apol. paup. reſp.* 3. *cap.* 3.

1243. *Deus à Religioſis exigit obſervantiam Voti Paupertatis, Obedientiæ, & Caſtitatis.*

Egredere de terra tua, de cognatione tua, & de domo Patris tui. Si capite præcedenti legitur, quod Abraham exierat de Vr Chaldæorum, quomodò idem denuo ei præcipitur? Poterat enim dicere Domino: Iam ò Domine egreſſus ſum; ad quid ergo hæc repetitio præcepti? Doctores hic reſpondent apud Lyranum, quod jam corpore redierat, non mente, cùm intenderet illuc denuò redire: unde Deus repetiit hunc exitum, quia id fuit figura Religioſorum à quibus vult Deus exitum perfectum & quoad rem, & quoad votum: de terra, ſeu poſſeſſionibus terrenis per votum paupertatis; de cognatione per votum Caſtitatis, & de domo Patris per votum Obedientiæ. *In Pſal.* 113. *& op. Bibl. paup. c.* 120. *& diat. tit.* 4. *c.* 1. *in fine.*

1244. *Chriſtus non invenitur inter cognatos à Religioſis, ideò à cognatione longè recedendum.*

Egredere de cognatione, &c. Nota, id myſticè dici omnibus Religioſis, à quibus vult Deus renunciationem inordinati affectus ad Cognatos, & amicos carnales, nam nec Chriſtus inventus eſt à Maria, & Ioſeph inter Cognatos, & notos, eſtque

contra illos, qui curioſi, & vagi nimis ſe ingerunt in rebus, & factis Conſanguineorum, & ſæcularium. *In Luc.c.9.v.61.& ſer.5. dom. infra octa. Epiph.& ſer.1.Dom.ſeptuag.& ſerm.3.Domin.23.poſt Pentec.*

1245. *Religioſus debet vivere, ut alienigena in hoc mundo.*

Egredere de terra tua. Sed cur hoc? Nonne poterat Abraham vivere cum juſtitia etiam in terra propria? quia voluit, ut daretur intelligi cuicumque homini, quod debet vivere ut peregrinus in hoc mundo; ſed præcipuè Religioſis id dicitur, qui ut alienigenæ debent vivere in hoc mundo, & dimittere non ſolùm habitum, ſed & mores, & geſtus ſæculares, & ſicut alienigenæ non manent, ſed tranſeunt loca verſus patriam, ſic & Religioſus & corpore, & corde tranſire debet ad aliam vitam, ſcilicet ſpiritus verſus patriam cæleſtem. *In Luc.c.17.v.18. & 19.* Vult ergo Deus Religioſos homines veluti extra hunc mundum poſitos, alienoſque à cupiditatibus & affectionibus terræ. *Ibid.*

1246. *Deus vult, ut quilibet Chriſtianus renunciet Mundo, Carni, & Diabolo.*

Egredere de terra, &c. Nota, quod in hoc præcepto Abrahæ involuitur id, quod cuicunque baptizando intimatur. Abrenuncias Sathanæ, & omnibus pompis ejus, ſcilicet Mundo, Carni, & Diabolo? nam per terram intelligitur Mundus, per cognationem caro, & per Patrem diabolus, quæ abdicanda ſunt à nobis per pœnitentiam, ſic enim avaritia, luxoria, & ſuperbia à nobis longè erit, unde Chriſtus ad noſtrum exemplum voluit naſci de Virgine contra luxoriam, pannis involui contra avaritiam, & in ſtabulo poni contra ſuperbiam. *ſerm. in Vigilia Nat.*

1247. *Obſervantia Conſiliorum Evangelij antiquis ignota: nobis per Chriſtum notiſſima, & propoſita.*

Egredere de terra tua, & de cognatione tua, &c. & veni in terram, quam monſtravero tibi. Sed in quam terram? Cur eam non nominat? Vt daretur intelligi, quod via, quam in plenitudine temporum monſtraturus erat Deus hominibus, erat ignota tunc; & quænam eſt via obſervantiæ conſiliorum Evangelicorum. Hanc voluit Deus in figura oſtendere Abrahæ, ſed poſtea patenter Chriſtus eam nobis calcandam oſtendit. *ſerm. 2. de S. Antonio Patav.*

1248. *Promptitudo ad omnem nutum divinum omnimoda exigitur à Deo in ſuis ſequacibus.*

Egredere de terra, &c. & veni in terram, &c. Nota, quod Deus non exprimit, quænam ſit hæc terra, in quam vult, ut Abraham pergat: Cur hoc? quia voluit ab hoc viro perfecto, & vult à Religioſis, ut continuè ſtent accincti ad omnem nutum divinæ voluntatis in itinere perfectionis, & Sanctorum operum. *In Luc. cap.17. verſ. 18. & 19.* Sic & D. Baſilius.

1249. *Deus ut agens ordinatiſſimum omnia veteris legis ordinavit ad Chriſti Adventum futurum præfigurandum.*

Faciamque te in gentem magnam & benedicam tibi. Nota, quod hæc fuit tertia ætas mundi correſpondens tertiæ diei creationis rerum, in qua germinavit terra, & tertiæ ætati hominis, ſcilicet adoleſcentiæ, in qua vis generativa incipit exire in actum, & ideò Abrahæ ordinata fuit Circumciſio, & facta promiſſio de Chriſto venturo ex ejus ſemine. *op. Brevil. in proœm. & ſer.16. Hexaem.*

1250. *Status Religionis eſt terra viventium, & benedictionis divina.*

Et veni in terram, quam monſtravero tibi, faciamque te in gentem magnam, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, & eris benedictus. Iam dictum eſt, hæc omnia contigiſſe in figura ſtatus futuri legis gratiæ, ſed quænam eſt hæc terra, in quam præcepit Deus viro juſto, ut pergeret, & ut obtineret tot bona promiſſa? Hæc eſt terra viventium, ſcilicet ſtatus Religioſus, ait Gloſſa, Religio enim eſt nobilitate ingenua, elevata, læta, ornata & alta: Nota, quòd dicit, *faciam te in gentem magnam.* Quænam eſt gens hæc magna? Gens magna ſunt Angeli: ſic & Religioſi viri ſunt Angeli aſcendentes, & deſcendentes: *In Ioan. collat.* 10. In hoc ſtatu eſt conſummata perfectio Eccleſiæ militantis. *ſer.16. & 22. Hexaem.* Vultis igitur ſcire, unde inter cætera pœnitentiæ inſtituta monaſterialis diſciplina tot prærogativas, & benedictiones mereatur, & ſecundum baptiſma nuncupetur? Arbitror ob perfectam mundi abrenonciationem, ac ſingularem excellentiam vitæ ſpiritualis, qua præeminens univerſis vitæ humanæ generibus hujuſmodi converſatio profeſſores ſuos Angelis ſimiles, diſſimiles hominibus facit: imò divinam in homine reformat imaginem configurans eos Chriſto inſtar baptiſmi, dum per id quod mortificant membra ſua, rurſum Chriſtum induunt complantati ſimilitudini mortis ejus. *opuſc. Apol. paup. reſp. 1. c. 3.*

1251. *Deus benigniſſimus nihil nobis adimit, quin abundantiſſimè retribuat.*

Faciamque te in gentem magnam, &c. Vide ex hoc, quod cùm Deus præceperit Abrahæ exitum de terra patria, & cognatione ſua, qua homini nihil amabilius; tamen benigniſſimè mitigat hunc rigorem promiſſis ampliſſimis. Promiſit enim ipſi & poſteris terram promiſſionis à fluvio Ægypti ad flumen magnum Euphratem. *In Sap. c.12. & 18. & in Luc.c.1.v.73.*

1252. *Ille magnus, & felix cujus Dominus Deus ejus.*

Faciam te in gentem magnam. Cur non dixit in gentem multam? quia ille magnus eſt, qui Deum colit, & cujus Dominus ejus: qui enim Deum habet omnia cum Deo poſſidet. *In Luc. c.10.v.22. & c.12.v.31. & in Thren.c.1.* Sic & Robertus Abbas *lib.5. c.5.* Ratio autem eſt, quia ſolùm boni à Deo computantur, mali autem ſunt ex abundanti, & apud Deum veluti non computati. *In Sap. cap.10. & lib. 1. diſt. 46. quæſt. ult. in fine corp.* unde dicitur Iſaiæ, *Multiplicaſti gentem, ſed non*

magniſi

magnificaſti lætitiam. Phar. lib.1. cap. 22.

1253. *Apud Deum plus æſtimatur unus iuſtus, quàm innumerabiles peccatores.*

Faciam te in gentem magnam ? Cur non dicit multam, ſed magnam? quia apud Deum eſt in æſtimatione magnitudo virtutis, non multitudo gentis: plus enim penſat Deus vitam unius juſti, quàm animam innumerabilium peccatorum, & præponderat ſalvationem unius juſti damnationi innumerabilium. *lib.3.diſt.20. art.1.quæſt.3. & diſt. 40. art.1.q.2.*

1254. *Iudæis promiſſa ſunt temporalia, Chriſtianis ſpiritualia.*

Et benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, &c. Cur Deus promittit temporalia, & non potius ſpiritualia ? quia lex ſcripta erat lex carnis: poſt Chriſtum verò eſt de bonis ſpiritualibus: unde per Chriſtum Abrahæ promiſſum, hæc omnia promiſſa adimpleta ſunt ſpiritualiter in Eccleſia, *op.Apol.paup.reſp.3.c.3.*

1255. *Benedictio Dei affert omne bonum.*

Et benedicam tibi,&c. In quonam bono conſiſtit hæc benedictio promiſſa ? Conſiſtit in bonis temporalibus, ſpiritualibus, & æternis: unde benedictio temporalis ſine ſpirituali parùm confert, ſed benedictio Dei omne bonum communicat. *ſer.5. de una Virgine*, & hæc benedictio deſcendit ad omnes imitatores virtutum Abrahæ, qui ſpiritualiter dicuntur filij Abrahæ. *In Luc.c.1.v.42.& 54. & ſer.Dom.poſt oct.Epiph.*

1256. *Dei protectio qualis in cultores perfectos ſui nominis.*

Benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum. In quonam conſiſtit hæc magnificatio Abrahæ ? Nota qualem protectionem habet Deus perfectorum ſuorum cultorum, magnificatus eſt non ſolùm per augmentum ſuæ famæ, per totum mundum, ſed & quia ipſum ab inimicis defendit, & eum præſervavit ab Idololatria imò in ejus nomine voluit Deus comprehendere ſuum ipſius nomen, appellando ſeipſum Deum Abraham ex quodam privilegio amoris per cultum Religionis. *In Pſal.45. & in Sap. cap.10.* Vide igitur quodnam privilegium eſt viri juſti, qui verè poteſt dicere, ſervus tuus ſum ego, ſcilicet mandata tua obſervando, & cuſtodiendo, obediendoque, ideò tuus ſum ego, ſcilicet non meus, ſed tuus, ſcilicet in tuis mirabilibus, in quibus ſum attonitus, in tuis credibilibus, in quibus ſum ſubditus, & in tuis delectabilibus, in quibus ſum irretitus. *Pſal.118.c.6.v.18. & c.8.v.13.*

1257. *Benedictio divina differt ab humana.*

Benedicam tibi, &c. Quodnam eſt hoc præmium Abrahæ à Deo promiſſum ? Vide quomodò Deus poſtquam promiſit Abrahæ, quod magnificandus erat apud homines (hæc eſt benedictio humana) ſubdit, *& benedicam tibi* ſcilicet augendo numero, & merito: per multiplicationem, ſcilicet poſterorum, juſtorum, & meritorum; & hæc eſt benedictio Dei valdè differens, & eminentior humana: hæc enim pro nihilo reputanda, quia judicium humanum cæcum eſt frequentiùs, & ignorat veritatem, & fallitur ſæpiſſimè. *Pſal. 27. & ep. de Inſtit.Novit.p.2. cap.10. & ep. Phar. l.4.c.47. & in Luc.c.18.v.11.*

1258. *Benedictio Dei ineffabilia, & inexplicabilia bona affert.*

Benedicam tibi, & eris benedictus. In quibus bonis conſiſtit hæc benedictio ? Id non exprimitur, ſed ponitur indefinitè, & meritò, quia erat veluti inexplicabilis, quia Deus cùm plene benedicit juſtum, ipſum benedicit in mundo per propitiationem, remiſſionemque culparum, & collationē gratiæ, in extremo defendendo ipſum ab hoſtibus, ſecurum exitum animæ tribuendo, & in Cœlo per collationem gloriæ. *ſer.1.de uno Confeſſ.* Bona ſunt hæc, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in Cor hominis aſcenderunt, cum ſint ineffabilia, & inexplicabilia. *Ibidem.*

1259. *Non ſufficit, ut Deus gratiam offerat, niſi voluntas liberè acceptet.*

Benedicam tibi, eriſque benedictus, Cur additur, eriſque benedictus ? Nonne ſufficiebat dicere Benedicam tibi ? Si enim Deus contulit benedictionem ſuam Abrahæ, nonne ad ipſum debebat terminare ? Sed nota, quod non ſufficit, ut Deus exhibeat adulto ſua dona, & gratias, ſed requiritur diſpoſitio liberi arbitrij ea volentis recipere, ob idque conformitas voluntatis humanæ ad divinam. *lib.2.diſt.4.a.1.q.2.ad 4.& lib.4.diſt.4.p.1.a.2. q.2.ad 2.& p.2.a.1.q.1.in argum.*

1260. *Obedientia clavis Paradiſi.*

Benedicam tibi, eriſque benedictus. Cur repetit benedictionem ? quia debetur hæc repetitio benedictionis, ſcilicet in præſenti, & in futuro virtuti obedientiæ, eſt enim clavis Paradiſi aditum faciens ad omnem benedictionem. *ep. diat. ſal.tit. 4. c.2.& ep.Bibl.paup.c.4.*

1261. *Perfecta obedientia eſt prompta, alacris, & in difficilibus.*

Egreſſus eſt itaque Abraham, ſicut præceperat ei Dominus, &c. Vide quàm perfecta fuit obedientia Abrahæ, in qua datur nobis nomen perfectæ obedientiæ, ſcilicet quod ſit prompta, alacris, & in ordine ad ardua. *op.Cemp.Theol. lib.5.c.9. & op. de perf.Relig.lib.2.c.4.*

1262. *Fides fortificat animam contra Mundum, & Diabolum.*

Egreſſus eſt itaque Abraham,&c. Quomodò tam arduum opus ſtatim arripit Abraham ? ſed non eſt mirum; nam in eo vigebat fides maxima; hæc enim eſt virtus omnium aliarum fundamentalis: hæc facit hominem fortem, & conſtantem in bello vitiorum; unde mirum non eſt ſi Abraham hac virtute armatus, mundum, patriam, cognationem, domum Patris contempſit: hæc virtus nobiliſſima intellectum illuminat, animam purgat ab omni affectu terrenorum, & animam fortificat contra omnem impetum mundi, carnis, & diaboli. *ſer.1. de plur. Martyr.*

1263. Fides

1263. *Fides abſentia reddit præſentia.*

Egreſſus eſt itaque Abraham. Sed quo vadis, ubi ſunt bona, quæ tibi tam liberaliter Deus promittit? Vbi ſunt bona ad vitam conſervandam neceſſaria tibi, & tuæ familiæ? Non eſt mirum, quod vir imbutus maxima fide ad horum nihil cogitaverit, quia fides verè innititur cum Deo omnium bonorum largitore: fides abſentia præſentia facit, vidit hæc omnia credendo, ſperando, & amando: *In Ioan.cap.8.v.53.& ſeq.*

1264. *Obedientia benedictionem à Deo meretur.*

Egreſſus eſt itaque Abraham, ſicut præceperat ei Dominus. Notandum, quod Deus dixit, *Benedicam tibi,* ſcilicet in tempore futuro, ſed quando hæc erunt ô bone Deus? ſic poterat dicere Abraham, ſed nihil horum dicit, ſed obediendo ſe præparavit ad benedictionem; unde Deus remiſit benedictionem ſuam ad tempus obedientiæ, & meritò; quia obedientia eſt fundamentum omnium benedictionum Dei: Ille enim à Deo benedicitur, qui obedit ei, & propter Deum facit quidquid facit. *In Luc.cap.24.v.50.*

1265. *Cultus Dei perfectus liberat à malis, & colens verè Deum, à Deo colitur ipſe.*

Egreſſus eſt itaque Abraham, &c. Vnde egreſſus? De Vr Chaldæorum, ubi vigebat Idololatria, egreſſus eſt ut Deũ ſincerè coleret, ideò benedictionibus repletur, & à malis protegitur. Nota igitur, quod colimus Deũ adorando, & obediendo, & Deus nos colit purgando, exercendo, & liberando à tentationibus, & periculis. *In Ioan. coll.47.* Colimus Deum adorando, & ut culmen noſtrum invocando; Colit nos Deus amando, tanquam agricola non ceſſans verbo ſuo extirpare mala ſemina de cordibus noſtris, & aperire cor noſtrum tanquam ſermonis aratro plantare ſemina præceptorum, & expectare fructum. *op.de dono pietatis c.2.*

1266. *Cultus Dei maximè floret in oblationibus factis ſuper altare Deo dicatum.*

Et inde tranſgrediens ædificavit Altare Domino, & invocavit nomen eius. Ante Abraham non legitur ædificatum Altare niſi à Noe poſt diluvium, ſed ab Abraham pluries, & in pluribus locis plurima Altaria ædificata ſunt, & hoc dictante Spiritu ſancto, quia hæc fuit tertia ætas reſpondens tertiæ diei creationis, in qua terra germinavit: in hac tertia ætate ſynagoga cæpit florere in cultu Dei, & in multiplicatione cultuum Dei. Cultus autem Dei alius eſt interior, alius exterior, exterior conſiſtit in oblationibus, ſacrificiiſque, adorationibus, & ſimilibus, quæ ſunt ſigna proteſtantia interiorem cultum, qui ſoli Deo debetur: hoc autem maximè exercetur ſuper Altare, quod eſt ara alta, in qua figuratur elevatio mentis, & actuum ad Deum ipſum quaſi culmen, & centrum invocando, & recognoſcendo. *ſer.15.Hexaem.op.de dono piet.c.2.& in Pſal.25.*

1267. *Chriſtus in hoc mundo fuit veluti peregrinus, ut nos veluti peregrini viveremus in hoc mundo.*

Deſcendit igitur Abraham in Ægyptum, ut peregrinaretur ibi, &c. Abraham manſit in pluribus regionibus: ſed notandum, quod procedens in Ægyptum, dicitur ibi ſteriſſe ut peregrinus. Cur in ſola Ægypto dicitur peregrinari? Nota, quod in Abraham figuratur Chriſtus, in Ægypto mundus; datque per hoc intelligere, quod Chriſtus venit in Ægyptum hujus mundi veluti peregrinus, non enim hæc erat ſua patria: voluit etiam per hoc nos docere, quod tanquam peregrini debemus vivere propter laborem, paupertatem, tranſitum, & remotionem à gratia. *op.Comp.Theol.lib.4.c.5.& in Pſal.114.& in Luc.c.24.v.18.*

1268. *Per Mariam Virginem (tanquam noſtram ſororem) veniunt omnia bona nobis.*

Dic igitur, obſecro te, quod ſoror mea ſis, ut benè ſit mihi propter te, & vivat anima mea ob gratiam tui. Abraham timens, ne aliquid ſibi mali accideret propter Saram uxorem ſuam; cùm eſſet valdè pulchra: ideò voluit, ut diceret ſe eſſe ſuam ſororem: ſed cur hoc? Si Deus promiſerat ſe futurum ſuum defenſorem, & protectorem? Cur in hac trepidatione non recurrit ad Deum? Sed nota, quod Sara pulchra fuit figura Beatæ Virginis Mariæ pulcherrimæ inter omnes mulieres, quæ veluti ſoror noſtra fuit in hoc mundo collocata, ut cum tota fiducia poſſimus ad ipſam recurrere, & ſimiliter dicere; Dic, obſecro, ô Maria; quod ſoror noſtra ſis, ut propter te benè ſit nobis à Deo, & ob gratiam tui vivat anima noſtra in Deo, & ut propter talem ſororem Ægyptij Dæmones nos revereantur, & ut Angeli nobis in aciem conjungantur, & ut Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus noſtri miſereantur. *op.ſpec.B.Virg.lect.6.* Vide ergo, ô homo, qualis ſit ſoror hæc noſtra, & qualia bona nobis per ipſam veniunt.

1269. *Adulterium etiam apud Gentiles abominabile.*

Dic, obſecro, quod ſoror mea ſis, &c. Sed cur noluit Abraham, ut Sara appareret ſua conjux? Nota rem mirabilem: ſciebat, quod apud Ægyptios abominabile ita erat adulterium, quod potius eligerent occidere Abraham, ut poſſit Rex liberè ducere Saram, ideò voluit, ut appellaretur ſoror, ut vitam ſalvaret. *op.Bibl.paup.c.89.* Confuſio ergo ex hoc oritur Chriſtianis, qui ſine fræno ullo, & tam facilè ſe præcipitant in adulteria: verè deteſtanda perverſio eſt videre, quod immunditiam, quam deteſtatur Gentilis, & Idololatra, imò & Brutum, amplectitur Chriſtianus, & homo. *ſer.4. de Apoſt. & ſer.1.Dom.24.poſt Pentec.*

1270. *Deus non eſt tentandus, ſed ad remedia humana poſſibilia recurrendum.*

Dic, obſecro, quod ſoror mea ſis, &c. Sed cur ad Deum non recurris ô Abraham? Cur non remittis exitum hujus rei ad divinam protectionem toties à te in tuis neceſſitatibus expertam? Et qua veritate poterit ipſa dicere ſe eſſe tuam ſororem? Ergone mendacio vis te eximere à periculo? Nonne ſatius eſt, & Deo charius, ut potius ſubeas mortem, quàm Deum etiam minimo peccato offendere? ſed reſponderetur, quod non dixit mendacium aſſerendo Saram eſſe ſuam ſororem, quia eam diligebat ut ſororem, & quia erat conſanguinea, hocque medio voluit uti, ne videretur Deum tentare: vult enim Deus,

Deus, ut quando poſſumus, ad media, & remedia humana, & ordinaria recurramus. *op. Bibl. paup. c.14. & 53. & in Luc. c.4. & in Sap. cap.1.*

1271. *Coniuges cum debita reverentia ſe mutuò tractent, & Vxor ſit obediens, Viro.*

Dic, obſecro, quod ſoror mea ſis, &c. Vide, qua modeſtia Abraham hoc præcipit uxori, & quomodò uxor promptè obedit Marito. Vt addiſcant uxorati, quomodò mutuò inter ſe, & qua humilitate, obedientia, & benignitate debeant cohabitare. *op. Bibl. paup. cap.89.*

1272. *Cooperatores peccati eadem plectuntur pœna, qua principales peccatores.*

Flagellavit autem Dominus Pharaonem, & omnem domum ejus plagis maximis. Cur etiam domus, ſcilicet ſervi, & familiares Pharaonis propter raptum Saræ flagellantur? Cur non ſolus Pharao? Reſpondet Chryſoſtomus, quia fuerunt Cooperatores cum Rege ad committendum hoc ſcelus, vel laudando pulchritudinem Saræ, vel coadjuvando, &c. Nec id mirum eſt: ſic enim exigit juſtitia Dei, quia mali conſiliarij, auxiliarij, & cooperatores ad malum ſunt pſeudoapoſtoli, milites, venatores Diaboli, ideò à Deo gravius puniuntur. *ſerm. 3. fer.2. Paſch. & ſerm.4. Dom.24. poſt oct. Paſch. & fer. 2. fer.4. Pentec. & fer.3. dom.4. poſt Pentec. & fer.3. dom. ſexageſ. & in Luc. c.17. v.1. & 2.*

CAPVT XIII.

1273. *In regione, & ſtatu peccati ſolùm cæcitas, & tenebræ vigent.*

Aſcendit Abraham de Ægypto Ipſe, & uxor, & Lot, ad auſtralem plagam. Cur non remanſit Abraham in terra fertiliſſima Ægypti? Nonne & poterat in illa terra alienigena vivere & juxta Dei præceptum? ſed ibi non remanſit, quia Ægyptus non erat locus à Deo ſibi deſtinatus, nec ſuæ vitæ accommodatus, ſed benè terra promiſſionis ad Auſtralem plagam poſita, & meritò juſtus recedit ab Ægypto, qui interpretatur tenebræ, & ſignificat ſtatum peccati, & peccatoris, qui ob peccati cæcitatem non videt, quid agere debeat, ſed delectatione peccati obtenebratus ad omnia peccata eſt pronus. *fer.4. dom. 16. poſt Pentec.* Infelix igitur, qui in regione Ægypti habitat ut filius prodigus. *in Luc. cap.15.*

1274. *Iuſtus aſcendit, Impius deſcendit.*

Aſcendit Abraham de Ægypto ad auſtralem plagam. Quomodò dicitur aſcendere Abraham? Erat ne in aliqua fovea? ſed nota, quod Ægyptus erat ſtatus peccatoris, qui ad Deum ſe convertens aſcendit de tenebris ad lucem, & poſt aſcendit ad auſtralem plagam, ſcilicet de virtute in virtutem: Impius verò deſcendit de peccato in peccatum, & tandem in Infernum. O felix ſtatus aſcendentium: Infelix deſcendentium. *fer.2. Dom.16. poſt Pentec. & fer.4. in Aſcen.*

1275. *Chriſtus aſcendit multipliciter ad noſtrum exemplum.*

Aſcendit Abraham de Ægypto ad auſtralem plagam. Nota, myſticè: hic eſt Chriſtus, qui aſcendit primò in crucem, ſecundò in Reſurrectione de Lymbo, tertiò in Aſcenſione, ut nobis daret ſemper exemplum aſcendens uſque ad gloriam. *fer.4. in Aſcenſ. & Pſal.45.*

1276. *Derelinquentibus pro Chriſto temporalia, ab ipſo Deo ipſamet redonantur.*

Erat autem dives valdè in poſſeſſione auri, & argenti. Nota, quod hic ſolùm dicitur Abraham fuiſſe dives valdè. Cur hoc? ſed revoca in memoriam, quod Abraham reliquerat pro Deo omnia: Dominus autem dupliciter ipſum benedixit, ut ſupra notatū eſt. *Benedicam tibi, & eris benedictus*: quænam eſt hæc duplex benedictio? Adverte, quòd Deus dextera benedicit ſuos, cùm eis tribuit bona ſpiritualia, & ſiniſtra, cùm dat temporalia. *fer.4. dom. Trinit. & Pſ.66. & 128.* hac igitur duplici benedictione Deus ditavit Abraham in præmium, quod reliquerat patriam, patrem, & exierat de terra ſua, &c.

1277. *Divitiæ, de ſe non ſunt malæ, ſed tantùm malè utentibus.*

Erat autem dives valdè. Quomodò inter ſeſe cōpatiuntur divitiæ cùm ſanctitate viri juſti, ſi ſunt ſpinæ, ut ait Chriſtus, quæ animam vulnerant? ſed adverte, quòd divitiæ de ſe non ſunt malæ, niſi malè eis utentibus, horum enim ſtrangulant animam. *op. Apol paup. reſp.3. c.3. & op. de paup. Chriſti qu.1. a.2. & in Luc. c.8. v.14.*

1278. *Gratias agere debemus pro beneficiis à Deo receptis corde, ore, & opere.*

In loco Altaris, quod fecerat priùs invocavit ibi nomen Domini. Vide juſtum ſtatim ac liberatus fuit cùm ſuis rebus, & perſonis ab Ægyptiis obtulit ſacrificium laudis ad Altare Domini pro collatis beneficiis, &c. Ita & nos gratias agere debemus corde, ore & opere pro bonis naturæ, quibus in eſſe ſubſiſtimus; pro bonis fortunæ, quibus in eſſe ſervamur; pro bonis gratiæ, qua ſpiritualiter vivimus, & pro bonis gloriæ, quam aliquando habere credimus. Quid enim meliùs, quàm quod in corde geramus, ore promamus, & calamo exprimamus Deo gratias. Hoc nec aliquid breviùs dici poteſt, nec audiri leviùs, nec intelligi gratiùs, nec agi fructuoſiùs poteſt. *fer.3. de una Virgine.*

1279. *Divitiæ lites, & invidiam generant.*

Sed & Lot, &c. fuerūtque greges, & pecora, &c. Nec poterat eos capere terra, ut habitarēt ſimul, erat quippe ſubſtantia eorum multa, & nequibant habitare communiter. Sed quomodò non poterat eos capere terra? Ergone in illa Provincia, vel Regno, quæ erat terra promiſſionis, in quo poſt numerati ſunt tot milliones, non poterant duæ familiæ ſimul cohabitare? At id non eſt mirum; quia eorum ſubſtantia erat multa; ubi enim ſunt divitiæ temporales, ibi ſunt bella, rixæ, lites, timores, ſollicitudines, & ideò ubi eſt major quantitas divitiarum, ibi & majoris diſcordiæ cauſa major. *op. de proſ. Religioſ. lib.2. c.17. & op. Phar. lib.3. c.22. & op. Bibl. paup. c.48. & 73.*

V 1280. Divitiæ

1280. ***Divitiæ temporales quia deficientes non poſſunt ſimul replere vacuitatem plurium, ideò generant diviſiones: divitiæ ſpirituales è contra quia indeficientes ſimul pluribus ſatisfaciunt, ideò generant pacem, & unitatem.***

Nec poterat eos capere terra, &c. Cur non poterat eos capere terra? quia plures non poſſunt ſimul poſſidere divitias temporales, ſed eſt neceſſe tot facere portiones, quot participantes, hincque alter alteri invidet habenti, at divitiæ, & bona ſpiritualia è contra inſimul ſatisfaciunt deſideriis cordis, nec cultus participantium patitur detrimentum de abundantia alterius, quia ſimul Deo fruuntur qui omnia omnibus bonis implet. O felices qui in ſpiritualibus tantùm delectantur. *op. de prof. Religioſ. l.2.c.17. & op Bibl. paup. cap.48. & 73.*

1281. ***Vbi multiplicantur pecora, ſcilicet, cupiditates, & beſtialia deſideria, ibi pax non eſt, &c.***

Nec poterat eos capere terra, unde facta eſt rixa inter Paſtores, &c. Vide quomodò ex multiplicatione pecorum, & beſtiarum orta eſt diſciſſio pacis, & concordiæ: Vt diſcas, quod multiplicatis pecorinis, & beſtialibus deſideriis fit rixa inter voluntates eorum, qui volunt paſcere ſua deſideria in pratis hujus mundi; & cùm omnibus non ſufficiat id pro ſuo libito, dividitur frater à fratre per invidiæ diſſidium: quæ pecora ſi pauca eſſent modico contenta eſſent: Diſce igitur frænare deſideria prava. *op. de prof. Relig. lib.2.c.17.*

1282. ***Mitibus promittitur terra, immitibus aufertur.***

Et non poterat eos capere terra. Vide, quod ob lites, & rixas illa terra non ſufficiebat pro utriſque: Ejiciuntur ergo & privantur rixoſi, & immites à terra promiſſa gratiæ, & gloriæ: mites verò eam poſſidebunt. *op. de prof. Religioſ. lib.2.cap.17. & ſer. 2. in feſ. om. Sanct.*

1283. ***Pauper Chriſti paucis contentus, dives mundi nunquam etiam plurimis contentus.***

Nec poterat eos capere terra. Cur hoc? Nota, quod dicitur de iſtis, *non poterat eos capere terra*, ſcilicet eorum deſideriis vaſtis ſatisfacere, tales ſunt divites, & cupidi hujus mundi. E contra pauperes paucis contenti, quia loco penuriæ Deum habent in corde, qui ideò appellavit tales pauperes beatos, quia quantò in terra anguſtiantur nihil cupientes, tantò in Cælis dilatabuntur. *op. de prof. Religioſ. lib.2.cap.17.*

1284. ***Lites à ſervis Dei reſcindendæ, maximè à Prælatis Eccleſiæ, & præcipuè quando oriuntur cauſa rerum temporalium.***

Ne quæſo ſit jurgium inter nos, &c. Vide perfectam manſuetudinem viri juſti; daturque intelligi, quod à ſervis Dei maximè Prælatis Eccleſiæ non eſt litigandum, vel rixandum, imò reſcindenda ſunt ab ipſis toto conatu odia, & rixæ cum aliis & inter alios maximè cauſa rerum temporalium ortæ, manſuetudoque exercenda. *In Luc. cap.9. verſ.56. & opuſc. Bibl. paup cap.63.*

1285. ***Rixoſi ſunt extra Eccleſiam velutì excommunicati.***

Ne quæſo jurgium ſit inter nos, fratres enim ſumus. Nota, ergo, ubi eſt fraternitas, ibi neceſſariò eſt pax, & concordia, infer à deſtructione conſequentis, ergo ubi non eſt pax; ibi non eſt fraternitas: & cùm Eccleſia ſit Congregatio, & unitas fratrum, ſequitur, quod qui pacem non ſervat inter fratres extra Eccleſiam eſt, & ab ea ſeparatus. *ſerm.1. Hexaem. & ſerm. 9. de Apoſtol.* Ergo qui pacem non ſervat, eſt apud Deum velutì excommunicatus, vel hæreticus, dicente Apoſtolo, *Audio ſciſſuras eſſe inter vos, & ex parte credo, nam oportet & hæreſes eſſe, &c.*

1286. ***In diviſione temporalium Maior dividit, & Minor eligit.***

Ecce univerſa terra coram te eſt, ſi ad ſiniſtram ieris, ego dexteram tenebo. Vide quomodò Abraham volens ſeparari à Lot dedit ei optionem, ut eligeret partem, quam vellet; ut doceret in diviſione rerum ſpectare ad Majorem dividere, & ad Minorem eligere, ne habeat, quod conqueratur. *op. Bibl. paup. cap.59.* ſic & S. Ambroſius.

1287. ***Prælati in correctionibus primum locum dent non furori, & iræ, ſed manſuetudini.***

Ne quæſo ſit iurgium inter nos: ſi ad ſiniſtram ieris, ego dexteram tenebo, &c. Sed cur Abraham tanquam major non ſeverè correxit Paſtores, & etiam Lot? ſed cum nimia manſuetudine in hoc facto voluit procedere, ut daret normam Prælatis Eccleſiæ, quod debent dare locum primum manſuetudini in corrigendo defectus ſubditorum, generoſus enim eſt animus hominis, faciliúſque ducitur, quàm trahatur: & hinc Rex apum non habet aculeum. Qui enim pluribus cogitur vivere ad exemplum, ſatisfacere ſingulis, & omnibus placere, multa indiget diſcretione, ut medium valeat tenere; & quia hoc medium difficillimè poteſt teneri, minus tamen deviat, ſi ad benignitatis partem plus declinat, per quam redditur ſubditis magis amabilis, ob quam ei libentius obtemperant. *In Luc. cap.9. v.16. & op. de ſex alis Seraph. cap.7.*

1288. ***Concordia reddit homines cæleſtes ſimiles Angelis Dei.***

Ne quæſo ſit iurgium inter nos. Cur hoc? quia fratres ſumus. Nota hic emphaſim horum verborum, *fratres enim ſumus.* Ergo fraternitatis ſtatus exigit remiſſionem rixarum? ſed ubi eſt hæc fraternitas niſi in Religionibus, & hinc ad ſimilitudinem cōfraternitatis cæleſtis inter Religioſos nulla debet eſſe contrarietas in affectu, nulla diſparitas in victo, nulla ſingularitas in veſtito, ſed eorum concordia in moribus, & virtutibus eos conſervet, eorumque cor, & anima debet eſſe una. *op. de Eccleſ. Hier. p.4. cap.4.*

1289. ***Diabolus ſolùm timet concordiam, cujus Miniſtri ſunt rixoſi.***

Ne quæſo jurgium ſit inter nos: Fratres enim ſumus. Cur hanc admonitionem, correctionemque

fecit

Digitized by Google

fecit Abraham ſuo nepoti Lot? Quia noverat vir juſtus Diabolū uſum eſſe miniſterio Paſtorum ad reſcindendam concordiam inter ipſos: Nec mirum, quia Diabolus in nobis continentiam non timet, nec abſtinentiam. Ipſe enim non præmitur carne, non cibo utitur, ſed concordiæ noſtræ nimis inſidiatur, quia quod amiſit Ipſe in Cœlo, nititur ut Nos non ſervemus in deſerto, nec Chriſtus vult manere ubi charitas non eſt: meritò ergo dicebat Vir juſtus, *ne quæſo ſit iurgium inter Nos*, quaſi dicat non ſcindamus veſtem charitatis, quia non poteſt quis habere concordiam cum Deo, qui diſcors voluerit eſſe cum fratre. *ſerm.* 1. *& s. in Epiph.*

1290. *Iuſti ſolùm habent dexteram: Impij ſiniſtram, quia dextera eſt prædeſtinatorum, ſiniſtra reproborum.*

Si ad ſiniſtram ieris, ego dexteram tenebo; ſi ad dexteram, ego ad ſiniſtram pergam. Mirum eſt quomodò Abraham oſtendit ſe contentum parte ſiniſtra? Nonne hæc eſt præſcitorum, & dextera prædeſtinatorum? Nota, quod per dexteram ſignificantur proſperitates, per ſiniſtram adverſitates: item per dexteram locus prædeſtinatorum, per ſiniſtram præſcitorum: dicit igitur, ſi ad dexteram jeris, ego ſiniſtram tenebo, nempe ego ſiniſtram faciam dexteram, immobiliſque ſemper cum Deo ſive in proſperis, ſive in adverſis permanebo, *Diat. ſal. tit. 5. cap.* 8. *& op. de Eccleſ. Hier. p. 1. cap.* 3. Iuſtus ergo nihil ſiniſtrum habet, ſed omnia ſunt ad dexteram, ſcilicet omnia ordinat ad Deum, ad Cœlum &c. ſic & S. Ambroſius.

1291. *Impij dicunt malum bonum, & bonum malum: Iuſti idem dicunt, ſed in diverſo ſenſu.*

Si ad ſiniſtram ieris, ego dexteram tenebo, ſi ad dextram, ego ad ſiniſtram. Quomodò vir juſtus contentus eſt, vel dextera vel ſiniſtra, & quomodò à ſiniſtra ad dexteram, & è contra à dextera ad ſiniſtram contentus eſt tranſire? Sed adverte, quod loquitur tanquam vir ſpiritualis luce cœleſti illuminatus, quia enim inter carnem, & ſpiritum eſt, continua pugna, & diſſenſio animorum: Spiritus Chriſti dicit quod eſt carni dexterum, ſiniſtrum eſt ſpiritui, & è converſo: in quo enim delectatur caro, ſpiritus contriſtatur, & quod mundus reputat bonum, ego malum, & è converſo: Hinc ſpiritus dicit, quod bonum, & dexterum eſt carni, id verè eſt malum ſpiritui, & quod malum & ſiniſtrum eſt carni, id eſt bonum ſpiritui. E converſo caro dicit quod eſt bonum ſpiritui, eſt malum carni, & quod malum eſt ſpiritui, hoc reputatur bonum carni. *op. diat. ſal. tit. 5. cap.* 8. *& op. ſtim. div. am. p. 3. cap.* 14. *&* 15. *& op. de 7. donis c.* 5. Hinc (ait D. Hieron.) Apoſtolus *ad Galat. cap. ult.* ſæpè repetebat. *Mihi mundus crucifixus eſt & ego Mundo*, id eſt mihi Mundus eſt abjectus, contemptibilis, maledictuſque, & Ego, qui ſpiritu ambulo mundo, ſcilicet ego ſum contemptibilis, & maledictus à mundo, par pari refertur, ſed in fine videbitur, quis noſtrum veram viam amplexatus fuerit.

1292. *Non poteſt eſſe pax inter ſpiritum, & carnem, niſi prius caro perfectè mortificata fuerit.*

Ne quæſo ſit jurgium inter Nos: fratres enim ſumus, recede ergo a me. Sed quæ charitas eſt iſta Abrahæ, dum vult Lot à ſe recedere? Cur non ſecum retinet nepotem? Sed jam dictum eſt, quod per Abraham ſignificatur pars ſuperior animæ, & Spiritus, per Lot partem carnis: Vir juſtus ergo volens pacificare perfectè carnem, & ſpiritum, libereque deguſtare ea, quæ ſunt ſpiritus Dei, dicit carni, recede à me, id eſt recedat ſenſualitas per mortificationem mediantibus vigiliis, jejuniis, & diſciplinis, talique pacto caro, & ſpiritus pacificantur: Sic Chriſtus in congreſſu ſuæ paſſionis pacificavit carnem, & ſpiritum, illam ſpiritui ſubjacendo, dicens, *Verumtamen non mea voluntas, ſed tua fiat. In Luc. cap. 22. v. 42. & op. ſtim. div. am p. 3. cap. 15. & op. de dono Sap. cap. 2.*

1293. *Bona temporalia ſunt ſolùm apparentia, non vera.*

Lot vidit omnem circa regionem Iordanis, &c. ſicut Paradiſus Domini, &c. Nota illam conditionalem (*ſicut.*) Cur non dicit, erat Paradiſus Domini? Quia tota felicitas erat tantùm in ſuperficie, & apparens oculis corporis: Caduca namque, & fragilia, & puerilia ſunt hæc temporalia bona, quæ ſubitò adveniunt, & ſubitò recedunt, & in nullo loco, nullaque perſona ſtabilibus radicibus fixa conſiſtunt. *ſer. 2. de S. Barthol.*

1294. *Religioſus ſtatus eſt veluti Paradiſus.*

Quæ univerſa irrigabatur ſicut Paradiſus Domini. Iam dictum eſt, quod bona temporalia ſunt ſolùm apparentia, ſed notandum, quod hæc verba poſſunt verè dici de ſtatu religioſo, qui irrigatur aquis cœleſtibus, & eſt veluti Paradiſus Domini. *In Luc. cap. 23. v. 43.*

1295. *Felix eſt, qui in hoc mundo eligit ſibi dexteram, etiam ſi videatur aſpera, & difficilis: Infelix, qui eligit ſiniſtram etiam ſi videatur plana, & ſuavis.*

Elegitque ſibi Lot regionem circa Iordanem, quæ irrigabatur veluti Paradiſus Domini. Vide, quod Lot elegit ſibi partem ſiniſtram, quia ei viſa eſt ſicut Paradiſus Domini, & reliquit dexteram Abrahæ nō tam fertilem, & copioſam: Vt autē pateat, quàm deceptus fuerit Lot in hac electione, notandum, quod Sacer Textus ſubdit, nempè quod in ea parte habitabant Sodomitæ peſſimi, exitus autem probavit errorem Lot, quia illa tandem regiò juſtitia Dei fuit ſubverſa, ex qua ejectus fuit ipſe Lot cum ſua familia, cum amiſſione omnium ſuorum bonorum, & morte peſſima uxoris: & è contra Abraham à Deo protectus, & evectus ad viſionem, & alloqutionem Dei, qui plurima myſteria abditiſſima ei revelavit. Hinc ediſcamus quod felix ille, qui dexteram prædeſtinatorum, & Chriſti ſequacium in hoc mundo eligit, licèt à præſcitis, & mundanis videatur via difficilis, & aſpera, & veluti ſiniſtra: Infelix è contra, qui ſiniſtram in hoc mundo tenet, & ſi videatur

dextera, ſcilicet plana, facilis, & felicitatibus redundans, & veluti Paradiſus Domini; nam in fine mali, & mundani cum robore, & pœna ſiniſtram obtinebunt; Boni verò dexteram cum honore obtinuiſſe gaudebunt. *Op. de Eccleſ. Hier. p. 1. cap. 3.*

1296. *Peccatum contra naturam omnium peſſimum, opulentiaque rerum cauſa horum peccatorum.*

Homines autem ſodomitæ peſſimi erant. Cur peſſimi? Et unde orta eſt hæc ipſorum peſſima qualitas? Erant peſſimi ob peccatum contra naturam, in quo involuti erant, in quod inciderant ob nimiam abondantiam rerum temporalium. *In Luc. cap. 17. v. 28. & op. Bibl. paup. cap. 130.*

1297. *Contemplativus eſt plenus oculis videns Deum, & omnia ordinando in Deum.*

Dixit Dominus ad Abraham, leva oculos tuos, & vide ad Aquilonem, Meridiem, Orientem, & Occidentem. Ad quid voluit Deus, ut Abraham reſpiceret ad omnes partes terræ? Nota illa antecedentia verba leva oculos tuos, per quæ, ſignificatur elevatio mentis in Deum per contemplationem, iſtiſque datur videre ad quatuor partes mundi; ſcilicet ad Aquilonem videt tranſgreſſionem peccati, ad Meridiem fervorem juſtitiæ divinæ, ad Orientem claritatem gloriæ, ad Occaſum mortalitatem hujus vitæ, ſicque contemplativus eſt plenus oculis ante, & retrò. *In Ioan. collat. 46.*

1298. *Iuſti debent habere circumſpectionem in ordine ad malum, & bonum.*

Leva oculos tuos, & vide ad Orientem, Meridiem, &c. Quid eſt hæc circumſpectio, quam præcipit Deus viro juſto? circumſpectio hæc eſt ſpiritus, quam debet habere ſerviens Deo in ordine ad mala ſolerter cavenda, & ad bona patranda, unde dicitur, *declina à malo & fac bonum. ſer. 1. dom. 12. poſt Pentecoſt.*

1299. *Fides elevat animam ad viſionem inviſibilium*

Leva oculos tuos. Abraham erat in loco alto: Cur ergo dixit, ut elevaret oculos, & non potiùs ut inclinaret oculos ad Aquilonem, Meridiem &c. Quia volebat ut elevaret oculos non corporis, ſed fidei, & aſpiceret per fidem ad ea, quæ oculis corporis ſunt inviſibilia, nempè ad bona Cœleſtia, & per ſpem erigeretur ad ea expectanda. *In Luc. c. 21. v. 28.*

1300. *Qualis circunſpectio requiratur in Pralatis.*

Leva oculos tuos, & vide ad Orientem, Aquilonem, &c. Cur præcepit Dominus Abrahæ ut ad omnem partem mundi dirigeret aciem oculorum? Nota, quod Abraham erat Prælatus. Voluit igitur Deus docere in Abraham omnes Prælatos, & Gubernatores circunſpectionem providam faciendorum, in qua conſiſtit ſapientia Sanctorum, & quam Salomon petiit à Domino, debent enim providere, quæ ab ipſis agenda ſunt, & qualiter: non enim bonum eſt bonum niſi benè fiat: debent quatuor præcipuè aſpicere: primò quomodò in ſtatu debito commiſſos ſuo regimini gubernet; ſecundò quomodò lapſos, & devios corrigat: tertiò exteriora negotia diſponere debet; quartò quomodò in his ſe gerere debeat in ordine ad Deum, ad Proximum, & ad ſeipſum. *Op. de 6. alis Seraph. cap. 7.*

CAPVT XIV.

1301. *Bello juſto favet Deus.*

Cum audiſſet Abraham Lot captum, &c. Vide, quomodò etiam apud juſtos exercetur bellum, ſcilicet juſtum, & cui Deus favet: Ad quod requiritur primò authoritas Principis, ſecundò juſta cauſa, tertiò intentio recta; nec tenetur bellum juſtum faciens inimicis ſuis pugnam prædicere, vel eos præmunire, vel præmonere *Op. Bibl. paup. cap. 82. & Op. ſpec. an cap. 1.*

1302. *Chriſtus Rex, & ſacerdos offerens panem, & vinum.*

Melchiſedech Rex Salem proferens panem, & vinum, erat enim ſacerdos, &c. Nota quod Melchiſedech fuit figura Chriſti qui fuit Rex, & ſacerdos, & hoc ſacrificium figura inſtitutionis Euchariſtiæ: *lib. 4. diſt. 24. p. 1. art. 2. q. 3. & diſt. 8. art. 1. q. 3. & Op. expoſ. Miſſæ cap. 4. & Op. Comp. Theol. lib. 6. cap. 12. & in Luc. cap. 22. v. 19.*

1303. *Chriſtus in oblatione ſui corporis, & ſanguinis reconciliat nos Deo, conferens nobis indulgentiam peccatorum.*

Melchiſedech Rex Salem protulit panem, & vinum, &c. Iam dictum eſt, hunc Regem, & Sacerdotem figuram expreſſam fuiſſe Chriſti veri ſacerdotis: Et hinc notandum, quod non ſine myſterio dicitur, *Rex Salem*, id eſt Pacis, quia Chriſtus offerendo panem, & vinum, ſcilicet corpus ſuum, & ſanguinem, ſuo patri nos pacificat, additque textus, *& benedixit ei &c.* quia ſicut Pontifex benedicendo pœnitentem reconciliat cum Deo magnas dans Indulgentias; ſic & Chriſtus in hac reconciliatione confert benedictionem communicanti, & Indulgentiam peccatorum. *Op. expoſ. Miſſæ cap. 4.*

1304 *Decimarum ſolutio unde orta, & quid ſignificat.*

Et dedit ei decimas ex omnibus. Vide unde ortum habuit ſolutio decimarum, quæ in Eccleſia fit Sacerdotibus ad ipſorum ſuſtentationem, qui eſt actus moralis, ſacramentalis, & figuralis: Vt moralis ordinatur ſolutio ad ſacerdotum ſuſteontationem: ut ſacramentalis ad deletionem peccati originalis, ut figuralis, quia figurabat Chriſtum, cui ob curationem factam humani generis debetur decima pars: & hinc in Eccleſia primitias temporum, & decimam, ſcilicet quadrageſimam dierum Deo offerimus. *lib. 3. diſt. 3. p. 2. art. 1. q. 1. & Pſal. 93. & in Luc. cap. 15. v. 8.*

1305. Diabolus

1305. *Diabolus cætera omnia libenter tribuit homini præter animam, quam exigit.*

Dixit Rex Sodomorum ad Abraham, Da mihi animas, cætera tolle tibi. Quid eſt, *Da mihi animas*, cur non homines? Et quid eſt, *cætera?* ſed figurativè ſumitur hic pars pro toto, eſtq; dictum in perſona Diaboli, qui ab homine non quærit totum, ſed tantum partem, & talem quæ ſupereminet cæteris rebus, & hæc eſt anima, quæ in nobilitate excedit totum mundum, inde Diabolus continuè dicit, Da mihi animam cætera tolle tibi: onde aliquando interrogatus, quid pluris æſtimaret, & deſideraret: Reſpondit tria præcipuè, ſcilicet lunam primam, ideſt (c): rotam ſolis ideſt (o), & ferrum molle ideſt (r) nempe cor, quod his tribus litteris exprimitur: Ergo in æſtimatione Diaboli plus valet anima una, quàm totus Mundus. *ep. diat. ſal. tit. 1. cap. 1. & Pſal. 39.*

1306. *Diabolus quærit animam noſtram ad devorandum: Chriſtus ad beatificandum.*

Da mihi animas, cætera tolle tibi. Nota, quod continuè id dicitur nobis à Chriſto, & à Diabolo, ſed diverſa intentione: nam Chriſtus quærit, & petit animas tanquam ſibi de jure debitas, quia eas emit ſuo ſanguine, eaſque vult ad ſanctificandum & beatificandum: Diabolus è contra ad devorandum. *Pſal. 39. & ſer. 7. Dom. 1. Adv.*

1307. *Idem conceptus in exaltationem amoris Chriſti in nos, & deteſtationem odij Diaboli in animas.*

Da mihi animas, cætera tolle tibi. Oh quam verum eſt, quod iſta dicuntur à Chriſto, & à Diabolo, ſed diverſo fine: Chriſtus quærit animas, cætera omnia deſpiciendo, ut eas ſalvet: Vide in hujus rei confirmationem Chriſtum inclinatum, & proſtratum ante Iudam proditorem, in quo erat Diabolus, ut eius animam levaret cui ad cor pulſans dicebat, Da mihi animam, cætera tolle tibi. *In Ioan. coll. 60.* Vide ex oppoſito Diabolum omnia exhibentem ſuper pinnaculum templi Chriſto, *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me*, ut eius animam lucraretur ad perditionem. *In Luc. cap. 4.* Nec id eſt mirum, nam Diabolus eſt mercator peſſimus, emere quærens animas noſtras, & rapere quælibet pretioſa noſtra, pulſat continuè ad cor, dicens Da mihi animam, cætera tolle tibi: Oh infelix commercium! *ſerm. 9. in Rogat.*

1308. *Paupertas ſpiritus nihil commune habet cum terra, ſed tantùm cum Cælo.*

Reſpondit Abraham levo manum meam ad Dominum, &c. Nota hic, Abraham recuſaſſe omnia ipſi oblata à Rege Sodomorum: ſed cur levando manum illas res renunciavit? Quia erat mos tunc tali elevatione manuum jurare ad Deum; idque fuit figura abrenunciationis omnium rerum factæ à Religioſis, per quam cæremoniam ſignificatur, quod paupertas ſpiritus nihil commune habet cum terra, omnia ſuperflua abijciens, retinens tantùm neceſſaria, & ideò dirigunt uti abrenunciantes mundo aſpectum ad Cælum, in quo ſuam ſedem habent. *op. de Eccleſ. Hier. p. 1. cap. 4.*

1309. *Oratio perfecta exigit operationes bonas.*

Levo manum meam ad Dominum. Quid eſt levare manum? Cur non potius dicit, levo vocem pſallendo, levo cor amando, ſed dicit, levo manum? Quia hic datur norma orantibus, qui non ſolùm vocem, non ſolùm cor, ſed & opera bona debent levare ad Deum, hæc enim eſt perfecta Oratio. *ſer. 2. Dom. 13. poſt Pentecoſt.* Nota igitur hanc conjunctionem, quia oratio ſine operibus bonis, parum juvat, & bona opera ſine oratione parum Deo placent.

1310. *Dives Cæli in Cælo theſaurizat: Dives Inferni in Mundo.*

Levo manum meam ad Dominum, &c. Nota, quod cum oblatæ fuiſſent multæ opes Abrahæ, eas Ipſe renuncians dixit, *levo manum meam ad Dominum*; Quid eſt levo manum meam ad Dominum? Idem eſt ac dicere; In mundo nihil volo, ſed theſauros meos in Cælo repoſui, ſic fiunt divites Cæli: Divites mundi è contra ad terrena inhiant, & nihil habent in Cælo, quia ſimul in Cælo, & in Mundo eſſe divitem eſt impoſſibile: Oh beatus dives in Deum qui abundat meritis, & operibus bonis, licèt ſit inops rebus! *ſerm. 5. de uno S. Marty. & in Luc. cap. 12. v. 21.*

1311. *Paupertas Evangelica perfectior incomparabiliter paupertate antiquorum Patrum.*

Levo manum meam ad Dominum, &c. Quomodò laudatur Abraham de expropriatione rerum, cum poſſeſſor fuerit multarum opum? Quia fuit pauper ſpiritu, ſcilicet affectu, licet non rebus; unde nota, quod tres gradus habet contemptus divitiarum; primus, & eſt valdè imperfectus, eſt nihil habere injuſti lucri, & reddere omnibus ſuum, facereque eleemoſynam ex proprijs rebus, nec abuti ipſis ad Dei offenſam, & hic fuit in Abraham: ſecundus eſt retinere neceſſaria, & ſuperflua renunciare: tertius eſt etiam pati in ijs quæ ſunt neceſſaria, eiſque uti cum penuria, & hi duo gradus ſunt in ſequentibus Chriſtum, & in pauperibus Evangelicis: ex quo patet quàm perfectior ſit paupertas Evangelica. *ep. de perf. Relig. lib. 2. cap. 42. & ſeq.*

1312. *Magnum beneficium Dei inducentis hominem ad contemptum divitiarum.*

Levo manum meam ad Dominum, &c. Quæritur, quarè Deus traxit ſuos ad contemptum divitiarum? Reſpondetur, quod eſt maximum Dei beneficium: primò enim, quia divitiæ retrahunt ab amore Dei, & Cæli, ſunt enim divitiæ onera ad imum trahentia; ſecundò quia retardant à profectu virtutum, & ab itinere Cæli; tertiò ratione majoris meriti, cum ſit ad perfectiorem imitationem filij Dei; quartò quia terrena ſubſtantia de ſe eſt contemptibilis, tum ex ſui natura, quia terrea eſt, tum quia non eſt omninò neceſſaria; tum quia multorum paret invidiæ; tum quia multo labore, & ſollicitudine acquiritur, & ſervatur, tum quia non ſatiat appetitum; tum quia eſt commune bonum bonis, & malis; tum quia diu non perſeverat. *op. de perf. Relig. lib. 2. cap. 44.*

CAPUT XV.

1313. *Juſtus ſolùm de Deo, & de peccato timet; nihil de hominibus.*

His tranſactis dixit Dominus ad Abraham, Noli timere Abraham, ego protector tuus ſum. Cur ſuadet Abraham Deus, ne timeat? Nonne timor Domini erat neceſſarius? Timor tunc inceſſerat in pectore Abrahæ (aiunt hic Aliqui Doctores) ne hoſtes ab ipſo victi iterum congregato exercitu denuò ipſum invaderent: ideò benigniſſimè Deus advertit nihil timere ab hominibus, homines enim nihil poſſunt contra eum, qui ſub Dei protectione vivit: unde Deus ut pater, 2. *Macab. cap.* 2. dicit, *à verbis viri peccatoris ne timueritis, quia gloria eius ſtercus, & vermis eſt:* Sed nota, quod timor eſt fuga, ne perdat homo, quod amat; hic timor alius eſt mundanus, quo homo timet nimis de amiſſione rerum temporalium, hunc Deus vult alienari à ſuis: eſt timor ſeruilis timens magis pœnam, quàm culpam, eſtque cum affectu ad culpam, & hic eſt abijciendus; eſt & timor initialis, qui remouet peccatum ſed propter pœnam, eſtque imperfectiſſimus; eſt & filialis, qui eſt cum charitate, ſolùmque Deum timet, & peccatum. *ep. de dono timoris cap. 1. & ſeq. & in Luc. cap. 12. v. 5. & cap. 5. v. 10. & ſer. 1. Dom. 10. poſt Pentecoſt.*

1314. *Spei, & confidentiæ in Deum effectus mirabiles.*

Noli timere, ego protector tuus ſum, & merces tua magna nimis. Cur addit Deus ad protectionem promiſſam etiam mercedem? Ut excitaret cor juſti ad perfectum actum ſpei, & fiduciæ in Deum, quæ facit hominem totaliter ſeipſo diffidere, & in Deum ſeipſum collocare, & ipſi inniti cum ſpe conſequendi, quod Deus promiſit in ſe confidentibus, & hæc fiducia in Deum firma operatur in anima mirabilia. *lib. 3. diſt. 26. art. 2. q. 4. in corp. & in Luc. cap. 5. v.* 10. Sed hic notanda ſunt verba Gloſſæ in hunc locum: *Ego protector tuus*, multam habet emphaſim hæc verba: Ego ſcilicet, qui te à Chaldæis evocavi, ego qui te huc duxi, ego qui te à periculis Ægypti liberavi, ego qui ſemel, atque iterum promiſi tibi, atque ſemini tuo daturum me terram hanc, ego qui in dies magis, ac magis omnibus clarum oſtendo, ego protego te, hoc ſcuti vice tibi ero, ego pro te certo, propugnator ſio, curam gero, omnia difficilia facilia tibi reddam, ego defendo te, & ero merces tua, ſcilicet, quia renuntiaſti mercedem temporalem pro me, ego tibi mercedem dabo magnam, & valdè multam. Oh felix qui omnibus pro Chriſto renunciat, qui ſolùm in Deo, & de Deo confidit! *In Ioan. collat. 74. & ſer. 3. Dom. 23. poſt Pentecoſt. & op. Bibl. paup. cap. 78.*

1315. *Deus neſcit ſuis amicis parva largiri.*

Noli timere, ego protector, &c. Vide quomodò Deus neſcit parva largiri ſuis amicis, & quàm perfectus, & liberalis remunerator, & quomodò ſe oſtendit piiſſimum, & liberaliſſimum in ſe confidentibus. *lib. 3. diſt. 26. art. 2. p. 4. & in Luc. cap. 18. v. 29. & 30.*

1316. *Intentio quænam perfecta, & quænam mercenaria.*

Noli timere ego protector tuus ſum, & merces tua magna nimis. Vide quomodò hic exprimit terminum intentionis perfectorum, nempe excitando eos ad ſpem puram mercedis increatæ: hoc enim diſcrimen eſt inter puram, & mercenariam intentionem, quia mercenaria reſpicit ad finem ultimum, ſed ſub ratione boni proprij, ſpes verò pura reſpicit Deum, & ad purum amorem ſummæ bonitatis. *lib. 3. diſt. 26. art. 1. q. 1. ad 5.*

1317. *Inter meritum, & præmium eſt commenſuratio.*

Ego protector tuus ſum, &c. Nota hoc verbum, *merces tua*, & obſerva, quàm ſit munificentiſſimus Deus cum ſuis amicis: Pater enim ex hoc, quod Deus fecit pactum cum homine tribuendi præmium condignum operi facto in gratia pro eo, quod gratiæ, & gloriæ eſt quædam commenſuratio, & in Deo quædam obligatio non ex neceſſitate, ſed liberalitate mera, qua voluit promittere, & pactum firmare cum ijs, qui ipſum diligunt, quod ſeipſum mercedem eis retribueret, ut apparet in Abraham: unde *Matt.* dicitur *cap.* 20. *Tolle quod tuum eſt, & vade.* Quia Deus unicuique ſe obligavit retribuere ſecundùm opera ſua. *lib. 2. diſt. 27. art. 2. q. 3. in corp.*

1318. *Solus Deus merces perfecta operum meritoriorum, non aliquid creatum.*

Ego merces tua, &c. Per hoc voluit Deus oſtendere ipſum ſolum eſſe perfectam mercedem, & ultimum finem, non aliquid creatum. *lib. 1. diſt. 1. art. 1. q. 3. ad 1.* Quidquid igitur datur homini etiam ſi totus mundus, ſemper eſt præmium inferius, & non condignum operi meritorio, & pœnitentiæ. *op. Comp. Theol. lib. 6. cap. 11.* & per hoc Deus excitat hominem ad opera bona, & ad aſſumendum actus pœnitentiæ.

1319. *Amor perfectus Dei mirabilia operatur in anima Deum diligente.*

Ego protector tuus, & merces tua magna. Vide, quid efficit amor in anima Deum diligente: dum enim dicit ſe eſſe ſuum protectorem, & mercedem magnam, excitat eam ad amorem perfectum, ſimulque cùm ſit levis, & ſuavis amor Dei elevat mentem ab inferioribus, eam ſtatuendo ſupra ſeipſam in ſuperioribus, confert & ſpiritualem pinguedinem animæ, per quam non ſentit difficultates exteriores, & cum ſit ſuavis confert vitam Angelorum, & gloriæ: & hinc dicit ad animam, Ego protector tuus ſum, te alliciens cum jugo meo ſuavi, & merces tua magna nimis, cùm me ipſum in gloria videbis tanquam ſtipendium tuæ militiæ, ſed nimis, quia tuum gaudium uſque ad completam cognitionem non tibi ſubtraho, ſed cum meum jugum ſuſtines parum in miſeria, qualis ero in gloria miſericorditer tibi communico. *op. myſt. Theol. cap. 2. p. 2. ad 5. petitionem.* Oh quàm bonus, & ſuavis eſt dominus timẽtibus eum!

1320. *Prælatorum bonorum præmium magnum in Cælo eſt paratum.*

Ego Protector tuus ſum, & merces tua magna, &c. Abraham typum gerit Prælatorum ideſt in perſona ipſius dicit Deus Prælatis ſecundùm voluntatem ſuam gubernantibus, Ego protector tuus, & merces tua magna, & plena. *In Luc. c. 6. v.* 23. nam

23. nam benè agente populo unnſquiſque pro ſuo bono remuneratur, Prælatus autem pro bonis omnium. *In Luc. cap. 12. v. 44.*

1321. *Providentia Divinæ eſt innitendum.*

Noli timere, ego protector tuus, &c. Ideſt noli timere, quia nihil pati potes pro defectu auxilij, vel ſine retributione præmij, quandiu adhæſeris mihi: Ex qua promiſſione docemur, quod homo, & maximè juſtus, & Deo charus eſt immediatiſſimè ſub protectione Dei, & ideò non debet confidere in rebus caducis, ſed tantùm in Deo. *In Luc. cap. 12. v. 7.*

1322. *Pro pignore mercedis gloriæ dat Deus in hac vita ſuis Euchariſtiam tanquam mercedem condignam.*

Noli timere, Ego protector tuus ſum, & merces tua magna nimis. Sed quando erit hæc merces ô bone Deus? ſi ſolùm poſt hanc vitam, quid mercedis in hac miſeriarum valle dabis tuis amicis? Noli timere (ait Deus) Ego merces tua etiam in hac vita & quomodò? eſt Deus merces magna dando ſeipſum in Euchariſtia: In hoc convivio exhibet Deus mercedem magnam nimis, ſcilicet inæſtimabilem & interminabilem. *In Luc. cap. 14. v. 16.*

1323. *Deus eſt protector ſuorum in liberatione à malo, & merces in collatione boni.*

Noli timere, Ego protector tuus ſum, & merces tua magna nimis. Quænam differentia in his duobus promiſſis, ſcilicet in protectione, & mercede? ſed nota, quod perfecta felicitas excludit omnem rationem mali, & involvit omnem rationem boni; Ideò dicit primò, protector tuus ſum quoad liberationem à malo, & merces tua nimis quoad collationem omnis boni, dando enim ſeipſum, dat omne bonum. Ob quam benignus, & potens protector! quàm munifica merces. *Pſal. 118. & in Luc. cap. 1. v. 4. & in ſap. cap. 5.*

1324. *Deus in præſenti eſt protector noſter, & in futuro merces.*

Noli timere, Ego protector tuus ſum, & merces tua magna nimis. Ad quid copulat hæc duo, *protector, & merces*? Nonne ſufficiebat dicere, Ego protector tuus? Vel ego ſum merces tua? ſed vide Divinam largitatem in hominem: Homo prius degit vitam in hoc mundo pleno tot miſerijs, & periculis, ideò indiget protectione, & proviſione; In alia vita indiget beatitudine: hinc dixit Deus, Ego protector tuus, ſcilicet in præſenti protegam te ſicut Gallina pullos ſuos ſub alis, nempè ſub ala innocentiæ, & pænitentiæ, & qui ſub his duabus alis non ſteterit, à milvo ſeviſſimo Diabolo capietur: Habita igitur, ô homo, & commorare ſub his alis, ne à Diabolo rapiaris? In futuro verò erit Deus merces magna nimis, magna ſcilicet per humanitatem, & nimis per Divinitatem. *ſer. 3. Dom. in ſeptuag.*

1325. *Gloria, quam Deus præparavit eſt ſupra condignum, & ineſtimabilis.*

Ego merces tua magna nimis. Cur dicitur, *nimis* Nonne præmium eſt condignum merito? Nimis verè, quia eſt ſupra condignum, quod Deus præparavit diligentibus ſe, nec fide capitur; nec ſpe attingitur, nec charitate comprehenditur, deſideria, & vota tranſgreditur, acquiri poteſt, æſtimari non poteſt. *ſer. 3. Dom. ſeptuageſ. & op. ſoliloq. cap. 4.* Sic & S. Auguſtinus.

1326. *In Deo poſſidetur omne bonum, & hoc maximè in gloria.*

Ego merces tua, &c. Sed aliùnde præmium dabitur viro juſto præter Deum? Nota, quod dicit, *merces tua magna nimis.* Quid eſt, *nimis*? ſcilicet per fruitionem Divinitatis, ut dictum eſt: In Deo ergo habetur perfecta beatitudo, quia cum illo ſolo omnia habentur dicente ipſo, *Mecum ſunt divitiæ, & gloria:* Ipſe enim eſt finis deſideriorum noſtrorum, & ſine fine videbitur, ſine faſtidio amabitur, & ſine fatigatione laudabitur. *In Ioan. coll.* 78. Ad quid igitur deſiderantur res creatæ? Cum Deum amo, non amo ſpeciem, aut decus, non tempus, non candorem lucis iſtius amicum lucis, non dulces melodias, non unguenta ſuaviter redolentia, non manna, non mella, non membra carnis amplexibus acceptabilia, non hæc amo, non hæc habeo cum Deum amo, cum Deum poſſideo: ſed quid? Amo, & poſſideo lucem quandam, quandam vocem, quendam odorem, quendam cibum, quendam amplexum interioris hominis mei, ubi fulget animæ, quod non capit locus, ubi ſonat, quod non capit tempus, ubi redolet, quod non ſpargit flatus, ubi ſapit quod non minuit edacitas, ubi hæret; quod non divellit ſatietas: Oh felix poſſeſſio amoris ex quo oritur ſtrenuitas morum, puritas affectuum, ſubtilitas intellectuum, ſanctitas deſideriorum, claritas operum, fœcunditas virtutum, dignitas meritorum, ſublimitas præmiorum, & honorum: O dulcedo amoris, ô felix amor dulcedinis, ô dives poſſeſſio, comedat te cor meum, & nectare tuo repleantur viſcera animæ meæ. *op. ſoliloq. cap. 1.* Animo igitur, ô anima, ſæpè revolue, quod merces in Cælo tibi parata, ſi benè vivas, eſt magna nimis, ubi eſt actio non operoſa, requies non deſidioſa, vita ſine defectione, laus ſine ceſſatione: gaude, & exulta, ac mercedem laboris tui conſidera, quæ revera eſt magna nimis, ſcilicet tam multa, quod non poteſt numerari, tam magna, quod non poteſt menſurari, tam pretioſa, quod non poteſt æſtimari, tam copioſa, quod non poteſt terminari, quia nec oculus vidit in hac vita perfectè, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit. *op. ſoliloq. cap. 4.*

1327. *In gloria cum diverſitate præmij omnia omnibus beatis ſunt communia.*

Ego ero merces tua magna nimis. Si Deus eſt merces magna nimis omnibus beatis, ergone erunt omnes cum æquali gloria? ſed attende, quod licèt in domo illa cæleſti ſint diverſæ manſiones gloriæ ſecundùm diverſitatem meritorum, nihil tamen ibi ex inæſtimabilis divinæ pietatis immenſitate poſſidetur ſingulariter, omnia enim ſunt omnibus communia. Ibi enim gaudebit Virgo de ſanctæ viduitatis merito, ibi Vidua exultabit de caſtæ Virginitatis privilegio, ibi Confeſſor de Martyris jucundatur triũpho, ibi Martyr tripudiabit de Confeſſorum bravio, ibi Propheta laudabit de Patriarcharum pia converſatione, ibi Patriarcha exultabit de Prophetarum fide, & ſpeculatione: Ibi Apoſtoli, & Angeli gaudebunt de merito omnium Inferiorum, ibi omnes Inferiores lætabuntur de glo-

ria,

Digitized by Google

ria, & corona ſuperiorum: Ex illius enim ſanctæ & perfectæ charitatis vinculo fiet, ut unuſquiſque habiturus ſit in alio, quod non babet in merito proprio. Egredere igitur, ô anima, pauliſper de papilione corporis, ut in otio ſtans videas Dei gloriam pertranſire, & præſentis laboris ante oculos pinge mercedem. *op.ſoliloq. cap.* 4. Nam ſi tantum gaudium habitura eſt anima quaſi de alieno, quid eſt hoc quod hauriet de proprio? Quale gaudium, quanta gloria, quàm incomprehenſibilis laus, & magnificentia habitura eſt à Trinitate ſanctiſſima, à Sanctorum omnium ſocietate feliciſſima, pro eo quod mundum tam potenter per gladium paupertatis, & indigentiæ debellavit; pro eo quod Diabolum peſſimum tam ſortiter per hoſtiam humilitatis, & obedientiæ effugavit; pro eo quod omnibus cogitationibus, omnibus affectionibus, ſingulis inordinatis motibus tam viriliter reſtitit, quanta laus pro his quos verbo, & exemplo ad meliora provocavit; quid plura? pro ſingulis cogitationibus, locutionibus, actionibus virtuoſis ſpecialem laudem ſuſcipiet. *op.ſoliloq.cap.*4.

1328. *Chriſtus fructus ventris Virginalis B. Mariæ protector noſter & merces perfecta corporis, & animæ.*

Ego protector tuus ſum, & merces tua magna nimis. Si delectatio eſt fruitio convenientis cum convenienti, & quia homo conſtat ex corpore, & anima, ergo Deus eſt merces animæ: quid remanet pro corpore, quod nullam convenientiam habet cum ſpiritu? ſed attende Dei munificentiam. Iſta merces magna nimis, & corpori, & animæ eſt Chriſtus fructus uteri Virginalis: nam viſio Divinitatis erit ad beatificatiooem animæ: viſio humanitatis ex Virgine Maria aſſumptæ erit ad beatificationem corporis, & ſenſuum exteriorum, ut beatus ſit ingrediens, & egrediens, & paſcua inveniat: Erit igitur Chriſtus mirabiliter delectans beatos per conjunctionem convenientis com convenienti. *ſer.1.Dom.ſeptuageſ.& in Ioan.coll.*75.& 78.

1329. *Merces Beatorum fuit concluſa in ſacculo humanitatis Chriſti.*

Ego merces tua magna nimis. Nota hæc dicta eſſe à Deo Abrahæ, & cuilibet juſto. At, Domine, ubi invenitur hæc merces? In quonam ſacculo repoſita inveoitur? Nota, quod hæc merces eſt Divinitas, quæ repoſita fuit in ſacculo humanitatis Chriſti, & ne aliquia eſſet, qui de hac mercede participaret, voluit ut à Iudæis perforaretur io Cruce boc ſacculum, ut ad omnes diffunderetur. Ad Chriſtum igitur crucifixum recurre, in quo habebis omnem felicitatem, & mercedem. *ſer.6.Dom.1.Adv.*

1330. *Sterilitas à Deo aliquando datur mulieribus ad Dei gloriam magnificandam.*

Et dixit Abraham quid dabis mihi? Ego vadam abſque liberis. Promiſerat Deus Abrahæ mercedem magnam, & ipſe ſe videns ſterilem in ſe, & in uxore, & ob id cum opprobrio ſterilitatis dixit, *quid dabis mihi?* Attamen Deus ipſum certificavit, quod hæc ſterilitas non foret in opprobrium, ſed ad manifeſtandam Dei gloriam. *In Luc.cap.1.v.*7. Ex quo vide, quod Deus aliquando ſterilitatem in aliqua familia immittit ad ſuam gloriam manifeſtandam, & dilatandam in poſteris, vel in facultatibus temporalibus, ut continua experientia patefit.

1331. *Deus à paucis ad grandia procedenda infundit in hominem fidem, ſpem, & amorem.*

Non erit ſervus tuus heres, ſed qui egredietur de utero tuo. Vide quomodò Deus prænuntiat hic prolem futuram Abrahæ: per quod paret quod Deus primò per facilia ad ardua credenda induxit Abrabam: primò enim promittit filium & deinde Chriſtum ex ſuo ſemine naſciturum: ſic Deus ordinariè facit procedens à paucis ad grandia. *In Luc.c.1.v.13.& ſerm.14.Hexaem.*

1332. *Ex fidei ſemine fructus mirabiles enaſcuntur.*

Suſpice Cælum, & numera ſtellas ſi potes: ſic erit ſemen tuum. Credidit Abraham Deo, &c. Credidit Deo Abraham, quod filius ei naſciturus erat, quod ex ipſo multiplicandi erant innumerabiles filij: quod Chriſtus erat ex ſemine ſuo naſciturus, &c. per quod datur intelligi fæcunditas ſeminis fidei, & quod ex fide pullulationes Innumerabilium fructuum procedunt, nam ex hoc ſemine oritur illuminatio mentis, fiducia in Deum, & amor Divinus cum cæteris virtutibus Chriſtianis. *ſerm.* 2. & 10.& 11.*Hexaem.*

1333. *Deus expetit multiplicationem bonorum operum.*

Erit ſemen tuum, ſicut ſtellæ Cæli? Cur non dicit ſicut arena maris, ſed ſicut ſtellæ Cæli? Quia Deus vult, & æſtimat multiplicationem non materialem, quia mali apud Deum nihil æſtimantur, ſed ſpiritualem per Chriſtum promiſſum in merito, & bonis operibus ſignificatis in ſtellis Cæli. *Pſal.* 37.& *in Luc.cap.*11.*v.*28.

1334. *Apoſtoli ſunt ſtellæ ornantes Cælum Eccleſiæ.*

Suſpice Cælum, & numera ſtellas, &c. ſic erit ſemen tuum. Quodnam eſt hoc ſemen? ſcilicet Chriſtus naſciturus de ſemine Abrahæ, & quia Chriſtus genuit Apoſtolos tanquam ſtellas ornantes Cælum Eccleſiæ, hinc dicuntur ſtellæ Cæli: ſtellæ inquam, illuminatæ, & illuminantes mundum virtutibus, & operibus ſanctorum. *op. de Eccleſ. Hierar.p.4.cap.3.& ſerm.9.in Pentecoſt.*

1335. *Fidei magnalia celebrantur in Abrahā.*

Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam: Cur tam celebratur fides Abrahæ? Et quomodò reputata eſt ad juſtitiam ſuam? Quia fides Abrahæ fuit mirabilis: credidit enim rem valde difficilem, & ſupra curſum naturæ, imò quæ videbatur impoſſibilis, nempè ex ſterili, & ſene naſciturum filium, ex quo benedicendi erant populi: per quod invitamur ad eius imitationem, & edocemur quanta ſit virtus fidei, cùm innititur promiſſis Dei, etiam in his quæ naturaliter videntur impoſſibilia *op.Diat.ſal.tit.5.cap.3.& op. Bibl. paup. cap.* 34.

1336. *In promiſſis Dei non eſt hæſitandum, etiamſi ratio naturalis dictet oppoſitum.*

Vnde ſcire poſſum Domine quod poſſeſſurus ſim terram. Hæc dicit Abraham poſt promiſſa facta à Deo, ex quo videtur hæſitaſſe in ſua fide, ſicque contradixiſſe fidei ſuprapoſitæ: Quomodò ergo

eius

ejus fides tam magnificatur?Nota nunquam Abraham hæſitaſſe in promiſſis Dei; hæc enim hæſitatio tollit effectus fidei, ſed dubium propoſitum fuit Deo, ipſo dictante, ut publicaretur hæc promiſſio Divina, & fides Abrahæ quæ, innitebatur Divinæ, non humanæ potentiæ, & cauſis ſuperioribus: Non ſic fecit Zacharias, quando prædicta ei fuit conceptio Ioannis, qui verè hæſitavit innixus ſolùm humanæ potentiæ. *In Luc. c. 1. v. 18.*

1337. *Malæ cogitationes abigendæ præcipuè tempore orationis.*

Diviſit animalia, per medium, deſcenderuntque volucres ſuper cadavera, & abigebat eas Abraham. Notandum, quod dum actu Abraham offerebat ſacrificium Deo per immolationem animalium, venerunt volucres ſuper cadavera &c. Per quod factum datur intelligi, quod ſæpè tempore orationis, & ſacrificij deſcendunt Dæmones vel malæ cogitationes, vel affectiones carnales ad cor noſtrum, ut Deum offendamus, ſanctoſque Angelos præſentes, & conſcientiam ſordident, & ſic pœnam mereamur: Vnde ſicut Abraham eas abigebat, ſic & nos eas abigere debemus. *Op. de perf. Relig.lib.2. cap.15.& in Eccleſ.cap.10. in fine.& in Pſal.118. v.67.& 147.*

1338. *Per multiplicationem ſcelerum nimiam fit completa menſura Divinæ iuſtitiæ.*

Nondum completa (vel ut legunt Septuaginta) *impleta ſunt iniquitates Amorrhæorum uſque ad præſens tempus.* Quid eſt hoc? Quæ impletio eſt hæc menſuræ ſcelerum Amorrhæorum? Ergone datur menſura limitata juſtitiæ Dei? Sed adverte, quod hæc completio, ſeu impletio ſignificat plenitudinem culparum, & pœnarum ſequentium; tuncque impletur hæc menſura, quando peccator exiſtens in pertinacia, & multiplicatione peccatorum fit eorum conſummatio, poſtquam Deus infallibiliter punit diſtrictè, & ſeveriſſimè. *In Thren. cap.1.& ſer. 17. Hexaem.*

1339. *Deus non punit ex præſcientia, ſed tantùm ex præſentia culpæ.*

Nondum completa ſunt iniquitates Amorrhæorum. Sed cur voluit Deus expectare tot ſæcula, antequam ejiceret Amorrhæos à terra promiſſionis? Nonne præſciebat ipſos multiplicaturos iniquitates? Quia Deus non punit futura ſcelera, ſed tantùm præſentia in dando enim, vel negando auxilia non reſpicit Deus ad peccata futura, ſed ad idoneitatem præſentem. *In Pſal.104.& lib.2. diſt.29. a. 2. q. 1.*

1340. *Deus non fato, ſed ſua providentia gubernat mundum.*

Nondum completæ ſunt iniquitates Amorrhæorum. Sed cur voluit Deus expectare hanc completionem peccatorum, antequam ejiceret Amorrhæos? Vt daret intelligere, quod cum iniquitates dependeat à noſtro libero arbitrio, non fato, ſed ſua ordinatiſſima prudentia gubernat omnia, ritéque, & rectè ordinat futuros eventus ex cauſa, non ex fato. *Op.Brevil.p.2.cap.4.& ſer.3. Hexaem.*

CAPVT XVII.

1341. *Aviditas mulierum quanta.*

Sara non generat liberos, dixitque ad Abraham, ingredere ad Agar ancillam meam, ut ſaltem ex illa ſuſcipiam filios. Vide ex hoc, quanta ſit aviditas, & impatientia mulierum: Licèt enim certificata fuiſſet ſe paritiuram filium à Deo, tamen avida, & impatiens in expectando, voluit, ut Abraham ex ancilla ſibi provideret filios, quos poſſet adoptare. *Op. Bibl. paup. cap. 121.*

1342. *Diſpenſatio data Abrahæ, & poſteris ſuis pluralitatis uxorum fuit facta ad multiplicationẽ cultorum, & cultus Dei.*

Qui ingreſſus eſt ad illam. Quæritur; quomodò poſſet Abraham ſine Dei offenſa rem habere cum Agar, cum haberet Saram Vxorem? Reſp. in pluralitate uxorum Deum diſpenſaſſe Abraham & ſuos poſteros in ſtatu legis circumciſionis, & hoc quia pauci erant cultores Dei veri, ideò ut augeretur numerus cultorum Dei, id fuit permiſſum eis, & tunc iſtis præceptum erat, ut temperanter, non ob cupiditatem carnalem uterentur tali facultate. *lib.4. diſt.33. art.1.q.3.*

1343. *Ex Chriſto naſcuntur boni, & mali; Catholici, & Hæretici per Baptiſmum.*

Qui ingreſſus eſt ad Agar ancillam, &c. Nota, quod ex Abraham deſcendit Iſaac, & ſimul etiam geniti ſunt filij ancillæ, per quod figuratum eſt, quod ex Chriſto per Baptiſmum oriuntur Catholici, & Hæretici, ſed illi ſolùm ſunt hæredes Chriſti, iſti rejecti extra gremium Eccleſiæ. *l.4.diſt.33. art.1.q.3.*

1341. *Mulierum inverecundia, & ſuperbia damnabilis.*

At Agar concepiſſe ſe videns deſpexit Dominam ſuam. Vide, quàm propenſa ſit Mulier ad ſuperbiam, & quàm damnabilis ſit in ea inverecundia: hæc Ancilla ſtatim ac vidit ſe concepiſſe, ſtatim deſpexit Dominam ſuam: Nec id mirum eſt, quia ſexus muliebris incautus, & mollis; Incautus, quia ſæpè ſine conſideratione operatur; mollis, quia facile flectitur vel de malo ad bonum, vel potius de bono ad malum. *In Luc.cap.1.v.24 & Op.Phar. lib.1.cap.8.*

1345. *Humilitas à Deo exaltatur, ſuperbia deprimitur: ideò Beata Virgo tam exaltata.*

Dixit Angelus ad Agar fugientem à facie Dominæ ſuæ: Revertere ad Dominam tuam, & humiliare ſub manu illius. Nota, quod hic exprimitur diſcrimen inter Ancillam bonam, humilemque, & ſuperbam; nam mala de fœcunditate inflatur, & ideò corrigitur, & punitur; Bona, & humilis, qualis fuit Beata Virgo, de humilitate fœcundatur, & ſublevatur ad Divinam maternitatem, per quam Dominus ſe ſervum ipſius conſtituit. *Op. ſpec.B.Virg.lect.10.*

1346. *Angelorum proprium eſt reducere homines à malo ad bonum.*

Dixit Angelus, unde venis, & quo vadis? Revertere ad Dominam tuam, & humiliare ſub manu ipſius. Vide, quale eſt miniſterium Angelorum circa nos, nempè eorum proprium eſt reducere errantes in via ſalutis ad Deum, & ad ſtatum ſalutis: Oh quoi cordi noſtro, dum erramus, pulſant dicentes, unde venis, aut quò vadis? Quid facis? *Op. de Eccleſ. Hier. p. 1. cap. 1.*

1347. *Prædicatores reducentes animas ad Deum, ſunt Angeli.*

Dixit Angelus ad eam unde venis, aut quo vadis? Revertere ad Dominam tuam. Quiſnam Angelus fuit iſte? Angelus ſcilicet nuncius à Deo miſſus: ergo qui mittuntur à Deo Prædicatores ad docendum, corrigendum, & convertendum animas à via erroris ad Deum ſunt Angeli Dei, iſtiſque dicitur Iſaiæ *cap.* 18. *Ite veloces ad populum. Op. de Eccleſ. Hier. p. 1. cap. 2.*

1348. *Inſpirationes bonæ per Angelos nobis à Deo immittuntur.*

Dixit Angelus, unde venis, &c. revertere, &c. Nota hic Agar interpretatur Advena, ſignificatque animam, quæ in hoc mondo eſt peregrina, Sara interpretatur Princeps, eſtque Sapientia æterna, cui mens noſtra debet eſſe ſubjecta, dum autem tranſgreditur ejus præcepta, ecce quod per Angelos immittit inſpirationes ſanctas, ut revertatur ad Dominum ſuum, & humilietur ſub manu ejus. *ſer. de S. Michaele Archangelo.*

1349. *Hæretici crudeles hoſtes in Eccleſiam Catholicam.*

Iſmael erit ferus homo, manus eius contra omnes, & è regione fratrum ſuorum figet tabernacula. Quid eſt è regione figet tabernaculum? Septuaginta legunt, *coram omnibus fratribus &c.* nempè, in facie, & contra fratres ſuos, ſignificatque hæreticos, qui de Chriſto nati per Baptiſmum, extra Eccleſiam tamen ejecti figunt tabernacula ſua, ſævi, & crudeles in ipſam pugnantes contra filios veros Eccleſiæ: Perſequuntur autem Eccleſiam quoad doctrinam, gratiam, & vitam ſcilicet prædicando doctrinam falſam, & auferendo veram, & ſalutem animarum. *in Thren. cap. 2. & in Pſal. 118. cap. 6. v. 6. & lib. 4. diſt. 33. art. 1. q. 3*

1350. *Iracundi, crudeles in proximum reprobati à Deo.*

Iſmael homo ferus, &c. Iſte cum matre fuit ejectus à domo Abrahæ, per quod ſignificatur, quod iracundi ob feritatem in fratres ejicientur de paterna hæreditate Dei *ſer. 4. Dom. 2 poſt Oct. Epiph.*

CAPUT XVII.

1351. *Religioſi tenentur tendere ad perfectionem, & ſimul eſſe perfecti.*

Ambula coram me, & eſto perfectus. Vide, quod iſta verba videntur implicatoria, præcipit Deus Abrahæ, ut ambulet ſcilicet de virtute in virtutem, & ſimul quod ſit perfectus: Ergone poteſt quis ſimul, & ſemel per media incedere, & ad metam viæ pervenire? Ergone qui ambulat per viam perfectionis tenetur eſſe perfectus? Si eſt perfectus, ad quid tendere per viam ad terminum? Sed nota verba, & ſigna myſteria: Datur in his verbis intelligi, quænam ſit obligatio Religioſorum ad perfectionem tendentium, debent enim incedere ſemper ulterius ad perfectionem, & ſimul eſſe perfecti: & quomodò poteſt id fieri? ſed verte mentem ad Seraphim, quos vidit Iſaias ante Dominum, qui ſimul ſtabant, & volabant. Sic Religioſi debent in via perfectionis ſe cuſtodire à malis operibus, & ſe exercere in virtuoſis actibus tendendo de virtute in virtutem: Sic enim volant. Sed hoc non ſufficit, quia ſimul totis viribus debent exire in actus bonos cum omnimoda perfectione, ſcilicet abſque commixtione vel negligentiæ, vel corporis, vel alterius circumſtantiæ vitioſæ, hocque pacto erunt volantes, & ſimul ſtantes: erunt ſimul tendentes ad perfectionem, & perfecti. *Op. de Eccleſ. Hier. p. 1. cap. 2. per totum.*

1352. *Deus exigit à nobis perfectam in ipſum fiduciam, & tradit modũ eam acquirendi.*

Apparuit Dominus Abrahæ, & dixit ad eum, Ego Deus omnipotens. Supra Deus dixerat Abrahæ *ero tuus protector*, hic addit, *Ego Deus Omnipotens:* Cur hoc? Nonne hoc ſciebat vir perfecta fide imbutus? ſed nota, quod Deus intendebat excitare Abraham ad perfectiſſimam fiduciam, & confidentiam in ipſum, ideò ejus menti repetit, & imprimit ſuam omnipotentiam, dicens, Ego Deus Omnipotens, ſcilicet fidelis, & Omnipotens, in promiſſis; ſpes enim facit confidere, & expectare, & nemo rectè confidens confidit niſi in eo, qui nec poſſit, nec velit ſibi deficere, & talis eſt, qui eſt potentiſſimus in virtute, & munificentiſſimus in liberalitate, & à tali magna expectat juxta promiſſa facta. *lib. 3. diſt. 26. art. 2. q. 4.*

1353. *In via Dei laborans quieſcit, non laborans fatigatur.*

Ambula coram me, & eſto perfectus, &c. Si Deus eſt ubique, quomodò poteſt ambulare coram Deo, vel ceſſare? Id dicitur, quia vir juſtus debet ſemper in via perfectionis ambulare, & ambulando eſſe perfectus, & ſimul quieſcens in Deo. Notandum autem eſt, quod differenti modo proceditur in ambulando corporaliter, & ſpiritualiter; nam in aſcenſu corporali, quia caro infirma eſt, debet quieſcere aliquando: at in aſcenſu ſpirituali, quia ſpiritus promptus eſt, nunquam debet moram interponere, quia non quieſcere, eſt quieſcere animæ; quieſcere autem, & moram interponere eſt fatigari, & vires perdere: in via enim Dei non ambulare, eſt retrocedere; dicitur igitur, *Ambula coram me*, ſcilicet ſine interpoſitione, &c. *Op. ſtim. div. am. p. 3. cap. 4.*

1354. *Maiorem perfectionem exigit Deus in ſtatu legis gratiæ, quàm antiquitus à ſanctis Patribus.*

Ambula coram me, & eſto perfectus. Nota, quod à Deo Abrahæ dictum eſt, *Ambula*, Nobis autem in ſtatu gratiæ dictum eſt, *ſic currite, ut comprehendatis.* Cur hoc diſcrimen? Cur inquam Antiquis ſufficiebat ambulare in via Domini, nobis autem præcipitur, ut curramus? Quia antiqui ſancti ambulabant quidem in via perfectionis, ſed onerati bonis temporalibus: at ſequaces

Evange

Google

Evangelij, & Chriſti nudi nudum Chriſtum currendo debent ſequi: In hujus veritatis ſignum legitur, quod B. Virgo cum feſtinatione ambulavit. Sic & ſancti Apoſtoli. *Op. ſtim. div. am. p. 3. c. 4 & in Luc. cap. 1. verſ. 39. & ſerm. 2. fer. 4. Pentecoſt.*

1355. *Divinæ præſentiæ exercitium facit ſimilem Angelis.*

Ambula coram me &c. Quomodò vir carne, & tot curis implicitos poterit ſemper coram Deo ambulare? Nonne hoc eſt munus Seraphin, qui coram Deo ſemper ſtant volantes, & volant ſtantes? ſed nota quod poteſt idem facere homo exercitio Divinæ præſentiæ: hoc vult à nobis Deus, quia hoc exercitium facit nos ſimiles Angelis Paradiſi, noſque veluti impeccabiles reddit. *Op. de Eccleſ. Hier. p. 1. c. 2. & in Luc. c. 9. v. 57.* Vide quæ ſuprà notata ſunt de præſentia Dei ad *cap. 5. v. 42. Geneſis.*

1356. *Progenitores Chriſti à Deo prærogativam Divinam acceperunt.*

Non ultra vocabitur nomen tuum Abram, ſed Abraham. Cur Abraham? Ad quid facta eſt hæc additio? Nota, quod Abram interpretatur Pater excelſus: Abraham Pater excelſus multitudinis, & quia ex Abraham oriturus erat Chriſtus, & generatio omnium prædeſtinatorum à Chriſto, hinc ſicut Pater multitudinis verè dicitur Chriſtus, ſic & hoc nomen Progenitori Chriſti datum eſt: Seraph. Doct. *in Pſal. 45. & Opuſc. expoſ. Miſſæ. cap. 4.*

1357. *Deus gradatim nos conducit ad altiſſimos gradus perfectionis.*

Faciam te creſcere vehementiſſimè, & ponam te in gentibus Regeſq; ex te naſcentur. Quarè Deus per has promiſſiones temporales, & non potiùs per ſpirituales privilegiavit eum quia Deus gradatim procedit in ſuis donis: quia per has temporales promiſſiones ducebat Abraham in fidem myſteriorum altiſſimorum, quæ poſtea ipſi revelata fuere. *Ser. 24. Hexaem.*

1358. *Promiſſiones divinæ ſunt cum conditione obſervantiæ præceptorum ſuorum.*

Tu ergo cuſtodies pactum meum &c. Quid eſt pactum? nihil aliud, niſi cuſtoditio fidei, & obſervantiæ legis corde, ore, & opere. Hæc verò eſt conditio promiſſionum divinarum. *Pſal. 118. c. 11. v. 7.*

1359. *Præceptum circumciſionis ſolum datum poſteris Abrahæ & Iſaac.*

Circumcidetur ex vobis omne maſculinum &c. Nota, quod præceptum Circumciſionit datum eſt ſolùm Abrahæ, & poſteris, non cæteris nationibus: Vnde ſi aliquis circumcidebatur ex alienis, erat quidem utilis, ſed ex ſupererogatione tantum. *l. 4. d. 1. p. 2. dub. 4. a. 2. q. 2.*

1360. *Ad quid inſtituta Circumciſio?*

Circumcidetur ex vobis &c. Ad quid præcepta fuit Hebræis Circumciſio? & cur dicitur pactum? Reſp. quod hoc ſacramentum datum fuit Hebræis, ut eſſet medium delendi peccatum originale, & conferebat gratiam ex opere operato maſculis tantùm: nam oblatio in mulieribus ſufficiebat, ut priùs cum ipſis Iudæis, & etiam cum cæteris gentibus. Hoc ſacramentum datum fuit in ſignum diſtinctivum populi Iſraelitici, & Dei à cæteris, ut eſſet memoriale pacti à Deo initi cum Abraham de Incarnatione futura, & ejus ſemine, & ut per hoc mereretur redimi à peccato originali per merita Chriſti futuri. *l. 4. d. 1. p. 2. dub. 4. & a. 2. q. 2. & a. 3. q. 1. & 2. & d. 3. p. 1. a. 1. q. 3. ad 1. & op. ſent. ſententiarum l. 4. d. 1.*

1361. *Mortificationem requirit Deus in ſuis amicis.*

Hoc eſt pactum meum &c. Circumcidetur omne &c. Cur, cum Deus tanta dilectionis ſigna exhiberet Abrahæ, & populo Iſraelitico voluit, ut jacturam corporis pateretur in ea parte, in qua circumciſio fit? id voluit, ut ſignificaret, quod ad obſervantiam legis divinæ & ad conſervandam dilectionem divinam requiritur mortificatio carnis & dimicatio contra carnem, & mundum: hocq; maximè exigit Deus à ſuis amicis, & charis magis, quam ab aliis: Vnde mirum non eſt, ſi amici Dei tot adverſitatibus, & cruciatibus à Deo torqueantur, & probentur, ut aurum probatur, & purgatur per ignem. *ſer. 4. de uno mart. op. de 7. itiner. æt. itin. 4. a. 3. op. med. vita Chriſti c. 6. & 12. & ſer. 4. Dom. 4. poſt oct. Epiph. Pſal. 118. c. 7. v. 10.*

1362. *Circumciſio ſpiritualis neceſſaria ad ſalutem.*

Hoc eſt pactum &c. Si hoc præceptum datum dicitur pactum æternum, cur non obſervatur à Chriſtianis? Reſp. fuiſſe abrogatam Circumciſionē corporalem per circumciſionem Chriſti, non verò ſpiritualem, ſcilicet mortificationem carnis. In quo ſenſu pronunciatur illa lex à Deo: Anima, quæ non erit circumciſa peribit de populo hoc, ſcilicet Iuſtorum. *op. Comp. Theol. l. 4. c. 12. In Io. collat. 37. Pſ. 24. ſer. 2. & 4. de Circumciſ.*

1363. Ad Circumciſionem non tenebantur mulieres: Vnde dicitur: *Circumcidetur maſculus omnis.* Sed quomodò delebatur in mulieribus peccatum originale? Delebatur eo medio, quo in lege naturæ, ſcilicet oblatione parentum. *l. 4. d. 1. p. 2. a. 3. q. 2.*

1364. *Cur in octava die ordinata fuit Circumciſio?*

Infans octo dierum circumcidetur; Cur ſpatium octo dierum aſſignavit Deus? & ſi Infans obiiſſet infra octavum diem, quomodò juſtificabatur? Reſp. Potuiſſe circumcidi ante octavum diem, ſed lex obligabat, ut non differretur poſt octo dies ſine peccato gravi: nec obligabat ante octavum diem, quia poterat per obligationem parentum Iuſtificari Infans: Ad octo verò dies ordinata fuit à Deo ad myſterium inſinuandum, nempè quia ſignificabatur per deletionem à culpa originali curatio Animæ à miſeria, & quia habetur tantum in altera vita poſt reſurrectionem corporis ſignificatam in octavario, hinc in octavo die fiebat Circumciſio. *l. 4. d. 1. p. 2. dub. 7. & a. 3. q. 2. & in Luc. c. 2. v. 21. & in Io. c. 7. v. 24.*

1365. *Ieſus Chriſtus pro peccatis circumciditur, ut nos ad ejus imitationem ſpiritualiter circumcidamur.*

Infans octo dierum circumcidetur. Quis Infans? Infans, ſcilicet Ieſus Chriſtus: Ecce ergo Ieſus Chri-

ſtus, qui ſine peccato eſt tantam pœnam pro tuis peccatis ſuſtinet:& tu ô ſenex pœnam ſuſtinete tecuſas pro iiſdem à te tam iniquè commiſſis. *ſerm. 2. de Circumciſ.*

1366. *Circumciſio ſpiritualis neceſſaria ad amicitiam Dei.*

Circumcidetis carnem præputÿ veſtri, ut ſit ſignum fœderis &c. Nota, quod hoc fœdus eſt amicitiæ & familiaritatis Dei, ad quod fovendum, vult, ut circumcidamur, corde, membris, & opere,ſcilicet reſcindendo iniquas cogitationes, incautas locutiones, ſordium obdurationem, & fœditatem luxuriæ per caſtitatem. *ſerm.2. in Circumciſione.*

1367. *Qui non circumciditur ſpiritualiter, non pertinet ad Ieſum.*

Maſculus, cujus præputÿ caro circumciſa non fuerit, delebitur Anima de populo illo &c. Quid eſt de populo illo deleri? Deleri de numero ſaluandorum mereri: Vnde Chriſto in Circumciſione nomen Ieſus imponitur, ut ſcias, quod ad Ieſum, & ſalutem non poteris pervenire, niſi ſpiritualiter circumcidaris. *ſerm.4. in Circumciſ.*

1368 *Conjuges ſint tanquam una perſona, vel una anima.*

Dixit quoq; Deus ad Abraham; ſarai uxorem tuam, non vocabis ſarai ſed ſarah. Cur non amplius ſarai, ſed ſarah? Iam dictum eſt nomini Abrahæ additam eſſe à Deo litteram. H. Idem & fecit cum uxore Sarah, ideſt Domina odoris, vel Principiſſa mea: Additaque eſt eadem littera. H. utrique Coniugi (ait Lyranus) ut ſignificaretur quod ambo conjuges debent eſſe veluti una perſona, cor unum, & Anima una, vel duo in carne una. *l. 4. d. 33. q.4.* Ideſt ſicut vir eſt Dominus domus, ſic & Vxor.

1369. *Mariæ Virginis Charitas immenſa.*

Et benedicam ei, & ex illa dabo filium, cui benedicturus ſum. Cur ex Sarah, & non potius ex Agor? Nota, quod Sarah etiam interpretatur carbo ignitus, & ideò fuit figura Beatæ Virginis: ex cujus charitate Deus nos benedixit, auferens maledictionem noſtram. *op.ſpec. B.Virg. lect.15.*

1370. *Iuſti cadunt in faciem ſuam ante Dominum: Impÿ poſt tergum.*

Cecidit Abraham in faciem ſuam. Cur non retrò, ſed in faciem ſuam? ſed attende, quod dictum eſt à Chriſto: *Vade retrò poſt me Sathana*, ut videas, quod juſtorum proprium eſt cadere in faciem ante Chriſtum, quia recognoſcentes Divinam Majeſtatem, & exhibitionem beneficiorum Dei, cadunt ante faciem ſuam in ſignum exhibitionis reverentiæ & honoris: & ſi aliquando cadunt, cadunt non in ruinam videntes ubi cadunt, & ut releventur citò, & ad inviſibilia erigantur: mali autem cadunt retrò in ruinam, nec vident quo cadunt. *In Luc. c. 17. v.16.*

1371. *Sancti à Deo nomen, & honoris magnificentiam accipiunt.*

Vocabiſq; nomen ejus Iſaac. Cur Deus voluit imponere nomen filio Abrahæ? quia habent hoc ſancti, ut à Deo nomen accipiant. *In Luc. c. 1. v. 61.* Vult enim Deus ut ſervi ſui nomen, & honorificentiam accipiant, quod reſultat in majus decus, & honorem Dei.

1372. *Avaritiæ mala quanta.*

Super Iſmael quoq; exaudivi te. Duodecim Duces generabit &c. Cur duodecim Duces dantur Iſmaëli? Iſmael fuit idolatra, & figura avaritiæ, quæ eſt idolorum ſervitus: habetq; duodecim filios duces ſcilicet, uſuram, rapinam, latrocinium, talliam injuſtam, fraudem negotiatorum, deceptionem Advocatorum, acceptionem munerum, ſimoniam, favorem iniquorum Eccleſiaſticorum, fraudem mercatorum, avaritiam ſcientiæ, & iniquitatem luſorum. *Op. Diæt. tit. 1. c. 6.*

1373. *Præceptorum obſervantia non differenda.*

Tuliq; Abraham eodem die &c. Iſmael, & omnes vernaculos, eoſq; & ſeipſum circumcidit &c. Vide promptam obedientiam Viri juſti: quamvis enim præceptum Circumciſionis eſſet difficile, aſperum, grave, inſolitum, non tamen diſtulit complere uſq; ad craſtinum, ſed ſtatim obedivit. *Op, Bibl. paup. c. 25.*

CAPUT XVIII.

1374. *Deus cum miſericordiam largitur adeſt: cum punire tenetur abeſt.*

Apparuit Abrahæ Dominus in Convalle Mambræ & cum elevaſſet oculos apparuerunt ei tres viri &c. Notandum, quod in hoc capitulo exponuntur in medium diverſæ apparitiones factæ Abrahæ: & primò dicitur, quod apparuit ei Dominus, & deinde apparuerunt ei Angeli:in quibus conveniunt Doctores, quod hæ apparitiones fuerunt factæ ab Angelis, ſed in Perſona Dei: Quæritur autem cur in principio dicitur Deus apparuiſſe Abrahæ, & poſtea proponuntur Angeli? ſi fuerunt ſemper Angeli, cur dicitur Deus apparuiſſe? Sed Notandum, quod in principio agitur de benedicendo Abraham,& poſtea de Sodomæ punitione.In principio igitur dicitur Deus apparuiſſe, quia dum agitur de exhibitione miſericordiæ,Deus,cujus eſt proprium miſereri proponitur: quando verò de Iuſtitia, & punitione,quia ejus proprium non dicitur punitio, & juſtitia, non proponitur præſens, ſed veluti abſens, & veluti compulſus: & ut ait, *hic* catena Græca.*Vbi bona nunciantur Dominus adeſt.* In denunciatione malorum accedere noluit, quia ſicut bona libenter largitur hominibus, ita invitus oſtendit pœnas erogare. *Videl 1.d.47. dub. 1.& l.4.d.4.p.1.a.1.q.2.ad 5.*

1375. *Humilitas eſt præambula ad cognitionem, & viſionem myſteriorum Dei.*

Apparuit ei Dominus in Convalle Mambra. Cur Dominus apparuit Abrahæ ſedenti in convalle, & non potius ſtanti in monte? Convallis eſt locus imus, & ſignificat ſtatum humilitatis: Hoc autem dicitur, ut uideas, ait Gloſſa, quod humilitas eſt præambula ad apparitiones Dei, & intelligentiam myſteriorum

myſteriotum Dei: ſicut enim ſuperbia excæcat: ſic ex oppoſito humilitas illuminat mentem. Intellige non per ſe, ſed rumorem, & impedimentum evacuando, viamq; lucis præparando. *Ser.2. de uno S.Doctore. Ser.2. de uno S. Confeſſ. & ſer. 1. Dom. ſexag.*

1376. *Deus neſcit parua, & pauca largiri obtemperantibus ſibi.*

Apparuit ei Dominus &c. Cur tot apparitiones factæ demonſtrantur Abrahæ? Item & tot promiſſiones, & favores? Quia Dei liberalitatem non decet pauca, & parua reddere propter obſequium fideliter ſibi obtemperantis. *Op.Brevil. p.5.c.2*

1377. *Maria Virgo Triclinium, & Tabernaculum Filij Dei.*

Apparuit ei Dominus ſedenti in oſtio Tabernaculi ſui &c. Certum eſt, hos fuiſſe tres Angelos, qui nomine perſonarum Divinarum apparuerunt: ſed cum dicat, *Apparuit ei Dominus*, in ſingulari: quænam ea his tribus Perſonis fuit quæ ſpecialiter apparuit? Sed nota, quod hoc Tabernaculum figurabat Mariam Virginem, quæ fuit nobiliſſimum Triclinium ſanctiſſimæ Trinitatis, & in ea Verbum poſuit ſuum Tabernaculum, ideò cum tres Perſonæ Divinæ effectivè concurrerint ad opus Incarnationis factæ in Maria, tamen ſola ſecunda Perſona dicitur incarnata, & hinc præfigurata fuit Incarnatio in hac apparitione. Sic S. Irenæus S.Bonaventura. *l.3.p.1.a.2.q.1. & op. Pſalt.B.Virg. in Hymn. Te Dei matrem & l.3.d.5.q.1.*

1378. *Trinitas unus Deus adoranda latria: Angeli verò cultu duliæ.*

Cum vidiſſet tres viros adoravit in terram, dicens Domine ſi inveni gratiam in oculis tuis. Si ſunt tres viri, quomodò dixit ad unum ſingularem, Domine ſi inveni gratiam in oculis tuis? Cuinam ex iſtis tribus direxit ſuam adorationem, & deprecationem? & cum fuerint tres Angeli, quomodò eos adoravit, ac ſi eſſent Deus? Reſpond. quod tunc cognovit myſterium Trinitatis, tres vidit, & unum adoravit, tres Perſonas unum Deum, & quatenus iſti tres Angeli repræſentabant unum Deum, ipſum adoravit cultu latriæ ſoli Deo debito: poſtea recognoſcens eos verè tres Angelos, adoravit eos cultu duliæ, & tali veneratione debent coli Deos, Angeli, & ſancti in ſuis Imaginibus. *Serm. 14 Hexaem. & l.1.d.5. dub.8. & l.2.d.11.a.5. q.1. in fine l.3.d.9.a.1.q.5. & op.Comp.Theol.l.1.c.10. & op. Centil. p. 1.3.5. & ſer. 3. Dom. Trinit. & ſer. 1. de Circumciſione & op. de Perfec. Religioſ. l.2.c.75.*

1379. *Charitatis ardor proprius eſt confidentium verè in Deum*

Apparuit ei Dominus in feruore diei, ſcilicet in meridie, ut leguot Septuaginta. Cur in meridie voluit Dominus apparere Abrahæ? Cur non mane, vel veſpere? optime in meridie, ſcilicet in feruore charitatis, dum elevavit oculos ſuos, ſcilicet mentis in Deum, & ſperando in eum: iis enim, qui in Deum credendo confidunt totaliter, Deus apparet in fervore, ſcilicet infundit charitatis fervorem. *In Pſal.29. & in Io.c.8.v.51.* Nec id eſt mirum, quia Charitatis proprium eſt dare complementum fidei, & ſpei, & quietem totalem Animæ. *l.3.d.31.a.3.q.1. ad 3.*

1380. *Deſiderium feruens facit appropinquare Deum ad Animam.*

Apparuit ei in feruore diei &c. Cur in fervore diei? In feruore diei, ſcilicet ardentiſſimi deſiderij: ut diſcas quod fervens deſiderium in via Dei eſt neceſſarium: niſi enim mens intus ferveat unda mundi non vincitur, ſed ſancti deſiderii feruor, oportet, ut præveniat faciem Dei in Anima, ad quam eſt ipſe venturus: Non ergo mirum, ſi Deus in feruore diei apparuerit Viro juſto. *Op. Phar. lib 4. c.55.*

1381 *Dies vitæ contemplativæ veſperam non habet, ſed perficitur in gloria.*

Apparuit ei ſedenti in oſtio Tabernaculi in feruore, & meridie. Cur non in veſpere, vel mane? quia vir iuſtus morabatur in contemplatione divinitatis, & quia hæc vita contemplativa ſignificatur per diem ſeptimam, quæ veſperam non habet, hinc eſt quod in hac vita incipit, & nunquam deficit, ſed in patria perficitur, quia amor eſt ignis, qui ardere incipit, ſed cum ipſum, quem amat, videbit Anima, amplius in amore exardeſcit. *op. de dono ſap. c. 4.*

1382 *Hoſpitalitas quàm Deo chara.*

Domine ſi inveni gratiam in oculis tuis, ne tranſeas ſeruum tuum, ſed afferam pauxillum aquæ, & lavate pedes veſtros &c. Vide, qood Abraham ſtabat in feruore diei ad oſtium Tabernaculi, ut pertranſeuntes invitaret ad hoſpitium, & hoſpitalitatem in eos poſſet exercere: hincq; Deus, & Angeli in ſpecie peregrinorum ei apparuerunt, variaq; chariſmatum dona ei intulerunt: Per quod patet, quàm Deo chara ſit hoſpitalitas in peregrinos, & pauperes. *op. de grad. virt. c. 6. in Luc.c. 8.v.44. & c.19 v.5. in ſap.c.19. in Luc. c.16.v.21. op. Bibl. paup. c.45.*

1383 *Pænitentia, & ſumptio Euchariſtiæ neceſſaria ad tranſitum ad gloriam.*

Afferam pauxillum aquæ, & laventur pedes veſtri, & requieſcite ſub arbore &c. Vide quomodò peregrini invitantur antequam tranſeant ad lavandum pedes: Datur intelligi nobis, qui vivimus ut peregrini in hoc mundo, quod ſi volumus tranſire ad gloriam æternam, debemus prius lavare pedes Animæ, & ſub Arbore Crucis per meditationem, & imitationem requieſcere, & ſimul ad Euchariſtiæ ſacramentum accedere: Sicq; ſecurè fiet iſte tranſitus ad patriam. *ſer.3. in Cœn. Dom.*

1384. *Euchariſtiæ ſumptio exigit dignam præparationem.*

Laventur pedes veſtri: Afferam pauxillum panis. Vide quod vir juſtus vult, ut prius laventur pedes, antequam eos cibet pauxillo panis. Cur hoc? Et cur offert pauxillum, vel buccellam panis, & non potius majorem quantitatem? & cur non alia obſonia etiam eis exhibet? Hoc dictum fuit in figuram eorum, quæ circa nos ſunt facienda: Buccella panis eſt ſacratiſſima hoſtia conſecrata, quæ eſt panis Angelorum, & in qua continetur omne bonum, ad hanc continuè incitamur à Deo: Sed prius

X 3 vult,

vult, ut laventur pedes Animæ, quia ſolùm per aquam lacrymatum, & vetam pœnitentiam poteſt homo ad hanc menſam dignè inttoduci. *op. Eccleſ. Hier. p. 1. c. 3. in Luc. c. 22. v. 12. & ſer. 3. in Cœna Dom.*

1385. *Ad dignam celebrationem Paſcha exigitur jejunium quadrageſimale, auditio Verbi Dei, & ſumptio Euchariſtia.*

Afferam pauxilium aqua, laventur &c. poſtea pertranſibitis. Nota hæc oltima veiba, *& poſtea pertranſibitis.* Quid eſt ttaoſire, niſi celebrare Paſcha, quod eſt tranſitus? Vide ergo quam ſanctè Eccleſia vult ad celebrationem Paſchæ, ut præcedat pœnitentia quadrageſimalis, teceptio panis Verbi Dei, & ſacræ Euchariſtiæ: Iſtiq; ſunt ſoli, qui verè ttanſitum Domini celebraot. *In Luc. c. 22. v. 12.*

1386. *Soli mundo corde admittuntur ad menſam illuminationum cœleſtium arcanorum, & ad deguſtationem dulcedinis divina.*

Afferam pauxillum aqua, & laventur pedes veſtri, ponámq; buccellam panis, & confortetur cor veſtrum. Cur voluit ptiùs lavare pedes? quænam ſordes poteraot ineſſe pedibus Angelotum? Ac id dictatum fuit à Spiriiu ſancto ad inſtructionem noſtram, ut ſcilicei diſcamus, quod ſoli mundi admittuntur ad menſam Angelotum, ſcilicet niſi mundemur affectus, oiſi mundo corde nos ipſoa præſentemus Deo, Deum non videbimus: nempè non poſſumus admitti ad illuminationes ſupernas, & ad deguſtationem dulcedinis divinæ. Citiſſimè enim audit Deus mundos corde, & omne quod poſtulant libens donat: Vnde Dominus dicit: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*: Matt. 5. Nota, quod non dicit, Beati mundo ore, vel opere, ſed corde, quia non poſſuot eſſe munda verba, & opera, niſi ſiot munda corda. Quantò igitur magis ſenſus corpotis & affectiones cordis potios cuſtodientur, & regentur, tanto perfectius divinarum ſuavitatum dulcedinem recipiemus, & ſentiemus. *Op. Eccleſ. Hier. p. 1. cap. 3. & ſerm. de S. Agnete, & ſer. 4. de Apoſtol.*

1387. *Veri fideles conſtituunt in Eccleſia unum corpus per concordiam cum Chriſto.*

Feſtinavit Abraham in Tabernaculum ad Saram, & dixit ei accelera, tria ſata ſimila commiſce, & fac ſubcinericios panes. Cut hoc præcipitur Vxori, & oon potius Ancillis domus? meritò id præcipitur Saræ: Sara myſticè eſt Eccleſia, vel Sapientia divina in Incarnatione humanitati conjuncta, farina ſunt fideles, qui teruntur per duas molas, quarum ſuperior eſt ſpes, inferior eſt timor, ex qua fit unus panis pet concordiam, quam Chriſtus in ſuom corpus myſticum trajicit. *In Luc. c. 13. v. 21.* Vide ergo, quod qui charitatis concordiam non habet, extra Eccleſiam, & ſeparatus à Chriſto eſt.

1388. *Beata Virgo Maria nobis praparavit cibum Angelorum.*

Et dixit Sara accelera, tria ſata farina commiſce, & fac panes &c. Cur Saræ, & non Ancillis, & non famulis id ptæcipitur? Sata eſt figura B. Virginis Mariæ: huic dictum eſt tria farinæ ſata: quia conſeoticodo in opus incatnationis, ſumpto fermento fidei, & dilectionis ttia ſata puriſſimæ farinæ commiſcuit, ſeilicet carnem, ſanguinem, & Divinitatem commiſcuit in ſuo puriſſimo Vitginali utero, nobiſq; præparavit ſubcinericios panes; ſcilicet coctos in clibano Vteri ſui igoe Spiritus ſancti. Ob paois dulcis, & vitalis, vetè panis Aogelorum nobis miniſterio B. Vitginis præparatus. *In Luc. c. 13. v. 21. de concurſu B. Virginis ad Euchariſtiam.* Vide in *Pſal. 57. & 106. & op. medit. Vita Chriſti cap. 4. & op. de perfect. vita c. 8.*

1389. *Multa myſteria panduntur contenta in his tribus ſatis farina.*

Nota, quod per hæc tria ſata poſſunt intelligi: ptimò tria genera hominum, in quibus Dei ſapientia collocat fatinam dilectionis, & charitatis in via, ſuntq; boni prælati, boni contemplativi, & boni activi: ſecundò tres modi diligendi Deum ex toto corde, ex tota Anima, & ex tota mente, in quibus abſcondit Deus fatinam dilectionis ſuæ: tertiò ſpiritus, Anima, & cotpus, quibus homo conſtat, in quo Deus abſcondit farinam ſuæ gratiæ. *In Luc. c. 13. v. 21.* Vide *ibidem* multa alia myſteria.

1390 *Homo ad opera miſericordia ſit feſtinus.*

Feſtinavit Abraham, & Sara: Accelera. Cur tanta feſtinantia? Vt ſignificaretur, quod ad opera miſericordiæ debemus eſſe ſolliciti non pigri, ut dixit Ieſus Zachæo: *feſtinans deſcende &c. In Luc. c. 19. v. 5.*

1391. *Beata Virgo data fuit in adiutorium redemptionis.*

Dixitq; Sara, & tria ſata &c. Cur id Vxori præcipit? Cur oon ipſe hoc opus promptè fecit? Nota B. Virgo figurata eſt in Sara: & ſicut mulier data eſt in adjutorium viro: ſic B. Virgo Maria data eſt in adjutorium Chriſto in opere Incarnationis: Voluit enim Chriſtus, ut & ipſa eſſet ſecum ſocia, & veluti corredemptrix. *Breuil. p. 3. cap. 3.*

1392. *Chriſtus Dominus non de Cœlo, ſed de carne B. Virginis, & de noſtra maſſa aſſumpſit humanitatem.*

Abraham verò ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerrimum. Vide, quod Abtaham non miſit ſeruum ad hoc opus, ſed ipſe ivit ad armentum, ſcilicet Deus ad genus humanom, quod per armentum intelligitur. *In Luc. cap. 12. v. 32.* Tulitq, vitulum, ſcilicet Chtiſtum, qui noo cœleſti materia, ſed de carne puriſſima B. Virginis formavit corpus, ut io Cruce offerretur pro nobis. *Pſal. 28. Luc. c. 15. v. 23. & l. 3. d. 2. a. 2. p. 1. ad 2. & d. 3. p. 2. q. 1. & 2.*

1393. *Chriſti complexio delicatiſſima fuit, ideò in cruce dolorem intenſiſſimum habuit.*

Feſtinavit, & tulit vitulum tenerrimum. Cur vitulum tenerrimum, & non potius anoiculum? vitulua

Vitulus myſticè eſt Chriſtus, & dicitur tenerrimus, ut detur intelligi, quod cum eſſet complexionis delicatiſſimæ ejus dolor in paſſione, & Cruce fuit maximus. *Ser. 5. in Paraſceve & l. 3. d. 16. art. 1. q. 2.*

1394. *Chriſtus vitulus ſaginatus, & in Cruce coctus, toti Trinitati expoſitus in ſatisfactionem pro peccatis noſtris.*

Et tulit vitulum &c. Nota hanc figuram Ieſu Chriſti, quæ verè maximam dulcedinem Contemplantibus affert: Abraham myſticè eſt Pater æternus, qui filium ſuum unigenitum Innocentiſſimum gratiæ, & veritatis plenum tulit de Armento, ſcilicet elegit de omnibus hominibus, & Cruci, & morti pro noſtris peccatis tradidit. Ex hoc vitulo ſic cocto in Cruce comederunt tres Angeli, ſcilicet tres Perſonæ divinæ, ſcilicet per ejus mortem ſatisfactum eſt toti Trinitati, quæ erat pro noſtris peccatis ad juſtitiam famelica. O pietas quanta Dei nutritio! ô humilitas Chriſti Ieſu, &c. *op. ſtim. Div. am. p. 1. c. 7.*

1395. *Chriſtus ſaginatus, & præparatus exponitur à ſacerdotibus, & Prædicatoribus fidelibus in cibum.*

Deditq; puero, qui feſtinavit, & coxit illum, & poſuit coram eis &c. Cur puero, & non Vxori hoc officium præparandi vitulum impoſuit, ſicut impoſuerat, ut præpararet panem? Sed nota verbum, ſigna myſterium. Datus eſt à Deo hic vitulus ſervo, & non Vxori, ſcilicet Sacerdotibus, & Prædicatoribus: Illis, ut in altari ipſum veluti coquant, immolentq; pro ſalute peccatorum, & exponant in cibum fidelibus: iſtis ſcilicet Prædicatoribus, ut ejus mortem, & excellentiam ſacramenti exponant, & proponant auditoribus in cibum Animæ. *In Luc. c. 15. v. 23.*

1396. *Chriſtus accepit de Virgine carnem non infectam ſed puriſſimam.*

Tulitq; butyrum, & lac, & vitulum &c. Cur non etiam caſeum? Nota per butyrum, qui ex carne deſcendit, ſignificatur natura ſine corruptione: per lac, puritas, per caſeum verò peccatum: Per quæ ſignificatur, quod Chriſtus, ut Trinitati convivium ſatisfactionis pararet, tulit naturam humanam de Virgine ſine impunitate, & peccato, eamq; obtulit eidem Trinitati. *Pſal. 8. & op. de ſeptem itineribus æternit. itin. 6. d. 5. & ſer. 1. de una S. Virgine.*

1397. *Divites ſunt matres, & nutritores pauperum.*

Butyrum & lac tulit &c. Ad quid lac tulit? Nonne hic eſt cibus parvulorum? nonne ſpectat hoc ad matrem, & nutricem? Verum quidem eſt: homo enim eleemoſynarius eſt ſicut nutrix, quæ lactat puerum: ſicut enim nutrices ſolent impinguari, ut lacte abundent, & bene nutriant pueros, ſic Deus impinguat divites, ut nutriant filios ſuos, ſcilicet pauperes. *op. Diat. ſolut. tit. 2. c. 7.* Nota etiam, quod Abraham in magna abundantia præparavit prandium iſtis tribus viris, ut detur intelligi, quod abundantia divitum debet ſupplere inopiam pauperum, & ideò eleemoſyna abundanter eſt danda. *In Eccleſ. c. 9. v. 8.*

1398. *Sub arbore crucis per meditationem reficitur Anima.*

Tulit butyrum &c. & poſuit coram eis ſub arbore. Cur ſub arbore, & non in domo? quia propter umbram in meridie locus erat gratiſſimus, per quod ſignificatur, quod ſub arbore Crucis proponitur convivium, quia meditantibus Chriſti paſſionem, cibus & refectio maxima, & ſuaviſſima provenit. *In Luc. c. 15. v. 23.*

1399. *Angeli quàm ſeduló, & libenter nobis miniſtrant.*

Cumq; comediſſent, dixerunt ad eum, ubi Sara Vxor tua? Ergone Angeli manducant? ſi ſunt puri ſpiritus, poſſunt ne cibum in ſubſtantiam convertere? minimè: ſumpſerunt quidem cibum, ſed abſq; converſione alimenti, non ad ſui refectionem, ſed dantis conſolationem, & inſtructionem: ex quo patefit familiaritas, & humilitas miniſterij, quo Angeli condeſcendunt homini: illiq; adſtant modo ut adjutores, modo ut eruditores, & illuminatores ipſius. *l. 2. d. 8. p. 1. a. 3. q. 1. in Luc. c. 2. v. 9. & op. Bibl. paup. c. 31.*

1400. *Angeli defenſores viri eleemoſynarii.*

Cumq; comediſſent &c. Cur poſt comeſtionem ſe manifeſtarunt, Angelos eſſe? Vt perciperet, quàm chara Deo, & Angelis hoſpitalitas, & eleemoſynæ diſtributio. *ſer. 5. Dom. 8. poſt Pentecoſt.*

1401. *Hoſpitalitas, & ablutio pedum inter religioſos commendatur.*

Cum comediſſent &c. Cur ſolùm poſt ablutionem, & comeſtionem ſe ſe manifeſtarunt Angeli? Vt diſcamus, quod Deo, & Angelis eſt chara hoſpitalitas apud ſervos Dei: & ob id Chriſtus priùs voluit lavare pedes Diſcipulorum, & poſtea eos cibo cœleſti refocillavit: ſic eſt antiquus mos apud religioſos, ut ad fomentum charitatis priùs laventur pedes advenarum, poſtea refocillentur. Tria enim valdè venerabilia erant apud antiquos religioſos: ſcilicet acceſſus ad Altare: Ingreſſus ad menſam, & ablutio pedum fratrum advenarum: ergo & nos ſtudeamus ipſos devotè imitari. *In Io. collat. 60.*

1402. *Chriſti nativitas poteſt continuè ſpiritualiter celebrari.*

Cumq; comediſſent, dixerunt, habebis filium Sara Vxor tua. Vide, quod poſt occiſionem, & comeſtionem vituli filius naſciturus ex ſenibus promittitur; & ſi hic vitulus eſt Chriſtus occiſus in Cruce, ergo denuo naſcetur? ſed nota myſterium: Abraham eſt Pater æternus, cui poſt filij mortem adhuc denuo eumdem filium naſciturum promittitur, & quomodò? naſciturus in mentibus puris per virtutum infuſionem, & tunc verè erit Iſaac, id eſt riſus, quia dulce lumen, & delectabilis ſol juſtitiæ eſt oculis Animæ. *op. ſtim. div. am. p. 1. cap. 7.*

1403 *Riſus*

1403. *Riſus bonus commendatur, vanus reprehenditur.*

Cumq; audiſſet Sara riſit: dixit autem Dominus: quarè riſit Sara. Nota, quod Abraham ſuprà intelligens, ſe in ſenectute generaturum filium riſit; & non fuit correptus: modo ridet Sara, & corripitur: Cur hoc? Ex diverſa intentione: Abraham riſit, ſcilicet ex hilaritate cordis ob gaudium tantæ promiſſionis, cui perfectè credidit; & hoc eſt bonum: Riſus enim moderatus pro loco, & tempore, & ſine diſſolutione eſt laudabilis: Saræ autem riſus fuit ex diffidentia, & incredulitate, ideò à Domino fuit correptus. *op. Bibl. paup. cap. 116. & 128. & 129. & op. ſpec. Diſcipl. p. 1. cap. 24. & op. de Inſtructione Novit. p. 1. cap. 21.* in Religioſis igitur riſus ſit moderatus, & hilaritatem cordis, benignitatem, ſuavitatemq; vultus, non diſſolutionem oſtendat.

1404 *Mulier natura eſt fallax, mendax, & ſtultiloqua.*

Sara quarè riſit? Negavit Sara dicens: Non riſi, timore perterrita. Vide quomodò mulier Religioſa conjux ſanctiſſimi viri, cum verè riſerit, ſe riſiſſe tam conſtanter negat in faciem Domini, & Angelorum: ſed id mirum non eſt: erat enim mulier: filiaq; Evæ: Talis eſt fallacia, ſtultiloquium naturale mulierum. *Op. Bibl. paup. cap. 67. & 128. & 129.* idem & Lipomanus.

1405. *Sine hæſitatione fidem promiſſis divinis habere debemus.*

Dixit Dominus: Nanquid Deo quidquam eſt difficile? Vide quantùm Deus abhorreat in nobis diffidentiam, vel hæſitationem in ſuis promiſſis: licèt enim Sara ſciret de fide Deum omnipotentem, tamen adhuc hæſitabat in promiſſione Abrahæ à Deo facta, quod licèt eſſet ſterilis ex natura, & ætate, tamen erat paritura: Deus volens tali morbo occurrere, in medium poſuit ſuam omnipotentiam, & conſequenter veracitatem, fidelitatemq;. *In Luc. cap. 1. v. 36.* Hicq; eſt valde notandum, quod Doctores plurimi dicunt, Deum ſæpe ſinere nos cadere ſub poteſtate Diaboli, vel in multas miſerias, & calamitates, quia non credimus Deo, ſed diffidentes hæſitamus in ſuis promiſſis: quaſi Deus mentiatur, ut homo.

1406. *Prædeſtinatio, & reprobatio non habent in Deo cauſam creatam motivam, ſed tantùm cognoſcitivam.*

Num celare potero Abraham quæ geſturus ſum, cum futurus ſit in gentem magnam, &c. Nota quod hæc verba non important neceſſitatem, ſed congruitatem quandam revelandi Abrahæ, quæ Sodomæ, alijſq; perverſis hominibus juſto Dei judicio contingenda erant: ſed cur hæc vero juſto expreſſit? ut diſcamus, quod prædeſtinatio, & reprobatio in Deo cauſam creatam motivam non habent, ſed tantùm aliquam congruitatem, nempe prævisionem tantûm operum. *lib. 1. d. 41. a. 1. q. 2. fund: 1.*

1407. *In Chriſto, & à Chriſto omnis benedictio deſcendit in nos.*

Et benedicentur in ipſo omnes gentes. Ergo in Abraham benedicendæ erant omnes gentes? Nonne erat & ipſe homo privatus, & peccator? Nota, quod dicit, *in ipſo*: id eſt in Chriſto exiſtente in veritate in ſemine Abrahæ: ex Chriſti enim meritis benedictio deſcendit in omnes gentes. *In Luc. c. 11. v. 28.*

1408. *Qualis fueris cum Deo, talis erit tibi Deus.*

Num celare potero Abraham, quæ facturus ſum, cum futurus ſit in gentem magnam, &c. Cur tot privilegia conceduntur Abrahæ? Cur tot ſecreta revelata? Cur in ipſo, & non potiùs in eius Patre dicitur quod benedicendæ erant gentes? ſi enim in ſemine eius virtualiter erat Chriſtus naſciturus, etiam erat in eius Patre; & Avo? ſed vide ex hoc, quod Deus talis eſt homini, qualem ſe ipſi Deo exhibet homo: quia enim Abraham ſuper omnes fuit fidelis in exequendo voluntatem Dei, & eius ſecreta, hinc & ſecreta ſua ipſi pandit, & tantam laudem à Deo meruit. *Op. Bibl. paup. cap. 4. & 5. & 34. & Pſal. 17. v. 27.*

1409 *Prælati, & Parentes rectè munus ſuum exequentes copioſè remunerantur à Deo; mali duriſſimè puniuntur.*

Scio enim, quod præcepturus ſit filijs ſuis, & domui ſuæ, ut cuſtodiant viam Domini, &c. Ecce aliud motivum principale, cur tantùm fuerit privilegiatus Abraham, nempe executio muneris ſui, ut Prælati, & Patris in ſuos ſubditos: ſicut enim magna pœna erit malorum Prælatorum; ita magnum præmium, & merces bonorum: qui enim benè præſunt, duplici honore digni habentur, quia & ratione ſui, & ratione populi ſibi commiſſi, erunt quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. *In Luc. cap. 12. v. 46. & cap. 19. v. 17.*

1410. *Charitas ordinata eſt Primò ad propinquos, Secundò ad extraneos.*

Scio, quod præcepturus ſit filijs ſuis, & domui ſuæ poſt ſe, &c. Cur primò dixit, *filijs*, poſtea *domui ſuæ*? Nonne dicendo domui ſuæ, includebat etiam filios? quia charitas eſt ordinata, & ordinatè à viro juſto exercenda erat: primò enim reſpicit magis propinquos, deinde extraneos cæteris paribus. *l. 3. d. 29. a. 1. q. 4.*

1411. *Clamor bonorum, & malorum ad Deum qualis.*

Clamor Sodomorum, & Gomorrhæorum multiplicatus eſt, &c. Quis eſt iſte clamor, qui ad aures Dei pervenit? ſed nota, quod clamant Angeli clamore laudis, clamant juſti clamore devotionis, clamant miſeri clamore neceſſitatis, clamant iniqui clamore iniquitatis, ut clamabat Sodoma, & Gomorrha: Dicitur autem peccatum clamare ad Dominum, quando ſua enormitate expetit ultionem, & Deus non vult amplius ſuſtinere, taleque inter omnia eſt peccatum Sodomitarum. *In Pſal. 37. & 137. & 140. & in Luc. c. 17. v. 28. & 29.*

1412. *Peccatum omne maximè tamen contra naturam fœtet naribus Dei.*

Clamor Sodomorum, & Gomorrhæorum multiplicatus eſt nimis. Cur de iſtis dicitur, quod clamor ad Deum pervenit? Nonne & in alijs locis peccata committebantur? Quia peccatum contra naturam (quale erat Sodomitarum) eſt omnium graviſſimum: Dicitur autem clamare, quia eorum fœtor excitavit Dei juſtitiam, fœtet autem omne peccatum, ſed maximè hoc Deo, Proximo, & Ipſi peccanti. *Pſal.* 37. *&* 137. *& in thren. cap.* 2.

1413. *Iudicibus data eſt à Deo norma procedendi in iudicando.*

Clamor Sodomorum, &c. Deſcendam, & videbo, utrum clamorem qui venit ad me, opere compleverint, an non eſt ita, ut ſciam. Quid eſt hoc, quod audio? Ergone Deus indiget ad terram deſcendere, ut cognitionem operum hominum acquirat? Nonne eſt omniſciens? ſed nota quod hic agebat Deus perſonam Iudicis, voluitque tradere regulam procedendi in judicijs ipſis Prælatis, & Iudicibus, nempe, quod non procedant præcipitanter in proferenda ſententia, nec temerariè indiſcuſſa judicent, ne quælibet mala audita ipſos moveat, ne paſſim dicta ſine probatione credant, & ut in proceſſu judicium ſit juſtum, ſcilicet verum ſequendo, nocentem non defendendo, & innocentem condemnando, & in ſententiando ſit ordinatum ſecundum veritatem cognitam. *In Ioan. cap.* 5. *v.* 30. *& Opuſc. Bibl. paup. cap.* 60.

1414. *Iudex privatus propria, publicus aliena peccata iudicet.*

Clamor Sodomorum multiplicatus eſt: Deſcendam, & videbo, &c. Nota, quod hic exprimitur differentia inter Iudicem privatum, ſcilicet pœnitentem in foro conſcientiæ, & publicum in foro forit illc enim debet videre, quod fecit, & punire per pœnitentiam propria peccata: Iudex publicus debet inquirere, & punire aliena. *ſer.* 1. *Dom.* 12. *poſt Pentec.*

1415 *Verba turpia clamãt vindictam à Deo.*

Clamor Sodomorum ad aures meas pervenit, &c. Quid eſt hic clamor, qui pervenit ad aures Dei? Clamor fit verbis, & locutione: Ergone peccatum iſtorum erat in verbis tantùm? Erat in verbis, & in operibus malis, ſed tamen eorum impietas inchoata eſt in verbis turpibus, & impudicis, ut patet, dum ad turpia volebant inducere Angelos: Datur ergo intelligi, quod iniqua loquutio immittit clamorem ad Deum ipſum, trahens ad examinationem, & punitionem. *In ſap. cap.* 1. Nec mireris de hoc, quia plurima mala faciunt mala verba nempè mundana, laſciva, ad malum provocantia, ad diſcordias concitantia: Igitur ſi nihil in hac vita melius eſt, quàm boni mores, & cum corrumpant bonos mores colloquia mala, ſequitur, quod nihil pejus malis verbis, quippe quæ ſunt aptiſſima inſtrumenta evacuandis cordibus. *ſer.* 1. *de S. Laurentio.* Hic tamen eſt notandum, quod præcipuè invehitur contra verba, quibus trahuntur alij ad peccatum, ut erant verba Sodomitarum, nam tales ſunt auxiliarij Diaboli, quibus utitur Diabolus ad decipiendas animas. *ſer.* 2. *ſer.* 4. *Pentec. & ſer.* 3. *Dom.* 4 *poſt Pentec.*

1416. *Abundantia bonorum temporalium ſæpè præcipitat in omnia ſcelera.*

Clamor Sodomorum, &c. Sed cur inter tot nationes iſta ſola pervenit ad tantum profundum iniquitatum? Nota, quod ſupra dictum eſt, hanc regionem eſſe veluti Paradiſum: Ergo rectè infertur, quod abundantia nimia bonorum temporalium iſtos pertraxit ad tot ſcelera. *Opuſc. Bibl. paup. cap.* 121. Caveat igitur nos Deus à ſimili Paradiſo: ſolet enim rerum abundantia tantò magis à Divino timore mentem ſolvere, quantò magis hanc exigit diverſa cogitare. *Opuſc. Phar. lib.* 3. *cap.* 18. unde dictur in *Ezech. cap.* 26. *ſaturitas, & abundantia panis ideſt deliciarum, & otioſitas fuit iniquitas Sodomæ. Opuſc. de prof. Relig. lib.* 1. *cap.* 39.

1417. *Peccatum in principio neglectum ad innumera alia nos provocat, & tandem ad damnationem æternam.*

Peccatum eorum multiplicatum eſt, & aggravatum nimis. Quid eſt, & quomodò multiplicatum, & aggravatum? Quia peccatum quod cito per pœnitentiam non deletur, in aliud ſtatim rapit; ſed vide gradus quomodò multiplicantur, & aggravantur: primò enim eſt impietas in corde per conſenſum, deinde in manu per conſummationem operis, poſtea advenit verbum defenſionis, vel gloriationis, inde ſpes impunitatis, poſtea defluxus per iterationem pravæ conſuetudinis, deinde obduratio in mente, & tandem mors impœnitentiæ finalis. *In Sap. cap.* 1. *in fine.* Unde credendum eſt, quod iſti Sodomitæ gradatim in tantum profundum peccatorum præcipitati fuerint.

1418. *Amicitia cum Deo maximam confidentiam in corde ingerit.*

Et appropinquans Abraham ait Deo, nunquid perdes iuſtum cum impio? Videns Abraham hos Angelos convertere ſe ad Sodomam, ut eam punirent, ſtatim quaſi arguens Deum dixit, nunquid perdes juſtum cum impio? Vide, quod juſtus non ſtatim genuflectit ante Deum, preces non porrigit pro liberatione Sodomæ; nec id eſt mirandum, nam iſti ſunt fluctus charitatis æſtuantis juſtorum; audent enim ob firmam confidentiam in Deum quodammodò ipſum arguere, vel docere eum, vel etiam ſanctæ reſiſtere eius determinationi, vel omnipotentiæ, vel tentare mutationem Divinæ ſententiæ: quæ omnia Sanctè Sanctus amor facit. *Opuſc. de* 7. *itiner. ætern. Itiner.* 4. *diſt.* 5. *art.* 2.

1419. *Iuſtus confidens in Deo, in oratione variè ſe veſtit, gerens perſonam multiplicem.*

Abſit à te, ut rem hanc facias, & occidas impium cum iuſto. Vide, quod hæc loquutio videtur prima facie ſapere aliquid temeritatis, attamen in his verbis, & in antecedentibus, & conſequentibus exponitur forma excellentiſſimæ orationis, in qua orans cum fervore charitatis aliquando aſſumit formam ſervi humiliter Dominum, & Iudicem ſuum provocantis ad miſericordiam, ſic infra Abraham orat dicens, *loquar ad Dominum cum ſim pulvis:* aliquando familiaris amici, & domeſtici rogans Deum cum reverentia, ſimul & fiducia, & quaſi ad modum conſulentis ipſum, ut

faciat hoc, vel illud, exponendo rationes, vel cauſas, quarè ſic decet, & expedit fieri, ut in allegatis verbis: *Abſit à te, &c.* aliquando aſſumit formam filij, qui confidens de dilectione paterna non tam obſecrat, quàm imperat patri, ut eum exaudiat, expertem erga ſe patris benevolentiam allegans. *Opuſc. de prof. Relig. lib. 2. cap. 61. & 68.* O piiſſime Deus, quàm bonus es te timentibus, qui omnia factus es tuis ſervis!

1420. *Proprium munus ſanctorum eſt pro aliorum ſalute orare, & intercedere.*

Si fuerint quinquaginta juſti in Civitate, &c. Sed quid ad te pertinet perditio harum Civitatum ô bone Abraham? Nonne ſufficit tibi, ut ſalvetur tuus Nepos Lot cum ſua familia? Minimè; nam Abraham erat vir ſanctus, & juſtus, & veluti perſona publica, ideò non ſolùm pro ſe, & pro Nepote, ſed & pro maximis peccatoribus ſeipſum medium coram Domino ponit: hoc enim eſt officium, & munus ſanctorum. O quot bona peccatoribus conceduntur merito, & interceſſione ſanctorum. *ſer. 1. Dom. 3. poſt Pentec. & opuſc. Brevil. p. 5. cap. 10.*

1421. *Quinquagenarius numerus eſt ſacratus, & Iubilei in S. Scriptura.*

Si fuerint quinquaginta juſti in Civitate, &c. Cur primo loco Deo proponit hunc numerum? cur non centenarium, quadragenarium? Quia hic numerus eſt ſacratus in S. Scriptura, & numerus Iubilei: conſurgit enim ex ſeptenario ſuper ſeipſum reflexo, cui addita unitate deſignat remiſſionem ſeptiformis miſericordiæ: hinc in anno quinquageſimo celebrabatur Iubileus, & plena remiſſio. *In Luc. cap. 16. v. 7.*

1422. *Oratio eſt medium impetrandi, quod Deus diſpoſuit nobis impertiri.*

Si fuerint quinquaginta juſti, &c. Abſit à te Domine ut occidas juſtum cum impio. Quid dicis ô ſerve Dei? Nonne ſcis decretum Dei eſſe immutabile? Iam in Tribunali Divinæ vindictæ exiit hoc edictum puniendi, & exterminandi Civitates pentapolitanas: Ad quid nunc quæris, ut hoc decretum immutetur? ſed nota myſterium. Orabat hic juſtus: orant ſancti Deum non ut immutent decretum Dei immutabile, ſed quia Oratio eſt medium à Deo ordinatiſſimum conferendi nobis, quod Deus diſpoſuit dare: Deus enim ſcit, quid nobis neceſſe ſit, antequam petamus, & ideò non indiget, ut per orationem inſinuemus ei deſideria noſtra, nec indiget flecti ad miſerendum nobis, quod & ante diſpoſuerat facere, ſed volt rogari, ut ampliorem nobis profectum procuret, cum gratis nobis benefacit, ſicut ab æterno diſpoſuit, & tamen orationis noſtræ ſtudium ad multiplicem nobis utilitatem convertit: hincque Oratio non eſt cauſa eius beneficentiæ, ſed via, ut ſi non propter illam, tamen per illam miſereatur. *Opuſc. de prof. Religioſ. lib. 2. cap. 65. & lib. 4. diſt. 45. art. 3. q. 2. ad arg. & lib. 3. diſt. 17. art. 2. q. 1. ad 5.* Et quod id ſit verum, vide, quod Deus conceſſit Abrahæ, quod petiit, nempè ſi quinquaginta juſti eſſent in Civitate, illi parciturum promiſit.

1423. *Iuſti etiam pauci multos impios incolumes ſervant.*

Si fuerint quinquaginta juſti, &c. Quid ſi minus? ſi quadraginta? ſi triginta? ſi viginti? ſi decem viri juſti? Et reſpondit Dominus: *Non delebo propter decem.* Sed quo animo interponit numerum parvum decem juſtorum tantæ multitudini impiorum? Eſt ne hæc par ratio ô ſancte Abraham? ſed vide, quantum Deus æſtimat ſuos amicos: plus enim apud Deum animam, orationem, merita unius ſancti æſtimat, quàm innumerabiles peccatores: ſancti enim impetrant nobis peccatoribus multa bona & meritis, & affectu, quia vult, ut unum membrum relevet aliud, ex quo ediſcimus, quantum valeat deprecatio juſtorum pro mundo, pro locis, & perſonis. *lib. 4. diſt. 45. art. 3. q. 2. & 3. & Brevil. p. 5. cap. 10. & lib. 3. diſt. 20. art. 1. q. 3. in fund. & lib. 3. diſt. 40. art. 1. q. 2. ad 3. & in Luc. cap. 12. v. 7.*

1424. *Oratio debet fieri ad gloriam Dei amplificandam, & ad ſalutem proximi.*

Abſit à te, ô Domine, ut rem hanc facias: non eſt hoc tuum, ut fiat juſtus ſicut impius, qui iudicas omnem terram. Oleaſter ex Hebræo legit, *qui iudicas omnem terram, ut non blaſphemetur nomen tuum.* Nota diligenter finem orationis Abrahæ, qui fuit amplificatio gloriæ Dei, & ſalutis proximi: ſic facit Iuſtus perfectè orans qui aliquando inebriatus ſpiritu, immemor ſui, ſemper Deo deditus, eique per amorem inhærens, ſuper omnia gloriam eius, & honorem promoveri, & eius notitiam ad omnes dilatari deſiderans, tam pro ipſius, quàm aliorum ſalute rogat Deum, ut ſanctificationis ſuæ notitiam omnibus præbeat maximè Infidelibus, & fideles ad gratiam ſuæ ſanctificationis convertendo per amorem, & rebelles per oſtenſionem ſuæ potentiæ utiliter confundendo, & quaſi non poſſit vel nolit ſine aliis cæleſti gaudio frui, anhelat, & ſatagit plures ſecum trahere orando, docendo, & quocunque alio modo honorem Dei, & ſalutem proximi, & profectum ſpiritualem promovendo. *Opuſc. de prof. Relig. lib. 2. cap. 61.*

1425. *Oratio debet eſſe humilis, ut ſit Deo grata.*

Loquar ad Dominum, cum ſim pulvis, & cinis. Cur in medium affert Abraham ſuam vilitatem? ſi in ſuo corde iam ſe pulverem reputabat, cur eam voce exprimit? Vt oſtenderet, quod oratio ſine humilitate tam exteriori, quàm interiori à Deo non auditur, Deus autem orationem humilium ſemper reſpicit. *In Thren. cap. 3. & Diat. ſal. tit. 7. c. 1.*

1426. *Ignis charitatis generat cinerem humilitatis, & fragrantiorem animam reddit.*

Loquar ad Dominum, cum ſim cinis. Cur cum pulvere connectit cinerem? Ad quid hæc ſuperflua additio? ſed nota, quod cinis ex igne gignitur, ut oſtenderet, quod ignis charitatis in cinerem humilitatis redigit hominem, tuncque ardens charitate recta hoc cinere fragrantior, & vivacior ſit apud Deum: ſic dicunt Naturales, quod muſcus in locis fœtentibus recuperat odorem. *Opuſc. Diat. ſal. tit. 7. cap. 1.*

1427. *Sub*

1427. *Sub cinere humilitatis conſervatur ignis charitatis.*

Loquar ad Dominum, cum ſim cinis. Cur cinis? Cinis quoad humilitatem, erat enim ardens igne charitatis, & Divinæ gratiæ, & quia ſciebat, quod ignis, ſicuti conſervatur ſub cinere, & quo major ignis majorem cinerem etiam exigit, ita ſe in cinerem humilitatis redegit, ut in ſe conſervaret ignem charitatis, & gratiæ Divinæ, & ut quo magis ad Deum accederet, eo magis ſe humiliaret, & ſuam infirmitatem agnoſceret. *ſer. 2. in die cinerum.*

1428. *Homo qualiter ſe coram Deo debet humiliare.*

Loquar ad Dominum, cum ſim pulvis, & cinis. Quomodò potes tam aſſeveranter dicere, ô ſancte Abraham, te eſſe cinerem? Verum quidem eſt, quod ſecundùm corpus es pulvis, & cinis, non quoad animam, & tamen totum te deprædicas pulverem, & cinerem? ſed id optimè, nam homo quoad corpus eſt compactus ex pulvere verè, & phyſicè: quoad animam debet ſe quoad æſtimationem, & ſimilitudinariè reputare cinerem, & hoc tum propter vilitatem contractam ex peccato, tum ob difficultatem reſiſtendi modico flatui tentationis, tum ob reſurgendi difficultatem & impoſſibilitatem de peccato ad ſtatum gratiæ, ſicut cinis eſt vilis inter omnia terrea, nec poteſt reſiſtere vento etiam modico, nec redire ad ſtatum ſuæ materiæ priſtinæ. *Opuſc. Diæt. ſal. tit. 7. cap. 1.*

1429. *Perfecta oratio præambulam humilitatem habet, & ſine ea non pervenit ad Deum.*

Loquar ad Dominum, cum ſim pulvis, &c. Quarè hæc verba præmiſit Abraham ſuæ orationi? ſed ſciendum eſt, quod qui orat Deum adorat: ſed quid eſt adorare Deum, niſi ipſum recognoſcere in ſpiritu, & veritate? Habet enim pro objecto Deum ſummam veritatem, quæ facit cognoſcere id, quod verum eſt, igitur orans cognoſcit hanc veritatem, quod ipſe impotens eſt, quod apud Deum reus eſt, & peccator: Deus verò omnium bonorum voluntarius, & liber largitor: hinc ille orationem perfectam fundit, qui ſemetipſum pulverem videt, qui nihil ſibi tribuit, qui bona, quæ agit, ex Dei pura miſericordia recognoſcit. *In Joan. collat. 22.*

1430. *Per pœnitentiam, & obſervantiam decem mandatorum placatur Deus.*

Quid ſi minus? ſi quadraginta quinque tantum juſti. Cur in proponendo juſtos Deu ad impetrandam veniam pro ſodomitis Abraham ex quinquagenaria deſcendit ad quadraginta quinque? Certum eſt quod ejus lingua movebatur ductu Spiritus Sancti, ideo poſuit quadraginta, quia eſt numerus ſacratus ſignificans decem mandatorum obſervantiam ſecundùm legem quatuor Evangeliorum, per quam exhibemus vitam noſtram Deo per pœnitentiam ideò etiam quadragesimam jejunamus, quæ eſt decima, quæ Deo offertur: additus eſt numerus quinarius, ſignificans quinque vocationes ad pœnitentiam à Chriſto ab initio mundi factas homini, ſcilicet mane, tertia, ſexta, nona, & undecima hora, per quæ ſignificatur, quod proponendo quadraginta quinque juſtos, proponebat etiam pœnitentiam, & obedientiam ipſorum pro motivo veniæ. *ſer. 15. Hexaem. & ſer. 4. Dom. 4. Quadrageſimæ, & in Pſal. 93.*

1431. *Merito juſtorum Deus ſæpè parcit maximis peccatoribus.*

Quid ſi inventi fuerint ibi decem, & dixit, non delebo propter decem. Ex his patet primò, quanta fuerit univerſalitas peccantium in illa regione, in qua nec decem juſti de tot millibus inventi ſunt: Patet etiam; quod propter juſtos ſæpè Deus parcit pluribus peccantibus, etiam ſi ſint pauci ut ſupra dictũ eſt ad *v. 24. ſer. 1. Dom. 3. poſt Pentec. & in ſap. cap. 2.*

1432. *Juſtorum oratio differt reprobis flagellum, ſed non aufert, ſi ipſi non correſpondeant, & pœniteant.*

Quid ſi decem inventi fuerint juſti? Non delebo, inquit, propter decem: Abijtque Dominus, poſtquam ceſſavit loqui ad Abraham, & ipſe reverſus eſt in locum ſuum. Nota hanc concluſionem: Abraham proponit decem juſtos, Deus acceptat propoſitionem, & ſtatim ceſſat Deus loqui ad Abraham, ſed miſit poſt hæc Angelos ad deſtruẽdas illas civitates: Cur non eſt proſequutus ſuam orationem, & exhibendo, vel proponendo Deo juſtitiam Lot, & familiæ, ſuamque cum debita humilitate non tentat obtinere veniam? Id factum eſt, quia cum Deus videret obſtinationem illorum habitatorum nullo modo volentium redire ad cor, & ad pœnitentiam, voluit per id ſignificare, quod juſtorum meritis malorum damnatio differtur quidem, ſed ſi pœnitentiam non agant, non aufertur, omnis enim malus ſinitur à Deo vivere, vel ut corrigatur, vel ut per ipſum bonus exerceatur. *ſer. 3. Dom. 13. poſt Pentec.* unde dicebat Origenes, *quid mihi conducit Pater meus Martyr, ſi non benè vixero:* Juſtorum enim preces addit Chryſoſtomus, multum valent apud Deum, ſed neceſſe eſt, ut pro parte ſua laborent, qui volunt juvari interceſſione ſanctorum.

1433. *Sine obſervantia mandatorum Dei non eſt ſalus.*

Quid ſi decem inventi fuerint? Cur Abraham ſiſtit in denario numero? Cur non ad minorem numerum deſcendit? Quia per hunc numerum ſignificatur obſervantia decem mandatorum, ſine qua nullus juſtus eſſe poteſt, nec evadere damnationẽ: hinc in hoc numero ſiſtit. *ſer. 3. Dom. 13. poſt Pentec.* Nota etiam, quod in denario numero continetur omnis perfectio, ſcilicet unitas, ternarius, & ſenarius, ideò ſignificat obſervantiam mandatorum Dei. *lib. 4. diſt. 1. p. 2. art. 1. q. 3. & l. 3. diſt. 37. art. 2. q. 1.*

1434. *Prælati compati debent fragilitati ſubditorum.*

Non delebo propter decem. Nota hic inſtrui Prælatos ad compatiendum infirmitatibus ſubditorũ, etiamſi aliquando videatur, quod non indigeant, uti dicunt: ſicut enim Dominus pro paucis juſtis veniam promittit multis, ſic & pro paucis infirmantibus verè cæteris eſt condolendum, melius enim eſt in hoc excedere in pietate, & compaſſione. *Opuſc. de ſex alis Seraphim cap. 4.*

1435. *Oratio cum perſeverantia, & fiducia quam efficax.*

Quid ſi decem inventi fuerint, &c. Vide, quod Abraham inchoavit primò à numero quinquageſimo,

ſimo, nec hic ſiſtit, proſequitur deſcendendo ad quadraginta quinque, deinde ad trigeſimum, poſtea ad vigeſimum, & tandem ad decimum, & ſemper obtinuit, quod petebat: quia tunc ſua oratione ferventiſſima perſeveranter, & confidenter luctabatur cum Deo, & veluti triumphator remanſit: ſic & quicunque inſtat deſiderijs, & perſeveranter orat Deũ veluti luctatur cum Deo, & tandem obtinet, quod vult. *ſer. 1. Dom. 9. poſt Pentecoſt.* Nec id eſt mirum, quia vera, & perfecta oratio exigit fiduciam, humilitatem, diſcretionem, inſtantiam, & pietatem, ut fuit oratio Abrahæ. *Opuſc. Bibl. paup. cap. 3. & 16. & ſer. 1. Dom. 4. poſt oct. Paſquæ.*

1436. *Orationis alæ portantes ad Deum ſunt cognitio ſui, & divinæ pietatis.*

Quid ſi decem, &c. Notandum eſt diligenter, quibus gradibus Abraham pervenit ad tantam confidentiam cum Deo: primò enim præmiſit ſuam vilitatem dicens ſe eſſe pulverem, deinde adſpexit ad Divinam pietatem, hinc iſtis duabus alis ſublevatus pervenit ad Deum, & obtinuit, quidquid petijt. *Opuſc. ſpecul. diſcipl. p. 1. cap. 12.*

1437. *Orationis perfectæ utilitates quales.*

Quid ſi decem, &c. Ex varijs promiſſionibus à Deo Abrahæ factis patet, qualis ſit efficacia orationis perfectæ juſtorum, nam iram Dei placat, peccatorum veniam impetrat, à periculis liberat, difficultates complanat, familiaritatem Dei confert, item & impetrat revelationes ſecretorum Dei, & temporalia ſubſidia. *Opuſc. de prof. Religioſ. lib. 2. cap. 66.*

1438. *Charitas facit iuſtum pro alijs ſollicitum.*

Quid ſi decem inventi fuerint, &c. Sed quid ad te pertinet ô Abraham Sodomitarum tam nefandorum perditio? Nonne merentur omnem pœnam? Cur ad Deum confugis pro his ſceleſtis: At non eſt mirum quod tam ſollicitum ſe oſtenderet pro bono proximi, quia hoc eſt proprium charitatis veræ quæ quidem exercet cuſtodiam ſui, ſed ſimul etiam ſollicitam clementiam ad proximum propter Deum habet. *In Luc. cap. 17. v. 3. & opuſc. Bibl. paup. c. 41.*

1439. *Mali ſemper in numero excedunt bonos,*

Quid ſi decem iuſti, &c. Cur ad tam parvum numerum deſcendit: Quia ſciebat, quod ſemper mali excedunt in numero bonos. *Opuſc. Bibl. paup. cap. 112.*

1440. *Charitas Dei, & proximi transfert animam in Deum, ut in locum proprium.*

Abijtque Dominus, poſtquam ceſſavit loqui ad Abraham, & ille reverſus eſt in locum ſuum. Abijt Dominus, ſed ubi abijt Dominus? Ergone poteſt ſeparari ab aliqua re creata? Hoc eſt impoſſibile, quia eſt ubique, additque, quod Abraham abijt in locum ſuum; ſed quis erat locus Abrahæ? Nota, quod tali phraſi ſcriptura exprimit ceſſationem colloquij inter Deum, & Abraham, dicendo *abijt Dominus*, ideſt ceſſavit, ſed in quem locum abijt Abraham? Locus juſti eſt Deus: licèt enim ceſſaverit à colloquio, non tamen à Deo ſeparatus fuit, quia cum charitas Dei, & proximi quæ in eius corde vigebat) ſint duæ alæ, quibus anima cito fertur in Deum, hinc ad locum ſuum, ſcilicet in Deum magis penetravit in Deo quieſcens, & in eius voluntate. *ſer. 1. in Aſcenſ. & lib. 2. diſt. 2. p. 2. art. 2. quæſt. 1. ad ſecundum.* Unde diſcedens ab oratione, magis in Deum penetrat per amorem.

1441. *Deus in cordibus ſanctorum delectatur.*

Abijtque Dominus poſtquam ceſſavit loqui ad Abraham, &c. Sed quo abijt? Eſtne ſubjectus tranſitui de loco ad locum? Minimè: ſed tunc dicitur ambulare Deus, quando in cordibus ſanctorum delectatur, ibi quieſcendo. *Opuſc. de inviſibilitate Dei.*

CAPVT XIX.

1442. *Angeli ſunt Dei Miniſtri non ſolùm in puniendo, ſed & in benefaciendo nobis.*

Venerũtque duo Angeli Sodomam veſpere. Cur duo Angeli? Nonne unus ſufficiebat ad ſubvertendam totam regionem? Vide Divinam providentiam in nos; nam ſi miſit Angelos ad puniendam Sodomam, & ad inferendam mortem iniquis, voluit, ut etiam ad cuſtodiam bonorum inſervirent: Vnus igitur mittitur ad ſubvertendam Sodomã, & alius ad liberandum Lot, eiuſque familiam, ſunt enim Miniſtri Dei ad protegendum, & cuſtodiendum nos miſſi. *Opuſc. de Eccleſ. Hier. p. 1. cap. 2. & opuſc. Bibl. paup. cap. 31.*

1443. *Peccator eſt involutus in cæcitate.*

Angeli venerunt Sodomã veſpere. Cur in veſpere, & non in meridie, ſicut venerunt ad Abraham? Nota, quod dicuntur veniſſe in meridie ad juſtum, quia erat per gratiam illuminatus in mente: ut ad peccatores dicuntur veniſſe ad veſperam, quia invenerunt illos excæcatos ex carnis voluptate, ſuperbiæ vanitate, rerum cupiditate, & mentis infidelitate, ſed præcipuè ex peccato fœdæ luxuriæ, & ideò veſpera ſignificat tempus, & ſtatum peccatoris. *ſerm. 3. Dom. Quinquag. & lib. 3. diſt. 31. art. 1. q. 3. in arg. 3. ad opp. 3.* Venerunt ergo ad veſperam Sodomam quia iſti perverſi ob tenebras peccatorum neſciebant, nec cogitabant pœnam ex ſuis ſceleribus ſecuturam, & quomodò cadere debebant in foveam Inferni. *ſerm. 3. Dom. Decima poſt Pentecoſt.*

1444. *Dei miſericordia ſemper relucet inſeparabiliter cum iuſtitia Dei.*

Veneruntque duo Angeli Sodomam, &c. Iam dictum eſt, quod duo Angeli miſſi ſunt, ut unus liberaret Lot, alter verò ut percuteret Sodomam: ſed cur duo Angeli? Nonne idem poterat fieri ab uno? Poterat quidem, ſed Deus vult, ut ſemper miſericordia reluceat cum juſtitia Dei in omni opere, nec poſſibile eſt eas ab invicem ſeparari. *lib. 4. diſt. 46. art. 2. per totum & lib. 4. diſt. 32. art. 3. quæſt. 2. ad 6.*

1445. *Societas mutua fovens charitatem commendatur à Deo.*

Venerunt duo Angeli Sodomam, &c. Cur duo, & non

non unus? ſed notãdũ, quod iſti duo Angeli nnitim proceſſerunt ad Lot, & domum eius, per quod ſignificatur mutua geminæ charitatis exhibitio; quæ inter pauciores, quam duos eſſe non poteſt: ſocietatem ergo mutuam in Angelis, & hominibus commendat hic Deus, ſocietatemque ad augmentum charitatis, & exercitium eſſe neceſſarism oſtendit, maximéque in viris Angelicis, & ſpiritualibus. *op. de Eccleſ. Hier. p. 1. cap. 2.*

1446. *Charitas in Prædicatoribus miſſis ad prædicandum neceſſaria.*

Veneruntque duo Angeli Sodomam. Iam dictum eſt per hos duos Angelos Deum voloiſſe commendare ſocietatem charitativam: ſed notandum, quod præcipuè debet relucere in Angelis, nempè in iis, qui ad denunciandam pœnam, & gloriam hominibus mittuntur à Chriſto, ſuntque Prædicatores, & Doctores, unde Dominus Ieſus miſit diſcipulos binos ad prædicandum: ſic etiam figurati fuerũt in Angelis aſcendentibus, & deſcendentibus, nam officium Prædicatorum eſt Angelorum proprium, quorum eſt aſcendere ad contemplationem divinitatis, & deſcendere ad imitationem humilitatis, charitatis, &c. *In Luc. cap. 10. v. 2. & opuſc. de Eccleſ. Hier. p. 4. c. 5. & in Ioan. collat. 10.*

1447. *Angelorum ſocietas mutua, & amicitia cum homine poſt Incarnationem qualis.*

Venerunt duo Angeli. Vide, quomodò Angeli ante Incarnationem veloces ſunt ad puniendum hominem, erant enim veluti noſtri inimici, ſcilicet inimici ſuperbiæ, luxuriæ, & noſtrarum iniquitatum; poſt Incarnationem verò facti ſunt amici noſtri, quia commercium celebratum eſt inter Cælum, & terram per ſanguinem Chriſti. *ſerm. 2. fer. 3. Paſchæ.*

1448. *Hoſpitalitas meretur aliquando recipere Angelos.*

Compulit illos ut diverterent ad eum, &c. Vide, quomodò Lot, ſicut Abraham exercens hoſpitalitatem meretur Angelos recipere in domum ſuam, ut diſcas, quàm Deo ſit charum exercitium operum miſericordiæ. *In Luc. cap. 19. v. 6. & cap. 7. v. 44. & cap. 24. v. 29. & in Sap. cap. 19. & opuſc. Bibl. paup. cap. 45.*

1449. *Angeli excitant nos ad opera miſericordiæ.*

Qui dixerunt minimè, ſed in platea manebimus, ſed ipſos compulit. Iſti Angeli invitati ſunt inſtantiſſimè à Lot, ipſique in principio recuſaverunt dicentes ſe nolle divertere ad domum ejus, qui tamen veluti precibus compulſi annuerunt piis ſervi Dei votis: ſed cùm jam decreverint ad domum Lot divertere, cur fingunt ſe nolle ire? Licetne ſimulare? Sed nota, quod fictio ſimilis fuit à Chriſto practicata cum Diſcipulis euntibus in Emaus, quæ verè non eſt ſimulatio, ſed potiùs occaſio, & excitatio, ut affectuoſius eos invitaret, & mereretur: unde fingebant ſe nolle ire quaſi gaudentes, & lætantes de hac repetita invitatione, vel utique coactione amoroſa: diſce & tu ô homo hoc exemplo peregrinos non ſolùm invitare, ſed & trahere ad hoſpitium tuum. *in Luc. c. 29. v. 28. & 29.*

1450. *Magna merces datur exercentibus opera miſericordiæ.*

Et compulit eos, &c. Sed quam mercedem reportavit ex hac hoſpitalitate? Maximam utique, quia neſciens Angelos eſſe, eos recepit hoſpitio, quia ſi ſciviſſet, non fuiſſet mirabile: maximam quidem mercedem recepit, quia miniſterio Angelorum liberatus fuit à Sodomis, & ab incendio. Non gratis igitur pauperi eleemoſynam tribues, ſed hoſpitium æternum tibi conducis: præbe rectum, & accipe Cœlum, præbe calicem aquæ frigidæ, & accipe torrentem voluptatis æternæ, recipe pauperes ut recipiaris ab eis, quando enim pauperem recipis, forſitan recepiſti eum, qui te recipiet in æterna tabernacula, vel forſitan recepiſti Deum, vel Angelos, qui te recipient in Cœlo. *In Luc. cap. 19. v. 5. & cap. 24. v. 29. & ſer. 5. Dom. octava poſt Pentecoſt.*

1451. *Mali bonos ſemper opprimere tentant.*

Viri Civitatis vallaverunt domum Lot à puero uſque ad ſenem, & omnis populus ſimul. Mirum eſt, quomodò ſtatim ac fama per Civitatem percrebuit de receptione Angelorum ſub ſpecie duorum juvenum omnes tam ſenes, quam pueri, & omnis populus vallaverunt domum Lot, volentes eum opprimere: mirum, inquam, eſt, quomodò nec unus remanſit, qui ad hanc impietatem non accurreret. Ex quo patefit, quod in illa Civitate nec unus quidem inventus fuerat juſtus, ſed omnes impiiſſimi concordes etiam erant in malo, & ideò omnes concordes erant in opprimendo bonos, hoc enim eſt proprium malorum, & perverſorum, qui bonos oderunt propter vitæ diſſimilitudinem, & doctrinæ. *op. Bibl. paup. cap. 110. & in Ioan. c. 15. v. 20. & in Luc. c. 17. v. 38.*

1452. *Pax, & concordia impiorum maledicta.*

Vallauerunt domum eius à puero uſque ad ſenem, & omnis Populus ſimul. Vide, quanta concordia iſtorum impiorum ad malum patrandum, & ad perſequendum juſtum: ſed hæc concordia eſt inquinata, maledicta, Deoque exoſa: non enim poteſt eſſe vera pax, & amicitia, ubi non eſt obſervantia legis divinæ, quæ retrahit ab amore fœdo, & carnali. *diat. ſal. tit. 7. cap 6. & ſer. 1. Hexaem.*

1453. *Magna virtus iuſti conſervare iuſtitiam inter malos: & è contra magna impietas eſſe malum inter iuſtos.*

Vallaverunt domum eius à puero, &c. Ex hoc facto patet, quomodò infecta erat tota Civitas, & tamen Lot cum ſua familia ſe in juſtitia conſervavit: magna quidem laus tantæ virtutis: ſicut è contra impietas iſtorum aggravatur ex ſanctitate tanti viri inter ipſos tam exemplariter viventis. *In Luc. c. 17. v. 28.*

1454. *Sacræ Scripturæ qualis moderatio, & quanta modeſtia in enarrando peccata enormiſſima, & innominabilia, ubi reprehenditur locutio immunda.*

Vallaverunt domum ejus, &c. Ad quid? Ut abuterentur his peregrinis. Ex hoc modo vide, quali

Digitized by Google

modeſtia utitur Sacra Scriptura in enarrando peccata fœdiſſima luxuriæ: & ut diſcamos hoc peccatum Sodomitarum eſſe inter cætera graviſſimum, enormiſſimum, & innominabile. *in Luc. c. 17. & 28. & in Sap. cap. 19.* Hinc ediſcendum eſt, quàm exoſa Deo ſit lingua immunda, hæc enim à Deo maledicta, à Diabolo mota & cæteros inquinans, & inficiens. *ſer. 4. de Apoſtol. & ſer. 1. Dom. 11. poſt Pentec. & ſer. 2. de S. Laurentio.*

1455. *Peccatum luxuriæ maximè excæcat oculos mentis.*

Priuſquam irent cubitum, viri Civitatis (ſcilicet in nocte) *vallaverunt domum eius*, & infra ſubditur *verſ. 11.* quod, *Angeli percuſſerunt eos cæcitate.* Ecce pœna proportionata culpæ: excæcari ſunt iſti impij meritò, antequam abſorberentur in Inferno, ut diſceremus, quod licèt omne peccatum ferat ſecum cæcitatem mentis, inter omnia tamen luxuria cauſat cæcitatem, confunditque rationem, & judicium aufert, quod continua experientia patet. *opuſc. Diæt. ſal. tit. 1. c. 4. & ſer. 3. Dom. quinquag.*

1456. *Malorum ſocietas omnes etiam pueros inficit.*

Vallaverunt domum eius à puero uſque ad ſenem omnis populus ſimul. Mirum quidem eſt, quomodò in hoc impio facinore adnumerentur pueri etiam, imò & mulieres, dum omnis populus concurrit ad tantum ſcelus? Imò mirum non eſt, quia Malorum ſocietas omnes etiam pueros inficit, & ex hoc denuò magnificatur virtus Lot. *Diæt. ſal. tit. 4. c. 4. & opuſc. Bibl. paup. c. 120.*

1457. *Filij, & Mulieres imitantur mores Patrum.*

Vallaverunt domum eius à puero uſque ad ſenem omnis populus ſimul. Vide ex hoc, quomodò pueri, & mulieres, qui licèt verecundi natura ſint tamen tam impudenter conveniunt ad hoc ſcelus, quia filij utplurimum imitantur mores, & exempla Patrum: ſicut ergo Majores natu, & patres ad omne malum erant proni, ſic & eorum filij, & filiæ. *ſer. 2. de Apoſtol.*

1458. *Correctiones in initio cum manſuetudine ſunt faciendæ.*

Et egreſſus Lot foras ait: Nolite quæſo fratres mei, nolite malum hoc facere. Vide, qua manſuetudine hos impios corrigit, ſed oculos verte ad ſtatum viri juſti, qui non erat eorum Iudex, & Prælatus, & ad iſtorum rabidam cupiditatem, & videbis, quàm ſapienter tali manſuetudine eos corrigit, ſciens, quod nihil hominum corda tam facilè flectit, & à malo revocat, quantum benignitas. *op. Bibl. paup. c. 43. & opuſc. de ſex alis Seraph. c. 7.*

1459. *Perverſi, & inveterati in malo difficillimè corriguntur.*

Nolite malum hoc facere, &c. Sed iſti vim faciebant Lot vehementer. Vide, quantam vim habeat mala conſuetudo, & inveterata, nam ad correctionem, & admonitionem viri juſti potiùs perverſiores ſe oſtendunt: nec id eſt mirum, quia conſuetudo eſt altera natura, & propter obdurationē difficillimè poteſt mutari. *op. Bibl. paup. c. 27. in ſap. c. 12.*

1460. *Perturbatio judicij licèt à tanto, non tamen à toto excuſat.*

Habeo duas filias, quæ necdum cognoverunt viros, educam eas ad vos & abutimini eis. Notandum eſt hic, quod eſt maxima quæſtio inter Doctores, an Lot peccaverit in exhibitione ſuarum filiarum; & ratio dubitandi eſt, quia non ſunt facienda mala, ut eveniant bona. *Ex Epiſt. ad Rom. cap. 3. v. 8.* Communis reſponſio eſt, quod Lot hiperbolicè non ex corde locutus ſit, eo quod eſſent jam deſponſatæ primariis viris Civitatis, & ideò credidit ſe ipſis parcituros. Lyranus docet peccaſſe mortaliter, licèt non tam graviter ob perturbationem judicij, ideò licèt excuſetur à tanto, non tamen à toto. Et ratio eſt, quia charitas ordinata eſt, & ideò nullus debet committere aliquod inordinatum quoad ſe, ut præcaveat majori peccato alterius. Vnde advertendum, quod triſtitia vel oritur ex quadam ſubreptione, ſicut ſunt motus primi, vel eſt contra rationis judicium rectum, in qua ratio ſubjicitur ſenſualitati, nec ſolùm turbatur, ſed perturbatur, importatque multam imperfectionem, ſed cum aliqua excuſatione, talique pacto peccavit Lot. *lib. 3. diſt. 15. art. 2. quæſt. 2. & Pſal. 41.*

1461. *Vt dona gratiarum conſerventur, debet Chriſtianus exponere ſe cuicumque tribulationi.*

Habeo duas filias, educam eas, & abutimini eis, dummodò viris iſtis nihil mali faciatis. Vide, quid facit vir juſtus, ut conſervet, illæſos hoſpites: moraliter per hoc edocemur, quod ut conſerventur illæſa dona gratiarum apud nos hoſpitantia, debemus exponere corpus, & animam cuicumque tribulationi. Sic Vgo Cardin. debemus ergo mala omnia ſuſtinere corde tranquillo, ut nullis frangamur adverſis, ſed flantibus ventis, & marinis impellentibus undis navem noſtram jactis anchoris tamdiu inconcuſſam ſervemus, donec pervenire ad portum contingat. *ſer. 5. de una S. Virgine.*

1462. *Cum humana auxilia deficiunt, tunc divina ſuccedunt, & facienti, quod in ſe eſt Deus non denegat auxilium ſuum in tempore opportuno.*

Vimque faciebant Lot vehementiſſimè, jamque prope erat, ut effringerent fores: & ecce miſerunt manum viri (ſcilicet Angeli) *& introduxerunt ad ſe Lot, eoſque qui foris erant, percuſſerunt cæcitate, &c.* Cur priùs Deus non voluit, ut potentiam ſuam oſtenderent Angeli? quia voluerunt ut Lot faceret, quod in ſe erat, quo adimpleto tempus venerat, ut oſtenderent Angeli potentiam ſuam (ait Lyranus) facienti enim quod in ſe eſt, Deus non denegat auxilium ſuum. *lib. 2. diſt. 28. art. 2. q. 1. in arg.* tum quia omnia facit Deus decenti tempore, voluitque, ut Lot cognoſceret ſuam neceſſitatem, ut melius cognoſceret divinam miſericordiam, & majorem haberet gratiam ad tantum beneficium. *In Ioan. cap. 2.*

1463. *Luxurioſorum cæcitas interior, & exterior declaratur.*

Et eos qui foris erant percuſſerunt cæcitate à minimo uſque ad maximum, ita ut oſtium invenire non poterant. Cur cæcitate percuſſi ſunt impij? Et cur cæcitas

cæcitas hæc ordinata fuit, ut non invenirent oſtiū domus juſti? quia illa cæcitas exterior interiorem animæ ſignificabat: hic enim eſt proprius effectus luxuriæ, quia carnis delectatio mentem, quam inficit, obſcurat, ne videre inde luminis claritatem valeat; ſed unde inferius delectatur, inde caliginem ad ſuperna patiatur. *ſer. 3. Dom. quinquageſ. & ſer. 1. Dom. Palm.*

1464. *Luxurioſi ejiciantur à conſortio Angelorum, & Sanctorum.*

Nota etiam, quod dicitur, *Eos qui foris ſunt excæcatos eſſe, nec invenire potuiſſe oſtium.* Per hoc enim demonſtratur, quod cùm intra oſtium eſſent Angeli, & Lot luxurioſi extra conſortium Angelorum, & Sanctorum perpetuò erunt, ubi perpetuò propter ardorem, & fætorem luxuriæ igne, & ſulphure punientur, ſicut iſti puniti fuerunt. Vnde dicitur. *Apoc. cap. 22. v. 15. foris canes;* canes enim non habent conſortium cum Angelis. *ſer. 3. Dom. in quinquageſ.*

1465. *Impius oſtium non valet invenire, ſcilicet Chriſtum.*

Ita ut oſtium invenire non poterant. Sed quomodò hoc poteſt eſſe? Nonne poterant attrectare muros, & attrectando invenire oſtium? Nota, quod Chriſtus Ieſus eſt oſtium, & via; qui autem per ipſum non ambulat, non poteſt invenire oſtium: Chriſtus autem in ſe non recipit niſi eos, qui ſe exuerunt peccatis, & depoſuerunt omnem ſarcinam mundi, & cùm ſit anguſta, exigit paucitatem humilitatis. *In Luc. cap. 13. verſ. 24. & in Ioan. cap. 10. verſ. 1. & 2.*

1466. *Angeli aſſiſtunt in adiutorium obedientibus, reſiſtunt contumacibus.*

Educ de Vrbe omnes, qui tui ſunt, delebimus enim locum iſtum, nam Dominus miſit nos, ut perdamus illos. Vide, quàm verum ſit, quod Angeli mittuntur ad ſalvandum bonos, & ad perdendum malos, aſſiſtunt obedientibus, & reſiſtunt contumacibus, & vacantibus deliciis carnalibus. *ſerm. 2. fer. 3. Pentec. & ſerm. 3. de Apoſtol. & opuſc. Bibl. paup. cap. 10.*

1467. *Deus punit non ſolùm in altera vita, ſed & in præſenti malos, & peccata.*

Delebimus locum iſtum, &c. Ecce quomodò propter peccata veniunt adverſa, & ſubverſiones, deſolationeſque regnorum, & locorum; unde valdè errant, qui credunt ſe poſſe impunè peccare in hac vita, & quod Deus ſolùm in altera vita reſervet iram ſuam. *fer. 2. fer. 3. Pentec.*

1468. *Prædicatores tanquam Angelos mittit Deus peccatoribus, ut extrahant eos à ſtatu peccati.*

Surgite, & egredimini de loco iſto, quia delebit Dominus civitatem hanc. Sic dixit Lot generis ſuis: ſed cur iſtis impiis infectis labe aliorum, Deus prænunciavit malum futurum, & invitavit ad exeundum è Civitate? Ecce perbellum myſterium: Civitas iſta erat Sodoma omnium ſceleſtiſſima, ſignificans ſtatum carnalium: Iſtis Deus ſua miſericordia mittit Angelos, ſcilicet Prædicatores ut excitent eos ad ſurgendum per peccati deteſtationem, & ad exeundum de ſtatu peſſimo per peccati deſertionem, & ad intimandam æternam damnationem, & hoc ne detur excuſatio in peccato. *ſer. 1. Dom. Palm.*

1469. *Peccatum, & maximè carnis reddit hominem veluti inſenſibilem, fatuum, ſurdum, & obſtinatum vocationibus divinis.*

Et viſus eſt eis quaſi ludens loqui, &c. Vbi agitur de totali excidio Civitatis: vobis ô Sodomitæ ludicra videtur Lot loqui? Mirum hoc valdè eſt, imò non eſt mirum, erant enim involuti in peccatis carnalibus, peccatum enim carnis reddit hominem veluti inſenſibilem, quia abſorbet ita rationem, ut videatur Prædicator eis quaſi ludens loqui, dum comminatur divinam caſtigationem, ſolúmque quando moriuntur in peccatis, aperiuntur eis oculi, quando non eſt amplius tempus. *ſerm. 1. Dom. Palm. & op. Comp. Theol. lib. 3. c. 7.*

1470. *Perverſæ conſuetudinis peſſimi effectus.*

Et viſus eſt eis quaſi ludens loqui, &c. Vide etiam peſſimos effectus malæ conſuetudinis, quæ veluti in peccato conſopitos, non ſinit reſipiſcere à peccato. *In Sap. cap. 12. & opuſc. Bibl. paup. c. 120.*

1471. *Malæ ſocietatis effectus peſſimi.*

Cumque eſſet mane, cogebant Lot Angeli, dicentes, ſurge, & tolle uxorem tuam, &c. Diſſimulanteque illo apprehenderunt manum eius, &c. Res verè miranda hic notatur, nam cùm Lot crediderit verbis Angelorum, & ideò ſuadere curaverit generis ſuis, ut exirent è Civitate ſtatim ſubvertenda, attamen iſte vir videtur non poſſe ſe ſeparare ab impiis illis hominibus, nec invenire tempus exeundi. Per hoc vide peſſimos effectus malæ ſocietatis impiorum hominum, quæ veluti conſopitum in periculo reddit etiam juſtum. O quot damnantur ob malorum ſocietatem. *op. Bibl. paup. c. 120.*

1472. *Ad exortum Mariæ apparuit pax inter Angelos, & homines.*

Cumque eſſet mane cogebant eum Angeli, &c. Legunt Septuaginta, & Caldæus, *cùm aſcenderet aurora, & mane eſſet, &c.* Ad quid notatur aſcenſus auroræ præcedens, ſi dicitur, *quod mane erat?* Si erat mane, ergo & præceſſerat aurora? ſed nota myſterium ad gloriam Mariæ Virginis myſticæ auroræ; aurora mediat inter noctem, & diem: Maria verò Aurora fuit medians inter Deum, Angeloſque ex una parte, & hominem in tenebris peccati exiſtentem ex alia: Ad exortum igitur auroræ ecce pax inter Deum, Angeloſque, & homines, ecce quod ipſa mediante fugati ſunt Dæmones, ecce & evaſio hominum ab omnibus periculis apparuit. O felix aurora, ò Virgo Maria pacificatrix, & liberatrix noſtra. *op. ſpec. B. Virg. lect. 11.*

1473. *Iuſti obtemperantes Deo ſalvantur, inobedientibus pereuntibus.*

Cum eſſet mane, cogebant eum dicentes, ſurge, tolle uxorem, & duas filias tuas, addit Chaldæus, *quæ inventæ ſunt fideles tecum, ne & tu pereas, &c.* Cur non coguntur ad exitum etiam famuli, & famulæ cum Domino domus? Credibile enim eſt, ut etiam

ipſa

ipſi eſſent adoratores veri Dei: ſed nota illam particulam, quæ inventæ ſunt fideles tecum: Quid eſt eſſe fideles, ideſt timentes Deum: Ex hoc patet, quod in quolibet ſtatu ſalvandorum aliqui ſunt boni, & aliqui mali, ut ſic omnes formident: in quo alij aſſumuntur ad gloriam, alij relinquuntur præcipitandi in cloacam Infernalium opprobriorum. *In Luc. c. 17. v. 35.*

1474. *Inter reprobos habitare, & ab ipſorum malis declinare quàm meritorium.*

Diſſimulante illo apprehenderunt manum eius, & uxoris, & filiarum, & quia cogebant exire, &c. Cur hæc coactio Angelorum? Iam admoniti ſufficienter erant hi juſti, & fideles, ſi negligunt exire, ipſis, & eorum incuriæ imputetur, ſed nequaquam eos relinquunt Angeli, ſed omnimodè etiam media coactione veluti trahunt eos extra periculum, & cur hoc beneficium eis confertur? quia erant Deum timentes in medio nationis pravæ: Ideò Lot declinans interpretatur, ſignificatque eos, qui in medio malorum declinant peccata, & in timore Dei vivunt; & quia id eſt maximæ virtutis, ideò merentur à divina juſtitia evadere, dum mali pereduntur. *In Luc. cap. 17. v. 29.*

1475. *Prælati boni tam de aliorum ſalute, quàm de ſua zelare debent.*

Diſſimulante ille apprehenderunt manum eius, & eduxerunt extra Civitatem. Valdè mirandum eſt, quod hic juſtus prius toto corde omnibus ſuis generis perſuadere, ut feſtinantes exeant Civitatem, ut poſſint evitare mortem, & poſtea ille nimias moras trahit, ita ut Angeli ipſum veluti coactum eduxerunt foras? Cur tanta negligentia, & veluti dormitatio in tanto periculo? Sed ad hoc reſpondent Doctores cum Lyrano, quod hæc mora non fuit torpor, ſed deſidia, imò actus maximos pietatis, quia intendebat quærere miſericordiam Dei, & ſalutem tot animarum, tam enim zelabat pro ſalute horum peccatorum quaſi ſeipſo oblitus. Datur per hoc intelligi, quod boni Prælati ſunt illi, qui tanto zelo juſtitiæ, & animarum caleant, quod non recipiant conſolationem de propriæ ſalutis profectibus, niſi alios ſecum trahant ad Deum; charitas enim non quærit, quæ ſua ſont, ſed quæ Ieſu Chriſti, ait Apoſtolus, zeluſque juſtitiæ quaſi coccus bis tinctus duplici colore charitatis rutilat, amoris nempè Dei, & proximi; Amor Dei non tantùm deſiderat ejus dulcedine, & unione frui, ſed diligit etiam ejus beneplacitum impleri, ejus cultum ampliari, & honorem ſublimari; vult enim eum ab omnibus agnoſci, amari & ſuper omnia honorari. Amor proximi non tantùm deſiderat ejus corporalem ſopitatem, & temporalem proſperitatem, ſed magis ejus æternam ſalutem. *op. de ſex alis Seraph. c. 3.*

1476. *Multiplex tractio Spiritus Sancti reſpectu animarum conſideratur.*

Diſſimulante illo apprehenderunt Angeli manum eius, & uxoris, & filiarum, & eduxerunt eos extra Civitatem. Vide, quomodò videtur prima facie, quod inviti tracti fuerint ab Angelis extra Civitatem? Ergone Deus cogit, & vi vult ſalutem noſtram? Minimè: ſicut ipſi non inviti tracti fuerunt, ſed ſuaviter, ſic & Deus, vel Angelus trahendo ad bonam frugem peccatores non tollit ei libertatem, ſed trahit hominem vel de malo in bonum vinculis flagelli, vel beneficiorum, item de bono in bonum per donorum largitionem, & per virtutum profectum, vel de mundo ad Cælum miniſterio Angelorum. *ſer. 2. fer. 4. Pentec. & in Ioan. cap. 6. v. 41. & 45. & in Luc. cap. 2. v. 9. & ſerm. de S. Michaele & op. Bibl. paup. c. 31.*

1477. *Sæpè Angeli cuſtodes trahunt homines extra ſtatum periculoſum tempore imminentis periculi.*

Diſſimulante illo apprehenderunt, &c. O quoties Angeli quaſi vi extrahunt hominem ſuæ cuſtodiæ deputatum, quando ei imminet aliquod periculum, quod continua experientia pateſit: quis autem tot mala, quæ caro ſuggerit, mundus ingerit, & Dæmon impingit, portare poſſet, & tot pericula evadere, ſi Angeli non juvarent? Quis etiam audeat deſperare, & non viriliter agere, cùm tam ſtrenuos milites noſcat ſibi aſſiſtere. *ſer. 4. de Angelis, & opuſc. Bibl. paup. cap. 31. & lib. 2. diſt. 11. art. 1. q. 3. & art. 2. q. 1.*

1478. *Tendens ad perfectionem debet corpore, & corde mundana relinquere, nec reſpicere poſt tergum.*

Dixerunt ei, ſalva animam tuam, noli reſpicere poſt tergum, nec ſtes in omni circa regione, ſed in monte ſalvum te fac, ne & tu ſimul pereas. Cur tam ſeverè præcipitur Lot, & uxori, & filiis, ne reſpiciant poſt tergum? Ad quid hoc præceptum? ſed nota, quod poſt eductionem è Civitate, hoc ei dictum eſt, nempè eductis de mundo, & intrantibus in religionem, vel tendentibus ad perfectionem id continuè dicitur, nempè quod non ſolùm à carnis paſſionibus præcipitur eis ſe abſtinere, ſed etiam illecebram carnis à mentis memoria excludere; ideò dicitur non ſolùm ut exeant à Sodoma, ſed nec ſtent in omni circa regione. *op. de Eccleſ. Hier. part. 3. cap. 2.*

1479. *Religioſus ſtatus eſt mons deliciarum à Deo illuſtratus, & ſecurus.*

In monte ſalvum te fac. Cur in monte ſolo eſt ſalus, & non alibi. Nota hunc montem, qui eſt locus eminens, & à terrenis ad Cælum porrectus, ſignificare ſtatum religioſum, vel vitæ ſpiritualis, qui eſt locus magiſterij, locus ſacrificij à Deo radiis illuſtratus, & incenſus, locus refugij, ſilentij, tranquillitatis, paſcuæ, & eminentiæ: fuge igitur ad hunc montem, ſi vis eſſe ſalvus, & beatus. *In Luc. cap. 1. v. 30. & cap. 9. v. 28. In Ioan. collat. 40. & ſerm. 2. Dom. 16. poſt Pentec. & in Thren. prolog. & libell. Apologet. q. 22.* Vide ergo diſcrimen quale inter vitam religioſorum, & ſæcularium mundanorum, illi enim habitant in ſupernis, iſti in valle tenebrarum.

1480. *Status contemplationis eſt ſtatus ſecuritatis.*

In monte ſalvum te fac. Cur ad hunc montem, & non ad alium locum Angelus deſtinat Lot? quia mons myſticè eſt ſtatus vitæ contemplativæ, in qua eſt vera ſecuritas, ideò virum religioſum deſtinat ad hunc montem, ut ſit ſecurus ab omni malo, & ut per orationem contemplationis ſe elevet in Deum. *In Luc. c. 9. v. 29.*

1481. *In ſtatu perfectionis ſemper eſt aſcendendum de virtute in virtutem.*

Noli poſt tergum reſpicere, ſed in monte ſalvum te fac. Hic notandum, quod per hæc verba Angelus præcipit, ut non ſolùm, in hac fuga nunquam quieſcat, ſed nec reſpiciat retrò, quia tendens ad perfectionis montem ſemper debet aſcendere de virtute in virtutem uſque ad montem: quieſcere enim eſt retrocedere. *opuſcul. ſtim. Amor. p.3. cap.4.*

1482. *Puſillanimitas in via Dei deteſtanda, qui aliquid laboris in via Dei renuit, ſæpè in peius ruit.*

In monte ſalvari non poſſum, eſt Civitas hæc iuxta, ad quam poſſum fugere, parva, & ſalvabor in ea. Vide, quomodò vir juſtus recuſat aſcendere ad montem, in quo ſecurè eſſet ſalvus: & tamen dicit, quod in eo monte ſalvari non poterat; ſed nota, quod hic eſt fructus puſſillanimitatis, ex qua oritur quidam timor mundanus, qui aliquando eſt mortalis, nempè cum ob timorem dimittitur id, quod eſt de præcepto, vel facit contra præceptum Dei, leve peccatum, vel nullum, vel ſolùm imperfectio minima, cùm quis omittit ob timoré, vel torpore quodam, quod eſt ſupererogationis: Lot verò recuſavit aſcendere ad montem, quia erat vicinus Civitati, timuitque poſſe etiam ibi comprehendi ab igne. Sic Doctores apud Lyranum; ſed vide effectus puſillanimitatis Lot, nam volens fugere laborem montis, incidit in peius, nempè amiſit uxorem, & incidit in inceſtum. *opuſc. Bibl. paup. cap.83. & opuſc. Spec. an. c.3.*

1483. *Qui non poteſt ſecedere ad montem virginitatis, vel religionis, intret in Segor, ſcilicet in ſtatum matrimonialem, ut fugiat mortem.*

Eſt Civitas hæc iuxta parva, & ſalvabor in ea. Nota, quod videtur inſanus iſte ſenex, nam recuſans ire ad montem, in quo ex promiſſione divina ſecurus poterat eſſe ab igne divinæ vindictæ, eligit intrare in Segor, quæ erat una ex Civitatibus Pentapolitanis igne ſubvertendis, attamen totum fuit dictatum à Spiritu Sancto. Nota ergo illam particulam (*iuxta*) id eſt propinqua, poſita in confinio Sodomæ; voluitque Deus ſignificare, quod virginitas, vel vita religioſa eſt locus tutus ad ſalutem; illa Civitas parva eſt vita ſæcularis, parva quidem in comparatione eminentiæ illius montis, & tamen ad ſalutem tuta, ſi ergo tibi animus non eſt aſcendere ad montem religionis, ecce quod Deus tibi providet ſtatum ſæcularem, ſcilicet vitam conjugalem, ibi poteris eſſe ſalvus. *opuſc. determinat. ſuper regulam quæſtion. 14. & libell. apologet. quæſt. 22.* Sic & D. Auguſtinus, & D. Gregor. *in Gloſſa & opuſc. de prof. Religioſ. lib.2. cap.56.*

1484. *In Eccleſia militante ſola eſt ſalus.*

Eſt Civitas hæc, &c. & ſalvabor in ea, &c. Segor interpretatur parvula, vel calens, & ſignificat Eccleſiam militantem, quæ reſpectu montis, ſcilicet Eccleſiæ triumphantis eſt parvula, in qua ſola per humilitatem, & charitatem poteſt quiſque ſalvari, & ſicut ad ingreſſum Lot in ea exortus eſt Sol, ſic intrans in eam particeps fit lucis cæleſtis à Chriſto ſole, extraque ipſam non eſt ſalus. *ſer. 3. in Nativit.*

1485. *Peccatum contra naturam ſpecialiter eſt contra Verbum incarnatum, ideò iudicium in tale peccatum tribuitur filio Dei.*

Igitur Dominus pluit ſuper Sodomam ſulphur, & ignem a Domino de Cælo. Quid eſt, pluit Dominus ignem à Domino de Cælo? Videtur hæc repetitio fruſtratoria; ſed nota myſterium: Dominus à Domino eſt filius à Patre procedens, hinc tribuendo hanc punitionem factam à filio Dei, ſpecialiter indicatur gravitas ipſius peccati, & quod ſpecialiter eſt contra Verbum incarnatum, & hoc quia peccator ſimilis naturam, quam Chriſtus per incarnationem reddidit cæleſtem, & divinam, reddit viliorem, quàm ſit brutalis, cùm & bruta ipſa ſimilibus actibus non utantur. *In Luc. cap.17. verſ.29.*

1486. *Peccatum contra naturam in hoc mundo portat etiam ſecum ignem Inferni.*

Pluit Dominus ſulphur, & ignem. Cur igne, & ſulphure punitur hoc peccatum? Cur non aliis inſtrumentis? Et quomodò ignis, & ſulphur è Cælo, & non potius à terra. Hoc eſt dictum myſticè: fuit punitum hoc peccatum ob inordinatiſſimæ libidinis incendium, & fœtorem: dicitur autem pluiſſe à Cælo poteſtativè, non verò formaliter, quia iſte ignis, & ſulphur fuit gehennalis, & ex Inferno extractus, ut celerius, & rigidius abſumeret nationem tam execrabilem. *In Luc. cap.17. verſ.29. & opuſc. Bibl. paup. cap.10.* ut ſignificaretur, quod luxurioſus ſecum ignem Inferni portat.

1487. *In noviſſimo mundi tempore pauci erunt boni, ideò igne conſumentur mali.*

Pluit ignem, & ſulphur, &c. Cur igne, & non potius diluvio, ut factum eſt in principio mundi? Poſt diluvium aquæ nil remanet, niſi ignis, & ſulphur; daturque intelligi, quod ſicut in principio abſorpti ſunt mali aqua, in fine abſorbentur igne, & ſulphure, pauciſſimique erunt boni. *In Luc. cap.17. v.30.* Nota hic igitur ordinem Sacræ Scripturæ: priùs educitur Lot de Sodomis, deinde ortu ſole ingreditur Segor, poſtea puniuntur Sodomitæ: ſic orto ſole, ideſt Verbo incarnato, exierunt homines è peccato, & ingreſſi ſunt Eccleſiam, & poſt ſequitur damnatio reproborum, qui noluerunt converti. Sic Vgo Card.

1488. *Ob iuſtorum ſocietatem Deus mitiùs agit cum impiis eos puniendo.*

Pluit ignem, & ſulphur, &c. Cur tàm citò Deus abſumpſit iſtas regiones, quod non fecit cum Ægyptiis perſequentibus populum Dei? Sed nota, quod ſuprà Angelus dixit ad Lot, *Egredere, &c. quia non potero facere quidquam, donec ingrediaris ad montem?* Cur non poterit? quia mali viventes cum ſocietate juſtorum mitiùs puniuntur à Deo, in Ægypto autem erant commixti boni cum malis, ideò mitius eos tractavit: in Sodomis excepto Lot omnes erant impij, ideò repentinus

Digitized by Google

interitua eis advenit. *In Sap.c.*10.*&* 19. *& in Luc. c.*17.*v.*30. Sic & Vgo Card.

1494. *Carnalitates reddunt animam miſeram.*

Verſa eſt in ſtatuam ſalis. Cur ſalis ? Nota, quod ſal diffluit, & putreſit ex ſupetveniente humiditate ; ſic reſpiciens retro ab incæpto itinere perfectionis,& in carnaleaconcupiſcentias diſfluena in nihilum, imò & in omne malum redigitur. *In Sap.cap.*10.

1489. *Peccator ſuo peccato inficit non ſolùm ſeipſum, ſed & prædia, & campos.*

Subvertit Civitates has, & omnem circa regionem, habitatores, & omnia virentia. Sed quid peccati admiſerunt campi, prædia, muri, & virentia ? Nota, quod dicit, *ſubvertit*, non dicit, Incendit, ſcilicet non ſolùm incenſæ fuerunt Civitatea, & homines, ſed & regiones ſubverſæ, ideſt eis fuit ablatoa vigor, ideò ibi nunc naſcuntur poma exterius ſpecioſa, ſed intus cinerea, & favilloſa: Ex quo infertur, quod peccatum inficit non ſolùm peccantem, ſed & pertingit ad Civitatea, ad prædia auferens eis vigorem, ſicut & ſpiritualiter aufertur animæ, ita quod noo valens producere fructus dignos pœnitentiæ ſubjicitur ardoribua Inferni. *In Sap.cap.*10. *& in Luc.cap.*17.*verſ.*30.*& ſer.*1.*de dedicat. Eccleſia.*

1490. *Quatuor genera damnandorum ſunt in mundo.*

Subvertit quatuor Civitates, &c. Cur quatuor, & non tres ? Vt ſignificaretur, quod quatuor genera damnandorum vivunt in mundo, ſcilicet Pagani, Iudæi, Hæretici, & mali Chriſtiani. *ſerm.*3.*in Nativ. & ſer.*3.*Dom.*2. *poſt Pentec.*

1491. *Sæpè Parentes puniuntur in morte filiorum.*

Subvertit Civitates, & univerſos habitatores. Ergo etiam pueros ? Sed cur cum Patribus adnumerat innocentes pueros ? Id fuit ad punitionem majorem peccatorum parentum : iſti enim ſæpè puniuntur morte filiorum. *In Luc.cap.*13.*verſ.*5. *& in Ioan.cap.*9.*v.*1.

1492. *Inobedientiam Deus punit ſeverè etiam in minimis.*

Reſpiciensque uxor poſt ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis. Cur tam gravis pœna pro peccato tam parvo ? Et cur in ſtatuam ſalis, & non potiùs lapidis, ligni ? In ſtatuam ſalis, ut condiret mentes Religioſorum, & addiſcerent, quàm exoſa ſit Deo inobedientia etiam in minimis. *In Sap.c.*10. *& in Luc.cap.*17.*v.*32.

1493. *Apoſtaſia realis, & moralis in Religioſis graviter à Deo punitur.*

Verſa eſt in ſtatuam ſalis. Nota etiam, quod per hoc inſtruuntur Religioſi, quàm puniatur à Deo apoſtaſia, & retroceſſio ab itinere incæpto in via ſpirituali, quæ incurritur vel aufugiendo realiter à Religione, vel ſe immergendo in voluptatibus carnis, vel cupiditatibus ſæculi contra ſtatum proprium ; qui autem retrocedit ab incæpto, deridetur pro temeritate in præſumendo, pro inſtabilitate in proſequendo, & pro puſillanimitate in deſiſtendo, & hoc non ſolùm à Diabolo, ſed & à mundo. *In Luc. cap.*14.*v.*30.*& c.*17.*v.*32. *& cap.*9.*v.*62. *& in Ioan.cap.*6.*v.*67.

1495. *Diffidentia de Dei auxilio in tribulationibus, & neceſſitatibus punitur à Deo.*

Verſa eſt in ſtatuam ſalis. Quodnam peccatum commiſit hæc mulier? Videtur enim hoc fuiſſe leve peccatum ſaltem ratione materiæ, & maximè ſuppoſita naturali volubilitate, & fragilitate muliebri ? Reſpondent hic Doctores, quod ultra aſpectum contra præceptum divinum animo angebatur ob bona amiſſa, & cognatos pereuntes, exiſtimabatque illam pœnam eſſe ſupra condignum, & ob id diffidebat de divinâ miſericordia: per hoc enim datur intelligi, quod qui in tribulatione ſunt, ſeque à ſpe divinæ promiſſionis avertunt, diffidentes de Dei auxilio valdè Deo diſplicent, deſeruntur que à Deo. *in Luc. cap.*17. *verſ.* 32. *& in Ioan.capit.* 6. *verſ.*67. & ob hoc peccatum voluit Deus condire mentes noſtras, ne incidamus in idem, & ut ſemper in tribulationibus in Dei auxilio confidamus. *In Luc. ibid.*

1496. *In fine mundi multi à fide apoſtatabunt.*

Verſa eſt in ſtatuam ſalis. Nota, quod non ſolùm hoc factum ponitur in exemplum, ſed & in præſagium; ſicut enim illud incendium præſagium fuit incendij futuri in fine mundi, ſic & datur intelligi, quod tunc animæ carnales in noviſſima tribulatione retrocedent, & à fide apoſtatabunt. *In Luc.cap.*17.*v.*32.

1497. *Boni aſpiciunt ante, mali verò retro.*

Reſpiciens retrò verſa eſt in ſtatuam ſalis. Cur retrò reſpexit ? quia erat de numero reproborum, per quod datur diſcrimen inter reprobos, & prædeſtinatos. Illi cadunt retrò non aſpicientes niſi ad præſena bonum carnis, & mundi, non verò ad pœnas futuras : Iſti cadunt quidem, ſed reſpicientes pœnam futuram relevantur. *In Luc. capite* 18. *verſ.*9:

1498. *Obſtinatio tollitur per lachrymas, & contritionem.*

Verſa eſt in ſtatuam ſalis. Cur in petram ſalis ? Nota myſterium : Homo peccator multoties vertitur in petram ob duritiem malæ conſuetudinis, ſed ſicut ſi ſal ponitur in aqua, tunc liqueſit, ſic dum vivit homo, ſi ponitur ejus cor in aqua lachrymarum mollificabitur & liqueſiet ; unde peccator quantumque malus poteſt per pœnitentiam, indulgentiam obtinere. *ſermon.* 3. *Domin.* 1. *poſt oct. Epiph.*

1499. *Aſpectus malus, & prohibitus quàm naxius.*

Reſpiciens retrò, &c. Ergone unus aſpectus tam graviter puoitur? Sed ea hoc vide, quàm Dei diſpliceat viſus à Deo prohibitus; ſi enim tam graviter Deus punivit unicum aſpectum probibitum, quid faciet cum iis, qui indifferenter oculos ſæpè vertunt ad objecta prohibita. *ſerm. 4. Dom. 2. poſt oct. Paſcha.*

1500. *Intentio bona, vel mala dat bonitatem, vel malitiam operi.*

Abraham conſurgens mane intuitus eſt Sodomam, & favillam aſcendentem. Cur uxor Lot puoitur ob aſpectum incendij, oon verò Abiaham? ſed adverte, quod talis aſpectus fuit prohibitus uaori Lot, non verò Abrahæ, quia iotentio dat bonitatem, vel ioſlitiam operi. *lib. 2. diſt. 46. art. 1. q. 2. & lib. 3. diſt. 38. art. 2. q. 1. ad arg. & opuſc. de 7. Itin. ater. Itiner. 1. diſt. 1. & 2.* Ideò in Abraham fuit meritorius aſpectus, in uaore verò Lot malus.

1501. *Non omnis ignorantia excuſat à peccato.*

Dixitque filia maior ad minorem, &c. Vide, qua arte iſtæ duæ filiæ, peceaverunt cum Patre, nempè ipſum inebriando: quæritur hîc, an Lot peccatum ollum commiſerit? Reſpondetur, quod non excuſatur à toto, ſed à taoto, debebat enim vitare ebrietatem: cacuſatur tamen à peccato mortali. *lib. 2. diſt. 22. art. 2. q. 3. & lib. 4. diſt. 35. dub. 2.*

1502. *Bona intentio in opere malo non tollit malitiam actus.*

Dormivitque utraque cum Patre, &c. Dubitatur, an peccaverint hæ duæ filiæ. Reſpond. quod peccaverunt peceato inceſtus, licèt enim habnerint pro fine talis actus non delectationem carnis, ſed conſervationem humanæ ſpeciei, quia credebant omnes homines periiſſe, tamen non excuſantue à peccato, quia inteotio bona deber eadere ſuper materism debitam, vel bonam, vel capacem: bonitatis talis autem actus cum patre erat prohibitus, & tenebantur conſulere patrem in hac earum dubitatione. *lib. 4. diſt. 33. dub. 2.*

1503. *Fallacia mulierum Diabolica.*

Veni inebriemus eum, &c. Vide, quaota ſit aſtutia, & fallacia muliebris: cùm enim non auderent allicere Lot verbis, peregerunt propoſitum vino: multo autem fortiùs decepiſſent alium, cùm nec proprio Patri pepercerint. *opuſcul. Bibl. paup. cap. 127.*

1504. *Cohabitatio cum mulieribus etiam conſanguineis eſt periculoſa.*

Et manſit Lot in ſpelunca, & duæ filiæ eius, dormivitque maior, & minor cum eo, &c. Vide, quomodò quem Sodoma oon vicit, & qui inter peccatores peſſimos bonus fuit, & caſtitas ejus glorioſa prædicatur, cohabitaodo ſolus cum ſolis filiabus peccavit. Ex quo diſcere debemus, quàm periculoſa ſit cohabitatio viri etiam ſpiritualis cum mulieribus etiam conſanguineis. O quàm eſt verum, quod mulier eſt initium peccati, ſagetta infernalis, & lubricum cor ejus ad capiendum lubricos in aquis carnalitatis, operaque illius vincula ad traheodum ad lubricitatem peccati: fuge ergo ô homo, ſi vis non illaqueari à Dæmonibus, mundumque te conſervare, cooſortia mulierum. *lib. 4. diſt. 33. dub. 2. & ſermon. 2. Domin. 11. poſt Pentec.*

1505. *Vitium gulæ, & præcipuè vini quàm perſiculoſum.*

Veni inebriemus eum, &c. Ex hoc patet, quàm pernicioſum ſit vinom gulæ, & præcipuè ebrietatis. O quanta mala ebrietatem ſequuntur, dum ratio ſubvertitur, dum ſecreta omnia revelantur, dum omnia turpia committuntur, dum riaæ, & homicidia ſæpè generantur. *ſerm. 1. de uno Confeſſ. & opuſc. Comp. Theol. lib. 3. cap. 10. & opuſc. diat. ſal. tit. 4. cap. 4.*

1506. *Cõceperunt ergo duæ filiæ, &c.* Cur exprimitur conceptus? Noone ſufficiebat oarrare inceſtum? Myſticè ſignificatur, quod ſimiles his duabus mulieribus ioeeſtuoſis ſunt, qui gloriantue de genere, & nobilitate, iſti eoim concipiunt vanam gloriam de patre. *opuſc. diat. ſal. tit. 7. cap. 1.* hinc reprehenduntur Religioſi, qui gloriantur de altitudine perfectionis non habeotes opera correſpoodeotia, ſicut enim fides ſine operibos mortua eſt, ſic & perfectionis ſtatus. *In Ioan. c. 8. v. 39.*

1507. *Partus ſequitur ventrem non ſolùm in eſſe naturali, ſed & morali.*

Peperitque maior filium, cui nomen Moab, & minor Ammon. Nota, quod ex hoc duplici inceſtu geoiti fuerunt Moabitæ, & Ammonitæ gentes Deo exoſæ, & Idololatræ, ſignificaturque, quod partus ſequitur ventrem. *lib. 4. diſt. 36. artic. 1. quæſt. 3. in corp.* Sed id verificatur etiam in moralibus: nam filius dicitur non ſolùm per generationem carnalem, ſed & per imitationem; qui ergo imitantur Diabolum, filij Diaboli dicuntur. *In Ioan. cap. 8. v. 38. & ſeq.*

CAPVT XX.

1508. *Prudentia vera, licèt non admittat unquam falſitatem, permittit, quod aliquando taceatur veritas.*

Profectus eſt Abraham in terram auſtralem, & dixit de Sara uxore ſua, quod ſoror mea eſt, &c. Abimelech ergo tulit eam. Ergo Vir Sanctus mentitur? Sara erat uxor, non ſoror: quomodò dixit eſſe ſuam ſororem? Nota hic primò, quod Sara erat filia Aran ſui Conſobrini: tunc autem omnes conſanguinei dicebantur fratres, ut ſupra dicitur *v. 12.* Secundò dixit ſororem ſuam eſſe, ſcilicet eam ab ipſo dilectam amore ſororis; ſicque falſitatem non dixit, ſed veritatem tacuit: Sic enim prudentia vera exigit, ut aliquando ob cauſam rationabilem veritas taceatur. *op. Bibl. paup. c. 53. & lib. 3. d. 38. a. 1. q. 2. ad prim.* Tacuit autem veritatem, ne occideretur, & ne uxor captiva poſſideretur ab alienigenis, certus, quod Deus eam inviolatam ſervaret, Sic etiam Sanctus Iſidorus.

Digitized by Google

1509. *Caſtitatem matrimonialem ſummè Deus zelat, & punit adulterium.*

Venit autem Deus ad Abimelech per ſomnium, & ait illi, en morieris propter mulierem quam tuliſti; habet enim virum. Cur Deus mortem minatur iſti Regi, cum ignoret Saram eſſe uxorem Abrahæ, crederetque eam liberam? Voluit Deus per hoc patefacere, quantùm zelet puritatem, & caſtitatem matrimonialē. *op. Bibl. paup. c.* 89. Si ergo Deus minatur mortē ignoranter rapienti Vxorem alterius, quid faciet malitioſis ſcienter Vxores proximi rapientibus, & Sacramentum Matrimonij prophanantibus? Hinc in lege veteri mors juſſu Dei erat in lege ordinata adulteris, ut videant homines, ait S. Io. Chryſoſt. quàm grave peccatum ſit adulterium. *ſerm. 4. de Apoſt. & Pſal.* 118. *c.* 1. *v.* 4.

1510. *Puritas intentionis, & Innocentia operis ab ira Dei defendit, Deoque placita.*

Et ait Abimelech: In ſimplicitate cordis mei, & munditia manuum mearum feci hoc: & ait Dominus, redde uxorem viro ſuo, &c. Nota, quod iſte Rex, licèt in ſimplicitate hæc operatus fuerit credens Saram ſororem Abrahæ; non tamen omninò excuſatur à culpa, ob injuriam factam Abrahæ auferendo per vim ejus ſororem, & tamen Deus admittit hanc excuſationem, ut pateat, quod aliquando opus factum cum puritate intentionis, licèt cum aliqua circumſtantia non bona, ab ira Dei immunis eſt. Patet etiam, quantùm Deo placeat puritas intentionis, & Innocentia operis, ubi enim eſt duplicitas interiùs, nulla poteſt eſſe fidelitas, vel Dei complacentia. *ſer.* 1. *Dom. infrà oct. Epiphan.*

1511. *Vbi non eſt timor Dei, ibi abundat omnis iniquitas.*

Et ait Abimelech ad Abraham, quid feciſti nobis, &c. Reſpondit Abraham: Cogitavi mecum, dicens: forſitan non eſt timor Dei in loco iſto, & interficient me propter uxorem meam. Ex quo teſtimonio verè infertur, quod ubi non eſt timor Dei, ibi abundat omnis iniquitas. *op. Bibl. paup. c.* 38. Et quidem timor expellit peccatum, timor reprimit vitium, timor cautum facit hominem, atque ſollicitum: Vbi timor non eſt, ibi deſtructio vitæ, ubi timor non eſt, ibi deſperatio. *op. Phar. lib.* 4. *c.* 41.

CAPVT XXI.

1512. *Viſitatio, quam facit Dominus ad ſuos amicos, maximeque contemplativos quanta bona ſecum afferat.*

Viſitavit Dominus Saram, & concepit, & peperit filium, &c. Vide quanta benignitate, & fidelitate tractat Deus ſuos ſervos, fideliter ei ſervientes: & quia per Abrabam, & Saram præcipuè figurantur contemplativi, datur intelligi, quod Deus eos ſæpè viſitat, ipſos fœcundando ſua divina gratia tanquam ſponſus ſponſam dilectiſſimam. *In Luc. c.* 1. *v.* 79.

1513. *Differentia concurſus Spiritus Sancti ad hanc conceptionem Sara, & aliam B. Virginis concepta, itidem ex matre ſterili, & aliam Ieſu Chriſti.*

Concepitque, & peperit filium in ſenectute ſua. Ecce effectus viſitationis divinæ, dum ex ſterili, & naturaliter inhabili, & ſeni dedit filium: ſed nota, quod cum adfuerit concurſus ſpecialis Spiritus Sancti ad hanc conceptionem, non tamen fuit ſimilis concurſui Chriſti in utero B. Virginis: Nam in hac conceptione operatus eſt Spiritus Sanctus ſupra naturam, quoad modum elevando, vel vificando illam virtutem nativam, quæ erat veluti conſopita in Abraham, & Sara, ſicut & in Ioachim, & Anna; ſed tamen elevando hanc virtutem in carne Abrahæ, & Saræ, non ſanctificavit illam materiam, nec parvulum conceptum, ſicut fecit in conceptione paſſiva B. Virginis Mariæ. Sic etiam in conceptione Chriſti operatus eſt, ut Spiritus Sanctus ſanctificans carnem, & ſanguinem B. Virgnis, & Chriſtum hominem natum, cum hac differentia tamen, quod Virgo nata eſt ex Patre, & Matre per viam generationis naturalis: Chriſtus verò per viam generationis ſupernaturalis ex matre tantùm. *lib.* 3. *d.* 3. *p.* 1. *a.* 1. *q.* 1. *ad* 4.

1514. *Nativitas iuſtorum affert nobis riſum, & exultationem.*

Vocavit nomen eius Iſaac. Cur Iſaac? Quia Iſaac interpretatur Riſus, ideò Iſaac (ait Sara) *quia riſum mihi fecit Dominus.* In nativitate ergo Iuſtorum naſcitur riſus, & gaudium, quarè in Deo lætandum in recognitionem tanti beneficij. *In Luc. c.* 1. *v.* 25.

1515. *Vir iuſtus gaudet non tam propriis bonis, quam de alienis proximi.*

Riſum mihi fecit Dominus, quicumque audierit corridebit mihi. Vide quantùm ſapienter hæc mulier, & Abraham nomen riſus impoſuerunt filio, non ſolùm ob lætitiam ipſorum propriam, ſed etiam ut eſſet ad excitamentum lætitiæ proximorum. Talis riſus autem ſignificat jucunditatem ſpiritualem mentis, quæ in juſtis extenditur non ſolùm ad bona propria, ſed & ad aliena. *In Luc. c.* 6. *v.* 21. Charitatis enim proprium eſt facere bonum omnibus commune *l.* 4. *d.* 20. *par.* 1. *a.* 1. *q. ad* 1. *&* 5. *In Ioan. cap.* 7. *v.* 43.

1516. *Vbi eſt manifeſtatio divina gloria, ibi mirabilia concurrunt.*

Quis auditurus crederet, quod Sara lactaret filium, quem peperit ei iam ſeni? Quaſi dicat: Hoc non eſt naturale, ſed verè mirabile, & miraculoſum, quod de corporibus jam ſenectute exhauſtis Infans naſceretur, & contra naturam Anus lactaret: Hæc & ſimilia, & majora operatur in ſanctis ſuis Deus ad manifeſtandum ſuam gloriam. *In Luc. cap.* 1 *verſ.* 7.

1517. *Patres in educatione filiorum principiis obſtent malorum, ne poſtea fiant incorrigibiles.*

Cumque vidiſſet Sara filium Agar Ægyptia ludentem cum Iſaac filio ſuo, dixit ad Abraham: Ejce

ancillam

ancillam hanc, & filium eius, &c. Cur tanta iohumanitas in matrem, & hunc puerum? Cur voluit, ut ejiceretur è domo? Sed nota, quod per hunc luſum intelligitur confectio imaginum lutearum, & ipſarum adoratio, vel etiam actus laſciviæ, ut dicunt Rabini in huoc locum. Hinc timens Sara, ne filius ſuus ad ſimilia induceretur admonuit Abraham, & voluit, ut eijceretur è domo, juxta illud: *Principijs obſta, ſero medicina paratur*; quod & fecit Abraham, licèt cum aliqua reluctantia, ſic imperante Deo. *In Sap. c.12. & op. Bibl. paup. c.124.* & Lyranos hic.

1518. *Mali à ſocietate bonorum ſunt eijciendi, ne illos corrumpant, præcipuè Hæretici.*

Eijce Ancillam, & filium eius, non enim erit hæres filius Ancillæ cum filio meo. Cur voluit Sara, ut eijceretur filius Ancillæ, cum ad inſtantem Saræ petitionem Abraham ſuſcepetit hunc ex Aocilla? Nota, quod hoc non fecit zelo vindictæ, vel iræ, ſed juſtitiæ, dictante Spiritu Sancto: Datur enim intelligi, quod in eadem domo Eccleſiæ ſunt boni, & mali credentes præcipue hæretici: qui omnes per Baptiſmum ſunt in Eccleſia regenerati: attamen Eccleſia juſtè eos eijcit de ſocietate bonorum, non volentes reverti ad ſioum matris. *lib.4 d.33.a.1.q.3.* meritò igitur eijciitur mater Ægyptia cum filio perverſæ indolis, quia verè periculoſa res eſt malorum ſocietas, & conſortiū, imò melius eſt habere malorum odium, quàm conſortium: ſtude igitur ſocios habere booos, booos in conſilio, bonos in obſequio contubernales, qui vitæ, & honeſtatis tuæ cuſtodes ſint, & teſtes. *ſerm. 3. Dom. 3. poſt oct. Epiph.*

1519. *Non omnes filij Eccleſiæ admittuntur ad eandem hæreditatem Chriſti.*

Eijce Ancillam, & filium eius, non enim eſt hæres filius Ancillæ cum filio meo. Si non erit hæres, quarè omninò eijcitur, & privatur aliquali ſubſidio neceſſario? Nonne, & Pater tenetur ei alimooiam præſtare, etiam jure naturali? ſed nota, quod hoc fuit potiùs dictum propheticum: nam datur per hoc intelligi, quod licèt omnes credentes ſint filij Chriſti per Baptiſmum regenerati, non tamen omnes æqualiter admittuntur ad hæreditatem paternam: Alij enim admittuntur figurati in Iſaac, alij reijciuntur omninò figurati in Iſmael: Iſtiq; ſunt filij carnis, carnales, & impij. *In Luc. c. 13. v. 28.* Licèt igitur omnes ſint vocati ad Regnum Dei, foris tamen eijcientur canes, venefici, impudici, homicidæ, Idolis ſervientes, & omnis, qui amat, & facit mendacium, ut dicitur. *Apoc. 22.*

1520. *Quantumcumq; malus debet vocari, & excitari ad pœnitentiam.*

Dedit Abraham Ancillæ panem, & utrem aquæ, & dimiſit eam cum puero, &c. Ergone tantùm providit Ancillam pane, & aqua? ſed fuit hoc factum propheticum, & à Spiritu Sancto dictatum. Per panem intelligitur pœnitentia, quæ eſt panis doloris, per quem pervenitur ad panem conſolationis divinæ. *In Luc. cap. 14. v. 15.* Datur intelligi, quod quantumcumq; ſit aliquis perverſus, numquam tamen in hac vita deſerendus eſt, ſed ei proponendus, & offerendus panis pœnitentiæ, ut tandem reſipiſcat, & ad vineam Eccleſiæ veniat, ſaltem hora undecima. *ſerm. 2. Dom. ſeptuageſimæ.*

1521. *Iracundi, vindicativi, & fratrum perſecutores eijciuntur ab hæreditate Chriſti.*

Eijce Ancillam, & filium eius, &c. Cur cum ſuperba Ancilla adnomerat filium parvulum Iſmael? Nota ſuprà. *cap.16. v.2.* dictum eſt quod Iſmael eſt ferus, & crudelis in omnes, præcipuèq; in fratrem ſuum, ſignificatq; hominem iracundum, vindicativum, fratrum perſecutorem, qui ab hæreditate Chriſti eijcitur; ſoli enim mites poſſidebunt terram. *ſerm. 4. Dom. 2. poſt oct. Epiph.*

1522. *Innocentes & ad Deum recurrentes in perſecutionibus à Deo exaudiuntur.*

Levavit puer vocem ſuam, & flevit, & exaudivit Dominus vocem pueri. Nota, hunc puerum fuiſſe adultæ ætatis, ſcilicet decem & octo annorum, ideò cum eſſet uſus rationis capax, & ab Abraham inſtructus in ijs, quæ ad ſalutem Animæ ſpectant: flevit quidem, & levavit vocem ſuam, ſcilicet ad Deum recurrendo in tanta neceſſitate: Deuſq; ipſum exaudivit, ei ſubſidium conferendo: Per hoc datur iotelligi, quod Deus facillimè exaudit, & viſitat ſua gratia Innocentes, pœnitentes, & perſecutionem pro amore Dei patientes. *Pſalm. 118. c. 3. v. 8.*

1523. *In iuſtis aliquando ſubrepit delectatio ſenſualis abſq; conſenſu.*

Vidit Agar puteum aquæ, & implevit utrem, deditq; puero bibere. Nota in hoc facto ſignificatur in utre facto ex corio Animalis, delectatio beſtialis, quæ à parte inferioris offertur Animæ viventi, quæ aliquando ob ſubreptionem, vel negligentiam ex ea bibit abſq; conſenſu, nec excedit peccatum veniale. *Pſalm. 118. cap. 6. v. 3.*

1524. *Correctio moderatè, & manſuetè facienda à Prælatis debilibus, & ex ignorantia peccantibus.*

Abraham increpavit Abimelech propter puteum, quem vi abſtulerat ſervi illius. Nota quod Abraham manſuetè increpavit Abimelech ob violentiam factam à ſuis ſervis, eo quod Abimelech hos ignorabat: Per quod datur admonitio Prælatis, quod non eodem modo ſemper cum omnibus correctio eſt facienda, ſed cum manſuetudine corrigendi ſunt debiles ignoranter peccantes. *Pſalm. 118. cap. 2. v. 5.*

1525. *Mali, etiam potentes expaveſcunt Deum timentes, & à Deo protectos.*

Iura per Deum, ne noceas mihi, & poſteris meis, ſtirpiq; meæ. &c. Sic dixit Rex Abimelech Abrahæ: ſed quid timebat Rex potens ab Abraham advena? Non eſt id mirum. Impij enim cum vident aliquem, etiam pauperem Deum timentem, & juſtum à Deo protectum, etiam ipſum formidant. *Op. Bibl. paup. cap. 39.*

CAPUT XXII.

1526. *Tentatio à Deo eſt ad bonum, & majorem profectum tentati.*

Tentavit Deus Abraham, &c. Quid eſt quod audio? Ergone Deus tentat, & provocat ad malum? Nonne ſolus Diabolus tentator? Nota quod multiplex eſt tentatio, ſcilicet bona ad bonum, & mala ad malum: Diabolus malè tentat ad malum: Deus tentat, ſed in bonum, ſcilicet ad probationem majorem virtutis ſervorum ſuorum. Cum igitur Deus nos tentat, tunc veluti nobis pulſum palpat, ad hoc ut experiatur, vel manifeſtetur, vel exerceatur virtus noſtra, eiuſq; gloria. *Op. Comp. Theol. lib. 2. c. 66. op. Contil. p. 1. ſer. 2. & lib. 2. d. 21. a. 2. q. 1. in Corp. & ſerm. 18. Hexaem. & in orat. dominicum, & in Luc. cap. 5. v. 14. & cap 8. v. 5. 6. & in Io. c. 6. v. 6.*

1527. *In omnibus operibus Dei ad extra, præcipuè in præceptis, & conſilijs exigit à nobis conformitatem noſtræ voluntatis cum ſua.*

Tolle filium tuum, quem diligis Iſaac, & offer illum in holocauſtum, &c. Si Deus nolebat, ut occideretur Iſaac, cur Deus impoſuit Abrahæ hoc præceptum fruſtratorium? ſed attende myſterium. Hoc fuit præceptũ datũ à Deo Abrahæ, non ut finaliter haberet effectum executionis, ſed tantùm ad probationem fidei, & obedientiæ, & ut induceret ipſum ad ſe perfectè conformandum cum eius divina voluntate in omnibus, & per omnia: & hoc eſt, quod Deus in omnibus ſuis operibus ad extra prætendit. *Op. Contil. p. 3. ſerm. 34. & op. de Eccleſ. Hier. p. 1. c. 4. & l. 1. d. 48. a. 2. q. 1. & 2. ad 47. dub. 5.*

1528. *Ob peccatum originale quilibet homo meretur mortem.*

Tolle filium tuum, & offer illum, &c. Si occiſio hominis innocentis eſt à Deo prohibita, quomodò hic ſine culpa præcedenti præcipitur? licèt enim Deus nollet executionem huius juſſionis, per hanc tamen induxit animum Abrahæ in conſenſum talis occiſionis. Sed Reſp. Quod occidere eſt malum, quia prohibitum, non ſecundùm ſe: Unde occidere hominem, etiam innocentem eſt malum reſpectu hominis, quia Deus homini id vetat: non verò in ordine ad Deum ratione peccati originalis, ob quod quilibet eſt reus mortis infligendæ ſibi à Deo, & ideò Deus potuit eam de jure committere Abrahæ. *l. 1. d. 47. a. 1. q. 4. ad 3.*

1529. *Omnia præcepta divina ordinata ſunt ad dirigendas operationes noſtras, vel ad inſtruendum noſtrum intellectum.*

Tolle filium tuum, &c. Sed cur præcepit Abrahæ, ut filium occidat, ſi non vult eius executionem? Reſp. quod in præceptis à Deo datis reperitur varietas finium: In aliquibus enim vult executionem, in alijs probationem, in alijs inſtructionem tantùm. *l. 1. d. 47. dub. 5. & Contil. p. 3. ſect. 34.*

1530. *Vult Deus, ut in obſequium fidei captivemus intellectum noſtrum.*

Tolle filium tuum, & offer illum, &c. Vide quomodò in hoc præcepto apparet prima facie magna contradictio: Deus enim hic præcipit, ut puer occidatur, & paulò ante promiſerat Abrahæ, quod ex ipſo multiplicandi eſſent credentes in Deum, ſicut ſtellæ Cæli, & tamen Abraham abſq; conſideratione huius contradictionis obedientiſſimum ſe oſtendit, in quo elucet eius fides viva, & maxima, vel enim credidit Deum reſuſcitaturum Iſaac, vel ſubmiſit intellectum in obſequium fidei: ſciebat enim ſummæ veritati ſummè eſt credendum, cui debemus redigere mentem noſtrã in obſequium Dei, & credere, quæ ſunt ſuprà rationem, & contra experientiam omnium ſenſuum: Id enim à nobis Deus exigit ad augendum noſtrum meritum. *ſerm. 14. Hexaem. op. Diat. ſal. 5. cap. 3. & l. 3. d. 38. a. 1. q. 1. ad 1. & op. Brevil. p. 5. cap. 7.*

1531. *Perfecti viri aſcendunt in montem contemplationis ad oblationes Deo faciendas.*

Tolle filium tuum, & offer illum ſuper unum montem, &c. Cur ſuprà montem ab ipſo monſtratum? Nota, quod mons eſt locus aptior ad oblationes divinas, & ſignificat ſtatum contemplationis: In hoc ſtatu à viris juſtis offeruntur victimæ, & Sacrificia Deo chariſſima. *In Luc. c. 9. v. 28.*

1532. *Chriſti oblatio in Cruce, & in miſſa præfigurata in hoc facto.*

Tolle filium tuum, quem, &c, & offer illum, &c. Nota, quod Abraham præfiguravit Patrem æternum, Iſaac, Chriſtum, Aries humanam naturam, Vepres coronam ſpineam, ſtrues lignorum Crucem ſanctam, in qua Pater æternus obtulit ſibi ipſi Sacrificium gratiſſimum, quæ omnia repræſentantur in Sacrificio miſſæ: & hinc in Canone miſſæ fit ſpecialis mentio de Sacrificio Abrahæ. *In Luc. c. 24. v. 26. & op. expoſ. miſſæ c. 4. & ſerm. 1. in cœna Dom. in Ioan. c. 19. v. 17. & c. 18. v. 12. & ſerm. 14. Hexaem.*

1533. *Captivatio voluntatis in obſequium obedientiæ Deo debita oſtendit perfectionem noſtram, quia ſecundùm majorem, vel minorem captivationem, etiam menſurabitur perfectio noſtra.*

Tolle filium Iſaac, & vade in terram viſionis, & offer illum, &c. Cur Deus volens ab Abraham Sacrificium, ipſi præcipit, ut ſe transferat ad terram viſionis? Quænam eſt hæc terra viſionis? Terra hæc viſionis erat mons cæteris altior, ex quo poterat videri terra in circuitu, in quo poſtea ædificatum eſt Templum Salomonis: myſticè terra viſionis eſt ſecretum conſcientiæ: In hoc vult Deus, ut Religioſus intret aliquando, & diligenter conſpiciat, utrum diligat Deum: Ibiq; rectè perſpiciet, & cognoſcet hoc, ſi ſe videat paratum ad exemplum Abrahæ offerre ſua, & ſe ipſum abſq; ulla reſervatione, nempe excludendo à ſe demulcentiam conſanguinitatis, & carnalitatis, proprietatis avaritiam, & illecebram delectabilitatis. Oh felix ille homo, qui ad talem expropriationem pervenit, ſicut Abraham; nam verè inter perfectos obedientes adnumerari merebitur. *ſerm. 4. Dom. 18. poſt Pentec.*

1534. *Perfecta*

1534. *Perfecta oblatio filiorum à parentibus Deum timentibus præfigurata in hoc facto.*

Tolle filium tuum, quem diligit Iſaac, &c. Nota, quod hæc verha contiouè ditiguntur à Deo ad patentes: Tolle filium tuum, & ad Deum vade, offerq; illum Deo Patti, ſcilicet ad eius ſervitium: hæc enim oblatio eſt Deo chariſſima. *ferm. 2. fer. 2. Pentec.*

1535. *Traditur in hoc facto norma perfectæ orationis, & aſcendendi ad perfectionem.*

Tolle filium tuum, & offer illum ſuper unum montium, &c. Vide quomodò Deus præcipit, ut fiat hæc oblatio ſuper uoum montium. Cur ſuper montem altiſſimum? Iſte moos eſt altitudo, & apex mentis noſtræ, & fidei ſactæ, per quam ad Deum apptopinquamut: mons quidem eſt altus, ad quem non poteſt aſcendete catnoſus, & caroalis, ſed tantùm ſpiritualis: ut autem faciliter aſceodere poſſit homo, debet relinquere pueros, & Aſiuum ad ima, ſcilicet omnes cogitationes tetteoas, & catoales, & cum puero Iſaac, ſcilicet cuio ſpiritù ſolo iter arripete, diceodo: Intcotiones, cogitationes, voluotas, affectiones, & omoia ioteriora mea, venite, & aſcendamus in mootem viſionis, in mootem Domini, ubi Domious videt, & videtut; ſicq; facieodo oblationem, & orationem Deocbaram offert. *In Luc. c. 6. v. 12. & cap. 9. v. 18. & ſerm. 2. Dom. 16. poſt Pentec.* Hæc igitur eſt anima fidelis quæ non greſſibus corpotis, ſed virtutibus diſponit aſcenſiones in cotde ſuo de vittute in virtutem ptocedendo: Hæc merctur videre Deum Deorum io Sion, ſcilicet in retributione. *ſerm. 2. Dom.* 18. *ibidem.*

1536. *Cognoſcere Dei eſt oſtendere nobis aliquam veritatem prius occultam.*

Ne extendas manum: nunc cognovi, quod timeas Deum. Ergo Deus priùs non novetat Abtahæ aſſignationem? Nonne omoia perfectè novit? ſed Reſp. quod Deus perfectè noverat: ſed dicit, *nunc cognovi:* quia cognitam nobis fecit vittutem Abrahæ, priùs occultam ad exempluo, & profectum noſtrum. *op. de eſſentia, & inviſibilitate Dei.*

1537. *Myſterium Crucifixionis Chriſti hic præfiguratum.*

Levavit oculos ſuos Abraham, viditq; poſt tergum Arietem inter vepres hærentem cornibus, quem aſſument obtulit holocauſtum pro filio. Noia vetba, ſigna myſteria: Abrsham prohibitus eſt Sacrificate puerum, ſed loco illius obtulit Arietem inter veptes hærcotem: Per quæ ſignificata eſt oblatio Chtiſti in Cruce, in qua Divinitas remanſit intacta, & humanitas oblata inter brachia Ctucis: Dicitur autem Chtiſtus Aries, vel Agnus, quia factus eſt agnus, ut oves redimeret. *ſerm. 3. in Paraſceu. In Luc. cap. 15. v. 4. op. de Dono ſcientiæ c. 4.*

1538. *Hæretici vident Chriſtum inter vepres; veri fideles vident ipſum in Cruce Redemptorem.*

Levavit oculos, & vidit Arietem inter vepres hærentem, &c. Nota quod iſte Aries viſus eſt inter vepres, & poſtea ſuper ſtruem lignotum oblatus, ſignificatutq; doplex viſio Chtiſti: Alia fit ioter vepres, eſtq; Hæreticorum, qui Chriſtum videne inter vepres ſuorum etrorum, in quibus per ſuperhiam detinentur. In Cruce videtur à ſuis fidelibus clatè, ut Redemptor. *In Luc. c. 6. v. 44.*

1539. *Inſtitutor Religionis præfiguratus in Abraham, & à filijs imitandus.*

Levavit oculos, & vidit Arietem, quem obtulit, &c. Nota hic, quod Abraham dimitteodo patriam fuit figura fundatoris, & ioſtitutoris Religionis, qui telinquendo omnia Arietem obtulit, ſcilicet carnem ſuam domando, & ſe totum Deo dicando, propoſitus eſt à Chriſto in exemplar ſuis filijs, ut ſi filij Abrahæ ſe profitentut, etiam opera talis Patris faciant: Noo enim eſt gloriandum de profeſſione, niſi fuetit operum competentium perfectio. *In Ioan. c. 8. v. 41.*

1540. *Viri ſpirituales ea, quæ carnis ſunt extinguunt: Carnales verò ea, quæ ſunt ſpiritus.*

Levavit oculos, & vidit Arietem, quem obtulit, &c. Cur dicitut Abraham priùs levaſſe oculos, poſtea loco Iſaac, obtuliſſe Arietem? Nota myſterium. Per Iſaac ſignificatur ſpiritus, & pars ſuperior Animæ: Per Arietem pars carnis ioferior: datutq; intelligi, quod ſerviens Deo debet elevare ad Deum ſpiritum; & ea, quæ carnis ſunt occidere: Contrà verò faciunt caroales, qui ſpiritum Dei extinguunt, & ea, quæ ſunt carnis, vivere faciunt. *ſer. 2. Dom. 15. poſt Pentec.*

1541. *Chriſtus in Cruce omnibus expoſitus nunc, & in fine mundi ex Cruce iudicabit mundum.*

Appellavitq; nomen loci illius, Dominus videt. Unde uſq; hodie dicitur, *In monte Dominus videbit*: Vide Phtaſim huius Textus. Primò locus, in quo facta eſt oblatio Arietis, appellatus eſt *Dominus videt*, ſcilicet de præſenti; poſtea appellatus, *Dominus videbit* in futuro. Quid eſt hoc? Quomodò ſubſiſtit prior appellatio, Dominus videt, cum poſteriori, Dominus videbit? ſed nota myſterium. Locus illius, ut dictum eſt ſignificabat montem Calvatiæ, in quo Chriſtus io Ctuce eſt oblatus: De Ctuce ergo Domious videt, ſcilicet omnibus expoſitus eſt Redemptor, & in redemptionem omnium hominum. *l. 4. d. 9. a. 2. q. 1.* Subditur. *Dominus videbit*, ſcilicet in die judicij: quia Crux erit Thronus, in quo judicaturus eſt Chtiſtus totum mundum; ibiq; apparebunt lancea, Corona ſpioea, clavi, ſpongia, & huiuſmodi, & Dominus Ieſus cum ſtigmatibus ſuis, qui clamabit diceos, Videte qualia vobis, in vobis, & pro vobis paſſus ſum; & tamen iograti omnia contempſiſtis: Ite ergo maledicti in ignem æteroum. *op. ſtim. div. am. p. 1. c. 12.*

1542. *Chriſtus in Cruce, & in Euchariſtia omnibus expoſitus.*

Dominus videt: Dominus videbit. Cur fit hæc mutatio tempotis præſentis in fututum? Iam dictum eſt, hoc fuiſſe in figuram crucifixionis Chriſti, qui ex Ctuce vidit omoia attrahens ad ſe ipſum omnes: ſed cum jam fuerit tranſacta hæc crucifixio,

cifixio,

cifixio, ecce, quod Dominus Ieſus in alia Cruce myſtica, nempe in Euchariſtia poſtea expoſitus eſt omnibus Iudæis,& Gentibus.*l.4.d.9.a.2.q.1.& op. expoſ. miſſæ c.* 4. Hinc levatur Chriſtus à ſacerdote in miſſa, Primò ad gratiam Patris ob peccata perditam obtinendam:Secundò exponitur omne bonum nobis in hac, & futura vita neceſſarium: Tertiò ad rememorandum jus, quod ex morte Chriſti habemus in Cælo.Quartò ad oſtendendam potentiam, ſapientiam, & bonitatem divinam. Quintò ad lætificandam Eccleſiam. Sextò ad ipſum imitandum, & ſequendum: unde Dominus ibi videt eos, qui ipſum ſequuntur, & imitantur, &c. *op.expoſ.miſſæ c.4.*

1543. *Iuramentum cum debitis conditionibus ſanctum, & meritorium.*

Per memetipſum juravi, dicit Dominus, &c. Cur dicit, *per memetipſum*? quia majorem non habuit: Per quod reijcitur error Manichæorum aſſerentium, omne juramentum de ſe eſſe opus malum: Idq; eſt falſum, quia juramentum factum cum debitis cauſis ſpectat ad majorem cultum Dei. *l. 3. d.39.a.2.q.1.*

1544. *Deus ſæpe cum iuramento promittit nobis, ut fidem in eo ſine hæſitatione habeamus.*

Per memetipſum juravi, &c. Cur toties in ſcriptura multa promittit Deus medio juramento?Ad quid hoc? quia Deus vult nobis oſtendere immobilitatem ſui conſilij, & ut in promiſſis nobis ab ipſo factis ſine hæſitatione ſpem, & fiduciam habeamus. *In Luc.c.1.v.73.& in ſap.c.18.*

1545. *Boni ſunt ſtellæ Cæli:mali arena maris tandem in ipſo abſorbendi.*

Multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas Cæli,& ſicut arenam maris. Cur ad ſtellas Cæli addidit arenam maris?quia in Eccleſia Chriſti ſunt boni, & mali: Illi ſignificantur per ſtellas Cæli, iſti per arenam maris, qui tandem in Inferno demergentur. *ſer. 4. Dom.4.poſt oct. Epiph.*

1546. *Offerentes Deo ſeipſos, & ſua, & præcipuè carnem, à Deo benedicti.*

Benedicam tibi. Cur promittitur hæc benedictio Abrahæ? quia obtulit gratum Deo Sacrificium, ſcilicet ſuæ voluntatis, & propriam carnem in filio, ut intelligeremus, quod qui Deo ſeipſos offerunt, & maximè carnem ſuam per pœnitentiam, à Deo ſunt benedicti. *ſer. 4. Dom. Trinit. & ſer.2.Dom.15.poſt Pentec.*

1547. *Impoſitio manuum, & benedictio in ordine ſacro præfigurata in Abraham.*

Benedicam tibi. Quomodò? quia Deus in figura humana impoſitione manuum eum benedixit, in figuram impoſitionis manuum, & benedictionis, quæ in collatione ordinis ſacri intervenit. *lib.4. d.24.p.2.a.1.q.4.in fine.*

1548. *Benedictio Dei diffuſa ad Gentiles credentes: maledictio in Iudæos infideles.*

Benedicentur in ſemine tuo. Nota, quod dicit omnes gentes, quia Deus non eſt acceptator perſonarum;nihilominus tamen nominantur gentes quia ſpecialiter benedictio Chriſti præfigurati diffuſa eſt ad gentes credentes: maledictio è contra ad Iudæos incredulos, ac perfidos. *In Pſal. 135. & in Luc.c.1.v.27.*

1549 *Benedictio ſpiritualis, & temporalis à Chriſto, & per Chriſtum ad nos deſcendit.*

Benedicentur in ſemine tuo omnes gentes. Sed qualis eſt hæc benedictio? Benedictio non ſolùm ſpiritualis bonorum ſpiritualium, ſed & temporalis ad nos per Chriſtum deſcendit, quia ab ipſo, & per ipſum omnia nobis bona eveniunt. *ſer. 5.de una Virgine.*

1550. *In Maria,& per Mariam omnis benedictio ad nos deſcendit.*

Benedicentur in ſemine tuo omnes gentes. Sed in qua terra collocabitur hoc ſemen? In Maria Virgine,quæ Terra benedicta fuit:ima, & infima, per humilitatem, ſole illuminata per fidem:ſolis ardore excocta per charitatem, arida per caſtitatem, fœcunda per operationem, firma per patientiam: In hac Terra collocatum eſt hoc ſemen, ex quo nobis omnis benedictio provenit. Tanta autem erat in terris penuria, quod niſi Dominus hoc ſemen ſeminaſſet, totus mundus perijſſet. *ſer.4.Dom. ſexag.& ſer.5.de una Virgine.*

1551. *In Regno Chriſti principatus verus eſt in ſubiectione ſenſualitatis ad rationem.*

Audi nos: Princeps Dei es apud nos. Sic reſponderunt filij Heth Abrahæ:ſed quo fundamento recognoſcunt Advenam, & Peregrinum Principem apud ſe?quia cognoverant, quod Abraham erat vir timens Deum, & ideò appellant eum Principem, nempe ſpiritualiter:verè enim magnus Princeps in Eccleſia Dei, qui dominatur propriæ voluntati, partemq; carnis continet ſubjectam rationi. *Op.de Eccleſ.Hier.p.1.c.1.*

1552. *Chriſtus Princeps bonorum, Diabolus malorum.*

Audi nos:Princeps Dei es apud nos. Nota, quod dicunt Abrahæ figuranti Chriſtum, *Princeps Dei es apud nos:*ſcilicet,ut legunt Septuaginta, & Caldæus, *Princeps, à Deo, & coram Deo es apud nos:* ergo Chriſto directa ſunt hæc verba à ſuis ſequacibus: ſicut à malis Diabolo: Princeps inferni es apud nos.Princeps igitur eſt Chriſtus fidelis, pacificus,clemens,& juſtus è contra,Diabolus fraudulentiſſimus in promiſſione, inquietiſſimus in tentatione, crudeliſſimus in proditione, Injuſtiſſimus in retributione. *ſer. 2. in Dom.3.poſt oct.Paſcha.*

1553. *Pecunia ad ſepulchrum, & perditionem conducit.*

Abraham appendit pecuniam moneta probata. Nota, quod Abraham pecunia monetæ probatæ emit agrum in ſepulturam uxoris ſuæ defunctæ. Advertunt autem hic ſacri Hiſtorici, quod in toto contextu Sacræ Scripturæ prima emptio mediante pecunia, & moneta probata hic,memoratur facta ad emendum locum pro ſepultura uxoris defun-

ctæ

ctæ, & hoc non ſine magno myſterio: & quodnam myſterium hic innuitur? ſed recurre ad ea, quæ dixit S. Petrus Simoni mago offerenti pecuniam ad emendum donum prophetiæ, & miraculorum. *Pecunia tua tecum ſit in perditionem:* Pecunia enim onerat, & citius demergit in profundum avaritiæ, & poſtea in Infernum: qui ergo pecunia ſe onerat, ſtercore, & excrementis ſe onerat, ut citius in profundum Inferni præcipitet. *ſerm. 1. de S. Martha.*

CAPUT XXIV.

1554 *Chriſtus antiquitùs præfiguratus.*

Pone manum tuam ſuper fæmur tuum, &c. Sic dixit Abraham ad ſeruum ſuum, &c. Tunc enim vidit diem Chriſti, & gaviſus eſt (ut dixit Chriſtus) prævidit enim tunc, de ſemine ſuo naſciturum Chriſtum, & in Cruce moriturum. Vide ergo, quod toties Chriſtus in veteri Teſtamento fuit præfiguratus. *In Io. c. 8. v. 53.*

1555. *Servorum fidelitas, & obedientia quales debeat eſſe.*

Tulitq; ſeruus decem Camelos, & abijt, &c. Vide qualem fidelitatem, & obedientiam exercet iſte ſeruus Domino ſuo Abraham: ſtatim enim ac ei præcepit, ut iret in Meſopothamiam, obedivit fideliſſimè: ſciebat enim, quod Dominus malos ſervos damnat juſſa dominica ſpernentes. *ſer. 2. Dom. 21. poſt Pent. & op. Bibl. paup. c. 36. & op. Phar. l. 1. c. 13.* unde dicit Apoſtolus. *ſervi obedite Dominis veſtris, ſicut Domino.*

1556 *Beatæ Virginis pulchritudo, & puritas ſuper omnes ſublimiſſima.*

Et ecce Rebecca egrediebatur puella decora nimis, virgoq; pulcherrima, & incognita viro. Nota hæc dicta eſſe de Rebecca in gratiam Beatæ Virginis figuratæ in illa: Virgo enim fuit Virginum, ſcilicet pulchra in corporis Virginitate, pulchrior in Animæ puritate, & pulcherrima in Prolis fœcunditate, Virgoq; incognita, quia voverat, ſe non cognoſcituram virum. *In Luc. c. 1. v. 34. & ſer. 3. Dom. 14. poſt Pentec.*

1557. *Annunciatio facta per Archangelum Mariæ hic præfigurata.*

Et ecce Rebecca egrediebatur Virgo pulcherrima, &c. Vide quomodò Abraham volens nubere hanc Virginem cum Iſaac ſuo filio, miſit ad eam ſeruum; cur non ivit ipſe? cur non miſit filium? Nota, quod etiam Pater æternus volens deſponſare filium cum humana natura, miſit Gabrielem ad Mariam Virginem ad conſenſum quærendum. Miſſus eſt igitur Gabriel ad Virginem Mariam: Virginem carne, Virginem mente, Virginem perfectione, & corpore ſanctam. *In Luc. c. 1. v. 27. & 34.*

1558. *Gratia Mariæ Virginis immenſiſſima, in cuius comparatione, aliorum ſanctorum gratia eſt puſilla.*

Occurrit Rebecca ſeruus, & ait, Pauxillum aquæ mihi ad ſorbendum præbe de hydria tua. Nota, quod ſicut ſeruus iſte ſitiens petijt à Rebecca Pauxillum aquæ, ſic petenda eſt à nobis aqua divinæ gratiæ, de qua qui biberit, non ſitiet in æternum. *In Luc. c. 22. v. 12.* Sed à quonam petenda eſt hæc aqua? De hydria huius Virginis, nempe de plenitudine gratiarum Mariæ Virginis: ſic enim omnes homines, ſancti, & Angeli dicunt: quia de plenitudine eius accipimus univerſi: Captivus redemptionem, æger curationem, triſtis conſolationem, peccator veniam, Iuſtus gratiam, Angelus lætitiam: Dicitur autem *Pauxillum aquæ*, quia cæteris per partes præſtatur; Mariæ verò ſe tota infudit plenitudo gratiæ, ergo quæcumq; gratia aliorum eſt puſilla in comparatione gratiæ Mariæ, quæ fuit immenſiſſima, quoad longitudinem, latitudinem, ſublimitatem, & profunditatem; longitudo eius ſubvenit omnibus eam invocantibus uſque ad noviſſimum diem: Latitudo eius replet orbem Terrarum, ſublimitas invenit reſtaurationem Cælorum, & profunditas obtinet remiſſionem ſedentibus in tenebris, & in umbra mortis. *Op. ſpec. B. V. lec. 5. & 6. & 7.*

1559. *Gratia divina in quocumq; minimo gradu eſt efficax ad tollendam ſitim terrenarum, & ad ſaliendum in vitam æternam.*

Da mihi Pauxillum aquæ de hydria tua ad ſorbendum. Sed quid ſibi juvabit pauxillum aquæ ad extinguendam ſitim ardentem, quæ in tanto itinere te torquet? Cur non petis tantum aquæ, quæ ſatis ſit ad refocillandam Animam? optimè dixit *pauxillum aquæ*: Hæc aqua eſt gratia Spiritus Sancti, quæ in quocumque gradu minimo hauſta ſufficit ad extinguendam ſitim Animæ, ad ipſam refocillandam, & ad ſaliendum in vitam æternam. *In Luc. c. 22. v. 12.* Nec mirum, quia hæc aqua à fonte vitæ oritur, ſitim ſpiritus itinerantis ad æterna quo ad temporalia, extinguit: Vigorem ad æterna itineranti ſpiritui tribuit, & vitam æternam confert. *Op. de ſeptem itinerib. ætern. itin. 2. d. 7.*

1560. *Servi Dei ad hoſpitalitatem, & opera miſericordiæ propenſi.*

Bibe Domine, & Camelis tuis potum tribuam. Vide quàm propenſa hæc Anima ad hoſpitalitatis, & operum miſericordiæ exercitium: ideò mirum non eſt, ſi à Deo ſuis muneribus fuit cumulata. *Op. Bibl. paup. cap. 45.* Virtus autem miſericordiæ eſt una, quæ multiplicat bona ſpiritualia, & temporalia, & etiam levat in ſublimem locum gloriæ. *ſer. 1. Dom. 1. poſt oct. ent. In Io. cap. 2. v. 10.*

1561. *Perfectæ pœnitentiæ effectus quales.*

Et ecce Rebecca habens hydriam in ſcapula, &c. Nota, myſticè Rebecca eſt quælibet Anima, quæ volens ſe expurgare à peccatis, recurrit ad fontem contritionis: & ſicut illa effudit aquam in canalibus, ſic evomenda ſunt peccata in Confeſſione: & ſicut illa depoſuit hydriam, & dedit potum ſervo, & Camelis, ſic & pœnitens debet deponere, & effundere eleemoſynam, & opera miſericordiæ: & deinde in ſcapula ponere hydriam, ſcilicet aſſumere ſtrenuum laborem in ſuſtinentia. *In Io. c. 2. v. 10.*

1561. *Conſenſus mutuus in matrimonio ex ordinatione divina requiritur.*

Vocemus puellam, quæramus eius voluntatem, &c. Vide quomodò ex ordinatione divina cõsẽſus mutuus in utroq; Conjuge requiritur. *Op. Bibl. paup. c.89.* Addit hic ſanctus Ambroſius in Gloſſa, quod conſenſus exigitur à puella, non de deſponſatione, quia in hoc ſe totaliter remiſit ad voluntatem Parentum, ſed quo ad perfectionem cum Eliezer ſervo Abrahæ: Non enim decet Virginem eligere ſibi ſponſum, ſed omnimodè dependere à voluntate Patris. *lib. de Abraham cap. ult.*

1563. *Studium Sacræ doctrinæ ducit ad vitam.*

Deambulabat Iſaac per viam, quæ ducit ad puteum, cuius eſt nomen viventis, & videntis. Cur notatur hæc deambulatio Iſaac per hanc viam? ſed nota, quod infra ſubditur, quod *egreſſus fuerat ad meditandum.* Quid meditabatur? Myſteria ſacræ Scripturæ: Daturq; intelligi, quod Anima, quæ deambulat per viam, ducit ad puteum vitæ, ſcilicet quæ in ſtudio ſacræ Scripturæ ſe exercet, ducitur ad vitæ, & ſapientiæ cæleſtis deguſtationẽ. *Pſal. c. 1. v. 14.*

1564. *Chriſtus ſua paſſione aperuit nobis ſenſus ſacræ Scripturæ ducentis ad vitam.*

Deambulabat Iſaac per viam, quæ ducit ad puteum viventis ſcilicet videntis. Felix, qui exemplo Iſaac deambulat per hanc viam. Quænam eſt via, quæ ducit ad viſionem Dei, & ad vitam? Hæc via eſt Chriſtus, eiuſq; paſſio, quæ eſt veluti clavis aperiens nobis omnes veritates ſacræ Scripturæ, & quæ ducit ad veram vitam: ſic D.Gregor. & S. Bonavent. *Op. ſtim. p. 1. c. 7. ſer. 2. & 8. & 12. Hexaem & op. de dono intell. c. 5.*

1565. *Anima in contemplatione à terrenis exeat, & ſurgat ad cæleſtia.*

Iſaac egreſſus fuerat ad contemplandum, ſeu ad meditandum in agro. Cur exit Domo vir juſtus, ut oret, & non potius ſequeſtratus in domo permanet? ſignificatur in hoc ſtatus contemplativorum, qui ut ſe elevent ad Cæleſtia, debent egredi ab hoc mundo, nempe à terrenis rebus exeundo, & in Campum æternorum ingrediendo. *Op. de ſept. itinerib. æternit. itin. 2. d. 7.*

1566. *Qui ad nutum voluntatis divinæ ſe in munere ſtatus ſui exercet, orare, & meditari apud Deum dicitur.*

Iſaac egreſſus fuerat ad meditandum in agro. Septuaginta legunt: *egreſſus fuerat ad ſe exercendum in agro ad veſperam.* Ergone Iſaac ad Campum ſeceſſerat, ut ſe in agro exerceret? Sed quomodò dicitur, quod id fecit ad meditandum, vel ad orandum, ut legit Textus hebræus? Ergo exercere ſe in agro, eſt idem ac orare? Sed vide Dei benignitatem, qui cum diceret, ut ſine intermiſſione oremus: acceptat loco orationis ferventis à nobis omnia opera noſtra in charitate facta, & ad ſui gloriam ordinata: Non enim ceſſat orare, qui non ceſſat benefacere: ſive enim ſit operans vir iuſtus, ſive manducans, ſive dormiens, cum omnia iſta propter Deum faciat, ut ſervire Deo melius valeat, utiq; ſemper orat *ſer. 5. de uno Confeſſore, & l. 4. d. 15. p. 2. a. 1. q. 4. corp. & d. 32. dub. 5. & op. expoſ. Reg. S. Franc. c. 10. & op. Regula noſtra c. 2.*

1567. *Amor verus Coniugum eſt intenſior amore ad Patrem, & matrem.*

Patet ex hoc, quod hic dicitur, quod Iſaac in tantum dilexit Rebeccam, ut dolorem mortis matris temperaret. *l. 4. d. 37. a. 2. quæſt. 2. ad Tertium.*

CAPUT XXV.

1568. *Tranſitus ad ſecundas nuptias eſt licitus.*

Hoc patet in Abraham, qui poſt mortem Saræ, duxit Ceturam aliam uxorem. *lib. 4. d. 40. a. 3. q. 1.*

Paupertas vera omnia relinquit terrena, & ſola cæleſtia retinet.

Abraham dedit cuncta, quæ poſſederat Iſaac filio ſuo: filijs autem concubinarum largitus eſt munera, & ſeparavit eos ab Iſaac, &c. Vide normam perfectæ paupertatis: hæc enim diſpergit, & relinquit omnia terrena, quia ſunt mobilia: pro ſe autem retinet cæleſtia, quæ ſunt bona immobilia: ſed quænam ſunt iſta mobilia? Nonne etiam relinquit bona immobilia pro Chriſto? Adverte, quod omnia terrena ſunt bona mobilia, & caduca: Unde Terram Talpis, ſcilicet avaris, relinquit: lutum, & fimum porcis, ſcilicet immundis: pulverem ſerpentibus, ſcilicet ſuperbis. *Diat. ſal. tit. 4. c. 3.*

1569. *Inter carnem, & ſpiritum continua lucta.*

Duæ gentes in utero tuo ſunt, &c. Vide, quomodò etiam in ventre matris Eſau, & Iacob luctantur ad invicem: ſuntq; caro, & ſpiritus, inter quos eſt continua pugna: Unde etiam in utero Eccleſiæ adeſt lucta bonorum cum fratribus falſis, & iniquis. *Pſal. 77. v. 45.*

1570. *Iudæorum, & Chriſtianorum ſemper eſt continua pugna.*

Duæ gentes in utero meo, &c. Quænam ſunt? Iudaica gens, & gentilis, ſcilicet Chriſtiana: Inter hos eſt continua pugna, & diverſitas ſenſuum. *In Io. c. 2. v. 7.*

1571. *Eccleſiæ militantis, & triumphantis differentia.*

Eſau vir gnarus venandi, & homo agricola: Iacob vir ſimplex habitabat in Tabernaculis. Vide hic diſcrimen inter habitatores Eccleſiæ Triumphantis, & militantis: Nam in Iacob figurantur cives cæli, qui in Tabernaculis æternis perpetuo cum quiete manent: Per Eſau habitatores Eccleſiæ militantis, qui frui ſervantur, laborant, & pugnant in hac vita. *Pſ. 145.*

1572. *Studioſitas*

1572. *Studioſitas in cultu Dei, ſignum prædeſtinationis: Averſio à cultu Dei, ſignum reprobationis.*

Eſau vir gnarus venandi, & homo agricola: Iacob habitabat in Tabernaculis. Si in Iacob præfigurantur prædeſtinati, in Eſau reprobi, quomodò dicitur, quod Iacob habitabat in Tabernaculis? vivebat ne otioſus abſq; aliquo exercitio? è contra Eſau intẽtus laboribus, & varijs exercitijs, quibus otium vitabat, & tamen dicitur reprobatus? ſed notandum ex Gloſſa, quod iſta Tabernacula erant loca, ubi vigebat cultus Dei: Ideò Iacob totus erat intentus cultui divino: è contra Eſau hæc Tabernacula abhorrens, incumbebat venationi, & alijs operibus exterioribus, veluti carnalis, & cupidus: Quid igitur eruitur ex hac doctrina? ſed attende myſterium. Verus cultor Dei Deum colit perfectè vivendo, in Deum credendo, & ſperando, & amando; Verus cultor Dei totus abit in voluntatem Dei exequendo, hunc Deus diligit, amat, & beatificat: Verus cultor eſt, qui in actibus ſanctis, in Sacrificijs, in oratione, & alijs pijs operibus ſe exercet. *In Io. collat.* 45. Hinc inferri licet, quod ſicut ex ſtudio Deo placendi, ſeq; exercendi in cultu divino arguitur ſignum prædeſtinationis; ſic ex oppoſito, ſignum eſt reprobationis abhorrere cultum Dei, & opera pia miſericordiæ.

1573. *Gulæ vitium, quàm malum.*

Vendidit primogenita Eſau, &c. Ecce quale malum gulositas: Nam Eſau vendidit pro cibo primogenita? ſic guloſus pro cibo, vendit vitam æternam, & gratiam Dei. *Diat. ſal. tit. 1. c. 8. & in thren. c. 1. & 4. in fine, & comp. Theol. l. 3. cap. 20.*

1574. *Non cibus, ſed appetitus in vitio eſt.*

Et vendidit primogenita lentis edulio. Ergo ne ob comeſtionem lenticulæ tantum bonum Eſau amittit? Nonne cibus iſte, cibus eſt pauperum, & pœnitentium? ex hoc addiſce, quod non cibus, ſed appetitus eſt in vitio: quid enim locis, & tempori, & perſonis conveniat, attendendum eſt, ne temere flagitia reprehendamus: fieri enim poteſt, ut ſine aliquo vitio cupidinis, vel voracitatis, pretioſiſſimo cibo ſapiens utatur: Inſipiens autem fœdiſſimæ gulæ flamma in viliſſimum ardeſcat, & ſaniùs quiſq; maluerit more Domini piſce veſci, quàm lenticula more Eſau, aut hordeo more jumentorum: Unde lautiores cibos, plerumq; ſine culpa ſumimus, & abjectiores, non ſine reatu conſcientiæ deguſtamus. Hinc Eſau primatum per lenticulam perdidit, & Elias in Eremo carnes edendo virtutem corporis ſervavit: ſic & antiquus hoſtis primum ſibi hominem, non carne, ſed pomo ſubdidit; & ſecundum non carne, ſed pane tentavit. *Op. Apolog. paup. v. 1. 1. c. 2.*

Abſtinentia quoad cibũ qualiter moderanda.

1575. *Peccator pro cibo vendit æternam hæreditatem.*

Vendidit Eſau primogenita, &c. Ecce figura expreſſa ſtultitiæ peccatoris, qui pro cibo carnalis delectationis vendit primogenituram regni cæleſtis, ſcilicet gratiæ, & amicitiæ Dei. *In threu. cap. 1. & c. 4.* In fine.

CAPUT XXVI.

1576 *In obſervantia mandatorum Dei, & obedientia, ſtat omnis benedictio divina; in tranſgreſſione, & inobedientia maledictio.*

Benedicam tibi, &c. & benedicentur in ſemine tuo omnes gentes, eo quod Abraham obedivit voci meæ, & cuſtodierit præcepta mea. Vide ergo in quonam fundata fuit hæc tam larga Dei benedictio, nempe in obedientia, & obſervantia mandatorum Dei; ut diſcas, quod ſola obſervantia mandatorum Dei meretur benedictionem Dei; è contra inobſervantia maledictionem. *Pſal. 118. c. 1. v. 6.*

1577. *Manſit Iſaac in Geraris, & dixit illis viris, quod Rebecca erat ſoror ſua.*

Nota hic, quod prudenter Iſaac mendacium non dixit, ſed veritatem tacuit ad bonum finem, ut ſuprà dictum eſt etiam de Abraham. *l. 3. d. 38. a. 1. q. 2.*

1578. *Felix, & verè dives, qui rectè colit terram cordis ſui.*

Seminavit autem Iſaac in Terra illa, & invenit in ipſo anno centuplum, &c. Ex hoc loco datur nobis intelligentia, quod qui ſeminaverit opera miſericordiæ in terra cordis, centuplum accipiet, non ſolùm in altera, ſed etiam in præſenti vita. *ſerm. 2. & 4. Dom. ſexag. & in Luc. cap. 8. v. 8. & cap. 15. v. 4.*

1579. *A Deo ſolo proſperitates temporales expectandæ, non à Diabolo.*

Et benedixit ei Dominus, locupletatusq; eſt, & factus eſt magnus vehementer, &c. Nota ordinem verborum: primò enim proponit benedictionem Domini, & poſtea ſubdit proſperitates temporales: ut videas, quod à ſolo Deo ſunt iſta expetenda, & expectanda, ut tanquam villici Dei per hæc æterna bona acquirantur. *In Luc. c. 16. v. 1. & ſer. 4. Dom. Trinit.* ſic & Divus Aug. *in Gloſſa.*

1580 *Bona ſpiritualia centupliciter ſunt meliora temporalibus.*

Sevit autem in Terra illa, & invenit in illo anno centuplum, &c. Cur notatur hoc centuplum? Nota, quod hic ſacer Textus loquitur de viro juſto, & ideò etiam deſignatur fructus, qui talibus à Deo datur, nempe centuplum ſpiritualium bonorum, ſive in hac, ſive in altera vita: Bona enim ſpiritualia comparata cum temporalibus ſunt meliora centupliciter, quia centupliciter conſolantur, delectant, & amantur. Inſanus igitur eſt, qui ad hoc centuplum non inhiat. *In Luc. c. 18. v. 30.*

1581. *Vir iuſtus debet creſcere de virtute in virtutem, & ad ſummum perfectionis inhiare.*

Benedixitq; ei Dominus, & locupletatus eſt homo, &

ibat proficiens, atq; ſuccreſcens, donec magnus vehementer effectus eſt. Sed quomodò ſolus Iſaac dicitur vehementer magnus effectus? Nonne illa regio abundabat plurimis divitibus, & Principibus? Quomodò ſolus dicitur magnus vehementer effectus? meritò relictis cæteris dicitur ſolus magnus, quia in Regno Chriſti ſolus æſtimatur, qui ad ſublimitatem ſimilem inhiat; ſcilicet qui de virtute in virtutem proficit, & ad ſummum perfectionis inhiat. Hinc infertur, quod in Religionibus obſervantibus, non dignitas, non ſcientia, non habilitas ad negotia, ſed ſolùm probitas, humilitas, & perfectionis tendentia debet æſtimari. *In Luc.c.1.v.80.*

1582. *Chriſtus aperit nobis puteos aquarum viventium: Diabolus nititur eos obſtruere.*

Ob hac invidentes ei Palæſtini omnes puteos obſtruxerunt implentes humo. Nota, quod hic traditur figura eorum, quæ fecit Chriſtus ad noſtram utilitatem, & Diabolus, è contra nititur ad noſtram damnationem: Chriſtus autem aperuit plures puteos nobis, ut aquam vitæ bibere poſſimus: ſcilicet puteum ſacræ ſcripturæ, puteum Baptiſmi, puteum inexauſtum bonitatis divinæ gratiæ: ex primo exit aqua ſapientiæ ſalutaris: ex ſecundo aqua mundans, & lavans Animam: ex Tertio aqua vitalis reficiens in vitam æternam; Aperuit etiam puteum humanæ rationis, ut illum adjumento fidei poſſimus extinguere ſitim, quam habet Anima attingendi virtutem: Hos puteos conatur obſtruere Diabolus humo, ſcilicet malarum cogitationum, & occaſionum, peccandi, ne fructus vitales percipiamus. *In Io.c.4.v.12.*

1583. *Terrena affectio deſtruit devotionis ſpiritum.*

Omnes puteos obſtruxerunt, &c. Nota, iſti ſunt Dæmones, qui, ut obſtruant puteos devotionis immittunt terrenas affectiones in corda hominum: ſicut enim aqua terræ immixta redditur turbida, & terrea, ſic aqua devotionis immixta terrenæ cupiditati deperditur, & relinquit Animam totam terream, ita ut non valeat emittere fletum lachrymarum, & Animam irrigare. *Diat.ſalut.tit.7.cap.3.* Adverte igitur ex hoc, quod ubi admittitur hæc Dæmonum obſtructio, non poteſt haberi divina conſolatio, quia duo contraria non poſſunt eſſe ſimul, ſcilicet ſpirituales, & carnales deliciæ: delicata eſt enim divina conſolatio, nec datur admittentibus alienam: Infer ergo, quod ideò Deum loquentem interiùs non percipimus, nec eius verba Animam delectant, nec percipimus, nec videmus, quia carnales, & mundanas delectationes admittimus. *ſerm.1.de Evangeliſt. & ſer.1.de Dedic. Eccl.*

1584. *Boni ex eodem fonte vitam percipiunt, unde mali hauriunt mortem.*

Foderunt in Torrente puteum, & ibi fuit jurgium Paſtorum, &c. Vide quod jurgium naſcitur ob eundē puteū inter paſtores Iacob, & Palæſtinorū, &c. ſignificatq; quod ex eodem fonte, à quo boni hauriunt vitam, mali percipiunt mortem, & malum: Nam ex ſacra ſcriptura boni exhauriunt ſalutem, & carnaliter viventes, mortem. *Pſal. 14. & in Io. cap.4.v.12.*

CAPUT XXVII.

1585. *Mundus eſt ſenex fatuus, cæcus, & pluribus vitijs involutus, ubi de ſenum vitijs.*

Senuit autem Iſaac, & caligaverunt oculi eius, & videre non poterat, & vocavit Eſau filium ſuum majorem. Vide in hoc Patriarcha expreſſam figuram mundi: Nam mundus eſt ſenex fatuus, fatua ſectans, & faciens, ſicut enim Iſaac propoſuit dare benedictionem primogenituræ Eſau, quam Deus deſtinaverat ad Iacob; ſic mundus præveniens ordinem à Deo aſſignatum fatua facit. *ſer. 1. Dom.3.quadrag.* Datur etiam figura vitiorum ſenum, quorum multi ſunt queruli, triſtes, impatientes, accidioſi, tenaces, avari, ſine conſilio, ſine prudentia, ſine pudicitia, & in multis pejores, quàm juvenes. *ſer. 1. Dom.24.poſt Pentec. & ſer.3.Dom.1.Adven.*

1586. *Conſilijs Spiritus Sancti acquieſcendum eſt.*

Nunc ergo fili mi acquieſce conſilijs meis, &c. Hoc dixit Rebecca Iacob filio ſuo, ſic dictante Spiritu Sancto, ut videas, quod inſpirationibus Spiritus Sācti eſt acquieſcendum, & obediendum: Illis verò, quæ à Diabolo, mundo, & carne veniunt reſiſtendum: primæ illuminant intellectum, & ad divinum beneplacitum faciendum conducunt: ſecundæ nūtiant quæ ſunt contra Deum, eiuſq; voluntatem. *Op.de ſeptem itin.ætern.itin.2. d. 6. & op. de ſeptem donis c.6.& Pſal.110.*

1587. *Deus delectatur noſtris malis decoctis contritione, &c.*

Affer mihi duos hædos optimos, ut faciam Patri tuo eſcam, quibus libenter veſcitur; Ergone hædi Deo placent magis, quàm Agni? Nonne hædi ſunt præſciti? Nota, quod hædus ut plurimum ſumitur in malo ſenſu: Vnde poteſt ſignificare iniquitatem: Sed quomodò dicitur, quod Deus libenter veſcitur talibus cibis iniquitatis? Veſcitur Deus libenter his cibis, ſcilicet excoctis contritionis igne: Veſcitur igitur libenter cibis deteſtationis peccatorum, tam carnalium, quàm ſpiritualium. *In ſap. c.8.* Cibi ergo expetiti ſunt ſalus hominis, deteſtatio iniquitatis, & converſio peccatorum. *In Io. cap. 4. & collat.23.*

1588. *Iudæi non credunt Chriſtum Deum, quia cæci ſunt.*

Et non cognovit Iſaac Iacob, quia piloſa manus ſimilitudinem majoris expreſſerant. Nota per Iſaac ſenem, & cæcum ſignificari Iudæos iam cæcos, qui non poſſunt capere, quomodò ſub pellicula carnis omnipotentia Dei lateret in Chriſto: Hinc negant Chriſtum eſſe Deum. *ſer.3. Dom.1.Adu.*

1589. *Chriſtus ſub pelle humanitatis texit divinitatem, in manibuſq; ſuis foramina conſervavit, ut efflueret nobis ejus gratia.*

Pelliculaſq; hædorum circumdedit manibus. Ecce qua arte Chriſtus texit ſuam Divinitatem, diciturq; tectus in manibus, ſcilicet ejus omnipotentia contecta pelle Humanitatis; hujus autem manus quinque

quinque foramina aperuit, ſcilicet quinque vulnera, ut per ipſa nobis immitteret, & diffunderet fontem divinæ gratiæ. *ſer.3.Dom.1.Adv.*

1590. Prædicator non connectens bonum exemplum cum prædicatione, habet vocem Iacob, ſcilicet Chriſti; manus autem, ſcilicet opera Eſau: habens autem vocem, & manus Iacob, connectendo ſcilicet vitam cum verbo, reddit dulcem melodiam auribus Dei. *In Pſal.49.*

1591. *Sacra Scriptura figuræ, & parabolæ non ſunt mendacia, ſed myſteria.*

Ego ſum primogenitus tuus. Quomodò id poterat verè dicere Iacob, ſi verè non erat Eſau? Et ſi hoc fuit mendacium patens, quomodò à Sacra Scriptura hoc factum laudatur, & dicitur, quod iſta protulerit inſpiratione Spiritus Sancti? Reſpond. quod Iacob hæc dixit inſpirante Deo: licèt enim non eſſet Eſau quoad perſonam, erat tamen quoad dignitatem, quam ſibi à Domino vendicaverat: ſic etiam revelatum fuit Rebeccæ, poſtea Iſaac, qui ob id noluit mutare benedictionem: quarè hoc dictum eſt non ſecundùm intellectum litteralem, ſed myſticum, & ſignificabat Chriſtum tectum humanitate, & Adam peccatorem exteriùs oſtendentem. *l.3.d.38.dub.4.& a.1.q.2.& l.4. d.30.a.1. qu.1.ad 1. & ep. ſententia ſent. l.3.d.38.*

1592. *Offerentibus Deo munera recto corde benedictiones Domini dantur.*

Surge, comede de venatione meâ, ut benedicat mihi anima tua. Vide quomodò impetravit Iacob benedictionem paternam: Offerentibus enim Domino munera, & cultum ſanctum, dantur à Deo benedictiones. *ſer.4. Dom. Trinit.*

1593. *Oſculum Animæ ad Deum per amorem obtinet benedictionem divinam.*

Accede ad me, & da mihi oſculum. Cur Iſaac vult, ut Iacob ipſum oſculetur antequam ei benedictionem impertiatur? quia hoc eſt proprium Dei: Volt enim, ut oſculum tanquam præparatio condigna præcedat ad ſuam benedictionem: oſculum autem Deo datur, cum ipſi uniuntur per amorem, ad quod conſequitur plenitudo omnis benedictionis divinæ. *In Luc.c.15.v.20.*

1594. *Amor Dei eſt condimentum omnium affectionum, & virtutum, ſine quo nihil ſapiunt.*

Accede ad me, da mihi oſculum fili mi, &c. Cur in fine prandij, vel cœnæ voluit Iſaac oſculum filij? Cur non priùs? Nota myſterium: In oſculo ſignificatur exercitium amoris in Deum. Voluit igitur, ut ad finem comeſtionis ciborum adderetur oſculum, ut intelligeremus, quod amor, & charitas in Deum eſt condimentum omnium aliorum ciborum, ſcilicet, affectionum, & virtutum, & tantò plus ſapiunt Deo, quantò plus de hoc habuerint condimento: nec poteſt eſſe virtus, vel devotio, quæ ex amoris radice non pullulat. *ep. de perfec. relig. l.2 c.24.& 73.*

1595. *Mariæ Virginis miniſterio parata eſt Euchariſtia nobis.*

Paravit Rebecca cibos, ſicut noverat velle patrem illius, &c. Quomodò ſciebat Rebecca, quod vellet Iſaac cibos coctos tali modo? Sed nota myſterium: Rebecca fuit figura B. Virginis, cujus miniſterio coctus eſt, & paratus cibus in ejus Vtero, ut in clibano, cibus vitalis poſtea exponendus coram Deo in Euchariſtia. Cibus eſt iſte, quem Spiritus Sanctus omni delectamento, & ſuavitate condivit: Dulcis viſui per contemplationem limpidam: dulcis auditui per inſpirationem cælicam: dulcis olfactui per ſuavitatem odoriferam: dulcis guſtui per maſticationem ſapidam: dulcis tactui per ſenſionem amabiliſſimam: hoc fructu, hoc cibo cives ſuperni recreantur, delectantur, & ſatiantur. Ideò ô Virgo Virginum benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui, ora quo & nos reficiamur. *ep. de dono ſap. c.5.*

1596. *Tolerantia paſſionum eſt ſignum faciens cognoſcere filios Dei.*

Accede ad me, ut te tangam, & probem, utrum ſis filius meus, an non. Cur ad probationem auditus voluit Iſaac addere tactum? quia non auditores legis, ſed factores juſtificabuntur. Addidit igitur tactum, quia ſic facit Deus cum ſuis, nempè per tactum tentationum, perſecutionum, tribulationum probans utrum homo ſit filius legitimus, an adulterinus: Per hunc tactum habetur certum teſtimonium dilectionis Dei, & virtutis noſtræ. Vnde quando Deus immittit tribulationem aliquam, dicit tibi: Accede ad me, ut te tangam, & probem utrum ſis filius meus, an non. *In Luc. cap.21. verſ. 13.* Nec id eſt mirum: nam per tribulationes Deus probat hominem utrum ſit ſuus amicus: purgat, & emundat. *ep. de perfect. relig. l.2. c.1.* Sic & in Iob dicit, *manus Domini tetigit me.*

1597. *Deus tentando, & affligendo ad ſe invitat, & attrahit ſuos amicos.*

Accede ad me, ut te tangam, & probem, &c. Si iſte tactus eſt tribulatio, flagellum, infirmitas, martyrium, mors, perſecutio, quomodò convenit cum ipſa tribulatione acceſſus, & amplexus ad Deum, & non potiùs elongatio? Cur cum Deus minetur, ut non puniat, ut ait D. Bernardus, non dicit ſervo ſuo, elongare, recede à me, quia te volo punire, & tangere? oh miræ benignitatis altiſſime Deus! qui nos terres, non ut capiamur, non ut fugiamus à te, ſed ut timentes, ad te portum tutiſſimum fugiamus; more bonæ matris facis Domine, quæ filium ſuum à ſe elongatum videre deſiderans, & amplexari per terribile aliquod timorem inducit, & extendens brachia filium accipit fugientem, cum gaudio ſibi arridet, & oſcula dulcia elargitur. Oh felix tentatio! quæ ad divinos amplexus fugere nos compellit. *op. ſtim. div. am. p.3. c.12.* Ecce fructus tentationum, & tribulationum, quæ non elongant nos à Deo, ſed ad Deum, & ad ejus amplexum impellunt.

1598. *Benedictionem ſuam Deus largitur accedentibus ad eum, vel puritate, vel pœnitentia.*

Et benedixit ei, &c. Nota, quod primo loco Iſaac dedit benedictionem Iacob: Secundo loco Eſau. Iacob adeptus exhibitione ciborum: Iſaac effuſione lachrymarum: Per quod datur intelligi, quod in Iacob Innocentes obtinent benedictionem divinam innocentia ſua, & ſimplicitate: In Eſau pœniten

nitentes. *ſer.1.Dom.18 poſt Pent.* Vult igitur Deus, & vocat omnes,& innocentes,& peccatores.

1599. *Exemplum bonæ converſationis benedictionem à Deo attrahit.*

Statimque ut ſenſit veſtimentorum illius fragrantiam benedixit illi, &c. Cur ad ſenſum fragrantiæ veſtimentorum Iſaac prorupit in benedictionem filij? Nota, quod veſtis myſticè eſt bona converſatio externa, per cuius bonum odorem, ſcilicet per bonam famam benedictionem à Deo conſequitur: Nam innocens manibus,&c.accipiet benedictionem: Sed heu multi non fragrant, ſed fætent per infamiam malæ vitæ: Iſti non benedictionis,ſed maledictionis, veſtem habent. *ſerm.3. Dom.19.poſt Pent.& ſerm.4.in Epiph.*

1600. *Chriſti humanitas omnium virtutum odorem nobis immiſit ad captandam benedictionem divinam.*

Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Nota, hæc ſunt verba Patris ad filium, per quæ datur intelligi, quod Chriſtus in Eccleſia expoſitus fuit ut ager, vel hortus omnium virtutum floribus, & odoribus plenus: In hoc horto fragrat flos olivæ ſuæ pietatis:Roſæ ſapientiæ divinæ, lilij munditiæ puriſſimæ, & omnibus eſt aliis virtutibus dives: Exhibetur in Eccleſia omnibus, ut in ipſo quiſque inveniat omne bonum, & omnium virtutum exemplar. *In Ia. collat. 84.op. de Eccleſ.Hier.p.4.c.7.& in l.4. ſent. in prol. & ſer.5. in nativit.*

1601. *Veſtis charitatis eſt, quæ ſola fragrat odorem Deo, & cæteris virtutibus tribuens omnem odorem bonitatis.*

Statimque ut ſenſit fragrantiam veſtis, &c. Hæc veſtis eſt charitas, quæ ſola obtinet benedictionem à Deo: ipſa enim eſt forma, & valor cæterarum virtutum. *Diat.ſal.tit.5.c.2.*

1602. *Chriſtus ager plenus floribus, & odoribus, pro cuius acquiſitione omnia ſunt relinquenda.*

Ecce odor filij mei,ſicut odor agri pleni. Cur comparatur agro pleno? & ſi ager iſte eſt plenus;quid eſt, quod hanc plenitudinem efficit? Plenus theſauro omnium bonorum; ſic eſt Chriſtus, qui in agro humanitatis continet Theſaurum Divinitatis:Pro hoc agro acquirēdo debemus vendere omnia tranſitoria, & caduca: & in eo ſeminare ſemina orationum, benedictionum, deſideriorum, & bonorum operum, ſi volumus à Deo benedictionem, quia iſte ager eſt, cui benedixit Dominus, ſcilicet repletus omnibus bonis, & de cujus plenitudine omnes accipere poſſumus. *ſerm.5. in Nativit.Dom.*

1603. *Eccleſia Catholica eſt ager plenus omni odore virtutum.*

Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni, &c. Habetne Chriſtus alium agrum præter humanitatem? Attende, quod ager plenus eſt etiam Eccleſia Catholica, in qua ſunt omnium virtutum odores, Martyrum, Virginum, Confeſſorum, ideò ejus odor redolet per totum mundum: ad hunc agrum colendum mittuntur prædicatores, & Prælati, & Contemplativi, ut continuè germinet flores. *In Luc.c.17.v.35.& op.de 7. itin.ætern. itin.3.d.7.*

1604. *Maria Virgo eſt ager, in quo ſunt abſconditi Theſauri omnium gratiarum.*

Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni, cui Dominus benedixit. Si odor tam fragrans inerat Veſtibus Chriſti: Vnde nam hæc veſtis deſumpſit tantum odorem? De agro Beatæ Mariæ Virginis:Maria Virgo enim eſt ager, in quo Theſaurus Angelorum, & Dei Patris eſt abſconditus; ager, qui eſt plenus odoribus omnium bonorum, plenus fama, honore; odor ejus eſt ſicut Cinamomum exterius in actione,ſeu in cortice converſationis: ſicut balſamum interius in unctione durationis: ſicut mirrha in amaritudine paſſionis. Oh felix! qui omnia vendit, ut emat agrum iſtum. *opuſc. ſpec. B.Virg lec.7.*

1605. *Maria Virgo ager plenus benedictionibus omnibus.*

Sicut agri pleni, cui benedixit Dominus. Maria Virgo eſt ager verè plenus,quia plena eſt gratia:eſt & benedictus, quia benedictus fructus ventris ſui: verè ſuper omnes agros benedictus propter filium: benedictus inquam benedictione divina, Angelica, & humana. *op.ſpec. B.Virg. lec.14. & in Luc. c.1.v.42.*

1606. *Maria Virgo eſt ager, quæ emiſit odorem per totum mundum.*

Sicut agri pleni, &c. Maria Virgo eſt ager, quæ odorem ſuaviſſimum per totum mundum effudit, nempè filium Dei factum hominem. *op. de Eccleſ. Hier.p.4.c.7.*

1607. *Conſervans Virginitatem, & puritatem ager Chriſti plenus odore fragrantiſſimo.*

Sicut odor agri pleni. Nota, quod Chriſtus in Eccleſia habet plures agros fragrantiſſimos:inter quos principem locum tenet homo conſervans propter Chriſtum Virginitatem, & puritatem, cujus odor Deo ita redolet, ut attrahat omnem ab ipſo benedictionem, ſcilicet temporalem, ſpiritualem, & ſempiternam. *ſer.5.de una Virgine.*

1608. *Prædicator convertens Animas eſt Iacob offerens cibum dulcem Deo.*

Surge, & comede de venatione mea, ut benedicat mihi Anima tua. Nota, quod cibus à Chriſto exoptatus eſt ſalus Animarum: Dum ergo Prædicator mittitur in agrum Domini ad venandas Animas per prædicationem, cum eas convertit ad pœnitentiam, poteſt Chriſto dicere, ſurge, & comede de venatione mea, ut benedicat mihi Anima tua. *In Luc.c.19.v.16.*

1609. *Benedictio Iſaac data Iacob expenditur.*

Det tibi Dominus de rore Cæli, & de pinguedine terræ, &c. Nota, quod benedictio data ab Iſaac Iacob filio ſuo fuit opus Dei, & à Spiritu Sancto inſpirata, & ideò in Cælis confirmata. *lib.4. d.30. q1. ad 1.*

1610. Sacra

1610. *Sacra Scriptura, & Prædicator eſt ager producens, frumentum, Vinum, & Oleum.*

Det tibi Deus de rore Cæli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, Vini, & Olei. Cur hæc ſolùm tria expreſſit? Nonne & ab agro procedunt alij fructus? Sed nota, quod in his tribus generibus fructuum veniunt cæteri omnes, intelligiturque per hæc tria ubertas omnium deſiderabilium, nec ſine myſterio in his tribus involuitur omne aliud bonum corporale: quia Sacra Scriptura, in qua Deus incluſit omnia deſiderabilia, ſignificatur per hunc agrum, qui miniſterio Prædicatorum tanquam cultorum ejus emittit frumentum quantùm ad Allegoriam: Vinum, quantùm ad Tropologiam; & Oleum quantùm ad Anagogiam: Vnde germinatio Sacræ Scripturæ eſt uberrima, & continens omnia bona homini neceſſaria ad ſalutem, & Eccleſiæ Sanctæ. *ſer. 14. Hexaem.*

1611. *Compunctio cordis eſt ros Cæli miniſterio Prædicatorum, mediante Verbo Dei immiſſus peccatoribus.*

Det tibi de rore Cæli, &c. Vide Iacob anxium, & ſollicitum, ut obtineat hanc benedictionem paternam: myſticè idem accidit accedenti ad audiendum Verbum Dei: nam ſæpe accedens corde arido, & indevoto, & recipiendo Verbum Dei prædicatum, obtinet rorem Cæli, ſcilicet compunctionem externam, in cujus virtute fructum refert optimum. *op. de Eccleſ. Hier. p. 4. c. 5.*

1612. *Vis lachrymarum in peccatore quantùmcumque magno expenditur.*

Auditis Eſau ſermonibus Patris, irrugiit clamore magno, & conſternatus ait: Benedic etiam & mihi Pater mi, &c. Vide quanta ſit vis lachrymarum etiam in maximis peccatoribus; ſicut enim Eſau reluctantem patrem flexit, & vi fletus magni obtinuit benedictionem; ſic & quilibet peccator obtinebit benedictionem gratiæ à Deo, quantumcumque offenſo, & irato, ſi cum lachrymis ad eum recurrit: Nam lachrymarum tanta eſt vis, ut quodammodo vim inferant Deo, & de ipſo triumpheut. Oh lachryma victorioſa! quid mirum, ſi vincis Diabolum, cum etiam vincas Deum, & accuſatoribus inimicis, ſilentium imponis, & quandoque ſententiam ab ore Iudicis rapis. *ſerm. 3. in Cœna Domini.*

1613. *Benedictio divina confert bonam voluntatem, & gratiam Spiritus Sancti.*

In pinguedine Terræ, & in rore Cæli erit benedictio tua. Nota, quod in hac benedictione data ab Iſaac filio Eſau ſignificatur, quod per lachrymas, & contritionem peccatorum etiam mali, & peſſimi à Deo obtinent converſionem malæ voluntatis in bonam, & ſimul rorem gratiæ Spiritus Sancti. *ſer. 1. Dom. 9. poſt Pentec.*

1614. *Chriſtus tribuens nobis Sacramentum Euchariſtiæ videtur evacuaſſe ſuos Theſauros, nihilque ei amplius ſupereſſe ad nobis conferendum.*

Frumento, & Vino ſtabilivi eum, & tibi fili mi poſt hæc, ultrà quid faciam? Occurrunt benè conſideranti hæc verba plures difficultates: Quomodò ſi ſupra ſtabilivit Iacob frumento, Vino, & Oleo, nunc reticens Oleum, ſolùm mentionem facit frumenti, & Vini? Præterea, quomodò dicit, ſe nihil aliud habere præter frumentum, & vinum, quo poſſit Eſau ditare: Nonne erant ei plures oves, boves, &c. Nonne, & alia bona mobilia, & immobilia? Sed attende, quia, ut ait Gloſſa, ad myſteria futura Eccleſiæ dirigebat intentionem, & ſenſus Spiritus Sancti: nempè alluſio ſit ad inſtitutionem ſanctiſſimi Sacramenti, in quo omnia bona continentur, & quo collocato, videtur Deus nihil ampliùs poſſe dare, ſed cur hoc? quia Sacramentum Euchariſtiæ eſt cæteris majus: Tum ratione ibi contenti, quod pluribus, & totum, & ſimul ſe communicat, nempè totus Chriſtus: Tum ratione gratiæ, quæ ſecundùm totam plenitudinem ibi continetur: Tum ratione effectuum multiplicium, quos ſuper omnia alia Sacramenta efficit. *lib. 4. d. 8. part. 1. dub. 2.* Hinc exhibito hoc Sacramento videtur, quod nihil aliud ſuperſit dandum nobis.

1615. *Perſecutores Sanctorum ſunt ipſorum adjutores, & ſervi in executione prædeſtinationis.*

Servies fratri tuo. Quomodò Eſau ſervivit Iacob? Imò fuit oppoſitum, cum ob perſecutiones ab Eſau Iacob illatas exul multo tempore fuerit, & multa damna perpeſſus ſit? Sed nota myſterium. Eſau ſervivit Iacob fratri ſuo, non obſequio, ſed perſequendo, & ob id à vitiis purgando: Vnde Iſaac dictante Deo, cum dixit ad Eſau: *ſervies fratri tuo*; voluit relinquere hanc veluti benedictionem Iacob, nempè conſtituendo Eſau ejus ſervum, ut ſicut hæreditas paſcit, & ſervit neceſſitatibus, & utilitatibus hæredis, ita & perſecutiones Eſau paſcunt Animam Iacob ſpiritualiter, eique ſerviunt pro inſtrumento ad purgationem vitiorum, & exercitium virtutum. *In Pſalm. 134.* Notent hanc doctrinam ſervi, & amatores Dei, qui volunt piè vivere in Chriſto, & diſcant quanti æſtimare debeant hanc ſervitutem, quam eis mali homines perſequendo exhibent. Hæc eſt ſervitus in ſchola Chriſti magni reputata: ſic Herodes ſervivit Innocentibus: ſic Tyranni martyribus, &c.

CAPVT XXVIII.

1616. *Filij aliquando tenentur ſub mortali ſequi præceptum Patris in ducendo uxorem.*

Vocavit Iſaac Iacob, & benedixit eum, præcepit ei dicens: Noli accipere conjugem de genere Canaan, &c. Sed cur hoc præceptum? Nonne Matrimonium debet eſſe liberum? Per hoc pater, quod in aliquo caſu Pater poteſt ligare filium in contrahendo cum tali, vel tali, quando ſcilicet vel neceſſitas gravis urget, vel concurrit motivum grave charitatis; v. g. quod non contrahat cum mala fœmina, &c. & tunc filios tenetur ſub mortali obedire: ſic Iſaac præcepit Iacob, ne contraheret cum mulieribus Cananeis, erant enim Idololatræ, & tandem ejiciendæ à Palæſtina. *l. 4. d. 29. a. 1. q. 3.*

1617. Nuptia

1617. *Nuptiæ Verbi cum Humana Natura, & Eccleſia hic præfiguratur.*

Vade in Meſopothamiam Siriæ ad domum Bathuel patris matris tuæ & accipe tibi inde uxorem de filiabus Laban avunculi tui, &c. Cur ad domum Batbuel voluit mittere Iſaac ſuum filium, ut ibi uxorem duceret? Sed hoc factum fuit figura Incarnationis Verbi Dei: Bathuel interpretatur Virgo: miſſum eſt igitur Verbum Divinum ad domum B. Virginis, ut ibi fieret deſponſatio ipſius cum humana natura. Sic Patres in *Gloſſa.* Nota, quod quadruplex deſponſatio Verbi indicatur: prima inter Verbum, & humanam naturam in Incarnatione in Vtero B. Virginis. Secunda inter Chriſtum, & Eccleſiam militantem. Tertia cum Triumphante. Quarta inter Chriſtum, & Animam fidelem in Thalamo conſcientiæ: & dicuntur nuptiæ ob indiviſam unionem, ob affectuoſam dilectionem, ob fæcundam generationem, & ob communem omnium proviſionem. *In Io. collat. 11. & ſer. 1. Dom. 8. poſt Pent.*

1618. *Vocatio multiplex Dei ad hominem hic inſinuatur.*

Vocavit Iſaac Iacob, & benedixit eum, & dixit ei: Vade in Meſopothamiam ad domum Bethuel, &c. Nota, quod per Iſaac intelligitur Deus; per Iacob, qui ſupplãtator interpretatur, quilibet Chriſtianus, quem Deus multipliciter ſecundum diverſos ſtatus vocat, ut relinquat mores Cananæorum, ſcilicet peccata, & ſe ad meliorem frugem recipiat, ſic Gloſſa. Vocat quidem Deus tria genera hominum, ad quæ omnia alia habent reduci: Vocat peccatores exiſtentes in regione peccati ad deteſtationem culpæ, & ſupplantationem anteactæ vitæ malæ: Vocat conſervos ad impletionem præceptorum: vocat & perfectos, ſeu Religioſos ad perfectionem vitæ in voluntaria ſupererogatione conſiliorum. *ſermon. 1. Domin. ſeptuageſ.*

1619. *Pœnitentia ſola, & rigor diſciplinæ præparat hominem ad Dei viſionem.*

Cum Iacob vellet requieſcere poſt ſolis occaſum, tulit de lapidibus, & ſupponens capiti ſuo, dormivit in eodem loco. Sed ſi in hoc itinere laſſus vult requieſcere, cur lapides eligit pro lecto? Nota, quod Iacob volebat requieſcere non in hac vita, ſed in Cælo, ubi videtur Deus deorum: Ut igitur ſe præparet ad divinam viſionem elegit non mollem culcitram, ſed lapides, ſciens, quod in alia vita Deus eos vertit in panem refectionis: Daturque nobis intelligi, quod ſola pœnitentia eſt lectus in quo debet vivere, & mori, qui vult ad vitam æternam pervenire: per hancque præparatur homo ad viſionem Dei. *ſerm. 1. Dom. 2. poſt oct. Paſcha.*

1620. *Chriſtus triumphavit de Diabolo per mortem, &c.*

Cum vellet Iacob requieſcere poſt ſolis occaſum. Iacob interpretatur ſupplantator, ſignificatque Chriſtum, qui luctam cum Diabolo fecit in Cruce, & poſt ſolis occaſum, ſcilicet tranſitum ſuum de mundo ad Patrem, ipſum ſupplantavit. *ſerm. de Dedicat. Eccleſ.*

1621. *Chriſtus apud nos requieſcit in Sacramento Euchariſtiæ.*

Poſt ſolis occubitum volens requieſcere tulit lapides, &c. Hoc fuit figura Ieſu Chriſti, qui ob amorem ſuum ardentiſſimum volens nobiſcum manere, & requieſcere, inſtituit Sacramentum Euchariſtiæ, in quo collocavit lapides carnis, & ſanguinis ſui. *ſermon. de dedic. Cathedræ.* Vide ergo quomodò Chriſtus requiem quæſivit, & invenit in hoc Sacramento, dum nobis illud communicando, in nos intrat veluti in Thalamo, & lecto.

1622. *Qui vult poſt mortem quieſcere, laboret in die præſentis vitæ.*

Cum Iacob vellet poſt ſolis occaſum quieſcere, &c. Cur non ante ſolis occaſum? quia ſciebat eſſe verum, quod dixit Chriſtus, *me oportet operari, donec dies eſt*: oportet autem operari donec dies eſt, ſcilicet tempore hujus vitæ: Tum propter temporis brevitatem, & ejuſdem ad operandum idoneitatem: Tum propter finis vitæ incertitudinem, & mortis ſubitationem, & operandi poſt mortem impoſſibilitatem: Dum igitur tempus habemus, operemur bonum; nam ſtulti ſunt, qui nunc negligunt opera bona. *In Ioann. capite 9. verſ. 3.*

1623. *Deus oſtendit Iacob Incarnationem futuram Verbi, eiuſque myſterium.*

Vidit in ſomnis ſcalam ſtantem, &c. Notandum, quod myſterium Incarnationis oſtenſum fuit Iacob, primò per imaginariam viſionem ſcalæ, Angelorum aſcendentium, &c. & deinde introductus fuit ad intelligentiam myſterioſam ſacratiſſimæ Incarnationis dominicæ. *In Sap. cap. 10. & op. de perfect. relig. lib. 2. cap. 75. & Comp. Theolog. lib. 3. c. 21.*

1624. *Chriſtus ſcala, & via per quam homines, & Angeli aſcendunt, & deſcendunt.*

Vidit ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens Cælum: Angelos quoque Dei aſcendentes, &c. Si ergo Iacob vidit Incarnationem Verbi, ergo hæc ſcala myſticè eſt Chriſtus Ieſus incarnatus ſuper terram: eſt enim ſcala, & via perducens ad Cælum, & Deum: Per hanc ſcalam Angeli, & homines aſcendunt, & deſcendunt: deſcendunt miniſtrando, & laborando, aſcendunt contemplando: oh felix! qui hanc ſcalam aſpicit, & ad hanc currit, &c. *op. de Eccleſ. Hier. p. 1. & opuſcul. Comp. Theol. lib. 4. cap. 21. In Luc. c. 24. verſ. 3. & 27.*

1625. *Crux Chriſti eſt ſcala, cui innixus eſt Chriſtus, & per quam aſcenditur ad Cælum.*

Vidit in ſomnis ſcalam, &c. & Dominum innixum ſcalæ, &c. Quæ eſt hæc ſcala, cui Chriſtus innixus eſt? Hæc eſt Sanctiſſima Crux, in qua affixus eſt Chriſtus ad ſe cuncta trahens: diciturque

rangere

tangere Cælum, quis Cruce Cælum apertum eſt; mundus repsratus eſt: à dextris Lymbus ſpoliatus, à ſiniſtris Diabolus victus inferiùs: Pee hanc Crucem aſcendunt homines, & Angeli, & deſcendunt: Angeli enim per crucem reparantur: homines Crucem amplexantes ad Deum aſceodunt. *In Io. c. 19. & collat. 83. ap. comp. Theol. l. 4. c. 21. & ſer. 2. de S. Andrea.*

1626. *Maria eſt ſcala, per quam patet aſcenſus ad Cælum.*

Vidit in ſomnis ſcalam, & Dominum innixum ſcalæ. Nota, illud verbum, *innixum*: Legunt, Septuaginta & *Dominus incumbebat ſuper eam.* Quænam eſt hæc ſcala; ſuper qusm Dominus incumbebat, vel requieſcebst? Hæc fuit beata Virgo Maria, in qua per incarnationem incumbebst Verbum: Latera hujus ſcalæ ſunt duæ Tribus, ſcilicet Sacerdotalis, & regia, ex quibus ortum traxit: Gradus inter calores, ſunt ejus privilegia ſingularia: Cacumen eſt divinitas ei conjuncta: per hanc ſcalam deſcendit Angelus magni conſilij, ut noſtram aſſumeter infirmitatem: Aſcendunt & Angeli, ſcilicet, qui per imitatiooem virtutum ejus ducunt vitam angelicam. *op. Eccleſ. Hier. p. 4. c. 7.* Vnde rectè de hac poteſt cani ſeqoens Rithmus.

Dormiens Iacob ſomnio
Scalam vidit contingentem
Cælum: cujus confinio
Deum vidit innitentem,
Angelorum deſcendentem
Cætum vidit, promiſſio
Terræ ſanctæ per potentem
Datur, & benedictio.
O Maria figuraris
Scala, ſed ſcalam ſuperas,
Ab Angelo ſalutaris,
Deum hominem generas.
Super virtutes ſuperas,
Per Angelos collocaris,
Genus humanum liberas,
Ergo longè plus bearis. Op laus B. Virginis fig. 6.

1627. *Idem ad laudem, & gloriam Beatæ Virginis.*

Vidit ſcalam &c. In hac ſcala deſignatur Beata Virgo, per quam Deus ad nos deſcendit: Angeli ibi deſcendebant, & aſcendebant, ut ipſam cuſtodirent tanquam locum habitationis ſelectiſſimũ, eiq; reverentiam, & obedientiam exhiberent propter dignitatem matris: per ipſam nos oportet redire ad Deum. Hinc Iacob exclamans dixit: *Verè non eſt hic aliud, niſi Domus Dei, & Porta Cæli*: eſt Domus propter Chriſti conceptionem: Porta, propter Chriſti nativitatem, & ſcala propter aſcenſum ad Dominum. Non ergo diſcedamus ab hac ſcala, Domo, & Porta, ſed ejus pedibus provoluti ſemper eam ſalutemus, Ave gratia plena, ut per eam, quæ invenit gratiam, & miſericordiam ſuper omnes mulieres in conſpectu illius magni Aſſueri nos gratiam inveniamus, & miſericordiam conſequamur in auxilio opportuno. *In Luc. cap. 1. v. 38.*

1628. *Idem ad gloriam Beatæ Virginis.*

Vidit ſcalam &c. Hæc ſcala eſt Beata Virgo; cujus cacumen Cælum tangebat: ſcala Regni cæleſtis, & gloriæ. *op. laus Beata Virg. quinq. 1. & op. Te Dei matrem &c.*

1629. *Humilitas eſt ſcala cæleſtis.*

Vidit ſcalam &c. Nota, myſticè poteſt dici, quod hæc ſcala figurabat Virtutem humilitatis: dicitur, ſcala ob facilitatem, qua per eam breviter ad Deum aſcenditur: ejus extrema imum & ſupremum ſunt amor præmij, & timor ſupplicij: latera ſunt temperantia in proſperis, & patientia in adverſis: ejus gradus ſunt tres, contemptus mundi, alienatio ſui, & humilis amor Dei. *Diat ſal. tit. 7. cap. 1.*

1630. *Fides catholica eſt ſcala ad Cælum ducens.*

Vidit ſcalam &c. Myſticè hæc ſcala eſt fides nobis per Chriſtum fabricata poſt peccatum tanquam inſtrumentum, ut per eam omnes ad Cælum aſcendant, qui ſalvantur: Latera hujus ſcalæ ſunt humanitas, & Divinitas: gradus ſunt duodecim articuli fidei. *op. Diet. ſal. tit. 8. c. 5. & ſer. 3. fer. 2. Paſcha.*

1631. *Idem de fide.*

Hæc ſcala eſt fides: hæc enim ſpecialiter facit Deum per gratiam nobis præſentem: per hanc ſcalam aſcendunt homines angelici per ſanctitatem (ſed proh dolor!) ſcala hæc jam plena eſt Dæmonibus, ſcilicet peccatoribus. *ſer. 3. fer. 3. Paſcha.*

1632. *Vita contemplativa eſt ſcala cæleſtis.*

Vidit ſcalam &c. Ad quid Iacob elevato in extaſim oſtenditur ſcala? ut ſignificaretur, quod contemplationis vita, eſt ſcala myſtica, in qua Angeli, vel deſcendentes, vel aſcendentes ſemper vident faciem Dei: ſcilicet homines contemplativi, vel deſcendant ad vitam activam, vel aſcendant per contemplationem ſemper vident, & aſpiciunt ad Deum præſentem; taliq; pacto ſanctus Franciſcus aſcendebat per hanc ſcalam. *op. Eccleſ. Hier. p. 1. c. 1. & op. legenda S. Fran. c. 13. & in Luc. c. 10. v. 42. & c. 24. v. 3. & c. 9 v. 32. & in Io. collat. 10.*

1633. *Vita perfectionis ſcala cæli.*

Vidit ſcalam &c. Nota, quod hæc ſcala eſt vita perfectionis, & religioſa, cujus cacumen tangit Cælos: cujus gradus ſunt beatitudines à Chriſto numeratæ: Beati pauperes &c. Item & duodecim fructus, Spiritus Sancti, & ſeptem dona ejuſdem: per hanc Anima tendens ad perfectionem aſcendit de virtute in virtutem. *op. Brevil. p. 5. c. 6. & op. de 7 donis cap. 6.*

1634. *Oratio eſt ſcala Cæli.*

Vidit ſcalam &c. Nempè dum orabat: ergo oratio eſt ſcala, per quam Anima ad modum Angeli

aſcendit in Deum recogitando beneficia à Deo accepta, & præcipuè paſſiones, & pœnas Chriſti, & deindè deſcendit ad intuendam propriam ingratitudinem. *op. reg. Novit. cap. 2.*

1635. *Obedientia eſt ſcala Cæli.*

Vidit ſcalam &c. Nota, quod dum Iacob obedientiam Patris exequebatur, habuit hanc viſionem; ut ei oſtenderetur, quod obedientia eſt ſcala ad Deum ducens Animam: habetq; ſuos gradus majores, & majoris perfectionis: Per hanc ſcalam aſcendunt Angeli, quia obedientia eſt vita angelica homines imitatores Angelorum faciens, qui ſunt ad miniſterium miſſi à Deo: Hæc ſcala tangit Cælos, quia eſt vita cæleſtis. *op Diat. tit. 4. c. 2. & in ſap. c. 10. & in Io. collat. 10.*

1636. *Scala myſtica ſunt ſacramenta Eccleſiæ, per quæ ad Cælum aſcenditur.*

Vidit ſcalam &c. Iacob ſignificat Chriſtum, qui dicitur vidiſſe per nos, quia lumine fidei facit nos videre ſcalam ab ipſo præparatam ſuper terram, nempe ſacramenta ab ipſo inſtituta: cujus ſcalæ cacumen Cælum tangit, quia per ipſa ſacramenta tanquam per ſcalam eſt aſcenſus Animarum de corpore exutarum de mundo ad Cælum, de miſeria ad gloriam, de periculo ad ſecuritatem, de morte ad æternitatem: Ad hanc ſcalam accurrunt Angeli deducentes eas ad gloriam aſcendendo; & etiam deſcendunt, ut homines in terris degentes per ſacramenta promoveant de bono in melius. *ſer. de Dedic. Eccleſiæ.*

1637. *Chriſtus per ſacramenta tanquam per ſcalam confert innumerabilia beneficia.*

Vidit Iacob ſcalam, & Dominum innixum ſcalæ. Si hæc ſcala ſunt ſacramenta, quomodò dicitur Chriſtus innixus huic ſcalæ? Nota, quod peculiariter dicitur Chriſtus innixus ſacramento Eucharistiæ, in quo nobiſcum, & in nobis requieſcit, ut dictum eſt. In cæteris ſacramentis, licèt non ſit præſens corpore, eſt tamen ſpiritu, quia per ipſa Animam viventem in carne protegit, & conſervat, & exeuntem de corpore perficit, & conſervat interiùs; dans efficaciam ſacramentis, quibus ſanantur ægrotantis effectus, & exteriùs dans luculentiam documentis, quibus illuminatur cæcitas intellectus. *ſer de Dedic. Eccleſiæ.*

1638. *In via perfectionis nunquã ſtandum, ſed ſemper vel aſcendendum vel deſcendendum.*

Vidit ſcalam &c. & Angelos aſcendentes, & deſcendentes. Nota quod non vidit ullum Angelum ſtantem, ſed omnes vel aſcendentes, vel deſcendentes: imò ſimul aſcendentes, & deſcendentes: Sed quomodò duo motus contrarij poſſunt ſimul eiſdem ineſſe? Reſp. quod hæc ſcala eſt via perfectionis, in qua ſunt gradus ſcalares virtutum, per quos aſcenditur, in qua neceſſe eſt nos aſcendere ſimul, & deſcendere, ſcilicet aſcendere ad Deum per contemplationem, & deſcendere ad proximum, proximo ſubveniendo: in quo deſcenſu tamen ſimul aſcenditur ad Deum aſpiciendo. Semper igitur ambula, ſemper proſice, noli in via deficere, noli retroire, noli deviare: Nota etiam, quod qui deſcendunt ad terram ipſam vilipendendo, & contemnendo, ad Hieroſalem aſcendunt, mundum fugiendo, & ſe à mundo elongando. *op. de 7. donis in com. c. 5. & 6. In Luc. c. 13. v. 33. & c. 9. v. 32. 33. & op. Diat. tit. 4. c. 1.*

1639. *Scala exercitij multiplicis ſpiritualis proponitur juvenibus religioſis.*

Vidit ſcalam &c. Vide hic quomodò myſtica ſcala proponitur omnibus Religioſis & maximè juvenibus, cujus latera ſunt timor, & amor: gradus ſunt ſancta verecundia in omnibus, tarditas loquendi, promptitudo obediendi, frequentatio orationis, fuga otij, & diſſolutionum: pura, & frequens confeſſio, libenter ſervire, & infructuoſum conſortium devitare: hæ ſunt margaritæ fulgentes, quæ poſſeſſorem ſuum Deo, & Angelis faciunt gratioſum. *op. 25.*

1640. *Religio eſt ſcala Iacob myſtica: Vbi de felicitate ſtatus Religioſi.*

Vidit in ſomnis ſcalam ſtantem &c. Hæc ſcala myſticè eſt Religio ſacra, nobilitate ingenua, elevata, læta, ornata: cujus latera ſunt amor Dei; & proximi (Alij cum D. Hieronymo dicunt, quod latera ſunt veſtis aſperitas, & vitæ vilitas, & humilitas.) In hac ſcala ſunt Angeli aſcendentes, & deſcendentes vita angelica præditi: Angelus enim interpretatur nuntius, ideò Religioſi nuntiant vita; & doctrina mundo Regnum Cælorum, divinaq; documenta; & Dei voluntatem. Iſtorum Angelorum eſt aſcendere in contemplatione ad Divinitatis Chriſti arcana meditanda, prædicanda, & deſcendere ad imitationem humilitatis Chriſti, item ad prædicandam vitam Ieſu Chriſti, qui etiam modo aſcendebat montem ad orandum, modò deſcendebat ad prædicandum, & benefaciendum miſeris. In quo notandum, quod ſicut iſti Angeli vel aſcendendo, vel deſcendendo, ſemper vident faciem Dei; ſic & Religioſi vel aſcendentes, & incumbentes actibus contemplationis, vel deſcendentes ad opera vitæ activæ, ſemper habent faciem verſam in Deum, ejuſq; Voluntatem. Oh felix, & beatus ſtatus Religionis! *In Io. collat. 10. & op. legenda S. Franciſci cap. 13.*

1641. *Religio eſt veluti Paradiſus cæleſtis.*

Vidit ſcalam, cujus cacumen cælos tangebat, & Dominum innixum ſcala. Quid eſt, ſcalam cacumine tangere Cælos? Sed his verbis Spiritus Sanctus dat nobis intelligere, quod Religio ſecundùm potiorem partem tangit Cælos, ideſt eſt ſtatus cæleſtis veluti Paradiſus, ſcilicet nobilis, ſublimis, & altiſſimus, & ſicut aquæ diluvij ad illum locum non pervenerunt, ſic & viri religioſi vitam habent eminentem inſtar Paradiſi, ita quod nunquam ſubmerguntur diluvio peccati. *In Io. collat. 10. op. Diat. ſal. tit. 5. c. 1.*

1642. *Religio Sancti Franciſci myſtica ſcala ad Cælum ducens obſervantes ſuam Regulam.*

Vidit ſcalam &c. Sicut omnis ordinata Religio eſt myſtica ſcala, ſic potiori jure id dicitur de Religione ſancti Franciſci, cujus culmen ſpeciali modo Cælum imitatur: Nam ſicut in Paradiſo eſt ordinata Hierarchia Angelorum, in qua deſcenditur à ſupremo vertice ad inferiores, & ab inferioribus aſcenditur ad ſummum, ſic in hac Regula præcipitur obedientia ſummo Pontifici, & deindè deſcenditur ad inferiores per gradus ſuos: In hac profeſſores iſtius Regulæ aſcendunt per obſervantiam Votorum, & conſiliorum evangelicorum, & ſimul deſcendunt ad activam vitam, ſemper tamen aſpicientes ad Deum. *Op. expoſ. Reg. ſancti Franciſci c. 1. op. legenda S. Franc. c. 3.* Sed nonne hæc ſunt communia cæteris Religionibus Eccleſiæ? Cur igitur dictum eſt, iſtam viſionem maximè, & ſpeciali modo competere Religioni, & Regulæ ſancti Patris Franciſci? Sed notandum ſingulariter eſt, quod illa Religio eſt perfectior, in qua auſterius caſtigatur corpus, fructuoſius ædificatur proximus, & reverentius colitur Deus: Caſtigatio corporis conſiſtit in arctitudine veſtium, victualium, & verborum, cum auſteritate laborum, vigiliarum, & aliarum afflictionum corporalium: ædificatio proximi in exemplis exhibendis virtutum, documentis ſcripturarum, remediis ſacramentorum, præſidentiis regiminum, judiciis juſtitiarum, & beneficiis miſerationum: Cultus Dei in reverenti, ac vigili frequentatione pſalmorum, hymnorum, adorationum, miſſarum, & aliarum Divinarum orationum. Hæc autem præcellentius reperiuntur in hac Regula, & Religione S. Franciſci, ideò dicitur optimè ſcala cæleſtis. *op. Apol. paup. Reſponſ. 1. c. 3. & l. 2. d. 44. q. ult. & op. expoſ. Regula c. 1. & ult.*

1643. *In Religionibus ſunt etiam mali ad profectum bonorum.*

Vidit ſcalam, & Angelos aſcendentes, & deſcendentes. Ergone iſta ſcala eſt medium etiam à Deo ſe elongandi? ſi illi Angeli deſcendebant, ergo ſe elongabant à Deo, & à Cælo? ſed nota, quod Angeli aſcendentes ſunt qui de virtute in virtutem progrediuntur, & proficiunt aſcendentes ad Dei viſionem, & contemplationem: Deſcendentes ſunt, qui de vitio in vitium deſcendunt elongantes ſe à Deo. *ſer. 2. Dom. 16. poſt Pentecoſt.* Oh infelices Religioſi deſcendentes verſus Infernum! ſed Nota hic, ne mireris, ſi in Religionem audis eſſe Angelos deſcendentes: Nam, cum in conventu Angelorum, & in ordine Apoſtolorum ſub magiſterio Chriſti reperta ſit pravitas, quis ordo bonorum in terra audeat ſibi hanc arrogare prærogativam, quod peccatum in eo non ſit? Bonis enim expedit, aliquos habere malos ſecum, qui eis ſint majoris occaſio meriti, quibus compatiantur in malis ſuis, contra quos eorum inardeſcat zelus, quos corrigere laborent, quibus fieri ſimiles pertimeſcant, qui eis ſint tentationis materia, à quibus etiam perſecutiones ſuſtineant, & ex quorum conſideratione confuſi humilientur; quia tales non ſunt, admoneantur gratiarum actionis ei, qui cuſtodit eos, ne tales efficiantur: Si autem deeſſent bonis prædictarum virtutum occaſiones, merita ipſorum tantò fierent etiam minora: Nec tamen diligendi ſunt mali, ſeu fovendi, ſed tolerandi, maximè quorum occulta ſunt mala, & alios non inficiant, & eſt ſpes de converſione eorum: Vbi autem iſta deficiunt, eliminandi ſunt, & puniendi: Ne mireris igitur, quod in hac ſcala aſcenſionis ſint aliqui deſcendentes. *Op. de ſex alis Seraph. c. 3.*

1644. *In Religione ordo rectus debet ſervari.*

Vidit ſcalam &c. Cur ſcalæ aſſimilatur Religio? Nota in ſcala ſit aſcenſus, & deſcenſus cum perfecto ordine: Tu ergo, qui es in congregatione, & Religione benè vivis, ſi vivis ordinaliter, ſocialiter, & humiliter: ordinaliter tibi, ſocialiter proximo; & humiliter Deo: Hæc omnia perfectum ſtatum Religionis conſtituunt. *op. Phar. lib. 1. cap. 27.*

1645. *Scala eſt ſacra Scriptura.*

Vidit ſcalam &c. Si hæc viſio fuit præſagium futurorum, quid nobis indicat hæc ſcala? Nota, quod hæc ſcala myſticè eſt ſacra Scriptura, quæ attingit à terra ad Cælum: ſcilicet in infimo ſubſternit ſibi philoſophicam cognitionem (omnes enim ſcientiæ humanæ ancillant ſacræ ſcripturæ) in cacumine tangit Cælum, ſcilicet elevat intelligentiam mentis, & tribuit dulcedinem miram Animæ: Huic ſcalæ innititur Ieſus Chriſtus ſummus Hierarcha, quia ad Chriſti humanitatem, & Divinitatem percipiendam, & deguſtandam conducit. *op. Brevil. in proœm. §. de ſublimitate &c. & op. princip. ſacra Scrip. & ſer. 1. Hexaem.*

1646. *Eccleſiaſtica, & ſæcularis dignitas eſt locus vel Angelorum, vel Dæmonum*

Vidit ſcalam &c. Angelos quoq; aſcendentes, & deſcendentes. Nota etiam, quod per hanc ſcalam ſignificatur Prælatura quæcumq; in qua ſunt Angeli per bonitatem aſcendentes, vel Dæmones deſcendentes per malignitatem. Sed hic multi hodie Dæmones hanc ſcalam calcare videntur. *ſer. 2. Dom. 16. poſt Pentecoſt.*

1647. *Exercitium virtutum conſtituit ſcalam Cœli, ad quam accurrunt Angeli ad obſequium juſtorum maximè tempore mortis.*

Vidit ſcalam, & Angelos &c. Nota etiam, quod hæc ſcala eſt virtutum ordo, & perfectio, cujus latera ſunt amor Dei, & proximi: cujus gradus ſunt timor, caſtitas, patientia, & cæteræ virtutes per quas aſcenditur ad videndum Deum innixum huic ſcalæ: ſed adverte, quod eſt neceſſarium, ut priùs cum Iacob obdormias ſuper lapidem pœnitentiæ uſq; ad mortem: Ad hanc ſcalam accurrunt Angeli aſcendentes, & Deo deferentes noſtra bona, & deſcendentes deferendo noſtrum obſequium, ea quæ Dei ſunt, & hoc maximè in mortis tempore. *ſer. 4. in Aſcenſ. & corp. Dom. 2. poſt oct. Paſcha. & ſer. de Dedicat.*

1648. *Pœnitentia cum perſeverantia uſq; ad mortem introducit in ſcalam.*

Vidit ſcalam &c. Attende myſteria, quæ inſunt in lapide, in ſcala &c. Iacob dormiens in lapidibus ſignificat virum deditum gravi pœnitentiæ: hos lapides Diabolus odit, volens verti in panem conſolationis terrenæ: Dormitio mortem ſignificat: Scala exercitium virtutum, quæ includuntur inter duo latera, ſcilicet amorem Dei, & proximi, quæ ſunt forma omnium virtutum: Vide ergo, & attende, quod ſi uſq; ad mortem aſcendas per pœnitentiam, & virtutes, Dominum Deum tuum in Sion videbis: Si impiè egeris, non Dominum, ſed Diabolum ad infernum te deſceſentem videbis. *ſerm. 1. Dom. 2. poſt oct. Paſchæ.*

1649. *Prædicatores ſunt Angeli aſcendentes, & deſcendentes per ſcalam ſacræ ſcripturæ &c.*

Vidit ſcalam, & Angelos &c. Nota, quod Angelus interpretatur miſſus, ſignificat ergo Prædicatores miſſos ad prædicandum verbum Dei; Iſti ſe collocant in ſcala ſacræ ſcripturæ, & prædicando aſcendunt ad oſtendendam Divinitatem Chriſti, & deſcendunt innoteſcere facientes myſteria Incarnationis, & humanitatis Chriſti. *In Io. c. 1. v. 51.*

1650. *Via perfectionis, & virtutis lata, & facilis, Via peccati anguſta, & difficilis.*

Vidit ſcalam &c. & Dominum innixum ſcalæ. Quid eſt, quod Dominus innixus erat ſcalæ? Ad quid? ſed nota, ſubſequentia verba: *Dilataberis ad orientem, & occidentem, & ſeptentrionem, & meridiem, & benedicentur in te omnes Tribus terræ.* Quid ſignificat hæc dilatatio? Dilatatio hæc eſt facilitas, dulcedo, confortatio, quam in via virtutis Chriſtus innixus ſcalæ promittit, & confert aſcendentibus per gradus virtutum: Dilatat enim pœnitentes, & incipientes per iuſtificationem, & conſcientiæ lætificationem: Dilatat & proficientes ad orientem, occidentem, ſeptentrionem, & meridiem, ſcilicet ad copioſam prudentiæ, juſtitiæ, fortitudinis, & temperantiæ frugem: Dilatat & promiſſiones ad gloriam. *Pſal. 118. c. 2. v. 16. & in Luc. c. 13. v. 24.* Vide igitur qualiter via Dei eſt plana, lata, & facilis, & è contra, via mundi, & vitiorum, tortuoſa, anguſta, & difficilis: Et licet extrinſecè via virtutis videatur anguſta, non tamen eſt talis intrinſecè, quia in ea ſemper eſt pax, & aſſiſtentia divina: In alia numquam pax, ſed ſolùm triſtitia, & labor invenitur. *ſer. 3. fer. 3. Paſchæ, & ſerm. 2. de S. Antonio.*

1651. *Per Chriſtum omnis benedictio nobis advenit, & in Pentecoſte fuit confirmata.*

In ſemine tuo benedicentur omnes Tribus terræ. Scilicet Eccleſiæ. Per hæc verba, quæ ordinata erant ad oſtendendam Incarnationem Verbi, & ad Chriſtum naſciturum ex ſemine Iacob, datur intelligi, quod per Chriſtum ad nos venit omnis benedictio: Vnde in tempore prædicationis manu, & voce tamquam Epiſcopus Animarum benedicebat, & in Cruce extendit manus ad benedicendum omnes; voluitq; mittere Spiritum Sanctum in die Pentecoſtes ad confirmandas iſtas benedictiones. *Pſal. 117. & ſer. 1. Dom. 18. poſt. Pentec.* quibus benedictionibus dignetur Ieſus Chriſtus Animas noſtras ſibi miſericorditer unire in perpetuas æternitates.

1652. *Eccleſia eſt locus omni honore venerandus.*

O quam terribilis eſt locus iſte &c. Cur terribilis appellatur iſte locus? ſed notandum, quod in his verbis tria prophetavit Iacob primum eſt lex, quæ data fuit terribilibus ſignis. Secundum erat Domus Dei, ſcilicet Templum ibi futurum. Tertium fuit paſſio Chriſti ibi futura. Sed tu verte mentem ad Templum, quod appellatur terribilis locus: ideſt ſacer, venerabilis, bonis, & Angelis, ſimulq; terribilis Dæmonibus, & impiis: Locus igitur iſte eſt locus orationis, locus electus à Deo, ut ibi invocetur nomen ejus, & ut ibi collocetur corpus ejus: Dicitur terribilis, quia eſt locus divinæ memoriæ attitulatus, Divinæ Euchariſtiæ deputatus, & Angelica militia viſitatus, ideò dicitur Domus Dei, & porta Cæli. *Pſalm. 118. c. 4. v. 6.*

1653. *In Eccleſia Deus faciliùs revelat ſua myſteria.*

Verè Dominus eſt in loco iſto. Sed nonne priùs hoc ſciebas, ô ſancte Patriarcha? Nonne Deus eſt ubiq; quomodò iſte eſt locus, in quo Deus eſt, & non alibi? Sed attende, quod cum loquatur de loco, in quo futurum erat Templum, voluit inſinuare, quod Eccleſia eſt locus, in quo eſt non ſolùm Deus per eſſentiam, præſentiam, & potentiam, ut in quolibet alio: ſed cum non ſit locus communis, ſed talis, in quo beneplacitum eſt coram Deo, ut legit Caldæus, ibi eſt Deus per gratiam ſpecialem orantibus, & per præſentiam corporalem ſui corporis, & per occultorum revelationem: Ibi enim illuminat mentem, & inflammat affectum & aſſiſtit orantibus ſpeciali privilegio. *Op. Comp. Theol. l. 1. c. 17. & Pſal.* 118. c. 4. v. 6. Intellige ergo ex hoc, quàm Deo magis placeat oratio facta in Eccleſia, quàm in aliis locis communibus.

1654. *Eccleſia debet eſſe immunis ab omni irreverentia, & prophana actione.*

Verè non eſt hic aliud, niſi Domus Dei & porta Cæli. Si non eſt aliud Eccleſia niſi Domus Dei, ergo omnibus uſibus humanis debet eſſe evacuata, ab inferiori poteſtate exempta, ſoli Deo dedicata, divino cultui, & ſacris miniſteriis deputata: & ideò dicitur Domus orationis: Domus igitur orationis glorioſa majeſtate, ſancta, & munda puritate, magna amplitudine, decora ſpecioſitate: à qua excludi debent vendentes oves ſimplices, ſcilicet ſimulantes ſanctitatem: Vendentes boves laborioſos, ſcilicet prædicantes pro quæſtu; & vendentes Columbas, ſcilicet vendentes dona Spiritus Sancti, & nummularij, ſcilicet vendentes juſtitiam pro pecunia. *In Ioan. collat. 14. & ſer. 4. de Dedicat. Eccleſiæ.*

1655. *Eccleſia eſt Porta cæleſtis.*

Verè non eſt hic aliud, niſi domus Dei, & Porta Cæli. Quomodò Eccleſia dicitur porta Cœli? porta Cœli, quia in Cœlum nullus poteſt intrare, niſi priùs intret in Eccleſiam Dei, & per eam, cujus claves datæ ſunt Prælatis ejus. *l.4.d.18.p.1.a.1.q.1.*

1656. *In Eccleſiam intratur ſolùm Christo ductore per viam pœnitentiæ.*

Verè non eſt aliud, niſi Domus Dei, & porta Cæli. Sed quis introducet nos in hanc domum Dei, & portam Cœli? Nota, quod antecedenter Chriſtus dixerat: *Ero ductor tuus*: Chriſtus enim ambulantes per viam pœnitentiæ, ducit in hanc domum ſuam, & in Cœlum. Oh Felix pœnitens, qui non ſolùm habet Angelum, ſed & Chriſtum cuſtodem, & ductorem! *ſer. 5. Dom. 1. Adventus.* Cum igitur ô homo vadis ad Eccleſiam ad orandum, ad immolandum, ad opera pœnitentiæ, Chriſtus ſit tuus ductor.

1657. *Vbi eſt pax, ibi Domus Dei, & à Deo habitata, & eſt Dæmonibus terribilis.*

Oh quàm terribilis eſt locus iſte &c. Cur terribilis? Nota quod in hoc loco Iacob viderat ſcalam Cœli, Angelos aſcendentes, & deſcendentes ordinatim, & uno corde, & Anima concordi, & ideò vidit fideles in Eccleſia per concordiam congregandos. Hinc infertur, quod ubi eſt concordia fidelium, ibi eſt domus Dei verè terribilis Dæmonibus, qui non timent jejunia, vigilias, caſtitatem, quia de his omnibus traxit in laqueum ruinæ; ſed concordes, & unanimiter viventes in domo Dei conjuncti Deo, & ſibi invicem per charitatem, timorem, dolorem ingerunt Diabolo. *op. Phar. l.1.c.27.* A loco igitur, ubi regnat concordia abſunt Dæmones, & concurrunt Angeli, è contra: Vbi diſcordia, ibi abſunt Angeli, accurrunt Dæmones.

1658. *Virgo Maria Domus Dei.*

Verè non eſt hic aliud, niſi domus Dei &c. Si Iacob vidit Incarnationem Verbi futuram. Cur appellavit locum illum Domum Dei? Nota, quod vidit Verbum naſciturum in Carne in utero, & ex utero Virginia Mariæ, ergo jure appellavit locum, ubi naſciturus erat Chriſtus, domum Dei: Domus igitur fuit Dei Beata Virgo, ſic conſtructa à ſapientia cœleſti, repleta omni gratia, & fœcunditate ſuperna & gloria Divinæ Majeſtatis à ſupremo Rege ſuo Nomini ſacrata. *op. ſpec. B.Virg. lect. 7. & 10. & 14. & op. laus B.Virg. ſig. 12.*

1659. *Beata Virgo Maria Domus Dei, & porta Cœli, per quam ſolùm in Cœlum intratur.*

Non eſt hic aliud, niſi Domus dei, & porta Cæli. Vide quomodò Deus aperuit Cælum, expoſuit ſcalam, & portam: Sed quænam eſt porta hæc? Et ſi ſuprà dictum eſt, Iacob vidiſſe ſcalam & Angelos deſcendentes, & aſcendentes, quomodò nunc dicit, ſe non videre, niſi domum Dei, & portam Cæli? Iam ſupra dictum eſt, ſcalam hanc eſſe Beatam Virginem Mariam, & quia nullus poteſt intrare in Cælum, niſi per eam, ideò appellatur domus Dei, & porta Cæli. Eſt igitur Maria Virgo porta vitæ, ianua ſalutis: Porta Paradiſi Chryſtallina. Ad hanc recurre, ſi vis ingreſſum obtinere in Cælum. *In Luc.c.1.v.38.op.Pſalt. in Pſ.46.& op. Litaniæ Beatæ Virg. & op.ſtim.p.3.c.16.*

1660. *Fides Catholica eſt ſcala, & porta Cæli.*

Verè non eſt hic aliud niſi &c. Quomodò ſcala converſa eſt in domum Dei, & portam Cœli? Nota, quod hæc privilegia ſunt propria, & conceſſa myſteriis ſacræ ſcripturæ, & ſublimitati fidei; Iam dictum eſt, quod ſacra ſcriptura eſt ſcala ducens ad Deum, igitur fides catholica erit etiam ſcala, & porta in Cælum introducens, nec ullus poterit intrare, niſi per eam. *ſer.3. fer. 2. Paſchæ.*

1661. *Surgens ad ſtatum pœnitentiæ habet adjutorem Chriſtum.*

Surgens ergo mane Iacob, tulit lapidem, quem ſuppoſuerat capiti &c. Cur ſumpſit lapidem, dum ſurrexit è ſomno? Nota, quod per lapidem ſignificatur pœnitentia, per quem ergo Iacob viderat tot myſteria, & Cælum apertum, ſtatim è ſomno ſurrexit; & tulit lapidem pœnitentiæ; ut daretur nobis intelligi, quod qui ſurgit à ſomno peccati, ut viam ſalutis incedat, debet pœnitentiam aſſumere, in quo itinere habet cuſtodem, & ductorem Chriſtum. *ſer.5. Dom.1. Adu.*

1662. *Memoria beneficiorum Dei conſervanda.*

Surgens mane, tulit lapidem, & erexit in titulum, fundens oleum deſuper. Quodnam myſterium eſt in hoc facto? Privilegiatus fuit Iacob à Deo per revelationem tot myſteriorum: Ideò in memoriam tanti beneficij erexit lapidem in titulum, forſan etiam fabricando Altare; daturq; intelligi, quod memoria jugiter eſt habenda de beneficiis à Deo receptis, naturæ, fortunæ, & gratiæ, numquam oblivioni tradenda. *ſer.3.Dom.5.poſt.Pentec.*

1663. *Altarium conſecratio præfigurata in hoc myſterio.*

Tulit lapidem, & erexit in titulum fundens oleum deſuper. Nempè ipſum velut altare conſecrando: Hinc altarium conſecratio introducta eſt ductu Spiritus Sancti in Eccleſia. *ſerm. 3. de dedicat. Eccleſ.*

1664. *Vſus, benedictio, & expoſitio ſacrarum Imaginum in Eccleſia præfigurata in hoc facto.*

Tulit lapidem, & erexit in titulum, fundens oleum deſuper. Quid eſt hæc erectio lapidis in titulum, in monumentū? Quænam cæremonia fuit hæc? Sed noto pulcherrimum myſteriū: Septuaginta legunt: *Erexit ſtatuam.* Quid eſt ſtatua, niſi Imago repræſentans Imaginatum? Ergo Imaginem erexit: Sed cujus eſt hæc Imago & ſuperſcriptio? Reſp. Doctores in *Gloſſa*, quod fuit in memoriam myſterij, quod vidit: Vidit namq; Incarnationem futuram

Verbi in utero virginis, ejus nativitatem, & crucifixionem: Ergo ſi hæc ſtatua repræſentabat hoc myſterium, debemus piè dicere, quod ille lapis vel miniſterio Angelorum, vel alio modo mirabili converſus, & aptatus fuerit in ſtatuam repræſentantem vel Beatam Virginem habentem in utero, vel in brachijs Ieſum, vel ipſum Ieſum pendentem in cruce. Hincq; inferre licet, quod ex tunc expoſitio, & conſecratio ſacrarum Imaginum, & earum adoratio, maximè Chriſti Ieſu, & Beatæ Virginis fuerit inchoata, & poſtea in Eccleſia inſpiratione Spiritus Sancti practicata: Ideòq; fudit oleum deſuper eam conſecrans ad uſum ſacrum. Addo, quod cum viderit ſanctus Patriarcha Angelos deſcendentes, & aſcendentes, & Dominum innixum ſcalæ, & appellaverit hunc locum ſcalam, Domum Dei, & portam Cæli, licet inferre quali protectione honorentur loca à Deo, & Angelis, in quibus adſunt ſimiles Imagines Chriſti, Beatiſſimæ Virginis, & ſanctorum. Hæc dicta volo deſumpta ex lectione Septuaginta ſecundùm piam conſiderationem fundatam ſuper doctrinam Theologorum de ſacris Imaginibus. Et hinc adoratio Imaginum Chriſti, B. Virginis Mariæ non eſt idololatriæ actus, ſed cultus ſanctus, & pius ſanctè introductus in Eccleſia Dei ad utilitatem maximam noſtram. *l.3.d.9.a.1.q.2.op.de dono piet.c.2.op. de decem præcep. ſer.2. &c.*

1665. *Neceſſaria, & non ſuperflua à Deo petenda, & deſideranda.*

Si fuerit Dominus mecum, & cuſtodierit me, & dederit mihi panem ad veſcendum; & veſtimentum ad induendum &c. Vide qua moderatione à Deo iſte juſtus quærit, & deſiderat res temporales: ſcilicet cuſtodiam Dei ad veſcendum, & veſtimentum &c. ergo neceſſaria, & non ſuperflua ſunt petenda, & deſideranda, non ea, quæ ad pompam, & luxum faciunt. *Op. Phar. l.4.c.13. in fac.*

1666 *Præſentia Divina quot bona afferat ipſam exercentibus.*

Si fuerit Dominus mecum &c. Quid dicis ò ſancte vir? Nonne Deus eſt ubiq; & per conſequens cum omnibus hominibus; & etiam tecum? ſed nota: quod valde differt dicere, Deus eſt in aliquo, & Deus eſt cum aliquo: Deus eſt quidem ubiq; in omnibus rebus, ſed non dicitur eſſe cum omnibus, ſed tantùm cum exiſtentibus in gratia: Cum his dicitur eſſe: nam, ly, cum, ſignificat aſſociationem importantem mutuum auxilium, & conformitatem voluntatum; unde Deus propriè non dicitur eſſe cum malis, quia Deo non conformantur; nec Dei auxilijs convertuntur in ijs, quæ ad ſalutem ſuam ſpectant, ſed contradicunt; cum bonis eſt Deus, & boni cum Deo. Hinc ſuppoſita tali aſſociatione, & gratioſa præſentialitate Dei, vide quot bona conſequantur (ſubdit enim) *& cuſtodierit me in via, & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtimentum, quo operiar*; nempe panem gratiæ, & veſtimentum bonæ gratiæ, ſcilicet Euchariſtiæ, vel gratiæ ſanctificantis: Iſta enim à Deo dantur benè ſecum converſantibus. *ſer.4. in vigil. Nativit. & l.1.d.37. dub.1.*

1667. *Privilegia maxima, & mirabilia Eccleſiæ, & Templi Deo ſacrati.*

Et lapis iſte, quem erexi in titulum, vocabitur Domus Dei. Vide quot repetitiones facit iſte ſanctus Patriarcha de Domo Dei: priùs vidit ſcalam plenam Angelis. Secundò eam appellavit Domum Dei, portam Cæli. Tertiò appellavit locum, vel civitatem Bethel, ideſt, domum Dei, quæ priùs vocabatur Luza, eratq; Hieruſalem. Quartò tandem prædicit, ipſam appellandam domum Dei: cur toties repetit cum tot circumſtantiis hoc nomen domus Dei? Sed ſciendum quod tunc prævidit, & prædixit in illo loco fabricandum eſſe proceſſu temporum Templum à Salomone, & ita cæremoniis ſacris dedicandum eſſe Deo, idq; in figuram adventus Filij Dei in Carnem. Hinc ſciens privilegia maxima à Deo impertienda eſſe ſacris Templis Deo dicatis; de domo Dei cum tot præconiis loquitur. Domus igitur Dei dicitur Eccleſia, quia ſanctis, & divinis operibus mancipatur, quia Angelorum, & ſanctorum cuſtodiæ deputatur: ſunt enim milites, qui cuſtodiunt ſacra Templa: quia habitantur à Chriſto per corporalem præſentiam in Euchariſtia, quia Deus exaudit ibi orantes, & concedit faciliter quidquid petitur. *ſer.5. & 2. & 4. de Dedicatione &c.*

CAPUT XXIX.

1668. *Chriſtus fundavit Eccleſiam, & expoſuit Sacramenta, præcipuè Baptiſmum pro omnibus hominibus.*

Profectus ergo Iacob, venit in terram orientalem: & vidit puteum in Agro, tres quoq; greges ovium accubantes juxta eum &c. Iacob, ut aliàs dictum eſt, ſignificabat Chriſtum, qui veniens in mundū fundavit Eccleſiam ſignificatam per terram orientalem, in quam ingreſſus poſuit puteum; ſcilicet lavacrum Baptiſmi pro omnibus generibus ovium, ſcilicet hominum baptizandorum in fide Trinitatis, quia ſacramenta expoſuit omnibus, ut poſſent ſalvari. *In Io.c.4.v.10.*

1669. *Chriſtus aperuit nobis obſcuritates Scripturæ veteris.*

Putei os grandi lapide claudebatur. Ad quid notatur hæc clauſio? Nota, quod puteus ſignificat ſacram Scripturam, quæ erat alta, ſcilicet profunda, & obſcura: Sed venit Chriſtus tollere obſcuritates, & aperire myſteria ejus; eſt enim clavis David &c. *In Io.c.4. ſer.3. Hexaem. & in Pſ.118.c.2.v.13.*

1670. *Duritia Cordis tollit devotionem, & compunctionem.*

Os putei grandi lapide clauditur. Ad quid notatur hæc ſingularitas, quæ videtur fruſtratoria; Sed totum dictatum à Spiritu Sancto eſt, ut daretur intelligi quale impedimentum ſit illud, ob quod Anima non irrigatur gratia ſpiritus ſancti, & devotione, fervoreq; nempè, quia clauditur lapide grandi: Quis eſt iſte lapis tam grandis? Lapis grandis eſt cordis durities, & incompaſſio, ſcilicet in Deum, & proximum. Niſi igitur tollas hunc lapidem, non irrigabitur Anima. *op. Diat. tit.7.c.3.*

1671. *Virgo fugiat virorum affatum, & converſationē ſi ſuum pudorē vult conſervare.*

Iacob oſculatus eſt Rachel, quæ elevata voce flevit. Cur fles ô Virgo? *quia Iacob vir ignotus eſt oſculatus me.* Diſce ergo ô Virgo ad omnem viri affatum pavere, & fugere: non enim flere didiciſſes, niſi proximum cognoviſſes, niſi cum viro allocuta eſſes. *op. Phar. l.1.c.38.*

1672. *In perfectionis via feſtinantia, & ſollicitudo exigitur.*

At Rachel feſtinans nuntiavit Patri ſuo. Rachel ſtatim ac intellexit Iacob ſuum conſanguineum, feſtinanter cucurrit ad patrem, & nunciavit ei adventum: Myſticè datur intelligi quod quando quis vocatur à Deo ad participationem myſteriorum divinorum, & ad viam perfectionis, debet cum feſtinantia currere in via perfectionis, nec moras trahere alioquin non perveniet ad bravium. *In Luc. cap.1. verſ.19.*

1673. *Religio diligenda eſt à Religioſis tamquam ſponſa, & pro ea vacandum eſt contemplationi.*

Servivit ergo Iacob pro Rachel ſeptem annis. Cur ſeptem annis & non octo, & non ſex? Septem anni ſignificant totum tempus vitæ: Hæc ſponſa ſignificat Religionem, hæc diligenda eſt, ut ſponſa, & pro ea vacandum eſt contemplationi toto tempore vitæ. *In Eccleſ.c.9.*

1674. *Ducens uxorem propter pulchritudinem, & ſimiles reſpectus tanquam finem ſecundarium, non peccat; requiritur tamen motivum principale honeſtum, ſcilicet finis matrimonij.*

Servivit ſeptem annis pro Rachele. Cur ſeptem annis ſervivit pro Rachele, & non pro Lia natu majore? quia Rachel erat decora facie, & venuſto aſpectu: Lia lippis oculis. Sed hic quæritur, an peccaverit Iacob, cum dicat ſcriptura: *fallax gratia, & vana eſt pulchritudo &c.* Sed Reſp. quod ducere uxorem, ob pulchritudinem, gratiam, divitias, & ſimilia motiva inducentia, & minùs principalia, non eſt peccatum; & ſi concurrit peccatum, ſolùm eſt venialè, dummodo habeatur pro fine principali procreatio filiorum; vel remedium. Patet ergo, quod non inficitur matrimonium, ſi quis ducit uxorem propter pulchritudinem, & ſimilia, tamquam ob finem ſecundarium &c. *l.4.d.30.a.1 q.3.* Nota tamen, quod non eſt improbabile, quod Iacob peccaverit etiam venialiter ob ultimatam intentionem amoris erga pulchritudinem Rachelis: nota etiam, quod in ducenda uxore attendendæ ſunt bonitas, virtus, & ſimiles. *l.4.d.30.dub.6.*

1675. *Cognoſcens aliquam credens eſſe Vxorem, excuſatur à peccato.*

Et veſpere introduxit Liam &c. Nota quod excuſatur Iacob à peccato, quia cognovit Liam credens eſſe Rachelem: Vnde poſtea per novum conſenſum fuit verum matrimonium. *lib.4 diſt.30.art. 1.q.1. ad primum, & d.27. a.1.q.2. ad ultimum.*

1676. *Ad contemplativam vitam debet præcedere activa.*

Et veſpere introduxit Liam. Cur voluit priùs Deus, ut Iacob deſponſaret Liam, poſtea Rachelem? Sed ad ſignificandum myſterium: Nam per Rachelem ſignificatur vita contemplativa: per Liam activa: debet ergo præcedere vita activa ad contemplativam ſecundùm ordinem à Deo conſtitutū. *Pſ. 21.ſap.c.8.Pſ.118.v.89.In Luc.c.17.v.11.& c.10.v.42.*

1677. *Amor Chriſti in Eccleſiam, & in Animam noſtram ſubjecit ipſum paſſionibus.*

Videbantur dies ejus pauci præ magnitudine amoris. Iacob ſervivit ſeptem annis pro deſponſanda Rachele dilecta, & præ amore ardentiſſimo dies ſervitutis ſeptem annorum videbantur pauci: Ex quo patet, quid fecit Chriſtus, pro deſponſatione Eccleſiæ, & Animæ noſtræ, & quo ardore, & voluntate ſervivit pro ea ad mortem: Cum enim maximam pœnam pateretur in ſenſu; tamen ratio, & ejus charitas modicos reputabat omnes illos cruciatus *l.3. d.16.a.1. q. 2. corp.* Quanta igitur dignatio Chriſti, quanta Charitas, qualis amor; miniſtrat, & ſervit nobis ille, cui miniſtrant Angeli: ſi igitur fraudando ſervum tuum mercede unius anni peccas, quantò magis ſubtrahendo Dei filio Animam tuam, pro qua ſervivit toto tempore vitæ ſuæ? pro qua Animam ſuam in tuo ſervitio dedit? *fer.1.& 3. Dom.1.poſt oct. Paſche.*

1678. *Amor ſanctorum in Deum facit magna pati, & pro nihilo reputari.*

Quæcumq; magnæ paſſiones tamquam nihilum reputantur à ſanctis. Idq; patet in perpeſſione tot laborum Iacob pro Rachele, quam ardenter diligebat. *In ſap. c.3.* Nihil enim amanti difficile eſt. *fer. 5. de Phar. martyrum.*

1679. *Sobrietas antiquorum patrum in actibus carnalibus, etiam licitis quanta.*

Imple hebdomadam dierum hujus copulæ &c. Vide quam ſobrij fuerint antiqui in actibus carnalibus: non enim licebat ſtatim tranſire ab una ad aliam uxorem. *In Luc.c.1.v.23.*

1680. *Gloria à Deo non confertur, niſi poſt curſum vitæ pœnitentialis &c.*

Imple hebdomadam dierum, & hanc quoq; dabo tibi. Iam deſponſatus fuerat Iacob cum Lia: Sed ad deſponſationem cum Rachele fuit neceſſe, ut tranſiſſet hebdomadam integram: Datur intelligi per hoc, quod poſt deſponſationem Liæ, ſcilicet vitæ pœnitentialis, ſolùm deſponſatio cum gloria poteſt admitti: neceſſe enim eſt, ut priùs pœnitentiam agas, ſi vis ad gloriam pervenire. *In Luc. c.9.v.28.& Pſal. 131.*

1681. *Ad Euchariſtiam ne accedas pollutus, & immundus.*

Imple hebdomadam dierum, & hanc quoq; tibi dabo &c. Cur voluit Deus, ut hebdomada dierum compleretur ante conjunctionem cum Rachele? Nota, quod per Liam intelligitur operatio carnalis: per Rachelem bona ſpiritualia: & præcipuè copulatio Animæ cum Euchariſtia: Datur q; intelligi, quod non eſt accedendum ad ſacramentum Euchariſticum recipiendum, niſi poſt purgationem, & emundationem: nam Oza percuſſus eſt, volens tangere Arcam, quia nocte antecedenti cognoverat Vxorem. *In Luc.c.1.v.23.*

1682. *Activa*

1682. *Activa & contemplativa in perfectione ſe habent tanquam excedentia & exceſſa.*

Videns Dominus, quod Iacob deſpiceret Liam, aperuit Dominus Vulvam ejus. Vide quomodò Iacob ex Lia habuit plures filios, exiſtente Rachele ſterili: Si Lia ſignificat vitam activam: Rachel contemplativam, ergo fœcundior, & melior erit vita activa, quàm contemplativa? Nonne dixit Chriſtus, quod, Maria elegit optimam partem, ſcilicet contemplativam? Sed Reſp. quod reſpectu perſonarum ſe habent tamquam excedentia, & exceſſa; ſi quoad ſtatum, contemplativa eſt melior: Activa tamen eſt fœcundior operibus, quia incumbit pluribus operibus pietatis: Contemplativa verò eſt diuturnior, & ſecurior. *Pſalm.* 118. *v.*88.

CAPVT XXX.

1683. *In fœcundatione Iacob præfigurata eſt generatio multiplicata filiorum Chriſti.*

In hoc capite narratur multiplicatio filiorum Iacob, quæ fuit figura multiplicationis filiorum factæ per Chriſtum in Eccleſia mediante fide. *ſer.*4. *Hexaem.*

1684. *Ex maternitate divina Virgo Maria benedicta agnoſcitur inter omnes mulieres.*

Dixit Lia: hoc pro beatitudine mea: Beatam quippè dicent me mulieres. Cur beatam? Nempè pro fœcunditate mirabili, quam habuit: Sed quænam beatitudo fuit iſta? Sed nota, id eſſe dictum in figuram Beatæ Virginis, quæ verè ex dono maternitatis divinæ, & beata, & benedicta inter omnes mulieres fuit. *In Luc. c.*1. *v.*45.

1685. *Contemplativi non debent relinquere opera vitæ activæ.*

Abſtulit Deus opprobrium meum &c. Cur ſterilitas erat in lege veteri opprobrium? Sed nota, quod id reduci debet ad ſenſum myſticum: nam cum per Liam generantem filios intelligatur vita activa fœcunda operationum ſanctarum: per Rachelem ſterilem, vita contemplativa, quæ ſibi ſoli prodeſt: hinc dum & hæc generat filios, dicitur liberata eſſe ab opprobrio. Sed quodnam opprobrium eſt illud? Opprobrium eſt in via Domini, ſi quis incumbens contemplationi, negligit fructus actionis: eſt enim maximus error eorum, qui totos ſe dedicant contemplationi, omittendo opera activæ, & purgativæ, quia hæc debet commiſceri cum contemplativa, eſt enim Maria ſoror Marthæ: ſunt & conſobrinales hæ duæ, & cohabitant pariter. *Pſal.*118. *c.*2. *v.*6. *& op. medit. Vita Chriſti* c.58.

1686. *Cohabitatio ſanctis portat benedictionem Dei in rerum multiplicatione, & proſperitate, & protectione.*

Experimento didici, quod benedixerit mihi Deus propter te. Sed in quonam hæc benedictio venit ad Laban? Benedictio, ſcilicet protectio, & aſſiſtentia divina in rebus, & familia &c. propter cohabitationem, & merita viri juſti. *op. Bibl. paup. c.*119.

1687. *Ex Chriſto venit omnis noſtra proſperitas, & benedictio.*

Experimento didici, quod benedixerit mihi Deus propter te &c. Hæc dixit Laban Iacob, ſed nos verius id dicere poſſumus Chriſto, ex quo omnis noſtra benedictio, & rerum proſperitas nobis obvenit. *In Luc. c.*9. *v.*16. *& op. Bibl. paup. c.*5. *& ſer.*4. *Dom. Trinit. & ſer.*5. *de una Virgine.*

1688. *Prædicator debet poſt prædicationem ad ſolitudinem, & contemplationem reverti.*

Iuſtum eſt, ut aliquandò provideam domui meæ &c. Vide, quod Iacob poſt tot labores vult redire ad propria: Sic fecit beata Virgo Maria poſt Viſitationem Eliſabeth: Sic & debent facere Prædicatores poſt ſcilicet ſuam prædicationem, redeundo ad propria exercitia orationis, & contẽplationis: Qui enim vult alios docere, debet interiori affectu terrena contemnere, & exterioribus actibus alios præcellere. *In Luc. c.*5. *v.*80. *&* 56. debet & ſe priùs calefacere, ut alios poſſit calidos, & ignitos reddere.

1689. *Ante adventum verbi in Carne homines erant inopes: poſt, facti ſunt divites.*

Modicum habuiſti antequam venerim, & nunc dives effectus es, benedixitq; tibi Dominus ad introitum &c. Vide, quales benedictiones influxerit Dominus ob ſocietatem Iacob Laban ſocero ſuo: Sed hæc dicta fuerunt in figura Chriſti, qui veniens in mundum invenit humanum genus redactum in maximam paupertatem: diſſipaverat enim omnia bona ſpiritualia per ſeptem vitia capitalia, & redactum in incommodum famis, in ſervitutis opprobrium, & mendicitatis miſeriam: Sed ad adventum Chriſti in ſocietatem noſtram in carne, ecce quod venerunt nobis omnia bona. Oh bone Ieſu, quàm dulciter cum hominibus converſatus es, quàm abundanter, & multa magna largiri bona dignatus es, quàm fortiter enim, quàm aſpera pro hominibus paſſus es! *ſer.*3. *Dom.*4. *Adv. In Luc. c.*15.

1690. *Gradus aſcendentis ad perfectionem per vitam activam, & contemplativam exponuntur exemplo Iacob.*

Iuſtum eſt, ut aliquandò provideam Domui Iacob. Nota, quod Iacob ſolùm cogitavit redire ad patriam poſtquam habuit ſex filios ex Lia, & Ioſeph ex Rachele: Cur non antea hæc cogitavit? At id factum eſt ad noſtram myſticam inſtructionem. Tendens enim ad perfectionem, priùs debet exerceri per vitam activam ſignificatam in Lia, & in ſex gradibus, per ſex filios: Primus eſt habitus exterior religioſus. Secundus ſunt cæremoniæ exteriores. Tertius mores exteriores. Quartus opera pœnitentiæ. Quintus ſtudium familiare, & peculiare ad exercitium mortificationis, & virtutum. Sextus eſt nucleus affectualis virtutis: & indè gignitur Ioſeph, ſcilicet pertrahi debet ad vitam contemplativam, in quo ſtatu cupit Anima diſſolui, & eſſe cum Chriſto in patria cæleſti. *op. de perfect. religioſ. l.*2. *c.*22.

1691. *Paſtorum Animarum qualis obligatio.*

Paſcam pecora tua. Ecce quod Iacob, ut locupletaret exhibuit denuò ſuum miniſteriũ Labã ſocero in

paſcendo

paſcendo pecora. Daturque per hoc intelligi, quod proprium eſt Paſtorom paſcere non ſeipſos, ſed oves ſibi commiſſas paſcuis ſcripturarum: debent & imponere mandata duris, & caroalibus animis, puſillis onera diſpenſatioonum, & ſanis coonſilia ſolida, & hortamenta fortia. *In Io. collat. 90.*

1692. *Chriſtus verus Paſtor Animarum dedit Paſtoribus exemplum, &c.*

Paſcam oves tuas. Hoc dixit Iacob Laban: Hoc & dixit Chriſtus Patri: fui enim verus, & bonus Paſtor, qui ſicut dicitur à paſcendo, ſic & paſcit Chriſtus nos oves ſuas per doctrinam, per ſe, & per alios docendo. Item per Euchariſtiam daus carnem ſuam in cibum, ſanguioem in potum, & Animam in pretiom. *ſer. 1. & 2. poſt oct. Paſcha.*

1693. *Bonus Paſtor paſcit, malus depaſcit oves Chriſti.*

Paſcam oves tuas. Nota, quod dicit, *paſcam.* Paſtor enim dicitur vel à paſcendo, vel à depaſcendo: Nam bonus paſtor paſcit verbo, & exemplo oves ſuas; malus depaſcit per rapacitatem, & crudelitatem oves Chriſti. *In Io. collat. 49.*

1694. *Ovium Chriſti color, & ovium Diaboli qualis.*

Tollens Iacob virgas populeas virides, &c. Vide qua arte uſus eſt Iacob ad hoc, ut ſuæ oves dignoſcerentur diverſæ ab ovibus Laban: per quod datur intelligi quod ſicut oves Laban erant albæ, & nigræ, oves Iacob verò varij coloris, ſcilicet, ut legunt Septoaginta, *punctis reſperſa*: ſic oves Diaboli ſunt oigræ per peccata, & albæ per ſimulationem; oves verò Chriſti ſunt varij coloris; videntur quidem nigræ; ſed tales tantùm per reputationem, ſed interiùs ſunt albæ per juſtificationem, nempe apud Deum ſuot albæ, apud ſe oigræ. *ſer. 2. Dom. prima poſt octavam Paſcha.*

CAPUT XXXI.

1695. *Ad Perfectionis metam, & tandem ad Cælum pervenitur per exercitia vitæ activæ, & contemplativæ.*

Surge, & revertere in terram tuam, &c. Vide, quod Dominus præcepit Iacob, qood cum Rachele, & Lia, & filiis, & rebus ſuis reverteretur in terram ſuam: Daturque intelligi myſticè, quod par exercitia Liæ, ſcilicet vitæ activæ, & Rachelis, ſcilicet contemplativæ ad metam perfectionis, & tandem ad gloriam pervenitur. *In Pſal. 21.*

1696. *Deus peculiarem cuſtodiam exercet ſervorum ſuorum fidelium.*

Ego ſum Deus Bethel, &c. Nunc ergo ſurge, & egredere de terra hac, &c. Vide qua cura Deus providit Iacob in ſuis neceſſitatibus: nam juſſit, ut reverteretur in terram nativitatis ſuæ: ſic enim erat proprium Dei protegere, & cuſtodire fideliter ſibi ſervientes. *Sap. c. 10.*

1697. *Idem confirmatur.*

Dixit ad Laban: Cave, ne quidquam aſpere loquaris contra Iacob. Ecce nova protectio, & aſſiſtentia Dei, quam exercet cum Iacob, nolens, quod Laban iratus, nec verbum aſperum contra ipſum loquatur. *Pſal. 118. c. 2. v. 2.*

1698. *Charitas Chriſti prohibet aſperam locutionem cum proximo.*

Cave, ne quidquam aſperum loquaris contra Iacob. Idque dicitur cootinuè nobis à Deo: non enim vult, ut contra proximum aliquid mali, vel malè aliquid dicamus; ſed manſuetè cum eo tractemus. *Pſal. 118. c. 2. v. 7.*

1699. *Diabolus non poteſt in nos aliquid, niſi à Deo permiſſum.*

Cave ne quidquam aſperum loquaris contra Iacob, &c. Nota, quod Laban eſt figura Diaboli: Iacob figura ſervorum Dei: Dicit igitur Deus Diabolo: Cave, ne quidquam, &c. Vide quod non ſolum Diabolus oon habet poteſtatem nocendi nobis, ſed nec loquendi, id eſt tentandi, niſi qoantùm à Deo permiſſum fuerit: eſt enim inermis contra nos: Ex quo patet quanta ſit divina pietas in nos, &c. *op. de perfect. religioſ. l. 1. c. 2. & in Luc. c. 8. v. 31. & 32.*

1700. *Diabolus quærit retrahere oſculis, id eſt proſperitatibus ad ſtatum religioſum converſos.*

Cur ignorante me fugere voluiſti? non es paſſus, ut oſcularer filios meos, & filias? Hæc dixit Laban ad Iacob clam ab ipſo recedentem: Eadem dicit Diabolus converſis ad Dominum: blanditur enim, ut fallat, arridet, ut noceat, allicit ut occidat, promittit, ut decepta meos abducatur ab intentione pœnitentiæ; & quærit ſuos oſculari, ſcilicet in falſa ſecuritate eos perſeverare, ſicque eos fraudulenter occidere. *ſer. 2. Dom. 3. poſt oct. Paſcha.* Oſcula igitur Diaboli ſunt proſperitates, voluptates, vanitates, quibus retrahere à Deo nititur homines converſos, ut tandem in Infernum protrahat, contra quem ſedulò vigilare, & fortiter decertare debemus.

1701. *Commiſcens cum veritate Sacræ Scripturæ vanitates reprehenditur.*

Scrutatus es omnem ſupellectilem meam, &c. Sic conquerebatur Iacob cum Laban, dum quæreret Idola ſua: Idem & conquerendo à Deo dicitur Prædicatoribus, & expoſitoribus Sacræ Scripturæ, qui cum dogmatibus ſacræ ſcripturæ audent commiſceri Idola ſua, ſcilicet falſas ſuas imaginationes, & vanitates ridiculas: Iſti enim veluti Idololatræ apud Deum reputantur. *Pſal. 118. c. 9. v. 1.*

1702. *Chriſtus quàm ſollicitus die, noctuque de noſtra ſalute.*

Die, noctuque, æſtu urebar, & gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis, &c. Hæc verba indicant qua ſolicitudine, laboribus, pœniſque cuſtodierit gregem ſuum ſanctus hic vir Iacob: quæ in Perſonam Chriſti rectè transferuntur, qui in procuranda

ſalute ovium ſuarum, die noctuque ſollicitum ſe oſtendebat, non parcens vigiliis, laboribus, pœnis, & omnibus laborioſis operibus. *In Luc. capit. 4. verſ. 40.*

1703. *Deus cuſtodit laborantes, & ex laboribus ſuis diteſcentes.*

Die, noctuque urebar æſtu. Vide ſub quo fundamento erexerit, & elevaverit Iacob fabricam ſuarum divitiarum, nempè in laboribus, induſtriis, & ſudoribus ſuis, ideóque à Deo cuſtoditus ſemper & protectus fuit: Per hoc addiſcant homines diteſcere; non ex laboribus, & ruinis proximi, ſed ex proprio labore: tales enim divitiæ ſtabiles ſunt, & tales divites ſub protectione Dei vivunt. *Sapien. cap. 10.*

1704. *Contra hoſtes ſemper eſt dimicandum in via ſpirituali, maximè à Prælatis.*

Die, noctuque urebar, &c. Talis fuit inſignis vigilantia hujus Sancti Patris Iacob: Daturque inſtructio omnibus nobis, ſed maximè Prælatis, quali ſolicitudine, & vigilantia contra hoſtes noſtros; ne oves Animarum rapiant, & ne contemplationem rerum cæleſtium impediant. *In Luc. cap. 2. verſ. 8.*

1705. *Sine auxilio Dei non poſſumus nos defendere ab hoſtibus, & occurrentibus periculis.*

Die, noctuque urebar æſtu, & gelu. Vide quot labores, quot pericula, quot pœnas perpeſſus eſt iſte vir juſtus die, noctuque: ſed nota, quod ſolùm mentionem facit de æſtu, & gelu: per quæ duæ tentationes maximæ nobis inſinuantur magis periculoſæ: nempe æſtus proſperitatis accendentis amorem nimium in temporalia: & gelu, ſcilicet adverſitatis nobis influens timorem nimium, ſcilicet nos pertrahens ad accidiam, & torporem in Dei via: à quibus ſine ſpeciali Dei auxilio non poſſumus liberari; ideò indigemus à Deo confortari. *ſer. 2. in Cœna Domini.*

1706. *Prælati, ſeu Paſtores Animarum qualem obligationem habeant in regimine ovium.*

Die, noctuque urebar, & gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis, ſic ſemper per viginti annos ſervivi tibi, &c. Oh felix ille Paſtor, qui in cura ovium hæc verè poteſt dicere in morte: nempe, quod verè pavit oves verbo, & exemplo; quod expoſuerit vitam, & omnia ſua periculis obviando, oves defendendo, & labores ſuſtinendo: ſed de multis verificatur id, quod dicitur. *Zach. c. 11. ô Paſtor, & Idolum derelinquens gregem.* Paſtor nomine, Idolum re, quia non adimplent opera boni Paſtoris. *In Io. collat. 49.*

1707. *Prælati tenentur reddere Chriſto oves, ob ipſorum negligentiam perditas.*

Ego damnum omne reddebam, &c. Sic verè dixit Iacob Laban: nempè quando aliquod damnum accidebat ob voracitatem luporum occurrens in ovibus, totum reſtituebat in integrum Domino: Per quod datur intelligi obligatio Paſtoribus Animarum, qui tenentur Deo reddere rationem de omni damno illato in cura Animarum: tot enim mortibus mori digni ſunt, quot in ſubditos ſuos perditionis exempla tranſmittunt. *ſerm. 4. Domin. poſt oct. Epiphan.* Oh miſeri, & infelices, verè audaces qui de ſuis vineis non colligunt niſi ſpinas, & tribulos! Iſti fures ſunt, & latrones, non cuſtodes, neque cultores in illis. *op. Phar. l. 1. c. 12.*

1708. *Mundus decipit ſuos ſequaces: Item & Diabolus.*

Immutaſti quoque mercedem meam decem vicibus, &c. Vide quid facit mundus, & Diabolus figuratus in Laban, quia multa promittit, ſed nulli ſervat promiſſionem, omnes homines fallens in via: & hoc eſt, quia ejus gloria eſt falſiſſima, & vaniſſima, & ideò cum in neceſſitatibus promittit auxilium, præſtat potiùs impedimentum: ergo fuge mundum, ejuſque promiſſiones, alioquin deceptiones ejus non poteris evitare. *ſer. 1. de S. Andrea Apoſt. & ſer. 1. Dom. 3. quadrag.*

1709. *Iuramentum promiſſorium eſt parium cum paribus.*

Teſtis eſt Dominus, qui præſens reſpicit, &c. Nota, quod hæc conventio inter Laban, & Iacob, & hoc juramentum, quod ambo ſimul fecerunt, fuit promiſſorium, quod fit inter pares circa aliquam rem adimplendam. *ſer. 3. de decem præceptis.*

CAPVT XXXII.

1710. *Maximum Dei beneficium, quod in hoc vitæ itinere deputati fuerint ad noſtram cuſtodiam Angeli.*

Iacob autem abiit itinere, quo cœperat: fueruntque ei obviam Angeli Dei. Vide effectus divinæ providentiæ circa hunc virum Dei amicum: Sed attende, quod datur per hoc intelligi, Deum mittere unicuique noſtrum obviam Angelos in itinere hujus vitæ: maximum quidem eſt hoc beneficium, quod ex hoc cuſtodia angelica nobis à Deo confertur. *lib. 2. d. 11.* per totum præcipuè *a. 2. quæſt. 1. & ſer 17. Hexaem.*

1711. *Caſti ſunt ſocij Angelorum: luxurioſi ſocij Diaboli.*

Caſtra Dei hæc ſunt. Cur Iacob comitivam Angelorum appellavit Caſtra Dei? Nota, quod caſtra dicuntur à Caſtitate, & puritate, per quod denotatur, quod caſti, & puri ſunt veluti Angeli Dei, & Angelorum ſocij in hac, & alia vita: è contra luxurioſi ſunt ſocij Diaboli, & à conſortio Angelorum excluſi. *ſerm. 4. Dom. 2. poſt oct. Epiph.*

1712. *Dæmones permiſſi à Deo ad nos tentandum, ſunt Dei miniſtri.*

Caſtra Dei ſunt hæc. Quis crederet, quod non ſolùm Angeli boni, ſed & Dæmones poſſunt dici Caſtra Dei, quia cum omnia Deo ſerviant Angeli boni ad nos mittuntur, ad inducendum nos ad

bonum

bonum, & ad ſubjiciendum nos ipſos Deo: mali verò Deo militant, dum nos tentando, ſunt occaſio majoris boni, & meriti. *Pſalm.118.verſ.90.* Et hinc infertur, quod boni, & mali dicuntur caſtra Dei, etiam homines: ſed differenti modo: Nam mali ſerviunt Deo, quatenus de ipſis Deus facit quidquid vult: boni verò Deo ſerviunt, quia ab ipſis adimpletur, & fit voluntas Dei. *Pſal.34.*

1713. Chriſtus ut Redemptor hominum, & Angelorum Reparator aſcendit in Cælum cum duabus turmis, ſcilicet Angelorũ, & Beatorum hominum: Et hujus myſterij figura præceſſit in hoc, quod Iacob in redeundo ad patriam, diviſit homines, & jumenta in duas turmas. *op.Comp.Theolog.l.4.c.24.*

1714. Per baculum Crucis Chriſtus tranſivit ad Patrem; ſic dicebat Iacob. *In baculo meo tranſivi Iordanem.op.Comp.Theol.l.4.c.21.*

1715. *Meditatio dominica paſſionis eſt diſpoſitio ad celebrandum Paſcha, ad receptionem dignam Euchariſtia.*

In baculo meo tranſivi. Quid eſt tranſire, niſi Paſcha celebrare? Ergo baculo debet quis accedere ad Paſcha: nempe meditatione Crucis, & Paſſionis Chriſti debemus nos præparare ad dignè ſumendam Euchariſtiam. *opuſc. Comp. Theol. lib.6. cap.16.& 17.*

1716. *Duplex ordo Prædicatorum, ſcilicet bonorum, & malorum invenitur in Eccleſia: Item & duplex ordo hominum, ſcilicet bonorum, & malorum paſcendorum.*

In cujus figura Iacob in tranſitu Iordanis, diviſit homines, & pecora in duas claſſes: Deus enim etiam utitur miniſterio malorum prædicatorum ad paſtum ovium ſuarum. *In Luc.c.19.v.19.*

1717. *Munera excæcant oculos ut pulvis, compeſcuntque ſæpe iram Potentum.*

Quod noſcens Iacob, munera miſit ad Eſau, ut ipſum erga ſe redderet placatum. *opuſc. Bibl.paup. c.76.& In Luc.c.10.v.11.& ſap.c.10.*

1718. *Luctandum eſt cum Deo exemplo Iacob in oratione, &c.*

Et Vir luctabatur cum eo (ſcilicet Iacob) *uſque mane.* Quæritur quis fuit iſte vir luctans cum Iacob tota nocte? Sed Reſpond. quod iſte fuit Angelus repræſentans Perſonam Dei: quæ lucta, vel fuit manualis, ſcilicet cum corpore ab Angelo aſſumpto: vel potiùs ſpiritualis; Daturque nobis intelligi, quod ſicut Iacob cum Deo luctatus eſt, & quodammodò Deum vicit: ſic & nos debemus luctare cum Deo orando, plorando, humilitate, lachrymis, deſideriis piis, & exercitiis ſpiritualibus, & quodammodò eum compellendo ad concedendum quod petitur: nam Regnum Cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud; nec coronabitur, niſi qui legitimè certaverit: ſic enim glorioſior eſt perceptio gloriæ, & coronæ. *ſerm.1.Dom.9.poſt Pentecoſt. & ſerm.2. de S.Lucia Virg.& Pſal.77.*

1719. *Luctandum eſt cum Carne, & Diabolo.*

Et ecce Vir luctabatur cum eo. Cur enim Iacob iſte Angelus voluit luctare, quod non legitur feciſſe cum aliis ſanctis? Quia Iacob interpretatur luctator, & ſupplantator, & quia egregiè luctaverat contra carnem, & in utero, & contra perfidiam fratris, & contra Laban, ſcilicet contra Diabolum, triumphans de omnibus inimicis: hinc etiam voluit, ut compleret omne genus luctæ, addens hanc quartam luctam cum Deo. *Pſal. 77.* Daturque nobis admonitio, quod ſi volumus aſſequi perfectam victoriam, debemus certare fortiter contra carnem, contra falſos fratres nos ad malum provocantes, contra Diabolum, die, noctuque nobis inſidiantem. *ſer.2.de S.Lucia Virgin.*

1720. *Militantibus, datur benedictio gratiæ in hac vita, & gloriæ in altera.*

Non dimittam te, niſi benedixeris mihi. Cur petit benedictionem à Deo poſt luctam? quia ſciebat, quod militantibus datur benedictio; & ut intelligeremus, quod ſi volumus benedictionem gratiæ, & gloriæ à Deo, oportet, ut militemus, & pugnemus cum carne, cum Diabolo, & cum ipſo Deo. *ſer.1.Dom.9.poſt Pentec. & ſer.2.Dom.Trin.& ſer.2.de S.Lucia.*

1721. *Deus orationibus Sanctorum quaſi tenetur, & veluti ligatur, ne in peccatores ſuam exerceat Iuſtitiam.*

Dimitte me, aurora eſt. Quid eſt hoc, quod audio? Deus ne tenetur ita ligatus à Iacob, quod indiget veluti humiliter ab ipſo petere, ut dimittatur? Oh mira dignatio Dei noſtri! qui licèt ſit omnipotens, tamen ita vincitur, & veluti ligatur orationibus ſanctorum, quod videtur teneri, & ſuaviter cogi, ne in peccatores iraſcatur. *l.4.d.45.a.3. q.1.2. & 3. & In Luc.c.16.v.16.*

1722. *Luctandum cum Chriſto, ut ab ipſo impetremus benedictionem.*

Non dimittam te, niſi benedixeris mihi. Multi Patres volunt, quod iſte Angelus luctans cum Iacob repræſentaret Perſonam Verbi incarnati: Ex quo addiſcere debemus, quod tempore alicujus tribulationis, vel tentationis, & maximè de prædeſtinatione debemus Chriſtum brachiis cordis amplecti, cum ipſo luctare actibus humilitatis, confidentiæ, orationis, &c. & ei fidenter dicere: Non dimittam te, niſi benedixeris mihi, imò confidentiæ confidentiam ſuperaddendo ſuprà Iacob illum dicere, etiam ſi appareat aurora, etiam ſi benedixeris mihi, non dimittam te nunc, & in æternum. *op. ſtim.div. am.p.3. c.13.* Nota, quod hoc maximè faciendum eſt nobis in miſſa, quando elevatur Chriſti corpus captivum in Hoſtia: ſicut enim quando quis captivus tenetur non dimittitur, niſi det magnam pecuniam; ſic & nos fidenter Chriſto dicere debemus: Mane bone Ieſu, & in hac amoroſa captivitate non te dimittam, niſi benedixeris mihi, & benedicendo, niſi mihi remiſſionem peccatorum, & Regnum cæleſte conferas. Oh mira pietas Dei, & dignatio Ieſu Chriſti. *op.expoſ.Miſſæ c.4.*

1723. *Apparente Maria in mundo, venit ad nos benedictio.*

Dimitte me, quia aurora eſt: & ait: Non dimittam te, niſi benedixeris mihi. Cur apparente aurora ſolùm Iacob petiit benedictionem à Deo? Sed nota, quod Aurora eſt Beata Virgo Maria, qua ſurgente, deſcendit ros benedictionis in mundo: Vt diſcas, quod ſi vis benedictionem gratiarum à Deo obtinere, debes recorrere ad Deum mediante aurora; ad hanc accede, & gratia, & gloria repleberis. *op. de Eccleſ. Hier. p.4.c.7. & op. ſpec. B. Virg. lect. 13.*

1724. *Sancti à Deo accipiunt nomina ex aliqua prærogativa à Deo ipſis collata.*

Iacob nequaquam vocaberis ſed Iſrael: Iſrael videns Deum, vel Princeps cum Deo. Ex qua mutatione nominis patet, quod Deus ſanctos ſuos ſpecialiter honorat, volens illorum virtutes, & prærogativas præmiare. *in Luc. c.1. verſ.47.*

1725. *Prælati, ſi cum Deo orationibus pugnabunt, fortes contra homines, & adverſarios erunt.*

Si contra Deum fortis fuiſti, quanto magis contra homines prævalebis? Vide, qualem fiduciam Deus impreſſit in corde Iacob, ne timeret eum Eſau: Ex quo inſtructio datur Epiſcopis, & Prælatis, quod ſi volunt reſiſtere viriliter violentiæ hominum, & adverſariorum, debent priùs certare cum Deo fiducia, & oratione. *In c.6.v.14.*

1726. *Fide, & pœnitentia mitigatur ſeveritas Dei.*

Si contra Deum fortis fuiſti, &c. Quomodò fuit contra Deum fortis? fuit fortis fide, & actibus pœnitentiæ: ſic enim mitigatur Dei ſeveritas, & inclinatur ad exauditionem. *In Luc. c.16. v.16.*

1727. *Non poterit quis videre Deum, niſi prius fuerit Iacob, ſcilicet luctator.*

Non ampliùs vocaberis Iacob, ſed Iſrael erit nomen tuum. Cur Iacobi nomen fuerit veluti à Deo deletum in hoc viro, & ſubrogatum eſt Iſrael: Iacob, ut dictum eſt, interpretatur luctator, ſupplantator, expectans Deum: Iſrael interpretatur, vidés Deum: daturque intelligi, quod cum Iacob poſt luctam cum carne, mundo, & Diabolo, poſt expectationem benedictionis paternæ, & deſponſationis cum Rachele, & mercedis à Laban, cum tantis præcedentibus laboribus, poſtea ad metam pervenerit præmij expectati, & præcipuè divinæ viſionis: Datur per hoc nobis intelligi, quod ad viſionem, tum contemplationis, tum divinæ cognitionis, & gloriæ non poteſt perveniri, niſi poſt luctam, poſt actus pœnitentiales, poſt intentam expectationem. *Pſal. 131. & Pſal. 118. cap.3. v.1. & cap.5. verſ.3. & ſer.1. Dom. infra oct. Nativit. & ſer.1. Dom.2. poſt oct. Epiph. & ſerm.4. Dom.4. poſt oct. Epiph. & ſerm.4. Domin.2. quadrag.* Vnde habetur communiter auctoritas: quod non poteſt eſſe vetus Iſraelita, qui priùs non fuerit verus Iacobita. Vgo Cardinalis.

1728. *Nomen Dei ineffabile, & incomprehenſibile, & terribile.*

Dic mihi (ait Iacob) quo appellaris nomine? & reſpondit: Cur quæris nomen meum? Cur Deus ſuo dilecto ſervo nunc non exprimit ſuum nomen? Hoc fuit, quia nomen Dei eſt mirabile, horribile, terribile, & glorioſum. Mirabile quidem, quia omnia judicare, & à nemine judicari poteſt: horribile, ſcilicet gentiliter viventibus: terribile vitioſis, & glorioſum virtuoſis. *Pſalm. 118. cap 4. verſ.7.*

1729. *Nomen Sanctiſſimum Ieſu fons omnis benedictionis.*

Quid quæris nomen meum? & benedixit ei in eodem loco. Nota diligenter, quod Iacob optans ſcire, & quærens quale ſit nomen Domini cum ipſo luctantis: quaſi reprehenditur ab ipſo Deo dicente, *quid quæris nomen meum?* & ſtatim ſine alio medio ei contulit benedictionem. Cur Deus non reſpondit, ego ſum Deus, ut toties in Sacra Scriptura legitur ab ipſo factum? Præterea, cur ſtatim ei contulit benedictionem, poſtquam dixit, quid quæris nomen meum? Sed nota verba, ſigna myſteria. Sancti Patres *in Gloſſa* dicunt, quod in hoc facto data fuit imago expreſſa Dominicæ Incarnationis, & quod iſta Vir luctans cum Iacob fuit Verbum Divinum, quaſi indutum corpore: Vnde interrogatus à Iacob de nomine: reſpondit, Cur quæris nomen meum, quod eſt Ieſus: ſed ſufficit, ut in effectibus experiaris virtutem mei nominis per benedictionem, quam tibi confero, & benedixit ei in eodem loco, &c. In confirmationem hujus veritatis mentem, & oculos mitte ad id, quod dicitur *Lucæ cap.2. Vocatum eſt nomen eius Ieſus, quod vocatum fuerat ab Angelo priùs quam in utero conciperetur.* Nota dicitur, *vocatum*, non impoſitum, quia ab æterno ſibi impoſitum erat, & ante Incarnationem ab Angelo declaratum, & poſtea manifeſtatum in Incarnatione: nomen hoc, eſt nomen ſalutis, & benedictionis, nec aliud nomen ſub Cælo datur, in quo poſſit haberi ſalus. Nomen hoc à Prophetis prophetatum eſt nomen virtuoſum, quia ſuperat hoſtes, congregat cives, reparat vires, revocat mentes: Nomen gratioſum, quia in ipſo fidei fundamentum habemus, ſpei firmamentum, charitatis augmentum, juſtitiæ complementum: Nomen gaudioſum, quia jubilum, in corde, melos in aure, mel in ore, ſplendor in mente: Nomen utique delicioſum, quod paſcit cogitatum, lenit prolatum, ungit invocatum, reficit ſcriptum, inſtruit factum: Nomen revera glorioſum, quod dedit cæcis viſum, ſurdis auditum, ſermonem mutis, greſſum claudis, vitam mortuis. O nomen benedictum, à quo venit nobis omnis benedictio. *op. meditat. Vita Chriſti cap.8. & 100. & op. de quinq. ſolemnit. ſolemn.3. In Luc. cap.2. v.21. &c. In Io. collat.65. op. Comp. Theol. l.4.a.12. & l.3.d.18. dub.2*

1730. *Qui vult ad contemplationem Viſionis divinæ pervenire, debet priùs luctari cum hoſtibus in vita activa.*

Vidi Deum facie ad faciem, & ſalva facta eſt anima mea. Quid dicis ô Sancte Patriarcha? ergo ne beatus tunc fuiſti? Poterat ne quis cum hac carne mortali

mortali videre glorioſè Deum? Nota, quod hæc viſio non fuit, ſicut eſt viſio Beatorum, ſed fuit elevatæ, & perfectæ contemplationis: hanc enim confert Deus poſt luctam vitæ activæ: qui enim luctatur viriliter cum carne, mundo, & Diabolo, introducitur à Deo per ſomnum contemplativæ ad viſionem myſteriorum cæleſtium. *Op. de ſeptem itineribus ætern. iter. 4. diſt. 5. In Ioan. cap.* 1.v.18.

1731. *In viſione mentali Chriſti crucifixi ſtat ſalus noſtra.*

Vidi Deum facie ad faciem, & ſalva facta eſt Anima mea. Sed quid vidiſti? eſt ne oculus tuus tam purgatus, quod poſſit Deum videre? Nota, quod vidit Verbum carne indutum, ſcilicet Chriſtum crucifixum non oculo corporeo, ſed ſpirituali, elevando ſe à corporeis, & mundanis rebus, & in Deum ſe erigendo: Vidit, inquam, Chriſtum pœnis afflictum, in quo ſalutem ſuam recognovit: Daturq; nobis inſtructio, quod vita æterna eſt videre Chriſtum, & hunc crucifixum: debet enim Primò videri pœnis afflictus, ut in nobis omnis carnalitas deſtruatur. Secundò debet videri omnibus rebus deſtitutus, ut in nobis deſtruatur omnis cupiditas. Tertiò humilis, & abjectus, ut in nobis deſtruatur omnis pompoſitas. *ſer. in Converſ. S. Pauli Apoſtoli.*

1732. *Ex viſione Chriſti crucifixi interna venit omnis refectio ſpiritualis Animæ.*

Vidi Deum, & ſalva facta eſt Anima mea. Quomodò ſalva Anima? Nonne adhuc tibi reſtat grandis via, antequam Anima feratur ad videndum Deum in gloria? Nota: dicit *ſalva facta eſt Anima mea*: id eſt repleta dulcedine gloriæ: nempe ea viſione Crucifixi omnis refectio ſpiritualis redundavit in Animam meam. Oh ſancta viſio, felix ſalus, & refectio. *ſer. 1. de S. Thoma Apoſtolo.* Vide ergo ô Anima, quomodò qui videt, & contemnit mundum deficientem, carnem inficientem, Diabolum ſeducentem; meretur videre Chriſtum reficientem *ſer. 1. de S. Thoma Apoſtolo.*

1733. *Alij in via Dei claudicant in bono, alij in malo.*

Angelus tetigit nervum Iacob, & claudicabat pede. Cur voluit Deus, ut Iacob claudicaret pede? Nonne *tertio Regum c.* 18. v. 21. repræhenduntur claudicantes in duas partes? ſed nota, quod hic dicitur, quod Iacob claudicabat uno pede. *In 3. Regum.* repræhenduntur claudicantes utroq; pede: quid eſt hoc? quia alij claudicant in bono, alij in malo: Iuſti claudicant uno pede in bono, ſcilicet non confidentes de ſe ipſis, & de ſua rectitudine, ſed innixi totaliter in Deo ambulant ſuper amorem Dei, tenentes alterum pedem veluti ſuſpenſum, ſcilicet amorem mundi: Alij autem claudicant malè utroq; pede, ſcilicet confidentes in ſe ipſis, & immerſi in amore mundi, prætendunt Deo ſervire, quod eſt impoſſibile. *Pſal. 79. & In Luc.* c.14.v.21.

1734 *Iudæi uno pede ambulant: Chriſtiani utroq; pede.*

Quam ob cauſam non comedunt nervum filij Iſrael. Cur non comedunt de illa parte nervi, qui emarcuit in Iacob? Vt indicetur, quod ſicut Iacob claudicabat materialiter uno pede, ita & ipſi claudicant ſpiritualiter, quia unum Teſtamentum credunt: Chriſtiani verò, & vetus, & novum recipientes, utroq; pede ambulant. *Pſal.* 79.

1735. *Iuſti ſplendent interiùs, nigreſcunt exteriùs.*

Et emarcuit nervus, ortuſq; eſt ei ſtatim ſol, & claudicabat pede. Nota hæc tria. Primò emarcuit nervus, Secundò dicitur, ortus eſt ei ſol: quomodò ei, & non toti mundo? Tertiò, claudicabat pede quid hæc ſignificant? ſed attende myſterium: Iacob per altiſſimam contemplationem elevatus eſt in Deum, eiq; ortus eſt ſol, ſcilicet lumina interiora Animæ redacta fuerunt ad complementum contemplationis: ſtatimq; exteriùs apparuit claudus, & cum nervo corrupto; quia contemplativus: exteriùs quidem niger, & deformis apparet, & interiùs eſt pulcher, & luminoſus, ut ſol: ut diſcas, quod, qui exteriùs vult apparere mundo, numquam interiùs illuminabitur, & videbit Deum. *ſer. 20. Hexaem.*

1736. Angeli nos cuſtodientes ſua benedictione mitigant tentationes, & fortificant Animam: ſicut patet in Iacob, qui fuit fortificatus, & benedictus ab Angelo. *l. 2. d. 11. a. 2. q. 1. in finem.*

CAPUT XXXIII.

1737. *Qui elevates oculos mentis habet ad Deum, præcavet omnia pericula, & videt quæ ſibi ſunt neceſſaria.*

Elevans autem oculos Iacob, vidit Eſau venientem, &c. Ad quid notatur hæc oculorum elevatio? Nota myſterium: Iam Iacob ad contemplationem divinorum elevatus fuerat, oculos in Deum fixos habebat, ideò faciliter præcognovit pericula imminentia, & adjutus à Deo, prudenter providet ad ſalutem ſui, & ſuorum: Vt pateat, quod qui levat oculos mentis ad Deum per fidem, & dilectionem, & amorem, & ipſe Deus ſuos inclinat ad nos, manuſq; levat ad noſtrum auxilium. *Pſal.* 122.

1738. *Prælati onera imponant ſecundùm habilitates ſubditorum, compatiendo tamen parvulis, & debilibus.*

Sicut videro parvulos meos poſſe, ſequar veſtigia tua, &c. Sic dixit Iacob ad Eſau figuratioq; geſſit prudentis Prælati, qui ſubditos debet regere, eiſq; onera imponere ſecundùm habilitates proprias, & præcipuè compati debilibus, & infirmis, imperfectiſq;. *Op. de ſex alis Seraph. cap.* 4.

1739. *Rigor excedens Prælatorum ruina eſt ſubditorum.*

Habeo oves, & boves fœtas mecum, quas, ſi plus in ambulando fecero laborare, morientur. Vide pietatem huius Prælati: Attendant Prælati ſenſum internum à Spiritu Sancto in his verbis, & advertant, quod non omnia poſſunt omnes, nec omnes poſſunt æqualiter eſſe perfecti; Vnde non imponant onera graviora parvulis, & teneris in Chriſto, quàm valeant portare, nec exigant ab eis,

Google

es, quæ vires ipſorum excedunt:nam qui parvulos imperfectos, & aliquam bonam voluntatem habentes,quaſi fœtus in utero,plus urget in exercitio virtutis, quàm ſecundùm gratiam, quam ſeceperunt, etiam illud, quod habent, ſuprà vires agitando, extinguunt in eis: Ponite igitur ô Prælati onera, producite ubera, pecora lactate, ut quieſcant: & ſi interdum ſeveritate opus ſit, paterna ſit, non tyrannica. *Op.de ſex alis Seraph.c.4.*

1740. *Chriſtus nobis ſua propoſuit, alia adoranda, alia admiranda, alia imitanda.*

Præcedat Dominus meus ante ſervum ſuum, & ego ſequar veſtigia eius. Nota, quod hoc dicere debet quilibet Chriſtianus Chriſto magiſtro, qui ante nos ſuis mirabilibus operibus præceſſit, ut nos veſtigia eius ſequeremur: ſed ne decipiaris ô Chriſtiane, quia alia ſunt opera Chriſti ſolùm à nobis veneranda, & admiranda, nempe quæ reſpiciunt eius potentiæ, & ſapientiæ ſublimitatem, & profunditatem; eſſet enim præſumptio: Alia propoſuit imitanda, nempe opera humilitatis:per hæc debemus ambulare veſtigia cum timore filialis reverentiæ,& in hoc eſt gloria major Chriſtianorum.*ſer.1.Dom.4.quadrag.*

1741. *Prælatorum vita eſt norma vivendi ſubditis.*

Præcedat Dominus meus ſervum ſuum, & ego ſequar veſtigia eius. Nota, quod dum eliguntur in Prælatos aliqui à ſubditis, dicitur eis, *Præcedat Dominus meus, &c.* Nam non ſolùm verbò, ſed magis exemplo debent præcedere ſubditos: Tunc enim ſecundùm divinæ voluntatis beneplacitum, quando paſcunt gregem ſuum ſcientia quantùm ad verbum, & doctrina quantùm ad exemplum, quia plus movent operum exempla, quam verborum.*ſer.1.Dom.1.poſt oct.Paſcha.*

1742 *Idem confirmatur:qualis Prælatus, tales ſubditi.*

Præcedat Dominus meus, &c. Nota, quod dicit, *præcedat*,non dicit, loquatur,concionetur, diſcurrat:ſubdit,*& ego veſtigia eius*, non dicit verba, ſed veſtigia ſequar: & hæc eſt potiſſima prædicatio Prælatorum, quæ ad oculos, non ad aures terminat,ſcilicet exemplo vitæ: & ſicut Geometra docens pingit in ſabulo figurarum demonſtrationes, ut quod dicit, meliùs capiatur, ſic Prælatus exemplo Chriſti, qui cœpit priùs facere, & poſtea docere, debet omnibus virtutum exemplis præcedere:ſicut enim de correctis exemplaribus correcta ſcribuntur volumina, de corruptis corrupta: ſic tenaciùs,ſecuriùs, & veriùs inhæret doctrina operum,quàm verborum. *Pſal. 125. & op. de ſex alis Seraph.c.6.*

CAPVT XXXIV.

1743. *Curioſitas via eſt ad ruinam Animæ.*

Egreſſa eſt Dina filia Liæ, ut videret mulieres regionis illius, &c. Nota, quo ordine proceſſit hæc Virgo ad malum. Primò dicitur, *egreſſa eſt, ut videret mulieres*; deinde *oppreſſa eſt, & corrupta.* Ex quo addiſcendum eſt, qualiter ex curioſitate eorum,quæ ad proprium officium non ſpectant, nec utilia ſunt, tantùm malum ſubſequutum eſt: ſed mirum non eſt:nam Dina fuit filia Evæ,quæ etiam ob curioſitatem vanam cecidit. *Op. Bibl. paup. c. 122.*Curioſitas autem, cum exteriùs inveſtigat vitam proximi, ſua intima neſcit, & Curioſi animus, quantò eſt peritior alieni, tantò ignarior fit ſui.*In Luc.cap.14.v.19.*Noli igitur quærere, quod quiſq; dicat, vel faciat,evita curioſitatem, omitte curam,quæ ad cauſam tui non pertinet. *Op. Phar. l.3.c.7.*

1744. *Studium aſſumptum ob curioſitatem diſſipat bona Animæ.*

Egreſſa eſt filia Liæ, ut videret mulieres regionis illius. Quid ad te ô Virgo pertinet ſcire facta mulierum alienigenarum, & idolatrantium? Ecce quod per hoc inſtruuntur ſtudentes, ne nimis curioſi in inutilibus doctrinis ſint, quia magna pars intelligentiæ perditur, vel corrumpitur propter curioſitatem, & tamen nihil pretioſius intelligentia: Curioſitas autem devotionem omnem tollit, quia curioſi ſunt veluti veſpæ, quæ non habent favum mellis, ſicut Apes, nempe vacui laude, & devotione, & ſi habeant ſplendorem ſcientiarum. *ſerm.1.Hexaem.& ſer. 5. op de decem præcep.* Unde ſicut ob curioſitatem Dina proſtituta eſt: ſic curioſitas eſt proſtitutio libidinoſa intellectus humani paſſim quamlibet veritatem amplexantis, & cum ea adulterantis,avertens Animam ab ijs,quæ ſunt ſalutis.*In Eccleſiaſt. c.1.*

1745. *Incautus,& curioſus aſpectus in maxima mala præcipitat.*

Egreſſa Dina filia Liæ, ut videret mulieres, &c. O Dina quid neceſſe eſt ut videas mulieres alienigenas?qua neceſſitate?qua utilitate?An ſola curioſitate?& ſi otioſè vides, non tamen otioſè videris. Serva ô mulier, ô Virgo commiſſum, cave prohibitum,ne perdas conceſſum:Quid huc,illucq;tam crebro vagantia lumina jacis?ſi culpa non eſt,culpæ tamen occaſio eſt, & indicium commiſſæ, & cauſa committendæ.*Diæta ſalut.tit.4.c.4.& op.Phar. l.3.c.7.& op.ſpec.Diſcipl.p.1.c. 24. & op. de perfect. Relig.l.1.c.39.& op.Bibl.paup.c.122.*

1746. *Aſpectus mulierum curioſus quàm noxius.*

Cum Dinam vidiſſet Princeps Sichen Terræ, adamavit eam,& rapuit, & dormivit cum ea. Vide gradus, per quos præcipitatus eſt iſte iuvenis incautus. Primò aſpexit Dinam: Secundò ipſi placuit: Tertiò adamavit:Quartò rapuit:Quintò dormivit cum ea, & vi oppreſſit, & eodem mortem cum toto ſuo populo incurrit;Ex quo diſce,quod oculi prima tela ſunt libidinis,viſio prima concupiſcentis mulieris: & quod mulieris aſpectus mortem inducit: fit igitur recto retributionis examine, ut qui exteriori oculo negligenter utitur, interiori cordis oculo non injuſtè cæcetur. *Op.Phar.l.3.c.7. & op.Diæt.tit.4.c.4.*

1747. *Diſciplina ſancta in locutione, & in viſu ſuadetur.*

Egreſſa eſt Dina, ut videret: quam cum vidiſſet Sichen, &c. Quomodò tam præcipitanter proſtituta eſt hæc Virgo? At credendum eſt, quod cum Dina egreſſa eſt è domo, ut videret, & ipſa viſa non ſolùm fuit, ſed etiam cum hoc Principe collocata fuerit: ſic & Eva non ſolùm vidit lignum pulchrum viſu, ſed colloquium habuit cum ſerpente; ut pateat quale malum ſit evagatio oculorum, & mala cuſtodia oris, & oculorum: ſi igitur ô homo diſciplinam non ſervaveris oris, & oculorum, imitator eris Dinæ, & Evæ, imò & Diaboli. *Op. ſpec. diſcipl. p. 1. cap. 24. & op. de perfec. religioſ. l. 1. cap. 39.*

1748. *Exitus è Domo alius bonus, alius peſſimus.*

Egreſſa eſt Dina, ut videret mulieres, &c. Cur damnatur iſte exitus tamquam Animæ pernitioſus, & origo tot malorum? exitus autem eſt Abrahæ à Deo præceptus, cum dixit ei, *exi de Terra tua, &c.* quia exitus alius eſt bonus, & meritorius, ſcilicet exitus à triplici domo, ſcilicet à mundo, à carne, & à propria voluntate: mundus eſt domus carnis: Caro Domus propriæ voluntatis, & propria voluntas domus ſerpentis: mundus adulatur per occaſiones: Caro ſuggerit per cauſam, ſcilicet ſeipſa, & voluntas captivat per affectum: ex his debet Anima egredi. *Pſal.* 113. Egreſſus malus, & peſſimus eſt à ſe ipſo per curioſitatem, cupiditatem, & nimiam credulitatem, ex quibus omnia mala conſequuntur; ut patet in Dina, & in hoc facto. *Op. ſpec. diſcipl. & de perfec. religioſ.*

1749. *Virginum cuſtodia, & ſolitudo qualis eſſe debet: & parentes quantùm in hoc debeat eſſe ſoliciti.*

Egreſſa eſt Dina, ut videret mulieres, &c. Ad quid exis Domo ô Dina? ergone ſine comite huc, illucq; progrederis? & quomodò tam negligenter à parentibus, & maximè à matre ſinitur tam liberè curſitare per vias, & Domos alienigenarum ſola? Diſcite ergo Patres, quàm cautè cuſtodiendæ ſunt filiæ veſtræ: diſcite ô Virgines malos exitus, egreſſus huius Virginis, & ex ipſius lapſu veſtros cavete. Virgo, quæ Chriſtum requirit, non debet eſſe vulgaris, non debet eſſe in foro, non in plateis, voce querula, greſſu lubrica, facilis auditu, vilis aſpectu: maturam ergo Virginem mihi priùs gravitas morum nunciet pudore obvio, greſſu ſobrio, vultu modeſto, & pœnitentia integritatis antecedant ſigna virtutis. *Op. Phar. l. 1. cap. 28. & op. de ſex alis Seraph. c. 4.* Sed proh dolor! Virgines noſtris temporibus tales non ſunt, quæ ante corruptæ ſunt, quàm aptæ: portæ ſenſuum non clauduntur: vallum nullum: omnia indiſpoſita ſunt, & oportet, quod nuptui priùs tradantur, quàm ad tempus pubertatis attingant, ne priùs fortè ſtuprentur, quàm maritis tradantur. *ſerm. 1. de S. Agnete.*

Prælati tenentur omnes occaſiones peccati in ſubditis evitare.

Dina, egreſſa eſt, ut videret, &c. Cur tam liberè ſinitur Dina evagari? Id fuit incuria Patrum: Diſcant hoc exemplo Prælati ſubtrahere omnes occaſiones ſcandali, opportunitates peccandi ſuis ſubditis, maximeq; illorum, qui vacillant in ſtudijs virtutum, ne videant unde infirmentur, & ne ſæpe permittant eos extra domum vagari; ſed per exhortationes crebras exemplis patientiæ, & duris correctionibus præſervent eos, donec convaleſcant. *Op. de ſex alis Seraph. c. 4.*

1750. *Deſerens proprium munus, & ad alienum non ſibi pertinens attendens, ſubjicitur tentationibus, & deceptionibus Diaboli.*

Dina egreſſa eſt, ut videret mulieres regionis illius. Quid ad te pertinet ſcire mores, & geſta alienigenarũ mulierum: eſt ne hoc tuum munus? Hinc quia ſua neglexit ſtudia, alienas actiones curans, extra proprium ordinem evagando, correpta eſt: ſic faciunt qui cauſa propria derelicta, aliena facta obſervando, ad id quod ſuum non eſt, divertunt. *In Luc. cap. 14. v. 19. & op. Bibl. paup. cap. 122.*

1751. *Duplex regio, ſcilicet mundi, & Cæli: In illa ruina, in iſta ſalus invenitur.*

Dina egreſſa eſt, ut videret, &c. Cujuſnam regionis? Regionis ſcilicet Sichimorum: myſticè datur intelligi, quod duplex eſt regio, ſcilicet mundi, & Cæli: Regio mundi eſt malorum, & eſt longinqua à Deo, regio inquam peccati: Regio Cæli eſt bonorum, ſcilicet regio gratiæ, & gloriæ. *Pſal. 54.* Qui igitur egrediuntur ad videndum, & imitandum habitatores regionis mundi corrumpuntur à Diabolo: qui ad imitandum habitatores Cæli, à Deo proteguntur, & in fine coronabuntur.

1752. *Mariæ Virginis ſolitudo contraria Dinæ vagationi, &c.*

Dina egreſſa eſt, &c. Vide quale diſcrimen inter Mariam Virginem, eiuſq; imitatrices Virgines, & Dinam, eiuſq; ſequaces: nam de Dina legitur, quod egreſſa eſt ad evagandum, & ideò corrupta: de Maria Virgine, quod manſit in domo Eliſabeth, ſedula obſequutrix, non circuiens domos, & vias, ut curioſa inveſtigatrix de cæteris adoleſcentulis. Diſcant Virgines ab hac Virgine beatiſſima. *In Luc. cap. 1. v. 56.*

1753. *Qui ad exteriora dilabitur, facilè traditur à Diabolo.*

Dina egreſſa eſt, &c. Nota iſtam egreſſionem: Dina eſt Anima, quæ cum intùs habitat in ſeipſam collecta immunis eſt ab omni periculo? At dum egreditur caſtrum, & domum mentis ad exteriora, in maxima pericula incedit traditionis, & peccatorum. *ſer. 2. Dom. quinquageſima.* Anima enim cum habeat ſuum ſupremum, ſcilicet rationem ſpiritus, quantò magis redit ad interiora, tantò magis aſcendit, & approximatur, unitur q; Deo; ergo tantò magis à Deo ſe elongat, quantò ad exteriora egreditur. *l. 2. d. 8. p. 2. a. 1. quæſt. 2.*

1754: *Anima carnalis conglutinatur cum carne, & fit tota carnea, & immunda.*

Conglutinata eſt Anima Sichem cum Dina: triſtemq; delicijs dilinivit. Vide effectua peccatorũ carnalium: Dina myſticè eſt caro, Sichem Anima: dum enim tentationi ſuccumbit, trahitur Anima deorſum à carne, & per concupiſcentiam incurvatur, fitq; tota carnalis. *Pſal.* 118. *cap.* 6. *v.* 1. *& lib.* 2. *d.* 31. *a.* 2. *q.* 1. *corp.*

1755. *Caro, & Anima tamquam duæ ſorores bibent in æternum in eodem Calice, vel Vinum dulcedinis Paradiſi, vel fel Draconum in Inferno.*

Conglutinata eſt Anima eius cum ea. Quid eſt, conglutinata eſt Anima Sichem cum Dina? Conglutinata ſunt ſcilicet Caro, & Anima tamqoam duæ ſorores, & ideò bibent in æternum in eodem Calice iræ infernalis; vel in Calice beatitudinis. *fer.* 2. *Dom.* 4. *poſt oct. Paſcha.*

1756. *Diabolus conatur vertere ſalubrem triſtitiam in delicias carnales.*

Triſtemq; delinivit blanditijs. Vide qua arta iſte Prioccpa conatur delinire triſtitiam huius puellæ, quam ſenſit de ſua proſtitutione, oempe blanditijs, promiſſiſq; ut magis ſecum conglutinaretur in fœdo amore: ſic facit Diabolus, qui triſtitiam pœnitentiæ ſemper conatur vertere in dulcedinem voluptatis, proponendo titillationea, delicias, voluptates carnis, quæ tamen io fine vertuntur in fel aſpidum. *fer.* 4. *Dom.* 2. *poſt oct. Paſcha.*

1757. *Terra in poteſtate veſtra eſt: exercete, & negotiamini, & poſſidete eam.* Hæc, & alia promiſſa propoſuit Princeps Sichem, ut Iacob, & filij eius permanerent in ſua ditione, & confœderarentur ſimul. Et id fuit figura promiſſionum, quas Diabolus cum arte facit his, quos ad ſuas partes trahere tentat: ſic fecit cum Chriſto, dicens: *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me, quia mea ſunt, & cui volo, do illa:* Sie enim opponit cupidis, & avaris mundanæ pulchritudinis delectameota, ut eos indncat in laqueum, & ioteritum perditionis æternæ. *fer.* 2. *Dom.* 1. *quadrag.*

1758. *Diabolus omnia nihil exiſtimat, & omnia exhibet oblectamenta pro hominis Anima.*

Tantum date mihi puellam hanc uxorem. Vide, quomodò Diabulus omnia huioa mundi hona promittit pro Anima noſtra: ſic dixit Chriſto. *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me, &c.* Sic & *cap.* 14. *Geneſis: Da mihi Animam, cætera tolle tibi, &c.* Vide ſuprà *ad cap.* 14.

1759. *Peccatum eſt ſicut vulnus in corpore: facillimeq; in principio curatur, ſed poſtea ob conſuetudinem difficillimè.*

Die autem tertio, quando graviſſimus dolor vulnerum erat, acceptis gladijs Simeon, & Levi omnes necaverunt. Cur in tertium diem differunt filij Iacob vindictam de ſuia hoſtibus? quia vulnus io Corpore in principio permittit ſe tangi, & premi, & inveſtigari; ſed poſt tertium diem, non ſine magno dolore tangitur: ſic eſt peccatum in Anima: nam in principio citò curatur, ſed poſtea facta conſuetudine, non permittit peccator ſe per correctionem tangi, cum in profundum venerit. *Op. Diæta ſal. tit.* 1. *c.* 2.

1760. *Correctio Prælatorum facta cum zelo immoderato, & livore, non ſolùm non proficit, imò magis nocet, &c.*

Dixit Iacob filijs ſuis, qui occiderunt omnes Sichimitas: Turbaſtis me, & odioſum feciſtis iſtis habitatoribus, &c. Hoc rectè, & verè dixit ſanctus Vir, videns, quod hæc vindicta fuit non zelo rectitudinis, ſed immoderato, & amaritodinis livore: Per hoc crudiuntur Prælati, ut advertant, quod ſicut nimia pietas diſſolutionem diſciplinæ parturit; ſic & zeli ſtudium, dum plus eſt, quam oportet, in iracundiæ, & aliorum malorum effectuum vitium tranſit: Charitas igitur ſit, quæ zelum ſupprimat, ſpiritum temperet, & totum ordinet. *Op. Phar. l.* 3. *cap.* 35. *& in Luc. cap.* 9. *v.* 54. *&* 55. *& l.* 3. *d.* 15. *a.* 2. *q.* 3. *corp.*

CAPUT XXXV.

1761. *In corde Altare Deo eſt erigendum, ibi ſua offerre debemus.*

Dixit Dominus ad Iacob: Aſcende Bethel, & habita ibi, facq; Altare Deo. Vide quod Deus poſt tribulationes multas, fecit aſcodere Iacob in Hieruſalem, quæ tunc dicebatur Bethel, & præcepit ei, ut faceret Altare, in eoq; Sacrificium offerre io actionem gratiarum pro tot beneficijs: Nota; quod idem unicuiq; ooſtrum dicitur aſcendere io Bethel, ideſt in domum internam mentis, ibiq; fac Altare, ſcilicet erige cor tuum tanquam Altare: quo expurgato ab omni fœditate idolorum, noſtra debemus Deo offerre: Altare enim eſt cor noſtrum. *Pſal.* 25. *& ſerm.* 1. *de ſancto Laurentio. & op. Diæt. tit.* 2. *c.* 6.

1762. *Non poteſt quis ad viſionem, & contemplationem Dei pervenire, niſi priùs emundato corde.*

Iacob dixit, &c. Abijcite Deos alienos de medio veſtri, & mundamini, & mutate veſtimenta veſtra: ſurgite, & aſcendamus in Bethel, ut faciamus ibi Altare, &c. Nota hic ordinem iſtum: primò vult, ut abjectis Idolis, fiat mundatio exterior, & interior, poſtea ut omnes aſcendant in Bethel, ſcilicet in Domum Dei, quæ eſt Ieruſalem, ſcilicet viſio pacis, & ibi arigant Altare: quodnam myſterium hic nobis indicatur? Datur nobis intelligentia, quod qui vult videre in contemplatione Deum, debet prius mundare templum cordis ab omni Idolo rerum creatarum: Anima enim contemplativa in ſolo Deo, eiuſq; viſione quieſcit. *ferm.* 5. *Dom. infrà oct. Nativit.*

1763. *Deus vult totum cor noſtrum, non diviſum.*

Abijcite Deos alienos de medio veſtri, &c. Nota; hæc

hæc dici à Deo ſingulis nobis, qui volumus ipſi ſervire; vult enim totum cor, primò ad credendum, ſcilicet, ut vita à fide, & corde non diſcordet. Secundò ad pœnitendum, ſcilicet vult, ut ad contritionem interiorem reſpondeat ſatisfactio exterior. Tertiò ad benè vivendum, ideò ſubdit, & *mundamini, & mutate veſtimenta veſtra*, ſcilicet per ſanctitatem cordis, & operum. Quartò ad obediendum. Quintò ad orandum. Sextò ad diligendum interius, & exterius Deum. *ſer. 2. Dom. 17. poſt Pentec.*

1764. *Tranſitus à vita activa ad contemplativam eſt à lucta ad viſionem Dei.*

Non vocaberis ultra Iacob, ſed Iſrael erit nomen tuum. Vide quod jam prænuntiatum fuerat ab Angelo, nunc à Deo in actu exercito conceditur Iacob: nempe poſt luctam, & tribulationes deducitur ad viſionem contemplationis divinæ: ſic factum eſt in ſeraphico noſtro Patre ſancto Franciſco, ſic & cuicumq; viro proficienti in via Dei: poſt vitam activam mutatur in Iſrael ſcilicet elevatur in exceſſum mentis, in quo videt Deum. *Op. itiner. mentis c. 7.*

1765. *Hæretici redeuntes ad Eccleſiam inter filios Eccleſiæ computantur per Baptiſmum.*

Erant filij duodecim Iacob, &c. Nota, quod filij geniti ex Ancillis computati ſunt inter liberos: Ad ſignificandum, quod filij hæreticorum, dum redeunt ad Eccleſiam per Baptiſmum computantur inter filios Eccleſiæ. *l. 4. d. 30. a. 1. qu. 3.*

CAPUT XXXVI.

1766. *Divitiæ temporales inducunt diviſionem; ſpirituales unionem.*

Divites erant valdè, & ſimul habitare non poterant Eſau, & Iacob. Cur habitare ſimul non poterant? quia erant valde divites: ſed cur divitiæ impediebant unicam cohabitationem duorum fratrum? Ne mireris: hoc eſt proprium bonorum temporalium, quia tot portiones oportet facere, quot participantes: ideò alter alteri invidet, quia non poteſt habere ſimul, quod alius participat. Non ſic ſunt bona ſpiritualia, quæ unitatem, non diviſionem generant. *Op. de perfec. Religioſ. l. 2. c. 17.*

1767. *Lachrymæ eijciunt Diabolum de Anima.*

Iſte eſt Ana, qui invenit aquas calidas in ſolitudine. Cur notatur hæc inventio facta ab iſto Ana? Ana interpretatur ſanctificatus, & ſignat pœnitentem, qui mediantibus aquis calidis lachrymarum, reddit Animam à quacumq; immunditia ſeparatam, velutiq; ſolitariam, & ideò tali aqua calida eijcitur de Anima Diabolus, & peccatum. *Diat. ſalt. tit. 2. c. 1.*

CAPUT XXXVII.

1768. *Ioſeph filij Iacob quanta puritas, & innocentia, &c.*

Ioſeph accuſavit fratres ſuos apud Patrem crimine peſſimo. Ex hoc patet quanta eſſet juſtitia, & innocentia Ioſeph ex deteſtatione peccatorum fratrum ſuorum. *Sap. c. 10.*

1769. *Peccatum contra naturam dicitur peſſimum omnium.*

Accuſavit fratres ſuos crimine peſſimo. Quodnam erat hoc crimen tam peſſimum? Communiter dicitur fuiſſe peccatum ſodomiæ, ut pateat enormitas tanti ſceleris. *ſer. 6. de decem præceptis.*

1770. *Qui vult à Deo diligi, debet eſſe puer.*

Ioſeph cum ſedecim eſſet annorum, paſcebat gregem cum fratribus adhuc puer. Quomodò dicitur puer, ſi erat ſexdecim annorum, & non potius adoleſcens? Puer quo ad ſimplicitatem in intentione, amicabilitatem in operatione, tractabilitatem in cognitione, & humilitatem in converſatione; iſtiq; à Patre Deo diliguntur. *In Luc. cap. 18. v. 16.*

1771. *Ordo in correctione qualiter ſervandus.*

Accuſavit fratres ſuos apud Patrem crimine peſſimo. Cur non ſervavit ordinem à Domino inſtitutum in correctione? Cur immediatè accuſavit fratres, & non prius eos correxit inter ſe, & ipſos? Quia ordo impoſitus à Deo, eſt ut prius fiat correctio inter corrigentem, & peccantem, deinde coram teſtibus, & tandem apud Eccleſiam, eſt congruitatis tantum, ſcilicet quando eſt ſpes emendationis, & majoris boni; ſed ſi eſt timor majoris mali, & maximè incorrigibilitatis, vel odij, tunc immediatè deferendum eſt peccatum Prælato, ut fecit Ioſeph. *In Luc. c. 17. v. 3.*

1772. *Verbum indutum eſt à Patre veſte humanitatis.*

Fecitq; ei Pater Tunicam polimitam. Ideſt unionem colorum. Hoc fuit figura Incarnationis dominicæ: Pater æternus enim induit Filium ſuum Tunica noſtræ humanitatis varijs partibus, & paſſionibus ſubjecta. *Op. Comp. Theol. l. 4. c. 5. & ſer. 2. Dom. Palm.*

1773. *Eccleſia eſt Veſtis Chriſti.*

Fecitq; ei Tunicam polimitam. Hæc myſticè eſt Eccleſia: quæ facta eſt ex multis filis, ſcilicet fidelibus, hacq; induitur Chriſtus, & glorioſus comparet. *Pſal. 135. In Io. c. 19. v. 25.* Eccleſia autem eſt pulchra veſtis fide, ſpe, & charitate, pulchra in conjugatis, pulchrior in viduis, & pulcherrima in Virginibus. *ſer. 6. in rogat.*

1774. *Ex Invidia oritur odium.*

Oderant eum, &c. Vide, quod fratres oderant Ioſeph: quod odium ortum eſt ex invidia, quam in fratrem habebant. *Centil. p. 1. ſer. 19.*

1775. *Singularitas amoris in ſubditum aliquem evitanda à bono Prælato.*

Videntes autem, quod à Patre plus amaretur, oderãt eum, &c. Vide, quomodò ſingularitas dilectionis

indignationem, & invidiam generat in alios: Ideò diligenter eſt à Prælatis cavenda. *Op. de ſex alis Seraph.c.6.*

1776. ***Mali oderunt, & perſequuntur ſemper bonos.***

Oderant eum, &c. Cur oderant quia erant perfidi & peſſimi, & Ioſeph optimus: mali enim ſemper oderunt bonos, eoſq; perſequuntur; Idq; fuit figura odij Iudæorum in Chriſtum. *In Luc.c.21.v.17.& In Ioan.c.15.v.21.*

1777. ***Mali Chriſtiani perſequuntur Chriſtum.***

Oderant eum, &c. Nota, quod Ioſeph Chriſtum ſignificat, fratres eius malos Chriſtianos, daturq; intelligi, quod mali Chriſtiani perſequuntur Chriſtum. Hi enim perfidam legationem peccatorum ſuorum, & malorum operum mittunt, quibus Dominum ſuum Chriſtum ebijciunt, & ſuper ſe regnare nolunt. *ſer.3.Dom.inf.oct. Aſcenſ.*

1778. ***Creaturarum omnium productio inſinuat generationem Verbi Divini.***

Vidi Solem, & Lunam, & ſtellas undecim adorare me. Sic dicebat Ioſeph figura Chriſti geniti ex Patre: nam ſol, ideſt ſpiritualia, Luna, ideſt temporalia clament Verbum genitum, & ideo undecim ſtellæ, adorebant Chriſtum ſanctum. Nam omnis generatio creaturarum eſt, vel per diffuſionem, ut ſplendoris à luce, caloris ab igne, fluvij à fonte, imbris à nube: vel per expreſſionem, ut ſpeciei ab objecto, imaginis è ſigillo, ſermonis à loquente, & cogitatuà mente: vel per propagationem, ut germinis è ſemine, prolis à ventre, arboris à radice, quæ omnie indicant generationem Verbi, ablate quacumq; imperfectione. *ſer.11.Hexaem.*

1779. ***Omnes creatura Deo fideles ſunt, excepto homine, qui contra Deum ſolus eſt rebellis.***

Vidi Solem, & Lunam, & ſtellas undecim adorare me, &c. Cur undecim, & non duodecim ſtellæ ipſum adorant? Nota, quod hic eſt Chriſtus, qui ab omnibus creaturis adoratur ſignificatis in undecim generibus generationum, & in ſole, ſcilicet in bonis ſpiritualibus, & in Luna, ſcilicet in temporalibus: quem omnes creaturæ recognoſcunt, cui fideliter obediunt, ſolo homine excepto, qui cum omnia propter ipſum facta ſint, & Deus eſt humanatus, tamen incedit adverſus Deum, nec ei obedire dignatur. *ſer.11. Hexaem, & ſer. 1. de uno Confeſſore.*

1780. ***Qui Deum deſerit ob creaturarum amorem, procedit errans in agro huius mundi.***

Invenit eum vir errantē in Agro. O infelix Ioſeph! Cur ambulas errando per Agrum? quia diſceſſerat à Patre, quia quærebat fratres ſuos in deſertis: Vide figuram patentem ſtultorum, qui Deum deſerentes, currunt per vias creaturarum ad delicias, & voluptates mundi: Iſti procedunt errentes in vita ſua: O quot inveniuntur ab Angelis ſic errantes! *ſer.1.Dom.3.poſt oct.Epiph.*

1781. ***Conſpiratio, & amicitia malorum in bonos, & Iudaorum in Chriſtum præfigurata in conſpiratione fratrum Ioſeph: quàm Deo deteſtabilis.***

Mutuo loquebantur, &c. Vide quid facit invidie in corde iſtorum fratrum Ioſeph, quia enim ei invidebant, jam etiam oderant illum, & hinc excæcato corde, conſpiraverunt in ipſum mutuo ſermone provocantes ſeipſos ad malum: Idq; fuit figura eorum, quæ fecerunt Phariſæi, & Iudæi in Chriſtum. *In Luc.c.6.v.11. & 18.* Et talis eſt amicitia malorum, quæ eſt peſſima: nam malum additum malo, totum magis fit malum. Quot igitur ſunt tales in mundo, qui cum perficere ſua mala vota non valeant, alios perverſos aſſociant, ut ſic, quod cupiunt, ad complementum educant. *ſer.10. de Apoſtol.*

1782. ***Mali in malum conglutinati habent ſua invitatoria ad malum provocantia, quibus reſpondet Iudex Chriſtus: Diſcedite à me, &c.***

Venite, & occidamus eum, & mittamus eum, &c. Si jam iſti fratres mutuo conſpiraverant in Ioſeph, cur addunt, venite, invitantes ſe mutuo? ſed notandum, quod ſicut in Eccleſia Dei ſunt diverſa invitatoria ſecundùm diverſitatem feſtorum, ſic & in ſynagoga Diaboli: habent enim ſuperbi invitatorium vanitatis, habent & invidi invitatorium iniquitatis, ut iſti fratres, ſic & avari, &c. *Sap.c.2.* ſic & Iudæi volentes occidere Chriſtum.

1783. ***Paſtorum, & Prælatorum tria genera ſunt in Eccleſia, bonorum, & malorum.***

Mutuo loquebantur, &c. Notandum, quod inter hos fratres quidam volebant occidere Ioſeph, quidam abſcondere in Ciſterna ſicca, & quidam volebant ipſum vendere mercatoribus: per quod ſignificatur myſticè, quod duo ſunt genera Paſtorum malorum in Eccleſia conſpirantium contra Chriſtum: & unum bonorum: Qui enim malè vivunt, & male docent, occidunt in Chriſto Animas ſtrerum: qui abſcondunt frumentum verbi Dei, nolentes prædicare, & docere, ut tenentur, abſcondunt Chriſtum in Ciſterna veteri ſicca, ſeu, corde arido, & compaſſione fraterna nudato: qui volunt ſalvare Ioſeph, vendendo ipſum, ſcilicet propter Chriſtum prædicando, ſicut boni Prælati ſalvantes Animas, & ſaluti earum incumbentes, &c. *Op.Phar.lib.1.c.11.& 12.14 & 17.*

1784. Chriſti paſſio præfigurata in perſona Ioſeph, qui fuit à fratribus venditus, nudatus, illuſus, occiſus, & poſitus in Ciſterna: ſic & Chriſtus. *ſer.3.inParaſceve.ep.Comp.Theol.l.4.c.5.& l.6.c.17.In Io.cap.18.v.12.& c.4.v.25.& In Luc. cap.18.v.32.& c.22.v.5.& cap.23.v.33.& c.24.v.27. In Io.c.19.v.6.& op.lignum vitæ.*

1785. ***Chriſtus noſter frater, & Caro.***

Frater enim noſter, & Caro noſtra. Hoc dicebat Ruben de Ioſeph, qui cum eſſet figura Ieſu Chriſti, dat nobis intelligere, quod Chriſtus, cum ſit noſter frater, & caro noſtra, ad ipſum poſſumus confidenter confugere in noſtris neceſſitatibus. *Op.de dono Intell.c.6.& in ſapientia c.5.*

1786. *Invidia*

1786. *Invidia eſt fera ſuper alia vitia peſſima.*

Fera peſſima devoravit Ioſeph. Quæ eſt hæc fera peſſima, niſi invidia? quia cætera vitia opponuntur uni virtuti, invidia verò omnibus bonis, & virtutibus contrariatur. *Diat. tit. 1.cap.4.In ſap. cap.6.*

1787.*Humanitas Chriſti exponitur ab Eccleſia in Cruce ad conſpectum Patris ſciſſa quinq; vulneribus ad impetrandam miſericordiam.*

Vide, ſi tunica filij tui eſt, an non? Sic miſerunt fratres Ioſeph ipſius tunicam ſanguine madidam, & diſciſſam ad Patrem. Nota, quod idem fit in Eccleſia de Chriſto, cuius, ſcilicet Humanitas in Cruce expoſita oſtenditur Patri diſciſſa quinq; vulneribus, & madida ſanguine, ut ipſum ad pietatem moveat. *Op.Comp.Theol.l.4.cap.5.op.Lignum Vitæ.*

1788. *Humanitas Chriſti expoſita fuit per odium à Iudæis in Cruce Matri Virgini, & à nobis itidem exponitur ad miſericordiam impetrandam.*

Vide, ſi tunica filij tui ſit, &c. Accipe hæc Verba, & vide Matrem Virginem ad pedes Crucis ſtantem, & audi Angelos, vel ſanctum Ioannem ſic eum Maria alloquentem: Idem & nos dicere debemus: Vide ô Maria mater miſericordioſiſſima Veſtem humanitatis Chriſti in tuis caſtiſſimis viſceribus opere Spiritus Sancti contextam: & una cum ipſo confugientibus nobis ad te, veniam poſtula, ut digni habeamur effugere ab ira ventura.*Op.lignum Vitæ.*

CAPVT XXXVIII.

1789. *Gentilitatis ſtatus ante Chriſti adventum quam infelix.*

Thamar mutato habitu in bivio ſedit. Thamar iſta erat nurus Iudæ, & vidua, & deſcendebat ex gentilitate, ſeq; induerat habitu meretricio, ut Iudam ſocrum ſuum ad concubitum traheret: ſignificatq; ſtatum gentilitatis infelicem, quæ in bivio ſedebat, ſcilicet, non unam fidei, vitæq; viam tenebat; ſed pluribus erroribus in habitu veluti meretricio deſerviebat non uni ſuperſtitioni, ſed pro libito immundorum ſpirituum ſectabatur errores. *In Luc.c.19.v.33.& 34.*

1790 *Non omnis ignorantia, & error excuſat à peccato.*

Quam, cum Iudas vidiſſet, ſuſpicatus eſt eſſe meretricem, &c. Nota, quod hæc ſuſpicio excuſavit quidem Iudam ab inceſtu, non verò à fornicatione, quia non omnis error, & ignorantia excuſat à peccato.*Pſal.118.c.3.v.7.*

1791. *Gentilitas in converſione ad Chriſtum præceſſit Iudæos, fuitq; præfigurata in ortu duorum filiorum Iudæ, & Thamar.*

Inſtante partu apparuerunt gemini in utero, &c. Nota myſterium pulchrum: In his duobus filijs ſignantur duo tempora novi Teſtamenti, ſcilicet vocationis gentium, & Iudæorum. Zaram autem primò ex utero extendit manum ad quam obſtetrix ligavit coccinum, qui retraxit poſtea manum, & rumpendo membranas, exivit prius Phares: ſignificaturq; quod Iudæi primò crediderunt, & poſtea retraxerunt manum in primitiva Eccleſia, & ſic exivit Phares, ſcilicet vocatio gentium: ſed poſtea in fine mundi. Populus Iudæorum convertetur ad Chriſtum.*ſer.16.Hexaem.*

CAPVT XXXIX.

1792. *Fidelitas Ioſeph Patriarchæ erga Dominum ſuum mirabilis.*

Quomodò poſſum facere hoc malum, & peccare in Dominum meum. Vide inter tot mirabiles virtutes huius Iuſti, quàm admiranda fuerit eius fidelitas in Dominum ſuum. *ſerm. 18. Hexaem.*

1793. *Chriſtus præfiguratus in Ioſeph, qui reliquit pallium in manu fœminæ.*

Qui relicto pallio in manu eius, fugit, &c. Notà, hic eſt Chriſtus, qui reliquit veſtimentum humanitatis in manu Synagogæ, magis eligens ſpoliatus à carnis pallio in carcerem mortis deſcendere, quàm adulterinæ plebis acquieſcendo voci temporaliter gloriari. *Op. Lignum Vitæ.*

1794. *Religioſus debet nudus ſequi Chriſtum nudum.*

Et relicto pallio in manu fœminæ fugit. Oh quam digna figura eorum, qui ad Religionem confugiunt, qui relinquentes pallium, ſcilicet omnia, nudi nudum Chriſtum ſequuntur. In hocq; ſtat ſumma ſequelæ Chriſti. *Op. expoſ. Reg. c.2.& in Luc.c.5 v.28.*

1795. *Deus in extrema neceſſitate in ſe confidentem etiam miraculosè adiuvat.*

Tradidit Ioſeph in Carcerem, &c. Vide in quas anguſtias redactus ſit innocens Ioſeph: poſtquam enim venditus fuerat à fratribus. Dum gratia Principis fruebatur, ecce, quod in carcerem detruditur: At divina providentia in hoc facto maximè enituit: nam mediante hac carceratione, & tribulatione evectus eſt ad ſublimitatem gratiæ Regis ſuper omnes miniſtros eius: *In ſap.c.10.*

Digitized by Google

CAPVT XL.

1796. *Omnes homines in hac vita vivunt veluti vincti in carcere, & afflictione, ſed cum differentia exitus finalis: quia non pœna, ſed cauſa facit martyrem.*

Et miſit eos in carcerem Principis militia. Nota, quod in iſto carcere erant tres captivi, ſcilicet Ioſeph, Pincerna, & Piſtor Regis. In Ioſeph innocentes: In Pincerna, qui peccavit, & libetatus eſt, pœnitentes: In Piſtore, qui peccavit, & ſuſpenſus eſt, impœnitentes ſignificantur: Daturq; iotelligi, quod omnes homines, quicumq; illi ſint, vivunt in carcere, & afflictione huius vitæ, ſed cum differenti exitu finali: Idemq; oſtendit Chriſtos in Calvario: nam ſicut in monte Calvario tres Cruces, & tres crucifixi erant; Prima Lattonis obſtinati: Secunda Lattonis confitentis: Tettia Chriſti Innocentis ſine culpa pœnam ſuſtinentis: ſic in hoc mundo tria ſunt genera hominnm: quidam enim macerant carnem pro peccato, & non prodeſt, quia non pœniient: Alij macerant carnem pro peccato, & prodeſt, quia pœnitent: Alij macerant carnem nullum peccatum habentes: Prima pœna eſt Diaboli, eiuſq; martyrum. Secunda eſt juſtorum pœnitentium. Tertia eſt Innocentium: hi duo ultimi tandem ad glotiam perveniunt: ſed primi inchoant Infernum in hac vita, in Inferno in æternum cruciandi: Nec id eſt mirum, quia ſecundum rectam philoſnphiam, manet diſſimilitudo paſſorum ſub ſimilitudine paſſinnum: qoia ſub eodem igne aurum rutilat, & palea fumat, & ſub eadem tribula paleæ comminuontur, & frumenta purgantur: ſic una & eadem vis itruens nos probat, purificat, eliquat: malos damnat, & vaſtat, & exterminat: quæ omnia facit non varia actio, ſed diverſa cauſati diſpoſitio; oec paſſinnes de ſe ſunt meritoriæ, ſed ſolùm ex cauſa movente, & ex voluntate ſuſtinente. *ſer. 4. de Vno martyre, & Pſal. 21. & ſerm. 2. de S. Andrea. & ſerm. 1. feria 3. Pentec.*

1797. *Mundi bona ſunt ſomnium, & umbra.*

Somnium vidimus, & non eſt qui interpratetur nobis, &c. Somnium vidiſti? ſed quid eſt ſomnium? Nonne eſt phantaſma apparens, & decipiens ſenſus, & imaginationem? quid ergo vidiſtia? ſed bic diligenter eſt notandum, quod duplex inſomnium proponitur: aliud Piſtoris, qui tandem ſuſpenſus nbijt: aliud Pincernæ, qui liberatus eſt: ſignificatq; duplex ſomnium, ſcilicet bonorum, malorumq; mali enim in carcere huius vitæ ſomniant, credentes, hanc vitam tranſitoriam, & vanam eſſe feliciſſimam: ſicut enim in ſomoo eſt vanorum ſomniorom multiplicatio, & inanis lætificatio, & ſine cauſa contriſtatio, & malorum imminentium ignorantia, & inconſideratio: ſic accidit malis, qui ſe in his rebus caducis mundi ſe immergunt. Concupiſcentia enim carnis eſt præſtigiatrix ſenſunm, quia ſenſibus oſtentat pulchra, occultat vilia, & turpia, deludens ſenſus ſpirituales, & oculum rationis, obſcurando bona Animæ ſpiritoalia, & eſt ſopbiſtratrix mentis, quia ſuis vilibus mercibus occultat onera ſub honoribus, peticula ſub dignitatibus, dnlores ſub delicijs, languores ſub divitijs, & tamen omnia ſunt vanitas, omnia pertraoſcunt, omnia evnlant, omnia ſicut fumus evaneſcunt. Væ igitur, qui amant talia. *In Ioan collat. 51. & ſer. de Animab. purgat. & op. de contemptu ſaculi.*

1798. *Somnium bonorum facit videre res, ſicuti ſunt.*

Aliud ſomnium Pincerna: Videbam coram me vitem, &c. Nota, quod in boc ſomnio verè iſte Pincerna vidit ſuam liberationem, & exaltationem, ſignificatq; ſomninm bnnotum: Illuminati oamq; à Deo vident, & noſcunt res ſicuti ſunt, nempe nulla eſſe tranſitoria ex fine penſant, qui banc vitam miſetam, & omnem afflictionem temporalem propter Deum reputant ſomnium: ideò omnia iſta caduca abhorrentes, ſolùm ad cæleſtia aſpirant. *Op. de contemptu ſaculi.*

1799. *Contemplativorum ſomnium quam dulce, & utile.*

Videbam coram me, &c. Nota, quod in boc inſomnin iſte vir vidit ſuam libetationem, & exaltationem apud Regem: Talis eſt ſomnos Contemplativotum veluti illorum, qoi iocipiont dormitare, videntur tamen ea, quæ circa ſe fiunt aliquo modo ſentire, & intelligere, ſed pro ſapore nnn advertunt, niſi velint ſibi vim facere, nt ad ſe plenius tevertantur. Amor enim Dei cum pura intelligentia conditus inebriat mentem, & ab exteriotibus abſtractam ſua virtute Deo conglutinat, & coniungit; & quantò Amor vehementiot, & intelligentior, & lucidior eſt, tantò vehementius mentem in ſe tapit, quorum tandem omnium, quæ ſub Den ſunt, plenè ublita in ſolo coutemplationis divinæ radio liberè figatur, licèt breviter veluti in quodam ſomnin, ideſt coruſco luminis cælitus emicantis, quia Cnrpus aggravat Animam, ſe deprimit terrena inhabitatin ſenſuum multa ſimul cngitantem, tevocans Animam ad ſe ipſam: Unde poteſt dicere: *ego dormio, & cor meum vigilat*: Oh vittuoſum vinum, dulce ſomnium, ſuavis ſomnus. *Op. de Perfect. religioſa l. 2. c. 72.*

1800. *Pœnitens per imitationem operum pœnalium Christi extrahit dulcedinem cæleſtem.*

Videbam coram me vitem, in qua erant tres propagines, creſcere paulatim, &c. Nota quod boc fuit ſomoium præpoſiti pincernarũ Regis Ægypti, qui in carcetem detruſus eſt, &c. quod ſomniumfuit expoſitum à Ioſepb, qui prædixit eius liberationem, &c. Hoc ſomnium exponitur myſticè tali pacto: Vitis bæc eſt Cbriſtus habens tres propagines, ſcilicet naturam bumanam, divinam, & corporalem: prnponitur autem hæc Vitis onuſta dulcedine Paradiſi pœnitentibus, qui relinquentes humanas, & mundanas conſnlationes, ſeſeq; applicantes npetibus pœnitentialibus, colligunt ex hac Vite divinas conſulatinnes, & dulcedines. *In Ioan. collat. 67.*

1801. *Qui Chriſto non manet unitus, humorem gratia, & vita non poteſt habere.*

Videbam vitem habentem tres propagines, &c. Vitis eſt Chriſtus. Nota, quod iſtæ propagines emiſerunt flores, & fructus, eo quod junctæ erant viti: Daturque intelligi, quod qui ooo maner ooitus Viti Chriſto, non poterit recipere humorem gratiæ, & vitæ: In ſolo eoim Chriſto eſt vita. *In Io.collat.67.*

1802. *Quale vinum amaris divini exprimatur ex corpare Chriſti.*

Videbam vitem tres propagines habentem. Iam dictum eſt, haoc vitem eſſe Chriſtum: Tres propagines eſſe corpus, animain, & Divinitatem. Nota ergo quale vinum exprimatur ex ſingulis propaginibus: Et primò ex corpote: ſcilicet ex meditatione beneficiorum, quæ nobis corpote exhibuit io Incatnatione, in paſſione, & io commonione ſui corpotis: ſi enim fructus hujus propaginis colliges, & exprimes, miræ dilectionis vioum percipies in calice mentis tuæ. *ſerm.3. Dam.1. poſt oct. Epiph.*

1803. *Vinum dulciſſimum ex propagine Anima Chriſti.*

Secundò, ex ſecuoda propagioe, ſcilicet Animæ collige fructus beoeficiorum, quæ nobis per Animam exhibuit, nempe relinquendo corpus in Euchariſtia, ot eſſet Animæ noſtræ hoſpitium perpetuum; Item, & educendo Animas ex Inferno, & pro oobis contiouè interpellando in Cælis. Ex horum meditatione, vioum item divinæ dilectionis percipere poteris. *ſer.3.ibidem, & in Io.collat.13.*

1804. *Vinum dulcedinis divina ex Divinitate Chriſti.*

Tertiò tertia propago Chriſti eſt Divioitas, ex qua tot beneficia corporalia, ſpiritualia, & æternalia nobis prodierunt à Chriſto: Si hæc exprimes meditatione, vioum item dulcediois æternæ percipies, & vitam cæleſtem habebis. *ſerm.3. Dom.1. poſt oct. Epiph.*

1805. *Fides Trinitatis beata meditata, vinum dulciſſimum Anima confert.*

Videbam vitem tres propagines habentem. Nota myſticè: Hæc vitis eſt fides de tribus Perſonis divinis, de qoa meditata exprimitur Vioum æternæ jucunditatis in præſenti, & poſtea io cæleſti gloria. *ſer.2.Dom. Trinit.* Nota autem, quod hic tibi proponitur ô Anima mare magnum: oempè Vnitas, Attributa, perfectiones divioæ, & infinita motiva, ex quibus jucundari, & fruitionem cæleſtem percipere poteris.

1806. *Ex vite pœnitentia exprimitur vinum mirabilis virtutis.*

Videbam vitem tres propagines habentem. Nota, quod myſticè poteſt dici pœnitentia vitis habens tres propagines, ſcilicet contritionem, cooſeſſionem, & ſatisfactiooem; cujus fructus ſunt lachrymæ, quæ emittunt vioum, qood receptum in calice Animæ habet vim mirabilem ſanativam Animæ, purificativam vitæ, & confortativam ſpiritus: Hoc vinum eſt charitas, quo valde delectaotur Angeli ſitieotes ſalutem peccatorum *ſer.3.Dom.1a.poſt Pent. In Io.collat.13. & in Luc.c.13.verſ.33.*

1807. *Evangelica doctrina vinum expreſſum à Chriſta dulciſſimum.*

Videbam vitem, &c. Iam dictum eſt, Chriſtum eſſe hanc vitem habentem tres propagines, ex quibus fructus, & vinum dulciſſiuoum expreſſum eſt: ſuavia enim dicta, quæ ſalvator prædicavit ſunt uvæ hujus vitis, ex qoibus expreſſit vioum Evangelij: bonum quidem vioum: Vinum enim eſt liquot puros, ſapidus, clarus, ſalubris, virtuoſus, manans de vite: Et Evaogeliom eſt vioom ſapidum ſaoo palato, & jucundum, bonum ob geoeroſitatem vitis, ob ſolis cælicam irrotationem, ob temperatam maturitatem, ob omnis impuritatis ſegregationem: Hoc vioum poſuit Chriſtus in menſa Eccleſiæ nobis potandum ad deguſtatiooem cæleſtis jucuoditatis. *In Io.collat.13.*

1808. *Tria vota religioſa ſunt tres propagines, & tres dies poſt quos Iuſtus reſtituitur in regnum cæleſte.*

Tres propagines ſunt tres dies, poſt quos, &c. Nota, myſticè tres dies ſunt tria vota religioſa, caſtitas, obedientia, & paupertas, poſt quos tres dies vir ea in carcere vitæ obſervans, reſtituetur io vitam æternam. *In Luc.c.13.v.33.*

1809. *Tres vita ſpirituales, ſcilicet purgativa, illuminativa, & unitiva ſunt medium perveniendi ad ſtatum perfecta amicitia cum Deo.*

Tres propagines ſunt tres dies, &c. Nota myſticè hi tres dies ſuot tres viæ, ſcilicet purgativa, illumioativa, & unitiva, per quas debet vir juſtus ambulare, & taodem pervenire ad vitam æternam. *In Luc.c.3.v.33.*

1810. *Trina diſſolutio cordis, gula, & tactus ad pœnam aternam conducunt.*

Tres adhuc dies, poſt quos auferat Pharao caput tuum, &c. Hoc dixit Ioſeph Piſtori Regis, qui eductus è carcera ſuſpenſus eſt: Myſticè per hos iofauſtos dias intelliguotur cordis diſſolotio, oris voracitas, & tactus voluptas, per quæ ad ſuſpendium Ioferni ducitur Anima io his immerſa. *Pſal.* 118.c.8.v.8. Cave ergo ô miſer peccator in carcere culpæ deteotus, io his vitiis involutus: nam ſi non emendaveris vitam tuam peſſimam, laqueus mortis æternæ tibi eſt paratus.

1811. *Crux pœnitentia facit redire in gratiam divinam peccatorem.*

In die tertio magiſter piſtorum ſuſpenditur, & magiſter pincernarum in gratiam reſtituitur. Datur per hæc intelligi, quod non poteſt aliquis vivere, & redire in gratiam ſupremi Principis, niſi aliter ſuſpeodatur io Cruce: ſic in homine eſt corpus, & Anima velut in carcere hujus vitæ: debet autem ſuſpendere in Cruce pœoitentiæ corpus, ſicque ſpiritus in gratiam Domini priſtinam reſtituit. *ſer. 2. Damin. infrà octav. Epiph.*

Digitized by Google

1812. *In adverſitatibus recordamur, in proſperitatibus obliviſcimur beneficiorum Dei.*

Et ſuccedentibus proſperis prepoſitus Pincernarum oblitus eſt interpretis ſui. Vide quam ſit verum, quod in proſperitatibus recalcitramus obliviſcentes beneficiorum Dei, & gratitudinis debitæ Deo: E contra in adverſitatibus recordamur eorundem, &c. *Pſal.* 118.*c.*10.*v.*9.*In Eccl.c.*9.

CAPVT XLI.

1813. *Viſiones imaginariæ à Deo provenientes non ſunt ſignum evidens ſanctitatis, & prædeſtinationis.*

Poſt duos annos vidit Pharao ſomnium. Nota hoc ſomnium fuiſſe viſionem imaginariam, & præſagium futurorum: ſed dubitatur, ergone huic impio conceſſæ fuerunt viſiones à Deo propheticæ? maximè, ut videas, hæc dona eſſe gratis data, commonia bonis, & malis: ne ergo ex his, & ſimilibus gratiis homo ſe credat habere inditiom certum ſanctitatis. *op. de perfectio. religioſ. l.*2.*c.*74.75. *& ſerm.*3.*Hexaem.& In Ioan.c.*11.*v.*51. Vide ergo, quod non qui dicit Domine Domine intrabit in regnum, ſed qui fecerit voluntatem Patris.

1814. *Chriſti reſurrectio glorioſa præfigurata in eductione Ioſeph à carcere.*

Eductum Ioſeph de carcere totonderunt, ac veſte mutata, &c. Nota, hic fuit figura Ieſu Chriſti, qui eductus de carcere in die reſurrectionis, attonſus eſt ablata ei coma mortalitatis, veſtitus gloria conſtitutus eſt Dominus totius mundi. *op. Comp. Theolog. l.*4.*c.*13.*& op. lignum vitæ.*

1815. *Deus in ſe confidentes numquam deſerit, eiſque ſubvenit in tempore opportuno.*

Eductum Ioſeph de carcere totonderunt, &c. obtulerunt Regi. Vide ordinem divinæ ſapientiæ, & providentiæ in hoc facto, effectuſque confidentiæ Ioſeph in Deum: nam tali ordine mirabili proceſſit liberando eum à macula infamiæ, mendaces oſtendens uxorem Putipharis, & ejus ſervos, qui omnes poſtea recognoverunt errorem ſuum: Deus enim nunquam deſerit in ſe confidentes. *In Sap. cap.*10.

1816. *Nunc Eccleſia Dei abundat frumento Verbi Dei: tempore Antichriſti patietur penuriam.*

Septem anni erunt fertilitatis, & poſtea ſterilitatis. Hoc ſomnium fuit præſagium futurorum, non ſolùm pro illo, ſed & pro noviſſimo tempore in Eccleſia, in qua modò eſt maxima copia verbi Dei: ſed tempore Antichriſti erit fames Ægyptiaca. *ſer.* 3. *Dom.*1. *poſt Pentec.* Ex quo infertur, quod ubi abundat prædicatio Verbi Dei, ibi eſt copia omnium bonorum, ubi deficit, ibi potiſſimum ſignum iræ divinæ.

1817. *Idem confirmatur.*

Septem anni fertilitatis, & ſeptem anni ſterilitatis, &c. Vide, quo ordine hic proceditur ab abundantia frumenti ad ſterilitatem omnia deſtruentem: myſticè datur nobis intelligi, quod ubi eſt abundantia prædicationis verbi Dei, ibi omne bonum: ubi deficit, ibi fames deſtruens omnia bona: ſic & legitur de prodigo filio, qui invenit famam devaſtantem illam regionem, in quam abierat: meritò enim iſte egere cæpit, qui theſauros ſcientiæ Dei, divitiarumque cæleſtium altitudinem dereliquit: ſic enim ſapientia adveniente, veniunt omnia bona pariter cum illa, ipſa abeunte, omnia bona recedunt, & ſupervenit egeſtas. *In Luc.c.*15.*v.*14.

1818. *Septem vitia capitalia in Animam advenientia, ſeptem dona Spiritus Sancti, & ſeptem virtutes, ſcilicet Cardinales, & Theologicas, diſſipant.*

Septem boves pingues, &c. poſtea ſeptem tenues deformes, quæ priores conſumpſerint, &c. Nota, quod, ut dictum eſt, hoc fuit præſagium futurorum, quæ eventura erant in nobis: nam per ſeptem boves pingues intelliguntur, ait Gloſſa ſeptem virtutes, ſcilicet quatuor Cardinales, & tres Theologicæ, vel ſeptem dona Spiritus Sancti: Sed quomodò viſa ſunt hæc conſumpta à ſeptem bobus macilentis, & ſqualidis? quia iſtæ repræſentant ſeptem vitia capitalia contraria donis, & virtutibus Spiritus ſancti: nam ſicut per donum timoris introducitur virtus humilitatis, & donom pietatis proximum ad ſe dulciter invitat: donum ſcientiæ hominem interius pacificat: donum fortitudinis vigorem mentis ad operandum tribuit: donum conſilij theſauros cæleſtes ſapienter inquirit: donum intellectus efficit mentem cæleſtibus deliciis: donum ſapientiæ totum hominem caſtitati, & libertati reſtituit: E contra ſuperbia aufert homini Deum deſtruendo humilitatem: invidia contra pietatem aufert homini proximum: ita contra donum ſcientiæ aufert ſeipſum: triſtitia, & accidia contra fortitudinem ſpoliatum flagellat: avaritia contra donom conſilij flagellatum ejicit: gula contra donum intellectus ejectum ſeducit: luxuria contra ſapientiam ſeductum ſenectuti ſubjicit. Vide igitur quod tanta bona homini data in Baptiſmo veluti devorantur à vitiis ab homine introductis. *op. de ſeptem donis cap.*3.

1819. *Tempus aliud eſt cuſtodiendi facultates, & aliud eas erogandi.*

Nunc ergo provideat Rex virum ſapientem, & quintam partem fructuum congreget in horrea. Vide, quomodò Ioſeph à Deo illuminatus non ſolùm interpretatur ſomnium, ſed & conſilium Regi dat, & non tantùm ipſi Regi, ſed & toti regno utile, nempè ut congregaret partem fructuum ſuperabundantium pro tempore futuræ egeſtatis: Per hoc datur intelligi, quod tempus eſt aliquando cuſtodiendi divitias, & tempus eas erogandi, nempè tempore neceſſitatis, hoc enim exigit vera prudentia, & providentia. *In Eccleſ. cap.*3. Non propter hoc dives divitias accepiſti, vel eas conſervare debes, ut theſaurizes, vel ut in laſcivia conſummas, ſed ut in eleemoſynam expendas: Nunquid

quid enim tua ſunt, quæ habes? Quæ pauperum ſunt bona, tibi credita ſunt, etiam ſi ex laboribus juſtis, vel ex hæreditate paterna poſſeſſor factus fueris. *opuſ. Phar. lib. 1. cap. 43.* Et Ioſeph apud fratres ſuos perſecutiones patitur, apud extraneos honoratur? Quia nemo Propheta acceptus eſt in patria ſua: Id patet in perſona Ioſeph, qui à Rege Pharaone ad ſummum Principatum poſt ipſum ſublimatus eſt; Id in Chriſto etiam, ut patet. *in Luc. cap. 4. v. 25.*

1820. *Spiritus Sanctus apertè non eſt revelatus in veteri teſtamento, ſed reſervatum id fuit novo.*

Num invenire poterimus virum, qui ſpiritu Dei plenus ſit. Nota, quod non dicit (qui Spiritu Sancto, ſed ſpiritu Dei,) quia revelatio Spiritus Sancti manifeſta reſervata fuit ad novum teſtamentum. *In Luc. c. 1. v. 67.*

1821. *Ioſeph Sponſi B. Virginis excellentia præfigurata in hoc Ioſeph.*

Tu eris ſuper domum meam, & ad tui oris imperium cunctus Populus obediet, uno tantùm Regni ſolio te præcedam, ecce conſtitui te ſuper univerſam terram Ægypti. Vide ad quantam dignitatem ſublimatus eſt Ioſeph; ſed tu ab iſto Ioſeph transfer mentem ad alium præfiguratum in ipſo, ſcilicet ad Ioſeph ſponſum B. Virginis, cui datum eſt Chriſtum nutrire, & cuſtodire toti mundo. *In Luc. c. 23. v. 50.* Dic ergo conſequenter, quod Chriſtus ſuum patrem putativum, & nutritorem ſublimavit ſuper omnes homines, & Sanctos, & Angelos, voluitque, ut omnes obedirent ſuo Imperio.

1822. *Fides cum operibus eſt Amicorum Dei.*

Tulitque annulum de manu ſua, & dedit eum in manu ejus. Cur in manum Ioſeph poſuit Rex annulum de manu ſua? Nota, quod annulus ſignificat ſignaculum fidei, hoc Rex poſuit in manum Ioſeph, ut intelligamus, quod amici Dei debent habere fidem operibus conformatam. *In Luc. c. 15. verſ. 22.*

1823. *Virtus miraculorum repoſita eſt à Chriſto in fidei veritate, & communicata ſuis ſervis.*

Tulitque Rex annulum de manu ſua, &c. Vide, quod Rex proprium annulum dedit in manu Ioſeph ad ſignificandum, quod poſt perſonam Regis Ipſe habebat poteſtatem ſuper totum Regnum: Myſticè Chriſtus communicat ſuis amicis ſignaculum fidei, quo ſignantur promiſſa in cordibus fidelium. *In Luc. cap. 15. v. 22.* Datur etiam intelligi, quod virtus miraculorum, licèt omnia fiant ſolùm Deo principaliter operante, tamen miniſterialiter tradita eſt habentibus fidem Chriſti Ieſu, dicente ipſo *in Ioan. cap. 14. Qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipſe faciet, & maiora horum faciet.* O quanta eſt efficacia fidei Ieſu Chriſti. *In Ioan. cap. 14.*

1824. *Sanctus Ioſeph Sponſus Beatæ Virginis Currus filius Dei.*

Et fecit aſcendere eum ſuper currum ſuum ſecundum clamante præcone, &c. Vide Ioſeph ſublimatum ad ſupremam dignitatem aſcendentem ſuper currum ſecundum: Nota, hic eſt Chriſtus, qui ſupra currum primum, & ſecundum aſcendit; ſed quiſnam eſt iſte currus primus, & ſecundus? Eleva mentem tuam ad Ioſeph, & Mariam itinerantes in Ægyptum, & de Ægypto redeuntes, & videbis parvulum Ieſum modò aſcendentem in primum currum, ſcilicet inter brachia B. Virginis, modò in ſecundum inter brachia Ioſeph Sponſi. Compatere ergò eis, ô anima, quia labor difficilis, & magnus, & longus eſt tam ipſis, quàm puero Ieſu, & vade cum eis, & adjuva puerum portare, & ſervias in omnibus, fuit autem iſtud iter duorum menſium, & plurium. *op. Medit. vitæ Chriſti c. 12. & 13.*

1825. *Chriſtus ſolus verus ſalvator.*

Et vocavit eum ſalvatorem Ægypti. Salvator fuit Ioſeph dictus ob providentiam frumenti, &c. Sed id fuit figura Ieſu Chriſti, qui non Ægyptum ſolùm, ſed totum mundum ſalvavit, ideò dicitur Ieſus. *In Luc. c. 4. v. 43.*

1826. *Ioſeph Sponſus Beatæ Virginis Salvator aliquo modo mundi dici poteſt.*

Et vocavit eum ſalvatorem Ægypti. Pharao mutavit nomen Ioſeph in ſalvatoris Ægypti nomen, ſed jam diximus præfiguraſſe Ioſeph Sponſum B. Virginis, qui Chriſtum nutrivit, & eum præſervando à crudelitate Herodis, etiam ipſum reſervavit toti mundo. *In Luc. cap. 23. v. 50.* Ergo poterit dici, quod ſit Salvator Salvatoris mundi.

1827. *Deus ſua infinita providentia ordinat malum ad bonum, & malos ad exequutionem ſuæ voluntatis.*

Patet hic, quia uſus eſt Pharaone, & Ægyptiis ad exaltationem juſti Ioſeph, & ad providendum mundo in tempore tantæ penuriæ. *Eccleſ. cap. 5.* Totus igitur mundus, & omnes Creaturæ ſerviunt ad exequutionem divinæ voluntatis, velint, nolint; nec eſt, qui ejus poſſit reſiſtere voluntati. *lib. 1. diſtinct. 47. artic. 1. quæſt. 1. & ſerm. 1. Dom. 4. poſt octav. Epiphan. & ſermon. 2. Domin. 20. poſt Pentecoſt.*

1828. *Cultus diſparitas matrimonium Ioſeph cum Ægyptia non annullavit.*

Deditque Rex illi uxorem filiam Putipharis Sacerdotis, &c. Quæritur, an hoc matrimonium fuerit licitum ob cultus diſparitatem? ſed reſpondetur, quod cùm non repræhendatur à S. Scriptura, fuit licitum, & à Deo inſpiratum, quia in tali diſparitate cultus non erat periculum præverſionis in Ioſeph. *lib. 4. diſt. 39. art. 1. q. 2.*

1829. *Avaritia inducit oblivionem propriæ ſalutis.*

Natique ſunt Ioſeph duo filij, antequam veniret fames, vocavitque primogenitum Manaſſes, & ſecundum

cundum Ephraim. Cur primò Manaſſes, ſecundò Ephraim. Nota, quod Ephraim interpretatur creſcens : Manaſſes verò oblivio, voluitque his duobus nominibus ſibi ipſi exponere pulchrum myſterium, ſcilicet quod ubi intervenit augmentum divitiarum, & amor inordinatus, intervenit etiam oblivio propriæ ſalutis. *op.Diat.ſal.tit.1.c.6.*

1830. *Paupertas Spiritus glorioſum, & divitem coram Deo reddit.*

Creſcere me fecit Deus in terra paupertatis meæ, &c. Vide, quomodò Ioſeph totam ſuam exaltationem à Deo recognoſcebat; & nobis dat intelligere, quod excellentis paupertatis ſpiritus eſt, quod facit creſcere, & glorioſum reddere hominem. *In Luc.cap.7.v.22.*

1831. *Prælatorum, & Concionatorum providentia, & fidelitas qualis eſſe debeat in eorum miniſterio.*

Omneſque Provinciæ veniebant in Ægyptum, ut emerent eſcas, &c. Vide fidelitatem, prudentiam, authoritatem, vigilantiam Ioſeph in diſpenſando frumenta non ſolùm Ægyptiis, ſed & exteris; datur que inſtructio Prælatis, & Concionatoribus diſpenſantibus frumenta ſalutis, quomodò ſe gerere debeant cum ſubditis, & cum omnibus ſine acceptione perſonarum. *In Luc. cap.12. verſ.42.*

CAPVT XLII.

1832. *Deus exigit ab homine providentiam humanam non vitioſam, nempè, ut ſe adjuvet humano modo, quantum poteſt.*

Dixit Iacob filiis, quarè negligitis: deſcendite in Ægyptum, & emite nobis neceſſaria, ut poſſimus vivere. Sed ô bone Iacob, cur ad Deum, in quo tam confidis, quem in omnibus ſemper auxiliatorem ſollicitum inveniſti, ad eum non confugis in tanta neceſſitate? Cur tam longum iter præcipis filiis, eoſque in tot labores, & pericula exponis? Sed optimè id diſpoſuit ſanctus ſenex, ſciebat enim quod providentia humana non eſt vitioſa, imò neceſſaria, & à Deo præcepta: namque vult ut homo ſe adjuvet, quantum poteſt: quo adimpleto debet poſtea in Deo ſe totum committere; ſollicitudo enim ſolùm, quæ venit ex diffidentia Dei prohibetur, quaſi Deus non habeat curam de nobis, non verò ſollicitudo, quæ eſt pars providentiæ, & prudentiæ. *In Luc.cap.9. verſ.12.& cap. 12. verſ.22.*

1833. *In mundo omnia licèt à nobis videantur aliqua inordinata, rectiſſimè à divina providentia ſunt ordinata.*

Deſcendentes igitur fratres Ioſeph decem, ut emerent frumenta in Ægypto, &c. Ecce qualis ordo hic exponitur divinæ providentiæ: iſti vendiderunt captivum Ioſeph, de ipſoque erant veluti obliti: quaſi nō amplius inter viventes eſſet; ſed divina providentia mediante inopia, & penuria eos conducit, ut ſub poteſtate Ioſeph traderentur, & ut pateret ſua rectiſſima providentia, ſimulque virtus ſublimiſſima Ioſeph. *In Sap. cap.10. & in Eccleſ. cap.5.* In ditione Domini omnia ſunt poſita, & divinæ voluntati omnis virtus famulatur, ita ut & ex his, quæ ſibi videntur contraria, divinus honor eliciatur, licèt à malis, & peccatoribus hoc non intendatur. *ſer.2.Dom.20.poſt Pentec.*

1835. *Chriſtus cognoſcit peccatores, ſed ab eis non cognoſcitur, cognoſcetur autem in judicio.*

Ioſeph ipſe fratres cognoſcens non eſt cognitus ab eis. Vide, quod ſicut Ioſeph cognoſcebat fratres, ab ipſis non erat cognitus, ſic & de multis peccatoribus id verificatur, qui cùm cognoſcantur à Chriſto collatione beneficiorum, tamen ab ipſis non agnoſcitur Ipſe, ſed tamen in judicio extremo ipſum cognoſcent iudicem terribilem. *In Sap. c.3. verſ.10.*

1836. *Deus durius videtur agere cum ſuis amicis ad majorem ipſorum profectum, & oſtenſionem majoris amoris.*

Cum cognoviſſet eos, quaſi ad alienos durius loquebatur ad eos. Cur ô bone Ioſeph ſic durè tractas fratres tuos, quos finaliter vis exaltari? Cur non ſtatim teipſum præbes ad eorum notitiam? Sed id fecit quia tali ordine melius manifeſtata eſt ejus pietas, & amor, ſic facit etiam Deus cum ſuis, quibus videtur iratus multoties; attamen tentationibus, & rigoribus amicos ſuos torquet ad ipſorum majorem profectum, & ut clariùs tandem percipiant dilectionem, & charitatem, qua ab ipſo diliguntur. *op. de prof. Religioſ. lib.2.cap.1. & in Ioan. c.3.v.36.*

1837. *Conſcientia eſt irrefragabile teſtimonium.*

Meritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem noſtrum, &c. Ecce quale teſtimonium eſt conſcientia; facit enim fateri peccata velit, nolit homo, idque maximè dicent damnati in die judicij. *In Sap. cap.17.* idque maximè à Iudæis dicetur, En ſanguis Chriſti exquiritur. *In Luc.c.11.v.50.*

1838. *Afflictiones à Deo immiſſæ in nos ſunt pœna noſtrorum peccatorum.*

Meritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem noſtrum, &c. Oh quàm benè, & verè dicebant: ſic & hæc verba deberent in ore noſtro continuè reſonare, quando affligimur tentationibus, & pœnalitatibus, ſunt enim fructus noſtrorum peccatorum, quibus Chriſtum offendimus. *ſer.4.de plur. Martyr.*

1839. *Obedientiam Deus exigit promptam in proſperis, & adverſis:*

Tollenſque Simeon, liganſque illum ipſis præſentibus, &c. Ioſeph cur detinuit inter fratres ſuos ſolùm Simeonem? & cur ligare ipſum fecit? Hoc fuit factum myſticè; Simeon interpretatur auditio, ſive audiens mærorem ſignificatque obedientes cum mœrore in adverſis, iſtique ſunt veluti ligati, & captivi, nempè illi Religioſi, qui ſolùm formidine pœnæ, & cum murmure obediunt:

Deus autem vult à nobis promptam obedientiam tam in proſperis, quàm in adverſis: hæc enim licèt mœrorem ſenſui adducat, tamen gaudium ſpiritui cauſat. *ſer. 3. Dom. 3. Advent.*

1840. *Obediens cum mœrore, vel coactè captivus non Chriſti, ſed Diaboli.*

Tollenſque Simeon, eum ligavit, &c. Cur Simeon ligatur? Simeon eſt, qui tenetur & ſe conſtrinxit voto obedientiæ: qui verò, vel cum mœrore, vel coactè obedit, ligatus eſt, id eſt ſervus coactus, & fictus Chriſti, verus Diaboli: Sicut enim obedientia prompta reddit hominem non ſolùm famulum, ſed & amicum Dei, ſic inobedientia facit de Angelo Diabolum, & de innocente peccatorem. *ſerm. 1. Dom. octav. poſt Pentec. & op. ſtim. p. 3. c. 11. & opuſc. Pharet. lib. 2. cap. 44.*

1841. *Antiqui Patres ſciebant januam Cœli eſſe clauſam, omneſque juſtos in ſinum Abrahæ poſt mortem deduci.*

Id patet ex verbis Iacob, qui dicebat filiis ſuis, *deducetis canos meos cum dolore ad Inferos. lib. 4. diſt. 45. art. 1. q. 1.*

1842. *Quod magis diligitur, cum majori dolore perditur.*

Deducetis canos meos cum dolore ad Inferos. Cur cum tanto dolore? quia dubitabat ſe fore amiſſurum Benjamin, ſicut perdiderat Ioſeph quos ſuper alios filios tenerius diligebat, quia quod intenſius diligitur, eò majori dolore amittitur. *In Luc. c. 9. v. 38.* Noli igitur diligere mundum, & ea quæ ſunt mundi tam tenaciter, ne incurras in vehementem, & intolerabilem dolorem in morte.

1843. Non eſt mendacium dicere aliquid, quod ſcitur non eſſe verum: id tamen non aſſertivè, ſed tentando, vel interrogando, ut dixit Ioſeph fratribus. *Per ſalutem Pharaonis exploratores eſtis. lib. 3. diſt. 38. art. 1. q. 1. ad 1.*

CAPVT XLIII.

1844. *Vbi deficit prædicatio divini Verbi, deficit & copia bonorum operum, & fames, inopiaque creſcit ſpiritualis animarum.*

Interim fames omnem terram vehementer premebat: conſumptiſque cibis dixit Iacob ad filios, revertimini, & emite nobis pauxillum eſcarum, &c. Cur premebatur terra fame? quia filij Iacob noluerunt deſcendere in Ægyptum ad emendum eſcas: Myſticè hæc inopia eſt defectus bonorum operum, qui premit Eccleſiam eo quia renuunt Prædicatores deſcendere in Ægyptum, ſcilicet in mundum prædicare Verbum Dei, ſic Vgo Carenſis. Videant hoc Prædicatores: ſicut enim magnum peccatum eſt, cùm indigenti Dives non dat eleemoſynam, ita majus peccatum eſt, cùm ſciens non communicat doctrinam: qui enim abſcondit frumenta maledicetur in populis: Hinc infer, quod cætera opera pietatis potiùs ſunt omittenda, & poſtponenda prædicationi Verbi Dei. *In Luc. c. 9. v. 60.*

1845. *Prædicationis munus non debet exerceri ſine humilitate, & oratione prævia; iſta enim dant efficaciam prædicationi.*

Reſpondit Iudas, &c. Si vis Beniamin mittere nobiſcum, pergemus & nos; ſin autem non vis, non ibimus, &c. Nota, quod Iudas non vult deſcendere in Ægyptum ſine Benjamin natu minimo: quid eſt hoc? Benjamin interpretatur filius dexteræ, & cùm eſſet minimus natu, ſignificat verum humilem Deo carum. *Pſalm. 118. cap. 9. verſ. 13.* Non vult ergo Prædicator deſcendere ad prædicandum niſi cum humili oratione; hæc enim dat efficaciam prædicationi, ſic & Chriſtus noluit prius aſſumere officium prædicationis, antequam ſe exerceat in operibus humilitatis, ut Prædicatoribus daret inſtructionem aſſumendi hoc exercitium non cum boatu, & pompa, ſed humiliter. *opuſcul. Meditat. vitæ Chriſti cap. 18.* Et hinc iſti ſine Benjamin introducti in conſpectu Ioſeph detruſi ſunt in carcerem, poſtea adducto Benjamin introducuntur in domum cum Ioſeph ad convivium, quia benè docere, & malè vivere quid aliud eſt, quàm ſe ſua voce damnare: prædicatio enim ſine ſancta vita, & opere potiùs pœnam meretur, quàm præmium: iſtique ſunt de quibus dixit Chriſtus, *Dicunt, & non faciunt. In Luc. cap. 10. verſ. 2. & opuſc. Pharet. lib. 1 cap. 14. & 15.*

1846. *S. Antonij Patavini excellentia præfigurata in Beniamin.*

Iſte eſt frater veſter parvulus, de quo dixeratis mihi. Nota perbellum myſterium de S. Antonio, nam Ioſeph Chriſtum ſignificat, iſti fratres ſignificant fratres minores, iſtiſque dixit factis Chriſtus de S. Antonio, iſte eſt frater veſter parvulus, de quo dixeratis mihi, id eſt cujus nomen tam famoſum eſt in mundo: Iſte inquam eſt, cujus ſanctitas eſt tam excellens, cujus charitas tam ardens, parvulus, quia fuit ad diſcendum docilis, ad obediendum flexibilis, ad amandum tam habilis, ad indulgendum tam facilis, ad accipiendum gratiam, & gloriam tam velox. *ſerm. 1. de S. Antonio Patavino.*

1847. *Miſericordiam quoad affectum ſumpſit Chriſtus ex Virgine Maria.*

Commota ſunt viſcera eius. Quomodò ſi Ioſeph Chriſtum ſignificabat, dicitur, quod commota ſunt ejus viſcera? Nota, quod Deus habet miſericordiam, effectum ſcilicet, prout dicit effluxum bonitatis in miſerum, non verò affectum, ſed hac indigebat Chriſtus ut homo ad redemptionem hominis patrandam: hinc ipſam aſſumpſit Chriſtus cum humanitate deſumpta in viſceribus Beatæ Virginis. *lib. 4. diſt. 46. a. 2. q. 1. & 3. & 4. & in Luc. c. 1. v. 78.* hinc dicitur Mater miſericordiæ, quia cum Chriſto genuit miſericordiam. Vide *op. ſpec. B. Virg. lect. 5. & 9. & op. Pſalt. Pſal. 50. & 96. & op. in ſalve;* facit ad hoc id, quod dicitur *Pſal. 88. Miſericordia ædificabitur in Cœlis.* Adde, quod Maria eſt Cœlum Cœlorum, & domus ædificata à ſapientia divina repleta omnibus bonis, & præcipuè manna miſericordiæ, & pietatis. *op. ſpec. B. Virg. lect. 5. & 7. & 14. & opuſc. Pſalt. Min.* Ideò poteſt dici, quod

hæc miſericordiæ effectus ædificata eſt in domo Mariæ.

1848. *Ad eſum Agni Euchariſtici non admittuntur incircumciſi, & Ægyptij.*

Illicitum eſt Ægyptiis comedere cum Hebræis, &c. Cur hoc? quia Ægyptij erant incircumciſi: non enim ſimul poſſunt convenire in convivio præparato à Chriſto, ad quod ſolùm admittuntur confitentes, & immunes à peccatis. *ſerm. 3. in circumciſ.*

1849. *Invitatio, & conventio ad convivia moderata licita eſt, & actus urbanitatis.*

Ponite panes, &c. Ioſeph fecit convivium fratribus ſuis: Per quod patet, quod etiam apud juſtos licita ſunt convivia moderata, & facta urbanitatis, & curialitatis cauſa, nempe facta ad fovendam charitatem, pietatem, & amicitiam: Nota tamen, quod dicitur, *Ponite panes*, eſtque ſtylus Sacræ Scripturæ, (ait Gloſſa) exprimentis convivia moderata, quia damnentur ea, quæ incentivum ſunt ebrietatum, & aliorum malorum, & Gaſtrimargiæ. *In Luc. cap. 14. v. 12.*

1850. *In Religionibus conſuetudo piè, & ſanctè introducta, ut majores & ſeniores junioribus præcedant, & omnes ſuo loco ſtent.*

Sederunt coram eo Primogenitus juxta primogenita ſua, & minimus iuxta ætatem ſuam. Vide unde ortum habuerit ordo ſedendi, & procedendi in publicis functionibus in Religionibus, quo Antiquiores junioribus ætate præcedunt: ſic Ugo: *Omnia enim* (ait Apoſtolus 1. *Cor. cap. 14.*) *honeſtè, & ordinatè fiunt*; & in Paral. 1. *capit. 30. Miniſtri Domini ſtabant ſecundùm ordinem ſuum in miniſterio. op. ſpec. diſcipl. p. 1. c. 6.*

CAPUT XLIV.

1851. *Ex ore Prædicatoris boni emittitur poculum divinæ Sapientiæ auditoribus.*

Scyphum meum argenteum, & pretium pone in ore ſacci iunioris, ſcyphus iſte in quo augurari ſolet Ioſeph, &c. Nota hiſtoriam hanc, nam per hunc ſcyphum voluit Ioſeph priùs contriſtare, poſtea conſolari fratres: Myſticè ſcyphus argenteus eſt Sacerdos, & concionator clarus ſcientia, mundus vita, cujus oris miniſterio, quaſi ſcypho mundo auditoribus doctrinæ ſalutaris eloquium, poculumque præfulgens propinat. *op. de Eccleſ. Hier. p. 4. cap. 5.*

1852. *Paulus Apoſtolus minimus natu inter Apoſtolos fuit præditus doctrina cæleſti ſuper cæteros.*

Pone in ore ſacci Benjamin ſcyphum, &c. Cur in ore junioris, ſcilicet Benjamin voluit Ioſeph, ut poneretur ſuus ſcyphus argenteus? Hoc fuit præſagium futurorum in Paulo Apoſtolo, qui deſcendit de Benjamin, fuit enim vocatus poſt alios ad Apoſtolatum: ſed Chriſtus in ejus ore, & corde poſuit ſuper omnes cæleſtem doctrinam, ut poſſet propinare poculum ſalutare toti mundo. *opuſc. de Eccleſ. Hier. p. 4. c. 5.*

1853. *Deus in hac vita innocentes probat tentationibus, ut in futuro eos altiùs coronet.*

Invenit ſcyphum in ſacco Beniamin. Cur in ſacco potius Benjamin? quia Benjamin interpretatur filius dexteræ, & ſignificat innocentes, & electos, in quorum ſacco, ſcilicet anima abſconduntur ſcyphi, ſcilicet divina gratia ſub humilitatis habitu, & pœnitentiæ, ſed aperto ſacculo corporis tunc manifeſtum fit, quantum dilexerit eos Dominus. *op. de Eccleſ. Hier. p. 4. cap. 5.*

1854. *Prædicatores qualem ſpiritum cæleſtis ſapientiæ à Deo in oratione recipiunt, talem communicant Auditoribus.*

Invenit ſcyphum in ſacco Beniamin. Cur Prædicatores aſſimilantur ſcyphis? qui ſcyphus, quale vinum recipit, tale & cõmunicat bibenti; ſic & Prædicator qualem ſpiritum conſervat in anima, talem & communicat auditoribus. *opuſc. de Eccleſ. Hier. part. 4. cap. 5.* Non igitur eſt mirum, ſi Prædicator ſpiritum Dei non habens non fructificat in Eccleſiis, cum & ipſe careat ſpiritu Dei.

CAPUT XLV.

1855. *Chriſti Ieſu miſericordia, & pietas maximè oſtenditur in eos, qui ipſum peccatis tradiderunt.*

Non ſe poterat ultra cohibere Ioſeph multis coram aſtantibus. Vide miram pietatem Ioſeph, ſed majorem in Chriſto, qui licèt agnoſcat peccatores ipſum vendidiſſe, & tradidiſſe pro aliquo bono temporali, tamen ſua innata pietate ferè non valens ſe cohibere ipſos oſculatur, ipſis miſeretur, & reconciliatur. *ſer. 4. Dom. 5. poſt Pentec.*

1856. *Adventus Chriſti in mundum, licèt fuerit opus puræ pietatis divinæ ſecundùm ſubſtantiam: tamen ſecundùm congruitatem fuit ob merita SS. Patrum, & Beatæ Virginis.*

Non ſe poterat ultra cohibere Ioſeph, &c. Cur non poterat amplius ſe cohibere? quia commotus maximè fuerat lachrymis, & precibus fratrum ſuorum implorantibus pietatem: Ecce figura pulcherrima Incarnationis Dominicæ, nam licèt hæc quoad ſubſtantiam fuerit opus divinæ pietatis, non meriti creati, tamen audiens clamores, lachrymas, orationes, neceſſitates antiquorum Patrum, & maximè Beatæ Virginis non potuit ultra ſe cohibere, quin ille qui abſconditus priùs fuerat apud Patrem, non ſe manifeſtaret ſumendo carnem. *lib. 3. diſt. 4. art. 2. quæſt. 1. & 2. & 3.*

1857. *Chriſtus*

1857. *Chriſtus viſus in carne ſe oſtendit noſtrum fratrem.*

Ego ſum Ioſeph frater veſter,&c. Vide, quomodò Chriſtus ſe manifeſtavit in carne fratrem noſtrum, ut in ipſum credamus, & confidamus,& ad ipſum confugiamus. *fer.4.Dom.5.poſt Pentecoſt.*Frater noſter eſt Chriſtus, ſcilicet pro participatione gratiæ, quam habet nobiſcum pro eadem hæreditate, & quia eſt ejuſdem naturæ, & quia diligit nos ut frater fratrem. *Pſal.*48. Noli ergo trepidare accedere ad Chriſtum, quia frater tuus eſt, & caro tua per omnia tentatus abſque peccato, ut miſericors fieret,& nobis condeſcēderet.*fer.4.Dom.5.poſt Pent.*

1858. *Peccator vendit Chriſtum pro modica delectatione, quo non obſtante invitatur à Chriſto ad pœnitentiam.*

Ego ſum Ioſeph frater veſter quem vendidiſtis,&c. Oh quoties dicit hæc Chriſtus ad peccatorem.Ego ſum Chriſtus, quem vendidiſti toties pro aliqua delectatione temporali, hæc verba Chriſtus ſæpè dirigit ad cor peccatoris,ut reſipiſcat,dicitque ſum frater tuus, ut confidens in ejus pietate reconcilietur ei.*fer.4.Dom.5.poſt Pentec.*

1859. *Chriſtus maximè flevit ſuper maiores peccatores.*

Oſculatuſque eſt Beniamin, & flevit, &c. Cur ſuper Benjamin maximè flevit Ioſeph?quia erat minimus natu, & cæteris magis diſtans à paterna hæreditate;nempè hic eſt Chriſtus,qui vidēs Chriſtianum minimum natu, & maximum peccatorem magis diſtantem ab hæreditate Regni Cæleſtis principaliter flevit ſuper illum,ne ergo propter innumera peccata tua,ô homo,diffidas de divina pietate.*ferm.4.Dom.5.poſt Pentec.*

1860. *Chriſtus præparavit homini cibum cæleſtem,Diabolus verò cibum Infernalem,& homo ſtultus potiùs cibum Diaboli eligit.*

Venite ad me,& dabo vobis omnia bona Ægypti, ut comedatis medullam terræ. Quid eſt medulla terræ? Si Ioſeph promittit fratribus ſuis omnia bona; quomodò poſtea reſtringit hæc in medulla terræ? Medulla terræ ideſt cibus omnia bona continens, hicque eſt Chriſtus, qui nobis præparavit medullā pro cibo, ſcilicet Sacram Scripturam, & Euchariſtiam,in qua ſunt omnia bona, cibus eſt communis Angelis,& hominibus.*op.de dono ſcientiæ,c.3.& 4.& op.de præparat. ad Miſſam cap.7.* Sed nota, quod Diabolus præparat cibum porcorum, imò ſeipſum,& homo potiùs ſe convertit ad cibum porcorum relinquendo cibum cæleſtem. *In Luc. c.15.v.15.& fer.2.fer.2.Paſchæ.*

1861. *Ira,& contentio fugiēda à ſequentibus Chriſtum maximè in Religionibus.*

Ne iraſcamini in via. Vide, quod ſolùm eos admonet,ut fugiant iram,& contentionem,hæc enim in ſacris Confraternitatibus eſt cauſa malorum ferè omnium, ideò fugienda eſt à ſequentibus Chriſtum. *Pſal.*118.*c.2.v.13.& in Lucam c.10.verſ.4. & c.22.v.24.*

1862. *Chriſto Domino poſt Paſſionem, & Reſurrectionem data eſt poteſtas ſuper totum mundum.*

Ioſeph vivit, & dominatur in tota terra Ægypti, &c. Ecce quid fecit Dominus huic juſto poſt tot tribulationes: Sic Chriſto Domino poſt Paſſionem,& Reſurrectionem data eſt poteſtas in Cælo; & in terra. *op.lignum vitæ.*

CAPUT XLVI.

1863. *Qui vult cum Chriſto regnare, debet priùs ſeipſum per carnis macerationem Deo in victimam offerre.*

Profectus eſt Iſrael cum omnibus, & mactatis victimis Deo ad puteum,&c. Cur ô Sancte Senex non expectas, & non differs hanc oblationem in Ægyptum? Cur potius non procedis ad Ioſeph regnantem? quia qui vult cum Ioſeph ſcilicet Chriſto regnare, debet priùs mactare ſeipſum, ſcilicet cor, & carnem per macerationem, & pœnitentiam. *ferm.4.Dom.2.poſt oct.Paſch. & ferm.2. in feſto om.ſanct.& op.Pharet.lib.2.c.17.& ſeq.*

1864. *Duodecim Apoſtoli à Chriſto miſſi in Mundum præfigurati in duodecim filiis Iacob.*

Hæc ſunt nomina filiorum Iſrael; qui ingreſſi ſunt Ægyptum, &c. Nota hic, quod duodecim filij Iacob fuerunt figura duodecim Apoſtolorum, qui à Chriſto in mundum ſunt miſſi prædicare Evangelium, &c. *In Luc.c.6.v.13.*

1865. *In Sacra Scriptura ſæpè nomine animæ venit totus homo.*

Omnes animæ egreſſæ de femore Iacob. Nota hic per animam non intelligi ſolùm ſpiritum rationalem, quia iſte creatur à Deo immediatè, ſed uſus Sacræ Scripturæ eſt, ut ſæpè nomine animæ veniat homo. *lib.2.diſt.18.quæſt.ult.*

1866. *Deus ſuos vulnerat, & medetur, torquet, ut conſoletur.*

*Iam lætus moriar quia vidi faciem tuam.*Ecce quomodò Deus ſuos amicos vulnerat prius, & poſtea medetur, nam poſt tot tribulationes Iacob plenè eſt confortatus, & conſolatus à Deo. *In Luc. c.9. v.43.& cap.2.v.29.*

1867. *Paſtores animarum quinam verè ſint.*

Viri Paſtores ſumus. Nota, quod Iſraelitæ dicuntur viri Paſtores: Cur addit *Viri*? Cur non ſufficeret dicere ſimpliciter, *Paſtores ſumus*? Nota, quod viri Paſtores debent eſſe viri, non fœminæ: nempè ſunt illi,qui paſcunt gregem Domini exemplo vitæ,verbo doctrinæ, & ſubſidio orationis devotæ; qui oppoſitum faciunt, non ſunt Paſtores, ſed lupi rapaces.*fer.de SS.Sim.& Iud.*

1868. *Boni Prælati Eccleſiarum debent eſſe viri, non mulieres.*

Viri Paſtores ſumus. Cur viri? Nonne & mulieres poſſunt cuſtodire ovium greges? Poſſunt cuſtodire quidem greges ovium materialium, ſed minimè ovium Chriſti: Quicunque ergo ad curam animarum præficitur, debet eſſe vir, non mulier: Cur hoc? Quia mulierem excellit vir quantum ad dignitatem in principiando, quia ex viro, non ex muliere omnes trahunt ortum, tum quantum ad virtutem in agendo, & quantum ad auctoritatem in præcedendo. *lib.* 3. *diſt.* 12. *art.* 3. *quæſt.* 1. Vir autem quoad virilitatem, & virtutem, quia debet eſſe vir per rectam ordinationem ad Deum in ipſo confidendo, amando, & obediendo, item per rectam ordinationem ad ſeipſum innocenter vivendo, item ad proximum compatiendo, docendo, tolerando, & orando. *ſer.* 1. *de uno Confeſſ.*

CAPUT XLVII.

1869. *Iuſtus habitans in terra corpore, anima converſatur in Cælis.*

In optimo loco fac eos habitare. Sic præcepit Pharao, ut Iſraelitæ collocarentur in optimo loco, ſed quis eſt iſte optimus locus? Terra Geſſen: Geſſen interpretatur deſiderium cordis: Per hoc datur intelligi, quod viri Iſraelitæ licet corpore habitant in Ægypto, id eſt in mundo, deſiderio tamen, & corde habitant in optimo loco, ſcilicet in Cœlo per fruitionem bonorum Cœleſtium. *ſer.* 2. *in feſto om. ſanct.*

1870. *Quale diſcrimen inter bona temporalia, & ſpiritualia.*

In optimo loco. Cur dicitur Geſſen optimus locus? Nonne & aliæ regiones erant optimæ? ſed jam dictum eſt, quod per hanc terram intelliguntur bona ſpiritualia animæ, per quod datur diſcrimen inter ipſa, & bona temporalia; quia temporalia afferunt ſecum inquietudinem in cogitatu, inſatiabilitatem in appetitu, cæcitatem in intellectu, & ſterilitatem in fructu, è contra ſpiritualia non poſſunt violenter auferri, nec amitti, nec reſolvi, nec putreſieri, vel comburi, maximèque Cœleſtia. *ſer.* 1. *in feſt. om. ſanct.*

1871. *Homo dum in terra moratur, peregrinus eſt.*

Ad peregrinandum venimus in terra: dies peregrinationis meæ 130. *annorum.* Cur appellantur à Iacob dies vitæ ſuæ, dies peregrinationis? Vt ſcias, ô homo, te eſſe peregrinum in hac vita, ut ibi ſubſtantiam colloces, ubi patriam habes. *In Eccleſ. cap.* 7. *& Pſal.* 114.

1872. *Dies vitæ noſtræ dicuntur mali, & parvi.*

Dies peregrinationis meæ centum triginta annorum parvi, & mali. Cur parvi, & mali: Mali dicuntur dies vitæ noſtræ, quia ſine peccatis non ducitur præſens vita: Parvi, quia vir juſtus ob ſuam humilitatem reputat ſemper dies vitæ ſuæ malè expenſos. *In Luc. cap.* 11. *v.* 13. *& ſer.* 3. *Dom. infrà oct. Epiph.* Ex Primo habetur motivum agendi pœnitentiam, ex Secundo ſe humiliandi.

1873. *Votum paupertatis reddit hominem peregrinum in hac vita.*

Dies peregrinationis meæ, &c. Nota hunc terminum peregrinationis, non dicit proſtitutionis, quia Peregrinus importat voluntarium laborem, paupertatem, & non permanentiam: ſic Religioſus ob votum paupertatis quod non aſſumitur vi, ſed ex mera libertate, ideò libenter: Addit *centum triginta annorum*, ut indicetur perſeverantia contra quoſdam, qui defectus peregrinorum nolunt pati, nec ullam inopiam: Addit *parvi, & mali*, ut indicetur, quod eum humilitate debent ſuſtineri incommoda paupertatis. *ſer.* 3. *Dom. infrà oct. Epiph.*

1874. *In manu Mariæ eſt ſalus noſtra; ideò cum lætitia eſt ei ſerviendum.*

In manu tua eſt ſalus noſtra, reſpiciat nos tantùm Dominus noſter, & læti ſerviemus tibi. Hoc dixit Iacob Regi Ægypti, ſed melius id dicitur à nobis Matri Virgini: In manu tua ſalus, & vita conſiſtunt, lætitia perpetua, & Æternitas glorioſa: conſolare nos in terra peregrinationis noſtræ, & releva paupertatem noſtram. *Opuſc. Pſalt. Pſal.* 71. *&* 131.

CAPVT XLVIII.

1875. *Gentilitas poſt Chriſtum tranſiit ad dexteram: Iudæus ad ſiniſtram.*

Qui extendens manum dexteram poſuit ſuper caput Ephraim minoris fratris, &c. Vide quo præſagio Iacob voluit benedicere duos filios Ioſeph, ſcilicet majorem, & minorem natu, cancellatis manibus, eos benedixit ponens dexteram ſuper minorem natu poſitum ad ſiniſtram, & ſiniſtram ſuper majorem natu: Cur fecit hoc? Quodnam myſterium? Nota, quod per Ephraim minorem intelligitur Gentilis Populus; per Manaſſem Iudaicus Populus, & licet prius eſſet Iudaicus Populus vocatus ad fidem, tamen tranſijt ad ſiniſtram occidendo Chriſtum, & in ipſum credere nolendo, & Gentilis tranſijt ad dexteram per fidem veram Chriſti. Et in huius myſterij ſignum ſacerdos collocans ſibi ad collum ſtolam facit tranſire dexteram partem ad ſiniſtram, & ſiniſtram ad dexteram. *Opuſc. Expoſ. Miſſæ cap.* 1.

1876. *In hac vita collocans ſuam ſpem in temporalibus oblivioni in morte tradetur, collocans in Cæleſtibus benedicetur.*

Qui extendens manum, &c. Nota hic quod Iacob poſuit dexteram ſuam ſuper Ephraim, qui interpretatur frugifer, & ſiniſtram ſuper Manaſſem, qui interpretatur, oblivio, & ſignificatur, quod qui collocant dexteram ſcilicet ſpem ſuper temporalia bona ſignificata in ſiniſtra, oblivioni in morte tradentur, & ad ſiniſtram Iudicis tranſient: qui verò collocant ſuam ſpem in ſpiritualibus tenentes in hac vita ſiniſtram quoad abjectionem

nera terrenorum, in fine collocabuntur ad dexteram Chriſti, fit enim alterna mutatio à contratio in contrarium de dextera in ſiniſtram, & de ſiniſtra ad dexteram, ſcilicet de dextera conſolationum temporalium io æternam triſtitiam,& è contra. *Opuſc. de Eccleſ. Hier. p.1.cap.3.& in Luc.cap. 16.v.25.*

1877. *Deus ſuo occulto judicio alios tractat asperè, alios benignè.*

Qui extendens manum, &c. Vide ex hoc, quàm occulta ſunt judicia Dei, nam contra voluntatem Ioſeph Pater ſuus miſit manum ſiniſtrã ſuper majorem natu, & dexteram ſuper minorem; nam occolto ſuo judicio alijs extendit manum per punitionem, & alijs extendit benediceodo, & protegendo. *Pſal.80.*

1878. Iacob donavit Ioſeph prædium proximum Samariæ, ubi erat fons, apud quem poſtea Chriſtus vocavit ad ſe Samaritanam mulierem. *In Ioan.cap.4. v.5.* Unde dixit, *hic v.22. Do tibi partem unam extra fratres tuos.*

CAPVT XLIX.

1879. *Deus congregat ſuos in Eccleſia ob multiplicem finem.*

Congregamini, ut annuntiem, quæ ventura ſunt vobis in diebus noviſſimis. Cur voluit prædicere iſte ſanctus ſenex ſuis filijs futura in noviſſimis temporibus, & voluit eos prius ſimul congregatos? Quia Deus congregat juſtos in Eccleſia ob plures fines; ſcilicet ad ſui gloriam exaltandam, ad exercitium virtutis, & ad melius cognoſcendum Divina Sacramenta: Ecce fructus mirabiles Congregationum, quæ inſtitutæ ſunt in Eccleſia. *In Luc.cap.3.v.17.*

1880 *Religionum mendicantium inſtitutio in Eccleſia, quàm utilis, & neceſſaria, & præfigurata in teſtamento veteri.*

Congregamini filij mei ut annuntiem, &c. Nota, quod hic ſanctus ſenex vocat omnes ſuos filios, ſcilicet duodecim; ſed quæritur, an etiam in hoc numero connumerentur Ephraim, & Manaſſes filij Ioſeph; & reſpondetur, quod Deo dictante fuerunt additi à Iacob numero duodenario,& ideò Ipſis benedixit, & prædixit in capite præcedenti futura: ſed quid myſterij in hoc facto elucescit? Cur addit ad filios etiam Nepotes? Nota perbellum myſterium; In numero duodenario ſignificantur Epiſcopi, & alij Clerici ſacerdotes vocati in hæreditatis Chriſti ſortem: ſed voluit ijs ſuperaddere Ordines Mendicantium, ut Coadiutores Epiſcoporum, & Eccleſiaſticorum incumberent ſaluti animarum, quos ideò inſpirante Deo Vicarius Chriſti cum hilaritate ſuſcepit, pietate confovit, authoritate roboravit, & poteſtate defendit, & ut Patriarcha Iacob filios accreſcentis Ioſeph multipliciter benedixit: piè in hoc providens ſaluti animarum, & in nullo præjudicans authoritati Pontificum, tanquam ornans, non decorans Eccleſiaſticam Hierarchiam. *Opuſc. Apolog. paup. reſp.4.cap.3.*

1881. *Luxuria peſſimi effectus.*

Ruben effuſus ſicut aqua, non creſcas: quia aſcendiſti cubile patris, &c. Ecce effectus peſſimus luxuriæ, ex qua luxurioſus contrahit maledictionem Divinam: unde licèt voluptuoſus videatur creſcere in proſperitatibus, hoc augmentum tamen eſt ſicut hydropici, & maximè noxium. *In Ioan.collat. 19.& in Pſal.41.*

1882. *Vindicativi, & iracundi Deo exoſi, & maledicti.*

Simeon, & Levi vaſa iniquitatis bellantia, &c. maledictus furor eorum, &c. Per hoc patet, quod Deo ſint exoſi iracundi, vindicativique, & à Deo maledicti, & ſeparati. *In Luc.cap.6.v.11. & Opuſc. Diat. eit. 6. cap. 2. & Opuſc. ſpec. B.Virg.lect.15.& Opuſc. lignum vitæ.*

1883. In hoc capite ubi proponitur benedictio, & præſagium futurorum in perſona Iudæ filij Iacob habetur Prophetia nobiliſſima, & clariſſima de Chriſto venturo, *Opuſc. Princip. S. Script. & ſer.14.Hexaem & in Luc.cap.19.v.35.& c.24.v.47.*

1884. *Sicut Chriſtus medijs paſſionibus, & violentia, ſic & eius ſequaces ſolum ad Cælum valent pertingere.*

Catulus leonis Iuda: aſcendiſti ad prædam: requieſcens accubuiſti ut leo, &c. Vide, quomodò Chriſtus deſcendens de Iuda ad prædam aſcendit; ſcilicet violenter, & medijs paſſionibus, ſic & omnes, qui ipſum imitantur volentes ad Cœlum pertingere, nam violenti rapiunt illud. *In Luc. cap. 16.v.16.*

1885. *Mors, & reſurrectio Chriſti hic prædicta, & præfigurata.*

Catulus leonis Iuda, ad prædam aſcendiſti fili mi, requieſcens accubuiſti ut leo, & quaſi leæna, quis ſuſcitabit eum? Notant Philoſophi, quod Catuli leonum tribus primis diebus, & noctibus dormiunt, & Patris fræmitu ſuſcitantur, hacque metaphora indicatur, quod Chriſtus accubuit in Cruce moriendo, & quod Divina virtute ſuſcitatus eſt. *In Ioan.cap.12.v.34. & ſer.2. in ſabb. S. & ſer.5.in Paſch.*

1886 *Prophetia de Chriſti Adventu clariſſimè verificata eſt tempore Nativitatis eius ex regimine Herodis.*

Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de fæmore eius, donec veniat, &c. Ecce quod cum tempore Nativitatis Chriſti Herodes regnaverit in Iudæa primus Alophilorum, ſeu advenarum, patet Chriſtum adveniſſe verum Meſſiam ex hac prophetia, cum tunc ceſſaverit & regnum, & ſacerdotium in natione Iudæorum. *In Luc. cap. 1. v.5.& cap.2.v.3.& cap.3.v.1.*

1887. *Chriſtus expectatus ab omnibus gentibus.*

Ipſe erit expectatio gentium. Vide quàm verum ſit, quod Chriſtus ab omnibus fuerit expectatus:& merito, quia bonum eſt præſtolari cum ſilentio

ſalutare Dei: Ex qua Prophetia Iudæi poterant ſcire Adventum Chriſti, nec ullsm excuſationem habebant. *In Luc. cap. 8. v. 40. & in Ioan. cap. 4. v. 25.*

1888. *Chriſtus venit vocare Gentiles, & Iudæos.*

In huius ſigoum Angelus annnnciavit Incatnationem in Civitate Nazareth, quæ erat in confinio Iudæorum, & Gentilium. *In Luc. c. 1. v. 27.*

1889. *Vocatio per Chriſtum gentium, & Iudæorum prædicta in hac Prophetia.*

Ligans ad vineam pullum ſuum, & ad vitem aſinam ſuam. Hæc Prophetia verificata eſt in die Palmarum, qui uſus eſt primò pullo, deinde Aſina, quæ ſignificabant populum Gentilem, & Iudaicum, quos venerat ligare ſibi qui eſt vitis, vinculo charitatis: Et nota, quod primò uſos eſt pullo, quia primò vocavit populum geutilem miniſterio Apoſtolorum, qui jactaverunt veſtiments ſua ſuper eum, & in fine mundi vocabit Iudæos: aſſimilatur autem viti, quia portavit bonum vinum Evangelij in hac vocatione. *In Luc. cap. 19. v. 35. & In Ioan. collat. 67.*

1890. *Chriſti ſanguinis efficacia qualis in Eccleſia.*

Lavabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ pallium ſuum. Nota, quod ſanctus Patriarcha prophetavit adventum Chriſti, eius paſſionem, inſtitutionem Sacramentorum, fundationem Eccleſiæ, ideò dicit, *Lavabit in vino*, ſcilicet ſanguine veſtem ſuæ humanitatis in paſſione, & virtute ſanguinis lavabit Eccleſiam ipſam mundando à peccatis. *Opuſc. ſumma de Eſſentia.*

1891. *Chriſtus expreſſit de ſuo Corpore vinum cæleſte ad refectionem animarum.*

Lavabit in vino ſtolam ſuam, &c. Quodnam vinum eſt hoc: Nota, boc vinum eſt ſanguis Chriſti, quod expreſſit de toreulari Crucis, per quod reficiuntur boni, & io gloria bibent illi, qui probsti inventi fuerint per torcular Crucis, remsnentibus fœcibus ad depreſſionem mslorum in Infernum. *In Thren. cap. 1. v. 15.*

1892. *Vinum Euchariſticum eſt ſanguis Chriſti, qui in Miſſa offertur ad lavandam Eccleſiam, & fideles.*

Lavabit in vino ſtolam & in ſanguine uvæ pallium. Nota, quod prius dicit vinum, poſtea appellat ſanguinem, quia alluditur ad vinum, quod in Altari quotidie offertur pro peccatis, & quia eſt vinum in ſpecie, & in re ſanguis Chriſti, ideò in torculari Crucis expreſſus expoſitus eſt in Eccleſia ad muodatiooem animarum. *In Luc. cap. 19. v. 35. & ſer. 2. in Cœna Domini.*

1893. *Lachrymæ ſunt vinum refectionis, & ſanguis mundant animam.*

Lavabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ pallium. Si erit vinum quomodò dicitur ſanguis? Nota, quod hoc miraculum verificatur in lachrymis compunctionis, quæ lætificant cor, & mundant aoimam. *ſer. 3. Dom. 12. poſt Pentec.*

1894. *Relinquens maius bonum pro minori ob obedientiam magis meretur.*

Pulchriores ſunt oculi eius vino, & dentes eius lacte candidiores. Quid eſt oculus pulchrior vino? Nota, quod vinom ſignificat opus bonum, vel Sacrificium: Qui autem ob obedientiam omittit vinum hoc, ſcilicet opus boourn etiam majus, pulchrior comparet in coſpectu Dei: melior eſt enim obedientia, quàm victimæ. *Opuſc. Pſal. 118. cap. 3. v. 5.*

1895. *Negotiatio, & Mercatura eſt opus indifferens, & licitum.*

Zabulon in littore maris, &c. Hic prædicit, quod hæc Tribus exercere debebat mercaturam, quæ de ſe non eſt mala, ſed indifferens. *lib. 4. diſt. 16. p. 1. dub. 13.*

1896. *Pœnitentia eſt navis ducens animam ad portum.*

Zabulon in littore maris, & in ſtatione navium pertingens uſque ad Sidonem. Myſticè ſignificatur, quod Chriſtus providit in Eccleſia navem, quæ eſt ſecunda tabula poſt naufragium, qua anima eripitur à naufragio, & ducitur in ortum. *In Ioan. cap. 6. v. 21.*

1897. *Dei præſentia quanta bona parit in anima.*

Iſſachar aſinus fortis accubans inter terminos vidit requiem, quod eſſet bona, & terram, quod eſt optima, & ſuppoſuit humerum ſuum ad portandum. Nota, quod myſticè ſignificatur per Zabolon, qui interpretatur memoria Dei; vel vir mercedis, qood exercens ſe in continua memoris, & præſentia Dei facilè portat adverſitates huius vitæ, & obliviſcitur horum terrenorum, ſolùm tendens ad mercedem æternam. *In Ioan. collat. 56.*

1898. *Mercenarij boni laborant pro vita æterna, & abundant meritis.*

Iſſachar aſinus fortis, &c. Iſſachar interpretatur, vir mercedis, eſtque ille, qui pro merecde æterna laborat, iſteque ditatur panibus fidei, ſpei, & charitatis. *In Luc. cap. 15. v. 17.*

1899. *Antichriſtus prædicitur ex Tribu Dan, eiuſque malignitas.*

Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita, &c. Nota, quod multi ex hoc rextu dicunt, quod Antichriſtus naſciturus eſt de Tribu Dan, eiuſque malignitas, & exterminatio per ipſum futura in Eccleſia quatuor cornibus ceraſtis, ſcilicet callida perſuaſioue, miraculorum ficta operatione, donorum largitione, & tormentorum exhibitione. *Opuſc. Comp. Theol. lib. 7. cap. 9. & ſer. 15. Hexaem.*

1900. *Prædicator ſine perfectione Evangelica eſt ſubiectus deceptionibus Diaboli.*

Mordens ungulas equi, ut aſcenſor cadat retrorſum. De Dan id dicitur figurans Diabolum, vel Antichriſtum, qui mordebit, vel expilabit ungulas equorum,

equorum, ut aſcenſor cadat retrorſum; per equum autem intelligitur Prædicator veritatis, qui portat verbum Dei per orbem: per ungulas intelligitur perfectio Evangelica; ſicut autem equus ſine fixione ungularum nihil valet, ſic Prædicator ſine perfectione Evangelica, & ideò ſubjectus eſt caſui, & ruinæ. *ſer. 15. Hexaem.* Si igitur in hoc equo bonus miles fueris, & hoſtes ſuperaveris, tunc coronaberis, ſi non, fallax equus eris ad ſalutem. *ſer. 3. Dom. 10. poſt Pentec.*

1901. *Incedens per viam peccati incidit in poteſtatem ſerpentis Infernalis.*

Fiat Dan coluber in via. Quid eſt coluber in via? Coluber iſte eſt ſerpens Infernalis, qui in via peccati habitat, & in ſui poſſeſſionem reducit, quem videt ambulare in hac via. *In Pſal. 94.* Cave ergo, ne à Diabolo capiaris, cave à vinculis peccati, cave, ne ad patibulum Inferni vinctis manibus per peccatum traharis, inſta orationibus, ut eripiaris à tam crudeli poſſeſſore. *ſerm. 3. Dom. 11. poſt Pentec.*

1902. *Diabolus conatur, ut homines cadant retrò, non ante.*

Fiat Dan coluber, &c. ut aſcenſor cadat retrorſum. Cur retrorſum conatur Diabolus homines præcipitare, non in faciem? Quia cadere retrorſum eſt peccare, & ſimul oblivisci, vel non advertere ad pœnam, quæ conſequitur, ideò, ut homines peccent ſine conſideratione ſuppliciorum, quæ à Deo ſunt impijs parata, totum conatum adhibet Diabolus. *In Ioan. cap. 18. v. 9. & in Luc. cap. 17. v. 16.*

1903. *Ieſus ſalvator unica ſpes à nobis expectanda & deſideranda.*

Salutare tuum expectabo. Quid eſt ſalutare Dei expectare? Notant hic Interpretes, quod cum ſanctus Patriarcha prædixiſſet futurum Meſſiam, ne autem crederent Samſonem futurum Iudicem de Tribu Dan, & liberatorem Populi, foreque ipſum Meſſiam, poſt Prophetiam Dan ſubdit, *ſalutare tuum expectabo*, ideſt Ieſum ſalvatorem, ideſt non hunc, ſed Ieſum expectando liberatorem, & redemptorem Mundi: dicitur autem, *ſalutare*, quia eſt ſalus noſtra, ad quam noſtra ſpes, & cor debet tendere: ſed adverte, quod differenter dicitur expectatio noſtra, & expectatio Iudæorum, nam Iudæi ipſum expectant venturum, ideò etiam fruſtratoriè, Nos ipſum expectamus jam incarnatum, ut ſalvos nos, & beatos efficiat. *In Thren. cap. 3. v. 18. & in Pſal. 118. cap. 3. v. 9. & in Luc. cap. 2. v. 25. & ſer. 4. Dom. 1. Advent.*

1904. *Contemplativa vita præbet animæ delicias Cæleſtes.*

Aſer pinguis panis eius, & præbebit delicias Regibus. Aſer interpretatur beatitudo, ideo proponitur hic panis figura contemplativæ vitæ, quæ eſt panis dulcis præbens delicias Regibus. *In Luc. cap. 14. v. 15. & cap. 22. v. 19.*

1905. *Eucharistia præbet animæ delicias regales.*

Aſer pinguis panis eius, & præbebit delicias Regibus. Nota, quod hic præfiguratur Sacramentum Corporis, & ſanguinis Chriſti in pane, hoc enim verè præbet delicias omnes animæ. *In Luc. ibidem.*

1906. *Eloquia Domini continent omnia bona, & velociter illuminant, & mundant.*

Nephtali ceruus emiſſus, & dans eloquia pulchritudinis. Nota, quod Nephtalim interpretatur latitudo, dicitur autem, *Ceruus* quia ſignificat qualitates eloquiorum, & verbi Dei, quod velociſſimè erudit, & mundat animam: ſic, & Apoſtoli tanquam cerui à Chriſto electi velociter portaverunt per orbem verbum Dei. *Pſal. 118. cap. 1. v. 11. &* Gloſſa.

1907. *Ioſeph Patriarcha gratiam invenit coram Deo, & hominibus.*

Filius accreſcens Ioſeph, & decorus aſpectu, &c. Vide, quomodò iſte Ioſeph crevit, & profecit non ſolùm ſanctitate, & gratia apud Deum, ſed cum eſſet decorus aſpectu, etiam apud homines. *In Luc. cap. 1. v. 80.*

1908. *Prælatus debet eſſe Ioſeph, ſcilicet intendens ſuæ, & aliorum utilitati.*

Filius accreſcens Ioſeph. Per Ioſeph, qui interpretatur, augmentum, intelligitur Prælatus: ſicut enim Ioſeph totus fuit intentus profectui non ſolum in ſe, ſed & in alijs, ſic debet eſſe Prælatus. *In Luc. cap. 23. v. 52.*

1909. *Chriſtus voluit ligari, ut nos è vinculis liberaret.*

Diſſoluta ſunt vincula brachiorum, & manuum illius, &c. Nota, quod ſicut Ioſeph pervenit ad tantam ſublimitatem per carcerationem, & vincula; ſic Chriſtus voluit ligari, ut nos eriperet à vinculo peccatorum. *ſer. 3. Dom. 11. poſt Pentec.*

1910. *Chriſtus Paſtor, & lapis pro nobis.*

Inde Paſtor egreſſus eſt, lapis Iſrael. Quomodò dicitur Ioſeph Paſtor, & lapis? Paſtor paſcens Iſrael, & lapis ideſt ſuſtentaculum: Hoc competit Chriſto, qui fuit Paſtor, quia venit quærere ovem perditam dicitur lapis egreſſus de Virgine Maria ſine virili concurſu, & junxit duos angulos in ſtructura Cœli, ſcilicet Angelos, & homines, vel naturam Divinam, & humanam. *ſer. 3. in Nativitate.*

1911. *Omnes benedictiones antiquorum ſanctorum congregatæ ſunt in B. Virgine Maria.*

Omnipotens benedicet tibi benedictionibus Cœli deſuper, benedictionibus abyſſi jacentis deorſum, benedictionibus uberum, & vulvæ. Vide hic quomodò S. Senex aggregavit omnes benedictiones in unum omnium bonorum, ſed cuinam hæc propriè competunt niſi B. Virgini Mariæ, hæc enim ſola fuit benedicta ſuper omnes Creaturas. *In Luc. c. 1. v. 42.*

1912. *S. Paulus priùs Lupus, poſtea Agnus.*

Beniamin Lupus rapax mane comedet prædam, & veſpere dividet ſpolia. Nota, hæc fuit Prophetia

de

de Paulo Apoſtolo, qui fuit priùs lupus perſequens Chriſtianos, fuitque de Tribu Beniamin, poſtea fuit Angelus perſequutus à Iudæis, & Gentilibus. *In Luc. cap. 10. v. 3.*

1913. *Prælatus debet deponere omnem feritatem.*

Beniamin lupus, &c. Talis debet eſſe Prælatus; electus enim ad prælaturam debet exemplo Pauli deponere omnem feritatem, & agnus fieri, ut boni foveantur, & mali tolerentur. *In Luc. cap. 10. v. 3.*

1914. *Occultans bona ſpiritualia furatur occultè Regnum Cælorum.*

Beniamin lupus rapax. Tales ſunt, qui dimittentes temporalia, bona occultè faciunt vitantes laudes humanas ſolo teſtimonio Divino contenti; iſti furantur Cœlorum Regnum, comedentes prædam cœleſtem. *In Luc. cap. 16. v. 16.*

1915. *Pænitens colligit pedes ſuos in tumulo Pænitentiæ.*

Iacob collegit pedes ſuos ſuper lectulum, & obijt, &c. Oh felix, qui colligit tali pacto ſuos pedes, ſcilicet in lectulo pœnitentiæ terminando ſic vitam ſuam. Infelix, qui eos colligit in lectulo luxuriæ, vel in patibulo ſuperbiæ, vel in igne avaritiæ. *ſer. 3. Dom. 18 poſt Pentec.*

CAPUT L.

1916. *Debet homo condire corpus ſuum aromatibus, ut Deo placeat.*

Præcepit Ioſeph medicis, ut aromatibus condirent patrem. Ad quid hoc condimentum ordinatum eſt in cadavere hoc? Per hoc Chriſtus dat nobis intelligere, quod ſummè Deo placet, qui aromatibus condit ſe, ſcilicet bonis operibus, cogitationibus pijs, & ſanctorum orationibus. *In Luc. cap. 23. v. 56.*

1917. *Planctus ſuper mortuos eſt actus pietatis.*

Flevitque eum Ægyptus ſeptuaginta diebus, &c. Vide, quomodò tunc erat mos iſte pius plangere ſuper mortuos, & maximè juſtos. *In Eccleſ. c. 3.*

1918. *Maximum ſcandalum eſt Prædicatorum, quorum vita diſcordat verbis.*

Obſecro, ut obliviſcaris ſceleris fratrum tuorum, &c. Hoc dixerunt fratres Ioſeph nomine Patris ſui ad Ioſeph timentes, ne mortuo Patre ſe vindicaret de eorum malitia Indigna: Oh quot ſunt impij Prædicatores, de quibus poteſt dici, quod eorum malitia eſt maxima contra Chriſtum, quorum ſcilicet vita diſcordat à verbis, quia maximum ſcandalum ingerunt in Eccleſia. *Pſal. 118. c. 2. v. 11.*

1919. Voluntati conſequenti, & abſolutæ Dei non poſſumus reſiſtere, unde totus Mundus nihil poteſt contra ipſum *lib. 1. diſt. 47. art. 1. quæſt. 1.*

1920. *Prælati quomodò debent tractare ſubditos.*

Nolite timere, &c. Vide, quomodò Ioſeph conſolatus, & confortatus eſt ſuos fratres, ut daret exemplum Prælatis, & omnibus juſtis, nempè debere conſolari ſubditos verbo, ſubſidio, & exemplo. *Pſal. 118. cap. 4. v. 2.*

1921. *Chriſtus Ieſus adventu ſuo viſitavit homines ſedentes in tenebris Ægypti.*

Poſt mortem meam viſitabit vos, & aſcendere faciet de terra iſta, &c. Hæc dixit Ioſeph ante mortem ſuam ſuis fratribus prædicens viſitationem futuram per Mediatorem Ieſum Chriſtum. *In Luc. cap. 1. v. 7. & cap. 7. v. 16.*

1922. *Maximum Dei beneficium in locis ſanctorum reliquijs ditatis.*

Poſt mortem meam Deus viſitabit vos. Cur poſt mortem, & non ipſo vivente promittit hanc Dei viſitationem? ſed nota ſequentia. *Aſportate oſſa mea vobiſcum de loco iſto.* Cur præcipit hanc aſportationem ſuorum oſſium? Nota, quod id factum eſt Deo inſpirante, nobiſque indicante, quod Deus benignè viſitat loca, in quibus adſunt oſſa, & reliquiæ ſanctorum; ſic exponunt plures SS. Patres, loca enim, quæ adorantur reliquijs ſanctorum, ſunt benedicta à Deo, & ſanctificata, præſentiaque ipſorum ſanctorum, & Angelorum munita. *ſer. 1. in Dedicat templi.*

1923. *Qui vult in gloriam transferri, & in Chriſtum transfigurari, debet aromatibus ſpiritualibus animam condire.*

Mortuus eſt Ioſeph, & conditus aromatibus, &c. Vide, quomodò non ſolum Iacob, ſed & Ioſeph poſt mortem conditus eſt aromatibus: Per quod ſignificatur, quod ſicut iſti viri ſancti in ſignum ſanctitatis fuerunt conditi poſt mortem aromatibus; ſic datur nobis intelligi, quod felix illa anima eſt, quæ aromatibus virtutum condita in loculo corporis degens quotidiè proficiendo perenni vitæ reſervatur: ſi enim cuſtodita fuerit in fide, ſpe, & charitate, & bonis operibus per gratiam Chriſti merebitur pervenire ad ſpeciem Divinitatis contemplandam facie ad faciem: hæc enim ſunt aromata, quæ Chriſto placent. *In Luc. c. 23. v. 56.*

Oh utinam mereamur, & nos ad hanc transfigurationem pervenire cum Petro, Iacobo, & Ioanne in montem gloriæ cuius myſterium celebrat Eccleſia hac die, in qua Deo opitulante, & Seraph. Doct. S. Bon. ſuffragante dedimus finem huic ſeraphicæ expoſitioni ſacræ Geneſis ad gloriam Dei benedicti, &c. Amen.

LIBRI EXODI
PROLOGUS.

POST Librum Geneſis immediatè ſequitur Liber Exodi: Exodus Græcè, Latinè dicitur exitus, ſeu itinerarius: Odos enim interpretatur iter, vel via: Hebraicè dicitur Velleſemoth, ideſt, & hæc ſunt nomina; nam Hebræorum mos eſt libris Sacræ Scripturæ pro titulo affigere principium libri: qui ordo eſt valdè congruus, tum Hiſtoriæ: tum myſterio: quia cum in Geneſis fine narretur ingreſſus filiorum Iſraël in Ægyptum; ſic in principio hujus Libri notatur egeſſus ejuſdem populi ex Ægypto, & deinde datio legis. Myſticè verò, cum in Geneſi actum ſit de carnali propagatione hominum ex primo parente, per quam naſcimur filij iræ, & ſeparatione filiorum Iſraël à cæteris nationibus, in hoc libro conſequenter agitur de ſpirituali regeneratione facta per Chriſtum ad ſtatum gratiæ: Totus igitur iſte liber præfigurabat Chriſtum, nempe in Moyſe prius occultato, poſtea revelato, in liberatione populi captivati, in interemptione populi captivantis, in virga miraculoſa, in latione legis, & ſic in ſimilibus; & aliis figuris, quibus iſte ſacer liber eſt refertus, exponuntur, veluti in Paradiſo cæleſti bona infinita nobis per Chriſtum exhibita.

CAPUT I.

1. *Apoſtoli, & Prædicatores à Chriſto electi, ut coadjutores ad liberationem captivorum.*

Hæc ſunt nomina duodecim filiorum Iſraël, qui ingreſſi ſunt in Ægyptum cum Iacob. Nota, quod hoc fuit præſagium futurorum, nempe, quia Chriſtus miſſus eſt, ut liberaret hominem ex Ægypto culpæ, intravit in hunc mundum, & ſuos in hoc opere adjutores elegit Apoſtolos duodecim, per quos procreandi erant filij ſpiritualiter in Eccleſia: & quia numerus duodenarius ſignificat univerſitatem, ſignificantur & cæteri coadjutores, Prædicatores, & Prælati, quorum miniſterium ordinatum eſt ad filiorum procreationem ſpiritualem, & ad liberationem captivorum Diaboli. *In Luc. c. 6. v. 13.*

2. *Qualem familiam amet, eligatque Chriſtus inter ſuos.*

Hæc ſunt nomina eorum, qui ingreſſi ſunt Ægyptum, ſinguli cum domibus ſuis introierunt, &c. Cur ſpecialiter notantur familiæ ingreſſæ in Ægyptum cum ſuis ducibus, & capitibus? ſed jam dictum eſt, quod hic præfigurati ſunt Apoſtoli, Prælati, & Concionatores à Chriſto electi, ut coadjutores ipſius in ſalutem Animarum: ſed advertendum, quod Chriſtus habet & ſuam familiam, quam valdè diligit, nempè contemplativos, activos, & compoſitos ex utraq; vita: hoſque eligit Chriſtus in ſua domo, & valdè diligit, quia ſic conſtituunt domum ipſius valdè compoſitam, & ordinatam. *In Ioan. c. 11, v. 4.* Unuſquiſque etiam habet in domo Animæ ſuam familiam; ſcilicet vires ſenſitivas, rationales, & intellectuales, habitus infuſos, & acquiſitos, quæ omnia debent ordinari in domo Dei in exercitus virtutum contra hoſtes, & vitia. *op. de ſeptem donis in communi c. 4. & 6. & de dono Conſil. c. 3.*

3. *Chriſtus ſuis nomen imponit, malos relinquens ſine nomine.*

Hæc ſunt nomina filiorum Iſraël, &c. qui venerunt & multiplicati ſunt nimis: Interea ſurrexit novus Rex in Ægypto, &c. Notandum hic, quod filiorum Iſraël nomina per tribus ſuas exprimit: quando verò loquitur de novo Rege Ægypti

 tacetur

taceτur ipſius nomen, ſed tantum dicitur, quod ignorabat Ioſeph; Cur hoc? Cur reticetur nomen Regis Ægypti, & exprimitur nomen filiorum Iſrael? quia Deus omnibus Sanctis nomina vocat, quia eorum notitiam habet: ſcripta ſunt enim nomina eorum in Cælis; è contrario Dominus nomina impiorum non nominat approbando; hoc patet in Lazaro, (*Luc.c.16.*) quem nominat, & in divite, cujus nomen tacet. *ſerm. x. Dom. 4. poſt Pentec.*

4. *Multitudo bonorum cor unum habet: malorum multitudo diſperſa.*

Multiplicati ſunt nimis, & repleta eſt terra. Nota hic, quod de filiis Iſraël ſpecificatur multitudo: de Ægyptiis nequaquam: Cur non etiam in medium ponitur multitudo Ægyptiorum? quia Iſraëlitæ vivebant ſub una fide, & cultu; ideò ſequentium Chriſtum cor erat unum, ob id multitudo Deo chara: mali autem ſunt in diverſa diſperſi, quorum alij habent cor ſuperbum, alij luxurioſum, alij avarum? Tales ſunt Chriſtiani nomine, non corde, ſicut vulpes Samſonis conjunctæ caudibus, faucibus diviſæ erant. *ſerm. 2. Dom. poſt Pent.*

5. *Invitatorium malorum in matutino Diaboli quale.*

Venite, ſapienter opprimamus eum, ne forte multiplicet &c. Nota quomodò iſte Princeps invitat ſuos ſequaces ad oppreſſionem bonorum: hoc enim eſt invitatorium malorum in matutino Diaboli, dum mutuò ſe invicem hortantur ad malum. *In ſap. cap. x.*

6. *Bonorum Deus conſervat memoriam in mundo, ad ipſorum laudem; malorum ad confuſionem, & ignominiam.*

Venite opprimamus eum &c. Cur Deus conſilia impiorum hic memorat? Cur non potius in oblivionem tradit opera eorum? quia Deus vult, ut conſervetur memoria bonorum, ad ipſorum laudem: malorum autem ad ipſorum vituperium, & confuſionem. *In ſap. c. 2.*

7. *Sapientia diabolica & Chriſtiana qualiter differant.*

Venite ſapienter opprimamus eum &c. Nota hanc connexionem, *ſapienter opprimamus eum*: ergone in oppreſſione injuſta concurrit ſapientia? Nonne ſapientia de Cælo eſt, & ad bonū inclinans? ſed attende, quod alia eſt ſapientia è Cælo, alia ex Inferno: prima eſt ſapida ſcientia, in qua lux cæleſtis dirigit intellectū ad veri cognitionem, & ſapor erigit affectum ad boni ſaporoſam dilectionem: hæcque mentem, quam inhabitat purificat, pacificat, & quietat: Diabolica verò eſt carnalis, & mundana, quæ peius præponit meliori; eſtq; ordinata ad perditionem ſui, & aliorum: hæc vias ad peccandum exquirit, proximos conculcare ſtudet, pecuniam malè congregat bella diſponit, invidiam provocat. *ſerm. 1. de ſancto Gregor. & op. de dono ſap. cap. 1. & op. de Eccleſ. Hierar. p. 1. c. 3.*

8. *Calliditas Diaboli in tentando, quàm ſagax.*

Venite ſapienter opprimamus eum. Quid eſt ſapienter opprimere, niſi callidè, aſtutèq;? Ecce ſapientia Diaboli in tentando, qui mira calliditate omnium diſcutit conſuetudines, ventilat curas, ſcrutatur affectus, & ibi ſemper quærit cauſas nocendi, ubi quemquam viderit ſtudioſius occupari: Novit enim iſte antiquus hoſtis, cui illecebras gulæ ingerat, cui virus invidiæ infundat, cui blandimenta luxuriæ objiciat, cui vana ſuperbiæ incitamenta promittat: novit, quem metu opprimat, quem gaudio fallat, quem admiratione ſeducat. *op. ſolil. cap. 1.*

9. *Diabolus utitur miniſterio hominum ad ruinam noſtram.*

Venite, ſapienter opprimamus eum. Ad quoſnam dirigitur hoc invitatorium? Nonne ipſe Rex erat ex ſe ſufficiens ad hanc oppreſſionem? Minimè, quia indigebat miniſterio ſuorum. Sic eſt Diabolus, qui cum de ſe non poſſit opprimere hominem, utitur hominum malorum miniſterio: Habet enim aliquos ſibi obligatos, quorum ad alios decipiendos ingeniis utitur, & linguis. *op. ſolil. c. 1. & ſer. 2. fer. 4. Pentec.*

10. *Diabolus non opprimit niſi volentes.*

Venite ſapienter opprimamus eum &c. Nota hanc connexionem, *ſapienter opprimamus*: quia hæc eſt vox Diaboli, qui ſapienter, id eſt callidè per blanditias, primò inſtigat hominem ad malum, quia non habet poteſtatem in hominem niſi blandiendo, inſpirando, ſeducendo: cui ſi homo ſe voluntariè ſubjiciat, tunc ipſum opprimit violenter: Inſidiando enim circumvenit, minando terret, ſuadendo blanditur, deſperando frangit, promittendo decipit, & opprimendo rapit, & occidit volentem. *lib. x. d. x1. dub. 3. a. 2. quæſtion. 3. ad 4.*

11. *Civitas Diaboli ædificatur à malis, ut ibi habitet.*

Ædificaveruntq; urbes tabernaculorum &c. Nota, quod Ægyptij opprimentes Hebræos, cogebant eos ad ædificandum civitates luti, lateris, & palearum miniſterio: Per quod ſignificatur, quod quando homo ſe ſubjicit Diabolo, cogitur ædificare habitationes ipſi Diabolo, luto, & igne, ſcilicet æſtu cupiditatis, & concurſu malæ voluntatis. *In Pſalm. 126. & 39. & in Io. cap. 9. v. 6.* Vel in luto ſignificatur luxuria, & avaritia, per quas homo in ſervitutem Diaboli intruditur, & ſemper in ſpurcitia verſatur. *Op. Diat. tit. 1. c. 9. & op. Comp. Theol. l. 3. c. 19.*

1x.. *Boni quò magis tentationibus probantur, tantò magis proficiunt in bono.*

Quantò magis eos opprimebat, tanto magis creſcebant. Ex hoc manifeſtè paret, utilitas tribulationum

lationum in bonis , quia quò magis à Deo probantur , eo magis fæcundantur in Anima , & in virtutum profectu : oh felix , & bona tribulatio, quæ deprimit , ut exaltet. *lib.4. ll.15.p.1. dub.2.*

13. *Quàm infelix ſervitus Diaboli, mundi, & Carnis.*

Oderant Ægyptij filios Iſrael, & affligebant in operibus duris , luti , & lateris , omniq; famulatu , quo in terra operibus premebantur. Vide quàm ignominioſa , & vilis eſt ſervitus malorum , qua ſe voluntariè ſubjiciunt Dæmoni , mundo , & Carni , & peccato , & præcipuè in peccato avaritiæ: & luxuriæ , in qua nunquam datur requies : Malus enim eſt ſervus tot dominorum , quot vitiorum. *In Ioann. Collat. 42. ſerm.2. de ſancto Nicol.*

14. *Diaboli crudelitas in ſuos quanta ,& qualis.*

Diabolus opprimit ſuos in luto luxuriæ , & latere avaritiæ , & in paleis ſuperbiæ , nec eos unquam ſinit requieſcere. *In ſap.c.10.*

15. *Deus permittit , quod mali vexent bonos ad eorumdem profectum.*

Vitam ducebant in operibus luti &c. Vide hic judicia Dei occulta , quomodò permittit , ut boni à malis vexentur ad ipſorum majorem profectum, & malorum acriorem punitionem. *Op Bibl. paup. cap. 110.*

16. *Per quæ quis peccat , per hæc & punitur.*

Qui maſculini ſexus fuerint , in flumen projicite : ſi fæminini , reſervate &c. Hoc fuit præceptum Pharaonis factum obſtetricibus , ut ſuffocarent maſculos in flumine : volebat enim exterminare nationem Iſraelitarum; Sed Deus hoc conſilium diabolicum interrupit, & ob id punita eſt Ægyptus in ſuffocatione Ægyptiorum in aquis maris rubri, ut pateret,quod per quæ quis peccat, per hæc & punitur. *In ſap. cap.11.*

17. *Mendacium veniale Deo exoſum ; poteſt tamen ſtare cum actu pietatis meritoria.*

Timuerunt autem obſtetrices Deum , & non fecerunt juxta præceptum Regis &c. Notatur hic pietas obſtetricum, & timor Dei , ob quem non obtemperantes impio præcepto Regis Ægypti , reſervabant maſculos : Sed quomodò dicitur , quod erant timentes Deum , ſi poſtea , ut ſe defenderent à punitione , hoc mendacium dixerunt Regi: nempe non ſunt Hebreæ ſicut Ægyptiæ,quia mulieres Hebreæ ſibi ipſis , dum pariunt obſtetricandi exercent officium : quod erat falſum ? fuerunt ne remuneratæ ob hoc mendacium ? ſed diligenter eſt hic notandum , quod peccaverunt quidem mulieres venialiter , ob id erant dignæ aliqua pœna ; ſed tamen hoc peccatum veniale non abſtulit meritum actui pio , quem exercueſant reſervando parvulos ad vitam , quia peccatum veniale non tollit totum meritum actui bono. *l.3.d.38.dub.1.*

CAPVT II.

18. *In Moyſe parvulo abſcondito figuratur Chriſtus abſconditus propter Herodis crudelitatem.*

Nota, quod in hoc facto figuratus eſt Chriſtus; qui parvulus occultatus eſt propter metum Herodis. *op. princip. S.ſcript.*

19. *Pulchritudo aliquando eſt licitè amata, aliquando illicitè.*

Et videns eum elegantem abſcondit tribus menſibus &c. Vide , quomodò pulchritudo de ſe allicit ad amorem : Sed attende, quod quando non tranſcendit affectum naturalem , tunc licitè , & indifferenter amatur : Si verò excedit in noxia voluptate, tunc illicitè amatur.*op.de ſept.itin.æt.itin.4.d.3.*

20. *Anima per contritionem exuitur filiatione Diaboli , & fit filia Dei.*

Deſcendebat filia Pharaonis in flumine , & invenit ibi puerum &c. Vide quomodò Deus omnia diſponit , etiam contraria ad id , quod ipſe intendit : Sed myſticè datur nobis intelligi , quod filia Pharaonis , ſcilicet anima in peccato eſt filia Diaboli : Si deſcendit in flumen lachrymarum,& contritionis invenit puerum Ieſum,& tunc exuenа ſe tali turpitudine , fit filia Dei. *ſerm. 1. in vigiliâ Nativit. Dom.*

21. *Invenitur Chriſtus in corde virtutibus contexto.*

Quæ cum vidiſſet fiſcellam invenit in ea parvulum vagientem &c. Myſticè Moyſes parvulus in fiſcella juncea ſtans eſt Chriſtus, qui à deſcendentibus in flumen pœnitentiæ invenitur , & in corde contexto virtutibus permanet ; nec alibi invenitur. *ſerm.1. in Vigilia Nativit.*

22. *In converſatione exemplari proximorum invenitur Chriſtus , ſcilicet inter bonos.*

Invenit parvulum in fiſcella &c. Quid ſignificat hæc fiſcella pluribus iuncis contexta ? ſignificat congregationem bonorum ſimul in ſancta converſatione , & charitate unitorum , in medio eorum invenitur Chriſtus. *ſerm.1.in vigil. Nativit.*

23. *Sanctus Iacobus Apoſtolus figuratus in Moyſe invento in fiſcella.*

Viditq; puerum in fiſcella &c. Moyſes ſurgens ex aquis,& adoptatus in filium filiæ Regis Ægypti factus ex Dux dominici populi : Ecce , quod fuit figura ſancti Iacobi Apoſtoli, qui de mari fuit vocatus à Chriſto , & à divina ſapientia adoptatus factus eſt Dux Dominici gregis. *ſerm. 1. de S. Iacobo.* Idem & dic de Petro , Andrea , & Ioanne vocatis de mari.

24. *Chriſtus figuratus in Moyſe : à ſola Virgine matre lactatus.*

Puella vocavit matrem, & dixit ei filia Pharaonis, accipe puerum, & nutri mihi. Quid eſt nutri mihi? Sed hoc fuit figura Chriſti Ieſu, qui à Patre datus eſt Beatæ Virgini, ut ipſum lactaret, & nutriret in redemptionem hominum, & ſatisfactionem pro peccatis noſtris: Vnde à ſola Virgine Maria lactatus eſt. *In Luc. cap.* 11. *v.* 27.

25. *Chriſtus figuratus in Moyſe, qui Diaboli imperium ſubvertit, exultatus à Patre ſuper omnes.*

Adultumque Moyſen tradidit filia Pharaonis &c. Ecce figura Ieſu Chriſti, qui de aquis mortalitatis aſſumptus, Diaboli ſubvertit imperium, & tanto ſublimatus eſt honore, ut in nomine ejus omne genu flectatur. *op. lignum vitæ.*

CAPUT III.

26. *Qui vult in amorem perfectum Dei rapi, ſeparet ſe à terrenis.*

Moyſes paſcebat oves Iethro, cumq; minaſſet gregem ad interiora deſerti, venit ad montem Dei Horeb, apparuitq; ei Dominus in flamma ignis &c. Vide quo ordine Moyſes reductus eſt ad perfruendum viſione Dei: primò paſcebat greges Iethro? deinde ad interiora deſerti, cui Deus apparuit, & oſtendit gloriam ſuam: per quæ ſignificatur, quod qui vult aſcendere ad amorem extaticum, & ad illuſtrationes divinas percipiendas, debet ducere gregem ſenſuum, & paſſionum, & ad ſuperiora, & ſequeſtrare ſe ab omni adulterino affectu creaturarum, propter ſponſi unicum affectum: & tunc introducitur Anima ad ſaporem quietativum omnium paſſionum, ſuperferendo ſe ſuprà omnia ſenſibilia, omniaque intelligibilia cum phantaſmatibus, ſcilicet, non per ænigmata, & figuras; & hæc viſio omnium eſt perfectiſſima, quæ in hac vita haberi poteſt. *ſerm.* 2. *&* 9. *Hexaem. op. de ſeptem itin. ætern. iter.* 5. *d.* 2. *&* 4. *In Luc. c.* 9. *v.* 28. *& op. de perfect. religioſ. l.* 2. *c.* 75. *& ſerm.* 6. *in Nativit.*

27. *Deus per humilia introducit ſuos in altum.*

Moyſes paſcebat oves Iethro &c. Cur voluit Deus, ut qui futurus erat Dux populi ſui, & in ſublimitate Principatus collocandus, ſe exerceret per quadraginta annos in tam vili miniſterio paſtoris? quia volebat Moyſen exaltare ad ſubliſſimum ſtatum: hinc prius ordinavit, ut ſe humiliaret, & in vili exercitio probationem faceret; humiliat enim, ut ſublevet. *ſer.* 17. *Hexaem.*

28. *Chriſtus paſcit ſuas oves multipliciter.*

Moyſes paſcebat oves Iethro &c. Nota hic eſt figuratus paſtor verus, ſcilicet Chriſtus qui paſcit ſuas oves per doctrinam, per gratiam, & Euchariſtiam. *ſerm.* 2. *Dom.* 1. *poſt oct. Paſcha.*

29. *Chriſtus invenitur in corde ferventi ab ovibus ex diligentia boni paſtoris.*

Moyſes paſcebat oves, & minavit ad interiora &c. Hoc eſt munus boni Prælati, qui exemplo, & verbo ducit oves ſuas ab exterioribus ad interiora, in quibus invenitur ignis amoris divini, & Chriſtus. *ſerm.* 2. *Dom.* 1. *poſt oct. Paſcha.*

30. *Mons, & ſolitudo locus magis ad contemplationem aptus.*

Minavit gregem ad interiora deſerti: ad montem Dei. Cur minavit greges ad interiora deſerti, & ad montem? Cur non ad alia paſcua? myſticè ſignificatur, quod mons, & deſertum, ſeu ſolitudo eſt locus magis aptus ad contemplationem, & orationem. *In Luc. cap.* 9. *verſ.* 28. *& cap.* 3. *verſ.* 3.

31. *Deus utitur Angelis loco ſui in apparitionibus.*

Apparuit ei Dominus. Nota, quod hic dicitur *Deus apparuit*: fuit autem Angelus, ut notat Apoſtolus, *in Act. Apoſt. cap.* 7. quia utitur eorum miniſterio, quia ſe oſtendit per ſubjectam materiam. *Pſalm.* 6.

32. *Qui avertit ſe ab inferioribus ad ſuperiora, à Deo trahitur & ad Dei viſionem.*

Apparuit ei Dominus. Ecce fructus ſequeſtrationis ab inferioribus, nempe viſio Dei: ſic tu, ſi vis ad ſuperiora trahi, ſi vis videre Deum, relinque inferiora, diverte terrena. *In Ioan. collat.* 88.

33. *In Beata Virgine, ut Rubo ardente apparuit Chriſtus.*

Apparuit Dominus in flamma ignis de medio Rubi, qui ardebat, & non comburebatur. Quid eſt iſte Rubus ardens? Iſte eſt beata Virgo Maria, de qua canitur iſta laus

Mater tua virginitas
Rubo montis oſtenditur
Horeb, cujus viriditas
Per ardorem non uritur:
Sic nec tua corrumpitur
Virginalis integritas,
Dum ventre tuo jungitur
Humanitatis Deitas.
Opuſ. laus B. Virg. fig. 7.

34. *In Chriſti humanitate collocata fuit Divinitas ardens, & conſumens.*

Apparuit ei Dominus de medio Rubi &c. Cur Deus in deſerto Horeb apparuit de medio Rubi? Vide figuram Incarnationis dominicæ. In deſerto enim mundi in Rubo humanitatis apparuit Divinitas ſine combuſtione peccati, & corruptionis: Ad hunc Rubum, qui vult accedere, ſolvat calceamenta

ceamenta affectuum terrenorum. *ſerm. 1. de Circumciſione.*

35. *Incarnatio oſtenſa Moyſi: ejuſq; mirabiles effectus.*

Apparuit ei Dominus de medio Rubi &c. Nota quod hæc revelatio ſenſibiliter facta eſt Moyſi de Incarnatione futura: nempè oſtendit ei unionem futuram inter Divinitatem, & humanitatem, inter æterna, & temporalia. *Op. de ſeptem itin. ætern. itiner. 5. d. 3.*

36. *In paſſione humanitas ardebat, & Divinitas non conſumebatur.*

Apparuit ei Dominus de medio Rubi. Oh quàm verum eſt, quod Chriſtus in hoc deſerto ſe præcipitavit in ignem in medio Rubi, ſcilicet paſſionem: in quo Rubus humanitatis ardebat, & patiebatur, ſed Divinitas erat illæſa. *ſerm. 2. in Paraſcev. & comp. Theol. l. 4. c. 5.*

37. *In corde ardente amore Dei apparet Dominus.*

In medio Rubi apparuit Dominus. Hic eſt cor ardens charitate Dei: in hoc apparet Dominus, & ſuam viſionem, & fruitionem confert. *ſer. 2. Dom. 1. poſt oct. Paſchæ & op. ſpec. B. Virg. & in Luc. cap. 1. verſ. 27.*

38. *Vterus Virginis Mariæ eſt Rubus ardens.*

Apparuit de medio Rubi. Nota medium Rubi eſt uterus Beatæ Virginis, in quo Verbum indutum carne apparuit ſine combuſtione carnalis concupiſcentiæ. *In Luc. c. 1. v. 27. op. ſp. B. Virg. lect. 11.*

39. *Exigit ſpecialem intentionem à nobis Deus, quando loquitur.*

Vocavit Dominus Moyſes, Moyſes. Cur ingeminat nomen? Id fit ad captandam attentionem ſpecialem ad ea, quæ dicturus eſt: Id fit à Deo nobiſcum, quando pluries pulſat ad cor, & invitat ad auditionem ſuorum verborum, & inſpirationum. *In Luc. cap. 10. v. 41.*

40. *Qui ad Deum vult accedere, debet deponere vetuſtatem peccati; & novum induere habitum.*

Solve calceamentum de pedibus tuis. Cur præcipit Deus depoſitionem calceamentorum? Nonne calceati poſſunt homines ad Deum accedere? Nota, quod hæc calceamenta ſignificant vetuſtatem peccati: Dixit igitur, *ſolve calceamentum de pedibus tuis*; id eſt, ſi vis ad me accedere, depone vetuſtatem peccati, & novitatem vitæ aſſume. *In Luc. cap. 15. v. 29.*

41. *Volenti Deo ſervire omnia temporalia abdicanda.*

Solve calceamentum de pedibus tuis &c. Nota, quod hoc dicitur omni volenti in Religionem intrare, & Deo ſervire: Solve calceamentum, ſcilicet vetuſtatem peccati, & veteris vitæ; Nota, quod dicit, ſolve calceamentum de pedibus tuis, id eſt affectibus, quod perfectè implent, qui tranſitoriis abdicatis, non ſolùm peccata, ſed etiam occaſiones fugiunt peccatorum, veterique fermento per puram confeſſionem plenius expurgato in vitæ novitate perfecta, ſoli præeligunt Domino militare: & hæc ratio, quare ingreſſis in Religionem in principio præcipitur, ut confeſſionem peccatorum generalem ante omnia præmittant: malorum namq; confeſſio, initium eſt bonorum, quia ordinis ſtatus, res, & reatus rejicit. *op. ſpecul. diſcipl. p. 1. cap. 1.*

42. *Opera mortua rejicienda; viva ſunt facienda à Dei ſervis in cuius figuram multi religioſi diſcalceati incedunt*

Solve calceamentum de pedibus tuis &c. Quid eſt ſolvere calceamentum de pedibus, niſi rejicere veſtes de pellibus animalium mortuorum factis? Significatur ergo, quod opera mortua Deus non vult, ſed viva, ſcilicet facta in gratia: In cujus figuram multi religioſi diſcalceati incedunt, ſcilicet ad ſignificandum, quod eorum vita eſt ab omni carnalitate aliena. *In Ioan. c. 1. v. 27. & op. Ap. paup. reſp. 4. c. 1.*

43. *Contemplativus debet ſe exuere ab omnibus imaginibus creaturarum.*

Solve calceamentum de pedibus tuis. Nota, quod pedes Animæ ſunt intellectus, & affectus, quibus ad Dei fruitionem itur: Iſti pedes ab omnibus pellibus, id eſt creaturarum imaginibus mundandi ſunt ab Anima contemplativa, & in Deum per fidem immediate ferri debent: Ideò ſponſa in canticis dicebat, ſe lavaſſe ſuos pedes, ſcilicet expurgaſſe ab omni ſenſibilitate creata. *op. de ſeptem itin. æternit. iter 4. d. 7.*

44. *Aliquando Deus vult à nobis reverentem receſſum, aliquando humilem acceſſum.*

Ne accedas huc: ſolve &c. Cur præcipit Deus Moyſi tam dilecto, ut non ad ipſum accedat? Nonne præcipiebat David omnibus Dei ſervis dicens, *accedite ad eum*? Nota, quod Deus aliquando vult, ut quis non accedat ad ſe ob majorem reverentiam, ut hic; aliquando vult humilé acceſſum, ut fit ad receptionem Euchariſtiæ. *l. 4. d. 10. p. 1. q. 1.*

45. *Eccleſia locus ſanctus, in quo cum maxima reverentia eſt ſtandum.*

Locus enim, in quo ſtas, Terra ſancta eſt. Cur terra ſancta? Reſpondet Vgo de S. Victore, ob divinam præſentiam: Sed nonne Deus ubique eſt præſens? quomodò igitur dicitur ille locus ſanctus ob Dei præſentiam? Nota, quod iſte locus ſanctus eſt Eccleſia, in quia Deus ſpecialiſſimo modo ſe exhibet præſentem in Euchariſtia, & ideò ſanctus locus dicitur, qua ſanctis operibus mancipata, ſcilicet orationum frequentationi, lectionum recitationi, divinæ laudis dedicationi, & veri ſacrificij oblationi. Vide igitur quanta cum reverentia ſtandum eſt in hoc loco ſancto. *ſerm. de Dedicat. & iterum ſerm. 1. & 3. de Dedicat.*

46. *Deus maximè compatitur afflictis.*

Vidi afflictionem populi mei &c. Septuaginta legnot : *Videns vidi afflictionem &c.* per quam repetitionem denotatur, quod Deus maximè compatitur poſitis in afflictione, maximeq; vexatis à Diabolo, coſq; oculo miſericordiæ aſpicit, ne in deſperationom cadant. *In Pſal.* 31. *In ſap.c.* 10. *& In Luc.c.* 19. *v.* 41. *& cap.* 5. *v.* 20.

47. *Gratiam prævenientem Deus omnibus exhibet, & deinde concomitantem.*

Vidi afflictionem populi mei. Cur præmittit ad liberationem populi hanc viſionem ? Nonne ſciebat hoc Moyſes ? Vt daret intelligi, quod Deus peccatorem prius vidit, ideſt videre facit per gratiam & illuminationem prævenientem, & deinde, per concomitantem concurſum ad peccatoris liberationem. *In Luc. c.* 15. *v.* 20.

48. *Chriſti adventus in carnem præfiguratus in hoc loco.*

Deſcendi in Ægyptum, ut liberem eum de manibus Ægyptiorum &c. Quomodò dicitur Deus deſcendiſſe in Ægyptum ? Nonne Deus eſt ubique ? Nota, quod Deus dicitur deſcendiſſe ſcilicet ad ſumendam carnem noſtram : & dicitur deſcendiſſe in Ægyptum, ſcilicet aſſumendo pœnalitatem noſtræ miſeriæ, ut virtus potentiſſima ad roborandum noſtram impotentiam, & ut patienter ſuſtinendo mala pœnæ, in nobis deleret mala culpæ, ſeque tradendo in manibus Iudæorum, noſq; liberaret de manu Ægyptiorum, id eſt Dæmonum, & in ſuſcipiendo mortem temporalem deſtrueret mortem æternalem : Vide qualis deſcenſus fuit iſte Domini noſtri Ieſu Chriſti. *ſer.* 2. *Dom.* 20. *poſt Pentec.*

49. *Deus per pauca, & parua promiſſa introducit mentem ad magna videnda.*

Et educam de terra illa in terram bonam, & ſpatioſam &c. Vide quomodò rudi populo Deus de præſenti vita aliquid promittit, ut in futuro robuſtius ſolidaret, & largiendo terram, cæleſtia ſuaderet, & ut percipiens quod videbat, ſperaret, quod non videbat: *Sic ſanctus Gregor.* Sic enim per iſta pauca inducebat populum illum ad magna credenda. *ſerm.* 14. *Hexaem.*

50. *Anima recipiens verbum Dei terra bona eſt, & fructifera.*

Educam de terra illa in terram bonam &c. Vide quid facit Deus ad Animam deſcendens, illam enim in terram bonam, & fructiferam reducit, dum verbum Dei in ea recipitur. *In Luc. cap.* 18. *verſ.* 8.

51. *Obedientia ſola debet movere Concionatorem ad ſuum munus obeundum.*

Veni mittam te ad Pharaonem. Nota, quod ſicut Moyſes rectè obivit ſuum munus, quia à Deo vocatus eſt, & ipſe ſex obedientia ſola miſſus eſt Sic hæc eſt ex potioribus conditionibus concionatorum, qui ad liberandum homines ex Ægypto de manu Diaboli mittuntur, nempè obedientia, ob quam dicitur à Chriſto concionatori. *Veni mittam te &c. In Lucam Proœm.*

52. *Moyſes à Iudæis contemptus figura Ieſu Chriſti.*

Veni, mittam te ad Pharaonem &c. Moyſes fuit primus ſervus, de quo locutus eſt Chriſtus Iudæis, *Luca cap.* 20. qui miſſus ad inquirendum fructum vineæ, quem Iudæi irritaverunt cum Aaron, & ideò figurabat Chriſtum à Iudæis reprobatum *In Luc.c.* 20. *v.* 10.

53. Concionator miſſus ad concionandum debet ſe priùs humiliare, & totum ſe obedientiæ committere, diceretq; cum Moyſe, *quis ſum ego, ut vadam ad Pharaonem, & educam filios Iſrael de Ægypto? In Luc. proœm.*

54. *Nomen proprium Dei eſt ego ſum qui ſum, vel qui eſt, & quare.*

Si dixerint mihi, quid eſt nomen ejus? Dixit Deus ad Moyſem : Ego ſum qui ſum : qui eſt miſit me ad vos. Quid ſibi vult hoc nomen : *Ego ſum, qui ſum, vel eſt ?* Cur dicitur hoc eſſe nomen proprium Dei ? quia ſolùm hoc nomen ſignificat ſubſtantiam divinam abſolutam, independentem, & infinitam : cætera verò important ſecum aliquam imperfectionem, ſcilicet, vel in ſignificatione, vel in modo ſignificandi. *l.* 1. *d.* 2. *dub.* 4. *& Comp. Theol.l.* 1. *cap.* 1. *& cap.* 23. *& in Ioan.c.* 8. *v,* 24. *&* 28. *& collat.* 16.

55. *Eſſe abſolutum Dei eſt primum ſpeculabile in Deo.*

Ego ſum qui ſum ; qui eſt miſit me ad vos. Si hoc eſt nomen proprium Dei, ergo primum ſpeculabile circa Deum, eſt ejus eſſe abſolutum, ob idque & manifeſtiſſimum, & perfectiſſimum ; quia ſi ejus eſſe eſt abſolutiſſimum, & independens, ergo quicquid eſt, ab eo eſt, & dependet : & ideò omnia creata repræſentant hoc eſſe Dei. *ſerm.* 10 *&* 11. *Hexaem. & op. Princip. Sacr. ſcrip. & in ſap. cap.* 13.

56. *Idem de hoc nomine Ego ſum qui ſum.*

Ego ſum, qui ſum, & qui eſt miſit me ad vos. Cur non dicit, qui erat miſit me, ſicut D. Ioannes dixit : *In principio erat verbum* ? Nota quod hic exprimitur nomen abſolutiſſimum Dei : Sanctus Ioannes verò exprimere intendebat æternitatis durationem divinæ, & proceſſionem coæternam Verbi ex Patre : At in hoc nomine comprehenditur coexiſtentia ad omne tempus, & ob id etiam æternitas. *In Ioan.cap.* 1. *v.* 1. *& collat.* 1. *& In ſap.cap.* 13.

57. *Deus ſumma veritas.*

Ego ſum qui ſum. Si hoc nomen eſt eſſentiale Deo, quia eſt ſuum eſſe abſolutum, & independens, ergo eſt ſumma, & indeficiens veritas : Hinc vere dicebat Chriſtus de ſe ipſo : *Ego ſum via,*

Digitized by Google

via, & veritas. In Luc.cap.16.v.11.& cap.20.v.36. & In ſap.cap.13.

58. *Deus ſpecialem amoris prærogativam in ſuos amicos involvit in ſuo Nomine.*

Ego ſum Deus Abraham, Dus Iſaac, & Deus Iacob. Cur poſt expreſſionem ſui nominis Deus ſe appellat Deum Abraham? Reſpond. ut ſpecialem prærogativam amoris in ſuos ſervos exprimeret. Nota autem hic, quomodò Deus paulatim ſeipſum prodidit: Nam in tempore legis ſe dixit Deum unum, & poſtea tempore legis gratiæ, ſe eſſe trinum. *In Pſalm. 139.& 128.& op. Itiner. ment.cap.5.*

59. *Incarnatio promiſſa Filiis Iſrael exiſtentibus in Ægypto.*

Viſitans viſitavi vos, & vidi omnia, quæ acciderunt vobis in Ægypto &c. Nota hanc repetitionem viſitationis Divinæ: Nam, (ut ait Gloſſa) importat ſpecialem prætogativam amoris, qui maximè oſtenſus eſt à Deo in Incarnatione: & ideò in his verbis promiſit viſitationem futuram per Incarnationem, per quam eduxit hominem de ſervitute Ægypti. *In Luc.cap.1.v.68.*

60. *Chriſtus medicus prius hominem vulnerat, ut poſtea medicum quærat.*

Viſitans viſitavi vos. Quid eſt viſitans viſitare? Nota quod alia eſt viſitatio Dei per correptionem, & tribulationes, quas Dominus ſuis immitit: percutit enim affligendo, ut Chriſtum medicum quærant. *ſerm. 3. Dom. 14. poſt Pentecoſt.*

61. *Multiplex viſitatio Dei expenditur.*

Viſitans viſitavi vos. Vide qualem curam Deus habet de nobis. Viſitat enim nos multipliciter: primò ad corrigendum delinquentes, ut Legatus Provinciam: ſecundò ad juſtificandum pœnitentes, ut medicus ægrotum: Tertiò ad docendum ignorantes, ut magiſter diſcipulom: Quartò ad excitandum negligentes, ut Princeps populum: Quintò ad promovendum operantes, ſicut vinitor vineam ſuam: Sextò ad conſervandum obedientes, ut páſtor gregem: Septimò ad fæcundandum contemplativos, ut ſponſus ſponſam: Octavò ad adjuvaodum pugnantes; ut Rex exercitum: Nonò ad conſolandum patientes, ut ſanus infirmum: Decimò ad remunerandum operarios ſicut Pater familias perſeverantes. *In Luc.cap. 7. verſ.79.*

62. *In tranſitu pænitentiali requiritur iter trium dierum.*

Ibimus viam trium dierum in ſolitudinem, ut immolemus Domino. Cur præcipit Deus, ut quærant filij Iſrael à Pharaone licentiam trium dierum ad itinerandum in deſertum, & Domino immolandum, cum certum ſit plurium dierum iter fuiſſe neceſſarium? Myſticè datur intelligi, in tranſitu à ſtatu peccati ad ſtatum veræ pœnitentiæ requiri tres diætas pœnitentiæ, ſcilicet contritionem, Confeſſionem, & ſatisfactionem: Sine iſtis tribus partibus non poteſt quis perfectè recedere ab Ægypto culpæ. *op. Comp. Theol. lib.6. cap. 23. & ſer.4.Dom.4. Adu. & ſer.3.Dom. inf.oct. Aſcenſ. & In Luc. cap.13. verſ. 33.* Et in hujus veritatis ſignum Chriſtus per tres dies requievit in ſepulchro, quia per has tres diætas requieſcit Chriſtus in corde pœnitentis. *ſerm. 3. Dom. inf. oct. Aſcenſ.* *Vide infra ad cap. 5. Exodi v. 2.& 3. & ad cap. 8.*

63. *Per notitiam legis veteris triplicem pervenitur ad notitiam legis Evangelicæ.*

Ibimus viam trium dierum. Ergone per tres tantum diætas ituri erant Iudæi in Terram promiſſionis? Nonne plures annos conſumpſerunt in deſerto antequam ad dictam Terram pervenirent? Sed hoc fuit dictum ad myſterium maximum inſinuandum, & ad docendum, quod ad perveniendum in Terram promiſſionis, ſcilicet ad ſtatum legis gratiæ, iter trium dierum requirebatur, ſcilicet triplex notitia rerum legis Moſaycæ, viſualis, vocalis, & manualis exiſtens in viſis, in dictis, & in operibus: Sic enim per figuras manuales volebat Deus allegoricè ducere hominem in notitiam rerum inviſibilium comprehenſarum in doctrina Evangelica, quia lex vetus ducit in cognitionem Evangelij. *In Pſalm. 118. cap.1.v.14.*

64. *Triplex notitia prærequiritur ad aſcendendum in cognitionem divinorum.*

Ibimus viam trium dierum. Quia volebat Deus ducere ſuos electos in apicem montis, ſcilicet in notitiam divinorum, propoſuit eis tres diætas, quarum prima eſt ſicut veſpera: ſecunda ſicut mane: Tertia ſicut meridies: In prima aſcenditur per veſtigia creaturarum ſecundùm propriam exiſtentiam: In ſecunda, ſecundùm exiſtentiam earumdem in intelligentia noſtra: In tertia ſecundùm exiſtentiam earumdem in arte, & Ideis divinis: Et ecce ſcala, per quam per creaturas aſcenſus fit in Deum, tanquam in primum principium. *op.itin.ment. cap.1.& op.de ſeptem itin.æternit.itin.5: d.2.& 4.*

65. *In Chriſto habemus ſcalam aſcendendi in Deum:*

Ibimus viam trium dierum. Quænam eſt hæc via, per quam tres diætas inſumere debemus, ut ad Terram promiſſionis poſſimus aſcendere? Nota, hæc via eſt Chriſtus: in hac triplex diæta proponitur conſideranda, ſcilicet triplex ſubſtantia Chriſti, corporalis, ſpiritualis, & divina: per quarũ conſiderationem, & meditationem Anima noſtra conſurgit ad Deum diligendum, ex tota mente, ex toto corde, & ex tota Anima, in quibus conſiſtit, & vera ſapientia, & obſervantia perfecta legis divinæ. *op.itiner. ment. c.1.*

66. Fides

66. *Fides vera ducit nos in notitiam Sanctiſſimæ Trinitatis*

Ibimus viam trium dierum. Quæ eſt via trium dierum propoſita filiis Iſrael? Hæc eſt fides catholica, quæ ducit nos in notitiam ſanctiſſimæ Trinitatis. *ſerm 3. Dom. Trinit.*

67. *Deus ut Dominus rerum transfert eas pro libito ab uno poſſeſſore ad alium.*

Poſtulabit mulier à vicina ſua vaſa argentea, & ſpoliabitis Ægyptum. Quæritur hic, an hæc ablatio rerum facta ab Hebræis fuerit licita? Reſpondetur: quod fuit licita & meritoria: quia cum Deus ſit ſupremus rerum Dominus tranſtulit dominium ab Ægypriis ad Hebræos. *lib. 4. d. 15. p. 2. art. 2. quæſt. 1. ad primum.* Sed dices: ergone furtum erit licitum? Nonne Deus prohibet illud? Reſp. quod aliqua ſunt opera, quæ ideò ſunt mala, quia prohibita, ut eſt furtum: Vnde ablato præcepto, non amplius ſunt mala: hinc talis ablatio, quia à Deo fuit præcepta, non fuit mala, ſed bona. *l. 4. d. 47. a. 1. quæſt. 4. ad arg. & d. 31. a. 1. q. 2. in Comp.*

68. *Scientiæ Gentilium ſunt ancillæ ſacræ Scripturæ.*

Et ſpoliabitis Ægyptum &c. Quid eſt myſticè ſpoliare Ægyptum? Nota per vaſa, & divitias Ægypti ſignificantur Gentilium ſcientiæ: Iſtas enim voluit Deus à ſacris Scriptoribus, & Theologis tolli, ut veluti ancillæ Sacræ Scripturæ inſervirent ad ditandum eos, & ad melius eam intelligendam. *op. princip ſac. Scripturæ.*

CAPUT IV.

69. *Deus non operatur miracula, niſi prius cognoſcatur à nobis indigentia.*

Reſpondens Moyſes ait, non credent mihi: Dixit ergo ad eum, quid eſt quod tenes in manu tua &c. Cur volens Deus in Moyſis cor imprimere fidem, petit, quid teneat in manu ſua? Cur voluit, ut prius virgam adſpiceret, antequam in ſerpentem commutaret? quia quando vult miraculum aliquod patrare, vult, ut prius agnoſcatur inopia, & ſtatus, ex quo fit tranſitus per miraculum ad alium ſtatum: Vult enim, ut miraculorum patratio à Dei virtute cognoſcatur; ſicq; interrogat prius Moyſem, quid in manu teneret, nempe virgam ligneam, ut miraculum ipſius converſionis in ſerpentem magis pateſiat: Sic *In Ioan. cap. 6.* antequam multiplicaret panes, interrogavit Diſcipulos, undè emendi eſſent panes ad reficiendum turbas. *In Io. cap. 6. v. 5.*

70. *Chriſtus cum eſſet immortalis, in Incarnatione factus mortalis.*

Projecit virgam in terram, & verſa eſt in colubrum. Cur Deus voluit, ut virga in terram projecta verteretur in colubrum? per virgam ſignificatur Divinitas Chriſti, quæ in Incarnatione verſa eſt in colubrum, ſcilicet, cum Chriſtus per Divinitatem eſſet immortalis, per Incarnationem factus eſt mortalis: Mors enim ſignificatur per ſerpentem. *In Ioan. c. 3. v. 15.*

71. *Correctio divina aliis vertitur in pœnam æternam: aliis in dulcedinem cæleſtem.*

Et verſa eſt in colubrum &c. Cur hæc virga qua Deus voluit, ut patrarentur tot miracula, præcipuèq; educerentur aquæ de petra, voluit ut priùs in ſerpentem verteretur? Vt ſignificaretur, quod virga correctionis divinæ aliquibus vertitur in colubrum, ſcilicèt æternæ damnationis: aliis verò inſerviat ad extrahendam aquam contritionis, & lachrymarum, & iſtis vertitur in dulcedinem gratiæ, & conſolationis. *ſer. 4. Dom. 2. poſt oct. Paſcha.*

72. *Avari manus leproſa: miſericordis ſana, & munda.*

Mitte manum tuam in ſinum. Quid voluit ſignificare per manum prius factam leproſam, & deinde mundatam, dum extracta eſt è ſinu? Vt daretur intelligi, quod qui contractam haber manum ad dandum pauperibus, & ad accipiendam pecuniam per uſuram, rapinam & furtum, leproſam habet manum, & immundam: Si verò extrahitur ad largiendum in uſus pios, tunc efficitur munda. *ſerm. 1. Dom. 3. poſt Pentec.*

73. *Dominus vult agnoſci Dominus mortis, & vitæ, ſanitatis, & infirmitatis.*

Protulit manum leproſam, poſtea mundam. Per hoc edocemur, quod in manu Domini eſt mors, & vita, ſanitas, & infirmitas. *In Luc. cap. 6. verſ. 10.*

74. *Pœnitentia ſanat Animam à Lepra peccati.*

Protulit manum mundam &c. Cur ex ſinu retracta eſt manus ſana, quæ prius fuit Leproſa? Nota, quod ſinus eſt pœnitentia, ex qua retrahitur manus Animæ munda. *ſerm. 2. Dom. 2. poſt oct. Epiphaniæ.*

75. *Qui mittitur ad prædicandum debet ſe coram Deo humiliare.*

Obſecro Domine, non ſum eloquens &c. Vide quomodò Moyſes ad officium ſalvatoris populi deſtinatus, fatetur ſuam imperitiam: ut inſtruantur concionatores, quod miſſi ad concionandum, debent ſe totos committere ſacræ obedientiæ, & à Deo expectare facundiam, cum humana mens, nec cogitare,

cogitare, nec proferre aliquid dignè poteſt ſine Deo. *In Luc. proœm. & in ſap.cap.* 10, *in fine, & in Pſal.*77.

76. *Allocutio Dei interna perfectior externa.*

Ex quo locutus es ad ſeruum tuum impeditioris, & tardioris linguæ ſum. Cur ex allocutione divina Moyſes dicitur factus impeditioris linguæ? Nota, quod allocutio Dei fuit externa: daturq; intelligi, quod allocutio externa Dei eſt imperfectior interna: nam illa externa facta per Prophetas dicitur impeditioris linguæ: Interna verò affert præſentiam Dei, & illuminationem mentis admirabilem, & infuſionem gratiarum. *Op. de dono intellectus c.6.*

77. *Deus Prædicantibus ex obedientia aſſiſtit.*

Quis fecit os hominis? Ego ero in ore tuo. Vide, quod Deus volens mittere Moyſen ad Pharaonem, promittit ipſi ſuam aſſiſtentiam: Datur per hoc intelligi, quod Deus peculiari modo aſſiſtit Prædicatoribus, qui ex obedientia ad erudiendum populum mittuntur: vult autem, ut omnes addiſcant ſe eſſe omnium primum principium, & quod ab ipſo ſolo ſapientia eſt expectanda. *In Luc. proœm. & c.21.v. 14. & in ſap. c.10.in fine, & ſerm.10.Hexaem.*

78. *Charitas fraterna qualem lætitiam cordi afferat.*

Aaron frater tuus, ecce ipſe egreditur in occurſum tuum, videnſq; te lætabitur corde. Vide quid operetur in corde charitas fraterna, nam & occurrit neceſſitatibus fratris, & lætitiam cordi ingerit: Ideò ſanctus Pater Franciſcus præcipit ſuis fratribus, ut quando ſe mutuo occurrunt, lætitiam mutuam, & familiaritatem inter ſe oſtendant. *Pſal.*118.*c.*5.*v.*10.

79. *Obduratio qualis eſt à Deo.*

Ego indurabo cor Pharaonis, &c. Intellige de obduratione, quæ eſt pœna ordinata ad punitionem culpæ: non verò prout dicit defectionem à Deo, quia ab ipſo talis obduratio non poteſt eſſe. *lib.* 1. *d.* 40. *a.* 4. *q.*2.*& op.de inviſibilitate Dei.*

80. *Circumciſio ſpiritualis Animæ, qualiter facienda, & quàm neceſſaria.*

Tulitq; illico Sephora acutiſſimam petram, & circumcidit præputium filij ſui, &c. Nota, quod ſicut ſub pœna mortis præcepit Dominus Sephoræ; ut circumcideret filium: ſic datur intelligi, quod per petram pœnitentiæ debet Anima circumcidi ab omni ſuperfluitate, & peccati, ſi vult Deo vivere. *ſerm.2.de Circumciſ.*

CAPUT V.

81. *Per triplicem legem Deus ducit omnes homines ad beatitudinem.*

Deus vocavit nos, ut eamus viam trium dierum. Nota, quod hic ponitur via trium dierum, ſcilicet trium legum, per quas Deus duxit, & ducit homines ad ſalutem, ſcilicet per legem naturæ, per legem ſcriptam, & per legem gratiæ. *In Luc. c.*13.*v.*33. *Vide ſupra ad Caput 3.*

82. *Qui ſunt, qui neſciunt Deum.*

Reſpondit Rex: quis eſt Dominus? neſcio Dominum, &c. Vide quomodò iſte impios fatetur ſe non agnoſcere Deum: Oh quot huic ſimiles: Alij enim verbo, & facto negant ſe noſcere Deum: Alij dicto fatentur, ſed factis negant. *In Sap. cap.*16.

83. *Qui avertunt juvenes ab ingreſſu Religionis ſunt ſimiles Pharaoni.*

Quarè ſollicitatis populum ab operibus ſuis? Hæc dicebat Pharao Moyſi, & Aaroni: Hæc eadem dicunt mundani viris ſpiritualibus ſollicitantibus juvenes ad exeundum de Ægypto, & ad ingreſſum in Religionem, ſuntque ſimiles Pharaoni, impugnantes viros ſpirituales, & vocatos ad Religionem verbis, & factis cogentes ad dura opera lateris, & ad jugum importabile ſervitutis. *Op.Apol paup.reſp.*4.*c.*3.

84. *Fundamentum fabricæ mundi labile: vitæ ſpiritualis verò ſtabile.*

Nequaquam dabitis paleas ad conficiendos lateres, ſed ipſi colligant, &c. Cur lateres Ægypti coquerentur igne paleæ? ut per hoc diſcas diſcrimen inter fundamenta fabricæ mundanæ vitæ, & ſpiritualis: nam illud eſt ex lateribus coctis paleis, ideſt labile, & vanum: Iſtud eſt coctum ex charitatis incendio, ideò ſtabile. *Op. Diæt. ſal. tit.*5.*cap.*2.

85. *Vita iniquorum laborioſa, & difficilis.*

Diſperſus eſt populus per omnem terram Ægypti ad colligendas paleas. Vide quomodò Deus figuram oſtendit eorum, qui in Ægypto mundi ſerviunt Diabolo: nam iſti ſtulti, dum veluti profugi ejciuntur à Deo, fugiunt bonum, & ad malum ſe convertentes, diſperduntur ad colligendas paleas vanitatum; quia cum ſe à Deo ſeparant, in multa evaneſcunt, & per tot loca diſperſi, quot ſunt vitia, in quæ ſunt diſtracti: O quàm laborioſa eſt vita malorum. *ſerm.*3.*Dom.* 4. *poſt oct. Epiph.*

86. *Flagella iniquorum à Diabolo inducta.*

En famuli tui flagellis cadimur, & iniuſtè agitur contra populum tuum. Vide figuram expreſſam ſequacium Diaboli, qui varijs flagellis tribulationum cæduntur. Nam aliqui ob inopiam peiores fiunt furando,& res alienas rapiendo:alij blaſphemant:alij propter injurias odiunt, & occidunt. Et nota, quod Diabolus flagellis ſuis inducit pronitatem ad peccandum, multiplicitatem peccatorum, & diuturnitatem in peccatis. *ſerm. 2. Dom. quinquageſ.*

87. *Boni flagello linguæ malorum à Diabolo flagellantur.*

Et famuli tui flagellis cadimur. Nota, quod hoc dicere poſſunt Dei electi, qui utiq; à Diabolo continuè flagellantur flagello linguæ. *ſerm 2. Dom. quinquageſ.* mali enim ex inſtigatione Diabolica in bonos inſurgunt, eoſque perſequuntur detractionibus, injurijs, & malis operibus. *Ibidem.*

CAPVT VI.

88. Deo in Scriptura impoſita ſunt multa nomina ad indicandam aliqualiter eius multiplicem perfectionem: Unde hic appellat ſe Dominum, dicens. *Ego Dominus, & Nomen meum Adonai. lib. 1. d. 22. art. 1. quæſt. 2. & lib. 3. d. 25. a. 2. quæſt. 1.*

89. *Deus vult dare gratiam, ſed prius vult à nobis rogari.*

Audivi gemitum filiorum Iſrael, & recordatus ſum pacti mei, &c. Cur expectat Dominus, ut filij Iſrael gemitu petant executionem promiſſionis jam factæ terræ promiſſionis? Cur non ſtatim eius poſſeſſionem tradidit? quia voluit, ut cognoſcerent ſuam ipſorum indigentiam, & ideò, ut ad ipſum gemitibus, & precibus recurrent; licèt enim Dominus promittat, & velit dare beneficia, & aliquando etiam immediatè, & concedat ſine precibus, vult tamen, ut plurimum, quod interveniant, vel preces Eccleſiæ, vel propriæ. *In Luc. c. 4. v. 38.*

90. *Omnipotentia Dei in liberando nos à periculis, tunc maximè elucet, quando jam caſus eſt deſperatus, & humana deficiunt.*

Educam eos de ergaſtulo Ægyptiorum. Cur appellat Ægyptum ergaſtulum? Ægyptus eſt regio vaſtiſſima: ergaſtulum eſt locus parvus, & carcer, in quo rei ligati ſunt ad opera ardua facienda, ait Gloſſa, ex quo difficillimè quis evadit. Apellat ergaſtulum, ut indicet, quod oppreſſio filiorum Iſrael erat ad tantas anguſtias redacta, quod ſola divina omnipotentia poterat eos liberare. *In Sap. c. 16.*

91. *Religioſorum obligatio qualis.*

Caath filij ſunt Amram, & Iſaar, &c. Notandum quod per iſtas tribus ſignificantur Religioſi, & miniſtri varij Eccleſiæ, & quia inter filios Iſrael numerantur filij deſcendentes à Caath, ex tribu Levi, quorum officium erat portare Arcam, & Altare, & menſam propoſitionis cum vaſis ſuis, involuta tamen, & cooperta, ut patet *in Num. & Paralipom.* Caath autem interpretatur patiens, vel componens; ideò per hos ſignificantur Religioſi optimi, qui ſtudent, & componunt interiorem hominem, in quo Chriſtus inhabitat per fidem, & ſe exercent in extirpatione vitiorum, & in acquiſitione virtutum, ordinando ſe ipſos rectè ad Deum, & ad proximum; ut cordis ſanctuarium Deo exhibeant, & iſti ſunt viri religioſi Deo chari. *Op. de perfect. relig. l. 1. c. 3.*

92. *Circumciſio linguæ neceſſaria ſervienti Deo.*

Et ait Moyſes coram Domino: en incircumciſus labijs ſum ego, &c. Vide humilitatem Moyſis coram Domino: fatetur enim ſe incircumciſum labijs, & ideò inhabilem ad verba Dei loquendum coram Pharaone: Dat nobis intelligi, quod qui vult dignè Deo miniſtrare, debet circumcidere ſe ab incauta locutione. *ſerm. 2. de Circumciſione.*

CAPVT VII.

93. *Deus ſervos ſuos Deos conſtituit.*

Ecce conſtitui te Deum Pharaonis. Vide beneficentiam Dei in ſervos ſuos, qui licèt divinitatem eſſentialiter non poſſit communicare: nuncupatione, & adoptione tamen eos Deos conſtituit, taleſque ſunt Iuſti, recti, veraces, & ſapientes. *In ſap. cap. 14. & ſerm. 4. Dom. 4. quadrag.*

94. *Dæmonis poteſtas qualis in productionibus, & generationibus formarum corporalium.*

Vocavit autem Pharao ſapientes, & maleficos, & per incantationes Virgæ eorum verſæ ſunt in Dracones. Quæritur hic, an veri fuerint ſerpentes, & an Diaboli miniſterio potuerint illæ virgæ converti in ſerpentes? & ſi hoc admittitur, ergo potuerunt & alia quæcumq; animalia generare? ſed reſpondetur, quod Dæmonum poteſtas non eſt in quolibet ad quodlibet: hoc enim eſt ſolius Dei omnipotentis: Nec item poſſunt animalia perfecta efformare, ſed tantùm educere illas formas ex ſeminario materiæ corporeas, quæ non indigent longa, & multa diſpoſitione

diſpoſitione, ut ſunt animalium imperfectorum, quæ ex putri etiam generantur, ut ranarum, ſerpentium, &c. Idq; non eſt verum miraculum, ſed tantùm opus mirabile. *l.2.d.7.p.2.a.1. & op. Comp. Theol.l.1.c.28.*

95. *Peccatum convertit Angelos in Dracones.*

Virgæ verſæ ſunt in Dracones. Myſticè iſtæ virgæ ſunt Angeli apoſtatici, quæ in terram projectæ, ſcilicet per peccatum in Dracones converſæ ſunt. Ecce, quod peccatum Angelos malos convertit in Dracones. *ſerm.3.Dom.1.Advent.*

96. *Chriſtus abſtulit virtutem Diabolo.*

Virga Aaron devoravit virgas eorum. Myſticè Virga Aaron eſt Chriſtus emiſſus ex Sion, qui dominatur in medio inimicorum: ideò devoravit ſuppeditando Dæmonum malitiam, & compreſſit eorum poteſtatem. *ſerm. 3. Dom. 1. Advent.*

97. *Gratiæ ſubtractionem ſequitur cordis obduratio.*

Cor Pharaonis induratum. Quomodò induratum? nempè per gratiæ ſubtractionem, & hæc ex culpa hominis non ex Deo principaliter obvenit. *l.1.d.40.a.4.& Pſal.94.*

98. *Potentiæ Diaboli ſubverſa.*

Cor Pharaonis induratum, &c. Nota, quod Pharaonis cor dicitur hic immutatum, aggravatum, & induratum, per quæ ſignificatur triplex ſubverſio per peccatum ſecuta in Diabolo: nempe eius cor immutatum ad irrationalem furiam: aggravatum ad dementem concupiſcentiam; & induratum ad phantaſiam protervam: Unde Diabolus dicitur beſtia, demens, & phantaſtica; ex quo patet, quod licèt naturalia remanſerint in Dæmone; per peccatum tamen fuerunt alterata, & ſubverſa, & obnubilata in malum. *Pſal. 118.cap.5.v.6.&l.2.d.7.p.2.a.3.q. 1.* Et ſi quæras, quomodò Dæmones, cum ſint ſapientiſſimi, tamen ſæpè errant. Reſp. quia, cum ſint præſumptuoſi, & curioſi, exire volunt in judicando extra ſuam ſphæram, ideò & veritatis tramite in errorem labuntur. *l.2.d.7.ibidem.*

99. *Cur data eſt à Deo Dæmoni tanta poteſtas, & præcipuè fallendi homines.*

Virgæ eorum verſæ ſunt in Dracones. Cur Deus permiſſis Dæmonibus dedit poteſtatem exercendi magicas artes? nonne hoc redundat in ruinam hominis? Reſp. quod Deus reliquit integra naturalia Dæmoni: & ideò Deus permittit, ut poſſit exercere magicas artes; Primò ad fallendum fallaces ſicut Ægyptios, & ipſos magos: Secundò ad monendum fideles, ne tale quid pro magno deſiderent, cum videant etiam malos facere hujuſmodi: Tertiò ad exercendum patientiam, & fidem juſtorum. *Op. Comp. Theol. lib. 2. cap. 27.*

100. *Per miracula Deus pateſieri vult ſuam potentiam.*

Aqua verſa eſt in ſanguinem, &c. Nota, quod hoc fuit initium portentorum, quibus Deus oſtendit ſuam omnipotentiam in Ægypto: hoc enim Deus intendit in patratione miraculorum. *ſerm.9.& 14. Hexaem. & ſerm.2.in Epiph.*

101. *Per quæ quis peccat, per hæc & punitur.*

Aqua verſa eſt in ſanguinem. Cur voluit Deus, ut prima plaga fuerit inverſio aquæ in ſanguinem? Vt pœna reſponderet peccato, quia ut ſacrificarent ſculptilibus effuderunt ſanguinem filiorum: occiderunt enim parvulos Hebræorum in aqua fluminis. *ſerm. 7. de decem præceptis, & Gloſ.Interl.*

CAPUT VIII.

102. *Perjuri, & blaſphemi à Deo puniuntur.*

Aſcenderunt ranæ, & operuerunt terram Ægypti. Hæc eſt ſecunda plaga Ægypti, per quā ſignificatur, quod ranæ, ſcilicet blaſphemi, & perjuri à Deo ſunt maledicti: ſicut enim rana eſt animal clamoſum, quod ſe ipſam clamando conſumit: ſic & blaſphemi, & perjuri ſtabilitatem veritatis perdendo ſeipſos conſumunt. *ſerm. 7. de decem præceptis.*

103. *Detractores ſunt ranæ Diaboli Deo exoſi.*

Aſcenderunt ranæ, & operuerunt terram Ægypti. Oh quot ranæ Inferni videntur in terra! ſunt autem detractores, qui in aquis immundis habitant, & ſua crocitatione alios inquietant. *ſer. 4.Dom.3.in quadrag.& ſerm.7.op.de decem præceptis.*

104 *Per quæ quis peccat, per hæc & punitur.*

Et extendit manum Aaron, virgam tenens, percuſſitq; pulverem, & facti ſunt ſciniphes in hominibus, & jumentis. Nota, quod ſciniphes eſt muſca parua valdè inquietans homines, maximè per os, & nares; & hæc tertia plaga Ægypti culpæ eſt proportionata, quia adorabant eſculapium ſub ſpecie ſerpentis: Mercurium ſub ſpecie canis: Iovem ſub ſpecie Arietis: Apim ſub ſpecie bovis: & ideò qui adorabant beſtias nempè Leones, & urſos, ſed per animalcula puniri fuerunt, ad retundendam eorum ſuperbiam. *In Pſal.77. & in ſap. c.16.& ſer.7.de decem præcep.*

105. *Devotio in Deum, & res divinas quietem: Indevotio turbationem animi affert.*

Et facti ſunt ſciniphes, &c. Nota, quod pulvis terræ, ſcilicet amor terrenorum devotionem animi in res divinas tollit, & hæc veluti ſciniphes inquietudinem, & vexationem parit in corde: è contra devotio quietem, & tranquillitatem:

hæc enim non aliter poteſt haberi, *ſerm.7.de decem præcep.*

106. *Malæ cogitationes, & deſideria in dolorem, & triſtitiam terminant.*

Omnis pulvis terræ verſus eſt in ſciniphes. Cur ex pulvere terræ voluit Deus producere ſciniphes, & non potius ex alia materia? pulvis terræ eſt terra lutea, & viliſſima in minutiſſimas partes comminuta: Ideò ſignificat, quod facillimè, & multifariè procedunt ſciniphes ab anima terrena; nempe cogitationes, & deſideria terrena, in quæ mens tam ſæpè revolvitur: dicitur autem verti in ſciniphes, ſcilicet in dolorem, & triſtitiam: ſicut enim hæc muſca canina acutè pungit, & affert dolorem magnum, ſic & talia deſideria terrena ferunt ſecum æternas remorſiones conſcientiarum. Cavendum ergo eſt ab iſtis muſcis, quæ tot mala pariunt in Anima. *ſerm.4.Dom.2.poſt oct.Paſcha.*

107. *Sine fidei adjutorio non poteſt haberi cognitio tertiæ perſonæ Trinitatis, nec redemptionis Chriſti.*

Digitus Dei eſt hic. Nota, quod cum magi ſe ſe oppoſuerint ope Dæmonum alijs duobus primis ſignis, non valentes id facere, in hoc tertio ſigno fatentur, quod hæc multiplicatio portentoſa ſciniphum erat miraculoſa, & effectus divinæ omnipotentiæ: Unde defecerunt in tertio ſigno: Per quod ſignificatur, quod, cum ſapientes Gentiles lumine naturæ cognoverint Deum primam cauſam, & aliqualiter (licèt imperfectè) eius fœcunditatem ab extra in ordine ad Verbum: ſine fidei adjutorio tamen nullatenus potuerunt pervenire ad notitiam tertiæ Perſonæ Divinæ, nec etiam operis redemptionis Chriſti, quia eſt opus merè divinum, & ſupernaturale. *l. 3.d.1.p.1.a.1.q.4.& ſerm. 9.Hexaem.*

108. *Miracula ſunt propria catholicorum non hæreticorum.*

Digitus Dei eſt hic, &c. In hoc tertio ſigno defecerunt magi: ſic & hæretici in hoc deficiunt, nempe in patratione miraculorum: hoc enim eſt catholicorum, non hæreticorum. *Op. Comp.Theol. l.1.c.17.*

109. *Digitus Dei in ſacra Scriptura multipliciter ſumitur.*

Digitus Dei eſt hic, &c. Quid eſt digitus Dei? Nota, quod communiter ſumitur pro tertia Perſona ſanctiſſimæ Trinitatis, quia ſicut digitus cum manu, vel brachio, & cum corpore ſunt unum in natura, ita Spiritus Sāctus eſt unum cum Patre, & Filio: Dicitur autē Spiritus Sanctus digitus, quia ipſo dictante ſcripta ſunt ſecreta cæleſtia, & operata miracula: aliquando etiam ſumitur pro tota Trinitate: aliquando pro donis Spiritus Sancti. *In Pſal. 143.In Luc.cap.11.v.30.In Ioan. c.8.v.9.& op.de invisibilitate Dei, & in ſap.c.17.*

110. *Perverſi quàm difficilè reſipiſcant.*

Digitus Dei eſt hic. Vide quomodò iſti impij fatentur ſe cognoſcere divinam potentiam oſtenſam per miracula; obdurati tamen remanſerunt in ſua malitia: ſic enim perverſi, licèt cognoſcant Dei potentiam, & pœnam ab ipſo malis præparatam, difficillimè tamen convertuntur. *ſerm.3.Dom. 3.quadrag.* Væ igitur ijs, qui in hunc profundum ſe præcipitant.

111. *Gratia Dei neceſſaria ad notitiam ſapientiæ ſupernæ.*

Digitus Dei eſt hic. Vide, quod ſicut iſti magi per miracula divina reducuntur ad notitiam potentiæ divinæ: ſic & potentiæ Animæ non poterunt ad cognitionem ſapientiæ cœleſtis pervenire niſi ductu digiti Dei, ſcilicet gratiæ eius. *ſerm.2. Hexaem.*

112. *Gradus quibus ad Deum pervenitur ſunt tres.*

Ibimus viam trium dierum, &c. Nota, quod gradus perveniendi ad Deum eſt triplex, ſcilicet trium partium pœnitentiæ: vel ſtatus innocentiæ, pœnitentiæ, & contemplationis. *In Luc. cap. 12.v. 58.& op. Comp. Theol. l. 6. c.23.Vide ſupra ad cap. 3.& 5.*

113. *Muſcæ vexant Ægyptios, non Iudæos, id eſt ſpirituales.*

Venit muſca per terram Ægypti, &c. Nota, hæc fuit quarta plaga, qua Deus Ægyptios vexavit: ſed adverte, quod hæ muſcæ erant caninæ: habent autem tres proprietates, ſunt animalia volatilia, viliſſima, & lædentia, pungentiaq; valdè: Per quos myſticè ſignificantur malæ cogitationes, quæ ubiq; & quocumq; tempore, etiam orationis, volant, & mentem occupant: Item & rancoroſæ affectiones, quæ pungunt cor: Item & delectationes carnales viliſſimæ: Iſtæ muſcæ caninæ inficiunt Ægyptum, ſcilicet mundanos, non verò habitantes in Geſſen, ſcilicet toto corde ſe dedicantes religioſis actibus, & pœnitentiæ: Geſſen enim interpretatur Victima holocauſti: ergo, qui ſe Victimam in holocauſtum Domino per myſticam unionem cum Deo offerunt, non turbantur ab his muſcis caninis. *ſerm.7. de decem præcep. & ſerm.2.Dom 2.poſt Pentec.*

CAPUT IX.

114. *Homicidarum pœna qualis.*

Ecce manus mea erit ſuper agros, equos, Aſinos, Camelos, Oves, & boves peſtis valdè grandis. Hæc fuit quinta plaga Ægypti, ſcilicet mors jumentorum. Nota, quod appellatur peſtis valde grandis: ſed nonne fuiſſet, talis ſi in homines etiam cecidiſſet? Reſp. quod per jumenta, quæ abſq; uſu rationis ſuas feras inclinationes exercent, ſignificantur homines iracundi, qui alios occidere audent: Iſtis Deus immittit peſtem valdè gravem, quia, qui gladio alium occidit, gladio perit divinæ vindictæ tanquam vile jumentum, *ſerm.7.de decem præceptis.*

115. *Bona temporalia ſunt deſpicienda, quia facilè perduntur.*

Ecce manus mea ſuper agros, iumenta, &c. Vide, quod Deus ſuper bona externa immittit ſæpè hanc plagam, ut diſcamus non ipſis cor affigere, cum tam faciliter poſſint amitti, nempe ab interióri per mortem, ab exteriori per violentiam, & à ſuperiori per peſtilentiam, & ab inferiori per ruinam: ſolùm igitur in ſpiritualia cor eſt affigendum, quæ non poſſunt tolli, niſi nobis volentibus. *In Luc.c.14.v.5.*

116. *Deus immittit peſtem in peccatorem maximè luxurioſum, redactum in beſtiam per peccatum.*

Ecce manus mea ſuper equos, &c. peſtis valde gravis. Nota, quod Deus immittit peſtem in jumenta, ob quam mortua ſunt: Myſticè per peſtem, quæ affert mortem, intelligitur pœna, quam affert ſecum peccatum, nempè mors culpæ, & gehennæ, ait Gloſſa. Hanc autem Deus immittit ſuper jumenta; quænam ſunt iſta jumenta? Sunt luxurioſi beſtialiter viventes, ratione non utentes: luxuria enim adeò fœdat hominem, non ſolùm quoad Animam, ſed & quoad corpus, ut jam non animal rationale, ſed potius animal brutum debeat appellari, eo quod ad modum beſtiæ, quod eſt inferius, ſcilicet ſenſualitas facit, ut dominetur ſuperiori, ſcilicet rationi: Ideò luxurioſus eſt veluti beſtia mancipata ad paſcendum animalia immunda. *ſerm.4.Dom.3. poſt Pentec.* Cave igitur ò homo ab hac peſte: Cave à luxuria, ne in jumentum convertaris viliſſimum.

117. *Adulterorum, & luxurioſorum pœna qualis.*

Erunt in hominibus, & jumentis ulcera, & veſica turgentes. Cur hac ſexta plaga voluit Deus punire Ægyptios? Nota, quod hæc ulcera cauſata fuerunt ex cinere de igne facto, ut (ait Gloſſa Lyrani) ſicut Ægyptij malè tractaverunt Iudæos in decoctione luti, & lateris, ſic per quæ peccaverant, per hæc & punirentur: myſticè ſignificatur pœna adulterorum, qui habent veſicas turgentes, ſcilicet carnem infectam: veſicæ enim naſcuntur ex nimio humore faciente pruritum, qui facit, ut homo ſcalpat ſe; & poſtea doleat: ſic qui luxuriatur, primò delectatur, poſtea dolet, quia ſubijcitur multis pœnis à Deo inflictis. *ſerm.7. de decem præceptis.*

118. *Ex peccatis naſcitur confuſio elementorum, & grando, & ignis.*

Grando, & ignis mixta pariter confundebantur, &c. Vide in hac ſeptima plaga, quod contraria contrariis mixta ſunt, nec unum contrarium deſtruit aliud, nempè grando ignem, & è converſo: quomodò ergo conciliantur iſta contraria? conciliata ſunt ſic ordinante divina vindicta in peccatores: quia dum agitur de vindicandis peccatis, pugnat orbis terrarum contra inſenſatos: ex peccatis ergo naſcitur grando, ignis ſterilitas, aliaque mala temporalia. *In Sap.c.19.c.5.& 16.* & ideò hæc confuſio elementorum erit etiam ante judicium ut in inferno ad vindictam malefactorum. *In Luc. cap.21. verſ.26. & lib.4. diſt.44. part.2.art.2.q.2.*

119. *Rapiens aliena meretur perdere ſua.*

Et percutit grando, ignis omnia, &c. Cur Deus voluit auferre hac plaga omnia bona temporalia Ægyptiis? quia erant fures, rapueruntque Iudæis, quod ipſis debebatur: ideò tanquam furibus Deus abſtulit & propria, & aliena: furtum enim eſt grando omnia devaſtans bona. *ſerm.7.de decem præceptis.* Vnde ne mireris ò homo, ſi videas rem alienam uſurpantem in totale exitium præcipitari.

120. *Non locus, ſed impietas eſt quæ damnificat.*

Terra Geſſen, ubi erant filij Iſrael, nihil mali patiebatur. Cur Deus exemit hanc Provinciam Ægypti ex dictis plagis? quia habitabatur ab electis, & juſtis: Cæteræ verò regiones, ab iniquis; ut videas, quod non locus, ſed impietas, & peccatum attrahit flagella iræ Dei: Ideò etiam jumenta, quæ grandinem effugerunt, mortem non potuerunt effugere. *In Sap.c.5. & 19.* Hinc infertur, quod peccator ferens ſecum peccata, portat etiam ſecum inſeparabiliter pœnalitates, & caſtigationem vindictæ divinæ.

121. *Confeſſio peccatorum facta ſolùm formidine pœnæ Deo exoſa.*

Peccavi, & nunc: Dominus iuſtus; & ego & populus meus impij. Nota iſtam pulchram confeſſionem Pharaonis, & tamen mala non evaſit: Cur hoc? quia fuit coacta confeſſio, & facta ſolùm formidine pœnæ, & abſque intentione obediendi, vel vitandi peccatum. *ſer.2.in rogat.*

122. *Diverſitas intentionis diverſificat etiam actionem eamdem.*

Peccavi. Sic dicit Pharao: Sic & Saul. *1.Reg. c.26.* & David *2.Reg.c.12.* & tamen ſolùm David obtinuit ex tali confeſſione remiſſionem peccati. Cur hoc diſcrimen? quia ex diverſitate intentionum diverſificatur etiam actio moralis: primis duobus carebat intentio obediendi Deo, & vitandi in poſterum peccata: David verò veram contritionem habuit. *ſer.2.In rogat. & op. Bibl.paup.c.116.*

123. *Obligatio Prælatorum, & Sacerdotum qualis erga ſubditos ad Dominum.*

Extendam palmas meas ad Dominum, & ceſſabunt tonitrua, &c. Cur Moyſes volens liberare Ægyptum ab illa ſexta plaga extendit manus ſuas ad Dominum? Vt pateat quale ſit officium Prælatorum, & Sacerdotum, qui orando corde ad Dominum, per devotionem debent extendere manus ad proximum, ipſum ſubveniendo. *op.de Eccleſ.Hier. p.4.c.5.*

124. *Oratio à Iuſtis facta pro peccatoribus ſæpè exauditur.*

Etendit Moyſes manum ad Dominum, & ceſſaverunt tonitrua. Quomodò Moyſes orat pro obſtinatis? ut ſcias, quod ſæpè oratio Iuſtorum etiam pro peccatoribus, & indignis exauditur. *op. Bibl.paup.c.16.*

CAPUT X.

125. Quod permittitur à Deo ſæpè in Sacra Scriptura dicitur per Antropopathos à Deo factũ, ut patet hic, ubi dicit Deus, *Ego indurabo cor Pharaonis*, ſcilicet permiſſivè. *In Pſal.25.*

126. *Mendacium deſtruit omne bonum.*

Locuſta operuerunt totam terram Ægypti, & vaſtaverunt omnem herbam virentem. Vide figuram expreſſam mendacis: mendacium enim eſt veluti locuſta, quæ dentibus, & labiis veritatem conculcat; ſine qua omnia ſunt arida, & ſine fructu. *ſer.7. Hexaem.*

127. *Puſillanimitas in tribulatione cauſa ruina ſpiritualis.*

Nonne vides, quod perierit Ægyptus, &c. Ita dixerunt ſervi ad Pharaonem, ut permitteret Iudæos exire de Ægypto: ſed quæritur an hæc perſuaſio ortum habuerit ex vera contritione, vel charitate. Reſpond. minimè, ſed tantùm ex formidine pœnæ, & ex puſillanimitate. Taleſque ſunt illi ſpiritu debiles, qui in tribulatione poſiti, diffidentea de divino auxilio rebelles fiunt: ſicque intuitu propriæ fragilitatis pereunt periculo interioris indignationis, per quod in deſperationem incidunt. *ſerm.1. Dom poſt oct. Epiph.*

128. *Avaritia, & cupiditas excacant Animam.*

Extendit Moyſes manum, & facta ſunt tenebra horribiles in univerſa terra Ægypti. Hæc eſt nona plaga, qua percuſſus eſt Ægyptus, nempè per tenebras: Sed cur appellantur horribiles? id eſt, denſæ & caliginoſæ: dicuntur autem horribiles, quia ſignificant cæcitatem mentis, quam incurrunt cupidi, & avari, & quia avaritia eſt Idolorum ſervitus, quia nihil ſceleſtius, hinc dicuntur horribiles. *ſer. de decem pracep.*

129. *Qui exterius volunt boni apparere, interius autem, & occultè ſunt iniqui, verſantur in caligine tenebroſa.*

Facta ſunt tenebra horribiles. Nota, quod tribus diebus factæ ſunt tenebræ palpabiles, ita quod non ſe mutuò poterant aſpicere, nec ſe movere de loco ad locum, ac ſi eſſent vinculis alligati: Sic ſunt illi, qui in occulto ſunt ſceleſti, licèt exterius appateant boni: Iſti enim vivunt involuti in tenebris, & conſtricti infidelitatis vinculo. *In Sap. cap.17.*

130. *Obſtinati in malo cacitatem palpabilem contrahunt mentis.*

Facta ſunt tenebra horribiles. Meritò iſtis obduratis Deus immiſit hanc plagam: obſtinatio enim in malo fert ſecum magnam cæcitatem mentis. *In Sap. c.19.*

131. *Mali vivunt in tenebris: Iuſtis nunquam occidit ſol lucis ſuperna.*

Vbi erant filij Iſrael erat lux. Vide quid facit Deus ſuis ſequacibus: nam viventibus in peccato ſemper tenebræ inſunt: Iuſtis verò lux ſuperna oritur abſque occaſu: Ideò Gentiles Philoſophi vivebant involuti in tenebris: adveniente luce fidei, illuminati ſunt Chriſtiani. *ſerm.4. Hexaem. & l.2. d.13. a.1. q.2. & In Luc. c.5. v.26. In Sap. c.18.*

132. *Tyranni inhiant ad ſpolia ſubditorum.*

Ite ſacrificate Domino tantùm, & armenta remaneant, &c. Vide tyrannidem hujus Regis, qui dimittere volebat Iudæos, ſed priùs eorum bona temporalia expoliare intendebat. *opuſcul. Bibl. paup. cap.109.*

CAPUT XI.

133. *Deus, ut Dominus rerum, pro libito transfert proprietatem rerum de uno in alium poſſeſſorem.*

Dices ergo omni plebi, ut poſtulet à vicino vaſa aurea, & argentea. Hic inſurgit maxima quæſtio: quomodò Deus diſpenſaverit in præcepto de non furando? Sed Reſpondetur, quod cum Deus ſit Dominus abſolutus rerum tranſtulit proprietatem iſtarum rerum ab Ægyptiis ad Iſraelitas: Unde non fuit furtum. *l.4. d.15. art.2. queſt.1. ad argum. & ſerm.6. de decem praceptis. Vide infra ad finem cap.12.*

134. *Quàm verum ſit, quod Deus maximè honorat, & magnificat ſervos ſuos.*

Fuit Moyſes vir magnus valdè in terra Ægypti coram ſervis Pharaonis, & omni populo. Cur notatur hæc magnificentia, & æſtimatio Moyſis apud Ægyptios, & non potius eius ſanctitas? Reſpondetur, ut pateat, quod qui quærunt tantùm gratiam, & gloriam apud Deum, inveniunt gratiam, & gloriam, etiam apud homines: Proprium enim eſt Dei ſervos ſuos magnificare multipliciter, gratiam conferendo, miraculis illuſtrando, dignitatibus ſublimando, & tandem ad cæleſte Regnum perducendo: ſic egit cum Moyſe. *In Sap. cap.19. in fine.*

CAPUT XII.

135. *Agni Paſchalis oblationis ſignificatio ordinata ad Chriſtum oblatum in Cruce, & in Euchariſtia.*

Decima die menſis hujus tollat unuſquiſque Agnum per familias &c. Cur voluit Deus hanc cæremoniam, & occiſionem Agni à populo Iſraelitico? Notandum hic, quod præcepit Deus, ut in die decima præpararetur Agnus, & in quarta decima die

die occideretur : & per hoc figuratus eſt Chriſtus Ieſus, qui in Cruce oblatus eſt,ut liberaret hominem à ſervitute Diaboli : Item & in Euchariſtia, per quam celebratur ſanctum Paſcha à Chriſtianis. *op.Comp.Theol.l.6.c.12. In Ioan.c.1.v.29.& collat.8. In Luc.c.22.v.1. & 7. & op. ſenteatiæ ſemenſiarum, lib.4.d.8.*

136. Chriſtus celebravit, & conſecravit in pane azimo , ut patet hic , ubi Deus præcepit oblationem Agni cum pane azimo. *In Luc. c.22.verſ.7.& ſerm.5.in Cœna Dom.*

137. *Quarè Eccleſia celebrat feſta ſecundùm revolutionem Solis , & non Lunæ , ut celebrant Iudæi, excepto feſto Paſchatis.*

Et ſervabitis eum uſque ad quartam decimam diem menſis hujus, Notandum,quod Iudæi celebrant ſua feſta ſecundùm revolutionem Solis , excepto Paſchate ; Cur hoc diſcrimen ? Cur in Paſchate videtur Eccleſia iudaizare ? Reſpond. quod ſynagoga in tenebris ambulat, & minuenda erat : Eccleſia verò in lumine Evangelij ambulat : Ideò ſecundùm motum ſolis hæc celebrat ſua feſta : Iudæi verò ſecundùm motum Lunæ : Sed cur in Paſchate Reſurrectionis , & per conſequens , & Pentecoſtes Eccleſia adſpicit ad motum Lunæ , ſicut Iudæi ? Reſpondetur , quia Paſchalis ſolemnitas celebratur in commemorationem Reſurrectionis prætetitæ , & ſimul in præfigurationem futuræ:Et ideò in hoc Eccleſia habet aliquam conformitatem cum ſynagoga : in quo tamen non iudaizat, cum celebrat Paſcha in Dominica poſt quartam decimam diem Lunæ. *l.1 d.14 p.2.dub.4.*

138. *Per ſignum Sanctæ Crucis applicatur nobis ſanguis Chriſti , & liberamur ab inimicis.*

Et ſument de ſanguine ejus,ac ponent ſuper utrumque poſtem , & in ſuperliminaribus domorum : Et erit vobis ſanguis in ſignum in ædibus. Cur voluit Dominus , ut ſanguine Agni intingerentur poſtes, & ſuperliminaria domorum , & ad quid ordinabatur hoc ſignum ? Reſpond.ad liberationem Iudæorum ſignificandam è captivitate Ægyptiaca : Sed quia hæc contingebant in figuris : per hoc figurabatur ſignum Sanctæ Crucis , per quod fit applicatio ſanguinis Chriſti, & liberatur homo à captivitate Diaboli. *ſerm.in Exalt S.Crucis & ſer.1. in Invent. Sanctæ Crucis. & Pſal.23.*

139. *Signum Sanctæ Crucis nos munit contra Diabolum.*

Et ſument de ſanguine,&c. Cur ſanguine voluit Deus ſignari ſuperliminaria domorum ? Voluit per hoc nobis aſſignare figuram virtutis Sanctæ Crucis,qua ſignati in fronte,vel ſignatis domibus, jannis, frontibus , & mente à Dæmone liberi fiamus. *ſerm.1.& 2.In Invent.S.Crucis.& ſer.in exalt. & ſerm.1.*In Dedicat.Templi. *Et in Luc.c.14.v.27. & l.3.d.19.a.1.q.4.*

140. *Signum Sanctæ Crucis excitare nos debet ad imitationem paſſionis Chriſti.*

Erit vobis ſanguis in ſignum. Quodnam ſignum? & ad quid ſignificandum ? Iam dictum eſt , quod per hoc ſignum ſanguinis Agni ſignificatur ſignum Sanctæ Crucis : hoc debet eſſe in ſignum, ſcilicet rememorativum paſſionis Chriſti , & excitativum ad ipſius imitationem. *ſerm. in Dedicat. Templi.*

141. *Digna Euchariſtiæ receptio præexigit veram pœnitentiam.*

Et edent carnes nocte illa aſſas igni cum lactucis agreſtibus. Vide quid exigat digna comeſtio Agni Euchariſtici : nempè aſſationem per ignem,& comeſtionem lactucarum agreſtium;ſcilicet amaritudinem pœnitentiæ: Vnde nota quod in azimis voluit Chriſtus conſecrare, quia talis panis immunis erat ab omni fermento : ut ſignificaretur , quod puriſſimum corpus non debet ſumi, niſi à perfectè purgato per pœnitentiam. *ſerm.5.in Cœna Domini. Et in Luc.c.22.v.7.*

142. *Differentia recipientium Sacram Euchariſtiam dignè,& indignè qualis.*

Non comedetis crudum quid ex eo , neque coctum aqua , ſed aſſum tantùm igni. Cur reiicit manducationem agni cocti in aqua, vel crudi ? Ad quid ordinantur iſta , quæ prima facie videntur viliſſima? Imò in hoc apparet mira in nos Dei beneficentia, quia per hæc uſitata introducit mentem ad cognitionem myſteriorum altiſſimorum : Sed quid ſignificat Agnus crudus , vel coctus in aqua?Datur intelligi diverſitas manducantium Euchariſtiam: Alij enim ipſam manducant crudam,& crudo corpore, ſcilicet ſine conſideratione, & devotione; & valdè inſipidè , & negligenter : Alij coctam aqua, ſcilicet audentes ſapientia mundana,& carnali ſpiritu,& ratione ducti diſcutere arcana ſacramenti hujus : Illi autem, qui humili corde divinæ virtuti innixi , & ignito amore ferventes accedunt ad ipſam, carnes Chriſti aſſas igni per pœnitentiam, & infuſionem Spiritus Sancti comedunt : Primi,& ſecundi rejiciuntur à menſa Domini : Tertij admittuntur à Chriſto tamquam veri filij. *ſerm. 8. in Nativitate Domini.*

143. *Arcana Sacramenti Euchariſtiæ tantùm ex revelatione Spiritus Sancti poſſunt cognoſci.*

Si quid reſiduum fuerit igne comburetis. Quarè juſſu Dei comburendum eſt de Agno Paſchali id, quod non poteſt à nobis comedi ? nempe dat nobis intelligere, quod id, quod non poſſumus capere de hoc Sacramento Euchariſtico, igni committendum eſt, ſcilicet Spiritui Sancto, nempè in obſequium fidei mens ſubjicienda. *ſermon.5. in Cœna Domini.*

144. *Obedientia requiritur ad celebrandum Paſcha,ſcilicet tranſitum ad Dominum.*

Renes veſtros accingetis, &c. Cur hanc præparationem præcepit Deus Iſraelitis, antequam exirent de Ægypto ? Id fuit ad magnificandam virtutem obedientiæ : nam omnis religioſus ſtatus,ut omnis tranſitus ad Dominum , & ad perfectionem præexigit obedientiam , tanquam medium diſpoſitivum. *In Luc.c.22.v.22.*

145. *Prædicatores debent moveri ex obedientia, & exempla ſanctorum ſectari.*

Renes veſtros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, &c. Ecce quid præcipitur Prædicatoribus volentibus Paſcha celebrare, ideſt tranſire ad terram promiſſam cum ſuis auditoribus: primò ſe committere obedientiæ, deinde veſtigiia Sanctorum calceati incedere, ipſorum exempla ſectando. *In Ioan.c.1.v.27.& In Luc. c.22.v.13.*

146. *Modus celebrandi ſpiritualiter Paſcha traditur.*

Eſt enim Phaſe, ideſt tranſitus Domini. Vide quanta vult Deus præmitti ad hunc tranſitum: per quod quilibet noſtrum invitatur ad imitationem ſpiritualem iſtorum, ſcilicet præparando corda noſtra Domino, per obedientiam & obſervantiam mandatorum, & ſic tranſitum facere à viſibilibus ad inviſibilia, à temporalibus ad æterna, de morte ad vitam. *In Luc.c.22.v.13.*

147. *Sanguis Chriſti placat Deum, miſericordiamque clamat.*

Et videbo ſanguinem, & tranſibo vos, nec erit in vobis plaga diſperdens. Ad quid promittit Deus, ſe aſpecturum ſanguinem Agni? Erat ne iſtud ſignum ſenſibile, ipſiuſque aſpectus neceſſarius, ne percuteret ſimul cum Ægyptiis Iudæos? Sed transfer mentem ad ſanguinem figuratum Chriſti in Cruce effuſum, & in Euchariſtia oblatum, & audi clamorem hujus ſacratiſſimi ſanguinis: clamat enim melius, quàm ſanguis Abel, ſcilicet miſericordiam, quia ejus aſpectus placat Deum iratum, & miſericordiam facit effluere in nos. *ſerm.1.& 3.Dom.paſſ. & ſer.2. in Cæna Dom.& ſerm.3.Dom.15.poſt Pent. & ſerm.3.Dom.1.Advent.*

148 *Sanguis Chriſti in Iudicio ſalvabit electos, & confundet reprobos.*

Et videbo ſanguinem, & tranſibo vos, &c. Vide qualem promiſſionem facit Deus ſuis electis: Hæc plaga mortis inflictæ primogenitis Ægyptiorum fuit figura diſtrictæ vindictæ, quam Chriſtus exercebit in die Iudicij: Dat intelligere, quod in iudicio virtute ſanguinis ſui ſalvabit electos, & confundet reprobos, ejuſque ſanguis erit in confuſionem damnatorum, & conſolationem gloriamque ſalvandorum. *ſer.1.Dom.paſſionis.*

149. *Per quæ quis peccat, per hæc & punitur.*

Percutiam omne primogenitum, &c. & percuſſit Dominus omne primogenitum, &c. Cur Deus hac decima plaga voluit percutere Ægyptum per primogenitorum mortem, & non potius per patrum occiſionem? quia per quæ quis peccat, per hæc & punitur: Ægyptij enim voluerunt interficere parvulos Iudæorum: hinc Deus eis reddidit proportionatam pœnam. *In Sap.c.18.*

150. *Patres puniuntur, vel præmiantur in filiis, ſi malè, vel benè eos educaverint.*

Percutiam omne primogenitum, &c. Cur in primogenitorum morte puniuntur Ægyptij? Iam dictum eſt, quia voluerunt occidere parvolos Iudæorum: Sed aliud arcanum eruitur: Nam Iudæi per oblationem Agni factâ ab ipſis ſimul cum pueris, meruerũt liberari & ipſi, & pueri, Ægyptiorum filiis interfectis. *Sap.c.18.* Ex quo inferri licet, quod patres perverſi puniuntur ſæpè per mortem filiorum, & ex oppoſito, Patres ad cultum Dei filios trahentes, merentur liberari à multis malis.

151. *Carnalis concupiſcentia aufert primogenituram Cæli.*

Percuſſit primogenita. Cur hæc pœna terminavit ad mortem primogenitorum? Nota, quod in hoc decima plaga reſpondente ad decimum præceptum Decalogi, in quo prohibetur concupiſcentia, ſignificatur, quod concupiſcentia eſt, quæ aufert nobis primogenituram Cæli: Ex hac enim orta eſt omnis malitia in mundo. *ſer.7. opuſc. de decem præceptis.*

152. *Prælati, & maiores ſcandalum inferentes ſubditis, & minoribus ſubiacent iræ divinæ.*

Percuſſit omne primogenitum. Cur in primogenitis punitur Ægyptus? quia primogeniti, & maiores erant ſcandalum inferiorum: Daturque intelligi, quod majores præſtantes occaſionem ruinæ minoribus malo ſuo exemplo, tunc iræ divinæ, & judicio Dei ſubjiciuntur, morteque repentina ſæpè pereunt. *Diat.tit.3.c.4.*

153. *Angeli Cuſtodes ſæpè nos liberant ab impedimentis nos retrahentibus à profectu ſpirituali.*

Percuſſit primogenita. Certum eſt, quod iſta occiſio facta eſt miniſterio Angelorum: Sed cur primogenita, & non potius alios filios occiderunt? ſed notandum, quod ob primogenitorum bonum, ut plurimum laborant patres magis, quàm propter alios filios: Ideò per primogenita intelliguntur impedimenta principalia nos retrahentia à bono, & inducentia ad malum; & hæc miniſterio Angelorum retrahuntur, & à nobis tolluntur. *lib.2. d.11.a.2.q.1.ad ultim.*

154. *Spiritus mundanus gignit in nobis primogenita vitiorum: Spiritus Dei ea percutit, & deſtruit.*

Percuſſit primogenita ab homine uſque ad pecus. Sed cur poſt plagam tenebrarum connectuntur primogenita pecorum cum hominibus? Sed nota quod myſticè datur intelligi, quod in nobis ſunt primogenita utriuſque generis, quæ gignuntur ex tenebris Ægypti, ſcilicet humana, eſtque arrogantia ſanctitatis, & primogenita pecorum, quæ eſt ſuperbia vanitatis; quæ tamen percutiuntur, & diſſipantur à divino ſpiritu. *In Pſal.134.*

155. *In Ægypto huius mundi ubique luctus, clamor, & dolor.*

Non erat domus, in qua non iaceret mortuus, ortuſque eſt clamor magnus. Vide, quod ex morte primogenitorum in Ægypto in quacumque domo erat clamor, fletus, dolor *Sap. c.18.* Ecce expreſſa

ſigura hujus mundi: Nam in hoc mundo mundani implentur multis miſeriis, opprimuntur magnis calamitatibus, & affliguntur diverſis pœnalitatibus, & quod pejus eſt, quod in eis deberet eſſe materia exercendæ virtutis, & occaſio ſalutis, & gratiæ, ob furorem impatientiæ convertunt in augmentum culpæ. *ſer. 1. Dom. 5. poſt oct. Epiph.* Vide, quàm verum ſit, quod in hoc mundo ortus eſt clamor, & fletus inceſſanter: nam etiam puer à planctu incipit, nec ridere poteſt naſcitur Propheta calamitatis, lachrymæ ſunt teſtes miſeriæ hujus mundi: nō adhuc loquitur, & prophetat. *op. Phar. l. 1. c. 7.*

156. *Pœnitentia recidivorum vana.*

Surgite (ait Pharao) & egredimini, &c. Vrgebantque Ægyptij populum exire de terra, &c. Vide quomodò Ægyptij pœnis à Deo illatis coacti ſunt dimittere populum Dei, ſed tamen poſtea ad prius propoſitum impium redeuntes tentaverunt ipſum revocare, & detinere. *In Sap. c. 19.* Et hæc eſt pœnitentia recidivorum, qui flagellis coacti pœnitent, & ſtatim, quia affectum ad peccatum non dimiſerunt, ad idem flagitium redeunt: & hæc eſt pœnitentia falſa, coacta, & deſperata, qualis fuit in Iuda, & eſt in damnatis. *op. Comp. Theol. l. 6. c. 21.*

157. *In ſchola tribulationum addiſcunt mali veram ſapientiam.*

Surgite, & egredimini: Vrgebantque Ægyptij populum, &c. Vide quomodò Ægyptij hueuſque obdurati vixerunt in dimiſſione populi, ſed poſtquam afflicti ſunt morte repentina primogenitorum, cōmoti clamore, & fletu virorum, & mulierum, dimiſerunt Iſraelitas; ut videas, quod impij ſolùm in ſchola flagelli addiſcunt veram ſapientiam. *ſer. 7. de decem præceptis.* Vide etiam ex hoc, quod Deus veluti prælìatur contra Animam peccatricem, dum ſpina, vel armis tribulationum eam pungit, & fecit, ut convertatur. Infelix ergo eſt illa Anima, quæ in hoc prælio non vincitur, & à peccato non reſipiſcit, nec corrigitur. *ſer. 1. in oct. Paſcha.*

158. *Deus ut Dominus rerum abſolutus tollit ab uno res temporales, & ad alium transfert.*

Et petierunt ab Ægyptiis vaſa aurea, & argentea, &c. Nota quod, ut etiam ſupra dictum eſt, hoc non fuit furtum, cum Deus ſit abſolutus rerum Dominus, qui tranſtulit dominium harum rerū ab Ægyptiis ad Iudæos, & hoc juſtiſſimè in compenſationem damnorum iſtis illatorum. *l. 1. d. 47. a. 1. q. 4. & l. 2. d. 40. dub. 2. & l. 4. d. 15. a. 2. q. 1. ad 5. & lib. 4. d. 31. a. 2. qu. 1. & op. ſent. ſentent. l. 4. d. 37. & In Sap. a. 10.* Hinc diſcamus, quod ſæpè juſto Dei judicio res tēporales ab uno ad alium poſſeſſorem tranſeunt: ſic exigente juſtiſſima Dei providentia, & peccatis noſtris, maximeque contra juſtitiam, & Charitatem proximi cōmiſſis: idque continua experiētia patet.

159. *Deus ſæpè in pœnam oppreſſionis pauperum tollit à divitibus facultates, & eas transfert in dominium alterum.*

Et petierunt ab Ægyptiis vaſa aurea, &c. Cur Deus voluit ſpoliare Ægyptios, & onerare Iſraelitas in hoc tranſitu? Cur eos rebus temporalibus expoliatos non fecit diſcedere ab Ægypto? Vt pateat, quod divina providentia ſæpè cuſtodit ſubſtantiam divitum, ab ipſiſque eam tollit in beneficium pauperum oppreſſorum. *In Sap. c. 10.* Vt videas, quod ſæpè impij laborant in congregando ſubſtantiam hujus mundi, & juſti in labores eorum introierunt, quod continua experientia quotidie videtur.

160. *Eccleſiæ Doctores, & Sancti etiam à Gentilibus exempla virtutum deſumunt.*

Petierunt vaſa aurea, & argentea ab Ægyptiis, &c. Cur voluit Deus ditare ſuos ſequaces rebus Gentilium? Vt videas myſticè quod ſancti Doctores, & juſti, etiam à Gentilibus deſumere poſſunt exempla virtutum, Verbi gratia ſobrietatis, caſtitatis, &c. *ſerm. 3. fer. 3. Pentec.*

161. *Fides Catholica incomparabiliter magis ditat intellectum veritatibus ſupernis ſuper doctrinam Gentilium.*

Et petierunt vaſa, &c. Cur voluit Deus, ut populus, qui tot deliciis in terra promiſſionis ditandus erat, etiam ſpoliaret Ægyptios vaſis aureis? ut cognoſceret diſcrimen bonorum idololatrantium, & fidelium: nempè pauca eſſe ea, quæ ab Ægypto portaverunt in comparatione eorum, quæ poſtea in terra promiſſionis poſſeſſuri erāt, ut diſcamus, quod licèt divitiæ plurium veritatum, & virtutum deſumi poſſint à Gentilibus, ſunt tamen parui momenti in cōparatione eorū, quæ ex penu fidei Catholicæ eruūtur, ut pateat, quod ſciētiæ humanæ ancillantur fidei, & ſcripturæ Catholicæ. *op. pr. ſacr. ſcrip.*

162. *Prædicatores ſunt ſpoliatores Ægypti, & Dæmonis pro Chriſto: Iniqui pro Diabolo.*

Petierunt vaſa, &c. Nota quod Chriſtus quotidie idem facit per Prædicatores, qui ſunt ſui ſpoliatores Ægypti, ſcilicet mundi, & Diaboli: Vnde ſæpè Deus ditat Iudæos, idest confitentes, & Prædicatores, & Eccleſiam ſpoliis Ægyptiorum, ſcilicet Animabus à Dæmone liberatis: ſed (proh dolor) multi è contra ſpoliant Iudæos, & ditant Ægyptios, ſcilicet auferendo Animas Chriſto, & eas in manu Diaboli deducendo per ſcandala, &c. *op. Bibl. paup. a. 108. & ſerm. 3. Dom. 4. poſt Pentec.*

163. *Veri ſervi Dei non franguntur tribulationibus.*

Os non confringetis ex eo. Cur noluit Deus, ut frangerentur oſſa Agni? ſic etiam nec voluit, ut Chriſti veri Agni oſſa comminuerentur? Ad indicandum, quod membra Chriſti ſolida, uti ſunt Apoſtoli, & ejus veri ſequaces non franguntur tribulationibus, ſed quacumque adverſitate adveniente, ſtabiles remanēt in ejus obſequiis. *In Io. ca. 19. v. 37.*

164 *Prælatorum, & Prædicatorum in Eccleſia eſt conſervare in Dei ſervitio debiles, & infirmos, eoſque ſtabilire.*

Os non confringetis ex eo. Iam dictum eſt per oſſa Chriſti intelligi Prælatos, Apoſtolos, & Prædicatores: Sed cur appellantur oſſa? quia ſicut oſſa continent ſtabiliter cætera membra debiliora: ſic & iſti debent continere verbo, & exemplo in virtute debiliores, & infirmantium mores. *In Ioan. c. 19. v. 37.*

165. *Qui volunt cum Chriſto celebrare Paſcha debent tranſire de vitiis ad virtutes.*

Hac eſt Religio Phaſe, &c. Quænam Religio eſt hæc, quam ſub præcepto Dominus filiis Iſrael impoſuit? Nota quod Phaſe eſt nomen Hebraicum, & interpretatur tranſitus: quia fuit feſtum à Domino præceptum in memoriam exitus Hebræorum de Ægypto: Voluitque & ipſis, & multo magis Chriſtianis indicare, quod ſpiritualiter debet fieri à volentibus celebrare verum Paſcha, nempè tranſeundo de Ægypto, ſcilicet à vitiis ad virtutes, à paſſionibus carnis ad gratian, & ſobrietatem mentis. Qui ergo volunt tranſire cum Chriſto capite, debent celebrare Paſcha tranſeundo dictis modis. *In Ioan. c.13.v.1.*

166 *Tranſeundum eſt ex hoc mundo tanquam à ſtabulo, ſeu hoſpitio ad patriam.*

Hac eſt Religio Phaſe. Cur titulum Religionis dat Dominus huic feſto, & non tot aliis ſolemnitatibus, quas præcepit celebrari? quia hoc feſtum eſt inter omnia celeberrimum, & myſticum: Nota autem, quod iſte tranſitus litteraliter fuit Iudæorum ex Ægypto in terram promiſſionis: voluit autem Dominus indicare, quod iſte mundus aliud non eſt, niſi Ægyptus, ſeu potiùs ſtabulum, vel hoſpitium Diaboli principis tenebrarũ, in quo non debemus permanere, ſed ab ipſo tranſire ad patriam: Vtere ô Chriſtiane hoc mundo, ita tamen, quod te non decipiat mundus, quem intraſti: Iter agis, exiturus veniſti, non remanſurus: tibi enim dicitur, *in Eccleſ. c. 19. Tranſi hoſpes:* ſtabulum eſt hæc vita noſtra: utere nummo, quomodò utitur viator in ſtabulo, menſa, calice, urceo, lectulo, dimiſſurus, non permanſurus. *In Ioan. c.13.v.1.*

167. *Quot modis ſpiritualiter debeamus celebrare Paſcha.*

Hac eſt Religio Phaſe. Nota hic iterum quod non ſine maximo myſterio tribuitur nomen Religionis Phaſe, & Paſchati, quia in hac celebratione invitatur homo ad opera ſanctiora: Legitur autem in Sacra Scriptura quadruplex Paſcha celebratum: primum fuit in egreſſu populi de Ægypto: Secundum fuit celebratum ex præcepto Domini à filiis Iſrael in deſerto *Num. 9.* Tertium fuit celebratum à Ioſia & populo in Hieruſalem *ex 2. Paral. c. 35.* Quartum à Chriſto Ieſu in morte: & ſic traduntur gradus vitæ ſpiritualis, quibus à nobis procedendum eſt ab hoc mundo ad Deum: Nam per primum Paſcha ſignificatur, quod homo debet tranſire ex Ægypto, ſcilicet à vitiis ad virtutes: Per ſecundum ſignificatur, quod homo debet trãſire de paſſionibus carnis ad ſobrietatẽ mentis, ſcilicet per exercitium virtutum: Per tertium, quod homo debet tranſire ab amore rerum creatarum ad amorem ſolius Creatoris, ſicut Ioſias celebravit Paſcha poſt deſtructionem omnium abominationum templi: Per quartum, quod homo debet cum Chriſto tranſire à ritu legalis obſervantiæ ad veritatem legis Evangelicæ, & à mortalitate hujus vitæ ad æternitatem gloriæ; & ſicut Chriſtus immolatus eſt Paſcha noſtrum; ſic & in ipſo, ut in capite tranſeamus ad Cælum. *In Io. c.13.v.1.*

168. *Quinam excluduntur ab eſu fructuoſo Euchariſtia.*

Hac eſt Religio Phaſe: omnis alienigena non comedet ex eo: Advena, & mercenarius non edent ex eo: ſi quis circumciſus non fuerit, non veſcetur ex eo. Cur hæc tria genera hominum ſcilicet alienigena, mercenarius, & incircumciſus excluduntur à comeſtione Agni Paſchalis? Nota quod hoc Phaſe fuit figura comeſtionis Agni Euchariſtici, à qua tria genera hominum excluduntur, ſcilicet incircumciſi, nempè qui irreverenter accedunt ad ſumendam Euchariſtiam. In hujus figura Oza 2. *Reg. c. 6.* fuit percuſſus, quia tetigit Arcam Domini. Secundò Alienigenæ, ſcilicet infideles: Tertiò immundi ſcilicet habentes peccatum mortale. *op. Comp. Theol. l.6. c.16. & ſer.3 in Circumciſione.*

169. *Agni paſchalis manducatio fuit figura mortis, & reſurrectionis Ieſu Chriſti, per cuius merita fuerunt Iudæi liberati.*

Hac eſt Religio Phaſe. Cur appellatur nomine religionis iſtud feſtum? quia per celebrationem hujus tranſitus fuerunt liberati Iudæi ab Ægyptiorum furore, ſed tamen per merita Chriſti Redemptoris, cujus paſſio, & mors figurabatur. *In Sap. c. 18.*

170. *Servi emptitij, non verò incircumciſi, & advena admittuntur ad eſum Euchariſtia.*

Hac eſt Religio Phaſe. Cur excluſio plurium, & aliorum admiſſio ad eſum Agni paſchalis appellatur religio? Sed nota, quod Religio propriè eſt actus juſtitiæ, quo colitur Deus cultu debito ſummæ majeſtati: Vnde indigni excluduntur ab hoc cultu, & digni admittuntur. *op. Phar. l.4. c.19. & Centil. p.3. ſ.44. & Comp. Theol. l.5. c.37.* Datur igitur nobis intelligi, quod ad cultum, & eſum Euchariſtiæ non admittitur excommunicatus tanquam alienigena, vel ſeparatus: Item nec advena, ſcilicet, qui nuper venit ad fidem, neque adhuc firmus eſt, quod eſt contra illos, qui de enormibus peccatis tardè venientes ad confeſſionem, & pœnitentiam, ſtatim volunt communicari: Item neque mercenarius, qui pro lucris temporalibus Domino ſervit: Sed quidem admittitur ſervus emptitius, ſcilicet, qui emptus eſt ſanguine Chriſti, & fideliter ſervit Chriſto. *ſer. 3. de Circumciſ.*

Nota pro iis qui toto anno degunt peſſimam vitam, & poſtea raptim in Paſchate accedunt ad eſum Euchariſtiam.

171. *Obſervantia legis liberat, à malis imminentibus.*

Feceruntque filij Iſrael ſicut præceperat Dominus, & eduxit eos Dominus eadem die. Cur notat ſacer Textus, quod eadẽ die, quo filij Iſrael exequuti ſunt mandatum Dei, eos Dominus eduxit? Cur non in ſequenti die. Vt intelligas, quàm fidelis ſit Dominus in præmiando, quia enim citò, & diligenter exequuti ſunt mandatũ Domini: hinc & meruerunt liberari ab Ægyptiorum manibus, & ab Angelo exterminatore. *Sap. c. 18.*

172. *Iniqui ad bonam frugem vita non ſe conferunt, niſi coacti flagellis, & multoties id faciunt ficte.*

Nec Iudæi poterant fermentari cogẽtibus Ægyptiis

eos

eos exire. Quomodò Ægyptij, qui antea tam duri fuerunt in dimittendo Iudæorum, nunc tam ferventes ſunt, cogendo, & impellendo eos ad exeundum? quia in ultima hac plaga à Deo ipſis immiſſa mortis primogenitorum coacti flagellis converſi ſunt: Hoc enim eſt proprium cordium obſtinatorum, ſolùm ſe ad Deum convertere, cum flagellantur: Sed quia hæc non fuit vera pœnitentia, ſtatim ad ſuam priorem malitiam reverſi ſunt, perſequentes Iudæos. *Sap.c.*18.

CAPVT XIII.

173. ***Dominus exigit à nobis primitias rerum in ſignum ſuperioris dominij, & in ſignum, quod Christus aſſumpturus erat, ut primogenitus primitiva noſtra carnis.***

Sanctifica mihi omne primogenitum tam de hominibus, quàm de iumentis: mea enim ſunt omnia. Cur Deus voluit hoc ſacrificium primogenitorum, & non potiùs aliorum? Voluit Deus primogenita offerri, tum in ſignum ſui dominij: ſubdit enim, *mea ſunt omnia:* Tum in figuram aſſumptionis faciendæ à Chriſto, qui primitiva noſtræ carnis aſſumpſit, nempè ſine corruptione, & fœditate, & ſecundùm omnem virtutem, & qualitatem affectæ. *l.3.d.3.p.2.dub.2.*

174. ***Maria Virgo, licet non obſtringeretur hac lege, tamen ob humilitatem & obedientiam ſubijcere ſe ipſi voluit.***

Sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperit vulvam. Nota, hanc legem obligaſſe omnes mulieres, quæ pariturae erant ſecundùm curſum naturalem: ergo Beata Virgo, quæ puriſſima, & clauſa Virgo remanſit in partu, & poſt partum, non tenebatur huic legi, & tamen in exemplum humilitatis, & obedientiæ eam obſervare voluit: Per quod & nos invitamur ad imitationem tantæ humilitatis, & obedientiæ. *In Luc.c.2.v.22.23.& 24.*

175. ***Deus à nobis exigit gratitudinem, & recognitionem beneficiorum ſuorum.***

Mementote huius diei, in qua egreſſi eſtis de terra Ægypti, & de domo ſervitutis, quoniam in manu forti eduxit vos Dominus de loco iſto. Cur ad recordationem hujus egreſſus exigit D. ab Iſraelitis, & non potius tot aliorum beneficiorum, quæ eis toties contulit? quia liberatio ipſorum à tam dira ſervitute, maximè ſuper omnia extollit divinam omnipotentiam, ideò exigit etiam majorem gratitudinem. *ſerm.1.Dom.Palm.*

176. ***Liberatio à ſervitute Diaboli, & vitiorum eſt maximum inter omnia Dei beneficium.***

Mementote huius diei, in qua egreſſi eſtis. Cur hoc beneficium verbis tam gravibus in memoriam reducit? quia ad nos diriguntur: ſumus enim per Chriſti virtutem liberati meliùs, quàm filij Iſrael à ſervitute Pharaonis, ſcilicet Diaboli, à collectione palearum, ſcilicet vanarum cogitationum, à coogregando lutum, ſcilicet immundarum delectationum, ſive affectionum, à confectione laterum, ſcilicet pravarum operationum; & à constructione Civitatum; ſcilicet irrevocabilium averſionum. *ſerm.1.Dom.Palm.*

177. ***Mundus eſt domus ſervitutis, in qua Diabolus opprimit ſuos.***

Mementote huius diei, in qua egreſſi eſtis de Ægypto, de domo ſervitutis. Cur addit Ægypto domum ſervitutis? Erat ne forſan in eo unica domus? Domus dicitur jure Ægyptus, & domus ſervitutis, quia ſicut in una domo habitantes variè operantur: Sic in hoc mundo Diabolus opprimit ſuos in hoc luto avaritiæ, in catenis luxuriæ, & in paleis ſuperbiæ: qui ergo non vult opprimi ab hac dura ſervitute, egredi debet de hac domo, & intrat in domum Chriſti ſcilicet Pœnitentiæ, & ſanctitatis *ſer.2.Vig. Nativit.*

178. ***Chriſtus liberavit nos ab hac triplici ſervitute.***

Mementote diei huius, &c. Cur in memoriam tam ſedulò reducit Deus hoc beneficium, cum & alia forſan majora eis antea, & poſt contulerit? Id dicitur ſpecialiter de hac die, quæ fuit figura redemptionis faciendæ à Chriſto, qui ideò in hunc mundum venit, ut nos liberaret ab hac triplici ſervitute, nempè à lateribus luxuriæ per puritatem, à luto avaritiæ per paupertatem, & de paleis ſuperbiæ per humilitatem: Voluit enim naſci de Virgine, pannis involui, & in ſtabulo collocari: & ut homo egrederetur de ſervitute Diaboli, venit ipſe in ſervitutem hominis. *ſer.2.In Vigil.Nativit.*

179. ***Religioſus debet ſemper vivere qualis fuit prima die.***

Mementote huius diei, in qua egreſſi eſtis. Cur dicit memorandam eſſe diem egreſſus, & non potius ipſius liberationis ab Ægypto? Nota id dici profitentibus in Religione, & volentibus proficere de virtute in virtutem: Vult enim, ut in memoriam ſemper habeant diei exitus è ſæculo, & ingreſſus in Religionem: nempè illius bonæ voluntatis, cum qua ingreſſi ſunt in Religionem, ut à fervore illius numquam retardent: Vnde quidam volens ingredi Religionem, quæſivit à quodam Sancto Patre, ut patet in vitis Patrum, quomodò vivere deberet, at ille dixit ei: Vide qualis fueris prima die, & ſic ſemper vive: hoc eſt conſidera ſtatum voluntatis tuæ in prima die, qua Religionem intrare diſpoſuiſti, quàm humilis tunc fueris, quàm paratus tunc obedire ad omnia, tam aſpera, quàm deſpecta, quàm patiens ad correctiones, & penurias, & labores, quàm verecundus, & timoratus, quàm ſoliciטus, ut emendares vitam tuam, & etiam dies, quos in ſæculo perdidiſti recuperares: quàm parum curans rumores ſæculi quærere, vel referre; nec detractionibus intentus, nec aliquibus curioſitatibus occupatus; & quomodò fugiſti, & abjeciſti omnes carnales affectus, & te totum obtuliſti Domino holocauſtum vivum, ut nihil deinceps in te vivat de peccati vita, ſed tota maceretur, & immoletur Domino obedientiæ ferro per Prælati tui miniſterium: ſecundùm hanc formam vivere ſemper poſtmodùm ſtude, ne aliter in ſchola Religionis dediſcere, & retrocedere magis, quàm proficere videaris. *op.de prof.Religioſa l.1.c.1.*

180. *Lex Dei ante oculos mentis ſemper habenda, & manibus, & operibus contrectanda.*

Azima comedetis ſeptem diebus: & erit quaſi ſignum in manu tua, & quaſi monimentum ante oculos tuos, & ut lex Domini ſemper ſit in ore tuo. Quid eſt quod Deus præcipit in manu portandum ut ſignũ, ſimulque ante oculos, & in ore? Hæc eſt lex Domini: Dicitur enim lex à ligando, quia ligat cordis conſilia, oris eloquia, & manuum exercitium: hanc vult Deus à nobis haberi ante oculos cordis, & per exercitia operum. *Pſal.* 118. *c.* 5. *v.* 13.

181. *Memoria Crucis, & Crucifixi à nobis ſemper habenda.*

Et erit quaſi ſignum in manu tua, &c. Quodnam eſt hoc ſignum, quod ante oculos, & in manibus, & in ore portare debemus? ſignum hoc eſt Chriſtus, & crux: ſignũ ſcilicet Miſericordiæ ſuæ in nos: Vide quàm mira ſit pietas Domini ſalvatoris, qui cum tota die offendatur à nobis, non tamen à nobis ſua beneficia retrahit, ſed continuam miſericordiã nobis impendit, & nunc per interna conſilia, nunc per externa carnis verbera, nunc per ſcripturæ documenta, nunc per beneficia, & nunc æterna comminando ſupplicia, bonaque promittendo æterna nos cogit ad Regnum. Proponit igitur nobis ſignũ miſericordiæ donativum, ſcilicet ſeipſum in Cruce poſitum, ut dum ab omnibus videretur, omnes etiam deprecarentur, ut nobis miſericordiam impetraret: hoc ſignum non eſt recedendum à corde, & ab opere. *ſer. in Exalt. S. Crucis.*

182. *Lex divina eſt columna per diem & noctem.*

Dominus autem præcedebat eos per columnam nubis, & ignis, &c. Cur voluit oſtendere filiis Iſrael viam per columnam, & non potius per aliquod aliud? Quia columna hæc ſignificabat legem divinam: Eſt enim columna, & trabes, & ignis, quia eſt mentis illuminatio, & virtutis ſtabilimentum, oſtendens omnia, ſcilicet quid et quomodò agendum, & quieſcendum. *ſer.* 1. *Hexaem.*

183. *Euchariſtia beneficium à noſtra memoria nunquam eſt recedendum.*

Azima comedetis ſeptem diebus: Erit hoc ſignum quaſi in manu tua, &c. Quid eſt hoc ſignum? ſi eſt comeſtio Azimi panis, quomodò portandum eſt in manu, & ante oculos? Sed loquitur hic de Paſchate, in quo paſſio dominica eſt ſignata. *ſerm. In exalt. S. Crucis*: nempè de Sacramento Euchariſtiæ: hoc enim vult Deus, ut ſit ſignum, non ſolum rememorativum, ſcilicet dominicæ charitatis in nos, ſed & demonſtrativum, & ſanctificativum: Vult ergo ut ipſum ante oculos cordis ſemper habeamus, & in manu per correſpondentiam devotionis, & ſanctorum operum. *In Luc. c.* 22. *v.* 19.

184. *Domini Dei providentia in ſuos quàm exacta.*

Dominus autem præcedebat eos ad oſtendendam viam per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis, ut dux eſſet itineris utroque tempore: nunquam defuit columna nubis, & ignis. Cur providit Deus columnam nubis & ignis? Vt pateſieret mirabilis Dei providentia in ſuos: Per diem enim providit columnam nubis, ut illis eſſet velamentum ab æſtu diei, & per noctem columnam ignis, ut eſſet ipſis loco ſtellarum lucentium. *Sap. c.* 10. & *op. Bibl. paup. c.* 1.

185. *Fides eſt columna lucida credentibus, & obſcura infidelibus.*

Dominus autem præcedebat per columnam nubis, &c. Si illa columna erat tam lucida, ut demonſtraret viam in nocte Iudæis: ergo & Ægypriis etiam? Minimè: Nam ex parte Iſraelitarum erat lucida, & ex parte Ægyptiorum erat obſcura, & tenebroſa: Taliſque eſt fides catholica, quæ credentibus lucet, & Infidelibus eſt obſcura, quia ipſi ſunt rebelles lumine. *Diat. ſal. tit.* 5. *c.* 3. Nota etiam fidem dici columnam nubis, & ignis, quia habet vim illuſtrandi ad ipſam venientes, & ſtabiliendi per virtutis conſtantiam, & quietandi cor. *ſer.* 1. *Hex.*

186. *Chriſtus eſt Dux noſter protegens ab æſtu vitiorum, & illuminans tenebras errorum.*

Dominus autem præcedebat eos per columnam, &c. Nota, quod per hanc columnam præcedentem, & ducentem per deſertum Iudæos, figurabatur Chriſtus, qui ut Dux noſter ducit ſuos per deſertum hujus mundi, eoſque protegens ut nubes ab æſtu vitiorum, & illuminans contra tenebras errorum: Noli ergo deſerere hunc ducem: Væ eis, qui derelinquunt ducem Chriſtum, oberrant in vitiis creaturarum, & nutus eorum pro Deo amant. *ſer.* 1. *in Epiph.*

187. *Columnæ ducentes populum Dei ſunt Sacerdotes, Apoſtoli, & Angeli.*

Dominus præcedebat eos per columnam, &c. Quæritur hic, An fuerit unica columna, an duplex? Reſpondeo, fuiſſe unicam, quia Deus erat ductor eorum: erat etiam multiplex, quia per duplicem columnam eos dirigebat. Per hoc ſignificatur, quod loco Chriſti, columnæ ducentes populum, ipſi itaque illuminantes, & defendentes ſunt, primò Sacerdotes, & Eccleſiæ Rectores. *ſer.* 1. *in Epiph.* Itera ſunt Apoſtoli, Item & Angeli cuſtodes. *Pſal.* 77.

188. *Chriſtus in Euchariſtia eſt columna nubis, & ignis, &c.*

Dominus autem præcedebat eos, &c. Iam dictum eſt, hanc columnam ſignificaſſe Chriſtum, qui ratione humanitatis, & carnis eſt columna nubis, & ratione divinitatis, eſt ignis lucens: Vnde per carnem nos protegit: per divinitatem nos illuminat. *Pſal.* 77. *In thren. c.* 3. *v.* 44.

189. *Chriſtus per nubem carnis contemperat ignem, & lucem divinitatis.*

Dominus præcedebat eos per columnam nubis, & ignis. Quomodò, ſi erat nubes, ſe oſtendebat illa columna ignem? Iam dictum eſt, hanc fuiſſe figuram Chriſti, qui contemperabat lucem Divinitatis per nubem humanitatis, ut in eum poſſent intendere aciem oculorum homines. *In Luc. c.* 9. *v.* 34.

190. *Sacra*

190. *Sacramentum Corporis Chriſti eſt columna nubis, & ignis.*

Dominus præcedebat eos per columnam, &c. Si unica erat columna, quomodò in ipſa continebatur nebula, & ſimul ignis, vel lux? quia figurabatur Corpus Chriſti in Euchariſtia, quod veluti ignis latet ſub nebula Sacramenti: Vnde ſpecies Sacramentales ſunt veluti nubeculæ continentes gloriam Domini, ſcilicet Corpus Chriſti. *ſerm.1. In Dedicat. Templi.*

191. *Chriſtus erit nubes bonis: ignis malis in Iudicio.*

Dominus præcedebat eos per columnam nubis per diem, & ignis per noctem. Cur utitur igne, & non potius ſtella, vel alio corpore luminoſo? Nota, quod dies eſt vita juſti, non vita peccatoris: In die ergo in nube, in nocte verò in igne apparuit Dominus, quia ipſe in Iudicio proteget bonos, uret malos: Væ igitur impijs, qui non in obumbratione, ſed in igne erunt. *ſerm.2. in Aſcenſ.*

192. *Sapientia divina lux, & umbraculum.*

Dominus præcedebat eos per columnam, &c. Nota, hæc columna eſt divina ſapientia, notitiaque practica virtutum, illuminans, & præcedens per diem, & noctem, nempe in exercitio virtutum dirigit, & illuſtrat mentem in via tenebroſa huius vitæ. *In ſap. c.7.*

CAPUT XIV.

193. *Pœnitentia ex puro timore à peccatoribus aſſumpta facilè evaneſcit.*

Pharao perſequetur vos, &c. immutatumque eſt cor Pharaonis, & ſervorum eius ſuper populum, &c. Mirum quidem eſt, quod dum adhuc ultima plaga primogenitorum occiſorum ab Angelo exterminatore recens erat, & dum actu plorantes erant Ægyptij, iamque dimiſerant, pœnitentia ducti, populum, ſtatim audientes egreſſum Iſraelitarum, ſe accinxerunt, ut eos perſequerentur, & occiderent: Quomodò tam citò ad prima peccata, & perſequutiones reverſi ſunt? ſed id mirum non eſt: pœnitentia enim iſtorum fuit ob timorem flagelli, & non ex amore: hinc falſa fuit, & tam citò evanuit: Carebant enim pietate religionis in Deum, & compaſſionis in proximum. *In ſap. cap.* 19. Hinc vide quàm debilis ſit converſio, & contritio eorum, qui ſolùm formidine pœnæ, vel ob cenſuras Eccleſiæ eam arripiunt: faciliimè enim ad vomitum ſtatim redeunt.

194. *Obduratio non eſt à Deo, niſi permiſſivè ſed à peccatoris voluntate.*

Indurabo cor Pharaonis, &c. Ergone obduratio eſt à Deo? Reſpondetur eſſe à Deo permittente: procedereque à Dei voluntate conſequente, non antecedente: poterant enim pœnitere, ſed nolebant: & licèt de ſe non poſſent complere, & perficere pœnitentiam jam inchoatam, tamen nec voluerunt petere auxilium ad talem perfectionem neceſſarium, nec cooperari ad vocationes tam multiplicatas Dei; Ideò ex culpa ipſorum ad talem obdurationem devenerunt. *In ſap. c.* 19. Hinc vide, quàm periculoſum in peccatore ſit non obtemperare, & reijcere impulſus, & inſpirationes divinas; ſic enim ſæpe in profundum peccatorum, & obſtinationem præcipitant.

195. *Diabolus toto conatu quærit ſuis tentationibus in ingreſſu Religionis imprimere fluctuationem cordis.*

Et perſequetur vos, &c. Levantes autem oculos filij Iſrael videntes Ægyptios poſt ſe, timuerunt, & clamaverunt, &c. Duo hic innuuntur: primùm eſt perſecutio denuò mota à Pharaone in Iſraelitas exeuntes de Ægypto: ſecundum eſt timor, & fluctuatio ipſorum Iſraelitarum. Hic autem nota, quod hoc continuè Diabolus tentat facere contra noviter converſos, & intrantes Religionem: ipſos enim ſtudioſè perſequitur, nunc apertè, nunc occultè, & ſæpè ſub ſpecie boni; quod eſt periculoſius; & ſi ipſi fluctuant mente circa propoſitum ingreſſuræ, vel ingreſſæ religionis: tunc vires majores præbent tentatori, & multò magis quando intervenit tarda, tepidaque repulſio, & dejectio ſpiritus deſolati: Unde ſanum conſilium eſt, ut ſicut Moyſes conatus eſt tollere omnem timorem à corde filiorum Iſrael; ſic & ipſi curent ſtabilire cor ſuum omninò, & confirmare in ſancto propoſito, confidentes in Domini miſericordia, & recolentes quanti viri, juvenes, & Virgines quantumcumque fragiles potuerunt, & poſſunt, quod ſe poſſe deſperant: qui enim dedit bonum velle, dabit & poſſe. *Op. ſpec. Diſcipl. p.1. c.2.*

196. *Ex obduratione impiorum, & permiſſione afflictionis electorum magis relucent divina judicia eiuſque iuſtitia, & miſericordia.*

Pharao perſequetur vos, & glorificabor in Pharaone. Quomodò dicitur Deus glorificari ex peccato, & malitia Pharaonis? forſan peccatum impij inſervire poteſt ad majorem glorificationem Dei? Ita: permittit enim Deus reprobos indurari, & electos affligi, ut aliqua miracula operetur, & inde cognoſcatur amplius, & laudetur eius Iuſtitia, & miſericordia. *Op. Bibl. paup. c.2.*

197. *Puſillanimitas Deo diſplicet.*

Videntes filij Iſrael Ægyptios poſt ſe, timuerunt. Mirum eſt quomodò iſti, qui tot mirabilia viderant, & experti fuerant protectionis peculiaris divinæ, ſic timuerint? ſed nota hunc eſſe effectum puſillanimitatis vitioſæ, quæ toties in diffidentiam de divina protectione ipſos reduxit. *Op. Bibl. paup. c.* 83. Cave ergo à puſillanimitate, quæ in diffidentiam de divina protectione, & in torporem erumpit, & ex qua oriuntur multa damna ſpiritualia. *Op. ſpec. an. c.3.*

198. *Volubilitas plebis quanta, & quàm facilis.*

Timuerunt, & clamaverunt ad Dominum, & dixerunt ad Moyſem, forſitan non erant ſepulchra in

Google

Ægypto, &c. Vide, quàm nobilis, & inſtabilis fuit iſte populus; quomodò ſe credere,& confidere in Domino ſe profitetur, modò recedere à Deo, modò murmurare contra Moyſen, &c. *Op. Bibl. paup.cap.*104.& 83.

199. *Silentium exigit Deus à ſuis.*

Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis. Cur imperat Moyſes ſilentium filijs Iſrael, dum ipſe ad Deum clamat, & auxilium expoſtulat à Domino? Vt intelligas, quod ſpirituales viri, qui cum Deo ſæpe loquuntur tardi eſſe debent ad loquendum.*Op.Bibl.paup.cap.*93. Unde in ſchola Chriſti, verum eſt, quod Religionis initium eſt linguæ frænum.*Op.ſpecul.Diſcipl.p.*2. *cap.* 2. *& de Perfect. relig.l.*2.*c.*2.

200. *Bonus Prælatus ſubditos confortat in ſuis periculis.*

Nolite timere, ſed ſtate, & videte magnalia, &c. Vide quàm ſedulus eſſet Moyſes in confortando ſobditos infirmos, debiles, & indigentes, eoſque ſublevando in tanto periculo. *Op. Bibl. paup. cap.* 102. Pietas enim,& fraterna compaſſio eſt in Prælatis neceſſaria in ſuos ſubditos infirmos, debiles, & indigentes. *Op.de ſept.alis Seraph.c.*4.

201. *In Deo confidendum in periculis: & cum ſilentio expectandum divinum auxilium.*

Nolite timere: Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis: Cur imperat, ut dum Deus ſe exhibet in ipſorum adjutorium, ipſi taceant? Vt taceant interius, expectando divinum ſubſidium, & confidendo in Deum: ſic & Chriſtus in exemplum confidentiæ divinæ tacuit ad interrogationem Herodis.*In Luc.*23.*v.*9.

202. *Oratio mentalis eſt clamor grandis apud Deum.*

Dixit Dominus ad Moyſen: quid clamas ad me? Mirum eſt hoc: cum non legatur Moyſen ullam vocem, vel clamorem emiſiſſe ad Deum: quomodò igitur dicit Deus, quid clamas? Moyſes clamabat voce interiori, ſcilicet cogitatione, & pandendo ſuum deſiderium Deo: Oratio enim mentalis eſt clamor verè grandis ad Deum.*Op. Bibl. paup. cap.* 16.& *Pſal.*118.& 163. & *op.medit vita Chriſti cap.* 62. Cum tacito ore ſola mens ſua deſideria pandit Deo, & affectum cordis Deo effundit, & eum per amorem intus complectitur, vel cum reverentia adorat, tantò ſe latius diffundens, quanto plura valet comprehendere affectus, quàm lingua exprimere.*Op.de perfect.relig.l.*2.*cap.*66.

203. *Chriſtus Ieſus figuratus in Virga Moyſis, qua tot mirabilia fecit.*

Tu autem eleva Virgam ſuper mare, &c. Ad quid hæc elevatio? Nonne poterant dividi Aquæ maris ſine hac elevatione? Nota, quod hæc Virga elevata fuit figura Ieſu Chriſti in Crucem elevati, in cuius virtute tot mirabilia facta ſunt. *In Luc. cap.* 24. *v.* 27. Et hæc eſt Virga virtutis Dei, per quam Ægyptij ſunt flagellati, ſcilicet Dæmones, ſiccata ſunt Maria, & alia mirabilia facta, *ſerm.*14. *Hexaem.*

204. *Per Angelos hæc inferiora à Domino reguntur, & cuſtodiuntur.*

Tollenſque Angelus Domini, qui præcedebat caſtra filiorum Iſrael, abijt poſt eos, & cum eo pariter columna nubis: ſtetit inter Caſtra Ægyptiorum, & Caſtra Iſrael. Cur de loco ad locum Angelus ſe tranſtulit? Cur qui præcedebat, nunc à tergo Iſraelitarum ſe collocat? Nonne poterat etiam filios Iſrael defendere ſtans ante illos? Poterat quidem, ſed id factum eſt, ut pateret, qua cura ſuos Angeli cuſtodiant: Per Angelos enim regit Deus hæc inferiora. Vt videas, quod Angeli noſtram pugnam faciunt, nec juvare nos ceſſant, niſi victoria prius obtineatur. Ipſi ſunt propugnatores noſtri, qui pro nobis adhuc viventibus bellant, qui in morte nos juvant, qui nos poſt mortem aſſociant, qui nos Deo repræſentant, & noſtros defectus coram eo ſuis orationibus excuſant: ſic per Angelos Ægyptij ſunt in mare ſubmerſi, & filij Iſrael liberati, *ſerm.de Angelis. Op. de Eccleſiaſt. Hierarch. p.*1.*cap.*1.

205. *Chriſtus eſt Angelus, qui miſſus eſt à Patre, ut nos præcederet doctrina, & exemplo, & ſequeretur cuſtodia tutela.*

Angelus abijt poſt illos. Cur qui præcedebat, poſtea eos ſequitur? Nota, hic eſt Chriſtus, qui à Patre miſſus, nos præceſſit doctrina, & exemplo, & omnes ſequitur cuſtodiæ tutela. *Op. Eccleſiaſt. Hierarch.p.*1.*c.*1.

206. *Fides catholica credentibus eſt lux, non credentibus tenebra.*

Et cum eo pariter columna nubis, & erat nubes tenebroſa, & illuminans noctem, ita ut ad ſe invicem toto noctis tempore accedere non valerent, &c. Quomodò erat nubes tenebroſa, & ſimul illuminans? quomodò iſta duo oppoſita ſimul uniri valebant? Erat hæc columna filijs Iſrael luminoſa: Ægyptijs verò tenebroſa: ſic & fides catholica credentibus eſt luminoſa, Infidelibus tenebroſa. *Diaeta ſal.* 5.*cap.* 3. Sic etiam dicitur de Chriſto, *Luc. cap.* 2. quod poſitus eſt in ruinam, & reſurrectionem multorum: In ruinam malignorum; & in reſurrectionem, & ſalutem bonorum, quia quidquid recipitur per modum recipientis recipitur. *ſerm.* 1. *Dom infra oct. Nativit.*

207. *Potentia Dei quàm mirabilis in ſuis operibus.*

Diviſaque eſt Aqua, &c. Memorandum, & terribile miraculum fuit in diviſione, & exſiccatione maris rubri quando tranſierunt filij Iſrael ſicco pede: Ægyptij verò fuerunt in medijs undis involuti, idque magnificat mirabiliter divinam potentiam. *Op.Bibl.paup.cap.*1.

208. *Per quæ quis peccat, per hæc & punitur.*

Ferebantur Ægyptij in profundum. Cur voluit Deus punire Ægyptios in aqua tam ſeverè, & non potius in terra? quia ſic exigebat divina Iuſtitia: ut cuius cor non potuit tot prodigijs, & vocationibus, dum viveret emolliri, corpus eius totaliter in aqua mergeretur, ut per quæ peccaverant

etiam

Digitized by Google

etiam puniretur. *Op. Bibl. paup. cap.* 133. Vt hinc appareat quanta ſit Dei ſeveritas erga delinquentes. *Op. Bibl. paup. c.* 30.

209. *Impij timent bonos, quando non eſt amplius tempus.*

Dixerunt Ægyptij fugiamus Iſraelem. Vide quomodò mali videntes bonos à Deo protegi ipſos timent. *Op. Bibl. paup. cap.* 38. Dixerunt fugiamus Iſraelem, quando non erat amplius tempus, cum antea non aſpicerent, niſi ad præſentem Iſraelitarum afflictionem. *Sap. c.* 11.

210. *Efficacia quanta Sacramentorum.*

Diviſa eſt aqua, & tranſierunt per medium ſicci maris. Cur voluit Dominus, ut filij Iſrael tranſirent per medium, & profundum maris, & non potius ſuper aquas, ut Petro evenit? ſed nota, quod hæc in figura contingebant illis: hoc profundum maris ſignificabat efficaciam Sacramentorum, in quibus deſtruuntur opera tenebrarum, & conferuntur arma lucis, & dona gratiarum, per quæ transfertur homo de poteſtate tenebrarum in Regnum filij claritatis Dei. Nota autem, quod filijs Iſrael exeuntibus de Ægypto diviſa eſt aqua in tranſeundo per medium ſicci maris: Introeuntibus autem in terram promiſſionis per arentem alueum, ſcilicet Iordanem à Domino ſiccatum tranſierunt. Per quod ſignificatur, quod Sacramentorum efficacia eſt profundum maris, in quantum liberat primò à culpa, & introducit in amaritudinem pœnitentiæ; eſt & profundum fluminis in quantum liberat à miſeria, & introducit in dulcedinem gratiæ. *l.* 1. *ſent. in proœm.*

211. *Lachrymæ ſubmergunt Dæmonem, & eius tentationes.*

Submerſi ſunt, nec unus ex eis remanſit, &c. Iſtæ aquæ maris rubri myſticè ſunt aqua lachrymarum, in qua ſubmerguntur Dæmones, & tentationes. *Diat. tit.* 7. *c.* 3. Si ergo vis vincere Diabolum, ad lachrymas recurre, in hocque mari ipſum ſuffoca. *ſerm.* 3. *in Cœna Dom.*

212. *Sacramentum Baptiſmi delet omnem culpam, & pœnam.*

Submerſi ſunt, nec ex eis unus remanſit. Quarè Deus voluit, ut omnes ſubmergerentur? quia figurabat mare rubrum Sacramentum Baptiſmi, per quod ſubmerguntur, & delentur omnia peccata quoad culpam, & pœnam. *l.* 4. *d.* 4. *p.* 1. *a.* 1. *q.* 1. *&* 2. Nota, quod ſubmerſi ſunt Ægyptij; & filij Iſrael exierunt ſecuri: ſic peccata per Baptiſmum ſubmerguntur, & baptizatus liberatur ab omni malo. *Comp. Theol. l.* 6. *c.* 9.

213. *Tranſitus ſpiritualis ad Dei notitiam, & amorem quomodò faciendus per viam negationis.*

Filij Iſrael perrexerunt per medium ſicci maris, &c. Cur Deus voluit, ut filij Iſrael pergerent per medium maris, & deinde per deſertum ad terram promiſſionis poſſidendam? Cur non uſus eſt alio miraculo? quia id fuit figura tranſitus à nobis faciendi in hoc mari magno mundi ad Dei notitiam, & amorem, nempe relinquendo creaturas, vel per viam negationis, auferendo à Deo, quod ſuum non eſt. v. g. Deus non eſt hæc creatura, nec iſta, nec illa, & tali pacto non aufertur à Deo, ſed attribuitur ei nobiliori modo quod ſuum eſt, quàm intelligat intellectus. *ſerm.* 2. *Hexaem.*

214. *Filij Dei tranſierunt per mare rubrum de vanitate in veritatis ſapientiam: Ægyptij verò ſubmerguntur in ſcientijs terrenis.*

Filij Iſrael perrexerunt per medium ſicci maris: & Ægyptij ſubmerſi ſunt. Quid eſt hoc quod Deus potius non interfecit Ægyptios manu angelica, ſed voluit ipſos ſubmergere in profundo maris? Datur nobis intelligi, quod mare eſt iſte mundus vanus, & inſtabilis plenus vanitatibus: qui ergo volunt tranſire ſicco pede ad terram promiſſionis, debent eſſe filij Iſrael, qui totum ſtudium ſuum ponunt qualiter à vanitatibus tranſeant in regionem veritatis: non enim poteſt quis diſcedere à falſo, & accedere ad verum per amorem, niſi elongetur à vanitate, ita ut non ſit delectatio, niſi in ſolo Deo: Ægyptij verò tranſeundo ſubmerſi ſunt: & quinam ſunt iſti miſeri? Hi ſunt, qui à veritate ad vanitatem tranſeunt, qui amant commutabile bonum, tranſitorium, & vanum, ſicut tranſivit Adam, ſic Lucifer: Hic tranſitus enim facit omne malum: primò enim proiicitur homo in culpam, & deinde in errorem iudicij. *ſerm.* 19. *Hexaem.* qui ergo ſiſtunt in notitia, & amore creaturarum, nec ſe elevant ad notitiam, & amorem Creatoris, ſubmerguntur in mari vanitatum.

215. *Tranſeundum eſt à creaturis ad Chriſtum Crucifixum, in quo eſt totius bonitatis plenitudo.*

Perrexerunt filij Iſrael per medium ſicci maris. Iam dictum eſt nobis oſtendi in hoc tranſitu, quid à veris filijs Dei faciendum eſt in hoc tranſitu, & itinere huius vitæ: ſed advertendum eſt, quod in hoc tranſitu requiritur Virga ſanctæ Crucis præcedens, ad quam debet homo aſpicere, & ad Chriſtum ſalvatorem per fidem, ſpem, charitatem, devotionem, laudem, & iubilationem, & ſic meditando tranſire mundum iſtum ſenſibilem, & ſemetipſum, & intrare deſertum relinquendo Ægyptum, ibique guſtare manna abſconditum, ſcilicet Ieſum Chriſtum. *Op. Itiner. ment. c.* 7.

216. *Creaturæ irrationales cum ſanctis habent pacem: cum malis inimicitiam, & bellum.*

Et aqua filijs Iſrael erant quaſi pro muro à dextris, & à ſiniſtris, in quibus ſubmerſi ſunt Ægyptij. Nota Dominus voluit oſtendere tot mirabilia in bonum omen pro filijs Iſrael, & in malum pro Ægyptijs: ut ſcias, quod licèt pax hominis cum creaturis irrationabilibus fuerit perdita per peccatum Adæ, tamen ex dono ſpeciali, adhuc creaturæ ſervant pacem cum ſanctis, non verò cum malis, contra quos pugnant beſtiæ, & cæteræ creaturæ inſenſibiles: & meritò, & juſtè, quia peccando ſe ſubdunt voluntariè beſtiæ avaritiæ, aquæ luxuriæ, & igni ſuperbiæ: Unde ſicut Ægyptij in

aqua

aqua ſubmerſi ſunt, ſic & homines porcorum more viventes ſubmerguntur in aquis luxuriæ. *ſerm. 1. fer. 3. Paſcha.*

217. *Tranſitus ſpiritualis per mare huius ſæculi eſt diverſus ſecundùm varia merita, & demerita.*

Filij Iſrael perrexerunt, &c. Cur Deus non fecit tranſire filios Iſrael ſuper aquas? Sed nota, quod filij Iſrael tranſierunt per aquas: ſanctus Petrus verò ſuper aquas: Ægyptij verò tranſeuntes ſubmerſi ſunt; ut intelligatur, quod in ſtatu legis Scriptæ tranſitus bonorum erat minus perfectus, quàm in ſtatu legis evangelicæ, ſicut eſt etiam tranſitus ſæcularium, & Religioſorum: qui autem tranſeunt benè operando inter aquas, ſicut Iudæi, ſunt ſæculares, qui terrenis inhiantes, mare huius ſæculi tranſeunt per obſervantiam mandatorum Dei, tamen pedibus affectuum terram tangunt: hicq; ſtatus eſt imperfectus: qui verò cũ Petro trãſeunt ſuper aquas, ſunt perfecti, qui mare huius ſæculi contemnentes, ſub pedibus calcant, ſuntque perfecti, & Religioſi: qui verò, ſcilicet Ægyptij tenebroſi per vitia tranſeunt, iſti ſubmerguntur, quia vanitas eorum cor rapit, curioſitas ſeducit, cupiditas allicit, voluptas deducit, luxuria polluit, torquet invidia, turbat iracundia, cruciat triſtitia, & ſic miſeri ſubmerguntur in vitijs omnibus. *ſerm. 1. fer. 4. Dom. Pentec.*

218. *Sequitur idem conceptus.*

Filij Iſrael perrexerunt, &c. Nota quod filij Iſrael tranſierunt per aquas ſicco pede: ſanctus Petrus ſuper aquas, ſed tamen uſque ad genua merſus eſt: Pharao cum ſuis totaliter ſubmerſus eſt ut plumbum: Per quos varios modos ſignificatur diverſus tranſitus factus inter undas huius mundi: Alij enim tranſeunt ſicco pede hunc mundum, & non merguntur, quia ſine plumbo peccati ſunt: ſic fuit Chriſtus, quia ſine peccato (ſic & Virgo Beatiſſima:) Alij merguntur, ſed non ſubmerguntur, ut Petrus, & alij Iuſti; quia ſuperant per pœnitentiam ſua peccata: Alij ſubmerguntur ob multum plumbum peccatorum, quæ ad fundum trahunt tranſeuntes, ſuntque impij. *Pſal. 65.*

CAPVT XV.

219. *Tunc cecinit Moyſes, & filij Iſrael carmen Domino, &c.*

Hoc eſt unum ex quatuor canticis, qui referuntur in veteri Teſtamento. Canticumque eſt victoriæ in laudationem ob victoriam à Deo tributam filijs Iſrael. *Pſal. 149.*

220. *Gratitudo debetur Deo, & laus ob beneficia ab ipſo exhibita.*

Tunc cecinit, &c. Nota quod hucuſque non legitur, filios Iſrael aliquid locutos fuiſſe, niſi cum ad Moyſen confugerunt ob timorem Ægyptiorum, ſed prima verba ipſorum fuerunt actionis gratiarum ob tantum beneficium: ad quod Canticum concurrerunt viri, & mulieres, & parvuli. *Sap. c. 10. in fine.* Invitamur igitur, & nos ad Deum laudandum, eius magificentiam cum exultatione, & admiratione extollendo, pro eo quod ipſe eſt, & pro eo, quod nobis facit. *Op. de perfect. relig. lib. 2. cap. 62.*

221. *Beati in Cælo canunt hymnum triumphi, & victoriæ de inimicis, mundo, carne, & Diabolo reportatis.*

Tunc cecinit Moyſes, &c. Hoc eſt figura triumphi, quem canunt Beati in Cælo poſt victoriam reportatam de Diabolo, mundo, & carne: & ſubmerſo Pharaone, & exercitu eius in mari: ô quale gaudium poſt tam grave periculum. *Op. ſoliloqu. c. 4. & op. meditat. vitæ Chriſti cap. 96.*

222. *Deus ſe veluti ſenſibilem nobis reddit per beneficia homini collata.*

Iſte Deus meus, & glorificabo eum, &c. Nota illud nomen demonſtrativum: quomodò dicunt, *Iſte Deus*, eratne forſan tunc Deus ſenſibus demonſtrabilis, ſicut poterat dici de Chriſto, hic eſt ſalvator mundi? Reſp. per ſe Deum non eſſe ſenſibus ſubjectum, ſed tantùm per effectus; & cum tot ſimilia beneficia contulerit filijs Iſrael, jure meritò dicunt, Iſte Deus meus: hoc eſt audibilis ſanctitate doctrinæ, viſibilis virtute potentiæ, tangibilis benignitate benevolentiæ, odorabilis redolentia famæ, & guſtabilis ſuavitate ſapientiæ. *In Ioan. c. 4. v. 42.* Hinc infertur, quod nulla excuſatione poteſt homo ſe defendere in ignorantia Majeſtatis divinæ.

223. *Solus Deus abſolutè Dominus omnium poteſt recognoſci: & in ipſo ſolo confidendum.*

Dominus omnipotens nomen eſt illi, &c. Cur dicunt Dominus, & non potius Deus? Id dicitur, quia in tam mirabili facto verè Dominum omnipotentem ſe demonſtravit, ex quo cognoverunt eum Dominum ſuper omnes, & excellenti ſublimitate, & incoarctabili extenſione, & interminabili poteſtate: fatentur ergo in hoc verbo, quod poſt nullum alium eundum eſt, ſed tantùm ad ipſum Dominum Deum confugiendum, & meritò: nam oppoſitum facere eſt apoſtatare, & retrocedere, amittereque regnum. *In Ioan. Coll. 35.*

224. *Currus Diaboli quatuor rotæ ſunt.*

Currus Pharaonis, & exercitum eius proiecit in mare. Quarè toties in ſacra Scriptura replicatur ſubmerſio Curruum Pharaonis? quia Diabolus habet ſuum Currum, per quem conducit ſuos ſequaces in Infernum: quatuor rotæ eius ſunt luxuria, vanagloria, avaritia, & fraudulentia, & per hæc vitia præcipitat Diabolus in omnia alia mala. *In Lucam cap. 22. v. 44.* Felix ergo ille eſt, qui à tali Curru, & curſu ſe liberat.

225. *Sceleratiores homines ſunt Principes Diaboli, ipſiuſque cibus electus.*

Electi Principes eius ſubmerſi ſunt in mari rubro. Si ſupra dixerat totum exercitum Pharaonis ſubmerſum fuiſſe cum ipſo Rege, cur nunc ſpeciatim nominat electos Principes eius? meritò iſti ab alijs ſecernuntur,

ſpernuntur, ut videas quod Principibus Diaboli, ſcilicet ſceleratioribus major debetur pœna, & quod Diabolus eos ſpecialiter in profundum Inferni trahit tanquam pinguiores porcos, & cibum electum ipſius. *ſerm. 4. Dom. 29. poſt Pentecoſt.*

226. *Mare rubrum cur ſic dictum: ſignificatque Christi ſanguinem, & paſſionem.*

Submerſi ſunt in mari rubro. Cur dicitur mare rubrum; cum aqua non ſit rubra? Reſpondetur dici mare rubrum ex colore, quem trahit ex terra rubra adjacente. *In ſap. c.10.* Significatque Chriſti paſſionem, & ſanguinem, in quo Iſrael, id eſt fideles ſalvantur. *ſerm. 2. Paraſceve.*

227. *Homo lapis, vel pro ædificanda cæleſti Hieruſalem, vel pro ædificando Inferno.*

Deſcenderunt in profundum quaſi lapis. Cur lapidibus aſſimilantur homines? quia homo eſt lapis, vel pro ædificanda Hieruſalem, vel Inferno. *ſerm. 2. in Paſcha.* Pro Hieruſalem juſti ſunt: pro inferno peccatores.

228. *Dei potentia à nobis magnificari debet maximè ob dejectionem potentiæ diabolicæ.*

Dextera tua magnificata eſt in virtute. Quænam magnificentia facta eſt dexteræ Dei? Poteſtne Deus major fieri? minimè quoad ſe: ſed à nobis magnificandus eſt, maximè in dejectione poteſtatis diabolicæ, quæ à dextera Dei, ſcilicet à Filio ſuo ablata, vel diminuta eſt, ne nobis nocere poſſit, ſicut vellet. *ſerm. 4. Dom. 15. poſt Pentec. & in ſap. c. 19.*

229. *Ira Dei in hominem quid ſit.*

Miſiſti iram tuam, &c. Quomodò dicitur Deus iraſci? perturbaturne eius animus? minimè: ſed conſiſtit in judicio, quo irrogatur pœna, ſicut fecit cum Pharaone. *Op. Bibl. paup. cap. 15. & op. de inviſibil. Dei.* Sic & boni, ſanctè iraſcuntur, mali malè.

230. *Dei providentia dexteram ſuam adhibet, ne Diabolus ordinem univerſi deturbet.*

Dextera tua magnificata, & percuſſit inimicum, &c. Vide providentiam Dei juſtam: quæ ordinem univerſi perturbari vetat: Unde ne Diabolus, de ſua malitia, & peccato, quo turbaverat totum univerſum, reportaret intentum, à dextera Dei, ſcilicet à filio Dei incarnato fuit percuſſus, & punitus. *ſerm. 1. in Paſcha.*

231. *Spiritus Sanctus bonis dulcis eſt, & benignus: malis ſeverus: qualis eris cum Deo, talis erit tibi Deus.*

In ſpiritu furoris tui congregata ſunt aquæ, &c. Quid eſt in ſpiritu furoris? ergone Spiritus Sanctus eſt ſpiritus furoris? Spiritus Sanctus eſt benignus bonis; ſpiritus furoris malis. *Pſal. 47.* Sic congregatio aquarum fuit in ſalutem filiorum Iſrael, & in perditionem Ægyptiorum. *Sapien. cap. 5.*

232. *Ante Iudicij diem Aquæ maris, quaſi paventes nutabunt.*

In ſpiritu furoris tui congregata, &c. Quomodò congregatio aquarum poteſt dici effectus furoris Dei, ſi hæc fuit ob ſalutem filiorum Iſrael? Iam dictum eſt fuiſſe in ſalutem bonorum, & perditionem malorum: ſed tamen hoc fuit figura eorum, quæ ante diem Iudicij eventura ſunt in elementis, quæ veluti paventia nutabunt, & trement. *In Luc. cap. 21. v. 25.*

233. *Aqua gratiæ elevat Animam: Aqua peccati ſubmergit eam.*

Submerſi ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus. Cur in aquis voluit Deus eos ſubmergere? quia hæc eſt differentia aquæ vivæ, & aquæ mortuæ, quod illa, quæ eſt gratia ſublevat, & vivificat: Iſta eſt peccatum ſubmergens Animas. *In Ioan. Coll. 39.*

234. *Peccatum eſt maximum pondus demergens Animam in profundum Inferni.*

Submerſi ſunt quaſi plumbum, &c. Cur aſſimilat hic Ægyptios plumbo? Nota, quod ſupra comparaverat eos lapidi, nunc plumbo: & hoc ut indicaret ponderoſitatem peccati trahentis Animam ad profundum. *ſerm. 3. Dom. 10. Pentec. & ſerm. 3. Dom. 1. poſt oct. Paſcha.*

235. *Peccator de vitio in vitium deſcendit, & tandem ad profundum ſubmergitur.*

Submerſi ſunt quaſi plumbum, &c. Suprà dicit ſacer Textus, quod deſcenderunt, nunc dicitur, quod ſubmerſi ſunt, quaſi plumbum: ſi deſcenderunt, ergo non fuit iſta ruina ſubita? Cur igitur nunc dicitur ſubmerſi? Dicitur prius deſcenderunt: quia Ægyptij de vitio in vitium deſcenderunt, ſed poſtea in profundum pervenerunt, in quo remanſerunt ſubmerſi: hocque eſt proprium obſtinatorum. *ſerm. 2. Dom. 16. poſt Pentec.* Vnde Aquæ Ægyptiorum ſunt fluctus vitiorum, in quibus peccatores ſubmerguntur. *ſerm. 3. in die Cinerum.*

236. *Qui multiplicat peccata, manifeſtè ſe exponit periculo ſubmerſionis ſubitæ.*

Submerſi ſunt quaſi plumbum, &c. Cur eos comparat plumbo abſolutè? quia multa, & gravia peccata ita aggravant Animam, ut quaſi plumbum eam ſubmergant in profundum; qui parum plumbi habet, facilius ſe ſublevat: peccatum enim eſt onus graviſſimum. *Pſal. 65. & ſerm. 3. Dom. prima poſt oct. Pentec.*

237. *Deus operatur miracula, ut ab omnibus timeatur & honorificetur.*

Quis ſimilis tui in fortibus, magnificus, &c. Vide quomodò Moyſes poſt liberationē oſtendit, Deum

venerandum, timendum, & laudandum à nobis: Id enim axigit Deus à nobis ex mirabilibus, quæ operatur. *In Luc. cap. 1. v. 65. & cap. 8. v. 25. & cap. 9. v. 43.*

238. *Mirabilia Sanctiſſimæ Trinitatis decantantur in hoc verſu.*

Magnificus in ſanctitate, terribilis, atque laudabilis faciens prodigia. Ideſt terribilis eſt Pater in poteſtate: laudabilis filius in veritate: mirabilia faciens Spiritus Sanctus in bonitate: Magnificus in ſanctitate Trium Perſonarum. *ſerm. 1. Dom. SS. Trinit.*

239. *Salvator noſter nos liberavit à poteſtate Diaboli, & mirabilis fuit in tota ſua vita.*

Quis ſimilis tui, &c. Hoc fuit figura noſtræ liberationis factæ à Chriſto de manu diabolicæ poteſtatis, ideò congruè dicitur Chriſtus magnificus in fortitudine, poteſtates diabolicas in profundom abiſſi demergendo: magnificus in ſanctitate, ſcilicet fidelem populum à percuſſione mortis æternæ per effuſionem proprij ſanguinis liberando: laodabilis in paſſione propter amorem benevolentiæ, & charitatis: atque terribilia in Reſurrectione propter ſplendorem gloriæ, & claritatis: & faciens mirabilia in Aſcenſione, propter elevationem corporis tendentis ad dexteram Patris. *ſerm. 1. Dom. 4. Adventus.*

240. *Chriſtus Dux noſter in itinere huius vitæ.*

Dux fuiſti in miſericordia populo, quem redemiſti. Hoc aptiſſimè dicitur de Chriſto Redemptore, qui fuit Dux Univerſalis, miſericors per deſertum huius mundi: Unde væ ijs, qui derelinquunt hunc ducem. *ſerm. prim. in Epiph.*

241. *Mundana concupiſcentia turbat etiam Principes.*

Tunc conturbati ſunt Principes Edom, &c. Cur Principes Edom dicuntur conturbati, & non tot alij inimici filiorum Iſrael? Edom interpretatur mutus, vel ſanguineus, vel terrenus, quibus vanitatem, volnptatem, & cupiditatem intelligimos; & per hoc detur intelligi, quod Principes, & potentes ſe immergentes in his vitijs vivunt conturbati ſine ulla requie. *Pſal. 118. cap. 11. v. 1.*

241. *In Iudicio, qui in hoc mundo vivunt ſine timore exareſcent præ timore.*

Irruat ſuper eos formido, & pavor, &c. Cur ſuper tales Principes comminatur timor, & pavor? quia in adventu Iudicis in Iudicio, qui in hoc mundo florere videntur, exareſcent, timebunt, & pavebunt: In illis tunc, quibus in hac vita fuit ſerenitas, & gaudium, non erit niſi timor, & luctus. *In Luc. c. 21. v. 26.*

243. *Religioſi obedientia qualis eſſe debeat.*

Fiant immobiles quaſi lapis. Cur Moyſes tot mala his, licèt, inimicis imprecatur? Nonne potius id eſt actus vindictæ? Imò orabat pro ipſorum ſalute: Dicitur igitur, *fiant immobiles quaſi lapis:* ideſt reddantur immobiles ad nutum Dei. Talis eſſe debet Religioſus: non ut paraliticus, quorum membra moventur, non ad imperium capitis: ſic Religioſus perverſus eſt, qui ſe movet, non ad imperium Prælati: Bonus verò eſt immobilis, nec movetur niſi ad nutum ſuperioris. *Diat. ſal. tit. 4. cap. 1.*

244. *Chriſtus eſt propitiatoriam, & ſanctuarium, ut ad ipſum omnes confugiant.*

Sanctuarium tuum Domine, quod firmaverunt manus tuæ. Quodnam eſt hoc ſanctuarium à Domini manibus firmatum? literaliter loqoitur de propitiatorio legis: Myſticè alluditur ad Chriſtum, cuius humanitas eſt ſanctuarium à Divinitate inhabitatum, & in Eccleſia expoſitum, ut homines per ipſum ad Deum confugiant, & ut audiat eos deprecantes, & eorum poſtulationibus condeſcendat. *Eccleſiaſt. Hierarch. p. 4. cap. 6.*

245. *Dei poteſtas eſt incoarctabilis, & illimitabilis.*

Dominus regnabit in æternum, & ultra, &c. Quid eſt in æternum, & ultra? forſan fieri poteſt additio æternitati? minimè: ſed id dicitur ad majorem expreſſionem poteſtatis divinæ, quæ eſt incoarctabilis, quia univerſitatem creaturarum includit: eſt & illimitabilis, quia terminum durationis excludit. *Op. princip. S. Script. & In Ioan. coll. 35. & op. ſpec. Beatæ Virg. lect. 8.*

246. *Currus Diaboli eſt mala ſocietas, quæ ducit ad Infernum.*

Ingreſſus eſt enim Pharao cum Curribus, &c. Cur toties fit mentio de Curribus Pharaonis? Ut ſignificaretur, quod impius ſine Curribus non ducitur ad præcipitium: Currus autem Diaboli eſt mala ſocietas, quæ quatoor rotis, ſcilicet voluntate, operatione, obſtinatione, & conſuetudine corrupta ſimul currit: Oh quot per hos currus Diabolus præcipitat. *ſerm. 2. Dom. 3. poſt oct. Paſchæ*

247. *Maria, eiuſque nomen eſt mare amarum Dæmonibus per ipſam oppreſſis.*

Reduxit ſuper eos aquas Maris. Cur toties replicat hanc ſubmerſionem? Ut indicaret, quod non ſolùm Dominus eos ſua poteſtate ſubmerſerat, ſed etiam id fecit per concurſum maris amari: quid eſt hoc mare amarum? Maria Virgo: Maria enim interpretatur mare amarum, quia Chriſtus Dominus per Mariam abſtulit vim Diabolo: eſtque mare amarum Dæmonibus, quia non ſic timent hoſtes viſibiles Caſtrorum multitudinem, ſicut aëreæ poteſtates Mariæ nomen ſanctiſſimum ac venerandiſſimum, patrocinium, & exemplum. *Op. ſpec. B. Virg. lect. 3.*

248. *Per exercitium quatuor virtutum cardinalium redditur muſica dulcis auribus Domini, præcipuè in actione gratiarum.*

Sumpſit ergo Maria Prophetiſſa ſoror Moyſis Tympanum, &c. Si canticum ſupra poſitum fuit in laudem Dei cantatum à Moyſe, & filijs Iſrael,

cur

cur hic ſeparatim fit mentio de eodem à Maria Propheteſſa, & cæteris mulieribus decantatum? Vt daret intelligi, quod non ſolùm viri, ſed & mulieres, omniſque ſexus debent Deo gratias reddere pro beneficijs communiter receptis, & ut exprimeretur prima ex mulieribus prophetiſſa veteris teſtamenti, quæ fuit Maria: aliæ verò tres fuerunt Delbora, Holda, & Anna, in quibus ſignificantur quatuor virtutes cardinales, quæ in Anima reſidentes verum Sacrificium Deo gratum offerunt: Per Mariam verò ſignificatur fortitudo: Interpretatur enim amatum mare, & dominatrix: hæc virtus verò exercet & patientiam in adverſis, & magnanimitatem in rebus arduis. *In Luc. cap. 2. v. 38. & op. meditat. vita Chriſti. cap. 97.*

249. *In Cœlis Animæ laudes continuè cantant pro ſuperatis inimicis in hac vita.*

Sumpſit Maria Tympanum, &c. Meritò in hoc canticum prorupperunt, fuitque figura actionis gratiarum, quam decantant in Cœlis Animæ beatæ pro cunctis adverſantibus ſuperatis. *Op. meditat. Vita Chriſti cap. 97.*

250. *Invitamur ad Chriſti paſſionem meditandum, & imitandum.*

Sumpſit Maria Tympanum, &c. Cur ſpecialiter fit mentio de Tympano à Maria ſumpto in decantatione huius Carminis? Nota, quod Maria interpretatur amarum mare, ſignificatque Animam fidelem, & devotam: mare rubrum ſignificat Chriſti paſſionem, & ſanguinem, in quo Iſrael, ideſt fideles ſalvantur: Tympanum ſignificat Chriſtum in Cruce extenſum, ſicut pellis extenditur in Tympano ſuper lignum: Tympanum ergo ſumit, qui Chriſtum in Cruce meditatur, & imitatur, & ad gratiarum actionem pro tanto beneficio excitatur *ſerm. 2. in Paraſceve.*

251. *Impius eſt equus Diaboli currens de vitio in vitium.*

Equum, & aſcenſorem projecit in mare, &c. Cur mentionem facit de ſubmerſione equorum, cum ipſi nullum peccatum admiſerint? Vt myſticè daretur intelligi infelicitas impiorum, qui ſunt equi Diaboli, quos de vitio ad vitium nunc equitat, donec in infernum ſimul cadant: è contra equi Chriſti fideles, ſunt Iuſti, ſuper quos ſedet Chriſtus currere eos faciens de virtute in virtutem ad Cœlum. *ſerm. 3. Dom. Palm. & ſerm. 2. Dom. 3. poſt oct. Paſchæ.*

252. *Mobilitas, volubilitaſque populi, & inclinatio ad murmurationem quanta.*

Cumque veniſſent in ſolitudinem non invenerunt aquam, & murmuravit populus. Vide denuò, quàm volubilis, mutabiliſque eſt plebs, & quàm facilè ad murmurationem, & ſeditionem contra Prælatos ſe oſtendat, *Op. Bibl. paup. c. 50. & 104.*

253. *Prælatus debet pro ſubditis clamare in oratione ad Dominum.*

Moyſes clamavit ad Dominum, &c. Hoc eſt munus boni Prælati clamare, & orare ad Dominum pro ſubditorum ſalute, etiam quando ſubditi murmurant contra ipſum. *Opuſc. Bibl. paup. cap. 102.*

254. *Lignum Crucis dulcem reddit omnem amaritudinem huius vitæ.*

Dominus oſtendit Moyſi lignum, quod cum miſiſſet in aquas, verſæ ſunt in dulcedinem. Quid figurabat hoc opus, & converſio amaritudinis aquarum in dulcedinem? fuit figura virtutis ſanctæ Crucis: Crux enim omnem amaritudinem huius vitæ dulcem reddit. *Op. Comp. Theolog. l. 4. cap. 21. & ſerm. 4. Dom. 1. Palm.* In omnibus igitur tuis adverſitatibus, in periculis, in proſperis, cor in Cruce, Crux in corde tuo ſit: & tranquillum, beatumque te faciet. *Op. laudiſinus de Cruce.*

255. *Dominus in ſuis operibus vult, ut eius potentia cognoſcatur.*

Oſtendit ei lignum, quod cum miſiſſet in aquas, &c. Per hoc voluit eis patefacere magnitudinem ſuæ potentiæ. *ſerm. 2. in Epiph. op. Bibl. paup. c. 1.*

256. *Legis veteris amaritudo dulcorata per virtutem Crucis.*

Quod cum miſiſſet in aquas, in dulcedinem verſæ ſunt. Vide quàm mirabilis ſit Deus, per infuſionem ligni convertit amaritudinem in dulcedinem; voluitque oſtendere, quod per Crucem in mundum miſſam, dulcoratæ ſunt amaritudines legis veteris: Per Crucem enim diſcimus diligere inimicos, quod eſt contrarium dicenti, odio habebis inimicum, omniaque terrena deſpicere. *Op. expoſit. miſſæ cap. 4.*

257. *Electio duodecim Apoſtolorum, & ſeptuaginta Diſcipulorum præfigurata in lege veteri: Illi ſunt fontes, à quibus derivata eſt aqua doctrinæ Evangelicæ: Iſti ſunt Palmæ, per quas Eccleſia triumphavit de ſuis inimicis.*

Et venerunt in Helim, ubi erant duodecim fontes, & ſeptuaginta palmæ. Cur Deus voluit, ut ad talem locum pergerent filij Iſrael? Id figurabat electionem duodecim Apoſtolorum, & ſeptuaginta duorum Diſcipulorum: Helim interpretatur robuſti, vel deficientes, & ſignificat Eccleſiam, in qua ſunt perfecti, & imperfecti: Duodecim fontes ſunt Apoſtoli; & ſeptuaginta palmæ ſunt Diſcipuli, in quibus fundata eſt Eccleſia. *ſerm. 4. Dom. Palm.* Additi verò ſunt duo Diſcipuli ad ſeptuaginta, quia Apoſtoli prædicaverunt duodecim tribubus: & Diſcipuli ſeptuaginta duabus linguis variorum populorum: & hoc; quia ſeptuagenarius numerus continet ſeptiformem numerum donorum Spiritus Sancti neceſſarium ad obſervantiam decem præceptorum Decalogi, & duorum præceptorum charitatis: Vel quia ſeptuaginta duo continet horas trium dierum, quia fidem Trinitatis prædicare debebant ſecundùm triduanum circuitum ſolis Chriſti, ſcilicet Incarnationis, Paſſionis, & Reſurrectionis. *In Luc. cap. 10. v. 1. & Luc. cap. 6. v. 13. & Ioan. cap. 6. in fine.*

258. *Fides cum operibus tribuit victoriam de inimicis.*

Et venerunt in Helim, ubi erant duodecim fontes, & ſeptuaginta palmæ. Nota, quod per hos duodecim fontes ſignificantur duodecim Articuli fidei prædicatæ per Apoſtolos: quia verò fides ſine operibus mortua eſt, ideò ſeptuaginta palmæ juxta fontes debent eſſe; nempe fides debet eſſe juxta opera virtuoſa, quæ per ſeptem dona contra ſeptem vitia adimplentur per obſervantiam decem mandorum. *ſerm.4.Dom.Pal.*

259. *Virtutes cardinales niſi ſint informatæ à virtutibus Theologalibus ad nihil inſerviunt.*

Et venerunt in Helim, ubi erant duodecim fontes, &c. Cur voluit Dominus, ut filij Iſrael caſtrametarentur in loco, ubi erant duodecim fontes? Nota quod duodenarius continet quaternarium ter in ſe ductum, ſignificatque quatuor virtutes cardinales, quæ ne ſint informes, & nudæ ſicut erant illæ Philoſophorum Gentilium debent eſſe veſtitæ tribus virtutibus Theologicis, ita quod v.g. Prudētia debet eſſe fidelis, ſperans, & amans, & ſic de cæteris; ſic autem faciunt Animam mundam. *ſerm. 7. Hexaem.*

CAPUT XVI.

260 *Iſraelitarum inconſtantia, & eorum propenſio ad murmurationem quanta.*

Et venit omnis multitudo de Helim, & murmuravit populus contra Moyſen, &c. Vide iterum inconſtantiam populi Iudaici, & quàm propenſus fuerit ad murmurationem, ſignum maximum eius diffidentiæ in Deum: Vbi notandum eſt, quod quando abundabat cibo, tunc confitebatur Dominum: quando deficiebat, tunc in murmurationem, & ſeditionem præcipitabat. *In Ioan. cap.6.v. 41.& 44.& In Luc.cap.9.v.12.& op.Bibl paup.c.*81. *&* 114. O quot ſunt ſimiles Iudæis, qui in proſperitatibus laudant Deum, quia habent quidquid deſiderant: At in adverſitatibus à Deo deficiunt: Non ſic ſancti, & Iuſti, qui plus formidant proſpera, quàm adverſa, quia Dei ſervos proſpera dejiciunt, adverſa verò erudiunt. *Op.Phar.l.4.c.*48.

261. *Deus Providentiſſimus Pater etiam in indignos.*

Vtinam mortui eſſemus, &c. Sic dicebant iſti murmuratores, & ingrati: Vide tamen, quàm benignus, & providens eſt Deus noſter, qui ſicut iſtis ingratis providit, ſic & continuè facit cum Chriſtianis tam ingratis. *ſerm.1.Dom.6.poſt Pentec.*

262. *Tentare Dei quid ſit.*

Ecce ego pluam panes de Cælo, ut tentem utrum ambulent in vijs meis. Ergone Deus tentat nos? Sed nota, tentare Dei eſt nos probare per aliquam tentationem, vel proſperitatem, & per ipſam nos inducere in cognitionem noſtræ miſeriæ, & ſuæ Divinæ pietatis. *Op. de Inviſibilit. Dei & op. Bibl. paup.c.*13.

263. *Deus nihil intentatum relinquit, ut nos revocet à malo, & inducat ad bonum.*

Veſpere comedetis carnes, & mane ſaturabimini panibus. Ergone tanta opulentia conceditur à Deo iſtis ingratis? Sed ex hoc manifeſtatur divina largitas, & pietas in hominem, qui nihil intactum relinquit, ut à malo ipſum reſipiſcat; ideò providit Deus carnes, & panes in abundantia iſtis ingratis, ne amplius ad carnes, & ad reditum Ægypti inhiarent. *In ſap.c.*16.

264. *Conceſſio gratiarum, quæ petuntur aliquando ſignum eſt Iræ Dei.*

Pluit illis manna, &c. Cur tot gratijs Deus eos tam ingratos cumulat? Reſp. quod Deus aliquando facit miracula, & impertitur quod noxiè petitur, ut confundat petentes, & magis eos ingratos puniat. *Op.Bibl.paup.c.*1.*&* 11.

265. *Ad exortum Mariæ Virginis Ros benedictionis ſuper nos deſcendit.*

Mane quoque ros jacuit per circuitum Caſtrorum. Cur in mane, ſcilicet auroræ exortu voluit Deus mittere de Cælo tantam copiam roris? quia ſicut veniente aurora abundat ros: ſic naſcente Virgine ros benedictionis, & gratiæ incepit mundi ſuperficiem irrigare, & corda credentium adimplere: & ideò, qui benedictionibus gratiæ, & gloriæ repleri deſiderat, accedat ad Auroram, requirat Mariam. *Op. Eccleſ. Hierarch. p.4.cap.7.*

266. *Quid ſit manna à Deo datum filijs Iſrael.*

Hic eſt panis de Cælo deſcendens. Si erat ros, quomodò dicitur panis? Et quomodò dicitur de Cœlo deſcendiſſe? Nota, quod manna loco panis datus eſt à Deo, quia omnis ſaporis habebat ſuavitatem: dicitur etiam panis, quia figurabat panem Euchariſtiæ; diciturque de Cœlo, ideſt de Cœlo aëreo: licèt enim naturaliter haberet ſaporem panis, quaſi oleati, & cum melle mixti, per divinam virtutem tamen habebat ſapores diverſos. *Sap.c.*16.

267. *Euchariſtia habet omnem ſaporem: Aliaque mirabilia figurata ſunt in Manna.*

Iſte eſt panis, quem dedit vobis Dominus ad veſcendum, habens omnis ſaporis condimentum. Si figurabat Euchariſtiam, quomodò dicitur habere omnem ſaporem, ſcilicet aliorum Sacramentorum? & ſi hoc, ergo alia Sacramenta ſunt ſuperflua. Reſp. quod dicitur habere omnem ſaporem: omnem, ideſt perfectum: Vel ſi, ly, (omnem) ſumitur diſtributivè, intelligitur quantum ad rem contentam, vel quantum ad actum cibandi, non quantùm ad alia, vel alios effectus: ſicque alia Sacramenta non ſuperfluunt. *l.4. d.8. p.1.a.1.q.2.* Manna igitur eſt Euchariſtia: primò,

quia

quia eſt panis Angelorum, ſcilicet Sacerdotum: Secundò, quia cælitus, ſcilicet cæleſti virtute paratus: Tertiò, quia comedentes ex eo pro ſuo deſiderio, & devotione recipitur. Vnde dicitur habere omnem ſaporem: Quartò, quia cum ipſo ros gratiæ deſcendit, & datur: Quintò, quia manna apparet, ut ſemen Coriandri albi: ſic Chriſtus ſumitur ſub nebula candida. Sextò, quia manna ſex diebus, & non in Sabbato colligebatur, ſic Chriſtus in præſenti ſub Sacramento ſumitur, ſed in futuro non; ipſum enim videbimus ſicuti eſt. Septimò, quia ſicut uſque ad ingreſſum Terræ promiſſionis in deſerto per quadraginta Annos nutriti ſunt filij Iſrael, ſic uſque ad finem mundi fideles Eccleſiæ nutriuntur. *In Sap.c.16.*

268. *Eucharistia, quia eſt Sacramentum, & ſacrificium excellit cætera Sacramenta.*

Colligat unaſquiſque ex eo quantum ſufficit. Nota quod Deus præcepit, ut ſumerent manna pro cibo neceſſario ad vitam alendam, & deinde juſſit Aaron, ut reponeret etiam in Vaſe in tabernaculo: Ad quid voluit, ut ſervaretur in Tabernaculo? Quia figurabat Sacramentum Euchariſtiæ, quod cætera ſacramenta excedit in hoc, quod eſt Sacramentum, & cibus ſpiritualis, & ſimul ſacrificium ſic de Cælo nobis datur, & nos ſumimus, & ſimul in cultum ejus offerimus, & in Eccleſia permanenter ſervatur. *l.4.d.8.p.1.a.1.q.2.*

269. *Chriſtus in Euchariſtia eſt æqualiter in tota hoſtia, & in qualibet parte.*

Nec qui plus collegerat habuit amplius, nec qui minus reperit minus. Vide inſigne miraculum: nam Manna collectum, ſive in maxima, ſive in minima quantitate reperiebatur ſemper in æquali quantitate quantum erat neceſſariũ ad uniuſcujuſque alimentum: Per hoc figurabat aliud majus miraculum, quod fit in Euchariſtia, in qua Chriſtus continetur æqualiter totus in majori, & minori; & qualibet particula hoſtiæ. *l.4.d.21.p.1.a.3.q.1.*

270. *In Euchariſtia Corpus, Anima, & Divinitas Chriſti continetur.*

Manna erat quaſi ſemen Coriandri album, guſtuſque ejus quaſi ſimila cum melle; & *Num.*11. dicitur, *& quaſi panis oleati.* Cur hanc ſimplicem compoſitionem voluit Deus comprehendere in Manna? Vt ſignificaretur; quod in Euchariſtia eſt quaſi ſimila ex parte corporis, quaſi oleum ex parte Animæ, & quaſi mel ex parte Divinitatis: In ſimila enim, quæ eſt farina puriſſima ſine furfure ſignificatur munditia corporis Chriſti; in oleo verò gratia Animæ, quæ fuit unita à Spiritu Sancto. *ſer.4.in Cœna Dom. & ſer.6.ibidem.*

271. *Multiplex miraculum intervenit in tranſubſtantiatione Corporis Chriſti.*

Ecce ego pluam vobis panem de Cælo. Si de Aere inferiori deſcendebat ros, quomodò dicitur de Cælo datus? Sed nota, quod in his verbis innuuntur mirabilia, quæ contingunt in Euchariſtia. Primò formæ ſenſibilitas per illam particulam demonſtrativam (*Ecce*) fit enim per eam demonſtratio formæ ad oculum, ut dixit etiam Sanctus Ioan. Baptiſta. *Ecce Agnus Dei Io. cap.1.* Secundò gratiæ multiplicitas per particulam (*pluam*:) ſicut enim pluvia habet multas ſtillas, ſic hoc Sacramentum habet multos effectus, & gratias. Tertiò naturæ hujus Sacramenti ſublimitas per particulam (*de Cælo*) nempè mirabilem modum producendi panem, qui per verba tranſubſtantialia, quaſi de Cælo deſcendit. *ſer.5. in Cœna Dom.*

272. *Vbi adeſt Euchariſtia ibi aſſiſtunt exercitus Angelorum.*

Ecce ego vobis pluam panem de Cælo. Cur dicitur de Cælo, ſi è Cælo non deſcendit, ſed remanet in Cælo Chriſtus? Remanet quidem, ſed præſentialiter etiam deſcendit in pane Euchariſtico: diciturque de Cælo, ut intelligatur ibi cæleſtem familiam adeſſe: cæleſteſque Choros intervenire. *ſerm.5.In Cœna Dom.*

273. *Euchariſtia mirabiles effectus nunquam debent à noſtra mente removeri.*

Pluam vobis panes de Cælo, &c. Manna autem, quadraginta annis filij Iſrael manducaverunt in deſerto. Mirabile eſt, quod cum tot alia portenta patraverit Deus ad utilitatem populi Iſraelitici, nulla tamen toties memoriæ refricantur, ſicut iſtud de Manna. Cur toties fit de hoc repetitio, & in veteri, & novo teſtamento? quia cum manna eſſet figura Sacramenti Euchariſtiæ, & cum hoc omnia alia à Deo nobis collata bona ſuperet, ideò etiam hoc toties memoriæ refricatur, ut ad fidem nos inducat, quod ſi poſſibile fuit quadraginta Annis ſine meſſe, & fromento continuo illorum vitam conſervare, multò magis & nunc ipſe veniens poteſt dare vitam. *In Io.c.6.v.59.*

274. *Euchariſtia habet omne delectamentum ſuavitatis.*

Iſte eſt panis; quem dedit vobis de Cælo, &c. De hoc pane dicitur, quod habebat omne delectamentum ſuavitatis. Quomodò id verificatur de Euchariſtia? quia in Euchariſtia Chriſtus eſt totum: panis, vinum, veſtis, lux, & omne bonum. *In Ioan.collat.32.* Et ſicut divina virtute manna deſerviens uniuſcujuſque voluntati, convertebatur; ita & panis Chriſti mirabiliter delectat contemplativos, & devotos. *ſer.6. In Cœna Domini.*

275. *Euchariſtia maximè confortat in laboribus hujus vitæ.*

Filij autem Iſrael comederunt manna quadraginta Annis in deſerto. Cur providit eos in deſerto hoc cibo mannæ, & non alibi? Vt eos confortaret in tam laborioſo itinere, & ut daret intelligi, quod cibus Euchariſticus eſt maximè confortativus in laborioſis hujus vitæ actionibus, & tentationibus. *ſerm.6. in Cœna Domini & Comp. Theologi. l.6. c.12. & 15.*

276. *Chriſtus in Euchariſtia mors eſt malis, vita bonis.*

Nota, quod mirabilia, quæ erant in manna, nunc ſunt in eſca Corporis Chriſti: ſicut enim manna mirabilem habuit ſaporem ſecundùm deſiderium cujuſcumque, ſic Corpus Chriſti: & ſicut ad ſolem liquefiebat, & ad ignem indurabatur; ſic Corpus

Chriſti ad Solem gratiæ liqueſcit tibi ad ſalutem; ad ignem verò concupiſcentiæ induratur tibi ad damnationem: unde ſicut loco gratiæ intravit in Iuda Diabolus: ſic loco gratiæ in indignis ſimiliter intrat. *ſer.2.fer.2.Pentecoſtes.*

277. *Chriſtus ſine læſione Virginalis puritatis natus, & nobis exhibitus in Sacramento à Beatiſſima Virgine.*

Panis de Cælo, &c. De Cælo dicitur veniſſe, & tamen in Terra colligebatur: quid ſignificat hoc? de cælo ideſt de utero Mariæ: quia Chriſtus Ieſus de Terra Virginali ſine cultura maritali exhibitus eſt. *ſer.3.in Vigil.Nativit.* De Maria ergo, & à Maria habemus Manna eucharaiſticum.

278. *Incarnatio Verbi eſt manna maximè confortans hominem.*

Pluit illis Manna de Cælo. Quid eſt pluere de Cælo Manna, niſi Verbum Divinum Carnem ſumere: Incarnatio igitur fuit manna maximè confortans hominem in itinere hujus vitæ. *Compendium Theol.l.4.c.9.* Venit igitur Verbum de Cælo, non à loco egrediendo, nec per ſpatium progrediendo, nec ad locum ubi non erat accedendo, nec quod erat amittendo, ſed quod non erat, ſcilicet humanitatem aſſumendo, & hic panis dat vitam mundo. *Ioan. Collat.32.*

279. *Verbum, & doctrina ſacra eſt manna confortans Animam.*

Iſte eſt panis de Cælo deſcendens. Nota, quod Anima habet ſuos cibos ſpirituales, quibus confortatur, inter quos maximè confortativus eſt ſermo, & Verbum Dei. *Io.collat.31.& 33.*

280. Item pœnitentia eſt manna ſuſtentans Animam: flatu enim ſuo Anima paſcitur, cum ad ſuperos gaudia flendo ſublevatur. *In Ioan.collat.31.* Item manna ſignificat divinam contemplationem, quæ mirabiliter reficit Animam. *Io.In collat.31.*

281. *Tranſeundum eſt per deſertum ad pœnitentiam, & à pœnitentia ad ſapientiam cæleſtem, & deinde ad vitam æternam.*

Nota, quod filij Iſrael tranſeuntes ab Ægypto per mare, & deinde per deſertum, in quo guſtaverunt manna; & Tertiò per Iordanem in Terram promiſſionis, ſignificatur in figura triplex ſtatus à nobis faciendus in hac vita, & primò à culpa ad pœnitentiam: Secundò à pœnitentia ad ſapientiam, & exercitium virtutum: & Tertiò ad vitam æternam. *In Luc.c.21.v.33. & in Pſalm.118.cap.6. verſ.3.*

282. *Poſt afflictionem Deus influit conſolationem.*

Pluam panem de Cælo, &c. Cur in deſerto Deus pluit Manna: & non alibi? Hæc eſt mira diſpenſatio divina, quia non datur conſolatio cibi cæleſtis, niſi præcedat afflictio cibi terreſtris: Vnde Deus filiis Iſrael pluit Manna de Cælo in Deſerto aſperitatis, & penuriæ, non in Ægypto fertilitatis, & abundantiæ. *ſer.2.Dom.1.Quadrag.*

283. *Dominus non vult in nobis nimiam ſollicitudinem temporalium, ſed ut quotidie ad ipſum recurramus.*

Colligat unuſquiſque quantum ſufficit, &c. Cur Deus noluit, ut colligere manna poſſent pro pluribus diebus, ſed tantùm quotidie pro quolibet die, excepta die ſexta, in qua juſſit, ut colligeretur pro die etiam Sabbati? Voluit per hoc deſignare, quod quotidie panem gratiæ, & cibum Animæ petere debemus dicentes, panem noſtrum quotidianum da nobis hodie: voluit & indicare, quod qui dat hodie, cras quoque dare paratus eſt, tantùm non negligamus petendo, colligere, quantum ſufficit ad ſalutis profectum. *opuſc. de profect.Religioſ. l.2.c.70.*

284. *Indignè communicantes recipiunt verum Sacramentum, ſed non rem Sacramenti.*

Et manna ſcatere cœpit vermibus, & computruit. Quare Deus voluit, ut manna putreſceret collecta per plures dies? Quia id erat figura indignè recipientibus Sacramentum Eucbariſtiæ: licet enim Sacramentum non computreſcat: computreſcunt tamen recipientes malè ob malum, quod eis conſequitur. *l.4.d.9.a.2.q.1.ad 3.*

285. *Qui poteſt prædicare Verbum Dei, & non prædicat maledictione dignus eſt.*

Quidam colligentes manna uſque mane, & computruit, &c. Nota, quod contra præceptum Domini aliqui collegerunt manna pluſquam eis ſufficiebat pro ſingulo die, & abſcondebant; ſed ſtatim computruit ſcatens Vermibus. Hic datur intelligi, quod qui manna Verbi Dei non colligunt, ut diſpenſent aliis, ſed abſconditum tenent, ſcilicet, cum ſint idonei ad prædicandum, tamen officium prædicandi, vel ſuſcipere renuunt, vel ſuſceptum verbum negligenter, & percepta dona abſcundunt: Iſti computreſcunt tanquam à Domino maledicti. *In Luc.c.19.v.20.*

286. *Euchariſtia eſt effectus amoris Dei; bona bonis, mala malis.*

Cumque incaluiſſet Sol, liqueſiebat. Nota quod ad ſolis expoſitionem liqueſiebat; ad ignem verò indurabatur. Cur hæc differentia? manna hoc eſt Sacramentum Euchariſtiæ, quod ad calorem ſolis, ſcilicet ex amore Chriſti nobis liqueſit per ſuavitatem, & reſoluitur in gratiam: Ad ignem autem, ſcilicet amoris mundani, & carnalis induratur hominis ad damnationem. *ſermon.3. In Vigil. Nativitatis.*

287. *Mane vigilandum ad orationem.*

Colligebant autem mane ſinguli, &c. Cur mane voluit Dominus, ut colligeretur manna? Litteraliter, quia oriente ſole liqueſiebat: ſpiritualiter datur nobis intelligi, quod qui vult manna gratiæ, debet prævenire Solem, ſcilicet mane vigilando. *In Sapien. c.6.*

288. *Dies*

288. *Dies feſtus exactè eſt cuſtodiendus ex præcepto Domini.*

Die autem ſexto colligebant cibos duplices, &c. Cur in hoc die? quia dies paraſceve erat, ideſt dies præparationis, ſcilicet neceſſariorum pro ſabbato ſequenti, ut obſervare poſſent exactè diem Sabbathi. *In Ioan. cap. 19. verſ. 14 Bibl. paup. cap. 19. In Luc. cap. 23. v. 54.*

289. *Præparatio, & collectio neceſſariorum etiam Religioſis pauperibus conceditur pro pluribus diebus.*

Die autem ſexta colligebant cibos duplices. Vide quod aliquando poſſunt fratres minores, licèt extrema paupertate obſtricti congregare neceſſaria pro pluribus diebus, dum Dominus pro die ſabbati præcepit, filios Iſrael congregare neceſſarium cibum in ſexta die. *op. Determinat. circa Reg. ſancti Franciſci qu. 7.*

290. *Dies feſtus exactè cuſtodiendus ſub pœna mortis.*

Et ſabbatizavit populus die ſeptimo. Nota id factum eſſe ex præcepto Domini, cujus inobſervantia morte puniebatur. *In Luc. c. 6. v. 2.*

291. *Gradus, quibus Anima conducitur ad Dei unionem.*

Maneat unuſquiſque apud ſemetipſum, nullus egrediatur oſtium domus ſuæ die Sabbati, & ſabbatizavit populus. Cur in celebratione Sabbati voluit Dominus, ut nullus egrederetur domum propriam? Et quid eſt manere apud ſemetipſum? Nota hoc dicitur nobis, ut addiſcamus modum, & gradus requieſcendi, & inhærendi Deo: primò enim cum labore mentis evagationes comprimere debemus, & ad Deum colligere: deinde ex uſu hujus ſtudij facilius cor cohibere, & ſecum habitare diſcere: & tandem requieſcere, & delectabiliter Deo inhærere, ita quod avulſio ab hujus quiete eſt talibus deſolatio, & tribulatio non modica. *op. de Perf. Relig. l. 2. cap. 71.* Vide igitur ô Anima in quo centro quietem tuam potes invenire: nempè non in creaturis, ſed in ſolo Deo.

292. *Quid agere debeat fidelis poſt receptionem Euchariſtiæ.*

Maneat unuſquiſque apud ſemetipſum. Quid eſt manere apud ſemetipſum poſt ſumptionem mannæ? Nota, quod hic datur modus quo recipi, & conſervari in ſe quis poteſt fructus, & effectus Euchariſtiæ poſt ejus ſumptionem: debet enim manere apud ſeipſum, ſcilicet ad interiora ſe colligere, & cum honore & devotione in hoſpitio pectoris tractare cum Chriſto. *opuſ. Centil. par. 3. ſect. 50. & op. de præpar. ad Miſſam cap. 14. & op. Inſtructio Sacerd.*

293. *Maria Virgo Vas ſingulare, in quo poſitum eſt manna Verbi Dei.*

Sume vas unum, &c. Nota, hoc Vas myſticè eſt Beatiſſima Virgo: Vas quidem unum, ſanctum, dignum, nobile, egregium, gratum, laudabile, venerabile, in quo manna cælicum Verbi poſitum eſt, ut nobis ſervetur. *op. lauſ. B. Virginis ſig. 8. & Pſal. 53.* unde Eccleſia cantat Vas honorabile, vas inſigne devotionis.

294. *Incarnatio in Ventre Virginis Mariæ præfigurata in Manna poſito in Vaſe.*

Sume Vas, & repone ibi manna, &c. Cur in Vaſe voluit reponi manna? Vt præfiguraretur Incarnatio futura in Ventre Virginis Mariæ. *opuſc. Comp. Theol. l. 4. c. 5.*

295. *Euchariſtia eſt una ſecundùm fidem, ſed tamen Sacramenta in ea fuerunt diverſa per diverſa tempora.*

Filij autem Iſrael comederunt manna per quadraginta annos, &c. Cur notatur comeſtio mannæ per quadraginta Annos, dum habitaſent in Deſerto? Quia id figura fuit comeſtionis ſpiritualis factæ à Iuſtis in Deſerto hujus vitæ: Vnde dicitur, 1. *Cor. c. 10. Omnes eandem eſcam ſpiritualem manducaverunt*, ſcilicet non manducatione Sacramentali, ſed ſpiritali, quæ eſt per fidem, & charitatem: per hocque datur intelligi, quod ſemper Euchariſtia fuit una per fidem, non tamen in ea fuerunt eadem ſigna, & Sacramenta. *lib. 4. d. 24. p. 1. a. 2. q. 3. ad 2.*

296. *Gradus perveniendi ad requiem divinæ dulcedinis proponuntur.*

1° *Et ſabbatizavit populus.* Cur voluit Dominus, ut per ſex Dies filij Iſrael colligerent manna, & non etiam in ſeptima die, cum hoc opus non eſſet laborioſum, & ſervile? Vt nobis indicarentur gradus, & modi perveniendi ad requiem dulcedinis Sapientiæ cæleſtis: nam primò eſt moderatio in veſtibus externis. Secundò ſunt externæ cæremoniæ obſervandæ. Tertiò mores exteriores compoſiti, & diſciplina in corporis geſtibus: Quartò opera pœnitentiæ: Quintò ſtudium familiare extirpandi vitia, & exercendi virtutes: Sextò perfectio vitæ conſiſtens in affectu virtutis: & ingreſſu in contemplationis ſtatum: & in hac ſexta die duplices cibos colligere debet Religioſus, ſcilicet bonæ actionis, & piæ affectionis, ut in ſeptima frui poſſit dulcedine cæleſtis ſapientiæ; qui autem hac ſexta die hos cibos non colligit, in ſeptima inanis remanebit. *opuſcul. de perfect. religioſ. l. 2. cap. 21.*

CAPUT XVII.

297. *Crux eſt virga, qua Chriſtus petra percuſſus emiſit flumina ſanguinis, & gratiarum.*

Percuties Virga petram, & exibit ex ea aqua, ut bibat populus, &c. Vide quomodò pietas immenſa Domini, dũ murmurabat populus, & rixabatur cum Moyſe, tanto miraculo dedit ei aquam percuſſione petræ, ut oſtenderetur ejus potentia. *Bibl. paup. c. 1.* Idque factum eſt in figuram, quod Chriſtus Ieſus petra viva percuſſus Virga Sanctæ Crucis emiſit flumina largiſſima ſanguinis, & Aquæ, quibus Animæ noſtræ ſanantur, & lavantur. *opuſcul. expoſit*

expoſit. Miſſæ capit.4. & In Sapient. capit. 11.

298. *Deus aliquando deſolatione aliqua interiori tentat ſuos amicos.*

Et vocavit nomen illius loci tentatio: quia tentaverant Dominum dicentes, eſtne Dominus in nobis, an nõ? Vide in qualem tentationem inciderat populus iſte poſt tot mirabilia viſibiliter pro eo à Deo facta. Idque indicat, quod aliquando Deus permittit ſuos amicos ita deſolatos interiori conſolatione, quod quaſi inſanit homo, & palpitat ex vehementi mærore dicens, eſtne Deus in me, an non? quæ tentatio non valet melius ſuperari, quàm patienter tolerando, & humiliter expectando, donec benignitatis ſuæ vultum dignetur oſtendere, & manum largitatis aperire, ut Cælum, quod ſupra ſe quaſi æneum ſentitur, ſtillas gratiæ influat. *op. de perfect. religioſa lib.2.c.2.*

299. *Deus punit ſuos ad ſalutem, impios ad damnationem.*

Percuties Petram, & exibit aqua, &c. Vide quale diſcrimen fuit inter Ægyptios & Iſraelitas: nam Ægyptij abundabant aqua, filij Iſrael carebant: ſed illis hæc abundantia verſa eſt in ruinam, quia converſa eſt in ſanguinem, & tandem in aqua ſubmerſi ſunt: ſed filiis dilectis providit Deus miraculosè aquam, ut biberent, & refocillarentur: Vnde cum ſuis miſcet cum miſericordia conſolante diſciplinam corrigentem, ſed miſericordem, & levem, ſcilicet in ſalutem. *In Sap.c.11.*

300. *Oratione pluſquam pugna vincuntur hoſtes.*

Moyſes, & Hur aſcenderunt ſuper verticem collis. &c. Cur dum Aaron, & qui pugnabant contra Amalecitas Moyſes, & Hur aſcenderunt in montem? Cur dux, & Princeps Populi in tanta neceſſitate deſeruit ſuos? Sed nota, quod Moyſes aſcendit in montem, ut oraret pro populo: plus enim Moyſes, orando, quam Aaron pugnando fecit. *op. Bibl. paup.c.16.* Datur etiam intelligi, quod Prælatus tempore neceſſitatis debet orare pro ſubditis, & medius ſtare inter Deum, & ipſos. *op. Bibl. paup.c.102.*

301. *Orandum eſt mente à terrenis elevata.*

Moyſes, & Hur aſcenderunt ſuper verticem collis. Cur aſcenderunt ſeparati à populo? Vt daret nobis intelligi qualis debet eſſe oratio perfecta: nempè elevata à terrenis: eſt enim aſcenſus mentis in Deum, & ideò in hujus figuram etiam Moyſes manibus elevatis ad Cælum orabat. *In Luc.c.6. verſ.12.*

301. *Diſpoſitio Corporis in actu orationis multum iuvat aliquando Animam.*

Cumque levaret Moyſes manus vincebat Iſrael: Sin autem paululum remiſiſſet ſuperabat Amalec, &c. Si ad elevationem, vel remiſſionem manuum Moyſis tanta differentia conſpiciebatur, quid eſt, quod tali extremo motu indicare volebat Deus? Voluit Dominus nobis indicare, quod licèt oratio fiat elevatione mentis in Deum, tamen multoties externa forma multum juvat Animam: ſicut è contra mala diſpoſitio Corporis multum debilitat Animam, ne ad Deum elevetur: Vnde ſi mens in Contemplatione vult ferri in Deum, multum juvabit, ſi Corpore totaliter erecto, & facie ad Cælum verſa ſuperius, vel flexis genibus in oratione ſtabit: Si enim faciem verſus terram inclinaret, facilè impediretur actualis tendentia, vel in parte maxima ceſſaret: Cum ipſum deſiderando appetat, qui eſt ſupra ipſum ineffabiliter collocatus: Idque etiam patet in illis, qui de aliqua materia cogitant ſubtilius ſe profundendo, vel etiam in illis, qui loquuntur de arduis, in quibus eſt neceſſaria diſpoſitio Corporis, ut ſemper ſe interioribus quod eſt exterius configuret. Hæc regula tamen exceptionem habet aliquando, ut quando quis in meditãdo, vel flẽdo pro peccatis, poteſt eſſe alia diſpoſitio corporis, ut ad ſimilitudinem Publicani ad terram aſpiciat, &c. *op. Myſt. Theol.c.3.p.3.*

303. *Orando vincuntur hoſtes; dimittendo orationem hoſtes roborantur.*

Cumque levaret manus Moyſes, vincebat Iſrael, &c. Vide mirabilem vim orationis: Moyſes eſt Religioſus de Aquis ſæculi abſtractus: Amalec verò tentatio Carnis, manus Moyſis ſunt affectus, & memoria: quando iſta elevamus ad Deum, hoſtis tentationis ſuccumbit: quando ad terrena eas demittimus, hoſtis roboratur, & ratio eſt, quia oratio elevat mentem ſupra ſe ad Deum, purificat ejus affectiones, & deſideria caſtificat, intellectum illuminat, & Dei amorem infundit, ex quo generatur horror peccati, & deteſtatio carnalis voluptatis, Voluntas roboratur contra tẽtationes, & ipſæ tentationes debilitantur; ideò ſemper eſt orandum, quia ſine ipſius auxilio nihil poſſumus facere, ut rore ſuæ gratiæ extinguat in nobis ignem concupiſcentiæ. *op. de perfect. Religioſ.l.1.c.39.*

304. *In Chriſto quieſcit Eccleſia, & ſuſtentatur.*

Manus Moyſis graves erant: ſumentes igitur lapidem poſuerunt ſubter eum, in quo ſedit, &c. Quid indicare voluit Deus hac cæremonia? Vt daretur intelligi, quod Eccleſia niſi ſuſtentaretur à Chriſto, non poſſet ob laſſitudinem conſervari, & quieſcere. *Pſal.84.* Vbi nota quod dicitur, manus Moyſis fuiſſe graves, ſed ad ſuppoſitionem lapidis non amplius laſſabantur. Indicaturque quod legalis Iuſtitia erat gravis, quæ nec miſericordiam, nec medicinam præſtabat: ſed ad adventum Chriſti facta eſt levis, & efficax per Evangelicam legem. *In Luc. c.10.v.37. & l.3.d.40.a.1.q.3.*

305. *Correctio iuſta Prælatorum eſt ſalus ſubditorum: negligentia eſt eorum ruina.*

Manus Moyſis erant graves, &c. Cur voluit Deus, ut manus Moyſis, & non potius Aaron elevarentur ad reportandam victoriam Iſraelitarum? Sed nota, quod Moyſes erat Prælatus ſupremus, cujus authoritas judicialis ſignificabatur per manus elevatas, ad quam elevationem concurrit etiam Aaron, per quod ſignificatur poteſtas Eccleſiaſticorum, & ſæcularium Iudicum: quando talis poteſtas elevatur in correctione ſubditi, tunc ipſi contra hoſtes infernales triumphant: Si autem per negligentiam remittitur, deficiunt, & vincuntur. *ſerm.4.Dom.1.poſt oct.Paſch.*

306. *Oratia*

306. *Orationi Deo chara debet iungi operatio manuum.*

Cumque levaret manus Moyſes vincebat Iſrael, &c. Cur ad orationem junxit Moyſes elevationem manuum? Nonne eſt cor, quod orat, & quod Deus reſpicit? Vt ſignificaretur, quod cor exigit manus ſcilicet Corona, & victoria obtinetur contra hoſtes Animæ, ſi cum voce orationis, manus bonæ operationis leventur. *ferm.2. Dom.13. poſt Pentec. & Compendium Theol. l.3. c.36.*

307. *Sacramentum Baptiſmi fortificat Animam, &c.*

Fugavitque Iſrael Amalech, &c. Nota, quod populus tranſito mari rubro, quod ſignificabat Baptiſmum, fugavit Amalech: ſignificatque per Baptiſmum vires Animæ augeri, & triumphare de paſſionibus noſtris. *Comp. Theol. l.6. c.9.*

308. *Oratio Iuſtorum facta pro proximo citius, & facilius exauditur, quàm pro ſeipſo.*

Cumque levaret manus ſuas, &c. Cur ad levationem manuum ſtatim vincebantur hoſtes? Quomodò tam citò exaudiebatur oratio Moyſis? quia pro populo, & proximo oratio fundebatur à Moyſe clypeo precum ignitarum, & haſta compaſſionis armato: hæc enim oratio citius, & ſecutius à Deo exauditur, quàm ſi fundatur pro ſeipſo. *op. Myſtic. Theol. c.3. p.3.*

CAPVT XVIII.

309. *In Eccleſia ſancta providit Deus varios gradus Prælatorum, & Præſidentium.*

Non bonam rem facis: ſtulto labore conſumeris: ultra vires tuas eſt negotium: provide de omni plebe viros potentes, &c. Cur voluit Deus, ut varia officia eſſent diſtributa in Eccleſia, cum ſæpè id ſit occaſio diſcordiarum? Sed id meritò, & ſanctè ſancitum eſt, quia cum per unum, vel per paucos non poſſet ſingulis fidelium in omnibus ſaluti neceſſariis ſatisfieri, plures ad hujus ſollicitudinis partes per determinatos ſibi limites pro utilitate vocarentur. Sanctè ergo diſtributio Eccleſiarum, & Parochiarum, triplici de cauſa inſtituta eſt. Primò propter Rectorum ſollicitudinem peculiarem: Secundò propter utilitatem ſubditorum, quia facilius reguntur, & expeditius ſingulis poteſt ſatisfieri per plures miniſtros, quàm per paucos: Tertiò propter deprehendendas fraudes hæreticorum, & latebras peccantium: hinc Moyſes ſolus non valens onera multitudinis populi ſuſtinere, partitus eſt Tribunis, Centurionibus, Quinquagenariis, ac Decanis, ut majores majora, minores minora proportionaliter expedirent, retenta tamen ſibi plenitudine poteſtatis, in Typo futuræ diſpoſitionis Eccleſiæ militantis, cujus principalis ordinarius Prælatus eſt in ſummo Pontifice. *opuſcul. Quare fratres minoret prædicant, &c.*

310. *Tribunus, Centurio, Quinquagenarius, & Decanus qnid ſint.*

Conſtitue Tribunos, &c. Tribunus eſt qui ſuper mille viros præſidet. Centurio ſuper centum: Quinquagenarius ſuper quinquaginta: Decanus ſuper decem: Decurio, & Decanus ſunt idem: dicitur tamen Decurio propriè, qui de ordine Curiæ adminiſtrat. *In Luc. c.7. v.2. & c.23. v.50.*

311. *Eligendorum ad Prælaturam conditiones enumerantur.*

Provide tibi de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderint avaritiam. Nota quod in his verbis enumerantur conditiones eligendorum ad Prælaturas: Dicit igitur primò, *Provide de omni*: per quod excluditur conſanguinitas. Secundò, *Plebe*, per quod excluditur nobilitas. Tertiò, *Viros*, per quod excluditur fragilitas. Quartò, *potentes*, per quod excluditur puſillanimitas. Quintò, *timentes Deum*, per quod excluditur ſuperba poteſtas. Sextò, *in quibus ſit veritas*, per quod excluditur falſitas. Septimò, *& qui oderint avaritiam*, per quod excluditur cupiditas. *ſer.1. de Sancto Matthia.* Nota etiam, quod cum dicitur hic viros potentes, alia littera legit, *viros ſapientes. In Ioan. c.2. v.11.* Hæc igitur eſt præcipua conditio, nempè ſapientia, ſcilicet ſapida cognitio experimentalis cum amore Dei, *op. de perfect. religioſ. l.2. c.27. & l.3. d.35. a.1. q.3.*

312. *Prælati electi ſuper alios, debent eſſe cæteris meliores, & in virtutibus experti.*

Provide tibi ex omni plebe viros potentes, ſeu ſapientes, ac timentes Deum. Vide qualem obligationem habeant Prælati, qui ut alios bonos faciant, debent bonitatis diſciplinam priùs in ſe ſtudioſè exercendo didiciſſe, & ex frequenti uſu in habitum vertiſſe, ut ſicut Chriſtus, in ſe prius faciant, quæ verbo docturi ſunt: Et hinc inveniuntur multi, qui in ſe ſunt boni, ſed ſuper alios poſiti inutiliter, inſipienter, & nequiter aliis præſunt. *opuſc. de ſex Alis Seraph. c.1.*

313. *Prælati ſuperiores Dominationum Choro reſpondent.*

Inferiores, & ſubordinati, Virtutũ Choro reſpondent in Eccleſia. Provide tibi viros, &c. Nota quod primo loco ponitur Moyſes tanquam habens ſupremam poteſtatem, & ſic in ordine Eccleſiaſtico reſpondet Dominationum Choro Angelico, qui ſic aliis præeſt, quod illos illuminat, perficit, & purgat, tamen ab illis non illuminantur. Inferiores autem, & ſubordinati reſpondent Ordini virtutum Angelico, ut ſunt Decani, Præpoſiti, Archidiaconi, & quicumque Iudices Ordinarij, ſivè delegati, qui lites ſopiunt, & deſidentes cauſas, diſcordes ad concordiam revocant, & reducunt, & tales ſua officia providè, & viriliter exequentes conformitatem habent cum Ordine Virtutum, qui ſequitur Ordinem Dominationum: nam ſine virtute non poteſt tale expedire officium: Ideò dicitur Moyſi: Vltra vires tuas eſt negotium, ſolus ſuſtinere non potes. *op. Eccleſ. Hierarch. p.2. c.1.*

314. *Principatus Eccleſiaſticus eſt ſuperior temporali.*

Elige de omni plebe viros potentes, Tribunos, Centuriones, &c. Cur hic primò poſuit Prælaturam ſub nomine ſæcularis Poteſtatis, cum Eccleſia non utatur his nominibus? Quia in lege veteri Sacerdotium ſubdebatur Regno: Vnde dicitur infra, *cap. ſequenti: Elegi Vos in Sacerdotale Regnum*, ubi Regnum ponitur ſubſtantivè, & Sacerdotium adjectivè: At in lege Evangelica è contra Regnum ſubditur Auctoritati Eccleſiaſticæ: Vnde Sanctus Petrus dicit: *Vos eſtis gens Sancta, Regale Sacerdotium*; ubi ponitur ſubſtantivè Sacerdotium, & adjectivè Regnum: Ideò in lege veteri Reges poterant amovere ab officio ſummos Sacerdotes: Nunc verò Pontifices ex cauſa poſſunt amovere Reges, & Imperatores: hinc etiam nomina officiorum mutata ſunt in Decanos, Præpoſitos, &c. *op. Eccleſ. Hierarch. p. 2. c. 1. & l. 4. d. 24. p. 1. dub. 3. In Luc. c. 1. v. 5.*

315. *Poteſtates ſæculares cuſtodiuntur ab ordine Angelico Poteſtatum: debentque malorum audaciam refrenare.*

Provide tibi Viros potentes. Cur dicitur potentes? potentes, id eſt apti ad exercendam poteſtatem in alios: Vt videas, quod poteſtas Regum, & Principum inter homines à Deo eſt ordinata, ut ipſorum metu malorum audacia refrenetur: Ideò ipſis in ordine à Deo conſtituto reſpondet Ordo Angelicus Poteſtatum, quarum munus eſt præeſſe Principibus, & à quibus hi debent diſcere modum, quo regere habeant ſubditos, ſcilicet ſapienter regendo, ordinatè vivendo, & potenter malum reprimendo, & vindicando, innocentibus parcendo, & protegendo perſonas miſeras, non ſuperbiendo de tali poteſtate. *op. Eccl. Hierarch. p. 2. c. 3.*

316. *Principes, & Prælati provide debent audire ſapientum, & aliorum conſilium, ipſumque ſequi in bonis.*

Provide tibi viros ſapientes, &c. Quibus auditis Moyſes fecit omnia, quæ ille ſuggeſſit. Mirum valdè eſt, quod Moyſes acquieverit conſilio viri gentilis: Cur iam citò obedivit? Vt videas quàm humilis eſſet Moyſes: licèt enim eſſet Prælatus, & Princeps tantæ multitudinis; licèt loqueretur facie ad faciem cum Deo, attamen ob humilitatem ſuam utile conſilium, & correctionem Viri pagani, non deſpexit, ſed ei humiliter acquievit. *opuſc. Bibl. paup. 43. & 97. & 100.* Quarè Prælatus valdè circumſpectus eſſe debet, ut ad munera ſua non impetu feratur, ſed maturo conſilio prudentum, & ſpiritum Domini, & conſilij divini habentium. *op. de ſex Alis Seraph. c. 7.*

317. *Prælati Eccleſiaſtici cura præcipua eſt rerum ſpiritualium.*

Eſto tu in iis quæ ſunt ad Deum. Vide quomodò Prælati in iis, quæ Deum reſpiciunt, maximè debent ſe occupare, alios verò delegare in iis, quæ ſunt temporalia. *op. de ſex Alis Seraph. c. 7.*

318. *Prælati debent eligi ſapientes.*

Provide tibi ex omni plebe potentes, & ſapientes. Si Deus vult, ut eligantur viri ſapientes, Cur elegit Chriſtus in Apoſtolos, & Prælatos Eccleſiæ viros ignotos, & omni doctrina carentes? Hinc enim Nathanael rejecit à numero Apoſtolorum, quia erat Doctor in lege: Reſpond. quod Chriſtus elegit idiotas, quia ipſe ſua virtute poterat eos facere, & de facto fecit ſapientes, & ut pateat converſionem Imperatorum, Sapientum, & potentium feciſſe ob divinam virtutem, non ob doctrinam, & perſuaſionem humanam; & ſi Paulus tanquam Doctor legis electus eſt in Apoſtolum, id fuit tantùm poſt Aſſumptionem ſuam in Cælum: Vnde ſeipſum tanquam abortivum appellat: ſed quia nos in noſtris electionibus non poſſumus facere hæc miracula, hinc eligendi ſunt ſapientes, id eſt experimentalem cognitionem ſui officij habentes. *ſer. 2. de S. Matthia, & in Ioan. c. 1. verſ. 48.*

319. *Qui habiles ſunt, & eliguntur non debent renuere, & retrahere ſe ab exercitio Prælaturæ.*

Provide tibi Viros potentes, &c. Et Moyſes fecit hæc omnia. Vide, quod non legitur, aliquem ex electis renuiſſe ſuccumbere oneri impoſito: Vt intelligas, quod qui eligitur, & habilis eſt, non debet renuere, ſed in obſequium Domini ſervire. *Pſalm. 118. cap. 15. verſ. 15.*

320. *Vita Prælatorum eſt ſpeculum, & exemplar ſubditis.*

Provide tibi Viros, &c. Cur tot conditiones, in eligendis ad prælaturas exigit? Quia vita Prælatorum debet eſſe ſpeculum ſubditis expoſitum. *ſerm. 1. de S. Matthia.* Elige ergo talem, qui te ducat ad Deum, non ad ignem Inferni. *ſer. 4. Dom. 19. poſt Pentec.*

321. *Avaritia longè debet eſſe à Prælatis.*

Provide tibi viros, qui oderunt avaritiam. Cur nominat hic ſolùm avaritiam, à qua immunes ſint, qui eliguntur in Prælatos? quia avaritiæ vitium eſt cæteris periculoſius in Iudicibus, & Prælatis. *opuſc. Bibl. paup. cap. 73.* Vnde legitur, quod quidam ductus fuit ad Infernum, & vidit Neronem, qui fuit auro cupidiſſimus, in balneo auro liquefacto pleno, & Dæmones ſuper eum liquefactum aurum infundentes, cum videret alios Iudices ad Infernum deportari, clamavit ad eos: O amici noſtri, ô venale genus hominum venite ad me in balneum meum, qui ſimiliter amavimus aurum, pervertimuſque Iudicium. *ſerm. 1. de S. Matthia.*

CAPUT XIX.

322. *Aſcenſus Animæ ad Deum ſuadetur.*

Moyſes autem aſcendit ad Dominum, vocavitque Dominus eum de monte, &c. Cur volens Moyſes cum Deo tractare, & orare aſcendit ad verticem

cem montis ? Nonne eſt Deus ubique, & in omni loco poteſt orari ? ſed obſerva gradus orationis Moyſis : Primò enim à ſenioribus ſequeſtratur: Secundò aſcendit in montem : Tertiò intrat caliginem ; Per hoc datur intelligi, quod qui vult in Deum aſcendere per perfectam unionem, debet relinquere omnes creaturas, & in Deum ſolùm intrare. *ſer.2.Hexaem.*

323. *Qui populos inſtruere debet, prius aſcendat ad Deum.*

Moyſes aſcendit ad Dominum poſtea venit ad populum, &c. Cur priuſquam loqueretur populo, voluit aſcendere ad montem ? Vt indicaret, quod, qui vult deſcendere ad erudiendum alios, debet prius aſcendere ad Deum, qui ignis eſt illuminans, & accendens Animam. *ſerm.22.Hexaem.&c.* O Felix Prædicator ille, qui prædicando aliis, orationis ſtudio ſedulò ante, & poſt prædicationem ſtuduerit.

324. *Qui in interiora intrat in oratione aſcendit montem ad Dominum.*

Moyſes aſcendit ad Dominum. Cur volens orare Moyſes aſcendit ad montem : nec enim ad perfectam orationem id eſt neceſſarium, dicente Domino, *quia venit hora, quando nec in monte hoc, nec Hieroſolimis adorabitis ? Ioan.c.4.* Reſpondetur: quod aſcenſus in montem materialem non eſt neceſſarius, niſi forte ad quærendam ſolitudinem, & ſequeſtrationem ab hominibus, ſed id debet fieri ſpiritualiter intrando in interiora Animæ : Si igitur quæris montem altum, prius deſcende ; ut attingas per humilitatem : Si quæris altum locum, intus perhibe templum Deo : In templo vis orare ? In te ora, ſed prius eſto templum, quia in templo ſuo exaudit Dominus. *In Ioan.c.4.v.25.*

325. *Religioſi debent aſcendere per contemplationem ad Deum, & deſcendere per actionem ad proximum.*

Aſcendit Moyſes ad Dominum & ſtatim venit ad populum. Cur ſtatim poſt alloquutionem cum Domino, reverſus eſt ad populum ? Cur non diutius permanſit in tali loco ab hominum converſatione ſequeſtratus? Vt daretur intelligi, quòd munus Religioſi Deo dicati eſt accedere ad Deum per contemplationem, ad orandum Deum, & deſcendere per actionem ad conſulendum proximum, exemplo Moyſis, imò Chriſti. *In Ioan.collat.10.*

326. *Deus nos portat miniſterio Angelorum eorumque protectione nos defendit.*

Vos vidiſtis quomodò portaverim vos ſuper alas Aquilarum, & aſſumpſerim mihi. Quandonam portati fuerunt filij Iſrael ſuper alas Aquilarum ? Id non legitur ullibi ? Per Aquilas intelliguntur Angeli, qui velut Aquilæ irreverberatis oculis ſolem Deitatis æternaliter contemplantur. Alæ eorum ſunt miniſteria ipſorum, quarum una eſt miniſterium defenſionis à malo, altera promotionis ad bonum; his alis angelicis portavit Deus filios Iſrael; iiſdem alis tanquam motricibus portant nos Angeli in via ambulantes. *ſer.3.Dom.25.poſt Pentec.* ô qualis obligatio noſtra ad Angelos.

327. *Deus peculiari beneficio eligit ſuos, & ab ipſis exigit correſpondentiam gratitudinis.*

Vos vidiſtis quomodò portaverim vos, &c. Hoc dixit Deus volens in memoriam filiis Iſrael revocare diſcrimen, quomodò egit cum Ægyptiis eos puniendo, & cum ipſis eos eligendo in populum peculiarem, exigens in iis debitam notitiam tot beneficiorum ; & gratitudinem: hæc & itidem inculcat nobis. *In Ioan.c.8.v.52.& Diat.tit.10.c.6.*

328. *In gloria Deus in memoriam revocat beneficiorum à Beatis receptorum.*

Vos ipſi vidiſtis, &c. Hæc verba Chriſtus in Cælo canit Beatis, ut in memoriam reducat beneficia innumerabilia eis collata. *op.Diat. ſal.tit.10.c.6.* & eadem nobis hic inſinuat, ut invitet nos ad recolenda beneficia divina, dum in hac mortali vita degimus.

329 *Beneficia filiis Iſrael collocata fuerunt figura eorum, quæ prædeſtinatis contulit Chriſtus.*

Vos ipſi vidiſtis, &c. Iſta verba ordinat Chriſtus prædeſtinatis, quaſi diceret : Vos, ſubmerſis Ægyptiis, ideſt mundi amatoribus in mari rubro, ideſt in peccato, & tandem in Inferno, ad Terram promiſſionis, ſcilicet Paradiſi adduxi, & ſuper alas contemplationis Angelicæ vos elevavi ad ſpeculandum adventum meum, & omnia myſteria gratiæ. *Diat.ſal.tit.10.c.6.*

330. In lege ſcripta Sacerdotium erat inferius Regno: In lege gratiæ eſt ſuperius. Vos eritis mihi in regnum Sacerdotale. Vide ſupra *ad c.18.n.6.*

331. *Chriſti Incarnatio fuit promiſſa filiis Iſrael in Deſerto, & Moyſi.*

Veniam ad te in caligine nubis, ut audiat me populus loquentem ad te, & credat tibi in perpetuum. Cur voluit Dominus apparere Moyſi in caligine nubis, & non potius in ſplendore irradiantis? quia nubes erat indicium præſentiæ Divinæ Majeſtatis, & ut contemperaretur divina lux, ut in ipſum poſſet intendere oculos: Fuit tamen id figura futuræ Incarnationis Verbi, in qua Caro, velut nubes contemperabat lucem Divinitatis, & quia fuit veluti vehiculum divinæ lucis in nos, & quia per ipſam effluxit Deus aquam divinæ gratiæ: Humanitas autem Chriſti dicitur nubes, quia ſicut nubes de mari aſcendit, & formatur, ita de amaritudine, & pœnalitate humanæ naturæ, & etiam ex Maria Virgine traxit originem. Hinc erudiuntur Contemplativi, ut in meditando, non tantùm erigant oculos ad Deitatem, ſed etiam ad humanitatem Chriſti obumbrantem : hæc enim coadjuvat potius aſcenſus ad Divinitatem. *In Luc.c.9.v.34.*

Contemplativi debent aciem figere in Divinitatem, & ſimul humanitati Chriſti.

332. *Obedientia ſuperioribus tanquam Deo præſtanda.*

Veniam ad te in caligine nubis, &c. Vt audiat me populus loquentem ad te, & credat tibi in perpetuum. Cur dicitur, *& credat tibi*, & non potius mihi ? Deo enim, non homini loquenti debebant credere ? Nota : quia homo non eſt niſi organum, per quod Deus loquitur ; & ideò non homini facit injuriam, qui non obedit, ſed Deo, cujus ordinationi

nationi reſiſtit: ob idque non eſt attendendus homo, qui præcipit, & imperat, ſed Deus, qui præcipientium corda inhabitat, & legem obedientiæ ipſis mediantibus præcipit, & demandat: Qui igitur mediantibus ſuis ſuperioribus ad Principem omnis poteſtatis, ſcilicet ad Deum totaliter convertuntur, ipſius imperio humerum ſubjicientes ad dignitatem Principatuum Angelorum merito obedientiæ reducuntur: hoc enim eſt proprium hujus ordinis adjuvare tales obedientes. *ap. Eccl. Hierarch.p.3.c.1.*

333. *Virtus temperantiæ præparat corda ad illuminationes divinas.*

Vade ad populum, & ſanctifica illos hodie, & cras, laventque veſtimenta ſua. Ad quid Deus addidit, ut ad ſanctificationem adderet ablutionem veſtium? Voluit per hoc ſignificare, quod qui vult ſanctificationem Animæ, debet lavare veſtimenta ſua per virtutem abſtinentiæ, & temperantiæ. *In Luc.c.2.v.21.*

334. *Lixivio Pœnitentiæ lavandæ ſunt veſtes internæ Animæ, & exteriores converſationes.*

Vade ad populum, &c. & lavent veſtimenta ſua. Nota, quod præcipiuntur filij Iſrael lavare veſtimenta: ſed quomodò? qua aqua? Sed attende, quod *in Num.* 19. datur modus conficiendi lixivium ad lavanda veſtimenta: ſic enim dicitur, *Tollent de cineribus combuſtionis, & mittent aquas vivas ſuper eos in vias.* Aqua viva eſt aqua Contritionis, ſeu lachrymarum: Cinis eſt memoria mortis: In Vaſe ergo cordis commiſce aquam Contritionis cum memoria tuæ incinerationis: & ſic hoc lixivio lavabis veſtes ſcilicet interiores, & exteriores quoad converſationem: ſicque ſanctificaberis. *ſerm.2.in die Cinerum.*

335. *Perfecta ſanctificatio exigit emendationem futuræ vitæ.*

Vade ad populum, & ſanctifica eos, & lavent veſtimenta ſua, &c. Cur ad ſanctificationem addit ablutionem veſtimentorum? ſi jam ſupponitur ſanctificata Anima, ad quid additur ablutio externa veſtium? Optimè hoc ordine procedit Deus: Vult à nobis ſanctificationem in Anima per lavacrum pœnitentiæ, ſed addit ablutionem veſtium, ſcilicet emendationem vitioſæ conſuetudinis, & converſationis, alioquin ad nihil juvabit ſanctificatio, & in hoc ſtat propoſitum bene vivendi in futuro. *ſer.1. Dom.2.quadrag.*

336. *Sanctificatio perfecta exigit contritionem, bonam converſationem, & ſatisfactionem.*

Hodie, & cras lavent veſtimenta, & ſint parati in diem tertium. Cur tres dies exigit Deus ad præparandum filios Iſrael? Nota quod per tres dies intelliguntur tres ſtatus bonorum, ſcilicet Incipientium, Proficientium, & Perfectorum. Primi debent præparari per puram contritionem, & proficientes per bonam converſationem, & perfecti per puram ſanctificationem. *ſer.1.in Vig.Nativit.*

337. *Tres ſunt partes pœnitentiæ præparantis ad ſanctificationem Animæ.*

Et lavent veſtimenta, &c. ſint parati in diem tertium. Nota, quod per tres hos dies ſignificantur tres partes pœnitentiæ, quibus illuminamur, dum per veram pœnitentiam ſanctificamur. *ſer.3. in Dedicat.Eccleſ.*

338. *Prædicatio Chriſti præfigurata in ſtatu legis ſcriptæ.*

Eſtote parati in diem tertium. Cur in diem tertium, & per tres dies voluit hanc præparationem Deus? Nota hic ſumi diem pro Anno: Idque fuit figura præparationis prædicatæ à Ioanne Baptiſta: Tertio enim Anno Chriſtus apertè prædicavit Evangelicam doctrinam. *Luc.c.1.v.17.*

339. *Continentia etiam ab actu licito aliquando eſt neceſſaria ad recipiendam perfectam ſanctificationem, vel ad celebrandam ſanctificationem, celebremque ſolemnitatem.*

Eſtote parati in diem tertium, & ne appropinquetis uxoribus veſtris. Cur id, quod à lege matrimonij admittebatur: nunc vetatur à Domino? quia etiam aliquando appetitus in licitis per continentiam eſt reſtenandus. *Pſal.118.c.4.verſ.12.* Hinc in Concilio Eliberitano: *de conſecrat. d. 11.* dicitur, quod volens communicare debet abſtinere ab uxore aliquibus diebus antecedentibus, quod tamen eſt intelligendum de conſilio, & de congruo, & non ex præcepto, ſed ad majorem reverentiam Sacramenti. *lib.4. d.12.part.2. art.2. quæſt.3. & In Luc.cap.1.verſ.23.* Poteſt etiam intelligi hæc prohibitio acceſſus ad uxores ſpiritualiter, ita ut velit prohibere acceſſum ad carnalitatem, vel ſenſualitatem tamquam ad uxorem, ſicut ſignificatur in Eva uxore, cui uxori appropinquare non debet ſpiritus, ne ſeducatur, & ne affectum purum in non purum, & ſpiritualem in carnalem convertat. *ſer.1.in Vigil.Nativit.*

340. *Lex Scripturæ Sacræ non eſt humana, ſed tota à Dei ſapientia inſtituta.*

Venit Moyſes, & convocatis maioribus natu populi expoſuit omnes ſermones, quos mandaverat Dominus: & reſpondit omnis populus ſimul: Cuncta, quæ locutus eſt Dominus, faciemus, &c. Cur Dominus Deus voluit prius exquirere conſenſum populi antequam legem dictaret? Nonne ipſe eſt Dominus abſolutus in omnibus? quia hoc eſt diſcrimen inter legem humanam, & divinam, quod lex humana eſt conſtitutio populi, qua majores natu ſanxerunt, ſimul cum plebibus aliquid: lex autem Scripturæ Sacræ à Sapientia Dei ſolius eſt inſtituta, nihilo adinventionis humanæ permixto, populi tantum Hebraici de ſuſcipienda lege requiſito conſenſu; ipſius legis imponendæ, non expreſſis articulis, ſed tantùm inviolabilis autoritatis Dei præcipientis pondus exprimere intendens: Vnde dicitur *Apoc.22.*procedere à ſede Dei. *op.Principium Sacræ Sripturæ.*

341. *Lex divina data fuit populo cum ſignis præcedentibus, & concomitantibus, & conſequentibus ad majorem ipſius authoritatem ſignificandam.*

Et ecce cœperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura. Cur voluit Deus, ut ad promulgationem legis hæc ſigna concurrerent? Nota, quod plura ſigna præceſſerunt ad præſagiendam legis approbationem. Alia cōcomitata ſunt ad ſanciendam legis inſtitutionem: Alia ſubſequuta ſunt ad conficiendam legis approbatæ promulgationem ut per hoc pateret authoritas Dei præcipientis, pondus, & utilitas, & neceſſitas eiuſdem legis. *Op. princip. ſacræ Scripturæ.*

342. *Gradus aſcendendi ad Deum per unionem traduntur.*

Et ecce cœperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, &c. Nota, quod primò Moyſes dedit operam ſanctificationi per ablutionem veſtimentorum, deinde audivit tonitrua, &c. & poſtea poſt promulgationem legis ex *cap.* 24. juſſus eſt aſcendere montem cum ſenioribus, & tandem ab omnibus ſeparatus intravit in medium caliginis: Per quæ mirabilia voluit Deus oſtendere varios gradus, quibus Anima ſpiritualiter aſcendere poteſt ad unionem Dei perfectiſſimam. Primò enim expurgandus eſt animus à ſenſibilibus. Secundò ab omnibus non puris ſeparari debet. Tertiò audiuntur tonitrua, videntur fulgura, ſcilicet multa arcana ſuperna videntur; & hinc aſcenditur ad contemplationem Dei cum ſenioribus, ſcilicet potentijs rationabilibus per revelationem rationum exemplatium creaturarum in Deo relucentium, & tandem poſt prædicta ſeparatur ab omnibus intelligibilibus prædictis, & intrat in caliginem ignorantiæ, nempe unitur Incomprehenſibilitati Divinæ, quam non penetrat intelligentia; quæ ignorantia omnium clariſſima eſt, & in ſe claudit, & velat ſecretiſſimè omnes cognitiones comprehenſivas: eo modo fere, quo lux ſtellaris abſconditur in luce meridiana, qui ultimus gradus conſiſtit, non in cognitione intelligibili, ſed fit per ardentiſſimam dilectionem, & experimentalem notitiam. ô felix, qui ſit dignus ingredi in hanc caliginem luminoſam. *Op. de ſeptem itinerib. ætern. Itin. 5. d. 6.*

343. *Lex Evangelica eſt lex amoris: lex moſayca eſt timoris.*

Et ecce cœperunt audiri tonitrua, &c. Cur voluit Dominus, ut hæc ſigna terribilia præcederent promulgationem legis: quod non eſt factum in lege Evangelica? Ad oſtendendum, quod Moſayca erat lex timoris, & rigoris: Evangelica verò benignitatis, & amoris, quam Chriſtus promulgavit cum dulcedine ſtans in medio diſcipulorū, eos familiariter docendo. Ratio autem huius fuit differentia perſonarum, quibus promulgata eſt lex: Iudæi enim erant duræ cervicis, & ad malum proni: Poſt aduentum Domini Ieſu, homines ſunt magis perſuaſibiles. *l. 3. d. 40. a. 1. q.* 1. Hinc lex Moyſis dicitur lex figuræ, lex pœnæ, litteralis, occidens, timoris, ſervitutis, & oneris: Lex Evangelica dicitur lex veritatis, gratiæ, ſpiritualis, vivificans, amoris, libertatis, & facilitans. *Centil. p. 3. ſect. 3 2.*

344. *Dominus deſcendit in fumo, in nube, in igne ſpiritualiter in Animam.*

Nubes cœpit operire montem, qui totus fumigabat: & Dominus deſcendit in igne, &c. Cur oſtendit Dominus ſe per nubem, fumum, & ignem? Vt oſtenderetur, quod Dominus deſcendit ad incipientes in fumo contritionis: Ad proficientes, in nube devotionis, quæ hominem dulci lachrymarum nube perfundit, & ad perfectos in igne dilectionis: Amor enim charitatis ſemper ardet, & numquam extinguitur. *ſerm. 1. in Vigil. Nativit.*

345. *Bona Contritio, & Confeſſio peccatorum facit Deum deſcendere in Animam.*

Totus mons Sinai fumigabat, eo quod deſcendiſſet Dominus ſuper eum tanquam ignis. Quid eſt, quod ad deſcenſum Domini in montem Sinai fumus, & ignis aderat? Nota quod Sinai mons eſt quilibet fœtus Chriſti bonus, qui debet totus fumigare per doloroſam cordis compunctionem, & exterius per lachrymoſam oris confeſſionem ſuorum peccatorum, cum deſcendit Dominus ſuper eum tanquam ignis ad illuminandum per ſplendorem veritatis, & ad inflammandum per ardorem charitatis. *ſerm. 2. Dom. 20. poſt Pentec.*

346. *Contritio peccatorum accendit Animam amore, & zelo.*

Totus mons Sinai fumigabat, &c. Ad quid iſte fumus? Nota, quod ſtatim ac Moyſes ſeparavit filios Iſrael extra Caſtra: ſtatim mons fumigare cœpit, viſuſque eſt Deus deſcendere in igne. Per quod datur intelligi, qui Dominum vult contemplari debet exire, & ſeparari à Caſtris mundi, à mundi malitia, & à ſocietate vitiorum, & poſtea mons Animæ debet fumigare per contritionem, & tunc deſcendit Dominus ſuper eum in igne zeli, vel amoris: zeli, ſcilicet contra vitia, & ignis amoris in Deum. *ſerm. 1. Dom. 15. poſt Pentec.*

347. *Verba Dei ſunt ignis illuminans, & dirigens Animam in tenebris huius vitæ.*

Eo, quod deſcendit Dominus ſuper eum tanquam ignis. Cur cum igne deſcendit Dominus? quia ad Moyſen loquebatur, ut indicaret, quod verba Dei ſunt ignea: ſcilicet ignis illuminans Animam, ne in tenebris huius vitæ cadat in lutum peccati, & in foveam Inferni: Lucerna hæc eſt clarior ſole. *ſerm. prim. In Cœna Dom.*

348. *Contemplationis exercitium quanta bona afferat.*

Totus mons Sinai fumigabat, eo quod deſcendiſſet Dominus ſuper eum in igne. Nota, quod non ſine magno myſterio Dominus ſe oſtendit ſuper montem iſtum cum igne, ut indicaretur ſtatus contemplativæ vitæ: eſt enim mons locus magiſterij, quia vita contemplativa abundat cognitione: eſt & locus ſacrificij, quia vita hæc abundat devotione, & oratione: eſt & locus incendij propter radios ſolis, quia vita hæc abundat charitate, & hinc in montem deſcendit Dominus in igne. *In Luc. cap. 9. v. 29.* Dicitur autem Dominus deſcen-

dere in igne, quia hic ignis charitatis inchoat in via, ſed totum cor occupat in patria. *In Luc. cap.13.v.21.*

349. *Oratio, & Sacrificium Deo charum requirit præcedentem ſanctificationem Animæ.*

Sacerdotes, qui accedunt ad Dominum, ſanctificentur, ne percutiam eos. Cur voluit Dominus præcedeotem ſanctificationem ſacerdotum? nonne accedens ad Dominom, accedit, ut Sacrificetur? Voluit Dominus oſtendere, qua puritate debeant ſacerdotes, & offerentes Deo Sacrificia accedere ad offerendum Sacrificiom, & qualiter immineat Dei zelus puniens in eos, qui impurè, & indignè ad ipſum accedunt. Hinc etiam Oza dicitur percuſſus à Deo, quando tetigit Arcam, quia nocte cognoverat Uxorem. *In Luc. cap.1.v.23.*

350. *Sacerdotes debent eſſe ſanctificati pro ſe, & pro populo.*

Sacerdotes, qui accedunt ad me, ſanctificentur, ne percutiam eos. Quid eſt, quod Dominus denuò repetit pro ſacerdotibus ſanctificationem faciendam? Nonne ſupra legitur, omnis populus ſanctificatus à Moyſe? Nota, quod in lege veteri ſanctificatio fiebat vel per ignem, vel per aquam, fiebatque vel pro emundatione à peccato pro dedicatione cultui divino, & pro confirmatione in bono. Prima igitur ſanctificatio pro peccato facta eſt communis omni populo; Hæc Secunda, & Tertia ordinata eſt pro Clericis, & Religioſis; debent igitur eſſe ſanctificati, non ſolùm quia cultui divino dicati ſpiritualiter, ſed & confirmati in bono, quia ſunt columnæ, & ſtabilimentum in populo; ſanctificati ergo quo ad ſe, & quo ad aliorum ſalutem. *ſerm.3. In dedicatione Templi.*

351. *Exercitia contemplationis, quæ eſt paucorum, & actionis, quæ eſt multorum exarantur.*

Cumque eduxiſſet eos Moyſes de loco Caſtrorum in occurſum Dei, ſteterunt ad radices montis. Notandùm eſt valdè, quod cum Moyſes iret in occurſum Dei, duxit ſecum populum, ſed tamen ſtetit populus ad radices montis, nec amplius voluit Deus, ut procederet. Cur voluit Moyſen cum Aaron ſolo aſcendere ad verticem montis, & reliquos etiam ſacerdotes remanere ad radices? Cur hoc privilegium omnibus non conceſſit? Ut intelligamus, quod paucorum eſt otium contemplationis: multorum vero eſt exercitium actionis: Turba enim non permittitur aſcendere, quia non capit ſublimia: hinc apex montis competit contemplativis, & campeſtria plana laborantibus; ſic etiam legitur de Chriſto, quod in monte oravit, docuit, Majeſtatem ſuam demonſtravit, Patris vocem Apoſtolis pandit: Deſcendens autem, à turbis acceptus eſt, pulſatus à miſerorum fletu, infidelitatis peccata exprobravit, malos ſpiritus expulit. Per primam denotantur quatuor actus contemplativæ, ſcilicet oratio, lectio, contuitio divinorum, & revelatio ſecretorum: Per ſecundam quatuor actus activæ vitæ, ſcilicet viſitatio miſerorum, compaſſio, increpatio vitiorum, & neceſſitatum revelatio: Hæ à Prælatis debent fieri, qui talibus actibus debent occurrere ſubditis. *In Luc. cap.9.v.37.*

CAPUT XX.

352. *Dei mandantis authoritas, & bonitas debet nos excitare ad obſervantiam mandatorum Dei.*

Locutus eſt Dominus, &c. Ego ſum Dominus Deus tuus, &c. Cur antequam mandata ſua obſervanda proponeret Deus præmiſit hæc verba? nonne ſatis ſciebant filij Iſrael, ipſum eſſe Deum? Hoc præmiſit, ut ſuam authoritatem ſummam in memoriam eis reduceret: Additque, *qui eduxi te de Ægypto, &c.* ut ſua potentia, ſapientia, & benevolentia in ipſos oſtenſa, excitaret, & moveret ad obſervantiam ſuorum mandatorum. *Op. decem præcep. ſer.1.*

353. *Notitia Creatoris, & Reparatoris inducit hominem ad obſervantiam mandatorum Dei.*

Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, & de domo ſervitutis. Cur præmiſit ad explanationem mandatorum hæc verba? Nota, quod ad plenam mandatorum explanationem, quædam debent præmitti, ſcilicet, quæ pertinent ad mandatorum cognitionem: & ſunt duo fundamenta fidei; primum eſt notitia Creatoris: ſecundum eſt notitia Reparatoris, ſuntque veluti duo radij, vel duo oculi nos ſemper dirigentes in viam mandatorum, ſicut homo prius aperit oculos, quàm ambulet: Dicit igitur (*ego Dominus*), indicans ſuam potentiam Patris: addit, (*Deus*) indicans ſapientiam Filij; addit, (*tuus*) indicans bonitatem Spiritus Sancti: In hoc, quod dicit, (*ego*) identitatem eſſentiæ notat, ſignificans ſe Deum Trinum, & unum, Creatorem univerſorum: ſcilicet, ego ſum, qui te feci in eſſe naturæ & gratiæ, cui debes obedire, & quem debes adorare. Addit poſtea, (*qui te eduxi de Terra Ægypti*): Hoc dictum eſt litteraliter Hebræis quoad corporalem eductionem de Ægypto, ſed ſpiritualiter omnibus, quoad ſpiritualem eductionem de Ægypto æternæ damnationis, de peccato primi hominis: ſicut enim illi educti fuerunt poſt comeſtionem Agni Paſchalis, & per aſperſionem ſanguinis liberati ab Angelo exterminatore: ſic nos per Verbum incarnatum educimur de diabolica ſervitute per eſum Carnis ipſius in Sacramento Altaris, & per ſanguinem eius in Baptiſmo. *Op. de decem præcep. ſerm.2.*

354. *Ex nomine Dei infertur infinita æquitas ipſius, & fundamentum præceptorum ipſius.*

Ego ſum Dominus Deus tuus. Cur præmittit ad publicationem præceptorum notitiam ſui nominis? quia in hoc nomine Dei comprehenditur ſupertranſceſſiva Dei dignitas omnem auctoritatem excedens, item & eius poteſtas illimitabilis: Item & æquitas inobliquabilis, qua fovet, & approbat bona, & delet, & reprobat mala: Et hinc eius auctoritatem, & æquitatem expreſſit in hoc nomine, (*Deus*) ut pateret quanti ponderis eſſent eius præcepta. *Op princip. ſacra Scrip.*

355. Præcepta Dei ſunt conformia, & deſcendentia à lege naturæ: Et præcipuè Deum colendi.

Ego ſum Dominus Deus tuus, &c. Cur præmiſit id, quod filijs Iſrael notum erat, ſcilicet, quod ipſe erat Deus? ſed nota, quod prius voluit Deus, ut Moyſes aſcenderet ſimul cum Aaron in montem, & deinde ſubdidit, *Ego ſum Dominus Deus tuus*, tradendo præcepta obſervanda: & per hoc voluit indicare, quod volens pervenire ad intelligentiam mandatorum Dei, debet aſcendere in montem, ideſt eminentiam mentis: & hoc ſubdit, *ego ſum Dominus Deus tuus*, ut pateſieret, quod ſecundùm impreſſionem lucis æternæ, & veritatis divinæ lex naturæ eſt nobis data, & ſecundùm illam lucem documenta legis divinæ ſuſcepimus: Cum autem ens primò cadat in Animam, hocque vel eſt increatum, vel creatum, hinc etiam duplex oritur Iuſtitia: Vna per quam ordinamur ad ens increatum, alia ad ens creatum: & ſecundùm hanc duplicem iuſtitiam, duplex tabula Moyſi data: prima, & ſecunda: In prima dantur præcepta ordinantia ad ens increatum, & quia hoc habet ut cauſa omnium efficiens ſummam Majeſtatem, ut formalis, exemplariſque ſummam ſapientiam, & veritatem, & ut finalis ſummam bonitatem; hinc præcipitur adoratio ſummæ Majeſtatis in primo præcepto; ſummæ veritatis recognitio in ſecundo, amor ſummæ Bonitatis in tertio præcepto. In ſecunda Tabula ordinantur, quæ reſpiciunt ens creatum, quæ fundantur in illis duobus præceptis naturæ. *Quod tibi vis, alteri feceris; & quod tibi non vis, alteri non feceris.* Ex quibus patet quàm juſta, quàm ſancta, quàm utilia, quàm obſervabilia ſint divina præcepta. *Op. de decem præcept. ſerm. 1. 2. & ſeq. ad 5. op. Bibl. paup. 21.*

356. Sapientia, & Bonitas divina eluceſcit in ordine, & modo, quo nobis tradidit præcepta.

Non habebis Deos alienos coram me, nec facies ſculptile, &c. Cur Deus incepit præcepta à lege negativa, cum in novo Teſtamento inceperit ab affirmativis, dicens: *Diliges Dominum, &c. ſic Matt. cap. 4.* Reſp. quod Deus tradidit præcepta breviſſimo modo, ne oneraretur noſtra memoria; clariſſimo modo, ne offuſcaretur noſtra intelligentia, & facillimo modo, ne revocaretur noſtra voluntas: Tradidit autem prima præcepta per negationem, quia ſimul voluit revocare ab Idololatria, & implicare cultum Dei in affirmativa; quæ tamen clarius expoſita ſunt in Evangelica lege. *ſerm. 2. op. de decem præcept.*

357. Ad Idololatriam reductivè ſpectant omnes ſuperſtitiones, & errores Dei Majeſtatem, Veritatem, & Bonitatem tangentes.

Non habebis Deos alienos, &c. Non facies ſculptile, neque ſimilitudinem, &c. Vide quid Deus reſtrinxerit in his tribus verbis, in quibus removetur à nobis non ſolùm Idololatria, ſed & prohibentur omnes actus, per quos avertitur mens humana à reverentia Creatoris ſui, & ideò vetantur omnes prophanæ pactiones Dæmonum, omnes falſæ ſuperſtitiones, & adinventiones errorum, & omnes perverſæ appretiationes creaturarum. Ad pactiones Dæmonum reducuntur omnes artes magicæ, ſive ſint ad tranſmutationem naturarum, ut fecerunt magi Pharaonis: ſivè ſint ad ludificationem ſenſuum, ut faciunt Incantatores; & Hiſtriones: ſivè ſint ad inveſtigationem futurorum contingentium: Ad ſuperſtitiones veniunt omnes errores contra fidem, ut hæreſis; perverſio ſenſus ſacræ Scripturæ, & ſimiles: Nomine perverſæ appretiationis creaturarum venit Idololatria ſuperborum, avarorum, & laſcivorum. *ſerm. 3. In op. de decem præceptis.*

358. Idololatria Chriſtianorum eſt per ſuperbiam, avaritiam, & luxuriam.

Non facies tibi ſimilitudinem, quæ eſt in Cœlo, in aquis, in terra, &c. Quid eſt facere ſibi ſimilitudinem rerum creatarum? Nonne poſſunt pingi, & repræſentari per picturam, vel ſculpturam creaturæ? Nota quod non prohibentur picturæ creaturarum, ſed dicit, non facies tibi ſimilitudinem, ideſt idolum, & ipſius æſtimationem, nempè non habebis in tanta æſtimatione res creatas, ut propter eas Deum tuum, eiuſque cultum deſeras: Prohibet igitur nimiam appretiationem creaturarum, ita, quod homo amorem præcipuum, quem deberet ponere in Deo, ponat in bono creato, ſicut faciunt ambitioſi, qui ſummè diligunt ſeipſos; avari qui ſummè diligunt nummum, & guloſi; & luxurioſi, qui ſummè diligunt ventrem pro Deo. *Op. de decem præcept. ſerm. 2. op. Diæt. ſalutis tit. 3. c. 2.*

359. Imaginum adoratio ſuadetur, & qualiter facienda.

Non facies tibi ſimilitudinem, &c. Ergo hic prohibetur omnis Imago, eiuſque adoratio? Et tamen in Eccleſia adorantur Imagines? Reſp. quod tempore legis prohibebantur Imagines Dei; quia nondum Deus factus erat homo, & ob periculum erroris: ſed nunc piè, & ſanctè introductus eſt uſus, & adoratio Imaginum ſacrarum poſt adventum Dei in Carnem, & hoc ob ſimplicium ruditatem; picturæ enim rudibus inſerviunt loco librorum. Secundò ob affectuum tarditatem, ſcilicet ad excitandam noſtram devotionem in his, quæ pro nobis, & in exemplum noſtri à Chriſto, & ſanctis geſta ſunt. Tertiò propter memoriæ labilitatem, ſcilicet, ut videntes Imagines recordemur beneficiorum nobis impertitorum, & operum virtuoſorum ab ipſis geſtorum. Et quia Imago v. g. Chriſti introducta eſt ad repræſentandum eum, qui pro nobis crucifixus eſt, ideò omnis reverētia, quæ ei offertur, exhibetur Chriſto, & perſonæ repræſentatæ: Eſt igitur adoratio Imaginum non abſoluta, ſed reſpectiva, ſcilicet in ordine ad Prototypum: Vnde cultus, qui exhibetur Imaginibus Chriſti eſt latriæ: Cultus, qui exhibetur Imaginibus Mariæ Virginis hyperduliæ: imaginibus ſanctorum eſt Duliæ: Cultus verò, qui exhibetur Cruci, vel particulæ Crucis Chriſti, in qua verè pependit eſt cultus Latriæ, Tum ratione formæ crucifixum repræſentantis, Tum ratione materiæ, quia tetigit Chriſtum, fuitque inſtrumentum noſtræ ſalutis: Cæteris autem Crucibus præſtatur honor, & adoratio ratione figuræ, ideſt prout repræſentat Chriſtum crucifixum: Crux autem materialiter tantùm conſiderata exigit non adorationis

rationis

rationis cultum, ſed tantùm quamdam venerationem, ſicut & Sacramenta. *lib. 3. d. 9. a. 1. q. 2. & ſeq. per totum. op. Comp. Theol. lib. 5. cap. 60. Opuſc. de dono pietatis c. 2.*

360. *Idololatria multiplex in Infidelibus & in Chriſtianis prohibetur.*

Non facies ſimilitudinem, ſeu Imaginem, quæ in Cœlo eſt, & quæ in terris eſt, & quæ in aquis. Notandum eſt diligenter quali ordine procedit hic ſacer Textus, nam in his verbis voluit comprehendere omnem Idololatriam veram, & moralem: Unde primò prohibet Deos alienos: in quo peccant Iudæi, qui expectant Meſſiam, ideſt Antichriſtum, & Saraceni, qui adorant Mahometum: Item & ſculptilia, in quo peccant Gentiles, qui colunt ſtatuas: Et hæretici, qui non credunt de Deo, niſi, quod imaginatione, & phantaſia confingunt: Item & ſimilitudinem, vel imaginem eorum, qui ſunt in Cœlo, ut faciunt ſuperbi, qui diligunt ſuper omnia homines: Item eorum, quæ ſunt in Terra, ut Avari, qui colunt pecuniam, & divitias: Item eorum, quæ ſunt in aquis, ut faciunt voluptuoſi, qui ſectantur voluptates, & delicias. *Op. Comp. Theol. l. 5. c. 60.*

361. *Timor, & Amor requiruntur ad obſervantiam præceptorum.*

Ego ſum Dominus Deus tuus, fortis zelotes, viſitans iniquitatem Patrum in filios uſque in tertiam, & quartam generationem, & faciens miſericordiam in millia his, qui diligunt me, &c. Ad quid ſubjungit, ſe eſſe Deum fortem zelotem, &c. nonne ſuffecerat dixiſſe in principio huius ſermonis, ſe eſſe Deum, ad quid id duplicat? Quia cum omnia præcepta ſint, vel affirmativa, ut homo faciat bonum; vel negativa, ut vitet malum, impoſſibile eſt, ut hæc exequatur, ſcilicet, ut vitet malum ſine timore, & faciat bonum ſine amore; ſicut enim avis volare non poteſt ſine duabus alis, & homo ambulare ſine duobus pedibus, ſic nec perfectus eſt homo obſervator præceptorum Dei, niſi ſit repletus timore, quod habetur ex conſideratione divinæ ſeveritatis, & amore, quod habetur ex conſideratione divinæ Bonitatis. Hinc ait Deus ut incuteret timorem, *Ego ſum Deus fortis zelotes*, ideſt fortiſſimum habens zelum eorum, qui oderant me: & volens imprimere amorem ſubdit, *faciens miſericordiam, &c. Op. de decem præceptis ſerm. 2. & in Pſal. 45. op. Bibl. paup. cap. 40.*

362. *Deus pronior eſt ad miſericordiam, quàm ad ſeveritatem.*

Ego ſum Deus fortis zelotes viſitans iniquitatem Patrum in filios, & faciens miſericordiam in millia his qui diligunt me. Cur loquens Deus de ſua miſericordia, addit, *viſitans in millia*, quod non dicit, dum minatur pœnam, ſed tantum ſimpliciter dicit, viſitans iniquitatem Patrum in filios? Id dicit ad oſtendendum, quod Dei miſericordia, & Benignitas tranſcendit ultionem iniquitatum. *ſerm. 2. In op. de decem præcept.*

363. *Quomodò ſit verum, quod Deus puniat filios ob peccata parentum.*

Viſitans iniquitatem Patrum in filios, &c. & faciens miſericordiam, &c. Quomodò alius eſt qui peccat, alius eſt qui vapulat? Ergone puniuntur innocentes pro peccatoribus? Reſp. primò, quod aliquando Deus punit parentes in filijs, quando tollit eos de mundo ad majorem pœnam Patrum, ut evenit in pueris ſodomitarum; quod tamen ordinatur in majus bonum ipſorum filiorum. Reſp. ſecundò, quod cum filij ſunt imitatores paternorum ſcelerum, punit peccata Patrum cum peccatis filiorum uſque ad tertiam, & quartam generationem, ſcilicet temporaliter. *ſerm. 5. in op. de decem præceptis & In Luc. cap. 13. v. 5. & l. 3. d. 12. a. 1. q. 1. ad 3. & In Ioan. cap. 9. v. 1. & l. 2. d. 33. a. 1. q. 1.*

364. *Amor latam, & facilem viam mandatorum Dei.*

Viſitans iniquitatem, &c. & faciens miſericordiam, &c. Cur addidit hic, *faciens miſericordiam in millia.* quod non addidit agens de punitione? Reſp. Vt magis incuteret amorem, quàm timorem. Amor viam mandatorum latam, & facilem reddit; amantibuſque eſt lata; non amantibus eſt arcta. *Op. de decem præcept. ſerm. 2. & In Luc. c. 1. v. 72.*

365. *Fidelis Confeſſio ſummæ Veritatis præcipitur, & abnegatio eiuſdem prohibetur in ſecundo præcepto.*

Non aſſumes nomen Dei in vanum, &c. Vide ordinem pulcherrimum præceptorum Dei: nam in primo præcepto præcipitur humilis adoratio ſummæ Majeſtatis: hic autem qualificatur talis adoratio, nempe vult, ut recognoſcatur ſumma Veritas, & removeatur quidquid ei poteſt eſſe contrarium, ob id præcipit juramentum verum, quando neceſſitas urget, & vetatur falſum; ſicut & omnis blaſphemia, & omne peccatum linguæ contra Deum. *ſerm. 3. op. de decem præcept. & op. Diat. ſal. Tit. 3. cap. 2. & Comp. Theol. l. 5. cap. 61. & ſup. c. 14. & l. 37. dub. 2. & a. 2. q. 3. & op. ſpec. Animæ cap. 2.*

366. *Sanctificatio diei feſti præcipitur à Deo, & quàm Deo chara.*

Memento, ut diem ſabbati ſanctifices. Cur voluit Deus ſanctificationem diei ſabbati? Et cur nos ſanctificamus diem Dominicam? Reſp. quod in hoc præcepto aliquid morale, aliquid figurale, aliquid cæremoniale, & aliquid ex utroque mixtum: ut morale ſignificat, quod Deus ab homine ſemper requirit, ut ſibi habitaculum cordis præpararet, & eidem aliquando vacaret, & per dilectionem eidem adhæreret: Vt figurale ſignificat à quo opere ceſſandum eſt, ſcilicet ab opere peccati, & quid credendum, & expectandum ſit, videlicet quies paſſionis Chriſti in ſepulchro: Vt cæremoniale verò importat determinationem diei ſeptimæ, in qua Chriſtus requieſcere debebat in ſepulchro, & Deus ceſſavit ab omni opere; & quantum ad hoc in lege evacuatum eſt, quia jam Chriſtus requievit, veritate adveniente mutata eſt hæc dies in Dominicam in memoriam beneficij redemptionis, & in præfigurationem futuræ reſurrectionis. *lib. 3. d. 37. dub. 3. & op. de decem præcept. ſerm. 4. In Luc. c. 23. v. 54. op. Bibl. paup.*

367. *In ſanctificatione feſtorum continetur integra obſervantia aliorum præceptorum.*

Memento, ut diem ſabbati ſanctifices. Cur anteposuit huic præcepto hoc verbum, *memento.* Cur non etiam cæteris præceptis? quia in huius præcepti obſervantia perfecta cætera etiam memorantur, & continentur: Dum enim homo vacat ſibi, & Deo, melius cognoſcit quid agendum, & quid vitandum: Unde quodammodò facit ad aliorum moralium integram impletionem. *lib. 3.d.37. dub.3.& op.Comp.Theol.l.5.cap.62.*

368. *Opera ſervilia, & carnalia prohibentur in die feſto.*

Sex diebus operaberis, ſeptimo autem die ſabbatum Domini Dei tui eſt, non facies omne opus in eo. Cur dicit diem ſabbati eſſe Domini Dei? Nonne & cæteri dies ſunt Dei? Et quomodò omne opus prohibetur in ſeptimo die? Vt videas, quod ſeptima dies tota eſt deputanda ad cultum Domini Dei, & ideò prohibentur illa opera, in quibus homo inhiat terrenis lucris, ut quæ ſunt præter neceſſitatem, & per quæ Anima detinetur, maximè circa hæc interiora, ne ſe, nec Deum ſuum recolat: & hæc ſunt opera ſervilia, & etiam opera carnalia, ut ebrietates, lites, & jurgia, choreæ, quæ maximè libertati ſpiritus repugnant. *l. 3.d.37.dub.3.* Nota tamen, quod ad Prælatos Eccleſiæ ſpectat determinare quomodò, & qualiter ab operibus exterioribus ceſſandum ſit. *lib.3. Ibidem.*

369. *In die feſto quanam ſunt facienda.*

Memento, ut diem ſabbati ſanctifices, &c. Nota, quod in hoc præcepto exigitur à Deo exhibitio dilectionis in Deum, ad quam requiritur divina vocatio convertens Animam in Deum; Item Chriſti imitatio in operibus: Item ceſſatio ab operibus ſervilibus: primum habetur ſecundùm opera ſeptem, quorum tria ſunt intrinſeca, ſcilicet meditatio, oratio, & exultatio, ex quibus exercetur contemplatio: Alia quatuor ſunt, lectio, pſalmodia, Sacrificium; & adimpletio divinæ legis: ſecunda ſcilicet imitatio Chriſti; quæ conſiſtit in ſex operibus miſericordiæ, & Tertia eſt ceſſatio ab omni opere ſervili. *Op. de decem præcept. ſerm.4.*

370. *Tranſgreſſores diei feſti ſunt ſimiles damnatis, & Dæmonibus.*

Memento, ut diem ſabbati ſanctifices. Cur dicit memento, ad memoriam revocans hoc præceptum? quia tranſgreſſores huius præcepti videntur memoriam amiſiſſe, non reminiſcentes, quod Deus in ſex operibus fecit mundum, & in ſeptimo requievit: Quod Martyres, & ſancti laboraverunt in mundo, & nunc requieſcunt in Cœlo, & quod Diabolus, & damnati ſoli ſunt, qui ſemper laborant, & nunquam requieſcent, quibus tales tranſgredientes hoc præceptum ſunt ſimiles: Imò iſti quaſi ſanctificant totam ſeptimanam, vacant enim operibus licitis, in ſex diebus, & in die feſto operibus illicitis, dantes Animam Diabolo. *Op. Diet. ſalutis tit.3.c.2.*

371. *Traditur modus celebrandi ſabbatum myſticè.*

Memento, ut diem ſabbati ſanctifices. Cur appellatur dies feſtus dies ſabbati? ſabbatum interpretatur quies: In hoc ergo Chriſtus requievit in ſepulchro: per hoc denotatur, quod homo per ſex ætates debet cum Chriſto contribulari, & crucifigi, ut in morte ſua habeat ſabbatiſmum: Dicitur etiam hic dies magnus, quia tunc facta eſt impletio figuræ per veritatem, & tunc ceſſavit ſabbatum, cum fuit impletum, & dies Dominicus ſucceſſit celebrandus, quia jam habemus veritatem dici ſeptimæ; per Chriſti quietem, expectamus reſurrectionem, & glorificationem octavæ, quæ jam in Capite noſtro incohata eſt, & conſummabitur in reſurrectione generali: Dicitur etiam hic dies ſabbatum Domini, ſcilicet quies à perpetratione peccati: Dicitur, & quies contemplationis, & ſtatus Religionis, & obſervantiæ Evangelicæ perfectionis. *In Luc.c.23.v.54.*

372. *Honor, & obedientia parentibus exhibenda à filijs.*

Honora Patrem tuum, & Matrem tuam. Cur Deus collocavit quarto loco hoc præceptum; & tanquam primum ſecūdæ Tabulæ? quia cum præcepta Decalogi ordinant hominem ad Deum, & ad proximum: poſt ordinationem ad Deum, primo loco ſeſe offert in ordine præceptorum ad proximum directorum honor debitus parentibus, eſt enim nobilior cæteris. Nota autem quod in hoc verbo, *Honora*; continetur obligatio reverentiæ debitæ Patri, item obedientiæ, & beneficentiæ: primum ei competit ratione originis: ſecundum ratione regiminis: tertium ratione benefactoris. *ſerm. 5. de decem præcept. & l.3.d.37.dub.4.*

373. *In hoc præcepto continetur honor debitus etiam alijs.*

Honora Patrem, & Matrem tuam. Cum debeamus etiam alijs reverentiam, obedientiam, & beneficentiam, cur tantùm fit mentio de Patre, & Matre? quia cum parentes ſint proximiores, & magis cæteris benefacientes filijs, hinc ſolùm fit mentio de parentibus; cum enim in hoc præcepto ordinetur homo ad proximum; hinc in ipſo continetur obligatio etiam ad alios. *l.3.d.37.dub.4.*

374 *Honor exhibitus parentibus meretur longævitatem vitæ, & felicitatem: quæ maximè debetur pietati.*

Vt ſis longævus ſuper terram, &c. Cur huic præcepto tantùm promittitur longitudo vitæ, & non potius beatitudo vitæ? Quia in hoc præcepto maximè commendatur pietas; cui pluſquam cæteris actibus debetur miſericordia Dei, & quia vita inter alia maximè amatur; hinc promittitur longitudo vitæ: quæ vita corporaliter promittebatur populo carnali, ſed ſpiritualiter nobis promittitur vita ſpiritualis, & beatitudo. *lib.3.d.37.dub.4.* Nota etiam, quod longævitas non attenditur ſecundùm materialem curſum, ſed ſecundùm valorem: & ideò honoranti parentes honore reverentiæ debetur vita honorifica, honoranti obedientia, debetur vita jucunda, & honoranti honore beneficentiæ debetur vita opulenta. Nota etiam quod nomine Patris venit primò Pater, & Mater

natutalis : Secundò ſupervenit Ptinceps, qui eſt Pater auctoritate: Tertiò Tutor, magiſter, & Defeoſor: Quartò ſenex maximè antiquitatis: Quintò indigens adjutorio: Sextò amicus, ſcilicet omois Chriſtianus ratione proximitatis: Septimò omnis homo. *Op.de decem pracept.ſerm.5.*

375. *Inhonorantium parentes pœna qualis,*

Honora parentes, &c. Nota, quod inbonorantium pœna prima eſt inobedientia ſuorum filiorum; per quæ enim quis peccat, per hæc & punitur: Secunda aſt infamia Iuris, & facti, & privaotur hæredita te. Tertia, ut plurimum moriuntur mala morte, & horribili. Quatta, citò motiuotor. *Op.Diat.ſal.tit.3.c.3.*

376. *Longituda vita, & dierum conſiſtit in bonitate, & ſanctitate majori.*

Honora Patrem, &c. ut ſis longauus ſuper terram. Videtur hæc ptomiſſio falſa, cum multi Iuvenes honorantes Patres, citò moriuntur? ſed Reſpondetur, quod bæc longævitas non conſiſtit principaliter in longitudine dierum materialium, ſed in bonitate, & sãctitate vitæ: Dicitur enim de ijs *in ſap. c.10. Conſummatus in brevi explevit tempora multa, & pauci in multos computantur*; & è contrario de malis dicitur, quia longiores ſunt dies bonorum, quia meliores, non quia diutius vivant: breviantur enim, ne mali fiant, vel pejores. *Eccleſ.c.7.*

377. *Homicidium, ira, & iniuria in proximum prohibetur, & ad quos extendatur praceptum.*

Non occides. Nota, quod in hoc præcepto ſecundùm intellectum legiſlatoris ordinatur homo ad vitandum nocumentum honoria in vita corporali, & ideò prohibetur ira prorumpens in injurias vel in verbera, vel in vitam. *Op. de decem praceptis ſerm. 6. & lib. 3. d. 37. dub.5. & op.Comp. Theol.l.5.c.64. & Diat.tit.3.c.4.* Nota etiam, quod homicidium prohibitum hic fit vel libidine vindictæ, vel ex crudelitate, vel interpretativè, ſcilicet, vel omittendo, vel conſulendo, vel detrahendo, vel odiendo: occidere autem hominem ſecundùm ordinem legis in Iudicibus eſt licitum, quia illud homicidium non fit ut ab homine, ſed ut à Deo præcipiente. *Op.de decem pracept.ſerm.6.*

378. *Peccata carnalia quarè prohibita.*

Non machaberis. Hic ſolùm videtur prohibitum adulterium, & ooo cæteri actus carnales, ut fornicatio, mollities, &c. Cur ergo extenditur ad alios actus carnales, cum maximè ſub nomine prohibitionis gravioris non iotelligi debeat minus grave? ſed Reſpondetur, quod in præceptis ſecundæ Tabulæ prohibentur omnes actus ordinati ad nocẽdum proximo: hinc, quia quantum ad peccatum carnis magis offenditur proximus per adulterium, ideò illud explicitè hic probibetur: Non per hoc tamen ſtat, quin prohibeantur omnes alij actus illiciti coitus, & abuſus illorũ membrorum, & omnis illicita affectio repugnans legibus matrimonij: & ob id actus, qui fiunt ad pruvocationem libidinis, & impugnationem caſtitatis, prohibentur, ſuntque adulterium, fornicatio, ſtuprum, ſacrilegium, inceſtus, & peccatum contra naturam. *lib. 3. d. 37. dub. 6. & op.de decem praceptis ſerm.6. Expoſit.Reg.S.Franc.c.2.*

379. *Peccatum luxuria, & pracipuè machia eſt morbus contagioſus, & peſtilens.*

Non machaberis. Si hic prohibetur omnis actos etiam internus libidinoſus, & contra caſtitatem; cur poſtea in ſexto præcepto fit ſpecialis prohibitio actus interni? Ad denotandum, qood peccatum luxuriæ eſt vilis infirmitas, & morbus contagioſus, qui ſolo aſpectu, ſicut Baſiliſcus inficit hominem, tabeſcereque faciens, & ægrotare hominem: & ut pateat per hanc repetitionem eius vilitas, & quàm Deo ſit exoſum: eſt enim major mercatora Diaboli, & univerſalius peccatum cæteris: quia Diabolus pro uno peccato lucratur duas, & plures ſæpè Aoimas, nullique parcit, ſe extendens ad omne genus hominum: Vnde cum Diabolus babeat ſeptem filias, ſcilicet ſuperbiam, quam dedit mulieribus & ambitioſis; uſuram mercatoribus, rapinam militibus, & magnatibus, ſimoniam Clericia, hypocriſim Religioſis, luxuriam tamen pro univerſis reſervavit. *Op.Diat.ſal.Tit.3.c.5.*

380. *Furtum quodlibet hic prohibetur à Deo.*

Non furtum facies. Nota hic prohiberi omnem illicitam rei alienæ uſurpationem invito Domino, eſt enim contra Ius naturæ. *l.3.d.37.dub.7. & op. de decem pracept.ſerm.6. & Diat.tit.3.cap.6.*

381. *Mendacium quodlibet eſt Dea exoſum.*

Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium. Nota, quod hic prohibetur quodlibet mendacium, ſive ſit officioſum, ſcilicet quod nulli obeſt, & alicui prodeſt: ſive ſit jocoſum, quod nulli prodeſt, & nulli obeſt: ſive ſit pernicioſum, ſivè cum juramento, ſivè ſine juramento: mendacium enim eſt falſa vocia prolatio cum intentione fallendi: Cum autem Deus nõ poſſit recedere à veritate, ſequitur quod nec poſſit diſpenſare in mendacio, & quod ſit ita prohibitum, quia ex natura ſua eſt malum. *Op. de decem pracept.ſerm.7. & l.3.d.73.dub.8. & d. 38.per totum.Diat.Tit.3.c.7.op.Comp.Theo.l.5. cap.66.59. & 67.*

382. *Lingua mala perverſitas qualis, & plurimorum peccatorum radix.*

Non loqueris contra proximum falſum teſtimonium. Hic expreſsè prohibetur falſificatio Teſtimonij in Iudicio: ergo alij actus linguæ non videntor prohibiti? ſed Reſpondetur hic prohiberi omnes actus noxios proximo, qui fiunt per linguam: imò omnis uſus illicitus, & malus linguæ, ſcilicet blaſphemia, murmur, defenſio peccati, perjorium, mendacium, detractio, accuſatio, multiloquium, verbum otioſum, ſcurrilitas, indiſcretio, convitium, contentio, bonorum deriſio, pravum conſiliom, ſuſurratio, maledictio, peccatum bilinguium, rumor, jactantia, & ſecreti revelatio. *Op.Diat.ſal.Tit. 3.cap.7.*

383. *Lingua vel ut inſtrumento Dei debemus uti, vel ut inſtrumento Diaboli.*

Non loqueris, &c. Cur præceptum peculiare facit Deus in ordine ad linguæ uſum? quia lingua, ſi in bonum utaris, erit lingua Dei, & à Spiritu Sancto mota: ſi in malum, erit iſtrumentum Diaboli. *ſerm.1.Dom.11.Pentec.*

384. *Innocentia*

384. *Innocentia cordis quoad concupiſcentiam cupiditatis, & carnis præcipitur.*

Non concupiſces rem proximi tui, nec uxorem eius, &c. Vide quomodò Deus vult in nobis non ſolùm innocentiam in actibus externis, ſed & cordis, per quam rectè juxta legem naturæ, & divinam ordinatur homo ad proximum ſuum. *Op. de decem præcept. ſerm. 7. & Diat. ſal. Tit. 3. c. 8.*

385 *Concupiſcentia cupiditatis, & carnis eſt febris, & radix omnium malorum.*

Non concupiſces, &c. Cur Deus, cum præcepetit actus interiores malos et incluſos in exterioribus ſupra poſitis, hic tamen explicitè denuò eos prohibet? Reſp. ne detur ulla excuſatio, & ut ſciamus quod ex hac duplici concupiſcentia tanquam ex fomite, & radice fit traosfuſio omnium aliorum malorum, & peccatorum: Unde in hoc præcepto prohibet Deus omnia mala: eſt enim febris, qua omnes filij Adæ febricitant, generans omnes alias infirmitates ſpirituales. *Op. de decem præceptis ſerm. 7.*

386 *Videre in ſacra Scriptura ſumitur aliquando pro qualibet alio ſenſu: Voces enim Dei facta, non verba.*

Cunctus autem populus videbat voces, &c. Quomodò dicitur videbat, & non potius audiebat? Quia videre in ſacra Scriptura aliquando ſtat pro audire, vel ſentire aliquo ſenſu. *lib. 4. d. 1. p. 1. dub. 2. & op. de perfect. religioſ. l. 2. c. 75.* Addit Philo hic *Dicitur videbat, quia humana vox auditur, quia quæcumque Deus dicit, non verba, ſed facta ſunt.*

387. *Tranſgreſſores divinæ legis puniuntur graviſſimè à Deo.*

Cunctus populus videbat voces, ſonitum buccinæ, &c. Nota, quod ante, & in actu promulgationis legis, & poſt voluit Deus hæc portenta oſtendere, ad incutiendum timorem in corda audientium. *Centil. p. 3. ſect. 32.* Ex hoc voluit indicare, quod Deus tranſgreſſores horum præceptorum puniret graviter: ſicut enim tranſgrediens legem Imperatoris punitur, & pœna corporis, & pœna bonorum mobilium, & immobilium, & pœna patibuli; multo magis tranſgreſſores legis divinæ puniuntur pœna Corporis, & Animæ: item pœna bonorum mobilium, ſcilicet amiſſionis gratiæ, & immobilium, ſcilicet amiſſionis gloriæ: Item, & patibulo Inferni: & ſicut homini, qui ducitur ad patibulum velantur oculi corporis, ligantur manus, & nudatur veſtibus: ſic tranſgreſſores velantur in oculis rationis, ligantur in manibus operationum, & nudantur veſte converſationis humanæ. *Op. Diat. ſal. Tit. 3. c. 9.*

388. *Tranſgreſſores divinæ legis puniuntur ſpiritualiter decem plagis Ægyptiorum.*

Cunctus populus videbat voces, &c. ad incutiendum timorem. Sed ad quid iſte timor? Vt intelligerent, quod ſicut per decem plagas Ægyptij fuerunt puniti, ſic & per alias decem plagas puniuntur à Deo tranſgreſſores divinæ legis: Plagæ Ægyptiorum fuerunt ſanguis, ranæ, ſciniphes, muſcæ, animalium peſtis, veſica, grando, locuſta, tenebræ, & mors primogenitorum, quæ vaſtaverunt Ægyptum: ſic & decem plagæ ſpirituales corrumpunt mundum iſtum: ſuntque ſanguis, ſcilicet luxuria: Ranæ, ſcilicet loquacitas, & peccata linguæ: ſciniphes, ſcilicet invidia: muſca, ſcilicet ira, & indignatio: peſtis animalium, ſcilicet accidia: veſica turgens, ſcilicet ſuperbia: grando, ſcilicet peccatum injuriæ, Locuſta, ſcilicet gula: Tenebræ, ſcilicet cæcitas ignorantiæ: Mors primogenitorum, ſcilicet ſcandalum: Vnde ſicut poſt has plagas Ægyptij ſubmerſi ſunt in mari, ſic & tranſgreſſores legis divinæ, ſi non egerint pœnitentiam ſubmergentur in Inferno cum Diabolo, & Angelis eius. *Op. Diat. ſal. Tit. 3. cap. 10.*

389. *Ad vitandam tranſgreſſionem mandatorum incutit Deus in nos timorem.*

Cunctus populus videbat voces, &c. Cur voluit connectere hæc ſigna timoris cum promulgatione legis. Reſp. ad incutiendum timorem in eos, ut notatur hic *verſ. 20.* & ut adverterent, quod tranſgreſſores legis multis bonis privantur temporalibus, & ſpiritualibus: Item & in multa flagitia permittuntur ruere, & in multa pericula cadunt. *Op. de decem præceptis ſerm. 1.*

390. *Fides incutit timorem, & reverentiam in Deum.*

Timore concuſſi ſteterunt procul, dicentes, loquere tu nobis, non loquatur nobis Deus, &c. Cur potius expetunt verba Dei à Moyſe, & non immediatè à Deo? quia fides incutit timorem, & reverentiam ad Deum. *In Luc. c. 7. v. 5.*

391. *Per timorem cuſtodit Deus hominem à culpa.*

Et ait Moyſes, nolite timere, ut enim probaret vos venit Deus ad vos, & ut terror illius eſſet in vobis. Quomodò exhortatur Moyſes filios Iſrael, ne timeant, & poſtea dicit, quod Deus oſtendit illa ſigna, ut terror illius eſſet in eis; ſi Deus volebat in eis terrorem, cur dicit, nolite timere? ſed nota, quod Deus nolebat in eis timorem vitioſum, ſed bonum, & ſanctum, ut ſic eos cuſtodiret à tranſgreſſionibus: ſicut enim ſapiens medicus præbet non ſolùm infirmo medicinam curantem à morbo, ſed & præſervantem à recidivo: ſic & Deus per timorem eos volebat à culpa liberare, & à futuris præſervare: ſic facit timor Domini. *Op. Diat. Tit. 6. cap. 1.*

392. *Prælatus, & Prædicator debet ſcientia, & moribus ſe hominem de Cœlo oſtendere.*

Vos vidiſtis, quod de Cœlo locutus ſum vobis. Cur de Cœlo dicit Deus ſe locutum, & non potius de monte Sinai? ſed nota, quod quando Deus tradit præcepta, & eos dirigens in via Dei, dicitur de Cœlo loqui volens per hoc indicare, quod officium alios judicandi, docendi, & prædicandi, panem verbi Dei exhibendi auditoribus eſt cæleſte, & divinum, & quod nemo ipſum debet aſſumere, niſi exemplo Dei cæleſtem naturam habeat in ſcientia, & moribus, probitateque vitæ. *Op. Eccleſ. Hierarch. p. 4. c. 3.*

393. *Altare Chriſtus eſt de terra Virginea fabricatus.*

Altare de terra facietis mihi , & offeretis ſuper illud, &c. Cur de terra voluit ſibi fabricari altare, & non potios de auco? qoia per hoc præfigurata eſt Incarnatio Verbi: Hoc Altare eſt Chriſtus de terra, ſcilicet de Virginea carne fabricatus , ſuper quod offerenda ſunt noſtra ſacrificia. *Pſalm.* 25.

394. *Altaria ideò eriguntur in memoriam mirabilium Domini.*

Altare de terra facietis mihi , &c. Cur voluit, ut Altare erigeretur ? ſubdit Dominus , *in quo fuerit memoria nominis mei* : Ad indicandum , quod quilibet debet eſſe memor Sacramentorum Dei, ad credendum, & confitendum. *In Luc. c.* 1. *v.* 63. Altaria igitur eriguntur in Eccleſia , ut ad eorum aſpectum memores ſimus Sacramentorum Chriſti, & ut excitemur ad actus fidei, & laudis divinæ.

395. *Vbi eriguntur Altaria , ibi locus eſt orationis; & venerabilis.*

Altare de terra facietis , &c. Nota ; quod Deus præcipit hic , ut in omni loco , in quo offerenda erant Sacrificia erigeretur Altare , ut in eo offerrentur Victimæ : Datur intelligi per hoc , quod licèt in omni loco debeatur reverentia Deo , tamen peculiaris veneratio debetur Deo in oratorio, ubi eſt Altare : & hoc ratione venerabilis nominis , & venerabilis agminis , ſanctorum Angelorum ; eſt enim locus divinæ memoriæ attitulatus , divinæ Eucharistiæ deputatus , & divina , & Angelica militia viſitatus. *Pſalm.* 118. *cap. prim. verſ.* 6.

396. *Trinitatis æqualitas in Perſonis oſtenditur.*

Non aſcendas ad Altare meum per gradus. Cur non vult , ut aſcendatur per gradus ad Altare ? Id myſticè dictum eſt : Nam per Altare ſignificatur Trinitas Perſonarum Divinarum : Iubet ergo Deus , ut non aſcenderetur ad Trinitatis cognitionem , vel adorationem per grados , ſcilicet tollendo æqualitatem earum. *lib.* 1. *d.* 25. *dub.* 4. *& op. expoſitione miſſæ cap.* 4.

397. *Decem Præcepta Decalogi ſunt fundamenta , & regulæ omnium legum , & bonorum, quæ ſunt in moribus.*

Nota , quod decem præcepta Deus dedit in hoc loco : Cur decem ? quia decem prædicamenta ſunt fundamentum eorum omnium , quæ determinantur in Dialectica , & partes orationis ſunt fundamenta in Grammatica eorum , quæ exprimi poſſunt per ſermonem : ſic & decem hæc præcepta ſunt fundamenta , & regulæ omnium legum, & omnium bonorum. *ſerm.* 1. *In op. de decem præceptis, &c.*

CAPVT XXI.

398. *Præcepta judicialia præponi debent cæremonialibus.*

Hæc ſunt judicia , quæ propones eis. Nota , quod in hoc , & ſequentibus capitibus Deus proponit judicialia præcepta neceſſario obſervanda , quæ erant ſecundùm dictamen Iuſtitiæ & charitatis , & ideò reprehenſi ſunt à Chriſto Phariſæi *Luc. cap.* 11. eo , quod præpoſuerunt cæremonias his præceptis. *In Luc. cap.* 11. *v.* 42.

399. *Servi debent ſervire, obedire, & cuſtodire, maximè ſervi Dei.*

Si emeris ſervum hebræum , ſex annis ſerviet tibi , in ſeptimo anno egredietur liber gratis. Vide quod Deus vult , ut qui eſt ſervus ſerviat ſicuti decet , ſcilicet ſervitute operoſa , timoroſa , & moroſa , ſerviendo , obediendo , & cuſtodiendo. *Pſalm.* 118. *cap.* 8. *v.* 13. Idque faciendum à nobis maximè ad Deum , ut libertatem aſſequi mereamur in ſeptimo anno, ſcilicet in gloria.

400. *Prælati debent incumbere , ut ſubditi audiant Verbum Dei.*

Et perforabit aurem eius ſubula , &c. Cur præcipit Deus , ut perforetur auris ſervi illius , qui recuſabit exire de ſervitute ? Myſticè id dicitur Prælatis , qui debent amovere omnia impedimenta in ſubditis etiam rebellibus , ut audiant Verbum Dei. *In Ioan. cap.* 18. *v.* 11.

401. *Habens libertatem poteſt ſe licitè facere , & vendere in ſeruum.*

Et ſi ſit ei ſeruus in ſempiternum. Ex hoc patet , quod qui eſt liber poteſt ſe vendere , & facere ſeruum. *lib.* 2. *d.* 6. *art.* 3. *q.* 2. *in fundam.*

402. *Viri percutientes uxorem peccant.*

Si quis percuſſerit uxorem prægnantem ſubiacebit damno illato , &c. Nota , quod hanc legem fecit Dominus , ut oſtenderetur honor , qui debetur matrimonio : Unde graviter peccant viri, qui percutiunt uxores , niſi forte, ſi non ſervant fidelitatem. *ſerm.* 1. *Dom.* 24. *poſt Pentec.*

403. *Pæna Talionis à Deo fuit ordinata in lege.*

Oculum pro oculo , &c. Cur Deus præcepit cum tanto rigore , ut oculus erueretur pro oculo ? &c. quia eſt hæc Iuſtitia legalis , ſcilicet pœna Talionis indicta in lege. *Pſalm.* 142. *& Centil. part.* 3. *ſect.* 32.

404. *Lex Evangelica dulcior , & mitior legali.*

Oculum pro oculo , &c. Vide quale diſcrimen inter legem Evangelicam , & Moſaycam ; nam in

Moſayca

Muſayca permittebatur pœna rigoroſa Talionis; in Evangelica præcipitur., ut inimicus diligatur, & reddatur bonum pro malo. *op.expoſ.Miſſa.c.4.*

405. *Scandalizans tenetur reddere Animam ſcandalizatam Deo.*

Si quis aperuerit Ciſternam, cecideritque bos in ea, reddat Dominus Ciſternæ pretium. Cur Dominus id præcepit ? Certum enim eſt, talem Dominum Ciſternæ de Iure communi non teneri ad reſtitutionem bovis, vel aſini, qui in Ciſternam cadit ? Nota, quod hic oſtenditur myſticè, quàm grave ſit peccatum ſcandali: Vult enim Dominus indicare, quod ſi quis aperuerit Ciſternam, ſcilicet dederit, ſcandalizando, occaſionem alteri cadendi in foveam peccati, tenetur non ſolùm reſtituere Animam ſuam, ſed Animam ſcandalizatam Deo: graviſſimum eſt ergo hoc peccatum ſcandali. *In Luc. c.17.v.2.*

406. *Scandalizans furatur Animas Chriſto Domino.*

Qui aperuerit Ciſternam, &c. Cur Dominus fecit hanc legem ſpecialem de obligatione reſtitutionis pretij pro bove, vel jumento in Ciſternam cadente ? & ſi hoc intelligitur de Anima occaſione ſcandali in peccatum lapſa, ut dictum eſt, quarè hanc legem pro reſtitutione ipſius fecit ? Quia Anima eſt Chriſti hæreditas. *Pſal.32.*De Populo, quem elegit in hæreditatem. *ſerm.4. Dom.19. poſt Penteceſt.* Quia theſaurus eſt Chriſti. *ſer.3. fer.2. Paſcha*: quia Chriſtus triginta tribus annis ſervivit pro Anima noſtra; ipſamque emit ſanguinis pretio; Igitur, qui tali mercenario Animam non ſolùm propriam, ſed & alias aufert per peccatum, & ſcandalum, malumque exemplum; ſimilis eſt illis, qui effuderunt ſanguinem Chriſti, *ſerm.3. Dom. prim.poſt oct.Epiphan. & ſer.3. poſt oct.Paſcha.* Quia qui alium ad peccatum mortale inducit, ipſum, quantum eſt in illo, occidit. *ſerm.2.Dom.8. poſt Pentec.*

CAPUT XXII.

407. *Furans rem alienam, non ſolùm reſtituere tenetur ipſam, ſed etiam damnum illatum.*

Si quis furatus fuerit, reſtituet quatuor oves pro una ove. Cur quatuor oves pro una ove ? quia non ſolùm furans tenetur reſtituere rem ablatam; ſed etiam reſarcire damna illata. *In Luc.c.19.v.8.*

408. *Poteſtas dominandi eſt à Deo data hominibus etiam ſuper vitas ſubditorum.*

Maleficos non patieris vivere. Hic infertur, quòd poteſtas dominandi in homine ſuper alium hominem à Deo eſt data: Vnde exigente Iuſtitia poteſt ſuperior auferre vitam alteri. *l.2. d.44.a.1.quæſt.1. & l.3.d.37. dub.5. op. de decem præceptis ſerm.6. In Ioan.c.18.v.31.& 39.*

409. *Magica ſcientia à Deo damnata, & eorum profeſſores.*

Maleficos non patieris vivere. Qui ſunt malefici? ſunt magicæ artis profeſſores, ſcilicet Pyromantiæ, Geomantiæ, aliarumque ſimilium, quæ ſunt damnatæ à Iudice Deo, & à Iure Canonico excommunicatæ; & quia earum profeſſores ſunt inſtrumenta Diaboli demergentes Animas ſuas, & aliorum in Infernum, & quia ducunt in oblivionem divinorum beneficiorum, & in omnia alia mala. *op.princip.Sacr.Script.*

410. *Qui divinum honorem creaturæ tribuit pœna mortis punitur.*

Qui immolat diis, occidetur, præterquam Domino ſoli. Vide quomodò vult Deus ſibi ſoli præſtari divinum honorem ſub pœna mortis, cum ſit crimen læſæ majeſtatis: Idque dictatur à lumine naturali. *op. de dono pietatis c.2.* ergo rapiens honorem Deo debitum per vanam gloriam, & ſuperbiam, dignus eſt morte.

411. *Vſura à Deo damnata.*

Si pecuniam mutuam dederis, non urgebis eum quaſi exactor, nec uſuris opprimes eum. Vide, quod Deus prohibuit uſuram, dicitur autem ab uſu æris; fitque quando venditur id, quod eſt commune, ſcilicet tempus. *op. de decem præceptis ſerm.6. & op. ſpecul.Animæ.c.2.*

412. *Exactiones Principum factæ contra ſubditos pauperes, & contra charitatem, à Deo damnata.*

Si pecuniam mutuam dederis, non urgebis eum quaſi exactor. Nota, quod ſi exigere pecuniam pro uſu pecuniæ mutuatæ eſt rapina: multò magis erit rapina in Principibus exigentibus per exactionem vectigalium à ſubditis, quando ſunt pauperes, & poſiti in neceſſitate. *op.ſpec.animæ c.2.*

413. *Prælati, ut Dij, & Dei perſonam repræſentantes honorandi ſunt à ſubditis.*

Diis non detrahes, & Principi populi tui non maledices. Vide quomodò Deus præcipit ſubditis, ut non ſolùm ipſis obediant, ſed nec etiam quod obloquantur, murmurent, vel injurient, &c. *op.Eccl. Hier.part.3.cap.1.*

414. *Decimarum ſolutio ad quid à Deo inſtituta.*

Decimas tuas, & primitias tuas non tardabis reddere. Cur ordinavit Deus ſolutionem decimarum? Vt præfiguraret liberationem hominis à Deo factam primò in filiis Iſrael ex Ægypto: Secundò à Chriſto poſt ſuum adventum. *In Luc.c.15.v.8.*

415. *Decimas temporum debemus nos Deo offerre.*

Decimas tuas, & primitias non tardabis reddere. Cur decimam partem, & non nonam, vel undecimam præcipit Deus offerri ? quia decimus Ordo Angelorum cecidit, & debet in homine reſtaurari;

ideò ſignatur hæc oblatio in decima drachma ab homine amiſſa, & à Chriſto recuperata? hinc & primitias temporum Deo offerimus ſcilicet quatuor tempora, & quadrageſimam. *In Luc.c.15.v.8. & In Pſal.93.in Titulo.*

CAPUT XXIII.

416. *Societas malorum vitanda.*

Non ſequaris turbam ad malum faciendum. Cur dicit turbam, & non virum iniquum? quia mali ſocij ſunt turba Diaboli, quæ ſæpè ſalutem impedit. *ſerm.2.Dom.23. poſt Pentec.* Verè periculoſa eſt malorum ſocietas ubique: Periculoſa eſt in Cælo: Vnde ſocij Luciferi cum eo corruerunt: periculoſa in mundo, quia ad peccatum, & perditionem trahit: periculoſa eſt in Inferno, quia cumulat pœnam. *ſer.3.Dom.5 poſt oct.Epiph.*

417. *Prædicator debet ſeiungi à turba, & præcellere alios in actibus exterioribus.*

Non ſequeris turbam, &c. Cur prohibet Moyſi, ut non ſequatur turbam? Nonne & ad ipſum ſpectabat curam aliorum habere? Non vult Dominus, ut qui præſunt aliis, & alios inſtruere debent, cum turbis ſe immiſceant; ſed ut ab eis ſequeſtrentur, & in actibus exterioribus alios præcellant. *In Luc.c.5.v.3.* Sed cur vult Deus, ut à turba ſeparentur? quia turba eſt prona ad malum, & à Ieſu revocat potius, quàm ad Ieſum perducat: Sic & Chriſtus, dimiſſa turba aſcendit in montem ſolus orare. *In Luc.c.19.v.3.*

418. *Iudices qua circumſpectione debeant in iudicando procedere.*

Non ſequaris turbam, nec in iudicio plurimorum acquieſcas ſententiæ, ut à vero devies. Vide quali circumſpectione Iudex debet procedere, ne à vero deviet: ne ſit præceps in proferendum ſententiam, nec indiſcuſſa cauſa judicare debet, nec quælibet mala audita ipſum movere debent, nec paſſim dicta ſine probatione credere. *In Ioan.c.7.v.24. & In Luc.c.23.v.24.*

419 *Vir iuſtus debet condeſcendere ad ſublevandum innocentem.*

Si occurreris bovi inimici tui, aut aſino erranti, reduc ad eum. Cur ſpecificat hic bovem inimici, & non dicit bovem proximi tui? Myſticè Bos, vel Aſinus inimici, eſt Anima per devia errans ſub ductu Diaboli. *ſerm.3. Dom. Palm.* Præcipitur igitur Viro ſpirituali, ut non ſolum feratur in Deum per contemplationem, ſed & ad proximum per compaſſionem, ipſum revocando à malo, & reducendo ad Deum. *op.Eccleſ.Hier.part.1.c.2.*

420. *Benefaciendum eſt amicis, & inimicis.*

Si videris Aſinum odientis te, iacere ſub onere, ſublevabis eum. Vide quomodò Deus vult, ut beneficentiam exterioris obſequij exhibere debeat quilibet cuilibet, ſive amico, ſive inimico. *In Luc. c.6. verſ.30.*

421. *Iudex procedat ſecundùm acta, & probata.*

Inſontem & Iuſtum non occides: quia averſor impium. Ex hac lege patet, quod in Iudicio requiritur diligens audientia, & cognitio certa, ſcilicet per teſtes, & ſecundùm certum ordinem Iudicij. *In Ioan.c.7.v.51.*

422. *Avaritia, & acceptatio munerum removenda à Iudicibus*

Non accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, & ſubvertunt corda Iuſtorum. Vide quàm immunes debeant eſſe Iudices ab omni avaritia: Deus enim ab eis vult removere omnem occaſionem perverſionis Iudicij: quia munera excæcant ita oculos Animæ ut non poſſint videre Deum, & veritatem. *op. Eccleſiaſt.Hier.p.2.c.2.& ſerm.3.fer.4. Paſcha.* Sed quomodò fiunt cæci? Cæci fiunt diſſimulantes cauſas divitum; non verò in cauſis pauperum, quas diſtrictè examinant, parcentes Camelo, & non culici: Penſa igitur, quàm damnabilis ſit avaritia in Iudicio injuſto, cum deteſtabilis ſit in juſto. *ſerm.3 Dom.quinquag.& ſerm.7.in op.de decem præceptis.*

423. *Altiſſimum gradum paupertatis ſpiritus exigit Deus à Iudicibus, & Prælatis.*

Non accipies munera, &c. Ergone præcipit Deus, omnia etiam ſponte oblata reſpuere? Nonne eſt licitum, iſta accipere. Reſpond. quod hoc dicitur in ſublimitate poſitis: exigit enim Deus ab his totalem expropriationem, & altiſſimum gradum paupertatis, qui conſiſtit in reſpuendo etiam ſponte oblata. *op.de gradibus Virt. c.8.*

424. *Seminandum eſt, & laborandum in hac vita, ut bona collectio, & quies in alia habeatur.*

Sex annis ſeminabis terram tuam, & congregabis fruges eius: Anno autem ſeptimo dimittes eam. Cur ſex annis, & non potiùs quinque, vel ſeptem? Sex anni ſignificant tempus vitæ præſentis: ſeptimus aliam vitam ſignificat: Igitur in hac vita mortali, quæ ſex ætates continet, ſeminanda ſunt bona opera, & laborandum ab eo, qui vult quieſcere, & frui acquiſitis in alia vita. *ſer.2.Dom.in ſexag.*

425. *Iuramentum ſuperſtitioſum prohibetur.*

Per nomen externorum Deorum non iurabis, neque audiatur ex ore veſtro. Cur vetat Deus talia juramenta? quia ſunt ſuperſtitioſa, & otioſa. *Pſal.118. c.7.v.10.* ex quo patet, quod iurare per Deos alienos eſt illicitum, quia jurant per quod non debent, & ſi eſt falſum, tunc jurant, quod non debent: Vnde dupliciter peccant. *In ſap.cap.14.in fine.* Patet etiam, quàm deteſtabilis ſit abuſus plurium Chriſtianorum, qui jurant ſæpe per Deum Bacchum, Martem, &c. ſubdit enim Deus, neque audiatur ex ore veſtro.

426. *Reverentia Divinæ Maieſtatis maximè demonſtratur in cultu Religionis.*

Tribus vicibus per ſingulos annos mihi feſta celebrabitis.

bitis. Cur Deus ordinavit hanc trinam ſolemnitatem? Ut ſcilicet exhiberent reverentiam Divinæ Majeſtati debitam per cultum religionis, quod ad exemplum noſtrum vóluit Chriſtus obſervare. *In Luc.c.2.v.41.& In Ioan.c.2.v.14.& c.11.v.55.*

427. *Cultus Religionis obſervandus à quolibet ſtatu.*

Tribus vicibus, &c. Cur tribus vicibus omnibus id præcipiebatur? Ut daretur intelligi, quod cum tres ſint ſtatus, qui ad cultum Religionis ſe applicant, ſcilicet Incipientes, Proficientes, & Perfecti, quilibet iſtorum debet ſe per tres vices, vel per triduum applicare ad hunc cultum; Incipientes per triduum contritionis, Confeſſionis, & ſatisfactionis: Proficientes verò, & Religioſi per triduum trium Votorum: Perfecti verò per triduum, ſcilicet ſeqneſtrationis à creatis rebus, quietationiſque in Deo, item & locidæ cognitionis, vel contemplationis divinorum attributorum: Item & perfectæ dilectionis per charitatem internam. *ſer.2.3.& 4.Dom.inf.oct.Epiph.*

428. *Adorationem, & Templum nemo debet apparere vacuus gratia, & virtutis.*

Septem diebus comedes azima, ſicut præcepi tibi, tempore menſis novorum, quando egreſſus es de terra Ægypti; non apparebis vacuus in conſpectu meo, &c. Quid eſt, quod Deus non vult, ut quis ante ipſum appareat vacuus? quia vult ut fideles cum ſinceritate procedant toto tempore vitæ, & quod cum ad cultum ſuum, ſcilicet ad templum orationum incedunt, non appareant vacui gratiæ, & veritatis, væ igitur iis, qui audent ſe præſentare in Eccleſia, vel divinis officiis, vel oratione vacui. *Pſal.118.c.3.v.14.*

429. *Hypocriſis vitanda à ſervis Dei, & maximè à Prædicatoribus.*

Non immolabis ſuper fermento ſanguinem victimæ. Nota, hoc præceptum debere ſumi myſticè: nam per fermentum intelligitur hypocriſis, quæ ſicut fermentum corrumpit imperceptibiliter, & univerſaliter; ut videat quantum debeat elongari à cunctis operibus noſtris, maximeque à prædicatione verbi Dei, quæ eſt veluti victima ſanguinis Chriſti. *In Luc.c.12.v.1.*

430. *Deus in hac vita non punit impios totaliter, ſed paulatim, ut detur locus pœnitentiæ.*

Non ejiciam eos à facie tua uno anno, ſed paulatim. Cur, ut oſtenderet majorem amorem in ſuos Deus, non expulit inimicos ſuos in una vice? quia in correptione vult, ut appareat ſua miſericordia: non enim immittit flagella omnia ſimul, ſed paulatim, & ſucceſſivè. Idque facit, ut daret locum pœnitentiæ, & aliquibus percuſſis, alij corrigantur. *Sap.cap.12.*

431. *Deus permittit malos inter bonos, ut per malos, boni exerceantur, & per bonos mali convertantur.*

Non ejiciam, &c. Hoc patet in hoc Textu, dixit enim Deus, quod nolebat ejicere uno anno, ſed paulatim inimicos, ne terra in ſolitudinem redigeretur. *ſerm.10.de Apoſtol.* Diſcant etiam ex hoc viri ſpirituales, quod perfectionis ſtatus non unicô actu, ſed paulatim acquirendus eſt, ut detur locus pugnæ continuæ cum hoſtibus, & exercitatio virtutum.

432. *Angeli ſunt noſtri cuſtodes, & defenſores, ut juſtè poſſimus operari.*

Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, &c. Cur Dominus utitur miniſterio Angelorum, ad quod ipſe per ſe ſufficit? Reſpond. quod deputatio Angelorum ad cuſtodiam hominum magis exaltat Dei potentiam, ſapientiam, & miſericordiam: potentiam, quia per hoc miniſterium Angelis impoſitum oſtendit, ipſos debere obedire ſibi, volens honorari non ſolùm in ſe, ſed etiam in ſervis ſuis: Tum etiam quia magis oſtenditur ſua potentia vincendo adverſarios, non ſolùm per ſe, ſed & per ſervos ſuos: Sapientiam, quia vult gubernare infima per media, & media per ſuprema: miſericordiam, cum in nullo deeſt in iis, quæ ſpectant ad ſalutem noſtram. Hinc dedit homini miniſtros cuſtodientes, & auxiliantes Angelos. *l.2.d.11.a.1.q.1.*

433. *Angeli cuſtodes præcedunt nos ad opera bona auxiliando, & cuſtodiunt, impedimentum removendo.*

Ecce ego mitto Angelum meum, qui præcedat te, & cuſtodiat, &c. Cur vult, ut præcedat? quia, cum Angeli ſint noſtri cuſtodes, eorum officium eſt præcedere nos in operibus bonis auxiliando, & cuſtodire impedimenta removendo: provocant igitur omnibus modis nos ad opera bona. *ſer.1.de Angelis.*

434. *Angeli ſunt noſtri ſocij in hoc exilio: teſtes operum noſtrorum.*

Ecce ego mitto Angelum, &c. Nota quale beneficium eſt hoc, dum Deus miniſterium Angelorum ordinavit in noſtrum beneficium, ut eſſent noſtri miniſtri in exilio, conſortes in Regno, & teſtes noſtrarum operationum. *ſer.1.Dom.16.poſt Pentec.*

435 *Angelorum conſortium habemus in hoc mundo, ut eis præſentibus, non audeamus malum facere.*

Ecce ego mitto, &c. obſerva eum, & audi vocem eius. Vide ad quid deputati ſunt Angeli ad noſtram cuſtodiam, ut ſcilicet non ſolùm nos in bono cuſtodiant, & liberent à malis, ſed ut eorum gaudium augeamus obtemperando eis, & ut obſervemus eos: nempe ne audeamus perpetrare malum eis præſentibus. *ſer.1.Dom.10.poſt Pentec.*

436. *Angeli offerunt orationes noſtras Domino.*

Ecce ego mitto Angelum meum, qui præcedat te, &c. Ad quid præcedit nos Angelus? Sed nota, quod ſtatim ac oratio tua de ore proceſſit, ſuſcipitur ab Angelo, & offertur ante Deum: Unde dicitur, *in Apocal.cap* 8. quod Angelus ante Altare habebat Thuribulum aureum in manu ſua, ut daret de orationibus Sanctorum: Cave ergo, ne Angelus

tuus

tuus cuſtos inter alios Angelos vacuo Thuribulo appareat: ſed Thus orationis tuæ poſſit offerre Chriſto. *ſerm.4.In Epiph.*

437. *Angeli nobis præſtant plurima beneficia.*

Ecce ego mitto Angelum, &c. Per hoc datur intelligi, quod Angelorum officium eſt primò obſiſtere in malis, ponendo impedimenta frequenter, ne labamur in peccata: Secundò reſiſtere adverſariis, & repellere hoſtilia tentamenta: Tertiò peccatores in peccatum lapſos illuminare, & excitare ad pœnitentiæ lamenta: Quartò interpellare apud Deum pro nobis, & impetrare gratiarum chariſmata: Quintò confortare, conformare & promovere ad exercitia virtutum. Sextò exhibere nobis ſalutaria documenta, & revelare myſteria noſtræ Patriæ: Septimò mentem noſtram elevare, & inflammare voluntatem: Octavò perferre in conſpectu Dei omnia opera bona: Nonò perducere nos ad Regna Cæleſtia. *ſer. de S. Michaele.*

438. *Angeli Cuſtodes à nobis debent honorari.*

Obſerva eum, & audi vocem eius, nec contemnendum putes. Vide quid à nobis eſt faciendum ob tot beneficia angelica, nempe ſunt à nobis valde diligendi, honorandi, & prædicandi, ne ipſorum beneficiis videamur ingrati. *ſerm.5. de Angelis.*

439 *Angelorum verba ſunt à nobis recipienda.*

Audi eum, &c. Vide quomodò non ſunt à nobis contemnenda verba nunciorum Dei, & ideò Deus incredulos punit. *In Luc.c.1.v.20.*

440. *Gratia Dei eſt Angelus miſſus ad nos.*

Ecce ego mitto Angelum, &c. Nota, quod Angelus interpretatur Miſſus, ſcilicet à Deo; ergo & gratia Dei in nos immiſſa nomine Angeli venit, per quam à peccatis liberamur & à poteſtate Sathanæ, & Dæmonum eruimur. *op. Eccl. Hier. p.1.c.1.*

441. *Chriſtus Angelus ad nos miſſus.*

Ecce ego mitto, &c. Hoc nomen Angeli eſt nomen officij, non naturæ; ergo competit pluribus? ſed tamen primario competit Chriſto, qui miſſus eſt à Patre ad nos in hunc mundum, ut nos illuminaret, & à peccatis purgaret, noſque Deo reconciliaret, repararetque. *op. ut ſupra.*

442. *Prædicatores ſunt Angeli ad nos miſſi.*

Ecce ego mitto, &c. Nota, quod etiam Prædicator poteſt dici Angelus miſſus, qui pro aliorum ſalute laboris miniſterium aſſumit ad illuminandum, ad docendum, & dirigendum hominem in viam ſalutis. *op. de Eccleſ. Hier. p.1.c.1.*

443. *Terrorem Deus aliquando immittit in peccatores, ut à peccatis reſipiſcant.*

Mittam terrorem meum, &c. & crabrones prius, &c. Nota, quod Crabro eſt timor acerrimus pungens Cor. Cur hos terrores immittit Dominus priuſquam fuget inimicos filiorum Iſrael? Ut corrigerentur, & reſipiſcerent à peccatis, ut daret eis locum pœnitendi. *Sap.c.12.*

444. *Diligere tenemur amicos, & inimicos ſaltem affectu.*

Non inibis cum eis fœdus, nec habitent in terra tua, &c. Cur præcipit Deus filiis Iſrael, ut evitent ſuos inimicos, imò ut eos occidant? Nonne dilectio inimicorum fuit ſemper de præcepto. Reſpon. quod quantum ad affectum ſemper tenemur diligere inimicos: ſed non ſemper quantum ad effectum, quia tenemur diligere naturam hominis, & odiſſe, & fugare malitiam. *l.3.d.30.a.1.q.5.*

CAPUT XXIV.

445. *Contemplativus debet ſeparari à turbis, & aſcendere in montem.*

Aſcende ad Dominum tu, & Aaron, & Nadab, & Abiu, & ſeptuaginta ſenes ex Iſrael, &c. Cur voluit Dominus, ut ſeniores cum Moyſe aſcenderent? Ut ſignificaret, quod viri ſpirituales debent ſeparari à Turbis, & aſcendere in montem contemplationis. *In Luc.c.6.verſ.12. & c.9.v.28. & c.1.v.21.*

446. *Martyrium, & carnis mortificatio eſt Baptiſmus lavans Animam.*

Tulitque Moyſes dimidiam partem ſanguinis, & reſperſit in populum, &c. Nota, quod inter alios modos mundandi à Deo aſſignatos in lege, hic fuit mirabilis, quia ſignificabatur, quod Martyrium, & pœnitentia habet maximam vim mundandi Animam. *Diat. Sal. Tit.7.c.5:*

447. *Sanguis Chriſti emundat nos à peccatis.*

Et reſperſit populum, &c. Cur voluit, ut ſanguine aſpergeretur populus, quo potius fœdaretur, & non potiùs aqua? Per hoc ſignificatur primò, quod per ſanguinem Chriſti ſanctificandus, & à peccatis mundandus erat mundus: Secundò quod per memoriam paſſionis ejus mundatur Anima à peccatis. *ſer.3. in Dedicat.*

448. *Chriſtus regnat in perpetuum ſuper Angelos, & electos.*

Et viderunt Filij Iſrael ſub pedibus eius quaſi opus ſaphirini, & quaſi Cælum ſerenum. Ergone Deus habet pedes? ſed adverte, quod hic demonſtrata fuit Incarnatio Verbi futura, ejuſque Regnum: Nam per pedes ſignificabatur Incarnatio, quæ Divinitati ſubjecta eſt: per lapidem ſapphirinum intelligitur natura Angelica; & per Cælum ſerenum ſancta Eccleſia electorum, ſuper quas duas creaturas Chriſtus in perpetuum regnat. *op. de ſumma eſſentia Dei.*

449. *Angelorum puritas quanta.*

Et viderunt ſub pedibus eius quaſi opus lapidis ſapphirini, & quaſi Cælum ſerenum. Nota, quod per iſtud opus mirabile intelliguntur Angeli, qui ſub

Deo

Deo quaſi ſcabellum ſunt, & comparantur Cælo ſereno, quia eorum natura ſerena eſt abſque obumbratione carnalium paſſionum, & abſque infectione motuum, vel affectionum carnalium. *op. Eccleſ. Hier.p.4.c.1.*

450. *Per ſex gradus aſcenditur ad montem contemplationis.*

Poſt ſex dies vocavit Deus Moyſen de medio caliginis. Nota hic Deum in nube ſex diebus ſe abſcondiſſe, & poſtea vocaſſe Moyſen de medio caliginis. Cur in ſeptimo die? Ut ſignificaretur, quod per varios gradus aſcenditur ad montem contemplationis, nempè à creaturis ad Deum, ejuſque attributa. *op. Itiner.ment.c.1.*

451. *Status contemplationis celat omnem cognitionem in fruitione Dei.*

Ingreſſus Moyſes medium caliginis, aſcendit in montem. Quomodò dicitur aſcendere in montem perfectionis, ſi moratur in medio caliginis? Reſp. quod dicitur medium caliginis ſummus ſtatus contemplationis: quia ſicut Moyſes ſeparatus eſt prius ab iis, qui ſecum viderant locum Dei, unituſque eſt Deo ſubtracta viſione omnium rerum creatarum, ſic & iſte gradus ſummus ſubtrahit mentem ab omni intelligentia creata, & intra caliginem, ſcilicet celando omnem cognitionem comprehenſivam in cauſa prima, unitur perfectiſſimè Deo intellectualiter cognito per affectivam dilectionem multò meliori cognitione, quæ eſt ſuper intellectum. *op.de ſeptem Itiner.æternit.Itin.3. d.3.v.4.& Itin.5.d.6.*

452. *Chriſtus aſcendit in Cælum in medium nebulæ, ut nos aſcenderemus per fidem.*

Ingreſſus Moyſes medium nebulæ fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Nota, quod hoc fuit figura Chriſti, qui poſt quadraginta dies aſcendit in Cælum, in quo fuit ſuſceptus per nubem: Ut hinc addiſceret Chriſtianus, quod debet aſcendere de veritate in veritatem, non ſtatuendo terminum virtutis, quia ſic definetet eſſe virtuoſus: fundamentum verò, ſeu medium hujus aſcenſus eſt fides, quæ eſt caligo, ſed cum lumine: per fidem autem fundatur in nobis Chriſtus, Animaque proficit ad virtutes politicas, & purgativas. *ſerm.1. Hexaem.*

453. *Fides eſt medium aſcendendi ad Deum.*

Ingreſſus Moyſes in medium caliginis aſcendit in montem. Nota, quod Moyſes ad radices montis duodecim holocauſta obtulit; deinde ad medium montis, & tandem ad ſupercilium pervenit. Cur incepit aſcenſum offerendo duodecim holocauſta? Duodecim holocauſta, ſunt duodecim Articuli fidei, ut ſignificetur, quod fidei perfectio eſt fundamentum, quo Chriſtus habitat in nobis, & exercetur Anima in virtutibus politicis; & hinc proceditur ab Anima, auxilio, & lumine fidei ad medium montis per virtutes purgativas, & deinde pervenit ad ſummitatem per virtutes purgati animi: primus gradus virtutum politicarum eſt ſecundùm rationem ordinare in finem media: Secundus gradus eſt deſpicere omnia, quæ ſunt in mundo, & in ſolum Deum omnem cognitionem dirigere: Tertius gradus eſt figere ſe totaliter in Deo. *ſerm.1. Hexaem.*

454. *Ieiunij gradus tres Deo chari.*

Et fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Ergo jejunavit ibi quadraginta diebus. Nota igitur, quod tres gradus ſunt in Ieiunio: primus eſt jejunare pro ſatisfactione peccati: Secundus eſt jejunare ad honorem Dei: Tertius jejunare cum exercitio virtutum: Primus eſt bonus, ſignificatuſque eſt in jejunio Moyſis, qui poſt tranſitum ab Ægypto, aſcendit in montem: Secundus eſt melior, figuratuſque in jejunio Eliæ: Tertius in Ieiunio Chriſti. *op.Diæt.ſal.Tit.2 c.7. In Luc.cap.4. v.2. op. Bibl.paup.c.87.*

455. *Oratio exigit ſequeſtrationem à Turbis & aſſiduitatem cum Deo.*

Et fuit ibi quadraginta diebus, &c. Quid fecit Moyſes his diebus? Reſpond. quod jejunavit, & oravit; Daturque intelligi, quod oratio exigit aſcenſum montis, ſequeſtrationem à turbis, & aſſiduitatem. *In Luc.c.6.v.12.*

456. *Ieiunium diſponit hominem ad conſolationes divinas.*

Et fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Quid operatus eſt Moyſes in illo tempore? Sacer textus id non exprimit: ſed tamen certum eſt tunc jejunaſſe, & pertranſiſſe totum illud tempus abſque cibo corporali; & in colloquiis divinis ſe ſemper exercuiſſe: ut videas, quod jejunium, & abſtinentia eſt bona, & ſecura diſpoſitio ad percipiendas conſolationes divinas, & homo refectus conſolatione, ſolet delicias corporales abhorrere. *op.Bibl.paup.c.87.*

457. *Iejunium cum oratione ſummopere Deo placet, & Animam juvat.*

Et fuit ibi quadraginta diebus, &c. Certum eſt Moyſen hoc totum tempus quadrageſimale pertranſiſſe in jejunio, & oratione: hinc non eſt mirum, ſi tot gratiis ſpiritualibus à Deo fuerit ejus Anima repleta: quia oratione reficimur ſuavitate contemplationis, & per jejunium afficimur puritate, & alacritate. *ſerm. de Sancto Martino.* Qui orat cum jejunio duplices alas habet, & ipſis ventis leviores: faciliuſque per jejunium oratio penetrat Cælum: Item oratio virtutem impetrat jejunandi, & Iejunium promeretur gratiam orandi: Iejunium orationem roborat; & oratio Iejunium ſanctificat, & Deo repræſentat: Sunt igitur oratio, & jejunium cauſæ ſibi invicem cauſæ. *op. Pharetr. l.4. c.45. § de abſtinentia, & oratione.*

CAPUT XXV.

458. *Chriſtus eſt Arca myſtica Eccleſiæ.*

Arcam de lignis Sethim, &c. Hæc Arca figurabat Chriſtum, ejuſque Incarnationem. *ſer.14.Hexaem. & ſerm.4. In oct.Paſchæ.*

459. Arca myſticè eſt Sacra Scriptura, quæ eſt Bibliotheca

bliotheca Eccleſiæ tricamerata ſicut Arca Noe, ſcilicet continet modum exprimendi triplicem, litteraliter, myſticè, & moraliter; continetque duas Tabulas Teſtamenti veteris, & novi: nempe legem, & mentem, quæ meditatur, & manna, ſcilicet Eucbariſtiam, nempe corpus Chriſti his de cauſis: Primò quia Arca tranſivit Iordanem, *Ioſue, cap.4.* Sic Corpus Chriſti baptizantis prodeſt: Secundò, quia qui Arcam indignè tractabat puniebatur: Sic qui indignè accedit ad Corpus Chriſti: Tertiò in Arca erant ligna incorruptibilia, ſic & Corpus Chriſti: Quartò in Arca erat Vrna plena manna, & in Corpore Chriſti eſt Anima plena ſapientia: In Arca erant Tabulæ, ſic in Chriſto obſervatio legis utriuſque. *Pſal.67.*

460. *Arca myſticè eſt Sacra Eucbariſtia, quæ eſt munimentum Eccleſiæ contra hoſtes.*

Arcam de lignis Setbim compingite. Cur voluit Deus, ut Arcam hanc fabricarent filij Iſrael, ſecumque ſemper ducerent? Hæc Arca figurabat Eucbariſtiam, quæ habet manna, Vrnam auream; ſcilicet Arca eſt Corpus Chriſti, Vrna aurea eſt Anima, manna eſt Divinitas, hancque conſervat Eccleſia, quia ipſam Dæmones timent, ideò eſt munimentum Eccleſiæ pro præſenti vita. *ſer.2.Dom.3. Adventus.*

461. Arca eſt Anima noſtra, quæ ex præcepto Dei debet eſſe deaurata intus, & foris: Intus, ſcilicet in affectu: fóris in effectu auro charitatis. *ſerm.4.In Epiph.*

462 *Arca ſanctificationis eſt Beata Virgo, pietatis, & gratiæ.*

Arcam de lignis ſetbim compingite, &c. Scilicet de lignis imputribilibus: Nota, myſticè hæc Arca figurabat Mariam Virginem, de lignis imputribilibus factam, quia Caro Mariæ nequaquam putrefacta eſt. *op.ſpec. B.Virg. Lect.2.* Myſticè etiam eſt arca, in qua eſt manna, ſcilicet fuit plena pietatis, & gratiarum. *op.Pſalt.B.Virg.in Hymno: Te matrem laudamus, &c.*

463. *Beata Virgo Maria Arca continens Tabulas legis.*

Arcam de lignis Setbim compingite, &c. Hæc arca Beata Virgo Maria eſt, in qua poſuit Deus Tabulas legis, ſcilicet divinorum eloquiorum arcana: Vnde dicitur, *Luc.c.2.* quod conſervabat omnia verba Dei, conferens in corde ſuo tanquam prudens, & diſcreta. *In Luc.c.2.v.19.*

464. *In Eccleſia conſervatur manna Euchariſtia per Mariam.*

Arcam de lignis, &c. Hæc Arca eſt Eccleſia, cui dictum eſt: *In Arca juſſit Deus, ut reponeretur Vas plenum manna:* nempe in hoc vaſe Beatæ Virginis fuit repoſitum manna: ſcilicet Corpus, & Sanguis Chriſti, ut nobis ſervaretur, & ut hoc in potum, & cibum miniſtraretur. *op. Laus B.Virg.ſig.8.* Item fides eſt Arca Eccleſiæ, per quam ducitur Anima ad propitiationem peccatorum. *Diat.Tit.5.c.3.*

465. *Prælatorum qualitates deſignantur.*

Facies, & vectes de lignis Setbim, & deaurabis eos. Quid ſunt vectes? Vectes dicuntur à vehendo, quia erant ligna, quibus vehebatur Arca: & ſignificantur Prælati, qui debent eſſe de lignis Sethim imputribilibus in ſignum caſtitatis: quæ ligna ſunt odorifera in ſignum famæ bonæ, deaurata in figuram charitatis: hæc ponebantur in quatuor circulis aureis in figuram meditationis legis, cujus ſumma continetur in quatuor Evangeliis: Debent igitur eſſe inſtrumenta vehendi Arcam Domini, ſcilicet Eccleſiam, & fideles per ſalutare conſilium, per prædicationemque inducendi plebem, & Animas ad Deum, &c. *In Thren. c.2.& Apol.paup.reſponſ.4.cap.3.*

466. *Prædicatores debent ſemper incumbere ſtudio Sacræ Scripturæ: eorum officium ſublimiſſimum.*

Facies & vectes, &c. & ſemper ſint in circulis aureis, &c. Cur volebat Dominus, ut hæc ligna ſtarent in ſuis locis, & circulis? Vt ſemper poſſet portari Arca Domini; ſignificaturque quod Prædicatores debent ſemper incumbere ſtudio lectionis, ut ſemper ſint parati ad ſuum munus exercendum: Ignominioſum enim eſt, ſi tunc quis quærit diſcere, cum debet quæſtiones enodare, & prædicare: Hoc ſtudium exercetur in credendis; ſcilicet per cuſtoditionem credibilium, per inſtaurationem virtutum, per exhibitionem exemplorum, per interventionem precum, per curationem plagarum hoſtilium, per prænunciationem inſidiarum, & repulſationem hoſtilitatum: Et hoc ſtudium eſt quocumque alio labore, & opere ſublimius, nobilius, & utilius Eccleſiæ Dei. *opuſc. Apol.paup.p.4.c.3.*

467. *Crux eſt fundamentum Arcæ Dei, ſcilicet Eccleſiæ.*

Facies & vectes ex lignis Setbim, &c. Nota etiam quod myſticè per vectes intelliguntur quatuor partes Sanctæ Crucis ſcilicet longa & lata: per ipſam enim, portatur Arca Dei, ſcilicet per charitatem, humilitatem, obedientiam, & patientiam. *op.Comp.Theol.l.4.c.21.*

458. *Peccatorum remiſſio fundatur in fide.*

Facies & propitiatorium. Quodnam eſt hoc propitiatorium? Reſpond. quod erat locus ſupra Arcam fabricatus, ex quo Deus loquebatur, ſignificabatque propitiationem peccatorum, quæ debet fundari in Arca, ſcilicet in fide vera. *opuſc.Diat.ſal. tit.5.c.3.*

469. *Chriſtus eſt propitiatorium Eccleſiæ.*

Facies & propitiatorium, &c. Hoc propitiatorium eſt Chriſtus Ieſus, qui ſuper Arcam Eccleſiæ ſtat ut propitiatio pro peccatis noſtris. *In Ioan. cap.20. verſ.23. & Diat.Tit.5.c.3.*

470. *Sub tegumento Sacræ Scripturæ continetur Chriſtus, eiuſque doctrina.*

Duoſque Cherubim, &c. Ad quid iſti Angeli ponuntur

nuntur, ut tegant alis ſuis propitiatorium? Quia duo Cherubim ſunt duo teſtamenta, in quibus tegitur Christus, & continetur tota doctrina Divinitatis, & Humanitatis Chriſti, hæcque exponitur à Prædicatoribus. *In Ioan.c.20.v.13.& Pſal.106.*

471. *Duo modi aſſignantur contemplandi divina.*

Duoſque Cherubim, &c. Quarè duos Cherubim? Cur non tres, vel quatuor? Quia iſti Cherubim obumbrabant propitiatorium, quod erat Sanctum Sanctorum, & per hoc intelligitur, quod qui vult intrare in Sancta Sanctorum per contemplationem, debet per duos Cherubim, ſcilicet per duos modos aſcendere, ſcilicet per contemplationem eſſentialium, & perſonalium perfectionum: primus modus maximè ſpectat ad vetus Teſtamentum; ſecundus ad novum. *op.Itiner.ment.c.5.*

472. *In corde Viri Iuſti Scientia, & Sapientia divina debet ineſſe tanquam in oraculo Dei.*

Duos Cherubim facies ex utraque parte oraculi. Cur ad utramque partem oraculi ponuntur iſti duo Cherubim? Oraculum eſt cor humanum, in quo Iuſtus debet orare Deum in ſpiritu, & veritate: In quo quaſi à ſiniſtris erigitur Cherubim quoad ſcientiam in humanis: Vt ſcias qualiter converſandum ſit in medio nationis pravæ: In alia parte quoad ſapientiam neceſſariam in divinis, ut ſecundùm ſpiritum divinæ ſapientiæ nos cæleſtibus conformemur. *op.Eccleſ.Hier.p.1.c.3.*

473. *Per Cherubim figurantur viri perfecti, & præcipuè Prædicatores.*

Facieſque duos Cherubim ex parte utraque oraculi. Cur voluit Dominus de propitiatorio audiri, ſub tegumento duorum Cherubim? Nota, quod dicuntur duo Cherubim, & non unus ſolus, quia per ipſos ſignificantur Interpretes Dei ad aures ſimplicium, &c. Iſti ſunt duo Cherubim, quia Deum vident per cognitionem, & per munditiam conſcientiæ ſibi per amorem inhærentes, quia non ſolùm in ſeipſis ſunt luminoſi quoad propria, ſed etiam quoad alios ipſos illuminando, & communicando eis illuminationes ſupernas; & ideò tanquam interpretes Dei ad aures ſimplicium laicorum, & ipſorum laicorum ad aures Dei aſſimilantur Cherubim ſub cujus operationibus Deus auditur. *op.Eccleſ.Hier.p.1.c.3.*

474. *Vetus, & novum Teſtamentum eſt de Chriſto.*

Reſpiciantque ſe mutuò verſis vultibus ad propitiatorium. Quomodò ſe poterant mutuò reſpicere, ſi vultum verſum ad propitiatorium habebant? Hoc eſt mirabile in hac fabrica: Iſti duo Cherubim ſignificant vetus, & novum teſtamentum, quæ ſe mutuò aſpiciunt, ſed verſis vultibus ad propitiatorium, ſcilicet ad Chriſtum, quia omnes Scripturæ, & Prophetiæ ſe mutuò reſpiciunt, ſed principaliter ad Chriſtum habent reſpectum. *In Luc.c.23.v.27.*

475. *Ad Chriſtum in Cruce poſitum ſemper eſt aſpiciendum.*

Duos Cherubim, &c. reſpiciantque ſe mutuò verſis vultibus ad propitiatorium, &c. Iam dictum eſt, hos Cherubim ſignificare viros juſtos, & ſpirituales: Hi debent aſpicere ad propitiatorium, ſcilicet ad Chriſtum ſuper Aram Crucis collocatum; & hoc plena converſione, ſcilicet omnes ſuos actus, & opera ad ipſum ordinando, per fidem, ſpem, charitatem, devotionem, admirationem, exultationem, appretiationem, laudem & jubilationem, per quæ paſcha, ſcilicet tranſitum per mare ſæculi hujus facient, ad deguſtandum in hoc deſerto manna abſconditum, & requieſcendum cum Chriſto in tumulo, quaſi exterius mutui; & ſi id peragant, eis dicetur, hodie mecum eritis in Paradiſo, ut factum eſt cum beato Franciſco. *op.Itiner.ment.c.6.& 7.*

476. *Vltra præmium eſſentiale, datur aureola, ſcilicet accidentale præmium in gloria.*

Facies & Coronam altam quatuor digitis, & ultrà hanc, aliam Coronam aureolam. Quid ſignificat hæc multiplicatio Coronæ? Nota, quod ultra Coronam magnam, aliam quoque parvam continebat propitiatorium, ad deſignandum, quod qui Sancta Sanctorum intrant, ſcilicet in Cælum, ultra præmium ſubſtantiale, datur à Deo aliud præmium accidentale: Sed notandum, quod hæc Aureola non datur, niſi certantibus in magna pugna aliqua in actu exteriori: Vnde datur Martyribus, qui ſe pro Chriſto paſſionibus expoſuerunt: Doctoribus, qui alios per prædicationem converterunt, & Virginibus pro corpore Chriſto incorrupto ſervato. *lib.3.d.33.art.2 quæſt.3. opuſc.Comp. Theol. lib.7.c.29.*

477. *Corona, & Menſa panis cæleſtis proponitur in Sacra Scriptura fidelibus eam audientibus.*

Et pones ſuper menſam panes propoſitionis, &c. Nota, quod ſuper menſam hanc erit Corona, & ſimul Aureola: Quodnam myſterium in hac cæremonia ſignificatur? Reſpond. quod menſa hæc eſt Sacra Scriptura: hæc habet Coronam, quia in præſenti nos reficit pane verbi Dei, & in futuro coronam promittit: Corona hæc fuit alta quatuor digitis, ſcilicet per doctrinam quatuor Evangeliſtarum ad ipſam pervenitur: Aureola verò, quæ ſuper coronam fundatur, Doctori Sacræ Scripturæ datur: Duodecim panes propoſitionis, duodecim Articulos fidei ſignificant, qui proponuntur in Symbolo Apoſtolorum: In hac menſa tot fercula ſunt, quot præcepta, conſilia, virtutes, & exempla commendantur in ſcriptura: Proponuntur panes, ſcilicet Articuli, quis ſine iſto pane, vel qui non retinent malè vivendo hos menſæ cibos, ſignum mortis eſt. *ſerm.5. Dom.2. quadrag.* Nota etiam, quod dicuntur panes propoſitionis, quia per ſingulos Sabbati dies proponebantur in hac menſa. *Luc.c.6. v.4.* Hinc infer, quod panes doctrinæ ſacræ debent proponi in ſingulis feſtis diebus populo à Sacerdotibus.

478. *Apoſtolis in Eccleſia ſuccedunt Epiſcopi.*

Et pones in menſa duodecim panes propoſitionis. Cur dieuotur panes propoſitionis, & ſunt duodecim ? Menſa hæc eſt Eccleſia ; duodeeim panes ſunt duodeeim Apoſtoli ; & ſicut ſingulis ſabbatis loco priorum proponebantur alij duodeeim panes: ſie loco duodecim Apoſtolorom ſueeedunt Epiſcopi eorum Vieatij : Vnde dieebat Pſaltes. *Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij. Pſal.*68.

479. *Sacramentum Euchariſtiæ proponitur ſolùm charitatem habentibus, & orantibus.*

Et pones ſuper menſam panes propoſitionis, &c. Nota, quod ſupet unumquemque panem etat patera aurea cum pugillo thuris : Menſa hæe eſt Sacramentalis Euehariſtia, in qua paois Euehariſticus proponitur eum patera aurea, ſcilieet habentibus charitatem,& devotionem otationis.*Pſ*68.

480. *Crux eſt Candelabrum illuminans Eccleſiam.*

*Facies & Candelabrum,&c.*Nota pet hoc Candelabrum ſignificari ſanctam Crucem, quæ totum mundum illuminat.*op.Comp.Theol.l.*4.*c.*21.

481. *Septem dona Spiritus Sancti ſunt lucernæ illuminantes Animam.*

Facies & Lucernas ſeptem, &c. ideſt ſunt dona Spiritus Sancti illuminantia Animam. *In Luc.c.*11. *verſ.*34.

482. *Eccleſia militans fundata ad ſimilitudinem Triumphantis.*

Inſpice, & fac ſecundùm exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt. Nota, hoc dictum eſſe Chriſto Domino,qui Eccleſiam militantem ad ſimilitudinem Triumphantis fuodavit. *op. Incendium amoris c.*3.

483. *Ordines Eccleſiæ ſunt ad ſimilitudinem triumphantium Ordinum.*

Inſpice, & fac ſecundum exemplar, &c. Vide quomodò rectè ordinata eſt Eeeleſia militans ad ſimilitudinem Triumphantis. Sieut enim in Cælo ſunt Ordines Angeliei, qui illuminati illuminant, & miniſtrant : Sic in Eecleſia militante ſunt novem Ordines Eccleſiaſtiei, ſcilicet quatoor ordines minores, & ttes majores, & Epiſeopatus, & Pſalmiſtatus, lieèt ordines ſint tantùm ſeptem. *lib.*4.*d.*24.*art.*3. *quæſt.*4. *& opuſc. Eccleſ. Hierarch. part.*1. *cap.*1. Hine diſeendum eſt, quod noſtrum eſt ordinare io terra converſationem noſtram ad ſimilitudinem ordioum Angelieorum. *Eccleſ.Hier. part.*1 *cap.*1.

484. *Chriſtus eſt noſtrum exemplar, cui debemus conformari, ſi volumus eſſe prædeſtinati.*

Inſpice, & fac ſecundum exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt. Quodnam eſt hoc exemplar, & quionam eſt iſte mons ? Mons eſt Chriſtus, vel Eccleſia, vel Calvariæ locus, in quo proponitur exemplar, ſcilicet vita Chriſti, ut vitam noſtram veræ ejus confotmemos, vias ejus teoendo, & veſtigia ejus ſequendo : Sie enim etit etiam exemplar noſtræ prædeſtioatinnis.*l.*3.*d.*11.*a.*1.*q.*2. *& In Ioan.collat.*61.

485. *Vita Prælatorum eſt exemplar vitæ ſubditorum : Vnde Prælati mali præcipitant Ieſum de ſupercilio Montis.*

Inſpice, & fac ſecundum exemplar, &c. Cur poſitum eſt exemplar in moote, & oon alibi ? Mons eſt locus altus, elevatus, & omnibus inferioribus pateos : Eſtque ſtatus Prælatorum, qui dicuntur montes, quia ſicut montes primò illuminationea ſolis reeipiunt, & deinde deſcendunt ad Valles,ſic & illuminationes, divinæque illuſtrationes, debent primò recipi à Prælatis, & deinde per bonæ vitæ exempla, io ſobditos tanquam in Valles tranſmittere : Vita enim Prælati ſicut forma ſigilli ceræ imprimitur eotdi ſubditorum; eo quod in aliis movent corda ſubditorum operum exempla, quàm verba : Væ igitur illis Prælatis, qui ratione ſtatus induont Ieſum oſque ad ſupercilium montis, ot Iudæi, tamen iode præcipitant eum in cordibus ſubditorum propter mala exempla. *ſer.*4: *Dom.*2.*quadrag.op.Eccleſ.Hier.p.*4.*c.*3:

486. *Chriſtus, ut ſummus Prælatus Eccleſiæ eſt ſequendus, & imitandus.*

Inſpice, & fac ſecundum exemplar, &c. Cur noo dixit ſeeundum exemplar, quod tibi in montibus monſtratum eſt, ſed dixit in monte ſingulariter, cum in pluribus montibus Deus plura docuerit myſteria Moyſem ? Dixit io monte, noo in montibus, qoia lieèt materialiter in multis montibus multa myſteria revelaverit Moyſi,tamen omnes figurabant unum montem ſpiritualem, ſcilicet Chriſtum : ſieut enim in exercitu uoos eſt Dux,& gubernator, ita in Eeeleſia onus eſt mons, ſeu exemplar ſeilicet Chriſtus, cujus eſt præcedere, præeipere, & oſteodere : hominis eſt ſequi, obedire, & ei per omnia conformari, ſequeodo veſtigia humilitatis, pietatis, charitatis, & aliarum virtutum, ſicut feeeruor Sancti. *ſerm.*1. *de Sancto Nicolao, & ſer.*5. *de Apoſtol.*

487. *Perfectio viri Iuſti debet conformari ſtatus Beatorum.*

*Inſpice, & fac ſecundum exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt.*Si iſte moos ſignificat ſtatum Beatorum, ut docent commuoiter Saocti Doctores, quomodò poteſt homo in hac vita conformari illi ſtatui perfectiſſimo ? Sed nota,quod cum Eeeleſia militans ſit formata ad inſtar Triumphantis, neeeſſe eſt etiam, ut merita præmiis, & viatores Beatis conformeotor : & ſieut in gloria eſt triplex dos, in qua conſiſtit perfectio præmij, ſcilicet ſummæ pacis reotio, ſummæ veritatis viſio, & ſummæ charitatis fruitio : ſecuodùm quod triplex eſt ordo, in quacumque Hierarchia cæleſti per ternas differentias : Sie qui vult ad illam beatitudinem per merita pervenire, debet in hac vita iſtorum trium perfectiooem acquirere, ſicut poſſibile eſt viatori, ſcilieet ſaporem pacis, ſplendorem veritatis, & dulcorem charitatis : Io his tribus requieſcit Deus tanquam in ſolio proprio:

Ad

Ad primum gradum pervenitur per viam purgativam: ad ſecundum per illuminativam; & ad tertium per unitivam. *Op. Incendium amoris c. 3. & op. de profectu Religioſ. l. 1. cap. 24. & op. Myſt. Theol. cap. 3. p. 1.*

CAPVT XXVI.

488. *Habitus, & ſtatus Religionis conſiſtit in obſervantia omnium ordinationum etiam minimarum.*

Tabernaculum verò ita facies, &c. Notandum, quod Deus præcepit Moyſi, ut in Tabernaculo eſſent plura velaminum genera intra ſe protegentia, vel decorantia, ſcilicet pellea hyacinthinæ, pelles Arietum rubricatæ, ſaga cilicina, cortina, tabulæ parietum, & plura alia, quod verè mirum eſt; quarè Deus voluerit, ut Tabernaculo deſervirēt tot varia etiam minima? ſed hoc fuit ſigna qualitatum ſtatus Religionis, in quo ſunt plura ordinata, ad obtinendas, & conſervandas virtutes, quæ ſunt veluti tegumenta virtutis vel ad decorem, vel ad cuſtodiam virtutis ordinata: alia enim ſunt, quæ reſpiciunt habitum exteriorem, & exercitia interna: Alia, quæ ſpectant ad decorem, alia ad cuſtodiam virtutum, in quibus non pura virtus conſiſtit, ſed quædam virtutis umbra, & lucentis intrinſecus demonſtratio figuralis, ita quod nec exteriora ſunt anteponenda virtutibus, nec tamen omittenda: omnia enim ſunt ordinata ad perfectè ſtatum Religionis conſervandum. *Op. de perfect. religioſ. l. 2. c. 22.*

489. *Virtutes Cardinales qualiter debeant eſſe formatæ, & ordinatæ in Anima.*

Tabernaculum verò ita facies. Notandum, quod quatuor principaliter ordinata ſunt à Deo ad ornatum Tabernaculi, ſcilicet cortinæ, pelles hyacinthinæ, ſaga cilicina, & pelles Arietum rubricatæ: Item & quatuor colores, ſcilicet byſſinus, hyacinthinus, purpureus, & crocinus: & hoc cum notabili myſterio: nam figurabantur in hoc quaternario quatuor virtutes cardinales: Cortina, & byſſinus color reſpondet temperantiæ: Pelles hyacinthinæ cæleſtis coloris, prudentiæ: ſaga cilicina coccinea, Iuſtitiæ: & pelles Arietum rubricatæ fortitudini: Ornant ergo Tabernaculum Animæ, iſtæ quatuor virtutes, ſi à fide originatæ ſunt, & à ſpe ſublevatæ, & à charitate completæ. *ſerm. 7. Hexaem.*

490. *Exemplum bonorum trahit alios ad imitationem.*

Cortinæ ſibi iungantur mutuò, &c. Cur voluit Deus, ut iſtæ cortinæ ſibi mutuò jungerentur? Nota, Cortina erat operimentum exterius Tabernaculi, & ſignificatur externum exemplum, & operatio virtutis; daturque intelligi quod ſicut cortina cortinam ſibi unitam trahit; ſic præbens bonum exemplum per abſtractionem ab illicitis, reducit alios ad caſtitatem, & virtutum imitationem. *Op. Eccleſ. Hierarch. p. 3. cap. 2.* ſic pennæ, & alæ quatuor animalium, quæ vidit Ezechiel, erant junctæ alterius ad alterum: ait D. Gregor. quia exemplum bonum unius percutit, & excitat alium ad imitationem.

491. *Opera Iuſtorum ſunt ornamentum Eccleſiæ.*

Facies & operimentum aliud tecto de pellibus, &c. Cur voluit Deus, ut Tabernaculum cooperiretur pellibus varijs? pelles iſtæ ſignificant ſanctos, præcipuè Martyres, & ipſorum opera: his rectè ornatur Eccleſia, quæ eſt mulier circumdata varietate, ſcilicet diverſorum operum Sanctorum. *Pſal. 48. & in Thren. cap. 3.*

492. *Tabernaculum ſanctificatum eſt Cor, & Anima Iuſtorum.*

Eriges Tabernaculum, &c. Nota, quod ultra partem exteriorem, erat Interior, in qua poſita erat Arca Domini, quæ pars diſcernebatur ab alia per Velum, & dicebatur ſanctuarium; & deinde hæc ſecunda pars per aliud Velum diſcernebatur, & dicebatur ſancta ſanctorum; & per hoc figuratur, quod Anima licèt ſit ſeparata ab illicitis ex parte corporis, adhuc ſubjecta eſt quibuſdam motibus affectionum velantibus nobis lumen veritatis: Vnde ſi abſolvatur ab his motibus, tunc fiet ſancta ſanctorum quia liberè feretur in Deum, eritque Tabernaculum Deo charum. *ſerm. 3. de dedicat.*

493. *Myſteria divina non omnibus æqualiter revelanda, & exponenda.*

Inſeretur autem velum per circulos, &c. Hoc velum tegebat ſancta ſanctorum populo, intra quod non licebat intrare, niſi ſacerdotibus. Quid eſt, quod ſolis ſacerdotibus, & non cæteris, nec etiam miniſtris oſtendebatur apertè ſancta ſanctorum? Vt daret intelligi, quod myſteria ſacra non æqualiter omnibus ſunt aperienda, nec Deus æqualiter ea ſuis ſervis oſtendit, & communicat: Alijs enim oſtendit per operationes ſenſuum; alijs per ſolam virtutem fidei; alijs per viſiones imaginarias; alijs verò ſibi chariſſimis apertè. *Op. de profec. Religioſorum l. 2. cap. 75.*

494. *Prædicatio principaliter ordinata eſt ad extirpationem fraudum Diaboli.*

Menſa ſtabit in parte Aquilonis. Cur voluit Deus collocari menſam Tabernaculi ad partem Aquilonis? Aquilo in ſacra Scriptura ſignificat partem Diaboli: Cur in hac parte ponitur menſa Dei? Hæc menſa erat in qua proponebantur panes ſacri, & ſignificabat menſam prædicationis, in qua exponuntur panes doctrinæ divinæ: Verſa ponitur ad partem Aquilonis, per quam ſignificatur Diabolus, eiuſque fraudes: Ad hanc partem igitur vertitur prædicatio, ut extirpentur eius fraudes. *Op. expoſit. Regul. ſancti Franciſci cap. 9.*

CAPVT XXVII.

495. *Altare facies de lignis ſethim.* Cur ordinavit Altare ligneum in Tabernaculo, & non potius lapideum? quia figurabat Crucem ligneam Christi;

in qus acceptiſſimam oblationem obtulit Chriſtus Dominus. *Op.Comp.Theol. l.4.c.21.* Dicitur autem Crux Altare, & propter altitudinem, & propter immolationem quaſi Alta ara.*Pſalm.25.* Vnde voluit, ot eſſet hoc altate quadrangulum, & quadratum, ſic etiam Crux fuit quadrata. *Op. expoſit. miſſa cap. 3. & ſerm. 3. in oct. Paſcha.* Significatur ergo, quod ſicut de Cruce accepit Ioſeph Corpus Chriſti cum devotione, & fervore, ſic & de Altari debes accipere Corpus Ieſu cum magna devotione, & fervore. *ſerm. 3. Dom. in oct.Paſcha.*

496. *Gradus humilitatis tres aſſignantur.*

Altare facies, &c. tres cubitos habens in altitudine. Cur tres, & non quatuor cubitos? quia qui vult offerre Deo ſacrificium charum, debet aſcendere per humilitatis trea gradus, quorum primus eſt ſubeſſe majori, nec præferre ſe æquali: ſecundus eſt ſubeſſe pari, nec ſe præferre minori, nec velle præferri:tertius eſt ſubeſſe minori, & nemini præferri. *Op. Diat.ſal.Tit.7.c.1.*

497. *Gradus aſcendendi in Deum tres aſſignantur.*

Facies & Atrium Tabernaculi. Nota, quod cum Anima aſcendere poſſit ad Deum contemplandum per veſtigium Creatoris exiſtens extra nos, & per imaginem exiſtentem intra nos, & per lumen Veritatis æternæ inditæ in Anima: Hinc tres gradus aſſignantur in hac fabrica Tabernaculi: primus gradus figuratur in atrio ante Tabernaculum facto: ſecundus gradus in alio atrio magis interiori: & tertius in ſancto ſanctorum per contemplationis lumen in ſe. *Op. Itiner.mentis cap.5.*

498. *Verbum Dei eſt lucerna ſemper lucens Animæ, &c.*

Ardeat lucerna ſemper in Tabernaculo, &c. Hoc figurat myſticè verbum Dei, quod illuminat tabernaculum Animæ, & Eccleſiæ interius, & exterius.*Pſal.118.cap.v.9.*

CAPUT XXVIII.

499 *Non ſufficit ſervire Deo, ſed requiritur, ut ſerviatur ſanctè, & juſtè, maximè à ſacerdotibus.*

Applica quoque ad te Aaron cum filijs ſuis de medio filiorum Iſrael, ut ſacerdotio fungantur mihi, & ſanctificati miniſtrent mihi, &c. Cur Aaron, & filij fuerunt à Deo ſeparati à cæteris? Aaron fuit figura eorum, qui ſerviunt Chriſto, & præcipuè ſacerdotum, quibus datur methodus, quod non ſolùm debent ſeparari à cæteris mundanis, ſed ſanctè, & juſtè ſervire Deo, ſcilicet quoad ſe, & quoad proximum: Vnde dicitur, quod ſanctificati debent Domino miniſtrare,& hoc ſub pœna mortis;ſubditur enim hoc in fine capituli, *ne iniquitatis rei moriantur.In Luc.c.1.v.75.*

500. *Sacerdos, & Prælatus, & Prædicator debet habere charitatem Dei, & proximi, & opere implere, quod docet.*

Accipient coccum bis tinctum, &c. Cur veſtem bis tinctam,vult, ut hi ſacerdotes accipiant?Veſtis eſt charitas,debet eſſe bis tincta,quia Sacerdos,& Prælatus, & Prædicator debet indui hac veſte bis tincta, quia qui charitatem erga alium non habet, prædicatoris officium aſſumere non debet, debet etiam imbui intelligentia, & operatione. *In Pſal.106.*

501. *Doctores, & Prædicatores, & Prælati debent eſſe ornati omnibus virtutibus.*

Facieſque ſuperhumerale de auro, &c. Addit, *ſap. cap. 18. In rationali extendes: totus orbis terrarum.* Cur voluit Dominus, ut concurreret in hac veſte aurum, hyacinthus, purpura, coccus bis tinctus, & byſſus opere polymito texta? Item quarè voluit in ſuperhumerali duos lapides totum humerum tegentes?quia voluit, ut iſta ſignificarent quatuor elementa,duo Emiſpheria,ſolem,Lunam,& ſtellas; ut indicaretur, quod in bonis ſacerdotibus, Prædicatoribus, & Prælatis debent relucere ſol ferventis charitatis, Luna miſericordiæ, ſtellæ munditiæ,& caſtitatis:Item & quatuor elementa, ſcilicet virtutes Cardinales, quoad vitam exteriorem, & activam, & omnes aliæ virtutes. *Opuſc. Eccleſ. Hierarch.p.4.c.5.& ſap.c.18.*

502. *Duodecim Apoſtoli figurati in duodecim Tribubus, & in duodecim lapidibus pretioſis, &c.*

Sumeſque duodecim lapides, &c. Sculpes in eis nomina filiorum Iſrael. Ideſt Tribuum, quodque fuit figura duodecim Apoſtolorum,ſicut & figurati fuere in duodecim lapidibus pretioſis veſtis Sacerdotalis.*In Luc.c.6.v.13.& ſap.cap.18.in finem.*

503. *Ornamenta ſpiritualia ſacerdotis, & Prælati quænam.*

Rationale quoque judicij facies, poneſque in eo quatuor ordines lapidum. Cur voluit Dominus, ut ornaretur rationale quatuor ordinibus lapidum pretioſorum? Quia per iſtos lapides ſignificantur quatuor virtutes Cardinales, quæ ductæ per ternarium Theologicarum componunt numerum duodenarium: hinc prudentia debet eſſe fidelis, ſperans, & amans, & ſic de cæteris; collocatæque ſunt ad quatuor partes mundi ita quod ad orientem eſt ſinceritas temperantiæ cum alijs quatuor: Ad meridiem ſerenitas prudentiæ: Ad Aquilonem ſtabilitas conſtantiæ: Ad occidentem ſuavitas Iuſtitiæ:Iſtæque debent relucere in Prælatis,&c.*ſerm. 7.Hexaem.*

504. *Conditiones Prælatorum enumerantur.*

Rationale quoque judicij facies, poneſque in eo quatuor ordines lapidum. Hæc exigebat Deus in pectore rationalis:per quod oſtenditur,quod Prælatus tunc ingreditur ſanctuarium, ut Domino miniſtret, quando ſuſcipit curam Animarum; eſt enim hoc gratiſſimum Deo Sacrificium: Ad hoc autem

autem ut debitè exerceat ſuum officium inter alia virtutum inſignia debet rationis judicio quatuor ad officium ſuum ſpectantia in corde verſare: primum eſt quomodò in ſtatu debito commiſſos ſibi gubernet, ut boni proficiant: ſecundum quomodò lapſos corrigat: tertium exteriora negotia debitè diſponere: quartum quomodò in his ſe cuſtodiat, & regat. *Op. de ſex alis Seraph. c. 7.*

505. *Divina providentia diſponit omnia ordinatè per totum mundum.*

Rationale judicij facies. Cur hæc veſtis appellatur rationale judicij? quia ſignificat ſtatum ſupernorum, & maximè Dei, qui rationabiliter, & aptè ſua providentia ſignificata in hoc rationali judicij, & diſponit omnia per quatuor ordines, ſcilicet per totum orbem. *ſap. c. 18. in fine.*

506. *Sanctitas ſacerdotum qualis debeat eſſe: & quænam pœna ſit impijs parata.*

Sanctificabitque illos, ut Sacerdotio fungantur mihi, ut miniſtrent mihi in ſanctuario, ne iniquitatis rei moriantur. Vide ex hoc, quod miniſtri ſacri, qui Domino miniſtrant debent eſſe præditi, & ornati ſanctitate, & Iuſtitia; & qui ſecus fecerint, puniuntur morte mala. *In Luc. cap. 1. v. 75. & cap. 25. v. 2.*

CAPVT. XXIX.

507. *Chriſtus, & eius Sacrificium præfigurata fuerunt in lege veteri.*

Tolle Vitulum de armento, duos Arietes, & panem, &c. Ad quid iſta voluit Deus in Sacrificijs; quia præfigurabant Chriſtum, ejuſq; Sacrificium. *ſerm. 14. Hexaem.*

508. *Gratia lavatur Anima perfectiſſimè.*

Cumque laveris Aaron cum filijs, indues eum, &c. Cur voluit Dominus, ut antequam induerentur miniſtri paramentis ſacris, lavarentur aqua? Nota tamen, quod invenitur triplex expiatio in lege veteri: Alia per aquam, alia per aſperſionem ſanguinis, *ut Exod. cap. 24. v. 8.* & alia per unguentum unctionis, *ut Exod. cap. 30. v. 25.* Et hæc tria figurabant triplicem Baptiſmum, quo mundatur Anima, ſcilicet fluminis, ſanguinis, & flaminis: primò mundantur infideles; ſecundò martyres, & tertiò pœnitentes, quæ trinæ ablutiones obtinent ſuum effectum mediante gratia: Unde ſequitur, quod aqua, ſcilicet divinæ gratiæ habet vim mundandi Animam perfectè. *Op. Diat. ſalut. Tit. 7. c. 5.*

509. *Chriſti, & Religioſi debent eſſe excellenter mundificati unctione Spiritus Sancti ſuper alios.*

Et oleum unctionis fundes ſuper caput Aaron, conſecrabiturque hoc ritu. Cur oleo, & non aqua voluit, ut Sacerdos conſecraretur Domino? quia per oleum ſignificatur unctio Spiritus Sancti; talique ritu voluit Dominus, ut Sacerdotes conſecrarentur Domino, ut daret intelligi, quod Clerici, & Religioſi debent eſſe ſuper alios excellenter mundificati unctione Spiritus Sancti. *Diat. ſal. Tit. 7. cap. 5.*

510. *Fides ſanctificat Animam, cum per opus probatur.*

Panes quoque qui ſunt in Caniſtro, in veſtibulo Tabernaculi teſtimonij comedent, ut ſit placabile Sacrificium, & ut ſanctificentur offerentium manus. Quid eſt hæc comeſtio panum poſitorum in veſtibulo Tabernaculi? Nota, quod panes iſti erant duodecim: ſignificabantque duodecim Articulos fidei poſitos in corde humano, qui ſunt in veſtibulo Tabernaculi teſtimonij, quia proponuntur cuilibet fideli, ut ſanctificentur offerentium manus, quia tunc fides ſanctificat, cum probatur per opus. *ſerm. 3. In Dedicat.*

511. *Numerus duodecim Articulorum fidei eſt tantùm in una, & vera Eccleſia.*

Panes, qui ſunt in Caniſtro comedent, &c. Duodecim erant panes: Cur in unico Caniſtro, & non potius in duodecim ponuntur, ſicut poſiti ſunt, qui ſuperfuerunt in miraculo multiplicationis panum à Chriſto? Iam dictum eſt quod per hos panes intelliguntur duodecim Articuli fidei: Et ponuntur in unico caniſtro quia una eſt Eccleſia, quæ fundari debebat ſuper duodecim Apoſtolos, & una fidei credulitas, & confeſſio eſt in hac una Eccleſia. *ſerm. 3. In Dedicat. & l. 3. d. 25. a. 1. q. 1. & l. 4. d. 47. a. 1. q. 1.*

512. *Solùm perfecti viri comedunt de pane dulcedinis divinæ, & fructuum Spiritus Sancti.*

Panes, qui in Caniſtro ſunt comedent, ut ſit placabile Sacrificium. Cur voluit Deus, ut miniſtri jam ſanctificati comederent hos duodecim panes, ad hoc ut offerrent placabile Sacrificium? Et cur non decem, non quatuordecim? Nota, quod numerus duodenarius eſt inter alios myſticus: In eo enim ſignificatur ſuperabundans perfectio, quia eſt numerus excreſcens, quia eius partes diviſæ, quæ ſunt. 6. 4. 3. 2. 1. ſimul aggregatæ ſummam totius excedunt, & conſtituunt ſeſdecim; & rurſus dividitur in duos ſenarios, qui ſenarius eſt primus perfectorum: ſicque ſignificatur perfectio in duplici vita, ſcilicet in activa, & contemplativa cum ſupererogatione conſiliorum, & iſta eſt, quæ vendicat ſibi dignitatem ſuper alios. *l. 4. d. 47. a. 1. q. 1. & l. 3. d. 25. a. 1. q. 1.* In duodenario igitur numero ſuperabundans dilectio ſpiritualis continetur (ſicut & in duodenario fructuum Spiritus Sancti) & chariſmatum ſpiritualium exuberantia, quibus fruitur, & delectatur Anima ſancta, & tunc homo ad contemplationem idoneus fit, & ad aſpectus, & complexus ſponſi, & ſponſæ qui fieri habent ſecundum ſenſus ſpirituales, quibus videtur Chriſti ſponſi ſumma pulchritudo ſub ratione ſplendoris; auditur ſumma harmonia ſub ratione verbi, guſtatur ſumma dulcedo ſub ratione ſapientiæ comprehendentis utrumque verbum, & ſplendorem; adoratur ſumma fragrantia ſub ratione verbi inſpirati in corde: attingitur ſumma ſuavitas ſub ratione Verbi Incarnati inter nos habitantis corporaliter, & reddentis ſe palpabile, oſculabile, amplexibile per ordinatiſſimam charitatem quæ mentem

Numeri duodenarij perfectio.

Duodecim fructus Spiritus Sancti reficiunt Animā mirabiliter.

tem noſtram per ecſtaſim,& raptum tranſire facit ex hoc mundo ad Patrem.*Op.Brevil.p.5.c.6.* Vide igitur, quomodò per duodenarium nomerum pervenitur ad deguſtandum Deum, & ad acceptabile Sacrificium offerendum.

513. *Eccleſia quanta ſit dignitas ex præſentia Euchariſtiæ.*

Sanctificabo Tabernaculum teſtimonij, & habitabo in medio filiorum Iſrael. Quid eſt, quod ſanctificato Tabernaculo, Deus promittit ſe habitaturum in medio filiorum Iſrael? Nota, quod hoc fuit figura ſpecialis habitationis Dei in Eccleſia materiali: nam in ea dedicata in honorem, & cultum Dei habitat corporaliter per præſentiam Sacramentalem: ſic etiam figuratum hoc fuit, quando in dedicatione domus Domini *ex 3. Regum c.* 8. nebula implevit domum Domini: Verum enim eſt, quod Dominus dicitur habitare in nebula, quia Domini noſtri Ieſu Chriſti Corpus latet ibi ſub Sacramenti nebula. *ſerm.1. in Dedicat.*

514. *Sanctificationem ſpiritualem Animæ ſequitur habitatio Dei in ea.*

Sanctificabo Tabernaculum teſtimonij, & habitabo in medio, &c. Nota, quod per Tabernaculum hoc intelligitur myſticè Anima, quæ ſicut Eccleſia materialis, ſanctificatur à Deo per aſperſionem aquæ, ſcilicet compunctionis, & contritionis: Item per ſignificationem ſanctæ Crucis, pœnitentiæ, & mortificationis carnis, per quam diſcernuntur ſervi Dei à ſervis Diaboli: Item per inunctionem lætitiæ & gaudij ſpiritualis, quæ ex pœnitentia gignitur: Item per illuminationem, ſcilicet honeſtæ converſationis. *ſer.1. In Dedicat.*

515. *Chriſtus habitavit inter nos ad noſtram ſalutem.*

Et habitabo in medio eorum, &c. Quomodò habitavit? Nonne eſt ubique? Hæc fuit prædictio adventus Chriſti in carnem: habitavit enim inter nos factus homo humilis ad obediendum, obſequioſus ad miniſtrandum, lætus, & delectabilis ad conſolandum, & munificus ad tribuendum. *In Ioan.collat.5.*

CAPUT XXX.

516. *Crux Chriſti eſt Altare.*

Facieſque Altare, &c. Vide ſupra ad cap. 27.

517. *Aureola datur Virginibus, Doctoribus, & Martyribus.*

Facieſque ei coronam aureolam. Vide ſupra cap. 25.

518 *Eleemoſyna valet ad remiſſionem peccatorum, oblata ad cultum Dei, & ſublevamen pauperum.*

Suſceptamque pecuniam; quæ data eſt à filijs Iſrael trades in uſus Tabernaculi, ut ſit in monimentum eorum coram Deo, & propitietur Animabus eorum. Vide hic ô homo, quod pecunia oblata ad cultum Dei, vel ad neceſſitatem pauperum, ad propitiationem prodeſt: Redime igitur te homo, dum vivis, redime te ipſum, dum potes; redime te, dum pretium habes in manibus; redime, ne dum mors amara te prævenit, & vitam ſimul, & pretium perdas: miſericordia enim eſt optima interventrix, quia plus valent in morte preces miſericordiæ, quàm Sanctorum. *ſerm. 2. Dom. 10. poſt Pentec. & ſerm.2.Dom.1. poſt pentec.* Nota hæc ultima verba, plus enim Deo placat ſubventio pauperum, quàm ædificatio Altarium, & Eccleſiarum, ornamentorumque magis ad pompam, quàm ad neceſſitatem inſervientium.

519. *Miſericordia in proximum ſanctificat Animam in Tabernaculum Dei.*

Sumptoque oleo, unges Tabernaculum cum vaſis ſuis, ut ſanctificentur. Cur voluit Dominus, ut Tabernaculum, & vaſa ſacra oleo ungerentur? Vt ſignificaretur ſanctificatio Animæ, quæ oleo compaſſionis, & pietatis ungit, & ſublevat omnia Vaſa, ſcilicet membra Chriſti, quæ habitant in tabernaculo fragilitatis noſtræ ad tempus. *ſerm.3. In Dedicat.*

520. *Virtutes principales, quibus ſacerdos, & Religioſus ſanctificatur, explicantur.*

Sume tibi aromata, &c. facieſque unguentum, & ex eo ungas Aaron, &c. Nota, quod Deus ordinabat omnia hæc ad profectum Animæ: ordinavit enim confectionem unguenti, quo ungi deberent ſacerdotes, & miniſtri Altaris, ut daret intelligi, quomodò ſanctificari debent ſacerdotes: Quinque igitur erant ingredientia ad confectionem onguēti, ſcilicet mirrha electa, Cinnamomum, Caſſia, Calamus, & oleum olivarum: mirrha pura, & electa eſt illa, quæ ſponte manat ab arbore, & pretioſior quàm illa, quæ ex arboris inciſione, ſignificat pœnitentiam, quæ fit in juventute, eſt gratioſir Deo, quàm illa, quæ fit in ſenectute: Cinnamomum eſt cinerei coloris, & cum frangitur, emittit quandam nebulam ſpiramenti redolentis etiam viſibilis, ſignificat humilitatē, quæ debet eſſe in Clericis, & Religioſis, de quibus debet manare viſibiliter ſpiramentum odoris, ideſt redolentia humilitatis per exemplum ædificationis: Caſſia, quæ creſcit in aquis ſignificat fidem Eccleſiæ ex aquis Scripturæ proficientem: Calamus eſt Arbor aromatica, cuius cortex facit ſonum, ſignificatque in Clericis officium Eccleſiaſticum, quod debet eſſe aromaticum per diviſionem, & ſonorum per divinæ laudis expreſſionem: Oleum olivarum ſignificat dulcedinem compaſſionis, quæ debet eſſe in Clericis, & Religioſis: his omnibus efficitur onguentum, & thymiama Deo gratiſſimum, quibus ſanctificatur ſacerdos, & Deo conſecratur: ſignificatur autem, quod Clerici, & Religioſi debent eſſe mundificati unctione Spiritus Sancti. *Diat.ſal.Tit.7.cap.5.*

Mirrha Cinnamomum Caſſia Calamus Oleum olivarū quid ſignificent.

521. *Pœnitentia in juventute Deo gratiſſima.*

Sume mirrham puram, & electam. Ad quid voluit Deus, ut adhiberetur mirrha electa ad conſecrandum ſacerdotes? Vt daretur intelligi, quod ſicut mirrha eſt, qua conditur caro, ne putreſcat: illaque eſt purior, quæ ſponte manat ex arbore,

Digitized by Google

quàm quæ ex inciſione,ſic pœnitẽtia eſt Deo gratior quæ fit in juventute, & quod ergo prius mirrha condienda eſt, ut ſit puriſſima antequam vermibus ſit corrupta:contra fatuitatem multorum, qui mirrha pœnitentiæ nolunt ſe ungere, donec toti putreſcant vermibus peccatorum. *Diat. ſal. Tit.7.cap.5.*

522. Martyrium eſt Sacrificium Deo gratum quocumque alio.

Sume tibi aromata, &c. & ex eo unguentum, &c. Nota, quod cum hæc unctio eſſet ſingularis, & ultima, qua conſecrabantur ſacerdotes, ſignificat conſecrationem Deo ſuper omnes chariſſimam, ſcilicet Martyrij perfectionem. *Diat.ſal.Tit.7.c.5*

523. Fides cum devotione, & opere thymiama Deo chariſſimum.

Sume tibi aromata, thymiamaque unguentarij facies, &c. Nota, quod per hoc thymiama ſignificatur fides mixta cum devotione, & opere: hoc debet Anima fidelis componere, & ungere pedes Ieſu. *Ioan.Coll.55.*

524. Chriſtus ſanctificat omnia Sacrificia, & ſine ipſo factum eſt nihil.

Sume tibi aromata thymiamaque compoſitum opere unguentarij, &c. Sed quid, ſi deficeret unguentarius? quis eſt, qui poterit præparare hoc thymiama? Cur non reliquit Deus, ut à quocunque alio componeretur? ſed nota, quod hoc fuit figura myſteriorum noſtræ legis: Chriſtus enim fuit iſte unguentarius faciens pigmenta ſuavitatis, & ſanctitatis: Daturque intelligi, quod Sacrificia legis veteris, licèt eſſent redolentia odorem gratum, tamen non placabant Dominum: ſed adveniente Chriſto,qui non aliunde mendicabat odorem;ſed ipſe in ſe redolebat, & ad alios derivaturus erat, obtulit ſeipſum Deo Patri in odorem ſuavitatis: fecitque pigmenta ſuavitatis,& ſanitatis inſtituendo Sacramenta novæ legis. *l.4.In prol.*

525. Reverentiam Templi maximè zelat Deus.

Tolleſque aquam, lavabunturque Aaron, & filij eius manus & pedes, quando ingreſſuri ſunt Tabernaculum. Vide qualem reverentiam Templi exigit Deus, maximè à miniſtris Altaris. *Op. Bibl. paup. cap.20.*

CAPVT XXXI.

526. Sapientiam neceſſariam Deus infundit in eos, qui ab ipſo vocantur ad miniſtrandum ſibi.

Vocavi ex nomine Beſeleel filium Vri, & replevi illum ſpiritu Dei, ſapientia, & intelligentia, & ſcientia, &c. Cur inter alios iſtum replere voluit tot donis? Vt ſciret facere opera Tabernaculi, cum eſſet à Deo ſpecialiter vocatus. *In ſap. cap.8.* Vide quomodò, cum Deus aliquem eligit ad aliquod miniſterium, etiam ei communicat ea, quæ ſunt neceſſaria ad exequendum tale miniſterium.

527. Tota lex continet duo præcepta charitatis in Deum, & proximum.

Deditque Dominus complens hos ſermones Moyſi duas Tabulas lapideas teſtimonij ſcriptas digito Dei. Quare voluit, ut in duabus ſcriberentur decem præcepta Decalogi? Cur non in unica tantùm? Hoc fuit in ſignum geminæ charitatis divinæ,ſcilicet & humanæ:nihil enim aliud continent præcepta Decalogi. *Op.Centiloqu. p.3 ſect.33.*

528. Spiritus Sanctus eſt digitus ſcribens legem, & ſacra ſcriptura ſcriem in Eccleſia.

Deditque duas tabulas ſcriptas digito Dei. Cur voluit ipſe Deus ſcribere eas ſuo digito? ſed nunquid Deus habet digitos cum non ſit corporeus? Reſpondetur, quod nomine digiti Dei intelligitur Spiritus Sanctus: ſicut enim digitus cum manu, & brachio, brachium verò cum corpore ſunt in natura unum, ſic Spiritus Sanctus ſignificatur per digitum,Filius Dei per brachium, & per corpus Pater, quæ ſunt quidem tres Perſonæ ſed unus Deus: per ſpiritum igitur ſanctum dictantem dicitur dictata lex, & tota ſacra ſcriptura. *Opuſc. de Eſſentia Dei:& in Luc.cap.11.v.20.*

529. Præcepta Dei ſunt impreſſa à Spiritu Sancto indelebiliter: Legenda à Prædicatoribus, & recipienda ab auditoribus per opera.

Dedit duas Tabulas digito Dei ſcriptas. Cur in Tabulis marmoreis? Ad denotandum, quod leges ſummi Imperatoris ſunt indelebiles,& immobiles, æditæ in Conciſtorio ſanctiſſimæ Trinitatis, quæ à Doctoribus leguntur per catholicam prædicationem, & repetuntur à ſcholaribus per bonam operationem. *Op. Diat. ſalutis Tit. 3. cap.1.* Docet igitur Prædicator auditores tanquam ſcholares, ſed repetitio lectionis ab ipſis facienda eſt.

530. *Deditque duas tabulas lapideas ſcriptas,&c.* Cur in tabulis lapideis? Ad demonſtrandam duritiem cordis Hebræorum,quia eorum obſtinatio, & vecordia erat duriſſima contra Veritatem. *In Ioan.cap.8.v.59.*

CAPVT XXXII.

531. Sacra ſcriptura modeſtia quanta in deſcribendis rebus obſcenis.

Et ſurrexerunt manducare, & bibere, & ludere. Quid eſt ludere? quiſnam erat iſte ludus?ſed nota quod Spiritus Sanctus per nomen ludi exprimit opera carnis obſcena, in quæ præcipitatus eſt populus poſt idololatriam. *In Luc. cap. 17. v. 28.* Ex quo apparet,qua modeſtia utatur ſacra ſcriptura in deſcribendis actibus obſcenis. *Op.princ.ſacra ſcript.*

532. Gula vitium præcipitat in omnia mala.

Seditque populus manducare, & bibere, &c. Et poſtea in Idololatriam præcipitat. *Op. Bibl. paup. cap.88.*

533. *Peccator non eſt Dei, nec hominis, ſed Diaboli.*

Peccavit populus tuus. Quomodò populus tuus? Nonne aliàs dixit Deus, hunc eſſe populum ſuum, ut ſupra, *cap.3.* & pluries alibi? ſed nota, quod Moyſes audiens populum appellare non Dei, ſed ſuum, ſtatim reſpondit. *Cur Domine iraſcitur furor tuus contra populum tuum? ſic cap. v. 12.* & deinde *numera* 31. quaſi diceret: non iſte populus eſt meus, ſed tuus: audiens tamen, quod Deus ſubſiſtit in propoſito verbo, dicens: *peccavit populus tuus*: ſubdidit ipſe: *peccavit populus iſte*: Unde notandum, quod non dixit: peccavit populus tuus, vel meus, ſed ait populus iſte: Cur hoc? Vt intelligeretur, quod exiſtens in peccato, non eſt Dei, nec viri juſti: & cujuſnam erit? Non alterius, quàm Diaboli. *In Luc. cap.15.v.29.& ferm.1.de ſancto Mathæo:* Homo enim peccans traditur in manus Diaboli, ejuſque poteſtate. *ſerm.2.Dom.quinquag & In Ioan. cap.14.v.31.*

534. *Ingratitudo reprehenditur.*

Hi ſunt Dij tui Iſrael, qui te eduxerunt, &c. Sed numquid ſerio dixit Aaron hoc? minimè: ſed ad redarguendam ingratitudinem ipſorum, & ut intelligerent, quod tali enormitate exaſperabant Deum. *Pſal.65.* Vide igitur, quàm proclivis ſit homo ad ingratitudinem: ſtatim enim ac recipit à Deo beneficium, contra Deum avertitur. *Op. Bibl. paup.cap.64.*

535. *Dij ſunt Apoſtoli, & Prædicatores per gratiam, educentes Animas de Ægypto culparum.*

Hi ſunt Dij tui Iſrael, qui te eduxerunt, &c. Nota, quod Aaron dixit hæc verba, non aſſertivè, ſed, ut dictum eſt, ad redarguendam ipſorum malitiam; ſed cur talibus verbis uſus eſt, & non alijs, cum in eis videretur fateri multiplicitatem Deorum? Reſp. quod talibus verbis eſt uſus, quia iſta verè poſſunt dici de Apoſtolis, & Prædicatoribus, qui ſunt Dij, non natura, ſed gratia, qui educunt Animas ab Idolorum cultu, à ſtatu peccati ad lumen fidei. *ſerm.de SS.Simone, & Iuda.*

536. *Oratio fervens Iuſtorum pro proximo vincit, & quaſi cogit Deum, ne puniat peccatores.*

Ait Dominus ad Moyſen: Dimitte me, ut iraſcatur furor meus, &c. Quid eſt hoc, quod audio: ergone Deus ligatus erat, vel vi tenebatur à Moyſe? ſed ex hoc cognoſcitur, quanta ſit virtus orationis fuſæ pro ſalute proximi: nam orantis pro ſe multoties ceſſat fervor, nec tam facilè exauditur à Deo, quia ſervili fidelitate commodum ſibi procurat: qui verò pro ſalute proximi ſollicitus eſt in orando, Deum ita vinculo orationis ligat, ut videatur aliqualiter cogi Deus, ne puniat, vel iraſcatur eius furor: Talis fuit Moyſes, qui ita frequenter pro populo ſuo oravit, & eum à multis malis liberavit. *Opuſc.myſtic.Theol.cap.3 p.3.& op. Bibl.paup.c.3.& ſerm.3.Dom.21.poſt Pentec.*

537. *Vir juſtus nec indignatione, vel perſecutione commotus unquam ceſſat orare pro alijs.*

Cur Domine iraſcitur furor tuus contra populum iſtum, &c. Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro tuo, &c. Sed cur in hæc verba tam ſibi noxia exit? Aut dimitte me, &c. Nonne iſte eſt populus, qui tecum toties ingratus eſt, & contra te toties inſurrexit? Hic nota, quod pateſit magis pervicacia iſtius populi, & benignitas viri juſti, qui non ceſſavit unquam benefacere ipſi, licèt indigno, & ingrato, & pro ipſo orationes ignitas Deo fundere: fuitque figura Chriſti, qui licet offenſus, orabat pro inimicis. *In Luc.c.20.v.12.op. Bibl.paup.c.21.*

538. *Orans debet aſſumere varias formas cum Deo, ut ſervi, amici, filij, & conſiliarij, &c.*

Ne quæſo dicant Ægyptij: callide eduxit nos, &c. quieſcat ira tua, &c. Vide quomodò Moyſes aſſumit cum Domino familiariter figuram familiaris amici, & domeſtici conſiliarij: ſed quomodò, & quali fiducia id facit Moyſes veluti conſiliaria Divinam Majeſtatem? Nonne videtur hic actus potius temeritatis, & irreverentiæ? Nequaquam: Petitio noſtra aliquando uno modo formata hæſitationem facit, quaſi non debeat admitti: aliter verò formata fiduciam exauditionis reportat: nam orans rectè cum Domino, formam ſervi aſſumit, Dominum, & Iudicem ſuum humiliter, & timorosè ad miſericordiam provocando: Aliquando aſſumit formam familiaris amici, & domeſtici quaſi conſulens Domino, ut hoc faciat, vel hoc, adducens cauſas, cur hoc debet fieri: ut hic ex fiducia magna facit Moyſes: Aliquando formam filij aſſumit: & omnibus iſtis modis eſt bona oratio. *Op.de perfect. religioſ. l.2.cap.68.*

539. *Oratio, quæ involuit memoriam ſanctorum facilius exauditur.*

Memento Domine Abraham, Iſaac, &c. Cur in memoriam Dei reducit Abraham? Nonne recordabatur Deus horum Iuſtorum? quia facilius exauditur oratio, in qua interponitur memoria ſanctorum, ſic etiam fit in miſſa. *Op.expoſit.miſſæ c.4.*

540. *Oratio reddit placatum Deum.*

Placatuſque eſt Dominus, &c. Vide quomodò oratio reddit placatum Deum, eiuſque iram avertit. *Op.de perfect.religioſ.l.2.c.66.Op.Bibl.paup.c.16.*

541. *Prædicatia divini verbi qualis eſſe debet ad reſecanda peccata.*

Ponat unuſquiſq; gladium ſuper fæmur ſuum, & occidat unuſquiſq; fratrem, & proximum ſuum. Quid eſt ponere gladium ſuper fœmur ad occidendum fratrem? ſed nota, quod myſticè per gladium intelligitur vel divinum verbum, vel divini verbi prædicatio: gladius enim bonus debet eſſe, non ratione baltei, vel vaginæ acutæ, ſed ratione ſubtilitatis, & acuminis: ſic eſt bona prædicatio vera, & acuta ad abſcindenda peccata abſque acceptione perſonarum: Vera enim prædicatio verbi divini debet eſſe acuta ad abſcindenda peccata. *In Ioan. cap.18.v.11.*

542. *Prælatus caveat ab acceptione perſonarum.*

Et redite de porta in portam per medium Caſtrorum.

Nota,

Nota, quod cum Deus vellet punitionem accipere de Idololatria impiorum, præcepit militibus, ut redirent de porta in portam per medium Caſtrorum. Cur & ad quid iſte progreſſus? Voluit Deus ſignificare, quod illi, quibus ſpectat ex officio præeſſe, & punire ſubditos malos, debent cavere ab acceptione perſonarum; & ideò dixit, *& occidat unuſquiſque fratrem, & proximum. In Luc. cap.17.v.11.*

543. *Liber vitæ continet ſalvandos indelebiliter ſecundùm finalem iuſtitiam: ſecundùm præſentem verò continet delebiliter.*

Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti. Videtur hoc mirabile dictu, & ferè inintelligibile: Ergo Moyſes eligit potius deleri de libro vitæ, & per conſequens eſſe de numero damnatorum, quàm videre punitionem juſtam impiorum? ſed notandum, quod in libro vitæ alij ſcripti ſunt delebiliter, ſcilicet ſecundùm præſentem juſtitiam, & ſimplicem notitiam: alij indelebiliter, ſecundùm finalem juſtitiam, & ſcientiam approbationis, & in hoc ſcriptus erat Moyſes: ſciens ergo, quod deleri non poterat, hæc pronunciavit, ſed dices: ergo hæc dixit non ex corde, ſed potius irridendo? Nequaquam: fuit enim hic actus proprius filij confidentis de dilectione paterna, quo videtur non tantùm obſecrare, quàm imperare Patri, ut exaudiat eum, expectam erga ſe benevolentiam allegans: Non igitur rogat ſe deleri de libro vitæ, ſed ea fiducia, qua præſumit ſe non delendum de libro, petit illud remitti, non dubitans ſe exaudiendum; unde, & quod petit, impetrat. *lib. 1. d.41.a.2 q.2.op.de perfecti.religioſ.lib.2.cap.68.In Luc.cap.10.v.20.In Pſalm.* 68. Ex quo vide quanta ſit divina largitas in hominem Dei amicum, ac qualis fiducia in ſuis ſervis inſeratur.

544. *Charitas intenſa, & æſtuans in corde facit aſpirare etiam ad impoſſibilia.*

Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro tuo, &c. Si ſciebat Moyſes, ſe eſſe ſcriptum indelebiliter in libro vitæ, quomodò proponit quod eſt impoſſibile? Hoc non eſt mirum: cum ſit proprium amoris ardentiſſime æſtuantis in corde diligentis Deum, & proximum, vertere quodammodo mentem in ſanctam inſaniam, & tendere in impoſſibilia, vel velle cogere Deum. *Opuſc. de ſeptem itineribus æternitatis, itiner. 4. d. 5.art.2.*

545. *Manſuetudo in Prælato non debet præiudicare zelo Dei, & impedire punitionem malorum.*

Ponat unuſquiſque gladium, &c. Nota, quod Moyſes inſtantiſſimè oravit ad Dominum pro impetranda venia huius Idololatriæ, & poſtea eos ſeverè punivit; ut pateat qualis zelus debeat foveri in corde Prælati etiam mitiſſimi. *Op. Bibl. paup.cap.*51. Vide etiam, quod ob zelum Dei Prælatus debet in iram ſanctam prorumpere aliquando. *Bibl.paup.cap.*95.

CAPUT XXXIII.

546. *Angeli cuſtodia ſua removent impedimenta boni, & occaſiones mali, & actiones peccandi.*

Vade, aſcende de loco iſto: mittam præcurſorem tui Angelum, ut eyciam Chananæum, &c. Sed cur ſine miniſterio Angelorum, ex ſe ipſo Deus non eijcit inimicos populi ſui? Quia utitur etiam miniſterio Angelorum, quorum eſt removere impedimenta boni, occaſiones mali, & actiones peccandi, ut fecit cum filijs Iſrael. *Opuſc. Comp. Theol. lib. 1. cap. 18. & opuſc. Eccleſ. Hierarch. p. 1.cap.1.*

547. *Gratia Dei quænam mirabilia operetur in Anima.*

Eijciam Chananæum, & Amorrhæum, &c. Nota, per Angelum ſignificatur gratia à Deo immiſſa in Animam, per quam anima perfectiſſimè cuſtoditur, & peccatum expellitur, & Dæmonum poteſtas evacuatur, quæ ſignificantur in expulſione Gentium. *Opuſc. Eccleſ. Hierarch. p. 1.cap.1.*

548. *Adventus Chriſti qualis finis.*

Mittam Angelum, &c. Hic eſt Chriſtus miſſus à Patre, ut præcederet nos, & cuſtodiret in via, & introduceret in terram promiſſionis, ſcilicet in patriam Beatorum. *Opuſc. Eccleſ. Hierarch. p. 1.cap.1.*

549. *Lex divina loquitur cunctis ea, quæ ſunt agenda, & fugienda.*

Deſcendebat columna nubis, loquebatur cum Moyſe. Quis erat, qui loquebatur? Scriptura dicit, quod columna nubis loquebatur: ſed quando id dicitur? habebatne linguam? eratne animata? Hæc columna nubis ſignificat legem Dei, quæ eſt veluti lingua Spiritus Sancti indicans omnia, & quomodò agenda, & omnibus quomodò quieſcendum eſt. *ſerm.1.Hexaem.*

550. *Deus ut plurimum loquitur ſuis ſervis in hac vita per Angelos.*

Loquebatur Dominus ad Moyſen facie, ad faciem, ut ſolet homo cum amico ſuo. Quomodò dicitur Deus loqui Moyſi, ſi ſupra Deus proteſtatus eſt ſe velle recedere à Moyſe? Reſp. quod in hac locutione Deus uſus eſt miniſterio Angeli loquentis in perſona Dei. *lib.2.d.10.a. 3. quæſt. 2.* Sic uſus eſt miniſterio Angeli in illa voce. *Hic eſt filius meus, &c.*

551. *Mites admittuntur ad familiaritatem Dei.*

Loquebatur, &c. Cur hoc privilegiũ conceſſum eſt Moyſi, & non alijs? Hoc fuit, quia mitiſſimus erat inter alios: mites enim facilè ad ſuã familiaritatem

tanqnam amici admittuotur à Deo. *Diat. ſal. Tit. 1.cap.2.*

552. *Notitia Dei de homine juſto eſt approbationis.*

Novi te ex nomine, & inveniſti gratiam coram me. Quomodò dicit Deus, ſe ex nomine cogooviſſe Moyſen? Nonne omnia perfectiſſimè compreheodit? Loquitus de ootitia approbationis: ſuum enim agooſcere eſt approbare ſuos electos. *In Ioan. cap. 11.v.20.*

553. *Inventio gratiæ apud Deum Animam perfectè quietam reddit.*

Si inveni gratiam apud te: Inveniſti gratiam apud me, &c. Quid eſt invenire gratiam apud Deum? Gratia hæc eſt electionis, & perfectionis; ſivè cootemplationis etiam, ſpiritualiſque delectationis, quæ ex plenitudine divioæ eognitionis, & dilectionis in Anima generatur: hæc gratia mentem quietat, & pacificat, & veluti ſedem quietiſſimam ad divini ſuperadventos ſuſceptionem præparat, & coaptat. *Op. de Eccleſ. Hierarch. p.1.c.1. In Luc.c.1.v.30.*

554. *Prælati inveniant gratiam coram Deo exercendo munus ſuam.*

Inveniſti gratiam coram me. Quid eſt invenire gratiam eoram Deo? Invenire gratiam eſt inveoire ſanctitatem, & doctrinam divinam: Sanctus igitus Moyſes dicitur inveniſſe gratiam eoram Deo, quia populum docebat, & regebat non ſolùm verbis, ſed, & exemplis. *In ſap.c.11.in principio.*

555. *Videre faciem, & gloriam Dei in hac vita, & in alia quid.*

Oſtende mihi faciem tuam, & gloriam tuam. Quo animo petebat hoc Moyſes à Deo? Petebat hoc ex magna fiducia in Deum: petebat, inquam, videre gloriam Dei in hac vita; ſcilicet opera eius miraculoſa, & magnificentiam eius in ſubjecta creatura, & in alia vita, ſicuti eſt. *In Ioan. cap. 12. v. 41. & in Luc.cap.9.v.27. & in Ioan.cap. 5.v.38.*

556. *Orationis exauditio aliquando differtur in profectum orantis.*

Oſtende mihi faciem tuam, &c. Si tam familiaris erat Deo Moyſes, ſi veluti Deum ratione ligavit, ot ſupra dictum eſt, quomodò nnoc non exauditur, ſed poſtea? quia Deus ob plores cauſas aliquando differt exauditionem; & præcipuè aliquando differt communicationem gratiæ in aliud tempus magis utile petenti, & congruum. *Op. de perfect. religioſ. l.2.cap.71.*

557. *Deus eſt omne bonum per æquivalentiam.*

Oſtendam tibi omne bonum. Quid eſt omne bonum? ſi petebat tantùm videre faciem Dei? quia frui Deo eſt frui omni bono. *l.3.d.26.a.1.q.2.ad 2.*

558. *In Dei fruitione eſt fruitio omnium bonorum.*

Oſtendam tibi omne bonum. Quomodò omne bonum, ſi hoc eſt multiplex creatum, & Deus eſt unus, & unicum bonũ? Quia licèt omnia ſint multa, & Deus unus; tamen, quia in Deo eſt ſimpliciſſima uoitas, ſereniſſima veritas, & ſinceriſſima bonitas, ideò eſt io eo omois virtuoſitas, omnis exemplaritas, & omnis communicabilitas, ac per hoc ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia, & hoc quia omnipotens, omoiſciens, & omnimodè bonum, ideò ipſum videre, eſt eſſe beatum. *Op. Itiner. mentis cap.5.* Hinc intellige; quod in gloria eſt conſummatio, & perfectio omnis boni. *ſerm.2. de Angelis: & In Luc.c.12.v.32.*

559. *Stantes in ſermone, & in ſervitute Chriſti mortem non videbunt in æternum.*

Ego oſtendam omne bonum. Sed quomodò Deus promittit hoc Moyſi, ſi paulo aote ei dixerat, quod non poteſt quis videre Deum, & vivere? ſed attende, quod dicitur, non viſurum Deum facie ad faciem in hoc ſtatu mortali, ſcilicet per apertam viſionem: quando verò dicit: *Ego oſtendam tibi omne bonum*; id verificatur per ſpecialem revelationem: Voluit enim dicere, qood ſtantes in ſervitute Chriſti per imitationem, oon guſtabunt mortem, ſed tranſibunt ad vitam æternam. *In Luc.c.9.v.27.*

560 *Qui habet Gratiam Dei, Deoque adhæret, habet omne bonum.*

Ego oſtendam omne bonum. Sed quid eſt hoc omne bonum? Hoc eſt Regoum Dei, ſcilicet gratia Dei adhærens cum Deo per unionem, & contemplationem; qui hoc habet, habet omne bonum. *Luc.c.12.v.42.*

561. *Solus Deus eſt bonus, & in ſolo Deo habetur, & ab ipſo ſolo.*

Ego oſtendam tibi omne bonum. Quodnam eſt hoc omne bonum? Nonne ſunt alia multa bona præter Deum? Dicitur Deus omne bonum, ſcilicet per eſſentiam, quia ſolus eſt fiois ultimus omnium creaturarum, & ab ipſo ſolo emanat bonitas in creaturam: Vnde bonitas creaturæ comparata ad divinam, non eſt bonitas. *In Luc. cap. 18.v.19. & In Ioan. collat.6. & coll.60.* Hinc intelligendum, quod in ſolo Deo, & ab ipſo ſolo habetur bonum. *In Ioan. coll.65.*

562. *Divina prædeſtinatio ex parte Dei habet ſolum ipſius beneplacitum: ex cauſa verò creaturæ habet etiam meritum fundatum in gratia Dei.*

Miſerebor, cui voluero, & clemens ero, in quem mihi placuerit. Ergone merita ad nihil deſerviunt in prædeſtinatione? Ergooe Deus oon tribuit gloriam ex meritis? ſed dicendum, quod ſi conſideretur Deus ſecundùm ſe, oullam cauſam habet miſereodi, niſi ſuam divinam voluntatem: ſi ex parte prædeſtioati, vel juſtificati, adeſt aliqua ratio, ob quam Deus plus vult juſtificare, & ſalvare hunc, quàm alium: oempè merita eius de congruo, vel de condi-

gno:

gno: Nota tamen, quod Deus hos effectus reducit in ſuam voluntatem, nec aliam rationem adducit, ut diſcamus vivere cum timore, & nihil meritorum nobis attribuere. *l.1.d.41.a.1.q.2.& in Luc.c.12.v.32.*

563. *Deus quomodò à ſuis videri poteſt in hac mortali vita.*

Non videbit me homo, & vivet. quomodò hoc verum eſt, dum ſupra dictum eſt, quod loquebatur cum Deo Moyſes facie ad faciem? Reſpond. quod Deus (loquendo ordinariè) non poteſt videri à viatore in ſui eſſentia, & claritate: Dicitur autem locutum fuiſſe facie ad faciem, & ipſum vidiſſe palam, ut daretur intelligi familiaritas Dei ad Moyſen, quantum ad apparitionem, cum loqueretur ei palam, ſcilicèt in ſubjecta creatura: Notatur etiam familiaritas, quantum ad contemplationem, quia non tantùm fulgebat viſione corporali, aut imaginaria, ſed etiam intellectuali, & ſumma. *lib.2. d.8.q.1.dub.2.& lib.3.d.14.art.1.q.3.& l.2.d.23.a.2. queſt.3.*

564. *Qui vult videre Deum, debet mori, vitamque huius mortalitatis, & peccatorum deſerere.*

Non videbit me homo, & vivet. Ergone oportet mori? quomodò ergo aſſeritur de aliquibus ſanctis, quod in hac vita viderunt Deum? quia moraliter homo debet mori ea hac vitą caduca, & corporali, & ſeparari ab ipſa, ſeque totum ferre in Deum ſuper omnia creata. *lib.2. diſt.25. part.2. quaeſt.ultim.*

565. *Amor extaticus facit videre Deum: Ad quod requiritur mors ſpiritualis.*

Non videbit me homo, & vivet. Si cum hac mortalitate non poteſt videri Deus, quomodò dixit ſupra, *oſtendam tibi omne bonum*? Nota, quod loquitur de morte morali, ſcilicet ſeparatione ab omni ſenſibilitate, quæ ad viſionem, & fruitionem ſummi boni eſt neceſſaria: Oportet igitur, ut qui vult ad ſummum ſtatum perfectionis aſcendere, moriatur, & expolietur hac vita ſenſibili, ſcilicet à ſenſibilitate, imaginatione, æſtimatione, imò ab intellectione, & in verticem aſcendere; ubi eſt acies amoris extatici, qui eſt ſequeſtrativus ab omni adulterino affectu propter ſponſi affectum unicum: ſoporativus propter quietationem omnium potentiarum; ſurſum activus propter anagogias cæleſtium deſideriorum: intemptivus propter jugulationem carnalium impedimentorum, ad quem pervenit perfectiſſimè Moyſes. *ſerm. 2. Hexaem.* Qui hanc mortem diligit, videre poteſt Deum: moriamur ergo, & ingrediamur in caliginem, imponamus ſilentium ſollicitudinibus, concupiſcentiis, & phantaſmatibus, tranſeamus cum Chriſto crucifixo in hoc mundo ad Patrem. *op.Itin.ment.c.7.* Neceſſe eſt igitur, ut ſpiritus contemplativus moriatur mundo prius, & mundus ſibi, & ea tunc ingredietur in æterna Tabernacula, & ibi abſcondetur. *opuſc.de ſept. Itiner. aeternit.Itin.3.d.6.In Ioan.c.1.verſ.18.ſerm.1. In Converſ.S.Pauli.*

566. *Incarnatio filij Dei promiſſa Moyſi.*

Poſteriora mea videbis, &c. Quæ ſunt poſteriora Dei? habetne partes, ut corpus? Hic fuit promiſſa Incarnatio Filij Dei, qui per Angelum tali pacto locutus eſt Moyſi. *op.de eſſentia Dei.*

567. *In præſenti vita anteriora, ſcilicet Divinitatem non poteſt videre homo: benè autem poſteriora, ſcilicet humanitatem.*

Poſteriora mea videbis, faciem autem meam videre non poteris. Nota quod per anteriora intelligitur Divinitas: per poſteriora, humanitas aſſumpta à Verbo. *Pſal. 138.* Oſtenditur igitur nobis in hac vita contemplanda humanitas Chriſti, ut in altera videre poſſimus Divinitatem.

568: *Proponitur contemplativis conſideratio fixa Chriſti incarnati, & crucifixi.*

Poſteriora mea videbis. Si per poſteriora intelligitur humanitas Chriſti, quomodò à nobis videtur, cum ſit exaltata in Cælum? Proponitur humanitas Chriſti videnda, non oculis corporis, ſed ſpiritus; igitur videri poteſt clauſis oculis ad mondum. Proponitur ergo Chriſtus crucifixus videndus à nobis: Primò, in pœnis, & paſſione, ut omnis in nobis deſtruatur carnalitas: Secundò rebus deſtitutus, & pauper, ut omnis in nobis deſtruatur cupiditas: Tertiò humilis, & abjectus, ut omnis in nobis deſtruatur proſperitas. *ſerm.1. In Converſione S.Pauli.*

CAPUT XXXIV.

569. *Pænitentia eſt baptiſmus reducens Animam ad Innocentiæ ſtatum.*

Præcide duas Tabulas inſtar priorum, & ſcribam ſuper eas. &c. Nota, quod priores Tabulæ fuerunt factæ à Moyſe: Cur ergo Deus voluit, ut denuò aliæ renovarentur? Per hoc datur intelligi, quod duplex eſt Tabula: prima eſt Innocentiæ, quæ per Baptiſmum habetur; Si aliquando contingit eam frangere, Deus providit ſecundam Tabulam pœnitentiæ, ut Innocentia iterum recuperetur. *Diat.Tit.3.c.1.* Sed cur in Tabulis lapideis voluit ea inſcriberet ad denotandum, quod ſcribenda erant in tabulis cordis, & quia ſtabilia erant, nec ceſſare debebant, ſicut cæremonialia, & judicialia. *lib.3. d.37.a.1.q.3. ad 5.*

570. *Servi Dei debent eſſe ſemper parati ad actus illicitos fugandum.*

Eſto paratus mane, ut aſcendas ad montem. Cur dixit Deus Moyſi, ut eſſet paratus ad aſcendendum? Nonne ſemper erat paratus ad obediendum Domino? Nota, quod hoc dixit Deus Moyſi, & continuè ad cor Iuſtorum Deus ſic loquitur, ut ſint ſemper parati ad obediendum Deo, ad abſtinendum ab illicitis, & ad ſuſtinendum. *Pſalm.118. cap 4.verſ.12.*

571. *Divina Iuſtitia reprobat mala, & favet, & approbat bona.*

Deus magne, & miſericors, & verax, qui cuſtodis miſericordiam in millia, & aufers iniquitatem, &c. Vide, quomodò à Moyſe exaltatur divina æquitas, quæ conſiſtit in favendo, & approbando bona, & reprobando mala. *opuſc.princip.Sacr.Script. & Pſal.61.*

572. *Vir juſtus loquitur in oratione cum Deo ad modum non tam deprecantis, quàm imperantis.*

Si inveni gratiam in conſpectu tuo, obſecro, &c. Vide quantam vim habeat confidentia juſtorum in Deum, qui quaſi filius confidens de dilectione paterna, non tam obſecrat, quàm imperat Patri, ut exaudiat eum, expertam erga ſe benevolentiam patris, allegans, ſicut Moyſes faciebat. *op.de perfect. religioſ.l.2.c.68.*

573. *Præcepta Decalogi ſunt de dictamine naturæ, & facilè intelliguntur.*

Obſerva cuncta, quæ hodie mando tibi, &c. Cur Dominus immediatè tradidit populo, & brevibus verbis Decalogi præcepta? Cæremonialia autem longo ſermone, & mediante Moyſe? Reſpond. quia præcepta Decalogi erant juxta dictamen naturæ, & ideò modica indigebant expoſitione, poterantque ſimplices ſtatim ea capere: Non ſic cæremonialia, & judicialia, quæ indigebant majori inſtructione, & magis ſpectabant ad Iudices, & Sacerdotes. *l.3.d.37.a.1. q.3.* Ex hoc intellige, quod in Iudicibus, Prælatis, & Sacerdotibus debet eſſe major ſcientia.

574. *Anima tradita in poſſeſſionem Diaboli per peccatum, debet Deo reſtitui.*

Ejiciam ante faciem tuam Amorrhæum, Chananæum, &c. Cur voluit Deus auferre ex poſſeſſione ſuorum bonorum iſtos populos? Nonne erat hoc contra legem naturalem? Reſpond. quod iſti populi primò vi expulerant filios Sem de terra illa: Unde Dominus voluit reſtituere illam terram propriis Dominis; filij enim Iſrael deſcendebant de ſemine Sem: Per hoc autem voluit ſignificare, quod debemus reformare, & in virtutes mutare vires Animæ, jam per vitium tranſactas in dominium Diaboli, & ad Dei legem eas reddere. *op.de perfect.religioſ.l.3.c.11.*

575. *Ieiunium quadrageſimæ aliud mœroris, aliud gaudij.*

Fuit ergo ibi quadraginta diebus, &c. & non manducavit, &c. Nota, quod de tribus quadrageſimalibus jejuniis fit mentio in Sacra Scriptura, ſcilicet Moyſis, Eliæ, & Chriſti: prima duo fuerunt mæroris: Tertium gaudij: Hinc Seraphicus Pater Franciſcus tres quadrageſimas ordinavit in Regula, ſcilicet duas ex præcepto, & unam ex conſilio, Duæ primæ ſunt mæroris: prima mæroris eſt pro deletione culpæ, fuitque Moyſis, & eſt quadrageſima hyemis ante Natale: Alia mæroris eſt pro amotione miſeriæ, vel ad mala imminentia præcavenda, eſtque quadrageſima Eccleſiaſtica: Tertia eſt gaudij, & vocatur communiter Benedicta, eſtque Chriſti, quia per eam Animæ vires recreantur, quia ſignificat abſtinentiam ab omni delectatione carnali, quæ affert maximum gaudium animæ. *op.Expoſit.Regula c.3.*

576 *Ambulans per vitam contemplativam facie pulchrificatur, & viſu clarificatur.*

Videntes faciem cornutam Moyſis, timebant accedere ad eum, &c. Nota hic, quod iſte eſt effectus perfectæ contemplationis: nempè facies Animæ pulchrificatur, & illuminatur, ita ut aliquando ad extra talis lux appareat, ut viſum eſt in multis Sanctis, maximè in D.Benedicto. *opuſc. de ſeptem Itin. æternit.Itiner.3.d.5. Et In Luc.c.9.v.31.*

577. *Prælati debent in ſe lucere, & alios illuminare.*

Videntes faciem cornutam, &c. Hoc eſt munus Prælati, qui debet in ſe eſſe luminoſus per conſcientiæ puritatem, & ad alios lumen doctrinæ, & ſanctæ converſationis diffundere. *op. Eccleſ.Hier. p.4.c.3.*

578. *Corpus Chriſti velatur accidentibus ob debilitatem noſtri viſus.*

Nec poterant intendere in faciem eius; poſuitque velamen ſuper faciem ſuam. Nota, hoc fuit figura Chriſti, qui in Euchariſtia velatur accidentibus, non ſolùm ob meritum fidei quantum ad bonos, & indignitatem, quoad malos; ſed etiam quia non poſſet à nobis Corpus Chriſti glorificatum videri ob claritatem ejus. *op.Comp.Theol.l.6.c.16.*

579. *Divinitas meritò velata fuit velo humanitatis, ut poſſet à nobis videri.*

Poſuit velamen ſuper faciem ſuam. Nota ſic fuit Chriſtus, qui Divinitatem velavit humanitate, ut in eam poſſemus aciem oculorum figere. *In Ioan. cap.1, verſ.14.*

580. *Sacra Scriptura erat antiquitus velata, nunc eſt aperta.*

Poſuit velamen ſuper faciem ſuam. Cur velabat faciem? quia id fuit figura velaminis legis ſcriptæ: Nunc verò per adventum Chriſti ablatum eſt velamen, & in ſignum ejus traditur in principio miſſæ Sacerdoti liber clauſus, poſtea aperitur. *Pſal.66.*

CAPUT XXXV.

581. *Deus requiem quærit in nobis, maximè in diebus feſtis.*

Sex diebus facietis opus: ſeptimus dies erit vobis Sanctus; Sabbatum requies Domini: qui fecerit opus in eo morietur. Ecce quàm ſollicitus eſt Dominus obſervationis feſtorum, cum tot in lege replicaverit hanc obſervantiam, quàm diligentiſſimè vult à nobis. *In Luc.c.6. v.2.*

582. Deus

582. *Deus requieſcit in Anima Iuſti, & Iuſtus in Deo.*

Septimus dies requies Domini. Quomodò requies Domini? Ergone requie indiget Dominus? Attende Dei clementiam, & bonitatem: Nam Deus tam amat noſtram quietem ſpiritualem, quæ per virtutes obtinetur, quod quando nos requieſcimus in eo, in nobis dicitur requieſcere. Et nota, quod per ſex dierum decurſum pervenitur ad ſeptimum diem, ſic per ſeptem dona Spiritus Sancti ad requiem Dei pervenitur. *ſerm. 1. & 2. in Sabb. S.*

583. *Carens Iuſtitia, & Sanctitate requies Diaboli fit.*

Septimus dies erit vobis Sanctus. Si Sanctus, ergo cum ſanctitate eſt celebrandus; ergo, qui caret ſanctitate, & juſtitia, in eo requieſcunt Dæmones: requieſcit enim Diabolus in occultatione peccatorum, in delectationibus carnis, & in cæteris vitiis. *ſerm. 1. & 2 in Sabb. Sanct.*

584. *Oblationes facienda ſunt de propriis facultatibus non de alienis.*

Prono animo offerat unuſquiſque aurum, argentum, &c. Quodnam aurum habebant filij Iſrael in deſerto, niſi illa pretioſa, quæ abſtulerant ab Ægyptiis: Ergone facienda eſt oblatio ex re aliena? Nequaquam, ſed debet fieri ex rebus propriis, non alienis, invito Domino: Dominus autem tranſtulit dominium illarum rerum ab Ægyptiis ad Hebræos, ut alias dictum eſt. *l. 4. d. 15. p. 2. a. 2. q. 1.*

585. *Dona voluntaria, non coacta vult à nobis Dominus.*

Cuncti filij Iſrael voluntaria Domino dedicarunt. Cur non ex præcepto fuerunt impoſitæ iſtæ oblationes? quia Dominus vult à nobis dona voluntaria, non coacta: hæc enim non placent Domino: In corde igitur devoto, & ex devotione obediendum eſt Domino, in talique corde prompto requieſcit Deus, velut in Throno. *op. Eccleſ. Hierarch. p. 1. c. 4. ad finem. & Pſal. 118. c. 7. v. 12.*

CAPVT XXXVI.

586. *Sanctorum merita tegunt, & defendunt Eccleſiam.*

Fecit & opertorium Tabernaculi de pellibus Arietum rubricatis. Cur de iſtis pellibus voluit Deus coopertum Tabernaculum? Pelles iſtæ ſignificabant juſtitiam, & merita Sanctorum, præcipuéque martyrum, quibus tegitur, & defenditur Eccleſia. *Pſalm. 48.*

CAPUT XXXVII.

587. *Anima iuſti veſtita eſt foris, & intus veſtitu charitatis.*

Veſtiuitque Arcam intus, & foris auro puriſſimo. Nota, hæc Arca eſt cor, vel Anima, quæ ut ſit Tabernaculum Dei debet eſſe ornata intus, & foris auro charitatis: Nota etiam, quod dicitur de auro puriſſimo veſtita: Aurum purum eſt, ſi in operatione, purius in locutione, & puriſſimum, ſi in intentione non ſit falſificata dilectio. *ſer. 4. in Epiph.*

588. *In Deo Attributa ſunt idem cum eſſentia.*

Fecit & labium per gyrum, & coronam auream, &c. Nota, quod labium, quod quandam protenſionem, & prominentiam habet, ſignificat Divinam eſſentiam per appropriata ad creaturas, ſcilicet per Attributa divina appropriata Perſonis divinis; quæ tamen ſunt in gyro, quia ſunt in Deo idem, licèt diverſa quoad connotata. *op. Compendioſ. principium.*

589. *Vltra coronam gloriæ eſſentialis Deus ſpecialiter aliquibus Sanctis addit Aureolam.*

Fecit & coronam Aureolam ſuper Altare thymiamatis Quarè ſuper hoc Altare, & nō ſuper cætera? Hoc Altare ſignificat quoſdam Sanctos eminentia virtutis, ſcilicet Virgines, Martyres, & Doctores, quibus ultra gloriam eſſentialem, confert, & aureolam, ſcilicet quoddam gaudium accidentale ſpeciale. *op. Comp. Theol. l. 7. c. 29.*

590. *Pietas, & compaſſio proximi maximè inter alia opera bona placet Deo.*

Compoſuitque oleum ad ſanctificationis unguentum, & thymiama, &c. Nota, quod hoc balſamo compoſito ex oleo, & chriſmate ſignificatur pietas, & compaſſio proximi: ſicut enim oleum cæteris liquoribus ſupernatat; ſic & pietas ſuper omnia opera: Chriſma ſignificat largitatem operis externi, conſervatque ſanctitatem Animæ. *ſerm. 3. In dedicatione.*

CAPUT XXXVIII.

591. *Humilitas ſe evacuat, ut impleatur Dei gratia.*

Fecit & Altare holocauſti cavum. Cur non plenum? quia ſignificabat humilitatem, quæ eſt veluti Altare, ſuper quod offerri debent noſtra ſacrificia, debetque eſſe concava, & inanis quoad æſtimationem, ut impleatur igne dilectionis, lignis compaſſionis, & Victima devotionis. *opuſc. Diæt. ſal. Tit. 7. c. 5.*

592. *Sacra Scriptura eſt lavatorium mundans Animam.*

Fecit & labrum aneum cum baſi ſua, cum ſpeculis mulierum, &c. Nota, quod per hoc lavatorium ſignificatur Sacra Scriptura, cujus lectio mundat Animam, & maculas tergit. *op.Diat.ſal.Tit.7.c.5.*

593. *Sacra Scriptura eſt ſpeculum.*

Fecit & labrum cum ſpeculis mulierum. Quarè cum ſpeculis fecit hoc labrum? quia cum Sacra Scriptura ſignificetur in hoc lavatorio, datur intelligi, quod ipſa eſt veluti ſpeculum, quod maculas oſtendit. *op.Diat.ſal.tit.7.c.5.& ſerm.2.Hexaem.* Et ſicut ex multis ſpeculis fit multiplicatio radiorum, ſic ſapientia perfecta conſurgit ex multis myſteriis Sacræ Scripturæ. *ſerm.2.Hexaem.*

594. *Lachryma contritionis mundant animam.*

Fecit & labrum aneum. Quod ſignificabat cor plenum profluvio lachrymarum, quibus Animæ lavantur. *In Ioan.c.5.v.4.*

CAPVT XXXIX.

595. *Duodecim articuli fidei ornant veſtem Eccleſiæ, ipſamque ſtabilitate fundant.*

In duodecim lapidibus erant ſcripta duodecim nomina Tribuum, &c. Iſti lapides ſunt duodecim articuli fidei, ſuper quos fundatur ſtabiliter Eccleſia: hi debent portari in pectore, ſcilicet in corde, & in humeris, id eſt in operatione: portabanturque in humeris, quia auxilio, & ductu articulorum fidei, facilius portantur onera, & labores hujus vitæ. *ſerm.1.In Pentec.*

596. *Sancti ſunt ſepes Eccleſiæ, & ſtabilitas eius.*

In duodecim lapidibus, &c. Nota, quod Sancti Angeli ſunt ſepes Eccleſiæ ipſam cuſtodiendo; Sancti verò ſunt muri ex lapidibus eam ſtabilientes. *In Luc.c.10.v.9.*

597. *Charitas eſt veſtis inconſutilis, ob idque indiviſa.*

Fecerunt & Tunicas byſſinas opere textili. Nota, quod per iſtas Tunicas ſignificatur veſtis charitatis, quæ eſt indiviſa, contexta non opere humano, ſed divino ex charitate Dei, & proximi. *In Ioan. c.19.v.24.*

CAPUT XL.

598. *Gloria & majeſtas Domini oſtenditur in nube.*

Poſtquam omnia perfecta ſunt, &c. nube operiente omnia. Cur nube voluit Dominus operire Tabernaculum, &c. Ad oſtendendam majeſtatem ſuam: Sic & in Transfiguratione facta eſt nubes lucida. *In Luc.c.9.v.34.*

Digitized by Google

LIBRI LEVITICI
PROLOGUS.

PRIMÒ notandum, quod cum in Levitico contineatur varietas Sacrificiorum, iſta eranr ordinara ad præmonſtrandum, quod in fine temporum, unum verum ſacrificium offerendum erat in Chriſto, qui eſt verus Agnus, Aries, & Vitulus. *op. Principium Sacræ Script. & ſerm.* 14. *Hexaemer.*

CAPUT I.

1. *Chriſtus Vitulus Saginatus oblatus pro nobis.*

Immolabiſque vitulum coram Domino, fundentque Filÿ Aaron Sanguinem per circuitum: Nota iſte Vitulus fuit figura Jeſu Chriſti pro nobis occiſus, & oblatus, manducandus à nobis in Altaris Sacramento: Vitulus ſaginatus, quia omnibus bonis eſt repletus, & ſusviſſimus ad ſpiritualem cibum. *In Luc.c.1.verſ.23.*

2. *Chriſtus Agnus nobis exhibet ſuum ſanguinem.*

Maſculum abſque macula agnum offeret fundens Sanguinẽ per circuitum ſuper Altare. Iſte Agnus eſt Chriſtus, cujus Sanguis ſuper Altare Crucis fuſus eſt, per circultum ſcilicet de manibus, pedibus, & latere: tu autem ô homo funde quotidie hunc Sanguinem ſuper altare cordis, per circuitum, cogitando devotè, penſando attente: membra agni veri in Cruce diviſa ſunt, non abſciſſione, ſed quadrifica exteoſione: ſunt etiam ſuper ligna Crucis impoſita, & non defuit ipſi ardor ipſum cogens mortem pati pro nobis reconciliandis Patri per ſuaviſſimum odorem paſſionis ejus. *ſerm. 3.Dom. poſt Advent.*

CAPUT II.

3. *Effectus, & plura mirabilia Euchariſtia enarrantur figurata in oblatione ſimilæ, olei &c.*

Sacerdos tollet pugillum plenum ſimilæ, & olei ac totum thus, & ponet memoriale ſuper Altare in odorem ſuaviſſimum Domino &c. Ad quid tot ingredientia in hac oblatione? Nota hoc fuit figura Sacramenti Euchariſtici; eſt enim memoriale perpetuum: ſimila ſignificat carnem Chriſti; ſicut enim ſimila caret furfure, ſic caro Chriſti mundiſſima: per oleum gratia animæ Chriſti: & per thus divinitatis latria, & honor ſignificatur, per ſimilam ergo carpimus propitiationem contrà culpam, ſuſtentationem per gratiam, & promotionem ad gloriam. *ſer. 4. in can. Domini.*

4. *In ſacrificio panis Euchariſtici eſt memoriale paſſionis Chriſti expreſſum.*

Offeres ſacrificium coctum in clibano, ſcilicet panes abſque fermento conſperſos oleo &c. In hoc ſacrificio figurabat memoriale perfectiſſimum, quod repræſentatur in oblatione Euchariſtiæ Paſſionis Chriſti: nam ſicut ſimila eſt farina de grano triturato, & mola attrito, ex qua fit panis coctus in clibano: ſic Chriſtus fuit granum trituratum in flagellatione; contritus in mola Crucis? miſſus in Clibanum ſepulcri quoad corpus; & inferni quoad animam; quod Sacrificium de clibano debuit eſſe, ſine fermento, ſcilicet culpæ, & ignorantiæ, oleoque conſperſum, ſcilicet gratiæ. *ſerm. 4. in Can. Domini.* Vide igitur; quàm ſanctum panem, & immaculatum ſacrificium Chriſtus pro nobis in Cruce obtulit: oh mira bonitas Domini Jeſu.

5. *Euchariſtia eſt panis coctus in clibano uteri Virginalis.*

Offeres ſacrificium coctum in clibano &c. Cur voluit Deus in oblatione panem coctum in clibano? Hoc ſacrificium figurabat oblationem panis Euchariſtici; qui fuit in clibano uteri virginalis formatus, & igne Spiritus Sancti coctus, & exhibitus mundo dicitur deſcendiſſe à Cælo. *in Pſal. 53. & 138. & 40.*

6. *Chriſtus panis oblatus in ſartagine, & Craticula.*

Si oblatio tua fuerit de ſartagine; vel de craticula. Hic eſt Chriſtus, qui in ſartagine poſitus, ſcili-

Digitized by Google

cet in Crnce expoſitus, ut panis:in craticula verò eſt idem Chriſtus in morte?ſicut enim in craticula tranſit per furamina;ſic Chriſtus de morte tranſivit ad vitam. *Pſalm.* 53. vel panis in ſartagine eſt Chriſtus in paſſione:in craticula in Crnce.*Pſ.*138.

7. Sacræ Scripturæ præcipui ſenſus enarrãtur.

Fiat oblatio de pane in clibano, in ſartagine, & in Craticula. Hic panis eſt ſacra Scriptura, qui in clibano proponitor in hiſtoria abditus,ut in clibano: in ſartagine verò proponitur moraliter, & in craticula allegoricè.*Pſal.*40.

8. *Oblatio quælibet eſt grata Deo, ſi ſit ſine fermento hypacriſis.*

Omnis oblatio quæ offertur Domino abſque fermento fiet,&c. Nota quod ut oblatio tua ſit Deo grata debet eſſe immunis à fermento,ſcilicet hypochriſis, quæ conſiſtit in fraudulentia doctrinæ,& malitia vitæ, qoæ debet elongari à devotione ſpirituali à prædicatione verbi Dei: ſicut enim fermentum inflat, & inflando vanum facit, & diſponit ad corruptionem; ſic ſuperbia inflando introducit, & hinc inundare facit hypocriſim corrumpentem animam. *in Luc.c.*12.*v.*1.

9. *Sacrificium offerendum in odorem ſuavitatis, & vitæ, & non mortis.*

Adolebit ſuper Altare in odorem ſuavitatis. Nota quod omnia Sacrificia debent offerri Domino in odorem vitæ,ſcilicet cum gratia,& non in odorem mortis.*Pſal.*44.

10. *Sacrificia noſtra debent offerri,cum ſale ſapientiæ,& diſcretionis, & bonæ converſationis.*

Quicquid obtuleris, ſale condies. Cur cum ſale? quia ſal ſignificat ſapientiam, & bonum exemplũ; cum ſale igitur debẽt offerri Sacrificia,ſcilicet cum exemplo;& verbo,& ſapientia cœleſti.*Luc.c.*14.*v.*34.Id autem conſiſtit in hoc,quod nec ad dexteram per nimium laborem,nec ad ſiniſtram,per nimium teporem, à via regia declines. *op. de prof. religioſ. l.*2.*cap.*1.

CAPUT III.

11. *Deus exigit in omni oblatione interiorem ſapientiam.*

Omnis adeps erit Domini. Ad quid Deus volebat adipem? quia adeps, erat pinguedo interior; ſic in oblationibus exigit præcipuè partem, ſapientiamque interiorem, lætitiam cordis, immunemque à ſuperbia.*Pſal.*62.

CAPVT IV.

12. *Ignorantia eſt propria hominis,quæ intervenit in omni peccata.*

Anima, quæ peccaverit ex ignorantia, &c. Nota quod hoc dicitur peccatum animæ, quia eſt proprium hominis,non Diaboli;qui peccat ex malitia; homo verò ex ignorantia, quæ aliqualiter intervenit in quocunque peccato.

13. *Peccator effertur de culpa ad gratiam,per Rectores,per doctores,& orationes bonorum.*

Vitulum autem efferet ſacerdos extrà caſtra; atque comburet. Cur vult Deus ut vitulus efferretur extra caſtra, & poſtea in ſacrificio combureretur? Nota hic ſignificari liberationem peccatoris à culpa;à qua liberatur per Rectores,per doctores,& per orationes ſanctorum, debetque ſeparari de mundi malitia, ac malorum ſocietate, efferturque, ut per martyrium, vel pœnitentiam immoletur in Altari fidei,& comburatur igne Contritionis,vel amoris. *ſer.*1.*Dom.*15.*poſt Pentec.*

14 *Oratio fuſa pro alijs placet ſummopere Deo.*

Rogabit pro eo ſacerdos,& pro peccato eius, & dimittetur ei. Vide quomodò Deus non eſt contentus, ut peccator pro ſe ipſo offerat ſacrificium, ad remiſſionem ſuorum peccatorum obtinendam, ſed etiam vult ut ſacerdos pro eo fundat preces ad Deũ: Valet enim homini aliena oratio, ſi adſit ipſi aliena contritio nempe devotio, & dolor reſpondens devotioni, & dolori orantis. *ſerm.* 3. *Dom.* 21.*poſt Pent.* Hic etiam nota,quod præfigurata eſt poteſtas Apoſtolica,quam poſtea tradidit Chriſtus Apoſtolis ad ſolvenda peccata. *In Luc.c.*7.*v.*10.

CAPUT V.

15. *Circumciſio membrorum noſtrorum eſt neceſſaria ad obtinendam munditiam cordis.*

Anima,quæ tetigerit mortuum immunda erit. Ergone anima,& non potiùs corpus,poteſt tangere corpus mortuum?ſenſus tactus eſt corporis, non animæ?ſed nota quod dicit,anima, nempè partem pro toto, quia enim omnes ſenſus vigent virtute animæ,quæ eſt tota in toto, & in qualibet parte;ideò dicit, *anima quæ tetigerit, &c.* ut pateat quod cum anima moveat omnes ſenſus debemus eam circumcidere in ſenſibus ne tangat quid mortuum: ſcilicet viſum pudicitia, auditum caſtimonia, olfactum modeſtia, guſtum temperantia, tactum caſtimonia; ſic enim caro noſtra erit munda. *Pſal.* 85. *Deus conſulit paupertati hominum.*

16. *Quod ſi non potuerit offerre pecus,offerat duos turtures,aut duos pullos columbarum.* Vide quomodò Deus etiam vult ſacrificium à pauperibus ſed proportionatum ipſorum ſtatui:idcò conſulit,& compatitur eorum paupertati.*In Luc. cap.* 2. *v.*24.*& in Ioan.c.*12.*v.*14.

17. *Deus vult gemitum interiorem, maximè ab activis, & contemplativis.*

Quod ſi non,&c.duos pullos,&c. Cur bina animalia?cur aut turtures? quia à ſervientibus Deo vult duplicem gemitum turturis, ſcilicet amoris,& devotionis, maximèque à contemplativis; qui gemitus ſignificatur in turture,vult & gemitum geminatum columbæ, ſcilicet pro peccatis proprijs,& pro alienis; competitque maximè activis. *in Luc. cap.*2.*v.*24.

CAPVT

CAPUT VI.

18. *Quod vi extorquerit aliquis, eſt rapina, & obligat ad reſtitutionem.*

Anima, qua vi extorſerit, convicta delicti reddet qua extorſit &c. Hic probibetur rapina quævis teneodo, vel adulando, vel violeotis precibus extorquendo ab aliquo ſervitium, vel aliquod temporale. *op. ſpec. anima c. a.*

19. *Ignis amoris Dei debet ſemper ardere in corde noſtro: accenditurque & conſervatur memoria Paſſionis Criſti.*

Ignis autem in Altari meo ſemper ardebit; quem nutriet Sacerdos ſubjiciens ligna manè per ſingulos dies, & impoſito holocauſto, adolebit deſuper adeps pacificorum. Nota quod hoc iotelligi debet ſpiritualiter nobis dictatum: onde advertendom, quod hoc Altare eſt cor noſtrum; ligna ſunt Dei beneficia, ſunt & Chriſti oatutalia in morte pro nobis tradita, & per ipſa alia, ſcilicet ſacrameotalia, ſpiritualia redemptionalia, & æteroa, quæ Sacerdos Chriſtus, per ſingulos dies ſubjicit, dum quotidie beneficia nobis expendit, vel impenſa, vel impendenda ad mentem oobis reducit: Hæc ergo ligoa ſuot, hi ſunt carbones vivi, quibus cor ooſtrum ardere debet, per dilectionem, & fumare per contritiooem. *ſer. a. fer. 2. Paſcha & in Luc. c. 12. v. 9.*

20. *Fervor ignis gratiæ Spiritus Sancti in ara cordis noſtri conſervatur cinere humilitatis.*

Ignis in altari meo ſemper ardebit &c. Ara Dei eſt cor fidele; ignis eſt fervor gratiæ Spiritus Sancti: Hic igois in hoc altari ſemper conſervatur cum cioere ſcilicet humilitatis: Homo enim quaotò plùs ad Deum accedit, tantò plùs infirmitatem propriam cognoſcit: Contrà aram verò delinquit, qui contrà conſcientiam agit &c. *ſer. a. in die cinerum.*

21. *Amor Dei eſt ignis, qui ſemper ardet.*

Ignis in altari meo ſemper ardebit. &c. Nota quod ignis ſecuodùm naturam ſuam ſemper ardens eſt: ſic & amor Dei ſemper ardet, & nuoquam extinguitur. O Deus meus accende io me tuum ignem! *ſer. 1. in vigil. Nativ.*

22. *Chriſti Paſſionis meditatione accenditur, & fovetur ignis divini amoris.*

Ignis in altari meo &c. Nota altare eſt cor: Sacerdos Spiritus, ligna ſuot pœnæ, paſſio, & Crux Chriſti: ſicut igitur ignis appoſitione ligoorum augetur, & conſervatur, ne deficiat; ſic & nos ardorem igois Spiritus Sancti, lignis Crucis Chriſti, ejuſque paſſionis, per jugem, & devotam meditationem cooſervare, & nutrire debemus. *ſer. 4. & 5. in Pentecoſte.* Debes igitur ô anima ſingulis diebus nutrire ignem devotionis, in cordis Altari per ligoa Crucis, & memoriam paſſionis Chriſti *op. de perfectione vita. c. 6.*

23. *Per exempla Sanctorum conſervatur ignis Spiritus Sancti in corde.*

Ignis in Altari meo. &c. Hic ignis eſt amor Dei: Hic in corde ſemper ardebit, ſi exempla Sanctorum, tanquam ligna ſubjiciemus, ea meditando. *ſer. 5. in die Pentecoſtes.*

24. *Ignis amoris Dei accenditur, per receptionem gratia, conſervaturque bonis operibus.*

Ignis in altari meo &c. Nota quod iſte ignis, eſt amor Spiritus Sancti; qui gratia divina inflammatur conſervaturque, & nutritur lignis bonorum operum. *ſer. 1. de Sancto Laurentio.* Nota tamen quod nutriri debet non paleis, ſed lignis, ſcilicet non vanitate, ſed operibus ſolidis: Item & lignis ſiccis, oon madefactis; ſcilicet non operibus caroalibus, vel fluidis, ſed ab omni humore malo ſiccatis; eſt igitur viris ſpiritualibus hoc Igne ardentibus fortiter operandum, quia amor Dei nou eſt otioſus: operatur autem magoa ſi eſt; ſi autem operari renuit, amor noo eſt. *ſer. 2. de Sancto Laurentio.*

25. *Ignis amoris Dei, & devotionis nutritur in corde lignis divinæ laudis.*

Ignis in Altari meo ſemper ardebit &c. Nota; quod iſte ignis eſt devotio in Deum: hic ignis in corde cooſervatur, & ardet ſemper, ſi vir devotus; tamquam bonos Sacerdos ſubjicit ligoa divinæ laudis. *op. de ſex alis ſeraph. c. 8.*

26. *Oratione accenditur, & fovetur ignis devotionis in altari cordis: traditurque modus orandi.*

Ignis in Altari meo ſemper ardebit &c. Audi ô Sacerdos ſcilicet ſacris exercitiis ſpiritualibus deditos, cum deprehenderis ignem devotionis per negligentiam in altari cordis tepuiſſe manè; ſcilicet apparente prima lucis cognitione, ſubjice ligna orationis, & ſi cupis ſcire io qua ſylva invenire poſſis ligna hic neceſſaria: ecce ante oculos tuos magnam ſylvam: ſcilicet occaſiones tibi continuè occurrentes: magna quidem ſylva, & abundè ligna ſupplicationum miniſtrans, ſunt peccata propria quotidiana; & antiqua: magna ſylva negligentiæ ooſtræ, & miſeriæ, & defectus virtutum, & gratiarom, & vitia tam ſpiritualia, quàm carnalia, & tentationes, & varij eventus; quibus pulſamur, & incommoda, quæ patimur, vel timemus, vel pro quibus dolemus, non tam pro nobis, quàm pro aliis: magnæ ſylvæ ſunt omnia, quæ deſideramus habere, pro quibus omoibus oramus, ot impetremus; ſimiliter omnia beoeficia collata; pro quibus agere gratias debemus, item pro defunctis orare, ot à peccatis ſolvantur, & pro gloria Beatorum Deum collaudare magnam materiam, quaſi perpetuus ignis outrimenta mioiſtrat, quo ſoperpoſiti operis holocauſtum reddat odorem ſuavitatis. *op. de perf. relig. l. a. c. 69.*

27. *Ignis amoris Dei quomodo ſemper poſſit conſervari accenſus.*

Ignis in Altari meo ſemper ardebit &c. Nota, quod ſemper debet eſſe accenſus iſte ignis; ſemper enim debet mens Deo dedita, per aliquam piam occaſionem ſe aſſuefacere ad Deum erigere, orando, ſupplicando, gratias agendo, laudando pro omnibus cauſis in omni tempore offerentibus; ſicque verificatur illud Chriſti; *Oportet ſemper orare, & nunquam deficere. Luc. c.* 18. & aliud Apoſtoli monitum 1. *Theſ. c.* 5. *ſine intermiſſione orate, in omnibus gratias agite, & in Pſal.*33. *Benedicam Dominum in omni tempore.op. de prof.religioſ.l.2.c.69.*

28. *Ad Sacerdotes, & Religioſos potiſſimum ſpectat conſervare ignem charitatis in corde.*

Ignis in altari meo ardebit &c. Nota, quod hoc præceptum datum fuit Sacerdotibus, ut addiſcerent Sacerdotes, & Religioſi, qui veluti Seraphim igniti ſunt Deo viciniores, quoad officium ſuum, tales etiam debent eſſe, per contemplationem, & laudis continuationem ſicut Seraphim clamant ſemper alter, ad alterum, Sanctus, Sanctus &c. & propter charitatis intenſionem, cujus exceſſus, & intenſio plus exigitur in ipſis, quàm in aliis, præſertim cum ſint ipſi Altare Domini, in quorum corde, & corpore juge Sacrificium Domino immolatur, & ideo ignis in hoc altari eſt continuè accendendus. *op. Eccleſ. Hierarch.p.* 1.*c.*2.

CAPUT VII.

Meditatio Paſſionis Chriſti proponitur.

Sanguis Victima per gyrum Altaris fundetur &c. Hic eſt Sanguis Chriſti. *Vide ſuprà ad cap.* 1. *num.* 2.

CAPUT VIII.

29. *Veritas, & Doctrina ſunt cingulum reſtringens animam, ne efluat, in varias curioſitates.*

Aſtringens cingulo aptavit rationali, in quo erat Doctrina, & veritas. Hæc erat ſingularis cæremonia Sacerdotis, dum ad Altare miniſtrabat; per quod ſignificatur, quod veritas, & Doctrina in Sacerdotibus, ita conſtringit animam, ne in varias curioſitates diffluere poſſit: hocque maxime ſpectat ad Sacerdotem, qui debet eſſe adſtrictus cingulo pœnitentiæ, diſciplinæ, authoritatis, & potentiæ, & caſtitatis virtute; item & patientiæ, & fortitudinis. *in Ioan. c.*21.*v.*19.

30. *Ambitio, & Contentiones diſſipant legem Dei.*

Moyſes unxit caput Aaron, & conſecravit &c. Scilicet in ſummum Sacerdotem. Nota igitur, quid facit Ambitio, & contentio: nam cum ex juſſu Dei, unus ſummus Sacerdos deberet eſſe inter Judæos; poſtea ob contentiones ortas ex ambitione, conſtitutum fuit, ut plures eſſent, ut patet in tempore Chriſti.*in Ioan.c.*11.*v.*51. Hinc patet, quod propter ambitionem veniunt Schiſmata in Eccleſia.

CAPUT IX.

31. *Ignis Spiritus Sancti devorat quod eſt imperfectum in anima, & transformat eam in ignem cæleſtem.*

Ignis egreſſus à Domino, devoravit holocauſtum &c. Nota, quod fuit hoc figura adventus Spiritus in Apoſtolos in die Pentecoſtes,& in animas Sanctas:Ignis enim Spiritus Sancti devorat quicquid eſt imperfectionis in anima, & eam transformat in naturam igneam, & cæleſtem. *op. Eccleſ. Hierarch. &c. p.* 4. *c.* 2. Hinc Sancta Eccleſia ad hunc finem orat dicens; *Veni Sancte Spiritus, & emitte cælitus lucis tuæ radium &c.*

CAPUT X.

32. *Irreverentia Templi graviter punitur à Domino.*

Adab, & Abiu filij Aaron offerentes ignem alienum, occiſi ſunt igne egreſſo à Deo. Cur mulctantur iſti Sacerdotes? quia cum ille locus ſacer erat locus maximæ reverentiæ, unde ob loci irreverentiam interfecti ſunt à Domino *in Luc. c.* 1. *v.* 11. Diſce igitur quali reverentia adſtare debeas in loco Sacro.

33. *Offerens Sacrificium, debet continere in corde ignem non alienum, ſcilicet charitatem.*

Interfecti ſunt ab igne egreſſo à Domino. Cur interfecti ſunt hi duo Sacerdotes? quia obtulerunt Sacrificium cum igne alieno, ſcilicet cum cupiditate in corde: Offeramus igitur Sacrificium in altari cordis igniti per charitatem, ob quam Sacrificium eſt Deo chariſſimum, abjiciamus ignem alienum, ſcilicet cupiditatem, ne pereamus cum his Sacerdotibus. *Pſalm.* 137.

34. *Sacerdotum munus eſt eſſe Sanctos &c.*

Sanctificaborque in ijs, qui appropinquant mihi &c. Nota, quod hic loquitur de Sacerdotibus, qui debent eſſe Sancti, & ſuper alios ſervare legem Dei, maximè quoad compaſſionem proximi. *In Luc.c.*10.*v.*31. *& cap.*1.*v.*11.

35. *Chriſtus Sanctificando animam, ipſam ignitam reddit igne cæleſti.*

Sanctificabor in ijs, qui appropinquant mihi &c. Quid eſt hæc Sanctificatio? hæc eſt à Chriſto infundente ignem ſuum gratiæ, ignitos reddi

ipſum

ipſum recipientes. *op. Eccleſ. Hierarch. p. 4. c. 6.*

36. *Vini abſtinentia ſuadetur ex conſilio.*

Vinum, & omne quod inebriare poteſt, non bibetis tu, & filij tui. Hoc præcepit Deus Aaroni, & filiis ſuis: ergone hoc vetitum eſt Sacerdotibus novæ legis? Nequaquam, ſed tantum ex conſilio hoc traditur; ſignificaturque quod vini abſtinentia, & temperantia valde ad perfectionem conducit. *op. apol. paup. reſp. 2. c. 2.* datur etiam intelligi, quod debet vas Deo mancipatum cæleſtique gratiæ, à ſæculi illecebris abſtinere. *in Luc. c. 1. v. 15.*

37. *Ebrietas damnabilis eſt, maxime in Sacerdotibus.*

Vinum, & omne quod inebriare poteſt &c. Vide quàm exoſa ſit Deo ebrietas, maximè in Sacerdotibus, cum omnem occaſionem per hanc prohibitionem ab ipſis Deus auferat. Ebrietas autem habet plures gradus: prima eſt cum aliquali obnubilatione rationis, ſecunda eſt per organorum cordis aggravationem; tertia eſt per ſubverſionem rationis, & membrorum ligationem, & hæc eſt peſſima Deo exoſa. *in Ioan. c. 2. v. 10. &c.*

CAPUT XI.

38. *Accedens ad menſam verbi Divini, vel Panis Euchariſtici debet prius ſumere ſpiritualiter, & manducare talem cibum per meditationem, & conſiderationem.*

Animal quod non ruminat immundum erit &c. Cur immundum? quia ſignificat, qui ſint indigni ad acceſſum menſæ cæleſtis: ſcilicet qui non ruminat verbum Dei, vel myſteria mannæ cæleſtis per conſiderationem Sanctorum myſteriorum. *in Luc. c. 14. v. 8.* Hinc ergo omnia mala in mundo; quia fidē habentes, non recogitant corde ejus myſteria.

39. *Lex Dei meditanda, ut obſervetur, item & Sacra Scriptura, ut intelligatur.*

Animal quod non ruminat &c. Quid ergo debet ruminare? Hic eſt homo fidelis, qui debet, ut ſit mundus, legem Dei, & Sacram Scripturam maſticando ruminare per conſiderationem. *Pſal. 138.* Unde legitur de Maria Virgine, quod conſervabat omnia verba Chriſti conferens in corde. *ſup. cap. 8.*

40. *Non ſufficit audire verbum Dei prædicatum, niſi meditando ruminetur, & quæ meliora, & tibi neceſſaria retineantur.*

Animal quod non ruminat immundum erit. Si Verbum Dei eſt cibus animæ valens ad omne bonum, ad quid additur hæc ruminatio? nonnè ſufficit ipſum audire? Nequaquam, fruſtra enim verbum Dei auditur, fruſtra hic cibus, & panis animæ ſumitur manducandus, niſi mente teneatur; ſæpiùs ruminetur, & vivaci intelligentia cogitetur. ſpiritualiter igitur debes ô anima verba Dei ruminare, & præcepta mente ſervare: ſic enim parum valet ſcholari, ſi ad ſcholas primus vadat, & magiſtri verba aure percipiat, ſi nihil ex auditis retineatur: ergo ad exemplum formicæ, quæ inter grana hordeacea ſolùm frumentum eligit, ea colligit, & conſervat; debes ad prædicationis auditum meliora eligere; & in memoria ad perpetuam dulcedinem retinere. *ſerm. 2. de uno S. Doctore a. 2.*

41. *Contritio in corde debet ſervari, ad conſervandam animam mundam.*

Omne quod habet diviſam ungulam, & ruminat comedetis. Ad quid quærit Deus animalia habentia ungulas ſciſſas? & quarè hæc, & non alia eligit inter munda? Ut ſcias quod, qui inter munda, & electa membra vult adnumerari, debet corda per contritionem pro malè geſtis ſciſſa, & diviſa portare. *ſer. 2. de uno S. Doctore.*

42. *Contemplatio evehit hominem in altum.*

Omne quod habet pinnulas, & ſquamas comedetis. Cur concedit Deus de piſcibus, ſolùm habentibus pinnulas, & ſquamas? Nota quod hoc diſcrimen eſt inter volucres, & piſces, quod illi volare liberè poſſunt in altum: piſces autem, qui habent pinnulas, & ſquamas, ſolum per vices ſuper aquas ſaltibus levantur: ſic in contemplatione Angeli liberè volant ſurſum; at homines corpore aggravante, ſolùm ſaltibus elevantur; ſed poſteà corpore aggravante citò coguntur relabi: iſti autem non poſſunt tam libere volare in altum, ut Angeli; tamen etiam à Deo admittuntur inter mundos, & ſibi charos. *In thren. prol. a. 1.*

43. *Vera contritio datur ſalientibus in altum per contemplationem.*

Quidquid ambulat ſuper quatuor pedes, ſed habet longiora retrò crura, per quæ ſalit ſuper terram comedere debetis. Nota, quod iſta habentia crura longiora retrò, ut ſunt bruchus, locuſta &c. ita ſaliant, quod videntur volare ſuper terrā; ſignificantque homines, qui licèt ſint aggravati corpore, in altum elevantur, per contemplationē utique ſunt mundi & accepti, & à Deo viſitati per dulcedinem cœleſtem. *In thren. prolog.*

44. *Converſans debite cum Deo, à Deo ipſo ſanctificationem acquirit.*

Sancti eſtote, quia ego Sanctus ſum. Sed quæ connexio eſt inter hæc verba? Si Deus eſt Sanctus, quomodò hinc infertur Sanctitas in homine? Sed nota, quod hæc verba dicta ſunt à Deo Sacerdotibus principaliter, & quia iſti continuò converſantur cum Deo; converſatio autem familiaris facit imprimere mores, & qualitates unius in altero; hinc ex tali converſatione vult Deus, ut Sanctificationem accipiant ad ſimilitudinem Dei. *In ſap. c. 17. in principio & in Luc. c. 1. v. 75.* His ergo poteſt dici cum Sancto Sanctus eris, & cum iniquo iniquus.

CAPUT XII.

45. Ad mundandam animam debet offerri par turturum & columbarum. *Vide ſuprà cap. 5.*

46. *Oratio, cum innocentia, vel pœnitentia, continentiaque mundat animam, ſummèque Deo placet.*

Orabit pro ea Sacerdos, & ſic mundabitur. Nota, quod oblatione agni, vel columbarum, vel turturum facta à Sacerdote, mundabatur mulier: Per quod debet intelligi, quod Oratio, cum agni innocentia, vel cum pœnitentia columbæ gementis, & cum continentia turturis virtuoſa eſt ad mundandam animam *ſer. 2. Dom. 2. poſt oct. Epiph.*

CAPUT XIII.

47. *Praeceptum Confeſſionis præfiguratum in veteri teſtamento.*

Plaga lepræ, ſi fuerit in homine adducetur ad Sacerdotem. Nota quod Deus impoſuit, ut Sacerdos legis veteris, judicaret inter lepram, & lepram; quod eſt mirum: nam hoc officium ſpectat ad medicos, non ad Sacerdotes; Cur ergo hoc onus Sacerdoti imponit? quia per lepram ſignificantur peccata mortalia: Voluit igitur hic præfigurare Deus præceptum confeſſionis auricularis; licèt enim Deus mundet per interiorem contritionem, nihilominùs ligat ad ſacramentalem confeſſionem: in quo facto ſicut & Chriſtus præcepit illi leproſo ab ipſo mundato, ut oſtenderet ſe Sacerdoti; datur intelligi, quod officium Sacerdotale, eſt omnibus venerandum, & ad curationem peccatorum neceſſarium, & quod ad Sacerdotes ſpectat diſcernere inter lepram, & lepram, ſcilicet inter peccatum, & peccatum. *in Luc. c. 5. v. 14.*

48. *Conjux leproſus poteſt petere debitum, & alter tenetur reddere non verò ſemper cohabitare.*

Omni tempore quo Leproſus eſt, ſolus habitabit extrà caſtra. Ex hac lege videtur, quod ſi maritus, verbi gratia, ſit leproſus, debet omninò ſeparari ab uxore, nec ipſa teneatur reddere debitum petenti: Attamen reſpondetur, quod cum mutuò ſint matrimonio obligati, tenetur mulier reddere debitum petenti conjugi, ob periculum incontinentiæ, cum non habeat poteſtatem ſuprà corpus ſuum, non tamen tenetur ſemper cum eo cohabitare. *l. 4. d. 32. a. 2. quæſt. 1.*

49. *Superbia eſt vitium lepra ſpiritualis.*

Omni tempore quo leproſus &c. Nota quod ſpiritualiter lepra ſignificat vitium ſuperbiæ: lepra enim tumeſcere facit carnem, item ejicitur ab hominibus, & cum horrore videtur; ſic & ſuperbia tumidam animam facit, redditque hominem alijs exoſum; & id patet quia cum horrore converſationem habent alij cum ſuperbo. *ſer. 1. in Paraſceu. & ſer. 1. in Dom. 3. poſt oct. Epiphan.*

50. *Peccatum Luxuriæ eſt lepra ſpiritualis fœdans animam.*

Omni tempore quo leproſus &c. Nota, quod ſicut lepra gignitur ex abundantia malorum humorum, eſtque horribile malum deformans hominem: ſic luxuria gignitur ex abundantia malarum cogitationum, & deformem animam reddit exoſam Deo, & Angelis. *ſer. 1. Dom. 3. poſt oct. Epiphan. & ſer. 1. Dom. 4. & ſer. 4. Dom. 16. poſt Pentec.*

51. *Lepra ſpiritualis quomodò contrahatur, corde, ore, & ſocietate malorum.*

Omni tempore quo leproſus &c. Nota; quod lepra contrahitur multis modis; ſic & lepra ſpiritualis contrahitur corde, ore, opere, & converſatione. Corde ſcilicet voluntate mala: Ore ſcilicet doctrinis hæreticis, perjuriis, detractionibus, mendaciis, & malis conſiliis; opere ſcilicet cupiditatis, & avaritiæ conſuetudine, & converſatione malorum. *ſer. 1. Dom. 13. poſt Pentec.*

52. *Habens veſtem peccati à Sanctorum converſatione ejicitur à Deo: habens veſtem nuptialem admittitur ad nuptias cæli.*

Veſtis leproſa flammis comburatur. Nota, quod duplex eſt veſtis, alia bonæ vitæ, alia malæ vitæ: prima eſt veſtis nuptialis, qua homo introducitur ad menſam cæli; alia eſt veſtis leproſorum, ſcilicet malæ vitæ, & exemplorum pravorum, qua homo excluditur à ſocietate ſanctorum, & traditur flammis infernalibus, ut comburatur. *ſerm. 3. Dom. 19. poſt Pentec. & ſer. 1. Dom. 13. poſt Pentec.*

53. *Oris cuſtodia neceſſaria ad munditiam animæ.*

Leproſus habeat os veſte contectum. Quarè hoc? quia alitu alios corrumpat; ſpiritualiter verò ſignificatur, quod corrumpunt mores colloquia mala; mores inquam proprios, & alienos fætido anhelitu. *ſer. 1. Dom. 13. poſt Pentec.*

CAPUT XIV.

54. *Sacerdotibus data eſt virtus à Chriſto ſanandi à lepra peccati.*

Leproſus adducetur ad ſacerdotes. Cur ad Sacerdotes, & non potiùs ad medicos? quià ad Sacerdotes ſpectat lepræ ſpiritualis Iudiciū; ad ipſos enim competit curatio omnium peccatorum: ex quo apparet efficacia confeſſionis curantis omnem morbum: apparet & dignitas ſacerdotalis, quam qui contemnit ſanari non poteſt; apparet & mira Dei pietas, quæ omnes infirmitates occurentes curat: item & quanta debet eſſe pietas, in miniſtris Dei ad infirma membra Chriſti. *in Luc. c. 17.*

cap.17 verſ.13. & cap.5. verſ.14 ſerm.1. Domin.13. poſt Pentec.

55. *Per Chriſti oblationem habetur ſanitas lepræ ſpiritualis.*

Cum lepra fuerit mundata, offerat duos paſſeres vivos per ſe, utrumque ex paſſeribus immolari videbis, &c. Qoarè duos paſſeres? per hos figurabatur Chriſtus ob humilitatem quia eſt vilior inter omnes volucres: unumque immolabitur, ſcilicet humanitas immolata, cui alter vivus conſervabatur, ſcilicet divinitas. *Pſal.101.& in thren.c.3.*

56. *Per plenam fidei confeſſionem mundatur homo à lepra peccati.*

Offerat qui mundatus eſt à lepra ſextarium olei. Cur menſura ſenaria olei debebat offerri à leproſo, in ejus mundatione? Nota quod per oleum ſignificatur fidei confeſſio; per ſextarium ſignificatur plena fidei confeſſio; ſenarius enim numerus eſt primus inter numeros perfectos: requiritur ergo, quod qui vult à Deo ſanitatem perfectam peccatorum, ad Deum recurrat plena fidei confeſſione. *l.3.d.25.a.1.q.3.ad 2.*

57. *Exercitio operum miſericordiæ habetur ſanitas animæ.*

Offerat ſextarium olei, &c. Nota quod per oleum ſignificatur miſericordia; per ſex igitur opera miſericordiæ habetur plena curatio lepræ ſpiritualis. *ſerm.1.Dom.13.poſt Pent.*

58. *Oratio facit volare animam in cœlum.*

Cumque dimiſerit paſſerem avolare in agrum liberè, orabis pro domo, & jure mundabitur. Cur ad volatum paſſeris in aerem concitari vult Deus orationem Sacerdotis? quia paſſer eſt avis ſagax, & ſignificat contemplativum, qui ſagaciter, & ſedulò perennis orationis à curis ſæcularibus ſequeſtratus volat in altum per contemplationem, ſe ſuprà ſe elevando, & tunc dum dilecto ſuo mentis præſentiam ingerit, aliis etiam patrocinium miſerationis implorat. *ſerm.de SS.Sim.& Iuda.*

CAPUT XV.

59. *Concupiſcentia inficit animam.*

Qui tetigerit lectum eius, lavabit veſtimenta ſua. Nota, quod hic Deus vetat non ſolùm tangi mulierem patientem fluxum ſanguinis; ſed & lectum ejus. Cur tam rigidum præceptum fecit? quid maculæ poteſt contrahi, ex ſolo contactu lectuli? myſticè hic loquitur de carne, vel ſenſualitate; cujus lectus eſt concupiſcentia, hanc prohibet tangi; quia ſolus tactus inficit animam: pervertit enim ſenſum, amorem excæcat, corpus debilitat, & de rationali homine brutum efficit animal. *ſer.3.Dom.18.poſt Pentec.*

60. *Fluxus ſanguinis eſt immunda paſſio, taliſque eſt luxuria.*

Mulier quæ patitur fluxum ſanguinis non in tempore ſuo, immunda erit. Cur immunda? primò quia hæc eſt immunda, & verecunda infirmitas, & cum difficultate ſanabilis: Secundò quia ſignificat luxuriam, quæ eſt immunda & verecunda infirmitas, redditque immundum hominem; ideò meritò comparatur ſterenti, & luto propter vilitatem, in quo volvitur, tanquam porcus luxurioſus. *In Luc.c.8.v.43.& ſer.2.in Paraſc.& op.2.& ſal.s.1.c.9.*

CAPUT XVI.

61. *Chriſtus Agnus Dei tollit peccata mundi redimendo, & ſe immolando.*

Suſcipiet Sacerdos ab univerſa multitudine duos hircos pro peccato, & unum in holocauſtum. Cur duos hircos, & non tres? & cur unum tantùm voluit immolari, alium emitti in ſolitudinem? ſignificat hoc ſacrificium illud à Chriſto faciendum per immolationem ſui, pro peccatis totius mundi, in qua immolatione humanitas fuit mortua, divinitas libera extitit. *In Ioan.collat 8.*

62. *Confeſſio peccatorum Sacerdoti facienda in lege noſtra tantùm, non in veteri.*

Aaron offerat hircum, & tunc confiteantur peccata ſua, &c. Ergone in veteri lege fuit inſtitutum Sacramentum pœnitentiæ? minimè: Sed tantùm quædam figura data eſt. Tunc enim ſolùm oblatio hirci fiebat a Sacerdote, ei autem non fiebat revelatio peccatorum, ſed Deo: At in lege Evangelica Sacerdos eſt mediator non ſolum, in offerendo; ſed & in abſolvendo. *lib.4. d.17. p.2. a.1. quæſt.2. ad 3.*

CAPUT XVII.

63. *Vita corporalis in ſanguine eſt, quam debemus contemnere pro ſalute ſpirituali.*

Anima omnis carnis in ſanguine eſt. Ergone anima eſt quid corporeum? minimè; Sed ibi loquitur de vita carnali, quæ in ſanguine, & per ſanguinem conſervatur, quam præcipit Chriſtus contemni pro vita ſpirituali. *in Luc.c.17.v.33.ſerm. S. Petri ad vincula.ſer. 1. de una S. Virg.*

CAPUT XVIII.

64. *Conſanguinitas ex præcepto Dei impedit matrimonium.*

Omnis homo ad proximam ſanguinis ſui non accedat, ut revelet turpitudinem eius. Cur Deus prohibuit matrimonium inter conſanguineos? nonne fortiori vinculo amoris conſanguinei jungerentur, & meliùs cohabitarent? Sed Reſpondetur, quod conſanguinitas in aliquo gradu matrimonium

impe

impedit, & eſt vetitum, tum ea dictamioe legis naturæ, tum ex lege divioa, quæ uſque ad ſecundum gradum vetuit matrimooium, tum ex ſtatuto Eccleſiæ. Primò enim hoc dictat lex naturæ, quia alio affectu tractandi ſuoſ parentes, & coonſanguinei; alio verò affectu conjuges: Secundò hoc dictat lea divina propter honeſtatem: Tertiò dictat lea Eccleſiaſtica, quæ id vetuit, quia cum matrimonium aggeoeret propinquitatem, & præſtet dilectionis mutuum fomentum, Eccleſia voluit, ut ad extraneos amor extenderetur. Sed cur ad duos primos gradus addidit lex Evangelica, ſeu Eccleſia alios duos gradus uſque ad quartam generationem? Reſpondetur, quod hoc factum eſt, ob perfectionem majorem legis Evangelicæ ſuper Moſaycam, tum quia cum conſanguinitas ortum habeat ea ſemioe, quod conſtat ex quatuor humoribus, hinc ad quartum gradum extendit Eccleſia impedimentum: tum etiam quia ſi plus ultra extenderetur, deficeret ratio fœderandi homines, & aliquando inimicos medio matrimonio, ut experientia patet. *l.4.d.40.à 1.q.2.& 3.*

65. *Cur Deus vetuit Matrimonium inter Patrem, & filiam, inter ſocrum, & Fratrem, &c. & neptem.*

Non diſcooperies turpitudinem Patris, & Matris, & Sororis, & neptis. Nota, Meritò Deus vetuit Matrimonium, inter matrem, & filium, vel inter Patrem & filiam, quia ob obſervantiam debitam parentibus; tum etiam quia vis generationis debet procedere, non retrocedere; item inter Fratrem, & ſororem, & hoc propter honeſtatem, quæ violaretur diſcooperiendo turpitudinem ſororis; tum quia alio affecto tractaoda eſt ſoror, alio uxor. *l.4. d.40.a.1.qu.2.& d.41.a.1.quæſt.3.*

CAPUT XIX.

66. *In diebus feſtis prohibentur ſolùm opera ſervilia corporalia: Non ſpiritualia.*

Sabbata mea cuſtodite. Nota quod hæc cuſtodia conſiſtit in abſtinentia ab operibus corporalibus ſervilibus; non à ſpiritualibus, quæ ad profectum animæ faciunt. *l.4.d.1.p.2.dub.5.*

67. *Periurium pluries prohibetur à Domino, quia eſt peccatum graviſſimum.*

Non periurabis. Perjurium hic prohibetur denuò à Domino, quod ut duplex aſſertorium, & promiſſorium, eſt enim graviſſimum peccatum. *In Sap.c.14. & ſer.3.de decem precept.*

68. *Scandalum prabens proximo, graviter Deum offendit.*

Non pones coram caco offendiculum, &c. Nota cæcum hic intelligi ſimplicem; vult igitur quod evitetur ſcandalum, & offendiculum proximi: id enim eſt auferre animas, quæ ſunt Chriſti, & à Chriſto emptas. *In Luc.c.17.v.2.*

69. *Non detrahendum de aliquo, pracipuéque de Pralatis in eorum abſentia.*

Non maledices ſurdo, nec coram caco pones offendiculum, &c. Surdo quis maledicit, cum in ejus abſentia, & retrò de eo murmurat, & detrahit, auferendo bonam famam, maximeque prælatorum, id enim magna perverſitas; quæ præcipuè inculcanda eſt à Prædicatoribus. *op. Epiſtola. ad Provincialem, & Eccleſ.c.10.*

70. *Acceptio Perſonarum, & munerum acceptio in Iudicibus, & Pralatis eſt Deo exoſa.*

Non facies quod iniquum eſt in Iudicio, &c. Nota quod hic prohibetur acceptio perſonarum, qua præfers injuſtè perſonam perſonæ; item & acceptio munerum in præjudicium Iuſtitiæ; quod maximè cavendum eſt à Iudicibus, Prælatis, & Confeſſariis. *op.Confeſ.c.1.p.6.*

71. *Qui deficit in correptione fratris ſui, ob invidiam, vel ob cupiditatem, vel lucrum dicitur apud Deum ipſum odiſſe.*

Non oderis fratrem tuum, ſed publicè argue eum, ne habeas ſuper te peccatum ſuum. Nota qualem connexionem habet prohibitio odij, cum correctione fraterna facienda; quia qui deſinit corripere proximum ob invidentiam, vel ob cupiditatem, dicitur ipſum odiſſe, & transgreſſor ſit hujus legis. *In Ioan.c.15.v.21.* Vnde correptio eſt facienda fratri, maximè cum publicum eſt peccatum. *In Luc. c.17. verſ.3.*

72. *Amicis debetur ſpecialis affectio, ſuper communem aliorum: dicitur enim hic, Diliges proximum tuum ſicut te ipſum: ſicut proximo debetur affectio corde, & opere.*

Diliges amicum tuum ſicut te ipſum. Sed cur non dicit proximum, ſed amicum? ſed nota quod ſeptuaginta legunt, *proximum tuum*, quia omnis proximus debet amari: ſicut amicus amatur, imò ſicut quis amat ſeipſum ſcilicet corde, & opere. *Luc.c.10.v.27.* Ex quibus patet quod mandatum de dilectione proximi eſt verus; licèt à Chriſto dicatur novum; non quoad ſubſtantiam, ſed quoad modum perfectiorem. *In Ioan.c.14.v.34.*

73. *Charitas eſt currus, quo anima vehitur in Cælum.*

Diliges amicum (vel proximum) tuum ſicut te ipſum. Cur non præcipit hic amorem Dei, vel inimicorum, vel ſui? Sed nota quod hic implicitè exponuntur quatuor amores, qui ſunt rotæ currus igoei charitatis, quo anima vehitur in cælū: Deus eſt, qui præcipit, vult ipſe priùs amari, proponit amorem proximi, ſub quo venit amor amicorum, & inimicorum, & deinde ſubdit amorem ſui. *ſer.5. Dom.8. poſt Pentec.*

74. *Deus prohibet Vindictam.*

Non quaras ultionem, nec memineris iniuria, &c. Ex quo patet, quod in lege veteri etiam tenebātur homines ad dilectionem inimicorum, & prohibebatur vindicta, vel ſubtractio bonorum ob injuriam acceptam. *l.3.d.30.a.1.q.5.*

75. *Non*

75. *Non poſſumus ſervire Deo, & Diabolo ſimul.*

Veſte qua ex duobus texta eſt non indueris. Cur Deus noluit uti veſte ex duabus materiis contexta? quia non vult, ut quis quærat ſervire Deo, ſimul & mammonæ, vel carni, vel Diabolo. *In Luc. c.16.v.13.* ô quot apparent induti ſimili veſte.

76. *Prædicationis, vel alterius Miniſterij publici efficium debet aſſumi Deo vocante, tempore opportuno, & maturo.*

Quando ingreſſi fueritis terram, & plantaveritis in ea pomifera ligna, &c. Nota hic Deum prohibere filiis Iſrael ne comedant de fructibus pomorum, niſi quinto anno: Cur tantum tempus exigit in collectione fructuum? ſed attende quod hoc myſticè dicitur de intrantibus in terram promiſſionis, ſcilicet in Religionem, quibus non eſt deſiderandum aliquod officium publicum, v. g: prædicationis, nec aſſumendum niſi Deo volente; & poſtquam ſibi ipſis fructificaverint, vel radices virtutis fixerint. His enim aſſignandus eſt primus annus per pœnitentiam de præteritis peccatis: Secundus annus eſt vera converſatio in ſtato emendationis: tertius annus eſt jam bonus uſus bonæ converſationis; Quartus annus eſt ſolius Dei gloriam quærere, & ſalutem animarum: quinto autem anno puræ charitatis fructus comedat, & congreget poma: Sic enim prædicatio, & alia miniſteria erunt fructuoſa, ſibi & aliis, & ſibi ipſi meritoria. *ep. de inſtitut. Novit. p.1.c.15.*

77. *Defraudatio in ſtateris prohibita, à Deo, item in Iudicio.*

Noli facere aliquid in Iudicio, in regula, in pondere, in menſura, &c. Vide quomodò offendatur Deus, à Iudicibus, & à Mercatoribus, in fraudibus quæ fiunt in Iudicio, in pondere, &c. Cave ergo ne has fraudes facias; quia licet eas non videat, qui decipitur, eas tamen videt qui decipi non poteſt: Cave ne domus tua injuſtis lucris repleatur, quia in inferno flagellaberis à Deo, & etiam in hoc mundo. *ſer.3. in die Pentec.*

CAPUT XX.

78. *Scientiæ ſuperſtitioſæ à Deo damnata, ut pernicioſiſſimæ animabus.*

Anima quæ declinaverit ad magos, & ariolos, &c. Vide quomodò Deus prohibet hic omnes ſcientias ſuperſtitioſas, & illicitas. Vnde profeſſores ſunt à Deo, & ab Eccleſia excommunicati tam quam inſtrumenta Diaboli: demergent enim animas ſuas, & proximorum, in barathrum infernale, eò quod perquirunt auguriis, auſpiciis, & profanis ſacrilegiis, ea quæ ſunt contraria Deo ejuſque præceptis. *op. Principium Sacræ Script.*

79. *Adulterium dignum puniri morte.*

Si adulterium quis commiſerit morte moriatur. Ecce qualem pœnam infligebat Deus adulteris: ut pateret quàm grave peccatum ſit adulterium. *In Ioan. c.8.v.6. & l.4. d.38. dub.5. & 8.*

80 *Tempore menſtruorum quandonam liceat petere, & reddere.*

Qui coierit cum menſtruata, &c. Hic Deus prohibet viro accedere ad menſtruatam tempore menſtruorum: Vnde non licet tunc petere, alter conjux tamen tenetur reddere: dummodo ſit menſtruum ſecundùm naturam. Si verò eſt præter naturam, tunc poteſt licitè peti, & reddi. *l.4. d.32. dub.4. & n.3. quæſt.1.*

CAPVT XXI.

81. *Lex Evangelica eſt benignitatis.*

Ne contaminetur Sacerdos in mortibus civium ſuorum. Si Deus Sacerdotibus præcepit ne tangerent mortuos: Cur Chriſtus Ieſus tetigit loculum, & manum mortui? quia ejus lex erat benignitatis; lex ſcripta erat rigoris. *In Luc. c.8.v.15.*

82. *Moniales ſunt dilectæ ſponſæ Chriſti.*

Sacerdos Virginem ducat uxorem. Si hoc fuit figura eorum, quæ contingere debebant in lege Evangelica, quomodò Sacerdotes vivunt in cælibatu? Reſpond. quod fuit figura nuptiarum ſpiritualium Chriſti cum Virginibus ipſi dicatis, vult enim, ut puritatem; & ſanctitatem colant. *In Ioan. collat. 11.*

CAPVT XXII.

83. *In caſu neceſſitatis præcepta poſitiva non obligant.*

Omnis alienigena non comedat de ſanctificatis, &c. Hoc fuit præceptum Domini prohibentis, ut de panibus ſanctificatis ſolus Sacerdos comederet; & tamen David, & qui cum eo erant comederunt de iiſdem: nec reprehenditur, quia tempore neceſſitatis ſimilia præcepta non obligant. *In Luc. c.6.v.4.*

CAPUT XXIII.

84. *In diebus feſtis ſervilia opera tantùm prohibentur.*

Nullum ſervile opus facietis in Sabbato. Nota quod cum Dominus prohibuerit omne opus in die Sabbati; nunc ſe reſtringit ad ſervilia opera; ut intelligamus hæc tantùm eſſe à Deo prohibita in diebus feſtis. *In Luc. c.13. v.16.* Nota etiam quod id intelligendum eſt extra caſum neceſſitatis. *In Luc. c.24. v.5.*

85. *Dies feſti ſunt inſtituti ad offerenda ſacrificia Deo.*

Omne opus ſervile non facietis in eo; & offeretis holocauſtum. Nota quod non ſolùm vult Deus abſtinentiam ab operibus ſervilibus, ſed etiam oblationes ſacrificiorum. Sed heu multi plus Diabolo offerunt, quàm Deo in feſtivis diebus. *fer. 2. Dom. 5. poſt Pentecoſt.* multi enim in diebus ferialibus incumbunt operibus licitis, & in diebus feſtis operibus illicitis.

86. *In diebus feſtis vult Deus abſtinentiam à peccatis.*

In die ſeptimo, ſabbatum eſt requies ſancta. Quænam eſt hæc requies ſancta? Requies ſancta eſt ceſſatio à peccati injuſtis operibus, quod eſt contra illos qui à cupiditatibus, & à vanitatibus non requieſcunt; melius autem eſſet arare, quàm ſaltare, id eſt minus malum. *fer. 2. in Sabbato Sancto.*

87. *Duplex Paſcha celebratur à Chriſtianis ſcilicet quando Chriſtus inſtituit Sacramentum Euchariſtia, & die reſurrectionis.*

Quarta decima die Phaſe Domini, & quinta decima erit dies azimorum. Nota quod Chriſtus in quarta decima die Lunæ menſis Martij inſtituit Sacramentum in azimo; eratque dies proprius Phaſe; & in quinta decima fuit Crucifixus, hinc patet quod primum Paſcha, & verum eſt dies in quo inſtitutum fuit Sacramentum corporis, & ſanguinis; tunc paſſionis ſuæ ſacravit exordium; cum in die ſequenti fuerit captus, & ligatus; deinde poſt celebratur Paſchæ reſurrectionis. *In Luc. c. 22. v. 7.*

88. *Verum Paſcha celebratur quando fit tranſitus à vitiis ad virtutes.*

Quarta decima die Phaſe Domini eſt, &c. Phaſe ſcilicet tranſitus: tunc enim celebratur verum Paſcha, quando tranſimus à Diabolo ad Chriſtum, à vitiis ad virtutes, à paſſionibus carnis ad gratiam, & ſobrietatem mentis. *In Ioan. c. 13. v. 1.*

89. *Contritio debet præcedere Iuſtificationem.*

Cum ingreſſi fueritis terram, &c. facietis manipulos ſpicarum primitias meſſis veſtræ, &c. & poſt quinquaginta dies offeretis panes primitiarum, &c. Nota, quod Deus in Paſchate volebat, ut offerrentur manipuli primitiarum. In Pentecoſte panes. Ad ſignificandū quod, ſicut in Paſchate tenebant ſpicas, & manibus grana confricabant, ſic contritio præcedit Pentecoſten, ſcilicet juſtificationem ſignificatam in panibus, ideò Paſcha præcedit Pentecoſten. *Pſal. 110.* Nota etiam quod Deus præcipit, ut in Paſchate offerrentur ſpicæ, in Pentecoſte Panes, & in ſcænopegiis, in ſeptembri primitiæ omnium fructuum collectorum; Per quod datur intelligi, quod triplex ſtatus eſt in Eccleſia, ſcilicet pœnitentiæ, juſtitiæ, & ſtatus gloriæ, & hinc Eccleſia primò celebrat vigilias ſanctorum; poſtea ſolemnitates, & tandem octavas. *in Pſal. 7.*

90. *Prima oblatio eſt Deo offerenda, & ante omnia ad Deum recurrendum.*

Non comedetis ex ſegete, uſque in diem, quo offeretis ex ea Deo veſtro. Vide quomodò Deus nobis conſulit, ut primùm, & ante omnia ad Deum recurramus, & offeramus oblationes noſtras. *ſermon. 2. Dom. 5. poſt Pentecoſt.* In omni igitur negotio tuo ad Deum ante omnia confuge, ut Deum propitium habeas.

91. *Feſtum Tabernaculorum erat in menſe ſeptembri.*

Menſe ſeptimo prima die eſt ſabbatum. Nota hoc erat feſtum Tabernaculorum; faciebant enim tunc Iudæi tabernacula ad ſimilitudinem eorum, quæ erant in deſerto. *in Ioan. c. 7. v. 2.*

92. *Contritio Deo gratiſſima ſanctificans animam.*

Decimo die menſis ſeptimi erit celeberrimus, & expiationis, & vocabitur ſanctus. Cur celeberrimus, & ſanctus? quia primus dies in itinere hujus vitæ ſignificat contritionem, quæ ante omnia debet præcedere: dicitur dies ſanctus, quia ſanctificat hominem; dicitur & expiationis, quia expellit peccatum de anima; dicitur propitiationis, quia eſt propitiatio contra offenſam; dicitur & dies ablutionis contra reatum peccati. *ſerm. 2. Dom. infrà oct. Epiph.*

93. *Solemnitas & feſtum ſpirituale per omnes dies ſpiritualiter eſt celebrandum ab anima.*

Erunt feria Tabernaculorum ſeptem diebus Domino; octavus erit celeberrimus, &c. Cur voluit, ut per octo dies ſolēnitates principaliores celebrarentur? Nota, quod per octo dies, intelliguntur octo ætates, quarum ſex ſunt in decurſu mundi, ſeptima in quiete aliarum, quæ currit ſimul cum ſexta, & non habet veſperam; octava in Reſurrectione, in qua fit circumciſio ab omni culpa, & miſeria: Tropologicè autem intelligitur per ſeptem dies, virtus ſpiritus ſeptiformis, & octavus eſt perſeverantia finalis; quæ nunquam deficit: in primis tribus ſignificatur exercitium trium virtutum Theologalium; in quatuor ſequentibus exercitium cardinalium: octavus verò eſt celeberrimus, & ſanctiſſimus, quia erit de tranſitu hujus vitæ ad gloriam ſupernam. *In Luc. c. 2. v. 21.*

94. *Fructus Ventri Virginalis delicioſiſſimus.*

Sumetis vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ, & lætabimini coram Domino. Cur ad ſumptionem fructus arboris vult ut filij Iſrael oſtendant magnā lætitiam? & quænam eſt iſta arbor pulcherrima? Nota quod per arborem pulcherrimam ſignificatur Maria Virgo: pulchra in foliis oris, pulchrior in floribus cordis: pulcherrima in fructu ventris pulcherrimo: fructus eſt delicioſus in odore, delicioſior in ſpecie, & delicioſiſſimus in ſapore; ſide percipere poſſumus decorem, ſpe odorem, & ſaporem charitate. *op. ſpec. B. Virg. l. 16.*

Digitized by Google

95. *Maria arbor pulcherrima pulcherrimos fructus ventris emittens & mentis.*

Sumetis vobis fructus arboris pulcherrimæ. Maria Virgo eſt arbor pulcherrima ob pulcherrimos ventris fructus, ſed etiam ob fructus pulcherrimos mentis, qui ſunt Spiritus Sancti fructus; ſcilicet charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, & caſtitas. *op. ſpec. B. Virg. lect.* 16.

96. *Fructus Vteri Virginalis virtuoſiſſimus.*

Sumetis vobis fructus arboris, &c. Vide quomodò ad ſumptionem fructuum, hujus arboris inſtillatur lætitia, & ſuavitas; ſic eſt fructus ventris M. Virginis; ſcilicet virtuoſiſſimus ad perditorum ſalutem, ad ſalvandorum multiplicationem, & ad ipſorum conſervationem: O verè arbor ſalutis B. Virgo, quæ mundo portaſti fructum ſalutis: ô verè cœleſtis planta pretioſior cunctis, ſanctior univerſis; ô verè lignum vitæ, quod ſolùm fuit dignum portare ſalutis fructum. *op. ſpec. B. Virg. lect.* 16.

97. *Fructus Virginis eſt copioſiſſimus.*

Sumetis vobis fructus arboris pulcherrimæ. Sed quid ſi deficiant fructus, cum ab omnibus, & tot millibus debeant percipi? Nota quod hic loquitur de fructu ventris Mariæ, qui eſt copioſiſſimus, tam copioſus, quod poteſt animam plenè reficere: omnibus poteſt ſufficere, & nunquam poteſt deficere. *op. ſpec. B. Virg. lect.* 16.

98. *In hac vita peregrini corporaliter, & ſpiritualiter vivere debemus.*

Omnis qui de genere Iſrael eſt, manebit in Tabernaculis. Nota quod prius præcipit, ut per ſeptem dies habitent in umbraculis, & poſtea indefinitè quod maneant in tabernaculis. Hoc dirigitur ad nos non materialiter, ſed ſpiritualiter: Vnde vult, ut per ſeptem dies ſcilicet per totum decurſum hujus vitæ habitent in tabernaculis, tamquam peregrini: Sumus enim peregrini in hac vita, tum propter laborem, tum propter paupertatem, tum propter remotionem à gratia, tum propter defectum permanentiæ, non enim habemus hic permanentem civitatem, ſed futuram inquirimus: quia ergo viatores ſumus, ideò vult Deus, ut congrua hoſpitia virtutum quæramus, in quibus laſſi quieſcamus. Bona hoſpitia ad quieſcendum ſunt charitas, miſericordia, patientia, caſtitas, & cæteræ virtutes; hæc hoſpitia Deus non tibi negat, ſi quæris, ſi petis, ſi pulſas. *ſer. 2. Dom. 3. poſt oct. Epiph. & in Pſal.* 114. *& in Luc. c. 9. v.* 33.

CAPUT XXIV.

99. *Blaſphemia graviſſimum peccatum, & dignum morte.*

Educ Blaſphemum extra caſtra, & lapidet eum populus, &c. Ex qualitate pœnæ infertur qualitas culpæ blaſphemiæ, eſt enim unum ex gravioribus peccatis. *l. 3. d.* 38. *dub.* 8. Vnde pluries repetit Deus hanc legem. Tribus autem modis fit blaſphemia: Primò locutione maledica. Secundò locutione mendaci. Tertiò probroſa: Blaſphemi igitur ex judicio divino exterminandi ſunt, &c. *ſer. 3. in op. de decem præcep.*

CAPUT XXV.

100. *Quarè in anno Quinquageſimo celebratur iubileus.*

Sanctificabis annum quinquageſimum, ipſe eſt iubileus. Hic annus à Deo fuit inſtitutus, ut fieret remiſſio omnium peccatorum ſupra meritum; quia quinquageſimus conſurgit ex ſeptenario ſuper ſeipſum replicato, addita ſcilicet unitate deſignans remiſſionem ſeptiformis miſericordiæ. *In Luc. c. 16. v. 7. & c. 4. v.* 19.

101. *Chriſtus in Reſurrectione ſua per paſſionem aperuit nobis Iubileum.*

Sanctificabis annum quinquageſimum, &c. Nota hæc verba dicta fuerunt Chriſto à Patre: nam anno, quo mortuus eſt, & reſurrexit currebat ſecundùm legem annus jubileus, & verè nobis tunc fuit annus Iubileus, quia cum in illo anno liberi fiebant ſervi, ſic & nos liberati ſumus de ſervitute peccati, & Diaboli. *Pſal.* 118. *&* 50.

102. *Fructus Ventris Mariæ copioſiſſimus potens ſufficientiſſime reficere, & repellere univerſitatem ſalvandorum, in hoc & in futuro ſæculo.*

Dabo vobis benedictionem meam anno ſexto, & faciet fructum trium annorum. Cur voluit Deus ut annus ſextus eſſet ita fertilis, quod per tres annos ſufficeret? cur hoc privilegium non tribuit cæteris annis? quia figurabat adventum, & ortum Chriſti ex Maria Virgine naſcituri: ſignificabat enim ſextam ætatem, in qua venit plenitudo temporis, ſcilicet Chriſtus in carne ex Maria Virgine: hic annus protulit fructum Dei filium tam copioſum, quod per ipſum anno ſexto viventium, anno ſeptimo quieſcentium, & anno octavo reſurgentium habemus fructus omnes animarum noſtrarum, quia eſt fructus ſufficiens univerſitati animarum noſtrarum. *op. ſpec. B. Virg. Luc.* 16.

CAPUT XXVI.

103. *Adoratio Imaginum quænam licita, & quænam illicita.*

Non facies tibi ſculptile, &c. Si non eſt licitum facere, & adorare ſculptam imaginem, ergo nec eam adorare; & tamen in Eccleſia adoramus imagines ſacras? Reſpond. quod prohibebantur in lege veteri non ſolùm idola adoranda pro Deo, ſed & ſculpturæ imaginum quia tunc nondum venerat Chriſtus homo: Deus enim eſt omninò ſpiritus infigurabilis; nunc autem in lege Evangelica admittuntur, & adorantur imagines Chriſti, repræſentantes quæ pro nobis fecit indutus humanitate, quæque inſerviunt maximè pro rudibus loco librorum. *l. 3. d. 9. a. 1. quæſt. 2. ad* 1.

104. *Imber hyemalis, ſcilicet amor terrenorum malos effectus in anima efficit: Imber æſtivalis amor cæleſtium optimos effectus producit.*

Dabo pluviam vobis temporibus ſuis, ſi mandata mea cuſtodieritis, & terra gignet fructum ſuum. Quid eſt temporibus ſuis? quia duplex imber, malus, & bonus: malus eſt extra ſua tempora, ſcilicet hyemalis, & ſignificat affectum terrenorum; lutum enim generat terrahens mentem à ſpiritualibus, & trahens deorſum ad terrena: Imber verò æſtivalis, ſcilicet aqua ſapientiæ ſalutaris, iter meditationis promovet, dirigit, & perficit, optimoſque fructus facit. *opuſc. de 7. itiner. ætern. Itin. 2. d. 7.* Datur etiam per hoc intelligi, quod ſi terræ advenit ſterilitas ex defectu pluviarum, recurrendum eſt ad Deum in oratione, cum obſervantia præceptorum divinorum. *ſer. 4. de dedicat.*

105. *Mortificatio Carnis perfecta pacem perfectam animæ, & unionem cum Deo affert.*

Dabo pacem in finibus veſtris, auferam malas beſtias, &c. Nota quod hæc promiſſio facta eſt ſpiritualiter obſervantibus perfectè præcepta Dei, & carnem ſuam mortificantibus, talibus enim conceditur à Deo liberatio à beſtiis imaginationum, & motuum carnalium; & pax per quam homo levat ſe ſuper ſe, Deoque perfectè unitur. *op. de perfect. religioſ. l. 2. c. 56.*

106. *Quænam ex lege veteri à nobis rejicienda, & quænam retinenda.*

Vetuſtiſſima veterum comedetis, & novis ſupervenientibus vetera projicite. Quid eſt quod vult Deus, ut vetuſtiſſima comedamus, & vetera projiciamus? Nota quod per vetuſtiſſima in lege veteri ſunt ea, quæ reſpiciunt divinitatis doctrinam; vetera ſunt promiſſiones adimplendæ, & nova ſunt jam promiſſa adimpleta: vult ergo Deus, ut doctrinam de divinitate retineamus, promiſſiones adimplendas rejiciamus, novis ſcilicet adimpletis ipſis per adventum Chriſti. *Pſal. 138.*

107. *Vetus homo exuendus, novus aſſumendus.*

Novis ſupervenientibus vetera projicietis. Quid ſignificatur per vetera, & per nova; quia vult Deus, ut exuamus veterem hominem cum actibus ſuis, & induamus novum, *Pſal. 77.*

108. *Charitas innovat omnia vetera.*

Novis ſupervenientibus vetera projicietis. Quomodò ergo vetera rejicienda, ſi erant bona? Nota quod Chriſtus venit non ſolvere, ſed adimplere legem: undè mandatum novum charitatis traditu nobis, quia licèt eſſet vetus, tamen quia innovat etiam vetera dicitur novum, quia per charitatem debemus vetera projicere *in Luc. c. 5. verſ. 39.* unde Perfecta charitas cum innovet omnia in homine per Chriſtum omnia nova facta ſunt, & vetera tranſierunt. *In Luc. c. 22. v. 17.*

109. *Anima Juſti eſt ſedes, & Tabernaculum Dei.*

Ponam tabernaculum in medio veſtri. Quid eſt in medio veſtri, niſi cor? in hoc igitur adveniens Deus per gratiam, illud facit tabernaculum, in quo habitat Deus permanenter. *ſer. 3. in dedicat.* Vide igitur, quod Deus à te ſolùm expetit cor tamquam locum ſibi chariſſimum.

110. *Deus quomodò dicitur ambulare in corde Juſti quieſcendo.*

Ambulaboque inter vos, &c. Ambulare eſt tranſire de loco in locum, quomodò id competere poteſt Deo, qui eſt ubique? Nota quod cum mittit prædicatores ſanctos ad loca tunc dicitur Deus ambulare inter nos: Prædicator enim vices gerit Dei. *opuſc. de aſſentia.*

111. *Tranſgreſſores legis Divinæ incidunt in multa mala.*

Si non audieritis vocem; & non feceritis omnia mandata, viſitabo vos in egeſtate, & calore. Nota mala, quæ imminent tranſgreſſoribus legis divinæ dicit, *viſitabo vos in egeſtate*; ſcilicet in privatione omnium bonorum, & calore ſcilicet, quia auferet affectum boni, & cognitionem veri. *ſer. 1. in opuſc. de decem præcept.*

112. *Propter peccata immittit Deus flagella.*

Percutiam vos propter peccata veſtra. Vide quomodò peccata excitant Dei manum ad nos flagellandum, ſed quid intenditur per hanc percuſſionem? hoc exprimit, *Deuteron. 28. percutiat te Deus egeſtate, & febre*; & quia febris eſt multiplex, ſcilicet ex inflammatione ſpirituum, & dicitur effimera; alia in corruptione humoris, & dicitur vaga: alia in corruptione humiditatum, & dicitur ethica, ſic & Deus diverſis flagellis, & caſtigationibus percutit tranſgreſſores legis divinæ, etiam permittendo, ut incidant in multiplicem febrem ſpiritualem vitiorum. *In Ioan. c. 4 in fine.*

113. *Deus immittit tribulationes graves peccatoribus ut reſipiſcant aliquando.*

Mittam peſtilentiam in medio veſtri, & trademini in manibus gentium. Cur Deus comminatur hæc mala filiis Iſrael tam ab ipſo dilectis? quia Deus peccatores à ſe averſos ad ſe revocat per afflictiones, ut fecit cum filio prodigo. *In Luc. c. 15. v. 16. & c. 4. v. 25.* O quàm fælix eſt infelicitas, & tribulatio à Deo immiſſa, dum errantes homines per eam in via reducit ad Deum.

114. *Per confeſſionem à liberamur à malo.*

Propter peccata affligentur, donec confiteantur iniquitates ſuas. Vide ad quid Deus immittit afflictiones, ſcilicet ut attrahat peccatorem ad confeſſionem peccatorum: ideò afflictis ſcilicet per infirmitates, & alias quaſcumque adverſitates ſemper conſulendum eſt in primis, ut confiteantur ſincere peccata ſua, ſæpè enim affligeris propter peccata: Valet autem confeſſio non ſolùm contra infirmitates

tates animæ, ſed etiam corporis,& præcipuè contra tentationes, deſperationes, & varias animæ triſtitias.*ſerm.2.in rogatio.* Nota, quod hæc admonitio vertitur præcipuè ad medicos, & hoc ut ceſſante cauſa ceſſet flagelli effectus.*ſerm. 3.Dom. 5.poſt Pentec.*

115. *Septem plagis corripitur peccator propter peccata.*

Septem plagis corripiam vos propter peccata veſtra. Cur ſeptem plagis? Iſtæ ſeptem plagæ, enůmerantur à Deo in hoc capite, ſeptem ſcilicet pro operibus miſericordiæ omiſſis, & tandem in inferno eſt complementum iſtarum pœnarum, ſcilicet poſt varias, & multas tribulationes in hac vita perpeſſas.*ſerm.5.Dom.21. poſt Pentec.*

116. *Peccator fit timidus ob peccatum, timens ubi non eſt timor.*

Dabo pavorem in cordibus veſtris. Nota hoc eſt una ex ſeptem plagis commioata peccatoribus à Deo. Iudicio enim Dei multoties trepidant timore ubi non eſt timor: ſicut enim charitas excludit timorem, ſic iniquitas eum inducit, & cauſat. *ſapient.c.17.*

117. *Peccatum facit tabeſcere animam.*

*Et tabeſcent in iniquitate ſua, in terra inimicorum.&c.*Nota quod eſt hæc alia plaga à Deo comminata peccatoribus. Nam Peccatum tabeſcere facit peccatorem.*Pſal.118.cap.10.v.14.& in eodem Pſal.v.139.*

CAPUT XXVII.

118. *Votum Deo eſt ſolvendum, nec poteſt mutari propria auctoritate.*

Animal ſi quis voverit ſanctum erit, nec mutari poteſt. Si hoc? ergo vota non poſſunt mutari de jure divino? & tamen ab Eccleſia ſæpe commutantur? ſed intelligendum eſt,quod non poteſt mutari propria auctoritate.*l.4.d.38.a.1.quæſt.2.ad arg.* Ratio autem eſt quia cum per votum ſim obſtrictus Deo, ſine eius imperio non poſſum retrocedere, & quia Deus mihi non alloquitur ſic per miniſterium eius, qui tenet eius partes poteſt mutari in melius ſivè æquivalens juſta interveniente cauſa.*Eccleſ.cap.5.*

119. *Charitas eſt pondus ſeu ſtatera omnia opera noſtra ponderans.*

*Omnis æſtimatio ſiclo ſanctuarij ponderabitur.*Cur volebat Deus, ut ſtatera ponderarentur ea quæ offerenda erant? imò & cætera omnia? Nota quod per hanc ſtateram ſanctuarij figurabatur charitas: Hæc enim eſt menſura ad cuius pondus omnia apud Deum ponderantur.*Op.comp.Theolog.l.5.c.13.* Si ergo opera tua bona non menſurantur ſtatera charitatis,irrita,& vana omnia erunt.

120. *A Deo ponderantur bona, & mala.*

Omnis æſtimatio ſiclo ſanctuarij ponderabitur. Quid eſt hæc menſura ſanctuarij? Nota hæc ſtatera ſanctuarij, eſt Chriſtus habens miſericordiam, & juſtitiam,& peccatum per miſericordiam relaxans fit leve: Ad Chriſtum ergo ſpectat diſcernere quænam ſint bona, & mala, quinam ſint boni; iſtique ponuntur ad dexteram, & quinam mali, qui ponuntur ad ſiniſtram.*in Pſal. 118. v. 154.& ſerm.3. Dom.1.poſt Pentec.*

121. *Quod Deo offertur conſecratum cenſetur apud Deum.*

Quidquid ſemel fuerit conſecratum; ſanctum ſanctorum erit domino. Quid eſt ſanctum ſanctorum? datur per hoc intelligi, & præfigurari Sacramentum confirmationis, in quo per manuum impoſitionem datur copia benedictionis divinæ. Datur etiam intelligi, quod perſona Deo oblata,& conſecrata, eſt ſedes,& requies Dei. *in Luc.c.18.v.15.*

122. *Eccleſia conſecrata ſanctum ſanctorum, eſt & domus Dei.*

Quidquid ſemel fuerit conſecratum, ſanctum ſanctorum eſt. Quid eſt quod conſecratum dicitur ſanctum ſanctorum: Id dicitur de Eccleſijs quæ ſunt, & dicuntur ſanctificatæ, & ſanctum ſanctorum propter tria: 1. quia ſacris operibus mancipantur, ſcilicet orationum frequentationi, lectionum recitationi, divinæ laudis decantationi; & veri ſacrificij oblationi: ſed heu multi faciunt illas ſpeluncas latronum, qui ſcilicet vadunt ad Eccleſiam ob avaritiam, vel alium malum finem: ſecundò quia tunc ſanctorum Angelorum cuſtodiæ deputantur qui in ipſa adſtant ſicut in cœlo: tertiò quia pretioſis reliquijs ſanctorum adornantur.*ſerm.1.de dedicat.Templi.*

123. *Anima fidelis Deo conſecrata ſanctum ſanctorum eſt domus Dei.*

Quidquid ſemel fuerit conſecratum ſanctum ſanctorum eſt. Nota quod talis eſt anima Deo conſecrata, fitque conſecrata,& domus Dei aſperſorio humilitatis, cruce pœnitentiæ, & mortificatione carnis,oleo lætitiæ ſpiritualis, & lumine honeſtæ converſationis: Hæc anima igitur ſic conſecrata fit domus Dei, per gratiam à Deo habitata.*ſerm. 1.de dedic.Templi.*

124. *Anima quot modis ſanctificatur, & fit ſanctum ſanctorum.*

Quidquid ſemel conſecratum, &c. Nota quod ſanctificatio fit per emundationem à peccato, per dedicationem cultui divino, & per confirmationem in bono: conſecratur igitur anima per aquam baptiſmi,& ignē pœnitentiæ: ſecundò per remotionem ab actibus peccati, & per exercitium cultus Dei, &c.*ſerm.3.de dedic.Templ.*

Digitized by Google

LIBRI NUMERORUM

PROLOGUS.

HIC Liber eſt quartus in ordine Pentareuchi, continetque totius Arithmeticæ, & prophetiæ Balaam, & quadraginta duarum per eremum ſacrificia manſionum myſteria: Præfigurabatque ordinem, & connexionem membrorum corporis Chriſti myſtici ſubtilitate mirabili, & ordinem Eccleſiaſticæ Hierarchiæ proficientis in via, & pervenienris ad Parriam. *Op. Principium ſacræ Scripturæ.*

Præfigurabat etiam Chriſtum per ritum ſacrificij, per agnum, arietem, & vitulum, &c. *ſerm. 14 Hexaem.*

CAPUT I.

CAPVT II.

CAPVT III.

CAPVT IV.

1. *Tria genera Religioſorum ſunt in Eccleſia, bonorum, meliorum, & optimorum.*

Tolle ſummam filiorum Caath de medio Levitarum, & filiorum Gerſon, & Merari tantùm, ut ſtent, & miniſtrent in tabernaculo fœderis. Cur inter tot familias Levitarum, voluit Dominus ſeligere tantùm iſtas tres, ut miniſtrarent in tabernaculo? Nota, quod per haa tres familias, inter Levitas ſpeciali modo deputatas cultui divino ſigoificantur tria genera Religioſorum; qui præ cæteris fidelibus in Eccleſia ſpecialius videntur divino cultui mancipati, differentes tamen habentes donationes ſecundùm gratiam, quæ data eſt eis; & ſecundùm ſtudium majus, vel minus in exercitio virtutum, nam ſecundùm qualitatem exercitij, vel ſummi, vel medij, vel infimi, in hac vita præſenti habiti; etiam in glotia eos Deus coronat: Ptimi Religioſi ſunt figurati per Gerſonitas. *Op. de prof. relig. l. 1. cap. 3.*

2. *Optimi Religioſi officium, & exercitia quænam ſint.*

Hic eſt cultus filiorum Caath: portabant ipſum ſanctuarium. Scilicet arcam, & altare, & menſam propoſitioois cum vaſis ſuis involuta tamen, & coopetta. Cur hoc officium deſignavit Dominos Caathiſtis? Caathiſtæ interpretantur patientes, vel componentes, ſignificantque optimos Religioſos, qui ſtudent interiorem hominem ſuum, in quo Chriſtus inhabitat per fidem componere, & ad veras virtutes ſe exercere, & vitia carnis, & ſpiritus extirpare; iram, invidiam aliaquè vitia expugnare, & his contrarias virtutes cordi inſerere, humilitatem, charitatem, manſuetudinem, devotionem, largitatem, ſobrietatem, caſtitatem, quæ ſunt verum ſanctuarium, & qui habet eas ſanctus eſt; & ſicut iſtis Caathis juſſit Deus portare proprijs humeris onera, non ſic alijs tribubus, ſic & Religioſis convenit proprijs, non alienis portare pondera, & exercitia virtutum. *Op. de prof. relig. l. 1. cap. 3.*

3. *Quænam officia, & perfectiones habeant Religioſi medıocres in virtute.*

Hoc eſt officium ſimile Merariſtharum, &c. Iſtis Deus impoſuit, ut portarent tabulas tabernaculi, & columnas, & vectes, & illa maximè, quæ duta erant, & media inter cortinas, & ſanctuarium: Per iſtos ſignificantur Religioſi, mediæ, & mediocris bonitatis; qui durum vitam in corporali exercitatione ſervant, affligentes corpora ſua putantes hoc ſummum eſſe in religioois obſervantia, ioteřioris dulcedinis ignati, de veris virtutum ſtudijs, quæ in ſpiritu, & mente ſunt parum curant. Metatiſthæ interpretantur amari, ſic & iſti in ſe ſicci ſunt, & alijs in judicando ſeveri eſſe ſolent; ideò quia iſti modum tenent inter infimum, & ſummum ſtatum virtutis, hinc io medio collocantur. *Op. de prof. religioſ. l. 1. cap. 3.*

4. *Infimus*

4. *Infimus ſtatus Religioſorum quis ſit, &c.*

Tolle ſummum filiorum Gerſon, &c. Nota iſtorum officium erat portare cortinas, & tectum tabernaculi, & vela, & quæcunque levia; ſignificabantque illos Religioſos, qui fugiunt ardua, & auſtera ſtudia ſanctitatis, ſed levia exercitia, & laxam vitam ſervant quoad corporis commoda, quantum licet ſalua ſalute, quibus ſufficit, ut tantummodo caveant à peccatis mortalibus, & tales proclives ſunt magis ad lapſum peccati: ſolent tamen ut Religioſi videantur, aliquando ſibi ipſis magnam vim facere, & diligentiam habere in exterioribus obſervantijs, &c. hique ultimi ſunt in ordine Religioſorum. *op. de perfec. relig. l. 1. c. 3.*

5 *Myſteria ſacræ ſcripturæ non omnibus æqualiter ſunt revelanda, vel aperienda.*

Intrabunt filij Caath ut portent ſanctuarium involutum. Nota, quod ſanctuarium erat coopertum, non licebat niſi ſolis ſacerdotibus intrare, ſed involutum portabatur à Caathitis. Cur hoc factum eſt? Vt ſignificaretur, quod profunda ſacræ ſcripturæ myſteria perfecti aliquatenus vident; alij autem involuta portare debent, dum ſumus in hac vita velamine figurarum, ipſæ enim viſionum corporalium figuræ ſunt veræ ſecundùm ſpiritualem ſignificantiam, non ſecundùm realem exiſtentiam; non enim in cœlo ſunt boves, leones, &c. ſed ibi ſunt cœleſtes virtutes quarum merita, vel officia diſtribuuntur proprietatibus iſtarum beſtiarum. *op. de perf. religioſ. l. 2. cap. 75. & op. Eccleſ. Hierarch. p. 4. c. 4.*

6. *Eucharistia eſt arca Dei involuta velo ſpecierum.*

Aaron, & filij involverunt ſanctuarium ſcilicet arcam, &c. Myſticè figurabat hæc arca corpus Chriſti, velum ſpecies ſacramentales; in arca erat urna ſcilicet & anima, & manna nempe divinitas: hanc arcam voluit Deus poni in caſtris militiæ chriſtianæ contra inimicos noſtros. *ferm. 2. Dom. 4. Advent.* Nota etiàm quod primò Aaron, & filij intrarunt, poſteà filij Caath, receperunt arcam involutam, Altare, menſam propoſitionis, & candelabra; ſic Chriſtus primò intravit ſacerdos in æternum, qui primò ſe involvit ſub ſpeciebus, deinde filij eius ſacerdotes; à quibus alijs datur, & cum hac perceptione datur Altare, menſa propoſitionis, & candelabrum, ſcilicet in altari propitiatio, in menſa refectio, & in candelabris illuminatio: iſta tria conſequuntur, qui dignè recipiunt arcam Domini. *ferm. 7. in Nativitate.*

7. *Servi Dei non ſolùm debent abſtinere ab illicitis operibus, ſed & cogitationibus, &c.*

Nota quod præceptum eſt filijs Caath, quod mundarent Altare à cinere, & involverent illud purpureo veſtimento, Caath interpretatur dolens, vel pœnitens: Filij Caath ſunt filij pœnitentiæ, & doloris, qui altare proprij cordis debent emundare non ſolùm ab igne luxuriæ, imò etiam à cinere, ſcilicet à reliquijs immunditiæ, nempe à memoria, & cogitatione, & tunc digni erunt cum vaſis tabernaculi, & ipſis receptaculis involuti, ſcilicet ſanctorũ Archangelorum ſocietati adæquari, ſi videlicet fuerint in purpureo continentiæ veſtimento, undique involuti. *op. de Eccleſ. Hierar p. 3. c. 2.*

8. *Prælati circumſpectio qualis in ponendis oneribus ſubditis.*

Aaron, & filij eius intrabunt, & diſponent onera ſingulorum, &c. Vide quàm circunſpectus debeat eſſe Prælatus in diſtributione onerum, & officiorum; non enim omnes omnia poſſunt: debet igitur omnium ſubditorum mores, conſcientias, & vires proſpicere, agnoſcere, & cum non omnes poſſint æqualiter ferre omnia, debet intrare in interiora ſingulorum, agnoſcendo habilitatem cuiuſque, & ſecundùm quod convenit ſingulis onus religioſæ converſationis imponere propter obſervantiam religioſam conſervandam. *op. de ſex alis ſeraph. c. 7.*

9. *Ætas adulta exigitur in Prædicatoribus & doctoribus, &c.*

A triginta annis filij Gerſon uſque ad quinquaginta eligantur, &c. Cur à triginta annis? nonne ante robuſtiores erunt homines, ob idque magis apti ad ferenda vaſa Tabernaculi? Vt intelligerent, quod ſolùm, in ætate debent eligi, qui habent docere populum, & portare onera ſanctuarij: ſic & Chriſtus fecit. *in Luc. cap. 3. v. 23.*

CAPUT V.

10. *Peccator eſt leproſus coram Deo, Angelis, & ſanctis abominabilis, eijciturque à conſortio ſanctorum.*

Præcipe filijs Iſrael, ut eijciant de caſtris omnem leproſum, &c. Cur eijciendus eſt extra caſtra? Nonne colligendi ſunt potius infirmi. &c. Quia ſignificabat exiſtentem in peccato, eſt enim coram Deo, Angelis, & ſanctis abominabilior omni leproſo, ideò de conſortio ſanctorum eijcietur in die noviſſimo, ſi non mundabitur pœnitentiæ baptiſmo. *ferm. 2. Dom. 2. poſt octa. epiph.*

11. *Luxurioſi præcipue abominabiles ſunt Deo, & Angelis.*

Præcipe filijs Iſrael, ut eijciant de caſtris omnem leproſum, & qui ſemine fluit. Nota illam particulam; *qui ſemine fluit* ſcilicet luxurioſum: utique eijcietur de ſocietate Angelorum, qui dicuntur caſtra Dei, à caſtitate, & puritate. *ferm. 1. de Dom. 2. poſt oct. Epiph.*

12. *Prælati Religionum debent eijcere infectos incorrigibiles.*

Præcipe filijs Iſrael, ut eijciant, &c. Hoc dicitur Prælatis Religionum qui infectos incorrigibiles debent eijcere de ſocietate aliorum, ne alios inficiant: expedit enim, ut foris miſſus ſolus damnetur, quam per eum ſacra Religio contaminetur. *op. de ſex alis ſeraph. c. 7.*

CAPVT

CAPVT VI.

13. *Sobrietatem exigit Deus in Religioſis.*

Qui fecerint votum, ut ſanctificentur, à vino, & omni quod inebriare poteſt abſtineant. Cur præcipit his,qui volunt ſanctificari,& conſecrari abſtinentiam à vino?Nota quod hoc dicitur Religioſis Deo conſecratis, ut ſciant qualem abſtinentiam gulæ ab ipſis exigit Deus: hæc autem habet tres gradus: primus eſt cavere à crapula, & ebrietate, & debita tempora,& horas in comedendo ſervare, jejunia ſtatuta non frangere: ſecundus eſt cavere à quibuſdam licitis, ut à carne, vino,lacte, &c. ut voluit Deus à Nazaræis:tertius eſt ſic domuiſſe gulam, ut homo ſolis ſit contentus neceſſarijs, ita ut dominetur pro libito ſuæ gulæ,tam in abſtinendo, quàm in comedendo, etiam pretioſa cibaria, refectionem ſolam neceſſitatiam ſumendo. *op. de perf. religioſi.1.c.48.& apolog.paup.reſp.1.c.1.*

14. *Abſtinentia cibi, & maximè potus in juſtis ſignum eſt ſanctitatis interioru.*

Qui votum fecerint, ut ſanctificentur abſtineant à vino, &c. Cur præcipit hoc tantum ijs, qui votum habent ſe conſecrandi? quia hæc abſtinentia exterior, ſignum eſt interioris.*In Luc.cap.1.v.15.*

15. *Cordis compunctio, inchoatur in amaritudine, & terminatur in dulcedine.*

Ideò Nazaræis Deus præcipit abſtinentiam à vino, & quacunque re, quæ inebriare poſſit, ſed poſtea completa ſanctificatione licitè poterunt bibere vinum.*ſer.3.in dedicat.*

16. *Abſtinentia à Vino laudatur maximè in Religioſis.*

Qui votum, &c. abſtineant à vino. Hoc dicitur præcipuè Religioſis, ut ſtudeant in cibo, & potu ſobrietatem ſervare: ſicut enim omnes cupiditates carnis, abſtinentia, & vini temperantia reſecantur, ita omnes virtutes, edacitatis vitio deſtruuntur; quia immundi ſpiritus ſimul cum ingurgitatione nimij cibi, & potus ſeſe injiciunt. *ſpec. diſcip.p.1.c.32.*

17. *Qualem abſtinentiam à vino exigat Deus à ſibi ipſi conſecratis.*

Qui votum fecerint, &c. abſtineant à vino. Cur non præcipit id ſacerdotibus novæ legis? ſed nota quod à Religioſis prætendit Deus abſtinentiam à vino ſpiritualiter ſumpto ſcilicet à vino carnalium deſideriorum; item à vino proſperitatis infatuantis.*in Ioan.collat.12.*

18. *Cur corona præcipitur Clericis, & ſacerdotibus.*

Tunc radetur Nazaræus, &c. Si veritas debet reſpondere figuræ; cur ſacerdotes antiquæ legis, totaliter radebantur, non autem novæ legis ſacerdotes? Reſp. quod non oportet, ut in omnibus veritas aſſimiletur umbræ? quoniam diverſa diverſis temporibus conveniunt. Illi enim primò ſervabant capillaturam, & poſt radebantur, in quo ſignificabatur velamen legis Moſayeæ, & revelatio evangelicæ: ſacerdotes verò novæ legis, partim tadunrur, & partim reſervantur, ut ſignaculum regale maneat, plus enim ſit corona, ut ſit ſignaculum diſtinctivum, quàm figurativum, è contrariò erat in voto Nazaræorum.*l.4. d.24.p.1. a.1.quaſt.1.*

19. *Perfecti viri non ſolùm reſecant ſuperflua, ſed & flamma amoris divini incendunt cor.*

Tolletque capillos, & ponet ſuper ignem, &c. Cur radere jubebantur Nazaræi capillos, ipſoſque comburere in igne ſacrificij? Quia vult Deus à perfectionem profitentibus, ut non ſolum exteriora ſuperflua reſecentur; ſed & cogitationes internas mentia ſuperfluas, quas nimirum igne ſacrificij concremare eſt flamma divini amoris ſuccendere; ut totum cor in Dei amore ardeat, & cogitationes ſuperfluas concremans,quaſi Nazaræi capillos devotionis perfectione conſumat. *op. apolog.paup.reſp.3.c.1.*

20. *Chriſtus inclinavit caput, ad oſculum pacis nobis dandum.*

Convertat vultum ſuum ad te, &c. Quid eſt in Deo convertere vultum ſuum ad nos? Hoc dictum eſt in ordine ad Chriſtum, qui inclinavit in Cruce caput, ut nobis daret oſculum pacis. *ſer.1.Dom.in Albis.*

21. *Sanctus Pater Franciſcus in benedicendo infirmis & alijs utebatur hac eadem formula.*

Benedicat tibi Dominus, & cuſtodiat te, oſtendat Dominus faciem ſuam tibi, & miſereatur tui: convertat vultum ſuum Dominus ad te,& det tibi pacem.*In Luc.c.6.v.24.*

CAPVT VII.

22. *Dedicatio Templi, & altaris, & ſanctificatio ipſorum.*

Sanctificavit Tabernaculum, & Altare, &c. Quomodò dicitur, quod ſanctificavit Moyſes Tabernaculum, & Altare, cum ſint quid corporeum, & incapax ſanctitatis? Reſpondetur, quod cum dedicatur templum, & Altare cultui divino, dicitur ſanctificari propter tria; ſcilicet quia ſanctis operibus mancipatur, ſcilicet orationum frequentationi, lectionum recitationi, divinæ laudis dedicationi, & veri ſacrificij oblationi. Secundò quia ſanctorum Angelorum cuſtodiæ deputatur. Tertiò quia pretioſis reliquijs ſanctorum ornatur. *ſap.in dedicat. &c.*

23. *Vna*

23. *Vita noſtra eſt militantium, peregrinantium, & vigilantium.*

Sanctificavit Tabernaculum, &c. Cur locus Deo ſacratus appellatur tabernaculum? quia Tabernaculum ſignificans Eccleſiam militantem eſt locus militantium, peregrinantium, & vigilantium; militat enim in bonis laicis, & ſæcularibus; Peregrinatur in bonis Clericis, & Regularibus; Vigilat in bonis Prælatis, & Paſtoribus. *ſer. 3. in dedic.*

24. *Cor obediens eſt mortariolum in quo propria voluntas confunditur.*

Obtulit Abidan mortariolum plenum incenſo. Cur voluit Deus hanc oblationem ab iſto Abidan? Nota Abidan interpretatur patris mei judicium, & ſignificat Prælati præceptum, ad cuius nutum offertur ab obediente cor plenum incenſo, quia in obedientiæ mortariolo contunditur propria voluntas; & dum ex corde obeditur, tunc repletur cor incenſo: eſtque aureum, dum obedientia ex charitate impletur. *ſerm. 3. in epiph.*

25. *Doctores, & Prædicatores, ſeu Prælati loco Dei revelant divinam voluntatem ſubditis.*

Vnuſquiſque audiebat vocem loquentis ad ſe de propitiatorio, quod erat ſuper arcam, inter duas alas Cherubim. Cur inter Cherubim voluit Deus loqui populo? Nota quod Cherubim ſunt innoteſcere facientes divinam voluntatem inferioribus, ſignificantque doctores, Prædicatores, & Prælatos, quorum miniſterio innoteſcit divina voluntas inferioribus. *op. de Eccleſ. Hierarch. p. 1. cap. 3.*

26. *Quomodo ſanctificentur omnes ſtatus Eccleſiæ.*

Oblati ſunt boves, arietes, & agni. Nota quod per oblationem horum trium animalium intelligitur myſticè triplex ſanctificatio animæ: prima in bove ſignificantur Laici boni per purgationem à peccatis; in agno Clerici, & Religioſi ſignificantur cultui divino dedicati, & in ariete Prælati, in quibus cultus divinus confirmatur. *ſer. 2. in dedic.*

CAPUT VIII.

27. *Septem Sacramenta figurata, in lege veteri: eorum virtutes.*

Cum poſueris ſeptem lucernas, Candelabrum in auſtrali parte erigatur, &c. Nota quod per iſtas ſeptem lucernas poſitas in Eccleſia præfigurabantur ſeptem Sacramenta novæ legis: ſuntque ſeptem, quia ad ſeptem virtutes habendas diſponunt: nam baptiſmus eſt Sacramentum fidei; confirmatio ſpei: Euchariſtia charitatis; pœnitentia juſtitiæ; extrema unctio perſeverantiæ, quæ eſt fortitudinis complementum; ordo prudentiæ, matrimonium temperantiæ. *op. compend. Theolog. l. 6 c. 5.*

CAPUT IX.

28. *Paſcha quomodò celebrari debet ſpiritualiter.*

Faciant filij Iſrael Phaſe in tempore ſuo. Hoc fuit feſtum in memoria tranſitus Iudæorum ab Ægypto in terram promiſſionis: ſpiritualiter autem datur intelligi; quod ſicut primum Paſcha celebratum fuit, à Iudæis in egreſſu ab Ægypto: ſecundum in deſerto: tertium à Ioſia poſtquam deſtruxit omnes abominationes: quartum à Chriſto; ſic & à Chriſtianis tranſeundum eſt à vitijs ad virtutes, à diabolo ad Deum, item à paſſionibus carnis ad ſobrietatem mentis; item ab amore creaturarum ad amorem cœleſtium; item à rito legalis obſervantiæ ad evangelicam, vel ab hac ad aliam vitam. *In Ioan. c. 13. v. 1.*

29. *Omittens celebrare ſacerdos, abſque juſta neceſſitate, evacuat quantum in ſe eſt divinum cultum Deo debitum; ingratus de beneficijs.*

Si quis mundus eſt, & in itinere non fuit, & non fecerit Phaſe, exterminabitur de populo; quia non obtulit ſacrificium tempore ſuo. Cur Deus tantam pœnam impoſuit abſtinentibus ſe à Phaſe? voluit Deus indicare quantum malum faciat, qui omittit celebrare ſine cauſa: ſignificat enim, quod qui mundus eſt à peccato mortali, & non fuerit rationabiliter impeditus, diſplicet ſummopere Deo: ergo quantum potes ô ſacerdos toto conatu, per exercitium boni operis, lachrymarumque contritionem, & devotionis flammam expelle à te omnem teporem, & negligentiam, ne inveniaris reſpuere ſanctorum chariſmatum dona. *op. de præpar. ad miſſam c. 5.*

30. *Verbum Dei educit de peccato, deducit per viam pœnitentia, & reducit ad ſtatum juſtitiæ.*

Per verbum Domini figebant tentoria, & per verbum eius proficiſcebantur. Quid eſt hæc profectio per verbum, &c. Reſp. quod hæc eſt efficacia & virtus verbi Dei, quod educit de peccato, deducit per viam pœnitentiæ per deſertum figuratæ, & reducit ad ſtatum juſtitiæ. *Pſal. 118. & c. 2. v. 9.*

CAPUT X.

31. *Gradus perveniendi in Deum.*

Arca fœderis Domini præcedebat eos per tres dies. Cur per tres dies? quia prima dies in hoc

itinere ad Deum, ſignificat purgationem; ſeconda dies illuminationem: tertia perfectionem, vel contemplationem Dei io ſuo veſtigio, in imagine, & io ſe ipſo, vel triplicem contemplationem, ſubcœleſtem, cœleſtem, & ſupercœleſtem. *in Luc.c.13.v.33.*

CAPVT XI.

32. *Murmuratio aliquando oritur ex infirmitate, aliquando ex malignitate, &c.*

Interea ortum eſt murmur populi quaſi dolentium pro labore, contra Deum. Ex hoc vide quod murmuratio oritur aliquando ex infirmitate, ut patet in hac murmuratione populi pro labore; aliquando ex malignitate. *In Luc. cap.15.v.2.*

33. *Error conſcientiæ Deo exoſus, quando oritur ex ſingularitate.*

Accenſus in eos ignis Domini devoravit extrema caſtrorum. Cur tantùm percuſſit extrema caſtrorum? ut pateat quod cum murmurarent contra Dominum, ea errore conſcientiæ, & quia in ijs ortus eſt ea ſingularitate, nolebant ſe conformare cum alijs, ſed ſequi ſenſum proprium, & iſti non excuſantur apud Dominum. *Comp.Theolog.l.2.c.52.*

34. *Oratio ſedat Tentationes.*

Moyſes oravit ad Dominum, & abſorptus eſt ignis. Vide quomodò ad orationem Moyſis ignis ſtatim abſorptus eſt; ut intelligas quod ignis tentationum, à Diabolo accenſus, vi orationis factæ ad Dominum, ſtatim extinguitur. *op.de perf.relig.l.2.c.66.*

35. *Relinquens ſtudium ſapientiæ cœleſtis, & ſe applicans ad ſcientias mundanas, eſt Iudæis ſimilis, qui nauſeabant manna, & deſiderabant ollas carnium Ægypti.*

Quis nobis dabit carnes ad veſcendum? &c. Vide qualem ſtultitiam iſtorum; quos Deus providit, tam inſigni miraculo mannâ cœleſti habente omnem ſuavitatem ſaporis, & deſiderabant revertere, in Ægyptum, ad ollas carnium. Tales ſunt, qui relinquentes ſtudium ſapientiæ, & orationis, volunt potius cibum viliſſimum ſcientiarum humanarum ſcrutari: vide igitur ô homo ne totum tempus vitæ tuæ expendas, & diſſipes in ſtudio vaniſſimo ſcientiarum mundanarum, ſed transfer te aliquando ad ſcientiam ſcientiarum, ſcilicet ad divinam doctrinam. *ſer.2.Hexaem.*

36. *Vir ſpiritualis invenit omnem ſaporem in orationis ſtudio, & ſapientiæ cœleſtis meditatione: vir carnalis unicum tantum.*

Anima noſtra nauſeat, &c. Quomodò id poterant dicere? nonne manna habebat ſaporem, & carnis, & peponis? Reſp. quod carnalibus unicus ſapor tantùm conferebatur à Deo, quem nauſeabant: Viri ſpirituales fruebantur omni ſapore; ſic eſt ſtudium orationis, & ſapientiæ cœleſtis. *ſer.19.Hexaem. & op.de prof.religioſ.lib.2.cap.2.* Quid igitur mirum ſi ſtudium orationis à tot ignavis negligitur, quia in ea ſaporem non guſtant.

37. *Proſperitates habent veram aſperitatem, & iucunditatem falſam.*

In mentem noſtram veniunt, cucumeres, porri, cepæ, & allia. Nota ſtultitiam, & impietatem iſtorum; nam habebant manna veram delectationem habens, & cupiebant cepas, allia, & cucumeres: Per quod datur intelligi tales eſſe proſperitates Ægypti, & mundi: ſicut enim cepæ, & allia intuentium, & comedentium, ad lachrymas provocare ſolent, ſic & proſperitas huius vitæ: habet enim proſperitatem falſam, & amaritudinem veram, rem plenam miſerijs, & ſpem beatitudinis inanem. *In thren.c.1.*

38. *Religioſorum maxima tentatio eſt, cum non habentes conſolationes in ſpiritualibus, eas quærunt in ſæcularibus, & mundanis.*

Anima noſtra arida eſt, &c. recordamur piſcium Ægypti, &c. Vide quanta fuerit perverſitas iſtorum, qui nauſeabant manna, &c. Per hoc ſignificatur tentatio multorum Religioſorum; qui dum non inveniunt conſolationes in ſpiritualibus exercitijs, eas in carnalibus, & ſæcularibus nugis quærunt, carnes Ægypti concupiſcentes, ſcilicet in ſæcularibus negotijs ſe occupando; maximè noxia eſt hæc tentatio, quia ſic non invenientes, quod deſiderarant magno mærore conſumuntur, quod ſignificatur in amaritudine porrorum, &c. *op.de profeſ.Religioſ. l.2.cap.2.*

39. *Accidia reddit animam aridam, ei auferens vigorem ſpiritualem.*

Anima noſtra arida, &c. Cur, & quando anima arida? nonne habetis manna vobis portans omne bonum deſiderabile? Vide quid facit accidia etiam in exiſtentibus in medio conſolationum ſpiritualium: hæc enim aufert vigorem propter abundantiam gratiæ; & reddit animam aridam ad benè operandum. *In Luc.cap.6.v.11.*

40. *Meditatio Paſſionis Chriſti purgat animam, & dulcedinem cœleſtem confert.*

Frangebat manna, ſivè terebat in mortario, coquens in olla. Cur voluit Deus, ut tali modo ſibi Iudæi pararent cibum? Hoc fuit figura Chriſti, qui fuit attritus in cruce, ut nobis daret exemplum, quod meditando eius paſſionem eſt panis omne delectamentum ſaporis conferens animæ. *ſer.6.in cœna Dom.*

41. *Eucharistia*

41. *Euchariſtia ſacramentum manna habens omnis ſaporis condimentum.*

Facient ex eo tortulas, &c. Cur voluit Deus, ut ex manna attrito in mola fierent tortulæ quaſi panis? quia præfigurabant Sacramentum Euchariſtiæ expoſitum in modum tortularum panis, habentis ſaporem quaſi ſimilæ ex parte corporis, & quaſi olei ex parte divinitatis. *ſer.4.in cœna Dom.& ſap.16.*

41. *Chriſtus ſub Sacramento eſt manna; & bona gratia.*

Nota quod Chriſtus in Sacramento hic figurabatur primò quia manna deſcendebat cum rore: ſic Euchariſtia deſcendit cum rore divinæ gratiæ: dicitur enim Euchariſtia bona gratia: ſecundò ſicut manna deſcendit de cœlo ſcilicet virtute cœleſti conficitur: tertiò quia comedentes ex ea reficiuntur pro ſuo deſiderio, & devotione: quartò quia ſicut manna apparebat quaſi ſemen coriandri albi; ſic Chriſtus ſub nebula candida, ſcilicet ſpeciebus candidis ſumitur. *In ſap. capite 16. comp. Theolog. lib. 6. cap. 15.*

43. *Prælatus caſtiget ſubditos delinquentes ſed cum ſeveritate paterna non tyrannica.*

Porta eos in ſinu tuo ſicut nutrix infantulum, &c. Vide qualem obligationem habet Prælatus, hic enim corrigere debet ſubditos delinquentes paterna, non tyrannica ſeveritate; ſciens quod non omnes poſſunt omnia, nec omnes æqualiter poſſunt eſſe perfecti; ſint igitur ſicut bona nutrix, non imponentes graviora onera parvolis, & imperfectis, quàm valeant portare. *Opuſc. de ſex alis ſeraph. cap. 4. in fine.*

44. *Spiritus Sanctus cum ſit ſimplex in ſe, datur tamen quo ad effectus diverſimodè varijs.*

Auferam de ſpiritu tuo, tradamque eis, ut ſuſtentent tecum onus populi, &c. Ergone ſpiritus eſt diviſibilis? Ergone Moyſes privatus fuit Spiritus ſancti aſſiſtentia ſaltem partiali? Minimè: Spiritus Sanctus eſt in ſe unus, & ſimplex, ſed dividitur, quo ad effectus; alijs enim communicat ſe uno modo; alijs alio; dicitur autem, *auferam de ſpiritu tuo, &c.* ſcilicet quo ad ſollicitudinem regiminis, quia dum alijs dona Spiritus Sancti communicantur ſollicitudo Moyſi diminuta eſt, alijſque in parte eſt commiſſa. *lib. 1. diſt. 17. p. 2. dub. 4. & diſt. 18. dub. 6.*

45. *Chriſtus eſt manus Patris per quam operatur cuncta, & per quam ſeparat univerſa.*

Ideò dicitur hic à Deo, *nunquid manus Domini eſt invalida in Luc. c. 13. v. 13.*

46. *Boni Chriſtum amantes gaudent in quacunque divina glorificatione, non habentes reſpectum ad operantes.*

Quid æmularis pro me, &c. Aaron, & alij volebant quod interdictum eſſet exercitium prophetandi aliquibus, qui prophetabant; ſed ei, & nobis dictum eſt à Moyſe, quid æmularis; quaſi dicat hæc non eſt bona æmulatio; ſivè boni, ſivè mali prophetent; dummodò glorificetur Deus gaudendum eſt. *In Luc. c. 8. v. 5. & cap. 9. v. 49.* frequenter enim ſuperbia palliatur zelo juſtitiæ.

47. *Pij Paſtoris eſt gaudere, quod alij in ſalutem animarum juvent ipſum.*

Quis tribuat, ut omnis populus prophetet? Vide qualem zelum habebat Moyſes, qui cum ipſum impellere vellent Aaron, & alij ad hoc, ut prohiberet prophetare; dixit, *quis tribuat, &c.* nam pij Paſtoris munus eſt non propriam gloriam, ſed auctoris ſui quærere, & ab omnibus vult juvari. *op. expoſ. regulæ 1.6. & opuſ. Apolog. paup. reſp. 4. c. 3.*

48. *Invidia reſecanda eſt maximè à Prælatis, & Prædicatoribus.*

Quis mihi tribuat, &c. Vide quàm alienus erat Moyſes ab invidia; qui cum alij prophetarent, oſtendit quantum eſſet zelans honoris Dei, & alienus à propria exiſtimatione: non enim quærebat donum Dei ſibi ſolùm vindicare. *op. Eccleſ. Hier. p. 1. c. 3. in ſap. c. 6.*

49. *Deus quàm providens ſuis.*

Ventus autem coturnices detulit, &c. Vide quàm liberalis ſit Deus cum ſuis, qui ut averterentur, ne amplius carnes Ægypti, & reditum in ipſam deſideratas coturnices immiſit in deſertum. *ſap. cap. 16.* Omnia igitur Deus ordinat, ut ad ſe nos reducat, & avertat à peccatis.

50. *Inimicis Dei terra producit muſcas, amicis fructus, &c.*

Ventus trans mare coturnices detulit, &c. Cur Deus providit coturnices ſuo populo de mari, vel trans mare? ut pateret quod inimicis Dei terra producit muſcas, & aqua ranas: cultoribus Dei terra dat fructum, & mare carnis alimentum. *ſap. cap. 19.*

51. *Pennæ cælites ad cælum extollunt; terreſtres à terra non elevantur.*

Volabant in aere duobus cubitis altitudine ſuper terram, &c. Cur notat ſacer textus, volatum coturnicum tam infimum? ut videas quodnam diſcrimen eſt inter volucres præditas pennis cœleſtibus, ſcilicet columbæ gemitu, vel oratione ferventi: & pennis terreſtribus, qui à terra parum elevantur; qui ſcilicet defixi ſunt in terra affectu. *ſerm. de SS. Simon & Iud.* qui ergo vult ad cœlum animam levare deſerat terram, &c.

52. *Miracula non ſunt ſapè certa dilectionis divina indicia.*

Adhuc carnes erant in dentibus eorum ; & furor Domini percuſſit populum plaga maxima. Verè fuit hoc maximum miraculum proviſio facta coturnicum ; ſed Deus cur poſt tantum miraculum eos punit ? ut oſtenderet, quod miracula non ſemper ſunt certa divinæ dilectionis ſigna. *opuſc.Bibl.pauperum c.1.*

CAPUT XII.

53. *Matrimonium Moyſis cum Æthiopiſſa infideli fuit licitum : & an liceat Chriſtianis nubere cum infideli conjuge.*

Locutaque eſt Maria, & Aaron contra Moyſen propter uxorem eius Æthiopiſſam. Quæritur hic an hoc matrimonium cum infideli muliere eſſet licitum ? & an liceat fidelibus cum infidelibus ? Reſpondetur, quod exceptis mulieribus Chananæis permiſſum fuit Iudæis nubere ; ubi non timebatur lapſus in idololatriam. An autem liceat nunc fideli nubere cum infideli : dicendum eſt, quod ſi infidelis eſt carens fidei Sacramento, quod eſt janua Sacramentorum non licet, nec valet matrimonium ; ſi autem alter eſt infidelis, quia hæreticus, ſed baptizatus, licet : quod tamen ab Eccleſia prohibitum eſt, ad vitandum periculum, quæ prohibitio tamen non dirimit. *l.4.d.39.a.1.q.2.*

54. *Mititas quàm Deo chara.*

Erat autem Moyſes mitiſſimus inter omnes homines. Nota quod propter hanc mititatem excellentem Deus tot gratiis cumulavit Moyſen, ſecumque loquebatur ut amicus ad amicum. *op. Diat. ſal. tit.7.c.2.& op.compend.Theol.lib.5.c.9.*

55. *Sacra Scriptura auctor eſt Spiritus Sanctus, non ipſius ſcriptor.*

Erat autem Moyſes inter omnes mitiſſimus. Si Moyſes fuit ſcriptor hujus textus, cur loquitur de ſe ipſo tamquam de tertia perſona ? quia voluit Deus per hoc oſtendere, quod Sacra Scriptura à Deo deſcendit, non à ſcriptore: tum ut etiam hanc humilitatem exerceret idem ſcriptor. *In Eccl.c.1.*

56. *Viſio intellectualis Dei eſt ſumma inter alias in hac vita : inferior autem, quæ fit per viſionem corporalem, vel ſomnium.*

Si fuerit inter vos Propheta per viſionem, aut per ſomnium loquar ei : non talis ſervus meus Moyſes, ore enim ad os loquor ei, &c. Igitur hic videtur, quod Moyſes cum Deo tractaverit ad modum beatorum ? ſed tamen dicendum eſt, quod talis viſio fuit tantum intellectualis, non verò imaginaria, vel corporalis, ſicut aliorum Prophetarum. *l.2.d.8.part.1. dub.2.& d.23.a.2.q.3.& ſerm.9.Hexaem. & in Ioan. cap.1.v.18.*

57. *Vitium murmurationis totum corpus lepra inficit.*

Maria candens lepra apparuit, &c. Vide quomodò lepra tota infecta eſt Maria ſoror Moyſis ob vitium murmurationis. *ſerm.1. Dom.2. poſt oct. Epiph. op.Bibl. paup.c.71.* Hinc juſtificatur dictum Sancti Iacobi, quod lingua maculat totum corpus. *ſer.1.Dom.13.poſt Pentecoſt.*

58. Lepra ſpiritualis oritur ex timore male humiliante, ſcilicet ob defectum amoris in proximum, ut patet in Maria ſorore Moyſis, quæ candens lepra, ut nix apparuit, &c. *In Luc.c.13.v.13.*

59. *Quàm ſit ardens pietas Sanctorum in peccatores.*

Clamavit Moyſes ad Dominum, obſecro Domine ſana eam, &c. Vide qualem miſericordiam, & compaſſionem habeant Sancti, & Religioſi ad proximum, qui cum ipſi purgati ſint in ſeipſis ferventiſſimis orationibus eorum ſanctificationi cooperantur ; ſic fecit Moyſes cum Maria, quæ contra ipſum murmuraverat. *op.Eccleſ.Hier.p.1.c.2.*

60. *Lingua vitium leproſam animam reddit: pœnitentia, & oratione curatur lepra peccati.*

Et candens lepra apparuit, &c. Vide quomodò lepra contrahitur ore : per quod ſignificatur, quod doctrinis hæreticorum, perjuriis, detractionibus, mendaciis, & malis conſiliis, & hujuſmodi lepra contrahitur animarum, quia de fœtido malorum colloquiorum anhelitu alios corrumpunt. *ſerm.1. Dom.13.poſt Pentecoſt.* Curatur autem lepra peccati oratione, ut patet in lepra Mariæ ſororis Moyſis, quæ oratione ejuſdem, & tactu ſuæ caſtigationis fuit curata, nam ſeptem diebus ejecta eſt extra Caſtra. *ſer.2.Dom.2.poſt oct.Epiph.*

61. *Pœnitentia ſeptem annorum à canonibus eſt pro quolibet peccato mortali.*

Separetur ſeptem diebus extra caſtra. Cur ſeptem diebus ? quia per ſignum ſeptem dierum ſignificatur pœnitentia indicta pro quolibet peccato mortali ſeptem annorum. *l.4.d.20.dub.3.p.2 & op.Confeſſionale c.3.p.46.*

62. Invidia non parcit beneficis, & propinquis: ut patet in Aaron, & Maria, qui murmuraverunt de Moyſe ex invidia. *op.Bibl.paup.c.42.*

CAPUT XIII.

63. Duodecim Apoſtoli figurati fuerunt in duodecim exploratoribus miſſis à Moyſe in terram Chanaan, quos Chriſtus miſit per univerſum orbem. *In Luc.c.6.v.13.& in Ioan.c.6.in fine.*

64. *Maria Virgo eſt terra fluens lacte, & melle.*

Venimus in terram, quæ verè fluit lacte, & melle, &c. Quænam terra fuit iſta ? Certum eſt quod nullibi invenitur terra emittens lac, & mel ? ergo dicendum eſt loqui de alia terra myſtica, ſcilicet de

Beatiſſima

Digitized by Google

Beatiſſima Virgine. Hæc enim eſt, quæ in nocte nativitatis emittendo Chriſtum è ſuis viſceribus manavit, & irrigavit mundum lacte humanitatis, & melle divinitatis. *Comp. Theol.l.4.c.11.& ſer.4. Dom.Sexag.*

65. *Sine Dei adiutorio ſpeciali non poſſumus potentiam Diaboli ſuperare.*

Ibi ſunt filij Enac de genere giganteo, quibus comparati, quaſi locuſta videbamur. Nota, quod iſti filij Enac ſunt Dæmones, quibus ſi comparati fuerimus, locuſtæ videmur quoad potentiam, quod excitare debet ad humiliandum nos coram Deo, & ad implorandum ipſius adjutorium, ſine quo nos non poſſumus triumphare de his gigantibus. *Diat. ſal.tit.7.c.1.*

66. *Difficultas in exercitio virtutis à Diabolo propoſita quàm mala, & noxia.*

Terra manans lacte, & melle, ſed devorat habitatores ſuos, &c. Quid eſt, quod terra devorat habitatores ſuos? ſignificatur hic tentatio, quæ incutitur à Diabolo multis Religioſis, qui ſicut exploratores, miſſi in terram promiſſionis, reverſi commendabant terræ ubertatem oſtenſis fructibus, ſed terrebant populum pro difficultate expugnationis hoſtium, & proceritate habitatorum; ſic & Religioſi multi explorantes terram per ſcripturas, magna gaudia Cæli prædicant, ſed pugnam tentationum, & labores ſpiritualium exercitiorum ita exhorrent, quod potiùs in deſerto mori volunt, & in quodam medio ſtatu manere inter Ægyptum, ſcilicet ſæcularem vitam, & ſpiritualem terram promiſſionis in deſerto aridæ converſationis, quàm per labores, & tentationes pervenire ad gratiam perfectionis, Gigantes terræ etiam mirantur, & timent quaſi monſtra, cum magnorum ſanctorum virtutes conſiderant, & de propria parvitate diffidentes illorum perfectionem attingere, non ex humilitate, ſed ex pavidìtate deſperant, murmurantes contra Dominum, quod tam dura ſervitia ab hominibus requirat. Hinc eſt, quod ſicut ex tot hominibus tantùm duo pervenerunt ad terram promiſſionis; ſic & inter Religioſos tam pauci ad perfectionem perveniunt. *op.de perf.religioſ.l.2.c.2.* Nota hic, quod hic eſt nodus difficultatis, lapis offenſionis, & petra ſcandali, à quibus irretiuntur tot, & tot Religioſi deſiſtentes ab incepto itinere perfectionis. O quam grande malum, & perniciosa deceptio Diaboli!

CAPUT XIV.

67. *Væ qui ab incepto itinere perfectionis retrò revertuntur ad carnes Ægypti.*

Revertamur in Ægyptum. Nota, quod ſic decrevit inique populus Iſrael contra præceptum Domini, tamque diſplicuit Deo, quod omnes illos voluit remanere in deſerto uſque ad mortem; ut intelligat homo, qui ad Divinum ſervitium jam ſe dedicavit, ne revertatur ad mundum. *In Luc.c.9. in fine.*

68. *Boni vadunt antè, ſcilicet ad ea, quæ ſunt ſecundùm veritatem Dei: mali abeunt retrorſum.*

Revertamur in Ægyptum. Nota, quod iſti impij decernunt abire retrorſum: ſic faciunt, qui de veritate, ad vanitatem convertuntur; quidam autem abeunt retrorſum amore terrenæ proviſionis, & proprietatis: quidam voragine gulæ, & omnes tales ſunt indigni regno Cælorum; juſti autem ante ambulant. *In Ioan.c.6.v.67.*

69. *Cor fructuoſum eſt terra bona recipiens verbum Dei; & fructum afferens in abundantia.*

Terra quam circuivimus, valdè bona eſt. Sed quo fundamento id dicis ô Ioſue, ſi vix eam attigiſti? Hoc ex experientia productionis fructuum. Hæcque terra myſticè eſt cor bonum, & optimum bonum, quia facilè recipit verbi Dei ſemen quoad cognoſcitivam: optimum quoad affectivam, & memorativam: Hæc terra fructum affert in patientia, ſcilicet quoad operativam, & quoad paſſivam, & ſupportativam, in qua eſt conſummatio meriti boni. *In Luc.c.8.v.15.*

70. *Maria terra optima, quæ nobis fructum, & omnia vitæ neceſſaria protulit.*

Circuivimus terram, & valde bona eſt. Ideſt optima: ſed quænam eſt terra optima, niſi Beatiſſima Virgo Maria: ſicut enim terra eſt omnium vilior, nobiſque utilior, ſic & Beata Virgo humillima eſt, ex qua habemus omnis boni plenitudinem. *op.ſpec. B.Virg.lect.7.*

71. *Paradiſus eſt terra optima manans lacte, & melle.*

Si Dominus propitius fuerit inducet nos in terram valdè bonam, & tradet humum lactè, & melle manantem: Nota hæc eſt terra cæleſtis, ſcilicet Paradiſus, hæc manat lacte humanitatis, & melle divinitatis Chriſti, & ideò addit, *ſi Dominus propitius fuerit, &c.* Quia in hoc, quod Deus nobis hanc terram tribuat; eſt maxima benignitas, & propitiatio. *ſer.4.Dom.ſexageſ.ſer.2.Dom.10.poſt Pentec.*

72. *Servi Dei in oratione aſſumunt formam amici, & familiaris cum Deo.*

Ne fortè dicant Ægyptij, &c. Vide qualem familiaritatem exhibet Moyſes in oratione cum Deo: ſic faciunt in Deo perfectè confidentes, aſſumentes formam familiaris, & amici, quaſique conſulentis Domino cum reverentia, & fiducia. *op. de prof.relig.l.2.c.68.*

73 *Tentare Deum, quàm ipſi diſplicet.*

Tentaverunt me per decem vices. Quomodò poteſt tentari Deus? Nota, quod tentare Deum, eſt cum homo experimentum audet quærere de Dei potentia, & hoc eſt malum, quia eſt actus diſfidentiæ. *In Luc.c.4.v.12.*

74. *Qui poſt viſionem, & cognitionem potentia, & maieſtatis Deo contradicit, excluditur à populo Dei, & inter infideles adnumeratur.*

Omnes, qui viderunt majeſtatem meam, & ſigna quæ feci, non videbunt terram, &c. Cur iſti excluduntur ab ingreſſu in terram promiſſionis? ſi Deus tot prodigia eis communicavit, eoſque teſtes oculatos tot beneficiorum fecit, cur voluit excludere eos ab ingreſſu in terram promiſſam? ſed id meritò fecit Deus ad conterendam ipſorum proterviam, dum poſt tot portenta, & ſigna divinæ majeſtatis, & potentiæ Domino contradixerint: Hinc ediſcendum, quod Chriſtianus, qui per fidem, & experientiam cognovit veritatem divinæ majeſtatis, bonitatis, &c. ſi Domino contradixerit excludetur à populo Dei, & hæreditate regni, tamquam infidelis, & excommunicatus. *In Luc.c.5.v.27.*

75. *Qui non perſeveraverit uſque in finem in bono interficietur, & excludetur à Regno Dei.*

In ſolitudine hac jacebant cadavera veſtra. Cur hanc pœnam intulit Dominus? quia voluerunt reverti in Ægyptum; ideo à Domino ferè omnes interfecti ſunt in deſerto ut ſcias qualem pœnam præparaverit Deus revertentibus à divino ſervitio ad mundum. *In Luc.c.9.in fine.*

76. *Pauci ſunt, qui perſeverant in perfectione, non revertentes retrò.*

Non intrabitis terram præter Caleb, & Ioſue. Cur tantùm iſtis duobus conceſſa fuit introductio in terram promiſſionis ex tot millibus? quia ſolùm inter tot millia hominum iſti duo perſeverantes, & credentes fuerunt promiſſionibus Dei? Ex hoc intelligitur, quàm pauci ſunt inter religioſos, & ſpirituales, qui in pugna tentationis, & exercitio virtutum infatigabiliter conſtantes ſint in pugna reſiſtendo malis, & inſiſtendo bonis uſque ad finem, ſed ferè major pars ex paviditate deſperat ſe poſſe tot pugnas arripere, & in via perfectionis perſeverare. *In op.de prof.religioſ.l.2.c.2.*

77. *Dei judicia ſunt occultiſſima, & cum reverentia ſuſpicienda.*

Non intrabitis terram præter Caleb, & Ioſue, &c. Quomodò toties Deus promiſit filiis Iſrael terram illam, & tamen tantùm duo ad illam pervenerunt? verè mirum eſt: ſed per hoc addiſcere debemos, quod judicia Dei ſunt occulta, nec inveſtiganda à nobis. *op. Bibl.paup. c.2.* Ex hoc infertur etiam, quod ſi videmus ex tot millibus animarum tam paucos ſalvari, hæc referenda ſunt, & remittenda judiciis occultiſſimis Dei.

CAPVT XV.

78. *Sancta vita eſt ſacrificium in odorem gratiſſimum Deo.*

Offeres vitulum in odorem ſuaviſſimum Deo. Quid eſt, quod oblatio vituli reddebat odorem Domino gratiſſimum? Nonne meliùs erat offerre cor? Nota, quod oblatio animalium ſignificabat oblationem, quam facit homo ſui ipſius per bonam, & ſanctam vitam; hæc enim eſt ſacrificium Deo gratiſſimum, odorque in vitam ſuaviſſimus naribus Dei. *Pſal 44.*

79. *Dies feſti obſervandi ſub pœna mortis animæ.*

Morte moriatur homo ille, qui ligna colliget in die ſabbati. Vide qualem pœnam inflixerit Dominus transgreſſori diei feſti, ut pateat ex qualitate pœnæ qualitas culpæ, & quàm Deo diſpliceat inobſervantia hujus præcepti. *In Luc.c.6.v.2.*

CAPUT XVI.

80. *Malorum ſocietas, tamquam peſtilentium, & infectorum vitanda.*

Recedite à tabernaculis impiorum, &c. Vide quomodò Deus vult, ut declinemus malorum ſocietatem, ne involuamur, & inficiamur ſordibus ipſorum. *In Luc.c.9.v.5.* Cave ergo à ſocietate mala, tamquam à peſte, & veneno.

81. *Murmuratio, & ſuſurratio, & unitatis ſciſſio, quàm Deo diſpliceat & puniatur.*

Aperta eſt terra, & devoravit Dathan, & Abiron, deſcenderuntque vivi in infernum. Vide quale peccatum eſt murmuratio, & pacis, & unitatis diſciſſio: exterminantur enim iſti tales à Deo. *In Luc. c.13.v.7. & 4.* Taleſque ſunt ſchiſmatici, & hæretici, qui contra Eccleſiam, ejuſque unitatem elevantur. *In Luc.ibid. & in thren.c.1.*

82. *Peccatum accelerat mortem.*

Deſcenderunt vivi in infernum. Per hoc intellige, quod peccatum accelerat mortem, quia viri ſanguinum, & doloſi non dimidiabunt dies ſuos. *In Eccleſ.c.7.*

83. *Adulatores, & ſeductores trahunt alios ad malum, laude falſa, & mendaciis.*

Sufficiat vobis, quod omnis multitudo ſanctorum eſt, & quod Dominus eſt in ipſis. Vide, quo artificio volebant Dathan, & Abiron, & complices captare benevolentiam per adulationem; ſic multi proponendo bonum, alios trahunt ad malum. *opuſc. Bibl.paup.c.69.*

84. *Qui non per ſpiritum Dei, ſed proprio conſilio, aut ob reſpectus temporales, ſe introducunt in miniſteriis ſacris, puniuntur graviter à Deo.*

Sed & ignis egreſſus à Domino interfecit viros, qui offerebant incenſum, &c. Cur in actu oblationis, & ſanctæ operationis fuerunt iſti interfecti à Deo? quia voluntate propria, & à Deo non vocati auſi ſunt ſe ingerere in ſacris miniſteriis. *In Luc. c.1. v.9.* Nota hic, quod etiam ſi quis dignus fuerit,

non

non debet impudenter ſe ingerere in miniſteriis prædicationis, & aliorum ſacrorum, eſt enim hæc maxima impudentia eum indignum reddens: & ſi eſt indignus, & inhabilis, eſt maxima temeritas, & ſuperbia. *In op. libellus apolog. in adverſ. FF. Min. p. 4.* Audi igitur, & attende ſequentia tu, qui cupis in publicis ſacris actionibus te exercere: Primo igitur vide quid deſideres, ne propter avaritiam, aut timorem, aut vanā gloriam, aut conſuetudinē, aut aliquam cauſam temporalē accedas ad ſacra exercenda, alioquin ad tui perditionem abuteris, quod tibi datū eſt ad ſalutē: ſed væ, væ, væ, Domine Deus quanti hodie infelices ad ſacros ordines accedunt, & divina myſteria accipiunt, non cæleſtem panem, ſed terrenum quærentes; non ſpiritum, ſed lucrum, non Dei honorem, ſed ſuam ambitionem, non ſalutem animarum, ſed quæſtum pecuniarum, non Chriſto ſervire mundo corde, & corpore in ſacris myſteriis, ſed deliciari, ditari, ſuperbire, & luxuriari de patrimonio Chriſti, & de eleemoſynis pauperum, & Eccleſiaſticas dignitates ambiendo multis litigiis, & ſimoniis potius rapiunt, quàm aſſequantur, non vocati à Deo, ſed impulſi à Diabolo, tamquam Dathan, & Abiron. *op. de praeparat. miſſæ cap. 8.*

85. *Peccatum maiorum trahit inferiores ad idem peccatum.*

Nota, quod cum Core Dathan, & Abiron, aliique quinquaginta viri potentes murmuraverint contra Moyſen, ſtatim ad idem peccatum cucurrit multitudo aliorum, ut videas, quam pernicioſum ſit exemplum majorum. *In Luc. c. 20. v. 10.* Caveant ergo Prælati, & Principes ſcandàlum ſubditorum, & puſillorum.

86. *Propenſio populi Iudaici maxima ad ſeditionem, & murmurationem.*

Murmuravit omnis multitudo, &c. Vide quantum propenſus fuerit populus Iudaicus ad murmurationes, & ſeditiones, quæ tam frequenter recenſentur in Sacra Scriptura. *In Ioan. c. 6. v. 43.* Cave ergo ò homo, & diligenter obſerva tuas malas inclinationes, ne poſt propoſitum bonum, rurſum ad vomitum revertaris.

87. *Sacerdos eſt mediator inter populum, & Deum ex officio ſuo.*

Aaron cucurrit ad mediam multitudinem, *quam iam vaſtabat incendium, obtulit thymiama, & ſtans inter mortuos, & viventes pro populo deprecatus eſt, & plaga ceſſavit.* Cur Aaron, & non Moyſes tunc interpoſuit ſe inter mortuos, & viventes? Nota Aaron erat Sacerdos; & quia ejus munus & obligatio eſt eſſe mediatorem inter Deum, & homines, maximè ſuos perſecutores, ideò Aaron ſe interpoſuit, & per orationem, deprecationem, & incenſum placavit Dominum, quod & Chriſtus ſimiliter fecit: Nota etiam, quod Aaron deprecatus eſt, oravit, & incenſum obtulit: nempe quod deprecatio fuit pro amovendis malis: oratio pro remiſſione peccati, & incenſum pro reconciliatione Iudicis offenſi. *In ſap. c. 18. In Luc. c. 23. v. 34.* Diſcant igitur hic Sacerdotes, maximeque Prælati, qua cura, & puritate mentis debent ſiſtere coram Domino pro populis ſibi ſubjectis, & præcipuè pro ſuis inimicis, & malefactoribus.

CAPUT XVII.

88. *Deus dat plus quàm promittit: Diabolus multum promittit ſed verò modica dat, & multa imperat.*

Sequenti die virga Aaron germinavit, &c. Notandum hic, quod Deus promiſerat tantùm, quod virga Aaron germinaret, & tamen non ſolùm germinavit, ſed & floruit, & fructificavit: cur non ſtetit Deus promiſſis? ut intelligeremus, quod Deus liberaliſſimus eſt, & plura dat, quàm promiſerat: & qui ad Deum recurrit majora, & plura accipit, quàm petierit: E contra Diabolus multa promittit, & imperat, & modica dat. *ſerm. 4. in rogat.*

89. *Rectitudo fidei exigit cum flore bonæ voluntatis fructum bonæ operationis.*

Sequenti die virga Aaron germinavit, &c. Cur ad flores addidit Deus fructus? quia in virga ſignificatur rectitudo fidei: in flore bona voluntas, & in fructu bona operatio; vult enim Deus, quod ad rectitudinem fidei comitetur ad florem bonæ voluntatis fructus bonæ operationis; qui ſunt fructus Spiritus Sancti, charitas, gaudium, pax, longanimitas, patientia, &c. *ſer. 10. in Pentec.*

90. *Chriſtus virga fuit priùs arida, ſed florida, & germinans in reſurrectione.*

Virga Aaron floruit, &c. Nota, quod per hoc miraculum voluit Deus exaltare Aaron Sacerdotem: quodque fuit figura Chriſti, cujus caro fuit arida in morte, in reſurrectione florida: unde Chriſtus eſt virga, & flos habens quinque folia, ſcilicet quinque vulnera, & in reſurrectione exaltatus eſt: & ſicut aliorum virgæ aridæ permanſerunt, ſic & corda peccatorum, ex quibus non flores, ſed ſerpentes emanant, ut evenit in virgis magorum, ſcilicet opera vitioſa. *ſerm. 3. in Paſcha, & op. Comp. Theol. lib. 4. c. 5.*

91. *Beatiſſima Virgo Maria concurrit activè ad generationem Filij.*

Virga Aaron floruit, & produxit fructum, &c. Quæritur an hæc virga, cum eſſet arida concurrerit activè ad productionem florum, & fructuum, an verò Deus hos creaverit. Reſpond. quod verè Deus dedit huic virgæ vim germinandi: Et figurabat Beatam Virginem Mariam: & ſicut de flore pervenitur ad fructum mediante virtute activa repoſita in planta, quæ floruit, ſic & Beata Virgo habuit quidem virtutem activam, ſed elevatam à Spiritu Sancto, qua verè activè concurrit ad generationem Filij Dei. *l. 3. d. 4. a. 3. q. 1*

92. *Beatiſſima Virgo cum flore virginitatis habuit fructum prolis.*

Virga Aaron floruit, &c. Hæc fuit Beata Virgo, quæ cum flore virginitatis habuit etiam fructum, ſcilicet generavit Chriſtum. *ſerm. 2. Dom. infra oct. Nativitatis, & op. ſpec. B. Virg. lect. 3. & 9.*

93. *Beatiſſi*

93. *Beatiſſima Virgo eſt Domina formidabilis Dæmonibus.*

Cur figurata eſt Beata Virgo io virga? quia eſt virga virtutis Dei contra inimicos infernales, quibus magna virtute dominatur; ideò dicitur amarum mare Dæmonibus. *opuſc.ſpecul. Beatæ Virginis lect.3.*

94. *Beatiſſima Virgo Maria eſt virga flores virtutum omnium habens; & fructus operationum bonarum.*

Virga Aaron, &c. Hæc fuit Beata Virgo Maria, quæ flores omoium virtutum habuit, & fructus ſanctarum operationum: flores tales habet, qui poſt tranſitum hyemis diabolicæ in cordibus devotorum oriuntur, & per imitationem fructus pullulant. *op.ſpec.Beatæ Virginis Mariæ lect.12.*

95. *Beatiſſima Virgo virga, quæ florem Chriſtum nobis protulit.*

Virga Aaron floruit, &c. Cur hoc ſigno voluit, ut Aaron exaltaretur? quia fuit figura Beatæ Virginis, quæ ut myſtica virga florem Chriſtum produxit pulchrum, tam odoriferum, quòd odorem omnium gratiarum per totum Mundum emiſit. *op. ſpec.B.Virg.lect.6.*

96 *Virga Maria virga arida per virginitatem, & ſimul fructifera.*

Nota, qood non ſine myſterio voluit Deus, ut virga arida floreret, & fructificaret: ſic enim Beata Virgo Maria fuit virga, arida quidem, quia Virgo, & ſine concurſu viri floruit, & fructificavit. *op. laus B.Virg.figur.11.& in Luc.c.1.v.27.& 35.*

97. *Flos caſtitatis exigit fructum bonæ operationis.*

Virga Aaron floruit, &c. Cur ad flores addidit Deus fructus? quia flos ſignificat caſtitatem: ut ergo caſtitas ſit Deo grata requirit fructum bonæ operationis. *ſer.2.Dom.infra oct.Nativit.* Non ergo ſufficit Deo virginitas, & caſtitas ſine oleo bonorum operationum; alioquin invenient tales clauſam januam.

CAPUT XVIII.

98. *Chriſtus non fuit decimatus in lumbis Abrahæ, ſed cæteri omnes.*

Omnes decimas dabunt Levitis, & Levitæ ex his decimis decimam ſummo Sacerdoti, ſcilicet decimam decimæ. Cur Levitis miniſtris Altaris imponitur hoc onus, indixit decimam ſummo Sacerdoti, ſummus autem Sacerdos ſolus hac lege eximebatur? Datur figura io hac lege, quod Chriſtus, ut ſummus Sacerdos non fuit decimatus in lumbis Abrahæ, quia non fuit conceptus per libidinoſam conceptionem: cæteri autem omnes decimati fuerunt, etiam Sancti. *Pſalm.64.* Excipe Beatam Virginem Mariam ex privilegio præſervationis.

99. *Sacerdotes debent ſuum ſtatum immaculabiliter cuſtodire:*

Vnde præcipitur, *hic v.7.* Sacerdotibus. *Cuſtodite Sacerdotium veſtrum. Pſal.118. cap.11. v.7.* Quid eſt cuſtodire? niſi quòd Sacerdotes debent tantum donum, & pignus diligenter ſervare, ne deturpetur per malam vitam.

100. *Juſti nihil habent hæreditatis in hoc mundo, ſed tantum Deum.*

Nihil in terra poſſidebitis, ego pars, & hæreditas tua, &c. Vide quomodò Deus vult eſſe hæreditas, & pars ſuorum, ut intelligant in terra nullam partem ab eis habendam eſſe, &c. *Sap.c.5.* Juſti igitur in hac vita, nihil habere ſe reputant, ſed tantum Deum, ejuſque gratiam.

CAPUT XIX.

101. *Aqua lachrymarum, & compunctionis mundat animam, aqua carnalium voluptatum inquinat.*

Immundus aſpergetur aqua aſpera cinere vaccæ rufæ, & ſic mundabitur. Nota, quod per aquam iſtam benedictam ſignificatur compunctio cordis, quæ emundare facit animam ab immunditiis: aqua verò carnalium voluptatum inquinat. *ſer.1.de dedicatione.*

102. *Baptiſmi mundatio figurata in hac aſperſione aquæ.*

Immundus aſpergetur aqua, &c. Nota, quòd hic figurata fuit virtus baptiſmi, quæ debebat in ſtatu novæ legis animas expurgare ab omnibus ſordibus, ut per hanc, & ſeniles figuras poſſent manuduci Iudæi ad credendum figurata. *In Ioan. c.5. v.4.& op.Diat.t.7.c.5.*

103. *Cuſtodia linguæ quàm diligenter habenda, & quanta mala ex eius mala cuſtodia.*

Vas, quod non habuerit operculum, vel ligaturam, immundum erit. Cur immundum? quia pulvis incidit, & vermes, & animalia immunda inquinabunt illud, & ſi quid pretioſi liquoris in eo reconditur, evaporat virtus ejus; ut intelligat, quod ſi quis non claudit os, nempe ſi per cenſuram ſilentij non ponit ori ſuo cuſtodiam, frequenter inquinatur ſorde illicitorum verborum mendaciis, maledictis, detractionibus, turpiloquiis, jactantiis, ſcurrilitatibus, & ſimilibus. Item ſi quid devotionis intus habet, vel occultæ virtutis, citius evaporat, & infrigidatur, & evaneſcit: quod experientia frequenti compertum eſt, quando poſt compunctionis gratiam ad verba otioſa defluimus, mox & ſapor minuitur; & fervor extinguitur, & intelligentia obſcuratur, & mentis ad Deum intentio diſſipatur, & cor à bono, quod priùs habebat evacuatur. *op.de prof.relig.l.2.c.10.*

104. *Humilitate conſervatur devotio, & ignis fervoris.*

Vas, quod non habuerit operculum, &c. Vide, quòd Deus volebat in tabernaculo vaſa cooperta, ne

ne liquores pretioſi evaporarent, &c. Sic Deus vult operculum humilitatis, ſub quo, tanquam cinere facilè conſervatur ignis devotionis: ſic vina clauduntur in doliis, aromata in vaſis. *ſerm. 2. de S. Laurentio Martyre.*

105. *Lixivium ſpirituale proponitur ad mundandam animam.*

Tolleat de cineribus combuſtionis, & mittent aquas vivas ſuper eas in vas. Ad quid Deus curam gerit de modo faciendi lixivium? videtur indecens ſuæ ſummæ Majeſtati: ſed id ſpiritualiter eſt intelligendum: datur enim nobis methodus faciendi lixivium ſpirituale efficaciſſimum ad mundandam animam. In vaſe ergo cordis commiſce aquam contritionis cum memoria tuæ incinerationis, & ſic pœnitentiæ lixivio mundaberis: Hæc confectio cinctis, & lachrymarum nonquam tibi debet deficere; cinis es, & de cinere vivere debes: ſemper lugens, ſemper merens, ſemper ſuſpiria cordium emittens: lixivio autem ſolent lavari capita, & pedes, & veſtes, ſic tu lava caput lixivio mentis interiùs, & pedes, & veſtem converſationis exteriùs. *ſer. 2. in die Cinerum, & op. Diat. ſal. tit. 7. c. 5.*

106. *Timor mortis ſæpè inducit ad confeſſionem, & pœnitentiam.*

Tollent de cineribus combuſtionis, &c. Cur voluit adhiberi cineres in tabernaculo? quia per cineres produntur veſtigia furum, ſic etiam per timorem mortis, & futuræ animæ incinerationis peccatores ſe produnt in confeſſione. *ſer. 2. in die Cinerum.*

CAPUT XX.

107. *Dominus revelat ſua conſilia in ſecreta cordis.*

Ingreſſus Moyſes, & Aaron, dimiſſa multitudine, tabernaculum fœderis, clamaverunt ad Dominum, &c. Cur volentes orare, & clamare ad Dominum dimiſerunt multitudinem? cur non ad præſentiam
Modus perfecta meditationis. aliorum? quia, qui vult conſilium à Domino, debet exteriora, & multitudinem relinquere, & tabernaculum ſecretum cordis intrare: ſic enim ibi meliùs conſulitur Dominus, & quod foris agendum eſt publicè, intellectu intus ſilenter auditur, & tunc tales vocem Dei, quaſi per occultam inſpirationem audiunt, dum in meditatione mentis ſe à carnalibus ſenſibus abſtrahunt. Ad hoc autem primò ingrediantur conſiliarij, ſcilicet ſenſus intellectuales, tamquam ſuperiores, & digniores, ut memoria, intellectus, & voluntas relictis foris turbis tumultuantibus ad interiora rapiantur. *op. de dono conſilij c. 5. vide ibidem plura.*

108. *Prona facie ad terram aliquando orans adorat.*

Corruerunt proni in terram, &c. Cur proni orabant? quia hoc eſt optimum ſignum perfectæ adorationis: boni enim orantes caduut proni ad terram, mali retrorſum. *In Luc. c. 5. v. 12.*

109. *Chriſtus aperit theſaurum gratiarum ſuis amatoribus.*

Domine Deus aperi eis theſaurum tuum fontem aquæ vivæ. Cur appellat fontem aquæ vivæ theſaurum, cum theſaurus ſit locus, in quo reconduntur pecuniæ? Nota dicit theſaurum, non aurum, vel argentum, ſed aquæ vivæ fontem, ſcilicet irrigationem donorum Spiritus Sancti. Chriſtus autem aperit theſaurum ſuum ad dandum ſtipendia militibus ſuis bellantibus contra hoſtes: aperit tibi theſaurum ſuum, ut tu aperias theſaurum tuum pauperibus. *ſer. 10. in rogat.*

110. *Chriſtus eſt lapis fundamentalis Eccleſiæ, virga percuſſus crucis, ex quo emanarunt aquæ largiſſimæ gratiarum.*

Cumque elevaſſet manum Moyſes percutiens bis virga ſilicem egreſſæ ſunt aquæ largiſſimæ. Nota, quòd hic ſignificatum eſt, quòd Chriſtus eſt lapis fundamentalis Eccleſiæ abſciſſus ſine manibus viri in incarnatione, & percuſſus virga crucis in Paſſione, per quem nobis fluenta gratiarum, & omnia bona perveniunt. *ſer. 2. in Nativit. Domini.*

111. *Chriſtus percutit animam tanquam petram, ut in aquam lachrymarum vertatur.*

Moyſes percutiens virga bis ſilicem egreſſæ ſunt aquæ, &c. Quis eſt iſte Moyſes percutiens virga bis petram, niſi Dominus Deus, qui virga flagelli percutit bis animam, ut lapis duram, ligno afflictionis, & crucis, nempe percuſſione corporali infirmitate, vel alio malo temporali, & percuſſione ſpirituali, ſcilicet timore gehennæ: tuncque lapis in aquam vertitur; dum cor induratum in aquam lachrymarum per contritionem reſolvitur. *ſer. 3. Dom. 1. poſt oct. Epiph. & ſer. 4. in Pentec.* Vide igitur ô homo, cur Deus te ſæpè affligit tot adverſitatibus, vult enim à te emendationem vitæ.

112. *Auditores verbi Dei contradicentes ipſi verbo puniuntur.*

Non intrabit Aaron in terram, quia fuit incredulus ori meo ad aquas contradictionis. Nota, quod per hoc datur intelligi, quæ pœna ſit parata contradictoribus verbo Dei: ſicut enim Aaron incredulus fuit, & contradictor verbis oris Dei, excluſus eſt à terra promiſſa, ſic & tales ſimiles excludentur à regno Dei cum ejus gratia. *Pſal. 118. c. 5. v. 7. & c. 7. v. 7.* Væ igitur contradicentibus, & inimicis verbi Dei, & prædicatores Eccleſiaſticos perſequentibus.

113. *Judicia Dei occulta, nec inveſtiganda.*

Non intrabit Aaron terram, &c. nec Moyſes ut ſupra cap. 14. &c. Nota, quòd cum Moyſes toties populum reconciliavit Deo, ipſe ſemel peccavit ad aquas contradictionis, & non obtinuit pro ſe ipſo veniam, nec voluit Deus, ut intraret terram promiſſionis: ut intelligamus, quòd judicia Dei ſunt terribilia, & imperſcrutabilia. *op. Bibl. paup. cap. 2.* Patet etiam quanta ſit ſeveritas Dei in delinquentes. *Bibl. paup. c. 10.*

Digitized by Google

CAPVT XXI.

114. Per votum Deo factum ſæpè liberantur homines à flagellis ut patet io filiis Iſrael, qui rejecta lege Chananæorum voto ſe Deo obſtrinxerunt, poſt quod victores extiterunt. *Bibl.paup.c.15.*

115. *Tædium hujus vitæ miſerrimæ ex multis cauſis oritur.*

Tædere cœpit itineris, & laboris. Vide quomodò iſte populus, licèt tot gratiis à Deo cumulatus, tamen tædio maximo fuit affectus ob laborem itineris: ſed non eſt id mirum, cum hæc vita ſit plena multis amaritudinibus afferentibus tædium, tum propter peccatorum occaſiones, tum propter labores hujus vitæ, tum ob pericula, aliaque innumera mala. *In Eccleſ.c.2.* Vnde mirum non eſt, ſi multi tædio affecti ob tot amaritudines deſiderant mortem.

116. *Mali nauſeant cibum cæleſtem: bonis verò eſt omnis delectamentum ſaporis.*

Deeſt panis, non ſunt aquæ, anima noſtra nauſeat ſuper cibo iſto viliſſimo. Vide perverſitatem, & mendacium iſtorum perfidorum: quomodò ô perfidi id poteſtis dicere? nonne Deus vos providit manna habente omnem ſaporem, & guſtum, ſcilicet panis, olei, carnium? &c. At id non eſt mirum: boni ſaporem optimum inveniebant, mali faſtidiebant: Adde, quòd cum Deus provideret eos cibo tam digno, attamen nec etiam ipſo erant contenti, requirentes in ipſo non ſolum delectationem quoad guſtum, ſed & coloris quoad aſpectum, & odoris quoad odoratum; perverſi enim nunquam quieſcunt, vel contenti ſunt, ſed ſemper ad nova inhiantes vivunt. *In Sap.c.16.*

117. *Peccatum exiſtens in anima generat tædium, & nauſeam ad bonum.*

Anima noſtra nauſeat, &c. Vide qualem effectum generet in anima peccatum, nam in ipſa imprimit nauſeam boni: palato enim ſano eſt panis ſuavis, infirmo pœna. *Comp.Theol.l.3.c.7.*

118. *Qui ſe ſinit vinci à difficultate operum bonorum, incidit in nauſeam vitæ religioſæ.*

Anima noſtra nauſeat, &c. Ecce effectus tentationis, quam immittit Diabolus religioſis, circa difficultatem, quam experiuntur in benè agendo, ex hoc enim oritur faſtidium, nauſea, averſio ad opera laborioſa, & ſpiritualia. *op. de prof. religioſ. lib.2.cap.2.*

119. *Tentator eſt ſerpens ignitus incendens concupiſcentiam ad mortem.*

Miſit ignitos ſerpentes, &c. Nota, quòd per hoc exprimitur effectus Dæmonis tentatoris, qui ut ſerpens ſuo flatu incendit concupiſcentiam noſtram ad mortem. *Pſ.118.c.11.v.11. & in Luc.c.11. v.51.*

120. *Chriſtus figuratus in ſerpente Moyſis.*

Fac ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno, qui percuſſus aſpexerit eum, vivet. Cur ad aſpectum ſerpentis ænei voluit Deus liberare percuſſos à ſerpentibus deſerti? Cur non per aliud ſignum? quia ſerpentis morſus mortem inferens figurabat morſum ſerpentis Diaboli, quo introduxit mortem in mundum, ideò voluit Chriſtus præfigurari in ſerpente abſque veneno, quia deglutivit mortem ſua morte. *In Ioan.cap.3.verſ.14. & in Luc.cap. 23.verſ.33. & in ſapient. cap.16. & in Pſalm.118. verſ.99.*

121. *Ad aſpectum crucifixi, & ad eius imitationem mors, & peccatum vincitur, & deſtruitur.*

Fecit Moyſes ſerpentem æneum pro ſigno quem percuſſi intuentes ſanabantur. Serpens ille, qui habet effigiem ſerpentis tantum carens veneno ſignat Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui habet naturam, & effigiem hominis, tamen carens veneno peccati, ut quemcumque momorderit aſtutia Satanæ intueatur Chriſtum in ligno pendentem, ſed nota quod talis intuitus debet eſſe practicus, nempe conjunctus cum imitatione: Sic enim plenam inveniet curationem: unde ſi tentetur de honoribus inveniet mortem viliſſimam: ſi de deliciis, mortem inveniet doloroſiſſimam: ſi de divitiis nuditatem pauperrimam; & è contra virtute paſſionis Chriſti à morſibus antiqui ſerpentis medebitur: fuit igitur Chriſtus ſignum ſaluriferæ curationis in paſſione. *ſer.1. Dom.infrà oct.Nativit.& in Ioan. c.5.v.14.*

122. *Crux eſt palus, in quo erecto ſerpente æneo, ſcilicet Chriſto omnes ſanantur.*

Fecit Moyſes ſerpentem, &c. Nota, quòd palus, in quo erexit Moyſes ſerpentem æneum figurabat Crucem, in qua poſitus, & crucifixus eſt Chriſtus; ad cujus aſpectum liberantur homines à morſibus Dæmonum: & ideò hoc ſigno crucis fideles muniuntur. *op.expoſit. miſſæ c.4. & op. Comp.Theol. l.4.c.21.*

123. *Paſſionis Chriſti memoria liberat à morſibus peccatorum.*

Fecit ſerpentem, &c. ad cuius aſpectum, &c. Nota, quòd ad ſolum aſpectum ſanabantur vulnerati à ſerpentibus, quia cum ibi figuraretur paſſio Chriſti, indicatur quod ad ejus aſpectum: nempe ad ejus meditationem, & memoriam devotè factam nihil adeò durum eſt, & aſperum, quod non æquanimiter toleretur. *op.Comp.Theol.l.3.c.17.*

124. *Chriſtus exaltatus eſt ſe humiliando ad crucem, & nunc per fidem exaltatur à nobis.*

Fecit ſerpentem, & exaltavit eum, &c. Quomodò dicitur Chriſtus exaltatus, ſi humiliatus fuit in cruce? quia humiliando exaltatus eſt in cruce, & per crucem, & nunc per fidem noſtram exaltatur. *Pſalm.67.*

125. *Meditatio divinæ legis, & Sacræ Scripturæ conſideratio ſanat vulnera, & firmat mentem in fide.*

Quem, cum percuſſi aſpicerent ſanabantur. Nota, quòd per ſerpentem expoſitum, & æneum ſanabantur in eum aſpicientes, & in ſanitate firmabantur: per hocque ſignificatur, quòd aſpiciens per meditationem ad legem divinam, & ad Sacram Scripturam (quæ tota eſt de Chriſto) ſanatur à vulneribus peccati, & firmatur in fide contra ſerpentes infernales. *Pſal.* 118. *v.* 99.

126. Oratio quàm efficax ad liberationem flagellorum: id patet in oratione, quàm ſæpè fudit Moyſes pro populo. *c.* 11. *&* 12. *&* 21. *op. Bibl. paup. c.* 11. 12. 16. *&* 21.

CAPUT XXII.

127. *Peccator eſt aſinus Diaboli, & à Deo percutitur per adverſitates, ut reſipiſcat, &c.*

Surrexit Balaam manè, ſtravitque aſinam ſuam, &c. Cur ſuper aſinam voluit Balaam ita ad maledicendum populum Dei, & non potiùs pedeſter? quia per hoc ſignificatur, quod homo progrediens ad malum eſt aſinus portans Diabolum: (Balaam enim interpretatur devorans populum) qui ore peſtiferæ perſuaſionis, eos quotidie devorat, quibus à confeſſione fidei reproba vita diſcordat: huic aſinæ, ſcilicet animæ peccatrici Angelus, ideſt prædicator, & confeſſor gladium divinæ ſeveritatis oſtendit, ut eam terreat, & reſipiſcere faciat à peccato, & triplici percuſſione, ſcilicet in re, in amicos, & in corpore percutit, ut magis ſentiens adverſitatis ſtimulum ad Dominum convertatur. *ſerm.* 3. *Dom. Palmarum.*

128. *Conſideratio divini judicij facit animam peccatricem loqui in confeſſione.*

Aſina Balaam videns evaginatum gladium, locuta eſt, &c. Nota, quòd nunc Deus tenet gladium in vagina miſericordiæ, & in judicio evaginabitur: quando verò anima per conſiderationem videt hunc gladium evaginatum, ſcilicet ſeveritatem divinæ juſtitiæ, facilitèr loquitur in confeſſione, & oratione ſe convertens ad Deum. *ſer.* 2. *Dom. palmarum.*

129. *Angeli Aſſiſtunt vigilantibus, & reſiſtunt male operantibus.*

Stetitque Angelus in via contra Balaam, &c. Cur contra Balaam? non ſunt Angeli cuſtodes etiam peccatorum, non adverſarij? ut intelligas, quòd Angeli ſicut aſſiſtunt benè operantibus, ſic reſiſtunt deſidiosè operantibus, & malè operantibus, obſiſtunt: igitur Angeli boni peccatoribus ponentes impedimenta: frequenter enim ex natura corrupta, tum ex infirmitate contracta, tum ex malitia concepta laberemur in peccata multiplicia, niſi Angeli Sancti obviarent nobis: O felix adverſarius noſter, de quo dixit Chriſtus *Matth.* 5. *eſto conſentiens adverſario tuo cito, dum es in via.* *ſermon. de Sancto Michaele Archangelo.*

130. *Viſiones Angelorum præcisè non faciunt ſanctum, ſed bonæ operationes.*

Cernens Aſina Angelum, &c. Vide, quod viſio Angelorum, & cum eis collocutio non faciunt ſanctum, ſed bonæ operationes: nec enim ex alloquutione Angelorum Balaam, & Aſina, nec ex viſione ejuſdem Angeli fuit Sanctus Balaam, nec Aſina: unde in viſionibus ſpiritualibus cautè, & humiliter eſt procedendum. *opuſc. de prof. Religioſ. lib.* 2. *cap.* 75.

131. *Loquens verba ſancta, ſed malam voluntatem habens eſt ſicut aſina Balaam.*

Cur me percutis? &c. Quomodò data fuit colloquutio Aſinæ, ſi loquutio eſt propriè tantùm rationalium? quia Angelus formavit verba per linguam aſinæ: ut intelligas, quòd loquens benè, & malè operans, vel malam voluntatem retinens, eſt ſicut Aſina Balaam. *In Ioan. c.* 11. *v.* 52.

132. *Prælatus malus proferens verba bona eſt ſicut Aſina Balaam.*

Cur me percutis? &c. Ergo Aſina erat animal rationale? minimè: ſed per hoc ſignificatum eſt, quòd aliquando Deus utitur lingua Prælatorum Perverſorum ad bonum profectum ſubditorum, licet ipſi ſint ſicut Aſina Balaam: Deus enim aliquando utitur miniſterio malorum ad bonum finem, licet ipſi pleni ſint peſſima voluntate, ut etiam evenit in Caipha. *In Ioan. cap.* 11. *verſ.* 52 *& cap.* 18. *v.* 14.

133. *Conſuetudo mala reddit hominem cæcum, & impavidum in malis.*

Cur me percutis. Mirum eſt, quòd Balaam non expaveſceret ad vocem Angeli, & Aſinæ videns tam inſolitum prodigium! & id fuit, quia habebat conſuetudinem converſandi cum monſtris, ſcilicet Dæmonibus, & ideò nullo timore ad vocem aſinæ, & Angeli fuit impetitus. *In Sap. cap.* 17. Vide ergo quid facit converſatio cum Diabolo, & mala conſuetudo: nam in malo aſſuetus non convertitur per quodcumque prodigium, etiam inſolitum.

134. *Appetitus ſuperior animæ, ſi ſuperat inferiorem, tribuit ei vitam ſpiritualem; è contra ſi vincitur moritur etiam ſpiritualiter.*

Niſi aſina declinaſſet à via dans locum reſiſtenti, te occidiſſem, & illa viveret. Sed cur vita perverſi Balaam ſervatur ad declinationem aſinæ? cur non potiùs occiditur? Nota, quòd Balaam ſignificat appetitum rationalem: aſina inferiorem, & animalem: via errorem, declinatio timorem, Angelus correctorem: Dicit ergo Angelus, ſcilicet corrector, quòd niſi aſina, ſcilicet appetitus inferior à viæ ſuæ errore declinaſſet præ timore, appetitus ſuperior mortuus eſſet morte ſpirituali, & inferior viveret vita carnali. *Pſal.* 118. *c.* 2. *v.* 5.

135. *Munerum acceptio trahit ad quodcumque ſcelus.*

Nota, quòd Balaam ductus eſt ad maledicendum populo Dei ob mercedem iniquitatis, & munerum oblationem factam à Rege Balach. *op. Bibl. paup. c.73.& 76.* Vide peſſimos effectus avaritiæ, & acceptionis indebitæ munerum, maximè in Prælatis, & Religioſis.

CAPUT XXIII.

136. *Excommunicatio illata injuſtè ferit excommunicantem, non excommunicatum.*

Quomodò maledicam, cui non maledixit Deus? Hoc dicebat Balaam licet perverſus: ex hoc addiſcere debent Prælati, ne juſtos feriant excommunicatione, & maledictione, cum ſint à Deo benedicti, & hinc habetur ſenſus illius dicti. *Excommunicatio ſive juſta, ſive injuſta ſemper eſt timenda*; ideſt ſi juſta, eſt timenda ab eo contra quem fertur; ſi injuſta, ab eo, à quo fertur. *op. quare FF. Min. prædicent.*

137. *Prophetia non eſt ſignum certum ſanctitatis, cum etiam aliquando mali prophetaverint.*

De ſummis ſilicibus, &c. idem, *& cap.14. verſ.2. irruit ſuper eum ſpiritus Domini.* Vide, quomodò Balaam verè prophetabat; ut intelligas, quòd aliquando Deus per malos revelavit ſua ſecreta. *In Eccleſ. proœm.*

138. *In Deo ſolo eſt veritas, in homine mendacium, & vanitas: ideò illi, non iſti fidendum.*

Non eſt Deus ut homo, ut mentiatur, nec ut filius hominis, ut mutetur, &c. Si hoc eſt verum, ergo omnis homo mendax, & vanus, ergo in ſolo Deo eſt veritas, & ſtabilitas, & in ipſa fidendum, non in homine. *ſer. 1. de uno Confeſſore, & op. de Eccleſ. Hierarch. p.4. c.6. & in Luc. c.1. v.37. & c.11. v.9. & c.13. v.12. & c.18. v.13.*

CAPUT XXIV.

139. *Calumniatores ſunt potiùs animalia, quàm homines corde & oculis cæci.*

Dixit homo, cujus eſt obturatus oculus. Vide quomodò Balaam ſic impellente Spiritu Dei fatetur ſe cæcum, & obturatum corde in operando, eo quòd tentaverit calumniari populum Dei: Taleſque ſunt proximi calumniatores, tanquam à Diabolo excæcati. *Pſal. 118. c.9. v.6.*

140. *Prædicator, & auditor verbi Dei, & non factor à Deo reprehenditur.*

Dixit auditor ſermonum Dei, qui novit doctrinam Altiſſimi. Per hoc patet, quòd tunc loquens Spiritu Dei impellente Balaam fatetur ſe eſſe reprehenſibilem, & quia noverat legem Altiſſimi, & non adimplebat eam; dicere enim bene, & malè facere eſt Deo valdè exoſum. *In Luc. c.6. v.49.*

141. *Sacra Scriptura radix, folia, & fructus mirabilia ordinata ad Chriſtum.*

Quàm pulcra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Iſrael, ut valles nemoroſæ, ut horti iuxta fluvios. Sed cur volens declarare pulchritudinem ordinis tribuum Iſrael, eas aſſimilat vallibus frondoſis? ſed nota ordinem pulcherrimum, & myſteria, quæ nobis indixit Dominus in figuris traditis de pullulantibus fructibus Sacræ Scripturæ: primò enim radices præmiſit in Abraham, deinde plantam & ramos in Iacob, &c. & deinde in duodecim tribubus Iſrael, ad quos ſecuta eſt lex tamquam germinatio filiorum, quæ umbram habebat; ideò comparat eam Propheta vallibus nemoroſis, quæ ſunt myſteria Sacræ Scripturæ, eorum enim amœnitatem nemo poteſt perfectè cognoſcere, hinc ex foliis flores producti ſunt in Prophetis, & tandem fructus productio in Chriſto ſubſecuta eſt. *ſer. 14. Hexaem.*

142. *Virtutum varietas contemplativorum reddit Eccleſiam, & animam tamquam tabernaculum, & hortum pulcherrimum.*

Quam pulchra ſunt tabernacula tua Iacob, &c. Vide, quid eſt, quod reddit animam, & Eccleſiam dignam laude, & ornatam pulchritudine, ſcilicet varietas virtutum, & operationum bonarum, taleſque præcipuè ſunt contemplativi. *Eccleſ. c.2.*

143. Chriſtus à cunctis antiquis Patribus deſideratus: ſic etiam Balaam dicebat: *Videbo eum, ſed non modò, &c. In Luc. c.10. v.24.*

144. Nomen Ieſus eſt ſtella ex Iacob oriens Mundo, & nos illuminans in tenebris hujus vitæ, de qua ſtella dictum eſt, *hic orietur ſtella ex Iacob: op. meditation. vitæ Chriſti. c.100.*

145. *Maria Virgo eſt Stella myſtica, cujus radius eſt Chriſtus, qui tamquam virga, expellit tenebras inimicorum.*

Orietur ſtella ex Iacob, & conſurget virga de Iſrael, & percutiet duces Moab. Si per ſtellam intelligitur Beata Virgo, & per virgam ex ſtella natam intelligitur Chriſtus, quam proportionem habet virga cum ſtella? Virga ex virgulto, ſtella eſt in Cælis? optimè conſonat hæc metaphora, nam ex ſtella oriuntur radij, qui veluti ſunt virgæ ſtellæ propellentes tenebras inimicas: ſic Beata Virgo fuit ſtella propter refulgentiam virtutum, & gratiarum: cujus unicus radius fuit Chriſtus Ieſus, ex ipſa ortus totum orbem liberans à tenebris, & illuminans, præfulget in ſupernis, & inferos penetrat. *opuſc. ſpecul. Beatæ Virg. lect. 3. & ſer. 1. in Paſcha.*

146. *Maria eſt ſtella illuminans mundum, & virga hoſtes infernales fugans, & propellens.*

Orietur ſtella ex Iacob, & virga, &c. Nota, quòd non ſolùm eſt Maria ſtella maris, ſtella puriſſima, radioſiſſima, & utiliſſima ad littus patriæ nos dirigens: eſt & virga virtutis Dei contra inimicos infernales, quibus magna virtute dominatur: meritò

ergo

ergo à nobis amatur, laudatur, & exornatur. *op. B. V. lect. 3. & in Luc. c. 1. v. 27.*

147. *Chriſtus eſt virga virtutis Dei ad noſtrum ſolamen, & ad triumphandum de inimicis.*

Et conſurget virga de Iſrael, & percutiet principes Moab. Nota ex ſtella oritur radius: ex Maria ortus eſt Chriſtus, qui fuit & radius, & virga virtutis Dei, qui virtute proprij ſanguinis percuſſit infernales duces ſuperbi Moab, & per ſuam multiformem ſapientiam fallens fraudem proditoris Diaboli per mortis inductionem abſtulit ſibi captivum hominem quem poſſidebat, & medelam inde ſalutis tulit, ſcilicet de ligno, hoſtem, unde læſerat, decipiendo, & vincendo. *ſer. 1. in Paſcha.*

148. *Ioannes Apoſtolus fuit aquila in Cœlum ponens nidum ſuum.*

Robuſtum habitaculum, in petra nidum ponens, &c. Nota hoc dici poteſt de ſancto Ioanne Evangeliſta, qui ut aquila in habitaculo pectoris Chriſti poſuit nidum ſuum ſe elevando à terrenis ad cœleſtia. *In Ioan. proœm.*

CAPVT XXV.

149. *Veſtes delicatæ mulierum attrahunt ad libidinem.*

Iſrael fornicatus eſt cum filiabus Moab, quæ vocaverunt eos ad Sacrificia, &c. Quomodò inductus eſt populus iſte ad tantum ſcelus? quia ornatæ erant veſtibus delicatis: ex quo patet, quod habitus aſpet facit carnem caſtiorem. *op. Diat. ſal. tit. 4. cap. 4.*

150. *Iuſtus alius verus, & verè talis apud Deum, alius putativus, &c. ubi de religioſis exterius cæremoniis verè peragentibus, ſed intus in peccato exiſtentibus.*

Populus Iſrael fornicatus eſt cum filiabus Moab. Nota, quod non omnes, qui apparent juſti, verè ſunt tales: populus Iſrael erat quantum ad exteriores cæremoniaa populus Dei, ſed per fornicationem cum Moabitis apparuit qualis eſſet; ſic plures ſunt juſti ſuperficialiter, & cæremonialiter, qui ſcilicet corpore tenentur cum filijs Iſrael, ſed mente cum filiabus Moab fornicantur; ſic & qui licet librum tenet in gremio, idest qui voce exteriori pſallit in choro, ſed mente vagatur in foro: *Pſalm.* 141. Hoc dicitur de Clericis, qui corpore ſunt in choro, dum cantant laudes Dei, ſed corde ſunt in negotio, ut dicebat S. Bernardus.

151. *Principes puniuntur ob peccata ſubditorum, procedentia ex ipſorum negligentia, & culpa.*

Tolle principes cunctos populi, & ſuſpende eos contra ſolem in patibulis, ut avertatur furor meus. Sed quæ juſtitia eſt hæc? peccat populus; & puniuntur Principes? puniuntur meritò, quia peccavit populus ob injuſtitiam, & negligentiam Principum. Valde enim reprobatur in ſuperioribus non ſolùm nequitia conſiliorum, ſed & negligentia officij, & injuſtitia. *ſerm. 1. Dom. 16. poſt Pentec.* Ex hoc patet, quod Principes puniuntur, non ſolum pro peccatis ſuis, ſed & pro peccatis ſubditorum ſuorum, quibus dicitur à Deo. 3. *Regum cap. 20. Cuſtodi virum iſtum, qui ſi lapſus fuerit, erit anima tua pro anima illius: & in ſap. cap. 6.* dicitur: *duriſſimum judicium fiet his, qui præſunt:* nam peccata Prælatorum ſunt graviora, tum ratione commiſſi officij, in quod male intraverunt, vel quod male exercuerunt: tum ratione damni ob mala exempla, tum ratione ſcandali. *in ſap. cap. 6. & in Luc. c. 19. v. 47.*

152. *Zelus honoris Dei à Deo præmiatur.*

Quod cum vidiſſet Phinees, accepto pugione, & perfodit ambos ſimul, &c. Nota quod pro hoc egregio facinore Phinees adeptus eſt ſacerdotium ſempiternum; ut videas, quam Deo placeat, & quantum remuneretur habentes zelum obſervantiæ legis ſuæ. *In Luc. c. 22. v. 50.*

153. *Diabolus habet ſeptem filias, ſcilicet vitia capitalia, quas tradit hominibus, & præcipue obdurationem, ob quam invenitur æterna damnatio, quæ eſt dos, quam tradit Diabolus.*

Quod cum vidiſſet Phinees Iſraelitam fornicantem cum filia nobiliſſimi principis Madianitarum, ſimul ipſam cum illo interfecit. Myſticè Phinees eſt Chriſtus; hic princeps eſt Diabolus, qui habet ſeptem filias, ſcilicet ſeptem vitia capitalia, quas tradit hominibus; aliquiſque habet unam, alius plures, alius omnes: & quanto quis plus habet filias Diaboli, tanto plus habebit de hæreditate eius, ſcilicet de igne æterno, quando cum filiabus veniet ad Infernum. Iſtæ filiæ habent alias filias, ſcilicet vitia de ipſis naſcentia: væ tibi ſi matrem cum filia habueris: Nobilis principis filia eſt iniquitas operis: nobilioris eſt nequitia conſuetudinis, & nobiliſſimi eſt obduratio impœnitentis; qui hanc habuerit gladio Phinees, ideſt ſententia Chriſti damnabitur. *ſerm. 1. Dom. quadrageſima.*

154. *Malorum ſocietas vitanda, tanquam hoſtium, & inimicorum crudelium.*

Hoſtes vos ſentiant Madianitæ, & percutite eos. Cur voluit Dominus, ut filij Iſrael, hoſtes, & inimicos haberent, & inimicitias exercerent? Nonne dixit, *diligite inimicos veſtros, benefacite ijs?* Voluit Dominus, ut homo diligeret omnem proximum ſuum, ſed tamen non cum omnibus converſationem voluit admitti, neque cum Madianitis, ſcilicet cum ijs, qui malo exemplo alios pertrahunt ad malum; vult igitur, ut iſti fugiantur tanquam hoſtes, cum nihil ita noxium ſit, ſicut converſari cum perniciosis. *In Luc. cap. 17. v. 1.*

CAPVT XXVI.

155.*Ex qualitute finis, & intentionis, qualeficatur ipſum opus.*

Numerate omnem ſummam filiorum Iſrael à viginti annis, &c. Si Deus præcepit numerationem eorum, qoi poterant eſſe expediti ad pugoam, cur poſtea David ex numeratione populi punitus eſt? quia David ob ſuperbiam, & vanam gloriam numeravit populum: Moyſes ex mandato Dei: ex qualitate enim intcotionis bonæ & ioalæ, idem opus eſt bonum, vel malum. *l. 4.d.14.p. 2.dub.*13.

CAPVT XXVII.

156. *Præluti officium eſt vitæ, & exemplorum perfectione præcedere.*

Provideat Dominus hominem, qui ſit ſuper hanc multitudinem, qui poſſit exire & intrare ad eos, & deducere illos, &c. Vide quales conditiones exigantur in Prælato; qui ſcilicet vitæ, & exemplorum perfectione præcedat omnes: tunc enim facile omnes ipſum ſequuntur.*in Ioan.c.*10. *v.* 6. Sed cur dicit; *qui poſſit exire, & intrare?* noone Prælatus poteſt pro libito exire, & intrare? ſed nota myſterium exigit Deus talem vitam ſanctam in Paſtoribus, qui poſſit ingredi eum totali fiducia ad Deum interpellandum pro ſubditis, & egredi ad executionem,& ad impletionem mandatorum Dei. *in Ioan.collat.*48.

157. *Prælatus debet eligi à Deo, vel Dei ductu, non hominum.*

Provideat Deus hominem, &c. Nota quod dicit, *provideat Deus*, non autem provideant ſibi Principem filij Iſrael: quia electio debet fieri Dei ductu, & Dei poteſtate, non humana, ſcilicet ob cognationem, vel cupiditatem.*in Ioan.c.*15.*v.*16.

CAPUT XXVIII.

158. *Incipientes, & pænitentes offerentes primitias bonorum operum; quum chari Deo.*

Dies primitivorum quando offeretis novas fruges Domino, venerabilis, & ſancta eſt. Nota myſticè hæc dies ſancta eſt, & Deo chara, quando pœnitens, & incipiens novas fruges virtutum, & operum Deo offert: has fruges debent diligenter congregare pœnitentes pro tempore neceſſitatis. *ſer.*1.*Vigil. Nativitatis*: hoc etiam dirigitur ad juvenes: cum enim primitias vitæ Deo offerunt, tunc celebrant ſolemne feſtum Deo.

159. Diebus feſtis abundantius Deum laudare debemus: & hinc Deus præcepit, ut in ſabbato duo agni offerrentur, in cæteris unus tantum. *ap. Bibl.paup.c.*19.

CAPVT XXIX.

160.*Octavarum in feſtis celebratio eſt myſtica, & ſancte inſtituta; ſeptem diebus celebrabitis ſolemnitatem, &c. octavus erit celeberrimus, &c.* Vide in *Levitic.c.*23.*n.*11.

CAPVT XXX.

161.*Coniuges non habent poteſtatem vovendi aliquid in ijs, in quibus unus alteri ſubeſt: ſed differenti modo tamen in viro, & uxore.*

Mulier ſi voverit, & ei contradicat vir, non erit promiſſionis reus. Ergo uxor non poterit vovere abſolutè aliquid? ſed reſpondetur, quod uxor cum ſit ſubjecta in omnibus viro, ſine eius licentia non poteſt aliquid vovere: Vir autem in ijs, quæ reſpiciunt debitum conjugale, non poteſt: in cæteris verò poteſt. *lib.*4.*d.*38.*a.*1.*q.*3.*& d.*32.*dub.*3.

162. *Vota religioſorum ſunt cæteris eminentiora.*

Si quis votum Domino voverit, &c. Nota quod hic præcipit Deus impletionem votorum; ſed attende, quod ſecundùm qualitatem votorum, etiam actus erit magis vel minus perfectus: alij enim vovent vitulos, alij arietes, alij domos, vel res externas: ſed Nazaræus ſemetipſum, ſcilicet religioſus, & ideò etiam talis ſtatus eſt cæteris in Eccleſia Dei perfectior.*op.apol.paup.reſp.*1.*c.*3.

CAPVT XXXI.

163. *Proprium eſt iudicis ex amore iuſtitiæ relevare oppreſſos, & opprimere malos.*

Vlciſcere prius filios Iſrael de Madianitis, & ſic colligeris ad populum tuum. Cur non ordinavit Dominus, ut Moyſes proximus morti totus intenderet ad parandum ſe ad mortem, & relinqueret ultionem faciendam de inimicis ſuo ſucceſſori? quia Deus voluit exemplum dare Iudicibus, ut exercerent ſe diligenter in relevando oppreſſos, & puniendo oppreſſos, nec remitterent tale munus ad ſucceſſores, dum ipſi poſſunt, & ut intelligerent, quod talis actus ſecundum juſtitiam eſt Deo ſuper omnes charisſimus.*in Luc.c.*18.*v.*5.

164. *Scandalum alteri præbens dignus eſt morte.*

Cur fœminas reſervaſtis? nonne iſtæ ſunt, quæ deceperunt filios Iſrael, &c. Vide quam ſit verum, quod ſcandalum eſt homicidium ſpirituale, ideoque ſcandaloſus dignus eſt morte. *in Luc.c.*17.*v.*1.

Digitized by Google

165. ***Oblationes ſiunt in templo, ut miniſtri orent pro offerentibus.***

Ob hanc cauſam offerimus in danarijs Domini, ut depreceris pro nobis. Vide ad quid inſtitutæ fuerint oblationes in templo: ſcilicet non ſolùm ad cultus Dei reverentiam, & pro gratiarum actione, ſed & propter indulgentiã peccati. *In Luc.c.21.v.1.*

166. Obedientia à Deo protecta, inobedientia verò punita: patet in filijs Iſrael, qui cum pugnaſſent contra mandatum Moyſis, multi à paucis victi ſunt. *Num. c.* 14. quando verò pugnaverunt ex obedientia pauci multos vicerunt. *apuſc. Bibl. paup cap.25.*

CAPVT XXXII.

167. ***Qui ad otium contemplationis ſe applicant, debent etiam ad opera laborioſa deſcendere.***

Dixit Moyſes filijs Ruben: numquid fratres veſtri ibunt ad pugnam, & vos hic ſedebitis? Vide quod contemplativi debent aliquando deſcendere ad opera laborioſa ad imitationem Angelorum aſcendentium, & deſcendentium per ſcalam. *in Luc.c.9.v.33.*

168. ***Boni in congregationibus aliquando diſſentiunt ſine culpa, ſed cum intentiane bona.***

Iratus Moyſes dixit filijs Ruben: numquid fratres veſtri ibunt ad pugnam, & vos ſedebitis? Cur iraſcitur Moyſes iſtis tam humiliter petentibus illam terram iam occupatam? Ex hoc patet, quod inter bonos aliquando oriuntur diſſenſiones non culpabiles, quod evenit, vel quia non omnes æqualiter cognoſcunt veritatem, ideò diverſimodè etiam judicant, vel quia unus non videns intentionem alterius, putat alia intentione agere; & diſplicet ſibi, & tamen intentio utriuſque erit bona. *ap. determinat. ſuper Regulam q.* 20. patet ex hoc, quod non ideò ſcandalizati debemus, ſi videmus inter bonos, etiam Prælatos diſſenſiones animorum.

169. ***Perſeverantibus uſque in finem (qui ſunt pauciſſimi) viriliter pertranſierunt omnia pericula, & tentatianes.***

Cur ſubvertiſtis mentes filiorum Iſraël, &c. Moyſes reprehendit graviter filios Ruben, qui tædio laboris affecti de ſuperandis hoſtibus non volebant amplius ambulare: per quod datur intelligi, quod reprehenſione digni ſunt, qui tædio laborum, quos ſubierant in itinere perfectionis, ad alias occupationes ſe convertunt; ſed qui perſeveranter, & viriliter procedunt, tandem omnes tentationes facilè ſuperant, & coronantur gloria. *ap. de profect. religioſ. l.3.cap.24.*

CAPVT XXXIII.

170. *Hæ ſunt manſiones, &c.* Nota quod hic adnumerantur quadraginta duæ manſiones, & generationes, quia per quadragenarium numerum deſignatur univerſitas temporum, quæ ordinabantur omnia ad Chriſti adventum, qui in binario ſuperadditum ſignificatur, quia eſt lapis angularis uniens omnia ſimul. *in Luc.c.3.v.24.*

171. Duodecim Apoſtoli ſignati in duodecim fontibus aquarum. Vide *Exod.c.15.*

172. ***Dilectio proximi ſocialis exigitur ſecundùm juſtitiam diſtributivam***

Pluribus dabitis terram latiorem, & paucioribus, anguſtiorem. Cur voluit Deus tali ordine fieri diviſionem terræ? ut daretur nobis inſtructio, quod dilectio ſocialis menſuratur ſecundum debitam juſtitiam diſtributivam. *pſalm.* 118. *cap. 6. v.* 16. Vide igitur, quando in congregationibus non omnis juſtitia ſervari debet; ſed ad diſtributivam debet attendi.

CAPUT XXXIV.

173. Mare Tiberiadis, de quo, *in Luc.c.5.* appellabatur pluribus nominibus: & hic appellatur mare Genezareth. *in Luc.c.5.v.1.*

174. ***Clerici nihil debent habere de terrenis, ſed ſolum de cæleſtibus.***

Hæ ſunt nomina virorum, qui terram dividunt, &c. Notandum quod unicuique tribui data eſt pars in terra promiſſionis, excepta tribu Levitarum; ſed cur hæc fuit excepta à poſſeſſione rerum temporalium, ſed ſolùm ex decimis oblatis vivere debebat? quia Levitæ erant omnes de genere ſacerdotali, & ad miniſterium Altaris applicati: utiquè datur intelligi, quod Clerici non habent portionem hæreditatis, niſi de patrimonio Chriſti crucifixi: & hæc eſt ratio, quarè cum ſuſcipiunt coronam, vel primam tonſuram cantatur hic verſus: *Portio mea Domine ſit in terra viventium. in Pſal.* 118.*v.*57.

CAPUT XXXV.

175. ***Maria Virgo præcipuè, & ſancti ſunt civitates refugij, &c.***

Decernite, quæ urbes debeant eſſe in præſidia fugitivorum. Nota quod Deus voluit, ut deſignarentur urbes refugij, in quibus rei poſſent vivere ſecuri: myſticè voluit in Eccleſia deſignare etiam urbes refugij, ad quas, qui confugerent eſſent ibi tuti; & quænam ſunt iſtæ Vrbes? Prima, & potiſſima eſt Beata Virgo: hæc eſt civitas regalis, & præſidium, refugiumque tutiſſimum noſtrum, & turris fortitudinis tuens nos, ab omni malo nos liberans. *op. in ſalve Regina; & op. Laus Beatæ Virginis Mariæ, & ap. Pſalt. Virgin. Pſal.60. & litania, B.V.* Sancti etiam dicuntur muros civitatis Hieruſalem defendendo ipſam ab incurſione inimicorum. *Pſal.79.*

CAPUT XXXVI.

176. *Nubant mulieres tantum hominibus ſuæ tribus.* Nota quod voluit Deus, ut mulieres tantum nuberent hominibus ſuæ tribus: ſic enim voluit, ut per eamdem genealogiam poſſet exprimi origo ſancti Ioſeph, & Beatæ Mariæ Virginis. *l.4.d.30.a.1.qu.2. & in Luc.c.1.v.5.*

LIBRI

LIBRI DEUTERONOMII
PROLOGUS.

HIC liber appellatut Deuteronomium id eſt denua legis repetitio, quia in ipſo ad memoriam reducuntur denuò divina beneficia populo Iſraelitico facta: præfigutabatur pet hoc lex Evangelica, ut arctius infigatur memoriæ Incarnatio Vetbi, quæ eſt beneficium beneficiotum, ubi de ſemine Iudæ prophetam ſuſcitandum commemotat, & hic terminatut Pentateuchus Moyſis, quibus quinque verbis loqui ſe velle Apoſtolus in Eccleſia gloriatut. *op. principium S. Scripturæ, & ex Biblia præfat. S. Hieronym.*

CAPVT I.

1. *Numerus prædeſtinatorum ſecundum finalem iuſtitiam eſt determinatus, non ſecundum præſentem.*

Deus multiplicavit vos, & eſtis hodie ſicut ſtellæ Cæli: addat Deus ad hunc numerum multa millia. Nota, quod hæc multiplicatio filiorum Iſrael fuit figura prædeſtinatorum. Hoc ſtante, quomodò dicitur, *addat Deus ad hunc numerum*: ergone nulla eſt certitudo numeri prædeſtinatorum apud eum? Reſpondetur, quod certitudo à parte objecti, cum ſit circa contingentia, nulla eſt certitudo: à parte verò Dei omnia diſtinctè prænoſcentis determinata eſt: unde ſecundùm præſentem juſtitiam poteſt fieri additio ad hunc numerum: non verò ſecundùm æternam: quod verò dicitur, *Deus addat ad hunc numerum*, intelligi debet juſtificando plures, & vocando ad fidem. *l. 1. d. 40. a. x. q. 2.*

2. *Prælatorum gubernatio recta affert ſecum multos labores, & occupationes, & indiget adiumento, & miniſterio etiam aliorum.*

Non valeo ſolus negotia veſtra ſuſtinere, & pondus, ac jurgia. Quomodo hoc dicebat Moyſes, cum à Deo fuiſſet ad huoc ſtatus apicem regendi hunc populum, & conſequenter ſufficienti virtute imbutus eſſet, ſublevatus? ſed per hoc datur intelligi, quod cum Moyſes eſſet mitiſſimus, & Deo familiatiſſimus, tamen voluit Deus, ut onus in plures gradus gubernationis populi partiretur, non valens tot negotia ſuſtinere ad exemplum Prælatorum ſupremorum Eccleſiæ: Unde maximè neceſſaria eſt patientia, & levamen in Prælato maximè religioſo, propter multiplices labores, & curas, & occupationes diverſimodè emergentes. *op. de ſex alis ſeraph. c. 5.*

3. *Prælatis Iudicibus maximè neceſſaria eſt ſapientia.*

Date ex vobis viros ſapientes, & gnaros, & quorum converſatio ſit probata. Vide quomodò ſapientia (ſcilicet doctrina cum bona vita) eſt neceſſaria Iudicibus, & prælatis eligendis. *in ſap. cap. 6. & in Ioan. c. 1. v. 48.*

4. *Iudex debet audire teſtes, & reum, nec eſſe præceps in iudicando, nec moveri timore, amore, odio, vel cupiditate. Idem & ſuo modo Confeſſarius.*

Audite illos, & quod rectum eſt iudicate. Hoc dixit Moyſes Principibus populi, ut normam daret Prælatis, & Iudicibus, qui debent audire teſtes, & reum; & rectè, juſtèque judicare, non moveri aliqua paſſione, ſed tantum ex amore juſtitiæ, ſic enim præcipit Deus. *in Ioan. c. 7. v. 24.* Idem, & præcipitur ſuo modo Confeſſarijs, qui debent ſine acceptione perſonarum examinare peccata, circumſtantias, & ſecundum dictamen divinum abſolvere, & judicare. *op. Confeſſion. c. 1. p. 6.*

5. *Acceptio perſonarum Deo exoſa.*

Non accipietis cuiuſquam perſonam, &c. Hoc præcipitur Iudicibus, & Prælatis, quia acceptio perſonarum eſt, cum alicui perſonæ aliquid utilitatis impenditur, quod alteri deberet dari, & hoc ex affectione inordinata: quæ acceptio perſonarum intervenire poteſt in beneficijs, electionibus, honoribus, & judicijs. *op. ſpecul. animæ c. 3.*

6. *Prædicationibus*

6. Prædicatoribus incumbit onus prædicandi gloriam retributionis, ut excitent amorem in eam.

Conſiderata terra, exploratores ſumentes de fructibus ejus, ut oſtenderent ubertatem contulerunt ad nos. Hoc debent facere prædicatores, ſcilicet non ſolum prædicare pœnam damnationis contra vitia, ſed & oſtendere gloriam retributionis, quæ per fructos terræ ſignificatur, ut excitent auditores ad amorem virtutis. *ſer. 2. Dom. 22. Pentec.* Hortantur hic prædicatores, qui ſolum aſpera, & rigida auditoribus prædicant: debént enim etiam ipſos demulcere per promiſſa, & ſuavia exemplo Chriſti.

7. Detractores bonum convertunt in malum iudicio temerario, & murmuratione.

Murmuraſtis in tabernaculis veſtris, & dixiſtis, odit nos Dominus, & idcirco nos eduxit de terra Ægypti, ut traderet nos in manus inimicorum. Vide perfidiam iſtorum, qui poſt tot portenta, & beneficia, ea verterunt in malum; ſic & faciunt detractores, qui ex malignitate, quod eſt bonum, dicunt malum, ſignumque eſt ſuperbiæ maximæ, & inhumanitatis. *in Luc. c. 15. v. a.*

8. Oratio petens indiſcreta, vel nociva non exauditur à Deo.

Cum reverſi ploraretis coram Deo, non audivit vos. Cur Deus non exaudivit orationes cum fletu, & lachrymis factas? quia petebant nociva, & indiſcreta, & male petebant. *op. de profect. religioſ. l. 2. c. 71.*

Caput II.

CAPVT III.

9. Concupiſcentia quam nociva animæ.

Monſtratur lectus ferreus Og regis Baſan longitudinis novem cubitorum. Cur ſpecialiter hic fit mentio lecti Og regis Baſan, ejuſque longitudinis quia iſte rex ſignificat hominem deditum concupiſcentiæ, cuius lectus eſt ferreus in Rabatha, quæ nuncupatur grande peccatum, quia funibus ferreis conſtringitur ſicut beſtia, ſcilicet vitijs cogitationum, conſenſuum, & operationum; væ igitur illis, qui dormiunt jacentes in hoc lecto ferreo. *ſerm. 3. Dom. 18. poſt Pentec.*

10. Spes totaliter eſt in Dei adiutorio collocanda.

Ne timeas eos, Dominus enim veſter pugnabit pro vobis. Hoc dixit Moyſes populo Iſrael: hoc & dicitur continue nobis ab ipſa ſpe, & confidentia divina, quam immittit Dominus in nobis; nobiſque dicens, ne timeas, quia Deus eſt miſericors, & omnipotens, & pugnat pro nobis, & ideò plures nobiſcum ſunt, quàm cum adverſarijs. *Pſal. 123.*

11. Contemplativis pro hæreditate datur poſſeſſio Dei ſolius.

Tranſibo (ait Moyſes) *& videbo terram hanc optimam, &c.* Sed quomodò id dicitur à Moyſe, cum viſurus non eſſet terram promiſſam? at loquebatur de viſione contemplationis: nam contemplativus, qui ad hunc ſtatum tranſiens accipit poſſeſſionem ſolius Dei, omnibus terrenis, & creatis rebus contemptis. *in Luc. c. 10. v. 42.* Vide qualem felicitatem Deus confert contemplativis etiam in hac vita, eos enim veluti beatos facit.

CAPVT IV.

12. Audire verbum Dei præcipientis; eique obedire, quam ſanctum, & utile.

Et nunc Iſrael audi præcepta, & judicia, quæ ego doceo te, ut faciens ea vivas, & ingrediens poſſideas terram, &c. Ex his patet, quod Deus vult, ut non ſolum audiamus verbum Dei materialiter, ſed & faciamus, & exequamur quod à Deo præcipitur: obediens enim felix eſt, & ſanctè vitam degit, & ſecurè moritur, & jucundè ad patriam pergit, ut evenit in Moyſe. *ſer. 4. de una S. Virg.*

13. Deus vult obſervantiam mandatorum ſuorum ſine gloſſa, & additione, & diminutione, ſic præcipit hic.

Non addetis ad verbum, quod vobis loquor, neque auferetis ex eo: Cuſtodite mandata Domini Dei veſtri: in Luc. c. 3. v. 3. Nota igitur hic, quod omnia verba ſacræ Scripturæ terminant in hanc vocem: Cuſtodite mandata Domini Dei veſtri, &c. Non addetis ad verbum, quod vobis loquor, neque auferetis ex eo, &c. Si Deus præcepit, ut nihil adderetur, vel minueretur huic legi Moſaycæ, quomodò ablata fuerunt in lege evangelica tot præcepta cæremonialia, & judicialia; & plura addita fuere in evangelica lege? Hæc eſt objectio, quàm contra Chriſtianos faciunt Iudæi: ſed Reſp. quod novum teſtamentum eſt revelatio veteris, & vetus eſt novi occultatio: novumque addit ad vetus non aliquod falſitatis, nec pravæ expoſitionis; ſed tantum majorem revelationem, & elucidationem, item, & majorem completionem, & perfectionem, item, & majorem confirmationem, & firmiorem teſtificationem: ideòque licèt præcepta legis veteris docent ad vitam æternam, tamen non ducunt, niſi prout implentur fide per dilectionem operante, & quia fides, & charitas docentur, & ſuadentur in Evangelio ab ipſo ſalvatore, lex enim per Moyſen eſt data, gratia, & veritas per Chriſtum, & cum ad hæc conſilia evangelica ſuperaddantur, hinc doctrina evangelica non eſt ſuperflua, ſed utilis, & evangelica, ideòque & eſt lege veteri nobilior, cum ſit figurata per veterem, eſt & utilior, & magis neceſſaria, quia eſt ſuppletiva veteris, eſt & ſublimior, immediatior, & compendioſior ad finem, quia lex vetus procedebat per carnalia promiſſa, hæc verò per cœleſtia. *In Ioan. proœm.*

14. Magna confuſio eſt Chriſtianorum, qui cum electi ſint, & introducti ad fidem Chriſti Deum ignorant, & ipſum non diligunt.

En populus ſapiens, & intelligens, &c. Hoc dictum eſt in laudem populi Iſraelitici tunc temporis, quando in obſervantia præceptorum vivebat: ſed poſtea in confuſionem ipſorum idem dictum eſt à Chriſto ironicè cum profiterentur ſe noſſe Deum, & tamen non cognoſcebant ipſum, & operibus contrarijs ipſum offendebant. *in Ioan. c. 8. v. 5 a.* Id multis Chriſtianis poteſt dici verè.

15. *Chriſtus maiorem miſericordiam in nos Chriſtianos oſtendit, quam in cæteros.*

Non eſt alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes, ſicut nobis, &c. Quomodò dicitur Deus tam appropinquaſſe genti Iudæorum, cum ſit ubique? Reſp. hoc dictum eſſe primò ob beneficia multiplicia immenſa ipſis largita; ſecundò hoc fuit dictum in figuram adventus Chriſti, qui nobis & corpore, & cordis affectu plus quam cæteris nationibus appropinquavit, dum tot beneficia maximè fidei elargitus nobis fuerit. *In Luc. cap. 19. v. 41.*

16. *Cum Deus obſecrationes noſtras exaudit, tunc dicitur nobis appropinquare, idque ſolum conceditur habentibus veram fidem.*

Non eſt alia natio, quæ habeat, &c. ſicut Deus noſter adeſt cunctis obſecrationibus, &c. Nota, quod appropinquationi Deorum gentibus opponit exauditionem, quam Deus facit noſtris orationibus; ut ſcias, quod cum Deus, exaudit orationes noſtras, tunc nobis dicitur appropinquare, quod beneficium non habent adorantes idola. *In Ioan. c. 4. v. 21.*

17. *Quinam ſint, qui verè audire verbum Dei dicuntur.*

Si eſt gens talis; quæ audivit vocem Dei ſui; &c. Quomodò audierunt vocem Dei loquentis, ſi Deus non poteſt capi ſermone carnali? Nota quod aliqui audierunt ſpiritualiter vocem Dei loquentis, quia attenderunt, & in mente ſua retinuerunt, non enim omnis auditor verbi Dei eſt talis, ſed tantum qui audit, & cuſtodit, ſicut legitur de Beata Virgine. *in Ioan. c. 15. v. 38.*

18. *Unicuique mandatur cuſtodia ſui, & animæ propriæ: Prælatis verò etiam animæ aliorum.*

Cuſtodi temetipſum; & animam tuam ſollicitè. Nota hoc dicitur unicuique volenti Chriſto ſervire: mandatur enim cuſtodia ſui in obſervantia mandatorum Dei? Prælatis verò maximè præcipitur hæc cuſtodia non ſolum animæ propriæ, ſed & ſibi ſubditorum, ſunt enim ſuæ. *in Luc. c. 17. v. 11.* ſed nota quod cuſtodia animæ in duobus conſiſtit: ſcilicet in abjectione peccati, & in conſervatione gratiæ: peccatum enim eſt mors; gratia vita animæ. *ſer. 2. Hexaem.*

19. *Verbi Dei primus effectus eſt timor Dei.*

Congrega ad me populum, ut audiat ſermones meos, & diſcat timere me. Ex his verbis intelligendum eſt, quod primus effectus auditionis verbi Dei eſt timor Dei, ex quo ſequitur dilectio, & voluntatis divinæ adimpletio. *Pſal. 118. c. 1. v. 7.*

20. *Deo quàm placeat timor, &c. & quales ſint fructus timoris Dei.*

Congrega, &c. ut diſcat timere me. Sed cur non dixit amare me, vel aliud opus bonum facere? quia timor Dei eſt fundamentum ædificij ſpiritualis, quia per ipſum homo relinquit peccatum, incipit agere bonum, & aſpirat ad optimum, & impeditur, ne recidat in malũ & hinc ſequitur quod ſummo amore Deus proſequitur ipſum timentes, & è cõtra opprimit ipſum non timentes. *ſer. 2. de uno S. Doctore.*

21. *Congregantur fideles in unum in Eccleſia ob multos bonos fines.*

Congrega ad me populum, ut audiant ſermones meos, & diſcant timere me. Cur voluit Deus, ut congregarentur populi in unum, nonne poterat eos inſtruere ſingillatim? ſed nota, quod id factum eſt ad majorem profectum ipſorum. Congregatio enim fidelium fit vel ad exercitium virtutum, vel ad addiſcendam veritatem in prædicatione; libentius enim Deus habitat in congregatione plurium. *in Luc. c. 3. v. 17.*

22. *Ex motibus aſtrorum non poſſunt fieri prædictiones morum hominum, qui pendent à libertate.*

Solem, & Lunam, & omnia aſtra Cœli creavit Deus in miniſterium cunctis gentibus, quæ ſub Cœlo ſunt, &c. Nota quod dixit ſtellas creatas eſſe in miniſterium hominis, ut addiſcas, quod ipſæ non prædominantur homini in regimine, & in virtute, alioquin eſſent creatæ in dominium, non in miniſterium: ergo ex eis non pendent principaliter mores hominis, licet enim influant in corpora, tamen non cogunt, ſed tantum diſponunt contingenter. *l. 2. d. 14. p. 2. a. 2. q. 3.*

23. *Qui obliviſcitur ſuæ ſalutis, & beneficiorum Dei, ſimilis eſt Dæmonibus.*

Cave ne unquam obliviſcaris pacti Domini Dei tui, quod pepigit tecum. Videtur hoc præceptum impoſſibile: quis enim eſt, qui aliquando non obliviſcatur Dei? Reſpondetur, quod eſt oblivio quoad habitum, & quoad actum: oblivio autem quæ hic vetatur eſt, quando quis ita obliviſcitur ſalutis ſuæ, & beneficiorum Dei, ac ſi nullam cognitionem unquam habuerit; iſte ſimilis eſt Dæmonibus, qui cum convertuntur ad mala, inhabiles fiunt ad recolendum bona. *l. 2. d. 7. p. 2. a. 1. q. 2.*

24. *Charitas conſumit ut ignis omne malum, & affert omne bonum.*

Deus ignis eſt conſumens, &c. Quomodò dicitur Deus eſſe ignis conſumens, & non potius perficiens? quia per charitatem conſumit peccati caliginem, ſicut ignis rubiginem à ferro. *Diat. ſal. tit. 5. c. 2. & pſal. 25.*

25. *Deus, & Dominus Ieſus Chriſtus ignis eſt accendens, & inflammans eos qui ſibi uniuntur.*

Deus ignis conſumens eſt, &c. Cur ſe aſſimilat igni? quia proprium eſt ignis incendere, & inflammare quæ tangit: ſic Deus illos, qui ſibi conjuncti ſunt, incendit, & inflammat: ſic & Apoſtolos Chriſtus inflammavit, & in eis conſumpſit omnem ſcoriam peccati, & ad puritatem conſimilem reduxit. *op. Eccleſ. Hierarch. p. 4. c. 2. & 6.*

26. *Aliquando ex divinis viſitationibus homo debilitatur, & emareſcit.*

Deus ignis conſumens eſt, &c. Ex hoc patet ratio, quarè aliquando viri ſpirituales exercitationibus divinis elangueſcunt, & viribus corruunt: quia Deus, qui eſt ignis, fervorem ſuæ divinæ charitatis infundit tam vehementer in corde, & tanto

fervore

fervore ſe dilatat, ut intra anguſtiam pectoris ſe capere non ſufficiens, quodammodo erumpere conatur, quod eum retineatur intus ex humano pondere, intus cruciatur, & corpus valde debile motibus debilitatur, quia virtus divinæ dulcedinis intolerabilis eſt humanæ imbecillitati terreni corporis, ſicut ſi ignem vitro immittas, aliquando etiam in extaſim, vel ſtuporem, vel phreneſim, vel in alios motus, vel hilaritatis excedentis, vel tremoris ſapit. *op. de profectu religioſ. l. 2. c. 72. & op. myſtic. Theol. cap. 5. p. 1.*

27. *Frigus peccati expellit ignem charitatis.*

Deus ignis conſumens eſt. Ergo frigus ei opponitur, ſcilicet culpa, quæ à Deo ſeparat, & elongare facit ab hoc igne. *In Ioan. collat.* 80.

28. *Qui quærit Deum toto corde, ipſum invenit.*

Si quæſieris Deum in toto corde tuo invenies eum, &c. Nota quod dicit, in toto corde, ideſt debitè, diligenter, & recta intentione. *in Luc. c. 11. v. 10. & pſal. 118. c. 4. v. 10.*

29. *Prædicator non aſſumat officium docendi, niſi ſit cæleſtis.*

De Cælo fecit te audire vocem ſuam, ut doceret te. Quomodò de Cœlo? ſi de ſummitate montis Sinai audierunt? myſticè datur intelligi, quod nullus debet aſſumere officium prædicationis, niſi ſit præditus cœleſti virtute, & natura quoad ſcientiam, & mores. *op. Eccleſ. Hierarch. p. 4. c. 3.*

30. *Gratia Dei ignis eſt inflammans animam.*

De Cælo fecit te audire vocem ſuam, & in terra oſtendet tibi ignem maximum, &c. Cur de Cœlo vocem ſuam Deus immittit, & in terra ignem? de Cœlo immittit verba ſua, ut dictum eſt, ſed in terra infundit gratiam, quæ cor inflammat: Chriſtus enim venit mittere ignem. *in Luc. c. 12. v. 49.*

31. *Verba Dei de Cælo veniunt, ſed ad animam penetrantia ſunt ignis.*

Audiſti verba illius de medio ignis, &c. Quomodo dicitur, quod voces eius venerunt de Cœlo, & poſtea de medio ignis? Nota quod poſtquam expoſuit immiſſionem ſuorum verborum de Cœlo in terram, tunc dicit, quod oſtendere faciet in eis ſuum ignem maximum, & tandem, quod de medio ignis exierunt: ut intelligas, quod verba Dei de Cœlo veniunt, ſed penetrantia ad corda: ſunt ignis, quia ſunt verè ignea, illuminantia, & inflammantia animam. *ſer. 1. in cœna Domini.*

32. Tres perſonæ divinæ ſunt tres civitates refugij, ſignificatæ in tribus civitatibus à Moyſe deſignatis æquali ſpatio à ſe diſtantibus. *op. comp. Theol. l. 1. c. 10.*

33. Parentes inſtruere debent filios in ijs, quæ Deum reſpiciunt: ſic Moyſes præcepit filijs Iſrael, ut docerent filios ea, quæ ipſi viderunt. *op. Bibl. paup. cap. 55.*

CAPVT V.

34. *Prælatus tenetur eſſe mediator inter Deum, & ſubditos.*

Ego ſequeſter, & medius fui inter Deum, & vos, &c. Vide quomodò Moyſes rectè adimplevit munus Prælati: hic enim ſicut debet negotium Dei gerere apud ſubditos, docendo, corrigendo, furſum agendo, ita etiam negotium ſubditorum apud Deum fideliter debet promovere, ipſum placando, gratiam recuperando, & conſervando à malo mediantibus precibus. *op. de ſex alis ſeraphim cap. 8. & op. apol. paup. reſp. 4. c. 3.*

35. *Chriſtus ſolus propriè fuit medius inter Deum, & nos.*

Ego ſequeſter, & medius fui inter Dominum, & vos. Qua veritate potuit dicere Moyſes fuiſſe medium inter Deum, & populum, ſi medium participat de extremis, & Moyſes nihil participavit de divinitate, ſed tantum homo fuit? hinc patet quod propriè id dicitur ſolùm de Chriſto, cuius figura fuit Moyſes, ſcilicet Deus, & homo, ideò propriè ipſe fuit pax noſtra, qui utraque extrema fecit unum, fuit medius inter diem divinitatis, & noctem humanitatis, peccatorum tenebras amovendo. *ſer. 1. Dom. 3. Adventus.*

36. *Deus præcipit ſui adorationem, & prohibet Idololatriam.*

Ego Dominus Deus tuus qui eduxi te de Ægypto, non habebis Deos alienos in cōſpectu meo. Quid eſt in conſpectu meo? ergone ſolum prohibetur idololatria in conſpectu Dei? ſed nota, quod hic & in ſequenti capite præcipit ſe ſolum adorari: ideò præcipit latriam, & prohibet idololatriam. *lib. 3. d. 37. dub. 1. & d. 9. a. 1. q. 2.* Sed cur præmittit ad hoc præceptum, *Ego ſum Dominus Deus tuus,* qui *eduxi te?* quia per hoc voluit inſinuare rationes, cur debeat adorari ſolus: ſcilicet per ly (*Dominus*) indicat potentiam Patris, per ly (*Deus*) ſapientiam Filij, & per ly (*tuus*) bonitatem Spiritus Sancti: in hoc quod dicit (*ego*), notat identitatem eſſentiæ, ſicque inſinuat ſe eſſe Deum trinum, & unum creatorem univerſorum: notat etiam per ly (*ego*), ſe eſſe eum, qui fecit nos in eſſe naturæ, & per ly (*eduxi te*), notat donum reparationis per Verbum incarnatum, & ob id nos conſtituiſſe in eſſe etiam gratiæ: ex quibus evidenter ſequitur ſolum Deum eſſe adorandum, & ipſi ſoli ſerviendum. *ſerm. 2. in op. de decem precept.*

37. *Deus præcipuè adorandus in templo Deo ipſi dicato.*

Ego ſum Dominus, &c. Si vult adorari Deus, quæritur in quo loco? Reſp. ubique, ſed tamen præcipuè in templo, & domo Dei Eccleſiaſtica, quæ facta eſt, ut illic quidem præcipuè colatur per actum orationis, & adorationis, per quod impletur primum præceptum legale. *in Luc. c. 19. v. 46.*

38. *Non ſolum idololatria committitur ab infidelibus, ſed etiam ſæpè à Chriſtianis.*

Non habebis Deos alienos. Qui ſunt iſti dij alieni? nota quod hic prohibetur idololatria, non ſolùm, quæ ab infidelibus, & Paganis committitur, ſed à Chriſtianis ambitioſis, avaris, & goloſis, & voluptuoſis, qui Deum poſtponunt colentes honores, pecuniam, & ventrem. *op. Diat. ſal. tit. 3. c. 2.*

39. *Pænitentes verò adorant Deum, ipſumque diligunt.*

Ego Deus æmulator, reddens iniquitatem patrum in filios, &c. Ad quid dicit Deus ſe eſſe æmulatorem, & punitorem? ut hominem invitet ad pœnitentiam, & ut intelligamus quod, ſicut peccantes punit, ſic & pœnitentes præmiat tamquam diligentes. *Pſal.* 118. *c.* 11. *v.* 5.

40. *Iuramentum falſum prohibetur.*

Non uſurpabis nomen Dei fruſtra, & ſuper re fruſtra. Nota quod in primo præcepto ordinatur homo ad ſummam Dei Majeſtatem adorandam, in hoc ſecundo ad veritatem Dei recognoſcendam, ob idque vetat juramentum falſum: cum enim homo jurat falſum, tunc idem facit, ac ſi vellet, ut divina veritas mentiatur ſecum. *l.* 3. *d.* 37. *dub.* 2. *& op. de decem præcept. ſer.* 3.

41. *Prohibetur blaſphemia.*

Non uſurpabis nomen Dei, &c. Sed quænam eſt iniquior uſurpatio nominis Dei, quam blaſphemia, quæ eſt loquutio iniqua contra Deum, vel ſanctos? *op. Diæt. ſal. tit.* 3. *a.* 2. Igitur blaſphemi ſuper alios peccatores uſurpant peſſimè nomen Dei.

42. *Obſerva diem ſabbathi, &c.* Vide quæ dicta ſunt *in Exod. cap.* 26. *de obſervantia feſtorum, & aliorum præceptorum.*

43. *Cuſtodia præceptorum conſiſtit in bonis operibus.*

Cuſtodite ea, quæ præcepit vobis Dominus, & facite, &c. Cur addit ad cuſtodiam facite ea, quia perfecta cuſtodia conſiſtit in voluntate, & dilectione, & actione per opera bona. *Pſal.* 118. *c.* 7. *v.* 5. *&* 6.

44. *Caro debet obtemperare ſpiritui, ſed ſpiritus debet etiam compati carni, ita ut ſervetur medium per diſcretionem.*

Non declinabis ad dexteram, vel ad ſiniſtram, &c. Quid eſt declinare ad dexteram, & ſiniſtram? per dexteram intelligitur via ſpiritus, per ſiniſtram via carnis, vult ergo dicere, quod caro debet obedire ſpiritui, ſpiritus autem debet condeſcendere neceſſitatibus carnis, ne ſuccumbat ad moriendum: via ergo media diſcretionis eſt tenenda. *ſer.* 1. *Dom.* 4. *Advent.*

45. *Iuſtus non debet elevari in proſperis, nec dejici in adverſis.*

Nota quod declinabis ad dexteram, vel ad ſiniſtram, &c. Nota etiam, quod per dexteram intelliguntur proſperitates, per ſiniſtram adverſitates: vult ergo Deus, ut caveamus, ne extollamur in proſperis, nec dejiciamur in adverſis, ſed viam mediam teneamus. *op. Comp. Theol. l.* 5. *c.* 6.

46. *In via Dei perſeverandum ſemper: & divina dilectio eſt ſicut mors, & infernus, ſcilicet perpetua debet eſſe.*

Vt timeant te, & cuſtodiant mandata tua omni tempore. Ecce Dominus oſtendit effectum ſuæ bonitatis, cum optat in nobis, ut per eius timorem filialis reverentiæ continuè, & indeſinenter ſine diminutione adimpleamus eius præcepta: divina enim dilectio debet eſſe ſicut mors, & infernus, ſcilicet ratione continuitatis, quia quod ſemel ab eis rapitur, numquam dimittitur. *ſerm.* 4. *Dom.* 17. *poſt Pentec.*

CAPVT VI.

47. *Præcepta Dei cuſtodienda, quia ab ore Dei procedunt.*

Audi Iſrael, & obſerva, ut facias, quæ præcepit tibi Dominus. Cur ad obſervantiam præmittit? ſed nota quod cum dicit (*audi*), vult erigere mentem ad præcipiendum, quod ex ore Dei mandantis procedunt mandata, quia talis cognitio eſt efficaciſſimum motivum ad cuſtodienda, & obſervanda præcepta. *in Eccleſ.* 8.

48. *Deus unus eſt, eſſeque plures Deos eſt impoſſibile, & inintelligibile.*

Audi Iſrael Dominus Deus noſter, Dominus unus eſt. Nota quod toties Deus replicat hanc unitatem Dei, ut pateret, quam ſtultè homines ſibi confingerent plures Deos, cum ſit impoſſibilis; imò inintelligibilis pluritas Deorum. *l.* 1. *d.* 2. *q.* 1. *& d.* 23. *a.* 2. *q.* 2. *&* 3.

49. *Nomen Domini Dei in memoriam nobis refricat debitum ſervitutis noſtræ.*

Audi Iſrael Dominus Deus noſter, Dominus eſt. Cur ad Dominum addit nomen Dei, & poſtea replicat nomen Domini? nonne ſufficiebat, ut vel Dominum, vel Deum ſe appellaret? vel ſolùm una vice ſe Dominum appellaret? ſed nota myſterium maximum: *Deus*, bonitatem ſonat: *Dominus*, poteſtatem deſignat, per hoc igitur innuit, quod ſi filij Dei ſumus, hoc eſt merè bonitatis divinæ, non meriti noſtri: repetit autem nomen Domini, ut indicet, quod ſervitus, quàm Deo exhibemus debitum eſt, non beneficium: *Pſal.* 28. In his igitur verbis intendit in memoriam reducere nobis beneficia à Deo recepta, & debitum, quod habemus, ipſum ſolum colendi, adorandi, & ſerviendi. *Diæt. ſal. tit.* 3. *c.* 2. *& ſer.* 1. *&* 2. *in op. de decem præcept. In ſap. cap.* 13.

50. *In nomine Dei unius continetur omnis cognitio poſſibilis de divinis perfectionibus.*

Audi, Dominus Deus tuus unus eſt. Cur non dicit trinus, ſed unus? Deus unus eſt, & talis proponitur, quia in hoc nomine continentur, & explicantur omnes perfectiones Dei: quia enim unus ſumme eſt, ergo ſumme primum, æternum, ſimpliciſſimum, actualiſſimum, fœcundiſſimum, & perfectiſſimum, & hinc impoſſibile eſt ipſum cogitari non eſſe, nec eſſe niſi unum ſolum. *op. Itiner mentis c.* 5.

51. *Ex unitate ſumma Dei ſublevatur mens contemplativorum ſupra omnia creata.*

Audi Iſrael Dominus Deus unus eſt. Quid prætendit

tendit Deus ex hac notitia ſummæ unitatis divinæ?nihil aliud, niſi ut contemplativus extollat mentem ſupra omnia creata,& ſe conferat ad ſummæ unitatis divinæ contemplationem, & amorem *ſer.* 20.*Hexaem.*

52. *Omnia præcipua beneficia à Deo nobis collata in his verbis recenſentur.*

Audi Iſrael Dominus Deus tuus eſt. Nota hæc tria verba, in quibus recenſentur præcipua beneficia nobis collata,& excitantia ad ipſi ſerviendum toto corde; dicit igitur, (*Dominus*) ſcilicet propter conditionem naturalis eſſe in creatione: dicit (*Deus*) propter collationem multiplicis gratiæ in conſervatione: dicit (*tuus*) propter donationem ſui ipſius ſcilicet in gratia, & gloria. *ſer.*4.*Dom.*17. *poſt Pentecoſt.*

53. *Deus diligendus ex toto corde, ex tota mente, & ex tota fortitudine, &c.*

Videtur, quod non benè conformetur hoc præceptum cum præcepto Chriſti *Matth.* 22. ubi dicitur, quod diligamus Deum ex toto corde, ex tota anima, & ex tota mente ubi non additur ex tota fortitudine; ſed reſpondetur, quod in his, & in illis verbis præcipiuntur actus trium potentiarum animæ,ut ſe applicent ad perfectè diligendū Deum; dicitur autem ex toto corde, ſcilicet per rationalem, ex tota anima per concupiſcibilem,& ex tota fortitudine per iraſcibilem: vult ergo Deus, ut ſapienter, dulciter, & fortiter ipſum diligamus. *l.*3. *d.*27.*dub.*3.

54. *Vult Deus diligi à nobis perfectiſſimo modo.*

Diliges Dominum Deum ex toto corde, anima, & fortitudine. In quibus verbis dat nobis modum perfectiſſimè Deum diligendi: cum enim dilectio Dei exigat unionem animæ cum ipſo Deo, nec poſſit ei uniri, niſi cognoſcatur, hinc dicit, *diliges Dominum ex toto corde*, per intelligentiam, & cognitionem, ſcilicet per ſoliditatem fidei, fideliter credendo abſque ſeductione per fallacias fictè imaginando alios Deos, & tranſeundo ad voluntatem opere comprobando efficaciter, ut nulla admittas contraria, ut ſcilicet cor totum detur, cui totum debetur; unde cum aliquid amamus ſuprà Deum, vel præter Deum, nequam eſt: ſicut enim intellectus errat in cognoſcendo, ita & affectus in diligendo: Secundò addit, *ex tota anima*, ſcilicet cum ſinceritate animi in affectiva, ne alliciaris blanditiis, & te convertas ad exteriora, ne interponatur nubes aquoſa carnalis frigiditatis,ſed immediatè recipiat immiſſionem divinorum radiorum cor inflammantium: Tertiò addit, *ex fortitudine tota*; id eſt cum fortitudine, & ſoliditate ſtudij in affectiva, ne frangaris obſequiis, & pro eo mori non timeas. *Pſalm.* 118.*v.*38.*ſerm.*4. *Dom.*17. *poſt Pentecoſt.*

55. *Deus ſolus vult totum amorem noſtrum in affectu, & effectu.*

Diliges Dominum ex toto corde tuo. Nota, quòd Deus vult totum amorem noſtrum quoad affectum, & quoad effectum: nam non diligit ex toto corde Deum, qui de ſe aliquid relinquit, & dilectionem in effectu non oſtendit, & cujus vita à corde diſcordat,non enim vult Deus partiri ſuum amorem; hinc exigit Deus fidem perfectam,pœnitentiam,& contritionem, munditiam à peccatis, obedientiam in præceptis, recurſum ad ipſum in oratione. *ſer.*2. *Domin.*17. *poſt Pentecoſt.& lib.*2.*diſtinct.*38. *artic.*1. *quæſt.*3. *& lib.*3. *diſtinct.*29. *art.*1. *quæſt.*2. *& in Luc. cap.*16.*v.*13.

56. *Deum ex toto corde non amat, qui alium finem ſibi in actione præfigit.*

Diliges Dominum Deum ex toto corde, &c. Si vult noſtrum amorem ex toto corde; ergo Deum non amat, qui alium finem principalem præter Deum ſibi præfigit: adverte tamen, quòd duo principales fines non poſſunt eidem actioni præfigi: bene autem duo fines,quorum unus ſit principalis,alter minus principalis, vel ſubordinatus: ut ſi quis vult ire ad Eccleſiam ad Deum colendum, & ſimul propter malum alium finem,hoc eſt illicitum: ille verò, qui vadit ad celebrandam Miſſam, & ſimul accipiendum ſtipendium, non in malum adhibendum, hoc poteſt licitè fieri. *lib.* 2. *diſt.*38. *a.*1.*quæſt.*3.

57. *Dilectio Dei exigit conformitatem ad ſuam voluntatem.*

Diliges Dominum Deum, &c. Si ergo vult Deus noſtrum amorem, ergo etiam tenemur conformare noſtram voluntatem voluntati Dei ſaltem in ratione volendi,ſcilicet liberaliter,ſicut vult Deus, licet quoad actum non ſemper teneamur. *l.*1. *d.*48. *a.*1.*q.*1.*& art.*2.*q.*1.

58. *Dantur varij gradus in dilectione Dei ſecundùm magis, & minus.*

Diliges Dominum ex toto corde, &c. Si omnes tenemur diligere Deum ex toto corde, &c. ergo omnes erunt æquales in charitatis poſſeſſione? ſed hoc eſt falſum, cum detur magis, & minus: quomodò ergo in omnibus datur dilectio ex toto corde? ſed reſpondetur, quòd datur ſtatus in charitate multipliciter, ſcilicet, vel ſecundùm actum,cum ampliùs non procedat, ut in viris perfectis, cum deveniunt ad menſuram decretam à Deo ſecundùm diſtributionem ſuæ ſapientiæ: vel ſecundùm aptitudinem, ſicut eſt in beatis, qui non poſſunt amplius proficere: aut ſecundùm poſſibilitatem ſuſcipientis, & ſic ſolum in Chriſto, & in Beata Virgine datur ſtatus: unde charitas omnimodè perfecta eſt in ſolo Deo;in genere verò eſt in creaturis, quæ pertingunt ad ſtatum completum, ad quem ſunt, & hoc eſt diligere Deum ex toto corde, anima, &c. *l.*1.*d.*17.*p.*2.*qu.ult.*

59. *In ſola dilectione ſtat obſervantia omnium præceptorum.*

Diliges Dominum Deum ex toto corde, &c. Si ſuprà in primò præcepto decalogi ordinavit dilectionem ſuam Deus, cur nunc ipſam repetit abſque eo quod de aliis mentionem faciat? quia omne mandatum eſt de ſola dilectione,& in ſola charitate ſolidatur: multa quidem ſunt præcepta, & opera noſtra, ſed ſi non maturentur, & excoquantur ab igne charitatis ſilvatica, & immatura ſunt. *ſer.*8.*de Apoſtolis.*

60. *In quonam conſiſtit perfectus modus Deum diligendi.*

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, anima, & fortitudine. Cur hic addit, & *in tota fortitudine*, & non dicit, ut *in Luc.cap.*10.*ex tota mente tua?* Sed nota, quòd tam lex, quàm ſancti Evangeliſtæ, licet diſſentiant in verbis, conſentiunt tamen in re, nam perfectus modus diligendi Deum, requirit ut referamus in ipſum cogitationes, & affectiones, & operatiooes omoes; quæ tria continentur io lege; ſed quia cogitationes ſunt intellectivæ cordis, & memorativæ mentis, binc apud Evangeliſtas additur ex tota meote: & quia qui refert quod interius eſt, ſcilicet actum memoriæ, intelligentiæ, & voluntatis in Deum, per conſequens refert opera, ideò in his tribus clauditur relatio omnium virium, & ideò Sanctus Lucas addit ad majorem explicatinoem ex omnibus viribus tuis. *In Luc.c.*10.*v.*27.*& c.*13.*v.*21. *& in Ioan. collat.*64. Non ſufficit ergo dilectio interior abſque concurſu operum, quis fides ſine operibus mortua eſt, & dilectio cordis exigit exhibitinnem operis.

61. *Impoſſibile eſt duobus Dominis ſervire.*

Diliges Dominum Deum ex toto corde. Vide qunmodò Deus vult totum cor noſtrum, Diabolus ſimiliter: pugnant igitur ad invicem Deus, & Diabolus circa poſſeſſionem cordis noſtri: ideò impoſſibile eſt duobus Domiois ſervire. *Luc. c.*16. *v.*13. *& c.*9.*v.*35.

62. *Peccatum non eſt oblivio præceptorum, niſi ſit voluntaria.*

Cave ne obliviſcaris Domini Dei tui. Ergone oblivio erit peccaminoſa, & quomodò poteſt eſſe talis, ſi non ſubjacet voluntati? ſed reſpondetur non eſſe peccaminoſam, niſi ſit voluntaria ſaltem io cauſa, vel coocomitanter, vel autecedenter. *l.*3. *d.*43.*a.*2.*q.*2.*& d.*7.*p.*2.*art.*1.*q.*2.

63. *Deum timere eſt ipſum adorare, & ipſi ſervire.*

Dominum Deum timebis, & illi ſoli ſervies. Nota quòd hic addit ſervitutem, & adorationem ad majorem expreſſionem, & executionem præcepti timendi Deum, quia in hoc verè conſiſtit perfectus Dei timor: adorare enim Deum, eſt ei totam mentem per bumilitatem, & timorem filialem ad devotionem ſubſternere, & ipſum principium, ac finem omnis boni eredere. *In Ioan. collat.* 22. *Vide Luc.c.*4.*v.*8.*&* 12.

64. *Incautè ſe exponens periculo peccati, tentat Deum.*

Non tentabis Dominum Deum tuum. Quid eſt tentare Deum? ergone homo poteſt tentare Deum? tentare Deum eſt velle præſumptuosè ſe exponere periculo tentationis, & lapſus, nimis confidens in ſe; hoc maximè cavendum eſt in familiaritatibus mulierum. *op.de profect.religioſ.l.*1.*c.*38.

CAPUT VII.

65. *Gratia Dei expellit ſeptem vitia capitalia.*

Cum introduxerit te Dominus in terram, &c. & deleverit gentes ſeptem, &c. Nota quòd Iſraelitæ adjuti ab Angelo triumpharunt de ſeptem nationibus, quæ à Deo deletæ ſunt per id ſignificatur, quòd gratia Dei ſeptem vitia capitalia expellit, & diſſipat; ponitque Deum in poſſeſſionem ſuæ terræ, nempè animæ, ejuſque potentiarum, & affectionum, quæ priùs per peccatum in poſſeſſionem inimicorum erant devolutæ. *op. de profec. religioſ. l.*1.*c.*11.*& op.Hierarch.Eccleſ.p.*1.*c.*1.

66. *An matrimonium fidelis cum infideli ſit licitum, & validum.*

Non ſociabis cum Chananæis coniugia. Videtur quòd prohibitum fuerit Iudæis contrahere conjugia cum infidelibus, & tamen ſcimus, quòd Moyſes ſumpſit uxorem gentilem, & ſimiliter Ioſeph Ægyptiam: ſed advertendum quod Deus tantùm prohibuit matrimonium in lege veteri cum Chananæis mulieribus, ex hoc quod Deus condemnaverat eas morti, & obſtinatæ erant in malo, non verò cum cæteris, dummodò abeſſet periculum lapſus in idololatriam: In lege autem nova prohibitum eſt cum carentibus fidei Sacramento ſcilicet Baptiſmo, non verò cum hæretica. *lib.*3. *d.*39. *art.* 1. *q.*1.

67. *Deus vult, ut ſocietatem malorum fugiamus, eſt enim perículoſiſſima.*

Non inibis cum eis fœdus, nec ſociabis cum eis conjugia. Cur Deus permiſit, ut cum cæteris infidelibus inirent fœdus, & conjugia exceptis Chananæis? quia erant gentes in malo obſtinatæ, ideò in odium enormium peccatorum ipſarum, & ad vitandum periculum lapſus in eadem peccata, hoc prohibuit Deus ſuis ſequacibus. *l.*4.*d.*39.*art.*1.*q.*1. *& in Sapien.c.*12.

68. *Fideles juſti ſunt peculiaris populus Dei, & à Deo differenter, & cum ſpeciali gratia enutriti.*

Populus ſanctus es Domino Deo tuo, te elegit Dominus, ut ſis ei populus peculiaris de cunctis populis, qui ſunt ſuper terram. Nota boc dictum eſt Iudæis, & tamen in Iudæis nunc reprobatis à Deo non verificatur: quomodò igitur verificantur hæc dicta? ſed advertendum, quòd verè dictum eſt, & verificatum de populo Iſrael, qui peculiariter maximis beneficiis, & manna, & verbis à Domino enutritus fuit: nunc verò hæc promiſſio translata eſt ad Chriſtianos, de quibus verè hæc poſſunt dici: omnia enim hæc erant figura Sacramentorum novæ legis. *Sap.c.*16.

69. Sterilitas

69. *Sterilitas naturalis in mulieribus legis veteris erat ignominioſa: nunc autem ſterilitas per voluntatem ſervandi virginitatem eſt laudabilis; ſicut & opprobrioſa ſterilitas bonorum operum.*

Non erit ſterilis apud te utriuſque ſexus. Nota quod in lege veteri ſterilitas erat ignominioſa, quia fructum ventris illud tempus requirebat; nunc autem ſterilitas voluntaria benedicitur, ſcilicet per obſervantiam caſtitatis, ſicut è contra ſterilitas bonorum operum maledicitur. *lib.4. d.33. dub.1. & in Luc. c.1. v.25.*

70. *Peccatum mortale eſt infirmitas peſſima: Item & delectatio inordinata ad peccatum diſponens.*

Auferet à te Dominus omnes languores tuos, & omnes infirmitates peſſimas. Sed quomodò verificatur hæc promiſſio, cum certum eſt etiam Iudæos ſubjectos fuiſſe infirmitatibus variis? item quænam ſunt iſtæ infirmitates peſſimæ? ſed reſpondetur, quod ibi loquitur de infirmitatibus ſpiritualibus, ad quas curandas miſſus eſt Chriſtus medicus animarum, ſcilicet ad auferendos languores, nempè inordinatas delectationes ad peccatum diſponentes, & ad curandas infirmitates peſſimas peccati mortalis: verè enim eſt infirmitas occidens animam. *In Ioan. c.15. v.2.*

71. *Terror, & pavor eſt proprius inimicorum Dei.*

Crabrones mittet Dominus in eos, donec deleat eos, ſcilicet in inimicos Dei. Nota Crabrones ſunt timores acerrimi pungentes acerrimè corda, hos immittet Dominus in eos, qui inimicitiam contra Deum, ejuſque filios exercent, eos perſequentes odiis, & cruciatibus; & hi Crabrones, timoreſque ſunt prænuntij furoris divini, & deſolationis imminentis. *In Sap. cap. 12.* Ex hac doctrina transfer mentem ad punctiones conſcientiæ malorum, quæ non ſinunt eos quietè vivere, ſuntque prænuntiæ pœnarum, quæ eis in Inferno imminent.

CAPVT VIII.

72. *Chriſti Domini ieiunium quadraginta dierum fuit in mora Iudæorum in deſerto per quadraginta annos.*

Adduxit te Dominus quadraginta annis per deſertum, ut affligeret te atque tentaret te, ut nota fierent, quæ in animo verſabantur; afflixit te penuria, & cibaria magna dedit tibi. Nota quòd hoc fuit figura Chriſti Ieſu, qui ductus in deſertum à Spiritu Sancto, ſtetit ibi quadraginta dies (annus enim ſæpè in Sacra Scriptura pro die annumeratur) per deſertum aſperitatis, ubi ſe afflixit primò fame, & poſtea cibatus miniſterio Angelorum; & hoc ut nota fierent exempla ſuæ patientiæ. *ſer.2. Dom.1. quadrageſim.*

73. Non datur conſolatio cæleſtis cibi, niſi præcedat afflictio cibi terreſtris, ut patet ex hoc textu. *ſermon. 2. Domin. 1. quadrageſima.*

74. *Vult à nobis Deus reminiſcentiam divinorum beneficiorum.*

Recordaberis cuncti itineris, per quod adduxit te Dominus quadraginta annis per deſertum. Sed cur non reminiſcitur beneficiorum, alibi, quàm in deſerto receptorum? quia manſio filiorum Iſrael in deſerto fuit figura manſionis noſtræ in deſerto hujus mundi: Nobis igitur hæc dicta ſunt, ut recordemur beneficiorum acceptorum in deſerto hujus mundi per tot annos: beneficiorum inquam temporalium, quæ in terra, in mari, in aere homini ordinavit; beneficiorum naturalium corporis: beneficiorum ſpiritualium, quæ Chriſtianis ſuper paganos, & infideles contulit, in Sacramentis, in fide, in virtutum collatione. *ſerm. 3. Domin. 5. poſt Pentecoſt.*

75. *Deus cum pane Sacræ Scripturæ, & meditatione myſteriorum fidei noſtræ copulat etiam dulcedinem cæleſtem.*

Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod egreditur de ore Dei, &c. Quomodò non in ſolo pane? nonne multi inveniuntur, qui ſolo pane nutriuntur etiam longo tempore? vult docere Deus, quod in ſolo pane lecturæ Sacræ Scripturæ non vivit homo ſpiritualis, nam cum tali meditatione connectit Deus dulcedinem cæleſtem. *ſer.4. Domin.4. quadrageſima, & ſerm.2. a.2. de uno Sancto Doctore.*

76. *Quarè in menſa religioſorum introducta fuerit lectio ſpiritualis.*

Non in ſolo pane, &c. Quæ conformitas eſt inter panem, & verbum ex ore prolatum? quomodò verbum etiam ex ore Dei prolatum poteſt loco panis enutrire? ſed attende myſt[illegible]: nam comparat hic cibum corporalem cum [illegible]ali, datque intelligere, quòd vir juſtus non e[illegible]het eſſe contentus de cibo naturali pro en[illegible]o corpore, ſed debet magis inhiare, ſeque providere cibo ſpirituali animæ: hinc eſt, quòd religioſorum mos antiquiſſimus ſanctè eſt introductus, ut dum religioſi ad menſam cibum corporalem ſumunt, lectio ſpiritualis ſimul inſeratur, ut mens ruminando myſteria cæleſtia paſcatur. *In Luc. cap.14. v.12.*

77. *Verbum Dei cibus eſt animæ.*

Non in ſolo pane, &c. Sed in omni verbo, &c. Ergo cibus animæ eſt verbum Dei, ſicut enim cibus corporalis habet tria, ſcilicet ſaporem, nutrimentum, & maſſam, primum delectat, ſecundum nutrit, tertium onerat; ſic & verbum Dei fauces ſpirituales delectat, paſcit, & vegetat ſubſtantiam ſpiritualem, & maſſam aggravantem infirmitatem noſtram ejicit. *Pſal.118. v.103.*

78. *Pompa veſtium contemnenda.*

Veſtimentum tuum nequaquam vetuſtate defecit, &c. Cur Deus nobis Chriſtianis non idem concedit, ſi hoc prodigium factum eſt Hebræis, quorum veſtimenta per quadraginta annos non fuerunt vetuſtate attrita? Nota quòd hanc gratiam nobis non impertitur, ut ſciamus, quòd de veſtibus ex-

ternis

ternis non eſt multum curandum: voltque à nobis contemptnm veſtium externarum. *Ecclef.c.*3.Valdè autem abſurdum eſt putridum cadaver pretioſa veſte ornati. *In Luc.c.*16.*v.*19.

79. *Servi Dei debent vitam activam, ſimulque vitam contemplativam amplecti.*

Introducet te in terram bonam, terram olei, & mellis. Cue ſpecialiter fit mentio de oleo, & melle? Nota, quòd hæc terra bona eſt ſtatus vitæ ſpiritualis: per oleum jucunditas contemplationis, per mel utilitas vitæ activæ in proximum; daturque intelligi, quòd vir ſpiritualis, non ita debet eſſe actuoſus, ut contemplationem Dei deſerat, nec ita otioſus, ut utilitatem proximi non requirat: ſunt igitur duæ vitæ ad invicem ſimul connexæ. *In Ioan.collat.*40.

80. In gloria eſt abundantia omnium deſiderabilium bonorum, quod exprimitur hic ubi dicitur, quòd in terra promiſſionis erit abundantia omnium. *Diat.ſal.tit.*10.*c.*4.

81. *Dei memoria ejuſque dilectionis ſemper habenda.*

Cave nequando obliviſcaris Domini Dei tui. Vide quomodò Deus vult, ut memoriam Dei habeamus omni tempore, ideò præcipit, ut diligamus ipſum ex tota mente. *In Luc.c.*10.*v.*27.

82. *Mundi pericula quanta.*

Ductor fui tuus in ſolitudine, in qua erat ſerpens flatu adurens, ſcorpio, & dipſas. Hæc ſolitudo eſt Mundus, in quo eſt ſerpens flatu adurens, ſcilicet inflans ſuperbia, ſcorpio, qui in facie blanditur, & cauda interficit, ſcilicet concupiſcentia: & dipſas, quæ mordendo facit homines ſitire uſque ad mortem, ſcilicet avaritia. *ſer.*3.*Dom.*1.*quadrageſima.*

83. *Sine Spiritu Sancto ductore, non poteſt homo ſe liberare à periculis Mundi.*

Ductor tuus fui in ſolitudine, &c. Vide quomodò Iudæi tranſierunt liberi per deſertum à tot ſerpentibus, & periculis, ſcilicet ductore Deo, ut intelligeremus, quod vincere non poteſt homo tentationes, niſi habeat Spiritum Sanctum ductorem; & è contra, qui ducatum Chriſti Ieſu ſequitur, liber evadit ab omni periculo. *ſer.*3. *Dom.*1. *quadrageſima, & in Sap.c.*16.

84. *Memoria beneficiorum Dei frequenter habenda, hæcque præſervat à peccatis.*

Recorderis Domini Dei tui, quod ipſe vires tibi præbuerit, ut impleret pactum ſuum, &c. Nota quòd inter alia monita à Deo populo exhibita, hoc inter alia vult eſſe memorabile, quod recordentur beneficiorum Dei, antequam tradantur in reprobum ſenſum: dicitur igitur recorderis Domini Dei tui; nempe quia Creator eſt, quia dedit potentiam, & operationem bonam, quia pro nobis incarnatus, quia redemptor, quia nobis cibum de Cælo dedit, quia remunerator ſecundùm merita, imò ad votum, & deſiderium noſtrum. *Ecclef.c.*12.

CAPUT IX.

85. *Merita ſibi attribuere ſuperbia eſt: Deo attribuere humilitas eſt.*

Ne dicas in corde tuo, propter iuſtitiam meam introduxit me Dominus, &c. Vide quid prætendit Dominus à ſuis ſervis, ſcilicet, quod Deo, non ſibi attribuant merita, & gratias: id enim eſt humilitatis, & veritatis actus: ſicut oppoſitum eſt ſuperbiæ & vanitatis. *l.*3.*d.*26.*art.*2.*q.*2. *ad ult.* Sed hic nota quòd de divinis bonis quidam manifeſtè efferuntur, ſcilicet attribuendo ſibi ea, quæ ſunt pota dona Dei, & hi ſunt ſuperbi: quidam manifeſtè humiliantur, & hi ſancti, & humiles: quidam paſſim humiliantur gratias agendo, & partim efferuntur ineptè exultando, ut fuit in diſcipulis, qui gaudebant de ſubjectione Dæmonum, in quo aliquid laudabile principaliter erat, & aliquid reprehenſibile. *In Luc.c.*10.*v.*17.

86. *Iejunium quadrageſimale multa bona ſpiritualia animæ affert.*

Perſeveravi in monte quadraginta diebus, &c. duas tabulas lapideas ſcriptas digito Dei dedit mihi Dominus. Ecce quomodò jejunium quadrageſimale non ſolùm ad veniam conſequendam utile eſt, ſed & ad gratiam augendam: per ipſum enim dantur tabulæ ſcriptæ digito Dei, ſcilicet amor Dei, & proximi, & ideò ejicitur Diabolus à corde hominis per jejunium. *ſer.*4.*Dom.*1.*quadrageſima.*

87. *Pænitentia reducit animam in gradum priſtinum innocentiæ.*

Deus dedit Moyſi duas tabulas lapideas ſcriptas digito Dei. Nota quòd primæ duæ tabulæ fuerunt fractæ, & aliæ duæ fuerunt de novo factæ, & ſcriptæ: quid eſt hoc? niſi quia primæ ſignificant innocentiam: ſecundæ pœnitentiam: ſi primæ franguntur, Deus providit, ut ad pœnitentiam recurreret homo, quia hæc reducit in gradum priſtinum, & omnes defectus revocat ad perfectum. *op.Diat.ſal.tit.*3.*c.*1.

88. *Præcepta ſunt indelebiliter in corde, & in corpore multipliciter.*

Dedit mihi duas tabulas digito Dei conſcriptas. Cur in tabulis digitus Dei voluit conſcribere decem præcepta Decalogi? ut eſſent indelebilia: ſcilicet ut daret intelligi, quod non ſolum per Sacram Scripturam nobis enunciantur, ſed & in corde, in manibus, in pedibus, in quibus ſunt decem articuli: in quinque ſenſibus corporis duplicatis, ut ſemper ea in memoria verſarentur. *opuſc. Diat.ſal.tit.*3. *cap.*1. Sed heu multi habent tabulas non lapideas, ſed vitreas, quia deficiunt in præceptorum obſervantia. *ſerm.*4.*Dom.*1.*quadrageſ.*

CAPUT

CAPUT X.

89. *Timor Domini ſuper omnia habendus: ad hunc debent dirigi omnes actiones.*

Et nunc Iſraël, quid Dominus requirit à te, niſi ut timeas Dominum, & ambules in viis ejus, &c. Cue non dicit, ut ames Deum? nonne amor Dei excellit timorem; ſed nota, quòd hic loquitue de timore filiali, hic enim facit declinare à malo per timorem, & bonum apprehendere per mandatorum obſervantiam. *in Eccl.c.12.*

90. *Obſervantia mandatorum conſtituit hominem in eſſe veri hominis.*

Et nunc Iſraël; quid requirit à te, niſi ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis eius, &c. cuſtodiaſque mandata Domini Dei tui, &c. Vide quid à te ô homo requirat: in hoc eoim ſtat totum eſſe hominis, ejoſqoe perfectio, nempè in obſervantia mandetorum Dei. *in Eccleſ.c.12.*

91. *Obſervantia mandatorum excitatur in nos ex divina authoritate Dei præcipientis.*

Et nunc Iſrael, quid petit Dominus Deus tuus à te niſi ut timeas ipſum, &c. Cur ad timorem Domini, & obſervantiam mandatorum Deus vult, ut præmittatur hoc nomen Domini Dei tui? quia per tria motiva præcipua nobis proponitur excitatio ad obſervantiam præceptorum Dei: nempe magna authoritas præcipientis ex eo quod nos creat magna ſua potentia, quod ſignificatur per illam particulam, *Dominus*: Secundò ex eo, quia mira ſua ſapientia nos gubernat, quod ſignificatur per ly., *Deus*: Tertiò ex eo, quod nos ſua benevolentia ſalvat, ideò dicitur, *Tuus. ep. de decem precept.ſer.1.*

92. *Myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis inſinuatur in lege.*

Et nunc quid aliud Dominus Deus tuus petit à te, niſi ut timeas Dominum Deum tuum, & diligas eum, &c. Cor hæc tria nomina connectit ſimul, & denuò repetit dicens, *Dominus Deus tuus?* nonne ſufficiabat dicere quid aliud Deus petit? ſufficiebat qoidem, ſed additæ ſunt iſtæ tres voces ad inſiouandum objectum divioitatis, & myſteriom Saoctiſſimæ Trinitatis: nam per illem vocem (*Dominus*) inſinuatur Patris poteotia: per ly, (*Deus*) Filij ſapieotia, per ly (*tuus*) Spiritus Sancti clementia. *ſermon. 4. Domin. 17. poſt Pentecoſt.*

93. *Deo ſerviendum cum timore, humiliter, obedienter, fideliter, & ferventer ad gratitudinem ſervandam cum Deo.*

Et nunc quid aliud Dominus Deus tuus petit à te, niſi ut timeas Dominum Deum tuum, & diligas eum. Nota hæc verba qoàm ſuccoſe appareant, nam in ipſis non ſolùm inſinuat myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, ut dictum eſt, ſed dat intelligere modum, quo poſſimus beneficiis à Deo collatis reſpundere: Inſinuat autem per illud vocabulum (*Dominus*) beneficium Creationis; per illud (*Deus*) beneficium conſervationis, per tertium (*Tuus*) ejus bonitatem, & clementiam in nos, addit deinde, *ut timeas Dominum, & diligas eum, & ambules in viis eius*, ad inſinuandum modum, quo Deo eſt ſerviendum, ſcilicet eum timore, ſubjectione, obedientia, fidelitate, & amore. *ſermon. 4. Domin. 17. poſt Pentecoſt.*

94. *Totum cor exigit Deus à nobis.*

Et nunc quid aliud Dominus, &c. niſi ut ſervias Domino Deo tuo in toto corde, &c. Quid eſt ſervire Domino in toto corde, eſt præbere hoſpitium proprium Domino: item converſi totalitee in Deum per contritionem interiorem, & per operationem ſanctam exteriorem: & hæc eſt obſervantia mandatorum Dei, quam exigit hic Deus dicens, *cuſtodias mandata. ſerm. 2. Domin. 17. poſt Pentecoſt.*

95. *Deus petit, ut primo loco Majeſtatem ſuam cum benedictione laudemus.*

Et nunc quid aliud Dominus, &c. Quid eſt, qood in his verbis, in quibus explicat Deus ſuam voloutatem, primo loco nominat ſe Dominom, poſtea Deum? Cor non primo ponit Deom? Deus enim erat ab æterno actu, & habitu, ſed Dominos tantom habitu, acto verò ſolùm poſt creationem rerum? quia cum exigat à nobis obſequium, proponit primo loco ſuam majeſtatem, & authoritatem, ut exciter nos ad ipſam colendam, & benedicendam. *ſermon. 1. de decem precept. & in Luc. cap. 1. v. 68.*

96. *Deus peculiari privilegio appellatur Deus Cælorum, ſcilicet Angelorum, Iuſtorum, & Sanctorum.*

En Domini Dei tui Cælum eſt, & Cælum Cælorum. Ad quid replicat hoc oomen Cæli? & quid eſt Cælum Cælorum? Nota, quòd plures ſunt Cæli à Deo creati, per quos ſignificantur Angeli ſancti, & juſti, quorum peculiariter dicitur Deus Cælum Cælorum, ſcilicet io ipſis regnans. *epuſc. Eccleſ. Hierarch. part. 4. cap. 1.* Hinc elice quod Deus non dicitur propriè Deus peccatorum, cum ſint ſub ſubjectione Diaboli.

97. *Deus vult cor noſtrum purificatum ab omni impuritate.*

Circumcidite igitur præputium cordis veſtri, & cervicem veſtram duriſſimam. Nota illam particulam illativam (igitur) nempe qualem conclusionem exigat Deus à nobis poſt præmiſſam explicationem ſuæ Majeſtatis, & voluntatis, nempe circumciſionem cordis: ſed quodnam præputium eſt hoc, quod à cordibos noſtris amputare debemus? nonne hæc eſt particula carnis, non cordis? ſed loquitur hic Deus per Metaphoram; vult enim, ut circumcidamus à corde, ſcilicet ab iraſcibili contumaciam, & cervicoſitatem, à rationali magnam cogitationem, & à concupiſcibili

inordinatam cupiditatem. *in Ioan. collat. 37. & ſer. 2. in Circum.*

98. Ex cognitione primitatis, & maioritatis divinæ excitatur anima ad obſervantiam divinorum mandatorum.

Quia Dominus Deus noſter ipſe eſt Deus Deorum; & Dominus dominantium. Cur Deus ſe appellat Deum Deorum? nonne eſt de fide, quòd unus Deus eſt? Nota quòd Deus ſe Deum Deorum, & Dominum dominantium ſæpè nominat in Sacra Scriptura, quia vult ut homo cognoſcat ſuam authoritatem, & primitatem imprincipiabilem, item & poteſtatem, ut hinc animus exciteiur ad obſervantiam ſuorum præceptorum. *ſer. 1. de decem præcept. & op. principium Sacræ Scripturæ.*

99. Dei providentia in omnibus reſplendet, ſimulque Iuſtitia.

Domine Deus noſter, &c. Magnus, potens, terribilis, qui perſonam non accipit. &c. In his verbis patet, quod Spiritus Sanctus intendit retrahere homines à cogitatione erronea ſcilicet, ut ex viſa hominum malitia non credat deeſſe divinam providentiam: Sed cur cum tanto circuitu, & repetitione verborum hoc deprædicat hominibus, qui tam fideliter in Deum credebant, nempe Iſraelitis? Quia, cum plurimæ videantur everſiones mundanæ, neceſſaria eſt hæc repetita cognitio de divina Providentia, & Iuſtitia; licet enim creaturæ non ſentiant ſibi invicem, & non ordinentur per ſe, ordinantur tamen à Deo ſecundùm ſuam providentiam, quæ ſcit malis benè uti: Vnde rectè dicit, quod Deus ſervans rectiſſimam Iuſtitiam, non eſt acceptator perſonarum, vel meritorum. *In Eccleſ. cap. 5. & in Luc. c. 20. v. 21.*

100. *Hoſpitalitas Deo chara.*

Deus amat peregrinum, & dat ei victum, atque veſtitum. Quomodò id verificatur; Nonne ſæpè peregrini pauperes in miſeriis vivunt, & aliquando defectu cibi, vel veſtitus pereunt? Nota, quod dicitur Deus amare peregrinum, & dare ei victum, quatenus vult, ut à nobis ſubleventur, & recipiantur: dicit autem eos amare, quia vult, ut ipſum Deum in pauperibus recognoſcamus, ideoque gratiam ſuam confert recipientibus eos, fœneratur enim Domino, qui miſeretur pauperis: *In Luc. c. 19. v. 6.*

101. Deo eſt adhærendum per fidem, ſpem, & charitatem

Dominum Deum tuum timebis, ei ſoli ſervies, ipſi adhærebis. Hic notandus eſt ordo verborum Spiritus Sancti in hoc capitulo: Primò enim retrahit à malo, deinde ad perſeverantiam inducit proponendo timorem Domini omnipotentis, & deinde acceſſum per orationem ad Deum ſuadet: In oratione enim ferventi Anima Deo adhæret per fidem, ſpem, & charitatem. *Pſalm. 118. capit. 2. verſ. 15.*

CAPUT XI.

102. Non ſufficit Dei dilectio, & amor abſque continuatione, & perſeverantia finali in omnibus tam minimis, quàm maximis rebus.

Ama Dominum Deum tuum, & obſerva præcepta ejus, & cæremonias omni tempore. Quid eſt omni tempore? Ergone poterit ſemper homo actu in Deum ferri? Præterea, quomodò obſervantiam connectit cæremoniarum cum præceptis divinis ad mortale obligantibus? Sed nota, quod poſt amorem Dei propoſitum ſubdit obſervantiam non ſolùm præceptorum, ſed & cæremoniarum, & deinde addit, *omni tempore*: quia amor Dei non eſt otioſus: non enim ſcit quieſcere, & ſi operari renuat, jam amor non eſt. *ſerm. 1. de Sancto Iacobo, & ſermon. 8. de Apoſtol.* Et quia amor manifeſtatur in operibus, exigit obedientiam in iis, quæ Deo placent; perfecta autem obedientia, non ſolùm in maximis, ſed & in minimis conſpicitur. *opuſ. 25. memorialis, & in Ioan. cap. 14.* Hinc connectit obſervantiam præceptorum, cum cæremoniis. Addit deinde, *omni tempore*, quia continuatio temporis requiritur ad cuſtodiam dilectionis, eſtque proprium perſeverantiæ finalis: hinc dicit, *ama Deum omni tempore*, ſcilicet, ut ſit charitas in mente, & exprimatur in corpore, & in ore. *Pſal. 118. c. 2. v. 4.*

103. Summa potentia divinæ conſideratio excitat ad obſervantiam mandatorum.

Oculi veſtri videant opera Domini magna, quæ fecit, ut cuſtodiatis mandata, &c. Ad quid proponit prodigia, & miracula à Deo facta Iſraelitis, ut cuſtodirent ejus mandata? Nonne ſufficiebat eis ſcire lumine fidei quis eſſet Deus præcipiens ipſa? factum eſt, quia voluit denuò refricare memoriam tot prodigiorum, ut eos excitaret ad cognitionem ſummæ potentiæ divinæ per ipſa oſtenſæ, quia hoc eſt maximum motivum ad obſervantiam præceptorum Dei. *ſerm. 1. de decem præceptis.*

104. Scientia Sacræ Scripturæ è Cœlo irrigatur; ſcientia humana è terra venit.

Terra, quam intrabis poſſidendam non eſt ſicut terra Ægypti, &c. Quodnam diſcrimen erat inter has duas terras? Nonne erant ejuſdem ſpeciei, & utraque fertiliſſima? quia terra Ægypti fœcundabatur per aquas fluminis: Terra promiſſionis per aquas è Cœlo cadentes, & per hoc dat Deus intelligere quale diſcrimen ſit inter ſcientias mundanas & ſacras: nam ſcientiæ humanæ, quæ à terra trahunt lumen & ibi ſiſtunt: At Sacra Scriptura, & Dei Verbum à Deo exit, à luce divina viſitatur, aſſiſtiturque; & ideò habet pullulationes vitam Animæ tribuentes, & ubertimos fructus conferentes, quantum ad allegoriam, tropologiam, & anagogiam, *ſer. 4. Hexam.*

105. *Quale*

105. *Quale diſcrimen inter opera facta in peccato mortali, & inter facta in gratia.*

In terra Ægypti, iacto ſemine in hortorum morem aqua irrigua ducuntur? In Terra verò Iſrael de Cœlo expectas pluvias. Ad quid notat Sacer ſcriptor hanc differentiam irrigationis terræ Ægypti, & terræ promiſſionis? Si per irrigationem aquarum fluminis terra Ægypti in hortum, & viridarium convertebatur, ad quid eam comparando cum Terra promiſſionis per pluvias cæleſtes irrigata intendit illam vilificare, iſtam exaltare? Sed nota maximum myſterium: Per terram Ægypti ſeminatam intelligitur Anima in peccato mortali exiſtens operans vel cauſa timoris ſervilis, vel intuitu commodi temporalis, quæ licèt multum ſeminet, multaque bona opera faciat, & prima facie videatur velut hortus ſpiritualis, tamen, quia non irrigatur à divina gratia, paruum fructum producit, ſed ſemper in terra inferiori permanet, nullum fructum vitæ æternæ recipiens: At anima in gratia Dei exiſtens, quia è Cælo viſitatur, ideò multum fructum vitæ æternæ recipit. *ſerm. 4. Domin. paſſ.* Præmium igitur operum bonorum in peccato exiſtentis eſt de inferioribus iſtis bonis, ſcilicet temporale: præmium verò operum bonorum in gratia exiſtentis eſt æternum, & cæleſte.

106. *Cælum clauditur non habentibus gratiam: Aperitur recipientibus gratiam Dei.*

Cavete ne forte decipiatur cor veſtrum, & recedatis à Domino: Iratuſque Dominus claudat Cælum. Vide quomodò à Deo recedentibus minatur clauſionem Cæli: Sed nonne clauſum erat Cælum ante Aſcenſionem Chriſti? Nota, quod clauſura Cæli deſignat defectum gratiæ, & doctrinæ: Recedentibus igitur à Deo clauditur Cælum, quia ſubtrahitur eis pluvis gratiæ Dei: Ad Deum converſis aperitur Cælum. *In Luc. cap. 4. verſ. 27.*

107. *In hora mortis porta Cæli clauditur malis.*

Cavete ne recedatis à Domino, ne iratus claudat vobis Calum. Hæc eſt pura comminatio, nec tempus clauſionis Cæli explicat: Cur non dicit, ne ſtatim claudat Cælum, ſed tempus clauſionis reliquit indeterminatum? Reſpond. quod tempus indeterminatum reliquit, ut ſciremus, quod porta Cæli homini patet per totum ſpatium vitæ mortalis, & ſolùm in fine clauditur, quia miſericordiam ſuam ſemper in hac vita Deus dat ipſam volentibus. *in Luc. c. 13. v. 25.* Ne deſperet igitur peccator quantumcumque malus, & inveteratus, quia poteſt verè, & de facto ad Deum converti quouſque vivit in hoc mundo.

108. *Terrena vilipendent, ipſorum Dominus conſtituitur.*

Omnis locus, quem calcaverit pes veſter, veſter erit. Quomodò id verum eſt? Nonne filij Iſrael per varias regiones tranſierunt, & tamen eas non poſſederunt? Sed nota, quod id intelligendum eſt myſticè; nam litteraliter intelligitur hæc promiſſio tantùm intra terræ promiſſionis terminos, ſed tamen loquitur univerſaliter: Et cur? Vt intelligeremus, quod ſerviens Domino, & terrena vilipendens, eaque calcans, iis dominatur, & ad cæleſtia erigitur: Serviens igitur Domino multo verius, quàm mundi Principes, omnibus dominatur. *op. Miſtica Theol. c. 2. p. 3.*

109. *Pauperes ſpiritu ſunt Domini omnium, & omnia poſſidentes, Cælumque tangentes.*

Omnis locus quem calcaverit pes veſter, veſter erit. Ergone ſolùm Deus promittit ſuis ſervia poſſeſſionem terræ, quam calcaverint? Nonne nota eſt promiſſio nimis tenuis? Cur non promittit eis potius Cælum? Sed attende myſterium: Voluit enim indicare, quod terrena deſpiciens, & relinquens omnia nihil amittit, ſed potius acquirit dimittendo, quia cum omnibus rebus dominetur, theſaurizat ſibi cumulum omnium bonorum: Imò de terrenis veluti ſcabellum ſibi fabricat, ut poſſit tangere Cælum. Oh felix paupertas ſpiritus! *op. Diat. ſal. Tit. 4. c. 4. Vide in Ioſue cap. 1.*

110. *Stat in manu noſtra benedictio, & maledictio Dei.*

En propono pro vobis benedictionem, & maledictionem. Vide quomodò Deus collocat in poteſtate noſtra benedictionem cæleſtem, item & maledictionem: ponens nos veluti medios inter Cælum, & Infernum: oſtenditque benedictionem Cæli, proponens medium ipſam obtinendi, ſcilicet obſervantiam mandatorum: item & maledictionem æternam non volentibus ea obſervare. Nulla ergo datur excuſatio in peccatoribus. *ſer. 2. de decem præceptis.*

CAPVT XII.

111. *In omni loco poteſt fieri oratio ad Deum.*

Ad locum, quem elegerit Dominus offeretis in illo loco holocauſta, &c. Ergone non poterant Iſraelitæ offerre ſacrificia alibi? Sed vide differentiam legis ſcriptæ, & gratiæ: Tunc enim in Hieroſolymis offerri debebant victimæ Domino: ſed nunc eſt quando veri adoratores ubique poſſunt adorare Patrem in ſpiritu, & veritate. *in Ioan. c. 4. v. 23.* Nota, quod iſte locus eſt, in cujus reditu Maria Virgo, & Ioſeph perdiderunt Chriſtum: quia ad cultum in Hieruſalem omnes tenebantur incedere tribus vicibus in Anno, maximè in Paſchate. *In Luc. cap. 2. verſ. 41. ut dicetur infra Deuter. cap. 16. verſ. 16.*

112. *In ſanguine eſt aliquid vitale ſpectans ad integritatem vitalem hominis.*

Sanguis eorum, ſcilicet iumentorum pro Anima eſt, &c. Ex hoc patet, quod ſanguis, vel eſt animatus, vel ſaltem ſpectans ad vitam hominis tanquam medium ad vitam neceſſarium, & ideò ſanguis in reſurrectione reſurget, cum corpore. *l. 4. d. 44. a. 1. q. 1.*

CAPVT XIII.

113. *Somniorum obſervator Deo exoſus.*

Propheta autem ille, aut fictor ſomniorum, interficietur, &c. Ex hoc patet, quod Dominus Deus maximè deteſtatur eos, qui futura ex ſomniis intendunt prædicere, quia ſeipſos ſubjiciunt deceptionibus Dæmonum. *l.2.d.7.p.2.a.2.q.3.*

114. *Cavenda eſt vana gloria tanquam idololatria ſpiritualis.*

Si tibi voluerit perſuadere amicus tuus dicens, eamus, & ſerviamus Diis alienis, non acquieſcas ei, &c. Hæc admonitio venit ad nos, ut caveamus à vana gloria, & ab iis, qui ad ipſam nos pertrahunt: Opera enim facere propter vanam gloriam, finaliter eſt ſervire Diis alienis, ſcilicet Idolo ſuperbiæ. *In Ioan. c.7. v.5.*

115. *Chriſti redemptio in iuſtificatione peccatorum continuè renovatur.*

Qui eduxit te de Terra Ægypti, qui redemit te de domo ſervitutis. Nota, hæc dicuntur Iſraelitis ad litteram; ſed tamen continuè diriguntur nobis, quia Chriſtus renovando ſuam redemptionem educit nos à peccato per juſtificationem, & redemptionem, per magnificationem gratiæ à ſervitute peccati. *Pſal.* 118. *c.*10. *v.*10. Quoties igitur ô peccator ad pœnitentiam reverteris, toties Chriſtus renovat redemptionem Animæ tuæ, veluti ſi denuò pro te moreretur. *Sic & Divus Auguſtinus.*

CAPUT XIV.

116 *Perfectus auditor verbi Dei audita frequenter ruminat, & fructum à Domino intentum percipere conatur reſipiſcendo ab operibus malis.*

Omne animal, quod in duas partes findit ungulam, & ruminat comedetis. Cur animalia, quæ non ruminabant, & ungulas ſciſſas habebant inter immunda computabantur à Deo? Ad myſterium magnum inſinuandum. Quid enim eſt ſpiritualiter ruminare, niſi divina verba, & conſilia, & præcepta mente revolvere, & ſic oblivioni non tradere? Quid eſt ungulas fixas habere, niſi pro malè geſtis corda ſciſſa portare, & ſic ſint corda per contritionem diviſa, & per ruminationem divinorum verborum devota? plus enim delectatur ovis ruminando, quod carpſit, quàm carpendo, quod invenit: Vade igitur ô Anima, ſi ignoras te, poſt gregum veſtigium, & diſce à brutis ſapientiam. *ſer.2. de Vno Sancto Doctore.*

CAPUT XV.

117. *Remuneratio bonorum eſt ſupra condignum.*

Per ſeptem Annos facies remiſſionem. Cur in ſeptimo Anno Deus ordinavit remiſſionem omnium debitorum? & quarè non in ſexto, vel quinto? quia per ſex Annos ſignificatur curſus meritorum vitæ, per ſeptimum, remuneratio: ut intelligatur, quod Deus ex ſua miſericordia remunerat ſuos fideles ſupra condignum, & merita. *In Luc. cap.4. v.19.*

118. *Omnes homines tenentur facere aliquam eleemoſynam pauperibus.*

Non erit omninò indigens, & mendicus inter vos: Vt benedicat tibi Dominus, &c. Quomodò Deus præcipit, ut non permittantur pauperes in terra Iſrael? forſan voluit, ut ejicerentur? minimè: Sed voluit Dominus, ut ſubveniantur in neceſſitatibus: quod cum verum ſit, mirum eſt, quomodò hoc præceptum dirigatur omnibus indiſcriminatim. Nonne adſunt plures pauperes, quibus non eſt poſſibile eleemoſynam dare? Nota, quod hoc loco eleemoſyna ſub præcepto datur omnibus, ſed tamen triplex eſt eleemoſyna: Alia eſt exterior relevatio pauperis: Alia per internam compaſſionem: Alia per dulcem locutionem. Prima ordinatur, & obligat divites: Secunda, & Tertia omnes. *In Luc. c.6. v.30. & op. de paup. Chriſti q.1. a.2.* Omnis igitur homo obligatur ad aliquam eleemoſynam: nec ullus quantumcumque pauper excuſatur.

119. *Clerici, & Sacerdotes præſunt omnibus.*

Dominaberis nationibus plurimis, & tui nemo dominabitur. Quomodò id verificatum eſt? Certum enim eſt, quod licèt populus Iſraeliticus aliquando dominatus fuerit pluribus aliis nationibus, id tamen non ſemper, imò multoties in captivitatem redactus eſt, & tandem ab Imperatore Romanorum ſubjugatus eſt totaliter: Sed attende, quod hæc prophetia facta eſt de vero populo Iſrael peculiariter Deo conſervato, ſcilicet de Clericis, & Sacerdotibus, qui præfigurantur in Choro Dominationum Angelorum, quorum dignitas omnes alias excellit, & eos ſuper omnes homines Dominos conſtituit: Vide igitur qualis Sacerdotum, & Clericorum dignitas. *opuſc. Eccleſiaſtica Hierarch. part.2. cap.1.*

120. *Eleemoſyna præcipitur divitibus.*

Non deerunt pauperes in terra tua: præcipio tibi, ut aperias manum pauperi fratri tuo, &c. Quid eſt aperire manum pauperi, niſi miſericorditer ſe habere cum pauperibus? præcipit igitur hic eleemoſynam; ſed nota, quod poſtea ſubdit, quod tribuenda eſt eleemoſyna de gregibus, de Area, & torculari; quibus Deus benedixit; ut ſcias, quod larga benedictio promittitur eleemoſynariis: & è contra in morte nihil invenient in manibus ſuis, qui nihil poſuerunt in manibus Chriſti, ſcilicet

paupe

pauperum, qui Chriſtum pauperem repræſentant. *In Luc.c.14.v.13.& ſerm.1. Dom.11. poſt Pentecoſt. & Pſal.118.c.1.v.6.*

121. ***Beati ſunt pauperes voluntarij, qui cum Chriſto habitant: è contra ſuperbi cum Diabolo, & ideo miſeri.***

Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ. Quæ eſt terra bæc habitationis, in qua morantur pauperes? Nota, quod hæc terra eſt Eccleſia, in qua morantur pauperes voluntarij, præcipueque Apoſtuli, qui ob amorem paupertatis omnia reliquerunt, & à Chriſto tanquam amici remunerati ſunt: In hac domo non habitant ſuperbi divites, ſed cum Diabolo; ſicut pauperes cum Chriſto. *ſer.1 In feſto omnium ſanctorum.*

122. ***Prædicator ſi non eſt plenus ſpiritu Dei, cum periculo ſalutis exercet ſuum munus.***

Non operaberis in primogenito bovis, & non tondebis primogenita ovium. Cur voluit Deus, ut filij Iſrael non operarentur cum primogenito bovis, & non tonderent primogenita ovium? Nonne facta ſunt hæc animalia ad uſum & utilitatem hominum? Quia volebat, ut reſervarentur pro cibo proprio Dominis ipſa poſſidentibus, nempe, ut ea comederent in loco ſacro: Et per hoc datur intelligi, quod ſi Prædicator, quod ſuum eſt, & ſibi neceſſarium effundat, ob vanam intentionem, & gloriam, vel cupiditatem, vel ex propria voluntate; ſe potius fraudabit, quamobrem tu frater, cui firma ſatis propria ſalus nondum eſt, cui charitas adhuc nulla eſt, aut adeò tenera, aut arundinea, quod omni flatui cedat, omni credat ſpiritui, omni circumferatur doctrinæ vento: cave ne cum tui detrimento aliena curare quæras: ſed imple prius te ipſum, & poſtea te effundas ad ſalutem aliorum: *op.meditat.Vita Chriſti c.47.*

CAPUT XVI.

123. ***Deus exigit à nobis pœnitentiam per totum tempus vitæ noſtræ.***

Septem diebus comedes abſque fermento panem afflictionis, &c. Quis eſt panis afflictionis, & cum tremore ſumptus? panis iſte ſignificat pœnitentiam; hancque vult Deus à nobis per curſum ſeptem dierum, ſcilicet per totum tempus vitæ noſtræ: fragmenta huius panis ſunt Contritio, Confeſſio, & ſatiafactio: ſed quid eſt, quod panis iſte erat ſine fermento? fermentum eſt vana gloria, carnalitas, ſervilis timor, hoc non debet admiſceri cum pane iſto pœnitentiæ. *ſerm.2.Dom.4.quadrageſ.& In Luc. c.12.v.1.*

124. ***Exigit Deus à nobis memoriam beneficiorum ſuorum, & gratitudinem.***

Septem diebus comedes panem afflictionis abſque fermento, ut memineris egreſſionis tuæ de Ægypto, &c. Vide quid exigat Deus à nobis ob tot beneficia nobis collata, & maximè ob egreſſionem de Ægypto culpæ, ſcilicet memoriam frequentem ipſorum, & opera pœnitentialia. *In Luc.cap. 1. v. 63.*

125. ***Deus ſummopere deteſtatur hypochriſim, &c.***

Septem diebus comedetis abſque fermento panem afflictionis. Cur ſine fermento? quia fermentum eſt doloſitas, hypochriſis, & vana gloria: Vult igitur à nobis Deus, ut caveamus ab hoc vitio ſummè deteſtabili. *In Luc.c.14.v.1.*

126. ***Secundùm quantitatem donorum divinorum Deo proportionaliter eſt ſerviendum: Deus enim non quantum, ſed ex quanto penſat.***

Offerat unuſquiſque ſecundum quod habet juxta benedictionem Domini Dei ſui. Vide quàm providens ſit Deus noſter: nihil à nobis ſupra vires exigit, ſed ſecundùm menſuram donorum vult etiam obſequium noſtrum: Cui enim plus Deus benedixit in naturalibus vel ſpiritualibus donis, plus meritò ipſi ſervire debet: quod eſt contra divites avaros, qui ſæpè in eleemoſynis minus offerunt, quàm alij valdè pauperes in rebus, & tamen quadrans quandoque pauperis prior eſt & charior, quàm marcha divitis: Cor namque Deus, non ſubſtantiam penſat, nec perpendet quantum in eius ſacrificio, ſed ex quanto offeratur. *ſer.2.Dom. 5.poſt Pentec.*

127. ***Ignorantia deteſtabilis in Iudicibus, & magiſtris.***

Iudices; & magiſtros conſtitues, &c. Nota connexionem Iudicis, & magiſtri, ſicut enim turpe eſt, magiſtrum eſſe ignarum, ſic & in Iudicibus in examinando cauſas, &c. *In Ioan.c.3.v.12.*

128. ***Iuſtitiam exigit Deus in Iudicibus abſque acceptione perſonarum, quam ſummè deteſtatur Deus.***

Iudices, &c. ut juſto judicio iudicent. Nota, quod Iudex debet juſtum judicium exercere abſque acceptione perſonarum: hoc enim ab ipſis vult Deus. *In Ioan. cap. 5.v.30.& Pſal.118 cap.4.v.3.* Et hinc ſubdit ſacer Textus. *non accipies perſonam in iudicio*: quæ eſt injuſtitia, qua perſona perſonæ præfertur propter indebitam cauſam. *op.Centil.p.1. ſect.10.& op.ſpecul.Animæ c.3.*

129. ***Acceptio perſonarum in Confeſſarijs Deo exoſa.***

Non accipias perſonam in iudicio. In quonam Iudicio: Nota, quod non ſolùm à Iudicibus in foro exteriori fugienda eſt acceptio perſonarum, ſed & à Confeſſarijs in foro, & judicio Animarum: Iſtis enim dicitur à Deo: *Audite illos*; ideſt audite, & diligenter intendite peccata, & peccatorum circumſtantias examinando, & quod juſtum eſt judicate juſto judicio, ſivè ſint divites, ſivè pauperes abſolvendo, & impios etiam potentes, & divites condemnando: nec accipietis perſonam cuiuſpiam, pauperes indebitè exaſperando, & divitibus, & potentibus adulando, ne maledictione prophetica feriamini, qua dicitur. *Væ, qui iuſtificatis impium pro muneribus, & iuſtitiam iuſti aufertis ab eo. op.Confeſſion.c.1.p.6.*

 130. *Perver-*

130. *Perverſio judicij in Iudicibus quàm Deo exoſa, & quot modis fit.*

Iuſte, quod iuſtum eſt perſequeris, ut vivas, & poſſideas terram quam Dominus dederit tibi. Quid eſt Iuſtum juſtè proſequi? ſi objectum actus eſt juſtum, quomodò injuſtè poteſt fieri idem actus? Ad quid fruſtra apponitur illa vox, *juſtè?* Præterea, ſi ſupra prohibuit acceptionem perſonarum, ad quid ſubdit hæc? ſed vide ex hoc quales conditiones exigantur in Iuſto Iudice: nam Iudex in judicando poteſt errare, non ſolùm ex acceptione perſonarum, ſed etiam ex cauſæ indiſcuſſione, vel ex ſententiæ præcipitatione, vel ex perverſa affectione: Ideò, quod juſtum eſt juſtè fit quando concurrit juſtus ordo, juſta cauſa, & juſtus animus. *op. de decem præcept. ſerm. 6. In Ioan. c. 7. v. 24. & In ſap. c. 6.*

CAPUT XVII.

131. *Confeſſio peccatorum eſt medium ad cognitionem peccati.*

Si difficile, & ambiguum apud te iudicium eſſe perſpexeris, ſurge, & aſcende ad locum, &c. Ad qoid Deus vult, ut quando quis in aliquod ambiguum inciderit, aſcendat ad locum ſactum à Deo electum? Quiſnam tollet hanc dubietatem? ſed attende, quod locus ſacer à Deo electus ad tollendam ambiguitatem in peccatis eſt locus Confeſſionis: Vult enim Deus, ut peccator ad Confeſſarium recurrat, non ſolùm pro remiſſione peccatorum, ſed pro inſtructione neceſſaria, ut melius cognoſcat & diſcernat inter lepram, & lepram. *l. 4. d. 17. p. 2. a. 1. q. 1. & op Confeſſion. c. 1. p. 5.* Hinc eſt, quod quando quis verè dubitat, an aliquis actus ſit peccatum, vel veniale, vel mortale, non ſolùm ab ipſo debet ſe abſtinere, ſed & de illo confiteri, eiuſque ſolutionem committere judicio Confeſſarij. *lib. 4. ibidem p. 3. a. 2. q. 1. ad 4.*

132. *Superbia eſt hydropiſis, morbuſque mortalis.*

Qui ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio, morietur, cunctuſque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumeſcat ſuperbia. Quid eſt intumeſcere? hoc eſt proprium hydropiſis, quæ facit intumeſcere corpus, ideò rectè ſignificat ſuperbiam, quæ eſt malum mortale, Deoque valdè exoſum. *In Luc. c. 14. v. 5.*

133. *Pompa ſuperflua à Principibus fugienda.*

Cum fuerit conſtitutus Rex, non multiplicabit ſibi equos, &c. Nota, quod dicit (*equos*) in plurali ad expreſſionem pompæ quam vetat ſuis ſequacibus. *In Eccleſ. cap. 10.* Væ igitur potentibus huius ſæculi, maximèque Eccleſiaſticis, qui ſe præcipitant in tot excedentes ſumptus ad pompam, & vanitatem mundanam.

134 *Uxorem nimia multiplicatio in lege veteri qualiter prohibita.*

Non habebit uxores plurimas, quæ alliciant Animam eius, &c. Si Deus prohibuit multiplicationem uxorum, quomodò in Abraham, & alijs ſanctis Patribus fuit permiſſa? Nota, quod multiplicatio uxorum fuit à Deo permiſſa ob multiplicem finem bonum, ut aliàs dictum eſt: ſed loquens de Rege prohibet, ut fiat multiplicatio excedens, ſcilicet talium, quæ poſſent allicere animum ad peccatum, & tales erant alienigenæ, in quo peccavit Salomon. *l. 4. d. 33. a. 1. q. 3.*

135. *Sacerdotes, Prælati, & Principes debent eſſe exemplar, & forma vivendi ſubditorum.*

Poſtquam ſederit Rex in ſolio deſcribet ſibi Deuteronomium legis, & accipiet exemplar à ſacerdotibus. Cur voluit Deus, ut à ſacerdotibus Rex acciperet, & non aliunde exemplar legis? Nota, quod primò vult, ut Rex deſcribat in ſuis regulis legem, poſtea exemplar à ſacerdotibus, ut ſciant ſacerdotes, præcipuèque Prælati, quod, ipſorum vita eſt norma, & regula benè vivendi, vel malè ſubditis: Unde ab ipſorum operibus dependet vita, & reformatio ſubditorum. *op. Eccleſ. Hierarch. p. 1. cap. 2. & p. 2. c. 3.*

136. *Obedientia debita ſummo Pontifici præfigurata in lege veteri.*

Venieſque ad ſacerdotes, & ad Iudicem, qui fuerit illo tempore iuxta legem eius ſequeris ſententiam eorum, non declinabitis ad dexteram, neque ad ſiniſtram. Videntur hæc verba involuere contradictionem, vel nodum maximæ difficultatis: nam Deus præcipit, ut in dubijs fiat recurſus ad ſacerdotes, & ad Iudicem, & poſtea ſecundùm legem Iudicis obediatur ſententiæ ſacerdotum: Ad quid addit Iudicem, ſi ſequenda eſt ſententia ſacerdotum? Et ſi obediendum eſt judici, ad quid ſententia ſacerdotum? Nota, quod hoc fuit figura ſacerdotij novæ legis, in qua eſt ſummus Pontifex Iudex primarius, & Univerſalis; & quia ſedes Apoſtolica utitur conſilio prudentum, & ſapientum ſacerdotum, hinc connectit utrumque ſimul. Ex quo infertur, quod impij ſunt hæretici, & ſchiſmatici, qui à ſummi Pontificis ſententia, & legibus diſcordant. *op. Expoſit. Regula ſancti Franc. in præfat.*

CAPUT XVIII.

137. *Cur ſacerdotibus legis veteris erat prohibita poſſeſſio bonorum immobilium, non verò ſacerdotibus evangelij.*

Non habebunt ſacerdotes, & Levitæ, qui de eadem ſtirpe ſunt, partem, & hæreditatem cum reliquo populo Iſrael. Ex hoc videtur, quod miniſtri Altaris legis veteris eſſent majoris perfectionis ſacerdotibus novæ legis, & tamen lex evangelica eſt perfectior, ſed Reſpondetur, quod ſacerdotes legis veteris poterant poſſidere bona mobilia, non immobilia ob duplicem cauſam: prima, quia ut Cultores Dei per totum populum debebant diſpergi: ſecunda, ut magis eſſent intenti circa divinum cultum, quia habebant aliundè, unde valerent ſuſtentari: Nunc autem Clerici ſunt de omni genere per totum mundum diſperſi, ideò iſtud præceptum

ptum noo manſit: Tum atiam qnia ſacerdotinm Aaron fuit quidem figura ſacerdotij Chriſti, ſed etiam ſacerdotium Melchiſedech, qui habuit poſſeſſionea: fuit enim Rex, & ſacerdos: & ideò voluit Dominus Jeſus ob benignitatem ſuam ſuos ſacerdotes non at ctari, & maximè, quia melius eſt habere mercenarios, quàm nullos: Videmus enim quod pauperculæ Eccleſiæ ſunt veluti deſertæ: ideò charitate refrigeſcente diſpoſuit Spiritus Sanctus, ut Eccleſia temporalibus abundaret, ne cultus Dei ob paupertatem, & inopiam deperiret. *l.4.d.24 p.1. a.1.q.3.*

138. *Perfectio Animæ alia eſt excellentiæ, alia ſufficientiæ.*

Perfectus eris, & abſque macula coram Domino. Ergone præcipitur perfectio religioſa Iſraelitis? Videtur, quod præceperit Deus aliquid, quod nunquam aſſecuti fuerunt: perfectio enim religioſa eſt proprium legis Evangelij? ſed notandum, quod duplex eſt perfectio: Alia eſt excellentiæ, & hæc eſt paucorum, qui perfectè Deum diligunt, qui volendo, quod vult Deus, nullis peccatis acquieſcunt, & ſemper ad virtutes diligendas, & habendas ſe extendunt: Alia eſt ſufficientiæ, vel neceſſitatis, eſtque illa, quæ excludit peccata mortalia: compatiturque ſolùm aliquos timores, vel defectus, & de hac hic loquitur. *op. de dono Timoris c.2. & op. de ſeptem Itinerib. ætern. Itin.4. d.4. a.3. & op. Apolog. paup. reſp.1.c.3.*

139. *Chriſti prædictio, & promiſſio facta in lege veteri.*

Prophetam ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilem tui, & ponam verba mea in ore ejus, &c. Quis eſt iſte Propheta futurus à Deo promiſſus ſimilis Moyſi; Hic eſt Chriſtus omnium Prophetarum Dominus miſſus ad evangelizandum Regnum Dei. *In Luc. proœm. & c.7.v.16. & c.9.v.19. In Ioan. c.1.v.45. & c.5.v.45. & cap.6.v.14.* Et quia ſubdit ſacer Textus: (*qui autem verba ejus, quæ loquetur in nomine meo audire noluerit, ego ultor exiſtam*, quia Iudæi eum audire noluerunt, ſed contumelijs tractaverunt ideò perdidit eos Dominus. *In Luc. c.22.v.65.* Vide etiam, quod potenter Deus comminatur ultionem contra contemptores verbi Dei.

CAPVT XIX.

140. *Teſtificatio unius teſtis non ſufficit in Iudicio ad condemnandum.*

Non ſtabit unus teſtis contra aliquem, ſed in ore duorum, vel trium teſtium ſtabit omne verbum. Vide quomodò Deus prohibuit, ut Iudices non poſſent condemnare ex depoſitione unius teſtis. *ſer.2. Dom. infra oct. Aſcenſ. In Ioan. c.5.v.33.*

141. *Vetus, & novum teſtamentum ſunt duo teſtes teſtificantes veritatem evangelicæ doctrinæ.*

In ore duorum, vel trium teſtium ſtat omne verbum, &c. Nota, duo teſtes ſunt vetus, & novum teſtamentum: Tres teſtes ſunt Prophetæ, Evangeliſtæ, & Apoſtoli teſtificantes adventum Chriſti, & exponentes veritatem ad ſalutem neceſſariam *In Ioan. Proœm.*

CAUPT XXI.

142. *Prælati, & maiores examinabuntur à Deo ſuper homicidia corporalia, & ſpiritualia ſubditorum.*

Quando inventum fuerit in terra cadaver occiſi, venient maiores natu, &c. Sed cur Deus præcipit, ut majores natu etiam innocentes congregentur in loco ſancto, & jurent ſe innoxios eſſe de tali homicidio? Cur potius non præcipit, ut per proceſſus formationem fiat inquiſitio de occiſore? Id voluit Deus, ut medio juramento ſe expurgarent; &c. *ſerm 3. de decem præceptis:* nempè, ut jurarent ſe non ſolùm non effudiſſe talem ſanguinem, ſed nec factum fuiſſe ipſorum negligentia: ſic & Lyranus cum cæteris Doctoribus: Hinc nota quàm terribile erit examen, quod Deus faciet in morte Prælatorum, & majorum in populis ſuper peccata publica, & privata ſubditorum, an patrata fuerint ob ipſorum negligentiam.

143 *Quale matrimonium ſit validum, ubi eſt cultus diſparitas.*

Si videris mulierem pulchram, &c. Hic Deus permittebat, ut filij Iſraël poſſent deſponſare vxores alienigenas extra terram Chanaam: ergo etiam videtur: quod cultus diſparitas non dirimat matrimonium: ſed Reſp. quod inter Baptizatum, & non baptizatum non datur verum Sacramentum matrimonij, quia Baptiſmus eſt janua omnium Sacramentorum. Inter baptizatos verò datur, *l.4.d.39. a.1.q.1.* Patet etiam quod ducere uxorem ex motivo pulchritudinis cum fine honeſto tamen, non eſt malum. *l.4.d.30.a.1 q 3.*

144. *Anima, ut Chriſto deſponſetur debet prius deponere omnes ſuperfluitates carnales.*

Si videris mulierem pulchram poſt bellum captam, eamque adamaveris, &c. Nota hanc pulcherrimam figuram deſponſationis Chriſti cum Anima: Hæc mulier enim eſt Anima pulchra quidem per Imaginem pulcherrimæ Trinitatis, quam victis Dæmonibus in bello paſſionis Chriſtus cœpit: ſi ergo ſponſa Chriſti vult eſſe, debet in domum Eccleſiæ per fidem introduci: radere crines ſuperfluatum cogitationum de capite mentis, ne ibi increſcant vermes, ſcilicet extorſiones conſcientiæ: circumcidere ungues, id eſt operum ſordes: veſtem vetuſtæ conſuetudinis deponere, & flere patrem, & matrem, id eſt Diabolo, & concupiſcentiis renunciare. *ſerm. 3. de Circumciſione, & In Ioan. Collat.37.*

145 *Peccata, quæ in damnum Reipublicæ vergunt, graviſſimè à Deo puniuntur.*

Si genuerit homo filium contumacem, &c. lapidibus eum obruet populus, &c. In hac lege Deus præcipit, ut ſi filius erit contumax, & protervus, parentes

rentes eum accenſent, & lapidibus obruatur; quæ pœna videtur eſſe graviſſima, & nimis rigida: Attamen advertendum, quod cum inobedientia talis filij connectit ... comeſſationes, luxuriam, aliaque peccata, & ideò pœna mortis punitur: ſicut, & adulterium, ex eo, quod talia peccata erant in diſſipationem Reipublicæ; Deus enim ſummopere deteſtatur, & graviter punit peccata, quæ ſe extendunt in damnum publicum. *l. 4. d. 38. dub. 8.*

146 *Chriſtus abſtulit opprobrium, & maledictionem Crucis ſua morte.*

Non permanebit cadaver in ligno, ſed in eodem die ſepelietur, quia maledictus à Deo, qui pendet in ligno. Mirum eſt, quomodò in lege veteri à Deo malediceretur, qui moriebatur pendens in ligno, cum Chriſtus filius Dei crucifigendus eſſet in ligno: quomodò ergo figura reſpondet figurato? Illa maledictionem demonſtrat: Iſtud benedictionem: ſed nota, quod hæc maledictio erat quoad opinionem hominum, ſcilicet, quia mors erat maximi opprobrij. *Pſal. 39.* Et quia Chriſtus venit in mundum, ut tolleret ſua morte omnem maledictionem peccati, hinc optimè conſonat figura figurato. *In Luc. c. 23. v. 25. & In Ioan. c. 19. v. 31.*

CAPVT XXII.

147. *Deus præcepit, ut mutuam miſericordiam homines inter ſe in neceſſitate exerceant.*

Si videris Aſinum fratris tui, aut Bovem cecidiſſe in via non deſpicies, ſed ſublevabis cum eo. Ecce quantum Deus optat inter nos opera miſericordiæ mutua in neceſſitatibus noſtris: quod tamen contempſit ille ſacerdus *Luc. c. 10.* qui viſo vulnerato, præterivit. *In Luc. c. 10. v. 31. In Eccleſ. c. 4.*

148. *Deus vult, ut veſtes exteriores correſpondeant ſtatui proprio.*

Non induetur mulier veſte virili, nec vir utetur veſte fœminea: abominabilis enim apud Deum eſt, qui facit hæc. Vide quantum Deus deteſtetur exceſſum, & indecentiam in veſtibus: non enim decet mulierem veſtiri ad morem viri; nec è converſo, ut faciunt hiſtriones, qui ideò apud Deum ſunt abominabiles. *In Luc. c. 16. v. 19.*

149. *Prædicator ſapiens, & prudens ſit.*

Non arabis in Bove: & Aſino. Mirum eſt quarè Deus hoc præceptum cæremoniale dederit populo Iſraelitico; quid enim mali eſt, ſi quis aret terram cum bove, & aſino? ſed nota, quod in exercitio, & uſu iſta animalia ſunt multum diverſa, per quod aliud myſterium innuitur nobis: nam per Animal arans, & colens terram, ſignificantur Prædicatores colentes prædicatione ſua terram Animarum; per bovem ſignificatur laborans cum ſapientia, maturitate, & perſeverantia: per Aſinum (de quo vulgo egregium principium citò deſtiturum) ſignificatur ſtultus, & ſtultè operans: Hoc dat intelligere, quod in prædicatione non debent ſociari fatuus, & ſapiens, ſcilicet æquali poteſtate, ait Gloſſa, ne fiat præjudicium huic ſanctiſſimo miniſterio. *In Ioan. c. 12. v. 15.* Perpendant igitur diligenter Prælati qualitates eorum, quos ad exercitium prædicationis deſtinant: reddent enim ſtrictiſſimam rationem ſummo Paſtori Chriſto, ſi quemlibet ſine debita circumſpectione mittant ad prædicandum verbum Dei populis.

150. *Incipientes in via Dei non debent nimis gravari rigidis obſervantiis, ſed paulatim trahi levioribus, & facilioribus.*

Non indueris veſtimento, quod ex lana, linoque contextum eſt. Cur Deus vetat tales veſtes? quid mali præſeferunt, cum paſſim inter Chriſtianos ſint in uſu? ſed nota, quod hæc omnia contingebant nobis in figura: Voluit enim indicare Deus ſuis ſequacibus, quod ſummopere deteſtatur commixtionem veteris, & novi hominis; primum enim exuendum vetus veſtimentum, poſtea novum: Et præcipuè dat intelligere, quod novitiis in via Dei non ſunt imponendæ novæ obſervantiæ, niſi prius veteres exuantur, ſed paulatim trahendi ſunt. *In Luc. c. 5. v. 36.* Dat etiam intelligere Spiritus Sanctus, quod impoſſibile eſt ſervienti Deo aſſociare ſimplicitatem exteriorem cum malitia interiori, & tegere velle ſub ovina pelle rapacitatem lupinam.

151. *Peccatum adulterij graviſſimum: Ideoque graviter à Deo punitur.*

Si dormierit vir cum uxore alterius, uterque morietur, &c. Quæritur, cur tam graviter punitur à Deo peccatum adulterij, cum adſint peccata ipſo graviora, quibus tanta pœna non imponitur? Nonne pœna debet reſpondere culpæ? Reſp. quod adulterium eſt Deo ſuper omnia exoſum, quia eſt in deſtructionem concordiæ, ac per hoc Reipublicæ, quia eſt generativum magnæ infamiæ, & poſtremo ratione pronitatis magnæ. *l. 4. d. 38. dub. 7. & 8.*

CAPUT XXIII.

152 *Sterilitas in Prælatis Deo exoſa, ſicut & in Prædicatoribus.*

Non intrabit eunuchus attritis, vel amputatis teſticulis, & abſciſſo veretro, Eccleſiam Dei. Cur Deus prohibet ingreſſum in Eccleſiam Eunuchis? Nonne & ipſi erant homines cæteris ſimiles? Cur his miſeris tantum bonum ſpirituale aufertur? ſed nota, quod hic non loquitur de ſimplici ingreſſu materiali in Eccleſiam Dei, ſed de ingreſſu in Prælaturam, & gubernationem Eccleſiæ; loquiturque de Prælatis, quos non vult Deus eunuchos, ſcilicet, qui non poſſunt filios ſpirituales Eccleſiæ parere: ſed quinam ſunt iſti? ſunt illi, qui non habent ſemen ſcientiæ in ſe, nec virtutem vitæ, ſcilicet ignorantes, & ſcandaloſi *In Thren. cap. 1.* Idem & dicendum de Prædicatoribus ſterilibus; nam de fæcundis, & ſanctis dicitur. *Eccleſ. cap. 44. Cum ſemine eorum permanet bona hereditas, &c. In Luc. c. 10. v. 28.*

153. Genti-

153. *Gentiliter, & malè viventes, ad Prælaturam non aſſumendi ſunt, quia ex eorum mala vita venit deſolatio Eccleſiæ.*

Ammonites, & Moabites non intrabunt Eccleſiam Domini in æternum. Quæritur, cur iſtis nationibus fiat hæc prohibitio? quia erant Gentiles malè viventes, ſignificantque Chriſtianos malè, & gentiliter viventes, ex quorum introductione in Prælaturam, venit deſolatio Eccleſiæ, ſicut & venit deſolatio Templi Hieroſolymitani ob ingreſſum gentium. *In Thren. c. 1.*

154. *Maledictiones, & tribulationes in hac vita pro Chriſto toleratæ vertuntur in alia vita in benedictionem, & dulcedinem.*

Noluit Dominus audire Balaam, vertitque maledictionem eius in benedictionem tuam, eo quod diligeret te. Quomodò verſa eſt maledictio in benedictionem? Quod eſt de ſe malum, quomodò poteſt fieri bonum? Loquitur hic ſacer Textus quoad effectus, datque intelligere, quod maledictiones injuſtæ hic inflictæ vertuntur in benedictionem, & dulcedinem in alia vita: Vult ergo Deus nos ſuſtinere amaritudines in hoc mundo, ut dulcedinem poſſimus habere in Cœlo. *ſerm. 4. Dom. 2. poſt oct. Paſcha.*

155. *Confeſſarius non abominetur pœnitentem quantumcumque peccatorem.*

Non abomineris Idumæum, quia frater tuus eſt, nec Ægyptium, quia advena fuiſti in terra eius. Cur ſupra vetavit commercium cum Ammonitis, nunc admittit converſationem cum Idumæis, & Ægyptijs: Nonne omnes erant gentiles? Hic Reſpondet Lyranus: quia Ammonitæ, & Moabitæ perſecuti ſunt populum Dei, ſpiritualiter inducendo eum ad peccatum luxuriæ: At Idumæi, & Ægyptij tantùm corporaliter ipſum affligendo: Tum etiam quia Idumæi deſcenderant de Iacob, & Eſau: Ægyptij receperunt eos tempore famis: Ita ad litteram: Ex quo patet quàm gravius peccatum ſit inductio ad peccatum perſecutione corporali: ſed ſpiritualiter traditur inſtructio Confeſſarijs, ut non horreant peccata pœnitentum quantumcumque enormia, turpia, magna, inaudita, & inuſitata, dummodo ſint pœnitentes ſignificati in Idumæis, & Ægyptijs: Idumæus enim interpretatur rufus, vel rubeus: Ægyptius interpretatur anguſtia, vel tribulatio, per quod ſignificatur peccator rubore, & pœnitentia perfuſus. *op. Confeſſionale c. 1. p. 4.*

156. *Immunditia corporalis non ſemper impedire debet receptionem Euchariſtiæ.*

Qui nocturno pollutus eſt ſomnio, egredietur extra Caſtra. Ergone pollutio involuntaria impedit ingreſſum Eccleſiæ, & multo magis communionem Euchariſticam? ſed Reſp. quod talis immunditia ſejuncta à mentali præcisè non impedit communionem, niſi aliquis ob reverentiam majorem debitam Sacramento ſe retrahere velit, idque etiam debet cum cautela practicari: ſi verò eſt conjuncta cum veniali, impedit tantùm de congruo. *l. 4. d. 12. p. 2. a. 2. q. 3.*

157. *Pretium de male acquiſitis an poſſit in eleemoſynam, vel Deo offerri.*

Non offeras mercedem proſtibuli, nec pretium canis in domo Domini, &c. Conveniunt Doctores, quod pretium proſtibuli poteſt jure, & licitè retineri, ſicut & hiſtrionum: Cur ergo Deus vetuit, ut reciperetur pro oblatione temporali? Reſp. quod licet iſta poſſint licitè retineri, tamen quia acquiruntur cum peccato, non debent recipi in oblationem propter reverentiam Altaris, & confuſionem peccati: poſſunt tamen recipi in eleemoſynam. *l. 4. d. 15. p. 2. a. 2. q. 1.* Nota etiam, quod ſimul connectit pretium proſtibuli, & canis, ut ſcias, quod ſicut canes non admittuntur in Cœlum, ſic nec meretrices, & luxurioſi: Dicitur enim. *Apocalipſ. c. 21. foris canes, & venefici.*

158. *Vſura prohibita, quia de ſe eſt mala.*

Non fænerabis fratri tuo ad uſuram pecuniam, nec fruges nec aliam rem. Cur uſura prohibetur à Deo? An quia mala eſt de ſe, an ſolum ex prohibitione? Reſp. uſuram eſſe prohibitam, quia de ſe mala eſt, licet aliquando Deus eam permiſerit ad vitationem majoris mali, quod etiam à Principibus Chriſtianis practicatur licitè, nempè ad vitationem majoris mali; quod diligenter eſt advertendum, ratio eſt, quia pecunia propter accommodationem de ſe non deterioratur: tum quia de ſe non fructificat, ſed tantùm lucrum eſt ex parte utentis, ideò illicitum ex parte mutuantis. *In Luc. c. 6. v. 34.* Vide ibidem alias rationes.

159. *Mutuum dare proximo abſque ſpe recompenſationis benedictionem Dei affert.*

Fratri tuo abſque uſura id, quod indiget, commodabis, ut benedicat tibi Dominus. Ergone nunquam licebit commodare aliquid proximo abſque retributione? Reſp. quod ſpes in mutuo poteſt eſſe vel ad conſimile obſequium, & hoc eſt licitum, vel ad lucrum, & hoc vel per pactum expreſſum, vel tacitum, & hoc eſt uſura: vel ſi tantum ſpes eſt in corde, & principaliter movens animum etiam eſt illicitum: ſi verò non eſt principaliter movens, ſed tantum annexa, quia vidit accipientem non ſore ingratum, ſic licet mutuare. *In Luc. c. 6. v. 35.*

160. *Votum Deo factum debet integrè obſervari.*

Cum votum voveris Domino, non tardabis reddere, &c. Ex hoc patet, quod votum eſt de jure divino obſervandum, cum ſit quid voluntariè promiſſum cum obligatione. *op. de ſex alis Seraph. c. 3. & op de perfect. religioſa l. 2. cap. 12. & op. de decem præceptis ſerm. 3.*

CAPVT XXIV.

161. *Repudium uxoris quarè permiſſum fuit in lege Moyſi, non verò in evangelica.*

Si acceperit homo uxorem, &c. In hoc capitulo permittit Deus libellũ repudij, ita ut vir poterat dimittere uxorẽ ob aliquã fœditatem, ſcilicet adulteriũ. Sed cur id permiſſum fuit in lege veteri, nõ verò in

nova? Reſp. quod viro permittebatur tunc repudiare uxorem ob fœditatem aliquam uxoris, ſcilicet fornicationis, adulterij, &c. & aliam ducere, quia plures permittebantur uxores: Vxori verò erat prohibitum ducere alium maritum in pœnam ſuæ culpæ: Id autem permiſſum eſt in tempore legis, quia tunc erat tempus tenebræ, nec revelandum erat eis myſterium matrimonij: tum etiam, quia erant imperfecti, & duri, ideò ad duritiam cordis eorum id fuit eis permiſſum ad vitanda maxima mala: In lege autem evangelica, quia fuit adnumeratum matrimonium inter Sacramenta Eccleſiæ ob idque revelatum myſterium ſignificationis conjunctionis Animæ cum Deo, & Eccleſiæ cum Chriſto; ideò hæc permiſſio ablata eſt: ob id, licet ob aliquam cauſam urgentem fiat ſeparatio viri, & uxoris: non tamen licet aliam ducere unquam. *l.4.d.33.a.3.per totum.*

162. *Gratia Dei, & hominum luxurioſis aufertur.*

Si non inveniet mulier gratiam coram viro ſuo propter aliquam fœditatem, abominabilis erit hæc mulier. Ergone, ſi ob aliquem defectum mulier non inveniat gratiam apud virum, erit repudianda? Videtur quidē hæc lex nimis rigida: Attamē notanda eſt illa particula (*ob aliquam fœditatem*) ſcilicet ob fornicationem, vel adulterium: Vt diſcas, quod gratia, non ſolum hominum, ſed & Dei penitus denegatur luxurioſo: *gratia enim ſuper gratiam eſt mulier ſancta, & pudorata*, ait ſapiens, *in Eccleſ.cap.26.* nec majus miraculum eſt, quàm in carne præter carnem vivere, cum ſit non humanæ, ſed Angelicæ naturæ. *opuſc. Eccleſ.Hierarch.p.1.cap.1.*

163. *Spes, & timor ſunt neceſſaria ad perfectam peccatorum Confeſſionem.*

Non accipies loco pignoris inferiorem, & ſuperiorem molam, quia Animam ſuam oppoſuit tibi. Noto, quod hic ordinat Deus filijs Iſrael quid ab ipſis ſit agendum circa ſupellectiles domus: cum enim multa ſint neceſſaria in domo ad cibum præparandum; ideò prohibetur hic, ne creditor talia accipiat pro pignore: ſed cur ſolum facit mentionem de mola ſuperiore, & inferiore, neceſſarijs ad terendum bladum? ob myſterium maximum inſinuandum; nam in domo ſpirituali mola ſuperior, & inferior eſt maximè neceſſaria ad rectè conterendum cor, & pœnitendum: mola enim ſuperior ſignificat ſpem, quæ ad ſuperiora erigit; Inferior, timorem deorſum deprimens: Dicitur ergo Confeſſario, quod non accipiat à pœnitente pignus, ſcilicet non ſubtrahat, vel auferat molam inferiorem, vel ſuperiorem, ſcilicet, vel per nimiam objurgationem, vel nimiam miſericordiam, ſpem, & timorem, ſed utraque ſimul debet conjungi; ſic enim cor perfectè contereretur de peccato, & pœnitentiam faciet, fietque optima molitura tritici inter iſtas duas molas, ideſt perfecta Contritio. *lib. 4.d.16.p.1.a.1.q.1.ad 7.& op.Diat.ſalut.Tit.5.cap.4.*

164. *Spes, & timor præparant Animam in farinam, & panem myſticum,*

Non accipies loco pignoris molam ſuperiorem, & inferiorem, &c. Cur noluit Dominus, ut auferretur filijs Iſrael mola ſuperior, & inferior? Vt poſſent facere farinam, & panem: myſticè enim dicitur Eccleſiæ, & Chriſtianis, ſcilicet ut conſervarent in domo molam ſuperiorem, ſcilicet ſpem, & inferiorem, ſcilicet timorem: per has duas molas teruntur fideles, & fiunt puriſſima farina, ex qua fit unus panis, quem Chriſtus in Corpus ſuum myſticum traijcit. *In Luc.c.13.v.21.*

165 *Perfecta compunctio habetur virtute timoris, & ſpei, & utriuſque mirabiles effectus enarrantur.*

Non accipies loco pignoris molam ſuperiorem, & inferiorem. Ideſt non habebis ſpem ſine timore, vel è converſo: & quarè? quia per timorem compunctio ſuſcitatur: nam numerum culparum examinat, & rigorem judicij attendens animum pungit, & pungendo peccatum expellit: ſpes verò erigens animum ad Cœlum, apparatæ reconciliationis gratiam promeretur: Timor premit Animam, ne evaneſcat per elationem; ſpes Animam ſuſtinet, ne deficiat per deſperationem ô quàm digna conjunctio, & utilis Animæ. *Pſal.85.& op.Diat.ſal.Tit.5.c.4.*

166. *Vita activa occupatur circa varia opera in molendino ſpirituali huius vitæ.*

Non accipies loco pignoris molam ſuperiorem, & inferiorem. Vide, quid nobis Deus in his verbis innuere vult: ergone proprium hominum omnium erit ſe ſe exercere in arte molendioi? ſed nota, quod hoc opus eſt laborantium circa mobilia huius mundi, daturque intelligi, quod vitæ activæ munus eſt ſe exercere in mola ſuperiore per ſpem ſe erigendo ad cœleſtia, & in inferiore per timorem ſuppliciorum, quibus tanquam nobis ſpirituale molendinum movetur, exercendo ſe per varia opera activa in Dei ſervitio. *In Luc.c.17.v.35.*

167 *Societas malorum inficit tanquam lepra, vel peſtis.*

Obſerva diligenter, ne incurras plagam lepræ, ſed facies quæcumque docuerint te ſacerdotes. Cur ad evitandam lepram miſit Deus ad ſacerdotes, & non potius ad medicos? quia ſicut lepra contrahitur converſatione, ſic lepra ſpiritualis contrahitur per ſocietatem malorum; quæ lepra medicatur miniſterio ſacerdotum. *In Luc.c.7.v.23.*

168. *Magna cautela adhibenda eſt à Confeſſarijs in interrogatione pœnitentum.*

Cum repetes à proximo tuo rem aliquam, quam debet tibi, non ingredieris domum eius. Deus noluit, ut in repetendo pignore, creditor Domum ingrederetur debitoris, ne aliquam moleſtiam ei inferret: ſed quodnam myſterium datur in hoc præcepto? Hoc conſilium dirigitur ad examinatores conſcientiarum, ſcilicet ad Confeſſarios, ut adverterent, qua cautela debeant ingredi cor, vel conſcientiam pœnitentis: Cavere enim debent, ne peccata nova in Anima pœnitentis repræſentent: ſed tamen notandum, quod peccata uſitata poteſt diligenter ſingulatim exquirere: inuſitata verò in generali, & cum maxima dexteritate, ne detur aliqua occaſio denuò peccandi pœnitenti neſcienti talia peccata. *l.4.d.19.dub.5,& op.Confeſſionale c.2.p.1.*

169. *Deus non differt reddere præmium laborum vel pœnam debitam malis operibus finito termino vitæ noſtræ.*

Eadem die reddes indigenti pretium laboris ſui ante ſolis occaſum,&c. Vide qua cura Dominus vult, ut ſuum unicuique præcipuè indigentibus ſtatim detur. Attamen per hoc dat intelligere, quod Dominus homini laboranti in vinea huius vitæ, ſtatim ac dies mortalitatis finierit, & ſine mora, dat præmium, ſic etiam dixit latroni confitenti: *Hodie mecum eris in Paradiſo:* Idem & fit in punitione malorum in Inferno.*ſerm.3.Dom.ſeptuageſ.*

170. *Fratres minores, & alij Religioſi mendicantes ſunt coadiutores Prælatorum in ſalute Animarum procuranda.*

Quando meſſueris ſegetem in agro tuo, & oblitus manipulum reliqueris, advenam, & pupillum, & viduam auferre patieris, &c. Idemque in vindemia, &c. Vide, quam ſit providens Dominus Deus erga divites, & pauperes:ſed tamen myſticè hæc verba ordinantur Epiſcopis, & Prælatis Eccleſiarum, ut ſinant, quod pauperes miſſi in agrum dominicum ad colligendas Animarum ſpicas, & racemos relictos à plebanis, vel ob incuriam, vel ignorantiam, vel alia de cauſa, ea colligant, & reducant in horrea Eccleſiæ, ſuntque Religioſi minores, alijque Prædicatores verbi Dei, & abſolventes pœnitentes à peccatis, alijſque operibus bonis incumbentes pro ſalute animarum miſſi in Eccleſiam à Chriſto tanquam coadiutores Prælatorum.*ep. Quarè fratres minores prædicent, &c.*

CAPUT XXV.

171. *In die iudicij Iuſtis palma victoriæ dabitur à Chriſto, & Apoſtolis certantibus in hac vita: iniuſtis, & ignavis condemnatio remanebit.*

Iudices, quem juſtum eſſe perſpexerint, palmam dabunt Iuſtitiæ, quem impium, condemnabunt. Vide, quomodò Deus toties repetit in ſacra Scriptura ſuam juſtitiam exercendam in die Iudicij: Vnde hic dat intelligere, quod ad palmam victoriæ, & præmium conferendum bonis, non ſolum ipſe ſua ſumma auctoritate, ſed & Apoſtoli tamquam approbantes concurrent, ſicut & ad condemnationem impiorum. Nota autem, quod dicit palmam juſtitiæ, quia palma datur ſolùm victoribus, ergo non dabitur niſi ei, qui legitimè certaverit. *ſerm.4.In Dominica palmarum.*

172. *Ex Chriſti merito homo poteſt plene ſatisfacere Deo.*

Pro menſura delicti, erit & plagarum modus. Quomodò id poteſt eſſe verum? nam certum eſt in peccato concurrere offenſam infinitam Dei, & libidinem inordinatam peccantis: quis autem poteſt exhibere ſatisfactionem infinitam Deo? ſed nota, quod licet homo de ſe non poſſit plenè ſatisfacere Deo, tamen ſi eius ſatisfactio fundetur in meritis Chriſti infinitis, poterit plenè ſatisfacere; ſicque verificatur lex à Deo facta, ſecundùm menſuram delicti, &c. Et hinc quia Diabolus non habuit mediatorem, ſicut homo, ideò non potuit nec poteſt ſatisfacere. *lib.4.d.15.p.1.a.1.q.1.& d.20.p.2.a.1.q.2.ad 1. & 2.* Hic autem notandum eſt, quod peccatum, quoad culpam remittitur à Dei miſericordia per collationem gratiæ: Quoad pœnam triplex meritum concurrit, ſcilicet meritum proprium pœnitentis per contritionem fundatam in Dei gratia: meritum Chriſti mediatoris per Sacramenta, & meritum Eccleſiæ concurrentis:ſicque pœna æterna commutatur in temporalem in remiſſione culpæ, & per abſolutionem Sacramentalem commutatur de magna in competentem viribus noſtris, & deinde concurrente merito Eccleſiæ, adhuc minoratur, per quæ omnia proportionatur menſura pœnæ ipſi culpæ: Vide igitur quanta ſit Dei miſericordia in nos miſeros peccatores. *l. 4.cit.lecie & l.4.d.4.p.1.a.1.q.1.& 6.*

173. *Confeſſarius quomodò ſe gerere debeat in iniungenda pœnitentia.*

Pro menſura delicti, erit & pœnarum modus: Ita tamen, ut quadragenarium numerum non excedant. Si pœna proportionari debet culpæ, quomodò ſe gerere debet Confeſſarius cum pœnitente, qui plurima enormiſſima commiſit? Imò quomodò poterit proportionari pœna finita offenſæ Dei infinitæ? ſed iam ſatisfactum eſt dubitationi de infinitate culpæ: Remanet ergo in poteſtate Eccleſiæ fundatæ ſuper merita Chriſti ſatisfactio imponenda pro pœna: Circa quam Spiritus Sanctus advertit, quod pœna non debet excedere numerum quadragenarium: Quid eſt hoc? Numerus quadragenarius ſignificat ſtatum pœnitentis huius vitæ (conſtat enim ex quatuor denarijs, ſcilicet ſignificat obſervantiam decem mandatorum ſecundum quadripartitam elementorum compoſitionem carnis mortalis ex Gloſſa.) Hinc dat intelligere, quod pœnitentia imponenda eſt major, vel minor conſideratis diverſis ſtatibus perſonarum, & circumſtantijs. *op.Confeſſionale c.4.p.3.*

174. *Quale ſemen iacies in agro cordis talis erit fructus.*

Pro menſura delicti, erit & plagarum modus. Quale ſemen jacies in agro cordis, talem & fructum metes: ſi jacies zizaniam, vel lolium, & talem fructum habebis. *ſerm.18.Hexaem.*

175. *Iuſtè damnatus pœna æterna punitur pro actu finito.*

Pro menſura delicti erit & plagarum modus. Si hoc eſt verum, quomodò homo punitur in Inferno pœna æterna pro actu finito, & temporali? quomodò hic ſervatur debita Iuſtitia? Reſp. quod in peccato eſt reatus, & offenſa: reatus culpæ punitur æquali menſura, quia, qui contra omne bonum peccavit, omni bono debet privari: Tum, quia offenſa eſt infinita, ideò pœna deberet eſſe infinita, nec talis poteſt eſſe intenſivè, ergo ſaltem extenſivè: Tum, quia, qui peccavit, voluit æternaliter in peccato permanere. *In Luc.c.6.v.38.*

176. *Pœnitentia eſt facienda ſecundùm qualitatem delicti, idque exhibet fructus dignos pœnitentiæ.*

Pro menſura delicti erit & plagarum modus. Proponitur hæc lex à Deo, ne peccator ſe decipiat, &

 ſciat,

ſciat, quod Deus exigit à nobis fructus dignos pœnitentiæ, ſcilicet, ut tantò majora ſibi inferat lamenta pœnitentiæ, quantò graviora ſibi intulit damna per culpam, alioquin ea luet in graviſſimis pœnis Purgatorij. *In Luc. c.3.v.8. & l.4.d.20.p.2.a.1.q.2. & ſerm.3.Dom.1.poſt Pentec.*

177. *Deus non ſolum punit iuxta menſuram delicti, ſed & præmiat iuxta menſuram bonorum operum.*

Pro menſura delicti erit, & plagarum modus. Si Deus eſt pronior, & promptior ad miſericordiam, & ad miſerandum, quàm ad condemnandum, ergo dicendum eſt, quod non ſolùm in puniendo reſpicit menſuram delicti; ſed & in præmiando reſpicit menſuram laborum, & pœnarum, pro ipſo toleratarum: ergo labora ò homo in hac vita, ut præmium accipias in altera. *ſer.4 de pluribus martyribus, & ſerm.3.Dom.1.poſt Pentec.*

178. *Prædicatori, & laboranti in vinea Domini debetur ſubſidium temporale.*

Non ligabis os bovis terentis in Area fruges tuas. Admirationem affert quidem hæc lex: Nunquid Deo cura eſt de bobus, ait Divus Paulus? Nunquid Deus intendit dare legem pro bobus? minimè: ſed hic ad Allegoriam eſt tranſeundum: nomine bovis laborantis venit Prædicator, & laborans in Area Domini pro ſalute Animarum: vultque Deus docere, quod ex Iuſtitia iſtis debetur ſubſidium temporale. *In Pſal.21.* Ex quibus infertur, quod ſtudium ſapientiæ cum vigilantia prædicationis, manualem laborem plene recompenſat. *op. Apolog. paup. reſp.4.c.3.*

179. *Prædicatoris munus eſt ſuſcitare ſemen fratri ſuo, ſcilicet Chriſto.*

Si frater abſque liberis mortuus fuerit: ſuſcitabit alter ſemen fratris ſui. Hæc lex ſi fuit figura eorum, quæ circa nos fiunt, ut dicit Apoſtolus, quomodò verificatur in lege evangelica? Verificatur tali pacto: Chriſtus eſt frater noſter, & eſt mortuus in Cruce abſque tot filijs, qui vivunt in peccato; ut autem generentur in Chriſto, Deus deſtinavit Prædicatores, ut per converſionem, & prædicationem, ſuſcitent ſemen Chriſto: Vide quàm ſublime ſit hoc officium. *op. legenda ſancti Franciſci cap.8.*

180. *Prædicator potens, & nolens prædicare meretur tali officio privari, & puniri: ſicut, & qui gerit Eccleſiæ curam negligens Deo filios generare.*

Si reſpondent, nolo eam uxorem accipere, &c. Deus hic præcipit, ut ſi frater habens uxorem mortuus fuerit abſque liberis, teneatur alius frater eam accipere, ut ſuſcitet ſemen fratri ſuo, ſin autem iſte frater recuſaverit eam accipere, uxor illa debet calceamentum de pede viri accipere, & ſpuere in faciem illius, &c. quodque litteraliter Deus, ordinavit ad fovendam charitatem inter propinquos, & refrenandam cupiditatem, & ſervandam fidelitatem: ſpiritualiter autem voluit nobis Dominus indicare, quod cum Chriſtus ſit frater noſter, uxor eius Eccleſia, & mortuus fuerit ante fidelium multitudinem, & cum ille, qui curam alicuius Eccleſiæ gerere ſuſcipit, debet generare filios ſpiritualiter Chriſto, ſequitur, quod Paſtor, vel Prædicator, qui hoc negligit implere, puniri mereatur, & ei, qui ſemen Chriſti non vult ſuſcitare, debet auferri calceamentum, ſcilicet auctoritas prædicandi: Væ ergo prædicatoribus, & paſtoribus negligentibus. *In Luc. c.10.v.28.*

181. *Quare iteratio matrimonij in lege veteri erat honorabilior, quam in lege gratiæ.*

Accipiet eam frater, & ſuſcitabit ſemen fratris, &c. Cur in lege veteri iteratio matrimonij erat honorabilior, nunc autem non eſt ſic? quia in lege veteri benedictio erat in prole carnali, & promiſſio temporalis: In lege autem gratiæ promiſſio, & ſignificatio eſt ſpiritualis, & ob id, licet iteratio admittatur, non tamen honorabilior eſt. *l.4.d.42.a.3.q.3.*

CAPVT XXVI.

182. *Dominus Deus elegit, & vocavit omnes ad divinorum mandatorum obſervantiam.*

En Dominus Deus elegit te, ut ſis ei populus peculiaris, & cuſtodias omnia præcepta eius. Vide qualis, & ad quid ſit prima electio facta à Deo, ſcilicet ad obſervantiam mandatorum Dei, ad quam vocamur: ſed quomodò dicimur vocari, & eligi omnes, ſi tot populi ignorant Dei legem? Tum etiam quia vocatio, & electio ſunt valdè differentes, electio enim eſt æterna, & vocatio temporalis? Tum, quia vocatio ad plures ſe extendit, quam electio? At notandum, quod eſt electio, & vocatio ſecundùm voluntatem antecedentem Dei, & eſt ſecundùm conſequentem: prima ad omnes ſe extendit: Deus enim omnes homines vult ſalvos fieri, & omnibus exhibet ſua auxilia, & ſecundùm hanc verificatur hic Textus. *l.1.d.46 a.1. q. 1. & d.40 a.3.q.1. & ſeq. & ſerm.1.in die ſancti Matthiæ, & ſerm.2.in Converſ. ſancti Pauli.*

Dices, quomodò dicuntur vocari ad obſervantiam mandatorum illi, qui nullam cognitionem de Deo, & ſuis mandatis habent? Reſpondetur, quod Deus infundit in intellectu omnium hominum lumen innatum, quo naturaliter poſſit cognoſcere prima principia moralia, nempè præcepta naturæ: Indidit & quoddam pondus, & inclinationem in voluntate ad id, quod eſt de dictamine naturæ; Vnde ſuppoſito auxilio Dei, quod nunquam deficit, nulla datur excuſatio; ergo ſi gratiam à Deo non accipis, vel ſi accipis à Deo, perdis, non eſt culpa dantis, & quantum in ſe eſt continuè influentis, ſed culpa eſt voluntatis, vel non ſe præparantis, & quantum in ſe eſt non facientis, vel à gratia jam accepta deficientis, & non perſeverantis. *ſerm. 1. de S. Matthia, & lib.2.d.39.a.1.q.1.*

183. *Homo ſtultus potius vult Diabolo in difficillimis obedire, quàm Chriſto in facilibus.*

En Dominus Deus elegit te, ut cuſtodias omnia præcepta eius, &c. Vide qualis ſit prima electio, & vocatio Dei, ſcilicet ad obſervantiam ſuorum præceptorum; Sed tamen licet hæc ſint levia, fugiunt impij eorum obſervantiam, volentes potius obedire

dite Diabolo, & carnis deſideriis, quàm Regi æterno, pro eis temporaliter paſſo. *ſerm.1.de Sancto Matthia.* Caro clamat, ego decipiam, mundus clamat, ego deficiam, Diabolus clamat, ego interficiam, Chriſtus clamat, ego reficiam, & tamen cæca mens, magis vult ſequi carnem decipientem, & inficientem, mundum deficientem, Diabolum interficientem, quàm Chriſtum reficiētem: Ad quem igitur ibis? quem ſequeris. *ſer.4.Dom.6.poſt Pentec.*

CAPUT XXVII.

184. *Prælati Animarum tenentur ſcire clare myſteria fidei, eaque rudibus explicare.*

Et ſcribes ſuper lapides omnia verba legis huius planè, & lucidè. Cur Deus voluit ut in lapidibus levigatis calce ex Iordane deſumptis ſcriberentur verba legis divinæ? Cur non in libris, vel tabulis ligneis? Nota, quod per lapides ſignificantur homines rudes, & ſimplices: Et per hoc datur intelligi, quod Sacerdotes, & Prælati Eccleſiarum tenentur diſponere laicos ſubditos ad hoc, ut addiſcant neceſſaria ad ſalutem, eiſque planè, & lucidè propinar. verbum Dei, & legis præcepta. *l.3. d.35.a.1.q.3.ad 1.& in Pſal.118.c.4.v.9.*

185. *Paſtor ſuo malo exemplo ſubditos inficiens maledictus à Deo.*

Maledictus, qui errare facit cæcum in itinere, & dicit omnis populus amen. Eſtne hoc tam grande peccatum, facere errare cæcum, quod maledictionem mereatur à Deo? Sed tamen hic myſticè loquitur de iis, qui tenentur tanquam Paſtores Animarum eas paſcere verbo ſalutis, & ducere per viam vitæ, qui ſi per mala exempla, & doctrinas impias faciunt eas deviare à via ſalutis: Iſti merentur maledictionem Dei: Tales enim ductores cum illis, quos ducunt, in foveam cadunt, & ſimiles ſunt Lucifero, qui voluit aliis præeſſe, & cæcidit cum eis, qui ipſi adhæſerint. *In Luc.cap.6.v.39. & Pſal.118.c.2.v.5.*

186. *Maledicitur à Deo, qui voluntatem bonam in malam pervertit.*

Maledictus qui pervertit iudicium advenæ. Cur maledictionem infligit Deus pervertenti judicium advenæ, & non etiam domeſticorum? Nota, quod advena dicitur, qui ab extra advenit: Loquiturque myſticè de voluntate, quæ ab extra, ſcilicet à Deo, gratia, & inſpirationibus bonis eſt informata, tuncque maledicitur à Deo, qui pervertit judicium talis bonæ voluntatis per injuſtitiam, ipſam faciens tranſire ad peccatum: maledicti enim ſunt, qui declinant à mandatis Dei. *Pſal.118.c.2. v.5.& c.10.v.10.*

187. *Adulteri à Deo maledicti: Caſti benedicti: maledicti item, qui verbo, vel facto polluunt Eccleſiam Chriſti.*

Maledictus, qui dormit cum uxore patris ſui. Legit Sanctus Bonaventura, *proximi ſui; & dicet omnis populus Amen.* Vide qualem maledictionem infligat Deus adulteris, & luxurioſis: ſicut è contra benedictionem Deus dat caſtè viventibus. *In Luc.cap.18. verſ.20. & opuſc. ſpec. B.Mariæ Virgin. lect.15.* Gloſſa moralis addit myſticè: *maledictus Prælatus, Curatus, ſeu Prædicator, qui dormit, & polluit uxorem patris ſui,* ſcilicet, qui malo verbo, vel facto polluit Eccleſiam Chriſti Patris ſui ſponſam.

188. *Non cuſtodientes mandata Dei maledicti à Deo.*

Maledictus, qui non permanet in ſermonibus legis huius, nec ea opere perficit. Vide, quod cum ſupra Deus comminatus fuerit diverſis peccatis, peculiares maledictiones, nunc ſuam maledictionem univerſaliter dirigit ad omnes tam ſubditos, quàm Prælatos tranſgreſſores legis divinæ, qui ſcilicet affectum removent ab ipſa, & effectum quoad obſervantiam. *In Pſal.118.c.2.v.5. & c.3. verſ.16.*

189. *Sapientes, & Doctores tranſgreſſores legis divinæ ſuper alios maledicti à Deo.*

Maledictus, qui non permanet in ſermonibus legis huius, &c. Et qui ſunt, qui non permanent in ſermonibus legis divinæ? Sunt illi, qui ſapientia calent, & verſati ſunt in doctrina divina: Contra iſtos igitur, ſi non permanent, & tranſgrediuntur divinam legem dirigitur maledictio divina, ſuntque ipſi magis à Deo maledicti, quàm ſimplices mali. *in Ioan. c.7.v.49.*

190. *Qui in uno offendit præcepto Deum, etiam ſi cætera obſervet maledictus.*

Maledictus, qui non permanet in ſermonibus huius legis, &c. Nota, quod dicit in ſermonibus hujus legis, omnia ſimul præcepta colligens: quia, qui in uno offendit, factus eſt omnium reus: perfecta enim obedientia omnia præcepta implet. *in Luc. c.17.v.10.*

191. *Calamitates à Deo immiſſæ ſunt effectus maledictionum iſtarum.*

Maledictus qui non permanſerit, &c. Quid eſt hæc maledictio? forſan conſiſtit in verbis? nequaquam: Nam Dei benedicere, eſt benefacere: Dei maledicere, eſt calamitates infligere ſecundùm quod comminatur in his verbis. *In Thren. c.2. & ſerm.4. In Dedicat. Templi.* Ergo calamitates torquentes nos ſunt effectus maledictionum iſtarum.

192. *Deus pronior ad benedicendum, quam ad maledicendum.*

Maledictus, qui non permanſerit, &c. Notandum, quod ante comminationem harum maledictionum præmiſerat varias benedictiones obſervantibus ſua præcepta, dicens: *Venient ſuper te omnes benedictiones iſtæ, &c.* Cur non prius pronuntiat maledictiones, ut timorem incutiat, & inducat ad obſervantiam præceptorum? quia Deus eſt pronior ad benedicendum, quàm ad maledicendum: Sic præmiſſis præceptis, prius ſubjunguntur benedictiones, ut ad ipſorum obſervantiam attrahantur amore, & poſtea maledictiones, & comminationes, quæ tranſgreſſoribus imprecantur

cantur, ut incutiat timorem: plus enim vult amari, quàm timeri. *In Thren.c.2.& ſer.1.& 2.fer.4. Pentec.* Addit Olimpiodorus in lat. Græca: quod, cum in pronunciandis benedictionibus introducit Deum benedicentem, dicens: *Emittet Dominus benedictionem ſuper te.* At in maledictionibus comminandis non introducit Deum maledicentem, ſed ſolum dicit: *maledictus eris*; nec exprimit à quo eveniat hæc maledictio: & hoc, quia benedictio eſt à Deo, maledictio verò ab ipſo malè operante: Vnuſquiſque enim eſt author ſibi ſuæ maledictionis. Vide ergo quomodò cautè operandum, & permanendum in perfecta obſervantia legis divinæ, ut effugiendo maledictionem, benedictione fruaris æterna.

CAPVT XXVIII.

193. *In quolibet opere bono concurrit pleniſſima benedictio ſpiritualis, & temporalis.*

Si audieris vocem Domini Dei tui, ut cuſtodias mandata eius, omnes iſtæ benedictiones venient ſuper te, &c. Hic diligenter notandum, quod in promiſſione benedictionum Sacer Textus non deſcendit ad caſus particulares: At in pronunciandis maledictionibus, deſcendit ad peccata peculiaria, dicens: *maledictus, qui errare facit, &c.* Cur non ſeruat eundem ordinem huius anthiteſis in benedictionibus, & maledictionibus? Vt ſcias, quod in quolibet opere bono cócurrit benedictio dexteræ, & ſiniſtræ Dei, ſcilicet bonorum ſpiritualium, & temporalium collatio. *Pſal.66.& 128.* Nota etiam, quod ait: *Benedictus fructus ventris tui, terra tua, iumentorum tuorum, &c.* Scilicet benedictus fructus tuæ mentis in meditationibus ſanctis: Terræ ideſt ſenſuum exteriorum: Armentorum, ideſt interiorum ſenſuum: Item Prælati, & ſubditi operantes ſecundùm dona ipſis à Deo collata. *op. de paupere. Chriſti q.2.& Gloſſa moralis, hic.*

194. *Benedictio generis humani in fructu Ventris Beata Maria Virginis habuit initium.*

Benedictus fructus ventris tui, & fructus terra tua. Quis eſt iſte fructus ventris, & terræ populi Iſraelitici benedictus? Hic eſt Ieſus, qui fuit fructus terræ Vteri Virginalis, in quo benedictæ fuerunt gentes omnes; & ideò in Maria Virgine impletæ ſunt omnes benedictiones. *In Luc.c.1.v.41.*

195. *Religioſi boni ſunt Cæli continentes theſauros gratiarum.*

Aperiet Dominus theſaurum ſuum optimum; Cælum, ut pluviam tribuat Terra in tempore ſuo. Quis eſt iſte theſauros Dei optimus? Cælum ne? Sed quodnam Cælum, ſi plures ſunt Cæli? Et cur Cælos appellat nomine theſauri, ſi theſauri potius reconduntur in terra? Nota, quod nomine Cælorum veniunt Religioſi; qui ad cæleſtem vitam divina gratia elevati, in divinæ laudis confeſſione perſeverant: Sunt enim remoti à terrenorum luto per puritatem internam Cælis conformes, volubiles per perfectam obedientiam abſque contrarietate diſſenſionum: continentes theſauros virtutum, ornati divitiis, quaſi ſtellis cæleſtibus diverſarum perfectionum. *opuſc. Eccleſ. Hierar. part.4.c.4.*

196. *Ad Religioſos ſpectat diffundere ſæcularibus theſauros gratiarum.*

Aperiet Dominus theſaurum, &c. ut pluviam tribuat terra, &c. Cur Cælum tribuens pluviam terræ appellatur theſaurus? quia tales ſunt Religioſi, qui veluti theſauri continentes gratias divinas, cæleſtes virtutes neceſſitatis tempore communicant ſua bona, & miſericordiæ opera ſingulis ſecundùm uniuſcuiuſque indigentiam. *opuſc. Eccleſ. Hier. part 4. cap.4.*

197. *Ob peccata inducitur ſterilitas, & ſubtrahitur pluvia corporaliter, & ſpiritualiter.*

Si non audieris vocem Domini Dei tui, maledictus eris, &c. Et ad quid iſta maledictio? (ſubdit) *ſit Cælum, quod ſupra te eſt, aneum, & terra, quam calcas ferrea, det tibi Dominus imbrem terra pulverem.* Ecce quomodò patens ſit, quod peccatum, & mandatorum tranſgreſſio inducit ſterilitatem terræ, & ſubtrahit pluviam fœcundantem terram, & hoc non ſolùm corporaliter, ſed & ſpiritualiter in Anima, quæ ob peccatum ſterilis ſit per indevotionem, ſive per carentiam humoris contritionis, & compaſſionis: O quales effectus peſſimi peccati. *fer.4. In Dedicat. Templi.*

198. *Oratione tollitur ſterilitas corporalis agrorum, & ſpiritualis Anima.*

Si non audieris vocem Domini Dei tui, maledictus eris, &c. Sit Cælum quod ſupra te eſt aneum, & Terra ferrea, &c. Patet quod per peccata veniunt iſtæ adverſitates corporales, & ſpirituales: Sed quodnam remedium ad hæc mala vel curanda, vel fugienda? Audi peccator Deum tuum tibi ſubvenientem: *Si clauſum fuerit Calum, & non pluerit, & oraverint in loco iſto, & à peccatis ſuis converſi fuerint, propter afflictionem ſuam, tu exaudies, & dabis pluviam ſuper terram. Sic 3. Regum c.8.* Confuge ergo ad Domum orationis, & ſic evades tot mala. *fer.4. In Dedicatione Templi.*

199. *Peccatum opera infructuoſa reddit.*

Maledictus eris ingrediens, maledictus eris egrediens. Sed in quem locum, & è quo loco? Sanctam Eccleſiam materialem ad orandum: Ergone ingreſſus in Eccleſiam ad orandum cauſabit maledictionem? Nota, quod dicit maledictus eris ingrediens: non vult dicere, quod maledictio incurratur ob ingreſſum, vel egreſſum, ſed quod intrans in peccato mortali maledictus intrat, & egrediens cum peccato, etiam egreditur maledictus: Nam peccatum opera bona, quæ fiunt, infructuoſa reddit, & quantum ad meritum, & quantum ad præmium; ſicut ramus præciſus ab arbore non profert fructum, ſed areſcit, & habilitatur ad incendium: ſic & oratio talium non eſt meritoria: Imò addit Sanctus Auguſtinus, quòd ſi tales ſe ſigno Crucis ſignant (nempe cum tali affectu, & malo animo) potius in ſe Diabolum includunt, quàm excludant, quia jam in eis per effectum habitat.

bitas. *op.Comp.Theol.l.3.cap.7.* O peccati mortalis effectus horribiles, & terribiles, &c.

200. *Prælatorum, & Religioſorum mala vita aufert fœcunditatem bonorum operum ſubditis, & Eccleſiæ.*

Sit Cælum ſupra te æneum, & terra, quam calcas ferrea: De cælo deſcendat ſuper te cinis. Nota ordinem talium imprecationum, quas facit Spiritus Sanctus contra transgreſſores mandatorum Dei: primò ponit Cælum æneum, poſtea terram ferream, & tandem cinerem in terram è Cælo deſcendentem; quid ſibi volunt iſta? Sed ſciendum eſt, quod in Sacra Scriptura nomine Cæli veniunt Prælati, & Religioſi: Iſti dicuntur ænei, ideſt aridi, & duri per malam vitam, & opera mala: cum autem in eis deficiat humor divinæ gratiæ, nec poſſunt influere vitam ſpiritualem in ſubditos, eoſque irrigare rore doctrinæ, & exemplorum ſanctorum, hinc terra fit ferrea, ſcilicet nullus fructus in ſubditis provenit, ſed omninò ſteriles, ut cinis fiunt. *op.de Eccleſ.Hierarch.p.4.c.3.& 4.*

201. *Victoria inimicorum ſuper nos eſt fructus maledictionis.*

Tradet te Dominus corruentem ante hoſtes tuos: per unam viam egrediaris contra eos, & per ſeptem fugias, & diſpergaris per omnia Regna Terræ. Nota, quod hic patenter Sacer Textus, non ſolùm prædicit ad literam deſtructionem populi Iſraelitici, ſeu Iudaici, ſed & innuit quos fructus parturit maledictio peccati: hoc enim reddit ſuper nos inimicos victores, & aſſignat cauſam, quarè in bello populi exterminantur, & in captivitatem rediguntur: fuge ergo peccata, & age pœnitentiam. *In Thren.c.2.*

202. *Concupiſcentia febris quam Animæ noxia: fructuſque maledictionis peccati.*

Percutiat te Dominus egeſtate, febri, frigore, ardore, & æſtu, & aere corrupto, ac rubigine, & perſequatur donec pereas. Nota hoc ſeptuplex malum, quod hic inobſervantibus mandatorum Dei comminatur: & quæritur, quam connexionem habeant ad invicem? Præterea comminatur febrim, nec exprimit qualem, cum multiplex ſpecies febrium torqueat corpora noſtra: Alia enim conſiſtit in inflammatione ſpirituum, & dicitur ethica: Alia in corruptione humorum, & dicitur diverſimoda ſeu vaga, quia eſt multiplex: quā igitur febrim hic comminatur? Sed attende, quod loquitur ſpiritualiter de effectibus maledictionis peccati Adæ, nempe concupiſcentiæ, ex qua oriuntur in Anima mala enarrata ſignificata per febrim, quæ poteſt adaptari ſeptem peccatis mortalibus, & vitiis capitalibus: luxuriæ enim febris oritur ex putrefactione humorum: Gulæ ex repletione malorum humorum: Avaritiæ ex appetitu immoderato: Iræ ex inflammatione ſanguinis: Accidiæ ex alteratione naturæ: Invidiæ ex livore; ſuperbiæ ex nimia inflammatione, & tumore. *In Ioan.c.5.v.54.*

203. *Febris ſuperbia ſubiecta iræ Dei.*

Percutiat te febri. Iam dictum eſt per febrim ſignificari ſuperbiam, & ambitionem: hæc eſt infirmitas graviſſima, quæ Deum elongat, & à Deo deprimitur, ob idque iræ Dei ſubjecta. *ferm.20.poſt Penteceſt.*

204. *Invidia febris peſſima.*

Percutiat te Dominus febri. Hæc eſt infirmitas peſſima cauſans vermes in corpore, ſcilicet agitationem motuum, & amaritudinis, & fœtoris. *ſer.1.Dom.20.poſt Penteceſt.*

205. *Avaritia febris peſſima.*

Percutiat te febri, &c. Infirmitas hæc eſt mala eis, à quibus male avatus lucratur, pejor eis, pro quibus lucratur, ſcilicet hæredibus, peſſima ipſi avaro, qui malè lucratur: Vnde nota, quod textus connectit cum febri egeſtatem, quia inopiæ multa deſunt; avaritiæ omnia, ut ait Seneca, quanto enim plus bibunt avari acquirendo, tantò plus ſitiunt appetendo. *ſer.1.Dom.20.poſt Pentec.*

206. *Accidia infirmitas peſſima.*

Percutiat te Deus febri, &c. Hæc febris eſt accidia, quæ per torporem, & pigritiam inducit in domum mentis cogitationes, deſideria mala, & tentationes, infirmitatemque manuum, ideſt operum. *ſer.1.Dom.20.poſt Pentec.*

207. Gula eſt infirmitas peſſima, non ſolùm corporis, ſed & Animæ; quæ obtundit mentem, & Corpus, virtutes corporis, & Animæ, luxuriam gignit perturbationem internam Animæ, furorem cordis, flammam libidinis excitat, & infinita alia mala. *ferm.1. Dom.20.poſt Pentec.& opuſc. Pharetr.l.2.c.12.*

208. *Luxuria febris peſſima.*

Percutiat te febri, &c. Hæc eſt infirmitas peſſima, qua adoleſcentes peccant, ſenes inſaniunt: ligaturque homo per viſum, per verbum, per conſenſum, per tactum, per uſum, & inducitur ad mortem corporalem, & æternam. *ferm.1.Dom.20. poſt Pentec.& op.Pharetr.l.2.c.13.*

209. *Avarus ut plurimum hæredem inutilem, vel inimicum, & ingratum relinquit.*

Fructus terræ tuæ, & omnes labores tuos comedet populus, quem ignoras. Ecce quomodò hic exprimit vanitatem, & ſtultitiam avarorum, qui laborant ut plurimum, & neſciunt cui: Nam vanitas quidem magna eſt, & magnum malũ, ut unde unus labore atteritur, alter otioſè, & illicitè abutatur; quod evenit avaris. *In Eccleſ.cap.2.* Et hinc ſubdit Textus: *Ducet te Dominus, & Regnum tuum in gentem, quam ignoras tu, &c.* quaſi dicat: Ecce, quod ex laboribus tuis de malè acquiſitis, alieni locupletabuntur, & dominabuntur tibi, & tuis rebus. *In Thren.c.2.*

210. *Opera bona, & labores ſpirituales non per Deum, & in peccato mortali aſſumpti nullum fructum afferunt in vita æterna.*

Sementem multam jacies in terram, & modicum congregabis, &c. Cur modicum congregatur? quia ſementem jaciunt peccatores, non propter Deum, & laborant in peccato: Hic eſt fructus maledictionis peccati mortalis; licet enim multa opera bona

bons fsciat peccator, ſi ea in peccato mortall, vel timore ſervili, vel ob commodom temporale faciat, oullum fructum vitæ æteroæ recipiet. *ſerm.4. Dom. Paſſionis.*

211. *Vermis conſcientiæ aufert dulcedinem & quietem in peccatore.*

Vineam plantabis, & vinum non bibes, quia vaſtabitur vermibus. Quid eſt vineam plantare infructuoſam, niſi conſcientiam replere urticis ardentium, & carnalium deſideriorum, & ſpinis pongentiom amaritodinum, & odiorum ? hanc Vineam vermes remorſionom ipſam rodunt. O infelix conſcientia ſpinis peccatorum repleta. *ſer.2. Dom. ſeptuag.*

212. *Deus terribiliter punit eos, qui ex prædicatione non percipiunt fructum.*

Plantabis Vineam, & non comedes fructus eius, &c. Cur laboranti io vinea aufertur fructus? nonne Deus promittit præmium cuicumque laboranti in vinea ſua ? Nota, quod id dicitur prædicatori, vel Prælato, qui vel malè laborat in Vinea, & ob id nec recipit fructum debitum, vel quia soditores negligenter ſe habent, ideò terribili judicio vinea illa exculta prius inanis, & ſterilis relinquitur. *In Thren. c.2. in fine.*

213. *Propter maledictionem peccati ſubditur homo tyrannidi Principum malorum.*

Advena erit in caput, ſcilicet princeps & tu eris in caudam ſcilicet ſubditus. Nota alium effectum maledictioois divinæ: nam propter peccata permittit Deus, ut peccator ſubdatur tyrannidi alienorum Principum, & iſti locupletentur ex laboribus ipſius. *In thren. c.2.*

214. *Deus cum bonis bonus, cum malis terribilis.*

Niſi cuſtodieris verba legis hujus, & timueris nomen eius glorioſum, & terribile, hoc eſt, Dominum Deum tuum, augebit plagas tuas, &c. Cur vocat nomen Dei glorioſum, & terribile ? Cur non tantum glorioſum, & dulce, cum ſit fons totius dulcedinis ? Benè dicit glorioſum, ſcilicet virtuoſis, & terribilis vitioſis: per qood exprimitur terminabilis conventio, ſcilicet terminus, & exitus ſupernaturalium judiciorom, & ſtipendiorum. *In Pſal. c.4. v.7. & c.9. v.4.*

215. *Conſcientia mala peccatoris trepidat ubi non eſt timendum.*

Dabit tibi Dominus cor pavidum, & deficientes oculos, & Animam conſumptam mœrore. Sed cur erit cor iſtorum pavidum ? hic noo adducit ullam cauſam timoris: Cur ergo tantus pavor ? quia talis eſt conſcientia peccatoris, effectuſque maledictioois peccati: facit enim ipſum tremebundum interius, & exterius etiam ubi non eſt timendum: Sicut enim charitas perfecta excludit timorem, ſic iniquitas eum cauſat, & inducit. *In Sap. c.17.*

216. *Chriſtus in Cruce eſt vita noſtra.*

Et eris vita tua quaſi pendens ante te. Nota, quod hæc fuit Prophetia de Chriſto, qui ut vitam nobis cooferret, mortem in Croce ſubiit, in qua pendens, oobis vitam oſtendit, & offert. *In Luc. c.23. v.33.*

CAPUT XXIX.

217. *Divina providentia in nos continuè in Sacra Scriptura exponitur.*

Adduxit vos quadraginta annis per deſertum, non ſunt attrita veſtimenta veſtra, panem non comediſtis, & ſiceram non bibiſtis: ut ſciretis, quia ego ſum Dominus Deus veſter. Cur toties hanc ſuam providentiam in Iudæos refricat in Sacra Scriptura ? Ut ſemper recordemur, quod ipſe eſt Dominus Deus noſter, ſcilicet, ne in neceſſitatibus temporalibus de providentia hujus Patris diffidamus: adhuc enim vivit, qui Iudæos quadraginta annis in deſerto, non ſerentes, nec metentes pavit: quid ergo timent Chriſtiani, quando ita liberaliter procurantur Iudæi. *ſerm. 2. Dom. 14. poſt Pentec.*

218. *Avaritia infirmitas graviſſima, &c.*

Peregrini videbunt plagas terræ illius, & infirmitates, quibus eam afflixerit Dominus ſulphure, &c. Quomodò dicitur terra affligenda infirmitate ? Eſt ne capax infirmitatis ? Sed hic loquitur de omnibus terrenis, & avaris, indicans, avaritiam graviſſimam infirmitatem eſſe, quia reddit hominem callidum, & aſtutum in corde; fœdum in converſatione, aridum in opere, quia ſine compaſſione: ideò dicitur avarus affligi ſulphure fœtoris, ardore ſolis ad modum terræ aridæ, & combuſtæ, ita ut non ſeratur, quia nec prius ſaturatur cor avari auro, quàm ſaturator vento, & ideò non ſiſtit appetitus, quia nunquam invenit ſoliditatem, ſed potiùs vanitatem in proſperitate mundana: Videntes autem peregrini, qui non habent hic manentem Civitatem, ſed futuram inquirunt, propter plagas quibus eſt afflictus avarus, exemplo didicerunt deſpicere omnia propter amorem Chriſti. *ſer.1. Dom 4. quadrageſ.*

CAPUT XXX.

219. *Cordis circumciſio qualiter facienda.*

Circumcidat Dominus cor tuum, & cor ſeminis tui. Quomodò poteſt circumcidi cor ? Hæc circumciſio debet fieri ſpiritualiter, ſcilicet reſcindendo à concupiſcibili inordinatam appetentiam, & cupiditatem, quæ eſt radix omnium malorum. *In Ioan. Collat. 37.*

220. *Sine gratia Dei non poſſumus implere mandata Dei, quæ ſemper eſt in promptu.*

Mandatum, quod ego præcipio tibi hodie, non eſt ſupra te, neque procul poſitum, ſed iuxta eſt ſermo valde in ore tuo, & in corde tuo ut facias illum. Si ergo mandata Dei in corde noſtro ſunt impoſita, vel cordi expoſita, ut ipſa, obſervemus,

ergo

ergo videtur, quod viribus naturalibus ea poſſimus obſervate? Idque videtur ſapere errorem Pelagij.ſed Reſpondetur, quod mandata Dei poſſunt conſidetari io communi quoad genus operis, ſic requiritur gtatia gratis data, ut in mandato de aduratione per fidem, & de honoratione parentum per quandam natutalem pietatem, & devotionem:ſed quoad iotentionem mandantis, ſcilicet quoad cooformatiooem voluntatis noſtræ divioæ Voluntati,non poteſt fieri abſque charitate,& gratia gratum faciente: mandata autem dicuntur nobis propè, oon quia in illa poſſit libetum arbitrium ſioe gratia, ſed qoia hæc præſto eſt nobis ſemper, nec aliquia caret gtatia, qnia gratia deſit ſibi,ſed quia ipſe deeſt gratiæ.*l.2.d.28.a.1.q.3.corp. & ad 1.*

221. *Præceptorum obſervantia non impoſſibilis, non difficilis, non inutilis.*

Mandatum quod ego præcipio tibi hodie non eſt ſupra te nec procul, nec in Cœlo poſitum, nec trans mare,ſed juxta te,&c.ut benedicat tibi in terra, &c. Vide quomodò confutatur error dicentium,obſervantiam mandatorum Dei eſſe impoſſibilem, vel difficilem, vel inutilem: Cum enim præſtò ſit auxilium Dei omnibus, & ſemper, hinc patet præcepta non eſſe ſupta nos, ſcilicet impoſſibilia credenti,difficilia diligeoti,oec inntilia ſperanti; quia ſuppoſito Dei auxilio, potentiæ noſtræ ſubſuot. *Pſal.118.c.3.v.3.*

222. *Verus obediens, non ſolum credit, auditque præceptum præcipientis,ſed & opere implet.*

Iuxta te eſt ſermo valde in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illud. Nota huuc ordinem, primò in ore: ſecundò in corde: tertiò in opere, per quod aſſignantur conditiooes viri obedientis:qui primò credit fideliter: ſecundò audit iotelligendo vivaciter id,quod præcipitur, & à quo? Tertiò implet efficaciter: per quæ ad juſtificationem perfectam pervenitur.*In Luc.c.6.v.47.*

223. *Finis omnium præceptorum eſt amor Dei, ob idque eorum obſervantia facilis.*

Mandatum, quod ego præcipio tibi, non ſupra te eſt, non procul poſitum, &c. ſed juxta te, & in corde tuo, &c. Ad quid Deus hæc proponit, & quomodò mandatum dicitur eſſe impoſitum in corde hominis, ſi ab ipſo fuerunt tantùm impreſſa in tabulis lapideis, & deinde ore Moyſis explanata? ſed nota, quod hæc omnia Deus propooit, ut intelligat homo, quod obſervantia præceptorum non eſt difficilis, nec datur excuſatio in ipſa: Dices quomodò poteſt dici quod obſervantia mandatorum ſit facilis, cum exponat hominem in continua pugna?Reſp.quia finis mandatorum eſt amor:amanti autem oihil difficile:quis enim uoquam tantum laborat ad amandum Deum, quantum laborat miles ad pugnandum, Dux ad regendum, mercator ad acquirendum, & agricola ad laborandum? Poteſt quidem homo dicere, non poſſum jejunare, res meas pauperibus dare, à carnibus, à cibo abſtinere; ſed nunquam poteſt verè dicere: Non poſſum amare: quid facilius?quid dulcius? quid poſſibilius,quàm amare, & maximè ſummum bonum ſibi tam beneficum? Ama ergo Deum, & omnia difficilia reddeotur tibi facilia.*ſerm.1.de Evangeliſta.*

224. *In obſervantia præceptorum ſtat vita, & omne bonum: in transgreſſione omne malum, & mors.*

Conſidera, quod propoſuerim in conſpectu tuo vitam, & bonum: & è contrario, mortem, & malum, ut diligas Dominum Deum tuum, & ambules in vijs eius, &c. Quænam eſt hæc vita; & mors, bonum, & malum, quod Deus propoſuit Iudæis? Nihil aliud, quàm vita ſpiritualis gratiæ; & gloriæ, mors item & Animæ: Oſteodit igitur in his verbis, quod in obſervantia mandatorum eſt vita, & bonum; ſed adverte, quod omnia contenta in divinis præceptis ſervanda ſoot, ad hoc, quod in illorum obſervantia ſit vita; & bonum; ſicut è contrario, in transgreſſione ipſorum eſt mors, & malum, & eo magis quia, *qui in uno offendit fit omnium reus*, ait *D. Iacobus*, & ob id in transgreſſione uoius, verè eſt intelligere transgreſſionem omninm; non quoad damnum, ſed quoad pœoam.*ſerm.7.In op.de decem præceptis.*

225. *Ex obſervantia præceptorum Dei oritur omne bonum, & perfectio: ex inobſervantia omne peccatum.*

Conſidera, quod propoſuerim in conſpectu tuo vitam, & bonum, &c. Nota,quod dicit bonum, nec exprimit quodnam ſit hoc bonum: ſic & malum, an ſcilicet temporale, an æternum: ſed Reſpondetur, quod in his verbis continetur omnis perfectio, & bonum, & è contra omnis imperfectio, & malum: Oſteoditque quod ex legis obſervaotia ſequitur vita, & benedictio: efficiturque homo fidelis, devotus, pius, manſuetus, pudicus, largus, veridicus, proprijs contentus, liberalis, & corde impollutus: E contra ex transgreſſione legis, ſequitur maledictio, & omnis imperfectio, quia efficitur homo idololatra, blaſphemus, indevotus, impius, homicida, mæchus, fur, falſidicus, cupidus, & carnalis: Hinc ſequitur, quod obſervator legis, & transgreſſor plus diſtant inter ſe, quàm Inferous, & Paradiſus, quia unus eſt in centro, alius in circumferentia; ſic exigente Iuſtitia Dei: & ſi oppoſitum evenire poſſet, Deus ſe Deum negaret. *opuſc. de decem præceptis ſerm.* 7. Vide igitur qualiter peccator peccando videtur obſtringere omnipotentiam Dei.

226. *In obſervantia mandatorum Dei ſtat ſumma totius noſtræ ſalutis.*

Conſidera, quod propoſuerim in conſpectu tuo vitam, & bonum, &c. Nota, quod benigniſſimus Deus expooit nobis ſummam totius noſtræ ſalutis quantum ad duo: primò, quantum ad præmium divinæ retributionis: ſecundò quantum ad meritum operationis humanæ; in quibus rectum ordinem ſervat: Primò enim proponit fi-

nem, deinde media: finis enim movet operantem, ut ſe exerceat ad debitum finem: Et deinde proponit in citatis verbis pericula tranſgreſſionis; quæ ſunt amiſſio gratiæ, & multorum bonorum, & incurſio in multa flagitia, & tandem in æterna ſupplicia. *op. de decem præceptis ſerm. 1.*

227. *In Amore Dei eſt vita vera.*

Diligas Dominum Deum, & obedias voci eius, & illi adhæreas: ipſe enim eſt vita tua. Nota ordinem horum verborum: primò ponit dilectionem Dei, deinde obſervantiam, & tandem adhærentiam Deo, & acquiſitionem vitæ veræ: Sed quodnam eſt motivum hujus dilectionis? quia Deus eſt vita noſtra q. d. ipſe eſt pater noſter creatione, amicus redemptione, ſponſus amore, vita glorificatione: felix ergo Anima, quæ amore languet erga tantum bonum: Et quia ex obſervantia mandatorum cognoſcitur Amor, hinc ſubdit, *& obedias voci eius*, & quia ex obſervantia talium mandatorum ſequitur unio ad Deum, hinc ſubdit, *& adhæreas illi tanquam vita tua. ſerm. 2. Dom. 12. poſt Pentecoſt. & ſerm. 9. de Apoſtolis, & In Pſalm. 118. cap. 2. v. 15.*

CAPVT XXXI.

228. *Deus via, veritas, & vita noſtra.*

Dominus, qui ductor eſt veſter, ipſe erit tecum, nec dimittet te, &c. Vide quomodò Dominus Deus noſter ſe exhibet ductorem noſtrum tanquam paſtorem, & Ducem, quia eſt veritas, via, & vita noſtra. *Pſalm. 118. cap. 4. verſ. 9.* Confide ergo ô homo, nec deſiſte ab operibus bonis ob tentationes, & impedimenta, quæ tibi occurrunt in hac vita cum habes tantum ductorem, & tutam viam.

229. *Lectio ſacra à Deo præcipitur, & quàm utilis.*

Convenientibus cunctis ex Iſrael, ut appareant in conſpectu Domini, leges verba legis coram omni Iſrael audientibus eis. Cur præcepit Dominus, ut palam legerentur hæc verba legis? Nonne ſufficiebat, ut unuſquiſque ſingillarim addisceret ea? Reſpondet Sacer textus, *ut audientes diſcant, & timeant Dominum, & cuſtodiant ea, &c.* Ecce quomodò lectio ſacra utilis eſt ad intelligendum myſteria Fidei, ad movendum affectum ad obſervantiam mandatorum Dei, & ad inſtruendum proximum: ideò Lectio Sacrorum Librorum frequentanda. *Pſalm. 118. cap. 2. verſ. 2.* Lectio docet, quid caveas, Lectio oſtendit, quo tendas, lectione ſenſus augetur & intellectus: Cur igitur non illa tempora, quibus ab Eccleſia vacas, lectioni impendas? Cur non Chriſtum reviſas, Chriſtum alloquaris, Chriſtum audias? Illum alloquimur, cum oramus, illum audimus, cum divina legimus oracula. *opuſc. Pharetr. l. 4. c. 32.*

230. *Legis, & doctrinæ cognitio erit malè ea utentibus teſtis in iudicio ad ipſorum condemnationem.*

Tollite librum iſtum, & ponite in latere Arcæ Fœderis Domini Dei noſtri, ut ſit tibi contra te teſtimonium. Cur Moyſes voluit reponi librum legis in Arca, ut eſſet teſtis contra Iſraelitas, & non potius in eorum ſalutem? Sed nota, quod hoc dicitur contra eos, qui callent legis doctrinæ ſcientiam, & ipſam benè norunt, ſed tamen contra ipſam operantur: Liber enim in Arca eſt Sapientia in corde: hæc erit contra litteratos, & alios qui multas ſcientias callent, & malè faciunt: quantò enim meliorem habent ſcientiam, tantò magis habent ſuæ damnationis teſtimonium. *ſermon. 2. infra Domin. octav. Aſcenſ.* Contra iſtos dicebat Sanctus Bernardus. *O docti verè indocti, qui contra vos fertis ſententiam damnationis veſtræ.*

231. *Chriſtus crucifixus liber vitæ in corde noſtro claudendus.*

Tollite librum iſtum, & ponite in latere Arcæ Fœderis Domini Dei noſtri. Nota, quod hic liber myſticè eſt Verbum incarnatum, & crucifixum: In ipſum enim exprimendum tendit omnis Sacra Scriptura, & lex Domini, quæ in ejus paſſione maximè relucet: hic liber reponendus eſt in Arca cordis noſtri: hic enim erit in teſtimonium, vel contra nos, ſi malè hac ſcriptura utamur, vel in ſalutem noſtram, ſi benè: fiant ergo corda noſtra vaſa, & receptacula paſſionis, & Sanguinis Domini Ieſu, ut ejus cruore, & fructu inebriati, dicamus: Nobis autem abſit gloriari, niſi in Cruce Domini Ieſu crucifixi. *ſermon. 2. Domin. infra oct. Aſcenſ. opuſc. Centil. part. 3. ſect. 5. ep ſtim. Div. am. par. 1. cap. 13.*

232. *Duplex liber à nobis legendus, ſcilicet Sacræ Scripturæ, & creaturarum.*

Tollite librum iſtum, & ponite in latere Arcæ Fœderis Domini Dei veſtri. Quis eſt iſte liber, qui in latere Arcæ cordis noſtri reponendus eſt, niſi liber Sacræ Scripturæ, in quo cor, & intellectus poteſt legere, & intelligere, & addiſcere Deum? Alius item Liber eſt creaturarum, in quo intellectus fidelis poteſt Deum quærere, ejuſque omnipotentiam, ſapientiam, bonitatem, & alia Attributa cognoſcere. *opuſcul. Diat. ſal. Titul. 6. cap. 3. & In Luc. capit. 18. verſ. 37. & Brevil. parte 2. cap. 11.*

233. *Duplex item liber legendus, Clericis, & Laicis proponitur legendus.*

Tollite librum iſtum, & ponite in latere Arcæ. Nota, quod litteraliter loquitur de libro Sacræ Scripturæ, & myſticè de vita Clericorum, quæ in latere Eccleſiæ exponi debet: In primo legere debent Clerici: In ſecundo Laici: Nam ex vita Clericorum ſequitur inſtructio Laicorum. *Pſalm. 103.*

234. Iudæorum pervicacia, obſtinatio & perfidia à Moyſe fuit prænuntiata in his verbis: *Adhuc vivente me, & ingrediente vobiſcum ſemper contentioſi eſtis contra Dominum, quantò magis, quando mortuus fuero?*

fuero ? hocque verificatum fuit, & in dies verificatur, maximè poſt mortem Chriſti. *In Luc.c.20. v.10. & ſeq.*

CAPUT XXXII.

235. *Auditio devota Sacra Scripturæ, & verbi Dei maximos fructus affert.*

Audite Cæli, quæ loquor: Audiat Terra verba oris mei. In hoc carmine, volens Moyſes eacitare populum ad devotionem, & ad perſeverantiam obſervantiæ legis, primò invocat Cælum, poſtea terram ad audiendum ejus ſacra verba: Ad quid vocat res inſenſatas? Sed diriguntur hæc verba myſticè ad Cælos, ideſt ad cæleſtes viros, & ad terram, ideſt ad corda terrenis infixa: eoſque ad audiendam ejus doctrinam excitat, & ut doceat quomodò audienda ſit, ſubdit: *Concreſcat, ut pluvia doctrina mea:* quaſi dicat: fiat in verbis doctrina mea, ſicut pluvia in terra, quæ à terra recepta eam mollificat, impinguat, & ad fructificandum præparat: Hinc patet, quod Domini noſtri doctrina manſuetè audita, ideſt in terra cordis noſtri devotè ſuſcepta, removet ab ea cordis duritiem, impinguat eam devotione, & fructificare facit ad pœnitentiam: Igitur verba divina ſunt verba æternæ vitæ, & ad vitam æternam inductiva. *ſer.4. de una Sancta Virgine.*

236. *Cognitio, & auditio Sacræ Scripturæ, & verbi Dei nobis imponitur loco apparitionis Sanctorum, & revelationum ſupernarum.*

Audite Cæli quæ loquor, audiat terra verba oris mei. Cur invitat cæleſtes, & terrenos, ideſt ſpirituales, & mundanos homines ad audiendum hoc carmen, & non potius, cur eis non præmittit aliquod miraculum, & prodigium inſolitum, vel non facit ei apparere Angelos Domini, vel aperire cælum ut eos magis excitet ad opera bona? Sed memoria recole quod diviti roganti Abraham, ut mitteret Lazarum ad fratres ſuos, ne damnationem conſimilem incurrerent, reſponſum fuit: *habent Moyſen, & Prophetas, audiant illos*: habent ſanctam doctrinam legis, & Prophetarum, hæcque ſufficit pro quacumque certitudine veritatis, ut intelligas, quod, qui hanc doctrinam tam certam, tam autenticam audire recuſat, nullam excuſationem habet, & prorſus inexcuſabilis eſt. *In Luc. c.17.v.29.* Vide ergo, quod prædicatio verbi, Dei ponitur in Eccleſia pro quacumque revelatione, viſione, miracolo, &c.

237. *Verbum Dei per prædicationem expreſſum deſcendit cum rore Spiritus Sancti, eiuſque viſitatione, & aſſiſtentia.*

Fluat, ut ros eloquium meum, quaſi imber ſuper herbam, & ſtilla ſuper gramina, &c. Quomodò verbum Dei per Doctores ſacros pronuntiatum dicitur fluere, ut ros? Rectè dicitur, ut ros: Ros iſte eſt influentia gratiæ Spiritus Sancti, qui viſitat Sacram Scripturam, & emittit fructum in eam recipientem. *ſermon.14. Hexaem.* Nota etiam, quod Cælum prius ponit in medium, poſtea terram, & deinde dicit fluat, ut ros eloquium, ut daret intelligi, quod Cælum igneum emittens rorem in terram, ſignificat verbum Dei, quod inflammat corda, rore autem aſſiſtentiæ Spiritus Sancti fœcundat terram: Inflammat cor ad devotionem, fœcundat ad operationem: Et ſicut terra ſterilis, immiſſo quocumque rore è Cælo, non producit fructum, ſic Anima illa eſt maledicta, quæ roriflui Cœli guttis continuè infunditur, & tamen ſterilis invenitur. *op.Eccleſ. Hier.p.1.c.4.* Vide ergo, quod à Deo maledictus eſt, qui ex auditione verbi Dei fructum non percipit.

238. *Prædicatio verbi Dei quanta bona afferat.*

Audite Cæli, &c. Terra, &c. Concreſcat, &c. fluat ut ros eloquium meum, &c. Vide ordinem, primò ponit Cælum, à quo influentiæ cæleſtes proveniunt: deinde terram, quæ de ſe arida eſt, & expetit, ut inebrietur, ideò indiget cultura, ſemine, & rore: Viſitatur, quando aratur, quando ſeminatur, quando rore fœcundatur: Sic terrà Animæ noſtræ aratur, quando per prædicationem à vitiis purgatur, ſeminatur verbo Dei prædicato, quando rore gratiæ fœcundatur, meſſis poſtea colligitur in futuro, quando grana à paleis ſeparata, in horrea cæleſtis Hieruſalem transferuntur. *In Pſalm.64.*

239. *Verbi Dei prædicatio facta Angelis, & hominibus in Paradiſo terreſtri, deinde cæteris.*

Audite Cæli quæ loquor, audiat Terra, &c. Cur prius Cœli invitantur ad audiendum verbum Dei? Nomine Cæli veniunt Angeli. *op.Eccleſ.Hierarch. part.4.cap.1.* Ergone Angelis dirigitur prædicatio? Nota, verbum Dei primò ſeminatum eſt Angelis in Cælo: Secundò primis hominibus in Paradiſo terreſtri. Tertiò Iudæis in deſerto. Quartò gentibus in univerſo: Angelis fuit propoſitum Verbum Dei in Idæis: primis hominibus traditum eſt per præcepta propoſita voci, & auribus: Iudæis expoſitum fuit oculis, nempe per characterem in Circumciſione: Vniverſis poſtea per Evangelium factum eſt palpabiliter manibus, quando Verbum caro factum palpabile ſe reddidit. *Pſal.44.*

240. *In Prædicatione verbi Dei concurſus ſpecialis trium Perſonarum divinarum ad ſimilitudinem proceſſionum divinarum gignit fructus ſuos.*

Fluat ut ros eloquium meum quaſi imber, &c. & quaſi ſtilla, &c. Cur comparat verbum Dei prædicatum, & auditum fluxui roris, pluviæ, & ſtillis? Vt repræſentet proceſſiones Divinarum Perſonarum, quæ aliquo modo concurrunt ad prædicationem verbi Dei: Patri namque convenit fluere: Filio ſtillare, & Spiritui Sancto imbuere: Sicut enim ex Patre Filius, ſic ex actu fluendi actus ſtillandi; & ſicut ex Patre, & Filio Spiritus Sanctus, ſic ex actu fluendi, & ſtillandi imber: quaſi dicat: Verbum Dei ex ore Prædicatoris fluens figurat veluti filium, ſcilicet notitiam Dei in mente audientis, & hinc delectationem in voluntate, nomen Dei: Ecce conſonantia aliqua inter divina eloquia, & Sanctiſſimæ Trinitatis myſteria. *Pſ.l. 118. c.6.v.2.*

241. *In Deo imperfecta ſunt perfecta, & completa.*

Dei perfecta ſunt opera, &c. Quomodò univerſaliter verificatur, cum adſint multa creata imperfecta in mundo, & cum etiam concurrat Deus ad materiale peccati, quod de ſe eſt quid imperfectum? Sed nota, quod in re imperfecta poteſt conſiderari id, quod dicit poſitionem, & id, quod dicit privationem: & ſecundùm hoc ſecundum res non dicuntur habere ſimilitudinem in Deo, ſed tantùm ſecundùm poſitionem, & hoc vel ſecundum generales conditiones, ſcilicet Entis, Veri, & boni; vel etiam ſecundùm aliquas ſpeciales, ut rationalitas, imago, &c. Sicque quælibet creatura in Deo dicit perfectionem. *l.* 1. *d.* 36. *art.* 3. *quaſt.* 2. Ex quo elice, quod à Deo, & in Deo ſolùm bonitatem, & perfectionem invenit creatura, ſolúmque imperfectio eſt à nobis.

241. *Prædicator debet prædicare, & magnificare Dei gloriam in ſuis operibus.*

[a] *Date magnificentiam Deo, Dei perfecta ſunt opera, &c.* Vide ad quid, & quibus rationibus Prædicator debeat magnalia Dei, & beneficia quærere, & magnificare, nempe, quia perfecta ſunt opera Dei, & omnia dirigit ad perfectionem. *In Ioan. c.* 7. *v.* 19. Videat igitur Prædicator qualis ſit finis ſui muneris, nempè imperfectiones tollere, & ad perfectum omnes reducere.

243. *Iudicia Dei juſta, & infallibilia.*

Dei perfecta ſunt opera, & omnes viæ ejus iudicia. Quomodò viæ omnes prædicantur judicia juſta? Nonne ejus miſericordia magis patefit in ſuis operibus? Dicuntur omnes viæ Domini judicia, ſcilicet juſta, & in providentia ſua ordinata, quia Deus nec injuſtitia vincitur, nec potentia flectitur, nec imperitia impeditur. *Pſalm.* 118. *cap.* 1. *verſ.* 5.

244. *De Deo altiſſimè, piiſſimè, & ſanctiſſimè ſentiendum.*

Deus fidelis, & abſque ulla iniquitate, juſtus & rectus. Nota hæc attributa à Propheta de Deo prædicata. Primò dicit, (*Deus*,) Secundò (*Fidelis*,) Tertiò (*Sanctus abſque ulla iniquitate, & juſtus*;) Vult autem dicere, quod de Deo altiſſimè, piiſſimè, & sāctiſſimè, eſt ſentiendum: Altiſſimè, ſcilicet credendo, admirando, & contemplando ſummam ejus potentiam, bonitatem, fidelitatem: piiſſimè, ſcilicet amplexando, admirando, & benedicendo ejuſdem miſericordiam, maximè oſtenſam in Incarnatione, & morte: Sanctiſſimè, admirando, & benedicendo ejus inexplicabilem ſanctitatem, non ſolùm in ſeipſo exiſtentem, ſed & in nobis eandem expoſtulantem, & oppoſitum abhorrentem. *op. de Regimine Animæ.*

245. *Peccatum tollit filiationem Dei.*

Peccaverunt ei, & non filij ejus in ſordibus. Quid eſt peccaverunt, non filij ejus? Nihil aliud, niſi, quia peccando amiſerunt filiationem Dei, dum ſordidati peccato in conſpectu Dei vivebant: Nam ad filiationem divinam in nobis requiritur non ſolùm redemptio facta per Chriſtum, ſed & gratia ſanctificans, qua amiſſa, amittitur, & filiatio. *l.* 3. *d.* 10. *a.* 2. *q.* 2. *&* 3. *& in Thren. c.* 1.

246. *Ex mala vita, & exemplo Patrum, & Prælatorum procedit malitia in filios, & ſubditos.*

Peccaverunt ei, & non filij ejus in ſordibus, Generatio prava, & exaſperans. Nota hunc ordinem: poſitis enim ſordibus in patribus, ſtatim ſubjungit, generatio prava, & exaſperans: Vt intelligas, quod peccata patrum, & Prælatorum ſunt cauſa peccati ſubditorum, & filiorum: Vnde ſuppoſitis ſordibus in Patribus, ſtatim infertur in generatione filiorum pravitas, & malitia. *In thren. c.* 1. Omnis, qui malè vivit in conſpectu eorum, quibus præpoſitus eſt, quantum in ipſo eſt, omnes occidit: Vnde parum eſt malis patribus, & paſtoribus, quod filios, & oves languentes, & infirmas, & errantes, & perditas non curant, ſed etiam fortes, & pingues necant, quantum in ipſis eſt, & ſi illæ vivunt, de miſericordia Dei vivunt, tamen quantum ad paſtores malos attinet, occidunt. *op. Pharetr. l.* 1. *c.* 12.

247. *Religioſis familiaritas ſæcularium devitanda.*

Generatio enim perverſa eſt, & infidelis, &c. Quæ eſt iſta generatio perverſa, & infidelis? Nota, quod id pronunciavit Moyſes de populo iniquo, & perverſo: ex quo elicere debes, quod in Moyſe repræſentabatur ſtatus Religioſorum, & in hac generatione ſtatus ſæcularium: & hinc toto tempore vitæ tuæ ô Religioſe ſtude, quantum poteris familiaritatem hujus generationis ſæcularium devitare. *op. Regula S. Franciſci, c.* 11.

248. *Homo totus eſt Dei, vel Diaboli.*

Nonne ipſe eſt pater tuus, qui providit, & fecit, & creavit te? Haccine reddis Domino? Cur primo loco appellat Deum patrem, & non potius Creatorem? Nonne ante filiationem præcedit creatio? Sed nota, quod Deus quidem Creator eſt, & primo loco eſt creatio, poſtea adoptio: ſed ut nobis innoteſceret ejus in nos Amor, ex quo procedunt omnia alia beneficia, ponit primo loco nomen Patris, quia vult à nobis amari, ut Pater: Pater, inquam, qui fecit corpus, creavit Animam, poſſedit totum: Pater non ſolùm creatione, ſed & recreatione. Sed quid exigit à nobis? Audi Ioannem Apoſtolum: *Omne, quod natum eſt ex Deo vincit mundum*, ideſt, qui verè eſt filius Dei vincit, & fugit avaritiam, luxuriam, ſuperbiam, invidiam, & infidelitatem, &c. qui ergo talia diligunt, non eſt Pater eorum Deus, ſed Diabolus, quibus poteſt dici: Vos ex patre Diabolo eſtis, & hujus patris hæreditatem, ideſt ignem æternum poſſidebitis. *ſerm.* 2. *Dom.* 14. *poſt Pentec. & l.* 3. *d.* 4. *a.* 1. *q.* 3. *ad* 1.

249. *Prædicatores à Sanctis Patribus, & majoribus debent diſcere, quæ neſciunt.*

Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi, majores tuos, & dicent tibi, &c. Quid eſt, quod pater, & majores annuntiare, & dicere debent? Nota, quod annuntiare propriè eſt evangelizare: Dicitur ergo

Prædicatoribus Evangelij, quod debent diſcere à patribus,& majoribus, quæ neſciunt. *In Io.c.6.v.6. & In Luc. c.2. v.46.* Ergo ex doctrinis ſanctorum Patrum,& non ex proprio cerebro, vel ex poëtis, vel auctoribus propbanis debent eruere ſuas Conciones, ne eis dicatur: vos habetis patrem Ovidium, Virgilium, &c. vel potius Diabolum.

250. *Omnes creaturæ ducunt intellectum ad notitiam Creatoris, & Redemptoris.*

Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi; majores tuos, & dicent tibi, &c. Cur Moyſes mittit ſuoa ad patres, & majores, ut addiſcant ea, quæ ſunt Dei? Cur non ipſe eoa inſtruit? Inſtruebat quidem eos, ſed in hac concione docet eos, ut de hoc non ſint contenti, ſed etiam recurrant ad alium librum, nempè creaturarum, quæ omnea ducunt ad ſuum factorem,& reparatorem: loquuntur enim in nobis per verbum, & reſpondent nobis de Verbo Incarnato, quia teſtimonium perhibent de ipſo. *In Luc.c.18.v.37.& op.princ.S.Scrip.* Sed quomodò prædicant nobis creaturæ iſtas veritates? Prædicant nobis, quod Deus eſt conditor omnium rerum, gubernator actuum, Ductor intellectuum, Index meritorum, nempè cauſa cauſarum, ars præſtantiſſima originans, Dux providentiſſimè gobernans, lux maniſeſtiſſimè declarans, Ius rectiſſimè judicans. *ſerm.2.Hexaem.*

251. *Numerus electorum eſt determinatus ſecundùm numerum Angelorum, qui ceciderunt.*

Conſtituit terminos populorum juxta numerum filiorum Iſrael. Ergone cæteri populi non multiplicabuntur ſupra numerum Iſraelitarum? Hoc evidenter patet eſſe falſum: quid igitur indicat nobia Spiritus Sanctus? Nota in illia verbis, (*filiorum Iſrael*) alia littera legit, (*Angelorum Dei*): Iſrael enim interpretatur viſio Dei, quod convenit Angelis: Vult ergo dicere, quod tot hominea ad Angelorum ordines aſſumentur, quot corruerunt: Cæteri autem damnabuntur. *ſerm. 1.In Nativit. & In Luc. c. 14.& l.1.d.46.q.ult.in corp.& d.40.a.2.q.2.ad 2.& a.3.q.2.* ſunt enim ex abundanti, nec ſupputat in numero libri vitæ: ſunt enim omnes vocati, ſed non electi, quia rennunt obedire vocationibus Dei.

252. *Deus condeſcendit etiam imperfectis: ſic & Prælati debent facere.*

Invenit eum in terra deſerta, in loco horroris, & vaſtæ ſolitudinis: circumduxit, &c. Quid eſt, Invenit? Invenire eſt quærere cum ſtudio, & conſilio: Ergo Deus quæſivit populum Iſrael cum ſtudio? Vt videas benignitatem Dei quomodò condeſcendit cum imperfectis, ut eis benefaciat; ſic & de Chriſto legitur *Luc.c.6.* quod deſcendit cum Diſcipulis de recenti vocatis, & cum turbis etiam, & ob id etiam imperfectis, nempè ad exemplum humilitatis, ut ſua benignitate omnes attraheret, & adjuvaret, ſicut gallina pullos ſuos: ſic & debent facere Prælati firmi, fortes,& perfecti debent imbecillitatea infirmorum ſuſtinere. *In Luc.c.6.v.17.*

253. *Venit Chriſtus ad quærendum hominem,& ipſum liberandum, & vivificandum.*

Invenit eum in loco horroris,&c. Hic diſcendum, quud Chriſtus ut paſtor venit in hunc mundum, ut hominem perditum quæreret, nec deſiſtit, donec ipſum inveniret: Invenit tandem eum in terra deſerta, & in luco horroris perditum cum magna difficultate: Vnde, ut bonus paſtor pro ovibus ſuis inveniendis, laboravit uſque ad mortem, & inventum poſt tergum in Cruce levavit, liberando eum ſuo ſanguine. *In Luc. c. 15.v.4.* Nota ulterius, quod ille, qui nos exiſtere fecit ex nihilo, etiam ſine ſua morte revocare potuit à Diabolica poteſtate, ſed ut quanta eſſet virtus compaſſionis oſtenderet, fieri pro nobis dignatus eſt, quod nos eſſe voluit, ut in ſemetipſo temporaliter mortem ſuſciperet, quam à nobis in perpetuum fugaret, venit, ut humanam vitam admonendo excitaret, exempla præbendo accenderet, moriendo redimeret, reſurgendo repararet. *op.Pharetra l.1.c.2.*

254. *Deus facilius invenit,& gratiam ſuæ protectionis confert in tribulatione, quàm in proſperitate.*

Invenit eum in loco horroris. Cur non invenit filios Iſrael in Ægypto, ſed in deſerto, &c.? quia deſertum eſt locua aſperitatis ad exercendam abſtinentiam, confundendam jactantiam,& ſuppeditandam avaritiam, ibique Deus ſuam liberalitatem oſtendit, quia non datur conſolatio cœleſtis cibi, niſi præcedat afflictio temporalis. *ſerm. 3. Dom. prim. quadrageſimæ.*

255. *Deus ad meliora, & perfectiora ſemper nos provocat.*

Sicut Aquila provocans pullos ſuos ad volandum, & ſuper eos volitans, &c. Cur Deus aſſimilatur Aquilæ,& non potius alij Avi? Aquila habet hoc, quod pullos ſuos vult experiri volatu ad ſuperiora, ex infirma fixione oculorum in ſolem lucentem: ſic facit Chriſtus erga nos: Continuè & minis, & promiſſis excitat nos, & provocat ſemper ad meliora, nempè ad fidem, & legis obſervantiam. *In ſapient.c.18.& ſerm.prim.in Aſcenſ.Domini, & In Luc.c.13.v.34.*

256. *Dei ſolicitudo maxima in nos, ſic & Prælati in ſubditos.*

Sicut Aquila provocans pullos ſuos, &c. Vide quomodò Deus ſe aſſimilat modò Gallinæ, modò Aquilæ, ut pateat in nos ſua maxima ſolicitudo: ſic etiam Prælatus debet quidem ad Deum ſe in oratione convertere, ut tamen ſuorum ſubditorum non obliviſcatur. *In Luc.cap.22.v.45.& c.13.v.34.*

257. *Chriſtus rectè comparatur Aquilæ propter multas proprietates.*

Sicut Aquila provocans, &c. Nota: Aquilæ rectè comparatur Chriſtus ob multa: primò, quia ſicut Aquila ſuis pullis aperit latus, è quo lambunt ſanguinem: ſic Chriſtus aperuit ſinum ſui pectoris, & propinavit ſanguinem in Eucbariſtia; pulli autem, ſcilicet fideles lambunt ſanguinem Chriſti

etiã in recordatione, & meditatione paſſionis ſuæ: ſecundò, quia ſicut Aquila nidum ſuum in altiſſimis ponit, ut elevet pullos ſuos, & addiſcant in altum volare; ſic & Chriſtus poſuit nidum ſuum ad dexteram Patris, exhibetque alas charitatis Dei, & proximi pullis ſuis, ut addiſcant volare in altum pennis virtutum. Tertiò, Aquila acutè videt: ſic Chriſtus omnia acutiſſimè videt bona, & mala. *ſerm.1.in Aſcenſ.*

258. *Chriſtus vult, ut ſervi ſui figant intentionem in Deum, maximè in Communione.*

Sicut Aquila provocans, &c. Ad quid Aquila provocat pullos ſuos? Provocat, nempè, ut in altum volitent, & ut figant aciem oculorum in ſolem, & ideò eos lambere facit ſanguinem ſuum: ſic Chriſtus nobis ſanguinem ſuum tribuit, ut in altum volemus pennis virtutum, & aciem mentis, & intentionis figamus in Deum. *In Luc.c.13.v.33. & ſerm.1.In Aſcenſ.Dom.*

259. *Chriſti familiaritas, & benignitas cum ſuis quanta.*

Expandit alas ſuas, & aſſumpſit eum, atque portavit in humeris ſuis. Quomodò id poteſt eſſe verum, dum in Exodo non legitur Deum expandiſſe alas, & portaſſe filios Iſrael, ſed benè, quod pedibus ſuis inceſſerunt per deſertum? ſed nota, quod hoc dicitur figuraliter præcipuè de Chriſto, qui in Cruce expandit alas, ſcilicet brachia ſua ad amplexandum ſuos, eos aſſumpſit, ſcilicet ad ſe ſumpſit, ducendo, conſolando, & eus ad ſtatum ſalutis portando in humeris ſuæ charitatis. *In Luc.c.18.v.31.& op.Amatorium.* Vide igitur ô homo Chriſtum in Cruce pendentem, capitis inclinationem ad oſculum, brachiorum extenſionem ad amplexum, lateris apertionem, & totius corporis confixionem ad effectum, & communicationem ſui ipſius: Hæc & alia multa ſigna dilectionis conſidera, & quanti valeant, cogita, & in ſtatera charitatis appende, & quidquid amoris impendendum habes, illi repende: numquam à corde tuo recedat, quatenus toto corde tibi figatur, qui pro te fixus eſt in Cruce. *op. Amatorium.*

260. *Ieſus Chriſtus ſolus Dux, & Redemptor noſter; nec alius purus homo id potuit.*

Dominus Dux ſolus, & non erat cum eo Deus alienus. Ad quid notatur, quod cum Dei adjutorio non fuit alius Deus adjuvans? quis eſt fidelis credens ſcripturam ſacram, qui neſciat, unum eſſe Deum, nec alium Deum poſſe eſſe, vel rationabiliter cogitari: ſed nota, quod hoc nomine Deus venit non ſolum Deus per eſſentiam, ſed & quilibet homo ſanctus per participationem, ut dicitur. *In Ioan.c.10. Illos dixi Deos, ad quos ſermo Dei factus eſt.* Ex quo poteſt elici ſolutio illius quæſtionis Theologicæ: Vtrum purus homo potuerit ſatisfacere, & redimere hominem: In quo conveniunt Theologi negativè: purus homo enim non potuit ſatisfacere Deo pro injuria infinita, nec pro damno. *l. 3.d.20. a. 1. q. 3.* Ne igitur dicas, ego ſum Pauli, ego ſum Cæphæ: nec ab alio tua bona recognoſce, niſi à ſolo Deo tanquam fonte omnium bonorum.

261. *Chriſtus ſolus vera via, veritas, & vita.*

Dominus Dux ſolus, & non erat cum eo alius Deus, &c. Quomodò dicitur Deus ſolus, Dux filiorum Iſrael? nonne etiam Moyſes fuit Dux populi? Verum eſt, quod fuit Moyſes Dux populi, ſed prout miniſter, & ab ipſo Deo ductus: ſolus Deus, & Chriſtus Ieſus eſt verè via, veritas, & vita: Via, inquam, illuminans in juſtificatione, confortans in opere, conſolans in tribulatione, & inflammans in dilectione. *ſerm. 4.Dom.Advent.* Via ſine errore quærentibus: Veritas ſine falſitate invenientibus: Vita ſine morte permanentibus: Via in exemplo, Veritas in promiſſo, & Vita in præmio. *In Ioan. c. 14.v.6.*

262. *Chriſtianus verus elevari debet ſuper omnia terrena.*

Conſtituit eum ſuper excelſam terram, ut comederet, &c. Quid eſt conſtituit ſuper excelſam terram? forſan in aëre collocati fuerunt filij Iſrael? ſed nota, quod his terminis explicat munus eorum, qui ſequuntur Chriſtum Ducem: Chriſtus fuit noſter Dux, ergo eum ſequi debet Chriſtianus, ſed quo? forſan in terra? minimè: ſed nota diſcrimen inter ſequaces Chriſti, & mundi: ſequaces mundi ſunt de deorſum, & de mundo origine & affectione, & erunt cum mundo in damnatione: ſequaces Chriſti ſunt de ſuperius ſpirituali orgine, quia electi de mundo, & superni affectione, & converſatione, quia eorum converſatio in Cœlis eſt, & beatificabuntur tandem cum ſupernis in Cœlo: Vide igitur, quid fecerit Chriſtus cum ſuis, eos conſtituendo habitatores, non terræ, ſed Cœli. *In Ioan.c.8.v.23. ſic* & dicebat Apoſtolus, *noſtra converſatio in Cœlis eſt.*

263. *Eccleſia Romana eſt Prælata omnium Eccleſiarum, eiuſque Caput Petrus, & ſummus Pontifex.*

Conſtituit eum ſuper excelſam terram, ut comederet fructus agrorum. Quis eſt iſte, qui conſtitutus eſt ſuper totam terram, & excelſam? Certum eſt neminem in mundo fuiſſe conſtitutum Dominum totius terræ, nec unquam fuiſſe talem Dominatorem: Cur ergo dicit conſtituit eum? ſed nota, quod hæc omnia contingebant in figura: fuit hæc prophetia facta da Eccleſia Romana, quæ dicitur excelſa ſuper omnes, quia eſt Prælata à Chriſto ſuper omnes alias Eccleſias: huic præſidem poſuit ſanctum Petrum Chriſtus Ieſus, ut eſſent ipſe, & eius ſucceſſores Caput omnium Eccleſiarum; & ideò ſubdit, *ut comederet fructus agrorum*, ſcilicet, ut per fidem infideles incorporaret Eccleſiæ, & ab illis primitias, & decimas acciperet, ex quibus Eccleſia vitam duceret. *ſerm. 2. in Cathedra S. Petri.*

264. *Paupertas ſpiritus ſuperexaltat hominem ſuper omnia terrena.*

Conſtituit eum ſuper excelſam terram, &c. Quæ eſt hæc excelſa terra? In quo loco eſt? Excelſa terra eſt altitudo mundi, & divitiarum: Paupertas igitur ſpiritus eſt nobis illa margarita, quæ dum omnia contemnit, dominium ſuper omnia accipit. *ſerm.2. In Cathedra.*

265. *Terra conſcientiæ debet excoli, ut generet bonum fructum.*

Conſtituit eum ſuper excelſam terram, ut comederet, &c. Quid eſt hæc terra excelſa? Certè non poteſt dici hæc terra, quam pedibus calcamus, cum ſit omnium Elementorum infirma, & infima? Quænam ergo eſt? Terra hæc excelſa eſt conſcientia, quam oportet excolere, ne ſpinas, & tribulos generet peccatorum: Terra enim non culta, non aratro trita, non aquis aſperſa, non calore cœleſti excocta, fit pœnitus infœcunda, niſi ad ſpinas, & tribulos: ſic ſi conſcientia dimittatur inculta diſcuſſionis aratro non ſæpè contrita, aquis lachrymarum non ſæpius balneata, cœleſti incendio non excocta, generat non bona, ſed mala, maloſque, & peſſimos fructus: Deus autem conſtituit ſuos ſervos, nempè Prælatos, & Patres ſpirituales Dominos huius conſcientiæ, ut ipſam excolerent, & bonos fructus perciperent. *ſerm. 2. In Cathedra.*

266. *Felicitas cœleſtis gloriæ quanta.*

Conſtituit eum ſuper excelſam terram, &c. Nota, quod hæc terra excelſa eſt cœleſtis patria plena omnibus bonis: ſi enim hæc terra infima tot producit bona: quot erunt illa, quæ ſunt in cœleſti terra amantiſſimis filijs conceſſa? quàm dulcis habitatio in ea, ubi nulla mors eſt timenda, nulla pœnitus pœna ſuſpicienda, ſed lætitia ibi ſempiterna *ſerm. 2. In Cathedra.*

267. *In Cœlo Beati ſugunt mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo.*

Vt ſugeret mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo. Mel eſt Divinitas, ſaxum eſt humanitas immortalis: Beati ergo in Cœlo ſugunt mel de Divinitate, & oleum de humanitate, ſcilicet unctionem Spiritus ſancti. *ſerm. 4. Dom. 6. poſt Pentec. & op. de Dono ſcientiæ c. 4.*

268. *In Chriſto habetur omnis dulcedo, & omne bonum.*

Vt ſugeret mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo. Nota, quod differentia eſt inter petram, & ſaxum: petra eſt, quæ frangi poteſt: ſaxum, quod non poteſt frangi: ſignificaturque in petra Chriſtus mortalis: In ſaxo immortalis: De Chriſto igitur in vita mortali ſugimus mel, ſcilicet miracula: In eius vita immortali, & beata Spiritum Sanctum: Item mel ſugimus, ſumendo Chriſtum Deum, & hominem: Panem verum de Cœlo. *In Pſal. 26. & In Luc. c. 24. v. 43.*

269. *Vitium gulæ de facili recedere facit à Deo.*

Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitravit, &c. dereliquit Deum, &c. Cur connectit incraſſationem cum derelictione Dei? Id facit, ut oſtendat, quale malum ſit vitium gulæ, quod facit de facili fugere manus Domini, & à ſalute recedere, in omneque vitium, maximè luxuriæ prolabi. *Diat. ſalutis Tit. 1. c. 8.*

270. *Abundantia temporalium ſæpè inducit in ſuperbiam, & omnia mala.*

Incraſſatus, dilatatus, & recalcitravit, dereliquit Deum. Vide ordinem huius præcipitij: primò incraſſatus, & dilatatus, &c. & deinde recalcitratio ponitur contra Deum, & hinc Dei derelictio: Vt ſcias, quod abundantia ſuperbiæ proxima eſt; & quamvis in quolibet loco poſiti cogitando, loquendo, & operando peccemus: hinc tamen per hæc tria animus affrenatius rapitur, cum mundi huius ſublevatur proſperitate. *op. Pharet. l. 3. c. 18.*

271. *Ignis Inferni, quàm terribilis, quàm afflictivus quàm peſſimus.*

Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit uſque ad Inferni noviſſima; devorabitque, &c. Nota, quod in his verbis Spiritus Sanctus tangit aliquos effectus ignis infernalis, dicens, quod iſte ignis ſuccenſus eſt à furore Dei, ita quod in æternum ardebit: quod devorabit terram cum germine ſuo, ſcilicet homines terrenos cum omnibus filijs ſuis imitatoribus; quod montium fundamenta comburet, ſcilicet radicem, & radicalia corda ſuperborum: quod conſumentur fame, ſcilicet guloſi: quod devorabunt eos aves, ſcilicet Dæmones morſu amariſſimo. *ſerm. 1. de S. Laurentio.*

272. *Anima damnata, & Dæmones, ſecum ferunt ignem Inferni.*

Et ardebit uſque ad Inferni noviſſima, devorabitque terram, &c. Si devorabit terram, idest terrenos, ergo alligabitur illis ignis, & hoc verum eſt: Alligatur enim ignis indiſſolubiliter Animæ peccatrici, & in eo Anima velut in carcere includetur, & propter hoc ad quemcumque locum Inferni Anima declinabitur, pœnam ignis ſentiet, quia iſte ignis ardebit uſque ad Inferni noviſſima. *ſerm. 1. Dom. 7. poſt Pentec.*

273. *Verus ignis in Inferno adeſt.*

Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit uſque ad Inferni noviſſima. Quis eſt iſte ignis? Verus ne, & materialis, an tantùm imaginarius, vel metaphoricus? Attamen per hoc patet eſſe verum in Inferno, & eiuſdem ſpeciei cum noſtro elementari, licèt elevatus à Iuſtitia Dei diverſas habeat operationes. *lib. 4. d. 44. p. 2. a. 2 quæſt. 1. & ſeq. & In. Lucam cap. 16. v. 24.*

274 *Non ſolùm pœna ignis eſt in Inferno, ſed & plures aliæ.*

Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, &c. Ergone ſolùm pœna ignis erit in Inferno? Et ſi ſecundùm ſenſum Eccleſiæ adſunt aliæ pœnæ, cur ſolùm hic fit mentio de igne; ſed nota, quod quatuor elementa ſunt in Inferno ad damnatorum perfectam punitionem, ut omnis creatura exardeſcat in tormentum contra injuſtos, & armetur in ultionem Creatoris, & per ea puniantur, ex quibus conſtituuntur; quia verò ibi ſunt ad pœnam, ideò illa ibi eſſe dicuntur, quæ vigent in activis qualitatibus, ut ignis, & Aqua: & quia ignis maximè activus eſt, & in Inferno Ignis maximè viget, etiam per ignem in ſcriptura omne acerbè puniens ſignari ſolet: Nominatur ergo à Domino hic ſolùm ignis infernalis vel tanquam præcipuum tormentum, vel quia ſub nomine ignis venit omne afflictivum. *l. 4. d. 44. a. 1. 2. q. 2.*

275. *Ignis Inferni mirabiles effectus in punitione damnatorum enarrantur.*

Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, &c. devorabitque terram, &c. Si ergo ignis Inferni eſt verus ignis maretialis, quodnam erir eius pabulum, ut perpetuò conſervetur? Et ſi comburat corpota, ergo iſta patientur paſſiune sbjectiva, ergo tandem conſumentur? ſed attende mirabilia Iuſtitiæ divinæ: Ignis Inferni eſt quidem ejuſdem naturæ, qui urit, torquet, & ſemper eſt accenſus non indigena pabulo, & hoc per vim à Deo ſuperadditam: Tum quia ille iguis cum ſulphure, pice, & alijs rebus incluſus ſemper perſeverat accenſus, ſimulque tenebroſus, & hoc etiam ſine miraculo: Hic ignis quidem urit, ſed non conſumir corpora, corrumpit quidem ipſa, non quoad eſſe ſubſtantiale, ſed corruptione afflictiva, quia à Deo data eſt natura ignis ad patiendum, non ad deficiendum, & hoc in æternum. O igitur deteſtabile peccatum! O miſeri damnati! *l.4.d.44.p.2.a.2.q.1.& a.3.q.1.*

276. *Damnati erunt pabulum perpetuum ignis Inferni.*

Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit, &c. Si ardebit, qua materia conſervabitur? Reſpondet Chriſtus, *Luc.c.3.* quod paleæ erunt pabulum ignis inextinguibilis: ſi paleæ erunt hæc materia, ergo citò deficiet? minimè: Nomine paleæ veniunt damnati, qui ob peccatum ita ſunt diſpoſiti ad combuſtionem, ſicut paleæ, & ideò meritò in paleis ſignificantur reprobi: nomine tritici, Beati. *In Luc. c.3.v.18.*

277. *Ignis Inferni conſideratio facit ad Deum exclamare.*

Ignis ſuccenſus eſt in furore meo. Ad quid Deus facit mentionem de hoc igne, & de hac ſuccenſione? Vt ad imitationem Prophetæ Ioel clamemus ad Dominum: Dicebat enim. *Ad te Domine clamabo, quia ignis comedit ſpecioſa deſerti*, ſcilicet hujus mundi, ſicut nobilitas, potenria, gloria, diviriæ, juventus, pulchritudo: ô quot potentes, nobiles, juvenes, pulchros viros, & pulchras mulieres, jam comedit ignis Inferni per duo, vel per tres, quatuor, & quinque milliaria Annorum! Ideò dicit Dominus: Ignis ſuccenſus eſt infurore meo, ut tu homo, dum tempus habes, clames ad Dominum in oratione, & pœnitentia: nam tua res agitur, cum proximus ardet: clama ergo peccator, & age pœnitentiam, ut ignem non gehennæ, ſed culpæ extinguas. *ſerm.2.Dom.1.quadrag.*

278. *Qui fumigant ſuperbia in mundo, ardebunt in Inferno.*

Et montium fundamenta comburet. Qui ſunt iſti montes? nihil aliud, niſi ſuperbi: Dicit ergo, *fundamenta montium*, quia eorum corda in mundo fumigant, & quia ad fumum ſequitur ignis, poſtea in Inferno ardebunt. *ſerm.4.Dom.quinquag.*

279. *Crudelitas Dæmonum quanta in Animas damnatas.*

Et devorabunt eos aves morſu amariſſimo, dentes beſtiarum, &c. Audi ô peccator comminationem Dei terribilem in damnatos: quorum mors peſſima: ſcilicet mala, quando ab his, quæ hic dilexerunt ſeparantur; pejor, quando eorum Animæ à malignis ſpiritibus torquentur: peſſima quando corpus, & Anima ſimul æternis ignibus adijcientur, quæ relinquentur ſimul avibus, & beſtijs, ſcilicet Dæmonibus, qui dicuntur aves propter velocitatem, & beſtiæ propter crudelitatem, quia in ſeparatione Animæ à Corpore eorum velocitatem Dæmonum effugere impoſſibile eſt, crudelitatem ſuſtinere intolerabile. *ſerm.2.fer.4.Paſcha.*

280. *Oblivio, & expulſio verbi Dei à corde hominis amariſſima, ſitque opere Dæmonum.*

Conſumentur fame, & devorabunt eos aves morſu amariſſimo. Nota hunc ordinem: primò ponit famis conſumptionem, & poſtea avium morſum: quæ fames eſt iſta? fames per privationem cibi, ſcilicet verbi Dei: quia morſu Dæmonum de corde hominum expellitur ſemen verbi Dei: morſus quidem amariſſimus, quia Animæ pernicioſiſſimus. *In Luc. cap.8.v.5.*

281. *Ante diem Iudicii erit deſolatio, & occiſio horribilis omnium viventium.*

Foris vaſtabit eos gladius, & intus pavor, juvenem ſimul, &c. Et quomodò erit tanta occiſio, tantus pavor? Litteraliter id verificatum eſt in deſtructione Hieruſalem: ſpiritualiter alluditur ad illam occiſionem permaximam, quæ erit ante Iudicium in illa finali tribulatione, in qua omnes viventes igne, & gladio vita privabuntur: Væ igitur prægnantibus, & nutrientibus, &c. ſcilicet Animabus, quæ concipiunt per peccati concupiſcentiam, & pariunt per operationem: Væ ijs, qui bonum propoſitum habent, ſed non perveniunt uſque ad partum effectus: Væ illis, qui permanent nutrientes peccatum. *In Luc.c.21.v.23.*

282. *Superbus ſibi attribuit merita: humilis Deo: illi Deus reſiſtit: iſtis Deus dat gratiam.*

Ne fortè dicerent hoſtes manus noſtra excelſa fecit hæc omnia, & non Deus. Vide quantum Deus abhorreat tumorem ſuperbiæ, & ſuperborum, qui ſibi ipſis merita, & opera excelſa attribuunt non Deo, ut faciunt humiles, ideò Deus diſtulit mala comminata Iudæis. *l.3.d.63.a.2.q.2.& In Luc.c.18. v.2.& c.9.v.10.* in ſolo ergo Deo eſt præ omnibus gloriandum, & nobis non reſtat, niſi, quod ſimus humiles, divinæque potentiæ laudatores: Deo omnia noſtra bona ſunt attribuenda, qui vocat, qui præcipit, qui viam veritatis oſtendit, qui ut velimus invitat, & vires implendi ea, quæ præcipit ſubminiſtrat: ſunt autem multi ſuperbi, qui non ſolùm de bonis acceptis non laudāt donatorem, ſed dicunt manus noſtra excelſa, & non Deus fecit hæc omnia. *ſerm.4.de uno S.Confeſſore: & op. de perfect. vita c.2,*

283. *Ingratitudo ſuperborum Deo ſummè exoſa: humilitas chariſſima.*

Ne forte dicant: manus noſtra excelſa, &c. Vide quomodò Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam: Humilis omnia bona attribuit ſuo originali principio: ſuperbus attribuit ſibi: humilis

continuatur

continuatur cum ſua origine : ſuperbus diſcontinuatur : Vide igitur qualis ſit ingratitodo ſuperborum, qui exaltati per Deum, eriguntur contra Deum. *ſerm.2.Hexaem.*

284. *Prudentia reſpicit ad præterita, præſentia, & futura.*

Vtinam ſaperent, & intelligerent, ac noviſſima providerent. Quid eſt id, quod homo debet ſapere, intelligere, & providere? Hic excitat hominem ad exercitium veræ prudentiæ : hæc adſpicit ad præſentia, recognoſcit præterita, & providet noviſſimo, ſcilicet futura, quorum ignorantia eſt valdè damnoſa. *op. Comp. Theol.l.5.c.34 & In Eccleſ.cap.10.& c.4.& In Luc.c.14.v.31.*

285. *Motiva ad contemptum mundi traduntur.*

Vtinam ſaperent, & intelligerent. &c. Quibuſnam dicuntur hæc verba? Amatoribus hujus ſæculi, qui æſtimant magna, quæ ſunt ſtercora : quibus ſunt chara, quæ adverſa eſſe deberent : O utinam ſaperent, intelligerent, & providerent noviſſima! ſaperent ſcilicet damnatorum multitudinem, ſalvandorum paucitatem, & temporalium rerum vanitatem : Intelligerent peccatorum multitudinem, bonorum omiſſionem, & temporis amiſſionem : Providerent mortis periculum extremum, judicium, & æternum ſupplicium : Nolite ergo chariſſimi diligere mundum, nec ea quæ ſunt in mundo : dimittite hæc vana, & inania: Conferte vos ad ſolam inquiſitionem eorum, quæ finem non habent : Vita hæc miſera eſt, mors incerta ſubito obrepit, & poſt hæc negligenti ſupplicia luenda ſunt: Redite ergo ad cor prævaricatores, & adhærete illi, qui vos fecit : ſtate cum illo, & ſtabitis, fallax eſt, & vanus mundus, finis dubius, exitus horribilis, Iudex terribilis, & pœna infinibilis. *op.collat.de contemptu mundi.*

286. *Opera malorum ſunt fructus amari.*

De vinea Sodomorum vinea eorum uva fellis, & botri amariſſimi. Cur comparat populum Iudaicum vineæ Sodomorum, & Gomorrhæorum? quia fructus, qui naſcuntur in illa regione ſunt exterius ſpecioſi, intus cinerei, & favilloſi. *In ſap.c.10.* ſic, & fructus pœnitentiæ iſtorum erant exterius ſpecioſi, ſed intus fellei, & amari, & opera inutilia. *In ſap.c.* 4. Peccatum enim eſt ſicut putredo in pomo auferens Animæ decorem vitæ, odorem famæ, valorem gratiæ, & ſaporem gloriæ. *opuſc. Diat.ſal. Tit.1.c.2.*

287. *Infelix ille, qui loco fructuum pœnitentiæ producit fructus iniquitatis.*

De vinea Sodomorum, vinea eorum, uva fellis, &c. Ecce quod cum expectaſſet Dominus de vinea Iudæorum judicium, & juſtitiam, tamen clamor, & iniquitas tantùm ex ipſa audita eſt: clamor, ſcilicet ad Chriſtum occidendum, ſic & imitatores peſſimi Chriſtiani faciunt contra Chriſtum. *In Luc.cap.20.v.15.& c.23.v.36.& In ſap.cap.4.* Clamant ergo peccatores, quando peccant, contra Chriſtum, crucifige, crucifige: *ſic & Vgo Cardin.*

288. *Cor peccatoris eſt vas plenum veneno: Conterendum eſt in contritione.*

Fel Draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile. Si vinum peccatorum eſt fel Draconum, & venenum aſpidum, in quo receptaculo reconditur? In corde peccatoris, quod eſt veluti vas plenum veneno : Peccatum enim eſt mortiferum venenum, ideò ne mortem inferat, rumpendum eſt hoc vas mola cõtritionis. *l.4.d.16.p.1.a.1.q.1.ad 5.*

289. *Caro, & mundus venenata ſunt à Diabolo, ut nos venenarent.*

Fel Draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile, &c. Qui ſunt iſti Dracones propinantes venenum? Iſti ſunt Dæmones, qui diffundentes ſuum venenum per carnem, & mundum, eos venenarunt, ut ex ipſis nobis propinaretur venenum in vino temporalis delectationis: Cave ergo ô homo à tali veneno, &c. *ſerm.4.Dom.1.Advent.*

290. *Voluptates ſunt vinum venenatum mortem æternam bibenti afferentes.*

Fel Draconum Vinum eorum. Nota hoc Vinum ſunt voluptates, & gaudia mundana contra Deum, quæ ſunt vinum temporaliter, ſed fel æternaliter, quia venenum mortis æternæ libantibus afferunt. *ſerm.2.Dom.1 poſt oct.Epiph.*

291. *Diabolus ſub ſpecie amicitiæ propinat ſuis venenum mortiferum.*

Fel Draconum vinum eorum. Quomodò vinum ex vite exiens dicitur fel Draconum? quia Diabolus accipit, & præparat vinum delectationum, & voluptatum, amatoribuſque mundi propinat ſub ſpecie amicitiæ, ut ipſos inebriet, ut aſpiciat eorum nuditatem, nempè per expoliationem virtutum. *ſerm.4. Dom.8.poſt Pentec.*

292. *Diſcordia eſt fel Draconum.*

Fel Draconum vinum eorum. Hoc vinum, ſeu potius venenum in vas cordis includit Diabolus : ſed quodnam eſt hoc venenum, niſi diſcordia? Cum enim locus Dei ſit cor pacificum, ſic diſcordia locum parat Diabolo, expellens Spiritum Sanctum, & polluens eius Tabernaculum, imò deſtruens omnia bona. *op.Comp.Theol.l.3.c.17.*

293. *Dei proprium eſt vindicare iniurias homini illatas, quando homo ſe vindicare non vult.*

Mea eſt ultio, & ego retribuam in tempore. Verba iſta graviſſima à Deo diriguntur ad nos, ut ſciamus, quod Deus nullam injuriam inultam relinquit, ſi ſe homines vindicare nolent, & Deo ſuas vindictas relinquerent, & committerent, quamvis non ſemper, quando vellent, hoc faceret, quia tempus congruum expectaret. *ſerm.1.de S.Agnete, & In Luc. c.6.v 29.* ſic & fecit M. Bibulus ſenator Romanus, qui cum ad ipſum captivi occiſores ſuorum filiorum miſſi eſſent à Cleopatra Regina Ægypti, ut ex eis, quam vellet apperetet ultionem: Ille patientiſſimus dolorem cedere virtuti coëgit, & carnifices filiorum intactos ad Reginam miſit, dicens, hanc vindictam, non ſuam, ſed ſenatus eſſe debere : O utinam nos ſic, cum offendimur, divino ſenatui vindictas relinqueremus, qui dicit mihi vindictam, & ego retribuam. *Ibidem.*

294. *Nullam iniuriam relinquit Deus impunitam.*

Mea eſt ultio, & ego retribuam in tempore, &c. Diſce ex hoc, quod Deus nullam injuriam relinquit impunitam: proprium enim eſt Iudicis ſupremi omnes iniquos vindicare, ſic exigente eius infinita juſtitia. *In ſap. c.* 12. Et hinc oritur ſolutio illius quæſtionis: An culpa poſſit eſſe ſine pœna ſubſequente: Coi Reſpondetur Theologicè, quod hoc eſt impoſſibile, ſic exigente eius perfectiſſima æquitate, pulchritudine univerſi, inordinatione culpæ,& conditione naturæ peccantis. *lib.* 2. *d.*36. *a.*2.*q.*1.

295. *Chriſtus ut homo iudicabit mundum poteſtate miniſteriali: ut Deus poteſtate abſoluta.*

Mea eſt ultio, & ego retribuam in tempore. Nota hæc dicta eſſe in perſona Chriſti: ſed quomodò judicabit mundum, & vindicabit injurias Deo illatas? Vt Deus judicabit poteſtate auctoritatis, ut homo poteſtate miniſteriali,quia in forma ſervi contemptus, & judicatus eſt. *In Ioan.cap.*5.*v.*23.

296. *Dæmones etiam iudicabuntur, & punientur in Iudicio.*

Iuxta eſt dies perditionis. Quis eſt dies perditionis, & ad quorum perditionem ordinatur? Ad omnes iniquos etiam Dæmones, qui in die Iudicij perdentur, cum auferetur eis omnis poteſtas, & infligetur omnis pœna debita. *In Luc. c.*4.*v.*34.

297. *Dies iudicij, & mortis propè eſt unicuique noſtrum: & tamen mors improviſa multis advenit.*

Iuxta eſt dies perditionis, & adeſſe feſtinant tempora. Hæc admonitio à Dei benignitate dirigitur unicuique noſtrum, ut advertamus, quod dies mortis, & judicij eſt propè, & velox nimis: & licèt hoc ſit verum, & continua pateat experientia, tamen ex improviſo venit mondanis, qui extemplò capiuntur, ſicut aves laqueo. *In Luc. c.*12. *v.*46.*& in Thren.c.*1.

298. *Vindicta alia appetenda à iuſtis, alia vitanda.*

Mea eſt ultio, & ego retribuam, &c. Si Dei proprium eſt ulciſci injurias: quomodò ergo dicitur *Luca cap.* 8. qood ſancti petont vindictam à Domino de occiſoribus ſuis? Dicitur enim: *Deus faciet vindictam ſervorum ſuorum clamantium?* Sed Reſpondetur, quod alia eſt vindicta affectioois, alia afflictionis: prima petitur à ſanctis, Deo, ut malos redimat, & faciat à ſtultitia ceſtare: ſecunda à ſanctis evitatur, & Deo relinquitur. *In Luc. cap.* 18.*v.*8.

299. *Diffidentia infirmitas gravis trahit in deſperationem, & inconſtantiam: Confidentia ſanat hanc infirmitatem.*

Videbit, quod infirmata ſit manus, clauſi quoque defecerunt reſiduique conſumpti. Quæ infirmitas manus eſt hæc? quæ defectio in clauſis? & qui ſunt iſti clauſi? Clauſi ſunt illi, qui in Carcere ſunt obſtricti, & impediti, ne poſſint abire liberè: moraliter ſunt, qoi in carcere diffidentiæ, & deſperationis præcipitantur: iſtis obvenit infirmitas in manibus, nempè debilitas virtuoſæ operationis ob inconſtantiam, & deſperationem, quæ cauſatur à puſillanimitate, & diffidentia, facietque deficere in bonum, & diffundere Animam in diverſa peccata: Talis infirmitatis remedium eſt confidentia, quæ gignitur ex conſideratione divinæ benignitatis in peccatores qooſcumque. *ſerm.* 1. *Dom.*4.*quadrag.*

300 *Pœna inflictio eſt à Deo, & maximum bonum hominis.*

Ego occidam, & ego vivere faciam. Cur Deus dicitur occidere, & faciat vivere? Ergo malum erit à Deo, quod eſt falſum? ſed reſpondetur, quod duplex eſt malum, ſcilicet culpæ, & pœnæ: primum non eſt à Deo, cum ſit privatio: ſecundum eſt à Deo, ordinaturque ab eius altiſſima providentia ad magnificandam, & manifeſtandam divinam potentiam, & Iuſtitiam, & etiam ad maximam utilitatem noſtram: Excipe tamen illas paſſiones, quæ dicunt deordinationem ſimpliciter, culpabilemque ut deformatio imaginis, & corruptio habilitatis ad bonum; quæ ſunt pœnæ inſeparabiliter peccato annexæ: hæ non ſunt à Deo, niſi ex conſequenti, & per accidens.*l.*2.*d.*36.*q.*1.*&* 2.*& l.* 1.*d.*46.*dub.*6.

301. *Dei providentia in nos ſemper ante oculos habenda.*

Videte, quod ego ſum ſolus, & non eſt alius Deus præter me. Ad quid hæc proponontur credentibus ſolitudinem, unitatem, & magnitudinem Dei? Nota, quod Deus interpretatur græcè, (Intuens); *ex op.princip S.Scrip.* Dicit ergo: *Videte, quod ego ſum ſolus,* ſcilicet Deus, ut perpendamus continuè, quod ipſe vigilat ſuper nos indefeſſus, & ille ſingularis clementiæ oculus non dormit, neque dormitat, qui cuſtodit Iſrael: nempè vigilat ſuper bonos, ut protegat; ſuper malos, ut puniat. *op. Pharetr.l.*1.*c.*1.

302. *In Dei dilectione omne bonum.*

Videte, quod ego ſum ſolus, & non eſt alius Deus, &c. Cur hunc articulum fidei in ſacra Scriptura repetit? quis eſt fidelis, qui hæc non credat? ſed adverte, quod nobis Chriſtianis hæc verba pleniſſima myſterijs diriguntur: Dum enim dicit: ſe ſolum Deum eſſe, exquirit etiam noſtrum amorem toto corde, & Animæ: Vult eoim ſolus amari: nec mirum, hæc enim eſt praxis Phiſicæ, quoniam omnium naturarum cauſæ in Deo creatæ ſunt: Hæc praxis Ethicæ, quoniam vita bona, & honeſta non aliunde formatur, quàm cum ea, quæ diligenda ſunt, ſicuti diligenda ſunt, diliguntur, hoc eſt Deus, & propter Deum proximus: Hæc eſt praxis Logicæ, quoniam veritas, lumenq; Animæ rationalis, nō niſi Deus eſt: Hæc omnis virtutis praxis, nempè amoris, ſcilicet diligendo, quæ diligenda ſunt prudentiæ id eligendo, fortitudinis nullis averti moleſtijs, temperantiæ nullis illecebris, juſtitiæ ubi nulla ſuperbia, ergo Deus ſolus eſt, qui diligendus eſt, quo nihil melius invenitur, & ſi aliquid diligendo præponimus, vel æquamus, nos ipſos diligere neſcimus.*op.Phar.l.*1.*c.*25.

303.Deus

303. *Deus ſolus ſolitarie vult amari à nobis.*

Videte, quod ego ſum ſolus, &c. Quomodò ſolus? nonne tres ſunt Perſonæ divinæ? ſolus, quoad ſubſtantiæ unitatem, quia ſolus privat aſſociationem alterius in eadem natura. *l. 1.d.31.per totum*: Ex quo deduces, quod ſolus vult à nobis amari, & ſi aliud amas præter Deum, tu oc quodammodo deſtruis hanc unitatem Dei. *op. Phar. ibidem.*

304. *Deus flagellis in nos occidit vitia, ut ipſi vivamus.*

Ego occidam, & ego vivere faciam. Quænam eſt hæc occiſio? tranſitus ad vitam? qui occiditur, moritur, & non vivit? ſed loquitur hic de occiſione ſpirituali vitiorum, & peccati: Deus nos flagellat, ut occidat in nobis vitia, per quod fit tranſitus ad vitam. *Pſalm.* 58. & hoc eſt, quod petebat Propheta. *Vivifica me ſecundùm verbum tuum. Pſal.* 118. *cap.7.v.81.& Pſalm.*138.*& In Luc. cap.*8.*v.*32.

305. *Deus percipitur ſenſibus ſpiritualibus Animæ, non Corporis.*

Videte, quod ego ſum ſolus, &c. Ergone Deus à nobis poteſt videri in hac vita corporeis oculis? ſed nota, quod nomine viſus veniunt ſæpè in ſacra Scriptura cæteri ſenſus: ſed quia ſenſibus corporeis non poteſt Deus percipi, dat nobis intelligere, quod tota cura noſtra debet eſſe in perceptione Dei per ſenſus ſpirituales, per viſum, auditum, guſtum, olfactum, & tactum ſpiritualem. *opuſc. de ſeptem Itiner. ater. Itiner.*6.*d.*2.

306 *Deus percutit nos corporaliter, & ſpiritualiter ad ſanitatem.*

Percutiam, & ego ſanabo. Quid eſt hoc, quod Deus, ut ſanet hominem, eum percutit? ſed nota, quod ſicut Moyſis bina petræ percuſſione per virgam extractæ ſunt aquæ: ſic Deus ad ſanandum nos bina percuſſione affligit, ſcilicet corporaliter exterius infirmitate, alijſque calamitatibus externis, & ſpiritualiter timore gehennæ, ut aqua vitæ, ſcilicet contritionis, & converſionis educatur ad ſanitatem: Væ igitur ijs, quorum cor tam durum eſt, quod non tantum bis, ſed centies percuſſum, & tamen non emittit unam guttam lacbrymarum. *ſerm.* 3. *Dom.* 1. *poſt oct. Epiph.*

307. *Alijs Deus levat manum dexteram, alijs ſiniſtram: Illis in ſalutem, iſtis in damnationem æternam.*

Levabo ad Cælum manum meam, &c. Quid eſt levare manum ad Cœlum? nonne Deus eſt ſupra Cœlos? levare manum ad Cœlum, eſt levare in altum: ſed nota quod juſtis levat dexteram ad benedicendum: Impijs ſiniſtram ad damnandum: quo enim altius levat, eo fortius percutit. *ſerm.*2.*In Aſcenſ.*

308. *Judicij extremi terribilitas in Judice ſupremo proponitur conſideranda.*

Si acuero, ut fulgur gladium, & arripuerit judicium manus mea, reddam retributionem hoſtibus. Quid eſt acuere gladium? quid ſibi vult Dominus Deus ex hoc dicto? Nota, quod hic proponit judicium extremum, & ſententiam damnationis æternæ conſiderandam, ut nos revocet à peccatis, & clamare faciat ad Deum in oratione, & pœnitentia. Iſte gladius autem eſt ſpiritualis, ſcilicet ſententia, qui non ſolùm acutus, ſed exacutus eſt, ut per ipſum non ſolùm corpus, ſed & Anima feriatur: Dicit autem, (*ut fulgur*) ideſt ſplendens, & limatus, ut in promptu habeatur, non ſolùm in judicio extremo, ſed etiam in morte: proponit autem hanc terribilitatem ſub nomine gladij jam in promptu, & in manu exiſtentis, ut nos ad Deum in oratione, & pœnitentia clamemus, ac ſi jam jam gladio transfodi deberemus, & jam jam morituri, vel occidendi eſſemus. *ſerm.* 2. *Dom.* 2. *quadrageſ. & ſerm.*3.*Dom. infr. oct. Nativit. & ſerm.* 1. *Dom.* 3. *quadrageſ. In Luc. c.*19.*v.*27.

309. *Homo magis Aſino inſenſatus in conſideratione judicij.*

Si acuero ut fulgur gladium, &c. Vide, quod ſæpiſſime Deus in memoriam revocat ſeveritatem judicij extremi: hic autem id facit ſub nomine gladij jam in manu diſtricti, & cur? Tranſfer mentem ad Aſinam Balaam, quæ videns gladium diſtrictum in manu Angeli, clamavit ut intelligamus, quod qui ex conſideratione ſeveritatis judicij divini non reſipiſcit à malo, eſt magis inſenſatus Aſino: homo non timet, ſed Aſinus timet: ô vecordia hominum! *ſerm.*3.*Dom.*15. *poſt Pentec.*

310. *Deus ſumit vindictam in perſecutores ſervorum ſuorum, quia tribulationes & ſanguis exclamant ad Deum.*

Sanguinem ſervorum ſuorum ulciſcetur, & vindictam retribuet in hoſtes eorum, &c. Ergone Deus ſumit vindictam? nonne illam Deus vetat? Nota, quod Deus nobis vetat vindictam: Vult enim ipſe ſumere ipſam tanquam ſupremus Judex, maximè, quia ſanguis, & tribulationes ſervorum ſuorum clamant ad Deum vindictam. *In Luc. cap.* 18. *v.* 7. Videant, & perpendant hæc terribilia verba potentes, qui ſervos Dei contemnunt, opprimunt, & perſequuntur: Iſti enim infallibiliter habent Deum vindicantem ipſorum perſecutores.

311. *Prædicatores, & præcipuè fratres minores debent ſequeſtrari à mundo, intendere ſpeculationi, & animi puritati, ut fructificent in Eccleſia Dei.*

Aſcende in montem Abarim, ſcilicet tranſitum, & vide terram Chanaam, & morere in monte, &c. Hæc fuit concluſio tot gratiarum Moyſi datarum à Deo: Voluit enim, ut tandem aſcenderet montem altum, ut videret terram promiſſionis, & ibi moreretur. Nota, quod hoc dictum eſt Moyſi litteraliter, myſticè verò omnibus Prædicatoribus, qui doctores,

& Paſtores ſunt, miniſtratores verbi Dei; & id præcipuè fratribus minoribus: Hi enim, ut fructificent in ſuo miniſterio, debent ſequeſtrari à mundo, aſcendere in montem ſpeculationis ſacræ Scripturæ, & ſimul incumbere amori Dei, aliiſque operibus bonis, ut exemplo ſancti Franciſci, prius faciant, poſtea doceant: quid enim valet ſcire multa, & non ea guſtare. *ſerm. 21. Hexaem.*

CAPVT XXXIII.

312. *Ex plenitudine gratiarum Mariæ Virginis colligunt omnes quidquid boni habent.*

Dominus apparuit de monte Pharan, & cum eo ſanctorum millia, &c. Nota, hæc fuit prophetia futurorum: Mons enim Pharan interpretatur frugifer, & ſignificat Mariam Virginem, quæ tam fuit frugifera, quod granum frumenti, ſcilicet Chriſtum protulit: Verè frugifera, de qua univerſi frugem colligunt: nempè peccator veniam: Iuſtus gratiam, Angelus lætitiam: Tota Trinitas gloriam: filij perſona carnis ſubſtantiam. *ſerm. 2. in Nativit.*

313. *In iudicio non ſolùm Chriſtus, ſed & ſancti apparebunt contra reprobos.*

Apparuit de monte Pharan, & cum eo ſanctorum millia. Quid eſt quod in monte Pharam apparuit Dominus, & cum eo ſanctorum millia? Nota, quod Pharan etiam interpretatur ferus: Datque intelligere apparitionem futuram Chriſti cum ſeveritate, & feritate in judicio contra reprobos, & contra eoſdem, ſanctorum millia Prophetarum, Apoſtolorum, Martyrum, & Angelorum, ô quàm anguſtæ tunc erunt viæ reproborum. *ſerm. 1. In Circumciſione.*

314. *Qui contemplationis gradus vult exercere, debet aſcendere triplicem montem.*

Dominus de Sinai venit, & de Seir ortus eſt nobis, apparuit de monte Pharan, & in dextera eius ignea lex, & qui appropinquant pedibus eius, accipient de doctrina illius. Nota, quod non ſine myſterio Moyſes poſtquam aſcendit montem, dicit, quod Dominus in tribus montibus apparuit, ut traderet doctrinam, & lumen appropinquantibus ei: Ad quid nominat iſtos tres montes? quia iſti tres montes fuerunt, in quibus Deus oſtendit mirabilia: myſticè autem datur intelligi, quod cum mons ſit magis idoneus ad divinas apparitiones, inſtructiones, & contemplationes, tria ſunt diſponentia ad divinam transfigurationem, & ad ſtatum contemplationis: nempè elevatio mentis in excelſis ad Deum: oratio continua, & aſſidua, & permanentia in monte per audientiam, & attentionem ad divinas illuminationes. *In Luc. cap. 9. v. 29.*

315. *Obſervantia legis divinæ affert Animæ calorem, & claritatem.*

In dextera eius ignea lex. Cur ignea dicitur lex? quia eius obſervantia cauſat in Anima calorem amoris Dei, & claritatem: calorem in voluntate, & lumen in intellectu. *Pſalm. 118. c. 11. v. 3. & op. Eccleſ. Hierarch. part. 4. cap.* 6. Et ideò, qui legem derelinquit, ignem derelinquit, & refrigeſcit. *Pſalm. 118. c. 4. v. 6.*

316. *Obſervantia legis divinæ non ſolùm ignitam Animam facit, ſed & doctrinam cæleſtem confert.*

Qui appropinquant pedibus eius, accipient de doctrina illius, &c. Quid eſt appropinquare pedibus Dei? Ideſt affectu amplecti, & obſervare legem Dei; ergo doctrina Chriſti, quam lex continet, igneos, & ignitos, ſimulque doctos reddit ipſam amplexantes, & quò magis per familiaritatis gratiam fiunt propinqui, eo magis igniti fiunt. *op. Eccleſ. Hierarch. p. 4. cap. 6. In Luc. cap. 7. v. 9.*

317. *Obedientia reddit hominem ignitum amore Dei, & doctum.*

Qui appropinquant pedibus eius, &c. Nota, quod appropinquare pedibus eſt obedire promptè: qui ergo obedientiam præſtant legibus, iſtis communicatur ignis amoris Dei, & lumen intellectus. *In Eccleſ. cap. 4. ad finem, & Luc. c. 19. v. 29.*

318. *Qui libenter audiunt verbum Dei illuminantur, & accendantur.*

Qui appropinquant pedibus eius, accipient de doctrina illius. Quid eſt, quod ad oſtenſionem legis ignitæ in dextera promittitur appropinquantibus pedibus de doctrina Dei? Hoc eſt dicere, qui appropinquant Doctori prædicanti verbum, & legem Dei; accipient de doctrina illius, ſcilicet ignita, inflammante Animam, & illuminante mentem. *In Luc. c. 7. v. 9. & 11. & c. 8. v. 35. & cap. 10. v. 39. & c. 15. v. 1.*

319. *Conformitas operationum noſtrarum cum divinis rectificat Animam.*

Et erit apud rectiſſimum Rex, congregatis Principibus populi cum Tribubus Iſrael. Quid eſt iſte rectiſſimus, cui copulandus eſt Rex cum ſubditis? Nota illam particulam, (*Apud rectiſſimum*) ſcilicet quando Rex cum populo continuabitur ſummæ Poteſtati, & legibus divinis, tunc quilibet erit rectus, & rector, ſcilicet Rex in dominio Animæ: hoc præcipuè erit in gloria, in qua omnes erunt Reges, & unum cum Omnipotente. *lib. 2. In prologo.*

320. *Confitens fidem, & peccata ſua promptè, pugnat contra adverſarios.*

Hæc eſt benedictio Iuda, manus eius pugnabunt pro eo. Nota, quod Iudas interpretatur confitens, ſcilicet peccata ſua, vel fidem, iſteque facile pugnat promptè cum adverſario. *In Luc. c. 6. v. 16.*

321. Per

321. *Perfectio religioſa exigit non ſolùm purgationem à malo, ſed & profectum in omni virtute bona.*

Dixit ad Levi: Perfectio tua, & doctrina tua à viro ſancto tuo, quem probaſti in tentatione. Nota quod hic Moyſes loquebatur de ſtatu Levitarum, & Sacerdotum, & intendit eorum munus, & obligationem exponere, & exprimere, quam à viro Sancto, ſcilicet à Deo per Moyſen loquente: Sed ſpiritualiter ordinatur hic textus viris Angelicis, & perfectis Religioſis, ut ſciant, quod non ſolùm debent eſſe immunes à malo, ſed ne ſint otioſi, debent ſemper tendere ad perfectionem, de virtute in virtutem, ut ſibi, & aliis proficiant. *opuſc. Eccleſ. Hier. p. 1. c. 2.*

322. *Parentes relinquendi, quando maius bonum impediunt.*

Qui dixit patri, & matri ſuæ, neſcio vos, & fratribus, ignoro illos: hi cuſtodierunt legem ſuam. Quomodò dicuntur Filij Levi cuſtodiſſe legem Dei? Si dereliquerunt patrem, & matrem, & fratres ſuos? Nonne lex dicit: honora Patrem, & matrem? Et charitas præcipit, ut amentur fratres? Hoc quidem verum eſt; ſed tamen in caſu, quo eorum amor & obſequium impedit ſalutem Animæ, hi deſerendi ſunt, & ab ipſis nec conſilium requirendum. *In Luc. c. 2. v. 43. & c. 9. v. 60. & cap. 12. v. 52. & cap. 18. verſ. 29.*

323. *Contemplativorum inhæſio, & adhæſio in Deo etiam delectabilis.*

Amantiſſimus Domini habitabit in eo confidenter quaſi in thalamo tota die commorabitur, & inter humeros eius requieſcet. Nota, quod hæc verba dicuntur de Benjamin ad litteram, ſed ſpiritualiter de viro perfecto, ſeu de gaudio ſummo contemplationis: Nam poſt labores tranſactos purgativæ vitæ, poſt aſſuefactionem vitæ in timore Dei: tandem ita Deo adhæret, ut avulſio à quiete contemplationis ſit ei deſolatio non modica, ſed ſemper ſi poſſit, velit talibus deliciis adhærere: ut parvulus à matre blandiente, vel famelicus à cibo invitus ſeparatur: nec mirum, quia amor Dei cum pura intelligentia conditus inebriat mentem, & ab exterioribus abſtractum ſua virtute Deo conglutinat, & conjungit, & quo vehementior, eò validiùs, quouſque omnium rerum ſub Deo oblita, plenè in ſolo divinæ contemplationis radio liberè figatur. *op. de perfect. relig. l. 2. c. 72. & Pſ. 118. c. 7. v. 1.*

324. *Ioannes Apoſtolus fuit amantiſſimus Domini.*

Amantiſſimus Domini habitabit in eo confidenter quaſi in thalamo, & inter humeros, &c. Nota, quod hæc fuit Prophetia ad litteram de Sancto Ioanne Evangeliſta, qui verè amantiſſimus Chriſti fuit, eo quod impleverat eum donis gratiæ ſuæ, ſecretis ſapientiæ ſuæ, & fervore dilectionis. *In Ioa. In proœm. & collat. 62. & c. 21. v. 20.*

325. *Status Contemplativorum, & perfectorum feliciſſimus.*

Ioſeph quoque ait: De benedictione Domini terra ejus, de pomis Cæli, & rore, atque abyſſo ſubiacente, de pomis fructuum Solis, & Lunæ benedictio illius. Nota, quod hæc fuit benedictio data ad litteram Ioſeph Patriarchæ, cui cecidit in ſortem regio fertiliſſima: ſed ſpiritualiter quæritur, quænam ſint hæc poma, & fructus Cæli, Solis & Lunæ? Sunt ne in illis regionibus cæleſtibus poma, & fructus? Sed Ioſeph figurabat ſtatum perfectorum, cujus fructus eſt cæleſtis, nempe ſpecioſiſſimus ad videndum, fragrantiſſimus ad odorandum, ſapidiſſimus ad deguſtandum, pretioſiſſimus ad poſſidendum, & ſempiternus ad perdurandum. *In Luc. c. 13. v. 9.* O quam delitioſa eſt vita ſpiritualis.

326. *Beata Virgo Maria hortus voluptatis omnibus expoſitus.*

De benedictione Domini terra eius, de pomis Cæli, de fructibus Solis, & Lunæ, &c. Nota ſi de viris perfectis hæc dicta ſunt, magis tamen de Beata Virgine Maria, quæ eſt terra benedicta, & hortus voluptatis emittens à ſe flumina, & fontes continuè emanantes herbas, & arbores fructificantes, non quidem terrenas, ſed cæleſtes, & ſpirituales virtutum, & gratiarum, quibus corda arida infunduntur, & imbuuntur, & fructus virtutum, quibus affectiones illorum qui eſuriunt juſtitiam, fructuoſis operibus nutriuntur: Et ideò, qui ſe aridos, vel etiam mortuos in peccatis ſe ſentiunt, ad Mariam debent feſtinare, quia in ipſa velut in Cælo, aut in Paradiſo omnia ſupradicta poterunt invenire: Dicuntur autem iſti fructus Solis, & Lunæ, & Cæli, quia Maria fuit pulchra ut Luna, & paternum radium Verbum Caro factum in ſe concepit, & nobis transfudit: Pulcherrima ut ſol præcellens in luce, in virtute, in magnitudine poteſtatis cætera ſidera ſanctorum exhibens è Cælo nobis omnium bonorum influentias. *op. de Eccleſ. Hierarch. p. 4. cap. 7.*

327. *Ex Maria Virgine omnis benedictio creaturis deſcendit.*

Benedictio illius, qui apparuit in Rubo veniat ſuper caput Ioſeph. Cur tantùm Ioſeph aſſignatur benedictio illius, qui apparuit in Rubo, qui eſt Deus? Nonne, & in alios filios Iſrael? Sed nota, quod Ioſeph interpretatur augmentum, & ſignificat quemlibet fidelem divina gratia adauctum: Per Rubum ardentem ſignificatur Beata Virgo Maria, quæ fuit verè carbo ignitus, & rubus ardens charitate divina: In hoc rubo apparuit Verbum Dei carne indutum, & ideò per Mariam venit omnis benedictio gratiæ omni fideli: Benedictus igitur rubus, & benedictus, qui per incarnationem apparuit in rubo, per quem venit tanta ſuper capita fidelium benedictio: Et ô verè benedictus carbo tam benedictam flammam producens: Benedicta Maria tam benedictam prolem gignens: O verè benedicta, & exaltata non tibi ſoli ô Maria, ſed etiam nobis; quid eſt hoc, quàm magnum, quam amabile, quod video per te nobis evenire, quod videns gaudeo, quod gaudens, dicere non audeo: Si enim tu Domina es mater Dei, nonne & alij filij tui ſunt fratres Dei. *opuſc. ſpec. Beatæ Virg. lect. 15.*

318 *In Sanctum Ioſeph Sponſum Mariæ Virginis copioſior ſuper alios deſcendit benedictio gratiarum Chriſti, & ipſius ſponſa.*

Benedictio illius, qui apparuit in Rubo, veniat ſuper caput Ioſeph. Cur nominat ſolùm Ioſeph, & non etiam cæteros de tribu ſua, ſi illa benedictio ſpectabat ad omnes? Vt ordo divinæ benedictionis aſſignaretur, ſcilicet prius in Ioſeph tanquam in capite, & deinde ad alios: Spiritualiter fuit hæc prædictio donorum Sancti Ioſeph Sponſi dilectiſſimi Beatiſſimæ Virginis Mariæ: prius enim ſuper alios Sanctos fluenta gratiarum ex Chriſto, & Beatiſſima Virgine in Ioſeph tanquam proximiori, & patre, vel capite hujus familiæ, deſcenderunt, & ex Ioſeph in reliquos derivant. Hinc de paſtoribus, *Luc.* 2. dicitur, quod invenerunt Mariam, & Ioſeph, & Infantem poſitum in Præſepio, quia qui vult invenire Chriſtum, quærat eum cum diligentia, & inveniet eum Maria, & Ioſeph, ſcilicet per Mariam, & Ioſeph. *In Luc. c. 2. v. 17.*

319. *Benedictio Sancti Franciſci data in ſua Regula fratribus ſuis vilibus veſtimentis utentibus, & ea repetiantibus, qualis.*

Benedictio eius apparuit in Rubo veniat ſuper caput Ioſeph. Cur ſuper Ioſeph, & non ſuper alios? quia Ioſeph ſuper alios fuit Dei imitator: Hinc infertur, quod qui perfectior erit imitator Chriſti, non ſolùm interiùs, ſed & exteriùs majorem etiam benedictionem recipiet. Et ideò Seraphicus Pater Sanctus Franciſcus ſciens omnes Sanctos Prophetas Ioannem Baptiſtam, & Chriſtum uſos fuiſſe veſtibus vilibus, dedit ſuam benedictionem nomine Chriſti, qui apparuit in Rubo, ſcilicet inter ſpinas, & auſteritatem vitæ humanæ, ſuis fratribus, qui uterentur veſtibus vilibus, & qui eas ſacciare repetiarent; & meritò, quia qui ſe ſtultum, & deſpicabilem exhibet huic mundo, ipſi Deo efficitur pretioſus, & benedictus. *op. Expoſit. Regula cap.* 2. O terque quaterque beati illi fratres, qui tali opitulantur benedictione!

330. *Maioris meriti eſt adverſa ab aliis illata tolerare, quàm bonis operibus inſudare.*

Immolabunt victimas juſtitiæ, qui inundationem maris quaſi lac ſugent, & theſauros abſconditos arenarum. Sed quis eſt, qui poſſit inondationes maris quaſi lac ſugere, & arenam maris in ventre abſcondere? Nota, hæc fuit benedictio data zabulon, & Tribui ſuæ, ubi metaphoricè loquitur de iis, qui ſe exercent in perfecto gradu patientiæ, in quo victimas juſtitiæ offerunt Deo: Conſiſtit autem in hoc, quod ſugunt tribulationes, & adverſitates, non ſolùm paſſionum, ſed veluti lac, ac ſi theſaurum ditiſſimum inveniſſent, ſed gaudent in tribulationibus, & gloriantur cum adſunt, & deſiderant cum deſunt: majoris enim meriti eſt adverſa patienter tolerare, quàm bonis operibus inſudare: Ad has igitur victimas invitaris ô Religioſe: Si enim ex deſiderio placendi Deo tibi aliquando adverſa infers caſtigando corpus, & mentem mœrore, & contritione affligendo, cur non etiam libenter ſuffers, cum ab alio infertur tibi occaſio patiendi? unde vel corpus affligitur, vel animus humiliatur, cum hæc pati æquanimiter ab alio ſit majoris meriti, quàm à ſemetipſo: & quia hoc eſt paucorum, hinc apparet, quod rara eſt virtus perfecta. *op. de perfectio. Relig. l. 2. c.* 37.

331. *Chriſtus aſcendit in Cælum, ut nobis eſſet in malus auxilium.*

Non eſt alius Deus, ut Deus rectiſſimus aſcenſor Cæli auxiliator tuus. Vide quid fecerit Chriſtus pro nobis: nam non ſolùm deſcendit in terram ad nos redimendum, ſed aſcendit in Cælum auxiliator noſter; habemus igitur ipſum advocatum apud Patrem potentiſſimum, & benigniſſimum. *In Ioan. collat.* 16.

332. *Sanctorum præcipuè Apoſtolorum vita, & doctrina totus mundus irrigatur.*

Caligabunt Cæli rore. Hebræus legit, *ſtillabunt, &c.* Qui ſunt iſti Cæli myſticè, niſi Apoſtoli Sancti, quorum vita, & doctrina eſt tam copioſa, quod irrigat totum mundum, Chriſtũ annuntiando? non enim aliquis fructificare poteſt, quod hujus roris perfectio non fœcundat. *op. de Eccleſ. Hier. p. 4. c.* 3.

333. *Beatorum felicitati nulla alia poteſt æquiparari.*

Beatus es tu Iſrael, quis ſimilis tui populo, qui ſalvaris in Domino. Quis eſt iſte populus Iſrael? Certè non eſt populus Iudaicus, qui nunc eſt miſerrimus? Populus iſte eſt videntium Dominum, ſcilicet Beatorum, quorum præmium eſt vita beata, cujus promiſſione ſi nos gaudemus, multò magis gaudent ipſi incomparabiliter de poſſeſſione. *ſer. 2. in feſto omnium ſanctorum.*

CAPUT XXXIV.

334. *Aſcenſus in montem contemplationis facit videre Deum.*

Aſcendit Deus de campeſtribus, &c. Nota, quod Moyſes volens videre terram promiſſionis aſcendit ſummitatem montis altiſſimi: Sic & nos, ſi volumus ad cæleſtia penetrare, debemus terrena relinquere, & ad montem orationis, & contemplationis aſcendere. *in Luc. c. 9. v.* 28.

LIBRI

LIBRI JOSUE
PROLOGUS.

IOSVE Filius Nun ex Tribu Ephraim, in Ægypto natus, Moyſis Diſcipulus, & poteſtate ſucceſſor, novique prælij triumphator, qui inter multa mirabilia facta, ſorte terram promiſſionis diſtribuit omnibus tribubus Iſrael: Hic figurabat Chriſtum nomine: Ioſue enim idem eſt ac Ieſus: Item & re: nam per ingreſſum in terram promiſſionis, per diviſionem Iordanis, per aquas quas redire fecit in mare mortuum, per proſtrationem hoſtium, per triumphum per deſtructionem Hierico, ſuſpenſionem Regum, & tandem per diviſionem terræ funiculis, ſignatur Chriſtus ingreſſus in hunc mundum triumphator hoſtium, Inſtitutor Baptiſmi, & aliorum Sacramentorum, per quæ facit redire Animam in ſuam originem, Deoque uniri, & tandem conſtitutus à Deo Iudex vivorum, & mortuorum, diſtribuet, vel pœnas, vel præmia ſecundùm merita, & ſecundùm demerita illos eiiciet in Infernum, & bonos introducet in Cælum. *opuſc. princip. Sacræ Scriptur. & ſermon. 14 Hexaem.*

CAPUT I.

1. Chriſtus, ut virtus, veritas, & ſalus noſtra, ideſt ut Ieſus, & Salvator venit ad nos liberandum ab inimicis noſtris.

Dixit Dominus ad Ioſue ſurge, & tranſi Iordanem tu, & omnis populus tecum in terram, quam ego dabo Filiis Iſrael. Cur non Moyſi, ſed Ioſue præceptum fuit, ut tranſiret Iordanem, in terram promiſſionis ſimul cum populo Iſrael? Nota, quod Ioſue eſt idem, quod Ieſus, ut ſignificaretur, quod ſolus Ieſus, qui eſt virtus, veritas, & ſalus noſtra debebat nos ducere, & facere tranſire per fluxum carnalis concupiſcentiæ ad inhabitandum in cæleſti patria. *ſermon. 1. Dom. infra oct. Nativitatis. In Luc. cap. 24. verſ. 27.*

2. Chriſtus voluit baptizari in Iordane, ut homines invitaret ad tranſitum fluxus concupiſcentiæ, & peccati per virtutem Baptiſmi.

Tu, & omnis populus tranſi Iordanem iſtum, &c. Iam dictum eſt Ioſue ſignificaſſe Ieſum Chriſtum: Sed cur voluit Pater, ut Filius tranſiret Iordanem nobiſcum? Hoc fuit figura Baptiſmi, per quem tranſitus fit à fece peccati ad poſſeſſionem gratiæ: Voluit igitur, ut etiam Chriſtus, qui non habebat peccatum baptizaretur in Iordane, ut & nos eundem tranſitum faceremus: hic enim tranſitus fuit figura virtutis Sacramenti Baptiſmi. *op. princ. Sacr. Script. ſerm. 14. Hexaem.*

3. Deſpiciens, & calcans terram, & terrenas res fit omnium Dominus.

Omnem locum, quem calcaverit veſtigium pedum veſtrorum tradam vobis. Ergo ſolùm terram erant poſſeſſuri, quam calcaverunt pedibus? Nonne, & multa loca, quæ non fuerunt calcata ipſis tradita fuere? Sed nota, quod hic eſt metaphoricus modus loquendi: Vult dicere, quod qui terram, & terrena calcat, & vilipendens, & ſurſum in amorem Dei tendens multò veriùs, quàm Principes mundi dominantur eis. *op. Myſtica Theol. c. 3. p. 1.* Vide igitur ô Religioſe quàm facilè poſſis evadere Dominus totius mundi.

4. Triumphans de aliquo Dæmone, in Cælo meretur gloriam, quam ille perdidit.

Omnem locum quem calcaverit veſtigium pedum veſtrorum tradam vobis. Si ſpiritualiter hæc ſunt intelligenda: quis eſt iſte locus, quem calcandum à nobis tradet Deus? Nota quod calcare aliquid, eſt idem ac triumphare de ipſo: Igitur etiam intelligendum

telligendum eſt de victoria, quam aliqois reportat de Diabolo: Si ergo Diabolum viceris, etiam meretis, quod Deus conterat eum ſub pedibus tuis, conſequenter locum ejus in Cœlo habebis. *lib.2. d.9.q.5.fundam.2.* Vide ergo, & agnoſce dignitatem Deo ſervientis, qui pugnans fortiter cum Diabolo, poteſt aſcendere ad gloriam ſupremi Angeli: E contra, ſi vinci ſioer ſe à Diabolo, & ſub Diaboli tyranoide meritò ſubjicietur.

5. *In Deo ſolo eſt fidendum, qui nunquam, & maximè in neceſſitate in ipſo ſperantes, nos deſerit.*

Nullus poterit vobis reſiſtere: Sicut fui cum Moyſe ero tecum, non dimittam te, nec derelinquam. Vide quomodò Deus excitar nos ad fiduciam collocandum in eo; dum ptumittit nunquam defecturum in neceſſitatibus noſtris: Sed oota, quod hæc promiſſio facta eſt tantùm Ioſue: ut intelligas, quod ſolus Ioſue, ſcilicet vir juſtus, & in Deo ſperans, ſicut Ioſue obtinet effectum hujus promiſſionis, non verò tepidos, tenax, avatus: nunquam enim in ipſo confidens fame, & neceſſitate periit: & ſi periit aliquis, fuit ob defectum confidentiæ in Deum. *op. de paupert. Chriſti a.1.*

6. *Virtus fortitudinis neceſſaria ad ſuſtinendum malum, & faciendum bonum.*

Confortare, & eſto robuſtus, ut cuſtodias, &c. In his verbis Dominus excitat nos ad vittutem fortitudinis: hæc enim eſt ſicut radix portans pondus arboris, & frondes, & flores, & ſolia, & fructus: Sic & hæc portat ſuſtinens omnia opera bona, & merita noſtra. *op. Diat. ſal. tit. 5. c. 7.*

7. *Religioſi debent primi ante alios in neceſſitatibus Eccleſiæ ſe opponere hoſtibus ipſius.*

Vos autem armati tranſite ante fratres, &c. Et quinam fuerunt iſti alios præcedentes ad pugnam? fuerunt Filij Ruben; & Gad, ut, in *cap.4. v.12.* Et hæc ſpiritualiter dicuntur Religioſis, quorum munus eſt in neceſſitatibus Eccleſiæ ante alios ſe promptius offerre contra Infideles, hæreticos, & alios hoſtes in acie. *op. libel. a.1. q.22.*

8. *Timor puſillanimitatis longè ſit à ſervis Dei: non verò timor reverentiæ, & humilitatis.*

Noli timere. Cur Deus Ioſue præcepit, ut non timeat, cum timor ſit initium ſapientiæ, & ſervitutis Dei? Nuta hic, Deum excludere timorem puſillanimitatis, qui opponitur confidentiæ, non verò timorem reverentiæ, & humilitatis: hic enim eſt initium ſapientiæ, & auget in Deo confidentiam. *In Luc. c. 5. verſ. 10.*

9. *Vbi Deus, ibi omnis ſecuritas.*

Noli timere. Ad quid excludit Deus timorem à Ioſue? nonne pugnaturus erat cum nationibus potentiſſimis, & ideò cum timore victuros? Sed attende quid ſubdat Dominus: *quoniam tecum eſt Dominus Deus tuus:* O ſecura ſocietas: quia ubi Deus, ibi omnis ſecuritas. Vnde dicitur *Eccleſ. c.4. Pro Iuſtitia agonizare pro Anima tua, & uſque ad mortem certa pro iuſtitia, & Deus expugnabit inimicos tuos pro te.* Stude ergo te fidelem ſervum Deo conſervare; ita enim te ad ſe ſublevare non deſinit, nihilque eveoire tibi permittet, niſi quod tibi proſit, etiam ſi neſcias. *In Luc. c. 5. v. 10. ſerm. 1. Dom. 10. poſt Pentecoſt. & op. Phar. l. 1. c. 1.* ô quanta & qualis eſt providentia, & ſollicitudo Dei in timentes ipſum.

10. *Dei ſocietas ſublevat hominem ab oneribus, & anguſtiis, ipſumque ditans divitiis gratiarum.*

Noli timere, quoniam ego tecum ſum. Quænam promiſſio eſt iſta: Nonne Deus eſt ubique, & cum omnibus creatis rebus? Sed attende, quod hæc ſocietas importat aliquod magnum privilegium, quod Deus cum ſuis ſervis exercet: Eſt enim cum ipſis ſicut bonus ſocius portans onera peccatorum, quia Chriſtus peccata noſtra ipſe tulit, & ſimul communicans ipſis divitias gratiarum. *ſermon. 4. in Vigil. Nativit.*

11. *Chriſtus nobiſcum eſt ſacramentaliter, ut ſecum ſimus ſpiritualiter.*

Noli timere, quoniam ego tecum ſum. Quid eſt, quod Dominus ſe proteſtatur eſſe cum ſervis ſuis? Nonne eſt ubique? Sed nota, quod hoc præcipuè verificatur de Chriſto, qoi nobiſcum eſt ſacramentaliter, ut ſimus cum eo ſemper ſpiritualiter: Eſt igitur Chriſtus cum ſuis ſervis, ut ſuper eos pluere faciat ſtillas cunctarum gratiarum. *ſerm. 4. in Viglia Nativitatis.*

12. *Cum qaibuſnam dicitur Deus eſſe?*

Sit Dominus Deus tecum, ſicut fuit cum Moyſe. Hoc dixerunt filij Iſrael ad Ioſue poſtquam ſumpſit regimen populi: Sed quid intendebant in his verbis? nihil aliud, niſi quæ facit Deus cum ſuis, præcipuè Iuſtis Rectoribus populorum: Sciebant enim, Deum pecoliaribus gratiis eſſe cum benè viventibus in converſatione; cum patientibus in tribulatione: cum mœrentibus in afflictione, & cum Regentibus in prælatione. *ſer. 4. in Vigil: Nat.*

13. *Deus ſpecialiter eſt cum regnantibus in prælatione, quibus, qui contradixerit dignus eſt morte.*

Dominus Deus tuus tecum ſit: qui contradixerit tibi morte moriatur. Per hoc patet, quod Deus eſt cum regētibus in prælatione: & qui ipſis contradixerit, morte morietur, indignuſque eſt, ut inter ſervos Dei numeretur. *ſer. 4. Vigil. Nativit.*

CAPUT II.

14. *Obedientes præceptis Dei, & Prælatorum verè viri ſunt.*

Miſit ergo duos viros exploratores, &c. Cur eos appellat viros, & non homines? quia vir dicitur à virtute; dicuntur viri, quia viriliter, & fideliter impleverunt, quod eis fuerat imperatum. *in Luc. c. 7. v. 10.* Ergo perfecti obedientes viri appellantur: inobedientes mulieres, &c.

15. *Exiſtens*

15. *Exiſtens in peccato incarceratus eſt, & ad mortem deſtinatus, nec poteſt evadere ſententiam mortis, niſi per confugium pœnitentiæ.*

Demiſitque eos per funem de feneſtra, &c. Vide qua arte iſti duo exploratores effugierunt mortem: nempe, quia demiſſi per feneſtram fuerunt: Per hoc datur nobis intelligi, quod exiſtens in Hierico, ſcilicet in ſtatu peccati non poterit effugere mortem, niſi exeat per feneſtram arctiſſimam pœnitentiæ, ut ad Ioſue, ſcilicet ad Ieſum redeat: Si ergo incarceratus es, quære vitam, quære Ieſum Chriſtum per pœnitentiam. *ſerm. 6. Dom. infra oct. Epiph.*

16. *Charitatis funiculo trahitur Deus, amicus, & inimicus ad mutuam dilectionem.*

Si ingredientibus nobis terram, ſignum fuerit funiculus iſte coccineus, & ligaveris eum in feneſtra patrem, matrem, &c. congregabis in domum tuam, &c. Cur iſti duo exploratores voluerunt; ut Raab poneret funiculum coccineum ad feneſtram pro ſigno, ut non ſolùm ipſa, ſed & tota ejus cognatio ſalvaretur à morte: Nonne ſufficiebat ſalus permiſſa ipſi mulieri? Cæteri verò erant, ut inimici occidendi? Nota, quod funiculus coccineus, qui ignei coloris eſt, ſignificat charitatem, & amorem: Datur ergo intelligi, quod ſicut funiculo naves trahuntur ad portum, ita funiculo charitatis trahuntur ad ſalutem inimici, & amici, imò ipſe Deus. *ſer. 2. In Pentec.*

17. *In Iudicio Vniverſali damnabitur, qui non habuerit in feneſtra funiculum charitatis.*

Si ingredientibus nobis terram, ſignum iſtud, &c. Cur voluerunt aſſignare pro ſigno ſalutis huic mulieri funiculum in feneſtra? Vt nos doceret, quod Hierico, ideſt mundo damnatione æterna pereunte, ſi in feneſtra cordis funiculum charitatis non habueris, tu ſimiliter cum mundo peribis. *ſer. 2. in Pentec.*

18. *Incipientes debent aſcendere ad montem pœnitentiæ per triduum, &c.*

Illi verò ambulantes pervenerunt ad montana, ibique manſerunt tres dies, &c. Vide quanta diligentia obedierunt voci mulieris iſti viri: Sed cur per tres dies manſerunt in monte? Vt daretur nobis intelligi, quod incipientes, qui volunt mortem evadere peccatorum, & viam veritatis invenire, debent montem pœnitentiæ aſcendere, ibique manere per triduum, ſcilicet exercitio contritionis, confeſſionis, & ſatisfactionis: Contritio enim expellit peccatum de Anima; Confeſſio ſalvat, & ſatisfactio in tuto ponit, &c. *In Luc. c. 1. v. 39. & ſer. 2. infrà oct. Epiphan.*

19. *Religioſi proficientes debent in montem perfectionis conſcendere, & triduo ibi manere.*

Illi verò ambulantes pervenerunt ad montana, &c. Ad quid præmittit ambulationem iſtorum antequam conſcenderent montem? Videtur hoc ſuperfluum: Loquitur hic myſticè de Religioſis, qui poſiti ſunt in ſtatu veritatis, & perfectionis acquirendæ: debent enim conſcendere in montem hujus ſtatus, & ibi per triduum manere; ſcilicet per obſervantiam paupertatis, caſtitatis & obedientiæ. *ſer. 3. Dom. infra oct. Epiph. & in Lucam c. 1. v. 39.*

20. *Qui in ſtatu perfecto ſunt, debent per triduum permanere in monte perfectionis.*

Illi verò ambulantes pervenerunt ad montana, & per tres dies ibi manſerunt, &c. Cur non per quatuor dies, vel quinque? Vt videas, quod qui pervenit ad montem veritatis, & perfectionis, debet per triduum ibi permanere, ſcilicet per tres partes contemplationis, ideſt per cogitationem, meditationem, & contemplationem. *In Luc. c. 1. v. 39. & ſer. 4. Dom. infra oct. Epiph.*

21. *Activa vita tranſit ad contemplationem; & è contra.*

Quibus ingreſſis, reverſi ſunt, deſcenderunt exploratores de monte, & tranſmiſſo Iordane, venerunt ad Ioſue. Ad quid reverſi? Cur non permanſerunt? Vt videas, quod vita activa tranſit ad montem contemplationis, ſed tamen aliquando poſt contemplationem Salvatoris, revertuntur ad actionem exercendam. *In Luc. c. 2. v. 20.* Vide etiam, quod in quocumque ſtatu altiſſimæ contemplationis, numquam deſerenda eſt vita activa, & purgativa.

CAPUT III.

22. *Iuſti, & præcipuè Sacerdotes, & Prædicatores inter proſpera, & adverſa firmi debent ſtare.*

Ingreſſis Sacerdotibus Iordanem, ſteterunt aquæ ſuperiores inſtar montis intumeſcentes; quæ autem erant inferiores in mare mortuum deſcenderunt. Vide, quæ mirabilia operatus eſt Dominus pro filiis Iſrael, verè magnum miraculum fuit: Sed attende, quod ex hoc inſpicit Dominus portantes Arcam, id eſt Sacerdotes, & Doctores Eccleſiæ, ut inter aquas ſuperiores, & inferiores veluti Cæli ſtent firmi, nempe inter proſpera, & adverſa, ne declinent ad dexteram proſperitatum; ſe erigendo in ſuperbiam; nec ad ſiniſtram adverſitatum per puſillanimitatem. *ep. de Eccleſ. Hier. p. 4 c. 5. In Sap. c. 14.*

CAPUT IV.

23. *Apoſtoli portaverunt fidem per totum mundum.*

Et dixit Dominus elige duodecim viros, & præcipe, ut tollant de medio Iordanis duodecim duriſſimos lapides, &c. Ad quid voluit Dominus, ut duodecim tantùm viri portarent lapides ante Arcam, &c? Vt ædificarent Altare Domini, ſeu teſtimonij; ſcilicet, ut eſſent in teſtimonium, & memoriam miraculi de diviſione Aquarum Iordanis: Spiritualiter autē fuit figura hæc futurorum in tempore legis Evangelicæ, nēpe electionis factæ à Chriſto duodecim Apoſtolorum qui tranſacto Iordane

per Baptiſmum, tulerunt duodecim lapides, ſcilicet Articulos fidei, & eos per totum mundum tulerunt: Super hos duodecim Eccleſia fundatur. *ſer. 1. in Pentec.& Brevil.p.5.c.7.& in Luc.c.6.v.13.& in Ioan.c.6.in fine*.

24. *Fides duodecim Articulorum ſymboli Apoſtolorum diſcernit ſignum inter fidelem, & infidelem.*

Elige duodecim viros, ut tollant duodecim lapides, ut ſint in ſignum, &c. Cur voluit Dominus, ut duodecim lapides eſſent in ſignum miraculi? Voluit per hoc indicare, quod fides duodecim Articulorum ſymboli eſt ſignum diſcretivum inter fidelem, & infidelem, quod ſignum imprimitur in tranſitu Iordanis, ſcilicet in Baptiſmo. *ſerm. 1. in Penteceſt.*

25. *Fides vera quacumque gravia reddit levia.*

Pracipe, ut tollant duodecim lapides duriſſimos, & in humeris eos portent, &c. Cur in humeris portare debent iſtos lapides, &c. Vt intelligas, quod per fidei Articulos, ſeu auxilio fidei omnia gravamina fiunt levitra, ſicut levius, & faciliùs feruntur in humeris omnia onera: per quam portationem fides in Deum melius manifeſtatur: fides enim ſine operibus mortua eſt. *ſer.1.In Pentec.*

26. *Excellentia Regula fratrum minorum quanta.*

Vt tollant duodecim lapides, &c. Nota quod myſticè fratres minores ſunt iſti viri à Ioſue electi, quibus præcipitur, ut volentes pertranſire Iordanem, & feſtinare ad terram promiſſionis, eligant ſibi duodecim lapides, ideſt capitula Regulæ Evangelica, & Apoſtolica ſententia confirmata ad imitationem duodecim Apoſtolorum. *opuſc. Expoſit. Reg.cap.1.*

CAPUT V.

27. *Qui vult intrare in terram promiſſionis caleſtem debet prius circumcidi.*

Horum Filij in locum ſucceſſerunt patrum, & circumciſi ſunt à Ioſue, &c. Quæritur, cur iſti in ingreſſu terræ promiſſionis fuerint circumciſi? Textus litteralis notat, hos circumciſos fuiſſe uſque tunc incircumciſos, mortuique erant omnes patres, qui primò à Moyſe circumciſi ſunt: Daturque intelligi nobis, quod, qui vult intrare in terram promiſſionis cæleſtem lacte, & melle manantem; debet priùs circumcidere ſe, & expurgari ab omni inquinamento. *ſer.3.In Circumciſ.*

28. *Principibus deſtinati ſunt ad cuſtodiam Angeli ordinis Poteſtatum.*

Hoc patet in Angelo, qui apparuit Ioſue gladio evaginato, qui erat Princeps exercitus Domini: Iſti enim cum ſint recte ordinati in ordine ad ſuum principatum, ſic & ipſorum eſt ordinare ſubditos ſibi Principes, & in gradibus præſidentiæ dirigendo eos reformare. *ſerm.de Sanctis Angelis: & ſerm.1 Dom.16.poſt Pentec.*

29. *Qui vult lac, & mel gratia divina deguſtare, & intrare cum filiis Iſrael in terram promiſſionis, ſolvat calceamentum de pedibus.*

Solve calceamentum de pedibus tuis; locus enim, in quo ſtas, terra ſancta eſt. Nota hoc dictum eſſe Moyſi, & Ioſue: Illi exiſtenti in ſummitate montis, ubi rubus ardebat: Iſti in ingreſſu terræ promiſſionis poſt tranſitum Iordanis: Cur hoc dictum eſt Ioſue? quia calceamenta pedum facta ſunt de pellibus animalium, mortuorum: ſignificantque opera mortuorum, ſcilicet in peccato exiſtentium, præcipueque carnalitatem, & cupiditatem terrenorum: Iſtaque ſolvenda ſunt de affectibus Animæ ingredientis in Terram promiſſionis, ſcilicet ad vitam ſpiritualem: Et in hujus figura multi Sancti leguntur inceſſiſſe diſcalceati: Sic etiam Angeli pinguntur nudis pedibus, ſcilicet liberi ab omnibus his terrenis. *In Ioan.c.1.v.27.*

CAPUT VI.

30. *Septem horarum Canonicarum perſolutio quàm Deo chara, & nobis proficua.*

Die ſeptimo diluculo conſurgentes circuierunt Vrbem ſepties. Cur voluit Dominus, ut ad expugnationem Hierico ſepties circuirent Civitatem? Hoc fuit figura perſolutionis ſeptem horarum canonicarum: Nam ſicut numerus ſeptenarius eſt numerus univerſitatis, ſic datur intelligi, quod ex devota perſolutione ſeptem horarum canonicarum mortificatur univerſitas vitiorum, vita ſpiritualis per exercitium virtutum acquiritur, & dona Spiritus Sancti dantur adverſus hoſtes Animæ. *Pſal. 118.c.11.v.4.*

31. *Mundus cum ſuis pompis cadet in fine mundi ad praſentiam Chriſti Iudicis.*

Circuite Vrbem ſeptem diebus, &c. Cur voluit hunc circuitum ſeptem dierum Dominus antequam muri hujus Civitatis caderent? Vt præfiguraretur curſus, & exitus hujus mundi ſignificati in Hierico: primò ab Adam uſque ad Noe: Secundò à Noe uſque ad Abraham: Tertiò ab Abraham uſque ad Moyſen: Quartò a Moyſe uſque ad David. Quintò à David uſque ad tranſmigrationem. Sextò à tranſmigratione uſque ad Chriſtum. Septimò à Chriſto uſque ad finem: & tunc clangentibus tubis mundus cadet, & omnia, quæ in eo ſunt. *ſer.2. In Dedicatione Eccleſ.*

32. *Deſolatio impiorum in Iudicio extremo, figurata in deſolatione Hierico.*

Die ſeptimo tollent Sacerdotes ſeptem buccinas, ſeptieſque circuibunt Civitatem, & clangent buccinis, & muri funditus corruent: & interfecerunt à viro uſque ad mulierẽ, ab infante uſque ad ſenem, boves, oves, & aſinos. Nota myſteriũ hujus facti, nobis indicans deſolationem faciendam à myſtico Ioſue, ſcilicet à Chriſto miniſterio ſeptem ordinum Beatorũ: Suntque Angeli, Virg. Martyres, Cõfeſſores, Prophetæ, Apoſtoli,

Apoſtoli,& Evangeliſtæ:Iſti ſeptem interficient ſeptẽ genera hominum:primò viros, ſcilicet,qui per potentiam pauperes, & ſubditos opprimunt: Secundò mulieres, ſcilicet delicatè viventes: Tertiò Infantes,nempè non fantes in Confeſſione,& oratione: Quartò ſenes, ideſt qui veterem pellem Æthiopis non mutant in veſtem novitatis: Quintò boves, ideſt Eccleſiæ Prælatos computreſcentes in ſtercore malorum operum: Sextò oves, ſcilicet falſos religioſos: Septimò Aſinos, nimirum malos ſubditos carentes cognitione Dei.*ſer.x. In Dedicatione Eccleſiæ.*

33. *Sine charitate, & miſericordia in miſeros nullus poteſt ſalvari.*

Raab verò, & omnia, quæ habuit fecit Ieſue vivere, & habitavit in medio Iſrael. Nota, quod mulier prius rea, & mala, poſtea benefactrix exploratorum appenſo funiculo ad feneſtram ſalvata eſt:per quod ſignificatur,quod ſolus habens charitatis latitudinem, extendenſque ſe in operibus miſericordiæ ſalvatur, & qui in judicio inventus fuerit ſine iſto funiculo,occidetur.*ſer.3.in Dedicat.Eccl.*

34. *In Iudicio Chriſtus fulminabit in mundum, & mundanos excommunicationem.*

Sitque Civitas iſta anathema, & omnes, qui habitant in ea. Nota, hanc Civitatem figurare mundum, & mundanos, ſcilicet mundum ſequentes: Contra iſtos Chriſtus Ieſus in Iudicio fulminabit maledictionem excommunicationis majoris, à qua in æternum non abſolventur.*ſermon.2.In Dedicat. Eccleſ.*

35. *In memoria, & meditatione dominicæ paſſionis ſtat ſalus.*

*Raab verò ſalvata eſt, &c. ob ſignum funiculi coccinei.*Myſticè ſignificatur in hoc funiculo paſſio Domini Ieſu: qui ergo in feneſtra Animæ, ſcilicet in affectiva ligat memoriam, & meditationem ipſius, ſalvabitur. *ſer.3. In Dedicat.Eccleſ.*

36. *Quantumcumque quis peccator eſt devotè recipiens verbum Dei, ſalvabitur.*

Raab verò,&c. Salvata eſt. Cur ſalvata, ſi meretrix, & mala fœmina erat, & forſan pejor cæteris habitatoribus, & tamen iſti occiſi ſunt? quia charitativè receperat exploratores, & nuncios Ioſue: per quod ſignificatur; quod peccator quantumcumque magnus recipiens Prædicatores verbi Dei, ſcilicet verba Dei prædicata in ſuperioribus, collocans ipſa nempe in theſauro memoriæ, ſalvabitur, cæteris pereuntibus.*ſerm.2.In Dedicat.Eccl.*

37. *Oratio inter alios plurimos effectus tollit in arduis negotiis difficultates.*

Vociferante populo muri Ierico corruerunt. Quid eſt vociferante populo? Ad quid iſte clamor?Clamor iſte fuit orantium, & Deum laudantium in oratione ad hunc clamorem corruunt muri,& datus eſt facilis ingreſſus in Civitatem: Hic enim eſt effectus orationis peculiaris,tollere ſcilicet difficultates in arduis negotiis. *opuſc.de perfect. religioſâ li.2.c.76.*

38. *Chriſtus Ieſus venit in hunc mundum maledictum, ut tolleret maledictionem ſua miſericordia.*

Maledictus vir, qui ædificaverit Civitatem hanc Hierico. Si maledicta fuit hæc Civitas, ob idque à Deo ſubverſa, & maledictus fuit, qui ædificavit denuò eam: Cur Chriſtus *Luc.cap.*19. intravit,& perambulavit in ea? Perambulare eſt pluries huc, illucque ambulare cum delectatione: Ergone Ieſus delectatur in loco maledicto? Sed attende, quod Chriſtus Ieſus venit in hunc mundum maledictum,ut maledictionem legis tolleret: Intravit in Hierico, ut Zachæum converteret: Intravit in hunc mundum, ut ſua præſentia ipſum illuſtraret; ut peccatoribus condeſcenderet, & peccatores ad ſe attraheret: pietas enim attrahit miſeros, ſicut adamas ferrum,ſic attraxit Zachæum.*In Luc. cap.19.verſ.1.*

39. *Per fidem vivam ſolam eſt ſalus.*

Nota, quod in deſtructione Hierico muri primò corruerunt, & ſola Raab ſalvata eſt, quia fidem habuit, & credidit nuntiis Ioſue, per quod intelligitur, quod iſte mundus eſt ſicut Hierico, quod interpretatur *Luc.* 5. ſubjectus mutabilitati, & deſolationi, nec aliquis poteſt ſalvari, niſi per fidem vivam: cæteri, qui mundanam converſationem ſectantur, damnantur. *In Luc. capit. 19. verſ.4.*

40. *Qui Chriſtum in Sacramento devotè ſuſcipit, ſalutem conſequitur: item qui inſpirationes Angelorum recipit, & admonitiones Prædicatorum.*

Raab Salvata eſt. Cur? quia nuntios Ioſue recepit fideliter: Si ergo qui nuntios Chriſti; ſcilicet Angelorum, & Prædicatorum verba fideliter ſuſcipit in domum, ſalvatur, ergo multò magis, qui Chriſtum in hoſpitio pectoris Sacramentaliter devotè ſuſcipit. *op. Comp.Theol.l.6.c.17.*

41. *Peccator conſuetudinarius ſæpè ob maledictionem divinam in fine vitæ obduratus in peccato moritur.*

Ceperuntque Civitatem Hierico, & interfecerunt omnes, &c. Vide effectus peccati: nam ſicut inhabitatores Hierico non voluerunt reſiſtere præ nimia tepiditate, & timiditate, nec fugere, ut non interficerentur; ſic peccatores finaliter exiſtentes in peccati ſtatu, juſto Dei judicio puniuntur malo infernalis pœnæ.*ſermon. 4. Domin.* 12. *poſt Pentecoſt.*

CAPVT VII.

42. *Avarus à Diabolo poſſeſſus, & à Deo veluti excommunicatus.*

Achan tulit aliquid de anathemate. Nota, quod Achan furatus eſt regulam auream inter ſpolia Hierico, quæ omnia, ut maledicta Ioſue deſtructa fuerunt incendio ignis: ideò & excommunicatus

 eſt,

eſt, & occiſus: Per quod ſignificatus eſt primò Antichriſtus, qui erit ut avariſſimus excommunicatus à Deo: ſignificatur etiam, quod avarus ſubditus eſt Diabolo, & maledictioni divinæ, ideò veluti excommunicatos à Deo rejicitur. *in Luc. c.16.v.11.& ſer.15.Hexaem.*

43. *Non impediens peccatum fratris, potens impedire fit conſors delicti: Sic etiam ſocietas impiorum omnes inficit, etiam bonos.*

Peccavit populus Iſrael, tuleruntque de anathemate. Verè res miranda: nam ſolus Achan peccavit, & totus populus punitus eſt, & dixit Deus, quod peccavit Iſrael? Ergo peccatum unius mali redundavit in totum populum? Item alius eſt, qui peccat, & alius qui vapulat? Sed attende, quod puniti ſunt filij Iſrael propter connexionem, & ſocietatem populi cum hoc impio. *lib.4.d.14.part.2.dub.* 13. nempè quia vel non adverterunt, vel non impedierunt, vel non arguerunt, vel non averſati ſunt.

44. *Confeſſarij quomodò ſe gerere debeant cum peccatoribus.*

Fili mi da gloriam Deo Iſrael, & confitere, & indica mihi quid feceris. Vide quali benignitate Ioſue alloquutus fuit cum iſto perverſo, ut diſcant Confeſſarij, quali benignitate tractare debent ſuos pœnitentes, & eis, ut faciliùs peccata confiteantur, proponere utilitates Confeſſionis. *op. Confeſſarior. cap.1.part.5.*

45. *Seipſum accuſans dat honorem, & gloriam Deo, & proprij vulneris ſanitatem obtinet.*

Fili mi da gloriam Deo, &c. Ecce qualiter confeſſio parens peccatorum, & accuſatio ſui valdè honorificat Deum. *In Luc c.17.v.14. & opuſc.Confeſſ. cap.1.p.5. & in Pſal.* 118.*c.1. v.7.* Item medicinam efficaciſſimam proprij vulneris obtinet. *ſerm.2. de Sancto Ambroſ.*

46. *Confeſſio dimidiata non liberat à morte.*

Verè ego peccavi Domino Deo Iſrael, &c. Vide hanc confeſſionem primo aſpectu perfectam: fatetur enim furtum, & in medium profert: & tamen non evaſit ſententiam damnationis: Cur ergo indulgentiam non meruit? quia ejus confeſſio fuit dimidiata: furtum confeſſus eſt, ſed mortem tot aliorum per tale furtum cauſatam non eſt confeſſus: Vt videas, quod confeſſio dimidiata eſt potius confuſio, quàm confeſſio, nec evadere facit à damnatione. *ſer.2.Rogat. & Pſal.*118.*c.1.v.7. & ſerm.1. de Sancto Ambroſ.*

47. *Avarus damnationi ſubjacet.*

Lapidavitque Achan omnis Iſrael, &c. Cur lapidatus eſt? ob furtum regulæ aureæ: Vt videas, quod avarus cum theſauro pecuniæ theſaurum iræ divinæ pariter cumulat, quarum acerbitas per lapides, quibus lapidatus eſt Achan, ſignificatur. *ſerm.3.Dom.3. poſt oct. Epiphan.*

CAPVT VIII.

48. *Aliquando licet ſimulare.*

Ioſue, & omnis Iſrael ſimulantes metum fugerunt, &c. Ergone licet ſimulare? nonne ſimulatio eſt mendacium ſaltem factis, ſi non verbis? ſed nota quod eſt ſimulatio bona, & mala; bona eſt vel cautelæ, vel inſtructionis; prima in Ioſue, in David, & Ieſu: 1. *Regum.*27. 4. *Regum. c.*10. Secunda fuit in Chriſto, quando finxit ſe longius ire, ut ſuos excitaret ad hoſpitalitatem: mala verò eſt in hypocritis, qui exteriùs fingunt ſe bonos, interiùs ſunt pleni malitia: Præterea valdè differunt mendacium in verbo, & in facto: quia factum non eſt inſtitutum ad ſignificandum conceptum mentis, ſicut verba: & hinc qui ad aliud utitur ipſo ſermone, ipſo abutitur, & eſt mendacium, non ſic ſemper ex parte facti. *l.3.d.38.ar.1.q.2.*

49. *Perſeverantia in pugna ſpirituali uſque ad perfectam victoriam ſuadetur.*

Ioſue contra Hai clypeum elevans, tandiu elevavit donec attrita fuit hoſtilis potentia, &c. Vt ex hoc diſcas, quòd ſi non perſeveraveris in pugna contra hoſtes uſque ad perfectam victoriam non coronaberis: ſicut Chriſtus cui dicebant Iudæi, ſi Rex Iſrael eſt, deſcendat de cruce, noluit deſcendere, ſed quod cæpit uſque ad finem tenuit, & opus redemptionis humanæ complevit. *ſermon.2. de Sancto Andrea.*

50. *Fides catholica eſt Altare mirificum compoſitum ex credentibus, &c. in quo opera noſtra offeruntur.*

Tunc ædificavit Ioſue altare Domino de lapidibus impolitis, quos ferrum non attigit, & obtulit ſuper eo holocauſta, &c. Cur de lapidibus impolitis, & non potiùs de politis ob majorem decorem, & ornatum ædificavit Altare? Nota myſterium. Hoc Altare eſt fides mirificæ quidem magnitudinis tam in longitudine, quam in latitudine, & profunditate, quia fides attingit inacceſſa, deprehendit ignota, comprehendit immenſa, apprehendit noviſſima, ipſam denique æternitatem ſuo illo latiſſimo ſinu quoquomodò circumducit: Dicitur hoc altare teſtimonij, quia cum conſtituatur tot lapidibus, quot ſunt credentes, teſtimonium perhibet, & quod Dominus ipſe eſt Deus, & de noſtris operibus, quæ ſuper ipſum tanquam holocauſta Deo offerimus, ambulantes non in tenebris, ſed in lumine: Nota etiam quòd dicitur de lapidibus impolitis, id eſt non politis arte, & coloribus rethoricis, ſed vera ſcientia Ieſu Chriſti ait Gloſſa, &c. *ſer.1.Dom.infrà octav. Aſcenſ.*

CAPVT IX.

51 *Diabolus, ut decipiat innocentes, ſe transfigurat in Angelum lucis, paulatim inducit in ruinam ſub ſpecie boni.*

Gabaonitæ callidè ſimulato habitu, &c. Nota quod iſti ſimulato habitu, & peregrino deceperunt filios

lios Iſrael, &c. O quot iſtis deceptoribus ſimiles! ſic & Diabolus ſub ſpecie boni multos decipit, primò verò bona proponit, ſecundò mixta, tandem falſa bona, ſed vera mala: poſtremò cum illaqueaverit eos inſolubiliter, apertè caput venenatum erigit, & in peccata aperta eos deijcit, ſic & aliquando viri ſpirituales fœminas viſitant ſub ſpecie devotionis, poſtea ſequuntur confabulationes longæ modo de Deo, modo de mutuo amore, de munuſculis, tandem ſequuntur vera mala, amplexus, tactus manuum, uberum, & ſimilia, &c. & tandem impudica ſuccedunt: fugiamus igitur iſtas tentationes fraudulentas, & caveamus à principijs maximè. *op. de profect. religioſ. l. 2. c. 5.*

52. *Mirabilia, quæ faciunt ſervi Dei alijs ſunt occaſio converſionis, alys invidiæ.*

Audivimus auribus noſtris famam eius, ſcilicet Dei veſtri. Vide quod inter populos, qui audierunt mirabilia à Deo facta pro filijs Iſrael ſolum Gabaonitæ arte quadam ſe humiliaverunt coram ipſis, alij verò in duritia ſua permanſerunt: ſic famæ præconium in mirabilibus, quæ facit Deus per ſervos ſuos alijs eſt occaſio credendi, alijs invidiæ, illis in ſalutem, iſtis in ruinam ob culpam tamen ipſorum. *in Luc. c. 7. v. 18.*

53. *Spiritualibus rigor obſervantiæ imponatur, non carnalibus, alioquin in apertas inobſervantias prorumpent.*

Vtres vini novos implevimus, nunc rupti ſunt, atque ſoluti. Nota quod in ſacra Scriptura per utres intelligitur mens delectatione vel bona, vel vitioſa plena: ſic uter novus ſignificat cor mundum, & novam creaturam per ſpirituales obſervantias plenam delectationibus cœleſtibus: uter vetus veterem creaturam carnalemque; ideò cum ſit veluti ſupra, ſoluta, & per malam conſuetudinem malis aſſueta, non ſtatim per rigidas obſervantias eſt arctanda, & trahenda ad obſervantiam vitæ ſpiritualis, ſed paulatim debet manuduci, alioquin vinum effundetur, & utres peribunt. Vult ergo Spiritus Sanctus docere, quod Novitij in ſervitio Dei vocati ſunt benignè tractandi, & hoc ratione nuditatis, & malæ conſuetudinis, &c. *in Luc. c. 5. v. 38. & 39. pſal. 118. c. 6. v. 3.*

CAPUT X.

54. *Obedienti perfectè Deo, creaturæ omnes obediunt.*

Sol contra Gabaon ne movearis, & Luna contra Vallem Aialon, ſteterunt, &c. Nota quod hoc fuit unum ex maximis maximum prodigium à Deo factum pro filijs Iſrael; in quo plura motiva noſtræ fidei aſſignantur. Inter quæ hoc eſt valdè notabile: nempè Deum voluiſſe, ut addiſceremus potentiam obedientis Deo, cui omnes creaturæ ſubijciuntur, & obediunt. *in ſap. cap. 16. & op. Eccleſ. Hierarch. p. 3. c. 1.*

55. *In ſuis miraculis Deus vult, ut nota fiat vis mirabilis ſuæ virtutis, & potentiæ.*

Sol contra Gabaon, &c. Cur voluit Deus, ut ſol contra, vel præter curſum ſuæ naturæ ſtaret? nonne ſunt luminaria poſita in Cœlo, ut ſint in ſigna naturalia, & tempora? cur prævertit Deus hunc ordinem? Poſita quidem ſunt in ſigna naturalia naturalium operationum, voluit tamen, quod etiam aliquando eſſent in ſigna eorum, quæ ſupra naturam eveniunt per aliqua in eis ſigna ſupra naturam facta; ſic cometæ à Deo aliquando ordinantur tali modo; ſic hic ſol, & luna ſteterunt in deſignationem virtutis mirabilis Dei: in hoc facto enim, & in conſimilibus prodigijs divinis præcipuè intendit Deus, ut pateſiat omnibus ſua omnipotentia, & virtus, ut nos ipſos eidem humiliter ſubijciamur. *In Luc. c. 21. v. 21. & l. 2. d. 14. p. 2. art. 2. q. 3.*

56. *Deus voluntatem timentium ſe facit, &c.*

Steteruntque Sol, & Luna obediente Deo voci hominis. Ergone Deus ſubditus eſt homini? ſed quid hoc mirum, nam & Chriſtus ſe ſubditum hominibus fecit: Vide ergo quam honorati ſunt à Deo eius amici, quia eorum voluntatem facit, quia ſe veluti ſubditum oſtendit eorum voluntati. *Conformitas cum voluntate Dei qualis virtus.*
ſerm. 5. Dom. infra oct. Epiph. & op. Eccleſ. Hier. p. 3. c. 1. Sed quomodò poteſt dici Deus obedire voluntati hominis, ſi hæc eſt deficiens, & ſubjecta erroribus, non ſic voluntas Dei? ſed reſpondetur; quod Deus dicitur obedire voci timentium ſe; qui ſunt iſti timentes Deum? ſunt illi, qui conformitatem habent ad voluntatem Dei, non ſolùm in ordine ad actum, ſed etiam in ordine ad objectum, nempè volunt ſolum id, quod vult Deus, & eo modo quo vult, ſcilicet ex charitate Dei: ô felices iſti, qui ad quandam participationem beatitudinis, etiam in hac vita perveniunt. *l. 1. d. 48. art. 1. quæſt. 1. & 2.*

57. *In medio bonorum ſtat Chriſtus faciens perpetuum diem.*

Stetitque Sol in medio Cœli, non feſtinavit occumbere, &c. Nota quod inter myſteria maxima, quæ relucent in hoc facto, hoc digniſſimum eſt conſideratione; iſte eſt Chriſtus, cui à Deo dicitur ſtet Sol in medio Cœli, ſcilicet in medio bonorum faciens perpetuum diem: ô felix anima ab hoc ſole illuminata! *ſerm. 1. fer. 3. Paſchæ.*

58. *Chriſtus ut ſol ſtat in medio Eccleſiæ omnibus communis bonis ad ſalutem, malis ad iuſtitiam, & pœnam, pœnitentibus ad remiſſionem.*

Stetitque ſol in medio Cœli, non feſtinavit occumbere. Nota Sol iſte myſticè eſt Chriſtus Ieſus, qui nobiſcum eſt uſque ad conſummationem ſæculi: ſtatque in medio Eccleſiæ omnibus communis, bonis, malis, pœnitentibus, Angelis, & hominibus, omnibuſque ſe offerens: in medio ſtat ad confortandum per gratiam bonos, ad illuminandum per ſapientiam, ad vindicandum per juſtitiam, & ad beatificandum per gloriam. *ſerm. 1. fer. 3. paſchæ.*

59. *Creaturæ irrationales docent nos obedientiam debitam Deo.*

Stetitque ſol obediente Domino voci hominis. Nota myſterium horum verborum, Ioſue non præcipit niſi Soli, & Lunæ, non verò Deo, & tamen

legitur, quod non ſolum Sol, & Luna obedivit, ſed & Dominus Solis, & Lunæ: ut ex hoc addiſceret homo, quod ſi Sol contra motum ſuum, ſic obedivit Deo, quid ſit ipſi faciendum patenter oſtendit, nempè obedientiam promptam Deo præſtandam: ſed quis hodie obedit, immo quis non reſiſtit? hoc autem eſt retrocedere, & ad vomitum redire. *ſerm. 1. de uno Doctore.*

60. Chriſtus ſol faciens diem animæ ipſamque dirigens inter tenebras huius Mundi.

Stetitque ſol, nec fuit poſteà tam longa dies, &c. O lucida dies, quam fecit Dominus! unde nota, quod iſte ſol eſt Chriſtus, & eſt dies illuminans animam, eamque dirigens in via tenebrarum huius Mundi, ut qui ad ductum huius lucis ambulet, non incidat in tenebras peccati: Infelix igitur eſt, qui incidit in noctem, ſcilicet, cui abſens ſit hæc lux filij Dei: Nox quidem obſcura, horrida, triſtativa, infrigidativa, timoris inductiva, periculorum abſconſiva, incedentium offenſiva, & ad perveniendum, & ad inveniendum quod quæritur impeditiva: O infelix peccator hac luce privatus! *In Ioan. cap. 11. v. 9.*

61. Qualiter vir juſtus in oratione ſua reddit ſibi obedientem Deum.

Obediente Deo voci hominis, &c. Cui voci? Voci orantis, & in Deum confidentis, & Dei voluntati ſuam conformantis: ex hoc patenter infertur, quod ſi vir juſtus pro aliquo ſpecialiter oret, vel vivo, vel defuncto, Deus voci ipſius obedit, applicando illi fructum orationis. *l. 4. d. 45. art. 2. quæſt. 3.*

62. Involuti in libidine ſubiecti morti æternæ.

Aperite ſpeluncam, & adducite ad me quinque reges, &c. Nota quod iſti quinque reges, qui pugnaverunt contra Ioſue incluſi fuerunt in ſpelunca profunda, & deinde adducti ad conſpectum Ioſue, ſuſpenſi fuerunt in patibulo; quid myſterij involvitur in hoc facto? ſpelunca ſignificat animam in peccato perſeverantem, & peccata in ſe congregantem, tenebroſitate obſcura eſt, feritate ſordida, algore frigida, beſtijs, & inſidiantibus inhabitata, quod præcipuè verificatur de involutis in libidinibus, & voluptatibus carnis, quorum quinque reges, ſcilicet ſenſus libidini dediti, ſubjecti ſunt ſuſpendio, & Dei ſeveritati. Infelix igitur eſt illa ſpelunca, cui lapis ſuperponitur duræ conſuetudinis. *in Ioan. c. 11. v. 40.*

63. Potentes huius ſeculi in iudicio opprimentur à pauperibus.

Ite ponite pedes veſtros ſuper colla regum, &c. Cur voluit Ioſue, ut ſui milites calcarent pedibus colla iſtorum regum? voluit id Dominus, ut addiſcerent, quod potentes huius ſæculi opprimentes pauperes, ut ſunt mali nobiles, prædones, raptores, oppreſſores pauperum, pauperes conculcientes, interficientur in judicio, & eorum colla à pauperibus conculcabuntur. Vbi igitur erit tunc eorum potentia? *ſerm. 2. in dedicat. Eccleſiæ.*

CAPUT XI. & XII.

64. Chriſtus triumphavit de omnibus inimicis noſtris, &c.

Ioſue cepit, percuſſit, & occidit omnes reges eorum, &c. Nota, quod triumphus, quem Ioſue reportavit de tot regibus, & nationibus, fuit figura triumphi, quem Chriſtus Ieſus pro nobis reportavit de omnibus inimicis noſtris. *op. principium S. Script. & ſerm. 14. Hexaem.*

CAPVT XIII.

65. Dominus Ieſus conſtitutus eſt iudex, ut præmium bonis, pœnam malis conferat.

Et nunc divide terram in poſſeſſione novem tribubus, &c. Hoc fuit figura Ieſu Chriſti, qui in judicio dividet pœnam, & præmium malis, & bonis ſecundum demerita, & merita. *op. principium S. Script. & ſer. 14. Hexaem.*

CAPVT XIV.

66. Veri ſerui Dei à bono propoſito non deficiunt ſed ambulant de virtute in virtutem.

Hodie octoginta annorum ſum ſic valens, ut eo valebam tempore, quando ad explorandum terram miſſus ſum. Ita dicebat Caleb; volens exprimere fortitudinem ſuam immotam, & immutatam etiam tempore ſenectutis. O felix ille, qui in ſervitio Dei idem poteſt verè dicere! nempè ſicut Angeli ſemper conſervant vivificam virtutem ſemper convaleſcentem, & nunquam deficientem; vel ad antiquationem pertingentem: ſic juſti à bono propoſito non deficiunt, & ab exercitio operum charitatis, imò tantò plus proficiunt in virtutibus, quantò procedunt amplius in diebus; non ſic faciunt aliqui, qui in juventute ſunt boni, & ferventes, in ſenectute mali, & tepidi, vel in juventute liberales, in ſenectute avari, & eo magis, quo ad mortem appropinquant. *op. de Eccleſ. Hierarch. p. 3. cap. 3.*

67. Adam ubi ſepultus.

Adam maximus ibi inter Enacim ſitus eſt, &c. Quæſtio eſt an loquatur de primo protoparente, an de aliquo alio: Adam enim eſt nomen commune ſignificans hominem: aliqui voluerunt fuiſſe quemdam gigantem, alij Abraham: ſed communiter dicitur fuiſſe primus homo, qui fuit ſepultus in Hebron: unde patet eſſe falſum, quod aliqui dixerunt fuiſſe ſepultum in Calvariæ locum, ubi crucifixus eſt Chriſtus. *In Ioan. c. 23. v. 33.*

CAPVT XV.

68. *Superbia ariditatem animæ affert, humilitas lachrymas.*

Terram arentem dediſti mihi, junge, & irriguam, &c. Vide quid petierit Axa ſuo patri: Cur non contenta fuit parte, quæ ei contigerat in ſortem?quia erat terra arida à parte montium ſituata: voluit & terram inferiorem aquis irriguam: ut intelligeremus, quod mons elationis, & ſuperbiæ impedit fœcunditatem animæ, & lachrymarum effuſionem: è contra humilitas excitat contritionem, & fletum peccarotum. *op. Diat. ſal. sit. 7. c. 3.*

69. *Peccata minima in ſuis ſeruis à Deo permittuntur ad exercitium humilitatis, & virtutis.*

Et non interfecerunt filij Ephraim Chananæum, qui habitat in Gazer, &c. Cur permiſit Deus, ut viverent Chananæi pauci inter filios Iſrael?&c. ut intelligeremus, ait Gloſſa interlinearis, quod Deus in ſuis ſervis aliquando permittit paucos hoſtes, ſcilicet peccata minima ad exercitium virtutis, & humilitatis. *op. de profect. religioſ. l. 2. c. 56. & op. comp. Theol. l. 5. c. 36.*

CAPVT XXI.

70. *Qui pacem cum Deo habet, pacem in ſe, & cum hominibus conſervat.*

Dataque eſt ab eo pax in omnes per circuitum, &c. Vide quid proficit homini pax cum Deo; nam & ipſe Deus tribuit pacem ipſius cum proximo, & in ſeipſo: unde in nativitate Chriſti annunciata fuit pax hominibus bonæ voluntatis. *in Luc. cap. 2. v. 14.*

CAPUT XXII.

71. *Simplex intentio ad Deum, eſt neceſſaria in obſequio Dei.*

Dominus dedit, &c. ut adhæreatis Deo, & ſerviatis ei in omni corde, &c. Vide ad quid Deus tot bona filijs Iſrael conceſſerit: omnia enim vult, ut dirigantur ad ipſi ſerviendum in ſimplicitate cordis, & per ſimplicem iorentiooem ad ipſum. *in Luc. cap. 1. v. 15.*

CAPVT XXIII.

72. *Deus promittit ſocietatem malorum in pœnam peccatorum noſtrorum, & aliquando in exercitium bonorum.*

Si volueritis harum gentium erroribus adhærere, &c. Vide quod Deus permittit inter bonos, etiam malos homines, vel in offeodiculum malorum in pœnam peccati, vel ad exercitium bonorum. *ſerm. 2. Dom. 4. poſt octavam Epiphaniæ.*

Digitized by Google

LIBRI JUDICUM

PROLOGUS.

NOTANDUM, quod hic liber, qui ut dicunt communiter ſancti fuit conſcriptus à Samuel, proſequitur ea, quæ poſt mortem Joſue acciderunt populo Iſrael; diciturque liber Iudicum, quia Deus gubernavit populum uſque ad Saülem per iſtos Iudices, qui regebant ipſum non per modum imperij, ſeu dominij,ſed per modum miniſterij tantum exhortationis, & conſilij: Deus enim retinuerat ſibi dominium; proponitur autem Iudicum multitudo in hoc libro ſibi invicem ſuccedentium, ut præſagirent unum verum Iudicem Chriſtum, potiſſimè quantum ad triumphum reſurrectionis.*op.Principium ſacræ Scripturæ & ſerm.14.Hexaem.*

CAPUT I.

1. *In arduis conſulendus eſt Deus in oratione: non propria voluntas.*

Poſt mortem Ioſue conſuluerunt filij Iſrael Dominum, quis aſcendet ante nos contra Chananæum? Cur congregata multitudine non ſibi elegerunt ducem,ſed ad Dominum confugierunt? quænam neceſſitas fuit hæc,ut Deus eis ſenſibiliter revelaret hoc? ſed potius conſuluerunt Dominum, ſcientes. quod Deus ſummè ſapiens,& bonus omnibus eum conſulentibus de omnibus liquide reſpondet, & ſe affabilem, & amicum verum oſtendit:& è contra, quod propria voluntas, & proprium conſilium lepra eſt,quam odit Deus,ſed ſi Deus omnibus conſulentibus reſpondet, quid eſt, quod multi poſt conſultationem errant? quia omnes unde volunt, conſulunt Dominum, ſed non omnes, quod volunt audiunt.*op.de dono conſilij c.3.*

2. *Ex propria voluntate oritur proprium conſilium, & inde omne malum.*

Conſuluerunt Dominum. Vide qualem exitum habuit hæc conſultatio:nam Deus eos direxit, adjuvitq;&c.ſolus enim Deus ſcit, quod nobis neceſſarium eſt, & quod nobis expediat; ideò conſilia divina valent ad omnia mala declinanda,& omnia bona conſequenda: Et è contra voluntas propria, ex qua oritur conſilium proprium, lepra eſt, quæ Deo valde exoſa eſt, & ex qua omnia mala oriuntur.*op.de dono conſilij c.4.*

3. *Confeſſio fidei, & peccatum ſecure triumphat de adverſarijs.*

Quis aſcendet? aſcendat Iuda, tradidi enim terram in manu eius. Nota filij Iſrael conſulto Domino audierunt,quod dux ipſorum electus fuit à Deo Iuda,& quod in manu eius eſſet terra promiſſa: Cur Iudæ, & non alijs Deus contulit gratiam hanc? ad litteram (ait Gloſſa) quia ex ipſo naſciturus erat Chriſtus; ſpiritualiter verò Iudas interpretatur confeſſio, ut intelligeremus, quod verè confitens fidem, & peccata ſecurè pugnat contra adverſarios.*in Luc.c.6.v.16.*

4. *Accidia peſſimi effectus maximè in Prælatis.*

Fugit autem Adonibezec, quem comprehenderunt cæſis ſummitatibus manuum,& pedum. Quid myſterij continet hæc fuga, & captio iſtius regis Chananæi? Nota, quod Adonibezec interpretatur dominator ægeſtatis, ſignificatque accidiam, quæ facit hominem ægentem, & inopem: Iſte impius captis ſeptuaginta regibus amputavit ſummitatem manuum,& pedum eorum,qui ſub menſa tanquam canes colligebãt cibum,&c. ideò & ipſi fuerunt amputatæ ſummitates manuum, & pedum. Sic accidioſus dicitur habere manuum,& pedum ſummitatem amputatam,ſimul cum regibus,ideſt Prælatis:quia multi Prælati,& religioſi, qui ſe, & alios deberent regere per vitam, & doctrinam vivunt otioſi. *op. Diat.ſal.tit.1.c.7.*

5. *Per quæ quis peccat, per hæc torquetur.*

Quem comprehenderunt cæſis ſummitatibus manuum,& pedum. Cur hanc pœnam inflixerunt huic regi,& non potius mortem? quia ipſe idem fecerat ſeptuaginta regibus,ut intelligeret, quod per quæ quis peccat,per eadem torquetur,& ex ſimilitudine pœnæ,etiam qualitas ſuæ culpæ ab ipſo cognoſceretur.*in ſap.c.11.& op.de profect.religioſ.l.2.c.56.*

6. *Anima ſine humore gratiæ arida eſt,& ſine fructu.*

Axa cum ſuſpiraſſet dixit,terram arentem dediſti mihi,&c. Cur terra arens appellata fuit hæc terra? quia aquis non irrigabatur,ut hinc addiſcas, quod anima ſine humore gratiæ arida eſt;ideò Deo Patri cum

cum ſuſpiriis in oratione petenda eſt. *ſer.4. Dom. ſexageſ. & ſer. 1. rogat.*

7: *Fluvius lachrymarum irrigat terram animæ, eamque in Paradiſum transſmutat.*

Axa ſedens in Aſino ſuſpiravit dicens, terram arentem dediſti &c. Vide quomodò hæc mulier vi ſuſpiriorum, & lachrymarum obtinuit à patre terram, quæ aquis irrigabatur; ut videas quod petens cum lachrymis à Deo Patre aquam gratiæ, eam facile obtinet, & reddit animam ex terra arente Paradiſum. *in Luc.c.19.v.41.& ſer.1 rogat.*

8. *Aqua lachrymarum à Deo humiliter petenda pro benedictione magna.*

Da mihi benedictionem, quia terram arentem dediſti mihi, da mihi & irriguam aquis. Nonne ſufficiebat regio jam collata, quæ plures civitates divites continebat? nobis datur inſtructio, quod quantumcumque habeat anima, dum non eſt irrigata aqua divinæ gratiæ, eſt arens ſine fructu bonarum operationum, & internæ devotionis: ideo à Deo eſt cum lachrymis petenda, & præcipue effuſio lachrymarum, & contritionis, ſic enim fœcunda redditur. *ſer. 1. Dom. ſexageſima.*

9. *Humilitate Beata Virgo accepit à Deo Patre diluvium gratiarum.*

Da mihi benedictionem, & dedit ei pater irriguum ſuperius, & inferius. Nota quod hoc fuit typus Mariæ Virginis figuratæ in Axa filia Joſue, ſcilicet Dei Patris; cum enim videret terram arentem animarum, ipſa de hac non contenta, cum lachrymis, & humilitatis profundiſſimæ exercitio petiit à patre irriguum ſuperius, & inferius, ſcilicet Chriſti divinitatem, & humanitatem; item ſuperius in mente, & inferius in ventre: item ſuperius in charitate Dei, inferius in charitate proximi; item ſuperius in contemplatione, inferius in actione: item ſuperius in gloria, inferius in terra; merito ergo benedicta dicitur, quia benedictionem omnium gratiarum ſuſcepit. *op. ſpec. B. Virgin. lect. 15.*

10. *Sola perſeverantia pœnitentiæ coronatur in Cælo cum Angelis.*

Filij autem Cinei aſcenderunt de civitate palmarum cum filiis Iuda in deſertum ſortis eorum ad meridiem, & habitaverunt ibi &c. Cur notat ſacer textus hunc aſcenſum filiorum Cinei cum filiis Juda in deſertum poſitum ad meridiem? Nota quod Cineus luctus interpretatur, ſignificatque pœnitentem: Judas interpretatur glorificans, & ſignificat Angelos Dei: deſertum ad meridiem ſignificat regnum Cœlorum à Chriſto appellatum deſertum *Luc. c. 15.* in quo nonaginta oves, ideſt novem ordines Angelorum ſunt: daturque intelligi quod filij Cinei, ideſt lugentes pro peccatis aſcenderunt de civitate palmarum, ſcilicet cum perſeverantia cum Angelis ducentibus in Cœlum: fiduciam ergo habebis cum Angelis aſcendendi in Cœlum, ſi de palma perſeverantiæ veneris. *ſer. 4. in Dom. Palm.*

CAPUT II.

11. *Angelorum ſocietas habetur ab iis, qui proximo compatiuntur.*

Aſcendit Angelus ad locum flentium. Cur Angelus ad locum flentium ſe transfert? ut addiſceremus, quod ubi eſt gratia pietatis, & compaſſionis ad proximum accurrunt Angeli, gratias ſuas communicando, & de bonis noſtris congratulando. *op. Eccleſ. Hierarch. p. 1. c. 1.*

12. *Angeli cuſtodes increpant nos de peccatis noſtris.*

Eduxi vos de terra Ægypti, & non audiſtis vocem meam; quo audito omnes fleverunt &c. Vide quos effectus peperit in corde filiorum Iſrael hæc increpatio Angeli, nempe commotionem internam, compunctionem, & lachrymarum effuſionem; ut intelligas, quod inter plures effectus cuſtodiæ Angelicæ, hic eſt nobis valde utilis, ſcilicet increpatio interna de male actis, & excitatio ad pœnitentiam. *l. 2. d. 11. art. 2. qu. 1. ad ult. & op. Comp. Theol. l. 2. c. 18.*

13 *Ex noſtra negligentia ſolum oritur victoria inimicorum ſuper nos.*

Ideo nolui hoſtes veſtros delere à facie veſtra, ut habeatis hoſtes, & ſint nobis in ruinam. Mirum eſt, quod dixit Angelus filiis Iſrael: ergone reliquit idololatras, & hoſtes in medio ipſorum, ut eſſent eis in ruinam? ergo Deus ad ruinam noſtram concurrit, & ad malum? Nota, mirabile, & neceſſarium documentum pro ſervientibus Deo: iſtis enim præcipitur pugna, & maceratio carnis, ut ſpiritui ſubijciatur, quod ſi fuerit cum negligentia, & torpore nolens delere hoſtes, qui ſibi à Domino ſunt ſubjecti, tunc Deus permittit in pœnam ſuæ negligentiæ, ut vires reaſſumant, præcipueque caro, & de ipſis triumphet, ut per quæ peccaverunt, per hæc & puniantur. *op. de prof. religioſ. l. 2. c. 56.*

14. *Deus permittit in ſuis ſervis motus concupiſcentiæ ad majus exercitium virtutis.*

Ideo nolui eos delere, ut habeatis hoſtes inter vos. Vide hic cum juſtitia admixtam miſericordiam maximam Dei: noluit delere omnes hoſtes filiorum Iſrael, ſed permiſit, ut Jebuſæus intra terminos eorum lateret, & hoc, ut haberent aditum, & occaſionem continui exercitij virtutis: ſic & facit Deus cum ſuis ſtrenuè carnem mortificantibus; permittit enim aliquos motus concupiſcentiæ in ipſis ad majus exercitium patientiæ, humilitatis, & virtutis, ſcilicet ne terra in ſolitudinem reducatur ob defectum pugnæ. *op. de profect. religioſ. l. 2. c. 56. & op. comp. Theol. l. 5. c. 36. & ſer. 2. Dom. 4. poſt octavam Epiphaniæ.*

15. *Status præſentis vitæ eſt lachrymarum, & flentium.*

Quod cum Angelus Domini loqueretur hæc verba ad omnes filios Iſrael, elevaverunt vocem ſuam, & fleverunt, & vocatum eſt nomen loci illius, locus flentium. Sed cur ob unicum fletum locus ille ſortitus eſt nomen loci flentium? quia in illo loco inceſſanter fleverunt omnes; ſed quis eſt lo-

Digitized by Google

24. *Alij cantant cum Chriſto alij cum Diabolo.*

Cecineruntque Debora, & Barach &c. Nota, quod non ſine myſterio notatur hoc canticum ab his duobus juſtis alta voce cantatum in honorem Dei: ut ſciamus, quod alij cantant cum Chriſto, alij cum Diabolo: ſed differenti modo; qui cantant cum Chriſto incipiunt ab imo, ſcilicet per humilitatem, & ſurſum elevant vocem per contemplationem; qui cum Diabolo ab alto incipiunt per ſuperbiam, & ad imum deſcendunt. *Pſal.* 149.

25. *Prædicatores, & Apoſtoli Cœli myſtici.*

Terra mota eſt, Cæli, ac nubes diſtillaverunt aquis &c. Quid eſt hæc commotio, & cœlorum diſtillatio? Nota, quod in hoc triumpho de hoſtibus reportato, ſacer textus affert commotionem terræ, & diſtillationem Cœlorum, ut intelligeremus, quod in debellatione hoſtium Apoſtoli, & Prædicatores Cœli myſtici nunc tonantes minis, nunc pluentes Doctrinis, nunc miraculis coruſcantes, ſopitorum corda in peccatis commovent. *ep. Eccleſ. Hierarch. p.* 4. *c.* 2.

26. *Religioſi fervidi in principio, & in teporem declinantes quam Deo exoſi.*

Quieverunt ſemitæ, & qui ingrediebantur per eas, ambulantes per calles devios. Si ſemitæ erant tam planæ, quod abſque difficultate poterant calcari, cur ambulantes deviaverunt? Nota hoc dicitur de religioſis, qui intrantes in viam Domini planam, & facilem perfectionis, fervidè incipiunt: ſed poſtea in medio repidi fiunt, & tandem in fine apparent frigidi, & perfidi: O miſeri, & infelices &c. *Pſal.* 118. *c.* 1. *v.* 3.

27. *In via Dei quanta cautela incedendum.*

Et qui ingrediebantur per eas, ambulaverunt per calles devios. Cur à ſemitis planis deviaverunt iſti ambulantes in via Domini? quia non ſufficit ingredi in viã Dei, ſed requiritur cautela prudentiæ, & perſeverantia, & qui oppoſitum facit, deviat, & ſe præcipitat in maxima mala. *Pſal.* 118. *c.* 1. *v.* 3.

28. *Obedientia conſervat principatum ſuperiorum, inobedientia deſtruit.*

Cor meum diligit principes Iſrael: qui voluntariè vos obtuliſtis diſcrimini, benedicite Domino. Nota nexum horum verborum; primò dicit Debora, quod ipſa ferventer diligit principes, & per conſequens principatum; poſtea converſa ad ſubditos obedientes, ipſos invitat ad benedicendum Dominum: cur non etiam invitat ipſos principes? ut per hoc intelligeremus, quod obedientia à ſubditis exhibita Deo, & Prælatis conſervat principatum, ſicut inobedientia deſtruit. *ep. Eccleſ. Hier. p.* 3. *c.* 1.

29. *Stellæ cœleſtes ſunt, qui pugnant contra Diabolum.*

Stellæ manentes in ordine, & curſu ſuo adverſus Siſaram pugnaverunt. Quomodò ſtellæ pugnaverunt ſtantes in ordine Cœlorum? ſed hic loquitur de Angelis, qui pro filiis Iſrael pugnaverunt &c. Myſticè iſti ſunt Sancti, qui ordinem morum, & diſciplinæ, curſum quoque ferventis, & bonæ vitæ non relinquunt, & ſic contra Siſaram, ideſt contra Diabolum pugnant. *op. ſpec. B. Virg. lect.* 11. *& ſer.* 3. *de Apoſtolis.*

30. *Stellæ ſunt Apoſtoli, & Sancti.*

Stellæ manentes &c. Myſtice nomine ſtellarum veniunt præcipuè Apoſtoli: primò quia ſecundùm apparentiam ſunt parvæ, ſcilicet per humilitatem, ſecundò quia pulchræ ob ſplendorem, honeſtatem, & puritatem, quia ſibi invicem ſunt proximæ, ob idque magis virtuoſæ in influendo ob unitatem, & concordiam. *ſer.* 2. *&* 3. *de Apoſtol.*

31. *Iuſti in hac vita minimi ſunt, & deſpecti, ſed virtute ſunt maximi.*

Stellæ manentes in ordine ſuo &c. Si manent immutabiliter in ordine ſuo, quomodò nobis ſtellæ apparent tam parvæ? hoc evenit ob diſtantiam maximam: ſic etiam viri juſti lippos oculos habentibus apparent in hac vita minimi, & deſpectiſſimi, & veluti peripſema, purgaturaque pomi viliſſimi, ſed tamen apud Deum ejus gratia, & virtute, & potentia ſunt maximi. *ſer.* 2. *de Apoſtol.*

32. *Iuſti per lucem boni exempli ſunt ſtellæ in Cælo Eccleſiæ.*

Stellæ manentes in ordine ſuo &c. Quid eſt manere in ordine ſuo? nihil aliud eſt, niſi quod viri ſancti manentes in ordine, & curſu vitæ ſuæ per bonitatem morum, & bonæ vitæ ornant Eccleſiam. *ſerm.* 2. *de Apoſtolis.*

33. *Conſtantia in adverſitatibus affert incorruptibilitatem, & tollit laborem.*

Stellæ manentes in ordine ſuo. Vide quomodò ſtellæ manent perpetuò in ordine ſuo, quia ſunt incorruptibiles, & infatigabiles; ſic ſunt viri juſti, qui per malorum tolerantiam habentes fortitudinem, & patientiam, & conſtantiam manent non ſubjecti contrarietatibus, & laboribus, ſed ipſis ſuperiores in ordine ſuo veluti ſtellæ. *ſer.* 3. *de Apoſtolis.*

34. *Iuſti ſunt ſtellæ manentes in ordine ſuo, non ſubjecti eclipſi peccati.*

Stellæ manentes in ordine ſuo. Quid eſt manere in ordine ſuo, niſi ſemper lucere abſque eclipſi? ſic viri juſti manentes in ordine ſuo, ſcilicet in gratia Dei, numquam per peccatum mortale eclipſantur, ſed in eo, quod perceperunt, ſtabiliter permanent, quamvis ligati, verberati, attriti, crucifixi. *ſer.* 3. *de Apoſtolis.*

35. *Sancti per miracula, & virtuoſa opera illuminant Eccleſiam.*

Stellæ manentes in ordine ſuo pugnarunt adverſus Siſaram. Quomodò manentes in Cœlo pugnarunt in terra? Iſti ſunt Sancti, qui manentes in Cœlo, ſcilicet refulgentes tot ſideribus, quot miraculis, & virtuoſis operationibus pugnarunt contra hoſtes fidei, & illuminaverunt

Cœlum Eccleſiaſticum. *op.Eccleſ. Hier. p. 4. c. 2.*

36. *Contemplativus debet removeri à conſideratione rationis, & totus figi in æternis.*

Stella manentes &c. Iſti ſunt contemplativi, qui firmi, & conſtantes debent ſublevari ab inveſtigationibus rationis, & totaliter in Deum ferri. *ſer. 10. Hexaem.*

37. *Beata Virgo Maria benedicta omnes ſua benedictione replet.*

Benedicta filia Iabel. Nota hæc fuit figura Mariæ Virginis, quæ Siſaram occidit; ideò dicitur benedicta, quia cum triumphaverit de Diabolo, nobis benedictionem meruit. *in Luc.c.1.v.42.*

38. *Beata Virgo Maria triumphans de Diabolo nobis aperuit regnum Cœlorum, & benedictionem Dei.*

Benedicta Iabel inter mulieres, & benedicatur in tabernaculo ſuo. Nota quod priùs appellatur benedicta, & poſtea ſubdit, & benedicatur, ſicut eſt benedicta, cur dennò benediceoda? nota hoc ſolùm proprie poteſt dici de Maria Virgine, quæ inter omnes mulieres fuit benedicta, immunis ab omni maledictione, verè Siſaram, ideſt Diabolum vicit, & hoc fecit clavo, ſcilicet rigore Diſciplinæ in ſe extinxit, ideò meretur à nobis benedici, quia omnem maledictionem noſtram abſtulit. *op. ſpec. Beatæ Virgin. lect. 15.*

39. *Dilectio Dei rutilare facit animam ſicut Sol.*

Qui diligunt te, ſicut Sol in ortu ſuo ſplendet, ita rutilent. Ecce quod facit dilectio Dei in anima, illuminat enim eam, ut Sol. *Pſal. 118. c.9. v. 12.*

CAPUT VI.

40. *Caveat audiens Verbum Dei, ne Diabolus auferat in principio fructum.*

Cumque ſeviſſet Iſraël, aſcendebat Madian, & Amalech, & ſicut erant in herbis cuncta vaſtabant. Cur hoſtes Iſraël non expectant, ut granum matureſcat, ſed potius ipſum in herbis vaſtant? Nota hoc eſt proprium Diaboli, qui totum ſtudium adhibet, ut principia bonitatis deſtruat: venit ergo ſtatim ac auditi verbum Dei, ut de corde tuo tollat ipſum, ne credendo ſalvus fias. *in Luc.c.8.v.12.* Cave igitur à principio tentationis etiam minimæ, ne poſtea obruaris totus à Diabolo.

41. *Chriſtus nobiſcum eſt in natura, in Euchariſtia, in gratia, & gloria.*

Dominus tecum virorum fortiſſime &c. Hæc dixit Angelus Gedeoni, qui petens ſigna hujus divinæ ſocietatis: quatuor ſigna ei obtulit ſcilicet in rore, in pane, in igne, & in lampade: & fuit figura, quod Chriſtus nobiſcum futurus erat in natura, in Euchariſtia, in gratia, & in gloria. *ſer. 4. in vigilia Nativ.*

42. *Vir juſtus, & ſpiritualis debet toto conatu expurgare à corde omnem carnalitatem.*

Extendit Angelus ſummitatem virgæ. Nota, quod ad contactum virgæ aſcendit ignis de petra, & carnes, azimoſque panes conſumpſit: per quod edocemur, quod vir ſpiritualis cum virga pœnitentiæ quidquid in eo carnalitatis eſt conſumere debet. *Eccleſ. Hierarch. p. 1. cap. 1.*

43. *Chriſtus miſſus eſt à Patre miſſurus miniſtros ad liberandum hominem.*

Vade, & ſcito, quod miſero te, & liberabis Iſraël. Nota quod per Gedeon ſignificatur Chriſtus, qui miſſus eſt à Patre, ſed ad liberandum hominem miſſurus erat alios ſuos miniſtros. *op. Eccleſ. Hierarch. p. 1. cap. 1.*

44. *Mirabilia plura, quæ in Sacramento Euchariſtiæ concurrunt, proponuntur.*

Aſcendit ignis de petra, & carnes, azimoſque panes conſumpſit. Nota, quod in hoc facto voluit Deus præfigurare mirabilia multa de Sacramento Euchariſtiæ; nam in conſumptione panis ſignificabatur conſumptio mirabilis accidentium integra remanente ſubſtantia corporis Chriſti: in petra fidei firmitas: in igne Spiritus ſancti poteſtas: in azimis panibus corporis Chriſti puritas, & immunitas à peccati fermento: ignis ergo de petra ſacrificium conſumit, quando fides firma virtuti Spiritus Sancti totum committit, & virtute Spiritus Sancti concurrentis ad hoc Sacramentum accedimus, credendo ea, quæ ſunt ſupra nos, & naturam. *ſer. 5. in cœna Domini.*

45. *Miſſio Spiritus Sancti in Apoſtolos in die Pentecoſtes præfigurata in hoc loco, & quomodò ignis Spiritus Sancti conſervandus.*

Aſcendit ignis de petra. Quomodò de petra ignis aſcendit? hoc fuit in die Pentecoſtes, quando Chriſtus petra myſtica miſit Spiritum Sanctum in Apoſtolos linguis igneis inflammans eos in amore æternorum; & dicitur quod ignis aſcendit, quia nos facit aſcendere: ſed nota quod ignis conſervatur lignorum appoſitione, & augetur, ſic nos ardorem ignis Spiritus Sancti, ſcilicet lignis Crucis Chriſti per devotam, & jugem recordationem conſervare debemus, & nutrire in altari cordis. *ſer. 4. in Pentecoſte, & ſer. 4. in Vigilia Nativitatis.*

46. *Incarnatio Verbi præfigurata in vellere Gedeonis.*

Ponam vellus in area &c. Cur Gedeon voluit per hoc ſignum velleris certificari de libertate populi Iſraelitici? quia fuit figura Incarnationis Dominicæ, in qua ros divinitatis deſcendit in vellus humanitatis ad liberandum hominem. *ſer. 4. in vigilia Nativit. & ſer. 1. in Nativit. & op. comp. Theol. l. 4. c. 5.*

47. Conceptio

47. *Conceptio Beatæ Virginis immaculata, & ſine dolore partus Chriſti præfigurata.*

Ponam vellus in area &c. Nota quod in iſto vellere repleto rore cœleſti præfigurata fuit conceptio Verbi in puriſſimis viſceribus Mariæ, ſine opere humano, ſed ſola virtute Spiritus Sancti, ejuſque partus ſine dolore. *in Luc. cap.1. v.35. & op. Laus B. Virginis figura. 11. & op. Principium ſacra Scriptura.*

48. *Ad ortum Beatæ Virginis benedictio, & gratia ſuper terram infuſa.*

Expreſſo vellere concham rore implevit. Quid eſt quod de nocte adveniente antrora coneha impletur rore? ſed per hoc ſignificatur, quod adveniente aurora, ſcilicet ad ortum Mariæ Virginis ros benedictionis, & gratia iocepir Mundi ſuperficiem infundere, & corda credentium adimplere: & ideò qui benedictionibus gratiæ, & gloriæ repleri deſiderat, accedat ad auroram; requirat Mariam. *op. Eccleſ. Hierarch.p.4.cap.7.*

CAPUT VII.

49. *In ſtudio ſacræ Scripturæ, & prædicatione, non eſt miſcenda doctrina Philoſophorum gentilium niſi raptim, & per tranſitum.*

Qui lingua lambuerint aquas ſicut canes, ſeparabis eos &c. qui curvatis genibus in altera parte erunt &c. Quid eſt, quod tantum illi, qui more canum lambuerint aquas, apti inventi ſunt ad prælium, dimiſſi verò, ut inepti, qui flexo poplite biberunt? &c. illis verò, qui lambuerunt aquas more canum datæ ſunt tubæ, lagenæ ac lucernæ: per hoc datur intelligi, quod Prædicatores, qui de libris Philoſophorum lambunt doctrinas ad modum canum, ſcilicet tranſeundo, & raptim, ſed totam prædicationem ſtabiliunt in ſacra ſcriptura, ſoli iſti ſunt veri prædicatores, & victores, & triumphantes de Diabolo; qui verò flexo poplite totaliter ſe incurvant doctrinis rethorum, & Philoſophorum, inepti ſunt, & in infinitos errores incidunt. *ſer.19. Hexaem.*

50. *Sumptione Euchariſtiæ confringitur poteſtas Diaboli.*

Videbatur mihi, quaſi ſubcinericius panis ex hordeo volvi, & deſcendere in caſtra Madian, cumque perveniſſet ad tabernaculum percuſſit illud, atque ſubvertit, atque terra funditus coæquavit, & hic eſt gladius Gedeonis &c. Verè mirum quod panis hordeaceus poſſet ſubvertere caſtra Madianitarum & quod etiam appelletur gladius Gedeonis: quænam proportio inter figuram, & figuratum? At quia hic præfigurabatur Sacramentum Euchariſtiæ ſub typo panis hordeacei, ſcilicet quia fuit fructus Paſſionis Chriſti; hinc mirum non eſt, ut appelletur gladius, per quem ſubverſi ſunt caſtra Madian: ſcilicet vires Diaboli totaliter enervantur. *ſer.4. in vigil. Nativit.*

51. *Indigne ſumentes Euchariſtiam graviſſimè puniuntur à Deo.*

Vidi ſubcinericium panem, & cum perveniſſet ad tabernaculum percuſſit illud, atque ſubvertit, & terræ coæquavit &c. Conſidera hujus miraculi memoriam in hoc ſacramento, quo perverſi, & indignè communicantes percutiuntur, ſubvertuntur, & terræ coæquantur, & hoc per triplicem mortem: primò per mortem ſpiritualem percutiuntur, ſubvertuntur per mortem æternalem, & terræ coæquantur per temporalem. *ſerm. 6. in cœna Domini.*

52. *In Euchariſtia omne bonum.*

Vidi ſubcinericium panem de hordeo &c. Cur voluit Deus præfigurare ſubverſionem Madianitarum oſtenſione panis, & non potius gladii, enſis? &c. quia panis Euchariſticus eſt omne bonum: eſt enim principalior inter cæteros cibos, eſt virtuoſior, eſt & utilior: Pan enim græcè latinè dicitur omne, quia eſt cibus, nutrimentum, gladius, manna &c. *in Ioan. collat.30. & op. comp. Theol. lib.6.cap.15.*

53. *Mortificatio ſenſuum neceſſaria volenti guſtare dulcedinem cæleſtem.*

Panis hordeaceus apparuit, qui caſtra Madian ſubvertit. Nota, quod non ſine myſterio iſte panis apparuit ex hordeo factus tam efficax, quia ſignificat diſciplinæ rigorem, & ſenſualitatis mortificationem; qui ergo vult caſtra Madian ſubvertere; Madian enim interpretatur contradicens, & ſignificat ſenſus noſtros contradicentes ſpiritui, in quorum medio habitamus, neceſſe eſt, per rigorem diſciplinæ, & mortificationis horum ſenſuum, eos enervare, & ſubvertere; ſic enim triumphabit de ipſis, & anima paſcetur, & confortabitur deliciis cœleſtibus. *ſer.3. Dom.4. in quadrageſima.*

54. *Prælatorum exemplaritas debet præcedere opera ſubditorum.*

Quod me videtis facere, hoc facite. O digna vere ſententia boni Prælati; ſciebat enim iſte dux, & Iudex populi Iſraelitici, quod Prælatus debet eſſe cœteris forma vivendi, ſicut qui Geometriam docet, pingit in ſabulo figurarum demonſtrationes, ut quod dicit, melius capiatur; hinc dicebat, quod me videritis facere, hoc facite: quod tamen magis competit Prælatis regularibus, qui in omnibus virtutum exemplis, ſpecialiter tamen in his rebus, debent ſubditos præcedere, ſcilicet in communis obſervantiæ conformitate, in manſuetudinis humilitate, & in maturitatis honeſtate. *op. de ſex alis Seraph.cap.6.*

55. *Mortificatione, & oratione figurantur hoſtes animæ.*

Cumque per gyrum caſtrorum in tribus perſonarent locis, & hydrias confregiſſent, tenuerunt ſiniſtris manibus lampades, & dextris ſonantes tubas, clamaveruntque gladius Domini, & Gedeonis &c. Quodnam myſterium eſt hoc? voluit enim Dominus, ut hoſtes fugarentur per tubas ſonantes, per confractionem lagenarum, & igne lampadum:

Nota, qnod per tubas ſonantes, & per clamnrem intelligitur vis orationis; per confractionem lagenarum mortificatio carnis; per ignem lampadum claritas, & puritas animæ: per iſta enim vincuntur hoſtes, & præcipuè oratione, & mortificatinne, & confunditur Diabolus. *ſer. 4 in vigil. Nativit. & ſer. 3. Dom. 3. quadrageſimæ.*

56. *Oratio in terra fit, & ſonus auditur in Cælo.*

Et dextris ſonantes tubas. Cur ſono tubarum voluit Dnminus, ut fugarentur hoſtes? Nota, quòd in tubis orationes ſignificantur. Tuba in fine uno flatum recipit, & in alio reddit ſonum: ſic & orationis flatus in mundo fit, ſed ſonus auditur in Cœlo: magna ergo virtus orationis, quæ effuſa in terris, in Cœlis operatur. *ſerm. 3. Dom. 2. quadrageſimæ.*

57. *Remiſſione injuriarum, & perpeſſione malorum purgatur peccatum, & Diabolus vincitur.*

Cumque confregiſſent hydrias, tenuerunt lampades &c. Vide qua arte voluit Dnminus, ut filii Iſrael vincerent hoſtes, ſcilicet confractione hydriarum, & conſervatione lampadum, nempè ad confractinnem hydriarum remanſit charitas lampadum, & victus eſt Madian: quid eſt hoc? voluit nobis indicare, quod hydrias confringunt, qui non reputant injurias ſed eas contemnunt, lampades conſervant, qui claritatem animæ, & puritatem conſervant; per hocque datur intelligi, quod ennſtanti remiſſione, & perpeſſione injuriarum fit purgatio animæ, & habetur victoria de inimicis. *in Ioan. cap. 2. v. 10. & ſerm. 4. in vigilia Nativit.*

CAPUT VIII.

58. *Modeſtia, & benignitas in rebus arduis, & Patientia quàm neceſſaria Prælato.*

Quid tale potui facere? nonne melior eſt racemus Ephraim &c. vindemia Abiezer? Vnluit dicere, quòd ex paucis occiſis à tribu Ephraim victoris reportata eſt de inimicis, magis quam ex multis occiſis à Gedenne, qui modeſta reſponſione compeſcuit ſpiritum eornm, qui tumebant: Daturque admnnitio maximè neceſſaria Prælatis, quòd modeſtè, maturè, & benignè ad ſingula reſpondeant, & impetum fervoris, & iræ ſubditorum reprimant, ne in voce, aut vultu, ſeu motibus impatientiam oſtendant: tunc enim magis per patientiam, & tandem devincunt, quos impetuosè agendo amplius provocarent: vix enim commotio commotione ſedatur, & vitium vitio non ſanatur: impatientia enim Prælati confundit, quæ promovere poterat ad bona: provocat enim alios ad impatientiam, teneros mente fugat, & puſillanimes reddit, nec audent ſubditi ei neceſſitatem ſuam aperire, nec audet aliquis eum monere de his, quæ forent emendanda: O quot mala parit impatientia Prælatorum! *opuſc. de ſex alis Seraph. cap. 5.*

59. *Chriſtus caput martyrum ſuper omnes alios nec in numero cõmuni computandus.*

Quales fuerunt viri, quos occidiſtis? & reſponderunt, ſimiles tui, & unus ex eis, quaſi filius regis. Nota quod hæc verba aptari poſſunt martyribus pro Chriſto occiſis: quorum caput fuit Chriſtus filius Dei, qui ſuper alios, inter illos non eſt numerandus, cum non pro ſe ipſo, ſed pro nobis voluntariè occiſus fuerit. *in Ioan. collat. 54.*

60. *Sanctus Ioannes diſcipulus Chriſti habet quamdam excellentiam ſuper omnes.*

Et reſponderunt, ſimiles tui, & unus ex eis, quaſi filius regis. Nota, quod hoc verbum (*unus*) dicit diſcretionem, & eminentiam ſuper alios: unde cum dicatur, *Ioan. cap. 13. Erat recumbens unus ex diſcipulis*: poſſumus dicere, quod inter diſcipulos ſimiles Chriſto Ioannes habuerit ſuper alios quamdam eminentialem prærogativam. *in Ioan. collat. 62.*

61. *Vſurpatio actuum, qui ſunt Sacerdotum, & Eccleſiaſticorum, ſpecies idololatriæ.*

Fecitque ex auro Gedeon Ephod, & poſuit illud in civitate ſua Ephra, & factum eſt Gedeoni, & omni domui ejus in ruinam, fornicatuſque eſt Iſrael in eo &c. Nota, hoc Ephod fuit quoddam tabernaculum, quod fecit Gedeon, & collocavit in domo ſua in honorem, & cultum Dnmini. *Pſalm. 51.* ſed quomodò id dicitur fuiſſe cauſam idololatriæ populi, & in ruinam ſuæ domus? quia voluit transferre cultum Deo debitum in loco à Deo deſtinatum, in domum ſuam, & in hoc peccavit, & fuit occaſio ruinæ ſuæ domus. *ſic Gloſſa hic.*

CAPVT IX.

62. *Antichriſtus erit crudeliſſimus.*

Abimelech occidit omnes fratres ſuos ſeptuaginta viros. Vide qualem crudelitatem exercuit iſte perfidus, ut regnaret ſuper Iſraelem; hic fuit figura Antichriſti, qui erit omnium hominum crudeliſſimus. *ſer. 15. Hexaem.*

63. *Peccatores ſunt fratres Diaboli, & à Diabolo jugulantur.*

Abimelech occidit ſeptuaginta viros fratres ſuper lapidem unum. Nota quod per Abimelech ſignificatur Diabolus, qui ob crudelitatem ſuam occidit fratres ſuos, ſcilicet peccatores ſignificatos in ſeptuageſimo numero: ſcilicet per tranſgreſſionem ſeptem vitiorum in decem mandatis, quos jugulat ſuper lapidem, ſcilicet in cordis obduratione. *ſer. 4. Dom. 5. poſt Pentecoſt.*

63. *Figuratè loqui in ſcriptura non eſt mendacium ſed myſterioſum.*

Ierunt ligna ad rhamnum &c. Ergone fabulæ proponuntur in ſacra Scriptura, vel potiùs mendacia?

Digitized by Google

dacia? ſcimus enim quod arbores non potuerunt loqui, vel eligere regem? &c. ſed adverte, quod ſacra Scriptura in multis tranſumptivè, & figurate loquitur, ut non ſumantur ea, quæ proponuntur pro litterali ſenſu; ſed pro conſequente, & ſecundario, pro quo referuntur; ſicque tali pacto proponuntur parabolæ, & aliæ figuræ, ac hic de congregatione arborum, & hoc abſque mendacio, hic autem ſignificantur homines ſtulti, qui abſque conſideratione eligunt ſibi ſuperiorem hominem crudelem, impium &c. *lib.3. d.38.art.1. q.2.& aliis locis infrà cit.*

64. *Eligendi non ſunt in Prælatos, qui propriæ quieti curam ſubditorum poſtponunt.*

Ficus reſpondit numquid poſſum deſerere dulcedinem meam &c. Ecce quòd in iſtis verbis datur admonitio electoribus, ne promoveant ad prælaturam illos, qui per ſe ſunt boni, humiles, mnurati; ſed tamen ſibimet tantum intenti, qui propriæ quieti curam ſubditorum poſtponunt, nec ullum dolorem, vel curam de aliorum malo volunt habere. *op. de ſex alis Seraph.c.3.*

65. *Prælatus videns ſe non poſſe proficere ob duritiam ſubditorum, debet ſe eximere à prælatura, quod pateſit in hac parabola fici.*

Numquid poſſum deſerere dulcedinem meam, ut regnem ſuper ligna ſylvarum, ideſt ſuper homines infructuoſos? *Diat.ſal. tit.2.c.1.*

66. *Iracundia eſt ignis devorans omnia bona.*

Egrediatur ignis de rhamno, & devoret cedros libani. Cur de rhamno egrediendus eſt ignis? quia rhamnus eſt frutex ſpinoſiſſimus habens ita duras ſpinas, quod ad impetum venti emittit ſcintillas, per quod ſignificatur malum iræ, nam iracundus eſt veluti rhamnus emittens ſcintillas ſpinoſiſſimæ contentionis, devoranſque cedros, & potentes hujus ſæculi. *op. Diat.ſal.tit.1.c.5.*

67. *Peccatum mortale eſt ignis omnia bona devorans.*

Egrediatur ignis de rhamno, &c. Nota, quod rhamnus iſte eſt peccatum mortale, quod ignem à ſe emittit, & omnia bona conſumit, nec poteſt extingui niſi aqua pœnitentiæ. *ſerm. 1. de S. Laurentio.*

68. *Incautè appropinquans ad mulierem interficitur.*

Abimelech appropinquavit ad turrim, & ecce mulier fragmen molæ deſuper caput ejus jaciens confregit caput ejus. Vide in quod malum incidit iſte nimis incautus; per quod datur intelligi, quòd incautè appropinquans ad caſtrum Diaboli, quod eſt mulier, tentatione percutitur, & interficitur. *op.Diat.ſal tit.1.c.9.*

69. *Angelorum officium eſt alios inſtruere, & dirigere in viam ſalutis.*

Cui apparuit Angelus, & dixit ecce concipies &c. cave ne bibas vinum &c. oravit itaque Manue, & dixit obſecro Domine, ut mittas Angelum, ut veniat iterum, & doceat nos. Vide quòd Manue non contentus de inſtructionibus ab Angelo factis uxori, petit, ut ad ſe iterum veniat, ut ipſum doceat &c. ex quo diſce, quòd potiſſimum munus Angelorum eſt docendo, & inducendo vitæ exemplo ad Deum errantes allicere, & convertere. *op.de Eccleſ. Hier. p.1.c.1.*

CAPUT XIII.

70. *Nomen Dei in anima ſanctificatur, ſi à terrenis rebus ſe elevat.*

Quid quæris nomen meum, quod eſt mirabile? Manue interrogabat de nomine Dei repræſentato per Angelum, & ei reſpondit eſſe mirabile: quid eſt mirabile? *occultum, & ſanctum, legit Hebræus,* Quid eſt occultum, & ſanctum? ſed transfer mentem ad illam petitionem Dominicam, *ſanctificetur nomen tuum*; ad quid petimus, ut ſanctum fiat nomen Dei? ſanctus interpretatur ſine terra: *q.d.* ſine terra efficiatur nomen tuum in me, quod eſt nomen mirabile; nempe tunc ſanctificatur, & mirabile fit nomen Dei in nobis, cum anima à terrenis expedita extenſionibus ignitis ſe träsfere in Dei experimentalem notitiam, & rubigine amoris proprii conſumpta, igne amoris divini levis effecta, pennis affectionum ſuperiùs elevata, & ſtupefacta admirabilem dulcedinem in hac vita ſentit, quam ut advenam priùs ignorabat: O digna, & admirabilis ſanctificatio nominis Dei! *op. comp.Theol.myſt.cap.2. p.2.*

71. *Oblatio Euchariſtiæ habet vim in fide Ieſu Chriſti.*

Tulit Manue hædum, & poſuit ſuper petram offerens Domino. Cur ſuper petram? quia fuit figura ſacrificii Euchariſtici, quod offerri debet in petra, ſcilicet in fide Ieſu Chriſti. *op.comp. Theol.l.6. c.13.& lib.4.ſent d. 8.p.1.art.1.q.2.*

72. *Vir juſtus debet ad modum ignis ardere igne dilectionis; & in Deum ſemper ferri.*

Angelus Domini cum flamma pariter aſcendit in Cœlum. Cur iſte Angelus cum flamma, quæ oblationem incendit, aſcendit in Cœlum? ut videas, quòd cor juſti ad modum Angelorum debet surſum ferri igne dilectionis in corde inhabitante, & ad Deum omnia intendere. *op. Eccleſ. Hierarch. p.1.cap.1.*

CAPUT XIV.

73. *Ambitio, & perſecutiones devaſtant Eccleſiam Dei.*

Cumque veniſſet ad vineas oppidi, apparuit catulus leonis ſævus. Vide quòd Samſon occidit, & in fruſta diſcerpit hunc leonem vineas depaſcentem; ſed cur in vineis notatur adventus leonis? quia vinea

vinea ſignificat Eccleſiam : leo ſignificat ambitionem, & perſecutiones, quæ ſupra omnia alia mala deſtruunt, & damnificant Eccleſiam. *ſer. 2. Dominica ſeptuageſima.*

74. *Religioſus & pœnitentialis ſtatus eſt vinea odorem gratiſſimum, & fructus optimos gignens.*

Cum veniſſet ad vineas oppidi, apparuit Leo ſævus &c. Nota quod Samſon procedens ad vineas, ſignificat quemlibet ſecedentem ad ſtatum religioſum, vel pœnitentiæ, vel ſanctæ vitæ tanquam ad vineam : verè enim vinea florens eſt, & fructifera, & odore virtutum fragrans; ad hanc vineam depaſcendam procedunt vulpes, ſcilicet carnales, delicioſi, & detractores, qui ab ipſa ſunt repellendi. *ſer. 10. In Pentecoſt.*

75. *Accedenti ad religionem ſtatim occurrit Diabolus, ut bona opera impediat, ſed auxilio Spiritus Sancti vincitur.*

Cumque veniſſet ad vineas, occurrit Leo ſævus, irruit in Samſon ſpiritus Dei &c. Nota hoc prodigium : Samſon videns occurſum Leonis in ingreſſu vineæ auxilio ſpiritus Dei ipſum in fruſta diſcerpſit : Tu ergo homo ad vineam religionis ambulans, ſi occurrat tibi Leo, ſcilicet Diabolus, confuge ad Spiritum Sanctum, quo adjutore deſtrues ejus fraudes, vimque ipſius, & in bono confirmaberis. *ſer. 10. In Pentecoſt.*

76. *Chriſtus figuratus in Samſone, qui triumphavit de Diabolo tentante in deſerto.*

Irruit in eum Spiritus Domini, & dilaceravit eum. Nota, hæc fuit figura ingreſſus Jeſu Chriſti in deſertum figuratum in vinea, ubi occurrentem Leonem, & tentantem dilaceravit, auferendo ejus robur, & patefaciendo ejus fraudes. *ſer. 10. In Pentec. & ſer. 4. Hexaem.*

77. *In divino obſequio faciendo non eſt à parentibus carnalibus conſilium requirendum.*

Ita dictat nobis ſacer textus hic in Samſone, qui poſt dilacerationem Leonis, noluit indicare id parentibus : ita Chriſtus, cum in templo remanſit, abſque eo quod parentes ejus id noſcerent. *In Luc. c. 2. v. 3.*

78. *Amaritudo præſentis vitæ per lignum Crucis vertitur nobis in dulcedinem æternæ jucunditatis.*

Ecce examen in ore Leonis erat ac favus mellis. Vide quod Samſon poſt pugnam initam cum Leone invenit eum apibus aculeatis favum mellis: Quodnam myſterium hoc factum nobis indicat? Nota quod Leo eſt quilibet perſecutor, vel turbator proximorum : apes aculeatæ ſunt verba pungentia ; & turbantia proximos, ex ore inimicorum, & perſecutorum procedentia ; vult ergo Deus nos edocere, quod qui ſuſtinet in hoc mundo apes, dulcedinem in Cœlo habebit, & quantò plures apes fuerint, tantò plus de melle habebit; Amaritudo ergo præſentis adverſitatis per lignum Crucis vertetur nobis in dulcedinem æternæ jucunditatis, Deus enim terrenis felicitatibus amaritudinem admiſcet, ne aliqua falſitas quæratur, cujus dulcedo nos fallat. *ſer. 4. Dom. 2. poſt Oct. Paſcha.*

79. *Inſtantia precum, & orationis omnia vincit.*

Uxor Samſonis ſeptem diebus convivij flebat ante eum, tandemque die ſeptimo, cum ei eſſet moleſta, expoſuit problema. Ecce quomodo inſtantia precum omnia vincit, tam in bono, quam in malo. *In Luc. cap. 10. v. 5.* Diſce igitur ô ſerve Dei, quomodo debeas Deum orare, nempè aſſiduis orationum ſtudiis, & devotionibus animum tuum exercere, frequens enim oratio vitiorum impugnationem extinguit, & ad omnia valet. *op. de perfectione vitæ. cap. 5.*

CAPUT XV.

80. *Hæretici ſunt vulpes Eccleſiam Dei devaſtantes.*

Cepit Samſon trecentas vulpes &c. Nota quòd hoc artificio Samſon devaſtavit ſegetes Philiſthinorum; per iſtas vulpes, intelliguntur hæretici, quia tortuoſi, & ſubdoli ſunt, & ignem habent in caudis, nempe in fine & exitu ſuorum dogmatum, quo devaſtant Eccleſiam Dei. *In Luc. cap. 9. v. 58.*

81. *Mali in caudis ſunt colligati ſcilicet ad malum faciendum, ſed habent capita, ſcilicet proprias voluntates ad ſuam propriam foveam directas.*

Cepitque trecentas vulpes colligavitque caudas earum, quas incendit &c. Vide quo artificio uſus eſt Samſon, ut deſtrueret, & diſſiparet ſegetes Philiſthinorum ; colligavit in unum caudas earum, in quibus ſic colligavit ignem, ſed capita erant inter ſe diſſecta, & ſejuncta, ut dum quælibet ad ſuam foveam contenderet abire, huc, illucque diſcurrendo incenderunt omnes campos ; ſic faciunt mali, qui omnes conveniunt in unum adverſus Chriſtum, & bonos, ſed tamen cum caudis tantùm, ſcilicet intentione unitia in malum, & capitibus ſcilicet mente, & religione, & genere diſſentientibus, ſicque omnia mala inferunt & ſibi, & aliis. *In Luc. cap. 23. v. 12.* Tales fuerunt Herodes, & Pilatus, qui cum eſſent inimici ad invicem, contra Chriſtum facti ſunt amici, ſed non ad invicem, ſed tantùm contra Chriſtum.

82. *Inter bonos, malos etiam intermiſcet diabolus, ut in ſcandalum ſint bonis.*

Cepit trecentas vulpes &c. Nota quod per vulpes diſcurrentes per ſegetes, ipſæ ſegetes conſumptæ ſunt : ſic facit Diabolus qui malos inter bonos intermiſcet, ut ipſis ſint in ſcandalum, & præcipuè fraudulentos, ut triticum deſtruatur ; in quo patet quænam ſint veræ ſegetes ſcilicet prædeſtinati, qui licet in igne malitiæ perverſorum

verſorum vivaut, ramen non læduntur. *ſerm.* 2. *Dem.* 4. *poſt Octavam Epiphania.*

83. *Ex motibus primis ſenſualibus non provenit mors ſpiritualis anima.*

Ligaveruntque eum duobus novis funibus, & tulerunt eum de petra Etham Iſti fuerunt Iudæi, qui voluerunt ligare Samſonem duobus funibus, ut eum traderent in manus Philiſthinorum ad mitigandam iram eorum ob incendium ſegetum: Sed ad quid notatur à ſacro textu hoc factum? ut myſticè intelligamus, quod Samſon (qui interpretatur ſol eorum) ſignificat rationem, quæ aliquando ligatur duobus funibus, ſcilicet motibus primo primis, & motibus primo ſecundis: primi ſunt omninò in parte irrationali, ſecundi in rationali, ſed non cum ratione: his non occiditur anima, ſed tantum ligatur aliqualiter. *Pſal.* 118. *cap.* 4. *v.* 13. Nota etiam, quod licet hoc ligamine Samſon non fuerit traditus in manus Philiſthinorum, tamen in hoc incepit eius exitium; ſic diſcere debemus, quàm periculoſum ſit non reſiſtere primis motibus, & initio tentationum, ne incidamus in extremum exitium.

84. *Virtus fortitudinis augetur oratione, & temperantia.*

Inventam maxillam Aſini accipiens interfecit mille viros. Sed quomodò tantam fortitudinem habuit Samſon? naturalem, an ſupernaturalem? naturalem quidem, ſed aucta temperantia, & ſimplicitate, orationeque. *op. comp. Theol.* l. 5. *cap.* 36. & *ſap. cap.* 18. Ex hoc intellige quanta, & qualis ſit vis orationis, & temperantiæ.

CAPVT XVI.

85. *Chriſti reſurrectio præfigurata in Samſone.*

Dormivitque uſque ad medietatem noctis, & tulit portas civitatis, &c. Ecce figura reſurrectionis Chriſti, qui poſt mediam noctem ſabbati, quæ pars ſpectabat ad Dominicam diem, reſurrexit rumpens portas inferni, & mortis: unde tribus diebus dicitur obdormiſſe non quidem integris. *l.* 3. *d.* 22. *art.* 1. *q.* 3. & *op. Princip. ſacra Scriptura*, & *ſerm.* 14. *Hexaem.* Nota etiam, quod non totam civitatem infernalem, ſed tantum fores, idest eos, qui in lymbo, quaſi in foribus erant ſecum in montem Cœli tulit; ambas quoque fores tulit, quia juſtos utriuſque ſexus ſecum duxit. *ſerm.* 5. *in Paſcha*, & *op. comp. Theol.* l. 4. *c.* 23.

86. *Iniqui non valentes viribus decipere iuſtum, id nituntur doloſitatibus.*

Decipe eum, &c. Sic præceperunt Philiſthiim mulieri, videntes ſe non poſſe prævalere fortitudini Samſonis, niſi ſunt eum deceptionibus vincere; ſic faciunt Iniqui cum juſtis, ſic & Iudæi cum Chriſto, *in Luc. c.* 20. *v.* 20.

87. *Caro, & ſēſualitas multos incautos decipit.*

Decipe eum, &c. Nota quot artificijs, & blanditijs hæc mulier iniqua deceperit Samſonem; ut videas, quod caro, & ſenſualitas multas animas decipit, ſi funibus ſuis ſe ſinunt ligari. *ſerm.* 3. *Dom.* 18. *poſt Pentec.*

88. *Senſualitas carnis excæcat animam.*

Decipe eum, &c. Sicque deceptus a muliere excæcatus eſt à Philiſthæis, &c. Per quod intellige, quod ſi ad exemplum Samſonis caput, ſcilicet rationem miſeris in ſinum ſenſualitatis, à Dæmonibus excæcaberis. O quot excæcati ab hac impia, & perfida muliere. *ſer.* 4. *Dom.* 22. *poſt Pentec.* & *ſerm.* 3. *Dominica quinquageſima.*

89. *Luxuria ſeptem funibus utitur ad ligandum hominem.*

Si ſeptem nerviceis funibus ligatus fuero, infirmus ero. O quam verum dixit Samſon; nam luxuria, & ſenſualitas, ligant hominem ſeptem funibus, ſcilicet per viſum, per verbum, per tactum, per internuntium, per conſenſum, per actum, per uſum, vel etiam ligatur homo per ſeptem vitia capitalia, quæ ſunt infirmitates animæ. *ſerm.* 1. *Dom.* 20. *poſt Pentec.*

90. *Chriſtus attritus fuit in mola crucis à Iudæis.*

Eruerunt oculos, & eum molere fecerunt, &c. Quis eſt iſte excæcatus, niſi Iudaicus populus à Dæmone excæcatus, qui ſuis malignitatibus molentes attriverunt in mola crucis Chriſtum Ieſum. *ſerm.* 4. *in Cœna Domini.*

91. *Sine gratia nihil poſſumus facere; cum gratia omnia poſſumus.*

Raſit ſeptem crines capitis, ſtatimque ab eo fortitudo diſceſſit. Cur voluit Dominus, ut in ſeptem capillis conſiſteret fortitudo Samſonis? cur non in decem? ut ſignificarentur effectus gratiæ ſeptiformis Spiritus Sancti; per hocque factum datur intelligi, quod ſicut Samſon capillatus fuit fortiſſimus: tonſus verò factus eſt imbecillis, ſic nihil poteſt homo ſine gratia, nihilque ita durum, quod non poſſimus cum gratia: omnia enim poſſumus in eo, qui nos confortat, patetque in Laurentio, in alijſque ſanctis. *ſerm.* 1. *Hexaem.* & *ſerm.* 14. *ibidem.*

92. *Iuſtitiam reddens abominabilem per negligentiam expellitur à gloria.*

Cœpit abigere, & à ſe repellere: ſic fecit Dalila cum Samſone. Nota quod Dalila interpretatur ſitula, vel paupercula: Samſon ſol eorum, ſignificaturque quod homo debetet ſitire juſtitiam, ſed eam immundam reddens, per negligentiam expellitur à præmio, & exponitur ſupplicio. *Pſal.* 118. *cap.* 1. *v.* 10.

93. *Peccatum debilitat vires ad reſiſtendum tentationibus.*

Statimque ab eo fortitudo diſceſſit. Cur ſtatim? ergo illa fortitudo dependebat à ſeptem capillis

 debilibus?

debilibus? ſed vide, quid operatur peccatum in anima: ſicut enim arbor læſa per ſecurim, citò à vento deijcitur, ſic ſtatim ac anima amittit gratiam, ſtatim amittit vires, redditurque debilis ad reſiſtendum tentationibus. *op. comp. Theol. l. 3. c. 7.*

94. *Libido tollit vires animæ, & excæcat oculos animæ: Continentia illuminat, & fortificat.*

Statimque eruerunt oculos eius. Cur excæcaverunt Philiſthæi Samſonem, & non priùs occiderunt eum? quia hoc permiſit Deus ad inſtructionem noſtram: flecte mentem ad ea, quæ in ſuperioribus dixerat Samſon: *hanc mihi accipe uxorem, quia placuit oculis meis*; quia ut oculos concupiſcentiæ ſatiaret, voluit ſe tradere voluptatibus obſcænis, hinc Deus permiſit, ut ipſi eruerentur oculi; ut intelligeremus, quod libido affectum corrumpit, & ſauciat, intellectum verò obtenebrat, & excæcat: E contra continentia ſanat in anima concupiſcentiæ mortem, & ſpiritualem reparat in anima viſionem. *opuſc. Eccleſ. Hierarch. p. 3. cap. 2. & ſerm. 4. Dominica quinquageſima.*

95. *Fæminarum conſortium quam periculoſum: item & carnalis amor.*

Eruerunt oculos eius, &c. Vide ad quales calamitates redactus eſt Samſon: nam priùs cum eſſet fortiſſimus multas ſæpè hoſtium acies ſtraverat, & aliquoties de vinculis eruperat, confidens de viribus ſuis, liquefactus eſt amore Dalilæ, & defecit anima eius, & uſque ad mortem laſſata eſt, dum nullam ei daret requiem, quouſque plenè cor ſuum ei apparuiſſet, & ſic deceptus, in hoſtium poteſtatem cecidit, qui pro libito ipſum captivarunt, ligaverunt, & excæcaverunt; & tandem ipſo veluti viliſſimo jumento uſi ſunt in vertendo molam: miſer Samſon ſic in ludum expoſitus ſuis hoſtibus in verſutiam unius mulieris: hæc autem omnia ſcripta ſunt in figuram noſtri, & ad correptionem noſtram: O quot homines etiam religioſi per incautas familiaritates mulierum, & è converſo, fuerunt pari modo decepti, & in graviſſima peccata tandem præcipitati. *op. de prof. religioſ. l. 1. cap. 39.* Diſce ergo ô Religioſe, ne vinum amoris ſpiritualis mixtum ſit aqua carnalis affectionis, ne amor, qui in principio videtur bonus mutetur in carnalem. *opuſc. de profeſſ. religioſ. lib. 2. cap. 27.*

96. *Peccator maximè luxurioſus volvendo molam in carcere vivit.*

Et clauſum in carcere molere fecerunt. O infelix Samſon, qui ad tantam miſeriam tua culpa redactus es, ut veluti beſtia molere cogaris in carcere! nonne ſufficiebat miſeria carceris, quod etiam additus eſt ei labor continuus volvendi ſe circa molam? hæc omnia ut dictum eſt, in figura facta ſunt noſtri, & ſcripta ad correptionem noſtram: Vide igitur ô homo ad quales miſerias redigit peccatum, & maximè luxuriæ, nam præcipitat hominem in debilitatem impotentiæ ſuccumbentis pœnis ſibi illatis, in cæcitatem ignorantiæ deviantis, reducentis hominem in miſeriam ſtultitiæ, & inſipientiæ, & in pœnalitatem miſeriæ opprimentis: impletur enim multis miſerijs, opprimitur magnis pœnalitatibus, & affligitur diverſis doloribus. *ſerm. 1. Dom. 4. poſt octavam Epiphaniæ. opuſc. de profeſſ. religioſ. lib. 2. cap. 39.*

97. *Avarus molam cum labore volvit in molendino cordis.*

Et clauſum, &c. molere, &c. Vide typum avari in hac calamitate Samſonis: ſicut enim rota in molendino ſemper volvitur, & ſemper in eodem loco invenitur, ſic avarus, eſt enim ſemper miſer, quia ſemper laborat, ut divitias acquirat: miſerabilis, quia cum timore eas cuſtodit: pauper, quia cum dolore eas perdit, & nudus remanet: cæcus, quia nihil aliud aſpicit. *Diat. ſal. tit. 1. cap. 6.*

98. *Homicidium ex Dei imperio eſt licitum, etiam de ſeipſo.*

Moriatur anima mea cum Philiſthijm, &c. Quæſtio eſt valde difficilis, an Samſon peccaverit occidendo ſeipſum? At reſpondetur, quod homicidium eſt malum tantùm, quia prohibitum, unde cum non habeat eſſentialem deordinationem, potuit per divinum imperium ordinari; ſic etiam inſpiravit Samſoni, ut ſeipſum cum Philiſthijm occideret ad ſumendam vindictam de inimicis. *l. 4. diſt. 31. a. 2. q. 1.*

99. *Chriſtus voluntariè mortuus figuratus in Samſonis morte.*

Moriatur anima mea, &c. Id fuit figura Ieſu Chriſti, qui moriens voluntariè hoſtilem proſtravit exercitum. *op. lignum vitæ tit. Ieſus triumphans, & ſerm. 14. Hexaem.*

100. *Sacerdotes ad lucrum reſpicientes reprehenduntur.*

Implevitque unius filiorum ſuorum manum, & factus eſt ei ſacerdos. Nota quod Michas de tribu Ephraim conſtituit unum ex filijs ſacerdotem, & dedit ei redditus pingues, ut idolo inſerviret; in quo facto duplex abuſus ſacerdotum notatur, ait Lyranus, ſcilicet faciendo unum ex filijs ſacerdotem, qui non erat de filijs Aaron, ſed de tribu Levi, &c. contra præceptum Domini; in quo datur figura multorum, qui propter avaritiam, aut timorem, aut vanam gloriam, aut alicuius mundanæ complacentiæ, aut temporalis favoris cauſa ad ſui perditionem accedunt ad ordines, vel ad miſſam celebrandam: O quanti hodie accedunt ad ordines ſacros, & divina myſteria accipiunt, non cœleſtem panem, ſed terrenum quærentes, non ſpiritum, ſed lucrum, non Dei honorem, ſed ambitionem ſuam, non Chriſto ſeruire mundo corde, & corpore in ſacris myſterijs, ſed deliciari, ditari, ſuperbire, & luxuriari de patrimonio Chriſti, & de eleemoſyna pauperum, & eccleſiaſticas dignitates ambiendo potiùs rapiunt, quam aſſequantur, non vocati à Deo, ſed impulſi à Diabolo, tamquam Dathan, & Abiron. *op. de prapar. miſſæ caput 8.*

CAPVT XVIII.

101. *Perſeverantiæ laudes.*

Nolite negligere, nolite ceſſare, &c. Nota, quod hoc dixerunt quidam filijs Dan, ut eos excitarent ad bellum,& ad pugnandum; daturque nobis inſtructio, quod perſeverantia perficit inchoata, nec aliquod imperfectum relinquit, ſicut gutta aquæ cavat lapidem continuè cadendo quantumcumque durum. *op. Diat. ſal. tit. 8. c. 2.*

CAPVT XIX.

102. *Velocitas curſus vitæ noſtræ ad occaſum tendentis meditanda proponitur.*

Conſidera, quod dies ad occaſum declivior ſit, & propinquat ad veſperam. Hoc dicebat quidam Bethlemites ad generum ſuum, ut ipſa à meditato itinere deſiſtere faceret; hoc & dicitur continuè nobis in hac vita viatoribus; conſidera, ait Deus, quod dies vitæ tuæ ad occaſum mortis, & ad veſperam ſenectutis velociſſimè currit, & ſic ad iudicium præparaberis. *Pſal. 118. cap. 1. v. 15.*

103. *Inhumanitas quoad hoſpitalitatem Deo exoſa.*

Sedebant in platea civitatis, & nullus eos recipere voluit hoſpitio. Notatur hæc inhumanitas habitatorum Gabaa, ex qua poſtea orta eſt ruina, & excidium totius civitatis: ut hinc addiſceremus quàm Deo ſit exoſa talis inhumanitas, & quomodò per hanc diſcernuntur viri ſpirituales à carnalibus: illi enim ab iſtis deſpiciuntur, & deridentur. *in Luc. cap. 9. v. 53.*

CAPVT XX.

104. *Ad bellum iuſtum quænam requirantur.*

Qui ſurgentes (ſcilicet cum exercitu) venerunt in domum Dei, conſuluerúntque Dominum, &c. Ecce quid fecerunt Iſraelitæ volentes pugnare contra tribum Beniamin, ut vindicarent graviſſimum peccatum ab hac tribu commiſſum contra Deum, & proximum: confugerunt priùs ad conſulendum Dominum,& ut à Deo intelligerent, quiſnam Dux exercitus ab ipſo eſſet deſignatus. Daturque intelligi quid agendum eſt ad hoc, ut bellum ſit juxta mandata Dei juſtum: requiritur enim primò, ut concurrat principis auctoritas,& conſilium, item juſta cauſa, ſcilicet ulciſcendi injurias maximè Deo illatas; item & intentio recta, ſcilicet non crudelitatis, aut cupiditatis cauſa. *op. ſpec. animæ cap. 1.*

105. *Bella à Deo permittuntur ad ſubverſionem malorum, & exercitationem bonorum.*

Egreſſi filij Beniamin occiderunt de filijs Iſrael viginti duo millia, &c. Mirum quidem eſt, quod cum filij Iſrael ex conſilio Domini bellum exercuerint contra impios, tamen Deus permiſit, ut prævaleſcent bis impij in filios Iſrael, occidendo prima vice viginti duo millia, & altera decem, & octo millia virorum: tandem in tertia vice victores fuerunt: Cur ergo Deus noluit illis dare in principio victoriam, cum bellum gererent juſtum, & ex conſilio divino? reſpondent Doctores in Gloſſa, quia cum inter ipſos eſſent multi iniqui Deus priùs voluit per inimicos ſuos eos punire: nec id mirum, ait ſanctus Bonaventura, quia bella à Deo permittuntur ad ſubverſionem malorum, & ad exercitationem bonorum. *in Luc. cap. 21. v. 9.*

CAPVT XXI.

106. *Iudex, & Princeps inſtruitur in puniendo delicta.*

Miſerunt nuntios ad filios Beniamin, &c. Vide quid fecerunt filij Iſrael poſtquam occiderunt majorem partem tribus Beniamin, qui providerunt ſexcentis viris, qui remanſerunt vivi, uxores, ne totaliter exterminaretur illa tribus, in quo facto ſe oſtenderunt veri judices, quia ita fuerunt ſoliciti de punitione malorum, quod ijs, qui remanſerant, compatientes, providerent etiam, ne totaliter exterminarentur: Sic Gloſſa: daturque Iudicibus, & Prælatis intelligentia, ut cum per diſciplinam alios feriunt, ſic alienam infirmitatem debent percutere, ut etiam ad ſuam noverint oculos revocare: in correctione igitur benè eſſe ordinem obſervandum noveris, ut perſonam diligas, & vitia perſequaris, ne ſi aliter agere fortaſſe volueris, tranſeat in crudelitatem correctio,& perdas quos emendare deſideras. *op. Phar. l. 4. cap. 39.* Imple ergo Chriſtiane Iudex pij patris officium: ſic ſuccenſe iniquitati, ut conſulere memineris humanitati. *op. Phar. l. 1. c. 45.*

LIBRI RUTH PROLOGUS.

IN hoc libro agitur de copula maritali inter Booz Iſraelitam, de civitate Bethlehem, & Ruth alienigenam, & Moabitidem, ex quibus deſcendit David, & Chriſtus: fuitque figura conjunctionis Chriſti, & Eccleſiæ degentibus. *op. Principium ſacræ Scripturæ, &c.*

CAPUT I.

1. *Puritas cordis pulchram animam reddit, & Deo amicam.*

Quibus urbem ingreſſis, velox apud cunctos fama percrebuit, dicebamque mulieres: Hæc eſt illa Noëmi ideſt pulchra, &c. Nota hæc dicta eſſe de Noëmi jam uxore Elimelech, & viro viduata, quæ ex peregrinatione reverſa eſt in Bethlehem cum Ruth nuru ſua; ad quorum ingreſſum ſtatim fama per civitatem evulgata de eius pulchritudine, & modeſtia, &c. per quod ſignificatur, quod puritas, & modeſtia in mulieribus invenit gratiam apud Deum, & homines. *ferm. de S. Eliſabeth.*

2. *Perſequutio domeſtica Prælatorum, & falſorum Chriſtianorum reddit Eccleſiæ pacem amariſſimam.*

Ne vocetis me Noëmi, ideſt pulchram, ſed vocate me Mara, ideſt amaram, quia amaritudine valdè replevit me omnipotens. Ita dicebat Noëmi ob mortem Mariti, & filiorum: ſed allegoricè hæc dicuntur ab Eccleſia militante, quæ repletur in corde amaritudine ob diſcordias internas prælatorum, ſacerdotum, & falſorum Chriſtianorum. Triplex enim eſt perſequutio Eccleſiæ: prima amara Tyrannorum in Martyribus; ſecunda amarior in hæreticis; tertia amariſſima in domeſticis falſis fratribus. *In Thren. cap. 1. ad finem, & in Pſal. 90. & in Luc. cap. 17. v. 22.*

3. *Mariæ amaritudo quanta, & qualis in paſſione Filij.*

Ne vocetis me Noëmi, ideſt pulchram, ſed Mara, ideſt amaram, &c. Cur? ſcilicet pro morte duorum filiorum: Hoc dicitur in perſona Mariæ Virginis tempore paſſionis Filij: Erat quidem pulchra per Spiritus Sancti ſanctificationem, ſed amara per filij ſui paſſionem; tunc enim duo Filii Mariæ mortui ſunt ſcilicet Chriſtus Deus, & homo, & humanum genus: ille corporaliter, iſtud ſpiritualiter mentis infidelitate, ut videas, quod Maria Virgo non tantum repleta fuit amaritudine per ſui Filij paſſionem, ſed etiam per mortem ſpiritualem peccati hominis. *op ſpec. B. Virgin. lect. 3.*

4. *Maria Virgo mare amarum Diabolo.*

Ne vocetis me Noëmi ſed Mara ideſt amaram, &c. Quomodò Beata Virgo poteſt dici amara, ſi plena fuit omnibus gratijs? quia fuit mare amarum Dæmonibus, à quibus ſuper omnes ſanctos metuitur, ita ut ad ſolam prolationem ſui nominis fluunt, & pereunt, ſicut cera à facie ignis. *op. ſpec. B. Virginis lect. 3.*

5. *Suffragia mortuis exhibita ſunt maximè meriti apud Deum.*

Faciat Dominus miſericordiam vobiſcum, ſicut feciſtis cum mortuis, & mecum. Hæc dixit Noëmi nuribus ſuis: Et quia hæc fuit figura Eccleſiæ, hæc ideò dicuntur ab ipſa filijs ſuis ſuffragium ferentibus mortuis; ſic etiam Tobias mortuos ſepeliendo Deum promeruit: eſt enim magni meriti illos juvare, qui juvare ſe non poſſunt, ut illos expeditos à vinculis, poſtmodum interceſſores habeamus in Cœlis *ferm. de Animabus Purgat.*

6. *Suffragia mortuis in communi applicata proſunt magis ijs, qui in hac vita promeruerunt, ut prodeſſent.*

Faciat vobiſcum miſericordiam, ſicut feciſtis cum mortuis, & mecum. Cur addit, *& mecum*? ſed notanda eſt doctrina communis Theologorum aſſerentium, quod ſuffragia in communi mortuis, & non in ſpeciali applicata, magis proſunt, & ab Eccleſia applicantur ijs, qui in hac vita meruerunt, ut ſibi prodeſſent. *lib. 4. diſt. 45. art. 2. quæſtione 3.* Hinc dicitur, *& mecum*, ſcilicet ſuffragia mortuis exhibita proſunt etiam Eccleſiæ:

Vide

Vide ergo, quod, qui in hac vita magis ſolicitus eſt ferre ſuffragia mortuis, etiam cæteris paribus in alia ab Eccleſia ſuffragatur magis, quam qui negligens fuit, &c.

CAPUT II.

7. *Humilitas diſponit ad gratiam, & protectionem divinam, ut in Beata Virgine.*

Vnde hoc mihi; ut invenirem gratiam ante oculos tuos. Hoc dixit Ruth pro actione gratiarum à Booz receptarum. Vide ergo quomodò humilitas ad gratiam diſponit, & ad protectionem divinam; ſicut evenit in hac muliere, ſed magis in Beata Virgine Maria, quæ figurata fuit in Ruth. *In Luc. cap.1. verſ.38.*

8. *Contemplativus omnia creata relinquens maximis à Deo ditatur præmiis.*

Reddat tibi Dominus pro opere tuo, & plenam mercedem recipias à Domino Deo Iſrael, ad quem veniſti, & ſub cuius alas confugiſti. Nota, quòd hoc fuit dictum à Booz Ruth, eo quod propriam regionem reliquit, & in terram Iſrael ſub cultu Dei veri confugit; per hancque mulierem figuratur contemplativus: Ruth enim interpretatur ovis, vel videns: qui enim relinquit ob contemplationem omnia, & ſe ad Deum transfert fit ovis Dei propter mititatem affectus, & videns propter illuminationem intellectus, & hæc eſt plena merces, quæ à Deo datur contemplativis. *In Luc. cap. 6. verſ.23.*

9. *Meditatio paſſionis Chriſti quanta bona afferat.*

Comede panem, & intinge buccellam in aceto. Sic dixit Boox huic mulieri: ſed quale beneficium fuit hoc? ſolum igitur panem, & acetum offert pro præmio huic ſanctæ mulieri? Ita facit Chriſtus dicens unicuique noſtrum ſume buccellam, & intinge in aceto, ideſt meditationem tuam in aceto paſſionis meæ; hæc enim, ſicut acetum, exſiccat mala interna animæ, & defendit à morſu veneni peccati. *in Ioan. cap.19. verſ.30.* Paſſio enim Chriſti meditata affert virtutem patienter ſuſtinendi omnia adverſa, nihilque tam durum, quod non æquo animo tolerari faciat: parva enim ſunt omnia, ſi ſuæ paſſioni comparantur, quæ patimur. *op. de dono ſcientiæ cap.4.*

10. *Maria Virgo ſuper omnes mulieres gratiam invenit colligendi ſpicas peccatorum omnium etiam ab aliis derelictorum.*

Inveni gratiam in oculis Domini mei, &c. Qualem gratiam? quia Boox conceſſit Ruth, ut colligeret ſpicas à meſſoribus relictas in campo; ſed quænam gratia fuit, etiam cæteris pauperibus conceſſa, & communis? imò nemini fuit à Boox conceſſa, niſi Ruth; idque fuit figura gratiæ Beatæ Mariæ inter tot alias conceſſæ, cui datum eſt à Deo, ut ſola ſpicas, ideſt animas à meſſoribus derelictas, colligere ad veniam poſſit: qui ſunt autem meſſores, niſi Doctores, & Rectores; hinc bene figuratur in Ruth, quæ interpretatur videns, vel feſtinans; verè enim fuit videns in contemplatione, & feſtinans in actione; Videns enim miſeriam noſtram feſtinat ad impendendam ſuam miſericordiam: O verè magna Mariæ gratia, qua multi ex eis ad miſericordiam colliguntur, qui à doctoribus, & rectoribus tamquam incorrigibiles relinquuntur! O beata, & pia Maria! tu peccatorem toti mundo deſpectum, materno affectu amplecteris, foves, nec deſeris, quouſque horrendo Iudici miſerum reconcilies. *opuſc. ſpec. Beatæ Virgin. lect.5.*

CAPVT III.

11. *Mariæ Virginis miſericordia nobis exhibita in hac, & alia vita quanta.*

Benedicta es à Domino filia, quia priorem miſericordiam poſteriore ſuperaſti. Hæc dixit Booz huic mulieri, eo quòd ad ipſum ſenem ipſa reſpexit, non ob carnalem affectum, ſed ad ſuſcitandam prolem tantum viri jam defuncti, hanc poſteriorem miſericordiam vocat majorem quia exhibita mortuo viro, à quo non poterat amplius juvari, ſed hæc omnia contingebant in figura, ſcilicet Mariæ Virginis figurabatur miſericordia: Mariæ enim prior miſericordia fuit, quam exhibuit, dum viveret in mundo, poſterior verò eſt, quam exhibet nunc in Cælo. *op. ſpec. B. Virgin. lect.14. & in Luc. c.1. v.42. & comp. Theol. l.4. c.2.*

12. *Idem de Maria Virginis miſericordia.*

Benedicta es à Domino filia, quia priorem miſericordiam poſteriore ſuperaſti. Hæc eſt Beata Virgo, quæ in mundo exercendo miſericordiam in miſeros fuit pulchra, ut Luna, nunc idem operando in Cælo eſt electa ut Sol: unde ſicut Sol incomparabiliter excedit Lunam, ſic hæc miſericordia, quam nunc in Cælis exhibet nobis miſeris eſt major, quia magis videt innumerabilem hominum miſeriam; & ſicut Sol ſuper omnia lucet, ſic miſericordia Mariæ: oritur enim ſuper bonos, & malos indifferenter omnibus ſeſe exorabilem exhibens, omnibus clementiſſimam ſe præbens, omnium denique neceſſitatibus ampliſſimo miſeretur affectu. *op. ſpec. B. Virgin. lect.10.*

13. *Benedictio plena datur Virginibus Deo conſecratis, &c. & religioſis.*

Benedicta es à Domino filia, quia non es ſecuta juvenes pauperes, ſive divites. Nota hæc verba maximè adaptari Virginibus ſe Domino conſecrantibus, quæ propter amorem Chriſti, regnum Mundi, & ea, quæ ſunt in Mundo contempſerunt. Iſtis omnibus dicitur à Spiritu Sancto, Benedicta es à Domino, noli ergo metuere, ſed quidquid dixeris mihi faciam tibi, &c. magna utique hæc eſt promiſſio. *ſermon.4. Domin. Trinitatis.*

LIBRI PRIMI REGUM
PROLOGUS.

NOTANDUM, quod populus Iſrael poſt ingreſſum terræ promiſſionis habuit triplicem modum gubernationis: Primò enim fuit gubernatus per Iudices, ut dictum eſt in libro Iudicum; ſecundò per reges à Saule uſque ad captivitatem Babilonicam, de quo agitur in his libris Regum; Tertiò per Pontifices à reditu dictæ captivitatis, & citra: In his igitur quatuor libris Regum agitur de Chriſto ſub figura Regum, cum ſit Rex regum, & Dominus dominantium; & quia in primo traditur evacuatio Sacerdotij legalis in depoſitione Heli, & ſubſtitutio novi Sacerdotij in Samuele, qui non fuit de ſtirpe Aaron, ideò præfigurabatur tranſlatio regni ab Iſrael ad gentes. In ſecundo promittitur Chriſtus de ſemine Davidico naſciturus. In tertio in figura Salomonis præfiguratur Chriſtus, qui eſt pax noſtra, &c. In quarto præfiguratur Chriſtus, ut evacuaturus omnem ritum gentilitatis in interemptione pſeudoprophetarum per Eliam, & ut ſuſcitaturus mortuos in Eliſeo, ut confecturus Euchariſtiæ Sacramentum in pane ſubcinericio, ut in Cælum aſcenſurus in tranſlatione Eliæ in curru igneo. *opuſc. Principium Sacræ Scripturæ.*

CAPUT I.

1. ***Laus Iuſtorum non ſolùm à ſanctitate vitæ, ſed etiam à qualitate loci deſumitur aliquando, & à nomine ipſius, & à genere.***

Fuit vir unus de Ramathaimſophim de monte Ephraim, & nomen eius Elcana, filius Hieroham. Nota, quod ſtylus Sacræ Scripturæ eſt deſumere laodes virorum dignorum, non ſolum, à Sanctitate vitæ, ſed etiam à nomine, à dignitate, à vita, à patria, & à genere; unde hic dicitur quòd iſte fuit Elcana de Ramathaim, quæ fuit civitas Samuelis, & etiam Ioſeph, qui fuit diſcipulus Chriſti. *in Luc. cap.23. verſ.50. & 51. & in Ioan. cap.19. verſ.* 38. Ex hoc vide, quam exacta ſit narratio Sacræ Scripturæ.

2. ***Sterilitas corporalis in lege veteri erat ignominioſa: In Evangelica ſterilitas ſolum mentis, & operum.***

Dominus autem concluſerat vulvam eius, &c. Id dicitur de Anna uxore Elcanæ, ideò triſtis, & afflicta: ſed cur affligebantur tunc ſteriles, nunc autem non ſic affliguntur? quia tunc ſterilitas erat ignominioſa, & ideò à Deo maledicta; in lege autem Evangelica quæritur ſolùm fructus bonorum operum, ideò talis ſterilitas non eſt vituperabilis, niſi in ſanctitate, & operibus bonis. *lib.4.d.33.dub.1. & in Luc. cap.1. verſ.25. & cap.2. verſ.24.*

3. ***Qui cum Chriſto eſt, non habet unde triſtetur, & plangat.***

Anna cur fles? cur affligitur cor tuum? numquid non ego ſum melior tibi, quàm decem filij? Nota, quòd ad levandam triſtitiam uxoris, hæc dicebat Elcana vir ſuus: ſed myſticè hæc dicuntur in perſona Chriſti animæ contemplativæ, ut intelligeremus, quòd maximè bonum eſt eſſe cum Chriſto, & Chriſtum deguſtare, & majus bonum, quàm cætera omnia habere, & quòd Chriſtum deguſtanti nihil eſt cur doleat, & triſtetur. *in Luc. cap.9. verſ.33.* Ne igitur doleas, ſi tibi omnia auferuntur, dummodò Chriſtum non perdas.

4. ***Oratio cum lachrymis ad Deum fuſa omnia impetrat.***

Anna cum eſſet amaro animo oravit ad Dominum flens largiter, &c. Vide quali medio uſa eſt

hæc

hæc mulier, ut à Deo filium obtineret per orationem; nempe orando cum fletu, & lachrymis: nam lachryma inter varios mirabiles effectus à Deo obtinet quidquid vult. *opuſc. Diat. ſal. titul. 7. cap. 3. & ſer. 5. de uno Confeſſore.*

5. *Magis proprium eſt mulierum flere, quàm viri.*

Anna cum eſſet amaro animo orabat flens largiter. Nota, quod de uxore dicitur, quòd flebat largiter, & non legitur de viro, cur hoc? Forſan à muliere ardentiùs optabatur filius, quàm à viro? nequaquam, ſed quia mulieres ſunt naturaliter magis pronæ ad lachrymas, & magis compaſſivæ naturæ, ideò etiam magis ſecure id poſſunt facere, & libetiùs, quàm viros deceat. *in Luc. cap. 23. verſ. 27.*

6. *Filij à parentibus Deo petendi, ſed ipſi etiam offerendi, non Diabolo.*

Dabo eum Domino cunctis diebus vitæ ſuæ, &c. Sed cur Anna promittit tuum Filium Domino cunctis diebus vitæ ejus? nonne erit in ſua libertate, ſe Deo velle conſecrare, vel non? Nota quòd datur inſtructio parentibus quali cura ab ipſis educari debeant filij? promiſit filium naſciturum Domino, quantum eſſet in ſua poteſtate, nempe promiſit educationem, & inductionem ad bonum: ſciebat enim, quòd parentes rectè educantes filios, ipſos offerunt Deo per totum tempus vitæ ſuæ: malè autem educantes, ipſos Diabolo offerunt, & immolant: ô quam miſerabile eſt videre, quòd Deus dedit tibi filios, & tu eos dediſti Diabolo, injuſtam hæreditatem relinquendo eis, vel in vitio educando. *ſermon. 2. fer. Pentecoſt.*

7. *Chriſtus præfiguratus in Samuele à Sanctis Patribus exoptatus.*

Dederiſque ſervæ tuæ ſexum virilem, Dabo eum Domino, &c. Cur ſexum virilem poſtulat? Cur non ſe conformat voluntati Dei petendo indifferenter filium, vel filiam? quia in viro præfigurabatur Chriſtus venturus, ideò ad adventum Meſſiæ omnia deſideria Sanctorum Patrum tendebant. *in Luc. cap. 24. verſ. 27.* Sexus enim virilis, & non muliebris ob perfectionem figurat Chriſtum. *in Luc. c. 1. verſ. 57. & lib. 4. d. 25. art. 2. q. 1.*

8. *Oratio Parentum pro filiis valdè Deo chara.*

Pro puero iſto oravi, & dedit mihi petitionem meam, &c. Vide quomodò Deus exaudivit orationem matris orantis pro filio, ut videas, quàm ſolicitus ſit Deus, ſe oſtendere liberalem ad conſolationem, & orationem parentum. *in Luc. cap. 7. verſ. 15.*

9. *Oratio gemebunda magis Deo chara.*

Pro puero iſto oravi, & dedit mihi petitionem meam, &c. Oravit Anna ad Dominum, ſed qua oratione? mentali, an vocali? Nota, quòd hæc mulier typum tradidit perfectæ orationis: aliquando enim ſolùm corde, aliquando etiam voce oravit, ſed tamen ſemper cum gemitu, & lachrymis; ut videas, quòd oratio, in qua homo ad gemitum accenditur eſt magis ſatisfactoria, & in qua Deus maximè delectatur. *lib. 4. d. 15. part. 2. artic. 2. quaſt. 3.*

10. *Oratio eſt medium impetrandi, quod Deus diſpoſuit concedere.*

Pro puero iſto oravi, & dedit mihi petitionem meam. Sed cur oraſti? nonne ſciebas quòd decretum Dei eſt immutabile? vel enim diſpoſuit tibi concedere filium, vel non? ſi ſcis ad quid oras? ſi non, erit hæc tua oratio fruſtratoria: ſed tamen caveat à nobis Deus talem blaſphemiam: Cum Deus diſponit, vel vult aliquid facere, non diſponit in omnem eventum, ſed præſuppoſitis congruentibus diſpoſitionibus, inter quas locum præcipuum obtinet oratio: oramus igitur, ut id impetremus, quod Deus diſpoſuit dare per orationes Sanctorum, vel noſtras præcedentes. *lib. 3. d. 17. art 2. quaſt. 1. ad ult. & l. 4. d. 45. art. 3. quaſt. 2. ad 15. & opuſc. de prof. religioſ. lib. 2. cap. 65. & 66.* Unde mirum non eſt, ſi in omni caſu, in omni periculo, pro omni deſiderio ſemper inveniuntur Sancti principaliter ad orationis ſubſidium refugiſſe, quia ibi promptiùs, & faciliùs quod petebant, conſecuturi. *ap. de profeſſ. religioſ. ibidem.*

11. *Triplex modus orandi Deum hic traditur.*

Pro puero iſto oravi, &c. & dedit mihi petitionem, &c. Percurre hoc capitulum, & videbis in Anna omnes modos, quibus poteſt exerceri perfecta oratio, qui ad tria capita reducuntur. Primus modus eſt vocalis per verba compoſita, & recitata; ſic nos oramus Dominum per pſalmos, hymnos, collectas, & alias orationes compoſitas ad excitandam devotionem, vel ſolvendum debitum recitamus. Secundus modus eſt ſæpe efficacior per verba proprio affectu formata, ut cum Deo qui familiariter confabulatur verbis ſuis, vel alterius affectui ſuo conſonantibus, quaſi coram Deo præſente cor ſuum effundens, vel neceſſitates ſuas conquerens, vel peccata confitens, miſericordiam petens, gratiam, & auxilium implorans contra tentationes, &c. aliquando enim perſonam Rei coram judice aſſumens, aliquando perſonam pauperis, ſervi, infirmi filij coram Patre medico, &c. Tertius modus eſt mentalis, cum tacito ore ſola mens ſua deſideria Deo pandit, & affectum cordis Deo effundit, & eum intùs per amorem amplectitur, vel cum reverentia adorat, & hæc oratio eſt magis propria, cum Deus magis cor, quàm oris verba attendat. *opuſc. de prof. religioſ. l. 2. cap. 60. 61. & 65.*

12. *Qualis oratio ſecurè à Deo exauditur.*

Pro puero iſto oravi, & dedit mihi petitionem meam. Cur tam ſecurè exaudita eſt oratio hujus mulieris, & tam citò? quia conditiones perfectè orantis habuit: ſunt autem culpæ remiſſio per gemitum, & contritionem; fervor, & inſtantia, perſeverantiaque, fidei conſtantia, humilitas, & aliorum ſuffragia, &c. *opuſcul. de profeſſ. religioſ. lib. 2. cap. 71.*

CAPUT

CAPVT II.

13. *Lætitia in Domino Deo fundata voces laudantes Deum foras emittit.*

Exultavit cor meum in Domino, & exultatum eſt cor meum in Deo meo, dilatatum eſt os meum &c. Nota ordinem hujus laudationis, primò enim ponit exultationem cordis, deinde laudationem oris, quia, qui io Deo lætatur, ſolùmque Deum centrum, & objectum cordis ſui præfigit, non poteſt non exire in laudes vocis Deum magnificantes; ſic & Beata Virgo Maria dixit; *Magnificat anima mea Dominum, quia exultavit ſpiritus meus in Deo ſalvatore meo. in Luc. cap. 1. v. 47.*

14. *In Deo ſolo eſt collocanda ſpes, & ab ipſo ſolo Sanctitas.*

Non eſt Sanctus, ut eſt Dominus &c. & non eſt fortis ſicut Deus noſter. Ad quid prædicatur ſanctitas, & fortitudo Dei fidelibus? quis eſt inter fideles, qoi neſciat ſolum Deum eſſe ipſam ſanctitatem, virturem, & fortitudioem per eſſentiam; creaturaa verò iſta habere per participatioocm tantum? verum quidem eſt, & hoc nobis notum eſt; ſed hæc verba replicantur ſæpè à ſanctis, qnia valde excitant aoimam ad confidendum ſolùm in Deo, & in ipſo collocaodam omnem ſpem, diffidendumque de Mundo, qui eſt vanus, & fallax, nec aliquid poteſt extra Deum. *ſer. de S. Agata.*

15. *Sine Deo nulla ſcientia vera, in quo, & à quo omnis recta cognitio.*

Recedant vetera de ore veſtro, quia Deus ſcientiarum eſt, & ipſi præparantur cogitationes &c. Quænam ſunt iſta vetera dogmata, quæ vult hæc ſancta mulier à Deo edocta, ut removeantur ab ore noſtro? Vetera hæc ſunt ſophiſticæ rationes, & philoſophicæ argumentationes; ſed cur rejicienda? nonne & Philoſophia adjuvat ut ancilla ad notitiam Theologicarum veritatum? Adjuvant quidem, ſed quatenus ſubjiciuntur doctrinæ fidei Domini Noſtri Jeſu Chriſti, in quo ſuot omoes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ, quia Deus ſcientiarum eſt omnia cognoſcens noviſſima, & antiqua. A Deo igitur præparaotur cogitationes, & ſcientiæ, & ad Deum ordinari debeot, tamquam ad proprium fontem rectæ rationis. *ſer. 1. Dom. 4. poſt octav. Epiph. & ſerm. 1. Dom. 4. Advent.*

16. *Logica Christi ducit ad Chriſtum: Logica Diaboli ducit ad Infernum.*

Recedant vetera de ore veſtro, quia Deus ſcientiarum eſt. Quænam ſunt iſta vetera contraria ſcientiæ Dei? ſed nota, quod ſcientia Dei eſt ſecundùm dictamen rationis ducens intellectum ad cognitionem veri, & affectum ad amorem Dei, idque mediante verbo Dei infallibili, & hæc eſt logica Chriſti; ſed adverte, quod debet eſſe logica practica, ſcilicet per aſſimilatioocm Deo, & Jeſo Chriſto, qui fuit io cruce medium nos ducens in ejus aſſimilatiooem; hæc logica eſt cootraria veteri Diaboli, qua uſus eſt in Paradiſo, ubi paralogizavit primum parentem ipſum per ſophiſmata decipiendo, & continuè decipiens homines, quia falſam ſimilitudinem boni pro vera aſſumunt: nullus enim intendeos ad malum, malum operatur. *ſer. 1. Hexaem.*

17. *Intentio recta ad Deum neceſſaria in actibus noſtris, ut ipſi placeamus.*

Et ipſi præparantur cogitationes. Qoid eſt præparari cogitationes ipſi Deo? textus Hebræus legit; *& ipſi directa ſunt opera*; ſcilicet qui Deum omnium ſcientiarum, & cognitionum ſolum recognoſcit, etiam ad Deum omnes actus ſuos dirigit, & dirigendo præparat locum Deo, ut in corde inhabitet. Adverte igitur ô homo, & omnem curam adhibe, ut intentionem rectam habeas in actibus, nempè ut ſit recta propter Deum principaliter, & io ipſum directa, ita ut nihil velis, nihil agas, nihil deſideres, oiſi Deum, vel propter Deum; quæ intentio cum procedat ab æſtu divioi amoris calefacientis volentem, & ipſum impellit ad cooſecutionem æterni finis deſiderati operando, & liquefacieodo io Deum dirigit, oec eum ſiſtere, niſi in Deo æterno ſioit. *op. 7. itiner. æternit. itiner. 2. cap. 3. & ſeq.*

18. *Intentio recta in Deum omnes vires animæ in Deum dirigit, & opera rectificat.*

Et ipſi præparantur cogitationes. Cur hic tantùm cogitatiooes in medium proponuntur? cur oon etiam affectiones? Nota hic pro cogitationibus intelligit intentionem, *ait Gloſſa*, quæ ordinat actus potentiæ intellectivæ, per virtutem fidei illuſtratæ: item & actus potentiæ affectivæ per charitatem, & potentiæ operativæ per ſpem in Deum: per primam aoima fertur per contemplationem ſeparando mentem à terrenis, & creatis rebus; per ſecundam ſolùm amando, & deſiderando Deum, & per tertiam omoes vires adhibendo io Dei obſequium. *ſer. 4. Dom. 14. poſt Pentecoſt. & op. Inſtructio Sacerd. ad Miſſam.*

19. *Qui in Deo ponit ſuam ſpem fortis ex infirmo fit, & omnia ſuperat.*

Arcus fortium ſuperatus eſt, & infirmi accincti ſunt robore. Quis eſt arcus fortium? nihil aliud, niſi tentatio dæmonum, qua oituntur trahere hominem in diffidentiam de divina providentia, & protectione, ſicque & io deſperationem, per quam poſtea homo labitur in omnia peccata, & calamitates; ſed quando arcus iſte ſuperatus eſt per conſiderationem divinæ benignitatis ſemper promptiſſimæ ad parceodum, & auxiliandum, tunc infirmi reſumunt vires, & robore induuntur confidentiæ; & hinc nota rectum ordinem hic poſitum; nam ex eo quòd qui collocat ſuam ſpem in Domino, & ad Deum ſuam intentionem dirigit, ex infirmo fortis fit iodutus virtute ex alto: & è contra, qui in ſe ipſo, vel in Mundo confidit ex forti fit infirmus, & debilis: ſolus enim Deus eſt fortis, & à Deo vera fortitudo, & robur. *ſerm. de S. Agata,*

& op. Inſtructio Sacerd. ad Miſſam , & ſerm. 1. Dom. 4. quadrageſima.

20. *Sterilis habens filios plures : & fœcundus carens filiis quis ſit apud Deum : ubi de bono exemplo ſimplicium , & de malo Prædicatorum.*

Donec ſterilis peperit plurimos , & quæ multos habebat filios infirmata eſt. Nota, quod hæc verba videntur contradictoria : ergone ſterilis habet filios plurimos , & fœcunda caret filiis ? ſic , ſic eſt , & ſic apparebit in judicio univerſali : & ſi vis ô homo intelligere hoc ænigma , recurre ad Seraphicum Patrem S. Franciſcum , qui dicere ſolebat : plangendus eſt prædicator tamquam vera pietate privatus , qui vel in prædicatione ſalutem animarum non quærit , vel pravitate vitæ deſtruit , quod ædificat veritate Doctrinæ , præferendus huic eſt frater ſimplex , & elinguis , qui bono exemplo alios provocat ad bonum , hic quidem eſt ſterilis , ſcilicet quia non habet officium generandi in Eccleſia filios per prædicationem : pariet tamen in judicio plurimos ſuis privatis orationibus , & bonis exemplis ; & è contra Prædicator vanus , & loquax , qui multis nunc ſua virtute genitis gaudet , cognoſcet tunc ſe nil proprij habere in eis : ô infelix prædicator , verè apud Deum ſterilis , & præſcitus. *op. legenda S. Franciſci cap. 8.*

21. *Sterilis cum Deo fit fœcundus, & è contra fœcundus ſine Deo fit ſterilis.*

Donec ſterilis peperit &c. Quis eſt iſte ſterilis habens multos filios ? ille , qui habet Deum , & cum Deo moratur ; qui verò ſine Deo vivit ſterilis fit ; ſic populus Judaicus à Deo deficiens factus eſt ſterilis ; gentilis cum Deo factus fœcundus. *In Ioan. c. 11. in fine.*

22. *Eſuriens in hac vita , in altera ſatiabitur : replens ſe in hac vita bonis terrenis , eſuriet in altera.*

Repleti prius pro panibus ſe locaverunt , & famelici ſaturati ſunt &c. Qui ſunt iſti , qui repleti ſe locant pro pane obtinendo ? Nota , quod qui in hac vita , pro Chriſto fiunt famelici , eſurientes juſtitiam , & Dei gratiam , in altera vita à Chriſto replebuntur , & ſatiabuntur. E contra qui in hac vita replent ventrem , eſurient in æternum. *in Luc. c. 6. v. 20.* Vult dicere , quod qui in hac vita ſe locant ad obſequium divinum , famelicique fiunt , ſe abſtinentes , & voluntariè patientes pro Chriſto : ab eodem ſatiabuntur in altera vita ; ô beati ſervi Dei ; beatique pauperes Chriſti !

23. *Qui ſe humiliat exaltabitur , & qui ſe exaltat humiliabitur.*

Dominus pauperem facit , & ditat ; humiliat , & ſublevat &c. Vide ordinem divinæ diſpoſitionis : qui in hac vita pauperem ſe facit , & humilem à Deo ditabitur , & exaltabitur : E contra qui ſe divitem exaltat , humiliabitur à Deo. *in Luc. c. 1. v. 52.*

24. *Tribulationes ſunt ſignum dilectionis maxima Dei.*

Dominus mortificat , & vivificat , deducit ad inferos , & reducit. Quomodò poſſunt iſta contraria verificari ? ſimul triſtari , & lætari ; deſcendere , & aſcendere ; mori , & vivere ? Sed nota quod hic loquitur , de iis , quos Deus in ſocietatem admittit ſuam , ad portandam crucem ; nam in ſignum ſuæ dilectionis dignatur partem oneris ſui eis imponere , eiſque Crucem imponere in humeris , hos mortificando vivificat , & deſcendendo per gradus humilitatis aſcendere facit , per gradus virtutum , ad ſtatus perfectionem , & illi ſimul cum eo conglorificabuntur. *op. de prof. religioſ. l. 2. c. 36.*

25. *Mortificatio eſt medicina lavans vulnera peccati.*

Dominus mortificat , & vivificat. Nota quod Deus , eodem actu mortificationis , vulnerat , & ſanat , & curat ; ſed quomodò ? quia ſicut emplaſtrum temperat dolorem vulneris , & Chirurgus vulnere vulnus ſanat ; ſic Deus mortificatione ſanat vulnera luxuriæ , & concupiſcentiæ : felix igitur , & bona eſt mortificatio , & Tribulatio à Deo immiſſa. *op. Diæt. ſal. tit. 7. cap. 4. & in Pſal. 118. v. 161.*

26. *Tribulationum utilitates maximæ.*

Dominus mortificat , & vivificat &c. Vide quomodò adverſa corporis animæ ſunt remedia , ægritudo carnem vulnerat , mentem curat : languor vitia excoquit , vires libidinis frangit. Quarè ſi ô homo exceptus es à paſſione flagellorum , exceptus etiam eris à numero filiorum : Bonum igitur mihi eſt Domine tribulari dummodo ipſe ſis mecum , quàm regnare ſine te , epulari ſine te , & ſine te gloriari : Bonum mihi in tribulatione magis te amplecti , in camino habere te mecum , quàm eſſe ſine te vel in cœlo. *op. Phar. lib. 4. c. 48.*

27. *Dominus percutit , ut ſanet , reducit ad inferos , ut ab inferno liberet.*

Dominus mortificat , & vivificat , deducit ad inferos , & reducit. Quid eſt mortificare , & vivificare ? & ſi reducit ad infernum , quomodò poſtea ab inferno liberat ? Nota hoc eſt proprium Dei , percutere ſuos corporaliter , nempè infirmitate , vel damno temporali , & etiam ſpiritualiter timore gehennæ : hic ergo Deus percutit nos ictibus , & ſanat , quia percuſſiones iſtæ ſunt ſanativæ : reducit item ad inferos per conſiderationem , & ab inferno liberat. *ſer. 3. Dom. 1. poſt octav. Epipha.*

28. *Paupertas medium eſt ditandi hominem.*

Dominus pauperem facit , & ditat. Quid eſt hoc ? ergone dum Deus depauperare facit aliquem , ipſum ſpoliando bonis temporalibus , tunc ditabit eum ? maximè : hoc enim eſt privilegium paupertatis voluntariæ , quæ facit homines beatos , reges , & Dominos regni cœleſtis. *in Luc. c. 6. v. 20.*

Digitized by Google

29. *Pauperes Chriſti nihil habent in mundo, ſed eorum divitiæ in cœlo.*

Dominus pauperem facit, & ditat. Nota hanc conjunctionem paupertatis, & divitiarom, oe putes hic loqui de divitiis hujus mundi: nam pauperes Chriſti io hoc muodo, nihil habent, ſed Regni cœleſtis ſunt Domioi: è contra mali in hoc muodo divitea ſunt, ſed nihil habent in cœlo. *ſer. de uno Mart.*

30. *Pauperes Chriſti verè divites: Divites mundi verè pauperes.*

Dominus pauperem facit, & ditat &c. Vide hanc antbiteſim: ſi igitur quis eſt pauper, qnomodò dives? at boc eſt ptivilegium paupertatis Evangelicæ; quæ eſt nobilis margarita, quæ dum omnia contemnit dominium ſuper omoia accipit: oibil habens, & omnia poſſidens: noonè qui omnia ſpernit, ea ſuis pedibus ſubjicit? Ecoottà verò avaroa dives dom omnia appetit, omoium ſervum ſe facit; & ideò nec unquam poteſt eſſe contentus, ſed ſemper inſelix: ô Beata Paupertas! ô infelix cupiditas! *ſerm. 2. in cathedra S. Petri.*

31. *Humilitas eſt ſcala faciens aſcendere in altum.*

Humiliat, & ſublevat. Etgone humiliando, & deprimendo, bomo in altum ſublevatur? maximè: Hoc eoim eſt propsium humilitatis, quæ deſcendit, ut ſe ſublevet; eſtque ſcala brevis, cujna pes eſt timor ſuplicis, ſupremom amot proximi, latera ſunt temperaoiia in proſpetia, & patientia io adverſis: eſt & via brevis, quia cum petat centrum, ſic vitat circulum, & faciens diametrum diametraliter pertranſit ſpatium, & rectiſſimè vertit ad terminum; eſt & ſchola brevis, & compendium totius perſectionis: ergo magna gratia eſt, quando Deua te humiliat, quia humiliando te ſublevat. *op. Diat. ſal. tit. 7. c. 1. & ſer. 3. Dom. 16. poſt Pent.*

32. *Chriſtus miſit Spiritum Sanctum, ut egenos faceret divites.*

Suſcitat do pulvere egenum, & de ſtercore elevat pauperem: Vide quale officium aſſumpſit verbum Dei iocarnatum: oam propter nos venit in hunc muodum, & propter oos aſcendit in cœlum, ut mitteret Spiritum Sanctum, ut inter alios mirabiles effectus, verè totios opuleotiæ amoveret à nobia omnem indigentiam, replendo donia, & muneribus, ut in nullo egeremus: nos conſtituendo hæredes, & Principes regni cœlorum; ſuſcitat ergo de terra avaritiæ avarum, & ioopem, & erigit de ſtercore immonditiæ peccatorem, & pauperem, ut opulentatua veria divitiis gratiæ ſedeat cum Priocipibus apoſtolicis, & ſolium gloriæ teneat in cœleſti patria: ô magna miſericordia Dei ooſtri! *ſer. 3. Dom. 3. poſt Paſcha.*

33. *Gratia Dei hominem de ſtercore elevat, ad ſocietatem Angelorum.*

Suſcitat de pulvere egenum, & de ſtercore pauperem, ut ſedeat cum principibus &c. Quis eſt, qoi ſuſcitatur de pulvere, & ſtercore? Hic eſt homo qui per peccatum pulvis eſt, ſtercus, & vermia: hic per gratiam elevatur, ad familiaritatem, & ſocietatem Principum cœleſtium, ſcilicet Angelorum; ô qualis, & quanta gratia eſt hæc, quod de pulvere, & de vermiculis homo reſtaoretur in moros Hieruſalem; hoc autem fit per manum orationum, & bonorum operum. *ſer. 1. Dom. 16. poſt Pentecoſt.*

34. *Deus ex terra pauperis aurum extrahit.*

Suſcitat de pulvere egenum, & de ſtercore elevat pauperem. Si Deus de pulvere extrahit pauperem, & elevat, ad quid, & ad quem ſtatum, vel locum? Sed nota quod Chriſtua eſt veluti Sol, & firmamentum è cœlis in terram radios ſuarum influentiarum emittens, & ſicut Sol in viſceribua imis terræ aurum gignit. Sic influens in pulverem; ſcilicet in pauperem, & humilem, ipſum elevat ad ſtatum aureum cœli, oempè ad ſecretorum revelationem, ad impenetrabilitatem, ad immortalitatem, ad poſſeſſionem hæreditatis æternæ. *op. Eccleſ. Hier. p. 4. c. 6. & in Luc. c. 13. v. 15.*

35. *Princeps nè ſe in ſuperbiam erigat, reſpiciat ad ſuam originem.*

Suſcitat de pulverem &c. ut ſedeat cum principibus &c. Cur ad tantam altitudinem evehens Dominus ſuos, notat eos ſuſcitare de pulvere? ne ſe io ſuperbiam erigant conſiderantes ſuam originem: ſcilicet ſe eſſe pulverem, & ſtercus quoad originem. *in Luc. c. 8. v. 41.*

36. *In affectionibus animæ ſtat omne bonum, & omne malum.*

Pedes Sanctorum ſuorum ſervabit, & impij in tenebris &c. Cur Deus præcipuè attendit ad ſervandos pedes Sanctorum ſuorum, & non potiùs totum corpus vel animam? Pedes ſunt, qui portant per viam naturalem totum hominem, ideò per pedes iotelliguntur affectiones hominis, quæ movent, & portant ipſum ad bonum, & malum. Hinc præcipua cura Dei io Sanctoa ſuos eſt, ſervare hos pedes nè ioquiuentur per luxuriam, illaqueentur per avaritiam, oè ſubvertantur per ſuperbiam, ſed ſerventur per ſanctimoniam vitæ. *Pſal. 118. cap. 7. v. 9.* Hinc Deus mandavit Angelis, ot cuſtodiant nos, nè fortè offendamua ad lapidem pedes noſtros. *ſer. 1. de Angelis.*

37. *Silentium aliquando ſignum confuſionis, & malitiæ.*

Et impij in tenebris conticeſcent. Quid eſt conticeſcere in tenebria? nonnè ſilentium laudatur, ſæpè in Sacra Scriptura? ſed adverte quod aliquando quis ſervat ſilentium, ex reverentia, vel patientia, vel alio ſancto fine, ſed in bonia: In malis verò ſignum eſt confuſionis, & malitiæ cordis, ut eveuit in ijs, qui aliquando inveniuntur in flagraoti crimine. *in Luc. c. 10. v. 26.*

38. *In Iudicio fortes impij erunt debiles, & à pauperibus conculcati.*

Nonnè in fortitudine ſua roborabitur vir.

 Quid

Quid eſt hoc? Nota quia impius licet fortis cum ſuperveniet Judicium Dei, omne robur amittit,& à paupere ſuperatur:ſic in judicio colla potentum conculcabuntur à pedibus pauperū *ſer.2. de dedic. Eccleſ.*

39. *Timor ſervilis proprius præſcitorum, filialis eſt prædeſtinatorum.*

Dominum formidabunt adverſarij ejus, & ſuper ipſos in cælis tonabit. Cur Deus tonat contra illos, qui formidant Deum? Cur appellantur adverſarij Dei? nonne Beatus eſt qui timet Dominum? ſed adverte quod formido, alia eſt ſervilis, alia filialis, illa reſpicit tantùm ſupplicium, iſta præmium; illa eſt inimicorum, iſta amicorum Dei; ideò ſuper illos, ut adverſarios Deus immittit flagella vindictæ. *Pſal.118.cap.11.v.1.*

40. *Poteſtas Chriſti poteſtas æterna, & univerſalis.*

Dominum formidabunt &c. Dominus judicabit fines: ſublimabit cornu Chriſti. Nota quod per cornu ſignificatur poteſtas Chriſti; ſcilicet ob durabilitatem, quæ æterna eſt, & univerſalis: Hinc Salomon innnctus fuit oleo, extracto ex vaſe corneo: Saül ex oleo, extracto ex vaſe terreo &c. *Luc.c.1.v.69.*

41 *Sacerdotum, & Eccleſiaſticorum mala vita, quam pernicioſa Reipublicæ.*

Erat autem peccatum puerorum grande nimis coram Domino; quia retrahebant homines à ſacrificio Domini. Quodnam peccatum erat iſtorum filiorum? Heli ſummi ſacerdotis? quomodò dicuntur retraxiſſe homines à ſacrificio? forſan expellebant illos à templo? minimè, imò optabant frequentiam offerentium; quomodò ergo dicunt retraxiſſe à ſacrificio Domini? dicuntur retraxiſſe tyrannica poteſtate, & malo exemplo. *in Thren. cap.4.* ſic & SS. Doctores dicunt, quod cum viderent homines in tabernaculo, neque ſacrificia Deo ritè offerri, neque ſua jura hominibus ſervari, eo aſcendere nolebant, atque adeò ſpirituali ſacrificiorum fructu privabantur, imò & ſacrificia deinceps contemnebant; & hinc Textus Chaldæus legit. *Erat autem culpa puerorum, multa nimis ante Dominum; quod ſpreverunt viri oblationes Domini*; hinc dicunt retraxiſſe homines à ſacrificiis; & hinc facer Textus eos appellat filios Belial ob triplex peccatum, ſpecialiter. Primò quia auferebant de victimis ea,quæ ſibi non debebantur, & hoc vel rapina vel upreſſione. Secundò quia adipem accipiebant, antequam hoſtia incenderetur. Tertiò quia mulieribus cauſa Religionis venientibus inferebant violentiam,ſic Gloſſa. Ex quibus intellige, quod propter malam vitam Clericorum, Curatorum, & Prælatorum multi Laici tam de principibus, quàm de vulgaribus retrahuntur à bonis operibus & ad mala dilabuntur. Cum enim Paſtor per abrupta gradiatur conſequens eſt ut grex ad præcipitium ſequatur. *in Thren.c.4.v. 13. & 14. & cap.1. & opuſ. Pharetr. lib.1.c.12. & c.21. & 22.* Et hæc eſt una ex pernicioſioribus calamitatibus Eccleſiæ Dei; quia multi quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Jeſu Chriſti miniſtri Chriſti ſunt, ſed ſerviunt Antichriſto: honorati incedunt de bonis Domini,qui Domino honorem non deferunt. *Phar. l. 1. c. 12.*

42. *Obſequium Domino præſtitum à pueritia valde Deo gratum.*

Samuel autem miniſtrabat Domino puer accinctus Ephod lineo. Cur notat hoc miniſterium præſtitum Domino à Samuele dum erat puer? Cur non expectat maturiorem ætatem? ut intelligeremus, quod obſequium Domino præſtitum ab infantia, eſt ei valde charum, & maximè ab anno duodecimo, exemplo Chriſti Domini, quia tunc incipit tempus diſcretionis convertendi ad bonum. *in Luc.cap.2.v.45.* Hinc dicitur, *Thren. 3. Bonum eſt viro cum portaverit jugum ab adoleſcentia ſua.* Mane igitur ſemina ſemen tuum; ſcilicet in pueritia, & adoleſcentia. *ſer.2.in Dom. ſexag.* Nota etiam hic, duxiſſe originem praxim Eccleſiæ, ut Clerici altari ſerviant, induti ephod lineo, ſcilicet ſuper indumento lineo candido, quò ſignificatur qua puritate debeant aſſiſtere divinis, & ſacris miniſteriis. *op. expoſ. miſſæ.*

43. *Deus exoptat à nobis ſervitium ad modum puerorum.*

Samuel accinctus ephod lineo. Cur notatur in hoc obſequio Samuelis pueritia, quæ ætas erat tam immatura? Quia Deus vult obſequium à nobis ad ſimilitudinem puerorum in bono, ſcilicet puritate in carne, ſimplicitate intentionis, amicabilitate in operatione, tractabilitate in converſatione, veracitate in ſermone, docilitate, in cognitione. *in Luc.c.18.v.16. & ſer.4. Dom. inf. octav. nativ*

44. *Parentes non impediant Filios, ut Domino obediant, ejuſque cultui ſe dedicent.*

Abiit Elcana in domum ſuam: Samuel autem erat miniſter in conſpectu Domini. Vide quod Parentes Samuelem licet chariſſimum, reliquerunt in Silo,ut miniſtraret Domino.Per quod datur intelligi, quod Patres non debent impedire filios, quando vocantur à Domino ad ſtatum Religionis, & quod filij ut Deo obediant, debent relinquere Patrem, & Matrem. Reſp. Hinc enim licet parvulus ex collo pendeat, nepos licet ſparſo crine, & ſciſſis veſtibus, ubera quibus te nutrierat mater oſtendat, licet in limine Pater jaceat, percalcatum perge patrem,ſiccis oculis ad vexillum Crucis evola, ſolum pietatis genus eſt, in hac re eſſe crudelem. *in Luc.c.2.v.42. & 45.*

45. *Benedicuntur parentes in filio, & pro filio ob conceptionem, & ob bonam educationem.*

Heli benedixit Elcanæ, & uxori; ſcilicet pro Samuele. Vide hic quod non tantùm ex conceptione, ſed magis ex bona educatione filiorum benedictio Domini deſcendit in parentes; ſic & Simeon benedixit Mariæ & Joſeph. *in Luc. c.2.v.34.*

46. *Prælati non ſeverè corrigentes ſubditos peccantes damnati.*

Heli erat ſenex, & audivit omnia, quæ faciebant

bant filij, &c. & dixit eis quarè facitis hujuſcemodi. &c. Nolite filij mei. &c. Conveniunt Doctores in Gloſſa, quod Heli damnatus ſit ob peccata filiorom; ſed cur damnatus? nonne eos corripuit his verbis? Corripuit quidem, ſed non ſeveritate Jodicis: erat eoim ſummus Pontifex, ſed negligenter, & verbis pacificis, dicens quare facitis, nolite facere? Hocque vitium eſt in pluribos ſuperioribus, & Prælatis inferiores non corrigentibus, idcirco æternæ damnationi ſubjiciuntur. *ſer. in feſto S.Eliſabeth. ſic & Gloſſa.*

47. *Filij non obedientes Patribus à Deo ſevere puniuntur.*

Et non audierunt vocem Patris ſui, quia voluit dominus occidere eos. Pater igitur ex exemplo iſtorum filiorum impiorum, qualiter à Deo ſeverè, puniunt inobedientes, & contumaces Pareotibos. *ſer.5. in op.de decem precep. & l. 4.d.38.dub. 8. & in Ecclen.c.7.*

48. *Peccatum aliquando pœna peccati.*

Et non audierunt vocem Patris ſui. Cur non audieruor quia volebat Deus eos occidere. Sed cur hoc? Deus igitur ut ipſos reſervaret, ad punitionem, & pœnam fuit cauſa cur non obedirent? minime: Sed ex hoc diſce, quod aliquando tanta eſt malitia in aliquo peccato, quod in pœnam ipſam Deus permittit, ut peccator in aliud incidat, ex quo poſtea in profundum cadat in manus Domini, ut patet hic in his perverſis filiis. *In Eccleſ.cap.7. & l.2.d.36.a.2.q.2. & a.3. q,2.*

49. *Educatio filiorum in quonam conſiſtit.*

Puer autem proficiebat, atque creſcebat, & placebat tam Deo, quam hominibus. Ecce in quibuſnam conſiſtit bona educatio filiorum, ſcilicet in hoc, quod proficiant non ſolùm in corpore creſcendo, ſed & in virtute, in mente, & religioſitate in converſatione, iſti autem ſic creſceotes inveniunt benedictionem Dei, & hominum. *In Luc.c.1.v.* 80. Principaliter autem oſtenditur circa cultum majeſtatis per ſubjectiooem Creatori: circa ſtudium veritatis per ſubjectionem magiſtro, & per officium pietatis in ordine ad Pareotes. *in Luc.c. 2.v.40. & 52.*

50. *Prælati mali cum Eccleſiæ præficiuntur, ſunt hoſtes, & prædones Eccleſiæ.*

Quare calce abjeciſtis victimam meam, & munera mea quæ præcepi, ut offerrentur in templo &c. Nota hanc Phraſim S.Scripturæ; nam reprehendens Deus Heli, & filios proteſtatur quod ipſi calce abjecerunt victimas, ad modom hoſtium, infidelium, & beſtiarum, & tamen non legitur, quod pedibus abjecerint, vel conculcaveriot victimas Deo oblatas? Sed optimè loquitur ſacer Textus, quia dum mali Eccleſiæ præficiuotur, tunc Eccleſia repletur hoſtibus, & prædonibus, qui ipſam fœdant luxuriis, avaritia, & aliis fœditatibus: ô infelix illa Eccleſia tali Prælato fœdata! *In Thren. cap.1.*

51. *Prælati Deum glorificantes in ſuo miniſterio, à Deo glorificantur: Deum contemnentes, contemnuntur à Deo.*

Quicunque glorificaverit me, glorificabo eum; qui autem contempſerit me, ignobiles erunt. Legunt 70. *honore privabuntur.* Legit Hebræus, *contemnentur à me.* Hæc dixit Deus Heli Sacerdoti &c. ut intelligamus quali præmio afficiantur à Deo Prælati, rectè exercentes munus ſuum, & quali pœoa afficiantur contemneotes Dei ſervitium: Glorificatur ergo à Deo Prælatus, & juſtus quantum ad ſe ipſum per communicationem Sanctitatis, & donorum cœleſtium: quantum ad proximum honore afficitur, & coronatur quantum ad præmium io cœlo. *ſer.2.de uno mart. & in ſap.c.19.*

52. *Deum contemnentes ignobiles fiunt.*

Qui autem contemnunt me erunt ignobiles. Cur ignobiles? Nonnè ſunt multi mali nobiles, nec amittunt nobilitatem. Ignobiles quia filij ſunt Diaboli, & quæ major ignobilitas, quàm filiatio Diaboli. *ſer.4.Dom.Palm.& ſer.3. Dom.12. poſt Pentec.* Erunt ignobiles ſcilicet, quia æterna beatitudine carebunt. *in Sap. c.3. in fine & in Luc. c. 9.v.26. & c.12.v.9. & in Ioan.c.5.v.23.*

CAPUT III.

53. *Deficientia prædicationis Verbi Dei maximum flagellum Dei.*

Puer autem Samuel miniſtrabat Domino, coram Heli, & ſermo Domini erat pretioſus in illis diebus, non erat viſio manifeſta. Quid eſt quod ſermo Domini erat tunc pretioſus? Nonnè ſemper in Eccleſia Dei fuit pretioſa prædicatio verbi Dei? Patres legunt in Gloſſa. *Sermo Domini erat rarus*; quia rari erant Prophetæ prædicantes verbum Dei; ſed cur in illo tempore erat tanta raritas? Jam ſupra dictum eſt, quod Templum Domini, erat prophanatum à Sacerdotibus; & pauci erant frequeotantes loca ſacra. Ut intelligas quod aliquando Dominus facit linguam Doctorum iohærere palato propter peccata auditorum. *ſer.1. Hexaem.* Signum eſt pateos maledictionis divinæ in populos, quandò privantur prædicatione, vel quando non percipitur fructus ex prædicatione. *op. Eccleſ. Hier p.4.c.1.*

54. *Debilitas viſus in oculis ſignum eſt ſenectutis, & mortis vicinæ.*

Heli jacebat in loco ſuo, & oculi ejus caligaverant, nec poterat videre. Nota hoc maximum fuit ſigoum ſenectutis, & mortis vicinæ, ideo, *in Eccleſ.cap.12.* dicitur, *memento Creatoris tui, antequam tenebreſcat Sol, & tenebreſcant videntes per foramina*, ſcilicet oculi caligent &c. *in Eccleſ. cap.12.*

55. *Invidus à luce bonorum aliorum excæcatur.*

Nec poterat videre, &c. Nota quod iſte eſt invidus

vidus, ſimilis noctuæ, quæ de nocte videt, de die excæcatur: ſic invidus à luce honotum proximi excæcatur, videtque tantùm in nocte, ſcilicet, ut inſidietur prava ſuſpicione, & mordeat proximum. *opuſc.Diat.ſalut.tit.1.c.4.*

56. *Verus obediens libenter audit præcipientem, & exequitur prompte.*

Loquere Domine, quia audit ſervus tuus. Ecce norma veri obedientis, qui aures attentas retinet ad audiendum, & promptè exequitur mandatum. *Pſal.118.c.3.v.6. & ſer.1. de uno doct. & ſer.4. de una. S.Virg.*

57. *Ex ſignis exterioribus: Cognoſcitur ſanctitas hominis.* Sic Iſraeliticus populus cognovit, quod Samuel erat verus Propheta domini. *in Luc.c.1.v.22.*

58. Revelationes aliquandò fiunt per vocem in vigilia; ut factum eſt cum Samuele; aliquandò in ſomnis. *op.de prof.religioſ.l.2.c.76.*

CAPUT IV.

59. *In tempore neceſſitatum laudabiliter exponitur in publicum venerabile Sacramentum Euchariſtiæ ad divinum auxilium obtinendum.*

Quare percuſſit nos Dominus hodie &c. Afferamus ad nos arcam de Silò, & veniat in medium noſtri, ut ſalvet nos. &c. Cur poſt cædem Judæorum factam à Philiſthiim voluerunt de Silò adducere arcam ad medium exercitus, confidentes de protectione Dei, ſicuti alias experti fuerant, ad præſentiam illius arcæ Sanctæ? Nota, quod Arca hæc myſticè figurabat corpus Chriſti in Euchariſtia, in quo eſt divinitas, quam valdè timent dæmones *ſer.2.Dom.3. Advent.* Hinc in Eccleſia eſt conſuetudo pia, & ſancta in publicum exponere tempore alicujus neceſſitatis ad impetrandam divinam aſſiſtentiam. *Ita Carthuſianus.*

60. *Dæmones timent præſentiam Euchariſtiæ.*

Venit Deus in caſtra, & ingemuerunt dicentes væ nobis. &c. Philiſthiim audientes, quod arca Dei in medio exercitus erat ingemuerunt. &c. Per quod datur intelligi; quod Philiſthiim ſcilicet dæmones valde timent præſentiam Euchariſtiæ, & fugiunt ab ea vires amittendo. *ſerm. 2. Dom. 3. & 4. Advent. & op. comp. Teolog. lib. 4.c.24.*

61. *Pœnitentia falſa Deo exoſa.*

Venit Deus in Caſtra, & ingemuerunt &c. Sed ſi Philiſthiim ingemuerunt, expaveſcentes, cur poſtea voluerunt pugnare denuò contra filios Iſrael? quia hæc in Judæis fuit pœnitentia falſa, quæ fuit tantùm formidine pœnæ, & ideò non profuit illis: Talis fuit pœnitentia Judæ, & eorum, qui abſque dolore culpæ de pœna tantùm cogitant. *In ſap. c.5. & l.4.d.50.p.1. a.1. q.1.* Intellige ex hoc, quod inſtitutio orationis, & expoſitio Sanctiſſimi Sacramenti parum tibi proderit, ſi non emendes vitam, & pœnitentiam agas de peccatis; ut patet ex ſequenti conſideratione.

62. *Irreverentia ad Euchariſtiam, & defectus bonorum operum aufert fructum expoſitionis Euchariſtiæ, & proceſſionum, quæ ad bonum univerſale fiunt.*

Pugnaverunt Philiſthiim, & cæſus eſt Iſrael, & arca Dei capta eſt &c. Mirum eſt quomodò Deus permiſerit, ut filij Iſrael à Philiſthæis cæderentur, & quod fieret, à Philiſthiim præda arcæ ſacroſanctæ in qua, & ob quam tantùm confidebant? Nonnè cum maxima reverentia collocata fuit arca in medio exercitus tanquam arx tutiſſima? Nonnè ad eam oblationes publicæ factæ ſunt? quomodò ergo Deus, eorum ſpem fruſtratam reddidit? Jam dictum eſt per Arcam, in qua erat manna, Urna, & Lex, ſignificari Sacramentum Euchariſtiæ, in quo eſt corpus, anima, & divinitas Chriſti nobis præſens: ſic. *ſer. 2. Dom. 3. & 4. Advent.* Sed quid myſterij nobis proponitur in hac occiſione Iſraelitarum. &c. Beatus Carthuſianus ad rem quod per hoc ſignificatur, id quod ſæpè evenit in Eccleſia: nempè quia ſæpè inſtituuntur proceſſiones publicæ, in quibus defertur Sacramentum Euchariſtiæ, expoſitum populo tempore alicujus periculi imminentis, vel calamitatis præſentis; ſed quia homines non emendant ſuam veterem converſationem, nec relinquunt peccata, ideò fruſtrantur ſua vana ſpe, & Deus eos in calamitates majores cadere permittit exemplo Iſraelitarum, qui perſiſtentes in peccatis, ſuamque ſpem reponentes in præſentia arcæ, juſto Dei judicio multis vita fuit erepta, & arca Dei ab inimicis capta eſt: Hoc autem evenit, quando qui venerunt ad Eccleſiam, ubi debuerunt orare, & divinis obſequijs ſe exercere, ipſam reddunt ſpeluncam latronum; item, & illi, quorum cor, in quo hoſtia debuit immolari, pollutum eſt peccatis, & abominationibus, de quibus dicit Propheta, *Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam,* ſcilicet Diaboli, *polluerunt templum ſanctum tuum;* hos igitur diſperdet Dominus. *ſerm. 1. in dedicat. Eccleſ.*

63. *Prælati & Parentes nimis indulgentes à Deo ſevere puniuntur.*

Heli cecidit de ſella retrorſum juxta oſtium, & fractis cervicibus mortuus eſt. Nota, quod Heli audiens captam arcam ab hoſtibus, & occiſos filios, cecidit, & mortuus eſt: Cur Deus permiſit ſubitam mortem in hoc Prælato alioquin probo? ad oſtendendam ſeveritatem, quam Deus exercet in Prælatos, & Patres nimis indulgẽtes in correctione ſubditorum, & filiorum, ſicut fuit Heli, qui notabiliter defecit, in corrigendo filiorum impietates, & abominationes: Diſcant ergo Prælati, quod plus nocet Prælatus miſericors, & abijciens rigorem diſciplinæ; quàm rigidus ſine miſericordia. *ſerm. 23. Hexaem.* Qui errantem non corripuerit, de negligentiis judicabitur: Ad Prælatos autem hoc ex officio pertinet; ad omnes ex charitate. *ſerm. 1. Dom. 3. poſt octav. Paſcha.*

64. *Punitio*

64. *Punitio delictorum in Religionibus, quàm neceſſaria.*

Heli cecidit, & mortuus eſt. Scilicet, quia non correxit filios, condemnavit animam ſuam ad mortem: Ex quo patet, quam neceſſaria ſit punitio delictorum in Eccleſia Dei, maximeque in Religionibus, nam per hoc diſcernitur Religio laudabilis à dilapſa, non quod nullus peccans in laudabili reperiatur, ſed quod nullus peccare impune ſinatur, & peccandi aditus ſtudioſe præcludantur, & incorrigibiles, & alij inficientes eliminentur, & non foveantur, & diligantur, ut perſeverent, & in melius ſemper proficiant: nam cum in conventu Angelorum, & in ordine Apoſtolorum ſub magiſterio Chriſti pravitas reperta ſit, quis ordo bonorum in terra audeat ſibi arrogare hanc prærogativam, quod peccatum in eo non ſit? *opuſc. de ſex alis ſeraph.c.3.*

65. *Patientia vitioſa eliminanda à Prælatis.*

Heli cecidit, & mortuus eſt. Sed cur punitus? Nonne vir mitiſſimus, & patientiſſimus fuit? fuit quidem patientiſſimus, ſed tamen ejus patientia fuit vitioſa, & damnata. Prælati enim ſi patienter ſubditorum vitia tolerent, non corrigendo pro poſſe, ex hac patientia, non gloriæ meritum ſperare debent, ſed iram Dei cujus damna, & injurias, cum cavere, & prohibere debuerint tolerando foverunt, ut Heli fecit. *op. de prof. relig.l.2.c.35.*

66. *Boni in faciem cadunt, mali retrorſum.*

Heli cecidit de ſella retrorſum &c. Cur notatur iſte caſus retrorſum? & cur non potius ante faciem ſuam? quia hoc eſt diſcrimen inter caſum bonorum, & præſcitorum: nam boni cadunt ante faciem, humiliantes ſe per reverentiam ad Deum, & ſi cadunt ſtatim ſurgunt: mali retrorſum in ruinam perpetuam, quia inconſiderate viventes, inopinato cadunt, & retrorſum in infernum. *In Luc.c.17.v.16.* Boni videot hæc caduca, & tranſeunt ad inviſibilia, mali adſpiciunt ad ea quæ tranſeunt, & permanent in his caducis, quæ tranſeunt, & cadunt ad ſupplicia, quæ ignorant. *In Ioan.cap.18.v.9.* Nota etiam, quod cum caſus retrorſum ſignificet ruinam perpetuam, per hoc ſignificatur caſus Synagogæ, quæ cecidit, & amplius non reſurget. *in Thren. cap.1.*

67. *Qui ex cogitatione, & conſideratione Paſſionis Chriſti, non emendat vitam ſuam, ſignum eſt damnationis.*

Heli audiens arcam Dei captam cecidit, fractis cervicibus mortuus eſt &c. Quæritur an Heli damnatus fuerit? multi Doctores dicunt ipſum damnatum, nec enim licet dolore maximo captus fuerit, ex amiſſione arcæ, legitur quod pœnitentiam fecerit de ſua negligentia: Myſtice hæc arca eſt Chriſtus captus à Judæis, & in paſſione poſitus: ille ergo peccator, qui cervices ſuperbiæ & obſtinatæ mentis, & aliorum peccatorum univerſalium frangere deberet, dum Chriſtum ſic captum, & patientem audit, ad pœnitentiam non frangitur, ſignum eſt quod ejus durities, & obſtinatio, major adamante eſt, ſignumque damnationis. *ſer.4. in Paraſceve.*

68. *Chriſtus captus, & duriſſimè ab hoſtibus tractatus majora bona, & dona nobis impertivit.*

Arca Dei capta eſt &c. Quæ fuit hæc arca figurata, niſi Chriſtus Jeſus captus à Judæis, & duriſſimè tractatus? ut autem ejus pietas magis eluceſceret in tanta crudelitate, nobis tunc aperuit Paradiſum, ſanguinem, animam, & ſeipſum tradidit. *ſer.4. in Paraſceve.*

69. *Peccatum Adæ nobis abſtulit omnia bona.*

Caſus eſt Iſrael, & fugit unuſquiſque in tabernaculum ſuum, & facta eſt plaga nimis. In hac pugna figurata fuit cædes, & ruina ex peccato Adæ orta: nam cæſus eſt omnis homo in primo parente, in quo omnes peccaverunt; ſubdit, *& unuſquiſque fugit &c.* Scilicet quantum ad peccati execrationem; additque, *& facta eſt plaga nimis*; quia hoc peccatum nobis vulneravit naturalia, ſpoliavit nos bonis naturalibus, & æternis: ô quam magna plaga! *Pſal.118.c.a.v.1.*

70. *Per mortem Chriſti ſpoliata eſt Sinagoga Sacerdotio, & tranſlatum eſt ad Evangelium.*

Tranſlata eſt gloria ab Iſrael, eo quod capta eſt arca Dei. Ecce quod ad capturam arcæ, ſcilicet Chriſti patientis, tranſlatum eſt Sacerdotium à Synagoga ſubſtitutum eſt in lege evangelica. *op. Principium S. Scriptur.*

CAPUT V.

71. *Philiſthiim puniti fuerunt à Deo, quia poſuerunt arcam Domini cum idolo Dagon: Sic & Chriſtiani Deo exoſi, qui ponunt Filium Virginis cum filio Veneris.*

Philiſthiim tulerunt arcam Domini, & intulerunt eam juxta Dagon. Vide perverſitatem iſtorum, qui putabant poſſe ſtare ſimul arcam veri Dei cum Idolo Dagon: Per quod ſignificatur impietas Sacerdotum, & Chriſtianorum, qui ponunt filium Virginis Mariæ cum filio Veneris, ſcilicet, qui recipiunt Sacramentum Euchariſtiæ, in anima fœda, & deturpata luxuriis, & affectionibus carnalibus, & ideo merito à Deo puniuntur. *Pſal.28. & 77. in fine.*

72. *Non poteſt quis Deo ſervire, ſimul, & Mundo, vel Diabolo.*

Poſuerunt arcam Domini cum idolo Dagon: Dagon autem truncus jacebat in terra. Cur Deus projecit ad terram truncum Dagon? ut intelligerent Philiſthiim, quod non eſt conventio Chriſti ad Belial: ut & nos intelligeremus quod non poterat quis ſimul ſervire duobus Dominis, Chriſto

ſcilicet,

ſcilicet, & Diabolo, vel mundo, ſunt enim diſſimiles: Chriſtus eſt ſuaviſſimus; Diabolus crudeliſſimus, primus coronat ſuos cum glotia: ſecundus cum gehenna; nec iſtis quis poteſt ſimul ſervire, nam Chriſto ſervitue flendo per pœnitentiam; Diabnlo ridendo per laſciviam: Chtiſto ſervitur vigilando in cuſtodia contra Diabolum, Diabolo dormiendn in negligentia contra Deum: Chriſtn ſervitur aſcendendo de virtute in virtutem oſque in cœlum: Diabolo deſcendendn de vitio in vitium uſque in infernum: Ergo decipiuntur, qui ponere ſeu colete credunt ſimul Dagon, & Chriſtum. *ſer.4.Dom.1. & 4. poſt Pentec.*

73. *Irreverenter tractans Euchariſtiam, à Deo punitur.*

Illis autem circumducentibus arcam, fiebat manus Domini, per ſingulas Civitates interfectionis magna nimis, & percutiebat viros &c. Quid eſt, & quid ſignificat hæc manus Domini caſtigantis Philiſthiim: Nnta quod iſti auſi ſunt indignè tractate manibus arcam Domini, collncando eam in templo Dagon, & circumducendo eam per Civitates: hinc, & manus Dnmini aggravavit, & percuſſit eos; ſed quid myſterij nobis bic innuitur? Voluit nobis Dominus indicare, quod qui indigne, & irreverenter tractat myſticam arcam Euchariſtiæ, vel ad eam n a'è accedit, etiam à Deo fit aridus, & moritur in anima, & ſeverè punitur. *in Pſal.67. & l.4.d.9.a.2.q.2. ad 4.*

74. *Dum portatur Sanctiſſimum Euchariſtia Sacramentum proceſſionaliter, vel in publicum venerationi fidelium exponitur, fugiunt dæmones, vireſque amittunt &c.*

Illis autem circumducentibus arcam fiebat manus interfectionis magna per ſingulas Civitates &c. Vide miraculum grande, qun Deus voluit manifeſtare ſuam aſſiſtentiam, quam ad arcam ſanctam illam habebat &c. ſed quia ut dictum eſt, per hanc arcam ſignificabatur Euchariſtiæ Sacramentum; hine edocemnt, quod dum hæc myſtiea arca exponitur; tnnc fit interſectio magna hoſtium noſtrorum, ſcilicet timent eam dæmones, & amittunt vires, ab eaque fugiunt, & sccurrunt Angeli, in nnſtrum adjutnrium: ô magna potentia Sacræ Euchariſtiæ! Hinc Philiſthim interpretantur paſſinne cadentes, ideo ſignificantur dæmones cadentes, ſcilicet ad adventum, & præſentiam Chriſti vires amittentes. *ſer.2.Dom.3. Advent. & ſer.2.Dom.4. Advent.*

75. *Dum proceſſionaliter portatur Beata Virgo (ſcilicet in ejus imaginibus Sacris) dæmones amittunt vires, & fugiunt ab illis locis, idem, & proportionaliter dic de SS. Reliquiis.*

Illis autem circumducentibus arcam fiebat manus Domini per ſingulas Civitates interfectionis magna &c. Nota quod bæc arca fuit figura Beatæ Virginis Mariæ, quæ fuit arca fœderis: continebat enim tabulas legis virgam, & manna; ſcilicet obſervantiam legis, dulcedinem pietatis, & erat venerabilis omnibus *in Luc.c.1.v.28. & c.2.v.19. & opuſ.laus B.Virginis ſig.4. & 15. & ſer.in Nativitate B.Virg.* Hinc infer, quod ſi ad præſentiam figuræ eemotæ B. Virginis fugiebant dæmones, multn magis ad præſentiam figuræ proximæ ejuſdem: Vel dicendum, quod ſicut ad præſentiam Chriſti in Euchariſtia timent, & fuginnt dæmnnes viribus enervati, ſic & ſuo modo ad præſentiam Virginis Mariæ (ejuſque ſacrarum imaginum) dæmones enervantur viribus, & fugiunt à locis in quibus reverenter adorantur. Et ideò Maria rectiſſimè dicitur Turris fortiſſima contra inimicos. Bellatrix contea dæmones, per quam ipſns ſuperamus: Virga ſettea ipſos fugans. *op. ſpec.B.Virg lect.c.11.& 12.& 14. & op. litania & in Pſal.* 60. Idem effectus nbrinetur, dum deferuntue Reliquiæ Sanctorum. *Pſal.77.*

CAPUT VI.

76. *Monumenta quæ communiter dicuntur vota facta de ceru, vel alia materia à vovensibus infirmis, ſacris imaginibus, & ſanctis offeruntur ad liberationem obtinendam, vel ad actionem gratiarum pro beneficiis acceptis.*

Iuxta numerum provinciarum quinque anos aureos facietis, & quinque mures aureos, & dabitis Deo Iſrael. Nota hic quod cum Deus puniret Philiſthiim in viralibus prominentibus, quia à muribus comedebantur ob arcam Dei captam, ut liberaeentur ab hac ſœda infirmitate, nbtulerunt vota ſupradicta ad arcam Dnmini: Unde talis mos pius invaluit in Eccleſia, ut cum homo babet aliquam infirmitatem in aliquo membrn, facit tale membrum de ceta, vel alia materia, & ponit ſuper reliquias, & ad imagines Sanctorum, ad nbtinendam ſanitatem. *in Pſal.28. & 22.* vel poſt receptionem beneficij in actionem gratiarum.

77. *Meditatio divinæ ſapientiæ, & legis æternæ, eſt via directè ducens mentem in ſplendorem cæleſtem, & divinum.*

Ibant in directum vaccæ per viam, quæ ducit Bethſames &c. Myſticè iſtæ vaccæ ſunt vices rationis, & mentis, quæ per viam meditationis divinæ legis (ſignificatæ in arca, quæ ducebatur ſuper plauſtta) incedentes ad civitatem, Bethſames pervenerunt: Betbſames interpretatur dnmus Solis, ſeu illuminationis, per hoc enim mitabilitee illuminatur mens ſplendore æterno, pee cognitionem divinæ potentiæ, ſapientiæ, & bonitatis. *Pſal.118.c.2.v.14.*

78. *Transgredientes præcepta Dei, & maximè miniſtri Altaris in eorum miniſterio, graviter à Deo puniuntur.*

Percuſſit de Bethſamitibus ſeptuaginta viros, & quinquaginta millia plebis eò quod vidiſſent arcam Domini. Sed quodnam peccatum fuit hoc, quod tanta pœna mulctati ſunt à Deo? quia viderunt arcam Dnmini. Nota igitur qnod Deus præcepetat, *in Exodo. cap. 24.* quod nulli licebat videre arcam detectam, niſi Pontifici,

Digitized by Google

Pontifici, vel etiam Levitis: hinc cum illi ſeptuaginta optimates auſi fuerint tangere arcam Dei, & cæterom vulgus auſum ſit eam detectam videre, à Deo graviter puniti ſunt, cum non eſſent Sacerdotes, vel Levitæ: & per hoc datur intelligi, quod qui indigne tractant myſteria dominica, & ſacramenta puniuntur à Deo graviſſimè. *lib.4.d.9.art.2. quæſt.2.*

79. *Nimis curioſus arcana Euchariſtiæ rationibus naturalibus metiens, punitur à Deo, ſicut & irreverenter videns, & tangens eam.*

Percuſſit Bethſamites, eo quod viderunt arcam Domini. Hæc arca eſt figura Euchariſtiæ: ergone eſt peccatum videre ipſam in ſtatu peccati? Nota quod nomine viſus veniunt etiam alij ſenſus, & hic videre ſtat pro curioſa inquiſitione mentis. Diſplicet ergo Deo velle rationibus naturalibus arcana hujus ſacramenti inquirere, & videre; & ideò mirum non eſt ſi juſto Dei judicio frequenter propter morem ſuperbiæ in fide pereunt, & moriuntur incidentes in infidelitatem: hinc videre ſimpliciter Euchariſtiam nullum eſt peccatum; niſi ſuperaddatur aliqua deformitas, vel irreverentia: Sicut etiam intuitu irreverenti hujus Sacramenti. *l.4.d.9.a.2.q.2. & op. Comp.Theol.l.6.cap.*16. Caveat ergo qui ante Sacram Euchariſtiam ſe exhibet, ab omni irreverentia, non ſolùm in perceptione, ſed & in tactu, & viſu, ſed cum Angelis ſubmiſſo vultu aſtet ante eum.

CAPUT VII.

80. *Nemo poteſt duobus Dominis ſervire.*

Ait Samuel, &c. in toto corde revertimini ad Dominum, auferte Deos alienos de medio veſtri, & præparate corda veſtra, & ſervite illi ſoli, &c. Nota hunc ordinem Spiritus Sancti: Docet enim nos quod cum impoſſibile ſit duobus Dominis ſimul ſervire; ſcilicet Chriſto, & Diabolo, priùs repudiandus eſt Diabolus, malum à corde auferendo, & deinde Domino Deo ſerviendum toto corde. *ſerm.1.Domin.*14. *poſt Pentecoſt.*

81. *Idololatria Spiritualis guloſorum, ſuperborum, & avarorum quàm Deo exoſa.*

Si totò corde revertimini ad Dominum; auferte Deos alienos de medio veſtri: Baalim, & Aſtaroth. Cur ſpecialiter nominat Baalim, & Aſtaroth; & non alios Deos gentium? Notandum, quod Baalim interpretatur devorator; Aſtaroth interpretatur divitiæ, vel greges, & ſignificat ſuperbiam, avaritiam, & gulam; daturque intelligi triplex idololatria ſpiritualis Chriſtianorum; quæ eſt peſſima impediens rectum cultum Dei: nam ſuperbi colunt honores, avari pecuniam, & guloſi, laſciviique ventrem pro Deo iſta æſtimantes ſuprà Deum. *opuſc.de dec.præcept.ſer.2.& op.Diat.ſal.1.3.c.2.*

82. *Præparatio cordis ad adventum Domini qualiter facienda.*

Præparate corda veſtra, & ſervite illi ſoli, &c. Sed quomodò præparanda ſunt iſta corda? ſufficitnè abjeciſſe Deos alienos Baalim, & Aſtaroth? At notandum objectum talis præparationis; quod Dominus Deus dicit, præparate corda veſtra Domino. In Deo autem maximè relucent ſapientia, potentia, & juſtitia: præparanda ſunt igitur corda Domino à nobis, ut diſcipulis anhelantibus ad credendum magiſtro docenti, & hoc captivando intellectum in obſequium fidei: Fides enim eſt dux omnis viæ fidelium. Secundò ut ſervis obſequentibus, ad reſpondendum judici, per emendationem vitæ. *ſer.1.Dom.4.Adv.& in Luc.c.1.v.74.*

83. *Serviendum Deo ſoli, abſque commixtione alterius affectionis.*

Et ſervite illi ſoli. Nota illam particulam (*illi ſoli;*) non enim Deus vult in ſuo ſervitio, ut aliqua communitas affectionis, vel æquiparantia admittatur: ſed vult extolli ſublimiter ſuper omnia, cum ſolum amando, corde obſequendo, ore prædicando, & ſi neceſſe fuerit corpore patiendo, & moriendo. *ſer.1. Dom.4.Advent.* Vult igitur à nobis totum cor, non dimidiam partem vult, ut non claudicemus in duas partes. *ſer.1.ſ.3.Pentec.& ſer.1.Dom.14.poſt Pentec.*

84. *Prædicator qualiter exordiri debeat ſuam prædicationem.*

Auferte Deos alienos, &c. præparate corda veſtra, & ſervite illi ſoli. Nota quod tali pacto incepetit S. Ioannes Baptiſta ſuam prædicationem, ſic & Samuel volens inſtituere populum; ſic & debent prædicatores prædicationem ſuam incipere: Sic enim fidem excitat, & ad opera pœnitentiæ invitat ſuos auditores, ut viam Domino præparent. *in Luc. c.1.v.17.& c.22.v.13.*

85. *Perfecta converſio, in his verbis Samuelis exponitur.*

Si in toto corde veſtro revertimini, &c. auferte Deos alienos, &c. præparate corda, &c. Ecce quod ad perfectam converſionem; hæc tria requiruntur: ſcilicet cordis reverentia ad Dominum, malum rejiciendo; converſio ad Deum bonum eligendo, & confeſſio peccata confitendo, & ſerviendo Deo ſoli. *Pſal.*118.*cap.*10.*v.*1.

86. *Orationis conditiones quænam; ejuſque effectus.*

Timentes filij Iſrael à facie Philiſthinorum, dixerunt ad Samuel, ne ceſſes pro nobis clamare ad Dominum, ut ſalvet nos. Timebant filij Iſrael potentiam Philiſthinorum confugerunt ad Samuel, ut pro eis oraret: Sed nota quod dicunt ne ceſſes clamare; cur non dixerunt ne ceſſes orare, &c. Notá quod in hoc verbo involvuntur perfectæ conditiones orationis; nam contingit clamari tripliciter, ſcilicèt ferventer, acutè, & ſuperferv idè; ſic perfecta oratio debet fieri, inſtanter, fortiter, & inceſſanter, nempè ignea, & devota, lachrymis perfuſa, & ad modum aquæ bullientis fervida. Secundò importuna, & cum fiducia exemplo Chananeæ nihil hæſitando. Tertiò continua, &c. *ſerm.5.de uno Confeſſ.& in Pſal.*118.*cap.*10.*v.*3. Sic autem Dominus non recuſabit dare, ſi tu non ceſſes petere. *ſer. 4. in rogat.*

Digitized by Google

87. *In neceſſitatibus recurrendum eſt interceſſioni Sanctorum, præcipuè Beatæ Virginis.*

Ne ceſſes orare pro nobis ad Dominum, ut ſalvet nos de manibus Philiſthinorum. Cur non ipſi orant, & ad Dominum clamant; ſed recurrunt ad Samuelem? quia ſciebant Samuelem eſſe Deo charum, & virum juſtum. Vt hinc addiſcas quàm utilis ſit recurſus ad interceſſionem Sanctorum. Sed cur voluit Deus, ut ad ipſum per Sanctos recurramus? Id decrevit ad dandam fiduciam pavidis, ut quod nos non audemus, vel nos non poſſumus ex nobis impetrare per idoneos impetratores obtineremus, ac per hoc in nobis orantibus humilitas conſervaretur, & in ſanctis intercedentibus, dignitas declararetur, & in omnibus etiam Chriſti membris charitas, & unitas oſtenderetur; qua quæ inferiora ſunt ad ſuperiora fiducialiter recurrant, & ſuperiora inferioribus liberaliter condeſcendant. *opuſc. Brevil. part. 5. cap. 10. & opuſc. Myſt. Theolog. cap. 3. part. 3.* Et quia inter alios Sanctos, Beatiſſima Virgo eſt chariſſima, & proxima Deo, hinc in neceſſitatibus maximè ad ipſam recurrendum. *op. Myſt. Theol. cap. 1. part. 2. & ſerm. 3. Domin. quadrageſ.*

88. *Ad Sanctorum interceſſionem qualiter recurrendum.*

Dixerunt omnes ne ceſſes clamare, &c. Sed cur non clamatis vos ipſi ad Dominum, ſed potiùs recurrite ad Samuelem? Clamaverunt quidem omnes unanimiter, clamore grandi; ſed mediante recurſu ad virum ſanctum: Sic & nos ad fores Palatij cæleſtis regni tantùm clamare debemus; ut Angeli, Virgines, Martyres, Apoſtoli audiant, & dicant Domino, dimitte eum, quia clamat poſt nos; præcipuéque ad Mariam, quæ audiet clamorem noſtrum: Mariam igitur cogita, Mariam invoca: Non recedat ab ore tuo, à corde tuo: clama, ut mendicus, ut infirmus. *ſerm. 3. Dom. 2. epiph. & op. myſt. Theol. c. 3. p. 3.*

CAPVT VIII.

89. *Aliquando petimus à Deo, quod contra nos eſt, & in pœnam noſtræ arrogantiæ totum concedit.*

Conſtitue nobis Regem, ut iudicet nos. Vide ſtultitiam hujus populi, qui petebat regem, ut ipſum judicaret; & puniret. Ideò Dominus dixit Samueli, *non te abiecerunt, ſed me.* Sed ſi malè petierunt; cur eis conceſſit Deus quod petebant? quia talis exauditio, in malum, & pœnam ſuæ malitiæ cadere debebat, quia cum homo proprio ſenſui, & judicio innitens per liberum arbitrium ſe regere tenuit, & à Domino Creatore ſuo exire quærit, tunc Deus juſto ſuo judicio de ſe præſumentem derelinquit ſibi. *in Luc. cap. 15. verſ. 12.* Ex hoc patet, quod aliquando Dominus concedit aliquid, quod non eſt ad bonum petentis, eo quod malè petit, & talis exauditio magis eſt punitio. *Ibid. & Gloſſa hic.*

90. *Differentia inter Principem verum; & Tyrannum.*

Hoc eſt Ius regis: Filios veſtros tollet, &c. Nota, hic (ait Gloſſa) quod jus ſumitur largè, & impropriè; ſcilicet dicitur Ius, propter malum abuſum, & per tyrannidem: Nam hoc diſcrimen eſt inter Tyrannum, & legitimum Principem; quod Princeps verus dominatur ſubditis, & imponit tributa, & vectigalia ſecundùm rectam conſuetudinem, & ſtatuta rationabilia, & ſecundùm dictamen legis dicuntur; intendens ſolùm publicam utilitatem: Tyrannus verò quærit ſuam utilitatem, contemnens publicam. *ſer. 5. Hexaem. & l. 2. d. 44. a. 3. q. 1.* Væ igitur Principibus opprimentibus ſubditos Tributis, & vectigalibus ſolùm ad propriam, & non ad utilitatem publicam, vel neceſſitatem.

CAPUT IX.

91. *Charitas ex gratia Dei, amittitur à contemnente illam.*

Non erat Vir in Iſrael melior illo. Ergo quando electus eſt Saul in Regem erat bonus, & Dei amicus, & cum iniquus factus fuerit, patet quod charitas Dei poteſt ex propria negligentia amitti; idque eſt contra hæreticos aſſerentes, quod charitas ſemel habita, nunquam poteſt amitti. Caveat ergo juſtus à præſumptione, & cum metu, & timore vivat. *l. 3. d. 31. a. 1. q. 1. & diat. ſal. 1. 6. c. 1.*

92. *Simoniæ labes fugienda.*

Ecce inventa eſt in manu mea quarta pars ſtateris argenti; demus eam homini Dei, ut indicet nobis, &c. Nota quod iſti pro prophetia volerunt dare pretium argenti; ſed tamen non legitur, quod receperit eam Propheta, quia hæc fuiſſet ſimonia; illi verò ignoranter illam volebant dare. *lib. 4. d. 25. à 1. quæſt. 4.*

93. *Servi Dei oculos habent, & vident: ſervi Mundi oculos habent, & non vident, quia cæci ſunt.*

Num hic eſt videns? & reſponderunt, hic eſt. Nota quod in lege veteri Prophetæ meritò appellabantur videntes, quia ex irradiatione ſuperna auferebatur eis velamen, intellectus, & limpide cognoſcebant ſecreta divina, & hinc iſta erat revelatio ſecuta, & infallibilis Sacræ Scripturæ. Nota tamen, quod ſervi Dei, videntes rectè poſſunt appellari, quia ex ſumma intentione, affectum in Deum ſummè uniunt, & in tali unione illuminantur, per irradiationem à primò lumine, & vident limpidè quæ ſunt Dei. E contra ſervi mundi ſunt veluti talpæ, & capti oculis, qui oculos habent, & non vident, nihil enim noverunt de divinis; ſed tota eorum ſapientia conſiſtit in fraudibus, mercaturis, & uſuris. Iſtis lucerna Dei non lucet, quia non habitant in domo Domini. *ſer. 1. in feſto omnium Sanctor.*

CAPUT

CAPUT X.

94. *Felicitas, & poteſtas proveniens ex electione hominum non eſt durabilis: quæ eſt à Deo, eſt permanens, & durabilis.*

Tulit autem Samuel lenticulam olei, & effudit ſuper caput Saulis, &c. Cur oleo deſumpto ex vaſe fictili, & fragili inungitur Saül in Regem? Sadoc verò cum inunxit Salomonem, tulit oleum de corno; cur hoc diſcrimen? lenticula eſt vas fictile, & fragile; Coron eſt vas durabile, Saül electus eſt induſtria, & perſuaſione hominum; Salomon ex nutu Dei: quia figurabat Chriſti regnum, ideò regnum in domo Saül parum duravit; ut videas, quod felicitas, poteſtaſvè veniens ab hominibus, non eſt firma, & durabilis: quæ verò eſt Chriſti, & à Chriſto, permanet, & ſecurè durat. *In Luc. cap. 1. verſ. 69.*

95. *Ex latere Chriſti oleum gratiæ promanat, quo ungimur in Reges Regni cæleſtis.*

Tulit Samuel lenticulam olei, &c. Nota, quod Samuel ſignificat Chriſtum Deum, & hominem: lenticula eſt fictile vas quadrangolum, habens foramen in latere: Hoc vas eſt corpus Chriſti qoadrangulum, per quadriforiam extenſionem in Cruce, ut omnibus ex omni parte, ad ſe venientibus ampliſſimum ſuæ miſericordiæ ſinum oſtendat; foramen in latere, vulnus eſt lateris: ex hoc foramine oleum gratiæ emanavit, per quod populus Dei ad regnum cæleſtis gloriæ inungitur. Vnde etiam, qui ad hoc latus pendebat audivit: Hodie mecum eris in Paradiſo: gratias ergo agamus Chriſto pro tam multiplici lateris beneficio. *ſer. 4. Dom. oct. Paſch.*

96. *Prælati Eccleſiarum ad profectum, & lucrum animarum ſolùm anhelant.*

Invenies duos viros juxta ſepulchrum Rachel in finibus Benjamin in meridie, & dicent tibi inventæ ſunt aſinæ. Nota, quod hoc ſignum Samuel dedit Sauli poſtquam inunctus fuit in Regem, ut cognoſceret veram fuiſſe ipſius electionem in Regem. Signum autem fuit inventio duorum virorum iuxta ſepulchrum, &c. Et per hoc indicatur, quid facere debent Prælati aſſumpti ad Eccleſiaſticas dignitates: duos viros enim debent invenire ſcilicet duplicem charitatem Dei, & oviom ſuarum habere, Rachel enim interpretatur ovis; juxta ſepulchrum autem eſt hæc inventio, ſcilicet conſiderando, quod ex ſepulchro Chriſti, ejuſque paſſione debent expectare profectum, & defectum animorum Chriſti ſanguine redemptarum: in meridie verò ſcilicet in ſpirituali proſperitate, & profectu magnas foveas ſaliunt, quia videntes lucrum animarum, & profectum ſpiritualem lætentur, quod inventæ fuerint aſinæ, ſcilicet animæ, & ad paſcua Chriſti reductæ: Magnus ergo zelus animarum debet eſſe in Prælatis Eccleſiæ. *in Thren. præfat.*

97. *Iuſti, & maximè Prælati debent totum cor figere in cognitione Dei, in conſervatione gratiæ, in anima, & exercitio trium virtutum Theologicarum per intelligentiam cognitionis SS. Trinitatis.*

Cum veneris ad quercum Thabor invenient te tres viri aſcendentes ad Deum, unus portans tres hædos, alius tres tortas panis, alius lagenam vini, &c. Quodnam myſterium nobis indicatur per hos tres viros? &c. Sed attende: jam Saul iounctus erat in Regem, & Prælatum populi Iſrael: occurrerunt ei tres viri, cum tribus hædis, &c. ut indicaretur quod Prælatorum ſcientia debet verſari in cognitione ſolius Dei per intelligentiam myſterij Sanctiſſimæ Trinitatis, in conſervatione unitatis gratiæ, ſignificatæ in lagena vini, & in exercitio trium virtutum, ſcilicet fidei, ſpei, & charitatis, per quas reformatur imago Dei in anima, & habetur perfectio neceſſaria ad mentem Dei. *in Luc. cap. 11. v. 8.*

98. *Electi à Deo ad Prælaturam, mutantur à Deo in virum alterum.*

Poſt hæc venies in collem Dei, obviumque ibi habebis gregem prophetarum, & inſiliet in te Spiritus Domini, & prophetabis cum eis, & mutaberis in virum alterum. Vide quid accidit Sauli poſtquam juſſu Dei fuit inunctus in Regem; aſcendit ad collem Dei, occurrit ei currus prophetarum, & per adventum Spiritus Dei, mutatus eſt in virum alterum. Per quæ, dat Deus intelligere, quod Princeps, & Prælatus, ſi vult accipere Spiritum Dei, debet ad collem Dei ſe recipere, ſcilicet ad locum ubi habitant prophetæ; nempe ad orandum, & ſe conſulendum cum Deo, ſicque debet mutari in virum alterum per mutationem vitæ, & morum. *Sic Gloſſa hic:* Patet ex hoc quàm Sancti, quàm immaculati, quàm devoti, quàm ab amore privato, & à munere alieni eſſe deberent omnes, qui aliis præferuntur; cum vita eorum, quaſi quoddam ſpeculum omnibus ſubditis proponatur. *ſer. 1. de S. Matthia.*

99. *Vita communis à Religioſis eſt conſervanda, & ſummè Deo chara.*

Veneruntque ad prædictum collem Dei, & ecce cuneus Prophetarum obvius ei, & inſiluit ſuper Saul Spiritus Dei: & prophetavit, &c. Nota quod iſte collis dicebatur, collis Dei, quia ibi habitant Prophetæ congregati in unum ad Deum laudandum: Fuitque hoc figura Religionum, in Eccleſia Dei inſtitutarum: Imò hæc fuit prima Congregatio Religioſorum quæ in Sacra Scriptura habetur. *opuſcul. Diat. Sal. titul. 4. cap. 2.* Dicitur autem Spiritus Dei inſiluiſſe in Saul, ſtatim ac intravit in hunc collem in conventu prophetarum: Vt videas quod ſicut ad Conventum pſallentium Prophetarum accedens Propheta efficitur; extra conventum poſitus pervertitur. Sic Religioſus debet amare, & proſequi vitam communem; nam tantam Deus conventui confert efficaciam bonitatis, ut ibi augmentum ſuſcipiat bonus, bonus: aut veniens mali malus: In Conventu Dominus habitat, & requieſcit: Ibi devotus quoque uberioris gratiæ pabulo refocillatur

tur : ibi quàm plures negligentiæ perſonales in divino maximè officio ſubrepentes, congregationis communitate ſupplentur: Ibi quod ſuis quiſque non poteſt aliorum meritis obtinere meretur. Omnes Religioſi igitur conventualem vitam, & ſanctiſſimam, imò angelicam toto affectu animi amplectantur, & tam continuata, quàm devota proſecutione adhæreant. *op. ſpec. diſcipl p.1.c.22.*

100. *Prophetia, aliaque dona gratis data, non ſemper cum Spiritu Sancto dantur.*

Et inſiluit ſuper eum Spiritus domini, & prophetavit. Nota quod dicit, *inſiluit ſuper Saul Spiritus Domini.* Non dicit in Saul, ſed ſuper: Vt videas, quod in conferendo dona gratis data, Deus non ſemper infundit Spiritum Sanctum, licèt omnia ſint à Spiritu Sancto; quia hæc dantur non præcisè ad fructum, ſeu ad bonum recipientis, ſed ad auxilium, vel ad aliquem uſum, ſeu ad bonum aliorum. *lib.1.d.15.p.2.à 1.q.1.*

101. *Quarè Propheta vel alius Miniſter Eccleſiaſticus ut plurimum non eſt acceptus in Patria ſua.*

Num & Saul inter Prophetas, & quis Pater eorum, &c. Mirabantur homines videntes Saul inter prophetas adnumeratum, & prophetantem, ea eo quod metientes ſtatum ſuum naturalem, non adſpiciebant ad virtutem omnipotentem Dei; nec id mirum eſt; quia naturale eſt Cives civibus invidere: & ideò prophetæ, & miniſtri publici in patria habentur minores, quàm in exteris Civitatibus; quia non conſiderant præſentia viri opera; ſed fragilem recordantur infantiam, quaſi non & ipſi per eoſdem ætatis gradus ad maturam ætatem venerint; mirum igitur non eſt, quod ad detractionem confugiant homines perverſi. *In Luc.c.1. v.24.*

102. *Electio Prælatorum recta quas conditiones exigat.*

Stetitque Saul in medio populi, & altior fuit ab humero, & ſeorſum, & ait Samuel certè videtis, quem elegit Dominus quoniam non ſit ſimilis ei, in omni populo. Notandum hic quod licèt Saul eſſet altior quocumque alio quoad magnitudinem molis, erat tamen quoad bonitatem morum, etiam excellentior, licet poſteà in reprobum cæciderit: Per quæ datur nobis intelligi quænam ſint conditiones eligendorum in Prælatos: nempe à Deo debet eſſe vocatio canonica; ſcilicet non ab humana poteſtate, non à cognatione carnali, non à propria cupiditate: item vitæ eminentia, item humilitas ſubjectionis (ideò ob humilitatem ſe abſcondit;) item charitas intelligentiæ, & ſcientiæ, item & ſimplicitas innocentiæ: & hinc debent eligi ab amore privato immaculati; & ſancti, in quibus dignoſcatur Spiritus Dei. *In Ioan. cap.15. verſ.16. & col.90. & ſerm. 1. & 2. de S. Matthia.* Elige ergo talem, qui ſuo exemplo, & ſpiritu ducat te ad Deum, non talem qui te ducat ad infernum. *ſerm 4. Domin.19. poſt Pentec. op. Bibl. paup. cap.100.*

CAPUT XI.

103. *Dominus Deus vult ſuos ſervos oculatos: Diabolus monoculos.*

Dixit Naas, in hoc feriam pactum vobiſcum, ut eruam omnium veſtrum oculos dextros, ponamque vos opprobrium in univerſo Iſrael. Hoc dixit Naas Rex Ammonitarum ad viros Iabes Galaad, ſeſe ipſi offerentes in fœdus, & tributarios; cur decernit eruere oculos dextros, non ſiniſtros? Sed nota myſterium: Naas interpretatur ſerpens, ſignificatque Diabolum, qui vult habere ſequaces ſuos monoculos: Deus autem vult ſuos oculatos; Diabolus quidem enititur eruere ſuis oculum dextrum, relinquitque ſiniſtrum: oculus autem eſt intentio animæ: Dexter reſpicit ad Deum, & cæleſtia; ſiniſter ad terrena, & ad gehennam; dextrum amor aperit: ſiniſtrum timor. Diabolus igitur vult, ut ſequaces ſui claudant oculos ad cæleſtia, & ad operationes animæ Deo ſactas, ſed aperiant ad terrena, & ſi operantur aliquod bonum, id faciant formidine pœnæ, ut ſint in opprobrium ſanctorum. *ſermon.3. in vigilia Nativitatis. & in Luc. cap.16. verſ.13.* Vide ergo aſtutiam Diaboli, qui ſuis ſequacibus non aufert ambos oculos, ſed relinquit ſiniſtrum, ſcilicet vult ut aliquod bonum operentur, ſed tamen formidine pœnæ; vel ſolùm conſuetudine, vel amore mundano moti, non amore Dei. *Ibidem.*

104. *Iudæis Diabolus eruit oculos dextros; reliquit ſiniſtros.*

Dixit Naas in hoc feriam pactum vobiſcum. Nota iſti Galaaditæ erant de genere filiorum Iſrael: Naas cum ſit figura Diaboli; oculus eſt fides; dextera pars eſt fides de divinitate: ſiniſtra de humanitate; eruit igitur Diabolus Iudæis fidem de divinitate Chriſti, credendo ipſum eſſe ſolum hominem. *ſermon.3. in vigil. Nativitat. & ſermon. 3. Domin. quinquageſ.*

105. *Diabolus inſpirat aliquando aliquod bonum ſuis ſequacibus, ſed ordinat illud ad eorum perniciem, & damnationem.*

In hoc feriam pactum vobiſcum, ut eruam oculos dextros, &c. Cur igitur Diabolus vult ſuos monoculos? Cur non nititur eruere ambos oculos ſuis? Nota quod, per dexteram ſignificatur pars potior ſanctitatis, & laudis operis, v.g. recta intentio, opus factum in charitate, &c. per ſiniſtram minor pars: v.g. opus factum ex timore, vel ſine debita attentione, & intentione, vel in peccato mortali; Diabolus igitur aufert ſuis potiorem partem, ut in eo, quod tollitur ſit occaſio damnationis: relinquit minorem partem, imò aliquando inſpirat aliquod bonum, ut in hoc, quod remanet de ſpe fiduciæ præſumatur, ne peccator ad pœnitentiam recurrat. *ſermon. in Vigil. Nativit. in cap.16. verſ. 13. opuſcul. Diat. ſal. titul. 5. cap. 3.* Sic etiam *B. Petrus Damianus lib.6. epiſ.5.* quaſi dicant: Diabolus non ſtatim vult eliminare à ſuis ſequacibus omne opus bonum, ſed ſufficit ei, ut permaneant in peccato, ut ad pœnitentiam non recurrant;

ut

Digitized by Google

ut eam protrahant ad finem vitæ, aelinquitque in eis aliqua opera bona ſed abſque vera pœnitentia; ot in ijs vane fidentes, nunquam reſipiſcant ex corde, à peccatis, ſic enim eos finaliter ad iofernum attrahit: boc indicat Seraph. Doctor cum diait Diabolum velle ſuos monoculos. *in Luc. cap. 16. v. 13.* Diabolus autem per præſumptionem, & deſperationem inducit hominem ad peccandum, & ad damnationem æternam. *ſerm. 4. Dom. 3. poſt octav. Epiphan.*

106. *Sine ductu, & auxilio fidei, non poteſt homo proficere de virtate in virtutem.*

In boc feriam vobiſcum fœdus, & eruam omnium oculos dextros. Quid eſt eruere oculum deatrum? oculus deater eſt fides, quæ omnia tam naturalia, quàm ſupernaturalia ſubjicit in obſequium Chriſti: Sioiſter eſt ratio, quæ ſolùm de naturalibus judicat: Diabolus igitur nititur eruere oculum dextrum, ſcilicet impedire conatur exercitium fidei; ot ſicut qui amittit oculum dextrum, inutilis eſt ad bellom, quia ſcutum operit ſiniſtrum, ſicque nullum habet oculum, quo videat ferire, vel cavere adverſarium; ſic deficiens in eaercitiu fidei, inutilis fit ad pugnam ſpiritualem, & ad eaercitium virtutum. Fides enim eſt veluti ſtella matutina, quæ prævenit ſolem Iuſtitiæ; ſtellaque Orientalia ducens Reges ad Chriſtum, imprimens fiduciam in corde, & veram devotionem. *op. Diet. ſal. tit. 5. cap. 3.* advette tamen quod hæc fides debet eſſe cum dilectione; ſcilicet faciens videre dirigendo, & operari bonum faciendo. *l. 2. d. 41. dub. 1.*

107. *Opera ſine recta intentione in Deum ſunt mortua.*

In boc feriam vobiſcum fœdus, ut eruam omnium oculos dextros. Iam dictum eſt, quod per oculum dextrum ſignificator recta iotentio in Deum: per ſiniſtrum intentio ad terrena, vel defectus intentionis rectæ: Diabulus igitur nititur tollete ab homine hanc rectam inrentionem in Deum; quia opera facta ſine hac intentione, vel actuali, vel virtuali nullius valotis ſunt: affectus enim operi nomen imponit. *ſerm. 3. in vigil. Nativ. & l. 2. d. 40. a. 1. quaſt. 1. & ſeq. & l. 3. d. 9. a. 1. q. 6. ad arg. & d. 38. quaſt. ad arg.* Hic tamen nota, quod intentio noſtra aliquando movetur pru Deo, aliquando ad Deum, & aliquando in Deum; primum fit quando facimos actionem pro Deo, v. g. actum obedientiæ; licèt de ipſu actualiter non cogitemus: ſecundò quando actio eſt de Deo, & circa Deum, licet aliquando mentis intuitum in Deum non dirigsmus: tertiò fit quando mens Deum cogitat, ipſum amplectitur, eique affectu devotionia adhæret; quodque fit maaimè otatione; qui tertius modua eſt utilior, & efficaciot, &c. *op. de prof. religioſ. l. 2. c. 59.*

108. *Timor Domini excitat ad malum auferendum ab anima.*

Invaſit ergo timor Domini populum, & egreſſi ſunt, quaſi vir unus contra boſtes. Poſtquam Saul præcepit Iſraelitis, ut ſe cōgregarent ad prælium ſub pœna confiſcationis bonorū: Notat ſacer Teatus, quod omnes invaſit Timor Domini, ob quem omnes viciſſim ad prælium perteaerunt: ex quo patet, quod Dominus timorem ſuum immittit ad malum auferendum. *Pſal. 118. c. 7. v. 11.* ſed adverte, quod hic aſt ſermo nun de timure naturali, ſed de eo qui eſt à Spiritu Sancto; & hic vel eſt ſervilis reſpicieos ad pœnas æternas à Deo infligendas; vel eſt filialis, qui refugit malum, non præciſè formidine pœnæ, ſed ob reverentiam debitam divinæ Majeſtati. *l. 3. d. 34. p. 2. a. 1. per totum & a. 2. q. 3.*

109. *Ex bona vel mala intentione finis, qualificatur opus.*

Et recenſuit Saul trecenta millia virorum, &c. Vide quod Saul recenſendo militum ſuorum numerum non punitur; & tamen in caſu ſimili David punitur, cur boc diſcrimen? Id factum eſt quia Saul recenſuit milites propter eapeditionem neceſſariam ad pugnam: David propter ſuperbiam, & gloriam in multitudine numeroſa populi, ideò non ille, ſed iſte punitur. Vide ex boc quod eiuſdem actionis intentio bona, vel mala opus qualificat in bonum, vel in malum. *l. 4. d. 14. p. 2. dub. 13.*

110. *Ieſus ſalvator natus eſt, ut nos liberaret à poteſtate Sathana.*

Cras erit vobis ſalus cum incaluerit ſol. Nota hoc facit verbum conſolatorium à Saule miſſum viris Iabes, Galaad, qui à crudelitate Naas timebant opprimi: ſed tamen hæc verba à Spiritu Sanctu directa fuerunt, hominibus oppreſſis à Dæmone, cui promiſſa fuit incatnatio, & nativitas Domini Noſtri Ieſu Chriſti, qui venit nobis in ſalutem incaleſcente ſole, ſcilicet amore ſuo ferventiſſimo: ingreſſus eſt igitur in mundum, ut eſſet nobis ſalus. *ſerm. 3. in Vigil. Nativ. Domin.*

111. *Eucharistia recepta cum amore, & cum dilectione Dei affert ſalutem: cum amore mundano affert damnationem: In hoc Sacramento autem maximè elucet charitas divina.*

Cras erit vobis ſalus cum incaluerit ſol. Salus, ſcilicet ſalvator Ieſus nobis advenit quando incaluit ſol, & quandonam? tunc maaimè innotuit charitas divina; quando ſcilicet inſtituit Sacrsmentum Euchariſtiæ: hoc autem debet recipi incaleſcente ſole ſcilicet ea dilectione, & amore in Deum; ſic enim liqueſit, ut manna ad ſalutem: ſi autem recipitur ex amore carnali, & cum peccato, induratur homini ad damnationem; ſicut manna indurabatur ab igne. *ſerm. 3. in Vig. Nativ.*

112. *Charitas divina maximè innotuit in Paſſione crucifixionis.*

Cras erit vobis ſalus cum incaluerit ſol. Quarè incaleſcente ſole tantùm appareret ſalus? Cur hoc? Nota, quod Chriſtus mortuus eſt circa meridiem; tunc enim incaluit ſol, ſcilicet fervor charitatis divinæ: Ex Cruce igitur dicebat Chriſtus: Cras erit vobis ſalus nempè, ad fervorem charitatis divinæ oſtenſæ in Cruce, ea Paſſione ſalus aperta eſt ſcilicet apertæ ſunt fores regni cœlorum, quæ cum antea eſſent clauſæ apertæ ſunt per clavem Crucis: ô immenſa charitas Chriſti; ô duri, & obdurati filij Adam, quos non emollit tanta benignitas, tanta flamma, tam ingens ardor amoris, tam vehemens amaror, qui pro vilibus ſarcinulis pretioſas merces eapendit. *ſerm. 3. in Vig. Nativ.*

113. *In vigilia Nativitatis Domini, omnibus hominibus promittitur ſalus, dieſque Nativitatis eſt dies ealaris, & ortus ſalis.*

Cras erit vobis ſalus, cum incalueris ſol. Nota quod merito hæc verba dicuntur omnibus Chriſtianis ab Eccleſia io vigilia Nativitatis Domini:ut ſciant, quod dies Nativitatis eſt dies ortus ſolis ferventiſſimi ſcilicet amoris divini, ad cuius exortum ſalus datut omoibus. *ferm. 3.in Vig.Nativitat. Domini.*

113. *In die Pentecoſtes ortus eſt ſal, & ſalus duta Eccleſia.*

Cras erit vobis ſalus,cum incaluerit ſol. Nota hoc verè diei poteſt in vigilia Pentecoſtes, in quo die ortus eſt ſol ferventiſſimus, ſcilicet datus eſt Spiritus Sanctus io linguis igneis, iocendens ut ſol Apoſtolos,& quotidie electos,& pœoitentes, ſalutemque ſimul tribuens per illuminationas, & operationes Spiritus Saocti.*ferm.3.in Vig.Nativ.*

114. *Diabolus percuſſus, & debilitatus eſt viribus per incarnationem, & mortem Domini.*

Ammon percuſſus eſt incaleſcente ſole. Nota quod ſicut prædixerat Saul iocaleſeente ſole Nass, & eaercitus Ammonitarum percuſſus,& diſperſus eſt, ut daretur oobis intelligi,quod ad eaortum Chriſti in ineatnatione, & io Cruce Diabolus amiſit vires, & ſuperatua eſt.*ferm.3.in Vig.Nativ.*

114. *Ad exortum Euchariſtiu debilitantur vires Diabali.*

Ammon percuſſus eſt incaleſcente ſole, &c. Ex dictis iotellige, quod Diabolus debilitatur, & viribus coervatur ad exortum ſanctiſſimæ Euchariſtiæ: io qua ſol Iuſtitiæ Chriſtus Dominus in noſtrum auxilium ſe exhibet.*ferm.3.Vig.Nativ.*

CAPVT XII.

115. *Aliquando licet maximè Prælatis ſe laudare ad vitandam malum infumia.*

Teſtis eſt Dominus adverſum vos in die hac, quia non invenietis in manu mea iniquitatem. Ergone Samuel ſe laudat coram populo?ergo bie iocidit in ſuperbiam? minimè:nam laus aliquando eſt licita in ore proprio, noo ob avaritiam, vel hoootem captandum, ſed ad vitandam infamiam,vel ad aliquam utilitatem ſpiritualem; maximèqoe in Prælatis, & perſonis publicis; & ut omnibus daretur intelligi, quod Prælati ita debent regere populos, ut poſſint ſecurè ſe laudare, &c.*op.Comp.Theol.lib. 3.cap.22.*

116. *Oratia ſervorum Dei liberat populos à morte, & ab adverſitatibus.*

Ora pro ſeruis tuis ad Dominum Deum tuum, ut non moriantur. Sed cur vos ô filij Iſrael non oratis? cur ad Samuelem teeurritis, ut pro vobis oret? merito id faciunt, quia oratio ſanctorum ſententiam Dei mutat, & à morte alijſqua adverſitaribus liberat.*ſer. 5.de uno Confeſ.& l.4.d.45.a.3.per totum.* Hioe Deus ordinavit, ut ad ſanctorum iotetceſſionem recurtamus propter inopiam noſtram patrocioijs ipſorum ſublevandam; Vide ergo quaota ſit beoignitas Dei ad nos,compatiens noſtræ inopiæ, & indigeotiæ. *lib. 4. ibidem & op.myſtic.Theol.cap. 3.part.3.*

CAPVT XIII.

117. *Prælatus, vel princeps tantùm verè dicitur, ſi eſt bonus: ſi verò malus dicitur talis æquivocè ſicut ſtatua vel ſimiu, vel Chimera, &c.*

Filius anni erat Saül cum regnare cœpiſſet; duobus autem annis regnavit ſuper Iſrael. Quaodo filius unius anni erat Saül, ſi jaio adultus, & provectæ ætatis erat cum aſſumpſit babenas Regni, & quomodo duobus taotum aonis règnare dicitur, ſi 40. annis regnavit? optimè, & cum maximo myſterio id dicitur: Quia duobus annis tantùm permanſit in illa humiliate,& bonitate, cum qua veluti puer parvus incæpit regere populum: Nam apud Deum tempus tantum computatur,in quo permanet Rex, & Prælatus io humilitate, & boniiate. *ſic Gloſſa.* Metitò igitur non Rex, vel Prælatus, ſed ſimia in tecto, Rex fatuus in ſolio dicendus eſt; nam monſtruoſa res eſt, gradus ſummus, & animus infimus, ſtatus ſupremus, & greſſus minimus ſedes prima, & vita ima, ingens authotitas, & outaos ſtabilitas. *op. Pharet.l.1.cap.12.*

118. *Prædicator & divini verbi prædicatio præcanatu impugnatur à Dæmonibus: ideò prædicationem impedientes, ſunt miniſtri Diabali.*

Porrò faber ferrarius non inveniebatur in terra Iſrael. Quomodo ergo tot regiones carebant fabro ferrario? & eur? ſubdit ſacer Textus, *caverant enim Philiſthiim nè Hebræi facerent lanceam,aut gladium.* Vide quale artificium Philiſthinorum, ne adeſſet artifex qui eos provideret gladio, aut lancea, & nè poſſent exire in pugnam cootra eos conduxerant, & attraxetaut ad proprias regiooes omnes fabros fertarios. Et hæc eſt ars præcipua Diaboli pugnantis contra Eccleſiam; *ait Gloſſa hic:* ſtudet eoim ut tollantur de terris fidelium fabricatores armorum ſpiritualium; & quinam ſunt? Hi fabri ſunt Doctores, & Prædicatores, qui contra dæmonum inſultus armant ſuis exhurtationibus fideles, propter quod illi, qui eos impediunt in tam bono, & neceſſario actu miniſtri ſunt Dæmonum. Hinc jure meritò Verbum Dei dicitur gladius:operatij autem hujus gladij ſunt Prædicatores qui mittuntur à Deo. *in Luc. c.10. v.2.* Sunt & architecti Eccleſiæ ædificantes cœleſtem Hieruſalem.*op.apolog.paup.reſp.4.cap.3.*

119. *Qui ex propria voluntute, & unctboritate intrat ad Prælaturam, vel ad munus prædicationis fur eſt, & damnatus.*

Neceſſitate compulſus obtuli holocauſtum: reſpondit

dit Samuel ſtulte egiſti, &c. Quia Saul obtulit Sacrificium, à Den reprnbatus eſt: Sed quodoam peccatum fuit boc?qnia uſurpavit Sacerdntis legalis officium; *ait Gloſſa*: Per hnc datur intelligi, quod qui ad munus Prælaturæ; Sacerdotij, Prædicationis ex propria voluntate, & aucthoritate, non à Den vncatus, cum nnn intret per nſtium, ſcilicet pet Chriſtum fur eſt, & latro, & à Deo reprobatus.*in Ioan.cap.*1n.*a.* 2. Vnde mirum eſt videre audaciam multnrum, qui non cnlligentes de ſuis vineis, niſi ſpinas, & tribulos, viueis tamen dnminicis etiam ſe iogerere non verentur; iſti fures ſuot & latrnnes, non cuſtodes, oeque cultotes in illis.*op.Pharetr.l.*1.*cap.*12.

120. *Quis ſit vir ſecundùm cor Dei, ſicut dicitur de David.*

Quaſivit ſibi Dominus virum ſecundùm cor ſuum, ut eſſet dux. Nnta hic fuit David; ſed quid eſt eſſe virum ſecuodùm cor Dei? nempè ob humilitatis eximiam abundantiam;item ob manſuetudinem,& miſericordiam. *in Pſalm. præfat. & ep. medit. vita Chriſti cap.*53.& ratin eſt, quia dicit Chriſtus, *diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde*:ergo, qui ſe in hoc cnnformat Chriſto,is dicitur eſſe, & vivere ſecundùm cor Dei.*ibidem.*

CAPVT XIV.

121. *Chriſtus Crucifixus in Cruce debellavit Dæmones.*

Aſcendit Ionathas manibus, & pedibus reptans,& armiger eius cum eo. Innathas ut debellaret Philiſthæns aſcendit montem altiſſimum, ubi erat ſtatin hoſtium, & multos ex ipſis nccidit.Sed quid ſignificat, quod manibus, & pedibus reptans aſcendit montem? Hic fuit Chriſtus, qui manibus, & pedibus reptans, affixuſque aſcendit in crucem, & de Cruce debellavit hoſtes infernales. *ſerm.* 2. *Dom.*3.*quadrag.& l.*3.*d.*19.*a.*1.*q.*3.*comp.*

122. *Sanctus Franciſcus perfectus imitator Chriſti.*

Aſcendit Ionathas manibus, & pedibus reptans, & armiger eius cum eo. Si Chriſtus Ieſus figuratus in boc aſcenſu Innatbæ,quis eſt armiger eius,idem omniob faciens? Hic fuit ſanctus Pater Franciſcus qui poteſt dici alter Chriſtus, vel ſecundus Angelus,qui perfectiſſimus imitator Crucifixi fuit plagatus in maoibus,& pedibus, & poſitus, ut ſigoaculum ſimilitudinis Chriſti Crucifixi. *ep. legenda ſanct.Franciſ.in prolog.& cap.*13.

123. *Per virtutem Crucis eiuſque meditationem pignus dulcedinis æternæ deguſtatur; & illuminantur oculi mentis.*

En paululum mellis deguſtavi, in ſummitate virgæ. Norandum, qund Innathas, fame coactus deguſtavit paulolum mellis in ſummitate virgæ; & dicitur quod illuminatus eſt:Idque fuit figura eorum, qui virgam Crucis, & paſſionis Chriſti, per meditationem arripiunt, per quam pignus dulcedinis æternæ deguſtant, & illuminatur mens animæ ad videndum cœleſtia. &c. *ſerm.*1.*in Pentecoſt.*

124. *Ad menſam Chriſti qui accedunt illuminantur.*

Intinxit Virgam in favum mellis, &c. & illuminati ſunt oculi eius. Litteraliter vult dicere, quod nimio calnre, & prælin, & jejunio reverberatos hab. bat oculns, & ſumptione illius cibi refocillatus eſt: *Sic Gloſſa.* Myſticè datur nobis intelligi, qund qui vult illuminari,& erigi io cognitiooem, contemplatinnem, & ſpeculatinnem veram Chriſti,debet ſedere ad menſam Chriſti, de eius melle cibari: Euchariſtia enim valdè illumioat mentem, refocillatque vires.*in Luc.cap.*23.*v.*31.*& compend. Theolog.l.*6.*c.*12.*&* 15.

125. *Sine unitate cum Eccleſia non poteſt perveniri ad Chriſti contemplationem.*

*Intinxit virgam in favum mellis, &c. & illuminati ſunt oculi eius.*Quæ cnnventio eſt intinctionis, & deguſtationis mellis in ore cum illumioatione oculorum? Ergnne prius Iooathas erat cæcus? minimè:illuminati ſunt oculi non ad videndum,quia antea videbat;ſed ad diſcernendum ſuum ſtatum: daturque intelligi, quod qoi vnlt illuminari ad contemplandum,& ſpeculandum Chriſtum, & ad cognoſcendas veritates arcanorum nnſtræ fidei neceſſe eſt ut accedat ad menſam Chriſti; nempè fiat particeps Corporis Chriſti ſcilicet Eccleſiæ per unitatem: de qua dicit Apoſtnlus: *unus panis, unum corpus multi ſumus* 1. *Corinth. cap.* 10.*In Luc. cap.*23.*v.*31.

126 *Amaritudo præſentis adverſitatis vertitur in dulcedinem æternam, per ſignum Crucis.*

Intinxit virgam in favum mellis, &c. Cur in virgæ ſummitate ſumpſit mel, & non manibus? Nota quod virga ſignificabat Crucem Chriſti, & adverſitatem præſentis vitæ: ſed in ſummitate, ſcilicet in fine buius virgæ adeſt mel,quia per lignum ſanctæ Crncis, omnis amaritudo præſens, in fine vertitur in dulcedioem æternæ jucunditatis qoi enim ſuſtinet in hoc mundo cum Chriſto,in cœlo triſtitia eius vertetur in gaudium.*ſerm.*4.*in Pentec. & ſerm.*4.*Dom.*2.*poſt octav. Paſcha.*

127. *Dulcedo voluptatum mundanarum amariſſima, & letalis.*

En paululum mellis deguſtavi in ſummitate virgæ, & en morior. Hoc dicebat Ionathas, qui poſtquam deguſtaverat paululum mellis contra præceptum Patris, quod tamen ignorabat, ad mortem condemnatus fuit licet poſtea ſenteotia oon babuerit ſuum effectum. O quam multi ſequaces mondi id poſſunt verè dicere in omne; imò & io majori abuodantia vnluptatum; in quas dum vivunt iovnlvuntur:dicitur enim.*Iob.c.*20.*Panis eius vertetur in fel aſpidum in utero eius*;ſcilicet voluptas immixta eſt cum amaritudine fellis io hoc mundn; & in morte vertetur magis io æternam triſtitiam: Deus autem terrenis bis felicitatibus amaritudinem admiſcet;ne alia aliqua felicitas quæratur,cuius dulcedo nos fallat. *ſerm.* 4. *Dom.* 2.*poſt octav.Paſcha & ſerm.*1.*Dom.inf.octav.Epiph.in fine.*

Digitized by Google

128. *Mundi dulcedo, & felicitas viliſſima, vaniſſima, falſiſſima, & maligniſſima.*

En paululum mellis in ſummitate virgæ deguſtavi, & en morior. Nota emphaſim horum verborum; primò dicit Ionathas, quod ſumpſit tantum paululum mellis: ſecundò in ſummitate virgæ: tertiò quod deguſtavit paululum: quartò en morior: Ex quibus intellige, quod felicitates mũdi ſunt: primò paululum, ſcilicet viliſſimæ de ſui natura, ideò fugiendæ: ſunt enim Deo, & Angelis fœtidæ, & homini valdè noxiæ, & damni maximi illativæ, & bonorum omnium diſtractivæ: ſecundò in ſummitate virgæ ſcilicet fragiliſſimæ ſine ulla duratione ad modum fumoſæ ſubſtantiæ quæ quantumcunque ad tempus appareat pulchra, & quantò plus in altum ſe erigit ſemper plus deficit, & in nihilum redigitur; ideò fugiendæ: tertiò deguſtavit paululum, ſcilicet ſunt falſiſſimæ in promiſſione, nulli ſervantes promiſſa, ſed omnes fallentes in via; & cũ in neceſſitatibus mundus promittit auxilium, præſtat tunc impedimentum: quartò en morior ſcilicet ſunt maligniſſimæ in retributione, quia non ducunt ad gloriam, ſed ad pœnam, & ignominiam ſempiternam. O vanitas vanitatum! O in qualem ignominiam quando gloria in ſummam tranſilit ignominiam; potentia in impotentiam, ſapientia in ſtultitiam, & delectatio omnis in maximam pœnam: Glorientur ergo Filij Diaboli in potentia, in pulchritudine, in ſcientiis, in opulentia rerum, in voluptate carnis: ſed nobis ſequacibus Chriſti Crucifixi ſit ſolùm gloria in cruce eius. *ſer. 1. de ſancto Andrea.*

129. *Mundani maximè luxurioſi ubi credunt invenire delectamentum, inveniunt cruciatum.*

En paululum mellis deguſtavi, & en morior. Ecce expreſſa imago ſtatus mundanorum, maximè luxurioſorum, qui ubi credunt invenire delectamentum inveniunt cruciatum; quia omnis delectatio in præſenti aſperſa eſt amaritudine. O infelix luxuria, quæ loco voluptatum fert in animis infernum; nempè ipſum concupiſcentiæ vermem rodentem conſcientiam, & fumum infamiæ. *ſerm.* 20. Imò & in corpus cauſat cruciatus.

CAPVT XV.

130. *Peccata, & ingratitudo noſtra inducit Deum ad pœnitentiam, & quomodò.*

Pœnitet me, quod conſtituerim Saul in Regem, quia dereliquit me, & verba mea opere non implevit. Ergone pœnitentia cadere poteſt in Deo? ſed attende: Pœnitere dicitur Deus, non quod more hominum de operibus tranſactis pœniteat; qui enim omnia novit antequam fiant, pro ſuis actibus pœnitere non poteſt, ſed pœnitentia Dei eſt ſtatuta mutare, & quod prius inchoatum eſt in aliquid mutari, ex bono exigentibus, ſcilicet culpis in malum, ſic mutatus eſt cum Saule, & cum populo Iudæorum. *ep. de inviſibilib. Dei.*

131. *Etiamſi ſancti orent pro peccatore Deus ſæpè non exaudit id exigente malitia ipſius, & maximè perſiſtente ipſo in malitia.*

Contriſtatus eſt Samuel, & clamavit ad Dominum tota nocte. Vide juſtum clamantem, & orantem ad Dominum tota nocte pro Saulis ſalute; & tamen non eſt exauditus: Cur hoc? ſed attende, quia id exigebat malitia, & indignitas Saulis: tribus enim de cauſis oratio non exauditur; nempè ob indignitatem eius, pro quo oratur, ut in hoc facto evenit: ſecundò quando inordinatè petitur, ut quis petit gloriam abſque eo quod velit benè operari: tertiò ratione majoris boni; ut quando Paulus non eſt exauditus: oratio autem exigit, ut fiat pro ſe piè, perſeveranter, & ad ſalutem, & ſi fiat pro alio, ut fiat ex charitate tanquam fine movente. *in Pſalm.* 21. *&* 54.

132. *Confeſſio cum excuſatione eſt fruſtratoria.*

Dixit Saul Samueli: Implevi verbum Domini; ſed populus pepercit melioribus ovibus, &c. Vide quomodò correctus Saul à Samuele, eo quod non obedivit Domino, qui ei præceperat, ut non parceret Amalecitis, & demolivit omnia; ipſe ſe excuſat redundando culpam in populum, &c. Hanc ſimilem fruſtratoriam confeſſionem faciunt illi, qui confitentes peccata, ipſa palliant per aliquam extortam excuſationem. *ſerm. 2. in rogat.*

133. *Humilitas obedientiæ meretur ſola exaltari ad pœnitentiam.*

Nonne cum parvulus eſſes in oculis tuis, caput in Tribubus Iſrael factus es? Vnxitque te Dominus in Regem? Vide ex hoc quale fuit motivum, ob quod Saul exaltatus eſt ad ſolium Regni, nempè humilitas obedientiæ: hæc enim eſt una ex conditionibus bonæ electionis. *In Ioan. collat. 90. ſerm. 2. in rogat. in Luc. cap. 1. v.* 52.

134. *Qui neſcit obedire non meretur Prælaturam.*

Nonne cum parvulus eſſes in oculis tuis caput in Tribubus Iſrael factus es? Quid eſt eſſe parvulum in oculis ſuis, niſi ad modum ſimplicium puerorum ſimpliciter, & humiliter obedire? Ergo obedientia ſedula Saulis patri exhibita ipſum exaltavit ad Thronum regni: qui enim hac humilitate obedientiæ præditus eſt, meretur in Prælaturam aſſumi. *In Ioan. collat.* 90. Ex oppoſito inobedientia ipſum depreſſit.

135. *Obedientia melior eſt quàm victima, & ſacrificium.*

Nunquid vult Dominus holocauſta, & victimas; & non potius ut obediatur voci Domini? melior enim eſt obedientia, quam victima. Cur melior eſt obedientia, quæ eſt actus virtutis Iuſtitiæ, quam victima quæ eſt actus latriæ? quia in obedientia mactatur propria voluntas, in victima caro aliena. *in Eccleſ. cap.* 14.

136. *Obedientia quædam ſpecies eſt martyrij.*

Melior eſt obedientia, quàm victimæ. Sed qualis eſt

hæc

hæc victima, de qua hic ſermo eſt? victima ſui ipſius, nempè melius genus martyrij eſt decollare propriam voluntatem quam ſe ipſum tradere morti, abſtinentiæ, alijſque pœnalitatibus cum propria voluntate. *ep. Diat. ſal. tit.4.cap.2.& op.medit. vita Chriſti cap. 44.& ep.de inſtit.novit.p.1.cap.34.* Advertant hoc illi Religioſi, qui indiſcretius abſtinentes, & ſingularitate notabili conturbantes eos, cum quibus habitare debent, unius moris in domo, nimis ſapientes in oculis ſuis nolunt præcepto, vel conſilio majorum acquieſcere, quod eſt quaſi ſcelus idololatriæ.*op.medit.cit.cap.44.*

137.*Sancti portant ſuper humeros ſuos peccata noſtra.*

Peccavi, &c. ſed nunc porta peccatum meum, & revertere mecum, ut adorem Dominum. Hæc dixit Saul Samueli,ſed quid prætendebat Saul,dicendo, *porta peccatum meum*? quomodò portare poteſt peccatum alterius? Quia ſancti orando, & intercedendo pro nobis ſunt ſpes noſtra per modum auxilij; ſunt & firmamentum noſtrum in neceſſitatibus, ideo dicuntur portare iniquitates noſtras; cum nos ſumus indigni ad præſentiam Dei ſtare; ipſi pro nobis aſſiſtunt, orant, & impetrant bona. *ep. Brevil. lib.5.cap.10.& lib.4.ſent.d.5.dub.4.& op. Eccleſ.Hierarch.p.4.cap.6.in princ.&c.*

138. *Confeſſio peccatorum ex pura formidine pœna, alteriuſque finis mundani, &c. fruſtratoria.*

Peccavi; ſed nunc honora me coram ſenioribus, &c. Vide qualem confeſſionem fecit Saul, *peccavi ſed honora me, &c.*ergo facta eſt pura formidine pœnæ, & timoris amittendi reverentiam, & ſubjectionem populorum, ideo veniam non impetravit.*ſerm.2.in rogat.& ſerm.1.in Vigil.Nativ.*

139. *Inobedientia facit amittere gratiam Dei, & gloriam.*

Scidit Dominus regnum tuum à te hodie,& tradidit illud proximo tuo meliori te. Cur privatus eſt regno Saul?propter inobedientiam:hæc enim facit amittere regnum, non ſolum temporale;ſed quod lachrymabilius eſt regnum gratiæ,& gloriæ.*ſerm. 3.Dom.3.poſt octav epiphan.& ſerm.1. de SS. Philip. & Iacob.*

140. *Propter Tyrannidem Principes ejiciuntur à regno.*

*Scidit Dominus regnum tuum, &c.*Cur hoc? propter Tyrannidem: multi Tyranni enim, & potentes ob oppreſſiones populorum,traditi ſunt in manus alienorum.*in Luc.cap.14.v.9.*

CAPVT XVI.

141.*Homo iudicat ſecundum faciem; ideo ſæpè malè: Deus ſecundum cor, ideo ſemper benè.*

Ne reſpicias altitudinem ſtatuæ, &c. Homo enim judicat ſecundum faciem; Deus autem cor intuetur, Vide igitur, quod non eſt mirum, quod homo, in judicando, ſæpè decipiatur, cum judicet ſecundum faciem exteriorem: Deus verò intuetur cor, & hinc quod judicat bonum,verè bonum eſt.*ſerm. 2.de ſancto Thoma, & in Luc.c.1.v.6.& cap.5.v.20. & cap.9.v.47.& cap.14.v.9.*

142.*Alio modo iudicat forum fori, alio forum interius.*

Homo judicat ſecundum faciem: Deus cor intuetur. Nota, quod hoc eſt fundamentum diſcriminis inter judicium fori, ſeu operum reſpicientium hominem: nam iſta judicanda ſunt ſecundum faciem; ſic Eccleſia judicat ſecundum faciem: alio modo conſiderantur opera in ordine ad Deum, qui judicat tantum ſecundum cor. *lib. 4. d. 15.p.1. art.1.quæſt.4.ad 2.& l.3.d.39.a.3.quæſt.1.*

143. *In electionibus non eſt reſpiciendum ad diſpoſitiones externas corporis,ſed ad bonas animæ qualitates.*

Non reſpicias ad pulchritudinem vultus, vel altitudinem ſtaturæ. Vide quomodò in promotione ad dignitates, cavenda eſt acceptio perſonarum, nec adſpiciendæ ſunt qualitates apparentes corporis;ut pulchritudo, altitudo, nobilitas carnis; ſed ad bonas qualitates animæ. *op. Centiloqu. p. 1. ſect.10.* Nihil enim prodeſt veſtiri purpura, diademate inſigniri, gemmis lucentibus ſplendere; & moribus incompoſitis ſordeſcere; & fœtere. *op.Eccleſ. Hierarch.p.2.cap.3.*

144.*Altitudinem ſuperbiæ abominatur Deus: paucitatem humilitatis amat.*

Ne reſpicias altitudinem ſtatuæ eius, quoniam abjeci eum. Cur abjecit hunc propter altitudinem corporis? ergone ſtatura eius fuit illi in damnum? non ob altitudinem materialem abjecit eum; ſed ob altudinem internam, ſignificatam in illa exteriori: Deus enim amat parvitatem, & humilitatem.*in Luc.cap.1.v.15.*

145. *Multi apparenter tantum ſunt amici; & ideo non omnibus eſt fidendum.*

Ne reſpicias pulchritudinem vultus eius, &c. Cur hoc? Niſi quia interiores ſenſus non reſpondebant exterioribus, daturque nobis intelligentia, quod non omnibus credendum eſt, qui ſe figurant amicos: ſæpè enim ſunt tantum apparenter. *in Ioann. capite 2. in fine verſ.24.*

146. *Parvulis non grandibus datur Regnum à Deo.*

Adhuc eſt parvulus, & paſcit oves. Vide quod rejectis ſeptem filijs Iſai; ſolum voluit Deus, ut eligeretur octavus parvulus, ſcilicet David in Regem; per quod datur intelligentia, quod parvulis tantum datur Regnum cœleſte: grandes autem per elationem reprobati ſunt. *ſerm. 2.Dom.14.poſt Pentecoſt.*

147.*Humilibus paſcentibus oves à Deo deſtinatur regimen ovium.*

Adhuc eſt parvulus, & paſcit oves, &c. Ecce quod ilii, qui ad militiam erant applicati rejeiuntur à regimine: ſed tantùm unus, qui paſcebat oves, ſcilicet David parvulus, & minimus omnium, ut intelligas, quod non milites, non grandes, non pulchri; ſed qui apti ſunt paſcere oves Chriſti, ad prælaturas eligendi ſunt. *in Ioan. collat.* 90.

148. *In unctione multiplici David in Regem, præfigurata fuere tria Sacramenta baptiſmi, confirmationis, & extremæ unctionis.*

Tulit Samuel cornu olei, & unxit David. Nota quod tribus vicibus legitur unctus in Regem: primò hic: Secundò in Hebron ſuper Iuda, & Tertiò ſuper omnem Iſrael, per quod triplex unctio præfigurata fuit in baptiſmo, confirmatione, & extrema unctione. *l.4.d.8.a.præcept.& op.Compend. Theolog.l.6.cap.*35.

149. *Poteſtas Chriſti æterna, quæ à Patre ei fuit data.*

Tulit cornu olei, &c. Cur non ſumpſit lenticulam, ſeu fictile vas, ut factum eſt in unctione Saul; ſed cornu? Nota quod David figurabat Chriſtum; per cornu ſignificatur poteſtas durabilis; ideo cornu olei inunctus dicitur, quia poteſtas à Patre Chriſto data in cœlo, & in terra erat duratura in æternum. *In Luc.c.*1.*v.*72.

150. *Spiritus ſanctus habitabat in David, & ideo per Spiritum Sanctum loquutus eſt in ſuis verbis.*

Tulitque cornu olei, & unxit eum, & directus eſt ſpiritus Domini ſuper eum, à die illa, & deinceps. Cur ſolùm poſt unctionem dicitur ſpiritus Domini directus ad David, & non antea? nonne & antea fecerat multa prodigia miraculoſa v. g. occidendo leones? &c. quia antea non operabatur niſi ut perſona privata: poſt unctionem fuit à Deo conſtitutus ut perſona publica, nempè non ſolùm Rex, ſed & Propheta, & doctor; & ideo quæ tradidit in Pſalmis, omnia directa ſunt à Spiritu Sancto. *in Luc.c.*20.*v.*11.

151 *Prædicator, & Doctor debet eſſe inunctus divina gratia, inſtructus obedientia, & inflammatus benevolentia fraterna.*

Tulitque cornu olei, & unxit eum, & ab illa die, directus eſt ſpiritus Domini in eum. Si unctus eſt, & recepit ſpiritum Domini David factus perſona publica: ergo ſi eodem ſpiritu exponendæ, & prædicandæ ſunt ſacræ Scripturæ, quo conditæ ſunt; ſequitur ut Doctor, & Prædicator ad hoc, ut juxta regulam divinam exerceat ſuum munus, debeat inungi: primò gratia divina, & informari conſequenter Spiritu Sancto, & ipſo dirigente, ex pura obedientia mitti ad prædicandum, ſimulque inflammari charitate fraterna. *in Luc.*

152. *Tene ò Chriſtiane locum in numero juſtorum, quem habes, ne alius accipiat coronam tuam; quia Prædeſtinatus poteſt fieri præſcitus.*

Tulit cornu, &c. & ab illa die directus ſpiritus Domini ad David, & receſſit à Saul. Vide quomodo loco Saulis jam reprobati ſubſtitutus eſt David, non ſolum in regno terreno; ſed & in numero prædeſtinatorum; Hinc datur intelligentia; quod prædeſtinatus ſecundum præſentem juſtitiam poteſt fieri præſcitus; Ideo cum metu, & tremore operari debemus noſtram ſalutem. *l.* 1. *d.*40. *a.*1. *quæſt.*2. *ad* 1. *v.*2. *& in Luc. cap.*19. *v.*24.

153. *Superbi privantur regno, humiles exaltantur ad regnum gloriæ.*

Tulitque cornu olei, & unxit eum, &c. Cur oleo, & non alia pretioſiori materia voluit Dominus, ut David, & cæteri Reges inungerentur? quia per oleum miſericordia in proximum, maximè in pauperes ſignificatur: per hoc enim voluit docere, quod Reges inungerentur oleo; quia debent eſſe miſericordes in ſubditos, maximè in pauperes, & quod oleum miſericordiæ evehit miſericordes ad regnum gratiæ, & gloriæ. *ſerm.* 3. *Dom.* 12. *poſt Pentecoſt.*

154. *Prædicator omittens alijs communicare gratiam receptam à Deo, juſtè ipſa privatur.*

Ab illa die directus eſt ſpiritus Domini ad David; & receſſit à Saul. Cur Saul privatus eſt ſpiritu Dei? ſi propter peccatum? Cur non etiam David dicitur privatus, cum & ipſe peccator fuerit? Nota quod Saul etiam per ſpiritum Dei, inter prophetas adnumeratus fuerat: ſed quia neglexit communicare alijs gratiam, quam receperat, ideo data eſt David; qui verè obediens fuit, & prophetando, & pſallendo, & prædicando: illam enim gratiam amittit, qui eam communicando alijs prædicare neglexerit, augetur autem illi, qui in ea laboraverit: Advertant diligenter hoc cum timore Concionatores, & Prælati Eccleſiæ. *in Luc. cap.* 19. *v.*24.

155. *Peccatorum ſpiritualium curatio difficilior quàm carnalium.*

Exagitabat autem eum ſpiritus nequam. Cur dicitur nequam? nonne omnis dæmon æquè eſt nequam? quia per hunc ſpiritum nequam ſignificantur peccata ſpiritualia, ut ſuperbiæ, ambitionis, &c. & ideo dicuntur nequam, quia eorum curatio eſt difficilior, quam peccatorum carnalium. *in Luc. cap.*4. *v.*39.

156. *Homo juſtè permittitur à Deo vexari à Diabolo, quando voluntariè ipſe homo ſe ſubjicit Diabolo.*

Spiritus autem Domini receſſit à Saul, & exagitabat eum ſpiritus nequam à Domino. Cur ſpiritus Diaboli dicitur à Domino, ſcilicet miſſus? ergone à Deo incitatur Diabolus ad exagitandum hominem? Reſpondetur, quod juſtiſſimè ſubjicitur homo Diabolo, Deo ſic permittente; quia ipſe homo volũ-

tariè

Digitized by Google

variè ſe ſubijcit ipſi Diabolo : Vnde homo ipſe ex culpa ſua vires tribuit Diabolo. *lib. 3. d. 19. art. 1. quæſt. 3. ad 3. conclud. d. 20. dub. 1.*

157. *Diabolus nihil poteſt, niſi à Deo permiſſus.*

Exagitabat autem Saul ſpiritus nequam à Domino. Nota illam particulam (*à Domino*); ut videas Dei potentiam; & Diaboli impotentiam: non enim aliquid poteſt, nec etiam in beſtias, niſi à Deo permiſſus. *in Luc. c. 8 v. 32.*

158. *Homines ſuperbi, & carnales à Diabolo poſſidentur.*

Exagitabat autem eum ſpiritus nequam à Domino. Quænam exagitatio eſt iſta ? quia Saul obſeſſus erat à Dæmone, & ideo exagitabatur ab eo : per quod intelligitur, quod homines ſuperbi, & carnales, ſicut Saul, juſto Dei judicio expoſiti ſunt dæmonum permiſſioni, & eo maximè, quia habent in ſe characterem Diaboli. *in Luc. cap. 8. v. 35. & l. 4. d. 20. p. 1. quæſt. 5. in comp.*

159. *Peccatum eſt Diabolus, peior Diabolo.*

Exagitabat Saul ſpiritus nequam. Cur dicitur ſpiritus nequam ? nonne omnes dæmones ſunt iniqui ? ſed nota quod licèt Saul eſſet exagitatus à dæmone obſidente in corpore, tamen in anima habebat ſpiritum Diabolo nequiorem, ipſum exagitantem, & quis erat? hic erat peccatum mortale : ſed nota quod quandoque unus, quandoque ſeptem, quandoque legio iſtorum dæmonum vexat hominem, tolerabilius enim eſt habere unum peccatum mortale, quam legionem Dæmonum. *ſerm. 1. Dom. 3. quadrag. in Luc. c. 11. v. 24. & l. 4. d. 5. art. 3. quæſt. 1. ad 3.* ô quam pernicioſus Diabolus eſt peccatum, quanta mala infert homini !

160. *Oratio eſt ſonus Citharæ, quo aufertur ſpiritus ſuperbiæ.*

Tollebat David citharam, & percutiebat manu ſua, & recedebat ſpiritus malus. Quid eſt quod per ſonum citharæ ejiciebatur ſpiritus malus à Saul ? Hoc myſtice dicitur de vi orationis, cuius ſonus expellit ſpiritum ſuperbiæ à corde. *In Luc. cap. 11. v. 14.*

161. *Virtute paſſionis Chriſti ejiciuntur dæmones à corporibus.*

Tollebat David citharam, & percutiebat manu ſua, & refocillabatur Saul ; & recedebat ſpiritus malus. Ergone Dæmones timent ſonum citharæ ? Si ſpiritus puri ſunt quomodò ejici poſſunt per aliquod medium corporale naturale ? Nota, quod hæc eſt maxima quæſtio inter Theologos, & licèt aliqui dixerint, per aliquod corporeum poſſe enervari vim eorum, tamen Eccleſia tenet oppoſitum; Vnde ſi tali ſono citharæ fugabatur Diabolus, id dicendum factum eſſe ſpiritualiter ; ſcilicet vel oratione, & meritis David ut multi docent, vel quia ſonus citharæ ſignificabat paſſionem Chriſti figurati in cithara : ſicut enim in cithara extenduntur chordæ ſuper lignum, ita membra Chriſti ſuper lignum Crucis tendebantur. Beneficio ergo paſſionis Chriſti ejiciuntur dæmones, & per memoriam paſſionis Chriſti fugatur ſpiritus ſuperbiæ, invidiæ, &c. *ſerm. 3. Dom. 3. quadrag. & ſerm. 3. Paraſceve, & op. expoſ. miſſæ c. 4. & op. comp. Theol. lib. 4. cap. 21.*

162. *Pſalmodiæ ſacræ effectus mirabiles.*

Tollebat David citharam, & manu ſua percutiebat, &c. Nota, quod non ſolum David manu percutiebat, ſed & cantu pſalmorum refocillabat ſpiritum agitatum Saulis, & fugabat Diabolum; per quod dantur intelligi effectus mirabiles pſalmodiæ in Eccleſia Dei ordinatæ, nam cor hilareſcit ; ſpiritus malus triſtitiæ fugatur. *opuſc. de profeſ. religioſ. ſerm. 1. cap. 33.* Accurrunt Angeli lætantes. *ſerm. 4. Dom. 8. poſt Pentec. & ſerm. 1. in feſto omnium ſanctorum, & ſerm. in dedicat, &c.*

163. *Diabolus fugatus eſt virtute paſſionis Chriſti.*

Tollebat David citharam, &c. Hic David eſt Chriſtus, qui in cithara, ſcilicet in Cruce extenſus, fugavit Diabolum. *in Luc. c. 9. v. 39.*

164. *Chriſtus in Cruce velut cithara qualem ſonum reddidit.*

Tollebat David citharam, &c. Chriſtus eſt cithara, cujus membra tamquam cordæ extenſa ſuper lignum : de Cruce igitur dulces ſonos reddidit ; nam duas cordas tetigit pro malis, duas pro bonis directas Matri, & Ioanni reddidit, ut oſtenderet qualem curam habet bonorum : per duas malis directas, ſcilicet rogando Patrem pro Crucifixoribus, & promittendo Paradiſum latroni, dedit ſpem impijs: pro toto mundo tandem ſonum reddidit dulcem, ipſum redimendo, ſe ipſum morti tradendo. *ſerm. 2. in Paſcha.*

CAPVT XVII.

165. *Chriſtus miſſus eſt à Patre in mundum ad viſitandum fratres ſuos.*

Dixit Iſai ad David : fratres tuos viſitabis, ſi rectè agant, & cum quibus ordinati ſunt, diſce, &c. Hic David fuit Chriſtus miſſus à Patre in mundum ad viſitandum nos fratres ſuos: ſed nota, quod Chriſtus venit ad viſitandum delinquentes ; ut Legatus Provinciam: ad juſtificandum pœnitentes, ut medicus ægrotum: ad docendum ignorantes, ut magiſter diſcipulum : ad excitandum negligentes, ut Princeps populum: ad promovendum operantes, ſicut vinitor vineam : ad conſervandum obedientes, ſicut Paſtor gregem: ad fœcundandum contemplantes, ut ſponſus ſponſam : ad adjuvandum pugnantes, ut Rex exercitum : ad conſolandum patientes, ut ſanus infirmum : ad remunerandum operarios, ſicut Pater familias. *In Luc. cap. 1. v. 79.*

166. *Antichriſtus figuratus in Goliath.*

Et egreſſus eſt ſpurius de caſtris Philiſthinorum

 nomine

nomine Goliath,&c. & exprobrabat agminibus Iſrael, &c. Nota in iſto Goliath figurari Antichriſtum, qui erit magnificus in exterioribus, loqueturque blaſphemiam contra populum Dei.*ſerm.15.Hexaemer.*

167. *Chriſtus abſtulit opprobrium hominum triumphando de Diabolo.*

Auferam opprobrium populi, &c. Nota hic fuit Chriſtus Ieſus, qui videns debilitatem noſtram, non valentem dimicare contra Diabolum, triumphavit de ipſo auferens opprobrium noſtrum.*Pſal. 118.cap.2.v.6.*

168. *Chriſtus in deſerto triumphavit de avaritiæ tentatione, ſuperbiæ, & carnalitate, ut nos inſtrueret ad dimicandum cum Diabolo contra hæc vitia.*

Leonem, & urſum interfeci, &c. Sic dicebat David, non per jactantiam; ſed gloriando ſe in Dei virtute, in qua triumphavit etiam de gigante: & de iſtis tribus leonibus Chriſtus triumphavit, & vicit in deſerto ſcilicet leonem ſuperbiæ: Vrſum concupiſcentiæ, & gigantem avaritiæ, ut nos inſtrueret qualiter pugnare cum Diaboli tentationibus poſſimus. *ſerm. 3. Dom. 1. quadrag. & in Thren. cap. 3.*

169. *Tentatio carnis in principio debilis: in fine invincibilis redditur.*

Leonem, & urſum, &c. Per urſum intelligitur carnis tentatio: urſus enim in capite eſt debilis, fortis in brachijs, & fortior in lumbis: ſic caro in principio debilis; ſed in fine invincibilis redditur. Cave igitur ô homo à carnis illecebris, & principijs obſta. *ſerm.2.Dom.1.poſt octav. Paſcha & in Thren.cap.3.*

170. *Prælatus debet injuſtè oppreſſos viriliter eripere; & ſe opponere facientibus injuriam.*

Vrſum, & Leonem interfeci, &c. Hoc dicebat David: Per quod ſignificatur, quod Prælati debitum eſt coercere Dæmonum à violentia, ab obſeſſis corporibus viriliter ſemovere, item & ſubditos à tyrannide impiorum defendere, & læſores ad ſatisfactionem compellere, & emendam. *op.Eccleſ.Hierarch.p.2.c.2.* Videant igit[ur Pr]ælati, quod reddituri ſunt rationem Chriſto, ſi deſides fuerint à liberatione ovium ſuarum, quando obſidentur à dæmonibus in corporibus, vel in anima: nam ſecundum Theologos, tenentur ſub mortali eijcere dæmones, vel curare, & providere miniſtros, qui eijciant eos ab obſeſſis corporibus, eſt enim hic caſus extremæ neceſſitatis.

171. *Conſuetudo eſt altera natura, tam in bonum, quam in malum.*

Non poſſum ſic incedere armatus. David juſſu Saulis totus armis contectus eſt, ut poſſet tutius pugnare contra Goliath: at David experimento didicit ſe non poſſe ſic incedere, & cur? Reſpondit, *quia uſum non habeo.* Sed ſi uſum non habes; cur non uteris fortitudine tua nativa? O reſponſum verè attenta conſideratione dignum, & notabile: Vide ergo quomodò verum eſt, quod dicitur. *ſap. cap. 12.* de aliquibus perverſis: *Naturalis malitia illorum quoniam non poterit mutari cogitatio illorum, &c.* Nam conſuetudo eſt veluti altera natura, ideo dicitur naturalis malitia perverſorum; ſcilicet naturali ſimilis per uſum pravæ conſuetudinis: ſicut enim, quæ ſunt à natura difficilè, vel nunquam exui poſſunt, ſic nec ea, quæ ex conſuetudine, ex qua ut plurimum oritur obſtinatio in malo. *in ſap. cap. 12.* O quot igitur conſuetudinarij redacti ad extremum vitæ, ſi velis eos induere armis ſpiritualibus, ut tutius occurrant hoſtibus, renuentes ea dicunt, non poſſum ſic incedere, quia uſum non habeo: Quæ doctrina diligenter eſt advertenda ab adoleſcentibus in vis Dei ad perfectionem tendere volentibus: uſus enim diſciplinæ ad virtutem animum dirigit; quia qui diſciplinam in novæ converſationis initio negligit; ad eam poſtmodum difficilè applicatur, & formam, quam quis primò recipit, vix deponit. *op.ſpecul.diſcipl.in prolog.*

172. *Humilitas comparatur quinque lapidibus pretioſis, quibus vincitur ſuperbia.*

Elegit quinque limpidiſſimos lapides. Cur quinque lapides elegit ad ſuperandum Gigantem? quia humilitatis virtute triumphavit David, & quia humilitas comparatur quinque lapidibus pretioſis: primò Amethiſto, qui reprimit ebrietatem ſuperbiæ: ſecundò Iaſpidi, qui fugat Phantaſmata bonorum: tertiò Saphiro, qui reprimit tumores: quartò onychino, qui reddit invictum: quintò Adamanti, qui reddit hominem Deo gratioſum; & hominibus. *op.Diat.ſal.tit.7.cap.primo.*

173. *Prædicatio divini Verbi in Eccleſia Dei Diabolum qualiter vincit, & deijcit.*

Tulit quinque limpidiſſimos lapides, &c. & poſuit in pera paſtorali. Vide quomodò David volens Goliath occidere, præparavit ſe quinque lapidibus, ſed cur quinque lapidibus? Nota quod hic inſtruitur Prædicator divini verbi, qui ut triumphet de Diabolo; debet in pera ſcilicet in memoria quinque lapides reponere; nempè quinque verba loqui, ad imitationem Apoſtoli. *1. Cor. cap. 14.* ſuntque Verbum comminationis, promiſſionis, delectationis, imitationis, & orationis; his quinque verbis eſt plena ſacra Scriptura, & evertitur totum Regnum Diaboli. *Pſalm. 143.*

174. *Quinque vulnerum Chriſti conſideratio vincit Diabolum.*

Elegit quinque limpidiſſimos lapides, & miſit eos in peram, &c. Cur quinque, & non ſex lapides? Nota, quod David quemlibet fidelem ſignificat, qui invocatione nominis Domini in oratione, & in baculo Crucis, & quinque lapidibus, ſcilicet quinque vulnerum Chriſti continua recordatione, & devota Chriſti imitatione Diabolum vincit. *ſerm. 4. in circumciſ. & ſerm. 9. in Nativ.*

175. Diabolus

175. *Diabolus victus eſt virtute Crucis, & quinque vulnerum Crucifixi.*

Tulit baculum, & peram, & elegit quinque lapides limpidiſſimos, & poſuit in pera. Ad quid ſumpſit David baculum, & elegie quinque lapides, &c. nonne vnico ictu lapidis proſtravit Goliath? Nota hic fuit Chriſtus, qui à Patre fuit miſſus ad triumphandum de Diabolo, ſed modo inſolito, & ſingulari: nam baculo Crucis, & quinque lapidibus, ſcilicet vulneribus in corpore ſuo ſuſceptis Diabolum proſtravit. *ſer. 9. in Nativ. & ſ. 2. Dom. 2. Advent.*

176. *Idem probatur.*

Tulit baculum, & peram, & elegit quinque lapides limpidiſſimos, & poſuit in pera. &c. Cur notat fuiſſe limpidiſſimus hos lapides? Iam dictum eſt hos lapides figuraſſe quinque vulnera Salvatoris, quæ cuicunque fideli expoſita ſunt à Chriſto; vt diſcat ad imitationem Chriſti modum, quo triumphare poterit de Diabolo, nempe in pera Memoriæ reponendo hæc ſacrata vulnera: Cum igitur inſurgit moleſtia tentationis, maximè carnis, ad meditationem Paſſionis, & vulnerum Chriſti recurre, à quibus virtutis, & gratiarum fluenta ſenties permanare, quibus inflammatus, & confortatus faciliter de Diaboli fraudulentia, de Mundi malitia, & de carnis illecebris triumphabis. *ſer. 1. Dom. 1. poſt oct. Paſch.*

177. *Idem Confirmatur.*

Elegit quinque lapides, & poſuit in pera: tulit baculũ. Nota, quod primario dicitur de Chriſto, qui vt dictum eſt baculo Crucis, & paſſionis triumphavit de Diabolo: ſed tamen quiſque fidelis invitatur ad Chriſti imitationem; qui enim vult de Diabolo, de Mundo, & carne triomphare, debet accipere Crucem ſuam, & ſequi Chriſtum, ſcilicet mortificationem in ſuo corpore ſumere, & vitam, & vulnera Ieſu Chriſti per imitationem manifeſtare, talis enim cum perdiderit animam ſuam cum vitijs, & concupiſcentijs in præſenti, inveniet eam per deifomis gloriæ acquiſitionem in futurum, quia qui ſunt ſocij tribulationum, erunt & conſolationum. *ſer. 2. Dom. 1. poſt octav. Paſcha.*

178. *Per pœnitentiam perfectam vincuntur hoſtes.*

Elegit quinque limpidiſſimos lapides. &c. Nota quod per David ſignificatur perfectus pœnitens, qui volens Diabolum proſternere, ſumit quinque limpidiſſimos lapides, ſcilicet quinque partes, & exercitia veræ pœnitentiæ: ſuntque conſideratio diligens peccatorum, contritio, ieiunium, oratio, & eleemoſyna, & hi lapides in pera pœnitentiæ reponi debent, quibus ſecurè diabolus proſterni poteſt. *in Ioan. c. 5. v. 5.*

179. *Diaboli ſunt canes, qui fugantur baculo Crucis.*

Nunquid Canis ego ſum, quod tu venis ad me cum baculo? Vide quomodò Goliath deridebat David venientem ad prælium cum baculo, & non cum gladio: ſed per hoc datur intelligi, quod Goliath eſt Diabolus, qui vt canis eſt fugandus, & vincendus cum baculo Crucis, vt diſcas, quod Crux eſt humilium invicta tuitio, ſuperborum abiectio, Victoria Chriſti, & perditio Diaboli. *ſerm. 2. Dom. 2. Advent.*

180. *Chriſtus arte mirabili, & mundo inuſitata triumphavit de Diabolo.*

Veni ad me & dabo carnes tuas volatilibus cœli, & beſtijs terræ. &c. Hæc dicebat Goliath contemnendo David parvulum venientẽ pugnare non modo viſitato, ſed inermis, & cum ſolo baculo, & quinque lapidibus. Hoc totum fuit figura Ieſu Chriſti de Diabolo, qui contemnens infirmitatem carnis Chriſti victus eſt arte mirabili; nam cum expoſuiſſet carnes ſuas volatilibus cœli, ſcilicet Iudæis perſequentibus, & beſtijs terræ, ſcilicet Gentilibus qui crucifixerunt Chriſtum, & dum autem Diabolus credebat carnes Chriſti devorandas eſſe, ecce quod Chriſtus carne à Diabolo contempta diabolum ſtravit, invadens eum baculo Crucis, & quinque vulneribus in corpore ſuo ſuſceptis. *ſerm. 9. in Nativ. & opuſ. Myſt. Theolog. c. 2. p. 2.*

181. *In Virtute nominis Ieſu anima triumphat de Diabolo.*

Tu venis ad me cum gladio & haſta, & clipeo: ego autem ad te in nomine Domini exercituum Iſrael. Hoc dixit David ad Goliath: ſed quodnam eſt hoc nomen Domini exercituum Iſraël, tam virtuoſum, vt reddat hominem invincibilem? Hoc eſt nomen Ieſus, in cuius virtute, conſequimur veniam, gratiam, & gloriam, & præcipue ſecurè victoriam contra Goliath, ſcilicet Diabolum, cuius gladius eſt tentatio carnalis; has tẽtationes vincit ſpiritualis clypeus, ſub quo ſe abſcondit, eſt ſimulatio boni ſub cuius ſpecie decipit; Per quod datur intelligentia, quod invocatione nominis Ieſu, dæmones nobis ſubijciuntur; & vincuntur totaliter, ac perfectè. *ſer. 4. in Circumciſione Domini.* Sed quid ſignificat, quod quinque lapides limpidiſſimi ad invocationem Ieſus adduntur? ſignificant autem virtutem plagarum Chriſti; baculus autem virtutem Crucis, quæ omnia continentur in invocatione huius ſanctiſſimi nominis. *ibidem.*

182. *Mirabiles effectus nominis Ieſu enarrantur.*

Tu venis ad me cum gladio, &c. ego autem in nomine Domini exercituum. Sed qua promiſſione ad pugnam tam periculoſam procedis ô David? non alia niſi in virtute nominis Ieſu: Vide quam mirabiles effectus, & virtutes continet hoc nomen; quia hoc nomen fuit ab æterno conſecratum, ab antiquis præfiguratum, à Prophetis deſideratum, à ſanctis Patribus prophetatum, à Deo nominatum; ab Angelo prænuntiatum, à B. Virgine prædicatum ſanctum, ab Apoſtolis magnificatum, à Sanctis Virginibus prægoſtatum; ab omnibus ſanctis exaltatum. In hoc nomine ſunt quinque literæ quaſi quinque lapides pretioſiſſimi, I. E. S. V. S, per quas ſignificatur, quod in invocatione huius nominis habetur, iucunditas mærentium, æternitas viventium, ſanitas languentium, vbertas egentiũ, & ſatietas eſurientium: in hoc nomine continetur natura divina, & humana Chriſti: hoc nomen ex ſe habet virtutem; ſalvat enim à peccato à Diabo-

lo, & ab inferno. *op.Comp.Theolog.l.4 c.12.& Vid. op.medit.vita Chriſti, cap.*100.

183. *In nominis Ieſu virtute omne genu flectitur,&c. Dæmones fugantur.*

Ego venio in nomine Domini exercituum. Vide quomodò in nomine Ieſu eſt devictio triumphalis omnium poteſtatum adverſantium;& ideò omnis ſpiritus ſubjiciendus eſt huic nomini: nempe cæleſtis, terreſtris, & infernalis: ergo ab omnibus invocandum eſt. *In Ioan.collat.*65*.& op.de quinq. ſolemnit.&c.*

184. *Confidentia in Deo cum humilitate triumphat de inimicis noſtris.*

Tu venis,&c.ego verò in nomine Domini,&c. Vide qualibus armis ad pugnam acceſſit David contra Goliath, nempe armis confidentiæ firmæ in Deum cum humilitate: hæc enim contra quamlibet vim ſecurè pugnat. *op de pugna virtutum; cap.*9.*& ſer.*2.*de uno Confeſſore, & ſer.*3.*de uno Martyre. Ego verò in nomine Domini.* Quaſi dicat; Non diffido intuitu meæ fragilitatis imò confido in Domino, conſideratione divinæ virtutis, potentiæ, & clementiæ, quia qui incepit in me bonum propoſitum; tantum opus bonum perficiet. *ſerm.*3. *Dom.*23. *poſt Pentec.& ſer.*3.*de uno martyre,&c.*

185. *Eccleſia triumphat de hæreticis, & inimicis, mediantibus Doctoribus, & Prædicatoribus.*

Prævaluitque David adverſus Philiſthæum,in funda, & lapide. Cur de funda fit hic mentio? Si ſolo jactu lapidis triumphavit: myſticè hic agitur de triumpho Eccleſiæ contra hæreticos, & perſecutores; nam ſicut ex funda exeunt lapides; ſic ex Eccleſia Doctores, & Prædicatores, quibus mediis, proſtrantur hoſtes, & ſicut exeunt lapides ex funda in gyrum miſſa: Sic & Eccleſia per gyrum temporum ſemper emittit, omnibus temporibus ſuos miniſtros ad præliandum contra hoſtes. *Pſalm.*143.

186. *Anima ſi vult triumphare tuto de hoſtibus, debet eſſe feſtina in obediendo, & pugnando contra vitia.*

Cucurrit David & ſtetit ſuper eum, & tulit Goliath gladium, & interfecit eum. Vide ſeduilitatem & artem Davidis, cognovit autem quod complementum hujus victoriæ conſiſtebat in feſtinantia; ideò dicitur cucurrit,&c. Per hoc edocetur homo, quod obedientia feſtina eſt, quæ reportat triumphum. *Pſalm.*118.*c.*2.*v.*16.

187. *Perfectus propugnator hoſtium armis ipſorum utitur ad triumphum.*

Cucurrit, & ſtetit ſuper eum, & gladio Goliath interfecit eum. Vide etiam, quod non eſt contentus David proſternere ad terram hoſtem, & ſuper ipſum inſurgere, ſed etiam ejuſdem armis ipſum confodere: Sic, & quilibet vult perfectum triumphum reportare, non ſolùm armis propriis, ſed & artem addendo arti, armis eorundem inimicorum, in ipſos inſurgere, & ſubjugare, ne ſeipſum permittat, tam vili Domino ſubjugare, & à Ieſu Chriſto ſeparati. *op. Myſt.Theol. cap.*2. *p.*2. Hinc Ieſus Chriſtus uſus eſt ad triumphum ligno Crucis, quo Diabolus uſus eſt, ad decipiendum hominem. Sicque veluti alter David, gladio Diaboli uſus eſt, ad ipſum proſternendum. *In Ioan.collat.*83.*& op.Comp. Theolog.l.*4.*cap.*21.*Sic & Gloſſa moralis*: Quod verò armis ipſius Diaboli poſſit homo de ipſo Dæmone triumphare, patet, ut per ictos ſuperbiæ, avaritiæ, luxuriæ, &c. tentatur: retorquendo hos ictus in ipſum ſeque humiliando, & reſiſtendo ſecure triumphat, &c.

CAPUT XVIII.

188. *Qualis ſit amicitia bona, & qualis mala.*

Anima Ionathæ conglutinata eſt animæ David Nota hoc verbum (*conglutinata eſt,*) per quod ſignificatur vinculum ſtrictiſſimæ amicitiæ inter homines: ſed tamen advertendum, quòd eſt amicitia malorum cum malis, & hæc ſimpliciter eſt mala, eſtque illa, qua Herodes, & Pilatus facti ſunt amici ad invicem contra Chriſtum: Alia eſt amicitia bonorum cum bonis, & talis fuit inter Ionatham, & David: hæc enim auget bonitatem ſe rectè amantium, ſibi invicem bona propria communicantium, & mutuò ſe docendo exemplis, ſuffragiis adjuvando, ad perfectionem perveniunt. *ſer.*10.*de Apoſtolis.*

189. *Invidia peſſimum omnium malorum.*

Non rectis ergo oculis Saul aſpiciebat David à die illo. Sed à quo die? nempe à die, in quo à filiis Iſrael recognita fuit victoria hoſtium ex virtute David, unde canebant, *Saul percuſſit mille, & David decem millia*: Et hoc fuit, quia Saul invidebat ipſi David, quia oculis invidi odioſa eſt lux: *in Sapien. cap.* 2. Vide ergo quàm grande malum eſt invidia, quæ ſicut dicitur de igne Græco, qui in aqua magis exardeſcit, ſic invidia in aqua gratiarum fortius exardeſcit: unde deberet extingui, & ideò dicitur fera peſſima inter omnia vitia, quia cætera uni tantùm opponuntur virtuti: at invidia opponitur omni bono, & virtuti, & reddit hominem crudelem, & infeliciſſimum. *opuſcul. Diæt.ſal.titul.* 1.*cap.* 4. Non eſt igitur mirum, ſi Saul ex invidia malè aſpiceret David, à quo tot beneficia receperat.

190. *Chriſti vulnus latens eſt habitaculum ſacrum nobis à perfidia Iudæorum præparatum.*

Saul miſit lanceam putans poſſe confodere David cum pariete, &c. Ecce quomodò caſſo vulnere in parietem foramen fecit, &c. Idque fuit figura populi Iudaici, qui putans poſſe occidere Chriſtum, foramen fecit in petra, ſcilicet in pectore humanitatis, & nolens, ſic diſponente divina Miſericordia nobis habitaculum columbinum præparavit. *opuſcul. lignum vitæ titul. Ieſus translanceatus.*

191. *Vera*

191. *Vera prudentia ſupernaturalis oritur ex humilitate : imprudentia ex ſuperbia.*

In omnibus David prudenter ſe habebat , & Dominus erat cum illo. Vide quales effectus humilitatis David , quia enim erat humilis , & charus Deo , idcò Deo dirigente prudenter ſe io omnibus gerebat : unde ſuperbus non poteſt habere veram prudentiam. *In Luc. cap. 6. verſ.* 14. Sed hic attende : Prudentia habet iſtos gradus : primus eſt dirigere ad rationis normam , quæ cogitat ; & quæ agit , ita ut nihil præter rectum facit , vel vult , & dicitor virtus politica, ſecundus eſt mundum divinorum contemplatione deſpicere , & dicitur virtus purgatoria ; tertius eſt ſolùm divina intueri , & dicitur virtus purgati animi ; hancque perfectè habuit David. *opuſcul. de quatuor virtut. Cardinal.*

CAPUT XIX.

192. *Aliquando licet juſtis ad tempus fugere perſecutiones , & perſequutores.*

Depoſuit David Michol per feneſtram , porrò ille abiit , & aufugit , & ſalvatus eſt. Vide quomodò viris juſtis, exemplo Chriſti , licèt aliquando evitare , & fugere perſequutiones, nempe cum vident hoc magis expedire ſaluti publicæ. *in Luc. cap.* 21. *verſ.* 21.

193. *Involuti in vinculis peccatorum debent fugere per feneſtram pœnitentiæ.*

Depoſuit eum per feneſtram ; porrò ille abiit , & ſalvatus eſt , &c. Cur per feneſtram , & non per oſtium voluit demitti ? per feneſtram , quia alius modus ei non ſupererat aufugiendi ; per hocque ſignificatur , quòd qui vinculis peccatorum irretitus eſt , vel qui ab hoſtibus ſuis eſt circundatus, alius modus ei non ſupereſt aufugiendi , niſi per feneſtram pœnitentiæ ; & quia hæc feneſtra multis videtur nimis arcta , ut eſt uſurario , & raptori alienorum bonorum reſtitutio, hinc non valent evadere capturam inimicorum. *ſermon. 6. Domin. infrà oct. Epiphan.*

CAPUT XX.

194. *Amans ardenter exiſtimat impoſſibile poſſibile, & poſſibile impoſſibile.*

Abſit non morieris , &c. Hoc dixit Ionathas Davidi , quem ardenter amabat ; ſicut etiam Petrus dixit Chriſto , abſit hoc, non morieris : hoc enim eſt proprium ardenter amantium putare impoſſibile id quod eſt poſſibile,ſed non vellent:& è contra poſſibile impoſſibile quod amant & vellent. *ſerm.*1. *in Cathedra S.Petri.*

195. *Chriſtus voluit ſe aliquando prudenter occultare ad exemplum noſtrum.*

Dimitte me (ait David Ionathæ) ut abſcondar in agro uſque ad veſperam tertiæ diei , &c. Quarè uſque ad veſperam tertiæ diei , & non potius quartæ ? quia id fuit figura Ieſu Chriſti , qui voluit ſe occultare uſque ad reſurrectionem, ut daret nobis exemplum magis humiliter nos occultandi, quàm impudenter oſtentare noſtram virtutem. *in Luc.cap.4.verſ.*42.

196. *Ad deſertum Religionis debet homo vocatus ſecedere , & à mundo ſe alienare.*

Dimitte me , ut abſcondar in agro uſque ad veſperam , &c.. Nota , quòd homo hoc debet dicere Mundo, quando vocatur à Deo per tribulationes, & inſpirationes : dimitte me , ut abſcondar , ſcilicet io deſerto Religionis , paupertatis , & perfectionis uſque ad veſperam , ſcilicet uſque ad mortem , ut abſcondar à perſequutionibus Diaboli, Mundi , & carnis , &c. *in Luc. cap.*4. *verſ* 42. O Felix fuga , quæ parit nobis victoriam , & triumphum de hoſtibus!

197. *Sagittæ vulnerantes cor ſunt timor , dolor, & amor , contra ſagittas Diaboli.*

Tres ſagittas mittam juxta lapidem ; quaſi exercens me ad ſignum. Hoc fuit ſignum , quod Ionathas dedit Davidi , quòd redierat io gratiam Patris , ſcilicet ſagittæ iotra ſe , ſcilicet juxta David erant, &c. Sed cur tres ſagittæ ? Myſticè Ionathas ſignificat Chriſtum , qui tres ſagittas igneas mittit in ſuos , quibus inſtinctu , & miſſione Spiritus Sancti vulnerat ſuos , & attrahit ad ſuam amicitiam , ſuntque timor, dolor , & amor ; timor pœnam, dolor culpam, & amor gratiam , & gloriam reſpicit : quæ ſagittæ ſunt contra ſagittas Diaboli , quas mediante lingua immittit in ſuos.*ſer.7. in Pentecoſt.*

198. *Timoris Domini origo eſt conſideratio potentiæ, & ſapientiæ, & juſtitiæ Dei.*

*Tres ſagittas mittam iuxta lapidem, &c.*Cur tres ſagittas , & non quatuor ? Nota , quòd per ſagittam vulnerantem cor , ſignificatur timor Domini; dicitur autem (trinus,) quia timor Domini reſpicit trium perſonarum divinarum potentiam inſuperabilem, ſapientiam inſcrutabilem , & juſtitiam indeclinabilem , quæ rectè conſideratæ timorem Domini io anima imprimunt. *ſer.3.Dom.Trinit.*

199. *Homo adjutus gratia Chriſti ſurgit à ſtatu peccati , & eximit ſe à tyrannide Diaboli.*

Surrexit David,& fugit à facie Saul. Nota,quod Saul interpretatur (abutens,) & ſignificat Diabolum, qui abutitur creaturis Dei, de cujus poteſtate David , ſcilicet fidelis per auxilium virtutis Chriſti ſurgit fugiens ab ejus fraudibus. *ſer.4. Dom.*18. *poſt Pentec.& ſer.*1.*Dom. infrà octavam Nativit.* Si vis ergo ſecurus eſſe à poteſtate,& tyrannide Diaboli,per orationem recurre ad divinum auxilium.

CAPVT

CAPVT XXI.

200. *Iuſtus inter malos dicitur ſolus.*

Solus dicitur, qui non habet ſocietatem proportionatam ſtatui: Sic Abimelech dixit Davidi, *quarè tu ſolus es*, licet haberet ſecum pueros, & ſervos. *in Luc. cap.6. verſ.* 3. Sic etiam ſolus dicitur qui inter malos bonus eſt: ô beata ſulitudo, quæ poteſt haberi etiam in frequentia populorum.

201. *Verba Sacra Scriptura ſunt panes reficientes animam.*

Si quid habes ad manum, vel quinque panes da mihi. Cur David petit à Sacerdote quinque panes, & non ſex? quinque panes ſunt libri legales Sacræ Scripturæ; vel verba Doctrinæ divinæ, quæ his quinque verbis comprehenditur, ſcilicet, Crede, fuge, age, time, appete; Crede in Deum; fuge vitium; age bonum; time ſupplicium; appete præmium, hi panes ſunt neceſſarij ad cibandam animam ſpiritualiter. *ſermon.* 3. *Domin.* 4. *quadrageſima.* Ne igitur fame moriaris, recurre ad Sacerdotem, & Prædicatorem, ut cibet animam tuam his panibus; hi ſunt panes, quos populo debet diſtribuere concionator, & Sacerdos.

202. *Quinque partes pœnitentia ſunt panes reficientes animam.*

Da mibi quinque panes. Hic eſt verus fidelis, qui fugiens Mundum, Diabolum, & peccatum petit à Deo quinque panes; ſcilicet partes pœnitentiæ, quæ ſunt contritio, confeſſio, oratio; jejunium, & eleemoſyna, quæ à Chriſto miniſtrantur vero pœnitenti. *ſer.3.Dom.4.quadrag.*

203. *Diſciplina, & continentia chriſtiana reficit animam.*

Da mibi quinque panes. Nota iſti panes erant hordeacei: qui ſignificant rigorem diſciplinæ, & continentiæ quinque ſenſus ab illicitis cohibentis; talique continentia anima paſcitur, & tanquam panibus confortatur; ô qualis refectio cauſatur à mortificatione ſenſuum! *ſermon.3.domin.4. quadrageſima.*

204. *Quinque vulnera Chriſti ſunt quinque panes reficientes animam.*

Da mibi quinque panes, &c. Nota hic eſt fidelis, qui à Chriſto petit hos panes, & quoſnam? Panes quinque ſunt vulnera Chriſti, qui multum reficiunt animam devotam, qui ſunt hordeacei per compaſſionem, & melliti per devotionem: unde dicit anima: da mihi, &c. ſcilicet liceat mihi per has rimas ſugere mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo: & de his panibus liceat mihi colligere fragmenta. *ſerm.3.dom.4.quadrageſima.*

205. *Doctrina Sacra Scriptura ſuperat quamcumque aliam.*

Da mibi quinque panes, &c. Per hos panes ſignificantur ſolida documenta Sacræ Scripturæ, ut dictum eſt: ſed cur nomine panis, & non alterius obſonij ſignificantur? quia in cæteris cibis vincit panis utilitas, tum ratione fundamentalis principalitatis inter alimenta, tum ratione ſuæ appetibilitatis, tum ratione ſuæ efficacis virtutis ad alendum, & ideò pan Græcè dicitur omne Latinè, ideſt omnis eſca, ſeu omne bonum. *in Ioan.collat.* 30. Verbum igitur divinum eſt omne bonum, nec aliud poteſt ei æquiparari, & ſine illo nihil boni poteſt habere.

206. *Multiplex panis ſpiritualis proponitur anima à Pradicatoribus.*

Da mibi quinque panes, &c. Nota quòd primus panis ſpiritualiter reficiens animam eſt refectio pœnitentiæ: ſecundus eſt ſalutaris doctrina, verbumque Dei: tertius eſt juſtitia delectans, ſcilicet opera bona; quartus eſt charitas confortans; quintus eſt cælica conſolatio; de his omnibus debet doctor prædicare, ſed ut ea diſtribuat audientibus, debet priùs ipſe habere, ſcilicet opere adimplere. *In Ioan.collat.*30.

207. *Quanam munditia exigatur in miniſtris Altaris.*

Si mundi ſunt pueri à mulieribus manducent. Vide qualem munditiam exigebat Sacerdos legalis in pueris David, ut poſſent manducare panem ſacratum: per hoc datur intelligi, quòd ſubditi, ſcilicet miniſtri Altaris debent eſſe mundi ſicut pueri, munditia ſcilicet cordis, oris, & corporis: mundos enim, & immaculatos ſubditos, & miniſtros requirit Dominus, ſimiliter & Prælatos. *op. Eccleſ. Hier.p.3.cap.2. & in Luc. cap.*18.*verſ.*16. Væ igitur impuris Sacerdotibus, qui anima immunda audent accedere ad Altare.

208. *Quanam munditia exigatur in accedentibus ad Euchariſtiam conficiendam, & ſumendam.*

Si mundi ſunt pueri, & maximè à mulieribus, &c. Nota, quòd ſi Sacerdos legalis exigebat à manducare volentibus panem ſanctum, non ſolum continentiam à carnis illecebris, ſed & omnem munditiam, multò magis hæc requiritur in Sacerdotibus Evangelicis; ideò his verbis datur nobis intelligentia quali munditia debent eſſe ornati Sacerdotes, & Miniſtri Altaris, aliique accedentes ad eſum Euchariſtiæ: Exigit enim Deus munditiam cordis, oris, corporis, & maximè à carnis illecebris, non enim habitat Chriſtus in anima malevola, & in corpore ſubdito peccatis; item & munditiam paramentorum Altaris, & ſacrorum vaſorum, ut cum honore, & omni diligentia tractetur ille, qui eſt Angelis tremebundus; ſed heu quot ſunt hodie Sacerdotes miſeri, & ſuæ ſalutis improvidi, item & chriſtiani, qui corpus Chriſti in altari veluti pecudum carnes manducant, & involuti, & contaminati abominationibus, de quibus fas non eſt dicere, ſceleratis manibus, & pollutis labiis contingere non verentur, & oſculari filium Dei, & Mariæ

Virginis

ſacrificiom ſuſcipit Deus audeo dicere, mendax eſt, & ſocios peccatrorum: Inſuper quod deterius eſt, ad rantam quidem pervenerunt iſtis diebus perverſitatem, & ſtultitiam, vt putent infeliciſſimi ſua ſcelera, & immuoditias peccatorum, quæ quotidie reiterare proponunt, abſque pœnitentia, & confeſſiooe, per ſacram Communionem quotidie celebrantes, expiare: tales non ſuot Sacerdotes, ſed ſacrilegi, non Chriſtiani, ſed hæretici. *op. de præparatione ad Miſſam cap.* 4.

209. *Voluntas cum à peccato iuſtificatur, fit Deifica.*

Porrò via hæc polluta eſt, ſed & ipſa hodie in vaſis ſanctificabitur. Nota, quod de pueris loquens Sacerdos dixit, viam ipſorum eſſe pollutam, ſcilicet quia erant laici, nec poterant comedere de pane ſanctificato iuxta legem: tamen neceſſitate vrgente, ne fame perirent eis datus eſt; myſticè via polluta eſt voluntas per peccatum à Diabolo poſſeſſa, quando iuſtificatur per pœnitentiam, Deifica, & ſancta fit per adventum gratiæ ſanctificantis. *Pſal.* 118. *cap.* 8. *v.* 16.

210. *Immunditia corporis qualis impediat Communionem.*

Porrò ſi pueri ſunt mundi, maximè à mulieribus, &c. Nota quod requiritur munditia omnimoda, ſed maximè à mulieribus, ſcilicet à carnalitatibus ad recipiendum panem Eucbariſticum; hæc enim præcipuè debet haberi à communicante: vnde ſi pollutio corporis eſt cum conſenſu vel culpa, hæc impedire debet Communionem: ſi eſt ſine culpa, tunc aliquando ſanum eſt conſilium abſtinere, aliquando verò excuſatur. *op. de præparatione ad Miſſam, & l.* 4. *d.* 12. *p.* 2. *art.* 2. *q.* 3.

211. *Neceſſitas non habet legem.*

Dedit ſanctificatum panem &c. Vide, quòd licet lex prohiberet, vt laici non manducarent ex panibus ſacratis, tamen hac non obſtante Sacerdos eos dedit Davidi, & pueris eius, quia erant poſiti in neceſſitate, nec aliud habebant ad manducandum, quia vbi neceſſitas adeſt, ſæpe quis excuſatur à legis obſervantia. *in Luc. cap.* 6. *v.* 4.

212. *Chriſtus figuratus in David, dum ſe ſtultum finxit apud Regem Achis.*

Collabebatur inter manus eorum &c. Sic Chriſtus per impulſum alaparum collabebatur inter manus perſequeotium, ligatuſque fuit violenter ab eis, deſſuebantque ſalivæ in barbam, quando ſputis in facie maculatus fuit. *ſerm.* 1. 2. *&* 3. *in Paraſceve.* Vnde ſicut ſtultus Chriſtus reputatus eſt &c. *in Sap. cap.* 5.

213. *Simulatio alia licita, alia illicita.*

David ſe ſimulavit inſanum coram Achis &c. Nota quod ſimulatio alia eſt licita, vt hic, quæ fit timore cadente in conſtantem virum: alia illicita, quæ fit intentione decipiendi alios. *lib.* 4. *d.* 38. *dub.* 5.

CAPUT XXII.

214. *Exercentis vitam activam, ſimul & contemplativam ſublimitas.*

Quis ſicut David fidelis egrediens, & ingrediens ad imperium regis? Ita Sacerdos loquebatur Saoli de Davide, qui figurabat virum ſe exercentem in vita activa, & contemplativa iuxta imperium ſuperioris: promptus enim eſt ad egrediendum ad vitam activam, & ad ingrediendum in contemplativam; de tali igitur dicitur, quis ita fidelis; hic enim eſt ſtatus perfectior vtroque ſumpto ſeiunctim. *op. meditat. vitæ Chriſti c.* 57.

CAPVT XXIII.

215. In dubijs conſulendus eſt in oratione Dominus Deus tamquam verus doctor: ſic fecit David, dum morabatur in Civitate Ceilæ dubitans de fidelitate civium, tunc enim confugit ad Dominum dicens, *Domine Deus indica ſervo tuo &c. Pſal.* 118. *c.* 10. *v.* 7. In dubijs igitur, & difficultatibus occurrentibus confugiendum ad orationem tamquam ad oraculum veriſſimum.

216. *Volens ingredi religionem debet eligere perfectiorem, & obſervantiorem.*

Morabatur David in deſerto, in locis firmiſſimis, manſitque in monte ſolitudinis: Vide quantis cautelis vſus eſt David, vt evitaret violentiam Saulis: ſe reduxit in deſerto in locis firmiſſimis, & in monte ſolitudinis: daturque intelligentia, quòd qui vult eſſe ſecurus ab inſidijs Diaboli, debet ad imitationem Chriſti ſe conferre ad religionem altiſſimæ perfectionis, figuratam per deſertum, & montem ſolitudinis. *in Luc. cap.* 4. *v.* 42.

217. *Mundi felicitates apparentes ſunt, & vanæ.*

Ziphæi dixerunt Sauli, noſtrum erit, vt tradamus David in manu tua. Nota, quod cum myſterio maximo dicitur, quod David traditus fuit à Ziphæis: Ziphæi enim interpretatur, quaſi florentes, & ideò ſignificant mundanos, & Ziph florens ſignificat mundum florentem, & ſicut in flore eſt pulchritudo, ſpes, & delectatio, ſic in mundana proſperitate eſt pulchritudo, ſpes, & delectatio, quæ vt flos citò evaneſcunt, & mundanos decipiunt. *in Pſ.* 53. *&* 27.

218. *Compaſſio miſerorum eſt Deo chara, & ab ipſo benedicta.*

Benedicti vos à Domino, quia doluiſtis vicem meã. Hæc verba dixit Saul Ziphæis compatientibus infelicitatibus ſuis: & licet ea malo animo protulerit, tamen à Deo diriguntur compatientibus proximo exiſtenti in infirmitate, & tribulatione: ſolatium enim eſt miſeris grande, cum vident alios ſibi compati, & ad reparationis ſuæ ſtudium fideliter cooperari. *op. de ſex alis ſeraph. c.* 4. Compaſſio autem fraterna effectus eſt charitatis, & facit hominem membrum Chriſti, & hæc habet pietatem in corde, erogationem in facultatibus, ſolicitudinem in neceſſitate, & protectionem

FFf ab

Digitized by Google

ab hoſtibus ; qui hæc oon exercet , membrom ooo eſt Chriſti. *Pſal.*118.*v.*123. *& ſerm.*2. *de pluribus Confeſſoribus.*

219. *Sacra Scripturæ arcana qualiter perquirenda , & conſideranda.*

Diligentius præparate , curioſius agite , & conſiderate locum vbi ſit pes eius , vel quis viderit eum ibi. Nota hæc verba dixit Ziphæis Saul , vt perquirereot David , ſed malo aoimo , & crudeli; ideò oon. ipſum invenerunt : At è contra in his verbis traditur modus , quo arcana Scripturæ debeant inveſtigari , vt inveniatur Chriſtus , debet enim bomo præparare ratiooem figuræ latitantis in Scriptura Sacra , conſiderare pedem litteræ , & continuo ſtudio ſe applicare Sacræ Scripturæ , vt figura cooformetur litteræ , & è converſo ; & inde eruere myſteria eiuſdem , quæ tamen à Domioo in oratione debemua petere. *Pſal.*118.*cap.*2.*v.*2.

220. *Mali ſemper inſurgunt in bonos, ipſoſque ſemper in numero ſuperant.*

Porrò Saul , & viri eius in modum corona cingebant David , & viros eius , vt caperent eos. Vide quomodò mali ſemper in numero ſuperant bonos , & eos perſequuotur, ſicut Saul David, quod & magis eveniet tempore Antichriſti , qui cum exercitibus inſurget contra Eccleſiaſticaio pacem. *in Luc.cap.*21.*v.*20.

CAPUT XXIV.

221. *Qualis fueris cum proximo , talis erit tibi Dominus.*

Propitius ſit mihi Dominus , vt non mittam manum meam in Chriſtum Domini &c. David cum circumdatus eſſet à Saul, & exercitu eios, potuit occidere perſequutorem , ſed ob exercitium charitatis ſuæ oon eſt auſus id facere voleos potius remittere vindictam ad Dominum Deum , ſed hic nota , quod volens parere ioimico præmiſit hæc verba : *propitius ſit mihi Dominus* ; vt daret iotelligi, quod maxima eſt miſericordia Dei , quando tribuit alicui gratiam parcendi proximis , quia multo propitior erit ei Deus , dum pepercerit: vnuſqoiſque enim talem indulgentiã accepturus eſt à Deo, qualem impenderit proximo; io quo David dedit nobis maximum exemplum ad imitationem , & maximè dum pepercit homioi iniuſte perſequenti ſe , & noo timenti Deum, nec homines, remittendo vindictam ipſi Deo. *ſ.*2.*Dom.*10. *poſt penteeoſt.& ſer.*18.*Hexaem.& op.de pugna virtutum.c.*6.

222. *Vera humilitas eſt in corde, ore, & opere.*

Quem perſequeris ò Rex ? canem mortuum , & pulicem vnum. Vide qualem humilitatem gerebat David in corde , dum ſe humilians coram inimico fatetur ſe canem mortuum , & pulicem , ideſt nullius valoris : vt videas quod humilis verus, humiliat ſe corde , ore, & opere , ore ſe vilem reputando , & ab alijs talis cupit reputari, ore non ſolum ſilendo, ſed & loquendo humiliter ; item in opere ſubmittendo ſe omnibus. *ſer.*3.*Dom.*16. *poſt pentecoſt.& op.de gradibus virtut.c.*9.*& de pugna vitiorum.c.*9.

CAPUT XXV.

223. *Per peccatum Adæ omnis homo cecidit in ſervitutem.*

Hodie increverunt ſervi , qui fugiunt Dominos ſuos. Nota hæc dixit Nabal de David, & viris eius; ſed tameo hoc verificatum eſt in peccato , quo Adam cecidit ab amicitia Divina, tunc enim omnes homines cecideruot in ſervitutem; dum pars inferior dominata eſt ſuperiori, & ſenſitiva rationi. *Pſal.*118.*cap.*6.*v.*4.

224. *Non ſufficit in Religione à malis ſe abſtinere ſed requiritur ſtudium virtutum.*

Homines iſti ſatis boni ſunt , & non moleſti &c. Hoc dictum eſt de David , & ſuis ſeqoacibus; ſed advertendum , quod ſimili modo poteſt dici de religioſis illis , qui in religione malum non faciuot , nec tamen in bonis operibus ſe ſtudioſe exercent ; vt ſunt qui quietè, & pacifice cum alijs vivunt, nullum offendentes, nec pravo opere ſcandalizantes, de quibus communiter dicitur; Iſti homines ſatis boni ſunt, & non moleſti : ſed tamen hoc non ſufficit in religione, nam requiritur , vt in ſtudio virtutum ſe exerceaot ; nam etiam & pueri baptizati eodem modo boni iudicantur; nam religio eſt ſchola virtutum, in qua non ſufficit ſe abſtinere à malis , ſed etiam exigitur exercitium ſtudioſum virtutum. *op de ſex alis Seraph. cap.*3.

225. *Prælato quàm ſit neceſſaria patientia, & quàm noxia ſit impatientia.*

Ipſe eſt filius Belial , ita vt nemo poſſit ei loqui &c. Hoc dictum eſt de Nabal , de quo etiam dicitur *ibidem v.*3. quòd erat vir durus , peſſimus, & malitioſus : figurabatque Prælatum impatientem , qui per impatientiam ſubditos ſcandalizat, redditur ſubditis , & alijs contemptibilis, exoſus, & horrendus , provocat alios ad impatientiam; item non audeot ei ſubditi ſuam neceſſitatem aperire , replet domum murmure , & rancore, teneros mente fugat , & puſillanimes facit, & nemo eum aodet monere de his, quæ forent emẽdanda; ô grande malũ eſt hoc vitium in Prælatis. Et ideò bonus Prælatos è contra modeſte , & benigne ad ſingula reſpoodeat, & imperum fervoris reprimat, ne io voce , aut vultu, ſeu motibus impatientiam oſteodat ; tunc enim magis per patientiam proficit, & tandem devincit , quos impetuosè agendo amplius provocaret: vix eoim commotio commotione ſedatur, & vitium vitio non ſanatur : impatientiaque Prælati confundit , quæ promovere poterat bona ; vtinam hæc adverterent, & obſervareot Prælati. *op.de ſex alis ſeraph.cap.*5.

226. *Chriſtus eſt dux noſter in deſerto huius Mundi, ſic & Prælatus.*

Cum Dominus conſtituerit te ducem populi &c. Nota quòd Abigail volens perſuadere David ne occideret Nabal virum ſuom, vel aliud malum inferret , prudenter ei propoſuit , quod Deus cooſti

Google

conſtituerat eum ducem 'populi' ſui, & optimè: nam proprium eſt ducis ſpiritualis, ſicut fuit Chriſtus, dirigere in pugnam ſubditos contra hoſtes, & eos per deſertum protegere ab æſtu vitiorum, & illuminare contra tenebras errorum, ſicut columna nubis: Idem & ſuo modo debet dici de Sacerdotibus, & Prælatis. *Pſal. 118. v. 49. & ſer. 1. Epiph.*

227. *In Maria figurata in Abigail completa eſt omnis benedictio creaturarum.*

Benedictum eloquium tuum, & benedicta tu, quæ prohibuiſti me hodie, ne irem ad ſanguinem, Hæc dixit David ad Abigail; quæ verba à Deo directa ſunt in figura ad Beatam Virginem, in qua omnis benedictio creaturarum completa eſt, & propter quam omnis maledictio ſublata eſt propter vniverſale remedium mundo allatum. *in Luc. c. 1. v. 28. & 42.*

228. *Maria placabilem, & placatum reddidit Deum prius iratum peccatoribus.*

Benedictum eloquium tuum, & benedicta tu, quæ prohibuiſti me, ne irem hodie ad ſanguinem, & vlciſcerer me manu mea ſcilicet occidendo Nabal. Pulcherrima eſt hæc figura de eo, quod fecit Beata Virgo cum Deo prius irato contra Nabal, ſcilicet Nabal interpretatur ſtultus, ſcilicet contra peccatorem: omnis enim peccator eſt ſtultus, offendens Deum; benedicta ergo dicitur Maria propter multitudinem miſericordiæ, ſuæ, quia per eam Deus homini placabilis eſt, & reconciliatus eſt; & ſicut Abigail verbis, & muneribus placavit David, ſic Maria Dominum precibus, & meritis: ipſa enim manum gladio Domini pro nobis objicit, & è manibus Dei ſurripit. *op. ſpeculum Beatæ Virginis lect. 14. & 15.*

229. *In Maria Deus exultat, & Maria in Deo, & Beati in Maria.*

Benedicta tu à Domino ô Abigail &c. Nota, quod Abigail interpretatur patris exultatio; Cur Beata Virgo figuratur in nomine ſignificante Patris exultationem? quia fuit Patris Æterni exultatio, & activa, & paſſiva: ô quanta Patris Cæleſtis in Maria, & Mariæ in Patre Cæleſti fuit exultatio, & Beatorum in Maria, quibus eſt eloquium, & viſitatio Mariæ iucundiſſima. *op. Pſalt. lect. 14. & Pſalm. 118. capite 8. verſ. 4.* Glorioſum igitur eſt gloriæ Mariæ privilegium, quod quidquid poſt Deum pulchrius, quidquid dulcius, quidquid iucundius in gloria eſt, hoc Maria, hoc in Maria, hoc per Mariam eſt, quia ſumma gloria poſt Dominum Mariam videre, ipſi adhærere &c. *op. ſpeculum Beatæ Virginis lect. 6.*

230. *Maria Benedicta in ore, corde, & opere.*

Benedictum eloquium tuum: benedicta tu, quæ prohibuiſti me, ne irem in ſanguinem &c. Nota, quod hic triplex benedictio in Abigail, innuitur, ſcilicet in verbis, in corde, & opere, quod propriè competit Beatæ Virgini, quæ fuit benedicta propter plenitudinem gratiarum, nempe in ore propter gratiam labiorum, in corde propter gratiam donorum, & in opere propter gratiam morum; quidquid igitur in Maria eſt, totum puritas, & ſimplicitas, totum gratia, & veritas, totum miſericordia, & iuſtitia. *op. ſpeculum B. Virgin. lect. 14.*

231. *Mariæ Virginis verba quàm ſancta, quàm fructuoſa.*

Benedictum eloquium tuum. Si myſtica Abigail eſt Beata Virgo, quodnam eſt hoc eloquium benedictum ipſius? Eloquium vtique Mariæ ad Deum, ad Angelos, ad homines: Nota autem quod ex Evangelio invenimus ſeptem mellifluas ſententias de mellifluis Mariæ labijs diſtillantes, & mellifluam labiorum eius gratiam indicantes: nempe tres ad Deum, duas ad Angelum, & duas ad hominem: ad Deum quando exivit in verbum gratulatorium, *Magnificat anima mea Dominum &c.* in verbum querelæ, quando Filio per triduum amiſſo dixit, *Fili quid feciſti nobis &c.* in verbum compaſſionis, quando in nuptijs dixit Filio, *Vinum non habent*: primum reprehendit ingratos, qui non ſolùm pro beneficijs divinis gratias Deo non referunt, ſed potius inſoleſcunt contra ipſum: ſecundum indevotos, qui cum dolore Ieſum non quærunt: tertium contra immiſericordes in proximum: Duo verba ad Angelum, nempe verbum caſtitatis, quando dixit, *quomodò fiet iſtud, &c.* & verbum humilitatis, quando dixit, *Ecce ancilla &c.* tunc autem vere oſtendit ſe habere mel, & lac ſub lingua ſua; Duo item verba ad hominem, ſcilicet charitatis in ſalutatione Elizabeth, & verbum inſtructionis in nuptijs, quando dixit miniſtris, *quod vtique dixerit vobis ſervate, & facite.* Plus ergo cum Deo, quam cum Angelo, & homine, locuta eſt; vnde dicitur à Deo, *benedictum eloquium tuum in orationibus tuis. op. ſpecul. B. Virg. lect. 6. & 10. & 14.*

232. *Manſuetudo Mariæ maxima ſuper omnes creaturas.*

Benedictum eloquium tuum, & benedicta tu, quæ prohibuiſti me &c. Cur primò poſuit benedictionem verborum, & poſtea benedictionem perſonæ? quia Mariæ manſuetudo expreſſa fuit per lenitatem ſuorum verborum, & quia maledicti ſunt iracundi à Deo. *in Gen. cap. 6.* ideò contra hanc maledictionem oppoſuit Spiritus Sanctus benedictionem verborum, & manſuetudinis Mariæ; non enim ſolùm ira caruit, ſed etiam iram Domini compeſcuit, & ad manſuetudinem convertit: cum autem nihil increpatorium, nihil durum in Maria fuerit, ſed plena gratia manſuetudinis, & miſericordiæ vbique inveniatur, non ceſſet, omnis anima æternæ morti obnoxia anhelare ad tantam Mariæ manſuetudinem, pro qua merito eſt benedicta. *op. ſpec. B. V. lect. 15.*

233. *In Maria ſunt poſt Chriſtum omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ &c.*

Eratque illa mulier prudentiſſima. Sic dicitur de Abigail, ſed in ordine ad Mariam: attende tamen, quòd prudentia ſpiritualis importat cognitionem omnis iuris naturalis, & ſupernaturalis ordinatam ad rectitudinem, & honeſtatem vitæ, & hinc dum appellatur Virgo

prudentiſſima, datur intelligi, quod in ea fuerunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ, nec id eſt mirum, quia Dominus fuit ſecum ſapientiſſimus, ideò ipſa cum Domino ſapientiſſima. *op. ſpeculum B. Virgin. lect. 8. & l. 3. d. 35. art. 1. quæſt. 2. corp.*

234. *Humilitas profundiſſima Mariæ exaltatur.*

Ecce famula tua ſit in ancillam, & lavet pedes ſervorum Domini mei. Hæc dixit ad David Abigail: ſed verius dictum eſt hoc à Maria, quæ cum eligitur Mater Domini, ancillam ſe profitetur Domini: imò ancillam ſervorum non ſolùm Dei, dum per Mariam quaſi tot ſervi loti ſunt, quot fideles eius ſuffragijs à peccatis mundati ſunt: ipſa enim quaſi tot ſervorum Domini pedibus aquam obtulit, quot pœnitentibus lachrymas compunctionis obtinuit. *op. Specul. B. Virgin. lect. 10.* imò non ſolùm ancillam Domini, ſed & ſervorum Diaboli ſe profitetur, dum ſervos Diaboli, ſcilicet peccatores à ſordibus peccatorum continue abluit &c. *ibidem, &c. in Luc. cap. 1. verſ. 38. & cap. 10. verſ. 42.*

235. *Mariæ verba inſtrumentaliter, & meritoriè communicarunt Spiritum Sanctum.*

Benedictum eloquium tuum. Cur benedictum dicitur eloquium Mariæ? benedictum activè, & paſſivè: nempe quia Maria Virgo erat tota benedicta per plenitudinem gratiarum, & doni maternitatis, ideò habuerunt eius verba efficaciam etiam communicandi benedictionem cæteris: hoc patuit in ſalutatione Eliſabeth, cum ad eius ſalutationem tanta virtus inerat in eius verbis, quod ad eorum pronuntiationem communicatus eſt Spiritus Sanctus prius Ioanni Baptiſtæ, & per ipſum matri ſcilicet Elizabeth: O quàm Mariæ verba efficacia. *op. meditat. vita Chriſti capite 5.*

236. *Mariæ eloquium, & verba quàm dulcia, & efficacia.*

Benedictum eloquium tuum. &c. Cur benedictum quia eius eloquia ſunt dulcia diligentibus ipſam, & ſuavia ſtillicidia gratiarum. *Pſalt. Pſ. 14.* quia lætificat nos dulcifluo ſono oris eius, & liquore roſeo perfundit corda noſtra. *Pſ. 19. & 20.* quia eius eloquium ſuſtentat animam imbecillem, & labia eius refocillant animam eſurientem. *Pſal. 106.* quia Mariæ ori, voci, verbis, & clamori Dei aures ſunt inclinatæ præſtandi largitatem. *op. Pſalt. min. quinq. 1.*

237. *Maria ſuper omnes mulieres pulcherrima.*

Erat autem Abigail ſpecioſa &c. Et quænam vnquam fuit ſpecioſior Maria; ideò à Spiritu Sancto deſponſata; pulchra inquam ſponſa, non ſolùm corpore, ſed magis conſcientia, mente, & anima. *op. ſpeculum Beatæ Virginis. lect. 10.*

238. *Humilis verus humilia officia non recuſat.*

Ecce ancilla tua, vt lavet pedes ſervorum tuorum. Vide quale ſignum humilitatis veræ, non reſpuere vilia officia. *op. diat. tit. 7. cap. 1.*

239. *Benedictio qualis fideliter ſervientium Deo.*

Benedictum eloquium tuum, benedicta tu &c. Nota hic duplicem benedictionem à David tributam Abigail; aliam externam, aliam internam, vt diſcas, quod fideliter, & humiliter ſerviens Deo benedicitur à Deo benedictione temporali in via, & æternali in patria. *ſerm. 5. de vna Virgine.*

CAPUT XXVI.

240. *Condonationis iniuriarum exemplum rarum in David habetur.*

Ne interficias eum &c. Vide quale exemplum habemus in David in condonatione iniuriarum: pluries enim potuit interficere Saul actu ipſum perſequentem ad mortem, & tamen amore Dei nunquam voluit mittere manum in Chriſtum Domini: Nota illud verbum (*in Chriſtum Domini*) quia conſiderabat Saul vt ſuum Prælatum à Deo datum, & vt membrum Dei. *Vide ſupra ad caput 24.*

241. *Qualis cum proximo, & maximè inimico fueris, talis erit tibi Deus.*

Dominus retribuet vnicuique ſecundùm iuſtitiam ſuam, & fidem: tradidit enim te Dominus hodie in manum meam, & nolui extendere manum meam in Chriſtum Domini, & ſicut magnificata eſt anima tua hodie in oculis meis, ſic magnificetur anima mea in oculis Domini, & liberet me de omni anguſtia: ait ergo Saul, benedictus tu fili mi David. Nota, quod documenta hic expoſita virtutis David plura; potuit enim occidere inimicum ſuum, nec voluit: ecce quanta virtus eius manſuetudinis, & miſericordiæ: ſecundò, quod Deus retribuet vnicuique ſecundùm opera ſua: tertiò, quod ad menſuram propitiationis noſtræ cum proximo, Deus erit nobis propitius: notatur quartò, quod etiam à Saul inimico David fuit benedictus, & laudatus; quia ad frangendam iram inimicorum maius remedium eſt ipſis parcere &c. *Vide quæ dicta ſunt ſupra ad caput 24.*

242. Reſponſio mollis frangit iram: vt patet in eloquio Abigail, quod fregit iram David, & impedivit necem viri ſui. *ſermone 17. Hexaem.*

Digitized by Google

CAPVT XXVII.

243. *Chriſtus diſceſſit à Iudæis, & tranſit ad Gentiles.*

Et ſurrexit David ipſe, & ſexcenti viri cum eo, & abiit ad Achis regem Geth. Nota, quod per hunc diſceſſum Davidis à regione Iſraelitarum ad regem Geth gentilem figuratur Chriſtus, qui fide ſua receſſit, & reliquit Judæos, & tranſit ad Gentiles. *ſic Gloſſa; & in Luc. c. 4. v. 15.*

CAPUT XXVIII.

244. *Reſuſcitatio, & converſio hypocritarum ficta.*

Qualis eſt forma ejus? mulier pythonem habens ait: Vir ſenex aſcendit amictus pallio &c. intellexit Saul quod Samuel eſſet. Nota quod Saül timens Philiſthæos, cum jam obiiſſet Samuel quæſivit à pythoniſſa, ut ſuſcitaret Samuel &c. Sic artibus ſuis diabolicis fecit comparere umbram Samuelis &c. per quod factum denotatur converſio ficta hypocritarum, qui videntur per pœnitentiam fictam ſurgere, ſed eſt vana, & falſa reſurrectio. *op. comp. Theol. l. 4. cap. 23.*

245. *Cum Deus iniquum non punit in hac vita, ſignum eſt, quod à Deo derelictus ſit.*

Quid interrogas me, cum Deus receſſerit à te, & tranſierit ad æmulum tuum? Sed in quonam cognoſcebatur iſte receſſus Dei à Saule, & acceſſus ad David? quia Saül proſperabatur, nec puniebatur in hac vita: è contra David in tribulationibus continuis vivebat: ſic enim per tribulationes evectus eſt ad regnum David, & in proſperitatibus in peccata plura incidit. *Pſalm. 26. & ſerm. 17. Hexaem.*

246. *Obedientia vera facit totaliter confidere in Deo.*

Ecce obedivit ancilla tua voci tuæ, & poſui animam meam &c. Vide: ſi mulier infidelis confidit obediendo Sauli; quomodò vir fidelis diffidet obediens Salvatori. *Pſalm. 118. cap. 7. v. 13.*

CAPVT XXIX.

247. *Perfecta bonitas in quibus conſiſtat, contrariaque ſuperbis.*

Rectus es tu, & bonus in conſpectu meo, & exitus tuus, & introitus tuus mecum eſt &c. ſed Satrapis non places &c. Hæc ſunt verba, quæ dixit Rex Achis David, dum moraretur in Achis: in quibus exprimitur in quibuſnam conſiſtat perfecta bonitas, & quomodò in curia regis non placebat Satrapis, & ſuperbis: perfectè igitur bonus eſt, qui non timet animo, non tonat verbo, non recalcitrat facto, ſed in omni re ſe ſubjicit propter Deum: ſed tamen talis bonitas non placet Satrapis, id eſt ſuperbis; ſuperbi enim, & humiles contrarij ſunt, illique ſemper perſecuti ſunt humiles, & bonos. *ſerm. de Sancto Martino.*

248. *In curia Diaboli, & mundi non admittuntur boni, qui ſunt de curia Chriſti.*

Rectus es tu, & bonus, ſed Satrapis non places &c. Cur ſi David erat tam bonus, etiam viro gentili id fatente, ſatrapis, & ſenatoribus regis non placet? quia in curia Diaboli, & concupiſcentiæ ſervatur hæc lex, ſcilicet reddere malum pro bono: in curia Chriſti redditur bonum pro malo; ideò mirum non eſt, ſi bonitas in curia Diaboli, & mundi non placet; omnes enim mali reddunt malum per legẽ injuſtitiæ pro bono tam Deo, quàm proximo; boni autem per legem juſtitiæ è contra bonum pro malo. *Pſalm. 118. cap. 10. v. 10. & op. comp. Theol. l. 3. cap. 17.*

CAPUT XXX.

249. *Qui in hac vita plorat pro Chriſto, in altera lætitiam habebit.*

Cum ergo David, & viri ejus inveniſſent Siceleg ſuccenſam igni, & uxores ſuas, & filios eductos captivos, levaverunt voces ſuas, & planxerunt, donec deficerent in eis lachrymæ. Nota hic fuit actus compaſſionis, ob quam planxerunt ſtragem civitatis: figuratur autem hic, quod dum in hoc mundo manemus, in quo non ſunt niſi ſtrages, & captivitates, plangere debemus, nec planctus unquam eſt deſerendus, ſed ſemper Chriſti mortificatio circumferenda, donec deficiant lachrymæ, & quando deficient? Cum abſterget Deus in alia vita omnem lachrymam ab oculis Sanctorum: Iſta vita enim in mundo eſt ſtatus plangendi, & cœlum eſt locus, & patria gaudendi. *in Thren. Prolog.*

250. *Conſolatio divina interna eſt panis reficiens animam, & refocillans eam in itinere hujus vitæ, ſed poſt mortificationem pro Chriſto aſſumptam.*

Invenerunt virum Ægyptium, & dederunt ei panem, & reverſus eſt ſpiritus ejus &c. Iſte ob defectum cibi trium dierum deficiebat: ſed cum David ei dediſſet cibum refocillatus eſt ſpiritus ejus &c. myſticè ſignificatur, quod in via Domini ob ariditatem ſpiritualem anima deficit; Deus autem miſericors eum ſubvenit tribuendo conſolationem ſpiritualem internam, per quam refocillatur anima, & vigoratur in itinere ſpirituali. *in Luc. c. 14. v. 16.* Hinc vide quod, qui vult conſolationem internam divinam, debet priùs crucem pœnitentiæ portare.. *op. meditat. vita Chriſti cap. 12. & ſerm. 3. de plur. mart. & ſerm. 1. de dedicatione Eccleſ.*

251. *Mundus derelinquit ſuos ſequaces in neceſſitate.*

Puer Ægyptius ego ſum, ſervus viri Amalecitæ:

dereliquit autem me Dominus meus quia ægrotare cœpi nudius tertius. Ecce expreſſa figura Mundi, qui in majori neceſſitate urgente derelinquit ſuos ſequaces &c. Idem & faciunt mundani cum ſuis amicis, imo cum filiis, & conſanguineis. *In Ioan. cap.9.v.21.*

252. *Mundi, & Chriſti amicitiæ leges oppoſitæ.*

Puer Ægyptius dereliquit me Dominus meus &c. Vide typum amicitiæ falſæ mundi, quæ in proſperis ſectatur amicum, in adverſis dereliquit, è contra amicitia vera Chriſti numquam deſerit ſuom amicum nec in proſperis, nec in adverſis; unde amicus non eſt eredendus, qui beneficiis emitur. *ſerm.1.de Sancto Bartholomæo.*

253. *Prælatorum officium eſt eruere ſuos ſubditos à violentia tyrannorum, & oppreſſorum pauperum.*

Eruit David omnia, quæ tulerant Amalecitæ, nec defuit quidquam de ſpoliis &c. Vide quàm ſedulo, & diligenter David liberavit captivos à captivitate, & redemit de manibus inimicorum omnia ſpolia eorum; ſic debent facere Prælati: nempè coercere oppreſſores à violentia, curam habere ne aliquid ſiniſtrum patiantur in rebus, in fama &c. & compellere læſores ad reſtitutionem, & emendam. *op.de Eccleſ.Hier.p.2.cap.2.*

254. *In ſpiritualibus bonis activi participant cum contemplativis.*

Æqua pars erit deſcendentis ad prælium, & remanentis ad ſarcinas. Videtur parum juſta hæc lex, ſcilicet dandi æquam portionem laborantibus in prælio, & quieſcentibus ad ſarcinas: ſed tamen juſtiſſima hæc lex fuit: nam tam qui cuſtodiebant ſarcinas, & qui pugnabant, ordinabantur ab bonum communitatis; ſic & in Religionibus, & in Eccleſia Dei Martha debet participare de communibus bonis cum Magdalena. *op. ſpeculum diſcipl.p.2.cap.6. & op. Apolog.paup.reſp.4.c.3.* Unde ſufficit, ut in via Dei quis laboret vel in exercitio Marthæ, vel in otio Magdalenæ, qui vero nihil vult operari, privari debet fructu communi. *in Luc.c.11.v.46.*

255. *Chriſtus fuit ſpoliator Diaboli, & reliquit etiam Prædicatoribus hoc idem munus ſpoliandi Dæmonibus.*

Accipite benedictionem de præda hoſtium Domini &c. David cum recepiſſet ſpolia hoſtium, ea diſtribuit non ſolùm militibus, ſed etiam aliqua eorum miſit ſenioribus Juda. Hoc fuit figura Chriſti, qui in die Aſcenſionis ſpoliavit Diabolum, quando de vaſis contumeliæ fecit vaſa miſericordiæ, & licet omnes liberaverit meritoriè, tamen partem hujus gloriæ diverſis Prædicatoribus committit; unde & ipſi dicuntur cum Chriſto ſpoliatores Diaboli, & inferni convertendo animas ad Deum, & ad gloriam eas ducendo. *in Luc.c.11.v.22.*

CAPUT XXXI.

256. *Peccator proprio gladio ſe ipſum occidit.*

Saül irruit in gladium ſuum, & mortuus eſt &c. Vide figuram ſtultitiæ peccatoris in Saule, qui videns ſe vulneratum, ſe ipſo irruit in gladium, & ſeipſum occidit: ſic peccator gladio ſuo, ſcilicet actu libero ſuo peccans, ſeipſum occidit mortaliter. *op.comp.Theol.l.3.cap.7.*

257. *Gladius rancoris occidit animam.*

Saül irruit in gladium ſuum &c. Cur ad tantam inſaniam venit Saül? quia impulſus ad id fuit ex rancore, ut videas, quod rancor, & ira eſt gladius occidens animam. *in Luc.c.2.v.35.*

258. *Inobedientia mortem, & Regni Cæleſtis privationem affert.*

Irruit in gladium ſuum &c. Infelix Saul, qui in unico momento, & regnum, & vitam, & ſalutem perdidit; cur hoc? propter inobedientiam præceptorum Dei: ô quam deteſtabile eſt vitium inobedientiæ, per quam Angelus de Cœlo, homo de Paradiſo cecidit, & Saul Regnum amiſit. *ſerm.3.Dom.3.poſt oct. Epiph.*

LIBRI

LIBRI SECUNDI REGUM
PROLOGUS.

HIc Secundus liber Regum tractat principaliter de aſſumptione David in Regem, & ſucceſſione filij Salomonis; fuitque figura de Adventu Chriſti in hunc Mundum. *op. Principium Sacræ Scripturæ. & ſerm. 14. Hexaem.*

CAPUT I.

259. *Damnati quærent mortem, & non invenient: vellentque potiùs non eſſe.*

Sta ſuper me, & interfice me, quoniam tenent me anguſtiæ. Legunt Septuaginta: *tenent me tenebræ graves.* Hoc dicebat Saul moribundus, ſic referente illo ſervo Amalecita David Regi: ſed quid eſt tenent me anguſtiæ? Nota quod hoc fuit figura damnatorum, qui quærent mortem, & non invenient, ut evadere poſſent anguſtias, & tenebras graves Inferni. *Pſalm.* 118. *c.* 4. *v.* 5. Hinc ſolvitur quæſtio an Damnati poſſint deſiderare non eſſe: cui reſpondetur, quod loquendo de anima damnata, potiùs vellet non eſſe, quàm eſſe, & incomparabiliter minus malum eſt non eſſe, quam eſſe æternaliter damnatum: licet ex oppoſito loquendo de voluntate ordinata in Deum melius eſt eſſe, quam non eſſe, etiam cum ſubjectione ad ignem æternum, & hoc ad continuam laudem Divinæ juſtitiæ. *l.* 4. *d.* 50. *p.* 1. *art.* 1. *qu.* 2.

260. *Chriſtus plangens ſuper noſtras miſerias, docuit nos debere compati alienis malis proximi.*

David planxit, & præcepit, ut docerent filios Iuda &c. Mortuo Saul David planxit ſuper illum, & voluit ut cæteri ſimiliter flerent quod fuit figura Jeſu Chriſti, qui videns civitatem animarum noſtrarum flevit ſuper illam, & docuit nos itidem, ut plangeremus, non ſolùm ſuper nos, ſed & ſuper miſerias, & peccata aliena, & hoc ex charitate. *in Luc. cap.* 6. *v.* 21. *& Pſal.* 118. *cap.* 9. *v.* 7.

261. *Caſus Prælatorum ruina Eccleſiæ, & ideo à bonis plorandus.*

Conſidera Iſrael pro his, qui mortui ſunt vulnerati &c. Inclyti Iſrael ſuper montes tuos interfecti ſunt &c. Cur tam ardenter planxit David, & voluit, ut alij etiam ſecum flerent mortem Saul impiiſſimi, & ſuorum ſequacium? ſed nota, quod hic eſt planctus Eccleſiæ, dum videt Prælatos peccantes, & ex bonis, in malos mutatos: ſic & dum Religioſi corrumpunt bonos mores, ſunt enim cauſa ruinæ Eccleſiæ, & verè deplorabilis: eſt enim hæc ſæviſſima perſecutio. *in Thren. in prolog. & ibidem cap.* 4. *in fine, & ſerm.* 4. *in dedicatione Eccleſiæ.*

262. *Principes caveant ab adulatoribus, & mendacibus.*

Accedens irrue in eum &c. Sic præcepit David ſuis pueris, ut occiderent Amalecitam referentem mortem Saulis &c. per hoc edocentur potentes Mundi, ne ſint favorabiles adulatoribus, vel mendacibus, ſed magis puniant eos. *ſic Gloſſa.* Proſpiciendum eſt ne adulantibus aperiamus aurem; emolliri enim adulatione, non ſolum fortitudinis non eſſe, ſed ignaviæ potiùs videtur, nec eſt vera amicitia, ubi eſt fallax adulatio. *op. Pharetra lib.* 3. *c.* 2.

263. *Orationis exercitio debellantur hoſtes.*

Et præcepit David ut docerent filios Iuda arcum &c. Cur audita morte Saul, & deſtructione exercitus ſtatim David præcipit, ut docerentur filij Juda in arte ſagittandi? quia tali arte deſtructus fuerat à Philiſtæis exercitus filiorum Iſrael; ſpiritualiter tamen edocemur, quod, qui vult de hoſtibus triumphare ad exercitium orationis ſe transferat: Hæc enim eſt armatura tutiſſima, hæc eſt ſcutum defendens animam ab omnibus fraudibus, & periculis, & ab indignatione divina. *op. Diæt. ſal. tit.* 2. *c.* 5. *& ſerm.* 4. *in dedicatione Eccleſiæ; in ſap. cap.* 18.

264. *Bonus Prædicator bona ad gloriam Dei bene annuntiat: Detractor eſt Prædicator Diaboli mala annuntians.*

Nolite annuntiare in Geth, neque annuntietis in compitis Aſcalonis, ne fortè lætentur filiæ Philiſthiim &c. Prohibet David ne iſtud malum à populo Dei Philiſthæis annuncietur in compitis, ſeu locis publicis hoſtium, ne talis publicatio reſultaret in opprobrium ſui populi, & Dei: Myſticè per hoc datur intelligi diſcrimen inter Prædicatores Chriſti, & Diaboli; nam illi bona annuntiant ad laudem Dei, & ſalutem animarum; iſti ſunt detractores, qui in compitis publicis annuntiant mala proximorum, hæc prohibet Deus, ne evulgentur. *in Luc. cap.* 8. *v.* 34.

265. *Mulieres naturaliter verboſæ; ex taciturnitate laudandæ.*

Ne fortè lætentur filiæ Philiſthiim &c. Cur hic potius David exprimit mulieres, quàm viros? quia illæ ſunt magis naturaliter verboſæ & loquaces, ideò ex taciturnitate magis laudandæ. *in Ioan. c.* 11. *v.* 28. *& Lyran. hic.*

266. *Superbi*

266. Superbi, & elati à Deo maledicti, & gratia privati.

Montes Gelboe nec ros, nec pluvia veniat ſuper vos. Cur ad montes Gelboe dirigitur hæc maledictio? ad montes, ſcilicet ad ſuperbos dirigitur, quia ſuperbia, & elatio impedit, ne ad ipſos perveniat ros, vel pluvia gratiarum cœleſtium. *ſerm. 2. in Nativit. & ſerm. 1. in rogat. & op. meditat. vita Chriſti c. 35. & op. comp. Theol. l. 3. c. 15. & ſerm. de Sancta Agata.*

267. Terra maledicitur; & ſterilis fit propter peccata hominum.

Montes Gelboe nec ros, nec pluvia &c. Sed cur ad montes dirigitur hæc maledictio? cur non potius ad homines, qui ibi tot mala fecerunt? quia licet terra ſit inanimata, hanc tamen maledictionem incurrit propter factum, quod in ea contigit. *Lyran. hic.* ut videas, quod propter peccata terra maledicitur, aer inficitur, fames, & ſterilitas terræ, aliaque mala temporalia, & corporalia nobis eveniunt. *ſer. 4. de dedicatione Eccleſia.*

268. Synagoga à Deo derelicta, roreque gratia privata.

Montes Gelboe &c. Nota montes iſti ſunt in Judæa: ſignificatur, quod Judæi ſunt à Deo derelicti, privatique gratia. *ſerm. 2. in Nativit.*

269. Perſeverantia uſque ad finem quærenda, & à Deo petenda.

Ibi ceciderunt fortes Iſrael &c. Si erant fortes, quomodò ceciderunt? quia in principio prælij erant fortes, ſed quia non perſeveraverunt, ideo ceciderunt; non perſeveraverunt, quia fuerunt elati in ſuperbiam ſignificatam per montes; ô quot fortes deijcit ſuperbia, & elatio, qui benè inceperunt, & peſſimè terminarunt. *ſerm. de Sancta Agata.*

270. Compaſſio de afflictionibus miſerorum non ſolùm corde, ſed & ore, & opere demonſtranda.

Hoc exemplum habetur in David, qui ob mortem Saulis, Jonathæ, & aliorum licet inimicorum ſuorum tantam compaſſionem oſtendit cordis, oris, & operis inceſſanter flendo. *op. de grad. virt. cap. 16.*

271. Ad montem honorum, & vanarum ſcientiarum dirigitur maledictio Domini.

Montes Gelboe nec ros &c. Quomodò ad montes in plurali? nonne erat ſolum unus mons? Dicit montes, quia per hunc montem ſignificatur cupiditas honoris, & vanæ ſcientiæ, in quo tot decepti cadunt: ibi enim neque ros divinæ illuminationis, nec pluvia gratiæ divinæ deſcendit, & ideo cavendū eſt ab hoc aſcenſu, ſed in valle humilitatis morandum. *op. meditat. vita Chriſti c. 35.*

272. Amor maternus in filium omnes alios ſuperat.

Unde David volens exprimere amorem, quo diligebat Jonatham, dixit, *quomodò mater unicum amat filium, ita ego te diligebam. in Luc. c. 7. v. 12. & c. 8. v. 42.*

273. Amor Chriſti in nos excedit quemcumque alium matrum ad filios.

Sicut mater amat unicum filium, ita te ego diligebam. Hoc dicebat David de Jonatha. David figurabat Chriſtum, qui ut exprimat magnitudinem ſui amoris in nos utitur ſimilitudine amoris matris in filium; ſed cur non utitur amore Patris? quia mater ardentius amat filium, quàm Pater, niſi eum mater ardentius amaret filium, tædium haberet toties eum mundare, & pannos ejus abluere, proprio ſanguine eum alere, quod certè non faceret, niſi cum difficultate Pater &c. unde Chriſtus utitur hac ſimilitudine, quia tot millia animarum ſordidatum lavavit lavacro fluminis, flaminis, & ſanguinis, & quotidie toties mille vicibus lavat à toties mille ſordidiſſimis peccatis: ô charitas, ô amor ineffabilis, & incomparabilis! *ſerm. 1. in Cœna Domini.*

274. Prælatorum caſus deplorabilis toti Eccleſia.

Quomodò ceciderunt robuſti, & perierunt arma bellica? Hæc eſt concluſio lamentationis David, ſcilicet Eccleſiæ de morte Prælatorum, quando enim per inordinatam vitæ converſationem, tunc Eccleſia plangit ruinam fidelium; quia ad caſum Prælatorum amittuntur & arma bellica ſubditorum. *in Ec[illegible]ſ. c. 9. in Thren. c. 4. in ſapien. c. 18.*

CAPUT II.

275. Sacramentum Confirmationis præparat animam ad pugnam.

Venerunt filij Juda in Hebron, & unxerunt ibi David. Nota hæc fuit ſecunda unctio Davidis in Regem; prima in domo Patris à Samuele, fuitque figura Baptiſmi; ſecunda hic in Hebron ſuper Juda, poſt quam unctionem habuit multa bella, præfiguratumque eſt Sacramentum Confirmationis, per quod accingitur anima ad pugnandum contra hoſtes fidei. *l. 4. d. 7. dub. 4. & d. 8. p. 1. qu. 1. & comp. Theol. l. 6. cap. 35.*

276. Qualem miſericordiam impenderis proximo talem retribuet tibi Deus.

Et nunc retribuet vobis Dominus miſericordiam, & veritatem: ſed & ego retribuam gratiam, eo quod feciſtis verbum iſtud. Sic dicebat David, quaſi diceret: qualem miſericordiam mihi retribuiſtis hodie, talem retribuet vobis Dominus, hoc enim eſt ejus proprium. *Pſalm. 118. cap. 2. v. 1.*

277. Qui fideliter tractat ſuum Prælatum, eique obedit, apud Deum, & homines invenit gratiam.

Et nunc retribuet vobis Dominus miſericordiam, & veritatem, ſed & ego retribuam gratiam, eo quod feciſtis verbum iſtud. Quid eſt, quod fecerunt viri Juda? unxerunt David in Regem, et obedientiam

obedientiam debitam promiſerunt, ut videos, quod fideliter reverentiam, & obedientiam præſtanti ſuis ſuperioribus Deus retribuit miſericordiam, & veritatem, ſcilicet in hac, & in alia vita, & ſimiliter invenit gratiam apud Regem, quia ſoli obedientes vetè amantur à Prælatis. *Pſalm. 118. cap. a. verſ. 1. & ſer. 1. fer. 2. Paſcha, & ſer. 4. de Angelis.*

CAPUT III.

278. *Reddere malum pro malo fragilitatis humanæ eſt; malum pro bono Diabolicæ perverſitatis; bonum pro bono eſt æquitatis, bonum pro malo perfectionis Chriſtianæ.*

Ioab, & Abiſai interfecerunt Abner, eo quòd occidiſſet Aſahel fratrem eorum, &c. Nota, hæc fuit vindicta, quam iſti duo fratres ſumpſerunt pro morte fratris: advertendum tamen, quòd reddere malum pro malo eſt fragilitatis humanæ: malum pro bono perverſitatis Diabolicæ; bonum pro bono eſt æquitatis, bonum pro malo eſt perfectionis. *op. comp. Theol. l. 5 cap. 17.*

279. *Crudelitatem exercens in proximum punitur à Deo in hac vita.*

Ne deficiat de domo Ioab fluxum ſeminis ſuſtinens, & leproſus, & tenens fuſum, &c. Timeant hanc imprecationem divinam, qui exercent crudelitatem in proximum, ſicut fecit Ioab occidendo Abner. *ſer. 1. Dom. 13. poſt Pentecoſt.*

CAPUT IV.

280. *Vigilandum eſt in Mundo, & domus animæ cuſtodienda ab inſidiis hoſtium.*

Isboſeth Filius Saul dormiebat in meridie, & interfectus eſt, &c. Hic ſupererat vivus filius ſolus Saul, & regnabat ſuper Iſrael, fuit autem proditoriè occiſus, notaturque cum maximo myſterio, quòd occiſus fuit in meridie, dum dormiebat; nempe per hoc datur intelligi ejus ignavia, & negligentia; ſciebat enim, quòd ejus hoſtes inſidiabantur ſuæ vitæ, & tamen dum debebat vigilare, tunc ſe ſomno abſque debita cuſtodia præcipitem ſe dedit, &c. Nobiſque magis datur documentum, qui in medio inimicorum vivimus, qui neſcimus qua hora Dominus venturus ſit, vigilandi, & cuſtodiendi domum animæ, ne fures intrent in eam, nobiſque ſalutem, & vitam auferant. *in Luc. cap. 12. verſ. 39. & ſer. 5. Dom. 1. Advent.* Vigilemus igitur fratres die, noctuque ſuper nos, & animas noſtras, quia ſicut fures inſidiantur domui divitis, ut rapiant divitias, ſic Dæmones animabus inſidiantur, ſicut latrones ad prædandum eas, ideò ſemper vigilandum. *ſerm. 2 fer. 3. Pentec. ſerm 4. Dom. 3. poſt octavam Epiphaniæ.*

281. *Oſtium animæ diligenter cuſtodiendum, ne fures intrent, &c.*

Isboſeth dormiebat, & oſtiaria domus pariter obdormivit, &c. Ecce, quòd cauſa mortis Isboſeth fuit mala cuſtodia oſtij, quia oſtiaria domus obdormivit; daturque nobis intelligentia, quod oſtiaria domus noſtræ obdormiente, ſcilicet diſcretione, & relinquente oſtium ſenſuum noſtrorum ſine cuſtodia debita iter panditur malignis ſpiritibus ad interficiendam animam: Intra igitur in cubiculum mentis tuæ, & claude oſtium ſuper te contra omnia, præter Dominum. *in Luc. c. 12. v. 39. & ſer. 3. in oct. Paſcha. & Pſalm. 100.*

282. *Prælati dormientes, dum vigilare deberent ſuper ſubditos, digni morte.*

Isboſeth jugulatus eſt, dum dormieret, &c. Isboſeth regnabat ſuper Iſrael, notaturque dormiens in meridie, & tunc jugulatus eſt à latronibus principibus, &c. Significaturque, quòd Prælati, dum deberent vigilare, dormientes, digni ſunt morte, jugulanturque à duobus principibus latronum, qui ſunt deſperatio, & præſumptio. *ſer. 4. Dom. 3. poſt oct. Epiphaniæ.*

283. *Deſperatio, & præſumptio ſunt duo potiſſima vitia, quibus Diabolus perdit animas.*

Duo autem filij principes latronum erant filio Saul, Nota, quòd Isboſeth dum dormiebat fuit interfectus à duobus his principibus latronum, quibus ipſe Isboſeth utebatur, & in quibus confidebat, &c. daturque nobis intelligentia, quòd Diabolus utitur continuè his duobus principibus latronum, ad confodiendum, & interficiendum nos æternaliter: nam latrones ſunt peccata: peccatorum autem principes ſunt deſperatio, & præſumptio: per præſumptionem inducit negligentiam, & dormitationem in exercitio virtutis: per deſperationem in æternam damnationem. *ſer. 4. Dom. 3. poſt oct. Epiph.*

284. *Dormire in ſomno peccati quàm periculoſum.*

Isboſeth jugulatus eſt dum dormiret, &c. Quid mirum! nam magna pericula in ſomno peccati occurrunt: ſic enim legimus Ionam in mari dormientem periclitatum; Tobiam excæcatum: Siſaram, & Isboſeth jugulatos; in quibus ſignificatur, quod dormientes in peccato tempore tribulationis periclitantur temporaliter, excæcantur ſpiritualiter, & jugulantur æternaliter, ſurge ô peccator, ne incidas in hæc pericula; ſurge, & invoca Deum in oratione. *ſermon. 5. Domin. 1. Adventus.*

285. *Vir non fæmina ſis in cuſtodia domus, niſi velis interimi.*

Et oſtiaria domus obdormivit, &c. Verè mirum eſt, quomodò Isboſeth Rex, & Filius Regis haberet ad cuſtodiā oſtij domus ſuæ non viros, ſed mulierem; unde non eſt mirum, ſi ipſa obdormierit, & obdormiente latrones ingreſſi fuerunt domum. Datur nobis per hoc intelligentia, quia ſi Oſtij cuſtos domus mentis noſtræ erit mulier, periculum mortis non evademus; nempe ſi ſenſualitas erit ipſa introducens ingredientes in domum mentis: Cave ergo ab iſta muliere: ſitque vir non mulier, ſcilicet ratio, non ſenſualitas in cuſtodia mentis tuæ. *in Pſal. 100. & lib. 2. d. 24. par. 2. art. 2. quæſt. 2.* Gloſſa moralis hic addit: *Isboſeth inopinata morte non ſuccumberet, ſi non ad ingreſſum domus mulierem, ideſt ad mentis aditum mollem cuſto-*

diam deputaſſet. Fortis enim, vigilque ſenſus præponi cordis foribus debet, quem nec negligentiæ ſomnus opprimat, nec ignorantiæ error decipiat.

286. *Principes puniant malefactores, etiamſi mala facta ſint in gratiam ipſorum.*

Quanto magis nunc cum homines impij interfecerunt virum innoxium in domo ſua ſuper lectum ſuum, non quæram ſanguinem ejus de manu veſtra, & auferam vos de terra? Vide qualem zelum juſtitiæ fovebat in corde ſuo iſte Princeps: iſti proditores occiderunt Isboſeth inimicum David, credentes ſe gratiam apud David invenire, ſed quia fuerunt malefactores, & proditores peſſimi, ideò eos ſeveriſſimè punivit: per quod datur exemplum Principibus, quod amore juſtitiæ armati debent omnem malitiam in reprobis vindicare, & pacem perturbantes publicam perſequi: eſt enim eorum poteſtas à Deo ordinata, ut ipſorum metu malorum audacia refrenetur. *opuſcul. Eccleſ. Hier. part. 2. cap. 3.*

287. *Chriſtus in cruce tamquam in lecto ſuo requievit, nos invitans ad ſui imitationem.*

Impij interfecerunt virum innoxium in domo ſua, ſuper lectum ſuum, &c. Quis eſt vir innoxius niſi Dominus Ieſus Chriſtus, qui à Iudæis in domo ſua, ſcilicet in ſynagoga ſuper lectum ſuum fuit occiſus in cruce, quæ fuit lectus Chriſti, à quo noluit deſcendere etiam ab ipſis provocatus? *ſerm. 2. in Paraſceve:* Invitatur ergo homo ad quærendum hunc lectum: Vnde in hac cruce debes te collocare ô anima Chriſtiana, ſicut Chriſtus, qui vivens numquam deſcendere voluit, ſic nec tu de pœnitentia, vel ordine: Neminem igitur audiamus, fratres, non ſanguinem, non ſpiritum quemlibet deſcenſum à cruce ſuadentem; perſiſtamus in cruce, moriamur in cruce, ſtemus in cruce, ut ſic in fine vitæ poſſimus dicere cum Chriſto, conſummatum eſt, hoc eſt regulam, quam novi obſervavi, obedientiam, pœnitentiam, præcepta Dei, totum conſummavi. *ſerm. 3. in oct. Paſcha.*

288. *Mors in lecto concupiſcentiæ, quàm miſerabilis.*

Interfecerunt hunc virum in domo ſua, ſuper lectum ſuum. O quam infelix iſta mors, & de qua multis poteſt id dici? nempe de iis, qui ſomno ſopiti moriuntur in lecto concupiſcentiæ: hic lectus inquam eſt intextus funibus, quibus conſtringitur peccator, nec poteſt fugere: funes autem ſunt vitia cogitationum, conſenſuum, & operationum, quibus præcipuè luxurioſi, tamquam beſtiæ ligantur, & occiduntur. *ſermon. 3. Dom. 18. poſt Penteceſt.*

CAPUT V.

289. *Per incarnationem Verbi conſanguinei facti ſumus Chriſto.*

Et venerunt univerſa tribus Iſrael ad David dicentes: Ecce nos os tuum, & caro tua ſumus, & tu eris Dux ſuper Iſrael, &c. Quid eſt os tuum, & caro tua? Hebræus legit, *propinqui, & conſanguinei tui ſumus:* quia omnes deſcenderant de Iacob: *ſic Gloſſa, &c.* Sed notandum, quòd David Chriſtum ſignificabat, ad quem omnes tribus terræ poſſunt dicere os tuum, & caro ſumus, &c. nempè poſtquam unctus eſt in Regem per incarnationem; Vide ergo Dei miſericordiam in nos; quia Verbum caro factum eſt, ut eſſet ſimile nobis, & nos ipſius fratres; & ut ipſum diligeremus ut fratrem, & nos attraheret ad ſui ſimilitudinem. *ſerm. 8. & 9. in Nativit.* ô qualis eſt hæc conſolatio videre Chriſtum Deum factum noſtrum conſanguineum, & veluti os noſtrum, & carnem!

290. *In Euchariſtiæ manducatione homo fit caro Chriſti.*

Ecce os tuum, & caro tua ſumus. Quomodò poſſumus dicere hoc Chriſto, qui Deus eſt? Nota, quòd Deus factus eſt caro noſtra, ut de carne ejus edentes fieremus ejus caro. *ſerm. 8. & 9. in Nativit.* Vnde maximè per Euchariſtiam conſanguinei, & concorporei Chriſto ſumus: *Sic & S. Ioan. Chryſoſt.*

291. *Chriſtus caro factus eſt, ut nos attraheret ad ſui amicitiam.*

Ecce os tuum, & caro tua ſumus. Quomodò id poſſumus dicere Chriſto? Nota, quòd Verbum caro factum eſt, quia caro carni amicabilis eſt; & ideò voluit nos per dilectionem attrahere ad ſe, ut ſibi velut ejus caro uniremur. *ſerm. 8. in Nativit. & in Eccleſ. c. 4.*

292. *Baptiſmus, Confirmatio, & Extrema Vnctio præfigurata in triplici unctione David: ubi de effectibus extremæ unctionis.*

Vnxeruntque David in Regem ſuper Iſrael. Nota hæc fuit tertia unctio David, per quod ſignificatur inſtitutio extremæ unctionis: daturque intelligi, quòd quilibet Chriſtianus ad imitationem Chriſti debet tripliciter ungi, ſcilicet in Baptiſmo, in Confirmatione, & in Extrema-Vnctione; quia ſicut poſt tertiam unctionem regnavit in Hieruſalem, quæ eſt civitas pacis, ſic poſt Extremam-Vnctionem expectatur pax regni Cæleſtis. *lib. 4. d. 7. dub. 4. & d. 8. par. 1. art. 1. q. 1. & op. comp. Theol. l. 6. c. 35.*

293. *Sancti, & eorum imagines ſacræ ſunt munimenta Eccleſiæ locorum, & Chriſtianorum.*

Niſi abſtuleris cæcos, & claudos non ingredieris huc. Nota, quod fuit hoc reſponſum datum à Iebuſæis Hieruſalem poſſidentibus, nuntiis David, qui nomine ipſius petierunt poſſeſſionem illius civitatis: quid autem voluerint intelligere per hos claudos, & cæcos eſt maxima difficultas: Plures volunt id à Iebuſæis dictum irriſoriè, non paventes potentiam Davidis: Alij alia dicunt; aliqui dicunt fuiſſe imagines Iacob, qui fuit claudus, & Iſaac, qui fuit cæcus, poſueruntque eas in altiori parte ſui fortalitij, putantes ex merito, & aſſiſtentia horum Sanctorum poſſe ſe defendere à quacumque violentia externa; *ſic apud Lyran.* Ex quo ſenſu (quidquid ſit de veritate facti) percipitur, quàm verum ſit, quod Sancti ſunt firmamentū

Eccleſiæ

Digitized by Google

Eccleſiæ, ſunt montes, & munimenta terrarum. *op. Eccleſ. Hier. p. 4. cap. 6. in princip. Pſalm. 64.* Voluit enim Deus; ut Sanctos pro nobis mediatores haberemus, ut quod non audemus, vel non poſſumus per nos impetrare, per ipſos tamquam per idoneos impetratores impetraremus. *opuſcul. Brevil. part. 5. cap. 10. & part. 7. cap. 3.* Idemque & dicendum proportionaliter de Sanctorum imaginibus publicè expoſitis.

294. *Cæci, & claudi excluduntur à Templo Dei.*

Cæcus, & claudus non intrabunt in templum. Cur iſti miſeri excluduntur à templo Dei? ſed loquitur de cæcis, & claudis ſpiritualiter; nempe de cæcis in fide per intellectum, & claudis in affectu per operationem: ideò qui vult ingredi templum gratiæ, & gloriæ debet priùs ſanari; ideò in hujus rei figuram David abſtulit priùs iſtos, antequam ingrederetur in Hieruſalem. *ſerm. 2. Dom. 2. poſt oct. Pentecoſt.*

CAPUT VI.

295. *Sacerdotes, & Chriſtiani accedentes irreverenter, & in peccato ad Communionem puniuntur à Deo.*

Extendit manum Oza ad arcam, & tenuit eam, quoniam calcitrabant boves; & declinaverunt eam, iratuſque Dominus ſuper temeritate ſua, & percuſſit eum, & mortuus eſt. Verè admirabile eſt hoc factum: Cur Deus percuſſit tam graviter Oza quia extendit manum ſuam ad arcam? ſed quodnam peccatum, quænam temeritas fuit iſta? Oza erat Levites, vel etiam Sacerdos, arca ob furioſam recalcitrationem boum declinabat, ita ut videbatur ad terram cadere, nonne potius peccaſſet ſi feciſſet oppoſitum? Litteraliter reſpondetur, quòd cum Deus præcepiſſet, ut Sacerdotes ipſi ſuis humeris ferrent arcam, & cum ſinerent ipſam deferri auxilio beſtiarum peccaverunt: alij dicunt, quod Oza nocte antecedenti dormierat cum uxore, ideò Deus punivit Oza: qui figuram gerit Sacerdotum carnalium, qui in peccatis exiſtentes ad conficiendum accedunt: vel figura eſt eorum, qui irreverenter tractant, vel accedunt ad Euchariſtiam. *l. 4. d. 9. art. 2. q. 2. ad 4. & op. comp. Theol. l. 6. c. 17. in Luc. c. 1. v. 23. & Pſalm. 67.*

296. *Tangens Sacramentum Euchariſtiæ cum irreverentia punitur.*

Qui extendens manum ad arcam percuſſus eſt, &c. Ergone tangere Euchariſtiam in peccato erit peccatum? hic diſputatur an diſtribuens ſuis manibus Euchariſtiam in peccato mortali, peccet mortaliter; Reſpondetur, quod præciſè loquendo de tactu non eſt peccatum, niſi concurrente irreverentia. *l. 4. d. 9. art. 3. q. 2.* Adverte igitur Sacerdos, & cave irreverentiam in adminiſtratione Sacramentorum, maximè Euchariſtiæ, etiam ſi non ſis conſcius peccati mortalis, Deus enim valdè iraſcitur contra irreverentes.

297. *Malè ſentientes de puritate Mariæ à Deo puniuntur.*

Qui extendens manum ad arcam percuſſus eſt, &c. Oza voluit extendere manus illas, quibus in amplexu carnali uſus fuerat nocte antecedenti à Deo percuſſus eſt: ſed nota, quòd arca puriſſima eſt Beata Virgo Maria; Væ ergo ei, qui audet extendere manus ſuas malè ſentiendo de puritate Mariæ, quia à Deo percutietur. *ſerm. 2. in Nativit. Chriſti, & op. ſtim. p. 3. c. 16.*

298. *Viſitatio Mariæ, & manſio in domo Zachariæ, & Eliſabeth, & benedictiones his collatæ figuratæ in arca Domini.*

Et habitavit arca Domini in domo Obededom tribus menſibus, & benedixit Dominus domui Obededom, &c. Hoc factum fuit figura Beatæ Mariæ Virginis, quando proceſſit ad domum Zachariæ, & manſit cum Eliſabeth tribus menſibus, tunc enim ex præſentia Mariæ Deus benedictiones varias gratiarum contulit Patri, & Matri, & Filio, ſcilicet Ioanni Baptiſtæ, &c. *in Luc. c. 1. v. 56. & opuſc. meditat. vita Chriſti cap. 5.*

299. *In domo, in qua habitat Maria Virgo, ſcilicet ejus cultus, multiplicantur benedictiones divinæ.*

Et benedixit Dominus domui Obededom, quia in ea manſit arca Domini. Hæc arca myſticè eſt Beata Virgo Maria; Felix ergo illa domus, ubi manet hæc ſanctiſſima arca, ſcilicet Felix illa anima quæ per cultum Beatæ Virginis præſtitum in ternario Fidei, ſpei, & charitatis retinet in ſe ejus protectionem, & præſentiam: hanc Deus benedicit multiplici benedictione. *in Luc. c. 1. v. 56. & opuſc. Pſalt. Pſalm. 43. & Pſalm. 72. & 92. & 95.*

300. *Maria quia recepit voluntariè Chriſtum arcam vivam fuit à Deo repleta benedictionibus omnibus.*

Benedixit Dominus domui Obededom, &c. Cur hoc, quia recepit arcam Domini: hæc domus myſticè eſt uterus Beatæ Virginis Mariæ, & quia Obededom interpretatur ſervus ſanguineus ſignificat Chriſtum, qui propter nos factus eſt ſervus uſque ad ſanguinem ſerviens: ſanguineus enim fuit in dorſo per flagella, in capite per ſpinas, in latere per lanceam, in manibus, pedibuſque per clavos: hinc Maria facta Domus hujus ſervi, & ſanctæ arcæ, ſcilicet Chriſti Dei, & hominis, repleta fuit omnibus benedictionibus. *opuſc. ſpecul. Beatæ Virginis lect. 14.*

301. *Qui cum devotione recipit Sacramentum Euchariſtiæ, repletur à Deo benedictionibus.*

Benedixit Dominus domui Obededom. Et hoc quia cum timore, & reverentia arcam Domini recepit, & conſervavit; ut videas; quod recipiens cum debita reverentia, & devotione arcam myſticam Euchariſtiæ, benedictionibus replebitur à Domino. *op. de profect. Religioſ. l. 2. c. 77.*

302. *Digna*

302. *Digna, & devota Communio præparatio eſt ad aliam ſubſequentem.*

Benedixit Dominus domui Obededom. Vide, quòd poſtquam Obededom receperat arcam Domini recepit multiplicem benedictionem, ut videas, quod recipiens corpus Chriſti in Eucbariſtia cum humilitate, & recognitione ſuæ indignitatis, ut illo ſæpè viſitante, & habitaculum cordis, & corporis ſubintrante magis, ac magis dignus efficiatur; felix igitur eſt, qui hoſpitium Chriſto præparat, quia ipſo intrante multiplicem benedictionem donat, ſicut benedixit domui Obededom. *opuſc. de profect. Religioſ. l. 2. c. 77.*

303. *Ad arcam myſticam Chriſti accedendum cum ſaltu, & ſono, & cantu.*

Et David ſaltabat totis viribus ante Dominum in jubilo, & clangore buccinæ, (additur *in Paralip. 1. c. 15.*) *& cithara, & aliorum inſtrumentorum.* Videtur hæc cæremonia ſaltandi ante arcam puerilis, ſed tamen fuit facta inſpirante Spiritu Sancto: Daturque nobis intelligentia, quod qui ad arcam myſticam, ſcilicet ad Chriſtum dignè vult accedere, debet ſaltibus, ſcilicet per contemplationis altitudinem, cantibus, & ſono, ſcilicet operibus, & laudibus devotis ſe præparare. *in Thren. prolog.*

304. *In hac vita juſti ſaltant: in patria volant.*

David ſaltabat totis viribus ante Dominum. Sed cur ſaltabat Propheta ante arcam? nonne ſignum majoris reverentiæ fuiſſet, ſi modeſtè, & oculis demiſſis proceſſiſſet? Nota, quòd per hunc ſaltum ſignificatur contemplatio juſtorum in via; qui enim ſaltat elevatur in altum, ſed poſtea relabitur ad terram corpore aggravante: Beati igitur in patria non ſaltant, ſed volant, & volando feruntur in Deum; at in via juſti conantur ſaltare, & in altum per contemplationem ferri, ſed poſtea coguntur ad vitam activam relabi corpore aggravante: modò enim ad contemplationem, modò ad actionem debent ſe applicare. *in Thren. prolog.* Et hinc in lege piſces habentes ſpinnulas, & ſquammas mundi reputantur, quia per vices ſuper aquas ſaltibus levantur. *Ibid.*

305. *Chriſto aſcendenti in Cælum omnes cives Paradiſi ei occurrerunt in jubilo, ſono, & cantu, &c.*

David ſaltabat, &c. & omnis populus cum eo in jubilo, &c. Hoc fuit figura occurſus, quem habuit myſtica arca, ſcilicet humanitas Chriſti aſcendentis in Cælum, cui jubilabant omnes cives Paradiſi in citharis, cantibus, & omnibus ſignis jubilationis, &c. *op. medit. vitæ Chriſti c. 97.*

306. *Chriſtus aſcendens in Cælum collocavit ſe in medio Sanctorum, & Angelorum.*

Introduxerunt arcã Dei, & poſuerunt eam in locum ſuum in medio tabernaculi. Quiſnam eſt locus arcæ, & medium tabernaculi? Nota, hoc dicitur de Chriſto aſcendente in Cælum, qui in medio Sanctorum, & Angelorum collocavit ſe, ut eos per gloriam beatificaret. *ſer. 1. fer. 3. Paſcha.*

307. *Chriſtus in Euchariſtia ut cibus, ut ſol, ut judex, ut fons gloriæ ſtat cum corpore, anima, & divinitate.*

Introduxerunt arcam Dei in locum ſuum in medio tabernaculi, &c. Ecce quid fecit Chriſtus, collocavit ſecum corpore, anima, & divinitate, quæ per arcam ſignificantur in tabernaculo Eccleſiæ ad confortandum nos per cibum vitalem, ad illuminandum ſicut Sol, & ad judicandum ut judex, & ad beatificandum, ut fons gloriæ. *ſer. 1. fer. 3. Paſcha.* Vide igitur quali reverentia adſtare debes ad præſentiam Sacræ Euchariſtiæ.

308. *Euchariſtiæ fructus participatur tantùm ſe dignè præparantibus.*

Cumque compleſſet offerens holocauſta, &c. partitus eſt univerſæ multitudini ſingulis collyridam panis unam, & aſſaturam carnis, & ſimilam frixam oleo, & abiit unuſquiſque in domum ſuam. Vide qualem fructum perceperint illi, qui ad tantam ſolemnitatem concurrerunt: nam poſt portationem arcæ in locum ſuum David partitus eſt placentam panis, & alia obſonia; per quæ, figurata eſt Communio, & receptio Euchariſtiæ, in qua eſt panis divinitatis, caro humanitatis, & anima, quæ ſolum dignè ſe præparantibus communicatur cum fructu. *In Ioan. collat.* 89.

309. *Chriſtus tamquam inſanus reputatus, & ad extremam vilitatem redactus, ut nos exaltaret.*

Quam glorioſus fuit Rex Iſrael hodie, diſcooperiens ſe ante ancillas ſervorum ſuorum nudatus eſt, quaſi unus de ſcurris. Hæc dixit Michol uxor ad David ipſum irridendo, & reprehendendo de hac vilificatione Regis; ſed totum fuit figura Ieſu Chriſti, qui pro nobis tamquam inſanus reputatus, & tractatus, eſt nudatus in cruce ante ancillas, ſcilicet animas ſervorum ſuorum, ut ſua nuditate à nuditate æternæ damnationis eas liberaret: Michol deridens Chriſtum eſt ſynagoga, & ſicut Michol primò copulata Davidi, deinde alteri data, & tandem tertio reddita Davidi; ſic ſynagoga primò adhæſit Chriſto, deinde reliquit Chriſtum, & tandem in fine Mundi denuò copulabitur Chriſto; & ſicut Michol perdidit prolem, & hæreditatem, ſic & ſynagoga privata fuit fructibus divinæ gratiæ: Penſa igitur o homo quantum pro te vilificatus eſt Chriſtus, ſed certè quantò pro te minorem ſe fecit Dei filius in humanitate, tantò ſe majorem exhibuit in bonitate; quantò pro me vilior, tantò mihi charior. *ſer. 1. & 3. Paraſceve; & in Luc. c. 22. in fine.*

310. Conſtantia Chriſtiana firma ſtat in bono quacumque adveniente deriſione, vel adolatione, vel laude. Hanc oſtendit David, qui à propoſito bono non eſt motus deriſione, vel vituperatione uxoris, aliorumque. *opuſcul. de grad. virtut. cap. 14.*

311. *Humilitas quò profundior, eo ad altiora evehit.*

Ludam, & vilior fiam pluſquam factus ſum, & ero humilis in oculis meis. Nota, (*in oculis meis:*) vera enim humilitas conſiderat propriam vilitatem, & quæ

quætit, ut ab alijs agnoſcatur, & bine quo profundior, eo ad altiora ſe evehit. *ſer. 1. de uno Martyre, & ſerm. 2. de uno Confeſſore.* Vnde verus humilis ptimò ſcipſum interne deſpicit: ſecuodò id oſtendit ex humilitate, in manibus, geſtibus, veebis, & teſponſis: tertiò in opecibus vilibus. *op. de profeſſ. Religioſ. l. 2. cap. 30.*

CAPVT VII.

312. *David Rex fuit poſt Moyſem primus ex operarÿs miſſis ad colligendos fructus vineæ ſynagogæ, de quibus loquitur Chriſtus. Lucæ cap. 20.*

Ego te tuli de paſcuis, ut eſſes Rex ſuper populum meum, &c. Ex quo videtur, qood Deus de paſcuis ovium tranſtulit David ad regnum, ut eegeret, & paſeetet populum Dei, & exigeret fructus booorum operum, & ad bunc finem dedit ei Dominus ſpiritum prophetiæ, & pſalmodiæ cantum, ut ſic ioclinaret populum illum dutum, qoi tamen ooo potuit mitigari duritia Iudæorum. *in Luc. cap. 20. v. 11.*

312. *Prælati collocantur in dignitatibus non tantum ad ſui, ſed magis ad aliorum ſalutem procurandam.*

Ego te tuli de paſcuis, ut eſſes Rex ſuper populum meum, &c. Nota, quod non ſolum pro ſui utilitate David io ſublimi fuit colloeatus, ſed magis ut alios eegeret, & regendo, eos ad bonum excitaret; hoc enim eſt munus Prælatorum, qui oon taotum placent Deo propter ſuam juſtitiam, quantum pro populi ſanctitate: unde cum videatur oppoſitum in multis Prælatis, valdè timendum eſt, oe vinea commiſſa repleatur urticis, & ſpinis peccatorum. *in Luc. c. 20. v. 9. & 11.*

313. *Nomini grandi Principis debet reſpondere maxima humilitas.*

Fecique tibi nomen grande juxta nomen magnorum, &c. Ad quid dedit illi Dominus hoc nomen grande? niſi ut opera bona eeſpondeeent tanto oomioi, & præcipuè humilitatis exercitium. *in Luc. cap. 8. v. 48.*

314. *Prænuntiata fuit incarnatio Verbi Davidi.*

Et requiem dabo tibi, &c. ſuſcitaboque ſemen tuum poſt te, & firmabo regnum eius. Ecce patens prophetia facta Davidi de incatnatione Verbi ex ſemioe ſuo. *in Luc. cap. 1. v. 33. & cap. 2. v. 4. & cap. 20. v. 41. in Ioan. cap. 7. v. 42. & op. Principium S. Scripturæ in fine.*

315. *Bellum, & diſcordiam ſummè abhorret Deus, maximè in Eccleſiaſticis.*

Ipſe (ſcilicet filius tuus) ædificabit domum nomini meo, &c. in ſap. cap. 9. Nota, quod Deus noluit ut David ædificaret templum Deo ob multam effuſionem ſanguiois factam io bello, ſed eemiſſa fuit ædificatio Salomooi, qui fuit pacificus, & pacem babuit cum omnibus; idque fuit figura, quæ verificata fuit in Chriſto, qui veté ædificavit domum æternam, ſcilicet Eccleſiam eamque fundavit in pace & unitate; ut videas, quod Eccleſiaſtici debent pacem conſervare, mititatem babere, fugereque rixas, bella, & effuſionem ſaoguinis. *ſic Gloſſa. op. de Eccleſ. Hierarch. p. 4. c. 4.*

316. *Prælatorum incuria à Deo duriùs punitur, quàm ſubditorum.*

Si inique aliquid geſſerit, corripiam eum in virga virorum, & in plagis filiorum hominum. Ideſt, explicat Gloſſa, *in gladio inimicorum, &c.* Vide ex hoc quam cauti debeant eſſe Prælati, ne in negligentias, & defectus incidaot in exercitio ſui officij, nam Deus dutius eos ponit, quam peccata ſubditorum. *op. de ſex alis Seraph. c. 5.*

CAPUT VIII.

317. *Prælati, & Prædicatores mortificent, & vivificent ſuos ſubditos.*

Poſt hæc David percuſſit Philiſthÿm, & humiliavit eos, percuſſit, & Moab, &c. David exaltatus ad ſolium bumiliavit inimicos, alijs donans vitam, alioa ſub tributo ponens, alios exaltans, &c. in hocque habetur figura boni Prælati, & Doctoris in Eccleſia, cuius munus eſt mortificaee, & vivificare, ſcilicet inducendo ad pœnitentiam, & exaltaudo ad perfectiouem, quia vita ſubditorum peodet ex ſoleetia Doctorum, & ſacerdotum, ac Prælatorum. *op. Eccleſ. Hierarch. p. 4. cap. 5.*

318. *Eccleſiæ felicitas quanta, quando Prælati dominantur ſuis paſſionibus, & qualis infelicitas, cum ſerviunt ſub tributo vitiorum.*

Factuſque eſt Moab, & Syria ſub tributo. Nota hic exprimit filicitatem Regni David cui omnes Proviociæ alienigenarum ſerviebant ſub tributo; ſpiritualiter verò exprimitur felicitas Eccleſiæ dum habet Prælatos dominantes ſuis paſſionibus; è contra infelicitas deplorabilis, dum cogitur providere hominibus vita indignis, effeminatis, avaris, &c. *in Thren. cap. 1.*

319. *Anima fit Domina gentium, dum ſuis affectionibus dominatur.*

Factuſque eſt Moab, & Syria ſub tributo, &c. Moralitee ſignificatur dominium ſpirituale animæ, quando affectiones eius ſunt ſub teibuto, principante rationali; è contra infelix dominium, cum ipſa ſeruit ſub tributo affectionibus ſenſualibus carnis, & Mundi. *in Thren. cap. 1.*

CAPVT IX.

320. *Beati ſedent in Cælo ad menſam Dei perpetuo.*

Ne timeas (ait David ad Miphiboſeth filium Ionathæ)

natha) quia faciam miſericordiam in te, & reſtituam tibi omnes agros Saul, & tu comedes panem in menſa mea ſemper. Hæc fuit largiſſima promiſſio facta à David filio Ionathæ: Idem facit Deus cum hominibus ſedentibus ad pœnitentiam, quos introducit tandem ad viſiooem, tentationem, & froitionem perpetuam in Cœlo, ubi in æteroum ſedent ad menſam Dei. *Pſalm.* 118.*cap.*3.*v.*1.

321. *Humilitas exigit ut non ſolum ore, ſed & corde, & operibus homo ſe deprimat.*

Quis ſum ego ſervus tuus, quoniam reſpexiſtl ſuper canem mortuum ſimilem mei. Hæc dixit Miphiboſeth Davidi, cum eum deſtinavit ad pecoliarem ſui familiaritatem; qui humiliando ſe corde, & ore magis acceptum ſe Regi reddidit: Datur autem nobis inſtructio, quod quo magis à Deo exaltamur, eo humiliores, & corde, & ore, & opere debemus ante faciem ſuam apparere, nam ſicut gratia humilitate invenitur, ita & humilitate cuſtoditur. *ſerm.*3.*Dom.*16.*poſt Pentec.*

CAPVT X.

322. *Deus habet ſuos ſervos compoſitos, & ordinatos: Diabolus è contra incompoſitas, & deformatos.*

Hanon Rex filiorum Ammon raſit dimidiam partem barba eorum, ſcilicet legatorum David, & praſcidit veſtes eorum medias uſque ad nates. Vide ingratitudinem huius iniqui Regis, qui legatos, quos ad ipſum miſerat ad conſolandum eum ſuper mortem Patris, ſic indigne tractavit: per quod ſignificatur diſerimen inter ſervos Dei, & Diaboli: nam Deus habet ſuos ſequaces compoſitos, & ordioatos; Diabolos incompoſitos, & deformatos eos facere conatur. *in Luc.cap.*16.*v.*13.

323. *Divites ſine miſericordia Deo abominabiles.*

Hanon Rex filiorum Ammon raſit barba dimidium, &c. Myſticè per Ammon ſignificaotur divites, avarique: Ammon eoim interpretatur populus iniquus, vel inutilis; taleſque ſuot divites avari, qoi radunt propter avaritiam pauperes, ut eos ſcandalizent, quos verus David, ideſt Chriſtus miſit ad cooſolaodum paupetes eos de motte ſua futura, ſcilicet ot diſponant, & provideant ſibi pro morte futura: at iſti impij pauperes iſtos vituperant blaſphemijs, ſpoliant cum oſuris, & radont barbam eorum, privando beneficijs: ideo abominabiles Deo ſunt, & maledicti, & cauſa ruioæ mundi. *ſerm.*1.*Dom.*24.*poſt Pentec.*

324. *Contemnentes Doctores, & Prædicatores Eccleſia à Deo maledicti, &c.*

Hanon Rex filiorum Ammon raſit, &c. Hoc factum fuit figura eorum, qui malè tractant miniſtros, & legatos Chriſti, ſcilicet Prædicatorea, & Doctores, etiam viles, vel eorum verba noiont audire, ſed rejeiunt irreverenter: unde mirum non eſt, ſi à Deo puniuntur, ſicut fecit David cum Rege Ammon. *ſerm.*2.*de uno Doctore.*

325. *Charitas mutuam relevationem, conſolationem, & defenſionem exigit.*

Si prævaluerint adverſum me Syri, eris mihi in adjutorium, ſi autem filij Ammon prævaluerint adverſum te, auxiliabor tibi. Sic dixit Ioab Abiſai fratri, &c. per quod exprimitur triplex effectus charitatis fraternæ, ſcilicet mutua relevatio, conſolatio, & defenſio in neceſſitatibus. *in Eccleſ. cap.*4. Ex quo diſce, quod per hanc fraternam conſœderationem ſecurus eris ab hoſtibus tuis.

CAPVT XI.

326. *Otium ſentina omnium vitiorum, maximè luxuria.*

Factum eſt, vertente anno eo tempore, quo ſolent Reges ad bella procedere, &c. Cur ad peccata multiplicia Davidis, quæ in hoc capite, & ſequentibus intendit ſacer textus narrare, præmittit, quod illo tempore ſoleot Reges ad bella procedere? quia dum tempus erat laborandi demooſtratur David in otio involutus per qood datur intelligi radicem tot gravium peccatorum, in quæ poſtea incidit David, fuiſſe otium, & merito: eſt enim ſentina, & radix omnium tentationum, maximeque luxuriæ. *op.comp.Theol.l.*3.*c.*18.*& op.Diæt.ſal.tit.*4. fuge igitur otium, & ſic effugies tentationum violentiam, & luxuriæ fœditates.

327. *Otium eſt, quod vel nullam habet utilitatem, vel utilitatis intentionem, vel quando non ſit, vel debito tempore quod faciendum eſt.*

Factum eſt vertente anno eo tempore, quo ſolent Reges ad bella procedere, &c. Si iſta notantur, ut in medium expooatur otioſitas Prophetæ, ad quid ponitur, quod in illo tempote ſoleot Reges ad bella procedere? quænam erat obligatio Regis procedendi ad bella? nooo habebat duces, & miniſtros, qui bella poterant ſtrenue exercere? qoodnam peccatum fuit hoc? ſed attende, quam verum ſit dictum D. Bernardi. *otium eſt, quod vel nullam utilitatem, vel utilitatis intentionem habet, vel quod non fit ullo modo, vel tempore, quo debet fieri*; iden eſt quæſtio inter Theologos an dentur actus de ſui natura indifferentes; in qua dicendum, quod ille dicitur otioſus, quando non laborat, & deberet laborare, vel non ordinat actionem in finem debitum; ſic *l.*2.*d.*41.*art.*1.*q.*3.*ad* 2. Ideo cum David ut Rex deberet bella Domini pugnare, potius voluit mittere miniſtros: ideo dicitur otioſus, & hinc ex tali otio orta ſont tot peccata. *Diæt.ſal.tit.*4.*cap.*4.*op.Phar.l.*2.*c.*7.

328. *Defectus cuſtodia oculorum, & ſenſuum in multa peccata conducit.*

Viditque mulierem ſe lavantem. Ecce, quod viſio mulieris fuit in cauſa tot ſequeotium peccatorum in David, per hocque edocemur, quod qui vult ſe à peccatis abſtinere debet diligenter exteriorea ſenſus, & præcipuè oculorom ab illicitis cuſtodiret ſuot enim feneſtræ animæ, per quas mors intrat peccati, quas aperit fur, vel corruptor caſtitatis

oostræ;

Digitized by Google

noſtræ; unde hic nota, quod David non priùs concupivit uxorem Vriæ, quam reſpiceret incautè: Imo & à Religioſo debent cuſtodiri etiam à licitis, ne fortè videat, unde tentetur poſtmodum, vel ab oratione impediatur, vel phantaſias contrahat eorum, quæ intentè reſpexit; *oculi igitur tui ſint in capite*, dicit *Eccleſ. cap.* 2. ſcilicet cogitatio tua verſetur circa Deum, & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. *op. de prof. religioſ. lib. 1. cap. 39. & op. de inſtit. Novitiorum p. 1. cap. 35. & Diat. ſal. tit. 4. cap. 4. & op. de grad. virtut. cap. 4.*

329. *Cavendum eſt à carnali affectu, etiam naturali, ne in graviora delabi faciat.*

Vidit mulierem ſe lavantem, &c. erat autem mulier pulchra nimis. Cur addit hanc particulam de pulchritudine mulieris? ut videas, quod David videns objectum pulchrum, ad quod naturaliter affectus carnalis inclinat, nec præcavens periculum à minimo ad maximum peccatum præcipitatus eſt; ſed nota, quod carnalis affectus eſt duplex; primus, qui neque virtus, neque vitium eſt, ſed quædam exterioris hominis habitudo animum intuentis ſibi inclinans facile, ſic naturaliter inclinamur in ſuavem ſermonem, in venuſtam faciem, etiam ignorantes, qualis ſit ipſe: Alius eſt, qui ad noxiam voluptatem compungit, & iſte David ad ſpeciem Bethſabeæ prævenit incautum, præventum diſſoluit, & diſſolutum obruit. *op. de 7. itiner. ætern. itin. 4. d. 3.*

330. *Mulierum aſpectus quàm noxius, & quàm cavendus.*

Vidit mulierem ſe lavantem, erat autem pulchra nimis, &c. Nota hunc ordinem: primò David aſpexit mulierem, deinde videns eius pulchritudinem, eam amavit: deinde voluit ſcire quænam eſſet, & tandem eam ad ſe vocavit, & peccavit cum ea. Ex quibus patet, quam ſit verum id quod dicitur *in Proverbijs cap. 7. quod vir quaſi bos ducitur ad victimam (in aſpectu mulieris) & quaſi agnus laſciviens, & quaſi avis ad eſcam, &c.* primò enim eam vir incautus, ſequitur lentus, quaſi bos ad macellum ductus: ſecundò ſequitur eam lætus, quaſi laſciviens agnus; tertiò ſequitur eam feſtinus, quaſi avis ad eſcam celeri volatu deducta: primò enim vinculatur, & neſcit: ſecundò ſagittatur, & non fugit; tertiò occiditur, & ſic perit: vinculatur primò mala affectione, ſagittatur ſecundò in occaſionis arreptione, ut in riſu eius, vel aſpectu oculorum eius, & ſimilibus; ſed tertiò occiditur in conſenſus, & peccati perpetratione. *ſerm. in feſto ſanctorum Petri, & Pauli.*

331 *Mulier laqueus venatorum amarior morte: ſagena, & vinculum.*

Vidit mulierem ſe lavantem, &c. quam tulit, &c. & dormivit cum ea. Vide quomodò homines iter peccati maximè ſequuntur, & laborant, quæruntque invenire delectabilia, quamvis non attendentes (more porcorum) quid fœtoris, quid anxietatis, quid turpitudinis, quid amaritudinis ſit in eis, in quæ incidit incautus David: invenit enim mulierem morte amariorem, eo quod eſt laqueus, ſagena eſt, vinculum eſt: laqueo capiuntur aves, ſagena piſces, vinculo homines, nihil enim eſt in corpore mulieris, quod intuitus non ſagittet, non veneret, non illaqueet homines; fuge ergo à facie mulieris, quaſi à facie ſerpentis. *ſerm. 2. in Invent. Crucis, & in Eccleſ. c. 7. & op. regula Novitiorum cap. 21. & op. de modo confitendi cap. 14.*

332. *Negligentia, & ignavia quàm periculoſa in Dei obſequio.*

Accidit, ut ſurgeret David de ſtrato ſuo, deambularetque in ſolario domus ſuæ, vidit mulierem, &c. Vide radicem caſus David: ſtatim enim ac ſurrexerat de ſtrato, quando debebat ad Deum recurrere, cœpit deambulare in ſolario ſuo, & videns mulierem, &c. peccavit. Vt videas, quod ſi à circumſpectionis ſolicitudine cor deſtituitur, vulneribus aperitur, quia hoſtis callidus, tanto liberius pectus percutit, quanto nudum à providentiæ lorica deprehendit: unde certum ſit, quod omnes pariter in curia corrumpit, & abſumit, dum nemo eſt, qui vel opportuna præbeat, vel importuna prohibeat. *op. Pharetr. lib. 3. cap.* 8.

333. *In tribulatione virtus conſervatur, & augetur, in proſperitate ſæpè amittitur.*

Miſſis itaque nuncijs David tulit mulierem, &c. & dormivit cum ea, &c. Vide quid operatur tribulatio, & quid proſperitas: David hucuſque fuit in tribulatione, & etiam ſemper fuit optimus Paſtor, & per tribulationes evectus eſt ad Regnum: ſed poſtquam fuit in proſperitate multa peccata commiſit. *ſerm. 17. Hexaem.* Hinc eſt, quod viri ſancti plus formidant proſpera, quam adverſa, quia Dei ſanctos proſpera deijciunt, adverſa erudiunt. *op. Phar. l. 4. cap.* 48.

334. *Pavor effectus peccati quia facit pavere etiam, ubi non eſt pavendum.*

Miſit David nuntios ad Ioab dicens mitte ad me Vriam, &c. Cur poſt adulterium juſſit ad ſe venire Vriam? ut hac occaſione dormiendo cum uxore, celatum remaneret eius peccatum. *ſed cur times ô David? nonne tu es Rex, & Vrias ſubditus? etiamſi ad Vriæ aures perveniat hoc facinus, quid mali tibi eveniet?* ſic interrogat Chryſoſtomus: ſed hoc mirum non eſt: David licet Rex conſcientiæ remorſus, & lacratus pavebat: omnia enim fugere poterit homo præter cor ſuum, quia ubicumque abierit, reatus ſui conſcientia illum non derelinquit, nec ulla pœna gravior mala conſcientia; unde remorſus conſcientiæ, rectè comparatur morbo regio, qui rodit carnem, & bona temporalia. *op. Diat. ſal. tit. 8. c. 1. & op. Phar. l. 3. cap. 2.*

335. *Peccator fert ſecum, dum eſt in peccato litteras Diaboli, & ſuæ æternæ damnationis chirographum.*

Scripſit David epiſtolam ad Ioab, & miſit per manum Vriæ: ponite Vriam ex adverſo belli, & pereat. Vide quomodò Vrias tulit ſecum litteras ſuæ mortis: ô quot huic ſimiles! ſunt autem peccatores, qui exiſtentes in peccato ferunt ſemper ſecum litteras Diaboli, quæ ſunt conſcientiæ malæ, in quibus opera, & verba, & deſideria mala ſunt ſcripta, ſignatæque ſigillo obſtinationis,

ſtinationis, ideo ſecum ferunt ſententiam mortis. *ſerm.8.in Pentec.& in Luc.cap.7.v.43.*

336. *Peccatum non pœnitentia purgatum ſuo pondere ad aliud trahit.*

Ponite ex adverſo belli Vriam, ut percuſſus intereat, & mortuus eſt, &c. Vide quam ſit verum, quod peccatum eſt pœna peccati: quando enim per pœnitentiam non diluitur, mox ſuo pondere ad aliud trahit: ſicque poſt adulterium ſecutum eſt homicidium, quia ſimul eſt culpa, & pœna; culpa ratione actionis, & pœna ratione paſſionis; ſed quænam paſſiu? quia in peccato ſemper eſt annexa inordinatio paſſiva animæ, qua voluntas voluntarie deordinatur, & privando ſe habilitare ad bonum, per hoc ſit homo dignus dimitti cadere in aliud peccatum. *l. 2. d. 36. art. 1. quæſt. 1. 2. & 3. & op. comp. Theol. lib. 3. c. 7. & in ſap. cap. 14.*

CAPVT XII.

337. *Deus derelinquit peccatorem, cum peccat varijs modis.*

Miſit ergo Dominus Nathan ad David, &c. Ad quid miſſus eſt hic Propheta ad David? ut ipſum reprehenderet, & per contritionem ad pœnitentiam traheret; felix ille ergo eſt peccator, qui licet à Deo derelinquatur intus, non tamen foris, quia à Deo corripitur, ut reſipiſcat; aliquando etiam derelinquitur foris, & non intus, ut Iob, &c. aliquando verò & foris, & intus, ut filius Prodigus luxurioſè vivens, & fame tabeſcens. *in Thren. cap. 1.*

338. *Prælatus multa cautela debet ſubditos reprehendere ad majorem ipſorum profectum.*

Duo viri erant in Civitate una, &c. Vide qua cautela Deus juſſit, ut David increparetur à Propheta Nathan, non directè, ſed proponendo ei obligationem legis ſub cortice parabolæ. *in Ioan. cap.7.v.51.* Diſcant igitur hoc Prælati, & diligenter advertant, quid locis, & tempori, & perſonis conveniat, ne temerè, & ſine fructu flagitia reprehendant. *opuſc. Pharet. lib. 4. cap. 38.* Addit Chryſoſtomus; *Vide ſapientiam medici, intravit Propheta ſanus ad prophetam Regem infirmum, intravit portans gladium, ut ſecaret vulnus, ſed infirmanti non oſtendit, ne abhorreres medicinam, abſcondit ferrum non ſub veſtimento, ſed ſub velamine narrationis: non enim ſtatim dixit, ô inique, ô immunde, ô adulter, ô homicida: quid igitur? cauſam habeo ô Rex, duo viri erant in Civitate, &c.* Diſcant, & Prædicatores, & Prælati qua diſcretione peccata corrigant, & peccatores.

339. *Deus in comparatione maioris numeri reproborum dicitur pauper, & Diabolus dives.*

Duo viri erant in Civitate unus pauper, alter dives: dives habebat boves, & oves plurimas, valde pauper unam ovem tantùm, &c. Quis eſt dives iſte, & pauper, qui proponuntur in hac parabola? Nota rem mirabilem: Pauper iſte eſt Chriſtus, qui paucas oves habet: Diabolus eſt dives, qui habet oves, & boves, & inſuper pecora mundi: multi enim ſunt vocati, pauci electi. *ſerm. 2. Dom. 4. Quadrageſima.*

340. *Charitas Chriſti in nos ineffabilis in exhibitione corporis ſui in cibum, &c.*

Pauper unam ovem habebat, quam emerat, & nutrierat de pane illius comedens, & de calice illius bibens, & in ſinu eius dormiens eratque illi ſicut filia, &c. Vide quanta ſit charitas Chriſti in nos, qui propter nos Pauper eſt factus: ovicula eſt fidelis anima, quam pretio ſanguinis emit, quam & nutrit ſuo corpore, & ſanguine, & in ſinu eius miſericordiæ fovetur ut filia; ô magna Chriſti dilectio: ô quanta felicitas ovium Chriſti. *ſerm. 4. in Cœna Domini; & ſerm. 2. Dom. 1. poſt oct. Paſcha & ſerm. 2. Dom. 4. Quadrageſima.*

341. *Sola innocentia, & manſuetudo præparat ad eſum Euchariſtia.*

Pauper habet ovem unam, de pane illius comedens, &c. Quid eſt hoc, forſan cibus ovis eſt panis, & non potius herba camporum? herba camporum eſt cibus beſtiarum, ſed ovium Chriſti cibus eſt corpus, & ſanguis Chriſti: qui vult ergo hoc pane cibari ſit ovicula Chriſti, ſcilicet vivat innocenter, & manſuetè; alioquin erit hædus Diaboli. *ſerm. 2. in Dom. 4. quadrageſimæ.*

342. *Omnes iuſti dicuntur unum, vel una ovis Chriſti.*

Pauper habebat ovem unam, &c. Si hic eſt Chriſtus, quomodò dicitur habere ovem unam? nonne innumerabiles ſunt juſti Beati, & Angeli, qui cibo eius cœleſti aluntur? ſunt quidem plures, ſed tamen dicuntur unum, vel una ovis Chriſti ob conformitatem in volũtate in ordine ad Deum, in quem feruntur, & à quo recipiunt eſſe, & bene eſſe, & conformitatem unitatis. *lib. 1. d. 31. art. 2. q. 2.* Vnius corporis igitur membra ſumus, unum habemus caput, una perfundamur gratia, una carne vivamus, una incedamus via, eadem habitemus domo. *in Ioan. Collat. 77.*

343. *Eſus Euchariſtia unitatem fidelium cum Chriſto, & ad invicem exigit, & efficit.*

Pauper unam ovem habebat de pane illius comedens, &c. Quomodò dicuntur omnes juſti una ovis? quia de pane Chriſti comedentes fiunt unum? quia Sacramentum Euchariſtiæ non tantum ſignificat Communionem, & dilectionem, ſed ad illam inflammat, ut efficiat, quod figurat; quod enim maximè nos inflammat ad dilectionem mutuam, & maximè unit membra eſt unitas capitis, à quo per vim diffuſivam amoris, unitivam, & transformativam manet in nos dilectio mutua; hinc eſt quod in hoc Sacramento continetur verum corpus Chriſti, & caro immaculata, ut ſeſe nobis diffundens, & nos invicem uniens, & in ſe nos transformet per ardentiſſimam charitatem, per quam ſe nobis dedit, ſe pro nobis obtulit, & ſe nobis reddidit, & nobiſcum exiſtit uſque ad finem mundi. *op. Brevil. p. 6. cap. 9.*

344 *Pro-*

Digitized by Google

344. *Proprium munus Prælatorum eſt lædentes ſuos ſubditos ad ſatisfactionem compellere.*

Ovem reddet quadruplum. Vide, quod Rex audito furto de ove facto pauperi, ſtatim exivit in hæc verba; *ovem reddet iſte raptor in quadruplum*: cognoſcebat enim proprium munus Prælatorum eſſe compellere raptores ad reſtitutionem rerum ablatarum, vel famam læſam, in integrum reddere. *op. de Eccleſ. Hier. p. 2. c. 2.*

345. *Deus ſæpè durius ſuos amicos tractat in punitione defectuum, quam inimicos, ad majorem ſuorum profectum.*

Tu es ipſe ille &c. quamobrem non recedet gladius &c. Vide quam rigide Deus videtur tractaſſe David, nam poſt increpationem minatur ei tot flagella, & domeſtica, & extranea &c. quod nullatenus fecit cum Saul, cui ſolùm comminatus eſt amiſſionem regni &c. ſed ne mireris de hoc ô Chriſtiane, quia cum Deus omnia in omnibus vitia deteſtetur, ſingulariter tamen odit ea in ſpecialiter dilectis: ſicut enim Pater magis dolet deformitatis maculâ in filio, quam in alieno, ſic Deus peccata omnium odit, & tamen quodamodò durius punit ea in amicis ſuis ſingularibus, quam in aliis, ſicut apparet in David, qui graviſſime pro peccatis punitus eſt, ſecundum illud, *Apocal. c. 3. Ego, quos amo corrige. op. de profect. Religioſ. l. 2. c. 28. in fine.*

346. *Luxuria peccatum Deo contumelioſum, proximo ſcandaloſum, & Luxurioſo pernicioſum.*

Quamobrem non recedet gladius de domo tua. Cur hoc? & quomodò numquam receſſit gladius de domo David? Id intelligendum eſt principaliter ſecundùm ſenſum ſpiritualem: vult enim demonſtrare, quod peccatum luxuriæ eſt gladius acutus infinita mala portans, quia proximum ſcandalizat, Deo eſt abominabile, & animam luxurioſi interfecit. *op. comp. Theol. l. 3. c. 21.*

347. *Oratio cum lachrymis, & pœnitentia deſtruit culpam, & minuit pœnam.*

Peccavi Domine. Sic dixit contritus corde David, & ſtatim ei reſponſum fuit, *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum.* Vide, quam efficax pœnitentia, quam velox remiſſio peccati: nam oratio cum lachrymis impetrat veniam à Domino. *ſerm. 5. de uno Confeſſore, & l. 4. d. 14. art. 1. qu. 1. fund. 1.*

348. *Pœnitentia valet ad conſcientiæ levamen, & quietem.*

Peccavi Domino &c. Dominus tranſtulit peccatum tuum &c. Ecce quomodò ſtatim ad ſonitum pœnitentiæ reſpondit Nathan, quod Dominus tranſtulerat peccatum ſuum, & hoc ad ſuæ conſcientiæ levamen; hic enim eſt effectus proprius pœnitentiæ. *l. 4. d. 17. p. 2. art. 1. qu. 1. & op. Confeſſion. c. 1. p. 5.*

349. *Homines ſolent oblivisci poſt mortem amicorum, imò & filiorum &c.*

Surrexit de terra, & lotus, unctuſque eſt, mutavit veſtem &c. Vide quam ſit verum, quod homines conſueverunt obliviſci poſt mortem non tantum amicorum, ſed & filiorum; ſic David poſtquam filium mortuum eſſe audivit, ſtatim ſurrexit, flere omiſit, faciem lavit, & cibum ſumpſit. *ſerm. 2. de Sancta Maria Magdalena.*

350. *Qui moriuntur in gratia non ſunt lugendi, quia in Domino mortui.*

Propter infantem dum viveret lugebam, nunc autem quia mortuus eſt quare jejune? ego vadam magis ad illum &c. Cum erat ſpes de vita filij, David orabat, lugebat, jejunabat &c. poſt mortem verò ejus deſiit jejunare, lugere, quia ſciebat ipſum mortuum in Domino &c. *in Luc. c. 8. v. 49.*

CAPUT XIII.

351. *Amoris rectitudo, & ſinceritas in quonam conſiſtit.*

Amnon adamavit ſororem ſuam Thamar ſpecioſiſſimam &c. Nota, quod licet Amnon amor eſſet rectus, ſcilicet amando Thamar, ut ſororem ſuam, non tamen fuit ſincerus, quia non amavit eam eo modo, quo debebat ſororem, hinc peccavit ob defectum puritatis amoris. *op. de ſex alis Seraph. ala 4.* Non igitur omnis amor etiam debitus eſt rectus, quando ſcilicet exceditur in modo, vel in fine.

352. *Bona mundana deſiderata lætificant; ſed diu expectata torquent animum, Bona æternalia è contra omnem lætitiam omnimode afferunt.*

Amnon ægrotavit propter ſororem &c. Cur? quia carnaliter eam concupiſcebat, & quia ejus concubitu frui non poterat, torquebatur ejus anima: ſic ſunt bona mundi, quæ prima facie dum deſiderantur, lætificant, ſed diu expectata torquent animam: non ſic bona æternalia, quæ omne bonum animæ afferunt. *ſerm. 1. de uno S. Mart.*

353. *Affectus carnalis eſt à ſpiritu maligno, & præcipitat in omnia mala.*

Exemplum habemus de hoc in affectu Amnon ad Thamar ſororem ſuam, qui à Diabolo immiſſus in ejus cor, induxit eum ad violentiã exercendam cum ea: nec eſt mirum, quia talis affectus ad quæque turpia inclinat. *op. de 7. itiner. ætern. itin. 4. d. 3.*

354. *Fuge occaſiones peccati: quia ad peccatum impellunt, & maximè conſortia mulierum; & è contra virorum.*

Amnon oppreſſit, & cubavit cum Thamar ſorore ſua &c. Quomodò in tantum ſcelus irrupit? & hæc virgo corrupta remanſit? quia fuit in thalamo ſola cum ſolo: fuge ergo occaſiones proximas, & maximè ſi vir es, mulierum: & ſi mulier es, virorum: Virgines enim, quæ veræ virgines ſunt ſemper debent eſſe pavidæ, & nunquam ſecuræ, ut & non timenda ſecure etiam pertimeſcant. *op. Diæt. ſal. tit. 4. c. 4.*

355. *Convivia malorum ſunt fugienda.*

In convivio Abſalon interfecit Amnon fratrem ſuum &c. Vide quos peſſimos effectus parit ſocietas malotum in conviviis malignantium ; ideò ea fuge. *in Luc.c.14.v.12.*

356. *Poſt Communionem non ſe abſtinens à peccatis, in pejus ruit.*

Hoc figoratum eſt in motte Amnon, quæ ſecuta eſt convivium Abſalonis. *op. comp. Theol.l.6. cap.16.*

357. *Paſtores tondentes, & ſugentes ſanguinem ovium ſubjiciuntur morti æternæ, & temporalibus malis.*

Factum eſt, ut tonderentur oves Abſalon &c. Notat hic ſacer textos mottem ſecutam Amnon, & ab Abſalon inflictam, ſed tempore tonſionis ovium: cur permiſit Deus, ut tempore tonſionis ovium fieret hoc homicidium, ex quo exilium, & tandem mors poſtea etiam ſecuta eſt in Abſalon? ſed nota myſterium: Hoc diſcrimen eſt inter Paſtorem verum, & mercenarium, quod Paſtor bonus paſcit oves: ſed mercenatius eas perdit, ad quarom perditionem incurritur multiplex malum temporale, & æternum; væ igitur iis, qui paſcunt non oves, niſi rapiendo, ſed ſemetipſos. *in Ioan.collat.90. & ſer.1. & 2.fer.3. Penteceſt. & ſer.1. & ſeq. Dom. 1. poſt oct. Paſcha.* Vide ergo quomodò ad tonſionem ovium conſequuntur tot mala: Eſto igitur Paſtor, non tonſor, raptor, & occiſor ovium.

CAPVT XIV.

358. *Animæ vis maxima &c. Vitæ præſentis brevitas velut ſcintilla.*

Et quærunt extinguere ſcintillam meam, quæ relicta eſt &c. Quænam hæc eſt ſcintilla? Nota, quod hic ſumitur ſcintilla, vel pro anima, vel pro vita filij: ſcintilla dicitur ob ſubtilitatem, & motus agilitatem: dicitur etiam vita præſens ob brevitatem durationis. *in ſap.cap.2.*

359. *Vitæ brevitas à Deo ordinata, ut aliam vitam, ſcilicet æternam quæramus.*

Omnes morimur, & quaſi aqua dilabimur in terram &c. Ecce quod continua experientia nobis hanc veritatem prædicat, ut nos videntes caducitatem, & brevitatem hujus vitæ, ad aliam æternam inhiemus, & toto ſtudio quæramus. *ſer.1. in Invent.S.Crucis; & in Eccleſ.c.2. & ſap.c.7. & 14. & c.15. & op.com.Theol.l.2.c.10.*

360. *Infirmi adjuvandi, & fovendi à Prælatis.*

Non vult Deus perire animam, ſed cogitat ne penitus pereat, qui abjectus eſt &c. Hoc facit Deus, & hoc maxime exigitur à poteſtate Prælatorum, qui debent fovere ſubditos, infirmos, ne penitus pereant, nam ſi pereunt defectu auxilij, eis imputabitur à Deo mors, & ruina ipſorum. *op. de ſex alis Seraph.c.4.*

361. *Vir ardens amore Dei non removetur adverſitate, vel proſperitate à ſervitio Dei.*

Sicut Angelus Domini, ſic eſt Dominus meus Rex, qui nec benedictione, nec maledictione movetur. Vide qualitates viri justi, qui comparatur Angelo Domini; ſed cur Angelo? Angelus enim Domini continet in corde ignem amoris divini, quo ſine termino ſtabiliter movetur in Deum; ideo comparantur Angeli flammæ ignis; ſic & vir juſtus cor igne accenſum habet, & non comburitur, quia nulla adverſitate, nulla proſperitate, nullo metu mortis ſeparatur ab illo, quem diligit. *op. Eccleſ. Hier.p.1.cap.1.*

362. *Princeps, & Prælatus ob quodcumque accidens unquam deviat à rectitudine.*

Tu autem Domine mi Rex, ſicut Angelus es Domini, qui nec maledictione, nec benedictione movetur. Vide cur Princeps, & Prælatus comparatur Angelo Domini, ſcilicet virtutibus cœleſtibus, quæ ſic vocantur propter fortem, & immutabilem virilitatem ad ſuſceptionem divinarum illuminationum &c. ſic etiam Principes, & Prælati debent habere hanc immutabilem virilitatem; ne odio, amore, timoreque à vigore juſtitiæ deflectantur. *op.Eccleſ.Hier.p.2.c.2.*

363. *Princeps ſit veluti Angelus Domini.*

Tu autem Domine mi Rex, ſicut Angelus Domini es. Nota autem, quod non exprimit de quo choro: nam Angeli diſtribuuntur in novem choros? ſed attendendum eſt, quod ad illos Angelos fit alluſio, in quibus, repræſentatur munus Principum: & hic eſt chorus virtutum: quorum proprium eſt non ſolùm fortiter, & viriliter, immutabiliter ſe habere, ut dictum eſt, ſed etiam quia eorum proprium eſt juſtitiam defendere, divinam ſapientiam in ſuis actibus imitari, pauperes defendere, & oppreſſos liberare; ſic & Princeps ad hæc tenetur. *op.Eccleſ.Hier.p.2.c.2.*

364. *Peccatum non ſolùm ratione culpæ à gloria cæleſti removet, ſed quoad pœnam retardat, & retinet in Purgatorio.*

Revertatur in domum, & faciem meam non videat &c. Si Rex reconciliatus fuit cum Abſalon, cur prohibet, ot ad ſuam præſentiam veniàt? Nota, quòd hoc fuit figura modi, quo Deus tractat peccatorem: dum enim eſt in peccato; exul ab amicitia Dei vivit; ſi reconciliatur per remiſſionem culpæ adhuc tamen ratione reatus pœnæ à præſentia, & viſione Dei retardatur, quia priùs debet conſumi fænum, ſtipula, lignum non ſolùm peccatorum venialium, ſed & reatus pœnæ debitæ, & ſi cum hoc reatu decedit; dicit Deus, remaneat in domo ſua: quænam eſt hæc domus? domus hæc eſt Purgatorij locus, in quo purgari debet, & ſolui hoc debitum. *op.comp. Theol. l.3.c. 7. & l.4.d.20.art.1.qu.1.2. & ſequ.*

365. *Vir juſtus debet eſſe pulcher interius, & exterius, ſed moraliter.*

In omni Iſrael non erat illo pulchrior, quia à planta pedis uſque ad verticem non erat in eo macula. Hæc dicuntur de pulchritudine exteriori corporali; ſed ſpiritualiter hæc debent intelligi de viro juſto quoad mores, ſi enim vult introduci in gratiam, & amicitiam Dei debet eſſe pulcher, ſcilicet in corde, exterius in affatu, gravis in inceſſu, honeſtus in viſu, & audito, temperatus in habitu, in cibo, & potu. *ſer.1. de uno Doctore, & ſerm.1. de uno Confeſſore.*

CAPUT XV.

366. *Ambitioſorum ſtudia iniqua in Abſalone repræſentata.*

Et mane conſurgens Abſalon ſtabat juxta introitum portæ &c. Cur ſummo mane Abſalon te ſomno privas, & tam firmiter perſeveras juxta introitum portæ Regis? nonne eſt hoc officium ſervorum, & cubiculariorum Principis, & non filij primogeniti tanti Regis? ſed non eſt mirum, quia cor habebat iſte impius ambitione occupatum: ambitio enim eſt ambientium crux, quæ omnes torquet, & omnibus placet: Vide quomodò ambitioſus undique circuit ſedulus explorator, blanditur, obſequitur, ſimulat, diſſimulat, miſeraque ſibi ſuffragia mendicare non erubeſcit, manibus, & pedibus repens, & ut aliis dominetur, prios viliſſime ſervit, ſi quo modo tandem ſe ingerere queat in Principatum, vel patrimonium Crucifixi. *op. Phar.* l.1.*c.*24. ô ambitio maledicta quam pœnoſa, & laborioſa!

367. *Diaboli oſculum quale.*

Abſalon extendebat manum, & apprehendens oſculabatur eum. Vide qua arte iſte impius ſollicitabat, & alliciebat Iſraelitas ad rebellionem contra Regem: ſic facit Diabolus nobiſcum: Blanditur ut fallat, arridet, ut noceat, allicit, ut occidat, & oſculatur, cum falſam ſecuritatem promittit; fuge ergo fraudulentiſſimum iſtum hoſtem. *ſerm.2.Dom.3 poſt oct. Paſcha.*

368. *Ambitio ſub perſona religionis, & pietatis tegit ſuperbiam, & iniquitatem.*

Vadam, & reddam vota mea Domino, quæ vovi &c. Vide quomodò iſte impius ſub ſpecie pietatis, & religionis tegit ſuam ambitionem, & conjurationem factam contra Patrem ſuum: ô quot huic ſimiles! ô quot ad limina Apoſtolorum currunt, quæ plus ambitio, quam devotio regit! ô quot propter Eccleſiaſticas dignitates tondentur, frequentant Eccleſias, miſſas celebrant, pſalmos decantant! *op.Pharetra l.1.c.24.*

369. *Seditio, & commotio bona, & mala quænam.*

Cumque immolaret victimas, facta eſt conjuratio valida &c. Nota quod hic deſignatur qualis ſit commotio, & ſeditio bona; & qualis mala; hæc enim facta eſt injuſte contra proprium Principem; ideo damnabilis: Commotio vero bona eſt, quæ per Chriſtum facta eſt ad bonum; ſcilicet ad erudiendum, & excitandum ad bonum. *in Luc.c.23.v.5.*

370. *Quàm multi relinquentes Chriſtum Diabolum ſectantur.*

Toto corde univerſus Iſrael ſequitur Abſalon: Quomodò univerſus Iſrael? nonne multi fideles ſervaverunt ſe erga David? ſed id dicitur non quoad omnes, ſed fere quoad omnes, ſcilicet quoad majorem partem; per quod datur intelligi, quod major pars hominum relicto Chriſto ſectantur Diabolum, mundum, & carnem; & licet caro inficiat, mundus deficiat, & Diabolus decipiat, tamen hos peſſimos Dominos mundus ſequitur. *ſerm. in feſto Sanctorum Petri, & Pauli, & in Luc.c.20.v.11.*

371. *Multi non ſolùm fugiunt à Chriſto ſequentes Diabolum, ſed contumeliis eum afficiunt.*

Toto corde univerſus Iſrael ſequitur Abſalon &c. Vide quomodò Iſraelitæ non ſolùm deſeruerunt verum Regem, ſed & contumeliis eum affecerunt, dicentes, ut infra. *c.20. non eſt pars nobis in David &c.* Sic Judæi fecerunt cum Chriſto, ſic & multi Chriſtiani. *in Luc.c.20.v.11. & cap.24. v.27.*

372. *Deus peccata omnium odit; tamen durius ea punit in amicis ſuis ſingularibus, quos enim amat corrigit.*

Surgite fugiamus &c. Cur Deus permiſit tantum malum in David ab ipſo tam ſpecialibus ſignis dilecto? ſed reſpondetur, quod pro peccato adulterij, & homicidij Uriæ punitus eſt; nec ideſt mirum, quia ſicut Pater magis dolet deformitatis maculam in filio, quàm in alieno: ſic Deus peccata omnium odit, & tamen quodammodò durius punit ea in amicis ſuis ſingularibus, quàm in aliis, ut apparet in David, qui graviſſime pro peccatis punitus eſt; dicit enim. *in Apoc. 3. ego quos amo corrigo, & caſtigo. op. de profect. Religioſ.l.2.c.27.*

373. *Verus ſervus Chriſti ab ipſo non permittit ſeparari, ſed ſemper cum ipſo cohabitare.*

Vivit Dominus, quoniam in quocumque loco fueris, ibi erit ſervus tuus. Sic dicebat Ethai Regi David, ut oſtenderet deſiderium ei obſequendi &c. idem & facit verus ſervus Chriſti, qui nunquam ſive in morte, ſive in proſperitate ab eo ſeparari vult, ſed ſemper cum eo cohabitare. *in Luc.c.8.v.38.*

374. *Qui in tribulatione non recedit à Deo, ſignum patens dat perfectæ dilectionis.*

Vivit Dominus, quia in quocumque loco fueris

Domine mi Rex ſive in morte , ſive in vita , ibi erit ſervus tuus. Vide quale ſignum dilectionis hujus ſervi in Regem oſtendit : idem & veri ſervi Dei debent deſiderare,quia hoc eſt maximom ſignum dilectioois in Deum in tribulatione non ſeparari à Chriſto , & hoc eſt patens ſignum fidelitatis ſervorum Dei. *ſer.de SS. Petro, & Paulo.*

375. *Qui vult fugere iram Dei, debet voluptates carnis deſerere.*

Reliquit decem concubinas mulieres ad cuſtodiendam domum &c. Cur in fugiendo David iram Abſalon, reliquit decem concubinas, & non potiùs milites ad cuſtodiam domus ? ut ſignificaretur, quod qui vult fugere iram Dei , debet relinquere concubinas, ſcilicet affectiones , & voluptates carnales. *Pſal.*118.*c.*1.*v.*5.

376. *Proceſſiones nudis pedibus , & ſignis externis pænitentia in Eccleſia à Spiritu Sancto introductæ temporibus neceſſitatum publicarum.*

Porrò David aſcendebat clivum olivarum ſcandens, & flens , & nudis pedibus , & operto capite , & omnis populus cum eo &c. Vide quomodò Rex iſte nobilis totius pœnitentiæ , & humilitatis exemplar verè pœoitentibus præbuit exemplum; cui etiam conſuetudo Eccleſiaſtics conſonat,quæ ad iram Dei placandam in proceſſionibus pedes nudat. *op.apol.paup.reſponſ.*4.*c.*1.

377. *In ſignum paupertatis extremæ veræ,& inſignis pænitentiæ, & in teſtimonium obedientiæ Sanctus Pater Franciſcus ordinavit in regula , ut Fratres ſui diſcalceati incederent.*

Porrò David aſcendebat clivum olivarum ſcandens , & nudis pedibus &c. Nota , quod David Rex voluit hæc ſigua pœnitentiæ oſtendere ad placandam iram Dei ; in quo menti occurrit inceſſus nudis pedibus , qoi etiam à Chriſto , & Apoſtolis fuit uſitatus ; & à Seraphico Franciſco in ſua Regula inſtitutus,& hoc ut per ſuos diſcalceatos mundo exhiberet ſigna extremæ paupertatis, inſignis pœnitentiæ , & perfectæ obedientiæ : in ſignum item elongationis ab omni carnalitate,& perfectæ virtutis exercitium. Videant igitur Fratres minores Sancti Franciſci , quali obligatione confirmandi opera ſignis talibus extremis ſint obſtricti. *op.apol.paup.reſp.*4.*cap.*1.

378. *Qui non incedit diſcalceatus non poteſt eſſe diſcipulus Chriſti.*

Qui aſcendebat nudis pedibus , & flens clivum montis &c. Cur notatur aſcenſus in montis ſummitatem nudis pedibus ? ad ſignificandam normam perfectæ pœnitentiæ : Nota autem , quod calceamenta pedum ſunt ex pellibus animaliom mortuorum , ſignificantque operum mortuorum carnalitatem, & cupiditatem terrenam : qui ergo vult aſcendere ad montem cum vero David , ſcilicet Chriſto debet his calceamentis ſe exonerare, & diſcalceatus incedere. *in Ioan. cap.*1. *v.*27.

379. *Malorum amicitia mutua peſſimum malum, & omnium pernicioſum.*

Infatua Domine conſilium Achitophel. Nota quod David , quando audivit Achitophel , qui erat ſuus conſiliarius , eſſe collegatum com Abſalon, valde extimuit, & ad Deum toto corde recurrit dicens, *Infatua Domine &c.* Sed cur tantus timor ? quia ſciebat amicitiam malorum eſſe maximum , & peſſimum malum, nam malum additum malo totom fit magis malum : & quantò plura fuerint frigida in unum collecta , tanto eſt fortius venenum , quod inde generatur. *ſerm.*10. *de Apoſtolis ; & op. Bibl.paup.c.*28.

CAPUT XVI.

380. *Dimittite eum , ut maledicat &c.* Nota hic , quod humilitas ſervorum Dei in perſona David exprimitur , quæ potiſſimè conſiſtit in tolerantia æquanimi opprobriorum, & contumeliarum , ut patet in eo quod dixit,quando Semei eum exprobrabat &c.*dimittite eum,ut maledicat &c.Diat.ſal. tit.*7.*c.*1.

CAPUT XVII.

381. *Sapientes mundi tamquam ſtulti ad interitum ſe ultro præcipitant &c.*

Porrò Achitophel laqueo ſe ſuſpendit. Vide quàm ſtultitia ligatus fuerat iſte Conſiliarius Regis , qui videns ſuum conſilium ab Abſalon ſpretum, & deſperatione laqueo ſe ſuſpendit ; ut pateat quale diſcrimen inter ſapientiam juſti, & mundanam ; hæc enim reducit ad interitum ; juſtus verò æquanimiter omnia tolerat. *ſerm.* 1. *de uno Sancto Martyre.*

382. *Sequaces mundi , carnis , & Diaboli ad interitum ducuntur.*

Achitophel ſuſpendio interiit, & ſepultus eſt &c. Vide finem hujus impij proditoris ; quia enim conſilium ſuum cognovit deſpectum ab Abſalon, & conſilio Chuſai poſtpoſitum , ideo ſuſpendio interiit : ex quo intellige, quod amatores mundi, & Diaboli, licet videantur aliqualiter florere, & proſperari in hoc mundo ſicut Achitophel , tamen in fine morte mala intereunt.*ſer.de SS.Petro, & Paulo.*

CAPUT XVIII.

383. *Ambitioſorum finis peſſimus.*

Et Abſalon ſuſpenſus eſt inter Cælum , & terram &c. Vide finem Abſalon,qui ſuſpenſus remanſit inter Cœlum,& terram, & peſſime occiſus eſt , & totus populus , qui eum ſequebatur diſperſus fuit ; ſed cur voluit Deus , ut à terra elevatus occideretur ? quia talis eſt proceſſus , & finis ambitioſorum ; qui quaſi elevantur uſque ad Cœlum præferendo ſe omnibus , ſed vide quod ſicut Abſalon occiſus eſt , & in fovea profunda

lapidibus

lapidibus obrutus: ſic ambitioſi, ſecundùm rectam divinæ juſtitiæ regulam deprimentur uſque ad profundum abyſſi ſecundùm veritatem, quoniam in fine mortis ſuæ, quaſi vile ſterquilinium perdentur. *ſer. 3. Dom. 2. poſt oct. Paſchæ: & ſer. de SS. Petro, & Paulo.*

384. *Delectationes carnales, & regulæ doctrinæ Mundi ad ſuſpendium reducunt ſequaces ipſarum.*

Et Abſalon caput adhæſit quercui &c. Cur Deus permiſit, ut ad quercum ſuſpenſus interiret iſte Princeps? quia adamavit, & quæſivit ſiliquas, & glandes porcorum: & quænam ſunt? ſunt delectationes carnales, & doctrinæ hujus mundi: qui ergo relicta doctrina ſpiritus, & doctrinam mundi, & carnis ſectatur, tandem ſuſpenditur per capillos, & affectus, & in fine perdetur. *ſer. 19. Hexaem. & ſer. de SS. Petro, & Paulo.*

385. *Ex dolore David ob mortem Abſalon filij ſui poteſt argui qualis dolor fuerit in Beata Virgine Maria ex morte ſui unigeniti.*

Contriſtatus Rex flevit dicens Abſalon fili mi; quis mihi tribuat, ut pro te moriar? Hæc ſunt verba lamentationis, in quæ prorupit David valdè dolens de morte filij ſui dilecti: ſed ex hoc transfer mentem ad dolores Beatæ Virginis Mariæ quos paſſa eſt ex morte Chriſti ſui Unigeniti; unde dicebat, quis mihi det ut pro te moriar fili mi. *op. ſoliloqu. cap. 4.*

CAPUT XIX.

386. *Qui à Deo declinat; ſe in omnem infelicitatem præcipitat.*

Et declinavit in die illa populus ingredi in civitatem &c. Nota quod cum populus audiſſet, quod David Rex totus in lachrymas effunderetur ob mortem filij, declinavit ingredi in civitatem, & per hoc figurantur qui declinant à Deo, & ad iniquitates prolabuntur. Iſti enim ſtulti renuunt ingredi civitatem, quæ ſignificat felicitatem, quam gratia Dei confert, & ad infelicitatem ſe vertunt, quam iniquitates, & peccata comitantur. Declinant etiam animadverſiones, quas Deus ſuis immittit, & in pejus ruunt. *Pſalm. 118. c. 10. v. 13.*

387. *Subditi veri debent ad obedientiam omnes actus ſuos ordinare.*

Et inclinavit cor omnium virorum Iuda quaſi unius viri &c. Vide quomodò à libertate ad ſubjectionem proprio Principi iſti viri inclinaverunt cor; ſic & boni ſubditi debent inclinare, & ordinare omnes actus ſuos ad unicam obedientiam. *Pſal. 118. c. 7. v. 16.*

388. *Non ſat eſt ſe Deo exhibere in oratione abſque contritione cordis, qui vult hæreditate Domini frui.*

Miphiboſeth deſcendit in occurſum Regis illotis pedibus, & veſtibus &c. Vide quomodò iſte filius Saul ſe obtulit Regi hoc habitu exteriori, per quod obtinuit liberationem à morte, ſed tamen privatus eſt à Rege hæreditate; per quod datur intelligi, quod qui vult ad hæreditatem Domini pervenire, non ſufficit, ut ſe Deo corporaliter in oratione præſentet, niſi etiam candida ſint ejus veſtimenta, ſcilicet lavando cor contritione, & lachrymis. *ſer. 1. in Vigilia Nativitatis.*

389. *Habitus exterior pænitentiæ, ſignum eſt interioris doloris.*

Miphiboſeth filius Saul deſcendit in occurſum Regis illotis pedibus, & intonſa barba, veſteſque ſuas non laverat &c. Nota, quod iſte filius Saul ob formidinem pœnæ tali habitu exteriori ſe Regi præſentavit, ut exhiberet ſignum exterius doloris, & miſeriæ, & ut ad ſui commiſerationem cor Regis excitaret; nec id eſt mirum, nam ſignum exterius in pœnitentibus indicium eſt, ut plurimum, doloris interioris. *in Thren. c. 1.*

390 *Proprium eſt Angelorum, & virorum innocentia Angelica præditorum non recedere à beneplacito divinæ voluntatis.*

Tu autem Domine mi Rex ſicut Angelus Dei es, fac quod eſt placitum tibi &c. Cur filius Saul appellat David quaſi Angelum Dei? nonne hoc eſt potiùs verbum adulatorium? ſed meritò ipſum appellat ſicut Angelum Domini; quia cum eſſet filius Saul, & ipſe exercuiſſet inimicitias in David, iſte tamen ob amorem Dei, & ob ſuam innatam pietatem non ſolùm ei pepercit, ſed & inter ſuos commenſales adnumeravit; meritò igitur dicitur, *ſicut Angelus Dei*, quia ſicut Angeli Dei in omni opere ſuo Deum inſpiciunt, & nil aliud, quàm divinæ voluntatis regulam diligunt, vel requirunt; ſic & vir juſtus, & ſpiritualis vera cordis intentione Deum diligit, & ab ipſius voluntatis beneplacito non recedit. *op. de Eccleſ. Hier. p. 1. c. 1.*

391. *Homo cum Deo unitus ſecurus ab omni malo requieſcit.*

Veni mecum, ut requieſcas ſecurus in Hieruſalem. Sic dixit David ad Berzellai: ſed nonne etiam in Hieruſalem poterat adverſitates, & inimicitias experiri? minimè: Hieruſalem eſt locus pacis, & Dei amicorum, qui igitur intrat in gratiæ, & innocentiæ ſtatum cum Deo ſecurus requieſcit: ſic Adam in ſtatu innocentiæ ſecurus vixiſſet ab omni pugna, contrarietate, & adverſitate; factus tranſgreſſor ejectus eſt de loco voluptatis, & cecidit in deordinationem omnis pœnæ: Vive ergo Deo conjunctus ô homo, ſi vis vivere ſecurus. *ſer. 4. Dom. 12. poſt Pentecoſt.*

392. *Defectus ſenectutis enumerantur.*

Octogenarius ſum hodie: numquid vigent ſenſus mei &c. Vide quomodò Berzellai à Rege invitatus ſe excuſat, afferens in medium defectus ſenectutis, ut ipſum Regem moveret ad dimittendum ipſum à curia, & à curis palatij &c. Potiſſimè ſunt ſequentes, ſcilicet non poſſe nociva repellere, ſe ſuſtentare, comedere, videre, loqui, & audire, niſi imperfectiſſimo modo; qui defectus debent ſenes excitare ad ſe morti præparandū. *in Eccl. c. 12.*

CAPVT XX.

393. *Impiorum proprium eſt perſequi, & abhorrere bonos, & contra eos lingua frænum laxare.*

Non eſt nobis pars in David, neque hæreditas in filio Iſai. Vide, quod iſti impij, & ſtulti ſe ſeparaverunt à David, dicentes, *non eſt nobis pars cum David*: & notandum hic, quod in contemptum maiorem David appellant eum filium Iſai, nempe originem ipſius ex vili, & inope homine proponendo, quia hoc eſt proprium impiorum nullũ commercium habere cum bonis, & quando non poſſunt ex parte morum, & ſanctæ vitæ detrahere, recurrunt ad dotes naturales, vel ad generis maculam, ſi aliqua eis ineſt.*in Luc.cap.4. v.22.* Et hoc itidem fuir figura contumeliarum, & opprobriorum, quibus Iudæi Chriſtum tractaverunt, toties appellantes eum filium Ioſeph, filium fabri.*in Luc ibidem,& c.20.v.18.*

394. *Diabolus per temporalem felicitatem, vel per ſuos miniſtros impios interficit, ſub ſpecie amicitiæ hominem.*

Ioab tenuit mentum Amaſæ, quaſi deoſculans eum, & percuſſit eum in latere, & mortuus eſt. Ecce qualis proditor fuit Ioab occidens Amaſaio ſub ſpecie amicitiæ: ô quot occiduntur à Diabolo ſub ſpecie amicitiæ; nam ipſis blanditur oſtendens temporalem felicitatem, amicos, vel conſiliarios fraudulentos mittit, vt ſic ſub ſpecie amicitiæ mortem animæ afferat: & nota, quòd principaliter ferit inſigens gladium tentationis in latera, ſcilicet; quæ ſunt vel mulier, vel vxor mala, vel amici ficti, & fraudulenti; Cave igitur ô homo ab his blanditijs.*ſer.3.Dom.infrà oct.Nativit.*

395. *Mala ſub ſpecie virtutis & boni contecta quam periculoſa.*

Ioab tenuit mentum Amaſæ, quaſi deoſculans eum &c. Ecce figura tentationum, quas immittit Diabolus ſervis Dei ſub ſpecie boni, ſæpè enim palliat ſe ſuperbia, invidia, avaritia, & omne aliud vitium, quæ cum non audeant bonos tentare aperta facie, quos ſciunt omne malum odiſſe, aſſumunt aliquod virtutis velamen, ne agnoſcantur eſſe quod ſunt; ſicut Ioab tenuit mentum Amaſæ, quaſi oſculaturus & ne ſuſpicaretur eum hoſtem eſſe, & non obſervaret gladium eius doloſum, & ita occidit eum dolo; ſic & Iudas tradidit Chriſtum; hocque maximè verificatur in religioſis, & ſervis Dei, quando irretiti inveniuntur aliqua affectione immoderata, per quam ſæpè ſub ſpecie pietatis, vel charitatis paulatim præcipitant in ſcelera horribilia.*op.de profect.religioſ.l.2.c.5.*

396. *In ſchola Chriſti ſæpè qui videntur inſipientes mundo, ſunt apud Deum ſapientes, & è contrà &c.*

Ingreſſa ergo eſt mulier ad populum, & locuta eſt eis ſapienter &c. Nota quod prudentia huius mulieris liberavit civitatem ab obſidione, quod non fecit quicumque alius homo, & ideò appellatur meritò ſapiens; vt videas quod apud Deum ſæpe debilior eſt ſapiens, licèt non apud mundum.*in Eccleſ.c.9.*

CAPUT XXI.

397. *Peccata ſunt cauſa famis, ſterilitatis, & aliarum adverſitatum.*

Facta eſt quoque fames in diebus David tribus annis iugiter &c. Notandum, quod cum torqueretur regnum David ſterilitate, & fame, maximè ipſe conſuluit Dominum, vt originem tantæ calamitatis dignaretur ei revelare; cui reſpondit Dominus: *Propter Saul, & domum eius ſanguinum, quia occidit Gabaonitas &c.* ex quo patet, *ait Gloſſa moralis*, quod effuſio ſanguinis innocentis avocat è Cœlo adverſitates publicas. Datur & nobis intelligi, quod propter peccata inducitur ſterilitas terræ, & pluvia fæcundans terram ſubtrahitur, vt addiſcamus ex hoc, quod tunc ad domum orationis ad Deum placandum debemus confugere.*ſer.4.de Dedicatione.*

398. *Crucifigenda eſt caro, munduſque ad Deum placandum.*

Deditque David ſeptem filios, duos Saul, & quinque Michol Gabaonitis, qui crucifixerunt eos. Cur ſeptem filij à Saul deſcendentes crucifiguntur ad Deum placandum, & avertendam iram divinam? vt pœna reſpondeat culpæ. Sed myſticè per ſeptem filios Saul ſignificatur vniverſitas vitiorum, *ait Gloſſa moralis*, quæ debent crucifigi cum carne, Mundo, & Diabolo ad Deum placandum. Sic Chriſtus in cruce affixus fuit, & crucifixus in medio duorum latronum, vt nobis daret intelligere, quod caro, & Mundus veluti latrones ſunt crucifigendi adi hoc, quod ſpiritus noſter in cruce Domino offeratur, & Deus placatus reddatur.*in Luc.c.23.v.33.* Qui igitur patibulum mortificationis crucis negligit aſſumere, expectet ſuæ exterminationis iudicium: nullus enim homo excipitur ab hac regula.*ſerm.1.Dom.4.quadrageſima.*

CAPUT XXII.

399. *David in articulo mortis cantavit Pſalmum decimum ſeptimum in actionem gratiarum pro ſui liberatione à ſuis hoſtibus ad exemplum noſtrum.*

Locutus eſt autem David Domino verba carminis huius Dominus petra &c. Vbi advertendum; quod in eodem ſenſu, licet ſecundum aliam litteram, diverſiſque terminis ponitur hic, & in Pſalterio.*in Pſalm.17.* Notandum eſt, quòd in hoc Pſalmo repræſentatur expectatio Meſſiæ, eius Adventus, & liberatio facta per ipſum generis humani.*in Pſalm.17.*

400. *Qui*

400. *Qui fabricam ſui profectus tam corporalis, quàm ſpiritualis ſuper Chriſtum ſtabilit, ſecurus incedit ab omni periculo.*

Dominus petra mea, & robur meum, & ſalvator meus. Nota, quod meritò appellat Dominum petram, robur, & Salvatorem, quia ei, qui confidit firmiter in ſolo Chriſto, omniaque temporalia deſpiciens, domum ſuam, non ſuprà rem vanam, non ſuprà arenam, non ſuprà vaneſcentem materiam, ſed ſupra ſolidiſſimam petram, turrimque ab omni ictu hoſtium fundat; ô felix ille, qui tale ædificium extollit. *ſer. de S. Agatha, & in Luc. c. 2. v. 69.*

401. *Deus ordinatè à malo liberat, & ad bonum per gradus provehit animam.*

Dominus petra mea, robur meum, ſalvator meus; Deus fortis, ſcutum, cornu ſalutis meæ elevator meus, refugiū meum &c. Nota, quod in his vocibus aſſignatur modus, quo Deus hominem à malo liberat, & ad bonum elevat: liberat enim per Baptiſmum, & pœnitentiam à poteſtate Diaboli, ipſum confirmat, ne cadat, & vt hoſtem vincat, & deinde ſublevat, & adiuvat ad operandum, & cor inflammat ad amandum. *in Pſalm. 17.*

402. *Peccata ſunt funes Inferni.*

Funes Inferni circumdederunt me &c. Sed quænā ſunt funes Inferni? ergone Infernus habet funes? habet quidem & fortiſſimos, & ſunt peccata mortalia, quibus homo irretitur poſt conſenſum deliberatum, ex quibus ad infernum ducitur per reatum culpæ, & pœnæ ad quem ſtatim obligatus remanet. *Pſalm. 118. capite 4. verſ. 13.*

403. *Tentationes Diaboli ſunt torrentes Inferni & vanitates mundanæ inducunt mortem.*

Circumdederunt me contritiones mortis, & torrentes Belial terruerunt me. Contritiones mortis, ideſt vanitates huius mundi ſunt inducentes mortem, & torrentes Diaboli ſunt variæ tentationes, quibus Diabolus captivat homines. *in Pſalm. 17.*

404. *Vera compunctio cordis ex Dei inſpiratione ſola pervenit.*

Aſcendit fumus de naribus eius &c. Nota, quòd per nares Dei intelliguntur inſpirationes Dei in corda hominum immiſſæ, ex quibus provenit fumus compunctionis pœnitentium. *op. ſumma de inviſibilitate Dei.*

405. Chriſtus dicitur Cœlum Cœlorum inclinatum ad terram; quando in carnem venit: vnde hic dicitur; *Inclinavit Cœlos, & deſcendit. in Pſalm. 17.*

406. *Deus deſcendit ad proficientes in via ſpirituali in nube devotionis.*

Cribrans aquas de nubibus Cœlorum. Quid eſt cribrare aquas de nubibus? hoc eſt extrahere aquam lachrymarum de corde proficientium, per quas Deus deſcendere dicitur infundendo devotionem veram. *ſer. 1. in Vigilia Nativitatis.*

407. *Aqua divini Verbi effuſa eſt per totum orbem terrarum per Apoſtolos, & Prædicatores.*

Cribrans aquas de nubibus Cœlorum. Ergo ne Deus incumbit ad hanc cribrationem? ergo cum ſit vbique, vbique facier pluere? maximè: pluit enim ſuper iuſtos, & iniuſtos; Chriſtus enim expoſuit Apoſtolos, & Prædicatores, tamquam nubes plenas aqua ſalutaris doctrinæ, vt eam diffunderent per totum orbem terrarum, & irrigarent omnium animas. *ſer. de SS. Sim. & Iuda.*

408. *Talis eſt nobis Deus, quales nos ipſi.*

Cum ſancto, ſanctus eris, & cum perverſo perverteris. Nam cum ſancto per exercitium operum virtutis Deus eſt ſanctus per collationem bonorum: cum innocente per vitationem mali, Deus eſt innocens per collationem boni; & cum perverſo Deus eſt perverſus, ſcilicet eum puniendo. *in Pſalm. 17.*

409. *Chriſtus dives factus eſt pauper vt nos pauperes ditaret.*

Et populum pauperem ſalvum facies. Vide quomodò ſpecialiter Chriſtus dicitur veniſſe, vt pauperes ſalvos faceret; ſed nonne etiam divites? ſed attende quòd omnes homines erant pauperes carentes divitijs virtutum, & gratiarum, ſubiecti oppreſſionibus malorum Dominorum, ſcilicet Dæmonum: Chriſtus igitur dives ſolus factus eſt pro nobis pauper, vt nos à Dæmonis tyrannide liberaret, & virtutibus, & gratijs ditaret. *ſer. 4. in Nativit.*

410. *Veri ſervi Dei ſemper ad pugnam prompti, & parati eſſe debent.*

In tè curram accinctus, in Deo meo tranſiliam murum. Quid eſt currere in Deum accinctus? ideſt ſtare in actu pugnandi: & ante Deum in tali ſtatu debet ſe exhibere, vt tranſiliat murum peccatorum. *in Pſalm. 17. & Vgo Card. hic.*

411. *Qui proficit de virtute in virtutem, hic verè currit.*

In te curram accinctus &c. Quomodò hic dicitur David currere in Deum? Nota, quòd terminus huius curſus eſt Deus, ſed quomodò ad Deum itur? proficiendo de virtute, in virtutem, & ferventer diligendo: hic eſt curſus, quem debes amplecti in via Dei ô ſerve Dei, vt poſſis dicere, in odorem vnguentorum tuorum currimus. *ſer. 1. fer. 4 Pentecoſt.*

412. Deus

412. *Deus eſt præmium expoſitum in curſu, & bravia huius vitæ ad quod eſt ſalicitè, & velociter currendum.*

In te curram accinctus. Cur non dicit ibo, veniam ad te, ſed dicit curram in te? quia Deus eſt præmium expoſitum in hoc itinere mortali, & ſicuti ſi quis aurum daret, aut theſaurum apponeret in bravio, omnes libenter abſque violentia currerent, ſic & ad Deum, ut ad inexhauſtum theſaurum juſti currunt: ſi igitur natura rerum perſuadet currere ad præmium promiſſum, curramus, & nos; nam qui non currit in hac via, dignus non erit præmium propoſitum accipere. *in Luc.c.9.v.23.*

413. *Verba Dei illuminant intellectum, & purgant affectum.*

Eloquium Domini igne examinatum, &c. Quid eſt igne examinatum? hoc eſt quia verba Dei, eius leges, ut ignis illuminant intellectum, & à corruptione purgant affectum. *in ſap.cap.*18. dicitur ergo, *eloquium Dei igne examinatum*, quia verba Dei devotè audita, & recepta fulgent per veritatem, fervent per charitatem, & inflammant ad pietatem. *Pſalm.*118.*cap.*10.*v.*14.

414. *Adventus Chriſti in carnem fuit opus pura miſericordiæ Dei, ſed ex pacto, & promiſſione fuit debitum.*

Magnificans ſalutes Regis, &c. In quonam fuit hæc magnificatio? in hoc quod adventus Verbi in carnem originaliter fuit actus divinæ miſericordiæ, ſed ſuppoſito pacto, & promiſſione divina fuit debitus. *in Luc. cap.*1.*v.*72.

✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠✠

CAPUT XXIII.

415. *David quarè dicitur egregius Pſaltes.*

Dixit David egregius Pſaltes, cui conſtitutum eſt de Chriſto Dei Iacob, &c. Cur David ſuper cæteros Prophetas dicitur egregius Pſaltes? & cur dicitur ei conſtitutum eſſe de Chriſto? nonne & alij Prophetæ loquuti ſunt de Chriſto? Nota, quod David ſuper alios dicitur eximius prophetarum, & maximus, & propter regiam dignitatem, & propter humilitatis eximiam abundantiam, & propter promiſſionem apertè ei factam de Chriſto, & quia perfectius, & apertius tractat de Chriſto, quàm alij, & hinc etiam Pſalmi magis frequentantur in Eccleſia. *Præfat. in Pſalm.*

416 *Beata Virgo Maria ex ortu Chriſti facta eſt lucidiſſima Aurora.*

Sicut lux auroræ, oriente Sole mane abſque nubibus rutilat, & ſicut pluvijs germinat herba de terra, &c. Quid ſibi vult hæc lux auroræ oriente Sole? nonne oriente Sole aurora evaneſcit? ſed nota, quod hic myſticè alluditur ad prærogativas Beatæ Virginis Mariæ, quæ vere fuit aurora, cuius lux eſt ſanctitas eius, qua Verbum ſol juſtitiæ proceſſurus de ipſa, eam irradiare dignatus eſt; & licèt ſemper lux huius auroræ rutilaverit, tamen in ortu ſolis, ſcilicet Chriſti non ſolum non evanuit, imò veluti elevata in alterum ſolem mirabiliter irradiata fuit, quia exijt è Virgine abſque nubibus, ſcilicet abſque macula peccati originalis; lucida ergo fuit abſque nube peccati, & ante, & poſt Chriſti Nativitatem. *op. ſpecul. Beatæ Virginis lect.*11.

417. *Ex nativitate Beatæ Virginis orta eſt fœcunditas ſpiritualis animarum.*

Sicut lux auroræ oriente Sole manè abſque nubibus rutilat, & ſicut pluvijs germinat herba de terra, &c. Vide connexionem ortus auroræ oriente ſole, & fœcunditatis terræ ex pluvia adveniente: licet enim cum oritur Sol materialis ſine nubibus non cadit pluvia ſuper terram, non tamen ſic accidit ad ortum Solis myſtici, ſcilicet Beatæ Virginis, datur ergo intelligi; quod ad exortum Mariæ myſticæ auroræ rutilantis ſanctitate, & copia gratiarum abundavit pluvia roris, ſcilicet benedictionis, & gratiarum irrigans ſuperficiem mundi, & corda credentium adimplens; ô lucida aurora Maria: qui ergo vult benedictionibus adimpleri, ad auroram Mariam accedat. *op Eccleſ. Hier.p.*4.*cap.*7.

418. *Donum pietatis in mente hominis facit auroram, & creſcit uſque ad meridiem lucis perfectæ.*

Sicut lux auroræ oriente Sole manè abſque nubibus rutilat, &c. Nota etiam, quod hic textus poteſt aptari myſticè dono pietatis, quod adveniens in anima habet ortum perfectum, & conſummationem: Eſt enim dulcis radius à ſole infinitæ pietatis mentibus inſpiratus, quo mens in ſe ipſa illuminatur, & ad Deum colendum ſurſum habilitatur, & inferius ad proximo ſubveniendum piè inclinatur; ſic enim omnes operationes mens illuminata pio deſiderio in fontem pietatis extendit, & omnem impietatem excludit, & ad horam meridianam proficiendo properat, in qua divinum cultum ferventer, & perfectè exercet, & deinde ad proximo ſubveniendum ſe applicat. *op. de dono p. & cap.*1. & 2.

419. *Ex Maria omne bonum provenit: eſt enim aurora, Luna, & ſol influens in omnia.*

Sicut lux auroræ oriente Sole, &c. Cuncta ſalus mea, & omnis voluntas; nec eſt quidquam ex ea, quod non germinet, &c. Nota, copulationem auroræ, & ſolis, & germinationis terræ, &c. Ut detur intelligi, quod Maria Virgo hæc omnia maria implet, eſt enim aurora myſtica, ad cuius exortum datum eſt præambulum indicium lucis veræ, & gratiæ in homines infundendæ: eſt & veluti Sol ob fervorem ſuæ charitatis, & radioſitatem ſuarum gratiarum, & prærogativarum, & magnitudinum ſuæ poteſtatis, quibus omnes ſanctos, & Angelos tranſcendit: ab ipſa autem habemus omne bonum, & ſalutem. *op. de Eccleſ. Hierarch. p*4.*cap.*7.

420. peccatores

420. *Peccatores ſunt veluti ſpinæ à Chriſto vite myſtica ſeparata & igni tradenda.*

Prævaricatores autem quaſi ſpinæ evellentur univerſi, quæ non tolluntur manibus, & ſi quis tangere voluerit eas, armabitur ferro, & ligno lanceato, igneque ſuccenſæ comburentur. Cur comparat peccatores ſpinis? ecce optima conſonantia: ſpinæ manibus non tanguntur, quia pungunt, & lacerant, ſed falce ſcinduntur, & igni traduntur: ſic peccatores ſunt ſpinæ proximos ſuos odiendo, detrahendo, injuriando, contriſtando pungentes, & lacerantes, & quia non ſunt palmites Chriſti, ideo velut ſpinæ non valentes producere uvas, ſcilicet bona opera, à Chriſto ſeparantur, & igni traduntur. *ſerm.4.Dom. 19.poſt Pentecoſt.& in Luc. cap.6.v.44.*

421. *Chriſtus habens cathedram in Cœlo, docet nos interius in animo.*

David ſedens in cathedra ſapientiſſimus princeps inter tres. Quis eſt iſte David inter tres ſapientiſſimus? nonne Salomon fuit ſapientior? ſed nota, quod hic eſt Chriſtus, qui inter tres Perſonas divinas miſſus eſt magiſter, & doctor Eccleſiæ, & nunc in Cœlis ſedens in cathedra gloriæ, docet nos interius in animo, nec valet ſciri aliqua veritas, niſi ſplendeat in nobis veritas ab ipſo proveniens. *ſerm.1.Hexaem.*

422. *Exemplum abſtinentiæ in David oſtenditur.*

Noluit ergo bibere, &c. Nota, quod valdè ſitiens David concupivit bibere aquam de ciſterna Bethlehem, in quo loco erat exercitus hoſtium, & cum tres viri fortiſſimi, etiam cum periculo vitæ ex illa ciſterna detuliſſent aquam Regi, noluit bibere, ſed eam libavit Domino; in quo dedit ſuis militibus exemplum abſtinentiæ ſummæ; eſt enim gradus altus abſtinere non ſolum à ſuperfluis, ſed & à licitis, & neceſſarijs. *op.Eccleſ.Hier.p.1.c.4.*

423. *Sapientia de Salvatore refrigerat animam.*

O ſi quis mihi daret aquam de ciſterna, quæ eſt in Bethlehem, &c. & noluit bibere, &c. Cur poſt tantam ſitim, & deſiderium illius aquæ Bethlehem noluit aquam allatam bibere? quia ſua deſideria ad ipſam aquam materialem non tendebant; deſiderabat aquam de ciſterna Bethlehem, in qua Chriſtus naſciturus erat, nempè perfectam notitiam Salvatoris, ipſumque videre, quia hæc ſola recreat æſtum, delectat intuitum, & ſatiat appetitum; ideo non eſt mirum, ſi illam materialem projecit, &c. *Pſalm.118.c.9.v.3.* Nota etiam, quod ſecundum S. Irenæum alludere propheticè voluit ad aquam ſalutarem ciſternæ Bethlehem, ſcilicet ad ſanguinem Chriſti, quem aſſumpſit Chriſtus de Virginis Mariæ utero, & uberibus, dicens exclamando; *ô ſi quis mihi daret, &c.* dans intelligere quod ſanguis Chriſti ſolus eſt deſiderandus.

CAPVT XXIV.

424. *Superbia in Prælatis cavenda, quæ graviter à Deo punitur, quia eorum peccata inficiunt populum ſubditum.*

Et addidit furor Domini iraſci contra Iſrael, commovitque David in eis dicentem: Vade numera Iſrael, & Iudam, &c. Nota, quod hic proponitur ratio, quare Deus iratus eſt contra Iſrael? ſed cur contra populum, ſi Rex eſt, qui peccaverat? ergo alius eſt qui peccat, & alius eſt, qui vapulat? Reſpondent hic Doctores, quod cum peccaſſet etiam populus, vel quia non reſtitit, vel quia conſenſit, & etiam ob rebellionem Abſalon: hinc peccatum Regis complevit menſuram decretam à Deo peccatorum, & tunc Deus punivit cum Rege etiam populum; hinc ait Divus Gregorius, *peccat Rex, & punitur populus, quia ita ſunt juncta merita rectorum, & plebium, ut ſæpè ex vita paſtorum deterior fiat vita plebium, & ex vita plebium mutetur vita paſtorum*; ſed in quonam peccavit David numerando populum, nonne erat ſuum munus ſcire numerum militum, & ſubditorum? nonne & alij Reges deſcriptionem populi fecerunt, ut tempore Nativitatis Chriſti, & tamen non legitur, quod Deus contra ipſos iratus fuerit? quia David deſcriptionem ordinavit, non propter utilitatem, vel neceſſitatem, ſed propter vanitatem, & ſuperbiam, ideo iratus eſt Dominus contra ipſum. *in Luc. cap. 2.v.2.& l.4.diſt.14.p.2. art.1.queſt.1.* Et hinc nota quod ſicut tumor indicat mulierem corruptam, & prægnantem, ſic & plures Principes inflantur de ſubditorum multitudine, & poteſtate, & tales veluti corrupti ea ſuperbia imprægnantur à toto populo, ut evenit in David. *op.Diat.ſal.tit.7.cap.1.*

425. *Percuſſio pectoris à Deo impoſita, ut ſignum contritionis cordis.*

Percuſſit autem cor David eum, poſtquam numeratus eſt populus, &c. Sed quænam percuſſio cordis fuit iſta? & quomodò id cognitum eſt ex percuſſione pectoris exteriori? percutiebat pectus, & pœnas de ſe exigebat, ut Deus parceret, hinc conſuetudo in Eccleſia venit, ut in confeſſione culparum tundantur pectora in redargutionem, & conteſtationem conſcientiarum. *in Luc. cap.18.v.13.*

426. *Status præſentis vitæ eſt forum miſericordiæ: alia vitæ ſtatus eſt forum juſtitiæ.*

Melius eſt, ut incidam in manus Domini, multa enim miſericordia eius, &c. Ecce quid elegit David; ſe tradit in manus Dei; ſciebat enim duos ſtatus eſſe, ſcilicet præſentis, & futuræ vitæ, ſtatus præſentis vitæ eſt miſericordiæ, alterius vitæ ſtatus eſt juſtitiæ. *lib.4.d.20.p.1. dub.5.*

427. *Angelorum amicitia cum homine turbatur ob ſuperbiam noſtram, altaque peccata.*

Immiſitque Dominus peſtilentiam in Iſrael, & mortui ſunt ſeptuaginta millia virorum; cumque extendiſſet Angelus manum ſuam, &c. Vide quomodò per miniſterium Angeli facta eſt taota clades: ſed quomodò Angelus tam promptum ſe oſtendit ad malum hominum; nonne ſunt Angeli noſtri cuſtodes, & defenſores? ſunt quidem, ſed tamen amicitia eorum nobiſeum turbatur ob peccata noſtra, maximè ob ſuperbiam. *ſerm. 2. fer. 3. Paſcha & ſerm. 4 de Angelis.*

428. *Puritas viri iuſti rectè comparatur ovibus.*

Iſti, qui oves ſunt quid fecerunt, &c. Nota quod David orans pro ſubditis, ut averteret iram divinam, propoſuit eorum innocentiam tanquam ovium; ut indicaret eorum innocentiam, & ſe ipſum ſolum peccatorem ante Deum exponeret: Ovis enim non habet arma ad impugnandum, non cornua ſuperbiæ non calces violentiæ, non dentes crudelitatis, non ungues rapacitatis, non venenum malignitatis; ſic & vir juſtus habet puritatem in affectione, veritatem in operatione, & nulla duplicitas eſt interius, nulla falſitas exterius: has oves libenter, & faciliter liberat Deus ab effectibus ſuæ iræ. *ſerm. 1. Dom. 1. poſt oct. Paſcha.*

429. *Vera humilitas abjicit à ſe Deum, & ipſum abjiciendo attrahit.*

Quid cauſa eſt, ut veniat Dominus meus Rex ad ſervum ſuum? Ita dicebat Areuna Regi David, cum vidiſſet ipſum regem ad ſe venientem; ſed forſan his verbis volebat eum expellere à domo ſua? minimè: quia hoc dictum fuit actus humilitatis, cognoſcens enim ſuam indignitatem, ſe fatebatur indignum tanta gratia; ſic verus humilis veluti expellendo Deum à ſe, ad ſe ipſum attrahit; ſic & nos dum accedimus ad ſacram Euchariſtiam. *in Luc. c. 7. v. 6.*

430. *Viſitatio Chriſti in receptione Euchariſtia actus eſt ſumma dignationis divina, & ſumma admirationis.*

Quid cauſa eſt ut veniat Dominus meus rex ad ſervum ſuum, &c. Nota quod iſte ſervus videns regem ad ſe venientem, admirando hoc dicebat; ſic & nos videntes Chriſtum veluti hoſpitium in noſtro pectore quærentem, cognoſcentes divinam dignationem, in admirationem debemus exire, & in confeſſionem noſtræ indignitatis. *in Luc. c. 1. v. 43.*

431. *Adventus Chriſti in carnem memorabilis propter nimiam dignationem.*

Quid cauſa eſt, ut veniat Dominus meus ad me, &c. Sic & dicere debemus cogitantes adventum Chriſti in carnem; in quo relucet maxima Dei dignatio. *in Luc. c. 19. v. 38.*

LIBRI TERTII REGUM

PROLOGUS

IN hoc tertio libro agitur de ſenili conditione Regis David, & de terminatione ſui regiminis, & de inſtitutione, & promotione Salomonis, in quo præfigurabatur Chriſtus, qui eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum; cujus etiam corporis myſtici typus fuit materiale templum Salomonis; per quod patet, quod quælibet pars veteris teſtamenti ordinata eſt ad præfigurandum Chriſtum. *opuſc. Princip. ſacræ Scripturæ.*

CAPUT I.

432. *Peccatum minuit fervorem charitatis.*

David autem ſenuerat: cumque operiretur veſtibus non calefiebat. Quænam fuit cauſa hujus excedentis infrigidationis Regis David? cum non perveniſſet adhuc ad decrepitam, redactus dicitur ad tantam frigiditatem? reſpondet Gloſſa, id proveniſſe, vel quia de ſenioribus parentibus natus eſt, vel quia multum in prælio ſanguinem fuderat, vel potius ex quo Angelum cædentem viderat, ideo pavore vehementi contabuit, unde in incommoditate frigoris uſque ad mortem permanſit. Moraliter docetur, quod ſicut eclypſis ſolis diu poſtmodum nocet terræ eo quod modico tempore ſibi virtus radiorum ſolis ſubtrahitur, & ſicut aqua calorem minuit, vel extinguit: ſic peccatum minuit, vel extinguit fervorem charitatis, dolorem ſimiliter, & timorem incutit; dolorem ob certitudinem perpetratæ culpæ, & timorem ob incertitudinem veniæ, ut patet in David. *op. Comp. Theol. lib. 3. cap. 7.*

433. *Ubi deficit charitas, ibi viget frigus omnis mali.*

Cumque operiretur veſtibus non calefiebat, &c. Nota, quod ad ſubveniendum David, qui frigore taбeſcebat, proviſum eſt adoleſcentula virgine, &c. per quod datur intelligi, quod ſocietas charitativa

relevans

relevans calefacit animam, & obi dficit hæc, ibi viget omne malum. *In Eccleſ. cap. 4.*

433. *Chriſtus quærit deſponſationem virginum.*

Quæramus Domino noſtro Regi adoleſcentulam virginem. Cur virgo quæritur ad calefaciendum David? quia David fuit figura Chriſti, qui quærit virginalem pudicitiam, & deſponſationem cum virginibus puris. *op. Diat. ſal. appendix pro virginibus.*

434. *Chriſti deſponſatio cum virginibus deſcribitur.*

Quæramus Domino noſtro Regi adoleſcentulam virginem. Cur quærunt virginem adoleſcentulam deſponſandam cum ſene? nonne dicitur par pari nube? ſed adverte, quod iſte ſenex David eſt Chriſtus, qui quærit adoleſcentulas virgines, cum quibus deſponſari vult, & præcipue cum Deo conſecratis; in huius ſignum ab Epiſcopo, vices Chriſti gerente, traditur anulus virginibus velandis in typum huius ſpiritualis deſponſationis. *op. Diat. ſal. appendix pro virginibus; & l. 4. d. 20. p. 2. dub. 6. & ſerm. 4. Dom. Trinit.*

435. *Sapientia cœleſtis mirabiles effectus.*

Erat autem puella pulchra nimis, dormiebatque cum Rege, Rex verò non cognovit eam. Quæ eſt virgo illa Sunamitis uxor, & virgo tam fervens, ut frigidum calefaceret? tam ſancta, ut calentem ad libidinem non provocaret? Gloſſa reſpondet; *Hæc eſt ſapientia cœleſtis*: de hac dicitur. *ſap. cap. 8. Hanc amavi, & exquiſivi à juventute mea, & propoſui illam regnis, & ſedibus, ſuper ſpeciem, & pulchritudinem dilexi illam.* Hæc illuſtrat intellectum, inflammat affectivam, & roborat operativam; hæc unit animam Deo, ipſamque lætificat; hæc pulchra nimis, ſcilicet corde per fidem, ore per confeſſionem, & corpore per honeſtam converſationem. *ſerm. 2. Hexaem.*

436. *Regnum Chriſti æternum.*

Tulitque cornu olei, & unxit Salomonem. Nota quod in unctione Saul adhibita eſt lenticula teſtea: in unctione Salomonis cornu, & hoc quia non in Saul, ſed in Salomone figurabatur regnum Chriſti duraturum in æternum. *in Luc. cap. 1. v. 69.*

437. Admittitur libenter ad conſortium Angelorum, & Dei Prædicator exercens rectè munus ſuum unde à Deo dicitur ei; *Ingredere, quia vir fortis es, & nuntians bona. in Luc. cap. 1. v. 79.*

438. *Remorſus conſcientiæ maximè ſuperborum timorem incutit.*

Adonias timens Salomonem abijt in tabernaculum, &c. Cur Adonias audiens Salomonem fratrem ſui inauguratum in Regem fugit, & ſe abſcondit in tabernaculo? ſed cur fugis, cur non confugis ad fratrem Regem? quia regnum ambierat, & ideo, quia conſcientia ſuam iniquitatem ei dictitabat, hinc fugit timens furorem fratris. *Pſalm. 118. cap. 5. v. 15.*

CAPUT II.

439. *Via univerſa carnis duplex: alia ad Cœlum, alia ad infernum ducit.*

Viam univerſæ carnis ingredior, &c. Quænam hæc eſt via, de qua loquitur David in fine vitæ conſtitutus? hæc eſt via æternitatis per mortem, quæ eſt cunctis inevitabilis. *op. ſoliloq. c. 3.* ſed nota, quod hæc via eſt duplex; Diaboli una: Dei altera; In illa nunquam, quis abijt, quin ſpoliaretur, & occideretur, per quam deſcendit homo ab Hieruſalem in Hiericho: In iſta ſemper eſt pax; inſania ergo eſt ire per viam, in qua nunquam homo evaſit, & relinquere viam, in qua nunquam homo perijt. *ſerm. 3. fer. 3. Paſchæ.*

440. *Mandatorum Dei obſervantia, & cuſtodia debet fieri non ſolum cum timore, & amore, ſed & cum vigore, & fortitudine.*

Sic autem præcepit David Salomoni, dicens; *confortare, & eſto vir fortis, & obſerva, ut cuſtodias mandata Dei*; quia in obſervantia mandatorum Dei requiritur animi fortitudo, & ſancta audacia. *Pſalm. 118. c. 9. v. 6.*

441. *Ad mandatorum obſervantiam valde inſervit cuſtodia etiam cæremoniarum externarum.*

Sic enim dicebat David Salomoni: *cuſtodias mandata Dei, ut ambules in vijs eius, ut cuſtodias cæremonias eius: Pſalm. 118. cap. 9. verſ. 3.* Proprium eſt enim ſuperborum, & fatuorum contemnere inſtituta, & cæremonias ab antiquis patribus ordinatas, tanquam ſuperſtitiones vanas, quod non ſine maximo damno evenit; è contra proprium eſt bonorum, & humilium eas etiam minimas obſervare, faciunt enim mirabiliter ad profectum animæ. *op. ſpecul. diſcipl. p. 1. prolog.* Sacræ autem cæremoniæ, & ritus in Eccleſia traditi fuere ab Apoſtolis ex inſtitutione Chriſti, per quos ſignificantur multa myſteria ſacra; & ſpectant ad donum intellectus Spiritus Sancti. *lib. 4. d. 8. p. 2. art. 1. q. 2. & op. Diat. tit. 6. cap. 3.*

442. *Beata Virgo Maria thronum apud Chriſtum habet, nec repulſam in ſuis petitionibus invenit.*

Surrexit Rex in occurſum matris, adoravitque eam, & ſedit ſuper thronum ſuum, & ait pete mater mea, neque enim fas eſt, ut avertam faciem tuam à me. Hæc dixit Salomon Rex ſuæ matri, quod & figura fuit Chriſti alloquentis cum Matre Maria Virgine, quæ tanti apud ipſum eſt meriti, ut non poſſit repulſam pati, cum ſit digna in omnibus exaudiri, ad hanc igitur accedamus, hanc honoremus, hanc in noſtrum auxilium invocemus. *ſerm. 3. de Beata Virgine.*

443. *Antiquitus ſacerdotes ſubditi erant Regibus, nunc Reges ſubduntur ſacerdotibus.*

Ejecit Rex Abiathar, ut non eſſet ſacerdos, &c. Vide quomodò in lege ſcripta ſacerdotes amovebantur à Regibus; Nunc è converſo Reges poſſunt amoveri à ſummo Sacerdote, quia ſolius Dei poteſtati ſubjectus eſt. *op. Eccleſ. Hierarch. p. 2. cap. 1.*

444. *Peccata in recidivis difficilius remittuntur, & plus à Deo puniuntur.*

Surrexit Banaias, & aggreſſus Semei percuſſit eum, & mortuus eſt. Nota, quod iſte Semei eſt qui remiſſionem obtinuerat à Salomone de ſeditione, cui Rex præceperat, ut maneret in Hieruſalem, at ille tranſgrediens præceptum Regis denuo ſeditionem commovit; unde irremiſſibiliter præcepit ſuo miniſtro à ſecretis, ut eum occideret; per quod patet, quod difficilius recidivi inveniunt miſericordiam, & facilius à Deo puniuntur. *op. comp. Theol. l. 3. cap. 7. & in Ioan. collat. 26.*

CAPUT III.

445. *Ex actibus exterioribus dignoſcitur amor interior animæ in Deum.*

Dilexit Dominum Salomon ambulans in præceptis David patris ſui. Ecce quale ſignum aſſignat ſacer textus dilectionis Salomonis, & charitatis, ſcilicet ambulationem rectam, & obſervantiam exteriorem præceptorum Patris ſui; ex actibus enim exterioribus dignoſcitur, quod amor in Deum latet interius. *Pſalm. 118. cap. 11. v. 7. & ſap. cap. 8.*

446. *An in ſomnis poſſit quis mereri.*

Apparuit Dominus Salomoni per ſomnium nocte, dicens poſtula quod vis, &c. Ergone poteſt quis mereri in ſomnis, dum liberum arbitrium eſt ligatum? ſed attende, quod ad meritum requiritur uſus liberi arbitrij, & ſi aliquis in ſomnis dicitur meruiſſe, id eſt privilegij ſpecialis (ut communiter dicitur de Beata Virgine) vel quia ante vigilando meruit, ut in ſomnis reciperet revelationem, vel gratiam, ut fuit in Salomone. *l. 2. d. 25 p. 2. art. 1. q. 6. ad 5.*

447. *Deus ſæpè in ſomnis viſitat ſuos amicos.*

Apparuit Dominus Salomoni per ſomnium nocte. Cur magis in ſomnis, ut plurimum, Deus viſitat ſuos, & revelat ſua ſecreta? Reſpondetur, quia anima in vigilia eſt ad exteriora ſenſibilia comprehendenda; tum quia etiam Dominus, qui poſuit tenebras latibulum ſuum, ad ipſius occultationem, magis vult in ſomnis, quam in vigilia revelationes emittere; tum quia magis in ſomnis, quàm in vigilia agitur, quàm agat, quodque exigitur in revelationibus; tum quia in ſomnis homo tenet medium inter mortuum, & vivum, ſicque quodammodò à vita corporali recedit. *lib. 2. d. 25. p. 2. q. 6. ad 5.*

448. *Petens à Deo in oratione ſpiritualia, obtinet ſæpè etiam temporalia bona.*

Poſtula à me quod vis, & ait da ſervo tuo cor docile, &c. Vide quomodò Deus excitat nos, ut in oratione ad ipſum confugiamus, & quam ſit Deus liberalis: quia enim petijt non temporalia, ſed ſpiritualia, ideo exauditus eſt; ſic & qui in nomine Ieſu petit, ſalutaria requirit. *in Luc. cap. 18. v. 41. & ſerm. 1. Dom. 4. poſt oct. Paſcha.* Diſce etiam, quòd ſi ſolum tibi curæ eſt bonum ſpirituale animæ, illudque à Deo petas, Deus plus dat, quam petatur, nempè etiam temporalia bona. *ſerm. 4. in Rogat.*

449. *Qualis ſapientia requiratur in Prælatis, & Principibus.*

Da ergo ſervo tuo cor docile, ut poſſit judicare, &c. Vide qualem ſapientiam expetebat Salomon, nempè non ſecundum voluntatis impetum, ſed ſecundum rationis imperium in ſingulis procedentem, & cum diſcretione diſcernendo inter bonum, & malum; & hæc eſt infuſa habitualiter in eo; taliſque requiritur in poteſtatibus Eccleſiaſticis, & ſæcularibus, & hanc petere inſtanter à Deo debent. *op. Eccleſ. Hierarch. p. 2. cap. 3. & op. de ſex alis ſeraph. cap. 7. & op. comp. Theol. l. 1. cap. 42.*

450. *Qui vult ſapientiam cœleſtem, à Deo ipſam exquirat, & petat.*

Da mihi cor docile, &c. Vide quomodò Deus ſtatim conceſſit Salomoni ſapientiam neceſſariam, quia eam exoptavit, & exquiſivit; ſic debent rectores populorum corde humili à Deo ipſam petere, &c. *ſerm. 2. Hexaem. & in Luc. cap. 18. v. 1.*

451. *Sapientia à Deo procedit: malignitas à Diabolo.*

Da mihi cor docile, &c. Vide quomodò Salomon ad Deum confugit, ut ſapientiam obtineat; hæc enim à Spiritu Sancto procedit; ſicut è contra malignitas, partialitas, & calumnia à Diabolo; attendant hoc Principes, & Prælati. *ſerm. 4. Dom. 3. poſt oct. Paſcha.*

452. *Qui vult à Deo exaudiri in oratione dignè digna, & congruè congrua petat.*

Quia poſtulaſti verbum hoc, &c. Ecce quali modo petere à Deo debemus, quæ deſideramus, ſcil. ut dignè digna pro ſalute animæ, & congrua, & utilia magis animæ, quam corpori. *ſerm. 3. & 4. in rogation.*

453. *Salomon Spiritu Sancto dictante locutus eſt, & ſcripſit varios libros.*

Quia poſtulaſti verbum hoc, &c. Vide, quod Spiritus Sanctus dictavit Salomoni ea, quæ tradidit in ſuis libris; ideo Eccleſia eos recipit ut canonicos. *in Eccleſ. proœm.*

454. *Deus liberaliſſimus plus concedit, quàm petitur ab eo in oratione.*

Sapiens eris, ſed & quæ non poſtulaſti dedi tibi. Vide largitatem Dei noſtri, qui plus petenti humiliter concedit, quàm ſciat deſiderare. *op. de domo ſapientiæ cap.3. & in Sap. cap.7. & ſermon.4. in rogat.*

455. *Prælatorum negligentia, & mala exempla reddunt eos animarum interfectores.*

Mortuus eſt filius huius mulieris nocte, dormiens quippe oppreſſerat, &c. Ecce figura patens negligentiæ, vel vitæ ſcandaloſæ Prælatorum, qui verè ſunt animarum interfectores, dum ignavi dormiunt in ſomno negligentiæ, vel malorum exemplorum. *in Thren.c.1.*

456. *Fovens alium cum damno proximi Deo exoſus, & in proximum crudelis.*

Tulit filium meum de latere meo, & collocavit in ſinu ſuo, filium autem ſuum, qui erat mortuus, poſuit in ſinu meo, &c. Vide qua arte iſta peſſima mulier rapuit filium propriæ matri, ipſumque in ſinum proprium repoſuit; quæ actio, licet videatur pia, & laudabilis, tamen fuit à Salomone condemnata; ut pateat, quod qui fovet ſub ſpecie etiam amoris alium cum damno proximi, Deo eſt exoſus, & proximo crudelis, quia habet ſinum cordis plenum carnalitate, & crudelitate. *in Luc. cap.16. verſ.21.*

457. *Filius meus vivit, & filius tuus mortuus eſt.* Sic dicebat iſta impia meretrix, quæ occiderat proprium filium, & mortem hanc imputabat alteri; ſimiles ſunt iſti meretrici, qui peccata propria, non ſibi, ſed aliis imputant. *ſermon.1. Domin.22. poſt Pentecoſt.*

458. *Non eſt Filius Eccleſiæ, ſed Diaboli; qui quærit, & amat diviſionem.*

Nec mihi, nec tibi, ſed dividatur. Vide perbellum myſterium in hoc facto; Iſtæ duæ meretrices figurabant ſynagogam, & gentilitatem, quæ litigabant circa Chriſtum; nam ſynagoga volebat eum diviſum à Divinitate, ſed eſſe filium Ioſeph, & Mariæ: è contra Gentilitas ad Deum converſa puerum integrum fatetur, quia naturam totam corporalem ex ſola Virgine credit eſſe: ex quo patet quòd vera mater eſt Eccleſia Catholica ex gentibus collecta amans unitatem: ſynagoga verò falſa amans diviſionem. *ſermon. 4. domin. infrà octav. Nativitatis.*

459. *Diviſio cauſa interitus; unitas cauſa ſalvationis.*

Nec mihi, nec tibi, ſed dividatur. Vide impietatem, & crudelitatem hujus meretricis quæ volebat diviſionem pueri; mater verò è contra reſpuebat talem diviſionem; ex quo patet ait Divus Bernardus; quod non eſt vox patris, vel matris illa vox dividatur, quia diviſio eſt cauſa interitus, & ruinæ, unitas cauſa ſalvationis; diviſio eſt Diaboli; unitas Dei. *in Luc.c.11.v.17.*

460. Rectus iudex oppreſſis eripit, & oppreſſores punit: ſic Salomon audita cauſa duarum mulierum ſuper capite pueri, reddidit infantem matri propriæ. *op. de Eccleſ. Hier. p.2.c.1.*

CAPUT IV.

461. *Bona mundi omnia ſunt vana: ſola gratia Dei ſtabilis.*

Erat autem Salomon regnans ſuper omnem Iſrael. Nota, quod in hoc capitulo, & libro, ſicut & in Eccleſ. deſcribuntur innumera bona, deliciæ, voluptates, divitiæ Regis Salomonis, poſtque concludit, quod omnia ſunt vanitas, afflictio ſpiritus, & nihil permanere; ut nobis pateat, quòd nullo modo eſt amãdum, quod abſque dubio eſt perdendum, & doloris eſt cauſativum finaliter, qualia ſunt omnia bona mundana; ſoluſque Deus ejuſque gratia ſtabilis eſt, & ob id amanda, & amplexanda. *ſer.6. de Apoſtolis, & ſer.1. de uno Martyre.*

462. *In tempore legis Iſraelitæ ſub umbrâ foliorum fruebantur fructu Sacræ Scripturæ; nunc abſque umbra Chriſtiani habent ex ipſa uſum omnis boni.*

Sedebat unuſquiſque ſub vite ſua, & ſub ficu ſua. Notat hoc Sacer Textus, ut indicet pacem, & quietem regni tempore Salomonis; ſed myſticè aliud intelligi debet; ut autem pateat, quæritur cur non dicitur ſedebat unuſquiſque ſub vite, & ficu cibans ſe fructibus, ſed ſolùm ad umbræ refrigerium terminat? ut detur intelligi diſcrimen, quod eſt inter fructus ex Sacra Scriptura provenientes, quibus fruebatur ſynagoga, & inter eos, quibus nunc dives eſt Eccleſia, nam tunc quieſcebant ſub umbra imperfectè, & obſcurè percipientes bona ex Sacra Scriptura, & lege provenientia; ſed perceptio patens, & affluentia bonorum Eccleſiæ Chriſti eſt reſervata, quibus paſcitur ſub arbore crucis. *ſerm.14. Hexaem.*

463. *Principis, & Prælati ſapientia debet eſſe triplex.*

Dedit Deus ſapientiam Salomoni, & prudentiam multam, & latitudinem cordis. Nota, quod hæc tria requiruntur in ſapiente Principe, ſcilicet ſapientia ad judicandum ſecundùm æquitatem; prudentia ad operandum cum honeſtate, & bonitate: & latitudo cordis, ſeu judicium ad deliberandum cum utilitate proximi: primum pertinet ad genus demonſtrativum; ſecundum ad judiciale, tertium ad deliberativum. *Pſal.118.cap.3.v.13.*

464. *Tranſitus à ſcientia ad ſapientiam exigit ſanctitatem vitæ, & abſque ea incidit homo in vanitatem.*

Diſputavit à cedro uſque ad hyſopum, &c. Vide in quibuſnam ſe exercuit doctrina Salomonis: ſcilicet in inquiſitione naturæ rerum, & quia ei defecit ſanitas; hinc cecidit in vanitatem: non ſic David, qui dicebat, *Bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam doce me, &c. ſerm.19. Hexaem.* Studium ergo ſcientiarum ad Deum, & animæ profectum eſt dirigendum, alioquin in vanitates, & inſanias falſas incides.

CAPUT V.

465. *Anima in hac vita, vel in Purgatorio debent poliri antequam ad ædificationem cæleſtis templi deportentur.*

Miſit Rex Salomon Hiram, *&c.* Nota, quod Salomon volens ædificare templum Domino, juſſit, ut lapides, & ligna polirentur, & quadrarentur in Libano, & ſic quadrata deportarentur ad uſum fabricæ templi: ſed cur non in civitate Hieruſalem poliebantur? per hoc ſignificatur, quod cum animæ noſtræ ordinatæ ſint ad ædificandam cæleſtem Hieruſalem ſignificatam in templo, ordinavit Deus, ut priùs polirentur ab omni ſcoria peccati in hac vita, vel in Purgatorio, quia nihil inquinatum poteſt in illam intrare. *ſerm. de Animab. Purgat.*

CAPUT VI.

466. *In Cælo non purgantur, vel remittuntur peccata, ſed tantùm in hac vita, & in Purgatorio.*

Malleus, & ſecuris, non ſunt audita in ædificatione templi. Verè hoc fuit mirabile, quòd in tanta ædificatione, nunquam fuerint audita malleus, & ſecuris; ſed hoc fuit in figura quietis, & ſanctitatis cæleſtia Hieruſalem, in qua malleus, vel ſecuris pœnitentiæ, vel purgationis, non intrat; cum in ipſam non poteſt intrare aliquid inquinatum. *ſerm. de Animab. Purgat.*

467. *In adorationibus Deo factis Chriſtiani oppoſito modo procedunt Hebrais.*

Ingreſſus templi ab oriente. In fabrica templi oſtium erat poſitum ab oriente, & conſequenter adorabant, & orabant facie verſa ad occidentem: Chriſtiani verò ad orientem orant, quia illominatio jam advenit per Chriſtum.

468. *Ædificavit tabulatum ſuper omnem domum, &c.* Nota, quod hoc fuit pinnaculum templi, ſuper quod à Diabolo portatus eſt Chriſtus, quando ipſum tentare voluit. *in Luc. c. 4. v. 9.*

469. *Templum Hieroſolymitanum figura fuit Beata Virginis Maria.*

Et ædificavit Salomon domum, & conſummavit eam, &c. Nota quod hæc ædificatio facta cum tantis expenſis, arte, & magiſterio figura fuit ædificationis factæ à Deo alterius templi vivi, ſcilicet Beatæ Virginis Mariæ: de quo cantatur Rithmus pulcherrimus. *op. Laus Virginis ſig. 12. & op. Pſalt. min. quinquag. 1. & 2. & op. ſpecul. B. Virg. lect. 7. & 10. & 14.*

470 *Per exercitium operum miſericordia ſpiritualium, & corporalium habetur ingreſſus in Cælum.*

Fecitque duo oſtia de lignis olivarum. Cur duo oſtia de lignis olivarum? oliva ſignificat miſericordiam, & quia dupliciter exercetur in proximum, ſcilicet ſpiritualiter, & corporaliter, per hoc datur intelligi, quod in templum gloriæ per hanc duplicem portam habetur ingreſſus; ſic & Chriſtus de monte Oliveti aſcendit in Cælum, quia pio homini reſervatur aula cæleſtis gloriæ. *op. Diat. ſal. tit. 7. c. 4.*

471. *Perſeverantibus ſolis datur gloria, iſtique ſoli portantur ab Angelis in Cælum.*

Sculpſit in oſtiis templi Cherubim, & palmas. Ad quid hæc ceremonia? Nota, quod ſolis perſeverantibus ſignificatis in palmis Angeli accurrunt, ut animas tales deportent in Cælum. *ſer. 4. Dom. Palm.*

472. *Tota regula Fratrum Minorum ducit ad obſervantiam altiſſima paupertatis.*

Operuitque Salomon omnia auro. Cur auro? quia omnia, quæ fiunt in templo ſancto debent eſſe aurea, & ſancta: myſticè ſignificatur, quod tota regula Fratrum Minorum, & vita debet eſſe cooperta laminis aureis ſcilicet puriſſima, & altiſſima paupertate. *op. expoſ. regul. fratr. min. cap. 1.*

473. *Ædificavitque eam ſeptem annis.* Quomodò hic dicitur templum ædificatum ſeptem annis; ſi *in Ioa. c. 2.* dicitur, ædificatum quadraginta ſex annis? Sed hic loquitur de prima ædificatione; in Evangelio, poſtea de reædificatione, poſtquam deſtructum fuerat. *in Ioan. c. 2. v. 20.*

CAPVT VII.

474. *Iudicis proprium eſt ſedere ad judicandum rectè, non ad fovendam malitiam.*

Domunculam quoque fecit Salomon in qua ſedebat ad iudicandum. Cur dicitur in qua ſedebat? nonne poteſt judex judicare etiam ſtans? Iudex tamen in judicando debet ſedere exteriùs, ut demonſtret, quod ſecundùm acta, & probata maturè judicat & ſincere, ſeverus contra iniquitatem, non opprimendo innocentem. *Pſal. 118. c. 2. 7.*

475. *Lachrymæ contritionis lavant animam ab omni impuritate.*

Fecit quoque mare fuſile decem cubitorum, &c. Cur hoc lavatorium propè portas tabernaculi fecit Salomon? quia ingreſſuri tabernaculum debebant ibi priùs lavare manus, & pedes; daturque myſticè intelligi, quòd qui volt dignè intrare in tabernaculum, ſcilicet ſe offerre Deo in oratione, & ſacrificio debet priùs lavare animam ab omni impuritate in mari, ſcilicet in aqua lachrymarum, & contritionis. *op. Diat. ſal. tit. 7. c. 3.*

476. *Baptiſmus obligat hominem ad obſervantiam decem mandatorum.*

Fecit quoque mare fuſile decem cubitorum. Cur decem, & non potiùs duodecim cubitorum? quia hoc mare ſignificabat Sacramentum Baptiſmi (*ait Gloſſa hic*) indicaturque quod baptizati tenentur ad obſervantiam decem mandatorum, quia in his continentur omnia, quæ facere debemus. *l. 3. d. 30. a. 1. q. 4.* in Baptiſmo enim promiſimus abrenunciare Diabolo, & pompis ejus. *ſer. 4. de dedicat. Eccleſia.*

477. *Apoſto*

477. *Apoſtoli, & Prædicatores figurati ſunt in duodecim bobus ſuſtentantibus mare æneum.*

Stabant & ſuper duodecim boves. Cur ſuper duodecim boves voluit ot ſuſtentatetor illa fabrica maris æmei? Hoc fuit figura duodecim Apoſtolorum, imò & omnium Prædicatorum; Bos enim ſignificat deditum labori. *ſer.3. de dedicat. Eccleſiæ: addit Gloſſa*, quorum muous eſt ſuſtentate mare, ſcilicet pœnitentiæ, & omois booi Eccleſiæ. *in Luc. c.6.v.13.* Nota etiam hic, *ut addit Gloſſa*, quòd io qoatuor partes collocati fueruot tres boves per ordinem; quia ipſorum muous eſt portare, ad quatuor mundi partes fidem Triuitatis; & per ipſam baptizare omnes gentes.

478. *Cor noſtrum ardens amore Dei eſt altare aureum.*

Fecitque Salomon altare aureum, & menſam, ſuper quam ponerentur panès propoſitionis. Cur hoc altate ante oſtium Sancti Sanctorū collocatum fuit? quia ſigoificabat cor noſtrum, quod debet eſſe aureum charitate; quia eſt tunc altare divinum, quod debet ſemper ardere igne gratiæ, & chaiitatis; dicitur autem poſitum ante Sanctum Sanctorum, quia ſpiritus abſolutus ab impetu carnis, & ſenſualitatis liberè fertut in Deum. *ſerm.1. de S. Laurentio, & ſer.3. in dedicat. templi, & hic Gloſſa.*

479. *Qui perſeverat uſque ad finem in operibus bonis à Deo glorificatur.*

Perfecit Salomon omne opus in domo Domini. Vide, quòd Salomon id, quod incæpit, perfecit, quia non ſufficit ioeipere bene, ſed requitit Deus perſeverantiam in bonis operibus. *in Luc. c.14.v.28.*

CAPUT VIII.

480. *Beata Maria Virginis aſſumptionis in Cælum gloria præfigurata in portatione arcæ in locum ſuum in templo Salomonis.*

Tunc congregati ſunt omnes majores, &c. ut deferrent arcam fœderis Domini de civitate David, id eſt de Sion; *& intulerunt eam in locum ſuum.* Hic agitur de portatiooe arcæ; in Sanctum Sanctorum templi; qdodque fuit figura aſſumptioois Beatæ Virginis Mariæ in Cælum (ad quam coocurreruot cum Chriſto Angeli, & omnes Sanctorum Ordines, (*ait Gloſſa*) ſed cur dicitur lo locum ſuum? nonoe Empireum, in quo aſſumpta fuit eſt locus omnibus communois? Nota, quòd loquedo de Mariæ Virgiois aſſumptione, dicitur in locum ſuum aſſumpta, quaſi appropriando, quaſique diſceroendo illum ab aliis omnium Sanctorum locis, nempe in locum ſuper omnia loca digniſſimum, ſcilicet ſuper choros Angelorum, ad quem ſuus filius eam ſublimavit. *opuſc. ſpecul. Beatæ Virg. lect.11.* Nota etiam, quòd hoc poteſt eſſe thema pro concione in tranſlatiooe alicujus imagiois, B. Virginis Mariæ.

481. *Uterus Virginalis Beatæ Virginis locus dignus Filij Dei.*

Tunc congregati, &c. ut deferrent arcam in locum ſuum. Nota, quòd per arcam intelligitur Chriſtus filius Dei, qui concurrentibus Angelis traoſlatus eſt in locum ſuum digniſſimum, ſcilicet in uterum Virginis, qui locus eſt dignior quolibet alio. *op. ſpecul. Beatæ Virg. lect.11. & 7.*

482. *Mariæ impleta eſt gloria Domini.*

Nebula implevit domum Domini; impleverat enim gloria Domini domum Domini, &c. Quænam gloria eſt hæc, qua impleta eſt domus Domioi? hæc fuit præſeotia Domioi demonſtrata exteriùs per nebulam mirabilem: myſticè figutabat præſentiam Verbi oſtenſam io utero Beatæ Virginis Mariæ per nebulam aſſumptæ humanitatis, ſimulque gratia ſua ejus animam implevit. *op. ſpecul. B.V. lect.7.*

483. *In nubibus Deus ſæpe oſtendit ſua virtutis præſentiam.*

Nebula implevit domum Domini. Cur nebulam immiſit Deus io templum? quia ſolet Deus indicare ſuam præſentiam, & majeſtatem per nebulam ut patet etiam io transfiguratiooe Chriſti. *in Luc. cap.9. verſ.34.*

484. *Obumbratio Beatæ Virginis facta à Spiritu Sancto præfigurata in apparitione nebulæ.*

Nebula implevit domum Domini. Quomodò nebula immittitur à Deo ad oſtendendam ſuam gloriam, & noo potiùs radius ſolis? hoc fit ut contemperetur lumen divioitatis. Sic dicitur de Beata Virgine, quòd Spiritus Sanctus eam obumbtavit; ſcilicet moderaodo ſuæ infinitæ virtutis, & majeſtatis præſentiam lumiooſam. *in Luc. c.9. v.34.*

485. *Reliquiæ Sanctorum mirabiliter ornant Eccleſiam.*

Nebula implevit domum Domini, & intulerunt arcam in templum, &c. Vide quid factum eſt poſt ædificationem templi, in quo portata, & collocata fuit arca Domini; & hæc erat reliquia pretioſa; & ideò Eccleſia collocat Sanctorum reliquias in templis ad ipſorum ſanctificationem, & ornatum. *ſer.1. de dedicat. templi.*

486. *Præſentia corporis Chriſti replet Eccleſiam gloria Dei.*

Et intulerunt arcam in locum ſuum, & implevit domum Domini gloria, &c. Quomodò dicitur impletum templum gloria Domini? nonne gloria eſt quid iovifibile, & ſpirituale? eſt quidem inviſibilis gloria Dei, ſed facta eſt viſibilis, & ſenſibilis per nebulam, & arcæ præſentiam: hocque fuit figura corporis Chriſti, qui ſub nebula ſpecierum Euchatiſtiæ cooſervatur in Eccleſia, cuique adſiuot, & aſſiſtunt ſupernorum ſpirituum conventus. *ſer.1. in dedicat. templi; & ſerm.2. Dom.3. Advent. & ſer.2. Dom. Palm. & in Pſalm.67.*

487. *Perfectus*

487. *Perfectus contemplativus ſimul excæcatur, & illuminatur.*

Dominus dixit ut habitaret in nebula. Quomodò habitat Dominus in nebula, & non potiùs in ſole? ergone ejus ſedes eſt nubes obſcura? Nota myſticè, quòd hic eſt ſermo de perfecto contemplativo, cujus menti occurrens Deus Sol æternus, dicitur habitare in nebula, ideſt dum mens excæcatur in perceptione ſenſibilium, tunc luce ſuperna magis illuminatur; ô beata, & luminoſa cæcitas! *ſerm.10.Hexaem.*

488. *Maria Virgo fuit firmiſſimum, & elevatum tabernaculum Dei.*

Ædificans ædificavi domum in habitaculum tuum, firmiſſimum ſolium tuum in ſempiternum: Alij legunt *excelſum, & firmiſſimum ſolium, &c.* Quomodò appellatur hoc templum firmiſſimum habitaculum in ſempiternum Dei, ſi aliquando deſtructum fuit? ergo de alio habitaculo loquitur? quodnam eſt iſtud? nihil aliud niſi Beata Virgo Maria, in qua tamquam in ſolio Dominus ſedit in ſempiternum, verè firmiſſimum, & excelſum fuit in intellectu, & in affectu; excelſum quoque ſuper homines, & elevatum ſuper Angelos; excelſum inſuper eſt gratia, & elevatum in gloria. *opuſcul. ſpecul.B.Virgin. lect.7.*

489. *Beata Virgo Cælo capacior continens Deum, quem Cæli capere non poſſunt.*

Si Cælum, & Cæli Cælorum te capere non poſſunt, quantò magis domus hæc, quam ædificavi. Vide quomodò Salomon poſt ædificationem templi fatetur immenſitatem Dei, quam non poteſt capere illud templum. *op. de inviſibilitate Dei*, ergone dabitur aliquid, quod poſſit capere Deum incomprehenſibilem? ſed nota quod cum perſpiceret Salomon incapacitatem, & puſillitatem illius templi materialis, ad aliud capacius templum reſpexit, nempe ad Mariam Virginem, quæ potuit capere in proprio utero Deum: fuit enim capacior mundo, & ventre, & mente; & ob id cum contineret Deum in ſe, ejus gratia immenſa fuit. *opuſc. ſpecul. Beatæ Virginis lect.5.*

490. *Beata Virgo Maria Cælo nobilior.*

Si Cælum, Cælique Cælorum te capere non poſſunt. Nota, hoc verum eſt; cum ergo Virgo Maria potuerit capere Deum, ſequitur; quod ſit nobilior, altior, & capacior Cælo; imò Cælum Cælo quocumque nobilius, quia abundavit cæleſti puritate, cæleſti charitate, & aliis cæleſtibus virtutibus, & quia incomprehenſibilem Deum in ſe capere potuit, ergo ea nihil puriùs, nihil ſublimius, nihil perfectius. *op. ſpecul.B.Virg.lect.5. & op. de Eccleſ. Hier.p.4.c.7.*

491. *Quodcumque obſequium Deo à nobis præſtitum parvum eſt reſpectu dignitatis Dei.*

Si Cælum, & Cæli Cælorum te capere non poſſunt, &c. Vide, quòd illuminatus iſte Rex rectè, & clare cognoverat, quod poſt tot ſumptus, & labores in cultum Dei præſtitos totum pro nihilo reputabat; ſic enim debemus nos facere perpendendo divinam dignitatem, & majeſtatem, & noſtram nihilitatem. *in Luc.c.21.v.5.*

492. *Eccleſiæ materiales conſtructæ ſunt ad colendum in oratione Deum.*

Sint oculi tui aperti, & aures tuæ erectæ, &c. Vide quid petit, & expectat Salomon à Deo poſt ædificationem templi: ſed cur non antè etiam id prætendebat à Deo? nonne ubique poteſt Deus oculos apertos, & aures erectas habere confugientibus ad ipſius tribunal? poteſt quidem, ſed cognoſcebat, quod domus Eccleſiaſtica ad hoc à Deo ordinata eſt, ut ibi præcipuè colatur Deus per actum orationis; in qua Deus oratur, & adoratur; hic eſt finis principaliter intentus à Spiritu Sancto. *in Luc.cap.19. verſ.46. & ſermon.4. de dedicat. Eccleſiæ.*

493. *Oratio cæteris paribus gratior eſt in Eccleſia, quàm in cæteris locis, & faciliùs impetratur ibi remiſſio peccatorum.*

Quicumque oraverit in loco iſto, &c. ſi peccaverit homo in proximum ſuum, &c. Notabilia ſunt iſta verba, in quibus Spiritus Sanctus dat intelligere, quòd oratio fuſa in Eccleſia (cæteris paribus) à Deo exauditur in templo; item & ſi homo peccaverit in proximum ſuum ſcilicet in Chriſtum, cum ipſi in baptiſmo promiſerit quaſi juramento obedientiam, ſi confugiat pro remiſſione peccati obtinenda ad domum orationis Deus faciliùs erit ei propitius. *ſer.4.de dedicat. templi.*

494 *Omnis peccans peccat in Chriſtum contra ſponſionem ipſi factam in baptiſmo.*

Si peccaverit homo in proximum ſuum. Hic videtur, quòd Salomon per hæc verba doceat, quod ſolùm peccata in proximum in templo remittuntur, nonne etiam peccata in Deum? ſed nota illud verbum (*in proximum ſuum*) & transfer mentem ad parabolam de Samaritano *Lucæ c.10.* ubi dicitur, quòd Chriſtus noſter proximus fecit miſericordiam in vulneratum; Chriſtus igitur eſt noſter proximus aſſumptione carnis, contra quem peccamus tranſgrediendo ejus præcepta, & frangendo promiſſionem ipſi veluti juramento firmatam in baptiſmo abrenunciandi Diabolo, & pompis ejus. *ſerm.4.de dedicat. templi.*

495. *In templo devotè adſtans, & ad Deum confugiens faciliùs (cæteris paribus) triumphat de hoſtibus.*

Si fugerit populus tuus Iſrael inimicos tuos, & ſuperatus fuerit, &c. & converſi egerint pœnitentiam, & deprecati fuerint in loco iſto, tu exaudies eos de Cælo Domino, & reduces eos, &c. Ecce quomodò in tempore bellorum, & incurſionis inimicorum tum ſpiritualium, & corporalium, quid agendum pro liberatione; ad orationem maximè in templo Dei confugiendum, in quo faciliùs exaudiuntur oratores. *ſer.4.de dedicat.Eccleſiæ.*

496 *Oratio facienda in Eccleſia tempore ſterilitatis, & aliarum adverſitatum.*

Si clauſum fuerit Cælum, &c. Vide remediũ, quod

Sacer

ſacer Textus hic nobis offert pro temporibus ſterilitatum ſiccitatis, inundationis aquarum, tempeſtatum, & ſimilium, nempe confugre ad Deum in oratione maxime in templo, &c. *ſerm. 4. de dedicat. Eccleſiæ, & op. de profeſſ. religioſ. l. 2. c. 66.*

497. *Devotio irrigans animam facile excitatur in Eccleſia.*

Si clauſum fuerit Cœlum, &c. Id intellige etiam ſpiritualiter, ſi ſiccitas indevotionis occupabit animam tuam, recurre ad Deum in templo, & Deus facile eam irrigabit pluvia contritionis, compunctionis, & gratiæ. *ſer. 4. de dedicat. Eccleſiæ.*

498. *Septem vitia capitalia inferunt omnia mala.*

Si fames orta fuerit, &c. Nota hic Salomonem ſeptem mala corporalia enumerare, per quæ ſignificantur ſeptem mala ſpiritualia nempe per famem, gula: per peſtilentiam, Luxuria: per corruptum aërem invidia, & detractio: per ruginem, avaritia: per locuſtam, ſuperbia, & vana gloria, per rubiginem ira: & per poſſeſſionem inimicorum, accidia, per hæc torquentur mortales. *ſerm 4. de dedicat. Eccleſiæ.*

499. *Oratio facta maximè in templo triſtitiam cordis fugat, proſperitatem confert.*

Si quis cognoverit plagam cordis, &c. Ecce quale remedium pro triſtitia cordis aſſignat Spiritus-Sanctus, nempe confugium ad orationem in ſacro loco. *ſerm. 4. de dedicatione Eccleſiæ.*

500. *Domus Dei eſt refugium juſtorum, & iniquorum.*

Qui non eſt de populo tuo Iſraël, cùm venerit, & oraverit, &c. Vide clementiam Dei noſtri, quia hic promittitur, quod orans in domo Dei, etiamſi peccator ſit, & inimicus, exaudietur, ſi toto corde oraverit ad Dominum in loco ſancto; ſolem enim ſuum oriri facit Deus ſuper juſtos, & injuſtos. *ſerm. 4. de dedicatione Eccleſiæ.*

501. *Oratio fuſa etiam extrà Eccleſiam, directa tamen ad ipſum acquirit aliquam novam vim apud Deum.*

Si egreſſus fuerit populus per viam ad bellum, quocumque miſerit eos, &c. & contra domum orabunt, exaudies eos, &c. Vide mirabilem diſpenſationem divinæ pietatis ex gratia Eccleſiaſticæ dedicationis, quia non ſolùm præſentiam orantium in domo orationis exauditur oratio, ſed etiam abſentium, dummodò ſuum referant cor per conſiderationum, & devotionum adorationes, quæ fiunt in Eccleſia; cum igitur fueris in itinere, vel in labòre, vel in juſta occupatione, ſi ad domum orationis intereſſe non poteris, quaſi egreſſus ad pugnam, dirige mentem tuam ad domum orationis, ſic enim Deus eos omnes exaudit. *ſerm. 4. de dedicatione Eccleſiæ.* Ex quo patet qualem vim habeat conſecratio Eccleſiæ, quæ ob applicationem, & aſſiſtentiam meritorum Eccleſiæ, ob præſentiam Euchariſtiæ excitat corda etiam abſentium, ſi dirigant ipſa in orando ad Eccleſiam.

502. *In Eccleſia ut in domo propria Deus exercet actus Hierarchicos.*

Si quis oraverit in domo hac, &c. Nota, quod Eccleſia appellatur propriè domus Dei: Cur domus Dei? nonne eſt Dominus aliarū domuum? domus Dei ſpecialiter dicitur Eccleſia, quia ſicut in cœleſti Hierarchia domus Dei tria efficit, ſcilicet purgat, illuminat, & perficit; ſic ſpecialiter in Eccleſia purgat affectū à ſordibus peccati per confeſſionē, illuminat per prædicationem verbi Dei, & perficit quietans appetitum dulcedine Euchariſtiæ. *ſerm. 4. Dom. 9. poſt Pentecoſt.* Vide quomodò Eccleſia materialis eſt typus Eccleſiæ triumphantis.

503. *Qui vult obtinere veniam peccatorum, debet obſervare ſequentia.*

Si populus, quia prævaricatus eſt tibi gemens, & confitens nomini tuo veniet, & adorabunt, & deprecati fuerint in domo hac, tu exaudi de Cœlo, & dimitte peccata populi tui. Vide quo ordine remiſſionem peccatorum poteris obtinere; primò gemere per doloroſam contritionē in corde; ſecundò confiteri peccata per recognitionem in ore ad laudem nominis Dei, poſteà venire per defectuum emendationem in opere, & tunc cum adorabis cum timore, & deprecatus fueris cum devotione in domo Eccleſiæ merueris obtinere veniam peccatorum. *ſerm. 4. Dom. 9. poſt Pentecoſt.*

504. *Oratio placat Dominum, &c.*

Exaudies in Cœlo orationem eorum, & propitiaberis populo tuo, &c. Hic eſt effectus principalis devotæ orationis, in qua propitiatio acquiritur apud Deum; propitiatur enim propter orationem factam à ſe ipſo, à proximo, & à Chriſto. *ſer. 2. Dom. 10. poſt Pentecoſt.*

505. *Chriſtus eſt myſticum templum conjungens lapides angulares, ſcilicet Iudæum, & gentilem, omnes acceptans.*

Qui non eſt de populo, &c. ſi oraverit in domo hac exaudietur. Ergone & inimici Domini admittentur in templum? nonne ejiciuntur è templo excommunicati? ſed recurrendum eſt ad myſterium; Per hoc templum figuratur Chriſtus, qui admittit omnes ad ſe confugientes, undè eſt lapis angularis connectens in unum, & Judaicum, & gentilem populum. *in Ioan. c. 12. v. 20.*

CAPUT IX.

506. *Perſeverantiam in actibus bonis vult Deus, iſtoſque admittit in ſuam familiaritatem.*

Factum eſt autem cum perfeciſſet Salomon ædificium domus, &c. apparuit ei Dominus, &c. Vide quomodo poſt completionem domus Dei Salomon cumulatus eſt apparitionibus, & pluribus gratiis à Deo; per quod patet quod qui vult aliquod opus altum incipere, debet prævidere, ſi vult perſeverare, & quòd perſeverantibus Deus confert ſuam familiaritatem, & munera cœleſtia. *in Luc. c. 14. v. 28.*

Google

507. *Protectio divina, & angelica quanta in Eccleſia Deo dicata.*

Sanctificavi domum hanc, quam ædificaſti, vt ponerem nomen meum ibi in ſempiternum, & eſſent oculi mei aperti &c. In quonam conſiſtit hæc Dei ſanctificatio? & quomodò ponitur nomen Dei in Eccleſia? vt daretur intelligi, quod in Eccleſia eſt divina attentio ad exaudiendum invocantes, & vt ſanctificatio divina in ipſa conſervetor Deus aſſignat ipſi angelicam protectionem ad cuſtodiendum adorantes, & ad introducendum in Cœlum orationes noſtras. *ſerm. de dedicat.*

508. *Cultus exterior Deo non placet abſque interiori.*

Sanctificavi domum hanc &c. ſi autem averſi fueritis vos &c. auferam Iſraël, & templum &c. Vide ex hoc (*ait Gloſſa moralis*) quod vultus exterior, ſicut eſt ædificatio materialis Eccleſiæ variarum veſtium, non eſt Deo gratus abſque cultu interiori, qui conſiſtit in actibus fidei, ſpei, & charitatis: vult autem Deus ſanctificationem animæ, qua deficiente eijcitur turpiter ab hoſpitio noſtro, rogemus ergo Dominum, vt det nobis domū materialem ſuam frequentare per crebras orationes, & devotas, & interiorem animæ ſanctificare, vt dignetur in ea habitare, & tandem nos cum gaudio in cœleſtem recipere. *ſerm. 1. de dedicat. Eccleſia.*

509. *Curioſitas, & vanitas ſuperfluarum rerum facit recedere ab obſervantiā legis divinæ.*

Filia autem Pharaonis aſcendit in domum, quam ædificaverat ei Salomon. Vide, quòd Salomon poſtquam ædificaverat domum Dei, & propriam, aliam pro vxore ædificavit, & hoc fuit curioſitatis, & reprehenſibile: tuncque incepit recedere ab obſervantia legis divinæ. *in Eccleſ. c. 2.*

CAPVT X.

510. *Regina Saba merito iudicabit Iudæos, & nos de negligentia in auditione verbi Dei, & obſervantia mandatorum eius.*

Sed & Regina Saba &c. Vide, quòd hæc Regina audita fama ſapientiæ Salomonis, voluit præſentem adire ipſum, & immediatè audire: idque dicitur ad confuſionem Iudæorum, & noſtram, qui tantopere negligimus audire verbum non hominis, ſed Chriſti, eiuſque mandatorum obſervantiam perficere; vnde merito in die iudicij condemnabit nos. *in Luc. c. 11. v. 31.*

511. Qui vult perfectus eſſe ſapiens debet diligenter aſcendere ad ea quæ nobis loquitur verus Salomon, ſcilicet Chriſtus, & hoc exemplo huius Reginæ, quæ ad purum hominem audiendum de longinquo venit. *in Sap. c. 8.*

512. *Delectatio cæleſtis gloriæ non poteſt in hac vita ſenſibiliter exiſtimari.*

Verus eſt ſermo, quem audivi, & probavi, quod media pars non eſt renuntiata mihi. Nota; hoc dicetur à Beatis in gloria: cum enim videbunt exclamabunt, quod delectatio non eſt, vt audierunt, ſed ſine comparatione maior: ſi ergo tam dulce eſt Deum audire in hac vita, quid erit, quando bonum audietur in ſemetipſo. *ſerm. 7. de Apoſtolis, & ſerm. de Sancta Maria Magdalena.*

513. *Felicitates ſervorum Dei præfiguratæ in opulentia Salomonis.*

Beati viri tui, qui ſtant coram te &c. Sic dicebat admirans Regina Saba, videns maieſtatem gloriæ Salomonis: ſed adverte, quod hoc dicitur in figura ſervorum Dei; nam Chriſtus verus Salomon magnificat ſuos ſequaces tum ad vitam activam, tum ad contemplativam, conferendo eis virtutes, gratias, & abundantiam omnium bonorum. *in Eccleſ. cap. 2.*

514. *Mariæ Virginis ingreſſus in mundum præfiguratus in Regina Saba.*

Ingreſſa eſt Regina Saba in Hieruſalem cum comitatu multo, & divitijs. Ad quid notatur ingreſſus iſtius mulieris in Hieruſalem? quia præfigurabat ingreſſum Beatæ Virginis Mariæ in mundum: verè enim ingreſſa eſt Regina Cælorum, & mundi puriſſima, & cum plenitudine gratiarum. *op. ſpecul. Beatæ Virginis lect. 13.*

515. *Ingreſſus Beatæ Virginis in Cœlum præfiguratus in Regina Saba.*

Ingreſſa eſt Regina Saba in Hieruſalem cum comitatu multo, & divitijs &c. Hoc fuit figura Beatæ Mariæ Virginis, quando ingreſſa eſt Cœlum, tanquam Regina Mundi, & Cœli: cum comitatu cœleſtium militum, & cum divitijs innumerabilibus meritorum. *op. Spec. Beatæ Virg. lect. 13.*

516. *Bene operantes merentur ingredi regnum Cœlorum cum divitijs meritorum pluribus.*

Ingreſſa eſt Regina Saba &c. Nota hæc eſt Eccleſia militans, quæ multo comitatu ſalvandorum ingreditur poſt labores, & operationes ſanctas in regnum Cœlorum, & cum divitijs meritorum, & camelis, ideſt proficientibus portātibus aromata bonorum operum: aurum charitatis infinitum, & gemmas pretioſ s virtutum ad Regem Salomonem, ideſt ad Chriſtum. *ſ. 3. Dom. Palm.*

517. *Sapientia Chriſti præfigurata in ſapientia Salomonis.*

Non fuit ſermo, qui Regem poſſet latere. Ecce quod ſacer textus exprimit hic profunditatem ſapientiæ Salomonis, vt det aliquam figuram ſapientiæ Chriſti, cui nihil poteſt latere. *in Luc. c. 8. v. 47. & in Sap. c. 8. & Eccleſ. c. 2.*

518. *Admiratio Reginæ Sabæ ob magnificentiam Regis Salomonis figura fuit admirationis animæ ingredientis in Cœlum, ipſiuſque Regni deliciarum.*

Videns autem Regina Saba omnem ſapientiam Salomonis, & domum, quam ædificaverat, & cibos mēſæ eius, & habitacula ſervorum, ordinemque miniſtrantium, veſtes, & pincernas, & holocauſta, non habebat vltra ſpiritum ſcilicet conſiderandi prudentiam eius, vt dicit Interlinearis. Hic autem exprimitur admiratio animæ evolaturæ coronandæ in Cœlis, quæ mirabitur in diſpoſitione ſapientiſſima domus cœleſtis: Cibi menſæ cœleſtis ſunt delectationes in dextera Dei: habita-

cula

cula ſunt manſiones multæ pro diverſitate meritorum: ordines miniſtrantium ſunt ordines Angelorum: pinceroæ ſunt animæ Sanctorum: vinum æterni amoris, & Deo, & Sanctis invicem propioaotes: veſtes ſunt charitates: eorum holocauſta ſunt laudes, quæ ſine fioe offeruntur. Ecce his omnibus viſis anima beata non habebit vltra ſpiritum, qoia à ſe deficiens, tota tranſibit in Dominum: In his omnibus Salomonis ſapientiam mirabiliter, & in ordioatiſſima prædictorum multitudine delectabitur, ita quod etiamſi non liceret amplius vivere, quàm vnius diei hora, propter hoc ſolum innumerabiles anni huius vitæ pleni delicijs, & circumfluentia temporalium bonorum meritò contemnerentur. *ſerm. 4. Dom. 2. quadrag. & in Ioan. collat. 63. & ſerm. 2. de omnibus ſanctis, & in Luc. cap. 2. v. 19.*

519. *Proprium munus Principis eſt in ſuo regimine procedere diſtinctè, & ordinatè.*

Videns autem Regina Saba omnem ſapientiam Salomonis &c. non habebat vltra ſpiritum. Ecce quid in admirationem rapuit hanc Reginam, nempe optima diſpoſitio, & ordo, quo diſpoſuerat Rex Salomon omnia ſua, ſciens, & hoc eſſe munus boni Principis. *in Luc. c. 2. v. 2. & c. 9. v. 15.*

520. *Salomon circa ornatum veſtium fuit curioſiſſimus, quod poſtea confeſſus eſt totum eſſe vanitatem.*

Videns Regina Saba veſtes miniſtrantium &c. Vide quomodò in admirationem etiam rapta eſt iſta Regina ob induſtriam, & facultatem, qua ornavit ſe, & ſuos Salomon, in hocque fuit curioſiſſimus, & ingenioſiſſimus, quod poſtea confeſſus eſt totum eſſe vanitatem. *in Luc. cap. 12. v. 27. & in Eccleſ. c. 1. & 2.*

521. *Chriſtus habet ſuos miniſtros compoſitos, & ordinatos, Diabolus è contrà incompoſitos, & deformatos.*

Videns Regina ſapientiam Salomonis &c. Salomon fuit figura Chriſti, qui vult ſuos miniſtros, & ſervos compoſitos, & ordinatos, pulchros in anima humiles, & bonos; Diabolus è contrà vult ſuos incompoſitos, & deformatos, & immundos. *in Luc. c. 16. v. 13.* Ecce quarè Deus tam mirificum ordinem inſtituit in ſuis Eccleſiæ miniſtris, hoc enim totum eſt à Spiritu Sancto inſpiratum. *op. ſpecul. diſcip. prolog.*

522. *Stupor Reginæ Saba, fuit figura ſtuporis cauſati in legis peritis ob ſapientiam Chriſti.*

Regina Saba videns ſapientiam Salomonis vltra non habebat ſpiritum. Scilicet ob ſtuporem ex inſolita, & magna imaginatione, quod fuit figura ſtuporis, quem habuerunt legis periti in audiendo ſapientiam Chriſti diſputantis inter Doctores. *in Luc. c. 2. v. 47.*

523. *Menſa ſapientiæ increata, & incarnata, figurata in menſa Salomonis quam Beatis Chriſtus exhibet.*

Videns Regina Saba ſapientiam Salomonis, & cibos menſæ &c. Ergone ſapientiam Salomonis cognovit hæc Regina ex ordine, quem in menſa habebat? maximè: quia fuit figura amoroſæ ſapientiæ, quã veluti menſam paratam Chriſtus exhibet in Cœlo animabus, in qua dapifer eſt Chriſtus; pincerna Spiritus Sanctus, & Pater hoſpes largiſſimus; Chriſtus miniſtrat cibum, dum ſemetipſo convivantes reficit, & ſatiat; Spiritus Sanctus potũ propinat dum ſuis donis convivantes potat, & inebriat; Pater verò in vtroque ſeipſum liberaliſſimè exhibet, & communicat in filio ad cognoſcendum, & habendum; in Spiritu Sancto ad amplexandum, & deguſtandum; ſicque anima ſancta, & beata regnum ſuum in pace poſſidet, & verum Salomonem contemplatur. *op. de dono ſap. c. 11.*

524. *Contemplativus quomodò ſpiritum à ſemetipſo ſeparat.*

Videns Regina Saba ſapientiam Salomonis &c. vltra ſpiritum non habebat &c. Quomodò ſpiritum non habebat ſi vitam habebat? expiraverat ne ex hac vita? minimè: ſed veluti rapta fuit per admirationem extra ſemetipſam, in hocque figuratur exceſſus animæ contemplativæ, quæ dum fervore amoris aliquando ſupra ſe rapitur, vt meritò ſpiritus ſupra ſpiritum eſſe dicatur, quia contemnendo ſemetipſam relinquit, & in comparatione dilecti, ſe deſpicit, & miro modo fit, vt per dilectionis ignem in illum ſuſtollatur, qui eſt ſupra ſe, & per vim amoris expellatur, & exeat etiam à ſe, nec ſe cogitet, dum Deum ſolùm amat; vndè humanum ſtatũ tranſcendo mirabili transfiguratione ſpiritus ille ab humano videtur in divinum deficere, ita vt ipſe iam non ipſe ſit, eo dumtaxat tempore, quo incipit Domino altius inhærere: ô felix diviſio, & mirabilis ſeparatio. *op. de ſeptem itiner. æternit. in prol. diſt. 3.*

525. *Verbis non poteſt explicari dulcedo, quæ in oratione acquiritur.*

Saba videns ſapientiam Salomonis non habebat vltra ſpiritum &c. Vidi oculis meis, quod media pars mihi nuntiata eſt &c. Nota, quod hoc poteſt dici à ſervis Dei fervide orantibus, quibus Deus infundit talem dulcedinem, quæ nec probari, nec explicari poteſt. *ſermo de S. Elizabeth.*

526. *Contemplativi beati dicuntur aliqualiter in hac vita.*

Beati viri tui, & beati ſervi tui &c. Quomodò beati? ſi beatitudo eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus, qui in hac vita haberi non poteſt? Beati dicuntur, ideſt felices, eo modo, quo poteſt talis felicitas haberi in tali ſtatu; Beati dicuntur myſticè etiam in hac vita, qui continuè ſtant coram Deo; & quinam ſunt? ſunt contemplativi, qui vel actu, vel habitu ſtant contemplantes divinas perfectiones quia cum Deo omnia bona habentur, & ſine quo nihil boni habetur. *in Luc. c. 1. v. 45. & c. 10. verſ. 23. & in Ioan. collat. 78.* Contemplatio enim eſt quædam mors, per quam ab huius vitæ laqueis eripitur anima, & ſe transfert in melius, ſcilicet in Deum. *op. meditat. vitæ Chriſti. c. 49.*

527. *Beatitudo aliqualis competit devotis auditoribus verbi Dei.*

Beati ſervi tui, qui ſtant coram te ſemper, & audiunt ſapientiam tuam. Vide quidnam requiritur ad hanc participationem felicitatis ſpiritualis, ſcilicet ſtare coram Deo, & eius præſentiæ incumbere, devotéque, & reverenter eius verba audire. *Pſalm. 118. c. 3. v. 15.*

Digitized by Google

528. *Præſentia Dei exercitium beatitudinem quamdam affert, præcipueque Chriſti patientis.*

Beati ſervi tui, qui ſtant coram te ſemper. Si hæc dicuntur de viris ſpiritualibus, ergo exercitium divinæ præſentiæ affert quamdam participationem beatitudinis. Semper ergo cogitare debes te eſſe in præſentia Dei tui, & ipſum ſemper habeas in tuo cogitatu: ſuper Chriſtum autem pro te vulneratum graviſſimè, quaſi ſemper dirigas cogitatum, & quòd ipſe ſit Deus tuus, qui pro te talia paſſus eſt cogitabis, & ſi hoc egeris orietur in te lux tua, & elevaberis Dei noſtri pietate ad cœleſtia contemplanda, & ibi delicijs abundabis; tunc inter conſolationes, & tribulationes inſeparabilis perttaoſies, nihil ſitiens, niſi Deum tuum, & ſolum eius affectans honorem; tunc comprehenſor dici poteris, potius, quam viator, beatus non miſer, Angelus non homo, non peccator; ſed ſanctus. *op. ſtim. divin. am. p. 2. c. 4. & 7. & 9.*

529. *Opera miſericordiæ ſunt aurum puriſſimum, quod Deo offertur.*

Fecitque Salomon ducenta ſcuta de auro puriſſimo, ſexcentos auri ſiclos dedit in laminas ſcuti unius, & trecentas peltas ex auro probato. Nota hæc myſticè dicuntur de vero eleemoſynario, qui theſaurum coacervans in regni cœleſtis templum ſcuta aurea ibi reponit, ſcilicet opera miſericordiæ, quæ verè aurum Cœli poſſunt dici, quia per ipſa emitur regnum Cœlorum; dicuntur autem fuiſſe ſexcenti ſicli auri, & ducenta ſcuta, & trecentæ peltæ ideſt media ſcuta veluti lunulæ; quia per centenarium ſignificatur præmium centuplicatum, quod reportatur ex eleemoſynæ largitione. *ſerm. 4. in Epiph.*

530. *Perfectio internæ ſanctitatis eſt thronus Salomonis, ad quem aſcenditur per ſex gradus.*

Fecit etiam Rex Salomon thronum de ebore &c. qui habebat ſex gradus. Iſte thronus erat ſedes imperialis, quæ in Canticis appellatur ferculum, eo quod reſidentes ferat, vel de loco ad locum circumferat, *ſic Gloſſa.* Myſticè ſignificat ſtatum internæ ſanctitatis, qui eſt veluti thronus, in quo Rex ſapientiſſimus, & vere pacificus Chriſtus Ieſus, vt ſponſus dulciſſimus, ſpecioſiſſimus, & deſiderabilis totus reſidet, & cuius cacumen Cœlum attingit; ad hunc aſcenditur per ſex gradus, ſcilicet à ſenſu ad imaginationem, ab hac ad rationem, à ratione ad intellectum, ab intellectu ad intelligentiam, ab hac ad ſapientiam exceſſivam, quæ incipit in via, & conſummatur in patria. *op. Brevil. p. 5. c. 6.* vt autem hæc intelligantur, notandum, quod iſti ſex gradus figurati ſunt in ſex diebus, quibus creatus eſt mundus, & in ſeptimo requievit Deus; primò enim eſt ſenſuum operatio, qua per mundum ſenſibilem, & per imaginationem anima ponit ſibi ſpeculum, per quod tranſit ad Deum opificem, tamquam per veſtigia, & in veſtigijs Creatoris: per rationem abſtrahentem à quacumque mutabilitate, & contingentia, & tranſeuntem ad æternum, & incommutabile, ſe exercendo circa mentem, in qua relucet imago Sanctiſſimæ Trinitatis, & tandem pervenit ad thronum veri Salomonis relictis hiſce creaturis contemplando divinitatem Dei ſummi, in qua eſt perfecta quies, & beatitudo. *op. itiner. mentis in Deum per totum, & in Luc. c. 9. v. 28.*

531. *Thronus Salomonis myſticè eſt ſtatus amoris Dei, ad quem per ſex gradus pervenitur.*

Fecit etiam Salomon thronum &c. Myſticè iſte thronus eſt locus quietis, vbi eſt vera pax; ad ipſum pervenitur per ſex gradus. Primus gradus eſt ſuavitas, in quo addiſcit homo, quam ſuavis ſit Dominus per meditationes &c. ſecundus ariditas, ſeu aſſuefactio circa illam ſuavitatem, per quam eſuries oritur animæ &c. Tertius, eſt ſaturitas reficiens animam, & faciens cætera faſtidire præter Deum: Quartus ebrietas, per quam non ſolum delectatur de Deo, ſed tormenta pro ſolatio deſiderat: Quintus eſt ſecuritas, per quam libenter ſuſtinet omne damnum: Sextus eſt vera tranquillitas, à qua non poteſt perturbari per quodcumque accidens. *op. Incendium cap. 2.*

532. *Maria Virgo fuit thronus eburneus, in quo in Incarnatione Chriſtus requievit.*

Fecit Rex Salomon thronum &c. Quis eſt thronus, in quo figuratus Salomon ſedit, niſi Beata Virgo Maria? quæ dicitur eburnea, ſcilicet puriſſima facta à Deo, & in qua Deus in Incarnatione ſedit cum omni plenitudine gratiarum. *op. de Eccleſ. Hier. p. 1. cap. 7. & op. comp. Theol. l. 4. c. 5. & op. ſpecul. Beatæ Virginis lect. 2.*

533. *Charitas thronus eburneus, ad quem pervenitur per ſex gradus.*

Fecit Rex Salomon thronum eburneum &c. Nota, quod iſte thronus myſticè eſt charitas, ad quem per ſex gradus pervenitur, ſcilicet ſex beatitudinum à Chriſto expreſſarum, ſcilicet paupertas, mitias, luctus, eſuries, ſitiſque iuſtitiæ, miſericordia, munditia, & pax. *in Luc. c. 6. v. 14. vel vt ait S. Petrus 2. c. 1.* Virtus ſcientiæ abſtinentiæ, patientiæ, pietatis, fraternitatis, & charitatis. *ibid.*

534. *Sapientia eſt thronus Salomonis, ad quem pervenitur per ſex gradus.*

Fecitque Salomon thronum &c. Nota etiam quod iſte thronus Salomonis eſt ſapientia, ad quam pervenitur per hos ſex gradus, ſcilicet per ſpiritum timoris, ſcientiæ, pietatis, conſilij, fortitudinis, & intellectus. *in Luc. c. 6. verſ. 14. & cap. 19. verſ. 4.*

535. *Eccleſia militans figurata eſt in throno Salomonis. Pſalm. 88.*

Ideò eius poteſtas figurata in leonum effigie, qui poſiti erant ante thronum. *in Luc. c. 6. v. 14.* Vnde infra dicitur, quod Salomon magnificatus eſt ſuper omnes Reges terræ: Chriſtus enim in Eccleſia magnificatur per Eccleſiaſticas dignitates. *in Sap. c. 19. in fine.* In ea igitur, & in eius membris tamquam in throno requieſcit Chriſtus. *op. de Eccleſ. Hier. p. 1. c. 4.*

536. *Caſtitas eſt thronus Salomonis eburneus.*

Fecitque Salomon thronum eburneum. Cur eburneum? Nota, quod Ebur eſt frigidum, ſolidum, & candidum, & ſignificat animam caſtam, in qua eſt frigiditas contra concupiſcentiam; ſoliditas per firmam perſeverantiam, & candor per meram innocentiam; & ſicut Ebur ſi involvatur in uno panno lineo candido, ſervat pannum, ne incendatur, ſic interior caſtitas ſervat corpus exterius, ne ab incendio libidinis exuratur. *op.Diat. ſal. tit.* 4. *c.* 4. Unde anima caſta eſt, in qua tamquam in throno libenter quieſcit verus Salomon. *op.Eccleſ.Hier.p.*1.*c.*4.

537. *In utero Virginis Mariæ, ut in throno Salomonis requievit Chriſtus, quia fuit eburneus, ſcilicet puriſſimus ab omni labe etiam originali.*

Fecitque Salomon thronum &c. Nota myſticè iſte thronus fuit uterus Beatæ Virginis, in quo novem menſibus requievit filius Dei, quia fuit eburneus, ſcilicet puriſſimus, quantum ad extinctionem fomitis, & concupiſcentiæ originalis, & actualis. *op.de Eccleſ.Hier.p.*1.*c.*4. Ad hunc thronum, *ait Gloſſa moralis,* aſcendit Chriſtus per ſex gradus; Primus fuit oratio ſolitaria: Secundus virginalis verecundia: Tertius diſcreta prudentia: Quartus inquirentis diligentia: Quintus humiliantis ſe decentia: & Sextus obedientia; Primus exprimitur in ingreſſu Gabrielis ad eam orantem: Secundus in turbatione: Tertius in cogitatione, ibi, (*& cogitabat*) Quartus ibi, (*quomodò fiet iſtud &c.*) Quintus ibi (*ecce ancilla*) & Sextus ibi (*fiat mihi &c.*) Unde de hoc throno canitur pulcherrimus Rithmus. *op.Laus Beatæ Virg.ſig.*12.

538. *Anima juſti ſedes Chriſti.*

Et fecit Rex Salomon thronum &c. Myſticè hic thronus eſt anima juſti quæ eſt ſedes Chriſti, in qua requieſcit tamquam in throno puriſſimo. *op. Eccleſ.Hier p.*1.*c.*4.

539. *Maria Virgo fuit opus inter omnia excellentiſſimum.*

Non eſt factum tale opus in univerſis regnis. Nota, quod cum potuerit fieri ſimile opus ab aliis Regibus potentibus, hoc myſticè debet intelligi de Beata Virgine Maria, quæ fuit thronus Salomonis myſtici; de qua verè dicitur, quòd non eſt factum tale opus in mundo, nec in Cœlo, nec in terra, nec in limbo, quia eſt plenum dominica gloria, quia ſuper omnem puram creaturam reſultat, & relucet pleniſſime in Maria; unde verè dicitur. *Eccli. c.* 42. *Vas admirabile opus Excelſi*, quia Chriſtus per Mariam habet gloriam de reſtauratione facta in Cœlo; de redemptione facta in mundo, & de liberatione facta in Inferno. *op.Beata Virgin. lect.*7.

540. *Chriſti magnificentia præfigurata multipliciter in Salomone.*

Magnificatus eſt Rex Salomon ſuper omnes Reges terræ divitiis &c. Nota; verus Salomon eſt Chriſtus ſapientiſſimus, quia eſt ſapientia Patris: Salomon interpretatur Pacificus, & ipſe eſt pax, qui fecit utraque unum, & antiquam diſcordiam fœdere proprij ſanguinis concordavit: Inquantum homo magnificatus eſt propter aſſumptionem humanitatis in unitate perſonæ, in donis chariſmatum divinorum, & ſapientia limpidiſſimæ cognitionis, & univerſa terra, ideſt homines terreni (continens pro contento) deſiderabant videre vultum ipſius propter nitorem originalis innocentiæ, ut audirent ejus ſapientiam. *ſerm.* 1. *Dom. Palm.*

541. *Chriſti pulchritudo ineffabilis.*

Univerſa terra deſiderabat videre vultum Salomonis. Hic eſt Chriſtus, qui fuit deſideratus cunctis gentibus, tum ob pulchritudinem interiorem, & exteriorem, quia ſpecioſior ſole erat, in quem deſiderant Angeli proſpicere, & ideo ejus viſio eſt ſummæ delectationis. *ſerm.*2.*Dom.*1.*Adventus, & ſerm.*2.*Hexaem. & in Luc.c.*8.*v.*40.

542. *Scientia Sacræ Scripturæ incomparabiliter excedit omnem ſcientiam Gentilium, & Philoſophorum Mundi.*

Singuli deferebant &c. Ecce qualis magnificentia Regis Salomonis, & civitatis Hieruſalem, in qua erat tanta abundantia argenti, quanta lapidum &c. Idque fuit figura ſtatus Eccleſiæ militantis poſt adventum Chriſti, in qua notitia Sacræ Scripturæ ſignata in argento exceſſit incomparabiliter omnem aliarum ſcientiarum notitiam. *op. Princip. Sacra Scriptura, & in Eccleſ.c.*2.

CAPUT XI.

543. *Qui ſtat, videat ne cadat, nam ſemper etiam in ſenectute timendum eſt.*

Rex autem Salomon adamavit mulieres alienigenas. Notantur autem hæc à Sacra Scriptura, ut pateat quod Salomon in juventute dilexit munditiam, in ſenectute luxuriam. *in ſap. c.* 8. ut videas, quod homo nunquam eſt ſecurus, ſemperque debet pavere, ne reprobus fiat.

544 *Luxuria, & mulierum familiaritas aufert rationem, & infatuat cor.*

Et depravatum eſt cor ejus. Quid eſt depravatum? depravatum, ideſt infatuatum eſt cor ejus; ſic facit luxuria, & converſatio mulierum, tollit enim uſum rationis, reddit hominem ſimilem brutis animalibus, ut patet in Salomone. *op. Diat. ſal. tit.* 1.*c.*9.

545. *Hominis proprium eſt peccare, ideo de nemine ſcandalizandum eſt.*

Et depravatum eſt cor ejus &c. Cur notantur hæc de Salomone tam à Deo priùs exaltato? ut non ſolùm diſcamus pavere, ſed etiam quod proprium hominis eſt peccare, & de nemine peccante quantumcumque à Deo exaltato eſt ſcandalizandum. *op. ſoliloq.c.*1.

546. *Carnalis affectus quàm anima pernicioſus.*

Et depravatum eſt cor ejus &c. Cur depravatum? qoia adamavit mulieres alicoigenaa: ergo addiſce quam noxius ſit amor carnalis: hic enim ſapientiam Salomonis abſorbuit, & indoxit in batarrum fornicationis,& io nefandiſſimum idolorum cultum dejecit; taliſque affectus eſt longioquom idolnm veri smotis, & pleous anxietate. *op. de ſeptem itiner. æternitatis itiner. 4. d. 3.*

547. *Nimia curioſitas in ſtudiis animam pervertit.*

Et depravatum eſt cor ejus &c. fecitque quod non placuerat Domino. Mirum certè eſt hoc, quomodò Salomon tam ſapiens, & illuminatus, in tantum præcipitium cecidit? ſed attende, quod cauſa talis defectionis fuit, quia voluit tranſire à ſapieotia, quæ eſt ſupra, ad ſcientiam quæ eſt infra: voluit eoim diſputare à cedro oſque ad hyſopum, & ſcite multa ioutilia, & vana, & ideo corruptus cutioſitatibus, & vaoitatibus factus eſt vanus, & oblitus eſt ſui. *ſerm. 19. Hexaem.*

548. *Tentatio trium hoſtium, ſcilicet Diaboli, mundi, & carnis eſt in homine perpetua.*

Suſcitavit Dominus Salomoni tres adverſarios &c. Vide quomodo Deus Salomoni io tanta opulentia poſito ſuſcitavit tres adverſarios; ſignificaotque tres hoſtes hominis, ſcilicet Diabolum, carnem, & mundum, cuotra quos ſemper eſt pugnaodum. *in ſap. c. 10.*

CAPVT XII.

549. *Sæpè ex Patre ſapiente naſcitur filius fatuus.*

Venit autem Roboam &c. Iſte fuit filius ſucceſſor in regno Salomonis de quo narrantur multa geſta inſipienter facta; ut videas, qood ſæpè ex patre ſapiente naſcitur filius inſipiens; & iden nimia induſtria non eſt habenda circa ſucceſſorem. *in Ecclеſ. c. 2.*

550. *Væ regno, in quo regnat puer, & inſipiens.*

Roboam derelicto conſilio ſenum &c. Vide qua de cauſa Roboam perdidit amorem populorum, & ſubditorum, & ſimul regnum, quia erat puer, ſcilicet non ætate, ſed ſapientia, ideo imprudens &c. *op. de Eccleſ. Hier. p. 2. 3. & in Thren. c. 1.*

551. *Minimus in regno Cælorum major eſt maximo in Eccleſia militante.*

Digitus meus minimus major eſt humero Patris mei Salomonis. Hæc dicebat Roboam filius Salomonis hyperbolicè jactans ſe potentiorem ſuo Patre; & licet verum non diceret, tamen hæc poſſunt adaptari Beatis, nam minimus in regno Cœlorum eſt major maximo in Eccleſia militante. *Pſalm. 14.*

552. *Amor nimius auri eſt ſpecies idololatria.*

Fecit Ieroboam duos vitulos aureos &c. Cur aureos fecit hos vitulos? quia propter aurum idololatria committitur; vitulus enim aureus adoratur, quando amor auri amori Dei præponitur, quia avaritia eſt ſervitus idolorum. *ſerm. 3. Dom. 3. poſt oct. Epiph.*

553. *Idololatria eſt ſpecies fornicationis ſpiritualis.*

Fecerunt duos vitulos, quorum unum poſuerunt in Dan alium in Bethel. Et hoc fecit Jeroboam, ut induceret ad fornicationem hanc ſpiritualem filios Iſrael. *Pſalm. 72. & 113.*

CAPUT XIII.

554. *Vir quis verè ſit: & quis ſit vir Dei.*

Et ecce vir Dei venit de Iuda in ſermone Domini &c. Notaodum hic, quod cum Jeroboam erexiſſet altaria, & idola io ſcandalum populi Iſraelitici, dum actu inceoſum ipſis offerebat, ecce vir Dei venit, & in ſermone Domini, ſcilicet juſſu Dei ipſum publicè reprehendit, prædixitque ei mala maxima imminentia: In quo facto quæritur hic cur nomine proprio non exprimitur, ſed communi viri Dei? idque factum eſt cum maximo myſterio: Vir enim dicitur à virilitate, & virtute, eo quod nunquam ſuperatur adverſis, ſicut & virtus perpetuò ſe opponit vitio: Ille igitur homo, qui viriliter operatur ordinando ſe rectè cum Deo, cum ſeipſo, & cum proximo, verè eſt vir, & vir Dei. *ſerm. 1. de uno Confeſſore.*

555. *Deus ſolus eſt, qui mortificat, & vivificat.*

Et exaruit manus ejus &c. Nota, quod Jeroboam extendens manum, ut apprehenderet virum Dei ipſum corripientem, exaruit manus ejus, & poſtea ad orationem pro eo fuſam à viro Dei, ſanata eſt; per quod patet, qood cum iſte vir prædicaret verbum Dei nomine ipſius Dei, etiam ipſe Deus ad vocem concionatoris eſt, qui mortificat, & vivificat, vulnerat, & medetur; ſic & ſpiritualiter operatur verbum Dei in anima. *in Luc. c. 6. v. 10.*

556. *Invitat nos Deus: invitat & Diabolus ad prandium.*

Veni mecum, ut prandeas, & dabo tibi munera. Hæc ſunt verba impij Jeroboam invitantis Prophetam Dei ad prandium, poſtquam ſaoitatem manus ei contulerat, qui tamen, ut Deo obtemperaret, noluit ire; myſticè notatur, quod invitat nos Chriſtus: invitat & Diabolus ad ſuom prandium; dicit Chriſtus veni mecum ad prandium gratiæ, & refectionis cœleſtis; dicit idem

idem Diabolus, & mundus ad refectionem, & prandium delectationis carnalis; ſed illud terminat ad felicitatem æternam, iſtud ad luctum æternum. *in Ioan. collat. 89.*

557. *Qui à Deo amittitur, invenitur à Diabolo, & qui à Deo recedit, abripitur à Diabolo.*

Invenit eum leo in via, & occidit. Nota, quòd iſte Propheta poſtquam tranſgreſſus eſt præceptum Domini, occurrit ei leo, & in pœnam inobedientiæ occiſus eſt. Per hoc datur intelligi, quod quem Dominus perdidit, Diabolus invenit, & qui à Deo recedit à Diabolo abripitur. *ſerm. 1. Dom. 3. poſt Pentecoſt.*

558. *Qui invenitur in via perditionis, à Diabolo occiditur.*

Invenit eum in via Leo, & occidit. Cur in via, & non alibi? in via ſcilicet perditionis, & inobedientiæ, vel in cloaca peccatorum; quos igitur invenit Diabolus in via hac occidit, & abſumit. *ſerm. 1. Dom. 3. poſt Pentecoſt.*

CAPUT XIV.

559. *Simoniæ peccatum à juſtis vitatur; à malis exercetur.*

Tolle in manu tua decem panes, & cruſtulam &c. Nota, quod Jeroboam cum videret ægrotantem filium, miſit per uxorem munera ad Ahiam Prophetam Domini, ut ipſe indicaret, quid eventurum eſſet filio ægrotanti; at ipſe, ne Deum offenderet, recuſavit munera; & munus ſuum liberè exercuit prædicendo mala imminentia Jeroboam; nam ſimoniæ vitium abhorruerunt viri juſti, non ſic impij. *l. 4. d. 25. art. 1. qu. 4. ad 3.*

560. *Sequela Dei qualis omnibus Chriſtianis præcipitur.*

Non fuiſti ſicut ſervus meus David, qui ſecutus eſt me in toto corde ſuo. Sic dicebat Ahias Propheta in perſona Dei Jeroboam impio; ut daret intelligi, quod qui vult pœnam reproborum evitare, debet ſequi Deum credendo, amando, & obediendo; fides enim illuminat, & dirigit: charitas affectum trahit, & ordinat: obedientia deducit, & confirmat in bono. *in Ioan. c. 11. v. 30.*

CAPUT XV.

561. *Iuſti impugnantur à Diabolo; ut eos pertrahat ſub ſuo dominio: & peccatores, ne evadant à ſuis laqueis.*

Aſcendit Baaſa Rex Iſrael in Iudam, & ædificavit Rama, ut non poſſet quiſpiam egredi, vel ingredi de parte Aſa Regis Iuda. Nota hoc fuit fortalitium fabricatum à Rege Iſrael contra Regem Juda, & ſignificat, *ait Gloſſa moralis*, Diabolum, qui quantum poteſt, impugnat eos qui ſunt de regno Chriſti, ut ſub ſuo dominio pertrahantur, & qui ſunt de ſuo regno prohibet quantum poteſt, ne ad gratiam revertantur: Diabolus enim non ceſſat omnes invadere, decipere, & ad peccatum inducere, nec omittit ullam artem. *ſerm. de S. Thoma.*

CAPUT XVI.

562. *Reprobi antequam ad ſepulchrum ſe redacant ſepulti moriuntur in peccatis.*

Et mortuus eſt in peccatis ſuis, quæ peccaverat, faciens malum coram Domino. Hoc dicitur de quodam Rege impijſſimo, qui antequam expiraret, dicitur, quod mortuus eſt in peccatis ſuis; ideſt ſepultus vivens in peccatis, & poſtea ſepultus in Inferno: quod contingit impiis, qui in ſepultura peccatorum viventes, tranſigunt vitam infelicem. *in Eccleſ. c. 8.*

563. *Mundani totum ſtudium ponunt in ædificandis domibus caducis.*

Et ædificavit Ierico &c. Hæc civitas jam pridem deſtructa fuerat à Joſue, & nunc tempore Regis Acab reædificata eſt: myſticè Jerico luna interpretatur, ſignificatque bona temporalia, & mundana, circa quæ laborant mundani homines, & contra quæ Jeſus Salvator pugnat. *in Luc. c. 9. v. 1. & 2.*

CAPUT XVII.

564. *Per orationem poteſtas miraculorum acquiritur; item & per jejunium.*

Vivit Dominus &c. ſi erit ros, vel pluvia, niſi juxta oris mei verba &c. Vide hic quomodo Elias comminatus eſt Regi Achab, quod ros, vel pluvia non caderet per plures annos in terram, & ſiccitas durabit uſquequo ei videbitur; ſed cum qua fiducia id auſus eſt Elias? obſerva illa verba; (*niſi juxta oris mei verba*) ergone ipſe erat Dominus valens claudere, & aperire cœlum? maximè, quia Elias erat vir orationi deditus, & jejunio; hæc enim impetrant poteſtatem miraculorum. *op. de prof. religioſ. l. 2. c. 66. & op. apol. paup. reſp. 2. c. 3. & ſerm. 9. Hexaem. & ſerm. 2. & 5. de uno Confeſſore.*

565. *Propter peccata inducitur ſterilitas terræ, & ſiccitas.*

Vivit Dominus &c. non erit ros, vel pluvia &c. Cur hoc auſus eſt Elias? nonne id videtur magna crudelitas, & immiſericordia? non eſt id mirum, quia totum fecit dictante Deo, quia videbat peccata inundare, ideo dixit, *non erit pluvia &c.* quia propter peccata inducitur ſterilitas, & ſiccitas terræ, & ſæpè plerumque calamitates torquent homines peccantes. *ſerm. 4. dedicat. Eccleſiæ, & Pſalm. 67.*

566. Confeſſio

566 .*Confeſſio vera peccatorum parat animæ pœnitenti panem refectionis cæleſtis.*

Præcepi corvis, ut paſcant te in torrente Carith. Vide quàm mirabilis ſit Deus, in providendo ſuis ſervis: ſed quid ſignificat quod, per corvum voluit paſcere Eliam in torrente Carith? Nota quod corvus eſt animal nigrum, & clamoſum; ſignificaturque peccator ob culpam niger factus; ſed dum clamat in confeſſione peccatorum, tunc ei miniſtratur panis refectionis ad paſcendam animam in torrente lachrymarum, & doloris. Plora ergo peccator, & dic da mihi Domine in hoc exilio panem doloris, & lachrymarum. *ſer. 3. Dom. 4. Quadrageſimæ.*

567. *Sacramentum Corporis Chriſti fructuosè miniſtratur, moranti in torrente Carith ſcilicet contritionis.*

Corvi deferebant carnes, & panem Eliæ in torrente Carith, manè, & veſpere. Cur carnes, & panem? Nonnè ſufficiebat panis? Carnis proviſio potiùs erat ad deliciandum, quàm ad neceſſitatem ſuſtentationis, maximèque pœnitenti degenti in ſolitudine? ſed attende, quod hoc factum eſt in figura Sacramenti Euchariſtici, in quo eſt panis in ſpecie, & caro in re. Hocque miniſtratur in torrente Carith: Carith interpretatur diviſio, & ſignificat contritionem, qua homo à peccato, & à Diabolo ſeparatur, & ideò carnem Chriſti in torrente comedit, qui media contritione perfecta ad ipſum ſe præparat. *ſer. 9. in Nativ. & ſer. 5. in cœna Domini; & ſer. 1. Dom. 1. poſt octav. Paſcha &c.*

568. *Mirabiliter elucet divina pietas nobis per malos Sacerdotes miniſtrans ſuum corpus.*

Corvi deferebant carnes, & panem. Cur per corvos; & non per homines? In hoc elucet divina pietas in nos, dum per corvos, ſcilicet per malos Sacerdotes nobis parat confectionem corporis ſui in Euchariſtia. *ſer. 5. in cœna Domini.* Et nota, quod in hoc apparet divina miſericordia in nos, quæ non ad ſui injuriam reſpicere videtur, ut nobis juvet.

569. *Mirabilis providentia Chriſti elucet manentis nobiſcum in Euchariſtia uſque ad finem mundi.*

Corvi deferebant manè, & veſperè. Cur manè, & veſpere? nonnè ſufficiebat manè? per manè ſignificatur exordium, & per veſpere finis Eccleſiæ; daturque intelligi, quod Chriſtus nobiſcum manet, & manebit in Eccleſia, uſque ad conſummationem mundi. *ſer. 9. in Nativ. & ſer. in Cœna Domini.*

570. *Multa mirabilia Euchariſtia figurantur in hoc paſtu Eliæ per Corvos.*

Corvi deferebant carnes, & panem manè, & veſpere &c. Jam dictum eſt hic ſignificari paſtum Euchariſtiæ nobis in Eccleſia paratum; ſed attende myſteria, quæ eluceſcunt in hac figura. Corvi dicuntur Sacerdotes, qui ad modum corvi debent cognoſcere, per pœnitentiam ſpernere, & per locutionem momentaneam attrectare, cras, cras, annuntiando futuram gloriam. Iſtis verò præcepit Deus, ut paſcant Eliam; ſcilicet quemlibet bonum Chriſtianum, deferendo ei panem, & carnes, ſcilicet Euchariſtiam ſub ſpecie panis, continentem carnem Chriſti, excoctum non igne materiali, ſed ſola Cruce paſſionis, & coctum igne dilectionis; dicuntur autem manè deferre panem, eo quod manè Sacerdotes debent jejuno populo carnem Chriſti ſub ſpecie panis miniſtrare, & veſperi in quo fuit inſtitutum nempè: reducendo ad memoriam, quod Chriſtus poſt cœnam Apoſtolis dedit. *ſer. 1. Dom. 1. poſt octav. Paſcha.* Nota hic, quod meritò Corvis comparantur Sacerdotes, quia ſicut Corvi abſque eo quod ipſi comederent carnes, & panem, veluti illum ſpernentes ignoſcebant fami Eliæ, ipſum paſcendo, ſic & Sacerdotes mali, vitæ cibum aliis diſpenſant, remanentes ipſi jejuni.

571. *In hoc facto paſtus Eliæ exaltatur divina providentia Dei in nos, & confunditur avaritia, & ſolicitudo humana.*

Sed & corvi deferebant carnem, & panem Eliæ &c. Vide ô avare providentiam Dei: Si enim Deus pavit Eliam per corvos, poteſt, & tibi providere; reprobetur ergo ſolicitudo avaritiæ: qui enim dat ſe ipſum, quomodò non dabit cibum, & victum? Inſtruit ergo hic Chriſtus nos, nè in neceſſitatibus temporalibus de procuratione hujus Patris diffidamus. *ſer. 2. Dom. 14. poſt Pentecoſt. & op. de paup. Chriſti. q. 1. a. 2.*

572. *Peccator per pœnitentiam paſcit Chriſtum.*

Sed & Corvi deferebant panem Eliæ &c. Nota hic, quod per Eliam ſignificatur Chriſtus; ſed quomodò paſci dicitur, per Corvos? Corvus ſignificat peccatorem nigrum ob peccata: Chriſtus autem eſurit noſtram pœnitentiam; quando ergo reducit ſe peccator ad pœnitentiam; tunc dicitur paſcere Chriſtum; Sic bonus latro quando converſus eſt, pavit Chriſtum. *in Thren. cap. 3. & in Ioan. collat.* 23.

573. *Paſcens relevanſque inopem, paſcitur, & relevatur ipſe à Deo.*

Vade in Sarephta Sidoniorum; præcepi enim mulieri viduæ, ut paſcat te. Vide mirabilem Dei providentiam; nam miſit Eliam ad viduam, ut exerceret miſericordiam in ipſum; volens hoc medio ditare eandem viduam; ſic enim inopem paſcens, paſcitur, & ditatur à Deo. *in Luc. cap. 4. v.* 26. Diſce igitur ô homo, quod quando à Deo tibi mittitur inops, tunc Deus intendit potiùs relevare tuam miſeriam, & opibus te ditare.

574. *Per eleemoſynam pauperes divites fient.*

Vivit Dominus, quia non habeo panem, niſi quantum pugillus capere poteſt farinæ, in hydria &c. Vide, quod Deus miſit Eliam ad viduam pauperrimam, ut ab ipſa paſceretur; Cur mittit Eliam indigentem ad magis indigentem? Cur

non

non potius ad aliquem divitem ? ut mundo appareat virtus eleemoſynæ, in multiplicando divitias, & bona etiam temporalia. Ideo quia Deus volebat hoc medio relevare viduam, inopem à ſua paupertate, ad eam miſit Eliam, cum quo exercere poſſet ſuam miſericordiam. *in Luc cap. 9. v. 13.* Ut diſcas, quod etiam ſi paupertate torqueris, non debes ab eleemoſynæ largitione te retrahere ſecundùm tuam poſſibilitatem, quia per hanc Deus relevabit inopiam tuam &c. Diſcant; & divites modum, quo poterunt ſuas domos, & familias opulentas conſervare, & augere.

575. *In Cruce panis Euchariſticus decoctus eſt.*

En colligo duo ligna &c. Cur duo ligna collegit ad faciendum panem, & cur hæc notantur? cur non unum vel plura ligna ? Id myſterioſè notatur quia ille panis figurabat Euchariſtiam, quæ in cruce ſignificata per duo ligna excocta eſt, & præparata igne Spiritus Sancti: Unde ſtatim ac Chriſtus eam inſtituit, ſtatim ad paſſionem, & Crucem cucurrit. *op. expoſ miſſæ. c. 4. & ſer. 3. in cœna Domini.*

576. *Chriſtus vult, ut in Eccleſia celebretur Sacramentum Euchariſtiæ in memoriam ſuæ paſſionis.*

En colligo duo ligna &c. fac ſubcinericios panes, &c. Vide, quod ſicut Elias petiit panem ſubcinericium à vidua; ſic Chriſtus ab Eccleſia vult, ut celebretur hoc Sacramentum Euchariſtiæ in memoriam ſuæ immolationis in Cruce figurata, per duo ligna. *ſer. 3. in cœna Domini, & op. principium Sacræ Scripturæ.*

577. *Meditatio paſſionis Chriſti animam mirabiliter reficit.*

Fac de ipſa farina ſubcinericium panem &c. Hæc dixit Elias viduæ; hæc eadem dicit Chriſtus Eccleſiæ; & animæ devotæ; nempè ut colligat duo ligna per meditationem Crucis, & paſſionis Chriſti, & de farina ſcilicet ex Chriſto, qui attritus eſt in Cruce, extrahet, & conficiet panem, quo fide; & devotione reficiet animam; & dicitur panis ſubcinericius, quia hæc refectio ſub cinere amaræ paſſionis Chriſti memoriæ coctus eſt. *ſerm. 3. Dom. 4. Quadrag.*

578. *Euchariſtica farina à Chriſto nobis parata ad refectionem noſtram.*

Hydria farinæ non deficiet, neque lecythus olei &c. uſque in diem pluviæ &c. Myſticè per hanc farinam ſignificatur Sacramentum corporis Chriſti; quod veluti granum ortum eſt in utero Virginis, & attritum in mola Crucis, cui commixtum eſt oleum, ſcilicet gratia Spiritus Sancti; hæc farina cum oleo non deficiet uſque in diem pluviæ, ſcilicet uſque ad reſurrectionem generalem, in qua virtute influentiæ divinæ reſurgent corpora. *ſer. 4. in Vigil. Nativ.*

579. *Hoſpitalitas à fame, & penuria liberat hominem miſericordem.*

Hydria farinæ non deficiet &c. Vide qualem effectum, & gratiam recepit hæc mulier ex actu hoſpitalitatis, nam periculum famis evaſit, & gratiam divinam adepta eſt; ſic agit Deus cum miſericordibus. *in Luc. cap. 19. v. 6.*

580. *Jejunium aliquando impetrat reſurrectionem mortuorum.*

Et reverſa eſt anima pueri, & revixit &c. Vide qualem efficaciam habuit oratio Eliæ poſt jejunium quadraginta dierum: Jejunium enim cum oratione impetrat quidquid à Deo petitur. *op. Apolog. pauper. Chriſti. p. 2. c. 3.*

581. *Reſuſcitatio mortuorum ſpiritualiter præfigurata in reſuſcitatione filij viduæ.*

Et revixit &c. Nota hic, quod leguntur iſte filius viduæ reſuſcitatus ab Elia, & duo alij, ſcilicet parvulus, & vir ab Eliſeo, in quibus tres mortui poſtea à Chriſto reſuſcitati præfigurantur, & præcipuè reſuſcitatio ſpiritualis trium generum mortuorum, nempè eorum, qui moriuntur interius tantùm per conſenſum, & qui moriuntur etiam exterius, & qui addunt conſuetudinem; reſuſcitatio hujus adoleſcentis figurabat ſecundam mortem. *In Luc. c. 7. v. 15. & 16. & c. 8. v. 55.*

582. *Deus non reſpicit perſonam, ſed merita.*

Et revixit &c. Vide; quod Deus relictis cæteris mulieribus Iſraelitis, ad extraneam miſit Eliam, ut ipſam ſublevaret, quia illæ non erant dignæ: Deus autem non eſt acceptator perſonarum, ſed meritorum. *in Luc. c. 4. v. 27.*

583. *Auditores verbi Dei tunc facile credunt, & convertuntur, quando vident dictis facta connexa.*

Nunc cognovi, quia vir Dei es; & Verbum Domini verum in ore tuo. Sic dixit hæc vidua Eliæ: ſed quomodò poterat dicere, quod verbum, & prophetia de multiplicatione, & durabilitate panis, & olei eſſet vera, ſi adhuc non erat tantum tempus elapſum? Nota, quod id dixit, quia vidit miraculum reſuſcitationis pueri; quia dictis facta aſſociavit. *in Luc. c. 1. v. 38.* Sic & idem evenit Prædicatoribus Verbi Dei.

CAPUT XVIII.

584. *Ubi regnat peccatum, ibi eſt inopia ſpiritualium bonorum, ubi abundant peccata, ibi ſterilitas, & omnia mala.*

Erat autem fames vehemens in Samaria. Ecce quod ulciſcente divina juſtitia ob multiplicationem ſcelerum, tempore Regis Acab, Deus immiſit famem vehementem, per totam Samariam. Per quod datur intelligi, quod ubi abundant peccata, ibi abundant mala, ſcilicet ſterilitas terræ, ſiccitas, & ſimilia. *ſerm. 4. Dedic. templ.* Item ubi abundant peccata, ibi eſt

inopia ſpiritualium bonorum, & præcipuè verbi Dei. *in Luc.cap. 4.v.25. & c.15.v.14.*

585. *Iudæi non proficientes ex prædicatione Chriſti, relicti ſunt in ſua obſtinatione, & gentiles converſi ſunt, quia volentes recipit, obſtinatos deſerit.*

Erat autem fames vehemens &c. Nota quod hæc fames orta eſt ex ſiccitate trium annorum cum dimidio, idque fuit figura, quod tempore prædicationis Chriſti, quæ duravit tribus annis cum dimidio, Judæi non receperunt pluviam gratiæ exigentibus peccatis ſuis; ſicque ſicut Elias miſſus eſt ad extraneum, ſic prædicatio facta eſt ad gentilitatem, quæ facilitet recepit divinam gratiam; ut dicas, quod Deus non niſi volentem recipit, & obſtinatos deſerit. *In Luc. c. 4.v.27.*

586. *Prælati, aliique in negotiis externis applicati, non valentes incumbere continua orationi, ſe applicent ad exercitium præſentiæ divinæ.*

Vivit Dominus in cujus conſpectu ſto. Nota, quod hoc ſolebat ſæpè dicere Elias, & Eliſeus; Per quæ verba dant intelligere, quale eſſet juge exercitium ipſorum, nempè circa præſentiam Dei ad modum Angelorum, qui licet mittantur à Deo in miniſterium hominum, tamen à divina contemplatione non recedunt; quod maximè eſt advertendum à Prælatis, qui ob multiplices occupationes, cum non valeant ſæpiùs devotioni, & orationi incumbere, ſaltem hoc exercitium non prætermittant, habendo jugem memoriam Dei, ante oculos cordis, & hoc nè omnino refrigeſcant, nè in diſſuetudinem orandi veniant, nè Deo alieni efficiantur, nè gratia divinæ propitiationis eis quaſi inſenſibiliter ſubtrahatur. *op. de 6. alis ſeraph.c.8.*

587. *Sæpè ob peccata Principis turbatur, & vexatur populus.*

Non ego te turbavi; ſed tu, & domus Patris tui, qui dereliquiſtis mandata Dei. Hæc ſunt quæ dixit Elias Regi Acab, ut intelligeret, quod fames illa orta in regione illa, ob quam tantam turbationem expertus eſt populus, ortum habuit ex peccatis, & ſceleribus ipſius Regis, ejuſque familiæ: ob peccata enim Prælati ſæpe turbatur populus ſubjectus. *Pſal.118.c.6.v.7.*

588. *Cave ne relinquas, & magis derelinquas Deum.*

Non ego te turbavi, ſed tu, & domus Patris tui, qui dereliquiſtis mandata Dei. Nota hic, quod non dicitur, qui reliquiſtis; ſed qui dereliquiſtis: è contra ait David, *in Pſal. 118. ego autem non dereliqui mandata tua*; quid eſt relinquere, & derelinquere? Relinquere eſt peccatum committere conſilio ſubito: derelinquere mandata Dei, eſt Deum offendere ratione excitata, voluntate conſiliata, & conſilio definito, & hoc eſt peſſimorum, & reproborum. *Pſal.118.c.6.v.7.*

589. *Iudæi claudicant in duas partes: Chriſtiani recta incedunt.*

Vſquequo claudicatis in duas partes. Cur in duas partes? quia uno pede incedunt; ſcilicet ſe innitentes ſolùm veteri teſtamento: non ſic Chriſtiani, qui utrumque teſtamentum credunt. *Pſal.138.*

590. *Deum offendens claudicat in via Dei.*

Vſquequo claudicatis in duas partes. Quid eſt claudicare in duas partes? quia per viam peccati incedebant, & quia peccatum eſt deordinatio voluntatis à recta regula divina, ideo dicuntur claudicare. *In Luc.c.7.v.25.*

591. *Impoſſibile eſt ſervire Deo ſimul, & Diabolo.*

Vſquequo claudicatis in duas partes. Quid eſt claudicare in duas partes in Dei obſequio? Nihil aliud eſt, niſi quod impoſſibile eſt duobus Dominis ſibi invicem adverſantibus ſervire, ſcilicet Chriſto, & Diabolo, ſpiritui, & carni; ſic Iſraelitæ ſe profitebantur cultores veri Dei, & tamen Idolis thus offerebant. *in Luc. c. 16. v. 13. & in Ioan.c.10.v.30.*

592. *Deus ſequendus eſt totaliter, non partialiter.*

Vſquequo claudicatis in duas partes: ſi Dominus eſt Deus, ſequimini eum. Vide, quod in ſequela Chriſti non eſt claudicandum, ſed toto corde, & totaliter eſt ſequendus: non enim Deus volt, ut una pars Chriſto detur ſuæ vitæ, & altera reſervetur ſibi, vel Diabolo, vel mundo. *In Ioan.c.10.v.30. & collat.58.*

593. *Deus exigit cor totum, dimidiumque non admittit.*

Vſquequo claudicatis &c. ſequimini eum. Id eſt toto, & integro corde: Non enim Deus vult dimidiam partem cordis, ſed vult ipſum totum, & totaliter ad pœnitendum, ad orandum, ad benè vivendum. *ſer.2. Dom. 17. poſt Pentec.*

594. *Martyres alij ſunt Chriſti: alij Diaboli.*

Dentur nobis duo boves, illi eligant unum bovem, & in fruſta cædant, & ego alterum bovem &c. Sic propoſuit Elias Sacerdotibus Baal, ut experientiam parentem ſumerent, quiſnam eſſet verus Deus, an Baal, an ille, quem Elias colebat: nempè ille tantum, qui de cœlo deſcendere faceret ignem, & incenderet fruſta bovis immolati. Sed cur Elias propoſuit occiſionem, & immolationem bovis, & non aliquod aliud majus ſignum? Nota quod maximum myſterium latet in hoc facto: Bos in Sacra Scriptura dicitur rex jumentorum, eſtque utilius cæteris, & deditus laboribus perpetuo, ſub jugo collum ſupponens, & dicitur de homine benè & malè laborante in Eccleſia Dei in bonum, & malum. *Pſal.126. & ſer.2. de dedicat.templi.* Datur igitur intelligi, quod ſicut Bos in fruſta cæſus poſitus eſt in altari ligneo Baal dicato: ſic & multi portant Crucem, vel macerant carnem, vel in Cruce laborum vivunt, ſed non pœnitent, & iſti miſeri Crucifixi, & martyres Diaboli ſunt: alij ut Bos ab Elia mactatus in honorem Dei veri, in cruce poſiti macerant carnem & pœnitent, & iſti

ſunt

ſunt martyres Chriſti; ô quot martyres habet Diabolus. *in Pſal. 21. & in Ioan. c. 13. v. 36. & 37.*

595. *Amoris divini ignis mirabiles effectus.*

Cecidit ignis Domini, & voravit holocauſtum, & ligna, & lapides, pulverem, & aquam &c. Vide mirabiles effectus excellentis fidei, & qualis zelus in Elia; nam Deus ipſo orante immiſit de cœlo ignem, qui ſtatim mirabiliter devoravit & victimam, & ligna, & lapides, & aquam; ſed nota, quod hoc fuit figura effectuum adventus ſpiritus ſancti in diſcipulos, & in quamlibet animam: nam peccata mortalia, & venialia, carnalia, & ſpiritualia velut pulverem, & ligna conſumit. *op. de Eccleſ. Hier. p. 4. cap. 2. & in Luc. cap. 12. v. 49.*

596 *Duxit Elias omnes Sacerdotes Baal ad torrentem Ciſon, & interfecit eos.*

Cur interfecit eos? ut diſperderet, & diſſiparet idololatras; fuitque figura deſtructionis idololatriæ factæ per Chriſtum. *op Principium S. Script. in fine.*

597. *Aſcenſio Chriſti in cœlum fuit præſagium adventus ſpiritus ſancti in nos.*

Ecce nubecula parva quaſi veſtigium humoris aſcendit de mari. Nota quod ex aſcenſu hujus nubeculæ orta eſt pluvia grandis ſuper terram; ſic poſt aſcenſum humanitatis Chriſti in cœlum advenit ſpiritus ſanctus in Eccleſiam. *ſerm. 3. de Aſcenſ. & in Luc. c. 12. v. 56. & c. 24. v. 51.*

598. *Vita contemplativa elevat animam ſuper creaturas, ipſamque fert in Deum.*

Aſcendit Elias in verticem Carmeli &c. Ecce nubecula &c. Vide figuram ſtatus veri contemplativi, qui ſe ſuperferens ſuper creaturas omnes intrat in altum domus Domini ad vitæ eminentiam, ſicut fecit Elias. *in Luc. c. 9. v. 28.*

599. *Vir juſtus eſt nubecula, quæ in altum aſcendit.*

Ecce nubecula &c. Myſticè hic eſt juſtus (ut fuit B. Nicolaus) qui per pietatem, quam exercet in miſeros, eſt veluti nubecula immittens pluviam eleemoſynarum; diciturque aſcendere de mari, ſcilicet de tribulationibus pro Chriſto, & ad imitationem ipſius aſſumptis. *ſer. 1. de S. Nicol.*

600. *Chriſtus, & Beatiſſima Virgo exemplar humilitatis, pietatis, & omnium virtutum.*

Ecce nubecula parva quaſi veſtigium hominis. Quid eſt nubecula, quæ repræſentat aliqualiter veſtigium hominis? Hic eſt imitator virtutum Chriſti, & Beatæ Virginis; diciturque quaſi veſtigium, quia nemo poteſt pertingere ad tantarum virtutum perfectionis apicem &c. *ſerm. 1. de S. Nicolae.*

601. *Beata Virgo Maria nubes rorifera.*

Ecce nubecula parva &c. Myſticè hoc poteſt dici de Beata Maria Virgine, quæ fuit nubes rorifera, corda noſtra peruſta malis refrigerans. *op. Pſalt. Pſ. 60. & op. Pſalt. min. quinquag. 2.*

602. *Oratio cum jejunio fervens omnipotens oſtenditur.*

Et facta eſt pluvia grandis. Vide quomodò ad orationem factam à viro Dei Elia, cœlum dedit pluviam: nam oratio fervens omnia poteſt, & impetrat nobis bona neceſſaria, etiam temporalia. *ſer. 1. & ſ. de uno Confeſ. & ſer. 4. de dedic. templi, & apol. pauper. reſp. 2. cap. 3.* Vide igitur quomodò oratio prævalet naturæ inferiori, prævalet virtuti cœli, impetrat naturæ ſpirituali, attrahit ſpiritum ſanctum, inclinat filium Dei, & mitigat Patrem, ac per hoc quodammodò dominium habet reſpectu univerſorum. *in Luc. cap. 18. v. 1.*

603. *Perſeverantia in oratione eſt neceſſaria.*

Idque patet ex perſeverantia exercita ab Elia in oratione, per quam obtinuit pluviam, & abundantiam terræ. *in Luc. c. 18. v. 1.*

CAPUT XIX.

604. *Conſortium mulieris diligenter eſt vitandum.*

Timuitque Elias, & ſurgens abiit quocumque eum ferebat voluntas &c. Cur aufugit iſte vir juſtus faciem Jezabelis? nonne fortiter abſque pavore ſe priùs oppoſuerat Regi contra ſe irato? quomodò nunc pavet faciem Reginæ? ſed ſat ſit, quod Jezabel erat mulier, & Regina: ſciebat enim quod fœmina more ſcorpionis ſemper eſt parata hominem ferire: ſciebat, quod à facie mulieris quaſi à facie colubri debemus omnes fugere; & qui Deo placet, effugiet mulieres, & qui peccator eſt capietur ab illis, quia amarior morte eſt, & laqueus venatorum. *ſer. 2. de Invent. Crucis.*

605. *Fuga mortis quænam ſtat cum perfectione, & quænam non.*

Timuitque Elias, & ſurgens abiit &c. Cur fugis ô vir Dei? nonne perfecta charitas excludit timorem? ergonè pro juſtitia times mori? Nequaquam: nota tamen quod fuga mortis ex perverſitate mentis, vel ex ignavia, & timore ſervili, vel ex naturali ratione, dicit imperfectionem: nec ſtat cum perfecta charitate, quia licet timere mortem ſit naturale, ſcilicet fugere, tamen eſt voluntarium, & licet perfecta charitas non excludat timorem omnem naturalem, excludit tamen illius dominium, quo timidus in fugam convertitur: fugere autem mortem licet ſit actus de ſe imperfectus, poteſt tamen ad perfectionem reduci per circumſtantiam

ſuperadditam : v.g. ut quis ſe reſervet ad glorioſum triumphum, ut fecit Apoſtolus Paulus, vel ad præbendum infirmis ſpei ſolatium, oc dum morte imminente trepidare ſe ſentiunt, in deſperationem labantur ; ot fecit Chriſtus aliquando non ex vehementia timoris, ſed ex condeſcenſu perfectiſſimæ charitatis. *op. apol.pau.ref.2.c.1.* Sed cur occultavit ſe Elias ? ad fugiendam oſtentationem voluit potius ſe humiliter occultare, quàm imprudenter ſe manifeſtare. *in Luc.c.4.v.42.*

606. *Timuit Elias, & abiit &c.* Cur fugit vir conſtantiſſimus, & zelo Dei ardentiſſimus ? fugit Jezabel : Jezabel interpretatur fluxus ſterquilinij, & ſignificat concupiſcentiam temporalium ; qui ergo vult Deum perfectè ſequi, debet fugere omnia temporalia, & carnalia. *in Luc. cap. 6. v. 15.*

607. *Boni abſque maximo dolore, & tædio non poſſunt videre mala inundantia mundum.*

Sufficit mihi Domine tolle animam meam ; non enim melior ſum., quam Patres mei. Cur in hæc verba prorumpit Vir, cum Dei voluntate aliàs tam compoſitus ? Ergonè ob impietatem Jezabelis evitandam petit à Deo mortem ? ſed attende, quod Elias zelabat ſummopetè, & ardenter mandatorum Dei obſervantiam ; ideoque videns mala per totum Regnum incendere, & ſemper indies augeſcere, petebat præ dolore, & zelo Dei potiùs mortem, quàm tot mala exundantia videre, ideoque Salomon. *cap. 4. Eccleſ.* dicebat, *& laudavi magis mortuos, quàm viventes* ; nempè eo quia iſta mala, & crudelitates non vident, quas nemo bonus poteſt videre, & non dolere. *in Eccleſ. cap. 4.*

608. *Angelorum proprium eſt nos in malis conſolari, & ad bonum excitare.*

Surge, & comede &c. Sic dicebat Eliæ Angelus Domini, ipſum à ſomnis excitans, & oblatione panis refocillans : Hic mirum, nam hoc eſt proprium Angelorum, nos in malis conſolari, & ad fervorem excitare. *l. 2. d. 11. a.2. q.1. & op. comp. Theolog.l.2.c.18.*

609. *Pœnitentia panis confortat animam in itinere hujus vitæ, & ducit ad montem gloriæ.*

Et ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis ; & vas aquæ &c. ſurgens comedit, & bibit &c. Nota myſterium : Panis ſubcinericius eſt pœnitentia ſignificata in cinere, ſub quo humiliantur pœnitentes ; & quia vera pœnitentia fit cum lachrymis, ideo vas aquæ ad caput oſtenditur, quia hoc pane conſortata anima ambular quadraginta diebus uſque ad montem Dei, ſcilicet per totum tempus vitæ, obſervando legem Decalogi, & quatuor evangeliorum, quater enim decem, quadraginta complet, & ducit ad montem Dei Horeb : Horeb interpretatur menſa, ſcilicet ad menſam Regni cœleſtis. *ſer. 4. Dom. 4. Quadrageſima.*

610. *Euchariſticus panis comedendus coctus ſub cinere pœnitentiæ, & cum aqua lachrymarum.*

Et ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis, & vas aquæ. Cur panis ſubcinericius, & non alio modo coctus ? quia figurabat panem Euchariſtiæ, qui proponitur comedendus ; ſed debet eſſe coctus ſub cinere & non crudus, nempè non indevotè, & negligenter : idque fit dum homo timore mortis, vel cum memoria mortis Chriſti ad Communionem per contritionem, & devotionem digne ſe præparat. Panem ergo cum aqua ſumit, qui corpus Chriſti cum lachrymarum potu, & cum cinere memoriæ mortis Chriſti ſumit. *ſer. 2. in die cinerum. op. Princip. S.Script. in fine.*

611. *Euchariſtia ad caput debet ſumi, non ad pedes.*

Et ecce ad caput panis, & vas aquæ &c. Cur ad caput, & non ad pedes ? & cur ſubcinericius ? hic panis eſt Euchariſtiæ Sacramentum, qui coctus recipitur, dum ſub cinere meditationis mortis antecedenter coquitur : ad caput verò ſumitur, dum excellenti devotione, & reverentia ad ipſum accedit homo : Ad pedes verò locatur, dum indignè recipiendo, veluti pedibus conculcatur. *ſer. 2. in die cinerum.*

612. *Non ſolùm Euchariſtia non ſolùm verbum Dei, non ſolùm gratia Dei : ſed & obedientia obſequium panis eſt reficiens animam in itinere hujus vitæ.*

Et ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis &c. & ambulavit in fortitudine cibi illius &c. Vide ad caput poſitum panem, quo refectus Elias ambulavit quadraginta diebus &c. quis panis eſt iſte tantum robur adjiciens corpori laſſo ? hic panis eſt non ſolùm Sacramentum Euchariſtiæ, præbens vires mirabiles digne ſuſcipienti, non ſolùm verbum Dei ſuſceptum, non ſolùm adjutorium gratiæ Dei, ſed & obſequium obedientiæ : hæc enim ita reficit hominem, ut ſine labore poteſt ambulare per viam hujus vitæ uſque ad montem Dei Horeb, ſcilicet ad cœlum. *in Luc. cap. 11. v.3.*

613. *Pœnitentia eſt panis confortans, & ſecurè ducens hominem in hac via.*

Surge, & comede : grandis enim tibi inſtat via. Quænam via eſt hæc ? via eſt hujus laborioſæ vitæ, ad quam conficiendam debet ſurgere homo per pœnitentiam, cujus adjutorio poterit ſecurè, & in fortitudine pertranſire uſque ad montem gloriæ. *ſer. 5. Dom. 1. Adventus.*

614. *Alij in hac vita ambulant per viam inferni : alij per viam cæli*

Surge, & comede : grandis enim tibi inſtat via. Quænam via ? ſed nota, quod hæc via erat ad montem Dei Horeb, per quam tranſeunt, qui pane gratiæ reficiuntur : Alij grandem, & laborioſam vitam aſſumentes per viam inferni ambulant : iſtiſque dicitur continuè à Deo, ſurge

ſcilicet

ſcilicet per pœnitentiam; quia grandis eſt via cœli; per quam tibi eundum eſt. *ſerm. 5. Dom. 1. Advent.*

615. *Panis gratiæ, & iuſtitiæ confortat animam in itinere laborioſæ huius viæ.*

Surge, comede: grandis enim tibi inſtat via. Quid eſt, quod comedere debet, vt confortatus poſſit aſcendere in montem Dei? Hic panis eſt gratia Dei, quem ad caput Deus affert; vt homo ſurgens à ſomno peccati per pœnitentiam ipſam recipiat, confortetur, & ambulet faciliter in via huius vitæ vſque ad Montem Dei Horeb. *ſerm. 5. Dom. 1. Advent. & op. comp. Theolog. l. 5. c. 36.*

616. *Surgendum eſt à ſomno peccati, ne periclitetur homo in tempeſtatibus huius vitæ.*

Surge. Nota hoc verbum, (*Surge*) ſcilicet à ſomno peccati; idque continuè dicitur nobis à Deo: Multa enim & gravia pericula ſunt in ſomno peccati: Surge igitur ne tempeſtate tribulationum periclites. *ſer. 5. Dom. 1. Adv.*

617. *Panis iuſtitiæ eſt, quo debemus in hac vita refici &c.*

Surge, & comede, ſcilicet, *panem ſubcinericium.* Nota hic eſt panis Iuſtitiæ, quem eſuriunt viri Iuſti in hac vita, in cuius fortitudine ambulant per viam huius vitæ. *ſer. 5. Dom. 1. Advent.*

618. *Qui vult panem gratiæ ſumere, debet à ſomno peccati ſurgere.*

Surge, & comede. Nota hunc ordinem; quia dormiens non comedit; ideò prius à ſomno debet homo ſurgere, & poſtea comedere: datur myſticè intelligi, quod qui vult comedere panem oblatum à Deo, ſcilicet gratiæ divinæ; debet à ſomno peccati, torporis, negligentiæ ſurgere: non enim dormiens poteſt comedere: hæc confortat in hac grandi via huius vitæ. *ſer. 4. Dom. 4. Ad. & ſer. 2. Dom. 4. Quadrag.*

619. *Timor gehennæ, & amor gloriæ excitant animam ad laborandum.*

Surge comede &c. Nota, quod Elias ab Angelo bis fuit excitatus ad comedendum panem: Cur bis? quia duplex excitatio proponitur à Deo, ſcilicet timore gehennæ, & amore gloriæ, his duobus impulſibus peccator excitatur, vt à ſomno peccati ſurgat, & pane gratiæ reficiatur. *ſerm. 2. Dom. 4. Quadrag.*

620. *Angeli nobis auxilia multa conferunt in itinere huius vitæ.*

Surge, & comede &c. Vide quid fecit Angelus excitando Eliam, eique præbendo panem, & comitem ſe præbendo in laborioſo itinere mortis: ſic & nobiſcum Angeli operantur: nam corroborant noſtram fragilitatem, confirmant, confortant nos, & promovent in laborioſo decurſu huius vitæ, in exercitio virtutum, quouſque ad Montem Dei perveniamus, ſcilicet ad ſtatū perfectionis vel gloriæ. *ſer. de Sancto Michaele.*

621. *Ad Montem perfectionis invitamur à Deo, & Angelis continuè.*

Surge, & comede grandis enim &c. & ambulavit &c. Hæc ſunt verba, quæ nobis in via perfectionis ambulantibus, dicuntur à Deo, & Angelis, vt à ſomno torporis excitemur, & grandia opera arripiamus virtutis, quouſque ad ſtatum perfectionis, & gloriæ perveniamus. *ſer. de Sancto Michaele. & ſer. 4. de Angelis.*

622. *Angeli aſſiſtunt obedientibus, & laborantibus, in continua actione: reſiſtunt inobedientibus.*

Vide ex hoc quod Angeli aſſiſtunt obedientibus, reſiſtunt inobedientibus: ergo ſimus obedientes, & laboremus, vt poſſimus tam fortes auxiliatores habere. *ſerm. 4. de Ang.*

623. *Torpor abyciendus in itinere huius vitæ.*

Surge &c. grandis enim tibi inſtat via. Ecce quale motivum affert Angelus Eliæ; ſurgendi, & ambulandi diligenter, quia ſcilicet grandis inſtat via tenenda, & ob id magnum eſt iter; & tempus breve; Vnde hæc verba nobis continuè diriguntur, ſurge à ſomno, ſurge à torpore, ambula ſolicitus, quia breve eſt tempus viæ, & grandis via eſt calcanda. *op. diat. ſal. tit. 1. c. 7.*

624. *Ieiunavit quadraginta diebus &c.*

Vide, quod ſicut Elias hoc ieiunium quadragenarium aſſumpſit ad hortatum Dei; vt perſecutiones Iezabel evaderet, & ad Montem Dei Horeb celeriter perveniret: Sic datur nobis intelligi, quod anima hominis ieiunantis, & abſtinentis per ieiunium tentationem carnis ſuperat, & ad montem contemplationis faciliter pervenit. *op. diat. tit. 2. c. 6.*

625. *Ieiunium quadrageſimale quarè inſtitutum; vbi de tribus ieiunijs ordinatis à Seraph. Franc. in ſua regula.*

Ieiunavit quadraginta diebus; & quadraginta noctibus. Nota, quod tres præcipuè leguntur ieiunaſſe quadraginta diebus, nempe Moyſes, Elias, & Chriſtus; duplex autem eſt ieiunium, ſcilicet mœroris, & gaudij: primum eſt, quo carni placentia cibaria ſtudio pœnitentiæ abſcinduntur, & hoc ſignificatur in ieiunio Moyſis: ſecundum eſt, cùm cor tantis eſt iniunctum ſpiritualibus delicijs, vt pœna ſit vacare menſis; & eſt per conſequens delectabile ieiunare, cum ieiunatur, non vt corpus affligatur, ſed ne devotio interrumpatur; quia ſpiritus recreatur; primum dividitur in duo capita nempe, eſt pro delctione culpæ; fuitque ordinatum in hyeme à Seraphico S. Franc. ſcilicet à die omnium Sanctorum vſque ad Natale Domini: ſecundum ordinatur pro amotione miſeriæ, & ad futura imminentia præcavenda, fuitque ordinatum ab eodem Sancto Patre tempore veris, eſtque Quadrageſima Eccleſiæ: Ieiunium verò gaudij eſt Ieiunium Chriſti Ieſu, quo non tantùm à cibis carnalibus, ſed ab omni terrena delectatione

delectabiliter abſtinetur, fuitque ordinatum à Sancto Franc. non ſub præcepto, ſed cum benedictione Dei ſuaſit, & ipſum remiſit ad devotionem fratrum. *op.expoſ.Regulæ c.3.*

626. *Prædicator prius debet perfectioni propriæ incumbere, & poſtea aliorum ſaluti.*

Ieiunavit quadraginta diebus &c. Per hoc vide, quod ſicut Elias prius abijt in deſertum, & pervenit ad Montem Dei Horeb, vbi edoctus eſt, poſteà vnxit Reges, & Prophetas ad regimen populi, ſic Prædicator prius vacare debet propriæ perfectioni, & deinde ædificationi alienæ; quia cuius vita deſpicitur, reſtat, vt eius prædicatio contemnatur. *in Luc. capite 1. verſ.8. in fine.*

627. *Ieiunium Eliæ fuit figura ieiunij quadrageſimalis Chriſti.*

Et ieiunavit quadraginta diebus. Sic dicitur de Elia, & Moyſe, quod ieiunium fuit figura ieiunij Chriſti, vt veritas reſponderet figuræ, vt ieiunium Chriſti tam à lege, quàm à Prophetis haberet teſtimonium. *in Luc.c.4.v.1.*

628. *Mons Horeb fuit, in quo Chriſtus transfiguratus eſt coram Moyſe, & Elia.*

Et ieiunavit quadraginta diebus in Monte Horeb, &c. Hic eſt Mons, in quo transfiguratus eſt poſteà Chriſtus, & in quo apparuit Moyſes, & Elias, vt oſtenderetur dignitas horum duorum, & in his legis, & prophetiæ. *in Luc. cap.9.*

629. *In itinere perfectionis requiritur ſuavis refectio, & virtutis augmentatio.*

Qui cum ſurrexiſſet comedit; & ambulavit in fortitudine cibi illius vſque ad Montem Dei Horeb. Nota hunc ordinem: primò ſurrexit: ſecundò comedit: tertiò ambulavit ex virtute augmentata vſque ad Montem Dei per quæ explicantur gradus itineris perfectionis; nam poſtquam tendens ad perfectionem ſurrexit, vt hoc iter arripiat, debet prius refici cibo ſapientiæ, non ſolùm ipſum recipiendo per auditum, ſed & deguſtando per amorem experimentalem, vnionemque amoroſam: & hinc itinerantis virtus augmentatur, donec cum propheta ad Montem Dei Horeb perveniatur: vnctio enim Spiritus Sancti facit contemnere inferiora, elevat ad ſuperiora, & dulcedinem infinitam divinæ præſentiæ facit ſentire; & ſic ad æternitatem confidenter, & velociter incedere. *op.de 7.itiner. æternit. itinere 6. d.6.& 7.*

630. *Panis Euchariſticus in via Mandatorum Dei fortificat, & confortat.*

Qui ſurgens comedit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus &c.. Vide qualem virtutem in hoc pane ab Elia ſumpto Deus inſeruerit. Idque fuit figura Euchariſtici panis, qui in via laborioſa mandatorum Dei mirabiliter confortat; & ideò famelici eſſe debemus, & quærere hunc panem cum ſponſa in Civitate, per vicos, & plateas, & de domo in domum, nempe recurrere in Civitatē cœleſtem nunc per plateā Apoſtolorum, nunc Martyrum, & per domos ſingulorum Sanctorum, & per vicos Angelorum circuire, meditando quærere, & meditando mendicare, & orare, eo modo quo mendici pro honore, & in nomine Sanctiſ. Mariæ, vel alterius Sancti quærunt panem. *ſerm.6. Dom. infrà. octav.Epiph.*

631. *Idem Confirmatur.*

Comedit & ambulavit in fortitudine cibi illius, vſque ad montem Dei. Nota hic tria mirabilia, quæ relucent in receptione Sacramenti Euchariſtici: Primum eſt activorum confortatio, cum dicitur; *& ambulavit in fortitudine &c.* Panis enim cor hominis confirmat: ſecundò confortationis continuatio, cum dicitur, *quadraginta diebus, & quadraginta noctibus*, ſcilicet in die proſperitatis, & in nocte adverſitatis, contrà quæ confortari multum indigemus; tertiò innuitur continuationis remuneratio, quæ eſt in cœleſti refectione, vnde dicitur, *vſque ad Montem Dei Horeb*, qui interpretatur menſa: Vide ergo quot mirabilia efficit ſumptio panis Euchariſtici. *ſer.6.in cœna Domini.*

632. *Ex aſſiſtentia Spiritus Sancti iter virtutis, & perfectionis dulce, & facile.*

Ecce ſpiritus conterens petras, & montes. Vide, quod Angelus non ſolùm cibo confortavit Eliam, ſed & ſermone ei proponens aſſiſtentiam ſpiritus Dei valentis conterere, ac tollere omnes difficultates in via perfectionis: vnde aſcenſus ad montem perfectionis, quando fit per vigorem & commotionem Spiritus Sancti tollet omnes difficultates. *ſer.2. Hexaemeri ad finem.* Ne igitur paveas ô homo difficultates occurrentes in via virtutis, quia aſſiſtentia Spiritus Sancti tolluntur, & diſſipantur.

633. *Ad ſuſtinendum perſecutiones Prælatorum eſt neceſſaria maxima patientia.*

Ecce Spiritus conterens petras, & montes. Nota hæc verba etiam in malum, nempe ad explicandam qualitatem furoris malorum Prælatorum in ſubditos: ſi ergo tibi acciderit talis adverſitas, debes ad Deum confugere, vt te patientiâ maxima armet: per hanc enim ſolùm ad victoriam pervenies. *in Eccleſ.c.10.*

634. *Inſpirationes Spiritus Sancti, ſunt magis ad delectandum, quàm ad terrendum animam.*

Et poſt ignem ſibilus auræ tenuis. Nota quod dicitur, *ſibilus auræ tenuis, ſcilicet ſuavis*, quia inſpirationes Spiritus Sancti datæ ſunt, ad elevandum animam, ad delectandum magis, quàm ad terrendum. *In Sap.c.17.*

635. *Vir*

635. *Vir iuſtus debet totus ignis zelo honoris Dei ardere.*

Zelo zelatus ſum pro Domino Deo exercituum &c. Sic dicebat Elias, taliterque eſt vir iuſtus præcipue publicus, & Prælatus, ſcilicet totus igneus per zelum divini honoris; eſt enim id opus Iuſtitiæ.*op.diat.tit.10.c.5.*

636. *Prædicatoris conditiones quales.*

Eliſæum unges prophetam pro te. Cur ad hunc ſtatum, & gradum per unctionem voluit Deus promovere Eliſeum? quia eum volebat Prophetam, Doctorem, & Concionatorem Verbi Dei, taliſque debet eſſe inunctus divina gratia, inſtructus mea obedientia, & inflammatus fraterna benevolentia.*in Luc.*

637. *Deus habet plures veros ſervos ſuos, ſibi notos; Mundo ignotos.*

Relictus ſum ſolus. Sic dicebat Elias loquens cum Deo, ut autem ſciretur quod adſunt plures iuſti timentes Deum, Mundo, imò ſibi ipſis ignotos, ſolique Deo notos ſubdit; *derelinquam mihi ſeptem millia virorum, quorum genua non ſunt incurvata ante Baal.in Luc.c.18.v.11.* Hinc diſce, quod ſæpe Deus ſua dona impertitur quibuſdam pauperibus, & prima facie Mundo viliſſimis, & ſibi chariſſimis.

638. *Concionatores ſunt Vicarij Chriſti, in opere converſionis Mundi.*

Et reliquit pallium ſuum Eliſeo &c. Cur pallium ſolùm reliquit Elias diſcipulo ſuo? Nota, quod relinquendo pallium Eliſeo, voluit indicare, quod in Eliſeo remanebant ſua exempla, & ſanctitas vitæ, ut loco ſui eadem opera exerceret ad amplificandum cultum Dei; & hoc fuit figura Ieſu Chriſti, qui aſcendens ad cælos, loco ſui reliquit Apoſtolos, & Prædicatores tamquam Vicarios; ut pallio ſuo uterentur, ſcilicet exemplis, & laboribus ſuis ad convertendum populos ſuos.*in Luc.c.19.v.36.*

639. *Qui vult aſcendere ad perfectam ſequelam Chriſti, debet relinquere omnia terrena.*

Et reliquit pallium &c. Cur vocans ad ſuam ſequelam Eliſeum ipſi reliquit pallium? Ut ipſum inſtrueret, quod ad perfectam ſequelam Chriſti figurati in Elia, relinquendum eſt pallium, ſcilicet terrenorum: ſic Apoſtoli ſequentes Chriſtum reliquerunt retia.*in Luc.c.5.v.18.*

640. *Sequenti Chriſtum relinquenda ſunt omnia terrena; & quomodò.*

Qui ſtatim relictis bobus cucurrit poſt Eliam. Ecce, quod Eliſeus ab Elia vocatus ad ſuum diſcipulatum, ſtatim ſine mora reliquit boves, & ſecutus eſt eum; quia hoc eſt, quod Deus vult à ſuis ſequacibus, nempe ut relinquant cum Apoſtolis retia, ſcilicet omnia terrena negotia, & ſæcularia deſideria. *in Luc. cap.5. verſ.28. & op. de paup. Chriſti quæſtione 1. art.1.* Nota tamen, quod ſicut Eliſeo permiſſum eſt ire ad oſculandum patrem, & Matrem; ſic non prohibetur, quin ſequens Chriſtum aliquod munus ſæculare exerceat in parentes, non ex carnalitate, ſed ex pietate.*in Luc.c.9.v.60.*

641. *A ſequentibus Chriſtum relinquenda ſunt terrena, quod ad affectum: quoad effectum verò non ſemper, ſed iis uti ad ſubſidium pauperum.*

Reverſus autem tulit par boum, & mactavit, & coxit carnes, & dedit populo, & comederunt. Cur Eliſeus volens ſequi Eliam occidit boves, ut pararet convivium populo? Voluit Deus, ut per hoc addiſcamus, quod non ſemper relinquenda ſunt terrena à ſequentibus Chriſtum, niſi quoad affectum: & quoad effectum, ut iis utantur, non pro vanitatibus, ſed pro utilitatibus pauperum.*op.de Paupert.Chriſti.quaſt.1.art.1.*

CAPUT XX.

642. *Servi Dei licet liberi ſint ad patrandum malum, tamen ob difficultatem, & averſionem ad peccatum, exiſtimant id impoſſibile.*

Unde dicunt Mundo id, quod Rex Iſrael dixit nuntijs Benedad: *omnia propter quæ miſiſti ſervum tuum in initio faciam; hanc autem rem facere non poſſum, in quo non tollitur poteſtas, ſed ponitur difficultas.* Unde verus Chriſti amator exiſtimat impoſſibile moraliter voluntariè Deum offendere, eiuſque præcepta tranſgredi.*in Luc.cap.11. verſ.7.*

643. *Prælatis, & Prædicatoribus incumbit onus trahendi ad Deum, & ſervandi animas à morte ſpirituali.*

Cuſtodi virum iſtum, qui ſi lapſus fuerit, erit anima tua pro anima illius. Hoc dictum eſt Prophetæ cuidam: Idem, & à Chriſto dicitur in vocatione Prædicatorum, & Prælatorum, quia tenentur ſervare, & cuſtodire gregem Dominicum à rapacitate Dæmonis.*in Luc.cap.19.v.13. & c.12.v.48.& cap.17.verſ.1.* Unde quando ô homo collocaris ſuper candelabrum Eccleſiæ in ſtatu prælationis, vel in officio prædicationis, audi quod tibi dicitur cuſtodi virum iſtum, populum iſtum, qui ſi lapſus fuerit ob negligentiam tuam, erit anima tua, pro anima illius; nec id eſt mirum quia Prælati officium eſt ſubiectorum corda diſcutere, & de ſingulorum factis computum, & rationem exigere, reddereque rationem de ipſarum ſalute.*op.Eccleſ.Hier.p.4.c.3.& in Luc. c.8.v.19.*

644. *Prælatorum munus eſt agere cauſas hominum apud Deum, & cauſas Dei apud homines.*

Cuſtodi virum iſtum, qui ſi lapſus fuerit erit

erit anima tua pro anima illius &c. Ad quem hæc diriguntur ? nunquid unuſquiſque eſt cuſtos fratris ſui ? Nota, quod ad prælatos præcipuè iſta diriguntur : debent enim eſſe fidei juſſores populorum, & ſubditorum : nam eorum munus eſt agere cauſas hominum apud Deum per precum interventionem : item & agere cauſas Dei apud homines ſuæ curæ commiſſos, gubernando, corrigendo &c. *op.apolog.paup.reſp. 4.c.3. poſt initium, & op. de ſex alis ſeraph.c.*8.

645. *Prælati ſæpè puniuntur à Deo pro peccatis ſubditorum.*

Cuſtodi virum iſtum &c. Ergo ſi Prælatus negligens erit, & ob ſuam negligentiam ſubditus peccabit, punietur ; eritque anima cjus pro anima ſubditi. *In ſap.c.6. & l.2.d.11.a.2. quæſt.3. ad prim.* Attendant hoc Prælati, & cum timore, & tremore ſuum munus exerceant.

646. *Angeli cuſtodes non puniuntur ob damnationem animæ.*

Cuſtodi virum iſtum &c. Certum eſt, quod cuicumque animæ aſſignatur Angelus, qui debet eam cuſtodire : ergo videtur, quod ſi anima damnabitur puniri debet Angelus cuſtos ? ſed nequaquàm id dicendum eſt ; quia cuſtus tantùm punietur ob negligentiam in cuſtodia, quæ in Angelis non poteſt contingere. *l.2.d.11.a.2.quæſt. 3. ad primum.* Diriguntur igitur hæc hominibus Prælatis, non Angelis.

CAPVT XXI.

647. *Bona hujus mundi exoptata afflictionem & animæ, & corporis ſecum portant : Bona cæleſtia vitam, & conſolationem.*

Et projiciens ſe in lectulum ſuum, avertit faciem ſuam ad parietem, & non comedit. Cur infirmatur Rex Achab ? Cur ſine cibo degit vitam ? quænam adverſitas ei contingit ? quia concupiſcebat vineam Naboth ei denegatam ; ergonè Rex potens, & dives ob denegatam vineam infirmatur, & veluti ad ſtatum deſperatum ſine cibo ſe reducit ? maximè : Nec id eſt mirum ; ex hoc diſcendum, quod bona hujus vitæ deſiderata, & expectata affligunt animam, & corpus, ſæpè infirmitates pariunt : Non ſic bona cæleſtia, quæ deſiderata, & expectata pariunt quietem, & dulcedinem, & vitam. *ſer. 1. de uno Martyre.*

648. *Iuſtitiæ corruptio intervenit ubi res alienæ deſiderantur.*

Da mihi vineam &c. Vide quomodò iſte Rex ob deſiderium, quod habebat inordinatum poſſidendi vineam Naboth, declinavit à recta juſtitia, impieque eam abſtulit ; quia qui inordinate rem alienam deſiderat, non poteſt non declinare à recto in obliquum. *in Thren. c.* 3. Hinc Deus talem concupiſcentiam prohibet in decalogo.

649. *Hortus Eccleſiæ diſſipatur, cum à miniſtris ejus quæruntur temporalia ſpiritualibus abjectis.*

Da mihi vineam, ut faciam mihi hortum olerum. Ecce cauſa ob quam prætendebat Rex impius vineam Naboth, nempè ut eam converteret in hortum olerum, ex quo tot mala orta ſunt ; myſticè datur intelligi, quod vinea Eccleſiæ mutatur in hortum olerum, quando per carnalitatis ſtudium diſciplina enervatur, quando contemplationis claritas in terreſtres occupationes, & affectiones commutatur ; quando vita Clericorum, & Religioſorum veluti lutum diſſipatur, dum in rebus ſpiritualibus ſola carnalia quæruntur. *in Thren.c.*2.

650. *Triſtitia nimia quàm periculoſa.*

Quid eſt hoc ? Vnde contriſtata eſt anima tua. Vide Regem Achab oppreſſum nimia triſtitia, & ideo facile cæcidit in maximum ſcelus injuſtitiæ ; ſic facit nimia triſtitia, ob quam miſerabiliter vincitur anima à Diabolo. *Pſal.* 118. *cap. 6. v.* 1.

651. *Bonum arreptum ad nocendum proximo non Deo, ſed Diabolo acceptum.*

Et prædicaverunt jejunium, & ſedere fecerunt Naboth. Vide quomodò Rex Achab, & Jezabel ut cooperirent ſuam perfidiam, ordinaverunt jejunium : ſic multi perverſi Chriſtiani bonum ſimulant, ut magis noceant, taleque bonum à Deo maledictum. *ſer. 6. in die cinerum.*

652. *Chriſti mors pro Eccleſia figurata in morte Naboth.*

Lapidatus eſt Naboth, & mortuus eſt &c. Quare mortuus pro hæreditate paterna, nempè pro vinea, per quod figuratus eſt Chriſtus, qui pro vinea ſua, ſcilicet Eccleſia, & anima, quæ eſt ſua hæreditas, & ad quam excolendam venit ipſe, & providit Apoſtolos, alioſque cultores, mortuus eſt, ergo quicunque ſpoliat Chriſtum hac vinea animæ, ipſum hæreditate ſua ſpoliat : advertant hoc Prælati mali, & homines ſcandaluſi. *ſer. 4. Dom. 19. poſt Pentec.*

653. *Bona opera bona intentione facta, etiam extra charitatem valde proficua ſunt.*

Nonnè vidiſti Achab coram me humiliatum, idcirco non inducam malum in diebus ſuis &c. Sed cur Deus parcit, & non exequitur mala comminata contra Regem Achab, & Jezabel ? quia ſe humiliavit coram Deo indutus ſacco. At notandũ, quod non legitur reſtitutio data, factaque vineæ Naboth : ergo adhuc erat extra charitatem, & in peccato mortali : quomodò ergo Deus acceptavit ejus pœnitentiam informem ? Reſpondetur ; quod non acceptavit talem pœnitentiam ad meritum vitæ æternæ, ſed ad aliquod ſublevamen tẽporale: nam opera bona extra charitatem facta, ſi ſunt ex bona intentione utilia ſunt : Primò ad tẽporaliũ multiplicationẽ. Secundò ad tẽporalis pœnæ dimion

Digitized by Google

diminutionem, ut in Naboth patet: Tertiò ad gratiæ impetrationem: Quartò ad bonæ vitæ aſſuefactionem. Quintò ad peccati reſiſtentiam; peccatum enim ſuo pondere ad aliud trahit, ſi ei non reſiſtitur, & tandem ad tolerabiliorem pœnam in inferno; ne eeſſet igitur homo, etiam in peccato exiſtens bona opera multiplicare. *lib.4.d.15.p.1. art.1.quaſt.6.*

654. *Conſideratio pœnæ æternæ peccatis debita inducit hominem ad pœnitentiam.*

Nonne vidiſti Achab coram me humiliatum? &c. Cur, & quo motivo hic impius ſe reduxit ad pœnitentiam externam? quarè induit ſacco, & internam petit veniam à Deo? Hoc fuit ex conſideratione pœnarum, & malorum, quæ comminatus eſt Elias: hoc enim eſt motivum efficax inducens peccatorem ad pœnitentiam. *In Ioan.cap.5. verſ.9.* Diſcant hoc Concionatores: quia ut plurimum homines mundani potius moventur formidine pœnæ, quàm amore Dei.

655. *Virtus zelum veritatis, & honoris Dei inconcuſſum retinet in corde, ſeque contrarium oſtendit ſemper Dei inimicis.*

Numquid inveniſti me inimicum tibi? Hæc dixit Achab Eliæ prophetanti ipſi, & comminanti mala: Sed reſpondit Elias: Inveni, quia venundatus es, ut faceres malum in conſpectu Dei; quaſi diceret, quicunque eſt contrarius Deo, eſt contrarius mihi: Hic enim eſt influxus, ex luce cæleſti proveniens in animam; per quam ſtabilitur in Deum, ſcilicet zelus veritatis, & honoris Dei; unde talis zelator ſine acceptione perſonarum veritatem divinam cuicomque, & in quocumque loco intimat. *ſer.9. Hexaem.*

656. *Verbum Dei auditum efficax eſt ad expellendum ſpiritum ſuperbia ex corde.*

Num vidiſti Achab humiliatum coram me? Quid eſt quod Achab tam ſubitò poſt tantum ſcelos, & cujus cor tanta ſuperbia repletum erat humiliatus eſt? hoc fuit prodigium efficaciæ Verbi Dei, ab ore Eliæ prædicati, & attente ab Achab auditi, habet enim inter alia, hanc efficacem virtutem, ſcilicet expellendi ſuperbiæ ſpiritum à corde. *ſer.3. Dom.3. Quadrag.*

CAPUT XXII.

657. *Vbi non eſt ordo, & maximè in Congregationibus ibi eſt confuſio.*

Vidi cunctum Iſrael diſperſum in montibus, ſicut oves non habentes paſtorem. Hæc dixit Propheta Michæas Regi Achab, per quod prædixit mortem imminentem Regi, & diſperſionem futuram populi Iſrael; Per quod datur nobis intelligi, quod ubi non eſt ordo, & ſubordinatio ſubditorum ad caput, ibi diſperſio, & confuſio: Ideò rectiſſimè Spiritus Sanctus in Eccleſia collocavit Ordinis Sacramentum ad tollendam confuſionem. *l.4.d.24.p.1.a.2 q.1.*

658. *Qui vult ad alta conſcendere, facilè inveniet ruinam, & interitum.*

Vidi univerſum Iſrael diſperſum in montibus. Cur in montibus, & non in valle? quia cum Achab ſuperbo voluit Iſrael in altum conſcendere; qui enim in altum vult conſcendere, facilè ruit in interitum. Sic & Diabolus duxit Chriſtum in montem, ut ipſum præcipitaret facilius. *in Luc. cap.4.verſ.5.*

659. *Oves Chriſti carentes paſtore in maximo periculo vivunt*

Vidi cunctum Iſrael, &c. Sicut oves non habentes paſtorem? Væ ergo ovibus, quæ non habent paſtorem, quia unuſquiſque in viam ſuam declinat. *in Luc. c.15.v.4.*

660. *Sine Chriſto Paſtore certus eſt interitus.*

Vidi cunctum Iſrael diſperſum in montibus, & ſicut oves non habentes paſtorem, &c. Ergo mirum non eſt, ſi homo poſt tot ſæcula deviaverit in tot errores, quia erat ſine Chriſto Paſtore; quia qui Chriſtum ducem non habet neceſſariò in lapſum debet incidere. *in Luc.c.15.v.4.*

661. *Maxima dignitas eſt aſſiſtentium Miniſtrorum Chriſti.*

Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium ſuum, & omnem exercitum cæli aſſiſtentem ei à dextris, & à ſiniſtris. Hic loquitur de exercitibus Angelorum coram Deo aſſiſtentibus, per quod notatur dignitas ipſorum. Item & ſuo modo dici poteſt de Miniſtris Altaris. *in Luc.c.1.v.19.*

662. Sancti in hac vita non viderunt Deum facie ad faciem, ſed in ænigmate, licèt modo perfectiſſimo, in quo ſenſu dixit Michæas; *Vidi Dominum ſedentem, &c:* nempe ſimilitudine ipſum repræſentante, &c. *In Ioann. capit. prim, verſ.18.*

663. *Peccatum non eſt à Deo, niſi permiſſivè.*

Quis decipiet? (Vide quod hic videtur, quòd Deus quærat ſpiritum decipientem: imò quod præcipiat ſpiritui mendaci, dicendo, *egredere, & fac?* ſcilicet decipe: ergone malum eſt à Deo præcipiente? Minimè: Hæc intelligenda ſunt de voluntate divina permittente ſolùm, ſic exigentibus peccatis Regis Achab: nam in Scriptura Sacra verbum imperativi modi aliquando ſumitur præceptoriè, aliquando conſultoriè, aliquando inſinuatoriè, aliquando permiſſivè, ut hic. *lib.1. d.37.art.2.quaſt.1. ad 1.*

664. *Diabolus quomodò dicitur miſſi ad exercendam ſuam poteſtatem in homines.*

Egredere, & fac ita. Sic Deus dixit Diabolo, ut iret

ſret ad decipiendum Achab per Propheras impios: ſed quid eſt hoc ? ergone Angeli mali mittuntur à Deo ? ergone eis imperat malum ? ſed attende, quod in exercitio, quo Diabolus nos exercet, duo concurrunt, ſcilicet poteſtates, & uſus: primum eſt à Deo: ſecundum non eſt à Deo niſi permiſſivè: cum autem miſſio dicat imperium, & authoritatem, ideò propriè Diabolus non dicitur mitti à Deo, ſed à Lucifero Principe, cui obedire intendit; & hinc Dæmones dicuntur Angeli diaboli, non Dei: boni autem Angeli Dei. *lib.2.diſtinct.10. dub.1.*

665. *Spiritus avaritiæ aſſumitur à Diabolo, ut per ipſum inducat avaros ad temporalia bona congreganda.*

Egrediar, & ero Spiritus mendax in ore Prophetarum. Sic dixit Diabolus: Sed nota, quod cum iſte ſpiritus perſuaderet bellum Regi Achab, Namach, Galaad Regi Syriæ ſignificat ſpiritum avaritiæ, qui ſemper perſuadet temporalia, quæ multis actibus malis congregantur; ideò dicitur Spiritus mendax in ſtatCIIS. *ſermon. 3. Domin. Quadrag.*

666. *Mali ſemper oderunt bonos.*

Mittite virum iſtum in carcerem, &c. Vide quomodò in carcerem Achab conjecit Michæam virum ſanctiſſimum, eò quod vera ei prænuntiavit, ſcilicet mala imminentia; nec id eſt mirum, nam iniquus odio habet veritatem, & bonos, additque peccatum, ad peccatum. *in Luc.c.3.v.20.*

667. *Viri perfecti in tribulationibus impinguantur, & lætantur.*

Mittite virum iſtum in carcerem, & ſuſtentate eum pane tribulationis, &c. Cur dicitur ſuſtentari pane tribulationis? quomodò vocat tribulationem panem? quia tribulationes viris perfectis ſunt panis reficiens, impinguans gratia Dei. *Pſal.118. cap.9 verſ.15.*

668. *Temporalium avaritia, & opulentia concutit Eccleſiam Dei.*

Ioſaphat fecit naves, quæ navigaverunt in Ophir propter aurum, quia confractæ ſunt, &c. Hic datur exemplum, & figura malorum, quæ in Eccleſia Dei cauſantur, propter avaritiam Prælatorum: Ioſaphat interpretatur judicans, & ſignificat Prælatos: Ophir interpretatur infirmans, & ſignificat Mundum infirmum: per aurum ſignificatur amor temporalium, ſcilicet avaritia. Navis ergo Ioſaphat in Ophir propter aurum vadit; quando Iudex, & Prælatus in Eccleſia temporalia quærit, & tunc naves ſcinduntur, quia propter aurum oritur diſcordia in Eccleſia, ſicque quaſſatur, & periclitatur. *ſerm. 3. Domin.3. poſt octav.Epiphan.*

LIBRI QVARTI REGUM

PROLOGUS.

NOTA, quod in Tertio Libro actum eſt de regno bipartito tempore quo floruit: in hoc Quarto Libro conſequenter agitur de ipſo tempore, quo cadere cœpit. In quo præfiguratur Chriſtus, ut evacuaturus omnem gentilitatis ritum, non ſolùm in interemptione Pſeudoprophetarum per Eliam, & ut ſuſcitaturus mortuos in Eliſeo: Sed & ut confecturus Euchariſtiæ Sacramentum in pane ſubcinericio, ut aſcenſurus in cœlum in tranſlatione Eliæ in curru igneo. *opuſc. Princip. Sacræ Scriptur. in fine.*

CAPUT I.

669. Non licet abſqoe peccato graviſſimo requirere conſilium, vel miniſterium à Diabolo: Idque patet hic, ubi reprehenduntur Nuntij Regis Samariæ, qui miſſi erant ad conſulendum idolum Accaron. *l.2.d.7.p.2.a.2.q.3.*

670. *Vbi Diabolus adoratur, & habet veneratores ibi ſunt ſordes.*

Vt eatis ad conſulendum Deum Accaron Beelzebub. Cur Beelzebub appellatur iſtud idolum? Beelzebub interpretatur vir muſcarum, quia ubi colebatur hoc idolum, ibi muſcæ multæ habitabant propter ſordes cruoris beſtiarum, quæ in templo ejus immolabantur. *in Luc. capit. 11. verſ.15.* Vt videas, quod ubi colitur Diabolus, ibi ſordes multiplicantur, & quod Diabolus eſt vir, & Princeps moſcarum, ſcilicet animarum, quæ relinquunt Chriſtum. *opuſcul. compend.Theol.lib.2. cap.28.*

Digitized by Google

671. *Prælatus ad bonum exemplum ſubditorum in pareitate victus, & in humilitate habitus, eſt veluti cælum, cuias claritas non deficit unquam.*

Vir piloſus, & zona pellicea accinctus renibus, &c. Nota, hoc eſt ſignum, quod dixerunt Regi, ejus noncij, ut indicarent qualitatem Eliæ: & licèt prima facie videatur deſpectus, & vilis ab ipſis exiſtimatos: tamen apud Deum hoc eſt ſignum proprium Prælatorum, & Prædicatorum, qui à Deo dilecti ſuot, nempe foris contemptibiles io victu, & veſtitu: Sed tamen ſunt veluti cæli, qui ob nebulas nunquam deſeruot ſuam claritatem, quia eorum ſanctitas ſub aſperitate pœnitentiæ amplius augmentatur, & occultatur. *opuſc. Eccleſ. Hierarch. part. 4. cap. 5. & in Ioan. c. 1. v. 21.*

672. *Pœnitentia exterior grata valdè Deo.*

Vir piloſus, & zona pellicea, &c. Sic incedebat Elias, ſic omnes Sancti antiquitus incedebant in ſignum pœnitentialis vitæ: eſt enim id Deo valde gratum. *In Ioann. capit. 1. verſ. 21. & capit. 21. verſ. 19.*

673. *Deus vult, ut ſervis ſuis reverentia exhibeatur, punitque irreverentes.*

Deſcendit ignis de Cœlo, & devoravit eos. Nota, quod cum miſiſſet Rex quinquagenarium cum quinquaginta militibus, ut vocaret Eliam, & duceret eum ad conſpectum ſuum, Elias fecit deſcendere ignem de cælo, qui eos omnes devoravit, & idem evenit alteri quinquagenario; idque voluit Deus, ut oſtenderet qualiter puoiet contemptores Sanctorum, & quam revereotiam debeamus exhibere ſervis ſuis. *lib. 4. diſt. 10. part. 2. dub. 2. & in Ioann. cap 6. verſ. 28. & cap. 9. verſ. 54. & cap. 12. verſ. 49.*

674. *Virtus miraculorum immediatè à Deo dependet, non à ſanctitate operantium miracula.*

Deſcendat ignis de cœlo, &c. Vide qualem potentiam oſtendit Deus in ſermone Eliæ. Sed nota quod talia prodigia patrata fuere non præcisè ex virtute ſermonum, & verborum Eliæ, ſed quia ad ejus poſitionem aſtitit virtos ſuperior, & hoc non tantùm ratione charitatis in eo exiſtentis, ſed potiùs ratione gratiæ miraculorum, quæ io eo vigebat: in quo non peccavit Elias, imò digoè fecit, quia illi confidentes in multitudioe comitum irrevereoter loquebantur, contemnentes virtutem Dei, quæ erat in eo; ideò juſtè experti ſunt Dei judicium juſtum, & potentiam viri juſti. *l. 4. d. 10. p. 2. dub. 2.*

675. *Ignis charitatis conſumit omnem ſcoriam peccati, & expurgat animam.*

Si homo Dei ſum, deſcendat ignis de cælo, & devoret te, &c. Hoc dixit Elias ad punitionem malorum: ſed hæc verba etiam in bonam partem ſumi poſſunt: oam ignis de cœlo deſcendens, qui eſt charitas, devorat, & cooſumit omnem ſcoriam, & in ſuam pulchritudinem convertit animam. *ſerm. 1. de Virgine.*

676. *Sæpè petere ſigna è cælo, ſignum eſt non fidelitatis, ſed rebellionis, & duritiei.*

Si homo Dei ſum, deſcendat ignis de cælo, &c. Nota, quod hoc miraculum eſt ab Elia factum incredulis, & perverſis, quia ſæpe hæc petere, ſignum eſt incredulitatis, & obſtioatioois. *in Luc. c. 11. v. 16. & c. 12. v. 49.*

677. *Adoratio exterior ſignum eſt reverentia exhibita ſanctitati.*

Qui cum videret curvavit genua contra Eliam, &c. Ecce, quod iſte miles adorovit in Elia virtutem, & ſanctitatem, & obtinuit, quod petebat; ideò hæc adoratio in Sanctos eſt licita, & Deo grata. *ſer. 2. in op. de decem præcep.*

CAPVT II.

678. *Diſcipulus Chriſti Chriſtum nunquam deſerere debet corde, & mente, cujus ſocietas aſſert ſecuritatem, & pacem.*

Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Sic dicebat Eliæ Eliſeus tamquam bonus diſcipulus, quia oolebat ejus comitatom, & ſocietatem deſerere; ut eſſet magis ſecutus; ſic debent facere cum Chriſto, qui ſe profiteotur ejus ſeqoaces, & diſcipulos, quia ex ſocietate Chriſti habetur ſecuritas ab omoi malo, omnis perfectio, & felicitas. *in Luc. capit. 8. verſ. 22. & 38.*

679. *Difficultas operis, & gratiæ obtinendæ non retrahat nos ab oratione, & perſeverantia petitionis.*

Obſecro domine, ut fiat in me duplex Spiritus tuus: Reſpondit Elias rem difficilem poſtulaſti. Nota, quod petebat, ut bonus diſcipulus ſpiritum prophetiæ, & miraculorum, qui ei collatus eſt, licèt eſſet res difficilis; Per idque edocemur, quod in oratione non debemus ob quamcumque difficultatem ceſſare à petitiooe, confideotes io Dei miſericordia. *in Luc. c. 11. v. 7.*

680. *Sacramentum Baptiſmi præfiguratum in Elia, & Eliſeo.*

Tranſierunt Iordanem ſiccis pedibus. Per quem tranſitum præfiguratum eſt Sacramentum Baptiſmi, per quod fit tranſitus à culpa ad gratiam. *in Ioan. c. 1. v. 25.*

681. *Exemplum Chriſti munit nos ab omnibus adverſitatibus, & proſperitatibus hujus vitæ.*

Et tranſierunt ambo per ſiccum, &c. Vide quomodò Eliſeus Eliæ pallio munitus tranſivit Iordanem poſtquam raptus fuerat in cælum; datur-

Google

que nobis intelligentia, quod cum aſcenderit Chriſtus in cælum nobis reliquit ſua exempla, & Sacramentorum myſteria in ſubſidium, quibus nec proſpera, nec adverſa timeamus. *opuſc.Eccleſ.Hier. part.4.cap.5.*

682. *Iejunium ducit animam ad cælum, & ad cæleſtia.*

Ecce currus igneus, &c. Vide quomodò Elias poſt jejunium raptus eſt in cælum, quia jejunium divinam præſentiam facit acquirere. *op. apol. paup. reſp.2.cap.3.*

683. *Seraphicus Pater Sanctus Franciſcus præfiguratus in Elia ducte in cælum curru igneo.*

Ecce currus igneus, &c. Nota hæc contingebant in figuris: Elias namque præfiguravit Sanctum Patrem Franciſcum, quia tam verbo, quàm exemplo pœnitentiam prædicavit præventus donis ſupernæ gratiæ, & meritis invictæ virtutis adauctus, prophetandi repletus Spiritu, incendioque Seraphico totus ignitus, ut vir hierarchicus curru igneo ſurſum vectus, comprobatus eſt veniſſe in ſpiritu, & virtute Eliæ. *opuſc. legend. S. Franciſc.prolog.*

684. *Vita contemplativa eſt currus igneus Eliæ ducens in cælum.*

Ecce currus igneus. Cur in curru igneo ducitur Elias? cur non in nube, vel alio modo? quia erat vir deditus contemplationi: Nam vita contemplativa eſt currus igneus ducens ad cælum animam, habetque quatuor rotas: Prima rota eſt conſideratio mentalis animæ, quæ reflectens ſeſe reducit ad interiora ſua, per quod videt ſe formatam per naturam, deformatam per culpam, & reformatam per gratiam: Secunda eſt, qua reflectit ſe ad exteriora, cognoſcens inſtabilitatem, & miſeriam hujus vitæ: Tertia rota eſt, qua ſe reflectit ad inferiora cognoſcens mortis inevitabilem neceſſitatem, judicij finalis formidabilem auſteritatem, & pœnæ infernalis intolerabilem pœnalitatem: Quarta rota eſt, qua convertitur ad ſuperiora, practicè cognoſcens cæleſtis gaudij inæſtimabilem pretioſitatem, ineffabilem delicioſitatem, & interminabilem æternitatem: Hic eſt currus igneus quatuor rotis conſummatus, in quo debes ô anima Religioſa, poſt tuum fideliſſimum amicum Chriſtum aſſiduè contemplando, cæli palatium conſcendere. *op.ſoliloqu. in prolog.*

685. *Charitas eſt currus igneus in cælum ducens animam.*

Ecce currus igneus, &c. Nota, quod per iſtum currum figuratur charitas, quæ eſt virtus ſola ducens in Paradiſum; cujus rotæ quatuor ſunt: Amor Dei: amor ſui: amor amici, & inimici: Quicumque autem aliqua harum rotarum caruerit, in cælum non recipietur. *ſerm.5. Dom.8. poſt Pentec. & ſer.2.Dom.16.poſt Pentec.*

686. *In curru Eliæ aſcendunt tantùm nobiles in quocumque ſtatu.*

Ecce currus igneus, &c. Cur in curru vehitur Elias in cælum? nonne hoc eſt proprium nobilium? maximè: hic currus igneus eſt charitas, per quem tantùm Reges, & nobiles, ſcilicet juſti aſcendunt: Sed nota, quod myſticè, etiam currus eſt ſtatus Virginum, viduarum, conjugatorum, & diverſorum ordinum religioſorum. *ſerm.2.Dom.16. poſt Penteceſt.*

687. *Currus ducens ad paradiſum eſt quadriga virtutum.*

Ecce currus igneus, &c. Nota, quod myſticè ſignificatur, quod vir juſtus transfertur in Paradiſum deliciarum per quatuor virtutes, ſcilicet pœnitentiam, miſericordiam, temperantiam, & patientiam; Prima reſpicit peccata propria: Secunda afflictos: Tertia proſperitates: Quarta adverſitates. *ſer.3.de S.Andrea.*

688. *Ignis dilectionis divinæ eſt currus vehens animam in cælum.*

Ecce currus igneus, &c. Cur igneus, & non potiùs cæleſtis, vel aereus, vel terrenus? quia proprium ignis eſt ſurſum tendere, ſignificaturque ignis dilectionis divinæ, qui animam tamquam in curru aſcendere in cælum facit. *in Luc.c.3.v.21.*

689. *S. Pater Franciſcus datus eſt fratribus ſuis currus, & auriga.*

Pater mi currus Iſrael, & auriga, &c. Cur appellatur currus, & auriga? nonne ſimul impoſſibile eſt eſſe currum, & aurigam? Hoc dictum eſt meritò de Elia, currus ducens ſuos diſcipulos per exempla virtutum, & auriga ſimul; ſed hoc veriſſimè competit Sancto Patri Franciſco, qui viſus eſt à ſuis fratribus, ductus in curru igneo per cubiculum, ut intelligerent ipſum eſſe currum, & aurigam ſuum, ut ipſum imitarentur in exercitio virtutum. *op.legenda S.Franc.c.4.*

690. *Chriſtus reliquit pallium exemplorum, ſicut Elias ſuum Eliſeo.*

Et levavit pallium Eliæ, &c. Ecce quid contingit Eliſeo, ſcilicet pallium Eliæ, nempe exemplum bonum; ſic & Chriſtus, & Sancti aſcendentes ad cælum reliquerunt nobis ſuum ipſorum pallium, nempe bona exempla, ut his induti incedere poſſemus, & aſcendere ſimiliter ad cælum. *In Luc.c.19.v.37.*

691. *Deus collocat ſæpè homines in ſtatu neceſſitatis, ut recurrant ad ipſum.*

Vbi eſt Deus Eliæ? & iterum percuſſit aquas, & diviſæ ſunt aquæ. Vide cum Eliſeus videns, quod percuſſione aquarum non ſunt diviſæ aquæ, ad Deum recurrit, dicens. *Vbi eſt Deus Eliæ? &c.* Sic facit nobiſcum Deus, ponens nos in aliquo ſtatu neceſſitatis, ut ad ipſum recurramus. *ſerm.2. in Epiphan.*

692. *Iuſtus iraſcitur contra vitium, ſed diligit vitioſum ſecundum naturam.*

Et maledixit eos in nomine Domini. Vide, quod Eliſeus maledicit irridentes ſe, eoſque facit occidi à leonibus: Per quod videtur ipſum feciſſe contra præceptum Domini præcipientis, ut benedicamus maledicentibus nos: ſed reſpondetur, quod hoc fecit in odium vitij: Iuſti enim amant Naturam, & odio habent iniquitatem. *in Luc. cap.* 6. *v.* 28.

CAPUT III.

693. *Iuſti ſtant ſtabiliter, quia in præſentia Dei vivunt.*

Vivit Dominus in cuius conſpectu ſto. Quid eſt ſtare niſi permanere, & firmiter rectum in loco eſſe? quomodò dicitur ſtare in conſpectu Dei? nonne etiam ambulans eſt in conſpectu Dei? quia Iuſti ſive ambulent, ſive non ſemper ſtent, in conſpectu Dei vivunt, ſcilicet, quia oculus defixos in Deum habent, tranſitoria calcantes, & ad ſuperna ſe erigentes. *In Ioan. coll.* 88.

694. *Quo profundius homo ſe humiliat, eo altius erigit fabricam ſpiritualem.*

Facite foſſas, & foſſas torrentis huius, & replebitur aquis, &c. Hæc dixit, & præcepit Eliſeus, volens miraculoſe providere Regem, & exercitum Regis Iuda aquis; ſed cur binas foſſas ordinavit? ut daret intelligi, quod qui aquis gratiæ irrigari volt, & in altum erigere fabricam ſpiritualem, debet duplicem foſſam fodere, ſcilicet foſſam humilitatis in intellectu, & alteram in affectu, quia qui ſe humiliat exaltabitur. *in Luc. cap.* 6. *v.* 48. *& cap.* 13. *v.* 8. Intellige, quod non ſufficit humilitas intellectus, niſi etiam ſuperaddatur humilitas affectus, &c.

CAPVT IV.

695. *Deus facit voluntatem humilis orantis.*

Quid vis ut faciam tibi. Vide, quod ad humiliationem huius viduæ ſtantis, exhibet ipſi Eliſeus quidquid vult: Idem enim practicat Deus cum ijs, qui cum humilitate ſe in conſpectu ſuo offerunt, quorum voluntatem facere promittit. *in Luc. cap.* 13. *v.* 12.

696. *Deus ſolum gratia ſua implet cor vacuum per humilitatem.*

Et cum plena fuerint vaſa, tolles. Hic notatur maximum miraculum factum à Deo ad ſubventionem huius humiliſſimæ viduæ, nempè repletio vaſorum vacuorum. Per quod ſignificatur, quod Deus ſolum cor vacuum per humilitatem implet ſua gratia, & relinquit ſuperbos in ſua miſeria. *in Luc. c.* 3. *v.* 5.

697. *Beata Virginis Mariæ anima repleta eſt oleo miſericordiæ & bonorum cæleſtium.*

Et cum plena fuerint, tolles, &c. Nota, quod in hac muliere, figurata eſt Beata Virgo Maria, cuius vaſa ſcilicet quia anima eius erat vacua, perfectiſſima humilitate, nempè affectus, & effectus, deſideria, & beneficia oleo miſericordiæ, repleta fuerunt à Spiritu Sancto: Unde eius cor ſanctuarium fuit plenum omni dulcedine. *op. ſpec. Beatæ Virginis lect.* 7.

698. *Beatæ Virginis Mariæ Miſericordia in alios diffunditur ſanctos.*

Cum plena fuerint vaſa, tolles, &c. Nota, quod non ſine magno myſterio præcepit Eliſeus viduæ, ut cum eius vaſa plena eſſent, tolleret & vaſa vicinorum; figurata enim fuit plenitudo miſericordiæ, & pietatis Virginis Mariæ, quæ diffuſa eſt in vicinos, ſcilicet in alios ſanctos: unde ipſa dicit, quod in plenitudine ſanctorum eſt eius detentio. *op. ſpec. Beatæ Virginis Mariæ l.* 7.

699. *Sine Chriſti merito non poſſumus ſoluere debita.*

Cum plena fuerint vaſa, tolles, &c. Ecce, quod ſicut hæc Vidua non potuit ſolvere debita quouſquè Eliſeus multiplicavit oleum; ſic nec homo potuit ſolvere debita ex peccatis contracta, quouſque oleum Miſericordiæ Chriſti nobis fuit ſuperius fuſum, & communicatum. *In Luc. cap.* 11. *v.* 4.

700. *Qui vult recipere in vaſe cordis oleum Spiritus Sancti, claudat oſtia domus.*

Ingredere, & claude oſtium, &c. Sic præcepit Eliſeus viduæ, nempè ut clauderet oſtium domus, & poſtea recipere poſſet oleum in vaſis; ſed cur voluit antecedenter hanc clauſionem oſtij? quia oleum de cœlo datur tantum clauſo oſtio: oſtia domus ſunt ſenſus noſtri, & os noſtrum: hæ fores ab illicitis cogitationibus, niſi fuerint clauſæ, oleum gratiæ in domum mentis tuæ in vaſis non multiplicabitur; Intra ergo in cubiculum mentis tuæ, & claude ſuper te oſtium contra omnia præter Dominum, & virtutum, quæ conferunt ad quærendum illum. *ſerm.* 3. *Dom. in Albis, & ſerm.* 3. *fer.* 3 *Pentecoſt.*

701. *Qui vult multiplicare oleum Spiritus Sancti intra ſe, accipiat mutuo vaſa à ſuis vicinis.*

Vade, & pete mutuo vaſa à vicinis tuis. Cur voluit Eliſeus, ut ab amicis, & vicinis Vidua hæc peteret vaſa aliena? Cur non eſt contentus vaſis proprijs? Nota Myſterium: Vaſa vicinorum noſtrorum ſunt virtutes, & exempla Iuſtorum, vult ergo, ut ſi volumus repleri oleo Spiritus Sancti petamus, ſcilicet talia exempla in domum mentis noſtræ colligamus: ſed nota, quod ſi ad exempla bonorum non proficimus, tunc vaſa noſtra vacua remanebunt. *ſerm.* 3. *Dom. in Albis, & ſerm.* 3. *fer.* 3. *Pentec.*

702. *Eleemoſyna multiplicat bona ſpiritualia, & temporalia.*

Vade, & pete mutuo à vicinis tuis vaſa, &c. Vide, quod Eliſeus non eſt contentus, ut vidua utatur vaſis ſuis; ſed vult ut recurrat ad vicinos; quodnam eſt hoc myſterium? Nota, quod iſta vaſa erant vacua, & ſignificant egenos, & pauperes vacuos rebus temporalibus: Iſta ſunt in domo propria congreganda, & tunc oleum, ſcilicet res tuæ creſcent, & in hac, & in alia vita. *ſer. 3. Dom. 12. poſt Pentec.*

703. *Si ceſſabit in domo tua eleemoſyna, ceſſabit oleum bonorum.*

Stetitque oleum cum defuerunt vaſa, &c. Vide, quod dum adſunt vaſa vacua, oleum abundat: deficientibus vaſis oleum ſtat; daturque intelligi, quod ſi in domo tua deficient vaſa vacua, ſcilicet pauperes, & egeni, ideſt ſi deficiet eleemoſyna, deficiet & oleum bonorum: Vult enim Deus apud te eſſe pauperes, ut per eos ſalveris & corpore, & anima, ſcilicet, ut abundes bonis temporalibus, & ſpiritualibus. *op. in Pater Noſter, & ſerm. 3. Dom. in Albis.*

704 *Deus habitat in corde, & anima rectè, & ordinatè diſpoſita.*

Vir Dei ſanctus eſt, qui tranſit per nos; faciamus ergo ei cœnaculum, & ponamus in eo lectulum, menſam, & ſellam, & candelabrum, ut cum venerit maneat apud nos. Vide quomodò mulier Sunamitis voluit ædificare, & præparare hoſpitium permanens Eliſeo, perque actum pietatis poſtea ei tot bona advenerunt, &c. myſticè Eliſeus figurat Deum, qui ſæpè tranſit per nos ſcilicet volando, inſpirando; ideo domus animæ eſt diligenter præparanda, & ornanda, ne forte ad nos declinans recedat, eo quod ſedem paratam non inveniat; nam ad illos ſine contradictione pervenit, ubi contradictionem voluntatis improbe non agnoſcit. *op. de Eccleſ. Hierarch. p. 2. c. 4.*

705. *Opera miſericordiæ, maximeque ſubventio operariorum Chriſti meretur maximum præmium*

Ecce ſedulo in omnibus miniſtraſti nobis: quid vis, ut faciam tibi. Hoc dixit Eliſeus per puerum ſuum ſunamiti, quæ toties officia charitatis exercuit in virum Dei, & ſocium: unde datur intelligi, quod qui obſequium impendit pauperibus, maximeque laborantibus in Eccleſia pro Chriſto, magnam habent à Deo remunerationem, & merentur divina beneficia, & retributiones. *in Luc. cap. 4. v. 39. & cap. 8. v. 3.*

706. *Idem Confirmatur.*

Quæ concepit, &c. Vide quale præmium habuit hæc ſunamitis ob hoſpitalitatis virtutem exhibitam Eliſeo; nam cum eſſet ſenex, & ſterilis prolem habuit, & poſt filios eius à mortuis ſuſcitatus eſt; hoſpitalitatem igitur nolite oblivîſci, quia qui recipit membrum Chriſti, & ipſum Chriſtum recipit. *in Luc. c. 19. v. 6.*

707. *Inter cæteros Chriſti dolores, dolor capitis fuit maximus.*

Caput meum doleo. Hoc dicebat flens filius ſunamitis, & poſtea mortuus eſt, qui juſſu Eliſei reſuſcitavit: Hoc fuit figura Chriſti filij Beatæ Virginis cuius dolores capitis cæteros omnes exceſſerunt; unde idem poterat dicere: Caput meum doleo: nam licet eſſet flagellatus, manus, & pedes perforati, ipſum tamen caput ſanctiſſimum alapis cæditur, ſputis maculatur, arundine percutitur, ſpinis coronatur; ut videas, quod huius capitis membra non ſunt, qui carnaliter vivendo, tantis eius doloribus non compatiuntur quia ſub ſpinoſo capite, non decet corpus vivere delicate. *ſerm. 1. in Paraſceve.*

708. *Miniſtri verbi Dei ſe abſtineant à confabulationibus & alijs curis non ſpectantibus ad proprium munus.*

Si occurrerit tibi, non ſalutes eum, &c. Cur hanc curialitatem vetat Eliſeus puero ſuo? quia ibat ad ſuſcitandum mortuum; Vide myſterium, & interim transfer mentem ad id, quod præcipit Chriſtus ſuis miniſtris, & prædicatoribus. *Luc. cap. 10.* dicens, *neminem per viam ſalutaveritis.* Cur benigniſſimus, & curialiſſimus dominus hanc obſequioſam curialitatem vetat? Nota, quod id non fuit ad declinandum tale obſequium, ſed præcipit ne alicuius officij confabulatione remorarentur ab iniuncto officio, ſuſcitandi mortuos, & ne ſe ingererent in actus, ſibi non convenientes. *in Luc. cap. 10. v. 4.*

709. *In via cavendum eſt à multiloquio, & confabulationibus tanquam valde noxijs.*

Si occurrerit tibi homo, non ſalutes eum. Cur prohibuit ſalutationem, cum hic ſit actus virtuoſus? Nota, quod vetat actum licitum, ne ad illicita redigatur, nempè ad multiloquium, quod fere ſine peccato non poteſt eſſe: & ut daret intelligi, quod loquacitas, & multiloquium à viatoribus eſt cavendum, quod multum conſuevit eſſe in ipſis, id enim eſt, ut plurimum, occaſio contentionum, & aliorum peccatorum. *in Luc. cap. 10. v. 4.*

710. *Nemini ſalus certa eſt prædicenda in hac vita, ſed cum timore vivendum eſt.*

Si occurrerit tibi homo in via, non ſalutes eum. Cur non ſalutandum eſſe hominem ei occurrentem præcipit? Nota ly (*in via*), & ly (*ſalutes*): Vult dicere non ſalutes eum, ideſt non ſalutem certam ei, qui adhuc poſſit damnari, dum eſt in via prænunties: ſalus enim eſt in fine vitæ non in medio: ergo ſemper eſt timendum. *in Luc. c. 10. v. 4.*

711. *Salus Patriæ, non viæ: bona cœleſtia, non terrena ſunt optanda.*

Non ſalutes eum in via, &c. Nota (*in via*); non ſalus viæ eſt optanda alicui, ſed ſalus Patriæ, non terrena, ſed cœleſtis, & nunquam præteritura. *in Luc. cap. 10. v. 4.*

712. Non

712. *Non conſortium, & ſocietas viæ, ſed imitatio vitæ ſanctorum ſalvum facit.*

Non ſalutes eum in via. Nota (*in via*), ideſt non ſalutem prænunciabis homini propter conſortium, & ſocietatem viæ; ſed propter conſortium vitæ, nempè non propter collocutionem ſanctorum; ſed propter eorum imitationem: *non enim qui dicit mihi Domine, Domine, ſed qui fecerit voluntatem Patris mei intrabit in regnum cœlorum:* ait Chriſtus. *Matth. 7. in Luc. cap. 10. v. 4.* Vide igitur, quod regnum cœlorum non promittitur verbis, ſed operibus non benè loquentibus, ſed benè operantibus.

713. *Non lex, ſed gratia Evangelij ſuſcitat mortuos à peccati morte.*

Giezi poſuit baculum ſuper puerum, & non revixit. Vide quomodò ad paſſionem baculi Eliſei non revixit mortuus, ſed quando ipſe incubuit ſuper ipſum: quid eſt hoc? Cur ſciens Eliſeus puerum non ſuſcitaturum ad poſitionem baculi, voluit, ut ſuper ipſum poneretur? At hoc contingit in figura: nam per baculum, in quo eſt correptio, ſignificatur lex: per incubationem ſignificatur incarnatio facta per Chriſtum, & per hanc ſuſcitatus eſt; nam in Sacramentis legis veteris non conferebatur gratia ſanans, & liberans à morte, ſed in Sacramentis novæ legis. *in Luc. c. 10. v. 37. & ſer. 14. Hexaem. & in ſap. cap. 16. & in Ioan. c. 1. v. 17.*

714. *Mortui ſpiritualiter in anima ſuſcitatio qualiter fiat.*

Et incubuit ſuper puerum. Vide, quod ad hanc ſuſcitationem Eliſeus applicavit os ori, oculos oculis, & manus manibus: Cur hæc cæremonia? ad indicandum modum ſuſcitationis peccatoris: Nam Deus dat cordi lumen intelligentiæ, os ori verbum ædificationis, manus manibus opera Iuſtitiæ. *in Pſalm. 122.*

715. Certitudo fidei noſtræ exaltatur ex præclaritate meritorum, & miraculorum; quæ fuerunt patrata à Deo per ſanctos Prophetas, & Patriarchas; ut evenit per Eliam, Moyſem, & Eliſeum: Vnde Eliſei miracula hic coarrantur ad majorem firmitatem certitudinis fidei. *ſerm. 9. Hexaem. & ſerm. 14.*

716. *Concupiſcentia carnis, eſt infirmitas mortalis ob quam Chriſtus medicus venit in mundum.*

Et puer aperuit oculos, &c. Nota, quod hæc ſuſcitatio pueri fuit figura ſuſcitationis factæ per Chriſtum filij viduæ Civitatis Naim; & per hanc mortem ſignificatur mors, quam infert concupiſcentia carnis, ob quam curandam venit Chriſtus medicus è cœlo. *In Luc. c. 7. v. 16.*

717. *Satisfactio pœnitentialis reſtituit hominem jam perditum matri Eccleſiæ.*

Tolle puerum iſtum, & duc eum ad matrem ſuam. Hoc dixit Eliſeus Giezi diſcipulo ſuo; idem & dicit Chriſtus Sacerdoti abſolventi pœnitentem, qui per ſatisfactionem reſtituitur Deo, & matri Eccleſiæ: & ſicut Mater libenter ſuſcipit filium ſuſcitatum ſic Chriſtus, & Eccleſia gaudenter pœnitentem peccatorem. *in Luc. c. 7. v. 16.*

718. *Congregatio Religioſorum, & Religionum inſtitutio fuit inchoata, & figurata in Eliſeo, & filijs prophetarum cum eo habitantibus.*

Eliſeus reverſus eſt in Galgala; & filij prophetarum habitabant coram eo. Cur in Galgala habitabat Eliſeus? ſed nota, quod Galgala erat locus ſacer, quia (ut ait Lyranus) ibi filij Iſrael primò poſuerunt caſtra in ingreſſu terræ, & circumciſionem ibi fecerunt, & Paſcha celebrarunt: In hoc loco, ut plurimum habitabant Eliſeus, & filij Prophetarum, ſcilicet diſcipuli coram eo, quibus erat veluti Prælatus, unde vivebant collegiati vacantes orationi, & contemplationi; & ideo poſt Samuelem hic orta eſt congregatio Religioſorum, præfigurans inſtitutionem Religionum Eccleſiæ Dei. *op. Diat. tit. 4. cap. 1. & Lyran. in cap. 2. & hic.*

719. *Littera occidit: ſpiritualis intelligentia vivificat.*

Mors in olla: & ait Eliſeus, appone farinam, & dulcorabitur. Vide quomodò pulmentum factum ex oleribus amaris dulcoratum eſt appoſitione farinæ. Idque contingit in figura, dat enim nobis intelligere Spiritus Sanctus, quod ſacra Scriptura debet legi, ita ut cum literali, hiſtoricoque ſenſu debeat miſceri ſpiritualis intelligentia, ſicque quod alias eſſet noxium, quia littera occidit, fit dulce menti eam ruminanti. *Pſalm. 36.*

720. *In multiplicatione panis Euchariſtici relucet mirabilis potentia Ieſu Chriſti.*

Vir quidam venit deferens viro Dei panes primitiarum, & panes ordeaceos, & frumentum novum in pera, &c. Nota, quod hoc fuit figura potentiæ Chriſti, oſtenſæ in inſtitutione Sacramenti Euchariſtici; nam vir ferens panes eſt Chriſtus, qui prius tulit fromentum novum in incarnatione, deinde panes ordeaceos per paſſionem; & deinde panes primitiarum ſecundum ſtatum Reſurrectionis: Chriſtus igitur tulit, & exhibuit ſe ipſum panem vitæ omnibus, & ſicut panes pauci Eliſeo oblati multiplicati fuerunt, ut ſufficerent ad ſatietatem centum virorum; ſic & Chriſtus exiſtens in cœlo multiplicat ſe ipſum, ſimul & ſemel in multis locis; & multis ſumentibus, per quod relucet mirabilis potentia Chriſti Ieſu. *ſerm. 5. in cœna Domini.*

721. *In neceſſitatibus divina largitas excedit noſtram indigentiam, ideo in ipſo eſt confidendum.*

Comedent, & ſupererit. Sic reſpondit Eliſeus miniſtro menſæ, qui ei retulit paucitatem panis, & multitudinem indigentium; *Comedent, & ſupererit,* quaſi diceret: confide in Deo, qui ſua largitate excedit noſtram indigentiam, quod & ad amuſſim evenit; per quod intelligere debemus, quod in indigentia rerum, debemus in Dei providentia confidere. *In Luc. c. 9. v. 13. & 17.*

722 Parcitas

722. *Parcitas victus qualis debet eſſe in menſa Religioſorum.*

Comedent , & ſupererit , &c. Vide quid appoſitum eſt menſæ horum Religioſorum , nempè panis,qui virtute divina multiplicatus eſt ad ſatietatem, & abundantiam , per hoc diſcere debent Religioſi, quomodò & in eorum menſa,& ſuperfluitas evitanda , & vilitas ciborum ſectanda ſit. *In Ioan.c.6.v.9.*

723. *Prædicatoris munus eſt populo exhibere panem, ſcilicet Scripturæ, & ad Deum ſpectat eum multiplicare.*

Da populo, ut comedat, &c. Hoc dictum eſt miniſtro ab Eliſeo;Idem myſticè dicitur Prædicatori à Chriſto : Eius enim munus eſt exponere populo panem ſacræ Scripturæ,cuius multiplicatio,& fructificatio ad Chriſtum pertinet. *in Luc.c.9.v.17.*

CAPVT V.

724 *Baptiſmi mundatio præfigurata in mundatione Naaman.*

Vade , & lavare ſepties in Iordane. Cur Volens Deus mundare à lepra Naaman præcipit lavationem ſeptuplicem in Iordane quia præfigurabatur Baptiſmi regeneratio , per quàm ſepties dicitur lavari genus humanum,ſcilicet per ſeptiformem gratiam Spiritus Sancti , à ſeptem vitijs , & peccatis commiſſis per ſeptem dies vitæ. *ſerm.1.& 3.Dom.2. poſt octav. Epiphania : & ſerm. 1. & 3.Dom.13.poſt Pentec.& in Luc c.4.v.27.& c.19.v.4.*

725. *Per pœnitentiam mundatur anima ab omnibus peccatis.*

Vade, & lavare ſepties in Iordane. Vide figuram Sacramenti Pœnitentiæ ; & contritionis , quod ſignificatur in Iurdane , quod interpretatur rivus iudicij:nam ex timore iudicij oritur compunctionis, & lachrymarum rivus, in quo mundatur anima ab omnibus peccatis. *ſerm. 1. & 3. Dom.13.poſt Pentec.& op.Diet.tit.7.c.5.& in Ioan.coll.45.*

726. *Pœnitentiam vult à nobis Deus toto tempore vitæ, & pro omnibus peccatis, & non tantum pro uno.*

Vade , & lavare ſepties in Iordane. Cur ſepties? ſepties dicit univerſitatem,quia debemus toto tempore vitæ pœnitere de omnibus peccatis totius vitæ, & non ſolum pro peccato uno,vel unius anni. *ſerm.3.Dom.18.poſt Pentec.*

727. *Septem Sacramenta habent vim lavandi animam eamque mundandi.*

Vade lavare ſepties in Iordane. Nota(*ſepties*)quia ſeptem ſunt Sacramenta novæ legis , mundantia animam à vitijs, & ornantia virtutibus. *op. Comp. Theol.l.6.c.5.*

728. *Peccator leproſus per peccatum in anima purificatur per imitationē ſanctitatis Chriſti.*

Reſtituta eſt caro eius , ſicut caro pueri parvuli. Vide quales effectus expertus eſt in ſe Naaman prius leproſus per lavationem ſeptuplicem in Iordane:ſed cur aſſimilata eſt eius caro mundata carni pueri parvuli ? ſed oculos mentis verte ad parvulum Ieſum, & videbis, quod cum peccator ſit fœtidior leproſo , ſi lavetur in flumine pœnitentiæ perfectæ,aſſimilabitur aliqualiter puritati eiuſdem parvuli Ieſu ; Imitare igitur ſanctitatem , munditiam,& humilitatem Chriſti , ſi vis reſtitui ad puritatem eiuſdem. *ſerm.9.in Nativit.*

729. *Chriſti potentia in conferenda ſalutem data ſuis miniſtris non indiget , ut manu tangant, ſed ſufficit præceptum cū vera fide.*

Putabam (ait Naaman) quod Eliſeus egrederetur ad me, & manu tangeret locum lepræ. Nota hic actus eſt modicæ fidei , dum credebat neceſſarium eſſe tactum manus : ſed ut ipſi daret intelligere virtutis miraculorum potentiam ei collatæ à Deo , noluit tangere, ſed ipſum miſit ad aquas Iordanis:ſic & Chriſtus aliquando manu tangebat in conferendo ſanitatem,aliquando ſola voce. *in Luc. cap. 5.v.13.*

730. *Prædicare,& alia ſacra miniſteria exercere damnabile apud Deum eſt , ſi fiant ob lucrum temporale ; ſumere autem ipſum pro ſuſtentatione neceſſaria, ut rectius hæc munera obeantur, laudabile, & licitum.*

Da ei talentum, &c. Vide quomodo punitus eſt Giezi lepræ infectione ob talenta accepta à Naaman ; ſed ſi hoc,ergo non licebit accipere aliquid pro prædicatione, vel alijs miniſterijs Eccleſiaſticis, & tamen videtur praxis in contrarium?ſed reſpondemus , quod non debemus evangelizare , ut manducemus ,ſed ideo manducare, & ſumere alia neceſſaria ut evangelizemus , aliaque miniſteria exerceamus:qui ſecus fecerit , ſimilis eſt Giezi , & Balaam , qui mercedem iniquitatis amabant. *op. de paup q.1.a.2.ad 17.& ſerm.5.Hexaem.*

731. *Malum cupiditatis lepra eſt ſpiritualis , quæ difficile curatur.*

Argentum accepiſti, lepra Naaman adhærebit tibi. Cur lepra punitus eſt Giezi,& non alia pœna?quia cupiditas eſt lepra , quæ difficile curatur : nam ob cupiditatem iſte male accepit pecuniam , ideo ſic punitus eſt. *ſerm.5 Hexaem.& in Luc.c.17.v.13.*

732. *Avaritia grande malum à conſortio Angelorum eijcit hominem.*

Lepra Naaman adhærebit tibi, &c. Vide peſſimos effectus avaritiæ : nam ſicut Giezi leproſus factus eſt,& eiectus à conſortio aliorum,ſic & avarus, & cupidus, leproſus eſt in anima , & ut talis eijcitur extra conſortium ſanctorum. *ſer.1.Dom.3.poſt octav. Epiph.*

733. In hac vita ſæpè punitur peccator ſenſibiliter ad deteſtationem peccati. Sic factum eſt in Giezi , qui lepra coopertus eſt ad deteſtationem avaritiæ, & Simoniæ. *in Luc.cap.13.v.5.*

CAPVT

CAPVT VI.

734. *Per lignum Crucis ſumus extracti de abyſſo Mortis.*

Præcidit lignum, & tulit illuc, & natavit ferrum. Vide myſterium huius facti: eccidetat ſecuris ad imum fluminis, & cum Eliſeus proieciſſet lignum in aquam, ferrum natavit; Per hoc ſignificatur, quod cum nos tamquam ferrum praiecti eſſemus in profundum peccatorum, & mortis, Chriſtus venit in Mundum, & per lignum Crucis nos extraxit de aquis peccatorum. *op. expoſ. Miſſæ.c.4.*

735. *Qui cum Deo habitat, & in ipſum confidit, non debet timere quamcumque potentiam, quia à Deo, & Angelis cuſtoditur.*

Noli timere, quia plures nobiſcum. Sic dixit Eliſeus Miniſtro ſuo, qui videns exercitum circumdantem, & obſidentem Civitatem tremore, & timore maximo angebatur; Noli timere? Cur? quia plures nobiſcum: & qui ſunt? Deus cum ſuis Angelis, qui enim in Deo confidit, & cum Deo ambulat, non debet timere quamcunque externam potentiam. *in Luc.cap.12.verſ.11.& ſer.17. Hexaem.& Pſalm.123.& op.Comp.Theolog. lib.2.cap.18.*

736. *Angeli nos adiuvant contra hoſtes viſibiles.*

Noli timere, quia plures nobiſcum ſunt. Nota quod iſti plures adiutores Eliſeo fuerunt caſtra Angelorum, quia iſti nobis ſunt in ſubſidium contra hoſtes viſibiles. *op. Comp. Theolog. lib.2. c.18. & 19.*

737. *Luxuriæ mali effectus enarrantur.*

Quarta pars cabi ſtercoris columbarum, quinque argenteis vendebatur. Vide ad quantam inopiam redacta ſit Samaria: ſed nota myſterium intentum à Spiritu Sancto valde notabile: ſtercus columbæ, quæ eſt avis luxurioſa ſignificat immunditiam luxuriæ: quinque argenteis venditur, vel emitur, nempe quinque ſpeciebus procreatur, ſcilicet fornicatione, adulterio, ſtupro, inceſtu, & contra naturam: & bene quarta pars ſtercoris emitur quinque argenteis, quia cum quatuor ſint in peccato luxuriæ, ſcilicet cogitatio, delectatio, conſenſus, & operatio: vnum ſolum de iſtis, ſcilicet delectationem emit, & procurat luxurioſus. *op. diat. tit.1. capite 9.*

CAPVT VII.

738. *A Chriſto Domino tamquam à firmamento cataractæ omnium gratiarum aperiuntur, & diffluunt.*

Si fecerit Deus cataractas cæli aperire, numquid poterit eſſe quod loqueris? Promiſit Eliſeus pluviam Regno Samariæ, & abundantiam frumenti immenſam, & quia duces exercitus videbant maximam annonæ penuriam, id non credentes dixerunt, *ſi fecerit Deus aperire cataractas cæli*: Ecce figura effectuum, quos immiſit Chriſtus in ſuo adventu; erat enim maxima fames in terra, homines moriebantur in peccato: & ecce ad eius adventum cataractæ cœli & omnium bonorum apertæ ſunt, & inundaverunt in Eccleſiam. *op. Eccleſ. Hier. p.4.c.6.*

739. *Peccatum inficit in ſe, & in conſortio, ſcilicet animam ſubiective, & per conſenſum etiam corpus.*

Quatuor viri leproſi erant iuxta introitum portæ. Cur iuxta introitum portæ? quia leproſi eijciebantur de conſortio aliorũ; rectèque per lepram ſignificatur malignitas peccati mortalis, quod ſicut lepra inficit in ſe, & in conſortio, ſcilicet converſantis cum leproſis: nam non ſolum inficit in ſe animam, in qua eſt ſubiectivè, ſed & corpus per conſenſum, & communicationem effectuum; & ſicut extra caſtra, & civitatem eijcitur leproſus, ſic & exiſtens in peccato mortali eijcitur extra cœlum. *in Luc. capite 5. verſ.16.*

740. *Bona viſa de Chriſto, & ſuis ſequacibus ſunt publicanda ad gloriam Dei.*

Hæc dies eſt boni nuntij; ſi tacuerimus, & noluerimus nuntiare cæteris, arguemur. Sic dixerunt illi viri leproſi videntes diſceſſum, & fugam hoſtis obſidentis Civitatem: Idem & debent dicere Prædicatores Chriſti, qui tenentur bona viſa de Chriſto nuntiare, nec ea reticere, alioquin ſceleris arguentur. *in Luc.cap.8. verſ.34. & cap.24.verſ.37.*

741. *Qui paſcunt intellectum, & non tranſeunt ad affectum in lectione Sacræ Scripturæ, vident, ſed non comedunt.*

Videbis oculis tuis, & inde non comedes. Nota hæc fuit prophetia facta illi duci, qui non credidit prædictioni factæ ab Eliſeo de liberatione Civitatis, & abundantia panis futura: dixitque ei, *videbis, ſed non comedes*; quia occiſus fuit in porta à turba comprimente: ſed advertc, quod idem verè poteſt dici incumbenti ſtudio Sacræ Scripturæ, & ſacrarum litteratum ſi ſolum vt intellectum paſcat, abſque eo quod lectionem dirigat ad reficiendum affectum: Videbis oculis tuis, & non comedes: ſic enim multi fame ſpiritualiter moriuntur. *in Sap.cap.8.*

742. *Corpus Chriſti in Euchariſtia credentes, ſed ſumere non curantes, fame moriuntur.*

Videbis oculis tuis, & inde non comedes. O quot ſunt ſimiles iſti duci! qui vidit oculis ſuis prædictionem iam factam verificatam,

ſed non potuit perfrui bonis quæ vidit! quot inquam ſunt qui vident, & credunt Corpus Chriſti in Euchariſtia, ſed ſe alicoantes ab eo, nec ſumere ipſum curantes fame, in tanta opulentia moriuntur: Væ igitur iſtis miſeris.*op. expoſit. Miſſa.c.4.*

CAPUT VIII.

743. *Ex ordinatione divina in pœna peccatorum induitur fames, & ſterilitas terræ.*

Vocavit Dominus famem ſuper terram &c. Quomodò vocata eſt fames? nonne ex ſterilitate terræ provenit? maximè: ſed dat intelligere quod ex ordinatione divina propter peccata veniunt ſterilitas terræ, & alia temporalia mala.*ſerm.4.de dedic.Eccleſſie & Lyranus hic.*

744. *In hac vita bona ſunt commixta ſemper cum malis.*

Apparuit mulier, cuius filium Eliſeus vivificaverat &c. Notatur hic beneficium maximum à muliere, eiuſque filio receptum, ſcilicet recuperatio vitæ: ſed tamen ſubditur ſtatim, quod ob famem debuerunt peregrinari in terram alienam, quia bona huius vitæ ſunt ſemper commixta cum malis: vnde hæc vivificatio fuit plena, & voita periculis.*Pſal.*118.*c.*10.*v.*12.

CAPUT IX.

745. *Iuſti Chriſti ſequaces apud mundum inſani reputantur.*

Quid venit inſanus iſte ad te? Sic appellaverunt Eliſeum ſervi Iehu: nec id eſt mirum, quia ſapientes Mundi ſtultum, & inſanum reputant ſequentes Chriſtum.*ſap.c.5.*

CAPUT X.

746. *Zelum habentes honoris Dei viros ſibi conſimiles libenter recipiunt.*

Veni mecum, & vide Zelum meum pro Domino; Sic dixit Rex Iehu ad Ionadab Virum Religioſum, & devotum, quia Iehu cum zelaret honorem Dei, libenter comites ſibi ſimiles recepit, vt poſſet dicere Deo: Vide zelum meum pro Domino: Charitas enim facit videre zelum Dei, & odium malorum. *Pſalm.*118.*cap.*10. *verſ.*15.

CAPVT XI.

747. *Superbia, & luxuria ſuffocat animas à Deo creatas.*

Athalia Mater Ochoziæ interfecit omne ſemen regium. Vide quomodò hæc perverſa mulier ob deſiderium dominandi, & laſciviendi interfecit omnes filios Regis; ſignificatque ſuperbiam, & laſciviam, ob quam ſuffocatur ſemen Regium; ſcilicet animæ à Deo creatæ.*ſerm.4. Dom.4. poſt octav.Epiph.*

CAPUT XII.

748. *Pecunia, aliaque ſanctè offeruntur templo ad ipſius reparationem, & reverentiam cultus Dei.*

Omnem pecuniam oblatam accipient Sacerdotes, & inſtaurent ſarta tecta domus &c. Sic præcepit Iehu: vt oſtenderet oblationes ſacras ſervandas eſſe pro reparatione templi, & in honorem cultus divini.*in Luc.c.*21.

749. *Lapides vivi ad ædificandam cæleſtem Ieruſalem ſunt animæ à Chriſto ſanguine ſuo emptæ, & exciſæ.*

De pecunia templi emebantur lapides exciſi ad inſtaurandum Domini templum. Myſticè iſti lapides exciſi ſunt animæ à Chriſto ſanguine ſuo emptæ, & dolatæ, quæ adhibentur ad ædificium cœleſtis Sion: noli ergo negligere tempus ædificandi; nunc autem eſt tempus, vt ædificetur Sion, nunc intrant lapides in ſtructuram perfecto ædificio, & dedicata domo: quid curris ſero quæſiturus, inaniter petiturus, fruſtra pulſaturus, foris remanſurus.*ſer.*2.*in Paſch.*

CAPVT XIII.

750. *Verbum Dei eſt ſagitta, quæ à Chriſto jacitur contrà hoſtes Domini, & peccatores.*

Iace ſagittam, percute iaculo terram. Sic præcepit Eliſeus Regi Iehu: ſed quodnam myſterium eſt hoc? litteraliter ſignificabat, quod iacere debebat ſagittas contrà Syriam; myſticè datur intelligi, quod verbum Dei eſt ſagitta, quod de arcu Sacræ Scripturæ iacitur contra terram, ſcilicet contrà hoſtes Dei, & peccatores; Verba enim Dei ad cor peccatoris pertingentia, vulnerant ipſum, vt emolliatur.*ſermone* 4. *Dom. Paſ.*

751. *Qui*

751. *Qui fidem ſine operibus habent, non percipiunt vim verborum Dei.*

Si percuſſiſſes quinquies, vel ſepties, percuſſiſſes Syriam vſque ad conſummationem. Nota, quod qui percutitur ſolùm ter iaculo prædicationis eſt peccator habens fidem Trinitatis, ſed ſine operibus, qui percutitur quinquies quinque ſenſuum refrenationem habet: qui ſepties ſeptiformem gratiam Spiritus Sancti contra ſeptem vitia habet, iſteque victor contra Diabolum evadit. *ſerm.4. Dom.Paſſ.* Ad perfectam igitur victoriam requiritur fides recta: pugna contra vitia, & ornatus virtutum.

752. *Chriſtus de Cruce ſaliens confregit adverſarium.*

Sagitta ſalutis Domini, & ſagitta ſalutis contra Syriam. Quid eſt ſagitta ſalutis contra Syriam niſi Chriſtus Ieſus: ſicut enim ſagitta ex area & ligno volat ad percutiendum adverſarios, ſic Chriſtus per incarnationem in quo fortitudo ferri ſcilicet divinitatis, coniuncta eſt ligno mollitiei humanitatis, de cruce ſaliens confregit adverſarios noſtros. *l.1.in prolog.*

753. *Peccator etiam conſuetudinarius à Chriſti gratia tactus reviviſcit.*

Mortuus tetigit oſſa Eliſei, & revixit. Vide quomodò ex contactu ſolo oſſium Eliſei revixit mortuus; fuitque figura reſuſcitationis Lazari, & conſuetudinarij, qui ex contactu gratiæ Dei reviviſcit. *in Luc.c.7.v.16.& in Ioan.c.15.verſ.14. & ſer.9.Hexaem.*

CAPVT XIV.

754. *Religioſus debet manere, in vocatione, & cavere ne ad impertinentia ſui ſtatus diffluat.*

Contentus eſto gloria, & ſede in domo tua; quare provocas malum, vt cadas? Sic dixit Ioas Amaſiæ: Idem (ait Gloſſa) dicitur Religioſis, ne redeant ad opera ſæcularia, ſed maneant in vocatione ſua: qui enim ab incepto itinere retrocedit, deridetur pro temeritate ſua, & præſumptione, & puſillanimitate in proſequendo. *in Luc.c.14.v.29.*

CAPUT XV.

755. *Chriſtus veniens in Mundum primò viſitavit deſpectiores, & qui maiorem indigentiam habebant.*

Rex Syriæ cepit Aion Galilæam, & terrã Nephtali, &c. Notatur captio, & reductio in captivitatem duarum Tribuum Zabulon, & Nephtalis, quæ habitabant in his locis, captis à Rege Syriæ: & de iſtis tribubus ſolis notatur in nocte Nativitatis Chriſti, quod primo tempore alleviata eſt Terra Zabulon, & Nephtali, & via maris trans Iordanem Galileæ gentium; ſed cur nominantur iſtæ duæ tribus tantum? Nonne Deus viſitavit & cæteras? nominantur autem iſtæ duæ ſolæ, quia erant cæteris deſpectiores, & magis indigentes, ideòque primò à Chriſto viſitandæ. *in L .c.4.v.31.*

CAPVT XVI.

756. *Religioſi ſe exemplar Sanctæ vitæ ponentes ſæcularibus ſunt veluti Seraphim: qui vero ſe ponunt exemplar perditionis ſunt Dæmones.*

Miſit Rex Achaz exemplar altaris Damaſci ad Vriam Sacerdotem in Hieruſalem. Vide impietatem huius Regis Iuda, qui præcepit, vt in Hieruſalem extrueretur altare Idolorum ad ſimilitudinem Altarium gentilium; myſticè per hunc perverſiſſimum Regem figurantur Religioſi male viventes, qui vita peſſima ſua ſunt exemplar perditionis ſæcularium, huic ſæculo nequam ſe conformantes relictis, & abiectis Patrum, & Regulæ inſtitutis: hi ſicut relinquunt alijs exemplum culpæ, erunt poſteris cum Dæmonibus exemplum pœnæ: qui vero contemptis terrenia cœleſtia appetentes, ſunt exemplar Sanctæ vitæ, cum Seraphim præmiabuntur, quorum eſt informare Angelos inferiores per amorem perfectum. *op.Eccleſ.Hierar.p.1.c.2.*

757. *Deus Pater videtur repuliſſe, & dereliquiſſe Chriſtum vſque ad patibulum Crucis ad noſtram vtilitatem.*

Tranſtulit altare de loco templi ad Aquilonem &c. Myſticè hoc Altare eſt Chriſtus Ieſus, cuius humanitatis ſacrificio Deus nobis placatus redditur, & ſuper quod quaſi altare omnia noſtra ſacrificia ſpiritualia offeruntur: Hoc altare videtur Deus repuliſſe, & veluti dereliquiſſe maledictioni acerbiſſimæ paſſionis in Iudæorum manibus vſque ad Crucis patibulum, eum tradendo morti ad noſtram redemptionem. *in Thren. cap.2.*

758. *Altare fidei noſtræ prophanatur, cum nudatur bonis operibus.*

Tranſtulit Altare &c. Myſticè hoc altare, eſt fides noſtra, ſuper quam ſacrificium boni operis immolamus: tuncque repellitur, & prophanatur, cum nudatur bonis operibus, & violatur pravis operibus. *in Thren.c.2.*

CAPVT XVII.

759. *Summum omnium malorum eſt, cum homo traditur in captivitatem Peccati.*

Et tradidit eos Dominus in manu diripientium

&c. Nota, quod filij Iſtaël in captivitatem Aſſyriorum redacti ſunt, ſic diſponente Iuſtitia Dei ob plurima ipſorum ſcelera; per quod ſignificatur miſeranda ſervitus peccati, & Diaboli: cum enim homo ſe à Deo avertit, tunc traditur in talem ſervitutem. *in Thren.c.1.& c.9.v.52.*

760. *Ob peccata habitatorum aliquando Deus immittit beſtias nocivas locis, & civitatibus.*

Immiſit in eos Dominus leones interficientes &c. eo quod ignorant ritum Dei terræ. Vide quomodò Deus contra iſtos populos, quia non colebant Deum immiſit leones ipſos devorantes; Vt diſcas, quod propter peccata habitatorum immittit Deus in loca malas beſtias, Dei offenſam vindicantes. *in Sap.c.11.*

761. *Impoſſibile eſt ſervire ſimul Deo, & Mundo &c.*

Fuerunt igitur gentes iſtæ timentes quidem Deum, ſed nihilominus, & idolis ſuis ſervientes. Quomodò poteſt vere dici de Samaritanis, quod timerent Dominum, & quod colerent Idola? nonne veriſſimum eſt, quod nemo poteſt duobus Dominis ſervire? *Lucæ c.16.* Veriſſimum eſt: ſed iſtæ gentes erant timentes Deum, ſcilicet quoad apparentiam, ait Gloſſa: habebant quaſdam cæremonias, & opera bona, ſed tamen perverſi erant cultores idolorum: Vnde & perverſiſſimi, & Deo exoſi erant; ſic & eſt quilibet ipſorum imitator: quia impoſſibile eſt ſervire Deo, & Mundo, carni, & Diabolo: ſunt enim inter ſe diviſi, & contrarij. *in Luc.c.16.v.13. & cap.9.v.52. & in Ioan.c.4.v.22.*

CAPUT XVIII.

762. *Humilitas eſt Virtus, quæ facit Deo adhærere, & ſequi veſtigia Chriſti.*

Adhæſit Domino, & non receſſit à veſtigijs eius, fecitque mandata eius. Nota. quod hæc dicuntur in laudem Ecclesiæ Regis Iuda, & hoc quia humillimus fuit; Beatus ergo eſt, qui ſervat humilitatem in corde, & in operibus, quia hæc facit Iuſtum Deo adhærere & obſervare ipſius præcepta. *ſer.1.de S.Nicolao.*

763. *Qui toto corde ad Mariam convertitur plenitudinem omnium bonorum acquirit.*

Transferam vos in terram fructiferam, & fertilem vini, terram panis, & olei & mellis, & vivetis, & non moriemini. Nota hæc dicta fuere Iſraelitis à Miniſtro Regis Aſſyriorum, vt ſe rebellarent à proprio Rege: ſed tamen vana promiſſa erant iſta; & ideò non attendentes his vanis oblationibus, ſteterunt in ſuo propoſito nec ipſis defecerunt talia bona; Myſticè hæc dicuntur à Deo nobis: transferam vos in terram fructiferam &c. quænam eſt hæc terra, tam fertilis? hæc eſt B. Virgo Maria terra benedicta fructifera ferens fructum, ſcilicet dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui eſt fructus panis confortantis defectum: fructus vini ad perfectionem reducentis: fructus olei illuminantis intellectum, & fructus mellis dulcorantis affectum; qui igitur toto corde ad terram hanc convertitur, & hunc fructum acquirit, vivet, & non morietur, morte æterna. *op.ſpecul. B.Virg. Lec.18.* Ecce igitur ô homo cauſa, quare in miſerrimo ſtatu vivis, quia ad hanc terram non recurris.

764. *In Chriſto plenitudo omnis boni deſiderabilis habetur.*

Transferam vos in terram fertilem, vini, panis, olei, & mellis. Nota, quod hæc verificata ſunt in nobis, qui tranſlati ſumus ad Chriſtum per fidem: nam in Chriſto eſt fructus panis confortantis, vini perficientis; olei illuminantis, & mellis dulcorantis: ô quàm bonum eſt Chriſto adhærere. *op.Spec.B.Virg.lect.18.*

765. *In Eccleſia Dei ſunt omnia bona.*

Transferam vos in terram fertilem &c. Nota, quod ſupradicta poſſunt exponi de Eccleſia Catholica, in qua ſunt omnia bona deſiderabilia, & in qua ſola eſt ſalus. *op.Spec.B.Virg.lect.18.*

CAPVT XIX.

766. *Prælati ſunt mediatores inter Deum, & ſubditos, ipſumque debent placare &c.*

Quæ cum audiſſet Rex Ezechias, ſcidit veſtimenta, & opertus eſt ſacco, ingreſſus eſt domum Domini &c. Vide quid fecit Ezechias Rex quando intellexit malum animum Regi Aſſyriorum, & imminentem ruinam, ſtatim enim ſe totum pœnitentiæ conſecravit, incumbens orationi: ſic eſt bonus Prælatus, nempe mediator inter Deum, & ſubditos, vt ſicut negotium Dei gerit apud illos, ita etiam negotia eorum ſtudere debet apud Deum fideliter promovere, ipſum placando, gratiam impetrando, & præparando à malo. *op.de ſex al.ſeraph.cap.8.*

767. *Qui ad maturitatem non reducunt bonum inchoatum ſunt veluti fœnum inutile.*

Facti ſunt vt fœnum agri, & virens herba tectorum, quæ areſacta eſt antequam veniret ad maturitatem. Sic dixit Deus de Aſſyrijs: Idem dicitur de ijs, qui bona inchoant, ſed ad maturitatem non veniunt. *Pſal.118.c.10.v.3.*

768. *Qui in humilitate fundant ædificium, in altum illud extollunt.*

Quodcumque reliquum fuerit de domo Iuda, mittet radicem deorſum & faciet fructum ſurſum. Nota, quod hic datur à Deo modus extollendi in altum fabricam ſpiritualem, & producendi fructus optimos, nempe deorſum mittendi radices in humilitate, quia quanto profundius erit fun-

damen

damcorum, & radix tanto altiùs ædificabat &c. *ep. ſpec. B. Virg. lect. 17.*

769. *Humilitas exiſtens in imo, in altum ſurſum fructus producit multiplicem.*

Mittet radium deorſum, & faciet fructum ſurſum. Nota hæc eſt vis humilitatis, quæ eaiſtens in imo, in altum ſurſumque fructum emittit: ſurſum inquam in alro intellectu, ſurſum in alto affectu, ſurſum in contemplatioue, ſurſum in dilectione: ô beata humilitas. *op. ſpec. B. Virg. lect. 17.*

770. *B. Virgo humilitate ſua evecta eſt in altum ſuper omnes creaturas.*

Quodcumque reliquum fuerit de domo Iuda, mittet radicem deorſum, & faciet fructum ſurſum. Quis eſt iſte de domo Juda, niſi B. Virgo Maria? quia enim hæc Beatiſſima fuit ſuper omnes homines humiliſſima, ideo in altum produxit fructum beatiſſimum. *op. ſpec. B Virg. lect. 17.*

771. *Superbia, avaritia, & blaſphemia contrahit inimicitiam cum Angelis.*

Venit Angelus Domini, & nocte illa percuſſit centum octoginta quinque millia Aſſyriorum. Cur tantam ſtragem fecit Angelus Domini? ad conterendam ſuperbiam, avaritiam, & blaſphemiam Aſſyriorum: iſta namque vitia, præcipuè reddunt Angelos inimicos homini. *ſer. 2. fer. 3. Paſcha.*

772. *Deus in neceſſitate cum humana auxilia deficiunt, tunc maximè ſuccurrit per ſe, vel per adjutores Angelos.*

Et percuſſit centum octoginta quinque millia Aſſyriorum &c. Vide quomodò Deus in tanta neceſſitate fuit ſuper Angelos adjutor Iſraelitarum; quis ergo timebit, dum Deum adjutorem in tribulatione habet? Confidamus ergo ſemper in Domino, maximè in neceſſitatibus extremis. *ſer. 6. de Apoſtol.*

773. *Angeli aſſiſtunt patienter ſe agentibus in tribulatione.*

Exemplum habemus de hoc, in hac percuſſione Regis Aſſyriorum, dum Ezechias eum ſuis patienter tribulationem ſuſtinebat expectans à Deo auxilium. *ſer. 4. de Angelis &c.*

CAPVT XX.

774. *Deus aliquando permittit in electis ſuis aliquod malum, ut inde eliciat bonum.*

In diebus illis ægrotavit Ezechias Rex uſque ad mortem. Notant hic Doctores in Gloſſa, quod Ezechias ex victoria, quam per Angelum habuit contra Aſſyrios elevatus eſt in aliquam ſuperbiam, nec gratias Deo reddidit: ideo immiſit Deus in eum hanc infirmitatem, ex qua poſtea pœnitens converſus eſt ad Deum; hinc inferre debemus, quod Deus in electis ſuis aliquando permittit aliquod malum, ut ipſi magis exerceantur in actibus virtuoſis, & ut magis manifeſtetur divina miſericordia in eos: permiſſio enim mali non eſt poſitiva volitio mali; ſed volitio ejus eventus, quod Deus ex tali permiſſione elicit. *l. 1. d. 47. dub. 2. & a. 1. q. 2.*

775. *Sæpè flagella temporalia Deus immittit in nos propter noſtram ingratitudinem, & peccata, & ut ſanetur infirmitas ſpiritualis animæ.*

In diebus illis ægrotavit Rex Ezechias. Cur Deus immiſit Regi hanc infirmitatem? reſpondent Doctores in Gloſſa, ut dictum eſt, ob aliqualem ſuperbiam, & quia non reddidit gratias Deo de parta Victoria contra Sennacherib, ex quo addiſcere debemus, quod Deus flagello infirmitatis, vel alicujus adverſitatis quandoque affligit homines in punitionem peccati commiſſi, & ut recordentur peccatorum ſuorum, & confiteantur ea, & ideo ſemper debet medicus primò ſuadere confeſſionem, ut ceſſante cauſa ceſſet infirmitas. *ſer. 3. Dom. 5. poſt Pentecoſt.*

776. *Ob ingratitudinem Deus aufert dona conceſſa &c.*

Ægrotavit Ezechias uſque ad mortem. Nota, quod Deus abſtulit ſanitatem Ezechiæ ob ingratitudinem: nec id eſt mirum, quia hoc judicium exercet Deus in præſenti ſæculo, auferendo etiam dona conceſſa, propter negligentiam, deſidiam, & abuſionem. *In Luc. c. 19. v. 24.* Ingratitudo meretur amittere quæ habet, nec alia accipere, & quæ retinet infructuosè tenere, & fraudati præmio, & majus ſupplicium mereri pro negligentia & contemptu. *op. de pref. relig. l. 2. c. 63.*

777. *Deus vult ut ad aliorum ſuffragia, & orationem recurramus in neceſſitatibus.*

Ægrotavit Ezechias, & venit ad eum Iſaias &c. Cur miſſus eſt à Deo Iſaias in hac occaſione infirmitatis Ezechiæ? Nota non ſolùm miſſus eſt ad intimandam ei mortem imminentem, ſed ut hac occaſione recurreret ad orationem, & ſuffragia S. Prophetæ: vult enim Deus, ut aliorum ſuffragiis, quæramus juvari, ne fortè ardua petitio, vel præſumptio nos reprimat. *op. de pref. relig. l. 2. c. 72.*

778. *Recogitatio peccatorum movet animam ad pœnitentiam.*

Qui convertit faciem ſuam ad parietem, & fletu magno flevit. Cur Ezechias volens orare convertit faciem ſuam ad parietem? cur non ad cœlum? ad parietem (ait Gloſſa) ut ſecurius, & attentius recogitaret ſua peccata, quia recogitatio peccatorum excitat animam ad fletum. *in lean. Collat. 88.*

779. *Tribulatio humilem, proſperitas ſuperbum hominem reddit.*

Qui converſus ad parietem flevit fletu magno. Ecce quomodò tribulatio reddit humilem homi-

 nem,

nem,& trahit ad Deum ; è contra poſtea exiſtens iſte Rex in proſperitate ſuperbum ſe oſtendit io adventu ouotiorum Babylonis, ut patet io hoc eodem capitulo : ex hoc enim miſſus eſt Iſaias ad eum reprabendeodum. *ſerm. 17. Hexaem.*

780. Qui recta intentiooe operator dicitur ambulare coram Deo in veritate, & corde perfecto. Unde dicebat Ezechias : *Domine memento, quod ambulaverim coram te in veritate, & corde perfecto*, ſcilicet recta inteotione. *In Luc.c.1.v.6. & 75.*

781. *Lachrymæ, ex compunctione procedentes inclinant Deum ad remiſſionem.*

Flevit itaque Ezechias fletu magno, & ait Dominus audivi orationem tuam &c. Ex quo patet qualem efficaciam apud Deum habeant lacbrymæ, quæ proficiſcuntur ex magna compunctionis aioaritodine : inclinaot eoim Deum ad remiſſionem peccatorum. *In Luc.c.21.v.62. & cap.4.v.38.*

782. *Deus longam vitam concedit ſæpè, ut homo non deficiat ab operis boni efficacia.*

Et addam diebus ſuis quindecim annos. Cur prolongavit Deus vitam iſti Regi ? quia Deus in tali prolongatione inteodit, ut homo non deficiat ab operum bonorum efficacia, & adverſantium inimicorum victoria. *In Ioan.collat.52.*

783. *Deus in conceſſione gratiarum plus dat, quam petatur.*

Facile eſt umbram creſcere decem lineis &c. Vide quod Ezechias in ſigoum ſanctitatis à Deo recipiendæ petit, ut ſol creſcat decem lioeis, ſcilicet procedat decem horas : at Deus voluit, ut retrocederet, ita quod cum dies eſſet in decima hora, retrocedendo decem horas, & deinde procedendo per alias decem horas, poſteà duas alias ſole tendente ad occaſum : ſicque dies illa habuit triginta duas horas. *ſer. 16. Hexaem.* Ut videas, quod Deus ultra petita ſemper addit novas gratias. *ſer. 4. in rogat.*

784. *Incarnatio Chriſti præfigurata in hac retroceſſione Solis.*

Volo ut revertatur retrorſum Sol decem gradibus. Sic in perſona Dei dixit Iſaias ; ſed cur voluit hoc miraculum Deus facere per retroceſſionem Solis, per decem horas, & non potiùs per novem, vel octo ? hoc fuit ad præfigurandam incarnationem verbi : Sol enim ſapientiæ increatæ verbi deſcendit per decem lineas, ſcilicet per novem choros Angelorum, & his relictis tranſiit ad decimum, ſcilicet ad hominem aſſumendum. *In Luc.c.15.v.8. & c.24.v.27. & l.2.d.9. q.7. in comp. & ſer.1. & 5.Hexaem.*

785. *Homines inferioris meriti conſtituent infra Angelos decimum chorum in gloria.*

Sed volo, ut revertatur retrorſum decem gradibus. Jam dictum eſt, quod in hoc decimo gradu ſignificantur homines inferiores Angelis. Hinc inferunt Doctores, quod qui ab hac vita mortali tranſibunt cum meritis æqualibus ſanctis Angelis, collocabuntur ſecuodum proportiooem ad choros Angelorum ; qui verò erunt inferioris, & infimi meriti cooſtituent decimum chorum. *l. 2.d.9.q.7. comp.*

786. *Efficacia orationis attrahit Deum ad operandum mirabilia.*

Sed volo ut revertatur retrorſum decem gradibus. Cur decem gradibus ad orationem Ezechiæ voluit Deus, ut ſol retrocederet ? ſed nota pulcherrimum myſterium circa efficaciam orationis: indicatur enim in primo gradu, qood oratio impetrat relaxationem divinæ ſeotentiæ : in ſecuodo remiſſionem culpæ : in tertio victoriam in ſpirituali pugna : in quarto reparationem virtutis naturæ : in quinto conſervationem pacis in tempore : in ſexto cuſtoditionem tranquillitatis conſcientiæ : in ſeptimo inflammationem divinæ gratiæ : in octavo illuminatiooem ſupernæ ſapientiæ : io nono adaperitionem cœleſtis patriæ : in decimo acquiſitionem mercedis æternæ ; ex qoibus intelligitur, qood oratio prævalet naturæ inferiori, virtuti cœli, naturæ ſpiritoali, attrahit Spiritum Sanctum, inclinat filium Dei, & mitigat Patrem, & per hoc habet dominium omnium uoiverſorum *in Luc.c.18.v.1.*

787. *Oratio revocat Relaxationem divinæ ſententiæ.*

Audivi petitionem tuam &c. Vide, quod hanc ſententiam mortis oratio humiliaotis revocare potuit : ô quanta eſt efficacia orationis ! *in Luc. c.18.v.1.*

788. *In hoc reditu Solis configuratæ ſunt decem condeſcenſiones Chriſti.*

Sol retroceſſit decem gradibus. O quàm verum eſt, qood Sol, ſcilicet Chriſtus exiſtens in ſinu Patris, per decem condeſcenſiones humiliatus eſt propter noſtram ſalutem ! Primus gradus eſt aſſumptio carnis. Secundus mortalitatis aſſumptio. Tertius aſſumptio famis, ſitis, frigoris. Quartus item paupertatis noſtræ. Quintus item & tentationis. Sextus corporis item laſſitudinis, & laboris. Septimus item mentis anxietatis. Octavus eſt paſſionis in cruce. Nonus mortis, & Decimus eſt deſcenſus uſque ad infernum : his omnibus voluit nos ſanare à decem plagis Ægypti. *ſer. 7. de decem præcep.*

CAPUT XXI.

789. *Peccator quantumcumque iniquus ſi pœnitentiam veram fecerit accipiet remiſſionem.*

Manaſſes fecit abominationes peſſimas &c. Nota, quod iſte iniquiſſimus Rex plurima ſcelera commiſit, idolis ſacrificia obtulit, populum idololatrare fecit, & tamen quia verè pœnituit, obtinuit remiſſionem ſuarum culparum, & reſtitutus eſt in regnum ſuum ; diſce igitur ô homo, qualis, & quanta ſit virtus pœnitentiæ, quæ placat Deum, & relaxationem divinæ ſententiæ impetrat. *op. ſoliloqu. c.1. & ſer.2. de pluribus martyr.*

790. Principe

790. *Principes impij ſæpè inſurgunt in eos, qui eis veritatem prædicant, & ipſos arguunt.*

Sanguinem innoxium fudit Manaſſes multum nimis. Ecce quid fecit iſte Rex iniquus contra eos, qui ipſum arguebant, & veritatem prædicabant, ſic & Principes mali ſæpè idem faciunt. *in Luc. c. 13. v. 34.*

CAPUT XXII.

791. *Poſt tribulationem Deus immittit conſolationem.*

Octo annorum erat Ioſias cum regnare cœpiſſet, & fecit quod placitum eſt coram Deo. Ecce quomodò poſt imperium Manaſſe iniquiſſimi Regis, poſt captivitatem ſecutam populi Iſraelitici Deus providit, & miſit Regem ſanctum, qui honorem Dei remiſit, & quietem in regno omnibus dedit: nam Deus non ſinit homines totaliter in calamitatibus deperire, & poſt tenebras mittit lucem. *ſer. 16. Hexaem.*

792. *Verus humilis ad aliorum ſuffragia confugit.*

Miſit Ioſias ad Holdam prophetiſſam, ut pro ſe oraret, eique aperiret, quid facturus eſſet Deus &c. Nota, quod hic actus fuit perfectæ humilitatis, timens enim ne propter ſuam indignitatem à Deo repelleretur, recurrit ad Propheriſſam, ut ejus ſuffragiis adjuvaretur: ſic exigit vere humilitas, ſicuti nihil de ſe confidentis, & aliorum ſuffragia quærentis. *op. de prof. relig. l. 2. c. 71.*

793. Deus aliquando de mundo tollit ſuos amicos, ne videant mala mundo vel locis imminentia, & ob id ne doleant. Sic fecit cum Joſia, de quo dicitur hic à Deo: *colligeris ad ſepulchrum ne videant oculi tui mala omnia, quæ introducturus ſum ſuper locum iſtum. l. 4. d. 50. p. 2. a. 1. q. 2.*

CAPUT XXIII.

794. *Tranſiens ab amore creaturarum ad amorem Solius Dei, verum Paſcha celebrat.*

Facite Phaſe Domino. Nota, quod Ioſias poſtquam deſtruxit omnes abominationes, & idola, induxit populum ad celebrandum Paſcha, vel Phaſe in honorem Domini; per quod ſignificatur tranſitus ſpiritualis, quo anima in vita ſpirituali, relictis creaturis ſuum amorem transfert in ſolum Deum, hocque eſt Phaſe Domino chariſſimum. *in Ioan. c. 13. v. 1.*

795. *Pro morte Ioſiæ compoſuit Hieremias ſuos threnos, myſticèque reducuntur ad Eccleſiam, vel ad Chriſtum.*

Mortuus eſt Ioſias in campo Mageddo &c. Nota quod pro hac morte ſanctiſſimi Regis Hieremias compoſuit ſuos threnos, ut dicitur. *Paralip. l. 2. c. 35. & Zachar. c. 12.* quia ex hac morte orta eſt deſolatio Hieruſalem, & habitatorum; myſticè ſignificantur mors Chriſti, & damna Eccleſiæ, & cujuſlibet animæ. *in Thren. prolog.*

CAPUT XXIV.

796. *Soli humiles effugiunt rete Diaboli.*

Pharao tranſtulit omnem Hieruſalem in captivitatem, ſcilicet omnes principes, & nobiles, & reliquit ſolum pauperes. Cur non etiam pauperes? ut daretur intelligi, quod violentiam Diaboli nemo poteſt effugere, niſi ſolus humilis; ſicut piſciculi ſagenam captis grandioribus. *Diat. 1. 7. c. 1.*

CAPUT XXV.

797. *Eccleſia juſto Dei judicio ſubjicitur perſecutionibus infidelium, quando fideles ſe totos effundunt in carnalitatibus maximèque Prælati.*

Venit Nabuchodonoſor Rex Babylonis, & obſedit Hieruſalem &c. Nota, quod à Deo permiſſum eſt in pœnam habitatorum Hieruſalem, quæ deſtructa eſt, & habitatores in captivitatem ducti ſunt; hoc myſticè verificatur de Eccleſia, quam Deus punit per ſchiſmaticos, hæreticos, & malos Principes in pœnam peccatorum in ea inundantium, maximèque Prælatorum. *in Thren. c. 1.*

798. Superbia excæcat mentem hominis. Idque figuratum eſt in Sedecia Rege qui juſſu Nabuchodonoſor fuit excæcatus in pœnam ſuæ ſuperbiæ. *fer. 3. Dom. quinquag.*

799. *Vitium gulæ deſtruit omnia bona ſpiritualia animæ.*

Muros Hieruſalem deſtruxit Princeps cocorum. Volt dicere quod quando gula, & ebrietas obſidet animam, tunc virtutes periclitantur. *op. de 6. alis Cherub.*

LIBRI

LIBRI PRIMI PARALIPOMENON PROLOGUS

PARALIPOMENON interpretatur inſtrumentum vetus : in hoc repetuntur, & ſupplentur ea, quæ tradita ſunt in libris Regum, & multa alia quæ innuuntur in cæteris libris Sacræ Scripturæ, & dividitur in duos libros, in primo agitur de tranſlatione Sacerdotis, in ſecundo de tranſlatione regni ; quæ omnia ad Chriſtum referuntur. *op. Princip. S. Script.*

CAPUT IV.

1. *Via amoris Dei latiſſima, & facillima.*

Inveneruntque paſcuas uberes, & valde bonas, & terram latiſſimam. Hoc dicitur de quibuſdam Iſraelitis, quod myſticè transfertur ad eos, qui per dilectionis viam quærunt Deum : iſti namque inveniunt viam Dei latiſſimam, quietam, facilem, & fertilem, unde dicebat David : *latum mandatum tuum nimis. Pſal.* 118.*c.*6.*v.*16.

CAPVT XII.

2. *Qui Dei ſunt adjuvantur à Deo per conſilium, ſolatium, & auxilium.*

Adjuvat te Dominus Deus tuus : tui ergo ſumus &c. Sic dixit quidam Princeps ad David, videns eum juſtum, & à Deo protectum ; quia qui Deum habet, & Deus correſpondet præbendo conſilium intellectui, ſolatium affectui, & auxilium in rebus ſuis : Beatus igitur, qui ſub protectione Dei habitat. *Pſalm.* 118.*c.*6.*v.*5.

3. *Qui in bonis operibus ſe exercent à Deo benignè ſuſcipiuntur, conferendo eis gratiam cooperantem, & perfectivam.*

Suſcepit eos David, & conſtituit eos Principes turmæ. Vide quomodò iſtis bellatoribus qui ſe tradiderunt ſub dominio David, ipſe contulit gradus primarios in exercitu. Sic facit Deus cum iis, qui mundum deſerentes, Deo ſe offerunt : nam Deus eos ſuſcipit, gratiam eis conferendo provectivam, & perfectivam, ut in ſuo ſervitio veluti Principes altiſque, dominantes agnoſcantur. *Pſal.* 118.*c.*8.*v.*10. hinc vide quomodò multi ſancti qui in ſæculo viliſſimi nati ſunt, à Principibus ob ſanctitatem honorati ſunt, ut in Religione S. Franciſci S. Didacus, B. Paſchalis. B. Felix de Cantalitio, & alij.

4. *In via perfectionis ſtrenue laborandum contra hoſtes.*

Filij Iuda portantes clipeum, & haſtam expediti ad prælium venerunt ad David. Ecce quomodò comparere debent ad conſpectum Chriſti ipſius milites nempè portantes clypeum, & haſtam, expediti ad prælium ; clypeus eſt pœnitentia quæ protegit nos ab hoſtibus, ne vulneremur, haſta eſt zelus juſtitiæ his armis ad Chriſtum ſequendum debemus accedere, ſtrenueque dimicare contra hoſtes, ne vincamur tentatoris importunitate. *fer.*4.*Dom.*3. *Quad.*

5. *Qui corde perfecto accedunt ad Dei obſequium, iſti ab ipſo Deo glorificantur.*

Omnes viri bellatores, & expediti cum cordè perfecto venerunt in Ebron, ut conſtituerent Regem David, ſuper univerſum Iſrael &c. Ecce figura perfectè ſectantium Chriſtum ; qui enim corde perfecto per dilectionem perfectam, ad Deum accedunt, ſicuti fecerunt martyres, alijque ſancti, qui expediti ad pugnandum, reliquerunt omnia temporalia, Chriſtum ſolum proprium Regem amplexati ſunt ; iſti eundem videbunt glorioſum in cœlis. *Pſal.* 118.*c.*3.*v.*2.

CAPVT XIV.

6. *Divulgatio nominis Ieſu facta eſt per totum mundum ob ejus opera mirabilia.*

Divulgatum eſt nomen David in univerſis regionibus,

bus, & dominus dedit pavorem eius ſuper omnes gentes. Vide qualem protectionem habebat Deus de David viro juſto, quia dedit ei victoriam ſuper hoſtes, & voluit, ut divulgaretur nomen eius cum pavore omnium gentium; quod fuit figura divulgationis nominis Ieſu: voluit enim Deus, ut eius nomen, per totum orbem publicaretur ratione omnis excellentiæ, dignitatis, & ſupereminentiæ: dedit enim illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine Ieſu, omne genu flectatur, &c. *in Luc.c.4.v.36.*

CAPVT XVI.

7. *Quænam requiruntur ad confeſſionem perfectamque laudem Dei.*

Fecit David Aſaph Principem ad confitendum Domino, & fratres eius. Nota, quod hoc officium erat canentium laudes Dei in templo: ad quid tria requiruntur: ſcilicet charitatis affectio: cantus clarus, & intentio recta. *in Pſalm.118.c.4.v.14.*

8. *Quænam diſciplina exercenda in choro.*

Fecit David Aſaph Principem, & fratres eius ad confitendum Domino. Cur plures aſſignantur à David, & inter hos plures Princeps Aſaph ad canendum laudes Dei in choro? Nota, quod Aſaph interpretatur collectio: datque intelligere, quod ad cantum in choro requiritur primò collectio, uniformitaſque pſallentium, quoad omnes cæremonias exteriores: ſecundò collectio interior, nempè ut cum timore, & humilitate, tanquam Deo viſibiliter præſente pſallamus, ut mens noſtra voci, & actibus exterioribus concordet; ut vitentur in choro omnia, quæ honeſtatem, gravitatem, & rectam diſpoſitionem corporis, & mentis impedire poſſunt: nam dicitur. *Pſalm.34. In populo gravi laudabo te: op.ſpecul.diſcipl.p.1.c.15.*

9. *Modus pſallendi in choro cum Angelis qualis.*

Fecit David Aſaph Principem, & fratres eius ad confitendum Domino. Cur titulum Principis tribuit David iſti viro, cum ſolum eius officium exercere deberet in choro canendo cum ſocijs laudes Dei? Nota, quod Aſaph interpretatur collectio; ſed quæ collectio eſt iſta, quæ fit in pſalmodia? Collectio hæc eſt hominum, & Angelorum coram Principe Deo, ait enim David. *Pſalm. 137. In conſpectu Angelorum pſallam tibi*: ecce quomodò colliguntur Angeli cum hominibus pſallentibus in choro ad Deum laudandum: daturque intelligi, quod ad confitendum Domino exemplo Angelorum requiritur primò humiliatio timoris, & reverentiæ in corde; ſecundò expreſſio honoris, & magnificentiæ in ore; & tertiò oſtenſio amoris, & benevolentiæ in opere; tuncque interſunt Angeli cantantibus, adſunt orantibus, inſunt meditantibus, ſuperſunt quieſcentibus, & ordinantibus proſunt. *ſerm.1.Dom.3.poſt octavam Epiph.& ſerm.4.Dom.8.poſt Pentec.*

10. *Meditanti myſteria fidei ſemper nova perſcrutanda occurrunt.*

Quærite faciem eius ſemper. Quomodò ſemper? poteſtne quis ſemper in actu huius perquiſitionis ſiſtere? prætereà quando quis ad faciem Domini contemplandam pervenit, ad quid nova quæſitio? Nota, quod additur illa particula (*ſemper*) quia juſti, & ſervi Dei debent ſemper mentem ſuam habere ad Deum converſam, ſemper veritatem eius ſpeculandam quærere; quia ſemper nova myſteria perſcrutanda devote meditanti occurrunt; eſt enim mare magnum ſine termino veritas, & bonitas divina. *Pſalm.118.c.8.v.5.*

11. *Maria Virgo mare plenum gratia, tonans contra vitia, & Dæmones.*

Tonet mare, & plenitudo eius. Quid eſt iſte tonus maris? Nota, quod dicitur mare tonare, quando aquæ colliduntur ad invicem, & ad rupes, & inde generatur ſonus ad modum tonitrui: myſticè alluſio fit ad mare Beatæ Virginis Mariæ: tanta namque inundatio gratiæ, tanta profunditas, & magnitudo in Maria fuit, ut ipſa mare plenum poſſit dici, quia in ea fuit congregatio omnium gratiarum, ad eam intraverunt flumina gratiarum aliorum ſanctorum, & Angelorum: hoc igitur mare tonare deſiderabat David; quia Mariæ mare gratiarum tonat contra luxuriam, caſtitatem proponendo, contra ſuperbiam humilitatem ſentiendo, contra ingratitudinem gratias agendo; ad hoc mare invitamur, ut ſuſpirijs, lachrymis, caſtigationibus, eleemoſynis, & venerationibus moveatur, ut nobis effundat de ſua plenitudine. *op.ſpec.B.Virg.lect.7.*

CAPVT XVII.

12. Sancti antiquitus ante Adventum Chriſti optabant, & à Deo inceſſanter petebant eius Adventum, & redemptionem mundi, ut patet hic. *v.* 21. ubi ait David. *Nunc Domine ſermo, quem locutus es famulo tuo, & ſuper domum eius confirmetur in perpetuum, & fac ſicut locutus es, &c. in Luc.c.1.v.70.*

13. *Virgo Maria domus benedicta à Deo multipliciter.*

Te Domine benedicente, benedicta erit hæc domus in perpetuum. Quomodò domus, de qua ad litteram loquitur hic, quæ eſt templum Hieruſalem dici poteſt benedicta in æternum, ſi toties fuit deſtructa? nota, quod loquitur de domo Dei myſtica, ſcilicet de Beata Virgine Maria, quæ fuit domus, & habitaculum Dei benedictum à Deo; benedicta inquam propter plenitudinem gratiæ in ipſa venerandæ: benedicta propter prolem benedictam, propter multitudinem ſuæ miſericordiæ, propter magnitudinem gloriæ, immenſitatem, & copioſitatem, ideo benedicta ſuper omnes mulieres. *opuſc.ſpec. Beatæ Virginis. lect.14.*

CAPVT XXI.

14. *Recogitanti ingratitudinem, quæ intervenit in peccato, peccatum redditur nimis difficile.*

Peccavi nimis, ut hoc facerem. Quid eſt nimis

peccare? quia reſpiciebat ad ingratitudinem, quæ in offenſa Dei quacumque intervenit; recogitanti enim talem ingratitudinem in Deum, peccatum eſt nimis, ſcilicet difficile. *Pſalm.* 118. *c.* 9. *v.* 10.

CAPUT XXII.

15. *Ad ſtudium ſcientiarum quænam requirantur.*

Filius, qui naſcetur ex te, erit quietiſſimus, &c. Hic eſt Salomon, qui interpretatur pacificus, & ſapiens ſuper omnes homines, quia habuit ea, quæ ad exercendam ſapientiam, & incumbendum conſiderationi rerum, erant neceſſaria; nempè ſapiens, potens, & in pace cum omnibus per circuitum: hæc tria enim cum deficiunt, multos retrahunt à ſtudio; ſcilicet ignorantia, paupertas, & inimicitia. *In Eccleſ. c.* 1.

16. *Prudentia qualis in Principe exigitur.*

Det tibi Deus prudentiam, & ſenſum ut regere poſſis Iſrael, & cuſtodire legem Domini. Ecce quid optabat David Salomoni eius filio; idemq; exigitur in Principe regente ſecundum dictamen rectæ rationis, nempe obſervantia mandatorum Dei, & ad hanc obſervantiam requiritur prudentia, & ſenſus ordinans media ad hunc finem. *Pſalm.* 118. *c.* 7. *v.* 10.

17. *Divites, & potentes qualiter paupertatem ſpiritus habere poſſint in corde.*

Ecce ego in paupertate mea præparavi impenſas domus Domini. Quomodò verè poterat hæc dicere Rex David potentiſſimus, & ditiſſimus? quia licet eſſet ditiſſimus temporaliter, erat tamen corde ſequeſtratus, & affectu nudatus ab omnibus rebus terrenis, cor fixum in Deo habens, mortificationem carnis, & paupertatem ſpiritus continue Deo offerens, & omnia cum tali bona affectione faciens: O felix talis dives verè pauper ſpiritu. *in Luc. c.* 21. *v.* 4.

CAPUT XXIII.

18. *Officium pſallentium in choro inchoatum juſſu David quale.*

Levitæ ſtent mane ad confitendum, & canendum Domino, ſimiliterque ad veſperam. Ecce unde inchoatus eſt mos in Eccleſia pſallendi in choro die, ac nocte; hoc autem eſt officium Angelicum, nam choriſtæ ad ſimilitudinem Angelorum vigilias, & chorum exercent ante Dominum. *Pſalm.* 118. *cap.* 4. *v.* 14. *& ſerm.* 1. *in feſto omnium ſanctorum.*

CAPVT XXIV.

19. *Sanctus Ioannes Baptiſta præco novi Teſtamenti, præfiguratus in diſpoſitione facta à David ſacerdotum cultui Dei dicatorum.*

Octava ſors octava Abia. Nota, quod de hac familia fuit Zacharias, & ſanctus Ioannes Baptiſta, iſtinctuque Spiritus Sancti cecidit ſors octavo loco huic familiæ; nam cum per numerum ſeptenarium ſignificetur vetus teſtamentum, per octavum novum, per hoc ſignificatur, quod huic familiæ ſpectabat eſſe præconem novi teſtamenti. *in Luc. cap.* 1. *v.* 5.

CAPVT XXV.

20. *In cultu Dei requiritur, ut evitetur confuſio, & omnia ordinate fiant.*

Igitur David, & magiſtratus exercitus ſegregaverunt in miniſterium filios, &c. dedicato ſibi officio ſervientes. Vide quomodò Deus exigit, ut in divinis officijs omnia fiant ordinatè, & non confuſè, & ſine erroris hæſitatione, ut quiſque deputatum officium congruè exequatur, item & ſtrenuè, & non pigrè, item & devotè, & reverenter ſine diſſolutione, & ſtrepitu. *opuſc. de ſex alis ſeraph. capite* 8.

CAPVT XXVIII.

21. *Alij relinquunt Deum, alij derelinquunt: primi mali, ſecundi peſſimi.*

Si dereliqueris Dominum, proijciet te in æternum. Sic dixit Salomoni David: ergone pro quocumque peccato incurritur æterna damnatio? nonne & Deum offendit David, & tamen ſalvatus eſt? Nota, quod aliud eſt relinquere Deum, aliud derelinquere: relinquit qui peccat conſilio ſubito: derelinquit qui peccat conſilio deſinito: primus admittitur facilè ad pœnitentiam; ſecundus proijcitur à Deo in æternum ob perſeverantiam finalem in peccato. *Pſalm.* 118. *c.* 6. *v.* 7.

22. *Conſcientia pura eſt aurum, quo conſingitur homo ad ſimilitudinem Angelorum.*

Aurum puriſſimum dedi, ut fieret ex eo ſimilitudo Cherubim ſecundum opera exemplaris, &c. Cur voluit, ut fieret imago Cherubim ex auro puro? Nota myſticè aurum purum eſt conſcientia pura, quæ in viris ſpiritualibus potiſſimè invenitur, propter quam vita Angelica in ea ſimilis potiſſimè reperitur: iſti enim lumine fidei vident Deum, & per amorem ipſi inſeparabiliter adhærent. *op. Eccleſ. Hierarch. p.* 1. *c.* 3.

CAPVT

CAPVT XXIX.

23. *Deus ſummè deteſtatur effuſionem ſanguinis humani.*

Filium meum unum elegit Deus adhuc puerum, & tenellum, &c. Ita dixit David populo: ſed cur Deus voluit, ut Salomon eligeretur puer, & tenellus ad hoc, ut ab ipſo ædificaretur domus ſua, & non potius David ſanctiſſimus? quia Salomon erat tanquam puer immunis ab effuſione ſanguinis humani, & in pace cum omnibus: David autem effuderat multum ſanguinem hominum, etiam licitè, ideo noluit Deus, ut David ædificaret templum. *in ſap. cap.* 9. Diſce ex hoc, quam Deus abhorreat effuſionem illicitam ſanguinis humani, quod poteſt inferri ex hoc quod Iudices effundentes ſanguinem hominum ex debito juſtitiæ, ob idque, juſtè, & meritoriè, tamen irregularitatis nota ſunt ſignati in foro Eccleſiaſtico.

24. *Vota, & oblationes Deo fiunt in templo pro gratiarum actione.*

Lætatuſque eſt populus, cum vota ſponte promitterent, &c. Nota, quod hæc vota fiebant in gratiarum actionem pro beneficijs à Deo receptis. *in Luc. cap.* 21. *v.* 1. ut vides quod gratiarum actio eſt una ex oblationibus charioribus, quæ Deo fiunt.

25. *Benedicimus Deum in gratiarũ actionem.*

Et benedixit Domino David coram multitudine, &c. Quid indiget Deus noſtris benedictionibus? ſed nota, quod benedicimus Deum in gratiarum actionem pro beneficijs receptis. *in Luc. cap.* 1. *v.* 68. Nota etiam, quod ſic benedicendo Deum, benedictionem ab ipſo recipimus.

26. *Omnia quæ habemus etiam ſine obligatione peccati Deo debemus.*

Tua ſunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. Nota humilem ſenſum ſancti Regis David, qui cum obtuliſſet varia vota Deo, omnia tanquam Dei propria ab ipſo recognovit: unde ſi acceptat oblata, eſt meræ ſuæ bonitatis effectus. *in Luc. cap.* 7. *v.* 42. *& cap.* 16. *v.* 2. *& cap.* 17. *v.* 9.

27. *Villici Dei ſumus, quia ab ipſo omnia recipimus.*

Tua ſunt omnia, &c. Ergo villici Dei ſumus, & ab ipſo omnia, quæ habemus, recepimus, tanquam œconomi, & diſpenſatores. *in Luc. capite* 16. *v.* 1. ut videas, qua humilitate, & ſubmiſſione coram Deo adſtare debemus in oblationibus noſtris.

28. Peregrini ſumus, & advenæ coram Domino, &c. Sic fatetur David dicens: *Peregrini etiam ſumus coram te, & advenæ: dies noſtri ſicut umbra ſuper terram. in Luc. c.* 16. *v.* 1.

29. *Cum Deus à divitibus ordinavit eleemoſynam, petit ab ipſis quod ſuum eſt.*

Tua ſunt omnia, & quæ de tua manu accepimus, dedimus tibi. Notent hoc dictum divites, quando enim Deus ab ipſis exigit eleemoſynam, tunc petit, quod ſuum eſt: ideo valdè ingratus eſt, qui pauperi opem negat. *Diat. ſale ſit.* 2. *c.* 7.

30. Vita noſtra ſicut umbra pertranſit, ideo in ea non eſt fidendum; ſic loquitur David hic: *dies noſtri ſicut umbra ſunt ſuper terram.*

31. Dilectio proximi exigit affectionem in affectu, & ſimplicitatem in intentione, ſic enim Deo placebit, ut dicit hic Pſalmiſta: *ſcio Domine, quod probes corda, & ſimplicitatem diligis. Pſalm.* 118. *cap.* 8. *v.* 1.

32. *Quis eſt, qui diligit, & ſeruit Deo in ſimplicitate cordis.*

Scio Domine, quod corda probas, & ſimplicitatem diligis. Quis eſt, qui ſimplicitate ſeruit Deo? qui unicum bonum, & ſummum, quod indiviſibile eſt, intendit; ideo qui Deo, & mundo ſervire intendit, non operatur in ſimplicitate cordis. *in Luc. cap.* 11. *v.* 34. *& c.* 18. *v.* 16.

LIBER SECUNDUS PARALIPOMENON.

CAPVT III & IV.

33. *In anima iuſti eſt atrium, ſanctuarium, & ſanctum ſanctorum myſticè.*

In templo Salomonis fuit atrium, ſanctuarium, & ſanctum ſanctorum. Nota hæc dicuntur myſticè de Eccleſia: nam in ea, qui vivi ſunt per gratiam dicuntur eſſe in atrio Eccleſiæ, & non foras: qui habent ſtolam innocentiæ, dicuntur eſſe in ſanctuario, & qui utrumque habent in ſancto ſanctorum. *Pſalm.* 65.

CAPVT V.

34. *Sonus Prædicationis fit per tubam: ſonus orationis per organa.*

De tubis, & organis ſonitus longè audiebatur. Sic dicitur de muſica, quæ in templo Salomonis reſonabat: myſticè idem debet fieri in Eccleſia: nam ſonitus tubæ, eſt prædicationis: ſonitus organi eſt orationis; de tuba flatus venit ab ore, ſcilicet à Cœlo in terram, quia procedit de ore Dei; de organo flatus venit à terra ad Cœlum; ad quod requiruntur claves, & folles, quæ manu premuntur, ideſt, ut benè operationes adjuvent ſonum orationis.*ſerm.4.Dom.2.poſt Pentec.*

35. *Locus electus ad colendum Deum proprius eſt Hieruſalem, locus ſcilicet pacis.*

Elegi Hieruſalem, ut ſit nomen meum in ea, &c. Vide quomodò ad litteram Deus elegerat Hieruſalem tanquam locum proprium ad cultum Dei, & ideo volebat, ut ibi tribus vicibus proficiſcerentur Iſraelitæ ad colendum Deum. *in Luc. cap. 2.v.22. & 42.* Myſticè Chriſtus elegit Hieruſalem ſcilicet locum pacis ad moriendum ibi,ut in cruce patiens regnum virtutis,ſacerdotium ſanctitatis,& legem judicij, & veritatis gentibus daret: gerie enim typum Eccleſiæ animæ ſanctæ,& Hieruſalem ſupernæ.*in Luc.c.18.v.31.*

36. *Oratio fundenda ad Deum cum externa diſpoſitione corporis ſecundum qualitatem orationis.*

Stetitque Salomon ſuper baſim aeneam,& deinceps flexis genibus contra univerſam multitudinem,ſcilicet facie ad terram verſus, & manibus levatis in Cœlum ait Domine Deus, &c. Vide quomodò Salomon volens orare tali diſpoſitione corporis ſe aptavit; & quia multiplex diſpoſitio corporis orantium habetur in ſacra Scriptura in Moyſe, in Salomone, in Magdalena, in Chriſto:hinc diſcimus,quod aliquando debemus in orando corpus totaliter erectum, & faciem verſam ad Cœlum ſuperius, & hoc præcipuè cum in contemplatione myſteriorum cœleſtium verſamur: aliquando facie,& corpore ad terram verſo,ut quando humiliter petitur venia peccatorum; iſtæ enim, & ſimiles induſtriæ exteriores multum adjuvant orationem noſtram. *op.myſt.Theol c.3.p.3.*

37. *Orationis inſtātia debet habere tres ſocias.*

*Exaudi preces famuli tui, &c.*Vide quomodo Salomon nos ſuo exemplo docet, quod oratio fervens debet habere tres ſocias,ſcilicet humilitatem, affectuoſitatem, & importunitatem: prima ungit, ſecunda pungit,tertia urget.*Pſalm. 118.c.10.v.1.*

38. *Eccleſia eſt locus orationis, in quo Deus facilius exaudit.*

Quicumque oraverit in loco iſto exaudi de habitaculo tuo, ideſt de Cœlo, &c. & ſubdit, *ſi deprecatus fuerit in domo orationis exaudietur.* Cur reſtringit orationem in templo fundendam? nonne in omni loco orandum eſt?quia domus orationis eſt Eccleſia, & in ea facilius Deus exaudit. *ſerm. 4. de dedicat.*

39. *Pœnitens verus facile à Deo exauditur.*

Si converſi fuerint ad pœnitentiam, & fuerint deprecati,&c. In his verbis edocemur,quam Deo placeat pœnitentia, & quomodò pœnitens verus, ſi ad Deum confugerit in oratione,maximè in domo Dei, exauditur, & liberabitur ab infeſtatione Diaboli.*ſerm.1.in die Cinerum.*

40. *Deo ſerviens habet ipſum magiſtrum docentem vias ſalutis.*

Domine doce eos viam bonam per quam ingrediantur, &c. Ita dicebat Salomon; ſed cur ipſe, cum eſſet ſapientiſſimus, non inſtruebat ſuos populos, ſed rogabat Deum, ut ipſos immediatè doceret? quia ultra doctrinam exteriorem, requiritur interior, quæ eſt à Deo per aſpirationem, & adhortationem, compunctionem, & devotionem,eoſque illuminans interius circa viam ſalutis. *Pſalm. 118. c.2.v.10.* Hinc mirum non eſt, ſi tot viri alioquin idiotæ, ſed verè ſpirituales altiſſimis myſterijs ſacræ Scripturæ à Spiritu Sancto imbuti ſunt.

41. *Obedientia eſt via, quam oſtendit nobis Deus ad ingrediendum in Cœlum.*

Doce eos viam bonam, per quam ingrediantur. Quæ eſt hæc via?via hæc eſt una ſcilicet obedientia; quæ non ſolum eſt una amplectens cæteras omnes virtutes; & vera, quia ſpiritualis, ſed etiam bona, quia omnia temporalia facit renunciare.*Pſalm.118.c.3.v.5.*

42. Solus Deus ſcrutator cordium, ſic dicebat Salomon. *Tu ſolus noſti corda omnium*; quare nec Dæmones, nec Angeli poſſunt abdita puta cordis præciſa revelatione cognoſcere.*l.2.d.8.p.2.q.6.*

43. *Deus requieſcere dicitur ut in lecto,in monaſterijs ſanctarum congregationum.*

Nunc conſurge Domine in requiem tuam, tu & arca fortitudinis tuæ. Quomodò dicitur Dominus requiem ſumere? & in quo lecto requieſcere poteſt? præterea quæ arca eſt hæc, quæ cum Deo requieſcere dicitur? myſticè hæc debent intelligi: Hæc arca namque eſt Eccleſia, cum qua Deus dicitur requiem ſumere in lecto ſpirituali monaſteriorum, in quibus congregantur homines ad cultum Dei exercendum.*Pſalm.131.*

44. *In anima mortificationibus voluntarijs ſubjecta requieſcit Deus.*

*Nunc conſurge in requiem tuam.*Nota etiam,quod hæc requies, ſeu lectus, in quo requieſcit Deus eſt anima,quæ per opera mortificationis ad ſe attrahit Deum.*Pſalm.131.*

45. *Vterus Beatæ Virginis lectus fuit requiei Chriſti.*

Nunc conſurge in requiem tuam, tu & arca, &c. Nota myſticè hæc arca eſt Beata Virgo Maria, in cuius

cujus utero requievit Chriſtus: unde in his verbis prophetabat Salomon, & expetebat Incarnationem Verbi in utero Mariæ Virginis. *Pſal.* 133.

46. *In præſepe poſt nativitatem Chriſtus requievit.*

Nunc conſurge in requiem tuam, tu & arca, &c. Nota, quod hæc arca eſt humanitas aſſumpta à Verbo, hæc requievit in præſepe jumentorum poſt nativitatem. *Pſalm.* 133. Idem & poteſt dici de ſepulchro poſt ſuam mortem. *ibid.*

CAPUT VII.

47. *Proſtratio corporis ex humilitate Deo placita, & in Religionibus piè introducta.*

Omnes filij Iſrael videbant deſcendentem ignem, & corruentes proni in terram ſuper pavimentum ſtratum lapide, adoraverunt. Vide unde nata eſt laudabilis conſuetudo religioſorum, qui aliquando proni in terram Deum adorant cum humilitate, & maximè cum deſcendit ignis gratiæ, & ſplendet ſuper domum conſcientiæ, qui mos eſt valdè pius Deoque placitus. *Pſal.* 118. *c.* 2. *v.* 9.

48. *Celebratio feſtorum cum octava in Eccleſia quare introducta, eiuſque myſteria enarrantur.*

Fecitque collectam die octavo, eo quod dedicaſſet Altare ſeptem diebus, & ſolemnitatem celebraſſet diebus ſeptem. Cur in die octavo fecit collectam, & non ſeptimo? & cur ſeptem diebus iſtæ ſolemnitates celebratæ ſunt? ad indicandum maximum myſterium; Dedicatio altaris duravit ſeptem diebus; celebratio ſolemnitatis tabernaculorum aliis ſeptem diebus, & deinde octava collectam fecit: quid eſt hoc? quia ſeptem diebus ante octavam celebramus feſta ſanctorum, quaſi ſeptenario hujus vitæ dies octava ſignificat glorificationem, quam expectamus; qui igitur ſanctè vivunt in curſu hujus vitæ, colligentur ad feſtum Paradiſi in octava. *Pſalm.* 29.

49. *Qualia beneficia conferat veneratoribus templi, & in eo orantibus.*

Fecitque collectam die octavo, &c. Cur per octo dies in dedicatione Altaris, & celebratione ſolemnitatis fecit feſtum Salomon? ad indicandum, quod octo beneficia conferuntur venerantibus Eccleſias, & in iis devotè orantibus. Primum eſt exauditio facilis eorum, quæ petuntur; ſecundum liberatio à tentationibus; tertium eſt fœcunditas terræ, & alienatio ſterilitatis; quartum ſalubritas, & ſanitas ab infirmitatibus; quintum conſolatio in triſtitia; ſextum eſt proſperitas in adverſitatibus; ſeptimum victoria de inimicis; octavum eſt incolumitas in periculis. *fer.* 4. *de dedicat.*

50. *Propter peccata inducitur ſterilitas terræ, & ariditas aeris: propter orationem fœcunditas, & pluvia.*

Si clauſero Cælum, &c. Ecce quod miſericors Deus docet undenam oritur ſterilitas terræ, & ariditas aeris, & quibus remediis abigenda; nempe propter peccata ſterilitas terræ materialis, & animæ quoad gratiarum influxum nobis advenit: remedium eſt confugium ad Deum in oratione, & maximè in templo. *fer.* 4. *de dedicat templi.*

51. *Eccleſia introducta eſt, & concurſus populorum in eam ad colendum, & orandum Deum.*

Oculi mei erunt aperti, & aures meæ erectæ ad orationem eius, qui oraverit in loco iſto, &c. In quonam loco? nonne Deus ſemper habet oculos apertos? locus iſte eſt domus Eccleſiaſtica, quæ facta eſt, ut ibi congregentur populi ad colendum Deum per actum orationis, in qua Deus oratur, & adoratur, & ideò faciliùs exaudiuntur orans in loco iſto. *In Luc.* 19. *v.* 46. *& fer.* 4. *de dedicat.*

CAPUT VIII.

52. *Holocauſtum perfectum vult Deus à nobis.*

Tunc obtulit Salomon holocauſta ſuper altare, &c. Poſt tot ſolemnitates Salomon obtulit holocauſta ſuper altare ad hæc ordinatum, juſſitque ut perpetuò miniſtri deputati idem facerent? Myſticè indicatur nobis quod tota vita noſtra, operationes, & intentiones dirigendæ ſunt ad offerendum holocauſtum Domino: hoc autem eſt ſacrificium, quod totaliter igne conſumitur, ſignatque omne opus ſive corporale, ſive ſpirituale, quod Deo offertur, vel offerendum eſt Deo igne ardentiſſimæ charitatis, quodque perficietur in gloria. *op. de dono ſap. c.* 11.

CAPUT IX.

53. *Anima quomodò conſtituitur regina in regno ſpirituali Chriſti.*

Regina quoque Saba cum audiſſet ſapientiam Salomonis venit, &c. Ecce quod Regina potentiſſima venit illecta à ſapientia Salomonis ad eum videndum, & audiendum; quid ſignificat hoc? nihil aliud niſi quòd anima, quæ regnum ſuum in pace poſſidet, & verum Salomonem contemplatur, verè Regina eſt in regno Eccleſiæ: verè enim reges ſunt, qui rectè agendo regunt, & gubernant ſeipſos; omneſque iſti introducuntur ad menſam cæleſtem Chriſti; iſti contemplantur ſapientiam, domum ædificatam, ſcilicet humanitatis, cum ſeptem columnis donorum Spiritus Sancti plenam theſauris Dei, cum apparatu ferculorum omnis generis, ſcilicet ſummi boni, cum aſſiſtentia tot miniſtrorum cæleſtium; ô verè beati Reges. *op. de dono ſap. c.* 11.

54. *Sapientia cæleſtis hominibus recondita infunditur à Deo in animabus ſanctis.*

Viciſti famam virtutibus tuis. Hoc dixit Regina Saba

Saba Salomoni, &c. hoc & veriùs dicitur de animabus ſanctis, quarum virtutes ſuperant famam, quia Deus in oratione inſpirat ſapientiam ſuam in devotione: ſed cujus notitiam perfectam non pervenit mundus. *ſerm.de Sancta Eliſabeth.*

55. *Viſio Dei eſt merces fidei in gloria.*

Beati ſervi tui, & hi, qui aſſiſtunt coram te omni tempore, &c. Hoc dixit hiperbolicè Regina Saba; ſed verè dicitur de Beatis in gloria, quia enim continuè clarè vident Deum, ideò beati; quæ viſio eſt præmium fidei, & perfectivè memoriæ. *Pſalm. 118.c.1.v.1.*

56. *Laus potiſſima iuſtorum maximeque Beatorum eſt circa dilectionem Dei.*

Quia diligit Deus Iſrael, & vult ſervare eum in æternum, idcircò poſuit te Regem ſuper eum. Nota: Salomon Chriſtum ſignificat: Iſrael electos, hos Deus Pater vult ſervare in vita æterna ex dilectione, quia conſtituit propter hoc ſuper eos Regem Chriſtum: ideò Regina Saba, ſcilicet anima ſancta veniens in cæleſtem Hieruſalem ad cæleſtem Salomonem, laudat hanc æternã dilectionem: hæc eſt perfecta laus Beatorum. *ſer.1.fer.2.Pentec.*

57. *Aromata quanam placeant Chriſto: ubi de aromatibus Sancta Maria Magdalena.*

Non fuerunt aromata talia, qualia hæc quæ dedit Regina Saba Salomoni. Nota: myſticè hic agitur de oblationibus, quæ ab anima ſancta debent fieri Chriſto: aromata autem ſunt homilitas, & familiaria obſequium cum devotione, hæc ſuperant valorem aliorum mundi aromatum, & talia exhibuit Magdalena Chriſto figurata in aromatibus à Regina Saba Salomoni oblatis. *in Luc.c.7.v.37.*

58. *In anima munda, & caſta requieſcit Deus, ut in throno.*

Fecitque Salomon ſolium de ebore, &c. Quiſnam eſt thronus eburneus Chriſti figurati in Salomone, niſi anima munda, & caſta, in qua veluti in throno requieſcit. *op.Eccleſ.Hier.p.1.c.1.*

59. *In utero Beatæ Virginis Mariæ, ut in throno eburneo requievit Chriſtus.*

Fecitque Salomon thronum eburneum, &c. Myſticè hic thronus eburneus eſt uterus Beatæ Virginis Mariæ, quam ſibi ædificavit Chriſtus mundiſſimum, & potiſſimum. *op.Eccleſ.Hier.p.1.c.4.*

60. *In anima qualiter ſpiritualiter erigatur thronus Chriſti per ſex gradus.*

Fecitque Salomon thronum grandem, ad quem aſcendebatur per ſex gradus. Cur per ſex gradus? quia ſex gradus ſunt, quibus ad ſeptimum aſcenditur, qui eſt thronus Chriſti; primus gradus eſt pudicitia in carne; ſecundus ſimplex innocentia in mente: tertius modeſtia in ſermone: quartus aſſuadibilitas in affectu: quintus liberalitas in affectu: ſextus eſt maturitas in judicio: ſeptimus eſt ſancta ſimplicitas in intentione, hucqua gradu attingitur culmen Cæli, & conſtituitur anima thronus Chriſti; nam intentio pura relictis omnibus, tendit, & portat animam in Deum. *ſerm.2. Hexaem.*

61. *Qui ſunt verè Reges deſiderant videre faciem Chriſti.*

Omnes Reges terræ deſiderabant videre faciem Salomonis, &c. Vide quomodò fama miraculorum Chriſti præfigurata fuit in fama Salomonis: oſtenditur; quòd Reges deſiderant videre vultum Chriſti; Reges inquam, qui regeta ſciunt regnum animæ. *op.de dono ſap.c.11.in Luc.cap.4.v.14.& cap.6. verſ.17.*

CAPUT X.

62. *Verba dulcia ligant homines, &c.*

Si placueris populo huic, & linieris eos verbis clementibus ſervient tibi, &c. Nota: hoc fuit conſilium, quod ſeniores dederunt filio Salomonis, quia ut prudentes ſciebant, quòd verba dulcia & clementia ligant homines, eoſqua inducunt ad amorem, & fiduciam. *Pſal.118.c.10.v.3.*

CAPUT XIII.

63. *Diſcretio quàm neceſſaria in Prælatis.*

Roboam erat rudis, & corde pavido, nec poterat reſiſtere eis. Vide qualitates hujus Principis, & quarè non valet reſiſtere ſubditis ſe ejus diſpoſitionibus opponentibus: rudis erat, & pavidus corde; ſed unde proveniebat hæc ruditas, & pavor? ex defectu diſcretionis, & circumſpectionis, hæc enim docet quid agendum, & qualiter: ideò ob defectum talis virtutis homo in extrema ſemper deflectit, & ob id ſicut ſine ipſa zelus præcipitat, compaſſio excedit, ſic & patientia remiſſum in regiminis vigore facit, quia rebelles ſub ſpecie humilitatis non reprimit. *opuſcul. de ſex alis Seraph. cap.7.*

64. *Dux generalis exercitus Chriſtiani eſt Chriſtus: Sacerdotes ſunt duces particulares ei ſubordinati.*

Ergo in exercitu noſtro dux Deus eſt, & Sacerdotes eius, qui clangunt tubis, & reſonant contra vos. Sic dicebant filij Iſrael, ſed falsò, cum eſſent rebelles contra proprium Principem; ſed verè hæc poſſunt dici à Chriſtianis, quorum dux univerſalis eſt Chriſtus, qui ducit populum per deſertum hujus mundi, protegens meliùs quàm Iſraelitas in deſerto ab æſtu vitiorum, & illuminans contra tenebras errorum, expandens nubem lucidam veritatis revelatæ ſuper nos: Duces particulares ſubordinati Chriſto ſunt Sacerdotes, & Eccleſiæ rectores, qui prædicando verbum Dei clangunt tubis: ſed væ iis, qui cæci ſunt, & duces facti ſunt cæcorum. *ferm.1.in Epiph.*

CAPUT

CAPVT XIV.

65. *Bonum non eſt bonum, niſi fiat ſecundùm beneplacitum Dei.*

Fecit Aſa quod eſt bonum, & placitum erat in conſpectu Dei ſui. Nota illam connexionem boni, & placiti; nam bonum non eſt bonum, niſi fiat ſecundùm beneplacitum Dei; ideſt modo, & tempore à Deo ordinato. *Pſal.* 118. *c.* 5. *v.* 7.

CAPUT XV.

66. *Deus non derelinquit hominem, ſi priùs homo non derelinquit Deum.*

Si dereliquerimus Dominum, ipſe derelinquet nos. Vide quinam ſunt illi, qui derelinquuntur à Deo, nempe qui priùs Deum derelinquunt conſilio pravo definito. *Pſal.* 118. *c.* 6. *v.* 7. Quarè Deus niſi repellatur, à nobis non abſcedit. *in Luc. c.* 8. *verſ.* 37.

67. *Cum quibuſnam dicitur propriè Deus eſſe.*

Dominus vobiſcum, quia fuiſtis cum eo, &c. Ergone Deus tantùm eſt cum iis, qui ſunt cum Deo? nonnè Deus eſt in omnibus, & cum omnibus immenſus, ob id præſens? Nota illam particulam (*cum*;) hæc particula autem importat aſſociationem cum mutua conformitate voluntatis: & ideò ſolùm boni propriè dicuntur eſſe cum Deo. *l.* 1. *d.* 37. *p.* 1. *dub.* 1. Eſt igitur Deus cum bene viventibus in converſatione, cum patientibus in tribulatione, cum viriliter pugnantibus in bello, cum bene regentibus in prælatione. *ſerm.* 4. *in Vigilia Nativ.*

68. *Deus tantùm invenitur ab ipſum quærentibus.*

Si quæſieritis Dominum invenietis. Ecce quinam ſunt, qui inveniunt Deum; ſolùm enim inveniunt, qui illum quærunt: ſed adverte, quòd in hac perquiſitione requiritur temporis opportunitas, loci congruitas, quærentis humilitas, & quæſiti utilitas; primum reſpicit tempus hujus vitæ: ſecundum cor, in quo quærendus eſt: tertium reſpicit modum, quo humiliter eſt quærendus, & hinc ſequitur utilitas particularis, ſcilicet inventio Domini. *ſer.* 5. *Dom. infrà oct. Epiph. & ſer.* 6. *in Rogat.* Qui igitur mala intentione, vel ſolùm ob temporalia, vel indebitè quærunt Deum in oratione, ipſum non inveniunt. *in Luc. c.* 11. *v.* 10.

69. *In exitu animæ è corpore non eſt pax habitatoribus terræ; ſed tantùm habitatoribus Cœli.*

In tempore illo non erit pax egredienti, & ingredienti, ſed terrores undique in cunctis habitatoribus terrarum. Sed quodnam tempus hoc tam infauſtum, in quo egredientibus non erit pax, & pavor occupabit omnes habitatores terrarum? Nota: tempus hoc eſt tempus exitus animæ è corpore: Nota etiam, quòd inter homines alij ſunt habitatores terræ, alij Cœli: terræ habitatores ſunt carnales, & mali terrenis vitiis, voluntate, opere, & conſuetudine: habitatores Cœli ſunt viri ſpirituales; iſtis quidem in morte eſt pax maxima ob ſerenitatem conſcientiæ, & protectionem Angelorum: illis non eſt pax in egrediendo, & in ingrediendo, quia circumdantur ab inimicis, torquentur, & ſine pace ingrediuntur in infernum. *ſerm.* 3. *fer.* 3. *poſt Paſcha, & ſerm.* 12. *in Pentecoſt.*

70. *Spes retributionis confortat hominem in arduis.*

Vos ergo confortamini, & non diſſolvantur manus veſtræ, erit enim merces operi veſtro. Vide quo merito excitat Deus laborantes in hac vita, nempe proponendo præmium ab ipſo paratum: ſpes enim remunerationis valdè confortat laborantes, & adjuvat fortitudinis virtutem. *op. comp. Theol. lib.* 5. *cap.* 36.

71. *Omnis homo tenetur quærere Dominum ſub pœna mortis.*

Si quis non quæſierit Dominum moriatur à minimo uſque ad maximum, à viro uſque ad mulierem. Vide ergo, quod nemo excipitur, ſed omnes ſive potentes, ſive impotentes, ſive litterati, ſive indocti tenentur quærere Dominum ſub pœna mortis æternæ. *fer.* 6. *Dom. infrà oct. Epiph.*

CAPUT XVI.

72. *Medicorum ars ſubiaceat naturæ, & divinæ potentiæ viribus.*

Ægrotavit Aſa dolore pedum vehementiſſimo, & nec in infirmitate ſua quæſivit Dominum, ſed magis in medicorum arte confiſus eſt, & mortuus eſt. Ergone mortuus eſt, quia confugit iſte Rex in infirmitate ſua graviſſima ad medicorum artem? nonne creavit Deus medicinam pro utilitate hominum? Nota verba, & ſigna myſteria: nota inquam quod dicitur, *in arte medicorum magis confiſus eſt*: ergo in hujus artis exercitio etiam medici deliquerunt; quia eorum ars, ſeu artis exercitium, non fuit ſubordinatum divinæ potentiæ, ad quam medici debent aſpirare: medicus enim ſi vult in ſua arte proficere debet ſequi, & ſubordinari naturæ, & divinæ potentiæ; & ideò plus debet confidere in divina virtute, quàm medicinæ. *in Luc. c.* 8. *v.* 44. Et hinc medici debent curare primò, ut infirmus purget conſcientiam per pœnitentiam, ut ceſſante cauſa, ceſſet effectus. *ſer.* 3. *Dom.* 5. *poſt Pentec.*

73. *Infirmus priùs debet confugere ad Deum, quàm ad medicum corporalem.*

Ægrotavit Aſa dolore pedum, nec in infirmitate quæſivit Dominum, &c. Ecce admonitio neceſſaria non ſolùm medicis, ſed magis, & infirmis, quia enim ſæpe ob peccata Deus immittit infirmitates; hinc ut auferatur cauſa, primò debent ad Deum per pœnitentiam recurrere *ſer.* 3. *Dom.* 5. *poſt Pentec:*

Hinc

Digitized by Google

Hinc cauſa quarè ſæpe medicamenta non proficiunt, nec medici ſanant, quia non aufertur radicalis cauſa infirmitatum, confidunt enim magis in arte medicorum, quàm in Deo, exemplo hujus perverſi Regis.

74. *Stulti deſpiciunt medicinam animæ, volentes potiùs medicinam quærere pro aſino corporis.*

Ægrotavit Aſa, &c. Vide quomodò iſte perverſus cum eſſet infirmus in anima, & in corpore, & relicta medicina animæ, quæſivit medicinam pro corpore: ſic ſtulti plures volunt potiùs medicinam quærere pro aſino ſuo, ſcilicet corpore, & retinere infirmitatem in anima abſque medicina pœnitentiæ, quæ eſt ſanativa ab omni infirmitate, & languore ſpirituali. *ſer.3.Dom.14.poſt Pentec.*

75. *Invidia eſt podagra ſpiritualis ducens ad mortem.*

Ægrotavit Aſa dolore pedum, & mortuus eſt. Nota, quod Aſa ratione podagræ ſignificat invidum: podagra enim tollit greſſum corporis: invidia profectum ſpiritualem; nec requirit in ſua infirmitate Dominum propter difformitatem ſuæ voluntatis cum divina; ducitur autem ab hac infirmitate ad mortem, ideſt quando videt proximum proficere, tunc tanto languore livoris tabeſcit, & torquetur, quod moritur in infirmitate peſſima propter putridam putrefactionem totius hominis. *ſerm.1.Dom.4.quadrageſima.*

CAPUT XVIII.

76. *Per verbum Dei receptum devote intrat Spiritus Dei: per ipſum rejectum diſcedit.*

Per quam viam tranſivit Spiritus Domini ad me, ut loqueretur tibi, &c. Sic dixit Sedecias impius ſimul percutiendo maxillam Michææ Prophetæ dum prophetabat mala ſibi eventura: ſed quænam eſt hæc via, per quam venit, & recedit Spiritus Dei? Nota, quod via per quam tranſit ſpiritus veritatis ad cor eſt verbum Dei à Prædicatore prolatum, & ab auditoribus receptum: ſi enim devotè recipitur, tunc intrat ſpiritus Dei: ſi contemnitur, tunc recedit, & tranſit. *Pſalm.118.cap.10.v.7.*

CAPUT XIX.

77. *Amicitia bonorum cum malis Deo exoſa.*

Impio præbes auxilium, & his, qui oderunt Dominum, &c. Sic dixit Propheta Regi Ioſaphat, qui fœdus fecerat cum impio Achab, ut pateret, quod amicitia bonorum cum malis eſt Deo exoſa, eo quia boni facilè corrumpuntur malis exemplis. *ſerm.10.de Apoſtolis.*

78. *Vir quantumcumque juſtus indiget pœnitentia; quia nemo ſine crimine vivit.*

Impio præbes auxilium, idcircò iram Dei merebaris; ſed bona inventa ſunt in te, eo quod præparaveris cor tuum ad requirendum Dominum, &c. Vide, quod iſte Rex ſanctus non eſt inventus ſine culpa; & quia egit pœnitentiam, ideò Deus illi pepercit; & hæc eſt cauſa, quarè ſancti ſemper pœnitentiam amplexi ſunt, quia nemo ſine crimine vivit. *ſer.2.de Sancta Agnete.*

79. *Iudices conſtituti ad iudicandum, perſonam Dei repræſentant.*

Videte quid faciatis, non enim hominis, ſed Dei exercetis judicium. Ita dicebat Rex Ioſaphat ſuis judicibus conſtitutis ad judicandum in civitatibus, proponendo enim ipſis, quod gerebant perſonam Dei judicantis; volebat ut abſtinerent ſe ab acceptione munerum, & perſonarum, & ab omni actu injuſtitiæ. *opuſc.Eccleſ.Hierarch. part.2.cap.2. & in Ioan.c.7.v.24.*

80. *Religioſorum munus eſt cum diligentia, maturitate & religioſitate omnia facere.*

Cuncta cum diligentia facite: agite diligenter, & erit vobiſcum Dominus in bonis. Hæc dixit Ioſaphat Rex ſuis judicibus: ſed veriùs diriguntur ad religioſos, quibus debitum incumbit omnia cum maturitate, diligentia, timore Dei; & religioſitate facere: qui ſic operantur habent Dominum ſecum. *op.ſpecul.diſcipl.p.1.c.22.*

81. *Indifferentia in Prælatis quàm neceſſaria.*

Non eſt apud Deum iniquitas, neque perſonarum acceptio nec cupido. Si hoc eſt verum, ergo boni Prælati indifferentiam habere debent cum ſubditis; mediumque tenere virtutis, extremitates vitiorum fugiendo. *op.de Eccleſ.Hier.p.1.c.4.*

CAPUT XX.

82. *Ieiunium Deo acceptum eſt, ſi confeſſio peccatorum ipſum comitatur.*

Ioſaphat timore perterritus totum ſe contulit ad rogandum Dominum, & prædicavit ieiunium in univerſo Iuda. Nota illam particulam (*in univerſo Iuda;*) Iuda interpretatur confeſſio; copulat ergo jejunium cum confeſſione, quia, qui vult, ut jejunium ſit Deo acceptum, debet per confeſſionem delere peccata. *ſerm.6.in die Cinerum.*

83. *Ignorans quid eligendum eſt in neceſſitatibus, debet ad Deum recurrere.*

Cum ignoramus quid agere debeamus, hoc ſolum reſidui habemus, ut oculos noſtros dirigamus ad te. Ita loquebantur viri Iuda exiſtentes in neceſſitate magna; per quod edocemur, quod exiſtentes in anguſtia, & ignorantes quid eligendum, ad orationem, & ad Deum recurrere debemus. *op.comp.Theol.l.2.c.52.& op.centiloq.p.1.ſec.11.*

84. *In*

84. *In periculis, & in quolibet eventu præmuniri debemus oratione ſaltem mentali.*

Cum ignoramus, &c. hoc ſolum reſidui habemus, ut oculos noſtros ad te dirigamus. Ecce optimum conſilium: nempe debemus omnia agenda oratione ſaltem mentali prævenire, & nos præmunire ad omnes eventus oratione, & ad Deum recurrere; felix ille, qui oratione utitur pro remedio omnium ſuorum malorum. *opuſc. de ſex alis Seraph. c.8.*

85. Pauperes oppreſſi à potentibus inſtruuntur hic ad confugiendum ad auxilium Dei, dicentes cum fiducia; *Non eſt nobis tanta fortitudo, ut poſſimus reſiſtere tantæ multitudini. in Eccleſ. c.4. & 9.*

86. *Deus collocat nos ſæpe in anguſtiis, ut cognoſcamus noſtram infirmitatem.*

Non eſt nobis tanta fortitudo, ut poſſimus reſiſtere, &c. Id dicebat Ioſaphat in magna anguſtia, cognoſcens ſuam infirmitatem: ſic Deus nobiſcum agit, ut agnoſcentes noſtram infirmitatem ad Deum pro auxilio confugiamus; & in oratione illud petamus. *in Luc. c.11. v.4. & c.22. v.40. & in Ioan. c.12. v.27.*

87. *Maria Virgo vallis benedictionis.*

Vocaverunt locum illum vallem benedictionis. Nota, quod in hac valle viri Iuda obtinuerunt miraculosè victoriam inſignem contra hoſtes, & ideò vocaverunt illam vallem, vallem benedictionis; myſticè Vallis benedictionis eſt Beata Virgo ob humilitatem inſignem ipſius ſignificatam in valle, quia pro humilitate fuit repleta omnibus benedictionibus. *opuſc. ſpec. Beatæ Virginis lect. 15.*

CAPVT XXI.

88. *Invidus infirmitatem maximam patitur, & moritur egreſſione vitalium.*

Tu autem ægrotabis infirmitate peſſima uteri, donec egrediantur vitalia tua, &c. & mortuus eſt, &c. Sic prophetavit Elias Ioram Regi peſſimo, per quem ſignificatur invidia infirmitas peſſima: nam tabeſcit languore livoris, & torquetur, quando bonus proficit, ita ut videantur ſibi viſcera de ſuo ventre exire, & ſic moritur in infirmitate ſua peſſima propter putrefactionem totius hominis, nam putredo oſſium invidia eſt. *ſer.1. Dom.4. quadrag. & ſerm.1. Dom.20. poſt Pentec.*

89. *Quicumque perſecutor proximi moritur infirmitate peſſima.*

Et ſuper omnia percuſſit Ioram Dominus languore alvi inſanabili peſſimo. Ex pœna à Deo iſti peſſimo Regi illata, quia interfecit fratres ſuos diſce, quod quicumque eſt perſecutor fratrum, & proximorum ſuorum moritur infirmitate peſſima. *ſer. 1. Dom.20. poſt Pentecoſt.*

CAPVT XXIII.

90. *Legis obſervantia requiritur non ſolùm in corde, & ore, ſed & in opere.*

Dederuntque in manu ejus legem tenendam. Ita fecerunt Sacerdotes antequam ungerent Ioas in Regem: ut indicarent, quod lex ligat ad obſervantiam non ſolùm cor, & os, ſed & manus, ſcilicet obſervanda corde, & ore, & opere. *Pſal.118. c.5. v.13.*

CAPUT XXIV.

91. *Tranſgreſſio præceptorum Dei numquam utilitatem aliquam affert.*

Quarè tranſgredimini præceptum Domini, quod vobis non proderit. Sic dicebat viris Iuda Ioiadas Sacerdos Domini: ſic & omnibus hoc documentum dirigitur; nam unquam tranſgreſſio mandatorum Dei aliquam utilitatem attulit. *Eccleſ. cap.2.*

CAPUT XXV.

92. *Sine Deo omnia conſilia, & omnis potentia vana ſunt, & inutilia.*

Dei eſt adjuvare, & in fugam convertere. Sic dicebat Sacerdos Regi Amaſiæ, ſuadens eum, ne ſe opponeret hoſtibus, nec confideret in robore ſui exercitus, eò quia Deus non erat cum Iſrael, & quia ubi eſt Deus, ibi omne robur, & bonum: ubi abeſt Deus, ibi vana ſunt conſilia, apparatus, & omnis potentia. *Pſal.118. c.8. v.5.*

CAPUT XXVI.

93. *Temperantia politica quàm neceſſaria, & utilis Principibus.*

Fecitque Ozias quod erat rectum in oculis Domini juxta omnia, quæ fecerat Amaſias Pater ejus. Vide quomodò iſte Rex proſperatus eſt in ſuo regimine à Deo, & hoc quia veram politicam obſervavit; nempe temperantiam, quæ docet nihil appetendum, pœnitendum, in nullo moderationis legem excedere, & ſub jugo rationis cupiditatem domare. *ſer.1. Hexaem.*

94. *Fama præconium virtuoſum eſt, quando fundatur in bonis operibus.*

Egreſſumque eſt nomen Oziæ procul, eo quòd auxiliaretur ei Dominus, &c. Vide quomodò Sacra

Scriptura notat evulgationem nominis iſtius Regis; ut pateat, quod talis evulgatio eſt opus Dei, quando fundata eſt in rectitudine vitæ; ſicut & legitur de Chriſto. *in Luc. cap.7. verſ.17. & cap.4. verſ.37.*

95. *Superbia grande malum lepra ſpiritualis.*

Et cum Ozias roboratus eſſet, elevatum eſt cor ſuum in interitum ſuum, & neglexit Dominum, & tenens manum, ut adoleret incenſum; orta eſt ſtatim lepra in fronte eius coram Sacerdotibus in domo Domini. Vide effectus ſuperbiæ iſtius Regis: nam cum elevatum eſſet cor ejus in ſuperbiam, Deus in pœnam peccati immiſit in eum lepram: per quod datur intelligi, quòd peccatum ſuperbiæ eſt lepra ſpiritualis, reddens animam ſimilem Dæmonibus, & exoſam Deo, & Angelis. *ſer.1. Dom.3. poſt oct. Epiph. & in Luc. c.17. v.13.*

96. *Immunitatis Eccleſiaſticæ invaſio, fractioque avocat iram Dei.*

Iratuſque Ozias tenens manu thuribulum minabatur Sacerdotibus, &c. Vide quomodò iſte Rex volens contra mandatum Sacerdotum munus Sacerdotale uſurpare, à Deo corripitur lepra: timeant & hoc, qui jura Sacerdotalia, & Eccleſiaſtica invadunt; nam tale peccatum ſenſibiliter à Deo punitur. *ſerm.1. Dom.13. poſt Pentecoſt. & in Luc. c.1. v.9. & c.17. v.13.*

CAPUT XXX.

97. *Deus à nobis laudandus præcipuè, quia potens, ſapiens, & clemens.*

Pius, & clemens eſt Dominus Deus veſter, & non avertet faciem ſuam à vobis, ſi reverſi fueritis. Audi Ezechiam Regem, qui volens inducere populum ad Deum laudandum, & ſectandum proponit clementiam, & pietatem ſuam erga pœnitentes: Deus enim laudandus, & honorandus eſt præcipuè, quia potens, ſapiens, & clemens eſt. *Pſalm.118. in titulo 2. expoſit.*

98. *Ordo ſervandus eſt in publicis miniſteriis Eccleſiæ, & Religionum.*

Steteruntque Sacerdotes, & Levitæ in ordine ſuo iuxta diſpoſitionem & legem Moyſis hominis Dei. Nota ordinem, quem ſervabant miniſtri templi; ſed cur additur, quod talis ordo fuit ſecundum diſpoſitionem, & legem Moyſis hominis Dei? cur dicitur, quod Moyſes erat homo Dei? ut pateat quòd talis ordo fuit conſtitutus ex inſpiratione divinà: datque intelligere Spiritus Sanctus, quod in miniſteriis Eccleſiæ, & religionum ordo debet ſervari, ſic enim exigit auctoritas divina, æquitas, & honeſtas: & ſi oppoſitum fiat, contra religionem fit, eſtque abuſio, & irreverentia patens. *op. ſpecul. diſcipl. p.1. c.6.*

99. *Bonitas Dei maximè relucet in condonatione peccatorum.*

Bonus Dominus propitiabitur cunctis, qui in toto corde requirunt Dominum. Vide quomodò appellatur Deus bonus ex eo, quod propitiatur, condonando culpas iis, qui ad ipſum confugiunt: Condonatio enim offenſarum maximè facit relucere divinam bonitatem. *Pſal.118. c.5. v.4.*

CAPUT XXXII.

100. *Oratio fervens facit triumphare de inimicis.*

Oraverunt Ezechias Rex, & Iſaias adverſùm hanc blaſphemiam Sennacherib, &c. Vide quomodò in obſidione facta à Sennacherib Ezechias Rex, & Iſaias Propheta ad Dominum in oratione confugiunt, & per orationem triumpharunt de hoſtibus: oratio enim inter alios plurimos effectus de inimicis triumphat. *ap. de profec. religioſ. lib.2. cap.66.*

101. *Deum offendens retribuit mala pro bonis.*

Elevatum eſt cor Ezechiæ, quia non juxta beneficia, quæ acceperat, retribuit, & facta eſt ira contra eum. Nota, quod ſicut iſte Rex demonſtratur ingratus, quia non retribuit iuxta beneficia maxima, quæ à Deo receperat: ſic & omnis, qui Deum offendit, benefacienti Deo malefacit, quod iniquiſſimum, & crudeliſſimum eſt. *in Luc. c.6. verſ.32.*

102. In multis ob ſuam culpam multitudo donorum occaſio eſt præſumptionis; quod patet in hoc Rege Ezechia: ſtent igitur cum timore, & tremore, qui à Deo beneficiis extraordinariis cumulantur. *in Luc. c.10. v.19.*

CAPUT XXXIII.

103. *Peccator quantumcumque maximus nunquam deſperet de divina miſericordia, ſed pœniteat.*

Manaſſes poſtquam coanguſtatus eſt, oravit Dominum Deum, & egit pœnitentiam valde, &c. & Deus exaudivit orationem eius. Diſce ò peccator ex hoc facto Manaſſes, qui in tot peccata enormiſſima ceciderat, poſtea pœnitentia ductus confugit ad Dominum, & Deus ei pepercit; quod nunquam deſperandum, licet peccata ſint tam multa, ut arenam maris excedere videantur, ſed ad pœnitentiam, & orationem confuge, & Deus propitiabitur peccatis tuis. *ſerm.4. in Circumciſ. & ſer.3. Dom.22. poſt Pentec.*

104. *Qualis oratio ad Deum fructuoſior.*

Oravit ad Dominum, &c. Quomodò oravit? oravitne vocaliter, an mentaliter? Nota, quod oratio

alia

alia eſt vocalis, alia purè mentalis: alia mixta; quænam autem ex his ſit utilior, eſt diſtinguendum: nam in viris ſpiritualibus mentalis, & mixta eſt utilior, quia per iſtam fertur anima in Deum cognitione, & amore, & in iis, qui indigent provocari ex varia, & multiplici negotiorum diſtractione, utilior eſt vocalis, quæ juvat maximè ad talem finem; nam vocalis introducta eſt ad affectus accenſionem, item ad intellectus inſtructionem, & ad faciliorem recordationem temporis orandi. *l.4.d.15.p.2.art.2.q.3.*

105. *Oratio qualis eſt magis ſatisfactoria.*

Oravit Manaſſes ad Dominum, &c. & Deus exaudivit illum. Hic notandum in oratione, quam fudit Manaſſes (quæ ponitur in fine Bibliæ extra libros Canonicos) & hic innuitur, iſte pœnitens facit ſæpe mentionem de malè commiſſis, in eaque ſe oſtendit accenſum ad gemitum, & quia in tali gemebonda oratione maximè laborant virtutes animales, & caro tabeſcit, ideò hæc magis eſt ſatisfactoria, & Deo placens. *lib.4. diſtinct.15.p.2. art.2.quaeſt.3.*

106. *Per orationem impetratur remiſſio non ſolùm quoad culpam, ſed etiam quoad pœnam.*

Oravit ad Dominum, &c. Sed quomodò oravit? quid intendebat? Audi quid dicit in oratione ſupracitata: *Peto Domine, remitte mihi, ne ſimul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in æternum reſerves mala mihi, &c.* Ecce quod petebat remiſſionem culpæ, & etiam pœnæ; hæc enim impetratur in oratione virtute meritorum Chriſti. *in Luc. c.7.v.48.*

107. Verus pœnitens quantumcumque à Deo gratiis foveatur, numquam tamen debet oblivisci ſuorum peccatorum, eaque in oratione debet reminiſci: ſic faciebat Manaſſes in ſua oratione? *peccavi Domine, peccavi remitte mihi, &c.* Sicque recognoſcens ſuam indignitatem, anhelat tamen ſimul ad charitatem perfectam. *in Luc. c.15.v.21.*

108. *Homo pœnitens accipiens remiſſionem peccatorum, totum ex Dei miſericordia debet recognoſcere.*

Oravit ad Dominum, &c. Quid intendebat Manaſſes in hac oratione? nihil aliud, niſi remiſſionem peccatorum, & recuperationem divinæ amicitiæ; & ut eam obtineret, totum refundit in divinam miſericordiam, dicens, *ſalvabis me ſecundùm magnam miſericordiam tuam:* nam homo quantumcumque facit, totum debet refundere in Dei miſericordiam. *in Luc.c.19.v.10.*

109. *Pœnitens debet confidere in bonitate divina, ſed cum veneratione, & humilitate.*

Orabat ad Dominum, &c. Nota, quòd in ſua oratione Manaſſes fatetur ſe ad Deum recurrere pro remiſſione peccatorum confiſus in pura ſua bonitate, quam reverenter amplexabatur dicens: *Tu Domine ſecundùm bonitatem tuam promiſiſti pœnitentiam remiſſionis peccatorum:* debemus igitur confidere in divina bonitate, ſed tamen cum maxima reverentia, & humilitate. *Pſal.118.c.3.v.15.*

110. *Vult Deus exercere ſuam bonitatem in remiſſione peccatorum, ſed exigit à nobis pœnitentiam.*

Orabat ad Dominum, &c. Nota, quòd dicebat in hac oratione, *Domine ſecundùm bonitatem tuam promiſiſti pœnitentiam:* ideò copulat ſimul bonitatem Dei, & pœnitentiam noſtram, quia bonitas divina eſt ſicut aurum, quod eſt ponderoſum, quia vult quidem exercere in nos ſuam bonitatem, ſed cum pondere pœnitentiæ noſtræ. *Pſalm. 118. cap. 5. verſ.2.*

111. *Dei ira ſuper peccatores eſt inſuſtentabilis: Miſericordia eſt immenſa, & ſine termino.*

Orabat ad Dominum, &c. Nota, quod in oratione ſua fatetur iſte pœnitens, quod ira Dei eſt inſuſtentabilis, nihilque ei poteſt reſiſtere: è contra ejus miſericordia eſt inveſtigabilis, & immenſa, quia eſt ſine termino. *Pſal.118.c.10.v.15.*

112. *Peccatum ligat hominem multiplici vinculo.*

Coanguſtatus oravit ad Dominum: Nota, quod in oratione ſuas anguſtias exprimit dicens: *Incurvatus ſum multo vinculo ferri, & non eſt reſpiratio mihi, &c.* Veréque id dicebat, quia erat in captivitate poſitus; & per hoc ſignificatur, quod homo propter peccatum circumplexus eſt vinculis originalis culpæ, quæ ſunt plura remanentia poſt deletionem originalis: vinculis item reatus pœnæ: vinculis item corporalium miſeriarum; unde verè poteſt dici, quod ſit incurvatus multo vinculo ferri, ſcilicet famis, ſitis, frigoris, caloris, nuditatis, infirmitatis, aliarumque innumerabilium miſeriarum, quæ non ſinunt hominem reſpirare; imò & ipſa voluntas eſt ſibi contraria, & diverſa quoad affectiones: ô miſera vita noſtra! *ſerm.2.domin.2. Adventus.*

113. *Deus affligit hominem ad extorquendam juſtitiam veluti pecuniam à nobis.*

Poſtquam coanguſtatus eſſet, oravit ad Dominum, &c. O felix, qui hunc peccatorem pœnitentem imitatur: ſed nota, quod ſicut captivi coanguſtantur vinculis ad extorquendam pecuniam: ſic Deus ſæpè coanguſtat peccatores ad extorquendam pecuniam, ſcilicet ad ſatisfaciendum juſtitiæ Dei, coanguſtantur inquam infirmitatibus, & adverſitatibus: felix ergo eſt, qui Deo ſic ſatisfacit; væ autem eis, qui poſtquam evaſerunt ab infirmitatibus, emendationem nullam perſolvunt; væ inquam eis, quia dum iterum comprehenduntur gravioribus vinculis coanguſtantur. *ſerm.3.Dom.9 poſt Pentecoſt.*

114. *In morte coanguſtatur terribiliter homo.*

Poſtquam coanguſtatus eſſet, oravit ad Dominum, &c. Vide figuram exiſtentis in agonia mortis, in qua homo maximè coanguſtatur, quia oculi impediuntur, cor ſuffocatur, omnia membra torquentur, & anima ab omnibus membris ſolvitur, quia vult Deus ab homine tunc extorquere juſti-

tiam ; ô quanta, & qualis anguſtia ! felix qui paratus pervenit ad tale extremum. *ſerm.3. Dom. 9. poſt Pentecoſt.*

CAPUT XXXIV.

115. *Deus maximè placatur per humilem pœnitentiam externam, ſi coniuncta ſit cum interna.*

Reveritus es faciem meam, ſcidiſti veſtimenta tua, & fleviſti coram me, ego quoque exaudivi te. Hoc dixit Deus Ioſiæ pœnitenti : ex quo patet, quòd Deos libenter, & facilè parcit eis, qui reverentes per pœnitentiam externam, & internam ad ipſum confugiunt. *Pſalm.118.cap.4. verſ.4. & cap. 2. verſ.16.*

CAPUT XXXV.

116. *Chriſti mors deflenda eſt à nobis.*

Luxerunt Ioſiam univerſus Iuda, & Ieruſalem. Vide figuram mortis Chriſti in morte Ioſiæ : hæc enim deflenda eſt à nobis, ſicut defletur ab Eccleſia quolibet anno per recitationem lamentationum Hieremiæ. *Thren.prol.& in Luc.c.23.v.27. & cap.24. verſ.27.*

117. *In morte quiſque vinctus remanet, & à Dæmonibus obſidetur.*

Surrexit Nabuchodonoſor, & vinctum catenis duxit in Babylonem, &c. Nota hæc eſt ultima captivitas Iudæorum, in qua nullus remanſit quin eſſet captivus, & ſervus : ſignificatque ultimam captivitatem hominis in morte, vel in judicio, ad quam conveniunt lætantes Dæmones, & tunc undique mala occurrunt, nec ullus eſt, qui ab accuſatione defendat. *in Thren. capit. ſecund. in fine.*

118. *Quando Principes ſunt mali, & populus captivus fit Diaboli.*

Univerſi Principes Sacerdotum, & populus prævaricati ſunt, &c. Nota, quod ob prævaricationem Principum, & Sacerdotum, ſecuta eſt prævaricatio populi, & inde captivitas. *Pſalm. 118. cap.11. verſ.1.*

LIBRI

LIBRI PRIMI ESDRÆ

PROLOGUS.

NOTANDUM primò quod iſte liber tractat de reductione populi ſub Ieſu filio Ioſedech, ritumque populi reparantis : item de inſtructione reducti per legis doctrinam, qui ſacram Scripturam, & litteras præparavit ; item de reædificatione murorum Jeruſalem facta per Nehemiam, qui fuerunt tres Sacerdotes, & duces populi, in quibus præfiguratus eſt Chriſtus quoad fervorem zeli, quo inardeſcebat pro reædificatione templi veri, quod ſumus nos, & reparatione ſalutis. *op. Principium ſacræ Scripturæ, & ſerm.* 14. *Hexaem.*

Notandum eſt etiam; quod iſti duo libri ſunt Canonici, quorum primus appellatur Eſdræ : ſecundus Nehemiæ : alij duo apponuntur in fine Bibliæ tanquam non canonici, licet multam authoritatem habeant apud plures ſanctos Patres, &c.

Notandum eſt, quod triplici modo Deus rexit populum Iſraeliticum: primò per Judices, ut in libro Judicum ; ſecundò per Reges, ut patet in ſuperioribus libris Regum : tertiò per Sacerdotes, & hoc tertium regimen incœpit poſt reditum Judæorum à captivitate Babylonica factum juſſu Cyri Regis Perſarum, & de hoc regimine agitur in ſequentibus libris.

CAPUT I.

1. *Eccleſia eſt civitas à Chriſto ædificata.*

Aſcendat in Ieruſalem, & ædificet domum Domini Dei Iſrael, &c. Sic permittit Iudæis Rex Cyrus, ut Iudæi redirent à Babylone in Ieruſalem, & ipſam reædificarent cum templo ; idque fuit figura ædificationis Eccleſiæ factæ à Chriſto, ut in ea triumpharemus de Diabolo. *ſerm.* 3. *Dom.* 2. *poſt Pentecoſt.*

CAPUT IV.

2. *Diabolus in baptiſmo noſtro amittit poteſtatem ſuper nos, & per peccatum revertitur in poſſeſſionem hominis.*

Nunc igitur notum ſit Regi, quoniam ſi civitas illa ædificata fuerit, & muri eius reſtaurati, poſſeſſionem trans fluvium non habebit. Sic ſcripſerunt miniſtri Regi, ut ſuaderent, ne permitteret Iudæis reædificationem civitatis, & templi : ſed quia civitas iſta eſt Eccleſia, in qua Diabolum vincimus; datur per hoc intelligi, quod trans fluvium Iordanis, ſcilicet baptiſmi, Diabolus non habet poteſtatem ſuper baptizatum, niſi per nova peccata peccator ſe denuo remittat in eius poteſtatem. *ſerm.* 3. *Dom.* 2. *poſt Pentecoſt.*

CAPUT VI.

3. *Diabolus libentius per ſe, vel per alios trahit ad peccatum perfectiores homines, quàm imperfectos.*

Nabuchodonoſor tulerat de Ieruſalem aurea, & argentea vaſa, &c. Nota, quod per vaſa aurea ſignificantur perfecti, & religioſi, per argentea imperfecti : libentius ergo Diabolus attrahit ad peccatum per ſe, vel per alios perfectiores homines, & chariora Eccleſiæ membra. *ſerm.* 1. *Dom.* 20. *poſt Pentecoſt.*

Digitized by Google

CAPUT VII.

4. Quilibet Chriſtianus tenetur parare cor ſuum ad recipienda myſteria fidei, corde, ore, & opere.

Eſdras paravit cor ſuum, ut inveſtigaret legem Dei. Quid eſt parare cor?&c. Nota, quod ad hoc tenetur quilibet homo, nempè parare cor ſuum ad inveſtigaodum legem Dei per ſoliditatem fidei in cognitiva, per ſinceritatem ſpei io affectiva, per ſedulitatem ſtudij io operativa, ad iovеſtigandam legem evangelicam ſecuodum dictameo veritatis æternæ. *ſerm. 1. Dom. 4. Adventus.*

CAPUT VIII.

5. Omnia bona nobis à Deo data cuſtodienda ſunt uſque ad mortem, de quibus tanquam cuſtodes eorum ſtrictè examinabimur in morte.

Vigilate, & cuſtodite, donec appendatis coram Principibus, & Sacerdotibus in theſaurum Domini. Quid eſt, quod coſtodiendum erat ab Iſraelitis? ſed oota, quod hæc verba ad homioes omnes diriguntur; dat enim Deus oobis intelligentiam, quod ſumus cuſtodes omnium bonorum, qoibus nos ipſe ditavit, & tanquam depoſitum Chriſti appendehdum eſt io ſtatera ſuæ juſtitiæ in morte, & io judicio coram Angelis, & Apoſtolis; io qua ſtatera ex una parte erunt merita, & demerita; ex altera corona. *ſerm. 3. fer. 2. Pentec.* Ad hoc diriguntur verba Divi Pauli ad Thimoteum, *ò Thimotee depoſitum cuſtodi bonum.*

CAPVT IX.

6. Quomodò in punitione peccatorum erunt noviſſimi primi.

Manus Principum, & magiſtratuum fuit in hac tranſgreſſione prima. Ecce quinam fuerunt primi io tranſgrediendo præcepta Domioi, ſcilicet Principes, & magiſtratus: ootatur autem hæc prima tranſgreſſio iſtorum, ot denotetur, quod etiam ſecundum ſententiam Chriſti fuetuot noviſſimi, ſcilicet in noviſſimo reddituri ratiooem de omnibus peccatis, quibus duriſſimum judicium fiet. *fer. 4. Dom. ſeptuageſima.*

7. Principes puniuntur à Deo ob peccata ſubditorum commiſſa ſua ipſorum negligentia, & cauſa.

Manus Principum, & magiſtratuum, &c. Cur iſtis imputantur primæ tranſgreſſiooes, ſi populus, & plebs etiam peccavit? quia Principibus imputantur peccata ſubditorum ob negligentiam, & cauſam ipſorum commiſſa. *in Luc. c. 19. v. 47. & cap. 22. v. 52.*

8. In peccatis ubi concurrit, contemptus patens Dei dicitur quod ad Cœlum pertingunt, & quod committuntur coram Deo. Sic Eſdras dicebat Deo *iniquitates noſtra multiplicata ſunt ſuper caput noſtrum, & creverunt uſque ad Cœlum;* ideſt quia factæ ſunt io contemptum veritatis divioæ omnia ſpeculaotis. *in Luc. c. 15. v. 21.*

9. Diabolus ſemper conatur commiſcere malos cum bonis, ut ſint iſtis in ſcandalum.

Mixtum erat ſemen ſanctum alienigenis terra. Vide mala à Principibus patrata in Iſrael, qui ducentes uxores alienigenas miſcuetuot ſemen ſanctum cum perverſis: Idem facit quotidie Diabolus, qui quærit intermiſcere malos cum boois, ut ſint iſtis in ſcandalum, & ut triticum ſuffocetur à zizania. *ſerm. 2. Dom. 4. poſt oct. Epiph.* Vide igitur quomodò ſocietas malorum fugieoda eſt à bonis, quia à Diabolo io ipſorum ruinam præparatur.

CAPVT X.

10. Confeſſio peccatorum debet eſſe pura, ſcilicet cum intentione emendandi vitam.

Vos tranſgreſſi eſtis: Confeſſionem date Domino Deo, & facite placitum eius. Quid eſt iſta confeſſio Deo placita, niſi recognitio, & confeſſio peccatorum pura: nempè cum propoſito emeodandi vitam, & faciendi, quod Deo eſt placitum: qui contrarium fecerit, confeſſionem faciet Pharaoois. *ſerm. 2. in Rogation.*

11. Separatio ab uxore inter fidelem, & non baptizatum facienda.

Separamini ab uxoribus, &c. Vide quomodò Deus præcipit ſeparationem inter fidelem, & infidelem coojugem non baptizatum: non enim eſt verum Sacramentum. *l. 4. d. 49. art. 1. q. 1.*

LIBRI SECUNDI ESDRÆ, QVI EST NEHEMIÆ PROLOGUS.

NOTA, quod ſub Eſdra facta eſt deſcriptio populi: ſub Nehemia, qui fuit Dux, reædificatio civitatis, & templi, & ideo iſte liber appellatur Nehemiæ, licet deſcriptus ab Eſdra.

CAPUT I.

12. *Anima virtutibus deſtituta, eſt civitas ſine muris, & portis Diabolo expoſita.*

Murus Ieruſalem diſſipatus eſt, & porta combuſta igni, &c. Audi Nehemiam deplorantem calamitates civitatis Ieroſalem; ſed quia hæc eſt figura animæ deſtitutæ virtutibus, ideo Eccleſia deplorat miſeriam civitatis myſticæ; nam ſi deſtituta remanet virtutibus, tunc eius portæ expoſitæ ſunt igni cupiditatis, & voluptatum, & tentationibus Diaboli; munienda ergo eſt hæc civitas, ne pateat ingreſſus hoſtibus. *ſerm.3.Dom.Trinit.*

13. *Sacerdos ut perſona publica orans pro populo debet confiteri coram Domino ſua, & aliena peccata, ut perſona privata in confeſſione tantum confiteri debet propria.*

Confiteor, & oro pro peccatis filiorum Iſrael, pro me, & domo patris mei. Hic videtur, quod Nehemias confeſſus fuerit peccata aliorum, & tamen id non licet, nec decet abſque peccato confeſſario inquirere in confeſſione peccata aliorum, tali confeſſioni impertinentia, tunc ſanans alium ſibi ipſi vulnus mortale detractionis infligit: & ſi hoc eſt verum quomodò canonizatur hæc confeſſio Nehemiæ? Reſpondetur; quod Nehemias gerebat perſonam publicæ perſonæ, ideo orans pro populo Deo exhibebat ſua, & aliena ſcelera ad divinæ Juſtitiæ laudem, & divinæ miſericordiæ impetrationem; tali pacto decet in oratione; ſed tamen nunquam alicui perſonæ privatæ fateri peccata aliena. *lib.4.d.21.p.2.a.1.q.3.ad primum.*

CAPUT III.

14. *Prædicator debet perſeveranter abſque timore exercere ſuum officium.*

Steterunt Sacerdotes in ornatu ſuo, & clamaverunt filij Aaron cum tubis, &c. Vide, quod iſti miniſtri Altaris non deſtiterunt ab exercitio ſuo ob formidinem, & contrarietatem inimicorum; daturque intelligi, quod Sacerdotes, & Prædicatores exemplo Chriſti non debent deſiſtere à denuntiatione ſui officij ob quamcumque contrarietatem; ſed debent firmiter perſeverare in juſtitia. *In Ioan.c.7.v.37.*

CAPVT IV.

15. *Dæmones irrident eos, qui inceptam viam ſpiritualem deſerunt, retrocedentes à Dei ſervitio.*

Ædificent: ſi aſcenderit vulpes tranſiliet murum, &c. Hæc & alia verba deriſoria dicebant Gentiles in Iudæos ædificantes muros civitatis, confidentes quod ob violentiam ipſorum deſiſtere deberent ab incœpto opere: myſticè: Iſti ſunt Dæmones, & perverſi homines, qui ſubſannant; & derident valdè eos, qui ab incœpto itinere perfectionis, vel refrigeſcunt; vel deſiſtunt. *in Luc. c.14.v.30.*

16. *A Diabolo, & à Mundo irridentur qui ab incœpto opere deſiſtunt.*

Quid Iudæi faciunt imbecilles? Ædificent, &c. Gentiles æſtimantes Iudæos deſtitutos ab incœpta reædificatione civitatis deridebant eos: ſic qui retrocedit ab incœpto deridetur à Diabolo, & à mundo pro temeritate in præſumendo, pro inſtabilitate in proſequendo, & pro puſillanimitate in deſiſtendo.

deſiſtendo : in omni igitur, quod agimus, oculatos inimicos conſiderare debemus, qui noſtris operibus inſidiantur, & niſi contra eos vigilemus, patimur eos irriſores, quod ad malum habemus perſuaſores; hancque irriſionem maximo ſtudio abhorret vir ſpiritualis. *in Luc.c.14.v.30.*

17. Diabolus ceſſans aliquando nos impugnare, tunc magis fraudulenter quærit nos vincere.

Et dixerunt hoſtes noſtri; neſciant, & ignorent, donec veniamus in medio eorum, & interficiamus eos, & ceſſare faciamus opus, &c. Sic dicebant Gentiles contra Iudæos ædificantes muros Ieruſalem: nempè fingentes ſe non curare talem reædificationem, putaverunt Iudæos inopinatò invadere, & occidere: Myſticè datur intelligi aſtutia Dæmonum, qui aliquando ceſſant tentare, ſed talis ceſſatio eſt major impugnatio, quia dormitantes poſtea inopinatò invadunt, eoſque vincunt; ſemper igitur eſt vigilandum contra hoſtes, ſive actu tentatores, ſive non. *op. de prof. religioſ. l.2.c.56.*

18. Vtraque manu, & tota virtute debemus famulari Domino.

Vna manu faciebat opus, & altera tenebat gladium. Vide, quod Iſraelitæ toti ſe occupabant in reædificatione Ieruſalem, & ſimul ad ſe defendendos ab hoſtibus: daturque nobis intelligi, quod toto conatu, utraque manu, totaque virtute debemus Domino famulari, ſimulque Deo obſequi, Diabolo reſiſtere: talibus enim Deus ſe totum exponit. *in Luc.c.2.v.28.*

19. Prædicator debet utraque manu prædicare, ſcilicet ore, & opere.

Vna manu faciebat opus, altera tenebat gladium. Nota, quod hic inſtruuntur Prædicatores, qui in ore gladium verbi Dei portant, & quod etiam in manibus illum debent tenere, ſcilicet ſanctis operibus, quibus adverſarium terrent. *in Luc.c.10.v.2.*

20. Ab uſu rationis, vel ab incœpta vita ſpirituali debemus tenere lanceam, & pugnare uſque ad finem.

Media pars noſtrum teneat lanceas ab aſcenſu auroræ, donec egrediantur aſtra. Vide quid tibi eſt faciendum ô homo; qui incœpiſti Deo ſervire: ab aurora ideſt initio bonæ vitæ, uſque ad exitum aſtrorum, ſcilicet animæ è corpore debes tenere in manibus lanceas, ſcilicet zelum contra vitia, & contra ea pugnare, ſi vis coronari in gloria. *ſerm. 2. in Vigil. Nativit. & op. ſpec. B. Virginis lect.11.*

21. Nos ipſi debemus opera bona facere, non alijs hæc committere.

Nos ipſi faciemus bonum, &c. Nota hæc verba, *Nos ipſi*, non alij milites, ſed nos ipſi: dum enim agitur de ſalute propria non alijs hoc opus debemus committere, ſed nos ipſi debemus operari. *op. ſpec Beatæ Virginis. lect.11.*

22. Prælati ſuum onus debent exercere, non committendum Vicarijs: ideo dicitur, *nos ipſi non noſtri Vicarij faciemus opus:* quod opus? operemur bonum, dum tempus habemus, ad omnes, maximè ad domeſticos fidei. *op. ſpec. Beatæ. Virginis: lect.11.*

23. Si lanceam zeli contra vitia non extendamus in mundo, Deus lanceam iræ ſuæ contra nos extendet; & ideo hic dicitur. *Teneamus lanceas ab aſcenſu Auroræ, &c.* Scilicet lanceam zeli contra imperium vitij, contra impugnationem Diaboli, carnis, & mundi; alioquin Deus acuet lanceam, ſcilicet iram diram contra nos in judicio. *opuſc. ſpec. Beatæ Virginis: lect.11.*

24. Beata Virgo ſeipſa nutrivit, & omnia obſequia Chriſto debita fecit non per alios.

Nos ipſi faciemus, &c. Beata Virgo non nutricem aliam, non Vicariam, ſed ſemper ſemetipſam exhibuit Dei miniſtram; quia in utero Chriſtum geſſit, aluit, fovit, portavit, & proſecuta eſt uſque ad mortem. *op. ſpec. Beatæ Virginis: lectio.11.*

25. Ab aſcenſu auroræ, ideſt ad exemplum Mariæ debemus bonis operibus inſiſtere.

Nos ipſi faciemus ab aſcenſu auroræ, donec egrediantur aſtra. Quid eſt ab aſcenſu auroræ? aurora eſt Maria Virgo illuminatrix noſtri ad benè operandum; ab aſcenſu auroræ operamur, quando irradiante exemplo, & vita Mariæ ad benè operandum incitamur. *op. ſpec. Beatæ Virginis: lect.11.*

26. Maria aſtrum omnium aſtrorum nos illuminans, & dirigens.

Donec egrediantur aſtra. Quænam aſtra? myſticè ſunt ſancti; ſed aſtrum omnium aſtrorum eſt Maria Virgo, quæ jam egreſſa eſt ad nos dirigendum, illuminandum, & ducendum ad viam Cœli. *op. ſpec. Beatæ Virginis: lect.11.*

CAPVT V.

27. Memoria Dei circa nos alijs eſt in bonum, alijs in malum

Memento mei Deus in bonum. Cur dicit in bonum? quia petebat in bonum, non in malum, ſcilicet confitebatur Dei excellentiam, & petebat miſericordiæ relaxationem, non iræ, vel vindictæ exhibitionem. *in Luc.c.23.v.42.*

CAPVT VII.

28. Antè Chriſti paſſionem clauſæ fuerunt Cœli portæ.

Non aperientur portæ Ieruſalem uſque ad calorem ſolis. Sic præcepit Nehemias: fuitque figura clauſionis portarum Cœli, quæ apertæ ſunt ad adventum caloris ſolis, ſcilicet amoris Chriſti in Paſſione exhibiti. *ſerm.3. in vigil. Nativ.*

CAPVT

CAPUT VIII.

29. *Exiſtentibus in Purgatorio, & egenis huius vitæ mittenda ſunt ſuffragia à vivis per eleemoſynam.*

Mittite partes eis, qui non præparaverunt ſibi; Sic præcepit Nehemias, ut dum cibum ſumebant, mitterent partes indigentibus; Hæc dicuntur continuè nobis à Deo, mittite vos, qui habetis bona temporalia, partes bonorum veſtrorum indigentibus, & præcipuè exiſtentibus in Purgatorio: eſuriunt enim eleemoſynam, & alia bona opera noſtra. *ſerm. 2. Dom. 4. Quadrageſimæ.*

30. *Lectio ſacra ſuadetur.*

Et legerunt in libro legis Dei diſtinctè, & apertè ad intelligendum &c. Vide quomodò Eſdras volens inducere populum ad obſervantiam legis divinæ, priùs eam lectione aperuit; ſed cur lectione uſus eſt, & non potiùs concione? Sed nota, quod iſte magnus vir modo concionabatur, modo lectione ſacra inſtruebat populum, & his mediis induxit ipſum ad priſtinum cultum Dei; lectio autem ſacra debet eſſe aperta, & frequens, quia hac mirabiliter inducitur anima ad cultum Dei. *Pſalm. 118. c. 2. v. 2.*

31. *Proceſſio cum ramis palmarum in Dominica ſexta quadrageſimæ præfigurata hic.*

Egredimini in montem, & afferte frondes olivæ, & ramos palmarum &c. Ecce quomodò præfigurata fuit proceſſio facta à turbis cum ramis palmarum, quando obviam proceſſerunt Chriſto, & hoc in ſignum victoriæ, quam Chriſtus reportavit de inimicis generis humani. *in Ioan. cap. 12. v. 13.*

CAPUT IX.

32. *Quàm utilis confeſſio frequens peccatorum.*

Et confitebantur peccata ſua quater in die, & quater in nocte &c. Vide qua induſtria placaverunt iſti homines Deum: diſce ex hoc quàm Deo ſit placita frequens confeſſio peccatorum: ô utinam tu quater ſaltem in anno id faceres. *ſerm. 8. in Rogat.*

33. *Quanta, & qualis miſericordia divina in remiſſione culparum.*

Tu autem Deus propitius, & clemens, non dereliquiſti nos &c. Vide quomodò iſte vir à Deo illuminatus exaltat divinam clementiam, qua Deus ſe propitium oſtendit poſt ſcelera multa populo Iſraelitico; daturque intelligi quam magna ſit Dei miſericordia in remiſſione peccatorum, & quam pretioſa ſit pœnitentia noſtra. *ſerm. 2. Dom. 10. poſt Pentecoſt. & Pſalm. 118. cap. 5. v. 10.*

34. *Oratio quàm Deo chara, & peccatoribus ipſis fructuoſa.*

Manna tuum non prohibuiſti de ore tuo &c. Audi Nehemiam, qui notat, quod poſt adorationem vituli, poſt multa ſcelera Deus ſe clementem exhibuit tribuendo manna, ex hoc, quod per orationem ad ipſum confugerunt; hinc intelligere debemus, quàm Deo ſit chara oratio, & qualem dulcedinem, & fructus affert orantibus, etiam peccatoribus; & ſi hoc, quid putamus, quæ bona redundabunt amicis Dei devotè orantibus? *opuſ. de profec. religioſ. l. 2. cap. 69.*

35. *Spiritus Sancti adventus quanta bona animæ afferat.*

Spiritum tuum bonum dediſti, qui doceret eos, & manna tuum &c. Vide quomodò adventus Spiritus Sancti illuminat intellectum; facit vincere inimicos, & dulcedinem affectui affert. *ſerm. 11. & 12. in Pentecoſt.*

CAPUT X.

36. Gazofilacium erat propriè locus, in quo reponebantur divitiæ oblatæ templo, ut patet hic, ubi dicitur, quod Levitæ offerebant decimas ad gazofilacium in domo theſauri: dicitur enim à gazis, ideſt divitiis, & philaca, quod eſt locus cuſtodiæ. *in Luc. c. 21. v. 1.*

CAPUT XII.

37. *In cælo Angeli, & homines faciunt duos choros ad laudandum Deum.*

Aſcendere autem fecit ſuper muros duos choros laudantium &c. Nota, quod hæc fuit figura eorum, quæ à Beatis fient in cœlo, qui erunt diſtincti veluti in duos choros, ſcilicet Angelorum, & hominum, qui non ceſſabunt laudare Dominum in æternum. *ſerm. 1. in feſto omnium ſanctorum.*

LIBRI TERTII ESDRÆ
PROLOGUS.

ISTE Liber eſt reputatus inter Apocriphos libros & ideò non eſt canonicus, nec videtur ſcriptus ab Eſdra, cum multa repetat ſine utilitate, & neceſſitate in ſuperioribus poſita, ſed quia citatur aliquando à Sanctis Patribus, ideò hic apponitur, non tamquam liber Sacer ſcriptus, ſed quatenus habens aliquam auctoritatem citatur à Sanctis, & etiam à Seraphico Doctore, licet veluti per tranſennam quæ infrà adnotantur.

CAPUT III.

38. *Chriſtus figuratus in Rege Dario, qui fecit cænam magnam ſuis Principibus.*

Rex Darius fecit cænam magnam ſuis purpuratis. Nota Darius interpretatur fertilis, & ſignificat Regem Chriſtum; qui ratione ſuæ divinitatis, & homanitatis eſt cibus perfectus ſatians animam, quantum ad guſtum interiorem, & exteriorem, & licèt ſatiet, non tamen generat faſtidium, imò continuum deſiderinm cauſat, quia ratinne ſuæ divinitatis, & convenientiæ cum anima medullis ejuſdem illabitur, & cum ratione ſuæ infinitatis excedat capacitatem animæ generat ſimul deſiderium, & quietem. *ſerm. 1 Dom. 2. poſt. Pentecoſt.*

Nota hic fundamentum radicale quare Dei cognitio, & fruitio ſimul ſatiet animam, & novam famem deſideriumque ingerat.

39. *Beatis in gloria Deus præparavit cænam magnam.*

Rex Darius fecit cænam magnam &c. O quam magna eſt iſta cæna, quam Chriſtus in gloria ſuis electia præparavit! nam in ipſa numquam deficient fercula, numquam amovebitur menſa, quia numqoam deficiet laus, gloria, & lætitia; Beati igitur, qui ad cœnam hanc vocati ſunt. *ſerm. 1. Dom. 2. poſt Pentecoſt.*

CAPUT IV.

40. *Veritas ab omnibus hominibus deſideratur, & eſt inexpugnabilis.*

Magna eſt veritas, & fortior omnibus; omnis terra invocat veritatem & omnes tremunt eam. Quomodò hoc eſt verum, cum multi maximè Principes eam abhorreant, & veritas odium parit? ſed nota, qnod veritas poteſt conſiderari in generali, vel in ſpeciali: primo modo veritas eſt inexpugnabilis, & omnibus prævaler, & omnes homines eam deſiderant cognoſcere; licet aliquando in ſpeciali per rationes phantaſticas obumbretur, & oppugnetur. *l. 1. in prologo. dub. 7. & ſerm. 4.*

41. *Chriſtus eſt myſticum firmamentum Eccleſiæ.*

Convertitur in gyro Cœli, & iterum revertitur in eumdem locum in uno die. Sic loquitur iſte textus de firmamento: ſed myſticè hoc intelligi debet de Chriſtn, qui eſt firmamentum Eccleſiæ, quia in ona perſona firmatæ ſunt duæ naturæ humana, & divina, cujus motus eſt circularis, quia de ſinu Patris in Virginis uterum eſt ingreſſus, deinde per mundum, & Lymbum progrediens iterum ad Patrem rediit diſponens omnia ſuaviter. *op. de Eccleſ. Hier. p. 4. c. 6.*

42. *Fides facit elevare animam ad videndum Deum, & tranquillitatem affert.*

Tunc elevavit faciem ſuam ad Ieruſalem benedixit Regem Cælorum, & ait; Abs te victoriam. Sic dixit ille adoleſcens, qui veritatem tamqoam reginam prædicaverat Regi Cyro, & à quo obtinuit ingreſſum populi in Jeruſalem, gratias agens Deo: myſticè, qui imbutus eſt fide, quæ docet omnem veritatem, elevat faciem ſuam ad Jeruſalem, ſcilicet poſſeſſionem pacis in regno animæ ſuppeditatis deſideriis carnalibua; Hæc concordia eſt à Deo, nec unquam ullus habet veram pacem niſi à Deo, & iſti ſunt affectus fidei. *ſerm. 1 Dom. 1 Adven.*

LIBER QVARTVS ESDRÆ

CAPVT IV.

43. *Vriel quiſnam Angelus, & quodnam munus Angelorum circa nos.*

Vriel Angelus miſſus eſt ad me &c. Nota Uriel eſt unus ex quatuor Angelis in Scriptura nominatis, & interpretatur lucena Deo, vel ignis Dei, & ſignificatur, quod Angeli mittontur ad illuminandom intellectum, & inflammandum affectum: Nota etiam, quod iſte Uriel eſt Angelua, qui miſſus fuit ad conſolationem populi Iſrael dum in captivitate præmebatur. *Centiloq. p. 3. ſ. 18.*

LIBRI

LIBRI TOBIÆ
PROLOGUS.

LIBER iſte antiquitus juxta ſententiam multorum non erat adnumeratus inter Canonicos libros, ut advertit Sanctus Hieronymus in galleato ; & poſt ipſum Lyranus, erat tamen maximæ auctoritatis apud Sanctos Doctores, quia mirabiliter inſervit ad morum informationem ; nunc autem eſt in Concilio Tridentino inter Canonicos libros adnumeratus ; In hoc autem præfiguratus eſt Chriſtus, ut exemplar omnis modeſtiæ. *op. Principium Sacræ Scripturæ.*

CAPUT I.

1. *Pater dum filium habet ſuarum virtutum imitatorem, vivit in filio.*

Tobias genuit ex ſua uxore filium, nomen ſuum ei imponens. Nempè (ait Sanctus Bonaventura) ut ſignaret patrem in tam nobili filio vivere, & in ejus virtutibus & imitatione lætari : Nota etiam, quod antiqui conſueverunt appellare filios nomine ſuo ipſorum proprio, ut in hoc ſignarent patrem in illo filio imitatore ſuarum virtutum vivere. *in Luc. c. 1. v. 59.*

2. *Qui exercitium præſentiæ Dei, Deumque præſentem habet, impletur Spiritu divino.*

Quoniam memor fuit Domini in toto corde ſuo, dedit illi gratiam in conſpectu Regis. Ecce quomodò Tobias invenit gratiam apud Deum, & homines, ſcilicet, quia fuit memor Dei, nempè quia Deum ſibi præſentem ſemper habebat; ideò etiam gratia Spiritus Sancti replebatur. *in Luc. c. 1. v. 67.* Nota autem, quod ad hoc exercitium requiritur ut Deo detur totum cor ad credendum, ad pœnitendum, ad orandum, ad diligendum. *ſerm. 2. Dom. 17. poſt Pentecoſt.*

3. *Exercitium operum miſericordiæ elevat animam ad Deum.*

Tobias quoque pergebat per omnem cognationem ſuam, & conſolabatur, eos eſurientes alebat &c. Vide in quibuſnam exercitiis iſte vir ſanctus vitâ ſuam degebat, nempè circa opera miſericordiæ ſpiritualia, & corporalia; unde mirum non eſt, quod Deus ſua gratia eum impleret, quod anima ejus elevata ad cœleſtia ſemper ſtaret, quod dulcedine cœleſti irrigaretur ariditas mentis, & corporis. *op. de Eccleſ. Hier. p. 1. c. 2. & ſerm. de S. Eliſabeth, & op. comp. Theol. l. 5. c. 52. & ſerm. 1. & 2. Dom. 1. poſt Pentecoſt. in Luc. c. 11. v. 47.*

CAPUT II.

4. *Tunc dies feſtus perfectè celebratur, cum pauperes vocantur ad convivium; exerceturque pietas in egenorum ſublevamen.*

Cum eſſet dies feſtus, & factum eſſet prandium bonum in domo Tobiæ dixit filio ſuo vade, & adduc aliquos de tribu tua timentes Deum, ut epulentur nobiſcum. Vide quomodò pro complemento diei feſti iſte vir juſtus quærebat pauperes ſuos commenſales Deum timentes; nam Deus exigit à nobis hanc exhibitionem pietatis fraternæ, maximè indigentibus. *in Luc. c. 14. v. 13.*

5. *Relinquenda ſunt omnia in ſequela Chriſti, quæ ipſam poſſunt impedire.*

Exiliens de accubitu, relinquens prandium jejunus pervenit ad corpus ſepeliendum. Vide fervorem hujus viri ſancti, qui non habito ullo reſpectu ad ſuum corporale ſubſidium prandium reliquit, ut ad ſepeliendum corpus ſui proximi procederet; per hoc datur intelligi, quod omnia, quæ poſſunt nos impedire ad perfectè ſequendum Chriſtum, relinquenda ſunt. *in Luc. c. 5. v. 28. & in Ioan. c. 13. v. 4. & collat. 89.*

6. Qui in hac vita feſtum ducit, in altera vigiliam ducet : & è contra : qui in hac vita lugebit in altera gaudebit.

Manducavit panem cum luctu, & tremore, memorant illum ſermonem Domini per Amos: Dies feſti veſtri convertentur in lamentationem, & luctum, &c. O quàm benè iſte vir à Deo illuminatus ex aſpectu mortui cadaveris, aſcendit ad contemplationem hujus veritatis, nempè tempus hujus vitæ eſſe tempus flendi, & pœnitentiæ, & meritò, quia qui vult in hac vita diem feſtum agere, lætari, & deliciari; in alia vita lugebit, & plangет; ex oppoſito qui in hoc exilio flebit, & triſtitiam habebit pro Chriſto, in altera diem feſtum aget. *in Luc. cap.5.v.35. & in Ioan.c.16.*

7. Dormitatio in peccatis quàm periculoſa.

Contigit autem, ut cum Tobias obdormiebat, calida ſtercora hirundinum inciderant ſuper oculos ejus, & cæcus factus eſt, &c. Hic notant Doctores, qood hæc cæcitas non eſt orta ex naturali virtute ſtercoris hirundinum, maximè quia cecidit in oculos clauſos, ſed ex Dei ordinatione; ſed cur voluit hoc Deus? ut addiſceremus ſpiritualiter, quænam mala afferat ſecum dormitatio in peccato: præcipuè enim cauſat excæcationem animæ: ſurget ergo peccator, ne incidas in hoc tantum malum. *ſerm.5. Dom.1. Adventus, & op. comp.Theol.l.3.c.7.*

8. Cupiditas, & avaritia temporalis excæcat animam.

Et Cæcus eſt. Quomodo? ex ſtercore hirundinum, quod cecidit in oculos: myſticè ſtercus ſignificat temporalia, quæ ſunt ſtercora inquinantia hominem, ſi igitur permittas, ut te occupet ſomnus, & dormitatio in his temporalibus cæcus eris. *ſerm.4. Dom.4. poſt oct. Epiph. & ſerm.3. Dom. Quinquag. & ſerm.2.fer.4.Paſcha, & op.com.Theol. l.3.cap.19.in Luc.cap.2.v.15. & cap.18.v.35.*

9. Iuſtos Deus probat per tribulationes.

Exemplum de hac veritate habemus in Tobia à Deo excæcato ob exercitium, & exemplum veritatis, & patientiæ: ex qua excæcatione multas coronas meriti ſibi acquiſivit. *in Eccleſ. cap.8. & op.comp.Theol.l.1.c.33. & l.2.cap.27. & opuſ.expoſ. in Pater, & in Luc.cap.13.v.5.*

10. Memoria probitatis Patrum debet filios excitare ad imitationem ipſorum.

Filij ſanctorum ſumus, & vitam illam expectamus, quam daturus eſt his, qui fidem ſuam numquam mutant ab eo, &c. Vide quo motivo increpabat Tobias parentes, & conjunctos ipſi inſultantes, & Deum non timentes, ut eos reſipiſcere faceret ad bonam frugem; quaſi diceret ſancti & nos ſumus, quia noſtri Patres fuerunt ſancti: ſancti inquam debemus eſſe per bonam converſationem, & operationem ſimilem. *in ſap. cap.17. & in Ioan. cap. cap.5.v.20. & cap.8.v.39.*

11. Menſa Chriſtianorum à quibuſnam debet eſſe immunis.

Non licet nobis edere de furto &c. Vide quanto zelo ardebat iſte vir juſtus, ut menſa domus ſuæ aliena eſſet à quacumque re illicita; quatuor autem cavenda ſunt in menſa à Chriſtianis, nempè gulæ voracitas, immiſericordia in pauperes, mala detractorum ſocietas, & cibaria illicita. *ſerm.5. Dom. 2. Quadrageſima.*

CAPUT III.

12. Judicia Dei ſunt æquitatis divinæ indicativa. Unde dicit Tobias. *Iuſtus es Domine, & omnia judicia tua juſta*, quia Deus omnia juſta facit, & ſecundùm juſtitiam ordinata. *Pſalm. 118.c.8.v.8.*

13. Oratio gemebunda ab orantibus debet dirigi ad obtinendam veniam peccatorum ſuorum, & parentum.

Ne reminiſcaris delicta mea, vel parentum meorum, quoniam non obedivimus &c. Cur meminit peccatorum ſuorum parentum? cur de ſuis ſolis non plangit? quia juſtus debet orare pro ſe, & pro parentibus: ſed cur pro parentum peccatis? quia filij aliquando puniuntur pro peccatis parentum. *l.2.d.33.art.1.qu.1.op.de inſtructione Sacerd.*

14. Iuſti moriuntur in pace, impij in bello.

Et nunc Domine ſecundùm voluntatem tuam fac mecum miſericordiam, & præcipe in pace recipi ſpiritum meum. Quomodò petit pacem in morte iſte vir, cum in morte neceſſariò ſit pugnandum cum adverſariis? petebat pacem in morte, quia ſciebat bonos recipi in pace, impios in bello: ideo hæc pax ſemper fuit exoptata à juſtis. *in Luc. c.2.v.29. & ſerm.3. fer. 3. Paſcha & ſerm.5. Dom. 8. poſt Penteceſt.*

15. Qui per tribulationes patienter tranſeunt, fidenter petunt veram pacem in morte.

Et nunc Domine ſecundùm voluntatem præcipe in pace recipi ſpiritum meum. Sed qua fiducia hoc prætendit, & petit? quia videbat ſe probatum per tribulationes; qui enim vitam degunt patienter per tribulationes, confidenter poſſunt à Deo petere pacem, & ſanctam mortem, quia per multas tribulationes oportet nos intrare in Cœlum? unde felicius eſt duci per aſperam viam ad regnum, quàm per planam, & amænam ad ſupplicium. *ſerm.3. fer. 3. Paſcha, & ſerm. 5. Dom. 8. poſt Pentecoſt. & ſerm. de S. Agata.*

16. *Qui in bello vivunt, in pace moriuntur; & è contra qui in pace vivunt, in bello moriuntur.*

Nunc Domine pracipe recipi in pace ſpiritum meum. Cur petit ſingulariter hanc pacem in morte? quia vixerat in bello: Deus enim ſic diſpoſuit, quod qui cum hoſtibus, & vitijs pacem non habent viventes, in pace moriantur, qui vero pacem habent cum hoſtibus, & vitijs viventes, pace careant morientes. *ſerm.5. Dom.8. poſt Pentecoſt.*

17. Diabolus de facto occideret exiſtentes in peccato tamquam in ſua poſſeſſione, vt evenit multis iuſto Dei iudicio, niſi miſericordia Dei eos reprimeret: Habemus exemplum in his ſeptem viris Saræ à Diabolo occiſis. *fer.2. Dom.4. poſt oct. Paſcha.*

18. *In nuptijs alij vocant Diabolum, alij Chriſtum.*

Aſmodæus occiderat ſeptem viros Sara &c. Cur iſtos occidi permittit Deus à Diabolo? quia ſuis nuptijs vocaverunt Diabolum, ſcilicet ſine timore, imò cum offenſa Dei; è contra felices nuptiæ ad quas Ieſus vocatur ſcilicet timore Dei. *ſerm.1. Dom.1. poſt oct. Epiph.*

19. *Qui vivit in peccato ſine filijs moritur in manibus Diaboli.*

Aſmodæus occidit ſeptem viros Sara &c. Nota, quod iſti occiſi ſunt, & mortui ſine filijs, vt pateat ſterilitas peccatorum: nam peccatores ſine fructu vivunt, & in manibus Diaboli moriuntur. *in Luc.c.20.v.32.*

20. *Ad nuptias preparatio fiat oratione, & ieiunio.*

Ad hanc vocem perrexit Sara in ſuperius cubiculum domus, & tribus diebus, & noctibus non manducavit, ſed perſiſtens in oratione &c. Vide quomodò iſta ſponſa fugavit Aſmodæum, & quo remedio vſa eſt ad fæcunditatem recuperandam, & proſperitatem in coniugio, ſcilicet ieiunio, & oratione ô felices nuptiæ, quas talis præparatio præcedit. *ſerm.1. Dom.1. poſt oct. Epiph.*

21. *Bonus orans aſcendit in ſuperiorem partem anima, & ſe in Deum colligit.*

Aſcendit in ſuperius cubiculum domus ſua &c. Ad quid? ad ieiunandum, & orandum: bona enim eſt oratio, quæ intra cubiculum animæ, in ſuperiori parte ſpiritus funditur Deo, ſe abſtrahens ab omnibus rebus. *ſerm.5. de vno Confeſſore. & in Luc.c.6.v.12.*

22. *Deus miſericordiam promittens ad ipſum confugientibus, ipſam facit debitum ex ſua liberalitate.*

Benedictum eſt nomen tuum, qui cum iratus fueris miſericordiam facis, qui te invocant. Ecce quid Deus exigit à nobis, quando ſe iratum oſtendit, ad eius ſcilicet miſericordiam confugere, & ipſum deprecari: hanc enim promiſit Deus ad ſe confugientibus, tuncque miſericordia Dei fit debitum. *in Luc.c.1.v.72.*

23. *Tribulatio libenter tolerata habet vim impetrandi à Deo miſericordiam, & veniam peccatorum.*

Et in tempore tribulationis peccata dimittis his qui te invocant. Ecce quod tribulatio libenter pro Chriſto tolerata habet vim orationis, quia per eam impetratur à Deo expurgatio à culpa, & miſericordia divina. *ſ.2. Dom.2. poſt oct. Epiph. & fer.3. Dom.21. poſt Pentecoſt.*

24. *Flagella divina ſunt ſæpe effectus divina miſericordia.*

Benedictum nomen tuum, qui cum iratus fueris miſericordiam facis. Quomodò copulari poſſunt iſta duo oppoſita, ſcilicet, ira & miſericordia Dei? & quomodò cum ſe iratum oſtendit, tunc miſericordiam exhibet? ſed ſic eſt; Tunc enim Deus ſe iratum oſtendit, quando flagella immittit; & tunc miſericordiam ſuam exhibet, quando per flagella nos vocat ad pœnitentiam, & gratiam promerendam. *ſ.2. Dom.2. poſt oct. Epiph. & ſerm.2. fer.4. Pentecoſt. & ſ.17. Hexaem.* ô ira igitur miſericors, quia iraſcitur Deus non vt puniat, ſed vt parcat.

25. *Deus non delectatur in tribulationibus noſtris, ſed veluti violenter eas immittit.*

Non enim delectaris in tribulationibus noſtris. Cur dicitur, quod Deus non delectatur in tribulationibus noſtris? poteſtne Deus delectationem ſumere ex creatura? id intelligi debet quoad effectus; vultque dicere, quod Deus non delectatur in noſtris malis, quia ea immittit ſic exigentibus noſtris peccatis, vel noſtro maiori bono. *ſerm.1. Dom.2. Adventus: & in Luc.c.8.v.24. & v.25.*

26. Gradus caſtitatis bonus eſt deteſtare omnem voluntatem luxuriandi: Sic dicebat iſta bona anima: *Tu ſcis Domine, quia numquam concupivi virũ. op. de grad. virt. c.4. & Pſ.118. c.11. v.14.*

27. *Devotio ad Deum mores exterius componit, quod requiritur in iuſtis, maximè Prælatis.*

Numquam cum ludentibus miſcui me, neque cum ijs qui in levitate ambulant. Sed quænam perfectio, vel peccatum eſt hoc? forſan ludere eſt de ſe peccatum? ſed nota, quod explicatur in quonam conſiſtit hic ludus vitioſus, nempe in levitate morum, ideſt vanitate: nam vir iuſtus, maximè Prælatus debet vitam ſuam condire bono exemplo, & hoc fit evitando levitates, & vanitates exteriores, quod tantum obtinetur per devotionem ad Deum. *op. de ſex alis Seraph. c.8.*

28. *Poſt amaritudinem pœnitentia, & tribulationis Deus immittit conſolationem.*

Hoc pro certo ſcit omnis, qui te colit, quia vita eius ſi in probatione fuerit coronabitur, & in tribulatione liberabitur, & in correptione ad miſericordiam ſuam venire licebit &c. Vide quid promittitur pœnitentibus, tribulatis, & à Deo correptis, & flagellatis, nempe dulcedo, præmijque liberatio, & miſericordia divina, & tunc magis percipitur dulcedo divina: ſicut poſt vigiliam dulcis eſt ſomnus, requies poſt laborem, ſanitas poſt languorem, lumen poſt cæcitatem tran-

Digitized by Google

qoillitas poſt rempeſtatem. *ſerm.2.de S.Agnete,& in Eccleſ.c.12.& in Luc.c.12.v.56.*

29. *Cultus Dei in qaonam conſiſtit, eiuſque effectus.*

Hoc pro certo ſcit omnis, qui te colit &c. Quid eſt colere Deum? Colitur Deus ſanctitate vitæ, fide, ſpe, & charitate, item ſacrificio laudis, & actione gratiatum: qui autem ſic colit Deum, exauditur à Deo, & proſperatur. *in Ioan. colgat.47.*

30. *Probat Deus ſaos amicos, vt eos coronet.*

Et ſi in probatione fuerit coronabitur. O felix probatio divina! probat enim Deus ſuos per tribulationes, vt eos io gloria coronet. *in Sap.c.3.*

31. *Tranquillitas anima, & devotio, latitiaque cordis eſt fructas lachrymarum.*

Poſt tempeſtatem tranquillum facis, poſt lachrymationem, & fletum exultationem infundis. Ecca quall ordine Deus procedit io iofundendo lætitiam cordis, & devotionem: nempe poſt lachrymarum effuſionem, cordiſque compuoctionem. *in Luc.c.12.v.56.& c.21.v.31.*

32. Exaudit Deus vt in ipſo ſperemus: exaudit autem io ſe coofidentes, vnde hic dicitur, quod exaudita eſt oratio Tobiæ, & Saræ, quia otaliter io Deo confidebant. *in Luc.c.1.v.13.*

CAPVT IV.

33. *Verbi, & doctrina divina devota ſuſceptio eſt radix, & fundamentam omniam bonorum.*

Audi fili mi verba oris mei, & ea in corde, quaſi fundamentum conſtrue. Quid eſt conſtruere fuodameotum per verba in corde? verba igitur erunt veluti lapides, quibus conſtroitur fuodamentum? ſic ſic eſt: loquitur Tobias in perſona Dei, indicatque quòd verba Dei devote recepta in corde ſuot veluti fundamentuio totius fabricæ ſpiritualis, per quod omnis boni ſecuritas ad animam provenit: nam verbum Dei devote receptum in terra cordis, remover ab ea omnem duritiam, impioguat eam devotione, & eam præparat ad pœnitentiam ſpiritumque, & vitam dooat. *ſerm.4.de vna Sancta Virgine.*

34. *Honor parentibus maximè matri exhibendus eſt ex pracepto divino.*

Honora matrem tuam omnibus diebus vita tua. Vide, qnod ſpecialis affectus debetor parentibus, maximè ioatri ex præcepto Dei. *in Luc. cap.8.verſ.19.*

35. *Numquam datur tempas, in quo liceat oblivisci Dei, eiuſqae beneficiorum: tuncque cadit hæc oblivio cum Deus deſeritar à nobis.*

Omnibus diebus vita tua in mente habebis Deum. Ergone præcipitur hic, vt ſemper in meote habeatur Deus? vult dicere quod ſemper præcipimur Deum in mente retinere, diligenter, firmiter, iocessanter, & conſtanter, ideò numquam licet ipſum deſerere propter amorem creaturæ. *in Luc.c.12.v.27.*

36. *Eleemoſyna pracipitur, eiuſque effectus panduntar.*

Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam, & noli avertere faciem tuam ab vllo paupere. Vide quod hic præcipitur eleemoſyna; ſed nota, quod eam facere debes de ſubſtantia tua, non de rapinis, & rebus alienis: quia ſi averteris faciem tuam à paupere, Deus avertet faciem ſuam à te: ſi eris miſericors in pauperes, theſaurum tibi theſaurizas io morte tua, & coronaberis præmio æteroo. *ſerm.5. de pluribus* Martyribus. *in Luc.cap.10.verſ.32.& ſerm.1.Dom.1. poſt octavam Pentecoſt.* Nota etiam, quod dicitur pauperi fac eleemoſyoam, non diviti. *lib.4. diſtinctione 15. part.2.dub.7.& in Luc.cap.3.verſ.11.* quia vna ex conditionibus neceſſarijs ad eleemoſynam eſt ſublevatio paupertatis, & miſeriæ.

37. *Eleemoſyna tribuenda eſt ſecundum proportionem facaltatum.*

Si multum tibi fuerit tribue: ſi exiguum, etiam exiguum libenter da &c. Vide quomodò hic aſſigoatur modus, quo eleemoſyna eſt facienda nempe ſecundum proportionem facultatum: oam cui Domious plus dedit de facultatibus vel temporalibus, vel ſpiritualibus, maius etiam motivum habet magis merendi, quod eſt contra divites, qui minus offerunt, quàm pauperes. *ſerm.2. Dom.5.poſt Pentecoſt.& lib.4.diſtinctione 15. p.2. dub.7. & in Eccleſ.c.11. & in Luc.cap.7. verſ.11. capite 11.verſ.41. & capite 16. verſ.7. & cap.21. verſ.3.*

38. *Filiorum edacatio eſt eleemoſyna Deo chariſſima.*

Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam &c. Nota hanc particulam ex (*ſubſtantia tua*), quænam eſt hæc ſubſtantia? cur noo dicitur de redditibus vel pecunia toa? ſed attende, quod in hac particula comprehenditur omne booum ſive naturale, ſive ſpiritoale, ſive temporale: vode cum filij ſint ex ſubſtantia Patris, ijs debetur eleemoſyna ſcilicet ſpiritualis, oempe bona educatio, decipiuotur enim qui res ſuas cogitant dare Deo vel pauperibus, & filios per malam edocatio-oem Diabolo tradunt. *ſerm.2. Dom.5. poſt Pentecoſt.*

39. *Magna & Deo chariſſima eleemoſyna eſt animarum ſaluti incambere.*

Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam. Nota, quod in

in hac ſubſtantia includuntur dona ſpiritualia: illi ergo qui hæc exercent in ſalutem aliorum participant alijs, ea quæ à Deo receperunt ad ſimilitudinem Angelorum, iſti eleemoſynam Deo charam faciunt. *op. de Ecclеſ. Hier. p. 3. c. 3.*

40. *Pauper poteſt etiam maximam eleemoſynam facere, licet parum det.*

Si multum tibi fuerit tribue. Quodnam eſt hoc multum? multum ſcilicet de ſubſtantia; ſed adverte quod etiam pauper, ſi exiguum dat temporaliter, poteſt tamen bona voluntate ſubveniendi dare multum; ideò ei voluntas imputabitur pro facto apud Deum, quia Deus penſat non quantum, ſed ex quanto. *in Luc. cap. 10. v. 35. & cap. 21. v. 3.*

41. Opera miſericordiæ maxime confortant animam, eique fiduciam firmam in Deum præſtant: ſic dicitur hic *Magnam fiduciam apud Altiſſimum præſtat eleemoſyna*; nam hæc ſupperaddita operibus pœnitentialibus, veluti cibus animæ dat vires. *op. meditat. vita Chriſti cap. 47.*

42. *Eleemoſyna à morte, & à peccatis liberat: eſtque ſalarium quod Deus à nobis expectat in remunerationem.*

Eleemoſyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Cur eleemoſyna habet tantam virtutem? eſtne veluti Sacramentum delens peccata? ſed adverte, quod eleemoſyna eſt veluti ſalarium, quod Chriſtus noſter medicus expectat ex medicinarum ſacramentalium exhibitione facta virtute ſanguinis ſui effuſi: expectat enim, vt remuneremus eum in pauperibus, tuncque facilius nobis impertitur liberationem à peccato à morte æterna, & alijs pœnis. *op. diat. ſal. tit. 2. c. 4.*

43. *Superbia eſt origo omnium malorum, ideò homo à ſe eam ablegare debet.*

Superbiam numquam in tuo ſenſu, aut in verbo tuo dominari permittas. Sed cur? quia in ipſa ſumpſit initium omnis perditio: & quænam perditio eſt hæc? transfer mentem ad parabolam de ove, & drachma perdita. *Luc. c. 15.* & dic, quod in ove ſignificatur iuſtitia originalis: & in drachma imago, quæ eſt in anima; ſed per ſuperbiam perdita eſt iuſtitia originalis, & obtenebrata imago naturalis: Perditi etiam ſunt Angeli propter eam: fuge ergo ô homo ſuperbiam, & à corde, & verbis, ſcilicet interiùs, & exterius eam à te repelle. *ſerm. 2. Dom. 3. poſt Pentecoſt.*

44. *Servis Dei competit ſpecialiter fugere omnem faſtum exteriorem.*

Numquam in tuo ſenſu, aut verbo ſuperbiam permittas dominari. Nota in tuo ſenſu, aut verbo: Hæc enim diriguntur ſervis Dei, & præcipuè clericis, qui aſſiſtunt in miniſterijs Domino: debent enim non ſolùm à corde, ſed & in actibus exterioribus omnem vanitatem, faſtumque ablegare. *op. de Eccleſ. Hierarch. p. 2. c. 1. & in Luc. c. 9. verſ. 46.*

45. *Præceptum naturale in nobis inſitum eſt, vt homo omnibus benefaciat ſicut vult ſibi fieri.*

Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias. Nota quod hic datur præceptum negativum; & *Luca c. 6.* datur affirmativum, *quod tibi vis fieri &c.* quia vnum implicatur in altero: hocque eſt præceptum naturale, quo prætendit Deus, vt omnes homines ſibi mutuo benefaciant, & caveant ab omnibus, quæ ipſum poſſunt proximum lædere. *in Luc. c. 6. v. 31. & c. 18. v. 20.* Nota etiam, quod in his duobus præceptis ſtat impletio totius legis divinæ in ordine ad dilectionem proximi. *op. de prof. religioſ. l. 2. c. 28. & diat. tit. 3. c. 6.*

46. Præcepta Decalogi in ordine ad proximum ſunt contenta in præcepto legis naturæ, *quod tibi non vis &c. diat. ſal. tit. 3. c. 6. & locis ſupracit.*

47. *Panis, & vinum corporaliter eroganda ſunt pauperibus; ſpiritualiter verò animabus Purgatorij; & panis verbi Dei indigentibus diſtribuendus.*

Panem tuum cum eſurientibus, & egenis comede. Intellige de pane corporali, quoad egenos huius vitæ & ſpiritualiter quoad exiſtentes in Purgatorio, quibus panis ſuffragiorum eſt diſtribuendus; item & verbum Dei prædicandum indigentibus. *ſerm. 2. Dom. 4. Quadrageſima.*

48. *Conſilium à Deo, non à Diabolo, à ſapiente, non à fatuo requirendum.*

Conſilium ſemper à ſapiente require. Sic dicebat Tobias filio ſuo: Nota hic, quod conſilium eſt appetitus inquiſitionis à ratione directus de his, quæ à nobis ſunt facienda, vel non facienda, & ideò vt recta fiat inquiſitio primo debet peti conſilium à Deo, non à Diabolo, ideſt ſecundùm regulas legis æternæ; & etiam à ſapientibus expertibus, non à fatuis. *op. diat. ſal. tit. 6. c. 2. & op. de dono conſil. c. 1. & in Luc. c. 3. v. 14. & c. 18. v. 18.*

49. *Perſeverantiam exigit Deus in ſuis ſervis in laudibus divinis.*

Omni tempore benedic Deum &c. Nota *omni tempore*, ideſt inceſſanter ſuis temporibus te exerce in laudibus divinis: hoc enim exigit Deus à ſuis ſervis. *Pſalm. 118. c. 2. v. 4.* Vide ergo, quod qui debito tempore incumbit Dei obſequijs, dicitur ipſi ſervire omni tempore.

50. *Paupertas ex neceſſitate naturali etiam meritoria eſt, ſi patienter, & cum timore Domini toleratur.*

Pauperem quidem vitam gerimus, ſed multa bona habebimus, ſi timuerimus Deum. Ecce quomodo paupertas ex neceſſitate naturæ ſi cum patientia, & timore Domini toleratur, occaſio eſt ductiva in viam ſalutis æternæ. *op. de paup. Chriſti art. 2.*

CAPVT

CAPUT V.

51. *Angeli ob miniſterium, & cuſtodiam noſtri à ſuo præmio non fraudantur.*

Perge, & inquire aliquem fidelem virum, qui eat tecum ſalva mercede ſua. Quinam fuit iſte? & ſi fuit Raphael, ergone merces danda erat Angelo? nonne ſunt iam in termino omnia meriti? Nota, quod Theologi movent *in l.* 2. hanc quæſtionem, cui Seraphicus Doctor reſpondet, quod Angelis non augeſcit præmium eſſentiale; quia ſunt iam in termino, ſed augetur accidentale tam extenſivè, quam intenſive ex ratione boni proprij, & coniuncti, quia miniſtrando alijs faciunt opera bona, quibus merentur gaudium accidentale, & etiam concives ſuos ad gaudium cœleſte perducunt: gaudent enim tum propter Chriſti exultationem, tum propter ruinæ Angelicæ reſtaurationem: tum propter hominis perditi reinventionem. *l. 2. d. 11. a. 2. q. 2. & in Luc. c. 6. v. 23.*

52. *Chriſtus ſemper à nobis invenitur paratus ad auxiliandum.*

Invenit iuvenem paratum ad ambulandum. Iſte fuit Angelus Domini, per quem ſignificatur Chriſtus miſſus de Cœlo, qui ſemper paratus eſt ad ambulandum cum homine, & ad auxilium ferendum. *in Ioan. c. 1. v. 36.*

53. *Angeli ſemper ſunt parati ad noſtram ſalutem procurandam.*

Perge, & require aliquem &c. & egreſſus invenit iuvenem &c. Nota hic fuit Angelus, qui paratum ſe exhibuit ad comitandum filium Tobiæ ſicut perfectiſſime totum perfecit: ex quibus nihil aliud ſignatur, niſi quod Angeli nos in via perfectionis dirigunt, ipſi ducunt, ipſi deducunt, ipſi reducunt; & ideò nullus debet timere, trepidare aut formidare magna aggredi, cum habeat tales duces, tales adiutores. *ſerm. de Sancto Michaele.*

54. *Chriſti viſio per fidem magnum gaudium affert: maximum per ſpeciem.*

Gaudium ſit tibi (ait Angelus) cui Tobias: quale gaudium mihi erit, qui in tenebris ſedeo, & lumen Cœli non video. Sed cur tam dolet iſte vir iuſtus, & Deo conformis, quia non poterat videre lumen Cœli? At aliud lumen prætendebat videre, nempe Deum, qui eſt verum lumen Cœli idque dicitur in figura eorum, qui carent lumine fidei abſque quo non poteſt videri lumen Cœli, quod eſt Chriſtus, vere dulce lumen, & delectabile, ſuaviſſima lux purgatæ mentis ſapientia: & ſi tantam ſuavitatem affert videre Chriſtum per fidem; quid cum per ſpeciem videbitur in gloria. *ſerm. 5. in die Nativitatis.*

55. *Prælati boni ſunt lumina Cœli: mali ſunt tenebroſi ſubditos obtenebrantes.*

Quale gaudium mihi, qui in tenebris ſedeo, & lumen Cœli non video. Nota, quod hæc dicuntur in perſona ſubditi habentis Prælatum, qui nec vita, nec ſcientia eſt luminoſus: nam Prælati ſunt lumina Cœli, ſcilicet Eccleſiæ, ſcilicet per conſcientiæ puritatem, & ad ſubditos lucem diffundentes per doctrinam, & opera exemplaria: modo quando ſunt tenebroſi per malam vitam, tunc etiam non eſt mirum, ſi ſubditi ſint tenebroſi; ô quot ſubditi poſſunt dicere, in tenebris ſedeo, nec lumen Cœli, ſcilicet Prælati video. *op. de Eccleſ. Hier. p. 4. c. 3.*

56. *Carens gratia Dei ſedet in tenebris, & ſine gaudio vivit.*

Quale gaudium mihi, qui in tenebris ſedeo, & lumen Cœli non video. Nota myſticè id dicitur in perſona carentis gratia Dei, quæ eſt verum lumen animæ, iſteque vere in tenebris ſedet, nec lumen Cœli poteſt videre. *in Eccleſ. c. 12.*

57. *Ignorantia eſt pœna peccati originalis tollens viſum, & gaudium animæ.*

Quale gaudium mihi &c. Nota id poteſt dici à quolibet homine infecto culpa originali, quæ per ignorantiam aufert viſum animæ tam delectabilem, relinquens eam in tenebris iacentem. *op. de trib. ſermin peccati. cap. 3. & in Luc. cap. 5. verſ. 26.*

58. *Proprium Angelorum eſt conſolari poſitos in tribulatione.*

Forti animo eſto, in proximo eſt, vt à Deo cureris. Sic dixit Angelus Tobiæ poſito in tribulatione: proprium enim eſt Angelorum conſolari eos, qui ſunt poſiti in tribulatione. *op. comp. Theol. l. 2. cap. 18.*

59. *Paupertatis toleratæ pro Chriſto mirabiles effectus.*

Sufficiebat nobis paupertas noſtra, vt reputaremus divitias hoc, quod videbamus filium noſtrum. Ita dicebat flens vxor Tobiæ ob diſceſſum filij à Patre miſſi in Mediam ad exigendam ſummam pecuniæ à Gabelo, de qua erat creditor; ſed notanda ſunt iſta verba plena myſterijs: dicitur enim, quòd illis ſufficiebat eorum paupertas: quomodo ſufficiebat? an ex paupertate ſufficienter proviſi erant neceſſarijs? cur non potius dicit, melius erat ſuſtinere paupertatem? ſed dicit ſufficiebat, ſed optime dicitur ad laudem paupertatis: ſufficit enim hæc excellens virtus paupertatis pro Chriſto toleratæ loco omnium bonorum, ſufficit inquam, quia eſt virtus ſummopere placens Deo, protectionem divinam meretur, & facit reges Cœlorum ipſam ſectantes. *in Luc. c. 7. v. 22.*

60. *Angeli aſſiſtunt patienter ſe agentibus in tribulatione.*

Noli flere, dicebat Tobias vxori ſuæ: Credo enim quod Angelus Dei bonus comitetur ei. Sed in quo fundatur hæc tua credulitas ô bone vir? optime dicebat: ſciebat enim per revelationem, quòd Angeli aſſiſtunt patienter ſuſtinentibus tribulationes: ſciebat quod homo eum non poſſit portare

tot

tot mala, quæ intentantur à Diabolo, à mundo, à carne: Deus providit Angelos nobis adjuvantes in tot periculis; ideò hæc dicebat. *ſerm. 4. de Angelis*; in quo elucet maximè divina providentia in nos homunculos.

CAPVT VI.

61. *Memoria paſſionis Chriſti quàm efficax contra omnia mala.*

Et ecce piſcis immanis exivit de aqua, & ait Angelus: Exentera piſcem, & cor ejus, & fel, & jecur repone tibi, ſunt enim iſta neceſſaria ad medicamenta utiliter &c. Nota hic maximum, & pulchrum myſterium. Piſcis hic myſticè eſt Chriſtus Jeſus, qui dignatus eſt latere ſub aquis humanitatis noſtræ: capi voluit laqueo mortis noſtræ aſſatus eſt tribulatione tempore paſſionis: in corde ejus amor figuratur; in felle amaritudo paſſionis; in jecore conſtantia ſuæ virtutis, hæc reponenda ſunt in memoriæ theſauro, quia ſunt neceſſaria ad medicandum omnem morbum ſpiritualem noſtrum. *in Ioan.collat.* 89.

62. *Chriſtus Ieſus ut paſcatur paſcit nos ſuis carnibus.*

Et ecce piſcis immanis exivit de aqua ad devorandum Tobia filium. Si figuratur Chriſtus in hoc piſce, quomodò dicitur, quod exivit, ut devoraret nos? ſed attende myſterium, ut devoraret nos, nobis ſuas carnes exhibuit comedendas, & ideò comedat, & incorporet nos ſibi, voluit ipſe à nobis comedi: ut paſcatur, paſcit nos. *in Ioan. collat.* 89. *& op. de præparat. miſſæ c.7. & l.4. d.9.art.1.qu.2. ad argum.*

63. *Orationis tela jacienda contra Diabolum, qui per ipſam debilitatur, & vincitur.*

Expaveſcens Tobias clamavit, cum invaderet eum piſcis. Ecce ad quodnam remedium confugit Tobias, videns ſe invaſum à Piſce immani; nempè ad clamorem invocans auxilium ab Angelo: edocemurque quod contra Diabolum ſecurius telum eſt clamor in oratione, & ſi hoc debemus facere, quando invadimur à Dæmone, quid debet facere; qui in ventre hujus piſcis invenitur malè vivendo. *ſerm. 2.Dom. 2. Quadrageſima.*

64. *Diabolus retinet in ventre exiſtentes in peccato mortali.*

Clamavit Tobias: Domine invadit me piſcis. Vide quomodò iſte vir juſtus ad invaſionem ſolam piſcis clamat ad Dominum: ſed quia piſcis iſte ſignificat Diabolum: hinc edocentur, quid facere debent illi, qui non ſolùm invaduntur à Diabolo tentando; ſed & in ventre ejus jam abſorpti ſunt, & ſunt omnes malè viventes exiſtentes in peccato: clamare debent de ventre ceti ad Dominum, ut liberentur. *ſerm. 2. Dom. 2. Quadrageſima.*

65. *Angeli ſeſe exhibent in adjutorium noſtrum tamquam noſtri fratres.*

Obſecro Azaria frater &c. Cur appellatur iſte Angelus frater à Tobia? quia Angeli ſunt veluti fratres noſtri in adjutorium noſtrum miſſi, valde ſoliciti de noſtra ſalute: ergo eorum conſilia tamquam fratrum ſuſcipienda. *ſerm.4. Dom.5 poſt Pentecoſt.*

66. *Conſideratio pœnarum Inferni liberat à Dæmone, & peccato.*

Cordis particulam ſuper carbones ſi ponas, fumus ejus extricat omne genus Dæmoniorum &c. Hic eſt maxima quæſtio an verè fumus eijciat Dæmones: cui reſpondent meliores Theologi, quod nulla res corporea poteſt eijcere Dæmones, ſed ſolùm virtus divina. *ſic Lyranus hic*: unde hæc verba ſunt myſticè intelligenda, nempè ſi cor ſuper carbones ponitur ſcilicet cordis conſideratio ſuper carbones, ideſt pœnarum Inferni, fumus excitabit contritionem, quia per eam eijcitur omne Dæmonium, & peccatum, præcipuèque avaritiæ. *ſerm.4. Dom.5. poſt Pentecoſt. & ſerm. 1. in Vigilia Nativit. Domini: in Luc. c. 11. v. 14.* Hinc patet quod per orationem, charitatem, & contritionem extricatur omne genus Dæmoniorum. *ſerm. 3. Dom.3. Quadrag. & ſerm. 2.fer.2. Paſcha.*

67. *Oratio ejicit Dæmones.*

Fumus ejus extricat omne genus Dæmoniorum. Quid eſt iſte fumus? niſi oratio fervens fundata ſuper merita Chriſti: hæc enim Dæmones fugat. *op. de ſex alis Seraph. c.8. & ſerm.3. Dom.3. Quadrageſima.*

68. *Chriſti paſſio medicamentum efficax contra morbum ſpiritualem animæ, & contra Diabolum.*

Cordis particulam ſuper carbones &c. Nota hic piſcis eſt Chriſtus, cujus cordis particula, ſcilicet ejus dilectio nobis exhibita in paſſione; & perforatione eſt motiva ad declinationem omnis malitiæ: fellica autem paſſionis ejuſdem amaritudo eſt omnis turpitudinis concupiſcentiæ purgativa, & cæcitatis, & caliginis ſpiritualis abſterſiva: ſic hoc collyrium liberat ab omni malo. *op. de Eccleſ.Hier.p.3.c.2. in Luc.c.24.v.43.*

69. *Diabolus accipit poteſtatem ſuper nubentes in peccato mortali; & excludentes finem matrimonij.*

Audi me, qui ita conjugium ſuſcipiunt &c. Vide quinam ſint nubentes, ſuper quos Dæmonium accipit poteſtatem, tamquam ſuper porcos, ſcilicet qui Deum à ſe, & à mente excludunt per peccatum mortale, & libidini vacant, ſicut equus, & mulus, ſcilicet ſine ratione, & ſine Sacramenti. *ſerm.1. mom. 1. poſt oct. Epiph. & ſerm. 1. & 2. Dom. 5. Quadrageſima.* Sed in quonam conſiſtit hæc poteſtas Diaboli ſuper tales malos nubentes? quia eos præcipitat de peccato, in peccatum, de ruina, in ruinam, donec eos ruere faciat in Infernum. *ſerm.2. Dom.3. Quadrageſima.*

70. *Præparatio per jejunium, & orationem ad nuptias fugat Diabolum, & avocat Deum ad tales nuptias.*

Tu autem cum acceperis uxorem jejunabis tribus diebus, & noctibus, & orationi vacabis cum ea &c. Ecce quid fugat Diabolum, & vocat Deum ad nuptias, ſcilicet timor Domini, jejunium, & oratio, & hæc eſt cauſa, quare multi deficientes in hoc ſolùm tribulationes, & infeſtationes Diaboli inveniunt. *ſerm.1.Dom.1.poſt oct.Epiph.*

71. *Superbia, & humanæ gloriæ appetitus tollit meritum orationis, & bonorum operum.*

Tu autem intra in cubiculum tuum, & vacabis orationi &c. Cur in cubiculum clauſum vult Angelus Tobiam, dum jejunabat, & orabat? ut fugeret ſuperbiæ, & humanæ laudis vanitatem, quia hæc tollit meritum orationis, & bonorum operum. *ſerm.5.de uno Confeſſ. & in Luc.c.6.v.12.*

CAPUT VII.

72. *Claritas bonitatis patefit in ſubventione pauperum, ex qua Patres merentur benedictionem in filios.*

Benedictio ſit tibi fili mi, quia boni, & optimi viri filius es &c. Cur Tobias pater appellatur vir bonus, & optimus? ex actibus externis bonis, ſcilicet ex compaſſione, & miſericordia, quam exhibebat pauperibus, & qua mortuos ſepeliebat, & hoc affert ſecum benedictionem etiam filiorum. *ſerm. de Sancto Martino.* Ex quo infertur, quod bonitas patris dignitatem, & benedictionem in filios affert. *in Luc.c.3.v.2.& Pſalm. 118.c.4.v.15.*

73. *Benedicuntur à Deo nubentes in timore Domini.*

Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob impleat benedictionem ſuam in vobis. Sic dixit Raguel à Deo inſtructus, quia nubentibus datur benedictio Eccleſiæ, & Dei, ſi nubunt in timore Dei. *ſerm.4.Dom.Trinit.*

74. *Fides ſervanda eſt Sacramento matrimonij, & Deo.*

Forti animo eſto filia mea, Dominus Cœli det tibi gaudium &c. Ideſt fortiter ſerva fidem, & ſponſi tui ne lædas amorem: ſponſi inquam carnalis, & ſponſi ſpiritualis, ſcilicet Dei. *ſer.de Sancta Agatha.*

CAPVT VIII.

75. *Angeli cuſtodes compeſcunt poteſtatem Diaboli ad noſtrum profectum.*

Tunc Raphael Angelus apprehendit Dæmonium, & religavit illud in deſerto &c. Quomodò religavit? quave catena, ſi Diabolus eſt purus ſpiritus? Nota, quod hæc religatio Dæmonis, nihil aliud eſt, niſi ſuppeditatio ipſius poteſtatis: nam Angeli cuſtodes compeſcunt eam, quia ubique nobis aſſiſtunt, nec patiuntur nos lædi à Diabolo, niſi velimus; vide igitur, quanta ſit hæc benignitas Dei in nos, quanta obligatio noſtra ad Angelos, quia cum habeamus adverſarios tam potentes, nuſque impugnantes, modò per blanditias tentationum, modò per aſtutias illuſionum, modò per curioſitatem, contra quorum calliditatem, & potentiam humana fragilitas non poſſit ſtare, ideo Deus deſtinavit Angelos adjutores, qui ſævitiam eorum coercerent, & eorum repellerent impugnationem: Gratias igitur agamus Deo, qui tales nobis dedit propugnatores. *ſerm. de Sancto Michaele, & ſerm. de SS.Angelis, & opuſ.comp.Theol.l.2.c.18.*

76. *Iudicum, & Principum debitum eſt coercere oppreſſores ſubditorum.*

Tunc Angelus apprehendit Dæmonium, & religavit illud in deſerto. Vide quoddam eſt munus à Deo impoſitum Angelis: ſed quia in his figurantur Prælati, Principes, & Judices; datur per hoc intelligi, quod iſtorum debitum eſt coercere tyrannidem, & violentiam eorum, qui ſubditos tentant opprimere, eoſque punire, & innocentes liberare. *op. de Eccleſ. Hierarch. p. 2. cap.2.*

77. *Matrimonium cum debito fine factum Deo charum.*

Tu ſcit Domine, quia non luxuriæ cauſâ accipio conjugem, ſed ſola poſteritatis dilectione. Ecce qualis eſt finis præcipuus, ob quem inſtitutum eſt Sacramentum matrimonij, nempè procreatio filiorum. *in Luc.c.20.v.34.*

78. *Deus à nobis eſt benedicendus cum timore quidem, ſed principalius ex amore, & principalius ob bona ſpiritualia, quàm temporalia.*

Benedicimus te Domine Deus Iſrael; quia non contigit nobis, ut putabamus. Nota myſteria horum verborum: nam cum Pater, & Mater ſponſæ dubitarent, quod Tobias ſponſus occidendus eſſet à Diabolo in prima nocte nuptiarum, ut contigit prioribus maritis ſuis, videntes ambos incolumes, his verbis benedixerunt Dominum, & gratias ei egerunt, ſed cur dicitur in his verbis, quod Dominus eſt Deus Iſrael, & non potius Jacob? & cur non dicitur tantùm Dominus, vel tantùm Deus? ſed attende, quod Dominus eſt nomen majeſtatis inducentis timorem: Deus eſt nomen bonitatis inducentis amorem: nomen Iſrael eſt nomen gratuitum, & à Deo impoſitum: nomen Jacob, nomen eſt ab hominibus impoſitum; per quæ datur intelligi, quod Deus eſt benedicendus quidem cum timore, ſed principaliùs ex amore, & quod gratias Deo agere debemus principalius ob bona ſpiritualia, & gratiæ, quàm ob temporalia. *in Luc.c.1.v.68.*

CAPUT

CAPUT IX.

79. *In Maria Virgine benedicta eſt omnis conjugata, vidua, & virgo.*

Et dicatur benedictio ſuper uxorem tuam &c. Hæc fuit benedictio augurata à Gabelo Saræ jam cum Tobia matrimonio copulatæ: ſed cur non benedixit eam, ſicut benedixit Tobiam dicens, benedicat te Deus &c. ſed ſolùm ei auguravit benedictionem uxori Tobiæ? non dirigitur hæc benedictio immediate ad Saram, quia nondum erat expoſita mundo benedictionis fons mulierum, nempè benedictio Mariæ Virginis; nam benedictio omnium mulierum propalanda, & diffundenda erat adventu Mariæ Virginis, in qua omnes mulieres fuerunt benedictæ. *op ſpec. Beatæ Virginis lect.* 15.

80. *Nuptiæ, & nuptialia convivia, quæ exercentur cum timore Domini, ſunt à Domino multipliciter honorata.*

Sed & cum timore Domini nuptiarum convivium exercebant. Vide circumſtantias, & modum, quo Deum iſti conjuges vocaverunt ad ſuas nuptias, ſcilicet cum timore Domini, & ideo mirum non eſt, ſi poſtea proſperati fuerint in omnibus ipſorum operibus, & filiis: nam ſimiles nuptias honorat Deus multis beneficiis: ſicut è contra infelices ſunt illæ ad quas non Deus, ſed Diabolus, & peccatum concurrit, quia convertuntur in luctum. *ſerm.* 1. *Dom.* 1 *poſt oct. Epiph.*

CAPUT X.

81. *Amiſſio pueri Ieſu facta à Maria, & Ioſeph, eorumque dolor præfiguratus in Tobia Patre, & filio &c.*

Heu me, fili mi, ut quid te miſimus peregrinari, lumen oculorum noſtrorum &c. Sic flens dicebat Mater Tobiæ filij, eo quod ipſum reputabat veluti perditum; quod fuit figura doloris Mariæ, & Joſeph, quando quærebant Jeſum, jam ab ipſis perditum. *in Luc.c.*2.*v.*48.

82. *Mulier magis prona ad fletum, cui ſine dedecore plangere permittitur, non verò viris.*

Flebat itaque mater Tobiæ irremediabilibus lachrymis. Cur hic introducitur mater, & non pater plorans? quia mulieribus facile abſque dedecore conceditur fletus, cum ſint ad hunc valde propenſæ non ſic viris: unde etiam in morte Chriſti mulieres flentes introducuntur ad conſpectum Principum, & Sacerdotum, quia iſte ſexus, ut contemptibilior liberius plangit. *in Luc.c.*23.*v.*27.

83. *Omnia bona in Chriſto habentur; ſine Chriſto nullum bonum poſſidetur.*

Omnia ſimul in te uno habentes, non te debuimus dimittere. Sic dicebat flendo mater Tobiæ: ſed quomodò omnia in filio haberi dicuntur? quia erat figura Chriſti, in quo ſunt omnia bona: qui igitur eſt cum Chriſto, & habet Chriſtum omnia bona: ſine ipſo nihil &c. *In Ioan. collat.*78. *& in Luc.c.*10.*v.*42.

CAPVT XI.

84. *Contemplativus ſedet in ſupercilio montis felix, & beatus.*

Anna ſedebat in ſupercilio montis, unde reſpicere poterat de longinquo. Vide hanc mulierem, quæ ut poſſet videre de longinquo ſuum filium revertentem aſcendit ad ſupercilium montis, & ibi ſedebat, & hoc eſt figura animæ ſanctæ, quæ ab activa, vel à vallibus terreſtribus per contemplationem aſcendit in altum, ubi ſedet, requieſcit, & de longinquo poteſt videre bona Domini, quæ expectat: ſi vita beata plena diſcretione, devotione, charitate, ſecuritate, tranquillitate, ſuavitate, & agilitate. *in Luc.c.*9.*v.*18.

85. *Viſus animæ reparatur felle tribulationis.*

Statimque linivit oculos Patris felle, & ſtatim recepit viſum. Cur hac arte voluit Deus, ut recuperaret Tobias viſum? ut daret nobis intelligentiam, quod fel tribulationum, ſi patienter tolerantur pro Chriſto, viſum animæ facit recuperare: item quod fel lachrymarum reddit viſum purgatum. *ſerm.*4.*Dom. Quinquag.*

86. *Fides Ieſu Chriſti, & meditatio Paſſionis ejus facit reparare viſum animæ.*

Sumens de felle piſcis linivit oculos ejus, & viſum recepit &c. Quid myſterij latet in hoc facto? ſupra dictum eſt, quod in hoc piſce figuratur Jeſus Chriſtus paſſus, & crucifixus; ſi vis ergo viſum acutum tribuere animæ, line collyrio fidei Jeſu Chriſti, & meditationis ejus paſſionis oculos animæ tuæ, & viſum acutum recipies. *In Ioan.collat.*46. *& op.comp.Theol.l.*4.*c.*20.

87. *Qui ſtercore amoris terrenorum excæcatur, per fel compunctionis recuperat viſum.*

Sumens de felle piſcis &c. Vide quali remedio voluit Deus reſtituere viſum per ſtercora amiſſum à Tobia; ut intelligas, quod qui ſtercore amoris terrenorum excæcatur, debet per amoroſam compunctionem, tamquam fellis unctionem curari, ſicque ad ſpeculationem cœleſtium redibit. *Pſalm.* 118.*c.*9.*v.*7.

88. *Altiſſimus gradus patientiæ eſt benedicere, & gratias Deo agere ob afflictionem ab ipſo immiſſam.*

Benedico te Domine Deus Iſrael, quia tu caſti-

gaſti me &c. Vide ad qualem gradum pervenit iſte vir perfectiſſimus in virtute patientiæ, nam gratias ag bat Deo in afflictione, qua Deus ipſum probavit. *op. de grad virtut.c.5.*

89. *Chriſtus nos ab omnibus malis adventu ſuo liberavit; ideo gaudere, & ei gratias agere debemus.*

Et per ſeptem dies epulantes cum gaudio magno gaviſi ſunt. Vide, quod priùs gratias Domino egerunt, & deinde per ſeptem dies gaudium epulando demonſtrarunt,& hoc.Primò quia Sara per Raphaelem à Dæmonio liberata eſt. Secundò cæcus liberatus eſt. Tertiò bonis temporalibus ditati ſunt. Quartò filius à morte liberatus eſt: Et quia in Raphaele, qui interpretatur medicus, ſignificatur Chriſtus medicus animarum noſtrarum, qui à captivitate Diaboli nos liberavit, qui nos ſedentes in tenebris illuminavit, qui nos bonis ſpiritualibus ditavit, & vitam reddidit, ideò ei gratias agere debemus, & gaudio magno exultare per ſeptem dies, ſcilicet per totum tempus vitæ. *ſerm.5. in Nativit.*

CAPUT XII.

90. *Paſſiones carnales, & animales niſi præfocentur, occidunt animam.*

Meipſum à devoratione piſcis eripuit. Sic diecebat Patri Tobias filius loquens de beneficiis ei à Raphaele exhibitis: myſticè datur intelligi,quod nos circumdamur à beſtia immenſæ magnitudinis ſcilicet ab animali paſſione, & carnali, & niſi præfocetur, occidit hominem; ad Chriſtum igitur,. vel ad Angelum Cuſtodem confugiendum eſt, ut nos adjuvet in tantis periculis, quia paſſiones animales impediunt operationes bonas, vel eas præfocant; his extinctis, & præfocatis, facile evadimus ab omni periculo. *Pſalm.* 118. *c.* 10.*v.*9.

91. *Angelorum beneficia frequenter memoria refricanda.*

Me duxit, & reduxit ſanum &c. Vide, quod filius repetit beneficia à Raphaele recepta: ſic idem à nobis exigit Deus, ut frequenter memoriæ commendemus plurima beneficia, quæ nobis à cuſtodia Angelorum proveniunt; Angelis enim ſuis mandavit de nobis. *in Luc.c.4.v.10.*

92.*Vir juſtus non ſinit ſe vinci à cupiditate.*

Sed peto Pater mi, ut roges eum, ſi forte dignabitur dimidiam partem ſibi aſſumere &c. Vide perfectionem, & gratitudinem hujus boni filij, qui dimidiam partem obtulit liberaliter bonorum ſuorum Raphaeli: non enim ceſſit carnalitati, vel cupiditati, quia ſuis paſſionibus dominabatur. *Pſalm.17.*

93. *Deus à ſervis ſuis eſt laudandus publicè ad exemplum fraternitatis.*

Benedicite Deum Cæli, & coram omnibus viventibus confitemini ei quia fecit vobiſcum miſericordiam. Cur Angelus præcipit Tobiæ, & filio, quod benedicant Deum coram aliis? cur non potiùs jubet, ut intrent in cubiculum ad hoc opus agendum? Sed nota, quod vult Deus glorificari à ſuis ſervis etiam coram aliis, ut ſuo exemplo pertrahant alios ad imitationem, ideo hic ordinatur exemplum perfectæ humilitatis cum æmulatione ordinatæ charitatis. *in Luc. c.6.v.15. & c.* 8.*v.*47. hoc eſt, quod Deus vult in congregationibus ſactis, ut æmulentur charismata majora.

94. *Deo debemus gratias agere pro beneficiis receptis etiam publicè, quando redundat in honorem Dei.*

Benedicite Deum Cæli, & coram omnibus viventibus, quia fecit vobiſcum miſericordiam. Vide, quod homo tenetur agere gratias Deo pro beneficiis à Deo receptis etiam omnibus audientibus, quando redundat in bonum exemplum, & ad majorem decorem majeſtatis divinæ. *in Luc. c.8. v.47. & c.17.v* 16.

95. *Dei gloria manifeſtanda coram omnibus in prodigiis, & miraculis ab ipſo factis.*

Benedicite Dominum &c. & coram omnibus viventibus. Ecce quod abſque ullo reſpectu vult Deus, ut fiat à ſuis ſervis manifeſtatio ſuæ gloriæ etiam coram omnibus: unde quando aliquod opus cedit in Dei gloriam non eſt occultandum. *in Luc.c.*13.*v.*17.*& c.*1.*v.*65. *& c.*5.*v.*7.*& c.*7.*v.*21. *& c.*8.*v.*39.*& v.*47.

96. *Tempore opportuno ſacramenta,& prodigia divina ſunt reticenda.*

Sacramentum Regis abſcondere bonum eſt: opera autem Dei revelare & confiteri honorificum eſt. Quomodò ſubſiſtunt hæc duo contraria? docet enim Angelus, quod bonum eſt mirabilia divina abſcondere, & opera Dei revelare; ſed id intelligendum eſt tempore opportuno, quia tempus eſt tacendi, & tempus loquendi; hæc autem ſunt revelanda, quando charitas proximi, & major cultus Dei id exigit; alias verò ea debent occultari, & de hoc ſunt plura exempla ſanctorum. *in Luc.*1.9.*v.*36. *& c.*2.*v.*48.*& in Ioan.c.*16. *v.*28.*& op. legend.S.Franc.c.*13.

97. *Sanctus Pater Franciſcus ſtigmata conſervavit occulta, donec vidit eorum publicationem ceſſuram fore in manifeſtationem gloriæ Dei.*

Sacramentum Regis abſcondere bonum eſt: opera autem revelare honorificum. Hanc ſententiam S. Pater Franciſcus perfectè exercuit: nam cum Sacramentum Chriſti Jeſu in ſuo corpore portaret, nempè ejus ſacra ſtigmata; hæc occultavit quandiu potuit, ſed poſtea revelavit ipſa, quando cognovit talem revelationem ceſſuram in gloriam Dei. *op.legend.Sancti Franciſci cap.*13.

98. *Dei ſecreta amatoribus revelanda: ſuperbis, & tentatoribus abſcondenda.*

Sacramentum Regis abſcondere bonum eſt: opera autem Dei revelare honorificum &c. Videtur hæc contraria

contraria, ſed intelligenda ſunt juxta capacitatem auditorum, nam ſuperbis, & tentatoribus abſcondenda ſunt ſecreta divina: amatoribus, & humilibus revelanda ad gloriam Dei. *in Sap. c. 6. & Pſalm. 118. cap. 2. v. 2.*

99. *Oratio, jejunium, & eleemoſyna mutuò ſe adjuvant ad majus meritum.*

Bona eſt oratio cum jejunio, & eleemoſyna magis, quàm theſauros auri recondere. Ecce quomodò oratio eſt Deo ſuadenda, nempè cum jejunio, ſcilicet corporali, & ſpirituali, & cum eleemoſyna: mutuò enim ſe adjuvant ad majus meritum, & ut quælibet ſit magis Deo accepta. *ſerm. 6. in die cinerum.*

100. *Oratio ad Cœlum volat, ſi eleemoſyna, & jejunio tamquam duabus alis formetur.*

Bona eſt oratio cum jejunio, & eleemoſyna magis &c. Cur præmiſit Angelus ante eleemoſynam orationem, & jejunium? Nota, quod præmiſit orationem, & deinde ſubjunxit jejunium, & eleemoſynam, ut intelligeremus, quod ſi volumus, ut oratio ad Cœlum volet, debet habere duas alas, ſcilicet jejunium, & eleemoſynam: oratione reficimur contemplationis ſuavitate, & jejunio afficimur puritate; & alacritate, & eleemoſyna expurgamur à ſuperfluitatibus, ſicque exonerata anima ab omni fœditate facile volat ad Cœlum per orationem. *ſerm. de S. Martino.*

101. *Oratio eſt theſaurus omnium bonorum.*

Bona eſt oratio. Ad quid eſt bona? bonum eſt triplex, honeſtum, utile, & delectabile: ad quodnam ex his tribus bonis prodeſt? Nota, quod dicit bona indifferenter, quia per ipſam impetratur omne bonum, & tollitur omne malum, quia eſt tributum, quod Deo ſolvitur pro omnibus beneficiis divinis. *in Luc. c. 11. v. 1.*

102. *Iuſtitia perfecta in homine ad Deum, ſeipſum, & proximum eſt in oratione, jejunio, & eleemoſyna.*

Bona eſt oratio cum jejunio, & eleemoſyna &c. Nota hæc tria, quæ complent perfectè juſtitiam hominis ad Deum, ad ſeipſum, & ad proximum: nam pietas ad Deum oratione, ad ſeipſum jejunio, & ad proximum eleemoſyna completur, imò omnia ad Deum ordinantur, quia his decimæ Deo debitæ redduntur. *in Luc. c. 118. v. 12. & Pſal. 101.*

103. *Iejunium, & oratio ſanant omnia mala corporis, & animæ.*

Bona eſt oratio cum jejunio. Cur hoc? quia jejunio ſanantur peſtes corporis, oratione peſtes animæ: ſic illa bona vidua vacabit jejuniis, & obſecrationibus. *in Luc. c. 2. v. 37.*

104. *Eleemoſyna conficitur theſaurus opulentiſſimus, & indeficiens.*

Et eleemoſyna bona eſt magis, quàm theſauros auri recondere. Cur comparat erogationem rerum, & evacuationem theſaurorum, quæ fit per eleemoſynas cum theſauris opulentis? quia evacuando theſauros materiales per largitionem eleemoſynarum theſaurus in Cœlo reconditur opulentiſſimus: quia eleemoſyna à morte liberat, purgat peccata, & facit invenire miſericordiam, & vitam æternam, & quiſnam opulentior theſaurus, & indeficiens poteſt inveniri? *in Luc. c. 12. v. 33.*

105. *Peccans hoſtis eſt ſui, ſeipſum interficiens.*

Qui faciunt peccatum, hoſtes ſunt animæ. Quare hoſtes? quia interficiunt ſeipſos ſpiritualiter, & hæc eſt mors horribilis privans animam vita. *op. Diat. tit. 3. c. 4. & in Ioan. collat. 28.*

106. *Angeli offerunt orationes noſtras Deo, ſicque redduntur magis acceptæ.*

Quando orabas cum lachrymis, & ſepeliebas mortuos obtuli orationem tuam Domino &c. Sed ad quid Angelus offerebat orationem Tobiæ ejuſque opera Domino? forſan ut nota ipſi Deo fierent? at Deus omnia perfectè novit: ad quid ergo? ſed nota, quod hoc eſt officium proprium Angelorum, nempè proferre orationes, & opera noſtra in conſpectu Domini, non ut ea agnoſcat, cum omnia perfectè ſciat, & videat, ſed ut ea, quæ ipſe novit, & amat, narrent, laudent, & prædicent: tum et etiam Deum conſulentes nos promoveant ſemper ad majora: tum ut opera noſtra ſint magis in conſpectu ſuo accepta. *ſerm. de S. Michaele & op. comp. Theol. l. 2. c. 18. & in Luc. cap. 11. v. 1.* Et hoc eſt, quod Eccleſia intendit nobis dictare, dum jubet, ut Diaconus in miſſa Sacerdoti offerat thuribulum. *op. Diat. ſal. tit. 2. c. 5. in Luc. c. 14. v. 32.*

107. *Oratio Deum lenit: Angelos ad ſe trahit, & Dæmones fugat.*

Quando orabas cum lachrymis &c. ego obtuli orationem tuam. Vide quomodò oratio traxit ad Tobiam Angelum, & Deum ſibi propitium reddidit, & Diabolum fugavit. *ſerm. 4. de Angelis.*

108. *In miſſa Chriſtus ſimul cum Sacerdote offert orationes, & preces, quæ in ipſa fundantur.*

Quando orabas cum lachrymis, ego obtuli orationem tuam. Hoc dixit Angelus Tobiæ; ſed nota, quod hoc dicitur ab Angelo magni conſilij cuicumque Sacerdoti, dum offert in miſſa ſuas preces: Nam Chriſtus cum Sacerdote orat, & preces, & oblationes ſuas, & populi, & Eccleſiæ Deo Patri offert, & gratias refert. *op. expoſ. miſſæ cap. 4.*

109. *Ad Angelos, & ſanctos confugere debemus, ut adjuvent noſtras orationes, & ſuis meritis ſuppleant noſtros defectus.*

Quando orabas cum Lachrymis, ego obtuli orationem tuam &c. Sed cur ſe ingerit Angelus in hac oblatione, ut offerat orationem in conſpectu Dei ait ipſe; ſed ad quid hoc? nonne Deus eſt ubique? nonne oratio eſt aſcenſus in Deum? ſed attende myſterium: Angeli, & Sancti, qui apud Deum plurimum valent, ſe ingerunt, & maximè cum rogantur, ut ſuis ipſorum meritis ſuppleant noſtros defectus, ut orationes noſtræ gratiores ſint apud Deum, ut magis accendamur in amore Dei, & ut ſua ipſorum merita nobis communicent; ideò ad Angelos, & Sanctos ſæpè recurrendum eſt, quia ab ipſis innumerabilia beneficia quotidie recipimus. *op. myſtic. Theol. c. 3. p. 3.*

110. *Iuſti quo Deo chariores, eo acrioribus tentationibus torquentur.*

Quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit, ut tentatio probaret te. Quomodò ſubſiſtit hoc dictum, cum illa petitione, qua Deum oramus, ut non ſinat nos induci in tentationem, cum tentatio ſit animæ mali inductiva? Sed nota, quod alia eſt tentatio, quæ à Deo venit, alia à Diabolo, quæ à Deo fit per flagella, infirmitates &c. eſt bona, quia à Deo inducitur, & ad probationem, & ad exercitium virtutis, & ad majus meritum, hanc ſuis ſervis Deus immittit: quæ à Diabolo immittitur ad hunc finem, ut homo peccet, ſed tamen in iis, qui charitate vigent, eſt etiam inductiva ad bonum: ſed iis, qui de facili induci poſſunt ad malum, eſt periculoſa, ideo ad Deum recurrere debent, ut liberentur, vel fortificentur. *l. 2. d. 23. a. 1. qu. 3. & ſerm. 2. de S. Agnete, & in Eccleſ. c.* 8.

111. *Tentationes faciunt ad glorioſiorem coronam, & ad majus meritum, ideo ſunt ſigna dilectionis divinæ.*

Quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit, ut tentatio probaret te &c. Nota illã particulam, (*neceſſe fuit*) cur neceſſe? neceſſe nempè, ut magis mereretur, ut coronam ampliorem gloriæ acciperet, ut probaretur, an ſit fidelis amicus Dei, ut addiſceret ſuam infirmitatem, & magis radicaretur in cognitione, & humilitate ſui, & ad Deum audentius confugeret: O quot bona proveniunt ex tentationibus. *op. de profect. religioſ. l. 2. c. 1. in Eccleſ. cap.* 8.

112. *Adverſitas deſiderabilior proſperitate.*

Quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit, ut tentatio probaret te &c. Ecce ſoluta illa quæſtio, an deſiderabilior ſit adverſitas, an proſperitas: nam impij proſperantur ut plurimum: Juſti ut plurimum adverſitatibus torquentur: diſce ex hoc, quod hæc eſt via ad Cœlum perveniendi, ideo cum videris aliquem juſtum tentatum, ſignum habes, patens ſpecialis dilectionis divinæ. *in Luc. c. 16. v. 25.*

113. *Secreta Dei ut plurimum per Angelos revelantur.*

Ego ſum Raphael Angelus &c. Cur uſus eſt in hoc facto Angelorum miniſterio? id fuit ut diſceremus, quod Deus ſua ſecreta juſtis ut plurimum per Angelos revelat. *op. comp. Theol. l. 2. cap.* 18.

114. *Deus per Angelos medetur noſtris infirmitatibus ſpiritualibus &c.*

Ego ſum Raphael Angelus unus de ſeptem, qui adſtamus ante Dominum &c. Nota, quod tantùm quatuor Angeli in Scriptura nominantur, ſcilicet Raphael, Gabriel, Uriel, & Michael: in quo myſterium hoc involuitur, quia Angeli habent quadruplum defectum ab hominibus relevare, ſcilicet pronitatem ad malum, quæ eſt ex ignorantia, & concupiſcentia, & ad hanc medendam mittitur Raphael, qui interpretatur medicina Dei: ſecundum: difficultatem ad bonum, & ad hanc tollendam mittitur Gabriel, qui eſt fortitudo Dei: tertium: longinquitatem à Domino, & ad hanc medendam mittitur Michael, & quartum: tepiditatem à mente, & ad hanc medendam mittitur Uriel, qui interpretatur ignis Dei: Hæc omnia officia exercent Angeli ad noſtrum profectum. *op. Centiloq. p. 3. ſec.* 18.

115. *Angeli ad conſolationem hominum aliquando ſe viſibiles per corpora aſſumpta oſtendunt, & in ipſis exercent actus proprios corporum.*

Videbar quidem vobiſcum manducare, & bibere, ego autem cibo inviſibili utor &c. Sic dicebat Raphael, ut videas, quod Angeli, licet opera propria corporum, maximè actus ſenſitivæ, & vegetativæ animæ videantur agere, tamen ea verè non faciunt, niſi apparenter, & hoc ad ſolatium hominis. *l. 2. d. 8. p. 2. art. 3. qu. 1.*

116. *Angeli promptiſſimi in obtemperando Dei praeceptis.*

Tempus eſt, ut revertar ad eum, qui me miſit &c. Vide quomodò ſtatim ac Angelus executus eſt Dei juſſa, ad ſuum Deum reverſus eſt. *in Luc. c. 1. v. 38.* Ex quo addiſcere debemus, qua celeritate, & promptitudine Deo ſervire, & ipſi obtemperare debeamus &c.

CAPUT XIII.

117. *Prompti continuè debemus eſſe ad gratias agendum Deo pro beneficiis receptis.*

Aperiens Tobias os ſuum benedixit Dominũ &c. Ecce qualis promptitudo inerat in corde hujus juſti: recognoſcens enim tot beneficia recepta à Deo, ſtatim ei gratias egit; per quod nos Chriſtiani inſtruimur, quod debemus os apertum habere, magiſque cor ad divinam laudem, & gratiarum actionem, maximè poſt beneficium Redemptionis. *in Luc. c. 1. v. 64.*

118. *In*

118. *In activa vita ſe exercentes ſuis operibus confitentur Domino, laudemque peculiarem ei tribuunt.*

Confitemini Domino, Regemque ſæculorum exaltate in operibus veſtris. Nota, quòd dicit in operibus, non dicit in verbis; alluſinque fit ad vitam activorum, qui ſe exercentes in operibus propriis, Deum confitentur, laudantque ſpeciali modo. *in Luc.c.1.v.19.*

119. *Eccleſiæ gaudium magnum advenit, quando peccator redit ad gratiam.*

Confitere Domino, ô Ieruſalem, in bonis ejus, & benedic Deum, & revocet ad te omnes captivos, & gaudeas in omnia ſæcula. Nota hæc verba diriguntur ad Jeruſalem, ſcilicet ad Eccleſiam militantem, quæ orat pro filiis ſuis captivis, cum ſedeant ad ſtatum gratiæ de captivitate peccati, ob reintegrationem numeri electorum, maximè gaudet, & exultat. *in Luc.c.15.v.9.*

120. *Puritas conſcientiæ affert ſecum illuminationem mentis.*

Luce ſplendida fulgebis &c. Loquitur Sanctus Tobias cum Jeruſalem: myſticè cum anima, quæ per puritatem conſcientiæ ad Deum redit, & ei promittit lucem ſplendidam; ſed quænam eſt hæc lux ſplendida? cur dicitur ſplendida? id dicitur, quia puritas conſcientiæ ad modum Solis per totum illuminat mentem, nempè ad habendam notitiam de rebus divinis, & ad participandam claritatem divinam. *in Luc.c.11.v.36.*

121. *Contemplativi in hac vita fruuntur participatione beatitudinis cæleſtis.*

Beati omnes, qui diligunt te, & gaudent in pace tua. Et quinam ſunt iſti felices? ſunt, qui diligunt Deum, & dilectione ferventi intrant per contemplationem in ſtatum pacis perfectæ; ô beata contemplatio, quæ quodammodo reddit ſuos beatos in hac vita: ſicut enim beati in Cœlo fruuntur per dilectionem, & perpetuo adhærent Deo per pacem tranquillam, & conſummatam, ſic & contemplativi ſuo modo. *Pſalm. 118.c.1.v.1. & in Luc.c.6.v.19.*

122. *Per Chriſtum, & in Chriſto recuperata fuit innocentia originalis puritas.*

Beatus ero ſi fuerint reliquiæ ſeminis mei ad videndum claritatem Ieruſalem. Hoc dicebat Tobias confidens, quod poſteri ſui redditi eſſent ad civitatem Jeruſalem; myſticè fit alluſio ad Chriſtum, qui innocentiam ab Adam perditam recuperavit, nobiſque exhibuit. *ſerm. 4. Dom. 12. poſt Pentecoſt.*

123. *Iuſti quomodò ſiunt thronus Dei ex ſapphiro, ſmaragdo, & lapidibus pretioſis.*

Ex ſapphiro, & ſmaragdo, & lapidibus pretioſis ædificabuntur portæ, & muri civitatis &c. Quomodò id ait verum, ſcilicet, quod civitas Jeruſalem ædificata fuerit ex ſapphiro, cùm certum ſit ipſam ædificatam eſſe ex lapidibus communibus? ſed myſticè hæc debent intelligi de anima, quæ ad modum civitatis regalis ſit thronus Dei: dicitque fabricata ex ſapphiro, & ſmaragdo, quia ſapphirus eſt ſolidus lapis cœleſtis, & aetei coloris, ſignificatque illos, qui ſunt ſtabiles contra extrinſecas mundi tribulationes, ob ſpem futurorum, & cœleſtium bonorum; ſmaragdus eſt lapis mundus contrà impetuoſum ſanguinis fluxum virilis, ſignificatque eos, qui in amore caſtitatis roborati innatas in ſe corporis reprimunt paſſiones, & talibus gemmis, & ſimilibus, idest in viris ſolidis in fide, & opere virtuoſis præparat Dominus hunc thronum, tamquam in civitate regali Jeruſalem: felix igitur, qui ſic ſe ſinit ædificari. *op. Eccleſ. Hier.p.1.c.4.*

124. *In gloria perpetuò Beati cantant Alleluia laudantes Dominum.*

Per vicos, & plateas tuas cantabitur Alleluia. Quid ſignificat hoc verbum, *Alleluia*, quod cantatur à Beatis in Cœlo? Alleluia ſignificat laudate Dominum; daturque intelligi, quod Beati in Cœlo perpetuò laudant Dominum, mutuò ſeſe invitantes ad Deum laudandum, nihil enim dulciùs poteſt audiri. *in Pſalm. 118. 2. expoſ. in titulo, & op. ſtim. div. am.p.3.c.10. & ſerm. 1. in feſto omnium ſanctorum.*

CAPUT XIV.

125. *Felicitas revertentium à ſervitute peccati ad libertatem gratiæ quanta.*

Revertentur omnes timentes Deum ad Ieruſalem, & relinquent gentes idola ſua, & habitabunt in ea, & gaudebunt in ea omnes Reges terræ &c. Hæc fuit prophetia ſancti viri Tobiæ de regreſſu Judæorum in Jeruſalem, & de felicitatibus, quibus ditabuntur; ſed nota, quod hic regreſſus promittitur tantùm timentibus Deum; quia datur intelligi, quod timentes Deum pœnitentiam aſſumunt, & ex filiali reverentia, & timore, qui averſi fuerant à Domino per peccatum, revertuntur ad Deum, relinquendo idola vanitatum, introducuntur in Jeruſalem concorditer per pacis tranquillitatem, & habitant in ea per boni operis continuationem; felix igitur pœnitens, ſi verè ad Deum revertitur. *ſerm. 4. Dom. 5. poſt Pentecoſt.*

126. *Angeli cuſtodes ſunt Reges Cæli, quibus augetur gaudium accidentale ob converſionem noſtram.*

Et gaudebunt in ea omnes Reges terræ. Qui ſunt iſti Reges terræ, qui ad reverſionem Judæorum in Jeruſalem gaudebunt? Iſti ſunt Angeli noſtri cuſtodes, qui per diſpenſationem à Deo eis datam nos regunt, & ſuo ipſorum adjutorio homines ad pœnitentiam, & ſtatum gratiæ revertuntur; ideò

ideò dicitur, quod gaudebunt iu Cœlo, ideſt eis augebitur gaudium (non quidem eſſentiale) ſed accidentale; ſed nota quud dicitur gaudebunt, quia gaudent de noſtra ſalute, ſed non triſtantur de noſtra perditione. *ſerm.4.Dom.3.poſt Pentecoſt.*

127. *Cœleſtis Ieraſalem ædificatur ex vivis lapidibus eorum, qui ſalvantur.*

Domus Dei, quæ eſt in terra Iſrael, quæ incenſa eſt readificabitur, ibique timentes Deum revertentur. Alludit Sanctus Tobias ad reædificationem, quæ poſteà facta eſt, civitatis Jeruſalem, & templi Domini: myſticè alluditur ad ædificationem cœleſtis Jeruſalem, quæ fit lapidibus vivis, nempè animabus timentibus Deum, quæ ibi habitabuut in ſæcula ſæculorum: Væ igitur illis, quos ſulitarios relinquit Duminus iu terra ſine gratia, qui numquam iuvenient hanc civitatem. *ſerm.1. in feſto omnium Sanctorum.*

128. *Qui permanet in juſtitia, & gratia, gratiam apud Deum, & homines invenit.*

Omnis generatio ejus, ſcilicet Tobia, in bona vita, & ſancta converſatione permanſit, ita ut accepti eſſent apud Deum, & homines. Vide effectus bonæ, & ſanctæ vitæ: qui enim permanet, & conſervat gratiam Dei, ejuſque ſanctum timorem, ſtabilis fit, Deoque acceptus eſt, & hominibus. *Pſalm.118.c.6.v.10.*

LIBRI JUDITH

PROLOGUS.

PRIMÒ notandum, quod hæc hiſtoria contigit poſt reditum populi Iudaici tempore Cyri factum à Babylone in Iudæam: temporeque Nabuchodonoſor Regis Ninive ſucceſſit, eo quod elevatus in ſuperbiam ob victorias plures volebat ſubjugare totam terram ſuo imperio; & quia per prudentiſſimam Iudith confuſus remanſit, ideo hic deſcribuntur eius mirabilia facinora, per quæ præfigurabatur Chriſtus, ut exemplum ſummæ prudentiæ: omnia enim ad Chriſtum ordinabantur. *op. Princip. S. Scripturæ, & Gloſſa.*

CAPVT I.

1 *Ædificium temporalis potentiæ fundatum in proximi ruina citò ruit.*

Arphaxad Rex Medorum ſubjugaverat multas gentes imperio ſuo. Nota, quod iſte vir ſuperbus gloriabatur de potentia ſua, ſed citò perdidit regnum; & vitam manu, & potentia Nabuchodonoſor Regis Aſſyriorum: Ex quo diſce, quod in altum erigens ædificium temporale ſuper ruinam proximi, ut fecit iſte perverſus Rex, quærit ruinam, nec poteſt tale ædificium durare, quia eſt fundatum ſuper arenam. *ſerm. 1. de uno S. Martyre.*

2. *Qui ſuper alios vult ſe extollere, ædificat ſuper ventum, citoque ruit.*

Et ſubjugaverat gentes multas ſuo imperio, & gloriabatur, &c. Vide ſuper quod fundamentum ædificavit ſuam potentiam iſte Rex: nempè ſuper ventum ſuæ ambitionis, ideo citò cecidit, quia qui non ſuſtinent alios ſuper ſe poſitos, voluntque omnibus dominari, quærunt infallibilem ruinam, ſicut iſte, qui gloriam, & regnum perdidit devictus in bello à Nabuchodonoſor. *ſerm. 1. de uno S. Mart.*

3. *Potentes ſæculi fundant ſuam magnitudinem in ambitione: potentes Cœli in humilitate, & deſpectione ſui.*

Arphaxad Rex Medorum ſubjugaverat multas gentes, & gloriabatur, quaſi potens in potentia exercitus. Nota: hæc eſt praxis potentium ſæculi, qui ſuper ventum ambitionis fundant ſuam magnitudinem: Vos autem non ſic, ait Chriſtus ſuis ſequacibus, ſed ſuper humilitatem, & ſubjectionem. *in Luc. c. 22. v. 23.*

4. *Confidens in propriis viribus, & potentia imbecillis eſt, nec timeri debet ab eo, qui habet Deum adjutorem.*

Et gloriabatur quaſi potens in potentia exercitus ſui. Nota illam particulam, (*quaſi potens*), ergo non erat potens, ſed quaſi potens: cur hoc? quia gloriabatur, & confidebat in ſuo magno exercitu, non in Deo, ideo facile victus eſt: unde confidens in ſuo, & habens Deum adjutorem non debet timere potentiam ſæcularium. *in Luc. c. 14. v. 31.*

CAPVT II.

5. *Potentes ſæculi quærunt ſubvertere, & diſſipare alios, ut ſe ipſos exaltent.*

Dixitque cogitationem ſuam Nabuchodonoſor eſſe, ut omnem terram ſubjugaret imperio ſuo, &c. Ecce alius ſuperbus Rex, qui Holopherni ſuo duci præcepit, ut non parceret ulli regno, vel civitati, ſed omnes gentes, & earum facultates ſubjugaret ſuo imperio; qui tamen per unam mulierem à Deo eſt confuſus; idque non eſt mirum, quia proprium eſt potentum ſæculi deſtruere alios, ut ſeipſos exaltent, ſed hoc nihil aliud eſt quærere, niſi ſubitum interitum. *ſerm. 1. de uno Martyre.*

CAPUT III.

6. *Qui alium trahit ad peccatum, auxiliator, & miles Diaboli fit.*

De univerſis autem urbibus aſſumpſit ſibi auxiliarios fortes, & electos ad bellum. Vide artem Holophernit, qui ex urbibus ſubjugatis ſeligebat viros ad bellum magis aptos in auxiliarios, &c. Et hæc eſt aſtutiſſima ars Diaboli, qui cum de ſe non pnſſit excidia, & ruinas ad libitum inferte, aſſumit in ſuos auxiliarios eos, quos ſubjugat magis aptns ad malum inferendum, & per ipſos patat tot tuinas in mùndn: Et quinam ſunt auxiliarij Diaboli? ſed tecutte *ad Capus ſecundum v.* 2. ubi dicitur, quod Nabuchodounſor habuit cum ſuis myſterium cnnſilij ſui; quodnam eſt hoc myſterium Diaboli? myſterium eſt quid ſecretum, qund inſinuat Diabolus hominibus impijs, qui alios ſuis iniquitatibus trahunr ad malum: Iſti igitur auxiliatores Diaboli ſunr, laſcivæ mulietes, hæretici, mali conſiliarij; iniqui ſocij, prædicatores quæſtuarij, adulatutes, & oinnes ad peccatum trahantes, q ii in auxilium Diaboli ad capiendas animas aſſumuntur; iſti ut in myſterijs, & arcanis Diaboli verſati ſunt venatores, adjutores, tete, ſagena, milites, & Apoſtnli Diaboli; ô quot animæ ad Cœlum aſcenderent, quæ ad infernum trahuntut miniſterin iſtorum. *ſerm. 2.fer.4. Penteceſt. ſerm.3.Dom.4.poſt Pentecoſt.ſerm.3.Dom.Paſſionis.*

CAPVT IV.

7. *In neceſſitatibus ad Deum clamandum eſt inſtanter, & ferventer in oratione.*

Sic legitut feciſſe populus Betbuliæ timentis obſidionem Hnlophernis, ex quo Deus ſubvenit ei per miniſterium Iudith. *Pſal.* 118.*cap.*1n.*v.*1. Ergn tempore neceſſitatis, & malnrum imminentium orandum eſt ad Dnminum, maximè per deprecationem publicam.

8. *Perſeverantia in oratione eſt neceſſaria.*

Scitote, quoniam exandiet preces veſtras, ſi permanſeritis. Nnta, *ſi permanſeritis*, quia ultra alias cnnditiones perſeverantia eſt neceſſaria. *ep. de profeſt.religioſ.l.2.c.*71.

9. *Orationem comitari debet pœnitentia, ieiunium cum alijs pijs operibus.*

Scitote, quoniam exandiet Dominus, ſi permanſeritis in ieiunys, & obſecrationibus in conſpectu Domini. Ecce quid eſt, quud cnndite debet nrationem, ad hoc, ut exaudiatut, ſcilicet jejunia, ubſecratinnes, aliaque opeta pœnitentialta, & in eis continuatio tequiritut. *ſerm. 6.in die Ciuerum.* Hinc diſcendum, qund oratio, & jejunium ſunt arma efficacia contra boſtes. *ſerm.4.Dom.1.Quadrageſima.*

CAPVT V.

10. *Cultus Dei protectionem divinam, & victoriam contra hoſtes acquirit; deſerentes eius cultum ipſe Deus deſerit.*

Deus pugnavit pro eis, quia noluerunt ſequi Deos alienos; deſerentes autem Dei cultum, eos exire fecit de terra ſua, &c. Sic dicebat Achior Holnpherni, lnquens de pnpulo Iſraelitico; quæ verba ad nos diriguntur, ut intelligamus, quod colens tnto corde Deum nunqnam à Den deſeritur, ſed prn eis pugnat in tempore neceſſitatum è conta deſerentes cultum eius, etiam eos deſerit Deus, & ſinit ttadi in manus inimicorum. *in Ioan·collat.*47.

CAPVT VI.

11. *Diabolus utitur auxilio ſocij perverſi, ut transfodiat hominem.*

Gladius militia mea tranſeat per latera tua, & confixus cades inter vulnerates Iſrael, & non reſpirabis ultra, donec exterminaberis cum illis. Sic dixit Holophetnes Achior, male ſentiens, quod ei dixerit, quod Deus Iſrael nunqnam deſetit ſuns cultores, ſed pto eis pugnat: myſticè Holophetnea eſt Diabolus, qui vnlens exterminare aliquem, vel populum, ttansfigit gladio malitiæ latera hominis, ſcilicet uxnrem, mulierem, vel aliquem ſocium perverſum, qui ſna malitia bonns pertrahat ad peccatum, hacque arte exterminium parat animabus. *ſerm.3.Dom.infra oct.Nativit.*

12. Acbinr ligatus ab Aſſyrijs manibus, & pedibus ad arbntem fuit figura Ieſu Chriſti ligati ad cnlumnam in odium ſuæ bonitatis; unde dicitur de Achint, *ligaverunt eum ad arborem manibus, & pedibus.ſerm.1.in Paraſceve.*

13. *Proſtrationes, quæ fiunt facie ad terram verſa ante Deum ſunt ſignum humilitatis, & valdè Deo chara.*

Omnis populus cecidit in faciem adorantes Dominum. Vide, quod mali cadunt rettorſum: boni cnlentes Deum in faciem csdunt in ſignum humilitatis, & Den iſtæ proſtratinnes valdè ſunt charæ; hinc in Eccleſia ordinatæ ſunt miniſtris ſimiles prnſtrationes. *in Luc.c.17.v.16.*

14. *Perfecta charitas foras mittit timorem, & audacem facit; ideo confidentes in ipſo defendit; præſumentes de ſe deſerit.*

Qui præſumentes de te non derelinquis, & de ſua virtute gloriantes humilias. Sic dicebant orantes filij Iſrael: nam ſciebant, quod qui in Deum, eiuſque bonitatem confidit per veram ſpem, & charitatem, audax fit, ſciens quod tales proteguntur ab ipſo: è contta ſuperbos de ſua virtute gloriantes humiliat. *op. Diat. ſalt. tit.* 10. *cap.* 5. Hinc ſequitur, quod duplex præſumptio invenitur; bona, & mala: præſumptio prima eſt bona, quia eſt confidentia

dentiæ fundatæ ſuper bonitatem divinam: ſecunda mala eſt arrogantiæ fundatæ ſuper vanitatem, & ſuperbiam. *in ſap. cap. 7. & Pſalm. 118 c. 1. v. 8.*

15. *Oratio eſt à nobis frequentanda, ſi velimus liberari ab obſidione hoſtium infernalium.*

Per totam noctem intrans Eccleſiam Iudith oravit, petens auxilium à Domino. Ad quid petebat hoc auxilium? quia Holophernes obſidione conſtringeret civitatem, ideo ad orationem confugit tanquam ad ſecurum aſylum: Nos igitur, qui continuè obſeſſi ſumus ab hoſtibus infernalibus, ad orationem confugere debemus, ſi volumus evadere crudelitatem tam immanium hoſtium. *ſerm. 3. in Rogat.*

CAPUT VII.

16. *Sapientia unius juſti defendere poteſt civitatem debilem contra hoſtes potentes.*

Holophernes præcepit exercitibus ſuis, ut aſcenderent contra Bethuliam. Vide plures exercitus obſidentes parvam civitatem parum munitam militibus, & alijs neceſſarijs ad defenſionem; quid facient igitur iſti miſeri contra tot, & potentes exercitus? Ecce Dei providentia aſſiſtens in tanta neceſſitate; nam per ſapientiam, & prudentiam unius debilis mulieris, ſcilicet Iudith eos liberavit; ergo magis confidendum in divina providentia, quam in humana potentia; Vide etiam, quod ſæpè per merita unius juſti tota civitas liberatur à periculis. *in Eccleſ. c. 9.*

CAPVT VIII.

17. *Vidua ſecundum præceptum Chriſti inſtruitur exemplo Iudith.*

Iudith in ſuperioribus domus ſuæ fecerat cubiculum ſecretum, in quo cum puellis ſuis clauſa morabatur, habens ſuper lumbos ſuos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ ſuæ. Ecce perfectiſſimum exemplar vitæ contemplativæ, & activæ, in quibus ſe exercebat hæc vidua, quæ verè vidua erat coram Deo. *in Luc. c. 2. v. 37.*

18. *Iejunium, & cilicium eſt medicamentum efficax contra gulam, & luxuriam.*

Habens ſuper lumbos ſuos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ ſuæ. Et ad quid hoc ſciebat? quia timebat infirmitatem gulæ, & luxuriæ, quæ ſunt duo graviſſima mala; ideo hoc duplex medicamentum applicavit ad dolorem, & partem patientem. *Diat. ſal. tit. 2. c. 4.*

19. *In Iudith pulcherrima figurata eſt pulchritudo Eccleſiæ.*

Erat autem eleganti aſpectu nimis, cui vir ſuus reliquerat divitias multas. Cur notatur pulchritudo, & opulentia Iudith? quam proportionem habent iſta cum ſanctitate vitæ? Reſpondet Gloſſa, quod in hac muliere figurabatur Eccleſia catholica, quæ eſt formoſiſſima, & ditiſſima, ſic à Chriſto ſuo ſponſo conſtituta; uxor Agni eſt Eccleſia Chriſti, cuius pulchritudo non ſolum ſplendore, ſcilicet converſatione ſanctorum, ſed etiam membrorum decore conſtat: tota pulchra, & ſine macula & in viſceribus, & in membris: eiuſque oculi ſunt Prælati, & proviſores: os ſunt Advocati, & Doctores: aures ſunt pœnitentiarij, & confeſſores, cauſarumque auditores: naſus ſunt ſapientes bonorum, & malorum diſcretores: collum ſunt clerici, & cantores; pectus ſunt nobiles, & potentes: ubera ſunt conſiliarij: brachia ſunt milites: manus operarij, & artifices; coxæ ſunt famuli: pedes ſunt ruſtici, & agricultores: his membris conſtat ſponſa pulchra, quia pulchrior eſt ſponſus. *ſerm. 1. Dom. 19. poſt Pentec.*

20. *Eccleſiæ opulentia qualis.*

Cui vir ſuus reliquerat divitias multas. Cur notantur hic divitiæ huius mulieris? ſed jam dictum eſt ex Gloſſa ſignificari Eccleſiam: ergo & hæc ſponſa Chriſti eſt dives; dives inquam, quia Chriſtus eam ditavit divitijs plurimis gratiarum, Sacramentorum, aliorumque bonorũ ſpiritualium, replevit enim eam bonis, ut nos ditaremur in bonis domus eius. *ſer. 4. Dom. 2. poſt Pentec.* Nota etiam, quod Chriſtus permiſit, ut Eccleſia ditaretur poſſeſſionibus temporalibus, ne cultus Dei propter paupertatem, & inopiam deperiret. *l. 4. d. 24. p. 1. art. 1. q. 3.*

21. *Eccleſiæ pulchritudo iterum conſideratur.*

Erat autem eleganti aſpectu nimis, &c. Iam vir iſtius mulieris mortuus erat, & ſuam ſponſam pulcherrimam divitem reliquerat: ſignaturque Eccleſia pulchra fide, pulchrior ſpe, & pulcherrima charitate: pulchra item in conjugatis, & in incipientibus; pulchrior in viduis, & in proficientibus; & pulcherrima in virginibus, & in perfectis. *ſerm. 6. in Rogat. & ſerm. 3. in Aſcenſ. & ſerm. 3. in Pentecoſt.*

22. *Mariæ pulchritudo figurata in Iudith.*

Erat autem eleganti aſpectu nimis, &c. Cur pulchritudo notatur in hac ſancta muliere? nonne dicitur vana pulchritudo à Spiritu Sancto? quia Iudith fuit figura Beatæ Virginis; & ideo etiam pulchritudo Mariæ hic deſignatur; Maria enim pulchritudine corporali, & ſpirituali univerſas creaturas ſuperabat, cuius pulchritudinem ſol, & luna mirantur: Pulchra inquam ad intuendum, amabilis ad contemplandum, delectabilis ad amandum. *op. ſpec. Beatæ Virg. lect. 12. op. Pſalterium Pſalm. 1. & 13. & 77. & 84. & 85. & 95. & op. Pſalt. minus.*

23. *Mariæ divitiæ expenduntur.*

Cui vir ſuus divitias multas reliquerat. Si Iudith fuit dives ſic facta à viro ſuo: ergo figurata Iudith, ſcilicet Maria fuit opulentiſſima: Vnde dixit Angelus, *Dominus tecum*, ſcilicet Dominus opulentiſſimus tecum eſt opulentiſſimè, ideo Maria fuit ditiſſima ſuper omnes creaturas: dives in auro amoris, in gemmis virtutum, & donorum, in aro-

Digitized by Google

matibus bonorum operum, & exemplorum: dives ſoquam, quia in ipſius manibus, & poteſtate Deus depoſitavit omnes theſauros gratiarum, & bonorum. *op. ſpecul.B. Virg. lect.8.& 13.& ſerm.1.fer.2. Paſchæ:& opuſc.Pharetr.l.1.c.5.*

24. *Laus, & fama bona conſequitur ad vitam ſanctam.*

Erat autem hæc in omnibus famoſiſſima, quoniam timebat Dominum. Ecce ratio, quarè iſta mulier erat famoſiſſima, quia timebat Dominum: nam laus propriè competit operibus bonis. *l.2.d.25.p.2.art. 1.q.3.& d.24.art.1.q.1.& op.ſpec. Beata Virg. lect.9* ſic etiam dicitur, *Proverb. Mulier timens Dominum ipſa laudabitur.*

25. *Beata Virgo Maria in omnibus famoſiſſima, &c.*

Erat autem in omnibus famoſiſſima. Nota, *in omnibus*, ſcilicet in vita, in exemplo, in actibus, &c. ſic Beata Virgo Maria fuit famoſa propter virtutes, & exempla ſua laudabilia; famoſior propter miſericordias, & beneficia ſua inenarrabilia; & famoſiſſima propter gratias, & privilegia ſua tam mirabilia. *op.ſpecul.Beatæ Virginis lect.9.*

26. *Fama bona in quo conſiſtit, & unde trahit originem.*

Hæc erat famoſiſſima in omnibus: timebat enim Dominum valdè, nec erat qui loqueretur de ea malum. Nota, quod in his verbis exprimitur in quonam conſiſtit bona fama, & unde trahit originem, nempè oritur ex probitate contra carnem, mundum, & Diabolum: item ex religione, & ſanctitate per puritatem reſpectu ſui, proximi, & Dei: item ex timore Domini: item ex teſtimonio cuſtodiæ exactæ oris. *ſerm.de ſancta Eliſabeth.*

27. *Præſumptio, & temeritas impedit effectus orationis.*

Qui eſtis vos, qui tentatis Dominum? iſte ſermo miſericordiam non provocat, ſed potius iram Dei, poſuiſtis vos tempus miſerationis Domini in arbitrium veſtrum, &c. Nota, quod merito ab iſta ſancta muliere reprehenduntur ſacerdotes, eo quod decreverunt tradere civitatem hoſtibus, ſi intra quinque dies non vidiſſent auxilium Dei, & meritò, ait Gloſſa, quia cum afflicti ſumus nec tempus nec modum præſcribere Domino debemus, ſed magis arbitrio eius cuncta relinquamus, & regnum Dei tantum abſolute petere debemus: unde ſimilis temeritas, & præſumptio magis provocat iram Dei, quam miſericordiam excitet. *Pſalm. 140.* Debet enim orans voluntatem ſuam voluntati divinæ conformare, ſi vult exaudiri. *In Ioann. collat.47.*

28. *Indulgentia peccatorum obtinetur à petente cum lachrymis, & contritione peccatorum.*

Indulgentiam eius cum lachrymis poſtulemus. Ecce quid requiritur ad acquirendam indulgentiam peccatorum, ſcilicet eam petendo cum lachrymis, & contritione, quia lachryma quodammodo cogit Deum ad exauditionem petitionum. *opuſc. Diæt.ſal. tit. 7. cap. 3. & ſerm.10.in Rogat.*

29. *Per humiliationem, & tribulationem ſolam pervenitur ad veram conſolationem.*

Expectemus humiles conſolationem Dei. Nota, quod ante conſolationem ponit humiliationem, quia hæc eſt unica, & ſola via perveniendi ad conſolationes divinas. *in Luc.cap.6.v. 24. & cap.2. v.25.& ſerm.2.de uno Confeſſore.*

30. *Ex profectu, vel defectu Religioſorum, & Clericorum dependet profectus, vel defectus Laicorum.*

Vos eſtis Presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum. Quomodò ex Presbyteris pendet anima ſubditorum? Nota, quod hic loquitur de cauſa morali, vultque dicere, quod ex profectu, vel defectu Presbyterorum, ſcilicet Religioſorum, & Clericorum dependet defectus, vel profectus ſubditorum, nam ſuo exemplo alliciunt ſæculares ad imitationem. *opuſc.Eccleſ.Hier. p.1.cap.3.*

31. *Prædicatores boni vivificant mortuos, & vitam eis tribuunt.*

Vos eſtis presbyteri in populo Dei: ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium veſtrum corda ipſorum erigite. Nota, quod non ſolum bona vita, ſed & eloquium ſacerdotum, ſcilicet ſancta prædicatio, eorum admonitiones, & conſilia mortuos in peccato vivificant, & ſanctificant, ad vitam. *op.de Eccleſ.Hierarch.p.4.c.5.*

32. *Patientia in adverſis facit acquirere amicitiam Dei; & cognoſcere, quis ſit verus amicus.*

Abraham Pater noſter tentatus eſt, & per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus eſt. Ecce quid facit acquirere amicitiam Dei, eamque probare, nempè patientia in tribulationibus, & tentationibus, & hæc via tranſierunt omnes Dei amici. *fer.1.de SS.Philipp.& Iacob.& in Ioan.collat. 69.& in Luc. cap. 21. v.13.& lib. 2.d.29 art.2.q.1. ad 5.& in Eccleſ.c.8.*

33. *Quæcumque flagella à Deo ad pœnam noſtram immiſſa ſunt ſemper citra condignum noſtrorum peccatorum.*

Reputantes peccatis noſtris, hæc ipſa ſupplicia minora eſſe flagella Domini, quibus quaſi ſervi corripimur ad emendationem. O quam id eſt verum! Utinam & hæc ſententia Domini imprimeretur indelebiliter in mentibus noſtris: quæcumque enim pœnæ non ſunt condignæ, quia ſunt debitæ ex parte noſtri; unde merito hæc flagella à Deo immiſſa patimur, quia peccavimus in Chriſtum. *ſerm. 4. de pluribus Martyribus.*

34. *Non ſunt condigna paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam.*

Reputantes peccatis noſtris, hac, &c. Ex hoc etiam edocemur, qund non ſunt condignæ quæcumque paſſioner hujus tempotis ad futuram gloriam, tum quia peccavimus, & ob id meritò hæc patimur; rum quia laboramus ex debito, quia ſervi ſumus, & ideò tectè operandn, vel mala ſuſtinendo, reddimus debitum; ergo eſt meræ bonitatis divinæ, ſi tandem coronamur gloria. *ſerm. 4. de plurib. Martyribus.*

35. *Scrutari aliena facta ob curioſitatem, & de ipſis malè judicare à Deo eſt vetitum.*

Vos autem nolo, ut ſcrutemini actam meum, &c. Cur vetat, ut Sacerdotes ſcrutentur actum ſuum? onone ad ipſos ſpectabsr curam habete de ipſs, ut eorum ſubdita? ſed notate, quod cum bæc mulier à Deo duceretur per media, quæ prima facie videbantur parum recta, admonuit eos, ne curiorè vellent ſcrutari facta illius; ſcrutari enim curioſitatis cauſa facta aliorum à Deo eſt vetitum. *Pſal. 118. c. 5. v. 5.*

36. *Confeſſarij caveant à nimia perſcrutatione à pœnitentibus, maximè quoad quaſdam circumſtantias, vel actus, qui ſolùm inſerviunt paſcendæ curioſitati.*

Vos autem nolo, ut ſcrutemini actum meum. Cur vetas, ut Sacerdnies ſcrutentur actum tuum, ſi ad ipſos pettinet ſcite, quæ ad tuam ſalutem concurrunt? Nota, quòd Iudith ioterpretatur ennfeſſio: & ideò myſticè hæc verba diriguntur Sacerdotibus, & Cnnfeſſariis, qui quidem debent inquirere peccata pœnitentium, ſed cum maxima cautela; ideò ſanum conſilium eſt ſe abſtinere à quibuſdam perquiſirinnibus circa circumſtanrias, vel peccata inuſitata, quorum cognitin pnreſt magis nocete ipſis, & pœnitentibus ſimul, nbſerveotque illud periculum: ne quid nimis. *l. 4. d. 19. dub. 5.*

37. *Oratio eſt unicum aſylum in tribulationibus.*

Vſque dum renuntiem vobis, nihil aliud fiat, niſi oratio pro me ad Dominum. Vide ad quod ennfugium recurrit hæc ſancta mulier in hac occaſione, oempe ad ſcutum orationis: Datutque oobia inſtructio, quòd in tempore tribulationis ſemper oppoocodume eſt ſcutum nrationis; eo quòd armis orationis ſecurè aggrediuntut hnſtes, & omnes hoſtiles nequitiæ deſtruuntur. *ſerm. 3. Dom. 20. poſt Pentec. & ſer. 1. de S. Ambroſio.*

CAPUT IX.

38. *Iudicia Dei ſunt expedita, nec poſſunt impediri induſtria, vel malitia humana.*

Omnes viæ tuæ paratæ ſunt, & iudicia tua in tua providentia proſuiſti. Vidè quomndò hæc illuminata mulier rectè cognoſcebat haoc veritatem circa diſpnſitionet judiciorum Dei; dum dicit, quod ejus viæ, ſcilicet npera, diſpoſitinnes, & judicia ſunt parata, & in ſua ptovidentia rectè diſpoſita, ita qund nec poſſunt impediti malitia, vel imperitia, vel induſtria humana, quia nihil fit à caſu, vel fnrruna ſpud Deum. *Pſalm. 118. cap. 1. v. 3. & c. 7. v. 6. & in Sap. c. 14.*

39. *Datur modus, quo ſuperbia gladio proprio amputetur, & diſſipetur.*

Fac Domine, ut gladio proprio ſuperbia eius amputetur. Sic nrabat Iudith lnquens de Holnpherne ſperans auxilio Dei poſſe ipſum occidere ipſiua gladio: ſed ſpititualiter datur intelligi, quod ſuperbia gladio proprio amputari pnteſt: nempe dum penſatn ejus periculo ſuperbus eam rejicit. *Pſal. 118. c. 3. v. 7.*

40. *Incauti percutiuntur labiis, & verbis dulcibus fœminarum.*

Percuties eum ex labiis charitatis meæ. Nnta, qnod hic intendebat Iudith imperrare à Den, ut ex verbis ſuis dulcibus alliceretur Hnlnphernes (non quidem ad peccatum, ut malè dixerunt aliqui) ſed ut uxnrem eam ſumete cogitaret: pater enim, quod ipſa habebat bonum finem, dum dicit, quod ejus labia erant labia chariratis: ſicque intendebat hoc medio habere occaſionem, eum occidendi, quod in bello juſto eſt licitum; *ſic Lyranus:* At ex hoc diſcere debemus, quod incauti præcipitantur ex verbis dulcibus fœminarum, nihil enim fortius muliere ad deliniendum virum, & informandum ejus aoimum ad quodcunque vnluerit: quod etiam intellige in bonum. *opuſcul. Pharetr, lib. 1. cap. 8.*

41. *Verba ex charitate prolata, quot bona efficiunt.*

Percuties eum ex labiis charitatis meæ. Quænam ſunt iſta labia charitatis? habet ne charitss labia? habet equidem: nam labia ex charitate mota deteſtaotur impietatem, exaltant, & laudant Deum & prædicant aliis prudentiam informantem. *Pſal. 118. c. 11. v. 11.*

42. *Conſtantia in concupiſcibili eſt neceſſaria ad Deum ſerviendum, & incedendum in via perfectionis:* unde bona Iudith orabat Dominum dicens: *Da mihi conſtantiam in animo meo, ut contemnam illum,* ſcilicet Holophetnem, nempe ſenſualitatis motus, & ictus. *Pſal. 118. c. 8. v. 13.*

43. *Superbi Deo, & hominibus exoſi.*

Nec ſuperbi placuerunt tibi ab initio, &c. Hoc optimè dixit Iudith, quia ſuperbi ſunt Deo, & etiam hominibus exoſi: ſunt enim litigioſi, bellicoſi, & impij. *Pſalm. 118. c. 4. v. 3. & in Luc. c. 18. verſ. 17.*

44. *Humiles, & mites Deo placent, eius familiaritatem contrahunt, & Deus in ipſis quieſcit.*

Humilium, & manſuetorum ſemper tibi placuit deprecatio. Sed hæc complacentia in qunnam cnnſiſtit? quia Deo placentes ipſe facilè ens exaudit, ſusm familiatitatem eis impertitur, & in ipſis

quieſcit. *diat. ſal. titul.7. cap.2. Pſalm.118. capit.11. verſ.9.*

45. *Vana eſt oratio eius, qui proximo non dimittit iniurias.*

Humilium, & manſuetorum ſemper tibi placuit deprecatio. Ergo qui non eſt manſuetus fruſtra orat, ut ſibi dimittantur peccata? ſed qui ſunt manſueti? qui alios non lædunt, qui injurias dimittunt, qui charitatem in proximum habent. *in Luc. cap.11. verſ.4.*

46. *Oratio apud Deum efficax non confidentis in ſua virtute, ſed ſolùm in virtute divina: inefficax præſumentis de ſe.*

Exaudi me miſeram de tua miſericordia præſumentem. Ecce qualis conditio ſit neceſſaria efficaci orationi, & quid eſt, quod reddit eam inefficacem; nempe ſecure orat Deum, qui diffidens de ſe, confidit in ſola divina virtute; è contra præſumptuoſa, & exoſa eſt oratio præſumentis de ſe. *in ſap. c.7.*

CAPUT X.

47. *Mirrha confeſſionis peccatorum Holophernem infernalem confundimus.*

Vnxit ſe myro optimo Iudith. Notatur hæc unctio inter alia ornamenta, quibus ſe Iudith accinxit ad ſe præſentandum coram Holopherne: ſed myſticè datur intelligi, quod Iudith myſtica, quæ interpretatur confitens, ſcilicet anima confitendo peccata ungit ſe, & præparat ad ſecurè confundendum Holophernem infernalem: Acriores enim dolores Diabolo non infligimus, quàm confeſſione peccatorum. *ſer.4. in Epiph.*

48. *Stupor in mirabilibus Dei confundit malos, & elevat bonos.*

Et cum audiſſent viri illi verba Iudith, conſiderabant faciem eius, & erat in oculis eorum ſtupor. Vide, quod apprehendit eos ſtupor, ſed in malum omen, nam ſtupor in mirabilibus Dei confundit hypocritas, & exaltat humiles, & bonos in laudem Dei. *in Luc. c.5. v.26.*

CAPUT XI.

49. *Beata Virgo ſuper omnes mulieres ditata exterius, & interiùs mirabilibus gratijs.*

Non eſt talis mulier ſuper terram in aſpectu, in pulchritudine, & in ſenſu verborum. Hæc dicta ſunt de Iudith, ſed ſolùm de figurata, ſcilicet de Maria Virgine verificantur, non enim eſt, vel unquam fuit in terra talis mulier in aſpectu clariſſimæ vitæ, in pulchritudine mundiſſimæ conſcientiæ, & in ſenſu verborum diſcretiſſimæ linguæ. *op. ſpecul. Beatæ Virginis lect.6.*

CAPUT XII.

50. *Oratio, ad hoc ut aſcendat ad Deum, exigit ſeparationem animæ à terrenis.*

Petiit Iudith, ut daretur ei copia noctе, & ante lucem egrediendi foras ad orationem, & deprecandi Dominum, &c. Vide quid fecit hæc anima à Deo illuminata, ut ſua oratio eſſet Deo charior, & pretioſior, egrediebatur de conſortio turbarum; ſic & faciebat Chriſtus, ut daret nobis intelligere, quod oratio debet eſſe elevata, & orans elevatus à terrenis, quia per eam anima relinquens omnia creata, elevatur in Deum. *in Luc. c.6. verſ.12. & ſer.5. de uno Confeſſore.*

51. *Oratio pura exigit baptiſmum præcedentem animæ.*

Exibat Iudith, & baptizabat ſe in fonte aquæ, & aſcendebat orabatque Dominum. Vide quomodò hæc anima priuſquam ad orationem aſcenderet, baptizabat ſe in fonte aquæ: Daturque intelligentia, quòd qui vult bene, & fructuosè orare, debet priùs ſe mundare in fonte lachrymarum, & contritionis à ſordibus peccati, & à carnalitatibus ſenſualitatis. *ſerm.5. de uno Confeſſ. & ſerm.4. Dom. infrà oct. Epiph.*

52. *Qui vult ad ſtatum contemplationis aſcendere, debet ſeparari à terrenis rebus affectu.*

Exibat, & baptizabat ſe in fonte aquæ, & aſcendebat, &c. Vide ordinem aſcenſus animæ ad ſtatum contemplationis; priùs baptizanda eſt à ſordibus peccatorum, & ſic ad quietem ſpiritualem tranſire; & ſicut Iudith per tres dies hoc fecit; ſic triplex gradus hujus quietationis aſſignantur; Primus eſt ſeparatio ab iis, quæ turbare poſſunt animam, ſcilicet à cogitationibus, & curis hujus vitæ: Secundus eſt dies contemplationis, qui eſt lucidus: tertius perfectæ dilectionis. *ſerm.4. Dom. infrà oct. Epiphan.*

53. *Deus offert gratiam ſuis, ut eos elevet ad Cœlum: Diabolus ſuam gratiam offert ſuis, ut liberiùs peccent.*

Bibe nunc, & accumbe in iucunditate, quoniam inveniſti gratiam coram me. Sic dicebat impius Holophernes Iudith, ut eam ad peccatum alliceret; ſic facit Diabolus cum ſuis, quibus exhibet ſuam gratiam, & vinum delectationum carnalium, ut liberiùs peccent; non ſic Chriſtus, qui gratiam ſuam exhibet, ut hominem à peccatis avertat. *op. ſpecul. Beatæ Virginis lect.5.*

54. *Gratia Dei veritas, & ſtabilitas eſt: gratia mundi, & Diaboli fallax.*

Bibe nunc, & accumbe in iucunditate, quoniam inveniſti gratiam coram me. Et quam gratiam? gratiam mundanam, fallacem, maledictam omne malum inducentem, ſic accidit iis, qui gratiam quærunt apud mundum: gratia verò juſtorum eſt illa, quam

apud

apud Deum inveniunt, quæ eſt veritar, & ſanctitar: Felix, qui hanc quærit, & invenir; infelix, qui illam quærit, & non invenit. *opuſc.ſpec. Beata Virginis lect.5.*

55. *In Cælo Beati bibunt felicitatem ineffabilem ad fontem vita.*

Bibe nunc, & accumbe in iucunditate, quoniam inveniſti gratiam coram me, &c. Nota, quòd hæc, quæ malo fine dicta sũt Iudith ab Holopherne, dicuntur io Cœlo Beatis ad majorem ipſorum exultationem: Bibe nunc ex fonte perenni beatitudinis, quooiam inveniſti gratiam coram ſupremo Principe: ó verè inaudita magnificentia, ô læta, & iucunda exultatio, qualir nunquam in hoc ſæculo audita eſt. *op.ſoliloq.c.4.*

CAPUT XIII.

56. *Per qua quis peccat, per hac & torquetur.*

Et pugionem Holophernis evaginavit Iudith, & percuſſit bis in cervicem eius, &c. Vide, quòd non ſine myſterio notatur, quòd Holophernes occiſus eſt à Iudith proprio gladio: ut per hoc diſceremus, quod per quæ quis peccat, per hæc & torquetur judicio Dei, ſcilicet per manum mulieris, quam malè concupierat. *in Sap.c.11.*

57. *Infirma mundi eligit Dominus, ut confundat potentes, & ſapientes mundi.*

Iudith abſcidit caput ejus, &c. Vide mirabilem artem Dei, qui volens eripere Iudæam ab incurſione tot exercituum Nabuchodonoſor, non eſt uſus potentia mundi, ſed muliere infima, ut magis ejus divina providentia, & poteſtas eluceat, quæ infima mundi eligit, ut confundat ſapientes, & potentes hujus ſæculi. *In Eccleſ. cap.9.*

58. *Sola humilitas triumphat de potentia Diaboli, & mundi.*

Abſcidit caput eius, &c. Mirum quidem videbitur hoc facinus ab imbecilli ſexu patratum, non tamen iis, qui non ignorant quanta ſit vis humilitatis; ſicut enim hæc mulier ſua profunda humilitate Deum inclinavit ad ſui adjutorium, cor fortificavit, & brachium roboravit ad perditionem impij Holophernis: ita ſola humilitas eſt, quæ de Diabolo triumphat, & mondo, quia eſt eradicativa omnium malorum: contraria enim contrariis curantur, ideò Deus vult, ut ſoperbia eradicetur humilitate. *ſermon. 2. de uno Confeſſore.*

59. *Ieiunium triumphat de Diabolo: crapula occidit animam.*

Abſcidit caput Holophernis, qui iacebat in lecto nimia ebrietate ſopitus. Vide mirabiles effectus abſtinentiæ Iudith, & crapulæ Holophernis; nam una mulier abſtinens, & jejunans potuit triumphare de Holopherne potentiſſimo: nec mirum, nam jejunium fugat Diabolum, & triumphat de mundo, & carne; crapula è contra omne malum, & mortem infert. *opuſcul. diat. ſal. titul.2. cap.6.*

60. *Beata Virgo Maria figurata in Iudith, quia ſua arte, humilitate, gratia, & virtutibus liberavit Eccleſiam ab hæreſibus, & poteſtate Diaboli.*

Abſcidit caput eius, &c. Hæc fuit Beata Virgo Maria, de qua canitur pulcherrimus rithmus. *op. laus Beatæ Virgin fig.14.& ſer.2. de uno Conf.*

61. *Beati omnes congaudent cum anima in ingreſſu Ieruſalem cæleſtis.*

Omnes accenſis luminaribus congyraverunt circa eam, &c. Ecce quod ad ingreſſum Iudith in Bethuliam poſt triumphum, omnes congyraverunt circa eam cum luminaribus, ei congaudentes, &c. Idque eſt figura congratulationum, & applauſuum, quæ fiunt à Beatis in ingreſſu animæ poſt reportatum triumphum de Diabolo, & mondo, in illam beatam gloriam. *opuſc. compendioſum princip. in fine.*

62. *Spes in Deum triumphat de inimicis, & excitat animam ad gaudium, & laudem Dei.*

Laudate Dominum Deum, quoniam non deſeruit ſperantes in ſe. Vide quales effectus ſunt ſpei, & confidentiæ in Deum; nam hæc reportat victoriam de inimicis, & laudem excitat in anima, fiduciamque in adverſis imprimit. *op. de ſex alis Cher. & Pſal.118.c.11.v.15.*

63. Angeli cuſtodiunt nos in periculis: ſic fatetur bona Iudith dicens, *cuſtodivit me Angelus eius, &c. ſerm. de S. Michaele & in Luc.c.4.v.10.*

64. *Caſtitas meretur omnem benedictionem à Deo.*

Benedixit te Dominus in virtute ſua, &c. Hoc dixit Ozias Pontifex Iudith: indicans, quod cum per caſtitatem triumphaverint de inimicis, meruit benedictionem à Domino; ſed nota, quod dixit, *benedixit te in virtute ſua*; nec exprimit qualis fuerit hæc benedictio ut intelligamus, hac loquutione indifferenti, quod caſtitatem amant, & ſervant, benedictionem à Deo accipit temporalem, ſpiritualem, & æternalem. *ſer.5. de una Virgine.*

65. *Beata Virgo Maria triumphavit de Diabolo prò ſe, & pro nobis.*

Benedixit te Dominus in virtute ſua, quia per te ad nihilum redegit inimicos noſtros. Quia Iudith figurabat Mariam Virginem, ideò hæc verba ponderanda ſunt ad ipſius gloriam: Dicit igitur Sacer textus, quod Deus benedixit eam in virtute ſua, quia debellavit noſtros inimicos; cur non dicit inimicos ſuos, ſed noſtros? quia non ſolum Maria triumphavit de Diabolo pro ſe, ſed & pro nobis: nempe nobis præparavit ſua virtute, & benedictione vires, quibus poſſemus vincere hoſtes; unde qui triumphat de Diabolo, poſt Dei auxilium, totum debet à Beata Virgine recognoſcere; ergo in tentationibus, & periculis confugiamus ad

aſylum

aſylum noſtrum, ad Beatam Virginem, quæ eſt terribilis Dæmonibus, ſicut caſtrorum acies ordinata. *op. ſpec. Beata Virginis lect.* 14.

66. *Vlciſcitur Deus ſuas offenſas in teſtimonium ſua iuſtitia, & humana malitia.*

Deus Iſrael, cui tu teſtimonium dediſti, quod ulciſcatur de inimicis ſuis, ipſe caput omnium incredulorum incidit hac nocte in manus meas, &c. Sic dixit Iudith Achior, qui jam loquens cum Holopherne dederat teſtimonium de juſtitia Dei, &c. unde Iudith ei oſtendens caput abſciſſum Holophernis confirmavit, quod Deus ſe ulciſcitur de inimicis ſuis in teſtimonium ſuæ juſtitiæ, & humanæ malitiæ & hoc ad exemplum noſtrum, ut Deum timeamus. *ferm. 1. Dom. infrà oct. Aſcenſ.*

67 *In Maria Virgine impleta ſunt benedictiones omnium benedictarum mulierum.*

Benedicta tu à Domino Deo in omni tabernaculo Iacob. Hoc dixit Achior videns, quod operata eſt Iudith; ſed nota, quod Iudith fuit figura Beatæ Virginis, & quòd hæc benedictio impleta fuit in Beata Virgine Maria, quia ſola fuit totaliter, & plenariè benedicta. *in Luc. c.* 1. *v.* 42. Vnde etiam habetur ex Divo Auguſtino, quod Adam poſt ſoporem dixit Evæ hæc eadem verba. *opuſcul. Principium Sacra Scriptur.* quæ ſolùm de Beata Virgine poſſunt verificari, &c.

CAPUT XIV.

68. *Diabolus ſuos obſtinatos in malo non pulſat adverſitatibus, ne convertantur.*

Nullus audebat cubiculum virtutis Aſſyriorum pulſando, vel intrando aperire, &c. Vide, quod ſervi Holophernis non audent pulſare ſuum tabernaculum, ne ipſum à ſomno exturbent, &c. myſticè Aſſyrij ſunt Dæmones, quorum virtus ſunt homines impij, quorum miniſterio utitur ad multiplicationem peccatorum: non audent Dæmones pulſare adverſitatibus, licet pulſent delectationibus oblatis, & hoc ne fortè excitentur à ſomno peccati, & ad flagellum convertantur. *ſermon.* 9. *in Rogat.*

69. *Dæmones continuè nos circumveniunt inſidiantes tamquam negotiatores iniqui, ut animas noſtras lucrentur; ubi de mercatura hominis cum Diabolo.*

Nullus audebat pulſare cubiculum virtutis Aſſyriorum. Nota, quod non audent pulſare tabernacula obſtinatorum, non ceſſant tamen pulſare alia tabernacula: ſed in quonam conſiſtit hæc pulſatio? Aſſyrius interpretatur inſidians, daturque intelligi quod Dæmones nos tamquam negotiatores iniqui circumveniunt, & inſidiantur, ut animam noſtram ipſis vendamus pro vili pretio fœdæ voluptatis; & tamen ſunt tot ſtulti mercatores, qui abſque conſideratione vendunt animam ſuam Diabolo; ô quam infelix mercator, ô quam glorioſum eſt, quod amittitur! quàm grave quod mercatur! quam vile, quod appetitur, quam infelix commercium! *ſer. 9. in Rogat.*

70. *Peccatores ſunt tabernaculum, & cubiculum Dæmonis.*

Nullus audebat pulſare cubiculum virtutis Aſſyriorum. Quodnam eſt hoc cubiculum, & tabernaculum? nota, quòd iſti ſunt exiſtentes in peccato mortali, iſti ſunt tabernacula, in quibus habitant Dæmones. *ſer. 9. in Rogat.*

71. *Perverſi ſimul uniti ad malum, & alios ad peccatum trahentes virtus ſunt Dæmonum.*

Nullus audebat pulſare cubiculum virtutis Aſſyriorum. Cur appellat Holophernem virtutem Aſſyriorum? quia in ipſo conſiſtebat præcipua virtus ipſorum, quia ad ejus imperium omnia fiebant; per hoc ſignificatur, quòd multi peccatores obſtinati ſimul uniti in malum, & præcipuè intenti ad trahendum alios in peccatum, dicuntur virtus Dæmonum, quia per ipſos Diabolus excidia, & incendia portat in damnum Eccleſiæ quod per ſe non poſſent facere. *ſer. 9. in Rogat.*

72. *Timor intolerabilis erit in damnatis.*

Intolerabilis timor, & tremor cecidit ſuper eos. Scilicet Babylonios audita decapitatione Holophernis: idque figurat timorem, & tremorem intolerabilem interiorem, & exteriorem damnatorum ob pœnam damni, & ſenſus. *Pſal.* 118. *c.* 8. *v.* 8.

CAPUT XV.

73. *Deus libenter, & frequenter viſitat contemplativos, ut ipſos benedicat.*

In figura hujus dicitur hic, quòd, *Ioacim ſummus Sacerdos de Ieruſalem venit in Bethuliam cum univerſis preſbyteris ſuis, ut videret Iudith, & benedixerunt illam una voce dicentes, Tu gloria Ieruſalem &c. eo quod caſtitatem amaveris.* Sic Deus de Cœlo viſitat animam contemplativam, eamque ſuis benedictionibus replet. *in Luc. c.* 1. *v.* 79.

74. *Beatam Virginem omnes benedixerunt.*

Et venit ſummus Sacerdos cum univerſis preſbyteris ſuis, qui una voce benedixerunt eam. Id fuit figura Beatæ Virginis, quæ triumphans de inimicis noſtris, nos ab ipſis liberavit; unde Deus, Angeli, & homines eam benedixerunt. *op. ſpec. Beata Virginis lect.* 14.

75. *Benedicta eſt Maria Virgo per caſtitatem contra luxuriam.*

Benedixerunt eam omnes una voce dicentes Tu gloria, &c. eo quod caſtitatem amaveris, &c. Si igitur Iudith vidua ob caſtitatem benedicitur, multò magis Maria Virgo, quæ Deum parere meruit. *op. ſpecul. Beata Virginis lect.* 15.

76. *Benedictio omniam gratiarum in Mariam deſcendit.*

Benedixerunt eam omnes vna voce &c. Sed in quonam conſiſtit hæc benedictio? quia repleta fuit donis Spiritus Sancti, & omni genere gratiæ, vt eſſet cauſa nobis indulgentiæ, & benedictionis. *op. Laus B. Virgin. ſig.* 14.

77. *Ratio perſequens ſenſualitatem, ipſam debilitat.*

Filij Iſraël vno agmine perſequentes Babylonios debilitabant eos. Ecce quid à nobis faciendum eſt: debemus inquam per rationales motus perſequi Babylonios, ſcilicet motus ſenſuales; ſic enim debilitantur, & enervantur, & tandem diſſipantur. *Pſalm.* 118. *c.* 10. *v.* 6.

78. *Vidua timens Deum laudabilis eſt propter pudicitiam virginalem, coniugalem, & vidualem.*

Feciſti viriliter, & confortatum eſt cor tuum, eo quod caſtitatem amaveris &c. Vide quomodò laudatur hæc vidua ob caſtitatem, & pudicitiam, & cum non exprimant vidualem tantùm, dat intelligere, quod fuit laudabilis ob caſtitatem, & pudicitiam in ſtatu virginali, viduali, & coniugato, *in Luc. c.* 2. *v.* 36.

79. *Doctrina morales Ethnicorum, à Sanctis velati ſpolia collecta ſunt ad profectum Catholicorum.*

Per dies triginta fuerunt collecta ſpolia Aſſyriorum à filijs Iſraël. Myſticè hæc ſpolia ſunt doctrinæ Ethnicorum, quæ à Sanctis collectæ ſunt, & converſæ in vſum, & profectum Catholicorum. *Pſal.* 118. *c.* 11. *v.* 2.

CAPVT XVI.

80. *Deo debet omnis creatura ſervire ob beneficia tam ſpiritualia, tum naturalia.*

Adonai Domine, tibi ſerviat omnis creatura tua, quia dixiſti, & facta ſunt &c. miſiſti ſpiritum tuum, & creata ſunt &c. Ecce quod Iudith fatetur, quod omnis creatura tenetur Creatori ſervire, recognoſcendo tot beneficia non ſolùm ſpiritualia, ſed & naturalia à Deo recepta: hæc enim eſt perfectio Creaturæ. *Pſalm.* 118. *cap.* 6. *verſ.* 11.

81. *Prælati ſunt montes defendentes Eccleſiam: ſed quando in fide, & in ſuo munere deficiant, tunc totum ædificium Eccleſiæ à fundamentis commovetur.*

Montes à fundamentis movebuntur &c. Quid eſt quod montes movebuntur? myſticè montes ſunt Prælati cuſtodientes Eccleſiam; ſed væ illis, ſi in fide concutiantur, vel in probitate vitæ; quod & tempore Antichriſti eveniet. *in Eccleſ. c.* 12.

82. *Deus eſt iudex ſtrictè vindicans omnia mala, ſed præcipuè lædentem proximum.*

Væ genti inſurgenti in genus meum: Dominus enim omnipotens vindicabit in eis in die iudicij &c. Nota hæc verbá; nam Dominus iuſtiſſimus iudex iudicabit bonum, & malum, & omnes actiones malas, ſed tamen ſeveriſſimum ſe oſtendet in eos, qui proximum lædunt: vndè ſi Deus graviter punit peccata contrà ipſum commiſſa, graviſſimè tamen vindicabit peccata lædentis proximum. *ſer.* 2. *Dom.* 24. *poſt Pentecoſt.*

83. *In inferno eſt ignis verus puniens animam, & corpus: Vermis verò ſpiritualis.*

Dabit ignem, & vermes in carnem eorum. Hic movetur quæſtio maxima, an verè futuri ſunt vermes in inferno rodentes carnem: & ſi non, ergo nec ignis verus? ſed reſpondetur, quod verus ignis ibi eſt torquens animam, & corpus; Vermis autem dicitur rodens carnem; quia cum in anima ſit remorſus rodens animam per conſenſum, etiam redundabit in carnem vnitam; tum etiam, quia opus carnale poteſt dici vermis carnalis, qui torquebit totum coniunctum. *l.* 4. *d.* 50. *p.* 2. *art.* 2. *q.* 1. Per quod non ſolum anima, ſed etiam caro punietur in inferno. *ſerm.* 4. *Dom.* 6. *poſt Pentecoſt.*

LIBRI ESTHER
PROLOGUS.

PRIMO nota, quod apud Hebræos hic liber eſt agiographus: inter catholicos eſt,& inter canonicos numeratus:continetque Sacramenta Chriſti, & Eccleſiæ, & in eo præcipuè præfiguratur Chriſtus, vt exemplar clementiæ ſummæ *op.Principium.S.Scripturæ.*

CAPUT I.

1. *Potentia, & divitia, huius mundi vaniſſimæ.*

In diebus Aſſueri Regis, quando regnavit ſuper centum viginti ſeptem Provincias &c. Cur a Spiritu Sancto notatur hæc tanta potentia, & opulentia Regis Aſſueri? vt videas ex hoc, quod vaniſſima ſunt iſta bona Mundi; nam ſicut tanta potentia, & opulentia exaruit, ſic & omnia bona mundana, ne in his corda figamus, ſed ad æterna duratura aſpiremus. *ſerm.1. de S. Andrea, & ſerm.4.de vno Confeſſore.*

2. *Convivium grande fecit Deus Pater in nuptys filij ſui, & Eccleſia.*

Fecit igitur grande convivium ſuis Principibus &c. Nota, quod hoc fuit figura nuptiarum inter Chriſtum, & humanam naturam in Incarnatione: Aſſuerus enim interpretatur beatus, & ſignificat Chriſtum, Heſter elevatio vocationis: quando igitur Verbum incarnatum eſt, & copulatum cum humana natura Pater æternus fecit grande convivium in vtero Beatæ Virginis, præparando ipſum in communem poſſeſſionem omnium, & ad communicationem omnium bonorum. *in Ioan.collat.11.*

3. *Deus vocat, & invitat omnes homines cuiuſcumque ſtatus ad Cælum, vt ibi fiant Reges, & Principes.*

Rex Aſſuerus invitavit ad convivium populum à maximo, vſque ad minimum. Quomodò, & cur invitavit minimos etiam pauperrimos, ſi priùs dicitur hoc convivium præparatum tantum Principibus, pueris ſuis, & Præfectis Provinciarum? quomodò ſubſiſtit hæc præparatio convivij, quo Primis ſui regni paratum eſt cum vocatione pauperum, & miſerorum? optimè ſubſiſtunt: Rex Aſſuerus eſt Chriſtus, qui præparavit convivium gloriæ ſolùm Principibus, nam qui intrant in illam regiam civitatem ſunt vere Reges, & Principes nobiles: ſed tamen in terra invitat, & vocat omnes quoſcumque, & pauperes, & debiles, & cæcos. & claudos, & miſeros, vt qui voluerint intrare, & obtemperare fiant in ingreſſu Reges, & Principes: omnibuſque exhibet, & offert auxilia neceſſaria ad hoc munus, nec vnquam dabitur excuſatio in aliquo. *ſerm.4. Dom.2. poſt Penteceſt. & lib.1. diſtinctione 39. dub.6. & diſtinct.46. art.1. quæſtione 1. & op. de dono ſap. cap.11.*

4. *Anima virtutibus ornata eſt ſtratum pretioſiſſimum Dei.*

Lectuli quoque aurei, & argentei ſuper pavimentum ſmaragdino, & pario ſtratum lapide &c. Nota, quod cum myſterio afferuntur iſta pretioſiſſima ornamenta, quæ erant in cænaculo, in quo convivium celebrandum erat: vt detur myſticè intelligentia, quod anima elevata per contemplationem, & virtutibus varijs ornata eſt cænaculum, ſimulque ſtratum Dei, in quo Deus requieſcit &c. *in Luc.c.22.v.12.*

5. *In Cælo vnuſquiſque iucunditatem habebit de alterius gloria, tamquam ſibi propria.*

Vinum, vt magnificentia regia dignum erat, abundans, & præcipuum ponebatur in vaſis aureis &c. Nota, quod iſta vaſa aurea erant omnibus communia; & ideò myſticè datur intelligi, quod in gloria vnuſquiſque bibet iucunditatem de gloria alterius: per iſta vaſa enim intel-

liguntur

Digitized by Google

liguntur Sancti aurea charitate pleni, & ideò de iucunditate alterius quiſque eum gratiarum actione bibet. *ſermone 2. Dom. 5. poſt oct. Epiph.* Attende igitur ô anima, & conſidera locum ſpecioſum, quem tibi ſapientia divina ædificavit; attende & victum delicioſum, ornatum curioſum, theſaurum pretioſum, quem tibi divina potentia congregavit; attende quod ibi eſt, tam perfecta charitas iuſtorum, quod vnuſquiſque de alterius bonis, vel gaudio gaudebit, ſicut de proprio. *op. ſoliloq. c. 4.*

6. Vinum ex fonte Sanctiſſimæ Trinitatis iucundiſſimum bibetur à Beatis in Cælo.

Vinum vt magnificentia regia dignum erat, abundans, & præcipuum ponebatur &c. Notà, quòd vinum in hoc convivio erat vinum regium, & præcipuum: quid eſt hoc vinum regium, & præcipuum? vinum eſt fruitionis beatæ ex fonte beatiſſimæ Trinitatis derivans, & in vaſis aureis; ſcilicet in cordibus divina charitate ornatis collocatum. *ſerm. 2. Dom. Trinit.*

7. In curia, & ſchola Ieſu Chriſti nobiliores miniſtrant.

Sicut Rex ſtatuerat, præponens menſis ſingulis de Principibus ſuis, vt ſumeret vnuſquiſque quod vellet: Ergone Principes miniſtrabant, & non potiùs vt accumbentes miniſtrabantur? Sic ſic eſt: in curia enim Ieſu Chriſti Principes, & nobiliores alijs miniſtrant, & ſerviunt: attendant hoc Prælati Eccleſiæ qui ad imitationem Chriſti debent miniſtrare, & non miniſtrari. *in Luc. cap. 9. v. 16.*

CAPVT II.

8. Mulieres vanæ in ſuavitatibus vnguentorum ſolent delinquere.

Sic dicitur de his puellis, quæ introducendæ erant ad conſpectum Aſſueri Regis, quod vngebantur oleo myrrhino &c. *in Luc. capite 7. verſ. 38.*

9. Beata Virgo Maria omnium creaturarum pulcherrima, omnium oculis gratiſſima, ob id rapuit cor filij Dei.

Eſther erat formoſa valdè, & incredibili pulchritudine omnium oculis gratioſa, & amabilis videbatur. Ecce expreſſa figura pulchritudinis Beatæ Virginis Mariæ, quæ pulcherrima corpore, mente integerrima, & ſpiritu ſanctiſſima: ob id ſicut adamas ferrum trahit, ſic Beata Virgo cor filij Dei, & ad ſe attraxit, omniumque oculis amabilis, cœleſtium civium provocavit in ſe affectum. *ſerm. 2. de B. Virg. & in Luc. c. 3. v. 28.*

10. Anima ſancta non quærit ornatus externos, ſed virtutes mentis.

Non quæſivit cultum muliebrem &c. Vide Eſther, quæ non ſicut cæteræ puellæ quæſivit foris ſe ornare, ſed nativa pulchritudine contenta, quæſivit ornare animam puritate, & virtutibus: ſic facit anima Deum amans, quæ ſe intra ſe ipſam colligens, animam, & non corpus virtutibus conatur exornare, vt poſſit verè dicere nigra ſum (ſcilicet exterius) ſed formoſa interiùs. *ſerm. 20. Hexaem.*

11. Virgo Maria ſuper omnes mulieres dilecta à Deo, & ideò Regina facta Mundi &c.

Et adamavit eam Rex ſuper omnes mulieres &c. Vide figuram Beatæ Mariæ Virginis: Eſther interpretatur præparata, & quia fuit præparata à Deo omnibus virtutibus, ideò ſuper omnes mulieres à Deo dilecta: & ideò ad cubiculum Regis introducta, ſcilicet ſimul, & ſemel fuit mater, & filia; Virgo, & fœcunda, ancilla, & Domina totius Mundi, & Regina. *ſerm. 2. de Beata Virg. & op. ſpecul. B. Virginis lect. 5. & in Luc. cap. 1. verſ. 3. & op. Laus Beatæ Virg. fig. 15.*

12. Maria Virgo, quia ſuper omnes mulieres, & creaturas à Deo dilecta, ideò ad eam accedamus &c.

Et adamavit eam &c. Si Maria Virgo ſuper omnes creaturas à Deo dilecta, quia invenit gratiam, & miſericordiam coram Deo, ideò accedamus cum fiducia ad thronum gratiæ, vt miſericordiam inveniamus in auxilio opportuno. *in Luc. cap. 2. verſ. 16. & ſerm. 2. de Beata Virg. & op. Laus Beatæ Virg. fig. 15.*

13. Maria, quia à Deo ſuper omnes dilecta ad regnum Mundi fuit evecta, & humanum genus à morte liberavit.

Et adamavit eam Rex &c. Quid vtilitatis ex hoc amore redundavit? duplex vtilitas, ſcilicet eam Deus exaltavit in Reginam totius Mundi, & ſicut Eſther, liberavit ſua gratia totum humanum genus, iam ad mortem condemnatum. *op. Spec. Beatæ Virg. lect. 5. & op. Laus Beatæ Virg. fig. 15.*

14. In Mariam deſcendit omnis gratia divina communicabilis puræ creaturæ.

Et adamavit eam, habuitque gratiam, & miſericordiam coram eo ſuper omnes mulieres &c. Quam gratiam, & miſericordiam? Nota, quod hic textus loquitur indefinite, vt intelligas, quod gratia omnis vitæ, & veritatis communicata ei fuit communicabilis puræ creaturæ; & ideò meritò dicitur plena gratia, ſcilicet omni gratia & miſericordia; ergo meritò dicitur Regina mater miſericordiæ: & ideò ad eam recurramus, vt ad fontem gratiarum, ad

eam accedere non trepidandum eſt, quia tota dulcia, tota ſuavis, tota miſericors. *ſerm. 2. de Beata Virg. & op. Laus Beatæ Virg. fig. 15.*

15. *Synagoga repudiata à Chriſto, & gentilitas ei deſponſata.*

Iuſſit præparari convivium permagnificum pro coniunctione, & nuptijs Eſther. Vide, quod loco Reginæ Vaſthi iam repudiatæ ſuccedit Eſther; per quod ſignificatur, quod ſynagoga repudiata fuit à Chriſto, & Eſther, ideſt Eccleſia deſponſata Chriſto ex gentilitate adunata. *ſerm. 1. Dom. 1. poſt oct. Epiph.*

16. *Convivium, & dona qualia in deſponſatione filij Dei cum Eccleſia, & animæ.*

Iuſſit præparari convivium permagnificum cunctis Principibus, & ſervis ſuis pro coniunctione, & nuptijs Eſther, & dedit requiem univerſis provincijs, & dona largitus eſt iuxta magnificentiam principalem. Nota, quod hoc fuit figura deſponſationis Chriſti cum Eccleſia: ſicut enim in nuptijs convivium inſtruitur, veſtes, & dona largiuntur, ſic & Chriſtus convivium permagnificum præparavit, in quo corpus ſuum ad comedendum, & ſanguinem ad bibendum dedit, largitus eſt etiam dona in cruce, ubi ſponſam duxit; dedit enim corpus ſuum tortori, Spiritum Patri, Matrem Joanni, Paradiſum Latroni, & omnibus ſervis ſuis dona Spiritus Sancti. *ſerm. 1. Dom. 1. poſt oct. Epiph.*

17. *Idem confirmatur.*

Iuſſit præparari convivium &c. requiem dedit Provinciis &c. Sic fecit Chriſtus in his nuptiis Eccleſiæ: ô quot conſolationes & delectationes ſpirituales ſunt in Eccleſia: Nota, quod dicitur requies data in Provinciis; quia plures ſunt Provinciæ hac requie fruentes; per has enim nuptias requies datur in Provincia Cœli; item in Provincia mundi à concuſſione, & vexatione data eſt requies vitiorum bonis; item in Provincia inferni per liberationem animarum à Lymbo: item in Provincia Purgatorij: in cruce autem dedit dona &c. *ſerm. 1. Dom. 19. poſt Pentecoſt.*

18. *Ad deſponſationem animæ cum Chriſto qualiter fiat præparatio.*

Et juſſit præparari convivium permagnificum pro conjunctione, & nuptiis Eſther. Vide, quod prius præmittenda eſt præparatio ad nuptias; Hic verò proponitur deſponſatio animæ cum Chriſto per fidem, & ad has nuptias anima ſe præparare debet: primò per cordis munditiam, & devotam orationem: ſecundò per exteriorem pœnitentiam; tertiò per veram patientiam, & malorum tolerantiam. *ſerm. 2. de S. Agaete.*

19. *Obedientia exaltat ad regnum: inobedientia dejicit à regno.*

Nota, quod loco Vaſthi jam à regno expulſæ exaltata eſt ad ſolium Eſther: cur hoc? quia Eſther humillima, & obediens fuit omnibus præceptis Mardochæi, qui ejus curam gerebat: Vaſthi verò Regina expulſa, quia noluit obedire Regi. *ſerm. 1. de S. Antonio, & op. Laus B. Virg. fig. 15.*

CAPUT III.

20. *Homo quantumcumque à Deo gratiis ornatus, & exaltatus trepidet, ne in peccata, & in damnationem incurrat.*

Poſt hæc Rex Aſſuerus exaltavit Aman, & poſuit ſolium ejus ſuper omnes Principes, quos habebat, &c. Vide in quantam ſublimitatem evectus eſt Aman, qui poſteà miſerrimè ſuſpenſus eſt; ut hinc diſcas, quod homo, quantumcumque fuerit à Deo exaltatus, & gratiis ditatus, debet tamen timere, & ad Deum humiliter recurrere, ne in ſuperbiam, & peccata incidat, quia adhuc poteſt deprimi, & damnari. *op. ſtim. divini amoris p. 3. c. 17.*

21. *Interfector pauperum eſt, qui ſubtrahit eis neceſſaria.*

Decem millia talentu appendam arcariis gazæ tuæ, ſi tibi placet, ut populus Iſrael pereat &c. Sic propoſuit Aman Regi Aſſuero, volens potiùs cum ſubtractione talentorum ſuorum videre deſtructionem populi captivi Iſrael: myſticè ſignificatur, quod multi ſunt, qui ſubtrahunt id, quod deberetur in ſubventionem pauperum, potiùſque volunt expendere in pompas, & vanitates &c. Iſti ſunt interfectores pauperum, qui merentur pœnam à Deo maximam, & privationem vitæ. *ſerm. 2. Dom. 8. poſt Pentecoſt.*

CAPVT IV.

22. *Clamans in oratione, ut à Deo audiatur, quid facere debet.*

Quæ cum audiſſet Mardochæus ſcidit veſtimenta ſuà, indutus eſt ſacco, & ſpargens cinerem capiti ſuo, & in platea media civitatis voce magna clamavit, & hoc ejulatu ad fores palatij venit. Ecce quid fecit Mardochæus, ut à Deo, & à Rege exaudiretur pro revocanda ſententia mortis; & in hoc datur inſtructio peccatori, ſi vult exaudiri in oratione à Deo, primò veſtis veteris conſuetudinis per emendationem debet ſcindi: deinde ſacco pœnitentiæ indui: deinde cinis memoriæ mortis menti imponi, & poſtea in medio plateæ civitatis, ſcilicet Eccleſiæ in oratione clamare, & ad fores palatij tantùm clamare, ut Angeli, Virgines, martyres, Apoſtoli audiant, & dicant Domino dimitte eam, quia clamat poſt nos. *ſerm. 3. Dom. 2. Quadrageſima.*

23. *Non intrabit in Cœlum habens ſaccum veteris converſationis.*

Non erat licitum intrare ſacco aulam Regis &c. Vide typum puritatis, cum qua intrari debet in Cœlum: non enim habens veſtem veteris conſuetudinis

ſuetudinis poterit intrare regnum Cœlorum. *ſer. 3. in vigil. Nativit.* ſed requiritur veſtis candida continentiæ, & charitatis. *ſerm. 3. Dom. 19. poſt Pentecoſt.*

24. *Timor pure ſervilis, & mundanus non intrat in regnum Cœlorum.*

Non erat licitum indutum ſacco aulam intrare Regis. Sed quodnam veſtimentum ad hunc ingreſſum erat neceſſarium? veſtis pretioſa: figuraturque quod in regnum Cœlorum non poterit quis intrare indutus ſacco timoris purè ſervilis, & mundani cum affectione ad peccatum; nam talis timor licèt faciat abſtinere à peccato, non tamen id fit corde, & deteſtatione peccati, ſed tantùm puta formidine pœnæ: requiritur igitur alia veſtis, ſcilicet charitatis, vel timoris filialis. *op. Diat. ſal. tit. 6. c. 1.*

25. *Peccatum originale erat ſaccus, quo induta humanitas non poterat intrare in Cœlum.*

Non erat licitum indutum ſacco intrare aulam Regis. Nota, quod hæc fuit figura clauſionis regni Cœlorum factæ per peccatum originale, quo anima induta veluti ſacco ſordido, non poterat intrare in Cœlum, væ igitur nobis, ſi à Chriſto non eſſemus induti ſtola gratiæ per baptiſmum, aliaque ſacramenta, & ab ipſo non fuiſſet ablatum impedimentum. *l. 4. d. 3. p. 2. dub. 3.*

26. *Zelantes honorem Dei, & ſalutem animarum invitantur ad clamandum induti ſacco ad fores palatij regni cæleſtis propter ſtragem, qua quotidie evenit in perditione tot animarum.*

In platea media civitatis voce magna clamabat &c. Cur clamat Mardochæus? ob imminens excidium populi Iſraelitici, & ideò zelans ejus ſalutem clamabat &c. Inſtruitur & nos, maximè Religioſi, & Prædicatores ad hujuſmodi imitationem, videntes enim infinitam ſtragem tot animarum ad infernum deſcendentium, & Dei noſtri tantum contemptum, ſi ille pro morte corporali Judæorum tantum dolorem, & triſtitiam propter nimiam plenitudinem charitatis publicè prætendebat; quomodò nos miſeri lachrymis quietem imponimus? quomodò juſti oculi poſſunt à ploratu ceſſare, videntes tantam veſaniam in proximo, & animarum mortem æternalem imminere? animetur iis anima juſti viri, & Dei ſui contemptum non ſuſtinens, animarum mortem abhorrens, conetur modis omnibus, quibus poteſt, animas à peccatis liberare; ſeque totum fundat in oratione quotidie clamans in prædicatione, aut proximos inſtruens lectione, aut eos audiens in confeſſione, ut animas recolligat, & convertat, & ſalvet. *op. ſtim. divini amoris p. 2. cap. 11.*

27. *Non poteſt homo ſacco mortalitatis indutus explicare mirabilia gloriæ.*

Non eſt licitum indutum ſacco intrare aulam regiam. Nota, quod etiam dicitur de Prædicatoribus volentibus tractare, & exponere divitias regni cœleſtis: non enim licet indutum ſacco hujus mortalitatis intrare in aulam regiam Paradiſi, quia nec oculus vidit, nec in cor hominis aſcendit quod Deus in gloria præparavit ſuis. *op. ſtim. divini amoris p. 3. c. 18.*

28. *Ad Mariam Virginem recurrendum clamore magno in tot periculis, ut nos audiat.*

In platea media civitatis voce magna clamabat, & ejulatu maximo uſque ad fores palatij. Cur Mardochæus uſque ad fores palatij clamat, & plangit? ut audiatur à pulchra Eſther, & impetret à Rege liberationem populi à morte: Ecce quid nobis eſt faciendum: clamare debemus induti ſacco pœnitentiæ in oratione, ut audiat nos Maria Virgo figurata in Eſther, ut audiens noſtrum clamorem, moveatur ad intercedendum pro nobis; ideò ô peccator Mariam cogita, Mariam invoca, non recedat ab ore tuo, non diſcedat à corde tuo; & ut impetres orationis ſuffragium, non deſeras converſationis exemplum. *ſerm. 3. Dom. 2. Quadrageſima.*

29. *Qualis pœnitentia requiratur ad placandum Deum.*

In omnibus Provinciis planctus ingens erat apud Iudaos, jejunium, ululatus, & fletus, ſacco, & cinere multis pro ſtrato utentibus. Ecce typus veræ pœnitentiæ, qua Deus placari debet: pœnitentia inquam in qua concurrit memoria mortis, abjectio converſationis veteris, fletus, & contritio pro peccatis, corporis humiliatio, & cordis liberati à Diabolo, & à culpis. *ſer. 1. in die Cinerum.*

CAPUT V.

30. *Quænam requirantur ad ingreſſum ſecurum in conſpectu Domini.*

Die autem tertio induta eſt Eſther regalibus veſtimentis, & ſtetit in atrio domus regia contrà baſilicam Regis &c. Vide quæ fecit Eſther, ut poſſet securè intrare ad conſpectum Regis, & obtinere gratiam liberationis: præmiſit autem jejunium trium dierum in ſe, & in populo Iſrael, & deinde induta regalibus veſtimentis ſe obtulit ad conſpectum Regis; myſticè datur intelligi, quod requiritur primò pœnitentia ſignificata in prima die: ſecundò labor in exercitio virtutum, & tertiò decor virtutum, ſicque ſecure anima adſtare poterit antè conſpectum Dei, & obtinere quidquid voluerit. *ſerm. 1. in Vigilia Nativitatis.*

31. *Si Deus non extendat virgam ſuæ clementiæ ad nos, non poterimus intrare ad ipſum.*

Rex videns Eſther extendit contra eam virgam auream, quam tenebat manu &c. Nota, quod hoc ſignum erat clementiæ regiæ per quod denotatur, quod ſi Deus non extendit virgam auream ſuæ bonitatis, & clementiæ ad nos, non poterimus ad ipſum intrare, & cum ipſo regnare;

totum enim eſt ſuæ bonitatis. *op. ſtim. divini amoris p.3.cap.*18.

32. *Felix ad quem Deus extendit ſuam virgam auream flagellorum.*

Exſendit contra eam virgam auream &c. Quòmodò extenſio virgæ, quæ eſt inſtrumentum flagellaodi, ſignum eſt clementiæ regiæ? nota, quod illa erat virga quidem, ſed autea; nam Dei percuſſiones, & correptiones ſunt paternæ, dulces, & benignitatis divinæ effectus; flagellat enim filium, quem amat, & recipit; unde ſi exceptus es à paſſione flagellorum, exceptus es à numero filiorum. *op.Phar.l.4.cap.*48. *& ſerm.* 17.*Hexaem.*

33. *Flagella Dei ſunt vincula, quibus Deus trahit ad ſe animam, quam diligit.*

Et extendit contra eam virgam auream. Si extendit contrà Eſther ſuam virgam Rex, quomodò id fuit ſignum ejus clementiæ, & ſi contra eam extendit, quomodò per eam voluit attrahere ad ſe ſponſam ſuam? ſed nota, quod talis eſt mos Dei diligentis ſuos, nam flagella ſunt vincula, quibus attrahit ad ſe ſuos. *ſerm.*2.*fer.*4. *Pentecoſt.* Adverſa corporis animæ ſunt remedia, ægritudo carnem vulnerat, mentem curat, languor enim vitia excoquit, & vires libidinis extinguit: bonum igitur mihi eſt Domine tribulari, dummodò ipſe ſis mecum, quàm regnare ſine te, epulari ſine te, ſine te gloriari; bonum mihi in tribulatione magis amplecti te, in camino habere te mecum, quàm eſſe ſine te vel in Cœlo. *op. Phar. l.* 4.*c.* 48. ô felix anima illa contra quam Deus extendit ſuam virgam: videtur enim eſſe contrà, ſed verè eſt pro ipſa.

34. *Felicitates mundi onerando evaneſcere faciunt animam, ſpiritualia bona ſolùm ipſam quietant.*

Et cum hæc habeam, nihil me habere puto, donec videro Mardochæum ſedentem ad fores palatij. Vide quomodò ſe habet vaniſſimus, & impius Aman; deſcribit enim ſuas opulentiſſimas felicitates, divitias, ſanitatem, proſperitates, gratiam, & familiaritatem tanti Principis; fœcunditatem in prole, nobilitatem conſanguineorum, & amicorum, & tamen tantillum contrarietatis minimæ, ſibi ſuæque vanitati exoſum totum ipſum deturbat, & quid hoc fuit? nota quid: quia videbat vilem homunculum ſibi, dum tranſibat non aſſurgere, & reverentiam non exhibere, quid eſt hoc? nihil aliud indicat, niſi quod notavit Salomon, ſcilicet quod omnia iſta temporalia vana ſunt, & vanum reddunt hominem: ſolaque bona ſpiritualia, & gratia Dei poſſunt quietam reddere animam. *in Eccleſ. Præfat.*

CAPUT VI.

35. *Nox eſt tempus aptius lectioni, & applicationi negotiorum, & ſtudiorum.*

Noctem illam duxit Rex inſomnem, juſſitque afferri hiſtorias, & annales priorum temporum, quæ cum illo præſente legerentur &c. Vide quomodò in nocte ſe applicuit Rex lectioni, & applicationi negotiorum, quia nox eſt tempus aptiùs ad lectionem, meditationem, & applicationem negotiorum, & ſtudiorum. *Pſalm.* 118.*c.* 4. *v.* 7. Et hinc ſemper in religionibus obſervantibus tempus nocturnum dicatum fuit meditationibus, & orationi.

36. *Deus non ſolùm in Cœlo, ſed etiam in mundo honorat ſuos ſervos.*

Homo, quem Rex honorare cupit, debet indui veſtibus &c. Sic propoſitum fuit Aſſuero, & ſic juſſit; ut exterius honoraretur Mardochæus, vilis homo quidem, quoad aſpectum exteriorem, ſed vir dives valde virtutibus; ſic enim facit Deus, qui non ſolum in Cœlo, ſed & in Mundo honorificat ſuos ſervos. *ſerm.* 2. *de uno Martyre, & op. comp. Theol.l.*4.*c.*20.

37. *Per crucem, perſequutiones, martyria, & flagella Chriſtus ſuos exaltat, & honorat.*

Dixit Rex Aman feſtina, & ſumpta ſtola, & equo, fac ut locutus es &c. Cur Rex volens honorare Mardochæum, voluit, ut Aman ei inſerviret, & præcederet eum equo jam inſedentem? Nota hoc fuit figura honoris, quem exhibet Chriſtus ſuis imitatoribus: facit enim, ut equum aſcendant, ſicque appareant honorari, & quis eſt iſte equus? equus eſt myſticè Sancta crux, & martyrium &c. *op.comp. Theol. l.*4.*c.*21. Vide ergo, quod ſicut per Aman iniquiſſimum, & inimicum Mardochæi, honoratur ipſe Mardochæus ſervus Dei fidelis, ſic & per ſuos hoſtes, & tyrannos Deus honorat ſuos Martyres; & quiſnam major honor, quàm pro Rege occidi? Ergo veriſſimum eſt, quod dicebat S. Petrus Chryſologus; nempè quod contraria ſunt divina mundanis.

CAPUT VII.

38. *Chriſtus niſi à nobis ſanctè inebriatus non tribuit ſua dona, & Paradiſum.*

Dixit Rex ei, ſcilicet Eſther, poſtquam vino incaluerat: quæ eſt petitio tua Eſther, ut detur tibi, etiam ſi dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis? Cur notatur hæc ampla oblatio facta Eſther à Rege cum vino incaluerat? myſticè datur intelligi, quod anima ſolùm impetrabit à

Chriſto

Chtiſto bona æterna, ſi vioo compunctionis, dilectionis, & lachrymarum inebriabit ipſum Chriſtum, ſic enim de facili regnum gloriæ impetrabit. *ſerm.3. in Rogat.*

39. *Caveat qui eſt Chriſti inimicus accedere ad convivium Chriſti, ne ſuſpendatur, & mala morte moriatur.*

Intravit autem Rex, & Aman, ut biberent cum Regina &c. Vide exitum infauſtum Amao, qui cum eſſet proditor, & infidelis auſus eſt intrare ad convivium cum Rege, & Regina; Diſce & tu ô homo, quamdiù es inimicus Dei, & in peccato mortali, ne vereatis accedere ad convivium Chriſti, ne mala morte pereas: Priùs ergo ad pœnitentiam recurre, ut Pater æternus te introducat ad convivium amicorum dicens Pater peccavi in Cœlum, & coram te. *op. ſtim. div. amoris. p.3. c.17.*

40. *Introducitur anima Deum amans in cellam vinariam Chriſti.*

Intravit autem Rex, & Aman, ut biberet cum Regina &c. Cur non dicit, ut comederet, ſi convivium jam erat paratum? dicit ut vinum biberet, ut intelligamus, quod anima Dei amore fervens introducitur in cellam vinariam, ubi vioum regia magnificentia dignum manu Chriſti propinatur, vinum conditum, redolens pigmenta fragrantia, vinum purum, vinum ignitum, per quod ſignificantur varij gradus charitatis, quibus potantur, reficiuntur & inebriantur animæ: ô felix conſortium cum Chriſto. *op. de dono Sapientia cap.6.*

41. *Debemus præponere ſalutem animæ quibuſcumque regnis, & bonis temporalibus.*

Quæ eſt petitio tua &c. ſi inveni gratiam coram te da mihi animam meam, & populum meum &c. Vide quomodò iſta ſapiens mulier præpoſuit ſalutem proximorum regnis, & ſedibus; ut diſcas, quod debemus præponere ſalutem animæ omnibus rebus terrenis: quid enim prodeſt, ſi univerſum mundum quis lucretur, animæ verò ſuæ detrimentom patiatur. *ſerm. 1. Dom. 4. poſt oct. Paſcha.*

42. *Qui fidelis non perſeverat uſque in finem à Chriſto condemnabitur.*

Suſpenſus itaque eſt Aman in patibulo, quod paraverat Mardochao &c. Vide quid profuit tanta opulentia, & regia familiaritas impio Aman, ſi tandem iovertus infidelis ſuſpenſus eſt in cruce, diſce & tu, quod ſi fidelis Chriſto non perſeverabis, tandem à Chriſto condemnaberis. *op. ſtim. div. amoris p.3.c.17.*

43. *Beata Virgo Maria Aman infernalem vicit, & perdidit.*

Et ſuſpenſus eſt Aman &c. Nota, quòd hoc totum fuit patratum arte, induſtriaque Eſther, ſic myſticè datur intelligi, quod figurata Eſther, ſcilicet Beata Virgo Maria ſua humilitate, & charitate ſublimiſſima proſtravit Diabolum, de qua cantatur pulcherrimus Rithmus. *op. laus Beata Virginis ſig.15.*

44. *Humilitate ſua Beata Virgo ſuperavit ſuperbiam Dæmonis.*

Et ſuſpenſus eſt &c. Vide quomodò humillima Virgo triumphavit de ſuperbo Aman, ſcilicet de Diabolo. *ſerm.2. de uno Confeſſore.*

45. *Qui foveam injuſte parat proximo, ipſe in eamdem incidit; qua enim menſura menſi fuerimus proximum, eadem remetietur nobis.*

Suſpenſus eſt itaque Aman in patibulo, quod paraverat Mardochao &c. Vide hic, ait Gloſſa, quòd iſte incidit in foveam, quam injuſtè paraverat Mardochæo: Diſce & tu, quod ſi fraudibus malè tractaveris proximum, & tu flagellaberis æternaliter, & temporaliter in mundo. *ſerm.3. Dom.1. poſt Pentecoſt.*

CAPUT VIII.

46. *Sententia mortis hominum revocata per litteras à Chriſto ſcriptas in Evangelio ſignatas ſigillo virginitatis Mariæ Virginis, & Spiritus Sancti.*

Conſuetudo eſt, ut epiſtolis, quæ ex Regis nomine mittuntur, & illius ſigillo ſignata ſunt, nemo audeat contradicere. Talis erat pràxis in curia Regis Aſſueri, & ob id talibus litteris revocata eſt ſententia jam opera Amao data mortis Judæorum; taliſque eſt praxis omnium Principum: Myſticè Chriſtus eſt noſter Rex, qui revocavit ſententiam mortis latam contrà homines per Evangelium, quod fuit ſignatum ſigillo virginitatis Mariæ, & donorum Spiritus Sancti, qui eſt digitus Dei. *ſerm.2. in Dom. Paſſion* Diſcamus ex hoc quod ſententia contra nos ſignata, ſigillo, & interceſſione Beatæ Virginis erit ſignata, ſtàtim delebitur.

47. *Litteræ Chriſti ſignatæ ſunt ſigillo charitatis; litteræ Diaboli ſigillo obſtinationis.*

Ipſaque epiſtola, quæ Regis nomine mittebantur annulo ipſius obſignatæ erant &c. Myſticè litteræ Chriſti ſunt bonæ conſcientiæ in quibus omnia bona opera, verba, & deſideria noſtra ſcripta ſunt: ſed ſicut littera ſine ſigillo, ſic ſunt omnia bona opera ſine charitate, qua corda noſtra ſigillat Spiritus Sanctus. Litteræ Aman, ſcilicet Diaboli ſunt malæ conſcientiæ, in quibus omnia opera, verba, & deſideria mala ſunt ſcripta, & ſicut litteræ Chriſti ſignatæ ſunt ſigillo charitatis digito Spiritus Sancti; ſic litteræ

Diaboli

Diaboli ſigillo obſtinationis, quæ in morte cujuſl bet aperientur, & examinabuntur. *ſerm.8. in Pentecoſt.*

48. *Prædicatores ſunt nuntij Chriſti, portantes litteras Chriſti, ut litteras Diaboli diſſipent.*

Ipſæ epiſtolæ miſſæ ſunt per veredarios, qui per omnes Provincias diſcurrentes veteres litteras novis nuntijs prævenirent. Nota, quod cum Aman nomine Regis miſiſſet litteras omnibus Provinciis pro morte Judæorum; deinde opera Eſther novæ litteræ miſſæ ſunt, revocantes veteres, & ſententiam mortis: myſticè, nuntij portantes litteras revocatorias ſententiæ mortis hominum ſunt Prædicatores, qui per mundum mittuntur, qui præveniunt hanc mortem, portantes cautelas ſalutares contra fidelium damnabiles corruptelas; ô quot bona fidelibus populis per bonos Prædicatores afferuntur. *Pſalm.* 118. *cap.* 10. *v.*3.

49. *Poſt tenebras Deus immittit lucem: ſcilicet poſt tempeſtates conſolationem.*

Iudæis autem nova lux oriri viſa eſt, gaudium, honor, & tripudium. Scilicet quia ſepulti priùs jacebant in tenebris triſtitiæ, tunc nova lux lætitiæ orta eſt; hic enim eſt ordo, quem Deus ſervat cum ſuis amicis poſt triſtitiam mittit conſolationem, poſt fletum riſum. *in Eccleſ. cap.* 3. Juſto autem Dei judicio eſt correſpondentia, ut ſic fiat tranſitus à contrario in contrarium, à tribulatione, ſcilicet ad conſolationem, & à conſolatione ad æternam afflictionem ad modum cujuſdam Crucis.

50. *Per Chriſtum, & prædicationem Evangelij orta eſt Iudæis, ſcilicet infidelibus, & fidelibus nova lux, gaudium, honor, & tripudium.*

Iudæis autem nova lux oriri viſa eſt, gaudium, & honor, & tripudium. Ecce quod ad publicationem epiſtolarum Regis Aſſueri (nempè ut dictum eſt ſuprà ad publicationem Evangelij) per Chriſtum orta eſt pax, ſalus, gaudium, lux, & honor. *in Luc.c.*2.*v.*32.

CAPUT IX.

51. *Bona fama debet fundari in virtute, & operibus ſanctis.*

Fama quoque nominis ejus (ſcilicet Mardochai) creſcebat quotidie, & per cunctorum ora volitabat. Vide in quo fundata fama hujus juſti; nam per exercitium virtutum adſpiciens ad cœleſtia pervenit ad tantam exiſtimationem apud omnes; qui enim quærit gratiam apud Deum, invenit eam apud Deum, & homines. *ſerm. de Sancta Eliſabeth, & in Luc. c.*1.*v.*30.

CAPUT X.

52. *Gaudium ſpirituale, & opus bonum in hac vita eſt parvus fons reſpectu gaudij cœleſtis.*

Parvus fons, qui crevit in fluvium, & in aquas plurimas redundavit. Hoc eſt ſomnium à Deo Mardochæo oſtenſum, per quod ſignificatum eſt, quod Eſther debebat in aquas plurimas lætitiæ redundare &c. myſticè datur intelligi, quod gaudium ſpirituale quantumcumque grande eſt parvus fons reſpectu gaudij cœleſtis, gloriæque animæ, & corporis: Datur etiam intelligi, quod quantumcumque parvum opus, & donum ſpirituale, quod habetur in hac vita eſt quidem parvus fons, ſed in gloria copioſè remunerabitur quia creſcet in ſolem, & aquas plurimas gloriæ quoad animam, & in lucem quoad corpus. *ſerm.* 4. *Dom.*1. *poſt oct. Paſcha.* Laboremus igitur in hac vita, quia non ſunt condignæ paſſiones, & opera hujus temporis ad futuram gloriam, quæ præparata eſt à Deo pro iſtis minimis.

53. *Sacra Scriptura quoad ſenſum litteralem eſt parvus fons: ſed quoad myſticum eſt mare magnum, lux, & ſol per totum illuminans.*

Parvus fons crevit in fluvium, in lucem, in ſolem, & in aquas plurimas. Myſticè hic explicantur myſteria Sacræ Scripturæ, quæ in ſuperficie dicitur parvous fons: ſed quoad myſteriorum continentiam creſcit in fluvium, & in mare magnum, in ſolem emittentem radioſiſſimos ſplendores. *op. Principium Sacræ Scripturæ.*

54. *Idem confirmatur, nempè in principio Sacra Scriptura fuit parvus fons, & poſtea crevit in fluvium, lucem, ſolem, & aquas plurimas.*

Parvus fons crevit &c. Hæc eſt Sacra Scriptura, quæ in legis datione fuit parvus fons, quia parvus eſt legis liber, poſteà crevit in fluvium magnum in libro Joſue, Judicum, Regum, Eſdræ, Judith, Eſther, & Machabæorum, & poſt converſus eſt in lucem prophetiæ, quia prophetia eſt lux, & poſt in ſolem, ſcilicet in Evangelium, & tandem multæ intelligentiæ elicitæ ſunt, & in aquas plurimas redondavit per multiformitatem myſteriorum, quæ explicata ſunt in Eccleſia Sancta Dei. *ſerm.* 13. *Hexaem.*

55. *Beata Virgo Maria fuit parvus fons per humilitatem, & crevit in fluvium, ſolem &c. generando Chriſtum.*

Parvus fons. Quis eſt iſte parvus fons, & rivulus, niſi humillima Virgo Maria, quæ cum generavit

ravit Chriſtum crevit in fluviũ, in lucem, & ſolem, ſcilicet quia Chriſtus fuit fluvius propter abundantiã gratiæ, Lucẽ ſapientiæ, & Solẽ juſtitiæ. *l. 1. prolog.*

56 *Beata Virgo facta eſt Regina mundi.*

Parvus fons, &c. Eſther eſt, quam Rex accepit uxorem, & voluit eſſe Reginam. Vide, quod Beata Virgo figurata eſt in Eſther, quæ fuit facta mater miſericordiæ, ut eam invocaremus, & ad eam accederemus cum fiducia. *ſerm. 2. de B. Virgine.*

CAPUT XIII.

57. *Princeps non tyrannica poteſtate, ſed amore debent regere ſubditos.*

Cum plurimis gentibus imperarem, nolui abuti poteſtate, & magnitudine, ſed cum clementia, &c. Ecce quali arte Principes debent regere populos, ſcilicet non abutendo tyrannica poteſtate, ſed cum clementia, & pietate: ſic enim repræſentant ordinem poteſtatum cæleſtium. *op. Eccleſ. Hier. p. 2. c. 3.*

58. Domini Dei virtuti omnis creatura ſubjacet, nec eſt qui poſſit reſiſtere ſuæ voluntati, ut dicitur hic. *ſerm. 2. in Epiph. & ſerm. 1. Dom. 4. poſt oct. Epiph. in Luc. c. 5. v. 12. & c. 19. v. 32. & opuſc. Eccleſ. Hierarch. p. 4. c. 1.* Hinc ſequitur, quòd ex his, quæ videntur contraria, ſcit elicere effectus contrarios, & conferre, & ordinare omnia ad ſuam gloriam. *ſer. 2. Dom. 20. poſt Pentec.*

59. *Qui vult de Diabolo triumphare, & mortem evitare confugiat ad orationem.*

Omnis Iſrael pari mente, & obſecratione clamavit ad Dominum, eo quod eis certa mors impenderet. Vide qua arte Aman, ſcilicet Diabolus vincitur, & quomodò mors animæ evitatur, nempe clamando ad Dominum: nam oratione totum obtinetur. *ſerm. 9. in Rogat.*

CAPVT XIV.

60. *Pœnitentia externa, & interna quàm potens ad debellandum hoſtes infernales.*

Eſther quoque confugit ad Dominum, &c. cumque depoſuiſſet veſtes regias, fletibus, & luctui apta veſtimenta ſuſcepit. Vide quomodò hæc mulier oratione, & pœnitentia externa, & interna confugit ad Dominum; & triumphavit de hoſtibus; Placet igitur Deo pœnitentia non ſolùm interna, ſed & externa. *ſer. 1. in die Cinerum. & ſer. 3. de uno Confeſſ.*

61. Beata Virgo Maria humilitatis actibus, & pœnitentiæ externæ, & internæ triumphavit de peccato, & Deum placavit, ut habetur in figura in perſona Eſther. *ſer. 2. de uno Confeſſ.*

62. *Oratio ut exaudiatur; exigit fiduciam in Deo.*

Da mihi fiduciam Domine Rex Deorum, & univerſæ poteſtatis. Quid eſt hoc, quod petit Eſther? nonne ſi orabat ad Dominum fiduciam impetrandi habebat? ſed attende, quod iſta mulier à Deo illuminata ſciebat, quod ad impetrationem gratiarum, quæ petuntur à Deo neceſſariò requiritur perfecta fiducia in divina pietate: hanc igitur expectabat, hanc à Deo quærebat. *Pſalm. 118. c. 8. verſ. 13.*

63. *Chriſti ſequaces ſigna Chriſti oſtendunt: ſequaces Diaboli ſigna Dæmonis.*

Tu ſcis Domine, quia abominor ſignum ſuperbiæ, & gloriæ meæ ſuper caput meum. Quodnam eſt hoc ſignum ſuperbiæ, & gloriæ, & ſuper caput? Nota, quod ſequaces Chriſti habent exteriùs ſigna Chriſti: ſequaces Diaboli ejus ſigna inferni: Chriſti ſequaces habent ſigna Chriſti, quæ ſunt continentiæ, humilitatis, charitatis, & ſanctæ converſationis: ſequaces Diaboli habent ſigna luxuriæ, ſuperbiæ in verbis, & tactu in factis, & nutu: contra quæ ſigna Chriſtus factus eſt infans contra ſuperbiam in verbis, pannoſus contra ſuperbiam in ornatu; involutus eſt in pannis contra ſuperbiam in actu manuum, vel inceſſu pedum: & poſitus in Præſepio contra ſuperbiam in loco eminentiori. *ſer. 2. Dom. infra oct. Nativit. & ſer. 1. in Dedicat.*

64. *Mulierum faſtus in ornatu Deo exoſus.*

Tu ſcis Domine, quia abominor ſignum ſuperbiæ ſuper caput meum. Quot ſunt hodie mulieres, quæ cum hac Regina poſſint verè dicere hæc verba? pauciſſimæ ſunt; nam ſuperbia earum trahit eas ad ornatum, & apparatum ſuperfluum maximè capitis: unde in oratione, vel in morte verè non poſſunt dicere Deo; tu ſcis Domine, quia abominata ſum ſigna ſuperbiæ in capite: è contra imitatrices hujus ſanctæ mulieris cum plena fiducia poterunt dicere Deo; tu ſcis Domine, quod gratia tua abominata ſum omnia ſigna ſuperbiæ, & vanitatis. *ſer. 2. Dom. infrà oct. Nativ. & ſer. 1. in dedicat.*

CAPUT XV.

65. *Maria Virgo Angelorum familiariſſima, & Domina.*

Eſther aſſumpſit duas famulas, & ſuper unam innitebatur, quaſi præ deliciis, & nimia teneritudine corpus ſuum ſuſtinere non valens, altera autem ſequebatur Dominam, &c. Nota hic figurari Mariam Virginem: duæ famulæ quibus dominatur ſunt Angelica, & humana natura; ſed illa cui innitebatur eſt Angelica natura, ſuper hanc quidem innititur tamquam familiariſſima ſe Angelis ſociando: tamquam delicatiſſima in Angelis deliciando: tamquam pleniſſima ſe cum ſua plenitudine Angelis communicando: tamquam potentiſſima Angelis imperando, quia omnibus Angelis imperat; & Michael Princeps militiæ cæleſtis cum omnibus ſpiritibus adminiſtratoriis præceptis Mariæ paret in defendendis in corpore, & in ſuſcipiendis de corpore animabus fidelium ſpecialiter ſe Mariæ commendantium. *ep. ſpec. B. Virg. lect. 5.*

66. *Maria eſt Domina hominum præcipuè ſequentium ſua exempla.*

Altera autem famularum ſequebatur Dominam, deſluentia in humum veſtimenta ſuſtentans. Ecce quid facit altera famula, ſcilicet natura humana, quæ pro Domina ſua recognoſcit Mariam, ſequens, ſeu colligens veſtimenta, nempè virtutes, & exempla ejus; Vide etiam, quod cum in poſteriori loco ponatur natura humana, ſanctè tamen poteſt gloriari, quod Dominam ſuam miſerit ante ſe dominando Angelis, ſcilicet quod in Maria ipſa quodammodo dominetur Angelis. *op. ſpec. B.Virg. lect.5.*

67. *Maria Virgo eſt virga aurea, quæ animam contemplantem divina myſteria, præcipuè ipſius privilegia, dulciter confortat in via hujus vitæ.*

Accede igitur, & tange ſceptrum. Eſther ſe ad conſpectum Regis præſentans, & videns eum ſpirantem furorem, ipſa corruit, at Rex ut eam conſolaret extendit virgam auream: Nota myſterium perbellum: Eſther interpretatur abſcondita, & ſignificat animam contemplativam, quam Deus elevat, & abſcondit à conturbatione hominum, innititurque duabus ancillis, ſcilicet potentiæ intellectivæ, & affectivè, quibus graditur ad Dei cognitionem, & amorem: dum autem præ ſtupore in recognitione divinæ majeſtatis aliquãdo à ſe ipſa deficit, Deus ad ipſam extendit virgam auream; hæc eſt Beatiſſima Virgo aurea ſcilicet charitate, nobilitate, munditia, juſtitia, incorruptione virginali; & ideò quando anima ſe ingerit in contemplatione virtutum Beatæ Mariæ Virginis, & per devotionem eam attingit; tunc, & conſolatur, & confortatur mirabiliter: eſt enim amabilis ad contemplandum, & delectabilis ad amandum. *op. ſpec. B.Virg. lect.12.*

68. *Anima contemplativa ſine obſtacula liberè ad conſpectum divinæ majeſtatis ſe præſentat.*

Ingreſſa igitur Eſther ſtetit contra Regem, &c. Vide Eſther, quod cum duarum famularum obſequio ſe liberè Regi præſentavit: Eſther interpretatur abſcondita, vel elevata, & ſignificat animam contemplativam, quam in contemplatione elevat Deus, & abſcondit in abſcondito faciei ſuæ à conturbatione hominum: Iſta per contemplationem ingreditur ad Regem Cœlorum Chriſtum: duæ puellæ cum quibus ingreditur, ſunt duæ vires animæ; ſcilicet intellectiva, quæ præcedit per cognitionem, & affectiva, quæ ſequitur per dilectionem. *op. ſpec. B Virgin. lec.12.*

69. *Maria Virga eſt virga aurea Dei valens furorem Domini mitigare, & placatum Deum reddere.*

Accede, & tange ſceptrum, &c. Hoc ſceptrum eſt virga aurea, & hæc eſt Beata Virgo, quæ dicitur aurea, & regia: aurea per Charitatem, & regia per nobilitatem; aurea per munditiam, regia per juſtitiam; aurea per incorruptionem virginalem, & regia per dominationem, & poteſtatem regalem: Hæcque valet ad ſedandum furorem divinæ juſtitiæ, & ad confortandum animam in hoc exilio ſuæ dictioni commiſſam *op. ſpec. B.Virg. lect.12.*

70. *Princeps juſtitiam incorruptam ſervans, thronum ſolidum Deo, & aureum præparat.*

Reſidebat Aſſuerus ſuper ſolium regni ſui indutus veſtibus regiis, auroque fulgens, &c. Nota, quod mos antiquus Principum erat, ut ſolium eſſet auro, & lapidibus pretioſis ornatum, & fulgens; & hoc ut indicaretur juſtitia incorrupta ipſorum, ſicut aurum eſt incorruptibile, daturque intelligi, quod Princeps ſervans juſtitiam incorruptam, ſolium aureum Domino præparat, in quo requieſcit, ut in throno regni ſui. *op. de Eccleſ. Hier. p.1. c.4.*

71. *Anima in qua charitas dominatur Regina eſt, beatum reddens appetitum, cui dominatur: Vbi de felicitate animæ, quæ ſe ſinit regi à charitate.*

Cum elevaſſet Rex faciem ſuam, & ardentibus oculis furorem pectoris indicaſſet, Regina corruit. Vide hic quis ſit Rex, quæ Regina myſticè: Rex eſt in regno animæ noſtræ voluntas: Regina eſt charitas: Rex iſte dicitur Aſſuerus, qui interpretatur beatus, quia velut beata dicitur illa anima, in qua charitas imperat, & ſibi ſubdit appetitum, & omnes alias potentias: habet candentes oculos, ſcilicet ſpeculativam, & activam rationis perſpicaciam, & tunc Regina concidit, quia voluntas ſubditur charitati, quæ dominatur ipſi: felix igitur eſt hæc anima, quæ in hac vita miſera elevatur ad quamdam beatitudinem cæleſtem per charitatem. *Pſal. 118. c.8. v.11.*

72. *Maria Virgo excepta fuit à lege mortis pro omnibus lata.*

Non enim pro te, ſed pro omnibus hæc lex conſtituta eſt, ideò non morieris, &c. Applicantur hæc verba figuratæ Eſther, ſcilicet Mariæ Virgini, quæ ſola excepta fuit à communi lege mortis, & purificationis. *in Luc. c.2. verſ.22.* Ex quo elici poteſt ejus immunitas ab omni peccato.

73. *Virga crucis fuit ſignum clementiæ divinæ in nos.*

Tulit virgam, & poſuit ſuper collum eius, & oſculatus eſt eam, &c. Vide, quod Rex, ut conſolaret, & confortaret Eſther, ſeque oſtenderet in eam clementẽ, extendit ſuam virgam auream ſuper collum ejus, & oſculatus eſt eam; Idque fuit figura, quod Chriſtus extendit virgam, ſcilicet Sanctæ Crucis (vel potiùs ſe extendit in ea) hancque mundo exhibuit in ſignum clementiæ homini exhibitæ. *in Sap. cap.14.*

74. *Devotio Beatæ Virginis in Eccleſia propoſita effectus infinitæ clementiæ divinæ in nos.*

Tuliſque virgam, & poſuit ſuper collum eius, & oſculatus eſt eam. Iam dictum eſt hanc virgam auream eſſe Beatam Virginem: Dicitur autem extenſa ſuper animam noſtram, ſcilicet per devotionem Mariæ exhibitam mundo in ſignum clementiæ divinæ, ô felix illa anima, ad quam extenditur hæc virga

virga quia hæc valer maximè ad ſedandum furorem juſtitiæ divinæ. *op. ſpec. B.Virg. lect.12.& l.3. d.4.art.1.qu.3. corp.* Qui enim dignè coluerit Mariam, juſtificabitur, & remiſſionem peccatorum obtinebit; qui autem neglexerit illam, morietur in peccatis. *op.Pſalt.Pſal.107.& 116.& 117.*

75. *Gratia Dei Angelicam reddit animam.*

Vidi te Domine, quaſi Angelum Dei: valdè enim mirabilis es, & facies tua plena eſt gratiarum. Nota, quod hoc verè dicitur de anima habente gratiam in ſe: hæc enim reddit ipſam Angelicam, & ſimilem Angelis. *op.de Eccleſ.Hier.p.1.c.1.*

76. *Admiratio, qua in contemplatione occupat animam, eam extra ſe reddit, & in Deum elevat.*

Reginq corruit videns Regem, &c. Nota, quod præ admiratione, & timore extra ſe Eſther rapta eſt ad conſpectum regiæ majeſtatis: idque evenit animæ contemplativæ, quando ſcilicet divino lumine mena irradiatur, & ſummæ pulchritudinis admiratione ſuſpenſa, vehementi ſtupore concutitur, ita ut à ſuo ſtatu funditùs excutiatur, & in modum fulguris coruſcantis, quantò profundiùs in ima humilitatis dejicitur, tantò ſublimiùs, tantóque celeriùs per ſummorum deſideriorum ardorem relevata, & ſuper ſemetipſam rapta in ſublime elevatur. *op. de perfect. vita cap. 5. in Luc.c.1. verſ.12.*

77. *Felix anima, cui datum eſt, vel dabitur videre faciei Chriſti pulchritudinem.*

Valdè enim mirabilis es Domine, & facies tua plena eſt gratiarum. Sic dixit Eſther Aſſuero; ſed hoc verum eſt de facie Chriſti pulcherrima, & plena gratiarum; nam felix eſt ille, cui datum eſt, vel dabitur videre Chriſtum in decore regali æternæ claritatis; facies enim ejua eſt tam dulçia, & tam pulchra, ut illa viſa nihil aliud valeat delectari. *ſer.1.in Epiph.& in Luc.cap.10.v.24.& c.2.v.34.*

78. *Aſpectus Angelorum admirabilis, & extra ſe trahens hominem.*

Vidi te quaſi Angelum, &c. Nota, quod cum Eſther extra ſe rapta fuerit ad aſpectum Regis, dixit ipſum conſpexiſſe veluti Angelum Dei, quia aſpectus Angelorum eſt admirabilis, & aptus ad rapiendum extra ſe eos aſpicientem. *in Luc.cap.1. v.12. & 29.*

CAPUT XVI.

79. *Adulatores, & detractores vitandi à Principibus.*

Aures Principum ſimplices, & ex ſua natura aliud æſtimantes callida fraude decipiunt, & quorumdam ſuggeſtionibus Regum ſtudia depravantur. Ex hia diſcant Principes evitare adulatores, & detractores: nam opera iſtorum ſæpè Principes nimis creduli innocentes condemnant. *op. de ſex alis Seraph.c.7.*

80. *Prælatus à ſuis determinationibus jam factis aliquando recedat ſic exigente cauſa.*

Nec putetis, ſi diverſa jubemus ex animi noſtri levitate venire, ſed pro qualitate, & neceſſitate temporum. Sic ſcripſit Rex Provinciis: in quo notare debemus quali cum animi moderatione regeret ſuos populos, cum vigeret in eo animi promptitudo ad mutandum ſua decreta, prout expedire magis videret bono communi; & hinc diſcant Principes, quod licèt ut plurimum decreta, & leges conſtantea, & firmæ debeant eſſe, tamen aliquando exigente neceſſitate temporum pro utilitate publica, aliter aliquando fieri expedit. *op. de ſex alis Seraph. c.6.*

81. *Obedientes Deo, & Prælatis mercedem plenam conſequuntur.*

Omnes, qui nobis obediunt dignam pro fide mercedem recipient, &c. Sic ſcripſit Rex ſuis ſubditis: ſed hoc dirigitur ad obedientes Deo, & Prælatis, nam iſti mercedem plenam recipient, ſic continuè à Chriſto nobis intimatnm fuit; ſic & ipſe in ſe exequutua eſt, ut nos ad obediendum excitaret, & hinc opus Incarnationis ab ipſo fuit factum, ut Patri obediret; Utinam & nos vere imitatores hujus tanti magiſtri ſiamus, ut ſicut hodie celebramus pervigilium ſuæ glorioſæ Nativitatis, in quo explicit hæc expoſitio ſeraphica, ſic obedientia divinis præceptis à nobis exhibita nos renaſci aliquando faciat ad ejus cæleſtem gloriam.

Digitized by Google

LIBRI JOB

PROLOGUS.

PRIMÒ nota, quod Iob fuit vir gentilis, ſed Deo charus, ideò proponitur; ut ejus patientiam imitemur, & ejus Sapientia inſtruamur: In quo præfiguratus eſt Chriſtus exemplar patientiæ ſummæ. *opuſcul. Princip. Sacræ Scripturæ.*

CAPUT I.

1. *Virtus Sancti Iob extollitur, quia fuit bonus inter malos.*

Vir erat in terra Hus, &c. Per hoc datur intelligi, quod Iob erat deſcendens ex filiis Eſau, qui regnaverunt in Idumæa, cujus caput fuit Civitas appellata Hus, in qua gentiles gentiliter, & malè viventes habitabant. Sic Gloſſa. *& in thren. cap.*4. Ex quo patet virtus Iob, qui ſine lege, ſine exemplis bonis, & in converſatione malorum, fuit vir timens Deum: Nam inter bonos bonum eſſe, ſalutem habet: Inter malos verò & laudem: Illud facilitatis eſt tantæ, quantæ ſecuritatis eſt: hoc tantæ virtutis eſt, quantæ & difficultatis: quale namque eſt illud tangere picem, & non inquinari ab ea, in igne ſine læſione verſari: ergo in hoc Iob virtus maximè extollitur. *op. Pharetr. l.*4.*c.*22.

2. *Prælatus qualis eſſe debeat.*

Vir ſimplex, rectus, ac timens Deum, & recedens a malo. Vide hic conditiones boni Prælati: Iob erat vir, non tantùm ſexu, ſed ætate, & virilitate, ſcilicet ſua virtute irrumpens iniquitatem, & ſimplex, & rectus, ſcilicet ſuum, & aliorum profectum requirens, tractans rectè negotia curiæ Chriſti, & recedens à malo conſilio. *In Luc. capit.*23.*verſ.*52. *& Pſalm.* 118. *cap.*4. *verſ.*15.

3. *Deus vult ſuos amicos tranſire per multas tribulationes.*

Vir rectus, ac timens Deum, &c. Cur præmittitur bonitas, & ſanctitas Iob? quia cum in hoc libro exponantur maximæ tribulationes, per quas tranſivit Iob, per hoc voluit Deus indicare, quod ſuos amicos vult tranſire per multas tribulationes, & per eas experiri eorum fidelitatem. *In Eccleſ. cap.*8.

4. *Rectitudo viri juſti in quonam conſiſtat.*

Vir ſimplex, juſtus, ac timens Deum, &c. Nota quod rectitudo viri juſti in tribus conſiſtit: primò in mali declinatione, per quam retinetur innocentia: Secundò in bona operatione; Tertiò in amoris Dei intentione. *ſermon.* 1. *Domin.*17. *poſt Pentecoſt.*

5. *Iob verè erat vir virtutibus omnibus præditus.*

Vir erat in terra Hus nomine Iob, &c. Nota, quod Iob appellatur vir: Cur vir? Sed hoc dicitur cum magno myſterio: nam vir dicitur à virtutis virilitate: per quod ſignificatur, quod ſolùm qui ordinant ſe ipſos rectè ad Deum, & ad ſeipſum, & ad proximum, verè viri dici poſſunt: Sed quomodò hæc virilitas exerceri debet? Nota quod in ordine ad Deum exercetur per humilem reverentiam, & devotam obedientiam: Secundò ad ſeipſum per vitæ innocentiam: Tertiò ad proximum per animi compaſſionem, & malorum tolerantiam. *ſer.*4.*de uno Confeſſ.*

6. *Recta intentio in operationibus eſt actus ſimplicitatis Deo chariſſima.*

Vir erat ſimplex, &c. Quid eſt ſimplex? Simplex per rectam intentionem in Deum, hancque ſemper iſte vir juſtus præfixit in ſuis actibus. *In Luc. c.*2.*v.*2.*& c.*3.*v.*4.

7. *Timor Domini eſt fundamentum fabricæ ſpiritualis.*

Vir erat ſimplex, ac timens Deum. Nota hic, quod volens Sacer Textus in medium proponere ſanctitatem inſignem hujus viri, in principio collocat timorem

Google

timorem Dei; & meritò, quia timor Dei eſt veluti fundamentum fabricæ ſpiritualis, quia confert ad cognoſcendam Dei voluntatem, & quid appetendum, & quid fugiendum præcipiatur, & quo quaſi clavatis calcibus omnis ſuperbiæ motus ligno Crucis affigatur: Timor ergo Domini Animam reddit benè mobilem ad omnes Spiritus Sancti inſpirationes, ipſamque Spiritui Sancto omninò ſubijcit, ut in nullo repugnans ſit. *op. de dono ſap. c. 11. & de dono timoris cap. 1.*

8. *Septem dona Spiritus Sancti ſunt, quæ fæcundant Animam, & divitem reddunt.*

Natique ſunt ei ſeptem filii. Cur notantur iſti ſeptem filij Iob? Ad indicandum eius ſanctitatem: Septem filios corporaliter habuit: ſed ſeptem dona per ipſos ſignificata, fuerunt illa, quæ ipſum reddiderunt fœcundum, & divitem. *l. 3. d. 3. part. 1. art. 2. quæſt. 1.*

9. *Pater familias dicitur, qui habet multam familiam, præcipuè iuſtorum.*

Natique ſunt ei ſeptem filij, & tres filiæ, fuitque poſſeſſio ſeptem millia ovium, &c. Per quod ſignificatur, quod Iob erat Pater familias, quia habebat multam familiam, & præcipuè juſtorum; qui igitur habet ſub ſe homines rectè ambulantes in mandatorum Dei obſervantia, verè Pater familias poteſt dici. *In Luc. c. 13. v. 25.*

10. *Iuſtus laborat in hac vita pro æterna requie.*

Et fuit poſſeſſio eius ſeptem millia ovium, & tria millia Camelorum, quingenta iuga boum, & quingenta Aſinæ, ac familia multa, &c. Nota, quod non ſine myſterio numerus Boum, & Aſinarum redactus eſt ad quinquageſimum, qui eſt remiſſionis, & requiei ſignum: nam cum iſta animalia exerceantur in laborioſa vita, dant intelligi, quod Iob exercebat ſeipſum, & familiam in vita laborioſa promerendo æterna. *In Ioan. Collat. 56.*

11. *Iuſtus eſt magnus coram Deo: Impius coram hominibus.*

Erat vir ille magnus inter orientales omnes. Cur notatur magnus Iob inter orientales? Et cur eius fama extendebatur ad occidentales? ſed nota myſterium: nam in parte orientali ſignificatur juſtitia, & gratia Dei: In occidentali verò peccatum: Dicitur igitur Iob magnus inter orientales, ſcilicet juſtos, qui vivunt in luce gratiæ Dei: Vnde magnus ſolum prædicatur apud Deum, & juſtus: Impij verò dicuntur magni, non apud Deum ſed apud homines. *in Luc. c. 1. v. 15.*

12. *Septem dona Spiritus Sancti habent quælibet proprium diem, & proprium convivium, quibus illuminatur, & reficitur Anima.*

Ibant filij eius, & faciebant convivium per domos unuſquiſque in die ſuo. Quid eſt hoc convivium in die ſuo? quinam erant dies filij Iob? ſed notandum, quod ut dictum eſt per ſeptem filios ſignificantur ſeptem dona Spiritus Sancti, quæ à Deo infunduntur in juſtis ſuis; quorum quodlibet habet ſuum diem, & proprium convivium: Dies eſt illuminatio mentis: Convivium verò eſt refectio Animæ, quæ ipſi tribuitur juxta propriam conditionem doni. *op. de ſeptem donis in communi c. 1. & Pſal. 101.*

13. *In Cælo unuſquiſque Beatus facit convivium, alioſque invitat ad gaudendum.*

Ibant filij eius, & faciebant convivium unuſquiſque in die ſuo, &c. & invitabant ſorores. Nota, quod hoc eſt figura magni illius convivij, & refectionis, quam habent Beati in Domo illa magna cœleſti: nam unuſquiſque Beatus facit convivium in die gloriæ ſuæ, & invitat ſororem ſuam, ſcilicet cæteras Animas ad ſecum congaudendum. *op. ſolil. c. 4.*

14. *Convivium temporale admittitur etiam in Iuſtis ad fovendam amicitiam, charitatem, & familiaritatem: In malis ad malum ordinatur.*

Ibant filij eius, & convivium faciebant, &c. Ergone incumbebant filij Iob comeſſationibus? Nota, quod eſt convivium indifferens, & licitum, quod fit ad conſervandam, & fovendam familiaritatem, & amicitiam: Aliud eſt malum, quod ad fovendam gulam inſervit: Aliud ſanctum, ad quod invitantur pauperes, & juſti. *in Luc. c. 14. v. 12.* ex quo vides etiam convivium temporale ad fovendam amicitiam, & charitatem eſſe non ſolum licitum, ſed & poteſt eſſe meritorium.

15. *Benedicit Deum, qui totum, quod habet à Deo recognoſcit: maledicit Deum, qui de munere Dei gloriam ſibi attribuit.*

Mittebat ad eos Iob, & ſanctificabat illos, dicens, ne fortè peccaverint filij, & benedixerint Deo in cordibus ſuis, &c. Quid eſt hoc, quod timebat Iob? ne fortè benedixerint Deo: Nota igitur, quod benedicit Deo, qui totum, quod habet, à Deo recognoſcit: maledicit Deo, qui ex muneribus divinis gloriam ſibi attribuit: Timens ergo Iob, ne in hoc peccarent, mittebat nuntios, ut monitionibus ſuis eos cautos redderet. *In Ioan. c. 7. v. 19.*

16. *Patres ſanctificant filios, dum pro eis ad Deum orationes fundunt, & ſoliciti ſunt, ne Deum offendant.*

Mittebat ad eos Iob, & ſanctificabat illos, &c. Quomodò eos ſanctificabat? Infundebatne eis ſanctitatem; maximè, ſcilicet orando pro eis, & curando ne Deum offenderent, & in hoc maxima ſolicitudo Iob circa filios notatur, ait Vgo Cardinalis: Nec id mirum; ſciebat enim, quod parentes tenentur reddere rationem de peccatis filiorum, quæ ob ipſorum negligentiam committunt: ex quo filij evadunt ſine reverentia, loquaces, blaſphemantes, murmurantes, diffamatores, & pereunt. *ſerm. 1. Dom. 24 poſt Pentecoſt.*

17. *Prælati ſanctificant ſubditos, dum pro ipſis orant, & ad ſtudia virtutum provocant.*

Mittebat ad eos Iob, & ſanctificabat illos, &c. Vide quale

quale eſt onus Prælati in ſuos ſubditos: tenetur enim Sacrificare eos, nempè vigiles ſuper ſubditorum negotijs ſpiritualiter, & temporaliter eſſe: eos defendere, ut verus Paſtor, in orationibus pro ipſis vigilare: ſed væ, quod de multis videtur appoſitum: ubi enim ſunt Paſtorum orationes, ubi lachrymæ, ubi vigiliæ, ubi ſubſidia pauperum? *ſerm. 1. Dom. 24. poſt Pentec.*

18. *Perſeverantia eſt juſtorum propria in operibus bonis.*

Sic faciebat Iob cunctis diebus. Quid eſt hoc, quod faciebat cunctis diebus? nempè ſanctificationem filiorum, oblationem ſacrificiorum, & orationum pro ipſis: Ecce quomodò perſeveranter operabatur: ſciebat enim, quod non ſufficit benè incipere, ſed requiritur perſeverantia in bonis operibus: hæc enim eſt propria juſtorum. *In Ioan. c. 15. v. 16. & collat. 28.*

19. *Diabolus nihil poteſt in nobis, niſi permittatur à Deo.*

Quadam die cum veniſſent filii Dei, ut adſtarent coram Domino, adfuit inter eos etiam Satan. Quid eſt hoc, quod audio? Ergone Diabolus audet ſe immiſcere coram Deo inter Dei filios? ſic, ſic eſt: ſed à Deo permiſſus: nihil enim poteſt contra eos, niſi quantum à Deo permittitur. *In Luc. c. 22. v. 31.*

20. *Angeli cuſtodes congregantur coram Deo ad diſcutiendum id, quod magis expedire ſaluti hominum, & Regnorum videtur: & ad hoc etiam compelluntur Dæmones ad ipſorum maiorem confuſionem.*

Quadam die cum veniſſent filii Dei, ut aſſiſterent coram Domino, &c. Qui ſunt hi filij Dei? Et ſi ſunt Angeli, ut communiter dicunt Patres, quomodò dicuntur veniſſe, ut aſſiſterent coram Domino? Nonne ſemper vident faciem eius? ſed Reſpondetur, quod dicuntur veniſſe coram Domino, quatenus injuncti miniſterij teſtimonium reddere eos jubet: ſic Vgo Cardinalis: Hinc inferunt Doctores, *apud Celadam*, quod congregantur ſimul aliquando Angeli Cuſtodes Regnorum, & Provinciarum, ut de executione ſui miniſterij mutuo certiores ſe faciant, & hoc ad majus noſtrum bonum: & Dæmones etiam coguntur ibi intervenire, ut pateſiat eorum malitia: ſic *ex Divo Auguſtino*: Nec id eſt mirum: nam Angeli ſunt teſtes coram Domino noſtrorum actuum, ſub quorum cuſtodia benè, vel malè egimus. *ſerm. 2. infra oct. Aſcenſ. & l. 2. d. 11. a. 2. q. 3. ad primum.*

21. *Diabolus totus occupatus ſemper eſt in hominum perditionem.*

Circuivi terram, & perambulavi eam, &c. Hoc eſt, quod fatetur Diabolus: ſed ad quid iſte circuitus, & perambulatio? Ad excitandum, & inducendum homines ad peccatum: Diabolus enim non ſumit cibum, vel quietem, ſed ſemper totus eſt in hoc negotio peccatorum à principio mundi nec unquam ceſſat: hoc eſt tota ſua cura, & ſolicitudo. *op. Diat. Tit. 3. c. 1.*

22. *Diabolus alios circuitu, alios directo inceſſu invadit, ut inducat ad peccatum.*

Circuivi terram, & perambulavi eam. Quid eſt circuire, & perambulare? Perambulare eſt recta via incedere: ſi recta vis incedit, quomodo dicit, *circuivi*? ſed nota, quod Diabolus fatetur ſuam malitiam velit, nolit: Alios enim apertè invadit, quos ſcit ſine difficultate peccaturos: Alios circuitu invadit, nempè, quos ſub apertæ malitiæ ſpecie non poteſt decipere, ſub ſpecie boni id facit, transformando ſe in Angelum lucis, ut evenit in ijs, qui ſervitium Dei arripuerunt: hos ſub ſpecie boni melioris, facit ut ab incœpto itinere deſiſtant, & ſuſpirantes ad alia ſe divertant: ſicque in utroque decipiuntur. *op. myſtic. Theol. c. 3. p. 3.*

23. *Diabolus ipſe fatetur non poſſe ſe lædere aliquem, niſi à Deo permiſſus.*

Nunquid conſideraſti ſervum meum Iob, &c. & ait extende paululum manum tuam, & tange, &c. Cur tu ô perverſe Dæmon non tangis eum? Cur dicis Deo extende manum tuam? Id dixit, quia non poteſt per ſe quidquam: Vnde & ipſe fatetur, ſe neminem poſſe lædere, niſi à Deo permittatur. *In Luc. c. 8. v. 32.*

24. *Deus permittit Diabolo aliquando, ut torqueat ſuos amicos in corpore, & rebus externis, ſed non in Anima.*

Ecce in manu tua ſunt univerſa quæ habet: tantum in eum ne extendas manum. Nota, quod hic Deus permittit Diabolo poteſtatem ſuper omnes res externas Iob, & deinde infert *in cap. 2.* etiam ſuper corpus, ſed tamen reſervat Animam. Vt videas, quod Deus ſuos amicos permittit tribulare à Dæmone in corpore, & rebus externis; nunquam autem in Anima, quia Anima in manu & protectione Dei eſt. *In ſap. cap. c. 3.*

25. *Bona temporalia facillimè poſſunt amitti, ideo in eis non eſt fidendum.*

Boves arabant, &c. irruerunt in eos Sabæi, &c. Vide cum quanta facilitate tot bona externa à Iob fuerunt amiſſa, & violentia externa ablata: ut videas, quod cum tam facilè poſſint amitti, in eis non eſt fidendum. *In Luc. c. 14. v. 5.*

26. *Bonum eſt laborare ad obſequium hominis.*

Boves arabant. Cur de Bobus dicitur arabant, & non de cæteris animalibus? Ideo hæc Animalia ad hunc finem data ſunt à Deo: Hinc dicitur de Bobus, quod arabant, ſcilicet erant in actuali exercitio: de cæteris animalibus autem dicitur, quod paſcebantur. *In Eccleſ. c. 2.* Ex quo elucet mirabilis providentia Dei in hominem.

27. *In Eccleſia Dei, & Religionibus, qui incumbunt ſtudijs, prædicationi, alijſque miniſterijs, debent ab alijs paſci: qui ad hoc miniſterium non ſunt apti, laborent.*

Boves arabant, & Aſinæ paſcebantur. Vide diſcrimen horum animalium: Boves laborabant, Aſinæ paſcebantur: ſic & in Eccleſia Dei: qui incumbunt prædicationi, alijſque miniſterijs publicis paſci debent: qui ad ipſa non ſunt apti, debent laborare: ſic Seraph. P. S. Franciſcus iſtis præcipit, ut laborent. *op. Apol. paup. reſp. 4. c. 3.*

28. *Prædicatio verbi Dei quacumque occaſione facta, à nobis debet recipi, ut à Deo miſſa.*

Evaſi ego ſolus, ut nunciarem tibi, &c. Ecce, quod fugiendo hæc nuntiavit Iob iſte ſeruus: Datur per hoc intelligi, quod prædicatio divini verbi quacumque occaſione facta debet recipi tanquam à Deo miſſa: non ad Prædicatorem, vel eius qualitates, ſed ad id, quod prædicat eſt reſpiciendum. *In Luc. c. 8. v. 34.*

29. *Malum exemplum Prælatorum eſt ignis omnia devorans.*

Ignis cecidit è Cœlo, & tactas oves, pueroſque conſumpſit, &c. Myſticè iſte ignis eſt malum exemplum Prælatorum, quod omnia devorat. *In Thren. c. 4.*

30. *Ignis divini amoris conſumit quidquid eſt terrenum.*

Ignis de Cœlo deſcendit, & tactas oves conſumpſit & pueros. O felix, cui hoc contigit! felix inquam, quem tangit ignis de Cœlo deſcẽdens, ſcilicet amoris Dei: nam virtus eius omne terrenum conſumit, & in aliam naturam, ſcilicet cœleſtem transformat. *ſerm. 1. de B. Virgine.*

31. *Mala cuſtodia oris, cogitationis, & operum devaſtat omnia bona.*

Chaldæi tres turmas fecerunt, & invaſerunt camelos, &c. Myſticè hic eſt Diabolus, qui tribus turmis utitur ad devaſtandum omne ſtudium, & bonum noſtrum, ſcilicet turma illicitorum operum, locutionum ſuperfluarum, & cogitationum terrenarum; his Diabolus devaſtat omnia bona noſtra. *Pſalm. 108.*

32. *Detractio, & perverſa doctrina eſt ventus vehemens concutiens, & diſſipans omne bonum.*

Ventus vehemens à regione deſerti irruit, & concuſſit quatuor angulos domus, &c. Myſticè ventus irruens à regione deſerti, eſt detractio, & perverſa doctrina, quæ à corde, & lingua maledica venit, & irrumpit, & diſſipat majores, & minores, & omnia proximi bona. *In Eccleſ. c. 11.*

33. *Tentatio Diaboli ventus eſt peſſimus.*

Ventus vehemens à regione deſerti, &c. Myſticè ventus iſte ſignificat tentationem Diaboli, quæ concutit quatuor angulos domus noſtræ, ſcilicet affectus Animæ. *In Luc. c. 8. v. 25.* Sed cur prius abſtulit poſſeſſionem rerum, quam filios impius Satan? Vide infra *c. 2. n. 2.*

34. *Bona huius mundi non ſunt noſtra, ſed aliena.*

Nudus egreſſus ſum, & nudus revertar illuc. Vide, quomodò iſte magnus vir cognoſcebat ſtatum ſuum: cognoſcebat, inquam, quod iſta bona temporalia non poteſt homo vel afferre, vel auferre: ſunt enim non noſtra, ſed aliena. *in Luc. c. 16. v. 12. & in Eccleſ. c. 5.*

35. *Chriſtus Ieſus nudus exivit de Vtero matris ſuæ: & nudus voluit mori.*

Nudus egreſſus de utero, & nudus revertar illuc. Ecce, quod hæc dicta ſunt non ſolum in Perſona omnium hominum, ſed etiam ipſius Chriſti, qui voluit exire nudus de Vtero matris, & nudus mori, ad dandum exemplum ſummæ paupertatis. *in Luc. c. 14. v. 27.*

36. *Vita hominis eſt quidam circuitus terminans irremiſſibiliter ad ſepulchrum.*

Nudus egreſſus ſum ex utero, & nudus revertar illuc. Vide expreſſum circuitum vitæ humanæ, quæ ab utero matris ad uterum terræ per circuitus, & ambages progreditur. *In Eccleſ. c. 1. 2. & 5.*

37. *Vita noſtra quam miſerabilis.*

Nudus egreſſus ſum de utero; & nudus revertar illuc. Vide ex hoc, quam ſit miſerabilis vita humana in exitu, in medio, & in fine: eſt enim potius hæc vita continua mors: Vide quomodò pauperes ſumus in ortu, & ingreſſu, ſive Reges, ſive ſubditi. *In ſap. c. 7. & ſerm. 1. Dom. 3. quadrag.*

38. *Conformitas cum Voluntate divina eſt terminus perfectionis.*

Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſit nomen eius benedictum; &c. Vide, ad quantam perfectionem elevatus eſt ſanctus Iob: nam per conformitatem perfectam ſuæ voluntatis cum divina, & in proſperis, & in adverſis, nobis deſignavit terminum perfectionis. *In ſapien. c. 18. & ſerm. 4. in Rogation.*

39. *Perfectio ſuprema patientiæ in Iob exponitur.*

Dominus dedit, Dominus abſtulit, &c. Nota, quod hic eſt altiſſimus gradus patientiæ, & fortitudinis, nempè ſufferre mutilationem membrorum, & ablationem vitæ, & rerum temporalium: In quo gradu fuit Chriſtus, & ad quem omnis juſtus invitatur. *op. de grad. virt. c. 5. & in Pſal. 17.*

40. *Vita noſtra eſt villicatio continua cum Deo tractanda.*

Dominus dedit, Dominus abſtulit, &c. Ecce quomodò iſte ſanctus non ſinit in tot rerum amiſſione turbationem intrare in ſuum cor, quia cognoſcebat ſe villicum rerum omnium, & quod vita divitum, & omnium hominum nihil aliud eſt, niſi quædam

quædam villicatio,quia Deus dat nobis res expendendas, donec veniat poſiturus cum homine rationem de villicatione.*in Luc.c.16.v.1.*

41. *A Deo nobis dantur omnia bona, & ab ipſo auferuntur, etiam ſi per ſuos inimicos id faciat.*

Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſi bona ſuſcepimus de manu Domini, quarè etiam mala non ſuſtineamus. Sed quomodò poteſt hæc dicere Iob? Verum quidem eſt, quod Deus dedit, ſed tamen hæc mala à Diabolo ablata fuere? ſed optimè loquitur, quia ſciebat, quod omnia bona à Deo proveniunt, & ſi nobis auferuntur, id evenit ex ipſius voluntate.*In ſap.c.18.& ſerm.4.in Rogat.* Sciebat (ait ſanctus Auguſtinus) quod ignis, grando, nix,glacies, ſpiritus procellarum, & Dæmonum faciunt verbum eius.

CAPVT II.

42. *Felix, qui tentationem patitur de die: Infelix, qui de nocte.*

Factumque eſt, cum quadam die veniſſent filij Dei coram Domino, veniſſet quoque Sathan inter eos. Cur te immiſces impie eum filijs Dei? Vt tentaret Iob: ſed notandum, quod iſta tentatio fuit de die: Cur notatur de die? Vt ſignificaretur victoria eius: felix igitur,qui tentatur de die, ſcilicet coram Domino, & cum aſſiſtentia Angelorum: Infelix, qui de nocte, ut evenit Iudæ, de quo dicitur, quod exijt de nocte.*In Pſal.29.*

43.*Diabolus impius tentator omnes actus ſuos ordinat ad exitium hominis.*

Adfuit inter eos etiam Sathan. Cur? ut tentaret Iob, & ut in ipſum exerceret omnes ſuas artes: Vnde notandum,quod primò abſtulit poſſeſſionem rerum, quàm filios, quia ſi prius filios abſtuliſſet, vilis fuiſſet amiſſio rerum, cum non eſſent hæredes,quibus hæc ſervarentur,& deinde pervenit ad tentandum eum in proprio corpore.*Pſal.29.*

44. *Iuſtus exponit pellem, ideſt vitam corporalem, & omnia temporalia pro pelle incorruptibilis vitæ.*

Pellem pro pelle, & cuncta, quæ dabit homo pro Anima ſua. Quid eſt exponere pellem pro pelle? pellem nempè corruptibilem, ſcilicet bona minus chara, quæ ſunt omnia temporalia, pro pelle, ſcilicet pro bono chariori, nempè pro incorruptibili vita: ſic fit ab eo, qui habet lumen fidei: ſic & ſancti, ut caperent bona cœleſtia, amiſerunt libenter temporalia, etiam vitam corporalem. *In Pſal.48.*

45. *Cum Deus corripit aliquem, tunc ut medicus valens ipſum ſanare tangit et pulſum manu ſua.*

Mitte manum tuam, & tange carnem eius. Quid eſt mittere manum, & tangere carnem? ſi volebat Deus ut eum torqueret in corpore, cur dicit,tange carnem eius?ſed nota,quod hac phraſi datur nobis intelligi, quod Deus cum aliquem corripit, tunc extendit manum, ut bonus medicus, & tangit ei veluti pulſum.*ſerm.3.Dom.1.poſt octav. Epiph. & in Luc.c.21.v.13.*

46.*Tribulatio eſt bonis ad meritum; malis ad interitum.*

Ecce in manu tua eſt, &c. Cur Deus ſubijcit Iob Dæmonis tentationibus, & flagellis? Nota, quod flagella bonis ſunt ad meritum: malis ad interitum; unde ad eius majorem probationem, & patientiæ exercitium id permiſit.*in Luc.cap.21.v.13.*

47. *Malum exterius torquens Iob fuit lepra fœtentiſſima, & incurabilis.*

Percuſſit Iob ulcere peſſimo à planta pedis uſque ad verticem. Nota, hoc ulcus peſſimum fuit lepra peſſima, quæ totum corpus ipſius unica plaga occupaverat.*in Luc.c.5.v.12.*

48. *Percuſſit Iob ulcere peſſimo.* Vt diſcamus ex hoc, quod Deus permittit amicos ſuos à Dæmone torqueri ad ipſorum virtutis probationem. *in Luc c.13.v.5.*

49. *Diabolus homini multipliciter nocet.*

Percuſſit Iob ulcere peſſimo, &c. Nota quod ex hoc habemus Dæmonem, cum à Deo permittitur, nocere multipliciter homini: & primò exterius corpus lædendo, ut fecit in Iob; quandoque intra membra ligando, ut in obſeſſis: & hinc datur parvulis Angelus Cuſtos, ne Diabolus eos lædat: quandoque per impreſſionem imaginum, mala ſuggerendo, alijſque multis modis: quæ omnia contra Iob ipſe iniquus tentavit. *op. Comp. Theol.l. 2.cap.27.*

50. *In homine non eſt ſanitas à planta pedis, uſque ad verticem.*

Percuſſit Iob ulcere peſſimo à planta pedis uſque ad verticem. Vide in Iob ſignatam ſtatus miſerabilis hominis propter peccatum: in eo enim eſt languor capitis,ſcilicet debilitas liberi arbitrij ad bonum, dolor infirmi corporis, ſcilicet inquietudo deſiderij ad malum, & mæror cordis, ſcilicet continuatio mali deſiderij,& concupiſcentiæ.*Pſal.90.*

51.Iob dolor vehemens, & continuatio miſeriæ explicatur per hæc verba.*Sedens in ſterquilinio,teſta ſaniem radebat.In Thren Prolog.*

52. *Iuſti ſæpè derelicti: impij proſperitatibus ditati.*

Percuſſit Iob ulcere peſſimo. Nota quod in Iob Principe poſito in tanta miſeria ſignificantur, juſti qui licet ſint divites virtutibus, & meritis, tamen ſedent in ſterquilinio veluti ab alijs derelicti:& è contra impij ſunt exaltati.*ſerm.1.Dom.3. poſt oct.Paſchæ.*

53.*In tempore tribulationis debemus recordari præterita proſperitatis.*

Si bona ſuſcepimus de manu Domini; mala autem, quarè non ſuſcipiamus. Vide quomodò ex præterita proſperitate cautelam ſumit iſte vir prudens de futuro:

turo : Unde bonum eſt io tempore tribulationis memorea eſſe præteritæ quietis. *in Luc. cap. 22.v.36.*

54. *Viſitandi ſunt infirmi &c.*

Condixerunt enim tres amici Iob, ut pariter viſitarent eum &c. Hæc eſt una ex operibus miſericordiæ viſitare infirmos: Unde hoc in his amicis Job notatur ad ioſtructionem ooſtraio. *in Luc. cap.1.v.79.*

55. *Qui ſecundùm ſenſum Spiritus Sancti prædicant, prædicant de die : qui extorquent in falſos ſenſas ſacram Scripturam, prædicant de nocte.*

Et ſederunt in terra ſeptem diebus, & ſeptem noctibus. Nota, quod iſti amici Job dicuntur ſediſſe in terra ſeptem diebus, & ſeptem noctibus : E contra de filiis Job ſupta dictum eſt, quod faciebant convivia in die, non in nocte : per quod datur diſcrimen, inter eos, qui prædicant ſecundùm mentem Chriſti, iſti prædicant de die, convivium dulce auctoribus: qui verò extorquent ſenſum Sacræ Scripturæ in falſas expoſitiones, ut faciuot Hæretici, iſti de nocte viſitant ſuos auditores, & ſunt figurati in his falſis amicis Job. *in Pſal.*101.

CAPUT III.

56. *Quod ex radice peccati provenit dignum eſt maledictione.*

Pereat dies, in qua natus ſum. Ergone licitè maledicitur creatura Dei ? Primò eſt notandum, quod in Sacra Scriptura quædam ſunt, quæ hiſtoricè, & allegoricè, & moraliter intelligenda ſunt : quædam verò non hiſtoricè, ſed tantùm myſticè debent intelligi, ut eſt hic Textus, & hoc dictum Job. *op. de ſandal. Apoſtol.* unde in hac maledictiooe ordinem habebat ad pœnam, in qua ob peccatum originale iociderat, & quia quidquid ex peccato oritur, participat de ejus maledictione, hinc Job dixit. *maledicta dies. In l.2. d.30. a.1.q.1. & Pſal. 69.* Nota etiam, quod dicit, *in qua dictum eſt, conceptus eſt homo* : homo dicitur ab humo, ideſt conceptus in humo, ſeu in peccato ſpiritualiter. *Ioan.Collat.12.& c.15.*

57. *Nox peccati maledicta ob maledictionem multiplicem, quam ſecum affert.*

Pereat nox, in qua dictum eſt. Conceptus eſt homo &c. Cur noctem maledixit Job ? Nonne à Deo facta eſt, & ordinata ad bonum univerſi ? Sed attende, quod hic non loquebatur de nocte materiali, ſed de ſpirituali, nempè de peccato originali, quod tot maledictiones ad exitium hominis ſecum attulit, & hinc ſubdit, quod ſtellæ obtenebrantur per talem noctem, quia omnes quantumcumque ſancti per peccatum originale obtenebrati ſunt. *op. Speculum Beatæ Mariæ Virg. lect.11.*

58. *Iuſti, ut Iob, non ceſſant deplorare damnationem tot Animarum, & miſeriam peccatorum.*

Pereat dies in qua natus ſum, & nox, in qua dictum eſt, conceptus eſt homo. Cur Sanctus in hæc, & tot alia lamenta prorupit ? Sed nota, quæ ſubdit, ubi duplicem rationem reddit tot querelarum, quia videbat tot miſerabiles pereuntes in Inferno, ubi æternaliter cruciabuntur pœna ſenſus, & damni, & meritò, quis enim Deum amare ſe profitetur, qui perditionem tot Animarum videns, non deplorabit. *op. Myſtic. Theol.c.3.p.3.*

59. *Electi dicuntur concepti de die : Reprobi de nocte.*

Maledicta nox, in qua conceptus ſum, non computetur in diebus Anni. Cur illa nox excluditur à numero dierum Anni ? Nota per noctem intelliguntur reprobi peccatores : per diem, electi : illi dicuntur concepti in nocte æterna peccati : Iſti in die gratiæ, quia illi æternum non videbunt Lucem divinam : Iſtis ſemper erit dies. *Pſal.*101. *in Ioan.Collat.*12.

60. *Felix eſt, cui nox vertitur in diem : Infelix, cui dies vertitur in noctem.*

Dies illa vertatur in tenebras, & non illuminet Deus lumine. Quæ eſt dies, quæ vertitur in tenebras ? Nota hæc myſticè intelligenda ſunt : loquitur hic de præſcitis, quibus dies proſperitatis vertitur in noctem adverſitatis, & quibus nox æterna ſine lumine cœleſti continuatur : ô infelices, & miſerabiles ! è contra felix, cui nox adverſitatis vertitur in lucem gratiæ, quia poſt lachrymas, & adverſitates, oritur ei lux &c. *in Eccleſ.cap.*12.

61. *Occupatio in terrenis, & voluptatibus peſſima, & tenebroſa.*

Obſcurent eum tenebræ, & umbra mortis : occupet eum caligo, & involvatur amaritudine. Vide miſerabilem ſtatum jacentis in peccato : nam ejus occupatio eſt peſſima, & plena tenebris, quia occupatur in terrenis rebus, & vanitatibus ſæculi. *in Eccleſ.c.*1.

62. *Infelicitas viventis in peccato exprimitur ſub metaphora noctis.*

Noctem illam tenebroſus turbo poſſideat &c. Jam dictum eſt, quod hic loquitur de nocte peccati : Unde verè vivens in peccato dicitur ambulare in nocte, quia eſt ſine luce filij Dei, quia eſt ſtatus obſcurus, horridus, triſtis, frigidus, timore plenus, periculorum abſconſivus, & incedentium offenſivus, & ad perveniendum, & ad inveniendum, quod quæritur, impeditivus : quia homo in nocte, quando credit ire ab una parte, vadit ad aliam, & quærit à dextris, quod eſt à ſiniſtris, & ante, quod eſt retrò, & è contrario, & in iſta nocte voluptas inſidiatur homini : ô infelix ſtatus peccantium. *in Ioan,cap.11.v.10.*

63. *Qui parati vivunt ad peccatum maledicunt Luci, & tenebras amant, & præveniunt tentationes Diaboli.*

Maledicant diei, qui parati ſunt ſuſcitare Leviathan. Qui ſunt iſti ? ſunt illi, qui parati ſunt ſuſcitare ſtimulum Sathanæ, nempè qui ex ſua malitia ſunt ſemper parati ad malum : iſti enim præveniunt Diabolum, ejuſque tentationes, imò potius Diabolum tentant, quam tentantur. *Pſal.* 118.*c.*4.*v.*12.

64. *Hypocritæ ſunt ſtellæ apparenter lucentes in proſperitate, ſed in adverſitate obſcuræ apparent.*

Obſcurentur ſtellæ caligine ejus &c. Quid eſt hoc, quod intendit Job ? forſan, ut ſtellæ obtenebrentur in Cœlo ? Nonne Deus eas collocavit in Cœlo, ut lucerent perpetuò ? Sed myſticè loquitur Job de hypocritis, qui apparenter lucent, dum proſpera eis eveniunt, ſed poſtea in adverſitate, & tentatione apparent obtenebrati, & à Deo reprobati. *op. Eccleſ. Hier. parte* 4. *cap.* 3.

65. *Avaritia obſcuritatem, & caliginem Animæ affert.*

Obtenebrentur ſtellæ caligine ejus &c. Nota etiam quod per lucem, & per ſtellas intelliguntur ſancti, eorum exempla, gratia Dei præveniens : hæc enim illuſtrat Eccleſiam totam : contra quæ opponitur vitium, & præcipuè avaritia : hæc enim veluti caligo affert lucem Animæ, ita ut non attendens ad bona exempla ſanctorum, & ad inſpirationes divinas, redditur tota excæcata, terrena, & obſcurata. *ſerm.* 1. *de uno Sancto Doctore.*

66. *Stellæ Sanctorum cum Chriſto, & Beata Virgine pugnant contra tenebras peccati.*

Expectet lucem, & non videat, nec ortum auroræ ſurgentis. Vide hic in medium expoſitas tenebras, & lucem, & auroram tanquam ſimul pugnantes : nam per tenebras peccatum, per lucem Chriſtus, per ſtellas Sancti, per auroram Beata Virgo Maria ſignificantur : hæc omnia ſunt in Eccleſia Dei expoſita contra peccatum pugnantia, & tanquam lumina nos irradiantia, quæ licet totam Eccleſiam illuminent, tamen qui vivunt in tenebris peccati, veluti excæcatus, hæc non attendunt. *op. ſpecul. B. Virg. lect.* 11. *& ſerm.* 1. *de uno S. Doct.*

67. *Minus malum eſſet peccatori non eſſe, quàm eſſe in peccato.*

Quarè non in vulva mortuus ſum &c. Quid hoc eſt, quod ſibi imprecatur Job ? quomodò potius deſiderat non vidiſſe lucem hujus mundi ? Poteſt ne quis deſiderare cum deliberatione potius non eſſe, vel non eſſe natum, quàm eſſe, & vivere ? Nonne quiſque naturaliter deſiderat vivere ? Sed attende, quod loquitur in perſona exiſtentis, & viventis in peccato. Pejor enim eſt ſtatus ejus, quàm ſi nunquam fuiſſet. *in Eccleſ. c.*6.

68. *Homo peccando gradatim in profundum præcipitat ſeipſum.*

Quarè in vulva non mortuus ſum ? quare egreſſus ex utero, non ſtatim perij ? Cur exceptus genibus ? cur lactatus uberibus. Nota hic gradus, quibus peccator in profundum pervenit. Primò enim ſuggeſtione. Secundò delectatione. Tertiò conſenſu, & Quartò defenſionis audacia. Item quatuor modis conſummatur peccatum. Primò cum latens culpa agitur. Secundò cum ſine rubore aperitur. Tertiò cum in conſuetudinem tranſit, & ultimo in obſtinatione, ſeu falſæ ſpei ſeductione. Iſta quatuor tanguntur à Sancto Job in ſupradictis verbis. *in Ioan. Collat.* 53.

69. *Viri Reges ſunt juſti.*

Nunc autem requieſcerem cum Regibus, & conſulibus terræ. Qui ſunt iſti Reges terræ ? ſunt Juſti, qui regunt ſeipſos, & partem ſenſualitatis ſubjiciunt rationi : cum iſtis, ait Job, *Si non eſſet peccatum in mundo, requieſcerem.* ô felix iſta ſocietas. *in Thren. c.* 4. & Gloſſa hic : Reges ſunt Prælati, ſuperioſque, qui cunctis motibus carnis, modò appetitum Luxuriæ frænant, modò gloriam elationis inclinant, modò ſuggeſtionem livoris obruunt, modò ignem furoris extinguunt. Reges ſunt, quia ſua corpora regere ſciunt : Sed quando ratio deficit à prædictis, non eſt Rex, ſed Regulus, nomen retinens, & officium non exercens. *in Ioan. Collat.* 24.

70. *Avaritiæ peſſimus ſtatus expenditur.*

Aut ſicut abortivum abſconditum non ſubſiſterem, vel qui concepti non viderunt lucem. Litteraliter (ait Gloſſa) *abortivum dicitur ortum non recto tempore :* alluditque ad Sanctos, qui in ſtatu naturæ lapſæ per diluvium mortui ſunt, ut fuerunt parvuli, qui deſcendentes ad lymbum erant tuti de ſua ſalute : Cum his deſiderabat adnumerari : myſticè comparat ſtatum ejus, cui vita obtruncatur, ne poſſit peccare cum avaris, & iniquis, quibus conceditur tempus Deum offendendi, & ad conſummationem peccati perveniendi : Illi enim verè fideles, felices que; iſti infideles, & miſeri ſunt. *in Eccleſ. c.*6.

71. *Peccator per pœnitentiam requiem veram in Deo invenit.*

Impij ceſſaverunt à tumultu, & ibi requieverunt feſſi robore &c. Nota, quod hic Job agit de peccatore per pœnitentiam ad Deum redeunte : docetque, quod in Deo invenit veram requiem poſt labores perpeſſos in via peccati : ſic enim in Deum intrat, & Deus, qui eſt vera requies, intrat in ipſum. *in Ioan. c.* 15. *v.*8.

72. *Diabolus impius exactor exigit ab homine peccata, ut ipſum detrudat in Inferno.*

Non audierunt vocem exactoris. Quis eſt iſte exactor, niſi Diabolus qui continuè ab homine exigit peccata, ut poſtea ipſum tradat in carcerem

cerem Infernalem? felix ergo, qui non exaudit vocem hujus maligni exactoris, implendo præcepta, declinando prohibita, ſperando promiſſa, & timendo comminationes: qui hæc facit, ſecurus eſt ab exactore. *in Luc.c.12.v.58.*

73. *In Domo Dei ſunt variæ manſiones.*

Parvus, & Magnus ibi ſunt, ſervus, & liber &c. Vide quomodò ad Cœlum omnes viventium conditiones vocantur, quia in domo Dei manſiones variæ ſunt, & diverſæ meritorum dignitates. Alia enim eſt gloria Solis, alia Lunæ, alia ſtellarum. *in Ioan.cap.14.v.4. & Collat.63.*

74. *Theſaurus abſconditus in agro puri cordis, & in ſepulchro religionis qualis.*

Quaſi effodientes theſaurum, gaudentque vehementer, cum invenerint Sepulchrum. Quinam ſunt iſti felices, qui inveniunt theſaurum, & ubi ipſum inveniunt? Theſaurus iſte eſt opulentia virtutum, & poſſeſſio Chriſti Jeſu: hic invenitur in corde puro, & in Sepulchro Religionis, & pœnitentiæ: Theſaurus eſt etiam cognitio eorum, quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem: Invenitur autem theſaurus iſte, non in carnali Anima, ſed pura, & Sancta. *ſerm. 7. In Rogation.*

75. *Contemplativi cum gaudio ſe recondunt in ſepulchro.*

Gaudentque vehementer cum invenerint ſepulchrum. Ergo ne tantum gaudium in inventione ſepulchri? Nonne amara eſt memoria ſepulturæ terroremque, & horrorem incutiens? Sed optimè dicit, loquens de ſtatu contemplativorum. O felix, qui hoc ſepulchrum intrat, quia ibi invenit theſauros opulentiſſimos: hoc ſepulchrum eſt contemplationis ſtatus, in quo theſauri virtutum reconduntur: In hoc ſepulchro contemplatio conditoris ab hoc mundo ſeparat, & mortuos ſepelit, dum à terrenis deſideriis ſuſceptos, in intimis abſcondit: In hoc ſepulchro Chriſtus debet à nobis recondi. *in Ioan.Collat.86.*

76. *Datur inſtructio Religioſo ad menſam recumbenti.*

Antequam comedam ſuſpiro. Cur ſuſpiras? Datur hic inſtructio maximè Religioſis ſedentibus ad menſam, ut comedant, ut antequam cibum ori extendant elevent Animam ad Deum, ut incipiant manducare cum timore, & dolore cordis, & ut dum comedunt cogitent de Deo, attendant lectioni, ut uterque homo ſit propria refectione refectus. *op. Regula Novit.c.5.*

77. *Super avarum cadit maledictio Dei.*

Nonne diſſimulavi? Nonne ſilui? Nonne quievi, & venit ſuper me indignatio. Nota, quod licèt hæc dicta ſint litteraliter à Job, ut daret intelligi, quod ipſe injuriis aliorum non reſpondit &c. tamen myſticè hæc dicuntur in perſona avari, ſuper quem cadit indignatio divina: nam ipſe, miſero mendicante, diſſimulat quaſi non videns, ſilet quaſi non audiens, quieſcit quaſi eleemoſynam non habeat: ideò venit ſuper eum indignatio, quia regnum miſericordiæ ſibi obſeratum, ut indigno, & regnum miſeriæ eidem reſeratum, eſt tanquam digno. *Pſal.118.c.3.v.9.*

CAPUT IV.

78. *Patientia in Prælato quàm neceſſaria.*

Si cœperimus loqui tibi, forſitan moleſtè feres. Hoc dixit Eliphas Job: Sed hæc dicuntur ad inſtructionem Prælatorum, qui patientiam debent oſtendere cum ſubditis, & impatientiam evitare, quia per patientiam magis proficiunt, & devinciunt animos ſubditorum, & è contra per impatientiam confundunt eos, & ipſi ſubditi non audent aperire ſuam neceſſitatem, & ſic replent domum murmure, & rancore. *op. de ſeptem alis Seraph.c.5.*

79. *Chriſtus prius verbo inſtruebat, deinde opere curabat: ſicut bonus Prædicator verbo, & opere debet ſuum munus exercere.*

Ecce docuiſti multos, & manus laſſas roboraſti. Vide qualem charitatem exercebat Sanctus Job in proximos, ſcilicet verbo inſtruendo, & operè adjuvando: Sic & Chriſtus faciebat: Sic & bonus Prædicator debet agere. *in Luc.c.6.v.8. & c.22.v.33.*

80. *Verbum Dei devotè auditum mirabilia operatur in Anima.*

Ecce docuiſti multos: manus laſſas roboraſti: Vacillantes confirmaverunt ſermones tui, & genua trementia confortaſti. Vide quot bona ex doctrinâ divina per os Job prædicata ſecuta ſunt: nec id eſt mirum: nam verbum Dei auditum veritatem docet, efficax eſt ad ſanandum morbos peccatorum, ad purificandum à ſordibus vitiorum, à triſtitiis interioribus cordium, ad confirmandum in bono, ad inflammandam Animam. *in Ioan. Collat.44.& 76.*

81. *Deum habens, fortitudinem, & conſtantiam in ſe conſervat: Deum non habens, in his debilis eſt, & impatiens.*

Vbi eſt fortitudo tua, patientia tua, & perfectio viarum tuarum. Hæc dicebat Eliphas Job notans eum impatientia, & inconſtantia, ſed malè, quia Deum in ſe continebat: qui enim Deum in ſe habet, eſt fortis, conſtans, & patiens contra omnia adverſa. E contra, qui Deum non habet, inconſtans, inſtabilis, debilis, & impatiens eſt. *ſerm.1. de Sancta Agnete.*

82. *Qui in uno offendit eſt omnium reus.*

Vbi eſt perfectio viarum tuarum. Nota, quod dicit, *viarum*, non viæ: Ille enim perfectus eſt, cujus perfecta ſunt omnia opera: nam qui in uno offendit, ſeu deficit, reus fit omnium. *in Ioan. cap.5.v.36.*

XXx 2 83.*Perit*

Digitized by Google

83. *Perit homo ab defectum innocentiæ.*

Recordare, quis unquam innocens periji. Quaſi dicat, nullus: perit enim aliquis ob defectum innocentiæ, & ob patsationem peccatorum. *In Luc.c.13.v.3.*

84. *Ob peccata veniunt adverſa.*

Vidi eos, qui operantur iniquitatem, ſeminant dolores, flante Deo periiſſe &c. Ecce ex hoc textu clarè patet, quod homo peccans ſeminat dolores, & colligit eos, adverſaque patitur flante Deo: quia juſtum eſt, ob peccata venire adverſa. *In ſap. c.11. & op. Comp. Theol. l.3.c.7. & l.4.d.15.p.1. dub. 3.* Excitant enim peccata ſpiritum iræ Dei, per quam conſumuntur peccatores. *In Ioan.cap. 3.v.36.*

85. *Contemplativorum eſt facere, audire, & contemplari.*

Porrò ad me dictum eſt verbum abſconditum, & quaſi furtivè ſuſcepit Anima mea venas ſuſurri ejus. Quid eſt hoc verbum abſconditum, furtivè ſuſceptum? Sed transfer mentem ad Mariam tacitè audientem ad pedes Salvatoris verba divina, & è contra ad Marrham loquentem, & diſce, quod hæc dicta ſunt de Anima contemplativa, cujus non eſt cum Martha verbis contendere, ſed cum maria tacitè audire, & meditari. *In Luc. c.10.v.40.*

86. Per Incarnationem Deus abſconditus, manifeſtatus eſt: unde poteſt à quibuſque noſtrum dici. *Verbum abſconditum ad me dictum eſt. In Ioan. collat.5.*

87. *Væ, qui dormiunt in ſopore vitiorum, & vivunt in otio.*

In horrore nocturna viſionis, quando ſolet ſopor occupare homines, pavor tenuit me, & tremor &c. Quis eſt iſte pavor, & tremor in ſomno occupans? Nota, quod hoc dicitur de dormitione in peccato: Tunc enim maligni ſpiritus, dum otioſè vivit Anima ad illicitas cogitationes pertrahũt ipſam, & quantò ſecurius ab externis occupationibus ceſſant, tantò magis immundæ in te cogitationis ſtrepitum per otium omne congeſunt. *In Thren. capite 5. & In Ioan.collat.51.*

88. *Solus Deus ſtat: omnes creaturæ ſunt inſtabiles, & moventur.*

Stetit quidam, cujus non cognoſcebam vultum &c. Nota hic loquitus de Deo, & dicit, *ſtetit*, quia ſolus Deus ſtare dicitur, ſcilicet immortalis, & æternus: Cæteræ creaturæ, eo quod ſunt de nihilo, defluere dicuntur, quia omnes ſunt defectibiles. *in Ioan.c.20.v.20.*

89. *Solus Deus bonus: nulla creatura ejus comparatione bona eſt.*

Nunquid homo comparatione Dei juſtificabitur, aut ſuo factore purior erit vir. Vide, quod in hoc textu exprimitur bonitas eſſentialis Dei, qui ſolus eſt bonus, nec ulla creatura in comparatione divinæ bonitatis poteſt dici bona. *in Luc.c.18.v.19.*

Hinc infer, quod ſi aliquid boni habes, totum eſt Dei: ſolum malum, & peccatum eſt ex noſtro poſſe.

90. *Sola charitas reddit ſtabilem: Abſque charitate homo in perpetua motu, & commotione eſt.*

Quanto magis, qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, conſumentur velut à tinea. Nota, quod conſumuntur à tinea, qui à terrena cupiditate occupantur: Iſti, quia ſunt ſine fundamento ſtabili, ſcilicet ſine charitate commotionibus ſunt ſubjecti: Charitas enim ſola ſtabilem reddit Animam: Væ igitur his, qui terrenum habent fundamentum. *in Luc. c.6.v.49.*

91. *In hac domo lutea voluit Chriſtus nobiſcum habitare, ut nos elevaret ad Cælos.*

Qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum &c. Ecce infelicitas hominis, qui cogitur in terra habitare: ſed tamen Deo infinitè debemus, quia dignus eſt habitare nobiſcum in terra, ut nos exaltaremur ad domum cœleſtem. *ſerm.4. Dom. Quinquag.*

92. *Qui negligit addiſcere neceſſaria ad ſalutem peribit in æternum.*

Et quia nullus intelligit, in æternum peribunt. Ergone qui non intelligit peribit in æternum? Sed quid eſt, quod intelligebat? Id, quod eſt neceſſarium ad ſalutem: qui enim negligit hæc ſcire, peribit in æternum. *in Luc. cap. 6. v. 3. & cap.13.v.3.*

93. *Arbor, quæ non facit fructum, ad ignem deputatur.*

De mane uſque ad veſperam ſuccidatur. Quid eſt, de mane uſque ad veſperam? hoc dicitur de vita peccatorum, quam à juventute ad ſenectam conducunt in peccatis, & quia ſunt arbores infructuoſæ, ideò ſuccidumtur, & ad ignem æternum deputabuntur. *in Luc.c.13.v.9.*

94. *Fides fundamentum totius ædificij ſpiritualis: Infidelitas & ignorantia fundamentum omnis mali, & deſtructio totius ædificij ſpiritualis.*

Et quia nullus intelligit, in æternum peribit &c. Nullus ergo intelligit, quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem? nullus ex ſupradictis, ſcilicet, quia infideles ſunt, & ignorantes in iis, quæ ſcire debeor, & docet fides, ideò peribunt: ſicut enim fides eſt fundamentum totius ædificij ſpiritualis: ſic infidelitas, & ignorantia deſtructio hujus ædificij, & origo omnis mali. *in Lucam c.19.v.45.*

CAPUT

CAPUT V.

95. Omnes Sancti ſunt quidem invocandi, ſed tamen debet ſua quiſque confidere alicui ſancto particulari, & ſua committere ipſius protectioni.

Voca ergo, ſi eſt qui tibi reſpondeat, & ad aliquem Sanctorum convertere. Cur non dicis ad omoes Sanctos, ſed ad aliquem tantum? nonnè omnes ſancti piè invocantur? Sed nota perbellum myſterium: Omnes quidem ſancti ſunt exorandi præcipua attentione, vt dignentur nobis de meoſa illa cœleſti immittere de micis aliquam partem: Sed tamen habeat quiſque noſtrum vnum ſpecialem ſanctum, cui præcipuum impendat obſequium, vt cum non poſſimus ad divina iotendere, ille ſuos defectus impleat, qui in cœleſti gloria ipſius ſemper aſtat aſpectibus, qui videt eum revelata facie, quem ipſe laudat inceſſanti iubilo, huius per ſuffragia amorem conſequi deſiderans, qui quantum eſt de ſe verè eſt dignus ad plantam pedis dilecti ſui affectus oſculum elevare. *op. Myſtic. Theolog. c. 3. &c.* Vide ergo quomodò alicuius ſancti ſpecialiter devotionem debemos proſequi? & cum id ſit verum Ego, qui hæc ſcribo committo me ipſum & omnia mea toto cordis affectu poſt Beatam Virginem Mariam, devotiooi, & intentiooi Seraphici Saocti Bonaventuræ, qui boc monitum digoatus eſt oobis dare.

96. Ad Angelorum protectionem ſpecialiter debemus recurrere.

Voca ergo, ſi eſt, qui tibi reſpondeat, & ad aliquem Sanctorum convertere &c. Qui ſunt iſti ſancti, quos debemus vocare, & qui nobis reſpondent? Nota iſti ſuns Angeli a Deo ad miniſterium oostrum miſſi: hi ſunt expeditiſſimi paranymphi, qui attendentes ad noſtras preces, & pias affectiones, Deo offeruot, vt ſuis miſerationibus de ſua oaturali booitate impermotabiliter incluſis defectum ſupplere debent: hi ſunt, qoit tot inſignia impenduot obſequia nobis parvulis, & miſeris in hac miſeriarum valle degeotibus. *op. Myſt. Theol. c. 3. p. 3.*

97. Diabolus per invidiam, & iracundiam multos occidit.

Verè ſtultum interficit iracundia, & parvulum occidit invidia. Vide ſuper quos Diabolus præcipuè poteſtatem habes, vt eos occidat nempe ſuper iracundos, & invidos. *In Luc. cap. 9. verſ. 40.*

98. *Ira reddit hominem ſtultum.*

Verè ſtultum interficit iracundia. Ergone ſolùm ſtultum occupat iracuodia? maximè: nam cum bomo ſit animal manſuetum natura, & rationale: iracuodia verò tollit ratioorm, & humanitatem, & rabidum facit, & ſtultum. *op. diat. ſal. tit. 1. c. 5. & in Eccleſ. cap. 7. & in Luc. cap. 4. v. 28.* Sed atteode, quod hic eſt ſermo de ira, qoæ cum perturbatione oculi mentalis quærit vindictam; non de illa, quæ dicit affectum purgatum punitionis mali: hæc enim fuit in Chriſto, & ſanctis, quia oritur ex zelo iuſtitiæ. *l. 3. d. 15. a. 2. q. 3.*

99. Stultus maximè eſt, qui contemptis æternis inhiat ad terrena. Vnde hic dicitur: *Vidi ſtultum firma radice, & Maledixi pulchritudini eius.* Vere enim talis proſperitas, quæ anteponitur æterois, maledicta eſt. *in Eccleſ. c. 6.*

100 *Pulchritudo excitans concupiſcentiam maledicta.*

Et maledixi pulchritudini eius. Cur maledicitur polchritudo? nonne hæc eſt donum à Deo datum? Sed oota banc doctrinam: Pulchritudo poteſt quidem appeti in quaotum eſt quædam reſultatio, & participatio divioi decoris: ſed quia ſæpe inordinatus eius aſpectus incitat concupiſcentiam, ideò non advertentes amaritudinem latentem; ſæpe capiuntor, ſicut aves viſco, & piſces bamo: hinc talis pulchritudo, & omne concupiſcibile taoquam maledictum eliminandum eſt. *in Ioan. collat. 24. & opuſ. de tribus ternarijs peccati cap. 7.*

101. *Impij in exitu Animæ conterentur, & à Chriſto condemnabuntur.*

Longè à ſalute filij eius, & conterentur in porta, & non erit, qui eruat. Ecce exitus fragilis iniquorum: nam io porta, ideſt in exitu Animæ iudicabuntur, & damnabuntur, nec erit qui eos liberet, & eripiat à tanto periculo. *Pſ. 99. & 107.*

102. *Prædicans verbum Dei alijs, & non adimplens providet alijs panem, & ipſe fame moritur.*

Cuius meſſem famelicus comedit: ac ipſum capiet armatus. Vide ſtultitiam doctoris, qui alijs prædicans, & miniſtrans cibum vitæ, nec opere adimplens ea, quæ alijs docet, ipſe alios ſatians, fame morietur, & in poteſtatem Diaboli tranſibit. *in Ioan. collat. 30.* O quot fame iſta lætbali moriuotur.

103. *Diabolus ſemper armatus eſt contra hominem, rapitque ad Infernum ſibi conſentientes.*

Ipſum rapiet armatus. Quis eſt iſte armatus, niſi Diabolus, cuius arma ſunt vires impugoandi, quibus vtitur ad impugnandum hominem, rapitque ad Infernum ſibi coonſentientes. *ſer. 4. Dom. 3. Advent.*

104. *Homo in hac vita debet laborare, & nunquam quieſcere bene operando.*

Homo naſcitur ad laborem, & avis ad volandum. Nota hic comparationem bominis, & avis: Avis naſcitur ad volandum, ſcilicet ad quærendum ſibi cibum; ſic & homo debet laborare, & laborando præparare ſibi cibum pro alia vita: ergo noo eſt dormiendum, ſed vigilandum, non pigritandum, ſed ſolicitè operandum; alioqoin dolebis, & planges io æternum, ſi oon operatus fueris, & pœnitentiæ opera non præparaveris. *ferm. de Sancto Petro ad Vinc. & in Eccleſ. c. 8. & 7.*

Google

105. *Homo naſcitur ad volandum in altum ſicut avis.*

Homo naſcitur ad laborem, & avis ad volandum. Quænam vohærentia eſt hæc inter labnrem hominis io terra, & volatom avium? Sed attende myſterium: homo bene operando in altum vnlat per dilectiooem, & tanto altius, quantò ab his terrenis ſe exticat: Vult igitur, vt lotelligamus, quod noſtra converſatio in Cœlis debet eſſe, & in Deum aſcendere. *ſerm. de SS. Simone, & Iuda.*

106. *Deus totus occupatus ad noſtram vtilitatem.*

Qui facit magna, & inſcrutabilia, & mirabilia abſque numero. Vide totum Deum pro nnbis occupatum: magna enim, & inſcrutabilia, & mirabilia fecit io Incarnatione, magnam quidem oſtendens ſuam potentiam, incomptehenſibilia oſteodens ſuam ſapieotiam, & mitabilia oſtendens ſuam bonitatem ad ooſtram vtilitatem. *in Ioan. c. 1. v. 3.*

107. *Deus indifferenter vocat ad Cælorum Regnum omnes cuiuſcumque ſtatus.*

Qui dat pluviam ſuper faciem terra, & irrigat aquis vniverſa. Quomodò verificatur hoc dictum Spiritus Sancti: ergnoe immittit pluviam etiam in Cœlis, vel centro terræ, dum dicit, *quod irrigat vniverſa.* In hoc enim verbo omnia creata comprehenduotur? Sed loquitur hic ſacer Textus de irrigatione, & oblatione gratiarum divinarum, quas Deus exhibet voiverſis hominibus abſque vlla exceptione perſooarum: *Irrigat aquis vniverſa:* hoc eſt ex omni genere ad ſuam engnitiooem vocat Spiritus Sancti gratia: Vocat inquam à ſolis ortu vſque ad occaſum, & io omoi genere, & in omni populo, & io omni conditione, & io omni ætate beneplacitum eſt ei: Et cum divites ſibi ſubijcit, pauperes non repellit: Cum fortes humiliat, ad ſe venire debiles non retuſat: Com nnbiles colligit, ſimul ignobiles apprehendit: Cum ſapientes ſuſcipit, imperitorum ſtultitiam non contemnit: O quam bonus Deus, quàm indifferens! Verè ſol omoibus, radios ſuæ vocationis omnibus immittens. *ſerm. 1. Dom. 2. poſt Pentecoſt. & ſermone 3. Dom. 23. poſt Pentecoſt.*

108. *Non eſt prudentia, vel conſilium humanum contra Dominum.*

Qui apprehendit Sapientes in aſtutia ſua, & conſilium pravorum diſſipat. O quàm id eſt verum: hoc enim patet continoa experientia: hoc patuit, quando Phariſæi, & alij Principes Synagogæ tendebant retia, & laqueos contra Chriſtum, vt eom deciperent, & occiderent, quorum conſilia toties diſſipavit, quia oon eſt ſapientia, nec conſilium contra Dominum. *in Ioan. cap. 11. v. 57.*

109. *Deus pauperes protectione particulari cuſtodit à violentia potentum.*

Salvum facit egenum à gladio oris eorum, & de manu violenti pauperem. Attendant hæc divites, & potentes opprimentes pauperes: nam iſti ſub protectione Dei peculiari vivunt, eoſque cuſtodit ſpeciali modo: eſt enim refugium pauperi, & adiutor eorum io tribulationibus. *in Luc. cap. 7. & v. 22. & Pſal. 88.*

110. *Increpationes Domini libenter acceptanda tanquam ſanativa noſtrorum malorum.*

Increpationem Domini ne reprobes: ipſe enim vulnerat, & medetur &c. Vide hic qualis eſt finis increpationum Domini, nempe ſanitas Animæ, ideò, libenter, & conſtanti animo ſunt acceptandæ: Diſciplina enim, & correctio eſt Animæ medicina, quæ & ſi ad tempus vulnus mordeat, tamen ſanat: Ex quo patet, quod, qui nolunt corrigi, non poſſuot ſalvari. *op. Eccleſ. Hierar. p. 3. c. 1. & Pſal. 118. c. 5. v. 9. & c. 7. v. 11. & in Luc. cap. 9. v. 43.*

111. *Deus caſtigatione, vulnere, & percuſſione ſanat noſtra ſcelera & mala.*

Ipſe vulnerat, & medetur, & manus eius ſanabunt &c. Vide qualem ſapientiam, & potentiam oſtendit Deus in ſuis operibus: nam vulnere, & caſtigatione ſanat noſtra vulnera, & mala: ergo eius correptiones libenter acceptandæ. *ſerm. 3. Dom. 2. poſt oct. Epiph. in Luc. cap. 6. v. 10. & in Sap. cap. 16.*

112. *Deus ſuos multiplici tribulatione probat, eos verò tandem à pœna æterna liberat.*

In ſex tribulationibus liberabit te, & in ſeptima non tanget te malum. Cur io ſex tribolationibus, & non in quinque, vel decem? Et quid eſt liberari à ſex tribulationibos, & oon potiùs dicitur in ſeptem, cum ſeptima etiam oon tangat tribolatum? Sed nota pulchrum myſterium: Sex ſunt dies, in quibus Deus creavit Mundum, & in ſeptima die requievit Deus (ait Gloſſa) ideò in illis ſex tribulationibus ſignaotur probationes, quas Deus in hac vita ſumit in ſuis ſervis, vt eos coronet in ſeptima die, ſcilicet in gloria ſic Gloſſa: Sex autem ſunt ſequentes: prima eſt tentatio hoſtis: Secunda corruptionis fomitis & carnis: Tertia ſuperbiæ: Quarta tentatio exterior mali exempli: Quinta humanæ fraudis: Sexta inoodatio adverſitatum: Septima eſt damnatio æterna. *in Sap. c. 10. & c. 3.* & Gloſſa *hic. & in Luc. c. 16. v. 22.*

113. *Iuſti omnem proximi iniuriam, & damnum evitare conantur.*

In ſex tribulationibus liberabit te. Nota, quod ad ſex capita reducuntur modi, quibus poteſt lædi proximus, & ob quos Deus immittit flagella, à quibus Deus liberat ſuos amicos ſuoſque ſeductio intellectus per falſam doctrinam: corruptio affectus: afflictio corporis: ſubtractio aliæ notitiæ: ſubtractio rei alienæ, detractio verborum: Septimus autem omnium peſſimus eſt malum exemplum, quo vita aliena corrumpitur. *in Lucam cap. 17. v. 4.*

114. Sex

114. *Sex dies huius vitæ aſſignantur homini ad laborandum, vt in ſeptima requieſcant.*

In ſex tribulationibus liberabit te: in ſeptima non tanget te malum. Cur ſex tribulationes? quia oportet laborare ſex diebus huius vitæ, & tentationes ferre, & vincere; ſic enim in ſeptima erit ſabbathiſmus, & liberabitur ab omni malo. *in Luc.cap.23.v.34.*

115. *Diabolus vtitur lingua malorum ad flagellandum homines.*

A flagello linguæ abſconderis &c. Quodnam eſt hoc flagellum, quod lingua fit? quia Diabolus vtitur lingua malorum ad flagellandum homines. Nonne eſt flagellum Diaboli lingua blaſphemans, detrahens, odiens, ad malum inducens? ideò Chriſtus, vt tali flagello liberaret, voluit ipſe flagellari flagellis iniquorum verborum, perſonatum, & verberum *ſer.2. Dom. quinquageſ.*

116. Detractorum lingua flagellum Dæmonis, à quibus, vt liberetur homo, debet caute ambulare, vt poſſit dici: A flagello linguæ abſconderis, ſcilicet caute ambulando. *Pſal.118.c.1.v.11.*

117. *Qui obſervat Dei præcepta quieſcere facit beſtias ſenſualitatis.*

Beſtiæ terræ erunt pacificæ tibi, & ſcies, quod pacem habet Tabernaculum tuum. Quid eſt hæc pacificatio beſtiarum? quis eſt, qui omnes beſtias pacificas invertit? Sed nota, quod beſtiæ iſtæ ſunt paſſiones, & appetitus ſenſualitatis noſtræ: verè ſunt beſtiæ contra rationem pugnantes. Vis ergo has beſtias pacificas habere, & vt tranquillũ tabernaculum Animæ ſervetur? Cura toto corde, vt caro ſubijciatur ſpiritui per frænum abſtinentiæ, & continentiæ, & ſic pacem habebit tabernaculum Animæ tuæ. *in Ioan.collat.66.*

118. *Adiutorio Angelorum pacem habet Tabernaculum Animæ.*

Cum lapidibus regionum pactum tuum, & beſtiæ terræ pacificæ erunt tibi. Quodnam pactum eſt hoc cum lapidibus? ne ſcilicet lædant: Sed confer hunc textum cum alio Pſalmi 90. *Ne forte offendas ad lapidem pedem tuum*: hoc enim eſt munus Angelorum cuſtodum, qui nos defendunt ab omni læſione. *in Luc.c.4.v.11.* Additur autem hic liberatio ab offendiculo pedum ex lapide, quia cum hæc læſio ſit minima, potes inferre, quod ſi in minimis liberatur homo, multo magis à maioribus eripietur à cuſtodientibus Angelis.

119. *Pax per peccatum perdita cum beſtijs, & alijs creaturis nocentibus, per exercitium Sanctitatis acquiri poteſt.*

Beſtiæ terræ erunt pacificæ. Nota, quod hæc pax cum beſtijs irrationalibus perdita eſt per peccatum: ſi enim homo non peccaſſet, nullus ignis eum vreret, nulla aqua ſubmergeret, nulla beſtia noceret: Sed ex dono ſpeciali adhuc creaturæ pacem ſervant cum Sanctis: ſicut ignis cum tribus pueris: ſicut aqua cum filijs Iſraël in mari rubro, ſicut Leooes cum Daoiele. *ſerm.2. fer.3. Paſchæ.* Hoc maximè verificatum eſt in Sancto Patre Franciſco, cui creaturæ obediebant. *op. legenda S.Franc.c.5.& l.2.d.15.a.2.q.1.ad 3.* Idem & de Beato Felice legitur, ad quem volucres familiariter volitabant cum maximo Animæ ſuæ ſolatio.

120. *Iuſtus pacem continuam habet: Impius bellum crudele cum beſtijs Infernalibus.*

Et beſtiæ terræ erunt pacificæ. Nota, beſtiæ immanes ſunt ſuperbia, avaritia, aliaque vitia: Iſtæ continuè pugnant contra peccatorem, nec vnquam paratum habent tabernaculum tuum: Iuſtus verò de ipſis triumphans pacem continuam habet in Anima. O beata pax iuſtorum: Infelix bellum impij: contra impium autem in iudicio, & in Inferno pugnabunt omnes beſtiæ iſtæ. *ſerm.2. fer.3.Paſchæ.*

121. *Compaſſio proximi medium arcens peccata ab Anima.*

Viſitans ſpeciem tuam non peccabis. Quid eſt viſitare ſpeciem noſtram? Sed nota, quod hic innuitur effectus optimus compaſſionis proximi: Viſitamus enim ſpeciem noſtram, cum homini, & proximo compaſſionis actus exercemus: id enim eſt medium valdè accommodatum ad vitandum peccata. *op.diat.ſalut. tit.7. cap.1.* Sicut enim omnia membra corporis noſtri mutuo compatiuntur ſibi, multo magis debet eſſe, vbi eſt maior vnio, ſcilicet ſpiritualis, quia ſumus membra Chriſti. *ſerm.1.de vnò Confeſ.*

122. *Iuſti in Sepulchro cæleſti ſepeliuntur: Impij in Sepulchra Inferni.*

Ingredieris in abundantia Sepulchrum &c. Quomodò dicitur in abundantia ingreſſurus in ſepulchrum? nonne dixerat Iob: *nudus egreſſus ſum & nudus revertar illuc.* Sed nota quod hic loquitur de Sepulchro cæleſti, in quo glorificatum corpus recondetur: Dicitur autem ibi eſſe abundantia, quia ibi nullius boni eſt penuria; & nullius mali præſentia. O Sepulchrum beatum, quarè non te quærimus, quarè non te appetimus, quarè pro te obtinendo bona noſtra omnia non tradimus! Sed proh dolor, potius quærimus peccando Sepulchrum in Inferno. *ſerm.2.de Sancto Iacobo.& in Luc.c.6.v.38.*

123. *Parochianorum Chriſti, & diaboli Sepulchri qualis differentia.*

Ingrediens in abundantia Sepulchrum. Nota illam particulam, *in abundantia*; per quod oſtenditur quale Sepulchrum ſit paratum Parochianis Chriſti, & Diaboli: nam illis paratum eſt Sepulchrum cum abundantia omnia boni, vt accidit Lazaro mendico, qui fuit ab Angelis portatus in ſinum Abrahæ: Iſtis parata eſt fovea profundiſſima cum omni miſeria, vt diviti evenit. *in Luc.c.16. verſ.22.*

124. *Electi rectè comparantur tritico.*

Ingredieris in abundantia Sepulchrum, ſicut infertur acervus tritici in tempore ſuo. Nota, rectè electos comparari tritico ob fructuoſitatem meri-

ti, &

Digitized by Google

ti,& virtutis:quia enim faciunt fructum pœnitentiæ in tempore ſuo,idcò in horrea Domini finaliter congregantur.*in Luc.c.3.v.17.in ſap.c.10.*

125. *Anima contemplativa in Sepulchro mentis reconditur cum abundantia virtutum, & bonorum.*

Ingredieris in abundantia Sepulchrum &c. Hoc dicitur Animæ contemplativæ: hæc enim ingreditur in mentem propriam tanquam in Sepulchro abſtracta ab omnibus creatis rebus,ibique omnibus virtutibus conditur in abundantia, ſcilicet ſpe æternorum gaudiorum.*in Ioan.collat.86.*

CAPVT VI.

126. *Nulla pœna poteſt eſſe ſine culpa.*

Vtinam appenderentur peccata, quibus iram merui &c. Ergone has pœnas ſuſtinuit Iob ſine cauſa?nonne omnis pœna eſt à culpa? Sed attende, quod cauſa alia dicitur communiter, ſcilicet cauſa, ſine qua non: alia cauſa propria:prima eſt peccatum originale, à qua omnis pœna mundi trahit originem, & ſine qua nulla eſſet pœna: Alia eſt propria, ſcilicet meritoria,& finalis, & hanc non habuit Iob, ſed fuit in exercitium ſuæ virtutis,& exemplum noſtrum.*l.4.d.15.p.1.dub.3. l.2.d.36.a.2.q.2.*

127. *Boni in ſtatera Iuſtitiæ præponderant in dexteram,mali in ſiniſtram.*

Vtinam appenderentur peccata mea, & calamitas, quam patior in ſtatera. Cur vult Iob, vt in ſtatera appendantur ſua peccata? Ergone iuſtitiam expetit, & non potius miſericordiam? Sed nota,quod expectabat videre ſtateram Dei: Hæc eſt Chriſtus ſalvator, qui in hac vita pœnitentibus peccatum per miſericordiam relaxans, leve eſſe oſtendit: nam paſſio Chriſti præponderat omnibus peccatis, ait Gloſſa hic: hæc ſtatera tamen in iudicio bonis præponderat ad dexteram, quia in ea parte ponuntur merita, & bona opera: malis præponderat ad ſiniſtram, quia peccata comparebunt ſine meritis.*Pſal.118.v.154.*

128. *Sagittis Chriſti debemus reſpondere ſagittis charitatis.*

Quia ſagittæ Domini in me ſunt, quarum indignatio ebibit ſpiritum meum. O Felix, qui hæc poteſt dicere cum Beato Iob: Sed quænam ſunt ſagittæ Domini? ſagittæ Domini Ieſu ſunt opprobria, irriſiones, flagella,ſputa,colaphi, clavi, & lancea:hæc fuerunt ſignum maximum charitatis Chriſti:Felix ergo ille eſt,in quo ſunt iſtæ ſagittæ ebibentes eius Spiritum, ſcilicet qui ſagittas tribulationum libenter ſuffert,& opponit ſagittis his Chriſti Ieſu.*ſer.2.Dom.infra octav. Nativitatis.*

129. *Tribulationes, & pœnalitates huius vitæ ſunt ſagittæ promoventes nos ad multa bona.*

Quia ſagittæ Domini in me ſunt, quarum indignatio ebibit ſpiritum meum. Nota, quod Beatus Iob appellat ſuas pœnalitates ſagittas Domini: ſunt enim ſagittæ vulnerantes dulciter Animam, quia per has exercetur humilitas, & cognitio ſua, & promovent plurima bona. *l.4.d.4.p.1.a.1. quaeſt.2.*

130. *Infelix, qui ad cibum Euchariſticum non recurrit,vt Animam cibet.*

Nunquid mugiet bos, cum ante præſepe plenum ſteterit? Quaſi dicat: non, ſed comedet: Nota, quod per iſtam metaphoram dat intelligere,quod ille eſt verè irrationabilis Bos, qui cum videat præſepe ſalvatoris plenum cibo cœleſti, in quo paravit ſuum corpus,& ſanguinem ad ipſum non recurrit:ſic enim cum vitam fugiat, fame morietur.*in Ioan.collat.34.*

131. *Prædicationis verba debent eſſe condita ſale exempli ſanctæ vitæ.*

Nunquid poterit comedi inſulſum, quod non eſt ſale conditum? Nota, quod hoc eſt Verbum Dei prædicatum: Dat igitur intelligere, quod ad hoc vt fructificet, debet eſſe conditum exemplo, & verbo: & ſicut ſal cibos condit, vermes necat, carnes ſiccat: ſic prædicatio verbi Dei à vermibus vitiorum, & putredine illæſam ſervat Creatori ſuo humanam naturam: ſed tunc ſal evaneſcit,quando Diſcipulus Chriſti fit indevotus in cõtemplatione,& indiſcretus in actione & prædicatione. O magnum periculum! Advertant hoc Prædicatores.*in Luc.c.15.v.34.*

132. *Peccatum mortale eſt cibus mortem afferens Animæ.*

Aut poteſt aliquis guſtare, quod guſtatum affert mortem? Quis eſt tam ſtultus, qui ſciens latere venenum in cibo, illud tamen vult ſumere? ſic eſt, qui peccat: peccata enim ſunt cibi Diaboli venenati: hæc afferunt mortem Animæ:ſtultus eſt igitur omnis peccans.*ſer.2.in die cinerum.*

133. *Paupertas maxima fuit, ad quam redactus eſt Iob.*

Quæ priùs nolebat tangere Anima mea,nunc præ anguſtia cibi mei ſunt. Ecce in qualem inopiam redactus eſt Iob ad exemplum, & inſtructionem noſtram;*quæ prius nolebat tangere Anima mea &c.* Nota, quod hoc dicere poterant Apoſtoli Chriſti, qui ob inopiam coacti ſunt vellere ſpicas, vt inediam expellerent: Diſcant ex hoc exemplo, qui ab altiori ſtatu, ad pauperrimum aliquando rediguntur, vt exemplo Chriſti,& Diſcipulorum, & Sancti Iob, libenter anguſtias ſufferant.*in Luc.c.6.v.1.*

134. *Verbi Dei concionatores ſint contenti vilibus cibis exemplo Chriſti, & Iob.*

Quæ prius nolebat tangere Anima mea &c. Nota,quod ſi Iob, & magis Chriſtus, & Diſcipuli eius contenti erant vilibus cibis: ſic & Concionatores verbi Dei non debent eſſe ſoliciti de cibo, ſed ad modum pauperum vivere vt poſſint verè dicere cum Iob: quæ priùs nolebat &c. *in Luc.cap.10.v.8.*

135. *Ama*

135. *Amaritudo paſſionis Chriſti per meditationem vertitur in cibum dulciſſimum Animæ, & convertit omnia amara in dulcedinem.*

Quæ prius nolebat tangere Anima mea, nunc præ anguſtia cibi mei ſunt. Nota, quod hoc dicebat Iob inflammatus amore Dei; ſed magis, & veriùs poterit dicere Anima, quæ amaritudines, dolores, & pœnas Chriſti crucifixi contemplatur: nam talis meditatio vertit hæc amara in dulcedinem, & cibat dulciter Animam: Prætetea omnia triſtia, omnia gravia, tædioſa, & aſpera per hanc meditationem redduntur dulciſſima: ſic legitur, de quodam ingreſſo in Religionem, cui labores Religionis videbantur intolerabiles, & ad extremum aſperi: procidens ergo ante Imaginem Crucifixi, cœpit cum lachrymis replicare has anguſtias, inſipiditatem ciborum, potus, & vini, & ſtatim ex latere Imaginis cœpit ſanguis emanare, & cum ille fortiter ſuas anguſtias flens replicaret, reſpondens Imago Chriſti, dixit, quod quandocumque ſentiret aſperitatem in cibis, vel in potu, extenderet manus cordis, & ea intingeret in ſalſamento ſanguinis Chriſti, totumque in dulcedinem experiretur converſum, &c. ô quam verum hoc, quod & martyres, & ſancti mirabiliter experti ſunt. *op. de perfectione vitæ c.6.*

136. *Patienter tolerans adverſa à Deo immiſſa, committit bellum dulce cum Deo.*

Quis mihi det, ut veniat petitio mea, & quod expecto tribuat mihi Deus. Quid eſt, quod deſideras ô ſancte Iob? *Et qui cœpit* (reſpondet) *ipſe conterat me: ſoluat manum ſuam, & ſuccidat me: Et hæc mihi ſit conſolatio, ut affligens me dolore, non parcat, nec contradicam ſermonibus ſancti:* Notate verba, ſignate myſteria: Videte quid expetit Iob à Deo: cum enim Deus manum calcaret ipſum terribiliter affligendo, ipſe veluti committens bellum cum Rege ſupernæ providentiæ, recurrebat ad conflictum patientiæ, alioſque dolores multiplices deſiderans: O virtus invicta tanti viri! ſuct. *in Luc. c.14. v.31.* ſic & legitur de ſancto Patre noſtro Franciſco, & alijs ſanctis amore Dei flagrantibus.

137. *Sancti à Deo illuminati tunc confortantur, cum à Deo tribulationibus affliguntur.*

Et hæc mihi ſit conſolatio, ut affligens me dolore, non parcat, & non contradicam, &c. Quid eſt, quod petis ô Sancte Iob? Cur non potius liberationem à tantis malis poſtulas? ô virtus invicta! ô amor Dei! quales effectus paris in corde juſtorum; nam dum tribulatur à Deo, tunc confortatur in corde: Et nota, quod Deus cum ſuis ſe gerit, ut medicus bonus: ſicut enim medicus volens infirmo tribuere aliquod amarum, illud palliat ſub aliquo dulci: ſic Chriſtus volens exercere ſuos exterius tribulationibus, interius eos confortat, & conſolatur, ut libenter poſſint tolerare quæcumque adverſa. *ſerm. 3. de pluribus martyribus*: Vnde mirum non eſt, ſi ſancti martyres in profundo tormentorum poſiti ſe tam hilares oſtenderent.

138. *Iuſti deſiderant in hac vita tribulationes, ut tranſeant ad conſolationes, impij è contra à conſolationibus, & delicijs tranſeunt ad æternam afflictionem.*

Hæc ſit conſolatio mea, ut affligens me dolore, non parcat. Ecce qualis doctrina nobis exponitur, nempè ſi volumus in alia vita delectari, in hac deſiderare debemus pati: hæc ſit conſolatio noſtra: Impij è contra à delicijs præſentibus volunt tranſire ad æternas pœnas: ſit enim alterna mutatio. *in Luc. c.6. v.24.*

139. *Tribulatio confortat Animam, ſi patienter toleretur.*

Hæc ſit conſolatio mea, ut affligens me dolore, non parcat. Sed quomodò copulat conſolationem cum dolore? quia dolor, & tribulatio patienter tolerata, Animam confortat, & mirabilem vim confert, *l.4. d.15. q.1. dub.2. & Pſal.118. c.4. v.8.*

140. *Iuſti non ſolum non contradicunt Chriſto eos per tribulationes probanti, ſed conſolantur de tali tribulatione, & probatione.*

Hæc eſt conſolatio mea, ut affligens me dolore, non parcat, nec contradicam ſermonibus ſancti. Nota hæc duo: *Vt non contradicam: & hæc ſit conſolatio mea*: Iob interpretatur dolens, & ſignat pœnitentem dolentem de peccatis: hic non ſolum non contradicit ſermonibus Chriſti ſancti ſanctorum, ſed eſt ei magna conſolatio, ut Chriſtus velut bonus medicus non parcat patefaciendo vulnera ſcelerum cum gladio prædicationis, ut affligatur multiplici dolore tribulationis, & contritionis propter recuperationem ſanctitatis. *ſer. 1. Dom. infr. oct. Nativ.*

141. *Impij contradicunt ſermonibus Chriſti prædicantis.*

Vt non contradicam ſermonibus ſancti. Vide quid expetebat Iob, nempè, quod Deus ipſum confortaret, ne contradiceret ſermonibus divinis: non ſic faciunt falſiloqui, qui contradicunt doctrinæ Chriſti prædicatæ. *ſerm. 1. Dom. infr. oct. Nativit.*

142. *Qui Prælato corrigenti non contradicit: Angelus eſt.*

Hæc ſit conſolatio mea, ut affligens me dolore, non parcat, & non contradicam, &c. Nota, quod proprium eſt Principatuum recipere benigno affectu ea, quæ influunt, & infundunt in Dominationes: ſic & qui benignè recipiunt correctiones Prælatorum, nec ipſis reſiſtunt: horum mores Angelorum imitantur: Et è contra, qui reſiſtunt eis ſupervenit repentinus interitus. *op. Eccleſ. Hier. p.3. c.2.*

143. *Patientes pro Chriſto induant fortitudinem, & caveant puſillanimitatem.*

Quæ eſt fortitudo mea, ut ſuſtineam: nec fortitudo mea fortitudo lapidum: nec caro mea ænea eſt. Nota hic, quod videtur Iob deficere in virtute conſtantiæ, & fortitudinis: ſed tamen hoc dicitur in perſona aliquorum, qui ſe ſinunt occupari à puſillanimitate, quæ maximè cavenda eſt: nam reddit Animam

 debilem

debilem in ſuſtinentia paſſionum pro Chriſto. *ſer. 5.Hexaem & ſerm.2.de pluribus martyribus.*

144. *Iob fuit exhæredatus à ſuis fratribus.*

Vnde dicit, *fratres mei præterierunt me, ſicut torrens, qui raptim tranſit in convallibus.* In quibus verbis notatur crudelitas fratrum, quam exercuerunt in Iob. *in Luc.c.18.v.29.*

145. *Non ſolum mundus, ſed & conſanguinei in tempore neceſſitatis derelinquunt; imo & fratres ipſi.*

Fratres mei præterierunt me, &c. Vide quomodò fratres Iob uſum mundi ſecuti ſunt, qui ſuos, maximè tempore neceſſitatis majoris deſerit: Vnde non eſt fidendum mundo, nec ſanguine coniunctis. *in Ioan.c.9.v.21.*

146. *Felicitates carnales raptim tranſeunt.*

Fratres mei præterierunt me, ſicut torrens, qui raptim tranſit, &c. Vide quomodò ſanctus Iob fatetur, quod felicitates carnales raptim tranſeunt ſicut torrens. *in Ioan:c.16.v.22.* Verè enim felicitates mundi, & ſi ſint plurium annorum raptim tranſeunt.

147. *Multiplicitas paſſionum Chriſti prædicta in his verbis.*

Fratres mei præterierunt me, ſicut torrens, qui raptim tranſit, &c. Nota, hæc verba dicta eſſe in perſona Chriſti, quem perſecuti ſunt fratres ſui, ſcilicet Iudæi, & in multiplicem paſſionem eum deduxerunt. *in Ioan.collat.79.*

148. *Paſſiones huius temporis parvæ ſunt comparatæ æternæ afflictioni Inferni.*

Vnde dicit Iob: *qui timet pruinam,* ſcilicet paucas pœnas huius vitæ, *irruet ſuper eum nix,* ideſt abſorbebitur à pœnis maximis in Inferno, vel in Purgatorio. *In ſap. c.3. & Pſal.118.c.6.v.3. & ſerm.1.de ſancto Laurentio.*

149. *Via peccatorum involuta, & vacua omnium bonorum.*

Involutæ ſunt ſemitæ greſſuum tuorum, ambulabunt in vacuo, & peribunt. Quinam ſunt iſti miſeri? ſunt qui viam cupiditatis, & vanitatis calcant: nam in vanum laborant, & tandem peribunt. *Pſal.118. c.1.v.1. & c.3.v.3.*

150. *Iob quàm zelans fuit ſalutis amicorum ſuorum.*

Quarè detraxiſtis ſermonibus veritatis, &c. Vide quod Iob ab omnibus derelictus, & in tantis miſerijs involutus, tamen zelans bonum, & ſalutem ſuorum proximorum, eos non ceſſat corripere: ſic faciunt amici Dei zelantes ſalutem Animarum. *ſer. 1.de uno Confeſſore.*

151. *Detractio grande malum.*

Quarè detraxiſtis ſermonibus veritatis? Nota, quod hic principaliter arguit ſuos amicos de detractione; quia detractio eſt grande malum, ipſum detrahentem, & alios veneno inficiens. *In ſap. c.1.*

CAPVT VII.

152. *In hac vita qui non pugnaverit, in altera non coronabitur.*

Vnde dicitur: *militia eſt vita hominis*: quia hæc vita aliud non eſt, niſi pugna, & certamen contra Diabolum, mundum, & Carnem. *op.Comp.Theol.l. 5.c.36. & in Pſal.134.*

153. *In hac militia vexillum in miſſa oſtenditur ad excitandum noſtrum deſiderium, & fortitudinem.*

Vt autem ſecurè, & lætanter in hac militia pugnaremus nobis Eccleſia oſtendit in miſſa vexillum exercitus Chriſti, ſcilicet dum elevatur Corpus Chriſti à Sacerdote, quaſi tunc dicat: Ecce vexillum in Cruce rubricatum, & depictum: Ecce Dominus Ieſus, in medio noſtri eſt. *opuſc.Expoſit. miſſæ c.4.*

154. *Non coronabitur in Cœlo, niſi qui legitimè in hac militia certaverit, & ſequetur Chriſtum in equis albis: condemnabitur autem, qui in equis nigris Diabolum ſequetur.*

Militia eſt vita hominis ſuper terram. Si eſt militia hæc vita, ergo ſunt in ea & pedeſtres, & equeſtres: Nota ergo, quod Dominus Ieſus viſus eſt à ſancto Ioanne, *in Apocal.cap.19.* cum diadematibus multis, & cum gladio utraque parte acuto, & exercitus eorum qui ſequebantur eum, erat in equis albis: nam Chriſtus venit ad judicium cum coronis, ut coronet gloria eos, qui eum ſecuti ſunt militantes in equis albis, ſcilicet in corporibus per obſervantiam mandatorum: & è contra feriet eos, qui in equis nigris ſecuti ſunt Diabolum ipſi obſequentes, & obedientes. *ſerm.1.fer.3.Pentec. & ſerm. 3. Dom. 10. poſt Pentec. & ſerm.2.de ſancta Agnete.*

155. *Ad coronam percipiendam non quælibet militia ſufficit in hac vita.*

Militia eſt vita hominis ſuper terram. Si omnis hominis vita eſt militia, ergone omnes coronabuntur; nonne multi ex his damnabuntur poſt tot labores, & pugnas? ſed nota, quod hæc militia præmianda debet eſſet voluntaria, alioquin non coronabitur: Requiritur ergo primo, ut voluntas libenter pro Chriſto acceptet pugnam fortiter, & perſeveranter: nam multi quidem ſubeunt tentationes, & probationes, ſed vel inviti, vel pro mundo, Carne, & Diabolo, & iſti non coronabuntur, ſed punientur in Inferno. *ſerm. 2. de pluribus martyrib.in Luc.c.4.v.1. & c.21.v. 9.* Ad hoc autem prælium contra Diabolum, Carnem, & mundum excitamur exemplo Chriſti Ieſu, qui per omnia fuit tentatus pro ſimilitudine abſque peccato. *op.meditat.cap.17.*

156. *Militia in hac vita exercenda cum Chriſto, & cum Diabolo:*

Militia eſt vita hominis ſuper terram. Si hoc eſt verum, ergo multiplex militia exercenda: Et primò contra Regem ſuperbiæ, avaritiæ, luxuriæ; eique reſiſtendum: ſecundò cum Rege ſupernæ providentiæ, acceptando tentationes, quas Deus immittit, & alias confidenter deſiderando. *in Luc. c.14.v.31.*

157. *Militandum eſt Chriſto cum ſpe corona gloria.*

Militia eſt vita hominis ſuper terram, & mercenarij dies eius. Vide quod pugnandum eſt ab homine etiam ſpe coronæ gloriæ: ſic etit bonus miles; & mercenarius. *in Luc.c.15.v.19.*

158. *Egere ſubſidijs præſentis vita competit ſanctorum perfectioni.*

Menſes vacuos, & noctes laborioſas enumeravi mihi. Quid eſt menſes vacuos, & noctes laborioſas? niſi menſes, & noctes degiſſe vitam cum defectu neceſſariorum huius vitæ, & cum ſumma egeſtate? Vide ergo quomodò electi rerum Conditori ſerviunt, & ſæpè rerum inopia coanguſtantur: per amorem Deo inhærent, & tamen ſubſidijs præſentis vitæ egent. *op. de paupertate Chriſti q.1 a.2.*

159. *Qui non Dei viribus, ſed ſuis confidit, in vanum laborat.*

Ego menſes vacuos, & noctes laborioſas enumeravi mihi, &c. Nota, quod hæc dicebat Iob volens exprimere ſuas anguſtias exteriores, & intenſiores, ſed tamen verius dici poſſunt ab ijs, qui Deum non habent, qui in Deo non confidunt, ſed in proprijs viribus: Iſti enim in vanum laborant tota nocte, & nihil apprehendunt. *in Luc. cap.5.v.4.& in Eccleſ. cap.2.*

160. *Homo debet ſæpè cogitare tempus amiſſum, ut ſe ad bona opera ſtimulet.*

Ego menſes vacuos habui, & noctes laborioſas, &c. Ecce quid facit iſte Vir juſtus, cogitat ad tempus præteritum amiſſum, ut nos excitet ad recuperandum tempus perditum, & ad amplexandum opera bona. *in Ioan.c.4.v.36.*

161. *Mundus habet menſes vacuos, & noctes laborioſas: Va illis, qui iſta tranſeunt ſine bonis operibus.*

Menſes vacuos, & noctes laborioſas enumeravi mihi. Nota emphaſim verborum: Dicit primò, *menſes vacuos*: & deinde *noctes laborioſas*: menſis dicitur perfectio dierum, & ſignificat opera, quæ à nobis in hac vita facienda ſunt in ordine ad vitam æternam: Nox eſt facta ad hoc, ut homo à laboribus requieſcat: Igitur, qui otioſè vivunt, menſes vacuos habent, qui laborant in peccatis, laborant in nocte, ſcilicet peccati: nam mundus habet ſuas noctes, quia noctem facit umbra tenebrarum: eſt enim abſentia ſolis: Igitur qui interponit hæc inordinatè inter Deum, & Animam, noctem habet, quia non percipit ea, quæ Dei ſunt: Infelix igitur, qui vitam in tali nocte tranſigit. *in Ioan.c.4.v.36.& cap.13.v.30.*

162. *Iuſti laborant in die cum fructu: Impij in nocte ſine fructu.*

Menſes vacuos, & noctes laborioſas mihi numeravi. Cur noctes, & non dies? quia hoc diſcrimen eſt inter electos, & reprobos: Illi laborant in die, & cum fructu, & pace: Iſti in nocte, ſcilicet ſine lumine gratiæ Dei, & ideo infructuoſè: laborant quidem impij, ſed inaniter: iſti laborant, & opera faciunt, ſed vacua: Infelix igitur peccator, qui in vanum laborat. *in Ioan.c.21.v.4.& in Eccleſ.c.2.*

163. *Anima contemplativa in otio contemplationis non quieſcat ſemper, ſed aliquando ad ſtudium actionis, & operum pænitentia ſe conferat.*

Si dormiero dicam, quando conſurgam: & rurſum expectabo veſperam, & replebor doloribus uſque ad tenebras. Vide ordinem operum Iob, qui modò ad contemplationem confugiebat dormiens in quiete ipſius: deinde ex tali otio conſurgebat ad exercitium pœnitentiæ, & actionis, & inde revertebatur ad contemplationem: Hæc debent facere viri contemplativi, qui modò quieſcere debent in otio contemplationis, ſed non habent deſerere actionem purgationis, nempè opera pœnitentiæ, & alià quæ ad ſalutem Animarum expediunt, & ita hæc arripere, ut ſint veluti ſcala denuo ad contemplationem redeundi. *op. medit. Vita Chriſti.c.47.*

164. *Clerici ad terrena inhiantes deturpant Eccleſiam Dei.*

Inducta eſt caro mea putredine, & ſordibus pulveris vitis mea aruit, &c. Myſticè hic introducitur Eccleſia, quæ deplorat ſuam miſeriam: nam per carnem intelliguntur Clerici, in quibus apparet pulchritudo Eccleſiæ: dum vero putredine carnalitatis, & pulvere vanitatis inficiuntur, tunc deturpant totam Eccleſiam. *in Thren.cap.3.*

165. *Clerici ſuperantur ſæpè à ſæcularibus in operibus bonis.*

Induta eſt caro mea putredine, & cutis mea aruit, & contracta eſt. Iam dictum eſt per carnem intelligi Clericos, de quibus Eccleſia conqueritur: Per cutem, & pellem, opera exteriora facientem, ſcilicet ſæculares: ſic in paſſione Chriſti Diſcipuli fugierunt, & cutis remanſit, ſcilicet mulieres Chriſto adhæſerunt, ut videas, quod ſæpè Chriſtus à Religioſis deſeritur, & à ſæcularibus vincuntur, qui permanent in obſequio Chriſti. *in Thren. cap.3.*

166. *Infelicitas ariditatis cutis eſt per avaritiam.*

Cutis mea aruit, & contracta eſt, &c. Hoc dicitur in figura avari, qui ob avaritiam aridus fit, & contrahitur, ne proximo benefaciat, eſtque maxima infirmitas. *in Luc.c.6.v.11.*

167. *In mundanis, quæ velociter tranſeunt non eſt immorandum, ſed in æternis, quæ ſunt perpetua, & perpetuo duratura.*

Dies mei velocius tranſierunt, quam à texente tela ſuccidit ur, & conſumpti abſque ſpe, &c. Vide quomodò iſte ſanctus vir fatetur inanitatem huius mundi, & vitæ: tranſit enim mundus cum omnibus rebus ſuis quoad pulchritudinem, quoad dulcedinem, à culpa ad pœnam, & à pœna in pœnam: Vnde ei non eſt fidendum, nec in ipſo immorandum, ſed in perpetuis, ſcilicet in rebus cœleſtibus. *In Luc. cap.* 21.*v.*33.

168. *Diffidentia in Deo auget noſtras miſerias.*

Dies mei velocius tranſierunt, &c. abſque ulla ſpe. Nota hanc particulam, *abſque ulla ſpe*, quia diffidentia de Dei auxilio auget noſtras miſerias, ideo eſt fugienda, & vitanda tota diligentia. *In Luc. cap.* 8.*verſ.*49.

169. *Vita præſens breviſſima, & velociſſima, ideo patienter ſuſtinendæ ſunt tribulationes, quia velociter tranſeunt.*

Dies mei velocius tranſierunt, &c. Vide quomodò ſanctus Iob, cum opprimeretur à plurimis afflictionibus, temperabat eas conſideratione brevitatis vitæ præſentis: ſciebat enim modicam, & brevem eſſe vitam noſtram in comparatione æternæ. *In Ioan. c.* 16.*v.*22.

170. *Ventus eſt vita præſens velociſſimè tranſiens.*

Dies mei velocius, &c. quia ventus eſt vita mea, & non revertetur oculus meus, ut videat eam. Vide quomodò Iob alienabat ſuam mentem à voluptatibus mundi: cogitabat enim velocitatem huius vitæ, eiuſque brevitatem irrevocabilem ad modum venti tranſeuntis, & non revertentis. *In Eccleſ. c.*9.*& in ſap. c.*2.

171. *Nomen, & fama impiorum poſt mortem evaneſcit, & ipſi in Inferno permanent.*

Sicut conſumitur nubes, & pertranſit: ſic qui deſcenderit ad Inferos, non aſcendet, &c. Hic ſequitur Iob pertractate vanitatem rerum mundanarum, & præcipuè nominis memoriam impiorum, quam docet eſſe tranſitoriam, & vaneſcere ad modum nubis, quæ reſolvitur in aquam: Impiorum enim memoria pertranſit, & in Inferno eorum pœna in æternum durat. *In Eccleſ. c.*9.*& In ſap. c.*2.

172. *Qui intrant in Infernum, nunquam in æternum exient finaliter.*

Qui deſcendunt ad Inferos, non aſcendent, &c. Nota, qood hic explicatur æternitas damnationis Animæ, quæ in Inferno ſemper remanebit finaliter, nec unquam exiet, niſi ad audiendam ſententiam æternam in die Iudicij. *l.*4.*d.*45.*a.*1.*q.*3. Nota ea hoc, quod Dominus retribuet in menſura æquali penſato reatu, ſed in majori, penſata duratione, quia citò tranſit delectatio, ſed ſempiterna manet punitio. *In Luc. c.*6.*v.*38.

173. *Qui vult remiſſionem peccatorum, non debet parcere ori in confeſſione cum contritione, & ſatisfactione.*

Non parcam ori meo, loquar in tribulatione ſpiritus mei, confabulabor cum amaritudine Animæ. Ecce expreſſa perfecta pœnitentia, quæ fit media contritione, confeſſione, & ſatisfactione: Hanc proponit ſacer Textus in his verbis. *in Luc. c.*7.*v.*16.

174. *Qui vult Dei oſculum obtinere, debet ore ſuo ad eius honorem, & proximi utilitatem uti.*

Non parcam ori meo, loquar in tribulatione, &c. Ecce Iob deſiderans oſculum ſpiritus Dei, ei exhibebat ſuum os, proponens ipſo uti ad honorem Dei, & utilitatem proximi: hæc enim eſt bona diſpoſitio ad oſculum Dei recipiendum. *Pſalm.* 118. *cap.*7.*v.*7.

175. *Homo aſſimilatur mari.*

Nunquid mare ego ſum? Quænam comparatio eſt iſta? quomodò comparat ſe mari iſte ſanctus? ſed optimè: nam homo dicitur mare propter profunditatem cordis arcanorum. *Pſalm.* 39.

176. *Etiam contemplativi quieſcentes in Deo ſubiecti ſunt timoribus, & terroribus, ut totaliter abſtrahant ſe ab omnibus vetitis.*

Si dixero conſolabitur me lectulus meus, terrebis me per ſomnia. Nota, quod ſanctus Iob dicit, quod dum conabatur quieſcere in lectulo, Deus ipſum terrebat per ſomnia: ſed myſticè loquitur de Anima contemplativa, quæ dum quieſcit in ſomno contemplationis, Deus immittit ei ſæpè terrores judiciorum ſuorum, & hoc, ut ipſam abſtrahat totaliter ab omnibus creatis: ſic etiam Diſcipulis ſuis ſubtraxit ſuam præſentiam corporalem, eos tali abſentia affligens, ut magis ab omni amore carnali, abſtraheret, & magis ſe diſponerent ad gratiam Spiritus Sancti recipiendam. *In Ioan. cap.* 16.*v.*7.

177. *Iob tentatus, & probatus fuit à Deo, ita ut nec vigilans, nec dormiens poſſet corporaliter quieſcere.*

Terrebis me: per ſomnia, &c. Nempè ut nec dormiens, nec vigilans poteram quieſcere: quia ope Dæmonis horribiles viſiones occupabant eius mentem. *In ſap. c.*17.*&* 18.

178. *Pœnitens iudicium debet exercere in ſe ipſum ſe ſuſpendendo ut latronem.*

Suſpendium elegit Anima mea, & mortem oſſa mea. Quid eſt hoc, quod dicit Iob? ergone ob deſperationem voluit ſe ſuſpendere, vel occidere? quomodò ſubſiſtit hoc propoſitum cum ſanctitate ſua? optimè hoc dicebat ſanctus Iob: Nota ergo, quod proprium eſt veri pœnitentis facere judicium in ſe ipſum: id enim eſt, quod requirit Deus à nobis, nempè facere judicium, *ex Michea cap.*6. ſicut igitur judicium facit, qui furem vel latronem ſuſpendit; ſic pœnitens ſeipſum tanquam furem,

&

& Animæ ſuæ jugulatorem ſuſpendere debet in cruce pœnitentiæ. *ſermon. 1. Dom. 12. poſt Penteceſt.* Subjiee ergo ô peccatot te ipſum actibus pœnitentiæ, ſi vis Dei Iuſtitiæ ſatisfacere.

179. *Verus contemplativus ſuſpendit Animam totaliter ab his terrents rebus.*

Suſpendium elegit Anima mea. O felix ſuſpendium: ſuſpenditur quippe Anima, dum à terrenis rebus, & creatis ſe elevat ad contemplationem increatæ Veritatis, & in Deum per admirationem rapitur, ita ut nunquam ad hæc inferiora tedeat, niſi meræ neceſſitatis cauſa. *opuſc. de ſeptem itiner. ætern. itin. 3. d. 1. & op. Iacendium c. 2. & 3. & opuſc. myſt. Theol. c. 3. p. 1.*

180. *In via Dei debet homo mori multipliciter per varios gradus.*

Suſpendium elegit Anima mea, & mortem oſſa mea. Quid hæc eſt electio mortis? ergone ſe occidit Iob? minimè corporaliter, ſed ſpiritualiter: Sic etiam quilibet in via Dei, debet aliquam mortem eligere: Vel enim debet extinguere in ſe vitam peccatorum, vel carnalem concupiſcentiam per mortificationem, vel abdicando à ſe omnem cupiditatem, vel per contemplationem ſeparari à vita carnali, & in Chriſto vivere. *in Ioan. collat. 57. & op. Itiner. mentis c. 7. & in thren. c. 3.*

181. *Homo à Deo quàm ſit magnificatus.*

Quid eſt homo, quia magnificas eum. Quid eſt magnificas eum? Vt intelligamus, quod homo eſt animal ſuper omnia magnificum, & altiſſimum: quia Deus eum ratione ditat, infuſione gratiæ viſitat, & honote collatæ virtutis exaltat. *in Ioan. collat. 54.*

182. *Deus ſuos modò viſitat gratia, & dulcedine, modò triſtibus probat.*

Viſitas eum dilaculo, & probas illum, &c. Nota, quod Deus viſitat, & poſtea probat: ſicut enim Chriſtus modò læta agebat, modò triſtia aggrediebatur: Sic Deus cum ſuis idem facit: modò viſitat ſua gratia, & dulcedine ſpirituali, modò probat tentationibus: Sic hæc ſimul miſcendo, ut fiat ex mane, & veſpere dies unus & perfectus. *in Pſalm. 29.*

183. *In hac vita non deguſtatur Deus uſque ad guttur, & ad ſatietatem, ſed tantùm in gloria.*

Nec dimittis me ut glutiam ſalivam meam. Quid eſt hoc, quod Deus nolebat, ut Iob deglutiret ſalivam ſuam? Nota, quod ſaliva ſignificat ſapientiam Patris, quæ ex ore Altiſſimi prodiit: Deus igitur non vult, ut deglutiatur à ſuis hæc ſaliva uſque ad ventrem, ſcilicet uſque ad ſatietatem: hoc enim erit ſolùm in gloria; ſed tantùm refocillat in præſenti. *in Pſal. 138. & in Ioan. c. 9. v. 7.*

184. *Finis hujus vitæ miſerabilis eſt incineratio.*

Ecce nunc in pulvere dormiam, & ſi mane me quæſieris non ſubſiſtam. Vide finem hujus miſerabilis vitæ, quæ eſt incineratio, & reductio in pulverem: hoc debet ſemper ante oculos haberi ad confundendam noſtram ſuperbiam. *in Pſalm. 77. & in Luc. c. 19. v. 44.*

185. *Gradus, quibus ſpiritualiter ad pulverem redigitur peccator.*

Ecce nunc in pulverem, &c. Vide quomodò poſt tot tribulationes homo redigitur in pulverem: quod ſpiritualiter evenit peccatori proſperanti temporaliter: primò enim infirmitate circomdatur: Coanguſtatur in accretione infirmitatis: ad terram proſternitur in morte, & percuſſus evertitur in incineratione. *in Luc. cap. 19. verſ. 44.*

CAPUT VIII.

186. *Deus evigilat ad erogandum ſuis: Diabolus evigilat ad opilandum oculos ſuorum.*

Si tu dilucalo conſurrexeris ad Deum, ſtatim evigilabit ad te, & pacatum reddet tabernaculum tuum, &c. Vide Deum paratum occurrere ſuis vigilantibus in oratione. Sed nota, quod Deus, & Diabolus evigilant, ſed differenti modo: Deus ſtatim occurrit orantibus, ut ipſos gratia ſua repleat: Diabolus è contra evigilat, ut ſuos excæcet oculóſque eorum opilet ad malitiam prorogandam. *Pſal. 118. c. 10. v. 4. in Luc. c. 12. v. 37.*

187. *Oratio fundenda ad Deum ſummo mane, præcipuè à Tyronibus in via Dei.*

Si tu diluculo conſurrexeris ad Deum. Nota illam particulam, (*diluculo*) quæ poteſt referri ad orantem, & ad ipſam orationem: Datur ergo intelligi Tyronibus in via Dei maximè Religioſis, quod in principio vocationis debent ſe totos dedicare orationi: Inſtent orationi ferventer, non ſolùm in oratorio, verum etiam ubicumque fuerint, cum ipſi ſint templum Dei: Cæterum mane, & veſpere tempus eſt orationis opportunum, quod penitus peculiari vacuum oratione, ſi vacat, culpabiliter præteritur, maximè cum profundum nocturnus ſopor inducit ſilentium, tunc ſanè liberior erit, puriorque oratio, nullo tunc turbata clamore, nulla aſpicientis laude tentata: Sic mentis tranquillitas, & quædam ſpontanea quandoque animi promptitudo, imò inſpiratio, quæ ſe offert, otiique libertas, non innoxiè negliguntur, quæ etiamſi deſierint, ſunt quodam ſtudio comparanda, Pſalmorum, Hymnorum, Sanctarum meditationum, & genuflexionis inſtantia devotionis ſpiritus eſt excitandus. *opuſc. ſpeculum Diſcipl. part. 1. cap. 12.* In ipſo igitur ſuarum omnium operationum initio Dominum invocare, & ſuam ad ipſum intentionem dirigere aſſueſcant: Inſtent orationi frequenter, quæ novam in horto Domini plantulam fovet, provehit, & informat: Ibidem. *part. 2. cap. 1. & opuſcul. Regula Novitiorum cap. 2.*

188. ***Qui vult ſpiritualem mentis refectionem, & tranquillitatem invenire, præveniat ſolem per orationem.***

Si tu diluculo conſurrexeris ad Dominum, &c. pacatum reddet tabernaculum tuum, &c. Cur diluculo conſurgendum eſt ad Deum? Sed transfer mentem ad Iſraelitas, qui jubebantur prævenire ſolem in colligendo manna; & ex hoc diſce, quod qui volt invenire refectionem ſpiritualem, & mentis ſecuritatem, & tranquillitatem, debet ſolem prævenire iotelligibilem per orationem, & contemplationem, *Pſal.*118.*c.*10.*v.*4.

189. ***Deus confert ſua dona mundis corde, ore, & opere.***

Si mundus, & rectus inveneris, ſtatim Deus evigilabit ad te, & pacatum reddet tabernaculum iuſtitiæ tuæ. Vide quid requiritur ad hoc, ut Deus nobis evigilet, & conferat ſua dona, nempe munditia cordis, oris, & operis: non enim poſſunt ſtare ſimul imounditia, & dona Dei. *op. Ecclеſ. Hier. part.*3.*cap.*2.

190. ***Rectitudo intentionis exigitur in ſerviente Deo, & ad hoc, ut dona Dei recipiantur.***

Si mundus, & rectus inveneris, &c. Nota, quod noo ſufficit ad ſancte operandum munditia à peccatis, ſed etiam exigitur rectitudo ſanctæ intentionis io cogitationibus, locutionibus, & actionibus. *in Luc.c.*3.*v.*4.

191. ***Qui cupit addiſcere debet à doctis inquirere veritatem, nec in ſuo judicio fidere.***

Interroga generationem priſtinam, & diligenter inveſtiga Patrum memoriam. Vide ex hoc conſilio, quod nemo debet ſuo proprio judicio fidere, ſed qui vult ſine errore diſcere, & rectè operari, debet alios conſulere, & cum maturitate procedere, non contemnens audire. *in Luc. cap.*2.*verſ.*46. *& c.*4. *verſ.*17.

192. ***Sine gratia internæ devotionis non poteſt Anima per ſpem in altum ſe elevare.***

Nunquid poteſt virere ſcirpus (ideſt juncus) *abſque humore?* Nota, hac ſimilitudine docemur, quod homo eſt arbor infructuoſa ſine humore divinæ gratiæ, & præcipuè, quod non poteſt ſpem ſuam in Deum erigere ſine humore gratiæ internæ devotionis. *in Sap.cap.*15.

193. ***Devotio quàm neceſſaria ſervienti Deo, & quid ſit.***

Nunquid poteſt virere ſcirpus abſque humore? Quaſi dicat: minimè: ergo, ut dictum eſt, ſine humore internæ devotionis non poterit homo dignos fructus producere in via Dei: Devotio autem eſt ſtudium Deo placendi in omni actione, ut ſemper quaſi in ejus præſentia caveat, unde ei diſplicet, & doleat, ſi fortè fecerit, & ſtudeat in quo, & qualiter ei magis poſſit placere: talis autem devotio eſt unctio Spiritus Sancti, quæ mentem illominat ad cognoſcendum quid ſit melius: Inflammat voluntatem ad appetendum bonum: roborat ad perficiendum: actiones ordinat ad virtutes: mores exteriùs componit: Scientiam fidei dulcem reddit: Spem io fiduciam erigit: amorem Dei accendit: dat fiduciam impetrandi petita: orationem impinguat: cor humiliat: contra adverſa conſtantiam præſtat: omnia opera bona delectabilia reddit: mentem in ſuperna elevat: mundum vileſcere facit: peccata delet: proximos ædificat, & alia bona plura facit. *opuſ. de ſex Alis Seraph. cap.*8.

194. ***Qui in ſeipſo, & non in Deo confidit, innititur telis aranearum.***

Non ei placebit vecordia eius, & ſicut tela aranearum fiducia eius. Nota, quod hic Sacer Textus loquitur de hypocrita, qui Deum deſerens, io ſeipſo, & ſuis actibus, & virtute confidit: Docet igitur, quod iſte miſer nihil aliud facit, niſi texere telas aranearum, quia laborat ſine fructu. *in Ioan. collat.*74.

195. ***Qui toto corde in hac vita Deo ſervit, tranſiens per tribulationes, in alia ridebit.***

Donec impleatur riſu os tuum, & labia tua iubilo. Nota, hæc diriguntur Sancto Iob, cui poſt tot tribulationes toleratas promittitur riſus, & jubilus: Sic enim dicebat Chriſtus: *Beati, qui nunc fletis, quia ridebitis,* ſcilicet riſu ſpirituali, qui conſiſtit in jucunditate mentis propter contemplationem veritatis. *in Luc.cap.*6.*v.*21.

196. ***Poſt triſtitiam, & tribulationem hujus vitæ venit gaudium viſionis divinæ.***

Videbis faciem eius in jubilo. Ecce quid promittitur Sancto Iob, nempe poſt tot tribulationes, & afflictiones, viſio Dei cum jubilo, & lætitia cordis. *in Luc.c.*2.*v.*30.

197. ***Ad conſpectum Iudicis ſupremi omnia peccata in publicum producentur.***

Qui oderunt te, induentur confuſione, &c. Dat hic nobis intelligere Sacer Textus, quod viſo Iudice in die judicij, mala omnia ante oculos mentis verſabuntur. *l.*4.*d.*43. *art.*3.*q.*3.

CAPUT IX.

198. ***Homo etiam purus in comparatione ad Deum, impurus eſt.***

Verè ſcio, quod non iuſtificetur homo compoſitus Deo. Ergone juſtificatio eſt impoſſibilis in homine etiam Deo ordinatus, & cum eo compoſitus? minimè: Sed adverte, quod juſtificatio poteſt ſumi pro juſtitia inhærente: Sic qui non eſt conſcius culpæ mortalis, verè dicitur juſtificatus: poteſt & ſumi prout dicit totalem perfectionem, & eſſentialem juſtitiæ, & hanc ſolus Deus habet: eſt enim per eſſentiam talis: & ſic in comparatione ad hanc juſtitiam, omnes juſtitiæ noſtræ ſunt ſicut

pannus

pannus menſtruatæ ut dicit Iſaias *c.64.* & in hoc ſenſu loquitur Iob. *l.4.d.21.part.2.dub.3.*

199. *Qui in iuſtitia ſua confidit, pugnat cum Deo cum certo damno, & damnatione: qui in Dei miſericordia fidit, pugnat cum certa victoria.*

Verè ſcio, quod non iuſtificabitur homo cum Deo compoſitus, ſi voluerit cum Deo contendere, non poterit ei reſpondere unum pro mille. Vult dicere, quod qui vult cum Deo contendere confidens in ſua juſtitia, rectè damnabitur; qui verò in miſericordia ſua confidit, cum certa victoria pugnabit, quia non poterit ei reſpondere unum pro mille, ſcilicet pro tot noſtris iniquitatibus, quibus Deum offendimus; unde ad ſolam ejus miſericordiam recurrendum eſt. *in Luc. c.14. verſ.31.*

200. *Solus pacem habet, qui voluntatem ſuam Voluntati Dei conformat: Bellum continuum habet, qui voluntate ſua Deo reſiſtit.*

Sapiens corde eſt, & fortis robore: quis reſiſtit ei, & pacem habebit? Quaſi dicat, nullus homo unquam pacem habebit, ſed perpetuum bellum, qui ſua voluntate reſiſtit Deo: è contra, perpetuam pacem habet qui ſuam voluntatem conformare ſtudeat Dei voluntati. *Diat. ſalut. tit.7. c.6.* Hinc diſce, quod pax in ſola conformitate divinæ voluntatis obtinetur.

201. *Humiliandum eſt coram Deo; nec ei reſiſtendum, &c.*

Sapiens corde, & fortis robore eſt: quis reſiſtit ei, & pacem habebit? Nota hæc verba Spiritus Sancti, & ea menti imprime: Dat enim nobis Sacer Textus intelligere, quod cum Deo non poſſumus contendere, nec per juſtitiam, quia peccatores ſumus, nec per potentiam, quia infirmi, & ſervi ejus ſumus, nec aufugere ab eo per aſtutiam, quia eum nunquam latere poſſumus, & dominij ſui terminos exire: Humiliemus ergo nos coram ipſo, & ſic miſericordiam conſequemur; patienter, & humiliter virgam Domini ſuſtineamus. *op. de perfect. relig. l.2. c.6. & in Luc. c.21. v.15.*

202. *Sine Dei adjutorio non poſſumus vincere hoſtes.*

Sapiens corde eſt, & fortis robore, &c. Ergo ſi ſolus Deus ſapiens, & omnipotens, ad ipſum in bello, & in periculis debemus confugere quia ſolo eius adjutorio poterimus triumphare de omnibus noſtris inimicis quantumcumque potentibus. *ſer.6. de Apoſtol. & in Ioan. c.1. v.3.*

203. *Qui gloriam Deo auferre conatur pacem habere non poteſt.*

Quis reſiſtit ei, & pacem habebit? Quis eſt, qui reſiſtit Deo, & ob id pace privatur? Sed transfer mentem ad verba Angelorum cantantium: gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: ergo priùs gloria Deo eſt danda: gloriam autem Deo aufert, qui ſibi quod Dei eſt uſurpat, & iſte pacem non poteſt habere, quia iſte reſiſtit Deo: ô igitur ſtulti filij Adam, qui contemnentes pacem, & gloriam appetentes, & pacem perdunt, & gloriam. *in Lucam capit.2. verſ.14.*

204. *Prælati, Sacerdotes, & Prædicatores mali deſtruunt Eccleſiam Dei.*

Qui præcipit ſoli, & non oritur, & ſtellas claudit quaſi ſub ſignaculo: qui facit Arcturum, oriona, & Hyadas, &c. Quomodò hæc verificantur? quomodò, ſi Deus præcipit ſoli ut oriatur, & non obtemperat? Nonne ſubjecta Deo ſunt omnia? Myſticè hæc debent intelligi: nam per ſolem, & ſtellas intelliguntur Doctores, & Prælati Eccleſiæ, quibus Deus præcipit, ut reſplendeant in Eccleſia ornatu cæleſtium virtutum: Sed in multis videtur oppoſitum: nam non relucent in eis ſol ferventis charitatis, nec Luna pietatis, nec ſtellæ munditiæ, & caſtitatis: nec apparent conſtellationes duodecim ſignorum, ſcilicet exempla duodecim Apoſtolorum: non hyades, non pleiades, non oriona cum interioribus auſtri, ideſt nec virtutes interiores, nec exteriores: Idcò totius Eccleſiæ ſpecies in tenebram, & deformitatem eſt mutata, & tunc cum hæc apparent multa mala imminent, & pericula mundo. *op. de Eccleſ. Hier. p.4. cap.5.*

205. *In Eccleſia, ut in Cælo ſunt variæ conſtellationes diverſorum ordinum.*

Qui facit Arcturum, & Oriona, & Hyadas, & interiora Auſtri, &c. Ad quid Sanctus Iob ponit in medium iſtas conſtellationes? Sed attende, quod Eccleſia eſt myſticum Cœlum in qua ſunt conſtellationes variorum ordinum Sanctorum: Sunt enim duodecim ſigna Apoſtolorum: ſunt & Hyades, & Pleiades, & Oriona, ſcilicet (ait Gloſſa) Oriona, quæ ſont tempeſtatis ſigna ſunt martyres: Hyades, quæ ſignificant pluvias, ſunt Doctores: Interiora Auſtri ſunt Anachoretæ, & contemplativi. Sic Gloſſa. *op. Eccleſ. Hier. p.4. c.5.*

206. *Apoſtolici viri ſæpè apud mundum ſunt deſpectiſſimi, licèt Deo gratiſſimi.*

Et ſtellas claudit ſub ſignaculo. Quid eſt obſignatio, & occluſio ſtellarum? quandonam à Deo occultantur? Sed nota, quod per ſtellas ſignificantur Prædicatores, & Apoſtolici viri, qui rectè exercentes ſuum munus, Deo reſplendent, ſed apud mundum ſæpè videntur deſpectiſſimi, & abjectiſſimi tanquam purgamenta mundi, ſed tamen à Deo exaltabuntur. *ſermon. 2. de Apoſtolis.*

207. *Dei potentia maximè dignoſcitur in perpetuo regulato curſu ſolis, & ſtellarum.*

Qui præcipit Soli, &c. qui extendit Cælos, &c. qui facit Arcturum, &c. In his motibus tam variis, & regulatis Cælorum, & ſtellarum Deus maximè ſuam potentiam, & ſapientiam manifeſtat. *in Luc. cap.8. verſ.24.*

208. *Nemo*

208. *Nemo ſcit, an odio, an amore dignus ſit.*

Si venerit ad me, non videbo eum, & ſi abierit, non intelligam, &c. Vult dicere, quod ipſe non poteſt ſcire, ſi Deus venerit ad ipſum conferendo gratiam, vel ſi recurrit auferendo eam, ideſt ſi odio, an amore dignus ſit: Idque eſt verum, præciſa revelatione certa: nec certitudinaliter id poteſt ſciri, ſed tantùm probabiliter, excepto, quod in exiſtente in peccato, nihil poteſt ſciri, niſi quod ipſe eſt dignus odio, & reprobatione. *in Eccleſ. cap.9.& 11. & in Ioan.collat.64. & 71. & in Ioan. cap.3.v.7.*

209. *Deus cum illuminat Animam dicitur ad ipſam venire.*

Si venerit ad me, non videbo eum, &c. Quomodò dicitur Deus venire, cum ſit ubique? Dicitur venire per effectus novos, nempe illuminando Animam, eique infundendo ſapientiam cæleſtem, & conſolationem internam: cum autem hanc ſubtrahit, tunc dicitur recedere. *in Io.collat.64.*

210 *Qui volunt contendere cum Deo confuſionem inveniunt.*

Quantus ſum ego, ut reſpondeam ei, & loquar verbis meis cum eo? Vide Sanctum Iob, qui optimè novetat, quod cum Deo velle contendere, eſt quærere confuſionem: nec aliquis ad tantam pertinaciam reducitur, niſi ſit in profundo malitiæ immerſus. *in Luc.c.20.v.26.& 40.& c.6.v.9.* Vnde optimè Sanctus Iob ſubdit, *qui etiamſi habuero quippiam iuſtum, nec reſpondebo, ſed iudicem meum deprecabor*, non enim eſt juſtitia aliqua apud Deum in homine, &c. *Sap.c.12.*

211. *Deus timendus eſt à nobis, quia eſt Iudex ſeveriſſimus, ſapientiſſimus, & potentiſſimus.*

Sapiens corde, &c. quis reſiſtet ei? ſi fortitudo, &c. Nota in hoc capite Iob inſerit timorem in Anima, docetque, Deum eſſe timendum, quia eſt Iudex potentiſſimus, ſeveriſſimus, juſtiſſimus, ſapientiſſimus. *ſermon.4.de una Sancta Virgine. & in Sapientia c.12.* Ex quo inferri debet, quod ad conſervandum in corde amorem Dei, virtutes, & cum Deo conformitatem, timor eſt ſummè neceſſarius, quia initium ſapientiæ eſt.

212. *Sancti, & Prælati ſuſtentant Dei Eccleſiam ſuſtentati à Chriſto.*

Sub quo curvantur, qui portant orbem. Quinam ſunt iſti tam fortes, qui portare poſſunt orbem? Iſti ſunt Apoſtoli, & miniſtri Eccleſiæ, quæ nomine orbis terrarum ſignificatur: Iſti portant, & ſuſtentant Eccleſiam, & licèt laboribus curventur, tamen non deficiunt ſuſtentati à Dei virtute. *in Sapientia cap. prim.& cap.12.* Et hinc meritò dicuntur Sancti firmamentum Eccleſiæ. *op.de Eccl. Hier.part.4.cap.6.*

213. *Deus multifariam multiſque modis ſe exhibet Animæ ferventer oranti.*

Et cum invocantem exaudierit me, non credo, quod audierit verba mea. Videntur hæc verba contradictionem continere: ait enim Iob, quod Deus ſi exaudierit eum orantem, non audiet ejus verba: ſi exaudit, quomodò non audit? Sed nota, quod Iob tanquam perfectè illuminatus novetat Deum ſe oſtendere cum variis affectibus ipſis orantibus: aliquando enim videtur affectui orantis, quod Deus nec audire, nec exaudire velit, aliquando videtur iratus; aliquando quaſi aliis occupatus Deus curare non videtur quaſi videat, & orantem tranquille ſuſtineat, ſed non reſpondeat ei aliis intentus: aliquando videtur quaſi benignè oranti intendere, ſed tacendo non annuere, ut preces illas ſuſcipiat cum affectu: ò bone Deus quantum orantes diligis: ſunt enim omnes iſti actus effectus amoris Dei infiniti, quos exhibet Animæ oranti, ut ipſam perſeverare faciat in oratione. *op. de perfect.Religioſ.l.2.c.67.*

214. *Anima orans aliquando contemplatur Dei ſeveritatem, ut ad timorem excitetur.*

In turbine conteret me, & multiplicabit vulnera mea etiam ſine cauſa. Vide Iob orantem, cui ſe offert Deus ſeveriſſimus Iudex, idque aliquando evenit Animæ oranti, ut ad timorem excitetur, & ſe humiliet coram Deo. *ſer.4.de una Sanct. Virg.& op de perfect.relig.l.2.c.67.*

215. Anima orans debet contemplari Deum modò ut amantem, modò ut vindicantem, modò ut potentiſſimum, modò ut ditiſſimum, &c. Sic faciebat Sanctus Iob, ut patet in toto hoc capite. *ſermon.4.de una Virg.& ſerm.3.Dom.14.poſt Pentec. ſap.cap.13.& in Luc.c.11.v.22. & op.Comp. Theol. lib.1.cap.19.*

216. *Iuſtificantur à Deo, qui ſe reputant iniuſtos: condemnantur, qui ſe reputant iuſtos.*

Si juſtificare me voluero, os meum condemnabit me; ſi innocentem oſtendero, pravum me condemnabo. Videntur contradictionem involvere hæc verba. Quomodò ſi voluerit ſe juſtificare, ſe condemnabit? Sed nota, quod Chriſtus ſe profitetur veniſſe vocare peccatores, non juſtos, ideſt non eos, qui ſe juſtos reputant: hos enim condemnat Deus: Vult ergo, ut omnes confiteamur noſtra peccata, & indignitatem, ſi volumus ejus gratiam. *in Luc. c.5.v.32.& c.18.v.12.& cap.19.v.22.*

217. *Ob peccatum originale caro noſtra ſubjecta eſt tentationibus Diaboli.*

Terra data eſt in manu impij. Sed de qua Terra loquitur hic, quæ data eſt in manu impij? cum videamus etiam juſtos multarum terrarum poſſeſſores? De carne noſtra hic eſt ſermo, quæ originaliter eſt terra: hæc ſubjacet tentationibus Diaboli, ob infectionem originalem, quæ nobiſcum naſcitur cum impietate, & culpa: quæ infectio ex conſequenti etiam inficit Animam. *lib.2. d.21. a.2.q.2.ad 2. & Pſal.32.*

218. *Caro*

218. *Caro Chriſti, non Anima ſubiecta facta eſt impijs perſecutionibus.*

Terra data eſt in manu impij. Nota, hic loquitur de Chriſto, cuius Anima quidem immunis fuit ab impiorum manibus, ſed tamen caro, & corpus ab ipſis fuit peſſimè tractatum *in Pſal.95. & in Ioan.c.5.v.23.* Quod etiam dicitur de ſanctis à Tyrannis occiſis &c. *ſap.c.3.* Idem & dicitur de terrena poteſtate, quæ permiſſivè à Deo ſæpe datur etiam impijs ad tempus. *in Luc.c.4.v.6.*

219. *Vita præſens augendo decreſcit tendens velociſſimè ad finem.*

Dies mei velociores fuerunt curſore, fugerunt, & non viderunt bonum. Ecce qualis eſt vita præſens, quæ per augmenta decreſcit, & tendit quotidie in finem, ideò in ea non eſt fidendum. *in Ioan.c.16. v.22. & in ſap.c.5.*

220. *Vita noſtra eſt ſicut vmbra, quæ nihil ſtabile continet.*

Dies mei velociores fuerunt curſore, fugierunt, & non viderunt bonum. Vide, quàm exacte explicat Sanctus Iob miſeriam, & fugacitatem vitæ præſentis: nempe comparando eam vmbræ, quæ fit per interpoſitionem corporis inter lucem, vel Eclypſim, quæ per interpoſitionem terræ evenit, ſic vita noſtra, ex coniunctione ſui ad terram eclypſatur, & in vmbram declinat, & obſcuratur. *in ſap.c.5.*

221. *Navis Animæ qualiter exoneranda, & oneranda, vt feliciter tranſeat mare huius vitæ.*

Dies mei tranſierunt quaſi naves poma portantes. Cur comparat dies navi? quænam proportio eſt iſta? Sed nota, quod Anima & corpus ſignificantur nomine navis in hac vita pertranſeuntis mare mundi: Daturque intelligi, quod ſicut navis, ad hoc vt securè tranſeat mare, debet exonerari aqua: ſic & Anima debet exonerari peccatis, ne mergatur in profundum, & poſtrà oneranda pomis virtutum, & operum Sanctorum. *ſerm.1.Dom.4. poſt Penteceſt. & in Ioan.cap.6. verſ.21.*

222. *In navi Animæ per rimas ſenſuum intrat aqua, à qua, ne mergatur debet purgari per confeſſionem.*

Dies mei pertranſierunt quaſi navis poma ferens. Nota hoc verbum (*pertranſierunt*:) Dat igitur intelligere, quod ſicut navis agitata & aquis exhauſta, & ventis agitata velociſſimè tranſit, & ſi per rimas dat locum aquis ſubmergitur: ſic ſancti viri vita immunis ab aquis concupiſcentiæ, velociſſime pertranſibat verſus patriam: Diſcamus & nos effundere aquam per confeſſionem, quia valde pertimeſcendum eſt, ne navim noſtram aut procella tempeſtatis abripiat, aut fluctibus abſorbeatur, aut in æternam prædam pirata crudelis abducat: Regenda eſt ergo cum magna ſolicitudine propter diverſa pericula occurrentia. *ſerm.1. Dom.4. poſt Pentecoſt. & in Ioan. cap.6.v.21.*

223. *Pœnitentia eſt navis ſecure ducens ad portum ſalutis.*

Dies mei pertranſierunt quaſi navis poma ferens. Cur dies navi aſſimilantur? Nota, quod non ſumit dies ſimpliciter, ſed dies ductos in tribulatione, & pœnitentia: Vnde propriè pœnitentia eſt ſecunda tabula, vel navis nobis parata, vt ſecure ducamur in portum ſalutis: ergo ſicut qui in mari exiſtens ſubmerſioni ſe exponit ſi navem relinquit: ſic qui pœnitentiam deſerit: Teneat ſe ergo in pœnitentia, qui non vult ſubmergi in culpa. *ſerm.1.Dom.4. poſt Pentecoſt. & in Ioan.c.6. verſ.21.*

224. *Qui vult ad portum duci ſalutis oneret navem pomis de arbore Crucis collectis.*

Dies mei pertranſierunt quaſi naves poma portantes. Cur ſumit comparationem navis oneratæ pomis? & non potius alia materia? Nota, quod poma de arbore colliguntur: Dat nobis intelligere, quod fideles debent eſſe veluti poma de arbore Crucis collecta: ſic enim facile per navem pœnitentiæ ad patriam reducuntur. Tales fuerunt Martyres tanquam poma rubra de horto dominico collecta, & ad menſam cœleſtem expoſita. *ſerm.2.Dom.4.poſt Pentecoſt.*

225. *Electi ſunt poma ad patriam cœleſtem pertranſeuntia, relinquentes poſt ſe odorem exempli.*

Quaſi naves poma portantes. Nota quod navis ferens poma relinquit poſt ſe odorem gratum: ſic electi Chriſti fideles, dum per mare huius mundi pertranſeunt, relinquunt poſt ſe odorem virtutum, & exemplorum. *in Eccleſ.c.2. & in ſap.c.4.*

226. *Vita noſtra eſt continuus curſus ad mortem vel potius continua mors.*

Dies mei pertranſierunt velut naves. Nota myſterium huius metaphoræ: nam ſicut navis pertranſiens mare nullum poſt ſe veſtigium relinquit: ſic vita noſtra pertranſit, nullum veſtigium relinquens, quia ſtatim ac ſumus, deſinimus eſſe: eſt ergo vita noſtra continuus curſus, vel potius continua mors, quia veniente pueritia deſeritur infantia, & ſic ſucceſſivè de alijs. *in ſap.c.5.*

227. *Qui ſe non committit navi Crucis Chriſti non poterit pertingere ad portum ſalutis.*

Dies mei pertranſierunt ſicut navis &c. Nota, quod iſte tranſitus bonus Sancti Iob factus eſt veluti in navi: quænam eſt hæc navis? navis eſt lignum Sanctæ Crucis, ſine qua non poteſt quis pertingere portum: Nota etiam, quod mos eſt navigantibus ſemper ad Cœlum intendere, & inde vias ſui curſus agnoſcere, per diem ſolis indicijs, per noctem aſtrorum ſignis: ſic debet iuſtus reſpicere ad ſolem iuſtitiæ Crucifixũ, & ad ſtellas, ſcilicet ad exempla Sanctorum. *in Ioan.c.6.v.21.*

Google

228. *Sanctus Ioannes Evangeliſta in ſinu Chriſti requieſcens volavit ad eſcam cœleſtem.*

Sicut Aquila volans ad eſcam. Nota myſticè hæc verba dicta eſſe in perſona Sancti Ioannis Evangeliſtæ, qui fuit Aquila præcipuè tunc, quando recubuit in pectore Domini: tunc enim volavit ad eſcam cœleſtium dooorum.*in Ioan. proœm.*

229. *Iuſtus ſemper vivit in timore.*

Verebar omnia opera mea, ſciens, quod non parceres delinquenti. Quid times ô beate Iob? Timeo (ait) ſuper omnia opera mea: Sed cur hoc? nonne tua opera fuerunt bona? ſed optimè dicit: quia vir iuſtus ſemper timet, & in bono, & in malo: malum timet, quia nocivum: bonum timet, quia neſcit, ſi eſt Deo gratum: Timet & tempore pacis, & tempore belli; ne hoſtes intrent caſtrum Animæ: ergo cuſtodiendæ ſunt diligenter portæ ſenſuum.*diat.tit.6.c.1.*

230. *Qui pœnitentiam in vita non agit, in altera eam ſubibit, & è contra &c.*

Non eſt, qui vtrumque valeat arguere, & ponere manum ſuam in ambobus. Quid eſt hoc, de quo loquitur Iob? quid eſt, in ambobus? Vtrumque, ſcilicet pœnam in hac, & in alia vita: ſciebat enim quod qui in hac vita excipitur à flagellis, & à pœnitentia, in altera ea ſubibit: & è contra, qui in hac vita pœnam ſubibit, in altera gaudebit.*ſer. 1. Dom. 3. poſt oct. Paſcha.* Hinc dicebat Chriſtus ſuis Diſcipulis: *Plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.*

231. *Solus Chriſtus ſatisfecit pœnæ, & culpæ, Diabolum ſuperavit, & hominem eripuit.*

Non eſt qui vtrumque poſſit arguere, & in ambobus mittere manum. Si hic loquitur de culpa, & pœna peccati; vel de Diabolo deceptore & homine tranſgreſſore, vel de pœna Inferni, & Purgatorij: quomodò dicit non inveniri aliquem valentem arguere vtrumque? nonne Deus eſt omnipotens? Sed nota, quod nondum tunc erat verbum incarnatum, cui ſoli pertinebat mittere manum in vtraque, ſcilicet ſatisfaciendo pro culpa, & pœna, item triumphando de Diabolo, & hominem eripiendo; item puniendo æternaliter in Inferno, & corrigendo corporaliter in Purgatorio. *ſerm. 1. Dom 3. poſt oct. Paſcha.* Ideò ad Chriſti incarnationem alludebat.

CAPUT X.

232. *Vera pœnitentia in confeſſione peccatorum qualiter facienda.*

Tædet Animam meam vitæ meæ, loquar in amaritudine Animæ meæ, dicam Deo noli me condemnare. Nota hic exprimi perfectam pœnitentiam pœnitentis, cui ita diſplicet peccatum, vt potius præeligat velle ſe incurriſſe mortem corporis ſui, quàm peccaſſe mortaliter, & amiſiſſe Deum, qui eſt vita Animæ, & ſic dicit: *tædet Animam meam vitæ meæ*, & quaſi dimiſſo eloquio corporali præ nimio dolore contritionis: loquitur in amaritudine Animæ ſuæ, reducendo ad memoriam omnes abominationes, & ſcelera perpetrata, quibus ad iram provocavit Deum, vt ſic iuſtus poſſit dicere Deo, noli me condemnare, quia peccata mea paveſco, & ante te erubeſco. *ſerm. 2. Dom. 11. poſt Pentecoſt.*

233. *Iuſtum tædet vivere propter occaſiones multiplices peccatorum.*

Tædet Animam meam vitæ meæ &c. Cur tædet? ob peccata, ſcilicet ob occaſiones tam multiplicatas Deum offendendi: ſic iuſtus potius vellet non vivere, quàm Deum offendere. *in Eccleſ. cap. 2.*

234. *Verus humilis contrà ſe ipſum coram Deo, & hominibus loquitur.*

Dimittam adverſum me eloquium meum. Vide qualis humilitas inerat in corde iuſti, qui profitetur ſe coram Deo velle loqui: ſic enim puſillanimitatem eijciebat à corde ſuo vt magis in Domino confideret. *Pſal. 118. c. 4. v. 2.*

235. *In Cælo exultatur eloquium omne fletus, & doloris.*

Dimittam adverſum me eloquium meum. Et quandonam hoc eveniet? Sed nota, quod Iob ad ſtatum gloriæ aſpirabat, & ideò dicebat, tunc omne eloquium longè erit à me, ſcilicet eloquium proprium huius vitæ, quod eſt vetuſtatis & miſeriæ, quia in gloria totum redundat lætitia, & gaudio. *Pſal. 118. c. 8. v. 4.*

236. *Amaritudo præſentis pœnitentiæ extinguit ſupplicia ſequentis iræ.*

Loquar in Amaritudine Animæ meæ. Quid loqueris ô Beate Iob? Reſp. Dicã Deo, noli me condemnare, cum neſcias, vtrum amore, vel odio dignus ſis? Optimè hoc dicebat: ſic enim Anima orans, quandoque reſpicit Deum vt Iudicem ipſum timendo, continuando trepidis deſiderijs reatum, & infirmitatem propriam cum confidentia infinitæ miſericordiæ: quia ſciebat amaritudinem præſentis pœnitentiæ validiſſimam eſſe ad extinguenda ſupplicia ſequentis iræ: Vnde talis pœnitens confidenter poteſt Deo dicere: noli me condemnare. *op. de 7. itiner. ætern. itin. 2. d. 4. & in Luc. c. 7. v. 16.*

237. *Aliquando orans induit perſonam rei: aliquando filij, aliquando tribulati &c.*

Loquar in amaritudine Animæ meæ, dicam Deo noli me condemnare &c. Vide quomodò Iob perſonam aſſumit rei, coram Deo Iudice aſtans cum tremore, dicens, *noli me condemnare &c.* ſic facit orans: aliquando perſonam aſſumit filij, aliquando tribulati &c. *op. de perfectio. Relig. lib. 2. cap. 61.*

238. *Manum Domini impoſſibile eſt effugere.*

Cum ſit nemo, qui de manu tua poſſit eruere. Nota hoc verbum ô homo: quia impoſſibile eſt, poteſtatem Dei tam in vita, quàm in morte, tam in præſenti, quàm in futuro effugere: Vnde Deo humiliemus Animas noſtras. *in ſap. cap.* 16.

239. *Totum quod eſt homo, à Deo eſt: Vnde patet nobis eius potentia, & auctoritas.*

Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaverunt me totum in circuitu. Nota hæc verba, (*fecerunt, & plaſmaverunt*) nam facere refertur ad hominem interiorem, plaſmatio ad exteriorem: Item facere refertur ad ſeminarium materiæ, in quo quoad corpus originaliter fuit inſitus, & plaſmare ad proceſſum, deſcendendo ab Adam: & hoc verificatur de omnibus hominibus. *Pſal.* 118. *c.* 5. *v.* 9. *& ſap. c.* 10. *& Pſal.* 118. *verſ.* 73. *& ſer.* 1. *de decem præcept.*

240. *Infirmitas hominis oſtenditur ex eo, quod factus eſt ex luto.*

Memento quæſo, quod ſicut lutum feceris me &c. Nota, quod dicit, (*ſicut lutum*) quia cum humanum corpus ſit ex luto, etiam ſicut lutum vile, fragile, & debile eſt: Vnde ex hoc ad humilitatem excitari debemus. *ſerm.* 1. *Dom.* 11. *poſt Pentecoſt. & Pſal.* 68.

241. *Deus exaltat, & promovet in altum ſuos amicos, eos diminuendo, & deprimendo.*

Et in pulverem reduces me. Ecce quid facit Deus reducendo hominem ad pulverem, eum humiliando, nempe deducit eum de virtute in virtutem, & in ſtatum ſublimem. *in Pſal.* 58.

242. *Hominis originalis miſeria exprimitur, & divina potentia exaltatur.*

Memento quæſo, quod ſicut lutum feceris me, & in pulverem reduces me: nonne ſicut lac mulſiſti me & ſicut caſeum me coagulaſti? pelle, & carnibus veſtiſti me, oſſibus, & nervis compegiſti me. Nota quod in his verbis proponitur viliſſimæ originis miſeria hominis, & divina potentia volens ex tam vili radice hominem ſublimare ad tam altum ſtatum: Vide igitur ô homo quomodò de luto origo tua eſt: propagatus ſicut lac, quod mulcetur, & ſicut caſeus coagulatus in carne &c. Humilia ergo te ipſum, & lauda creatorem tuum, tam mirabilia operantem. *in ſap. c.* 7. *& in Eccleſ. cap.* 11.

243. *Deus poſt tribulationes, & in tribulationibus viſitat ſuos tamquam Pater piiſſimus, vt eos excitet ad viſitandum infirmos.*

Vitam, & miſericordiam tribuiſti mihi, & viſitatio tua cuſtodivit ſpiritum meum. Vide qualem pietatem Dei noſtri: nam poſt tribulationes, imò & in tribulationibus tam diris, dignatus eſt viſitare ſervum ſuum: viſitat enim Deus vt medicus languidum, & infirmum hominem, vt nos excitet ſuo exemplo, ne dedignetur viſitare tribulatos, & infirmos. *in Luc. c.* 1. *v.* 9.

244. *Mirabilis ars Chriſti capientis Animas exprimitur.*

Propter ſuperbiam quaſi leænam capies me. Nota hæc verba, quæ prima facie videntur ſine ſenſu, & tamen mirabilem artem Dei quærentis Animas exprimunt: ſciendum autem eſt, quod ovis ad lignum ſuper foveam profundam ligatur, vt Leæna currens ad prædam, cadat in foveam: Ovis innocens eſt Chriſtus ligatus ad lignum crucis propter ſuperbiam hominis, vt ſuperbus transgreſſor ad prædam, & gratiam crucifixi currens, cadat in foveam pœnitentiæ: & hinc proponitur peccatoribus imago Crucifixi, vt attrahat nos omnes ad pœnitentiam. *ſermone* 3. *Dom.* 4. *poſt Pentecoſt.*

245. *Vbi viget impietas, ibi abundant miſeriæ.*

Væ mihi, ſi impius fuero. Sed in quonam tendit hoc, væ? ſcilicet hæc miſeria? Sed nota, quod loquitur indefinitè. (*Væ mihi,*) quia vbi abundat iniquitas, ibi non proſunt divitiæ, nec aliæ felicitates, ſed omnes miſeriæ abundant. *in Eccleſ. c.* 8.

246. *Niſi Chriſtus mortuus eſſet, & reſurrexiſſet, homo ſemper in miſerijs remanſiſſet.*

Væ mihi, ſi impius fuero, & ſi iuſtus, non levabo caput, ſaturatus afflictione, & miſeria. Quid dicis ô Beate Iob? ergone eodem modo tractatur à Deo iuſtus, & impius? Sed attende, quod altius ſuam mentem, & verba dirigebat, nempe ad remedia mediatoris, quibus tam impius, quàm iuſtus redimebatur: Dat enim intelligere, quod ſi Chriſtus non mortuus eſſet, & non reſurrexiſſet: væ impio, & iuſto, quia homo in miſerjis ſemper permanſiſſet. *ſerm.* 1. *in die Paſche.*

247. *In finali iudicio ſtabunt contra impios multi accuſatores.*

Inſtauras teſtes contra me, &. multiplicas iram tuam adverſum me &c. Quoſnam teſtes hic in medium adducit Sanctus Iob? Sed nota, quod loquebatur de extremo iudicio, & in perſona impiorum; contra quos conſurgent plures teſtes accuſantes; & primò impij accuſabuntur à ſcripturis ſacris: Secundo ab omnibus creaturis, quæ omnes pugnabunt, & teſtificabunt contra impios: Tertio à proprijs malitijs: quarto ab omnibus bonis, qui per exempla, & doctrinam præceſſerunt: quinto ab Angelis bonis, & malis, & tandem à Deo. *in Ioan. c.* 5. *in fine; & ſerm.* 3. *Dom. infr. oct. Aſcenſ.*

248. *Idem confirmatur.*

Inſtauras cōtra me teſtes. Qui ſunt iſti teſtes? Nota, quod dicit, (*inſtauras*) id eſt coacervabis contra impios teſtes in iudicio: iſti ſunt præcipuè Angeli, ſub quorum cuſtodia benè, vel malè egerunt: non

ſolùm autem Angelorum ſed,& totius orbis terrarum teſtimonio confundentur reprobi : In illo die, nihil eſt quod reſpondeamus, ubi Cœlum, & Terra, Aqua, & Sol, & Luna, & dies, & noctes, & totus mundus ſtabit adverſum nos in teſtimonium peccatorum noſtrorum, & ſi omnia tacerent, tamen ipſæ cogitationes, & opera ipſa ſtabunt ſpecialiter ante oculos noſtros accuſantes nos ante Deum : ô miſeri peccatores, qui non ſolùm totius orbis, ſed & Dei orbem judicantis teſtimonio convincentur. *ſerm. 2. Dom. infra oct. Aſcenſ.*

249. *Melius eſt non eſſe, quàm vivere in peccato.*

Quarè de vulva eduxiſti me,qui utinam conſumptus eſſem, ne oculus me videret &c. Nota, quod hic Sanctus Job comparat abortivum cum eo, qui in avaritiæ labe, vel alterius peccati vivit : dicens, quod melius eſt eſſe abortivum, vel non eſſe, quam eſſe in peccatis, quia nullum malum æquiparari poteſt peccato. *in Eccleſ.c.6.*

250. *Qui non vult in æternum plangere in Inferno, plangat paululum in vita, quæ eſt paululum, & modica reſpectu æternitatis.*

Dimitte me, ut plangam paululum dolorem meum &c. Cur paululum, & non potius toto tempore vitæ ? Paululum vocat tempus hujus vitæ, quod in comparatione æternitatis eſt paululum : Plange ergo paululum in mundo, ne plangas plurimum in Inferno. *ſerm.Dom.2. Adu & ſerm.4.Dom. 15. Poſt pentecoſt. & ſerm.2. in Aſcenſ. Dom. & in Eccleſ.c.3.*

251. *Qui à Deo per peccatum recedit, meritò projicitur in regionem longinquam, ſcilicet in Infernum, à quo nunquam exiet.*

Antequam vadam ad terram tenebroſam, & non revertar &c. Vide quomodò iſte vir beatus deſiderat plangere peccata, quia ſciebat, quod illi qui ſe à Deo elongant per peccatum,nec reſipiſcunt per pœnitentiam, meritò projiciuntur in regionem longinquam, ſcilicet in Infernum ſine ſpe in æternum unquam revertendi. *in Luc. c.15.v.13. & in ſap. c.2. & Pſal.95.*

252. Ante adventum Chriſti omnes juſti irremiſſibiliter poſt mortem in Lymbum detrudebantur : unde dicit Job. *Antequam vadam ad terram tenebroſam &c. in Eccleſ.cap. 9. & in Sap. cap.16.*

253. *Memoria mortis inevitabilis debet nos revocare à peccatis ad pœnitentiam.*

Nunquid non paucitas dierum meorum finietur brevi &c. Dimitte ergo me, ut plangam paululum dolorem meum antequam vadam, & non revertar &c. Vide quo motivo inducitur vir juſtus ad pœnitentiam, ſcilicet ex motivo brevitatis hujus vitæ miſerabilis, & inevitabilitatis mortis, & ex periculo præcipitandi in Infernum : Ergo fratres cum ſimus adjudicati morti, & ſit in nobis neceſſitas moriendi, & ratione peccati, & ratione defectus in nobis exiſtentis, & ligni vitæ vitam conſervantis, ſi hanc vitam habere non poſſumus, ſic vivamus, ut vitam aliam non perdamus. *ſerm. 1. de Inventione Sanctæ Crucis.*

254. *Mors corporalis, periculum damnationis, & judicium in morte, & extremo fine mundi debent nos revocare à peccatis.*

Dimitte ergo me, ut plangam, antequam vadam, & non revertar ad terram tenebroſam, & opertam mortis caligine &c. Nota, quod hæc tria in mente ſemper Sanctus Job revolvebat, ob quæ deſiderabat facere pœnitentiam : ſuntque mors inevitabilis, periculum damnationis æternæ, & judicium imminens à Deo faciendum ſuper opera ſua. *ſerm.3. Dom.9. poſt Pentecoſt.*

255. *In Inferno ſunt tenebræ palpabiles, & omnes miſeriæ.*

Ad terram tenebroſam, & opertam mortis caligine &c. terram miſeriæ &c. Vide ergo in Inferno inter cæteras pœnas erunt tenebræ palpabiles in pœnam tenebrarum peccati, in quibus mali vixerunt in hoc mundo. *in Sap.c.17.* Nota, quod Infernus eſt terra miſeriæ quoad pœnas corporales, & pœnam doloris, eſt & tenebrarum quoad cœcitatem. *in Ioan.c.19. v.3.* Nota etiam, quod in Inferno eſt quidem ignis, ſed permixtus cum ſulphure, & materia fumoſa, & ideò ſi aderit aliqua lux, erit tenebroſa, & ſolùm apta ad videndum triſtia, & horribilia. *l.4. d.50.p.1.a.2. q.2. & in Ioan.c.19.v.3.*

256. *In Inferno ſunt tenebræ non ſolùm corporales, ſed & ſpirituales, quæ impediunt cognitionem delectabilem, ſed ſolùm admittunt lucem, quæ ad cumulum pœnæ inſerviunt.*

Ad terram tenebroſam, & opertam mortis caligine &c. Nota, quod non ſolùm erunt in Inferno tenebræ corporales, ſed & ſpirituales, quia damnati ſolùm cognitionem habebunt eorum, quæ faciunt ad cumulum pœnæ. *l.4.d.50.p.1.a.2. q.2. & 3.*

257. *In Inferno omnis ordo eſt confuſio, & inordinatio: Vbi de inordinatione peccati.*

Vbi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat &c. Sed quomodò id poteſt dici, cum in Inferno ſint Angeli mali, quorum naturalia remanſerunt, ergo & ordinum diſtinctio ? At attende, quod in Dæmonibus eſt ordinum diſtinctio, & confuſio, quia culpæ præſentia fœdat, & deordinat naturam, ob id in Inferno nullus eſt ordo. *l.2.d.6.a.3.q.1. in corp.*

258. *Iuſti promovebuntur ad ordines Angelorum : Impij irregulares ſunt ſine ordine.*

Vbi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. Quis eſt iſte ordo, quo caret Infernus ? Nota, quod ſicut in Eccleſia irregulares non poſſunt promoveri ad ordines : ſic in alia vita præſciti

tamquam

tanquam irregulares, nonquam promovebuntur ad ordines Angelorum, ſed tantùm electi, & juſti. *Diat.Sal.tit.3.c.4.*

259. *Maximus, & inexplicabilis horror damnatorum, & pœna innaitar.*

Vbi umbra mortis, & ſempiternus horror inhabitat. Quis horror, quis tremor, quis timor eſt in Inferno? ſi timor eſt futuri mali, cum damnati actu malum patiantur, quomodò eſt in eis timor? Ex hoc patet, quàm gravis ſit cruciatus damnatorum, ubi tormenta à ſuis qualitatibus diſcordant, ſicut viventes à Dei voluntate diſcordabant, ideò ibi timor, & horror permanet cum pœnis, quia in futurum nullus finis pœnarum ſperatur: ibi enim eſt dolor cum formidine, flamma cum obſcuritate, mors ſine morte, ideò dicitur (*umbra mortis*) finis ſine fine, defectus ſine defectu, quia & mors vivit, & finis ſemper incipit, & defectus deficere neſcit, mors perimit, & non extinguit, dolor cruciat, & pavorem non fugat. *Diat.ſal.tit.10.cap.1.*

260. *In Inferno eſt mors ſine morte.*

Vbi umbra mortis. Quid eſt umbra mortis? ideſt mors ſine morte, finis ſine fine, mors perimit, ſed non extinguit. *Diat. tit.10. cap.1.*

261. *Horror in Inferno qualis & quantus, ex præſentia Dæmonum.*

Sed ſempiternus horror inhabitat. Nota quod hæc pœna Inferni eſt maxima, quia videmus, quod ſi nunc appareret nobis ſolùm unus Diabolus, magnus horror, & quaſi intolerabilis eſſet: quid ergo erit tunc, cum tot horribiles apparebunt. *Diat. tit. 10.c.1.*

262. *Cauſa doloris, & miſeria Inferni quænam.*

Terram miſeria, & tenebrarum. Quid eſt terra miſeriæ? Nota, miſeria ad dolorem ordinatur, dolor autem damnatorum erit ob quatuor cauſas. Prima, quia amiſerunt damnati bona temporalia hujus mundi. Secunda quia tempus perdiderunt. Tertia quia viſionem, & gloriam perdiderunt. Quarta quia Inferni vilitatem, & miſeriam acquiſierunt: Dolor autem erit ibi vermis rodentis conſcientiam: ibi ignis urentis, qui nunquam extinguetur: fœtoris, & frigoris, famis & ſitis; tortoris, horroris, tenebrarum, & omnium pœnarum. *Diat.tit.10. c.1.*

CAPUT XI.

263. *Ex qualitate verborum cognoſcitur qualitas cordis loquentis.*

Nunquid qui multa loquitur non audiet, aut vir verboſus juſtificabitur? dixiſti enim purus eſt ſermo tuus, & mundus ſum in conſpectu tuo. Nota quod hic Sophar arguit Job de nimia loquacitate, ſed fruſtra, & falſo: licèt hæc verè verificentur de verboſis, & loquacibus. Dicit igitur, quod vir verboſus non juſtificabitur, & rectè dicit: quia qualia ſunt verba quæ exeunt ex ore, tale eſt cor: ex abundantia enim cordis os loquitur: ergo, ut credatur, te habere mundum cor, os habeas mundum foris, ita ut poſſis dicere: purus eſt ſermo meus &c. *ſerm. 4. de Apoſtol. & in Luc.c.6.v.45.*

264. *Meditatio judicij, & ſeveritatis divina in puniendo peccata valdè utilis eſt.*

Vtinam Deus loqueretur tecum, & oſtenderet tibi, quod multo minora exigaris ab eo, quam meretur iniquitas tua. Nota, quod in his verbis corripitur Job in figura abhorrentis pœnitentiam: ac ſi diceretur ei: Utinam tibi Deus vellet explicare, quibus ſeveritatis legibus peccatores debeat judicare: tunc agnitis tuis meritis, & pœnis debitis poſſes deliberare, quod deberes pœnitentiam ſalutarem meritis tuis imparem æquanimiter tolerare. *Pſal. 118.c.7.v.4.* Vide ex hoc, quàm proficua ſit conſideratio ſeveritatis divinæ in puniendo peccata, ad excitandam Animam ad pœnitentiam, & ad tolerandum patienter tribulationes, quas Deus nobis immittit.

265. *Propter ſatisfactionem factam à Chriſto pro peccatis noſtris, multò minorem à nobis exigit Deus ſatisfactionem.*

Vtinam oſtenderet tibi Deus, quod multo minora exigaris ab eo quàm meretur iniquitas &c. Hoc dicebatur Sancto Job: ſed jam nobis hoc oſtenſum eſt: nempè, quia Chriſtus pro nobis ſatisfactionem dedit Patri pro peccatis noſtris: hinc multò minora exigit Deus à nobis, quàm mereantur peccata noſtra; imò intuitu talis ſatisfactionis, Deus effundit ſuper nos divitias ſuæ miſericordiæ. *op. medit. vita Chriſti c.85.*

266. *Lex Domini unica, & multiplex, quia eſt lex charitatis.*

Vtinam oſtenderet tibi ſecreta ſapientiæ, & quod multiplex eſſet lex ejus. Vide quomodò lex Dei dicitur, (*multiplex*) & dixit Chriſtus, quod eſt unum mandatum, & hoc optime: quia lex charitatis eſt una, quia ordinat hominem ad Deum diligendum, & eſt multiplex, quia præcipit dilectionem proximi propter Deum. *in Ioan. cap. 13.v.35.*

267. Deus eſt à nobis incomprehenſibilis, ſolùmque aliqualiter per veſtigia creaturarum poteſt cognoſci: Hinc dicitur hic: *forſitan veſtigia Dei comprehendes: excelſior Cœlis &c.* quantumcumque enim elevetur cognitio noſtra, ſemper eſt inferior, & minima. *lib. 1. ſentent. in proœm. & l.3.d.14.a.1. quæſt.3. & in Luc. cap. 10. v.22. & in Eccleſ.c.2.*

268. *Sapientia donorum Spiritus Sancti eſt ſine fundo, & termino.*

Longior eſt terra menſura ejus, & latior mari. Nota, quod hic tractans de ſapientia divina dicitur, quod, *longior, & latior terra, & mari*, quia eſt ſine fundo, & termino, quia incomprehenſibilia ſunt judicia divinæ ſapientiæ. *op. Diat.tit.6.c.4.*

 269. *Vani*

Google

269. *Vanitas erigit hominem in ſuperbiam contra Deum.*

Vir vanus in ſuperbiam erigitur, & tanquam pullum onagri ſe liberum putat natum. Vide quid facit vanitas in corde hominis: erigit enim hominem in ſuperbiam, & ipſum evaueſcere facit. *in Eccleſ.proam.*

270. *Peccatum in beſtium, & pullum aſini redigit hominem.*

Vir vanus in ſuperbiam erigitur, & tanquam pullum onagri ſe liberum putat &c. Vide quid facit ſuperbia, & vanitas; inducens enim ad peccatum, etiam in beſtiam redigit, &c. cum ſit ſtolidus eredens ſe liberum, tamen funibus peccatorum cunſtringitur. *in Luc.c.19.v.31.*

271. *Orans cum puritate cordis exauditur faciliter à Deo.*

Si iniquitatem abſtuleris à te, tunc levare poteris faciem tuam &c. Ecce modus, quo facile poteris elevare faciem tuam ad Deum, & io orationibus tuis exaudiri, nempè removendo peccata, & puritatem conſervando. *in Ioan. coll. 47. & cap.9.v.31.*

272. *Qui Deum fideliter amat, ipſique fideliter ſervit, in Cœlo obliviſcitur miſeria contractu, & omnium pœnalitatum hujus vita.*

Eris ſtabilis, & non timebis: miſeria quoque oblivíſceris &c. Sic dicitur illi, qui toto corde ſervit Deo, quia poſt haoc vitam in cœleſti gloria obliviſcitur omnium miſeriarum hujus vitæ. *Pſal.118.c.6.v.13.*

273. *Iuſti oculis ſtultorum, & mundanorum in extremo vita videntur mori, ſed in oculis Dei, & Sanctorum naſcuntur ad novam vitam.*

Et cum te conſumptum putaveris, orieris ut lucifer. O quam grata eſt hæc doctrioa Deo ſervientibus! patet autem ex hoc quod juſti, licèt oculis mundaoorum videantur in fine mori, quia ſolùm conſiderant præſentia, noo futura: ſed oculis ſapientum videntur naſci, ideò eorum obitus ab Eccleſia appellatur natale. *Sap. c. 3. & Pſal.118.*

274. *Mors juſtorum eſt tranſitus à tenebris ad lucem.*

Et cum te conſumptum putaveris, orieris ut Lucifer. Quomodò qui ſe cooſumptum videt poteſt dici, quod oritor ut Lucifer? quia juſti mors eſt tranſitus de teoebris ad lucem, cui oox ſicut dies illuminatur, *Sap.c. 3. & in Luc. c.23.v.54.*

CAPUT XII.

275. *Deridetur juſtorum ſimplicitas à mundanis, maximè propter penuriam bonorum exteriorum.*

Deridetur juſti ſimplicitas &c. Cur communiter in mundo deridetur? Id maximè eſt, quia annexam habet exteriorum penuriam, & vilificatiooem. *op. Apol. paup.reſponſ.3.c.3.*

276. *Mundani in hac vita derident juſtos tanquam viles, ſtupidos, & inſenſatos &c. ſed poſtea in alia cognoſcent propriam ſtultitiam.*

Deridetur juſti ſimplicitas &c. Tanquam ſtolidi, ſtupidi, & ſtulti, ſed poſtea in alia vita fatebuntor vecordiam ſuam, dicentes, ergo erravimus. *in ſap. c. 4. & 5. & in Luc.c.16.v.14.& c.23. v.35. & op. Apol.paup.reſponſ.3.c.3.*

277. *Prædicator debet eſſe lampas in ſeipſo ardens, & aliis lucens.*

Lampas contempta apud cogitationes divitum. Quænam eſt iſta lampas? niſi Prædicator, ſcilicet in ſe ardens, & aliis lucens: ſic fuit Sanctus Joannes Baptiſta; videant, & conſiderent hoc concionatores. *in Ioan.coll. 29.*

278. *In hac vita pœnitentia eſt agenda, ne prætereat tempus ſtatutum.*

Lampas contempta parata ad tempus ſtatutum &c. Nota quomodò vita noſtra comparatur lampadi accenſæ ad tempus à Deo ſtatutum: ut videas ex hoc quàm ſedulo pœnitentia agenda in hac vita eſt, ne prætereat tempus ſtatutum omnibus hominibus. *ſerm.3. Dom.2. poſt oct. paſchæ, & op. Apol.paup.reſp.3.c.3.*

279. *Alios trahentes ad peccatum ſunt tabernacula Dæmonum prædonum Animarum.*

Abundant tabernacula prædonum, & audacter provocant Dominum. Quænam ſunt iſta tabernacula? qui prædones? Nota, prædones iſti ſunt Dæmooes, qoi conantur prædare Animam ab omni bono, ut crucietur in Inferno: Tabernacula verò, io quibus ſecurè habitant Dæmones, ſont peccatores trahentes alios ad peccatum, quia per iſtos Diaboli mercantur, & lucrantur Animas. *ſerm 9. in Rogat.*

280. Prædones ſunt, qui ſtipeodia Eccleſiæ recipiunt, & utilitati communi non incumbont, & de iſtis conqueritur Sanctus Job, quia iſti audacter provocant Dominum. *in Thren. c.1.*

281. *Prædicatores ſunt volucres Cœli volitantes per varias regiones.*

Volatilia Cœli indicabunt tibi. Quid eſt, quod à volatilibus Cœli diſcere debemus? Nota quod per volatilia Cœli intelliguntur Prædicatores, qui

qui à terrenis elevati pennis virtutum, ſunt deputati ad volitandum huc, illucque, ſcilicet ad divinas laudes, & inſtruendos populos. *op.Eccleſ. Hier.p.4.c.2.*

282. *Multi homines imprudentiores, & ſtultiores ſunt brutis.*

Interroga jumenta, & docebunt te, & volatilia Cæli, & indicabunt tibi, & narrabunt piſces maris. Quid eſt, quod addicendum præcipit Deus in ſchola irrationalium? nonne ſunt ratione, & loquela carentes? multa, & mirabilia vult Deus ut addiſcamus ex brutis ſolo inſtinctu naturali operantibus, ut confundatur noſtra vecordia, & ignavia: Vult, ut addiſcamus à formica, à brutis, & cæteris animalibus, quæ valdè ſolicita ſunt in quærendo, & eligendo, & providendo ſibi cibum in futurum, in præcavendo pericula, & tamen homo ſtultior animalibus irrationalibus, quod pejus eſt eligit, nec præcavet pericula, nec proſpicit ad futura. *ſerm. 2. de uno Sancto Doctore, art.2.* Vide etiam quàm verum ſit hoc in aliquibus animalibus, quæ ſi copulantur ad invicem in generatione, ſervant ſibi mutuò fidelitatem, & tamen cum iſte amor mutuus ſit inſitus in natura, inveniuntur plures, qui infideles vivunt in ordine ad conjugem, & Sacramentum matrimonij: Edocemur etiam per hoc, quod propter Deum debemus poſtponere omnem alium amorem &c. *l.4.d.33.a.1.q.2.*

283. *Creatura etiam inſenſata nos manuducunt ad notitiam Creatoris.*

Interroga jumenta &c. Sed ſi interrogaverimus, quid nobis reſpondebunt, cum non habeant uſum rationis, & loquelæ? Imò magnam vocem habent, & altiſſimam doctrinam de Deo nobis ingerent: nam nos inducunt ad notitiam ſummi Creatoris: nam mundus iſte erectus eſt liber patens, nos Dei potentiam, ſapientiam, & bonitatem docens. *in Luc.c.*18.*v.*36.

284. *Homo rudis in via Dei addiſcere debet ab hominibus deditis via activæ, & contemplativæ.*

Interroga jumenta, & docebunt, & volatilia Cœli. Myſticè per jumenta intelliguntur viri ſpirituales, qui ſe exercent in colendo terram propriam, ſcilicet in via activa pœnitentiæ, prædicationis &c.per volucres Cœli homines contemplativi. Ad iſtos mittitur homo rudis in via Dei tamquam ad Doctores, ut addiſcat viam Dei, & ſalutis, & qualiter debet laborare in obſervantia mandatorum Dei. *Pſal.*118.*c.* 1. *v.* 12.*c.*9.*v.*7.

285. *Iudicium extremum ſigna horribilia in creaturis inſenſatis, & irrationalibus præcedent.*

Interroga jumenta, & volucres Cœli, & loquere terra, & narrabunt piſces &c. Quid narrabunt iſta irrationalia, & quomodò hæc erunt? Reſp. quod iſta evenient prænuntiantia diem judicij: nam mare ſe eriget ſuper altitudinem montium, & poſtea deſcendent in profundum: marinæ belluæ aſcendentes ſuper mare, dabunt rugitus uſque ad Cœlum, ardebit aqua, arbores, & herbæ dabunt rorem ſanguineum, petræ collidentur ad invicem, terræ motus commovebit terram totam, quaſi futurum narrantia judicium. *in Luc.c.*21.*v.*27.

286. *Electi verbum Dei exterius audiunt, & ſimul interius deguſtant: Reprobi ſolùm exterius.*

Auris verba dijudicat, & fauces comedentis ſaporem. Quomodò hic connectit Job auditionem verborum cum comeſtione? ſed nota myſterium: nam ut etiam adnotavit Sanctus Gregorius, loquitur de electis, & reprobis: nempè indicat, quod reprobi tantùm exterius verba, & inſpirationes Dei audiunt: at electi & audiunt, & guſtant, quia hoc, quod audiunt, eis per amorem medullitus ſapit: reprobi verò, qualiter ſapiat, ignorant: quia aliud eſt aliquid ſcire, aliud quod cognoſcitur, faucibus intelligentiæ deguſtare. *op. de dono Timor. c.4. & op. de ſeptem Itiner. æter. Itiner. 6. d. 6.* Nota autem, quod hoc eſt diſcrimen inter reprobos, & electos ſcientiatos: nam illi faciunt more veſparum, qui vacui devotione, & ſi habent ſplendorem ſcientiarum ſunt non habentes favum mellis, ſicut apes, quæ mellificant, & ideò evaneſcunt in ſuis ſcientiis, iſti verò copulantes ſanctitatem cum ſcientia mellificant pro ſe ipſis, & pro aliis. *ſerm. 1. & 19. Hexaem. & ſerm. 2. de uno Sancto Doctore.*

287. *Homo eſt magis diſpoſitus ad ſapientiam in ætate provecta, quàm in juvenili.*

Quod & docetur hic à Sancto Job dicente: *in antiquis eſt ſapientia, & in multo tempore prudentia. l.* 3.*d.*1.*a.*2.*q.*4. *& ſap. c.*4. *& c.*13. Et ratio eſt, quia, licèt ſubſtantiæ corruptibilis operatio antiquetur, & ſeneſcat in tempore: Animæ tamen rationalis operatio nec ſeneſcit, nec antiquatur in tempore, imò juveneſcit. *l.2.d.*19. *a.* 1. *q.* 1. Et hæc eſt ratio, quarè antiquitùs ſolùm homines provectæ ætatis, & ſenes eligebantur in Reges, & Principes. *op. de Eccleſ.Hier. p.2.c.3.*

288. *Sine gratia non poteſt Anima elevari ad Deum.*

Si deſtruxerit, nemo eſt, qui ædificet: ſi incluſerit hominem, nullus eſt qui aperiat. Vide ex hoc quàm neceſſaria ſit divina gratia ad benè operandum: nam ſine ipſa non eſt poſſibile aliquid boni agere, & hoc maximè dicitur de obduratis in peccato, qui etiam ſi illis divina gratia offeratur, tamen non emolliuntur ob ipſorum culpam. *in Ioan.c.*12.*v.*41. *& ſap.c.*12.

289. *Verbum Dei receptum ſine lumine gratiæ non fructificat, ſed areſcit.*

Si continuerit aquas, omnia ſiccabuntur, & ſi emiſerit eas, ſubvertent terram. Vide quàm neceſſarius ſit humor divinæ gratiæ: nam ſine ipſa verbum Dei receptum nullum fructum facit; at ſi concorrit gratia divina, terra ſubvertitur, ſcilicet

licet

licet peccatores convertuntur ad pœnitentiam. *in Luc. cap. 8. v. 6. & Gloſſa, & in Eccleſ. cap.2.*

290. *Bonus Prædicator nec in ſuperbiam erigitur ex proſperis, nec in impatientiam deprimitur per adverſa.*

Si continuerit aquas, omnia ſiccabuntur, ſi emiſerit eas, ſubvertent terram. Hoc dicitur de Doctore, & Prædicatore non in virtutibus radicato, qui ex adverſis commovetur ad impatientiam, & ex proſperis elevatur in ſuperbiam: At bonus, & virtuoſus firmus & conſtans ſtat per omnimodam patientiam. *op. de Eccleſ. Hier. p.4.cap.5.*

291. *Conſiliarij perverſi à Deo confunduntur, & Iudices pravi.*

Adducit conſiliarium in ſtultum finem, & judices in ſtuporem. Nota illa verba, (*in ſtultum finem*) quia ſine Deo, vel contra Deum conſulens confunditur à Deo, ſicut & pravus Judex. *in Luc.c. 5.v 26.*

292. *Deus in omnibus ſuis actionibus admirabilis redditur ijs, qui eas rectè conſiderant.*

Et adducit in ſtuporem judices &c. Nota, quod hic per Judices veniunt homines docti, & prudentes: Deus autem ſe admirabilem reddit in ſuis actionibus apud eos, quia videntes tot mirabilia, ea contemplantur, & in admirationem, & venerationem Dei aſſurgunt. *in Luc. c.2. v.47. & c.4.v.32.*

293. *Mirabilis potentia Dei eluceſcet in reſurrectione integra corporum noſtrorum.*

Qui multiplicat gentes, & perdit eas, & ſubverſas in integrum reſtituit. Nota, quod in his verbis Sanctus Job alludit ad reſurrectionem corporum noſtrorum, quæ in extremo mundi tempore fiet, & quia hoc eſt maximum miraculum divinæ omnipotentiæ reſtituere in integrum corpora, & membra jam mortua, & diſperſa; hinc hanc Dei potentiam mirabilem, ad ejus laudem, in medium ponit. *ſerm. 2. Dom. 3. poſt Pentecoſt. & ſerm.6. in Paſcha.*

294. *In fine mundi ſapientes ob impietatem erunt involuti in tenebris ignorantiæ, & infidelitatis, quia peccatum mentem excæcat.*

Palpabunt quaſi in tenebris, & non in lumine, & errare faciet eos, quaſi ebrios. Nota, quod eſt prædicatio, quam facit Sanctus Job de ſtatu Eccleſiæ finalis: nam inter alias miſerias, in quibus involventur tunc homines, hæc erit maxima, ſcilicet in ſapientibus, qui ob peccata erunt in tenebris quaſi ebrij involuti, & in profundo infidelitatis. *in Eccleſ.c.12.& c.9.*

CAPUT XIII.

295. *Viri juſti humiliter, & fiducialiter in oratione aliquando aſſumunt perſonam diſputantis cum Deo.*

Sic etiam dicebat Sanctus Job: *Ad omnipotentem loquar*, & diſputare cum Deo cupio. *in Luc. c.14 v.31.*

296. *Machinantes mendaciis ædificia vana, & cultores falſorum dogmatum Deo ſunt exoſi.*

Unde Sanctus Job dicebat illis ſuis fictis amicis. *Vos eſtis fabricantes mendacia, & cultores falſorum dogmatum. in Sap. c.14.& c.10.*

297. Summus Pontifex repræſentans perſonam Chriſti debet ſectari, ſicut & omnes, qui in perſona ipſius Dei publicè aliquid agunt, quia Deus non indiget noſtris mendaciis, ut ait hic Sanctus Job. *l.4.d.20.p.2.q.6.* Advertant hoc Prædicatores, qui ſolùm vera debent populo enarrare.

298. *Famæ mundanæ, & impiorum vanitas quanta.*

Memoria veſtra comparabitur cineri, & redigentur ad lutum cervices veſtræ. Nota, hoc dicitur iis, qui magnam famam in hoc mundo tanti æſtimant, & non virtutem, quis talis fama eſt pura vanitas, & eſt veluti unius diei prætereuntis. *in Sap.cap.5. & in Eccleſ.c.2.*

299. Animæ dentes ſunt ſenſus interni, quibus afflictus lacerat ſeipſum: Vnde Job dicebat in perſona impatientis hominis. *lacero dentibus carnes meas. in Ioan.coll.33.*

300. *Non debet homo amittere confidentiam in Deo ob quamcumque tentationem, & adverſitatem.*

Etiam ſi occiderit me, in ipſo ſperabo. Nota verba hæc ô ſerve Dei, ſigna myſteria, in quibus edocemur, quod adveniente quacumque tribulatione, vel adverſitate, vel ſubtractione conſolationis internæ, non eſt amittenda confidentia in Deo, ſed ſtrenuè operando, ſe totum Deo committere debet. *op. de perfect. religioſ. l. 2. c.1. & op. Incendium c.3.*

301. *Qui vult Deum experiri Salvatorem, arguat vias ſuas, & pæniteat.*

Verumtamen vias meas arguam, & ipſe erit Salvator meus. Nota, quod in his verbis Sanctus Job nos docet modum, quo à Deo remiſſionem, & ſalutem conſequi poſſumus, nempè vias noſtras arguendo per examen conſcientiæ, & contritionis; ſic ipſe Deus erit nobis Salvator abluens peccata, & conferens ſalutem. *Pſal. 118. cap. 8. v. 16.*

302. *In nominis Ieſu virtute obtinetur remiſſio peccatorum, & ſalus Animæ.*

Verumtamen vias meas arguam, & ipſe erit ſalvator meus. Quid eſt Salvator, niſi Ieſus? hocque eſt nomen, quod aſſumpſit filius Dei ob deſponſationem noſtræ ſalutis, & ad remiſſionem peccatorum. *in Luc.c.2.v.21.*

303. *Ab hypocrita longè eſt ſalus tanquam à Deo reprobato.*

Non veniet in conſpectu meo hypocrita. Nota, quod hic adducit rationem, quarè coram Deo arguit peccata, quia ſcit hypocritam, & fictum non eſſe in conſpectu Dei per approbationem, ſed reprobatum, & ab ipſo longè eſſe ſalutem. *in Sap. c.1.& in Pſal.118.c.11.v.8.*

304. *Qui non eſt conſcius peccati mortalis in iudicio cum confidentia ſua ſalutis apparebit coram Deo.*

Si iudicatus fuero, ſcio, quod juſtus inveniar. Nota, quod hæc verba dicebat Iob ex peculiari revelatione: & hoc in perſona ſanctorum, quando apparebunt in judicio coram Deo: eorum enim confidentia ſurget ex juſtitia cauſæ ſuæ, ex ſufficientia probationum per ſcriptum inſtrumentum ex teſtibus, & fidelitate advocatorum, & ex amicitia Iudicis. *in Sap.cap.5.* Nota etiam, quod hoc dicebatur in perſona Chriſti, de quo Pilatus dixit, ſe non inveniſſe in eo cauſam adjudicandi eum ad mortem. *in Luc.c.23.v.4.*

305. *Magna conſolatio hominis ſcire ſe habere rectum Iudicem.*

Si iudicatus fuero, ſcio quod iuſtus inveniar. Hæc autem dicebat, quia cum non eſſet conſcius culpæ, & cognoſceret rectitudinem Iudicis, confidebat conſtanter in ſua conſcientia. *in Luc. cap. 23. verſ.4.*

306. *Manus dextera Dei conſolatur: ſiniſtra terret, & punit.*

Manum tuam longe fac à me, & formido tua non me terreat. Quam manum? dexteram, an ſiniſtram? Sed nota, quod in Sacra Scriptura manus Dei dextera ſignificat effectum divinæ pietatis, diſtributionem gratiarum: Siniſtra verò deſolationem: hanc tanquam inſopportabilem orabat, ut à ſe longè eſſet: Intendebat igitur, à ſe removeri timorem ſervilem, quo formidine pœnæ Deo ſervitur, ſed cupiebat filialem. *Pſal.118.c.8.v.12.& in Luc.cap.4.v.34.*

307. *Homo quomodò dicitur folium, & arbor.*

Contra folium, quod vento rapitur oſtendis potentiam tuam. Quid eſt folium hoc, de quo loquitur, & cui ſe comparat Sanctus Iob? Nota, quod homo dicitur arbor, & folium: arbor in ſui conditione, ſed folium in tentatione, quando cadit: Intendit igitur exponere Deo ſuam infirmitatem, & debilitatem, ut ipſum excitet ad pietatem. *Pſ.1.*

308. *Peccatum eſt putredo Animæ auferens omne bonum ſpirituale.*

Qui quaſi putredo conſumendus ſum, &c. Nota, quod Sanctus Iob induit perſonam peccatoris; & appellat peccatum putredinem: & meritò, quia ſicut putredo in pomo aufert pomo decorem, valorem, colorem, odorem, & ſaporem: Sic peccatum aufert Animæ decorem, & colorem vitæ, odorem famæ, valorē gratiæ, ac ſaporē gloriæ. *op.diat.tit.1.c.2.*

309. *Infelicitas corporis noſtri poſt mortem exponitur.*

Qui quaſi putredo conſumendus ſum, & quaſi veſtimentum, quod comeditur à tinea. Cur Iob ſe appellat putredinem? nonne habebat Animam immortalem? Sed hic adſpiciebat ad corpus, quod quidem eſt putredo, quia in putredinem poſt mortem convertitur, & quaſi tineis, à ſerpentibus, & vermibus operitur ipſum comedentibus: quæ utilitas igitur in ſanguine noſtro, tam ſuperbo, tam luxurioſo, &c. *ſer.3.Dom.10.poſt Pentec.& ſer.2. Dom. Palm. & Sap.cap.5.*

CAPVT XIV.

310. *Hominis miſeria multæ, & horribiles exprimuntur à Beato Sancto Iob.*

Homo natus de muliere. (Ecce fragilitas vitæ humanæ trahentis originem de fragili muliere.) *Brevi vivens tempore* (ecce vitæ modicitas) *Repletur multis miſeriis* (ecce vitæ calamitas) *qui quaſi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut umbra* (ecce vitæ noſtræ vanitas) *& nunquam in eodem ſtatu permanet* (ecce ſtatus varietas, mutabilitas, cui vita noſtra ſubjacet.) Quid ergo homo carnalis in hac vaniſſima vita gloriatis? quid de tanta varietate lætaris? Nonne vides, quod cum ſtent cæleſtia corpora, quatuor elementa, ſtant metalla, multaque alia, tu verò totus vanus ut umbra, velocius tranſis, vel herba? *ſer.2. de Sancto Bartholomeo. & ſer.1.de uno Sancto Martyre.*

311. *Idem confirmatur.*

Qui quaſi flos, &c. Vide florem, qui cum pulcher, & odoriferus ſit, ad modicum ventum fit peſtilens, & evaneſcit, odorem, & pulchritudinem perdens: Sic eſt mundana gloria. *ſer.1.de uno Sācto Martyre.*

312. *Homo in hoc mundo eſt veluti in mari.*

Homo natus de muliere brevi vivens tempore repletur multis miſeriis, &c. Vide hic continuum motum, tranſitum, & inſtabilitatem, quæ accidunt homini viventi in hoc mundo: Vnde homo rectè dicitur vivere in mari magno. *Pſ.64.& 69.*

313. *Homo ex nomine invitatur ad conſiderationem ſuæ miſeriæ.*

Homo natus de muliere, &c. Nota nomen (*homo*) eſt enim ab humo, per quod invitatur ad conſiderationem propriæ miſeriæ: Vnde rectè addit: *repletur multis miſeriis. in Luc.c.5.v.20. & c.6.v.6. & l.2.d.17.a.1.q.1.*

314. *Homo continuè moritur, & nunquam in eodem ſtatu permanet.*

Homo natus de muliere brevi vivens tempore, &c. nunquam in eodem ſtatu permanet, &c. Quomodò dicitur homo nunquam in eodem ſtatu permanere? nonne idem eſt in nativitate, & in morte? Remanent enim (aiunt Philoſophi) eadem principia eſſentialia continentia hominem? Sed optimè id dicitur, quia quotidie morimur, quotidie demitur aliqua pars vitæ, & cum creſcimus, vita decreſcit. *ſerm.de animabus, & in Eccleſ.c.3.& c.9.& ſap.c.2. & 5. & 9.& l.3. d.3.p.2.a.3.q.1.fundam.4.*

315. *Homo eſt flos in mundo, & ſtercus in ſepulchro.*

Qui quaſi flos egreditur, & fugit velut umbra, &c. Cur flori comparatur homo plenus tot miſeriis? Optimè: Vide florem in cacumine arboris, qui præfefert pulchritudinem, & odorem, & ecce ad impulſum venti, vel pruinæ cadit in ſtercore: Sic homo vivus videtur quaſi flos per gloriam, & lætitiam carnalem, ſed tamen adveniente morte cadit in ſepulchrum, & ſtercus fit per putrefactionem. *ſer.2.in Vigil.Nativit.*

316. *Stulti ſunt mundani, qui volunt umbra repleri.*

Et fugit velut umbra. Quomodò velut umbra? Si umbra eſt nihil, mundus eſt aliquid? O quàm benè dicitur velut umbra: quia verè mundus eſt umbræ ſimillimus, quia ſicut umbra aliquid eſſe videtur, ſed dum apprehenditur non ſentitur, nec manu tenetur: Sic mundus modò videtur aliquid, ſed totus vanus exiſtit: ergo ſtultiſſimi ſunt, qui volunt umbra fugiente repleri, & vento vaniſſimo ſatiari; & ideò mirum non eſt, ſi avari nunquam ſatiari poſſunt, & quantò plura acquirunt, tantò plura appetunt, & vacuus ſe magis inveniunt. *ſer.de Sanctis Petro,& Paulo.*

317. *Dies vitæ noſtræ exteriores tranſeunt: Interiores ſemper permanent.*

Et numquam in eodem ſtatu permanet homo. Cur non permanet? Nota quod in homine ſunt dies exteriores, ſcilicet hujus temporis, & ſunt dies interiores, qui ſunt gradus vitæ ſpiritualis: illi non permanent, iſti permanent, & durant: per illos fit tranſitus ad ſepulchrum, per iſtos ad vitam æternam: illos ergo contemnamus, iſtos amemus, & ſectemur. *op.de dono tim.c.3.*

318. *Chriſtus Ieſus fuit flos pulcherrimus, ſed contritus in paſſione.*

Qui quaſi flos egreditur, & conteritur, &c. Verum quidem quod hæ miſeriæ de homine in communi prædicantur, ſed tamen quia Chriſtus ultro voluit ſe exponere iſtis calamitatibus, ideò verè poteſt dici flos, qui egreſſus eſt ſine peccato conditus: flos Angelis delectabilis, & hominibus ad vitam perutilis: flos ex virga ſcilicet ex Beata Virgine egreſſus, ſed tamen in morte ab inimicis contritus. *op.ſpecul. B.Virg.lect.12.*

319. *Flos caſtitatis facit mundum de immundo conceptum ſemine?*

Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine? Solus Deus: Tu, qui ſolus es? Sed quomodò? Attende ad antecedentia verba: *flos egreditur, & conteritur, &c.* Iſte flos eſt Chriſtus Ieſus, ut dictum eſt flos de flore, ſcilicet de Virgine exiens, & ideò in flore ſignificatur Virginitas, & caſtitas: hæc igitur facit, & reddit mundum de immundo conceptum ſemine, domeſticum de hoſte, Angelum de homine. *ferm.2. Dom.infra octav. Nativit.*

320. *A Deo ſolo venit munditia Animæ & ab ipſo quærenda.*

Quis poteſt facere mundum de immundo, conceptum ſemine? Nonne tu, qui ſolus es? ergo à ſolo Deo quærenda, & petenda eſt munditia, ſine quo omnia ſunt vana. *ſer.1.& 4. de Apoſtol. & in Luc. cap.5.verſ.12.& c.7.v.22.*

321. *Termini vitæ noſtræ ſunt conſtituti à Deo, nec poſſunt præteriri.*

Conſtituiſti terminos eius, qui præteriri non poterunt, &c. Ecce quod quantacumque arte, non poteſt præteriri terminus à Deo cuique noſtrum conſtitutus vitæ, & mortis. *In Eccleſ.c.3. & 8. & in Sap.c.2.*

322. *Brevitas lætitiæ huius mundi nos debet excitare ad deſiderium æternæ vitæ.*

Breves dies hominis ſunt, &c. Hinc addiſce ô homo non confidere in hac vana lætitia, ſed ad æternam debes aſpicere, & ad eam totam mentis, & Animæ intentionem dirigere. *op ſolil.c.2.*

323. *Homo dum vivit in hoc mundo poteſt ſemper ſalutem acquirere.*

Lignum habet ſpem, ſi præciſum fuerit, rurſum vireſcit. Quam ſpem habere poteſt lignum inſenſatum, & carens ratione? Nota, quod hic per lignum myſticè intelligitur homo, qui eſt arbor inverſa, & ſignificatur, quod ſicut lignum præciſum poteſt virtute humoris terræ vireſcere, & radices emittere: Sic & homo, ſi per peccatum mortale præciſum fuerit à Deo, debet ſpem in Deum habere, & ad ipſum confugere, ut dignetur ipſum irrigare humore divinæ gratiæ, & charitatis: ex quo patet, quod quouſque homo vivit, poteſt habere ſpem denuo vivendi, & ideò nunquam deſperare de ſalute ſua. *in Eccleſ.c.11.* Sic & Gloſſa.

324. *Homini lætitiam ingerit memoria reſurrectionis futuræ.*

Lignum habet ſpem, cum præciſum fuerit, rurſum vireſcit. Hoc lignum myſticè eſt homo, qui in morte præſcinditur à vita; ſed ſciens ſe debere reſurgere, ſpem, & fiduciam in Deum debet habere, & gaudere: hoc enim maximè ſublevat Animam in tribulatione poſitam. *in Luc. cap.21. verſ.30.*

325. *Poſt tribulationes venit conſolatio.*

Lignum habet ſpem, cum præciſum fuerit, rurſum vireſcit, &c. Ex his verbis homo in tribulatione poſitus debet per ſpem aſſequi in Deum, quia licèt ſeparetur à conſolationibus hujus vitæ, tamen poſtea ſequitur conſolatio, & vireſcit in gloria. *in Luc.c.21.v.30.*

326. *Reſurrectio mortuorum ſolùm fiet in extremo tempore mundi.*

Homo, cùm dormierit, non reſurget donec atteratur Cælum, non evigilabit, nec conſurget de ſomno ſuo. Nota hic ſacrum textum innuere reſurrectionem, ipſamque futuram eſſe ſolùm in fine mundi: ait enim, (*donec atteratur Cælum.*) Sed quomodò atterendum eſt Cælum, ſi hoc eſt incorruptibile? at tamen hic loquitur de Cælo aereo, quod per conflagrationem, & reſolutionem omnium corporum mixtorum, mutabit ſuam figuram. *l.4.d.43.a.1.q.1.ad 1. & d.47.a.2.q.3.& in Luc. cap. 20. v.27. & c.21.v.33.*

327. *Iudicij intolerabilitas extremi, & horribilitas quanta.*

Quis mihi tribuat, ut in Inferno protegas me, donec pertranſeat furor tuus, &c. Quodnam eſt hoc, quod dicit Beatus Iob? ergone petit dejici in Infernum, donec pertranſeat furor judicij? Ex hoc vide qualis erit horribilitas & intolerabilitas extremi judicij. *opuſ. Comp.Theol lib.7.c.17.* Hinc dicebat Sanctus Ioannes Chryſoſtomus, quod qui ſenſu præditus eſt, & ratione, maluerit eſſe in Inferno, quàm iratam faciem judicis adirsti videre.

328. *Iuſtorum conſolatio eſt recordatio immortalitatis, ad quam poſt judicium tranſierit.*

Cunctis diebus quibus nunc milito, expecto, donec veniat immutatio mea. O felix expectatio, quæ maximè conſolatur juſtos: expectant enim in tribulationibus poſiti immutationem ad ſtatum immortalitatis. *in Luc.c.12.v.36.& in Pſal.59.*

329. *Vocat nos Deus ad ſe multipliciter, præcipueque collatione beneficiorum.*

Vocabis me, & ego reſpondebo tibi: operi manuum tuarum porriges dexteram. Quænam vocatio eſt hæc, de qua hic loquitur? & quid eſt, quod dicit, Deum porrecturum dexteram ſuam operi manuum ſuarum? ergo ſibi ipſi porrigit manum? Sed nota, quod dicit operi manuum ſuarum, nos autem ſumus opus manuum Dei, quibus porrigit dexteram per collationem beneficiorum: fecit enim Cælos, elementa, & tot creaturas in obſequium hominis, hiſque muneribus Deus prævenit nos, ut collatis beneficiis quaſi emiſſis vocibus ad ſe nos ducere ſtudet: & ſicut dicebat ſe velle reſpondere his vocibus; ſic & nos reſpondemus, cum digna opera juxta percepta beneficia reddere ſtudemus. *ſer.1.Dom.8.poſt Pentec.*

330. *Vocat nos Deus, cum aliquid præcipit, ut per obedientiam reſpondeamus.*

Vocabis me, & ego reſpondebo tibi. Nota quod Deus, cum aliquid præcipit vocat, & cum per obedientiam ei obtemperatur, tunc reſpondetur Deo, & hinc porrigit dexteram ſuam adjuvando ad perſeverantiam. *ſerm.1.Dom. ſeptuageſ.*

331. *Deus in recondito judiciorum ſuorum velut in ſacculo celat opera noſtra, poſtea in judicio manifeſtanda.*

Signaſti quaſi in ſacculo delicta mea. Quid eſt hoc? quomodò Deus obſignat in ſacculo delicta? Sed hic loquitur metaphoricè, docens, quod Deus nunc tenet obſignata velut in ſacculo judiciorum ſuorum noſtra peccata, quæ poſtea manifeſtabuntur in judicio extremo. *In Eccleſ. c.9.* Vide ergo ô homo, quod quando peccas, tunc porrigis materiam Deo implendi ſacculum tuorum delictorum, quæ licèt tunc non appareant, nec videatur ſaccus, veniet tamen tempus ipſum aperiendi, & deformitates ibi incluſas manifeſtandi mundo cum maxima tua confuſione, & rubore.

332. *Qui peccato conſentit, de alto in profundum cadit.*

Mons cadens defluit, & ſaxum transfertur de loco ſuo, &c. Ex hoc addiſce ô homo, ne à peccati vinculis illaquearis: nam peccatum facit cadere de alto in profundum, & à loco ſuo, (qui eſt Deus) removet animam. *Sap.c.17.* ſic & Gloſſa.

333. *Qui in Deo non lætatur, ſed in creaturis luctum quærit in ſeipſo.*

Anima illius ſuper ſemetipſo lugebit. Nota illam particulam, (*ſuper ſemetipſo*) nempe qui in ſe, & non in Deo gaudere quærit, ipſe luctum quærit, quia à vera lætitia recedit. *in Ioan.collat.32.* Et ideò dignum eſt, ut in ſeipſo homo mærores inveniat, qui in ſe gaudia, relicto creatore, quærebat. *lib.4. d.16.p.1.a.3.q.2.*

CAPUT XV.

334. *Spiritus malignus docet malitias: Spiritus Sanctus docet juſtitias.*

Docuit iniquitas tua os tuum, & imitaris linguam blaſphemantium. Hæc dicebat, falsò tamen, Eliphas amico ſuo Iob: ſed tamen verificantur de ſpiritu maligno, qui docet malignitates, calumnias, & iniquitates: è contra Spiritus Sanctus docet juſtitias, bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam: felix igitur ille Diſcipulus, qui in ſchola Spiritus Sancti inſtruitur: infelix, qui in ſchola Diaboli addiſcit. *ſer.4.Dom.3.poſt octav.Paſche.*

335. Deus in tribulationibus facilè conſolatur interius ſuos amicos: Vnde hic: *Nunquid grande eſt, ut conſoletur te Deus?* quaſi diceret: non: quia Deus conſolatur per inſpirationem ſuos deſolatos. *Pſal.118.c.6.v.12.*

336. *Superbia ex carde gignitur, & exterius exit ad ſublimia.*

Quid te elevat cor tuum, & quaſi magna cogitans, attonitos babes oculos? Vide, quod ſuperbia radicem trahit ex eogitatione cordis, & deinde erigere facit oculos ad ſublimia magna cogitans. *in Luc.c.9.v.45. & c.14.v.11.*

337. *Cæli non ſunt mundi, nec alia creatura in comparatione puritatis divinæ. ſer. de Apoſtol.* Sola Beata Virgo *munda: cæteri omnes homines maculati; Cæli non ſunt mundi in conſpectu eius.* Ergone eſt imputitas in Cælis? nonne ſunt formati ex pura luce, & impermixta? Sed nota, quod per Cælum bic intelligitur aëreum, cujus ſuperior pars eſt qoidem pura, nullis vaporibus terrenis perturbata: pars verò inferior eſt permixta vaporibus: Vnde per partem ſuperiorem ſignificatur Beata Virgo, quæ ſola immunis ab omni culpa fuit: per inferiorem, cæteri homines ſignificantur: ſicut enim in hac aeris inferiori parte generantur tonitrua, eoruſcationes, fulgura, grandines, nives, & pluviæ: ſic potentes tonant contra pauperes, eos malè tractando, & terrorem fulminando; ſic & multi diſcordias, & tempeſtates cordium ſeminant, aliaque mala producunt. *ſermon.1. de Beata Virgine.*

338. *Homines in his terrenis cor figentes nunquam quieſcunt.*

Sonitus terroris ſemper in auribus impij, & cum pax ſit, ille ſemper inſidias ſuſpicatur. Vide quomodò viro impio cor figenti in his terrenis bonis, nunquam eſt pax, & quies, ob multas curas, quæ auferunt quietem. *in Eccleſ. cap.5. & in Sapientia c.17. in Luc.c.18.v.23.*

339. *Iuſti in tribulationibus ſublevantur: impij opprimuntur.*

Terrebit impium tribulatio, & anguſtia vallabit eum, ſicut Regem, qui præparatur ad prælium. Vide quid operatur tribulatio, & anguſtia in impio: nam torquetur ab ipſa, & veluti vallatur, & ſuffocatur: Non ſic juſtus, qui præmitur quidem, ſed ſimul ſublevatur, & ſuperat eam. *Pſalm. 118.c.9.v.15.*

340. *Homo ex malitia contra Deum peccans, & præcipuè blaſphemus, inhonorat ſpeciali modo Trinitatem, & ad impœnitentiam reducitur.*

Cucurrit adverſus Deum erecto collo, & pingui cervice armatus eſt. Quis eſt tam impius, qui contra Deum ſe armet? Sed nota, quod hoc præcipuè dicitur de homine blaſphemo, & de peccante ex malitia contra Deum: Iſte enim ſcienter impugnat veritatem ſalutarem, & contemnit divinam voluntatem, & perſequitur divinam bonitatem, ſicque inhonorat totam Trinitatem: & quia talis contemptus non poteſt eſſe ſine cordis obduratione, hinc, & impœnitentia, & irremiſſibilitas conſequitur. *in Luc.c.12.v.10.*

341. *Qui quærit gloriam ſuam in hoc mundo maximè ſuperbus, & inimicus eſt Dei & fur eiuſdem gloriæ.*

Cucurrit adverſus Deum erecto collo, & pingui cervice armatus eſt. Quia ille, qui contra Deum currit, & armatur? eſt qui contra Dei gloriam armatur, gloriam propriam quærens in hoc mundo, iſteque verè inimicus Dei eſt, & ſuperbus, & à Deo punitur. *in Luc.c.19.v.27. & c.18. verſ.5. & in Ioan. c.15. v.8. & collat.* 19. Nota quod dicitur talis ſuperbus armatus contra Deum, quia quærit furari, & rapere Deo ſuam gloriam.

342. *Impius moritur ante tempus ſibi præfixum, & impeditur, ne operetur bonum.*

Antequam dies eius impleantur peribit, & manus eius areſcent. Quomodò perit ante tempus ſuum? Si hoc tempus ei à Deo præfixum fuerat, quomodò divina ordinatio impeditur ab executione? Reſpondet Sanctus Gregorius, quod impius perit ante tempus, quod ſibi præfixerat: vel quia ob peccata vita ejus abbreviatur, & ideò manus ejus areſcunt ad benè operandum, & impediuntur: D. Gregor. *hic: & in Luc.c.6.v.11.*

343. *Immiſericordes moriuntur ante tempus ſuum.*

Antequam dies eius impleantur peribit, & manus eius areſcent. Nota, quod ſpiritualiter habet manum aridam, qui immiſericors eſt in pauperes, & ſenex ad largiendum, ideò dies vitæ iſtis crudelibus abbreviantur. *in Luc.c.6.v.11.*

344. *Negligentes in executione inſpirationum, & boni propoſiti puniuntur ante tempus ſibi præfixum.*

Antequam dies eius impleantur, peribit, lædetur quaſi vinea in flore primo botrus eius. Nota, quod per florem intelligitur bonum deſiderium, & bona voluntas agendi pœnitentiam: ſed cur aufertur tempus exequendi bonum propoſitum à Deo? Sed loquitur de prægnantibus, & nunquam ad partum devenientibus: nempe de iis, qui cum bono propoſito permanent in iniquitate: Iſtis enim à Deo aufertur tempus executionis: & in iſtis hoc bonum propoſitum facile arefit ob advenientem perſecutionem, adverſitatem, vel malum exemplum: Væ igitur prægnantibus iſtis. *in Luc. cap. 21. verſ.23.*

345. *Deficiente igne charitatis interiori, ad exteriorem iniquitatis facilè curritur maximè à Iudicibus.*

Congregatio hypocritæ ſterilis, & ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera accipiunt libenter. Ecce quid facit vitium cupiditatis, maximè in Iudicibus, in quibus deficit ignis charitatis: nam iſti, quia torpent frigore, ad ignem exteriorem iniquitatum currunt, nempe ad temporalia commodi ſolatium: tamen eſt ignis devorans, & exterminans, & inducens ad omne malum. *in Luc. c.22. verſ.55.*

346. *Inuidus*

346. *Invidus concipit in ſe omne malum, & peperit iniquitates.*

Concepit dolorem, & peperit iniquitatem, & uterus eius praparat dolores. Nota hæc verba de hypocrita, & invido: concipit dolorem, & parit iniquitatem, ſcilicet concipit dolorem judicij temerarij, odij, & livoris, & parit iniquitatem murmurando, & detrahendo: & oltra hæc uterus eius præparat ſemper dolores: ô grande malum invidia. *in Luc.c.7.v.39.*

CAPVT XVI.

347. *Vera charitas reddit bonum pro malo.*

Vtinam eſſet Anima veſtra pro Anima mea, conſolarer, & ego vos ſermonibus. Quid eſt, quod cupit hic Iob? deſiderare videtur, ut ſui amici torqueantur eodem modo, quo Deus ipſum probaverat? nonne hoc eſt deſiderare malum proximo? Reſpondet hic Vgo, quod deſiderabat, non malum, ſed conſequens ad malum, nempè ſcientiam compatiendi afflictis: Vnde voluntatem bonam eos conſolandi prompte oſtendit, ſi in conſimili neceſſitate incidiſſent. *Pſal.118.ſ.5.v.12.*

348. *Sermones, & verba ſacra efficacia ſunt ad conſolandum afflictos.*

Conſolarer & ego vos ſermonibus, &c. Quibuſnam ſermonibus? nempè verbis divinis: nam ſermo, & verba Dei efficacia ſunt ad conſolandum à triſtitijs interioribus cordium. *in Ioan.collat.76.*

349. *Turpitudo hypocritarum expenditur, item & falſiloquorum.*

Ruga mea teſtimonium dicunt contra me. Hoc dicebat Iob de ſuis fictis amicis, eoſque appellat rugas, ob duplicitatem, ut oſtendat qualis ſit turpitudo, & ignominia hypocritarum, & falſiloquorum, qui bonum oſtendunt exterius, & malum interius intendunt: qui ſe exterius fingunt quod non ſunt, iſti ſunt rugoſi, & duplices, ignominioſique apud Deum. *ſerm. 2. Dom. infra octavam Aſcenſionis.*

350. *Mendacium Prælatorum, & Religioſorum in operibus quam ignominioſum Eccleſiæ.*

Ruga mea teſtimonium contra me dicunt. Nota, hæc dici poſſunt ab Eccleſia ſancta de ſuis Prælatis, & Religioſis, qui rugoſi, & turpes apparent, & mendaces, dum profitentur ſe eſſe ſacerdotes, vel clericos, vel religioſos, vel Prælatos, & contraria ſuæ profeſſioni operantur. *ſerm.2.Dom.infra oct.Aſcenſ.*

351. *Anima non poteſt eſſe Chriſti ſponſa, ſi rugoſa in facie appareat.*

Ruga mea teſtimonium contra me dicunt. Nota, quod ſicut facies pulchra, & ornata eſt gloria ſponſæ apud ſponſum: ſic facies rugoſa eſt ei ignominia: Anima ergo, quæ in facie conſcientiæ rugam habuerit, ſcilicet exterius demonſtrando virtutem, & interius conſervando malitiam, vel difformes operationes exercens à profeſſione chriſtiana, ſponſa Chriſti non erit. *ſerm. 2.Dom. infra oct Aſcenſ.*

351. *Contradicens verbo Dei, & Chriſto concionanti per os Prædicatoru falſiloquus, & Phariſæorum morum imitator eſt.*

Et ſuſcitatur falſiloquus adverſus faciem meam contradicens mihi. Hoc dicebat Iob de ſuis fictis amicis: Hoc & poterat dicere Chriſtus de Phariſæis, idem & nunc dici poteſt de ijs, qui contradicunt ſermonibus divinis. *ſerm. 1.Dom.infra octavam Nativitatis.*

353. *Diabolus maximam perſecutionem excitat aliquando in Eccleſiam per ſapientes ſaeculi.*

Hoſtis meus terribilibus oculis intuitus eſt me. Nota, quod iſte hoſtis Eccleſiæ eſt Diabolus, qui ſapientes, & Prælatos, & ſacerdotes malos ſignificatos per oculos excitat contra Eccleſiam. *in Thren.cap.4.*

354. *Iuſti os apertam habent ad divinam laudem: impij ad blaſphemandum Deum, & detrahendum proximo.*

Aperuerunt ſuper me ora ſua, exprobrantes percuſſerunt maxillam meam, ſatiati ſunt pœnis meis. Vide diſcrimen juſtorum, & impiorum: nam illi os apertum habent ad Deum laudandum: Iſti ad exprobrandum, blaſphemandum Deum, & detrahendum proximo. *in Luc.c.1.v.29.*

355. *Chriſtus voluit iniurias, opprobria, & alapas ſuſtinere ad noſtram ſalutem, & exemplum.*

Aperuerunt ſuper me ora ſua, exprobrantes percuſſerunt maxillam meam, &c. Nota, hæc dicta ſunt in perſona Chriſti qui voluit hæc opprobria ſuſtinere ad noſtram ſalutem: Voluit enim conſpui, ut nos lavaret, velari, ut velamen ignorantiæ à cordibus noſtris auferretur: voluit in capite percuti, ut caput noſtrum reſtitueret ſanctitati: alopis cœdi, & verbis derideri, ut nos ei labijs, & manibus, ideſt operibus applaudamus. *in Luc.c.22.v.64.*

356. Chriſtus voluit in die Palmarum exaltari, & publicè laudari, ut ignominia paſſionis ſequentis eſſet gravior ex magnitudine gloriæ ſuæ: In huius veritatis ſignum dixit Iob: *Ego ille quondam opulentus, repentè contritus ſum, &c. in Luc.c.19.v.20.* De quo elicitur quod ſicut oppoſita juxta ſe poſita, magis eluceſcunt, ſic talia oppoſita in Chriſto ad majorem ignominiam & pœnam inſervierunt.

357. *Gaudium mundi citiſſimè tranſit: ob id contemnendum.*

Ego ille quondam opulentus, repentè contritus ſum, &c. Vide ex hoc quam vanum ſit gaudium huius mundi, & quomodò citiſſimè tranſit, ideo eſt contemnendum: qui vult enim ad gloriam Cœlorum aſcendere, debet per famam, & infamiam tranſire cum Chriſto. *in Luc.c.19.v.40.*

358. *Chriſtus vulnera ſuper vulnera tulit in corpore ſuo ad maiorem pœnam.*

Concidit me vulnere ſuper vulnus, &c. Nota, hæc dicuntur in perſona Chriſti, qui vulneta ſuper vulnera tulit in ſuo ſacto corpore, quando clavis conſoſſus eſt, & perforatus. *in Ioan. c. 2. v. 19. & op. meditat. vita Chriſti c. 86.*

359. *Lachrymarum effuſio eſt tributum debitum natura in tribulatione exiſtenti, vel debitum contritioni peccatorum noſtrorum.*

Facies mea intumuit à fletu, & palpebra mea caligaverunt. Quomodò vir juſtus, & cum Dei voluntate compoſitus finit naturam in tantam lachrymarum effuſionem ſe diffundere, ut oculi eius caligare conentur? ſed id non eſt mirum, quia lachrymæ ſunt tributum debitum naturæ in tribulatione poſitæ etiam viris juſtis, vel pro ſe, vel pro compaſſione proximi, quod & ſanctus Auguſtinus fatetur etiam de ſeipſo: Nota etiam, quod multo magis ſunt effectus contritionis internæ peccatorum, ut legitur de pluribus ſanctis, qui oculorum aciem ob ipſas perdiderunt. *in Thren. c. 2. & ſerm. 1. Dom. 9. poſt Pentecoſt.* Sic de ſancto Patre noſtro Franciſco legitur, ob fletum nimirum viſum ferè totaliter perdidiſſe.

360. *Chriſtus pro nobis flevit, ut nos ad fletum invitaret.*

Facies mea intumuit à fletu. Nota, hæc dici in perſona Chriſti, qui pluries, & præcipuè in Cruce pro nobis flevit, ut & nos pro nobis ipſis, & compaſſione ſuæ paſſionis fleremus. *ſerm. 1 Dom. 9. poſt Pentecoſt.*

361. *Vir iuſtus flet, non tantum pro ſe, ſed & pro miſeria corporali, & ſpirituali proximi.*

Facies mea intumuit à fletu. Cur in lachrymas tam largiter effundit ſe vir juſtus, cum eſſet tam compoſitus cum divina voluntate? flebat Iob pro ſe quidem, ſed magis pro miſerijs aliorum, quos videbat tribulatione, vel peccatis oppreſſos: ſic enim juſtus ad imitationem Chriſti compatitur flendo, non ſolum proximo poſito in tribulatione, ſed magis pro miſeria ſpirituali Animarũ à peccatis obrutarum, & ob damnationem tot miſerorum, quos videt in peccatis obcæcatos. *ſerm. 1. Dom. 9 poſt Pentecoſt.*

362. *Prima vox hominis in nativitate eſt fletus veluti prophetantis ſuas miſerias futuras.*

Facies mea contumuit à fletu. Et quando incœpit Iob hunc fletum cum lachrymarum effuſione? Incœpit ab ortu ſuo ſicuti omnis homo: nam primam vocem emittit quilibet à fletu veluti prophetans ſuas futuras miſerias in hac miſeriarum valle. *ſerm. 1. Dom. 9. poſt Pentecoſt.*

363. *Ad patiendum alij ſunt martyres Chriſti: alij Diaboli.*

Hac paſſus ſum abſque iniquitate manus mea: cum haberem ad Deum mundas preces. Nota illam particulam (*abſque iniquitate*): Nam aliqui patiuntur juſtè abſque demerito, & culpa, ſed tamen meritoriè, quia pro Chriſto libenter tolerant pœnas, ut patet in martyribus: Alij patiuntur ob culpam, & ſimul meritoriè, quia pro peccatis ſuis libenter ſuſtinent pœnas, ſic concurrit cauſa cum juſtitia, & rectitudine voluntatis, ut evenit in omnibus pœnitentibus: Alij pro culpa, & ſine merito, & ob id ſine juſta cauſa, ſcilicet ſine fine ſupernaturali patiuntur, & iſti ſunt martyres Diaboli. *ſerm. 2. de pluribus martyribus.*

364. *Chriſtus effudit ſanguinem ſuum, ut clamaret ad Patrem pro nobis.*

Terra, ne operias ſanguinem meum, nec in te inveniat locum latendi clamor meus. Nota hic quod metaphoricè loquitur ſanctus Iob in perſona Chriſti, qui fundens ſanguinem ardenter deſiderabat, ut eius fructus non eſſet irritus, & clamor meritorum eius aſcenderet ad Patrem pro Eccleſia. *in Luc. cap. 22. v. 44. & ſerm. 2. in Paraſceve.* Dicitur igitur, *terra*, ideſt homo, ne operias, ne obliviſcaris ſanguinis mei, ſed attende ad eius vocem, qua clamat ad Patrem miſericordiam, & invocat à te compaſſionem, & pœnitentiam.

365. *Sanguis Chriſti pro pœnitentibus clamat miſericordiam: pro impijs, & obſtinatis clamat vindictam.*

Terra, ne operias ſanguinem meum, nec inveniat in te locum latendi clamor meus. Cur Iob petit, ut ſanguis eius non operiatur à terra? ſed nota, quod loquitur ad peccatores, qui ſunt de terra: & hoc in perſona Chriſti, qui petit, ne à terrenis cupiditatibus impediatur virtus ſui ſanguinis: nam pro pœnitentibus clamat miſericordiam, pro obſtinatis vindictam, & ob id in judicio ſalvabit electos, & confundet reprobos. *ſerm. 1. Dom. paſſionis*

366. *Vita brevitas, mortis certitudo, temporis incertitudo debet excitare nos ad opera bona.*

Ecce enim breves anni tranſeunt, & ſemitam, per quam non revertar ambulo. Vide, quibus motivis Iob ſe excitabat ad bona opera: nempè vitæ brevitas, certitudo mortis, incertitudo temporis ipſum provocabant ad benè operandum: Hæc eadem in mente & nos habere ſemper debemus. *in Ioan. c. 9. v. 5. & c. 16. v. 22.*

CAPVT XVII.

367. *Iuſti Deum amantes, inhiantes ad beatitudinem deſiderant finem huius vita.*

Spiritus meus attenuabitur, dies mei breviabuntur, & ſolũ mihi ſupereſt ſepulchrum. Vide, quod ſanctus Iob conſolabatur interius videns, quod ſpiritus, ſcilicet vita eius attenuabatur, & quod cito mori deberet adſpirans ſolum ad ingrediendum in ſepulchrum: ſed quarè ad ſepulchrum inhiat, & non potius ad gloriam? Imo ad gloriam: nam adſpirabat, & inhiabat non ad ſepulchrum terræ, ſed Cœli, in quo Animæ beatificantur: quaſi diceret:

Vtinam

Vrinam dies huius temporis cito finiantur, ut veniam ad ſepulchrum,quod mihi ſupereſt ſolum ad meæ gratiæ complementum : & merito:quis enim ad introitum talis ſepulchri non gaudeat? ô ſepulchrum beatum, quarè te non quærimus, quarè te non appetimus, quarè pro te obtinendo bona noſtra omnia non tradimus! *ſer. 2. de ſancto Iacobo.*

368. *Pœna ſine culpa aliqua ſolum in Chriſto fuit : In cæteris verò cum culpa, à qua eſt inſeparabilis pœna.*

Non peccavi, & in amaritudinibus moratur oculus meus. Quomodò poterat hoc dicere Beatus Iob? nonne aliqua culpa aliquando inquinatus fuerat? ſed attende, quod hæc propriè ſolum dicuntur de Chriſto, qui fuit ſine omni culpa in ſe, licet culpa fuerit in homine, pro quo aſſumpſit pœnas : In cæteris verò hominibus eſt ſemper ex culpa, vel præſente, quoad reatum culpæ, & pœnæ, ut in damnatis : vel quoad reatum pœnæ ex culpa jam remiſſa, ut in pœnitentibus,& Animabus purgantibus, vel quoad culpam jam præteritam, ſcilicet originalem, vel venialem : Hinc patet,quod culpa non poteſt ſeparari à pœna aliqua. *l. 2. d. 36. a. 2. q. 2. & in Eccleſ. c. 7.*

369. *Huius vitæ contemptus acquiritur ex recordatione afflictionum, quibus eſt plena.*

Et in amaritudinibus moratur oculus meus. Quomodò oculus, & non potius Anima, dicitur morari in amaritudinibus? Dicitur oculus ſcilicet mentis:nam vir juſtus, ut ad contemptum huius miſerabilis vitæ inducatur, frequenter meditatur amaritudines, quibus ubique ſcatet. *in Thren. c. 1.*

370. *Qui cum Deo ambulat, & vivit nihil timet.*

Libera me. Et quomodo vult liberationem à tot malis? Subdit: *pone me iuxta te : & cuiuſvis manus pugnet contra me :* Ecce unde oritur fortitudo animi ſcilicet ex præſentia Dei : hæc enim animum invictum contra quamcumque potentiam facit. *ſerm. 6. de Apoſtol. & in Luc. c. 5. v. 19. & c. 6. v. 8.*

371. *Chriſtus,ut magiſter exemplum ſe ipſum imitandum nobis propoſuit.*

Exemplum ſum coram eis. Nota Iob erat Princeps, & caput populorum, & ut tale dicit poſitum fuiſſe à Deo in exemplum aliorum : ſed hæc dicta ſunt in perſona Chriſti,quia enim religionis ſumma eſt imitari, quem colimus : hinc ſe ipſum propoſuit exemplum omnium virtutum, ſcilicet laborioſæ operationis, patientiæ, charitatiſque, ut ad ipſius exemplaris imitationem nos conformemos. *in Ioan. collation. 61.*

372. *Mali in Religionibus contemnunt exempla,& inſtituta maiorum, & alijs ſunt exemplar perditionis.*

Poſuit me quaſi in proverbium vulgi,& exemplum ſum coram eis. Quid eſt in proverbium vulgi, niſi contemptus exemplorum, & regularum Patrum ſanctorum, & per vitam peſſimam exemplum eſſe alijs perditionis? Tales ſunt, qui in Religionibus, abjectis Patrum, & regulæ inſtitutis, huic ſæculo ſe conformant, & ſunt poſteris in exemplum culpæ, ideo erunt etiam pœnæ. *op. Eccleſ. Hier. p. 1. c. 2.*

373 *Deus poſuit in Eccleſia Religioſos,ut ſint in exemplum virtutis ſæcularibus.*

Poſuit me quaſi in proverbium vulgi, & exemplum ſum coram eis. Nota, quod de ſe ipſo hoc dicebat Iob tanquam perſona peculiariter Deo conſecrata: Ideo idem dici debet de Religioſis : hos enim poſuit veluti in proverbium, ſcilicet in exemplum patens ſæcularibus, ut ſecundum ipſorum imitationem, mores pravos corrigant, & contemptis terrenis, cœleſtia appetant, & acquirant : Væ igitur illis, qui ſe exemplar perditionis exhibent. *ep. de Eccleſ. Hier. p. 1. c. 2.*

374. *Boni ex operibus ſublimibus ſanctorum in ſtuporem evehuntur, & mali in confuſionem.*

Stupebunt iuſti ſuper hoc, & innocens contra hypocritam ſuſcitabitur. Nota, quod ſtupor eſt proprie juſtorum, dum vident mirabilia patrari à ſanctis,& à Chriſto: ſtupent enim,& ex hoc magnificant Deum : mali è contra in confuſionem inducuntur. *in Luc. c. 5. v. 26.*

375 *Iuſti ex oppoſitione malorum non deſerunt viam rectam, ſed permanent, & perſeverant.*

Et tenebit iuſtus viam ſuam, & mundis manibus addet fortitudinem. Vide quomodò cognoſcatur, quis ſit in ſervitio Dei ſtabilis, & quis infidus : nam juſti ex quacumque oppoſitione, & adverſitate non derelinquunt vias Dei, ſcilicet viam cognitionis in fide, & affectionis in charitate, ſed perſeverant, imo fortiores fiunt : Infidi è contra ſtatim deſerunt viam bonam, quam arripuerunt. *in Luc. c. 1. v. 76.* ſic & Vgo *hic.*

376. *Iudicans temerariè reprehenditur : & quid exigitur in iudice recto.*

Igitur omnes vos convertimini, & venite, & non inveniam in vobis ullum ſapientem. Quid prætendebat Iob in his verbis, dum proteſtatur, quod in ſuis amicis non inveniebatur ullus ſapiens? ſed nota, quod verus ſapiens judex judicat cum maturitate, & æquitate: Iſti autem ſic arguebant : Deus juſtum non punit ; te autem punit, ergo non es juſtus: Iob autem intendit in his verbis eos declarare inſipientes, & confundere,eo quod intrabant in ſecreta cordis, & temerariè judicabant, quod neſciebant: Iudex autem rectus debet habere notitiæ claritatem, & in judicio rectitudinis æquitatem *ſerm. 2. Hexaem. & in Luc. c. 6. v. 10.*

377. *Cogitationes cordis ſanctæ ignem accendunt, & conſervant amoris Dei : malæ autem, & perverſa extinguunt omne bonum, & omne malum afferunt.*

Cogitationes meæ diſſipatæ ſunt torquentes cor meum, noctem verterunt in diem, &c. Nota, quod hæc dicuntur à Beato Iob myſticè in perſona malorum, qui ſinunt occupari ſibi cor vanis, & immundis cogitationibus, explicatque earum peſſimos

mos affectus : ſicut enim cogitationes, & meditationes ſanctæ faciunt, ut Deus cor incaleſcat, ignis dominicus exardeſcat in eo, & augmentetur : è contra cogitationes malæ diſſipationem bonorum faciunt, & ad modum aquæ ignem devotionis extinguunt, & cor inſuper cogitantis affligunt: Vnde quidam ſanctus Pater quandiu in ſanctis cogitationibus ſe exercuit, & per amorem in Deum exarſit, alimentum è Cœlis à Deo concepit, ei enim panis mundiſſimus quotidie mittebatur miniſterio Angelorum : Cumque aliquando ſola immunda cogitaret, panis totus niger, & ſordidus apparuit, & ultra à Deo non eſt miſſus *ſerm. 1. de ſancto Laurentio*. Vide igitur effectus cogitationum ſanctarum, & malarum in Anima.

378. *Iracundia diſſipat omnes cogitationes bonas cordis, & ipſum torquet.*

Cogitationes meæ diſſipatæ ſunt, torquentes cor meum, &c. Cur diſſipatæ? & à quo? quodnam eſt vitium cor hominis? Reſp. quod inter omnia vitia homini adverſantia, Iracundia maximè torquet, & cruciat cor: & ideo Iob induit perſonam hominis ad iracundiam ob contrarietates commoti, datque intelligere, quod iracundia eſt vermis diſſipans omnes bonas cogitationes cordis, ipſumque valdè torquens, & affligens. *in Luc. c. 9. v. 40.*

379. *Iuſti è vita decedentes, ad Lymbum mittebantur, & ibi detinebantur.*

Vnde Beatus Iob dicebat *In tenebris ſtravi lectulum meum: Infernus domus mea eſt*: quia ſciebat portam Paradiſi clauſam eſſe, & quod in Lymbo omnes juſti ibi detineri cogebantur uſque ad reſurrectionem Chriſti. *l. 4. d. 45. a. 1. q. 1.*

380. *Poſt mortem quales miſeria inſint corpori noſtro.*

Putredini dixi Pater meus es: mater mea, & ſoror mea vermibus, &c. Vide ad quam miſeriam redigatur corpus noſtrum, quod nunc pulchris veſtibus, & tot delicijs nutritur, in ſepulchro putredine conſumetur, & vermibus operietur. *ſerm. 1. fer. 4. Paſcha.*

381. *Chriſtus ad qualē Infernum deſcenderit.*

In profundiſſimum Infernum deſcendent omnia mea, &c. Nota, hæc dicta eſſe in perſona Chriſti: ſed ad quemnam Infernum deſcendit? forſan ad illum damnatorum, iſte enim eſt omnium profundiſſimus? minimè : ſed tantum ad lymbum ſanctorum Patrum: Dicitur autem profundiſſimus, non in ordine ad alios, ſcilicet ad illum, in quo damnati puniuntur pœna damni, & ſenſus, & ad Purgatorium: eſt enim ſuperior his: ſed reſpectu aeris caliginoſi, qui dicitur Infernus præſens Dæmonum, & reſpectu ſuperficiei terræ, quæ eſt profundior; Lymbus vero reſpectu iſtorum dicitur profundiſſimus. *l. 3. d. 22. a. 1. q. 5. ad 1. & in Eccleſ. c. 9.*

382. *Profundum Inferni eſt ſepultura Parochianorum Diaboli: Cœlum eſt ſepulchrum Parochianorum Chriſti.*

In profundiſſimum Infernum deſcendent omnia mea. Quomodò omnia mea? ſi loquitur de lymbo, certum eſt, quod tantum Anima ibi erat deſcenſura, & non corpus: quomodò dicit omnia mea? ſed attende, quod loquitur in perſona præſcitorum, quorum omnia, ſcilicet Anima, & corpus ſepelienda ſunt in profundiſſimum Infernum, ſcilicet in foveam valdè profundam Inferni, quæ eſt ſepultura Parochianorum Diaboli : ſicut è contra Parochiani Chriſti ſepeliendi ſunt in Empireo. *Eccleſ. cap. 9.*

CAPVT XVIII.

383. *Impatiens videtur inſanus, & ut Animal irrationale perdit Animam ſuam.*

Quarè reputati ſumus ut iumenta, & ſorduimus coram vobis? qui perdis Animam tuam in furore tuo. Nota, iſti amici Iob conqueruntur, quod Iob eos exiſtimaverit, & tractaverit ut jumenta : & poſtea par pari referunt, dicentes, quod ob furorem ipſu Iob perdiderit Animam ſuam : ex quibus verbis patet, quam ſit verum, quod impatiens & furioſus, qui vult ad quamlibet moleſtiam ſibi illatam recalcitrare, & rependere vicem, jumentum, & non homo debet reputari, eò quod non regitur diſcretione rationis, ſed beſtiali motu ſenſualitatis, & propter hoc aliquando ſordetur cognitionis malignitate, & judicij temeritate in corde, opprobrij convitioſitate in ore, maleficij crudelitate in opere, & tunc in furore perdit Animam ſuam : hæc verificata ſunt de amicis Iob, non de ipſo Iob. *ſerm. 2. Dom. 19. poſt Pentecoſt.*

384. *In Inferno eſt ignis tenebroſus.*

Nonne lux impij extinguetur, nec ſplendebit flamma ignis eius? Ergone lux deficiet in igne, in quo cruciabuntur impij in Inferno? nonne lux eſt quid eſſentiale in igne? ſed Reſp. quod lux quidem eſt connexa cum igne, ſed tamen cum majori vel minori actualitate, ſecundum diverſam materiam, in qua eſt : nam cum inſit in materia terreſtri ſulphurea, & cum pice, tunc ignis potius eſt tenebroſus, & talis erit in Inferno ad majorem cruciatum damnatorum. *l. 4. d. 44. p. 2. a. 2. q. 1. ad 3.*

385. *Ignis concupiſcentiæ à Diabolo excitatur, & infert obſcuritatem, & frigiditatem Animæ.*

Nonne lux impij extinguetur, nec ſplendebit flamma ignis eius? Vide infelicem ſtatum impiorum, quibus cum deficiat ignis interior charitatis, & gratiæ, ad ignem concupiſcentiæ ſe conferunt, quo igne magis infrigidantur in Anima rerum ſpiritualium amore, & plus accenduntur in vitiorum fervore, ſimulque obtenebrantur in Anima: ô ignis infernalis, quot mala affert Animæ: Ignis iſte eſt, quem habitu ſuo Diabolus ardere facit. *in Ioan. collat. 80.*

386. *Operans ſine recta intentione in tenebras ruit.*

Lux obtenebreſcet in tabernaculo illius, ſcilicet impij, & lucerna, quæ eſt ſuper eum extinguetur. Quomodò

modò lux in tenebram converti poteſt ? Vel poteſt obtenebrari, ſi ejus proprium eſt illuminare, unde vel lux non eſt, vel ſemper illuminat ? Item quænam lucerna eſt iſta, quæ eſt ſuper impium, quæ extinguetur ? Nota, hic, textum Sacrum loqui metaphoricè : nam lux ſtat pro intentione Animæ, quæ ſi eſt recta, & ad Deum ordinata, illuminat intellectum : ſi eſt mala, tunc non illuminat, imò potius obſcurat mentem, & ſuffocat, & perdit omne bonum. *in Luc. cap.11.v.34.*

387. *Gaudium carnale evaneſcit, & in triſtitiam terminat.*

Et lucerna, quæ eſt ſuper eum extinguetur. Quænam eſt hæc lucerna ſuper impium ? nihil aliud, niſi gaudium carnale occupans Animam impij : hoc evaneſcit, & facile extinguitur, & in triſtitiam convertitur *Pſal.* 51.

388. *Antichriſti potentia à Deo comprimetur : Idem & dicendum de impiis ſuis ſequacibus.*

Arctabuntur greſſus virtutis ejus, & præcipitabit eum conſilium ſuum. Nota hæc propriè verificabuntur de Antichriſto, cujus poteſtas à Deo opprimetur, & ipſum præcipitabit Deus in Infernum. Idem & dic de ejus ſequacibus. *in Eccleſ. cap.* 10.

389. *Qui tentationi conſentit cadit in rete, & capitur à Diabolo, ne poſſit exire pro libito.*

Immiſit in rete pedes ſuos. Quis eſt iſte captus in rete ? loquitur de impio, qui in tentationis rete ſe injicit, quando conſentit peccato, & ita capitur à Diabolo, quod non poteſt fugere, quando voluerit : non enim abſque brachio divinæ gratiæ poteſt ſe liberare à tali rete. *in Ioan. c.11.v.8.* Item voluptas carnalis eſt rete Diaboli. *in Ioan. ibidem.*

390. *Peccata ſunt laquei, quibus Diabolus ducit ad Infernum.*

Tenebitur planta ejus laqueo &c. Loquitur hic de impio, qui in peccatum incidit, & advertit, quod tenebitur ejus planta : A quanam virtute ? A Diabolo : nam qui non vult à Deo teneri, ejuſque vocationibus obtemperare, à Diabolo tenetur laqueis avaritiæ, invidiæ, & aliorum vitiorum, & his laqueis ducitur ad Infernum. *ſerm. 2.Dom.19.poſt Pentecoſt.*

391. *Idem confirmatur.*

Immiſit in rete pedes ſuos : tenebitur planta ejus laqueo. O quàm benè hic explicatur infelicitas peccatoris : nam ſicut piſcis in retibus, ſe agitando, ſe plus involuit, & avis plus ambulans per virgam viſcuſam fortius ſe capit:ita peccator magis à Deo elóngatur,quò in peccatis ſe involuit, & ſtrictius involvitur à Diabolo. *op. Diat.tit.1.c.1.*

392. *Peccator peccando ſub ſpecie boni incidit in laqueos Diaboli.*

Abſcondita eſt in terra pedica ejus, & decipula illius ſuper ſemitam. Vide quomodò peccator incidit in laqueos Diaboli : nam ſub ſpecie commodi appetit bonum, & Diabolus abſcondit ſub illa ſpecie laqueos : ſicque peccans videt quid concupiſcit, ſed non videt in quo culpæ laqueo pedem ponat : *Sic D. Gregorius hic.* Unde verum eſt quod nemo intendens malum, malum operatur, ſed ſemper intendit aliquod bonum, ſub quo venenum, & mors latet. *ferm 1. fer. 4. Pentecoſt, & ſerm.4. Dom.11. poſt Pentecoſt.*

393. *Anima ad temporalia bona inhians, fame attenuatur, & moritur : Ad ſpiritualia ſe applicans dulcedine cœleſti cibatur.*

Attenuetur fame robur ejus, & inedia invadat coſtas ejus. Nota, quod hæc verba dicuntur de eo, qui ſe decipi ſinit à Diabolo ; datque Sacer textus intelligere, quod cum homo ex Anima rationali habeat in perpetuum vivere, & tamen Anima iniqui attenuatur fame, & inedia deficit ; quia relicto pabulo internæ refectionis bonorum ſpiritualium, ad exteriora diffluit ſpretis æternis: E contra vir ſpiritualis ad bona cœleſtia ſe applicans, partem omne delectamentum habentem invenit, nempe Chriſtum Jeſum. *op. de ſeptem Itiner. ater nit.Itiner.6.d.6.*

394. *Paupertas materialis, alijs eſt in meritum, alijs in demeritum.*

Attenuetur fame robur ejus, & inedia invadat coſtas ejus. Loquitur hic de paupere impio, qui cum impatientia, & cum deſiderio rerum alienarum, & furandi, patitur miſerias paupertatis, quæ iſti ſunt in damnationis occaſionem : E contra in tolerante cum patientia, paupertas eſt illi meritoria. *opuſ. Apolog. paup. reſponſ. 4. cap.3.*

395. *Avari, & cupidi fame continua, & inedia torquentur.*

Attenuetur fame &c. Nota hic eſt cupidus, & avarus, qui ſemper cruciatum culpabilem habet annexum ſuæ cupiditati, nempè & inediæ corporalis, & magis ſpiritualis nequitiæ per inſatiabilem avaritiæ voracitatem. *op. Apol. paup.reſponſ.4.c.3.*

396. *Superbia omnia bona deſtruit.*

Conſumat brachia illius primogenita mors. Quænam eſt hæc mors primogenita ? mors primogenita eſt ſuperbia, primogenita peccati vel Diaboli : hæc enim ſi intrat in Animam,omnia bona conſumit. *op. Diat. tit. 1. c.* 3.

397. *Omne peccatum eſt mors Animæ ipſam ſubijciens Diabolo.*

Conſumat brachia illius primogenita mors. Quid eſt primogenita mors ? forſan reperitur ſecundogenita ? Nota, quod duplex eſt mors : Alia primogenita, eſtque mors culpæ, & peccati : Alia ſecundogenita, eſtque mors materialis pœnæ : Prima eſt amariſſima, & horrenda, & terribilis, quia eſt opprobrioſa ſubjiciens Animam : hanc

timere debemus ſuper omnia mala. *in Ioan. collat.52.*

398. *Repentinus interitus & temporalis, & ſpiritualis advenit ei, qui fiduciam ſuam non in Deo, ſed in ſua potentia, & rebus caducis confidit.*

Unde hic dicitur: *Avellatur de tabernaculo ſuo fiducia ejus, & calces ſuper eum quaſi rex, interitus*: Hoc præcipuè dicitur de impiis tyrannidem exercentibus in alios, ſuper quos Diabolus calcat, & inducit interitum. *in ſap. c. 16. & S. Gregor. hic.*

399. *Peccatum quomodò nihil eſt, & in nihil redigit peccatorem faciens cum ſocium Diaboli.*

Habitent in tabernaculo ejus ſocij ejus, qui non eſt. Quis ille, qui non eſt? ſi habet ſocios, ergo eſt aliquid, & ſi loquitur de impiis, certum eſt ipſos eſſe aliquid? Nota, quod peccatores ſunt ſocij Diaboli, qui dicitur non eſſe, non quoad naturam, ſed quoad benè eſſe gratiæ, quia à ſumma eſſentia, & veritate receſſit, & quia peccatum eſt defectus, & privatio, ideò peccans fit ſocius Diaboli, & in nihilum gratiæ redigitur. *in Ioan.c.1.v.3.*

400. *Non ſolùm ſubſtantia quoad benè eſſe, ſed quoad nomen, & famam impiorum tranſit in nihilum.*

Memoria illius pereat de terra, & non celebretur nomen ejus in plateis. Vide quomodò peccator Deum offendens in nihilum redigitur, non ſolùm in ſubſtantia, quoad benè eſſe, ſed quoad famam; nam ejus memoria omninis deperditur, & ſi conſervatur, id eſt ad ejus vituperationem. *in Sap.c.2.*

401. *Horror invadit impios tempore mortis.*

In die ejus ſtupebunt noviſſimi, & primos invadet horror. Ecce quid contingit impiis in fine ſuæ vitæ: horror nempè, & tremor, & phantaſmata terribilia. *in Sap.c.17.*

CAPUT XIX.

402. *Qui alium judicat, debet prius ſe ipſum examinare, & judicare.*

At vos contra me erigimini, & arguitis me opprobriis meis. Sanctus Job in his verbis arguit ſuos fictos amicos, eo quod ipſi cum eſſent pleni arrogantia, & ſuperbia, ſe ipſos non examinantes arguere, & judicare malè volebant eumdem virum juſtum: quia qui ſe ipſum prius non judicat, quid in alio rectè judicet, ignorat. *in Ioan. cap.8.v.9.*

403. *Iuſtus quomodo à Deo non juſtè, & ſimul juſtè affligitur: Idque præcipue de Chriſto.*

Saltem nunc intelligite, quia Deus non æquo judicio afflixerit me, & flagellis ſuis cinxerit me. Nota hæc verba Sancti Job, in quibus videtur taxare Deum de injuſtitia, quod ſine gravi peccato non poteſt dici: ergone injuſtè Deus afflixit ipſum? quomodò ergo prædicatur innocens? Sed attende, quod afflictio, quæ à Deo immittitur innocenti dicitur non recta quoad culpam, quæ in innocente non reperitur, ſed æqua quoad pœnam, & meriti augmentum: *Sic D.Gregorius &c.* Unde dixit, quod Deus ipſum cinxit flagellis ſuis, ſcilicet fortitudinis, & patientiæ, per quam patienter ad meritum toleravit omnia. *in Ioan. cap. 21. v. 19.* Nota tamen, quod hæc propriè dicta ſunt de Chriſto, in quo fuit tanta afflictio abſque demerito, & culpa propria, ſed tantùm pro culpis noſtris. *Pſal. 118. cap. 10. v. 12.*

404. *Peccatores ſicut Iudæi Chriſtum contemnendo, ſpoliant ipſum Divinitate quantum in ipſis eſt.*

Spoliavit me gloria mea, & abſtulit coronam de capite meo. Hæc dicta ſunt à Beato Job, qui fuit ſpoliatus imperio, & omnibus bonis: Sed melius dicuntur in perſona Chriſti, cujus gloria, ſcilicet Divinitate à Judæis fuit privatus, quantum ad ipſos, quia eum non ut Deum glorificaverunt, ſed ſicut maleficum tractaverunt: Idem & faciunt quicumque contemnendo Deum malè tractant. *ſerm. 3. in paraſceve & opuſ. de perfectione vitæ cap. 3.*

405. *Homo dum ſpoliatur gratia Dei, ſpoliatur gloria.*

Spoliavit me gloria mea, & abſtulit coronam de capite meo &c. Nota, hæc poſſunt dici ab eo, qui incidit in latrones, ſcilicet in Dæmonis poteſtatem per peccatum: ſpoliatur enim gloria, & corona, quando ſpoliatur gratia divina. *in Luc.c.10.v.30.*

406. *Qui Deo non vivit unitus inſectus myſtico corpori eſt arbor infructuoſa, & maledicta.*

Deſtruxit me undique, & pereo, & quaſi evulſæ arbori abſtulit ſpem meam. Nota, hæc ad litteram dicta à Job, eo quod privatus fuerat à Deo prole, & proviſione: Sed myſticè dicuntur de eo, qui vivit excluſus à Chriſto per infidelitatem, vel peccatum: Iſte enim caret prole bona, quia non poteſt gignere opus dignum remunerationе. *ſerm.1. Dom.7.poſt Penteccoſt.*

407. *Maximum ſignum iræ Dei privatio gratiæ, & gloriæ.*

Iratus eſt contra me furor ejus, & ſic me habet quaſi hoſtem ſuum. Quomodò id profert Job de Deo, cum ſupra ſe oſtenderit tam compoſitum cum Dei voluntate? At hæc dicuntur myſticè

in

Digitized by Google

in perſona hominis ſpoliati gratia divina, & ad Infernum damnati: privatio enim gratiæ divinæ eſt maximum, & terribile ſignum iræ Dei. *in Ioan. cap.3. v.36.* ô Deus averte hanc iram à me!

407. *Dæmonum crudelitas in homine quanta.*

Simul venerunt latrones ejus, & fecerunt ſibi viam per me & obſederunt in gyro tabernaculum meum. Nota hæc dicta à Beato Job ad litteram de latronibus, qui eum deſpoliaverunt ſuis rebus: Myſticè dicuntur de latronibus Dæmonibus, qui ſunt veri, & feri latrones invadentes hominem, quem expoliant gratuitis, vel necant in naturalibus, & jugulant in pœnis gehennalibus: Iſti ſæviſſimi latrones veniunt ad nos, impugnando: viam per nos faciunt impugnantes comminando. *ſerm.1.fer.4. Paſcha.*

408. *Obſeſſus à Dæmone figuratus fuit in his verbis Iob.*

Nam talis miſer poteſt dicere. *Venerunt latrones, & fecerunt ſibi viam per me, & obſederunt in gyro tabernaculum meum.* Nam iſti ſæviſſimi latrones affligunt afflictione repentina, & diuturna tales obſeſſos: unde ad liberationem requiritur virtus divina. *in Luc.c.9.v.39.*

409. *Contra virum juſtum armantur plures Dæmones, & homines iniqui.*

Simul venerunt latrones ejus, & fecerunt ſibi viam per me &c. Nota illam particulam, (*ſimul*) nota etiam quod ſe ponit in medium ſingulariter, & inimicos pluraliter: nempè Dæmones, & mali homines, ut videas, quod contra virum juſtum armantur ſimul Dæmones, & homines iniqui, ſe veluti eum exercitu armato opponentes ipſi: ſemper enim mali incomparabiliter plures ſunt bonis. *in Luc.c.21.v.20.*

410. *Chriſti paſſio extenſa fuit per totum corpus.*

Simul venerunt latrones, & fecerunt ſibi viam per me, & obſederunt in gyro tabernaculum meum. Nota, hæc dicta in perſona Chriſti, cujus humanitas à Judæis undique fuit lacerata, diſciſſa, & vulnerata. *in Ioan.c.2.v.19.*

411. *Diabolus in gyrum vadit tentando hominem.*

Obſederunt in gyrum tabernaculum meum. Ecce quid facit Diabolus impius latro: nam in gyrum ſemper vadit, gyrum tentationum, & circumventionum malignarum texendo, ut hominem cadere faciat. *op. Compendioſum principium.*

412. *A notis, & conjunctis deſeritur, qui Deo vult ſervire.*

Fratres meos longe fecit à me, & noti mei quaſi alieni receſſerunt à me. Nota, quod myſticè hæc dicuntur à volente ad Dei obſequium ſecedere: nam talis deſeritur à notis, & conjunctis. *in Luc.cap. 2.v. 44. & in Ioan. cap. 23. v.49.* Ut videas, quod ſæpè noti & conjuncti ſunt ſæviores hoſtes volenti Deo ſervire.

413. *Chriſtus à notis ſuis in majori neceſſitate fuit deſertus.*

Fratres meos longè fecit à me, & noti mei quaſi alieni receſſerunt à me. Nota, quod hæc myſticè dicuntur in perſona Chriſti, qui tempore paſſionis fuit à ſuis Diſcipulis derelictus, non tamen à Beatiſſima Virgine Maria. *in Luc. cap.23.v.49.*

414. *Mundus tempore neceſſitatis derelinquit ſuos, & mundani deſerunt etiam conjunctos &c.*

Fratres meos &c. Nota, quod ſicut hoc evenit Chriſto, ſic & fit à mundo, & à mundanis cum ſuis, qui deſerit ſuos in tempore majoris neceſſitatis. *in Luc.c.23.v.49.*

415. *Qualis eris cum Deo, talis tibi erit Deus.*

Quaſi peregrinus fui in oculis eorum. Hoc dicebat Job, ut exprimeret quomodò à ſuis ſervis tractaretur: ſed tamen in perſona Chriſti pronuntiata ſunt myſticè, qui ſicut peregrinus apparuit ſuis Diſcipulis, quia ipſi peregrini erant in fide reſurrectionis, ut videas, quod qualis fueris cum Deo, talis erit tibi Deus. *in Luc. cap. 24.v.18.*

416. *Benignitas Dei nos vocantis, ingratitudo noſtra in ipſum exponitur.*

Servum meum vocavi, & non reſpondit mihi, ore proprio illum deprecabar. Vide ad quantam miſeriam redactus eſt hic Princeps, & Sanctus Job: ſed tamen hæc querela eſt Dei noſtri tam multipliciter nos vocantis, præveniendo beneficiis, & gratiis, & ore proprio nos veluti deprecantis, & tamen nos ingrati nolumus reſpondere, & obtemperare operibus dignis: in quo pateſit benignitas immenſa Dei noſtri, & ingratitudo noſtra. *ſerm.1. Dom. 2. poſt Pentecoſt, & in Luc cap.15.v.29.*

417. *Benignitas Dei veluti rogantis hominem, ut ad ipſum convertatur, oſtenditur.*

Orabam filios uteri mei. Hæc dixit Job in perſona Dei, qui tanto amore exardeſcit in nos ingratos, & à ſe averſos, vocat, & rogat nos, ut ad ipſum convertamur: unde continuè dicit: *obſecro vos, ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam Deo.* O immenſa pietas Dei noſtri! *in Luc. c.15. v.29.*

418. *Qui abominantur afflictos, & infirmos exoſi Deo, tanquam inhumani.*

Abominati ſunt me conſiliarij mei, & quem maximè diligebam averſatus eſt à me. Vide inhumanitatem horum conſiliariorum Job, qui cum deberent eum conſolari in tot anguſtiis, ipſum abominabantur, quod eſt contra etiam inſtinctum naturalem: Unde Deu

ſunt exoſi, taleſque ſunt veluti extra ſtatum humanitatis executes. *Pſal.* 118.*c.*11.*v.*3.

419. *Mulieres ferventiores fuerunt tempore paſſionis Diſcipulis Chriſti : ſic & ſaculares ſæpe ſunt meliores religioſis, & magis Chriſti amatores.*

Pelli mea conſumptis carnibus adhaſit os meum. Nota ; hæc myſticè dicta à Chriſto ſuis tempore paſſinnis, & continuè dicuntur ſuis membris : Nam per carnem intelliguntur Diſcipuli Chriſti, & Clerici, & Religioſi : per pellem, quæ eſt magis corpori exterior, intelliguntur mulieres, & ſæculares : Unde ſicut tempore paſſionis Diſcipuli omnes fugientes, reliquerunt Chriſtum ; mulieres verò exteriora neceſſario Chriſto miniſtrantes adhæſerunt Chriſto, morti aſtiterunt, nec terroribus, nec minis ceſſerunt, ob idque ferventiores ſe oſtenderunt : ſic ſæpè Clerici, & Religioſi ſuperantur à pluribus ſæcularibus in dilectione divina. *in Thren. cap.* 3. *& in Ioan.cap.* 19. *v.* 25.

420. *Beata Virgo Maria Chriſto crucifixa.*

Pelli mea adhaſit os meum. Nota, per pellem Chriſti intelligi ſanctas mulieres : ſed inter eas maximè Beata Virgo Maria, quæ tempore paſſionis adhæſit Chriſto, ejuſque dolores ſuper omnes participavit, quia plus ipſum diligebat. *in Iob.c.*19.*v.*25.

421. *Compaſſionem ſui à nobis exigit Chriſtus de ſuis doloribus, & paſſione, & etiam erga proximum.*

Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei &c. Nota : hæc dicta ſunt in perſona Chriſti in Cruce patientis ad Apoſtolos, & amicos, ut non ſolùm compaſſionem ſui habeamus in ſua paſſione, in qua poteſtati Patris ſubjectus fuit, hic enim eſt altiſſimus gradus miſericordiæ : ſed & compaſſionem ſuorum. *ſerm.*2. *Dom.* 1. *poſt Pentecoſt. & op. de grad. vita c.*6.

422. *Eccleſia mendicat à nobis ſuffragium pro filiis ſuis in Purgatorio exiſtentibus.*

Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei : Nota : hæc dicta eſſe ab Eccleſia in perſona Animarum exiſtentium in Purgatorio, pro quibus ipſa mendicat à vivis ſuffragia : Ipſi enim mendici ſunt, & cum eis deficiat moneta meriti, non poſſunt ſolvere, nec mendicare. *ſerm. de Animabus Purgat.*

423. In Sacra Scriptura dicitur ſæpè, Deum habere manus ut hic Job dicit, *manus Domini tetigit me :* ut oſtendatur ejus poteſtas, & modus operandi perfectus. *Pſal.* 101.

424. *Cum Deus affligit hominem, tunc dicitur tangere ſua manu.*

Manus Domini tetigit me. Quis tactus eſt iſte? Tactus per immiſſionem tribulationum : tunc enim tangit pulſum homini. *op. de inviſibilitate Dei.*

425. *Reſurrectionis Chriſti, & propria fides neceſſaria elevat Animam ad ſpem viſionis divina.*

Scio, quod Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum &c. Hæc dicebat Job quaſi videns jam tranſactam paſſionem Chriſti, & reſurrectionem ipſius, per quam erigebatur ad ſpem certam videndi in gloria Deum facie ad faciem ; ſic igitur loquitur, licet in paſſione vita fuerit induta morte, tota vita reſurrexit, & ideò ſubdit, ſurrecturus ſum in noviſſimo die, & rurſum circundabor pelle mea, quando corpus humilitatis meæ configuratum fuerit corpori Chriſti, & tunc videbo in carne mea Deum meum facie ad faciem : Ecce quomodò fides de reſurrectione Chriſti, & noſtra erigit Animam ad ſpem vitæ æternæ. *ſerm. prim. Dom.*1.*Adv.& ſerm.*1. *in Paſcha, & in Luc.c.*20. *v.*38. *& op. ſtim. Divi. Amoris part.*3.*c.*19.

426. *In patria Humanitas Chriſti erit objectum viſus corporei : Divinitas viſus intellectualis.*

In carne mea videbo Deum meum. Cur dicit in carne mea ? ergone Deus videri poteſt ab oculis corporeis ? ſed attende, quod dicit in carne mea, per quod determinatur & videns, & objectum viſum : ſcilicet oculis corporeis ſuis debetur Humanitas Chriſti : oculis intellectualibus videbitur Divinitas. *l.*4. *d.* 49.*p.* 2.*a.*3. *q.*1. *& in Luc. cap.*2.*v.*26.

427. *In reſurrectione corporis reſurget caro eadem in individuo, qua eſt de prima eſſentiali conſtitutione ejuſdem corporis.*

Et in carne mea videbo Deum. Nota (*in carne mea*) ergone etiam in carne, quam comederunt vermes ? Et quid ſi caro unius hominis comederetur ab alio homine, in quonam reſurget ? Reſpondetur, quod reſurget homo cum carne, quæ eſt de eſſentiali, & prima conſtitutione corporis : non autem cum illa, quæ dicitur caro ſecundùm materiam, ſcilicet quæ ſuperaddita eſt per nutritionem : hæc enim eſt tali corpori veluti per accidens. *l.*4.*d.*44.*p.*1. *dub.*4. *& art.* 2.*q.*1. *& d.*43.*a.*1.*q.*1. *ad ult.*

428. *Viſioni fidei in hac vita in patria reſpondet viſio clara Dei.*

Et in carne mea videbo Deum meum. Addit Eccleſia : *Deum Salvatorem meum.* Nota, quod cum Job in ſtatu viæ per fidem elevaretur ad ſpem videndi aliquando Deum in gloria : hic dat intelligere, quod licèt in hac vita in viſione per ænigmata fidei poſſit intervenire error : in patria tamen videbitur clare ſine errore : tunc enim ſapientia divina proponet bonis rationes illas æternas ad contemplandum in ſe ipſo, tanquam in ſpeculo pulchriformiter, tanquam in libro indelebiliter, & tanquam in menſa delectabiliter. *ſerm.*1.*Dom.*1.*Advent.*

429. *Vera ſpes cæleſtis gloria debet reponi in ſinu Animæ.*

Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. Quænam ſpes? ſpes ſcilicet videndi Deum: Sed in quo ſino? ſcilicet in ſinu humilitatis in abſcondendo virtutes: benignitatis in refovendo pauperes, & longanimitatis in conſervando, & perſeverando in bono: Item in ſinu pœnitentiæ: ſic enim in tuto ponitur ea ſpes vera, & terminus, obiectumque ſpei. *in Luc. cap. 16. v. 21. & c. 6. v. 38. & ſerm. 2. Dom. 2. poſt oct. Epiphan.*

430. *Qui in hac vita non fugit à gladio iudicij divini, fugere non poterit in morte.*

Fugite ergo à facie gladij, quoniam vltor iniquitatum gladius eſt &c. Sed quò fugiendum eſt? Nota hic per gladium ſumi ſententiam iudicij divini, quam vt fugere poſſit, debet homo recurrere ad pœnitentiam; qui enim in hac vita ad hanc non recurrit, non poterit in morte effugere gladium iræ divinæ. *in Luc. c. 3. v. 7. & c. 8. verſ. 34. & c. 21. v. 34. & in Ioan. c. 12. v. 50. in fine. & in Eccleſ. cap. 11.*

CAPVT XX.

431. *Gaudium malorum, & Mundanorum momentaneum.*

Laus impiorum brevis eſt, & gaudium hypocritæ ad inſtar puncti. Nota hanc ſententiam, in qua laus impiorum ponitur brevis, & gaudium hypocritæ ad inſtar puncti: Cur illa dicitur brevis: iſtud velut punctum? Sed tali modo loquendi intendit Spiritus Sanctus exprimere qualitatem lætitiæ, & gaudij mundanorum, & impiorum: Dicit enim primò, quod eſt brevis eorum laus, & lætitia: & ne decipiaris, credens, quod poſſit per tempus durare, addit: *ad inſtar puncti:* punctum enim nullam exiſtentiam firmam habet, ſic & inſtans, quod eſt punctum temporis; & tale eſt gaudium impiorum, velut hypocritarum, ſcilicet ſine exiſtentia, & ſolùm apparens, & ideò eſt momentaneum in æternam triſtitiam terminans. *in Eccleſ. c. 1. & ſerm. 3. Dom. 2. poſt oct. Paſchæ. in Luc. c. 6. v. 25. & c. 10. v. 20.* Nota etiam, quia hic dicitur mundus hypocrita: ſicut enim hypocrita, licèt ſit interius corruptus, exterius tamen apparet bonus, & mundus: ſic Mundus in veritate interius eſt malus, & fœtidus, exterius eſt floridus, & venuſtus: gaudium verò eius eſt ſicut punctum, quia huius temporis non habemt niſi inſtans, ideò non habens longitudinem perſeverantiæ, nec latitudinem amicitiæ, nec profunditatem bonæ conſcientiæ. *op. diat. ſal. tit. 8. c. 1.* Lætitia igitur ſæculi vanitas eſt, cum magno deſiderio ſperatur vt veniat, & cum venerit, non poteſt teneri. *op. Solil. c. 2. in Luc. c. 2. v. 10. & in Io. c. 16. v. 22. & collat. 73.*

432. *Qui ſuperbè vult elevari ſuper alios, deprimetur in abyſſum.*

Si aſcenderit vſque ad Cœlum ſuperbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quaſi ſterquilinium in fine perdetur. Vide finem peſſimum, & miſerabilem ſuperborum: dum enim volunt elevari vſque ad Cœlum ſuper alios, quaſi ſterquilinium in fine perduntur: Vnde nec Cœlum obtinent, nec terram, ſed in fine perduntur, & in Inferni cloacam proijciuntur tanquam ſterquilinium. *ſerm. 4. Dom. 1. poſt oct. Paſchæ: & ſ. 3. Dom. 2. poſt Paſcha: & ſerm. 2. Dom. 13. poſt Pentecoſt. & ſ. 4. Aſcenſ. & in Luc. c. 10. v. 15. & c. 18. v. 14.*

433. *Superbus veluti flos marcidus in ſterquilinium mittitur.*

Si aſcenderit in Cœlum ſuperbia eius &c. Vide florem in arbore aſcendentem in altum, ſed ſtatim cadit in ſterquilinium: ſic eſt ſuperbus. *ſer. 2. in Vigil. Nativit.*

434. *Superbus vt reſipiſcat mittitur ad ſterquilinium.*

Si aſcenderit vſque ad Cœlum ſuperbia eius quaſi ſterquilinium in fine perdetur. Vide quomodò Spiritus Sanctus ad medendum malo ſuperbi, eius elevationi opponit ſterquilinium, vt per conſiderationem propriæ miſeriæ, & miſerabilis finis ſuperborum ſe humiliet, & fructum bonum proferat. *ſerm. 2. Dom. 7. poſt Pentecoſt.*

435. *Iuſti ſunt ſtellæ in Cœlo fixæ: Impij, maximè hypocritæ, ſunt ſtellæ fictæ vti ſunt aereæ.*

Si aſcenderit vſque ad Cœlum ſuperbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quaſi ſterquilinium &c. Quis eſt iſte, qui ſuis viribus poterit aſcendere vſque ad Cœlum, vel ſe elevare ad tangendas nubes? eſt ſuperbus, & hypocrita, reſpondit Sophar: Ergone ſuperbia, & hypocriſis elevabit hominem ad Cœlum, & non potius deprimet ad terram? Sed attende myſterium: Dicit vſque ad Cœlum aſcenderit; ideſt per cœleſtem vitam exterius apparentem, & ſplendentem: interius verò impiam & iniquam: nam cum tales ſuperbi, & hypocritæ non ſint ſtellæ veræ, cum non ſint fixæ in corpore Cœli, ideſt in Deo, ideò ſemper pereunt & cadunt in fine: Sunt enim quædam ſamulæ ſtellis ſimiles ex vaporibus terreis productæ, quæ de nocte cadere videntur. E contra iuſti, & humiles ſunt veluti Cœli, vel ſtellæ veræ, & in Deo fixæ, quæ licèt ſancta vita exterius lucem oſtendant, tamen eorum gloria maior eſt ab intus: plus enim eſt, quod de perfectione exlator interius, quàm quod foris oſtenditur. *op. de Eccleſ. Hier. p. 4. c. 4.*

436. *Vitia adoleſcentiæ præcipuè ſunt in ordine ad luxuriam.*

Oſſa eius implebuntur vitijs adoleſcentiæ eius, & cum eo in pulvere dormient. Quænam ſunt vitia adoleſcentiæ, quæ in oſſibus continentur? nunquid vitium reſidet in Anima, vel voluntate? Sed reſpondetur, quod vitia adoleſcentiæ ſunt fer-

vor, & inclinatio ad libidinem, & qnia hæc reſident maximè in corpore, ideò dicuntur in oſſibus ineſſe.*in Ioan.c.21.v.19.*

437. ***Lingua inter alia mala impugnat maximè mutuam charitatem.***

Cum enim dulce fuerit in ore eius malum, abſcondet illud ſub lingua ſua. Vide, qua arte detractor mutuam charitatem impugnat, & divinam bonitatem, quia ſub ſpecie bonitatis venenat proximum per verba blandientia, ſed detrahentia.*in Luc.c.16.v.24.*

438. ***Diabolus vertit ſuos lapides in panem: & Deus ſuis panem in lapides.***

Panis eius in vtero illius vertetur in fel aſpidum intrinſecus. Quænam converſio eſt iſta panis in fel? Sed converte oculos ad lapides à Diabolo Chriſto oſtenſos, vt eos verteret in panem, quod noluit facere: Nota autem, quod per panes intelliguntur voluptates terrenæ, per lapides opera pœnitentiæ: ſicque patet quodnam ſit munus Diaboli, ſcilicet vertere duritiem pœnitentiæ in panem voluptatis, qui poſtea vertitur in fel aſpidum in Inferno: E contra Chriſtus hos panes voluptatum vult verti in lapides duræ pœnitentiæ, vt eos in Cœlo vertat in panem dulcedinis æternæ. *ſerm.4. Dom.2. poſt oct. Paſcha.*

439. ***Panis cum iniuſtitia acquiſitus vertitur in fel amaritudinis.***

Panis illius vertetur in fel aſpidum. Cur hæc verſio panis in fel? loquitur hic da impio, & cum iniuſtitia, & offenſa Dei bona acquirente: de quo dicitur, quod eius panis cum iniuſtitia acquiſitus vertetur in fel amaritudinis: eſt enim panis infernalis.*ſerm.3.Rogat.*

440. ***Euchariſtiæ ſumptio indigna in vtero Animæ gignit ſerpentem.***

Panis eius in vtero vertetur in fel aſpidum. Quis panis eſt, qui habet tantam conformitatem cum felle aſpidum? Sed nota, quod panis myſticè eſt Chriſtus, maximè in Euchariſtia: qui ſi male ſumatur, convertitur, non ſecundùm, ſed ratione effectus in fel aſpidum, imò in ſerpentem, quia peccatum mortale eſt peius ſerpente: ergo loco panis ſacri, ſcilicet Chriſti, ingreditur in vtero Diabolus. *ſerm.4. Dom.3. quadrageſ.*

441. ***Damnatis in Inferno convertentur delectationes huius vitæ in fel amariſſimum.***

Panis eius vertetur in fel aſpidum &c. Ecce effectus delectationum, & peccatorum, quæ libere commiſſa ſunt in hac vita: nempe in Inferno convertentur in fel aſpidum amariſſimum, quo ſaturabuntur damnati in æternum. *ſermone 4. Dom.6. poſt Penteceſt. & in Ioan. collat.31.*

442. ***Animæ Sanctorum ex Lymbo fuerunt à Chriſto in reſurrectione liberatæ.***

Divitias, quas devoravit evomet, & de ventre illius eas extrahet Deus. Ecce effectus reſurrectionis Chriſti, & deſcenſus eius ad Inferos: fecit enim, liberando Sanctorum Animas, vt de ventre ſuo Infernus eas evomeret. *ſermone 3. in Paſcha.*

443. ***In Chriſtum compilatæ fuerunt omnes pœnæ hominum.***

Caput aſpidum ſuget, & occidet eum lingua viperæ. Hæc dicta ſunt ad litteram de impio: Sed myſticè poſſunt dici de Chriſto: Et nota, quod dicit: *caput aſpidum ſuget*: ſcilicet potio omnium venenorum veluti in compendio: nempe in Chriſto fuerunt inducti omnes fluctus aliorum hominum.*ſerm.1.Dom.quinquageſ.*

444. ***Caveat Confeſſarius, ne alios mundando veneno ipſe inficiatur.***

Caput aſpidis ſuget, & occidet eum lingua viperæ. Quomodò qui ſuget caput aſpidis non moritur, niſi per linguam, & os viperæ? nonne venenum aſpidis eſt fortius, & magis inficiens? Nota, quod hic loquitur Deus metaphoricè: Aſpis enim eſt ſerpens parvus, vipera eſt prolixioris corporis, quæ naſcitur exeundo violenter de ventre matris: Datur per hoc intelligi, quòd qui initium ſuggeſtionis libenter ſuſcipit, ſignificatum per caput aſpidis, violentis poſtmodum tentationibus cadit devictus: vel quia venenum aſpidis concitè, viperæ tardius occidit; per aſpidem violenta, & ſubita, per viperam tentatio tardior ſignificatur: ſic qui aditum dat aſpidi, & ſuggeſtioni, licèt non ſtatim pereat, peribit tamen, ſi ipſam à ſe non expellit: Hoc diligenter caveant, præcipuè Confeſſarij, ne dum alios à veneno quærunt mundare, ipſi inficiantur; ſed ſint velut manus nobilis, quæ alium lavans, lavatur: non vt lixivia, quæ alia mundificans ipſa inquinatur. *opuſ.Confeſſion.c.1.p.2.*

445. ***Qui initio ſuggeſtionis Diabolicæ non reſiſtit, violenter poſtea occiditur.***

Caput aſpidis ſuget, & occidet eum lingua viperæ. Nota: primò proponit venenum aſpidis, deinde violentiam viperæ: aſpidis ſerpentis parvi caput ſignificat initium ſuggeſtionis carnalis, & peccaminoſæ: qui ergo non præcavet, ſed bibit libenter venenum initij ſuggeſtionis, admittendo eam in mentem, poſtea violentis ſe tentationibus devictus tradit: Cave ergo ab initio &c. *op.Confeſſion.c.1.p.2.*

446. ***Anima mediante fide introducitur ad videndum, & deguſtandum Chriſtum, maximè in Euchariſtia.***

Non videat rivulos fluminis, torrentes melli, & butyri. Quis eſt iſte, qui non introducitur ad videndum hæc magnalia? Sed nota, quod per rivulos fluminis intelligitur contemplatio myſteriorum humanitatis, & Divinitatis Chriſti: per butyrum,

butyrum, quod naſcitur è carne intelligitur Chriſti humanitas: per mel, quod ex aere deſcendit Divinitas Chriſti: Impius ergo ad hæc videnda, & deguſtanda non introducitur, ſed tantùm iuſtus, qui per fidem ſe transfert in hoc mare magnum, & repletur dulcedine Paradiſi, & hoc maximè in contemplatione, & perceptione Sacramenti Euchariſtiæ. *op. de ſeptem Itineri. æternit. Itiner. 6. diſtinct. 5. & ſerm. 4. Dom. 1. poſt oct. Paſcha.*

447. *Ex fonte Chriſto derivant in Animam flumina omnium bonorum.*

Non videat rivulos fluminis, torrentes mellis, & butyri. Quinam ſunt iſti rivuli, quibus privatur impius? Nota, quod rivuli ex fonte emanant: Myſticè fons eſt Chriſtus, ex quo derivant rivuli charitatis, fidei, ſpei, & aliarum virtutum in Animam ſanctam, quibus fit in ea fons aquæ ſalientis in vitam æternam impius verò excluditur à tanto bono. *in Ioan. collat. 39.*

448. *Cibus Diaboli miſeram reddit Animam, inducens perpetuam famem: Cibus Chriſti felicem, & beatam.*

Non remanſit de cibis eius, & propterea nihil permanebit de bonis. Nota hic, quod eſt ſermo de impio, qui totis viribus nititur ſe repleri cibis voluptatum carnalium: ſed iſte miſer remanet indignos, & illaqueatus laqueis Diaboli, fameque æterna torquebitur: Ex oppoſito, qui cibis cœleſtibus eſt ſolicitus, iſte felix, & beatus invenitur. *in Ioan. collat. 31. & in Luc. c. 6. verſ. 24.*

449. *Præſentia horribilis Dæmonum torquet in morte, & torquebit in Inferno impios.*

Vadent, & venient ſuper eum horribiles. Nota: horribiles, ideſt Dæmones, quorum præſentia erit impijs horribilis in morte, & in Inferno. *in ſap. c. 5.*

450. *Peccatum mortale eſt ignis devorans omnia bona.*

Devorabit eum ignis, qui non ſuccenditur, affligetur relictus in tabernaculo ſuo. Quis eſt ignis, qui devorat impium, niſi peccatum mortale? Malus quidem ignis maculans Animam, & devorans omnia bona, & naturam inficiens: Infelix ergo eſt, qui aqua pœnitentiæ hunc ignem non extinguit. *ſermone 1. de Sancto Laurentio.*

451. *Ignis tenebroſus torquet damnatos.*

Omnes tenebræ abſcondita ſunt in occultis eius (legunt alij, in oculis eius) & devorabit eum ignis. Vide quid paratum eſt impijs in Inferno: ſcilicet ignis, qui in æternum eos torquebit, & ſimul tenebræ, nempe ignis tenebroſus, magis affligens eos. *in Ioan. cap. 19. v. 37. in Luc. cap. 17. verſ. 34.*

CAPUT XXI.

452. *Linguæ frænum præcipitur nobis.*

Superponite digitum in ore veſtro. Sic dicebat Iob ſuis fictis amicis, vt compeſcerent linguam, ne exirent in verba impia: per digitum enim intelligitur diſcretio, quia diſcrete ea debemus vti. *in Ioan. c. 8. v. 9.*

453. *Proſperitates malorum in hac vita pertimeſcere faciunt bonos.*

Ego quando recordatus fuero pertimeſco. Quid pertimeſcis ô beate Iob? quid eſt quod timore concutit carnem tuam? Nota quod hic ſubdit proſperitates malorum in hac vita, dicens: *quarè impij vivunt, ſublevati ſunt &c.* & hoc eſt, quod iuſtos facit pertimeſcere, quia ex hoc inferunt, quod cum ducant in bonis dies ſuos, in puncto poſtea ad Inferna deſcenduot: ô proſperitas maledicta! *ſerm. 3. Dom. 5. poſt Pentecoſt.* Et ideò continuus ſucceſſus proſperitatum temporalium certiſſimum ſignum æternæ damnationis. *ſerm. 4. in Regula.*

454. *Temporales felicitates terminant in æternam miſeriam.*

Ego quando recordatus fuero &c. quare impij vivunt, ſublevati ſunt &c. Nota hic, quod Beatus Iob deſcribit omnes felicitates mundanorum, ſed poſtea terminat in hæc terribilia verba: *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad Inferna deſcendunt:* in quibus verbis deſcribit hominem mundanum velut arborem elevatam, foliorum amænitate veſtitam, fructibus, & floribus redimitam, ſed poſtea ventis excuſſa diſcinditur, & ſiccatur, & ſecuri præciſa ſubmergitur, ignisque incendio præparatur. *ſerm. 7. de Apoſtol. & ſerm. 1. de vno Confeſſore.*

455. *Impij ſuam felicitatem collocant in vbertate bonorum temporalium.*

Sic dicit Iob de ipſis: *Domus eorum ſecura, & pacata: Bos eorum corrupit &c.* Sic enim deſcribit vbertatem bonorum temporalium, ob quam ſtulti ſe beatos reputant. *in Luc. c. 12. v. 17.*

456. *Impij cuſtodiunt filios, ne ab ipſis relinquantur, & ad obſequium Dei ſe transferant.*

Semen eorum permanet coram eis, propinquorum turba, & nepotum in conſpectu eorum. Nota, quod dicit: *in conſpectu eorum*; quia filios detinent, ne ad obſequium divinum ſe transferant: non ſic fecit Chriſtus puer, qui relictis parentibus, remanſit in Hieruſalem. *in Luc. c. 2. v. 44.*

457. *Qui voluptatibus carnalibus vitam ducunt, vt plurimum repentino interitu perduntur.*

Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad Inferna deſcendunt. Vide quomodò edocemur, quod

conti

contiouo ſucceſſu proſperitatum, & voloptatum carnalium habetur iodicium certiſſimum repeotini interitus, & æternæ damnationis. *ſerm. 9 in Rogat. & in Luc. c. 21. v. 35. & c. 16. v. 23.*

458. *Peccatum mortale eſt onus graviſſimum ſubmergens Animam ad Infernum.*

Et in puncto ad Inferna deſcenderunt. Vide quomodò æteroa damnatio fit iuſtiſſimè, & in puncto: Sed cur io puocto? quia peccando Anima fit graviſſima, ita vt ſubitò demetgatur in Infernum quaſi plumbum. *ſerm. 3. Dom. ſeptuageſ. & ſermone 3. Dom. 1. poſt Pentecoſt. & in Eccleſ. c. 9.*

459. *In alia vita Deus reſervat præmium bonis, & pœnam malis &c.*

Ducunt in bonis dies ſuos &c. Vide, quod mali videntur florere in hoc mundo: Sed cur hoc Deus permittit, & ex oppoſito, quod boni torqueantur io hac vita? quia locus præmij, & pœnæ eſt altera vita: hinc non eſt mirandum, hoc ſcilicet videre bonos tribulatos, & malos lætantes io hac vita, quæ noo eſt locus præmij, & pœnæ. *op. Comp. Theol. l. 2. c. 55.*

460. *Gaudium temporale terminat in æternam miſeriam.*

Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto deſcendunt ad Inferna. Ecce qualem terminum habent iſta gaudia temporalia, & tranſitoria, oempe æternam miſeriam in Inferno: Noli ergo ô homo, hæc caduca amare, ſed ea deſpice. *Eccleſ. c. 2. & c. 11. & in Luc. c. 10. v. 20. in Ioan. c. 12. v. 8. & c. 17. v. 14. & collat. 73. & in Luc. c. 19. v. 42. & l. 2. d. 6. a. 2. q. 1. ad 3.*

461. *Peccator Deum contemnens ipſum à ſe expellit, & recedere facit.*

Qui dixerunt Deo, recede à nobis &c. Quis eſt tam protervus, qui expellat à ſe Deum? Sunt impij contemnentes Deum, eiuſque præcepta: factis autem impijs, & ſuperbis dicunt Deo, recede à nobis: Nota autem, quod hic loquitur, non de illis, qui ob humilitatem dicunt idem, vt dixit Petrus Chriſto, *exi à me, quia peccator sũ*, ſic enim ſe humiliantes ad ſe attrahunt Chriſtum: Sed de impijs, qui ex tumore, & contemtu ſuperbiæ à ſe Deum recedere faciunt. *in Luc. c. 8. v. 37. & cap. 18. v. 2.*

462. *Impij vias Diaboli ambulant: Iuſti vias Chriſti.*

Scientiam viarum tuarum nolumus. Iſta dicuot Deo impij: Sed quænam ſunt iſtæ viæ Domini? Nota: viæ ſunt pax, humilitas, patientia, innocentia, & pœnitentia, has notunt iuſti: impij ignorant voluntariè. *in Ioan. collat. 7.*

463. *Ignorantia craſſa vel ſupina Deum ab Anima expellit.*

Scientiam viarum tuarum nolumus &c. Nota, quod dicit: *nolumus ſcientiam*: per quod datur intelligi, quod proprium impiorum eſt ignorantia craſſa, vel affectata, ſcilicet voluntaria de rebus neceſſarijs ad ſalutem. *in ſap. c. 5.*

464. *In morte impij lucerna fidei, vel ſpei extinguitur, eiſque ſupervenit inundatio tentationum.*

Lucerna impiorum extinguetur, & ſuperveniet eis inundatio &c. Quænam eſt hæc lucerna impiorum, quæ ipſis extinguitur? Lucerna hæc eſt fides, & ſpes, quæ in morte eis extinguitur. *in Luc. c. 6. v. 49. & in Sap. c. 19.*

465. *Reprobi tamquam palea congregantur in fornace Inferni: Electi ſicut frumentum in horreum Domini.*

Erunt ſicut palea ante faciem venti. Nota, quod meritò reprobi comparantur paleis, quia ſunt materia combuſtionis ignis Inferni, qui nec extinguit, nec extinguetur, in quo congregantur à divina iuſtitia: E contra electi ſunt frumentum, quod in horreis Domini congregatur. *in Luc. c. 3. v. 17.*

466. *Mors omnes homines æquat.*

Iſte moritur robuſtus, ſanus, & felix, alius in amaritudine, & tamen ſimul in pulvere dormient, & vermes eos operient. Ecce, quod mors omnia æquat: In hac vita vſque ad mortem homines ſunt inæquales: alius eſt felix, alius miſer, alius ſanus, alius infirmus &c. ſed tamen mors omnes ad eundem terminum reducit: omnes enim ſimul in pulvere reducentur, omnes vermibus tanquam veſtimentis inducentur. *ſerm. 1. fer. 4. Paſche.*

467. *Domus cæleſtis ab impijs ignoratur, à iuſtis cognoſcitur.*

Dicitis enim ubi eſt domus Principis? Hæc profert Iob ſub metaphora ignorantium domum Principis; per quod datur intelligere, quod impij ignorant, vbi ſit domus Principis, ſcilicet Dei noſtri, quia hæc tantùm invenitur à bonis. *ſerm. 1. omnium Sanctorum.*

CAPVT XXII.

468. *Qui neceſſaria ſubtrahit pauperibus, meritò à Deo in hac, & in alia vita punitur.*

Aquam non dediſti laſſo, & ſubtraxiſti panem. Hæc dicebat Eliphas Beato Iob, vt ſic oſtenderet, quod meritò à Deo puniretur: Sed tamen licèt hæc ſiot vera de crudelibus divitibus, qui negaot neceſſaria ſubſidia pauperibus: Iſti enim meritò puniuotur morte æterna à Deo; tamen de Iob non poterant verificari, cum fuerit vir miſericors, & pius. *in Luc. c. 16. v. 21.*

469. Deus dicitur excelſior Cœlo, quia eſt Dominus Cœlorum, & ideò peccans in Deum dicitur peccare in Cœlum, ſcilicet contra Dominum Cœli. *in Luc. c. 15. v. 21.*

470. Contemplativis proponitur Dominus Cœli,

Cœli, ut ad cæleſtium contemplationem ſe applicent : dicitur enim cuilibet. *An non ignoras, quod Deus excelſior Cælo eſt.Eccleſ.Hier.p.4.c.4.*

471. *Nimia ſecuritas circa Dei judicia occaſio multorum peccatorum.*

Dicis : Nubes latibalum Dei, nec noſtra conſiderat, &c. Hæc ſententia dicitur in perſona impiorum, qui malè ſentientes de Dei judiciis, vivunt cum nimia ſecuritate,& abſque ullo timore, quaſi Deus non curet multum, nec attendat ad noſtra opera ſive bona, ſive mala : & hoc eſt peſſimum, quia eſt occaſio multorum peccatorum.*in Eccl.c.9.*

472. *Sacra Scriptura veritas confundit, & ſubvertit doctrinas Ethnicoram, & ſacalares.*

Fluvius ſubvertit fundamentam eorum. Quis fluvius ? quod fundamentum ? fluvios ſcilicet Sacræ Scripturæ, cujus veritas confundit fundamenta ſcientiarum Ethnicarum,& ſæcularium.*opuſc.princip.Sacra Scriptura.*

473. *Impÿs Deas obtrancat vitam ante tempus, qaod ſibi præfixerant.*

Sublati ſunt ante tempus ſuum, & fluvius ſubvertit fundamentum eorum. Quomodò dicuntur impij ſublati ante tempus ſuum ? Si illud tempus dicitur eſſe ipſorum quomodò ſublati ſunt ante tale tempus ? Nota, quod dicuntur ſublati ante tempus ſuum, ſcilicet dum ſtabilem, & longam vitam ſibi promittebant,viventes in peccatis abſque emendatione, ſic eis à juſtitia Dei obtruncatur vita, quia fluvius infirmitatis,vel mortis repentinæ ſubvertit eorum fundamentum.*in ſap.c.4.* Nota : hoc fundamentum eſt voluntas, quam habent mali agendi pœnitentiam in fine vitæ,ſed mors eis deſtruit hoc fundamentum ob tempus malè amiſſum.

474 *Origo omnium peccatoram eſt inconſideratio pateatiæ,ſapientiæ,& præſeatiæ Dei.*

Quaſi nihil poſſit facere omnipotens,æſtimabant eum. Vide unde origo peccatorum omnium, quia enim peccatores veluti exiſtimant vel tractant Deum, ac ſi nihil poſſet, ideò eum non timent : & quia non conſiderant ipſum judicaturum, ideò ipſum offendunt : & quia non conſiderant eum præſentem ubique, ideò multiplicant peccata. *ſer.4.dom.2 poſt Pentec. & ſap.c.12. in Luc.c.18.v.2.*

475. *Deus replevit Eccleſiam ſemper plurimis bonis, & tamen homo tot beneficÿs eſt ingratus.*

*Quaſi nihil poſſet facere omnipotens, æſtimabant eum, cum ille impleſſet domus illorum bonis.*Ecce certamen ſpirituale inter bonitatem Dei,& ingratitudinem hominis : Deus implevit primò ſynagogam, poſtea Eccleſiam bonis temporalibus, ſacramentalibus,& ſpiritualibus, & tamen Iudæi Chriſtum crucifixerunt, & Chriſtiani actualiter peccando eum contemnunt quaſi exiſtiment,quod nihil poſſit contra eos : ô quam magna eſt hæc ingratitudo hominis in tantum benefactorem.*ſer.4. Dom.2.poſt Pentec.*

476. *Per inobedientiam elongatur Deus à nobis.*

*Qui dixerunt Deo, recede à nobis.&c.*Nota,quod inobediens tranſgrediendo Dei præcepta, tunc Deo dicit ; *recede à me* : inobedientia enim facit elongare Deum à nobis. *in Luc.c.19.v.27.*

477. *Qui Deo conformatur ſua voluntate, pacem veram obtinet,& omnia bona.*

Acquieſce igitur Deo, & pacem habeto, & per hac habebis fructus optimos. Nota ordinem verborum : Primò dicitur:*acquieſce Deo* : Secundò : *pacem habeto* : Tertiò : *fructus optimos* ; ut intelligas, quod,qui acquieſcit Deo, ſcilicet omnia ſua in gloriam refert conformando ſuam voluntatem Deo, iſte pacem veram obtinet, & cum ea omnia bona: pacem ſcilicet propriæ Animæ, pacem cum Deo, & cum Angelis : è contra, qui propriam gloriam quærit, & pacem vult,utramque perdit.*in Luc.cap. 2. verſ.14.*

478.*Vbi eſt pax,ibi omne deſiderabile bonum.*

Acquieſce ei, & pacem habeto, & per hac fructus optimos. Vide magnalia pacis quanta : *pacem habeto, & cum ea fructus optimos* : Verè optimos : per pacem enim habemus interiùs ſecuritatem : exterius unitatem cum proximo : ſuperius hæreditatem cæleſtem,quia pacifici ſunt filij Dei, & hæredes Chriſti : hæc enim propria virtus beatorum, qui in Deo communem vitam, commune ſpeculum, & communem poteſtatem habent. O beata, & deſiderabilis pax ! *ſerm.1 in oct.Paſcha & in Luc. c.13.v.9.*

479. *Pœnitentia ordinat ad Deum Animam, & elongat ab ipſa iniquitates.*

Si reverſus fueris ad omnipotentem, ædificaberis,& longe facies iniquitatem à tabernacula tuo. Ecce effectus mirabiles pœnitentiæ : qui enim per pœnitentiam revertitur ad Deum, ordinat Animam ſuam in ordine ad Deum ipſum, ad ſe, & ad proximum per ædificium virtutum, & elongat à tabernaculo ſuo iniquitates. *Pſal.118.c.10.v.6.*

480. *Modus comparandi theſauros aureos datur.*

Dabit pro terra ſilicem, & pro ſilice torrentes aureos. Vide quali modo poteris tibi comparare theſauros, & torrentes aureos : nempe terrenis bonis Deo in pauperibus exhibitis, theſauros obtinebis incomparabiles in Cælo.*in Luc.c.18.v.22.*

481. *Gaudium beatorum ex ſocietate communi quale.*

Argentum coacervabitur tibi. Nota : ſupra promittit theſauros : nunc promittit argenti coacervationem, ſcilicet cum eodem auro : Myſticè per aurum intelliguntur perfecti : per argentum imperfecti, ſcilicet minus perfecti : hos Deus coacervat ſimul in Cælo, ut ex ſocietate communi omnium bonorum augeatur eorum gaudium, & omnes ſimul participent de eadem beatitudine. *in Luc.c.6.v.38.*

482. *Perfectus orans debet inniti divina largitati, dignitati, & potentia.*

Rogabis eum, & exaudiet, & vota tua reddet. Nota, quod in illo verbo, *(rogabis eum)* involuitur recognitio, quam debet habere orans largitatis, dignitatis, & potentiæ divinæ: ſic enim ſecurè obtinetur quidquid petitur. *in Luc. capite 5. verſ. 12.*

483. *Humilibus datur gloria*

Qui humiliatus fuerit in gloria, &c. Vide quod ſolius humilis eſt gloria: iſtis enim ſolis Deus eam promittit. *in Luc. cap. 12. verſ. 32. & capite 14. verſ. 10. & capite 18. verſ. 14. & opuſc. de ſeptem donis cap. 4.*

CAPVT XXIII.

484. *Gradus, quibus Anima contemplativa ad Deum, relictis omnibus, fertur, exponuntur.*

Quis mihi det, ut cognoſcam, & inveniam illum, & veniam uſque ad ſolium eius. Vide hic, quo tendebant deſideria ſuſpirantia Animæ Iob ſe exercentis in perfecta contemplatione: Nam Anima contemplativa adſpirat ad cognitionem Dei, ſicque volat ad Deum, non curioſis, ſed fidelibus aſpectibus: ſecundò invenit eum per dilectionem; hac enim relictia omnibus fertur in Deum, ſicque ala devotionis, & orationis attingit ſolium Dei. *ſerm. de SS. Simone, & Iuda.*

485. *Amans Deum quærit cognoſcere illum.*

Quis mihi det, ut cognoſcam illum, &c. Vide, quid cupit ſolicitus inquiſitor Iob, ſcilicet attingere ſummam veritatem, nempè Deum, in quo ſtat perfectio Animæ Deum amantis. *in Luc. cap. 8. v. 35. & cap. 2. v. 17. & cap. 15. v. 20. & cap. 21. v. 36. & c. 23. v. 8.*

486. *Deus non invenitur in parte, ſed in toto, ſcilicet toto corde ipſum quærendo.*

Si ad orientem iero, non apparet: ſi ad occidentem, non intelligam eum: ſi ad ſiniſtram, non apprehendam eum: ſi me ad dexteram vertam, non videbo illum. Vide ex hoc, quod Deus non ubique invenitur, nempè, ſi quæritur ex parte tantum: debet enim toto corde, & totus Deus quæri, non in creaturis, ſed in ipſo Deo: Item invenitur ſolum, ubi natus, ubi paſſus, ubi reſurrexit, ubi aſcendit ad Cœlum. *ſerm. 2. in Epiphan.*

487. *Sancti veluti aurum probantur à Deo exercitio virtutum.*

Probavit me quaſi aurum, quod per ignem tranſit. Vide quomodò Iob, & cæteri ſancti rectè comparantur auro probato per ignem: ſicut enim aurum inter omnia metalla eſt pulcherrimum, ſic juſti per honeſtatem pulchram reddunt Eccleſiam: Secundò auro nihil ductilius: ſic Sancti per obedientiam ductiles ſunt: Tertiò auro nihil ſolidius, & compactius, quia per ignem non evaporat, nec conſumitur, nec minuitur, ſed tantùm purgatur: ſic & Sancti non corrumpuntur per impatientiam igne tribulationis, ſed purgantur, & virtuoſiores redduntur pro ſe, & pro proximo. *ſer. 1. de Sancto Laurentio.* Talis fuit beatus Laurentius, *ibidem.*

488. *Anima igne divina gratia purgata illuminatur & inflammatur.*

Probavit me quaſi aurum, quod per ignem tranſit. Vide, quod ignis reddit Animam Deo probatam, & charam: quis eſt iſte ignis tam efficax, & validus? hic ignis eſt divina gratia, cujus officium eſt illuminare Animam ad verum, & inflammare ad bonum: ſcientia enim & virtutibus humanus perficitur animus, ut ait Philoſophus, ideò ſi perfici volumus, hoc igne gratiæ indigemus: hic eſt ignis, de quo dixit Chriſtus: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi ut accendatur? Luc. cap. 12.* nobilis certè ignis, propter quem accendendum Dominus in terram venit: ideò à nobis nutriendus, & cuſtodiendus diligenter, ne extinguatur, quia Anima ſine tali igne ſpiritnali eſt ſicut carbo ſine igne materiali. *ſermon. de Sancto Laurentio.*

489. *Ignis divina gratia reddit opera meritoria, Deoque grata.*

Probavit me quaſi aurum, quod per ignem tranſit. Iam dictum eſt, hunc ignem ſignificare divinam gratiam: & meritò dicitur, quod Anima tranſiens per hunc ignem, ſcilicet calefacta hoc igne, eſt veluti aurum perfectum probatum: nam ſicut ignis reddit purgatum, & veluti concoctum aurum, quo cor, & corpus confortatur: ſic & hoc igne ſpirituali opera bona conſequuntur, & perficiuntur, redduntūrque grata Deo. *ſerm. de Sancto Laurentio.*

490. *Ignis divini amoris reddit Animam glorioſam in Cœlo.*

Probavit me quaſi aurum, quod per ignem probatur: Nota, quod probationes, quas immiſit Deus Beato Iob fuerunt afflictiones maximæ quibus veluti aurum in igne expurgatus eſt; daturque intelligi, quod qui in hac vita afflictiones, adverſitates, & pœnas patienter ſuſtinet, per ignem tranſiet ad patriam: Hic ignis eſt charitas, & amor conſummatus, verè ſuavis, amabilis, & deſiderabilis, ſanctos vivificans, lætificans, glorificans, in bono conſervans, & ſtabiliens, & ſatians, & ſolius boni ſummi deſiderium cum ſatietate, & ſatietatem cum deſiderio generans. *ſerm. 1. de Sancto Laurentio.*

491. *Ignis purgatorij quaſi aurum Animam, & opera omnia purgat.*

Probavit me quaſi aurum, quod per ignem tranſit, &c. Nota, quod Iob fuit figura Animarum exiſtentium in igne Purgatorij, qui expurgat omnem ſcoriam ab Anima, & ab operibus factis in hac vita cum imperfectione admixta: ille

enim ignis penetrat uſque ad intima, & purgans & Animam, & opera, & cogitationes omnes, ut expurgata tranſeat ad gloriam. *ſerm. 1. de ſancto Laurentio.*

492. *Ignis tribulationum expurgat bonos, & conſumit malos.*

Probavit me quaſi aurum, quod per ignem tranſit, &c. Quomodò fuit per ignem probatus ſanctus Iob? Nota, quod iſte ignis ſignificat tribulationes huius vitæ, & ſicut igni vas ſolidum, & plenum reſiſtit, & permanet, vacuum verò crepat, & frangitur: ſic, qui plenus eſt divina gratia, fortitudine, & patientia, purgatur, qui verò vacuus eſt virtutibus frangitur, & conſumitur. *ſerm. 1. de ſancto Laurentio; & in ſap. c. 3.*

493. *Iuſtorum perfectio conſiſtit in ſequela Chriſti Ieſu.*

Veſtigia eius ſecutus eſt pes meus: Viam eius cuſtodivi, & non declinavi ex ea. Quænam ſunt iſta veſtigia Domini, quæ ſecutus eſt Iob? ſi Deus nondum fuerat incarnatus, quomodò dicitur ſecutus fuiſſe veſtigia eius? ſed nota, quod prophetico lumine vidit Redemptorem incarnatum, & in perſona imitatorum eius hæc protulit: ſic diſcipuli Chriſti ſecuti ſunt veſtigia Chriſti per viam humilitatis, concordiæ, charitatis, & perſeverantiæ: In hoc enim ſtat ſumma perfectio noſtra. *ſerm. 4. Dom. 4. poſt Pentecoſt. & ſerm. 1. de ſancto Nicolao: & in Luc. c. 5. verſ. 28. & c. 8. v. 22. & c. 18. v. 22. & Ioan. capite verſ. 44.*

494. *Perfectio ſequela Chriſti conſiſtit in ſubiectione, & obedientia.*

Veſtigia eius ſecutus eſt pes meus. Quomodò poteſt dicere Iob ſe ſecutum fuiſſe veſtigia Dei? Dei opera ſunt exprimentia ſuam omnipotentiam: in his non poterat verè ſequi eius veſtigia: imo quia Lucifer voluit æquiparari Deo, ideo cecidit: quomodò ergo dicitur veſtigia Dei ſecutus? ſed nota, quod ſequela alia eſt per æquiparantiam, & imitationem, alia per ſubjectionem, & obedientiam: primum non poteſt fieri à creatura: ſed ſecundum exigitur in nobis, & Deus nos ad hanc ſequelam invitat: in hoc enim ſita eſt perfectio juſtorum. *in Eccleſ. c. 2. & in Luc. c. 5. verſ. 11. & in Ioan. cap. 10. verſ. 30.*

495. *Solus Deus eſt, qui cuncta creavit, & ea conſervat.*

Ipſe ſolus eſt, & nemo avertere cogitationem eius poteſt, &c. Ad quid ponitur hic ſolitudo Dei? ſolus eſt Deus: In quonam ſolus? ſolus dicitur, non in ordine ad prædicata perſonalia, ut ſolus Pater eſt Deus: hoc non admittitur; ergo dicitur ſolus Deus in ordine ad prædicata ſubſtantialia, ſcilicet ſolus Deus creat. *l. 1. d. 21. quæſt. 1.* Vult ergo dicere, quod ſolus Deus cuncta ex nihilo creavit, eaque rurſus ad nihilum redigerentur, ſi manu ſua ea non ſuſtineret: Vnde dicitur, nobiſcum eſſe ne deficiamus. *in Ioan. Collat. 23.*

496. *Conſideratio præſentia divina turbationem ſanctam, & timorem in corde gignit.*

A facie eius turbatus ſum, & conſiderans eum, timore ſollicitor. Ecce quid exercerit in corde Iob conſideratio præſentiæ divinæ, eiuſque judiciorum, nempè timorem, & verecundiam: hic enim eſt proprius effectus talis conſiderationis. *in Luc. c. 1. v. 29. & Pſal. 118. c. 4. v. 12.*

CAPVT XXIV.

497. *Scire, quod Deus æquè iuſtus, & miſericors eſt, & neſcire diem iudicij, incutit ſimul confidentiam, & timorem.*

Ab omnipotente non ſunt abſcondita tempora, & qui noverant eum, ignorant dies illius. Vult dicere, quod juſtus ſcit, Deum omnia cognoſcere: Deum eſſe miſericordem, & Iuſtum: Deum decreviſſe tempora ſua omnibus rebus, diemque mortis, & vitæ: ſed & hunc diem voluit nobis eſſe ignotum, ut confidendo in Deum, vivamus cum timore, & tremore. *Pſalm. 118. c. 5. v. 15.*

498. *Impij, & ſequaces Diaboli opprimere tentant pauperes, & bonos.*

Alij ſubverterunt pauperum viam, & oppreſſerunt pariter manſuetes terræ. Nota, quod hic exprimit nequitiam potentum ſæculi, & Diaboli ſequacium, quorum totus conatus eſt in ſubverſione pauperum, & oppreſſione bonorum: Hocque præcipuè faciunt hæretici, qui non poſſunt ſuis malignitatibus opprimere populum chriſtianum, & Eccleſiam Dei, imò, & Apoſtolos, & ſanctos. *in ſap. cap. 2.*

499. *Divites non ſubvenientes pauperibus in extrema neceſſitate poſitis, ſunt raptores.*

Alij nudos dimittunt homines, indumenta tollentes, quibus non eſt operimentum in frigore. Qui ſunt iſti impij, qui audent deſpoliare pauperes, eoſque nudos dimittere? ſed nota, quod hoc dicitur de divitibus, qui ſubtrahentes pauperibus neceſſaria: V. G. victum, & veſtitum, qui ob hanc ſubtractionem coguntur fame, vel frigore perire, dicuntur raptores, & oppreſſores pauperum: Aliena enim rapere convincitur, qui temporalia ultra neceſſitatem habere comprobatur, quia ſunt bona pauperibus debita. *in Luc. c. 16. v. 19.* Et hinc S. P. Franciſcus ſancte gloriabatur ſe nunquam fuiſſe raptorem eleemoſynarum, & præjudicium feciſſe ſanctæ paupertati.

500. *Malum exemplum præbentes ſunt raptores Animarum.*

Nudos dimittunt homines indumenta tollentes, quibus non eſt operimentum in frigore. Nota, quod etiam dicitur de malum exemplum præbentibus, qui ſuo malo exemplo expoliant virtutibus alios, & præcipuè exiſtentes in frigore peccantium

ob malam vitam ipſorum non convertuntur multi ad pœnitentiam, & in frigore pereunt peccatorum. *in Ioan. c. 18. v. 18.*

501 *Fides eſt columna lucida fidelibus, & tenebroſa infidelibus.*

Vnde dicitur de iſtis, quod ſunt rebelles lumini, quia obſcuritate infidelitatis ſe opponunt lumini fidei, & in tenebris pereunt, ut accidit Ægyptijs. *Diat. Tit. 5. c. 3.*

502. *Iuſti ad lumen fidei, & verbi Dei illuminantur: impij obſcurantur, & confunduntur.*

Ipſi fuerunt rebelles lumini, neſcierunt vias eius, nec reverſi ſunt per ſemitas eius. Nota illud verbum (*rebelles lumini*): quis eſt rebellis lumini? eſt ille, qui ſua malignitate ſe opponit lumini: nempè iſti ſunt impij, qui ad verbum Dei, & ad lumen fidei non inſtruuntur, nec illuminantur, ut juſti, ſed confunduntur, & magis obſcurantur, cum veritas declaratur, quia credere nolunt. *in Luc. c. 13. v. 17.* ſunt item, qui ad audiendum verbum Dei accedunt, non ad addiſcendum. *in Luc. c. 20. v. 1. & in Ioan. c. 3. v. 19.*

503. *Viæ Domini ignorantur ab iis, qui voluntariè ſe opponunt lumini ſanctæ fidei.*

Ipſi ſunt rebelles lumini, vias eius neſciunt, &c. Vide quomodò qui ſe opponunt lumini fidei, & divinis inſpirationibus, ignorant vias Domini, quæ ſunt innocentia, & pœnitentia, & ideo non eſt mirum, ſi in errores varios ſe præcipitant. *in Ioan collat 7.*

504. *Qui malè agit odit cum Diabolo lucem.*

Oculus adulteri obſcurat caliginem. Cur obſcurat caliginem? quia, qui malè agit odit lucem, & in tenebris intrat ſimul cum Diabolo, qui eſt princeps tenebrarum. *in Luc. c. 22. v. 53. & op. Confeſſion. c. 1. p. 1. & l. 2. d. 22. dub. 4.*

505. *Peccatum mortale inducit, & deducit hominem ad Infernum.*

Oculus adulteri obſcurat caliginem, in tenebris ambulat, &c. Vide iter peccatoris: nam omne peccatum mortale, maximeque adulterium docit hominem ad ſuum locum, qui eſt Infernus. *Pſalm. 118. c. 4. v. 13.*

506. *Dæmones valde timent fidem noſtram, cuius virtute elongantur à nobis.*

Si ſubito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis. Ecce, quid valet lux contra impios, præcipuè contra Dæmones: & nota, quod ſicut aurora eſt prima lux, quæ in hoc mondo majori illuminat: ſic & fides eſt prima virtus, quæ illuſtrat Animam in mundo minori: & ſicut ad exortum auroræ tenebræ fugiunt, & propulſantur latrones: ſic & principes tenebrarum, ſcilicet Dæmones latrones Animarum abhorrent fidem, & virtute ipſius fugantur. *op. Diat. Tit. 5. c. 3.*

507. *Ad exortum auroræ Mariæ Virginis, eiuſque nominis invocationem fugantur Dæmones.*

Si ſubito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis. Ecce quod latrones adulteri, qui in tenebris operantur, maximè Dæmones, ad exortum auroræ fugiunt tanquam ſi adſpicerent imaginem mortis: ſed cur ad exortum auroræ, & non potius ſolis? ſed nota, quod per hanc auroram figuratur Beata Virgo Maria, quia ipſa fugavit noctem culpæ, quia in luce ſemper fuit: quia nobis oriri fecit ſolem Christum, & in ſe recepit ipſum: Ad cuius exortum, & invocationem fugantur homicidæ, fures, & adulteri, qui oderunt lucem, ſcilicet Dæmones, qui veluti homicidæ occiderunt genus humanum, velut fures rapuerunt Animas noſtras: velut adulteri eas corrumpunt: ideo adveniente gratia, & puritate Mariæ, fugiunt, ac ſi viderent umbram, & imaginem mortis: nec ſic terrent homines acies viſibiles hoſtium, ſicut Dæmones vocabulum Mariæ, ad cuius aſpectum pereunt, ſicut cera à facie ignis. *opuſc. ſpeculum Beatæ Virginis, lect. 11.*

508. *Adulteris comminatur Deus maledictionem, & excommunicationem, ideſt ſeparationem à fructibus bonitatis divinæ.*

Maledicta ſit pars eius, ſcilicet adulteri, in terra, nec ambulet per viam vinearum. Ecce quales fructus adulterij: nam hoc peccatum eſt ſummè abominabile Deo, & ideo maledictio infligitur adulteri delectationibus, quæ ſunt partes, quas elegit in terra, & ſeparatur à Deo à via vinearum, ſcilicet à fructibus bonitatis, & ſuavitatis divinæ. *Pſal. 118. c. 2. v. 14.* ergo ſicut excommunicatus ſeparatur à membris Eccleſiæ, eiuſque ſuffragijs privatur; ſic eſt apud Deum adulter.

509. *In Inferno puniuntur multiplici pœna damnati ſignificata per calorem, & frigus.*

Ab aquis nivium ad calorem nimium, &c. Cur hæc duo genera pœnarum tantum hic enumerantur? nonne & alijs pœnis cruciabuntur damnati? ſed notandum, quod in Inferno creduntur eſſe quatuor elementa, ſed quia ſunt ad pœnam; ideo enumerantur ea, quæ magis ſunt activa, ut ignis, & aqua: & ideo horum nomine, & maximè ignis veniunt omnes aliæ pœnæ: ut fiat denominatio à majori: & licet poſt diem judicij ceſſabit corruptio, & generatio elementorum, in Inferno tamen remanebit maxima pugna ad majorem cruciatum corporum: ut ſicut per concupiſcentiam carnis, & oculorum peccaverunt, ſic etiam maximè torqueantur à calore, & frigore cum cæteris pœnis. *lib. 4. diſt. 44. p. 2. a. 2. queſt. 2. & diſt. 46. dub. 1. & in Luc. cap. 13. v. 27. In ſap. cap. 3. & Pſalm. 48. & in Luc. cap. 21. verſ. 33. & Diat. Tit. 10. capite 1.*

510. *Amor terrenorum tollit fructum verbi Dei, & maciem ſpiritualem inducit.*

Conteratur quaſi lignum infructuoſum: pavit enim

enim ſterilem, quæ non parit. Quid eſt paſcere ſterilem, & conteri quaſi lignum infructuoſum? Nota, quod paſcere ſterilem eſt miniſtrare panem verbi Dei ſterili, ſcilicet qui in amore terrenorum immerſus vivit, & quia talis amor reddit infæcundam Animam, ideò miniſtratio verbi Dei talibus fit ſine fructu, & tales fame pereunt: qui enim ſeminat in carne, & in ſenſibus, de carne & metet corruptionem. *in Thren.c.4. & in Luc.c.20.v.32.*

511. *Locus pœnitentiæ eſt præſens vita tantum.*

Dedit ei locum pœnitentiæ, & ille abutitur ea in ſuperbiam. Quis eſt iſte locus pœnitentiæ? Nota, quod locus pœnitentiæ non eſt in Cælo, neque in Inferno, ſed eſt præſens vita: Age igitur pœnitentiam, ne abutaris in ſuperbiam hoc pretioſo tempore, quia neſcis quamdiu locum, vel tempus pœnitentiæ habebis. *ſer.3.Dom.3.poſt Pentecoſt. in Luc.c.13.v.7. & ſap.c.12.*

CAPUT XXV.

512. Ea, quæ ſunt ſupra naturam à Dei poteſtate, & virtute ſola poſſunt provenire: Vnde hic dicitur, quod poteſtas, ſcilicet ſuperans vires naturæ, & terror apud Deum eſt. *in Luc.c.4.v.36.*

513. *Concordia competit viris cæleſtibus, & Angelis: diſcordia Dæmonibus, & iniquis.*

Qui facit concordiam in ſublimibus ſuis. Qui ſunt iſti ſublimes Dei? iſti ſunt Cæli, in quibus eſt maxima concordia, & à quibus longè eſt pugna, & contrarietas, & ob id & corruptio: ergo concordia competit viris cæleſtibus: Concordia, inquam, & in virtutibus, & in moribus, maximeque in Religioſis, in quibus nulla debet eſſe diſparitas in victu, nulla ſingularis diverſitas in veſtitu: Ab iſtis longè eſt pugna, contrarietas, & corruptio: E contra ubi ſunt rixæ, & diſcordiæ, ibi contentiones, ibi corruptio, ibi omnia mala: & ideò mirum non eſt, ſi Chriſtus quærit nos congregare in unum. *op.de Eccleſ. Hierarch. part.4.cap.4. in Luc. c.15. verſ.9. & ſerm.de Apoſtolis.*

514. *Numerus Angelorum, qui ſunt Dei milites nobis eſt innumerabilis: Deo verò numerabilis.*

Numquid eſt numerus militum eius? Qui ſunt milites Dei? Iſti ſunt Angeli, qui in tanto numero ſerviunt Deo, quod licèt à Deo ſint numerabiles, tamen nobis ſunt innumerabiles: in quo patefit mirabilis potentia, & ſapientia Dei. *op. de dono ſap. cap.10. & ſermon.1. de dedicat. & in Luc. cap.2. verſ.13.*

515. *Deus indidit omnibus hominibus lumen innatum ad cognoſcendum, & amplexandum bonum, & malum vitandum.*

Super quem non ſurget lumen illius? Quaſi dicat, nullus eſt, cui non ſurgat: & quodnam lumen eſt hoc? lumen eſt innatum in natura, quo naturaliter homo cognoſcit in generali, bonum eſſe amplexandum, & malum fugiendum. *Pſal.118.c.7.v.9.* Et hoc eſt lumen dirigens hominem ad cognitionem, & obſervantiam præceptorum naturæ, à qua nullus adultus excuſatur. *l.2.d.39.a.1.q.1.*

516. *Beata Virgo Maria eſt veluti Cælum omnibus ſuos benignos influxus communicans.*

Super quem non ſurget lumen illius? quodnam lumen, & unde? Nota, quod lumen cum aliis influentiis è Cœlo deſcendit in terram: ideò myſticè loquitur de lumine influentiarum bonitatis divinæ per Beatam Mariam Virginem, quia eſt veluti Cælum omnibus creaturis commune, & quantum de ſe eſt, omnibus ſe æqualiter communicans, & omnibus ſe commenſurans, & diffundens radios ſui luminis, ſcilicet ſuæ innatæ bonitatis, nec ab ullo ſe ſubtrahens, niſi illi qui ſe voluntarie ab ea illuminari negligit. *op. de Eccleſ. Hier.par.4. cap.7.*

517. *Solus Deus bonus.*

Numquid juſtificari poteſt homo comparatus Deo? quaſi diceret, non: Sed nonne etiam præter Deum inveniuntur multi juſti, & Sancti? minimè præter Deum, quia nemo bonus, niſi ſolus Deus: bonus, inquam, per eſſentiam, & ſummum bonum, ideò enim omnis alia bonitas ſit per participationem, & deficiens, ideò comparata Dei bonitati eſt injuſtitia. *in Luc.c.18. v.19. & opuſc. meditat. Vitæ Chriſti cap.2.*

518. *Stellæ licèt ſint ex pura luce formatæ, in comparatione puritatis divinæ ſunt impuræ & obſcuræ.*

Vnde hic dicitur, quod Luna non ſplendet, nec Stellæ ſunt mundæ in conſpectu ejus: Stellæ quidem in ſe ſunt lux pura aggregata, & ob id in ſe puræ, attamen comparatæ divinæ luci, ſunt obſcuræ; ſic eſt omnis ſanctitas creata. *ſermon. 5. de Apoſtolis.*

519. *Hypocritæ immundi coram Deo, licet lucidi appareant coram hominibus.*

Stellæ non ſunt mundæ in conſpectu eius. Quomodò non ſunt mundæ, ſi ex pura luce ſunt compactæ? Sed attende, quod loquitur de ſtellis apparentibus formatis ex vaporibus terreis: ſunt lucidæ quoad apparentiam, ſed verè non ſunt tales: Iſti ſunt hypocritæ, qui exterius lucent, ſed coram Deo ſunt obſcurati, & caliginoſi, ipſique exoſi. *op. de Eccl. Hier.p.4.c.3.*

520. *Opera bona noſtra, quæ apparent lucida, ſæpè coram Deo ſunt obſcura.*

Stellæ non ſunt mundæ in conſpectu eius. Nota: Myſticè per ſtellas intelligi opera noſtra bona, quæ lucida apparent, ſed tamen ſæpè ad examen juſtitiæ divinæ deducta inveniuntur obſcura, & injuſta, vel pluribus imperfectionibus admixta *in Luc.c.11.v.13.*

521. *Homini corpus debet ingerere cognitionem ſuæ miſeriæ.*

Homo putredo, & filius hominis vermis, &c. Nota, quod dicitur homo putredo ratione corporis ſubjecti, ob quam ad putredinem tendit, & ex quo vermes enaſcuntur: vultque Deus in hominem inducere talem putredinem, ut continuè ſuam miſeriam recognoſcat. *in Luc. c. 5. v. 20. & in ſap. c. 9.*

CAPUT XXVI.

522. *Homines alij gemunt ſub aquis, alij ſuper aquas ambulant.*

Gigantes gemunt ſub aquis, & qui habitant cum eis. Quinam ſunt iſti gigantes gementes ſub aquis? Nota, quod gigantes ſub aquis ſunt Prælati ſuperbi, & avari, qui præ magnitudine curatum, & ſolicitudine divitiarum cum Dæmonibus gemunt ſub aquis quaſi ſuffocati ab ipſis: Illi verò, qui à rebus terrenis ſunt abſtracti ambulant cum Deo ſuper aquas facillimè: ô infelix cupiditas! felix abdicatio rerum temporalium! *in Thren. c. 1. & ſer. 1. in feſto om. Sanctor.*

523. *Humilitas eſt fundamentum creationis novi mundi.*

Qui appendit terram ſuper nihilum. Nota, quod dicitur Deus appendere, ſeu fundare terram ſuper nihilum, quia creata eſt de nihilo cum tot aliis creaturis: Myſticè hæc terra eſt Anima: nihilum eſt humilitas: Deus igitur erigit veluti novam terram ſuper fundamentum humilitatis, eam recreando, & exaltando ad novum ſtatū. *op. diæt. tit. 7. c. 1.*

524. *Sine inchoatione gratiæ Dei nihil poſſumus operari.*

Qui appendit terram ſuper nihilum. Ideſt Deus nihilum æſtimat noſtra opera, quia ſine gratia Dei nihil valent. *ſerm. 2. Dom. Trinitatis.*

525. *Prædicator debet ſe accommodare capacitati auditorum.*

Qui ligat aquas in nubibus ſuis, ut non erumpant pariter deorſum. Nota, quod ſicut aquæ dicuntur ligatæ in nubibus, à quibus paulatim deſcendunt: ſic myſticè nubes ſunt Prædicatores, quibus ſunt coarctatæ ſalutares doctrinæ Evangelicæ, & ideò temperatæ ſecundùm capacitatem auditorum debent eas effundere, alioquin demergent eos. *In Ioannem c. 4. v. 36. & c. 16. v. 12.*

526. Iuſti, & Angeli ad præſentiam Dei contremiſcunt, non timore pœnæ, ſed timore reverentiæ: Vnde hic dicitur, quod *Columnæ Cæli contremiſcunt. in Luc. c. 4. v. 36. & c. 21. v. 26. & in Pſal. 77. & in ſap. c. 12.*

527. *Chriſtus ſicut per Scripturam Sacram repreſſit Diabolum: ſic & docuit nos tali modo confundere illius ſuperbiam.*

Prudentia eius percuſſit ſuperbum, &c. Quomodò prudentia Deus percutit ſuperbum? Iſte ſuperbus eſt Diabolus caput omnis ſuperbiæ, quem Chriſtus vicit prudenti ſapientia ſua, ſcilicet adducendo textum Sacræ Scripturæ in deſerto: In quo apparet virtus, & nobilitas Sacræ Scripturæ, efficaciſſimè contra Diabolum *in Luc. cap. 4. verſ. 4. & in Eccleſ. cap. 9.*

528. *Sapientia, & prudentia maxima manifeſtata eſt in Incarnatione Verbi.*

Prudentia eius percuſſit ſuperbum, ideſt *Diabolum:* Quandonam, & quomodò fuit hoc? hoc manifeſtè apparuit in Incarnatione, qua vicit Diabolum: quia enim Diabolus ſua aſtutia deceperat hominem: Sic Chriſtus arte de Diabolo triumphavit: tetendit enim ei muſcipulam Crucem ſuam, poſuit & quaſi eſcam ſuum ſanguinem: ſicque ipſum vicit, in quo facto maximo elucescit potentia, ſapientia, & bonitas Chriſti. *l. 3. d. 20. a. 1. q. 1. & l. 3. d. 4. a. 1. q. 1. in fund. in Luc. c. 15. v. 7. & in Ioan. c. 8. v. 29. & collat. 85.*

529. *In creatione Cælorum elucet mirabiliter divina ſapientia.*

Spiritus eius ornavit Cælos. Vide, quod inter tot mirabilia à Deo facta in mundi creatione mentionem peculiarem facit Sacer textus de creatione cælorum, & ornatu eis addito; & ideò Dei potentia, & ſapientia maximè patefit in hoc, quod Cælum eſt ſublime ſuperiorem locum tenens, ſtabile, quia licèt moveatur, tamen nunquam mutat locum, & ſpectabile, quia ornatum eſt luminaribus, & ab hac conditione denominatur. Cælum à celando non ab abſcondendo, ſed à ſculpendo, quia eſt ſculptum, & ornatum luminaribus. *ſer. 8. Hexaem.*

530. *Fides Catholica eſt Cælum, & Anima in eo habitatur elevata ad ſtatum cæleſtem.*

Spiritus eius ornavit Cælos. Nota, quod dicitur Cælos in plurali, licet conveniat in unum: unde ſignatur fides Catholica, quia facit Animam ſublimem per intelligentiam rerum cæleſtium, ſtabilem in veritate, & ſpectabilem, ſcilicet ornatam multiformi lumine. *ſer. 8. Hexaem.*

531. *Vita religioſa, ſeu Religio eſt Cælum habitatum ab Angelis.*

Spiritus eius ornavit Cælos. Myſticè, hoc Cælum eſt Religio, ſeu ſtatus religioſus: ſicut enim Cælum eſt corpus nobile, ſublime, & altiſſimum, ornatum, lætum: ſic & vita religioſa, nobiliſſtate ingenua, elevata, læta, ornata: nam vita religioſorum eſt abſtracta, & remota à terrenis curis: eſt per caſtitatem immunis à corruptione: eſt continuativa motuum per executionem obedientiæ: eſt ordinata ſecundùm ſurſum, & deorſum: immunis à contrarietatibus per ſanctam concordiam: eſt & occultativa meritorum, eſt & diffuſiva ſanctarum influentiarum in alios: Habitatores autem horum cælorum ſunt Angeli, ſcilicet Religioſi vita angelica præditi aſcendentes ad contemplationem divinitatis, & deſcendentes ad opera pietatis. *op. de Eccleſ. Hier. p. 4. c. 4. & in Ioan. collat. 10.*

532. *Cælum ornatum ſunt Apoſtoli.*

Spiritus eius ornavit cælos. quos cælos? Sanctos Apoſtulos, quos Spiritus Sanctus ornavit virtutibus, miraculis, & doctrina, ut veluti cæli influerent in totam terram gratiam, & doctrinam evangeliesm. *op. de Eccleſ. Hier. p. 4. c. 2.*

533. *Doctores, & Prædicatores ſunt cæli ornati à Spiritu Sancto.*

Spiritus eius ornavit Cælos. Nota myſtice: Iſti cæli ſunt Doctores, & Prædicatores, quos Spiritus Sanctus ornavit, ideſt eos ornatos veluti ſtellis virtutum, exemplorum, & ſancta converſatione. *op. Eccleſ. hierar. p. 4. c. 5.*

534. *Prædicator medicus ſpiritualis priùs ſe ipſum medetur, poſtea alios.*

Obſtetricante manu ejus, coluber tortuoſus eductus eſt. Ad litteram vult dicere, quod per extenſionem manus Chriſti, ſcilicet gratiæ divinæ ad hominem, eductus eſt de corde hominum peccatorum coluber, ſcilicet ſerpens infernalis ejectus eſt: myſticè docet Prædicatorem, ut prius ſuas manus extendat ad ſe medendum, poſtea ejiciet peccatum ex corde aliorum. *in Luc. c. 6. v. 42.*

535. *Confeſſarius quædam peccata à longè, & cautè examinet, ne inficiat pænitentes.*

Obſtetricante manu, coluber tortuoſus eductus eſt. Hoc myſticè dicitur de Confeſſario diſcreto, qui in inquiſitione quorumdam peccatorum, quæ poſſunt inficere pœnitentes ignorantes talia peccata, vel modos, debet prius extendere manum, & cautè, & à longè inquirare: ſic enim facile exiet coluber tortuoſus. *l. 4. d. 19. dub. 5.* magna igitur prudentia exigitur in Confeſſario in examine, & inquiſitione peccatorum.

536. *Furor iræ Chriſti Iudicis in Iudicio extremo non poteſt ulla comparatione explicari.*

Ecce hæc ex parte dicta ſunt viarum eius, & cum vix parvam ſtillam ſermonis eius audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri? Nota hic, quod duplex adventus Chriſti exponitur, ſcilicet primus, & ſecundus: de primo multa ſunt dicta, in quo viæ Chriſti fuerunt dulces propter ſuavitatem eloquij: de Secundo dicit; *quis poterit tonitruum eius intueri*, indicans terribilitatem furoris Domini in reprobos: hoc autem tonitruum erit ſententia ipſius, qua condemnabit impios: cujus conſideratio propoſita nunc ſolis verbis, incutit timorem, & horrorem intolerabilem, & ſi hoc, quis poterit itam ejus tolerare? *ſerm. 3. Dom. 15. poſt Pentec. Ioan. c. 12. in fine.*

537. *Notitia, quam habemus in hac vita eſt parva ſtilla in comparatione magnitudinis divinorum, quæ nobis abſcondita remanent in Cælo videnda.*

Cum vix parvam ſtillam ſermonis illius ſunt dicta, &c. Vide, quæcumque homo vidit, & novit de Deo in hac vita eſt parva ſtilla, & ferè nihil in comparatione eorum, quæ nobis abſcondita remanent: ſunt enim nobis incomprehenſibilia, ſolumque in gloria manifeſtanda. *l. 1. in proœm. & ſer. 9. Hexaem. & in Luc. cap. 5. verſ. 3.*

538. *Quæcumque tribulatio in hac vita eſt parva ſtilla iræ divinæ in comparatione pœnarum alterius vitæ.*

Cum vix parvam ſtillam ſermonis eius audierimus, quis poterit tonitruum, &c. Nota, quod Iob enumerat omnes ſuas pœnas, & tribulationes, quas nunc appellat parvam ſtillam ſermonis ab ipſo auditi; ut videas, quod tribulationes quæcumque hujus vitæ ſunt parva ſtilla iræ divinæ in comparatione pœnarum, quas comminatur Deus in alia vita. *ſer. 3. Dom. 15. poſt Pentec.*

CAPUT XXVII.

539. *Mendacium in corde meditatum ſæpè peius, quàm falſa locutio.*

Non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium. Nota, quod B. Iob primò excludit mendacium ore prolatum, deinde meditatum lingua, ſcilicet interiori cordis: eſtne forſan hoc ab illo diverſum, cum opus exterius nihil eſſentiale addat interiori meditatio, loquendo de reatu culpæ? Attamen optimè, & gradatim procedit Beatus Iob: nam aliquando peius eſt mendacium meditari, quàm loqui, quia illud eſt ſtudioſæ pravitatis, iſtud præcipitationis. *in Ioan. c. 8. v. 45.*

540. *Perſeverantia in Dei ſervitio ſuadetur, eſtque iuſtorum propria.*

Donec deficiam, non recedam ab innocentia mea, &c. Ecce diſcrimen quale inter fideliter Deo ſervientes, & deſidioſos: nam iſti modò volunt, ſcilicet tempore proſperitatis, & modò nolunt, ſcilicet tempore adverſitatis: Illi ſemper & in proſperis, & in adverſis ſtabiles perſeverant Deo ſerviendo, ut faciebat Beatus Iob. *in Luc. c. 8. v. 13. & ep. de dono fortitud. c. 2. & ep. de grad. vitæ c. 14.*

541. *Sola Beata Virgo Maria potuit dicere abſolutè ſe ſemper fuiſſe innocentem, & puram.*

Iuſtificationem meam, quam cœpi tenere non deſeram: neque enim reprehendit cor meum in omni vita mea. Quomodò hoc poterat dicere Iob, cum certum ſit ipſum contraxiſſe peccatum originale, imò etiam peccaſſe venialiter? Sed fortè loquitur de peccato actuali mortifero: Abſolutè enim hoc poterat dicere Beata Virgo Maria, quæ ſola poſt Chriſtum immunis fuit ab omni culpa originali, & actuali mortali, & veniali. *ſer. 2. de B. Virg.*

542. *Obediens Deo obtinet ab eo quidquid petit.*

Neque reprehendit cor meum in omni vita mea, &c. Ecce quid reddidit gratum, & Deo amicum B. Iob: Ecce fundamentum, quo Iob obtinuit à Deo, quod petiit, ſcilicet obedientia Dei præceptis

ceptis præſtita, fugaqoe ab omni vitioſa operatione. *in Ioan.collat.*47.

543. *Negligentia in Dei abſequia inducit amiſſionem gratia divinæ.*

Iuſtificationem meam non deſeram. Vide qnomodò Beatus Iob cognoſcens damoa, quæ negligeotia in Dei obſequio affert, ideò proponit ſtabilem ſe conſervaturum, & perſeveraturum. *Pſalm.*118. *c.*1.*v.*5.*&* 16.*& c.*9.*v.*13.*& c.*10.*v.*11.

544. *Qui Dei præceptis non abtemperant iniqui, & inimici ſunt ipſius Dei.*

Sit ut impius inimicus meus, & adverſarius meus quaſi iniquus. Nota hæc diei à Chriſto, quibus declarat quis ſit ejus inimieus, & adverſarius, nempe, qui adverſatur ejus præeeptis, licèt ore fateatur Deum, tamen corde negat. *Pſal.*118.*c.*6.*v.*5.

545. *Prædicator directus à Chriſta dirigit auditares in via Dei.*

Docebo vos per manum Dei, nec abſcondam. Qoid eſt docere per manum Dei? quia Prædicator debet à manu Dei dirigi; ſicqoe ſecurè dirigit ſuos auditores in via Dei de his, quæ debent ſcire, facere & fugere. *in Ioan.c.*10.*v.*30.

546. *Supplicia, & pœna ſunt hereditas, qua ex culpa contingit impiis.*

Hac eſt pars impij apud Deum, & hæreditas violentorum, quam ab omnipotente ſuſcipiunt. Quænam hæreditas eſt iſta? & à quonam legatario provenit? hæreditas hæc eſt ſueceſſio io pœnis, & ſupplieiis, quam impiis ex malis operibus, & peccatis Deus ordinavit; è contra hæreditas bonorum eſt gratia, & gloria. *Pſal.*118.*c.*7.*v.*15.

547. *Hæreditas hæreticorum, & impiorum ſequacium ipſarum eſt gladius æternæ damnationis ſententia.*

Si multiplicati fuerint filij violentorum in gladio erunt. Ideſt filij hæreticorum, qui violenter, & perversè extorquent Sacræ Scripturæ ſenſum, gladio ſententiæ æternæ damnationis ſubjicientur. *Pſalm.*88. Idem dicitur de quolibet impio. *in Luc. cap.*19.*verſ.*44.

548. *Divitiæ ſunt velut ſomnium inane.*

Dives cum dormierit, nihil ſecum auferet, aperiet oculos, & nihil inveniet. Nota hic pulchram metaphoram de dormiente, & ſomniante: datque intelligere ſacer textus, quod ſicut qui dormit ſomniaos ſe habere multas divitias, cum evigilat vacuum eſſe ſe inveoit: ſic divites cum multa ſe congregaſſe credunt adveniente morte, nihil ſe habere inveniunt, niſi peccata, quæ propter divitias commiſerunt: cum igitur divitiæ ſint veluti ſomnium, non valentes replere cor, ſunt à nobis contemnendæ. *ſer.*2.*de Invent.SanctaCrucis.*

549. *Dives impius, & immiſericors in hac vita: In altera erit mendicus, & inops.*

Dives cum dormierit, nihil ſecum auferet, aperiet oculos, & nihil inveniet. Hic admonentor divites, ne cor ſuum figant in tenaci, & vitioſa rerum conſervatione, quia qui deſpexerit pauperes (ut dives *in Luc. c.*16.) in alia vita redigetur ad mendicitatem, & miſeriam. *in Luc.cap.*16.*v.*24.*& c.*12.*v.*15. *& in Ecclefſ.c.*5.*&* 9.

550. *Divites in morte ſpoliantur divitiis, ſicut Aſinus mortuus corio.*

Dives cum dormierit, nihil ſecum auferet, &c. Cor ſecum non poterit auferre? quia velit, nolit ſpoliatur divitiis, & omnibus rebus; corpus verò vermibus traditur: ſicut Aſinus mortuus pſius corio ſpoliatur, deinde corpus canibus, & avibus devorandum exponitur; & ideò poteſt dici de malo divite, quod ſepultura aſini ſepelitur, ut dicitur *Hierem.*22.*ſer.*2.*de Sancto Iacobo*: & hinc Anima in Infernum detruditur. *ſap.c.*5.

CAPVT XXVIII.

551. *Aurum, & argentum tamquam viliſſima terra deſpiciendum.*

Habet argentum venarum ſuarum principia, & auro locus eſt, in quo conflatur. Cur notatur hoc à Beato Iob, quod apud omnes eſt evideos; nempe, quod argentum habet venarum principia, ſicut & aurum? nota, quod tradens, & in memoriam reducens originem auri, & argenti, quæ eſt terra, vult Deus, ut mentem erigas ad cognitionem ſuæ vilitatis, nempe cum ſit terra, & de terra; ideò videas eſſe contemnendum, & ad bona cæleſtia animum erigendum. *in ſap.c.*7.

552. *Ira grande malum.*

Lapis calore ſolutus in æs convertitur. Mirum verè eſt hoc opus, notaturque ſolventis virtute caloris ſolis lapides in æs, & non potius in aurum, vel argentum: qualis purgatio eſt hæc? ſed tamen cum iſti effectus naturæ ſint mirabiles, & occulti, vult tamen Spiritus Sanctus, ut ex hoc aſſurgat mens noſtra ad alium ſenſum myſticum: dat igitur intelligere myſticè, quod lapis eſt cor durum, & lapideum, quod quando calore iracundiæ ſoluitur, ſtatim ad modum æris reddit ſonum indignationis, & contumeliæ: Nota etiam, quod ſicut calculus percuſſus malleo emittit ſcintillam, non tactus verò non emittit ignem: Sic iracundus videtur patiens, ſi non tangatur, ſi verò aliquo verbo contumelioſo tangatur, tunc in ignem impatientiæ exit. *ap.diat.tit.*1.*c.*5.

553 *Converſi ad pœnitentiam, ſi Spiritus Sancti gratia imbuantur, fortiſſimi evadunt contra omnes ictus Diaboli.*

Ferrum de terra tollitur, &c. Myſticè, qui prius erant terra, ſcilicet terrenis, & peccatis involuti, ſi ad Deum perfectè convertuntur, Spiritus Sancti gratia fortificantur contra omnes impetus Diaboli: ſicque verificatur hoc dictum, ferrum de terra tollitur. *Pſal.*104.

554. Cor

554. *Cor lapideum ſolvitur in æs ſonans divinas laudes calore amoris Dei.*

Lapis calore ſolutus in æs convertitur. Nota, quod per lapidem intelligitur cor lapideum, & durum, quod à calore amoris Dei ſolvitur in æs, ſcilicet reſonans divinas laudes: Cor igitur, quod non accenditur ex amore pluſquam lapideum eſt. *op. Stim. divi. am. p. 3. c. 2. Pſal.* 84.

555. *Per contritionem ſeparatur, & liberatur Anima à peccatis, & à Diabolo.*

Lapidem quoque caliginis, & vmbram mortis, dividit à populo peregrinante. Quis eſt iſte lapis caliginis, & vmbra mortis niſi peccatum, & Diabolus? Ab his torrens ſcilicet contritionis ſeparat hominem peregrinantem, ſcilicet iuſtum. *ſerm. 9. de Nativit.*

556. *Synagoga ſubverſa ad adventum Chriſti.*

Terra, de qua oriebatur panis, igni ſubverſa eſt &c. Myſticè hæc terra eſt ſynagoga, quæ ad adventum Chriſti ſubverſa eſt. *Pſal.* 95. Intelligitur etiam terra Pentapolis igne ſubverſa. *Sap. cap.* 10.

557. *Populi Iudaici ignorantia, & perfidia abſtulit ab eo Chriſtum.*

Semitam ignoravit avis, nec intuitus eſt eam oculus vulturis. Nota, quod metaphoricè loquitur hic Spiritus Sanctus de populo Iudaico, dicens, quod ignoravit ſemitam avis: quænam eſt iſta avis? hic eſt Chriſtus, qui volavit de Cœlis in terram per Incarnationis viam, quam ignoravit populus Iudaicus: dicitur autem, (*vultur*) quia per Incarnationem volavit de Cœlis ad Cadaver humanitatis, cuius oculos, ſcilicet intentionem non eſt intuitus hic populus, ideò eum perdidit. *in Thren. c. 3. & Vgo Cardin. hic.*

558. *Superbus, & laſcivus ambulat per viam, quam neſcit ſcilicet perditionis.*

Semitam ignoravit avis &c. Vide, qua metaphora omnibus nota ſcilicet per volatum avis ſe ferentis per viam aeris, abſque eo quod præcognoſcat eam: Dat Spiritus Sanctus intelligere curſum viæ peccatorum, qui tanquam animalia irrationalia per viam tenebroſam peccati incedunt abſque conſideratione, & præcipue intelligitur ſuperbus, & laſcivus: iſti enim per viam tenebroſam, quam non vident, ambulant, & ideò mirum non eſt, ſi inopinato ſæpe curſo ruont ad præcipitium. *in Sap. c. 5.*

559. *Contemplativi exaltantur ad cognitionem myſteriorum Dei, & delibant omne pretioſum.*

Et omne pretioſum vidit oculus ſuus, profunda quoque fluviorum ſcrutatus eſt &c. Vide hic felicitates Animæ contemplativæ: hæc enim ad Divinitatis contemplationem ſe elevat, & ibi delibat dulcedinem, & omne pretioſum igne charitatis ſuccenſum. *op. de Eccleſ. Hier. p. 1. c. 2.*

560. *Qui ex lectione Sacræ Scripturæ vult fructum percipere debet ſcrutari abdita ipſius.*

Profunda fluviorum ſcrutatus eſt, & abſcondita in lucem produxit. Ecce quale eſt munus Doctoris ſacri, & Prædicatorum, qui non ſolùm debent legere, ſtudereque Sacræ Scripturæ, ſed & ſcrutari acumine ingenij, ſubtilitate ſtudij, & diligentia ſcrutinij per meditationem, & adiutorio luminis fidei: Iſte verè proficit pro ſe, & alijs. *in Ioan. cap. 5. verſ.* 38. *& in Luc. cap. 4. verſ.* 17. *&* 18.

561. *Sacra Theologia mirabilia rectè explicantur metaphora fluvij.*

Profunda fluviorum ſcrutatus eſt, & abſcondita in lucem produxit. Nota, quod hic explicatur maximum beneficium nobis à Deo factum in revelatione Sacræ Scripturæ, & theologicarum doctrinarum, in quibus fluvius multiplex proponitur, nempe emanatio divinarum proceſſionum perennis: rerum mundanarum creatio ſpacioſa, & lata: Incarnatio Verbi divini, quod à Patre generatum, & miſſum in mundum, veluti per circulum ad Patrem redit: Diſpenſatio Sacramentorum, emundans terram, ſcilicet hominem ab omni macula: per quæ producta ſunt in lucem abſcondita Dei, ſcilicet magnitudo divinæ ſubſtantiæ, ordo divinæ ſapientiæ, fortitudo divinæ potentiæ, & dulcedo divinæ miſericordiæ. *l. 1. in proœm.*

562. *Sapientia divina in ſe à nobis non poteſt videri, ſed tantum in creaturis, & in Chriſto.*

Sapientia ubi invenitur; & quis eſt locus intelligentiæ? abſcondita eſt ab oculis omnium viventium? Hoc dicebat Iob innuens, quod ſapientia divina in ſe non poteſt videri, & cognoſci à nobis, cum ſit incomprehenſibilis, ſed tamen divina pietas non permiſit, vt nobis remaneret omninò abſcondita, quia ipſam aliqualiter patefecit operibus, & rebus ab ipſa creatis, & maximè per Incarnationem Verbi. *lib. 1. proœm.*

563. *In Chriſto, & per Chriſtum invenitur ſapientia divina.*

Sapientia ubi invenitur, & ubi eſt locus intelligentiæ. Hoc quæritat Iob: Sed ei reſpondetur à Paulo Chriſti præcone, quod à Chriſto oſtenſus eſt locus eius, ſcilicet in ipſo, & per ipſum, quia per ipſum velamen ablatum eſt, & nobis oſtenſa ſunt myſteria divinæ ſapientiæ. *in Luc. c. 4. v. 17. & c. 18. v. 34. & ſer. 2. in Epiphan.*

564. *Pretium virtutis ineſtimabile, contemptum tamen à mundanis.*

Neſcit homo pretium eius. Scilicet ſapientiæ, virtutiſque: Ecce cauſa, quare virtus à mundanis contemnitur, quia ipſa relicta, ad immunda, & inutilia ſe applicant, quia tamquam animalia irrationalia ignorant ineſtimabile pretium eius. *op. Diat. Tit. 5. c. 1.*

565. Chriſtus non invenitur in deliciarum carnalium lectulo, ſed in corde puro.

Non invenitur in terra ſuaviter viventium. Scilicet ſapientia : quæ eſt hæc terra ſuaviter viventium ? Aliud non eſt, niſi vita carnalium deliciarum : Vnde poſſet potius dici terra ſuaviter dormientium : Viventes enim in delicijs, dormiunt in ſomno peccati : & ideò ſponſa dicebat: *in lectulo meo per noctes quaſivi illum, & non inveni* : Chriſtus igitur æterna ſapientia Patris non invenitur, niſi in corde puro, & ſimplici. *in Ioan. c.7.v.34.*

566. Chriſtus in lectulo Crucis ſolùm invenitur, vbi dormit, paſcit, & cubat.

Non invenitur in terra ſuaviter viventium. Qui ſunt iſti ſuaviter viventes ? Sunt illi, qui iacent in lectulo, vel vivunt ad menſam carnalium concupiſcentiarum : ibi enim Chriſtus non iacet, non cubat, non paſcit: Sed vbi inveniemus eum ? Adverte, quod invenitur ſolùm in Cruce: hæc eſt lectus, hæc menſa, hæc locus, vbi dormit, vbi cubat, vbi quieſcit, vbi moratur Chriſtus in meridie : ſicut igitur ſol in nocte, & roſa in ſtabulo non invenitur: ſic nec Chriſtus in carnali anima. *ſerm.7. in Rogat.*

567. Locus ſuavitatis alius eſt, in quo invenitur Deus, alius, in quo perditur.

Non invenitur ſapientia in terra ſuaviter viventium. Quomodò non invenitur in terra ſuaviter viventium ? nonne vbi eſt Deus, ibi ſuavitas? nonne ſuavis eſt Dominus omnibus timentibus eum ? Sed attende, quod alia eſt ſuavitas, in qua Chriſtus invenitur : alia, in qua perditur : illa eſt vera : iſta ficta : Attende tamen, quod ſuavitas alia eſt naturalis rerum, alia ſpiritualis, & divina : in illa non invenitur alijs, qui certis rebus abutuntur dediti carnalibus delicijs : in iſta, ſcilicet in remotione peccatorum in pœnitentia, in inventione donorum Spiritus Sancti Chriſtus invenitur. *ſerm.6. in Pentecoſt. & op. de Eccleſ. Hier. p.1.c.3.*

568. Deus nullibi eſt per continentiam, ſed vbique per præſentiam.

Abyſſus dicit non eſt in me: mare loquitur non eſt mecum. Sed qua veritate id poteſt dici de abyſſis, de mari &c. cum Deus ſit vbique? Nota, quod hic abyſſus ſtat pro Anima exiſtente in peccato: mare ſtat pro inquietudine cordis hominis : ideò Deus dicitur non eſſe in creaturarum vitijs, licèt ſit in ipſis creaturis. *in ſapientia. c.7. & Pſal.97.*

569. Deus non invenitur nec reſidet in corde impuro.

Mare loquitur non eſt mecum. Nota, quod ſpecialiter dicit de mari, non de alia creatura, quod ibi non eſt Deus, quia per hoc mare turbidum intelligitur cor noſtrum ſuetne turbidum, rivis amarum, elatione ſuperbiæ tumidum, fraude malitiæ obſcurum, & inquietum ſæcularium ſolicitudinum : In hoc mari non reſidet Dominus, ſed illud tranſit. *in Ioan. c.6.v.4.*

570. Theſaurus deſiderabilis ſpiritualis eſt Chriſtus, & ſapientia cæleſtis præponendus cuicumque theſauro temporali.

Non dabitur aurum obrizum (ideſt purum) *pro ea, nec appendetur argentum in commutatione eius: non conferetur tinctis Indiæ coloribus &c.* Vide quomodò hic proponit omnia pretioſiora huius vitæ, eaque comparando Chriſto, eiuſque ſapientiæ cœleſti, edocet, omnia illa eſſe viliſſima reſpectu theſauri huius ſpiritualis : & hoc primò ratione originis, quia theſaurus mundanus eſt de terra, ſapientia autem de Cœlo eſt : Secundò ratione naturæ, quia ille eſt res corporalis, iſta ſpiritualis : Tertiò ratione virtutis, quia ille eſt finitus, iſta infinita. Quartò ratione operationis quia ille ad pauca poteſt ſe extendere, iſta ad omnia : Quintò ratione æſtimationis, quia ille cadit ſub æſtimatione, iſta non : Sextò ratione vtilitatis, quia divitiæ ſine ſapientia, & Chriſto nihil proſunt : at Chriſtus, & ſapientia ſine divitijs prodeſt : Septimò ratione durationis, quia illæ corrumpuntur, iſtæ nunquam marceſcunt: Octavò ratione inclinationis, quia ſapientia ſurſum elevat, divitiæ ad terram trahunt, imò ad Infernum. *in Sap. c.7. & Pſal. 118. c.8. v.15.*

571. Sapientia, & ſcientia divina rerum ſpiritualium trahit originem è Cœlo.

Trahitur ſapientia de occultis. Ecce qualis origo ſapientiæ rerum ſpiritualium nempe de occultis, quia eſt de Cœlo, & ideò mirum non eſt, quod ſecum afferat multas difficultates. *in Sap. c.7. & in Prol. & Pſal. 90.*

572. Chriſtus corporalem pulchritudinem traxit de Beata Virgine.

Non conferetur ei Topazius de Æthiopia, nec tinctura mundiſſima componetur. Nota, hic in medium proponi topazium ſplendidiſſimum, & mundiſſimum, vt exprimatur pulchritudo Chriſti Ieſu, qui ſecundùm carnem fuit pulcherrimus, quia ſicut ſplendor non ſolùm per integrum vitrum tranſit, ſed etiam eius colorem inter tranſeundo induit : ſic Dei filius puriſſimam carnem, & pulcherrimum colorem de Virgine traxit ſuperantem tinctos Indiæ, imò totius mundi colores. *ſerm. 1. de Nativit.*

573. Veritas abſconditur eis, qui verba Dei ſequi contemnunt &c.

Abſcondita eſt ab oculis viventium ſapientia. Cur ab oculis viventium ? Ab oculis viventium carnaliter, qui ſuam voluntatem ſequentes in cupiditatibus volunt vivere, ideò talibus veritas, & ſapientia divina abſconditur. *in Ioan. c.8. v.59. & collat.57.*

574. Bona fama præconium alijs eſt occaſio credendi, alijs invidendi.

Perditio, & mors dixerunt : auribus noſtris audivimus famam eius. Quomodò mors, & perditio dixerunt de ſapientia : *auribus noſtris audivimus.* quia de bonis iuſtorum operibus, alijs fama

ma eſt occaſio iovidendi, alijs credendi: illis io malum, iſtis io bonum: ſic evenit Beato Iob, & magis Chriſto patranti tot miracula io hoc mundo. *in Luc.c.7.v.17.& cap.4.v.14.& ſerm.de Sancta Eliſabeth.*

575. *Locus Dei eſt Anima in gratia exiſtens.*

Deus intelligit viam eius, & novit locum ſuum. Quis eſt locus Dei, qui vbique eſt? Sed nota: locus Dei dicitur Anima ab effectibus, nempe Aoima in gratia exiſtens eſt locus, ad quem venit ſapientia Dei per illuminationem mentis, per quam iudicatur, & cognoſcitur eius præſentia: felix igitur eſt illa Aoima, quæ fit locus à Deo habitatus. *in Ioan.collat.64.*

576. *In Chriſto eſt via, & locus Dei.*

Deus intelligit viam eius (ſcilicet ſapientiæ) *& novit locum eius.* Vide, quod hic loquitur da ſapientia incarnatá, cuius via eſt humanitas: & locus eſt Divinitas. *Pſal.94.* Per humanitatem ergo tanquam per medium venit Divinitas ad nos.

577. *Sub divina providentia legibus reguntur cauſæ ſecundæ.*

Qui fecit ventis pondus, & aquas appendit in menſura. Nota, per hæc verba confundi Ethoicos, & Aſtrologos, qui volunt, cauſas ſecundas non ſubeſſe divinæ providentiæ, ſed caſui, & fortunæ, vel neceſſitati aſtrorum, quod falſiſſimum eſt, quia omnia à divina providentia reguntur. *Pſal.118.c.3.v.1.* Vnde piè conſtitutum eſt, vt recurſus per orationem fiat ad Deum io ſiccitatibus, ioundationibus, & alijs aeris, terræ, & elementorum eventibus, confuſionibuſque, quia omnia creatura ſentit Creatorem, & Divinæ Maieſtati ſunt ſenſitiva, quæ apud nos ſunt inſenſibilia, omniaque ei, vt ſubiecta, obediuot. *in Luc.c.8.v.25.*

578. *Deus cum per Prædicatores nobis aperit abdita ſua ſapientia, dicitur ipſe, & videre, & prædicare &c.*

Tunc vidit illam (ſcilicet *ſapientiam*) *& enarravit.* Nota: tunc vidit: ergo Deus prius non viderat &c. ſed id dicitur, quoad effectus in nos: cum nos facit videre, & cognoſcere myſteria cœleſtia per Prædicatores, tunc ipſe dicitur videre, & enarrare &c. *op.de inviſibilitate Dei.*

579. Timor Domini donum Spiritus Sancti involuit cultum Dei cum cognitione experimentali, & exercitio fidei, ſpei, & charitatis, iochoaturque in cognitione, & conſummatur in affectione: & de quo hic dicitur: *Timor Domini ipſa eſt ſapientia, & recedere à malo, intelligentia.l.1.d.4.dub.5. & Cenſil.p.3.ſect.45.& Pſal.118. c.3.v.8.*

580. *Eccleſia in vltimis temporibus prametur maximis tribulationibus, & erroribus in plurimis hominibus.*

Quis mihi tribuat, vt ſim iuxta menſes priſtinos &c. Notandum, quod hic Iob induit perſonam Eccleſiæ poſitæ in vltimis temporibus, & iſta comparans primis & antecedentibus, innuit, quàm gravem, & multiplicem perſecutionem paſſura eſt, & in quas obſcuritates errorum caſuri ſunt Miniſtri eius: Vnde ſicut nunc lucerna Sacræ Scripturæ lucet ſuper caput Eccleſiæ, quia eam illuminat, tunc videbitur io plurimis quaſi io nocte abſcondita. *Pſal.51.& Gloſſa hic.*

581. *Perfectè orans loquitur cum Deo, & Deus ſe præſentem ipſi facit per interiorem illuſtrationem.*

Quando ſecretò Deus erat in tabernaculo meo, quando erat omnipotens mecum. Quid eſt hoc, quod videtur deſiderare Iob? Nonne ſemper vbique eſt Deus? quomodò nunc deſiderat, vt Deus ſecum maneat? Sed notandum, quod licèt Deus ſit vbique, tamen non ſemper ſe præſentem oſtendit nobis, ſed per actuale adiutorium, & illuſtrationem mentis ſe offerens Animæ oranti; tunc ſe oſtendit præſentem ipſi: cum enim Anima orat ad Deum, tunc cum Deo loquitur, & Deus vice verſa ei reſpondet per illuſtrationem mentis; & infuſionē gratiæ. *ſic Gloſſa hic.& in Ioan.collat.52.*

582. *Aliquando Deus videtur à iuſto recedere, vt avidius quæratur.*

Quando erat omnipotens mecum. Ergo Beatus Iob deſiderabat tunc Deum ſecum? ergone receſſerat ab eo? nonne & erat tunc iuſtus? quomodò ergo videbatur à Deo derelictus? Sed attende, quod hæc eſt ars Dei, & actus ſuæ bonitatis: nam Deus dicitur venire, & manere cum Anima, quando actu confert adiutorium, vel internam conſolationem vel illuſtrationem: Videtur & recedere, quando iſta ſubtrahit: quod aliquando facit, vt avidius deſideretur & quæratur ab Anima amante. *in Ioan. collat.64.* ſic & dicebat illa beata Anima: *quæſivi illū, & non inveni &c. Cant.3.*

583. *Deus vult, vt ſervi ſui inter ſe amicabilitatem, ſimplicitatem, tractabilitatem, & docilitatem ad modum puerorum ſervent.*

In circuitu meo pueri mei &c. Nota, quod hic Sanctus Iob dicit, quod pueri ſui ſtabant in circuitu ſuo, quando Deus omnipotens erat ſecum: hic autem loquitur io perſona Eccleſiæ, cuius pueri ſunt miniſtri eius, & Religioſi: hos vult Chriſtus, vt ſint veluti pueri inter ſe: ſcilicet, vt puritatem, amicabilitatem, docilitatem, & tractabilitatem, veracitatem, & humilitatem puerorum ſervent. *in Luc.c.18.v.16.*

584. *Affectuum mundatio præparat Animam ad pinguedinem devotionis.*

Quando lavabam pedes meos butyro, & petra fundebat rivos olei. Videtur hæc actio parum conformis viro in Deum toto corde affecto: quomodò Iob lavabat ſibi pedes butyro? nonne hoc eſt potius fomentum ſenſualitatis, & voluptatis carnis? Sed attende, quod hæc ad litteram non ſunt intelligenda vti ſonant: nam per talem modum loquendi iodicare volebat abundantiam, & opulentiam tum butyri, tum olei, tum & aliorum bonorum corporalium, quibus affluebat tempore proſperitatis: non enim lavabat pedes ſuos

butyro,ſed tanto butyro abundabat,quod potuiſſet lavare pedes: *ſic Lyranus*: Sed cur dicit: quod vere lavabat pedes butyro? vt iudicaretur pulchrum myſterium in hoc modo loquendi: Nota,per pedes ſignificantur affectus Animæ, quibus ad proportionata opera procedit: per butyrum ſignificatur pinguis doctrina Chriſti, per oleum devotio, quæ ex petra, ſcilicet Chriſto procedit: Vult ergo dicere, quod mundatis affectibus Animæ, doctrina cœleſti compungebatur ipſa Anima, & hinc manabat oleum devotionis in ea, quodque præcipuè evenit ijs, qui in foraminibus petræ, ſcilicet vulnerum Chriſti requieſcunt per meditationem, deſiderium, & amorem: Ad hanc petram ergo, ad has rimas ô Anima curſe, & ſuges mel de petra, & oleum de ſaxo duriſſimo. *ſerm.3.in Cana Domini.& in Ioan. c.13.v.9. & collat.59.*

585. *Oleum gratia Spiritus Sancti extractum eſt de petra, ideſt de Chriſto in Cruce compaſſo.*

Petra fundebat mihi rivos olei. Nota: myſticè hæc petra eſt Chriſtus, qui expreſſus in Crucis patibulo fudit pro nobis oleum gratiæ Spiritus Sancti in plures ramus, ſcilicet plura diviſæ, quo oleo in devotione vnguntur proficientium Animæ. *ferm.4.in Pentecoſt.*

586. *Per bona opera tanquam per portam intratur in Cœlum.*

Procedebam ad portam Civitatis &c. Ad quid affert iſtum proceſſum ad portam Civitatis? & quæ Civitas erat iſta? Nota hæc porta Civitatis, ſcilicet cœleſtis Hieruſalem eſt à nobis invenienda,ſuntque opera bona, per quæ intratur in Regnum Cœlorum: ſi igitur hanc portam non inveneris, non intrabis. *Pſal.20.& 99.& 107.*

587. *Perfecti dicantur ſenes in via Dei: Imperfecti, iuvenes.*

Videbant me iuvenes, & abſcondebantur: & ſenes aſſurgentes ſtabant. Vide diſcrimen morum iuvenum, & ſenum: illi præ timore etiam ſi eſſent mali confundebantur videntes iuſtitiam, & ſanctitatem prælucere in Principe: Iſti cum reverentia ſtabant ad conſpectum eius: Myſticè tamen per iuvenes in via Dei, intelliguntur imperfecti, & qui nulla conſilij gravitate deprimuntur: ſenes verò,perfecti, qui exemplorum bonorum vita adſtant coram Deo. *in Ioan.c.21.v.19.*

588. *Humilitas,& obedientia in ſubditis ad Prælatos reddit eos ſimiles Angelis.*

Senes aſſurgentes ſtabant, & principes ceſſabant loqui &c. Vide quali reverentia, & obſequio ſtabant coram Iob Principe ſui ſubditi: Hæc enim humilitas,& obedientia reddit Rempublicam regulatam ad ſimilitudinem Hierarchiæ Angelicæ, & ſubditos tales ſimiles Angelis, qui reverentes aſtantes coram Deo,ipſi obtemperant, & monita ſuperiorum Angelorum amplectuntur. *op.Eccleſ. Hierar.p.1.c.1.*

589. *Principi iuſto non audent ſubditi reſiſtere.*

Principes ceſſabant loqui, & digitum ſuperponebant ori ſuo &c. Ad quid hæc ſuperpoſitio digiti ori? ne viderentur reſiſtere præceptis Principis, in ſignum reverentiæ, & obſequij cognoſcentes eius rectitudinē,& perfectam intentionem. *ſap.c.8.*

590. *Prædicans verbum Dei, & vitam innocentem ducens quaſi cogit auditores ad percipiendam veritatem.*

Auris audiens beatificabat me, & oculus videns teſtimonium reddebat mihi. Nota,quod in medium proponit auditum, & viſum auditorum ſuorum: Sed quomodò poteſt dici, quod auris, & oculus beatificat, & laudat, cum hoc ſit proprium linguæ? Vult dicere,quod audientes puritatem ſuæ doctrinæ, & exempla innocentis vitæ, videntes quaſi cogebantur ad percipiendam veritatem, & ad corrigendum mores: Ecce conditiones boni prædicatoris. *in Luc.c.4.v.22.*

591. *Docibilitas in credendo Verbo Dei, qualem fructum Animæ pariat.*

Auris audiens beatificabat me, & oculus videns teſtimonium reddebat. Vide quid facit docilitas in audiendo non ſolùm auribus corporis,ſed Animæ verbum Dei, ſcilicet credendo: nam qui credit audiendo,teſtimonium reddit loquendo,& confitendo per rectam converſionem. *in Luc.c.14.v.15.*

592. *Benedictio larga venit ſuper eum, qui pereuntes vel temporaliter, vel ſpiritualiter liberat.*

Benedictio perituri ſuper me venit. Nota: hic expreſſe tradit ſub actus pietatis, quos exercebat in pereuntes,vel ex inopia, vel ſpiritualiter: Sed quomodò dicit, quod benedictio erepti veniebat ſuper eum, & non potius ſuper eum, qui eripiebatur? quia qui pereuntes,vel ex inopia, vel ſpiritualiter ſuis ſuffragijs,& pietatis operibus liberat, multiplex meritum acquirit, nempe gratiam pro gratia, pro exteriori miſericordia,interiorem; pro inferiori, ſuperiorem; & pro renui pinguiorem: ô quale, & quàm vtile eſt opus miſericordiæ in proximum. *Pſal.118.c.3.v.9.*

593. *Iuſtorum eſt conſolari corda afflicta.*

Et cor Viduæ conſolatus ſum. Ecce qualis compaſſio inerat in corde Iob,qui omnes afflictos, & præcipuè corda viduarum conſulabatur, & dulci ſermone,& affectu. *Luc.c.7.v.13.*

594. *Chriſtus,quia nudatus, humiliatus,& condemnatus eſt,à Patre veſtitus eſt gloria.*

Iuſtitia indutus ſum, & veſtivi me ſicut veſtimento, & diademate iudicio meo &c. Hæc dicebat ad litteram de ſe ipſo Iob,vt doceet intelligi,quod iuſtitia in omnibus, & per omnia ab ipſo ſervabatur: Myſticè hæc dicuntur in perſona Chriſti, quem,poſtquam ipſe nudatus,flagellatus, & confixus fuit, Pater glorioſum reddidit, & coronavit diademate honoris, & gloriæ: vt verificaretur, quod qui ſe humiliat exaltabitur. *ſer.1.Dom.Pal.*

595. Miſe

595. *Miſericordia opera Sancti Iob nos excitant ad imitationem.*

Oculus fui cæco (ſcilicet ignorantes dirigendo) *& pes claudo* : (ſcilicet infirmum ſupportando:) per quod nos docet altum gradum miſericordiæ eſſe ipſam exercere in proximum. *op. de grad.virtut. cap.6.*

596. *Princeps debet eſſe pater pauperum.*

Pater eram pauperum &c. In quonam hoc exercitium paternitatis, nempè compaſſionis ? pietate in ſuos ſubditos tamquam filios, conſolando afflictos, & deſolatos, & inquirendo cauſas deſolationis : non enim ſufficit compaſſio cordis, niſi & effectibus exerceatur, & præcipuè ſpectat ad Principem inquirere cauſas deſolationis, ut cauſa ablata, removeatur effectus. *Ioan. c.20.v.13.*

597. *Confeſſarius diligenter inquirat in dubiis cauſæ veritatem, ſed caveat à curioſitate.*

Et cauſam, quam neſciebam diligentiſſimè inveſtigabam. Hoc monitum dirigitur ad Judices, maximè ſpirituales, ſcilicet ad Confeſſarios, qui audiendo confeſſionem peccatorum, in dubiis debent diligenter inquirere veritatem : ſed caveant à curioſitate, & à negligentia : nam per curioſitatem nimiam faciliter poſſunt nocere pœnitenti, & per negligentiam non ſatisfacere ſuo muneri. *l.4.d.19.dub.5.*

598. *Iudicis cautela qualis in judicando.*

Et cauſam, quam neſciebam diligentiſſimè inveſtigabam. Ecce quid debet facere rectus Judex, nempè ne ſit præceps in proferenda ſententia, ne temerariè judicet, ſine probatione credat. *Ioan. cap.5.v.30. & cap.7.v.31. & in Luc.cap.23.v.3. & cap.4.v.17.*

599. *Iuſti moriuntur in Lectulo ſuo : Impij in patibulo vel in igne, vel in aqua.*

In nidulo meo moriar, & ſicut Palma multiplicabo dies : Quid dicis ô Beate Job ? Ergone curſum vitæ tuæ terminare deſideras in Lectulo, & non potius in ſterquilinio, in quo Deus te poſuit ? Sed optimè loquebatur : In nidulo ſcilicet pœnitentiæ, quam toto corde faciebat : ſciebat enim, quod in hoc lectulo moriuntur illi, qui ad gloriam præparantur, nempè qui dolore contritionis commori confitentur peccata ſua : E contra impij in patibulo ſuperbiæ, vel in igne avaritiæ, vel in aqua Luxuriæ moriuntur. *ſerm.3. Dom.18. poſt Pentecoſt.*

600. *Contemplativus vivens moritur intra ſeipſum : Impius extra ſe ipſum.*

In lectulo meo moriar, & ſicut Palma multiplicabo dies. Quid eſt iſte nidulus, in quo vult mori Job ? In nidulo meo, ait, non in alieno, nempè intra me ipſum, & optimè loquitur : nam verus contemplativus abdicans à ſe omnia creata, ſe colligit intra ſemetipſum, ibique Deum ſolum cogitans, moritur mundo, & dulcedinem Paradiſi ibi invenit : E contra impius extra ſe exiens ad creaturas, relicto Deo moritur veluti ebrius, vel ſtultus. *op. myſtica Theol. cap. 3. p.1. & 2.*

601. *Sola perſeverantia coronat.*

Et ſicut Palma multiplicabo dies. Cur ſicut palma ? Nota, palma tardè proficit, ſed diu in viriditate conſiſtit : Ideò eſt ſignum victoriæ, quæ ſola perſeverantia obtinetur ; hæc tenuis ab imis proficit, tardior ad ſumma ſucceſſit : ſic & victoria, & corona ſolùm obtinetur, qui ab imis, ſcilicet à tribulationibus, & adverſitatibus proficit, & uſque ad finem perſeverat. *ſerm.4. Dom. Palm. & in Ioan.c.12.v.13.*

602. *Felix, qui recipiens doctrinam Chriſti fructificat : maledictus, qui ſterilem eam reddit.*

Radix mea aperta eſt ſecus aquas, & ros morabitur in merſione mea. Nota, quod hic metaphoram ſumit arboris, quæ fœcundata ab aqua, & à rore cœleſti, fructus optimos facit : ſignificatque, quod recipiens aquam divinæ gratiæ, & rorem doctrinæ cœleſtis, fructus vitæ producit, iſteque felix eſt, & benedictus à Deo : maledictus è contra, qui rore doctrinæ cœleſtis imbutus nullum fructum affert : Taleſque ſunt Doctores, & Theologi perverſi. *op. Eccleſ. Hier. p.4.cap.4.*

603. *Cum ſilentio, & attentione audiendum eſt verbum Dei.*

Qui me audiebant, expectabant ſententiam, & intenti tacebant ad conſilium meum. Ecce quid agere debet bonus auditor verbi Dei, ſcilicet cum ſilentio, attentione, & intentione recta. *ſap. cap.8.*

604. *Qui vult rectè loqui, diſcat tacendo.*

Et intenti tacebant ad conſilium meum. Cur tacebant ? Cur ſuam ſententiam non promebant ? Ut per ſilentium diſcerent loqui : ideò taciturnitatem præmiſit locutioni. *ſap. cap.8.*

605. *In auditione verbi Dei repræſentantur proceſſiones divinæ.*

Super illos ſtillabat eloquium meum. Nota, quod ad hoc, ut ros ſtillet, requiritur originale principium, à quo fluat, & ex quo ſtillatio ſequitur, & deinde terra imbuitur. Primum repræſentat Patrem producentem filium. Secundum Filium genitum, & Tertium Spiritum Sanctum productum : Hæque proceſſiones repræſentantur in auditione verbi Dei : nam per principium originale, à quo verbum Dei fluit, ſignificatur Pater generans filium : per actum ſtillandi filius, & per Animam imbutam rore hoc, Spiritus Sanctus. *Pſal.118.ſ.6.v.2.*

606. *Verbum Dei inflammat cor ad dilectionem, & fæcundat ad operationem.*

Stillabat ſuper eos eloquium meum, expectabant me ſicut pluviam, & os ſuum aperiebant quaſi ad imbrem ſerotinum &c. Ecce mirabiles effectus verbi Dei devote auditi: irrigat enim, & ſimul accendit cor, & inflammat ad dilectionem Dei, & fœcundat ad operationem. *op. de Eccleſ. Hier. p.4.cap.4.*

607. *Qui non præparat cor ad audiendum verbum Dei, fruſtra illud audit.*

Aperiebant os ſuum quaſi ad imbrem ſerotinum. Ad quid aperiebant os, ſi ſupra dixit, quod tacentes, expectabant verbum Dei? Aperiebant os, non corporis, ſed cordis, ut verbum Dei reciperent: ſic enim fructuosè auditur. *in Ioan. collat.33.*

608. *Princeps, & Prælatus debet quidem ſua dignitate reverentiam incutere ſubditis, ſed etiam amorem per condeſcenſionem ad miſeros.*

Cumque ſederem quaſi Rex, circumſtante exercitu, eram tamen mærentium conſolator. Ecce figura Jeſu Chriſti, qui cum prædicaret, & tot magnalia patraret, concurrebant ad eum populi, non ſolùm, ut ipſum audirent, ſed & ejus benignitatem per experientiam viderent: ſic Job, cum eſſet Princeps, tamen dicit, quod ſtabat inter ſuos quaſi Rex, ſcilicet non ſolùm timorem reverentialem incutiens in eos, ſed & amorem per condeſcenſionem ad miſeros: Ita debent facere Principes, & Prælati in ſuos. *in Luc.c.12. v.1.& c.14.v.7.& in Ioan.c.10.v.12. Pſal.118.c.2.v.7. & c.4.v.2.& op.de ſex alis Seraph. c.7.& Gloſſa hic.*

609. *Iuvenes ad præſentiam ſenum debent eis cedere primum locum in omnibus.*

Si volniſſem ire ad eos, ſedebam prius &c. Nota hic quali reverentia ſubditi ſtabant coram Job: Daturque intelligi ſubditis, & iuvenibus, quod ad præſentiam Prælatorum, & ſenum, debent eis cedere primum locum, tum in ſedendo, tum in loquendo. *in Thren.c.2.*

CAPUT XXX.

610. *Iob contemptus à ſuis ſervis, & ſubditis figura eſt illuſionis factæ de Chriſto Ieſu.*

Nunc autem derident juvenes tempore, quorum patres non dignabar ponere cum canibus gregis mei, ideſt ad cuſtodiam canum gregis mei &c. Ecce in quam calamitatem poſt tot proſperitates ſupra enarratas inciderat Job, qui contemptus erat à ſuis minimis ſervis, idque fuit figura illuſionum, quas paſſus eſt Jeſus Chriſtus à ſuis. *in Luc. cap. 18. v. 31.*

611. *Hæreticorum pertinacia in contemptu Iob figurata eſt.*

Nunc autem deridebant me juvenes. Nota, hæc poteſt dicere Eccleſia Catholica de hæreticis, qui novitatibus, & novis doctrinis conantur ſubvertere Eccleſiam Dei, deridendo ipſius, & antiquorum Patrum ſtatuta, & ſacrarum Religionum inſtituta. *op. Apol.pauper. Reſpon.4.c.2.*

612. *Probatio ſanctitatis non conſiſtit in patratione ſignorum, ſed in charitate, & obſervantia legis divinæ.*

Quorum virtus manuum mihi erat pro nihilo &c. Job ſanctus deridebatur à ſuis ſubditis, & infimis ſervis, quorum virtus manuum illi erat pro nihilo: myſticè tamen à Chriſto hæc dicuntur de illis, qui ponunt ſuam perfectionem in ſignis, in prædicatione altiſſimarum rerum ſine ſanctitate: quorum virtus manuum pro nihilo habetur à Chriſto: nam probatio ſanctitatis conſiſtit in mutua charitate, & obſervantia divinæ legis. *in Ioan.c.13.v.35. & c.10.v.42.*

613. *Peccator voluptatibus deditus paſcit ſe ipſum ſiliquis porcorum, mendiciſſimuſque eſt.*

Egeſtate, & fame ſteriles, qui rodebant in ſolitudine ſqualentes calamitate, & miſeria, & mandebant herbas, & arborum cortices &c. Vide ad qualem miſeriam redacti fuerint iſti miſeri, de quibus loquitur Job, & quos ſibi contrarios eſſe docet: myſticè tamen loquitur de peccatoribus, qui in voluptatibus carnis immerſi vivunt: Iſti namque egeſtate, & fame afflicti, ſemper inhiant ad alias delectationes, quia iſtæ ſunt ſiliquæ porcorum, & ob quas loco deliciarum vivunt ſemper miſeri, ſemper ſqualentes, ſemper mendici, & afflicti interius, & exterius. *in Luc. c.15.v.16.*

614. *Diabolus ſemper habitat in locis horribilibus, præcipuèque in Anima, quæ facta eſt deſertum.*

In deſertis habitabant torrentium, & in cavernis terræ, vel ſuper glaream: qui inter hujuſcemodi lætabantur, & eſſe ſub ſentibus delicias computabant. Qui ſunt iſti miſeri habitantes in deſertis, & cavernis terræ &c? Iſti ſunt primò Dæmones, qui habitant libenter in cavernis, & ſepulchris terræ, taleſque ſunt Animæ exiſtentes in peccato, & poſſeſſæ plenè à Dæmonibus, quibus ſolatium eſt obſidere hominem, & ipſum torquere. *in Luc.c.8.v.27. & ſeq.*

615. *Melius eſt homini agitari à Dæmone, quam eſſe compeditum vinculis peccati.*

Qui inter hujuſcemodi lætabantur, & eſſe ſub ſentibus delicias computabant. Quæ deliciæ poterant eſſe iſtæ vivere tanta miſeria? Sed attende, quod hoc poteſt ſumi in bonum pro iis, qui obſidentur à Diabolo, & ab ipſo agitantur, quibus id tolerabilius eſt, quàm vinculis peccatorum compediri: qui enim cognoſcit miſerias peccati,

&

& in peccato exiſtentis delicias computat potius, quodcumque aliud malum, quàm peccatum in ſe continere. *in Luc.c.8.v.29.*

616. *Stulti, & cæci delicias putant miſerias, & calamitates.*

Et eſſe ſub ſentibus delicias computabant. Qui ſunt iſti tam cæci, & ſtulti, qui delicias appellant, & æſtimant miſerias, & calamitates tales extremas? Imò hoc eſt judicium ſtultorum, & cæcorum mundanorum, qui bonum dicunt malum, & malum exiſtimant bonum: qui pacem appellant miſerrimum bellum, qui libenter vivunt in ſolicitudinibus hujus vitæ in peccatiſque, & hoc evenit eis ratione inexperientiæ ſpiritualis gaudij, & cæcitatis, in qua vivunt. *in Luc.c.8. v.7. & in Ioan. collat.73. & ſap.c.14.*

617. *Chriſtus in omnibus ſuis actibus deriſus fuit à Iudæis.*

Nunc in eorum canticum verſus ſum, & factus ſum eis in proverbium &c. Nota hæc dicta in perſona Chriſti Jeſu in paſſione poſiti, quem irridebant Judæi in miraculis quaſi ignorantem, in conſiliis quaſi imprudentem, & in paſſione quaſi impotentem. *in Thren.c.3.*

618. *Chriſtus jam à Iudæis fuit conſputus, nunc à Chriſtianis inhonoratur.*

Abominantur me, & longè fugiunt à me, & faciem meam conſpuere non verentur. Nota hæc dicta eſſe in perſona Chriſti: Sed quomodò dicit de præſenti abominatus, & conſputus, ſi jam hæc præterita ſunt à Judæis in ipſum facta? ſed attende, quod Chriſtus quidem opprobriis fuit ſaturatus à Judæis, & in facie conſputus in paſſione ſua: nunc tamen à multis Chriſtianis eſt vilipenſus, deriſus, blaſphematus, & veſanis opprobriis fidelium inhonoratus. *in Luc. c.22.v. 66. & c.18.v.31.*

619. *Pedes Animæ à juſtis cuſtodiri debent à ſubverſione, & inquinatione vitiorum.*

Ad dexteram orientis calamitates meæ illicò ſurrexerunt. (Ait Job) & quænam ſunt iſtæ calamitates? ſubdit: *pedes meos ſubverterunt.* Nota hic per pedes intelligit affectus Animæ, & loquitur in perſona eorum, qui à vitiis ſubjugantur: nam pedes Animæ inquinantur per luxuriam, illaqueantur per avaritiam, & ſubvertuntur per ſuperbiam: ideò diligenter debent cuſtodiri, & ſervari per ſanctimoniam liberi, & mundi. *Pſal. 118.c.7.v.9.*

620. *Fuge à ſocietate malorum, ne janua eis aperta in ruinam te præcipitent.*

Quaſi rupto muro, & aperta janua irruerunt ſuper me, & ad meas miſerias devoluti ſunt. Quænam eſt hæc janua impij aperta? Janua hæc eſt facilitas, & habilitas peccandi, quæ perverſis offertur, cum in ſocietatem admittuntur: Iſti facillimè in viam errorum inducunt: Unde loquitur hic Job in perſona eorum, qui ineutè &c. *Pſal. 20.*

621. *Fides chriſtiana, & interceſſio ſanctorum eſt murus Eccleſiæ: rupto hoc muro tota diſſipatur.*

Quaſi rupto muro, & aperta janua irruerunt ſuper me &c. Nota hic per murum myſticè intelligi fidem catholicam, quæ eſt munimentum Eccleſiæ: poteſt etiam intelligi protectio ſanctorum: hoc muro rupto, & ablato aperitur janua omnibus erroribus, & calamitatibus. *Pſal. 47. & 107.*

622. *Vita hæc temporalis eſt veluti nubes, quæ evaneſcit.*

Et veluti nubes pertranſiit ſalus mea &c. Ergone Job damnatus eſt, dicens pertranſiit ſalus mea? minimè hoc: imò ſalvus, & ſanctus eſt: ſed loquitur de ſalute, & vita corporali, quæ veluti nubes pertranſit, quia ſicut nubes non apparet poſt reſolutionem, ſic hæc vita noſtra. *ſap. c. 2.*

623. *Diabolus die noctuque totus intentus ad nos devorandum.*

Nocte os meum perforatur &c. Nota, conqueritur Job de doloribus corporis, & de vermibus, qui eum inceſſanter comedunt, & devorant. Myſticè per hos vermes intelliguntur Dæmones, qui inceſſanter comedere, & devorare nos tentant medijs tentationibus, & inducere ad peccatum, & præcipuè ad Luxuriam. *Diat.tit.1.c.1. & tit.3.c.5.*

624. *Iuſti licèt tribulentur tamen non comminuuntur.*

Nocte os meum perforatur doloribus, & qui me comedunt, non dormiunt. Quomodò os, & non potius caro dicitur perforari? os meum dicit, non caro mea: quia juſti in corpore Eccleſiæ ſunt oſſa ſolida, quæ licèt doloribus tribulentur, non tamen comminuuntur, ita quod deficiant, quia roborati ſunt virtute Spiritus Sancti. *in Ioan.cap. 19.v.37.*

625. *Deus aliquando videtur ſurdus petitionibus ſuorum amicorum.*

Sic dicebat dulciter conquerendo Sanctus Job cum Deo: *Clamo ad te, & non exaudis: ſto, & non reſpicis me: mutatus es mihi in crudelem &c.* Quid eſt hoc, quod audio? nonne Deus promittit audientiam ſemper ſuorum precibus, dicens per Prophetam. *Cum clamaverit ad me, exaudiam eum?* Sed attende, quod iſti ſunt effectus amoris Dei in ſuos fideles, & ſibi confidentes, quos, ut experiatur in humilitatis, & patientiæ exercitio, & ut ſe magis faciat deſiderare; videtur non attendere ad orationem, & petitionem orantis, vel ei ut iratum ſe extendere: caveat tamen ſervus Dei in his caſibus, ne ſe occupari ſinat à tædio orandi, à triſtitia, & ne Deum injuſtum eſſe credat: quia Diabolus libenter piſcatur in aqua turbida, ſed perſeveret in oratione, & fidelitate erga Deum. *op. de perfect. religioſ. l.2.c.67.& 2. & in Luc.c.15.v.19.*

626. *Signum*

626. *Signum iræ Dei ſæpè eſt elevari in altum, & diſpoſitio ad exitium extremum.*

Elevaſti me, & quaſi ſuper ventum ponens, eliſiſti me valdè. Cur Job conqueritur, quod Deus elevaverit eum in altum prælationis, & felicitatum, & non potius ei gratias reddit? quia ſciebat, quod ex alto loco gravius caditur, & exiſtenti in alto ruina gravior præparatur: ſciebat iſte ſanctus, quod ſæpè feriuntur tonitruis alti montes, quando quietiſſimæ manent Valles: quod arbor quantò magis in altum aſcendit, tantò magis ſe turbinibus, & ventis exponit, & præciſa fortius terram petit, & graviori plurimum caſu ruit, ut habetur exemplum de Lucifero. *ſerm. 1. de S. Marco.*

627. *Peccator eliditur, & cruciatur à Dæmone per peccata varia.*

Eliſiſti me valde. Nota, quod eliſio hæc ſignum eſt magni doloris, & afflictionis, & proprium eſt Dæmonis obſidentis hominem, quod maximè fit à Dæmone per vitia capitalia: nam qui eliditur, primò per ſuperbiam apprehenditur, per jactantiam clamat, per invidiam torquetur, per iracundiam diſſipatur, per impatientiam dilaniatur in conſcientia. *Luc. c. 9. v. 40.*

628. *Qui elevatur à Deo collatione donorum ſpiritualium, timeat, ne per præſumptionem cadat.*

Elevaſti me, & quaſi ſuper ventum ponens eliſiſti me valdè &c. Vide, quod vir juſtus videns ſe à Deo elevatum tot donis gratuitis, timet, & cum clamore clamat ad Deum, ſe deprimendo in profundum: ſciebat enim, quod divinorum donorum multitudo fuit multis occaſio ruinæ, iſtiſque magna gratia eſt non habere gratiam. *in Luc. c. 10. v. 19.*

629. *Quantò quis magis in altum ſe exaltat, tantò facilius evaneſcit.*

Elevaſti me, & quaſi ſuper ventum ponens, eliſiſti me valdè. Quomodò ſuper ventum dicitur poſitus? Nota hoc dici in perſona ambitioſi, & ſuperbi, qui ſuper ventum erigit ſuam exaltationem, & ratio eſt, quia quantò magis ſe exaltat, tantò magis ſe ſupra ſe ipſum veluti in aerem erigit, ac per hoc quaſi ventus evaneſcit, & per conſequens tantò magis à veritate recedit, & tantò minus fit, & ſeipſum dejicit. *in Luc. c. 14.*

630. *Mundus erigit, & exaltat homines velut carnifex, ut poſtea eos in ſuſpendio opprimat.*

Elevaſti me, & quaſi ſuper ventum ponens, eliſiſti valdè. Nota illud verbum, (*ſuper ventum*) hoc enim proprium eſt mundi, ſcilicet prætendendo altitudinem, & elevando hominem, illum in vanitatem ducit, ut facilius ruat, & evaneſcat. *in Eccleſ. c. 1.* ſic facit carnifex ducens per ſcalam in altum reum condemnatum: tunc enim ipſum facilius ſuſpendit, & opprimit.

631. *Fletus Chriſti invitat nos ad flendum cum eo.*

Flebam quondam ſuper eo, qui afflictus erat, & compatiebatur Anima mea pauperi. Hæc de ſe ipſo dicebat Job, ſed magis verificantur de Chriſto, qui flevit ſuper miſerias noſtras, & ſuo fletu invitans nos ad flendum cum ipſo pro miſeria corporali, & ſpirituali propria, & proximi. *ſerm. 1. Dom. 9. poſt Pentecoſt. & in Luc. cap. 19. v. 41.*

632. *Compaſſio proximi ſuadetur.*

Flebam quondam ſuper eo, qui afflictus erat, & compatiebatur Anima mea pauperi. Ecce exemplum rarum charitatis ardentis hujus viri ſancti: ſciebat enim, quod ſicut omnia membra corporis noſtri mutuò compatiuntur ſibi ratione unionis, ergo etiam ubi eſt major unio (qualis eſt ſpiritualis ad ſpirituale) ibi major debet eſſe compaſſio, & cum ſimus omnes membra ſpiritualia Chriſti, magis debemus compati proximo. *ſerm. 1. de uno Confeſſ. & Luc. c. 10. v. 33. & c. 11. v. 41.*

633. *Beati qui flent ſuper alienam miſeriam.*

Flebam quondam ſuper eo, qui afflictus erat &c. Cur fles ô Princeps? nonne hoc dedecet tuam majeſtatem? minimè: erat Princeps, ſed ſanctus, ſed Dei amator: ſciebat enim, quod qui flet ſuper alienam miſeriam, beatus eſt, & Deo charus. *in Luc. cap. 6. v. 21. & cap. 7. v. 13. & cap. 10. v. 33. & cap. 11. in Ioan. cap 20. v. 15. & op. de grad. virt. c. 16. & op. Eccleſ. Hier. p. 4. c. 5. & Diat. ſal. tit. 7. c. 3.*

634. *Invitamur exemplo Iob ad compatiendum Chriſto patienti.*

Flebam quondam ſuper eo, qui afflictus erat &c. Nota, quod in ſpiritu videbat Chriſtum in paſſione afflictum ſuper omnes homines, & flens compatiebatur ei: invitamurque ad compatiendum Chriſto pauperi, & afflicto, amabili, & pulcherrimo, affectu piiſſimo. *in Luc. cap. 23. v. 28.*

635. *Opus miſericordiæ eſt unguentum ſanans membra infirma.*

Flebam quondam ſuper eo, qui erat afflictus, & compatiebatur Anima mea pauperi. Cur ad afflictum, & pauperem dirigebat Job ſuam compaſſionem: Ut tali unguento ipſum ſanaret: Tria enim requiruntur, ſcilicet ignis, unguentum, & manuum confricatio ad ſanandum membra infirma: ſcilicet ignis dilectionis, unguentum compaſſionis, & manus ſubventionis. *Diat. tit. 7. cap. 3.*

636. *Impij in ſuis peccatis quærunt felicitatem, & inveniunt adverſitatem.*

Expectabam bona, & venerunt mihi mala. Nota: hæc dicuntur in perſona impiorum, qui viventes

viventes in peccatis, quærunt expectantes proſperitatem, & felicitatem, & inveniunt adverſitatem, & omnia mala. *Pſal.* 118. *c.* 6. *v.* 15.

637. *Iuſtis, quod ſine Deo advenit, mæſtitiam affert.*

Mærens incedebam ſine furore, &c. Cur mærens? nonne cor tuum Deo erat unitum? quia quidquid juſtis in hac peregrinatione advenit, quæcumque felicitas ſine Dei viſione, vel ſine Deo, inopia eſt. *in Ioan. c.* 14. *v.* 15.

638. *Diabolus frater peccatorum ſe profitetur, ſed tamen Draconem ſe eis verè oſtendit crudeliſſimum.*

Frater fui Draconum, & ſocius ſtrutionum, &c. Quomodò dicitur Iob frater Draconum? Litteraliter indicare vult crudelitatem fratrum ſuorum, & proximorum: myſticè loquitur in perſona peccatoris, cui fratrem ſe exhibet Diabolus, ſed verè eſt iniquiſſimus, & crudeliſſimus pluſquam Dracones, quærens occidere, & diſperdere hominem. *ſer.* 4. *Dom.* 5. *poſt Pentecoſt.*

639. *Invidus veluti Draco crudeliſſimus in iudicium temerarium, & detractionem incidens alios ſuo veneno inficit.*

Frater fui Draconum, &c. Qui ſunt iſti Dracones? Invidi, qui inſidiantur bono alieno judicio gravæ ſuſpenſionis, pungunt, & mordent aculeo murmurationis, & inficiunt veneno detractionis. *op. diat. tit.* 1. *c.* 4.

640. *Luxuria arefacit, & denigrat corpus, & Animam.*

Cutis mea denigrata eſt ſuper me, & oſſa mea aruerunt præ caumate. Nota, hæc dici à Beato Iob myſticè in perſona eorum, qui ſubjecti ſunt caumati, ideſt fervori, & igni luxuriæ: hæc enim eſt ignis arefaciens, & denigrans corpus, & Animam. *in Luc. c.* 6. *v.* 11.

641. *Verus pœnitens debet vertere delicias in triſtitiam, & fletum.*

Verſa in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium. Nota, hæc dicuntur in perſona pœnitentis, qui ea, quibus uſus eſt ad voluptates capeſcendas, vertit in actus, & voces pœnitentiæ. *ſermon.* 4. *Domin.* 2. *poſt octav. Paſcha. & Luc. c.* 6. *v.* 21.

642. *In Paſſione Chriſti Maria Virgo tota converſa eſt in luctum.*

Verſa eſt in luctum cithara mea, &c. Nota, quod hæc verba à pluribus Sanctis DD. pronuntiantur in perſona B. Virginis Mariæ in tempore paſſionis Chriſti, qui verè myſticè dicitur cithara extenſa in cruce. *ſerm.* 3. *in Paraſc.* ideò ipſum Maria mater adſpiciens affixum in cruce poterat dicere: verſa eſt in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium.

CAPUT XXXI.

643. *Oculi tanquam portæ ſunt cuſtodiendi, ne mors intret in Animam: idem dic de cæteris ſenſibus.*

Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de Virgine. Quid dicis ô Beate Iob? Ad quid pepigiſti fœdus cum oculis? Vt mens immunis ſit à cogitationibus noxiis: Cur non potiùs ad mentem, & partem tuam interiorem te applicas, ut eam diligenter cuſtodias? Sed optimè dicit hic vir à Deo illuminatus: Nam ad hoc, ut in Caſtrum non intret hoſtis, portæ ſunt diligenter cuſtodiendæ: Portæ autem, per quas intrat & bonum, & malum ſunt ſenſus noſtri, & præcipua porta ſunt oculi: ideò meritò dicit: *pepigi fœdus cum oculis meis, &c.* Diſce, & tu ô homo, maximè Religioſe ſenſus exteriores, & oculos ab illicitis cuſtodire, quia ſunt feneſtræ, & portæ, per quas mors peccati intrat in eam quaſi fur, vel corruptor caſtitatis noſtræ, dum non cuſtodiuntur: O quot viri juſti ob talem negligentiam ſe præcipitarunt in maxima peccata, & damnati ſunt. *op. de perfect. religioſ. l.* 1. *c.* 39. *& op. de grad. virt. c.* 4. *in Thren. c.* 3. *in Ioan. c.* 20. *v.* 20.

644 *Vitare occaſiones, & deteſtare cogitationes impudicas gradus altiſſimus caſtitatis.*

Vt ne cogitarem quidem de Virgine. Nota, quod dicit: *ne cogitarem*: quia iſte vir Sanctus ad ultimum gradum caſtitatis pervenerat, qui eſt immunitas, imò averſio cujuſcumque cogitationis impudicæ, à qua tamquam ab Inferno abhorrebat. *op. de grad. virt. c.* 4. *& op. Comp. Theol. l.* 3. *c.* 21.

645. *Iniqui in fabricando malum contra proximum, primò malum ſibi ipſis inferunt.*

Numquid non perditio eſt iniquo, & alienatio operantibus injuſtitiam? Nota, quod hic loquitur de iniquis contra bonum proximi operantibus; & docet, quod primum malum eſt ſibi ipſis illatum: Sic enim malum faciendo aliis perditionem propriam mercantur. *Pſal.* 118. *c.* 6. *v.* 5.

646. *Omnes actus, & cogitationes, etiam minima ſub examine Dei ſubjiciuntur.*

Nonne ipſe conſiderat vias meas, & cunctos greſſus meos dinumerat? Vide quibus rationibus ſe excitabat Iob ad malum vitandum, & bonum amplexandum: nempe conſiderando, quod omnes ejus viæ, ſcilicet actiones, & greſſus, ſcilicet motus mentis, & profectus meritorum ſub examine Dei ſubjecta ſunt, & indiſcuſſa non remanebunt. *in Ioan. collat.* 22. Et hinc ſubdit Iob. *Appendas me in ſtatera juſta*, quia interior inſpector eſt Deus, ille appendit, ille examinat. *ſer.* 2. *Dominica Trinitatis & Pſalm.* 94.

647. Declinare à via recta eſt cum per illicita deſideria, greſſus ſcilicet vagantur affectus huc, illucque: Vnde hic Iob dicit: *Si declinavit greſſus meus de via, &c. Pſal.* 118. *c.* 7. *v.* 6.

EEE 2 648. *Pecca*

648. *Peccatum eſt ignis devorans omnia bona, & naturam inficiens.*

Ignis eſt uſque ad perditionem devorans, & omnia eradicans germina. Nota, quod hic Beatus Iob loquitur de peccato mortali, & dicit,quod ignis eſt, & verè ignis eſt maculans,& Animam deformans, omnia bona devorans, & naturam inficiens. *ſer.* 1. *de Sancto Laurentio.*

649. *Peccatum luxuriæ eſt ignis Græcus omnia devorans.*

Ignis eſt uſque ad perditionem devorans, & omnia eradicans germina. Nota, quod hic luxuriæ peccatum comparatur igni, non tamen cuicumque; cum detur ignis, qui non omnia devorat: noſter enim ignis non devorat aquam,ſed de altero igne loquitur: At quis eſt iſte ignis?Ignis Græcus eſt,qui eſt tantæ activitatis,quod omnia,etiam aquam comburit, & vix poteſt extingui: Talis eſt ignis luxuriæ, & qui etiam devorat, & agit in aquam, ſcilicet in frigidos, & mortificatos, & ubi apponitur, ibi omnia bona conſumit. *op. diæt. tit.* 1. *cap.* 9.

650. *Concupiſcentia carnis, & avaritia ignis eſt devorans omnia bona.*

Ignis eſt uſque ad perditionem devorans. Nota, quod hic Iob loquitur de peccatis luxuriæ, præcipuè de concupiſcentia mulieris alienæ, & eam appellat ignem: ſed quia Deus in Decalogo prohibet hanc concupiſcentiam, & concupiſcentiam rerum alienarum, hinc ſequitur, quod utraque verè ignis eſt inflammans Animam per deſiderium iniquum, & inflammando, incinerans eam, & omnia bona conſumens: cui ſi ſupervenit ventus ſuperbiæ, tunc in nihilum redigitur per inſufflationem in hunc cinerem. *op. diæt. tit.* 3. *c.* 8. *& in Luc. cap.* 12. *v.* 49.

651. *Scortatio ignis devorans bona temporalia, ſpiritualia & corporalia.*

Ignis eſt uſque ad perditionem devorans. Nota, quod hic Iob loquitur de peccatis luxuriæ, præcipuè de peccato adulterij, & fornicationis, & illud appellat ignem devorantem: ſed notandum, quod ſubdit, *& omnia eradicans germina:* Quid eſt germinum eradicantia? eſt diſſipatio omnium bonorum Animæ, & corporis, & facultatum temporalium, & ob id totius ſubſtantiæ hominis, ut expertus eſt filius prodigus. *in Luc. c.* 15. *v.* 13.

652. *Vir miſericors feſtinanter exhibet opera miſericordiæ.*

Si negavi, quod volebant, pauperibus: ſi expectare feci oculos viduæ. Nota hæc duo; dicit enim Sanctus Iob, quod eleemoſynam petitam, & expectatam tribuit pauperibus, & quod citò, & feſtinanter: Ut diſcamus, quod feſtinanter debemus miſericordiam pauperibus elargiri, contra illos, qui expectare faciunt cum maxima pœna miſeros ad divites recurrentes,nunquam,vel tardè promiſſum ad effectum perducentes. *op. Eccleſ. Hier. p.* 5. *c.* 3. *& op. de grad. vit. c.* 6.

653. *Superflua danda pauperibus ex præcepto.*

Si comedi buccellam meam ſolus, & non comedit pupillus ex ea, &c. Nota, quod exemplo Sancti Iob invitamur ad elargiendum pauperibus, & maximè pupillis ea, quæ nobis neceſſaria non ſunt, & ad communicandum ipſis ea, quæ nobis à Deo abundanter elargita ſunt; & ideò Deus ſpeciale præceptum de hoc fecit,dicens: *quod ſupereſt, date eleemoſynam. in Luc. c.* 3. *v.* 11.

654. *Vera miſericordia inchoat à cordis compaſſione, & manus extendit ad pauperes externas.*

Ab infantia mea mecum crevit miſeratio, & de utero matris meæ egreſſa eſt mecum. Vide, quod Beatus Iob ſe proteſtatur natum cum miſeratione: ideò non ſolùm corde, ſed & operibus ſubveniebat miſeros: Taliſque eſt vir miſericors, per quod fit ſimilis Angelis, qui non ſolùm cor dilectione plenum habent ad nos, ſed & opera exhibent in adjutorium noſtrum. *op. Eccleſ. Hier. p.* 3. *c.* 3. *& in Luc. cap.* 7. *v.* 13.

655. *Verus contemplativus non ſolùm fertur in Deum actibus ſuis, ſed & in proximum.*

Ab infantia mea mecum crevit miſeratio, &c. Nota, hoc dicitur de viris contemplativis, qui ſuis actibus feruntur quidem in Deum, ſed nunquam deſerunt actus miſericordiæ in miſeros, modò pro eis orando, modò exterius eis ſubveniendo quibuſcumque modis: ſic enim ab utero, ſcilicet ab ipſius Dei cognitione, & amore:& creſcit, eam extendendo à proprio corde ad ipſum proximum. *op. Myſtic. Theol. c.* 3. *p.* 3.

656. *Miſericordia Mariæ Virginis nata eſt cum ipſa ad noſque extenſa.*

Ab infantia mea mecum crevit miſeratio, & de utero egreſſa, &c. Si hoc dicebat Iob, multò magis verificatur de Virgine Maria,cui datum eſt pro miſeriis noſtris ex officio ſatisfacere Deo: ideò ad ipſam confidenter eſt recurrendum. *op. ſtim. p.* 3. *c.* 12.

657. *Pauperes ſunt ſubveniendi victu, & veſtitu.*

Si deſpexi pauperem, eo quod non habuerit veſtimentum, &c. Nota: ſemper amplius dignoſcitur pietas in pauperes hujus ſancti viri: Sed adverte, quod in Sacra Scriptura nomine victus,& veſtitus venit quidquid eſt neceſſarium vitæ humanæ, & ideò per hoc edocemur,quod vir juſtus non ſolùm in corde compatitur miſeris,ſed & in opere ſubveniendo eos in omnibus rebus neceſſariis. *in Luc. c.* 3. *v.* 11. *& in Eccleſ. c.* 3.

658. *Qui vivit ad præſentiam Dei, vivit ſemper cum timore eius ſummæ majeſtatis.*

Semper quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui, &c. Cur times ô Beate Iob? Nonne Deum tibi præſentem habes, in quo tantùm confidis? Imò quia Deum

ſibi

ſibi præſentem ſemper cogitabat, ideò timebat: Præſentia enim Dei meditata incutit timorem, ſimulque amorem in divinam ejus miſericordiam, & hinc à peccatis elongat Animam. *in Luc. c.9. v.34. Eccleſ. c.8.*

659. *Timor Dei facit contemnere temporalia.*

Semper quaſi tumentes fluctus ſuper me timui Deum, & pondus eius ferre non potui. Quid eſt, quod timet Iob? quodnam pondus eſt, quod à ſe projicit ferre non valens? ſed vide Mercatorem navigantem in mari tempore tempeſtatis projicientem merces, ut evadat periculum ſubmerſionis: ſic & dicendum de homine navigante in hoc mari, qui videns tot pericula, & timens iram Dei, projicit, & contemnit temporalia hæc, ut evadat æterna: hicque eſt effectus timoris Dei. *diat. tit.6. c.1. & ſer.1. Dom.10. poſt Pentec.*

660. *Timor Dei infunditur conſiderantibus eius poteſtatis immenſitatem in puniendo peccata.*

Semper fluctus tumentes, &c. Nota, quod timore Dei incutiebatur cor Iob eo quod ante ſuos oculos præſentem habebat poteſtatem Dei, ejuſque rigorem in puniendo peccatores rebelles. *in Luc. c.5. v.26. & c.8. v.37.*

661. *Avarorum Sol eſt aurum, & Luna eſt argentum: Iuſtus hæc deſpicit.*

Si vidi Solem cum fulgeret, & Lunam incedentem clarè. Sed quodnam peccatum eſt hoc, à quo ſe immunem fatetur Iob? Ergone videre Solem, & Lunam eſt peccatum? minimè: loquitur autem metaphoricè: nam apud Alchimiſtas appellantur nominibus plantarum metalla, vocant aurum Solem, & Lunam argentum; eo quod ſunt ſuper omnes res cara, & clara, ſicut Sol & Luna excedunt cæteros planetas, & ſtellas: Nota etiam, quod hic videre ſtat pro appetere: ideò Iob, quia juſtus non vidit, ideſt non appetivit aurum, nec argentum: ſicut è contra avaris aurum, & argentum ſunt ſuper omnia etiam Deum chariſſima, & appetibilia. *Pſal. 118. c.5. v.5.*

662. *Iuſti in operibus virtuoſis abhorrent vanam gloriam.*

Si vidi Solem cum fulgeret, & Lunam incedentem clarè. Nota etiam, quod per Solem fulgentem intelligitur charitas reſultans ex opere bono, & per Lunam fama ex ea procedens: *Pſalm.* 103. Dicit igitur, quod hanc claritatem non vidit, ideſt non eſt gloriatus de ſuis operibus bonis, nec famam apud homines quæſivit, ſed eam deſpexit tanquam vanam. *Sic & Gloſſa, &c.*

663. *Superbus ſibi attribuit laudem boni operis: Iuſtus totum à Deo recognoſcit.*

Si oſculatus ſum manum meam ore meo. Quid eſt oſculari ſibi manum? quodnam peccatum eſt? Nota ſibi oſculari manum eſt ſibi attribuere, & propriæ virtuti laudem operis, & totum facere ob oſtentationem, hocque eſt proprium ſuperborum: E contra vir juſtus totum à Deo recognoſcit. *op. Comp. Theol. l.2. c.66. Gloſſa hic.*

664. *Peregrinum ſuſcipiens in hoſpitio ſuo, ſuſcipit Chriſtum.*

Foris non manſit peregrinus, oſtium meum viatori patuit. Cur eum tanta liberalitate Iob parabat hoſpitium peregrinis? quia hoc eſt opus miſericordiæ, quod à Deo conſulitur: Sciebat enim, quod qui recipit pauperem peregrinum in domo ſua, meretur recipere Deum ſpiritualiter. *in Luc. cap.10. verſ.38. & cap.19. verſ.6. & cap.24. v.29.* Et è contra ſciebat, quod rejiciens à ſe pauperem, & peregrinum, rejicit Deum. *in Luc. c.16. v.21. in ſap. c.19.*

665. *Deus bona hoſpitia nobis victoribus præparavit, ut quieſcere poſſimus: Diabolus peſſima.*

Foris non manſit peregrinus, oſtium meum viatori patuit. Nota, hæc dicta eſſe à Deo, noſque eſſe viatores in hoc mundo, & peregrinos: Sed quænam hoſpitia ſunt hæc à Deo præparata, & aperta? Bona hoſpitia ſunt charitas, pietas, miſericordia, patientia, caſtitas, & cæteræ virtutes: hæc hoſpitia tibi Deus non negat, ſi quæris, ſi petis, ſi pulſas: Adverte igitur ô homo, qui viator es, ſi vis laſſus in via hujus mundi quieſcere, quære hæc hoſpitia, ut tandem quieſcas in æternum. *ſermon.2. Domin. 3. poſt octavam Epiphan.* O felix, qui in hæc hoſpitia meretur introduci! Infelix, qui in hoſpitia Diaboli introducitur!

666. *Peccata non ſunt celanda, ſed aperienda in Confeſſione.*

Si abſcondi quaſi homo peccatum meum, & celavi in ſinu meo iniquitatem meam, &c. Vide hic humilitatem Beati Iob, qui nunquam erubuit revelare peccata ſua, & licet homo naturaliter ex corruptione contracta Adæ inclinet abſcondere ſua delicta, tamen juſtus amore pœnitentiæ ea revelat: Vnde hoc præceptum præcipuè viget in ſtatu legis evangelicæ, nempe revelandi Iudici ſpirituali Sacerdoti ſua peccata, quia ea abſcondens non valebit unquam obtinere remiſſionem. *lib.4. diſt.17. part.1. dub.6. & part.3. art.1. quæſt.3. & in Luc. cap.5. verſ.16. & capit. 8. verſ. 17. & cap.16. verſ.22.*

667. *Abſcondere peccata in confeſſione ſignum lethale.*

Si abſcondi quaſi homo peccatum meum, &c. Id dicebat Beatus Iob, quia ſciebat, quod ægrotans, ſi non oſtendit ſua vulnera, & infirmitatem, nunquam medicinam proportionatam recipiet: ſignumque lethale: ita, & qui recuſat revelare peccata ſua medico ſpirituali, ſanitatem non recipiet: & hoc eſt proprium impiorum: Iuſtus autem in principio eſt accuſator ſui. *ferm. 1. de Sancto Marco, & ſer.4. Dom. Trinit. &c.*

668. *Iuſtus intrepidè, quæ ad gloriam Dei faciunt, coram omnibus dicit.*

Si expavi ad multitudinem nimiam, &c. Nota,

 quod

quod homo naturaliter formidat loqui coram multis, coram peritis, & magnis: Iuſtus tamen honorem Dei zelans liberè, & intrepidè omnia tractat pro loco, & tempore. *in Luc.c.12.v.11. & cap.23.verſ.9.*

669. *Bona deſideria ſunt clamor cordis, quem libenter Deus audit.*

Quis mihi tribuat auditorem, & deſiderium meum audiat omnipotens, & librum ſcribat ipſe, qui indicat, &c. Notanda ſunt hæc verba, quæ omnia ſunt plena myſteriis: & primò Iob quærit auditorem, vel ut alij legunt, *adjutorem*, ſcilicet mediatorem Chriſtum, quo mediante ſciebat, quod Deus libenter audit preces noſtras: Secundò dicit: *audiat deſiderium:* Cur non potius vocem, & clamorem, qui eſt objectum auditus, & actus deſiderij? Sed optimè loquitur, quia deſideria ſunt voces, & clamores cordis ad aures Dei penetrantes: Tertiò addit: *& librum ſcribat, &c.* Cur vult, ut liber ſcribatur? nempe quia confidens in meritis mediatoris, ſperabat poſſe in judicio exponere probationes legitimas ſuorum operum, & ideò confidebat ſe juſtum reperiendum à Deo. *in Ioan. collat.22. & Sap.cap.5. & Gloſſa hic.*

670. *Contra avarum diſpenſatorem terra clamat, & contra iniquum Principem.*

Si adverſum me terra mea clamat, &c. Nota, hic pro terra ſumit homines ſibi ſubjectos: & agricolas ſignificatos nomine ſulci; vultque dicere, quod ſi contra ipſos fuit avarus diſpenſator, & oppreſſor, ipſi contra ipſum clamabunt in judicio. *Pſal.194. & ſer.2. Hexaem.* Attendant hoc Principes oppreſſores ſubditorum.

671. *Anima ſi bona opera producit eſt frumentum electum, ſi degenerat à Deo, rejicitur, ut zizania ad comburendum.*

Pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo ſpina. Nota, quod Iob præmiſerat plura peccata, à quibus mediante Dei gratia fuerat immunis, poſtea concludit, quod ſi his peccatis irretitus eſſet, pro frumento oriri deberet tribulus, & ſpina: Daique hac metaphora intelligere, quod electi ſunt frumentum electum à Deo reponendum in horreo gloriæ: cavendumque eſſe, ne frumentum hoc degeneret in tribulos, & ſpinas, & zizania peccatorum, alioquin non in horreum Cæli, ſed in cloacam Inferni reponetur. *in Ioann. collat.57.*

CAPUT XXXII.

672. *Sæpè magni Doctores, & ſapientes ſuperbi, & impatientes ſunt.*

Et iratus, indignatuſque Eliu adverſum Iob, & amicos eius, &c. Cur iratus, & indignatus eſt adverſum Iob, & amicos ſuos ſocios? quia non ſunt locuti ſecundùm ſuam mentem, & quia eos malè loquutos eſſe judicavit, exiſtimans ſe omnibus eſſe ſapientiorem: Nec id mirum, quia ſæpè ſapientes, & magni ſunt ſuperbi, & facile indignantur, dum res ſecundum vota ſua non eveniunt, & hæc ſapientia eſt diabolica, quæ affert ſecum dolorem, & laborem, Deoque exoſa: Vera enim ſapientia fundatur in humilitate. *in Eccl. c.1. in fine.*

673. *Intelligentia Sacræ Scripturæ eſt à Spiritu Sancto.*

Spiritus eſt in homine, & inſpiratio omnipotentis dat intelligentiam. Ideſt æquè Anima rationalis eſt in omni homine, ſed intelligentia Sacræ Scripturæ, & myſteriorum Dei eſt à ſolo Spiritu Dei. *in ſap.prol. & c.7. & in Ioan. collat.72. & in Luc. c. 12.v.12. & c.21.v.14. & in Ioan.c.3.v.7.*

674. *Senectus venerabilis non in ætate corporis, ſed in vita immaculata conſiſtit.*

Non ſunt longævi ſapientes, nec ſenes intelligunt ſapientiam. Vult dicere, quod ſenectus venerabilis non conſiſtit in longitudine dierum, ſed in vita immaculata. *In Sap.c.4.*

675. *Ebrietas ſpiritus, & magna devotio interior quaſi vinum validiſſimum.*

Venter meus quaſi muſtum abſque ſpiraculo, quod laguneulas novas diſrumpit. Nota hæc dicta ab Eliu de ſeipſo per jactantiam, & ideò bona protulit, ſed malè, quia ſolùm verificatur de viro ſpirituali, qui ebrietate, & gaudio ſpiritus, & magna devotione interiori repletus eſt; quia ex ipſa quaſi ex vini fortitudine fervor ſpiritus exhilareſcit, quod ſe intra ſe cohibere non valet: Dicit igitur, quod laguneulas novas diſrumpit: novas, inquam, non veteres, vel quia veteribus cordibus non infunditur talis devotio, ſed novis in novitate vitæ ambulantibus: vel novas dicit propter fortitudinem impetus ſpiritus, qui ſi novas diſrumpit, quantò magis veteres? ideſt fragiliora corda, & infirma: vel novas dicit, quia talis fervor ſpiritus novis, & nondum exercitatis mentibus nuper infuſus, minus ſe valet cohibere, quin erumpat per inuſitatos greſſus, vel voces, vel ſingultus, ſicut vinum novum in utres ebullit, quod inveteratum quieſcit: aliquando etiam erumpit in corpus, quod immobile remanet. *op. de perfect. religioſ.l.2.c.72.*

676. *Dies præſentis vitæ breves, ideò laborandum eſt inceſſanter.*

Neſcio quamdiu ſubſiſtam, & ſi poſt modicum tollat me factor meus. Nota illud (*modicum*) ſcilicet tempus vitæ, quæ eſt modicum, & quia eſt incertum, ideò laborandum inceſſanter eſt. *in Ioan. c. 16. verſ.22.*

CAPVT XXXIII.

677. *Generatio Verbi ab æterno, & æterna.*

Deus ſemel loquitur, & ſecundò non repetit id

Digitized by Google

idipſum. Quid eſt, quod Deus ſemel loquitur? nonne toties loquutus eſt in Sacra Scriptura? Sed adverte, quod dicere Dei eſt verbum mente concipere, hinc dat intelligere, quod generatio Verbi eſt unica, æterna, & ab æterno, & durationis æternæ. *ſerm.* 11.*Hexaem. in Luc.c.*20.*v.*43.*Ioan.c.*1. *v.*1.*& collat.*1.

678. *Dei ſententia in Iudicio erit irrevocabilis.*

Semel loquitur Deus, & ſecundo idipſum non repetit. Nota in hoc, quod Deus, non ſolum ſibi ipſi loquitur, ſed nobis in judicio, nec repetit bis idipſum, quia ejus ſententia erit irrevocabilis, ideò timendus eſt, ut Iudex æquiſſimus. *ſerm.*1.*de Evangeliſtis.*

679. *Contemplativus à ſenſibus alienatus in ſomnum contemplationis ſe reducit.*

Quando irruit ſopor ſuper homines, & dormiunt in lectulo, tunc aperit aures virorum, & erudiens nos, inſtruit diſciplina. Quæritur hic quomodò Deus expectat, ut dormiat homo, ut ei oſtendat diſciplinam? Sed nota, quod loquitur de ſomno contemplationis: nam Anima, relictis ſenſibus, ſe colligit ad intima, & aſpectum figit in lumen æternum, quaſi dormiens ab exterioribus actibus, & tunc Deus irruit in Animam eam illuminando, & inflammando. *in Luc. c.*9.*v.*32. *& in Ioan. collat.* 40. *& ſer.*3.*Dom.*18. *poſt Pentec.*

680. *Deus Animam contemplativam inſtruit, & erudit circa meditanda ab ipſa.*

Erudiens nos inſtruit diſciplina. Nota, hæc eruditio eſt circa quatuor meditanda, quæ diſciplinam ingerunt Animæ, ſcilicet circa mala commiſſa, judicia futura, circa mala hujus vitæ, & dilationem bonorum æternæ gloriæ. *in Ioan.collat.*73.

681. *Deus immittit tribulationes in nos, ut nos à peccatis eruat.*

Inſtruit diſciplina, ut avertat hominem ab iis, quæ fecit, &c. Nota hic fieri enumerationem multiplicis tribulationis, quam Deus homini immittit, ut eum liberet à peccatis præcipuè præſumptionis. *opuſc. de ſex alis Seraph. c.*5. *& Pſal.*118.*c.*2. *v.*11. *& Pſal.*88.

682 *Nomine gladij ſæpè venit pœna æterna Inferni, quia hæc pertranſit Animam, & corpus damnati.*

Vnde, ut ab hoc gladio Deus nos liberet, immittit tribulationes in hac vita, ut hic dicitur: *eruens Animam, & vitam, ut non tranſeat in gladium, &c. Pſal.*88.

683. *Deus juſto ſuo judicio permittit, ut jacentes in lecto voluptatis, ab eadem, & in eodem lecto puniantur, & torqueantur.*

Increpat quoque per dolorem in lectulo, & omnia oſſa eius marceſcere facit, &c. Quis eſt iſte, qui in lectulo à Deo increpatur per dolorem? Eſtne hoc bonorum, vel malorum increpatio? Sed nota, quod in lectulo hæc mala Deus immittit: quis eſt iſte lectulus, niſi ſtatus voluptatis, in quo luxurioſi, & voluptuoſi jacentibus Deus eadem voluptate, & in eodem lecto torquet, & punit Deus, permittens, ut per eaſdem voluptates, quibus Deum offendunt, etiam puniantur doloribus, & in eodem lectulo ſæpe marceſcant: ô quam triſtis eſt mercatura peccati, quod ipſi peccatori etiam eſt pœna. *in Ioan. c.*5.*v.*8.*& collat.*25.*diat.tit.*1.*c.*9.

684. *Panis vitæ, bonis eſt dulcis, malis abominabilis.*

Abominabilis fit ei in vita ſua panis, & anima illius cibus ante deſiderabilis. Quomodò idem panis prius eſt deſiderabilis, poſtea fit abominabilis? Et quis eſt iſte panis? Loquitur hic de pane vitæ ſcilicet de Euchariſtia, qui cum ſit de ſe deſiderabilis, & dulciſſimus bonis: malis, & impiis redditur abominabilis, quia mors eſt malis, vita bonis. *in Ioan.collat.*33.*& ſer.*3.*Dom.*4.*quadrageſ.*

685. *Chriſtus, & Angeli ſunt mediatores noſtri apud Deum.*

Si fuerit pro eo Angelus loquens; unus de millibus, ut annunciet homini æquitatem. Vide ex his verbis quale munus Angelorum, qui ſunt conſtituti medij, & mediatores inter homines, & Deũ, loquentes, orantes, & intercedentes pro nobis. Sed hoc maximè competit Chriſto, qui eſt Angelus miſſus à Patre: eſt enim unus pro millibus, id eſt pro hominibus ſatisfaciens tanquam mediator, & Redemptor mundi: Iſte continue loquitur advocando pro nobis apud Patrem. *op.Eccleſ. Hier. p.*1.*c.*1. *& in Ioan.c.*8.*v.*9.*& c.*14.*v.*30.

686. *Deus quærit peccatorem, ut ei miſereatur, & infundat gratiam ſuam.*

Inveni, in quo ei propitier. Nota: hæc ſunt verba Dei miſerentis: Sed cur dicit: *Inveni*? Invenire eſt aliquid cum ſtudio, & diligentia quærere? nonne Deus omnia novit, nec indiget quærere? Dicit, *Inveni*, quia Deus quodammodò quærit, qui voluntariè ſe ſubjicit ejus diſpoſitionibus, ut in ipſo gratiam ſuam infundat: & tunc dicitur invenire, in quem ſua deſideria explet, quæ ſunt miſerendi, & propitiandi peccatoribus. *in Luc.c.*15.*v.*24. Nota etiam, quod dicit, inveni, ſcilicet cum maximo ſtudio quæſivi: quia valde pauci ſunt ſimiles homines, quos Deus quærit.

687. *In iudicio videbitur Chriſtus à bonis, & malis: illis ad gaudium; iſtis ad pœnam.*

Placabilis ei erit Dominus, & videbit faciem eius in iubilo, & reddet homini iuſtitiam ſuam. Nota, quod hic Sacer Textus loquitur de Iudicio Vniverſali, in quo pœnitens videbit faciem Chriſti in jubilo, ſcilicet quoad Divinitatem, & Humanitatem, & hoc cum jubilo, & gloria ineffabili: mali tamen eum videbunt ſolùm quoad Humanitatem, ſed tamen ad ſuam pœnam. *in Luc. c.*13. *v.*35. *in Ioan. c.*1.*v.*18. *& c.*14.*v.*12.*& c.*17.*v.*25. *& collat.*78.

688. *Qui in hac vita mortificat vanitatem viſus, in altera videbit Deum in iubilo.*

Placabilis ei erit, & videbit eum in iubilo, & reddet homini iuſtitiam ſuam. Nota illa verba: *Videbit*

EEEe 3 *eum*

eum in iubilo : Iubilus eſt quædam indicibilis lætitia mentis, quæ non poteſt lingua exprimi, nec ex toto videri: hic autem datur à Deo in præmium mortificationis, quam in hac vita exercent ſancti ad ſenſus ſuos, maximè in vano auditu,& cæteris ſenſualibus vanitatibus. *ſer.2.de Angelis.*

689. *Contemplativi in hac vita participant aliquid de gloria cæleſti.*

Et videbit eum in iubilo, & reddet homini iuſtitiam ſuam. Nota, quod non ſolùm hæc verificantur in alia vita, ſed & in hac vita in contemplativis, qui contemplatione quadam cæleſtis gloriæ etiam priuſquam ſpolientur carne,hilares ſunt,dum in jubilo faciem Dei conſpiciunt, quod fit cum Anima ſpiritualem oculum in radio æterni ſolis figit : ibi lumen vivens videt, quia jam omni mutabilitatis viciſſitudine, atque obumbratione calcata, veritati æternitatis inhæret,eique inhærendo, quę cernit ad ſimilitudinem incommunicabilitatis aſſurgit,atque in ſemetipſam auctoris ſui inconvertibilem ſpeciem,dum recipit,aſſumit. *op. de ſeptem itineri. æternit.Itiner.6.d.6.*

690. *Idem confirmatur.*

Videbit eum in jubilo, &c. Nota, quod hæc eſt merces, quæ à Deo in hac vita datur ſuis intimis amicis : eſtque quoddam ſpirituale gaudium cordi repente ex aliqua decocta cognitione,vel collatione infuſum, quod totum cor concutit ex ſui vehementia, & quodam tremore commovet, & delectabiliter cruciat, quia motus gaudij conſolatur, ſed ex impetu fortitudinis corpus debilitatur; & aliquando per riſum, aliquando per quoſdam clamores, aliquando per aliquos geſtus, & ſingultus quaſi evaporando erumpit,non volens intra ſe tacitum continere : ô beatus ille, qui ſcit jubilationem ! *op. de perfect.religioſa,l.2.c.72. & in Ioan. collat.78.* Et tale eſt gaudium, quod Simeon accepit, quando inter brachia ſua recepit Ieſum. *in Luc.cap.2.verſ.30.*

691. *Exempla Sanctorum excitant ſæpè peccatorem ad pœnitentiam.*

Reſpiciet homines, & dicet : peccavi, & verè deliqui, &c. Nota, quod loquitur hic de peccatore pœnitente, qui reſpiciens ad homines, excitatur ad pœnitentiam:Et quinam ſunt iſti homines tantam vim habentes ? Reſpondetur, quod ſunt, qui non ad modum beſtiarum, ſed ductu rationis, & regulæ divinæ vivunt : Sunt Sancti,qui vita exemplari viventes,ſuis exemplis excitant peccatores ad imitationem, & recognitionem ſuæ peſſimæ vitæ, & ad agendam pœnitentiam. *in Ioan.c.6.v.21.*

CAPUT XXXIV.

692. *Deus iuſtus iuſtè condemnat impios.*

Vt hic dicitur : *Abſit à Deo impietas, & iniquitas : opus enim hominis reddet ei, & iuxta vias ſingulorum reſtituet eis.* Vnde omnes oportet manifeſtari ante tribunal Chriſti,qui bona fecerunt, præmiabuntur, qui verò mala condemnabuntur. *in Eccleſ.c.3.*

693. Dei judicium non ſubvertetur per aliquam paſſionem,ſed juſtè judicabit,& rectè:ſic autem dicitur, quod : *omnipotens non ſubvertet iudicium. Pſal.118.c.10.v.10.*

694. *Principes ad rectè gubernandum, cum æquitate, & pietate debent dirigere intentionem ad Deum, & ad bonum ſubditorum.*

Si direxerit ad Deum cor ſuum, ſpiritum illum, & flatum ad ſe trahet. Nota : hic loquitur de Principe, & Prælato, dicens, quod ſi in regendo direxerit ad Deum cor ſuum,ſcilicet intentionem,trahet à Deo ſuum ſpiritum, & flatum : quis eſt iſte ſpiritus, & flatus Dei ? Hic eſt juſtitia, & miſericordia, cum quibus Deus regit mundum ? ſic enim erit Dei perfectus imitator. *in ſap.c.9.*

695. *Homo invitatur ad conſiderandum ſe cinerem, ut excitetur ad pœnitentiam.*

Defecit omnis caro ſimul, & homo in cinerem revertetur. Nota, quod in Sacra Scriptura ſæpè proponitur homini origo ſui ſtatus, ſcilicet cinis, & pulvis, in quam redigendus eſt, ut hac recordatione excitetur ad pœnitentiam. *ſerm.1. in die Cinerum.*

696. *Iuſtus ad Deum vadit actibus Animæ quaſi greſſibus..*

Oculi eius ſuper vias hominis, & omnes greſſus eorum conſiderat. Ergone ſolùm Deus conſiderat greſſus hominis ? Sed nota, quod nomine greſſus exprimit omnes actus bonos, & malos, quos Deus videt, & conſiderat vel præmiandos, vel puniendos : Appellat autem meritò iſtos actus greſſus, quia tot greſſibus, mens ad Deum accedit, quot bonis motibus proficit. *in Ioan. capit.8. verſ.11.*

697. *Qui vult effugere iudicium Dei in morte, nunc iudicet ſeipſum in decurſu huius vitæ.*

Neque enim eſt in poteſtate hominis, ut veniat ad Deum in iudicium. Vult dicere, quod Deus independenter ab hominis voluntate veniet ad judicandum opera noſtra, & ideò tacitè monet, ut homo ſeipſum judicet interius præveniendo judicium Dei : Et ſi quæras quomodò homo ſeipſum judicare debet ? Reſpondetur, quod in hoc judicio interiori Animæ conſcientia accuſat, ratio judicat, timor ligat,dolor excruciat,quod judicium eò certius punit, quo interius ſævit. *in Ioan.c.10.v.42.*

698. *Tene, quod habes, ne alius accipiat coronam:Vbi de certitudine prædeſtinationis.*

Conteret multos, & innumerabiles, & facit ſtare alios pro eis. Nota, hic locus eſt difficillimus,quia videtur, quod prædeſtinatio nullam habet certitudinem, dum unus ſupponitur pro altero in ſerie prædeſtinationis : ſed ſolvitur illa communi doctrina Theologorum,nėpè, quod poteſt ſumi prædeſtinatio ſecundùm præſentem juſtitiam, vel ſecundùm prædefinitionem præſcientiæ divinæ : Secundùm primam poteſt quis cadere, & de facto multi prædeſtinati cadunt à numero prædeſtinatorum

rum peccando, & præſcitus ſecundùm præſcorem juſtitiam pœnitendo ponitur in loco illius, qui cecidit: Secundo modo poteſt quidem deleti de libro vitæ, ſed nec delebitur: Et quia nemo ſcit, utrum ſit finaliter prædeſtinatus an non, ideò cum metu, & tremore, & timore debemus ſtare, ne alius accipiat coronam noſtram. *l.1.d.40.a.2.q.2.ad 2.*

699. *Principes mali ſæpè permittuntur à Deo ad punitionem peccatorum ſubditorum, vel ad probationem bonorum.*

Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi. Si Deus regnare facit malum, ergo Deus ad malum concurrit? ergo præſidentia malorum mala erit à Deo? Sed attende, quod præſidentiæ poteſtas omnis eſt à Deo, vel poſitivè id efficiente, vel permittente: ſi eſt bonorum, eſt primo modo: ſi eſt malorum, eſt ſecundo modo: & hoc vel ad bonorum probationem, vel malorum, punitionem. *l.2.d.44.a.2.q.1.*

700. *Cuinam Prælato injuſto debeamus obedire, hic explicatur.*

Qui regnare facit hypocritam propter peccata populi. Si Prælatus malus à Deo ponitur in Prælatura, quomodò poſtea dicitur *Oſea cap.8. Ipſi regnaverunt non ex me*; ſcilicet iniqui non ex Deo? & ſi non ex Deo, ergo non debemus eis obedire? Sed reſpondetur, quod Prælatus eſt ſub triplici differentia: quidam enim, licet ſit in ſe injuſtus, tamen juſtè ingreditur, & juſtè exequitur: huic juſtum eſt eſſe ſubditum: quidam injuſtè ingreditur, & injuſtè exequitur, & talis non poteſt juſtè præeſſe, nec ei obtemperari: quidam verò injuſtus in ſe, juſtè ingreditur, & injuſtè exequitur, & iſti debet obtemperari in his, quæ non ſunt contra Deum, quia à Deo permittitur ad probationem bonorum, & ad punitionem malorum: ideò ſæpè Deus in pœnam peccatorum populi, dat ſimiles Prælatos. *in Eccl.c.10.& Ioan.c.10.v.6.& c.19.v.11.*

CAPVT XXXV.

701. *Chriſti imitator myſticum Cælum eſt, ſicut fuerunt Apoſtoli, & Sancti.*

Suſpice Cælum, & contemplare æthera, quod altior te ſit. Quodnam eſt hoc Cœlum, ad quod eſt aſpiciendum? Cælum eſt Chriſtus, qui in altis habitat, cujus virtutes ſunt cæleſtes: præcipimur ergo, ut ad hoc Cælum ſuſpiciamus per imitationem, omnia contemnendo in terris, & Regi noſtro ſimiles efficiamur, ſicut fuerunt Apoſtoli, & Sancti. *op.de Eccleſ.Hier.p.4.cap.2.*

702. *Sacra Theologia eſt veluti Cælum omnes alias ſcientias ſupereminens.*

Suſpice Cælum, quod altior te ſit, &c. Nota, quod myſticè hoc Cælum eſt liber, vel materia Sacræ Theologiæ, quæ cæteris ſcientiis, & omnium intellectibus ſupereminet. *op.Compend. Princip.*

703. *Quidquid pro Deo facit homo, totum eſt illi debitum.*

Porro, ſi juſtè egeris, quid ei donabis, aut quid de manu tua accipiet? Nota, quod per hæc verba datur intelligi, quod quidquid facit homo pro Deo, id eſt debitum, non donum, magis eſt juſtitia mercationis, quam gratia ſupererogationis, & hoc quia omnia ſunt ab ipſo, & propter ipſum: Vnde de quocumque opere bono non eſt gloriandum: Si enim hoc verificatur in homine ſervo reſpectu Domini ſui, multò magis reſpectu Dei. *in Luc. c.17. v.9. & c.15.v.29.*

704. *Mali bonos affligendo, bonum in iis efficiunt.*

Propter multitudinem calumniatorum clamabunt, & eiulabunt propter vim tyrannorum. Quid eſt, quod Deus permittit tot perverſos calumniatores, tyrannos, & perverſos in mundo, juſtos affligentes, & eos clamare facientes, & ejulare? Sed nota, quod hic eſt actus divinæ providentiæ: mali enim in affligendo bonos ſunt miniſtri Dei, ut boni proficiant, & ad Deum recurrant: id igitur ordinatum eſt à divina bonitate ad bonorum majorem profectum. *in Ioan.c.16.v.33. in fine.*

705. *Mundus plenus eſt calumniatoribus, & oppreſſoribus pauperum.*

Propter multitudinem calumniatorum clamabunt, & eiulabunt propter vim Tyrannorum. Nota, quod dicit propter multitudinem calumniatorum, &c. quia pauperes, & ſubditi ſubjecti ſunt calumniis, & oppreſſionibus, quia mundus plenus eſt calumniatoribus, & oppreſſoribus, facientibus clamare, plangere, & eiulare miſeros. *in Eccleſ.c.4.*

706. *Pauperes, & miſeri debent venerari divina iudicia in ſuis tribulationibus.*

Et non dixit ubi eſt Deus, qui fecit me, & carmina dedit in nocte, &c. Nota, quod ſupra dixerat, malos opprimere pauperes, & bonos, quorum aliqui id non referunt in Deum, & ideò reprehenduntur, quia judicia Dei debent ab ipſis venerari, & à Deo totum libenti animo ſumere. *in Thren.c.2.*

707. *Deus ipſe eſt magiſter docens hominem in via activa, & contemplativa.*

Qui docet nos ſuper iumenta terræ, & ſuper volucres Cæli erudit nos. Nota, jumenta colentia terram ſignificare activos: Volucres Cæli contemplativos: Deus igitur eſt magiſter noſter principalis nos dirigens in via activa, & contemplativa. *Pſalm.118. c.1.v.10.*

708. *Deus radios ſuæ ſapientiæ immittit in diſpoſitos, non in carnales, &c.*

Qui docet nos ſuper iumenta, & volucres Cæli, &c. quæ ſunt iſta jumenta? myſticè ſunt carnales, volucres verò ſunt curioſi: hos Deus non illuminat, quia non ſunt diſpoſiti ad recipiendum ſuos radios: Illuminat igitur viros ſpirituales ſe diſponentes. *in Ioan.collat.4.*

709. *Dei beneficium maximum eſt nobis factum ex eo quod ad eius imaginem ſumus.*

Qui docet nos ſuper iumenta, & volucres Cœli, &c. Quid eſt, quod nos docet? docet, quod ſuper irrationalia ſumus ad ejus imaginem creati, & quod ſuper nos ſignatum eſt lumen vultus, quia nos capaces fecit cognitionis, & amoris Dei. *in Ioan.collat.4. & cap.1.verſ.9.* Excita, & eleva mentem tuam ô homo quando vides aliquam beſtiam, & recognoſce quale beneficium à Deo ſuper beſtias receperis.

710. In hac vita quæcumque pœna à Deo immiſſa eſt nihil reſpectu pœnarum alterius vitæ, & ideò dicitur: *Nunc non infert furorem ſuum nec ulciſcitur valde: ſed modicum corripit vel per ſe, vel per alios. in ſapien.cap.12.* Intende animo quaſcumque ſæculi pœnas, quoſcumque tormentorum dolores, quaſcumque dolorum acerbitates, compara hoc totum gehennæ, & leve eſt omne, quod pateris. *opuſcul.Phar.lib.3.cap.50.*

CAPVT XXXVI.

711. Deus non eſt acceptator perſonarum, ſed meritorum, potenteſque ad ſe recipit, & pauperes, dummodò ipſi non contrarientur ſuis operibus vocationi divinæ: Vnde hic dicitur: *Deus potentes non abycit, cum ſit ipſe potens:* & ſi hoc dicitur de potentibus, idem dicendum de aliis: ſubditur enim: *iudicium pauperibus tribuit. in Eccleſ. cap.8.*

712. *Pauperes Evangelici ſedebunt in iudicio iudicaturi cum Chriſto mundum.*

Non ſalvat Deus impios, & iudicium pauperibus tribuit, &c. Quomodò Deus dicitur judicium tribuere pauperibus, ſi ipſi ſunt, qui ut ſubditi judicantur? Sed loquitur de judicio Vniverſali, in quo pauperes evangelici, ſcilicet, qui faſtum ſuperbiæ calcarunt, præcipuè Apoſtoli ſedebunt cum Chriſto judicaturi totum mundum. *in ſap.c.5. & ſer.20. Hexaem. & in Eccleſ.c.8.in Luc. c.6.v.38.& c.7.v.22.& c.22.v.30.*

713. *Pauperes voluntarij pro Chriſto in Tabernaculo cœleſti introducent ut Iudices divites.*

Et iudicium pauperibus tribuit, &c. Cur pauperibus judicium Deus tribuet in judicio? Cur non potius divitibus juſtis? Vt verificetur, quod Chriſtus dixerat: *Luc. c.16.* nempe pauperes introducturos in Regnum Cælorum divites, qui in hac vita ſubſidia eis præbuerunt, ideò eos judices ſecum vult habere in judicio extremo: Advertant, & mente revoluant diligenter divites hanc doctrinam, & ſubveniant libenter pro Chriſto pauperibus, à quibus tantum bonum ſunt accepturi. *in Luc.c.16.v.9.*

714. *Superbi in iudicio iudicabuntur, & peribunt: humiles non iudicabuntur, & ſalvabuntur.*

Non ſalvat Deus impios, & iudicium pauperibus tribuit. Ecce quomodò in judicio impij judicabuntur, & peribunt: pauperes autem evangelici, nempe, qui pro Chriſto reliquerunt omnia, & ſuperbiam & vanitatem mundi calcaverunt non judicabuntur, ſed cum Chriſto judicabunt, & ſalui erunt. *in Luc.c.22.v.16.in Ioan.c.3.v.18.& c.5.v.27.*

715. *Iuſti in Cœlo ut Reges in perpetuum ſedebunt in ſolio.*

Non auferet à iuſto oculos ſuos, & Reges in ſolio collocat in perpetuum, & illi eriguntur. Ecce quomodò excitat nos Deus ad benè operandum ex propoſitione præmij immenſi, quod ſuis fidelibus ſervis præparavit: Nota autem, quod hic omnes viros eſſe glorificandos in perpetuũ docet, & addit, quod ipſos reges collocat in ſolio in perpetuum: Qui ſunt iſti Reges, niſi iidem juſti? Verè Reges, qui ſua corpora regere ſciunt, qui præſunt cunctis motibus carnis, modò luxuriæ appetitum frænando, modò æſtum avaritiæ temperando, modò gloriam elationis inclinando, modò ſuggeſtionem livoris obruendo, modò ignem furoris extinguendo. *in Ioan. collat.24.*

716 *Solùm in gloria Iuſtus complet dies, & annos ſuos, & ideò in hac vita ſemper ambulandum.*

Si audierint, & obſervaverint, implebunt dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria. Vide, quod Deus vult, ut juſti ſemper ambulent, & in itinere perfectionis in hac vita inceſſanter ambulent, quia ſolùm in gloria in ipſo complebunt dies, & annos ſuos: unde ſemper de virtute in virtutem abulandum eſt. *op.de Eccleſ.Hier.p.4.c.6.*

717. *Hypocrita Deo valdè ſuper omnes impios exoſi.*

Simulatores, & callidi provocant iram Dei, &c. Cur nõ potiùs in medium adducit alia peccata, ſed ſolam hypocriſim, cum etiam aliis malis provocetur ira Dei? Provocatur quidem, ſed tamen hypocriſis eorum qui corde à Deo alieni: extorres laudum, quæ Deo debentur, & pecunias ſimulatione, & hypocriſi captare contendunt ſuper omnes alios ſunt exoſi, & Dei iram provocant. *in Thren.c.3. in Lucam c.20.v.20.& v.47.*

718. *Liberatio peccatoris à conſuetudine peccati magnum Chriſti miraculum.*

Salvabit te de ore anguſto latiſſimè, & non habente fundamentum ſubter ſe, &c. Quodnam eſt os hoc anguſtum, à quo promittitur liberatio in homine? Nota, quod os anguſtum eſt ſtatus hominis in peccati conſuetudine exiſtentis, cujus liberatio, licèt non ſit impoſſibilis, eſt tamen valde difficilis, & requirit Dei potentiam, ob anguſtias, in quibus vivit conſuetudinarius in peccato: Age igitur pœnitentiam, & Deus ſalvabit ab hoc ore anguſto. *in Ioan.c.11.v.41.*

719. *Chriſto*

719. *Chriſto datum eſt à Patre, ut judicet mundum, quia ſe ſubjecit judicio impiorum.*

Cauſa tua quaſi impij judicata eſt : cauſam, judiciumque recipies. Nota, quod hæc rectè dicuntur de Chriſto, qui quaſi impius judicatos eſt à Pilato, & Judæis; ideò, quia ut Patri obediret ſe ſubjecit judicio impiorum, Deus Pater eum Judicem univerſorum conſtituit. *l.4. d.47. q.1. & d.48.q.1. & in Ioan.c.19.v.14.*

720. *Nihil poteſt ſatiare Animam noſtram præter Deum.*

Nec multitudo donorum inclinet te. Vide, quod cupiditatem à corde conatur ſacer textus evellere, ex eo, quod Anima nullis terrenis rebus ſatiari poteſt, ſed tantùm Deo, in quo ſunt omnia bona. *in Ioan.c.14.v.12.*

721. *Reponenda ſunt ſuperbiæ cornua, ne percutiamur à Deo.*

Repone magnitudinem tuam abſque tribulatione. Quid eſt deponere magnitudinem abſque tribulatione? Ergone magnitudo eſt cum tribulatione, & non potius in conſolatione? ſed attende myſterium: Vide quando exaltatur luna, tunc extendit cornua, ſed quando percutitur ea reſtringit, & Pavo videns turpitudinem pedum, caudæ gloriam deprimit: ſic vult dicere Spiritus Sanctus: Repone magnitudinem tuam abſque tribulatione, ideſt cave ne erutis cornibus procedas, alioquin à Domino citius percutieris tempeſtate, infirmitate, vel alia tribulatione, ut cornua deponas. *ſerm. 1. in Rogationibus.*

722. Declinatio ad iniquitatem vitanda eſt, ne à Deo ſeparemur: Vnde hic dicitur: *cave, ne declines ad iniquitatem*, nempe ut Deo adhæreas, & inclines ad legem. *Pſal. 118.c.4.v.3.*

723. Viarum Domini, & ejus legis divinæ intelligentia à ſolo Deo illuſtrante intellectum poteſt haberi: Unde hic dicitur: *Ecce Deus excelſus in fortitudine, & quis poterit ſcrutari vias ejus?* quaſi diceret, nemo: nam ſolus Deus poteſt humanæ mentis humilitatem ſublevare ad ſpeculandam divinæ diſpoſitionis ſublimitatem. *Pſal.118.cap.3.v.2. & cap.4.v.16. & in Eccleſ.cap. 8. v. 3.*

724. *Omnes homines in judicio videbunt Chriſtum, ſed differenti modo, & effectu.*

Omnes homines vident, id eſt videbunt eum. Quomodò omnes homines videbunt Deum; ergone & damnati? Nota, quod in judicio univerſali omnes homines videbunt Chriſtum Deum, ſed differenti modo: nam electi videbunt eum in humanitate cum Divinitate in copioſiorem eorum lætitiam: Damnati videbunt ſolum humanitatem ad majorem pœnam. *in Ioan. cap. 19.v.36.*

725. *Chriſtus per Apoſtolos tamquam per nubes coruſcantes miraculis Eccleſiam ſuam ornavit, & clarificavit.*

Si voluerit extendere nubes quaſi tentorium ſuum, & fulgurare lumine ſuo deſuper, cardines quoque maris operiet &c. Nota, quod per nubes myſticè intelliguntur Apoſtoli, & verbi Dei Concionatores, quos extendit per totum cœlum Eccleſiæ; eos mittendo per univerſum mundum, ut coruſcent miraculis, & protegant Eccleſiam, & homines divini verbi virtute, eos attrahentes ad lucem fidei, & ſalutis. *ſerm. de SS. Simeon & Iuda.*

726. *In manibus, ſcilicet operibus noſtris bonis Deus abſcondit lucem ſuam, quia ſolùm benè operantes illuminantur.*

In manibus abſcondit lucem, & præcipit ei, ut rurſus adveniat. Cur in manibus Deus abſcondit lucem? intellige in operibus noſtris: qui enim per opera bona non conſervat lucem divinæ gratiæ, in tenebris remanebit, quia hoc lumen per mala opera extinguitur. *ſerm.1. Dom.14.poſt Pentecoſt.*

727. Deus in manibus tenet abſconditum lumen ſuæ ſapientiæ: Ideo ab ejus manibus eſt expetenda omnis cognitio veritatis: dicitur enim hic, quod in manibus abſcondit lucem &c. *Pſal. 118.cap.5.v.9.*

728. *Iniquis abſconditur lux cæleſtis: Iuſtis manifeſtatur.*

In manibus abſcondit lucem, & rurſus præcipitur, ut inveniatur. Nota, quod Gloſſa hic legit: *in manibus:* ideſt crudelibus, & iniquis, quibus Deus abſcondit lucem ſuam, ſicut juſtis manifeſtatur. *ſerm.1.Dom.14. poſt Pentecoſt.*

729. *Amicis ſuis Deus revelat ſua ſecreta.*

Annuntiat de ea (ideſt de luce) amico ſuo, quod poſſeſſio ejus ſit, & ad eam poſſit aſcendere. Vide prærogativas amicorum Dei, ſcilicet habentium charitatem: nam ipſis revelat ſua ſecreta, ſe tradit in poſſeſſionem eorum, & lucem æternam promittit. *in Ioan.coll.69.*

CAPUT XXXVII.

730. *Os Patris æterni eſt filius, per quem in orbem terrarum mittit ſonum.*

Audite ſonum de ore illius procedentem. Quodnam eſt os Dei emittens ſonum? hoc eſt filius Dei, per quem mittit ſonum ſuæ doctrinæ per univerſum orbem per Apoſtolos: Unde omnibus dicitur: *audite ſonum de ore illius*, ideſt accipite ejus doctrinam, & obedite ejus præceptis. *Pſal.77. & in Ioan.collat.18. & op. de inviſibilitate Dei.*

731. *Solus Deus cognoſcit merita Sanctorum occulta.*

Super omnes Cœlos ipſe conſiderat, & lumen illius ſuper terminos terræ. Myſticè hæc intelligenda ſunt: ſicut enim ejus cognitio ſuperexcedit omnes Cœlos: ſic & ſolus cognoſcit merita occulta ſanctorum, qui ſunt myſticè Cœli, eaque vult ſæpe occulta remanere ad ipſorum profectum, aliquando verò manifeſtat ad bonum exemplum noſtrum. *op. de Eccleſ. Hierar. p.4.c.4. in ſap.c.7.*

732. *Illuſtratio divinæ gratiæ, & prædicatio divini verbi ad compunctionem excitat Animam.*

Poſt eum rugiet ſonitus, tonabit voce magnitudinis ſuæ, & non inveſtigabitur cum audita fuerit vox ejus. Myſticè per metaphoram tonitrui dat intelligere, quod cum Deus infundit lucem gratiæ ſuæ in Animam, tunc ipſa tonat per gemitus compunctionis, per quam aſſurgit in Deum. *in Ioan. cap.3.v.7.* Idemque effectus provenit, cum Deus tonat per vocem Prædicatoris. *in Luc. c. 3. v.3.*

733. *Deus ſicut viciſſitudine temporum regit hunc mundum: ſic & Eccleſiam diverſitate graduum, & officiorum.*

Qui præcipit nivi, ut deſcendat in terram, & hiemis pluviis, & imbri fortitudinis ſuæ &c. Nota, quod litteraliter oſtenditur maximè potentia, ſapientia, & bonitas divina in regimine mundi hujus inferioris per viciſſitudines temporum, nivis, pluviarum, hiemis, veris, æſtatis, & autumni &c. ſic & in regimine ſpirituali multò magis patefit divina providentia, in qua ſunt varij gradus miniſtrorum, Prælatorum, & ſubditorum, activorum, & contemplativorum, quæ tamen diverſa officia ad invicem ſunt connexa reddentia mirabilem harmonicam proportionem. *op. de Eccleſ. Hier. p.4.c.4.*

734. *Sigillum amoris imprimitur à Spiritu Sancto in manibus hominum.*

Qui in manu omnium hominum ſignat, ut noverint ſinguli opera ſua. Quod ſignum eſt hoc inſculptum in manibus hominum? Nota hic perperam fundare Chiromanticos ſuam inanem facultatem, dicentes, Deum inſculpſiſſe in manus hominum ſigna temporum, quod eſt falſum; ſed per hoc dat intelligere, quod in manu, id eſt in operibus Deus ſignat noſtram prædeſtinationem, vel reprobationem, & hoc fecit ſigillo Spiritus Sancti, quod eſt amor ejus. *ſerm. 1. in Pentecoſt. & ſerm. 1. Dom. 17. poſt Pentecoſt.*

735. *Diabolus libenter moratur in immundis.*

Ingreditur beſtia latibulum, & in antro ſuo morabitur. Quæ beſtia? quod latibulum? Beſtia, id eſt Diabolus, qui ut beſtia immunda in latibulum intrat, ſcilicet in immundos, qui ſunt locus habitationis Diaboli, præcipuè avari, & Luxurioſi: in hos ut in latibulum, vel potius in porcos intrat. *in Luc. cap. 8. v. 33. & in Ioan. cap. 13.v.30.*

736. *Qualibet res habet inclinationem naturalem ad conſervationem ſui eſſe.*

Frumentum deſiderat nubes &c. Quodnam eſt hoc deſiderium frumenti? nonne frumentum caret appetitu libero? ſed nota hic, quod pro deſiderio ſumitur naturalis inclinatio ad bonum ſibi conveniens, quæ ineſt in omnibus rebus à Deo creatis indita à Creatore: Unde frumentum habet inclinationem ad irrorationem cœleſtem. *op. de ſeptem Itiner. æternit. Itin. 4.d.2.*

737. Anima charitate Dei imbuta eſt frumentum electum exoptans irrorationem à Deo gratuitam: ſic dicitur; *frumentum deſiderat nubes*: cave ergo ne degeneres à ratione frumenti, vel loco frumenti oriatur tribulus. *in Ioan. collat. 57. op. de ſeptem Itiner. æter. Itiner. 4.d.2.*

738. *Animæ ſanctæ volant ad Cœlum per contemplationem irradiante lumine cœleſti.*

Nubes ſpargunt lumen ſuum, quæ luſtrant per circuitum, quocumque voluntas gubernantis duxerit &c. Myſticè iſtæ nubes ſunt juſti, qui ſicut nubes feruntur in altum vento flante: ſic juſti volant in Cœlum per mentis decurſum, ſive in Cœlum per contemplationem gloriæ, ſive in Deum per exceſſum lætitiæ ſubjecti voluntati gubernanti &c. *ſerm. de SS. Sim. & Iuda.*

739. *Viri amici Dei audiunt verbum Dei, permanent in amicitia, & conſiderant ejus mirabilia.*

Auſculta hæc Iob, ſta, & conſidera mirabilia Dei: Nota hæc tria (*auſculta: ſta, & conſidera*) Job erat verus Dei amicus, cui hæc tria competunt, ſcilicet audire vocem ſponſi, ſcilicet obedire voci Dei: ſtare, in gratia ejus perſeverando, & conſiderare mirabilia Dei, ſcilicet in myſteriis Incarnationis divinæ, in Sacræ Scripturæ arcanis, & in cœleſtibus ſecretis. *in Ioan. collat. 18. & in Luc. c.7.v.14.*

740. *Solius Dei eſt cognoſcere ſublimitatem ſtatus contemplativorum.*

Numquid noſti ſemitas nubium magnas, & perfectas ſcientias. Nota, quod ſicut ſolus Deus novit ſemitas nubium evolantium vi ventorum per aerem; ſic ſolus Deus novit ſemitas contemplativorum, qui eos ſuſpendit in altum per contemplationem, & in ſe quaſi amoris funibus elevaſe facit. *ſerm. de SS. Simone, & Iuda.*

741. *Veſtes juſtorum ſunt calidæ: Impiorum frigidæ.*

Nonne veſtimenta tua ſunt calida, cum perflata fuerit terra &c. Quomodò veſtimenta fiunt calida, cum ventus auſter perflat terram? Nota, quod auſter ſignificat Spiritum Sanctum, ſicut Aquilo Diabolum; *Cant. 4.*

Surge Aquilo , & veni Auſter. Veſtes ſunt chatitas Dei , & ptoximi in juſti anima : ſiuntque calidæ per fervotem Spititus Sancti , quo Anima perflatur : E contta veſtes impiotum , ſcilicet opeta frigida fiunt vento Aquilonis, nempè Diabolicæ tentationis. *ſerm.3.Dom.19.poſt Pentecoſt.* Nota etiam , quod dicit cum tetta petflata fuetit Auſtto : quia ſicut Auſtet immittit pluviam tertæ : ſic Spititus Sanctus pluviam gratiæ immittit Animæ. *in Luc.c.12.v.55.*

742. *Cælorum ſoliditas quanta.*

Cœli ſunt ſolidiſſimi quaſi ære fuſi. Nota , quod Cœli dicuntur ſolidiſſimi , non quod ſint duti ſicut æs , ſed dicuntur tales , ob firmitatem , & incottuptibilitatem , ſecundùm quod eis competit motus , non ſurſum , vel deotſum , ſed orbicularis. *l. 2. d.14. p.1. a.2. q.1. ad 3. & ſerm.8. Hexaem.*

743. Angeli dicuntut Cœli ſolidiſſimi : quantum ad naturæ incortuptæ perpetuitatem , & fixam , & ſtabilem in Dei voluntatem , nullæ mutabilitatis rubigini ſubjecti. *op. Eccleſ. Hier. p.4.cap.1.*

744. Doctores Sanctæ Eccleſiæ ſunt Cœli ſolidiſſimi : quia ſunt fundati in ſapientia cœleſti , quæ eſt firmiſſima , & invariabilis : E contta ſapientes mundi vatiabiles , quia ſunt fundati in vanitatibus ſcientiarum terrenarum. *op. Eccleſ. Hier.p.4.c.4.*

745. *Ex peccato originali procedit ignorantia in omnes homines.*

Nos quippe involuimur in tenebris. Scilicet nos omnes ex Adam deſcendentes, quia contraximus radicem originalem ignotantiæ , ambulamus & vivimus involuti in tenebris. *op. Ternarium peccat. c.3.& ſap.c.17.*

746. *Patiens convertit in aurum lutum.*

Ab Aquilone aurum venit. Litteraliter vult dicere , quod ab Aquilonis parte ſunt mineræ auri , quod valdè mitum eſt , cum illæ regiones ſint valdè ftigidæ , aurum verò generetur ex calote ſolis , & ideò Deus mitabilis oſtenditur in hac auri formatione : myſticè dat nobis intelligere modum , quo id , quod de ſe erat frigidum, & viliſſimum , quales ſunt ſcilicet tribulationes, infirmitates &c. fiant aureæ , mediante vittute patientiæ : hæc enim convertit lutum, & terram frigidiſſimam in aurum putiſſimum meriti. *op. Diet. Tit.7.c.7.*

747. *Peccatorum converſio eſt effectus divina potentia mirabilis.*

Ab Aquilone aurum venit &c. Notantur hic mitabilia multa ſapientiæ divinæ, inter quæ collocatur , quod ex patte Aquilonis , quæ eſt pars frigidiſſima oriatur aurum , ideò ſignificatur in hac parte ſtatus Animæ peccatricis , quæ licet ſit omnibus bonis deſtituta , tamen per converſionem ſit aurum nempe fidelis , & Deo chara. *Pſal. 107. & Gloſſa hic.*

748. *Deum laudare tenemur , quia nos liberat à tentationibus , & periculis.*

Ab Aquilone venit aurum , & ad Deum formidoloſa laudatio. Hic textus ingerit dubium menti noſtræ : quomodò ab Aquilone , & non etiam ab oriente?Naſcitur quidem in oriente aurum,ſed id non eſt mitum:mirū quidem eſt,quod ab Aquilone veniat aurum , & quis myſticè ſignificatur in Aquilone tentatio Diaboli : in auro meritum , & laudatio Dei ſignificatur , quod ex hoc, quod cum tentamur , flante Spiritu Sancto victores ſumus : tunc nobis aurum advenit , ſcilicet meriti. *ſer.4.Epiph.*

749. *Deus laudandus eſt à nobis cum timore , & reverentia.*

Ideò timebunt eum viri , & non audebunt contemplari omnes , qui ſibi creduntur ſapientes. Cur non audebunt contemplari Deum ? quia id dignè non poſſumus , & ideò cum timore reverentiæ magnificari debet à nobis Creator. *in Luc.c.7.v.16.*

CAPUT XXXVIII.

750. *Luxuria carnis , & cordis elatio debet reſtringi , & mortificari à ſervis Dei.*

Accinge ſicut vir lumbos tuos. Nota , quod accingere lumbos eſt carnis Luxuriam per continentiam coarctare : ſed cum hæc dicantur, Job , qui erat caſtiſſimus , cur dicitur ei, accinge lumbos tuos ? quia alia eſt Luxuria carnis , alia cordis , ſcilicet per elationem, & ſuperbiam, ab utraque debet ſe defendere ſervus Dei cingulo diſciplinæ , & vittutis. *in Ioan. c.13.v.5.& c.21. v.9. & in Luc.c.12.v.35. & Gloſſa.*

751. *Sanctus Pater Franciſcus accinctus ſimilis filio hominis.*

Accinge ſicut vir lumbos tuos. Quis eſt iſte vir , cui ſimilem ſe debet præbere Job ? ſed nota,quod hic vir eſt Chriſtus filius Dei : poteſtque dici , quod Sanctus Pater Noſter Franciſcus ſit iſte vir, cui hoc dictum ſit:quia accinctus cingulo ſingularis diſciplinæ ſimilem ſe exhibuit filio Dei. *in Ioan. collat.91.*

752. *Chriſtus totius fundamentum Eccleſia , & fidelium in unitate fundatum.*

Vbi eras , quando ponebam fundamenta terra ? Quis poſuit menſuras ejus , quis tetendit per eam lineam, quis demiſit lapidem angularem. Hæc dixit Deus Job , in quibus multa myſteria panduntur, & præcipuè prophetica de Chriſto : litteraliter fundamenta terræ , ſunt primò matteria prima , qua Deus concreavit ſeminarium omnium formarum. Secundò ſunt elementa coordinata cum omnibus mixtis in ſex diebus creationis : Myſticè autem nomine terræ venit Eccleſia , cujus fundamentum eſt Chriſtus , à quo , ut à ſeminario proveniunt cætera , ſcilicet Apoſtoli , &

ſancti, & ideò loquitur de fabrica Eccleſiæ ſub metaphora terræ, cujus fundamentum eſt Chriſtus, qui junxit utraque unum, ſcilicet Divinitatem, & Humanitatem, & Eccleſiam triumphantem, & militantem, & gentilitatem, & ſynagogam univit in unum: Ad hoc fundamentum, vel lapidem, qui circumferentiæ circuli comparatur tendunt omnes lineæ, in quo uniuntur ut in centro, & faciunt angulum: in quo centro fit oſculum linearum Crucis in medio ſcilicet ſui concurrentium in unum. *in Luc. cap. 10. v. 17.*

753. *Lapis angularis Chriſtus.*

Quis demiſit lapidem angularem? Hic eſt Chriſtus miſſus à Patre, quique fecit unam Eccleſiam, & univit in unum gentilitatem, & Synagogam. *In Ioan.c.*10.*v.*16.

754. *Angeli boni ſunt filij Dei, ſicut & homines juſti per adoptionem: Solus Chriſtus per generationem.*

Vbi eras cum me laudarent aſtra matutina, & jubilarent omnes filij Dei? Aſtra matutina hic dicuntur Angeli: ſicut enim Cœlum decoratum eſt ſtellis, ſic & Empyreum Angelis, quia fuerunt creati in principio, & glorificati: ſuntque filij Dei ſimul cum juſtis hominibus per creationem, & adoptionem, Chriſtus verò eſt per generationem. *l.* 3. *d.* 10. *a.* 2. *q.* 1. *& l.* 2. *d.* 2. *p.* 2. *a.* 1. *q.* 1. *ad* 1.

755. *In patria Angelorum laus eſt mentalis: hominum verò poſt reſurrectionem erit etiam vocalis.*

Cum me laudarent aſtra matutina, & jubilarent omnes filij Dei. Quæritur hic quomodò Angeli dicuntur laudare Creatorem, ſi non habent vocem, & laus conſiſtit in voce? ſed reſpondetur quod Angelorum & animarum beatarum laus eſt mentalis, ſcilicet in admiratione contemplationis: Hominum verò laus poſt reſurrectionem corporum eſt etiam vocalis, non per ſpirationem, vel reſpirationem, ſed per aerem quaſi naturaliter complantatum beatis, vel Empyreum deſerviet beatis, ſicut aer corporibus non glorificatis. *l.* 2. *d.* 2. *p.* 2. *dub.* 1. *& ſerm.* 5. *Hexaem. & in Luc. cap.* 2. *& ſerm.* 3. *de Angelis.*

756. *Mirabilis potentia, & providentia Dei elucet in continentia aquarum in Oceano.*

Quis concluſit oſtiis mare &c. Nota, quod inter mirabilia, quibus elucet ejus potentia, & providentia: hoc eſt dignum conſideratione, nempè reſtrictio aquarum in unum locum ſuper terram, quem appellant mare, & dicitur Oceanum. *Eccleſ. c.* 1.

757. *Timoris Dei mirabiles effectus.*

Vſque huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos. Vide ſupra. *cap.*31.*v.*31.

758. *Locus Mariæ Virginis proprius eſt Empyreum ſuper omnes Angelos.*

Nunquid oſtendiſti Auroræ locum ſuum. Nota, quod hic myſticè loquitur de Beata Virgine Maria, quæ fuit aurora rutilans in Cœlo: Dicit igitur. *Nunquid oſtendiſti auroræ locum ſuum:* quaſi dicat non tu, ſed ego: non ad te, ſed ad me hoc pertinet: Benè autem dicit locum ſuum, quaſi appropriando, & diſcernendo illum ab aliis omnium Sanctorum: Cæteri enim Sancti habent locum communem, ſed Maria proprium ſuper omnes. *op. ſpecul. B.Virg. lect.*11.

758. *Maria Virgo aurora nobis ſolem æternum exhibens, & rorem gratiarum.*

Nunquid oſtendiſti auroræ locum ſuum. Myſticè hæc aurora eſt Beatiſſima Virgo Maria: Verè aurora, ſcilicet finis tenebrarum peccati, & principium lucis æternæ, & nobis conferens rorem omnium benedictionum. *op. de Eccleſ. Hierar. p.* 4.*c.*9.

759. *Fides profundiſſima myſteria facit credere.*

Nunquid ingreſſus es profunda maris, aut in noviſſimis abyſſi deambulaſti. Nota hæc myſticè intelliguntur de doctrina Chriſti, cujus profunditas, & abyſſus non poteſt penetrari, niſi adjutorio fidei, quæ nos ducit ad credendum profundiſſima. *in Luc.c.*6.*v.*14.

760. *Peccatum hyemem, & frigus cauſat: gratia æſtatem.*

Nunquid ingreſſus es theſauros ignis, aut theſauros grandinis aſpexiſti? Qui ſunt iſti theſauri nivis, & tempeſtatis? litteraliter ſunt exalationes humidæ, quibus generantur nives, & tempeſtates: Myſticè theſaurus ignis, & tempeſtatum eſt culpa, quæ cauſat frigus in Anima, & duritiam ad modum grandinis, quia vita pravorum torpore frigeſcit, & per malitiæ duritiam percutit, & ideò non eſt mirum, ſi infrigidati ad tale frigus, ad ignem concupiſcentiæ ſe calefacere conantur: E contra gratia Dei æſtatem & calorem bonum Animæ infert. *in Ioan.coll.*80. *& c.* 18. *v.* 18.

761. *In via contemplationis invenit contemplativus lucem, & ardorem Spiritus Sancti.*

Per quam viam ſpargitur lux, dividitur æſtus ſuper terram? Hic ad litteram indicatur mirabilis Dei potentia in diffundendo lucem per mundum, & æſtum, caloremque veluti in inſtanti: Sed myſticè hic eſt ſermo de contemplativis, quibus Deus in hac vita diffundit lucem ſuam, & calorem Spiritus Sancti: Curre ergo ô Anima ab activa ad contemplativam, ſi vis oculos figere, in æternum ſolem, & inflammari amore Dei. *ſer.*4.*Dom.*4.*Adventus.*

762. Miraen

762. *Miraculum eſt grande divinæ potentia converſio gentilitatis ad Chriſti fidem.*

Quis dedit vehementiſſimo imbri curſum, & viam ſonitus tonitrui? Vt plueret ſuper terram in deſerto &c. Myſticè loquitur de converſione gentilitatis facta per prædicationem Apoſtolorum Chriſti, quæ erat veluti deſertum, & tamen per pluviam prædicationis dedit fructum abundantem, in quo elucet mirabiliter divina potentia, ſapientia,& bonitas.*Pſal.95.& Gloſſa.*

763. *Oratio eſt mater pluviæ gratiarum Spiritus Sancti.*

Quis eſt pluviæ pater, vel quis genuit ſtillas roris &c. Reſpondetur, quod hæc eſt oratio, ſcilicet Pater, & Mater generans, & immittens rorem cœli: Si ergo ſicca eſt terra Animæ, confugiat ad orationem & irrigabitur pluvia.*ſerm.4. in Dedicat.*

764. *Iudicia Dei incomprehenſibilia apparent in hoc, quod boni, & dilecti aliquando convertuntur in malos, & reprobos.*

De vtero vtero egreſſa eſt glacies, & de Cœlo gelu quis genuit. Mirum eſt videre è Cœlo cadentem nivem, & glaciem, & gelu: de Cœlo, inquam, à quo tantum boni influxus exeunt: Sed Myſticè datur intelligi, quod videre plures, qui exierunt de vtero Dei, ſcilicet boni, & Sancti converſi ſunt in peſſimos, & præſcitos, id reſervatur in arcanis iudiciorum Dei incomprehenſibilium, vt patet in Dæmonibus, & Iudæis prius dilectis à Deo, poſtea reprobis.*op.de Inviſibilitate Dei, & Gloſſa, & Vgo hic.*

765. *Religio eſt Cœlum reddens homines gelidos, ſcilicet reſtrictos, & mortificatos.*

Quis de Cœlo gelu genuit. Ergone gelu generatur à Cœlo? generatur quidem ex influxu è Cœlo deſcendente, & ſignificat homines gelidos, & reſtrictos à timore Dei in ordine ad fluxum carnalis concupiſcentiæ: quod maximè in Cœlo myſtico verificatur, nempe in Religionis ſtatu, in quo vivunt homines tamquam Angeli. *in Ioan.collat.*10.

766. *Chriſtus Salvator virtutes, & dona immutabilia in ſe habuit; & ſine menſura.*

Nunquid coniungere valebis micantes Pleiades. Nota, quod Pleiades ſunt ſeptem ſtellæ coniunctæ, quas vulgo gallinam cum pullis vocant, quæ faciunt gyrum imperturbabilem circa polum: & Myſticè ſignificantur ſeptem virtutes, ſcilicet tres theologales, & quatuor cardinales: Vel numero ſeptenario ſignificant omnes virtutes, & dona Spiritus Sancti: Sed quomodò dicitur, quod non poſſunt coniungi ſimul? Sed attende, quod loquitur de Chriſto, in quo non virtus hominis, ſed Spiritus Sancti coniunxit omnes virtutes cum plenitudine omnium gratiarum ſine menſura, dans intelligere, quod iſtæ in nulla alia creatura poſſunt coniungi cum iſta plenitudine.*in Ioan.collat.6.& c.3.v.34. & lib.3.d.36. a.1.q.2.& ſerm.7.Hexaem.*

767. *Dona Spiritus Sancti, & virtutes Theologicæ, & Cardinales vniunt Animam Chriſto, & circa ipſum imperturbabiliter faciunt ipſam incedere.*

*Numquid coniungere micantes Pleiades &c.*Nota hæc myſticè dicuntur de Cœlo Eccleſiæ, in qua ſunt ſeptem virtutes, ſcilicet tres Theologicæ,& quatuor Cardinales:Item & dona Spiritus Sancti, quæ gyrum imperturbabilem cauſant in Animâ circa Chriſtum.*ſer.7Hexaem.& l.3.d.36.a.1.q.2.*

768. *Septem Sacramenta Eccleſiæ à paſſione Chriſti habent.*

Nunquid coniungere valebis &c. Nota etiam, quod Sacramenta ſeptem Eccleſiæ figurantur in his ſeptem ſtellis, & ſicut iſtæ volvuntur circa polum, ſic iſta Sacramenta volvuntur continuè circa Chriſtum polum Eccleſiæ, à cuius paſſiona habent efficaciam: Dicitur autem gyrus verus Sacramentorum, quia & abluendi ad Sacramenta confugiunt, & abluti iterum ad Sacramenta accedunt.*op.Compendioſum principium.*

769. *Vbi eſt concordia, & vnitas per fidem veram omnis virtus,& bonum.*

Nunquid coniungere valebis micantes Pleiades &c. Nota perpulchrum myſterium: Septem iſtæ ſtellæ ſunt ſibi coniunctæ, & virtuoſæ, quæ Aere ſereno, & maxime hyemali tempore valdè micant, & apparent, & gyrum circum polum immutabilem faciunt: Myſticè ſignificant Apoſtolos, & amicos Dei, qui per fidem in vnitate communi vivunt ſicut cor vnum, & Anima vna: ſervantes igitur concordiam virtuoſiſſimæ ſunt, & gyrant influendo toti mundo ſuam virtutem: *ſerm.2.de Apoſtol.*

770. *Eccleſia militans fundata ad ſimilitudinem Triumphantis.*

Numquid noſti ordinem Cœli, & pones rationem eius in terra? Vult dicere, quod Iob non poterat rectè noſcere ordinatiſſimam diſpoſitionem Cœli, & eandem collocare in terra: quia hoc ſpectabat ad Chriſtum mediatorem, qui Eccleſiam militantem in terra fundavit ad ſimilitudinem Triumphantis: nempe vitam, & officium novem ordinum Angelorum collocando, & inſtituendo, ſcilicet Epiſcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorum, Acolitorum, Exorciſtarum, Lectorum, Oſtiariorum, & Pſalmiſtarum.*op.de Eccleſ.Hier.p.1.c.1.*

771. *Ordo prædeſtinationis ſoli Deo notus.*

Numquid noſti ordinem Cœli, aut poteris ponere rationem eius in terra. Quaſi dicat, non: ſed quis ordo eſt iſte? Ordo iſte eſt prædeſtinationis, qui à nobis non poteſt in terra cognoſci: ſoli enim Deo eſt cognitus, qui eſt in prædeſtinatis

collocatus in ordioe ad Chriſtum, vt caput omnium prædeſtinatorum.*l.3.d.11.a.1.q.2 ad 1.*

772. *Ex ordine Cælorum debemus addiſcere modum vivendi in terra.*

Nunquid noſti ordinem Cœli aut ponere eius rationem in terra. Nota, quod Spiritus Sanctus hic dat intelligere hominem non ex ſe ſe, ſed tantùm auxilio Dei dirigentis poſſe in terris imitari ordioem Cœli, quoad mores: ſicut enim Cœlum eſt ſitu altum, ordine ornatum: ſic Anima in altum ad cœleſtia debet elevari, & ordinare ſuos motus ad Deum.*Pſal.118.c.2.v.9.*

773. *Doctrina divina devotè audita excitat ad compunctionem & lachrymas.*

Nunquid elevabis in nebula vocem tuam, & impetus aquarum operiet te. Dat per hoc intelligere, quod emiſſio pluviæ à Deo dependet, qui Aerem nubibus replet, & inde extrahit pluviam: myſticè datur intelligi, quod doctrina, & verbum Chriſti devotè auditum ſignificatum in nebula elevata, aquam compunctionis, & lachrymarum excitat, & Animam fæcundat.*in Luc. c.8.v.14.*

774. *Viri perfecti quidquid benè faciunt, totum à Deo, & ad Deum referunt.*

Nunquid mittes fulgura, & ibunt, & revertentia dicent tibi; Adſumus? Litteraliter vult Deus docere, quod iactus fulgurum huc, illucque eſt ſub Dei poteſtate, & non hominum: Myſticè fulgura Chriſtus mittit, quando Doctores, & Prædicatores ab ipſo mittuntur, miraculis, & doctrinis coruſcant, & transfigunt corda audientium: Et revertentia, dicunt Deo, Adſumus, ſcilicet Deo, & Dei virtuti tribuunt, quidquid ſe fortiter egiſſe cognoſcunt: ſic fuerunt Diſcipuli, quando dixerunt Chriſto: *Domine in nomine tuo Dæmonia eiecimus &c.* In quo facto tamen aliquid commendabile fuit, nempe, quia totum à Deo recognoſcebant, quod eſt virorum perfectorum, qui non ſibi, ſed nomini Domini dant gloriam: Aliquid etiam fuit reprehenſibile, quia licet totum à Chriſti virtute recognoſcerent, tamen quia de ſignorum operatione aliqualiter efferebantur, ideò eos Chriſtus reprehendit.*Luc.c.10.v.17.*

775. *Recipiens aliquam gratiam à Deo, & ipſi gratias agens à Deo recipit fulgura, & ad Deum ipſa remittit.*

Nunquid mittes fulgura, & ibunt, & revertentia dicent tibi, Adſumus? Nota, quod per hoc ſignificatur, quod Deus eſt, qui mittit fulgura, ſcilicet gratias confert ſuis amicis, & cum iſti gratias reddunt Deo de beneficijs receptis, tunc eadem remittunt Deo, ab ipſo totum recognoſcentes: quod proprium eſt virorum perfectorum.*in Luc.c.14.v.20.*

776. *Religioſi poſt actionem & prædicationem debent redire ad contemplationem.*

Nunquid mittes fulgura, & ibunt, & revertentia dicent, adſumus? Nota quod per hoc ſignificatur, quod Prædicatores, qui ſunt fulgura à Chriſto miſſa, vt miraculis, & doctrina coruſcantes transfigant auditores, & convertant, poſtquam ſe exercuerunt in hoc miniſterio, debent redire ad Deum in contemplatione, & ab activa, ad contemplativam reverti.*in Ioan.cap.4. v.27.& c.20.v.21.*

777. *Prælatorum, qui ſunt à Deo electi eſt de virtute in virtutem proficere.*

Numquid mittes fulgura & ibunt &c. Quomodò fulgura ibunt? habentne pedes? Nota: hæc fulgura à Deo miſſa ſunt Prælati, qui à Deo eliguntur ad regendum populos, quorum munus eſt coruſcare doctrina, & operibus, & ire de virtute in virtutem, ad Deumque omnia ordinare.*in Ioan.c.15.v.19.*

778. *Prædicator eſt Gallus à Deo in Eccleſia poſitus, vt excitet homines ad pænitentiam.*

Quis poſuit in viſceribus hominis ſapientiam, aut quis dedit gallo intelligentiam. Quænam proportio eſt inter hominis ſapientiam, & galli intelligentiam? Cur hæc duo ſimul coniunctit? Nota, quod hic loquitur de Rectoribus: & Prædicatoribus populorum, qui ad modum galli debent ſe gerere: Gallus enim horas noctium diſcernit, in noctibus voces emittit, & eas valentiores in profundo noctis, quàm in matutino: alas excutit, ſeipſum feriens vigilantiorem reddit, cum edere cantus parat: gallus vociferatur contra prælium, & poſt prælium, & victoriam, ſed victus ſilet: ſic Prædicator debet prius in auditoribus qualitatem vitæ conſiderare, & poſtea vocem congruam ad audiendum edere, ſicut gallus horas noctis determinat: debet & dormientes in peccato excitare, & quo profundior eſt ſomnus, eò voces maiores debet emittere: debet mane venturum, ſcilicet gratiam vel Chriſtum nunciare, debet ſe prius excitare ad bona opera, poſtea alios: debet infirmos conſolari: O quàm bonus gallus fuit Beatus Antonius de Padua, qui munus prædicationis tam fideliter exercuit.*ſer.2. de S.Antonio & ſerm.3. Dom.1. poſt oct. Paſchæ & in Luc.c.22.v.61.*

779. *Dei mirabilis potentia, & Sapientia elucet in conferendo homini Sapientiam cæleſtem.*

Quis poſuit in viſceribus hominis ſapientiam. Quaſi dicat; ego ſolus: quænam eſt hæc ſapientia? niſi cognitio practica æternorum, qua ad cœleſtia homo ſolùm inhians, terrena deſpicit: hoc eſt proprium iuſtorum, qui à Deo ditantur tali ſapientia, eſtque actus mirabilis divinæ potentiæ.*Eccleſ.c.2.*

780. *Operum Dei ratio ab homine non poteſt perfectè comprehendi.*

Quis enarrabit Cælorum rationem. Quaſi dicat, nemo: quia homo ſuis viribus non poteſt percipere rationem operum Dei, quibus regit mundum: ſunt enim incomprehenſibilia, & mirabilia.*in Eccleſ.c.1.*

781. *Con*

781. *Concordia ſcripturarum, Conſiliorum, & Doctorum mirabiliter extollit divinam ſapientiam, & virtutem noſtra fidei.*

Quis enarrabit Cælorum rationem, & concentum Cæli &c. Nota hic myſticè indicare profunditatem divinæ fidei, concordantiam mirabilem, quæ elucet in Sacra Scriptura, in Conſilijs, & doctrinis Sanctorum Patrum, quæ mirabiliter extollunt veritatem fidei catholicæ: & in quo patet magnitudo divinæ ſapientiæ. *ſerm.9. Hexaem.*

782. *Prælati ſunt Cæli myſtici in mundo, quorum operum rationem diſtrictè Deus ſumit.*

Quis enarrabit rationem Cælorum. Quænam eſt hæc ratio, ſeu examen Cœlorum enarrandum à Deo? Nota hic eſſe ſermonem myſticè de Prælatis, qui ſunt veluti Cœli in Eccleſia, qui debent ordinare, & menſurare, & movere ſubditos, eos regendo ordinatè: & quia graviſſima eſt ipſorum obligatio, ideò Deus rationem, & examen ſtrictiſſimum ab ipſis exigit, quod valdè eſt terribile. *op. Eccleſ. Hier. p.4.c.3.*

783. *Religioſorum bonorum vita eſt continua harmonia, & concentus cæleſtis.*

Quis enarrabit Cælorum rationem, & concentum Cæli, quis dormire facit. Nota, quod ex ordinato Cœlorum motu, & eorum gravi, & acuto, & interciſo proceſſu incredibilis harmonia procreatur: Myſticè datur intelligi, quod Deus vult à Religioſis, qui vita cœleſti debent eſſe præditi, vt omnia ordinatè facientes, ſuavem reddant melodiam, ſcilicet de contemplatione, ad actionem, de lectione ad orationem tranſeuntes. *op. Eccleſ. Hier. p.4.c.4.*

784. *Prælati rectè gubernantes, & ſubditi obtemperantes ſuavem melodiam reddunt in Eccleſia.*

Quis enarrabit Cælorum rationem &c. Nota etiam, quod ſicut Cœli alij ſunt ſuperiores, alij inferiores, & quilibet eorum ſuum motum ordinatè facit: Sic Prælati rectè regentes ſubditos, & ſubditi obtemperantes faciunt perfectam harmoniam, & melodiam in Eccleſia: Sed nota, quod ſubdit ſacer textus: *& quis concentum Cæli dormire facit.* Ergone dormit concentus Cœli? quid eſt dormire in concentu Cœli? dormire in concentu Cœlorum, eſt quando Prælati tyrannidem exercent in ſubditos, & ſubditi ſe rebelles oſtendunt Prælatis: Tunc non harmonia, ſed confuſio oritur in Eccleſia Dei. *op. Eccleſ. Hier. p.4.c.4.*

785. *Deus communicans ſuæ bonitatis effectus Animæ in ea affert concentum cæleſtem.*

Quis concentum Cæli dormire facit? Nota, quod iſte concentus cœleſtis eſt communicatio divinæ bonitatis in Anima, in qua omnia ordinatè fiunt. *Pſalm.118. cap.6. verſ.9. & in Ioan. cap.16. verſ.30.*

786. *Providentia Dei nobis exponitur mirabiliter.*

Quis præparat corvo eſcam ſuam, quando pulli eius clamant ad Deum vagientes, eo quod non habent cibos. Nota, quod hic mirabilem Dei providentiam exponit ſacer textus in corvis: nam corvi non paſcunt pullos ſuos in principio, quia non putant ſuos eſſe, donec videant eos factos nigros: cum autem in tali tempore Deus eis provideat cibum, hinc mirabiliter elucet ſua providentia in omnes creaturas in confuſionem avaritiæ noſtræ. *in Luc. c.12. v.24.*

CAPVT XXXIX.

787. *Peccator vinculis ligatus tamquam beſtia, à Chriſto ſolvitur per Miniſtros.*

Quis dimiſit onagrum liberum, & vincula eius quis ſoluit. Quid eſt hoc quod ſacer textus loquitur? Ergone ſola potentia divina poterit ſolvere onagrum ligatum? nonne hoc idem poteſt quilibet homo? Sed attende, quod loquitur de peccatore vinculis peccati, & pondere vitiorum ligato, & onerato: nam ſolus Deus ſua omnipotentia poteſt illum ſolvere per miniſtros ſuos: in quo elucet mirabiliter eius ſapientia, & bonitas. *in Luc. c.19. v.31.* Vide quod Sacerdos ſolvens à peccato miniſter eſt Chriſti Dei.

788. *In domo cæleſti admittuntur tantùm, qui terrena contemnunt, & relinquunt.*

Cui dedi domum in ſolitudine, & tabernaculum eius in terra ſalſuginis? Contemnent multitudinem Civitatis, quia vivunt vt pauci. Vide quid Deus præparavit onagro prius alligato, poſtea ſoluto, & ad ſtatum pœnitentiæ reducto: Deus enim iſti præparavit habitaculum in ſolitudine, nempe eum vocat ad ſecretum mentis, vt ibi Deo ſuum cor exerceat, & ſic in terra ſalſuginis, ſcilicet ſitiendo æterna, vivat, & vlterius contemnat multitudinem, & conſortium malorum, omnia terrena relinquendo, vt fecerunt Apoſtoli, quibus domum cœleſtem Deus præparavit: felices ergo, qui in hanc ſolitudinem intrant, qui propter Chriſtum omnia relinquunt, qui relictis creaturis, cum ſolo Deo habitant. *ſerm.1. in feſto Omnium Sanct.*

789. *Contemplatio locus ſolitudinis, in quo Deus dulcedinem ſuam communicat.*

Circumſpicit montes paſcua ſua, & virentia quæque perquirit. Nota connexionem horum verborum cum antecedentibus: Dicit enim, quod iſtis onagris ſolutis Deus præparavit locum in ſolitudine, & poſtea, quod eos ducit in locum deliciarum, & paſcuæ, & virentia prata: Si eſt ter-

ra ſalſuginis, ſi eſt deſertum, quomodò dicitur locus paſcuæ, & pratum virens? Sed hæc ſunt mirabilia, quæ operatur Deus cum ſuis amicis: quibus poſtquam teducti ſunt in ſtatum ſolitudinis, relinquenies omnia terrena, Deus præparavit paſcua, & delicias cœleſtes: nam in ſtatu contemplationis delibantur deliciæ divinæ: ô felix ſolitudo. *in Luc. c. 9. verſ. 18. & in Ioan. collat. 40. & 48.*

790. *Prælati relinquentes oves ſuas ſine cibo doctrinæ ſacræ ſunt ſtruthiones.*

Derelinquit ova ſua in terra. Nota, quod ſicut ſtruthio derelinquit ova ſua in pulvere, & ſæpe à pedibus tranſeuntium conculcantur: Myſticè ſunt Prælati, qui non foventes filios ſuos doctrina divina, eos derelinquunt, & ſinunt conculcari pedibus Dæmonum. *in Thren. c. 4.*

791. *Viri perfecti ſunt equi, ſuper quos equitat Chriſtus fortes in bello.*

Numquid præbebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo eius hinnitum. Nota, quod hic deſignat proprietates equi, inter quas fortitudine excellit cætera animalia: & Myſticè deſignatur eur iuſtus, qui nomine equi exponitur, qui alias indomitus, ſe ſubijcit imperio Chriſti: qui nunc apparet albus per vitæ munditiam, nunc niger per humilitatem, nunc rubeus per charitatem, nunc varius per multiplicem virtutem: Sed fortis maximè oſtenditur virtute Chriſti in bello contra Diabolum, mundum, & carnem. *op. Eccleſ. Hier. p. 3. c. 3. & ſer. 3. Dom. Palmar.*

792. *Iuſtus totus eſt in mortificando carnem vſque ad intima.*

Qui vngula terram fodit. Nota, quod equus vngula terram fodit; & myſticè ſignificatur iuſtus, qui vngula diſcretæ mortificationis terram carnis ſuæ vſque ad intima fodit, & mortificat. *Pſal. 95.*

793. *Chriſtus eſt myſtica Aquila.*

Numquid ad præceptum tuum elevabitur aquila, & in arduis ponet nidum ſuum. Nota, quod aquilæ nomine venit principaliter Chriſtus: quia ſicut aquila, ne fame pulli moriantur aperit ſibi ſinum, eoſque paſcit proprio ſanguine: ſic Chriſtus ſuum ſanguinem expoſuit in Cruce, & in Eccleſia pro nobis, ne fame pereamus: Secundò, quia ſicut aquila in ſenectute ad petram veterem frangit roſtrum, vt renaſcatur: Sic Chriſtus in reſurrectione ſua vetuſtatem mortalitatis depoſuit, & glorioſus reſurrexit: Tertiò Aquila elevatur in altum, & nidum ſuum in altiſſimis locis ponit: Sic Chriſtus in Aſcenſione ſua elevatus eſt ſuper omnes choros Angelorum, & nidum ſuum poſuit ad Patris dexteram: Quartò Aquila acutum aſpectum habet; & Chriſtus videt omnia bona, & mala noſtra, quæ ipſius oculis nuda, & aperta ſunt. *ſerm. 1. in Aſcenſ. Dom. & in Luc. c. 13. v. 34.*

794. *Contemplativus, relictis omnibus terrenis ponit nidum ſuum in Cœlo.*

Nunquid ad præceptum tuum elevabitur aquila, & in arduis ponet nidum ſuum. Quaſi dicat, non ad præceptum tuum, ſed virtute mea aquila, ideſt Anima contemplativa elevabitur de terrenis, quibus relictis, ponit nidum ſuum in Cœlo, ſcilicet in meditatione, & fruitione bonorum cœleſtium: Vnde potius habitare in Cœlo, quàm in terra dicitur. *ſ. 4. Dom. 4. Adu. & ſ. 3. Dom. 24. poſt Pentecoſt. in Luc. c. 12. v. 12. & in Ioan. collat. 70.*

795. *Angeli ſunt aquilæ ad nos volantes, vt deportent Animas ad Cœlum.*

Nunquid ad præceptum tuum elevabitur aquila &c. Nota etiam, quod nomine aquilæ venit natura Angelica, quæ circa nos volat, vt nos liberet à malis, & deportet in Cœlum. *ſermone 3. Dom. 24. poſt Pentecoſt.*

796. *Iuſtus ſicut aquila in altum cum Angelis volat: Impius cum Diabolo ad cadavera deſcendit peccatorum, & tandem in Infernum.*

Nunquid ad præceptum tuum elevabitur aquila &c. Nota myſticè aquila poteſt intelligi homo iuſtus, & impius: ille elevatur in Cœlum adiutorio alarum duarum, ſcilicet charitate Dei, & proximi, & deinde cum Angelis in Cœlum volat ad ordines angelicos: E contra impius cum Diabolo ad cadavera peccatorum deſcendit, & tandem ad infernum: *ſer. 3. Dom. 24. poſt Pentecoſt. & ſerm. 1. in Aſcenſ. Domini.*

797. *Iuſtus ad cibum cœleſtem aſpectum dirigit: Impius ad cibum terreſtrem, & Infernalem.*

Inde contemplatur eſcam, & de longe oculi eius proſpiciunt. Vide quomodò Anima per gratiam elevata ad ſtatum cœleſtem contemplatur eſcam proportionatam ſibi tamquam aquilæ cœleſti: Eſca hæc eſt verbum Dei, vel veritas interioris pœnitentiæ, vel inſtitiæ æquitas, vel divinæ contemplationis refectio: E contra impius, ad cibos terreſtres, & Diaboli aſpicit; ſuntque delectatio carnalis, luxuria, detractio, invidia, aliaque ſimilia, quæ apponit Diabolus in menſa ſua. *Ioan. coll. 31.*

798. *Sola viſio erit merces operũ noſtrorum.*

Inde contemplatur eſcam. Vide quomodò Anima elevata in Cœlum habebit viſionem Dei cum eius fruitione pro præmio: hæc erit eius refectio æterna. *in Ioan. collat. 75.*

799. *Pœnitentia renovat vetuſtatem noſtram.*

In petris manet &c. Nota, quod aquila in ſenectute roſtro ſibi adunco nimis ſumere non valet cibum, vnde langueſcit, & decreſcit, tandem ad petram vncum roſtri deponit, & ſic ei bum ſumens reviviſcit: Diſce, ex hoc peccato

deponer

deponere; ſic enim renovaberis, & ad cibum cœleſtem ſumendum poteris ſecurè accedere, & maximè ad Euchariſtiam, *ſerm.1.in Aſcenſ.& ſer.3.Dom.24.Pentec.*

800. *Amor vehementiſſimus Chriſti patefit in expoſitione corporis, & ſanguinis ſui.*

Pulli lambunt ſanguinem ejus, &c Ecce quid fecit Chriſtus Jeſus, qui amore accenſus in nos, ne pereamus, Latus, & viſcera ſibi aperuit, ut ſanguinem, & carnem ſuam nobis exponeret in Sacramento Euchariſtiæ. *ſer.1.in Aſcenſ.*

801. *Iuſti ad Chriſtum volant tamquam ad eſcam.*

Aquila ubicumque cadaver fuerit, ſtatim adeſt. Nota, quod Aquilæ olfactus eſt acutiſſimus, ideo ſicut Aquilæ etiam longe volant ad cadaver; ſic animæ Sanctæ ad Chriſtum currunt, ut ad propriam eſcam per ardentiſſimum deſiderium, limpidiſſimum contuitum, ſapidiſſimum guſtum, & per motum amoris exceſſivum. *In Luc.c.17.v.37.*

802 *Chriſti Sanguis hominem inebriat, & ad pugnam corroborat, &c.*

Pulli lambunt Sanguinem ejus. Jam dictum eſt, Chriſtum eſſe aquilam hanc, quæ aperuit Latus, & viſcera, ex quibus nobis Sanguinem ſuum propinavit, ut nos filios ſuos inebriaret, & ad pugnam invitaret, & corroboraret. *In Luc.c.22.v.20.*

803. *Sanctus Ioannes Evangeliſta fuit Aquila myſtica.*

Numquid ad præceptum tuum elevabitur aquila, & in arduis ponet nidum ſuum? Nota quod inter quatuor Evangeliſtas, Joannes fuit Aquila myſtica, qui non ad præceptum hominis, ſcilicet per vim naturalem, ſed ad præceptum Chriſti, nempè per gratiam ſpecialem, relictis hiſce terrenis, elevatus eſt ad cognitionem myſteriorum Verbi divini: & ideo hic notantur quatuor prærogativæ ſublimes hujus Sancti Evangeliſtæ: Prima eſt intellectualis acuminis limpiditas, ſecunda inde preſſibilis amoris ſublimitas, tertia debilitas naturalis ad hanc ſublimitatem elevata: quarta eſt divinus concurſus, ei communicatus ſpeciali modo. *Ioan.proœm.cap.1.v.1.*

804. *Sancti poſt reſurrectionem erunt Aquila myſtica.*

Numquid ad præceptum, &c. Nota, Aquilæ ſunt Sancti, qui poſt reſurrectionem renovati ad præceptum Domini congregabuntur, & ad Verbum incarnatum elevabuntur per limpidiſſimum aſpectum, per ardentiſſimum deſiderium, per ſapidiſſimum guſtum, & per motum amoris exceſſivum. *In Luc.c.17.v.37.*

805. *Anima nidum ſuum debet ponere in vulneribus ſalvatoris.*

Et in arduis ponet nidum ſuum: in petris manet, &c. Nempe anima debet ſe elevare ad Chriſtum crucifixum, qui eſt petra angularis, & in vulneribus corporis ejus ponere nidum ſuum; ſic enim reficietur cibo cœleſti, & ſe defendet ab omni violentia Diaboli. *ſer.1.in Aſcenſ.Luc.c.17.& 22.Gloſſa hic.*

CAPUT XXXX.

806. *Domini nomen eſt eſſentiale tribus Perſonis Divinis, appropriatur tamen aliquando Perſonis in Particulari,* ut hic Patri, de quo dicitur: Reſpondens autem Dominus Job de turbine. *Pſal.118.c.5.v.1.*

807. *Lumbi accingendi ſunt, ſcilicet carnalis affectus cingulo virtutis;* unde ci... et noſtrum dicitur: Accinge ſicut vir lumbos tu... *uc.c.12.v.36.Ioan.c.21.v.19.*

808. *Brachium, & potentia Dei demonſtratur in dejectione Dæmonum, & ſuperborum:* Unde hîc dicitur: Et ſi habes brachium ſicut Deus, diſperge ſuperbos in furore, &c. quaſi dicat Deus, non ad te, ſed ad me pertinet hoc, qui habeo potentiam infinitam. *In Luc.c.1.v.51.*

809. *Fideles, & Iuſti ornant Deum, quia relucere faciunt ſuam ſapientiam, & bonitatem.*

Et ſpecioſis induere veſtibus. Sic dicebat Deus Job: quaſi diceret: non ad te, ſed ad me pertinet apparere indutum ſpecioſis veſtibus: ſed quænam ſunt veſtes Dei? Indigetne Deus veſtimento? Sed attende, quod ſicut ſpecioſæ veſtes reddunt ornatum hominem; ſic & Juſtorum ſocietas, fidelium, & Angelorum ornant Deum, in quantum relucet in eis decor ſuæ ſapientiæ, & virtutis. *In Ioan.c.19.v.24.& Gloſſa.*

810. *Chriſtus in Iudicio Iuſtis dulcis apparebit, & iratus ſuperbis, & impiis, ut eos confundat, & damnet.*

Unde à Patre dictum eſt ei: Reſpice ſuperbos, & confunde eos, & contere impios in loco ſuo: qui vult ergo habere Chriſtum placatum in Judicio, ipſum non ſpernat in hoc mundo. *In Ioan.c.12.in fine.In Luc.c.1.v.51.& c.3.v.5.*

811. *Superbi confunduntur per patientiam, & tolerantiam à Sanctis.*

Confunde ſuperbos, & contere eos in loco ſuo. Quid eſt in loco ſuo? Scilicet in eo, in quo ſuperbiunt, confunde eos patientia tua: Sic Sancti martyres confundebant ſuos perſecutores. *Pſalm.118.cap.5.v.14.*

812. *Diabolus à Deo factus eſt bonus, & Sanctitatis capax, ſed ſua culpa ſe fecit malum.*

Ecce Behemoth, quem feci tecum, fœnum quaſi bos comedat, &c. Nota hîc per Behemoth ſignificari Diabolum, qui cum factus fuerit à Deo rationis capax (ſic enim ſonant illa verba) *quem feci tecum,* ſcilicet non ſimultate temporis, ſed

Digitized by Google

ſimultare capacitatis rationis) Unde ſi malus eſt ſeipſo ex ſua culpa talis eſt effectus. *l.2. d. 12. a.1.q.2. ad 3. & d.18. a.2.q.2.ad 1.*

813. *Diabolus dicitur beſtia ex hac, quod facit per peccatum homines beſtias.*

Ecce Behemoth, quem feci tecum &c. Nota, quod Behemoth interpretatur beſtia; ergone Diabolus eſt beſtia, & non rationis capax? minimè: eſt enim rationis capax ſicut cæteri Angeli, & homines, ſed dicitur beſtia ab effectibus, quia reddit per peccatum homines beſtias. *opuſc.compend.Theol.l.2.c.26.*

814. *Peccator eſt cibus Dæmonum, ac ſi eſſet fænum.*

Ecce Behemoth fænum quaſi bos comedet. Si Diabolus eſt iſta beſtia, ergone ejus cibus eſt fœnum? ergone indiget cibo? Nota, quod cibus Dæmonum eſt peccator, quem ipſe devorat: dicitur autem peccator ſicut fœnum, quia in hac vita floret, areſcet in judicio, & in ignem poſt ariditatem mittitur. *ſerm. 4. Dom.4. quadrageſ. & ſerm.1.Dom.5.poſt oct. Epiph. & in Ioan.c.6.v.10.*

815. Diabolus in principio tentationis debilis eſt, ſed in fine eſt invincibilis, ſi ei non reſiſtitur: Unde hic dicitur: *fortitudo in lumbis ejus: ſtringit caudam quaſi cedrum &c.* cave igitur à principio tentationis. *in Thren.c.3. & in Ioan. collat.53.*

816. *In Antichriſto Diabolus collocabit omnem ſuum potentiam, & artes, ut decipiat homines.*

Stringet quaſi cedrum caudam ſuam. Quænam eſt cauda Diaboli, niſi Antichriſtus, qui in fine mundi veniet, ut decipiat homines: in eoque ſtringet caudam ſuam, ſcilicet collocabit omnem ſuam virtutem, & fraudes, ut his ad malum trahat homines. *ſerm.15.Hexaem.*

817. *Lucifer quomodò dicitur principium viarum, & operum Dei.*

Ipſe eſt principium viarum Dei, qui fecit eum &c. Quomodò lucifer dicitur principium viarum Dei? Ergone incepit creationem rerum à lucifero? ſed nota, dicitur principium viarum Dei, id eſt princeps, & nobiliſſimus inter omnes creaturas, ut elidatur error dicentium, Deum condidiſſe Dæmones malos: fecit enim eos bonos, ſed ipſi ſua ſuperbia facti ſunt mali: dicitur autem principium viarum Dei, quia prævidens Deus, ipſum futurum eſſe malum, ordinavit, ut ad exercitium ſanctorum, eorumque victoriæ, & amplificandæ coronæ inſerviret. *l.2.d.3.p.2.dub.1.& d.6.a.1.q.1. in fundam.*

818. Diabolus dicitur principium viarum Dei ut videas, quod cum in principio mundi fuerit creatus, & ex ſua culpa eſt malus, etiam inveteratus ſenex in malitia eſt, & ideò cave à ſuis fraudibus. *in Eccleſ.c.4.*

819. *Diabolus utitur tentatione ut gladio ad transfigendum cor noſtrum.*

Qui fecit eum applicabit in eum gladium. Quiſnam eſt iſte gladius Diaboli, iſte eſt tentatio, qua quærit perimere, & transfigere cor hominis? ſed tamen Deus ejus vim reſtrinxit, ne noceat, quantum volet, ſicque eodem gladio vulneratur. *ſerm. 3.Dom. infra oct. Nativitatis.*

820. *Amor nimius terrenorum cauſa omnis peccati.*

Huic montes herbas ferunt, omnes beſtiæ agri ludent ei. Ergone Diabolo montes portant herbas pro cibo ejus? quid eſt hoc? ſed nota, quod per montes ſignificantur peccatores nimio amore defixi in his terrenis, ex quorum cordibus herbæ ſpinoſæ vitiorum gignuntur, quibus paſcitur, & delectatur Behemoth, ſcilicet, his Dæmones ludunt, ſcilicet applaudunt pertrahendo ipſos ab amore pœnitentiæ ad dulcedinem mundani gaudij, eos errare faciendo per viam hujus mundi. *ſerm.Dom. 5. poſt oct.Epiph.*

821. *Diabolus per varios gradus inducit hominem in tentationis lapſum.*

Sub umbra in ſecreto calami, & in locis humentibus &c. Nota, quod in ſupradictis, & in ſequentibus hic deſcribuntur gradus tentationis diabolicæ, quibus inducit hominem in ruinam: nam opprimendo rapit, inſidiando circumvenit, minando terret, ſuadendo blanditur, deſperando frangit, promittendo decipit. *l.2.d.21.dub.3.*

822. Diabolus quietè dormit, dum peccator in peccato maximè luxuriæ, dormit; quia peccatum ei ſummè placet, nec aliud à nobis prætendit. Unde hic dicitur Diabolus in locis humentibus dormit, ſcilicet in aqua nēpe luxuriæ, in qua maximè ſedet, & veluti dormit, vel requieſcit: hæc eſt aqua, qua dedicatur Anima Diabolo. *ſerm. 1. de Dedicat. & op. Comp. Theol. l.3.c.21. op. Diat.tit.5.c.6.* Dicitur autem dormire ſub umbra, quia carnales nihil aliud quærunt, niſi umbram, & luxuriam. *Luc.c.8.v.33.*

823. *Diabolus figit ſuum ſedem in locis humentibus, & immundis animalibus.*

Sub umbra dormit in ſecreto calami in locis humentibus. Id eſt in locis immundis: Diabolus enim quærit immundos, ut porcos, & carnales, ut ibi habitet. *Luc. cap.8. v.33. & cap.11. v.24. & cap.16.v.14.*

824. *Accidia umbram Diabolo facit, & refrigerium, quia per eam inducit ad omne malum.*

Protegunt umbra umbram ejus, circumdant eum ſalices torrentis. Vide quomodò Diabolus ſub umbra libenter habitat peccatorum: ſed cujuſnam arboris? ſub umbra ſalicum, & quia eſt arbor infructuoſa ſolùm faciens umbram, ſic ſignificat vitium accidiæ, quia hoc vitium nullum fructum facit, ſed ſolùm umbram Diabolo, & refrigerium, quia per hoc inducit ad omne malum. *op.Diat. Tit.1.c.7.*

825. *Peccator peccans intrat in os Diaboli, à quo abſorbetur.*

Ecce abſorbebit fluvium &c. Quomodò iſta beſtia abſorbet fluvium ? Sed attende, quod myſticè loquitur de Diabolo, qui ore aperto ſtat, vt in ſe recipiat peccatorem, qui peccando in os eius intrat, & à Diabolo abſorbetur, vt fluvius abſorbetur à mari. *op. Diat.tit.1.c.1.*

826. *Diabolus numquam ſatiatur peccatis, ſed ſemper inhiat ad alia, & alia, & præcipuè, vt abſorbeat iuſtos.*

Ecce abſorbet fluvium, & non mirabitur, & habet fiduciam, quod in os eius influet Iordanis. Cur ſub nomine fluvij, quem abſorbet exprimitur caſus peccatoris? quia Diabolus quantumcumque peccet homo, nunquam ſatiatur peccatis, donec cadere faciat iuſtum ſignificatum in Iordane; tunc enim habet, quod deſiderat. *diat.tit.1.cap.1. Ioan.c.30.v.29.*

827. *Qui ab amore Dei in amorem rerum mundanarum deflectit, à Diabolo abſorbetur.*

Abſorbebit fluvium, habens fiduciam, quod Iordanis in os intret. Vide, quod Diabolus non eſt contentus abſorbere fluvios, ſcilicet peccatores, & infideles; ſed inhiat ad aquas Iordanis, vt in os eius intrent. Quid eſt hoc ? per Iordanis aquas intelliguntur aquæ divini amoris à fonte bonitatis divinæ exeuntes, quæ vitam Animæ tribuunt: Diabolus igitur quærit obſtruere hos rivulos, & introducere amorem noxium mundanarum cupiditatum, vt hoc iuſtos abſorbeat ? Cave ergo ô ſerve Dei ab amore terreno, & à cupiditatibus ſæculi, ne abſorbearis à Diabolo. *op. myſtica Theol.c.2.p.2.*

828. *Chriſtus muſcipula Crucis cæpit Diabolum de ipſo triumphando.*

An extrahere poteris leviathan hamo, & fune ligabis linguam eius ? Numquid pones circulum in naribus eius. Quaſi dicat: non eſt tuæ virtutis capere leviathan Diabolum, & de ipſo triumphare, quia hoc ſolùm fuit opus Redemptoris: Venit enim Redemptor, & victus eſt deceptor, tetendit ei muſcipulam Crucem ſuam, poſuit ei quaſi eſcam ſanguinem ſuum: ſicque hac arte vicit Diabolum, qui in Paradiſo deceperat hominem. *l.3.diſt.20.a.q.5. corp.* Vide qua arte vſus eſt Chriſtus in hac præda: fecit enim Chriſtus lineam in hoc mari mundi, & hamo illius captus eſt: Linea eſt propago Patrum per Evam, ex quibus deſcendit: ibi erat hamus interior, ſcilicet Divinitas, & caro exterior: Diabolus ergo carnem Chriſti momordit, crucifigendo eam per ſuos miniſtros, ſed hamus Divinitatis maxillam eius perforavit, & cœpit. *Pſal.103. & ſerm.4.in Nativit & ſerm.3.in Cæna Dom.& ſer.1. Hexaem.*

829. *Idem confirmatur.*

An extrahere poteris leviathan hamo &c. Nota' quod Chriſtus conſurgens in fortem armatum, prædam ab ipſo diripuit, quando extractus eſt leviathan hamo ipſius per Chriſtum perforata maxilla, ut qui nihil juris habebat in capite, quod invaſit, illud etiam perderet, quod habere videbatur in corpore. *op. lignum Vitæ: Tit. Ieſus triumphans mortuus, & in Ioan. c.8. v.37.* Et hinc meritò Chriſtus ſe comparat quaſi furi; quia vaſa Diaboli diripuit. *in Luc.c.23.v.32.*

830. Crux eſt hamus, quo Diabolus captus eſt: Unde dicitur. *An extrahere poteris Leviathan hamo ? op.Comp. Theol. l.4 cap.21.& l.3. d.20.a.1. q.5.corp.*

831. *Homo nequior Diabolo.*

An extrahere poteris Leviathan hamo ? Reſpondetur quod Chriſtus hanc prædam fecit, dum hamo cæpit Diabolum, hamo ſcilicet mortis, & crucifixionis: ſed vide, quàm miſerabilior Diabolo, quia Chriſtus potuit capere Diabolum ſua morte, & multos homines obſtinatos non poteſt capere. *ſerm.3.Dom.4 poſt Pentecoſt.*

832. *Chriſtus voluit docere, & convertere mundum per illitteratos, & quare.*

Numquid illudes ei, quaſi avi, aut ligabis eum ancillis tuis ? Nota, quod Chriſtus ligavit Diabolum, vicit mundum ancillis ſuis, ſcilicet per Animas illitteratas, ut Soli Chriſti virtuti attribueretur, quod ipſi fecerunt. *in Ioan. c.1.v.48.*

833. *Apoſtolorum, & Prædicatorum miniſterio abſtulit Chriſtus membra Diabolò.*

Divident eum negotiatores. Qui ſunt iſti negotiatores, qui dividunt Diabolum ? ergone Diabolus poterit dividi, qui eſt purus ſpiritus ? Nota quod hic loquitur de diviſione non phyſica ſed morali: Hancque diviſionem faciunt miniſtri, & Chriſti prædicatores, qui veritate fidei prædicatæ dividunt Diabolum, ſcilicet membra Diaboli ab ipſo diſtrahunt, & faciunt membra Chriſti. *in Ioan.c.21.v.19. Gloſſa &c.*

834. *Qui judicium Vniverſale conſiderat, non indiget alia concione.*

Memento belli, nec ultra addas loqui. Quodnam bellum eſt hoc, quod alio ſermone non indiget ? quodque omnia verba tollit ? Bellum extremi judicij eſt hoc, in quo omnes creaturæ pugnabunt adverſus peccatorem: Vult ergo Deus, ut in memoriam habeamus hoc bellum, idque ſufficit pro quocumque verbo, & concione. *in Sap.cap.5.* ô felices, qui toto tempore vitæ ſenſata animi conſideratione hoc judicium meditabuntur, quia in morte evadent ejus horribilitatem &c.

835. *Spes Dæmonis, & impiorum quanam.*

Ecce ſpes ejus fruſtrabitur eum, & videntibus cunctis præcipitabitur. Ergone ſpes eſt in Diabolo? Nonne ſemper vivit deſperatus? ſed nota, quod ſpes hic ſumitur impropriè, ſcilicet pro dilatione judicij, in quo acrius, quam modò puniendus eſt, & pro expectatione dilationis judicij conſtituendi ſuper peccatores, quorum utraque fruſtrabitur Diabolus in die judicij, & citius, quàm vellet judicabitur: hæc eſt ſpes deſperatorum, & impiorum. *l.3.d.26 dub.6. & l.4.d.47.a.1.q.4.fund.3.*

CAPUT XXXXI.

836. *Quomodò ſalus Pater æternus Dominus ante omnes, etiam Filium, & Spiritum Sanctum.*

Quis ante dedit mihi, ut reddam ei. Nota hic eſt Pater æternus, qui eſt anterior cæteris, nec ullus eſt anterior nec tempore, nec dignitate, nec origine. *Pſal. 118.c.3.v.1.*

837. *In judicio Deus exercebit rigorem ſuæ juſtitiæ.*

Non parcam ei, verbis potentibus, & ad deprecandum compoſitis. Vult dicere, quod in judicio extremo impoſſibile eſt ſe excuſare ob rigiditatem judicis, quia verba excuſantia advocatorum, & potentum ad nihil deſervient. *in Luc. c.13.v.30.*

838. *Portas Inferni aperiunt mali Doctores, & Prædicatores.*

Portas vultus ejus quis aperiet. Quænam ſunt portæ Leviathan? Nota, quod iſtæ portæ ſunt mali, & perverſi Doctores, qui hominibus viam Inferni oſtendunt, & ideò vult Deus, ut eorum fallaciæ ſuis aperiantur. *Pſal.99.*

839. *Peccator quomodò trajicitur in corpus Diaboli: Iuſtus in corpus Chriſti.*

Per gyrum dentium ejus formido. Vult dicere, quod Leviathan devorabit, & trajiciet in ventrem homines. Sed quomodò hoc? Nota, quod hic loquitur de Diabolo, cujus gyrus dentium ſunt involucra peccatorum, quibus peccator glutitur à Diabolo, & in corpus ejus trajicitur: Vide igitur qualis infelicitas eſt peccatorum: E contra qualis felicitas juſtorum, qui in corpus Chriſti trajiciuntur. *op.compendioſum princip.*

840. *Obduratio peccatoris ſcutum eſt Diaboli impediens fructum prædicationis.*

Corpus ejus quaſi ſcuta fuſilia. Loquitur hic myſticè de Diabolo, cujus corpus ſunt iniqui, qui comparantur ſcuto fuſili, quia ſcutum eſt durum, & impedit, ne tela intrent in corpus: ſic obduratio iniquorum impedit, ne tela prædicationis, & verbi Dei intrent in cor eorum: Unde prædicatio divini verbi eſt eis in ruinam, ſicut bonis in ſalutem. *in Thren. c. 3.*

841. *Perverſi cum Dæmonibus ſunt ſimul concordes ad patrandum malum.*

Corpus ejus quaſi ſcuta fuſilia, compactum ſquamis ſe prementibus: una uni conjungitur &c. Vult dicere, quod cum corpus Leviathan ſit indutum ſquamis veluti ſcutis, quæ ſimul conjunguntur, etiam eſt duriſſimum, & armatum contra omnes ictus contrarios, & quia figuratur Diabolus, dat intelligere, quod Diabolus eſt fortis armatus, dum ejus corpus, quod ſunt iniqui eſt bene connexum, ſcilicet quando ejus ſequaces ſunt concordes ad malum patrandum, & ideò ei non poteſt reſiſti, niſi virtute divina: Væ igitur quando adeſt concordia hæc diabolica, quia unus alium protrahit ad malum. *Luc. c. 12. v.67. & c. 11.v.18. & 21.*

842. *Diabolus opilat oculos ſuorum ſequacium ad prorogandum malitiam.*

Oculi ejus ut palpebræ diluculi. Quid ut palpebræ diluculi? cur non ut palpebræ diei? Palpebræ diluculi, quia participant etiam de ſomno noctis: Palpebræ diei ſunt aptæ ad videndum lucem: Diabolus igitur opilat oculos ſuorum ſequacium, ne videant ſuum ſtatum, & ne eos aperiant ad lucem veritatis, ut ſic ligati perſeverent in impietate: ô quot ſic ſunt opilati à Diabolo, & ideò non videbunt benedictionem Dei. *Pſal. 128. c.10.v. 4.*

843. *Domus impiorum igne infernali plena eſt extinguiturque ſolùm divinæ gratiæ aqua.*

Halitus ejus prunas ardere facit, & flamma de ore ejus egreditur. Vide ſtatum miſerum Animæ exiſtentis in peccatu: nam cum facta ſit domus Diaboli; ipſe in ea conſervat ignem vitiorum, quem ardere facit halitu ſuo, nec extingui poteſt, niſi aqua ex fonte divinæ miſericordiæ derivante, & qui modò ad extinguendum hunc ignem culpæ non vult iſtum fontem quærere, in Inferno unam guttam non poterit extrahere, ut diviti accidit. *ſer. 6. Dom. infra oct. Epiph. in Ioan. c.18.v.18.*

844. *Caveat ſervus Dei à blanditiis carnalibus in ſe, & cum aliis tamquam à veneno, & igne Inferni.*

Halitus ejus prunas ardere facit, & flamma de ore ejus egreditur. Vide artem Diaboli, qui prunas ardere facit: Dicit autem, *prunas*: igneus enim flatus ex igne gehennali cum duos carbones compoſitos invenerit etiam ſemivivos ſufflat indefeſsè, donec eos incendat, nec curat moras, ſi tandem aliquando proficiat, cum omni tempore ad nihil aliud vacet, nec aliis curis intendat, niſi Animas ſeducere: Caveant hoc qui cum in ſe ſentiant immunes à vitiis Luxuriæ, non evadunt blanditias, tactus, collocutiones, ſpecta-

cula

cula laſciva, quia prunæ ſimul compoſitæ in ſe, vel in aliis à Diabolo accenduntur. *ep. de perfect. relig. l.1.c.38. & 39. & op.legenda S. Franciſci c.5.* Unde rectè ille ſanctus ſenex morti vicinus intuens mulierem ſuæ faciei approximantem, ut videret, ſi jam obiiſſet, exclamavit: Recede à me, quia adhuc igniculus eſt.

845. *Tentatio Diaboli eſt flatus ardere faciens prunas in carne noſtra exiſtentes.*

Halitus ejus prunas ardere facit. Quis eſt halitus Diaboli, & quæ prunæ? Nota, quod pruna eſt caro noſtra, in qua viget ignis concupiſcentiæ, has prunas Diabolus halitu tentationum ardere facit, & nota, quod talis ignis à Diabolo incenſus eſt obſcurus; unde eſt ignis prunarum. *Ioan.coll.80.op.Diat.Tit.2.c.6.*

846. *Diabolus totum conatum adhibet, ut memoria mortis à mente hominis abſtrahatur.*

Halitus ejus prunas accendere facit. Cur Diabolus totum conatum ſuum in ſufflando prunas ponit? Ut excutiat cinerem ab ipſis: Quid eſt excutere cinerem, niſi memoriam noſtræ incinerationis, & mortis à mente noſtra excutere, & alienare? Hinc dicitur à ſanctis, quod mortis memoria eſt ſemper habenda tamquam unicum remedium peccatorum. *Vide Solil. c. 3. & op. de perfectione Relig l.1.c.25.*

847. *In corde duro non penetrat verbum Dei.*

Cor ejus indurabitur tamquam lapis, & ſtringetur quaſi malleatoris incus. Nota hic ad litteram de Diabolo ſermonem eſſe, ſed etiam aptatur impio, & in peccatis obſtinato; eo quod non eſt capax recipiendi verbum Dei, vel ſaltem ſi recipiet, non faciet illud ob defectum humoris divinæ gratiæ. *in Luc.c.8.v.6.*

848. *In judicio pavebunt quodammodò Angeli.*

Cum ſublatus fuerit, timebunt Angeli, & territi purgabuntur. Nota, quod hic loquitur de judicio extremo, cujus erit tantus rigor, quod etiam Angeli, & ſancti pavebunt: Sed cur pavebunt? pavebunt, non timore pœnæ, ſed timore reverentiæ, & horrore divinæ vindictæ, cum ipſi purgati fuerint ab omni culpa, & ſi hoc, quid faciet virgula deſerti, ſi timore concutiuntur cedri Libani? *in Luc.c.21.v.26.*

849. *Timor divini judicij purgat activos, & contemplativos.*

Cum ſublatus fuerit (ideſt Behemoth, & peccatum) *timebunt Angeli, & territi purgabuntur.* Quomodò Angeli purgabuntur? Ergo ne in Angelis eſt culpa indigens purgatione? Loquitur de hominibus vitam angelicam ducentibus in vita activa, & contemplativa: Iſti enim indigent purgari à ſuperbia per conſiderationem judiciorum divinorum. *Luc.c.2.v.24.*

850. *Verbum Dei ejicit Diabolum de corde hominum.*

Cum apprehenderit eum gladius, ſubſiſtere non poterit. Vide quomodò Diabolus ejicitur à gladio; ſcilicet prædicationis verbi Dei. *in Ioan.c.18.v.11.*

851. *Obſtinatus verbum Dei nihil æſtimat.*

Reputabit ut paleas ferrum, & quaſi lignum putridum æs. Loquitur hic de Diabolo, & ejus ſequacibus, & quia ſub nomine ferri ſignificatur prædicatio, quæ acuitur ut ferrum, ut adverſarius feriatur: hinc notatur, quod Diabolus, ejuſque ſequaces nihil æſtimant verbi Dei prædicationem, cum ad ipſam obſtinationes fiant. *Pſal. 104.*

852. *Solum filij Eccleſiæ valent reſiſtere retibus.*

In ſtipulam verſi ſunt ei lapides fundæ. Nota; quod hic loquitur metaphoricè de Dæmone pugnante, contra filios Eccleſiæ ſignificatæ per fundam: funda enim in gyrum vertitur, & ex illa lapides exeunt, & hoſtes percutiuntur: ſic Eccleſia vertitur in volubilitate temporum, ex ea filij fortes exeunt, ſcilicet Doctores, Prælati; & Prædicatores, qui inimicos Eccleſiæ conterunt: dicitur autem, quod in ſtipulam verſi ſunt ei, ſcilicet Dæmonibus, quia ab ipſis pro nihilo reputantur filij Eccleſiæ & vilipenduntur. Unde ſemper fuit pugna inter ipſos, & Dæmones, ipſorumque ſequaces. *Pſal.143.*

853. *Qui ſcientiis non utitur ad profectum Animæ, vertit aurum in lutum.*

Et ſternit ſibi aurum quaſi lutum. Nota, quod Diabolus ſibi ſternit, & vertit aurum quaſi lutum: Dæmon enim interpretatur ſciens, & quia malè uſus eſt ſcientia, ideò ipſam in lutum ſibi convertit: ſic faciunt qui ſcientiis incumbunt curioſitatis, & vanitatis cauſa, non dirigendo eas ad profectum Animæ. *ſerm.19.Hexaem.*

854. *Qui amorem Creatoris in amorem creaturæ vertit, aurum in lutum convertit.*

Et ſternet ſibi aurum quaſi lutum. Sic fecit Diabolus, qui amorem debitum Creatori in proprium ordinavit: ſic & qui amorem Deo debitum, à quo lux, & aurum, & omne pretioſum venit, vertit in amorem creaturarum, & ſui, convertit aurum in lutum, quia amor creaturæ ſordidat Animam. *op. Myſtic Theol. c.2.p.x. & Ioan. cap. 9. v. 7.*

855. *Religioſus ſe implicans in nimia cura rerum terrenarum aurum convertit in lutum.*

Et ſternit ſibi aurum quaſi lutum. Nota: iſte eſt ille Religioſus, qui cùm Deo toto corde ſervit; tunc auro divinæ gratiæ, & amoris cœleſtis abundat: ſi verò nimis ſe immergit in curis, &

ſolicitudinibus terrenarum rerum, tunc hoc aurum in lutum convertit. *Ioan. c.9.v.7.* Idemque facit, qui continentiam ſervat in corpore, ſed cor repletum ſervat putredine cogitationum malarum. *ſerm.3. in Epiph.*

856. *Dæmones, & mali homines poteſtate à Deo data abutuntur contra Deum: ubi de poteſtate Dæmonum per Chriſtum confracta.*

Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ comparetur ei, qui factus eſt, ut nullum timeret; ipſe eſt rex ſuper univerſos filios ſuperbiæ. In his verbis ſacer textus loquitur de Dæmonibus, & eorum ſequacibus, datorque intelligi, quod eorum poteſtas naturalis adhuc ſervatur, & ideò inter eos ſunt gradus miniſteriales, per quos aliquis ſuperat tamquam fortior, & magis ſapiens, cæteri obediunt: ſed tamen hoc totum adhibent, quod à Deo receperunt contra Deum, & contra homines: Idemque faciunt homines perverſi, qui conjuncti ſunt in malo, liberèque ad patrandum malum ſubjiciuntur aliis. *l. 2. d. 6. a. 3. q. 2. in Eccleſ. c. 9. v. 10 ſap. c. 10.* Adverte tamen, quod licet Diabolus ſit tam fortis, & potens, à Deo tamen non permittitur, ut ſecundùm ſuam perverſam voluntatem totam poteſtatem adhibeat in homines, ſed à Deo, & ab Angelis reprimitur ejus potentia, & aſtutia. *l. 2. d 21. a. 2. q. 3. ad 1.* Hinc infertur, quod Deus neminem permittit tentari ſupra vires. *l. 2. d. 23. a. 1. q. 3. ad 3.* Nec aliquem vincit Diabolus, niſi volentem. *l. 2. d. 23. ibid. & d. 25. p. 2. a. 1. q. 4. & op. de modo confitendi cap. 5.*

857. *Chriſtus Ieſus per Crucem, & paſſionem ſubjugavit poteſtatem Diaboli.*

Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ comparetur ei. Si ergo tanta eſt poteſtas Diaboli, quomodò effugiemus ejus furorem? ſed audi, & attende ad pietatem Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui per Crucem, & paſſionem ſuam poteſtatem tanti hoſtis abſtulit, ut facile victores evaderemus in pugna cum Diabolo. *op. ſtim. div. am. p. 1. c. 12.* Unde licet tanta ſit poteſtas Diaboli, tamen homo adjutus efficacia divini auxilij, poteſt triumphare de ipſo, nec umquam deerit hoc auxilium, niſi concurrente noſtra incredulitate. *in Luc. c. 9. v. 40. & cap. 11. v. 21.*

CAPUT XXXXII.

858. *Diabolus caput, & Rex ſuperborum.*

Ipſe eſt Rex ſuper univerſos filios ſuperbiæ. Nota, quod ſpecialiter dicitur Diabolus Rex ſuper filios ſuperbiæ: Qui ſunt iſti filij ſuperbiæ? Ergone generare poteſt ſuperbia? Reſpondetur quod cum filiæ ſuperbiæ ad ſeptem capita reducantur, ſuntque præſumptio, ambitio, inobedientia, irreverentia, erubeſcentia boni, irriſio bonorum, vana gloria & hypocriſis: illi, qui ſe in his vitiis exercent, vel qui copulantur talibus filiabus, & filij ſuperbiæ evadunt? quia ſiunt duo in carne una: ſuper hos ſpecialiter Diabolus regnat. *opuſc. Diæt. Tit. 1. cap. 3.*

859. *Diabolus regnat ſuper omnes iniquos: non Chriſtus.*

Ipſe eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ: Id eſt ſuper iniquos, quia ſuper iſtos regnat, non Chriſtus. *ſerm. 4. Dom. 4. quadrageſ. & ſerm. 3. fer. 2. Paſchæ & ſerm. 3. Dom. 2. poſt Pentecoſt.*

860. *Diabolus regnat ſuper ſuperbos: Chriſtus ſuper humiles.*

Ipſe eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ. Cur ſuper filios ſuperbiæ, & non avaritiæ potius, vel iræ? quia primum ejus peccatum fuit ſuperbia, ex qua proceſſerunt omnia alia vitia: Ideò regnat ſuper ſuperbos tamquam ſubditos, imò tamquam filios, non per creationem, ſed per imitationem: Et quia Chriſtus venit, ut diſſolvaret opera Diaboli per ſuam humilitatem, ideò dicitur regnare ſuper humiles. *ſerm. 4. Dom. 3. poſt Pentecoſt. & ſerm. 2. Dom. 11. poſt Pentecoſt. & ſerm. 2. Dom. 23. poſt Pentec. & ſerm. 2. de S. Barthol. in Ioan. collat. 81. & in Luc. c. 1. v. 51. & c. 4. v. 3. & c. 9. v. 40. & c. 14. v. 18. & 31. & c. 16. v. 14. in Pſal. 118. c. 3. v. 5. in Eccleſ. cap. 4. & cap. 9.*

861. Deus juſtiſſimus Judex, quia nihil eum latet: Unde hic dixit Job. *Scio, quia omnia potes, & nulla te latet cogitatio. ſap. c. 1.*

862. *Audire Deum debet homo loquentem, & quomodò id fiat.*

Audita auris audivi te. Quid eſt audire Deum? hoc eſt ſono aliunde venienti aurem accommodare, nempe claudendo aliis, & Soli Deo loquenti attendere, & in cor ipſum ſuſcipere. *in Ioan. collat. 41.*

863. *Quomodò audiendo verbum Dei, Deus videri poſſit.*

Audita auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te. Ergo ne Job Deum vidit? ſed nonne eſt ſcriptum: *non videbit me homo, & vivet?* Sed attende ordinem: prius audivit: poſtea vidit: Audivit verbum Dei, ipſum in corde recondendo, vidit intelligendo. *in Luc. c. 2. v. 20. & 24. & c. 8. v. 9. & c. 14. v. 35. & op. ſeptem Itiner. ætern. Itiner. 3. d. 7.* Vide ex hoc qualis virtus ſit in verbo Dei devotè audito, quod ad videndum Deum conducit animam.

864. *Vbi eſt major Dei cognitio, ibi major contritio & pænitentia.*

Nunc autem oculus meus videt te, idcirco reprehendo me, & ago pænitentiam. Vide quomodò hæc ſint conſequentia: ex viſione, & cognitione, conſequenter pœnitentia: quia ubi eſt major de Deo ſapientia, ibi major pœnitentia, & deteſtatio vitiorum. *in Eccleſ. c. 1. in fine.*

865. *Ad purgandum peccata requiritur lixivium ſpirituale.*

Idcirco ago pænitentiam in favilla, & cinere. Quomodò in favilla, & cinere? Nota, quod

ad

ad veram peccatorum purgationem requiritur lixivium, & iden cinis humilitatis debet ſupponi, & ſuper eum aqua calida contritinnis ſuperimponi, ſicque lavantur ſordes peccatorum. *Op. Diat. tit.* 2. *c.*4. Vel cinis eſt memoria mortis, quæ cum aqoa lachrymarom facit bonum lixivium. *ſer.*2.*cin.*

866. *Converſio perfecta quanam exigat.*

Idcirco me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla, & cinere. Vide ordinem hujus pœnitentiæ: Dicit enim primò, *me reprehendo*, ſcilicet corde toto: ſecundò *ago pœnitentiam*, quia debet eſſe afflictiva: Tertiò *in favilla, & cinere*, qoia debet eſſe lachrymoſa, & doloroſa. *ſerm.* 1. *de S. Matthæo.*

867. *Perfectio potior Iuſtorum eſt non ſolùm benè operari, ſed malum in bonum ſuperare.*

Suſcepit Dominus faciem Iob. Quid eſt hoc ſuſcipere Dei? ſuſcipere Dei eſt ſibi gratum hominem, & acceptum facere: hoc aorem facit Deus, non ſolùm cum benè operantibus, ſed magis cum iis qui malom patienter tolerant, reddentes pro malo bonum; hæc enim eſt perfectior ſanctitas, qualis fuit in Job, qui oravit pro iis, qui ipſum malè tractaverant. *Pſalm.*118.*c.*8.*v.*10.

868. *Deus plus dat, quàm petat homo.*

Cum oraret Iob, addidit Dominus ipſi Iob dupliciter, &c. Vide bonitatem Dei, & efficaciam orationis: Cum enim oraret Dominum ipſe Job majora, & plura accepit, quàm petivit. *ſerm.* 4. *in dieb. Rogat.*

869. *Pœnitentia non ſolùm recuperat perdita, ſed multo plura impetrat.*

Addidit Dominus quæcumque fuerunt Iob, duplicia. Vide quanta ſit vis pœnitentiæ: nam ſicut Iob non ſolùm recuperavit perdita, ſed & duplicia accepit: ſic per pœnitentiam recuperatur, quod perditum fuit, ſcilicet quoad merita mortificata, ſed molto plura impetrantur à pietate divina. *In Luc. c.*15. *v.* 10. Semina ergo homo ſemen hoc pœnitentiæ, & bonorum operum, & maximam retributionem recipies in hoc, & in futuro ſæculo: quod nobis concedat Deus omnipotens, qui ad hoc nos invitat in Evangelio. *Luc. cap.*8. qood legitur in Dominica hac ſexageſimæ, in qua explicit hæc expoſitio ſeraphica ſuper librum Job.

F I N I S.

Digitized by Google

RESTAURO del LIBRO ANTICO
Cav. G. DI GIACOMO
PESCARA

NOV. 1969